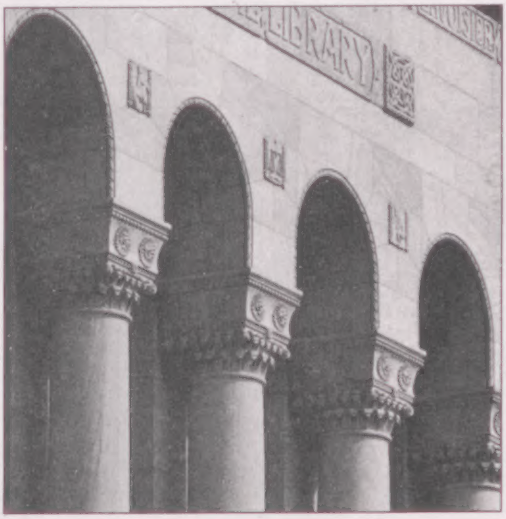

LIBRARY

ADDITIONES SVPER DECRET.

ADMODVM ILLVSTRIS, AC CELEBERRIMI IVRECONSVLTI,

D. AVGVSTINI CARAVITAE, PATRITII EBOLITANI,

Et in Sacro Regio Consilio Neapolitano Consiliarij.

Quæ quidem quàm sint in Theorica, & Practica vtiles, imò verò & necessariæ, facilè ex eo cognosci potest, cùm in eis ferè omnia quæ desiderari possent, summa quadam, & breui compendio, contineantur.

Vnde etiam clarè patet, qualis & quanta fuerit huius Nobilis viri doctrina, labor & studium; cùm hæc talia, nisi à peritissimis, & sapientissimis viris, scribi non soleant.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, *Apud Iuntas.* M DCIIII.

ADDITIONES DOMINI AVGVSTINI CARAVITAE

Regij Conſ. Neap. ſuper Decret.

In proœm. in §. primo, in rubrica, in verbo, compilatio.

AN hæc compilatio ſit authentica, vid. Bend. Capr. regula 7.

In tit. de conſtit. in rub.

An conſtitutio, ſiue ſtatutũ poſſit probari per teſtes, Rota deciſ. 246. in nou. & an tollatur per clauſulas generales, non obſtante, quæ apponuntur in literis Papæ, eadem, deciſ. 632. in antiq. & quando conſtitutio dicatur generalis, vid. Petr. Duen. regula 133. conſtitutiones, & quæ legentur legibus conſtitutionibus, & canonibus, vide Capr. concluſione 4.

In c. primo in gloſ. in uerbo, ſtatuta.

Pro ampliat. & limit. vid. Petr. Duen. regula 79. canones abrogati.

In eod. c. in uerb. ſuo ſenſu.

Vid. ad declar. Iac. Meno. de arb. iud. quęſt. 7. numeto 44.

In c. 2. in uerſic. rem quæ culpa.

Vide Marc. Mant. dialog. ſeptimo, lib. primo.

In c. translato, in ſum. cap. in uerbo, & quod de uno.

Vide Marc. Mant. dialog. 6. libro primo.

In c. cum omnes, in gloſ. in verb. conſtitutum, in fin. gloſ. in verſic. in alijs queſt.

Cap. deciſ. 4. numero 5.

In ead. gloſ. in uerb. & debent conſentire.

Vide, Diaz. regula 132.

In c. cum acceſſiſſent, in ſum. cap. in verbo, niſi per contrarium actum.

Et ſic diſpoſitio quę ſine principe poteſt fieri licet fuerit ab ipſo confirmata, poteſt ſine ipſo reuocari, vide Diaz. regula 196.

In c. cum M. in §. mandamus, in verb. vel fuerit vel eſſe debuerit.

Ex hoc not. quod clauſulę ſolitę apponi de ſtillo cancellarię, ſi omittantur, habentur pro expręſſis, vide tamen vltra alios, Rip. hic nu. 39 & vide pro limit. Diaz. regula 147. & vide Iſer. vbi poſui, in cõſtit. quiſquis de burgenſibus, & ibi Affl. num. 11. & Affl. deciſ. 398. num. 6.

In c. eccleſia ſanctæ M.

Vide de materia, an lex ſecularis liget clericos, Iſer. in cõſtit. ſi q̃s in poſterũ, in princ. & ibi Affl. num. 6. & 8. & vide de materia Barth. de cap. ſing. 80. quęri conſueuit, & Iſer. in conſt. cũ ſatis, & ibi Afflic. num. 5. & in cõſtit. dohanę ſecreti, lex enim non ligat. niſi ſolũ ſubiectos, Affl. per illũ tex. in cõſtit. regię maieſtati, num. 2. & Iſer. in cõſtit. ſi quis clerici, & vide not. p eund. in cõſtit. ſancimus, nu. 13. lib. 3. & in conſtit. comite vel barone, nu. primo & in conſtit. in aliquibus, nu. 13. & 34. & in rurbr. cõſtit. peruenit, & vide Nigr. in clemẽt. de vit. & honeſt. cler. in prin. num. 59. & an ſi interueniat aſſenſus Papę vel Epiſcopi, liget, vide Grã. deciſ. 29. nu. 10. & ad materiã eund. deciſ. 100. & conſi. 1. nu. 26. poſt de-

cis. & Capit.decis. 201. & an consuetudo laicorum liget clericos, vide Petr. Duen. regula 135. consuetudo laicorum.

In capitulo, quoniam, in verbo, non ad æterna.

Vide Diaz. regula 136.

In eodem capitulo, in verba futura, in additione, ad dictum verbum, quæ incipit futura fallit primo.

Concordat. constit. vt vniuersali, vbi Afflic. num. 33.

In titulo, de rescriptis, in rubrica.

An verba posita in rescripto probent, & quid si rescriptum est reprobatum, vide Capit. decis. 71.

In capitulo primo, in glossa, in uerbo, mandatum, in uersiculo, & si primum sit spetiale.

Plene, dato concursu rescriptorum, quod sit præferendũ, vide per Benedict. Capr. regula 39. & si concurrat rescriptum cũ priuilegio, quod prçferendum, vide eundem regula 40. & an secundum rescriptum faciens mentionem d primo; tollat primũ ipso iure, vel ope exceptionis, ibi regula 42. & vide ad materiam constitut. ea quç ad decus num. 21.

In eadem glossa, in verbo, dum tamen hoc fuerit publice potestatus.

Impeditus debet potestari, adde Afflictum decisione 50. numero 3. & 4. & vide Diaz. regula 325.

In capitulo, ex parte, in summario capituli, in verbo, si preces.

Adde Dec. consilio 142. num. 6.

In eodẽ c. in uerbo, si praces veritate nitãtur.

Et ideo illi, qui rescriptũ producit, incumbit onus probandi vera esse quç suplicauit, vt per Frecc. de succ. feud. libro 2. quçst. 26. in materia assensus. Item ex hoc censurç in rescripto contentç, tacite sub ista conditione, si prçces veritate nitãtur, suspendũtur. Dec. consilio 33. numerõ 5. & ad primum dictum, vide eundem consil. 142. num. 6.

In c. cæterum, in uerbo, de cõmissione priori.

Rescriptum an sit subrescriptum, si non sit facta mentio de litis pendẽtia, & quando debeat fieri mẽtio de litis pẽdentia, vide Afflic. decis. 22. nu. 13. & an subreptio in rescriptis ad lites, vities ipso iure vel ope exceptionis, vide Bened. Capr. regula 41.

In capitulo, eam te, in glossa in uerbo si datam litterarum.

Vide Diaz. regula 167. & regula 443.

In cap. si autem aliquis, in sum. c.

Vide Diaz. regula 444.

In cap. ad hæc sumus, in sum. c.

An certi iudices per rescriptum dari possint, vide Bened. Capr. regula 48.

In c. ad audientiam, in sum. c.

Plenissimè quando falsa latinitas vitiet scripturam vel rescriptum, vide per Bened. Capr. regula 45.

In capitulo, sciscitatus, in glossa, in uerbo, impedimento.

Quç impedimenta repellant iudicem à iudicando, vide per Bened. Capr. regula 20.

In capitulo sedes Apostolica, in uerbo maiores, & digniores.

Vide omnino Affl. in constit. comes baro. num. 3. & constit. vt dignitatum, num. 1. decis. 265. num. 17.

In c. ex tenore in glos. in uerbo, negotio, in fin. glos. in uersiculo, & generaliter.

De actu nullo non est opus facere mentionẽ, vide Affl. deci. 366. num. 10.

In c. causam quæ, in sum. c.

Adde Dec. consilio 33. num. 4.

In eod. c. in verbo, quantũ de iure poteritis.

An hçc

An hæc clausula habeat vim peremptorij, vide Diaz. regula 87.

In c.constitutus, in glo.in uerbo, iuramento.

Vide Afflic.consti.vassallis, num.18. & Capic. decis.100.num.2.

In c.super literis, in sum. c.in fi. summarij.

Vide pro limit.Felin. c.sciscitatus, hoc tit.

In eod.cap.in princ.text.

Adde Afflic.decis.116.num.3.

In eod.cap. in glossa, in uerbo, facta fuerit fides, in uerbo glos. quia cum dubium.

Vide Diaz.regula 176. delegatus.

In eod.c. in glos. in uerbo, literas, in uerbo, glossæ, imò ad hoc ut rescriptum.

Adde Gram.decis.59.nu.57.& decis.66.nu.10. 18. Capic decis.32.num.12 & ad materiam quando dicatur principem difficilius cōcessisse, vide Afflic.decis.116.num 4.& vide ad materiā quę addidi ad Bar.in l.præscriptione, C.si contra ius vel vtilita. publ. & Dec. consi. 142. num.5. in fi. & quæ taciturnitas vitiet rescriptum, à quo & qualiter probanda, vide per Bened. Capr. regula 44.

In eod.cap. in uerbo, eadem ratio quæ delegantem moueret.

Delegatus debet se cū voluntate delegātis conformare, adde Dec.cons.43.nu.2. vbi etiam an possit venire contra factum delegantis.

In cap.cum dilecta, in sum. c. in uerbo, sed factus contra formam.

Vide Bened.Capr.regula 49.

In eod.c. in uerbo, nostri formam rescripti.

Vide pro limit.Diaz. regula 17. actus gestus.

In c.dilectus filius, in glos.in uerb.causa.

Adde Gram.decis.66.num.19.

In capitulo, nonnulli, in uerbo, ne quis ultra duas dietas.

Quando quis vltra duas dietas literis Apostolicis extra suam diœcesim possit extrahi, vide Bened Capr.regula 53.

In capitulo, ad audientiam, in glos.in uerb. mentione non habita.

Dec.consil.142.num.5.

In eodem c. in uerbo, reuocando.

Idem in vnione beneficiorum, vt non valeat rescriptum super ea impetratum, si subreptitium sit.Dec.consi.148.in primo dubio.

In eodem c.in glos. in uerbo, irritum.

Plenifs. an literæ subreptitiæ, vel processus per eas agitatus, valeat, vide Benedic.Capr. regula 43.

In cap.significauit nobis, in glos. in verbo, uiueret, in uerb. glos. ita quod non transit ad successores.

An rescriptum re integra finiatur morte eius, contra quem conceditur, vide Benedictum Capram regula 34.& 35.& vide Bart.Brix. quæst.vener.9.

In capitulo, mandatum.

An dispositio huius tex.se extendat ad dignitatem vel officium canonicatui annexum, vide Franc.Marc.decis.1173.& ad materiam quando plures gratiæ seu literæ emanant in eadem ecclesia pro diuersis, quę ualeant, plenè tractat Bened. Capr. reg.52.

In capitulo, quia nonnulli, in verbo, aut literas ipsas ad futuras.

Vide Bened.Capr. reg.76. & ad materiam vide Afflic.constit.circa violentiarum, num.5.

In tit de consuetudine, in rubr.

Consuetudo largo modo constitutio dicitur, Iser.in prælud.feud.num.22.vbi vide multa per Doct.de consuetudine, & aliqua de viribus cōsuetudinis, vide per eund.in const. baiulos & omnes, nu.62.& 63. & an appellatione iuris ueniat consuetudo, uel differant inter se, uide Afflict.in constit. in locis demanij, nu.19. & nunquid consuetudo det iurisdictionem, vide not.per Affli. in const. consuetudinem, uers.aliàs cum noua, nu.5. faciunt quod sic: sed an excuset à pœna, uide eundem in constitut.aduocatos, num.20.

& adde quod consuetudo potest approbare conuentionem à iure reprobatam, Affl. constit. post citationem, nu.9. Quæ autem consuetudo debeat seruari, loci contractus an iudicii, vid. Affl. constit. speciale, num.4. & constit. hostici exceptionem, num.27. & l.3.§.fin.ff.de testibus, & add. quod ratio est vestimentum consuetudinis, & sine ea dicitur frigida, & nuda, Affl. const. consuetudinem prauam, numero primo, & quam consuetudinem teneatur iudex sequi, vide per Bened. Capr. regula 24. & aliqua in materia, vide per Iac. Meno. de arb. iud. libro primo, quæstione 71.

In c. primo, in verbo, grauamen.

Vide Diaz. regula 139.

In c. cum venerabilis, in gloss. in verb. migrasse, in verb. gloss. sed forte per illam consuetudinem.

Vide Marc. Mant. col.8. & ad istam gloss. Adde Affl. const. in causa depositi, nu.14. & Gram. decis. 50. num.3.

In c. cum dilectus, in sum. c. in versiculo, & contento.

Vide Marc. Mant. dialog.9.

In c. cum tanto.

Pro ampliat. & limit. vide Petr. Duen. regula 137. consuetudo.

In eodem c. in verb. corruptela.

Vide Affl. const. dilationem, num.44 & Iser. in prælud. feud. num.24. cum sequent.

In eodem c. in gloss. in verb. rationabilis.

Quæ consuetudo dicatur rationabilis: & quæ irrationabilis, vide per Bened. Capr. regula 12. & Iac. Meno. de arbitr. iud. libro secundo, cent.82.

In eodem c. in verb. legitime sit præscripta.

Quantum tempus requiratur ad præscribendum consuetudinem, vide Benedict. Capr. regula 13.

In tit. de postulatione prælatorum, in c. gratum gerimus, in gloss. in verb. pauciores, in verb. gloss. tu dicas quod vnus solus potest eligere.

Sequitur Dec. quæst.151. num.18.

In tit. de electione, & electi potest, in rub.

Vide de materia Boer. decis. prima, & secunda.

In c. significasti, in uersic. mirentur in hac causa.

Vide Marc. Mant. dialog.21. Christi actio.

In c. cum in cunctis, in gloss. in verb. multo fortius, in uerb. gl. si id de quo minus videtur.

Vide aliqua per Affl. constit. comite vel barone: num.1.

In c. cum inter vniuersas, in gloss. in verb. remoti.

An absentes sint vocandi in actibus capitularibus, vide Glos. & ibi Pos. in cap.2. de testibus in 6.

In eodem c. in fin. c. in verb. per quos à nobis vice regia.

Hunc tex. allegat. Iser. qui succ. feud. dar. ten. num.5. versic. consensus huius.

In c. innotuit, in gloss. in verb. coniugata, in verb. glos. dico quod bene potest eligi.

Add. Dec. q.155. num.3.

In c. cum inter canonicos.

Hunc tex. allegat Iser. qui success. feud. dar. ten. num.5. versic. quando etiam.

In c. dudum. in gloss. in verb. electionis tempore, in verb. gloss. item arg. est hic initum.

Vide consilium xi. num.3. & consilium 17. nu.1. inter consilia crim. vol. primo, & ad materiæ quando duo concurrunt, & vnus fuit semper bonus, alter fuit malus, sed est bonus, quis præfertur, vide Affl. constit. iudices vbique, num.5.

In cap. bonæ memoriæ, in glos. in uerb. per rerum naturam, in uerb. glos. uel si quis dicat se non contraxisse.

Adde materiam adde quod quando ad esse facti requiritur probatio per scripturam, negatiua probatur per solam allegationem Gram. decis. 59. num. 18.

In c. querelam, in sum. cap. in uerb. fuisse in quasi possessione.

Vide omnino Dec. cons. 117. & consil. 124. & cons. 126. & cons. 134.

In eodem c. in glo. in uerb. commisit.

Vide Affl. decis. 395. num. 4.

In eod. c. in glo. in uerb. super iure, in uerb. glo. sufficit ei probare quod eligens.

Licet causa non allegetur, & etiam quod sit allegata, non requiritur quod probetur. Dec. cons. 156.

In c. cum dilectus, in uers. si tres simul.

Ad intell. vid. Iac. Meno. de arb. iud. lib. 1. q. 73. num. 11.

In c. cum in iure peritus.

Vide Cepoll. caut. 96. dicimus.

In eodem c. in glo. in uerb. ex se uel alijs, in uers. glo. sed si uni tantum collata.

Facit ad hoc tex. in l. si mandauero, §. si tibi, secundum primum intellectum glo. ff. manda. secundum Barth. de Cap. sing. 54. nota.

In c. uenerabilem.

Vide de materia Cepoll. caut. 95.

In c. quia propter.

De quibus dispositionibus loquatur, vel de quibus electionibus, vide Nigr. cap. reg. 97. nu. 5. item statuimus.

In cap. sacro sancta, in sum. c. in verb. ius eligendi.

Ius eligendi cum sit res spiritualis, non potest competere laico, vt hic sed an valeat consuetudo in contrarium, & quid si est tanti temporis cuius initij hominum memoria in contrarium non existat, vide Dec. cons. 134. num. 2. & 3.

In cap. ecclesia uestra, in fi. c. in glo. in verb. non consenserit, in uerb. glo. si enim ex una parte sit dignitas.

Vide Fanc. Marc. decis. 1035.

In tit. de translatione episcopi, in c. inter corporalia, in §. cum ergo fortius.

Vide Marc. Mant. dialog. 58. sponsus ecclesiæ.

In eod. §. in verb. vt quos Deus coniunxit.

Quomodo intelligatur hoc præceptum, vide Dec. cons. 112. & Iac. Menoc. de arb. iud. casu 285. num. 22.

In tit. de authoritate, & vsu pallij, in c. nisi specialis, in glo. in verb. eligemus.

Vide not. per Affl. decis. 290. in fi.

In tit. de renuntiatione, in c. cum inter P.

Adde Affl. decis. 350. in princ.

In c. in præsentia, in verbo pro ipso præsumi debeat.

Vide Iac. Meno. dialog. 50. iudex.

In tit. de filijs presbyterorum, in c. extra nobis, in glo. in verb. consultationem.

Quomodo hoc dictum glo. procedat, vide per Ant. Corset. in sing. in verb. consultatio.

In tit. de seruis non ordi. in c. primo.

Vide de materia constit. regni adscriptitio, & ibi doct.

In tit. de officio archidiaconi in rub.

An archidiaconatus sit nomen dignitatis, & an habeat archidiaconus iurisdictionem, vide Gram. decis. 64. in princ. vbi et de off. ipsius

In c. vt

In c.vt nostrum, in verbo, ponere abbates.

An sicut in beneficio requiritur installatio in sede, ita in officio temporali, vt ante apprehensionem possessionis electus ad officium non possit administrare, vel per solam collationem transferatur possessio, vide Franc. Marc. decis. 262. prima parte.

In tit. de officio archipresbyteri, in rub.

An archipresbyter sit dignior primicerio, vide Gram. decis. 64. num. 30.

In tit. de officio primicerij, in rub.

An habeat dignitatem, vide Gram. decis. 64. in princ.

In tit. de officio custodis, in cap. custos, in glo. in verbo, sanctiores, in verbo, gloss. tamen si alius eligatur.

Dec. cons. 72. num. 3. & cons. 129. num. 2.

In tit. de officio vicarij, in rub.

Vicarius an habeat ordinariam iurisdictionem, Isern. & ibi Affl. num. 10. in constit. officiorũ periculosa, & qui sint vicarij, & quando quis possit seruire per vicarium, vide per Bened. Capr. regula 92.

In tit. de officio, & potest. iud. delega. in ca. primo.

Quis sit delegatus, vel ordinarius, & ex quib. verbis commissionis cognoscatur, vide Afflict. in constit. authoritatem, num. 4. & an citatus teneatur comparere si delegatus in citatione non inserit tenorem commissionis, vide Nigr. in clem. de vit. & honesta. cler. in prin. num. 25.

In c. pro debilitate, in glos. in verbo, te consulere.

Vide plene Bened. Capr. regula 38.

In c. de causis, in verbo, terminum.

Quid si causa fuit infra terminum expedita, an possit eo elapso sententia exequi, vide Bart. Brixien. quæst. vener. septima.

In eod. c. in §. illis etiam, in gloss. in verbo, certa, in verbo glo. quod si diuersæ sint pęnæ.

Intell. gloss. vt per Iac. Meno. de arb. iud. lib. 1. quæst. 85.

In c. prætera, in glo. in verbo, ex eo, in verbo glo. Sol. idem iuris est in vtroque.

Vide Cott. in verbo, connexorum, vbi ex hoc plura infert.

In c. ex parte, in glos. in verbo, dimittere, in verbo glos. item pone, & simpliciter.

Adde Dec. cons. 141. num. 2.

In c. ex parte tua, in glo. in verbo, nulla.

Exceptiones si per rescriptum tollantur, quæ sublatæ censeantur, vide Bened. Caprar. regula, 51.

In c. quoniam abbas.

Ad materiam quando priuilegium conceditur sub nomine dignitatis, vel proprio, ligetur successor, vide Capic. decis. 121. num. 6.

In c. super eo vero.

Pro intell. vide late Couar. pract. quæst. cap. 15. num. 5.

In eod. c. in glo. in verbo, intentionis, in verbo, glos. item arg.

Declara, vt per Dec. cons. 113. num. 7.

In c. gerimus, in summario, ca. in verbo, & appellationi renuntiat.

Vide pro limitatione, Petr. Duen. regula. 51. appellationi renuntiare videtur, item appellationi renuntiare videtur ille qui appellat si spoliat aduersarium suum, Dec. consil. 103. num. 1.

In eodem cap. in principio.

An iste tex. cum præcedẽti procedant in literis bene-

beneficialibus, vide Capic. decisione 121. numero 10.

In c. prudentiam, in glossa, in verbo, teneatur, in uerbo glossæ, si iudices sunt ordinarij.

Vide regulam cum limit. per Bened. Capram conclusione 27.

In eodem capitulo, in §. sexta nobis in gloss. in uerbo, aliam iustā causam, in uerbo gloss. immo tacita veritate.

Adde Diaz. regula 448. litis pendentiæ.

In c. consuluit, in glossa, in uerbo, æquitate in uerbo glossæ, non tamen est necessarium.

An iudex habens arbitrium possit ad iudicem sequentem deferre probationem sententiæ, vide Iac. Meno. de arb. iud. libro primo, q. 63. & ad istam glossam, vide eundem de arbitr. iud. libro secundo, centuria prima, casu 45.

In eodem capitulo, in glossa uerbo, gratiam fecerit.

Vide Diaz. regula 358.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, terminum peremptorium.

Sed an sufficiat vna citatio, Felyn. hic dicit requiri trinam citationem, quod tamen limita xi. modis, & ipsum refert Diaz. regula 82.

In capitulo, insinuante, in glossa, in uerbo postmodum est effectus.

Vide Diaz. regula 248.

In capitulo, super quæstionum, in §. porro, in summario §.

Vide Diaz. regula 34.

In eodem c. in §. si uero sunt duo, in uerbo & unus committit.

Delegatus Papæ potest sub delegare, vide Diaz. regula 181.

In eodem §. in glossa, in uerbo, delegare.

Adde Diaz. regula 175. delegatus.

In c. pastoralis, in §. præterea postulasti, in uerbo, appellationem uidemur.

Appellatio si est admissa, habet effectum, licet alias fuisset prohibita, Dec. consilio 97. in princ.

In c. cum in iure, in gloss. in uerbo, iniungo, in uerbo gloss. ut si sententia lata fuerit.

Vide ad istam glossam Alexand. & addit ad ipsum in l. qui in aliena, numero 11. ff. de acquirenda hæreditate, & Dec. cons. 36. nu. 5.

In capitulo, cum olim abbas, in glossa, in uerbo, protinus contradicit, in uerbo glossæ, tamen uidetur quod posset prorogare.

Vide Benèd. Capram regula 64.

In capitulo, cum olim magister.

Ad materiam, & quæ sit pęna dissigilantis acta vel aperientis literas priuatas alicuius, vide Franc. Marc. decisione 740.

In capitulo, coram dilecto, in summa cap. in uersiculo, delegatus.

Plene an delegatus principis possit subdelegare, & condelegatus teneatur subdelegatum admittere, per Bened. Capram regula 29.

In eodem c. in glossa, in uerbo, absque literis de ratihabitione, in fi. glossæ, in uerbo, ibi, ex eo quod habet instrumenta ecclesiæ.

Existentia scripturarum penes aliquem inducit mandatum, saltem dubium, adde Capic. decisione 86. num. 16.

In capitulo, uenerabili, in glossa, in uerbo, suspectus.

Plenissime quando suspectus de dilapidatione sit in totum remouendus, vel ei dandus adiunctus, vide per Bened. Capram regula 72.

In eodem c. in §. porro idem.

Ad declar. vide Iac. Meno. de arb. iud. libro primo, quæst. 54. num. 37.

In capitulo, significationibus.

Vide Diaz.regula 354.

In c.Petro & G.in sum.c.

Secus tamen est in annexis iurisdictioni delegate exemplum, vide per Affl.decis.227.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, prorogatio nulla.

Vide plene per tractat.sub reg.& fall.Benedic. Capr.in suis regulis, tomo 56.

In capitulo, cum vigesimum.

Cuius ętatis iudex esse debeat, & an in eo annus inceptus habeatur pro completo, vide Bened.Capr.regula 31.

In c.quoniam Apostolicas.

Ad materiam totius, c.vide glos.in constit.citationis, versiculo, non vt iudex, & ibi Bar.de Cap.

In eodem c.in §.is autem cui.

Ad declarat, vide Iac. Meno. de arb. iud.libro primo, quæst.54.num.39.

In eodem c.in §.cęterum, in gloss.in verbo, commissum, in verb.gl.& nullam habent iurisdictionem.

Vide Diaz. regula 272 & plene an ille cui nudum ministerium committitur habeat coercendi, & excomunicandi potestatem in impedientes, vide per Bened.Cap.regula.58, vbi plene etiam, an id quod possim per me possim per alium.

In tit.de officio legati, in rub.

De quo legato loquatur iste titulus, vide Nigr.in clem. de vit. & honest.clericorum, in prin.num.4.

In capitulo studuisti, in sum.c.

Adde Dec.consilio 137.num.3.

In c.nisi spetialis.

Intellige tex. & glossam primam de dilectione causata ex virtutibus, quia per eam minuitur pœna, vt in l.ad bestias, ff.de pœn. vt per Abb. hic, & istam glossam, sequitur Alciat. de verborum significatione, libro primo, fol.mihi 17.

In capitulo, quod translationem, in verbo, quæ in signum priuilegij.

Ad declar. vide Iacobus Menoch. de arbitr. iudic.libro primo, quæstione 74.num.37.

In c.nouit ille, in summario c. in verbo, ita quod facta.

Vide capic.decis.151.num.8.

In titulo, de officio iudicis ordi. in capitulo in verbo, & cum opus fuerit.

Vide Nigr. in capitulo regni, subditorum num.20.137.& sequenti, vide etiam de imploratione bracchii Couar.prout, quæst.capitulo, 10.& per istũ textum, Oldrad.quoniã sequitur Marant. prima disputat. num. 26. per ista verba dicebat, quod hunc demum debet inuocare iudex ecclesiasticus, bracchium sęculare, quando prius fecit quicquid potuit, & postea non habeat quid vltra faciat alias secus.

In capitulo quod sedem, in glossa, in verbo, committere in fin glossa, in versic. gl. Item satis potest dici.

Adde Dec.consilio 143.in prin.

In capitulo pastoralis, in glossa in verbo inuitum, in versiculo glossa ibi, sed nunquid idem iuris est.

An episcopus cognoscat de causis subditorum suorum prælatorum, vide per Bened.Capr. regula 33.

In eodem capitulo, in § preterea. in verbo, non potest per alium.

Excommunicatos, ab vno, alius non absoluit. vide Diaz.regula 262.

In c.licet in corrigendis.

Quando

Quando ex rescripto videatur ordinarius effectus delegatus, vel videatur excitata iurisdictio, vide Afflict. in constit. authoritatem num. 4.

In capitulo fin.

Pro intellectu, vide Iacobum Meno. de arbitrio iudicis, libro primo, quæstione 54. numero 43.

In titulo, de maioritate, & obedientia, in c. solitæ benignitatis, in sum. c. in verbo, & ei obedire tenetur.

Iudex sæcularis non obedit ecclesiastico, nisi quando ecclesiasticus processit seruato iuris ordine Affl. decis. 220. num. 9.

In capitulo, quod super his.

Ad materiam an canonici ecclesiarum cathedralium teneantur ire ad synodum episcopi, vide Petrum Duenium regula 80. canonici, & quid de clericis non habentibus curam animarum, sed tantum beneficia, vide eundem regula 93. clerici, & an qui tenentur venire ad synodum possint comparere per procuratorem, vide ibi regula 126 cōparere, sed vtrum possit generale interdictum à sua diœcesi apponere contra suos subditos denegantes ei charitatiuum subsidium, vide ibi regula 257. episcopus, & an possint excommunicari nō venientes ad synodum episcopi, vide eundem regula 261. excommunicari.

In eodem capitulo, in verbo aliqui statuendum.

Notat ergo quod episcopus in sua synodo potest facere statuta, ad quod, vide Petrum Duenium regula 245. episcopus in sua, An autem possit dispensare contra statuta synodalia, vide ibi regula 246. episcopus potest, & in quibus casibus dispensare possit, vide ibi regula 247. episcopus in quibus, & an possit dispensare contra conclusionem, vide ibi regula 248. episcopus vel, & an possit facere statuta in præiudicium aliorum vide ibi regula 249. episcopus nō & contra ius canonicum, ibi regula 250. & an possit statuendo adiuuare ius commune, ibi regula 251.

In c. his quæ pro ecclesia in sum. c. in verbo, & vacante titulo.

Quid si vacat sedes Apostolica an succedat in eandem potestatem collegium Cardinalium, vide Capic. decis. 114.

In eodem capitulo, in verbo, manualem obedientiam.

Per obedientiam probatur subiectio, & ideo remota obedientia subiectio remota, videtur, adde Decium consilio 152. numero primo.

In titulo, de treuga & pace, in rub.

Tempus belli etiam in materia pœnali comprehendit sub se tempus treguę, vide text. infra de iudic. c. significasti.

In capitulo primo, in glossa, in verbo frangere, in versiculo glossa, sed quod dicit hic hodie.

Nota singularis hæc Iser. ad id quod quotidie dicunt aduocati, quod si lex ab initio non recipiatur nullas vires habet, & ideo contrauenientes ad pœnam non obligantur, quia lex comprobatur per eius vsum, & obseruantiam, vt hic dicit glossa, & dicit Alexand. & Ias. in l. si filius qui à patre per illum text. ff. de lib. & posthum. nec requiritur tempus ad inducendam præscriptionem, Sed sufficit binus, vel trinus actus in contrarium secundum Abb. hic & ratio est quia hic non agitur de præscriptione contra legem aliquo tempore obseruatam ad effectum ipsam tollendi sed de non inducendo ipsam, & differentia, est inter consuetudinem per quam iuri scripto derogatur, & cōsuetudinem per quam ius scriptum non admittitur, vt declarat Decius consilio 11. numero 11. versiculo tertio respondetur, & ad omnia prædicta, vide Afflictum in constitutione corde nobis numero septimo.

In titulo, de pactis.

In capitulo, cum pridem, in glossa, in verbo, illicitæ pactionis, in versiculo glossa, sed videtur quod si compositio.

Adde Dec. consilio 141. num. 2.

In titulo, de transact. in capitulo primo in glossa, verbo, authoritate, in verbo ibi, per confirmationem.

Procedit quando Papa confirmat ex certa sciētia. Decius consilio 142. nu. 70.

In capitulo contingit, in verbo, si fuerit aliquod annis.

Addi. Decius consilio 142. numero primo, in fin.

In titulo de postulando, in capitulo primo.

Concord. constitutio Seg. aduocatos, §. denius & ibi vide. Afflict. qui per conclusiones examinat, quando clericus possit esse aduocatus.

In titulo de procurat. in capitulo primo, in verbo, testiumque subscriptionibus.

Vide Socinum regula 246. literis.

In capitulo, querelam, in verbo, cum non possit quis cogi.

Vide Capicium, decis. 123.

In capitulo, ex insinuatione, in glossa, in verbo, aliud canonicum.

Glossa sing. quod excommunicatus spoliatus non restituitur, vide pro limit. Diaz regula 261. & Bened. Capr. regula. 82.

In eodem capitulo in gl. in verbo, probare potuerit, in verbo, ibi, vnde debet, habere literas.

Vide quæ posui ad capitulum primum, de reg. iuris in 60.

In capitulo, in nostra præsentia, in glossa in verbo, exceptio, in verbo ibi, est & alia exceptio.

Et an exceptio excommunicationis possit opponi post litem contestatā, vide Bened. Cap. regula 82.

In eadem, glossa, in verbo, & non potest opponi post lit. contest.

Vide Bened. Cap. regula 57.

In capitulo, tua F.

Vide de materia Affli. in constit. maiestati nostræ libro 3.

In capitulo, dilectus filius, in glossa, in verbo generalis, in verbo ibi, imo quilibet tenetur.

Vide Iser: constit. edictorum.

In c. non iniuste, in versiculo, potuit quoque.

An procurator possit appellare à sententia cōtra ipsum lata, & an teneatur, appellare & appellationem prosequi, & eo casu quo non tenetur prosequi, si velit, sit admittendus, vi de plen. Bened. Capr. regula 65.

In titulo, de ijsque vi metusue causa in capitulo ad audientiam, in glossa in verbo repetendū, in verb. ibi quia iurauit.

Vide Gram. decis. 102. nu. 93.

In capitulo fin in verbo, per ipsum constiterit.

An in casu huius tex. facultas iuuandi transeat ad hæredes vide Diaz regula 392.

In titulo de in integr. restit. in capitulo auditis, in verbo, quod vtraque ecclesia.

Vide Diaz regula 219. ecclesia.

In eodem capitulo in glossa in verbo, ecclesia, fungatur iure minoris, in verbo, ibi, quod prælati ecclesiarum.

Vide Diaz dicta regula 219. versiculo 14. similitudo.

In capitulo, ex literis, in verbo, ipse cui alter coniudex.

Ad declar. vide Iac. Meno. de arbitr. iud. libro primo, quæst. 54. nu. 46.

In capitulo, suscitata, in summario, capituli, in verbo, fallit si contra petentem.

Vide Affl. decis. 356.

In eodem capitulo in glossa, in verbo, postulauit, in verbo, ibi vnde procurator ad causam constitutus.

Limit. vt per Roman. singu. 125. volo tibi. & quod procurator sine speciali mandato petat resti-

restitutionem super incidenti tenet Afflictus, in constitutione, si quis in posterum, numero 4.

In capitulo, causa restitutionis.

Ad declar. vide Iacob.Menoch.de arbit.iudic. lib.1.quæst.74.num.44.

In capitulo finali.

Nota quod restitutio in integrum, appellatur beneficium, concord. vide per Afflictum in constitutione patarenos, num.54.

In titulo, de arbitris, in capit. dilecti filij, in glossa, in verbo, per pœnam.

Pęna conuentionalis quãdo per clericos possit exigi, vide Bened.Capr.regula 70.

In eadem glossa, in verbo, ibi, sed nunquid pœna recepta potest.

Vide Bened. Capram regula 71.

In capitulo, cum tempore, in versic. cum & si sponte.

Nota quod de quibus alienatio non procedit, nec etiam compromissum fieri potest, Dec. consil.4. nume. secundo, & vide Capicium decisione 93. num. 3. Afflic. decisio. 138.& ideo sicut in alienatione rerum minoris, & Ecclesia requiritur decretum, ita & in com promisso, tamen decretum debet interuenire in ipso compromisso, Afflict. decis. 285. num. 15.

In capitulo, cum dilectus, in verbo, cum arbitri iudicare.

Vide Barth.Brix.quæst.dom.76.

In capit. per suas literas, in verbo, vt sine speciali mandato.

Vide Decium consil.60.in princ.

In c. fin. in verbo, promittentis hæredes.

Pro ampliat. & limit. quando compromissum transeat ad hæredes, vide Petr.Duen.regula 128. compromissum.

In titulo de iudicijs, in capitulo primo, in summario capitulo.

Vide Petr.Duen.regula 153.

In eodem cap in versic. nam adimi.

Et ideo pro vna contumacia non debet quis perdere ius suum, Afflic. in const. pęna eorum, num. 4.

In capitulo, decernimus, in verbo, laicorum indicio.

Vide Gramm.decis.29.num.10.

In capitulo, quanto diuina in glossa, in verba, connexa spiritualibus causis in verbo ibi, quia quæ religiosis adhærent.

Vide Diaz. regula 99.compositum.

In eodem capitulo, in verbo, quod non nisi ecclesiastico.

Limit.vt per Socin.regula 270.

In capitulo, & si clerici, in verbo, ita nec facta confessio.

Vide Socin.regula 62.confessio.

In capitulo, cæterum.

Adde Gramm.decis.103.num.133.

In eodem capit. in glossa, in verbo, quamdiu parati fuerint, in verbo, ibi, quod si quæstio feudi vertitur.

Vide Cepoll.caut.94.solent communiter.

In capit. dilecti filij, in vers. prouideatis.

Vide Marc.Mant.dialog.28.æquitas.

In eodem capit. in glossa, in verbo, subtiliter, in uerbo ibi, cum enim de bona fide.

Vide Petr.Duen.regula 335. 4.limit.

In capitulo intelleximus, in summario capitulo.

Vide Pet.Duen.regula 268.excommunicatus.

In c.

In cap. cum non ab homine.

Vide Marcum Mant. dialog. 29. incorrigibili, & plenè de huius textus materia & declarat, vide omnino Petrum à Plaz. epito. delict. lib. primo, capitulo vndecimo, per textum, vide plenè, quia hęc constitutio examinatur latè.

In capitulo, examinata, in verbo, incongruentem.

Apta probatio, inepto libello, non suffragatur, vide Dec. consi. 83. num. 2.

In tit. de foro competen. in rubr.

Fori incompetentia semper allegari potest, Petrus Duennius regula 379. fori incompetentia.

In cap. primo, in summario cap.

Vide pro limitatione, Diaz regula 92. clericus coram.

In cap. sanè si episcopus.

Vide pro declaratione & limitat. Diaz regula 299. forum.

In cap. si quis contra clericum, in verbo, qui partes sibi mutuo.

Adde Capic. decis. 137. num. 10.

In capit. verum quoniam.

An iste textus procedat in re emphyteutica quam clericus tenet à laico, vide Affl. ct. in constit. si quis clericus, num. 4.

In capitulo, cum sit generale.

Vide pro limit. Petr. Duen. regula 21. actor tenetur, & pro intellectu huius cap. vide Affl. ct. decis. 257.

In capitulo, quod clericis.

Vide omnino Soz. regula 40. causa quando de iure canonico, & adde Soz. regula 215. ius ciuile.

In c. licet ex suscepto, in glos. in verbo, vacante, in verbo, ibi, alius est cum iudex.

Adde Isern. quibus modis feud. amitt. num. 1. versiculo, idem esset.

In capitulo, ex tenore, in vers. nos igitur.

Vide Marc. Mant. dialog. 27.

In cap. si diligenti.

Fallit in casibus positis per constit. de personis, & glossa ibi, vbi vide Afflict. & sicut Papa potuit prouidere ne sui subditi volentes litigent coram sęculari; sic & Rex hoc potest inhibere suis vasallis ne litigent coram ecclesiastico, Isern. in constitutione cum satis, & vide glossam, & Doctores, in constitutione, si quis clericus de materia, & constitutione de Burgensaticis, & de materia an clericus citatus si sua putauerit interesse, si comparuerit, & proposuerit sua iura, possit declarare forum, vide Grammaticum decisione 61. vbi etiam alia ad materiam, & an clericus declinet forum si agatur possessorio contra eum coram sęculari, vide Grammaticum decisione 78. & ad dictam decisionem Grammatic. 61. adde Capic. decisione octaua, numero tertio; quod autem si agatur possessorio in spiritualibus vel beneficialibus causis, an possit iudex laicus cognoscere, vide Afflict. decisione secunda, nume. 5. & Grammat. ad ipsum, & eundem Afflic. in decisione 24. Item adde quod illi qui expressè non possunt renuntiare foro, nec etiam tacitè per contumaciam, idem decisione 133. in fine. Item an clericus, vel ecclesia comparens, in causa pro suo interesse declinet forum, vide Afflict. decisione 380. & quid in iurisdictione voluntaria, an clericus possit illam prorogare, vide Dec. consil. 150. num. primo, vbi etiam ponit iudicē laicum posse cognoscere de causa contra clericum, quando de plano & absque contradictione proceditur, vt quia clericus confiteatur, sed licet ibi alleget multos Doctores, idem tenentes, tamen cogita an sit verum, quia est ampla via vt clerici possint cognosci à sęculari, & ipse etiam ibi numero sexto, reprobat hoc.

In eodem capitulo, in versiculo, manifeste patet.

Nec

Nec etiam Papa hoc potest, vide Grammatic. decis.61.num.10.

In c.postulasti, in summario c. in verbo, priuando beneficio.

Vide Franc. Marc. decis.730.

In capitulo, significasti, in verbo, clerici tamen.

Vide Soz.regula 56.clericus eorum.

In c.proposuisti, in verbo, ad petitionem cuiusdam aduersarij.

Not. quod vt valeat citatio requiritur quod fiat parte requirente, vide Petr. Duen. regula 96. citatio ad hoc.

In titulo, de libelli oblatione in rubrica.

An si quid committitur poni in libello possit poni in articulis, quod sic tenent Mod.int. oper.Bar.de cap.constit. dilationis nu.1. & ibi vide aliqua de materia, & per Affl. ibi in quibus casibus requiritur libellus.

In cap.1.in sum.

Vides Soz. regula.233.

In capitulo, dilecti filij, in verbo quare sibi dicta pecunia.

Vide Soz.regula,234.

In titulo, de mutuis petitionibus, in c.1.in sum.

Fallit in duobus casibus positis per Soz.regula 41.

In d.cap.1.in principio cap.

Circa materiam reconuentionis 53.quæ sit natura ipsius coram quibus, & de quibus causis possit opponi, vide Rob.Mar.plene in 4. parte suæ pratic. 6. distinctio. & Rit. mag. cur. 67. & an per reconuentionem videatur prorogata iurisdictio vide, afflict. deci. 27.& ad materiam an clericus reconueniatur coram sęculari, vide Petr.Duen. regula 102.clericus, in causa, & an admittatnr reconuentio de proprietate pendente appellatione super possessorio retinendæ, vide Affl. decis.155. & quod clericus per reconuentionem efficiatur de foro sęculari, vide addita ad Affl. dicta decis. 27. vbi etiam de materia reconuentionis, & an clericus in causa ciuili possit reconueniri per laicum, coram iudice laico, Afflict. quod sic decisi. 173. vbi etiam ponit quod eo casu clericus non potest renuntiare reconuentioni, in præiuditium reconuenientis, vt conueniatur coram iudice suo, & in materia vide Iac.Meno.de arb.iud.casu 183.

In tit. de litis contest. in cap. primo, in verbo, quia tamen litis contestationem.

Adde Iser. de contr. inuest. num.11. versiculo non enim.

In tit. vt lite non contest. in verbo rub. vel ad sententiam diffinitiuam.

Quando hoc procedat in regula, vide Mar.in 4.par.suæ pract.9. distinct. vide num.36. & num.20. & an hodie in regno omissio litis contestationis faciat processum nullum, vide per Affl.decis.283.

In capitulo primo, in glossa. in verbo aduocatus.

Limit.vt per Mod.int.oper.Bar.de Cap.consti. humanitate num.38.& Afflict. constit.dilationes num.38.

In capitulo, accedens in verbo. si tamen mille ei fuissent.

Non tenetur quis credere saluo conducto, vel securitati oblatæ, vt accedat in loco suspecto adde Afflictum decis. 289. nu.20. & vide quæ pos. ad Bar. in l.sciendum, ff. de legatio.

In capitulo, quoniam frequenter, in verbo, regulariter verum esse.

Vide pro limit.Soz regula 404.& 413.

In eodem capitulo, in verbo, vel absentia diuturna.

Quæ dicatur diuturna absentia in hac materia, vide. Ia.Meno.de arb.iud.lib.2.cent. pri. casu.62.

In titulo, de dilationibus, in capitulo primo, in glossa, in verbo, nimis breuem, in uerbo, ibi, hoc relinquo arbitrio iudicis.

Vide plene Iac. Menoc. de arb. iud. lib. 2. centu. prima casu 52.

In titulo, de ferijs, in capitulo primo, in verbo, nec sacramenta.

Sed quid si est præstitum iuramentum die feriata, an teneat, ita quod iurans debeat illud obseruare regula l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. facit quod sic, & ita tenet Hostien. in sum. infra de iure iur. §. quãdo. sed in contrarium faciunt not. per Lanfr. in c. quoniam cont. in princ. num. 43. infra, de probat. pro cuius opinione multum stringit. l. non dubium. C. de leg. & pro opin. Hostien. faciunt not. per Dec. in l. in ambiguis, §. non est nouum. ff. de reg. iur. num. 4. vsque ad fi.

In titulo, de ordine cognitionum, in capitulo, cum dilectus, in glossa, in verbo in modum exceptionis, in verbo, ibi sibi iustitiam fieri.

Sub hoc verbo, iustitiam fieri comprehẽditur petitorium, & possessorium. Afflictus decis. 239. num. 3.

In cap. tuam non credimus in sum.

Vide Marc. Mantuã, dialogo 42. spiritualia.

In eo. cap. in verbo, vtputa quæ ad forum.

Vide Diaz regula 362. iudex sæcularis, & regul. 373. iudex sæcularis.

In titulo, de plus petitioni. in c. 1.

Quando debitum possit ante tempus peti, vide per Soc. reg. 290. pecuniam.

In titulo, de causa poss. & propriet. in rub.

Super ista rub. vide Lanfr. hic.

In capitulo cum ecclesia, in glossa in verbo vltimo, in verbo, ibi quia licet quandoque.

Qui vltimo loco possidet, dicitur esse in possessione adde Dec. consil. 11. & cons. 127. & consil. 126. & quæ not. ad capitulum; cum de beneficio, de præb. in 6. & vide eundem cons. 129. num. 2 in fi. & cons. 134. in princ. & cons. 149. num. 3.

In capitulo, pastoralis offitij, in sum. c.

Vide ad materiam Affl. constit. iuris peritorum nu. 19. & pro intell. Capi. decis. 28. nu. 2.

In capitulo, cum dilectis, in verbo proprietas praualere.

Proprietas prænalet possessioni, Dec. cons. 126 num. 3. in fi. & cons. 127. num. 1.

In cap. cum olim.

Ad intell. vide Couar. Pract. quæst. capitu. 54. num. 2.

In tit. de restitut. spoliato. in cap. 1. in vers. quod ita ...

Limita vt per Petr. Due. regula 189. decretum 2. ampliat. item vide pro Limit. Luc. de Pen. l. si coloni quæst. 34. de agric. & censit. lib. 11. & regulam istam quod spoliatus est ante omnia restituendus, amplia 24. mod. & limita 25. vt per Rip. l. naturaliter. §. nihil cómune. num. 46. ff. de acquir. posses. & limit. vt per Cepoll. caut. 28. regula est, & Capic. decis. 87.

In cap. solicite procuret, in sum. c.

Vide pro declar. Capicium, decisio. 69. numero 8.

In eodem, c in principio text.

In terminis, huius tex. an obstabit iuramentum & pactum de non molestando spoliatorem, vide decis. Rot. 401. in nouis, & Ant. Capic. decis. 69. nume. 7. & intellige hunc text. vt non procedat quando renuntiationes sunt recipiendæ, vel quando vltra renuntiationẽ interuenit alius actus, seu concurrunt aliæ qualitates quę non aderant in casu huius capitulo, vt per Paris. consilio 10. numero 66. primo. vol. vbi etiam ponit quod non procedit quando renuntiatur in manibus superioris, & constat de notorio defectu renuntiantis, & quod loquitur in beneficialibus, non in prophanis, & non procedit quando quis renuntiat

renuntiat ex causa inimicitiarum, propter quas non potest ibi stare, nec etiam quando in instrumento diceretur, sponte, & nō metu, vel ex certa scientia, nec quando esset renuntiatum possessorio, & omnibus iuribus, vel esset facta renunciatio coram superiore vel quando potest allegari aliquod, propter quod diminuitur de præsumptione huius capituli, & consimil. iur. & quādo longo tēpore post renuntiationem spoliatus acquieuit, ut ibi plene per totū, & pro intell. vide etiam eundem consilio 5. num. 182. 4. vol.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, spoliatus.

Vide Luc. de penn. in l. si coloni, quæstio. vigesima, de agric. & censit. libro vndecimo.

In capitulo, in literis suis.

Vide Socc. regula 379. spoliatus, & Afflictum constitutione, violentias, numero 19.

In eodem capitulo, in verbo, respondemus prius.

Contra agentem interdicto recuperandæ non admittitur exceptio dominij, adde Afflictum decisione 7. & quid in exceptione præscriptionis, vide Dec. consilio 56. & 57. in fin. & de exceptione dominii, quod non admittatur contra agentem interdicto recuperandæ, & quid si in promptu appareat vide Afflictum decisionę 116. & limit. hunc textum, non procedere, quando parte tacente sunt admissę probationes super proprietate, Affl. decisione 193. sed an agenti hoc remedio opponatur exceptio excommunicationis, vide quæ pos. supra in c. ex insinuatione, de procu.

In cap. item cum quis, in summario capituli.

Vide de materia c. regni, 201. pro bono statu, & ibi doct.

In cap. cum venisset, in summario c. in uerbo, adeo quod.

Adde Afflictum decisione 300.

In eodem capit. in verbo, is possideat cuius nomine.

Scilicet si ratum habeat, Rota decis. 150. licet amicus, in nouis, Dec. l. contractus, nu. 20. ff. de reg. iur.

In capitulo, ex conquestione, in sum. cap. in verbo, suspensio petitorio.

An habeat locum in casu, de quo loquitur tantum, vide Capic. decis. 28.

In capitulo, grauis ad nos.

In materia huius c. an ille qui possedit 30. annis cum bona fide, excusetur à restitutione fructuum, Affl. decis. 240. numero primo.

In capitulo, literas tuas.

Vide pro intell. Paris. consilio 78. numero 40. & 180. quarto volum.

In eodem c. in verbo, & probationes offeruntur incontinenti.

Ad materiam, & quando exceptio dicatur requirere altiorem indaginem, vt sic non possit incontinenti probari, vide Iac. Meno. de arb. iud. libro secundo, centuria prima, casu vigesimo.

In capitulo, ex parte M. in verbo, unde ea recedente.

Adde, quod vxor recedens potest propria authoritate à viro reuocari. Bald. in l. prima. C. vbi quis decur. vel cohar. quam sequitur Affl. in constitutione, iuris gentium, numero 16.

In capitulo, olim inter, in verbo, uel prius etiam habuisset.

Nam prolata antiquiori possessione re ipsa dicitur spoliatio probata, Abbas hic, & Decius consilio 62. in prin.

In capitulo, sæpe contingit.

Vltra Rip. hic, vide de remedio huius capituli, Nigrnm in capitulo regni, subditorum, numero trigesimo sexto, & quando locum habeat remedium huius capituli, vide Parisiens. consilio primo, numero 179. primo volumine.

In c.pisans,in summario.

Adde Rot.decisione 319.in nouis.

In titulo,de dolo & contumacia,in capitulo causa quæ, in glossa, in verbo, ad domum, in verbo,ibi,& amici sunt requirendi.

Vide Gram. consilio primo, numero primo, post decis.

In capitulo pro vt uobis,in glossa, in uerbo, diffinitiua sententia terminetis, in versiculo, ibi,ideo nota.

Concord. constit.rei uendicatione.

In capitulo.finem litibus,in uersiculo,quia frequenter in glossa,in uerbo, expensas,in uerbo,ibi,quidam dicunt quod sic.

Et ita est de iure regni, vt in const. exceptionis,vbi Affl.num.8.

In eadem glossa,in uerbo,utrum habuerit probabilem causam.

Iusta causa excusat ab expensis, vide per limit. Daz.regula.274.

In capitulo,cum dilecti,in uerbo,uiua uoce.

Et sic potest fieri citatio viua voce, sed limit. vt per Duen.Reg.93.

In eodem capitulo,in glossa,in uerbo,expensas,in uerbo,ibi,siue denunciationis.

Vide Gram.decis.39.

In capitulo ultimo, in uerbo, & si non poteris inuenire.

Concord.constit.citationis.

In titulo,de eo qui mit.in possessione,in capitulo primo.

Vide pro declar.Paris.consilio 101.numero 26. 4.vol.

In capitulo,cum uenissent.

Ad declarationem,vide Iacobum Meno.de arbitr. indic. libro primo, quæstione. 74.numero 47.

In titulo, ut lite pendente nihil innouet. in rubi

Quid possit fieri, vel non, lite pendente, vide Vital.tractat. clauf.§.nil in no. lite pẽdente, folio 142.& vide pro limitatione vltima, Ias. in l. si ab arbitrio, penultima columna, in princ.qui satisdare cogantur,Cott.in memor. in verbo, lite pendente, & adde quod si uigore pacti, vel alias possum propria authoritate aliquid facere, tamen si pro eo adiui iudicem in præiudicium pendentiæ litis,non possum variare, Grammaticus ad Afflictum decisione 131. item fallit hic titulus, in casu posito per Afflictum decisione 152.& adde quod iudicis officium debet implorari ne lite pendente quid innouetur, per Afflictum decisione 156.& quid si est innouatum post conclusionem ve ante,& est facta postea conclusio,vide Afflictum decisio 352.& ibi vide, quæ lis pendere dicitur, do nec non est lata sententia.

In capitulo primo, in glossa, in uerbo crucem deferre,in uersiculo,ibi,item patet.

Etiam si possessio sit contra ius commune, & competat ratio priuilegii,Dec.cons. 97.numero primo.

In c.dilectus filius,in summario.

Vide Zoz.regula 216. ius superueniens.

In eodem c.in prin.tex.

Adde hic Capic.decisione 86.numero 10.vsq. ad fin.

In eodem capitulo, in uerbo, licet in indulgentia.

Vide Grammaticum decisione 65.numero 17. Sed quid si instantia erat perempta, vide eundem decisione 103. numero 114. item quid si lis pendens erat nulla, vide afflict. in decisione 366.num. 10.

In titulo.de probatione, in capitulo primo, in summario capituli.

Vide

Vide Soz.regula 111.& 112.

In c.ex literis suis,in glossa,in uerbo,promptiora,in uerbo,ibi, locum habet in dubijs.

Et procedit etiam quod aliquo respectu probationes actoris excedant,Dec.consilio 94. numero quarto, Panormitan. hic, & vide eundem consilio 119. numero primo, & quarto.

In capitulo, in præsentia, in summario, in uerbo, nec ad inualidandum.

Minor ætas non impedit acquisitionem, quæ fit ex dispositione iuris.Dec.consilio 86.nu. 5.in fin.

In capitulo, licet causam, in uerbo, quia tamen nolumus.

Ob præsumptam calumniam à iuris tramite nô est deuiandum, vide pro limit. Afflict. decisione 351.numero 7;& faciunt not.in decis. sequent.

In capitulo, quoniam contra, in uersiculo, statuimus.

An hoc sit correctum in regno, vide Marant. in sexta parte,in verbo, actorum editio,numero 14.& glossa,in constitutione,lite legitime, post princip. ibi, debent enim, & ibi Afflictus numero 31.

In eodem capitulo, in uerbo, aut publicam se potest.

Acta non præsumuntur, vt hic, limitatur, vt per Decium consilio 36. numero secûdo,& Grammaticum decisione 24.numero 3.

In eodem capitulo, in uerbo, per hoc possit ueritas.

An de necessitate acta iudiciaiia requirant scripturam, vel possint probari per testes, vide Vital.in tractat.de claus.versiculo, an reductioni,numero 56. fol.631.

In eodem capitulo, in uerbo, pro ipsis præsumatur.

Secus de iure Lõgobardo, vt per glossam fina. in constitutione, cordi nobis, vbi Afflictus numero decimonono.

In capitulo, ad nostram, in uerbo, quoquo modo.

Quid importent ista verba; vide Dec.consilio 37. numero primo.

In capitulo, cum causam, in sum. in uerbo, per libros.

Adde Afflictum decisione 324. numero 16. & de probatione in antiquis,Iac.Meno.centuria secunda, casu 115.

In eodem capitulo,in glossa prima,in uersiculo,ibi, item si reperiatur.

Decius consilio 135.

In eodem capitulo,in uerbo,famam,& quæcunque alia.

Decius consilio 43. numero nono, & consilio 135.

In titulo,de testibus & attestatio.in capitulo secundo.

Vide Soz. regula 406.testium.

In capitulo, quoniam aliqua, in glossa primo,in uerbo, ibi, illud sic intelligi debet.

Ad materiam an & quando mulier possit testificari in causa crim. vide Grammaticum consilio duodecimo, numero 16. consilio 42.numero tertio, côsilio 45.numero 20.& consilio 59.numero vndecimo, & Dec: in l. fœminæ numero 33. ff. de regulis iuris, & quid in causa ciuili ardua, Iacobus in l.prima,numero 68.C.de summa trinitate,& vide Alciatum de præsumption.regula prima, præsumpt.37. & Afflictum constitutione generalia iura, numero decimoquarto, & ibi additio ad ipsum, & quæ sit causa ardua, eundem constitutione,prosequentes,numero 25. regulariter tamen in causa ciuili fęmina potest esse testis, Petrus Duenna regula 313. fœmina de iure, sed quid in testamento,vide ibi regula 314. fœmina,& quid in causa criminali,vel matrimoniali, vide ibi regula 315.& Decium consilio 133. numero

quarto,& consilio 163. numero septimo.

In capitulo, in omni negotio, in verbo, vt in ore duorum vel trium.

Limitatur, vt per Afflictum decisione, prosequentes, vide Grammaticum decisione 73. numero octauo, & procedit etiam si agatur de crimine contra Papam, Dec.cõsilio 100. in prin.

In capitulo, insuper statuimus.

Vide Soz. regula 408. testis prælatus.

In capitulo, ex parte A. in glossa, in verbo, tacito, in verbo, ibi, si enim interfuisset.

Et ideo si in promotione, quæ fieret ad dignitatem vnius regni de regnicola alterius caderet suspitio, admittitur exceptio domini tẽporalis, qui habet ipsum suspectum de perditione terræ suę, vel consiliorum, vel secretorũ suorum, & vltra Abbatẽ hic, vide, multas concordantias per Cass. in sua glos. vndecima parte, conclusione vigesimasecunda versiculo, facit quod dicit, vide Innocen. in capitulo, super his, numero octauo, infra de accusat. & Cott. in memor. in verbo, episcopus electus.

In capitulo, si quis testium in verbo senes.

Intell. vt per Iac. Meno. de arb. iud. libro secundo, centuria prima, casu 60. numero 12.

In capitulo, sicut nobis, in verbo, non enim testimonium.

Vide Decium consilio 189. numero 10.

In capitulo, veniens ad nos, in glossa prima, in verbo, ibi, remittere.

Remittere idem est quam donare, vide Affli ct. decisione 232.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, illorum.

An socius rixæ admittatur, vide Grammaticũ decisione 25.

In eadem glossa, in verbo, ibi, quia fama cum alijs probat.

Adde, quod fama in antiquis plene probat, & vltra Felyn. hic, vide Alciat. de præsumpt. regula secunda, præsumptio tertia, & addit. ad ipsum, & vide Decium consilio 57. nu. 3.

In eodem glossa, in versiculo, sed non est verum.

Adde Decium consilio 163. num 7. & 12.

In eodem capitulo, in verbo, eo quod ille qui eodem erat.

Vide Soz. regula 425.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, nec vnius testimonium.

Plene quando credatur testimonio vnius, vide per Ant. Gabr. libro primo, de testibus, conclusio, prima, & quid si sit episcopus, vide Decium consilio 91. numero primo.

In capitulo, cum tu fili, in verbo, nos dicta testium.

Vide Marc. Mant. dialog. 59. testis.

In capitulo, fraternitatis.

Vide Soz. regula 403. Afflictum constitutione, obscuritate, numero decimotertio, & constitutione, iuris peritorum, & ibi eundem Afflict.

In eodẽ capitulo, in verbo, super nouis dumtaxat.

Adde Afflictum decisione 89.

In capitulo, Iudæi, siue Sarraceni in verbo, cũ illis aduersus.

Vide Afflictum decisione 214. quidã Iudæi, & constitutione, si quis in posterum, num. 51.

In capitulo, super eo.

Vide pro intell. Paris. consilio 15. numero 25. 27. secundo volum. vide etiam Dec. consilio 163. numero vndecimo, in materia.

In eodem capitulo, in verbo, & ideo non esse aliquatenus.

Adde hic Iacobum Meno, de arbitrar. iudic. libro secundo, centuria secunda, casu 102. numero quinto.

In capitulo, licet vniuersis, in verbo, in ore duorum, vel trium.

Casus

Casum, in quo non sufficiunt duo testes, vide in capitulo primo, in fi. quot test. sunt necess. ad prob. ingrat. in vsibus feudi, alium vide in constitutione regni, in causa depositi, item alium in constitutione, instrumentorum robur, quartum vide in constit. questiones omnes, & plures alios remissiuè, vide per Petrum Duennam regula 84. causa quæ terminatur.

In capitulo, series hic.

Vide pro intell. Parisi. consilio 122. nume. 12. primo volumine.

In capitulo, præterea cum quis.

Qualiter probetur adulterium, vide in constitione, in quæstionibus, & ibi Mod. inter oper. Barth. de Cap.

In eodem cap. in glossa, in verbo, de auditu, in uerbo, ibi, & si fama publica.

Vbi vertitur difficultas probationis, fama sola cum alijs adminiculis inducit plenam probationem, quæ sufficit ad condemnandum, Gramm. decis. 42. num. 12.

In capitulo, cum à nobis, in verbo, salua in omnibus.

Adde Isern. qui success. ten. el primo, num. 15. & 16.

In capitulo, de testibus, in glossa, in verbo, publicatæ.

Adde Isern. de contr. inuest. num. 9. versiculo, postquam in guardiam.

In capitulo, præsentium.

Vide Cepol. caut. 103. quãdo. Fallit in casu constitution. probationum incursibus, & pro intell. & limit. huius tex. vide Petr. Duen. regula 383. limit. 7. item, vide pro limit. Grammat. ad Afflict. decis. 351. & vide Marant. in sexta parte suæ pract. in verbo, de testium repulsa, per totum, & vide in materia repulsæ testium Iacob. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 1. quæst. 32.

In capitulo, ex tenore, in glossa, in verbo, admittendos.

Vide Capic. decisione 82. numero sexto.

In eadem glossa, in verbo, ibi, sed alius est modus inducendi.

Et sic quod non licet vna via, licet alia, de quo Broccardo, vide Afflictum in constitutione, si quis in posterum, num. 28.

In capitulo, significauerunt, in glossa, in verbo, liquere.

An & quando dicatur liquere de causa vltra alios hic, vide Lucam de Penn. in cap. 140. ab illo inchoandum, nume. 32. & ibi Nigr. num. 52. & Mod. inter oper. Barth. de Cap. nume. 19.

In c. cum causam, in glossa, in verbo, tempore, in verbo, ibi, cum enim testis.

Vide Grammaticum decisione 34. num. 41.

In eodem capitu. in verbo, cum attestationes ipsę.

Ad declar. vide Iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1 quæst. 33. num. 9.

In capitulo, veniens ad Apostolicam, in glossa, in verbo, vtraque pars, in versiculo, ibi, præterea ad hunc ijdem.

Adde Isern. de contr. inuest. numero nono, in fine.

In eodem capit. in glossa, in verbo, canonicos, in verbo, ibi, & quæ domi fiunt.

In subsidium, & quando per alios non potest probari, admittuntur inhabiles, & domestici, vt hic, & in d. l. consensu, sed hoc procedit, quando ex natura ipsius actus, de quo agitur alij testes verisimiliter interuenire non potuerunt, aliàs secus. Dec. cons. 133. num. 6. & Hippol. sing. 73.

In eadem glossa, in verbo, hic ideo absoluuntur ad cautelam.

Concordat capitulum Regni, ne per exceptionis.

In eodem capitulo, in verbo, absoluatis eosdem.

In c.

In capitulo, licet dilectus, in verbo, ita quod vltra non liceat.

An si testes sint omni exceptione maiores, debeat concedi repulsa contra eorum personas, Afflictus constitutione, si quis in posterum, numero 29.

In capitulo praesentata, in sum. c. in verbo, an testes de nouo.

Vide Capicium decisione 47.

In capitulo, venerabilis, in glossa, in verbo, sigillatim, in verbo, ibi, & ideo examinandi.

Vide Iacobum Meno. de arbitrar. iud. libro primo, quaest. 29.

In c. cum clamor.

Vide Afflictum constitutione, obscuritatem, numero primo, & Iser. constitutione, sancimus, tertio libro, versiculo cautus.

In capitulo, testimonium.

Quando infamis admittatur vel non, vide per Soz. regula 415. & 416. & Grammaticum decisione 11.

In capitulo, vltra tertiam.

Vide Cepoll. caut. 13. sumus.

In eodem capitulo, in verbo, non debent testes.

Limitatur, nisi adsi impedimentum, Afflictus constitutione, exceptiones, numero decimo.

In titulo de testibus cogendis, in capitulo, praeterea, in verbo, & se incontinenti.

Testis an, & quando admittatur ad corrigendum suam depositionem incontinenti, vel interuallo, vltra Doctores, hic vide Antonium Capicium decisione 61. & 142. numero tertio, & Nigrum in capitulo regni, frequens numero 82. & Alciatum de praesumption. regula secunda, praesumpt. 29. & vide pro intell. Rom. in l. qui bona, §. si quis stipulaturus, ff. de dam. infect. & ibi Alex.

In capitulo, dilectorum, in verbo, praeter quam super criminibus.

Vide Soz. regula 417.

In capitulo vltimo, in verbo, eos nihilominus.

Baldus hic in fin. dicit similem textum, raro alibi reperiri, ad hoc quod testis corruptus potest produci contra corrumpentem, etiam quo ad plenam probationem, quem sequitur Thom. Grammat. alium tex. idem probantem, adducens consilio crimin. tertio, quod an indistincte, & generaliter procedat, late examinat Niger in capitulo regni, frequens, numero 85. cum sequent. & Franc. Marc. decisione 488. & Boer. decisione 319. & Bal. si de inuest. int. dom. & vass. lis oriat. in princ. numero septimo, & Boss. de indit. & tortu. numero 157. & Antonius Gabr. libro primo, de testibus, conclusione prima, numero 24.

In titulo, de fide instrumentorum, in capitulo, scripta vero, in verbo, nisi per manum publicam.

Quam autem fidem faciat priuilegium, si est antiquum, & careat sigillo, vide Capicium decisione 86. numero tertio, & aliqua de materia sigilli, vide in capitulo regni 232. in forma, & ibi per doct.

In capitulo, ex literis vestris.

Vide Afflictum decisione 404. numero decimo.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo abrasa sunt, in verbo, ibi, sed in narratione.

Nota quod abrasio in substantialibus instrumenti vitiat, quod amplia, & limi. vt per Soz. regula prima.

In capitulo, inter dilectos, in verbo, saluo in omnibus iure addendi.

De effectibus istius clausulae, saluo iure, vide plene per Practic. Pap. in forma actionis realis, in glossa, saluo iure folio mihi 36. Paul. de Castr. in l. Nesennius, ff. de nego. gestis, & Doctores in l. edita, C. de edend.

In eo-

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, saluo in omnibus iure addendi, in uerbo, ibi, quia usque ad lites.

Vide Diaz. regula 440. libellus.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, dimidia.

Vide Dec. conf. 146. num. 14. versic. nec obstat priuilegium.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, inter alios, in uerbo, ibi, imo quia ipse iudex.

Vide Antonium Gabr. de rerum alien. conclusione 2. num. 20. lib. 3.

In eodem capitulo, in uerbo, quamuis ex forma petitionis.

Propter hoc dicit Bal. hic quod concessio priuilegij, & gratiæ intelligitur secundum tenorem, & formam petitionis, & eum sequitur Dec. conf. 10. prope fi. conf. 33. num. 1. & conf. 333. num. 11. & conf. 137. num. 4. & circa id quod colligit glossa hic, quod sententia debet esse conformis libello, vide tu textum, expresse hoc dicentem in Clement. sæpe. §. verum, de verb. signifi. Lanfran. in c. quoniam contra titulo; de interlocution. & appellation. num. 16. Soz. regula 357. sententia, & Iason in §. curare, numero 28. institutione de action. & ad dictum Bald. hic, vide Bal. in l. prima, numero quinto, ad l. Inl. maiestatis, & Decium consil. 61. numero secundo, Grammaticum consilio 103. num. 201. & Decium consilio 142. numero quinto, in fine. Item adde quod id quod concessum est, attendimus, non quod supplicatum. Senat. Pedem. decisione 23. numero quarto, & ad prędicta adde Iserniam qui succes. feud. dare teneantur, num. 7.

In capitulo, cum dilectus, in uerbo, instrumenta etiam post publicationem.

Amplia, & limita, vt per Socinum regula 184. instrumenta, & non solum instrumenta, sed in eorum concomitantia testes possunt produci, etiam, post publicationem, sicut instrumenta, Robertus Mar. sexta parte, vers. instrumentorum productio, nu. 27. Sed limita vt per Afflict. constit. exceptiones, num. 6. & vide num. 15. & in constitutione, litis legitimę, & instrumenta produci debent coram iudice, adeo quod non sufficit eo eidē priuatim exhibere, vt ex eis sententiam ferre possit, immo nec etiam sufficit ea coram iudice produci ante litis contestationem ad articulum aliquem incidentem, nisi post in causa principali reproducantur, & aduersario denuntietur, Couarruuias variarum resolutionum lib. 1. cap. 1. num. 5.

In eodem capitulo, in uerbo, antequam sit in causa conclusum.

Ad declarationem vide Iac. Men. de arb. iudic. lib. 2. centuria prima, casu 51. num. 20.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, approbata.

Not. valere cōsuetudinem, vel statutum, quod probatio imperfecta pro legitima, & plena habeatur, vide Dec. conf. 36. num. 3. & vide Diaz. regula 140. item valet statutum quod sola fama plenam probationem faciat. Dec. conf. 88. num. 2.

In capitulo, cum Ioannes, in uerbo, cum iudex qui usque ad prolationem.

Per istum textum practicatur, ne capiatur prę sumptio pluralitatis actuum, (vt euitetur falsitas) quæ in dubio capienda est, vt fiat interrogatio de vnitate actus, adde Decium conf. 101. Sed in contrarium faciunt no. per Afflict. decis. 198.

In capitulo, imputari.

Ad regulam huius textûs, quod allegans contraria non auditur, adde Couar. varia. reso. lib. 1. cap. 3. versi. probauimus tandem.

In titulo, de præsumptionibus, in rub.

Adde, quod pręsumptio debet allegari, quia id tantum

tantum præſumitur quod ponitur, vt allegatur gloſſa, in conſtitutione, iuſtitiarij nomẽ, in verbo, inſultus, & ibi Affl. nu. 13. & Affl. conſt. ſancimus, num. 19. lib. 3. & quando eſt præſumptio iuris dicitur liquidiſſima probatio. Dec. conſ. 55. num. 3. Item adde quod quando conſtat de veritate, ceſſat præſumptio. Affl. deciſ. 107. num. 5. & an ſit neceſſe præſumptionem allegari, & poſſit iudex in cauſa ciuili iudicare ex præſumptione nõ allegata, vide eundem deciſ. 179. nu. 15. & quod præſumptio debeat allegari, vide eundem deciſ. 345. nnm. 7.

In capitulo primo.

Ad declar. vide Iac. Meno. de arb. iud. caſu 360. num. 36.

In capitulo, affert, in ſummario capituli.

Temperanda tamen eſt ſententia, quando fertur ex præſumptione, maxime, vt non inferatur pœna corporalis, vt poſt Innocen. hic tenet Grammat. deciſ. 42. nu. 5. & 14. & deciſio. 56. in fi. & deciſ. 96. num. 6. & Niger in cap. regni, 221. exercere volentes, nu. 18. & de probatione per coniecturas, indicia, & præſumptiones, vide Affl. deciſ. 13. nu. 24. & per totum, & deciſ. 23. & ad primum dictũ, vide Petrum Duen. regula 393. famulos, 1. limit. & Diaz. regula 370. iudex quando, vide Marc. Mant. dialog. 19. præſumptio.

In capitulo, nullus dubitat.

Vide Bart. de Cap. conſtitutione, grandis.

In capitulo, nonne bene.

Limit. vt per Rom. in l. eius, nu. 33 ff. ſi certum petatur.

In capitulo, quia veriſimile.

Vide Marc. Mant. dialogo 43. veriſimile.

In eodem capitulo, in verbo, niſi communis loci fama.

In probatione eius quod habet præſumptionem in contrarium clariores probationes requiruntur. Abbas hic, & Dec. conſ. 163. nu. 7. verſ. 2. reſpondetur.

In capitulo, illud quoque, in gloſſa, in verbo, vxorem tenuerit, in verbo, ibi, ſed canon non præſumit.

Fallit fauore filiorum, Dec. conſ. 143. num. 2. Item fallit quando ſunt præſumptiones in contrarium. Dec. conſ. 163. num. 2.

In capitulo, dudum archi, in verbo, cum prima facie præſumatur.

Vide Soz. regula 39. bonus quilibet præſumitur, & Diaz. regu. 74. vide etiam de hac præſumptione Duen. regu. 75. bonus quilibet.

In titulo de iur eiuran. in rub.

Quando poſſit peti, vt debeat concedi abſolutio a iuramento, vide Vital. in tractat. clauſ. verſiculo, ſed videamus, quando poſſit peti. folio 785. & an ſtatutum, vel lex ſęcularis poſſit diſponere ſuper iuramento, & quid operetur iuramentum ſuper contractu inualido, de iure ciuili, vel canonico, & an quæſtio iuramenti ſit de foro ſæculari, vel eccleſiaſtico, & alia plura ad materiam, vide dicto tractatu, verſiculo, ſed nunc reſtat videre, numero quinto, vſque ad fin. fol. 749. & an ſæcularis poſſit ſe intromittere ſuper iuramento, vide ibi, in verſiculo, ſupereſt, vt videamus, de pactis, numero vndecimo, fol. 526. & de effectibus iuramenti, & materia huius tituli, vide Cott. in memo. in verbo iuramenti religio, cum pluribus ſequentib. & an in concedenda abſolutione requiratur partis citatio, vide Diaz. regu. quinta, & abſolutione, & an ſit ſubreptitia, ſi non eſt facta mentio, quod fuit cum iuramento renunciatum abſolutioni, & ea impetrata nõ vti, vide Grammat. deciſione 66. numero vndecimo, vbi ponit multa de materia, & ex quibus abſolutio iudicatur ſubreptiua, vide etiam Capic. deciſione 139. numero vigeſimo, cum ſequentibus, & ad materiam an lite pendente coram eccleſiaſtico ſuper abſolutione poſſit coram ſęculari procedi in facto principali, vide Afflict. deciſione trigeſima, & 31.

& 31. & Grammaticum ad ipsum, & ibi etiam vide, an periurus possit impetrare absolutionem, & quid si est iuratum de non petendo absolutionem, an debeat peti absolutio à tali iuramento, & vide in materia quæ pos. ad Bar. in rubr. ff. eodem titulo.

In capitulo, si vero aliquis, in verbo, quod non est solum.

Vide Soz. regula 206. iuramentum, vide Afflictum in constitutione pacis cultum, numero 33. & Grammaticum decisione 103. numero 60.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, proprium iuramentum.

Vide Afflictum decisione 263.

In eodem capitulo, in verbo, ne aut hæres periurij.

Vide quid per hoc dicat Cepoll. caut. 101. in multis contractibus.

In c. querelam, in glossa, in verbo, non necessitate.

Adde Isern. quibus mod. feud. amitt. ei primo numero 33.

In capitulo, veritatis amica, in summario capituli.

Vide Frecc. libro 3. de sub feud. in differ. feud. pact. versiculo 24. & vide an iuramentum transeat ad hæredem, Capic. decis. 174. nu. 11. & Diaz. regula 386. vbi pro ampl. & limit.

In c. veniens ad præsentia, in verbo, priori iuramento licite.

Iura aliena in iuramenti præstatione intelliguntur reseruata, vide Affl. constit, mulier dotarium, numero 25. & const. domini à vasallis, num. 18.

In c. breui sciscitatus, in prima glossa.

An difficultas excuset à periurio, vide Affl. constit. generalia iura, num. 4. & Gram. ad ipsum decisione 182.

In capitulo, quanto, in glossa, in verbo defraudata, in verbo, ibi, claue tamen discretionis præcedente.

Istam glossam dicit notab. Bald. & doctores hic, quos sequitur Iason in l. rescripta, numero quarto, C. de præc. imp. off. ad hoc quod suprema potestas Papæ debet procedere cum grano salis.

In eadem glossa, in verbo, ibi, quod ex causa iusta.

Adde Decium consilio 151. numero vndecimo.

In capitulo, venientes.

Vide caut. Cepoll. 37. vidistis.

In eodem capitulo, in verbo, intelligi ius superioris.

Vide Marcum Mantuam dialogo trigesimoprimo, superior, vide Diaz. regula 391. & Bar. Brixien. quæstione domini. 39.

In eodem capitulo, in verbo, vt possessionem ipsum.

Adde Decium consilio 97.

In c. tua nos duxit.

Ad materiam, an facto diuortio inter coniuges subsequente conuentione iuramento firmata; possit iure maritus vxorem ad domum reuocare, non obstante etiam voto continentiæ, vide Decium consilio 140.

In capitulo, & si Christus, in verbo, seruandum est quidem.

Nec licet authoritate propria conuenire, vide pro limitatione Diaz. regula quinquagesimasexta.

In capitulo, nimis de iure, in prima glossa.

Adde Frecciam libro secundo, de subfeudis, in different. feudorum regal. versiculo quinquagesimatertia.

In capitulo, petitio uestra, in glossa, in uerbo, specialibus uestris, in uerbo, ibi, tamen contra se non tenetur.

Vide Marcum Mantuam dialogo trigesimosecundo, loquens, & Grammaticum decisione duodecima, numero decimosexto, & faciunt notata per Decium consilio 104. numero. secundo.

In capitulo, intellecto, in uersiculo, quia cum teneatur.

Adde Isern. de his qui feud. dare poss. numero decimo, versiculo, dummodo, & qui succes. tener. el primo, numero, decimoquinto, in fin.

In capitulo, mulieri, in glossa prima, in uerbo, ibi, tali casu non dico.

Adde Decium consilio 133. numero secundo.

In titulo, de except. in capitulo primo, in glossa, in uerbo per sententiam terminetur, in uerbo, ibi, sed si de falso ante sententiam.

Vide Affl. decis. 266.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, contingere.

Vide Diaz. regula 126.

In c. cum Ecclesiastica, in uerbo, cum exceptionem illam.

De ratione, & intell. vide Rom. in l. cum mulier, numero 53. ff. soluto matrimonio.

In capitulo, cum inter priorem.

Vide Marcum Mantuam dialogo 24. excom-24. excommunicamus.

In capitulo, olim, & infra, in verbo, probare potuerit.

Quod operetur ista clausula, admitto si fuerit probatum, vide Vital. §. clausula alioquin admmitto, falio 10,

In c dilecti filij, in glossa, in uerbo, interlocuti fuerũt, in uerbo, ibi, quia excõmunicato.

Adde Decium consilio 151. numero 17.

In titulo, de præsumptionibus, in capitulo, ad aures nostras, in uersic. quia quadragenalis.

Vide ad hoc multa per Afflict. decisione 13. in princ.

In capitulo, illud autem, in glossa, in uerbo, interruptio, in uerbo, ibi, & primo per libellum Principi.

Adde Afflictum decis. 374. in fin.

In capitulo, si diligenti, in summario capituli, in uerbo, ibi, nisi habeat bonam fidem.

Adde Affli. decisione 388. & Dec. consilio 144. num. 4.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo iustus, in uerbo, ibi, ut ergo scias quando sit necessarius.

Adde quod vbi requiritur titulus, quod nec etiam longissima, possessio ius tribuit, Alciat, de præsumpt. regula secunda, præsumptio. 4. vbi vide, quando procedat.

In capitulo, quoniam omne.

Vide Marcum Mantuam dialogo 44. mala fides, vide Cepoll. caut. 46. videamus, & an præscribens post præscriptionem, sciens rem fuisse alienam, teneatur restituere, vide Isern. constitutione, violentia, columna tertia, & ibi Afflictum, numero quinto, & limitat hunc textum non procedere quando princeps compulisset aliquem ad emendum bona aliena, quia talis compulsio excusat emptorem à mala fide, & præscribit, ea non obstante, Chass. in sua glor. quinta parte, conclusione 24. num. 94.

Iu eodem capitulo, in glossa, in uerbo, nulla temporis.

Vide Petrum Duennam regula 344. ampliat. quarta, versiculo, sed est dubium.

In titulo, de sentent. & re iudic in capitulo primo.

Vide

Vide textum in l.ingenuus,ff.de sta.hom.

In capitulo,iurgantium,in uerbo,cleri sententia.

De sententia breui tempore, & ex abrupto prolata, vide Iacob.Meno.de arb.iud.libro primo,quæst.42.

In capitulo,inter cæteras,uerbo,si iniquitatem.

An iniquitas euidens impediat exequutionem sententiæ, vide Afflictum decisione 28.numero sexto,& vide eundem Afflictum decisione 39.numero quinto, & decisione 346. numero decimosexto,& 354.numero decimoseptimo.

In capitulo, tenor literarum, in uerbo, ne ad eam quam.

Adde Decium consilio 163. versiculo septimo allegatur.

In capitulo, cum inter uos, in uerbo, quod quantum ad litigantes.

Fallit vt per Soz.regula 365.sententia.

In c.quo ad consultationem.

Vide ad hunc textum,Marc.Mant. dialog.57. sententia.

In capitulo,in causis, in uersiculo,cum in similibus.

De argumento à simili,vide Diaz.regula 52:

In capitulo, suborta,in glossa,in uerbo, reprobasse.

Sic & Princeps scienter faciens contra priuilegium, tollit illud, ita per hunc textum, tenet Chass.in sua glor. parte quinta, conclusione vigesimaquarta, numero 64.& vide Isern. in constitutione, in locis demanij, in fin. primo libro,& vide admateriam, Capic.desione 166.

In c quamuis regulariter.

Vide ad intell.Couar.pract. quæst.capitulo 13. numero octauo.

In capitulo,fin.in uerbo, nisi in causa fauorabili.

Idem in salario docto. Decius consilio 70. in finalibus verbis,& in Ecclesia Afflict.decisione 23.in fin.

In titulo, de appellat. in capitulo primo, in uerbo,famam,in uerbo,ibi,puta cum teste.

Vide Afflictum decisione 337. numero secundo.

In capitulo, ad hæc.

Faciunt ad text. quæ notauit Decius consilio 33. numero quarto, & vide Capic. desione 147.

In capitulo, ex ratione, in glossa, in verbo, impotentiam,in verbo,ibi, & in his casibus.

Vide pragm.instantia.

In capitulo,cum teneamur.

Vide Decium consilio trigesimoquarto, numero quinto,& consilio 103.

In capitulo,cum parati,in glossa, in verbo, tuus nuntius.

An nuntio credatur de citatione à se ipso facta, vide Marcum Mantuam dialogo primo.

In c.ad hæc,& infra.

Vide Bar.Brixien.quæstione domini. trigesima sexta.

In c.postremo fraternitati.

Adde Capicium decisione 146.

In.c.præterea requisiti fuimus.

Adde Decium consilio 145 .numero secundo, vbi etiam an habeat locum in iudice delegato.

In capitulo, secundo requiris, in uerbo, uerba intentionis.

Ad hoc vide Mant. dialogo secundo.

In capitulo, an sit deferendum.

Vide omnino ad istum textum Iac. Meno. de arbitr. iud. libro secundo, casu 16.

In c. bonæ memoriæ.

De hoc remedio attentatorum, de quo in hoc textu, vide plene per Nigrum in c. regni, subditorum, numero 65.

In capitulo, pastoralis officij.

Vide Cepoll. caut. 80. volo tibi.

In eodem capitulo, in §. uerum quia, in uersiculo, nos itaque.

Excommunicatio trahit secum exequutionē; intellige quoad effectus, qui de sui natura non expectāt aliam extrinsecam exequutionem, & iudicis declarationem, secus autem quo ad effectum, in quo iudicis ministerium requiritur, vt per Decium consilio 145. numero quarto, Vide Cepoll. omnino caut. 80. volo tibi.

In capitulo, ut debitus honor, in uerbo, absque rationabili.

Vide Capicium decisione quinta, numero decimo, & decisione prima, numero vigesimo, cum seq.

In c. cum cessante.

Vide Petrum Duennam regula octuagesimasecunda, causa cessante, & Decium consilio octuagesimosexto, numero quinto.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, comminando, in uerbo, ibi, nō tamen quo ad iudicem.

Adde Decium consilio 143. numero quarto.

In capitulo, dilecto filio, in summario c. in uerbo, nisi doceat.

Quia non appellatur à futuro grauamine nisi in casibus, vt per Diaz. regula quadragēsima secunda.

In capitulo, interposita, in uerbo, nisi hoc se offerens.

Vide pro limit. Petrum Duennam regula 53. appellanti.

In eodē capitulo in §. ille denique, in glossa, in uerbo, contradictione partis alterius, in uerbo, ibi, huic fauori qui pro eo introducitur.

Vide Petrum Duen. regula 49. appellans potest renuntiare.

In capitulo, inquisitioni.

Vide Deciū consilio duodecimo, numero quinquagesimoquinto, Doctores in capitulo secundo requiris, hoc eodem titulo.

In capitulo si iustus metus, in glossa, in uerbo, coram iudice à quo.

Coram iudice à quo appellatio pręsentari debet, si eius copia haberi potest, alias est nulla, vide Grammaticum decisione 36. numero 76.

In eodem capitulo, in uerbo, in pręsentia bonorum.

Vide Cepollam. caut. 78. quia.

In eodem capitulo, in uerbo, protestatione super hoc.

Impeditus debet se protestari publice, adde glossam vbi posui, in capitulo primo, supra de rescript.

In titulo, de confirmatione utili, uel inutili, in rubrica.

Quid operetur confirmatio, vide Afflictum constitutione, si quando, numero octauo, & an tribuat ius, eodem decisione vltima, numero quarto.

In capitulo, examinata.

Laudum nullum non potest emologari, vt hic, intellige, vt valeat in vim laudi, quia vt valeat in vim pacti, secus, vide Afflictum decisione

cisione 117. & an pactum emologans laudum nullum habeat exequutionem, sicut habuisset laudum validum, quod non, faciunt notata per Romanum consilio 155. & Aymonem consilio vigesimonono, numero sexto.

In titulo, de vita & honesta. cler. in rubr. in verbo, clericorum.

Appellatione clericorum in materia restringibili non veniunt canonici, secundum Panormitanum hic, quem refert Diaz. regula nonagesimaprima, vbi vide pro limitatione.

In capitulo, clericus neque.

Vide Marcum Mantuam dialogo sexagesimoprimo coma.

In capitulo, quoniam, vt ait, in glossa, in verbo, qui simul uiuunt.

Plenè vtrum clerici teneantur viuere diuisim, vel in communi, vide Benedict. Capram regula 93.

In capitulo, ex literis Pontini, in verbo, cum facto priuilegium.

Clerici an omnia negotia sęcularia sint prohibita, vide Benedictum Capram regula nonagesimaquinta.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, suis facultatibus, in uersic. ibi, & nota quòd dicit dum his se implicant.

Vide Benedict. Capram regula 96. & an clericus habeat priuilegium Ecclesiæ, pro sua persona, & suis contractibus dum litigat, si non sunt bona ecclesiæ, vide Afflictum in constitutione, iusti cultores, numero quinto, & Iserniam in constitutione, statuimus, columna prima, versiculo, item clericus, & ibi Afflict. numero vndecimo, cum sequentibus, & numero decimosexto, & vide eundem decisione 257. & Modern. inter oper. Barto. de Cap. constitutione, obscuritatem, numero decimo, Capicium decisione 160. & capitulo regni 205. quia nulla, & ibi Petr. Pice. & Doct.

In tit. de cohabitatione clericorum, & mulierum, in capitulo, vestra duxit, in uersiculo, cæterum aliud.

Vide Marcum Mantuam dialogo decimoquinto, notorium.

In titulo, de clericis coniugatis, in rubr.

In materia an clericus possit contrahere matrimonium, & si contrahat an censeatur laicus, & possit tenere beneficium, & compelli ad ferendum tonsuram, & gaudeat priuilegio clericali, vide plenè Benedic. Capr. regula 97.

In capitulo primo, in glossa, in uerbo, dimittere, in uerbo, ibi, & priuandi sunt.

An clericus, in minoribus contrahens matrimonium cum consanguinea, contrahens matrimonium, an ipso iure priuetur beneficijs, & quid in clerico in sacris & homicida, vide Decium consi. 166. vbi etiam qua pœna punitur.

In capitulo, ex parte tua fuit.

Quo priuilegio gaudeant clerici coniugati, vide capit. regni 248. non exigi.

In titulo, de cleric. non resident. in rubr.

Papa quid possit facere contra non residentem in sua Ecclesia, & econtra quid possit allegare non residens vt sit excusatus, & in quibus beneficijs habeat locum residentia, & alia in materia vide per Afflictum decisione 289.

In capitulo, ex gestis, in uerbo, per annos quinque.

Vide pro intellectu Afflictum decisione 289. nume. 14.

In capitulo, relatum est nobis, in uerbo, uel studio literarum.

Quid si sine licentia accessit ad studium, vide Bartholomæum Brixiensem, quæstione dominicali 42.

In capitulo, ex tua deuotionis, in uerbo, qui se fraudulenter.

Quando

Quando liceat prælato se à beneficio absentare, vide plenè Benedictum Capram regula 91.

In capitulo, cum ad hoc, in glossa, in verbo, licentia, in verbo, ibi, quia indulgentia.

Vide Afflict. pro declarat. decisione 128. numero secundo.

In titulo, de præbendis, & dignitatibus, in capitulo, nisi essent viri, in glossa, in verbo, ex iussione.

Adde Decium consil. 141. numero secundo, & tertio, & quarto.

In capitulo, pro illorum, in glossa, in uerbo, inuestiuit.

Vide Afflictum decisione 299. & Iserniam, qui successor. feudum dare teneatur, numero quinto.

In capitulo, de multa prouidentia.

Ad materiam quæstionis, quam tangunt hic Doctores, scilicet, an possit dici beneficium curatum illud, quod est curatum in habitu, & non est in actu, vide Afflictum in constitutione regni, inconsutilem, numero quadragesimosexto, de hæret. & adde quod iste textus procedit etiam in officijs, beneficijs, & honoribus temporalibus, vt per Cassan. plenè in sua glor. parte prima, conclusione sexagesimaprima, vbi multa quando liceat habere duo officia, beneficia, vel honores, & pro ampliat. limit. reg. huius tex. vide Petrum Duen. reg. 71. beneficia plura, & plenè an acceptatione beneficij iurati, & illius habita possessione, vacet primum, vide Bened. Capram reg. 90.

In capitulo, extirpandæ, in §. qui uerò, in uerbo, non per vicarium.

Quando quis possit seruire per vicarium, vide Bened. Capr. reg. 92.

In tit. de institutionibus, in capitulo, authoritate, in glossa, in uerbo, instituatur, in uerbo, ibi, sed per hoc non adipiscitur.

Vide Afflic. decis. 299. num. 2.

In capitulo, ad decorem.

Regulariter diœcesani, & non alienigenæ in beneficijs per patronos sunt præsentandi, vide Petr. Duen. reg. 701. diœcesani.

In eodem capitulo, in uerbo, nec sanctuarium Dei.

Prælatus fit electione, non successione, And. de Isern. qui success. teneant. num. 1.

In capitulo, cum ad nostram, in uersiculo, cum inter dantem.

Vide Marcum Mantuam dialog. 34. dans accipiens.

In titulo, de concessione præbendæ, in capitulo, nulla ecclesiastica, in uerbo, antequam uacet.

Adde Afflic. decis. 292. & Iser. qui succes. feud. dar. ten. num. 13.

In capitulo, proposuit, in uerbo, qui secundum plenitudinem.

Vide Marcum Mant. dialog. 10. magna est.

In capitulo, quia diuersitatem, in uerbo, confirmatione à se oppo.

Confirmatio in forma communi nullum ius tribuit, adde Decium consilio 142. numero septimo.

In eodem capitulo, in uerbo, sic tamen, ut tempus.

Vide Arium Pinell. in authent. nisi, nume. 46. de bonis maternis.

In capitulo, cum nostris, in summario cap. in uerbo, colorata.

Quid autem si in literis sit clausula, amoto quolibet illicito detentore, vide Nigrum in capitulo Regni 209. frequens, num. 60.

In capit. cum super quæstione, in glossa, in uerbo, posse, in uerbo, ibi. Solutio. hic clericus ille iam erat receptus.

Adde Isern. & addit. ad ipsum qui success. ten. el pri-

el primo, num.18.versiculo, item in quantum ad vacaturas.

In capitulo, constitutus, in præsentia, in glossa, in verbo, canonice, in verbo, ibi sed pone quod episcopus ante collationem.

Adde Isern. & addit. ad ipsum qui success.ten. el primo, num.18. versi.item in quantum ad vacaturas.

In capitulo, ex tenore literarum, in glossa, in verbo statuta, in verbo, ibi, sed ibi soluitur plus.

Ad istam solutionem gloss. vide addit. ad Iser. qui succes.ten. el primo, num.18. in addit. incip.item quantum ad vacaturas.

In capitulo, cum dilecta, in summario c.

Vide Petr.Duen.regula 283.existens.

In tit.ne sede vacante, aliquid innou.in capitulo primo, in glossa, in verbo sede vacante, in verbo, ibi, quia vacatur optio episcopo.

Vide l.Iulianus, §.si quis colludente, ff. de act. emption.

In c.illa deuotionis.

An sede vacante possit capitulum conferre beneficia, vide Franc.Marc.decis.93. vbi decisione, præced. vide an. exerceat iurisdictionem.

In titulo, de ijs quæ fiunt a prælat. in capitulo continebatur.

Ad intell.huius capitulo, vide Bar.Brix. quæst. dom.78.

In capitulo, ea noscitur, in verbo, nisi ex antiqua.

Facit textus, in cap.3.de consuet. in sexto.

In c.tua nuper, in verbo, tractatu.

Vide Capic.decis.16.

In cap. & si membra, in verbo, & eorum nuntij.

Vocatus ad synodum, potest comparere per procuratorem, vide Petrum Duennam regula 126.comparere.

In tit.de ijs quæ fiunt a maior.par.ca.in capitulo primo.

Pro limit.huius capitulo, vide Barbat.ad Bald. in l.fin.C.de author. præstand.in verbo, ab omnibus.

In c.ex ore sedentis, in glossa, in verbo, mandatum.

Vide Afflict.decis.299.num.2.

In tit.de reb.eccle.alie.vel non, in rub.

An in alienatione rei Ecclesiæ requiratur subastatio, vide Afflict.in const.instrumentorū, num.19. & an ex cursu temporis præsumatur quod interuenerit sollennitas necessaria in istis alienationibus, vide Frec.de sub feudo secundo libro, q.28.in materia assensus, num.3.& Aijmo: de antiq.temp.tertia parte, in princip. & Capic. decis.16.vbi etiam, vide an istæ sollennitates requirantur quādo fit alienatio de motu Papæ, & quid si fiat in euidentem vtilitatem Ecclesiæ, vide eundem decis.113. & ad materiam vide Afflict. decis.17.An autem Ecclesia, possit concedere rē in emphyteusim, vt transeat ad hæredes extraneos, vide Afflict.decis.100. & ad materiam alienationis rei Ecclesiæ, vide adde ad eundem decisio.107. & Iac. Meno. de arb.iud.casu 172.

In c.nulli liceat, in verbo, emphyteuticum perpetuum.

Adde Dec.cons.142.num.2.

In c.si quis presbyterorum, in glossa, in verbo, alienator.

Vide in l.cum vir.ff.de vsucap.

In eod.ca.in glossa in verbo, prospexerit, in verbo, ibi, ita qui male alienauit.

Etiam cum fructibus, Decium consilio 142.numero 4.

In c.ad aures, in verbo, a quibus suos, vel parentum suorum.

Concord.

Concord.const. authoritatem, vbi Afflict.nu. 11. Sed an in casu huius capitul. requirantur solennitates requisitæ, vide Capic. decisione 103.

In eodem c. in glossa, in verbo, hunc, in uerbo, ibi & sic suspectatur.

Bart.Brix. quæstione vener. 60.

In capitulo, vt super aliqua, in verbo, de mensa.

Quando dicatur res de mensa, vide Afflictum constitutione, quisquis de burgensibus, numero quarto, tertio libro, & Iserniam, & ibi additio. ad ipsum, Episcop. vel Abbas, in prin.

In eodem c. in §. possessiones.

Sed an, si res Ecclesiæ minus vtiles cum ijs, quæ communi opinione reputantur vtiliores, permutentur, & re vera non sunt, permutatio teneat, Anton. Cors. quod sic, in sing. in verbo alienatio, & ad materiam adde quod si alienatio rei Ecclesiæ fit cū consensu Pontificis, presumitur, quod sit vtilis Ecclesiæ, Dec. cons. 53. num. 3.

In capitulo, ad audientiam, in verbo, respondendum.

Ad materiam, quod quando rescinditur contractus, pretium restituitur, vide Afflict. constitutione, qui sciens, nu. 2. lib. 3. & quid de fructibus, an debeant restitui, vide eundem decis. 87. & vide eundem decis. 278. num. 2.

In c. ad nostram.

Pro intellectu, vide Arium Pinellum, de rescindenda venditione, lege, secunda, parte secunda, capitulo quarto, num. 14. & quæ dicatur læsio enormis, vt Ecclesia in integrum restituatur, vide Iac. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 2. casu septuagesimoquarto, centuria prima.

In titulo, de precarijs, in c. primo, in glossa, in verbo, in quinquennium.

Vide Afflictum in constitutione, aduocatos, num. 17.

In titulo, de emptione, & venditio. in c. cum dilecti.

Plene pro intellectu huius textus, vide Arium Pinelium, de rescindenda venditione, lege secunda, parte tertia, capitulo tertio, numero 15.

In capitulo, ad nostram, in summario c. in fi. summarij.

Quid in datione insolutum, vide Dec. cons. 18. num. 3.

In eodem c. in princ.

De materia, vide Grammaticum decisione sexagesimasexta.

In eodem capitulo, in verbo, quod patet ex eo.

Vide Marcum Mantuam dialogo vigesimo sexto, fœnus.

In tituto, de locat. & conduct. in capitulo primo.

Continet casum specialem, Afflictus decisione 236.

In c. propter sterilitatem.

Plenissime in materia, vide Bened. Capram regula 88.

In capitulo, potuit.

Iste textus non procedit in feudo, sed in casu suo tantum, Decius consilio 138. numero quarto, 16. sed tamen prædictis non obstantibus, & an iste textus habeat locum in cōtractu censuali, vide Capicium decisione 119. & adde quod concessio rei Ecclesiæ in emphyteusim, super qua non interuenit decretum Apostolicum, est nulla, Afflict. decisione octuagesimaquinta, numero quinto, item an habeat locum in feudo, pro quo soluitur annuus census, Decius quod non, consilio 138. numero quarto, vbi etiam pro intellectu huius textus, & de materia, & vide

138.nume. 4. vbi etiam pro intell. huius. tex.& de materia. & vid. eund. consi. 164.vid.Marc.Mant.dialog.36.ẽphiteutis.

In eod.cap.in uerb.uel cessando in solutione.

Intellige in cessatione culpabili Gram. decisio.57.num.9.

In eod.cap.in uerb.nisi celeri satisfactione.

Pro declara. vid. Iaco. Menoc.de arb.id.lib.2. casu 7.num.5.

In eod.cap. in glos. in uerb. cleri, in uerb.ibi, & illi modicum considerabitur.

Vid.Dec.consi.138.numero 7.& consi.146.numero primo.

In eod.capitu.in glos. in uerb.expelli,in uerb. ibi.si solus prælatus.

An administrator præiudicet domino,vid.Capic.decisio.18.nume.9.& Dec.consi.72.nume.4.& ad glo. hic vid. eund.consi. 138.nu. 4.& 7.in fi.

In eod.glos.in uersiculo, & si unus sit sacerdos.

Dec.consi.141.num.5.

In titu. de rerum permut. in rub.

Vid.ad materiam Affl.decisio.17.vbi an temporalia possint cum spiritualibus permutari, & quę debent concurrere.

In cap. quæsitum.

Vid.de consi.141.nume.j.

In cap.ad quæstiones.

An permutatio possit fieri in spiritualibus. vid.Bar.Brix.quæst.vener.63.

In cap. cum olim.

De permutatione beneficiorum vid.tract. Bened.Capr.in suis conclusi.tit.124.vbi plenissime tractat materiam.

In titu.de feudi.in c.primo.

An procedat in feudo laici,& quid in emphiteusi,vid.Franc.Marc.decis.611.

In cap.ex parte tua, in glo. prima.

Add.Iser.qui succes.feu.Dar.ten.num. 6.versi. sed hic est.

In eod. capitu. in glos. in uerbo inuestire, in uerb.ibi,quia aliud est alienare.

Isto iure requiritur consuetudo infeudandi Iser.qui succ.feu.dar. ten.num. 12.in fi.

In eod. capitu.in uerb. libere si uideris expedire.

Solita concedi absque sollennitate a prælato condi possunt,add.Dec.consi.142.nume.1. & pro declarat, huius. tex. vid. omnino Dec.consilio. 131.& Iser. de his qui feud. dare possunt in prin. & Guid. Pap. decisi. 154.cum præcedent. & sequen.

In titu. de pignoribus. in cap. significante, in sum.ca.in uerb.sum.iuste impeditus.

Iusta causa excusat a pena priuationis,idem in emphiteuta non soluente canonem inf. diem ex iusta causa vt non priuetur Dec. consilio 137.num.7.in fi.

In titu.de solutionibus.in c.1.

Vid.Soc.regu.388.

In cap. Odoardus.

Capic. decio.121. nume. 1.& de materia vid. Affl. in constitu.si quis clericus nume.6.& Iacob. Menoc. de arbtr. iud.lib.1.quæst.88. num.8.& casu 183.

In titu.de donationibus. in cap.1.

Allegat hunc tex Iser.qui successio.tenen.2.numero.3.

In cap.fraternitatem

Vide.Petr.duen. reg. 220.donatio de re.

In ca. per tuas literas.

Parif.quæst.64.num.56.1.volum. ponit intell. ad hunc text.contra Abb. & alios. & nume. 57.adde contrarietatem Alex.in hac materia, & pro intell. vid. Arium pinell. de resciud.vendit.l.2.par.3.c.2.nu.17.

In eod.ca in glos. in uerb.inuenerunt,in uerb. ibi,ad mensurandum rem illam.

Vid. pro intell.huius.glos. Couar. prat. quæstio.cap.3.num.8.

In titu.de testam.in c.quia nos.

Vide Cap.decis.98.

In c.cum esses.

Vid. Marc. Mant. dialog.60. sollenitas, & ad materiam an testamentum clerici factum sine iudice contra formam constit. per manus tamen notarii apostolici subsistat in regno, vid. Capit. decis. 101.& ibi vid. an tale testamentum discutiatur in foro ecclesiæ vel sęculari,& an statuta requirentia insinuationes, vel alias sollennitates in testamentis vel contractibus clerici seruentur in causa ecclesiæ etiam in foro sęculari,& vid. de intel. huius tex.Rom. in auth. similiter, nu.94.ad l.Falc.& Dec.consilio 159.vbi plene an valeat testamentum ad pias causas,si testator morte præuentus non possit illud complere in scriptis prout destinauerat, & quid si fuit incompletum ratione voluntatis vel solennitatis,vid.omnino quia multa dicit.

In eod.cap.in uerb personis idoneis.

Videtur quòd isti debeant esse omni exceptione maiores, & ad hoc facit, quia quando statutum requirit minorem probationem contra ius commune, testes debent esse omni exceptione maiores. Dec.cons.57.nu. 8.& consi.105.nume.4.licet enim per ius canonicum diminutus. sit numerus testium, requiritur tamen quod sint idonei, & ideo mulier non sufficeret Petr.Duen.regu.314. limita.2. sed quia in hoc multi tenent contrarium,considera si dici potest ꝓ concord. vt in terris ecclesię sufficiant testes etiam non omni exceptione maiores, & sic fœmina possit esse testis in testamento, quia ius canonicum in testamentis non curat sollennitatem iuris ciuilis secundum Abbat. hic,& Duen. dicta regu. 314.limit. 3.si vero sumus in terris Imperii,debeant tunc testes esse omni exceptione maiores quia & si diminutus sit numerus a iure canonico, non tamen videtur sublata alia qualitas a iure ciuili requisita, cum non dixerit, nam si voluisset,dixisset,om sit,haberi debet pro omisso & remanere cum dispositione iuris communis.

In c.relatum est.in uerb. legitimis testibus.

Boer.decis.34.num.5.

In c. relatum est, lo secundo, in gl. in uerb. unus,in uerb.ibi,dicas quod non.

Add.quod idem est in rege,uno non debeat habere bona patrimonialia predecessoris, cū illa [illegible] redum ipsius, Afflict. in cōstitut. inter m[illegible]as,nume. 2.& cuius erūt fructus beneficii,mortuo beneficiato,uid. Capic. decisio.3.

In cap.cum tibi.

Vide hic Couar. & intell. ut per Paris. quęst. 83.num.30. 2. uol.

In cap. requisisti.

Panormitanus hic tradit regulā,quod episcopo debetur quarta pars de legatis factis ecclesię, & de decimis, & his quę obueniunt funeris occasione, vid. pro limit.Diaz.regu 237.episcopo.

In cap.Rainutius.

Vid.hic Marc.Mant.dialog.37quarta,& Coua. plene.

In titu. de successionibus ab intest. in capit.1. in uersic.si autem ante.

In hoc constitu.reg.dohanę secretis statuit cōtrarium,ubi ui.l.Afl.num.6.quid sit seruandum.

In titu. de sepulturis. in ca. relatum est in uerb.disponere medietatem.

Vid.Diaz.rag.223.

In

In capit. de ijs qui, in uerb. dummodo de ægritudine.

In materia vid. aliqua per Affl. decis. 168.

In capitu. certificari, in uersic. unaquoque prouincia.

Vid. Marc. Mant. dialog. 56. prouincia.

In titu. de decimis, primitijs, & oblationibus, in cap. 1.

Vid. de materia decimarum constit. regni quanto cæteris, & ibi doct.

In capitu. nouum genus, in uerb. a clericis decimas.

An clerici teneantur ad decimas, vid. Benedic. Cap. reg. 99.

In capitu. dilecti filij, in uerb. uel cum ipsis amicam.

An valeat cõpositio de decimis, vid. Pe. Duen. reg 127. compositio, & Benedic. Capr. regu. 100.

In cap. suggestum est, in sum. c.

Faciunt not. per Affl. decis. 290. num. 7. & Dec. quæst. 151. nu. 6.

In capitu. quamuis sit graue, in uerb. oblationemque.

Vid. Dec. quæst. 148. 3. dub.

In eod. capit. in glo. in verb. concesserit, in uersicu ibi, fructus uero decimarum.

Vid. Frec. de subfeud. lib. 2. 16. limit. constitu. regni constit. diuæ memoriæ, nu. 44.

In c. non est in potestate.

A quibus decimis deducantur expensæ vid. Capic. decis. 20.

In capitu. a nobis, in glos. in uerb. exemptus, in verb. glo ibi, quod contra ius naturale.

Adde. Dec. quæst. 113. numero 3. & quæst. 147. nume. 1.

In capitu. tua nobis, in verb. quas Deus insignum.

Decimæ de iure diuino, vid. Benedic. Cap. regul. 98.

In cap. in quibusdam, in § ille quippe, in glo. in verb. loci consuetudine.

Vid. Bened. Cap. reg. 98. num. 21. cum sequent.

In titu. de regularibus. in rub.

An regularis possit esse iudex vel deleg. Papæ, vid. Petr. Duen. regul. 78. canonicus regularis.

In capitu. ad nostram, in verb. & intra triduum.

Ad declar. vide Iac. Meno. de arbit. iud. lib. 2. centuria prima, casu 57. nu. 38.

In cap. ad apostolicam, in glo. in verb. anni, in verb. ibi, quando tamen statuitur.

Professionis religionis tempus quod sit, vid. Ia. Meno. de arb. iud. lib. 2. centuria prima, casu. 56.

In tit. de conuersione coniugatorum, in cap. uerum post.

Vid. pro intell. Paris. quæstio. 65. numero 17. & 93. 4. vol.

In capit. ex publico.

Vid. pro intell. Paris. quæstio. 65. num. 17. & 93. cum præced. 4. uol.

In eod. capitu. in verb. sufficienti cautione.

Arbitrio iudicis Meno. de arbitr. iudi. centuria secunda, casu 142.

In eod. c. in glo. in verb. consumatum, in uerb. ibi, dixit quod Papa per dispensationem.

In cap. ex parte tua, in verb. in nullo casu possit dissolui.

Quid in Papa, vide Decium consilio 112. numero secundo.

In titulo, de conuersione, infidelium, in capitulo, ex literis suis, in glossa, in uerbo, legitima coniunctio, in uersiculo ibi, & hæc est ratio.

Vide Marcum Mantuam dialogo 16. matrimonium

In titulo de voto, & uoti redemptione, in capitulo, liceat uniuersis.

Vide in hac materia Roder. Suarez in l. quoniam, in prioribus in euiden. num. 20. C. de in offi. testam.

In eodem c. in glossa, in verbo, priuandum.

An possit filius hæres institui sub conditione quod adimpleat votum peregrinationis factum per patrem, & si non adimpleat priuetur hæreditate, vide Bart. Brixien. quæstione vener. 7.

In eadē glossa, in versiculo, vel melius dic.

Ad glossa adde Frecciam de subfeudum, libro secundo, in differen. feudum. regal. versiculo 39. & libro tertio, in differ. feud. ex pact. versiculo 19. Capic. decisione secunda.

In titulo, de statu monachorum, in c. cum ad monasterium.

Et ideo cum tria sint substantialia regulæ, Castitas paupertas, est obediētia, inferas quod oblati qui non portant habitum religionis, & retinent bona, & vxores non gaudent priuilegio religiosorum, vide capitu. regni 200. priuilegia, & ibi doct.

In eodem capitulo, in fine, in verbo Summus Pontifex.

Papa non potest dispensare cōtra substantiam actus, intell. vt per Dec. consilio. 112. nu. 6.

In c. ea quæ pro religionis, in glossa in verbo, per abbatem loci.

Monachi claustralis correctio ad quē spectet ad Episcopum vel Abbatem, vide Bened. Capram regula 84.

In titulo, de religiosis domibus in capitulo, constitutus in glossa, in verbo, iuxta ratam, in verbo, ibi, sed fuit censualis contractus.

Quid si est dubium an fuit censualis, vel emphyteuticarius, an non soluendo qui priuetur iure suo, vide Deciū, quod nō consi. 158. numero 4. vbi etiam sequitur glossa, & vide etiam eundem consilio 146. in princ. & consilio 164. numero secundo.

In titulo, de iure patronatus, in rub.

De materia vide Couar. plene pract. quæst. capitulo 36. & regula 232. edictum de in regnis, Petr. Duen.

In capitulo, prætereà quia.

De materia an rex habeat potestatem conferendi beneficia, in regno suo, si non habet potestatem à Pontifice, & multa ad hoc, vide per Afflictū in prælud. constitutione regni, quæst. 18. & si habet Rex ius patronatus, vel potestatem conferendi quanto tempore prescribatur cōtra eum, vide ibi, q. 19.

In capitulo, quia clerici.

Vide Affl. constitutione violentia, num. 2. versiculo, sesto dicit.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, fi[illegible] in verbo, ibi filios autem satis credo.

Decius consilio 129. in princ.

In capitulo, ex literis in summario c. in uerbo, summarij transit cum ipsa vniuersitate

Adde Dec. consilio 127. & 149. num. primo.

In eodem c. in glossa, in verbo, vel antequam, in verbo, ibi, sed litera ista man[illegible]

Sed quid si lite pendente factum est sequ[illegible] iuris patronati penes tertium, an ille possit lite pendente præsentare, vide Fra[illegible] Marc. decisione 4. prima parte.

In capitulo, illud prætereundum, in glossa, in verbo; in impedire.

Adde Decium consilio 126. numero quarto.

In eodem capitulo, in verbo, & aliquis, sui præsentatione.

Vide D.az regula 339.

In e-

In cap. cura pastoralis, in glossa, in uerbo legitima, in uerbo, ibi, sed eorum successores.

Vide Capic. decis. 4 num. 16.

In cap. cum sæculum, in glossa, in uerbo, emptorum, in uerbo, ibi, cum uniuersitate.

Vide Diaz. 401. & Barth. Brix. quæst. vener. 19.

In c. ex insinuatione, in glos. in uerbo, contulisset, in uerbo, ibi, uerius uidetur quod hic.

Vide ad istam glossam Afflic. constit. constitutionem diuæ memoriæ, num. 8.

In c. significasti, in glos. in uerbo, præsentauerint, in uerbo, ibi, & clericum cuiuscunque.

Videtur quòd magis sit presentandus clericus suæ diecesis quàm alterius, si ibi reperitur idoneus, vide Affl. const. iudices vbique, nume. 3. & vide Pet. Duen. reg. 202. diœcesani.

In capitulo, consultationibus.

Adde hic Petr. Duen. regula 282. existens.

In eod. cap. in uerbo, non debet ab ipsa.

Vide pro declar. Nigr. in c. 209. frequẽs, nu. 38.

In eodem capitulo, in verbo, ius patronatus Ecclesiæ.

Vide Dec. consi. 117. & consi. 126. & cons. 126. & consi. 134. & cons. 149 num. 3.

In cap. nobis fuit, in summario capituli.

Vide Petr. Duen. regula 174. dans fundum, & regula 231. edictum iuris.

In eodem cap. in glossa, in uerbo, capella, in uerbo, ibi, videtur quod inuito patrono.

Vide Petr. Duen. regula 254. episcopus.

In capitulo, per nostras, in uerbo, quod nullus, se potest.

Vide Barth. Brix. quæst. vener. 25.

In capitulo, cum propter, in uerbo, intra quatuor menses.

Adde Dec. consil. 135.

In capitulo, cum dilectus, in glossa, in uerbo, præsentare, in verbo, ibi, sed nunquid legatus possit dare ecclesiam.

Vide ad hanc quæstionem, & pro declar. Dec. consil. 149. num. 6.

In capitulo, transmissæ, in glos. in uerbo, ex ui, in uerbo, ibi, quia cum sit illud pœna.

Pena non habet locum nisi lex expresè dicat, adde Dec. consi. 90. post princ. & cons. 138. nume. 4. & consi. 164. nume. 2. vide etiam Marc. Mantuam dialogo 38. pœna.

In titulo, de censibus, in cap. primo, in glossa, in uerbo, mansus, in uerbo, ibi, mansus dicitur in uulgari.

Adde Isern. de contr. inuest. num. 12. & versiculo, de manso.

In cap. cum apostolus, in verbo, visitantes.

Visitatio est quædam inquisitio, Frecc. de subfeud. libro 2. versiculo 35. authoritas vbi de materia.

In eodem capitulo, in §. prohibemus etiam, in uerbo, moderatum ab eis.

Ex quibus causis possit charitatiuũ subsidium imponi, & à quo, & multa de materia, vide Gram. decis. 88. & ad materiã an episcopus possit petere charitatiuũ subsidium pro expeditione bullarum suæ promotionis, vide Petrum Duen. regula 89. charitatiuum, & quę sit hodie taxa charitatiui subsidij, & an possit exigi vltra taxam stante consuetudine, vide ibi regulã 90. & de charitatiuo subsidio præstando episcopo pro consecratione, vide Afflic. decis. 136. & ibi Gramm.

In eodem cap. in uerbo, archidiaconi uero.

Et sic inferior episcopo non petit charitatiuum subsidium, vide Petr. Duen. reg. 91.

In c. significauit nobis, in uerbo, à iuramẽto.

Iuramentum potest relaxari ab eo cui est præstitũ sine metu periurij, vide Diaz. reg. 388.

In titu. de consecratione ecclesiæ, in capit. cum sicut.

Vide

Vide Petr. Duen. regula 225. dos.

In eodem capitulo, in verbo, nisi de dote ei prouisum.

Adde Decium consilio 135. vbi etiam quomodo probatur ecclesiam fuisse dotatam.

In titulo, de baptismo, & eius effectu, in rubrica.

Baptismi vis quæ & quanta sit, & de eius effectu, vide Decium consilio 130. & an in dubio præsumatur quis baptizatus, vide Affl. in constitutione, si damna; numero 48.

In capitulo, maiores nostræ, in §. item quęritur, in verbo, sed inuitis, & contradicentibus.

An per vim compulsus ad baptismum, recipiat characterem baptismi, vide Affl. decisione 151. num. 10. & 11.

In titulo, de reliquiis, & vener. sanct. in capitulo primo, in glossa, in verbo, miracula.

Adde Afflictum constitutione, legesq;, in fin. vbi etiam, vide quę requirantur vt sit miraculum, & ad materiam, an solus Papa possit canonizare aliquem sanctum sine Cardinalibus, vide Cass. in sua glor. tertia parte, conclusione 47. & an episcopus possit decernere in sua diœcesi aliquem sanctum venerari, & feriari, seu solemnitatem ipsius celebrare sine populo, vide ibi, conclusione 48. quæ autem requirantur, vt quis possit canonizari, & in canonizatione, vide ibi conclusio. 49. & 50.

In titulo de immunitate ecclesiarum, in rubrica.

Circa immunitatem, & exemptionem quam habent Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ personæ à muneribus, pro ampliatione, & limit. vide Petrum Duennam regula 100. clerici, & personæ.

In c. inter alia.

Vide Petrum Duennam regula 228. ecclesia habet, & vide in materia Alciatum, de pręsumption. regula tertia, præsumpt. 3.

In eodem capitulo, in verbo, non violenter.

Vide omnino Papiens. in forma inquisit. numer o 31.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo publicus latro, in verbo, ibi, & sic in casu isto.

In terris Ecclesiæ seruatur, sed in terris imperij secus, vide Ang. in tract. malefic. versiculo, fama publica ibi, quarto quæro, an vbilibet liceat capere malefactorem, & vide plene Egidium Boss. titulo, de captura, numero. 20.

In titulo, ne clerici vel monaci, in rub.

Concordat constitutio regni, clerici, & quibus negotiationibus, & commercijs non liceat clericis de iure se immisceri, vide Decium consilium 115. in princip. & numero quarto.

In c. sed nec procurationes.

Intellige generaliter, quia ad vnam causam potest esse procurator laici, Decium consilio 115. num. 4.

In c. sicut te accepimus.

Concord. constit. instrumentorum robur.

In eodem capitulo, in verbo, tabellionatus officium.

Instrumenta tamen eorum tenent. Decius cõsilio 115. numero quarto, vide etiam in materia huius textus, Decium consilio 12°. in princ.

In capitulo, sententiam.

Vide Marcum Mantuam dialog. quadragesimo; Ecclesia.

In titulo, de sponsalibus, in capitulo primo.

Vide Diaz. regula 137.

In capitulo, iuuenis.

Vide Marcum Mantuam dialogo quinquagesimoquarto, via tutior.

In c.

In capitulo, ex parte.

Vide omnium Afflict. constitutione, sancimus, num.8.lib.3.

In capitulo, cum locum, in glossa, in uerbo, metus, in uerbo, ibi, minor tamen metus.

De intellectu huius glossæ, vide Dec. in l. fœminæ, num.8. de regulis iuris, & de materia huius textus, an valeat matrimonium metu contractum, & an sit separandum sequuta copula carnali, & quis metus requiratur, vide Afflict. constitutione, pessimam, num.5. & adde ad ipsum, & quis metus impediat matrimonium, & alia multa de materia vide per Vital. tract. claus. §. de metu matrimonij, per totum, fol.460.

In eodem capitulo, in glossa, in uerbo, nihil timere.

Securus locus est domus matris sine fideiussione de non offendendo, si filia est stuprata, Afflict. per illum text. in constitutione, mulier dotarium, nu.17. & faciunt notata per eundem decis.183. num.5.

In capitulo, requisiui, in uerbo, quod libera.

An idem in testamento, vide Afflict. decis.350. num.10.

In c. dilectus filius, in uerbo, furoris.

An idem sit in mentecapto. & ebrio, vide Dec. consi.112. in princ.

In c. si inter uerum.

Vide omnino hic Cepollam caut.61. multoties.

In titulo, de desponsatione impub. in c. continebatur.

Ad declar. vide Iac. Meno. de arbit. iudi. lib.2. centuria prima, casu 57. num.29. cum seq. & casu 58.

In capitulo, attestationes, in uerbo, uel circa.

Ad quid referatur hęc dictio, circa, vide Franc. Marc. decis.567. & pro intellectu Iaco. Menoc. de arbitr. iud. lib.2. centuria prima, casu 57. num.34.

In capitulo, ad dissoluendum, in glossa, in uerbo, accusari.

Adde Egid. Boss. tit. de delicto, num.26.

In capitulo, tuæ nobis, in glossa, in uerbo, circiter, in uerbo, ibi, ad modicam.

Vide Iac. Menoc. de arb. ind. lib.2. centuria prima, casu 46. & centuria 57. num.29. & vide quæ posui ad Bart. in authentico, de monach. §. si vero.

In titulo, de clandestina desponsatione, in rubrica.

Ad materiam huius tituli, vide constitutionem regni, sancimus, 3. lib. & ibi Doctores.

In capitulo, quod nobis, in verbo, uerum si persona.

Confessio coniugum attenditur, quando agitur de matrimonio si non venit in præiudicium alterius matrimonij, adde Dec. consil. 133. in princ.

In capitulo, cum inhibito, in verbo, sit in vltimis tribus.

De ratione vide Iser. & addit. ad ipsum de his qui feud. dar. poss. §. hoc autem, in fi. & vide eundem, in §. hoc quoque, num.23. eod. tit. & de success. feud. num.9.

In titulo, de sponsa duorum, in capitulo, tuas dudum.

Vide ad intell. Bened. Capram regula sexta, numero 33.

In titulo, de conditionibus appositis, in rubrica.

Si rogatus est testis, quod matrimoniũ, in quo interuenit,

interuenit teneat secretum, ex hoc probatur matrimonium clandestinum,& non libere contractum Afflict.constitutione, domini a vasallis,num.15.

In titulo,de eo,qui duxit in matrimonium, capitulo primo.

Vide pro intell. Paris.cons.52.num.16.4.vol.

In capitulo,eum haberet.

An dispositio istius textus,habeat locum in terris imperij,vide Afflict.in constitutione,dohanæ secreti,num.10.& constitutione,quam plurium; num.15. vbi vide ad materiam, & Capic.decis.164.

In eodem c.in uerbo, ut uterq; liberis suis.

Vide Marc.Mant.dialogo 25.spurius,vide etiã Petr.Duen. regula 367.filius spurius.

In titu.de coniugio seruorum in c. proposuit.

Ad materiam an error in matrimonio noceat, & quot sint errores qui possunt in matrimonio committi, vide Vital. in tractatu claus.§.ostenso de errore iudicij,fol.367.

In titulo,de consanguinitate, & affinitate, in capitulo,primo,in uerbo,si per testes circunspectos.

Hoc procedit in casu suo scilicet,quando agitur de dirimendo matrimonium, quia secus si agitur de eo probando, vt Dec.concludit in cons.173.num.7.ibi.2.respondetur.

In capitulo,tua nos duxit,in uerbo,& nepote uidelicet fratris.

Improprie fratris filius, dicitur nepos secundum glossam,in constitutione,vt de succession.versiculo,nepotes, & ibi,adde ad eam, & Afflict.num.37.

In capitulo,non debet,in uerbo, quoniam ipse Deus.

Vide Marcum Mantuam dialogo 24. variatio.

In titulo,de frigidis,& maleficiatis,in capitulo finali, in glossa, in uerbo, donec tam diu separentur,in uerbo,ibi.sed tutius est.

Adde Decium consilio 145.columna prima,& fin.

In titulo, qui filij sint legit.in capitulo, cum inter,in uersiculo,ideoque sancimus.

Filij nati ex putatiuo matrimonio,vt legitimi, vide Dec.cons. 153.& 154.

In capitulo,lator præsentium,in verbo, illo sibi præsumpsit.

Non admittitur quis ad petendum pronuntiari se legitimum esse nisi subsit quæstio bonorum, vel diffamationis, Capic.decisio.7. num.7.

In c.tanta est vis.

Vide Cepoll.caut.250.vide Marc.Mant.dialogo 48.matrimonij vis,an autem natus ex filio naturalis legitimetur si ducatur concubina in vxorem,vide Alciatum tractatu præsumptio.prima parte,num.10. & vide pro limit. huius capitulo, Paris.cons.25.num.43. 2.volum.

In capitulo per venerabilem,in summario capituli,in verbo,in terris vero alienis.

Vide Afflict.decis.386.num.3.

In eodem capitulo, in glossa, in verbo, non naturalibus, in verbo, ibi, plerumque enim illi.

Et ideo videtur quod non sit subreptitia legitimatio, in qua spurius vocatur naturalis cum largo sumpto vocabulo quilibet natus ex soluto, & soluta dicatur naturalis vt glossa,hic,sentit, sed vide Capic.decisio.32. num.6.

In eodem capitulo,in versiculo,insuper cũ rex superiorem.

Vide

Vide Marc. Mant. dialog. 49. Rex Franciæ.

In titulo, de diuortis, in c. seq.

Vide Iser. constit. pœna carere.

In c. porro do comite, in verbo, quod si etiam parentela.

Vide Rip. l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. pos. num. 34.

In c. ex literis suis.

Vide Bar. Brix quæst. domin. 34.

In c. quanto te nouimus, in uerbo, inter fideles autem,

Intellige hoc in matrimonio consumato Dec. consil. 112. num. 6.

In c. gaudemus, in uerbo, quid enim ad nos secundum apostolum.

Vide Marc. Mant dialog. 17. nihil.

In eodem c. in glossa, in uerbo, poterit, in uerbo, ibi, sed illud quæritur.

Potest quis accusari, & puniri pro dilectio commisso ante Baptismum, vide Dec. consil. 130.

In c. Deus qui ecclesiam.

Vide pro intell. Paris. consil. 68. nu. 256. 4. vol.

In titulo, de donat. int. vir. & uxor. in c. plerumque, in uerb. iudicio ecclesiæ.

Adde Gram. ad Affl. decis. 30. & pro intell. Iacmeno. de arb. iud. casu. 287. nu. 23.

In c. nuper à nobis, in uerbo, nisi donationis.

Simile in c. primo, qui succes. feud. dar. ten. vbi Iser. alleg. hunc tex. num. 6. uersiculo, sed hic est, & in uersiculo, & licet, & in versiculo, in cap. vide ad declar. huius tex. & nu. 11. & de contro. inuest. nu. 7. versiculo si ergo.

In c. per uestras, in sum. c. in uerb. deponitur dos apud mercatorem.

Adde Gram. decis. 103. nu. 95.

In ti. de secundus nuptis, in c. cum secundum.

An sint correctę ll. prohibentes mulieres trahi infra annum luctus, uide Luc. de pen. in l. mulieres, col. 4. de incol.

In titulo, de accusat. in c. omnipotens, Deus, in sum c.

Quid in accusato an interim accusatione pendente possit promoueri, vide Barth. Brixien. quęst. vener. 19

In c. de his criminibus.

Vide Dec. omnino in consil. 137. & limit. vt per Diaz. regula 6. absolutus.

In eod. c. in gl. in verbo, replicari, in verbo, ibi sed accusatio in iudicio.

Vide Dec. consilio 130.

In c. cum P. in uerbo, qui a laicus erat.

In quibus casibus laicus possit accusare clericum; Vide Nigr. de vit. & honest. cleric. in versiculo, priuilegio. num. 43. fol. 7.

In c. super suis, in gl. in verbo, impedit promouendum.

Faciunt notata per Affl. constit. nullus, num. 1.

In eodem c. in gl. in uerbo, arbitrium, in uerbo, ibi, & à tali pœna imposita.

Appellare licet à decreto lato per iudicem qui habet arbitrium, uide plene per Iac. Meno. de arb. iud. libro j. quęst. 70.

In eodem capitulo, in glossa in uerbo, per procuratorem, in uerbo, ibi, sed ubi de crimine.

Quid sit pro crimine agere criminaliter, vel ciuiliter, vide Marcum Mant. dialogo 3. libro primo.

In c. qualiter & quando, in sum c. in verbo, super quibus recessit.

F Vide-

Vide Petr.Ducn.regula 298.fama.

In eodem c.in fi.c.in glos.in uerbo,facilius, in uerbo,ibi,notare potes.

Qualiter ista gloss. procedat,vide Dec.consilio.161.in fin.

In titulo,de simonia, in rub.

Ad materiam adde,quod si quis pro beneficio obtinendo, remmittat obligationē naturalem,tantum, qua sibi est obligatus ad antidora,dicitur committere simoniam. Affl. in constit. quanto cæteris, num.2. & ad materiam qua pœna,& ignominia crimen simoniç plectatur, quid quando ve committatur , & quomodo probetur , vide per Dec. consilio 118.& an officia, & beneficia prohibeātur acquiri pecunia,vide Franc.Marc. decisione 749.

In capitulo,accusatum.

An accusatus debeat accusatione pendente ab officio & beneficio suspendi,& interdici sibi administratio,vide Franc.Marc. decisione 654.& 729.

In eod.c.in glossa prima,in fin.gl. in uerbo, ibi,non tamen quo ad alios.

Adde Dec. consil.141. in fi. vbi quid si celebrat,non incurrit irregularitatem.

In c.non satis.

Vide Marc. Mant.dialog.55.dos pro ingressu

In c.& si quæstiones,in glossa, in uerbo,muneribus,in uerbo,ibi,& hic consideratur quantitas.

Adde quod semper consideranda est persona. dantis,& accipientis.Affl.in prçlud.constit. regni,constit.24.num. 1.in fi.

In c.per tuas literas, in uerbo , & inimicicias capitales.

Inimicus etiam in criminibus exceptis repelli tur,adde Aron.Solilo q.55.inimicus.

In c quoniam simonia, in glossa , in uerbo, paupertatis, in uerbo, ibi,posset dici quod si ita pauperes.

An possit monialis dare pecuniam monasterio,vt eam recipiat& plura de materia,vide per Vital in tract. clausf. §.de metu matrimonij,num.14.fol.460.

In titulo,de magistris,in c.quanto gallicana, in uerbo,& dignitate .

Vide Marc .Mant.dialog.38.doctor.

In c.super specula.

Vide Petr.Duen.regula 386.fructus.

In titulo,de iudæis,& saracenis,in c.iudæi, in glossa,in uerbo,à possessionibus.

Iudęus effectus Christianus, tenetur ad restitutionem usurarum , quas ante baptismum extorsit,uide Dec.consilio 130.num.3.

In c.sicut iudæi, in uerbo onoris , & officij.

Vide ad declar. Iac. Meno. de arb. iud. libro 1.quæst.94.num.6.

In c significauit nobis, in sum.c. in uerbo, & pacis appellationes.

Sed comprehenditur in tempore belli etiam in materia pœnali, uide Diaz.regula 59.belli tempus.

In c.ex speciali, in uerbo , ne in officijs publicis.

Concord.c.regni 109.Item statuimns, quod iudęis,ubi uide Neap.& Nigr.

In titulo.de hæreticis , in c.ad abolendam.

Ad intell. uide Iac. Meno. de arbitr. iud. casu 372.num.7.

In eodem c.in glossa.in uerbo prerogatiua.

An clericus degradatus gaudeat priuilegio, ut illum percutiens incidat in canonem c. c.si quis suadente , uide Petr. à Piaz. epit. delict.lib.1.c.6.num.6.

In eodem c. in verbo, abiurare & satisfactionem.

Quod si abiurāti fuit pęnitētia imposita,& postea

stea pœnitentiam sibi iniunctam non adimpleuerit, an possit contra ipsum, tanquam contra hæreticum, procedi, vide Dec.consil. 137. num.4.

In c. si aduersus.

Vide Affl.constit.regni inconsutilem, num.43. eodem titulo.

In titulo, de apostatis, in c. primo.

De materia quot sint species apostasiæ, àn apostatans perdat priuilegium clericale, & multa alia. vide per glos.Iser. & Afflict.in const. apostatantes, per quem, vide in rub. quid differat ab hæretico.

In titulo, de his qui filios occiderunt, in c. de infantibus.

De dormientis delicto & eius pœna, vide Iac. Meno.de arb.iud.casu 227.

In titulo, de infantibus, & languidis expositis, in rub.

Ad materiam huius tituli, vide quę pos.ad Bar. in l.patrem qui, C. de nupt.

In titulo, de homicid.volunt. vel casuali, in c. cum iuramento.

Vide pro intell. Paris.consil. 89.num.9 3.vol.

In c. sicut dignum, in § illi etiam.

Pro ampliat.& limit. vide Diaz. regula 722. homicidio præstans opem.

In eodem §. in verbo, paulo minori debent.

Alleg.hunc tex.Iser.quib.mod.feud.ammitt.el primo, nu.12. versiculo, item & si esset.

In c. de cætero.

Vide Diaz regula 145.

Pro huius tex.intell.& plene quando, & in quibus casibus dominus teneatur de delicto familiæ consanguineorum, & amicorum eius contemplatione delinquentium, & qua pœna, vide Petr. à Plaz. epit. delict. lib.1. c. 14.

In c. significasti, in fi. in verbo, tum ratione instrumenti.

Ex qualitate instrumenti, cũ quo fit percussio, præsumitur an percutiens habuerit animum occidendi, vide concord. & limit. per Diaz.regula 33.animum.

In capitulo, postulasti, in summario c.

Vide Barth. Brix. quæst.11.

n titulo, de adulter. & stupr. in c. primo, in summario c.

An stuprata possit agere contra stuprantem, vt sibi constituat dotem, vide Fran.Marc.dec. 6. prima parte.

In eodem c. in verbo, quanta modum dotis.

Secundum consuetudinem regionis, quæ variatur secũdum dignitatem puellæ. Panor.hic, & Dec.cons.26.nu.4. & pro declar.huius c. cum seq. vide Paris.cons.16. nu.12. cum seq. & nu.20. vt intelligãtur ista iura in illa, quæ honestè viuit, 4.vol.

In titulo, de raptoribus, in c. excommunicationi, in glossa, in verbo, subiacere.

No. istam gl. nõ incurrere pœnam aliquem ex facto rogatiuo vel negligẽtiæ, nisi pręcedat monitio, vide plene Alex.in l.ita stipulatus, nu.13.ff. de verb. obl. & Dec.cons.37. nu.9. & faciunt quæ pos.ad const.constitutionem diuæ memoriæ, ad Iser.ibi, in verb.iure proprio, & no. per Affl. decis. 89. nu.11. & 18. & vide Diaz.regula 474. & Affl. decis. 370. nu.9 vbi etiam quod in facto affirmatiuo secus, vide etiam Dec.cons.129.nu.4.& consi. 151.nu. 16. & 20. & nu. 21. & vide Bal.in l. qui crimen, num.2. C.qui accus.non poss.& sum.Siluestr.in verb. pœna num.13.

In capitulo, in archiepiscopatu.

Ad declar. vide Iac.Meno.de arb.iud.libro primo, q.54.nu.18. & quęst.74. num.46.

In capitulo, cum causa.

In materia, & an vbi pręcessit tractatus matrimonij, raptus dicatur pęnalis, vide cõs.105. 1.vol.cons. crim.

In titulo, de usuris, in rub.

In materia usurarum potius standum est doctoribus iuris canonici, quam sacræ Theologiæ magistris, Dec. consil. 111. num. 3. & an Papa possit dispensare super usuris ex causa, Dec. quod sic, consilio 112. num. 5. in fin.

In c. primo, in sum. c. in fin. summarij.

Et alijs positis per Soz. regula, accipere aliquid ultra sortem.

In dicto c. primo, in priu.

Ad materiam adde constit. regni, statuimus, & constit. usurariorum, & ibi doct.

In c cum tu manifestos, in uersiculo, possessiones uero.

Adde hic Barth. Brixien. quæst. vener. 75.

In capitulo, in ciuitate tua.

Pro declar. huius tex. & in quibus casibus salua conscientia, & absque fraude usurarum venditio maiori precio fieri potest, vide Decium consi. 111. vide omnino, & vide eundem consilio 119. num. 5.

In eodem c. in uerbo nisi dubium sit merces.

Not. quod casus dubius fortunæ facit licitum, quod alias reprobatur Dec. consil. 115. nu. 4. & vide eundem consil. 123. in priu.

In c. conquestus, in glossa, in uerbo. de feudo, in uerbo, ibi, sed quasi interesse petuntur.

Et hunc interesse consideratur non solum ratione damni emergentis, sed etiam lucri cessantis. Dec. consil. 39. num. 4. primo volum. quod intelligitur procedere in solito negotiari.

In eadem gloss. in uerbo, ibi, alias si modicum esset prætium,

Adde Affl. decis. 40. num. 17. & decisione 65. & quæ ibi posui, & vide eũdem decisione 339. & Dec. consilio 137. vbi etiam an sit idem in datione insolutum, & multa per Francisc. Marc. decisione 484. & an simulatio præsumatur ex modicitate pretij, & pacto de retrouendendo, vide decisionem Senati Pedam. 42. & plene quando contractus dicatur simulatus, vide per Benedict. Capram regula 87.

In capitulo, consuluit nos tua, in uersiculo, date mutuum.

Vide Dec. consilio 116. per totum, vbi etiam ponit, an creditor, qui pecuniam mutuauit gratis, possit à debitore sponte soluente lucrum licite recipere, & dicit quod sic, si debitor illud vere faciat gratis, & sponte ita quod esset donatio, & creditor recipiens à princip. istam intentionem non habuisset, alias secus per istum textum.

In c. quia frustra.

Vide Barth. Brix. quæst. vener. 81.

In capitulo, salubriter.

Vide Afflict. decisione 363. & an si marito cui non fuit soluta dos promissa, fuerit facta promissio vt acciperet certum quid pro dote, valeat, Ioan. Andr. hic tenet, quod non, & ipsum sequitur Dec. consilio 39. num. 5. an autem maritus, cui licitum est accipere certum quid pro dotium usura, possit dictum ius cedere, vide Bald. in rub. C. eodem num. quinto, & pro declar. ipsius, vide Paris. consilio 64. num. 13. & 14. quarto volum. & ad primum dictum vide Dec. consilio 111. num. 8. & consil. 116. num. 2. & consilio 119. num. 3.

In c. nauiganti in uerbo, pro eo. quod suscipit.

Not. quod contractus mutui factus sub usuris non iustificatur ex eo, quod creditor in se periculum suscipiat, adde. Decium consilio 121. quem vide omnino in materia huius textus.

In titulo, de crimin falsi in capitulo primo, in gloss. in uerbo iudici, in uerbo glossa, ibi, & si conatus, non habuit.

Vide Afflictum in constitutione, qui falsitate, num. 1. lib. 3.

In c. licet ad regionem.

Ad ma-

Ad materiam ex quibus præsumatur rescriptũ falsum, & alia de materia, vide Nigrum in Clemen.de vita & honest.cleric. in princip. numero 13.

In capitulo, quam graui.

Quos Papa vocet filios & quos fratres,& quis sit effectus,vide Nigr.in Clem. de vita & honest.clericor.in princip. num.28. & ibi, nume. 38. vide quibus scribatur, dilecto filio in Christo, item adde, quod falsum præsumitur rescriptum, in quo non præponitur nomen scribentis nomini eius ad quem scribitur addit. ad princ. instit. in verbo, in nomine domini.

In eodem c. in uerbo, tam in bulla.

Vide Marc. Mant.dialog.11.styli.

In cap.ad falsariorum.

Vide Afflict. decisio.404. num.21. vide Marc. Mantuam dialogo 12.falsi,& Capic.decisione 30. & ad text. hic, quod maius delictum est facere falsas literas quàm eis vti, vide Afflict.decis.21. vbi, num.4. vide pro intell. huius tex.

In capitulo, accedens, in verbo,cum præsumi non debeat.

Adde Decium consi.151.num.22.versiculo,ad illud.

In titu. de collusione detegenda, in capitulo, crimina.

Vide ad materiam Afflict.in constitutione, sæpe contingit.

In titulo,de delictis puerorum, in cap.referente nobis.

Vide Decium consi.9.

In tit.de maledicts, in rubr.

Ad materiam,vide addit.ad Bart.in l.itẽ apud, §.ait prætor, verbo,aliqua differentia, ff.de iniur.

In tit.de clerico excommunicato,in c.postulastis, in summario c.

Quid si fuit absolutus ab excommunicatione, & impetrauit beneficium, & postea reincidit in excõmunieationem,an beneficio priuari debeat, vide Dec.consi.145.in fi.

In tit.de excessib.prælat.in cap.ad hæc quoniam, in glossa, in uerbo, consuetudines.

Quo ad officia,& dignitates ecclesiasticas potius consuetudo quàm ius commune attenditur, adde Grammaticum decisio. 64. numero 17.

In capitulo, quam sit graue, in uerbo, cum malefecerit.

Adde cap. regni 251. ne quis de sua, & Iacob. Menoc.de arbit.iud.casu 732.

In titulo,de operis noui nunciat.in cap.1. in glos. in verbo, adiuuantur, in verbo, ibi, vt etiamsi canones deficiant.

Vide Marcum Mant.dialog.39.ius, & Isern.in constit.statuimus,in fi. de vsur. & per gloss. in constit. vsurariorum, & adde, ꝙ quando de iure ciuili est aliquid iudicis arbitrio cõmissũ, & de iure canonico exprimitur quid certum, tunc debemus sequi determinationem canonicam,& sic econtra, vt colligitur ex dictis Bart.in const.ad reprim.in verbo, per edictum, Soc.tract.de citatio.articu.23. col.3.& glos.hic sequitur Iser.in const.probationum incursibus, & vide ad prædicta eundem in consti. appellationum tempora, versi.iuste habent;si verò lex ciuilis deuiat à canone quælibet lex seruabitur in foro sui, Capic. decis. 201. & alia de materia, & vide Diaz.reg.434. & Dec.cons.131.nu.3. & Bened.Caprani regula 16.& Iac.Menoc. de arbit.iud.quæst.30.num.3.lib.1.

In titu. de priuilegijs,in rubr.

Quando priuilegia per superueniens delictum tollantur, vide Socinum regula 309. priuilegium, & quando concedens priuilegium possit illud reuocare,vide Afflict.in constitutione,instrumentorum robur, num.15.an autem priuilegium extendatur ex identitate rationis,vide Afflictum constitu.generalia iura,num.15 & ex quibus causis reuocetur priuilegium, & alia ad materiam, vide per eundem constitu. cum concessiones,per totum, & an priuilegium concessũ subdito

possit

possit ad nutum regis reuocari nulla subsistente causa. Capic. decis. 166. & vide de materia aliqua per Nigr. in c. regni 200. priuilegia. Item adde quod licet priuilegium non expiret mortuo concedente, tamē eius confirmatio per nouum successorem consilij est. Affl. decis. 128.

In c. si de terra.

Vide Barth. Brix. quæst. domin. 14.

In c. sane, in uersiculo, temerarium.

Vide Bened. Vad. regula 72. priuilegia, post regulam Soz.

In c. patentibus, in uerbo, quod non licet.

Adde Dec. consilio 148. in princ.

In c. cum olim, in sum. c. in verb. si deponunt.

Adde quod alias non probant, Affl. decis. 72. num. 8. versiculo, nec obstat.

In eod. c. in glossa, in verbo diecesani.

Adde Dec. consilio 152. nu. 1.

In eo. c. in verb. & quod nulla in eis mētio.

Et quid debeat probare allegans scripturam, vel instrumētum deperditum, vide Affl. decis. 274. & 302.

In cap. cum olim, in gl. in verb. restitutionē.

No. quod quidquid acquirit canonicus regularis vel alius religiosus post promotionem ad episcopatum, acquirit secundæ ecclesiæ ad quam promotus est, & non proprio monasterio: regularis enim factus Episcopus, non per hoc habilitatur ad habendum proprium, & ad disponendum ad libitum de proprietate, quia licet in quibusdam concernentibus solemnitatem absoluatur remanent tamen in alijs substantialia regulæ Capic. decis. 200. nu. 5. post Abbat. hic.

In cap. cum capella, in gl. in verb. in quantum exempti, in gl. in uerb. ibi, & est distinguendum.

An priuilegium extendatur ad postea quæsita vide Affl. constit. dignum, numero 10.

In c. quia circa, in fi. c. in verbo, sed futuri.

Et sic priuilegium concessum super principali trahitur ad augmentum vide Petr. Duen. regula 75. beneficium concessum.

In c. vt priuilegia, in verb. eorū ordini sunt.

An isti oblati seu offerti gaudeant priuilegio, vide c. regni 200. priuilegia, & ibi doct.

In c. dudum inter, in sum. c. in verb. impetrati possessas.

Adde Dec. consil. 113. & cons. 147. nu. 2. in fin.

In titulo, de purgatione canonica, in c. prima, in sum. c. in verbo, per iuramentum.

Vide Marant. 6 par. verb. iuramentum, nu. 14.

In eod. c. in gl. in verb. ingenuus non est.

Iura sanguinis transeunt in monachum, vide Affl. decis. 320. num. 7.

In tit. de purgatione vulgari, in cap. dilecti filij.

Concord. constit. leges quæ, eodem titulo.

In tit. de pœnis, in c. tua discretionis.

Vide pro intell. Paris. cons. 34. num. 33. primo vol. & cons. 19. nu. 243. 2. vol.

In c. tuam ad nos.

Intell. huius text. examinat plene Rip. in l. 4. §. cato, nu. 66. vsq; ad 68. ff. de verb. obl. & ibi Rom. nu. 40. & vide Mar. Mant. dialog. 45. pœna, & Dec. consilio 178. num. 7.

In c. fin. in gl. in verb. nobilitati.

Adde hic Affl. in procem. const. §. nos itaq; nu. 7. & vltra Fely. in c. pastoralis, in prin. de off. del. pro lim. huius reg. vide Cass. in sua glo. par. 8. concl. 33. vbi etiam vide concord. ad hanc reg. & adde quod iudex in pœnis infligendis debet considerare qualitatem personarum, vide plene Affl. in cōst. qualitas personæ vide etiam Gram. decis. 23. nu. 9. & decis. 32.

cis.32.& Diaz.reg.193.dignitati, & pragm. 10.in ordine quæ incip. & si per examinatorem,& quod in pœnis imponendis differentia sit inter nobilem,& plebeium,vide Perr. a Plaz.epit.delict.c.1.nu.22. & 23.lib.1. vbi plene. Item quod in pęna pecuniaria plus puniatur diues quam pauper, vide glo.no. instit.de furt.§. pęna manifesti, in verb.nec manifesti,& vide ad prædict.Franc.de Marc. decis.675.

In tit de pęn. & remis.in c. omnis utriusq; in uerbo,& ut more periti medici.

Pro intel.vide Mar.Mant.dialo.46.vinum oleũ

In tit.de sen.excom in rub.

Ad materiam, an excommunicatio liberet debitorem a debito,& vasallum a seruitio,vide addi.ad Afflict.in const. pœna carere,nu. 5. pęnas autem excommunicationis, vide per Petr.Duen.regu.268.in fi.

In c.primo,in uerbo,quia eos ætas excusat.

Et ideo non videtur quod incurrat canonem latæ sententiæ,c.si quis suadente, iudex,carcerans ex causa clericum, cum in eo non possit violentia considerari, vide Felyn. & doc. hic & senti t idem ipse in c. si vero. 4. not.infra eod.Egid.Boss.tit. de cap.num.35. cum seq.vbi vide quando laicus possit capere clericum.

In c.monachi uero, in sum.c.in uerb. absoluit abbas.

A quibus excommunicationibus possit absoluere abbas, vltra Pancr. hic, vide Diaz. regula 1.

In c si uero aliquis,in uerbo, uel si hoc dubiũ fuerit.

Dispositio huius tex.bene procedit si verisimile est quod ignorauerit, alias iuramentum non sufficeret, vt tenet Anch.per illum tex. in ver.alioqui,in c.vl circa,nu.7.de elect.in 6.& gl.in c.præsumitur,de reg.iur.in 6.& in c.proposuisti,in verb.non probatur, prope fi.82. d.Ias.in §.sed iste,nu.92.de act.& Andr.Tiraq.in prin.l.si vnquam, nu.36.C. de reuo. donat. & ad reg. quæ sumitur ex hoc tex.vide quæ pos.ad glo.instit. de action.§. namque,vbi etiam vide Ias.

In c.mulieres,in §.illi uero,in uerbo, cum is committat uere.

Vide pro intell.huius tex.Dec.cons.604. num. 11. vide Mar. Mant. dialog.63.mandans, & vide Petr.plaz.epi.delict. lib.1.c.14.num.5. vers.vbi si propter iniuriam.

In c.cum desideres, in uerbo, nec episcopus nec alti.

Communicans cum excommunicato an incurrat excommunicationem, & mortale peccatum,vide Bened.Capram regula 81.

In c.ad eminentiam.

Vide pro limit.Diaz. regula 7.absoluere.

In c.a nobis fuit.

Generalis dispositio non porrigitur ad casum, in quo quis non habet potestatem, vide Dec. cons.81.nu.1.& faciunt not. per Affl. decis.111.nu.8.& vide tex. in l. cum vnus,§. is qui ff.de bon.auth.iud.pos.& faciunt no. per Afflict.decis.361.num.23.& 27. & vide Dec.cons.124.num.3.

In c.nuper a nobis,in verbo,in custodia detinent.

Vide Diaz.regula 94.clerico violentia.

In eod.c. in verbo, quia tamen conditor canonis.

Vide Pet.Duen.regula 252.episcopus aliquẽ.

In capitulo,inter alias.

Ad materiam,an vir posit petere debitum ab vxore excommunicata, vide addit.ad Affl. in const.pœna carere,nu.5.

In c.sicut nobis.in gl in verbo, alio modo,in fi gl.in verbo,ibi sed illud cum nulli sit.

Vbi agitur de præiudicio tertij sola præsumptio non sufficit, adde Affl.decis.345.nu. 6.

In c.quanta præsumptionis,in verbo facẽtes & consentientes.

Vide pro limit.Affl.in const.in terra qualiber, in fi.lib.3.

In c.

In c. sacro approbante, in summario cap. in uerbo, nisi competenti monitione.

Vide Diaz. regula 265.

In eod. c. in gl. in uerb. probori possit, in uerbo, ibi, tamen si non seruetur.

An excommunicatio iniusta possit respui, & ligetur, vide Affl. constit. defensas, nu. 10.

In c. si quem sub hac forma.

Quia hunc text. habet multa contraria, ideo pro ipsius intell. vide Dec. in reg. semper in obscuris, num. 12. ff. de reg. iur. quem sequitur ibi Cagnol. vsque ad fi.

In tit. de ver. sig. in c. Ioseph, in verb. primogentium.

Primogenitus dicitur non post quem alius, sed ante quem nullus.

In c. intelligentia, in uerbo, quia non sermo ni res.

Vide Marc. Mant. dialog. 63. intentio.

In cap. nihil obstat, in uerbo, ubi eadem dicuntur.

Et ideo sufficit testes concordari in facto principali, licet in circunstantijs discordent. Gram, consf. 41. nu. 12. & consf. 47. nu. 8. 9. & consf. 33. nu. 11. & seq. consf. 19. nu. 6. & decis. 43. num. 1. & Dec. consf. 100. num. 4. & 6. & consf. 105. num. 2.

In c. forus, in uersiculo, iudex dictus.

Vide Marc. Mant. dialog 62. iudex.

In c. cum clerici, in uerb. episcopo tanquam.

Episcopus in Ecclesia sicut caput, & Ecclesia, in eo sicut in capite, Iser. qui success. ten. el primo, nu. 16. in fi.

In c quid per nouale, in uer. ut nouale intellexerint.

Adde Dec. consf. 147. num. 3.

In capitulo, ex parte dilecta, in sum. ca. in uerb. uel offensa dubia.

Vide pro limit. Diaz. reg. 259.

In capitulo, abbate sancti, in summario in c. in uerb. uerbum secundum.

Vide omnino Gram. decis. 59. num. 21. & Dec. consf. 169. num. 4.

In titulo, de reg. iur. in c. qui scandalizauerit, in verbo, utilius.

Adde Dec. consf. 133. in fi.

In capitulo, quod non est licitum, in sum. c.

Adde Afflict. in constit. vsurarium, num. 32. & constitutione, cultus iustitiæ, nu. 6. & const. adscriptitios, num. 10.

In c. quamuis causæ, in versiculo, non potest.

Ignorantia etiam in facto alieno non excusat, quando quis inuestigare tenetur, Abb. hic & Dec. consf. 160. num. 5.

Finis, laus Deo, Beatæque Mariæ.

MARGARITA DECRETALIVM,

LIBELLVS ADMODVM SINGVLARIS omnes flosculos in ipſarum Decretalium texti-bus reconditos ſecundum alphabeti ordinem explicans.

A

ABBAS ea, quæ ſunt Epiſcopalis dignitatis non exerceat, vt cognoſcere de cauſis matrimonialibus, iniungere pœnitentias publicas, concedere litteras indulgentiarum, & ſimilia huiuſmodi. de exceſ. præl. accedentibus, columna 1265.2

Abbas fieri poteſt quis de apoſtaſia rediens, de æta. & quali. intelleximus. 195.2

Abbas infamatus aut conuictus appellatione remota, ſi nolit ſponte cedere, compellatur, de appel. quianos. 657.2

Abbas contra libertatem ordini indultam non tenetur Epiſcopo obedire. de exceſ. præla. ſane. 1270.2

Abbas monachum ad vitam arctiorem tranſeuntem non reuocet, niſi cauſa leuitatis id faciat, de regula. ſane. 877.2

Abbas quis eſſe poteſt in neceſſitate, licet non poſſit eſſe presbyter, de æta. & quali. tuam. 194.2

Sed hoc fit per diſpenſationem ſecundum Ber. ibid.

Abbas immediate Papæ ſubiectus ſine eius licentia cedere non poteſt, de renunc. dilecti filij. 176.1

Item nec aliam abbatiam poteſt recipere, nec aliam religionem de conſuet. cum venerabilis. Sic nec Abbas Epiſcopo ſubiectus. 18. q. 2 abbas. c. 3 65.1

Nec clerici ſine licentia Epiſcopi, de conſuet. c. cum venerabilis. Ber. 65.1

Abbas eſſe non poteſt non profeſſus.

Idem de canonicis regularibus, de elect. cum in magiſtrum. 136.1

Abbas abſoluere poteſt monachum ab excommunicatione in ſeculo contracta, niſi mutilatio membri, vel effuſio ſanguinis ſit ſecuta, vel in Epiſcopum aut abbatem manus iniecerit violentas. Idem de priore, de ſen. excom. cum illorum. 1344.1

Cum talibus poſſunt etiam diſpenſare abbates in ſuſceptis ordinibus in excommunicatione, ſi memoriam facti non habeant, vel peritiam iuris, niſi factum ſit graue, & notabile. ibid.

Abbas vnus diuerſis monaſterijs præeſſe nō poteſt, de rel. domi. ne nimia. 935.1

Similiter nec monachus in diuerſis eccleſijs eſſe poteſt. ibid.

Abbas poteſt excommunicare monachos ſuos, vel canonicos. Idem poteſt prior, de maio. & obe. cum in eccleſijs. 307.1

Abbas non benedictus ab Epiſcopo ſuper hoc tertio requiſitus poteſt exercere ea, quæ ſunt officij ſui Epiſcopo irrequiſito: ita tamen, quod ſit primo confirmatus, de ſupplen. negl. prælat. ſtatuimus. 177.1

Abbatem poteſt capitulum confirmare, de conſuet. c. cum dilectus. 65.2

In abbatem poteſt eligi eremita, de elect. c. cum monaſterium. 87.1

Abbates Ciſtercienſes obedientiam faciunt Epiſcopo ſuo ſecundum formam, quæ habetur, de ſimo. c. ne Dei Eccleſiam. 1165.1

ABBATISSA poteſt ſuſpendere moniales, & clericos ſuos propter culpas ſuas ab officio & beneficio & etiam propter inobedientiam: ſed non poteſt excommunicare, de maio. & obe. c. dilecta 308.2

Abbatiſſa nec prædicare, nec confeſſiones audire poteſt, de pœn. & remiſ. c. noua. 1322.1

ABSENS in ſeruitio Papæ. vel Epiſcopi ſui, non debet priuari beneficio, de cle. nō reſi. c. cum dilectus. Idem eſt ſi cauſam ſuam, vel ſuorum agat. 724.2

Contra abſentes non ſeruatur ſententia diffinitiua lite non conteſt. & maxime ſi ſint abſentes cauſa ſtudij & peregrinationis, de maior. & obe. c. inter quatuor. 306.1

Item de offi. iud. del. c. conſultationibus. 238.1

Abſens cauſa ſtudij in loco minus competenti fructus beneficij non recipiat, de cle. non reſi. c. tuæ 1021

Abſens diu ſi vocatus venire noluerit, priuetur beneficio ſiue dignitate. eo. tit. ex parte 2. 723.2

Et maxime ſi ſine iuſta cauſa, & neceſſaria, præſertim ſine licentia Epiſcopi moratus fuerit, & congruo tempore expectatus non redierit, eod. tit. c. inter quatuor. 722.2

Item ſi Eccleſia patiatur defectum magnum de abſentia miniſtrorum, poſſunt reuocari, eod. tit. c. cum ad hoc. 725.2

Abſens poteſt quis eſſe de licentia ſui prælati, vel cauſa ſtudij, ſiue alia cauſa honeſta, eod. tit. cap. relatum. 720.2

Abſente vno iudicum, ſententia alterius non valet, de offi. dele. cauſam 242.2

Abſens ad electionem vocari debet, ſi tamen commode poteſt, de elect. in Geneſi. 146.2. & cap. coram. 112.2 alias electio caſſari poteſt, niſi poſtea conſentiat.

Abſens contumax lit. conte. condemnari poteſt, de dolo & contu. c. prout. 463.2

ABSOLVTIO pecunia redimi non debet, de ſimo. c. ad aures 1148.2

Abſolutionis formam de excommunicatione maiori & minori, & quis poteſt abſoluere, habes de ſen. excom. nuper. 1340.2 eo. tit. quamuis. 1363.2

Abſoluendus de iniectione manus violentæ debet iurare, quod nunquam in clericum, vel monachum inijciat manus violenta, niſi ſe defendendo, vel quod ſtet mandato abſoluentis, de ſenten. excom. cap. ex tenore. 1330.1

Abſolutus, quis non habetur niſi probet per litteras, vel alias legitime, eo. tit. c. ſicut nobis. 1350.2

Abſoluitur quis in dubijs ad cautelam, eo. tit. c. per tuas. 1350.2

Absoluitur quis sub conditione in articulo mortis, uel ratione paupertatis, vel habens inimicitias capitales, vel iustam excusationem, quod ita habita opportunitate curiæ Romanæ, se præsentet, eod. titu. de cętero. 1330.2

Et qui excusentur a labore ad curiam Romanam, eo tit c. quamuis. 1363.2

Absolui non debet quis nisi læso satisfacto si manus violentas iniecit, eodem titulo, capitulo parochianos. 1329.2

Absolui non debet quis antequam audiatur, eo. tit. c. per tuas. 1359.2

Absolutio pro offensa, vel contumacia quomodo fieri debet, de verb. sign. c. ex parte 1. 1374.2

Absoluuntur monachi, & canonici regulares a suis abbatibus, de sen. excom. c. 2. monachi. 1326.2

Absoluitur de iniectione manus violenta ostiarius a suo episcopo, nisi sit casus enormis, eo. titu. cap. si vero 1. 1329.2

Absoluitur a solo Papa laicus cuiuscunque officii clericum percutiens, ibid. item & clericum percuti præcipiens, c. mulieres, & c non dubium, eo tit. 1328, 1. item incendiarij ecclesiæ & fractores, c. tua nos. 1334. 2. & c. conquesti. 1335. 2. Item fruentur vtens litteris falsis, c. dura de crim. fal. 1235.2

Absoluuntur mulieres & personæ, quę sui iuris non sunt ab epo suo, de sen. excom. c. mulieres. 1328. 2

Absoluuntur ab episcopo potentes, & delicati, & qui modicam læsionem intulerunt, eo tit. c. mulieres. 1328 2. & c peruenit. 1334.1

Item cum ex iusta causa excommunicator quæri nō potest, vel difficulter inueniri tūc absolui potest ab episcopo, uel proprio sacerdote, de sent. excom. nuper. in fine. 1340.2

Absoluere possunt legati missi a latere Papę de iniectione manus violenta, de sent excom. c. ad eminentiam. 1335.1

Sed legati non missi a latere, tantum de prouinciæ eis commissa absoluere possunt. Sed legati sub prætextu suarum ecclesiarum nec de sua nec de alia prouincia absoluere possunt, de offic lega. capit. excommunicatis. 282.1

Absolui possunt hospitalarij a prioribus suis, de sen. excom. c. canonica. 1359.2

Absoluitur quis in necessitate non obstante contradictione, vel etiam appellatione partis aduersæ. de app. c. qua fronte. 654.1

Absolutio a delegato ad excommunicatorem remittitur, de officio delegati, capitulo prudentiam. 24.1 2

Absolui potest quis post mortem. Item ligatus apud Deum absoluitur ab ecclesia, & econuerso de senten. excom c. a nobis. 1349.2

Absolutio occultato crimine non valet, eo, tit. c. cum pro causa, 1338. 2 & c officij. 1353.2

Absoluto in extremis non debent sacramenta negari ecclesiastica, nec sepultura. de sepultu capitu. parochiano. 854.2

Absoluitur a solo Papa laicus iussu abbatis monachum, uel conuersum percutiens etiam ex iusta causa. Et similiter iubens, nisi causa disciplinæ faciat per seipsum solum, vel clericum, & non laicum, de senten. excom c. vniuersitatis. 1336.2

Non absolutus scienter ordinatus si sit secularis perpetuo deponitur, ignorans factum vel ignoratus iuris a solo Papa absoluitur. Si autem talis sit religiosus, a suo abbate absoluitur, nisi factum sit graue & notabile, eo ti. cum illorum 1344.1

Absoluitur seruus de iniectione manus violenta ab episcopo suo in fraudem faciens, vt seruitio domini sui se subtraheret, aut dominus sine culpa sua graue damnum incurrat ex eius absentia, eod. tit. c. relatum. 1349 1

Absoluunt se mutuo a minori excommunicatione contracta aliqui potestate vtrique collata, de sen. excō c. duobus. 1363.2

Absolutus non est quis ex sola salutatione Papæ sibi scripta, eo. tit. si aliquando. 1352.2

Absolutus non est qui pluribus excommunicationibus est innodatus, & ab vna tantum absolutus, titu. eo. c. officij. 353.1

Absoluendi potestas alijs potest committi in necessitate. de offi. deleg. c. ex litteris. 1262.1

Absoluere non potest quis alienum parochianum nisi de licentia sui proprij sacerdotis. de pœn. & re. cap. omnis. 1322.2

ACCESSORIUM committitur commisso principali, & non tenet sine principali, de officio delegati capitulo praeterea, 236. 1. & capitu. prudentiam. 1244.2

Item de no. oper. nun. c. cum ex iniuncto. 1272.2

ACCVSATIONEM debet præcedere admonitio, quia instituitur ad depositionem de accus. si quis episcopus. 1116.2

Accusare potest subditus prælatum, eod. titu. capitu. illa. ibidem.

Accusator tantum legitimus admittatur, eod. titu. cap. 1. ibidem.

Accusantis iniuste pœna, eo titu c accusasti. 1118 1

Accusatione non indigent notoria, eo. tit. c. euidentia. 1118.2

Accusari non debet de eodem crimine absolutus, eo. tit. c. de his. 1117.2

Accusari non potest inimicus, vel eiusdem amicus, eo. ti. c. repellantur. 1117. 2. & c. meminimus. 1120.1

Accusari potest matrimonium post tertiam denunciationem, si ante non constabat impedimentum. qui matrim. accus. pos. c. cum in tua, 1100. 2. vel si prius minor ætate fuit. ibid.

Accusari potest quis de diuersis criminibus in eo libello, de accu. c. licet. 1120.2

Ab accusatione potest desisti ante inscriptionem. ibidem.

In accusatione, denunciatione, & inquisitione qualiter sit procedendum, de simon. c licet. 1153.2

Accusatio contra inopem & spoliatum, & contra vsurarium pauperem, est inanis, de resti spo ca. olim 2. 457. 2. & c. frequens, eo. tit. lib. 6. & de vsu. capit. cum tu. 1227.1

Accusare me non potest qui contra me testimoniū tulit. de accus. c. meminimus. 1120.1

Accusator non admittitur qui iurauit non accusare aliquem, eo. ti. c. veniens. 1122.1

Accusatore deficiente nihilominus inducitur purgatio infamato, eo. ti. c. accedens. 1131.1

Accusatio prælati non de facili admittitur, eo tit. ca. qualiter & quando 2. 1131.2

Accusatio episcopi nisi corrigatur, ad proprietatem referenda est, eo. tit. c. si quis. 1116.2

Accusatio laici contra presbyterum non admittitur, eo. ti. c. cum P. 1118.2

Nec contra episcopum, de præsumpt. cap. cum in iuuentute. 1564 2

Ab accusatione repellitur infamis, de accusat. capitulo cum P. 1118.2

Accusato interdicitur alienatio rerum ecclesiasticarum, eo. ti. c. prælatorum. 1157.2

Contra accusatum de simonia sex notanda sunt, de simon. c. per tuas 1. 1155.2

Accusatus de crimine, & cōuictus deponitur, per modum uero inquisitionis cōuictus remouetur, si est subditus simpliciter, prelatus uero ad tempus remouetur ab administratione, eo. ti. c. dilectus. 2 1151.2

Accusatore deficiente reus absoluitur. vt benefic a ecclesiastica sine dim. c. vt nostrum. 782.1

Accusandum non est per rescriptū, sed viua voce cōtra matrimonium. qui matrimon. accus. poss. cap. tu. a nobis. 1098.2

Accu-

Accusare non potest laicus clericum coram alieno iudice, etiam de suo excessu, etiam si sit iudex ecclesiasticus, sine licentia sui episcopi. de foro compe. capi. significasti. 396 2

ACOLYTHVS vxoratus tonsuram portare non tenetur, de cle. coniu. c. Ioannes. 718. 1

Acolytus vxoratus beneficium ecclesiasticum amittit, eo. tit. c. si qui clericorum. 714 2

ACQVISITA ab episcopo uel presbytero post suam promotionem cedunt ecclesię post mortem, de success. ab intes. cap. sed hoc, 844. 1. de pecu. cler. cap. 1. 2. & 3. 825

ACTA vel scripta iudicis non valent nisi testium adminiculo fulciantur, capitulo cum a nobis, de testibus. 513. 2

Acta iudicij temere violans non potest impugnare, de off. & pot. iud. deleg. c. coram. 266 2

ACTORE non probante reus absoluitur, de cau. poss. & propr. c. cum ecclesia. 433. 1

Actor potest probare iuramento intentionem, scilicet in casu, de ijs quæ vi met. cau. fiunt. capitulo super eodem. 346. 1

Actor quando potest reum sub quo vult iudice conuenire, de fo. comp. c. 8. & 10 & 11. 388. cum seq.

Actore absente per contumaciam lite non contest. partis aduersæ testes recipiuntur. de do. & contu. capit. causam. 461. 2

Actor nisi testibus, & instrumentis deficientibus nō tenetur iurare, de prob. c. sicut consuetudo. 484. 1

Actor cadit ab actione si iuramentum calumniæ nō vult præstare, de iur. cal. in c. vlt 419 1

Actor ab accusatione non repellitur quamdiu opposita excommunicatio sibi non probatur, de exce. c. exceptionem. 604 1

ADVENA debet probare ordinem, antequam admittatur in ordinum susceptione, vel vlterius promoueatur, de cle. peregr. non ordi. capitulo inter quatuor. 222. 2

ADVERSARIVS iniuste fatigans condemnatur in expensis de rescri. c. caterum. 24. 1

Aduersarij gratiæ se committens non cadit a iure suo ob hoc de renun. sane. 165 2

Aduersarius per xx. dies est expectandus in causa appellationis, de app. c. 1 lib 6.

ADVLTERANS vir vxorem adulteram dimittere non potest. de diuor. c. significasti. 110 3

Adulteræ occultę non est deneganda pœnitentia. de pœn. & rem. c. officij. 1322. 2

Adulter cum adultera post mortem viri contrahere potest, nisi fidem dederit de contrahendo, vel actu eā duxerit, & ante vel post vxore eius superstite ipsam cognouerit, de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. ca. ueniens, & c. si quis 1055 1

Adulterini filij non sunt qui ex muliere superducta in facie ecclesiæ ignoranter viuente prima gignuntur, qui fil. sint legit. c. ex tenore. 1097. 1

Cum adulterinis filiis non faciliter dispensatur, eo. tit. per c. venerabilem 1093 2

Adultera separata sine spe coniugij manet, de præsump. c. litteris. 561 2

De adulterio non potest vir vxorem accusare quam coegit adulterari, de eo qui cog. consan. vxo. c. discretionem 1068. 1

Adultera virum repetere non potest, nisi & ipse sit adulter de conuer. coniu. c. constitutus. 905 2

Adultera pœnitens reconcilianda est uirum secundum consilium, c. gaudemus, cum ibi no. de conuersis coniug. 908 1

ADVOCATVS non erit clericus in sacris ordinibus constitutus coram iudice seculari, nisi pro se vel sua ecclesia, vel pro miserabilibus personis, de postul. c. clerici, & c. vlt. 325 2

Aduocare non debent monachi, & canonici regulares, eo ti. c. ex parte. 325 2. nisi in causa sui monasterij de licentia suorum abbatum, de hoc habetur, 16. quęst. 1. monachi 2.

Aduocati confessio non reuocata pręiudicat domino suo, de appell. c. cum causam. 685. 2

Item de censi. c. olim. 964. 1

Aduocare non potest quis contra ecclesiā in qua beneficiatus est. de postu. cum sacerdotis. 326. 1

Aduocatum potest dare iudex requisitus, de offi. iud. ord. c. ex litteris. 301 1

Aduocatus a iudice sic datus non potest recusari per partem, quia iudex sit domesticus. ibid.

Aduocati & procuratores iurabunt, quod iniustam causam non suscipient, nec fouebunt, & in causa quacumque non plus accipient quàm 20 libras Turon. procurator 20. de postu. Greg. in nouel. c. 1.

Pœna facientis contrarium est, receptor punitur restitutione, & officij priuatione, aduocati per trienniū, Procuratores puniuntur in perpetuum Gregorius. ibid.

AFFECTVS non sufficit nisi sequatur effectus: nisi tamen, & necessitate opus est facto, de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. c. 1. 472. 2

Affectus malus culpatur, licet nō sequatur effectus. de spon. c. adolescens 1028. 2

AFFINITATE non obstante, permittitur neophytis conuersis, vt stent cum relictis fratrum suorum, sed non permittitur postea de nouo contrahere cum illis. de diuor. c. Deus qui. 1108. 1

Affinitas contrahitur per coitum fornicarium, de proba. c. per tuas. 493. 1

Affinitas nulla est inter consanguineos viri vxoris de consan. & affi. c. quod super his. 1074. 1

Affinitas superueniens sponsalia futura soluit, de consa. n & aff. c. super eo. 1072. 1

Affinitas præcognitioem si sequitur fornicatio, priuat facultate contrahendi matrimonium, de eo qui cogno. consan. vxo. c. ex litteris. 1069. 2

Affinitas iniqua contracta non nocet ignoranti, eo. ti. c. 2 & 11. 1066 2. & 1070. 2

Affinitas prohibet abstinere a consanguineis vxoris sicut a propriis, de consan. & af. c. ex litteris. 1071. 2

Affinitatis tertium genus hodie sublatum est, eod. tit. c. non debet. 1075. 2

AGERE non potest qui exceptione, vel replicatione impeditur, de excep. c. 3. 594. 1

ALEÆ, & taxillorum ludis non ludant, & nec intersint clerici, de vi. & hon. cler. clerici officia. 708. 2

ALIENATIO rerum ecclesiasticarum interdicatur accusato de crimine, de accu. & inquisito, c. prælatorum. 1136. 2

Alienatio sine consensu capituli reuocanda est de rebus eccl. non alien. c. ad audientiam. 788. 1

In alienatione rerum ecclesiasticarum in casu non concesso, nec tenet pignus, nec emphyteusis, eo. tit. cap. nulli liceat. 786 1

Alienatio male de rebus ecclesiasticis facta debet repeti, eo. ti. si quis. ibid.

Alienationis nomine potest quis sibi debitum recipere. de præscr. c. ad audientiam. 612. 1

Alienationis verbum continet concessionem, donationem, & permutationem, de reb. eccl. alien. vel non, c. nulli liceat. 786 1

Alienationem rerum ecclesiasticarū tenetur successor etiam sine consensu capituli reuocare, nec obligatur in tali alienatione, de pręc. c. 2. 790 2

Alienationem prædecessorum incōsulte factam successor reuocat, de reu. c. ex parte. 806. 2. & c. episcopi. de reb. eccl. non alien. 785 2

Alienare non potest episcopus res ecclesię sine consensu capituli, de iis quæ fi. a prælar. c. cum Apostolica. 77. 51. & de reb. ecc. alie. c. episcopi. 781 2

Alienare non potest abbas res ecclesię sine licentia sui episcopi, de reb. eccl. alien. c. 2. 784. 2

A 2 Alienati

Appellationis terminum præueniens caret impetratis tacita veritate & pœnam contumaciæ non euadit,e. tit c sępe. 663 2

Appellātem reduci oportet ad statum appellationis, eo.tit.c.ad præsentiam. 649 2

Appellatio ab vno iudice ab omni grauamine in causa vna tenet: sed simpliciter generalis appellatio non, eo.tit.consuluit,1. 649.1

Appellatio valet ratione priuilegij generalis,cū committitur causa appellatione remota,de rescrip.c.1. 20.2

Appellatio fraudulenter emissa ante citationem nō valet,de app.c suggestum. 649 1

Et c.ad hæc.2. 651.2

Appellari non potest contra conuenientem, qui impetrat litteras appellatione remota,de mut pe.c.prudētiam 401.2

Appellatio vnius valet omnibus,cum plures grauantur,de appell.c.vna sententia. 694.2

Appellatio in conspectu duorum virorum valet vbi metus iustus excusat, vel copia iudicis haberi non potest,eo.tit c si iustus. 695 1

Appellari non debet tertio in eadem causa , nec tali appellationi est deferendum,eo.ti c.sua nobis. 689.1

Appellatio omisso medio a iudice non tenet nisi ad Papam,eod.tit.c dilecti 3 689 2

Appellatio simpliciter interdicitur quando in litteris dicit appellatione remota,e.ti c. inquisitioni. 694.1

Appellatione pendente nihil innouandum est,e.tit. c.dilecti filij.3. 689 2

In appellationis termino præfigendo consideranda, eo.tit c cum speciali. 683.2

Appellationem non prosequens condemnatur in expensis,eo.tit.c reprehensibilis. 655.1

Appellari contra formam regulæ a subditis non debet. ibidem

Appellatio per nuntium potest tractari, de priuileg. c ex parte,1. 1282.1

Appellatio contra electionem canonicam non valet. de appel.c constitutus. 665 1

Appellari ab auditore non potest,de of.iud.dele. c.super quæstionum. 254.1

Appellare quis potest tam pro se quam suis.de app.c. de priore. 657.1

Appellationem non prosequens incidit in iurisdictionem illius a quo appellauit,eod.tit.ca.reprehensibilis. 655 1

Appellari potest in casu,licet causa committatur appellatione remota.eo.tit.c postremo. 658 2

Appellatio non tenet in his,quæ dilationem non capiunt,eo.tit qua fronte. 654.1

Appellare dicitur si protectioni Papæ quis se & sua committit,eo.tit c ad audientiam. 657.2

Appellatio in omnibus articulis commissionis interdicta intelligitur,si in vno interdicatur articulo,eo.tit. c.secundo requiris. 661.1

Appellari potest ad metropolitanum cum episcopus in visitatione excedit,vel nouus casus emergit , de off. iud.ord.c licet. 409

Appellare non potest cui indicitur purgatio super infamia nisi modus excedatur,de sen. & re iu. cap. quod ad consultationem. 629 2

Propter appellationem friuolam in electionibus episcoporum vel maiorum non debet negotium deduci ad sedem apostolicam , de ap. Greg.in nouel cap. 1. lib 6.

APOSTASIA impedit ordinatum sine licentia Romani pontificis in illo ordine ministrare,de apost. cap.consultationi. 1198 1

Apostata non dicitur qui non deposito habitu transit ad aliam religionem,de temp.ord.c.ex parte. 184.2

Apostata dicitur qui habitum religionis & monasticum deponit,de apo.c.vl. 1198 1

Apostata clericus est qui habitū deserit clericalem , & talis non vtetur libertate clericali.eod.tit. cap præterea. 1196.1

Apostatam clericum debet ecclesia reuocare , nec in habitu seculari permittere debet,eod.tit.c. tuæ fraternitati. 1196.2

Apostatæ per episcopos compellendi sunt redire ad religionem, & si noluerint,sunt incarcerandi,de apost. c.a nobis. 1197 2

ARBITER super spirituali non potest esse laicus, nisi auctoritate superioris,de arb.c per tuas. 366.1

Ab arbitro non requiritur super sententiæ dubitatione interpretatio, sed a superiori,eod.tit.cap.cum olim. 365 1

Arbitrio iudicum compelluntur partes stare, si iuste sit arbitratum. eod. tit. cap. dilecti. 36 2.2 & cap. cum olim. 365.1

Arbitrium iniustum per superiorem corrigi debet,e. tit c.non sine multa. 361 2

Arbitrium contra ius & formam compromissi non tenet,eo.tit. c.peruenit. 362.1

Arbitri quot eligantur,eo.tit c.sane. 361.1

Arbitrium inter priuatos in damnum ecclesiæ non valet.eo.tit c. peruenit. 362.1

Arbiter tantum de his iudicat de quibus est compromissum,eo tit.c.cum dilectus. 364 2

In arbitrium sub certa pœna compromitti potest,de præsump.c.litteras. 563.1

In arbitro in incertas personas non potest compromitti,nec valet,de arb c innotuit. 369.1

In arbitrium licet compromittere in rebus spiritualibus.de his quæ fiunt a præ.cap.cum apostolica. 775 2

Arbitrium finitur vno aduersario defuncto,de arbi. c.ex parte. 367.2

Arbiter non potest infirmare sententiam per iu. latam,eo.tit.c exposita. 368 2

Arbitrium valet auctoritate superioris , quod aliter non valet,eo.tit.cap cum a nobis. 370.1

Coram arbitris conuentus non potest conuenire conuenientem, eod. titu. cap. cum dilectus filius. 364.1

Arbitra potest fœmina esse secundum consuetudinem terræ,non aliter,eod tit.c.dilecti fili. 362 2

Arbitrium,si male recognoscatur arbitratum,non tenet,eo.tit.c.non sine multa. 361.2

Arbiter in causa restitutionis in integrum esse non potest de rest.in inte c causa 358.2

ARCHIDIACONUS potest cognoscere de causis matrimonialibus,de offi arch.ad hæc. 225.1

Archidiaconus curam habet episcopatus post episcopum,eo.tit.c.1. 223.1

Archidiaconus de tertio anno in tertium visitet d.c, 1.Nec vltra septem equitaturas habeat. de cens. c.cum apostolus. 956.1

Archidiaconus cum personaliter visitat , potest procurationem petere, de offic.arch.c.1. 223.1 & de censi b.c.procurationes. 966.2

Et c cum apostolus. 556.1

Archidiaconus debet instituere & examinare promouendos,cum sit maior post episcopum.eod. tit.cap. ad hæc. 225.1

Archidiaconus potest abbates & abbatissas installare,eo.tit.c.vt nostrum. 226 2

Archidiaconus nulli curam animarum sine licentia episcopi committat , eod. titu. cap. cum satis sit. 224 2

Archidiaconi officium, eod.tit c. officium. 223.2

Archidiaconus non ... in duabus ecclesiis , sed in vna potest habere præbendam , ... archidiaconatum,de præben.c.præterea.732.1 & de procur. c.ex insinuatione. 329.1

Ab archidiaconi iurisd... non debet episcopus ecclesias eximere,de excel.præla.c.ad hæc. 1259.2

Archidiaconus exercet iurisdictionem secundum consuetudinem loci. de offi.archi. cap. archidiaconus. 324. 2

De pallio archiepiscoporum quare ad litteram P. vbi de pallio fit mentio.

Cætera quare de testibus ad litteram T. vbi de testibus agitur.

B

tolerantiam superioris, de supplen. negl. præla. ca. litteras. 178.2

Beneficium vacans ex causa potest retineri ad tempus, de censi. c. præterea. 957.2

Beneficiorum tempus computatur a notitia. de sup. negl. prælat. c. licet. 178.2

Et de concess. præb. quia diuersitatem. 760.1

Beneficium vacans vltra sex menses, si capitulum debet conferre & non fecerit, episcopus conferet, & econuerso si episcopus neglexerit, ad archiepiscopum vel ad Papam si ille non fecerit pertinet collatio, intra tamen sex menses, de conces. præbend. vel eccl. c. 2. 757.2. & de sup. negl. præla. c. licet. 178.2

Beneficium sibi ipsi nullus dare potest, de insti. cum ad nostram. 756.2

Beneficium primum ipso iure amittitur si aliud recipitur de præb. & digni. c. cum iamdudum. 734.2

Beneficium suum habeat clericus infirmus. de cler. ægro c. cum percussio. 751.1

Beneficium amittit quis propter ingratitudinem de postulando, c. eum sacerdotis. 326.1

Beneficium quis non debet amittere nisi conuincatur de crimine. de accu. c. si constiterit. 1119.2

Beneficium habens sufficiens ab ecclesia cui non seruit nihil recipiat, de cler. non resi. capit. quia nonnulli. 720.1

Beneficium non vacãs nulli promittatur specialiter, de pec. c. accepimus. 316.2

Pro beneficio non scribit Papa nisi primo fecerit mẽtionem, de rescr. c. postulasti. 45.2

Beneficium habens primo si litteras super alio obtinendo impetret, non valent, nisi de primo faciant mentionem. ibid.

Beneficium male dans, conferendi potestate priuetur. de præben. c. graue. 745.1

Beneficium clerici detineri potest pro debitis a iudice, de fideiuss. c. peruenit. 812.2

Beneficia plura sine dispensatione non potest quis habere, de elect. c. dudum 2. 141.2

Beneficia conferenda a religiosis non possunt suis monasterijs conferri, & si negligant præsentare clericũ, episcopus prouidebit, de sup. negli. præl. cap. sicut nobis. 177.1

A beneficijs debent remoueri clerici incontinentes, de cohab. cleri. c. clericos. 711.1

Beneficium curam habens vel prælaturam recipiens sit 25 ann. de elect. c. cum in cunctis. 82.2

Beneficium obtinens si litteras impetret tacita veritate, non valent litteræ, de rescrip. c. ad aures, & c. in nostra. 26.1. & 51.1

Beneficia conferat episcopus, si neglexerit patronus, de iure pa. c. eam te. 947.2

Beneficium dimittat clericus vxorem ducens, de cler. coniug. c. quod a te. 715.2

Beneficium non detur nisi residere volenti, de cler. non resi. c. quia nonnulli. 720.1

Beneficium dans, quod nõ potuit, tenetur alia dare, de præb. c. inter cætera. 734.1

BIGAMVS ad sacerdotium promoueri non potest de biga. c. vt bigami. 217.1

Bigamus ex dispensatione ordinari non potest. eod. tit. c. super eo. 217.2. & ordinator priuetur officio, nisi ex dispensatione toleretur. ibid.

Bigamus ipso iure est a diuinorum celebratione suspensus, eod. tit. c. de bigamis. 218.1

Bigamus non est contrahens cum vidua, si est incognita, eod. tit. c. debitum. 219.1

Bigamus quis non est si plures habeat concubinas, eod. tit. c. quia. 220.2

Bigamus contrahens non debet benedici a sacerdote, de secundis nupt. c. capellanum. & c. vir autem. 1114.1. & 2.

Bigami pœna punitur in sacris ordinibus constitutus, cum vidua contrahens de facto, de big. i. cap. quia, & c. nuper. 220.2. & 218.2

Bigami clerici ipso iure cadunt a priuilegio, tonsu & habitu clericali & foro seculari sunt addicti. Greg. in nouel. de biga lib. 6. 150.2

BONORVM nomine tam mobilia quam immobilia dicuntur, de testa c. relatum. 1. 830.2

Bona mobilia per ecclesiam acquisita possunt dari locis religiosis, & pauperibus, siue etiam seruis, consanguineis, vel alijs post mortem clericorum, sed alia quocunque modo acquisita pro voluntate morientium distribuantur, de testa. c. relatum. 830.2

C

CAlcaribus deauratis non vtantur clerici, de vi. & ho. cle. c. clerici, lib. 3. tit. 1. 703.2

CALVMNIÆ iuramentum post litis contesta. præstatur, de iuramen cal. c. cum in causa. 419.1

Calumniæ iuramentum præstare recusantis pœna. eod. tit. c. si. 419.1

De calumnia non iuratur in causis spiritualibus. eo. c. litteras. 416.2

De calumnia iurare non tenetur clericus alicuius ordinis. eod. tit. c. inhærentes. 415.1

De calumnia iurari potest per œconomum, & per syndicum, eod. tit. in pertractandis. 417.1

Et c. imperatorum. ibid.

Calumnia præsumitur denunciator non probans, quod intendit, de calumniatoribus. c. 2. 1137.1

Calumniatores prælatorũ puniuntur degradatione, incarceratione, suspensione. ibidem.

Calumniæ iuramentum in casu requiri potest a clerico. de iura. calum. c. cæterum. 417.2

CAMPANARVM pulsatione cessante possunt clerici interdicti tempore in cœmeterio sepeliri, qui tamen seruauerunt interdictum, de pœni. & remis. ca. quod in te. 1321.2

Campanas non licet templarijs nec hospitalarijs habere, nec pulsare sine consensu episcopi diœces. de priuil. & exces. pri. c. parentibus. 1279.1

CANONICVS episcopo seruiens, beneficium non perdit, de cler. non resid. cap. de cætero. 721.2. & c. ad audientiam. 725.1

In canonicum recepto, præbenda debetur, de præbẽ. c. relatum 729.2. & de conces. præb. c. cum super, 764.2. & portio quotidiana debetur.

Canonici certum numerum canonicorum in ecclesia statuere possunt, de inst. c. in ecclesia. 753.2

Canonici dignitates ecclesiarum mutare possunt, de constitu. c. cum accessissent. 14.1

Canonicorum numerus non debet ex laicis suppleri, de insti. c. in ecclesia. 753.2

Canonici dignitatem vel præbendam supprimere propria auctoritate non possunt in suis ecclesijs. de constit. c. cum accessissent. 14.1

Canonici regulares ecclesias parochiales regere possunt, & regulam suam seruare debent, vt episcopo sint subiectæ, de relig. do. capit. inter quatuor. 931.1

Canonicorum numerus augeri potest si facultates augentur, & si sit numerus canonicorum statutus, de constit. c. cum M. Ferratiẽ. 15.2

Canonici non possunt diminuere numerum canonicorum eod. tit. c. ex parte. 19.1

Canonicus ægrotans habeat debitam portionem suę præbendæ, de cle. non resi. c. ad audientiam. 725.1

Canonicorum correctio in criminalibus pertinet ad episcopum, de offi. iud. ord. c. irrefragabili. 293.2

Canonicorum numero iuramento & confirmatione Papæ firmato litteræ super receptione non valent, nisi de prædictis faciant mentionem, de rescri. cap. constitutus. 36.1

CANON posterior derogat priori. de constit. cap. 1. 10.1

Contra canones recipiens & dans beneficium vterque punitur priuatione, de cler. non resi cap. quia nonnulli. 720.1

Secundum canones agatur in iudicijs, & nemo suo sensu vtatur, de const. c. canonum, & c. ne innitaris. 10.2. & 12.1

Canones scire debent qui causam matrimonij tractant. arg de frigid & male, accepisti. 178.1

CANONIZATIO requiritur ad hoc quod debeat sanctus venerari etiam miracula faciens, de reli. & vene. sanctorum, c. audiuimus. 994.1

CAPELLA in præiudicium matricis ecclesiæ nō pōt construi, de noui opc. nunc. c. intelleximus. 1271.2

In capellis possunt esse canonici priuilegiati, de priui. c. cum capella. 1286.1

In capellis monachorum proprium habentium debet institui & destitui capellanus per episcopum, de capel monachorum, c. 1. 935.2

CAPITVLI maior pars & sanior obtinere dēt, de his q̄ fi a maio par. c. ex parte 781.1. sed pars minor contradicere potest si habet rationem, eod. tit. c. cum in cunctis 779.1 de elec. c. cum inter iij. 96.2

Capituli maior & sanior pars tenet in electione nisi aliud rationabile obstet. ibid.

Capituli assensus est requirendus in institutione vel destitutione personatuum vel dignitatum ab episcopo, de his quæ fiunt a præl. c. quanto. 774.2

Capitulo non consentiente non est rata donatio episcopi, eo. tit cum nos, 773.1. & c. quanto, & de donationib c. fraternitatem, 818.1. & c. pastoralis. 820.2

Item nec pensionem potest augere episcopus sine licentia Papæ. eod tit. c. pastoralis, nec centesimam dare sine consensu capituli, nisi per Papam, ibidem, & c apostolicæ. 882.2

Capitulo dissentiente non tenet donatio abbatis de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap. ea noscitur. 775.1

Capituli consensus confirmat donationem episcopi, de dona. c pastoralis. 820.2

Capitulum vacante sede potest excommunicare absoluere, iudicare, & confirmare, de hære. ad abolendam. 1185.1

CARNE vti licet si dies natiuitatis Domini sit in sexta feria, de obser ieiu c. explicari. 996.1

Carnes etiam in quadragesima & ieiunijs solemnibus cum vrgens necessitas est indulgeri possunt, eo. tit. cap. 2. 995.1

CASSA est sententia a non suo iudice lata, de off. deleg. c P & G. 274.1

Et c. at si clerici, de iudi. 372.2

Cassatur electio si ante confirmationem electus ministret, de elect. c. qualiter. 91.1

Cassatur electio propter defectum scientiæ in electo. ibid.

Cassari debent quæ per importunitatem fiunt, de preb & digni. c. tuæ. 736.2

CASTRANS seipsum ex iusta causa non est irregularis, de corpo vitia. c. ex parte 2. 216.1

Sed sine necessitate faciens dispensatur per episcopum in alijs, sed non in altaris ministerio, eod. tit. cap. significauit. 215.2

CAVSA dicitur insufficienter instructa lite non contestata, de lit cont. c. olim. 402.2

Causæ committi debent ei coram quo secure potest comparere. vt li. non contest. non pro. cap. accedens 407.2

Causæ non debent remitti ad eos, a quibus appellatum est. nisi partes consenserint, de app c accepta, 658.2 tamen quandoque remittitur, de matr. contracto contra interd eccl. c litteræ. 1284.2

Causæ maiores ad sedem apostolicam mittendæ sunt, de transla. epi. c. cum ex illo. 152.1

Causæ continentia diuidi non debet, de sequest poss. & fruct. c 1. 479.2

Causa principalis sicut committi potest, sic & incidens appella. remo. de resc. ri c. causam. 35.1

In causa criminali ciuiliter intentata potest constitui procurator, de procu. c. tuæ fraternitati. 331.2

In causa status vel liberali non debet procedi eo absente qui petitur in seruitutem, de maio & obe. cap. inter quatuor. 306.1

In causis grauibus non cogitur quis constituere procuratorem inuitus, de procur. c. querelam. 328.1

In causa pari potior est conditio primo occupantis, de iure patrona. c. pastoralis. 952.1

In casibus spiritualibus iuratur, licet non de calumnia tamen exceptionibus propositis in eis, de iest. spo c. litteras. 450.2

Causæ non sunt audiendæ tempore nundinarum. de iudic c. significauerunt. 384.1

Causa ciuiliter tractata non deducatur ad iudicem ecclesiasticum, de alien. iud. mut. c. ex parte. 360.1

CAVTIONEM standi mandatis ecclesiæ præstet absoluendus, de iureiu c. ad nostram. 577.1

Cautionem præstet in possessione existens cum de iure possessionis dubitatur: scilicet restituendi omnia tempore medio recepta si cadit in causa, de in integ. rest. c. sollicitata. 355.1

CELEBRARE diuina vbicunque possunt prædicatores, & minores, de priui c. in his. 1295.2

CENSVS a priuata persona impositus, personalis est, nec eius vitā excedit, de censi. c præterea illi. 957.2

Census ignorantiæ solui non debent, eod. tit peruenit. 955.2

Census nouus ecclesiis non imponatur, eo. tit. c. scientes. 955.1. & c. prohibemus. 957.2

Census detinens per biennium amittet rei detentionem, de iureiu c. querelam. 570.2

Census solutio est subiectionis probatio. de censi. c. omnis. 954.2

Census a personis miserabilibus non est extorquendus. eod. tit. c. licet. 955.2

Censum soluentes domino Papæ tales ecclesiæ sunt exemptæ, de priuile. c. recipimus. 1278.1

Census debitus vitam transigentis non excedit, de transact c. veniens. 322.1

Cēsus dr̄ psonalis nisi exprimatur, q̄ sit realis, ibid.

Census tempore certo & certa ex causa debet solui, de censi c peruenit. 955.2

CENSVRA ecclesiastica intelligit excōicatio, suspensio, & interdictum, de verb sig. c. quærenti. 1372.2

CESSIO episcopi quando & quibus de causis admittitur, de renunc c. nisi. 167.1

Cedere non potest episcopus auctoritate propria, de tr... ep... c quanto. 156.1

Cedens propter honest. in causam iterum pōt reassumi. de renunc post translationem. 171.2

Cessio sufficientis & sancti difficulter admittitur, eod tit c. litteras. 161.1

Cessionem petens & impetrans compellitur si nolit, eod. tit. c quidam cedendi. 173.2

CAEMETERIA vbi excōicati sunt sepulti, recōcilientur aqua benedicta solenniter, de consecra. eccle. c. consuluisti 970.2

CIRCVNSTANTIAE decē a testibus inquirendæ sunt, de testib c. cum causam. 518.2

Circunstantijs probatur crimen adulterij, de præsumpt. c litteris. 561.2

CITATIO non valet si plures quam quatuor citantur, de rescr c nonnulli. 46.2

Citatio extra prouinciam vltra duas dietas non valet. ibid.

Citatio si plures conditiones manifeste inconuenientes habeat, non valet, vt lit. non cont. non pro cap. accedens. 405.2

Citatio ad locum periculosum vel inhonestum, non valet, eod. tit. c. accedens. ibid.

Citatio ad non suum iudicem non valet, de offi. deleg.

deleg. c. ex litteris. 262.1

Citatus legitime per suum superiorem etiam si diœcesim mutauerit, iurisdictioni tenetur respondere, de fo. comp. c. proposuisti. 397.1

Citatus ad iudicium debet comparere, & suum priuilegium allegare, alias sententia tenet de appe. capi. si duobus. 645.2

Citatus secundo non tenetur respondere, nisi prius sciat iurisdictionem prioris citationis reuocatam, de rescr. c. ex tenore. 33.2

Citationi rescriptum Papæ est inserendum, de dilat. c. præterea. 420.2

Citari debet procurator absente domino: & si ille non sit, denuncietur domui eius. de eo qui mit. in pos. c. si aduersarius. 476.1

CLANDESTINVM matrimonium asserentes, vel etiam negantes non sunt ab ecclesia compellendi. de clan. despon. c. quod nobis. 1038.2

Clandestine contrahentium in gradu prohibito etiã ignoranter proles illegitima censetur, eod. titu. ca. cum inhibitio. 1038.2

Clãdestinum matrimonium carnalis copula sequẽs ligat, siue de præsenti, siue de futuro, eo. tit. c. 1 & cap. is qui. de spon. 1027.2 1038.1

Clandestinus contractus in facie ecclesiæ est innouandus, de clan. despon, c. 2. 1038.2

Clandestina matrimonia prohibentur, eo. ti. ca. cum inhibitio. ibid.

Clandestinum matrimonium debet probari per virum, eo. ti. c. si quis. 1038.1

Clandestino matrimonio consentiens sacerdos punitur per suspicionem per triennium. ibi.

Clandestinum matrimonium a contrahentibus publicatum confirmat ecclesia, eo. ti. c. quod nobis, & filij tantum legitimi reputantur. ibid.

CLERICVS potest conuenire episcopum, scilicet coram metropol. de appellatio. capitulo solicitudinem. 673.2

Clericum percutiens ignoranter non est excommunicatus, de sen. exc. c. si uero 2. 1327.2

Clerici depositi non statim debent tradi iudicio seculari per episcopum, de iudi. c. at si clerici. 372.2

Clericorum nomine canonici intelliguntur, de ver. sig. c. cum tibi. 1371.2

Clerici tempore interdicti possunt sepeliri in cœmeterio qui interdictum bene seruauerunt, de pœn. & remis. c. quod in te. 1321.2

Clerici de bonis ecclesiæ secularibus iudicibus subuenire non debent sine licentia Papæ, nisi in necessitate, de immun. eccle. cap. non minus. 1000.2. & c. aduersus. 1002.2

Cum clerico pugnante in duello, dispẽsat episcopus, de cle. pugnan. in duel. c. porro. 1215.2

Clericus furem in foro seculari potest conuenire ciuiliter, non criminaliter, eodem titu. capitu. Henricus. 1216.1

Clericum tenens in vinculis solum, est excommunicatus, de sen. excom. nuper a nobis. 1340.

Clericum verberans, priuatim, & si non sit conuictus, a Papa absoluendus est. de senten. excomm. cap. porro. 1329.1

Clerici ad iudicium seculare non trahantur, de iudi. c. qualiter. 381.2

Nec a secularibus condemnentur, sed coram iudice ecclesiastico tractentur causæ eorum, de fo. comp. c. nullus. 386.1

Clericus sine consensu episcopi alterius iurisdictioni se non subiiciat eo tit. significasti. 396.2

Clericus comam nutriens, inuitus tondeatur, de vi. & hon. cle. clericis. 704.2

Clerici possunt poni in locis religiosis si defuerint regulares, de reli. dom. c. inter quatuor. 931.1

Clericus laico in temporalibus non ministret. ne clerici se neg. se. immu. c. sacerdotib. & c. sed nec. 1003.2

Clericus delinquens in habitu seculari, & tonsura puniatur, vt laicus. de sen. excom. c. contingit. 2. 1354.2

Clericus non debet se subiicere iudicio seculari quo ad pœnam, & percutiens sic est excommunicatus, eod. ti. c. contingit. 1. 1348.1

Clericus alterius diœcesis non recipiatur ad ordines sine litteris sui episcopi vel Papæ de cler. non resi. fraternitati. 721.1

Clericũ potest capere laicus de mandato prælati sui sine excommunicatione, dummodo tamen non excedat, nisi quantum rebellio exigit defendentium, de sen. excom. c. vt famæ. 1347.1

Clerici canes aues ad venandum non habeant. de cler. vena. c. 2. 1245.2

Clericus propter hæresim depositus tradatur iudici seculari de hære. c. ad abolendam. 1185.1

Nec gaudeat priuilegio clericali. ibid.

Clericus a laico iudicari non debet nisi depositus, de iud. c. cleri. 1. 375.2

Clerici officia siue commercia secularia non exerceant, de vi & hon. cle. c. cleri. 2. 708.2

Clericis in sacris ordinibus constitutis non dẽt pœnitentia publica iniungi, de pœnitent. & remiss. c. quæsitum. 1319.2

Clericum guerram & seditionem facientem interficiens non est mittendus ad Papam, de sen. excom. perpendimus. 1336.1

Clericus habitum, & tonsuram dimittens non debet tueri ab ecclesia: de apost. c. præterea. 1196.1

Clericus verberari põt per superiorem causa disciplinę. Similiter monachus, & cõuersus, vel clericus per clericum, vel monachus per monachum de mãdato eius, de sen. excom. c. vniuersitatis. 1336.2

Clericus de calumnia iurare non debet nisi per aliũ, nec religiosus irrequisito superiore, uel clericus episcopo inconsulto, de iur. calum. c. 1. 415.1

Clericus post trinam admonitionem a suo Episcopo arma portans, habitu clericali relicto, non gaudet priuilegio clericali, de senten. excom. m. cap. in audientia. 1337.1

Clericus laico fidelitatem iurare non tenetur, nisi aliquod temporale teneat ab eodem, de iureiur. c. nimis. 587.2

Clericus contra clericum potest iurare de calumnia, de iura. cal. c. cæterum. 417.2

Clericus in sacris ordinibus constitutus non potest esse tabellio in causa criminali, ne cler. te neg. cap. sicut te. 1008.1

Nec causam uel iudicium sanguinis agitur, uel litteras scribat vel dictet eo. ti. c. clericos. 1007.1

Clericus in conflictu existens promoueri potest si neminem percussit: & armis potest resistere inimicis sui vim sibi inferentibus, de cler. percuss. capitu. præsentium. 1246.2

Clericum percutiens quis vel se expurget vel absoluatur, alias quasi excommunicatus habetur, de senten. excom. c. cum desideres. 1332.2

Clericus prælaturam, vel curam habens animarum, vel sacerdos physicam, vel leges non audiat, alias si intra duos menses non redierit, est excommunicatus, ne cler. uel mon. c. super specula. 1009.1

Clericus fur auctoritate superioris ligari potest, & torqueri vsq; ad restitutionem, de depo. c. grauis. 722.2

Clericum verberans Papam adeat, nisi sit infra annos puberes, de sen. excom c. super eo. 2. 1360.1

Clericus negotia secularia exercens amittat priuilegium clericale, de vi. & ho. cle. c. litteris. 705.2

Clericus absens potest per alium de beneficio inuestiri, de præ & dign. c. accedens. 740.1

Clericus moriens põt conferre bona sua intuitu personæ cui vult, & ẽt alia mobilia seruis uel cognatis, vel piis locis, de suc. ab inte. c. sed hoc. 844.2

Clericorum percussoribus fauentes, vel liberare nolentes cum possint manifesto facinori obuiare, & nõ faciunt,

Con-

de vi & honest.cle.c.monasteria. 704.2

Crimen per testes non per actorem probatur, de simo.c.1.licet Hely. 1153.1

CHRISTVS est verus Deus & verus homo, de summa trini.c.1. 5

Christus descendit in anima: surrexit in carne: ascendit in vtraque, eo tit.c.firmiter. ibidem

Christus mortuus est pro omnibus quantum ad sufficientiam, & c.de bapti.c.maiores. 485 1

Et paradisi ianua tantum in morte Christi aperta est. ibidem

Pro CRIMINE nemo puniēdus est, contra quem non laborat infamia, de accu.c.inquisitionis. 1128.2

In crimine participans eadem sententia inuoluitur, de sen.excom.c.si concubina. 1363.1

De crimine semel accusatus reaccusari non debet, nisi iterum crimen replicet, de accu. c. de his criminibus. 1117 2

Crimen publicum ordine iudicario probandum est, de simo.c.dilectus. 1152 1

Crimina audita non dissimulanda, sed inquirenda sunt, de collusio, deteg. crimina. 1243. & de simo.cap.licet Hely. 1153

Crimina paria pari cōpensatione tolluntur, de adul. c.tua fraternitas. 1219 2

Criminosus testificari non potest. de accu. c. cum oporteat. 1126.2

Criminoso in crimine socios accusanti non est credendum, excepto crimine læsæ maiestatis, de confes. c.1. 482 1.

Criminosus pœnitentia peracta repellitur à testificando in causa criminali, non tamen in ciuili, de testi. c. non debet. 538.2

Et c.testimonium. 537.1

In criminali causa potest responderi per procuratorem, de do & contu.c cum dilecti. 465.2

In causa criminali non debet procurator admitti, de accus.c veniens. 1122.1

Crimina quædam sunt, in quibus culpa est relaxare vindictam, de postula.præla.c.1. 70.1

In causa criminali pater non admittitur pro filio, nec econtra. qui matri.accu.pos.c.videtur. 1099.1

Pro crimine occultō nemo publice puniendus est, de accu.c.inquisitionis. 1128.2

D

DAMNVM dedisse videtur, qui occasionem damni dat, de iniur.& dam da c si. 1310 2

Damno facto per antecessorem non obligatur successor, si est in dānum ecclesiæ factum, de præca. cap. 2. 790.2

In damnum ecclesię alienata sunt renocāda, de reb. eccle.alie.c.ad audientiam. 788 1

Damnum faciens non excusatur ignorantia, si scire debuit, quin teneatur satisfacere, de iniu.c.si. 1310.2

DEBITOR plus obligatur si alteri quam creditori soluit, de iureiur.c.ex te. 579 1

Pro debitis soluendis potest episcopus beneficium retinere, de fideius.c.peruenit. 812.2

Pro debitis alienis ecclesia non grauetur, de do.c. fraternitatem. 818.1.

Debita patris soluat filius, & prælati prædecessorum suorum, de sol.c.1. 815.2.

Debitor excommunicatus debet absolui, si non potest soluere, præstita cautione quod soluat cum potest. eod.tit c.Odoardus 816 2

Debiti iniusti solutio per debitorem probari debet, eo tit c.is qui. 817 1

Debito pro maiori parte soluto non debet pœna exigi, si aliud non pōt solui.de pœnis c.sicut. 1314 2

Debitor tenetur liberare fideiussorem ab omni obligatione de fideius.c. constitutus. 813.2

Indebite exactum, licet ex consuetudine, non est soluendum, de exces. præla c.sane. 1260 2

Ad debita soluenda quatuor menses conceduntur, de offi.de.c.quærenti. 253 1

DECEPTIS & non decipientibus iura subueniūt, de rerum permu.c cum vniuersorum. 805 1.

DECESSVS alicuius non impedit, quin de statu eius cognosci possit, de hær.c.si quis episcopus. 1183.2

DECIMAE dandæ sunt de lana, fœno, molendinis, piscarijs, deductis expensis, de deci. cap. peruenit. 859.1.& c.pastoralis. 868 2

Decimæ statim soluuntur collectis fructibus ante solutionem mercedis mercenariorum, eo. tit. c. cum homines. 859 2

A decimarum solutione nemo absolui potest per principem, eod.tit.c tua. 866.2

Decimæ dandę sunt de omnibus rebus licite acquisitis, eo.tit.c.ex transmissa. 865.2

Ad decimas dandas omnes tenentur, eod.tit.c.a nobis. 866.1

Decimas detinens laicus careat sepultura ecclesiastica, eo.tit.c.prohibemus. 864.1

Decimæ dentur ecclesiæ illis in cuius parochia sunt prædia, tamen antiqua tenere possunt, de paro. & alie. paro.c.si. 856.2

Decimæ iure hæreditatis teneri non possunt, de deci. c.ad hæc. 862 1

Decimę debentur diuina constitutione, eo.tit c tua. & c.parochianos. 866.1. & 862.1

Decimæ non debent retineri propter malitiam clericorum, eo.ti.c.tua nobis. 866 2

Decimæ dandæ sunt de diuersis seminibus etiam vnius agri, eo.tit c.ex parte.1. 866.2

Decimæ sunt dandæ de omnibus bonis, de apibus, & omni fructu terræ, eo.tit.c.non est. 865.1

Decimæ pertinent ad ecclesiam parochialem de iure communi. eo.tit.c.cum contingat. 869.2

Decimas non tenentur dare Cistercien. hospitalirij, templarij de terris quas proprijs manibus, & sumptibus colunt eo tit.c.ex parte. 860.2

De terris tamen, quas tradunt alijs excolendas, tenētur ad decimas, eod.tit. cap. nuper. 873.1 & cap. licet. 861.2.

Decimæ debentur in signum vniuersalis dominij. Item sunt tributa egentium animarum, eo.tit.c.tua nobis. 866 2

Ad decimas persoluendas sunt compellēdi laici per censuram ecclesiasticam, si nolint persoluere. ibi.

A decimarum solutione non excusat concessio ad firmam.eo.tit.c in aliquibus. 872.1

In decimis soluendis consuetudo approbata seruanda est, eo.tit.cum sint. 863.1

Decimarū solutio pręcedit exactiones tributorum & censuum, eo.tit c cum non sit in homine. 872.2

Decimæ possunt locari quibuscunque, de locato & conducto, c.vestra. 799.2.

In decimis bene habet locum compositio, de deci c. suggestum est. 860.1.

Decimæ soluendæ sunt de terris, quę olim pascuosæ, nunc frugiferę sunt, & de fundo, vbi steterunt olim domus. ibidem.

Decimas non tenetur soluere mercator nisi deductis expensis suis, eod.tit.c.pastoralis. 868 2

Decimas tenentur clerici de patrimonio soluere, eo. tit.c.nouum. 857.2

In decimis non deducuntur expensę pro fructibus percipiendis, vel rebus reseruandis factę. eo tit.cap.cum homines. 859.2

Decimas tenentur Iudęi soluere de terris, quas tenēt colendas, eo.tit.c de terris. 862 2

Decimas non recipiat ecclesia in alieno episcopatu, eo.tit cum sint. 863 1

Decimæ cum conceduntur de maioribus conceduntur, & de noualibus percipiendis, eo.tit.cap.ex parte.2. 864.2

De-

de accu.c.cum dilecti. 1125.2

A denunciatione repelluntur conspiratores. ibid.

Ad denunciandum non admittuntur inimici, de accus.c.cum oporteat. 1126.2.

In denunciatione deficiens suspenditur ab officio & beneficio, de calum.c.cum dilectus. 1137 2

Denunciari potest quis de pluribus in eodem iudicio, de sent.& re iud.c.cum I.& A. 638.1

DEPOSITA res furtiua non est furi reddenda, de deposi.c.1. 792.2

Deponendus est nullus ante causæ cognitionem, de iudi.cap.1. 371.1

Non deponitur quis nisi pro notabilibus peccatis, de accus.c.cum dilecti filij. 1125.2

Depositus si celebrat, ab ecclesia rescindatur, de cler. excom.c.si quis presbyter. 1248.2

Deponendus non est quis, si testes contra ipsum ex sola credulitate deponunt, de accusa.cap. inquisitionis. 1128.2

DIACONVS contrahens cum virgine de facto dispensatiue promoueri potest. qui cler. vel vo. matri. contra.pos.c.1. 1047.1

DIE DOMINICA est ab omni opere illicito abstinendum, de fer.c.1. 443.2

Diebus dominicis licet episcopo virgines consecrare, & ordines conferre de temp.ord.c 1. 179.2

Diebus dominicis potest solus Papa subdiaconos ordinare. ibid.

DIES quandoque incipit in initio noctis & terminatur ad diem sequentem quo ad ordines celebrãdos. de temp ord c.litteras. 184.2

Dies aliquando incipit a vespera vsque ad vesperam quantum ad festa celebranda, de ferijs. c.2. 423.2

Dies aliquando incipit a mane, & terminatur in fine diei ante tenebras quantum ad iudicem, & sententiam diffinitiuam, de offic. iud. dele. cap. consuluit. 251.1

Dies aliquando incipit a media nocte, & terminatur ad mediam noctem sequentem quantum ad contractus faciendos: possunt enim fieri qualibet hora. eo.tit. c consuluit. 251.1

Dies aliquando incipit post cœnam, & durat per noctem vsque ad diem sequentem quantum ad ieiuniũ, de consec.dist.iij.c.de esu.

Dies etiam incipit a quarta feria post occasum solis vsque ad secundam feriam in ortu solis quantum ad treugas seruandas, de treuga & pace.c. 1. 313.2

DIETAS vltra duas extra suam diœcesim nemo citandus est, de exce.c.olim. 599.2

DIFFINITIVA sententia proferri non debet absentem ex legitima causa, & lata non tenet, maxime in causa matrimoniali de sent & re iud.c tenor. 625.1

Et c.cum Bertholdus. 632.2

Ad diffinitiuam sententiã procedi potest lite contest. in causa criminali de do.& contu.c.veritatis. 469.1

DIGNITATES duas habens vnam dimittat, et si habeat illas in diuersis ecclesijs, de pb c.ptcrea. 732.1

Ad dignitatem maiorem a minori est transeundum, de transl epis c.licet in tantum. 157.1

DILAPIDATOR deponendus est. de simo.c. licet Hely. 1153.1

Dilapidator rerum ecclesiasticarum suspectus remoueture vsque ad discussionẽ facti. de accusa.c.vlti. 1136 2

DISPENSATIONES ad ius commune trahi non debent, de sen.& re iudi.c. in causis. 634 2

Dispensare potest episcopus cum clerico in minoribus criminibus de iudi.c.at si clerici. 372 2

Dispensat Papa in secundo gradu in collateralibus personis, vt cũ pueris fratrum & sororum. quia hoc non est contra ius diuinum, c litteras.de rest spol. 450.2

Dispensationem inducit multitudo, & tertæ consuetudo, de temp ord c.sane. 180.1

Dispensatur cum eo in temporalibus, cum quo & in spiritualibus, qui fil sunt leg.c.per venerabilem. 1093.2

In dispensatione voti attendi debet debilitas & paupertas, de vo.& vo.reden.c.quod super his. 916.2

Dispensatio reuocari non debet, de fil presby. cap.ex tua nobis. 206.1

Dispensationem non habenti alia cura animarum non conferatur, si talis habuerit ante: alioqui collatio careat viribus, de præb.c.de multa. 743.2

Item ordinarij locorum inquirant diligenter de pluralitate beneficiorum curas animarum siue personatus habentium illicite: & conferant, quibus debent. Greg. in nouel.de offi.iud.ord.lib 6.

DISSENSVS difficulter probatur, nisi contraria iudicia præcesserint.de sponsa.c ad id. 1021.1

Et qui matri.accusa.pos.c. insuper. 1059.2

Dissentiente altero desponsatorum post septennium, solutus est alter ipso iure. de desponsa. impub. c. accessit. 1030.2

DIVORTIVM non celebratur, licet ex vtraque parte coniugium consanguinitatis vel affinitatis impedimentum allegetur, nisi per testes fide dignos probetur, propter collusionem.de eo qui cogno consang vxo. suæ.cap super eo. 1017.2

Diuortio iudicio ecclesiæ celebrato non potest compelli fidelis recipere infidelem reuersum ad fidem. de diuor cap.de illa. 1104.1

Post diuortium dos vxori reddenda est, & communes possessiones inseparatæ sunt diuidendæ, de dona. inter vir.& vxo.c.significauit. 1109 1

Diuortium non fit propter furtum vel simile, sed propter infidelitatem vel adulterium commissum, de diuor.c.quæsiuit. 1102.1

Diuortio propter hæresim facto continere debet fidelis viuente infideli.ibid.& c quanto. 1104.2

Diuortium potest fieri ex violenta suspicione. de præsumpt.cap. litteras. 563.1

Diuortium sine iurisdictione ecclesiæ non tenet de diuor.cap porro. 1102.2

& de conuer coniug.c.1. 898.1

Diuortio propter adulterium facto contrahens cum alia debet redire ad primam, de diuor. cap. ex litteris. 1103 2

DOLVS alicuius facit vt, contra eum absentem procedi possit, si de ipso constet, de sent. & re iud c.cũ olim. 626.1

DOMICILIVM vbi quis habet, ibi potest conueniri, de foro comp.c. dilecti filij. 395 2

Domicilium dicitur quis habere, vbi habet beneficium, de rescrip c dilectus filius 2. 48.1

DONATIO episcopi sine consensu capituli non valet, de his quæ fiũt a pla.sine cõsensu c.cum nos. 773 2

Donatio occulta suspecta est, & ideo irritanda, vt eccles.benef.sine di conte.c.1. 782 1

Donare potest qui sui iuris est, & reiũ suarum habet administrationem de dona.c.cæterum. 8 8.2

Donationem debet vir mulieri facere, si vxor viro dederit dotem, de don inter vir.& vxo.c.nuper. 1111 2

Donationes ecclesiarum viuente rectore non valent, nisi fiant locis religiosis, ita tamen, quod rectores eis inuitis non priuentur in vita sua, de dona.ca. consultationibus. 819.2

Donare nemo potest sibi ipsi beneficium, de inst ca. cum ad nostram. 756 2

Donatio inter virum & mulierem, vnde vnus fit pauperior, alius locupletior.non valet, de dote post diuor. rest c.vlt. 1113 1

Donationes episcopi in grauamen ecclesiæ factæ sine consensu capituli reuocentur per successorem, de dona.c fraternitatem. 818 1

Donatio abbatis cum consilio prioris vel pau orum alijs reclamantibus non tenet secũdum consuetudinẽ approbatam, eo.tit.c. cæterum. 818 2.

DOS ad vxorem, & donatio ad virum reuertitur soluto matrimonio, de donat. post diuor.resti.capit. fin. 1113.2

En.

Eccle-

episcopi, de elect. c. cum dilectus filius. & in gl. 116.1

Ætas episcopi debet esse triginta annorum, aliorum prælatorum, vt decani, & archidiaconi, & aliorum animarum curam habentium debet esse viginti quinque annorum, quam attingere sufficit. de ele. cum in cunctis. 82.2

Ætas nubilis est quatuordecim in viro, duodecim in muliere, de despon impu. c. puberes. 129.2

EVCHARISTIA infirmæ pœnitenti non denegatur, de sepul c. vlt. 854.2. nec etiam tempore interdicti, de pœn. & rem. c quod in te. 1321.2

Eucharistia ad minus semel in Pascha accipiatur, nisi de consilio sacerdotis quis abstineat, eodem titu. capi. omnis. 1322.2

EVICTA RE quãdo nequit emptor de euictione agere, de emp. & ven. c. si venditori. 758.1

EXAMINATIO ad eum pertinet, ad quem confirmatio, de elect. c. venerabilem. 119.2

Examinari debet postulatio sicut, & electio de transla. c. vlti. 157.1

Examinatio a non suo iudice non valet, de elect. c. bonæ memoriæ. 100.1

Examinanda sunt miracula per testes, & qualiter, de test. c venerabili. 535.1

EXCEPTIO probari debet, de iudic. capi. exhibita. 382.2

Contra exceptionem doli datur doli replicatio, de adult. c. intelleximus. 375.2

Exceptio falsi procuratoris & ante, & post sententiã admitti potest de procu c in nostra. 330.1

Similiter de litteris falsis, de excep c. cum venerabilis. 596.2

Excipiens contra electum iurabit, quod non faciat malitiose, de elect. c. cum dilectus. 116.1

Non excipiens semel, de cętero excipere non valet, vnde citius perditur exceptio quam actio de offi dele. c. insinuante. 252.2

Ad excipiendum certum tempus detur reo, vltra quod non auditur nisi aliquid de nouo emerserit, de excep. c. pastoralis. 594.2

Exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi, de excep. c. exceptionem excommunicationis. 604.1

Exceptio excommunicationis publicæ repellit iudicem ab officio suo. ibid.

De exceptione peremptoria siue incidenti non pronunciatur, sed super principali, de ord. cog. c. 1. 426.2

Si excipitur crimen contra testem, a testimonio repelluntur, de ord. cog c. 2. 427.2

Si excipitur defectus natalium quãtum ad successionem, primo debet terminari, eo. ti. c. tuam. 429.2

Exceptio nulla est cum quis alteri opponit in quo ipse culpabilis est, de exce c. cum ecclesiasticæ. 594.1

Exceptio contra testem probetur ante probationem sententiæ, eo. ti c. 1. 592.1

Exceptionem nouam proponens iurabit se non ante illam percepisse, eo ti. c pastoralis. 594.2

Exceptio de iudice suspecto admittitur, eo tit. c. cum inter priorem. 595.2

Exceptio de culpa non impedit quo minus negotia ecclesiæ suæ quis prosequatur, eo. ti. c. dilecti filij 600. Et c. apostolicæ. 601.1

Exceptionem causa protelandæ litis defendere proponens, si defecerit in probatione, in expensis punitur. de do. & contu. c finem litibus. 464.1

Exceptio de citatione vltra duas dietas valet. de exce. c olim. 599.2

EXCOMMVNICATVS est dans auctoritatem, vel non prohibens, cum potest in percussione clerici, de sen. excom. c. quantę. 1355.2

Sub excommunicatio. is pœna prohibitus, vel sub interminatione anathematis si contra hoc fecerint non est propter hoc excommunicatus, de iure patronatus, c. relatum. 947.1

Ab excommunicato domino liberantur serui si post tertiam admonitionem noluerit satisfacere, de pœnis, c grauem. 1316.2

Excommunicatus non vitans excommunicatos peccat, de cle excom. c illud, dominus. 1250.2

Excommunicato non debet beneficium ecclesiasticum conferri, nec illud potest sine dispensatione retinere, eo. ti c postulastis. 1251.2

Excõmunicato iudice gerens vices eius non est excõmunicatus propter hoc, nisi participet ei in crimine, de off. vic. c. Rom. in nouel lib. 6. 151.2

Excommunicatio maior lata non præmissa admonitione in participantes cum excommunicatis non tenet Inno. in nouel. de senten. excommun. capit statuimus. libro 6. 483.2

Excommunicans sine trina admonitione etiam si iusta sit sententia, per vnum mensem ab ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum, de senten. excommu. capit. sacro. 1356.2

Excommunicati sunt clericos, uel religiosos capientes sine læsione, de sen. exc. c. nuper 1340.2

Excommunicare potest abbas, vel prior monachos suos, de mai. & obe. c cum in ecclesijs. 307.1

Excommunicatus potest amplius, & sæpius excommunicari, de Iudæis, & Sarrace. capitu. ita quorundam. 1174.2

Excommunicatis potest peti debitum licite, de sent. excom. c. inter alia 1343.1

Ab excommunicatis possunt emi necessaria a transeuntibus per terras eorum, eodem titu. capitulo si vere. 1346.2

Excõicatus potest conueniri, sed debet per alium respondere, de iud c. intelleximus. 375.2

Excommunicationis sententia debet esse manifesta & publica, de sen. exc. c. per tuas. 1350.1

Excommunicatus scienter ordines suscipiens deponitur in perpetuum si est secularis, eodem tit ca. cum illorum. 1344.2

Excommunicatus absolui contemnens nec vetera beneficia potest retinere, nec noua acquirere ante absolutionem, de ęta. & qual. cum bonæ. 193.1

Excommunicatio minor non impedit executionem officij, de cle excom. c. si celebrat. 1254.2

Excommunicatio debet fieri in scriptis, & non faciẽs est suspensus ipso facto, idem est de suspensione interdicti. Inn. in nouel & est suspensus per mensem ab ingressu ecclesiæ, de sen exc. c. 1. lib. 6. 478.2

Excõmunicatio generaliter siue specialiter hoc modo, qui hoc fecerit sit excommunicatus, non debet fieri sine prœmonitione, eo. tit. c. Romana, lib. 6. 485.2

Excommunicationis, interdicti & suspensionis sententia non ligantur episcopi, nisi de eis fiat mentio specialis, eo. tit quia periculosum, lib 6 484.2

Excommunicatio post appellationem lata verbo, vel facto non tenet, de app. c dilecti filij 2. 671.1

Excommunicato subtrahitur beneficiũ si non vult petere absolutionem, eo. tit. c. pastoralis. 672.1

Excommunicato communicans quando excommunicatur, & quando non. de his quæ metusve cã fiunt sacris. 344.2

Excommunicatio ligat etiam admonitione nõ pręmissa, de sen exc. c sacro. 1356.2

Excommunicatus potest appellationem prosequi, & litteras impetrare, de app. c. peruenit 1. 656.1

Excõmunicatus de dubio semper debet uitari, quia præsumitur semper pro iudice, de senten. excom. c. per tuas. 1350.2

Excommunicatus in duobus casibus auditur ante absolutionem, ibidem. sed non est audiendus, nisi absoluatur petendo. ibid.

Excommunicationis exceptio repellit agentem, de off dele c prudentiam. 244.2

Excommunicatus ad osculum Papæ receptus præsumitur absolutus, de priuil. c. cum olim. 1281.1

EXPEN.

F

 supe-

+1136

HÆRES

Infamis non efficitur electus propter vitium electionis, de elect. c. considerauimus. 86.1

Infamis non est iudicandus quis propter dicta paucorum, de accus. c. inquisitionis negotium. 1128.2

Infamis a testificando repellitur, de testib. capi. tam litteris. 518.2

Infamia impedit promouendum, de homicid. capit. Petrus. 1208.2

Infamatus auditur appellans, de purg. cano. capi. nos inter. 1299.2

Infamia iudicis vnius sententiam infirmat. de sen. c. ad probandum. 640.1

Contra infamatum modus procedendi. de pur. can. si quis 2. 1298.2

INFIDELIS quando potest stare cum fideli, & quando non, de diuor. c. quanto. 1104.2

Infirmi possunt comedere carnes in Quadragesima, de obser. ieiun. c. 1. 995.1

Infirmus ieiunium soluens non peccat, de reg. iur. c. quod non est. 1386.2

Infirmitas excusat a contumacia, de procu. cap. querelam. 328.1

Infirmitas magna soluit sponsalia, de iureiu. c. quemadmodum. 580.2

Infirmo episcopo datur adiutor, similiter, & clericus infirmus omnia recipiat ab ecclesia sicut sanus. de cle. ægro. c. 1. & c. ex parte. 751.1. & 752.2

Infirmo clerico dandus est coadiutor, eod. titu. de rectoribus. 751.2

INIMICVS repellitur ab accusatione, de accus. c. cum oporteat episcopum. 1126.2

Cum inimico habitans sicut inimicus repellitur ab accusando, & testificando, eo. ti. c. repellantur. 1117.2

INQVILINVS in quibus casibus expelli pōt, de loca. ca. propter sterilitatem. 799.2

Inquisitio non debet fieri nisi de eo cuius fama læsa est alibi de accus. c. cum oporteat. 1116.2

In inquisitione non oportet fieri litis contestationē. de accus. c. accedens. 1131.1

Per inquisitionem prælatus non deponitur, sed ab administratione bene remouetur. ibi.

Inquisitorum iurisdictio intendit se ad id sine quo inquisitio non potest fieri, eo. ti. c. olim 1135.2

Inquisitione pendente non tenentur subditi prælato contra quem fit inquisitio, obedire, neq; prælatus debet facere aliquid in præiudiciū inquisitionis, alias inquisitor reuocet. ibid.

Inquisitor accedat ad locum inquisitionis contra quos inquiri debet, de accusa. capit. qualiter 2. & capi. vltimo. 1131.2. & 1136.2

Inquisitio habet locum circa superiores, & inferiores. ibi.

In inquisitione non est iudex actor, sed fama: nec fit litis contestatio. ibi.

Inquisitio tantum fieri debet in publicis criminibus. ibid.

Inquisitio fiet tantum circa præsentes, eo. tit. c. illa præpositorum, 1116.2

Inquirendi quid debeant iurare, & qualiter, ibid.

Inquisitio fiat propter dicta grauium personarum tantum. ibid.

In inquisitione non deponitur sicut in accusatione, nisi in simonia, & huiusmodi. ibi.

In inquisitione qualiter sit procedendum, de simo. c. per tuas. 1155.2

INSTITVTIO pertinet ad episcopum cuius ius patronatus est in lite, debet tamen repræsentari institutis victori, de iu. pat. c. si vero. 944.1

Institutiones, & destitutiones non debet facere episcopus sine capitulo suo, de ijs quæ fi. a præla. sine consen. cap. c. nouit. 774.1

In institutionibus beneficiorum non debet esse successio de instit. c. ad decorem. 754.2

Institutio per laicum facta solum non valeat, de iu. præsb. c. ex tua. 106.1

Institutio presbyterorum in ecclesia baptismali in plebe & capella pertinet ad episcopum de præscr. c. cum olim. 1618.1

Institui debent boni etiam vndecumque sint, de insti. c. ad decorem. 754.2

INSTRVMENTA tantum notata post mortē scriptori possunt redigi in formam publicam, de fide instru. c. cum P. tabellio. 557.1

Instrumento publico creditur vbicunque inueniatur, de præscriptionis capitulo, ad audientiam. 612.1

Instrumenta inueterata, vel alias consumpta per iudicem ordinarium possunt reuocari, & valebunt vt primum, de fi. instru. c. si instrumenta. 557.1

Instrumenta non habentia testium inscriptionem, vel manu propria conscripta, non valent, eo. ti. c. scripta vero. 545.2

Instrumenti copia facienda est aduersario postulanti, eo. tit. contingit. 547.1

Et de proba. c. quoniam contra. 494.2

Instrumentis vel priuilegijs vtens tenetur illa edere petenti, in capitulo contingit, de fide instrumentorum. 547.1

Instrumenta inspici possunt ab aduersario in absentia iudicis propter periculum portandi, ibid.

Instrumenta non iudicantur falsa quando in narratione facti tantum abraduntur, eodem titu. cap. ex litteris. 546.1

Instrumenta legi debent coram parte aduersa, vel saltem illud super quo est contentio, eod. tit. cap. contingit 1. 547.1

Instrumentis laici secundum consuetudinem loci credendum est, eodem titu. capitulo cum dilectus. 552.2

Instrumenta contra se non tenetur reus edere actori, sed actor reo instrumenta quibus vsurus est, sed communia instrumenta tenetur alter dare alteri. de proba. c. 1 484.1

Instrumento non potest derogari per testes. de præsum. p. c. illud. 560.2

Instrumenta vel priuilegia non inspecta non possunt argui de falsitate, de fide instrumen. capit. accepimus. 546.2

Instrumenta subtrahens aduersario, puniendus est a iudice, de test. c. peruenit 1. 540.2

Instrumenta transumpta non valent nisi originalia instrumenta diligenter sint perspecta & examinata, de fide instr. c. 1. 545.1

Instrumentorum defectus vnius litteræ non vitiat, eo. tit. c. ex parte. 555.1

Instrumentorum falsorum obtentu sententia lata, vsque ad viginti annos potest retractari, de excep. cap. cum venerabilis. 596.2

Instrumenta & testes parem habent potestatem in lite de fi. instru. c. cum Ioan. 553.1

Sub instrumentorum nomine testes includuntur, de testi. cog. c. peruenit. 540.2

Sub instrumentorum nouorū prætextu non debent lites instaurari, de sen. & re iudi. c. inter. 624.2

Instrumento debita forma carenti non credant, de fi. instru. c. quod super his 551.2

Instrumentis potest derogari per testes, eo. tit. c. cum Ioannes. 553.1

Instrumenta contraria in iudicium proferēs sibi obest, eo. tit. c. imputari. 556.1

Instrumentum falsum iudicatur propter rasuram, vel interlineaturam, eo. ti. c. inter dilectos. 547.2

INTEGRA debent dari beneficia, vel post debēt integrari, de preb. & digni. cap. vacante. 742.1

Integra re mortuo mandatore expirat mandatum, de off. iud. dele. c. licet. 262.1

Integrari non debet vna præbenda per diuisionem alterius, de preb. & dig. c. cum causam. 749.1

INTER

Iu-

Iudex non potest præfigere terminum redeundi appellanti, de appel. c. ex insinuatione. 669. 2

Iudex non iudicabit in tenebris, de off iud. dele. cap. consuluit. 251. 1

Iudex potest parcere in præiudicium alterius contumaci. ibidem

Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de iudicio seculari in causis pauperum & peregrinorum, de fo. cõp. c. ex parte. 293. 2

Item si vacat imperium, eod. tit. c. licet. 389. 1

Item si iudex secularis est negligens. eo tit. c ex tenore. 389. 1

Item si est terra ecclesiæ, de app c. si duobus. 910

Item si est consuetudo vt ecclesia iudicet de maleficijs. de fo com. ca. cum sit generale. 388 1

Item in denunciatione ratione criminis, de iud cap. nouit. 378 1

Item ratione connexionis, vt de iure patronatus, de iud. c. quanto 372 1 de don. inter vi & vxo. cap de prudentia. 1109. 2 & titulo qui filij sint legi. cap. per venerabilem. 1093. 2 vbi etiam ponitur, quando iudex ecclesiasticus legitimat ad spiritualia, legitimat & ad temporalia.

Iudicis potestas non expirat si per cauillationem causa prorogetur vltra triennium, de iu. cap. venerabilis. 383. 2

Iudex si non seruat formam mandati, irritum est ipso facto, quod facit, de restitu spol. c. Pisanis. 459. 1

Coram iudice primo debes respondere si post citationem ad alterius iurisdictionem te transtulisti, de fo. compe c. proposuisti. 397. 1

Iudex solum de re, quam cognoscit, debet iudicare, de cau. pos. cap cum super. 436. 1

Iudex ex signis euidentibus potest iudicare, eo. tit. c. pastoralis. 437 1

Et de testibus, c. preterea. 13. 1

Iudicis vnius voci non. credatur, neque testimonio, de test. c. cum a nobis. 513. 2

Iudex qui iudicat contra conscientiam & iustitiam per gratiam & odium vel sortes, suspensus est ipso iure, & per solum Papam absoluendus si ingerit se diuinis, de sent. & re, iud. c. cum æterni. lib 6. 252. 2

Iudex ecclesiasticus potest reuocare sententiam iniquam iudicis secularis, de foro compet. capit. licet. 389 1

Iudex post sententiam debet mittere in possessionem, de sentent. & re iudicat. capite cum aliquibus. 623. 1

Iudex potest emendare errorem suum, de accus. & inquisi c. qualiter 1. 1131. 2

Iudices qui consensu partium dati sunt non possunt recusari, de causa posse, & proprie, cap. cum olim. 439. 2

Iudicis officium, de priui. cap. ex ore. 1287. 1

Iudex secularis degradatum puniens non incidit in canonem, de iudi. c. cum non ab homine. 376. 2

Iudex recusari potest si de terra aduersarij est natus, vel eius consanguineus, vel eius commensalis, vt li. nõ contest ca. accedens. 407. 2 de offi. iud. dele. ca causam 2. 241. 1.

Iudex potest compellere partes ad componendum, de elect cap. cum inter R. 89. 2

Iudex qualiter procedere debet, de probationibus c. quoniam contra. 494. 2

Iudex interlocutoriam mutare potest, de appel cap. cum cessante. 685. 1

Iudex non debet esse suspectus vel inimicus, eo. tit c. secundo requiris, 661. 1

Iudex ecclesiasticus quando potest tradere ad pœnam sanguinis, de crim. fals. capit. ad falsariorum. 1238 2

Iudex qualiter se habere debet ad partes. de purga. c. cum P. 1299 2

Iudex potest recusari si appellatum est ab eod. de app. cap. ad hæc si. 1. 645 2

Item si sit familiaris aduersario, de offi deleg. c. insinuante, 252 2 & c. super quæstionum, 254 1

Iudex debet per seipsum cognoscere in principio, in medio, & in fine antequam proferat sententiam, de offi. iud. dele c super quæstionum. 254. 1

Iudex potest supplere & allegare pro partibus, de postul. præla. c. bonæ memoriæ. 1. 73 2

Iudex maior non potest impedire iurisdictionem minoris de offi leg c. studuisti. 278. 1

Iudicis arbitrio relinquitur numerus testium, de testib. c. cum causam 522 2 tempus comparandi, de off. dele. consuluit. 251. 1 Induciæ citatoriæ, vt lit. non contest cap. quoniam 408. 2 tempus & pena penitentiæ. de poen & remissi capit. significauit. & cap quæsitum. 1317 2 & 1319 2.

Propter iudicis secularis negligentiam deuoluitur potestas ad iudicem ecclesiasticum, de fo. com. c. si clericus. 387. 1

Iudex ecclesiasticus potest ad famam restituere, de sen. c. cum te. 639. 2

Iudex causam similem habens recusari potest, de iu. c. causam, quę, 2. 382 2

Iudex ecclesiasticus pœnam pecuniariam exigere debet, de pęnis, c. licet 1312. 1

Iudex ecclesiasticus supersedeat de causa quæ spiritualiter spectat ad forum seculare, nisi per negligentiam, de iud. c. cæterum, 374. 2 & c. cum non ab homine. 376. 2

Iudex ad quem appellatum est, potest sententiam prius latum in quibusdam infirmare, & in quibusdam confirmare, de sent. & re iud. c. quod ad consultationem. 629 2

Iudex potest petere expensas rationabiles a partibus de vit. & honestat. cleri cap. cum ab omni. 705 2

Iudicibus diuersis in eadem causa delegatis diuersa mandatibus, qualiter debet ordinarius procedere, de rescr. c. cum contingat 42. 1

Iudex potest sine accusatore punire criminosum, de vsur. cap. cum in diœcesi. 1231. 2

Iudex non potest recusari nisi iusta de causa, de app. c. cum speciali. 683 2

Iudicis scriptum potest refutari per testes, non est enim soli iudici credendum in præiudicium alterius, de test c. cum a nobis. 513 2

Iudex recusatus potest causam committere de assensu recusatoris, vt lit. non contesta cap. accedens 1. 405. 2

Iudex quilibet debet habere tabellionem, vel duos viros idoneos, de prob. c. qm̃ contra. 494. 2

Iudex debet prouidere vt persona in iudicio agens vel defendens sit legitima, de iud. cap. causam, 1. 376 1

IVDICIVM est triplex, qui fi. sint le. caP. per venerabilem. 1093 2

In iudicio non est personarum distinctio attendenda. de iudicijs, cap nouit. 378. 1

In iudicio quæ personæ requirantur, de verb. sig ca. forus. 1367 1

In iudicio non creditur contraria asserenti, de temp. ord. c. dilectus. 186. 1

Iudicare licet de manifestis malis, de reg. iur. ca estote. 1386 1

In iudicio vno facta, fidem faciunt in alio, de restit. spolia. cum ad sedem. 455 2

In iudicio non procedatur nisi contra victum vel contumacem, de maio. & obe. cap. inter quatuor. 306. 1

In iudicio excommunicatus conuenire potest, & per alium respondere, de iud. c. intelleximus. 375. 2

In iudicio seculari clerici respondere non debent contraria consuetudine non obstante, de iud. cap. clerici. 375 2

Iudicio seculari traditur clericus incorrigibilis

de-

degradatus,eo.tit.c cum non ab homine. 376.2

IVRAMENTVM præstabit prælatus in animã suam,& fratrum maioris partis, de testament. capite præsentium,lib 6. 237.2

Iuramentum debet habere tres comites, de iureiur. c.etsi Christus. 583

Iuramentum , quod fit metu cadente in virum constantem non obligat. de iureiur. capite peruenit.1. 566.1

Iuramento mulieris , quod aliquis cum illa contraxerit,non creditur,nisi probetur per testes.eod. tit.cap. mulieri. 590.1

Iuramentum seruãdum est nisi vergat in dispendiũ animæ,vel per superiorem relaxetur,eod. tit.ca si vero & c.veniens. 573.2.& 569.1

Iuramentum contra possessionem emissum non tenet,de iureiur.c.ex litteris. 588.2

Iuramentum illicitum non obligat, & tales sunt absoluendi cum pœn.eod.tit.ca cum quidam. 571.2

Iuramentum recipit interpretationem aliquando, eo.tit.c breui. 574.1

Iuramento intelligitur hæc conditio tacita,quod ob seruabitur si est obseruandum,eod.tit.ca quemadmodum. 580.2

Iuramentum episcoporum in consecratione eorum, eo.tit c ego N. 567.1

Iuramentum contra ius canonicum præstitum non tenet,de fo comp.c si diligenti. 390.2

Iuramenta contra ecclesiam facta sunt periuria,de iureiur.c.sicut. 572 1

In iuramento illicito consulendus est superior de ele c.venerabilem. 119.2

Iurans mihi fidelitatem , & per consequens meis successoribus,non tenetur iterum iurare,de iureiur. ca. veritatis 572.2

Iurans de matrimonio contrahendo tutius implet q̃ ad frugem vitæ melioris suspiret,de sponsa. c.commissum,1019.1.tamen non est compellendus implere, eo. tit.c.requisiuit. 1019.2

Iuramentum non exigat episcopus a clericis suis nisi cum committit eis beneficium ecclesiasticum, de iureiur.c.nullus episcopus. 567.2

Iurans de vsura soluenda tenetur,sed vsura soluta restituatur,eo.tit.c debitores. 567.2

Per iuramentum proprium probare tenetur agens,& per vnum testem superstitem altero mortuo,de proc.c. ex insinuatione. 329.1

Iuramentum requiritur in iudicio etiam post testes & instrumenta, aliter fides probationi non adhibetur, de proba.c sicut. 484.1

Iuramento defertur habito respectu ad honestatem personæ,& quantitatem causa,de iureiur.cap. vlt. 591.1

Ad iuramentum vbi timetur periurium nullus cogi debet,de cohabit cleri.& mul c.2. 710.2

Iurare possunt monachi in causis monasterij sui, de iureiu c.etsi Christus in fi. 583.1

Iuramenta testium possunt omitti a partibus, de testi c.tuis quæstionibus,alias iurare debent , nisi partes remittant.526. 1. & monachi tenentur iurare nec supportantur. ibid.

Iuramentum non debet extendi ad casum inopinatum,de eccle ædifi.c. tua nos. 999.1

Iurans,quod non veniat contra me non obstante iuramento potest tam pro ecclesia quam pro suis spiritualibus contra me agere , de iureiuran. capit. petitio. 587.2

Iurans seruare statuta edita , ad futura non obligatur per iuramentum,eo.tit c penul. 590.2

Iuramentum exigitur in receptione pallij,de elect.c. significasti. 79.2

Iuramentum aliud non requirat archiepiscopus ab epo ratione alicuius consuetudinis quam habet forma canonica,de maior.& obe.ca dilecti filij. 309.2

Iuramentum nõ exigatur nisi cum aliæ probationes defecerint,de pro c.sicut consuetudo. 484.1

Iuramentum non obligat in annis minoribus , eod. tit.c in præsentia. 488.2

In iuramento intelligitur semper ius superioris exceptum de iureiu c.venientes. 576.1

Iuramentum qualiter inducitur reo vel actori, eod. tit c.fi. 591.1

Iuramentum tenet cum in melius mutatur,c. peruenit,2.eo.tit. 566 2

Iurans residere clericus potest pro ecclesiæ vtilitate se absentare,de cleri.non resi. cap.cum dilectus filius. 724.2

Iuramenta clerici laicis præstare non debent,nisi tẽporale ab eis teneant,de iureiu.c nimis. 587.2

IVRISDICTIO non præfertur vbi par est numerus,vel maior de rescrip.c.pastoralis. 30.2

Iurisdictio aufertur a digno propter coniunctionem indigni,de offi.iudi.deleg.c.cum super. 250.1

IVS ex consultatione Papæ editur , de voto & voti red c.ex multa. 918.1

Contra ius commune introductum stare nõ debet, de reg.iur.c.quod latenter. 1387.1

Iuri suo quilibet renunciare potest,de fo. comp ca si diligenti. 390 2

Ius commune vbi non inuenitur expressum , procedendum est secundum æquitatem , de transa. capit. ex parte. 324. 1

Iure quod quis in alterum statuit,ipse vti debet , de const.c cum omnes. 12 2

Ius ecclesiasticum iuuatur per ius ciuile, de no.ope. nun c.1. 1271.2

Iuri communi detrahit consuetudo, & priuilegium, de iud.c.nouit ille. 378.1

Ius alienum non seruanti non est suum ius seruãdũ, de priuil c.dilecti filij. 1276 2

Iure suo nullus priuari debet sine culpa , de eo qui cog consang c.discretionem. 1068.1

Contra ius faciens , & ius suum allegans non auditur,de concel.præ c.cum super. 764.2

Qui iuri suo semel renunciat,non potest postea redire ad illud,de elect c.cum inter 1. 89.2

In iure est posterior qui tempore est posterior , de rescri.c.capitulum. 49 1

Iure suo nullus est priuandus vt lite pendente, vt li. pen.c.1.& vlt. 476.1.& 479.1

Iura fauent matrimonio libertati,doti , donationi, de sent.c.vlt. 641 2

Iura sua quilibet Papa seruare intendit,de relig. do. c.2. 930.1

Vna iuris conditio aliud reseruat,aliud prohibet, de præb.c.graue. 745.1

Ius suum quis amittit propter neligentiam, de concess.præb c.nulla. 757.2

Quis ius petit ab illo,debet sibi ius seruare, de mu. pe.c.1. 400.2

Ius suum & iustitiam nulli licet vendere,de pur.can. c.vlt. 1036.1

L

LABOR peregrinationis ex causa recompensandus est,de vo c.magnæ fidei. 915.1

Laborans simili impedimento non potest illud alteri opponere,de exce.c.cum ecclesiasticæ. 993.1

LAICI non debent assumi loco canonicorum in ecclesia vestra. 1063

Laici in casu potestatem habent super clericos auctoritate ecclesiæ,de fal.c ad falsariorum,1238. 2. de iud. c.cum non ab homine. 376.2

Laicus potest se subijcere alterius iurisdictioni, clericus non,de fo.comp.c significasti. 396.2

Laici non debent disponere de rebus ecclesiæ, de deci.c.quamuis. 862.2

Laico-

mine dignitatis, non valent, de rescr. c. ad aures. 26. 1

In litteris Papæ qualiter accipietur, quod si omnes interesse non potuerint, eod. tit. c. scis. itatus est. 29. 2

LITE PENDENTE non debet quis priuari iure suo, vt lite pend. c. a memoria. 476. 2

Lis cum committitur ad terminum certum decidenda terminus incipit cum iudices litteras accipiunt, de appel. c. super eo. 2. 628. 2

Lite pendente possessiones non alienentur, vt lite pend. c. ecclesia. 477. 2

Lite pendente priuilegium impetratum non valet, nisi de hoc fecerit mentionem, eod. tit. ca. p. it. dilectus. 479. 1

LITIS CONTESTATIO perpetuat iurisdictionem de offi. deleg. cap. relatum. 244. 1

Lite non contestata non recipiantur testes, nisi in causa matrimoniali, vt lite non contest. c. si. 408. 2

Ante litis contestationem potest actor in possessionem mitti, &c. sed non debet sententia diffinitiua proferri, vt lite non contesta. c. tuæ 407. 1. & de simo. cap. querelam. 1145. 2

Litis contestatio qualiter fit, de litis contestat. cap. 1. 403. 2

LOCVS securus partibus est assignandus de fide instr. c. accepimus, 546. 2

In locis sanctis iudicium sanguinis non debet tractari, nec placita fieri, de immu. eccle. c. cũ ecclesia. 1001. & eo. tit. c. 1. 1000. & 1001. 2

Locorum consuetudo rationabilis debet obseruari in portione sepulturæ danda, de sepult. cap. certificari. 851. 1

In loco minus religioso non potest eligi sepultura, eo. tit. c. in nostra. 851. 2

LOCARI possunt decimæ, & sub qua forma, de loca. c. vestra nobis. 799. 2

De locatione domorum in vniuersitate, de loca. & condu. c. 1. 798. 1

Per locationem solam non probatur rei proprietas, de fide instr. c. inter dilectos. 547. 2

In locatione debent computari expensæ locantis, & qualiter, de loca. & condu. cap. propter sterilitatem. 799. 2

Locari non debet domus in præiudicium inhabitantium, eo. tit. c. 1. 798. 2

Locari non debent officia seu dignitates sub annuo censu, & pœna talium, ne prælat. vic. suas, cap. quoniam in quibusdam. 1167. 2

LVCRI causa temporalis clerici vel monachi non debent negotiari ne cler. vel mona. c. multa. 1005. 1

M

MAgister in grammatica debet ab episcopo & capitulo prouideri in beneficio, de magist. c. quia nõ-nullis. 1171. 1

Magister in Theologia debet in qualibet ecclesia cathedrali institui ad legendum ibidem, eo. tit. super specula. 1171. 2

Magistri Theologiæ & studẽtes in Theologia quinq; ann. recipiant fructus beneficiorum suorum. ibid.

Magistri possunt facere statuta inter se, de consti. ca. ex litteris. 18. 2

Magisterium non est vendendum, & pœna vendentium, de magist. c. 1. 1169. 1

MAIORA intelliguntur prohibita, quibus minora sunt vetita, de senten. excom. cap. cum illorum, 1344. 1

Et quod in maiori conceditur, licitum videtur in minori, qui fil. sint legi. c. per venerabilem. 1091. 2

Maior natu succedere debet in regno, de voto cap. licet vniuersis. 914. 1

A maiori parte capituli factum præualere debet, nisi contra rationabiliter fuerit obiectum, & probatum, de elect. capit. coram dilecto, 121. 2. de renuncia. cum inter P. 161. 2

Maior est potestas spiritualis quam secularis, de maio. c. solite. 304. 1

Ad maiorem ecclesiam se transferens propria auctoritate, sua careat, & illa ad quam se transtulit, de transl. c. quanto. 156. 1

Maiori parti minor etiam in minimis se opponere potest: dummodo iustam causam habeat, de concess. præb. c. ex parte. 766. 1

Maiores personæ in litteris commissorijs sub gñrali clausula non includuntur, de rescr. c. sedes, 32. 2

Maioris partis factum non vitiatur cum aliqui pauci indigni ad factum ignoranter admittuntur, de proc. cap. vlt. 339. 2

Maior natu debet diuidere, & minor eligere, de paroch. c. 1. 855. 1

Maiores natu ecclesiæ debent præfici, de iure pat. ca. quoniam. 939. 2

MALITIA supplet ætatem, de despon. impub. c. de illis. 1033. 2

De malitia sua nemo debet commodum reportare, de iudi. cap. intelleximus, 375. & de dolo & contu. cap. contingit. 470. 2

MALEFICIATVS creditur habens potestatem cognoscendi alias & non suam, licet per octo annos sibi commanserit, de frigid. c. vlt. 1083. 1

Maleficiatus per triennium stabit cum vxore sua antequam separetur. ibid.

Maleficiatus separatus & cognoscens aliam, cogitur redire ad primam, eod. tit. cap. fraternitatis. ibidem.

De maleficio ratihabitio mandato comparatur, de simo. cap. sicut tuis, 1157. 2. & de homicid. cap. sicut dignum. 1102. 2

MANIFESTA peccata non sunt occulte corrigenda de pœn. & remiss. c. 1. 1315. 2

Manifesta offensa quæ dicatur, de ver. sig. cap. cum olim. 1375. 2

MANDATVM factum capitulo tangit quemlibet de capitulo specialiter, de rescri. cap. eam te. 25. 1

Ad mandantis intentionem recurrendum est cum de mandato dubitatur, eo. tit. c. ad aures. 26. 1

Mandatum potest reuocari, si de fide dubitetur procuratoris, de procur. c. 1. 326. 1

Mandatum speciale derogat generali, de offic. lega. c. studuisti. 278. 1

Mandatum an morte mandatoris expirat, de offi. deleg. c. relatum. 244. 1

Mandatum reuocari potest re integra existente, alias non, de elect. cum dilectus filius. 116. 1

MANSVS ecclesiæ debet assumi immunis ab omni exactione, de censibus, c. 1. 954. 2

MANVMISSO potest dominus operas spirituales imponere, & in eo illas retinere, de sei. non ord. ca. eo libertius. 212. 1

MARITVS prætextu consuetudinis bona vxoris dissipare non potest, de consue. capit. ex parte vestra. 68. 1

Maritus intrans religionem vxore consentiente restituatur vxori si nolit continere, si sine consensu episcopi fecit. & ne quis, &c. de conuer. coniug. c. 1. 898. 1. & c. ex parte. 901. 2

MATRIMONIVM quid, de præsum. cap. illud. 560. 2

Matrimonij causa per discretum iudicem tractanda est, de consang. & affi. c. 1. 1071. 2

In matrimonio tenet consuetudo contra regulam illam, quoto gradu, & c. eo. tit. c. quod dilectio. 1072. 2

Matrimonium solo consensu contrahitur, de spons. c. cum locum. 1018. 1

In matrimonio verba sunt necessaria quantum ad ecclesiam consensum exprimentia, eod. tit. c. tuæ fraternitatis. 1023. 2

Sed pueri per sola verba non contrahunt ante annos legitimos. ibid.

Matrimonij causa alicui commissa committitur per consequens causa dotis, de dona.inter vir.& vxo c.de prudentia vestra. 1109 2

Matrimonium qualiter in parte tenet, & qualiter non, de eo qui dux in mat quam pol.c 1. 1051.2

Matrimonium per vim contractum nisi consentiat postea, eo.tit c.significauit. 1052.2

De matrimonio contrahendo iuramentum patentum compellendum est, de spon.impub. cap. ex litteris 1034.2

In matrimonio ætas & consensus requiritur, sine quibus nihil agitur, eo tit.c.ex litteris. ibid.

Matrimonium præsumitur vbi post fidem datam sequitur copula carnalis, de spon.c veniens. 1017.1

In matrimonio supplet malitia ætatem, de despon. impub.c.de illis. 1032 2

In matrimonio compromitti non potest, de in integ rest c causa. 358 2

Matrimonio clandestino sacerdos consentiens est suspendendus, de cland.despon.ca.cum inhibitio 1017 1

Matrimonium contrahens cum desponsata alteri per verba de præsenti, nunquam eam habere potest, de spon.duo c.accepisti 1041.1

Matrimonium dirimitur cum sororem quis ducit eius quam sponsalibus contractis polluit extra ordinare, de eo qui cog consang vxo.cap fraternitatis 1069.1

Matrimonium contractans in gradu prohibito inter fideles, stat si conuertatur, de consang. de infidelibus. 1071 2

Matrimonium non possunt contrahere qui consentire non possunt, vt pueri, de despon. impub. accessit. 1030.2

Matrimonio non vtens teneat vxorem vt sororem, de frigid.& male c.consultationi. 1079 2

Matrimonij error per sententiam factus, retractandus est cognita veritate, eod. titu. cap fraternitatis. 1080 1

In matrimonio licet coacta contraxerit, per annum & diem existens consentisse videtur, nec testes in contrarium recipiuntur, de spons. ca.ad id, quod. 1021.1

Matrimonium clandestinum in publico est ratificandum, de cland despon c.quod nobis. 1038 2

Matrimonium cum arcta dirimi non debet propter verba coniugum, nisi aliter probetur, de frigi. ca fraternitatis. 1080.2.

Matrimonium coactum confirmatur copula sequente, de eo qui dux.in mat.c.significauit 1052 2

Matrimonium contractum cum sorore eius quam quis ante septennium attentauit, separatur, de sponsl.c. iuuenis 1012 1

In matrimonio dirimendo aspectus corporis præfertur iuramento, de prob c proposuisti. 485.2

Matrimonium Beguinatum tenet, nec officit si habitum recipiunt de manu sacerdotis, qui cler.vel vo c. consuluit. 1088 2

Ad matrimonium dirimendum non suffi it testium auditus, nisi, &c.vt sit pen.c.laudabiliem. 477 1

Matrimonium contractum non impedit velum viduitatis, nisi certam religionem assumat, de conuer coniug.c.ex parte. 901.2

De matrimonio probando, viro competit probatio, de cland.despon.c.1. 1038 1

Matrimonium est inter gentiles de consan. & affi.c. fin. 1077 2

Matrimonium conditionatū tenendum est, dummodo non sit contra substantiam matrimonij, de condi. appo.c 1, & c vlt.eod tit. 1042.2

Matrimonium non debet pœna pecuniaria puniri, cum sit libertas in matrimonio, de sponsl.cap. gemina. 1026.2.

In matrimonio non currit præscriptio, eod tit. cap. in præsentia. 1020.2

Matrimonium confirmatur carnali copula ante tempus pubertatis in pueris, de despon.impub.ca. a nobis. 1033.1

Matrimonium dimmittitur propter dictum grauis personæ aut insignis, de testi.c.constitutis, 530.2

Matrimonium quando contrahi possit, de ser.cap capellanus. 424 2

Matrimonium non est contrahendum cum alio nisi certificetur, quis de morte alterius, alioquin separatur si redit, de secun.nup c.dominus noster 1114.2

Matrimonium dirimit varia consuetudo contrahendi, siue dissimilis consuetudo patriæ, de spon. cap.1. 1011.1

Matrimonium non dirimitur vbi frater vxorem fratris cognouit ante contractum, nisi sit publicum vel probatum, de eo qui cog consang. vxo. cap. de illo. 1067 1

Matrimonio soluto vtrique restitui debet quod ablator habet, de conuer.coniug c. ex publico. 900.1

In matrimoniū non habet locum transactio, de transact c.ex parte 324 1

Matrimonium contrahendum iuratum non impedit dictum vnius, de spon.c præterea 1111.2

Matrimonium contrahunt surdus & mutus per signa, e.ti c.cum apud sedem. 1022.2

Matrimonium dirimitur per contractum consanguinea si sit publicum & probatum, de præsum. ca. tertio loco. 562.1

Matrimonio impeditur si mulier a consanguineo viri cognoscatur, de spon c.præterea.2. 1016.2

Post matrimonium contractum potest vxor ad probandum metum admitti, eod. tit cap. consultationi. 1026 1

Matrimonium contrahere non potest professus in religione, qui cler vel vo.c.meminimus. 1048.1

Matrimonium non dirimitur per ea quæ præcedunt baptismum, de cog.spir.cont. acto. 1063.1

Matrimonium inter liberum & ancillam stat cum sciuit eam ancillam, & econuerso, vel post factum consensit, vel cognouit, de coniug.seruorum, cap.proposuit. 1058 2

Matrimonium non potest contrahi per nuncios, de conuer.coniu.c ex parte. 901 2

Matrimonium probatur per famam violentam, de præsum.c illud quoque. 560 2

Matrimonium impedit & dirimit publicæ honestatis iustitia, de spon.c.iuuenis. 1012 1

Matrimonium post sponsalitium iuratum contrahi potest cum alio cum vnus dimittit terram, eod. tit.c.de illis. 1013.1

Matrimonio propter adulterium separato debet accusatus continere viuente altero, aut sibi reconciliari, eo.tit.ex parte. 10.4 2

Matrimonium superueniens sponsalibus soluit ea, nisi metus interuenerit, eod.tit.capitu. veniens ad nos. 1018.2

Matrimonium post fidem datam impleatur, & fie tutius ad religionem transitur: si tamen copula non interuenerit, eo.tit c commissum. 1019.1

Matrimonio nondum probato, vxor prius habita & cognita & post absque iudicio ecclesiæ amota, debet restitui ante sententiam latam, de resti.spo.cap.ex conquestione. 447.2

Matrimonium accusanti causa pecuniam extorquendi, debet imponi silentium, qui matri.accu.c significante. 1100.1

Matrimonium consummatum irritat votum religionis sequens, si inuito altero coniugum fiat: neque post mortem alterius tenet de conuer.coniu c. quidam intrauit. 898.2

Matrimonio coniuncti non separantur per solam & priuatam confessionem viri & vxoris, de sen. & re iud. c.lator præsentium. 623.1

Matrimonium dimidiatur si vir cum vxore septem annis

nis stans eam cognoscere non potest dans operam quã potuit, de frigi. & malefi c. literæ vestræ 1083.1

Matrimonium contractum cum alia ante diuortiũ stat. de spon c. cum in apostolica. 1020 1

Matrimonium non potest contrahere furiosus, de spon c. dilectus. 1023 1

Matrimonium coactum postea consensu firmatur, e. tit. c. ad id quod. 1021.1

Matrimonium cum inhabili ad matrimonium tenet, si velint, de frigi, c. consultationi. 1079 2

Matrimonium soluit contumelia creatoris, de diuor. c. quanto te. 1104.2

Matrimonium infidelis cum fratre viri, qui non reliquit semen, non est dirimendum, eod. titu. capitu. fin. 1108.1

Matrimonium viua voce non per se scripta debet accusari, qui mat accu. pos. c a nobis. 1098.2

Matrimonium inter filium baptizantis spiritualem & carnalem filiam baptizati, non tenet, de cog spirit. c. ex litteris. 1064 2

Matrimonium contractum publice quando possit accusari, qui mat. accusa pos c. ti. 1101 2

In causa matrimoniali a reo exigitur iuramentum, de despon impub attestationes. 1033 2

MATRICI ecclesiæ debentur decimæ, quæ cathedralis est intelligenda, de præscri. c ex transmissa. 859. & de ver. sig. c. venerabili. 6.0 1 & 1373.2

MATRONA in habitu meretricali inuenta iniuriarum agere non potest, de sent. excom. cap in audientia. 1337.1

MEDICINA adustionis vel incisionis est clericis prohibita, ne cler. vel mo. ne. sec. c. sententiam sanguinis. 1008.2

Medicus nihil omittens de contingentibus non punitur, si æger moriatur, de æta & qua. præfi. cap. ad aures. 192 2

Medicus proprius consulat de salute animæ & nullo modo ratione medicinæ detrimentum animæ suadeat, de pœn & remis. c. cum infirmitas. 1373.2

METROPOLITANVS habet cognoscere tãquam delegatus de causa inter suum suffraganeum & eius clericum, de offic. iudic. ordin. capitulo irrefragabili. 293.2

Metropolitanus cum suis suffraganeis consecrent episcopum, de sac. vnctio c 1. 198 2

Metropolitanus prouinciam suam visitare potest. de præscr c. cum ex officij. 615.2

METVS cadens in virum constantem excusat, de his quæ vi met c ad audientiam, 341 1

Similiter damnum rerum temporaliũ, eo tit c. Abbas. 342.2

Metus ingressum religionis impedit, nisi postea consentiat, eod. tit. c 1. 341.1

Metu laicorum renunciatio facta non valet, e. tit. c 2. 342 2

Propter metum facta resignatione etiam per iuramentum potest fieri repetitio, eod. tit. cap. ad audientiam. 34.1

Metus & coactio excludit consensum matrimonii, de spon. c. cum locum 1018 1

Metus pro vita & rebus seruandis non absoluit a iuramento, de iureiu c. si vero. § verum. 569 1

MINVS conceditur cui plus vel maius conceditur, de decim cap ex parte tua. 3. 868 2

MINOR annis quomodo intelligitur, de proba. c. in præsentia. 488 2

Minoris fungitur ecclesia in restitutionibus. de resti. in integr c. 347. 1 & c. auditus. 350.1

MIRACVLA per testes sunt examinanda, & qualiter, de testi. cap. venerabili. 53 .2

Miracula etiam faciens non colatur tanquam sanctus nisi auctoritate Romanæ eccles.æ, de reliq. & venei. sanct cap 1. 994 1

Per miracula probet se quis a Deo missum, de hære ticis, c cum ex iniuncto. 1188.1

MISSA an sit de substantia ordinum, & ecclesiarũ consecrationum, de ele. c quod sicut in glos. 109.1

Missarum celebrationem impedit deformitas vel debilitas, de cler. ægro. c presbyterum. 751.2

Missas duas quando sacerdos celebrare possit, & tũc post sanguinem vinum non sumat. de cele. mis. c. consuluisti 971.2 & c. ex p. r vestra. 974 1

Missam nullus propter conscientiam fingat celebrare: quia dupliciter peccat, eodem titulo capitulo dolentes. 681.2

MONACHVS non ponatur solus in prioratu. de capel mon c. ex parte. 937.2

Monachus pro receptione sua nihil det, de statu mona c monachi. 921.1

Monachus solus non habitet, neque discurrat, neque peculium habeat & pœna talis. ibidem

Monachus proprietarius non est cum Christianis sepeliendis, eod tit. c. super quodam. 922 2

Monachi secundum antiquos canones possunt in parochijs ministrare, eod. tit. cap quod Dei timorem. 923.1

Monachis non tradatur officium aliquod ad tempus vitæ suæ, eodem titulo capitulo cum ad monasterium. 924.1

Cum monacho de proprietate, sic neque de castitate Papa dispensare potest. ibidem

Monachus vnus non habeat locum in diuersis monasterijs, de reli. domib. c. ne nimia. 935.1

Monacho potest causa delegari, de priuil. cap. cum olim. 1281.1

Monachus sine licentia abbatis sui locum non deserat, de reg c. non est vobis. 876.2

Monachus non potest esse aduocatus, nisi, & c. de postula. c ex parte tua. 325.2

Monachus potest eligi in episcopum, de dolo & contuma. cap cum olim. 467 2

Monachus non fiat quis nisi in legitima ętate, de reg c 1. 874 1

Monachus qualiter potest habere proprium, de statu monach. c. 2. 921 1

Monachus potest perhibere testimonium in causa monasterij, de proba. c. tertio loco. 486 1

Monachi irregulariter viuentes eijciantur, nisi corrigant se, ne cle. vel mona. c. relatum. 1007 2

Monachi non regant ecclesias ad eos pleno iure nõ spectantes de capel. mo. c. 1. 935.2

Monachus de licentia abbatis sui & episcopi prædicare potest, de Iudæis & sarra. cap. cum sit. 1180.2

Monachus ecclesiam ad firmam tenere non debet, ne cle. vel mo. fe. c. secundum instituta. 1007.2

Monachum non facit habitus, sed professio, de reg. c porrectum. 889 1

MONASTERIVM vnum potest alteri coniungi, de relig. do c quia monasterium. 930.2

In monasterio alteri coniuncto ille episcopus qui prius erat, non habet iurisdictionem, sed diœce. episcopus, eo c.

Monasteriorum dispositio & ordinatio locorum similium pertinet ad episcopum, nisi sint exempta, eodem tit c. de xenodochijs. 930.2

Et c. cum dilectus. 934 1

Monasteria regularium non sunt ad clericos seculares transferenda, nisi regulares defecerint in monasterio, eod. tit c. inter quatuor. 931.1

Monasteriis pluribus vnus abbas præesse non debet, nec vnus monachus in duobus monasterijs locum habere, eo tit. c. vlt 935 1

MONIALIS excommunicata pro iniectione manuum, ab episcopo absolui potest, & non per abbatissam, de sent exc c. de monialibus. 1346.2

Monialem percutiens incidit in canonem. ibid.

Monialis suspecta de incestu, tenetur se purgare, de purga. cano, c. monialis. 1298.1

Mo-

test

test tamen dispensari cum eo pœnitentia peracta, de eo qui fur. ord. suscep c. 3. 1258.1

Ordinari non est tutum medicum conscientia læsa, de æta. & qua c. ad aures. 192.2

Ordinatus in apostasia quando possit ministrare, de temp. ord c ex parte. 18..2

ORDINARIVS non potest restituere possessionem contumaci, contra quem facta est missio a delegato, de offi. or. c pastoralis. 291.1

Ordinarius potest ex officio suo cogere partes vt stet iusto arbitrio, & pareant sententiæ arbitrorum, de arb c. 2. 161.2

Ordinarius non tenetur obedire delegato nisi constet ei de commissione, de offic. iu. dele. capitulo cum in iure. 163.2

Ordinario non exequente sententiam iudicis delegati, exequatur ipse delegatus, eod. titu cap significasti 237.1

Ad ordinarium iudicem primo executio sententiæ pertinet. ibidem

Ordinarius debet retractare iniquam sententiam iudicis delegati in causa matrimoniali, de off. ord. c. significauit. 287.1

Ordinarius tenetur exequi sententiam iud. deleg. de offic. iudi. deleg c. in litteris 237.2

Ordinarius potest excommunicare iniuste absolutos a delegato, de off. iud ord c. ex parte. 286.1

Ordinario maior est delegatus Papæ quantum ad causam hanc, quæ sibi commissa est, eod. tit. cap. pastoralis. 291.1

Coram ordinario protestatur quis non habens copiam delegati iudicis, & non currit ei tunc tempus. ibidem.

Ordinario non intendit præiudicare Papa per suum mandatum, eo tit. c licet. 293.1

OPPRIMENTES pueros in nocte qualiter puniendi, de ijs qui fil. oc. c. vlt. 1199.1

P

PACTIO priuatorum contraria legi non præiudicat, de foro compet c. si diligenti. 390.2

Pactum quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem superioris vel confirmationem tenet de pact. cap. quoties. 315.1

Pactum simoniacum per auctoritatem superioris nõ purgatur, eo. tit. c. cum pridem. 315.2

Pactum in præiudicium ecclesiæ factum ei nõ nocet, & quicquid perceptum est ratione huius ecclesiæ, restituetur, de censi c præterea. 957.2

Pactum contra salutem non obligat, de pact. cap. pactiones. 317.2

Pactum quid sit, de ver sig. c. pactum. 1368.2

Pactum turpe vel impossibile nullum ligat de pact. cap vlt. 317.2

Pactum generale ne de crimine agatur, non valet, de iureiuran c quemadmodum. 580.2

PAGANI constitutionibus ecclesiæ nõ subiacẽt, de diuor gaudemus. 1106.1

Paganis arma vendentium & auxilium præbentium pœna, de Iudæ & Sarra. c quod olim. 1178.1

Paganorum filij ante conuersionem nati de consanguineis post conuersionem legitimantur, ibid.

Paganis prædicans apostata non est, & vesci eorũ cibis bene potest, eo tit quam sit laudabile. 1176.2

PALLIO vti potest archiepiscopus intra quamlibet ecclesiam suæ prouinciæ, de vsu pallij. capitulo 1. 158.1

pallium nouum habebit transiens ad alium archiepiscopatum: quod non datur ratione personæ, sed rõne loci, de postul c. bonæ memoriæ 2. 74.2

Pallium alteri archiepiscopo accommodari non debet, eo. tit c. ad hæc. 70.1

Pallio non vtendum extra ecclesiam, vt in processione vel consimili, eo tit. c. 1. ibidem

In pallio debet archiepiscopus sepeliri, eod. titu. capitulo 2 72.2

In pallio consequitur quis plenitudinem officij, & non debet ante archiepiscopus appellari, de vsu pall j, c. nisi specialis. 159.1

Pallium quid significet, eo. tit. c. ad honorem. 159.2

Pallio semper & vbique vtitur solus Papa. ibi.

Pallio non vtatur archiepiscopus extra suam prouinciam, nisi ex priuilegio speciali, & de licentia eius in cuius ecclesia celebrat, eo. tit. c. ex tuarum 160.1

Pallio vtendum in festis præcipuis & in diebus priuilegiatis ecclesiæ suæ concessis, eod. titulo cap. ex tuarum. ibid.

Pallium accipitur de corpore sancti Petri archiepiscopis dandum, de elect c. significasti. 79.2

Pallium recipiens debet iurare fidelitatem. ibi.

Sine pallio non licet archiepiscopo confirmato conuocare concilium, conficere chrisma, &c. de elect. cap quod sicut, & infra in ver. præterea. 109.1

Pallium possunt conferre principales patriarchæ suffraganeis suis, de priui. c. antiqua 1290.2

PAPA potest supra ius dispensare, de conces præb. c proposuit. 758.2

Papæ soli reseruatur translatio episcoporum, & depositio, de transla c inter corporalia. 153.2

Papa de hæreditate iudicare potest ratione fidei, de Iudæ, c. Iudæi. 1174.1

Papa potestatem habet a Deo, Imperator a Papa, de iud. c. nouit. 378.1

Papa eiusdem potestatis est cuius & beatus Petrus, de maio. & obe. c. illud dominus. 303.2

Papa principem secularem deponere potest, de hære. c ad abolendam. 1185.1

Papa potest legitimare illegitimos, qui si sint leg. ca. per venerabilem. 1093.2

Papa solus episcopos vocat fratres in litteris suis, de cri. fal. c. quam graui. 1238.1

Papæ potest cum ratione obuiari quantumcunque scribat absolute, de rescri. si quando. 24.1

Contra Papæ voluntatem nemo habet ius in collatione beneficiorum de præb c. dilectus. 1048

Papa solus canonizat sanctos, & sanctorum reliquias. ibidem

Item solus concedit laico ius eligendi in ecclesia collegiata, de iure pat. c. nobis. 549.2

Papa solus committit causam appellatione remota, de offi dele. c. super quæstionom. 254.2

Papa solus est supra omne concilium & statuta, de elect. c. significasti. 79.2

Solus Papa Vicarius videtur esse in terris, & nullus maior, eo. tit. c licet, & 1.2. de transl c. quanto. 156.1

Papa solus dispensat vt filii presbyterorum immediate ecclesias paternas habeant, de fi. presb. cap. dilectus. 209.1

Papa solus supra ius dispensat, de conces præb. c proposuit 758.2

Papa solus vnit & diuidit episcopatus, de transl. per totum. 152

Papa potest mutare sententiam diffinitiuam solus, de sen. c. cum olim. 626.1

Papa non potest imponere legem successori suo nec potestatem eius limitare, de elect. c. innotuit. 94.2

Papa debet cognoscere de causa natalium, de ord. cog c. tuam. 429.2

PAR in parem non habet imperium, de elect c innotuit. 94.2

Paria crimina pari compensatione tolluntur, de adulterijs, c pen & vlt. 1218.2

PAROCHIANVM alterius nullus episcopus iudicet, de paroch. c. nullus. 855.2

Parochianum alterius non admittat presbyter ad diuina, eo. tit. c vt dominicis. 855.2

Parochianum alterius non absoluat presbyter sine

In

Ela-

Præscriptio quæ sine peccato seruari non potest, non valet. ibidem

Præscriptionem non inducit longa vsurpatio, eo.tit. c.causam. 608 2

Præscriptio nisi quadraginta annorum non currit contra ecclesiam, sed contra Romanam ecclesiam nisi centum annorum, eod.tit cap. illud, 609.1.& cap. ad audientiam, 612.1. nec currit sede vacante, eod. tit.c de quarta. 607 2

Præscriptionem elidit interruptio, eod.tit.capit de quarta. ibidem

Præscriptio non currit contra obedientiam, eod.tit. c.cum non liceat. 611.1

Præscriptio non currit contra constitutionem episcoporum, & contra visitationem & procurationem eis debitam, eod tit.cap.accedentes, 610 2 & cap. cum ex officij. 615.2

Præscriptio non currit tempore schismatis, eod.tit.c. cum vobis. 613.1

Præscribens in nullo habeat cõscientiam rei alienæ. eod.tit c.vlt. 620 2

Præscriptio potest esse de vno articulo & nõ de alio, eo.tit.c auditis 613 2.& c.cum olim. 618.1

Super præscriptione possunt testes produci.eod.tit.c. illud. 609 1

Præscribere non potest laicus decimas, nec detinere, eod.tit.c.causam. 608.2

Præscriptio currit post priuilegium & arbitrium in casu, eod.tit c.cum olim. 618.1

Præscriptio omnem actionem excludit, eod. tit. cap. ad aures. 608 1

Præscribere potest abbas ius episcopale: eod.tit c auditis. 613 2

Præscriptionem interrumpit synodalis proclamatio. eod.tit c.sanctorum. 607 1

Præscriptio annorum secundum iura antiqua, modo quadraginta. ibidem

Præscriptio canonica titulis probetur, de decimis, c. dudum. 870.2

Præscriptio non currit tempore hostilitatis, eod.tit.c. ex transmissa 865.2

PRÆSENTARE non potest abbas sine capitulo de ijs quæ fi.a præla.c.ea noscitur, 775.1

Cætera require supra vbi patronus.

PRAESVMITVR quilibet bonus nisi probetur contrarium, & quod nemo sit immemor suæ salutis de præsump.cap.dudum, & c. cum in iuuentute. 565.2.& 564.2

Præsumptio quandoq; inducit purgationem, & qualis, de purg.cano.siquis de gradu. 1298.2

Ex præsumptione violenta potest ferri sententia quandoque, quia quandoq; pro certitudine habetur, de præsump c litteris 561 2 & c.nullus dubitat 558 2. & c.illud quoque, 560.2.& c tertio loco. 562.1

Ex præsumptionibus multis inducitur sufficiens probatio.ibidem tamen ex vehementi præsumptione hæresis non debet quis condemnari, eod.tit.c.quia verisimile. 560.2

Contra præsumptionem verisimilem inducuntur testes. ibid.

PRINCEPS non solum per se, sed per alium potest iura statuere. in proœmio. Princeps contra alium causam habens potest deponere coram Papa, de iud.c. nouit ille. 378 1

PRIVILEGIVM de dictis quandoque extenditur ad futura, de priuil.c.quia circa 1289 2

Priuilegiati tandiu gaudent priuilegijs quamdiu seruant ea quæ sunt suæ professionis, de verb.sig. cap. abbate. 1376 2

Priuilegium allegans iuri præscriptionis renunciasse videtur, de præscrip.c.veniens. 619.1

Priuilegium obscurum non probat, eod.tit cap.auditis. 613.2

Priuilegio renunciari potest, & est differentia priuilegiorum, de priui c quidam, & cap. ex parte. 1296.2.& 1294.2

Priuilegia extenduntur tantum ad ea, quæ in eis continentur. ibid.

De priuilegijs concesso, quod plus est, conceditur.q minus, de decimis, c.ex parte. 860.2

Per priuilegium generale iuri episcopali non derogatur, de priui, c.vlt. 1297.1

Priuilegium non potest concedi monasterio antequã fuerit ibi canonica facta institutio, de eccle ędifi c. c.ad audientiam. 597.2

In priuilegijs ratione alicuius dignitatis potest ferri sententia ratione alterius beneficij, de priuileg c.cum capella. 1286.1

Priuilegiorum generalium explanatio, de priui ca.vt priuilegia. 1291.2

Priuilegium potest radi, & valebit postea, de fide instru.c.ex litteris. 546.1

Priuilegia possunt etiam laici conferre ecclesijs, de rebus eccle.non alie c.cum laicis. 789.2

Priuilegium personale ad ius commune trahi nõ debet, de conces prab.c.constitutus. 767.1

Priuilegio suo potest quis renunciare, de priuil.cap. si de terra. 1277 2

Priuilegia stricti iuris sunt, eo.tit.c.porro. ibid.

Priuilegium per surreptionem obtentum non valet, de sen cum olim. 626 1

Priuilegium non reuocatur per rescriptum vbi non fit mentio de ipso, de præscrip c.veniens. 619 1

Priuilegij innouatio fieri non debet si contradictio sequatur, de confir vti.c. cum dilecta. 698.1

Priuilegij amissionem per testes probanti credi debet, de priuileg.c.cum olim. 1281.1

Contra priuilegium facientes sibi præiudicant, de præb c.pro illorum. 738.2

Priuilegia concedat episcopus de consilio fratrum, de ijs quæ fiunt a præla.c.quanto. 774.2

Priuilegio spirituali gaudet ecclesia Romana, de testibus c.cum a nobis. 513 2

Priuilegium dantis intentio seruanda est in dubijs. de deci.cap.suggestum 860.1. & cap. ex multiplici. 858.1

Priuilegii abutitur potestate clericus post admonitionem episcopi clericalia non exercens, de senten. excom. cap.contingit, 2 1354 2.item qui potestatem in iniuriam diœcesani plus debito extendit, de priui.cap. tuarum. 1279 2

Item qui extendunt vltra intentionem dantis priuilegia eod.tit.c.vt priuilegia. 1291.2

Priuilegium debet intelligi vt aliquid indulgeat, eo. tit.c.quoniam. 1289

Priuilegium libertatis nõ potest reuocari, de fo cõp. c si diligenti, 590.2.de sen & re iu c suborta. 636 2

Priuilegium amittitur ratione delicti, de hær.cap.ad abolendam. 1185.1

Priuilegium vim habet statim postquam ad notitiã illorum quibus datur peruenerit Innoc.in nouel.

Priuilegium lite pendente impetratum nisi mentio de hoc fiat, non valet, de testi.c.causam. 2 508.1

Priuilegium & consuetudo derogant iuri communi etiam in criminibus, de fo. com capitulo cum contingat. 392

Priuilegium capitis membrum non eximit, de priuil c.ex ore. 1287.1

Priuilegium non datur nisi vrgente ratione inspecta de priui c.sane. 1278.2

Priuilegium sine exceptione concessum extenditur ad præterita & futura, eo tit.c.quia. 1289.2

Priuilegium semper concedendum est sine alterius iniuria, vel præiudicio.eo.tit c.pastoralis. 1288.2

Priuilegium religiosorum extenditur tantum ad se

 ipsos,

latibus quo ad ordines, de apos. c. ex litterarum. 1196 1

De religione ad religionem magis arctam potest tră siri, de regula, c. licet. 892 1

Religiosi possunt habere Ecclesias parochiales, de statu mona. c. quod Dei timorem 913.1

Religiosi decimas a laicis non accipiant nisi de consensu Episcoporum, de iure pat. c. nullus. 945.2

Religiosus non potest fideiubere, vel mutuum accipere sine consensu abbatis, vel maioris partis capituli, de fideiul. c. quod quibusdam, 814. 2. alias conuentus non tenetur soluere. ibid.

Religionis habitum assumens vidua etiam in domo propria non potest resilire, de reg. c. vidua. 875.1

Religiosus de religione ad religionem ex leuitate non transeat: alias ad arctiorem potest transire, eod. tit. c. Ioannes. 875.1

Religionem intrans potest renunciare annali probationi, eo. tit. ad apostolicam. 890 2

Religiosus exiens ante professionem, quando possit vxorem ducere, vel quando non, eodem titu. consului. 894.2

In religione stans per annum potest compelli ad professionem, alias non est necessitandus intra annū exiens, eo. tit. c. ex parte. 895 2

Religionem intrans non habeat habitum professorum, eo. tit. c. statuimus. 896.1

Religionem exiens cogendus est redire, & per prælatum est reuocandus, eo. tit. c. vlt. 897.1

Religionem intrans per metum, qui cadere potest in virum constantem non obligatur ad religionem, de ijs quæ vi, c. 1 341.1

Religiosi Ecclesiam a laico sine Epo non recipiant. Item nec institutum remoueant, neque indignum præsentent, de iure pat. c. nullus. 945.2. & de ijs, quæ fiunt a præla. sine consensu c. cum Apostolica. 775.2

Religiosis interdicitur chirurgia de homicidio, cap. tua nos. 1211.1

RELIQVIÆ non debent exponi venales, & reliquiæ antiquæ extra capsam non debent ostendi, de reliquijs c. 2 994.2

Reliquiæ de nouo inuentæ absque approbatione Papæ non sunt venerandæ ibid.

REMISSIONIS litteras possunt Episcopi concedere, & quantum valent remissiones generales de pœn. & remiss. quod autem 1865. & cap. nostro. 1318.1. & 1325 1

RENVNCIARE non videtur, qui deceptus aliud facit, de renun. c. rectæ. 175.2

Renuncians Episcopatui quando potest resumi, eo. tit. c. post translationem. 17. 2

Renuncians beneficio potest ad id denuo admitti, eo. tit. c. veniens. 174.1

Non renunciat iuri suo committens se gratiæ. ibid.

Renuncians instrumentis, liti renunciasse videtur, de pac. cum pridem. 315 2

Renunciare potest quilibet iuri suo, de regul. c. statuimus. 896.1

Renunciare potest quis priuilegijs suis tacite de priu. c. accedentibus. 1285.2

Renuncians beneficio in manu laici ipso iure priuetur, de renunc. c. quod in dubijs. 176.1

Renunciatio bene regentis non de facili est admittenda, eo tit. c. nisi cum pridem. 167.1. vbi etiam notantur causæ renunciationis.

Renunciatione facta ipso iure sunt irrita instrumenta, eo. tit. c. sane, 165.2. & de pact. c. cum pridem. 315.2

Renuncians Archiepiscopus suo loco non potest vti pallio, de renun. c. ad supplicationem. 166.1

Renunciare potest quis beneficio suo pro se dato, sed non pro collegio dato, de fo. compe. cap. si diligenti. 390.1

Renunciare non debet quis beneficio absque consensu Episcopi, & quando possit repetere renunciationē, de renunc. c. admonet. & c. lane. 162.1. & 165. 1

Renuncians beneficio metu vel vi, non perdit, de ijs, quæ vi. & c. ad audientiam. 344.1

Renuncians suo beneficio coram suo iudice non potest repetere. de rest. spol. c. accepta. 443 1

REPRESALIAE dantur quando generalis rerum retentio auctoritate principis, vel ciuitatis pro recompensatione damni indulgetur, 23. q 3. dñs. 1208

Represaliæ iure canonico, & ciuili prohibentur: vnde in represalijs non vltra sortem debet accipi, Greg. in nouel. de iniur. c. vnico. l. b 6 467.2

Represalias contra clericos concedentes, vel accipientes si singulares sunt personæ, excōmunicationis, si vniuersitas, interdicti sententiam incurrunt intra mēsem nisi retractent. ibid.

REPROBATIO testium mutua non transeat vltra tertiam de testib. c. licet 2 532.1

RESIDENTIAM canonicus admonitus non faciens, nec appellationem ob hoc factam prosequens, priuetur præbenda, de app c. peruenit. 656 1

Residens intelligitur qui iura Ecclesiæ suæ prosequitur, de cle non resi c. cum dilectus. 724 2

Residere nolens admonitus priuetur beneficio, ibi. c. ex parte 1. 722.1

Residens dicitur qui in seruitio Papæ est, vel Episcopi, vel iusta de causa abest ex licentia, eo. tit. c. ad audiētiam, 1023 & c. relatum. 720.1. 725.1

Ad residentiam possunt compelli clerici per suos prælatos, eo tit. cum ad hoc. 725.2

Residens causa studij quantum recipere debet, de præb. c. licet. 747 2

Residere debet quilibet per se, non per alium, de cle. non resi. conquerente. 721.1

Non residens post citationem per sex menses expectatur, eo. tit. c. tuę. 736.2

Non residens etiam Cardinalis priuetur Ecclesia, eod. tit. c. 2 727.2

RESCRIPTVM Papæ, quando contrariet item continet litterarum diuersarum, & de processu dubitatur: quando iuxta primum, vel secundum rescriptū est procedendum. Item Papa, vel Legati non committant causas nisi personis dignitatem habentibus, & in locis & in ciuitatibus solemnibus, vbi copia iuris peritorū valeat haberi, c. cum contingat, de rescrip. 42 1. & Inno. in nouellis, eod. tit. 10.2

RESTITVERE in integrum ad quem spectat, de rest. in integ. c. causa. 358.2

Restitutio fieri non debet antequam citetur reus si contumax non est, vt lit. non contest. cap quoniam frequenter. 408.2

Restituenda sunt bona Ecclesijs collata clericis propter incontinentiam ipsis Ecclesijs spoliatis, de cler. cō iug. c 3 715. 2

Spoliatis per sententiam iniquam sunt bona restituenda, de procura c ex insinuatione 329 1

Restitutio prius est facienda in quæstione possessionis, & ante litis ingressum, de rest. spo c. 1. & 2 441.2

Restitutio petitur in spiritualibus, de rest. in integ. c. cum venissent 348.1

Restituenda est possessio cum omnibus, quæ interim percipi potuissent, de resti. spol c grauis. 448.1

Ad restitutionem nō potest inops compelli propter spoliationem, nisi prius ablata ei restituantur, eo. tit c. olim, lib 2. 449.1. & in nouellis, c. frequens. 223.2

Restituendus est prædo secundum iuris rigorem, & de restitutione prius agendum quam de canonica institutione, de rest. spol c in litteris. 444 2

Restitutionem potest petere Ecclesia post latam sententiam, de in inte. rest c ex litteris. 351.1

Restituta vxore debent omnia bona restitui cum ea. vt l. t non contest. c. accedens 2 407.2

Restitutionem petenti non potest aduersarius crimen opponere, de restitutio. spoliato. capitulo item cum quis. 443.1

Restitutionem petens, quid probare debet, eod. titu.

Cap.

en-

lia, eo tit. c. tua nos 1159.2

Simonia non est dare sua Ecclesiæ, & post petere recipi, nisi intentio sit corrupta petentis, & recipientis. ibid.

Simoniam ex sola intentione committens non tenetur renunciare, vel restituere, eodem tit. cap mandato 1166.2

SYNODO interesse compellantur qui subsunt, de maio. quod super his 307.1

SYNDICVM viri religiosi habeant, de syndico, cap. 1 340.2

SOCIETAS iuramento vallata de communi cõsensu absolui potest, de spons. c. 2 1011.2

SOLVERE non tenetur Ecclesia debita pro ea non contracta, de solu. c. 2 815.2

Ad solutionem antecessoris tenetur successor pro debitis Ecclesiæ, eo. tit. c. 1 ibid.

Solutionem debiti neganti incumbit probatio, eod. tit. c. vlt. 817.1

Ad solutionem expensarum tenetur qui diem non seruat de dolo, & contu. c. cum dilecti 465.2

SORTE electio fieri non debet, de sortileg. c. Ecclesia, 1241.2. & sortilegorum pœna, c. 1 1241.2

SORORES duæ duobus fratribus possunt copulari, de consan. & affin. c. quod super his 1074.1

SPECIALE præceptum plus tenet, quam generale, de hæret. c. si aduersus nos 1187.2

SPIRITVALIA pro temporalibus commutari non possunt, de rerum permut. c. exhibita 805.2

Spiritualia possunt compromitti in arbitros, de præben. c. nisi 737.1

In spiritualibus causis non legum districtione, sed canonum æquitate proceditur, de iura calum. cap litteras 416.2

In spiritualibus causis non recipitur iuramentum calumniæ ibidem

SPOLIANTES naufragos incidunt in canonẽ, de rapto c. excommunicationi 1211.2

Spoliato ob crimen a suo Episcopo prius beneficium restituatur, quam de crimine cognoscatur, de rest. spo. c. conquerente 445.1

Spoliantes testes non admittuntur ad testificandũ, sed spoliati ad oppositum probandum, eodem titulo, cap. 2 442.2

Spoliato si proponatur in modum actionis, non datur restitutio nisi in modum siue in formam exceptionis, de ord. cog. c. cum dilectus 427.2

Spolians tenetur ad restitutionem secundum suam possibilitatem, de resti. spol. c. olim 2 457.1

Super spoliatione conuentus non potest reconueniri ante restitutionem, de ord. cogn. cap. super spoliatione

Spoliato fiat restitutio ante litis ingressum si agitur petitorio, non possessorio, de rest. spo. c. 1 441.2

Tamen debet fieri cognitio causæ a iudice ante restitutionem, de accus. c. si constiterit.

Spoliantes Christianos piratæ sunt excommunicati, de rapt. c. excommunicationi 1211.2

SPONSALIA de futuro soluuntur per sponsalia sequentia de præsenti, de spons. duorum, c. 1. 1040.2

Sponsalia carnali copula sequente intelligitur matrimonium confirmatum, de sponsa capitulo veniens, 2 1018.2

Sponsalia de futuro soluit lepra superueniens, vel alia deturpatio consimilis, de iureiuran. cap. quemadmodum 580.2

Sponsalia de facto, quando inducunt publicæ honestatis iustitiam, de despon. impub. c. litteras 1030.1

Sponsalia de præsenti solui non possunt, quod si sic compellantur redire ad prima vota, de spon. duorum, c. 1 & 2. quia simul stare non possunt 1040.2

Sponsalia ante septennium contrahi possunt, de despon. impub. c. ad dissoluendum 1036.1

Sponsalibus contractis intra annos nubiles non cedant, eod tit. c. de illis, 1032.2. & c. a nobis, 1033.1. & si vnus sit magis adultus, alium expectet ibidem

Sponsalia per vnum facta impediunt contractum cũ omni consanguineo licet matrimonium non consummauerit, eo tit. c. continebatur 1031.2

Sponsalia per vim contracta, etsi sit sponsa traducta, non tenent, eo. tit. ex litteris 1034.2

Sponsam fratris nemo habere potest propter publicæ honestatis iustitiam, de spons. capitulo ad audientiam 1012.2

Sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundũ, nec tenetur eum diu expectare, eo. tit. c. de illis 1013.1

Sponsa de præsenti viuente illo alium non potest accere nisi intret alter religionem, de sponsa. duorum, cap 2 1041.1

Sponsa duorum est, quando contrahit cum vno de futuro, cum alio per verba de præsenti, eodem titulo, cap. 1 1040.2

Sponsa duorum in lite nec cum vno nec cum alio contrahere debet quousque quæstio decidatur, eo tit. c. tua fraternitas. 1041.2

Sponsalibus contractis inter puberem & impuberẽ, pubes si per verba de præsenti consenserit, non potest dissentire. sed impubes potest, cum venerit ad ætatem, de despon. impub. c. de illis 1032.2

Sponsalia sunt & non matrimonium quæ fiunt ante annos legitimos, eo. tit. c. tuæ nobis 1037.1

Sponsalia contrahens de præsenti inducendus est cõsummare, eo tit. c. ex litteris 1034.2

Sponsalia de futuro contrahentes possunt separari si volunt, de spons. cap. præterea, tamen religionem alter intrare potest ante copulam, cap. verum, de conuer. coniug. 898.2

Sponsalia conditione honesta apposita non tenent nisi extante conditione, de condi. appo. capitulo de illis 1043.2

Sponsalia possunt contrahi inter absentes per personam interpositam, qui cler. vel vo. c. veniens 1049.1

Sponsalia contrahens, & terram relinquens potest alteri nubere, de spons. c. veniens 1017.1

Sponsalia iurans, vel promittens, & religionem intrare volens prius soluat promissum, eodem tit. cap commissum 1019.1

Post sponsalia contracta cum puella in cunabulis potest quis ducere matrem non obstante publicæ honestatis iustitia, c. litteras, de despon impube. 1030.1

Sponsalibus intra annos nubiles contractis postea non consentiens, potest alteri nubere, eodem tit. cap. ex litteris 1034.2

Sponsalia circa quam ætatem soluuntur, vel consummantur, eo. tit. c. attestationes 1033.2

Sponsalium probatio incumbit viro, de cland. despõ. cap. 1 1011.1

Sponsalia conditione inhonesta contracta sunt tenenda, & conditio fugienda, sed apposita conditio contra substantiam matrimonij, soluit matrimonium de condi. appo. 1042.2. & vlt. 1046.2

In sponsalibus recurrendum est ad communem intelligentiam verborum, cum alter ignorat linguam, de spons. c. ex litteris 1 1013.2

Ad sponsalia consummanda tutius quis mouetur, quam compellatur, eo. tit. c. requisiuit 1019.2

STATVTA Ecclesiæ variari possunt pro tempore, de consag. & affi c. non debet 1075.2

Statuta laicorum super ecclesiastica non valent nisi ab Ecclesia confirmentur, de const. c. quæ in 13.2

Statuentes contra Ecclesiam excommunicentur, nisi reuocent, de sent. excom. c. nouerit 1359.1

SVBDELEGATVS a principe solus valet iterum causam delegare, de appel. c. cum causam 685.2

A subdelegato si fuerit appellatum, delegatus potest procedere si aliquid iurisdictionis sibi retinuit, de off. deleg. c. super quæstionum 154.1

SVBDIACONVS, & diaconus simili gaudent priui-

priuilegio, de seru. non ord c. miramur 212.2

Subdiaconus a Papa ordinatus priuilegium habet, de temp. ord c. cum in distrib. 184.1

Subdiaconus petitus in seruum, vicarium dare potest, de ser. non ord c. miramur 212.2

Subdiaconus potest eligi in Episcopum, & qui habet curam animarum, de æta. ord. c. a multis 194.1. & c. præterea 191.2

SVCCESSOR non obligatur ex contractu in damnum Ecclesiæ ab antecessore facto, de preca. cap 1. 790.1 & de transact. c. veniens 321.1

Successor potest reuocare donationem antecessoris, de dona. c. propter ingratitudinem 824.2

Successor punitur pro culpa antecessoris, & etiam excommunicatur nisi satisfaciat intra certum tempus pro culpa pro qua fuit antecessor excommunicatus, de sequest. poss. & fruct. c. 1. 479.2. Eccle. c. aduersus consules 1002.2

Successionis vitium tollit media persona, de fil. presby. ex transmissa 205.1

SVFFRAGANEVS delegationem Archiepiscopi non tenetur recipere inuitus, de offi ord. c. pastoralis 291.1

SVSPENSVS est quo ad alios cuius peccatum notorium est, de cohabi. cler. c. quæsitum 714.1

Suspensus nec eligi nec eligere potest, de consue. c. cū dilectus 65.2

Item non debet conferre beneficium, de cler. exco. c. si celebrat 1254.2

Item non auferat beneficia, sed superior faciat, de concel. præb. c. quia diuersitatem 760.1

Item si celebret, priuetur officio, & beneficio rigore iuris, de cler. exc. m. c. clerici. 1249.1

Item suspensus est quilibet obligans Ecclesiam pro debitis alienis, de solu. c. si quorundam 815.2

Suspensus est quilibet existens in mortali peccato, de cohab. cler. c. quæsitum 714.1

Suspensus a Papa propter contumaciam recipiens beneficium in suspensione priuetur etiam prius habito, de æta. & qual. c. cum bo. ę memoriæ 193.1

Suspensus est episcopus ordinarius accepto iuramento de non inquietando super promotione, & ordinatus vterque per triennium donec Papa dispenset, de simo. c. si quis ordinauerit 1166.1

Item in forma electionis, vel in personam electam objciens & non probans, per triennium a beneficijs ecclesiasticis est suspensus Inno. de elect. capitulo primo 40.2

Suspensus est iudex ecclesiasticus per vnum mensem ab ingressu Ecclesiæ, qui sine temptis protulit sententiam excommunicationis, & non fruitur irregularis efficit: de qua nisi per Papam dispensatur, de sent. excom. c. cū medicinalis, Inno. in nouel. 478.2

Item de proferente sententiam ex fauore, vel gratia in detrimentum alterius partis, idem dicitur quod de prædictis, Inno. de sen. & re iud. c. 1 lib. 6 152.2

Suspendi debet per triennium clericus clandestinas coniunctiones faciens matrimoniales, vel si eis interest, de clandest. despons. c. cum inhibitio 1038.2

Suspendi debet ab offi io, & beneficio falsans literas capituli, de testib. c. tam litteris 518.2

Suspensionis sententia non ligantur episcopi, & superiores, nisi de eis mentio expressa fiat, Inno. in nouel. de sen. excom. c. quia periculosum 484.2

Suspensus est sacerdos concubinarius quo ad alios, cum in iudicio per sententiam, vel propriam confessionem est condemnatus, de cohabi. cleri. c. 6 711.1

Suspensio, quæ est contra negligentes tantum sic statuta de sex mensibus non currit, nec talibus computatur, nec a susp. nsis, nec de suspenso valet electio. de elect. c. cum inter R. 89.2

Et de concel. præb. c. quia diuersitatem. 760.1

In suspensionis absolutione requiritur iuramentum sicut in excommunicatione de stando mandato Ecclesiæ, de sen excom. c. venerabili 1360.2

Suspensus celebrans est deponendus, de dolo & contum. c. veritatis 469.1

Suspensus est Eps per annum ipso iure clericum alterius diœcesis ordinans sine litteris dimissorijs, Greg. in nouel de temp ord. c. nullus 246.2

Et clerici Episcoporum sic suspensorum possunt sine licentia eorum a vicinis Episcopis, canonice tamen ordinari ibid.

Suspensi sunt prælati per triennium, qui Ecclesias, vel bona immobilia Ecclesiarum supponunt dominio laicorum, vel eos instituendos aduocatos, vel patronos, laici vero qui ad hæc prælatos, vel alias personas p vim vel metum compulerint, cuiuscunque conditionis sint sunt excommunicati, & nihilominus factum est irritum, Greg. de reb. eccles. non alie. c. hoc consultissimo, lib 6 354.2

SVSPECTO non debet causa committi, nec Papa cōmittit ex certa scientia, de off deleg c. causam, 143.2 & de excep. c. cum inter priorem. 595.2

Propter suspicionem iniustam potest dominus reuocare mandatum, de rescrip. c. ex parte 78.1

Ex suspicione potest vxor accusari de adulterio, de adul. c. maritus 1118.1

Suspicionis causa non coram suspecto iudice, sed coram arbitris est probanda, de appel. cap. secundo requiris 66.1

Suspicionis causa de iudice coram quo probanda, de offi dele. suspicionis 273.1

Suspicionis causa non probata iudex procedat, de appel. cum speciali 683.2

Suspicio sola licet vehemens, non cōdemnat, de præsum. c. litteras. 563.1

T

TABELLIONATVS officio non debent vti clerici in sacris ordinibus constituti, ne cleri vel mona c. sicut 1008.1

Tabellio, qui morte præuentus non perfecerit instrumentum, auctoritate ordinarij per alium tabellionem potest nota prioris in formā publicam redigi de fide instr. c. cum P. 557.1

Tabellionatus officium, de prob. c. quoniam contra falsum 494.2

Tempore prior, est in iure prior, de concess præben. c. quia diuersitatem 760.1

Temporis transcursus crimen probat, nec currit tempus nisi a tempore notitiæ, de hæreti. excommunicamus, c. 1 1190.1

TERRAM vnius Ecclesiæ non licet applicare alteri Episcopo, vel Abbati, licet sit dominus ambarum, de reb. eccl. non alie. c. 1 784.1

Terræ nomine continetur regnum, castrum, & villa, de verb. sig. c. cum in partibus. 1371.1

TERGIVERSATIO est deceptio, & sine tergiuersatione notorium dicitur, quod nulla arte celari potest, de cohab. cle. c. vlt. 714.1

TESTES de fama Ecclesiarum sunt cogendi, de test. cog. c. dilectorum, & ibi gl. 541.2

Testes cogi possunt ad testimonium ferendum, sed producti super exceptione dilatoria non debent iterū produci super principali, de testibus, & attest. c. de testibus 514.1

Testes etiam multi possunt adduci, & admitti, eod. tit c. sicut nobis. 503.2

De teste falso & corrupto potest opponi exceptio ante sententiam & post, de prob. c. licet 490.2

Testimonium deponens debet in scripta redigi, vt lit non contest. c. accedens. 405.2

A testibus sunt circunstantiæ subtiliter inquirendæ, de proba. c. licet 490.2

Testes ab vtraque parte producuntur in iudicijs duplicibus. ibid.

Testis

Tran.

LAVS DEO, BEATAEQVE semper Virgini eius Matri Mariæ.

REPERTORIVM VERBORVM

Quæ in Margarita continentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam demonstrat.

Exami-

Præsenta-

FINIS.

LAVS DEO, BEATAEQVE ſemper Virgini eius Matri Mariæ.

DECRETALES GREGORII PP. IX

(Books III-V)

Venetiis, Apud Iuntas, 1605

---

preceded by:

Augustinus Caravita, Additiones super Decret.[alibus] . Venetiis, Apud Iuntas, 1604. (pp.48)

Margarita Decretalium. (pp.56)

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Quia sup. visum est de iudicijs, & iudices maxime clerici nō debēt esse in peccato, maxime cū iudicant. 3. q. 7. iudicet. ideo post tracta tū iudiciorū subijcitur qualiter clerici debeant se habere in uita & honestate, ut sic vitent omnē maculā peccati. Item potest cōtinuari, ut s. in procemio continuatur. Nam in primo libro dixit de personis & officijs earum. In secundo de actibus hominū in iudicio: restat uidere de actib. hominum extra iudicium tā respectu clericorū q̄ laicorū. Et qa clerici sūt digniores laicis, primo hic tractat in tertio de actibus clericorū: in quarto vero de actib. laicorū. Tractaturus igitur auctor in hoc tertio lib. de actibus clericorum, uoluit p̄mittere istam rubricam de uita & honestate clericorū: qa p̄ omnib. debent clerici uita & honestate fulgere. Et dic quòd verbum, uita, concernit necessaria ad victum clericorum: uerbum autem, honestate, concernit ipsos respectu morum, & sic nihil superfluit.

Cap. 13. ut refert Burchardus li. 3. decre. c. 102. & Iuo. par. 2. c. 137. sed Anto. Augustinus in notis antiquæ cōpilationis, c. 1. eod. tit. ait hoc c. in concilij esse ex concilio Turonensi 2. ca. 4. & uide l. nemo Apostolorum, & ibi glossam, & Doctor. C. de sacros. eccle.

De hac materia habetur 12. q. 1. & 21. q. 4. & 13. dis. c. clerici comam. usque ad finem dist. & ca. his bene ergo. & 3. 41. & 43. & 44. & 86. & 91. & 92. distin. per totum, & de consecra. d. st. 5. nunquam, vsque ad capitulum de spiritu.

VT laici.] Laici ꝑpe altare uel in choro dū officia celebrantur, stare non debent. sed causa orādi ire uel accedere possunt. hoc dicit Tria sunt dicta. Secundum: ibi, Sed pars. Tertium: ibi, Ad orandum. Abb.

CASVS. Dr̄ in hoc capitulo, ꝙ laici non debent sedere in choro inter clericos, quando cantant diuina officia, sed in sancta sanctorum. Nota quòd laici inter clericos sedere non debent. Item ecclesia debet habere duas partes, s. chorum, qui per cancellos diuiditur ab altari, & sancta sanctorū, id est, partem inferiorem ecclesiæ, quæ vulgariter dicitur, nauis ecclesiæ.

¶ al. ita: quæ à cancellis.

a ¶ Vt la. c.] supple, statuimus.

[Glo. seq. reddit causam, & textum fortificat.]

b ¶ Secus altare. Laici enim ibi stare non debent, sed tantum clerici, ut liberius intendant diuinis offitijs. 1 ut de consec. dist. 2. sacerdotum. consecratæ etiam mulieres incensum circa altare portare non debent 23. dis. sacratas, & in c. nō liceat, & de consec. d. st. 1. in sancta. & inf. tit. proxi. c. 1. in fi.

1 Pro laicis qui cantant in ecclesia nō in pulpito arguit Io. 92. dist. non liceat. Ioan. And.

[Glo. seq. cum seq. ponit quadruplex nomē loci inter cancellos: sed in quarto aliqui uariant.]

c ¶ Sed pars illa.] id est, chorus in quo morantur clerici ad cantandum, qui diuiditur ab altari per cancellos, vt patet, per exemplum in ecclesia Bonon. & locus infra cancellos appellatur sacrarium. vnde in sacrati homines ibi sacrata vasa contingere non debent, de consec. distin. 1. in sancta, & appellatur sacrarium diaconium, eo ꝙ diaconus ministrat ibi altari 23. dist. non oportet. dicitur etiam presbyterium. de consecra. dist. 2. sacerdotum.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Ex concilio Maguntino. †

¶ Cū celebratur, diuisus esse debet clerus a populo.

CAP. I.

VT laici [a] sec⁹ altare [b] quādo sacra mysteria celebrantur, stare, vel sedere inter clericos non præsumant. Sed pars [c] illa, quæ † cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum vero & communicandū laicis & fœminis (sicut mos est [d]) pateant sancta sanctorum. [e]

† Pictauen.

¶ Ex concilio Pictauien. †

CAP. II.

CLerici † arma [f] portātes, & vsurarijs [g] excommunicentur.

† Cap. 2. eod. ti. in 1. cōpila. Vide in Clemen. de excessib. plat.

¶ Ex concilio Maticen. †

† Maticenē.

¶ Presbyter habens populum debet habere clericū, qui secum cantet, & in alijs hic expressis, eum iuuet.

CAP. III.

VT † quisque presbyter, qui plebem [h] regit, clericum habeat, [i] qui nec vsurarij esse debent.

† Burchardus lib. 2. decreta. 56. Iuo part. 6. c. 152. & c. 7. eod. ti. in 1. compil.

d ¶ Sicut mos est.] & ita est hic arg. pro consuetudine.

e ¶ Sācta sanctorū.] ī qua summus sacerdos intrabat: sed hodie laici, & feminæ ad orandū & cōicandum tantum p̄nt intrare. Alij exponunt, sancta, id est, maior pars ecclesiæ, siue corpus.

ADDITIO Quæ pars dicitur nauis ecclesiæ à vulgaribus.

CLerici.] pro summario nota, ꝙ armorū delatio clericis est inhibita, in tm̄ quòd ꝯtra facientes grauiter peccant, hoc colligit ex eo, q a tale delictum est excommunicatione dignum ut hic, sed excommunicatio non infertur nisi pro graui crimine, ut in cap. nullus, & in c. nemo. 11. q. 3. Abbas.

CASVS patet. Nota quòd clerici arma portare non debent:

f ¶ Clerici arma.] clerici arma portare non debent. 23. q. vlt. clerici, & c. quicunque, sine iusta causa. 2. Iustam causam intellige, si per loca periculosa transitū faciāt, tunc possunt portare arma ad terrorē latronum, licet ꝑcutere nō debeāt arg. 23. q. 3. Maximianus, aliter portare nō debent: si tertio admoniti non destiterint, perdunt priuilegium illius canonis. 17. q. 4. si quis suadente. & ī. de sen. excom. in audientia, & c. contingit.

2 Concord. text. in auth. statuimus, cū not. C. de epis. & cleri. & Bald. in eo. c. d. de pate. c. si clericus.

[Glo. seq. differētiam ponit, a qua in fine recedit.]

g ¶ Vsurarij.] hoc intellige 3 de laicis, qui sunt excōicādi nisi restituāt usuras. ī. de vsur. ꝓterea, & clerici ab officio & b̄nficio suspēdēdi, ut ibi dr̄, & repellēdi sunt ēt à dignitatibus ī. de exce. pla. inter dilectos, & ēt deponi debent si de hoc cōuincant. 47. dis. quoniam multi, & nihilominus excōicandi sunt, si eas nō restituant.

3 Secūdum Tanc. & Vincen. Io. And.

VT quisque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Maticen. ꝙ quilibet rector ecclesiæ habeat clericū qui secum cantet, & epistolā & lectionem legat, & qui possit docere pueros, & parochianos suos monere, ut mittant filios suos ad discendam fidem catholicam, id est, Credo in Deum: quos ipse doceat diligenter. nota ꝙ ex hac dec. quòd duo ad min⁹ debēt esse in ecclesia. Itē nota ꝙ solus p̄sbyter non debet diuina officia celebrare. Itē nota, quod sacerdotis interest docere parochianos suos symbolum, & eos inuitare ad fidem.

h ¶ Plebem.] i. populum: quæcunque sit ecclesia, siue plebs, siue capella, ut s. de filijs p̄sbyterorū, proposuit.

[Glo. seq. arguit.]

i ¶ Clericum habeat.] arg. quòd ecclesia dedicari non dēt, nisi dos pro duob. ad minus sufficiat clericis. 1. q. 1. placuit, & de conse. dis. 1. nemo.

ADDITIO. De hoc ut ī. de conse. eccl. uel alta. cap. cum sit. in glo. nec etiam.

[Gl. seq. signat ꝯtrariū, & soluit, demū q̄rit, & soluit.]

P. IV.

secum cantet: & epistolam [a] & lectioné legat: & qui possit scholas [b] tenere, & admonere suos parochianos, vt filios suos ad fidem [c] discendã mittant ad ecclesiam: quos ipse cum oĩ castitate erudiat.

¶ Gregorius nonus. †

CAP. IIII.

Siquis† ex clericis [d] comam relaxauerit, [e] anathema sit. † [f]

¶ Ex concilio carthagin. †

CAP. V.

Clericus neque comã nutriat [g], neq; barbã.

¶ Ex concilio Triburien.

¶ Clericus non professus nec in sacris existens potest vxorem ducere, sed iterum tondebitur, si vult gaudere priuilegio clericali, vel dispensatiue tenere beneficium. h. d. secundum modum, qui est magis consentaneus litera, secundum quem ponit vnum casum dumtaxat.

CAP. VI.

Clericus † si tonsura dimissa vxorem acceperit, qui quidé sit sine gradu, [h] nec monasterio a parentibus traditus, [i] vxoré permittatur habere, & iterum tondeatur, [k] nec in vita sua vxorem dimittere audeat.

¶ Alexan. iij. Cantuarien. Archiepiscopo.

¶ Clericus debet tonsurã deferre, & si nõ vult, potest inuitus a suo superiore tõderi.

CAP. VII.

Clericus † : & infra. ¶ Clerici qui comam nutriunt [& barbam] †] etiam inuiti [l] a suis archidiaconi tondeantur.

¶ Idem in concilio Lateranen. †

¶ Frequẽtãs monasteria monialiũ, & monitus non desistẽs, si clericus est, deponitur, si laicus, excommunicatur.

CAP. VIII.

Monasteria sanctimonialium si quisquam clericus sine manifesta & rationabili [m] causa frequẽtare [n] præsumpserit,

---

a ¶ Epistolam.] sic acolytus debet legere epistolam. ↄtra 34. dis. si subdiaconus. hoc intellige in necessitate, in ecc esijs illis, ubi non sunt subdiaconi, alias intellige secundũ illud 49. dis. qm̃ videmus. Nec diaconus ét epistolam legere debet, quia uidetur ab ordine suo recedere 1 74. dist. si qui clerici. arg de consẽ. dist. 1. c. 1. & 2. in fin. & 92. dist. ꝑn sancta. Sed pone ꝙ ibi non sit subdiaconus, sed presbyter diaconus, & acolythus: q̃s dicet epistolã? Acolythus & diaconus dicat Euangeliũ, qđ est eius officiũ: sed acolythus si dicat ꝓphetiam, diaconus dicat epistolam. Vin.

b ¶ Scolas.] docendo pueros Psalteriũ, & cantare.

c ¶ Ad fidem:] idest, Symbolũ id est, Credo in Deum patrem: quod antiquitus ante baptismũ didicerãt baptizãdi. de con se. dist. 3. ante viginti. & 10. q. 1. placuit.

Si quis ex clericis. CASVS. Dicitur in hoc capit. ꝙ si aliquis ex clericis comam relaxauerit, scilicet in contemptum ecclesię, anathema sit. Nota, ꝙ clericus qui comã nutrit, ex communicandus est.

d ¶ Si quis ex clericis.] istud cap. habes 34 dist. si quis ex clericis.

[Gloss. seq. casum excipit, & ponit versus.]

e ¶ Relaxauerit.] habitũ semel susceptũ nõ debet dimittere. 20. q. 3. proclinis. nisi ex iusta causa. inf. eo clerici, vnde cum quidam reprehenderetur à Papa, respondit.

Tutius vt peterem laici sub imagine Romam,
Fas fuit vt sinerem luxuriare comam. Ber.

f ¶ Anathema sit.] i fiat. non. n. est excõicatus ipso iure. 30. dist. qua per totum.

Clericus.] CASVS patet. Nota, ꝙ clericus comã, nec barbam nutrire debet, nisi ex iusta causa. i. ex timore.

g ¶ Nutriat.] ex iusta cã, ut dictum est in prox. c. & ĩ. eo clerici. immo detonso capite & patentib. auribus incedere debet. 2. 23. dist. non liceat 2.

Clericus.] Legi potest hoc cap. sic, quod principium & finis ponant vnum casum, medium alium, & secundum hunc intellectum. h d. Si clericus non in sacris contrahat matrimonium, vxorem non dimittat; & si professus contrahat, separabitur ab vxore, iterum tondebitur. Abb. CASVS. aliquis clericus, qui non est in sacro ordine, nec est professus aliquam religionem, accepit vxorem, & dimisit tonsuram: quæsitum est in concilio Triburieñ. quid sit de isto clerico faciendum? statuit concilium, quod vxoré retineat. & iterũ tondeatur, nec in uitã sua eã dimittat. Nota quòd clericus coniugatus dẽt portare coronam.

h ¶ Sine gradu.] sacro. sim. 32. dist. si quis eorum.

i ¶ Traditus.] si. n. traditus fuisset ita ꝙ monachus esset, non posset hr̃e vxorem, quam postmodũ accepisset, alias nõ prohibetur redire ad sæculum. ĩ. de reg. & trãs ad reli. cum simus. & 20. q. 1. quã progenitores. & 32. di. placuit, & c. seriati. & c si q. uero.

[Glo. seq. signat ↄtrariũ, & remittit.]

K ¶ Tondeatur.] ar. est hic ꝙ clericus cõiugatus dẽt portare coronã. argu. ad hoc. 20. q. 3. eos qui. & c. ꝓclius. Sed arg. contra. ĩ. de cleri. ↄiuga. Ioannes, vbi de hoc.

Cleric⁹.] Capitulum istud ponitur 23 dist. clerici, & est pars illius inf. ne cleri. vel mo. c. clericis. Bernar.

CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ clerici, qui comã nutrierint, tondeantur ab archidiaconibus suis etiã inuiti. Nota quod clerici tonsuram portare debent.

[Glo. seq. duo elicit argumenta.]

l ¶ Inuiti.] argum. ꝙ aliquis cogendus est ad bonũ, & ad id ꝑcipue quod iam suscepit. 45. dis de Iudæis. i fi. & ĩ. de bap. & ei⁹ effect. maiores, versus finé, alias nemo debet cõpelli ad bonum, ut. ibi dr̃, & 23. q. 5. ad finem. Itẽ argu. beneficia conferuntur in inuitos. 45. dist. & qui emendat. & 23. quæst. 5. non vos circa me. & q. 4 displicet. & 74. dist. placuit, & c contuluit.

Monasteria.] CASVS. Quidã clerici monasteria monaliũ nimis frequentabant: statuit Laterañ. ↄcilii, ꝙ sine manifesta & rõnabili cã ulterius frequentare non ꝓsumãt, qđ si fecerint, ꝑ epm̃ arceantur: & si non destiterint, ab officio suspendãtur: si laici fuerint, excõicentur. No. ꝙ cum aliquis facit contra prohibitionem canonis, non sufficit ad hoc ꝙ excusetur cã rõnabili, nisi sit manifesta. Item hoc verbum, frequentare, in uitium [illegible] crimen propter quod excommunicatur laicus, deponit clericum.

m ¶ Rationabili.] 18 q. 2 perniciosum, & c. diffinim⁹, & 91. dist. clericus, nec sufficit causa rationabilis, nisi sit manifesta, vt hic videtur.

ADDITIO. Et argum 11. q. 3. non sunt, & 12 q. 1. nolo.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

n ¶ Frequentare.] Solam frequentiam reprobare uidetur: sed frequentia videtur ex duabus uicib 2 [illegible] q. 2. ita nos. argum opt. 26. distin. vna tantum nec repetita: quia remissionem uenia crimina, nisi semel commissa non

---

1 Hoc nõ ꝓbant iura se. nec approbat consuetudo, secũdũ Host. Si præsbyter dicat Euãgeliũ, nunquid vtet stola ut diaconus, s. super sinistrũ humerũ tm̃ vt 25. di. unũ nor 23. dist. ecclesiastica Ioan. And.

† In pluribus antiq̃s deest vox, nonus.

† Cap. 3. eod. ti. in 1. comp.

† Concilium Carthaginẽse 4. c. 44.

† Burchard⁹ lib 8. decre. cap 79. Iuo. pa. 7. ca. 115. & c 6 eo. tit. in 1. compila.

2 Et quid significet rasio capitis, habes 11. q. 1. duo sunt, secundũ Phil. & Gof. & dicam secũdũ Host. ĩ. eod. clerici, vers. coronã. Io. And.

3 Sano modo hoc intelligas, videlicet non prohibetur redire ad sæculũ ante professionem emissam, & ita loquuntur, & intelligũtur iura hic citata.

† Cap. 6. tit. ne clerici vel monachi. in 1. compila.

† Hæc duo verba, & barbã, desunt in oib. manuscriptis.

† Concilium Lateran. sub Alex. iij cap. 11. & c. 8. eo. ti. in 1. compilat.

-sa non habent. C. de epis. audi. l. 3. sic ergo vltra vnam vicem sine monitione & rationabili causa, nullus illuc ire debet, quia statim malum præsumitur.

a ¶ Non destiterit] Arg. quod admonitio semper præcedere debet vindictã, vt se corrigat quis ante quam puniatur. 12. q. 2. indigne.

Q Voniam.] Tria sunt dicta. Secundum ibi, Si qui. Tertium: ibi, Indulgemus. Abbas.

CASVS. Quia tot clerici instituebãtur in ecclesijs, quod honeste de bonis ipsorum non poterant commode sustentari: statuit Gre. 7. vt secundũ facultates ecclesiarum, consideratis expensis, certus numerus clericorũ statuatur in eis, & bona clericorum veniãt in cõi, & in vna domo comedãt, & dormiãt sub vno tecto: & si q. cõtra hoc statutũ facere præsumpserint, per suspẽsionẽ officij & beneficij ad hoc cõpellantur, & etiã si opus fuerit grauius puniantur. secundo dicit, quod si aliquis eorum, qui simul viuũt manus violentas in sociũ miserit, indulget Papa prælatis eorũ potestatẽ, absoluẽdi eos, & pęnitentiã imponendi: nisi forte atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Nota, ex hac decretali, quod secundum facultatẽ ecclesiarũ clerici sunt instituendi in eis. Itẽ canonici regulares de iure cõi debent cõiter viuere. Item cum regularis verberat regularem, prælatus eius potest eum absoluere, nisi delictum sit enorme.

per episcopum† arceatur: & si non destiterit [a], ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici, excommunicationi subdantur †, & cœtu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Gregorius septimus †.

¶ *Episcopus potest statuere in ecclesia certum numerum clericorum, secundum ipsius facultates qui viuant in communi, & contradictores ad hoc compellere, & istos in communi viuentes potest absoluere ab excommunicatione incursa, propter iniectionem manuum in socium.*

CAP. IX.

QVoniam† (vt ait scriptura) & infra. ¶ Statuimus, vt facultatibus ecclesiarum vestrarum, prouentibus † & expensis [b] diligẽter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum clericorum & statuere vt bona eorum veniant in commune: in vna domo [c] vescantur, atque sub vno tecto dormiant & quiescãt. ¶ Si qui vero contradictores extiterint, licitum nobis sit per suspensionem officij & beneficij, aut grauiori etiam pœna, si opus fuerit, ad hanc obseruantiam eos appellatione compellere non obstante. ¶ Indulgemus etiam, vt si quibusdam eorum, qui simul viuunt [d], pro manus † iniectione in sociũ, à communione meruerit fieri alienus reconciliandi & pœnitentiam imponendi, potestatem plenariam habeatis: nisi forte atrocitas [e] facti pœnã grauiorem expectet. †

¶ Innocentius tertius.

¶ *Ecclesiastici iudices & delegati gratis iudicare debẽt, nec exigere possunt decimã vel aliam quotã litis, etiam sic hoc habeat consuetudo.*

CAP. X.

CVm † ab omni specie mali præcipiat Apo-

quia tua. & 32. dist. si qui vero. Solu. quod dr̃ hic. & in concor signatis, ius cõe est, & honestũ esset, & seruaretur: sed derogat huic iuri per contrariã consuetudinẽ, quã Papa scit & tolerat. Capitula cõtraria loquunt̃ secundum antiqua tẽpora, de quibusdã clericis cõiugatis, qui debent̃ beneficia extra cõsortium aliorũ, potius de gratia quàm de iure: quia de nouo cõuersi fuerãt, & loquitur in vtroq; capitulo de epõ Anglorum. sic 35. q. 3. quædam lex. & c. quod scripsi. Si vis intelligere capitulũ istud de regularibus, planum esset: quia non dicitur hic de quibus loquatur: & hoc videt̃ ex eo quod dr̃ inf. indulgemus, vt si quisquam eorum qui simul, &c. qui simul in eod. refectorio comedere, & dormitorio dormire debet. inf. de sta. reg. cum ad monasterium.

Glo. seq. reci. per q. de quibus clericis hoc intelligatur.]

d ¶ Qui simul viuunt.] ex hoc videtur, quod loquatur hoc capitulum de regularibus, qui simul viuunt & dormiunt, quibus tamen cõcessum est vt à suis prælatis absolui possint. inf. de sent. excõ. monachi. & c. cũ illorum. & hoc idem priuilegium concessum est Hospitalarijs Hierosolymitanis, vt per suum Priorẽ, qui sacerdos est absoluantur. j. de sen. excõ. ca nonica. Alij vero pręlati sæculariũ ecclesiarum hoc priuilegiũ non habent: quia cũ regularibus tm̃ cõcedatur, vt patet per iura prædicta, alijs denegatur 25. dist. qualis. & arg. sup. de præsum c nonne. & ff. de iud. cum prætor. Non enim quod vni personæ per priuilegium sigillatim conceditur, alijs conuenit denegari. 16. q. 1. hinc est etiam, in fi. & 7. q. 1 peristi. Omnibus enim illud beneficium est prohibitũ, nisi specialiter sit concessum & sic intelligitur hoc capitulum tantum de regularibus. Ber.

Glo. seq. no. triplicis expensæ rationem habendam, & de residuo numerum taxandum alleg. 5. concord.]

b ¶ Et expensis.] Istud notabile est, quod in facultatib. æstimandis habenda est ratio expensarum 1 quę sint in hospitalitate, ad quam tenentur ecclesiæ. Itẽ in episcopalibus persoluendis inf. de præb. de monachis, & recipere nũcios & legatos Apostolicæ sedis, sup. de cẽsi. cum instantia. & arg. ad hoc. 2. q. 5. nobilis. Illi enim fructus æstimandi sunt, qui supersunt deductis expensis. C. de fru. & li. expen. l. 1. 2 & ita tot sunt ponẽdi in ecclesijs quot ex fructibus illis possint honeste sustentari, vt hic euidenter patet. & inf de insti. c 1. & c auctoritate & inf. de concess. præb. ex parte. in fi. & sup. de const. cum M. Ferrarien. & inf. de verb. signi. ca. vlti. & hæc exceptio legitima est, cũ facultates non sufficiunt, siue 3 sint distinctæ præbendæ in ecclesia, siue non.

[Gl. seq alle. tres canones pro, & duos contra quos dupliciter soluit.]

c ¶ In vna domo.] sic 32. dist. præter hoc, & de concess. dist. 6. in omnib. & 12. q. 1. necessaria. arg. cõtra. 12. q. 1.

e ¶ Atrocitas.] hoc semper excipitur, inf. de sent. excõ. cum illorum.

CVm ab.] Primo reprehẽdit auaritiam iudicum. Secundo ponit reprehensionis causam. Tertio cõcludit iustitiam. partes patent. Abbas.

CASVS. Quidam iudices à sede Apostolica delegati faciebãt pactũ cũ litigantibus super decima parte litis, vel etiam alia, secundũ consuetudinẽ loci, more sæcularium, recipiẽtes de hoc pignora pro salario præter expensas victualium, non considerantes quod ecclesiastici reditus ad hoc sint eis deputati, vt inde honeste viuãt: peruenit, hoc ad notitiã dñi Papę, vñ mãdat quod de cetero ab his indebitis exactionib. dẽant abstinere, & gratus

† al. ita: ab episcopo arceatur.

† Vide l. nemo. C. de epis. aud. & l. 1. cũ gl. §. Iulianus. ff. de iti. actu. priua.

† nonus, octauus. quartus. tertius. Sed vt plurimum legitur octauus, tam in vetustissimis, quàm in recẽtioribus.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. confert conciliũ Toletanũ 4. c. 23 refert. Gratianus. 12. q. c. 1

† al. ita atq; prouentibus. &c.

1 Cõcor. tex. in l. 4. cũ glo. ff. vbi pupil. edu. deb.

2 Hoc fructuum noĩe continetur, quod iustis sũptibus deductis superest. Ioan. And.

3 al. ita. siue sit distinctus numerus canonicorum, siue non.

† manuum.

† exposcas.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil.

Et quibus personis sint causæ ecclesiasticæ committendæ. vide conciliũ Tridẽ. sessio. 25. de reformat. c. 10.

tis iudicium suū litigantibus debeāt impertiri, eo non obstante, quòd quidā dicebant, ꝙ illud faciebāt nomine assessorum: cum non liceat iustum iudicium vēdere, & venales s̄niæ sæcularibus legibus improbentur. Nota ex hac decretali, ꝙ nō solū à malo, sed ab omni specie mali abstinendum est. Itē expensæ pn̄t petiā delegatis, & hoc intellige cum proficiscuntur extra domicilū suū, cum expensę hic nō reprobentur. Itē delegati, quibus beneficia sua sufficiunt, salariū accipere nō debent, & multo minus ordinarij, sed gratis reddere debent iudiciū, item venales s̄niæ non valent, ita quod appellare non est necesse.

in auth. de man. prin. §. si tibi quoque. coll. 3. Ordinarius autem nunquā debet habere expensas. nam ideo stipēdia sunt ei constituta 23. q. 1. militare. immo & cū de mandato principis ab alia in prouinciā ꝓficiscitur, debet expendere illa, quæ domi expēderet. in authen. de man. prin. §. illud tñ. coll. 3. qn̄q; tñ ordinarius recipit expensas cū ecclesiā consecrat. inf. de simo. cū sit Romana, & cum visitat prouinciā suā inf. de cēsi. cum Apostolus, & c. sopitæ & c. cū nup. Itē si ordinarius dat delegatū, tunc ordinarius dēt ei facere expensas, s. de [?] ord. inter cęte ra. licet quidā cō rariū faciāt 4 qđ tñ facere nō debent. vnde posset ab eis repeti tamq̄ indebitū. ar. j. de magi. prohibeas. & inf. de cēsi. ꝓcuratores, in fi. & 18. dist. quoniam & cap. seq.

1. Thes. 5.

† In codice Barbatiæ ita: more sęcularium iudicum.

† Vide l. 3. ff. quod cuiusque vni. & in l. quæ onerādæ. ff. de opti. legata.

1 Host. dicit ꝙ redimere vexati- nē nō est malū, nec species mali. 22. q. 4. q pec cat. ca. nō ille ad hoc indu- cit ad ꝓium, qa dās repetit ꝓ solu. vide quod ibi no. & 11. q. 3. qui recte. Io. And.

2 Ciuilis fori: quia in ecclesiastico spor tulæ non debentur. super quo vide qđ no. de pl⁹ pe. t. c. vnico, super glo. pen. Ioan. And.

Adde. oīno Romanū singul. 183. incipi. Tuscis. & quæ not. li. 3. comment. in Directo. inq fit. Scho. 148.

3 In esculentis & poculētis tm̄. quod dic vt inf. de rescri. statutum. §. insu p. li. 6. Io. And.

stolus abstinere [a]: & infra. ¶ Sane ad audientiam Apostolatus nostri peruenit, quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas: more † sęcularium [b] super decima litis vel parte alia, pro diuersa terrarum cōsuetudine præter expensas [c] victualium cum litigantibus receptis pignoribus pro salario conuenitis. ¶ Nos attendentes qđ ab hoc vobis & alijs clericis sint ecclesiastici reditus deputati, vt ex ipsis honeste viuere debeatis: & infra. Ideoq; mādamus, quatenus ab huiusmodi exactionibus de cætero abstinentes †, vigorē iudiciarium gratis [d] studeatis litigantibus impertiri: non obstante quod in fraudem à quibusdā proponitur, quod id exigatur nomine assessorum [e]: cum nec iustum iudicium iudici vendere liceat: & venales sententiæ † ab ipsis etiam sęcularibus legibus reprobentur. [f]

¶ Idem Liuonień. episcopo, & eis qui cum ipso sūt, fratribus.

¶ Ad euitandum scandalū, possunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo cōuersis, se in vnum superiorem habitum, & propositum conformare.

CAP. XI.

DEus † qui ecclesiam suam noua semper prole fœcundat: & infra. ¶ Ne igitur, si dispar in vobis obseruantia fuerit, & dissimilis habitus, apud eos, quibus vnū Euāgelium prædicatis, scandalum suscitetur: ¶ Mandamus, quatenus eo nō obstāte, quod inter vos monachi sunt, & canonici regulares, vel alij

† al. ita: & venales s̄niæ ipsis etiam sęcularibus legibus reprobantur.

4 De hoc articulo vide Spec. tit. de sala. §. 1. ibidē habes pleraque alia huc spectantia.

† Cap. 2. e. tit. in 3. compil. Et de materia huius decretalis vide omnino extrauagātem Alex. 3. in ci. cū hora. isertam post Di rectoriū Inquisitor. itez litteras Apostolicas.

[Glo. seq. casū excipit, quem determinat, & signat ꝯrium.]

a ¶ Abstinere.] nisi vbi quis redimit ius suum, vt 2. q. 3. quæsitū. arg. inf. de simo. dilectus, vbi de hoc. semper tamen præsu mit esse malum, vt 1. q. 1. null⁹ 2. 1 nisi manifeste probetur contrarium: videtur enim corrumpere iudicem, licet sit argu. contra. 14. q. 5. non sane. Vicen.

[Glo. seq. reci. per q. an secundū l. & c. soluit quod non. allegat contrarium, & soluit.]

b ¶ Moræ sæculariū.] mos iste de decima parte litis exigenda, contra legem est, vt in auth de iud. §. ne autem. coll. 6. Vbi delegatus etiam à principe non habet nisi duos aureos in principio litis, & duos in fi. & hoc cum causa excedit centū aureos, alias nihil, vt ibi dicitur. arg. C. de testament. consulta. ordinarius 2 autem non debet habere nisi sportulas 3. q. 3. c. indicia. §. offeratur. arg. C. de epi. & cle. auth. generaliter, sed ibi decima pars datur aduersario, sed non iudici: vnde nō contradicit. Aduocatus etiam super certa parte litis cum clientulo pacisci non debet. C. de postula. l. si quis aduocatorum.

[Gl. seq. recitetur per q. an debeantur expensæ iudici, & distinguit inter delegatum Papæ, & ordinarium, vel delegatum ordinarij.]

c ¶ Præter expensas.] delegati enim iudices debent habere expensas quando proficiscuntur extra domicilium suum sicut testis. 4. quæst. 3. c. si testes. §. venturis, quia nemo cogitur suis sumptibus militare. infra de simo. cum sit Romana, & supra de præscri. cum ex officij & 28. quæst. 1. iam nunc, & de suo non tenetur quis facere beneficium. 10. quæst. 2. præcariæ. Munera enim non sumptus prohibētur. 1. q. 1. iudices. & modica xenia recipere possunt. ff. de offi. præsi. l. plebiscita. xenia 3 enim non sunt lucra, de offic. procon. l. solent. §. vlt. ea tamen moderatione, ne perducantur ad nimiam quantitatem, vt ibi, & ne litigatoribus enorme damnum infligant. argum. 19. quæst. 3. illud. immo si pauperes sunt litigantes, debent etiam a sumptibus abstinere: qa tunc nec ordinarius habet sportulas.

d ¶ Gratis studeatis.] gratis ergo debet iudex iudiciariū ordinē impertiri, nō tñ ppea reprobātur expensæ. testis enim gratis dēt ferre testimoniū, & tñ recipit expēsas 4. q. 3. c. si testes. §. venturis. Sic & ꝓcuratori nō ꝓhibētur sumptus, sed paci sci de certa parte litis ꝓhibet. ff. de pact. l. sumptus. & hdeiussori prohibetur de certa parte pacisci, qui fideiusserat iudicatū solui. ff mandat. l. si remunerandi. §. marius. Bernar.

e ¶ Nomine assessorum.] assessor enim bene potest petere mercedem: quia suis sumptibus ad hoc non cogitur 28. q. 1. iam nunc, nemo enim de suo beneficiū facere cogitur. 10. q. 2. precariæ. & s. de præscri. cum ex officij, & merces sibi pro labore suo constitui debet. 12. q. 2. charitatem. & iurisconsultus bene potest vendere rectū consiliū. 11. q. 3. non licet. & 14. q. 5. non sane. 5 & dicit lex ꝙ spe honoris inuitādus est consiliū, C. de assess. l. 1.

f ¶ reprobentur.] ita ꝙ non sit opus appellare. 2. q. 6. §. venales. & C quando prouoca. nō est necesse. l. venales. Si autem fuerit sententia arbitri, tenet: sed agens ex ea repellitur doli exceptione C. de arbit. l. 3. Ber.

5 Cōcor. tex. cū gl. & Bar. in l. 1. ff. de var. & extraor. cognit.

DEus qui. Primo ponit exordiū. Secundo causam mandati: ibi, Ne igitur. Tertio mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Liuonienses de nouo conuersi erant ad fidē: datus fuit eis eps, & quidā alij fratres ad prædicandum Euangelium, quia isti prædicatores dissim lē habitum habebant, murmurabant, & scandalum inter Liuoń. suscitabatur ex tali diuersitate: scribit Papa epo Liuoń. & alijs fratribus dicens, ne propter dissimilem habitum scandalū suscitetur inter illos, quibus vnum Euangelium prædicant mandat eisdem, ꝙ omnes debeant se conformare in vnum regulare propositum, & honestum habitum, quantum spectat ad hoc officium, non obstante eo, quod quidam illorum sunt monachi, quidam vero canonici regulares. Ex hac decre-

decre. nota. ꝙ propter scandalum receditur à iure, & ab habitu regulari : sed istud sit ad tempus ex causa. Item in ijs, quæ spectant ad professiones, auctoritas papæ intelligitur excepta, sicut dicitur de iuramento.

[Glo. seq. arg. & illud determinat]

punctionem, quam ad lasciuiam, vel uoluptatem : sicut in Pascha, sepulchrum Domini, & alia repræsentantur ad deuotionem excitandam. Et ꝙ hoc possit fieri, est arg. de consec. dist. 2. semel. & dist. 4. quæris. versus fin. Et quodlibet festū est signum & repræsentatio præteritarum rerū. 75. distinc. quod die dominico.

a ¶ Professi.] argu. ꝙ sicut ī quolibet iurō auctoritas papæ intelligiī excepta, vt sup. de rescr. constitutus. a contrario sensu. & sup. de iureiu. uenientes. ita & in ꝓfessione. arg. inf. de reg. & trāse. ad relig. qa ī insulis. hoc verū intellige quantū ad solēnitates : secus tñ est in ijs quæ sunt de substātia ordinis, vt inf. de sta. reg. cū ad monasteriū, in fi. Cū aūt isti sint diuersarū professionum, simul nō possunt esse in una ecclesia : quia dicit canon: Homines diuersæ professionis, nō sociabis in vno, eodēq; officio. 16. q. 7. in noua. quia quilibet se cōformare debet moribus eorū inter quos viuit, ut 41. dis. quisque, nā ex diuersitate habitus generatur scandalū. 33. q. 5. qđ Deo pari. Conformabunt aūt isti se in superiori habitu : sed interius ferant vestes congruentes suæ religioni. Et est hic arg. ꝓ opi. Hugo. qđ canonic⁹ regularis possit fieri canonicus in ecclesia sæculari. arg. 74. dist. quorundam & 58. distin. c. 2. sicut monachus potest esse episcopus in ecclesia sæculari. 18. q. 1. c. 1. Ioan.

† distinctione.

† Hunc textū dicit hic Ab. esse singul. ad hoc quòd ubi ex difformitate habitus oriī scandalum, aut ex uarietate obseruātiæ, pñt se cōformare in vnū honestum habitum, & propositum.

† Cap 4. eod. ti. in 3. cōpil. cōci. Triden. sess. 24. de reforma. c. ra. §. uestitu insuper Vide Nauarrum in manuali, confessariorum, c. 19.

etiam regularem vitam sub alia districtione† professi, [a] omnes pariter in 10 vnum regulare propositū & honestū habitū, quantum ad hoc spectat officium, conformetis.†

¶ Idem.

¶ *Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesijs, vel per clericos fieri non* 20 *debent.*

CAP. XII.

CVm † decorem domus Dei, & infra.

¶ Interdū ludi fiunt in ecclesijs theatrales, & nō 30 solum ad ludibriorū spectacula introducuntur in eis monstra laruarū, [b] verum etiam in aliquib. festiuitatib. [c] diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insaniæ suæ ludibria exerce- 40 re præsumunt, & infra.

¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus ne per huiusmodi turpitudinem, ecclesiæ inquinetur honestas, prælibatam lu- 50 dibriorū consuetudinē, vel potius corruptelam, [d] curetis a vestris ecclesijs extirpare.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Clerici debent continere, & caste viuere, contra facientes punit, & seuerius puniuntur illi, qui possunt legitimo matrimonio vti.*

CAP. XIII.

VT clericorum mores & actus in meli⁹ reformētur, continenter & caste viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinib. constituti, ab omni libidinis vitio præcauentes, maxime illo, propter quod venit ira [e] Dei in filios diffidentiæ, quatenus in conspectu omnipotentis Dei, puro corde, ac mundo corpore, valeant ministrare.

¶ Ne vero facilitas [f] veniæ, incentiuū tribuat delinquendi, statuimus, vt qui cōprehēsi fuerint incon-

b ¶ Festiuitatibus,] scilicet sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocentum.

d ¶ Corruptelā.] turpis cōsuetudo potius dr̄ corruptela, q̄ consuetudo : quæ citius est extirpanda. 8. dist. mala consuetudo, & sup. de consue. cū inter vos. & c. cū uenerabilis. & iā. de exces. ꝓla. c. inter dilectos.

VT clericorum.] Quinq; sunt dicta. primo indicit clericis honestatē & castitatem. Secundo imponit pœnam. Tertio aggrauat. Quarto punit prælatos negligētes, & corruptibiles. Quīto punit Græcos incontinentes. Scđa ibi : Ne verò. Tertia ibi. Si quis igiī. Quarta: ibi, Prælati. Quinta : ibi, Qui aūt. Abb. CASVS. In prima parte huius c. statuit concilium Lateranē. quod clerici mores, & actus suos reformēt in melius, & uiuant caste, & præcipuè in sacris ordinibus constituti, ab illo uitio præcauētes, ꝑꝑ quod ira Dei uenit in filios diffidentiæ. Secundo dr̄, ne facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, statuit, vt qui deprehensi fuerint vitio incontinentiæ laborare, puniantur secundum canonicas sanctiones, prout plus, vel minus peccauerint, ut quos timor diuinus a malo non reuocat, pęna temporalis compescat : & si quis propter hoc suspensus diuina præsumpserit celebrare, ecclesiasticis beneficijs spolietur, & etiā pro duplici culpa perpetuò deponatur : prælati vero qui tales sustinuerint in suis iniquitatibus, & præcipue obtentu pecuniæ, vel alterius cōmodi tēporalis, pari pœna puniantur. Illi uero qui matrimonio possunt uti secundum morem regionis suæ: si lapsi fuerint, grauius puniantur. Nota quod aliqui puniantur, ut cæteri similia facere pertimescant. Item qui plus peccat, plus debet puniri. Item quos timor Dei a malo non reuocat, pœna temporali puniantur. Item qui suspensus ab homine celebrat diuina, debet deponi. Item agentes & consentientes pari pœna puniri debent.

† Concilium generale Lateranen. sub Innocentio iij. c. 14. & c. 2. eo. titu. in 4. cōpilat. Iā de continentia clericorū, & de pęnis incontinētiū uide quid nouissimè statuerit concilium Tridēt. sess. 25. de reformat. c. 14.

CVm decorem.] primo ponit factum reprehensibile. Secundo illud præcipit emendari; ibi, Fraternitati. Abb. Sicu.

CASVS. Quidā ludi, qui dicuntur theatrales, fiebāt in ecclesijs in quibus introducebantur monstra laruarum, ꝑꝑ quos ludos, honestas ecclesiæ deformabatur, & presbyteri & diaconi in quibusdam festiuitatibus, s. sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocētum ludibria sua exercebant: mandat papa prædictam consuetudinem ludibriorum, immo potius corruptelam de prædictis ecclesijs penitus extirpari, ne ꝑꝑ huiusmodi turpitudinem honestas ecclesiæ inquinetur. Nota ꝙ consuetudo in honesta & turpis debet ab ecclesia aboleri.

[Glossa sequens distinguit inter ludos lasciuiæ, & compunctionis.]

b ¶ Monstra laruarum.] prohibitum est etiam causa ludibrij uti habitu monachali, uel alio religioso, & grauiter punitur qui hoc facit. in Auth. de sanct. episco. §. vlt. coll. 9. & arg. C. de episc. aud. l. minimè. Nō tamen hic prohibetū repræsentare præsepe Domini, Herodem, Magos, & qualiter Rachel plorabat filios suos, & cætera quæ tangunt festiuitates illas, de quibus hic fit mentio, cum talia potius inducant homines ad com-

e ¶ Ita Dei.] ut inf. de excess. præla. clerici, & 23. q. 7. flagitia, & in auth. vt non lux. cont. nat. coll. 6. 1 & tales vltimo supplicio puniuntur. C. de adult. cum vir.

f ¶ Facilitas.] 23. q. 4. est multa. &. si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus uiam alijs aperimus. 35. q. 6. loci. & 93. dist. peruenit.

1 Hanc, & seq. vide in præ. c. clerici, super 1. 1. & vlt. glo. Ioa. And.

a ¶ Pęna.] similë dicit lex: quos ad vitæ decora domesticæ laudis exempla non reuocant, correctionis saltem medicina compellat. C. de emen. propin. l. vnica. & sup. de elect. cum in cunctis, in fine. & 62. dist. docendus est populus, & necesse est vt ferro abscindatur vulnera, quæ. & c. 82 dist. plurimos, in fine, & ferrū quippe nostræ mentis, & c. 7. q. 1. c. aduersitas, §. cum autem.

† al. ita: put magis, vel minus peccauerint, &c.

b ¶ Deponatur.] ecce quanta est pœna illius qui celebrat suspensus. inf. de cleric. excom. min. clerici. & c. latores.

† Vide l. ex diuersa §. 1. cū not ff de rei vēdi. & Inst. de pub. indi. §. item lege Iulia.

ADDITIO. Nisi probabili ignorantia excusetur co. ti. Apostolicæ.

c ¶ Regionis] hoc dicitur propter Orientales, qui vtūtur matrimonio iam contracto, etiam in sacris ordinib. inf. de cler. coniuga. cum olim. 31. dist. aliter. Bern.

A Crapula.] primo prohibet crapulā & ebrietatem. Secundo abusum se obligantium ad potum: ibi, vnde illum. Tertio pęnas statuit: ibi, Si quis. Abbas.

† Hoc dicitur pp Græcos.

CASVS. primò dicitur, q clerici abstinere debent à crapula & ebrietate, & vinum sibi temperare, & se vino. Secundo dicitur, q non incitēt se ad inuicem adbibendū: quia ebrietas vitium libidinis est, & mentis exiliū. Tertio dicitur, q non inuitent se ad æquales potus, vt qui plus bibit laudetur. Quarto dicitur, q tales, nisi cessauerint, suspendant ab officio & beneficio. Nota q clerici sobrij debent esse. Item ebrietas parit vitium libidinis, & mentis exilium inducit. Item æquales potus sub pœna officij & beneficij prohiberi debent.

† Eodem concilio Lateranen. sub Innocentio iij. c. 15. & ca. 3. eo. titu. in 4. cōpilatione. Adde concilium Triden. sess. 22 de reform. c. 1. & de materia vide plenè p vtrumque Thom. 2. 2. q. 148. per totum, vbi de gula. & Nauarrū in manuali confessariorum, c. 23.

tinentiæ vitio laborare, prout magis † aut minus peccauerint, puniantur † secūdum canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius precipimus obseruari, ut quos diuinus timor a malo nō reuocat, temporalis saltem pœna [a] cohibeat a peccato.

¶ Si quis igitur hac de causa suspensus præsumpserit celebrare diuina; nō solum ecclesiasticis beneficijs spolietur, verū etiā pro duplici culpa perpetuo deponatur. [b]

¶ Prælati vero, qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtētu pecunię, uel alteri⁹ cōmodi tēporalis, pari subiaceāt vltioni.

¶ Qui autem secundum regionis, [c] suę morē non abdicarunt copulā coniugalem, si lapsi fuerint grauius puniantur, cum legitimo matrim. vti possint.

¶ Idem in eodem. †

¶ Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus non desistēs, ab officio vel beneficio suspenditur.

CAP. XIIII.

A Crapula [d] & ebrietate omnes clerici diligēter abstineāt, vnde vinum sibi temperent, & se vino; Nec ad bibendū quispiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum.

¶ Vnde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdā partib ad potus æquales, suo modo se obligant portatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fæcundiores exhaurit.

¶ Si quis autem super his se culpabilē exhibuerit, nisi a superiore cōmonitus satisfecerit, ab officio † vel beneficio [e] suspendatur.

¶ Idem in eodem. †

¶ A negotijs, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, & ornatu minus honesto præcipit clericos abstinere, & habitu honesto vti, cum vanitatem in pluribus exprimit, & detestatur.

CAP. XV.

ij C Lerici officia vel commercia sæcularia non exerceant, [f] maxime inhonesta; Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant: Et tabernas [g] prorsus euitēt, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas [h] & taxillos non

d ¶ A crapula.] 4. dist. denique; Crapula dicitur quātum ad superfluitatem ciborū, & dicitur crapula quasi crudaepula 2. Ebrietas quantum ad potū, & dicitur ebrietas ab e. quod est sine, & bria, quod est mensura. Vnde ebrius est qui sine mensura bibit: vnde Horatius.

Fæcundi calices, quem non fecere disertum.

[Glo seq. quærit, & remittit.]

e ¶ Vel beneficio.] hoc relinquitur arbitrio superioris, vt delinquētem suspendat ab officio vel beneficio. Quid si dicat iudex, suspendo te ab officio uel beneficio? Dic super hoc vt no. inf. de cler. excom. min. latore. in notula, quæ incipit, etiam. Bern.

† Vide ad hoc de consecra. dist. 5. ne tales, & Ecclesiastici cap. 17. uide Hieronymū ad Rusticū, 2. cap. & ad Titum c. 1.

ij C Lerici.] Attende ad vnum verbum Innocentij. dicitur: diligenter enim q hoc c. loquitur de honestate. Petrus vero dicebat, q quædam sunt honestatis. & quædam pręcepti Abbas.

CASVS. In hac cōstitutione ponuntur quattuordecim articuli. s. q clerici officia sæcularia nō exerceant, nec sint ioculatores, nec intrent tabernas, nisi ex iusta causa, nec ludant ad talos, nec huiusmodi ludis intersint, coronam habeant congruētem, clausa desefrant desuper indumenta in longitudine & breuitate decētia, pannis rubeis & viridib. non utantur, sotulares & manicas non habeant consuticias, frænis, sellis, pectoralibus, calcarib. deauratis non vtanț, cappas manicatas ad diuinum officiū non gerant, nec alibi nisi ex iusta causa, stimoris, sacerdotes & personæ fibulas omnino non ferant: neq; corrigias auri vel argenti ornatum habētes: vel anulos, nisi quib. competit ex dignitate. secundo dicitur, q pontifices habeant in publico superindumenta linea: nisi sint monachi, qui habitum semper habeāt monachalem. palijs diffibulatis non vtantur in publico, nisi post collum, vel ante pectus cōnexis. Quicquid in ista constitutione continetur, notabile est.

† In concilio ita: beneficio vel officio suspendantur.

† In eodem concilio Lateranen. sub Innoc. iij. c. 16. & c 4. eo. tit. in 4. compilat. idem confirmat. concil. Tridenti. sess. 14. de reformat. c 6. & sess. 22. de reformat. c. 1.

f ¶ Non exerceant.] quod qui fecerint, ab officio suo degradentur. 91. dist. clericus. immo nunquam de manu sua exeat psalterium. de consecra. dist 5. nunquam, in princ.

g ¶ Et tabernas] 44. dist. [illegible] clerici.

[Gl. seq. tex fortificat. Secūdo obijcit. & soluit. Tertio quærit, ponit Pla & contrariam, & soluit.]

h ¶ Ad aleas.] hic prohibetur clericis non tantum ludere, sed ne intersint ludo, [illegible] q publice alea. or est, reijci [illegible] de excel [illegible] inter dilectos. Nec debent [illegible] ludi huiusmodi in Auth. de san. epis. § interdicimus. col. 9 & tribus annis arceantur a ministerio, vt ibi dicitur. Sed uidetur q primo sit admonendus antequam puniatur, vt 35. dist. c. 1. [illegible] credo in beneficio obtento, secus in obtinendo, quia [illegible] impediunt promouendum, [illegible] non deijciunt,

deijciunt 15.q.1.§.vlt.& sup.de iureiu.quemadmodũ. & inf de excess. præla.inter dilectos. Sed nũquid 1 põt repeti qđ perditur in alea? Dñt quidam q nõ, sed pauperibus est eroganda pecunia illa argu. 14.q.5.non sane. Nam cũ turpitudo versatur ex vtraq; parte, melior est cõditio possidentis ff de cond.ob tur.cau.l si ob turpem.§.porro. & l. vbi autẽ. hæc fuit opi.Pla. Alij dñt, & melius, q possit repeti.ff.de alea l. vlt. in fi. vbi dr̃, q si seruus vel filiusfam. amiserit in ludo, patri vel dño dabit repetitio: & ẽt vsq; ad 50 annos, vt dicit græca constitutio. Et si quis existens in alea rẽ suã vendidit, non tenet de euictione. ff. quarũ re. ac. nõ da l. 2.§.1 & C.de reli. & sum.fu.in auth. alearum visus. Seruandũ est quod ibi dicitur.

† Quibus ludis pñt clerici interesse, & ludere. vide per Bal. in l.fi. ff. qua.re. act. non da. & C. de epis. & cler. auth. interdicim⁹.

1 De materia huius glossæ vide plenè per Couarruuiam in regula: peccatũ. de reg.iur.li.6.in 2. par.relectionis §.4. & Dominicũ Sotum lib.4. de iust. & iu. q.5.art. 2.

a ¶ Congruentem.] vt videantur differre à monachis.

b ¶ Non notãdam.] arg. p medio spectãdo sup.de offi.dele.q̃ rẽti. ff de acq. re. do. l.adeo. §.cum quis.

c ¶ Deauratis.] hoc sine licẽtia principis ẽt laicus hr̃e non dẽt. C.de vestibulo & aura. l nemo lib 11.tñ conformabunt se in vestibus consuetudini regionis, ne videãtur hypocritæ vt 30. dist si quis virorũ, & 4.dist erit aũt. ne vilescat dignitas clericalis 80. dist. epi. De hac materia dr̃. 21. q.4.in summa. Ioan.

d ¶ Causa.] tunc n. habitus monachalis pp hoc susc ptus, nõ præiudicat sup quod metus cã, perlatum. & ita clericus iusta de causa potest postponere habitum clericalem, nec censebitur Apostata.

e ¶ Anulos.] per anulum n. præsumitur matrimoniũ. arg 30 q.5 fœminæ & sup.de præsump. illud. in fi.

[Gl. seq.arg remittit, & signat contrarium.]

f ¶ Nisi monachi.] arg. q monachus 2 factus eps non penitus absoluit a regula monachali. De hoc no.16.q. 7.inuentum 3.arg.contra, 28.q. statutum. Ber.

2 De hoc articulo vide plenè p Thomam 2. 2. q. 185.ar.

3 Et melius q.1. c.3.in fi. ibi soluitur. Io. And.

Ex litteris.] Primo ponitur querela. Secundo prouisio ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. In terra Comitis Pontini erant quidam clerici, qui potius se intrudebant negotijs sæcularibus q̃ diuinis offic js: isti volẽtes gaudere priuilegio clericali, nolebant subiacere statutis patriæ: sed quando statuta illa pro se faciebant, tamquam laici statutis illis se volebant defendere: Iste comes Pontinus significauit hoc domino Papæ, vnde mãdat Papa episcopo Ambiañ. vt clericos illos moneat tertio; & si non se correxerint, & prætermissis officijs diuinis talibus negotiationibus se immiscuerint, non defendat eosdem, quominus de facultatibus suis subiaceant statutis patriæ, dum talibus se implicant: quia ipso facto renunciant priuilegio clericali. Ex hac decre. no. q vsque ad tertiã admonitionem gaudent clerici priuilegio clericali. Item ipso facto renunciat q̃s priuilegio suo. Item clerici clericaliter viuentes in rebus proprijs debent defendi ab ecclesia: quod est bene notandum.

ludant; nec huiusmodi ludis intersint. † Coronam & tonsuram habeant congruentem: [a] Et se in officijs ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter. Clausa deferant desuper induméta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. [b] Pannis rubeis aut viridibus, nec nõ manicis, aut sotularibus consuticijs, scœnis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, [c] aut aliam superfluitatem gerentibus, non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officiũ intra ecclesiam nõ gerant, sed nec alibi, q̃ sunt in sacerdotio & personatibus constituti: nisi iusta causa [d] timoris exegerit habitum trãsformari. Fibulas omnino non ferant: neq; corrigias auri vel argenti ornatum habentes: sed nec anulos, [e] nisi quibus competit ex officio dignitati. ¶ Pontifices auté in publico & in ecclesia, super indumentis lineis oẽs vtãtur: nisi monachi [f] fuerint, quos oportet ferre habitum monachalé.

palliis difficulatis nõ vtãtur ĩ publico, sed vel post collum, vel ante pectus hincinde connexis.

¶ Honorius iij. Ambianeñ. † episcopo.

¶ *Clericus, qui tertio monitus à negotiationibus sæcularibus non abstinet, interim perdit quo ab bona priuilegium clericale, hoc dicit. Et est textus multum notabilis, & qui quotidie allegatur.*

CAP. XVI.

Ex † litteris Pontini comitis intelleximus q quidã clerici terræ suæ, potius sæcularibus negotiationibus † quàm officijs diuinis intendunt, & gaudere volentes priuilegio clericali, † nolunt statutis patriæ (quibus quoties expedit sicut laici se tuentur [g]) in negotiationum suarum quæstibus † subiacere: & inf. ¶ Mandamus, quatenus si tales tertio [h] à te cõmoniti, ab huiusmodi non resipuerint: sed ptermissis diuinis officijs, negotiationibus institerint † supradictis: cũ facto priuilegium abijciant clericale: † tu quominus, dum his se impli-

† Ambieñ. Abieñ. Abianeñ. Abieneñ.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

g ¶ Se tuentur] cum isti statuta patriæ approbant p se, enentur ea recipere cõtra se 19. dist. si Romanorũ. & 4.q 3.§.si q̃s testibus. & 3 q.8.c.accusatores. §.cuius in agendo. & si illa re p bant. non debent ex eis cõmodum habere. inf de censi. c. cũ olim C.de reb cred. l.generaliter.j.respõ. in fi argu.contra 10. dist. c.1. & 37 dist. si quid vero 4 & 2.q.7. si hæreticus. & argu. sup. de exce.cap.cum venerabilis.

h ¶ Tertio.] hæc est canonica admonitio 17 q. 4. §. si quis domum. & c. de presbyterorũ. & 24 q. 3. de illicita. post quã admonitionem nisi destiterint, perdunt priuilegium illius canonis. 17 q.4. si q̃s suadente & inf d. sent. excom. in præsentia & c.cõtingit. Admonitio.n semper præcedere dẽt uindictã. 12.q.2.c.ind.gne 16. q.7. omnes d. cunæ. inf.de sen.exc. sacio. approbante concilio in prin. veruntamen non loquitur hic de illo priuilegio. si quis suadente.

† Vide Gemianũ in c fi. de offi.deleg. in 6. Lapum alleg 1. & Alex. cõs. 212. incip in statutis. in 2.vol.

† negotijs.

† Irritat priuilegijs clericorum.

† In aliquot vulgatis legitur qõnibus, sed in antiquis, & recentioribus magis emendatis, vt est impressum.

† vtuntur.

† Vide l. quæstiones, C.de re iud. & l. si proponas, §. 1. ff. de inoffi. test.

i ¶ Negotiationibus] talia enim clericis sunt prohibita. sup.eo.c.clerici. & 88 dist. fornicari. & 14. q.4. clerici. & inf.ne clerici, vel mona.per totum.

[Gl. seq. not. quòd ipso facto, & c.rationem ponit, & duo similia & quomodo verbum differt à facto.]

K ¶ Cum facto.] eo. q ipso facto amittit quis priuilegiũ suũ, vt hic patet, & inf.de sen.exc.contingit: vñ frustra implorat ecclesiæ auxiliũ, q committit in eam. vt in eo.c.cõtingit, qa frustra implorat legis auxiliũ qui cõmittit in lege. inf de vsu. qa frustra 5 & seipso reddũt indignos priuilegio suo. si inf. de imu.ecc. c. vlt. & sim. 17.q. 4.c. frater & coeps. sic ipso facto appellat. sup. de ap.dilecti. & c vt nostrũ. & facto renũciat q̃s appellatio. sup.de of.dele.gratũ. & if.de ijs q̃ fi a ma par.c.ex ore. Sed ipso verbo clericus priuilegio suo renũciare nõ põt sup.de fo.cõpe.si diligẽti. & inf.de sent. excõ. cõtingit.

4 Ibi soluit, & circa hoc contrariũ vide qđ dixi de exceptio. cũ venerabilis, in glo. quasi dicat. vers. sed contra Ioan. And.

5 Concor. l. fi. §. fin. vero postquã. C. de iur. delib. & l. auxiliũ. in fi. ff. de minori.

[Glo. seq. no à contrario sensu, quod clerici, &c.]

a ¶ Suis facultatibus.] bene dicit, suis: q̃a pp hoc facultatibus ecclesiæ nõ fit præiudiciũ: quia delictũ personæ. & c. 16. q. 6. si epm. Et nota quod dicit. dũ his se implicant, quasi dicat, si non implicãt se his, priuilegio ecclesiastico gaudebũt in rebus suis, sicut in rebus ecclesię, qđ est bene notãdũ. ꝙ res clericorũ & ecclesiarum eodẽ priuilegio gaudẽt. 1 22. q. 2. ecclesiarũ seruos & 16. q. 2. similiter. Si vero se implicãt, tũc cessat priuilegium, & ita suspenditur priuilegiũ alicuius ad tps pp delictũ. 15. q. 6. iuratos, & c. nos sancto rũ sim. C. de cur. fu. l. cũ alijs. & inf. de sẽ. excõ. sacro. & 81. dis. si qui sunt & c. seq. De eodem priuilegio dicit decr. ꝙ clericus vxorat⁹ ẽt tõsuratus priuilegio clericali gaudere nõ põt. if. de clerici. coniuga. Io.

1 Rationem q̃re. de pig. ex lr̃is. in gl. pen. & de cẽsi. ca. pen. de im. ecc. ca. 1. libr. 6. & in cle. de censi. præsenti.

† Hoc reperitur in conc. Nannetensi. cap. 3. refert Burchardus lib. 2. decr. c. 116. Iuopar. 6. ca. 192. & c. 1. eo. tit. in 1. compila. Vide concil. Trid. sess. 25. de reforma. cap. 17.

DE COHABITATIONE clericorum & mul. Quia mulierũ consortia reddũt vitam clericorũ de incontinentia suspectã: ideo post præcedẽtẽ subijcit hæc rubrica Abb.

De hac materia tractatur 32. dis. nullus, vsque ad § prohibentur. & c. interdixit & 93. dist. c. vlt. 34. dist. per totũ. 18. q. 2. pro huius. vsque ad §. itẽ sunt alij. & 34. q. 4. per totum.

cãt, de suis facultatibus [a] statutis & consuetudinibus patrię subiaceant, nõ defendas eosdem.

TITVLVS II.

De cohabitatione clericorũ & mulierum.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incõtinentia, etiam si sit mater, vel alia consanguinea.

CAP. I.

INhibẽdum est, vt nullus sacerdos fœminas, de quibus suspicio potest esse, retineat.[b] ¶ Sed neque illas, quas canones[c] concedunt, matrem, amitam, & sororem: quia instigante diabolo, & in illis[d] scelus perpetratum reperitur: aut etiam in pedissequis earundem. † Sed si qua de his necessitatem habuerit, presbyteri habeant in vico aut in villa domum longe à sua conuersatione, & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent.[e]

¶ Prohibendum quoque est, vt nulla fęmina ad altare [f] præsumat accedere, aut presbytero ministrare: aut infra cancellos stare, siue sedere.

¶ Ex decreto Eugenij Papæ.

¶ Excommunicatur clericus in sacris, qui à suspectarum mulierum colloquio, vel earum consortio monitus non desistit.

CAP. II.

SI † quisquam sacerdotum, [g] id est presbyter, diaconus vel subdiaconus, de quacunque femina crimine fornicationis suspectus, post primam, secũdã, & tertiam

& non inter collateralem & descendentem]

c ¶ Canones.] 32. dist interdixi. 81. dist cum omnibus. Videtur ꝙ canon iste corrigat omnes illos canones, cum illi permittant huiusmodi mulieres cum clericis habitare matrem, sororem & amittam, & idẽ permittit Innocentius inf. e. c. à nobis. cõcordans prioribus canonib. Sic solue hanc cõtrarietatẽ, qđ dr̃ hic, intellige de suspectis [2] clericis & iuuenibus, & de mulieribus suspectis: quia si suspectæ sunt, non debent secũ manere 34. dist. quorundã. contraria loquũtur de illis mulieribus de q̃bus nulla est suspicio mali: quia in talibus naturale fœdus nihil sæui criminis suspicari ꝑmittit. inf. e. à nobis. & C. de epi. & cler. cũ qui. & sup. de ꝓsum. cũ in iuuẽtute. Item in linea transuersali vsq; ad secundũ gradum põt habere clerici consanguineas, vt 81. d. cum omnibus. In descẽdentib⁹ vel ascendentibus vr̃ ꝙ vsque ad quartum gradum, ibi amplius põt extendi permissio quam in collaterali.

d ¶ In illis.] i. occasione illarum q̃nque aliæ commorant cũ illis, vel veniunt ad illas. vñ dicit Aug. Nõ omnes quæ cũ mea sorore sunt, sorores meæ sunt. 81. dis. legitur. Vel intellige proprie vt littera dicit, & hoc vult littera sequẽs, aut pedissequis illarum.

† Videl. cum qui. C. de episc. & cleri.

2 Vel nobilibus, q. secũ habent pedissequas, quasi secus si solæ maneat, secundum. Tanc. Io, An.

INhibendũ.] Sacerdos mulieres, quas etiã antiq. canones ꝑmittũt, si suspectæ sunt, retinere nõ dẽt, hoc dicit. Et habet quattuor dicta. Primo ponit, ꝙ nullus clericus debet tenere extraneã. Scdo, ꝙ nec cõsanguineam. Tertio, ꝙ consanguineæ indigenti extra hospitiũ suũ põt prouidere. Quarto ꝙ nulla fœmina tanq̃ ministra in ecclesijs cũ clericis misceat. Scda; ibi, Sed neque. Tertia: ibi, Sed si. Quarta: ibi, Prohibendũ Abb. CASVS. Clerici indifferenter retinebant secũ mulieres ẽt suspectas: statuit concilium Magunt. vt clerici fœminas secum non retineãt, de quibus suspicio possit haberi, nec etiã illas quas canones permittunt, scilicet matrem, amitam, sororem: quia diabolo instigante, in illis scelus q̃nque perpetratur, vel cum illis, quæ cum eis morantur: sed si qua de his habet necessitatem eis longe ab ecclesia necessaria ministrent. In fine dicit q. nulla fęmina ad altare accedat, vel ministret presbytero, nec infra cancellos sedeat vel stet: No. ꝙ clericus nullam fœminam habere debet secũ in domo sua. Itẽ presbyter de rebus ecclesiæ potest matri suæ prouidere, aut etiam sorori, siue consanguineæ. Itẽ nulla fęmina debet ministrare presbytero. nec in choro sedere.

b ¶ Retineat.] vt 32. dist. interdixit & c. nullus. & cap. præter hoc & 81 dist. cum omnibus.

[Glo. seq. obijcit & soluit. distinguit inter suspectũ,

[Glo. seq. recitatur per contrarium.]

e ¶ Subministrent.] & sic patet ꝙ clerici possunt sustentare consanguineas pauperes, de quibus capitulũ hoc intelligitur: quibus potius quam extraneis. tenentur 3. 86. dist. non satis, alias non, si diuites sunt, vel vt diuites eos faciant. vt eod. c. & 12 q. 2. ca. quisquis. ad idem 31 dist omnino.

f ¶ Altare.] vt 23 di. sacratas & de cõsec. di 1. in sancta.

SI quisquam sacerdotum.] CASVS. Si quis de clero suspectus fuerit de aliqua fœmina crimine fornicationis, admoneatur tertio: & si post primam, secundam & tertiam commonitionem inuentus fuerit fabulari cum ea vel conuersari, excõmunicetur, fœmina vero canonica pœna puniatur. Nota hic quòd nomine sacerdotis omnes inferiores intelliguntur. Item trina admonitio est necessaria antequam procedatur contra aliquem. Item ratione criminis efficitur mulier de foro ecclesiæ.

[Glo. seq. alle. 4 concor. & vnum ad conuersum]

g ¶ Sacerdotum.] nomine sacerdotis intelliguntur inferiores, 4 vt patet hic, quia inferiora intelliguntur in superioribus, vt 93 dist legimus. in fi. 14. q. 5. pœnale & ff. de reg iur. in toto sim. 52. dist. c 1. & ecõuerso appellatione clericorum superiores vel maiores intelliguntur. 11. q. 1. de persona ad fi.

† Cap. 31. eod tit. in 1. cõp. Vide concil. Lateran. sub Leone x. sess. 9. de refor. curiæ, & aliorũ. versi. 2 cubinatij adde quod postremo statuit concil. Trid. sessio. 24. de reform. matrimonij, c. 8.

3 Contra 1. q. 3. puenit vbi dr̃: grauius peccatum dare cõsanguineis ibi sol. in vlt. glo. Ioan, And.

4 Etiã in minorib. inf. eo. si aũt de diacono specialiter qđ continetur nomine sacerdotis, habes 15. q. 5 cap 1. in fin. Io. And.

a ¶ Admo-

a ¶ Admonitionem.] sic in Auth. vt lic. ma. & avi. §. pen. & c. vlt col 8 & inf. de sent. excom. in audientia. & c. contingit, & sup tit. prox c. vlt.
b ¶ Canonice.] i. in monasterio ponatur 33. distin. fraternitatis. Alij exponunt, i. in seruitutem redigatur, vt 32. dist. eos. immò & ipsa côcubina si hoc publicum est, debet excommunicari, inf. de sent. excom. si côcubina. Ber. 1

vidui. l. 2. & hæc est etiam, quare iuuenibus non iniungatur solemnis pœnitentia, 50. distin. pœnitentes. Bernar.
f ¶ Perpetuam] idest, donec resipiscant 3 sic Inst. loca. §. adeo. & ff. de pecu. id vestimentû, & inf. de ma. cô. contra interdic. eccl. de muliere. sim. 10. q. 1. quia sacerdos. vt ceteri timeant, vt ibi dicitur.

1 Adde ꝑ intellectu huiꝰ l. quia est an eps, qđ not. Cyn. in l. 2. C. q̄ sit long. consu.

Clericos.] Habet tria dicta. Secundum: ibi, Verum. Tertium: ibi, Et si qui. Abbas.

CASVS. Clerici publicè tenent concubinas: quæsitum fuit, an deberent compelli abiurare illas? Respondet Papa, ꝙ non vult illos ad eas dimittendas compelli per iuramentum, ne instinctu diabolico incidant in periuriû redeundo ad eas: sed per sententiam suspêsionis & iterdicti eas dimittere compellâtur, ita quòd de eis nulla suspicio possit haberi: & si ad eas redierint, vel aliàs receperint: excôicentur donec eas dimittât, vt eorum exemplo alij arceant. No. ꝙ non debet aliquis compelli ad abiurandum de quo præsumptio sit in contrariû .s. ꝙ non seruet iuramentum: & hinc surgit illud gñale. Nemini parandus est laqueus. Item crescente côtumacia, cresce[re] dêt & pœna. Item aliquando pęna imponitur alicui, vt alij terreantur: quia pœna vnius, debet esse metus multorum.

† Cap. 4 eod. tit. in 1. côp. Et post concilium Laterã. sub Alexan. iij. par. 18. c. j. & vide côcil. Trid. loco ꝓximè citato. & sess. 25. de refor. c. 14.

admonitionem [a] inueniatur fabulari, & aliquo modo conuersari cum ea, excommunicationi subdatur, fœmina vero canonice [b] iudicetur.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ *Non debet prælatus clericũ cogere ad concubinã abiurandã, sed eum nolentem dimittere potest excoicare.*

CAP. III.

Clericos † in sacris ordinibus constitutos, qui publicè [c] tenent concubinas, ad eas abiurandas [d] nolumus à tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes, [e] periurij reatum incurrant. ¶ Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctius cogere, vt mulieres ipsas à se ita remoueant, ꝙ de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorũ ad ipsas redire, vel alias accipere fortè præsumpserint: in aliquos eorum debes perpetuam [f] excommunicationis sententiam proferre, vt alij eorum † exemplo [g] perterriti, à similibus arceantur.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Si clerici moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficijs, & si se non corrigunt, deponuntur.*

CAP. IIII.

Sicut † ad extirpanda: & infra. ¶ Fraternitati vestrę mandamus, quatenus clericos vestræ iurisdictionis, qui in subdiaconatu & supra, [h] fornicarias habuerint, studiosè monere curetis: vt à se illas remoueãt, eas vlterius minimè admissuri. Si vero acquiescere contêpserint, eos ab ecclesiasticis beneficijs vsque ad satisfactionem congruam suspendatis. [i] Et si eas suspêsi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficijs perpetuo remouere curetis. [K]

¶ Idem Eboraceñ. archiepo.

¶ *Litteræ a clerico côcubinario suspenso super absolutione (tacita facti serie, obtentæ, non valent.*

† In codice Barbatię ita, vt alij exemplo eorum à similibus arceantur.

g ¶ Exemplo.] pęna vnius debet esse metus alterius, vt ff. de pęn. l. capitaliû, §. famosos, 45. dist sed illud. & 2. q. 7. qua propter. & inf. de exce. præla. tãta. & 10. q. 1. quia sacerdotes, in fin.

Sicut ad.] Habet tria dicta, quæ patent in textu. Secundum, ibi, Si vero. Tertium: ibi, Et si. Abbas.

CASVS. Clerici de archiepiscopatu Cantuarieñ publicè tenebant côcubinas: mãdat Papa Cantuariẽ. si archiepiscopo, & eiꝰ suffraganeis, quatenus clericos illos commoneant, ut illas côcubinas abijciant à se, & eas vlterius nõ admittant: quod si facere contêpserint, ab ecclesijs suis eos suspêdant, vsque ad debitam satisfactionem: & si eas suspensi retinuerint, eos ab officio, [i] ab eisdem ecclesijs perpetuo remoueant. No. hic ꝙ episcopi possunt dispensare cum publicis concubinarijs, si se corrigere voluerint cû de iure possint priuari. Item si clericus suspensus retinuerit concubina, perpetuo beneficio suo debet priuari.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. côp. Et post concilium Laterã. par. 18. c. 2. & vide omnino concil. Trid. locis præcitatis an notorius fornicarius sit eligibilis, tradit Oldrad. consil. 86. quem videto.

3 Videto hic Ioann. And. exponẽtẽ ex multorum snia q̃d significet hic ꝑpetua excôicationis sententia.

c ¶ Publicè.] quæ sunt excommunicandæ, ex quo publicum est. inf. de sent. exc. si concubinæ.

[Gloss. sequen. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

d ¶ Abiurandas.] ne contempto iuramento reuertatur ad eas, propter præsumptionem, vt sequitur. argu. contra inf. qui cle vel vo. ex litterarum. ibi abiurare. sed ibi contraxerat matrimonium cum ea. licet de facto tunc esset subdiaconus: & quando quis ab vxore separatur, sic debet iurare, 35. q. 6. ab isto die. 2 Vel hoc intellige de suspectis, & illud c. ex litterarum de non suspectis, de quibus verisimile est quòd debeant iuramẽtum seruare.

2 Sic et soluitur, 37. q. 1. si quis sacro: vbi de hoc.

[Gl. seq. arg alleg. quinque iura & vnum simile.]

e ¶ Redeuntes.] argu. colligitur ex hac littera, quòd non est iniungendum alicui per iuramentum, quòd verisimile sit quòd non debeat illud obseruare argu. 22. q. 3 ita ergo & c. non est contra & inf. de sent. excô. ex tenore. & sup. de præsump. litteras, & C. de indi.

[Gl. seq recitetur per quæstionem]

h ¶ Et supra.] alij nihilo minus sunt compellendi: sed non cum tanto rigore, vt vel c[onti]neant, vel beneficia dimittant infra eod si autem, & 32. distinct. lectores.

[Gl. seq signat contrarium, & soluit.]

i ¶ Suspendatis] ita isti non sunt suspensi ipso iure. videtur contra 32 dist. nullus. & c præter hoc. Sol. quod dicitur hic, & inf. eod c. si autem. intelligitur de his qui adhuc tolerantur ab ecclesia, quia de ipso iure non suspensi. Quod dicitur in contrarium. locũ habet quando factum est notorium, vel quando sunt condemnati per sententiam: aliàs quantumcunque sit aliquis criminosus, non est vitandus. 4 inf. eod. vestra. & 28. di stin consulendum, & inf. eod. c. vlt.

K ¶ Curetis.] quia crescente contumacia crescere debet, & pœna, sup. vt lit non contest. quoniam, in fi. & ff de pę. l. relegati.

4 Vinc. dicit notoriû fornicatorẽ ipso iure suspensum, vt sic augeatur pœna ab hoie necessaria e admonitio. vt hic & inf. eo. 2. Item secũdum Hostié. hic non loquitur de suspensione officij. sed beneficij, & sic diuersitas est, non contrarietas. Io. And.

SVper eo.] CASVS. Quidā sacerdos habebat publice concubinam, monitus à suo epo eam dimittere nolebat: pp qđ eps eum ab officio suo suspendit: ipse appellauit ad sedem Apostolicam. Eboraceñ. archieps significauit hoc dño Papæ; respondet Papa, ꝙ si dictus sacerdos litteras impetrauerit, quæ facti seriē non contineāt, litteræ non valebūt. No. quòd clericus cō cubinarius audit appellans, quod verum est de occulto. Item no. ꝙ ad hoc vt litteræ appellationis, quæ super aliquo negotio impetrantur, valeāt, facti seriem cōtinere debent, aliàs tacita veritate impetratæ sunt.

† Cap 8. eod. tit. in 1. cōp. Et post concilium Laterā. par. 18. c 9.

CAP. V.

SVper † eo vero, quòd asseris A presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum: [a] & infra.

¶ Porro si litteris à nobis obtinuerit, quæ facti seriē [b] non contineant; nolumus illas sibi prodesse.

† Laudeñ. Laudoñ.

a ¶ Suspensum.] ab episcopo suo.

b ¶ Seriem.] s. quare fuit excōicatus vel suspensus ꝓ fornicaria: vel si ex alia cā, vt exprimat oēs causas excōicationis & suspensionis: aliàs nō habetur pro absoluto. inf. de sent. excō. cum pro ca. & sup de de offic or. ex parte. aliàs litteræ essēt impetratę tacita veritate. vnde non valerēt. sup. de rescrip super litteris. & c dilectus.

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ Si clerici moniti non dimittūt concubinas, suspendūtur à beneficijs: & si se non corrigunt, deponuntur.

CAP. VI.

SI † autem clerici tuæ iurisdictionis (siue in sacris ordinib⁹, siue in inferioribus † constituti) fornicarias detinent: nisi eas ad secundam vel tertiā cō monitionem à se dimiserint, easdem de cętero cōtempturi: liceat † tibi eos ecclesijs vel earū portionibus [c] appellatione postposita spoliare, [d] officio ipsis nihilominus interdicto.

† Cap. 7. eod. tit. in 1. cōp. Et post cōci. Lateraň. par. 28. c. 8.

† minorib.

† In codice Barbatiæ ita, liceat tibi ab ecclesijs suis, vel earū portionib. appellatione, &c.

SI autem] Habet tria dicta, quę patent. Abbas.

CASVS. Clerici Londonień. epi habebant publice cōcubinas: quæsiuit eps qualiter deberet ꝓcedere circa illos? Respondet dñs Papa dicēs, ꝙ ī quibuscunq; ordinibus sint constituti, si admoniti secundo & tertio eas non dimiserint, eos de cętero non permittat ministrare in ecclesijs suis vel earum portionibus appellatione remota spoliare procuret, officio eis nihilominus interdicto. Not quòd hic additur de clericis inferioribus, ꝙ si post tertiā admonitionem, supple & suspensionem, concubinas non abiecerint, beneficijs debent priuari; & sic no. quòd trina admonitio debet præcedere vindictam.

c ¶ Portionibus.] cū habeāt partē in ecclesia pbendata.

[Gl. seq. signat contrarium & dupliciter soluit]

d ¶ Spoliare.] quæ spoliatio perpetua intelligitur, ex quo sine temporis præfinitione hic dicitur. C. de pœn. seruus. Sed contra vr̄ sup eo. sicut. vbi post admonitionem suspenduntur antequam priuentur ecclesijs, & hic statim post admonitionem spoliantur. Sed hoc intellige secundū illud. vt primo suspendātur: & si se nō correxerint, spolient. sed certè de iure fit qđ hic dr̄, qa si se non corrigunt post trinam admonitionē, rectè pñt spoliari beneficio, & quòd ibi suspenduntur intelligo quòd fiat ex gratia, vt si expectentur adhuc. Ber.

VEstra.] Famosum est tum pp materiā intrinsecā ipsius, tum pp materiā extrinsecam, s. notorij: & vtraque est multum difficilis & periculosa. Diuidit. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo decisa rñsio. Secunda ibi, Alicubi. quæ subdiuiditur. primo allegat pro & contra. Scđo distinguit. tres qualitates criminis: ibi, Cęterum. Tertio distinguit animum abstinētis, ibi: Item aliud. Quarto & vltimo ex omnibus prædictis solutionem concludit: ibi, Sine dubitatione. Abb Sicu.

¶ Lucius tertius.

¶ A clerico fornicario, quandiu toleratur: nec habet operis euidentiam licitè audiūtur diuina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta: à notoriè vero abstinendū est, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendatione. h. d. inhærendo verbis litteræ.

CAP. VII.

VEstra † duxit deuotio inquirendū, & ĩ. ¶ Alicubi dicitur, nullus audiat [e] missam sacerdotis, quē scit indubitanter concubinam habere: alibi vero legitur; non pōt aliquis quantumcunq; [f] pollutus fuerit, diuina polluere sacramenta, quę purgatoria cunctarum contagionum existunt. Qualiscunque † enim sacerdos sit, q̄ sancta sunt, coinquinari non possunt. Sume ergo ab omni sacerdote Christi mysteria; quia omnia in Christi fide [g] purgantur. ¶ Ceterum [h] aliud est crimen notorium, [i]

CASVS. Quidam canones dicunt nullus audiat missam sacerdotis, quem scit concubinā indubitanter habere: al j canones dñt: Non pōt aliquis quantumcunq; pollutus diuina sacramēta polluere, sed indifferenter sunt sumenda ab ipso: quęsitum fuit à Lucio Papa, qualiter ista, q̄ cōtraria videbant, essent intelligēda. Et rñdet Papa, aliud est crimē notoriū, aliud est occultū. Notoriū est de quo presbyter canonice condenatus est: in quo casu loquitur cap. illud, nullus audiat, &c. occultū qđ ab ecclesia toleratur, in quo casu loquitur c. illud, Non pōt aliquis quantumcunq; pollutus, &c. Item aliud est notoriū qđ non diffitetur presbyter, & aliud penè occultum qđ ab ecclesia tolerat. Sed aliud est abstinere a missis eorū qui occulti sūt & tolerantur ab ecclesia, vt peccandi licētia ceteris auferat, & ipsi ad pęnitentiā reuocentur & hoc licet: quia fit bono zelo, & non cōtemptu; & aliud est si à missis eorūdem qui tolerant, aliqui abstineant ex eo quòd in fornicatione iacent, qđ non licet. Sine dubio a clericis quamuis fornicarijs ex quo tolerant ab ecclesia, nec hēnt operis euidentiam, licitè diuina officia audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta. Ex hac decr. hic solum colligitur: quòd a notorio fornicario nō sunt excipiēda diuina officia vel ecclesiastica sacramēta: ab occultis fornicarijs qui tolerant ab ecclesia, licitè recipiunt, nec sunt contemnēdi.

† Cap. 1. eo. t. t. in 2. cōp. Et post cōcil. Lateran. sub Alexand iij. par. 50 c. 38. Et de ꝓpria materia huius cap. vide Nauarrū in manuali confessariorum. c. 25.

† In codice Barbatię ita: Qualiscunq; sacerdos sit, q̄ sacra sunt &c.

e ¶ Nullus audiat.] 32. dist. nullus, & c. præter hæc.

f ¶ Quantūcunq;] vt 15. q. vlt. c. vlt. vtiq; ibi, cęterū.

g ¶ In Christi fide.] idest per fidem Christi. hucusque sunt verba capituli quod inducit, T.

h ¶ Cęterum.] hinc incipit respondere distinguendo inter crimen notorium, & occultum.

[Gl seq. distinguit inter famā & notoriū, & manifestum & notorium triplex, facti, iuris, & psumptionis]

i ¶ Notoriū.] ad [1] intelligentiam eorum q̄ hic dicuntur, no. ꝙ aliud est fama, aliud manifestum, & aliud notoriū. Fama sic consueuit describi: Fama est illæsæ dignitatis status, vita & moribus comprobatus, & in nullo diminutus. ff. de var & extraor. cog. l. cognitionum, §. existimatio, & qui talem famam negligit, crudelis est,

1 De materia hui⁹ glossæ vide plene p Salicetum in l. ea q. de m. C. de ac cusat. & Antonium Gomezum to. 3. varia. resolut. c. 1. & Iulium Clarū in pract. crimi § fi. q. 9. & Specul. tit. de notorio crimine.

fis est. 12. q. 1. nolo. Fama vero quandoque ex scientia. quandoq; ex suspicione procedit, qñq; ex certo auctore, qñq; ex incerto. de consecra. dist. 4. sanctum est. Manifestum dicitur quod ex scientia & certo auctore procedit, & quod potest probari. ff. de testa. & qui testa. fa. pos. hæredes palã. & 11. q. 3. eorũ qui accusantur. Item et qñq; dr̃ occultũ quod pōt pbari. C. de app. eos. § si q̃s aũt. sed & manifestum dr̃ qñq; de quo constat p cōfessionem, vel probationẽ, vel p euidentiam facti. inf. de verb. sig. cũ olim. sed tale manifestũ potius dr̃ notoriũ. inf. eo. c. vlt. Circa notoriũ 1 distingue, aliud est notorium facti, aliud iuris, aliud p̃sumptionis. Notorium facti est, qđ ita exhibet se conspectui hoĩum, q nulla pōt tergiuersatione celari. inf. e c. p xi. & c. vlt. & de tali hic intellige: in quo nullus audit appellãs sup. de ap. cũ sit Romana. in fi. & c. puenit. & in tali notorio credit simplici officiali 4 q 4. nullus. § aliqñ. Nec requirit sciẽtia oĩum, sed pluriũ, vt qñ oẽs admissum scelus proclamãt: vt 2. q. 1. c. scesus. & c. de manifesta. Notorium iuris est, de quo aliqs condemnatur, vel est in iure confessus, vt hic, & ff. de sta. ho. l. vlt & ff. de re iud. res iudicata. & inf. eo. c. vlt. & in hoc notorio qñq; requirit probato, si negetur. inf. de re iudi. sicut. Notoriũ præsumptum est, vt paternitas, filiatio. ff. de in ius voc. quia semper. & sup. de fil. presby. conquerente. & consanguinitas dr̃ notoria præsumpta. infra de diuor. porro. §. 1. Quòd aliquis sit filius alterius, non posset vere probari. ff. de cond. & demonst. Lucius.

1 Ponebat hic Petr⁹ versus: Quæ vel nemo negat, populo, vel teste probantur, vel se subiiciunt oculis, notoria dicas. Io. An.

†ministeria

†retineatis

† tanq̃ legitur in q̃busdam manuscriptis & male, vt indicat glossa hic verbo: talium.

2 Intellige sano mō, q̃a nō puniũtur hic humano iudicio, sed diuino relinquuntur puniẽda.

3 Idem Host. sed cōtra dicit huic lecturę illa lrã, vt peccandi, & sic posset dici talium quorum fornicatio est notoria, & ab ecclesia non tolera. vnde non determinat, qñ nõ dẽat euitari, sed quo aĩo. secũdũ Pet. & Abb. Io. And.

aliud occultum. Notoriũ diffinitur, de quo presbyter canonice condemnatur. a Occultum b quod ab ecclesia toleratur. Cęterum aliud est, quando crimen notoriũ non diffitetur c presbyter, vel de ipso est canonice d condemnatus. Aliud est pene occultum, e quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à talium f officijs abstinere, vt peccandi licentia cæteris auferatur, & huiusmodi ad pęnitentiæ fructum trahantur: atque aliud si talium tanquam in fornicatione iacentium mysteria † respuantur. Sine dubitatione itaque teneatis, † quòd a clericis & presbyteris quanquam † fornicarijs, quandiu tolerantur, g nec habent operis euidentiam, h licite diuina mysteria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

¶ Innocentius tertius Exoneñ. episcopo.

¶ *Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notoriũ, nec accusator nec testis necessarius est: sed si est publica per solã famã, non sufficiunt ad cõdemnationẽ sola testimonia, id est, testiũ dicta non iuratorum: sed si ex hoc oriretur scandalum, inducitur purgatio: in qua deficiens canonice punitur.*

CAP. VIII.

Tva † nos duxit fraternitas cõsulẽdos, si de clericis publice cõcubinas habentibus, qui qñ à te conueniuntur, i se esse concubinarios diffitẽtur, nec apparet cõtra eos legitimus accusator: credẽdũ sit testimonio k bonorum virorũ, inter quos l viuere dignoscuntur.

¶ Nos igitur cõsultationi tuæ taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est, vt merito dẽat appellari notorium: in eo casu nec testis nec accusator m est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione celari. n Si vero publicum est, non ex euidentia, o sed ex fama in eo casu, ad condemnatio-

a ¶ Condemnatur.] hoc est notorium iuris.

b ¶ Occultum.] q non hẽt vindictam: quia latentia peccata vindictam non 2 habent; 32 q 5. chr. stiana. & tandiu reputatur occultum, licet plures sciant, quãdiu ab ecclesia tolerat, vt hic dicitur. & 25. q. vlt. c. vlt.

c ¶ Non diffitetur.] immo confitetur in iure, & sic est notorium iuris, & sic duob. modis dicitur notorium iuris per confessionem, & per sententiam. inf. eo. c. vlt. vt dicitur in notula ad intelligentiam, & hic Bern.

d ¶ Canonice condemnatus.] in quo casu nullus dẽt audire officium illius; quo etiam casu loquitur prima auctoritas nullus audiat, & c Ber.

e ¶ Occultum. hic distinguitur prout sequitur.

f ¶ Taliũ.] scilicet, qui pene occulti sunt, 3 seu ab ecclesia tolerari, ab officijs taliũ abstinere bono zelo, vt p hoc ad pœnitẽtiã reuertant, pmittit, sed ex contemptu abstinendum non est. q̃a licet in fornicatione iaceant, non sunt contemnendi, vt sequitur, aliud est si tanquam iacentium, & c. quia illud non licet.

g ¶ Tolerantur.] in quo casu loquit secunda auctoritas, non pōt aliquis, & c. Ber.

h ¶ Operis euidẽtiã.] hic explicat notoriũ facti: in quo casu & duob. præmissis. s. cũ sunt condemnati, vel confessi in iure, officia ipsorum sunt respuenda. inf. eod. c. vlt.

Tva nos.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Ab. Sic.

CASVS. Quidam clerici publice hñtes cõcubinas, qñ interrogabant abepõ suo, negabãt se cõcubinarios esse: & circa eos nō apparet accusator, quærebat, vtrũ credẽdum sit testimonio bonorũ virorũ, inter quos hmōi clerici cõuersant? Rñdet Papa, q si crimen est ita publicũ, vt merito dici possit notoriũ, tunc nec testis nec accusator sunt necessarij, cũ inficiari non possint. Si vero publicũ est, nō ex euidentia, sed ex fama, tũc talia testimonia non sufficiũt ad cõdẽnationẽ alicuius: quia testib. non testimonijs est credẽdum: Sed si de illis talis hẽat suspicio, q scãdalũ generetur, illis est purgatio indicenda: quam si p̃stare noluerint, vel defecerint in p̃stãdo, canonice puniantur. No. q in notorijs facti nō est necessaria probatio. Item notatur q testib. credendum est, non testimonijs. Item qui deficit in purgatione punitur, & tunc fama pro veritate accipit præsumptiue. Item deficere in purgatione, & non subire purgationem, paria sunt, quia in vtroque casu deponitur quis.

i ¶ Conueniuntur.] i. interrogantur.

k ¶ Testimonio.] simpliciter lato sine iuramento. B.

l ¶ Inter quos.] & ideo magis præsumitur, quòd vitam illorum agnouerunt, 23. q. 1. paratus. sup. de præsump. quosdam. & c. quanto. & 12. q. 2. qui & humanis. & 16. dist. quo dicitis.

m ¶ Nec accusator.] 2. q. 1. de manifesta. inf. de accu. euidentia. & sup. de iureiu. ad nostram.

n ¶ Celari.] quia & si vellet celare, negotio nulla esset. C de pœn. qui sententiam 4 ff. de tribu. illud. §. penult.

o ¶ Ex euidẽtia.] si constet aliquẽ hẽre suspectã mulierẽ secum in domo, eo ipso vr̃ probata fornicatio. sup. e. si quis. & c. clericos. & si publice eã detineat, eo ipso conuic.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia vide Antonium Gomeziũ cō. 3. variar. resolu. c. 1. & Iuliũ Clarũ in prac. crim. §. fi. q 9. vbi plene inquirũt an in notorijs requirat ordo iuris.

4 Iudex in cã non damnat reum, nisi sit conuictus q vir q̃ cõmisit negare sufficiat. Io. And.

conuictus est, vt inf. c. clericos. aliàs enim nō posset esse certum, nisi per huiusmodi pſumptionem, sup de præsum literis. & c. 3. ergo si hæc notoria non sunt, sed tñ fama sit, testimonia requiruntur, vt sequitur in littera. a ¶ Testimonijs.] ff de testi. l. 3. §. item diuus. & 4 q. 3. ca si testes. §. alia est fides & in Authe. de instr cau. §. si vero. coll. 6. valent tñ talia testimonia ad infamiam alicuius ar. de cōse. dist. 1. iubemus. 24. dist c. 1. & 2 q. 7. cum pastoralis.

b ¶ Scandalum,] ex hoc vr̄ ꝙ pp̄ solam suspicionem siue famam, non est indicē da purgatio, nisi scandalum oriatur. arg 2. q. 5. presbyter, & 3. q. 1. audiuimus. & 2. q. 1. nomen. & infra de accu. qualiter & quando Ber.

A Nobis tua fraternitas.] CASVS. Præcipit Papa epō Pistorieñ. ꝙ mulieres non pmittat cum clericis habitare, nisi tales sint, cū quibus naturale fœdus nihil mali suspicari permittat, vt est mater, soror, amita. No. ꝙ naturale fœdus excludit suspicionem mali.

c ¶ Mulierculas.] 32. dist. interdixit, & 81. distinct. cum omnibus.

d ¶ De illis psonis] arg cōtra sup. eo c. 1. Dic sup hac materia vt ibi notatum est.

e ¶ Naturale.] sic supra de pſum. cum in iuuentute, & C. de epi. & cler. l. eum qui. Ber.

Q Væsitum.] Cōis diuisio. Secūda pars ibi, Verum. Ab. Siculus.

CASVS. Aliq clerici prolapsi sunt in fornicationem: quæsitum fuit à Papa vtrum eorū officium sit audiendum, antequam pœniteāt. Rñdet Papa. licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quoad se, quantum ad alios tamen suspensus non est. & ideo non debet in officijs euitari, nisi peccatum illud notorium fit vel per sententiam, vel per cōfessionem in iure factam, vel per euidentiam facti, quæ negari nō possit. No. p hanc decr. ꝙ quilibet pro mortali peccato suspēsus est quo ad se. Item notorium trib. modis dicitur, vt hic patet.

[Glossa sequens tractat triplicem suspensionis speciem]

f ¶ Ad seipsum.] no. quod aliquis dr̄ suspensus quo ad se tantum, & non quo ad alios, vt quilibet in peccato mortali constitutus, vt 6. dist. testamentum. & 1. q. 1. sacerdotes. in fi. de temp. ord. c vlt. & hic, & sup. co. vestra. Quandoque tamen quantum ad se & quantum ad alios. 32. dist. nullꝰ & ꝙ præter hæc. & inf. de simo. tanta. & hic in fi. & sup. vo. vestra. qñque aliquis dicitur suspensus quo ad alios, & non quo ad se, vt cum ciuitas vel villa est interdicta propter delictum ciuium, vel secularis potestatis, 1 tunc clerici nō sunt suspensi quo ad se: quia in alio loco possunt celebrare 2 non interdicto sic sup. de cleri. pegr. tuæ.

g ¶ Euitari.] & ita licet aliquis sit criminosus, non debet in officijs euitari, quandiu ab ecclesia toleratur, vt sup. e. ti. vestra duxit, & 15. q. vlt. ca. vlt. nisi in trib. casib. sequentibus, cū quis de hoc sit condemnatus, vel in iure confessus, vel euidentia rei sit factum notorium. De hoc satis dictum est supra eo. vestra.

h ¶ Proposito.] bene 3 dicit in casu pposito, s. de fornicatione, vt in princip. cap. in isto enim casu magis videtur vitandus, cum in alijs non sit quis ipso iure suspensus, quantuncunque crimen fuerit notorium, excepto simoniæ crimine, vbi suspensus est ipso iure, etiā si crimen sit occultum. 32 dist. c. præter. §. verum. 1. q. 1. reperiunt. inf. de simo. tanta, & sic notauit Vincen.

i ¶ Per sententiam.] diffinitiuam 3. supra de ord. cog. cum dilectus, & sup. de exceptio. denique.

nem eorū sola testimonia non sufficiunt: cum nō sit testimonijs,[a] sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, vt ex ea scandalum [b] generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda, quam si præstare noluerint, vel defecerint † in præstādo, eos canonica debetis † animaduersione punire.

¶ Idem Pistoriensi episcopo.

CAP. IX.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cū clericis quoque non permittas mulierculas [c] habitare: nisi forte de illis personis[d] existant, in quibus naturale [e] fœdus nihil permittit sæui criminis suspicari.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Clericus concubinarius in officijs vitandus non est, nisi sit notorius.*

CAP. X.

Qvæsitum † est de clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officium priusquā pœnituerint, audiendum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato, quo ad seipsum [f] constet esse suspensum, non debet tamen in officijs euitari, [g] quia quantum ad alios etiam in casu proposito [h] suspensus non est, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, [i] seu per confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit.

TITVLVS III.

De clericis coniugatis.

¶ Alexander tertius.

¶ *Matrimonium contractum per clericum existentem in sacris, non tenet, secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.*

CAP. I.

Si qui clericorum infra subdiacona

DE CLERICIS coniugatis.

Visum est supra de cohabitatione cler. & mulie. illicita: restat videre merito de eorum cohabitatione licita: Vel sic quia qñq; clerici habitant cum mulierib sine figura matrimonij qñq; vero contracto matrimonio: iō cum in præcedenti rubr. fuerit visū de prima cohabitatione, & an quando sit licita, merito subijcitur de secunda. maxime quia poterat dubitari num clerici coniugati possint tenere beneficia, & gaudere priuilegio clericali. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 20. & 31. & 32. dist. per totum. & 27. q. vt lex.

Si qui] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Sed si. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliquis infra sacros ordines vxorem acceperit, ecclesiastica beneficia dimittere compellitur, & vxorem retineat. Si vero in sacris ordinibus acceperit vxorem, eam dimittat, & pœnitentiam agat: quod si noluerit, per sniam suspensionis & excommunicationis

¶ In codice Barbiæ ita: vel si defecerint in præstanda.

† debes

† Cap. 2. eo. ti. in 3. comp. Et vide l. eū qui probabilē. C. de epi. & cle. vbi similis est dispositio, & similia dispōnis verba, & concil. ū Triden sessio 25 de reformat. cap. 4.

† De materia huiꝰ decretalis vide plene per Turrecrematam in c. nullus. & ca. præter 32 di. & per Nauar rum in manua li confessario. sum. c. 25.

1 Hæc differūt inter se, vt inf. de sē. excō. si snīa. li 6. 2 rñ. Io. And.

2 Alta voce. nā submisse pñt celebrare ēt in eodē loco. ꝙ dic vt inf. de sent. exc. c. vl. li 6. Ioan. And.

3 Hæc glossa & sequēs nō inuenit i antiqs exēplaribus.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. comp. Et post cōcilium Lateran. sub Alexan. iij. cap. 2. vbi est integra clausula.

cationis compellatur. Not. quod clericus coniugatus in minoribus ordinibus constitutus, debet vxorem retinere, & amittere beneficium ecclesiasticum. Itē clericus in sacris ordinibus constitutus contrahens, debet vxorem dimittere.

[Gloss. seq. reddit causam, & exponit, & ponit simile. allegat duo iura in contrarium, & soluit.]

a ¶ Relinquenda.] & merito compellē di sunt vt eā dimittant; quia vacare intelliguntur ipso iure. Vnde quo ad factum solum siue possessionē retorquetur ista compulsio. sic infra de cōces. præben. litteras. & c. cū nostris. contrario enim facto iuri suo renunciauerunt. ar. C. de fur. l. 1. ar. ff. de trib. quod in hæredē. §. eligere. sicut quis ipso facto renūciat priuilegio clericali. sup. de vita & honest. cleri. c. vlt. infra de sent. excom. cum non ab homine. & c. contingit. 2. arg. contra. 32. dist. si qui vero. & 12. q. 1. quia tua. illa contraria intelliguntur de misericordia, & hodie non tenent ipso iure: ergo clericus cōiugatus beneficium amittit, vt dictū est: nec alicui coniugato potest conferri: & si conferatur, dēt priuari ipso iure, inf. c. proxi. & c. quòd a te. & c. sane. & c. diuersis fallacijs, & ita ius commune est, quod hic statuitur.

¶ Adde q̄d tales ex hoc facto suspecti fiūt de hæresi. Bernar. Diaz in prac. cri. cano. cap. 74. Simancas Catholicis inst. tit. 40.

De hoc articulo an clericus ducens vxorem fit ipso iure beneficio priuatus, an veniat priuandus. vide Ioan. An. hic & plenius. ī. hoc tit. c. Ioānes.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cōp. Et post concilium Laterā. par. 18. c. 5.

tū acceperint vxores, ipsos ad relinquēda [a] beneficia ecclesiastica, & retinēdas vxores, districtione ecclesiastica compellatis.

¶ Sed si † in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinib⁹, vxores accepisse noscuntur: eos vxores dimittere, [b] & pœnitentiā agere de commisso, per suspensionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

¶ Idem Herfordeñ. epo.

¶ Cōiugatus ad administrationem & ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium nō promouetur, nisi castitatem promittat, & no sit bigamus.

CAP. II.

Sane: † & infra. ¶ Prouideas attentius, ne deinceps clericus coniugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros [c] ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittatur: Nisi forte castitatem [d] voueret pp̄etuam: & qui vnicam, & virginem [e] habuisset vxorem.

b ¶ Dimittere.] quia nō tenuit matrimonium, & priuandi sunt beneficijs suis, nisi cum eis dispensetur. sup. eo. sane. & 28. dist. presbyterum.

Sane.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Quia coniugati ad beneficia ecclesiastica promouebantur, præcipit Papa, ne de cętero clericus coniugatus ad beneficia ecclesiastica, vel ad sacros ordines vel ad aliquam administrationem admittatur, nisi forte castitatem voueret perpetuam, & qui vnicam tantum & virginem habuisset vxorem. No. quòd clerici coniugati beneficia ecclesiastica habere non debent, nisi castitate præmissa. Item nullus coniugatus dēt p̄moueri, nisi qui vnicā & virginem habuit in vxorem.

c ¶ Vel sacros.] 28. dist. nullum. & 31. dist. ante triennium. Bern.

[Gl. seq. reci. per contrarium de decr. cum sis, &c.]

d ¶ Castitatem.] sequestrato māsionis cubiculo. 77. dist. eps benedictionem, & hoc intelligo cū ambo processerint in dies suos, vt sine omni suspicione possent separatim manere; aliàs si essent iuuenes, non possent promoueri, nisi pariter ad religionem transirent. inf. de conuer. coniuga. cum sis præditus. & c. ad apostolicā. Vel dic prout not. ī. de conuersi. coniugat. coniugatus, in fine gl. quæ incipit, sed nunquid.

[Gl. seq. arg. & alleg. 3. iura alle. 2. in contrarium: ponit opinionem, & soluit.]

e ¶ Virginem.] arg. q͂ qui corrupit vxorem suam antequam eam duceret, promoueri non pōt, 24. dist. curandum. & c. præc. pimus, & despōsata debet esse in virginitate. 30. q. 5. qualis. arg. contra 34. dist. Valentino. & §. de biga. debitum. Quidam dnt quòd iste non potest promoueri, sed verius est quod potest promoueri: quia causa impedimenti cessat: quia iste non diuisit carnē suam in plures: vnde bene potest promoueri, arg. præd. c. Valentino. & debitum. Ber.

10 ¶ Idem Verulaneñ. † epo.

¶ Si clericus in minoribus beneficiatus matrimonium cōtrahat priuatur beneficio, & quod dedit ecclesiæ, sibi restituitur. h d. Et in hoc vltimo est casus notabilis, & multum allegabilis.

† Verañ. Veruleñ. Ierulaneñ. Velineñ.

CAP. III.

Quod † a te: & infra. ¶ Vtrum clerici infra subdiaconatus ordine constituti, qui carnis deuicti vitio continere non valentes, [f] vxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonice debeāt spoliari. Id volumus te tenere, quòd cū simul voluptatibus & carnalibus desiderijs, ac diuinis & ecclesiasticis obsequijs vacare non valeant, ob immunditiam [g] suam ecclesiasticis sacramentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio beneficijs sunt priuandi. [h] ¶ Sa-

Quod à te.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, id volumus. quę sub diuiditur in duas partes. Secunda: ibi, Sane. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici in minoribus ordinibus constituti, accipiebant vxores, dicentes, quòd non poterant continere: quæritur vtrum debeant beneficia retinere? Respondet Papa, quod sunt beneficijs ecclesiasticis spoliandi: quia carnalibus desiderijs & diuinis officijs seruire nō possunt, p̄p indignitatem ipsorum: verū tamen si ecclesijs illis, in quibus intitulati fuerāt, aliquid de bonis suis contulerint: cum ab ecclesijs illis fuerint sequestrati, bona illa restituantur eisdem. No. quòd clerici coniugati beneficia ecclesiastica retinere non debent. Item cum quis recedit ab ecclesia, quod secum attulit, ei dandum est: quod verum est quando auctoritate iudicis recedit, & non sua culpa.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cōp. Et post concilium Lateraneñ. sub Alexan iij. par. 50. c. 7. Et de materia vide Iasonē. & alios in Auth. ingressi. C. de sacro san. eccl.

f ¶ Non valentes.] propter consuetudinem: quia difficile continentiam seruat qui illicito concubitu se maculare non desinit. 34. dist. §. quod vero.

[Gl. seq. reci. per contrarium de cap. Nicœna. & soluit.]

g ¶ Immunditiam.] quæ tamen castitas est cum p̄pria vxore. 31. dist. Nicœna. sed hic appellatur immūditia quo ab obsequia ecclesiæ. vnde illi quib. licitū erat habere vxores, tempore vicis suæ non discedebant de templo, vt nō iungerentur vxoribus. 31. dist. tenere. sed hodie semper est abstinendum, vt ea. dist. c. ante triennium. §. causa. & c. seq. & c. eos.

h ¶ Priuandi.] sup. eodem cap. & cap. 2. & inf. eod. diuersis.

[Gl. seq. alleg. sex concor. alle. in contrarium. 4. iura poni: opi. quæ distinguit an sponte, & c. cui opponit demum aliam opinio. quæ distinguit inter ingressum & non. tertiò aliam. quarto soluit distinguendo inter tacitum & expressum.]

a ¶ Redi-

a ¶ Redire.] simile, 16.q.6.de lapsis. cognouimus,& c. illud, s. de renun. ex trāsmissa, 17. q.4. c. vlt. ff. de col. illicitis, l. 1. in fi. arg cōtra, q̄ nō debeāt ad eum redire. 12.q.2 nulli liceat, 17.q.4. sunt q. opes, j. de condi. ap. verum. in Auth. de mona. § si vero relinquens, coll 1. Super hoc diuersæ solutiones recitari consueuerunt. Aliud est cum quis sua sponte recedit, & tunc nihil ei restituit: in quo casu loquunt cōtraria. Aliud cū iudicis auctoritate: in quo casu intelligitur hoc capitu & cōcordātię hic assignatæ. Sed huic solutioni opponit: 1 iste culpa sua ad hūc casum puenit: ergo dēt sibi imputari, s. de æta. & qual. c. 1. Propter hoc dicunt quidam, q̄ omnis donatio facta eccl. siæ vel monasterio tempore ingressus, tacitam habet conditionem vt duret, eo ibidem pseuerante, ad instar dotis. C. de rei vxo. act. l. vnica §. cū autem, & inf. de do. post diuor. rest. nup. & sic clerico recedente quocunque modo restituuntur ei sua. & idem monacho, vt illa transferat secundo monasterio, ad quod transit; secus est vbi aliquis donat ecclesiæ ad illam nō transiens: quia tunc non reuocatur donatio, quia perfecta donatio amplius non reuocatur, 32.q.1. non n. C. de reuo. dona. l 2 & 3. l. generaliter. & C. de do. quę sub modo vel condi. perfecta. nisi aliqua conditio in donatione expressa fuisset, j. de condi app. verum Verius vī q̄d istud dictum sit de benignitate: & cætera consimilia cōtraria de iure stricto. Vel potest dici, q̄ si expresse res donatæ sunt tempore ingressus, nunquam sunt postea restituendæ, arg. C. si pen appa nors interuenerit, l. 3 & C si re vel acc. a mor tue. l. vlt. nisi gratiam vellet facere clericis. Si vero tacitè, tunc sequun ur personam: & sic potest intelligi quod dic dicitur: quia bona sunt accessoria, & ideo principale sequuntur.

ADDITIO. Istam solutionem posuit Azo. C. de sacrosan. eccle. super auth. ingressi.

† articulati.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp. Et unde Felinum in c. ita nos, s. de iureiuran.

† dicenda.

† Aduerte tñ, q̄ ex tali facto pcendi matrimoniū posito in sūt in sacris suspecti fiūt de heresi, vt no. s. hoc tit. c 1.

1 Hæc obiectio non pcedit, q̄ vtitur licentia sibi data ab Apostolo 28. dist. de his. vñ puniri non det, C. ad l. Iul. de adult. l. Gracchus, ptèrea si eccl. posset retinere illius bona, iam indirectè cogere, q̄d esse non dēt, vt 32. q. 1. integritas, & facit opt. ff. de cditio. instit. q̄ sub cōditione, §. q. subiursiu randi. scdm Goffred. & Phi lo. And.

2 Sequit non pōt esse connubium: q̄ ex nmōi contubernio sē tui nascūtur. Io. And.

ne ecclesijs, quibus intitulati † fuerāt, de possessionibus, aut alijs bonis aliqua contulisse noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via debēt absque cōtradictione redire.[a]

¶ Idem.

¶ Peracta pœnitentia dispēsant episcopi cum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.

CAP. IIII.

ij SAne † sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, sed contubernia [b] sunt potius nuncupanda: † post longā pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio [c] suo restitui poterunt: † & ex indulgentia [d] sui episcopi eius executionē habere.

¶ Innocentius tertius Norwicēn. episcopo.

ij SAne.] CASVS. Quidam sacerdotes contraxerunt nuptias, quæ potius contubernia sunt dicenda, pter quod fuerunt suis ecclesijs spoliati: quæritur vtrū possit episcopus cum talibus dispensare? Respondet Papa, q̄ post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem possunt per episcopum dispensatiue ad officium suum restitui: & eius executionem habere. No. quòd episcopus potest dispensare cum sacerdotibus, qui contrahūt nuptias, dummodo vxor illa virgo fuerit.

b ¶ Contubernia.] impropriè. inter seruos propriè dicuntur contubernia, C. de incest. nup. cum ancillis. & de [illegible] 15. q. vlt. cum multæ.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Officio.] ar. cōtra. 28. dist. psbyter. Sol. illud de rigore & ante pœnitentiam, & hoc de gratia & post pœnitentiam peractam.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

d ¶ Ex indulgentia.] sic epi possunt cum talibus sacerdotibus dispensare, qui cōtrahunt in sacerdotio. ar. contra. s. de big. nuper. Sed illud intellige de eo qui primo in laicali habitu habuerit vxorē, postea sacerdos cōtraxit, ille tāquam bigamus reputatur, propter intentionem cum opere subsecuto. Vnde non possunt ibi epi dispensare. hic vero de his tantum qui contrahunt post ordinem sacrum, & cū virgine.

¶ Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata vero postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem, hoc dicit.

CAP. V.

DIuersis † fallacijs: & infra.

¶ Accepimus autem, quod quidam clerici tuæ diœcesis, qui matrimoniū contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere contendunt: in quorum conuersatione cithara [e] cum psalterio male concordat. Cum ergo vir cogitet, quomodo placere possit vxori: & ideo minus quæ Dei sunt, valeat cogitare: cum quasi diuisus [f] in duo, † plenam sui non habeat potestatem, vt ei, à quo stipendium recipit, plenius famuletur: Mandamus, quatenus huiusmodi cle-

DIuersis.] Clerici in minorib. beneficiati qui matrimonium contraxerunt, beneficijs spoliant. Diuiditur: nam primo narrat factū, quod secundo im pbat: ibi, Cum ergo. duas rōnes reddens: & illud per diœcesanum corrigi mandat vnū casum excipiēs: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Quidam clerici contraxerunt matrimonia: nihilominus beneficia ecclesiastica retinere contendunt: quærit quid iuris sit? Dicit Papa, cum ergo vir cogitet quō placere possit uxori, & ideo circa ea, quæ Dei sunt, minus valeat cogitare: quia quasi in duo diuisus plenam sui non habet potestatem, mandat episcopo Norwicen. quòd huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare, cum ecclesiasticarum rerum substantia per tales soleat deperire: nisi ipse scienter contulerit beneficia: & tunc non per ipsum, sed suum superiorem priuentur beneficijs illis. No quòd iura ad ea adaptantur, quæ frequentius accidunt. Item coniugati de iure beneficia ecclesiastica habere non debent. Item substantia ecclesiasticarum rerum sæpe deperit per tales, vnde ad administrationem earum admitti non debent. Item quis non potest contra factum suū venire.

e ¶ Cithara.] per citharam intellige vitam actiuam, seu laicalem: per psalterium intellige vitam cōtemplatiuam siue clericalem: sed aliquis nō posset esset simul contemplatiuus & actiuus, & sic coniugatus ecclesiam habere non debet: quia non bene conueniunt, s. eod. quoniam a te. Cōtra. s. de renun. nisi cum pridem. vbi quis potest esse contemplatiuus pariter & actiuus. Sed de alia contemplatione dicitur hic.

f ¶ Diuisus.] quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: & dum ad vtrumq; festinat, neutrum bene perficit 16. q. 1 presbyteros, C de assesso. nemo.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui binos lepores vna sectabitur hora:
Vna quandoque, quandoque carebit vtroque.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp.

† Vide l. plures, vbi gl & doctor. ff. de pactis.

a ¶ Deper-

1 Hęc glossula, non hr̃ in antiquis exẽplaribus.

a ¶ Deperire.] 48. dist. de Siracusanæ.
b ¶ Scienter. secus 1. si ignoranter: quia tunc posset eos priuare. sup. de elec. cum Vintonin̄.
[Gl. seq. arg. alle. quattuor iura in contrarium alle. sex ponit duas opi. s. Io. & Lau.]
c ¶ Non per te.] argumen. quod nemo potest venire contra factum suum. simile de fili præsby. veniens. 12. q. 2. monemus. ff. de adop. post mortẽ. & ff. de ser. rust. p̃di. p fundũ arg. contra sup. de elec. nosti. inf. de p̃b. cũ. nõ ignores. inf. de re. ecc. nõ alie. si quis p̃sbyterũ. 55. di. pęnitentes & 35. q. 9. quod quis commisit. & C. de agric. & cẽsi. queadmodũ. lib. 11. Ad hoc dicit Ioan. q̃ vbi agit de reuocatione rei male alienatæ, idẽ q alienauit, põt repetere: qm̃ qlibet i alienatione rei ecclesiasticę audit volens contradicere. 12. q. 2. non liceat Papæ. tũ in fauorẽ ecclesiæ, tũ in odiũ illius, qui recipit rẽ ecclesię minus lıcıte. 2. Vbi vero agit de repetitione bñficij, secus est: & hoc ideo, ne detur via male volẽtib. reuocare liberalitates suas, vt 16. q. 2. uisis. & C. de do. si quis argẽtũ. §. fi. & quia hic est tm̃ fauor, & non odiũ. Laurentius dixit, q̃ ibi factũ reprobat a iure, ille idem qui fecit, potest uenire contra factum suum, nisi in pœnam ei interdicatur, ut hic in verecundiam epi hoc fit, qui scienter talibus contulit beneficia. vbi autem factum non tenet ex alia causa, puta in re communi, ibi qui concessit non potest uenire cõtra, vt in l. per fundum, quia quod suũ proprium erit concessit Cap. illud ueniens. loquitur dispensatiue, & illud soluitur ibi Cap. monemus. intelligitur postquã iam depositus est alienator: ne sit contra c. illud quod quis commisit.

† In codice Barbatię ita: sed per superiorem tuũ, &c.

† Cap 2. eo. ti. in 3. cõp.

† Aglon̄.

† Triacap̄.

2 Ioannes Monachus tibi abten. de præb lib. 6. dicit, q̃ prælatus non agit nomine suo, sed alieno sicut procurator non dominus. supra de nou. c. 2. de dil. litterę. & ob hoc male agens alienando, de quo non habet mandatum, agere potest de reuocando, de quo habet mandatum aa h. c. ff. de procur. qui duos. & l. seq. Io. And.

[Gl. seq. quarit, & soluit.]
d ¶ Spoliandos.] sed quis conferet illa beneficia post spoliationem? Credo q̃ conferri debeant secundum dist. illius c. sup. de elec. cum in cunctis. in fi. & cap. nihil est vt si canonici consenserunt episcopo, per archiepiscopum conferantur: si non consenserunt, per capitulum conferantur, & hoc in illis beneficijs, in quib. deuoluitur potestas à capitulo ad episcopum, & econuerso: in alijs per archiepiscopum, per quem isti remouentur.

Cum olim.] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Ab. S. c.

CASVS. Vacãte Anglorieñ. ecclesia, canonici eiusdẽ cantorem Tricarien̄ in epm elegerunt: archiepiscopus Archerontinus electionem illius examinans & personam, inuenit q̃ pater eius sacerdos & Græcus fuit, & iuxta morem Græcorum in minoribus ordinib. constitutus uxorem duxit, & ex illa in sacerdotio suscepit eundem: dubitauit archiepiscopus, vtrum electionem illam deberet confirmare? Consultus Papa rem considerans, q̃ orientalis ecclesia non admisit votum continentiæ, immo in minoribus ordinibus contrahere possunt, & in superioribus matrimonio uti contracto: mandat q̃ si aliud non obsistat, illum confirmet, nisi consuetudo regionis repugnet, p eo q̃ inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur. No. q̃ occidentales clerici tenentur ex voto ad continentiã, licet quidam dicant quòd ex constitutione ecclesiæ tantum. Item Græci possunt contrahere in minoribus ordinibus constituti, & in superioribus vt matrimonio. Item consuetudo regionis eum facit ineligibilem, qui aliàs est eligibilis.

... ticos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti, priues appellatione remota: præsertim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire.[a] Nisi forte tu talibus scienter[b] contuleris ecclesiastica beneficia: quibus eos non per te,[c] sed † per superiorẽ decernimus spoliandos.[d]

¶ Idem Archerontino archiepiscopo.

¶ *Filius sacerdotis Græci ex uxore genitus, licite inter Latinos promouetur, si scandalum non obsistat h. d. Et est casus notabilis.*

CAP. VI.

Cum † olim ad nostrã audientiam peruenisset, quòd canonici Anglorien. † cantorem Tricarieñ. † sibi elegerant in pastorem: & infra. ¶ Licet tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate personæ, int† alijs cõstitisset: mouit te tñ, q̃ cum pater eius Grecus fuerit, † & iuxta ritum Græcorum vxorem duxerit † in minorib.[e] ordinibus cõstitutus, cantorem ipsum ex vxore legitima in sacerdotio suscepisset. ¶ Nos igitur attendentes, quod Orientalis ecclesia votum[f] continentiæ non admisit: quoniam Orientales in minoribus ordinibus † contrahunt: & in superioribus vtuntur matrimonio iam contracto: Mandamus, quatenus nisi pro eo, quòd inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur, regionis cõsuetudo repugnet:[g] si aliud (canonicum†) nõ obsistat, ad confirmationem, & consecrationem eiusdem, sine dubitatione procedas.

† al. ita: & in alijs, &c.

† fuerat

† duxerat

† al. ita: in minori. ordinibus constituti contrahunt.

† Vox, canonicum, deest in antiquioribus.

e ¶ In minoribus.] vt 32. dist. si quis eorum.
[Gl. seq. ar. q̃ clerici occidentales. &c. & ponit duas opiniones, & suam solutionem.]
f ¶ Votum continentiæ.] 31. dist. Nicæna. & c. qm̃, & c. aliter. Et sic est arg. ex hoc, q̃ occidẽtales clerici ex voto ad cõtinẽtiã tenent, q̃d quidã negant dicentes, q̃ tm̃ ex cõstitutione ecclesię hoc fit. arg. 84. dis. cum præterito. vñ 3. dicunt. q̃ Papa potest dispensare, vt aliquis contraheret in sacro ordine, et si concederetur q̃ contra votum dispensare non posset. Vin. dixit, q̃ vbi clericus in ordinum promotione exprimit uotum, tenetur ad id: & si Papa dispensaret in hoc, contra uotum dispensaret. Si vero nõ exprimit: si p̃mouendus est iurisperitus eodẽ modo teneret. Si vero est iuris nescius, non tenetur ex voto, sed ex constõne. Et si Papa dispensat cũ tali, non intelligitur dispensare contra votum, sed contra cõstõnẽ ecclesiæ: tñ non dispensat q̃ aliquis in sacro ordine contrahat. Illud verum est. q̃ ex constõne ecclesia introductum est, vt qui ad sacros ordines vult promoueri, prius continentiam dẽat profiteri expresse. 28. dist. c. nullum, aut etiã tacite, vt ea dist. diaconi. ar. Eo enim ipso quod quis promouetur ad sacrum ordinem, tacite intelligitur vouere cõtinentiam, & si nulla fiat mentio de voto continentia.
g ¶ Repugnet.] sic ergo cõsuetudo facit aliquẽ ineligibilẽ, qui aliàs eligibilis est. 4. sic & qui legitimus est ad matrimonium contrahendum, per cõsuetudinem fit illegitimus, inf. de cogna. spiri. c. super eo. & 32. dist. placuit, & sic consuetudo arctat & ampliat iurisdictionẽ. sup de offi. deleg. quod translatione. ff q̃d vi aut clam. l. 3. §. non tantum. Et sic consuetudo in electione præcipue consideratur, sup. de cau. pos. cum ecclesia, & sup. de consue. cum dilectus, & 24. q. 1. pudenda. arg. ff. de decu. l. non tantũ. argum. contra, sup. de consue. cum venerabilis. Ioan. And.

3 De materia huius glossæ grauis est concertatio interdoctores sed uide B. Thomã & ibi Caietanum. 2. 2. q. 88. art. 11. & Turrecrematã in c. de illo clerico. dist. 32.

4 Et ecõuerso. 22. distinctio nos consuetudinem. 1. di. c. pe. Inn. super ru. de cõsue. quod tñ scripsi eo. ti. c. fin super gl. & quam. post pr. n. dicit, q̃ hic scandalum facit istum inelegibilem potius q̃ consuetudo, sic econuerso in c. nos consuetudinem, fuit disputatio pp scandalum potius q̃ cõsuetudo. Idem H. de tẽp. or. cũ sec. dũ ubi uide superuer. Latini. ad fi. Ioan.

Ioan.

¶ Idem episcopo Pictauien.

¶ Clericus coniugatus nō beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.

CAP. VII.

IOannes† nobis conquerendo mōstrauit, quod tu eum, quamquam iā dudum vxorem legitimā duxerit, pro eo qđ prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, vt tonsuram deferat clericalē, ex qua inter ipsum & vxorem suam posset scandalū generari: cū de consuetudine terræ tuæ clerici vxorati non cogantur inuiti, portare tonsuram. ¶ Quoniam igitur idē etiam tonsuratus non potest a priuilegio clericali gaudere: Mādamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi non molestes: dūmodo nullū percipiat beneficiū ecclesiasticum, b cuius rōne teneatur clericalem deferre tonsuram: quia cum eum oporteat sæcularib. negotijs immisceri, tonsura ipsius sæcularia exercentis, videretur profecto in ministerij nostri vituperium redundare.

¶ Idem.

¶ Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.

CAP. VIII.

CVm† decorē: & infra. ¶ Eos, qui sunt publice vxorati, nō admittati: c de cętero ad ecclesiasticas dignitates: dimissis d ab eis, quas non possunt sine prauo exemplo, & graui scandalo e retinere.

¶ Hono. iij. H. quondam reginæ Anglorum.

¶ Clerici coniugati in rebus suis non gaudent priuilegio clericali.

CAP. IX.

EX† parte tua fuit propositum, quòd nonnulli litterati terræ tuæ (habitu, & tonsura cleri-

IOannes.] Primo ponitur qđ. Secundo Papæ diffinitio: ibi. Quoniam igitur. Abbas. S. culus.

CASVS. Quidam noīe Ioannes in acolythatus ordine constitutus, contraxit matrimonium cum quadam muliere dimissa tonsura: episcopus loci compellebat eū tonsuram clericalem portare, propter quod uxor eius scandalizabat, de ɔsuetudine tñ loci clerici nō compellebantur inuiti portare coronam: unde iste Ioannes ɔquestus est dño Papæ: super hoc scribit Papa episcopo dicēs, ꝙ idem clericus etiā tonsuratus, non potest priuilegio clericali gaudere: vnde mandat quatenus dictum Ioannem super tonsuratione huiusmodi non molestet, dummodo nullū beneficium ecclesiasticum recipiat, ratione cuius dēat portare tōsurā: quia hmōi tonsura redundaret in opprobrium ordinis clericalis, cum ipsum oporteat negotijs sæcularibus immisceri. No. ꝙ clericus ɔiugatus ēt tonsuratus nō gaudet priuilegio clerici. Itē clerici ɔiugati non dent compelli ad portandum tonsuram clericalē in scandalum uxorū, dummodo beneficium ecclesiasticum non percipiant.

[Glo. seq. obijcit, & soluit distinguendo duplex priuilegium.

a ¶ Non potest.] arg. contra, quòd clericus etiam non tonsuratus gaudet priuilegio clericali usque ad trinam admonitionem. j. de sen. excom. si uero aliquis, & cap. in audientia, & c. cōtingit. immo nec posse renunciare, vt c. contingit & s. de foro cōpe. si diligenti. ergo multo fortius tonsuratus retinet priuilegium, & clericus vxoratus tenet portare coronam. s. de vi. & hone. cle. clericus. De quo ergo priuilegio intelligit? Dicas, quòd nō loquitur de illo priuilegio 17. q. 4. si quis suadente: qa clericus tonsuratus volens uti priuilegio clericali, etiā uxoratus habens intentionem redeundi ad clericatū, illi priuilegio non potest renunciare, 1 præcipue si recipiat beneficium ecclesiasticum, ut patet per iura prædicta: & alias tenetur portare tonsuram. sup. de vi. & hone cle. clericus. cum clericus etiam depositus teneatur viuere secundum regulam ecclesiasticam 81. dist. dictum. Vbi clericus coniugatus nullum percipit beneficium ecclesiasticum, & qui nullam spem habet redeundi ad clericatum, nullo priuilegio clericali gaudere debet, nec est compellendus aliquid de clerico ostēdere, vt ille qui contrahit cū uidua 82. dist. quisquis. 2 unde iste non erat compellendus ad tonsuram, cum nullum beneficium ecclesiasticum habuit. j. eo. c. vlt.

quod ergo dicit; etiam tonsuratus priuilegio non potest clericali gaudere, intellige de priuilegio, ꝙ clerici habent, ne vexentur aliquibus exactionibus in personis, vel rebus proprijs. & C. de epis. & cler. l. 2. hoc priuilegium perdit clericus post trinam admonitionem. s. de vi. & hone. cle. ca. vlt. inf. eo. ex parte. ergo multo fortius cōiugatus & tōsuratus, qui exercet negotia sæcularia, isto priuilegio gaudere non pōt. sicut iste de quo loquit decr. Priuilegiū clericorū in multis ɔsistit, & licet in vno amittatur, in alio adhuc retinetur.

ADDITIO. Vide c. 1. eod. tit. [lib. 6.] ꝙ est singulare pro materia ista.

b ¶ Bñficiū ecclesiasticum.] clericus 3. coniugatus ex dispēsatione Papæ pōt beneficium habere. Vel secundum Host. intelligitur de clerico coniugato habēte stipēdium ab ecclesia, nō tamen in titulum: nam si consuetudo est, tonsuram ferre debet.

CVm decorem.] CASVS. Dicit hic, ꝙ clerici vxorati non dēnt admitti ad ecclesiasticas dignitates, & si quas habent, illas amittant: quia sine scandalo & malo exēplo eas retinere non possunt. Nota quòd clerici vxorati non debēt admitti ad ecclesiasticas dignitates, & habitas amittere debent.

c ¶ Non admittas. sic sup. eo. c. sane.

d ¶ Dimissis.] q. a coniugati simplicia bñficia possidere non possunt, ideo eis sunt priuandi. s. eo. c. 1. & c. diuersis. & c. quod ad te. & c. sane. Ber.

e ¶ Scādalo.] ob hoc solum qnq; repellitur quis à beneficio. s. de præb. cum teneamur. quia nihil cū scandalo facimus [illegible]. de præscrip. nihil prodest. sup. de temp. ord. ad aures.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum igitur. Ab. Sic.

CASVS. Quidam litterati de terra & regione Anglorum, habitu & tonsura dimissis ducunt uxores: tamen ad hoc ut declinent iurisdictiōnē reginæ, & eam defraudēt debitis obsequijs, tonsuram resumunt. Insuper quidam alij prima tonsura recepta similiter contrahunt, & eam deferunt, ut excusari ualeant prædictis: significauit hoc regina dño Papæ, & ipse rñdet, cum ergo reddenda sint Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei: patienter sustinebit si à talibus clericis iustitias suas exegerit, sicut ab alijs coniugatis. Not. ꝙ cuilibet ius suum seruandum est. Item clerici uxorati amittūt priuilegium clericale.

a ¶ Consue-

¶ De materia huius decretalis, an clericus coniugatus gaudeat priuilegio clericali uide Geminianum in ca. 1. eod. tit. lib. 6. & Lapum al leg. 40.

1 Adde tex. in l. pen. §. ad crinē, & ibi Bar. ff. de publ. iud. Spec. in tit. de sta. mo. uer. 36.

2 Adde & J. de big. alter cationis. lib. 6. Io. And.

†Cap. 4. eod. tit. de uita & hone. cler. in 3. compila.

3 Hæc glossula, ut patet, non habetur in antiquis iudicibus.

† De materia uide Geminia. Glosā & alios in c. 1. eo. tit. li. 6. & Baldum in margariti uerbo, clericus.

a ¶ Consuetis iustitijs.] prætextu huiusmodi clericatus declinant subire iudicium reginæ, nec volunt ibi respondere alicui conquerenti.
b ¶ Obsequijs.] id est angarijs, & perangarijs, a quibus clerici debent esse immunes. inf. de immu. eccl. nō minus. & C. de episc. & cler. l. 2. & 16. quæst. 1. § nouarum.
c ¶ Quæ sunt Dei Deo.] Verba ista sūt 23. q. 8. c conuenior. in fin. & c. seq. vnde ecclesia de agris suis tributum soluit imperatori. 11. q. 1. si tributū, & ca. magnū. & 23. q. vlt. tributū & c. conuenior.

ADDITIO. Vnde versus.

Reddite (Christus ait) ea quæ sunt Cæsaris illi:
Reddat quisque Deo quæ legit esse Dei.

Mat. 22. Marc. 12. Luc. 20.

[Glo. seq. signat cōtrarium & remittit]
d ¶ A talibus.] & sic patet, quod clericus coniugatus & tonsuratus non gaudet priuilegio clericali, vt supra eod. Ioannes. De hac materia dic vt ibi, immo & clerici nō coniugati perdunt hoc priuilegiū post trinam admonitionem, dum se immiscent negotijs sæcularibus, vt sup. de vi. & hon. cle. c. vlt. Item arg. contra, de sent. excom. contingit Solue vt ibi.

† dimissis. † duxerunt. † reasumūt. † eo.

† al. ita, vt à talibus &c. sed in antiquis legitur vt est impressum.

Dicebat hic Abbas, quòd in his, quæ pertinēt ad res subsūt[?] temporali. in his verò quibus vrge[?] persona, secus. dic vt inf. eo. c vni. li. 6. Io. And.

relictis†) publice ducūt † vxores, & infra. ¶ Vt tamē cōsuetis iustitijs, [a] & debitis obsequijs [b] te defraudent, tonsuram resumūt † abiectam, & infra.
¶ Quidā enim accepta prima tonsura similiter cōtrahunt, & eandem tonsuram deserunt, vt eodem † prętextu excusari valeant a prædictis, & infra.
¶ Cū igitur reddēda sint quæ sunt Cæsaris Cęsari, & quæ sunt Dei Deo, [c] æquanimiter duximus tolerandum, si † a talibus [d] iustitias debitas velut ab alijs vxoratis exigas, & seruitia consueta.

¶ Idem.

¶ Si clericus in minoribus militet, non est cogēdus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

CAP. X.

Vt consultationi tuæ breuiter satisfiat, Respōdemus, quod R. miles tuæ diœcesis, q. cū olim in minori esset constitutus [e] ætate, tonsuram tātum & coronam clericalē assumpsit, nō est cogendus [f] deferre habitum clericalem.

VT cōsultationi.] CASVS. Quidā constitutus in minori ætate, tonsuram & coronā clericalem accepit, postea factus fuit miles: quærebat an deberet compelli portare habitum clericalem? Et respōdet quod non debet compelli. No. quod si tonsuratus ad militiam se transfert, non est compellendus deferre tonsuram.
[Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat]
e ¶ Constitutus.] ob hoc sumunt quidam argu. quòd propter minorem ætatem excusetur ne portet coronā. sed hoc non est verum. vnde dicas, maximè, vt sup. eo. Ioannes. vbi de hoc.
f ¶ Non est cogendus.] quia licitum est ei renunciare huic priuilegio clericali, cum nullum recipiat beneficium ecclesiastic. cum, vt dicit decret. Ioannes.

DE CLERICIS NON RESIdentibus, &c.
¶ Quia clerici nō solum inhoneste viuūt sectādo mulierū consortia, sed etiā in beneficijs eorū nō residēdo, & fructus eorū capiēdo, merito subijcit hæc rubrica. Ab.
De hac materia tractatur 7. q. 1. per totum. & principaliter, c quia frater, §. ambitionis.

NON liceat episcopo.] primo ponitur dictum. Secundo ratio: ibi, Manifesta. Tertio rationis ratio: ibi, Cum nullus. Abbas.
CASVS. Statuit concilium Sardicense, quod nullus episcopus trāseat ad aliam ciuitatem de sua ciuitate, cum causa quare hoc fiat, videatur manifesta, s. ambitio: quia nullus reperitur, qui de maiori ciuitate transire velit ad minorem. Nota hic dubia in peiorem partē interpretari. Item qui crescit, de minori ad maius crescere debet.
g ¶ Transire.] sine licentia domini papæ, vt 1. q. 1. si quis. alias perderet habitam & ambitam. supra de transla. inter corporalia. & capitu. quanto. nec alij inferiores sine licentia sui episcopi. sup. de renunciatione. admonet.
h ¶ Manifesta est enim causa.] scilicet ambitio maioris dignitatis. Est hic argum. dubia in peiorē partem esse interpretanda. supra de elect. c. 2. Arg. contra inf. de regu. iur. estote. & ff. de rebus dub quoties 2.
ADDITIO. Sed istud est propter talē præsumptionem.
i ¶ Ad minorem.] nec tamen illud est faciendum: quia qui crescit, de minori ad mai9 crescere debet. 93 dist. legimus, in fi. & sup. de transla. c. 1. & 74 distin c ge sta. argum. Facilius enim dispensatur, vt quis transeat ad maiorem, quàm ad parem, vel ad minorem, propter maiorem vtilitatem. sup. de translat. licet. Bernard.

TITVLVS IIII.

De clericis non residentibus† in ecclesia † vel præbenda.

¶ Ex concilio† Sardicensi.

¶ Episcopo non licet sine licentia Papæ transire ad aliū episcopatum, ipsum acceptādo: alias priuatur habito & ambito, & hoc intendit cum glossa.

CAP. I.

NOn liceat episcopo de ciuitate sua trāsire [g] ad aliam: Manifesta est enim causa, [h] pro qua facere hoc attentat, Cum nullus sit inuentus episcopus, qui ad minorem [i] de maiori ciuitate transiret.

¶ Leo tertius.

¶ Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo non residet. h. d. Et est iste textus multū notabilis.

CAP. II.

EX † gestis, & īf. ¶ In synodo Anastasius pSbyter Cardinalis tituli beati Marcelli, ab oīb. [k] canonice est deposit9. [l] Eo qđ pa-

EX gestis] primo narrat dispositionem Cardinalis. Secundo eius causam: ibi, Eo quod. Abbas.
CASVS. Quidam presbyter Cardinalis tituli sancti Marcelli, per quinque annos deseruit parochiam suam contra canones: & quia admonitus redire noluit, in synodo priuatus fuit dignitate sua. Nota quòd prælatus non debet ecclesiam suam derelinquere, quod si fecerit priuari debet per sententiam.
k ¶ Ab omnibus.] id est, omnibus approbantibus suam depositionem: quoniam solus papa ipsum deposuit.
l ¶ Depositus.] id est, a dignitate sua remotus, 2 eo primo monito legitimè vt rediret. inf. eo. c. inter quatuor. & c. vlt. & alias non debet priuari quantumcunque vagabundus discurrat. inf. eod. ex tuæ.

†De materia huius tituli vide quid nouissime cauerit cōci. Trid. sess. 6. de refor. c. 1. & 2. & sessio. 23. de reforma. cap. 1.
† al ita, ecclesia præbēda-ria.
† Concilium Sardicē. c 1. Burchar. lib. 1. decre. cap. 19. Iuo. par. 5. cap. 125. huc spectat canon. Apostolorum 14. vbi vid. Theodorum. Balsamonē.
† Cap 2. eod. tit. in 1. compil.
2 Et plures testes requirūtur ad eū cōuincendū. 2. q 3 Psul. & c. sequen. Io. And.

rochiam suam per annos quinque, contra canonum instituta † deseruit: & in alienis vsque hodie demoratur.

¶ Ex concilio Lateran.†

¶ Vni plures dignitates vel ecclesiæ conferri debent, & ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere valeat per seipsum: alias perdit ecclesiam, & donans conferendi potestate priuatur.

CAP. III.

QVia nonnulli modũ auaritiæ non imponentes, dignitates [a] diuersas ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales, cõtra sacrorũ canonũ instituta [b] nitũtur accipere, vt cũ vnum officium vix [c] implere sufficiant, stipendia sibi vẽdicẽt plurimorũ: ne id † de cætero fiat, districtius inhibemus.

¶ Cũ igitur ecclesia vel ecclesiasticũ ministeriũ † committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam eius per seipsam [d] valeat exercere. Quod si aliter actum fuerit: & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, † amittat: & qui dederit, largiendi potestate priuetur. [e]

¶ Alexan. iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ Præsentatus ad ecclesiam non confirmatus, si apparet quod nolit residere, non debet institui per superiorem: confirmatus autem & ex non iusta causa non residens, priuatur appellatione remota.

CAP. IIII.

RElatum † est nobis, ꝙ cũ in Lateranen. cõcilio [f] statutum sit, vt personæ tali ecclesia vel beneficium ecclesiasticum cõferatur, quæ residere in loco, & curã eius per se valeat exercere; nonnulli ad ecclesias præsentati hoc se posse affirmãt, sed efficere contradicunt: [g] & inf.

¶ Cũ igitur verba accipiẽda sint cũ effectu, [h] tales si † p̃sẽtati fuerint, nõ debẽt admitti, et admissi poterũt amoueri: [i] nisi forte de li-

QVia nonnulli.] Tria facit. primo ponit vitium. Secundo adhibet remedium: ibi, Cum igitur. Tertio imponit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam cupiditate ducti diuersas dignitates, & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt, quibus deseruire nõ possunt, cum etiã vni ecclesiæ vix sufficere possunt: statuit Lateranen. concilium: quod istud de cætero nõ fiat: sed cum beneficium ecclesiasticum cõmitti debuerit, tali committatur personæ, quæ residere in loco possit, & per seipsum officium suum exercere: & qui contra hoc fecerit, quod accepit amittat: & ille qui dedit, conferendi potestate illa vice priuetur. Nota quod nullus potest habere plures dignitates, vel plures parochiales ecclesias. Item per seipsum debet quis residere, & non per vicarium. Item qui indigno confert beneficium, debet priuari potestate conferendi beneficium illud, & vt indignus debet remoueri.

[¶ Glossa sequens ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.]

a ¶ Dignitates.] dignitas dicitur quandoque quædam prærogatiua in ecclesia, quæ alio nomine personatus appellatur, vt hic, & sup. de rescr. ad aures. & inf. de præb. de multa. quãdoque enim accipitꝰ pro sæculari prærogatiua. 23. q. 5. administratores. & 43. dist. c. 1. Interdũ pro potestate accipitur. ff. de off. quæsto. l. vnica. in princ. Interdum pro ordine. 4. distin. denique. Quandoque pro conditione accipitur: vestire enim debet fructuarius seruos secundum dignitatem eorum, id est, cõditionem. ff. de vsufr. & quemadmodum quis vtatur, sed si quid. §. 1. De pœna istorum qui retinent plures dignitates, habes. inf. de præb. de multa. & sup. de elec. dudum 2. & inf. eo. conquerente Vinc.

b ¶ Instituta.] vt 21. quæst. 1. per totum. & 10. quæ. 3. vnio. & 16. quæstio. vlt. per laicos, & 89. distin. singula. & supra de ætate & qualitate, eam te. & infra eod. conquerente.

c ¶ Vix.] 16. quæstio. 1. presbyteros. & C. de assesso. l. nemo.

d ¶ Per seipsam.] hoc quidem ius commune est, vt in ea ecclesia in qua intitulatus est, debeat deseruire 21. q. 1. c. & 70. dist. sanctorum. & 71. distin. cap. clericos, & 91. dist. Eleutherius. Quandoque tamen [1] in casu potest quis seruire per vicarium, vt cũ parochialis ecclesia annexa est dignitati vel præbendæ. inf. de præbendis, extirpandæ. §. qui verò, & cap. exposuisti. Sunt autem quædam, quæ per alios fieri non possunt de iure, vt officium in ecclesia, nisi in casibus vt dixi, vt hic patet. ff. de solutionibus, inter artifices. & sup. de officio delegati, quoniã apostolica. § 2. argu. 2 q. 3. c. si quẽ. §. abolitio. Quædam verò sunt, quæ per alios fieri possunt C. de caduc. toll. l. vnic. §. sin autem.

e ¶ Priuetur.] inf. de præben. de multa. & sup. de electio. cũ in cunctis & ibi augetur pæna, & dic, priuetur ea vice. Ber.

RElatum.] primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Dictum est in prædicto concilio, quod ecclesia vel beneficium ecclesiasticum tali personæ debet committi, quæ per se curam ipsius valeat exercere. sed quidam affirmant se hoc facere velle, sed illud efficere contradicunt: peruenit hoc ad papam: vnde mãdat papa archiepiscopo Eboracen. quod cum verba cum effectu sint accipienda, si tales præsentati fuerint, ipsos nõ admittat, & ꝙ recepti sunt, remoueãtur, nisi de licentia suorum prælatorum fuerint absentes, puta studio litterarum, vel alijs honestis causis: & si contra hoc appellauerint, eorũ appellatio non valebit. Nota ꝙ ex promissione sua quis obligatur. Item verba cum effectu sunt accipienda. Item non debet quis se absentare ab ecclesia sua sine licentia sui prælati, quantumcunque causam habeat honestã. Item si aliquis appellet ne faciat residentiam, non valet appellatio; sed hoc intellige de eo, qui promisit residentiam.

f ¶ Lateran. concilio.] sup. cap. proxi.

g ¶ Contra [illegible].] ipso facto, recedendo scilicet.

h ¶ Cum effectu.] nota quòd verba cum effectu sunt accipienda. de pæni. dist. 1. cap. hæc autem verba. & ff. ne quis eum qui in ius voca. est. l. si per a ium. §. docte. ff. quod quisque iur. l. 1. §. hoc autem. C. communia de leg. l. 2. & 17. quæst. 4. si quis suadente. & 23. distinctio. psalmista. & 16. quæstio. 1. in canonibus. versicu. custodes chartarum. & c. 9. quæstio. 2. [illegible]. ex quo enim intitulati sunt, debent ibi perpetuò permanere. 70. distinct. sanctorum. & 72. dist. cap. clericos. & 21. q. 1. cap. 1.

i ¶ Amoueri.] inf. de præben. quia intantum. & c. cum

non

† Statuta.

† Concilium Laterañ. sub Alex. iij. cap. 13. nã cũ aliud non dicitur, intelligendum est Laterañ. sub Alex. iij. & hr̃. ca. 3. eod. tit. in 1. compil.

† al. ita, vt id de cætero nõ fiat.

† officium.

1 Vide concilium Trid. sess. 6. de reforma. c. 2.

† receperit?

† Cap [illegible] ti i 1. c [illegible]. Et post concilium Lateranen. sub Alexand. iij. par. 15. ca. 8.

† In [illegible] Barbatiæ ita: tales si præsentati fuerint, non admittãtur, sed admissi poterunt amoueri.

non ignores, præmissa tamen admonitione. ℑ. eod. inter. & c. vlt. & c. ex tuę.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Prælatorum.] clericus enim sine licentia sui plati abesse non debet, etiam ex iusta causa, siue causa studiorum, vt hic patet: siue alijs iustis causis, puta causa peregrinationis. de consec. dist. 5. non oportet. vel pro negotijs suis. 7. q. 1. præsentiū. ergo multo minus abesse debet ex non iusta causa.

b ¶ Diffugium.] arg. contra. s. de appella. peruenit. Sol. hic loquitur de eo qui habet curam animarū, & qui expresse pmisit residere: ibi de simplici beneficio & de eo qui expresse non promiserat residere: ibi tantum pendente appellatione per alium deseruitur in ecclesia de beneficio illius.

c ¶ Decreti.] de hoc no. s. eo. c. proxi. Ber.

FRaternitati.] CASVS. Dicitur quòd clerici alterius diœcesis, non recipiantur sine litteris commendatitijs suorū epōrum, nisi super hoc apostolicum habeatur mandatum. Not. quòd credit litteris episcoporum.

d ¶ Cōmēdatitijs.] litteræ commendatitiæ siue dimissoriæ dicuntur, quibus dimittit & absoluitur a potestate sui episcopi in quibus probetur testimonium r de vita & ordinibus illius. De istis litteris satis habes, 71. dist. c. primatus. & c. extraneo. & duobus capitulis sequenti. & sine istis litteris episcopus non debet recipere clericos alterius episcopi, vt ibi dicitur, nec ordinare, nec retinere, vt 72. d. n. per totum & clericus sine licētia sui episcopi eccl. siam suam d mittere non debet. s. de renun. admonet. Item dicuntur dimissoriæ, quæ dantur appellantibus. quæ vulgo apostoli dicuntur. ff. de ver. sign. ficatione, dimissoriæ.

COnquerente. Primo ponitur impetrantis querela. Secundo commissionis forma: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam presbyter R. conquestus est dño Papæ, q̄ clericus requirebat ab ipso xx. solidos annuatim pro ecclesia sua, de qua idē presbyter vix necessaria percipere poterat: dicens beneficium in eadem ecclesia sibi fuisse collatū, cum alia beneficia sibi sufficientia obtineret, nec eidem ecclesiæ deseruiret: mandat Papa, si cōstiterit quòd dictus clericus habeat alia beneficia sufficientia, vel quòd ipsi ecclesiæ non deseruiat, dicto G. super beneficio ipso silentium imponat. No. quòd qui beneficium sufficiēs habet, super alio nō est audiendus. Itē si non deseruiat, nihil percipere fēr.

e ¶ Vitæ.] verbo victus, vestis etiam continetur. ff. de verborum significatione, verbo victus.

f ¶ Necessaria.] vn̄ potius fuit sibi subueniendū, arg. ℑ. de censib. licet. & C. noua vecti. l. 1. & 10. q. 3. vnio.

g ¶ Percipere.] ad 2. hanc non se refert Papa in sequētibus, & hoc ideo quia tempore collationis potest illud opponi, non postea. 8. q. 2. dilectissimi. ex quo consentit in eū, licet, paupertate laboret, non potest dissentire. 91. dist. clericus. Vinc.

h ¶ Sufficientia.] in hac sufficientia considerantur plura, nobilitas, scientia: quia tales personæ maioribus redditibus sunt honorandæ ℑ. tit. px. de multa. in fi. Dignitas consideranda est. ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. ita q̄ possit sufficere sibi & suis, & hospitalitatem seruare, & iura episcopalia soluere. ℑ. titu. proxi. de monachis.

i ¶ Deseruiat.] q̄ dcū que istorum constiterit, sufficit ad repulsionem ipsius. argu. s. de rescri. inter cætera. & sic patet. q̄ clericus residentiam facere debet in ecclesia sua; alias potest ea de iure cōi priuari. s. de app. peruenit 2. & ℑ. eod. inte. & c. vlti. & præcipue cum habet in ecclesia aliquam dignitatem ℑ. eod. ex parte. nec in absentia aliquid percipere debet s. c. proxi. ar. nisi consuetudo in cōtrariū se habeat 3 s. de constit. cum omnes. & ℑ. eod. ad audientiam. argu. quia ibi ius commune fuit iuramento firmatum. Et est arg. quod de iure cōmuni nullus potest habere plura beneficia, quorum alterum sufficiat. ℑ. titu. prox. cum teneamur. & s. de rescrip. cum adeo.

centia suorum prælatorum, [a] vel studio litterarum, vel pro alijs honestis causis cōtigerit eos abesse; nec patrocinari dēt eis appellationis diffugiū, [b] si contra huiusmodi intentionem decreti [c] fuerit interiectum.†

¶ Idem.

CAP. V.

FRaternitati† tuæ: & infra: ¶ Preterea clericū alterius diœcesis, absque commendatitijs [d] litteris episcopi, non debes recipere: nisi pro eo receperis ab Apostolica† sede mandatum.

¶ Idem.

¶ Qui non residet in beneficio etiam modicæ æstimationis, illo priuatur.

CAP. VI.

COnquerente† nobis R. presbytero accepimus, quòd G. clericus ab eo, p quo ecclesia sua, de qua vitæ [e] necessaria [f] vix potest percipere, [g] annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserēs beneficium illud in eadē ecclesia sibi fuisse collatū, & infr. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi cōstiterit, quòd dictus G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia: [h] vel quod eidē ecclesiæ nō deseruiat, [i] sibi super præscripto beneficio silentiū, sublato † impedimēto appellationis, imponas.

¶ Idem.

¶ Qui est in seruitio episcopi, percipit fructus beneficij tamquam residens, præter distributiones quotidianas. Abbas.

CAP. VII.

DE cætero: † & infra. ¶ Statuim⁹, ne canonicis, donec in seruitio [k]

DE Cetero] Ponit dictum, a quo excipit: ibi, Nisi. Et hoc dicit, qui est seruitio prælati, fingitur residere. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus quandoque ducebat secum aliquos de canonicis ecclesiæ suæ: alij subtrahebant illis, qui cum episcopo erant, quod consueuerāt percipere de communitate: statuit Papa, ne canonicis illis qui in seruitio episcopi fuerint, aliquid subtrahi debeat vel auferri: nisi forte sint victualia, quæ absentibus dari non consueuerūt No. q̄ dum quis est in seruitio episcopi, pro præsente & deseruiente debet haberi; & sic ecclesiæ deseruire intelligitur.

K ¶ In seruitio.] not. quòd qui est in seruitio episcopi pro præsente reputatur quo ad perceptionem beneficij, & ecclesiæ seruire intelligitur. argum. 7. quæst. 1. scire. & 16. quæst. 1. similiter. & 12. q. 2 hæc huius placiti. & infra eodem ad audientiam. argum ff. de excu. toto. iurisperitos. & C. de excus. tuto. l. vlti. & qui est in seruitio Papæ, pro præsente habetur. ℑ. eodem, cum dilectus,

Marginal notes:

¶ Vide l. si qua pęna. cū hac cocor. ff. de ver. signifi.

† Ca. 1. eo. ti. in 2. cōp. Et vide Abbatem in c. cū iā dudū. ℑ. de præb.

† al. ita: Apostolicæ sedis &c.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. comp.

1 Et hoc respectu dicuntur cōmendatitiæ: ad hoc ℑ. titu. 1. in Lateran. in fi. dicunt etiā formatę qa dant sub certa forma vt patet 73. dist. p totū. vbi ponitur earū tenor. Si tn̄ essent amissæ, poterunt probari per testes de cler. pere. tuę. secundū Vincentium Gof. & Host. Ioan. And.

2 Hanc glossulam non habent vetustiores codices.

† al. sublato appellationis obstaculo.

† Cap. 4 titu. de præsend. in 1. compi.

3 Dic hodie, put diffiniuit conciliū Tridē. sessio. 6. de reform. c. 2. & sessio. 24. de refor. c. 1.

tuo fuerint, quicquã subtrahi debeat, vel auferri, quod de cõmunitatis sibi beneficio debet: Nisi forte sint victualia,[a] quæ non consueuerunt absentibus exhiberi.

¶ Cælestinus iij. †

¶ *Priuandus est prælatus vel clericus non residens, qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impeditum. h.d. cũ duobus sequentibus.*

CAP. VIII.

EX † parte vestra nostro fuit Apostolatui reseratum, quòd ecclesiæ vestræ decanus, qui in partibus Gallicanis sibi potius habitationem elegit iam† per decem annorũ[b] spatiũ ecclesia vestra ipsi⁹ præsentiam habere nequiuit.

¶ Quia igitur nolum⁹, vt eadem ecclesia decani officio[c] defraudetur: Mandamus, quaten⁹ scribatis eidem, quòd suũ ibidem officium vt decanus debeat exercere. Quod si vocatus venire noluerit, eligendi alium, qui præesse ecclesię vestræ valeat, & prodesse, vobis ex tũc[d] cõcedimus[e] liberam facultatem.

¶ Innocentius iij. capitulo Ragusino.

¶ *Summatum est in capitulo præcedenti.*

CAP. IX.

QValiter † archiepiscopus vester temeritate ꝓpria recessit ab ecclesia Ragunési, nec iã vltra quadrienniũ[f] expectatus redierit,[g] ꝑ litteras etiam vestras reuocat⁹, & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus (nisi forsitã iam redierit) vos post mẽsem[h] à receptione pręsentium, personam vobis idoneam, in archiepiscopum eligatis.

¶ Idem Constantinopolitano patriarchæ.

¶ *Summa vt in capitulo, ex parte. supra eodem.*

CAP. X.

INter † quattuor animalia; & infra. ¶ De clericis, qui ecclesias vel præ

a ¶ Victualia.] huiusmodi victualia siue distributiones non dantur studentibus in Theologia. j. de præben. licet.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Decanus cuiusdã ecclesiæ trãstulit se ad partes Gallicanas. & ibi per x. annos morã fecit, ita ꝙ non fuit reuersus ad ecclesiam suã: capitulũ ipsius ecclesiæ significauit hoc dño Papę: Rñdet Papa, ꝙ non vult ꝙ ipsa ecclesia decani officio defraudet: mãdat capitulo, vt scribant ei, ꝙ ad suam ecclesiã reuertatur, & ibi exerceat officiũ decani: ꝙ si venire noluerit ad terminum sibi datum, dat eis licentiam decanum aliũ eligendi No. ꝙ licet aliquis longo tempore absens fuerit ab ecclesia sua, semper tamen citandus est vt redeat, antequã ipse beneficio suo priuet.

b ¶ Per decem annorum.] & ita vr ecclesiam habere ꝓ derelicto, iõ ꝑ minus spatiũ priuari potuit. s. eo c. 2 & 7. q. 1. præsentiũ. tñ primo debet moneri vt redeat. j. eo c. proxi. & c. inter & c. vlti. aliàs non dẽt priuari iure suo non citatus, non cõuictus vel cõfessus, vel ꝑ cõtumaciam absens s. de maio. & obed c. inter quattuor. immo & si esset vagabundus, primo ad ecclesiam suã citari debet. j. eod. ex tuæ. Et sic patet, quod quantocũque tempore aliquis sit absens ab ecclesia sua, semper est monendus, 1 vt redeat. Tamen si alibi se intitulari permisit: secundum beneficium recipiendo ipso iure videtur vacare primum: potestque priuari ipso iure quantum ad possessionem. infra de concess. præben. litteras. & cap. cum nostris.

c ¶ Officio, quod sit officium decani, ex consuetudine potius colligitur, & sic decanus ad residentiam tenetur: aliàs priuatur decanatu, vt hic patet.

d ¶ Ex tunc.] id est, nisi redierit ad terminũ sibi præfixum, ex tunc, id est, post terminum eligant.

e ¶ Concedimus.] nisi iustam causam ostẽderit, quare venire non possit j. eo. c. inter. & c. vlt.

QValiter.] Communis diuisio. Secunda: ibi. Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Ragusinus ab ecclesia sua recessit iam per quadriennium expectatus & reuocatus etiam per litteras domini Papæ, nec redire voluit: mandat Papa capitulo Ragusino, vt post mẽsem a receptione litterarum. aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem, nisi forsitan reuersus sit. Not. Quod citandus & expectandus est quis antequam priuetur ecclesia sua, & de gratia datur huic vnus mensis post primã citationem. Item not. ꝙ non eo ipso quòd clericus recedit ab ecclesia sua, habet ipsam pro derelicta, sed cũ vocatus non redit.

f ¶ Quadriennium] immo vltra annum abesse non debet, nisi iussio imperialis eum detineat, in Authen. quomodo oporteat episcopos ad ordi. §. & illud etiã diffinimus. colla. 1. & in Authen. de san. epis. §. interdicimus. collat. ix. tamen quamdiu non renunciat, clericus semper est; & licet vagetur, non habet ecclesiam pro derelicto, nisi contrahat cõtrariam negotiationem, vt si fiat miles, vel si cõtrahat matrimonium, vt s. de cler. coniu. c. 1. vel nisi admonitus non redierit, vt s. eod. tit. cap. proxi. & c. vlt. & 7. q. 1. peruenit.

[Glo. seq notat tẽpus receptionis, & c. signat contrarium.]

g ¶ Redierint.] sufficit si reuersus fuerit tempore receptionis litterarum, vel vsque ad mensem reuertatur post receptionẽ: quod est notabile, vt tempus receptionis consideretur argu. s. de foro compe. licet. & s. de appell. super eo. & j. titu. proxi. dilectus. 2. vbi de hoc. s. de rescrip. eam te. & j. de vsu. quia frustra. i litteris ꝯtra vsurarios cõsideratur tẽpus subsequens, non tempus datæ. 2 Arg. contra. s. de rescrip. cam te. & cap. constitutus.

ADDITIO. Quod soluetur j. titu. proxi. dilectus.

h ¶ Post mensem.] adhuc indulget ei vnum mensem post receptionem litterarum, si non sit reuersus.

INter quattuor.] Primo ponitur dictum: Secundo excepto: ibi. Dummodo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici patriarchæ Constantinopolitani, sine licentia ipsius absentabant se ab ecclesijs suis. sine iusta & necessaria causa: quæsiuit patriarcha qualiter cum illis esset agendum? Respondet Papa, quod expectet illos congruo tempore, secundũ quod ei videbitur: & nisi redierint ad terminum eis præfixum, possunt priuari ecclesijs suis; dummodo nõ sint iusto impedimento detẽti. No. quod sine licentia sui prælati clerici ab ecclesijs suis se absentare non debent. Item cleric. absentantes se citandi sunt, & expectandi congruo tempore antequam priuentur beneficijs suis. Item iusto impedimento detenti non debent suis beneficijs spoliari.

[Glo. seq dicit arg. a contrario cessare, & arg. quod bonum est.]

† Clemens.

† Cap. 8. eo. tit. in 2. cõp. Et vide Felin. in c. 2. s. de rescrip. & Oldradũ cõsil 125. inci. articuli dñi Arnoldi.

† al. ita: iam per decem.

1 Nisi licentiatus fuisset ad certũ tẽps: quo casu si vltra illud tẽps abfuerit priuari pt: nisi iustã cãm habeat. 7. q. 1. ꝓsentium. vt sic dies interpellet. j. de lo. ca. potuit secũdũ Goff. istud procederet, si in ratione licentiæ monitus fuisset redire in termino, vt etiam dixi vt lite non contestata. quoniam. §. porro. super glo. & pac. Io. A.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. comp. & qualiter hodie procedatꝯtra platos non residentes, ꝓscribit cõcil. Tri. sessio. 6. de refor. ca. & ses. 23. de refor. ca. 1. qđ videto.

† Cap. 2. eo ti. in 3. comp. pars huius decr. j. de relig. domib. inter quat. maio. & obedient. inter quattuor. & de cleri. pere. inter quattuor.

2 vt si impetrãs etiã post datã exigit vsuras, non audiat ꝓscriptũ nisi pri⁹ illas restituat. Ioan. An. Item cõcer. tex. in l. cũ quidã. §. diu⁹ ff. de vsur. Bal. in l. aduersus. C. e. in l. meminisses. cum gloss. ff. eo,

a Sine

a ¶ Sine iusta causa.] quod facere non debet, imò si iusta causa subsit, debet petere licentiam ab epo suo. §. eo. c. relatum. & de conse. dis. 5 nõ oportet, & sic nõ est arg. à cõtrio sensu. s. vt iusta causa possint esse absentes sine licentia prælati. Vnde est argu. quod bonum non est faciendum sine licentia prælati. §. eo. relatũ & 16. q. 1. monachi. Et hoc iõ est ne obedientia contẽnatur: quia propter obedientiam etiã bonum debet intermitti. 11. q. 3. quid ergo.

b ¶ Deserunt.] huiusmodi clerici qui ita deserũt ecclesias suas desertores appellantur in canone. 21. q. 2. placuit, & capi possunt ab his, quorum consortium declinare nituntur ar. 18. q. 2. abbates.

c ¶ Congruo tempore,] hoc ad arbitrium episcopi refertur considerates circunstantijs viarum, & distantiæ, §. de appellatio cum sit Romana.

d ¶ Iuste priuari.] nisi red. erint in termino eis cõstituto post admonitionem, inf. eo. c. vlt. & §. c prox. in fin. iusto impedimento cessante, vt dicit littera seq.

e ¶ Impedimento.] quo probato, sunt restituendi. 7. q. 1 præsentium, & §. eod. ti. c. vlt. Ber.

† Patracen. Patiricen. Patrecen. vt plurimũ.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpil. Et vide cõci. Triden. citatum §. c. ca. qualiter.

† dilectiõis.

† Vide l. hæres meus, ff. cõd. & demon. & l. in fraudẽ. ff. de iure fisci.

† Parenthesi inclusa desunt in antiquis, & in omnib. manuscriptis.

bendas sibi cõcessas, sine iusta [a] & necessaria cã deserũt,[b] tuo præsertim nõ accedente cõsensu, hoc tibi duximus respõdendũ: quod postquam congruo tempore [c] fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste priuari:[d] dũmodo nõ sint iusto impedimento [e] detenti.

¶ Idem archiepiscopo Panormitano.

¶ *Si nescitur vbi sit clericus tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: & si inf. sex menses nõ reuertatur, priuabitur ecclesia sua h. d. vsq; ad ver contra eos.*

CAP. XI.

Ex tuæ deuotionis, † & infra. ¶ In ecclesijs eorum, qui fraudulenter absent it, † nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictũ facias publicari: f & si nec sic curauerint obedire, & vltra sex menses g suas deseruerint ecclesias, [iuxta † sanctiones canonicas] eis debent merito spoliari. h

Ex tuæ.]. Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Contra Abbas.

1 Dicit Hos. cum latitãt sufficit edictũ publicari ad domos vel ecclesias prima iura sed si inf. quinciã faciũt sui copiam, procedi ñ posset ex edicto quod nõ peruenisset ad eos, nec contra latitantes ex edicto non solẽniter proposito: & sic loqtur contrarium. Io. And.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum, subditi archiepiscopo Panor. absentarũt se ab ecclesijs suis, ita quod citari non poterant: quæsiuit archi eps a Papa, qualiter cũ illis esset agendũ? Respõdet Papa, quod edictum trinę citationis faciat proponi apud ecclesias ipsorum: & si non venerint, & vltra sex menses ecclesias deseruerint, debent ecclesijs spoliari, sed prius proced. i cõtra eos p sentẽtias suspensionis & excõmunicationis, vt ad obedientiam ipsius archiepiscopi redeant: & si eorum malitia sic compesci nõ poterit, Cardinalis Apostolicæ sedis legatus remoueat eos ab administratione suarũ ecclesiarum, & ecclesijs illis de personis idoneis faciat prouideri: sed eos nõ deponat, vt cũ eis si expedierit, misericorditer agi possit. Not. quod qui non apparet, apud domicilium suum debet citari trinis edictis, & antequam procedatur contra eum, debet expectari p sex menses. Item arg. quod cum deposito nõ sit dispẽsandũ.

f ¶ Puplicari.] sic §. de dol. & contum. causam quæ & capitu vltim. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. ff. de liber. agno. l. 11. respon. nec ob. ff. quæ sen sine ab. rescin. l. 1. §. Item cum ex edicto. 1 quia ibi non solemniter positum est dictum.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. contra solutionem allegat duo iura.]

g ¶ Sex menses.] arg. cõtra. eod. c. 2. & ca. qualiter. & in Authen. de san. episco. & interdicimus. collatio. 9. Arg. contra. sol. hoc tempus statutum ab homine interpellat, & loco admonitionis habetur. infra de loc. potuit. 16. q. 3. placuit. vnde in casu isto mora nõ purgat, arg 20. q. 2. puella. nisi in tum impedimẽtum ostenderit, quare venire non potuit, vt 7. q. 1. præsentium & §. eo. c. vlt. Arg. contra. quod mora purgetur, 100. distinc. quoniam, & argu. 88. distin. perlatum.

h ¶ Spoliari.] id est, suspendi iuxta canonicas sanctiones ab administratione temporalium, procedendo postea contra eos prout sequitur in littera.

i ¶ Vt ipsos.] scilicet vagabundos prælatos: quia hic loquitur littera de prælatis tantum, ex eo quod dicit; ab administratione remoueat, & quib. præsunt eccl'js. qualiter sit pcedendum contra istos & alios absẽtes, plene dictum est §. vt lit. ñ contesta. qm frequẽter. § porro.

K ¶ A spiritualiũ.] 2 alias spiritalium; alias ab episcopali vel melius ab episcopatu, & ita est in registro, vt dicit Innocentius.

l ¶ Remoueat.] ex isto mandato speciali si sunt epi, alias non posset legatus ex generali mandato §. de offi. legati, quod translationem quo ad alios prælatos potest ex generali mandato etiam lite nõ contestata priuantur ecclesijs suis supra. vt lit. non contestata. quoniam frequenter: secus si de crimine ageretur, vt not. sup. de dol. & contum. veritatis. in notula magna. Bern.

¶ *Iste versiculus non summatur propter varietatem lecturarum, & quia secundum vnum intellectum non facit ad rubricam.*

¶ Contra eos etiam procedatur, vt ipsos [i] per suspensionis & excommunicationis sententiam, ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic eorum† malitia poterit emolliri, eos, B. tituli sanctæ Susannæ pbsyter Cardinal. apostolicę sedis legatus à spiritualium [K] administratione remoueat,[l] † & quibus pręsunt ecclesijs, de personis idoneis faciat prouideri. Sed in eos degradationis sentẽtiam nõ promulget, vt cum eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit. [m]

¶ Idẽ Altissiodor. epo.

¶ *Priuilegiatus vt absens, in studio fructus prabenda recipiat Existens in villa vel castello, vbi nullũ est, vel minus competens studium priuilegio non vtitur.*

CAP. XII.

Tvę † fraternitatis discretio postulauit, &

† illorum illorum.

† amoueat.

† Ad iam.

2 Hæc glossa non habetur in vetustis libris.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cõpil. Et de materia vide plene per Horatium Latin. trac. de priuil. Scholarium priui. 98 & conci. Triden. sel. 5. de refor. in c. 1. in fin.

Glo. seq. quærit, & soluit. Item arg. alleg. 3. iura, & duo alle. in contrarium.]

m ¶ Agi possit.] sed nunquid surrogati remouerentur Non credo, sed dispẽsabitur cum eis, si necesse fuerit, vt in ordinibus tolerentur. Argu est hic. quod ille qui deposuit, non possit restituere. argum. de pœ. dis. 6. placuit. in fin. & ff. de quest. l. 1. in fin. & ff. de pę. diui fratres. Arg. contra. 11. q. 8. episcopus 46. dist. c. clericus. Ber.

Tvæ. fraternitatis.] primo ponitur quæstio Secundo responsio: ibi, Ad quod: Abbas Sicu.

CASVS. Quidã clerici obtinuerunt indulgentiam, vt causa studendi beneficia sua perciperent in absentia sua, & sic accepta licentia a suo prælato trãsferũt se ad

se ad villas vel castella, in quibus modicũ est studiũ, cum deberent venire Bonon. quærebatur vtrũ deberet habere beneficia sua in huiusmodi studio: Dicit Papa, ꝙ ex præfata indulgentia fructum habere non debent, cum fraus & dolus eis patrocinium non debeat impertiri. Not. ꝙ nomine studij de meliori vel saltẽ de bono intelligẽdum est. Item indulgentia intelligi debet, secundum ꝙ ille qui eam concessit, intelligit. Item fraus & dolus nemini prodesse debet, sed obesse.

a ¶ Indultum.] ab episcopo suo. supra c. relatum. Vel dic, indultum a Papa.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & arg.]

b ¶ Ad villas.] in regijs enim ciuitatibus, & non in paruis villis, siue in castris iura docenda sunt, in proœmio Digestorum. Arg. contra. 12. q. 2. in gloria episcopi. & ff. de offi. præsi. sed licet.

c ¶ Studiorum.] licet 1 indeterminatè dixerit, studium, de meliori intelligendũ est. arg. supra de iureiur. quanto Arg. contra supra de elec. cum nobis olim. ĩ de censib. ex parte. ff. de regul. iur. semper in stipulationibus. Item argu. ꝙ idem est esse minus competens, & esse nullum. arg. supra de transla. inter corporalia, sic ff. de autho. tut. l. 2 & ff. qui satisd cog. quoties. & ff. ad Velle l. quamuis. §. si conuenerit. Sed sufficit si sit studium conueniens siue mediocre. ff. de ædil. edic. sciendum, §. illud. & l. si quid. §. venditor.

d ¶ Committunt. sup. de fur. itaque fullo. §. sed nemo. & ff. de arbit. ita demum. sup. de rescrip. sedes.

† trãsferãt.

† al. ita: Ad quod taliter respondemus, ꝙ eis, qui, &c.

† debeant.

1 Hæc glossa nõ est in uetustis libris.

infra. ¶ Quæsiuisti præterea, vt cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, a vt tñ absentia sua fructus percipiant præbendarũ suarum, accepta licentia se ad villas b transferunt † vel castella, in quibus nullum est, vel minus competens studiorum c exercitium, vtrum præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi?

¶ Ad quod† breuiter respondemus, eis qui huiusmodi fraudem committunt, d (cum fraus & dolus nemini debeat† patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam competere non debere.

¶ Honorius iij. Preposito de Valerijs.

¶ *Qui iurauit in ecclesia residere, pro seruitijs ecclesiæ licite se absentat.*

i j EX parte.] Communis diuisi. Secunda, ibi, postulationi. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in præpositum de Valerijs, in receptione ipsius præpositurae præstitit iuramentum, quod faceret residentiam in eadem, post modum vero quandoq; absentabat se pro iuribus, & rationibus ipsius præpositurae prosequendis siue procurandis: dubitabat idem præpositus, vtrum per huiusmodi absentiam periurium incurrisset. consultus papa respondet eidem, ꝙ si non absentet se in fraudem dum ij se prosequitur iura ecclesiæ suæ, non debet dici absens, sed residens: & ita periurium non incurrit. Nota ꝙ qui absens est pro vtilitate ecclesiæ suæ præsens reputatur, & iuramentũ illud extenditur ad hoc ꝙ qui vtilitatem ecclesiæ suæ procurat, præsens esse dicitur. Item fraus non admittitur in iuramento

[Gl. se. alleg. duas ꝯcordãtias, & ponit tria similia.]

e ¶ Residens.] quandoque censetur residens qui non est, vt h. c. & ĩ c. prox. sic ff. de cap. & post l. reuer. l. retro. quandoque dicitur præsens, qui in hortis est. ff. de procu. præsens. & qui est in eadem prouincia, pro præsente reputatur, C. de præ scriptio. longi tempo. l. vlt. sic quandoq; fingitur monachus qui non est. 2 arg. ĩ. de regul. vidua & 27. dist. quod interrogasti.

[Gl. seq. allegat duas cõcordantias, pon t tres casus similes, interserit argumentũ, cui assignat cõtrarium.]

f ¶ Periurium.] vide aliter benignè interpretatur iuramentum, ne per iurio noretur. si. ĩ. de testib. cum tu. ita tamen ꝙ fraudulenter se nõ absentet: quia tunc periuriũ incurreret si. ĩ. de sen. excom. relatũ. & si esset in seruitio episcopi, periurium non incurrit. ĩ. eod. de cætero. quia pro pſente censetur, quia ecclesiæ tũc seruire intelligit. 7. q. 1. scire. & idẽ esset si reuocaret a Papa: quia eius auctoritas in iuro illo intelligitur excepta. ĩ. c. prox. & ĩ. de iureiu. ã. venientes, & 9. q. 3. per principalem. Item habes hic argu. ꝙ iurm extenditur ad ea, de quibus dictum non fuit vel cogitatum. Arg. cõtra. ĩ. de iureiu. c. pen. 3. Item ꝙ pro negotio proprio põt esse absens, nec incurrit periurium. supra de iureiur. petitio. & 2. qu. 1. prohibentur: vbi milites propter iurm ac cusare prohibentur: tamen non obstante iuro causam suam, vel suorum prosequi possunt. In hoc enim iuramento exceptum intelligitur proprium factum, quia in generali sermone persona loquentis intelligit excepta. C. de solu. inquisitio & ff. de cond & demon. quũ [illegible]. §. Plausius. quia ordinata charitas a se ipso incipit. 22. q. 5 si non licet. & de poen. dist. 3 qui vult.

CAP. XIII.

i j EX† parte tua fuit, ꝓpositũ, ꝙ tpe quo recepisti præposituram de Valerijs, præstitisti de facienda residentia iuramentum, & infra.

¶ Postulationi tuæ taliter respõdemus, quod si te nõ absentãdo in fraudem, præposituræ tuæ iura fideliter prosequeris, † cum ex hoc censeri debeas residens, e periurium f non incurris.

¶ Idem capitulo Meten. †

¶ *Familiaris Papæ (non obstante constitutione contraria) præbendæ suæ fructus percipit in absentia.*

CAP. XIIII.

CVm† dilectus filius magister Otto, & infra.

¶ Mandamus, quatenus non obstante constitutione, g quæ contra absentes canonicos inter vos dicitur emanasse, fructus h

C Vm dilectus.] primo ponitur dictum. Secundo eius ratio. ibi Cum.

CASVS. Canonici Meten. talem fecerunt cõstitutionẽ in ecclesia sua, ꝙ in absentia sua nihil perciperent: magister O. eiusdem ecclesiæ canonicus existens in curia Romana in seruitio domini Papæ, petebat ab eis beneficium suum; sed ipsi occasione dictæ constitutionis, illud denegabant. mandat Papa canonicis Meten. quatenus, non obstante illa constitutione, quæ facta est contra absentes, debeant eidem magistro assignare fructus præbendæ suæ, ex quo est in seruitio domini Papæ: qa illi, q i seruitio domini Papæ commorantur, nõ debent gaudere minori prærogatiua, quam illi, qui in ecclesia commorantur: quia per ipsos præsentiam negotia sæpius promouentur, itaq; [illegible] de [illegible] mandat dari beneficium non obstante [illegible] constitutione. Nota ꝙ qui est in seruitio domini Papæ, ecclesiæ suæ deseruire dicitur.

g ¶ Constitutione.] nisi hoc dictũ fuisset, non valuisset rescriptum. 4 sup de rescrip. constitutus supra de off. deleg. ex parte & ĩ. de decimis, ex multiplici.

[Glo. se. quærit, & soluit.]

h ¶ Fructus.] nunquid victualia quæ tantum præsentibus cõsueuerant dari debet habere nota. & ĩ. eo. de cætero. &

2 De talib. hr. eo. dist. ferrum. & ĩ. de sponsa. is q. secũdũ Hos. Ioan. Andr.

† Et de materia iuri huc spectanti, vide Iasonem in l. si pecuniã. ff. de cõd. ob. cau.

† exequaris.

† Meden. Miten.

† Qui dicantur familiares, quatenus huc spectat, tradit Lud. Gomez. i regula, de ipse benef. vacant. p obitũ familiaris Cardinaliũ q. 13. vbi latissime.

3 Dixit Hos. non extẽditur ad talia vt i ꝑrio, nisi sint connexa, vel inclusa, vt hic salua pace glo. & Hos. hic non colligitur arg. Io. Andr.

4 Idẽ Host. sed dic ꝯtra si ꝯstitutio simpl'r ꝯtineat ius cõmune, p decre. ĩ. de rescri. & p ea quæ not. de cõst. c. 1. lib 6. Io. And.

cætero &]. tit. proxi non licet. nā si de illis Papa intellexisset, mandasset vt tamquā vni ex residentibus prouideret eis]. de uer. sig. ol. in arg. s. de translatio inter corporalia, de deci. ad audientiam, & C. de cadu. tol. l. unica. §. si uero nemo. in fi arg. C. de rei vxo. act. l. vnica §. scien- um.

a ¶ Cum familiares.] nam & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur. 6. q. 1. c. si qs cum militibus. uersic. nam & ipsi. C. ad leg. Iul. maiesta. quisquis.

† Vide l. sed & reprobari §. pen. & ibi Bal. ff. de excu. tut.

b ¶ Obsequiales.] ex eo enim eorum conditio deterior esse nō dēt: imò tunc gaudent priuilegio, quia excusantur a tutela. ff. de excu. tu. iurisperitos. & C. eo. titu. l. vlti. Et sic dicuntur præsentes qui in seruitio Papæ sunt: sic qui etiam in seruitio episcopi sunt s. eod. de cœtero.

AD audientiam.] Duę sunt partes. Secunda: ibi, Decernimus Abb.

CASVS. Canonici Meldeñ. quandam constitutionem fęcerunt iuramento interposito confirmatam, quod canonici nihil perciperēt, nisi cum in ecclesia residerent, illis exceptis, qui propter infirmitatem excusarentur, & qui essent in seruitio Apostolicæ sedis: episcopus quandoq; habebat aliquos in seruitio suo de canonicis, & capitulū occasione illius constitutionis subtrahebat illis fructus præbendarū suarū, & ita episcopus non poterat eos habere quando volebat, vel sibi expediebat: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: & super hoc statuit Papa, vt duo de canonicis existentes in seruitio episcopi integre percipiāt fructus præbendarum suarum, quia absentes dici non debent, qui in seruitio episcopi cōmorantur. No. ꝙ q percipit præbendam. Item non dicitur absens qui in seruitio episcopi vel ecclesiæ commoratur.

c ¶ Constitutio.] isti constituerunt quod ius commune statuit, & iurauerunt seruare ius commune. absentes enim nihil percipere debent, nisi sit de consuetudine approbata. s. de consti. cum omnes.

[Glo. seq. cum seq. iustificeat duos casus exceptos]

d ¶ Infirmitas] hoc ipso satis puniuntur. quia nō debet addi afflictis afflictio, 7. q. 1. cū percussio. &]. de cler. ægro. c. 1. & ca. ex parte. 1 non enim debet ei pœna in culpam verti. dist. 5. c. 1 in fine & cap. ad eius vero, immo potius est miserandum & compatiēdum 3. q. 9. iudicas. &]. de censi. licet nec duplici damno dēt aliquis affici ff. de iu dot. l. iure succursum est. & ff de condi. ob cau si pecuniam. §. sed si acceperit vnde pręlatus infirmus nō repellit, sed datur ei coadiutor. 7.

1 Concor. l. dinus Marcus in prin. ff. de of. præsi. & l. si idē ff. de iurisd. om. iud. Io. Aud.

præbendæ suæ assignetis eidē, in nostro seruitio cōmoranti? Cū familiares[a] nostri, qui circa nos se obsequiales[b] exhibēt vniuersis,† minori non debeant prerogatiua gaudere, quā vestrum singuli, quorum negotia per ipsos sæpius promouentur.

¶ Idem Meldeñ. episcopo.

¶ *Duo canonici absentes cū episcopo seu in eius seruitio, fructus præbendarum suarū percipiunt in absentia, ecclesiæ contraria non obstante.*

CAP. XV.

AD audiētiam nostrā peruenit, ꝙ cum in Meldensi ecclesia quædam sit constitutio[c] valla-ta iuramento, & auctorita te sedis Apostolicę confirmata, vt canonici, qui resi dēt in eadem, suarum priuentur fructibus pręben darū, illis exceptis, quos ĩfirmitas[d] excusaret, siue ĩ

q. 1. quamuis. & famuli ægri, quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de sta l. l. 3. § Stichus, & tempore infirmitatis pasci dēi sunt. ff. cōmo. in rebus. §. possunt.

e ¶ In Apostolicæ.] & si hoc non fuisset appositum, nihilominus intelligeretur, quia præsens censetur s. c. prox. & s. e. ex parte. vbi absens præsēs censetur, nec periurium incurrit, vt inf. vbi dicit: cum absentes diei, & c. & eius auctoritas semper intelligitur excepta. s. de iureiur. veniētes. ff. ad munici. Imperatores & s. eo. ex parte. 2.

Apostolicę[e] sedis seruitiō cōtingeret detineri; &]. Decernimus, vt duo[f] ex canonicis ecclesiæ memoratę, in tuo seruitio existētes, suarum fructus ĩtegre[g] percipiant pbendarum, Cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius ecclesiæ seruitio commorantur.[h]

¶ Gregorius ix. patriarchę Antiochiæ Apostolicæ sedis legato.

¶ *Si ecclesia patitur ministrorum defectum, priuilegiati super absentia per subtractionem prouentuum redire coguntur. h. d. Et est bonus textus: & potest multum practicari.*

CAP. XVI.

CVm† ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata, & infra.

¶ Sane nobis innotuit, ꝙ ecclesia Antiochena,† multis ex seruitorib9 eius

[Gl. seq. recitetur per q. an plures quā duo.]

f ¶ Vt duo.] per hoc intellige supra eod. de cætero, vt duo ex canonicis possint eē in seruitio episcopi. ita quod non priuentur beneficio, suo interim, si vero plures essent, priuarentur; ex eo quod conced t de duobus, intelligitur prohibere de pluribus. argu. 25. distin. qualis. & supra de præsump. nomine. & credo hoc statutum fuisse, ne in fraudem hoc aliqui procurēt: & ecclesię seruitium diminueretur ꝑpter illorum absentiam: & ex hoc videtur, ꝙ vltra duos non posset cogere episcopus vt in seruitio suo essent.

g ¶ Integre.] non tamen percipiunt victualia, quæ tantum præsentibus dātur supra eod. de cætero. vbi de hoc. & infra titu. proxi. licet.

† Et quatenus hic vr in dicare bñficia etiā simplicia residentiam postulare, vide Cardinalem clemen. i. de foro comp. q. 12. & 13. & Fel. in c. dilectus filius. sup. de rescrip.

† Antiochię.

h ¶ Commorantur.] & ita qui est in seruitio episcopi, seruire ecclesiæ intelligitur, vt supra eo. de cætero. vbi de hoc.

CVm ad.] Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, Vnde mandamus Abb. Sic.

CASVS. Anthiochena ecclesia propter absentiam illorum, qui seruire debebant in ecclesia, destituta erat ministris, occasione quarundam indulgentiarum, quas super hoc se habere dicebant: petijt patriarcha super hoc ecclesiæ suæ prouideri, vnde mandat Papa patriarchæ, quatenus, non obstante siue obstantibus Apostolicis indulgentijs, & prædecessorum ipsius patriarchæ silentio, reuocent canonicos absentes, & quosdam alios, qui appellantur assisij, i. continue residentes: & si non venerint, de beneficijs ipsorū faciat ecclesiæ deseruiri. dum sunt absentes: & quod superfuerit, in vtilitatem ecclesiæ conuertatur: de iure tamen poterant priuari: sed Papa voluit in hoc eis facere gratiam. Nota, quod clerici absentes possunt reuocari à prælatis suis, quamuis indulgentia Papæ sint muniti. Item ex causa cessat siue perditur priuilegium.

a ¶ Destituta ministris.] hæc est iusta causa reuocandi eos, vt 1.q.2.placuit. & quia in eo manere debe- sent, in quo vacati sunt. ea.causa.q.1.cap.1.& 70.dist. sanctorum.

[Glo.seq.reci.per quæstionem.]

b ¶ Nō obstantib⁹.] mihi hoc diceret, non posset illos prętextu istarū litterarum reuocare, cum ꝗ indulgentia concessa non facerent mētionē. 1 supra de præscri.veniens.

† Vide l.2 & ibi Bal. ff.ne quid in loco pub.

c ¶ Indulgentiis.] similis reuocatio est infra de deci.suggestum.

† residentiā.

d ¶ Et prædecessorū tuorum licentia.] & si de hoc non fuisset facta mentio, nihilo minus valuissent litteræ. quia indulgentia non extendebatur post mortem illorum, vnde statim exspirauit, cū in pręiudicium ecclesiæ nil facere possit, qđ sitē cerit, successor poterit reuocare. ℑ. ꝗ do. nistrorū defectū vel patiebat. & de hoc fuerat expressū in indulgētia, alias putat indulgentiā ā principio datā in pręiudiciū enorme diuini cultus. ꝟ. de ꝓ̄tit. ex par te.Ioan.An.

† deseruire 1 Putat AEgid. hoc uerū qñ t.pe indulgentiæ impetratæ ecclesia non patiebat mi

e ¶ Assisios. vocat assisios beneficiatos, qui non sunt canonici, qui seruire debēt ecclesię, nec vocātur ad omnes tractatus cum canonicis. & dicūtur assisii quasi assidui. in multis ecclesijs sunt plures tales qui mā̄sionarij dicūtur.

[Glossa seq. signat contrarium, & solcuit.]

† Vide Ancharanū consil.8. & Lapū allegat. 116. Adde Burchardū li. decretorū. c.74. 75. & seq.

f ¶ Venerint]ar.ℑ.ꝟ. e inter quattuor.& c.ex tuæ. & ꝟ. de app.peruenit 2. & 7.q.1 pſentiū & vbi ex toto priuantur, non redeant ad terminum sibi præfixum. Hic Papa mitius voluit agere cū eis propter indulgentiam, vnde non priuant statim, sicut illi qui nō habet indulgentiam. inf.c.prox.& satis priuant, quia beneficiatis subtrahuntur ex toto, ut sic indirecte fiant volentes per amissionē beneficiorū. sic ꝟ. de æta.& qual. quæris.tñ si diu perdurarent in sua contumacia, poterit illos ex toto priuare per iura prædicta.ℑ. ea.prox.

Clericos.]Non diuiditur.Abbas.

CASVS. Quidā clerici assecuti sunt bñficia, q̄ requirant residentiā in ecclesijs dioece.suę. Isti clerici trāsibāt ad alienā dioecesim causa morandi sine licentia sui epi; cōsuluit Papa qđ de talibus sit agēdū. Rñdet q si moniti non redierint ad terminū sibi datū, spoliādi sunt ecclesijs illis. nisi ostenderint rationabilē cāṁ quare non possint redire. Nota, q qualitercunque clerici sint absentes de licentia vel sine licētia plati sui, semp reuocādi sunt anteq̄ pcedatur ɔtra eos. Itē si cām rationabilē ostēdāt, quare venire nō pñt, non puniunt.

g ¶ Licentia.] sine licētia epi clericus se absentare nō debet sup.eo. inter quatuor etiam de iusta causa sup. eo. relatum.& de conse.dist.5.non oportet 2.Ber.

[Glo.seq.distinguit an pro delicto, & remittit.]

h ¶ Redierint.] no. ꝗ clericus siue de licētia sui epi, siue sine licētia sit absens, prius est monēdus vt redeat q̄ priuetur beneficio suo. vt hic patet. & ꝟ. eo.inter. & c.ex tuæ. Super hoc tamen distingue quia aut habet ecclesiam pro derelicto, aut non. Si habet eā pro derelicto, puta qa ɔtraxit matrimoniū. vel factus est miles uel ioculator: cū hoc cōstiterit, episcopus statim potest ecclesiam illius alii cōferre ꝟ. de cle.cōiug. c.1.& 63.dist. si quis. Vel si recepit aliam ecclesiam habentem curam animarū, ac si prius talem haberet. ℑ. ti.prox. de multa. Si uero non habet eā pro derelicto, monēdus est: si comparet: tūc fiet prout hic dicit: si non comparet, quia vagabundus discurrit, tunc fiat qđ dr̄ ꝟ. e.ex tuę. D: hac ma eria pleniꝰ dictū e.t.ꝟ. vt lit. nō cōte. qm̄ frequēter.§. por ro.v er.si uero.

i ¶ Excusationē rationabilem.] puta, quia erat infirmus, quare venire non potuit. 7.q.1.pręsentiū. vel quia habet ibi capitales inimicitias, ita ꝗ illuc venire nō audet. ꝟ. de elect. bonæ. 2. vel alia quacūque iusta causa. 2 ita ꝗ venire non possit. tunc si procederetur contra ipsum. nō pręiudicaretur ei. argu. supra ꝗ test. in nomine Dñi. Et arg. est hic semper rationē esse redđēdam de omnibus. sic ꝟ. de rescrip. c.si quando.

absentibus est fere destituta ministris: Vnde mandamus quaten⁹ nō obstātibus^b apostolicis indulgētiis,^c † & pdecessorū tuorū licentia^d absentes canonicos & assisios^e reuoces ad residendū † in ecclesia supradicta: & sic nō uenerint,^f tu de ipsorū beneficiis, dū absentes fuerint, ipsi ecclesiæ facias cōgrue deseruiri, † in vtilitatē eiusdem, quod ex pręfatis beneficijs superfuerit, conuertendo.

¶ Idem.

¶ *Priuatur beneficio clericus non residens, si monitus non redeat nec iustam excusationem alleget h.d & est casus notabilis.*

CAP. XVII.

Clericos, † in ecclesiis suę iurisdictionis beneficia, quę residentiā exigunt assecutos, si ad alterius dioecesim absq; licentia^g tua morandi causa transierint, liceat tibi, si moniti non redierint,^h illis beneficijs (nisi excusationem^i rationabilē ostēderint) spoliare.

TITVLVS V.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Ex concilio Pictauieñ. †

¶ *In bonis ecclesiæ non succeditur iure consanguinitatis.*

CAP. I.

VT † nullus^k de clero, siue de populo, ecclesiastica bona † iure consāguinitatis^1 sibi requirat habenda.

¶ In corpore canonum. †

¶ *Non licet episcopo aliquem ordinare sine titulo.*

† Hoc conciliū nondū repertū est, sicut pleraq; alia.

† Cap.1. eo. tit.in 1.cōp. Et de materia vide B. Thomā 2.2. q.185.art.6. & 7. & Sotū li.10. de iu. & iu q.4.ar. 1.& seq.

† beneficia.

† Vt sumptū ex Auth. vt determinatus sit num. cleri. §. in alijs autem.

DE PRAEBENDIS ET DIGNIT.

¶ Quia clerici non possunt honeste viuere nisi habeāt præbendas, vnde vitæ necessaria percipiant, merito post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 21.q.1.& q.2. per totum. & 70.dist. sanctorum. 16.7.nullus.

VT nullus.] CASVS. Dī hic ꝗ nullus debebit ecclesiastica bona quærere iure consanguinitas. Not. ꝗ hæreditaria successio nō hēt locum in spiritualib.

k ¶ Vt nullus.] supple, statuimus.

[Glo.seq. distinguit inter ecclesiastica. & patrimonialia bona.]

l ¶ Iure consanguinitatis.] hoc intellige de bonis ecclesiæ, 3 vt dicit littera, vel de his q̄ intuitu ecclesiæ quæsita sunt. illa.n.neq; ex testā.nec ab intestato trāseunt ad consanguineos, siue sint bona mobilia, siue nō. sed ecclesiæ remanēt. Alia vero bona q̄ intuitu psonæ vel de hęditate alicuiꝰ puenerūt ad eos trāseūt ad ꝓpinquos eos ab intestato vel ex testamēto, ſm̄ disposi tionē clericorū. ℑ. de testa c.1.& c.cū officijs & ca. ad hæc, & c.relatū. 2. & ita hęditaria successiō in ecclesia locū non hēt. 7.q.1. Apostolica. & de fil.presby. pſentiū. & c cōquerente. & c.ex trāsmissa & ℑ. de deci. ad hoc. & ℑ. de iur.pa. consuluit. & ℑ. de instit. ad decorē.

2 Puta intēperies aeris, vel timor mortis. 74. disti. quorūdā. de renū. ad supplicati. vł fractio pontis. vel simi. & habes exempla ff. si qs cautio. l.2. vel Papali indulgentia. ꝟ. c. pxi. ſm Hos. Io. And.

3 Vł de ipsis dignitatib. & pbendis, vt magis faciat ad titulum. Io. An.

Non

Non liceat.] CASVS. Dr hic, q eps, aut nõ faciat clericos, aut si fecerit, dět illis prouidere, vñ pos sint viuere. No. q episcopus debet prouidere ordinatis ab ipso.

[Glo. seq. recitetur per q. an etiam in minorib. &c.]

a ¶ Clericos.] indistincte dicit de oib. & ideo vr q oib. teneant in quibuscunq; ordinib ar. s. de filijs psby. ppsuit. & 28. dist. de his Apsone. n. clericorū in minorib. ordinib. & maiorib. constituti continentu .11. q.3. r. c. de psona. 21. dist. cleros. & clerico, nisi hẽat de suo: vnde viuere possit. J. eo. eps. & c. tuis Ecclesia tñ Romana non consueuit cogere epos, nisi pro his qui sunt in sacris ordinib. inf. eo. cum secundum Apostolum

[Glo. seq. signat 3rium, & soluit.]

b ¶ Viuere.] Aign. 3 70. dist. c. 1. & 2. illud corrigit i odiũ i epo rum. J. e. cum ſm Apostolum.

Ratio.] CASVS. Dr hic, p nulla ratio finit, q aliquis pprijs applicet vsibus, quod pro cõi vtilitate e't datũ. No. q nullus rẽ ecclesię ita sibi appropriare dẽt, vt ita suam reputet, s. q possit eam alienare.

c ¶ Applicetur.]. i. approprie t. s. vt tãq proprium reputet q est ecclesię. & sic non obuiat qd hic dr. diuisioni pbendarum. sic exponit 13. q. 1. q ad ppetuam. 12. q. 1. c. nulli. §. si ergo.

Episcopus.] Primo ponit dictũ. Secũdo eius exceptionem: ibi, Nisi, &c. Abbas.

CASVS. Statuit Later. pcilium, q epi nullum dẽant ordinare sine certo titulo in diaconũ, vel psbyterum, & idẽ intellige de subdiacono, q si fecerint, tãdiu ministrent illi necessaria, donec in aliqua ecclesia sibi cõueniens bñficiũ assignẽt, nisi de sua vel paterna hrdita te, subsidium vitæ possit hre. No. q nullus dẽt ordinari certo titulo: & si ordinatus fuerit, dẽt ei ordinator prouidere. Item ad titulum sui patrimonij potest qs ordinari.

d ¶ Diaconum.] idẽ est de subdiacono. J. eo. cum secũdum. & idem videtur de minorib. ordinib. sup eo. cap. non liceat.

e ¶ Necessaria.] consideratis facultatib. ecclesiæ & dignitate ipsius clerici. arg. ff. de ali. & cib. leg. cum alimenta, & ff de iu. dot. quæro: & sup de vi. & honest. cle. quoniam. & ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1, & inf. eo. de multa.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõpi. Adde q circa hoc sanci uit ocil. Tri. sess. 21. de re forma. c. 2

† Lib. 14. epistola 36. sine 1. c. 31. in ist. 6. reg ri. & c. 3. e. t. in 1. cõp. & vide l. a. ctione §. La beo. ff. pro socio.

† Id est, in pœnam, vt alibi expo si tum est.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & vide conc. Trid. cita tõ, J. c. non liceat.

CAP. II.

Non liceat vlli episcopo ordinare clericos[a] & eis nullas alimonias pstare: sed duorum alterũ eligat: vel non faciat clericos, vel si fecerit, det illis vnde uiuere possit.

¶ Greg. † Anthemio subdiacono.

Bona ecclesiarum communia sunt nec debet quisquam tanquam propria sibi vidicare.

CAP. III.

Ratio nulla pmittit; vt quod pro cõmuni vtilitate datũ esse cognoscitur, propriis cuiusdam vsibus applicetur.[c]

¶ Alex. iij. in concilio Lateranẽ. †

¶ Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentẽ de suo vnde uiuat, prouidere tenetur ei de suo. donec aliquem titulum fuerit consecutus.

CAP. IIII.

Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ perci piat, in diaconum[d] vel psbyterũ ordinauerit, tã diu ei necessaria[e] sub ministret, donec in aliqua ecclesia ei cõuenientia stipendia militię clericalis assignet: Nisi talis ordinatus de † sua vel paterna hęreditate subsidium[f] vitę possit habere.

¶ Idem in eodem. †

¶ Non debent episcopi permittere quem plures ecclesias obtinere.

CAP. V.

Quia in tantum quorũdam processit ambitio, vt nõ duas vel tres, sed plures [g]ecclesias perhibeantur habere, cum nec duabus [h] possint debitam prouisionem impẽdere: Per fratres & coepiscopos nostros hoc emendari pcipimus: & de multitudine [præbendarũ †] canonibus [i]inimica, quæ dissolutionis materiam & euagationis inducit, certũ q cõtinet periculũ animarũ [k]eorũ, qui ecclesiis deseruire valeant, indigentiam valeamus subleuari.

f ¶ Subsidium.] innuitur hic, q aliquis sine titulo ecclesia tic. possit ordinari, ex quo hẽt de suo vñ viuere possit. & e t verũ. J e. tuis. & facit ad hoc 12. q. 1. ille q. & 16. q. 1. c. vlt. & 1. q. 2. clericos. & c. seq. qa intelligit ordinari ad titulum sui patrimonii. & tãlis censet in psona & reb. gaudere priuilegio clericali, 11. q. 2. ecclesiarũ ser uos. & 26. q. 1. sunt 2 qa de foro ecclesiæ factus est, licet non habeat ecclesiam.

Quia in tantum.] Primo ponit ex cessus. Secunda proui sio: ibi, Per fratres. Ab Sic.

CASVS. Quidam ambitione ducti nolunt esse cõtenti vna vel duabus ecclesijs, aut et trib. sed quot cunq; põt, acquirũt, cum et duab. seruire nõ possint; pcipit Lateranñ. pcilium, q ambitio istorum corrigat p epos, in quorũ iurisdõne clerici cõsi stunt, & de bñficijs istorum quæ obtinẽt contra canones, & pe riculũ aiarum indu cunt, prouideat pauperib. clericis, q eccle ijs valeãt deseruire. No. q nemo põt hrẽ duas ecclesias sine pi culo aiæ, nisi dispensatiue p Papam. Itẽ indigentib & deseruire uolentibus debent ecclesiæ confer ri.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Plures.] quid iuris sit de hoc, plenẽ dr s. de elec. dudũ 2. Sed qd si aliqs hẽat plura beneficia p dispẽsationẽ, nunquid vocabit ad capitulũ vtriusq; ecclesiæ pro negotiis sine electio nibus? Credo q sic, si est in tali loco, vñ commode vocari possit; nisi psuetudo ecclesiæ approbata faceret in contrarium; quia ex quo cum eo dispensatur in ecclesia, p pñs in oib. accessorijs dispensatur. & sic seruatur s. de ele. in Genesi & coram vno epo conuenietur tantum de his, quæ ad vnam pertinent ecclesiam; sicut conuenitur quis ratione possessionis vbicunq; res sit, rei vendicatione, licet nõ habeat domicilium. C. vbi in rem act. l. vlt. & s. de fo. compe. sane, & c. final. Et sic qui habet duas ecclesias in diuersis episcopatibus, vtrobique intelligitur habere domicilium arg. sup. de rescriptio. dilectus filius 2.

h ¶ Nec duabus.] sup. tit. prox. c. quia nonnulli. & 16. q. 1. c. presbyteros.

i ¶ Canonib.] quos habes 79. dist. c. sanctorum. & 21. q. 1. c. 1. per totam quæstionem.

k ¶ Animarum.] nisi per dispensationem obtineant illa, vt sup. de ele. dudum. 2.

2 Concord. text. in l. 2. C. de episco. & cler.

† al. ita; de sua paterna hæreditate, &c. qd non probatur.

† Ca. 14. & c 6. eo tit. in cõp. & pcor dat concil. Trid. q nouissime hæc roborauit, sel. 7. de reform c. 2. & 3. & sess. 24. de refor, c. 17.

† hæc.

† Vox pbendarum, non est in antiquis, nec in concilio.

Cum teneamur.] Non recipit congruam diuisionem. Abb. Siculus.

CASUS. Aliquis habens sufficiens beneficium, impetrauit litteras pro alio bñficio in alia ecclesia obtinendo, nec fecit mētionem de beneficio quod hēbat: quæsitū fuit à Papa, vtrum teneretur ille cui litteræ dirigunt, ꝓuidere illi auctoritate illarū litterarū? Rñdet Papa, si māda tū nrm receperis sug ꝓuisione illi⁹ q hēt aliud sufficiens bñficium, patienter sustinebimus, si nō feceris q mandamus, nisi de bñficio suo in litteris nostris fiat mentio, vel si nō potes ei prouidere sine scādalo. No. quòd oportet mandatum dñi Papæ adimplere, nisi sublit rō non adimplendi. Itē si quis hñs bñficium cōpetēs, litteras impetrauerit ad aliud obtinendum: nisi fecerit mentionē de alio bñficio, nō valēt. Itē pp scandalum multa sunt dimittenda, quæ aliàs fieri deberent.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōci. Lateran. parte 30. c. 2. Et vide l. imperator. per Bartol. ff. ad Treb.

† In oīb. manuscriptis ita aut si nō potes ei sine graui scādalo ꝓuidere, æquanimiter sustinemus, &c. in vno, sustinebimus.

a ¶ Aliud bñficiū.] & ita si qs hēat aliud beneficium, pōt excipi contra eum ş. de rescr. cum adeo. & c. si proponente. vbi de hac materia plene tractatur, nisi excipiens similiter hēat plura beneficia. sup. de exceptio. cum ecclesia.

[Gl. seq. arg. à contrario, & illud determinat.]

¶ Idem.

¶ Ad mandatum Papæ non tenetur quis prouidere illi. qui beneficium in litteris tacuit, vel cui sine scandalo prouideri non potest h. d. Et in vltimo est iste textus semper menti tenendus.

CAP. VI.

Cum † teneamur: & ī. ¶ Si mandatum nr̄um pro alicuius prouisione receperis, qui aliud beneficium [a] habeat, de quo valeat cōmode sustentari, [b] nisi forte ī litteris ipsis [d] hoc mentio habeat, aut † si non pt [c] ei sine scandalo prouideri, æquanimiter [d] sustinemus, si pro eo mādatum nostrum non duxeris exequendum.

¶ Idem.

¶ Habens plures ecclesias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

b ¶ Commode sustentari.] ergo vr̄ q si non pōt commode sustentari, non oportet fieri mentionē: qđ satis vr̄ equū. Sed tutius est q de ipso faciat mentionē, q̄tū cunq; sit modicū: qa vr̄ dolose tacuisse, vt citius obtineat lrās, qa simplr̄ se clericū appellauit: Si vero dixisset se nulli bñficiū assecutū, cū habuerit tenue, non valent litteræ. sup. de rescr. si proponente aliquo.

ADDITIO. Vide ca. si motu ꝓprio. eod. ti. [lib. 6.]

[Gl. seq. cum sequent: elicit duo argumenta.]

c ¶ Si non pōt.] arg. id solum fieri posse q ꝯmode vel iure fit, et sine scandalo. ff. de verb. sig. l. nepos ff. de vsu & hab. l. non aliter 1 22 q. 2. faciat homo. Et si p scādalum quandoq; receditur à iure. arg. sup. de cle. coniu. cum olim.

† Sequit: mulier hospitē recipere potest, q̄ si is sit q honeste ei ea q vsum hēat, habiturus sit. Io. And.

d ¶ Aequanimiter.] arg. q mādatū superioris nō est necesse adimplere, vbi rō non adimplendi pōt reddi ar. sup. de resc. si quando. arg. sup. ti prox. c. vlt.

Referente.] In prima ponit impetrātis expositio. In secunda ipsius absolutio, & causæ cognitio. ibi, Nos autem Ab.

CASUS. Quidam presbyter in archidiaconatu cuiusdam archidiaconi hēbat duas ecclesias: archidiaconus spoliauit illum altera illarum, & assignauit illam cuidam alij presbytero G. nomine: propter quod presbyter appellauit ad metropolitanum suum. I. Remēsem archiepm, & sic archieps restituit illi eccl̄e sua: post hoc archidiacon⁹ us vocauit illum presbyterum ad p̄sentiam suam: & qa ille non venit, archidiaconus excoicauit eundem: presbyter conquestus est dño Papæ, vñ Papa fecit illum absolui à snia, qua tenebat. Mandat epo diœcesano, vt ille presbyter vnam de pdictis ecclesijs eligat q voluerit alterā assignet pdicto G. cui archidiaconus eā ptulerat, si nō hēt aliud bñficiū: alioqn ꝯcedat illā alii psone idoneæ bñficiū nō habēti. No. q hic appellat ad metropolitanū omisso medio; q est ꝯ ius. Sed ꝯsuetudo est, vt ad illum metropolitanum appelletur omisso medio. Itē no. q archidiacon⁹ pt excōicare. q patet, p hoc q à tali snia absoluit iste hic. Itē no. q oli ꝯm hāc decretalē, q hēbat plures eccl̄as, eligere poterat q̄ volebat, altera relicta. hoc hodie nō hēt locū: qa recipiēdo secū dā vacat prima. Item nemo pt hr̄e duas ecclesias, vt hic patet. Itē beneficium non habenti est dandum.

CAP. VII.

Referente † I. presbytero accepimus, q cū duas haberet ecclesias, archidiaconus tuus ipsum altera spoliauit, & cuidā presbytero G. noīe assignauit [e] eandem, prædictus autem I. sentiens se in hac parte grauari, ad metropolitanum, videlicet Remeñ. archiepm appellauit. [f] Cumq; de mandato eiusdem archiepi, in prædicta ecclesia restitutus fuisset, præfatus archidiaconus eundem I. eo q ad p̄sentiam suam vocatus venire contempsit, vinculo excommunicationis adstrinxit. [g] ¶ Nos † autem ipsum a sententia qua tenebatur, facientes obsolui, tibi mādamus, quatenus præscripto I. de prædictis† ecclesijs, vna, quam voluerit, [h] relicta, alteram præfato G. si ecclesiam nō habet, † capitulo vltimo.

† Cap. 9 eo. ti. in 1. cōpi. post concil. Lateraneñ. sub Alex. iij. par. 30. c. 3.

† al. ita: Nos autem à snia qua detinebatur eum facientes, &c.

† præscriptis

† habeat.

e ¶ Assignauit.] quod hic dr̄, vr̄ de iure cōi spectare ad epm 16. q. 7. c. nullus. & ş. de off. archid. c. cū satis. nisi hoc habet archidiaconus de consuetudine p̄scripta. arg. ī de ex cess. præl. c. 2. & ş. de offic. archid.

ADDITIO. De hac materia quære sup. de offi. ord. pastoralis.

[Gl. seq. allc. concordantiam, signat contrarium, & ibi remittit. opi. ponit Lauren. quam reprobat.]

f ¶ Archiepm appellauit. & sic remittit medius. sic ī. de no. ope. nun. significāti. b. Arg. contra. ş. de app. dilecti filij prior Dic vt ibi Lau. dixit, q iō qa omisit medium, non tenuit applō: vñ postea tenuit snia excoicationis lata ab archidiacono in p̄sbyterum. sed hoc nō est verū, quia applō illa finita erat postq fuit restitutus sacerdos in pristinum: & de consuetudine appellatur ab Archidiacono ad archiepiscopum: sed archidiaconus post illam restitutionem iterum vocauit presbyterum ad se: & quia non venit ipsum excommunicauit: & sic tenuit sententia non obstante appellatione, quæ diu terminata erat & finita.

2 Hoc placet Host. q dicit se scire, q ar chieps Remeñ. talibus consuetudinibus vtitur alleg. de appe. Romana l. b. 6. Ioan. And.

g A Adstrinxit. & sic patet, q archidiaconi pñt excommunicare inf. de eo qui furt. ord. rece. c. 1.

[Glo seq. obijcit. ponit opi Alani, q ipse reprobat.]

h ¶ Quam voluerit.] iste volebat vtrāq; tenere, sed vr̄ q vtraq debuit spoliari. 7. q. 2. si qs eps, qđ concedebat Alanus, & dicit etiā quæ reseruat ei altera: qđ no credo, qa aliud decretu ī aliter loquī in ipso: & licet nō debuerit iste recipere secundam, tñ non debat p pea pderere vtranq; ꝯm illa tempora, sed alterā tm̄, vt inf. c præterea.

terea. hodie vero illud uerum est, qui recipit secũdam habentẽ curã aiarum, cu prius talẽ haberet, ipso iure vacat prima & si vtramq; retinere concederit, spoliet vtraq; ĩ.e.t. multa aliã; nihil adijcere p.titutio illa.

a ¶ Ecclesiastico carenti]arg. ꝙ qui habet vnum bñficium, non pot obtinere ẽm, vel lras impetrare, nisi de primo faceret mẽtionem ṡ. c. pxi. & ĩ. de rescri. cũ adeo. & c. si ppo nẽte qa habenti dare, nihil aliud est quã perdere. vt 1. q. 2. pastor. nisi p dispensationẽ. ṡ. de elect. dudum 2. & qui vnum bñficium habet, non reputatur idoneus ad aliud. inf. eod. super.

Vide Antoniũ Augustinũ innotis antiquæ collectionis loco mox citã o ex 1. cõcila.

Ca. 1. eod. i. in 1. cõpi. & post cõci. Latera. par. o. c. 4. Et de materia uide Ioãnem Ananiã ĩ c. audiuimus. de coll. & Helene p Belamera. tra. ĩ pmutatio nebẽficiorũ.

† Vide l. cui pacto. per Bar. ff. de se. expor.

nõ differas assignare. alioquin ipsam alteri personę idoneæ beneficio ecclesiastico carenti,[a] incunctanter assignes.

¶ Idem in concilio Turoneñ.

¶ Prebenda & dignitates nõ debent diuidi, nec etiam permutari.

CAP. VIII.

Maioribus † ecclesiæ beneficijs in sua integritate manentibus, ĩde corum nimis vr̃, vt minorum clericorum pbendæ patiantur sectionem. Idcirco vt sicut ĩ magnis, ita quoque in minimis[b] membris suis firmatã ecclesia habeat vniuersitatem. † diuisionem[c] pbẽdarum, aut dignitatem permutationem[d] fieri prohibemus.

¶ Idem Canturieñ. archiepiscopo.

¶ Receptus in canonicum ex promissione capituli, debet quã do facultas se obtulerit, habere pbendã. vide c. 2. de concessio. prében in vi. cum glossa.

CAP. IX.

Relatum † est; & infra. ¶ Quoniam igitur dignum est, vt postquam magister I. in ecclesia tua canonicus est institutus, & a te habui in promissis[e] de conferenda sibi prima prębenda, cum in ecclesia ipsa vacaret, vt debeat præbendę integritate gaudere. Mandamus quatenus si idem I. in ecclesia tua est canonice institutus, & in choro, & capitulo, & in alijs, quorum vsus est communis, potestatem sicut canonicus habet. ei prębendam, si qua nũc vacat, vel cum ibi primo vacauerit,[f] secundum promissionem tuam, cõcedas liberaliter[g] & assignes: qa non est cõgruum ut præbẽda careat qui in canonicum noscitur esse receptus.

Maioribus.]Prohibetur diuisio pbendarũ, & pmutatio dignitatũ. In prima ponitur causa phibitionis. In secunda phibitio. ibi, Idcirco Abbas Sicul.

CASVS. Quidam plati bñficia minorum clericorũ diuidebant in plura bñficia, maiorib. bñficijs in sua integritate manentibus. pcilium Turoñ. videns ꝙ hoc erat iniquũ, statuit ꝙ ecclesia seruet vnitatem sine aliqua sectione in minorib. bñficijs, sicut in maiorib. vt de cętero nulla fiat diuisio pbẽdarum, aut ẽt dignitato pmutatio. No. ꝙ ad vnam pbendam plures eligi non possunt, & si fiat, nõ valet. Item idẽ iuris est in minorib. sicut ĩ maioribus. Itẽ pbenda diuidi nõ dẽt. Item pmutatio dignitatum fieri nõ dẽt: qđ verum est sine auctoritate superioris.

a]Gl. seq. arguit ad duo.

b ¶ In minimis]arg. ꝙ idem iuris est in paruis quod in magnis. 14. q. vlt. c. vlt. ṡ. de appel. c. de appellonib. & ita magnum in dicitbis vt paruum ṡ. de iudi. nouit. Itẽ est arg. ꝙ idem est iuris in parte quod in toto arg. j. q. 1. si quis episcopus. Ber.

c ¶ Diuisionẽ. sine iusta cã ĩ. e. cũ cã. Ex iusta causa pot vna pbenda diuidi in duas cum uacat, si facultates sufficiãt ĩ. eo. c. uacãte. ar. ĩ. e. significatum. & ĩ. de ecclædi. ad aud. etiam & sic erunt duo iura, sed duo ad vnam præbendam elici non pñt, vt unus unam mediatatem habeat, & alter alterã, uel quando expectet quousq; alia uacabit, immo talis electio est cassanda ĩ. c. tuæ fraternitatis. & c. dilecto Ber.

d ¶ Dignitatum pmutationem]permutatio dignitatum aut ẽt pbẽdarum, sine auctoritate superioris fieri nõ põt: qđ si fecerint, eisdẽ sunt spoliãdi ĩ. de re. pmutatio cum olim nisi dispensatũ fuerit cum illis. ĩ. eo. tit. c. cũ uniuersorum. superior uero si uiderit expedire hoc fieere potest, ut ĩ. eo. tit. quæsitum. Ber.

Relatum]Præmittit & submittit causas mandati, ipsum mandatum inferendo Abbas Siculus.

CASVS Archieps Cantuarieñ. instituit i ecclesia sua magistrũ Iacobũ in canonicũ & in fratrem, & promisit ei idem cõferre primam pbendam, q in ipsa eccl'a vacauerit: & assignauit eidem aliquã portionẽ, quousq; pbendã integrã conferret eidẽ. Sed cum postmodũ in eccl'a ipsa pbendæ vacassent, archieps non adimpleuit suam pmissionem: vñ iste Iacobus accessit ad Papam, & exposuit ei qualiter archieps se habuerat erga eum. Scribit Papa archiepo dicẽs, ꝙ postq dictus Iacobus est institutus canonicus in ipsa ecclesia, & pmisit ei dare pbendam primo vacaturã, dignũ est, ut integram dẽat hẽre pbendam: vñ mãdat ipsi archiepo, quatenus si dictus Iacobus fuerit in ecclesia canonice institutus, & in choro & capitulo & alijs, quorum cõis est vsus, hẽt sicut canonicus potestatẽ, ei pbẽdã si qua vacat, vel quã primo vacare cõtigerit; assignet, ẽm qđ ipse promisit qa inconueniens est, vt pbẽda careat, qui in canonicũ est receptus. Not. ꝙ aliquis põt recipi in canonicũ & vacaturã expectare pbẽdã, ita tñ ꝙ aliqđ pcipiat, vt hic pcipiebat. Itẽ pmissum adimplendum est. Itẽ qui est canonicus receptus, non debet carere præbenda.

e ¶ In pmissis.]ar. ꝙ ea quæ promittuntur sunt opere adimplẽda su. de pact. qualiter. & 12. q. 5. quia Ioannes. & 32. q. ult. c. fi. Sed vr̃ ꝙ talis promissio non teneat, qa bñficium non põt promitti, vel concedi antequam vacet ĩ. de concessi. præb. & eccl. non va. nulla. Sol. dicas ꝙ hæc pmissio licita fuit: quia hic primo receptus fuit in fratrem & canonicum, & eo pure recepto promisit ei eps conferre primam pbendam vacaturam, & hoc nõ est cõtra ius, immo ad hoc tenebat eps de iure, qa eo ipso ꝙ dedit canonicatum, p cõsequẽns obligauit se ad pbendam, et sine pmissione expressa: qa alterum sine altero diu esse non potest. 1. q. 3. si quis obiecerit. ff. de decurionibus Herennius. vñ iste taliter institutus potest agere ɔtra epm, vt conferat ei pbẽdam in eccl'a illa, in qua est receptus, vt dr̃ in fine Promissio vero sine collatio bñficij non vacantis nulla est. & sic loquit capitulum ĩ. de concessione preben. nulla. &c. relatum & c. ex tenore & iste nullam habet petitionem ex tali promissione, seu collatione.

f ¶ Vacauerit.]arg. contra, ĩ. eo. dilectus filius, ibi sol uitur.

g ¶ Liberaliter.]immo vr̃ ꝙ ex necessitate, quia eps non habet liberalitatem necessarie electionis ar. ff. de leg. 2. vnum ex familia. & in necessitate non est liberalitas. ff. de adimen. lega. l. rem legatam & ff. de donatio inter uirum & uxo. si quis pro uxore qa nec eam potest sibi retinere. ṡ. de offi. archipresby. ut singulæ. Sol. liberalitas est ut ei prouideat sine coactione: & licet

† Ca. 11. eo. t in 1. com. Et nã hæc fit correcta hæc decreta lis p c. 2. de pces. pb. li. 6. uide ibi p glossã. adde Deciũ in ca. ex parte. ff. de off. dele. & Feli. in c. nõnulli. ṡ. de rescrip.

1 Cõcor. tex. in l. 1. & ib Bar. ff. de pac. & ff. ad l. Fal. l. fi.

licet necesse habeat conferre beneficium[1], non tñ hẽt necesse conferre isti uel illi & ita si cõferat tibi gratiã facit, cum eam tibi non teneatur conferre & sic liberalitas & necessitas circa diuersa referunt, sed hic necesse habebat conferre cũ iam esset institutus, & promiserit ei pferre primam pbendam, quę uacaret ibidem.

†Vox, dic ce sis, dee it in quibusdam antiquis.

¶ Idem caonicis regularibns & monachis Eboraceñ. diæcesis.

¶ Religiosi, reditus ecclesiarum suarum diminuere non possunt, re'pectu portionis, quæ debetur rectoribus, seu vicarijs, nec parochias diuidere.

CAP. X.

Avaritiæ,† quę est idolorum seruitus. & infra. ¶ Intelleximus quod in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones consueuistis percipere, portiones, [b] vel antiquos reditus [c] minorastis, quos nõnulli clerici ecclesiarum ipsarũ olim habuisse noscuntur: & infra. ¶ Ideoque mãdamus, quatenus siquas portiones, vel antiquos reditu clericorum sine cõsensu archiepiscopi vestri minuere, vel parochias diuidere præsumpsistis, ad integritatẽ pristinã reuocetis.

†Cap. 12. e. ti. in 1. cõpi. & post cõci Lateranñ. pa. 13. c. 1.

¶ Idem pręposito & capitulo Insul.

¶ Possunt prælatus & capitulum præbendæ vacanti honestum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur.

CAP. XI.

Significatum† est nobis, quod cuidam sacerdoti pręben dam vnã in ecclesia vestra cõi voluntate dedistis, ita [c] quod [d] Missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat quotidie celebrare, & ecclesiam vestram, non nisi communi tam prępositi quàm capituli [e] consensu dimittere.

† Cap. 11 e. ti. in 1. cõp. & post cõci. Lateranñ. pa. 50. c. 9.

Avaritiæ.] Primo ponitur excessus. Scdo correctio. Secũda ibi, Ideoque Abbas.

CASVS. Quidam monachi & canonici reĝlares, de eccl'ijs suis certas pensiones annuatim recipere cõsueuerunt: sed ipsi portiões & antiquos red.tus, quos clerici ipsarũ ecclesiarum percipiebant, diminuerũt, & parochias suas diuidebant sine pscnsu archiepi sui: vñ mandat Papa prædictis regularib. quatenus si quas portiones, uel antiquos reditus clericorũ sine cõsensu archiepi diminuerunt, uel parochias diuiserunt, ad integritatem pristinã debeãt reuocare. No. quod monachi, certas portiones uel reditus, quos pcipiunt clerici in ecclesijs ipsorum, sine consensu di cesani sui diminuere nõ possunt, uel diuidere unã parochiam in duas.

a ¶ Idolorum.] 28. q 1 idolatria. & 47. di. c. bonorum. & in auth. ut iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. ultra med. col. 2.

b ¶ Portiones.] hoc 1 põt intelligi qñ monachi certã portionem assignant presbyteris, & totum quod sup est appropriant usibus suis.

c ¶ Reditus.] hoc intellige, qñ monachi. certam partem pcipiunt, & totum aliud dimittunt capellanis. & tunc in nullo diminuere dẽnt quod relinquunt capellanis suis, sine cõsensu archiepi sui, uel epi sui. & idẽ esset si clerici certam partem pcipiunt, & monachi totum aliud & ex eo quod dicit sine consensu archiepi. vñ quod de cõsensu ipsius hoc facere possunt, & diminuere, & parochias diuidere quod uerum est iusta de causa 2. ĩ. de eccle. edi. ad audientiam. & ĩ. de excessibus, prælatorum sicut uenie. q 16. q. 1. præcipimu. §. sicut duo. & argu. ĩ. de his quæ fiunt à præla: sine consensu ca, cum Apostolica. & ĩ. de censibus quanto & sic possunt diuidere parochiam iusta de causa, ut patet per iura prædicta: possunt etiam reditus diminuere: puta, si ecclesiæ facultates essent ampliatæ, ut sic de augmẽto & monachi sentiant utilitatem, cum huiusmodi ecclesiæ subsint eis quo ad temporalia: quia de huiusmodi uidetur loqui cap. & infra. eod de monachis.

1 Hæc glossula nõ reperitur in uetustiorib. exẽplaribus.

2 De hoc 10. dist. c. 1. dic. hoc uerũ cõsentiẽte plato & clericis: aliàs nõ, de ecc. edifi. ad audiẽtiã. 56. di. satis. si nollẽt cõsentire, & iusta cã subesset, cõpellentur p supiorem, ad quẽ recurrẽdum est. ĩ. de iure patr. nullus. dicit ẽt platũ hoc nõ facere uacã. ecclesiæ de cuius diminutiõe q̃rit de re. eccle. ñ alien. dudũ. lib. 6. Ioan. And.

Significatum.] Primo ponitur ordinatio tria continens Secundo confirmatio cum limitatione: ibi, Quam si quidem. Abbas.

CASVS Quædam pbenda uacauit in quadam ecclesia. præpositus & capitulum illius ecclesiæ communi consensu & uoluntate statuerunt, ut quicunque ad ipsam præbẽdam eligeretur, Missam de sancta Maria quotidie celebraret, nisi esset corporis infirmitate grauatus, nec ecclesiã dimitteret, sine cõsensu ppositi & capituli, & quod iura illius præbendæ non alteraret: quo facto electus est quidam sacerdos ad illam præbendam: præpositus & capitulum petierunt a Papa, vt institutionem ipsius deberet confirmare: & dominus Papa ipsam confirmauit, ita quod sacerdos ille assidue debeat officium suum impẽdere ipsi ecclesiæ, nisi fuerit corporis infirmitate grauatus & quãto frequẽtius poterit salua honestate sua Missarũ solemnia celebrare. nec liceat sibi hoc officiũ subtrahere illi ecclesiæ, nec ad aliã se trãsferre. No. quod vacante beneficio potest onus imponi ipsi bñficio, dumtamen onus sit licitũ & honestum. Item conditio (vt hic dr̃) locũ habet in spiritualib. sed non ita intelligitur, immo onoris est determinatio. Item sacerdos potest aliqd accipere vt Missam celebret.

h ¶ Ita quod.] Arg. cõsueuit hic notari. quod in spiritualib. potest interuenire pactio siue conditio ĩ. de elect. significasti arg. de trãsac. c. 2. arg contra. ĩ. de pact. c. vlti. & 1. q. 2. quam pio. sol. vt nulla sit sub tanto sic intellige, quod nulla conditio siue pactio hic apposita fuit cum aliqua psona, sed præpositus & capitulũ vacãte illa præbenda constituerunt, vt qui ad illam præbendã eligeretur. onus istud subiret. vt sicres transiret cum suo onore. ff. de pig. ac. si conuenerit. §. 1. & infra de pign. ex literis. & ff de vsufru. l. vsufructu legato. & l. si pendentes. §. sed & opt. arg. ĩ. vt ec. be. sine di. cõ se. vt nostrum. ad si & hæc condit o licita est & honesta pro diuino cultu apposita. Quidam etiam dicunt quod similiter posset eligi tali conditione apposita. Sed quid esse: si conditio esset illicita? Videtur quod conditione facta collatio, siue institutio teneat, argu. insti. de hære. institu. §. hæres & pure & ĩ. eod. dilecto. & turpis conditio pro non adicta habetur. infra de condi. app. c. vlt. hæc vera essent, nisi obstaret simonia Vincen. ita arg. quod sacerdos potest recipere pecuniã, vt celebret diuina, quia sic operas suas vñ potius locare. argum. 10. q. 3. relatum & 12. q. cha itatem. & c. quicunque. 2. infra de simo. cum sit. & 1. q. 1. cap. vlti. quia suis stipendijs hoc facere non cognitur supra de præscrip cum ex officij Arg. contra ĩ. de simonia, cum in ecclesiæ corpore Si nullum habet bñficium ecclesiasticum ratione cuius ad hoc teneatur, potest locare operas suas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore suo, nec simoniam committit, alias si habet beneficium, non licet ei hoc facere.

e ¶ Quàm capituli.] istud præter ius fuit appositum, quoniam sufficit consensus prælati. ĩ. de renunc. c. admonet.

a ¶ Dele,

sensu possit dimittere: vel cuiquam præbendæ illius anniuersarium delegare.[a]

¶ Quam si quidem institutionem † eatenus confirmamus, vt prædictus sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat obsequium suum impendere ecclesiæ memoratæ, & quanto frequentius potest (salua honestate sua,[b] & debita deuotione) Missarum solemnia celebrare: nec sibi liceat hoc illi subtrahere, siue causa voluptatis,[c] siue se ad aliam ecclesiam trasferendo.

¶ Idem Vigorieñ † archiepiscopo.

¶ *Ad præsentationẽ religiosorũ in eorũ ecclesiis nullus debet institui per episcopum, nisi prius ei congrua portio redituum assignetur.*

CAP. XII.

De † monachis, qui vicarios parochialium ecclesiarũ grauant, vt hospitalitatem[d] tenere non possint, eam prouidentiã habeas, quòd ad præsentationem monachorum nullum recipias, nisi tantum ei de prouẽtibus[e] ecclesiæ coram te fuerit assignatũ, vnde iura episcopalia possit persoluere, & congruã sustentationem habere.

¶ Idem Salernitano † archiepiscopo.

¶ *Plures dignitates, vel personatus in vna, vel in diuersis ecclesiis quis habere non potest.*

CAP. XIII.

Ad † hæc licet: & inf. ¶ Illud est omni rationi contrarium, vt vnus clericus in vna[f] vel diuersis ecclesijs plures dignitates, vel personatus obtineat: Cum singula officia[g] in ecclesijs assiduitatem exigant personarũ.

a ¶ Delegare.] i. non potest committere alicui officiũ suum, & dic, anniuersarium, idest, officium.

b ¶ Salua honestate sua.] hoc ideo dicit, quia non esset honestum, vt bis, vel ter missam in die celebraret, de conse. dist. 1. sufficit. & j. de celebr. miss. te referẽte. vel salua: id est, sine peccato mortali, qđ esset inhonestum.

c ¶ Voluptatis.] tñ religionis cã posset ad aliã eccl'iã se trãsferre petita licentia, q̃uis non obtenta. j. de reg. licet q. busdã.

De monachis.] reputat materia huius c. difficilis pp iura vario modo loquẽtia. Et hodie hoc capitulum extẽdit ẽt ad religiosos exemptos, vt in c. 1. j. eo. tit. lib. 6. Et adde nouã ꝓuisionẽ, q̃ circa hoc habetur in cle. 1. de iure pat. & vide de ecclesijs istorũ regularium textũ in cle. quia regulares. de sup. plen. negl. præla. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachi habent ecclesias suas, in quib. ponunt vicarios suos & istos vicarios intãtum grauãt, ꝙ hospitalitatẽ seruare non possũt, nec epalia iura soluere. Mãdat Papa Vigorieñ. archiepo in cuius iurisdictione sunt isti monachi: ꝙ nullũ recipiat ad p̃sentationẽ monachorũ, nisi tñ ei de ꝓuẽtibus eccl'ę corã ipso fuerit assignatum, vñ possit hospitalitatem seruare, & epalia iura ꝓsoluere. Hanc portionem non poterunt monachi diminuere, sine cõsensu epi. & sic põt intelligi capitulũ. s. eo. auaritiæ. No. ꝙ clerici tenent ad hospitalitatem. Item competenter dẽt quis bñficiari, ita ꝙ possit commode sustentari, & iura episcopalia persoluere.

d ¶ Hospitalitatem.] ad quam clerici præcipue 1 tenentur & 62. dist. §. 1. & 85. dist. Florentinũ. quia quicquid habent clerici, pauperum est. 16. q. 1. c. vlt.

[Gl. seq. tractat quomodo monachi interdum ex cõcessione episcoporum, interdum ex fundatione habẽt ecclesiam quo ad temporalia, interdũ ius patronatus tantum. & subdit quod casu locum habeat hoc cap.]

e ¶ De prouentibus.] per hoc patet, ꝙ loquitur de ecclesijs quæ sunt monachorum quo ad temporalia: in quib. possunt monachi sibi omnia appropriare, reseruata honesta sustentatione p̃sbytero, vt hic dicit, multo magis vbi habent ecclesias quo ad spiritualia, & temporalia. Si vero habent ecclesiam ex concessione laici, vel cõfirmatione episcopi, idem est: quia temporalia tunc habent arg. 15. q. 1. c. vlt. & j. de priuile. cum & plantare. §. in ecclesijs. si non accedit consensus episcopi, nihil valet 2 cõcessio laici. j. de iure part. c. quod autem. in fi. & c. illud. Si habent ecclesiam ex concessione eporum, si certa forma fuit apposita, illa. seruet. ff. de pact. in traditionib. si pleno iure ipsam cõtulit, pleno iure habent eam. si simpliciter contulit ecclesiam, cathedraticum & coerctionem retinet episcopus j. de do. pastoralis. Si vero ex fundatione monachi ecclesias obtinent, habent eas tantum quo ad temporalia. 16. q. 2. c. 1. & pen. & vlt. nisi essent priuilegiati cum omnibus capellis habitis, & habendis, & si non habent priuilegium, habebunt temporalia, reseruata sufficiẽti sustentatione presbytero, & eps hẽt ibi institutionem ad pręsentationem monachorum, & ei subest presbyter quo ad spiritualia, & sic põt intelligi hęc dec. & j. de priuile. cum & plãtare §. in ecclesijs. Qñque monachi habẽt ius 3 patronatus tñ: & tunc nihil habent nisi solam p̃sentationem. j. de iure patr. cum sęculũ. cum trãseat cũ vniuersitate, vt ibi. In quo ergo casu locum habet qđ dr̃, ꝙ censualis pensio nõ augeat. s. de pa. cũ clerici & j. de cẽsi. ꝓhibemus. & s eo. auaritia? Potest dici, ꝙ vbi monachi habent ecclesias ex donatione eporũ quo ad tẽporalia, census prius impositus non dẽt augeri: vel cum ex donatione laicorum ius tñ recipiũt patronatus, cẽsus qui ab initio fuit impositus, augeri non dẽt. j. de censi. sciẽtes. sine iusta causa, & rationabili, & de consensu episcopi, vt dictum est s. eo. auaritiæ. In alijs vero casibus, puta, cum pleno iure habent ecclesias quo ad temporalia & spiritualia, possidere eas possunt pleno iure. Quandoque tamen monachi totum applicant vsibus suis, reseruata honesta sustentatione presbytero, vt hic. Quandoque certam partem recipiunt, siue certam dimittunt presbytero, aliud totum sibi retinent, vt infra eo. auaritiæ. & hoc secundum consuetudinem diuersorum locorum. Dic de hoc vt 16. quæst. 2. in summa. Bernar.

Ad hæc.] Ponit dictum, & eius rationem subdit: ibi, Cum singula. Abbas.

CASVS. In hoc capitulo, & sequenti dicitur, quòd nullus potest habere plures dignitates, vel personatus in vna ecclesia, aut etiam in diuersis: & hoc ius continetur in istis duobus capitulis. No. ex istis duobus capitulis, ꝙ nullus potest habere plures dignitates, vel personatus.

f ¶ In vna.] j. eo. de multa in fi. idem in diuersis, vt ibi. & j. c. proxi. & s. eo. quia in tantum. & s. de cleri. resi. quia nonnulli.

g ¶ Singula officia.] id est, dignitates, vel personatus. 89. distinct. c. singula. & 21. quæst. 2. sicut. & infra eo. cum non ignores. & infra eod. multa. nisi per dispensationem Apostolicæ sedis, vt ibi, & supra de electio. dudum. 2.

† constitutionem.

† Episcopo Vigorñ.

† Cap. 14. e. tit. in 1. cõp. & post cõcilium Lateranñ. par. 39. c. 1. Et de intellectu, vide Lambertinũ tract. de iure pat. lib. 1. par. 1. q. 10.

1 Tullius li. 2. de off. Decorum valde est, patere illustribus hospitibus domos virorũ illustrium. Io. And.

2 Immo valet quo ad ius patr. j. de iure pat. cap. vnico. lib. 6. Io. And.

3 Ius patronatus quib. hęre liceat. concil. Trid. sessio. 14. de reformat. c. 12. & ses. 25. de refor. c. 9.

† Sal. epo.

† Cap. 7. tit. de testamen. in 1. compi. & post cocil. Lateranẽ. par. 29. ca. 6. Et vide l. fin. ꝑ Bald. C. de indi. vid. & l. his C. de re uo. don.

Præte-

¶ Idem Burdegaleñ. archiepiscopo.

¶ *Habens plures dignitates, alteram dimittere compellitur.*

CAP. XIIII.

PRæterea † de G. qui in tua & Tolosana ecclesia est archidiaconus cõstitutus, & in vtraq; ecclesia regulariter [a] professus: Mãdamus, quatenus eundẽ, altero, quẽ maluerit, [b] archidiaconatu, facias esse contentum.

¶ Idem Genueñ. archiepiscopo.

¶ *Si electus ad secundam ecclesiam noluerit dimittere primam, eligentes possunt resilire, & electum non acceptare.*

CAP. XV.

CVm † non ignores, quod vna ecclesia [c] vnius debeat esse sacerdotis: & infra. ¶ Cum igitur nunci⁹ presbyteri, q i [illegible] ecclesijs locum habere cõtẽdit, [d] & quidam clerici alterius ecclesiæ ad nostrã præsentiã accesserint contra eum: Nos attendentes non esse cõueniens, vt idẽ presbyter locũ habeat † in duabus ecclesijs: Mãdam⁹, quatenus ipsum beneficio quod habet, facias manere contentum [e].

¶ Quod si forte archipresbyter, & clerici alterius ecclesiæ in eum consenserint, [f] eis nunc dissentientibus, † cum ipsorum scandalo [g] non debet totũ in ipsa ecclesia quærere, vel habere.

¶ Innocẽtius tertius Zamoreñ. † episcopo.

¶ *Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo, nemine præsentante, ordinator vel successor compellitur in necessarijs prouidere, donec titulum habuerit.*

CAP. XVI.

CVm † secundũ Apostolum...

PRæterea.] Primo narrat casum, quem secundo corrigi mandat: ibi mandamus. Abbas.

a ¶ Regulariter] arg. quod canonicus regularis potest fieri archidiaconus. arg. 58. dist. c. 1. & 74 dist. quorundã. & ĩ. de sta. reg. quod Dei timorem. Sic nec monachus in diuersis monasterijs esse põt, nec Abbas præfici. ĩ. de reli. domi. cap. vlt. Sic non potest quis habere plures personatus in eadem ecclesia, aut etiã in duabus. ĩ. eod. de multa. & s. c prox.

[Gl. seq. alleg. cõcor. ponit ius nouũ, & inducit tria similia.]

b ¶ Maluerit.] sic s. eo. c. referente. & sic habuit optionẽ secũdũ ista iura, 1 hodie nõ habet optionem, imo recipiendo secũdam dignitatem ipso iure vacat prima: & si contẽderet retinere vtrãq; priuaretur vtraque s. eo. de multa. cum enim militiæ sint distinctæ & personæ illius deputatæ debent esse distinctæ. vñ nemo potest esse in duobus collegijs simul. ff de col. illi. l. 1. §. vlt. nec duas militias habere. C. qui mili. non pos. l. 4. & l. 5. §. in posterum. lib. 12 nec duos honores. ff. ad muni. libertus. §. præscriptio. ergo multo fortius hæc sunt in spiritualibus honoribus obseruanda.

CVm non ignores.] Hodie potens seruare hoc c. in beneficijs residentiã requirentibus, & etiã in curatis. si de facto nollet dimittere primam ecclesiam. [illegible] mandati. Secundo mandatum [illegible]. Tertio soluit obiectionem [illegible]. Abbas.

CASVS. Archipresbyter & clerici [illegible] elegerant quendam presbyterum rectorem cuiusdam ecclesiæ in vnum presbyterum, siue in capellanum suũ, & ipse consensit electioni, volebat tñ locum habere in vtraque ecclesia archipresbyter & clerici contradicebant, volentes quòd in sua ecclesia resideret: & sic orta fuit super hoc quæstio inter ipsos: vnde nuncius presbyteri, & quidam clerici alterius ecclesiæ ad sedẽ Apostolicam accesserunt: dominus Papa auditis hinc & inde propositis, considerans quòd nõ est conueniens, vt idem presbyter locum habeat in duobus [illegible] mãdat archiepiscopo Ianuen. vt dictum presbyterum beneficio quod habet faciat manere contentum & si archipresbyter & clerici cõsenserint, & modo dissentiãt, non det cum ipsorum scandalo in eorum ecclesia locum habere. Not. quòd vna ecclesia vnũ tãtum debet habere rectorem, cum in vno corpore duo [illegible] esse non debeant, nec vnus rector debet præesse pluribus ecclesijs. Item propter scandalum aliquis repellitur ab obtinendo beneficio. Item arg. quod ex quo aliqui consentiunt in aliquẽ, possunt dissentire: & hoc propter scandalum: & isti dissentiebant: quia presbyter ille nolebat dimittere primam ecclesiam.

c ¶ Vna ecclesia.] hoc generaliter verũ est, quòd vnus debet esse sacerdos vnius, vt s. eo. c. proxi. & ĩ. e. de multa. De hac materia dicitur s. de elect. dudum v. [illegible]

d ¶ Contendit.] vñ hodie priuari debet vtraq; ĩ. e. de multa.

e ¶ Contentum.] s. eo. c. proxi. & c ad hęc.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Consenserint.] si semel consenserũt in eũ, nõ põt amplius dissentire s. de elect. cum inter canonicos. & 8. q. 2. dilectissimi & 32. q. 5. horrendus. Quid est ergo quod dr, eis nunc dissentientibus: & sic cõtradicit hæc decr. prædictis iuribus 2? Sol. sic intellige quod dr hic, quòd sacerdos ille elect⁹ fuit ad curã animarũ, & simul ad continuam residentiam, ad quã de iure tenetur. s. de cle. non resi. quia nõnulli, sed ipse volebat retinere priorẽ ecclesiam, cum illa ad quã electus erat secundo ab archipresbytero & clericis. vñ cum ipse nollet primam dimittere, licitum fuit archipresbytero & clericis ab electione sua recedere, & merito, quia vtranque de iure habere non poterat. Si autem vellet dimittere primam, & secũdã recipere: tunc nõ possent archipresbyter & clerici ab electione eius discedere, ex quo semel in eum consenserũt, & sic intelliguntur prædicta iura.

g ¶ Scandalo.] argu. quòd propter scandalum quandoque receditur à iure s. eo. cũ teneamur. & s. de tẽpo. ordi. ad aures.

CVm secundum Apostolum.] Primo ponitur causa constitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui promulgatio. Secundo determinato casus propositi [illegible]. Secunda: ibi, Inde est. Abbas. Sume casum [illegible] diteratem capituli ibi, Inde est, &c.

CASVS. Episcopus Zamoreñ. ordinauit in subdiaconum quendam clericum C. nomine sine aliquo titulo: tñ morte præuentus eidem clerico in beneficio ecclesiastico nõ prouidit: & postmodum successor illius requisitus non prouidebat eidem, accessit ad Papam exponens eidem qualiter prædec. suus illius ordinauerat ipsum in subdiaconum; scripsit Papa quibusdam, vt illum subdiaconũ examinarent si dignus esset ad eccl[illegible] cum beneficium obtinendum, [illegible] Zamoreñ. citato, vt examinationi interesit: vnde scribit Papa Zamorensi episcopo, quod cum clericus ille à prædecessore ipsius ordinatus fuerit sine certo titulo, si examinatores prædicti eo citato, vt examinationi ipsius intersit per se vel per alium, & vt liceat sibi proponere quicquid rationabiliter duxerit proponendum, tam

super

Marginal notes:

¶ Cap. 4. titu. de excessib. prælato in 1. comp. & post conc. Lateran. par 24. cap. 5.

1 Quę hodie locũ habent in casu. ĩ. de rescri gratia. lib. 6. possẽt et locũ hẽre cũ secũdum beneficium est minus & vilius, secundum Hostieñ. qui dicit equũ in scholis: fatetur tñ in iudicijs & in curia simpliciter teneri decre. de multa. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et vide quid p hũc textum scribat Abbas in c. 2. ĩ. de iure patr.

† haberet.

2 Concord. text. in l. in fraudem & ibi Alb de Rosa. ff. de test. in l. fi. & ibi Cy. C. ad Maced.

† dissidentib.

† Vide Vasęũ in annalibus Hispaniç. ca. 11.

† Cap. 1. eo. tit. in 3 cõpi.

sit per idoneitate personæ, q̃ etiam super quantitate & qualitate beneficij, illum inuenerint esse dignũ: tamdiu necessaria vitæ sibi ministret, donec in ecclesia Zamoreñ. vel alia, per ipsum beneficium fuerit cõpetens assecutus: sciturus pro certo, quod si dignus repertus fuerit & ipse episcopus neglexerit prouidere, cum Papa super hoc fuerit requisitus, compellet ipsum per districtionẽ ecclesiasticam ad prouisionẽ ipsius. occasione huius negotij Papa cõmittit illa quæ præcedũt, hoc modo; dicit Apostolus: Qui altari seruit, viuere debet de altari: & q̃ ad onus assumitur, emolumentum inde debet habere, ergo patet, quod clerici, q̃ deputati sunt obseq̃o Iesu Christi, de ipsius patrimonio viuere debent: clerici enim à cleros, quod est sors appellantur: & ideo dum ordinantur, vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel asse quuntur hæreditatẽ in ipso. licet autẽ prædecessores Innocentij, ordinationes eorum q̃ sine certo titulo ꝓmouẽtur, quantũ ad executionem irritas esse voluerint & inanes in iniuriã ordinãtium: Innocetius tamẽ volens benignius agere cũ taliter ordinatis, statuit, quod per ipsos ordinatores, vel successores eorum tamdiu prouideatur ordinatis, donec per eos beneficia ecclesiastica fuerint consecuti. Not. quod qui altari seruit, de altari debet viuere. Itẽ ad quẽ spectat onus, & emolumentum. Item qui aliquẽ ordinat, vel ordinarij facit ad sacrum ordinẽ, prouidere tenetur eidem; donec per ipsum ordinatus beneficium ecclesiasticum fuerit assecutus. Item si episcopo simpliciter scribatur, vt alicui prouideat in ecclesia sua: non solum in cathedrali ecclesia potest prouidere, sed etiam in parochiali.

stolum qui altari seruit, viuere debeat de altari: [a] qui ad onus eligitur, repelli [b] non debeat a mercede: patet a simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio [c] deputantur, vt ipsa nominis [d] ratio persuadet. Cum enim a cleros, quod est sors [e] vel hæreditas, clerici appellentur: quia in sui † ordinationes vel assumuntur [f] in hereditatem Domini: vel assequuntur [g] hæreditatem in ipso, † vt vere possint psallere cum propheta: Dominus pars hæreditatis meæ: dignum [h] est, vt ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua & † per quam diuinis obsequijs adscribuntur. Licet autem prædecessores [i] nostri, ordinationes [k] eorum, qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium irritas [l] esse voluerint, & inanes: Nos tamen benignius agere cupientes, † tamdiu per ordinatores, vel successores [m] eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur.

¶ Inde est, quòd cum G. lator præsentium, à prædecessore tuo fuerit ad † subdiaconatum nullo præsentante promotus, Mandamus, quatenus, si eum hi, quibus examinationem ipsius duximus committendam, te citato legitime, vt per te ipsum vel idoneum responsalem intersis: & tam super idoneitate personę, quam etiam super quãtitate, ac qualitate beneficij proponere tibi liceat [n] quicquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum esse repererint, tamdiu ei vitæ necessaria ...

isti in sua ordinatione statim consequuntur hæreditatem Domini.

h ¶ Dignum.] 12. q. 2. ecclesiasticis.

i ¶ Prædecessores.] 70. dist. neminem. & c. sanctorum.

K ¶ Ordinationes.] nisi promotus sit ad titulum patrimonij sui. inf. eod. tuis. & sup. eo. eps si.

l ¶ Irritas.] quo ad executionẽ, non quo ad veritatẽ, quia ordinem non admittunt.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, & sol determinat.

m ¶ Successores.] sed quare cõuenitur hic successor ex delicto defuncti, cũ regulariter crĩa morte extinguant. 23. dis. quorũdã. & C. si reus vel accu. mor. fue. l. 2. & successor nõ cõuenit ex delicto defuncti. C. ne ex deli. defun. l. vnica? R̃ndeo, ne in clerici opprobriũ mẽdicare cogant. 93. dis. diaconi. argu. sup. de cle. cõiu. Ioanes. i fin. Vel dic, quod nõ tã successor q̃ ecclesia [1] punitur i hoc casu, quæ nõ resistit dño in tali ꝓmotione: nam sine consilio ecclesiæ, nõ facit ordinationẽ 24. dist. c. pe. vnde punitur si ei delinquenti non resistit. 2. q. 7. c. quapropter. & hoc intelligo qñ ipse eps examinauit. si autem alij examinauerunt, ipsi tenebuntur. 54. dist. si seruus. 24. ij qũ. & hoc innuit quod dicitur inf. nullo præsentãte. Et in hac prouisione dignitas promotĩ est attenda arg. 41. dist. nõ cogantur. ff. de iu. l. sed & si suceperit. §. 2. ff. de vsuf. sed & si quid. §. 1. & inf. eod. c. de multa. & ff. de do. l. si filius familias. Item considerantur facultates ecclesiæ. argu. ff. de admi. tu. l. cũ plures. §. cum tutor. & ff. de rel. & sump. fu. si quis sepulchrum. §. sumptus, & hic inferius. Bern.

[Glo. se in princ. reci. per obie. & solutionem. Deinde dat duo similia. Iterum obijcit, & soluit. Tertio obijcit, & soluit.]

n ¶ Licet.] si scriberetur ipsi ordinatori, ipse nõ posset aliq̃d obijcere, nisi hoc lr̃is cõtineretur: quia quos idoneos reputauit ad ordines, debet reputare idoneos ad beneficiũ sup. de æta. & qual. c. accepimus. sed successor põt & ita semel approbatus iterũ probatur & reprobatur, sicut medicus. 3. ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. reprobari. & virgo semel probata iterũ probatur. 4. 27. q. 1. nec aliqua. & melius. su. de prob. c. pe. & vlt. & 2. q. 5. habet hoc propriũ. & c. Mẽñ. sed hoc totũ gratia est. quia de facto vnius sæpius quæri non debet. ff. de nau. cau. stabu. l. licet in fi. Sed nonne præsumi debet pro ordinato? Sic ar. sup. de prob. post cessionẽ. nisi probetur contrariũ. Itẽ qualiter cognoscitur postea de eius idoneitate: cũ sententia epi: qua pronunciauit ipsum idoneum, transiuit in rem iudicatã, à qua non fuit appellatum. sup. de elec. cum dilectis fi. R̃ndeo, totum fit de gratia. Vel dicas, quod tantũ quæritur de noua causa postea emergente. arg. sup. de æta. & qual. ordi. 1. [Glo.

a ¶ De altari.] 12. q. 1. ex his.

b ¶ Repelli.] ad quem spectat onus, & emolumentũ. & 11. q. charitatem, & c quicũque. & c. ecclesiasticis 1 & econuerso non est ferendus is qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. C. de cad. toll. l. vnica. §. pro secundo.

ADDITIO. Vnde versus.

Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis.

c ¶ Obsequio.] non tibi, sed dño grauis est cui seruit egestas. arg. 93 dist. diaconi versi. mendicat. Lau.

d ¶ Nominis ratio.] 21. dist. cleros. & clericos. & 16. q. 1. si cupis, & nomina debent esse consonantia rebus. insti. de do. §. est & al. ...

e ¶ Sors.] 12. q. 1. cui portio.

f ¶ Assumuntur.] vt qui ordinantur sine beneficio, vel assumuntur, vt habeant hæreditatem Domini.

g ¶ Assequuntur.] scilicet qui ad beneficiũ recipiũtur,

Marginalia: or. 6. — sua. — l. in Chri. — al. 15. — Concord. ex. in l. secũ um naturã. ff. de re iud. & l. fin. §. sed ũ ff. de fur. — † Vide l. cum testõ. & ff. de re iud. & l. quoties. eod. titu. — † al. ita: ita subdiaconũ. — 1 Non video in quo puniatur ecclesia, vel capitulũ cum episcopalis mensa grauatur secundũ Host. Ioan. And. — 3 Quod est speciale propter hominum sanitatẽ. Ioan. And. — 4 Quia sæpe mẽs fallitur, & c. vt ibi.

[Gl seq. quærit, soluit. alle. pro & contra. ponit opi. Vin. demum soluit.

a ¶ Donec per te.] quid si eps ordinauit eũ ad aliquẽ titulũ, & ille est euictus ab eo, nunquid eps tenetur de euictione? Arg ꝙ nõ: q̃a donator non tenetur de euictione. ff. de ædi. edi. l. ad res donatas, arg. cõtra. 7. q. 1. plenitu. & inf. eo. iter cætera. Dixit Vin. ꝙ eps spãliter nõ teneť si dedit ei beneficiũ sufficiẽs, & factum sit insufficiens & exinanitum: sufficit enim minori ab initio adire locupletem hęreditatem. ff. de mi. verum. § si locupleti. teneť tamẽ gñali obligatione, q̃a teneť prouidere & ordinare ecclesias oẽs sui epatus. de conse. dist. 1. oẽs. Tu dicas melius cũ T. si fraudulẽter cõtulit ei beneficiũ alterius, quo alius non fuit iuste priuatus, siue alij debitum, & ipse cui cõtulit, hoc ignorauit, 1 tũc spãliter teneť eps ei ꝓuidere in æquiualẽti beneficio. arg. 7. q. 1. præsentium. & inf. eo. inter cætera. & inf de iure pat c. pastoralis.

tradidisse. sup. de resti. spo. olim 1. & ff. de acq. pos. qui absenti. § si quis. & qui sub conditione tradit possessionem, & recedit à possessione, non perdit eam ff eo § cum me. vnde iste nõ videbatur amisisse possessionem beneficij sui: sed certe verũ est ꝙ amiserat ꝑ renunciationem, sed Papa postea ex officio suo vtrũque restituit propter discordiam susci tatam.

1 Ad hoc ĩf. eo. si beneficia. lib. 6. Io. And.

ria cõgrue subministres, donec [a] ꝑ te in Zamoreñ. ecclesia, vel alia fuerit cõpetens beneficium ecclesiasticũ assecutus, sciturus pro certo, quod si per examinationẽ eorũ † fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mãdatum nostrũ neglexeris prouidere, cum hoc nobis per litteras eorũ innotuerit, ad id exequendum te per districtionẽ ecclesiasticam compellemus.

¶ Idem archiepiscopo Senoñ.

¶ *Qui hoc ignoranti scienter contulit præbendam, quã non potuit, illa euicta, aliã quam potest, conferre tenetur. h. d. & est singularis dispositio.*

CAP. XVII.

INter† cætera: & infra. ¶ Facta resignatione a G. † quõdam canonico Lauduñ. † de præbenda eiusdem ecclesię, quæ per commutationem præbẽdarum H. tũc Siclunen. † canonico auctoritate Apostolica assignari [b] debebat: magister P. ꝑ Lauduñ. † episcopum de præbenda fuit inuestitus eadem. Super quo cum inter magistrũ ipsum & dictum H. controuersia suborta fuisset, per C. Papam prædecessorem nostrũ omnia retractata fuerunt: & infra.

¶ Supradicto episcopo dedimus in pręceptis, † vt donec idem magister in eadẽ ecclesia fuerit præbendale beneficium assecutus, nulli alij præbendã assignare præsumat: quod si forte præsumpserit, id irritum [c] decernimus & inane. decet enim, vt quia præbendam ei, quam de iure non potuit, assignauit, [d] eam quam de iure potest, assignet: ne præbendam ei fraudulenter visus sit assignasse.

¶ Idem episcopo & cantori Tornaceñ.

¶ *Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates, atque præbendas, & idem si detinetur aliquo vitio hic scripto.*

CAP. XVIII.

CVm † iam dudum: & infra. ¶ Verum quo-

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõpi.

† Vv.

† Laudensi

† Ideñ.

† Laudeñ.

2 Hic casus in antiquis exemplarib.

INter cætera.] Narrat primo factum. Secundo mãdat decerni, & causam exprimit: ibi. Supradicto episcopo Abbas. CASVS. G. & H. 2 permutationẽ suarũ præbendarũ affectãtes, eas in manu Papæ renunciauerunt: postmodũ mandauit Papa decano Remẽ. vt de præbenda G in uestiret H. sed eps loci hoc intelligẽs cõtulit ea magistro P. vñ orta lite inter magistrũ P. & H. dñs Papa reuocauit p̃fatam renũciationẽ, & vtrique restituit bñficiũ suũ: & sic magister P remaneret frustratus spe sua. Mãdat Papa epo vt pbẽdã alicui nõ cõferat, donec assignauerit magistro P. bñficiũ præbendale in eadem ecclesia: & si cõtra fecerit, illud cassat: ne fraudulenter visus sit illi contulisse [illegible] dam Ber. No. ꝙ vbi ponit ista clausula, ꝙ si cõtra factũ fuerit, decernimus irritũ & inane: ꝙ sit postea, ipso iure nõ teneť. Item qui dat beneficiũ quod dare nõ [illegible], tenetur ad beneficium quod dare [illegible]: ne [illegible] lenter visus sit beneficium contulisse.

[Glo. seq. reci. per obie. vlt. alle concor remittit, signat contrarium, soluit, & [illegible].

b ¶ Assignari debebat.] ex quo G resignauit tali modo, vt daretur H. & non fuit ei data, sed magistro P. non videbatur ei renunciasse: nec vr̃ eam perdidisse, sicut non amittit possessionem qui eam sub modo alij tradidit, nisi modus existat. 3 vr̃ enim sub cõditione eam

3 Tex. est in l. verba ff. de cõd. insti. & in l. actus. ff. de reg. iu.

c ¶ Irritũ.] simile C. de legi. nõ dubiũ. 4 & C de reb. eccl. non alie l. sãcimus. & 10. dist. cap. vides. si hoc verbũ non cõtineretur in litteris, & ipse conferret, vr̃ ꝙ cessio teneret, licet esset facta contra mãdatum Papa inf. eo. dilectus filius, G. vbi de hoc.

d ¶ Assignauit.] hic expsse hẽs, ꝙ si eps cõcessit mihi beneficiũ qđ cõcedere nõ potuit, tenetur mihi ad aliud cõsimile 7. q. 1. præsentiũ. de hoc dr̃. sup c prox sim. sup. de fi. pſb. veniẽs, arg. ff. de pig. act. l. elegãter. §. q. reprobos ff. ad Velleia. quamuis. § si cõuenerit. & ff. q. satisd. cog. l quoties. ff. de leg. 1. l si filiusfam. § si q. d alicui. & ff. de leg 2. l. mortuo. § Labeo. quia adiuuari beneficijs nos oportet, non decipi. ff. cõmodati, l. in cõmodato. § sicut si. & inf. de cõmo. c vni. in si. Et sic est cõtra id ꝙ dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione. ff. de ædil. edi. l. ad res donatas. sed hic in veritate nõ dr̃ donare, quia necesse habet eã donare, & in necessitate nemo liberalis existit. ff. de adimẽ. leg l. rem legatam in fi. & de hoc dictum est sup. eo c. relatum. & hoc intellige quando episcopus sciuit ꝙ eam donare non poterat, & ille qui recepit, ignorauit, vt sup. proxi. si enim recipiens hoc sciebat, non credo, ꝙ habeat petitionem contra episcopum ad aliam præbẽdam, instar illius qui sciens emit liberum hominem, quia emptio nulla fuit secus si ignoranter emit. ff. de contrahen. empt. l liberi hominis. Ioan.

4 Factũ cõtra legẽ habeť pro infecto. Io. And.

† mandatis

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia vide Car din. cons. 3. & Oldradũ cons. 76.

CVm iamdudum.] Opponenti plura cõtra electũ, sufficit iterum probare quod ad cassationẽ eius [illegible] h. d. Primo ponit sex, quæ opponebantur contra electum. Secundo diffinitionem quæstionis conditionalem. Tertio respondet tacitæ quæstioni vel obiectioni Secunda: ibi, Mandamus. Tertia: ibi, cum multa Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpositura Siclunen. à quibusdã canonicis ecclesiæ Sicluneñ electus fuit quidam nomine Ioannes de Bythinia, maiore parte capituli prius appel-

appellante, & quibusdā canonicis absentib. & nō vocatis: ad petitionē ipsius Ioannis cōmissa fuit causa quibusdā iudicibus: iudices illi confirmauerūt electionem ipsius Ioannis: tandem causa cōmissa fuit alijs iudicibus ad petitionē partis aduersæ, & illi cassauerunt confirmationē priorū iudicum: demum papa cassauit processus primorū & secūdorum iudicū, reducens causam in eum statū in quo erat ante primā cōmissionem: istis oibus sic peractis R. Siclunen. canonicus opposuit se isti Ioanni, proponēs multa cōtra ipsū, s. pluralitatē dignitatum & beneficiorū, cōtra cōcilium Lateran. & quòd die intrusionis suæ ante cōfirmationē, administrare præsūpsit, & post cassationē cōfirmationis electionis suæ ministrauit: his & alijs auditis, Mandat dñs papa quibusdā iudicibus, quòd si inuenerint prædictū Ioannem habere plures dignitates atque præbendas, aut aliqđ aliud de pmissis. (qđ sufficiat) inuenerint esse verū, eidē Ioanni super ipsa præpositura silentium imponant, ab impetitione ipsius Siclun. ecclesiā absoluentes. In fine respondet papa quasi tacitæ quæstioni: posset quis opponere dño papæ, quare vos istum repellitis? multi sunt qui habent pluralitatem dignitatum & beneficiorū? Rñdet. Multa per patientiam tolerātur, quæ si in iudiciū deducerētur, exigente iustitia cassarētur. Not. quòd q habet plures dignitates seu personatus, sine dispensatione papæ ineligibilis est. Item ante cōfirmationem nemo debet administrare: quod si fecerit, debet eius electio cassari. Item per patientiam multa tolerantur, quia non denunciantur vel accusantur: quæ si in iudicium deducerentur, secundum iustitiam cassarentur.

† Bitunia. Bitumia.

† sub. Alex. iij. cap. 13. & 14.

† Siden.

† al. ante cōfirmatione suam.

† al. ita: aut aliquod pręmissorū, &c.

niam ab R. Siclunen. canonico, I. de Bythinia † quædam obiecta fuere: multitudo [a] videlicet tam dignitatum, quam etiam præbendarum, ambitionis & auaritiæ [b] vitium: cui nondum finem imponens, contra diffinitionis nostræ [c] tenorem, & Lateranen. [d] statuta concilij † ad obtinendam præposituram Siclunen. † se ingerit, & ingessit: & quod die intrusionis suæ ante confirmationem [e] † præsumpserit ministrare: sicut & post confirmationem cassatam.

¶ Mandamus, quatenus si inueneritis prædictum I. habere plures alias dignitates, atque præbendas: [f] aut † aliquid aliud [g] præmissorū, quod ad cassationem eius sufficiat, inueneritis esse verum: ei super iam dicta præpositura silentium imponatis, ab impetitione ipsius, Siclunen. † ecclesiam [h] absoluentes. Cum multa per patientiam [f] tolerentur, † quæ si deducta fuerint in iudicium, exigēte iustitia, non debeant † tolerari. †

¶ Idem archiepiscopo, et archidiacono Senonen̄.

¶ Recepto in canonicum quam cito facultas se obtulerit debetur præbenda, & interim habebit cotidianas distributiones.

CAP. XIX.

Dilectus † filius T. canonicus Linconiē. [g] proposuit, quod cum de mandato C. papæ prædecessoris nostri Linconiē. † episcopus quandam præbendam assignauit eidem in ecclesia Linconien. † quia capitulum ipsum ad eandem recipere contemnebat; & infra.

¶ Ad instātiam Remen.

† Siden.

† In antiqs: tolerantur.

† deberent.

† Vide l. 1. §. pen. ff. de hi qui no. in a. & l. 1. §. 1. ff. si quis in ius voc. non ierit.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōpil.

† Lingon.

† Lingon.

† Lingon.

nistrauit post cassationem confirmationis: quia papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices priores & posteriores.

[Glo. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 7. iura, & soluit.]

a ¶ Multitudo.] quæ est canonibus inimica: sup. eod. quia intantum.

b ¶ Auaritiæ.] quæ a promotione repellit 85. distin. c. Florentinum. quam etiam dixit lex legitimis ictibus feriendam. C. de inoff. testa. l. si quis suo. & est seruitus idolorum sup. eo c. auaritiæ. Ber.

c ¶ Diffinitionis nostræ.] quam non habes in compilatione quæ olim erat de inst. c. c. tua nuper.

d ¶ Lateran. statuta concilij. sup. eo. quia intantum.

e ¶ Confirmationem.] hoc ita intellige, quòd super hac electione fuit causa commissa ad petitionem illius electi. & iudices illi electionem confirmauerunt. & post ea alij iudices, quibus eadem causa fuit commissa, cōfirmationem illam cassauerunt, sicut hoc totum habetur in compilatione Innoc. [illegible] de re iud. c. 1. de quibus [illegible]

f ¶ [illegible] de hoc dictum est [illegible] de elect. c. dudū 2.

g ¶ Aliud [illegible] quod [illegible] ante confirmationem ministrauit. sup. de elect. qualiter. vel quod ministrauit post cassationem confirmationis: quia papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices priores & posteriores.

h ¶ Ecclesiam.] & ita vī quòd ecclesia. quæ ipsū elegit, sciēs ipsum habere plures dignitates atque pręsbendas, non possit ipsū repellere. arg. sup. eo. cum non ignores. arg. cōtra s̄. de excep. cū ecclesiasticę. et melius s̄. de elec. cū inter canonicos. 58. q. 2. cap. dilectissimi. & 32. q. 5. horrēdus. inf. de cōcess. præb. cū super. & s̄. de cler. coniug. c. diuersis fallacijs. & j. de don. c. inter dilectos. Sed hæc locū nō habent: quia iste non fuit electus ab ecclesia: immo ecclesia se sibi opponebat, & electus fuit a quinque solummodo, alijs appellantib. prius, & q. busdā absentibus, vt hic patet, in decret. q̄ olim erat in cōpilatione Innoc. de re iu. c. 1. hæc decr. de illa electione loquit̄. Ber.

i ¶ Per patientiam.] hic rñdet tacitę qōni dicere aliquis, multi sunt habentes plura beneficia, quare ipsū reprobatis dñe papa? & ipse rñdet multa per patiētiam, &c. & tamen per talem patientiam non fit dispensatio. argu. j. de cognat. spir. super eo. & sup. de iureiu. mulieri. arg. talis patientia voluntatem requirit. ff. de tribu. l. j. 1

1 Dñs sciens seruum mercari in repu. tenetur tributoria, non tamē requirit̄ quòd velit, sed satis est quod nolit, ex quo sciuit. Ioan. And.

Dilectus filius. Cōtinet quattuor dicta. primo mādatum Apostolicum. Secundo: ibi. Ad instantiā iustū & iniustū pceptū legati. Tertio ibi. Cum ergo, iusti processus confirmationem. & iniusti reprobationem. Quarto ibi, Facientes papalem subiunctionem Abb.

CASVS. Eps Lincon. de mandato dñi Cælestini papæ, cuidā clerico G. nomine quandam præbendam in ecclesia Lincon. assignauit, sed capitulum Lincon. noluit ipsum recipere ad eādem: tandem ad instantiam Remen. archiepiscopi, tūc episcopi Prænestini Apostolicæ sedis legati, talis compositio inter capitulum & G. intercessit, quòd receptus fuit in canonicū & in fratrem, concesso sibi stallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorū, ita tamē quòd fructus præbendæ recipere nō deberet, nisi loco proximè vacaturæ: sed quia plures præbendæ postmodum vacauerūt, nec eidem G. aliquā assignauerunt, accessit ad papam, proponens eidem omnia supra dicta: scribit papa iudicibus dicens, dictū G. in canonicū recipi, canonicis non obuiare institutis. sed vacaturā expectare præbendam, esse contra Lateran. concilium: vnde papa factum legati in eo, quòd dictū G. recipi fecit in canonicū & in fratrē, approbauit, sed quòd nihil reciperet nisi loco proximo vacaturæ, reprobauit. quia vero indignum est, vt receptus in canonicum beneficio careat, Mandat iudicibus, vt epm & capitulum compellant, vt ei præbendam

dam (cum se facultas obtulerit) assignent: & portiones cotidianas, quæ fiunt in ecclesia, faciant assignari eidē. No. ꝙ aliquis potest recipi in canonicum sine assignatione præbendæ, dū modo aliquid sibi assignetur tanquā canonico: & si additur ꝙ nihil percipiet nisi cum vacauerit præbenda, hoc non licet, sed sic potest recipi. Recipimus te in fratrem, & prouidebimus tibi cū facultas se obtulerit, istud non est contra conciliū. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item vtile non vitiatur per inutile, nec licitum per illicitum.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

a ¶ Percipere nō deberet.] istud fuit cōtra conciliū. j. de cōcess. præbē. nulla. Sed cōtrarium viddraft sup. eo. relatū. vbi tenet ꝙ missio vacaturæ præbendæ. Sol. hic nihil percipiebat, sed ibi sic, vt patet ex illo verbo; integritate præbendæ gaudere: & ex eo quod dicit, quorū cōis est vsus: & hic hoc solū additur, ꝙ percipiat ea quæ de cōi conferuntur, & ita nō cōtradicit, sed concordat: & hic vitium fuit expressum.

[Glos. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

b ¶ Illic to.] arg. contra sup. de cōsti. cum M. ver. quatuor receperunt ad vacaturas, & c. Sol. papa illud reprobauit, vnde præcepit quòd eis prouideatur ex superexcrescentibus, &c. & ita concordat cum ista. vel ibi recepti fuerunt simpliciter, vt ibi nota.

ADDITIO. Vel non reprobatur receptio in ius canoniæ, sed receptio ad vacaturas.

[Glo. seq. arg. instruit, quærit. opi. ponit, & soluit.]

c ¶ Approbantes.] arg. ꝙ sententia siue donatio tenet pro parte, & pro parte nō. sic sup. de arbi. cum tempore. 12. q. 2. si quos, & 17. q. 4. quæsti. & 22. q. 4. inter cætera. 1 & inf. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. Cauendum qualiter fiat electio si dicatur eligimus te ad proximā vacaturam, nulla est electio inf. de cōcess. præb. c. nulla. & c. tela um. & c. ex tenore. Si vero dicatur: eligimus te in fratrem & socium, & promittimus tibi cōferre beneficium cū primum vacauerit, tenet electio talis sup. eo. relatū. & inf. de concess. præb. cum super. assignando eidem cotidianas distributiones, alias cōpellentur ad hoc, vt dicitur hic in fin. & ille intelligitur electus ad quoddam ius de nouo creatū. inf. eo. dilecto & illud ius percit quam cito assignatur beneficium vacans. non enim diu posset manare tale ius sine corpore i. 1 q. 3. si quis obiecerit, & talis canonia auget numerum canonicorum, sed non præbendarum. Sed nunquid plures possunt taliter eligi si duo possunt eligi, eadem ratione & plures, s. tres & quatuor & quotcunque? Dicit lo. ꝙ secundum numerum præbendarum possunt plures vel pauciores eligi. Sed certè non videtur ꝙ tot possunt eligi quot sunt ibi canonici, propter diutinam expectationem; sed sufficit quòd pauci eligantur, saltē duo vel tres, vel quinque. sup. de cōsti. cū M. Ferrariē.

d ¶ Defraudetur.] sic sup. eo relatum.

e ¶ Cum se facultas.] hoc idem erat ei promissum in illa cōpositione: sed archiepis. auctoritatē præstare non potuit, immo illud solū cassatur ꝙ nihil percipere deberet. i. au. Itē ex eo quod dr̄ hic, patet ꝙ legatus non potest dispensare contra conciliū. 2 inf. de cōcess. præb. nulla sed solus papa. Itē aliud est dicere, cum facultas se obtulerit, & aliud cum beneficiū vacauerit, vt hic patet & inf. de concess. præben. accedens.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

f ¶ Assignare.] hoc ide poterat consequi ex illa compositione, vt vr̄: dicit lo. ꝙ non, quia tēpore compositionis vacabant ibi beneficia, & volebāt ipsum expectare proximam vacaturam. Itē aliud additur cōpositioni: ꝙ ipse habeat cotidianas distributiones siue victualia, quæ de cōi conferuntur: quæ tantū præsentibus dantur. sup. de cler. nō resid. de cætero & inf. eo. licet. perceptio. n. taliū præbendarum nō facit canonicum, quia sola salarij perceptio non facit decurionem. ff. de decur. sola. 3 & infra eod dilecto.

archiepiscopi, tunc episcopi prænestin. Apostolicæ sedis legati, & auctoritate ipsius, talis inter eum & episcopum & canonicos Linconien. † cōpositio intercessit; quod ipso ab eis recepto in canonicū, & concesso sibi stallo in choro, & participatione quotidianorū, idem fructus præbendæ percipere non deberet, [a] nisi loco proximo † vacaturæ: & infra.

¶ Cum ergo dictum T. in canonicum recipi, canonicis non obuiet institutis, & vacaturam expectare præbendam Lateranen. concilio † non sit dubium obuiare: Nos facto eiusdem legati illicito [b] reprobato, quod est licitum approbantes: [c] † quia videtur indignū, vt receptus in canonicū prębēdæ beneficio defraudetur: [d] Mandamus, quatenus dictos episcopū & canonicos, vt ei præbendam (cum se facultas [e] obtulerit) non differant assignare, [f] appellatione postposita compellatis: Facientes eidem portiones cotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

¶ Idem episcopo Brixien. †

¶ Non tenet electio cum ad vnam præbendam duo simpliciter eliguntur.

CAP. XX.

Quæ † fraternitatis deuotio: & infra.

¶ Cum sæpe contingat, quod ad vnam præbendam duo clerici propter importunitatem [g] petentium eligantur: Nos attendentes, quod si duo vnam præbendam tenerent, illud esset contra concilium Turonen. [h] ꝙ præbendarum inhibet sectionem; [i]

Quæ fraternitatis.] primo ponitur decisa facti narratio & consultatio. Scđo responsio: ibi, Nos. Abb.

CASVS. Aliquando contingit quòd ad vnā præbendam vacantem, duo eliguntur propter importunitatem petentium: quæsitum fuit a papa, an talis electio de iure teneat: papa cōsiderans, quod si duo vnam præbendam tenerent, esse contra concilium Turonen. quod præbendarum inhibet sectionem: & si vnus illorum præbendam haberet, alter illorum sub expectatione contra Lateranen. conciliū remaneret: Respōdet quòd talis electio de rigore iuris est cassanda. Not. quòd quæ per importunitatem fiunt valere non debent. Itē præbenda diuidi non debet. Item electiones contra iura factæ non valent, & ipso iure nullæ sunt.

g ¶ Importunitatem.] electio facta ad importunum clamorem non valet. sup. de elec. Ofiis, 61. di. innitamur. & per importunitatem non concedenda sæpe conceditus dicit Imperator. C. de petit. bon. sub l. 1. lib. 10.

h ¶ Concilium Turonen.] sup. eo maioribus, & inf. vt eccle bene. vt nostrum & 1. q. 3. ca. si quis præbendas.

[Glos. seq. duas obiectiones soluit.]

i ¶ Sectionem.] sed cum una parrochia possit diuidi in duas. 16 q. 1 precipimus & 10 q. 3. cap. vnio de cōsec. d. st omnes. inf. de eccl. ædi. ad audientiam, quare vna præbenda non potest diuidi in duas? Respondeo, duæ parochiæ licitè fiunt ex una, iusta causa interueniēte, quod

Marginalia: † Lingon. — † proximè. — † sub Alexā. iij c 8. & habetur inf. de cōcess. præb. c. nulla. — † Vide si cōuenerit. cum glo. ff. de pign. act. melius in l. necnon. §. 2 cum glo. non prohibeat. ff. ex qui. cau. maio. — 1 Regulariter enim nō vitiatur vtile per inutile. inf. de reg. iur. vtile. li. 6. — 2 Concedēdo ius in vacatura, pōt tñ reseruare. quod dic ut inf de iu. pa. tr. cum dilectus, de offi. leg c 3. & 4. li. 6. Io. And. — † vt de reg. — † Cap 6. eod. tit. in 3. cōpi. — 3 al. Herennius. & vide in c. dilecto. super 3. gloss. Ioan. And.

ꝙ vtraque sit parochia per se,& habeat propriā limitationem:sed quòd duæ sint sub una limitatione,nō potest.16.q.1.plures, & eodem modo una præhenda potest diuidi in duas, ita ꝙ sint sibi perpetuò duo canonici, dummodo facultates illius præbendæ sufficiant cōpetēter duobus.ꝫ.eo.c.vacante. sicut una domus potest diuidi, & de cętero erūt duę domus: & vnus fundus si diuiditur, erūt duo fundi.ff. cōia ꝑdiorum.l.si qs duas.§.1.sed ꝑbenda diuidi non debet, ut sub nomine vnius ꝑbendæ cēseatur uterque quasi dimidius canonicus,qa unitas non recipit diuisionē. 24.q.1. loquitur. nulla enim seruitus diuiditur, licet vsusfructus diuidatur. ff. ad leg. Fal.l.1. §. si vnus fructus.& ff.de vsu & habita. vsus pars. Sed nōne hoc modo pōt diuidi præbenda, ꝙ ide ius apud vtrumque remaneat: quia & iura incorporalia apud plures possunt insolidū residere. ꝫ. de iur.pa.c.1.& ff.de serui. l. uiæ. & ff. de bo.liber.l.libertus.in fin.in præbenda hoc esse non pōt,vt dictū est ꝫ.eo.dilecto. licet .n. dicatur idē ius esse apud plures,reuera tñ quilibet speciale & separatum ius hēt.ff.quemad.serui. amit.l.aquā. Et not ꝙ sicut de una præbenda possunt duæ fieri,si facultates sufficiāt: sic ex causa necessaria pōt & debent diminui præbendæ 1.ꝫ.de ver.sig.c.vlt.

† al.ita:quod si unus ipsorum, &c.
† sub Ale.iij. c.8.
†al.ita:super quod respō.

& † si vnus illorum ipsam obtineret præbendā, sub expectatione,alius cōtra Lateraň.†concilij[a] statuta remaneret. Inquisitioni† tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore[b] iuris penitus est cassanda.

¶ Idem.

¶ Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittans in iudices, poterit iudex alterum confirmare,& alteri pro bono pacis de prouentibus prouisionem facere. Ista est pulcherrima dispositio, & in toto corpore iuris non habet consimilem.

CAP. XXI.

Nisi† essent viri prouidi & honesti,[c] tam qui ordinationem fecerunt,quam illi circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra, super negotio Prioratus, ordinationem illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus.

¶ Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa vnum de duobus electis, ut ipse habeat Prioratum, hoc ex iurisdictione delegata secundum iustitiam uidetur esse statutum. quod autem ordinatum est circa reliquum,vt ipse viginti † libras de reditibus capituli, & quadraginta de prouentibus Prioratus percipiat † annuatim: hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum ex arbitraria[d] potestate: cum in delegatos † fuerit compromissum, qui auctoritatē sibi retinēdo cōmissam,se pro bono pacis & vtilitatis hoc ordinasse fatentur.

¶ Quia igitur hęc ordi-

† Cap 7.e.ti. in 3. compil. Etvide quod per hoc c. dicit Bald.in c. 1. §. inter partes. de lege Contradi. in usib.feudo.
1 Id est, numerus prębēdarum,ut sic augeant singulæ ꝑbēdæ. hoc intendit. Ioan.And.

a ¶ Lateraneñ.concil.j.] ꝫ.de conces.præb. nulla.

b ¶ De rigore iuris.] innuit ꝙ de patientia possit tolerari & confirmari, quasi dispensando. quod satis pōt concedi,quia talis dispensatio nō est perpetua. sed ad tempus:nec proprie dicitur facere contra concilium. Ad quid ergo diceret,de rigore iuris? aliàs simpliciter respondisset dicendo,quòd talis est cassanda, & multę tales electiones tolerātur, & ex causa posset iuris rigor relaxari.arg.op.ꝫ.eo.c.uacante,& c.cum causam, vbi tenetur integrare præbendam tali modo collatā, nec mandatur cassari.

Nisi essent viri prouidi.] Primo recusat suspectam ordinationem,& ipsius duo mēbra declarat. Secundo pręmissis motiuis sub certa moderatione illam approbat.secunda.ibi,Quia igitur. Abb.Sic.

CASVS. Vacante quodam Prioratu duo fuerūt electi ad ipsum: causa cōmissa fuit super his duabus electionibus,ut negotium posset facilius expediri, partes compromiserūt super istis duabus electionibus in iudices delegatos: retenta sibi iurisdictione delegata; iudices isti siue arbitri, pro bono pacis & concordiæ ordinauerunt. ꝙ vnus electus prioratum haberet. alter vero uiginti libras perciperet annuatim de reditibus capituli,& xl.libras perciperet annuatim de prouentibus prioratus,& hæc ordinatio ab omnibus recepta est,& approbata. tandem petiuerunt illam ordinationē per sedem Apostolicam cōfirmari:Super hoc scribit Papa dicens,quod illam ordinationem haberet ualde suspectam propter malum exemplum,nisi tam illi qui eam fecerūt,ꝙ illi circa quos facta fuit, essent viri prouidi, & honesti:quòd enim factum fuit per illos,vt unus de duobus electis hēat prioratū,hoc factum fuit secundum iustitiam ex delegata iurisdictione. quod de altero factum est, ut ipse habeat uiginti libras de reditibus capituli, & xl.de prouētibus prioratus percipiat annuatim, hoc secundum prouidentiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit cōpromissū: ꝙ retenta iurisdictione delegata, ꝓ bono pacis & concordiæ confessi sunt se hoc fecisse:quia ergo ordinatio ista ab omnibus est recepta, & Prior & capituli prouisionem istam sine grauamine possunt exhibere, quæ facta fuit non ex actione partium, sed ex iudicū prouisione pro bono pacis: Papa eam tolerat hoc modo, vt videlicet dignitas prioratus non remaneat onerata, ita ꝙ defuncto Priore, successor eius ad præstationē quadraginta librarū nullatenus teneatur, ne circa ꝓuētus prioratus aliqua sectio fieri uideatur. Nota ꝓp honestatē ꝑsonæ ꝑsumi ꝓ ipso. Itē aliquis pōt uti simul delegata, & arbitraria potestate. Itē pro bono pacis aliqua sunt tolerāda,q̄ aliàs reprobarentur. Itē quę fiunt ex pactione partium circa spiritualia,illicita ꝑsumuntur. Itē ꝓuisio ista fuit personalis,nō tamen transit ad successorē.

† al. triginta.
† recipiat.
† In iudicem delegatū potest compromitti. Docto. inc cum tpe. ꝫ. de arbitr. Spec. titu. de arbit.§.1. ad de Lanfrācū trac.de arb.

c ¶ Honesti.] ex qualitate personæ præsumitur licitū quod aliàs esset illicitum.arg 9.q.2. Lugduneñ.

[Glo.seq.obijcit. & soluit.Secūdo quærit,arg.affirmatiue,& contrarium soluit.

d ¶ Ex arbitraria.] & ita pōt aliquis simul uti arbitraria & delegata potestate. sic ꝫ.de [illegible] sed istud nō [illegible] potestatis ad[illegible] cōstabat eum [illegible] poterant ipsum [illegible] cum alij [illegible] pecuniæ est [illegible] nō fuerit arbitri, sed arbitratoris [illegible] sit au[illegible] vel re[illegible] Sed [illegible] ipsi adiudi[illegible] quod sic ꝫ.de [illegible] de cæ[illegible] alia spiritualia possideri [illegible] ex iusta [illegible] canon [illegible] non potest interuenire arbitri[illegible] ꝫ.de [illegible] c.vlt.& ꝫ.de in integ.resti.c.pen.in fi.& hic ver.hoc ex iurisdictione delegata. B.

a ¶Ex iussione.] ex pactione partium non liceret, nec illam tolerasset Papa, ut s. de pac. cū pridem. sed quia iudicis auctoritate factū fuit, & ad tps sustinetur, s. de transa. de cætero. sic enim excusat ab infamia qa iussu iudicis paciscitur de furto. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. qui iussu. Et quòd Papa hic tolerauit huiusmodi compositionē, hoc fecit propter cās prædictas, s. pro bono pacis & vtilitatis, quia placuit omnibus: & si Papa compositionem non tolerasset, auctoritas iudicis non sufficiebat: quia de iure hoc facere non poterat: unde dicit Papa, nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, & ad tps tm̄, ut sequit, & occasione huiusmodi prouisionis 1 assumunt qn̄q; aliqui causam male faciendi.

1 al. compromissionis.

b ¶Prioratus.] nisi hoc esset appositum, cōfirmatio talis siue tolerantia fuisset realis. arg. s. de transac. veniens. & j. de inst. cum uenissent.

c ¶ Prouentus.] qm̄ sicut ius diuidi non potest, sic nec fruct⁹ vt 1. q. 3. c. vlt. & j. at eccle. bene, vt nostrū & 16. q. 1. c. si monachus.

PRo illorum.] In prima ponitur facti narratio. In secūda causæ commissio: ibi, Quia Abbas. CASVS. Dn̄s papa mandauit archiepiscopo Burdegalen̄. vt in aliqua ecclesiarum suarum magistro P competens beneficium faceret assignari contradictores per censu[ram] ecclesiasticam cōpescen[s]: do[nec] recepto isto mādato, mandauit decano & capitulo Xanton. ut dictū magistrum reciperent in canonicum & in fratrē. Canonici Xantonen. ex aduerso dicebāt, quòd habebant certū numerum canonicorum, & ideo ipsum recipere non tenebātur. [illegible] dictū ma[gistrum] [illegible] de præbenda & canonia Xanton. ecclesiæ inuestiuit [illegible] accessit ad papam petēs super hoc [illegible]. Scribit papa quibusdā dicēs, quòd quia [illegible] de prædicto magistro per [illegible] auctoritate [illegible] vult ratum haberi: mandat quatenus si [illegible] certo canonicorum numero [illegible] [illegible] ; donec dictum magistrum recipiant in canonicum & in fratrem, & ea quæ ad canonicatum pertinent du xerit [illegible] domini papæ imponere non possint, quā ipsi [illegible] obseruare. No. quòd si scribit Papa archiepiscopo vt det alicui in aliqua ecclesiarū suarū præbendam, potest dare præbendam in qualibet ecclesia sui suffraganei. Item per hanc decretalem probatur, q̄ ex ui huiusmodi mandati nō possit executor mittere in possessionem corporalem: licet sit arg. contra ex eo. q̄d dicit; de Xantoñ. ecclesiæ præbēda inuestiuit. sed hoc loquitur in glossa, quæ incipit, per talem. Itē qui auctoritate propria venit contra indulgentiam in hoc casu amittit eam. Item excommunicati recipiunt aliquem in fratrem, & ualet receptio. & sic est arg. q̄ excommunicati possunt eligere, sed non est uerum.

natio ab omnib. est recepta, possuntq; licite Prior & capitulū de prouentibus suis propter causas prædictas, non quidē ex pactione partium, sed ex iussione [a] iudicum prouisionem huiusmodi exhibere: Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, vt ad præstationem quadraginta librarū non dignitas Prioratus, [b] sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa prouentus [c] aliqua videatur facta sectio Prioratus: ita quod ipso priore defuncto, successor ipsius ad prestationem quadraginta librarum minime teneatur.

Vaden̄. Vadenen̄. † Vatien.

¶Idem Valdeñ. † episcopo, & abbati Vatian̄.

¶ Canonici priuilegiati à Papa super certo numero, si sponte receperunt aliquē supra numerum, contra impetrantes à Papa, exceptione numeri vti non possunt.

CAP. XXII.

10 PRo† illorum prouisione, & infra. ¶Burdegalen̄. archiepo mādauim⁹, vt magistro P. in aliqua ecclesiarum [d] suarum vbi ei expedire cognosceret, cōpetens faceret beneficiū assignari, contradicto-20 res [e] ecclesiastica districtione cōpescens: qui decano & capitulo Xantonen̄. † auctoritate nostra mandauit, vt ipsum admitterent in canonicū & in fratrem. Cumq; ijdem reluctarentur canonici, ac indulgentiam de qua-30 dragenario † canonicorū numero ei opponerent: quia archiepiscopus cognouit illos † in elusionem [f] mandati nostri indulgentia eis concessa irreuerenter abuti, prædictum magistrum [g] de præ-40 benda & canonia † Xantonen̄. † ecclesiæ inuestiuit, [h] contradictores vinculo excommunicationis

†Cap. 8. e. tit. in 3. comp.

d ¶ Ecclesiarum suarum.] sub hoc termino cōprehenduntur omnes ecclesiæ ipsius prouinciæ, etiā epales, 2 ut hic patet, & s. de vsu pal. c. 1. siue habeant ius cōferendi siue nō. sed in aliqua prælatura per hāc formā prouidere nō posset; j. eod. c. vlt. & hoc in quibus ius habet secus in alijs: secus si dixisset, in aliqua ecclesiarū tuæ prouinciæ, quia tunc non refert vtrū ius habeat uel nō rōne ordinariæ potestatis, cum auctoritas talis generalior sit q̄ alia: tn̄ Papa in hoc nō reprobat factū archiepiscopi. Et sic large sumitur quod dicit, suarum.

† Sanctonen̄.

2 De hoc ul de Io. An. in ca. quamuis. eo. ti. lib. 6.

† quadragesimo.

† eos.

† canonicatu.

† Sanctoñ.

e ¶ Contradictores.] hac sententia non comprehenduntur nisi partes, & alij etiam qui de facto contradicunt, & non de iure.

f ¶ Elusionem.] multæ enim viæ sunt hominibus ad malitiam, in auth. de nup. §. minores. in fin. coll. 4.

50 g ¶Prædictum magistrum. Innocentius 3. dicit, quòd in registro sic habetur post ista uerba; Cum consensu & uoluntate tua frater episcope de præbenda & canonicatu Xantonen̄. ecclesiæ. &c.

3 Hæc glossula non hr̄ in uetustis exemplarib.

[Glo. seq recit. per quæstionem, an executor datus per hæc verba; facias prouideri vel assignari, possit inuestire. ponit opi. quòd possit, soluit contrarium, ad hanc decr. respondet, & remittit, allegat cōtrariū, & soluit.

h ¶Inuestiuit. per talem inuestituram non adipiscitur quis possessionem, nisi corporaliter in possessionē mittatur. j. de do. per tuas. De tali inuestitura habes.

60 s. de re. iu. cum olim, & infra de his quæ fi. à ma. par. cap. ex ore. & hoc probatur per hoc quod Papa mādat quod solummodo sentētia lata in eos obseruetur donec dictum magistrum recipiant in fratrem. Si enim in possessionem missus fuisset, papa mandasset, vt in possessionem inductus defenderetur. Et sic per hanc decr. non probatur, quod per hanc formam: Mandamus, vt talem facias recipi in canonicum & in fratrem talis ecclesiæ, contradictores per censuram ecclesiasticam

1 Innocentius distinguit hic inter formam, facias prouideri, & formam, facias assignari, quasi prima contineat quod facias ius cōferri, secūda quòd ius cōferat & faciat factum assignari. Sed vide hic reliqua, per Io. And.

2 Hæc glos. non inuenitur in antiquis exemplaribus.

† obseruandam.

astringens: & infra.

¶ Quia vero quod per dictum archiepiscopum, de memorato magistro auctoritate nostra prouide[a] factum est, firmitatem volumus obtinere: Mandamus, quatenus si vobis constiterit prædictos canonicos, indulgentiam, quam habent de certo canonicorum numero, non seruasse, & aliquem vltra constitutum numerum in canonicum auctoritate propria recepisse:[b] cum nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt obseruare, latam in ipsos excommunicationis sententiam a prædicto archiepiscopo, tamdiu denuncietis sublato appellationis obstaculo seruandam, † donec sæpe dictum magistrum recipiant in canonicum,[c] & ea quæ ad canonicatū[d] pertinent, cum stallo chori, & loco capituli, ei studeant assignare.

¶ Idem Bisuntino archiepiscopo.

¶ Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitime promouetur.

CAP. XXIII.

Tuis † quæstionib9 respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus constitutos, de patrimonialibus[e] bonis habentes vnde possint congrue sustentari,[f] & si nondum fuerint beneficiū ecclesiasticum assecuti: (Dūmodo aliud canonicū non obsistat) ad superiores poteris ordines promouere.

...siasticam, &c. vel facias cōpetens bñficium assignari. quod possit mitti in possessionem ipsius ecclesiæ, nec inuestiri, cū hoc ei non mandetur, cum certa forma secūdū quam procedere debet, sit præfixa. Quidam tñ dicunt per hanc decr. quod per talem formam potest mittere in possessionem, siue inuestire, quod ego nō credo, prout no. j. de conces. præb. cum nostris. Arg. contra. s. de excep cū ecclesiasticę. Nō est contra. qa ille iā fuit per Papam inuestitus, & in corporalem possessionem de mandato ipsius inductus, vt patet in integra. Et qđ dixit hic, inuestiuit, fecit vltra formam sibi datam: quod patet per rñsionē Papæ, quæ de inuestitura nullam fecit mentionē, sed excōicatione, quam pręcepit obseruari quousque ipsum reciperēt, & ideo dicit, prouide.

a ¶ Prouide.] 2 excusauit eum Papa, sed reuera non bene processit inuestiendo: sed refert vtrum mandetur, facias prouideri, vel facias beneficium assignari. In primo casu delegatus non potest inuestire: qa prouisio non est sibi demādata, sed faciat prouideri. In secundo potest inuestire, & faciet beneficium assignari, quia modo sibi est prouisio reseruata, & illi sic inuestito fructus postea debebantur. s. eo. dilectus. & c. relatum, & hoc: quia forma rescripti seruanda est. s. de rescrip. cum dilecta, cum similibus.

[Glo. seq. arg. alleg. duo iura. & remittit. alleg. 4. in contrarium. quærit, & soluit.]

b ¶ Auctoritate propria recepisse. & ita qui semel facit contra priuilegium suū, sibi præiudicat in illo. s. de rescript. constitutus. & s. de const. cum M. & c cum accessissent. vbi de hoc. arg. j. de priuileg. accedētibus. & c. si de terra. §. 1. & C. de excus. tut. l voluntarię. Et hoc attende, quod dicit; auctoritate propria, qa si hoc auctoritate Papæ fecissent, non intelligerentur venisse contra priuilegium suum, etiam si esset iuramento firmatum: quia auctoritas Papę semper intelligitur excepta. sup. de iureiur. venientes, & supra de elect. significasti. Sed quid si venissent contra indulgentiam auctoritate Cardinalis legati Apostolicæ sedis, nunquid excusarentur? Non credo: quia non posset illos cōpellere ad hoc vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

[Glo. seq. not. quod excommunicati canonicos recipere possunt. alle. duas rationes, & duo similia: ponit lecturam contrariam, quam non approbat.]

c ¶ In canonicum.] & ita ea quæ faciunt excōicati in eorum præiudicium, bene valent. & ita excōicati recipiunt aliquē in canonicū, & valet talis receptio: & ea quæ faciunt excōicati in eorum præiudicium, bene valent s. de excep. cū inter. cum suis simi. sicut excōicatur quis vt in causa procedat. s. de offic. ordin. significauit. & quia isti non debent absolui nisi satisfaciāt, vt supra de offic. del. g. ex litteris. sed satisfacere nō possunt nisi ipsum recipiant, nec per talem participationem erit excōicatus, sic excōicati admittuntur ad iurm qnque antequam absoluantur. j. de sent. excom ex tenore. & s. de rescrip. c. capitulum sanctę crucis. Vel expone, donec dictum magistrum recipiant, id est, donec cautionem præstent, quod iuri parebunt in hoc, vbi habent causam defensionis, sed in hac decr. nō habebant iustam causam defensionis, imò falsam, vt littera dicit.

[Gl. seq. no. quod fracto numero canonicorum, &c.]

d ¶ Ad canonicatū.] mādat hic Papa dari huic illa q̃ pertinent ad canonicatū, & nō præbendam, & sic dabūt ei quotidianas distributiones quousq; vacabit pbenda, vel quousq; fructus fuerint augmētati. Et sic patet hic, quod licet canonici aliquem recipiant vltra numerū, et sua auctoritate, nō augēt numerū præbēdarum, licet augeant numerū canonicorū. s. de pst cū M habuit. idem s. e. dilectus. & j. eo. tit. dilecto.

Tuis qōnib.] ponit dictū, cuius vltiam determinationi interserit: ibi, Dūmodo. Abb Sicu.

CASVS. Quidam clerici in minoribus constituti, nondū fuerant beneficium ecclesiasticum assecuti: habebant de bonis patrimonialibus vnde poterat commodè sustentari: volebant promoueri ad sacros ordines: Respondet Papa consultus, quod bene possunt ad superiores ordines promoueri, dum aliud canonicum non obsistat: & intelligitur ordinatus ad titulum sui patrimonij. No. quod quis potest ordinari ad titulum sui patrimonij.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ De patrimonialibus.] habent ergo isti patrimoniū pro titulo sic s. eod. eps si aliquem. nec debuit ab epo beneficium petere, ex quo tali modo intitulati sunt, & iudiciū sibi manducant & bibunt, qui de suo habent, & alienum recipiunt. 16. q 1. qm quicquid. & 12. q. 2. c. & si illi. & 1. q. 2. clericos. Sed quid si patrimonium istorum periret chasmate vel alluuione, nunquid tenebitur istis prouidere? Dominicalis 3 quæstio consueuit esse, tamē satis videtur quod episcopus debeat eis prouidere in beneficio ecclesiastico, quia cum isti ad sæculum redire nō possint, redundaret in opprobrium ordinis clericalis. arg. 93. dist. diaconi. & arg. supra de cler. coniu. Ioannes & s. de renun. ad supplicationem.

[Gl. seq. soluit dubium. Secundo quærit. arg pro, & cōtra. ponit opinionē. Vinc cōtra quā alle. decr. tua. ponit opi Tāc. & soluit. Tertio quęrit, & soluit. Quarto q̃rit, ponit primo opi. Vinc. sedo opi. Tan. quā approbat.]

f ¶ Congruè sustentari.] alias non debet ipsum promouere, quod si fecerit, tenetur ei ad supplementum. sup. eo c. 2 & c. cum secundum Apostolum. Sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio ad quod est promotus, quasi ad titulum? Argum. quod non. 16. q 1. similiter. & j. de deci. nouum genus. Argu. contra. 16. q. 1. si quis laicus. Dixit Vinc. tenetur soluere decimas. argu. illius ca. si quis laicus. Arg contra. quod non debent

† Cap. 9. eod. tit. in 3. cōpi. huius vero decretalis decisionem hodie accipere debemus iuxta ordinationem concilij Tridentini sessio. 21. de refor. c 2.

3 Dñicalem qōnē vocat quam olim iuris canonici Doctores diebus Dñicis solebant tractare, extra cursum legendi ordinarium: sicut Sabbatinam qōnē appellāt Legistæ, quam in sabbatis, cum abordinarijs lectionibus cessabatur, suis discipulis explicabant.

debẽt soluere, vt ĩ. de simon. tuæ. T. dixit, ꝙ si ab alijs clericis recipit diuinũ officium. & alia sacra, debet eis soluere decimas. alioquin contra: qa de bñficio suo nõ tenetur soluere decimas: credo quòd pp clericatũ isti⁹, licet sit ordinatus ad patrimoniũ suũ, ecclesia quæ primũ decimas ꝑcipiebat ꝑdiales, iure suo non debeat defraudari: quia res semp remanet cũ sua causa, & sine culpa sua priuari non debet, nec est etiã iusta cã quare priuari debet. Item quærit, an iste possit trãsire ad aliã ecclesiã sine licentia epi? Dicas quòd non. 71. dist. primatus. Sed nũquid põt i vẽdere patrimoniũ tale? Vr̃ ꝙ non: qa inde viuere debet, & ecclesiasticũ onus sustinere, quod cõfitet Vinc. sed Tan. dixit, ꝙ põt vẽdere: qa qui ꝑtio fruitur, rem habere vr̃ ff. de vsufr. qa q pretio. & põt illud donare, qa & beneficio ecclesiastico posset renũciare, quod credo verius.

†Latonien. Baton.

a Tene de hoc qđ statuit concil. Tridẽ. s. ꝓxi. mè citatum, nec cũ glossa fallaris.

†Vide c. si tibi absente. e. tit. lib. 6. & l. qui mihi donatũ ꝑ Bart. ff. de do.

¶ Idẽ episcopo Zamorẽ.†

¶ *Absenti potest conferri beneficium alio mediante, nec refert vtrum absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente. h. d. cõiungendo vtrumque intellectum. Et est casus notabilis, & quotidie practicatur.*

CAP. XXIIII.

Accedens † ad Apostolicã sedẽ: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod clericus absens per alium, vel alius [a] magis pro ipso, poterit de beneficio ecclesiastico inuestiri.

¶ Idem Trecen. episcopo.

¶ *Si ad vnum canonicatũ, & ad prabendam duo sunt recepti simpliciter, receptio non tenet etiam interueniente Apostolica auctoritate. h. d. & est notabile capitulum, quare tene semper mẽti, & nota ipsum.*

Accedẽs] Absẽs potest inuestiri de beneficio alio mediante. Vel sic potest summari. Potest quis inuestiri de beneficio pro absente. Communis diuisio. Secunda: ibi, Inquisitioni. Abb. Sicu.

CASVS. Quærebatur hic, vtrum aliquis absens de bñficio ecclesiæ possit inuestiri: Respondet ꝙ aliquis nomine ac vice absentis de beneficio ecclesiæ potest inuestiri: quia ille dicitur inuestiri, cuius nomine alius inuestitur. Not quòd absens potest per alium inuestiri.

[Gl. ista q̃rit, & tripl̃r soluit. scd̃o obijcit, & soluit]

a ¶ Vel alius.] sicut vnus noĩe alterius possidet ff. de acq. poss. quicquid vterq; enim possidet ff. eo. tit. quod meo & s. vt lit. nõ cont. qm̃. [illegible] in alijs. & s. de rest. spol. cũ venissent. & s. de prescr. si diligẽti. ita & vtcunque po test dici inuestiri. Sed quæ fuit dubitatio? Forte iste eps dubitabat, an carnale matrimonium inter absentes ꝯtrahatur, & ideo dubitauit an & spirituale. prima qõ expedit 32. q. 2. honoratur & ĩ. de cõuer. coniu. ex parte. & ff. de ri. nup. denique. Scd̃a dubitatio hic explicat, vtrum clericus absens possit inuestiri per alium. vel dubitatio fuit illa, an inuestireĩ qs ꝑ absente & ignorante, & certè bñ, & acquirit ei possessionẽ: & cũ iste sciuerit, hẽbit causam vsucapiendi. C. de acq. poss. l. 1. Vin. Vel ideo dubitauit, quia sicut hæreditas [illegible] ꝑ procuratore acquiri non põt. ff. de acq. her. ꝑ procuratorẽ 2 ita videbatur quod hæreditas spiritualis acquiri ñ posset, sed nõ vr̃ quod dñium sit quęsitũ ꝑ traditionẽ absenti. ff. de acq. dom. res ex mandato. Item nec possessio vr̃ acqri per inuestiturã. ĩ. de his quæ fi. à ma. par. c. ex ore. & ĩ. de do. p̃ tuas. Dicas, quod si vel dans, vel accipiens [illegible] tunc est ei quæsitum & sic [illegible] ff. de acq. re. [illegible] ff. de do. qui mihi donatum. Sed si [illegible] non statim acquiritur dominium, & sic [illegible] ff. de acq. re. dom. res. dominium tamen [illegible] ac quiritur per gestorem. nego[illegible] lo.

a Dicũt Legistæ ꝙ tpalis hæreditas non põt per procuratorẽ acquiri. pro eo quòd acquirit, & adit solo aio, ex quo verè dedi procuratorẽ ad adeũdum iam apparet anim⁹ aditionis, & ideo impossibile est illam adiri, sed illud verũ de hæreditate iam delata, & quã scio delatã, in deferenda ocũ habeat quod statim dicã. Io. And.

Dilecto.] Diuiditur in [illegible] factum, & allegat [illegible] legatio contra eum: ibi, Procurator. Tertio diffinitio: ibi, Vnde. Quarto protestatio: ibi, Ita quòd. Abb.

CASVS. Archieps Remen. dũ in Francia legationis officio fungeretur, intendebat ꝓuidere cuidã nepoti suo G. noĩe in Trecen. ecclesia: cellerarius Trecen. vt gratiã legati sibi acquireret, in manib. legati renunciauit ꝑbendã, quã in Trecen. ecclã obtinebat: dictus legatus nepotẽ suum & dictũ cellerariũ instituit in canonicos Trecen. & Archieps & capl̃m cõiter assignauerũt vtriq; stallũ in choro, & locum ĩ capitulo, vt fructus illius præbendæ diuiderẽt inter se, donec idem G. integraliter esset beneficiũ assecutus: & ꝓcurator generalis epĩ tunc absentis ista oĩa comprobauit, & dictus Cellerarius lectionẽ. & Euangelium legit in sua septimana, & alia fecit, q̃ alij canonici cõsueuerũt defuncto epo, tpe cuius hæc gesta fuerunt, alter succesit: & dum accederet ad ecclesiam consecratus, dictũ Cellerarium recepit ad osculũ pacis, & tunc non recipiuntur ad osculum nisi canonici: & p biennium sine quæstione sic permansit, postmodũ eps excitatus a somno, cępit mouere quæstionẽ ꝯtra ipsũ Cellerariũ sup præbenda prædicta, & sic qõ inter Epm & Cellerariũ ad sedẽ Apostolicam est delata. datus fuit quidã Cardinalis vtrique parti auditor, corã quo Cellerarius proposuit omnia supradicta, petens dictum epm a sua molestatione compesci, procurator epi proposuit ex aduerso, quòd ad vnicum beneficium quod vacabat in ecclesia Trecen. non licuit ipsi legato duos instituere, allegando ad hoc concilium Turon. quod præbendarũ inhibet sectionem, & concilium Lateranen. quod præbendarum prohibet expectationem. præterea in ecclesia vbi non est certus numerus præbendarum, nulla ẽt præbenda vacãte, potest aliquis in canonicum assumi, quia intelligitur eligi ad quoddam ius, quod de nouo creatur, & cum electo nascitur, sed vbi est certus numerus præbendarum, duo ad vnam præbendam eligi non possunt, cum illud ius spirituale diuidi non possit: propter quod dictus procurator asserebat institutionem præfatam non valere, cum in Trecen. ecclesia certus sit numerus præbendarum. quem capitulum vel legatus augmentare non intendebant, vel ius aliquod creare de nouo. His & alijs auditis Papa dictum Cellerarium condemnauit ad restitutionem communi, quæ tenebat ratione prædictæ institutionis, imponendo silentium eidem super dicta præbenda, vel parte ipsius: ita tamen quod per hoc prædicto G. nepoti legati nullum præiudicium generetur, quia res inter alios acta alijs obesse nõ debet. No. quod legatus non potest instituere duos ad vnam præbendam contra concilium Turon. Item beneficij spiritualis [illegible] non datur, sed sola canonica institutio. Ite res inter alios acta, alijs obesse non debet. [illegible]

[Gl. [illegible] obijcit, & soluit.]

CAP. XXV.

Dilecto † filio P. sanctę Pudentianę † presbytero Cardinali, Cellerario Trecen. & R. procuratorio tuo, auditore concesso, idem Cellerarius proposuit coram eo, ꝙ cum ĩ manibus Remen. Archiepiscopi tunc Apostolicæ sedis legati, intendentis prouidere G. nepoti suo in Trecen. ecclesia præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit: [b] † dictus legatus

†Cap. 1. eod. tit. in 4. ꝯpil.

† Pudentianæ nomen hic ẽt restitutũ est, cũ Prudẽtianæ legat in omnibus contra historiæ veritatem. de quo vide no. ad c. 35. s. de elect.

† resignaret.

a ¶ Gene-

præfatum G. & eundem Cellerariũ, in canonicos Trecenses instituit,& ambobus capitulum Treceñ. stallum in choro, & locum in capitulo, & idẽ archiepiscopus supradictæ præbendæ fructus diuidendos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset prębendale sti pendium† assecutus: & infra. Quorum receptionem procurator generalis[a] prędecessoris tui, in partibus Constantinopolitanis tunc agentis, postmodum approbauit.

¶ Dictus quoque Cellerarius lectionem & Euangelium in hebdomada sua legisse dignoscitur,& tam decani, quam episcopi electioni, & aliorum negotiorum tractatibus, sicut canonicus Treceñ. interfuit: & domum quandam per capitulum memoratum obtinuit, quæ non nisi canonico consueuerat assignari: tuque † cum ad eandem accessisses ecclesiam consecratus, eum cum canonicis alijs ad osculum recepisti,[b] cum tunc non nisi canonici ad osculum admittantur: & eidem super prædictis non mouisti per bienniũ quæstionem: propter quod petijt, vt te ab ipsius super hoc molestatione[c] indebita, compescere dignaremur: & infra. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicum ius spirituale, quod vacabat ibidem, insimul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit: nam si duo vnicam præbendam haberent, id esset contra Turonense concilium,[d] quod præbendarum inhibet sectionem. Si vero duobus receptis vni tantum præbenda daretur, sub expectatione alius contra Lateranense † cõcilium[e] remaneret.

¶ Præterea licet in ecclesia, in qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante, in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam ius eligi, qđ ex electorũ assensu de nouo creatur,† & cum electo in canonicum nascitur,& desinit cum defuncto: in ecclesia tamen quæ determinatum habet numerũ prębendarum, vno indiui duo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud: eo quod huiusmodi spirituale ius, diuidi[f] seu communicari nequeat inter eos, quamquam interdum hi, ad quos spectat electio, de communi assensu augmentare[g] valeant numerum præbendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando: nisi forte statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramẽto firmatum: vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: huiusmodi clausula[h] prohibitionis adiecta, vt si quicquam contra id fieret, non valeret; propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asseruit procurator; cum in Trecensi ecclesia certus sit præbendarum numerus, quem capitulum vel legatus augmẽtare[i] † minime intendebat, vel ius aliquod de nouo creare.

¶ Vnde dictum Cellerarium ad restitutionem eorum, quæ ratione prædictæ institutionis tenebat, sententialiter duximus cõdemnandum, ei super prębenda ipsa, vel eius parte silentium imponentes; Ita quòd per hoc prædicto G. nullum præiudiciũ generetur; cũ res inter alios acta, regulariter alijs nõ obsistat.[k]

a ¶ Generalis.] vnde videbatur ꝙ dñs contra factum procuratoris venire non debebat, arg. su. de off. deleg. cũ olim, quia factum procuratoris, q generalem habet administrationem, dño præiudicat, ff. de iureiu. iusiurandum. §. vlt & ff. de pac. nam & nocere, sed tamen secus est, quia generali mandato non vr̃ delegasse, nisi id qđ legitime 1 fieri põt. ff. de condi. indeb. si procurator, & ff. de his quæ fi. in fraud. cred. si pater. vel qa fraudulenter aliquid faciat, ff. mand. creditor, §. Lucius, vnde cum talis institutio contra ius esset, non tenebatur episcopus illam ratam habere, sup. eo. tit tuæ, & ca. maioribus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Recepisti.] Per hoc videbatur consentire institutioni ipsius 2 si 63. distinct. Hadrianus, & inf. de his quæ fi. a maior. par. cap. ex ore, & inf. de priuil. cum olim. ar. C. ad Velleian. aut siue a me, & ĩ. de spõ. ad id quod. Itẽ quia in præsentia sua gessit se tamquam canonicum: vñ quia ipsũ non remouit, statim videtur ipsum approbasse, ar. su. de off. de leg. corã. C. de acqu. poss. l. 1. C. de pa. po. si filiũ. 20. q. 1. quem progenitores. talis patientia 3 non facit canonicum, sed tãtum canonica electio. ff. de decu. Herennius, & ĩ. de ilti. ex frequẽtibus. & C. de lib. cau. non idcirco. Ber.

c ¶ Molestatione.] & sic agebat interdicto vi possidetis.

d ¶ Turoneñ. concilium.] sup. eo. maioribus. B.

e ¶ Lateraneñ. concilium, inf. de conce. præb. nulla.

f ¶ Diuidi.] quia vnitas non recipit diuisionem. 24 q. 1. loquitur. De hoc dictum est su. eo. tuæ fraternitatis, simile. ĩ. eo. c. inter cætera.

g ¶ Augmentare.] s. de consti. cum M.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

h ¶ Hũoi clausula.] immo & si clausula illa nõ esset adiecta, tamen sine eius auctoritate nõ videtur, quod possit cõtrauenire, ex quo confirmatio Papæ accessit. sup. de cõfir. c. 1. & 2. Nam vbi princeps cõfirmat, idem est, ac si ferat sñiam, C. de vere. iur. enu. l. 1. §. sed neque, versic. omnia nostra facimus, &c. Verius est, quod non obstat eis talis confirmatio, cum eorum fauore facta sit, quin possint contrauenire si volunt, su. de cõst. cum M. & c. cum accessissent, nisi clausula huiusmodi sit apposita, decernatis irritum, & innane. Io.

i ¶ Augmentare.] hæc fuit sufficiens rõ, quia intendebat idẽ ius, & eandem præbendam cõferre pluribus, quare non valuit, su. eo. tuæ. sed si intendisset vtrunq; eligere in canonicũ, talis electio non valuisset, su. eo. dilectus, & c relatum, quia ad duo iura intelligũtur eos elegisse, ita tamẽ quòd facultates sufficerent duob. ĩ. c. ,px.

[Glo. seq. remittit, secundo obiicit, & soluit, tertio quærit. ar. pro, & ꝯ solu. quarto soluit quęstionẽ.]

k Nõ obsistat.] Hãc regulã & ei⁹ expositionem habes supra de re iud. c. penult. Sed videtur quod causæ istorum ita sunt coniunctæ, quòd sententia lata contra vnum obstet alijs, sic 3. quæstio 6. hæc quippe, & 81 distinctione, tantis Daniel sim. infra. de accusa. ad petitionem, & 58. distinctio. ordinatos. sed secus est hic: quia

† Beneficatũ

1 Et præposito p. cunis non vr̃ esse mandatum, vt soluat. nisi q b. debeñ. ff. de solu. si is cui, secundum Ioan. And.

2 Adde ad hoc bonam gl. q dat etiã meliorem rationem, in fine, in l. ĩ. C. vbi de crim. agi opor.

† tu quoque

3 Nec ẽt expressus consensus, secundum Innoc. sim quod di cam. de cõc. præb. c. 1 super gl. 2. Ioã. Andr.

† Lateranẽ. sub Alex. 4. cap. 8.

† crearetur.

† al. non in tenebatur.

quia agendo cõtra vnum, nõ agit de iure alterius: sed in ꝓmissis casib⁹ agit de vtroq; sic ĩ de adul. significasti & de adul. denunciasse. & sed q.d si postea agit contra secundũ & ille secũdus obtinet, nũquid ꝑ hoc retractaret sñia lata? Vr ꝙ sic: quia sñia lata ꝑ vno ex socijs, ꝓdest alijs, vt 2.6. cap. ei q. §. diffinitiua. ver-quãq; & §. de appel. c. pẽ. & ff si ser. vend. loci. §. 2. sed nõ est ita. quia illa intelliguntur cũ sñia ꝓcessit cõtra oẽs in cõi causa [illegible] illa, loci §. 2. loquit de seruitute, quę cõis est & indiuidua: & pro parte quis agere nõ potest. Per decre. istã bene vr solui illa qõ qua q̃ritur, duo fratres ex eodẽ patre & matre eadẽ ꝯtraxerũt matrimoniũ cũ duabus sororibus ex eodẽ patre & matre eadẽ: fuit lata sñia ꝯtra matrimoniũ inter vnũ virũ & eius vxorẽ ꝓp ꝯsanguinitatẽ. Quęritur vtrum sñia ista ꝓiudicet alteri fratri & eius vxori, q nõ fuerũt in lite? Dicas quod non fit eis ꝓiudicium.

1 Vide de sim. dilectus 2. super 3. gl. Io. And.

† Ca. 3. eod. tit. in 4. cõp. Et de materia, an ex cã rõnabili de vna præbẽda possint fieri duæ, vide doctores, §. hoc ti. c auaritię.

† assensu.

VAcãte.] Duę sũt partes. Scđa. ibi, Sup quo, Abbas Sic. CASVS. Vacante quadam præbẽda in quadã ecclesia cathedrali, eps ex illa præbẽda cõstituit duas, & ibi instituit duos canonicos: altero illorũ defuncto, quidã clericus noie Hyppolitus præbendã illius defuncti auctoritate Apostolica fuit adeptus: iste Hyppolitus impetrauit lr̃as a dño Papa cõtra epm, vt integraret illi p̃bendã illã, & alius dicebat se hr̃e idem ĩ ipsum epm. quęsiuit eps, q.d facere dr̃et? Rñdet papa, ꝙ cum Turoñ. concilii statuta diuisionem præbendarum inhibeant, eps tenetur illas præbendas reduntegrare de vacantibus, nisi ex certa & rõnabili cã de præbẽda [illegible] da cõstituerit duas, & sit tãtũ prouentus vtriusq; ꝙ possint cõpetenter viuere [illegible]. No. ꝙ vna præbenda põt diuidi in duas [illegible] prouentus [illegible] non [illegible].

† contingerint.

a ¶ Turoñ. [illegible] maioribus.

[Glo. seq. [illegible]]

b ¶ Integrare.] sed quare tenetur integrare, cum talis electio nulla fuerit [illegible] simpliciter fuerunt electi in canonicos, vnde tenuit electio, sup. eo relatum, & c dilectus, Io. dicit 2 quod licet non valuerit talis electio, eps tñ tenet integrare præbendã cũ nõ possit reuocare qđ fecerit. arg. ĩ. de don. inter di lectos, & ĩ de cõcel. præb cum super, & §. de cler. cõiu. diuersis fallacijs. Vel alia ratio potest reddi. Illi electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & nõ ad vnicum,

2 Alternatiue. quia etiã eius fuit solutio §. proxime. Io. And.

¶ Idem.

¶ *De vna præbenda vacãte possunt fieri duæ, si eius suppetant facultates, alias diuidens integrare tenetur.*

CAP. XXVI.

VAcante † quadã præbenda in ecclesia tua duas ex ea constituens, ad illas de consensu † capituli tui duos canonicos assũpsisti: quorum altero viã vniuersæ carnis ingresso, præbendam, quam defunctus habuerat, quidã clericus nomine Hyppolitus, fuit auctoritate sedis Apostolicæ assecutus. Verum cum idem Hyppolitus te super ĩtegritate prębendæ per quasdã nostras litteras inquietet, & alius idem ius aduersus te se habere proponat, quid facere debeas, requisisti. ¶ Super quo sic duximus respondendum, ꝙ cũ Turoneñ. statuta [a] concilij sectionem inhibeant præbandarum, teneris vtriq; de his, quæ vacare contigerit, † integrare [b] præbẽdam: nisi rationabili causa de vacante supradicta præbenda duæ fuerint cõstitutæ: hac tot sint vtriusque prouentus, quòd per vtramque sit vtrique prouisum in beneficio competenti.

& non intendebat eps facere ꝯ conciliũ, cum duas constitueret ĩ præbẽdas ex vna credẽs sufficere facultates ad duos: vnde si reperiatur ꝙ non sufficiat duobus, tenetur integrare de vacantibus, inf. eo. cũ cãm, & sic vr̃ ꝙ eps possit tolerare, si aliqñ aliqui eliguntur ad vnũ beneficiũ, vt dicitur sup. eod. tuæ.

c ¶ Constitutæ.] hic ergo patet, ꝙ de vna præbenda ꝑñt fieri duæ. 4 & scđm hoc erũt duo noua iura, sicut vna parochia põt diuidi in duas. 16 q. 1. ꝑcipimus, & ĩ. de eccl. ædi. ad audiẽtiã. 1. De hoc dictum est sup. eod. tuæ.

3 Quod potuit. ĩ. de excep. pla sicut venire, scđm Inno. qđ est verũ ex cã, scđm Host. vt dixi. Ioã. And.

4 Hic vides posse epos ex cã diuidere p̃bendas, pñt ẽt, & beneficia diuersa venire, vt patet, in ꝯc Tri. ses. 21. de refor c 5 & ses. 24. de reforma c. 13. qđ videto.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo.

¶ *Si Papa mandat capitulo, vt aliquem in canonicum recipiant, & præbendam, si si qua vacat conferant si de mandato scientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de reditibus ecclesiæ loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.*

CAP. XXVII.

ij DIlectus † fili⁹ G. clericus nobis expo suit † conquerendo, quòd cum pro eo ad Nouarieñ. capitulum mandatũ Apostolicũ misissemus, vt eum in canonicum reciperent & in fratrem, præbendã (si qua tunc vacabat †) cõferentes eidem, & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi cõstiterit, ꝙ in Nouarieñ. ecclesia præbenda vacaret [d] auditis mandat, quatenus, si cõstiterit, ꝙ in Nouarieñ. ecclesia, præbenda vacaret, eo tempore quo Nouarieñ. canonici litteras receperunt, dictum clericum faciant recipi in canonicum & in fratrem, cum præbendam illam in derisionem mandati Apostolici duxerunt conferendam, & de prouentibus illius ecclesiæ aliquos redditus annuatim faciant assignare eidem donec præbẽdale beneficium fuerit assecutus. No. ꝙ licet Papa mãdet, ꝙ alicui conferatur præbenda, & canonici eam alij conferunt, tenet collatio, sed ipsi compellẽdi sunt vt illum postea recipiant, & quod dicit in fine, de reditibus prouideatur, & c credo appositum fuisse in pœnam capituli, quia mandatum Apostolicum contempsit, quia illud non 5 erat in antiqua.

[Glossa sequens recitatur per q. an vnum sit mandatum. & c]

d ¶ Vacaret.] ergo videtur a contrario sensu, quod si tunc nulla vacabat, non tenerentur ratione illius mãdati eum recipere, & sic videtur tantum vnum mãdatum. sed videtur quod duo, quia mandauit eum reci-

ij DIlectus filius.] Si Papa mandat ei ad quẽ spectat, vt beneficiũ conferat vni, collatio ꝑ eũ alteri facta tenet, ipse tñ ex transgressione punit: vt hic dr̃. Prima pars querelã decisam continet. Scđa iudices pręber, ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clericus G. noie obtinuit lr̃as a dño papa ad capitulum Nouarien. ꝑ quas mãdabatur eidẽ, vt dictũ G. reciperent in canonicum & in fratrem, & p̃bendã (si qua vacaret) cõferrent eidem, capitulũ mandatum Apostol noluit adimplere, imo p̃bendam vacantem, q̃ dñs papa prædicto G. cõferri mandauit, alij assignauerunt: vnde idẽ G. petijt a dño papa, vt quod de ipso mandauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli allegabatur, ꝙ præbenda non vacabat ibidem, papa his

† Ca. 1. tit. de conces. p̃bẽ. in 4. comp.

† proposuit.

† vacaret.

5 Imo in antiqua cõpila tio. ide conti nebatur his verbis, & eidẽ de reditibus ipsius ecclesiæ singulis annis cõpetentes assignari prouẽtus, &c.

pi in fratrem quod vnum mandatum est, & præbendā conferri, & vnum est consecutiuum alterius: vnde statim tenebantur illum recipere, & postea beneficium conferre, vel statim, vel quam cito possent.

[Glo seq. primo arg. tp̄s receptionis inspiciendum. Secundo de tempore datæ. Tertio de vtroque. Quarto argu. ad qōnem quam sol. vl. sol. contraria.]

tempore, quo eiusdē ecclesiæ canonici nostras litteras receperūt: [a] cum eam alij in elusionem mandati nostri duxerint conferendam, [b] eundem clericum, si non habet † sufficiens [c] beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi [d] facias: & sibi de reditibus ecclesiæ singulis annis assignari [e] prouentus, donec ei sit in beneficio præbendali prouisum.

† habeat

¶ Idem in concilio generali.

a ¶ Receperūt.] hic consideratur tēpus [1] receptionis literarū, & non datæ. sic s̄ de foro comp. licet. sup. de rescrip. capitulum sanctæ crucis. Sic in lr̄is impetratis cōtra vsurarios inf. de vsu. quia frustra. sic qn̄q. consideratur tempus oblati libelli, licet tunc non recte agatur: si tamen postea incipit ius competere, perfici potest iudicium, ff de pig. act. si rem. §. vlt. & ff. de rei vend. sinautem, §. 1. arg. contra quia tempus datæ est considerandum sup. de rescr. eam te, & c. constitutus. Item arg. contra ff. ad exhi. l. tigni. §. vlt. Item arg. quod si iudex in tp̄e impetrati rescripti sit excōicatus, & tp̄e receptionis absolut⁹ quod valeant litteræ, arg. sup. de ap. super eo. ar. sup. de rescr. pastoralis, ad fi. & ff. de iud. cum furiosus, & su. de ætā. & qual. præterea, ff. de acq. hær. mutum. Io. quod non credo. Immo litteræ non valent, cum ab initio nullæ fuissent: vnde postea per absolutionem conualescere non pn̄t. Quare ergo potius hic consideratur tp̄s receptionis, & in illa, eam te, & c. constitutus tp̄s datæ? Hic considerat̄ tp̄s receptionis, & nō datę. quia quam cito vacat beneficiū, pertinet collatio ad capitulū seu ep̄m, cum statim possint beneficium conferre quousque interdicatur eis, vel mandatum recipiant super hoc: vn̄ si vacat tempore quo litteræ dabantur, non præiudicat capitulo quousq. ad ipsos mādatum perueniat, qa nō tenentur diuinare, ĩ. vt eccl. benef. vt nostrum. vn̄ collatio medio tempore facta legitima est, sed mādato recepto, tunc primo præiudicatur eis, vnde postea non debent contrarium facere, quod si fecerint, procederetur contra eos, prout dr̄ hic, nisi diceretur in mandato, quod si secus feceritis, illud decernimus irritum & inane. sup. eo. inter cętera, & c. dilecto, sed in decret. eam te consideratur tp̄s datæ, quia tempore datæ, & tempore receptionis vacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda: & capitulum non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad episcopum, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum, qui potuit conferre, & satis mandabatur illi quando mandabatur capitulo, cum ipse tempore datæ esset de capitulo: vnde ipse episcopus non poterat se excusare, quod non recepisset mandatum. In illa, constitutus dicas quod cum aliquis impetrat litteras super beneficio: tunc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quam impetrat illud debet tunc dicere, alias non valerent litteræ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quo non est mentio fieri non potest: vnde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti.

[1] De materia huius glossę vide Federici cōsi. 290. & Felinum in c. eā te. & de rescr. vbi plenissime, adde Baldū in ca. constitutus s̄. de rescrip.

[Glossa sequens obijcit inducens quattuor, & soluit.

b ¶ Duxerint conferendum.] Videtur q̄ talis collatio non teneat, ar. ĩ. de conces. præb. proposuit, quia Papa ibi consimilem. [2] donationem cassauit. Item eo ipso, q̄ Papa præcepit isti dari, prohibuit alij dare, ff. de condi. & demonst. cum ita, & ff. de procur. Pomponius, §. sed & is qui. Item talis electio facta est contra legem animatā: quæ durius agit quā inanimata. ff. de arbit. Celsus, & l. præcedenti, in fine, & i a nulla est. 10. distin. vides. Item rōne præcedentis denūciationis non valet quod factum est. C. de rei vēdi. si fundum, inf. de no. oper. nunc. c 2 ff. ad l. Falcid. dolo. ff. de eden. quædam, §. is aūt. Sed verum est quod hæc collatio tenuit, licet ɔ̄ mandatum Papæ, vt satis patet hic, & ĩ. de cōces. præbē. proposuit, nec solum mādatum papæ sufficit ad hoc, vt ius habeat, ff. de pig. actio. nō est mirum, §. sciendum, & supra de re iud. cum aliquibus. Item licet canonici obligari videantur, ipsa tn̄ præbenda non est illi obligata, arg. ff. de pact. de pollic. l. 2 & ff. de contrah. emp. l. vlt. in fi. Et ita electio quantum ad canonicos non videtur canonica, sed quantum ad electum sic: sicut sacerdos in mortali existēs quo ad se illicite celebrat, quo ad alios licite. su. 3 de cohab. cle. & mulie. c. fi. sic donatio potest esse vitiosa, & tamen donum tenet, arg. ĩ. de iure patr. cura pastoralis, & C. de rei vend. quoties. Vel licet peccent recedendo a mandato Papæ, non tn̄ peccant [3] aliū eligendo simile, 27. q. 1. nuptiarum, & ideo puniuntur, quia compelluntur illum recipere pro quo mandatū receperunt? & hoc verum est licet papa mandet beneficium vacans vel cum primum vacauerit, alicui concedi, valet tn̄ collatio alij facta: [4] nisi clausula illa adiecta fuerit, quod si contra feceritis, id decernimus irritum, & inane, sup. eo. inter cætera, & c. dilecto.

¶ Habens personatum, vel beneficiū curatum, si secundo tale receperit, vacat primum, quod si retinere contenderit, etiam secundo priuabitur, hoc primo. Et is ad quem spectat beneficij curati collatio, licite confert statim cū institutus aliud recepit, & si infra sex menses non conferat, deuoluitur ad alium collatio, & aliter punitur, hoc secundo. Cum sublimibus vero & literatis personis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium solus Papa dispensat. hoc tertio. h. d. istud capitulum vtile & famosum.

[2] Nō fuit cōsimilis, quia ibi datus fuerat executor ad prouidendum, hic nō. Io. And.

c ¶ Conciliū gn̄ale Lateran̄. sub Innocentio 3. c. 29. & ca 4. eo. titu. in 4. compil.

ADDITIO. Nisi Papa alias suam intimauerit voluntatem. ĩ. de conces. præb. quia in cunctis, lib. 6.

[3] Idest, alij non peccant ipsū: audiendo cum ignorent eū esse in peccato mortali.

[4] Quod dic hodie vt inf. de conc. præ. si capitulo. & cap. seq. & ibi plene de hoc lib. 6 in fi. licet sit argu. ɔ̄. C. de leg. non dubium. Ioan.

c ¶ Non hēt sufficiens.] & ita si non habet sufficiens, non nocet, sed de illo non fecit mentionem, argum. est hic, & sup. eo. cum teneamur, & c. postulasti. De hoc dixi sup. de rescrip. si proponente.

d ¶ Recipi] & sic patet quod prior electus nō remouet̄, vt dictū est: licet contra mandatū sit receptus. sic ĩ. de ijs quæ fiunt a maio. par. c. ex ore

e ¶ Assignari prouentus.] sic. [5] s̄. eo. dilectus. in fin. Istud additum fuit, quod nō erat in antiqua compilatione.

[5] Hæc glossula non reperitur in manuscriptis.

DE multa.] Diuidit̄: quia primo narrat ius antiquū. Secūdo subijcit nouū: ibi, Pręsenti. Vel pōt diuidi in tres partes, prout vident̄ tria dicta Secūdum, ibi, Is quoque ad quem. Tertium ibi, Circa sublimes Abbas. Siculus.

CASVS. In Lateran̄. concilio statutum fuit, quod nullus diuersas dignitates & plures ecclesias parochiales reciperet, alioqn recipiēs sic acceptū amitteret, & ɔ̄ferens cōcedēdi p̄tāte priuaretur sed quia istud statutum male obseruabat̄, Innocentius volēs obuiare huiusmodi cupiditati, statuit, vt q̄cunq; de cætero receperit aliquod bn̄ficiū curā habēs animarū annexam, si prius tale beneficiū obtinebat, ipso iure sit priuatus

eodem:

eodem: & si illud cōtenderit retinere, alio spolietur: & ille ad quē spectat collatio prioris beneficij, illud conferat cui viderit conferendū: & si vltra sex mēses cōferre distulerit, ipsius collatio ad alios deuoluatur, sc̄dm statutū Later. concilij: & insuper tm̄ cogatur de prouentib. suis in vtilitatem ipsius ecclesiæ assignare, quantū a tēpore vacationis cōstiterit esse perceptū, & hoc idem in p̄sonatib. si ne dignitatib. obseruet, addit insup vt nullus in eadē ecclesia plures dignitates vel p̄sonatus hr̄e præsumat, etiam si curam non habeant animarum, tm̄ circa sublimes & litteratas personas, quæ maioribus beneficijs sunt honorandæ, per sedē Apostolicā poterit dispēsari. No. q̄ qui habet curam animarū, vel p̄sonarū, si ad consimile beneficium eligatur, postquā illud receperit, ipso iure vacat primum. Ita q̄ non vult dimittere qd̄ suū non est, dēt priuari eo quod suū est. Item cū quis receptus est ad sc̄dm beneficiū sc̄dm iura primum alteri debet conferri. Itē no. pœnam negligentis cōferre beneficiū. Item nota pro venerabilibus & litteratis personis. Item solus Papa potest dispensare, vt aliquis habeat plures dignitates, vel curas animarum.

proprium habet. s̄. de app. reprehēsibilis. alioquin delictum personæ & c. sup. de exc. cum venerabilis, & 16. q. 6. c. si epi. alias si proprium nō habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis 16. q. 6. & illud. & 14. q. 6. si res, vel repetatur ab eo, qui recepit illud tanquam in debitum quia tāquā inuasor possidebat: cū vacauerit ipso iure post receptionē secundi, & mala fide, vnde fructus omnes ab eo tempore restituere debet. ‡ C. de rei vend. certum. s̄. e. c. dilecto.

CAP. XXVIII.

De multa prouidentia fuit in Later.[a] † concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta: alioquin recipiens si acceptū amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia vero propter præsumptiones, & quorundā cupiditates, nullus hactenus, aut rarus de prædicto statuto fructus prouenit; Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: Præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere contenderit,[b] etiam alio spolietur.

¶ Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem[c] alterius libere conferat, cui merito viderit conferrendum; & si vltra sex menses conferre distulerit, nō solum ad alios secundum Lateran. † concilij[d] statutum eius collatio deuoluatur, verum etiā tantum de suis cogatur prouentibus,[e] in vtilitatem ecclesiæ, cuius est illud beneficium, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit † esse perceptum.

¶ Hoc idem[f] in personatibus esse decernimus obseruandum; addentes vt in eadem[g] ecclesia, nullus plures dignitates, aut personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum.

¶ Circa sublimes[h] tamē & litteratas personas, quæ maiorib. sunt beneficijs honorādæ, cū rō † postulauerit per sedē Apostol.[i] poterit dispensari.

f ¶ Hoc idem in p̄so natibus.] quia de similib. simile debet esse iudicium. supra de elect. dudū. quæ facit mentionem de hoc. & s̄. de trāslatio. inter corporalia. & s̄. de cōsi. cum dilecta.

[Gl. seq. ponit opi. Ioan. quā reprobat.]

g ¶ In eadem ecclesia.] not. q̄ non facit mentionem de præmissa pœna, vnde vr̄ q̄ si q̄s in eadē ecclesia plures recipiat dignitates, non ideo p̄dit priorē: quia pœnæ potius sunt arctādæ quàm extendendæ. de pœ. dist. 1. pœnæ. & ff. de pæ. l. interp̄tatione. hoc cōsitebatur Io. Contrarium credo quia idē iudiciū est habendū de personatibus non habentibus curā animarum, & habētib. s̄. de electio. dudū. q̄ pœna præmissa repetita intelligitur, quæ enim in præfationibus præmittuntur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de verb. oblig. Titia. §. 1. & 32. q. 7. c. Apostolus.

[Glo. seq. arg. alle. octo iura, & vltimum remittit, al leg. 2. in contrarium.]

h ¶ Sublimes tm̄ & litteratas.] est ergo ar. quod sc̄dm qualitatem personarum beneficia sunt conferrenda, arg. 41. distin. non cogantur, & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 1. & 12. q. 2. Vulteranæ, & c. seq. & 74. dist. consuluit, & 1. q. 2. cap. vlt. & is gradus cæteros antecellat, quem stipendia longiora, & labor prolixior fecerint anteire. C. de off. ma. off. l. nemo, & supra de maior. & obed. statuimus. vbi de hoc. Argum. contra, 16. q. 6. ca. 1. & sup. de constit. cum omnes. Et ita scientia nobilitat hominem, quæ pretio numerario comparari non potest. ff. de varia. & extraord. co l. 1. §. est quidam. Et si vis appellari philosophus, non debes esse auarus, C. de mu. pat. professio. lib. 10.

[Glo. seq. arg. a contrario, quod dupliciter fortificat & approbat, & ponit opin. Io. contrariam. Secundo recipit q̄ (sed alteri) arg. a contrario, & remittit, & ponit opin. contrariam.]

i ¶ Per sedem Apostolicam.] ex eo quod dicit per sedem Apostolicam, patet a contrario sensu, qd̄ p̄ alios in talibus non potest dispensari: quia qd̄ de vno conceditur de alio negatur: sicut quod de vno negatur de alio conceditur. 25. d. qualis, & sup. de præsum. nonne, arg.

a ¶ Lateran. concilio.] sup. de cle. nō resi. c. q̄a nōnulli.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, quando dicatur contendere, & ante litem [illegible]]

b ¶ Contenderit.] i. in iure cōtentiose retinere voluerit. Si enim ante litem contestatam dimiserit, non priuabitur vtraque, sicut est in alijs statutis sub pœna. ff. rem ra. habe. hoc amplius, ff. de in ius vocan. l. quamuis. sic ponitur 16. q. 2. statuimus 1. & sic ipso iure hodie priuatus est qui recipit secundum beneficium habens curam animarum, si prius tale obtinebit. Olim habebat optionem, vtrum primum vel secundū vellet retinere s̄. co. referente & [illegible].

[Gl. seq. ponit casum exceptum, & exponit de qua receptione loquatur hæc littera.]

c ¶ Post receptionem] fallit in episcopatu, quia non statim vacant prima beneficia, nisi post tempus consecrationis sup. de elec. cum in cunctis. §. cum vero. nec per [illegible] receptionem [illegible], sed per receptionem [illegible] & 21. q. 2. si quis iam translatus. [illegible] personatus. sine dispensatione Apostolica [illegible]. sup. de elec. dudum [illegible].

d ¶ Lateran. concilij.] [illegible]

[Glo. [illegible] quibus prouentibus intelligatur littera.]

e ¶ Prouentibus.] bene dicit, de suis, idest, proprijs, si

† In Lateraneñ. concilio sub Alexand. iij. ca. 12. & cum hoc decreto cōueni. concilium Tridentinū sessio. 7. de reforma. c. 2. & 4. & sessio. 24. de reforma. c. 17.

1 Dicit Ho. ibi intelligēdum contenderit, vt d. xi. s̄. vnde in fi. illius c. sequitur excommunicatio, quia non [illegible] cōte. sed mo[illegible] [illegible] det. 12. q. 3. indigne. Io. And.

2 Vel dic, suis .i. sui beneficij, quos suos facit, ad hoc ‡. de fideiuss. c. 2. sc̄dm Hostiē. Io. And.

‡ De iure pacum dilectus in fi. Io. And.

† sub Alex. 3. cap. 8.

† In concilio ita cōstiterit ex eo esse perceptum.

† Est autem triplex ratio, vtilitas ecclesiæ, necessitas & prærogatiua personæ.

arg.95.dist.illud.& j. de ijs quæ fi. à præla. sine cōsensu c.cum Apostolica.ff.de cond. & demon.cum ita. Et sic restricta est potestas episcoporum circa dispēsationem huiusmodi bñficiorum : immo præter istam constitutionem videbatur ꝙ dispensare non possunt: quia episcopus priuabatur potestate cōferēdi illud beneficium, qui illud conferebat habenti consimile. s. de cle. non resi. q a non nulli. Vnde sequit ꝙ non poterat dispensare : quia si posset, non puniretur. Et sic planum est dicere, ꝙ solus Papa potest in talibus dispensare. Et ꝙ ita sit intelligenda ista constitutio, ꝓbatur apte. s. de ele. dudum 2. vbi de hoc 1. Io. notauit hic ꝙ epi adhuc poterant in talibus bñficijs dispensare, & vaga & indiscreta dispensatio tātum prohibetur epis per hanc constitutionem, vt dixit. & posuit hic magnam notulam, quæ non multum est hic necessaria. Olim enim per antiqua iura bene dispensabant epi, vt aliqs haberet plura bñficia curam animarum habētia. 70. dist. sanctorum. sed illud hodie recipit immutationem ꝑ hanc cōstitutionem : & hoc mutatum fuit ꝑꝑ indiscretas & stultas dispensationes epoꝝ. Item, & illud notabis : quia hic prohibetur tm̄ dispensare in personatibus & bñficijs curam animarum habentibus, & ita circa alia beneficia possunt epi dispēsare sicut prius : quia vnum negando: aliud cōcedere vr̄ s. de præsum. nōne. De hoc dixi in decr. prædicta, dudū 2. Alij dicunt quòd idem in bñficijs intelligendum. nam canon antiquus prohibet ne dispensent episcopi in præbendis. 70. dist. sanctorum. Et nisi expresse vetus ius corrigatur, remanet simul cum nouo. C. de ap. præcipimus. in fi. & quoties noua actio inducitur, vetus non tollit. ff. de actio. & obl. l. quoties. & argu. s. e. cum iamdudum. vbi dicit Papa, cum multa per patientiam toleranur, & c. sic j. de concessione præbend. litteras. quæ satisfacit ad hoc. 2

† Cap. 30.

† Cap. 5. eo. tit. in 4. cōpi. vide conciliū Trid. sessio. 7. de reform. ca. 3. vbi hæc innouat. ad de sessio. 24. de reforma. cap. 18.

† In codice Barbatiæ ita huic morbo adhibere medelam.

1 Itē q a aliis cū nullus dubitet quin Papa possit, nugatoriū fuisset hoc dicere hic, intelligat de Papa solo : ita et quòd legatum de latere dicamus exclusum, & sic seruamus faciunt iura noue. s. ꝓxi. alla.

2 Immo parū facit quia loquitur in præbendis e iuidē ecc e siæ. Io. And.

tim, & si quis post trinam admonitionem culpabilis repertus fuerit, per ipsum concilium suspendatur. & ibi persona idonea instituatur, quæ suppleat suspensi defectum in beneficijs cōferendis, & hoc idem circa capitula obseruetur : delictum vero metropolitani ex parte concilij dño Papæ nūciet, & vt istud statutum melius obseruetur, sentētia huiusmodi suspensionis sine licentia Romani Pontificis, vel ꝓprij patriarchæ non relaxetur. No. hic pęnam illorum, qui promouēt indignos. Itē aliquis potest condēnare, non tñ absoluere. Itē vbi conditor iuris sibi reseruat absolutionem, alijs prohibere videtur.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Concilium generale à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundam correctionem indignis beneficia conferunt: prouidet etiam ne quis interim beneficia conferat, & illam suspensionem relaxat solus Papa, vel solus Patriarcha.*

CAP. XXIX.

GRaue† nimis est, & absurdū, quod quidā ecclesiarum prælati, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere nō verētur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragaī, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis: vnde quanta ecclesiijs damna proueniant, nemo sanæ mentis ignorat.

¶ Volentes igitur huic † morbo mederi, præcipimus, vt prętermissis indignis, idoneos assumant, q Deo & ecclesiijs velint & valeant gratū impēdere famulatum. fiatq; de hoc in Prouinciali concilio diligens inquisitio [d] annuatim: ita vt q post primam & secundā correctionē [b] fuerit repertus culpabilis, † à beneficijs conferendis per ipsum concilium suspēdatur, [c] instituta in eodem concilio persona [d] ꝓuida & honesta, quæ suspēsi suppleat defectū i beneficijs conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, obseruēt. Metropolitani vero delictū superioris iudicio relinquatur, ex parte concilij nunciandum.

¶ Vt autē hæc salubris prouisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, præter Romani Pōtificis auctoritatem, aut proprij Patriarchę minime relaxetur: [e] vt in hoc quoque quattuor † patriarchales sedes spāliter honorētur.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Rector ecclesiæ non obstante consuetudine episcopi vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionem. h. d. vsque ad §. qui vero.*

GRaue.] Primo narrat delictum. Secūdo prouidet: ibi, Volentes. Abbas.

CASVS. Quidam ꝑlati ecclesiarū carnali affectione ducti non iudicio rationis promouent indignos: vnde multa pericula imminent ecclesijs: volens cōciliū huic morbo mederi, præcipit, vt prætermisis indignis promoueāt idoneos, qui Deo & ecclesijs valeant deseruire, & de hoc fiat diligens inquisitio in concilio annua-

a ¶ Inquisitio.] cū ꝑ famā seu clamorē de hoc ad superiorem ꝑuenerit, immo ex officio suo pōt inquirere superior semiplene inquirendo, vt j. de accusa. sicut olim.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. Io. solu. & permittit.]

b ¶ Correctionem.] cū ergo in hoc casu possit se eps corrigere, nō vr̄, quòd eo ipso quòd cōfert bñficiū indigno, ꝑdat ius cōferendi, & sic est contra. s. de electio. nihil est. & c. cū in cūctis. Ioā. dixit quòd illa ꝯstitutio intelligenda est cum dicto istius: sed tu solue vt dixi in illa constitutione, quia legitur de maioribus dignitatibus curam animarū habentibus, hæc. & illa in diuersis casibus loquit, & circa maiora maius periculum vertit. ff. ad Carb. l. 1. § si q s vero. 43. dist. quiescamus. & ideo plus ibi puniuntur.

c ¶ Suspendatur.] & ēt ordinati, qui non sunt idonei, remouent̄ vt vr̄, licet hoc non dicatur, sed verius vr̄ ꝙ isti non remoueantur : nisi forsitan essent irregulares ; alias non haberet locum admonitio.

[Glo. seq. signat contrarium de decr. nulla. & soluit, item de decre. cum in cunctis. & soluit.]

d ¶ Persona.] arg. cōtra. s. de cōces. præb. nulla. vbi trāsfert potestas ad capitulū : sed illud cōtingit ꝑꝑ negligentiam : quia non eligunt j. tempus statutum : istud ꝑꝑ culpam prælatorum, quia eligunt indignum j. tēpus. sed ꝑꝑ culpam prælati non transfert potestas ad capitulum, vt j. de cōcess. præb. quia diuersitatem. sicut nec vacante sede j. ne se. va. c. 2. Item arg. s. de ele. cum in cunctis. in fi. vel in alio casu loquitur ibi q hic: istud in dignitatibus, hoc in beneficio simplici.

e ¶ Relaxetur.] ex hoc patet, quòd vbi conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem, cæteris indulsisse videtur. j. de sen. excom. nuper.

† Vide l. 3. cū vulg. C. de epis. aud. & l. seruos. C. ad l. Iul. de vi pub.

† De q b. vide Cassaneū in catalogo gloriæ mundi par. 4. consideratio 9.

† Cap. 32.

Extirpan-

EXtirpandæ.] Principium istud vsque ad §. Qui vero diuiditur: quia primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi. Cum igitur Abb. Sicu.

CASVS. Patroni ecclesiarum & alij quidam prouentus ipsarum ita sibi vsurpant, quod presbyteri de sua portione nequeant sustentari, ita quod presbyteri in quibusdam locis nō obtinēt nisi quartā quartæ, id est, sextamdecimam decimarum: & ideo ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiam litterarum: cū ergo qui altari seruit viuere debeat de altari, statuit cōcilium, vt non obstante aliqua consuetudine alicuius personæ, presbyteris ipsis sufficiēs portio relinquatur.

a ¶ Personæ.] scilicet episcopi: 1 & alij qui habent ius restituendi, vt infra sequitur.

b ¶ Triturantis.] vt 13. q. 2. cap. ecclesias. ver. item non alligabis.

[Gl. seq. recitatur per q. quę dicatur sufficiens.]

c ¶ Sufficiens.] sic ī. eo. exposuisti. talis vt sufficiat sibi & suis, vt 50. distin. studeat. & vnde honeste & sufficienter se possit sustentare, & hospites recipere. s. eod. titu. de monachis. tñ hæc sufficientia perpenditur ex qualitate personarum s. eo. de multa. in fi. 2 quia minus sufficit pauperi quam diuiti. 41. d. non cogantur.

QVI VERO. Iste §. habet duo dicta. Secundum: ibi, Illud.

CASVS. Dicitur in §. isto, quòd qui habet parochialem ecclesiam in propria persona deseruiat [illegible] in ordine [illegible] & non per vicarium: nisi forte illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus, per vicarium ibi poterit deseruire canonice [illegible] qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ [illegible] alioquin sciat se illa [illegible] decreti: & alij [illegible] qui velit & possit quod dictum est adimplere. [illegible] in fine dicit, quod nullus de prouentibus ecclesiæ, quæ debet habere curam [illegible] pro beneficio pensionem. [illegible] & patroni bona eccl[illegible] & nulla consuetudine obstante. Item qui altari [illegible] de altari viuere debet. Item presbyteris debet competens beneficium assignati. Item quilibet rector parochialis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati vel præbendæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui renuit ordinari, priuari debet beneficio. Itē nulla pensio constitui debet pro beneficio in parochiali ecclesia.

CAP. XXX.

EXtirpandæ † consuetudinis vitiū in quibusdam partibus inoleuit, quod scilicet parochialiū ecclesiarū patroni, & aliæ quædam personæ,[a] prouentus ipsarum sibi penitus vēdicantes, presbyteris earundē seruitijs deputatis, relinquūt adeo exiguā portionē, quòd ex ea nequeant † congrue sustentari. nam (vt pro certo didicimus) in quibusdā regionibus, parochiales presbyteri pro sua sustētatione nō obtinent nisi quartā quartæ, id est, sextamdecimam decimarum. Vnde fit, vt in his regionibus pene nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vllam vel modicam habeat peritiam litterarum.

¶ Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis,[b] seu qui altario seruit, de altari viuere debeat, statuimus, vt (consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis sufficiens[c] assignetur.

¶ *Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residens, nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. vel sic. Non residens in ecclesia parochiali, vel non ponens vicarium quando est annexa beneficio maiori, priuatus est ea. h. d.*

¶ Qui vero parochialē habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat, in ordine[d] quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi forte dignitati vel præbendæ parochialis ecclesiæ sit annexa: in quo casu concedimus, vt qui talem habet præbendam[e] vel dignitatem, cum oporteat eum in maiori[f] ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia, idoneum & perpetuum[g] habeat vicarium canonice institutum, qui (vt prædictum est) congruentem habeat de ipsius ecclesię prouentibus portionem: alioquin † illa se sciat auctoritate huius decreti priuatum,[h] libere alij conferenda, qui velit & possit quod dictum est, adimplere. Illud † autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet prouentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet pro-

d ¶ In ordine.] s. de cleri. non resid. quia nōnulli. & s. de elec. cum in cunctis. & s. de æta. & quali. ca. 1. & 14. dist. presbyteri.

e ¶ Præbendam.] ex hac littera colligitur, quòd si quis habet curā animarum, & recipiat talem præbendam, quod ipso iure non vacat prima, immo licite potest vtrāque habere ex dispensatione episcopi, vt hic dr. & hoc concedunt quidam, quia cessat ratio prohibitionis, vt hic quidam dicunt, quia in tali ecclesia annexa præbēdę non oportet residere. & sic illa cōstitutio, de multa. non habet locum in hoc casu, vt dicunt: sed cōtrarium credo.

f Maiori.] hic manifeste vr, quòd nō pōt quis simul hēre præbēdam & ecclesiam, dūmodo ecclesia sit sufficiens. De h. d. s. de ele. c. dudum 2.

g ¶ Perpetuum.] eo ipso intelligitur perpetuus, quod auctoritate episcopi est institutus. s. de offic. vica. ad hæc. 3 In istis ergo casibus tantum licitum est constituere vicarium, alias non.

[Gloss. sequen. recitatur per contrariū de decretali, inter, & dat quattuor solutiones.]

h ¶ Priuatum.] ipso iure. simile. s. eo. de multa, quod potest intelligi post admonitionem, aliàs contra. s. de cleri. non resi. inter. & cap. ex tuæ cum suis simil. Vel posset referri ad proxime dictum de illis qui per vicarios seruire debent: cum quibus durius est agendum. Vel dic, & verius, alioquin. i. si non resideat per seipsum in ecclesia, quæ dignitati, vel præbendæ est annexa, sciat se priuatum illa ipso iure. & sic respicit principium §. & non ver. nisi forte, & c. & ita sine aliqua admonitione priuatus est. 4 & sic videntur correcta illa iura prædicta vbi dicitur, quod prius monendus est quis antequam priuetur ecclesia: quod i est honestius. sed

† Cap. 6. eo. tit. in 4. cōp. & vide cōcil. Triden. sess. 24. in decreto. de reforma. c. 9. §. patroni aūt bñficiorum.

† nequeant.

1 Qui maxime in his delinquunt, cōtra quos Hyeronimus. 93. dist. diaconi. ibi, solus eps & c. secūdum Hostiē. Io. And.

2 Concord. tex. sing. in l. si ff. de ac. & obliga. & ibi. doct.

† al. ita: alioquin ipse illa se sciat, & cet.

Vide concil. Triden. sess. 24. de reformat. c. 13.

3 Adde ad hoc l. cū debere, cum ibi no. ff. de ser. vr. præd.

4 De hoc vide hic Ho. & Ioā. Andr. declarantes quāliter hoc intelligatur.

Sed hoc est rigor quo hic statuit, vt ipso iure sit priuatus. Vel quòd dicit; alioquin, pôt respicere vtrũq; casũ, s. qñ p se dẽt seruire, & qñ per vicarium, sed verum est quòd tantũ primum casum respicit, & non secũdum. ADDITIO. Et ex hoc potes dicere, quòd illa capitula, inter, & ex tuæ, non obstant: q̃a ibi erant absentes, & forte habebãt iustã cãm absentiæ, vñ merito primitus sunt monẽdi, hic aũt sec⁹. Vel dic, quòd prius dictũ intelligat cũ hẽt præbẽdam, & ecclesiam, q̃ non est ei annexa: quas simul habere nõ põt, ĩ. e. exposuit. vnde priuatus est ipso iure, cõria autẽ loquunt in alio casu, qñ nõ sunt annexa.

a ¶ Pro bñficio.] hoc n. posset in posterum esse perniciosum ecclesiæ. simile s̃. de arbi. puenit. q̃a ecclesia videretur quasi censualis & portio presbyteri diminueretur, quod esse non debet, s̃. eo. auaritiæ.

I N Lateran.] Primo ponit tenorem concilij Lateraneñ. Secũdo approbat & reuocat: ibi, Nos autem. Tertio addendo declarat: ibi, Sane. Abb. Siculus.

CASVS. Quod dr̃ hic, hr̃ ĩ. de priuilegijs. cũ & plãtare vsque ad §. sane, ĩ quo prædicto cõcilio præcipitur vt tales repræsentare procurent in ecclesijs quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, quos vel cõuersatio illorum notos reddat: vel cõmẽdet testimonium prælatorũ. No. quòd patroni non dẽnt aliquos p̃sentare, nisi discreti sint & honestę famę.

b ¶ Concilio.] ĩ. de priuileg. c. cum & plantare.

c ¶ Laici.] 16. q. 1. quoniam quicquid.

d ¶ Sane.] hucusque sunt verba concilij, & ab hoc loco inf. additur prædicto concilio.

e ¶ Conuersatio.] hoc ideo dicit, quia promouendus dẽt esse bonæ famæ, & opiniõis, ita quòd in nullo vacillet eius opinio. 33. dist. laici ad idem facit 24. dis. qñ.

f ¶ Prælatorum. & etiam ab ijs, quis foris sunt, oportet promouẽdum bonum habere testimonium. 8. q. 1. licet ergo & 63. dist. vota ciuium.

Licet. Summatur in rubro. Vel sic secundũ alium intellectum. Dispensatus super habendis fructib. in absentia, quotidianas distributiones non percipit. h. d. Primo ponit priuilegij tenorem. Secundo eius interpretationem ibi, Nolumus Abb. Siculus.

CASVS. Mandauit dñs Papa abbati, & priori sanctæ Genouesæ, quatenus magistro R. archidiacono Eboraceñ. in sacra pagina studere volenti, prouentus suos ecclesiasticos facerent integre ministrari: dubitabatur, vtrum deberent ei facere dari distributiones, quæ tm̃ residentibus concedunt? Rñdet Papa, q̃ non vult q̃ ei faciant dari distributiones, q̃ tm̃ residentib. cõceduntur, & his qui intersunt horis canonicis. No. quòd cõstitutio Honorij nõ intelligitur de hmõi distributionib. quotidianis, licet dicat q̃ integre percipiãt sua beneficia in theologia studentes, & hoc est quod dicit.

[Gl. seq. exprimit quomodo hæc decretalis interpretat̃ decre. super specula. secundo q̃rit, & soluit.

g ¶ Distributiones.] simile, s̃. de cle. non resi. de cætero. vide qualiter ista decr. interpretat̃ illã cõstitutionem, sup specula. ĩ. de magistris, q̃a licet dicat, integre p̃cipiãt fructus suarum p̃bendarum, tñ non percipiunt integre, q̃a de hmõi distributionib. seu denarijs, qui dantur illis q̃ intersunt horis statutis, non intellexit Papa, sed de corpore p̃bẽdę suæ, quã alij de iure cõi in absentia sua p̃cipere nõ dẽnt clerici. arg. s̃. de cõst. cum oẽs. Et sic intelligitur ista indulgentia: & ita p̃textu huiusmodi indulgentię possunt habere integram p̃bendam, ac si essent præsentes, nisi sint huiusmodi distributiones vt in q̃busdã ecclesijs cõsuetudo seruatur, vt p̃ter præbendam qui horis intersint, certũ quid percipiãt: & ita quod hic dicitur, recipit consuetudinem ecclesiæ: In quibusdam vero est talis consuetudo, vt qui non intersunt horis, non percipiant aliquid de huiusmodi distributionibus licet sint præsentes: ergo multo fortius in absentia non debent talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio, quia principis beneficium potius debet ampliari quã restringi. inf. de verb. sign. olim. ff. de consti. p̃in. l. vlt. quia vbi Dominus largus est, non debemus esse tenaces. 26. quæst. 7. allegant, in fin. Sed quid dices si præbendæ distinctæ non sunt, sed omnia percipiunt de communi, nec datur aliquid illis, q̃ nõ intersunt horis? Tunc credo quòd integre debeant habere beneficia in theologia studentes, habita ratione victus quotidiani. 1 aliàs parum valeret talis indulgentia, quantum ad illos, qui non habent beneficia distincta.

prij sacerdotis, pẽsionem alij quasi pro beneficio [a] conferre præsumat.

¶ Idem in eodem. †

¶ Non debent religiosi ecclesias vel decimas à laicis sine diœcesanorum consensu recipere excõmunicatos, vel interdictos ad diuina admittere: in ecclesiis quoq;, quæ ad eos non pleno iure pertinent, instituere vel destituere. sed præsentabunt diœcesanis ad eas viros idoneos.

CAP. XXXI.

IN † Lateranensi concilio [b] noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares, ecclesias, seu decimas sine episcoporũ consensu, de manu laici [c] præsumant accipere: nec excõicatos, vel nominatum † interdictos admittãt aliquaten⁹ ad diuina. ¶ Nos autem id fortius inhibentes, trãsgressores digna curauim⁹ † animaduersatione punire: statuẽtes nihilomin⁹, quatenus in ecclesijs, quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem concilij statuta, episcopis instituendos presbyteros repræsentẽt, vt illis de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem; institutos vero remouere non audeãt episcopis inconsultis. ¶ Sane [d] adijcimus, † vt illos repræsentare procurent, quos vel conuersatio [e] notos reddit, vel cõmendat probabile testimonium prælatorum. [f]

¶ Honorius iij. Abbati & Priori sanctæ Genouesæ.

¶ Absens in theologia studio, fructus beneficiorũ suorũ percipit in absẽtia, sed cotidianas distributiones non.

CAP. XXXII.

LIcet † vobis direxerimus scripta nostra, vt magistro N. † Eboracẽ. † archidiacono in sacra pagina cupienti studere, p̃uẽtus suos ecclesiasticos faceretis ĩtegre ministrari: Nolum⁹ tñ, vt cotidianas distributiones, [g] quæ tantũ residentibus in ecclesijs, & his qui intersũt horis canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis.

¶ Idẽ Vesprimeñ. † ep̃o.

¶ Propter paupertatẽ præbendarum ecclesiæ cathedralis, possunt eis annecti capellæ, reseruata ipsarum presbyteris congrua portione.

† Cap. 61. & refertur, in c. 7. eod. ti. in 4. compilat.

† sub Alex. iij. c. 9. cuius initiũ est: cũ & plantare.

† nominatim, q̃d sit vide l. 2. ff. de liber. & posth. & §. nominatim Institu. d̃ exheredat. liberor.

† curabimus.

† Vide concilium Tridẽt. ses. de refor. c. 25. de reformat. c. 9.

† Vide concilium Tridẽt. ses. 5. d̃ refor. c. 5. in fine, & Horatiũ Lutium tracta. de priui. Ioh. priui. 98.

† R.

† Ebroyceñ.

† Vespri. Vespeñ. Vespertimieñ. Vespaniensi. Vesprimiceñ.

1 Idem Hostien. sup. tit. proxi. de cetero. dicebat Inno. quòd q̃ videbitur studentibus, de tracto eo. q̃d cõi mensæ debetur d̃ cõibus, preuentibus.

Exposui-

EXpoſuiſti.] Primo ponitur petitio. Secundo prouiſio.ibi, Si euidens. Abb. Sic.

CASVS. Canonici Veſprimeñ. ante conciliũ gñale. ſ. eo. extirpandæ, conſueuerũt hẽre capellas ad ſui ſuſtentationem, cum de maiori eccleſia nõ poſſent commode ſuſtentari, ſed occaſione pdicti cõcilij ſubtractæ fuerũt capellæ canonicis illis, vnde non potuerunt de reditib. præbendarum ſuarũ ſuſtentari: epus ſignificauit hoc dño Papæ, Mandat Papa epo, ſi euidẽs neceſſitas, vel vtilitas exigat, ꝙ bene poterit pbẽdas eccleſię ſuę augmẽtare adiungendo capellas in perpetuum eiſdẽ præbendis, reſeruata cõgrua portione capellanis. No. ꝙ epũs põt & dẽt augere pbẽdas canonicis ſuis, ſi non pñt de ſuis pbendis commode ſuſtentari, & hoc de capellis vel aliunde, reſeruata tñ portione debita capellanis.

† De hac materia vide decreta cõcilij Tridentini ſeſ. 21. de reform. ca. 5. & ſeſ. 24. de refor. cap. 13. & 16.

CAP. XXXIII.

EXpoſuiſti † nobis, ꝙ eccleſiæ tuæ canonici, diminuta ipſorum prouiſione à tempore concilij generalis, [a] cũ eis ex tunc fuerint ad eorum ſuſtentationem conceſſæ capellæ, ſicut ante fieri[b] conſueuit, de redditib. præbendarum ſuarum nequeunt † ſuſtentari: & infra.

† nequiuerint.

¶ Si euidens neceſſitas [c] vel vtilitas exigat, pręben das eccleſiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum annectendis eiſdem (ſicut diſcretione[d] præuia expedire videris) augmẽtare: [e] reſeruata tamen congrua[f] capellarum presbyteris portione.

¶ Idẽ epo & Priori, & archidiacono Herfordeñ. †

† de Ber. Bech. In vno p uetuſto codice ita: epo Pictauieñ. & Priori, &c.

¶ *Licet eccleſia ex donatione laici beneficium conſerat, tenet illius beneficij impetratio, de hoc mentione non habita.*

a ¶ Concilij gñalis.] ſ. eo. extirpandæ.

b ¶ Ante fieri.] & intellige ꝙ capellæ iſte non erant annexæ præbendis, quia non fuiſſent priuati canonici ſi annexæ fuiſſent, ſed de certo erũt annexæ, vt dicit litera, in perpetuum annectendis. Ber.

[Glo. ſeq. reci. p q. q. dicat platus eccleſie, canonicus, vel ſacerdos, ponit duas opi. & primam approbat.]

c ¶ Neceſſitas vel vtilitas.] iſta duo frequẽtes diſpenſationẽ inducũt, vt 1. q. 7. tali. pp neceſſitatem licitum eſt alicui habere duas eccleſias 10. q. 3. vnio. & ſup. de æta. & quali. cam te. Et propter hanc neceſſitatem adiunguntur capellæ præbendis maioris eccleſiæ, reſeruata congrua portione presbytero. Et credo ꝙ canonici iſti erunt prælati illarum capellarum, & ſacerdos erit loco vicarij perpetui, vt ſ. eo. extirpandæ. §. 1. & ita ex cã, capella ſiue parochialis eccleſia poteſt [illegible] præbendæ, ſic ex eadem cauſa vna eccleſia vnitur [illegible] 10. q. 3. vnio. cum ſuis cõcor. Vel dic quòd ſi clerici iſti certam portionem percipiũt de capellis, nec exercent ibi iuriſdictionem aliquam: ſed ſacerdos habet ibi curam ſpiritualium, ſacerdos erit prælatus [illegible] curam animarum & per epiſcopum inſtituetur [illegible] quod [illegible] obſeruetur. Sed verius [illegible] quod ſacerdos ſit loco vicarij, vt in cap. extirpandæ.

d ¶ Diſcretione.] quæ eſt mater oĩum virtutum, ſ. de offi. caſto. c. 1. & 1. q. 5. præſentium.

e ¶ Augmẽtare.] & ita tenentur canonici redintegrare præbendam, ſi fuerit diminuta vel diuiſa ſine iuſta cauſa. ſ. eo. vacante. & ĩ. eo. c. cum cauſam.

f ¶ Congrua.] vnde iura epiſcopalia ſoluere poſſit, & hoſpites recipere. eo. de monachis, vbi de hoc. Ber.

iij Dilectus.] In prima ponitur impetrantis querela. In ſecunda prouiſio. ibi Mandamus. Abb.

CASVS. Papa mandauit decano & capitulo Andegaueñ. vt quẽdã G. noĩe recipe rẽt in canonicũ & in fratrẽ, q̃ cito facultas ſe offerret, q buſdam ſup hoc executorib. deputatis, coram qb. cum ex pte capituli eſſet excipiẽdo ppoſitũ, ꝙ lrę nõ valebãt p eo ꝙ nõ faciebant mentionẽ, ꝙ collatio pbẽdarũ ad ipſum decanũ ex donatione regis pertinebat, ipſi executores interloquendo pnunciauerunt: ſe p illas litteras pcedere nõ dẽre. vñ mandat Papa, ꝙ exceptione hmõi nõ obſtãte, ad executionẽ mãdati Apoſtolici procedant. No. ꝙ dñs Papa friuolas exceptiones nõ admittit.

[Gl. iſta reci. p obie. & ſoluit.]

CAP. XXXIV.

iij DIlect⁹ filius G. clericus nobis propoſuit, † quòd cum decano & capitulo Andegaueñ. præces direxerimus & præcepta, vt ipſum quamcito facultas ſe offerret, in canonicum reciperent & in fratrem, vobis ſuper hoc executoribus ſibi datis: quia decani & capituli procurator excipiendo propoſuit litteras nõ valere, pro eo quòd in eis mentio non fiebat, ꝙ præfatus decanus ex donatione regis, [g] prębendarum eiuſdem eccleſiæ collationem haberet: vos mãdati noſtri executores non eſſe interloquendo dixiſtis: † & ſic duę prębendæ, quæ medio tempore vacauerunt, alijs ſunt collatæ: [h] & infra.

† expoſuit.

¶ Mãdamus, quatenus occaſione huiuſmodi (q̃ reputamus friuolam[i]) non obſtante, mandatum noſtrum exequi [k] pcuretis.

† Inferñ, ꝙ ſi a iudice pronunciante ſe non iudicẽ, appelleẽ, non extinguitur ſua iuriſdõ. notant Doctores in l. ſi per imprudẽtiã. ff. de euict.

¶ Gregorius ix. Argentineñ. epiſcopo.

¶ *Pueri, & aliàs beneficiati, non ſunt idonei ad beneficia conſequenda. h. d inhærendo verbis litteræ.*

g ¶ Ex donatione regis.] hæc ratio mouit iſtos ad exceptionem hmõi ppponẽda: q a ſi rex cõferret rõne iuriſpatronatus hmõi pbẽdas, nõ poſſet cõpelli p Papã 1 ad hoc de iure. ſ. de iur. pat. cum dilectus. vñ decanus cũ ſuccedit in hoc iure regi, nõ dẽret cõpelli ad hoc: q a q. 1 locũ alterius ſuccedit, vtit eodẽ iure. C. de tẽ. in inte. reſti. ea q̃. arg. ſed hoc non eſt verũ in caſu iſto, quia ex quo collatio iſtorum beneficiorum incipit pertinere ad eccleſiaſticam perſonam, ſtatim res ſortitur naturam aliorum beneficiorum: quia res eccleſiaſtica non debet duplici iure cenſeri. 12. q. 2. cognouimus in fin. & ĩ. de deci. cũ in tua, & in hoc exceptio non valuit. vnde male interlocutori fuerunt iſti iudices.

1 De legato p bat c. alle. de Papa non. vñ ſecũdum Hoſ. Papa cõferre poſſet tale bñficiũ, pp connexione ſpũalitatis. de iud. q̃. to. & de gratia tolerat laicos in illo iure. de iur. pat. ca. 3. lo. And.

[Gl. ſeq. arguit. & remittit.]

h ¶ Collatæ.] arg. quod ſi Papa mandat alicui dari præbendam, & canonici eam alij conferant, tenet collatio, licet ſit contra mandatum Papæ. De hoc dictum eſt, ſ. eo. inter cætera, ſic ſ. eo. dilectus.

i ¶ Friuolam.] & merito, quia iam incipit præſentare decanus ex donatione non tamquam laicus, ſed tamquam clericus, & ita ſubeſt dño Papæ: nec prætendatur patrono, ſi quis; etiam per legatum ſedis Apoſtolicæ aliquis inſtituatur eo inconſulto ſ. de offi. leg. dilectus.

[Gl. ſeq. quærit & ſoluit, & ponit opi. contrariam.]

K ¶ Exequi.] ſed qualiter exequent mãdatum illud? nunquid dabũt huic aliquam de pdictis pbendis, quæ alij ſunt collatæ? Non credo, ſed exequent mãdatũ, q a facient

facient statim illum recipi in fratrem, & quam cito facultas se obtulerit, facile ei beneficiũ assignari secundũ tenorem prioris mandati. De hoc dixi. s. eo. dilectus. & c. inter cętera. licet quidam contrarium dicant. Ber.

SVper.] In prima ponitur decisa consultatio. In secũda rõnis ratio. In tertia respõsio. secunda: ibi, Cum aũt. tertia: i, Consultationi. Abb. Sic.

† De ætate requisita vide Lapũ alleg. 36. & Gemmianũ in c. indẽnitatib. de ele. lib. 6.

CASVS. Quærebatur, vtrum pueri & beneficiati dicantur idonei ad beneficiũ aliquod obtinendũ: & rñdetur, ꝙ cũ pueri & beneficiati seruire non possunt, vel non possint in ecclesia, non debent dici idonei in eadem. No. quòd qui seruire nõ possunt in ecclesia, non reputantur idonei in eadem.

[Gloss. seq. quærit obijciendo, & dupliciter soluit.]

a ¶ Pueri.] sed quos dicimus pueros? vsq; ad xiiij. annum dr̃ quis puer. 1 22. q. 5. pueri. & supra de æta. & qualit. indecorum. & c. ex rõne. sed tales bene possũt habere beneficia, & ordinari vsq; ad sacros ordines. sim. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & c. quicunque, Quid ergo qđ dicit quòd pueri nõ sunt idonei, quia seruire non pñt? Dicas ꝙ pueri hic appellã tur quãtum ad hoc vsq; ad septem annos, 2 quia tũc seruire non possunt, quia nec discretionem habent: vn de non reputantur idonei. Post septem annos bene reputantur idonei ad ordines minores, quoniam sunt doli capaces. ĩ. de delict. pue. pueris. & hoc per iura prædicta, c. de his. c. in singulis. c. quicunque. Vel põt intelligi quantum ad dignitatem vel curam animarum. 3 ad quam non reputantur idonei. 1. q. 1. pueri. & c. estote, & sup. de æta. & qualit. ex rõne. & c. seq. & sup. de elec cũ in cunctis. Sed huic standum est tanquam posteriori, vel ad receptionem talium nulli sint compellendi, cũ seruire non possint vt hic dicit, quia propter seruitutẽ tantum datur beneficium.

1 De hoc vide qđ no. in proę. 6. li. circa fi. Io. An.

2 Adđ quòd dr̃ ẽẽ puer q esť ĩ. decimũ octauum an nũ l. j. §. pueritia. ff de postul.

3 Vel regimẽ ecclesiarũ scđm Gof. ad hoc sup. đ æta. & qua li. indecorũ. Io. And.

ADDITIO. Iuuenis dicitur qui præcedit adolescentiam, & durat quousque poterit inter senes computari. ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Beneficiati.] no. quòd qui bñficium hẽt sufficiẽs, non reputatur idoneus ad aliud beneficium primo retento, q a in vtroq; seruire nõ põt: quia dum ad vtrãque & c. 16. q. 1. presbyteros. Et sic patet quòd in duab. ecclesijs de iure qs intitulari non põt. 4 ar. sup. eo. extirpãdæ. §. 1. & 70. dist. sanctorum, & sup. de ele. dudum. vbi de hoc & est hic argumentum, quòd qui non facit mentionem de beneficio suo, non valent litteræ. s. eo. cum teneamur. & sup. de rescrip. si ꝓponente. Bern.

4 Hic ꝓbat Hos. hic. qđ ꝑbẽda requirit residẽtiã: & hoc modo residentia ꝑbendæ ꝓiudicat residentię parochialis ecclesiæ sup. c. extirpandæ. §. fi.

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi. Consultationi. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam canonicus sanctæ Crucis noĩe Ioannes non habebat integram ꝑbendã, vnde orta fuit cõtẽtio inter ipsum & epm Aurelianeñ. super integratione ꝑbendæ impetrauit cãm cõmitti super hoc, vt præbendã ei facerent integrari: dubitauerunt iudices, vtrũ alia prębẽda dẽret scindi ꝓ integratione prębẽdæ prędicti Ioannis: consultus Papa rñdet, ꝙ nõ fuit intentionis dñi Papæ, ꝙ aliqua præbenda de nouo scinderetur ꝓpter redintegratione prædictã. No. ꝙ præbenda non dẽt diuidi: & si diuidatur, tenet diuisor ad redintegrandam præbendã: & sic talis diuisio potest tolerari: sed de rigore iuris talis collatio deberet cassari.

CAP. XXXV.

SVper † inordinata ordinatione: & infra. ¶ Cum autem illi sint in ecclesijs idonei reputãdi, qui seruire possũt & volunt in ipsis: Consultationi tuæ taliter rñdemus, ꝙ pueri, [a] & beneficiati, [b] qui non pñt in eadem ecclesia deseruire, in ea non debent idonei reputari.

¶ Idem archiepiscopo, & magistro R. Turoneñ.

¶ Pro vnius præbendæ integratione alia diuidi nõ dẽt.

CAP. XXXVI.

CVm causam, quę inter Aurelianeñ. episcopũ & I. de Blesis canonicum S. Crucis, super integratione præbendæ ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam: & infra. ¶ Consultationi vestræ taliter rñdemus, ꝙ nostræ intentionis [c] nõ extitit, vt pro integratione [d] præbendæ supradicti canonici, præbenda de nouo aliqua scinderetur.

¶ Idem.

¶ Clerici ignobiles, & non eminentis sciẽtiæ, propter hoc non debent à præbendis repelli, et in ecclesia qua tales admittere non consueuit.

CAP. XXXVII.

VEnerabilis frater noster Portueñ. eps supplicauit, † vt cum quandam præbendam, quæ in Argentineñ. ecclesia tamdiu vacauerat, quod donatio eius erat ad Sedẽ Apostolicã deuoluta, I. clerico contulerit, dum † in illis partib⁹ legationis officio fungeretur, suam collationem benigno prosequeremur affectu. ¶ Verum procurator Argẽtiñ. capituli

† al. supplicauit nobis.

† eum.

c ¶ Intentionis.] nota recurrendũ esse ad intentionẽ mandantis. ĩ. eo. c. vlt. sup. de ꝓcur. petitio. sup. de arbi. exposita. s. de rest. spol. audita. & s. de rescr. mandatum.

d ¶ Integratione.] & ita præbenda diuidi non dẽt, sed integra conferri. sup. eo. vacãte. & 1. q. 3. c. vlt. & ĩ. vt eccl. benef. vt nostrũ. quod si fiat, ille qui hoc fecerit, tenetur illam redintegrare de vacantibus, ut hic patet. & sup. eod. vacante. & aliud beneficiũ diuidere, vt hic in fi. dicit. Et est arg. quòd si sectio aliqua fiat præbendarum: ꝙ tolerari possit quousq; integrẽt. De hoc dixi. s. eo. tuæ fraternitatis.

VEnerabilis.] Defectus nobilitatis vel eminentis scientiæ non repellit quem à consecutione præbẽdæ, etiam in ecclesia, quæ nobiles duntaxat viros & eminentis scientiæ recipere consueuit. Item primo ponitur facti narratio. In secunda exceptionis repulsio, & causæ commissio: ibi, nos igitur. Abbas.

CASVS. In ecclesia Argentinensi quædam præbenda vacauerat tanto tempore, quòd ipsius collatio ad sedẽ Apostolicam fuerat deuoluta: episcopus Portueñ. tunc legatus in partibus illis: contulit præbendã illam cuidam clerico I. nomine. sed capitulum illius ecclesiæ nõ recipiebat eundem: Vnde præfatus episcopus petijt a Papa, vt suam collationem faceret obseruari: ex aduerso proposuit procurator capituli, quod hoc audito capitulũ allegauit antiquã ꝯsuetudinẽ illius ecclesiæ, quòd nullum adhuc receperant in suum consortiũ, nisi nobilẽ, liberum & ab vtroq; parente illustrem honestæ conuersationis, & eminentis scientiæ: & ne ꝯ hoc fieret, ad Sedem Apost. fuit appellatum, cũ nulla præbenda vacaret, antequam monitorias litteras recepissent: Dñs Papa cõsiderans, quòd nobilitas gñis non facit Deo gratũ & idoneum seruitorem, sed potius virtutum & vitę honestas, & dominus non solũ nobiles & potentes ad suũ eligit seruitium, sed ignobiles & pauperes, cum non sit personarum acceptio apud Deum, & vis ad dignitates inueniantur eminentis scientiæ viri, nedum ad præbendas: vnde Papa huiusmodi exceptiones non admisit:

admisit: unde mandat Papa, q si constiterit prædictã pbẽdam vacasse, qñ legatus dicto Io. ipsum contulit, illum faciant recipi ad eandem. Not. q nobilitas generis non est attendenda in collatione beneficiorum, in ecclesia Dei, sed potius virtutũ & vitæ honestas. Itẽ non est acceptio personarum apud Deum.

a ¶ Consuetudinẽ.] hęc cõsuetudo quantũcunque sit [illegible], & ẽt antiqua, nõ est obseruãda: q.a in talib. nulla distinctio nobilitatis est cõsiderãda, sed vñcũque nati fuerint legitime, dũmodo honestę vitæ fuerint, admittendi sunt. 40. dist. nos qui. & 56 dis. vñcũque & eo. nũquã. inf. de æti. ad decorẽ. q.a nõ sanguini, sed vitæ meritis beneficia sunt cõferenda. 8. q. 1. Moyses vt hic sequitur. ver. nos igitur.

b ¶ Liberum.] hæc fuit bona exceptio, quia serui promoueri non possunt, nisi libertatem primo fuerint consecuti. sup. de ser. non ordi. c. 1. & 2. & 54. dist. nullus. & quasi p totũ, sed hic nõ assumit liberũ, eo q [illegible], [illegible]. quod si fuisset bona fuisset exceptio.

c ¶ Non generis.] vt 32 q. 4. c. recurrat. §. is ita.

d ¶ Nõ multos.] hoc dicit pp Paulũ & pp beatũ Bartholomæũ, qui nobiles fuerunt. Alij vero Apostoli ignobiles & pauperes fuerunt, & tamẽ electi fuerũt ad regimẽ ecclesiæ: 1 quia apud Deũ non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio cõprobatur. 23 q. 4. sicut excellentiam, nec considerandũ est quis maior sit in loco vel ordine, sed quis iustior. 40. dist. non loca. & c. multi in Arg. contra. 60. dist. c. vlti. & sup. eo. de multa. in fi.

e ¶ Personarum.] sup. de iudi. nouit. 32. q. 4. c. recurrat. §. is ita & 3. q. 9. c. vlt. & 4. q. 4. c. 2. 2

f ¶ Eminentis.] sufficit enim [illegible] q sit sufficientis scientiæ, licet non sit eminentis. sup. de elect. cum nobis aliãs. pauc ad dignitatẽ promouerentur. vt h c dicit: & ita multo fortius toleratur mediocris scientia in beneficijs, vt hic dicit. merito ergo hæc consuetudo & exceptio non fuit admittenda.

g ¶ Contulit.] [illegible] aliãs nõ [illegible] ei beneficium non vacans conferre. inf. de cõc. præb. nulla. solus Papa hoc posset facere. potest tamẽ donationi suæ reseruare primam vacaturam. inf. de iure pat. cum dilectus.

† proposuit ex aduerso q idem capitulum hoc audito, consuetudinem [a] allegãs antiquam inuiolabiliter obseruatam, iuxta quã nullum, nisi nobilem † & liberum [b] & ab vtroque parente illustrem, honestæ cõuersationis, ac eminentis scientiæ, in suum consortium hactenus admiserant, ne contra hoc fieret (maxime cum nulla tunc præbẽda vacaret, antequã monitorias vel executorias litteras recepisset) ad sedẽ Apostolicam appellauit: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quòd nõ generis, [c] sed virtutum nobilitas, vitæque honestas, gratũ Deo faciunt, & idoneum seruitorem: ad cuius regimen, non multos [d] secundũ carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod non est personarum [e] acceptio apud ipsum: † & vix ad culmina dignitatum (nedum præbendas) viri eminentis [f] scientiæ valeant reperiri, exceptionem huiusmodi nõ duximus admittendas. & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quátenus si vobis constiterit, prædictã præbendam vacasse, quando ipsam dicto I. contulit [g] episcopus memoratus, ipsum ad eã recipi faciatis.

¶ Idem.

¶ *Si mandatur prouideri in ecclesia, non potest de ecclesia prouideri.*

CAP. XXXVIII.

Cum † olim Priori sanctæ M. dederimus † in mandatis, vt G. † diacono in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis [h] Lucañ. auctoritate Apostolica prouideret: [i] idem prefatum G. † ecclesiæ sãcti Petri de Vico rectorem auctoritate huiusmodi nisus † est designare: in qua rector ab eiusdem ecclesiæ clericis eligi consueuit, excommunicationis sententiam nihilominus proferens in rebelles.

cono faceret puideri i aliqua ecclesia ciuitatis vel diœ. Lucanæ: dictus prior præfatũ V. designauit in rectorem ecclesiæ S. Petri de vico, i qua p clericos eiusdẽ ecclesiæ rector eligi consueuit: & quia clerici non recipiebant eundem, excõicationis vinculo innodauit eosdẽ. significatũ fuit hoc dño Papæ, & ipse rñdet dicens, cum mãdatum Apostolicum ad talia se non extendat, nec sit intentio dñi Papæ de conferenda rectoria vel dignitate, cũ pro simplici beneficio scribit: mandat quatenus institutionẽ & excõicationem denũciet nõ tenere. Nota q qñ scribitur pro simplici bñficio, prouideri non potest huiusmodi executor in rectoria vel dignitate. Item cum sic mandatur: prouideas siue facias prouideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis: forma illa ad simplex bñficiũ tantũ extenditur. Item intentio mandantis semper attendenda est & seruãda.

h ¶ Diœcesis.] nisi hoc adiunxisset, non posset ei puidere nisi in ecclesia aliqua ciuitatis. sup. de rescr. Rodulphus.

[Gl. seq. distinguit inter executorem ad prouidendũ & ad cõpellendũ, dicens, & c.

i ¶ Prouideret.] cum mandatur alicui sub hac forma: puideas tali in aliqua ecclesiarũ ciuitatis, vel diœcesis, vel cõferas tali bñficiũ in aliqua ecclesiarum. & c. potestas prouidendi sibi data intelligitur. & per consequens papa abstulit potestatem canonicis illius eccl[esi]æ prouidendi. argu. illius decr. inf. de concess. præb. constitutus. Potest etiam talis iudex reseruare sibi primam vacaturam. vel interdicere ne eligant. & decernere irritum quod contra fieret, sicut video in generali legato, qui potest sibi reseruare donationem primę vacaturæ. inf. de iure patro. cũ dilectus. Et quod dicit, abstulit potestatem prouidendi, hoc intellige post quam executor insinuauerat illi ad quem potestas pertinet conferendi, quod velit conferre præbendam illi pro quo mandatur, collationẽ illius interdicendo, vel decernendo irritum si secus fieret, vt hic probatur: & inf. de concess. præb. quia in cunctis. §. ex parte. ver. nõ sic autem. [lib. 6.] Sed anteq̃ hoc fiat per executorem, bene potest conferre præbendam ille ad quem collatio pertinet non obstãte tali mãdato, vt d. c. decre. quia in cunctis. §. ex parte. secus est si datus esset executor ad compellendum: tunc etiã non potest interdicere nec conferre, nec inuestire, sed tantum per excõicationem cõpellere: & si canonici alium eligant, valet electio seu collatio illi⁹ beneficij. sup. eo. dilectus filius. De hoc not. [illegible] de rescri. abbate. in gl. per hanc.

a ¶ Ad

Cum olim. Rescriptũ quo mãdat alicui de bñficio prouideri, rectoriam vel dignitatẽ nõ includit. h. d. Prima pars narrat executor s processum. Secũda reuocari mandat, dicens quate: ibi, Cum igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Papa mandauit Priori S. Mariæ, vt V. dia-

†De materia nobilitatis, quatenus ad hunc locum spectat præter doctores hic, vide Cassaneũ in catalogo gloriæ mũdi pa. 8. cõsiderat. 5. cũ multis sequẽ. Adde Paulũ de Castro cõsi. 108 & 209. & Ferdinandũ Vasquium lib. 1. cõtrouersiarum illust. cap 25.

Rom. 2. Gal. 2. Ephes. 6.

† al. Deum.

1 B. Bernardus: Licet magna & diuina plane fuerint mira cula, q̃ dominus gessit in terris, hoc tñ super omnia alia emicuit, quòd in paucis simplicibus & pauperibus totum mundum, & omne eius altitudinẽ sibi subiugauit. Io. And.

2 Concor. l. hos accusare. ff. de acc. & in Auth. de mona. §. hinc autem. coll. 1.

†Vide Oldradum consil. 306.

† dedimus antiquis.

† V.

† V

† visus

a ¶ Ad talia.] scilicet ad dignitates, vel rectoriam, quia nec intentio dñi Papæ talis fuit, ergo nec intentio iudicis seu executoris alia debet esse. s.eod.cum causam, & s. de arbi. exposita. Et eadē ratio, quæ mouet delegātem, moueat delegatum, sup. de rescri. super literis. in fi. Et forma mandati diligēter seruari dēt. s. de rescri. cum dilecta. & s. de offi. deleg. cum olim. & c. cū venerabilis. & C. de pc. l. si procurator. 1 ergo quicquid factum est ƿtra formā mādati, non tenet. Et ita nec excōicatio, nec institutio talis tenuit, quia vires mandati nō patiebātur. Et sic patet quod cum Papa mandat alicui prouideri, de simplici beneficio tm intelligendū est, nisi in litteris hoc cōtineatur s. de rescri. abbatē. in fi. quia nō omnis qui censet dignus ad beneficiū, dignus est ad dignitatē vel psonatū, 2 vel rectoriā, quia pueri simplex bñficiū possunt habere, non tñ dignitatem, sup. de æta. & qualit. ex ratione, & c. indecorum. & s. eo. super. vbi de hoc dr. Et in dignitatibus is gradus cæteros antecellat, quē labor. & c. C. de of. magistri officiorū l. nemo. & 61. distin. miramur. Hoc quod dr hic, quod pueri possunt habere beneficium, intelige ƿm quod no s. eo. super. in fi. illius glos. sed quos, & cætera.

DE CLERICO ægrotante, vel debilitato.

¶ Supra visum est de clericis non residentibus, & de pbendis non conferendis eisdem. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus sint prouētus ecclesiæ subtrahēdi, merito subijcit istā rub. Abb.

De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 33. dist. per totum. 3. q. 9. indicas. & 17. q. 1. Gonsaldus.

Vm percussio.] Diuidit quia primo ponit dictū, cuius rōne interserit ibi, Quia si. Abb. CASVS. Quidam sacerdos infirmitate detētus nō poterat ecclesiæ deseruire, pp quod eps suus subtrahebat ei consueta stipēdia sua: Sacerdos conquestus est dno Papæ: mandat Papa illi epo, quod pp hoc consueta stipendia sua ei nō subtrahat, sed ea sibi tribuat, quæ si sanus esset ab ipsa ecclesia percipere posset: quia si alij exēplo hmōi essent deterriti, inueniri forte non posset qui vellet ecclesiæ militare. No. quod infirmus seruire intelligitur ecclesiæ, & omnia percipere debet ac si sanus esset. satis enim affligitur ipsa infirmitate.

b ¶ Impedire.] simile 7. q. 2. cum percussio. & 3. q. 9. iudicas, & 5. distinct. ad eius vero.

c ¶ Militaret.] 23. q. 1. militare. & 1. q. 3. saluator. circa medium C. de episc. & cler. Auth. sed hodie.

d ¶ Ordinem.] ƿm ordinē cuiuscūque & dignitatē cōstituēda sunt bñficia. 12. q. 2. concesso. De hoc dixi. s. de ma. & obe. statuimus.

e ¶ Ægrotanti.] quia famuli ægri, quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de sta. lib. l. 4. §. Stichus. & tpe infirmitatis pascendi sunt. ff. com. in rebus commodatis. §. possunt. Sic quòd clerici in ægritudine stipendijs suis priuari non debent.

¶ Cum igitur mandatum huiusmodi se ad talia [a] nō extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur † intentio, cū pro simplici beneficio iussio nostra manat: † Mādamus, quatenus tā institutionem huiusmodi, quàm excommunicationis sententiam propter hoc latā, denuncies non tenere.

TITVLVS VI.

De clerico ægrotante, vel debilitato.

¶ Gregorius Candido † episcopo Vrbeuetan.

¶ Clericus infirmus integre percipit fructus beneficij sui.

CAP. I.

Cvm percussio corporalis: et infra. ¶ Fraternitatem tuā hortamur, quatenus latorē præsentiū ad percipienda quæ consueta sunt ab ecclesia tua, ægritudo sua non debeat impedire: [b] Quia si alij eius essent exēplo deterriti, forte nō posset, qui militaret [c] ecclesiæ, inueniri: sed secundū eius ordinem, [d] quæcunque ei si sanus esset, poterāt ministrari, de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ pōt accedere, fraternitas tua præbeat ægrotanti. [e]

¶ Eugenius † Papa.

¶ Presbyter cui medietas palmæ cum duobus digitis est abscissa, Missam non celebrat, sed cæteris sacerdotalibus officijs fungi potest.

CAP. II.

Presbyterū † cuius duos digitos cum medietate palmæ à prędone abscissos significasti, Missā nō permittimus [f] celebrare: quia nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo [g] propter deformitatem [h] † membri, hoc fieri posse confidimus. Ipsum autem cęteris officijs sacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

¶ Lucius Tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

CAP. III.

De † rectoribus ecclesiarū lepræ macula

Presbyterū.] Primo prohibet, & cām reddit. Scđo permittit: ibi, Ipsum autem. Abb. Siculus. CASVS. Quidā sacerdos amiserat duos digitos cū medietate palmæ, per quēdā pdonē abscissos, eps illius quæsiuit, vtrū deberet pmitti celebrare Missam? dicit Papa quod non permittat illum Missam celebrare: quia nec pp debilitatē secure, nec sine scandalo, ppter deformitatē pōt celebrare, in alijs sacerdotalib. officijs pmittit illū celebrare. Nota quod ab initio libere pōt exequi, ex post facto infirmatur, vt patet in isto sacerdote. Itē deformitas & scandalū remouēt aliquē ab executione sacrorum ordinum.

[Glo. seq. a g. allega. iura, ad contrariū al e. vnam legem.

f ¶ Nō pmittimus.] argu. quod ab initio valuit, ex post facto infirmatur. 33. dist. vsque adeo. & c. cōiter diffinimus. 3 arg. contra, quod enim factum est rectè, ex superueniente delicto corrumpi non potest. ff. de itinere, actuque pri. l. nec enim. Bern.

g ¶ Scandalo.] propter scādalum enim multa sunt dimittenda. i. c. prox. & sup. de temp. ord. ad aures. & sup. tit. prox. cum teneamur.

h ¶ Deformitatem.] ex hoc verbo apparet, quæ deformitas impediat ordinandū, cum suspendat ordinatū: hoc tamen potest ipso facto melius perpendi, quam aliquo statuto exprimi. i. de do Apostolicæ. Bern.

De rectoribus.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Hoc volumus. Abb. Siculus.

CASVS. Dicit in hac decr. quòd leprosi nō possunt nec debent ministrare altari propter scandalū aliorū, qui sani sunt, sed dād is est illis coadiutor, qui habeat curā animarum; & de facultatib. ecclesiæ habeat suā portionē, vñ possit sustentari. No. quod nihil est cū scādalo faciēdū itē pp scadalū remouet aliqs ab officio suo. Itē ægrotanti dādus est coadiutor, & hoc verū ē. & speciale in leproso.

† perferatur

† maneat

1 Vide vt lit. non conte. ca. 1. sup glo. fi. Ioan. And.

2 Vide quod no. inf. eo. cū in illis. lib. 6. Io. And.

† Gregorius lib. 2. epistola 5. vbi extat integra. & c. 1. eo. tit. in 1. compil. Et vide l. seruus. ff. de uic. & glo. in l. nauis. §. cum autem. verbo, duplici. ff. ad legem Rhod. de iactu.

† Gregorius, sed in oīb. manuscriptis, vt est impressum.

† Post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 26. cap. 15. & cap. eo. tit. in 1 compil.

† deformationem

† Post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 37. c. 4. & c. 3. eo. tit. in 1. cōpi.

3 Concord. text. in l. si tibi decē. & ibi Bar. § pactus. ff. de pact. Io. An.

a ¶ Scandalo.] nota nihil cum scandalo esse faciendū. sup. cap. proxi. dummodo sine peccato mortali possit omitti. ỹ. de no. oper. nunc. cum ex iniunđo.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Coadiutor.] & ita vř ꝙ ꝑ leprā non remoueatur prælatus, 1 sed ꝯ. ỹ. c. prox. vbi de hoc dř. c ¶ Habeat aiarum] ergo ille coadiutor vi det esse prælatus, ex quo habet curā animarum. ỹ. eo. c. prox. d ¶ Portionem.] & sic prouidebitur ei de bonis ecclesiæ. ỹ. eo. ca. proxi. Sed pone ꝙ ecclesia nō possit sufficere vtrique? Rñdeo ille qui seruit ecclesiæ, habebit redditus, & illi infirmo prouidebit eps. 2 82. dist. §. 1. & ca 1. & ex hoc verbo est arg. quòd non sit prælatus.

1 Vinc. contra. nisi ex toto remoueatur prælatus: & tūc ille non dř coadiutor. Io. And.

† In vno ita, Clemens ij. Pictauien. episcopo.

ADDITIO. Ex eo ꝙ dicit, cōgruam reci piat portionem.

TVa nos.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Dicimus. Abb. Siculus.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpi.

CASVS. Quidā sacerdos diuino iudicio fuit lepra percussus: q̄rebat an deberet ꝑ hoc remoueri ab officio plationis? Rñdet Papa, ꝙ remoueri debet ab administratione populi: ita tñ, ꝙ necessaria fm facultates ecclesiæ sibi, dum vixerit, ministrentur. Nota ꝙ ꝓpter scandalū aliqs remouetur ab administratione sua. Item nota, quod leprosi & clerici ægrotantes, licet ecclesiæ non seruiant, non tamen debent beneficia amittere, sed eis debet ecclesia prouidere.

† percussus respersus.

2 Vinc. dixit hanc sibi nō placere: debilioribus enim in loco consulitur. 18. q. 2. in nullo. Ioan. And.

vsque adeo infectis, ꝙ altari seruire non possunt: nec sine magno scādalo a eorum qui sani sunt ecclesias ingredi: Hoc volum⁹ te tenere, quod eis dādus est coadiutor, b qui curā habeat animarum: c & de facultatib⁹ ecclesiæ ad sustētationē suam, congruā recipiat portionem.

¶ Clemens Tertius. †

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur: sed de bonis ecclesiæ sustentatur.

CAP. IIII.

TVa† nos duxit fraternitas consulendos: & infra. ¶ De sacerdote, qui diuino iudicio lepræ morbo repercussus, † in parochiali ecclesia prælationis officio fūgitur: Dicimus, ꝙ pro scādalo c & abominatione populi, ab administrationis f debet officio remoueri: ita ꝙ iuxta facultates ecclesiæ, sibi necessaria quamdiu vixerit, ministrentur. g

¶ Innocentius iij. Arelateñ. archiepiscopo.

e ¶ Scandalo.] sup. cap. proximo.

[Glo. seq. obijcit, ponit opin. Hug. & Laur. Secundo opi. Bart. Tertio opin. Vinc. & Tanc quam approbat.]

f ¶ Administrationis.] ex hoc videtur ꝙ propter morbum lepræ sit remouendus prælatus. Sed cōtra vř. s̄. eo. c. prox. & ita sine culpa punitur, quod esse nō debet 56. dist. satis peruersum. & 16. q. 7. inuentum. Super hoc est diuersitas inter doctores. Hug dixit, ꝙ nunquam substituitur aliquis viuo, nisi eo renunciante. & in hac opi. fuit Laur. & dandus est ei coadiutor, vt ỹ. c. proxi. & inf. eo. c. pe. & vlt. Et quod dicit hic, ab administrationis officio debet remoueri, dicit Laur. ab officio quod est in actu, sed quo ad ius retinebit officium. B. distinxit, vtrum morbus sit curabilis vel incurabilis. Dicas cum Vinc. & Tanc. quod quamdiu aliquis potest remanere in collegio suo sine scandalo & horrore, non substituitur ei aliquis: alias alius erit substituendus. vt hic, qui erit prælatus in totum, & infirmo prouidebitur de bonis ecclesiæ. s̄. eo. c. proxi. Ad idem satis concordat, quia talis coadiutor prælatus est ex toto. Et hoc patet ex eo quòd dicit, ꝙ habet curam animarū, & est hoc speciale in lepra propter abominationem populi & scandalum, sicut etiam iudex mutatur, si non potest dare operam iudicio, 3 vt ff. de iudi. si longius. alias autem obtinet sententia H. & Lau. & datur tunc coadiutor. ỹ. ca prox. Et sic est casus, vbi aliquis punit sine culpa, sed non sine causa. sim. supra vt li. non con test. quoniā frequenter. § si vero aliter, in fine. in quibus casibus priuatur quis sine culpa. 4 sed non sine causa. dicitur ỹ. de priuil. antiqua. g ¶ Ministrentur.] s̄. ca. proxi. ex quo est infirmitas non crimē abduxit, vt 7. q̄. 1. quamuis triste. quia non est afflictis addenda afflictio. 7. q. 1. cum percussio. criminosus enim dignus est vt agat. ff. depositi bona fides. Laur.

3 Et ꝑꝑ nimiam senectutē, C. de off. præf. ori. si quos. per quod dicunt quidā idem in plato: qđ non placet Phil. Io. An.

¶ Episcopo, qui propter morbum incurabilem pastoralem officium exercere non potest, dandus est coadiutor.

CAP. V.

EX † parte tua fuit propositum, quod cum Aurasiensis † episcopus graui & incurabili morbo fere per quadriēnium laborauerit, ita quod pastorale officium non potest vllatenus exercere: princeps terræ illius, ac ciues h ciuitatis eiusdem, à te postulāt incessanter, vt ipsis (cum sis metropolitanus eorū) studeas prouidere. ¶ Verū cum ipsum ad cessionem compellere non possis, i nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio k sit addenda, immo potius ipsius miserendum, † eo quod † idem vir bonus extiterit, & ecclesiam salubriter sibi commisſā gubernauerit: Nos volentes tā episcopo quā ecclesiæ prouidere; Mandamus, quatenus illi coadiutorem l associes virum prouidū et honestum: per quē tam episcopo, quàm populo vtiliter consulat.

† Ca. vnico, eo. tit. in 3. compil.

† Aren. Auraficen. Auraicen.

4 Tex. est ad hoc in l. fi. & ibi Bart. C. de naui. lib. 11. Adde Bald. in l. 1. ff. de officio eius, cui mādata est iurisdic.

EX parte.] Sunt duæ partes. Secūda: ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Aurasiēsis graui morbo & incurabili fere per quadriennium laborauit, ita ꝙ epale officiū non potuit exercere: ꝑ qđ & ciues illius terræ petebant ab archiepiscopo Are laten. metropolitano suo instanter, vt eis super hoc ꝓuideret: archieps significauit hoc dño Papæ: Rñdet ꝙ non pōt illum ad renunciandum cōpellere, nec addenda est afflictis afflictio: sed est ei potius miserendum, cum ille in officio suo laudabiliter se habuerit: vnde Papa volens tam episcopo quàm ecclesiæ prouidere: mandat archiepiscopo, vt det illi coadiutorium siue coadiutorem virum prouidum & honestum, per quem & episcopo & ecclesiæ consulatur. Nota ꝙ aliquis non debet compelli ad renunciandum propter infirmitatem. Item afflictis non est addenda afflictio Item dare coadiutorium episcopo morbo detento, spectat ad archiepiscopum.

† miserandū † al. ita: eo ꝙ ipse bonus extiterit.

h ¶ Ciues.] sic 7 q. 2. nuper.

i ¶ Non possis.] simile 7. q. 1. rescripsit qualiter, & c. quāuis triste.

k ¶ Afflictio.] simile 7. q. 1. cum percussio. 3 q. 9. indicas. & 5. dist. ad eius vero. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem. In leproso tamen secus consueuit dici à quibusdam, vt s̄. ca. proxi. vbi de hoc idem Io. dīcit circa leprosum quod Hug. & Laur.

[Glo. ista notat alle. 6. iura, & alleg. tria in cōtrariū.]

l ¶ Coadiutorē.] sic ỹ. ca. proxi. & ita patet ꝙ propter infirmitatem superuenientē non priuatur prælatus, quia eccle-

ecclesiastica beneficia non sunt temporalia. 55. dist. præcepta. & ff. de adop. si tibi. ff. de hæredi. inst. hæreditas. ff. de reg. iur. acturus legitimi. sic ff. de manumis. testa. libertas. ff. de pecu. peculium. §. 2. quod est verum. Argu. cõtra. ff. de off. præ. si forte. & 7. q. 1. pastoralis 1 12. q. 2. nobis. Sol. verum est q̃ beneficia ecclesiastica perpetua sũt, & ideo propter casũ superuenientem sine culpa non priuatur prælatus: sed datur ei coadiutor, vt hic patet. & ca. seq. In casu tamen alius viuenti substituitur secũdum quosdam ī. ca. proxi. vbi de hoc. & 7. q. 1. pastoralis. omni tamen casu prouidebitur infirmo de bonis ecclesiæ. & coadiutor illa datur etiam inuito. argum. ĩ. de eccle. ædifi. ad audientiam.

1 Dic vtibi & sub. de fil. presbyt. veniens. in vlt. glo. Io. An.

Consultationib.] CASVS. Quidam archidiaconus morbo paralytico laborans, officium linguæ amisit: quæritur q̃d iuris? Dicit Papa, quòd dãdus ei coadiutor. Not. quòd prælatis impotẽtibus officium suum exercere, dandi sunt coadiutores.

†Hæc est synodus Arelatensis 4. sub Carolo Magno Imperatore, & hr̃ hoc ibi ca. 8. & c. 1. eo. tit. in 2. compil.

a ¶ Officiũ linguæ.] idem est si amiserit officium oculorum. arg. 55. dist. n. si Euangelica & q̃ a est oculus epi copi. 94. dist. diaconi ecclesiæ.

b ¶ Coadiutor. & de hoc dictũ est in ꝓximis duob. capitulis.

¶ Honorius iij. episcopo Auersano.

CAP. VI.

Consultationibus: & infra ¶ Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantẽ, officiũ [a] linguæ asseris amisisse, coadiutor [b] est merito adhibendus.

TITVLVS VII.

De institutionibus.

¶ Ex concilio Arelatẽ.†

¶ *Numerus clericorum debet institui in ecclesijs collegiatis, secundum facultatem ipsorum.*

CAP. I.

Non amplius suscipiãtur in monasterio monachorũ, aut clericorum, seu etiã puellarũ, quam quod se regere de bonis ecclesiæ absque penuria [c] possint.

DE INSTITVTIONIBVS.

¶ Supra visum est de collationibus præbẽdarũ, sed quia parum est conferre, nisi sequatur institutio, ideo subijcitur hæc rubrica. Vel aliter: quia dubitari posset ad quẽ pertinet collatio, seu institutio præbendarum & beneficiorum ideo post rubricã de præb. subijcit hanc. Abb.

De hac materia tractatur. 16 q. 7. omnes. vsque ad c. quoniam in q. ibusdam.

2 Et C. de sacrosan. eccl. non plures, & hoc ne ad mensurã ꝑsonarũ q̃ramus posses siones quod nimis auarũ est, id ex possessionib. q̃ sunt, metiamur expensas; vt i Auth. ut deter. sit nu. cle. vltra med. 1. coll. ẽm Goffred. Io. An.

Non amplius.] CASVS. Dicitur q̃ non plures recipiãtur in monasterio monachorũ aut clericorum vel etiã monialium, quã qui possint commode de bonis ecclesiæ sustentari. Not. quòd non debent tot esse canonici in ecclesia quòd sint pauperes.

c ¶ Absq; ie penuria.] semper enim considerandi sunt reditus ecclesiarum vt secundum eos clerici instituantur in eis. sup. de vita & ho. cler. quoniam vt ait 1. vbi de hoc. Ita etiam q̃ hospitalitatẽ seruare possint, & tollere iura episcopalia. supra de p̃b. de monachis. & sup. de su. neg. præla. sicut nobis & ẽcõuerso tot sunt ponendi, quot ex ipsis facultatibus possint commodè sustentari. supra. de const. cum M. & ĩ. co. auctoritate. à cõtrario sensu. & ĩ. de censi. cũ instãtia. ar. 22. q. 1. ꝑcipimus. 16. q. 7. omnes basilicæ. Tamen propter nimium incrementum non credo recedendum a numero consueto. arg. C. de allu. l. pen. & vlt. ergo tantum debet esse augmentum de quo alius æquale stipendium cum alijs habeat vel saltem sufficiens & honestum. supra de cõsti. cum M. Ferrarieñ.

In ecclesia.] Primo decise narrat factum. Secundo prouidet: ibi, Cum laici. Abbas Siculus.

¶ Eugenius.†

¶ *Laici in canonicos nõ possunt institui.*

CAP. II.

In †ecclesia vestra certum numerum canonicorum (sicut nobis innotuit) communiter instituere curauistis: & infra. ¶ Cum laici [d] nõ debeant in canonicorum numero cõputari, nec vos debeatis differre, [e] quo minus statutum numerum, de alijs clericorum personis idoneis [f] suppleatis, tales [g] ad supplendum numerum inuenire curetis, per quos Deo in diuinis officijs, per ecclesiasticos ordines congrue seruiat.

¶ Alex. iij. Cãtuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Institutio beneficiorum spectat ad episcopos, vel eorum officialem.*

CAP. III.

Ex †frequentibus querelis didicimus, in partibus vestris cõsuetu-

CASVS. In quadã ecclesia erat cert⁹ numerus canonicorum & tandem vacauerũt ibi quædam Præbendæ in eadem ecclesia quidã laici erãt intitulati, quærebat vtrũ tales laici deberent computari in numero clericorum, vt sic numerus clericorum reputaretur plenus? Rñde: Papa quod laici non debent in clericorum numero cõputari, nec differant numerum canonicorũ adimplere de personis idoneis: & tales assumendi sunt, ꝑ quos in diuinis Deo congrue valeat deseruiri. Not. quòd ius canoniæ non cadit in laicum. Item vbi certus numerus clericorum est constitutus, non debet diminui; sed adimpleri. Item personæ idoneæ debent in eccleiijs institui.

†In aliquot manuscriptis ita: Eugenius papa.

†Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp. Recte autẽ Contius addit hic omissa a Raymũdo, ex antiqua cõpila.

d ¶ Laici.] & merito, quia homines diuersæ professionis in eodem officio associari non debent. 15. q. 7. in nona actione. & sup. de elect. cũ causam.

e ¶ Differre.] vltra sex mẽses, 3 alioquin transfertur potestas ad superiorẽ. ĩ. tit. prox. nulla. Be.

f ¶ Idoneis.] qui dicantur idonei, habes supra de præb. super inordinata.

[Glo. ista reci. per q. an in laicum conuersum, cadat ius canoniæ.]

g ¶ Tales] qui sunt idonei & morum honestate, & litterarum scientia. sup. de præb. graue. aliàs puniuntur, vt ibi dicitur. Hæc fuit quæstio, vtrum laici intitulati in ecclesia ista possint computari in numero clericorum? Et dicitur quòd non: quia non reputantur idonei; cum sint laici. Et ita ius canoniæ non cadit nisi in clericum sicut ius eligendi in ecclesia collegiata non cadit in laicum: supra de elec. sacrosancta. & c. Massana. hoc tamẽ intelligendum est de laici professione & habitu, & non de conuersis. Si enim conuersus aliquis alicuius ecclesiæ incedat tonsuratus, volens esse clericus, cum iam destinatione animi sit clericus vt 3. quæstio. 1. paratus iam ecclesiastica persona censetur, vnde tale ius cadit in eum: & ius conuersi spirituale est. vnde qui emit illud, simoniam committit. vt 1. quæst. 3. Saluator.

†Post conc. Lateran. par. 28. c. 11. & c. 1. eod. tit. in 1. compila.

3 Quasi dicat ẽm Hos. si recipitis laicũ, curret vobis semestre tp̃s, quasi nihil inter sit, nullũ vel minus idoneũ recipere sup. de sup. ne præl. ca. 1. v. de q̃d dicã ĩ. titu. 1. cum. nostris in gl. ergo vacabat. Io. And.

Ex frequentibus.] Primo ponitur abusio. Secundo refrenatio: ibi, Vnde. Tertio papæ confirmatio, ibi. Nos itaque. Abb.

CASVS. In archiepatu Cantuarieñ. quædã praua cõsuetudo inoleuit, q̃ clerici bñficia ecclesiastica recipie-

 bant

bant sine licentia episcoporũ, vel officialiũ suorum, nõ cõsiderãtes, ꝙ illud erat cõtra instituta sanctorũ patrũ & ecclesiasticam honestatẽ: ꝑ ꝙ archiepũs volens illã cõsuetudinem penitus extirpare, oẽs illos qui scienter bñficia taliter detinẽt temere occupata, vel q̃ de cætero præsũpserit occupare, excõicauit, & dñs Papa cõfirmauit eandẽ, mandãs, quatenus p̃dicti clerici, q̃ sñiam illã incurrerint, nullatenus absoluant nisi prius satisfecerint. Not. quòd concessio ecclesiæ facta à laico non valet sine consensu epi. Itẽ beneficia ecclesiastica recipiẽda nõ sunt, nisi ab his, ad quos pertinent, scilicet ab epõ vel eius officiali qui gerit vicẽ epi, vel ab alijs ad quos ꝑtinet collatio: & q̃ contra fecerit, excõicãd⁹ est. Itẽ ꝯstitutio trãsit ad ꝑterita, vt hic dr̃, quia priuat iã institutos, & similiter instituendos: quod verũ est cũ fiat mentionem de præteritis.

† assensu, in antiquis.
† ipsorum.
† Vide l. omnes. C. de Decurio. lib. 10.

dinem prauã, à multis retroactis temporibus inualuisse, q̃d clerici ecclesiastica beneficia, sine cõsensu † episcopi dœcesis vel officialium[a] suorum (qui hoc de iure possunt) recipiunt:[b] minus q̃ deceat cogitãtes, quomodo id à sanctorum patrũ est institionibus alienum, & ecclesiasticæ contrariũ honestati: Vnde cũ tu frater archiepiscope ex officio[c] tibi cõmisso, tam iniquã consuetudinẽ de prouincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, † tam in illos, qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent,[d] quã in eos, qui de cætero occupare præsumpserint, excõmunicationis sententiam protulisti. ¶ Nos itaque eandem sententiam ratã habentes, & eam auctoritate Apostolica confirmantes,[e] Mãdamus, quatenus clericos ipsos, qui ipsam sentẽtiam incurrerint, † nisi congrue satisfecerint, absoluere minime præsumatis.

† incurrerũt.

a ¶ Officialium.] officiales dicunt q̃bus episcopi cõmittũt vices suas: qui possunt instituere vice episcoporum, vt hic dicit.

[Glo. ista ponit 2. dicta. primo signat cõtrariũ, cui dicit standum. Secundo signat contrariũ, & soluit.]

b ¶ Recipiunt.] si à laicis recipiãt, suspensi ipso iure per canones antiquos vñr 16. q. 7. si q̃s deinceps. Argu. ꝯtra. ĩ. de iur. pat. cura. cui statuimus. sic ergo patet ꝙ auctoritas instituẽdi est penes epm, licet capitulũ q̃nq; eligat, inf. tit. proxi. nulla tamen de consensu cap tuli episcopus instituere debet. inf. de his quæ fiant à [illegible] non obstat 70. distin. sanctorum. quia ibi capellæ subditæ sunt præposito quo ad sustentationem, non quo ad institutionem & administrationem. Lau.

c ¶ Ex officio.] legationis quantum ad suffraganeos diœce. sup. de of. leg. cap. 1.

d ¶ Detineat.] vnde nullam possunt habere excusationem quãtocunque tempore ea tenuerint, quia diuturnitas temporis peccatum nõ minuit, sed auget. inf. de simo. non satis. & c. cum in ecclesiæ [illegible] & 24. q. 1. schisma. sup. de consue. quanto. [illegible] ignoranter, quia ignorantia nisi sit crassa & supina, [illegible] excusat. sup. de ordi. ab episcopo, qui renun. episcopa. ca. 1. & 8. dist. consuetudo.

e ¶ Confirmantes.] [illegible] sñiam relaxare non posset, nisi illud quod [illegible] fuisset appositum. arg. sup. de con[illegible] c. 1. & 2. & de consec. di. 9. c. vlt. & sup. de [illegible] rem. ordi. cu in distribuendis. Ber.

¶ Clemẽs iij. clero Constantinopolitano. †

¶ Vltra facultates non debet quis institui inuitis clericis ecclesiæ.

A Vctoritate.] CASVS. Statuit hic, quòd in ecclesijs non instituantur vltra quam de ipsarum facultatibus commode sustententur. No. quod cum clerici institui debent in ecclesijs, prouentus ecclesiarum considerandi sunt.

CAP. IIII.

Avctoritate † Apostolicæ sedis; & infra. ¶ Statuimus insuper, vt nullus ĩ ecclesijs vestris, vltra quam facultates[f] earum sustineant, † vobis instituatur[g] inuitis.[h]

¶ Innocentius iij. † sancti Marcelli & sanctæ Susanne Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ Cum in ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum, sed vndecunque sint, dum tamẽ sint idonei.

CAP. V.

AD decorẽ: & infra. ¶ Sicut nostris † auribus est suggestũ, Cõstantinopolitanus Patriarcha aliarũ nationum clericos spernẽs, Venetos tantũ in Cõstãtinopolitanis ecclesijs satagit collocare: non attendens, quòd in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est Deo.

f ¶ Facultates.] hæc semper sunt considerandæ. vt sup. eo. ca. 1. vbi de hoc. & sup. de vita & honesta. cle. quoniam. vbi habetur similiter de h c.

g ¶ Instituat.] instituere est ius canoniæ in ecclesia vel ĩ ecclesiastico beneficio tribuere. inf. de hær. cũ ex iniuncto. Inuestire est quasi possessionẽ illius iuris conferre. indifferẽter tñ vnum accipitur pro altero. verb. gratia. instituere est spiritualis bñficij vel dignitatis possessionẽ corporalem tradere. sup. de offi. archid. ad hæc. c. vt nostrũ. q̃d spectat de iure cõi ad archidiaconũ, vt ibi dr̃. & sic intellige ĩ. eo. cũ venissent. Inuestire est ius canoniæ vel dignitatis tribuere, q̃d põt fieri ꝑ annulũ vel librũ. & sic intelligit ĩ. eod. cũ uenissent. sed ꝑ hoc nõ adipiscitur quis possessionẽ, nisi postea corporaliter instituat. inf. tit. proxi. cũ nostris, & de præben. pro illorum.

[Gloss. ista argu. à contrario.

h ¶ Inuitis.] nullus eps est dandus inuitis. 61. dis. nullus. dũ tñ iustã cãm ostẽdãt. ergo eis volẽtib. potest dari, licet facultates non sufficiãt. 1 & ita põt sibi in hoc præiudicare, & victũ postea sibi quærãt. 91. dist. clericus victum. & in ca. seq.

† Cap. 1. titu. de iudi. in 2. compi.
† sufficiant.
† P. sancti Marcelli. Vnus vetus ita: P. sãcti Marcelli & M. sãctæ. &c.
† Cap. 1. eod. tit. in 3. cõpi.
† al. ita; Sicut nostris est auribus intimatum.
1 Dũ samen ex his licet parcius viuere possint. Goffr.

A D decorem.] Primo ponit excessum patriarchæ. Secundo illum corrigi mãdat, & non parenti cõminatur. Secunda ibi, Quocirca Abb.

CASVS. Patriarcha Cõstãtinop. in ecclesijs Cõstãtinopolitanis instituebat Venetos tm̃ nõ considerans ꝙ q̃ iustitiã facit, acceptus est Deo, & bñficia ecclesiastica per successionem possideri non possunt vñ papa mãdat cuidam legato existẽti in partib. illis, quatenus moneat eundẽ patriarchã. vt clericos litteratos & idoneos vndecũque fuerint, instituat in ecclesijs prædictis, & præcipue in maiori ecclesia: q̃d si nõ fecerit, indignũ se reddet, vt illi legati compellant aliarũ nationum cler cos ad suã obedientiã venire: nec dissimulẽt q̃n significent hoc dño Papæ, vt ipse ꝑ hoc intelligat, vtrũ sit verum ꝙ ipse patriarcha (vt dicitur) hoc promisit. Not. ꝙ in ecclesia Dei non debet locum habere successio hæreditaria. Item qui iustitiam facit, Deo acceptus est. Item qui iustitiam alijs non facit, est illi deneganda iustitia.

a ¶ Ecce.

a ¶ Acceptus.] 32.q.4.c.recurrat.§. his ita.
[Glo. ista alle. concor. ex generali verbo. arg. & respondet arg. tenens contrarium.]
b ¶ Hæreditario.] sic 8 q.1. Apostolica. & sic vr̃ ꝙ non solũ filij, sed nec collaterales in ecclesiasticis beneficijs nõ succedãt. j. de iu. pat. consuluit sed tñ possunt. arg. s. de off. dele. ex parte. dũmodo nõ fiat iure successionis, vt s. de elec. venerabilẽ. versus finẽ.
[Gl. ista alle. cõc. r. signat ɔ̃ria, & soluit.]
c ¶ Vndecũq;.] arg. ꝙ nihil refert de quo loco sit natus clericus, vl' de quib. parẽtibus. argu. 40. dist. nos qui. & ca. non loca. & 56 di. vndecũq;. & c. nasci & c. dñs. Arg cõtra. s. de ser non ord. c.1. & s. de fi. p̃sb. c.1. & 2. & p totũ. & 98. di. Afros s. de elec. ca. fi. vbi dr̃ ꝙ plati quidam instituebãt clericos de alienis epatibus ignorãte epo: qđ esse nõ debet: sed hic oẽs erant extranei 1 tam Veneti q̃ alij, & ideo vndecũq; ve essent, debebant in ecclesia Constant. institui. & ... Veneti tñ. verũ est, ꝙ locus non obstat, dũmodo constet de bonitate psonæ & illud ca. Afros. de incognitis loquitur. s. de elect. bonæ, ad fi. Si autẽ ex damnato coitu natus sit aliquis, non obest ei quãtũ ad vitã ęternã, sed obest ei quãtum ad obtinẽda bñficia ecc̃liastica. arg s. de elec. innotuit.

acceptus [a] est Deo, nec sanctuariũ Dei cõuenit iure hęreditario [b] possideri.

¶ Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundẽ, vt viros litteratos & alias † idoneos, vndecunque [c] originem duxerint, in prædictis ecclesijs, & maximè in maiori, instituere nõ postponat: alioquin indignũ [d] se reddet, vt vos aliarũ clericos nationum ad eius obedientiam compellatis. [e] Nec† dissimulare potestis, [f] qn hoc nostris auribus intimetis, vt ex hoc ipso, an verum sit quod super hoc Venetis dicitur promisisse, [g] conijcere valeamus.

¶ Idem Helien. episcopo, & archidiacono Noruicen.

¶ Institutiones & custodia possunt de iure speciali ad nõ episc pum pertinere, & pendente lite cum diœcesano defenditur in possessione. h. d. Vel sic, si possidet ius instituendi is ad quem de iure communi non spectat, pendente indicio proprietatis in possessione defenditur.

CAP. VI.

CVm † venissent ad Apostolicã sedem archidiaconus Richemundię, & procuratores Eboracen. archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositum, quod institutio personarum, & custodia ecclesiarum vacantium, ad eum in diœcesi sua spectat, tam de iure † communi, [h] quam de consuetudine generali. verũ quidam prędecessores ipsius quibusdam archidiaconis Richemundiæ, tam institutionẽ, quam custodiam personaliter commiserunt; & infra.

¶ Inter alia vero archidiaconus ipse† respõdit: † ꝙ archiepiscopus tam institutiones quã custodias, [i] non personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed archi. illas dimitteret liberas, & quietas: ex aduerso rñdit archidiaconus, ꝙ archieps nõ psonaliter, sed real'r ppetuò concessit tã institutionem q̃ custodiam archid. q̃ tunc erat de cõsensu capituli sui, & archidiaconatus fuerat in continua possessione istarum dignitatum, & aliarũ libertatũ tpibus multorum archiepõrũ & archidiaconorũ, & ipse archieps sine aliqua cõditione archidiaconatũ ipsũ cõcessit eidẽ, sed post cõcessionem dicebat archieps ꝙ concesserat ei archidiaconatũ exceptis institutionib. & custodia ecclesiarũ. Præterea dicebat archieps, ꝙ archidiacon⁹ abiurauerat illas dignitates: Dñs Papa his & alijs audítis, interlocutus fuit, ꝙ archid. defendẽdus esset in plena possessione ipsarum libertatũ, donec ex parte archiepi probaretur, ꝙ libertates pdictæ concessæ fuissẽt archidiacono psonaliter, & in hoc casu & ante concessionẽ archid aconatus & post, & in ipsa concessione dictas dignitates potuit licitè retinere, vel donec pbatum fuerit archidiaconum illas abiurasse: sed in casu isto si cõcessio fuit realis, nihil vtilitatis accreuit archiepo, qa papa ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, vel ẽt p seipsum, archidiacono natui prouidebit: si alterutrũ istorũ fuerit probatum, silentium imponatur archid. super libertatibus illis. & si neutrum probatum fuerit, imponatur silentium archiepiscopo Nota, ꝙ qui est in possessione, dẽt defendi in ea donec constet de iure. Item concessio personalis cum persona finitur, realis perpetua est, quæ fit non personæ, sed ecclesiæ. Item factum prælati in damnum ecclesiæ non præiudicat ecclesiæ. Item iuramentum prælati in damnum ecclesiæ præstit. nõ, ipsi prælato, non ecclesiæ præiudicat Item ecclesia sine prelato agere potest: sed hoc est propter iuramentum, qđ seruari potest sine præiudicio ecclesiæ ab ipso prælato.

d ¶ Indignum.] simile j. de vsu. qui frustra. & 2 q.6. quis cit. & est hic ar. culpã 2 culpa cõpensandã. 95. di. est off. ad l. Aquil. item Mela. 1 rñ. 3 j. de diuor. significasti. j. de adult. c. pen. & vlt. & j. de pæn constiturus.
e ¶ Compellatis.] & hoc primo petierat Patriarcha à domino Papa.
f ¶ Potestis.] id est, debetis. sic 22. q 2 faciat homo.
g ¶ Promisisse.] quod esset iniquum, quia nullo pacto & nulla conditione beneficia ecclesiastica sunt conferenda. 1 q.2. quam pio. s. de pact pactiones. j. vt eccle. bene. vt nostrum. vnde simoniacum esset.

h ¶ Communi.] arg ad hoc supra de off. ord cum vos. & 70 dist. ca. 2. 1 q.3. c.3. & c. res ecclesiæ & c. peruenit. & 16 q.7. nullus omnino. sed contrarium est verũ, quia de iure communi institutio personarũ & custodia vacantium ecclesiarum spectat ad archidiaconum. supra de offi archid. ad hæc. & c. vt nostrum 63. dist. si in plebibus. nisi consuetudo repugnet. vt hic videtur ad fi. ca. & ex confessione archidiaconi hoc potest colligi, & hic loquitur de institutione corporali: quia collatio dignitatum & præbendarum pertinet ad archiep. scopum. j. tit. prox. quia diuersitatem, & c. post electionem. & hic, vt patet ex confessione archidiaconi. Bern.
ADDITIO. Secus obtinet alicubi de consuetudine. arg. supra de app. bonæ.
i ¶ Custodias.] scilicet, vacantium ecclesiarum.

CVm venissent.] Diuidit in tres partes. In prima ponitur allegatio pro archiepo. In scda allegatio pro archid. ibi Inter alia. In tertia interlocutio, & sub certa forma diffinitiue cõmissio ibi. Nos igitur. Abbas.
CASVS. Inter archiepm Eboracen. ex vna parte, & archidiaconũ Richemũdiæ ex altera, qõ vertebatũ super institutionib. psonarũ & custodia ecclesiarũ vacantium, vnde procurator archiepi & archidiaconus accesserunt ad Papã: procurator archiepi proponebat, ꝙ institutio personarũ & custodia ecclesiarum vacantiũ spectabant ad ipsum in diœcesi sua tã de iure cõi q̃ de consuetudine generali: sed quidã antecessores illius cõmiserunt quibusdã archid. Richemundia personaliter, tam institutionem quã custodiam; vnde petebat procurator vt

† & alios

† al. ita: Nec vos.

1 Quia nulli erant ibi clerici: quia terra erat de nouo cõuersa. Io. And.

† Hoc sano modo intelligas: non enim facienda sunt mala vt veniãt bona.

3 Adde ꝙ d. l. itẽ Mela, non bene probat. facit melius l. si ambo. ff. de compen.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpi. Adde quid per textum hunc dicat Felinus sup. c.1. đ prescr.

† Iurisdictio ne in vulgaris, sed in oĩbus ant quis vt in textu.

† ille
† al. ita: respondit dicens.

a ¶ Ipsum.] scilicet archidiaconatum.
b ¶ Ipse.] scilicet archidiaconatus.
[Glo. ista obijcit quare archiepiscopo, pro quo facit ius cõe, indicitur onus probandi. Respondet id fieri propter duas præsumptiones possess. & confess. demum distinguit inter donationẽ factã personæ, & factam ecclesiæ.]
c ¶ Probatum.] sed quare incumbit onus probandi archiepõ, cũ de iure cõi hæc spectent ad ipsum, vt hic vr: vñ exemplo vr fundata eius intẽtio. 16. q. 7. oẽs basilicæ. C. de ꝓb. sine. & ꝗ. de cẽsi. olim. Rñderi põt, φ hic duæ fuerunt pñsũptiones bonæ pro archidiacono ꝯtra archiepm: quia archidiaconus & ipsius antecessores fuerunt in pacifica possessione, vñ pñsumitur concessionẽ fuisse realem: & quia archieps confessus fuit φ antecessores sui cõcesserunt illas dignitates, licet personalr: & archidiaconus dicebat cõcessionẽ fuisse realẽ, vnde pñsumit cõtra archiepm, & iõ onus probandi incũbit archiepo, φ concessio fuit personalis. & licet ꝑsona inferatur pacto, nõ ideo est ꝑsonale, sed vt ostendat cũ qua ꝑsona sit factũ. ff. de pac. iurisgentiũ. §. pactorũ, & l. tale pactũ. plerũque enim cõsulimus successorib. nostris sicut & nobis. ff. de prob. si pactũ, ed transactio potius pñsumitur personalis q̃ realis, nisi fuerit per superiorem cõfirmata. ꝗ. de transa. veniens. & c. de cætero. & ꝗ. de pb. nisi. hoc tñ adiecto, φ si eps alicui personæ det rem ecclesiasticã, potius præsumitur donatio personalis q̃ realis [illegible] ius. 16. q. est possessiones. Sed si dona eccliæ præsumitur realis donatio. vr perpetuo donasse 16. q. 1. c. vlt. ꝗ. de ijs q̃ fiũt à præla. cũ Apostolica. arg. hoc idec est, quia ecclesia non potest mori 12. q. 2. liberti. 2. 1 Sed hic præsumitur cõcessionem fuisse realem, vt dixi: quia archidiaconus ille & antecessores sui fuerunt in quieta possessione. lo.
d ¶ Fuisse.] præsumitur hic cõcessionem realem fuisse, ex quo est in possessione. & ideo tuendus est in illa quousque probetur contra eum cessionem factam fuisse personalem. immo si personæ facta fuit, præsumi debet personalis: si dignitati, realis. 2
[Glo. ista ponit opi. Lau & sol. demum elicit 4 no.].
e ¶ Abiurasse.] obijciebatur archidiacono φ abiurauerat huiusmodi libertates. vnde ꝯtra iurm non fuerat audiendus. Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit huiusmodi libertates, cum iurm illud temerariũ fuerit, & in pñiudiciũ archidiaconatus, & ideo nõ seruandũ? ꝗ. de iureiu. sicut 2. & c. intellecto. Lau. d. est quatenus iurm tangit rem familiarẽ, obseruandũ est, vt nihil vtilitatis vel honoris ad ipsum perueniat ratione illarũ dignitatum, si eas abiurauerit. ꝗ. de iureiu. quemadmodum. Vel dic φ bene potuit renunciare & abiurare ius instituẽdi, vt nunquã vteretur eo, & tñ dignitati pp hoc nõ pñiudicet, quia ecclesia posset tũc vti iur suo, vt hic colligit. Et sic põt seruari iurm sine pñiudicio ecclesiæ, & sine interitu salutis æternæ. ꝗ. de iureiu. si vero. §. 1. sim. inf. de spõs. cõmissum. abiuratio talis siue renũciatio nõ tenet in dãnũ ecclesiæ. Tria notabilia notãtur hic. Primũ, φ factũ pñlati nõ præiudicat ecclię. Secundũ, φ iurm præstitũ à pñlato in damnũ ecclesiæ seruat ab ipso prælato, qđ est cõtra id ꝗ. de iureiu. sicut. Tertiũ ẽ, φ ecclesia habens pñlatũ sine ipso agere põt, qđ est cõtra id qđ dici ꝯsueuit, qa nec pñlatus sine consensu capituli, nec capĩm sine cõsen su pñlati agere põt. ꝗ. de proc. c. 1. & ꝗ. de iud. causam. & nota φ agenti interdicto, vti possidetis, non potest opponi φ re illa abiurauerit pro qua agit, sicut nec agenti inter dicto, Vnde vi. ꝗ. de resti. spol. c. solicite.
f ¶ Ecclesiæ.] arg. bonũ φ ecclesia vacante capitulũ fungitur vice pñlati: sed cõtrarium arg. colligitur.
g ¶ Archidiacono.] sed non archidiaconatui.

perpetuo de consensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cum autem archidiaconatus ipse in continua possessione tam istarum quam aliarum libertatum, multorum archiepiscoporum, & archidiaconorum temporibus extitisset, & archiepiscopus sine conditione † qualibet concessisset ipsum [a] eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus & custodijs vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse [b] † vero timens, ne si negaret expressè, cum nondum esset archidiaconus † possessionem adeptus: vel impediret penitus factum eius, vel diutius differretur, respondit, quod non solum in illo, sed de omnibus redditibus suis faceret quod sibi placeret: & infra. ¶ Nos igitur interlocuti fuimus, archidiaconum esse in plena libertatum eiusdem archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum [c] legitimè fuerit ex aduerso, libertates † ipsas archidiaconis, ab archiepiscopis personaliter fuisse [d] concessas: cum in hoc casu, tam ante, quam post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas † retinere potuerit licitè tãquam suas: vel donec legitime probatum fuerit, easdem libertates archidiaconum abiurasse. [e] Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris vel vtilitatis accederet: quia nos vel ad petitionem Eboraceñ. ecclesiæ, [f] vel per nos ipsos, super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitimè comprobatum, † archidiacono [g] super libertatibus ipsis: si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur.

¶ Idem episcopo Treceñ. & archid. Parisiensi.

¶ Is ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.

CAP. VII.

Cvm † ad nostram. & infra. ¶ Illud autem nolumus vos ignorare, φ postquam M. fuit abbas

Cvm ad nostram.] primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia cum ratione. Abb.
CASVS. Vacante quadã abbatia custos illius ecclesiæ electus in abbatẽ sibi nihilominus retinebat custodiã: quærebatur, vtrum de iure illam posset retinere. cum collatio ipsius ad ipsum abbatẽ pertineat: Rñdet Papa, φ postq̃ fuit abbas effectus, custodiam de iure non potuit obtinere, quia cum donatio illius custodiæ, & aliarum dignitatum illius ecclesiæ pertineat ad abbatem ipsum, à seipso eam nõ potuit recipere, cum inter dantem & recipientẽ debeat esse distinctio personarum, & abbas eam non potuit habere cũ a nullus [illegible] haberet conferendi. No. quod ipso iure aliquis adeptus est aliquã dignitatẽ, vacat prima, si quam habet. Item nullus potest dare sibiipsi. Item differentia debet esse inter dantem & recipientem. Item no. à decretalem istam cõtra [illegible], qui postquã sunt promoti, dignitates prius habitas vel de nouo vacantes retinent.

† contradictione
† Idem vero
† archidiaconatus
† al. ita: easdem libertates
1 De rescr. si gratiosè libro 6. Ioan. And.
2 Concord. tex. in l. donationes. §. species. & ibi Bar. ff. de do. idem in l. 1. C. de pe. bo. sub. & in l. pater filiæ ff. de ser. leg.
† ipsas
† approbatũ
† Cap. 4. eo. tit. in 3. copi.

a ¶ Ad ipsum.] scilicet abbatem.
b ¶ Dantem & recipientē.] simile 24.q.1.didicimus.j. de iur. pat. per nostrā. j. de bapti.debitum.ff de auct. tu.l.1.& ff.de tu.& cur.da.l.ius dādi.§.prætor, alias, lex est.nemo enim vicē plurū personarum sustinet.16.q.1. presbyteros. & C. de asses. nempe 89.dist. singula. ff. de pact. si plures. ff. de of.præsi. l.vlt. Argu.contra.de adop.si consul.& sup. de elec.cum inter canonicos. Sed quid si ipse conferret alij potestatem conferēdi illam dignitatem, nūquid posset ab illo illā recipere, vt sic non videretur eā recipere à seipso? Not.arg.sup. de resti.licet. & argu. 58.q.4. quasti.ff. de auct.tu. pupillus.§.1. ff. de admi.te. ad ci. perti.l.2.§.1.sup. de præb. de multa. in fi. arg. contra,quia multa possumus p alios, quæ non possumus p nos.88. distin. episcopus.5 q.3. cap. vlt. ff. quæ res pign. ob pos. Aristo.in fi.

præscr.vigilanti. Sed hoc non credo quòd teneatur dimittere, quia eo ipso quod condemnatus non appellauit,acquieuit sententiæ, & ita transiuit in rem iudicatam.sup.de sent. & re iudic. quod ad consultationem. & sic alius iuste fuit institutus.

† institutus.

effectus, † custodiā de iure nō potuit obtinere; qa cū ratione abbatiæ ad ipsum [a] pertineat donatio tā custodiæ, quàm aliarū dignitatum,ac etiam prębendarū in ecclesia Patrineñ. custodiā ipsam recipere non potuit à seipso. Cum inter dantem & recipiente [b] debet esse distinctio personalis;sed nec ab alio, cum ius conferendi alius non haberet.

TITVLVS VIII.

De concessione prębendæ, & ecclesiæ non vacantis.

† In vno ve tusto nulla est i scriptio.

DE CONCESsione præbendæ, &c.

¶ Supra visum est de præbendis & dignitatibus ac earum institutionibus: sed quia sæpe præbendæ & dignitates cōferunt seu promittūtur antequā vacent, & quando que ipsæ vacantes nō conferantur,sed remanent diu vacantes,merito restabat videre, & prouidere tam circa prouisiones non vacantium, quam circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas.

† Cap.1.eod. tit. in 1.cōp. & ca.2 tit.de li. in 1. cōpi.

¶ Gelasius† Papa ad Romanos.

¶ *Institutus scienter in beneficium uiuentis, deponendus est.*

CAP. I.

Vi † in viuorum sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab ecclesiastica communione [c] pellendi,[d] quo se passi sūt successores viuis [e] sacerdotibus adhiberi.

¶ Ex concilio Lateraneñ.†

† sub Alexan.iij. c.8.

¶ *Beneficia non uacantia concedi uel promitti nō debent: & cum uacauerunt, cōcedi debent infra sex menses: quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & contra, demum, ad proximum superiorem deuoluitur collatio.*

CAP. II.

NVlla † ecclesiastica ministeria, [f] seu etiam beneficia vel ecclesiæ tribuātur alicui,seu promittantur antequam vacēt: [g] Ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficiū se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus gentiliū inuenia-

e ¶ Viuis.] nisi iusta ratione deposi.is.6 q.1.eos.50.dist.n. postquam.Ber.

NVlla.] Duæ sunt partes. Secūda: ibi, Cum vero.Prima puidet circa būficia non vacantia, & diuiditur in tres partes; nā p imo ponit prohibitionem. Secundo eius causam, ibi: Ne desiderare.Tertio fortificat, ibi: Cū enim. Secunda pars principalis puidet circa beneficia vacantia. Et primo statuit tempus ad conferendum. Secundo ponit negligētiam nō conferētiū: ibi, Si autem, & cotidie allegatur in practica, maxime in 2. parte & ideo nota bene ipsum. Abb.

CASVS. Quidam prælati ante conciliū Lateran. conferebāt ecclesiā, seu būficia, & etiam dignitates, antequam vacarēt, & sic desiderabant mortē proximi sui in cuius locum credebant se succedere, & ideo statuit conciliū Lateraū. q de cætero nulla ecclesiastica beneficia ministeria, vel ecclesia concedantur alicui,seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum se credit successurum, cum in legibus gentilium hoc sit inhibitum: Turpe enim est, quod expectatio futuræ successionis in ecclesia Dei habeat locum. Cum enim prædicta officia,ministeria,vel ecclesia vacare contigerint, nondum maneant in suspenso,sed infra sex menses personis idoneis cōferantur,& si hoc episcopus distulerit,per capitulum postea ordinentur.quod si ad capitulum pertinuerit, & infra dictum tempus hoc non fecerit,episcopus hoc secundum Deum cum consilio religiosorum exequatur. & si omnes fuerint negligētes, metropolitanus absque contradictione de illis secundum Deum disponat. Not.quod ex prouisione beneficij vacaturi, de facili causatur votum captandi mortē proximi: ideoque a tali prouisione abstinendum est. Not.quod capitulum potest haberē potestatem conferendi beneficia episcopo excluso. Nota, quòd potestas conferendi beneficia deuoluitur gradatim ad superiorem. Item plura alia sunt nota u digna, quæ per se patent in ipso contextu.

† Cap.2.eod. tit. in 1.cōp. Et concordat concil. Trident. sessione 24. de refor. ca.19. vbi hoc decretū roboratur.& cap. detestanda. ec.tit.lib.6.

QVi in viuorū.] Faciens se poni in beneficiū viuentis,ab ecclesiastica communione repellitur.Vel clarius sic vt in rubro. & non diuiditur propter breuitatem. Abbas.

De hac materia tractatur 1.q.2.& q.5 per tot. & q.3. in quibusdam.& 15.q.7.§.cum ergo.& seq c. & 3.q.3. audiuimus.2 q.1 in primis 7.q.1 non furem

c ¶ Communione.] id est participatione, corporis & sanguinis Domini.7.q.2.eum qui.
d ¶ Pellendi.] & nihilominus deponēdi.2. q.1. in primis.7.q.1.non furem & c. eum qui, nisi ignorans quis instituat aliquo remoto: quo casu excusatur. ff.depos. si quis inficiatus. & episcopus tenetur ei in alio beneficio prouidere 7.q 1. præsentium. & sup. de præb. inter cætera. Sed pone,quòd aliqs est iniuste depositus,alius hoc ignorans in locum eius substituitur. & stetit ibi p xl.annos, & postea scit de iure ad alium pertinere, nūc quis debet cedere, & illi restituere? Videtur q sic. sup. de præscri vigilanti,& c. si diligenti.34.q.2. virgo.& de re iud.cōsanguinei.& c.lator.ar.cōtra 16.q. .c placuit. § quas actiones.& s.de præscrip de quarta sol. Dicunt quidā theologi, p qñcunque sciuero rem pertinere ad alium,teneor rem restituere. De hoc dictum est sup. de

f ¶ Ministeria.] idest officia,siue dignitates.
g ¶ Vacent.] Nota,quòd beneficium antequam vacet, non potest promitti: quod si fiat, non valet. j. c.proxi. j.eo.tit.ex tenore. Et sic obligatio nulla cōtrahitur ex tali pmissione,qa est cōtra ius.ar.cōtra.s.de pb.relatū. & ibi soluitur. imo ibi receptus fuit statim in fratrem.

tur inhibitum, turpe est, & diuini plenũ animaduersione iudicij, locum in ecclesia Dei, & futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiã gentiles cõdemnare[a] curarunt. ¶ Cum vero præbendas ecclesiasticas seu quælibet officia, in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspẽso: sed infra sex mẽses[b] personis quæ digne administrare valeant, cõferantur. ¶ Si autem episcopus, vbi ad † eum spectat,[e] conferre distulerit, per capitulũ ordinetur. † Quod si ad capitulum[d] pertinuerit, & infra præscriptum terminum hoc non fecerit, episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum virorum[c] consilio exequatur. Vel si omnes forte neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum cõtradictione disponat.

¶ Alexan iij Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorũ, quibus promissa fuerãt antequam uacarent.*

CAP. III.

Relatum † est auribus nostris: & infra. ¶ Consultationi tuæ aliter respõdemus, quòd cũ in Lateraň. cõcilio[f] promissiones factæ de ecclesijs non vacantibus sint cassatæ, prætextu appellationis[g] eorum, qui dictis promissionibus innituntur, omitti non debet, quin ecclesiæ cum vacauerint, de personis idoneis ordinentur.

† Innoc. iij. præposito & Capitulo Cameraceñ.

¶ *Si scribitur ei ad quem spectat collatio, dato executore ad prouidendũ per præsentationem litterarum col. latori factam afficitur præbenda: ita quod collatio alteri facta non tenet. h.d. secundum verum intel. vide c. si cap. eod. tit. in 6.*

a ¶ Condemnare.] quia pactum de futura successione non valet. C. de inutil. stip. ex eo instrumento. C. de pact. l. vlt. nisi de consensu eius, cuius est hæreditas, vt in l. prædicta. C. de pact. eodem modo non tenet promissio de præbenda non vacante, etiam de consensu eius, qui tenet eam, cum nulli possit eam cõcedere. ĩ. de iure patro. quod autem. in fin. sim. in li. feu. titu. 1. § si vero archiepiscopus.

b ¶ Infra sex mẽses.] tempus istud sex mẽsium incipit currere à tempore scientiæ, generaliter, & non à tempore vacationis. ĩ. eo. quia. in fi. arg. ff. de calũ. annus. C. qui adm. ad bon. poss. l. 2. & qui scit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. l. 1. in fin. sup. de elec. cum inter vniuersas, in fi. & expressum est s. de sup. neg. præ. licet. & s. de pb. de multa. §. 1. argum. Item tẽpus istud vtile est, quia tempus illud non currit à tem pore suspicionis [illegible] quo eligere non possunt. ĩ. eo. quia diuersitatem. At cõtra [illegible] currat, licet eligere non possit. sup. de elec. c. vlt. Nunquid possunt canonici eligere post tẽpus elapsum? Quidam dicunt [illegible] non tenet electio. inf. de supp. negl. prælat. c. licet. & c. vlt. nisi de patientia tolleretur. inf. eo. tit. litteras, quia pro non dato habetur quod ab illo datur, qui non potest de iure donare. inf. de iure patr. quod autem in fi. Ar. cõtra. ff. si q. cau. & si post tres. ff. de arbit. Celsus. & auctoritate huius canonis, semestri tempore statim elapso, potest eligere ille ad quem deuoluta fuerit eligendi potestas, nulla licentia à superiore petita. & constitutio ista tantũ locũ habet vbi distinctæ sunt pbẽdæ, & certus est canonicorũ numerus cõstitutus. ĩ. eod. ex parte. Item locum habet in dignitatib. & [illegible] bus oĩbus. sed in epatibus[1] & archi[illegible] olim locũ nõ habebat. ĩ. eod. dilectus. hodie locũ habet in epatibus & & archiepatibus, & abbatijs vt potestas eligẽdi transferatur ad superiorem: sed [illegible] datur in his. s. trium mensiũ. sup. de elec. ne pro defectu. & ita in hoc æquiparantur. & differũt à minoribus [illegible] & dignitatibus: quia minus tẽpus datur propter maius periculum: quia mora periculosa est in talibus. sup. de elec. cũ inter. & sup. vt li. non cont. qm̃ frequenter. §. porro.

c ¶ Spectat.] s. de ijs quæ fiunt à præla. si. con ca. c. ea noscitur. & s. de elect. cum eccl. sia Vulterana ad fin.

d ¶ Capitulum.] sup. de elect. cum in [illegible]. sim. 9. q. 3. cum simus.

e ¶ Religiosorum virorum.] sic ĩ. de elec. ne pro defectu. vbi dicitur qualiter hæc verba intelliguntur & 63. dist. obeuntibus. vbi de hoc. Ber.

Relatum.] duæ sunt partes, decisa consultatio & responsio. Secunda, ibi: Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliqui recipiebant pmissionẽ de ecclesijs nõ vacantibus; postmodũ cũ vacabant, illi appellabãt, ne alijs cõferri deberent, qritur, an tali appellationi sit deferendũ? Rñdet Papa, cũ tales promissiones in concilio Lateran. pdicto sint cassatæ nunq̃, ptextu talis appellationis debet omitti, quin ordinẽtur cũ vacauerint. Nota vbi non tenet promissio, sup hoc nõ tenet appellatio. Itẽ si non tenet principale, nec accessorium.

f ¶ Lateran. concilio.] sup. c. proxi.

g ¶ Appellationis.] tali appellationi non est deferendũ, cũ eorũ non intersit 2. q. 6. non solent. & sup. de elec cũ inter R. q. a ex tali promissione nihil iuris acquirit, sic nec emptor habet actionem furti in re vẽdita subtracta, si ei res non fuit tradita ff. de fur. l. cum q. emit. B.

Proposuit.] CASVS. Celestinus Papa mãdauit præposito & capitulo Cameraceñ. vt T. presbyterũ reciperent in canonicũ & in fratre, & assignarent ei præbendam proximo vacaturã, quæ ad donationem suam spectaret in ecclesia sua, decano Remensi super hoc executore cõcesso: sed cum decanus inuenisset eos contumaces dictum presbyterum instituit de præbẽda primo vacatura in ecclesia Cameraceñ. pertinente ad donationem ipsorum. tandem vacauit vna præbenda. & ipsi eam alij assignauerunt: Cœlestinus hoc intelligens, & volens ratum habere quod ab eodem decano factum fuit, cassauit collationem factam à capitulo, & dictum presbyterum de ipsa per annulum inuestiuit: sed cum dictus presbyter præbendam illam adhuc quiete habere non posset, cum alius eam possideret, accessit ad dominum Innocentium & exposuit ei omnia prædicta: Dicit ergo Innocẽtius; licet nõ sit intentionis suæ inuestituras de vacaturis factas habere ratas, quia [illegible] dispensare, tamen contingens, quod dictus presbyter non fuit inuestitus de vacatura, sed de vacãte per Cœlestinum, quæ post cassationem cõcessionis, quam fecit capitulum, intelligebatur vacare, mandat Papa præposito & capitulo Cameracensi quatenus amoto ab eo quolibet detentore, dictam præbendam præfato presbytero assignare procurent. No hic, q̃ collatio facta cõtra mãdatũ Papæ valet ex eo q̃ Cælestinus irritauit concessionem capituli, ex eo

† In codice Barbatiæ ita vbi ad eum spectat collatio.

1 Vide cõcil. Trid. sess. 24. de refor ca. 1. quales & qualiter præ lat el gẽdi.

† Cap. 39. tit. de appe. in 1. cõpi. Et post cõciliũ Lateranen. par. 47 cap. 7.

Et vide Federicum cõnl. 299.

ex eo q dicit Innocentius; quæ post cassationē concessionis à capitulo factæ, & sic tenuit concessio capituli contra mandatum Papæ, & contra inuestiturā decani. & sic est argu. q per inuestituram ius non acquiritur. Item not quod Papa potest dispensare contra ius.

a ¶ Assignatione.] facienda, cū vacauerit, eidē presbytero, & hoc probatur in antiqua compilatione, vbi est illud verbum, facienda. 1 vnde videtur q nihil valuit. sup. de præ. inter cætera. vbi de hoc.

b ¶ Executore.] dato forte sub hac forma; mandatum nostrum exequatis.

c ¶ Inuestiuit.] assignauit, vt patet per hoc quod dicit sup. eod. assignatione præbendæ, &c. executor hoc fecit, & male. vt satis patet per literā inferiorem: sed littera illa, ratum volens, &c. cōtradicere videtur. sed Cœlestinus hoc ideo dicit, vt excusaret decanum, & assumeret causam cassandi collationem capituli & hoc satis patet p verba Inn. factum enim decani fuit causa quare Cœlestinus cassauit concessionem capituli, aliàs nō debuisset cassasse. sup de præb. dilectus filius G. non est alia ratio, nisi q ipse voluit, quia de eo 2 quod nihil est, potest aliquid fieri. de consec dist. 2. re vera. versus fi. & simile sup. de præb. ca. pro illorum. ibi, quod de memorato magistro prouide, &c.

d ¶ Assignatis.] vnde videtur quòd nihil valuit, sup. de præben. inter cætera. immo bene valuit, vt sup. de præb dilectus filius. & hoc probatur per hoc ca. vt inf. parum, vbi de hoc.

e ¶ Ratum. est in effectu.

f ¶ Irritauit.] idest, irritum nunciauit Io. immo proprie tenetur. vt seq. probant. Ber.

g Inuestiuit.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ, cum nihil prius debuerit per Decanum.

h ¶ De vacaturis.] Innocentius & Cælestinus videntur diuersi. Innocentius nō volt habere ratum factum Cælestini: Cælestinus videtur habere ratam inuestituram de præbenda vacatura facta per decanum, vbi dicit; ratum volens factum decani haberi, cum tamen decanus non haberet illud in mandatis. Innoc. voluit habere ratam inuestituram de vacatura, quia Cælestinus inuestiuerat presbyterum de vacante post cassationem concessionis, & sic non poterat ratam habere institutionem de vacatura, cum iam esset inuestitus de vacante per Cælestinum: nec etiam Cælestinus ratam habuit inuestituram de vacatura: immo inuestiuit illum de vacante Ex hac decre. volunt quidam dicere, q si Papa mandat aliquē recipi in canonicum, & alius recipiatur, q debet cassari, vt hic fecit Cælestinus, vnde signatur contra. sup. de præb dilectus 2. sed hoc fecit Cælestinus ex plenitudine potestatis. & iniuriam fecit illi instituto, quem cassauit, cum de iure tenere electio, vt colligitur.

i ¶ Instituta.] sup. eod. cap. 1. & sup. de præb. dilectus.

K ¶ Supra ius.] pro nihilo hoc dicit, quia hic non dispensat. sed propter hoc dicit, quia decanus illum inuestiuit de vacatura: & poterat illam eandem confirmare, & ita dispensasset supra ius, sed non habebat hoc locū hic, quia Cælestinus illū postea inuestiuit de vacante.

[Glo. ista ponit 5. casus, quibus Papa dispensat, & 5 quibus nō dispēsat, sed quintum determ nat.]

l ¶ Dispēsare.] na 3 cōtra Apostolum dispēsat. 3. dist. lector. & cōtra canones Apostolorum. 82. dist. presbyter. sed contra vetus testamentū in decimis non dandis. inf. de deci. ex parte. & c. se Item in voto, de vo. & vo. redēp. c 1. Itē in iuramento. 15. c. 6. c. 2. & sup. de rescrip. constitutus. A contrario sensu. de his duob. dixi sup. de iureiu. quanto. sed cōtra vniuersalē ecclesiæ statum dispēsare non potest. 24. q. 1. memor sum. Nec potest dispensare quod monachus habeat proprium. inf. de sta. mo. cum ad monasteriū. in fin. Nec cōtra quatuor Euāgelia 24. dist. sicut. Nec contra præceptum Apost. 25. q. 1. sunt quidam. quod intelligo in ijs quæ spectant ad articulos fidei. Item secundum quosdam non dispensat in secundo gradu cōsanguinitatis sup. de rescrip. litteras. quod non est verum. inf. de diuor Deus qui. quod intelligo de collaterali.

m ¶ Inuestitus.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ.

n ¶ Post cassationem.] quoad factum referas, secundum Ioan.

[Glo. ista arguit, & remittit.]

o ¶ Concessionis.] arguit expressum, q si Papa mandat alicui dari præbendam, & deinde alij fieret collatio, cōtra mandatum Dei non dicit. sup. de præb. dilectus 2.

[Glo. ista signat contrarium, & soluit.]

p ¶ Vacare.] sic ergo videtur, quòd per sententiam statim perditur dominium inst. de of. iu. §. vlt. contra id. ff. de rei ven. in fundo, & C. de pac. l. traditionib. & inst. de re. di. §. per traditionem. Sed hoc ideo, quia Papa cassauit concessionem illam: à qua sententia non appellatur, vnde statim dominium perditur.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem, & triplicem solutionem.]

q ¶ Assignetis.] i. collatum dimittatis. vel intellige assignetis, i. conferatis iterum de facto. sic. inf. de iu. pat. si vero. Vel istam assignationē potest referre quo ad possessionem, cum de iure eam habuerit per Cælestinum Papam & etiam per decanum de mandato Cælestini: vnde dicitur sup. ratum volentes habere quod ab eodem decano factum fuerat, vt dicebat I. sed factum decani nullum fuit, vt dictum est supra.

CAP. IIII.

PRroposuit † nobis T. presbyter, quòd cum C. Papa prædecessor noster, pro receptione ipsius in fratrē, & assignatione [a] præbendæ ad donationem vestrā spectantis in ecclesia vestra proximo vacaturæ mandatū Apostolicum vobis destinasset, decano Remensi executore [b] concesso, decanus ipse vos contumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, quæ ad donationem capituli pertineret, auctoritate Apostolica inuestiuit: [c] & infra. Sed cum præbenda, quæ ad donationē vestram spectabat in ecclesia Cameraceñ. vacasset, eā alij assignastis: [d] & infra. Idem autem prædecessor noster quod ab eodem decano factum fuerat, ratū [e] volens haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit, [f] & eum de ipsa per annulum inuestiuit. [g]

¶ Licet autem intentionis nostræ non sit, inuestituras de vacaturis [h] factas contra canonū instituta [i] ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra [k] ius dispensare: [l] † attendentes tamen quòd idem presbyter, nō de vacatura, sed de vacāte per prædecessorē nostrum fuit inuestitus, [m] vt pote quę post cassationem [n] concessionis [o] à vobis factæ intelligebatur vacare: [p] Mandamus, quatenus amoto ab ea præbēda quolibet detentore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonici assignetis. [q]

Quia

---

† Cap 1. eod. tit. in 3. cōp.

1 Antiquæ cōpilationis verba loco initio huius capitis citato ita habent: Et assignatione pbēdæ ad donationē vestram spectantis in ecclesia vestra proximo vacaturæ cidem facienda, &c.

2 Intellige hoc dictum glossæ iuxta id quod notatur. sup. de transac ca. 3. super glo. in verbo: vel Dei vicem.

3 Hæc glossa in multis recētioribus est deprauata, quæ restituta ē ex antiquis codicibus, vt est expressaiam, vt eam rectè intelligas vide Turrecrematā in sū. de ecclesia. lib. 3. ca. 53. 54 & seq. & Melchiorem Canum li. 3. de locis Theolog. c. 5.

† De hoc articulo vide Felinum in c. postulasti. sup. de rescri. ver. quartus casus.

QVia diuersitatem.] CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. fuit suspensus à Papa, tempore suspensionis suæ, & etiam postea quidam præter auctoritatē ipsius intruserant se in ecclesiam Eboraceñ. & alias ecclesias in quib. collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: sup his conquestus est archieps dño Papæ: mādat Papa legato Apost sedis, qui erat in partibus illis, quatenus compellat omnes, qui acceperūt pbendas vel ecclesias & dignitates ptinentes ad collationem archiepi, preter auctoritatem ipsius, ad resignationem ipsarū per sniam excōicationis, & subtractione aliorū bñficiorum suorū non obstante confirmatione aliqua à sede Apostolica, in forma cōi obtenta, nisi forte aliqua illa habuissent spāli auctoritate Apost sedis vel auctoritate Lateranēsis cōcilij, ita tñ qp tps suspēsionis intra sex menses, nullatenus cōputet: quia cōcilium Lateranēse cōtra negligentes tātum fuit promulgatum: & tūc archiepiscopus nō potuit vti propria potestate in conferendis beneficijs: & si propria culpa suspensus fuisset à ptāte conferendi, tñ ad capitulū pp illam culpam collatio beneficiorū non erat deuoluta, sed ad dominum Papam donatio pertinebat, qui præter culpā aliquā potest conferre præbendas tēpore etiā quo accessit ad Papā, & permansit ibidē, & recessit: & sic tempus [ ]. sex menses nullatenus cōputetur. tempus sex mensium cōputatur, non à tempore vacationis præbēdarum, sed à tempore notitiæ ipsius archiepiscopi. Nota quod per cōfirmationem in forma communi, nihil iuris acquiritur. Item suspensus ab homine non poterit eligere. Item tempus quo quis suspensus est, non currit, nec computatur in sex mensibus. Item sex menses currere incipiunt à tempore scientiæ, non à tempore vacationis.

¶ Item P. Sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardi. Apost. sedis legato.

¶ Semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum, nō currit legitime impedito: nec incipit currere, nisi à die notitiæ uacationis. h.d. Et est textus multū allegabilis, & cotidianus.

CAP. V.

QVia† diuersitatē corporum, [a] diuersitas sæpe sequitur animorum: & infra.

¶ Conquerebatur inter cetera Eboraceñ. archiepiscopus, quòd cum ad eum in ecclesia Eboraceñ. & alijs [b] suis ecclesijs collatio pertineat præbendarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodum etiam quidam præter eius auctoritatem se intruserunt † in ipsas: & infra.

¶ Mandamus, quatenus eos, qui præbēdas vel dignitates ecclesiæ Eboraceñ. vel aliarum ad donationē eius spectātes, præter auctoritatem acceperunt† ipsius, ad eas resignādas monitione præmissa per excōmunicationis sententiam, & subtractionem aliorum beneficiorum, [c] non obstante confirmatione a sede Apostolica obtenta sub forma communi, [d] quæ confirmat beneficia & præbendas, sicut iuste, & pacifice possidentur, appellatione remota compellas: Nisi forte aliqui ea vel ex speciali mandato Apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateraneñ. concilij [e] ab Eboraceñ. capitulo sint adepti: Sic tamen, vt tempus suspensionis [f] in sex mensibus nullatenus cōputetur: cum illa Lateraneñ. concilij constitutio contra negligentes [g] tantum fuerit promulgata: & † tunc si voluerit, non tamen [h] valuerit archiepiscopus ipse in conferendo.

[Glo. seq. ponit quattuor similia.]

a ¶ Diuersitatem corporum.] quia quot sunt capita, tot sunt sententiæ de consec. dist. 4 sicut in sacramētis. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. Et voluntates hominum sunt variæ. ff. ad Trebell. quia poterat. & illud.

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Item Ouidius.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare: Quot capita, tot sensus.

b ¶ Alijs suis ecclesijs.] sic inf. de exces. prælat. ad aures. & 16 q 6. nullus omnino.

c ¶ Beneficiorum.] sic sup. de æta. & qua. quæris. & 15. q. 1. §. 1. circa fi. versi. nedum quæritis vsurpare quod vestrum non est, &c.

[Glo. seq. dat vnum simile, & ponit tres effectus cōfirmationis.]

d ¶ Forma communi.] per confirmationem enim non creatur ius nouū. sup. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. cap. 1. & quasi per totum. sic & innouatio priuilegij. inf. de priuil. quia intentionis. quia qui confirmat, nō donat. sup. de fi instru. inter dilectos. & ff. de iur. om. iud. & quia. Veruntamen tria operatur confirmatio. Per confirmationē fit maioris auctoritatis res. 11. dist. quis nesciat. & si fuerit minus valida, fit magis valida per confirmationem, si ex certa sciētia hoc fiat. sup. de transact. cap. 1. Item quia nullus præter auctoritatem confirmantis potest de illo iudicare. sup. de con. vti. cap. 1. & 2. qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

e ¶ Laterañ. cōcilij.] sup. eo. nulla.

[Glo. seq. dat duo similia, & remittit, vltimo determinat.]

f ¶ Suspensionis.] & ita tēpus, in quo quis eligere non potest, nō currit. Sed cōtra. sup. de elect. cap. vlt. sic & impedito agere, anno currit tempus. C. de an. exc. l. 1. §. vlt. & C. de iure dot. in rebus. sic nec tempus deliberationis [1] imputatur creditori. C. de iure delibe. sancimus. § donec. in fi arg. ff. quemad. serui. amit. si quis alia. § vltim. & l. si locus. Quando non currat præscriptio, dictum est supra de præscrip. illud. & cap. cum non liceat. & hoc dicit littera ista. sed si ante suspensionem vel post absolutionem capitulum suppleuit negligentiam archiepiscopi, valebit factum capituli. & hoc quòd tempus illud non currit, intellige, cum non est negligens in petenda absolutione sicut archiepiscopus non fuit negligēs: quia statim post suspensionem suam iuit ad curiam pro absolutione, alias imputaretur ei. argum. dicti cap. quoniam. & supra de rescrip. si autem. simile. ff de reg. iu. qui potest. & ff. de re milita. non omnes. §. qui captus. Lau.

g ¶ Negligentes.] sicut ceteræ præscriptiones. sup. de præscrip. vig. lanti. & 16 q 3 c. placuit. §. potest.

[Glo. seq. inducit duas concor. & vnum cōtrarium, demum signat contrarium, & remittit.]

h ¶ Non tamen valuerit.] hæc tamen bona ratio est, & ideo non præiudicat ei C. de anna. excep l 1. §. vlt. & ff. de vsur. cum quidam. §. si pupillo. argu. contra. ff. ex quibus cau. ma. item ei. Item signatur contra. quòd suspensus eligat inf. de cleri. excom. mini. celebrat. ibi absolutum.

a ¶ A qua.]

† Cap. 2. eod. tit. in 3. cōp. Huc spectat illud, quod sæpe animi mores corporis temperaturā sequantur. de quo Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta hæret. punit. c. 9.

† Hinc dices, quis dicatur intrusus, de quo vide Calderinum cō sil. 7. titu. de verb. sig nifi.

† receperint.

† Codex Barbatiæ ita: & tunc si voluit, non tñ valuit, &c. alij duo vetusti ita: & tūc si voluerit, non tamē valuit.

1 Id est, tempus quo deliberat hæres an velit adire, non imputatur creditoribus hæreditatis in aliqua temporali præscriptione. Ioan. And.

rendis præbendis vti propria potestate, à qua [a] etsi fuerit † sua culpa suspensus, [b] non tamē ad ipsum capitulū ea illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta: sed ad illū tempore suspensionis illius † præbendarū donatio pertinebat, qui præter [c] eius desidiā & negligentiam, poterat præbendas donare. † Tempus etiam quo ad Apostolicam sedem accessit, [d] & apud illam permansit, vel recessit ab illa: infra sex mēses nullatenus computetur. Semestre autem tempus nō à tempore vacationis præbēdarū, sed notitiæ [e] ipsius potius volumus computari.

† fuit

† ipsius

† Vide l. pupillus. ff. de priuil. creditor. & l. grau i. ff. de his q. no. infa.

† al ita: Basilius epo. al ita: Basilieñ. & Belicen̄. epis & abbati, &c.

¶ Idem Basiliensi † episcopo, & abbati sāctę Marię.

¶ *Non valent litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti possessione non faciunt mentionem. h.d. secundum verum & communem intellectum. Et est textus multum allegabilis, & habet materiam cotidianam, & fuit decisio multum subtilis.*

CAP. VI.

CVm † nostris fuerit olim auribus intimatum, quòd præpositura ecclesiæ Lausaneñ. † tempore † tanto vacasset, vt secundum statuta Lateraneñ. concilij ad nos esset eiusdem donatio deuoluta: episcopo & canonicis Lausañ. † mandauimus, vt præposituram ipsam thesaurario Lausañ. conferrent, quibusdam super hoc executoribus deputatis: & infra. ¶ Verum præfati episcopus & canonici, litteris † receptis, prædictam præposituram non vacare dixerunt: quia licet ille, qui Præpositus fuerat, in episcopum fuisset assumptus, ad ipsam tamen præposituram post consecrationem suam denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eā sicut antea, possidebat. Quod dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præposituram de iure [f] vacantem auctoritate Apostolica præfato thesaurario assignarunt. [g] & infra. ¶ Auditor igitur super hoc da-

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cōpi.

† Lausoñ.
† al. tāto tpe vacauisset.

† Lauson.

† al. ità: litteris nostris receptis.

a ¶ A qua.] Ex hoc loco colligitur quod archiepiscopus esset suspensus ab officio & iurisdictione, vt dicebant Laur. & Io. sup. de consue. cum dilectus.

[Glo. seq signat contrarium.

b ¶ Suspēsus.] sic patet, quod licet culpa sua inciderit in excōicationē, vel suspēsionē, nō imputat ei quod ex illa culpa processerit. 15. q. 1. si concupiscentia. & c. inebriauerūt. & est simile, vbi culpa præcedit. & tñ non imputant ea, quæ ex culpa sua processerunt. j. de spōsa. veniens ad nos. ff. de fur. l. verū. & l. qui iniurię. in princ. ff. de pub. & vect. sed ij qui. § fin aūt. arg. cōtra. 50. dis. sæpe. & c. studeat. ff. quod metus cau. l. si mulier. Io.

c ¶ Præter eius.] quod dñs Papa potest cōcedere præbendas siue fuerit negligens, siue vigilans. arg. 9. q. 3. per principale C. de quadrien. prescri. l. bene à Xenone & s. eo. proposuit. Item arg. est hic quod bona clerici dānati deuoluēda sunt in fiscum ecclesiæ. s. de cle. non resi. c. penult.

d ¶ Accessit.] hic miles commeatu accepto, i. stipendijs, quique commeare, i. abire dēt. reipublicæ cā abesse vī quousque i domū suā perueniat: cū est i domo, nō abest cā reipublicæ, sed quādiu est in itinere, hēt priuilegiū. ff. ex quibus cau. maio. l. miles. & l. qui mittūtur. in fi. sic & totū istud tempus quousque receperit se in domum suam, non currit.

e ¶ Notitiæ.] sic s. de su. negl. præl. licet: de hoc dictū est. s. eo nulla. nā is qui nescit, potestatem experiendi non habet. ff. de calum. annus. in fi. & 2. q. 6. biduum. & ff. de ædil. edic. cum sex menses.

CVm nostris fuerit olim.] Diuiditur: nā primo ponit gratiam & executionem thesaurario cōcessam. Secundo exceptionem contra illam. Tertio processus executorum. Quarto pronūciationē auditoris. Quinto pronunciationis confirmationem. Secunda: ibi, Verū. Tertia: ibi, Quod dixi. Quarta ibi, Auditor. Quinta: ibi, Nos vero. Abb. Sicul.

CASVS. Significatum fuit dño Papæ, quòd præpositura Lausañ ecclesiæ tanto tempore vacauerat, quod donatio illius ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta. Vnde Papa mandauit epō & canonicis Lausañ vt præposituram ipsam conferrent thesaurario Lausañ. quibusdam super hoc executoribus sibi datis: eps & canonici coram executoribus proposuerunt, quòd illa præpositura non vacabat, quia licet ille, qui fuerat præpositus, electus fuit in episcopum, tamen post suam consecrationem fuit electus denuo in præpositum, & eam sicut antea possidebat: executores dicentes hoc esse contrariū iuri, ipsam præposituram de iure vacantem præfato thesaurario assignarunt: hæc omnia proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa & alia plura: auditor de mādato Papæ decreuit, vt quicquid factum fuerit à prædictis executoribus obtentu prædictarum litterarum, haberetur irritum & inane, eo quod per falsi suggestionē, & veri suppressionem fuerāt impetratæ, cum illa præpositura non vacaret de facto, quamuis de iure vacaret, quia talis possessio plus haberet facti, quàm iuris, & dñs Papa sententiam illam ratam habet & firmā, & mandat quibusdam, vt vbi præfatus episcopus sufficiēter ostenderit, quod vel ex indulgentia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria post consecrationem suā præpositura concessa fuisset eidem, compellāt ipsum ad resignationem ipsius præbēdæ, deinde moneant & inducant capitulū Lausañ. vt thesaurario conferre procurēt. Nota, quod cum aliquis transit de vna dignitate ad aliā dignitatem, prima vacat, siue vacat de iure, licet ille de facto primam [1] retineat cū secūda. Itē per surreptitias litteras non datur iurisdictio. Item licet beneficium de iure vacet, & nō de facto, tñ mētio facienda est in litteris super hoc impetratis de ipso facto, aliàs nō valent, vt hic patet. Item in iure canonico sunt quędam quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iustam & necessariā causam potest episcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconsulto Papa.

f ¶ De iure.] de facto tñ non vacabat, vt j. sequitur.

[Glo. seq. quærit, arg. pro. soluit contrarium. in fine quærit, ponit opin. Io sed contrarium soluit.

g ¶ Assignarūt.] Sed nunquid possunt hoc facere executores, quib. [1] hoc solū mādatū est, vt aliquos moneāt recipere aliquē in fratrē, eosdem si noluerint compellendo? Vī quod sic, cum omnia accessoria intelligantur sibi commissa. [2] s. de off del. præterea & c prudētiam. in fi. ff de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Sed non est ita, quia forma mandati diligenter est seruanda. s. de rescr. cū dilecta. & s. de off del. g. venerabilis & 27. q. 1. si custos. sed si mandetur sub hac forma, Mandatum exequi non tardetis, secundum quod mandabatur istis executoribus, vt patet in integrum: tunc possunt

1 In antiquis exemplarib. ita: quibus hoc solū mādatū est, vt aliquos cōpellant recipere aliquē in fratrem.

2 Illa allegatio caderet ī casu cōuerso: cōpulsio. n. bene esset accessoria ad monitionem, sed nō monitio ad cōpulsionē. & glo. intellexit, quod cōpulsio nō venit in monitionē, sed per cōpulsus, hē dā. Io. And

possunt facere qđ dicit littera ista, ſm q̄ isti fecerunt: sed factum istorū effectū non habuit, quia non vacabat præpositura de facto: & litteræ non valebant impetratæ tacita veritate, vt dr̄ in fine. Si vero simpliciter mandetur sub hac forma, Mandamus, vt tales compellatis, vt talem recipiant in canonicum & in fratrē, tunc non possunt illum ponere in possessione siue induce re. sed simpliciter cōpellere. hoc vidi de facto. Sed si mandetur, vt illum mittant in possessionem præbendæ, nunquid possunt excōicare cōtradictores & impedientes? Io. dicit q̄ non: qa executio tantū & non coercitio eis mandata est. Ego credo quod possunt quia illa executio nulla esset si coercitionem aliquam nō haberet. s̄. de offi. de lega. ex litteris. & ff. de iurisdi. omn. iud. l. 3.

[Glo. seq. notat & remittit.]

a ¶ Falsi suggestionem.] ex hoc vr̄ q̄ si commissio p falsi suggestionem sit impetrata, & iudex eā secutus tali sententiam, q̄ sententia non teneat ipso iure. 1 arg. s̄. de rescrip. constitutus. & s̄. de re iud. cum I. & A. & C. si ex fal. instr. falsam secus videtur si eam non sequitur, vt in c. cum I. & A. De hoc dictum est s̄. de rescrip. ad audientiam 3.

[Glo. seq. arg. ad quæstionem quid de primo rescripto, quando non fit mentio in secundo.]

b ¶ Non vacaret de facto.] ex hoc vr̄ ad hoc vt rescriptū non sit vitiosum, non solum ea quæ iuris sunt, narranda sunt, sed et ea quæ sunt facti: pari ratione vr̄ q̄ si ſm rescriptum non faciat mentionē prioris rescripti inualidi q̄ non valeat secundum. sed non est ita. 2 sup. de confir. vti. bonæ. quia litteræ priores non dicuntur priores, sed nullæ potius exceptione proposita. 7. q. 1. factus est, nec litteræ, quæ non valent, debent præstare impedimentum secundis quæ valent. inf. de iure pa. illud. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. si seruus. ff. de verb. oblig. si dari stipuler. vbi stipulatio, quæ potest elidi per exceptionem, non impedit secundam. sic possessio non dicitur vacua, quam alter quocunque modo possidet, vel detinet, licet reuera nullus possessor sit. ff. de acti. emp. & ven. l. 2 §. vacua. Ber.

c ¶ Talis possessio.] scilicet quæ habetur ab eo qui habet plures dignitates.

[Glo. seq. tractat de triplici possessione]

d ¶ Plus habet facti.] not. q̄ alicui possessio acquirit̄ qñque quę habet plurimum iuris, & minimum facti: & sic acquiritur mihi possessio per seruum, vel p eum quē habeo in potestate. vt ff. de acquir. pos. possideri. quoque. & tunc ignoranti acquiritur. & currit vsucapio. ff. pro soluto. l. 2. in fi. Quandoque possessio habet multum iuris & facti, vt quæ acquiritur per procuratorem, & ignoranti acquiritur. sed vsucapio non procedit nisi scienti. C. de acqui. pos. l. 1. ff. pro solu. l. 2. cum l. seq. & ff. de acqui. pos. possessio quoque. §. 3. quandoque possessio habet parum iuris, & plurimum facti. vt illa quæ corpore nostro acquiritur, quia ibi animus noster necessarius est. C. de acqui. poss. licet. & tunc vsucapio nō procedit nisi corporali possessione. ff. ex qui. cau. ma. l.

denique si emptor. cum l. seq. & talis est hæc possessio, quia habetur plus hic facti q̄ iuris, immo nihil iuris habetur hic: nisi ostendat q̄ post consecrationem præpositura iusta de causa fuerat ei concessa: quia si haberet aliquid iuris, non compelleretur ad renunciādum sine causa. 16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis puersum. Item in acquirenda possessione plurimum facti consistit, & parum iuris: quoniam sine corporali actu non procedit, vt pdicta l. licet in retinēdo plurimū iuris est: qm̄ solo aīo retinet. C. de acqu. pos. nemo an bigit. & l. licet: & solo animo pdit. ff. de acq. pos. si id quod possideri §. in amittenda.

[Gl. seq. q̄rit, & soluit. & huic decr. dupliciter respondet.]

e ¶ Iusta causa.] no. q̄ ex iusta causa potest quis habere plures dignitates ſm antiqua iura inconsulto dn̄o Papa, vt hīc colligit. hodie vero nō licet sine speciali dispensatione dn̄i Papæ. s̄. de præben. de multa. iusta cā posse: esse paupertas eiusdem status. arg. 19. q. 3. vnio. & s̄. de præben. exposuisti. Sed pone q̄ aliquis habens beneficium cum cura animarum, recipit aliud beneficium cum cura animarum, & nihilominus retinet primum quod vacat ipso iure: alius dicens beneficium vacare impetrauit litteras à domino Papa ad delegatum, vt illud beneficiū sibi conferat, si est ita, nulla mentione habita in litteris de tali possessione, nūquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo q̄ valeant. & sicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficij, potest illud conferre possessore irrequisito. vt dicit decr. illa, de multa. & sup. de ele. cum in cūctis. quæ loquitur in episcopo sicut hic: ita delegatus iste potest conferre beneficium illud. cum in hoc eandem habeat potestatem: nō obstante q̄ de hoc in litteris mentio non habeatur. Sed hic non valuerunt litteræ, quia ex noua causa potuit eligi de nouo post suam consecrationem ad præposituram eandem vacantem. potest Papa mandare vt petitur, secus, si non fuisset postea electus, sed præposituram retinuisset ex prima concessione. credo q̄ tenuisset collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas. litteras tales non valere iure nouo illius decre. de multa. & idem credo in personatibus & beneficijs curam animarum habentibus, secus in beneficijs simplicibus, 3 aut si vnum beneficium sit cum cura vel personatu, & aliud sine cura vel personatu, tunc est facienda mētio de possessione facti, aliàs non valent. Ber.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Inducere.] & nunquid possunt ad hoc eos compellere, vt eum recipiant, secundum q̄ possunt epm̄ compellere, vt renunciet? Non credo q̄ possint compellere eos: quia monitores tantum esse videntur.

Post electionem.] Contra agentem possessorio adipiscendæ, nō obstat exceptio resignationis, & abiurationis. sed iste intellectus non facit ad titulū, & ideo summatur secundo, q̄ dignitas non vacans alteri conferri nō pōt. Et duæ sunt partes. In prima facti narratio. In secunda ipsius diffinitio: ibi, Quoniam. & qualibet pars subdiuiditur, vt de se patet. Abb. Sicul.

tus à nobis, de mandato nostro decreuit, vt quod à memoratis executoribꝰ factum fuerat, obtentu litterarum nostrarum, eo q̄ per falsi suggestionem,[a] & veri suppressionem fuerant impetratæ, cum præpositura illa non vacaret de facto,[b] quia talis possessio[c] plus habet[d] facti quàm iuris, haberetur irritū & inane. ¶ Nos vero sentētiam eiusdem ratam habentes, Mādamus, quatenus, nisi prædictus episcopus sufficienter ostenderit, quod vel ex indulgētia sedis Apl̄icæ specia li, vel ex alia iusta causa[e] & necessaria, sibi post cōsecrationē suam præpositura cōcessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius (si sponte noluerit) compellatis. † Deinde Lausañ. capitulū ad conferendam eā thesaurario supradicto diligentius inducere[f] procuretis.

¶ Idem archidiacono Riche mundiæ. †

¶ Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio retardari.

CAP. VIII.

Post † electionem &

CA-

1 Adde pro decis. huius q. l. q̄relā. & ibi Cy. C. de fal. l. 4 op. & l. 1 C. si ex instru. Io. An.

2 Idē nō. s. de rest. ex tenore. in fi. r. gl. de hoc j. de reg. iur. non pstat. Io. An.

† Vide l. filiꝰ. §. inuitus. ff. de procura. & l. inuitum. & vtrobique Alexan. ff de ser. vrb. pd.

† In antiquis ita magistro H. Archidiacono.

† Cap. 4. co. t. in 3. cōpi.

3 Innocētiꝰ dicit idē in bñficijs vel pbendis qñ receptione secūdę vacat prima, puta, si h c hēt sta tūc vtriusq; ecclesiæ ſm Host. vel synodale, vel pone in iure cōi i casu. j. e. lrs. Io. An.

CASUS. Magister H. & R. de sancto Cadmundo cōtendebant adinuicem de archidiaconatu Richemundiæ, propter quod accesserunt ad dñm Papam. In præsentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo, in hunc modum fuit propositum: Vacante archidiaconatu Richemundiæ, Arciepš Eboraceñ. in remotis agens, hoc audito, archidiaconatum ipsū contulit magistro H. mādans capitulo Eboraceñ. vt eū in archidiaconum reciperent: sed ipsi mādato ipsius acquiescere noluerūt: qa pdecessor Innocētij inter cetera q decano & capitulo Eboraceñ. sub priuilegio concessit, decreuit ordinōnē canonicorū seu personarū liberā esse, vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepš vacantē præbēdā vel dignitatem in ecclesia Eboraceñ. duceret conferendā, secundū antiquam cōsuetudinem ecclesiæ præsentaret decano, & capitulo Eboracē. & si quis contra hoc esset introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberet, & si archiepš ī. tempus Lateran. concilij pm formā priuilegij hoc non faceret, tunc liceret decano & capitulo prædicta conferre: Sed quia de ipso decano in literis archiepiscopi mentio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri: ipsius mandato fuit cōtradictū, & sic collatio archiepiscopi reprobrata, credētes auctoritatē cōferēdi ad capitulū deuolutā, R. de sancto Cadmundo archidiaconatum contulerunt, installantes eumdem: proponebat insuper dictus R. φ magister H. renūciauerat, & abiurauerat collationi archidiaconatus, quam sibi fecerat archiepiscopus, & post illā renunciationē eidē archiepiscopus cōtulit archidiaconatū, vñ dictus R. tā ratione primæ cōcessionis; quam secundæ, petebat assignatum sibi archidiaconatum confirmari. His & alijs auditis, quia constitit dño Papæ archidiaconatū prædictū magistro H. p archiepiscopū primo fuisse cōcessum, & φ institutio facta de ipso H. non fuisset pm iuris ordinē reprobata, archidiaconatus non vacans alteri conferri non potuit: sed magistro R. qui contra iustitiæ regulam in locū alterius prouehi se consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit, decernens, vt institutio facta per archiepiscopū de magistro H. sortiatē effectū & si postmodū aliquis apparuerit, q. cōtra ipsū aliqd velit opponere sup renunciatione vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, ordine iudiciario poterit experiri. No. quòd prima electione celebrata, ea non cassata, non est alia facienda. Item qui in locum viuentis institui consensit, debebit repelli. Item post factam constitutionem potest apponi abiuratio, vel renunciatione per surreptionē habeat dignitatem.

[Glo. seq. rec per contrarium de dec. cum in cunctis. qđ dupliciter soluit.]

confirmationē [a] episcopi Eheñ. vacante archidiaconatu Richemūdiæ, quē tenuerat, Eboraceñ. archiepiscopus eū tibi propria liberalitate cōcessit, dans Eboraceñ. capitulo in mandatis, vt te in archidiaconum recipere pcurent: cuius noluerunt mādato parere, quia prædecessor noster inter alia, quæ decano, & capitulo Eboraceñ. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationem [b] canonicorum seu personarum, liberam esse decreuit: vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscopus vacantem in ecclesia Eboraceñ. præbendam vel dignitatem duxerit † cōferendam, secundum antiquam ipsius ecclesiæ cōsuetudinem, præsentaretur decano & capitulo supradictis: & infra.

¶ Si † quis contra consuetudinem huiusmodi, in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetē. Quod si archiepiscopus infra terminum Lateraneñ. † concilij secundū formā præscriptam personę idoneæ nō conferret, liceret decano & capitulo auctoritate Apostolica iuxta eiusdē concilij statuta conferre.

¶ Cum igitur in litteris archiepiscopi directis capitulo, de decano mentio nullatenus [c] haberetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri: eius mādato extitit contradictum: & infra.

¶ Ipsius igitur institutione [d] propter præmissas rationes à capitulo reprobata, [e] ipsi intelligentes archidiaconatus donationem, ad eos tam auctoritate Lateraneñ. cōcilij, quàm indulti sibi priuilegij, deuolutam, R. de sancto Cadmundo † illum vnanimiter contulerunt, inuestiētes eundem de ipso, & solemniter installantes. Processu vero tēporis præfatus archiepiscopus, post resignationem [f] & abiurationem a te factam, & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum contulit antedictum, qui archidiaconatum ipsum tā ratione primæ; quàm secūdæ cōcessionis...

10 20 30 40 50 60

a ¶ Confirmationē.] supple, & cōsecrationem, quia alias non dr vacare plene. s. de ele. cum in cunctis. vel ipse electus consensit, vt archidiaconatus ipsius daretur magistro H. & sic vere vacauit.

[Glo. seq. signat ɔ̄rium, & soluit impugnat allegationem, q. in fine coadiuuat.

b ¶ Ordinationem.] i. institutionem. Sed contra. ī. eod. ver. φ si archiepš. ī. terminum Lateran. concilij secūdum præscriptam formam personæ idoneæ non conferret: Solu. ad capitulum & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo. ad archiepiscopum autē pertinet institutio in præbenda & dignitate, idest, collatio bñficij vel dignitatis, vt inf. ver. personæ idoneæ.

c ¶ Mentio nullatenus.] nec erat necesse facere mentionem de parte idest, de decano: cū pars teneatur in toto. 94. dist. legimus. in fin. & 14. q. 5. pęnale. de consec. dist. 5. non mediocriter. ff. quod met. cau. l. 1. ff de reg iu. in toto. sic etiā episcopus in ecclesia 7. q. 1. scire. Sic nomine populi continentur senatores. insti de iur. na. §. plebs Sic & familiæ appellatione, ipse dominus familiæ continetur. ff. de verb. signi. familiæ. quandoque tamen nomine ecclesię non comprehēditur episcopus. 63. dist c sacrorum. §. ex his. & inf. de verb. sign cum clerici. & 56. dist. Apostolica. & inf. de testa. requisisti [1] argu. cōtra prædicta quod plus valet specialis nominatio, quam generalis, 23. distinctio. quamquam. cum suis concordan. & supra de rescrip. sedes Apostolica. cum suis concordan. & cap. eam te.

d ¶ Institutione.] idest, collatione [2].

e ¶ Reprobata.] id est, non admissa.

f ¶ Resignationem.] hoc proponebatur, sed non fuit probatum. sed si probaretur, quia tamen petebatur cōfirmatio ratione primæ concessionis, quæ non tenuit, non prodesset, sed forte tenuisset ratione secundæ cōcessionis ab archiepiscopo factæ: immo videtur, quod non, dummodo locum viuentis scienter [3] occupauerit 1. q. 1. in primis. versus princi.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

† duceret.

† In multis antiquis ita: Et si quis.

† sub Alex. iij. c 8.

† Eadmundo.

1 Hæc iura loquuntur qñ expresso episcopo submittitur ecclesia: vel qñ dr per ecclesiam episcopū eligi. Io. And.

2 Concor. l. illud. ff. de mino. & l. itē apud. §. hoc edict. ff. de in iur.

3 Secus si ignoranter. 7. q. 1. præsentium. Inn. de præbē. inter cetera secundū Host. Io. And.

a ¶ Cõfirmari.] ex hac lrã vr ꝙ R. erat in possessione archidiaconatus, & hoc petebat ei restitui: q̃a agebat possessorio cõtra R. vt dr̃ in gl. de his. cõtra tñ dicit decr. s. de resti. cõstitutus. vbi dr̃ ꝙ H. nõ spoliauit istum R. sed lrã illa inferior, s. super eo duximus silentiũ imponendum, & e. potius ostẽdit ꝙ ageret de proprietate: quod verius puto ex eo qđ dicit; petijt confirmari si actum fuisset p̃ possessorio contra R. nõ fuisset condemnatus super ipso archidiaconatu, sed sup possessione ipsius vel quasi. ADDITIO. Tu dic ꝙ vterque agebat & petitorio & possessorio. sup. de cau. pos. & proprie. cum super electione.

b ¶ Constitit.] per cõfessionẽ R. vt patet in antiqua decretali.

c ¶ Institutione.] de te facta.

d ¶ Reprobata.] quæ primo debuit reprobari antequã trãsitus fieret ad secũdam. s. de elec. cõsideraulmus. ca. bonæ memoriæ 2.

e ¶ Regulam.] sup. eo. ca 1. & 7. q. 1. non furem.

f ¶ Effectum.] quia non constitit ꝙ tempus sex mensiũ fuisset elapsum ex re põsitione B. vt patet in antiqua.

[Glo. sequen. ponit quattuor lecturas.]

g ¶ Renunciatione.] de his enim coram Papa fuit propositum, sed nõ probatũ, vt dixi sup sed Io. dixit, ꝙ licet hoc fuisset probatũ siue nõ: ex q̃ iudex p̃cessit ad sñiam, amplius audiri nõ debet. sup de re iud. inter monasteriũ. & c. suborta & ideo non admisit eum in modum exceptionis: quia calumniose obijcere videbatur 1 vñ licet non admittatur in modum exceptionis, admittitur tñ in modũ accusationis, vt [illegible] appel. consultatus in fin. vbi de hoc. Vel intentabatur possessorium, vnde nõ habet locum hic talis exceptio. sup. de resti. spo. c 2. Ex antiqua bene colligitur, ꝙ possessorium intentabatur. Vel ideo non fuit auditus iste R. q̃a vellet probare ꝙ alter renũciasset vel abiurasset, propterea non obtinuisset, ex quo sua electio non tenebat. arg. sup. de rescr. olim. Et idem R. nitebat ex concessione [illegible], quæ non tenebat. arg. sup. de rescrip. olim. Vel ista est potior cã quare hæc possunt postea opponi, ne videlicet per talem exceptionem habeat dignitatem: quia si renunciauerit vel abiurauerit, vel post tempus elapsum electus fuerit, nõ potest licite remanere, quia non habet canonicum ingressum sup. de ele. cum dilectus. sup. de appellat. constitutus, & sic patet ꝙ talis sententia siue confirmatio nihil noui tribuit, si probabitur aliquid de præmissis: & ita quasi sub conditione sententiauit Papa. Item habes hic quòd mora non potest purgari. De hoc dixi. sup. eo. nul a

Cum tunc.] Primo ponit rationem diffinitionis & allegationem contra illam, & duas responsiones ad eam. Secundo diffinit ex ratione concludens: ibi, Sententialiter. Abb Siculus.

1 al exceptio abiurationis debuisset ad mitti. sup de resti. sp. accepta. nec placet illa sol. qđ hic possessorio agebat scđm Phi. & Abbatem. Io. And.

cessionis sibi assignatum, per sedem Apostolicam petijt confirmari: [a] & infra.

¶ Quoniam constitit [b] nobis archidiaconatũ prędictum, tibi per Eboraceñ. archiepiscopum primitus fuisse concessum, & quòd institutione [c] facta per ipsum, secundum iuris ordinem minime reprobata, [d] archidiaconatus non vacans, non potuit nec debuit in alium rite transferri: memorato R. qui contra iustitiæ regulam [e] in archidiaconatũ alterius prouehi se consensit, super eo duximus silentium imponendum: sententialiter decernentes, vt institutio facta per archiepiscopum de te, sortiatur effectum. [f] Exinde † si per renunciatione, [g] vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, aliquis qui velit, & valeat, aduersus te quic-

† al. Exinde vero.

CASVS. Quidã clericus C. nomine qõnẽ habebat cũ canonicis Trideñ. sup p̃benda ecclesiæ Trideñ. pp qđ partes accesserũt ad dñm Papã: proponebat dictus C. ꝙ canonici Trideñ. eum receperant in canonicum & in fratrem, nulla præbenda sibi assignata: nec mentione facta primæ vel secũdæ præbedæ, vnde petebat à dño Papa canonicos p̃dictos compelli, quatenus p̃bendã assignarent eidẽ in ecclesia Tride. Ex aduerso rñdebatur, ꝙ non tenebãtur ei bñficiũ assignare, cũ receptus fuisset contra cõciliũ Lateranñ. vnde nõ debẽt ad hoc cõpelli. Dñs Papa his auditis, q̃a nõ fuit probatũ ꝙ receptus fuisset cõtra cõciliũ Lateranñ. licet obiectum nec illi canonici videbantur hoc posse p̃bare ꝯtra illũ C. q. cõfiterẽ se illũ cõtra cõciliũ Lateranñ. recepisse: sñiando decreuit, vt quã cito facultas se obtulerit, prædicto C. præbẽdale bñficiũ in Trideñ. ecclesia cõferatur: q̃a ex quo receptus est in canonicũ, nõ det carere p̃bẽda. No. arg. ꝙ allegãs se fecisse cõtra conciliũ, ex eo subsidiũ habere nõ debet. Item hic põt sumi illud generale Frustra implorat auxiliũ legis q. cõmittit in legem. Item ex quo aliquis est in canonicum receptus, debet habere beneficium.

quam duxerit proponendum, ordine poterit iudiciario experiri.

¶ Idem C. canonico Tridentino. †

¶ Recepto in canonicum tenetur in capitulum prouidere quam cito facultas se obtulerit.

CAP. VIII.

Cum super quæstione Trideñ. † præbendę: & infra.

¶ Cum autem constet te in canonicum Trideñ. † ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateraneñ. † conciliũ [h] pars aduersa proponat, quia tamen probatum non [i] extitit, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc opponere posse [k] de

† Tridoneñ. al. ita. Idem canonicis Tridoneñ.

† Cap. 5. eod. tit. in 3. cõp.

† Tridon.

† Tridoñ.

† al. ita: Lateranñ. concilij statuta.

h ¶ Lateranñ. concilium.] sup. eo. capitulo secundo.

i ¶ Non extitit.] ideo sibi non nocet C. de probat cum precibus. sed nocet ipsis confitentibus. C. de fide inst. l. 3. vnde puniri possunt tamquam confessi. sup. de confessis cum super. Ber.

[Glo. seq. coadiuuat tex. per tres rationes. Contra primas duas alleg. 2. iura, contra tertiam tria. demum obijcit, & soluit dupliciter.]

K ¶ Posse.] quia frustra legis auxiliũ inuocat, q committit in legem. ff. de vsur quia frustra. & mutua delicta pari cõpensatione tolluntur. ff. de adul. c. [illegible] & c. vl. & ff. de nona [illegible] dao. ff. sol. matr. viro. s̃ de exc. cũ ecclesiasticæ. arg. cõtra inf. de [illegible] veniẽs. & inf. eod ex tenore 2 vbi de hoc. p̃terea turpitudinẽ suã allegãtes, vñ nõ debuerũt audiri. j. de don. inter dilectos. Et sic obstat alicui propriũ factũ, licet sit iniustũ. s. de ele. con[illegible] diuersis fallacijs. & de fil. psbr. veniẽs. 28. dist. diaconi. ff. de a [illegible] post mortẽ. ff. de seru. ru. præd. p fundũ. ar. cõtra. 55. dist. pœnitẽtes. 35 q. 9. qđ quis. s̃. de præb. cum nõ ignores. Sed nõ ne in pari cã turpitudinis potior est cõditio excipiẽtis. ff. de condi. ob. turp caus. vbi autem. sup. de præb. relatũ & c dilecti. Itẽ cõtra. inf. eo. ex tenore. Sol. hic clericus ille iam erat receptus in canonicũ, & ideo potior fuit eius conditio: 3 secus si promissio nem solum habuisset. vel receptus fuisset ad proximam vacaturam, quæ non tenet. inf. eo. ex tenore. & sup. eod. c 2. & 3. & quia probatum non fuit ꝙ contra cõcilium receptus fuisset, hoc potius soluit contrarium.

2 Concor. tex. in l. fin. & ibi Cy. C de cõpensatio. And.

3 Nec obstat de diuor. significasti. de adul. intelleximus. ibi. n. dat agẽti replicatio ꝯtra exceptionem in fauorem mrimon. j.

[Glo.

[Glo. seq. obijcit, & soluit:

a ¶ Carere præbenda.] no. ꝙ qui receptus est in canonicũ, diu præbenda carere non dét. sic s̃. de præb. & digni. relatum. & c. dilectus. sed illa, dilectus contradicere videtur: ibi enim mãdat Papa, ꝙ distributiones cotidianæ conferãtur, & hic expectat quousque vacauerit benefi cium: quare nõ mandat hic dari distributiones? Respondeo, hic fuit receptus simpliciter in fratrem & socium nulla mētione habita de aliqua vacatura: & sic debet expectare vacaturã, vt hic dr̃. & in c. dilectus, fuit receptus in fratrẽ, ita quòd nihil perciperet nisi loco proximo vacaturæ, quod non licuit: & ideo fuit illud cassatũ: vnde Papa noluit quòd illi darẽtur distributiones propter vitiũ expressũ, quod credo fuisse factũ ex gratia: hic noluit facere hanc gratiã, antequam iste C. fuit receptus in fratrem, vacauit præbenda, & alius eam habuit 1 vt habetur in integra. Bernard.

Litteras.] Primo ponit cõsultatio. Secunda responsio: ibi, Cum igit, Prima subdiuidit. Nam primo ponit formã mãdati ꝑ actore directi. Secundo allegationẽ actoris: ibi. De facto. Tertio defensionem rei: ibi, Sed præpositus Quarto elicit dubia ex prædictis: ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Significatum fuit dño Papæ, quòd in ecclesia sãcti Vuiscardi Bremensis quædã præbenda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipsius donatio sm̃ cõciliũ. Laterañ. ad ipsum fuerat deuoluta: vñ Papa mandauit quibusdã, quatenus D. clericum inuestirent de ipsa: coram istis executoribus ex parte illius D. fuit propositum, ꝙ H. prępositus quõdã simplex canonicus illius ecclesiæ, fuit electus in canonicũ maioris ecclesiæ, & postmodum anno elapso electus fuit in præpositum sancti Vuiscardi, nihilominus retinens priorẽ præbendã, quã in ipsa ecclesia tunc habebat, vñ petebat illam prębendã, sibi conferri, quæ de iure vacabat: sed prępositus allegauit ècontra, ꝙ erat de consuetudine generali, ꝙ vnus in eadẽ ecclesia plures præbẽdas haberet: & qñ archieps Bremeñ. ipsum de prępositura inuestiuit, tã præpositurã q̃ præbendã illam de cõsensu capituli, ei confirmauit: dubitabãt isti executores cum aliquis de vna præbẽda eligitur ad aliã, vtrum statim prima vacare intelligitur, an per sentẽtiam debeat adiudicari eidem: & an propter confirmationem prædictam, præbenda illa debeat dici non vacare: super hoc consulerũt dñm Papã: & ipse rñdet, quòd si est ita, prębenda illa, & si de iure vacet, de facto tñ nõ vacat: vnde mandat, quatenus dictum præpositum compellãt, vt illam resignet: & cum de facto vacauerit, illam prædicto clerico assignare procurent. Nota, quòd præbenda dr̃ vacare de iure, & non de facto: & sic de ipso facto facienda est mentio in litteris domini Papæ super illo beneficio obtentis.

b ¶ Propositum.] ab ipso D. clerico.

c ¶ Electus.] nihilominus retinuit præbendam: & canoniã minoris ecclesiæ, prout sequitur.

d ¶ Ex consuetudine.] hæc consuetudo potius fuit censenda corruptela. s̃. de consuetu. ad nostram. & duob. ca. seq. q. a quot prębẽdę vel ꝑsonatus sunt in ecclesia, tot canonici debent constitui. arg. s̃. eo. nulla. & sup. de inst. in ecclesia. & 89. dist. singula. & s̃. de præben. de multa.

e ¶ Confirmauit.] quod facere non potuit. sup. de elect. dudum 2.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, an episcopus possit eidem confirmare plura beneficia in vna vel diuersis ecclesijs. alleg. quòd nõ. subdit illud verum in prohibitis per decr. de multa. vel in beneficijs eccl. alleg. 2. iura, & remitt. Demum tenet ẽt in vna dispensari posse ex causa.

f ¶ Vacare noscatur.] per hoc videtur quòd episcopus non potest alicui conferre plura beneficia. sup. de præbendis, de multa. quia non potest dispensare quòd aliquis habeat plures ecclesias vel præbendas intitulatas. 70. distinct. sanctorum. item eo ipso quòd transiuit ad secundam ecclesiam, vacauit prima. 21. quæst. 2. si quis iam translatus. & supra de elect. cum in cunctis. & supra de præbendis, de multa. & est sim. ff. de re iudic. l. 4 §. si quis eo conuentione. ff. de diuort. l. vltim in fin. Et hæc quæ dicta sunt, locum habent, quando recipit secun-

---

iure, qui se fatentur te cõtra statuta præfati cõcilij recepisse: Sententialiter † decernimus, vt tibi quãcito se facultas obtulerit, ꝑbẽdale beneficium in Trideñ. † ecclesia cõferatur: cum ex quo receptus es in canonicum, nõ debeas carere præbenda.[a]

¶ Idem episcopo, & magistro † P. canonico Hildesemensi.

¶ Si habens præbendam in eadem ecclesia recepit dignitatem cum præbenda, vel aliam præbendam, vacat prima: & quamuis à superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, quæ colorata non est. h. d. secundum verum intellectum. Panor.

CAP. IX.

Litteras † vestras accepimus, quòd cũ pro D. clerico vobis scripserimus, vt eum de præbenda vacante sancti Vuiscardi Bremeñ. quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateraneñ. concilij statuta deuolutam, curaretis auctoritate Apostolica inuestire: & infra.

¶ De facto fuit propositum[b] corã nobis, † quòd H. præpositus, quondam simplex canonicus eiusdem ecclesiæ, de ipsa † in maiori ecclesia in canonicum est electus:[c] & postmodum anni spatio euoluto, in ipsa ecclesia sancti Vuiscardi in præpositum est assumptus, priorem † præbendam nihilominus retinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat, & infra.

¶ Sed prępositus allegabat ècontra, quòd erat ex consuetudine[d] generali, quòd vnus in eadem ecclesia plures haberet præbendas, & cũ archiepiscopus Bremeñ. præpositum ipsum de præpositura in plena synodo inuestiret, tam præposituram illam, quàm præbendã ei de cõmuni † canonicorũ confirmauit[e] assensu: et infra.

¶ Vnde cum vobis dubium videretur, vtrum cũ aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, statim vacare incipiat, an per sententiam debeat adiudicari † eidem: an propter cõfirmationem huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat nõ vacare: nos consulere voluistis.

¶ Cum igitur, si ita est, præbenda illa, etsi non de facto, de iure tamen vacare noscatur: Mandamus, quatenus dictum Præpositũ, vt illã sine difficultate resignet, appel-

---

Marginal notes:

† al. ita: Sententiãdo decreuimus.

† Tridoñ.

† al. ita: Magistro P. & epo R. ca.

1 Magister meus dicebat ꝙ hic nõ erãt cotidianæ distributiones. Abb. Vide ꝙ post Innocẽtium dixi de cõst. cum M. sup gl. hic põt. I.

† Cap 6. eo. tit. in 3. cõpi.

† Vobis, legitur in antiquis, & ita ẽt hr̃ in antiqua compi.

† In oĩb. antiquis ita: d ipsa in maioris ecclesiæ canonicũ est electus.

† In codice Barbatię ita: priorem ẽt præbendam nihilominus detinens.

† Dictio, cõi deest in recẽtiorib. q̃ habent veteres vt plurimũ.

† Abiudicari, legit in oĩbus manu scriptis, & ponit ꝑ auferri, qđ & series indicat, vñ colliges pperã in aliquot vulgatis legi, adiudicari. i alijs abdicari qđ est sanius.

secundum ecclesiam tanquam intitulatam cum cura animarum: secus si recipiat simplex beneficium, quia per constitutionem illam supra de præbendis, de multa. non vr̃ epis adempta dispensandi facultas circa beneficia simplicia, vel circa beneficiũ & ecclesiam, sed in persona tribus beneficijs curã animarum habentibus. Sed vt in eadẽ ecclesia hẽat q̃s plura beneficia, eps dispensare non põt, vt hic colligitur. cum dicatur, ꝙ talis præbenda de iure vacet, non obstante confirmatione archiepi præ dicti. præterea simile habes. s̃. eo. cum nostris. ff. ad municipa. l. municeps. 2. & C. de pact. dotalibus. si mulier 26. dist. acutius. in fi. Arg. ꝯtra ff. de actionibus & obliga. quoties. 1 & C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. sciendum. Io. de hac dispensatione dixi s̃. de preb. de multa. sed melius s̃. de elect. dudum, in gl. no. ergo in gl. Vel dic ꝙ ideo ꝯfirmatio non valuit, quia p talẽ ꝯfirmationem nõ intẽdebat dispensare cũ illo, quia semper est necessariũ vt dispensatio exprimatur. s̃. de sch smaticis, capitulo secundo, & ita confirmatio non valuit, cum iam vacaret de iure, licet non de facto, nec archiepũs intendebat dispensare cum ipso. & si causa fuisset, poterat dispensare cum ipso. vt s̃. eo. cũ nostris Bern.

1 Non est sic iuri inimicũ hẽre duas actiones ex eadem re, sicut hẽre duas p̃bẽdas in eadẽ ecclesia q̃ non sic effectiue recidũt in vnã, sicut actiones. & in §. sciendũ. q̃ si dispensatione quit, mulier habet dotẽ & legatũ, quia maritus hoc voluit: quia in his nulla est absurditas. sed in casu decre. secus. Io. And.

† Cap. 7 eo. tit. in 3. cõpi.
† constituit

latione remota cogatis: quam cum de facto vacauerit, clerico memorato conferre curetis.

¶ Idem episcopo & archipresbytero Papien.

¶ In ecclesiis non numeratis, vacatio præbendarum seu canonicatuum possibilis non est: nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri, in non prouidendo ecclesiæ de ministris. h. d. & est casus notabilis.

CAP. X.

Ex † parte Astensis ecclesiæ nostris est auribus intimatum, quòd cum quædam præbendæ in ipsa per quattuor annos & amplius vacauissent, Astensis episcopus quosdam ibidẽ instituit, † credens sibi hoc ex Lateranen concilio licere. Instituti autem, scientes non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolaneñ. archiepiscopum recurrerunt, qui eos-10 dem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit, & in corporalem possessionẽ præbẽdarum induxit, capitulo eiusdẽ ecclesiæ præbente assensum, † tribus tm̃ exceptis, qui se in-20 stitutioni huiusmodi opponere [a] curauerũt: & infra. Tãdem vtraq; pars [b] concorditer est cõfessa, ꝙ in prædicta ecclesia non erant distinctæ [c] præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus.

¶ Nos igitur intelleximus euidenter, statutum Lateraneñ. † concilij de beneficijs vltra sex men-30 ses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuisse: et si forte Asteñ. ecclesia canonicorum pateretur defectum: vnde institutio per archiepiscopum vel episcopum facta, occasione concilij memo-40 rati, carere debet robore firmitatis.

¶ Quia vero totum capitulum [d] tribus exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est

EX parte.] Concilium Lateraneñ. locum nõ hẽt vbi nõ sunt distinctæ præbendæ, nec certus canonicorũ numerus. h. d. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionem: ibi, Tandem. Tertia sententiam: ibi, Nos igitur. quarta gratiam: ibi, Quia vero. Abbas Siculus.

CASVS. In ecclesia Asteñ. quædam præbendæ per quattuor annos & amplius vacauerunt Eps Asteñ. quosdam instituit in ea, credens sibi hoc licere auctoritate concilij Lateraneñ. instituti sentientes institutionem illam firmam non esse, ad Mediolañ. archiepiscopum accesserunt. qui eos ordinauit, & in corporalẽ possessionem præbendarum ipsarum de consensu capituli induxit. exceptis trib. qui se opponere curauerunt: propter quod vtraque pars ad sedem Apostolicam accessit: & dum causa tractabatur ibidem, vtraque pars confessa fuit, quòd præbendæ non erant ibi distinctæ, nec certus canonicorum numerus constitutus: vnde Papa euidenter considerans, quod Lateraneñ. concilium in hoc casu locum non habebat, quamuis ecclesia canonicorum pateretur defectum, ꝙ institutio per episcopum vel archiepiscopum facta occasione Lateraneñ. concilij non valebat: verumtamen quia totum capitulum tribus tantum exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile obiectum est & ostensum, mandat Papa, quòd si facultates ecclesiæ suppetunt, secundum consuetudinem hactenus obseruatam prædicti clerici pro canonicis habeantur. Nota, ꝙ vbi certus numerus canonicorum statutus non est, non habet locum canon Lateraneñ. concilij, nec dicitur ibi ꝓprie vacare pbenda. Itẽ minor pars, ẽt vnus põt se opponere maiori, dũmodo iustã cãm ostẽdat. Itẽ sm̃ facultates ecclesiæ canonici sũt instituẽdi sm̃ consuetudinem obseruatã.

[Gl. seq. in princ & fi. arg. collegium vel ecclesiam per vnum posse defendi: dummodo. &c. argumento idem in agendo etiam sine cautione, sed tenet contrarium.]

a ¶ Opponere.] videtur ergo, ꝙ duo vel tres de collegio defendere possunt ipsũ colle iũ inuitis alijs, sicut & agere. 12 q. 2. c. non liceat. ver. liceat. ff. de li. cau. l. 2. & 3. sed tñ isti reportauerunt contrariam sniam, 2 quia nihil rationabile ostenderunt, quare possent cæteris obuiare. & est arg. ꝙ si vnus canonicus velit agere ꝓ ecclesia, ꝙ nõ sit necesse ostendere litteras de rato. sed hoc non est verum. s̃. de iudi. causam. & sup. de off. dele. coram. & est hic notandũ, quòd vnus vel duo possunt se op-50 ponere pro defensione ecclesiæ, si rationabilem causam ostendant. inf. de ijs quæ fi. à maio. pa. cap. cum in cunctis & hic.

† cõsensum

† Lateraneñ. concilij sub Alexan. iij. c. 8.

2 Immo habuerunt pro se iniam, licet Papa illis receptis postea fecerit gratiam. Io. And.

[Glo. seq. no. de suppletione, & remittit.]

b ¶ Vtraque pars.] no. ꝙ dominus Papa supplet hic de facto, sed hoc dictum est sup. de ele. cum nobis. & s̃. de postu. prælato. bonæ 1.

c ¶ Distinctæ.] & ita, vbi præbendæ distinctæ nõ sunt, nec certus canonicorum numerus definitus, nõ dicitur vacare præbenda: nec locum habet sua constõ. s̃. eo. 60 nulla. vt hic patet. sic etiam dicit de cõiter viuentib. ꝙ non debent facere portiones inter se. arg. 12. q. 1. quia tua ibi ergo non dr̃ vacare præbenda, sed vbi certum quid datur quotidie cuilibet personæ per se viuenti, & vbi est certus numerus tantum constitutus. Laur.

[Glo. seq. arg. ad idem, & signat contrarium.]

d ¶ Totum capitulũ.] arg. ꝙ si aliqua rõ allegat. & alia ratio mouet iudicem, quæ non allegatur. iudex ex officio suo potest eam supplere, & secundum illam procedere. s̃. de ele. cum nobis. ff. de pecul. quæsitum §. pe. & ff. de pe situ. l. 1. §. si apud & ff. de pet hær. l. vlti. Sed argu. contra. s̃. de iudi. c. examinata. 3

3 Dic vt in & s̃. in re. situ. c. 3 in 1 glossa. ad de hic. Io. And. hẽt dotem & legatum: quia

a ¶ Sup-

a ¶ Suppetant.] hoc semper cōsiderandum est, sup. de insti. c. 1. & c. auctoritate. & C. de sacrosan. eccle. l. in ecclesijs, & sup. de vi. & hone. cler. qm̄ vt ait. & ita obtinet hic pars ista, non ex illa causa, quam allegauit per se. s. institutionem epi & archiepi: sed quia papa inuenit eos institutos per epm de consensu capituli, & si certus numerus esset constitutus, adhuc non valebat institutio archiepi, vel epi, cū potestas conferendi præbendas illas translata fuisset ad papam, cū iam per quattuor annos vacauissent. su pra eod. nulla.

[Glo. seq. no. scđm consuetudinem, &c.

b ¶ Consuetudinē.] not. ꝙ cum dn̄s papa scribit pro aliquo eligēdo, semper faciēda est interpretatio secū dū cōsuetudinē ecclesiæ illi⁹. sup. de cōsue. cū olim. 1 nec enim minuēdi sūt redditus consueti. 7. de censib. prohibemus. & quilibet eum gradū & honorem retineat, quē ex consuetudine prisinæ cōditionis meruit. C. de off. præfe. vrb. l. vlt. & ita licet non sit numeru. cōstitutus, tn̄ tot sunt ibi cōstituendi, quot consueuerunt ibi esse, dum tamen sufficiant facultates: alias si non sufficerēt, deberet reduci 2 numerus ille ad eum numerum ꝙ possent congrue sustētari. in auth. vt deter. sit nu. cle. in vlti. col. coll. 2. §. inuestigantes. Ber.

CONstitutus.] Diuiditur, quia in prima ponitur gratiæ petitio. In secunda exauditio ipsius: ibi, Quo circa. In tertia futuræ fraudis prouisio: ibi, Quia vero. Abb.

CASVS. Episcopus Laudun. cōtulit H. canonico suo potestatem cōferendi præbendam sacerdotalē, quæ primo in ipsa ecclesia vacaret: & archiep̄s Remē. Apostolicæ sedis legatus præcepit capitulo Laudun. vt cū præbenda vacaret, personam illam reciperent ad eam, cui dictus H. illam duceret conferendam. lite H. adhuc dubitans de iure suo, accessit ad dn̄m Papam, vt quod super collatione dictæ præbendæ factum fuerat, ratū haberet. mādat papa epo & capitulo, quatenus personam illam cui dictus H. præbendam illam, cum vacare contigerit, duxerit conferendam, sine contradictione recipiant, & ep̄s interim præbendam illam contra formā concessionis suæ alicui non conferat. In fine dicit papa, si concessiones huiusmodi ad consequentiam traherentur fieri possent in fraudem Lateranēsis concilij, per quod beneficia antequam vacent, conferri prohibentur: vnde præcipit papa, quod occasione huius mandati, quod continet gratiam specialem, fraudem adhibere volentib. licentia nullatenus tribuatur. No. ꝙ ep̄s ex causa potest delegare præbendarum collationes, quia hoc est iurisdictionis. Item concessiones vel donationes factæ in fraudem iuris, non valent. Item priuilegium personale ad ius commune trahi non debet.

[Glo. seq. soluit tres quæstiones solutas iure nouo,

& ostensum: Mandamus, quatenus si Asten. ecclesiæ suppetāt [a] facultates, secundum cōsuetudinē, [b] hactenus obseruatā, prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

¶ Idem episcopo, & capitulo Laudunensi. †

¶ *Habens potestatem conferendi, potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium quod vacabit.*

CAP. XI.

COnstitutus † in præsentia nostra H. ecclesiæ vestræ canonicus humiliter intimauit, quod tu frater episcope potestatem ei dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quæ † primo in ecclesia vestra esset vacatura: & Remen. archiepiscopus tunc Apostolicæ sedis legatus vobis filij capi 10 tuli † auctoritate nr̄a præcepit, vt cum præbēda ipsa vacaret, personam illā cui vellet idem H. eā conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsam: & inf.

¶ Quocirca mādamus, quatenus personam illa, 20 cui memoratus H. sacerdotalem præbēdam, cum contigerit eam † vacare, duxerit canonice [c] conferendam, sine contradictione qualibet admittatis. & tu interim frater episcope, præbendam huiusmodi contra formam 30 concessionis [d] tuę, conferre alicui non præsumas: & infra.

¶ Quia vero concessiones tales (si ad cōsequētiā traherentur) fieri possent in fraudem [e] canonicæ †

vlt. adhuc quærit. & soluit.]

c ¶ Canonice.] hoc enim intelligebat in illa cōcessione, vt personæ idoneæ, & modo canonico illam cōferret. sup. de elec. causam quæ. arg. inf. vt eccl bene. vt no strum. ff. de serui. si cui. ff. de ri. nup. quamquam. Sed quid si ille conferat indigno, nūquid iterum posset dare? Certè non, sup. de elec. cū in cunctis. Idem credo si electus ille non vult consentire, quia ius redit ad pristinū statū. sup. de elect. causa Vintonien. 3 Sed nunquid ep̄s & capitulum eam dare pn̄t? Itaquia dolus procuratoris nō obest dn̄o. ff. de dolo, & eleganter. §. pen. su. de rest. in integ. c. 2. & su. vt lit. non cont. ca. 1. vbi de hoc. Vin. Sed pone, ꝙ ep̄s ante collationem ipsius H. conferat eā, nunquid valet collatio? sic. Sed si clausula illa, si contrafecerit, decernimus irritū & inane, &c. adiecta fuisset, tunc non posset conferre. su. de pręben. inter cętera. alias si ep̄s conferret, credo ꝙ collatio teneret. sup. de præb. dilectus filius, G. Ber.

[Glo. seq. primo allegat vnam concorrationem reddit. dubiū soluit, & argu. secundo quærit. sol. & 40 contra solutionem alleg.]

d ¶ Contra formam concessionis.] sic su. de præ rela tum. Non enim reuocatur perfecta donatio. 22. q. 2. nō enim. & C. de vsucap. pro donato, l. vl. & C. de cōdi. ob causam da. cum ancillam, nisi ob culpam donatarij. 16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis peruersum, & inf. de do. c. vlt. C. de reuo. do. l. vlt. & insti. de don. §. sciendum. Sed si ante istud mandatum illam contulissent ep̄s & capitulum si qua præbenda vacasset, valeret collatio: quia talis donatio, vel concessio non tenuit, vt hic patet, & sup. eod. relatū, & inf. eo. c. vl. Item hic habes, ꝙ 50 concessio quæ nulla est, efficitur valida per consensum papæ, simile. 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid ep̄s pōt istud ius delegare alij cum illud sibi competat? Arg. ꝙ sic sup de elec. si suffraganeis. de conse. di. 1. missarum, & cap. nullus 2. maxime cum instituere sit iurisdictionis, non episcopalis officij. su. de elec. nostri, & c. transmissam? Respondeo in genere 4 potest episcopus ex causa delegare tam institutionem quam administrationem rerum suarum. 16 q. 1. statuimus, & supra de in stit. ex frequentibus. sed non in specie per hanc decr. & infra eod. c. vlt. quia illud posset fieri in fraudem constitu- 60 tionis: & supra eod. nulla: verum tamen ius instituendi in aliqua ecclesia donare posset. infra de donatio. pastoralis. argum. contra infra de iure patron. cum dilectus. vbi legatus reseruat sibi donationem primæ vacaturæ. Ioan.

e ¶ In fraudem.] No hic arg. quod si aliquid prohibetur vna via, nō conceditur alia via, quia fraus fit legi. sic supra de procuratoribus, tuæ fraternitati, vbi de hoc, & optime habes hoc. ff. de tutoribus, & curatoribus,

† Laueonēsi Lauden.

† Cap. 8. eod. c. in 3. cōpil.

† alias, quæ primo esset in vestra ecclesia vacatura.

1 Adde concor. in l. fi. cū not. ff. de re. di. Bal. in plu. feu. in c. 1. de feu. cog. Ioā. And.

2 Per epm sup. de vit. & hon. cler. qm̄. vbi de hoc. Io. And.

† capitulum

3 Vide c. si cō promissarius de elec. lib. 6. vbi de his omnibus.

† Illam.

† In concilio Lateran sub Alex. 3. c. 8. & c. 2. su. eo. ad de cōci. Trid. sess. 24. de reform. c. 19.

4 De hoc articulo præter tradita hoc loco a Panormitano, & alijs adde Oldra. cons. 77.

bus. si rem. §. 1. & ff. de condi. insti. quæ sub conditione. §. si quis. & ff. de bo. liber quæritur, & C. si mancipium ita venerit ne prosti. l. vlt. ff. ad Maced. l. 3. §. is autem. in fi. & ff. de spoliatio int. de priuil. quãto. vbi de hoc.

Dilectus.] Cõis diuisio. Primo petitio. Secundo repulsio: ibi, Nos. Abbas.

CASVS. Magister G canonicus cuiusdã ecclesiæ cathedralis accessit ad papã exponens eidẽ, ꝙ epo suo viam vniuersæ carnis ingresso, archieps sãctæ Seuerinæ credẽs, ꝙ ꝑ negligẽtiã canonicorũ, qui nõ elegerant intra sex mẽses, ad ipsum esset eligendi auctoritas deuoluta, dictum G. elegit in epm, papa videns ꝙ canõ Lateran cõcil j cõtra negligẽtes editus, ad epatus vel archiepatus nõ solet extẽdi, sed ad ꝑsonatus alios & ad minora bñficia, electionẽ hmõi, exigẽte iustitia, cassauit. per hãc decr declarat illa decretalis, nulla. de quib bñficijs intelligatur, nec corrigitur ista per illã constitutionẽ, ne ꝓ defectu. Nota ꝙ canõ Lateran. cõcilij cõtra negligẽtes editus, ad epatus vel archiepiscopatus nõ extẽditur, sed ad personatus alios, & minora beneficia.

[Gl. seq ponit quo modo Lateran. concilium in decretalibus concordat: cõcil. generali: sed discordat in tempore.]

a ¶ Extendi.] hodie vero si cathedralis ecclesia vel regularis ꝑ tres menses vacauerit, eligendi potestas deuoluitur ad proximum superiorẽ. sup. de elect. ne pro defectu. & ita hodie valeret talis electio facta per tres menses. constitutio illa. sup eod. nulla. loquitur de minoribus dignitatibus & beneficijs. vnde nõ extenditur ad episcopatus, vel archiepiscopatus, sed poterat conferre eos auctoritate illius canonis. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus [illegible] electio facta auctoritate ipsius: [illegible] cum habet [illegible] in epatib [illegible] & abbatijs. B.

sanctionis, per quã prohibentur ecclesiastica beneficia concedi siue promitti antequam vacent, nolumus quod huiusmodi occasione mãdati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volẽtibus, licentia concedatur. †

¶ Idem.

¶ *Lateranen. concilium de beneficijs vltra sex menses vacantibus, ad episcopatus non extenditur.*

CAP. XII.

Dilectus † filius magister G. Canonicus vester nobis insinuauit, quod episcopo vestro viã vniuersæ carnis ingresso, archiepiscopus sãctæ Seuerinæ asserens, quod propter negligentiam vestrã ad ipsum erat eligẽdi auctoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem.

¶ Nos igitur attendentes, quod canon Lateranẽ. concilij ab Alexandro † papa contra negligentes editus, ad † archiepiscopatũ non solet extendi, [a] sed ad personatus alios & minora ecclesiastica beneficia coarctari, electionem huiusmodi iustitia cassauimus exigente.

Ex tenore.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Nos igitur. Abb. Sicul. s.

CASVS. Inter.] I. 1 clericum ex parte vna, & abbatẽ & cõuẽtũ de bello ex altera, vertebatur quæstio super prouisione ipsius. I. impetrauit causam committi super hoc quibusdam iudicibus: coram quibus petebat dictũ abbatem & monachos cõpelli ad prouisionẽ ipsius secũdũ qđ sibi promiserant: lite cõtestata dictus I. exhibuit quandã chartã, continentẽ, ꝙ monachi promiserant ei dare primam ecclesiã ad donationem suã pertinentem: Monachi dicebant se ad hoc non teneri, cũ talis ꝓmissio fuerit cõtra Later. concilũ: dubitauerũt iudices, q.d iuris esset? Papa cõsultus rñdet, ꝙ ꝓmissio prædicta nõ tenet facta cõtra cõcilũ Lateranẽ. vñ mandat. ꝙ prædicto clerico super hoc silentiũ imponat. Not ꝙ hic auditur allegans turpitudinem suã, & cõtra. factũ suũ excipiẽdo. Itẽ promissio cõtra conciliũ Lateran. nõ tenet, nec obligationem inducit.

¶ Idem Priori † Hostien. & superiori sancti Fridi.

¶ *Non valet promissio beneficij vacaturi.*

CAP. XIII.

Ex † tenore litterarum vestrarũ accepimus, quod cum causa, quæ inter I. clericum ex vna parte, & abbatem & conuentum de Bello ex altera, super prouisione ipsius vertebatur: & infra.

¶ Dictus clericus post litem contestatam chartã quandam [b] monachorum exhibuit, continentem, quod primam ecclesiã ad donationem suam spectãtem, assignarent eidem: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod promissio prædicta non tenet, vt pote contra statuta [c] Lateranẽ. † concilij attentata: mandamus, quatenus memorato clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatẽ & monachos absoluatis.

¶ Idem.

¶ *Obligatur prælatus, qui promittit prouidere cum poterit.*

CAP. XIIII.

Accedens † ad Apostolicam sedẽ R. clericus, sua nobis insinuatio-

b ¶ Chartam quandam.] sibi imputet, qui chartã huiusmodi cõtra se exhibuit, quia potuit præuidere, an ei prodesset, vel obesset. sic sup. de fide instr. imputari. & sup. de præscrip cap. pen. quasi ad finem.

[Glo. seq. recitatur obijciendo quod turpitudinem suam allegãs, &c. soluit. ponẽs quattuor casus, in quibus auditur. signat etiam cõtrarium, remittit, & soluit.]

c ¶ Statuta.] sup. eod nulla. & c. relatũ. Hic auditi fuerũt monachi isti turpitudinem suam allegantes, in odium illius rec piẽtis turpem prom ssio nem 28. dist. diaconi sic audit qs vbi vertitur periculũ animæ 2 sup. de re iudi lator, & consanguinei. immo generaliter in excipiendo bñ potest quis allegare turpitudinem suam. ff. de cõ di. ob turpẽ causam, per totum, & etiam in agendo, cum eum allegat cõtra eũ qui eam exigit. C. de iu reiu. l. 1. & 2. Arg. contra sup. eo. cum super quæstione. sed ibi soluitur. plus fuit ibi processum, quia receptus fuit in canonicum, hic sola promissio interuenit, quia ibi non fuit probatum quod cõtra concilium ille receptus fuisset, alioquin bene fuisset repulsus. Ber.

Accedens.] Prima pars factum narrat. Secũda approbat: ibi, Nos. Et hodie ꝑ abusiones prælatorum, qui in fraudẽ cõcilij Lateran promittebãt beneficia, cũ facultas se obtulerit, est correctũ hoc c per c. 2. ẽ eo. tit. lib. 6. nã nullo modo hodie valet ꝓmissio, siue fiat de vacatura, siue i gñe, cũ facultas se obtulerit. Ab.

CASVS. Quidã monachi promiserunt cuidã clerico R. no-

---

† tribuatur.

† Cap. 9. eod. tit. in 3. cõp. Et de materia vide Romanũ cõsil. 338. & Geminianum in c. auaritiæ. de elec. li. 6. adde Felinum sup. in Rubrica de mai. & obed.

† Alex. iij in concil Late. cap. 8.

† In codice Barbatiæ ita: ad archiepatus vel episcopatus, &c.

1 Cõsule an t quã decretalem [illegible] capitis citatam, vnde facilius percipies facti speciem.

† Priori Hostien. & sub priori sancti Fridi. al. ita: priori de Osen. & subpriori sãctæ Frideuidę.

† Cap. 10 eo. tit. in 3. cõp.

† sub Alexã. iij. cap. 8. & nunc contra cõcil. Trid. sess. 24. de refor c. 19.

2 Ad. de qualiter et qñ audiat allegans turpitudinẽ suam in l. iusiurandum ꝙ ex cõuentione §. si ff de iureiur. & ibi per Doctor. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cõpil. Num autem hæc decretalis sit correcta per ca. 2. eo. tit. lib 6. vid. ibi glossam finalẽ. Adde ca detestanda. eo. tit. l. b. 6.

R. nomine prouidere in ecclesiastico beneficio, qñ pos sent: siue cũ obtulerit se facultas. sed quia non prouidebant eidem, impetrauit litteras ꝯtra ipsos ad quosdã iudices delegatos, corã quib. petebat monachos cõpelli, ut prouiderent eidẽ secundũ quod promiserant: Respondebãt monachi, ꝙ non tenebantur ei prouidere ꝑ illam promissionem, cum sit facta ꝯtra ꝯcilium Lateran. Iudices super hoc dubitãtes, significauerunt hoc dño Papę: & ipse super hoc rescribit monachis illis dicẽs, quòd aliud est ꝑlatũ promittere collationẽ bñficij cũ poterit, & aliud cũ vacabit: cum in multis casib. facultas se possit siue posset offerre in quibus collatio nõ esset sub expectatione uacaturi beneficij differenda. unde mandat illis, vt præfato clerico cum potuerint, beneficium ecclesiasticum debeãt assignare. Nota, ꝙ promissio de non uacante non ualet. I. ẽ aliud est promittere beneficium cũ vacauerit (quod non licet) & aliud cũ facultas se obtulerit: qđ licet: vñ patet promissionẽ nõ uacantis factã in genere, nõ valere. a ¶ C. sibus] generalior est enim ista cessio: cũ potero, q̃ ista, cũ vacabit: nec etiam in ea cõtingit expectare mortẽ alterius; sicut in alia, nam possunt aliqui priuari ecclesijs s. de præb. referente. Item quandoque aliqui renũciant. Item quia possunt aliqui adiungi alijs tamquã socij in ecclesia. Item possunt fieri de vna præbenda duæ. s. de præb. uacante. Item quia possunt augeri facultates ex testamẽto alicuius uel donatione, & sic nõ semper timetur quòd aliquis desideret mortem alterius, quę fuit causa huius prohibitionis, vt s. eo. c. 2. læpe enim permittitur aliquid in genere, quod non permittitur in specie. 13. q. 2. non æstimemus 23. q. 4. non potest. ff de quæstionibus. l. 1. §. quæstionem, & s. de officio ordinar. j. si sacerdos. Et eodem modo uidetur, quòd huiusmodi promissio ualeat; promitto tibi beneficium ecclesiasticum: cum sit generalis.

...ne mõstrauit, ꝙ cum promiseritis vos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio cum possetis; sicut per litteras iudicum delegatorum inde confectas, liquido apparebat: & infra. ¶ Nos autẽ considerãtes, quod aliud est prælatum promittere beneficij collationẽ, cum poterit, aliud cum vacabit: cũ in multis casibus [a] se facultas offerre posset, in quib. collatio non esset in expectatione vacaturi beneficij differenda: mãdamus, quatenus memorato R. (cũ poteritis) ecclesiasticũ beneficium assignetis.

¶ Idem.

¶ Si ad capitulum & prælatum vt prælatum potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporis non transit. secus si prælatus intersit vt canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prælatum, nisi dolum committat. h. d. & est textus multum allegabilis.

CAP. XV.

POstulastis † per sedẽ Apostolicã edoceri, vt cum ad vos & archiepiscopum vestrum simul donatio prębendarum ecclesiæ vestræ pertineat, vtrũ præbenda vacantis donatio penes archiepiscopũ ipsum remaneat, si eã infra semestre tempus neglexeritis ordinare? ¶ Ad qđ breuiter respondemus, quod si vos & idẽ archiepiscopus infra tẽpus præscriptum [a] circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illũ potestas deuoluitur cõferẽdi: sed secundũ statuta Laterañ. cõcilij † ad superiorẽ transit donatio: Nisi [b] forte archiepiscopus non vt prælatus, sed vt canonicus [c] † uobiscum ius habeat conferendi. Et in...

rendi: sed ad superiorem secundum Laterañ concilium transit collatio: nisi forte archiepiscopus non tamquã prælatus, sed tamquã canonicus cum capitulo ius habet cõferendi: in eo casu si archiepiscopus dolose impedierit collationem, dolus ei prodesse non debet. Nota casum, in quo metropolitanus non potest purgare negligentiam capituli: Item illud est ius commune, ꝙ collatio beneficiorum simul ad capitulum & episcopũ pertinet: & tunc per negligentiam transfertur ad superiorem proximum. Itẽ quandoq; archiepiscopus residet in capitulo vt prælatus, quandoq; ut simplex canonicus. Item dolus nemini debet suffragari. b ¶ Nisi.] mutat casum, quando scilicet non pertinet simul ad episcopum & ad capitulũ ius eligendi. sim. s. de offi. dele. consultationibus. [Glo. seq. quærit obijciẽdo, & sol. Item obijcit, ponit dictum Io. & soluit] c ¶ Sed vt canonic⁹.] hic patet ꝙ ubi eligẽdi ius communiter pertinet ad archiepiscopum & capitulũ, huiusmodi ius eligẽdi nõ deuoluitur de vno ad aliũ. de hoc etiam dictum fuit s. de offi. ord. irrefraga bili sed qualiter episcopus potest stare in capitulo quasi canonicus: quia quam cito fuit consecratus in episcopum uacant priora beneficia sua. supra de ele. cũ in cunctis, & municeps esse desijt senatoriam dignitatem adeptus ff. ad munic. l. municeps: nec potest dici, quòd eligi possit postea in canonicum: quia secundum hoc oporteret ipsum confirmare suam propriam electionem quod esse non debet. supra de insti. cum ad nostram? Potest dici, quod licet dignitates priores perdat, ius tamen canonici retinet, non quod prius habebat, [1] sed quod episcopus prius consueuit habere per uicarium, eo ipso quòd quis eligitur in episcopũ, eligitur ad tale ius canonici de consuetudine loci. & ex causa intelligo hanc consuetudinem introductam fuisse. argum. supra eod. cum nostris. Sed obijcio fortius. si episcopus eligitur quasi canonicus de nouo electus. ergo in eligendo non habet primam uocem: quia sic eligeret seipsum. quod esse non debet. supra de institu. cum ad nostram. Dixit Io. quod illud ius canonici, ad quod electus est episcopus est priuilegiatum, & excedit alia iura. & hoc ideo quia illud ius annexum episcopali est dignitati, & ratione connexitatis sæpe sortitur aliquis priuilegium vt 18. q. 4. §. quis contumax. ff de rei ven. quæ rei. giosis, & s. de iud. quanto. Quod, prius dictum est, verius est: quia simul eligitur ad vtrumque, eo ipso quòd eligitur in episcopum, eligitur in canonicum, & de speciali consuetudine hoc obtinet.

POstulastis] In prima ponitur consultatio In secũda responsioni, ad quod. a quo vnum casum excipit: ibi Nisi. quem determinat: ibi, Et hoc. Abbas.

CASVS. In quadam archiepali ecclesia collatio prębendarum siue beneficiorum pertinet cõmuniter ad archiepiscopum & capitulum: quærebatur si infra sex menses præcedam vacantem neglexerint ordinare, vtrum collatio ipsius præbẽdæ penes archiepiscopum remaneat? Respondet Papa, si capitulum & archiepiscopus infra prædictum tempus circa hoc fuerint negligentes, nec ab archiepiscopo ad capitulũ, nec a capitulo ad archiepiscopũ in potestas deuoluitur confe...

†Cap. 2. eod. tit. in 4. cõp.

†sub Ale. iij. c. 8.

† Vide quid per hũc text. scribit hic Panormitanus de munerib. quæ dantur legatis.

1 Facit clemen. de pb. si iuxta. Io. And.

1 Hæc glossula non hr̄ in uetustis exemplarib.

a ¶Cum dolose impedierit.] vt 1 quia fecit quòd præpositus, qui habet congregare capitulū differret, ei promittens ꝙ ad placitū suū cōferret. Et expone, cū, ꝑ si.

[Glo seq. ponit duas lecturas, & secūdā approbat.]

b ¶Dolus.] si ergo capitulum non eligat infra tp̄s statuti[illegible] āte ep̄o, nō deuoluit ꝑꝑ hoc eligendi potestas ad ep̄m, & dolus ei⁹ nō oberit capitulo: q̄a illud tp̄s restituēdū est capitulo. ff. ex q. cau. ma. ait prætor §. vlti. & l. seq. & si. §. hoc quoque. & s. de in integ. resti. ex lr̄is. Secus si dolo alteri⁹ factū esset: quia tūc ageret ↄ illū, q̄ dolū fecit. ff. de do. l. arbitrio §. pen. si esset soluēdo. Sed in casu isto dolosus non est soluendo, & ideo restituitur capit. pristinū ius. ff de eo ꝑ quē factū erit l. vlt. & ff. de dolo. & eleganter. §. pe. Io. ↄtrariū credo 2 & imputēt sibi, q̄a non elegerunt infra tp̄s. sic. n. aliàs ubi eligere nō pn̄t, tn̄ currit tp̄s s. de elec. c. vlti. & potestas eligēdi nō deuoluit ad ep̄m ꝑꝑ dolum suum, sed ad superiorem, ut in littera dicitur. Ber.

†al. ita: & capitulo Cameracen̄. al. ita: & canonicis Cameracen̄.

† De materia, ꝙ mulier possit habere ius pat. uide Gard. iur. patro.

† Flandrorū

2 Pro cōcordia harū opinionū, uide præ cæteris hoc loco Ioā. nem And.

hoc casu cum dolose [a] impedierit, dolus [b] ei suffragari non debet.

¶Honorius iij. episcopo & præposito capituli † Cameracen̄.

¶ Sicut non potest patronus promittere se præsentaturum aliquem ad beneficiū vacaturum, ita nec dare potestatem præsentandi antequam beneficium vacet.

C A P. X V I.

CVm† dilecta in Christo filia comitissa Flādren̄. † fecerit promissiones[c] de non vacātibus beneficijs ecclesiarū, in quibus ius obtinet patronatus, & donationes [d] eorū in manibus posuerit alienis: Mādamus, quatenus

CVm dilecta Directa vel indirecta ꝑmissio facta à patrono de beneficio vacaturo, non tenet. Primo narrat factū quod secundo irritat, & fieri prohibet: ibi, Mādamus. Abbas CASVS. Comitissa Flandren̄. habet ius patronatus in quibusdā ecclesijs, in quib. habet præsentationem: quasdā promissiones facit de nō uacantib. beneficijs, & donationes illorum beneficiorū posuit in manibus quorundā, vt cōferrent illa cum vacauerint: peruenit hoc ad notitiam dn̄i Papæ, vnde mandat quibusdam, quatenus hm̄ōi donationes denunciēt irritas & inanes, præcipiēdo illi Comitissæ, ne de cætero similia attentare præsumat. No. quòd promissio vel collatio de beneficio non vacante, non tenet.

c ¶Promissiones.] hm̄ōi promissiones irritæ sunt. sup. eo. nulla, & c. relatum, & c. ex tenore, & c. constitutus.

[Glo seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

d ¶Donationes.] talis donatio non tenuit facta de re nō vacāte, vnde ea nō obstante potuit comitissa p̄sentare uacātibus ecclesijs illis. j. de iur. patr. illud, & præterea talis donatio fieret in fraudē canonicæ sanctionis s. eo. cōstitutus, vnde nō teneret nisi cōfirmaretur à Papa, vt ibi. Sed vr̄ ꝙ comitissa nō poterat hoc allegare: quia turpitudinē suā in hoc proponebat. s. eo. cū super qōne. & j. de donatio. inter dilectos. & C. de transa. l. transactione finita, & C. de reuoca. don. cū profitearis, & quia q̄ in leg. committit, frustra legis implorat auxilium j. de vsu quia frustra. ff. de mino. l. auxilium. Sed dica ꝙ in casu isto bene audiretur comitissa, cum nullū ius adhuc sit acquisitum donatarijs, ut s. e. ex tenore. De hoc dictum est s. e. cum super qōne. vel forte comitissā hic non agebat, sed factum ipsius quod erat ↄtra ius innotuit dn̄o Papæ, vnde papa illud decernit irritum, & mandat, vt de cætero talia nō debeat attentare, cum illud sit contrarium iuri. Ber.

id irritum decernentes, inhibeatis eidem, ne † similia de cætero attentare præsumat.

†al. ita, ut similia de cætero attentare non p̄sumat.

TITVLVS IX.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Innocentius iij. Priori & conuentui Glaston̄.

†Glastoni Clastomen̄. Glastoniēsi. Glasten̄.

¶Vacante sede, status eius mutari non debet.

C A P. I.

NOuit† ille q̄ scrutator[e] est cordiū, ꝙ licet C. † prædecessor noster, ecclesiam vestram erexerit cathedralem, ipsam Bathonien̄. ecclesiæ uniendo, [f] vt idē esset episcopus vtriusque:

†al. ita C. Papa prædecessor, &c.

† Ca. vnico. e. ti. in 3. cōpilatio.

Psal. 7. Sapien. 1. Hier. 17.

NE SEDE VACANTE.

¶ Supra uisum est de institutionibus & collationibus beneficiorū. sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat ipsorum collatione, meritò hinc sumpta occasione subijcitur hæc rubrica generalis, Ne sede vacante. Et pōdera, quia rubrica loquit̄ negatiue, & ponit oratione perfectē, & ex ea pōt argui ꝙ nihil pōt innouari sede vacante in præiudiciū ipsius sedis, nisi iure expresse caueatur. valet. n. arg. ex rubro, iuxta not. s. in proœmio, & C. etiam ob chyro. pec. pig re. pos super rubri. & in l. 1. e. tit Abb. Sicu.

De hac materia hr̄ 12. q. 2. hæc huius placiti, & in multis cap seq.

NOuit. In prima ponitur petitio cū tacti narratione. In secunda petitionis repulsio cū quadam protestatione. secūda: ibi, Attendentes. Abb. CASVS. Cælestinus Papa monasterium Glastomen̄. erexit in ecclesiā cathedralē, vniendo illud ecclesiæ Bathonien̄. ut idē esset ep̄s vtriusq; post hæc monachi cōquerebantur dn̄o Innocētio dicētes, ꝙ illa unio vergebat in graue p̄iudiciū monasterij sui. cū per illā vnionē solueret̄ religio, elemosyna fraudaret̄, hospitalitas tolleret̄, vn̄ petebāt sibi & monasterio ꝓuideri super his: ꝓp̄ qđ mandauit Papa q̄busdā, ut monasteriū ipsū [illegible] regimine faceret gubernari, & ep̄s certis re[illegible] esset cō[illegible]us vnione manente, & ꝙ ep̄s res monasterij nō expederet, & ad petitionem Bathonien̄. ep̄i cōfirmauit Inno hāc ꝓuisionē suo priuilegio: Mortuo Bathonien̄. ep̄o petebāt monachi à dn̄o Papa, ut statū monasterij sui deberet in medius releuare; q̄a tp̄s aduenerat in quo illud fieri poterat sine scādalo, & hoc idē petebat Bathonien̄. ecclesia, & dn̄s rex, & alij plures magnates, & ep̄i & abbates, vt vnione penitus dissoluta, monasteriū reduceret ī statum antiquū: dn̄s papa cōsiderās ꝙ sede vacāte nō dēt aliquid innouari, cū non sit qui ius ep̄ale defendat, nec papa uisus sit plus ꝓuidisse p̄sonæ q̄ ecclesiæ, si mortuo illo ep̄o mutaret subito id qđ eo uiuēte cōcessit, iō petitionē illorū non potuit exaudire: veruntn̄ concedit illis ut cū ecclesia Bathonien̄. de pastore fuerit ordinata, ius suum prosequendi liberā habeant facultatē, interim tn̄ monasterium regatur sub cura Prioris Not. quòd sede vacante nihil est innouandum. Item tunc ecclesia caret defensore, & sic non est q̄ agat vel conueniat. Item quæ cū deliberatione facta sunt, nō debent subito immutari.

e ¶ Scrutator.] 32. d. si erube. cant, & 24. q. 3. Deus qui. & 2. q. [illegible] & 32. q. 5. Christiana.

[Glo seq. tractat de triplici unione.]

f ¶ Vniendo.] nota ꝙ tribus modis 3 fit unio ecclesiarū; vno m̄ sic ut vna subijciatur alteri, & s̄m hoc erit sedes apud illā cui subijcit. Vel sic pn̄t vniri, vt ex duab. dignitatib. fiat una, & scđm hoc illi, qui sunt in una

3 Hostiensis hic quinque modis fieri posse vniones dicit, quos & explicat eum videto.

ecclesia

ecclesia canonici, sunt in alia, & tā isti q̄ illi intererunt in electione plati. & in aliis negotijs: sed in hac unione distinguit: q̄a aut una ecclesia vnitur alteri, aut illę duæ uniuntur insimul: q̄ duo diuersa sunt: sed si vna vnitur alteri, secūdm hoc illius naturā & cōsuetudinem & priuilegia assumit cui unitur. j. de statu mon. recolentes §. vlt. si aūt simul uniū tur: tūc cōsuetudines & priuilegia, q̄ meliora sunt & humaniora in altera eorū debēt uniri, vel retineri in unitate, ar. de pęn. dis. 1. medicamentū. 32. q. 1. non est culpā dus. Sicut cū Imperator unit actionē bonæ fidei & stricti iuris, illud unitum retinet ea q̄ meliora fuerunt in altera actiōe, ut C. de rei vxo. actio. l. uni. in prin. siſr cū legata & fideicōmissa uniuntur, id quod humanius erat tā in una q̄ i alia, retinuit illud unitū. C. com. d leg. l. 2. circa fi. Tertio mō pn̄t uniri, ita q̄ vtraq; remaneat epālis, & scd̄m hoc sunt duo epātus, licet idē sit eps̄ vtriusq; ecclesiæ, ut 16. q. 1. & tēporis qualitas, & secundum hoc si ille ecclesiæ diuersis suberant metropolitanis, propter illam vnionem neuter metropolitanus perdit ius suum. 1. j. de relig. dom. b. quia monasterium. Io.

†De materia unionis, vide quod salubriter ordinauit conci. Trid. sess. 7. de refor. c. 6. & 7. & sessio. 24. de refor. c. 9. & sess. 24. de refor. cap. 13. & 15. ubi plenissime.

†Vide l. æquissimū. cū notatis ibi. ff. de vsufru.

quia tamen hæc vnio † asserebatur a uobis in graue præiudicium Glaston. ecclesiæ reddundare, cum per ipsam dissolueretur religio, [a] & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas [b] tolleretur: Nos ad releuandum ecclesiæ vestræ statum cæpimus [c] intendere diligenter, & infra.

¶ Vos autem post obitum Bathonien. [d] episcopi humiliter postulāstis, ut quia tempus aduenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestræ ruina poterat releuari, † cum & Bathonien. ecclesia id ipsum pariter postularet: Rex quoque cū regni magnatibus, & quidam episcopi cū multis abbatib. deposcerēt illud idē, vt vnione penitus dissoluta, monasteriū vestrum reduceremus in statum antiquum, sub abbatis regimine gubernandum.

¶ Attendentes igitur, quod episcopali sede vacante [e] non debet aliquid innouari: cum non sit qui episcopale ius tueatur: maximè ne plus fauisse p̄sonæ, quam ecclesię [f] videremur, si quod eo viuente concessimus, post obitum eius subito mutaremus, petitionem vestrā nequiuimus [g] exaudire, auctoritate † prædicta indulgentes, [h] ut cum Bathonien. ecclesia de præsule fuerit ordinata, ius vestrum apud sedem Apostolicam prosequendi, facultatem liberam habeatis: interim autem sub cura Prioris idem monasterium gubernetur.

† al. auctoritate præsentium.

[Glo. seq. addit tres rationes. textus addit duas.]

a ¶ Dissolueret religio.] quia episcopus erat abbas: vnde non posset conuenienter seruari religio, cum essent diuersæ professionis: quia non debent promiscuis actibus turbari officia. arg. C. de test. consulta diualia. & 89. dist. singula. Item quia cōmunio materiam discordiæ creare solet. ff. de leg. 2. cum pater, §. dulcissimis, & naturale vitium est negligi quod communiter possidetur. C. quando, & quib. quarta pars debet. l. 2. li. 10. ex huiusmodi causis uidebatur vnio damnosa. Io.

1 Dicebat Innocentius q̄ dicta sūt, nō sūt p̄petua: & ideo inspiciendus est tenor priuilegiorum, de priuil. porrò, idem Hos. al le. de off. ord. duo simul. Io. And.

b ¶ Hospitalitas.] ad quā præcipuè clerici & monachi tenentur. s. de præb. de monachis & 16. q. 1. quoniam quicquid. episcopus enim redditus illos percipiebat, de quibus eleemosynas fieri consueuit.

c ¶ Cœpimus] mandauit Innocentius quibusdam, vt monasterium ipsum sub Prioris regimine facerent gubernari, & episcopus certis redditibus esset contentus vnione manente, & q̄ episcopus res monasterii nō expenderet, nec episcopus bona ecclesiæ vacantis sibi subiectæ alienare posset: ideo dicit, ad releuādū ecclesiæ vestræ statum cœpimus intendere, & hoc Inno. ad petitionem Bathon. episcopi suo priuilegio confirmauit: ideo dicit, infra: quod eo uiuente concessimus, &c.

ADDITIO. Hoc intelligas, quòd dicit in principio nouit ille qui scrutator est cordiū, quòd licet. &c. not. quòd ante vacationē istam dominus Inn. præcepit quibusdam iudicibus, ut deberent instituere Priorem in illo monasterio, per quem illud monasterium regeret, & ita factum fuit, & ita postea uacante ecclesia hac petierunt a domino papa, ut ipse solueret unionem.

d ¶ Bathonien. episcopi.] de isto episcopo nomine Sauarico dixit quidam verificator:

Hospes erat mundo, per mundum semper eundo:
Sic suprema dies fit sibi prima quies.

Item dum describerentur debita sua, dixit quidam alius: Domine pone me creditorem in legione. 2

2 id est, in societate multorū creditorū, quos moriēs reliquit episcopus.

[Glo. seq. recit. per q. an p̄p necessitatē vacante ecclesia possint clerici, & c. ponit opi. Hug. quæ respicit ecclesiam cathedralem. Demū circa contractus factos sede vacante ponit opin. Io. quam reprobat.]

e ¶ Sede vacante.] vacante. n. ecclesia clerici non possunt disponere aliquid de reb. ecclesiæ. 12 qō. 2. si qua de rebus, ubi de hoc. Nec eps̄ bona ecclesiæ vacātis sibi subiectę alienare pōt. 10. q. 2. si quis eps̄, & 75. dis. quoniā. Hugo tamen dicebat, quòd si sit magna necessitas, clerici pn̄t aliqua alienare, & inducebat ad hoc 71. dis. fraternitatem, quod potius contradicit. 3. & 12. q 2. precariæ. dū tamē adsit auctoritas metropolitani, sed non est ille casus, in quo metropolitanus debeat se intromittere de clericis suffraganeorum suorū, & est arg. ad hoc q̄ iudex præstat auctoritatē facto minoris, eo tēpore quo non habet curatorē. C. qui admi. ad bon. p. ff. l. bonorum. Item in minorib. ecclesijs potest eps̄ aliqua alienare p̄p necessitatē. mortuo sacerdote. 10. q. 2. si quis eps̄. Item si canonici faciant aliquē contractum mortuo epō dicit Io. quòd tenet ɔtractus: licet debeat rescindi si læsa est ecclesia. 12. q. 2 si qua de reb. sicut est in ɔtractu minoris, q. non habet curatorē. C. de in inte rest. mino. si curatorem. hoc ego non credo: imo talis ɔtractus nullus est, & sine aliqua restitutiōe reuocatur quatenus de facto processit. idem ēt si haberet prælatum: & hoc etiam dico per d. c. si qua de rebus: quia datur optio epō, vtrum uelit stare ɔtractui, vel nō circa aliquam restitutionem, & hoc in fauorem ecclesiæ, & sic intelligit Hug. illud c. si qua de reb. & incipit tunc tenere talis contractus, si episcopus ratū habeat & q̄ sit verum hoc, patet j. c. vlt. ubi attestationes receptæ, uacante ecclesia, nō valent. j. eo. c. prox. argu. & hic etiam: quia sede uacante nihil est innouandū. Itē nec valet sententia contra ecclesiam lata sicut nec contra minorem, qui non habet tutorem vel curatorē. ff. de re iud. l. acta. §. ult. C. qui da. tut. post. uniuers. s.

3 Quia ibi clericus ecclesiæ uacantis petitus fuit a papa. Io. And.

f ¶ Quam ecclesiæ.] plus enim utilitas ecclesiæ quam personæ fuit attendenda arg. 12. q. 5. quia Io. nec aliq̄s debet inuenire uiam ad impugnandum, vel reuocandum iudicia sua. arg. ff. de mil. test. l. 3.

g ¶ Nequiuimus.] & ideo potius damnū vestrū, q̄ nostrā infamiā p̄elegimus. s. d auct. & usu pal. nisi sp̄alis.

h ¶ Indulgentes.] indulgentia fuit ex hoc, quia unio illa facta fuit auctoritate Cælestini, & per dn̄m Innocētiū confirmata, ut patet in antiqua compilatione, & beneficium principis debet esse perpetuū, 25. q. 2. c. 1. in auth. constitu. quæ dig. li. a patria po. §. illud. colla. 6.

Illa deuotionis.] Capitulū sede vacante, nō confert ꝑbendas spectātes ad collationē prælati. h. d. primo decise narrat factū. Secūdo diffinit. Tertio soluens obstaculum probat deuolutioni locum nō fuisse. Secunda: ibi, Ecclesiam. Tertia: ibi, Non obstante. Abb.

CASVS. Collatio ꝑbendarū in ecclesia S. Leucini ꝑtinet ad epm loci: vacante sede epali, vacuit quædā præbenda in dicta ecclesia S. Leucini: capitulū illius ecclesiæ credens collationē præbendarū vacāte sede deuolutā ad ipsum, præbendā illā vacantē cōtulit cuidā clerico: ꝑ ꝯ modū archieps Capuanus de mādato dñi papæ inuestiuit magistrū R. de illa præbenda, cui papa illā ꝯcedēdā cōtulerat, & ita orta fuit discordia īter magistrū R. & illū cui capitulū præbendā illam cōtulerat: unde qō super hoc delata fuit ad sedē Apost. papa auditis rōnibus vtriusque partis, ꝯfirmauit ꝯcedā illā dicto magistro R. non obstante ꝯcessione ꝑ capitulū alij factā, vel cōfirmatiōe in forma cōi obtēta: q̄a nullo iure cauet, ꝙ uacāte sede capitulū fungatur vice epi in beneficijs cōferendis, nec in eo casu potest dici, ꝙ potestas conferendi beneficia vel præbēdas per superioris negligentiam ad capitulum sit deuoluta, cum nullus sit tunc superior, qui de iure vel facto possit ꝑbendas conferre. Nota ꝙ collatio, quæ nulla est, non impedit secundam. Item quod non est concessum, intelligitur prohibitum. Item sede vacante ius conferendi præbendas nō deuoluitur ad capitulum. Item non currit præscriptio tunc: quia cum nullus sit ibi prælatus, nulla est negligentia.

† al. ita: epo Casin. & magistris I. & P.
† Calinen.
† Suessionē.

† Vide Hostien. in c. ad abolendam. ꝟ. de hæret. & Geminianū in c. presbyteri. 21. dist. vbi plenè de materia huius decretalis. adde Felinum in c. cū olim. de maiori. & obed.

† appareat apparetet.

¶ Honori⁹ iij. episcopo † Calinen. & magistris v. & S. Canonicis Suessanen. †

¶ *Beneficia spectantia ad collationem prælati, non possunt conferri per capitulum sede vacante.*

CAP. II.

Illa] deuotionis synceritas, & infra.

¶ Ecclesiā sancti Leucini, de qua magistrū R. donationis nostræ gratia ꝯcedente, præbendæ nomine de mādato nostro Capuanus archiepiscopus inuestiuit, sibi duximus cōfirmandam: [a] Non obstante cōcessione per capitulum facta alij, seu confirmatione nostra, si qua in forma communi [b] apparet † obtenta: cum nusquam inueniatur [c] cautum in iure, quod capitulum vacāte sede, fungatur vice episcopi in collationibus [d] præbendarum, nec in eodem casu potest dici potestas conferendi præbendas, ad capitulum per superioris negligentiā [e] deuoluta: cum non fuerit ibi superior, qui eas posset de facto, vel de iure conferre.

¶ Idem episcopo Burginen. †

¶ *Sede vacāte iudiciū habitū contra ecclesiā non tenet.*

CAP. III.

Constitutis corā I. prædecessore nostro, procuratore ecclesiæ sanctæ Mariæ de Castro Forti, & Burginensi † episcopo prædecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo restitutionem, super libertate libere eligendi sibi prælatum: [& infra. †] [f] Nos igitur depositiones testiū, qui vacante Burginen. † ecclesia, & carente legitimo defensore fuerint † recepti, duximus reprobandas.

ad capitulū & ibi soluitur hæc ꝯrietas. Itē an potestas absoluendi deuoluatur ad capitulū sede vacante, dubitari cōsueuit. arg. ꝙ nō: quia hoc facit successor. 11. q. 3. si eps ante. Hug. dicit ꝙ sic ꝑꝑ periculū animæ. arg. ꝙ potest. 2. ꝟ. de hære. ad abolendam, 1. rñ. quia capitulū sede vacante cōdemnat de hæresi, & ita si pōt ꝯdēnare, multo fortius absoluere. 21. dist. inferior. alienare dantē nō pōt. De hoc dixi s̄. eo. c. proxi.

ADDITIO. Hodie potest capitulum, vel is ad quē administratio ꝑtinet vacante sede, eos absoluere, quos posset eps si viueret, nisi a sede Apostolica id fuerit inter dictū. c. vnico. de ma. & obed lib. 6.

e ¶ Negligentiam.] propter negligētiam solū trāsfertur potestas eligendi ad superiorē. s̄. tit. prox. nulla. & c. quia. vel cum indignū eligant. s̄. de elect. cum in cūctis: sed vbi nullus est platus, non est negligentia, ut hic, uel etiam cum eligere non pt. s̄ titu. prox. quia Ber.

Constitutis,] primo narrat factū super quo attestationes fuerunt receptæ. Secundo illas reprobat dicēs quare: ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Inter episcopum Burginen. & ecclesiam sanctæ Mariæ de Castro Forti, quædam quæstio vertebatur: procurator ecclesiæ sanctæ Mariæ petebat ab episcopo Burginen. restitutionē super libertate liberè sibi eligendi prælatum in dicta ecclesia, & super terris ipsius & rebus alijs, quibus ecclesia fuerat spoliata: lite contestata coram Innocentio, & postmodum factis positionibus & responsionibus, siue concessionibus coram delegatis iudicibus, & receptis quibusdam testibus, causa iterum delata est ad sedem Apost. papa examinato processu depositiones testium, qui vacante Burginen. ecclesia, & carente legitimo defensore recepti fuerant, reprobauit. No. ꝙ sede vacante causa tractari non potest, nec testes recipi; quia non est cum quo ista fiant, & altera parte absente processus causa nullus est.

2 Et sic est expeditū de ma. & obed. c. vnic. lib. 6. Io And.

† Burgen. habent omnes codices Vaticanæ bibliothecæ, tam in titulo quam in textu, vno recentiori excepto, in quo legitur, Burgenensi.

† al. Burgd⁹.

† Hæc verba: & ꝟ. desunt in magis vetustis, sed habentur iam in recentioribus.

† al. Burgardus.

† fuerunt.

a ¶ Confirmandū.] Hic dominus papa ex certa scientia confirmauit huic ecclesiam istam: vnde plenū ius consecutus fuit, nec erat licitum alicui de ipso iudicare. sup. de confir. vti. c. 1. & 2. vbi de hoc.

b ¶ In forma communi.] sic sup. de conces. præb. quia diuersitatem, & sic patet, ꝙ talis cōfirmatio modicum operatur. De hoc dictum est satis. s̄. de confir. c. 1.

[Glo. seq. alleg 4. concor. obijcit, & remittit.]

c ¶ Cum nusquam inueniatur.] & ita intelligitur esse prohibitum, quod non inuenitur concessum. sic s̄. de transla. inter corporalia. 55. dist. si euangelica & 2. q. 5. consuluisti & 31. q. 1. ꝙ si dormierit. sed ꝯtra. quia quod non est prohibitū intelligitur esse concessum. Dic super hoc, vt dictum est s̄. de transla. inter corporalia.

[Glo. seq. signat contrarium, quærit, arg. negatiuè ponit opin. H. quam approbat.]

d ¶ In collationibus.] de hoc dubitari consueuit, utrū vacāte sede deuoluatur ad capitulū collatio ꝑbēdarū, quod hic determinat. arg. cōtra sup. de mai. & obe. his quæ, & c. cū olim. vbi uacāte sede ius prælati deuoluit

1 De materia huius glo. vide latè per Host. in c. ad abolendam. ꝟ. de hæret.

f ¶ Vacante.] hic patet manifeste, quod ecclesia, quæ caret legitimo defensore, cōueniri non potest: quia ea vacante nihil est innouandum: quia non habet defensorem. supra eo. c. 1. nec etiam alienatio fieri potest, ut dictum est supra eo. c. 1. Laur. dixit, quod vacante sede œconomus ecclesiæ potest interim agere. argum. sup. de ... causam in pertractandis fed in fauorem ecclesiæ expectatur quousque habeat prælatum, sed non est verum, ut hic patet. Et ita vacante sede nihil fieri debet vnde possit ei præiudicari. In alijs vero, in quibus non præiudicatur episcopo, potest capitulum supplere uicem episcopi. sup. de maio. & obe. his quibus, & c. cum olim. ubi de hoc.

DE

DE HIS QVAE FIVNT A PRAELATIS sine consensu capituli.

¶ Supra visum est, ꝙ sede vacante nihil debet attentari per capitulũ: sed quia poterat dubitari, nũquid sede repleta possit prælatus disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo, iõ subijcitur hac rubrica. De hac materia tractatur 16.q.5.& q.7. per totum.

TITVLVS X.

De his quæ fiunt à prælatis† sine consensu capituli.

Rrita.] CASVS. Dicit in hoc capitulo, ꝙ irrita erit epõrũ vẽditio, vel donatio, vel cõmutatio rei ecclesiasticæ absque cõsilio capituli. Nota ꝙ eps nec vẽdere, nec alienare põt rẽ ecclesiæ sine ꝯsensu capituli; qđ verũ est de magna re, parũa enim per se alienare potest, vt 12.q.2. terrulas.

a ¶ Irrita.] 12.q.2. sine exceptione.

b ¶ Commutatio rei ecclesiasticæ.] magnæ, paruã enim rẽ sine hac solẽnitate alienare potest. 12.q.2. terrulas. & ĩ. de do. cæterum. Ber.

c ¶ Subscriptione.] aliàs nõ tenet. 12.q.2. non liceat. & c. aliena tiones. & c. sine exceptione.

¶ Ex concilio apud Valentiam.

¶ *Non tenet alienatio rei ecclesiasticæ absque approbatione capituli.*

CAP. I.

Rrita[a] erit episcoporũ donatio, & vẽditio, vel cõmutatio [b] rei ecclesiasticæ, absq; † collaudatione, & subscriptione [c] clericorum.

¶ Alex.iij. Noruiceñ. episcopo.

¶ *In temporali alienatione, quam facit prælatus, taciturnitas capituli habetur pro consensu.*

CAP. II.

Ontinebatur: † & infra, ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cõcessio decimæ ab abbatissa pri⁹ facta, si cõuentu sciente, & non contradicẽte[d] facta est, robur firmũ debet habere. ¶ Verum si ignorãte conuentu aut contradicente, [e] decimã prius prædicto H. cõcessit, & non post multũ [f] temporis † de assensu conuentus eandem decimam dedit eidem, secunda concessio debet prȩiudicare[g] priori.

Ontinebatũ.] In prima ponĩt de cita cõsultatio. In secũda distinguens responsio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa fecit quandam donationem cuiusdam decimæ cuidam nomine H. postea vero aliquanto tempore elapso, eandem decimam concessit eidem: quærebatur, quæ concessio p̃ualeret? Respondet Papa, quòd cõcessio decimæ prius facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, tenet & valet: sed si ignorante conuentu, aut contradicente, decimam prædicto H. prius concessit, & postea de consensu capituli eandem decimã dedit eidẽ, secunda donatio debet valere, & præiudicare priori. Nota, quod qui non contradicit, consentire vid. tur. Item prælatus sine consensu capituli concessionem facere non potest.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Contradicente.] & ita in venditione rerum ecclesiasticarum taciturnitas pro cõsensu habetur. Arg. contra ĩ. ca. Proxi. & 12.q.2. sine exceptione. & 10 q.2.c. etenim. §. hoc ius. in fin. Solu. hic ad tempus facta fuit cõcessio alicui clerico pro beneficio, in contrarijs in perpetuum: & ideo necessarius est ibi expressus cõsensus, & subscriptio, per quam appareat de consensu. & est simile 54. dist. si seruus.

e ¶ Aut contradicente.] ĩ. ca. proxi.

[Glo seq. ponit arg. quod reprobat.]

f ¶ Non post multum.] arg. quod si multum tempus elapsum esset, & conuẽtus semper tacuisset, videretur consensisse. 1. Argu. ĩ. de priuile. si de terra. quod non credo, sed solum factum hic narrat, quod semper possunt contradicere tali contractui, immo non posset p̃scribere qui emit à solo prælato, cum sciat episcopum nõ habere ius distrahendi; quia cõtra leges mercatur, & ideo non præscribit. C. de agric. & censi. quem admo. lib. 11. & 16.q.3. si sacerdotes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Præiudicare.] sed videtur quod donatio talis non teneat; quia prælatus nõ potest donare vel vẽdere, nisi vt meliora prospiciat. 12.q.2. sine exceptione. ar. 16 q.3. si sacerdotes. iam solutum est. hic nõ fuit donatio ꝑpetua, sed temporalis.

¶ Idem Vigorieñ. † epõ.

¶ *Alienatio temporalis facta consensu capituli, per ratificationem eius roboratur.*

CAP. III.

Vm † nos iam pridẽ: & infra. ¶ Certum est, de rigore iuris concessionem illam non tenere, quam reclamãte [h] capitulo per prædecessorem tuũ constat factam fuisse: Nisi eam ratam [i] postmodum habuisset. †

Vm nos.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Vigorieñ. sine consensu capituli sui cõcessit quandã ecclesiam quibusdã religiosis: successor illi⁹ donatione illam reuocare volebat; quæritur an possit? Respondet papa, quod donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit antecessor illi⁹ capitulo suo reclamãte, nisi capitulum eam ratã postmodum habuisset. Nota, quòd prælatus sine consensu capituli sui donationem in damnum ecclesiæ facere non potest. Item ratihabitio retrotrahitur, & mãdato comparatur. Item subsequẽs consensus valet. Item quod ab initio non valet interdum ex post facto conualescit.

[Glossa sequens ponit quattuor casus cõmunicandos capitulo.]

h ¶ Reclamante.] & ita patet, ꝙ in negotijs ecclesię, necessarius est consensus vniuersitatis, vel maioris partis. ĩ.c. prox. 12.q.2. sine exceptione, & in ordinatione clericorũ. 24 dist. episcopus sine & in dignitatibus cõferendis ĩ. eo. cap. proxi. & 93. dist. legimus. Idem est in cautarum ventilatione 15.q.7. episcopus nullus. fęlix. & si cap. si autem.

[Glossa sequens alleg. tres concor. & duas leges in contrarium. Iterum arg. conualescere quod ab initio non valet alleg. sex iura, & quinque alleg. in contrarium, & soluit.]

i ¶ Ratam.] & ita alienatio quæ de iure nõ tenet, ratihabitione confirmat. 16.q.1.c. vlt. & ĩ de iur. pat. cũ ra. & 12.q.2. si quæ de rebus. Ar. cõtra Insti. de aucto. tuto. §. tutor. & si eo rit. obligari. circa finem. 3. Item arg. ꝙ ea quæ ab initio non valent ex post facto conualescunt ꝶ. comug. ser. propositum. ĩ. de spon. impub. de illis. 2. 31. quæstio. 2. ca 1. & 2. ff. de rit. nupt. si quis. In tena-

† prælato

† Burchard⁹ lib. 3. decre. cap. 170. Iuo. par. 3. c. 231. Pannormia li. 2. c. 84. & c. 1. eo. ti. in 2. compilat.

† in vno vetustissimo ita: si absque collaudatione, & subscriptione clericorum facta fuerit.

† Post concil. Lateran. sub Alexã. 3. par. 47. c. 5. & c. 2. eo. tit. in 1. comp.

1 Cõcor. tex. in l. fi. cum gl. notabili. ff. si ex nox. cau. aga.

2 Vide de p̃scri. si diligenti. Ioan. An.

† tempus

† Vigorien.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõp.

† habuissent.

3 Host. dicit aliud in tutore qui non põt ratificare contractũ, in quo debuit auctorizare, non paulo post. ff. de acquir. hær. si quis mihi. §. iussum. aliud in capitulo, quod nõ auctorizat, sed cõsentit nec ratificat nisi quo ad eius cõtemptum permitt. de elect. quod si cui. §. 11 autẽ Ioan. And.

senatorio.& 1.q.1.c.eos qui.§.cū ergo circa finem. Arḡ contra 24.q.1.scismatica.& ī.de sim. non satis.ff.de reg.iu. quod ab initio 32 q 7.flagitia & 16.q.3.c. placuit.§. pōt ver. ꝙ si priuatus. Prima rñsio est vera quãq; in maleficijs, vt teneatur ex maleficio qui ratū habet, sicut qui ab initio mandauit. s. de resti. spol.cū ad sedē.in fi.ff. de vi, & vi arm.l.1.§.quoties. dum tñ eius noīe fuerit factū.ff. de preca.l si seruꝰ. In negotijs aūt, sacramētis, & cæteris contractibus, q̄ de iure sortiuntur effectū, eius ratihabitione potest res rata haberi ab eo q talia ab initio mandare potuit, si eiꝰ noīe factū est.ff.rem ratā haberi l.3.§.falsus.& 6.q.3.Ludunen.& ff. de iud.licet verū, & hic, & ī.de dona.pastoralis.in fi. In his autem quæ per alios explicari non possunt, sicut est, vt quis per alium ferat sententiam, vel testimonium faciat, non habet locum ratihabitio. C. de sentent.ex breuicu.recitant.l.1.& 2.nisi sic illustris psona vt ibi, & in his quæ contra naturam sunt vel fiūt, & q̄ sine peccato detineri, vel fieri, vel possideri nō possūt, & q̄ ipso iure nulla sunt ab initio. Et sic loquuntur cōtraria.

NOuit.] Tres sūt partes. In prima ponitur exordiū, in quo ratio & dictū in genere. In secūda factum: ibi, Innotuit, In tertia prohibet & cassat: ibi, Ideoque. Abb.S.c.

† Post conciliū Laterañ. sub Alexan. 3. par. 50.ca.18. & c.4.eo. tit. in 1. cōp.

† al. sic: ita ꝙ tu caput, illi membra esse dicūtur.

† Constitutionibus.

¶ Idem Hierosolym. Patriarchæ.

¶ Prælatus sine consilio capituli instituere vel destituere, vel alia negotia ecclesiæ tractare non debet, h.d. cum ca. sequenti.

CAP. IIII.

NOuit† tuæ discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui vnum corpus sitis, ita † quòd tu caput,[a] & illi membra esse probantur. vnde nō decet [b] te omissis membris, aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotijs vti: cum id non sit dubium, & honestati tuæ, & sanctorum patrū institutionibus† cōtraire. ¶ Innotuit si quidē auribus nostris, quod tu sine consilio fratrum tuorum, abbates & abbatissas, & alias ecclesiasticas personas instituis & destituis: & infra. Ideoque id auctoritate Apostolica p hibemus; & infra. Nos.n. tales institutiones & destitutiones carere [c] decernimus robore firmitatis.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus sine consensu fratrū suorū, abbates & abbatissas & alias ecclesiasticas psonas instituebat, & destituebat, peruenit hoc ad notitiam dñi papæ. vnde super hoc scribit ipsi patriarchæ dicens. ꝙ cum ipse & fratres sui sint vnum corpus ita ꝙ ipse sit caput, & illi membra, non decet ipsum vti consilio aliorum omissis fratribus suis in negotijs ecclesiæ suæ: cū illud sit contra instituta sanctorū patrū: vñ præcipit ei, ꝙ de cætero illud non faciat, & tales institutiones & destitutiones decernit carere robore firmitatis. Nota ꝙ non decet membrum à capite recedere, nec econuerso. Item prælatus negotia ecclesiæ suæ de consilio fratrum suorum facere debet, & præcipue huiōi specialiter: aliter enim facta non tenent.

a ¶ Caput.] sed nunquid episcopus auditur sine litteris capituli de rato, volens agere p ecclesia sua? De hoc dic vt dictum est supra, de procu.c.1. & supra de rescr. edoceri.

[Glo.seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Non decet.] 12. dist.non decet.12.q.2.alienationes.& 15.q.7.episcopus 1.& s. de præscrip.cum non liceat & arg.86.dist.si quid & ī.eo.c.proxi.de quibus cōstitutionibus hic fit mentio.

[Glo.seq.quærit, & soluit.]

c ¶ Carere.] sed nunquid ipso iure tales constitutiones irritæ sunt? Videtur ꝙ sic ex hac littera: quod satis potest cōcedi: quia factæ contra iura. C. de legi. nō dubium.

¶ Idem eidem.

10 *¶ Summatum est supra capitulo proximo.*

CAP. V.

QVanto:† & infra. ¶ Fraternitati tuę mãdamus, quatenus in 20 cōcessionibus & cōfirmationibus,[d] & alijs ecclesię tuæ negotijs, fratres tuos requiras, & † cum eorum cōsilio, vel sanioris partis eadem peragas & pertractes: & quę statuēda sūt, statuas, & errata corrigas, 30 & euellēda dissipes & euellas. ¶ Absentiū[e] quoq; fratrum nomina inscribi nō sinas: † quia talia munimēta irrita sūt & falsa, & tu exinde quæstionē falsi poteris merito formidare.

40 ¶ Cælestinus tertius.

¶ Si ecclesia collegiata habet præsentationem, præsentabit prælatus de consensu capituli, vel maioris partis: nisi de consuetudine vel priuilegio competat 50 *soli prælato.*

QVanto.] Diuiditur: nā primo proponit. Secundo p̄cipit: ibi, Absentiam. Abbas.

CASVS. Prædictus patriarcha, omissis fratribus suis, in confirmationibus, & cōcessionibus, & alijs negotijs ecclesiæ suę vtebatur cōsilio aliorum: mandat papa eidem, quòd de cætero id non faciat, sed de cōsilio fratrū vel maioris & sanioris partis eadem pertractet & disponat. Præterea idem patriarcha: priuilegijs suis & alijs instrumentis nomina absentiū fratrum inscribi faciebat: præcipit papa, quod hoc nō faciat; quia talia munimenta irrita sunt & falsa, & ipse quæstionem falsi poterit formidare. Nota, quod prælatus de consilio fratrum suorum negotia ecclesiæ suæ pertractare & disponere debet. Item episcopi possunt conferre priuilegia. Itē de falso tenetur (vt hic dicitur) qui nomina absentium scribit in litteris ac si essent præsentes.

d ¶ Confirmationibus.] s. c prox. cū alijs concor. ibi positis.& ī.c. pxi. & ita patet, ꝙ eps negotia ecclesiæ suę cū cōsilio canonicorū suorū tractare debet. 11.q.2.sine exceptione. & c. alienationes. & 86.dist.si quid.16.q.1.1. ecclesia habet.

[Glo.seq.recitetur per q an subscribens necesse habeat scire. & c.]

e ¶ Absentium.] nota ꝙ crimine falsi tenetur, qui nomina absentium fratrum facit inseri. C.ad leg. Corne. 60 de fal. qui velut. & ipsa instrumēta sunt irrita. C.de testa.l.iubemus 2. & in authen. de instru. caut. & fi.§.2. coll. 6. non tñ oportet testē scire q̄ in charta vel in instrumento cōtinentur, cui sigillum apponit. ff. de pig. actio.l.Caius. C.de testa. hac consul tīma nec in hoc casu fit ei præiudiciū quin possit postea cōdicere si sua interfuerit, vt in l.Caius. sed si sciret, postea reclamare non posset, vt ff de pig.& hypo. fideiussor. §.1.& 1. q. 7.saluberrimum: & s. de transa ex litteris.27.q.1.omnes fęminæ.& 20.q.1.vidua. Sic & crimen falsi incurrit q sigillum surripuit furtiue nomine capituli. s. de testib. tam litteris. Et qui litteras iudicum aperit. s. de offic. deleg. cum olim. & s. de rescri. olim. vnde tales deponendi sunt per iura prædicta.

1 Idē Gof. & placet archidiacono de elect. c. vlti. lib. 6. vbi vide sup vers. irritas. Io. A.

† Post conci. Laterañ. sub Alex. 3. par. 50. c. 16. & c. 5. eod. tit. in 1. compil.

† al ita: vt est

† In codice Barbatiæ ita & q̄ statuenda fuerint statuens errata corrigas, &c. quæ lectio planior videtur.

† al. facias

2 Si testator scribere nesciebat, nec articulate loqui, falsū est testamētum Ioan. And.

EA noscitur.] Prima pars factũ narrat. Secũda pars respondet: ibi, Respondemus. Abba.

CASVS. Abbates & conuentus habent ius præsentandi in ecclesijs: cõtingit aliqñ quòd ipsi abbates p̃sẽtãt p̃sonas idoneas epis. diœc. ad ecclesias illas vacantes, & eis receptis per ep̃m, monachi aliqñ añ p̃sentationẽ aliqñ post, cõtradicũt: q̃rit an talis institutio valeat? Rñdet Papa, q̃ qñ p̃lati faciunt huiusmodi præsentationes, intelligendũ est, q̃ fiant de consensu fratrum suorũ, sine quo non valent: & ideo si constiterit, q̃ consensus fratrũ vel maioris partis nõ interuenerit, tales institutiones debẽt cassari, nisi ex antiqua & approbata consuetudine, vel ex aliqua sp̃ali cõcessione abbates ipsi probauerint, q̃ ɔsensus monachorum in talib. collationib. non sit requirendus. No. q̃ abbas nõ põt p̃sentare aliquẽ, vel ɔferre b̃ñficiũ ecclesiasticum alicui, sine consensu sui capituli. Itẽ collatio, aut p̃sentatio, seu electio cõiter pertinet ad p̃latũ & capitulũ. hoc. n. est ius cõe, nisi aliud in cõtrarium probet̃ à prælatis. Itẽ ex antiqua cõsuetudine vel priuilegio, abbas solus p̃ test conferre beneficia in q̃ntitus monachis.

[Gl. seq. quærit & soluit.]

a ¶ Per litteras.] potest ergo quis per litteras præsentari. arg. 64. dist. c. 1. 2. & 3. Quid si contradicatur lr̃is? Stabitur eis donec contrarium probetur. s̃. de prob. post cessionem. vbi de hoc. & s̃. de testi. cum à nobis.

b ¶ Contradicunt.] cum ab initio nesciuerunt: aliàs non videtur q̃ postea contradicere possint. [illegible]

c ¶ Intelligi dẽt.] præsumptiue, quia non est verisimile, q̃ hoc faciant sine consilio fratrum suorum. s̃. e. c. [illegible] rium, vt hic dicitur. [illegible] & de iure ĩ. de spon. ad id quod & 54. dist. fraternitatem. & ĩ. de Iudæ. c. vltimo.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Maioris & sanioris.] sed nonne eo ipso maior est q̃ẽ est sanior. 31. dis. N. cæna & ĩ. de his quæ fi. a maio. par. cap c. 1. & 40. dist. multi, in fine? Dic q̃ vbi aliqua pars non est sana puta quia indignum eligit, vel quia in damnum ecclesiæ aliquid facit, ibi dico maiorem partem illam quæ sanior est. & præferenda est s̃. de postu. præla. gratum. alias nisi vtraq; pars in electionib. esset sana, non statim dicerem maiorem saniorem, immo quandoq; minorem esse præferendam. s̃. de electio. ecclesia vestra. vbi pars maior non obtinet. s̃. de app. constitutus. Bernar.

e ¶ Euacuari.] cum non sint facta secũdũ ius: sed cõtemptus illis qui requiri debent. s. de elec. q̃ sicut. & c. quia propter. & s̃. e. nouit. & c. quanto. vbi hoc videtur expressum.

f ¶ Consuetudine.] dummodo sit talis, quæ iure cõi non præiudicet, s. præscripta. s̃. de consuet. cum dilectus. & c. vlt. quia tunc præscripsit prælatus ius instituendi contra alios fratres suos.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

g ¶ Libertate.] puta quia priuilegia hẽt p̃latus, q̃ solus sine ɔsensu fratrum instituat. & ita est hic ar. expressum[2], q̃ ius eligendi de iure cõi simul ptinet ad ep̃m & capitulũ, cum ep̃s sit caput capituli. s̃. e. nouit. nisi ɔsuetudo cõtrariũ inducat vel priuilegium, vt hic patet. De hoc dixi s̃. de electio. cum ecclesia Vulterana. Ber.

CVm Apostolica.] Duæ sunt partes principales. In prima cõsultatio. In secũda rñsio: ibi, Taliter respondemus. Prima subdiuiditur. Nam primo ponit partitum compromissum. Secundo vnius partis allegatio [illegible] monachi. Tertio allegationẽ alteri9 partis: ibi, Econtrario. Quarto cõsultationem arbitrorum: ibi, Quia. Secunda pars principalis subdiuiditur. Nã primo respondet cõsultationi. Secundo soluit & corroborat contraria, ibi, Auctoritates. Tertio responsionem corroborat: ibi, Nam. Quarto solutionem limitat: ibi, Hoc autem. Abbas. Siculus.

CAP. VI.

EA † noscitur: & infra. ¶ Cum in prouincia tua sæpe contingat, q̃ ad ecclesias, ĩ quibus collegia ius præsentãdi habere noscuntur, corũ abbates aut per se, aut per litteras,[a] p̃sonas idoneas ep̃i diœcesi. præsentãt, † & eis præsentatis & receptis aliquãdo ante, aliquando post, monachi contradicunt.[b]

¶ Respondemus, quòd in præsentationibus p̃latorum intelligi debet,[c] q̃ fiant de collegiorum suorum assensu, sine quo non obtinent firmitatem. Vnde si constiterit conuentus vel maioris & † sanioris[d] partis non affuisse cõsensum, institutiones huiusmodi conuenit euacuari:[e] nisi ex antiqua & approbata consuetudine,[f] † vel concessa libertate[g], aliqui eorum probauerint commissi sibi collegij non debere in ecclesiarum seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

¶ Innocentius tertius archipresbytero † & magistro Scholarium † Bituricẽ.

¶ *Tenet donatio, quam de solius diœcesani consensu, facit laicus ecclesiæ, de decimis quas ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo, id est ante Lateranen. concilium.*

CAP. VII.

CVm † Apostolica sedes: & infra. ¶ Sane sicut accepim9, cũ ex vna parte capitulũ S. Stephani, & ex altera monachi de Platea, † sup decima quadã i[n] vestrũ cõpromisissent arbitriũ: Dicti monachi proponebãt, donationẽ ipsius decimæ sibi a quodam milite fa-

CASVS. Inter capitulum sancti Stephani ex vna parte, & monachos de Platea ex altera, quæstio vertebatur: super quæstione illa in quosdam arbitros est compromissum, coram quibus proponebant monachi, donationem ipsius decimæ sibi factam fuisse, & à quodam milite de consensu Bituricen. archiepiscopi diœce. ipsius sibi confirmatam fuisse: & ad confirmandam concessionem suam inducebãt auctoritatem Hieronymi dicentis: Si aliquando fuerint à laicis, quæ diuini iuris esse noscuntur, male detenta, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, condonabuntur perpetua firmitate subnixa. Ex contrario pars altera respondebat, quòd consensus ep̃i cõcepti sine consensu capituli non sufficiebat: ad hoc inducebat auctoritatem Leonis, quòd episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, aut vendere non audeat, nisi vt melioris prospiciat, & de cõsensu capituli sui id faciat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum: dubitauerunt isti arbitri quia de decima tenetur a laico, si conferatur ecclesiæ, vtrum sufficiat consensu episcopi sine clericorum consensu? & Papa respondet quòd monendus est laicus, qui decimam tenet, vt illam restituat illi ecclesiæ ad quam spectat: quod si noluerit, &

† Cap. vnico eo. tit. in 2. compil. Et quatenus per litteras pot fieri præsentatio, vide Lapum allega. 75

† præsentent.

† vel

† Adde quæ dicatur antiqua consuetudo, & approbata, per Doc. in l. hoc iure. §. ductus aquæ ff. de aqua quo. & æsti.

1 Host. remittit ad ea quæ ibi notat. & dicit q̃ contradicere põt ĩ. vj. menses post notitiam. Io. And.

2 Hostiensis qui tenet cõtrariã dicit, q̃ narratur factum non ius; & si de iure ẽt intelligas, loquitur cum funtoĩa cõia. Io. An.

† archiep̃o, in pluribus antiquis.

† scholarum, legitur ĩ omnibus fere, Vaticanis.

† Cap. 1. tit. de his quæ conceduntur ab ep̃o sine cõsensu capituli, in 3. compila.

† Pratea.

de consensu epi alteri ecclesiæ concesserit, valebit donatio: & auctoritates prædictæ licet sint diuersæ, non tamen sunt aduersæ: quia aliud est alienare quod ab ecclesia possidetur, in quo casu intelligitur auctoritas Leonis, & tunc non sufficit consensus epi sine consensu capituli: Et aliud est ad vsum ecclesiæ reuocare quod a laico detinetur: in quo casu intelligitur auctoritas Hieronymi: & tunc sufficit consensus episcopi: quia per utranq; auctoritate vtilitati ecclesiæ prouidetur: & hoc probatur per concilium Lateran. sumpto arg. à contrario sensu, in quo prohibetur, ne aliqua religiosa persona ecclesias & decimas de manibus recipiat laicorum sine consensu episcoporum; per quod dat indirecte intelligi, quòd sufficit consensus episcopi vt licitum sit ecclesię decimas de manu recipere laicorum. Hoc quod dictum est, de illis decimis debet intelligi, quæ laicis in feudum sunt concessæ. No. quòd licet compromittere in arbitros de reb. spiritualib. Item ille pôt iura distinguere, q pôt ius constituere. Item sicut ad consultationem iudicum respõdet Papa, ita & arbitrorum. Item argu. à contrario sensu bene valet. Item decimæ datæ laicis in feudum possunt reuocari.

a ¶ Hieronymi.] 16. q. 1. quoniam quicquid & s. de const. c. cum omnes.

b ¶ Leonis.] 12. q. 2. sine exceptione.

ctam, & Bituricen. archiepiscopi diœcesani eius accedente consensu confirmatam fuisse: seque auctoritate Hieronymi[a] munitos existere, qui scribens ad Damasum ait: Si aliquando † fuerint a laicis male detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. Econtrario pars allegabat aduersa, consensum episcopi sine cleri consensu minus sufficere, auctoritate Leonis[b] Papæ dicentis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere[c] audeat: nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat: † & cum totius[d] cleri[e] cõsensu atque tractatu id eligat, quod non sit dubiũ ecclesiæ[f] profuturũ.[g] ¶ Quia vero nos consulere voluistis, vtrum quando decima tenetur[h] a laico, si conferatur ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat; Taliter respondemus, quòd monendus est[i] laicus, qui decimam detinet, † vt eã restituat ecclesiæ, ad quã spectat; qui si forte induci nequiuerit, & eam cũ diœcesani consensu alteri ecclesiæ assignauerit, præsertim[k] religioso cõuentui; constabit ipsa † donatio perpetua[l] firmitate subnixa. ¶ Auctoritates enim præmissæ, licet diuersæ sint, non tamen aduersæ; cum aliud sit alienare[m] quod ab ecclesia possidetur; & aliud quod detinetur à laico, ad vsum ecclesiasticum reuocare. In alienatione quoque iuxta Leonis Papæ decretum consensus episcopi sine clericorum consensu † nõ sufficit. In reuocatione autem iuxta scriptum † Hieronymi sufficit consensus episcopi; cum per vtrunque † vtilitati ecclesiæ consulatur. ¶ Nã & in Lateranẽ. † cõcilio[n] est inhibitum, ne quelibet religiosa persona ecclesias & decimas de manib. laicorum sine consensu episcoporum recipiat; per quod indirecte datur intelligi,[o] q sufficit con-

c ¶ Vendere.] nisi forte sit parua & sterilis possessio. 12. q. 2. terrulas.

d ¶ Totius.] vel maioris partis ibi seruientis. 16. q. 2. c. ea. enim. § hoc ius.

e ¶ Cleri.] i. capituli sui. bona enim aliarum ecclesiarum vendere non debet, nec venditioni auctoritatem præstare. 22. q. 2. abbatibus. & 17. q. 4. in venditionibus.

f ¶ Ecclesiæ.] s. episcopali.

g ¶ Profuturum.] quantum ad opinionẽ ipsorum, & sic tenebit alienatio, quis contrium eueniat. j. ff. de adm. tut. tutor qui. §. tñ si probaretur læsio restitueretur, vt s. de in integ. rest. c. 1.

h ¶ Tenetur.] de facto: quia veram possessionẽ habere non potest, cum laici decimam de iure possidere nõ possint. s. de præscrip. causam. quæ. & 26. q. 7. c. 1. 2. & tñ tolerat ecclesia, quod laici decimas, quas antiquitus habuerũt in feudum, detineant, de quib. loquitur hæc decr. vt in fi. d. citur. Ber.

[Gl. seq. ponit lect. Lau. quam reprobat.]

i ¶ Monendus est.] & etiam compellendus, cũ mortaliter peccat 7. q. 1. illi, qui. & 22. q. 1. c. vlt. Vel hoc intellige de eo cuius scãdalũ timetur. 23. q. 4. nõ potest. Nam si hoc esset verum, posset eps per alios laicos multas ecclesia spoliare, & alias ditare: quod si faceret, appellandum esset, cum hoc sibi nõ liceat. j. de rebus eccle. non alie. c. 1. Hoc qđ dicit Lau. intellige de decimis non in feudum cõcessis: sed decr. loquitur de decimis in feudum concessis, vt dicit in fine. Ber.

K ¶ Præsertim.] i. maxime: qa ad hoc agit vt de manu laici reuocetur Ber.

l ¶ Perpetua.] & ita videtur valere donatio sine consensu capituli. sed hoc ideo est, quia p hoc vtilitati ecclesię consulitur, & illi q decimã detinebat: quia hoc solum bene agit, vt vita hominum corrigatur, 23. q. 5. prodest seueritas: alias semp requiri dẽt cõsensus capituli, vt s. eo. per totum. Ber.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

m ¶ Alienare.] ideo nõ intelligitur alienare: quia transfert de laico ad ecclesiã. Sic nõ dr alienatio, qñ trãsfertur de fratre ad sororem: sicut dixit lex: si testator prohibuit rem alienare, dando sorori, nõ videt alienare. C. de fideicommiss. voluntas. ff. de leg. 2. vnum ex familia §. 2. & l. peto. §. fratre. Et qui transfert columnas de loco vno ad alium locum eiusdem ciuitatis 3, non vr facta translatio. C. de æd. fi. priua. si quis post. sed reuera talis reuocatio est quædam alienatio 12. q. 2. Apostolicos & j. c. prox. quia si remansisset apud illum laicum decima illa, spes esset q posset redire ad priorem ecclesiam, ad quã spectat, si decederet sine hærede, nisi hæredes succedant in decimis, siue sint collaterales, siue descendẽtes: & est simile q Deus magis voluit sibi hostias immolari, quam dæmonib. 22. q. 1. considera.

n ¶ Lateranẽ. concilio.] j. de priuil. cum & plãtare. nec laici in alios laicos decimas possunt transferre. j. de deci. prohibemus.

[Glo. seq. dicit argu. à contrario sensu esse fortissimum.]

o ¶ Datur intelligi.] i. contrario sensu: & est fortissimum

† al. aliqua, sed apud Hieronymũ, aliqñ vt etiam apud Gratianum c. vlt. 16. q. 1.

† Facit ad hoc l. prætor. in prin. & gl. no. & Bar. ff. ne q. d in loco pub. & l. prohibere. §. plane. ff. q. vi aut clam.

1 de hoc, & quid iuris si ecclesia sit locupletata, nec dãnificata no. 1. 2. q. 2. sine exceptione. t gl. pe. Io. And.

2 Vbi de hoc & 14. q. 1. §. 1. & j. de deci. quamuis. Io. And.

† Vtr.

† ista.

† assensu.

† scripturam rescriptum.

† vtranque

† sub Alexãdro iij. c. 9.

3 Idem si ad aliam ciuitatem corruentiũ parietum marmora, vel colũnas defert de proprijs dominibus in domos proprias: & hoc vult lex illa q ornatus ciuitatis non transferantur ad rura. Ioann. And.

mum argumētum. ff. de offi. eius cui māda. est iurisd. l. 1. & 25. dist. qualis, & 45. dist. disciplina, versi. descende, peccauit populus tuus quasi dicat. ergo non meus, ex quo peccauit: puta propter peccatum. receditur à Deo. 32 q. 1. cum renunciatur, Lau.

a ¶ Episcopi.] vide modum argumētandi: ex quo dicit de epō, ergo tantum de epō intelligendū est. sic 25. dist. qualis. & 81. distin. illud, ff. de cond. & demon. cum ita. Arg. contra: quia aliud est dicere, epm & aliud, solum epm, j. de testa. requisisti. 1. & ita hic est vnus casus, ī quo solus eps potest alienare: alios habes. 12. q. 2. terrulas, & tribus capitulis seq. & 12. q. 2. bonæ.

b ¶ In feudum.] de alijs uero non esset verum quod hic dr̄: quia ecclesia potest illas vendicare, cum ille nullum ius habeat, sed hæc ecclesia ad quam spectat nec potest petere propter ius feudi quod antiquitus ex causa fuit promissum: quia episcopus ius vnius ecclesiæ non potest alij dare, vt j. de rebus eccle. non alie. c. 1. 10.

Tua nuper] Cōmunis diuisio. Secunda pars: ibi, Alterius. Abb. Sic.

CASVS. 2 Archidiaconus Meteñ. q̄siuit à Papa, vtrū eps siue electus de consensu archidiaconi tm̄ sine consensu capituli, cōferre possit vacantem ecclesiam baptismalem alicui monasterio vel alteri ecclesiæ, quę habet ius patronatus in illa ecclesia vacante? Et rn̄det quòd nō potest, auctoritate Leonis Papæ. quia cōcessio vacātium ecclesiarū ptinet ad alienationē. Bernardus.

Nota quòd platus sine cōsensu capituli bona ecclesiæ tēporalia vel spiritualia non pōt alienare. Item donatio epi cum consensu archidiaconi non valet. Item perpetuæ donationes nomine alienationis continent.

c ¶ Conferre.] vt monachi habeant fructus illarum, & retineant ecclesias ad vsus proprios, & sic læderetur ecclesia. vnde non ualet talis concessio.

d ¶ Vacante.] 3. arg. contrarium: quia sede vacante nihil est innouandum. s. ne sede vacan. nouit & c. 2. & 3. Respondeo. contraria loquuntur in episcopatib. & consimilibus.

e ¶ Alterius.] idest, istius præsentis quæstionis, sed ideo dicit. alterius, quia alia quæstio præcedit, quæ ponebatur in antiqua compilatione in tit. de instit. sed in hac non ponitur.

f ¶ Leonis.] 12. q. 2. fine exceptione. & s. c. proxi.

g ¶ Vendere.] nisi forte sit res quæ seruando seruari non possit. C. de admini. tut. lex quæ. in fi.

† Meteñ.

† Cap. 2. ti. de his quæ conced. ab epo si ne consen. capituli in 3. compilat.

i Ibi ēt ī versi vero relinquat: pbat ɔtrariū, s. qđ idē sit dicere epō, & soli epō. quare dicas ex circūstantiis, hoc discerni, an hæc sint eadē, an diuersa. facit quod not. de don. ad Apostolicæ. in 3. gl. & qđ dicā sup ca. Io. And.

3 Hic casus in antiquis exēplaribus reperitur.

† Hæc glos. non inuenit, in antiquis codicibus.

sensus episcopi,[a] vt licitū ecclesię sit decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum[b] perpetuo sunt concessæ.

¶ Idem Meteñ.† archidiacono.

¶ Non potest episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias alijs ecclesiis, etiam si habeat ius patronatus in ecclesiis concessis.

CAP. VIII.

Tua † nuper: & infra. ¶ Adiecisti etiā vtrū episcopo, vel electo cum solo archidiacono præter assensum maioris ecclesiæ, cum ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus assumatur de ipsa, cæ nobijs vel ecclesiis cōuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre[c] perpetuo vacantes[d] ecclesias baptismales: & infra. ¶ Alterius[e] etiam quæstionis solutio ex epistola Leonis[f] Papæ colligitur euidenter, in qua legitur: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquā donare, vel permutare, vel vēdere[g] audeat: nisi forte aliquid horū faciat vt meliora prospiciat: & cum totius cleri tractatu[h] atq; consensu id eligat, qđ non sit dubium[i] ecclesiæ profuturum. Irrita † enim episcoporū donatio, venditio, & † commutatio rei ecclesiasticæ erit absque cōniuentia & subscriptione clericorū. per hoc[k] enim noueris solutam secundo loco propositam quæstionem: cum † concessiones ecclesiarum perpetuas,[l] ad alienationes non sit dubium pertinere.

¶ Idem episcopo Helieñ.

¶ Episcopus parochiales ecclesias vel obuentiones ipsarum de cōsensu patroni sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest.

CAP. IX.

Pastoralis officij diligentia: & infra. ¶ Præterea quæsiuisti (cum au-

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Tractatu.] sed qualiter fiet tractatus? Conuenient omnes, & quilibet dicet quod sibi uidetur. 4. C. de venden. reb. ciui. l. vlt. lib. 11. & tit. seq. l. vlt. & hoc de immobilibus, vel mobilibus pretiosis: quia si sint pretiosa, necessaria est solemnitas. C. de adm. tut. lex. quæ. secus in his quæ seruando seruari non possunt, ut l. prædicta, & ff. de petitio. hæred. l. diuus. Vinc.

i ¶ Dubium] probabili iudicio, licet forte secus contingat. argum. ff. de mino. verum. § si locupleti. & intellige, non sit dubium quantum ad se: quia sufficit ab initio benegestum. ff. de neg. gest. sed an vltro. §. 1.

ADDITIO. Vel dic, dubium, s. communi opinione clericorum.

K ¶ Per hoc.] id est, per capitulum Leonis. 16. q. 1. c. possessiones.

l ¶ Perpetuas.] perpetuæ enim intelliguntur ex eo, quia fiunt ecclesijs, & nō personis 5. vt s c. proxi. & ff. de annu. leg. annua. & 12. q. 2. liberti: quia ecclesia non moritur, vt ibi dr̄, & s de insti. cum uenissent. si fiunt personis sine temporis præfinitione, durabunt in eorum vitā. 10. q. 2. hæc vsus præstatio, & 16. q. 1 possessiones.

Pastoralis.] communis diuisio: Secunda: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Helieñ. fecit talem quæstionem dño Papæ. Parochiæ auctoritate Dionysij fuerunt limitatæ & distinctæ, vt prouentus cuius libet parochiæ in vsus cederent ministrorum: quæsiuit vtrum liceat epo sine auctoritate Papæ, uel sine cōsensu capituli sui conferre viris religiosis obuentiones alicuius parochialis ecclesiæ reseruata sustentatione vicarij. Secundo fecit aliam quæstionem: Lateraneñ. concilium prohibet nouam pensionem imponi ecclesijs, vel veterem augeri, quæsiuit episcopus Helieñ. utrum episcopus possit religiosis locis totam ecclesiam, vel de nouo conferre aliquam portionem de consensu patroni? Ad hoc rñdet Papa, quod episcopus nec primum nec secundum facere pōt sine licentia Papæ præter capituli sui uoluntatē salua constitutione canonica, q̄ dicit, ꝙ episcopus potest conferre pijs locis quinquagesimam portionē. No. quòd episcopus nec ecclesiā potest dare monachis nec pēsionem augere sine consensu capituli sui. Item centesimam vel quinquagesimam portionem potest dare pijs locis sine consensu capituli sui, ut hic probatur.

a ¶ Diony-

4 Supple sicut fit cum alienari dēt res ciuitatis & tūc bū ɔtinuatur quod sequitur.

† In oīb. Vaticanis ita: Irrita. n. eporum venditio & commutatio rei ecclesiastice erit, &c.

† Vel

† Ex antiq̄s exēplaribus: ita restitutū est, ut est impressum, nā in vulgatis, ita legitur: cū concessiones ecclesiarum ad perpetuas alienationes nō sit dubiū pertinere.

5 Adde quid dicatur ppetuum, & qđ ppetua alienatio not. in l. nā imperator. ff. de legi. & in l. j. ff. de vsufruct.

[illegible] ctoritate Dionysij[a] † fuerint parochiæ limitatæ) quatenus singularū parochiarū prouentus, in vsus ecclesiæ cederent necessarios, & stipēdia ministrorū: si episcopo liceat sine auctoritate summi pontificis, vel saltē sine capituli sui volūtate, viris religiosis cōferre obuentiones[b] alicuius parochialis ecclesiæ, sustentatione[c] vicarij reseruata. Et cum Lateranen.† concilij[d] statuta prohibeant, ecclesijs nouā imponi vel augeri veterem pensionē, postulas edoceri, an episcopus valeat religiosis, consentiente patrono, totam ecclesiā, vel de nouo conferre aliquam portionem.

¶ Ad quod breuiter respōdemus, quod salua cōstitutione[e] canonica, de cōcedenda pijs locis quinquagesima[f] portione, neque primum neque secundum facere potest episcopus (nisi de licentia Romani Pontificis) præter capituli sui uoluntatem.

¶ Innocentius † tertius archiepiscopo Senonen. & eius suffraganeis.

¶ *Ad concilia prouincialia vocari debent, & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.*

CAP. X.

ET † si membra corporis: & infra. ¶ Prouinciæ Senon. ecclesiarum ad nos querimoniam trāsmiserunt, quod archiepiscopus Senon. & eius suffraganei procuratores eorum† nuper ad prouinciales concilia cōuocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt: & infra. Visū fuit nobis & fratrib. nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeāt inuitari, & eorū nuncij ad tractatum admitti: maxime super illis quę ipsa capitula contingere[h] dignoscuntur.

TITVLVS XI.

De his quæ fiunt à maiori parte capituli.

¶ Ex cōcilio Lateranen.†

¶ *In vniuersitatibus ecclesiasticis præualet regulariter quod fit à maiori parte nisi minor pars rationabiliter contradicat. h. d.*

DE HIS QVAE FIVNT A MAIORI parte capituli.

¶ Supra uisum est de his quæ fiunt à prælato & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantum, in quibus prælati sæpe discordant, & dubitari posset quid iuris, merito subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur 16. dist. c. vl. 5. q. 2. hocius. Cum.]

---

a ¶ [Dionysij.] 23. q. 1. ecclesias 1. 90. dist. c. 1. & 80. ei. episcopi.

b ¶ [Obuentiones.] id est, fructus vel redditus, retenta sibi ecclesia cum sustentatione vicarij.

c ¶ [Sustentatione] sufficienti. s. de præben. de monachis vbi de hoc, & s. de supplen. negligen. præla. sicut.

d ¶ [Lateran. concilij.] ut j. de censi. prohibemus.

[Gl. seq. rec. p. q. a [illegible] & ptra ponit op. Hug. & Tanc. quā dicit tutiorem, sed contrarium approbat.]

e ¶ [Salua constitutione canonica] 12. q. 2. bonæ rei. Ex hac littera vr manifeste, quod eps posset dare quinquagesimam vel centesimam partem sine consensu capituli vt in prędicto c. bonę rei, non obstāte iuramento de non alienādis rebus ecclesiæ. j. de eccle. ædi. tua & sup. de iureiur. [illegible] lectio. nemo enim potest epm accusare de eo quod tēplū Dei ædificat. 12. q. 2. aurū. Itē quia sufficit semel à iure fuisse cōcessum: vnde nō est vlterius necesse adire prætorem. ff. de condi. insti tu. q sub conditione. §. vlt. Arg. ptra inf. de dona. pastoralis, & s. eo. c. proxi. 12. q. 2. si eps, & s. eo. cum nos. H. & Tanc. cum eo dicūt, quòd etiam in hoc casu reqritur cōsensus capituli: licet enim ei permittatur à iure alienare causa necessitatis vel vtilitatis, requiritū debet consensus capituli. 12. q. 2. sine exceptione. Littera tamen ista contradicit. & Ioan. idem dicit super illo c. bonæ rei illud quidem securum est dicere, & expone hanc litteram secūdum quod Tancre exponit. id est salua constitutione: quia derogatur per istud rūsum illi canonici, bonæ rei, nec dr ibi quod episcopus posset illam donationem facere sine consensu capituli [illegible] sed nec littera contrariū innuit, & j de [illegible] Apostolicæ, vbi [illegible], & ita credo verum, & statuendum hic.

f ¶ [Quinquagesima.] immo qnque maiorem portionem si multum abundat. de auctoritate tamen superioris, quandoque non tantam, quandoque nihil, si grauatur ecclesia. j. de do. Apostolicæ. Io.

ET si membra corporis.] Prima pars ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Visum fuit. Abbas, Sicul. [illegible]

CASVS. Statutum fuit in concilio generali, quod habetur. j. de accusationib. sicut olim, quod metropolitani singulis annis debeant prouinciale cōcilium celebrare Archiepiscopus Senonen. & suffraganei eius ad concilium illud non recipiebant procuratores & nuncios cathedralium ecclesiarum verumtamē capitula cathedralium ecclesiarum Senonen. prouincię deposuerunt super hoc corā dño Papa quæstionē: Scribit dñs papa archiepiscopo, & suffraganeis eius dicens, quod capitula pdicta ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorū nuncij ad tractatū admitti, & præcipue super his, quæ cō tingūt ipsa capitula, & hæc est ratio, quia cum archieps & epi sint unum corpus cū capitulis suis, & ipsi caput, sine membris suis talia uel alia facere nō dēnt. No. qđ oēs tangit, ab oibus dēt tractari. Itē non debet caput à membris recedere, nec mēbra a capite.

g ¶ [Prouinciale.] de quo habes 18 dist per totum, & j. de accusa. sicut olim. De concilio monachorum habetur j. de sta. reg. in singulis, & ca. capuæ.

h ¶ [Contingere,] & merito: quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari. 2. 63 distin. cap. 1. & 66 distin. cap. 1. & 8 q. 1. licet ergo, & s de tempo. ordin. si archiepiscopus, vbi de hoc. & ff. de adop. nam ita, & ff. de mino. in causæ. § causa, & l. etiam §. vlt & ff. de iure annu. aureo diuus, & ff. de aqua. plu. arcen in concedendo, & in Authen. vt sponsal. lar §. ad hoc quoque colla. 8 Laici vero huiusmodi concilijs interesse non debent, nisi specialiter inuitentur. 68. dist. Hadrianus. in fine. Vel etiam nisi specialiter tractaretur causa fidei 96. dist. ver. nam. Vel nisi tractaretur de matrimonio: quia cum tales causæ eos tangant, possunt interesse. 35. q 1. ad sedem.

---

1 Prouinciæ vero, & dicece. pri⁹ diuisæ fuerunt 8. dist. c. 1. & 99. dist. pro uinciæ. Vincē. Vtrobiq; de hoc Io. A.

† Dionysius Papa epistola 2. ad Seuerum epm.

† Cōcilū Lateran. sub Alex. iij. c. 7. §. prohibemus.

† Honorius tertius hr in oib. antiqs.

† De his prouincialib. cōcilijs vide cōciliū Triden. sessio. 24. de refor. c. 3. ad de Melchiorē Canu li. 5. đ locis Theolog. c. 4.

† al. capitulorum.

† Cōciliū Lateran. sub Alex. iij. ca. 16. & c. vnico. e. ti in 1. cōpi.

2 De reg. iu. qđ oēs. lib. 6. in fi. Io. An.

3 De hoc articulo vide plenius hic per Io. And. Panormitanū, & alios, adde Bullam Iulij tertij ante sessionem 11. j cōci Triden. & Turrecrematā in sum. de eccl. lib. 3 c. 12. & seq.

CVm.] Ordinatio maioris partis capituli, per contradictionem & appellationem maioris partis, nil rationabile opponentis, impediri non debet. Primo ponit factum reprehensibile. Secūdo prouidet p statutum: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. In quibusdam ecclesijs minor pars clericorum non secūdum rationem, sed propria voluntate potius impediebant ecclesiasticā ordinationē, qđ graue, & dignū erat reprehensione: cū in ordinationibus ecclesiarum semper debeat præualere qđ à maiori & saniori parte capituli fuerit ordinatū, ideoq; statuit concilium Lateranen. vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit & ostensum, appellatione remota præualeat, & suum consequatur effectum, quod à maiori parte capituli fuerit ordinatum: non obstāte si aliquis dicat se iuramento adstrictum ad seruandum ecclesiæ suæ consuetudinem: quia non sunt dicēda iuramēta, sed potius periuria, siue temeraria iuramenta, quæ in dānum ecclesiæ & contra sanctorū Patrum veniunt instituta: & si aliquis cōsuetudines, quę nec ratione iuuantur, nec canonicis consonāt institutis, iurare præsumpserit: à perceptione Dominici corporis, donec pœnitentiam egerit, sit penitus alienus. No. φ in maiori & saniori parte capituli residet potestas capituli. Item vt ɔtradictio minoris partis capituli valeat, duo sunt necessaria, s. quòd rationabile q̄d obijciatur, & probetur. Item iuramenta contra vtilitatem ecclesiasticam præstita, non iuramenta, sed potius periuria vel temeraria iuramenta dici debent: & ideo non sunt seruanda. Item si quis iurat seruare consuetudinem ecclesiæ, non adstringitur ad illicita: sub tali enim iuramento nihil nisi licitum comprehenditur. Item qui consuetudinem illicitam iurat seruare, donec egerit pœnitentiam, à perceptione corporis Christi debet abstinere.

CAP. I.

CVm in cunctis ecclesijs qđ pluribus[a] & sanioribus[9] fratribus visum fuerit, incunctanter debeas obseruari: graue nimis est, & reprehensione dignissimum, quod per quasdam ecclesias pauci quandoque non tàm de ratione, quàm de propria voluntate ad† ordinationem ecclesiasticā procedere nō permittūt.[b] ¶ Quocirca præsenti decreto statuimus, vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rōnabiliter[c] obiectum fuerit & † ostensū,[d] appellatione remota præualeat semper, & suū consequatur effectū quod à maiori & saniori parte capituli fuerit constitutum.[e] Nec cōstitutionem nostram† impediat, si forte aliquis ad conseruendā †ecclesiæ suæ consuetudinem, se iuramento dicat adstrictum: Non enim iuramenta,[f] sed potius periuria sunt dicenda, quæ contra vtilitatem ecclesiæ, † & sanctorū patrum veniunt instituta.

¶ Si quis autem † huiusmodi consuetudines, quæ † nec ratione iuuantur, nec sacris congruunt institutis, iurare præsumpserit: donec dignam egerit pœnitentiam, à perceptione sit Dominici corporis alienus.

¶ Cælestinus† tertius Claremon.† episcopo.

¶ *Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.*

CAP. II.

QVæsiuit: † & infra. ¶ Super eo quod ecclesiam [g] tuam quidam ex

QVæsiuit.] Communis diuisio. Secūda pars: ibi, Fraternitati. Ab. Siculus.

CASVS. In ecclesia Claremōten. obseruabatur, vt si quis parochianus pensionem debitā ecclesiæ non solueret, vel clericus aliquis delinqueret, aliquis de canonicis etiam minimis interdicebat ecclesiam, sine consensu episcopi, & aliorum canonicorum: quæsiuit episcopus an hoc fieri deberet? Respondet Papa, quòd interdictum in aliqua ecclesia positum sine consensu episcopi, & fratrum suorum per aliquem de canonicis, obseruare nō debet, nec sustinere vt ab alijs obseruetur: Sed si aliquis deliquerit, ipse puniatur: quia peccata suos auctores tenere debent: nec pœna debet vlterius protrahi, quam delictum fuerit in committente repertum. No. quòd excommunicatio & interdictum fieri debent de consensu episcopi & capituli. Item ille qui peccat, solus puniri debet, & non illi, qui non peccauerunt. Item pęna debet suos auctores tenere. Item pęna non debet excedere delictum.

a ¶ Pluribus.] 65. dist. c. 1. 2. & 3. s̄. de electio. licet. 23. di. in nomine Domini. 20. dist. de quibus, & ff. de re iu. duo ex tribus.

b ¶ Permittunt.] appellando & impediendo de facto. [Gl. seq. arg. quod non statur, & c. alleg. 5. iura. alleg. duo in contrarium, & soluit.]

c ¶ Rationabiliter.] argum. quòd non statur semper maiori parti nec pluralitati, vt hic, & 31. distin. Nicæna. s̄. de electio. ecclesia vestra. ff. de serui. rust. prædi. per fundum. 12. distinct. non liceat, & ff. de pact. maiorem. Arg. contra 63. dist. plebs Diotten. Insti. de satis. tuto. sed si ex testamēto. Sed illud regulare est, & semper stetur maiori parti, sed maior pars est illa quæ maiori ratione & pietate nititur 9. dist. sana quippe. 60. dist. multi. in fi. & 4. q. 3. c. si testes. §. item iurisiurandi præsumitur pro pluralitate. 61. dist. nullus, in fi. nisi ɔtrarium probetur, vt hic patet, & 23. distin. illud. & s̄. de electio. dudum R.

d ¶ Ostensum.] ergo non sufficit obijcere, nisi probetur & hoc probabiť coram superiore, s. de elect. venerabilem.

e ¶ Constitutum.] & ita capitulum potest constitutionem facere, dum tamē intersint omnes, quos constitutio tāgit. De hoc no. s̄. de consti. cum omnes. aliàs ꝓsentes in præiudiciū absentium nihil constituere possunt, vt hic. Circa alia negotia ad minus duę partes debent esse præsentes. ff. φ cuiusque vniue. l. nulli. & l. plane. ff. de decr. ab ordi. l. 3. T

f ¶ Iuramenta.] sic s̄. de iureiur. sicut nostris, & ita si iuramēta sint facta in genere restringēda sūt circa bonas & licitas consuetudines. argu. s̄. de iureiur. quanto. & cap. ad nostram. 3. Si specialiter iurant, statim sūt periuri. B.

g ¶ Ecclesiam tuam.] id est, tuæ iurisdictioni subiectam. simile, s̄. de aucto. & vsu pal. ca. 1. & intelligitur hoc vbi canonicus non habet ius episcopale in ipsa ecclesia. aliàs si haberet, & ei denegaretur debita pensio, vel aliqua offensa digna excommunicatione committeretur, bene supponeret ecclesiam interdicto: [2] non nego tamen honestius esse personas interdicere: non enim ecclesiæ delinquunt, sed personæ. in Authē. de man princ. §. oportet colla. 3 & argum. j̄ de pœnis licet. 16. q. 6 illud. hoc dicit Lau. sed ecclesia propter delictum

† Dictio, ad decst in aliquot antiq̄s in ɔcilio vetro aptius hęc ɔtinent ita: ordinationē multoties impediūt, & ordinationē ecclesiasticā procedere, &c.

† vel.

† vestram.

† obseruādā.

† ecclesiasticā.

† enim.

† Hæc periodus aliter recitať in concilio ꝓcitato loco, qđ omnino videas.

† Clemens iij.

† Claromoñ. Claramoñ. Claremonteñ.

1 Vide Deciū in Rubrica C. qui admitti & Albericū trac. de stat. par. 1. q. 15. vñ intelliges verā esse hāc glossam.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. comp.

2 De hoc articulo vide hic plenius p Hos. & Ioan. And.

canonicis etiam minimis, quia pensio ecclesiæ debita non redditur, vel clericus aliquis aut parochianus deliquit, † sine tuo & aliorum canonicorum assensu, [a] interdicto supponunt:† & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod interdictum in aliqua ecclesia per aliquē vel aliquos de canonicis tuis, sine tuo & aliorum fratrum assensu positum, obseruare non debes, nec etiam sustinere, vt ab alijs obseruetur: & infra.

¶ Sed si quis in his deliquerit, [b] ecclesiasticę coerctioni subiaceat: cū peccata suos auctores † tenere debeant, nec pęna sit vlterius protrahenda, quam delictū fuerit in excedente repertum.†

¶ Innocentius iij. Augusteñ. præposito.

¶ Communis ordinatio ecclesiæ, per contradictionem, & appellationem eius cuius non interest, impediri non debet. h.d. quo ad titulum.

CAP. III.

EX † ore sedētis: & īfra. ¶ Accedentibus ad pr̄sentiam nostram T. ac B. Augusteñ. † canonico pro quæstione, quæ inter vos super præpositura Augusteñ. ecclesiæ vertebatur: ex parte ipsius B. fuit propositum quòd pater eiusdem a C. prędecessore nostro decano & capitulo Augusteñ. litteras obtinuit destinari, vt infra spatium mensis vnius eundem eligerent & assumerent in præpositum Augusteñ. in signum inuestituræ annulo [c] aureo destinato, & quibusdam mandati Apostolici executoribus constitutis. Capitulum memoratum cum audisset, quòd C. † quondam eorum prępositus in episcopum Brixieñ. electus & confirmatus fuisset, licet dictas litteras recepissent, † in contemptum † tamen eorum, [d] assignato prius termino, inf. quē ipsi deberēt super mandato Apostolico respōdere, H. tunc Augusteñ. [e] decanum in prępositum elegerunt; & infra. ¶ Quia vero legitime cōstitit, quod prædictus C. de præpositura non fuit aliquatenus inuestitus, etsi mandatū [f] fuit, vt de ea inuestiretur; de qua etiam si inue-

delictum alicuius interdici non debes, sed ille qui deliquit, puniatur. quia illi, qui non peccauerunt, non debet puniri: nisi ille, qui deliquit sit dominus loci: quia tunc propter delictum eius terra supponitur interdicto. inf. de spon. non est vobis. Ber.

a ¶ Assensu.] quia talis sententia non tenet, cū lata sit ab eo qui non habet iurisdictionem. 2. q. 1. in primis. C. si a non cō pe. iud. l. 1. & s̄. de cōsue. ad nostram. T.

[Gl. seq. alleg. sex cōcor. & alleg. duo iura. & dupliciter sol.]

b ¶ Deliquerit.] 16. q. 6. cognouimus. & c. illud. q. a peccata suos pprios tenere dēt auctores: vt hic dicit. C. de pęn. sancimus. C. ne vxo. p ma. ob maritorum. 11. q. 3. illud, & j. de sen. excō. mu. Romana. §. fin. [lib. 6.] Sed cōtra vr̄: quia patitur iustus p impio. de consec. dist. in. 1. in sancta. 15. q. vlt. cum multæ. Sol. quod hic dicitur, locum habet in pęna 2 spirituali: quod dr̄ in contrarijs, habet locum in pœna temporali, quæ quandoque imponitur alteri pro peccato alterius, vt 1. q. 3. §. item pro peccato. Vel hoc regulare est, illa casualia sunt. Tancr.

EX ore.] In prima parte ponitur factum. In secunda decisio: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Pater cuiusdam canonici Augusteñ. B. nōie, accedens ad dñm Papam, impetrauit lr̄as ab eodem ad decanum & capitulū Augusteñ. quibus decano & capitulo mandabatur, vt dictum B. filium suum inf. spatium temporis vnius mensis eligerent & assumerent in præpositum: & in signum inuestituræ sibi anulum aureum destinauit, executoribus super hoc deputatis, executores capitulum memoratum monuerunt, vt mādatum Apostolicum adimplerent: capitulum licet litteras recepisset, audito quod C. præpositus ipsorum esset electus & confirmatus in episcopū Brixieñ. inf. terminū in quo debeant executoribus respōdere, H. tunc eorum decanum in præpositum elegerunt, cui dictus B. reuerentiam exhibuit tamq̄ præposito; tandem ille H fuit mortuus, eo mortuo capitulum statim elegit in præpositum istum, cui Papa scribit dicto B appellante, ne ad aliquam aliam electionem procederent, cū ad ipsum dicta præpositura spectaret. & sic orta fuit controuersia inter ipsum B. & istum præpositum. Delata fuit causa ad Cælestinum Papam, coram quo multa obiecta fuerunt contra istum B. & ita q̄ Cælestinus cassauit inuestituram de ipso B. Ad Vltimū delata est causa iterum ad dñm Innocentium, coram quo ista alia allegata fuerunt: Papa vero super hoc ita duxit statuendum: quia constitit ei quòd præfatus B. nō fuit inuestitus de dicta ppositura, q̄uis mādatum fuisset, vt de ea inuestiretur: & si etiam inuestitus fuisset, illa inuestitura cassata fuit per Cęlestinum: & si etiam cassata non fuisset, cū propter hoc q̄ dicto H. reuerentiam exhibuit tamq̄ præposito, iuri suo renūciare vr̄: Papa cōsiderans, q̄ ipse B. appellare non poterat, vt p appellationē ipsius ordinationem ecclesiæ impediret, & intelligens quòd à maiori parte capituli electus fuit iste in ppositū, electionem ipsius & ordinationē auctoritate Apostolica confirmauit, & dicto B. silentium imposuit, super ipsa præpositura. Nota, quòd ipso facto renunciat quis iuri suo, vt iste obedientiam faciēdo dicto H. item tacite renūciat quis iuri suo. Item non valet appellatio nisi intersit illius qui appellat. Item electio maioris partis capituli valet.

c ¶ Annulo.] sic supra de re iud. cata cū olim. propter hoc tamen non fuit institutus: cum in possessionem mittitur non fuerit, vt inf. sequitur.

d ¶ Eorum.] s. execu torum.

e ¶ Tūc Augusten.] cui H. dictus B. reuerentiam exhibuit tāquam præposito, vt sequit infra: tandem idem H mortuus est, eo mortuo capitulum statim elegit istum in præpositū, dicto B prius appellante quod istum non eligerent, cum ad ipsum spectaret præpositura. De hac appellatione fit mētio interius, hæc omnia habentur in integra.

[Glo seq. no. alleg. tria iura, & in contrarium alleg. octo. Item arg & remittit.]

f ¶ Et si mandatum.] sic patet, quòd pp talem inuestituram, quam fecit 3 cum anulo, non afficietur quis possessor, j. de dona. p tuas. arg. s̄. de re iudi. cū aliquibus, quia in adipiscenda possessione actus corporalis requiritur ff. de acq. poss. possideri. §. in amittēda. Arg. contra, de consue. ex litteris & 16 q. 7. contra sanctorum, & q 1. moderamine & C. de sacrosanct. eccle. v: inter diuinum & ff. de contrahēd. emp. & vend. l clauibus, & ff. de bo. aucto. iudi. possid. quamuis, & s̄. de dolo &

† delinquit.

† supponit.

3 Huc spectāt non illepidi versiculi: Auctores pprios sua crimina iure tenebūt: Plusq̄ peccat nō vltrà pœna trahatur.

† actores.

2 De hoc vide latissime p Alfonsum Castrū li. 2. de iusta hæret. punit. c. 10. & 11.

† vide l. ex facto. §. Iulian9 ff. de vulg. & pup. facit l. rescriptū cū si. ff de his q. bus vt indig.

† c vnico. eo. tit. in 13. cōp.

† al. Augusteñ. canonicis.

† D. E.

† suscepissē.

† In aliquo: antiquis ita: cōtēptū earū assignato tñ prius, & c. q̄ varietatē agnoscant hi veteres interpretes, & Hostien. earum, l. ge, ita vt sit cōtēptus ad lr̄as Papæ executorias referatur, eorū tñ legitur vt plurimum.

3 Quā nō fecit, [illegible]

dolo & contu. contingit. ff. de dam. infe. si finita. §. vlt. Item hic patet, quòd si Papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum alium eligi, tenet electio. De hoc dictum est sup. de præb. dilectus filius. Io.

a ¶ Ratione.] quia erat in minoribus ordinib. constitutus, vt patet in integra, & quia reuerentiam faciendo illi H. iuri suo renunciauit, vt hic sequitur.

[Gl. seq. ar. de taci to consensu, inducens 13. iura. alle. 2. in contrarium. Tertio fortificat primum dictũ. Quarto quærit, & soluit. Quinto elicit duo argumenta.]

† In codice Barbatiæ: ita q̃ det ppposito exhiberi.

† Vide l. tale §. j. ff. de pac. & l. si exhæredatus ff. de inoffi. test.

b ¶ Renũciasse.] nota hic argu. de tacito consensu. & licet verbis non renũciet, aut non consentiat, ipso facto tñ cõsentit. 32. q. 2. honorantur, & s. de transact. ex litteris. & 42. distin. sit rector. ff. mandati. si pcedente. §. Lucius. ff. ad munici l. 2. & sup. de of. deleg. gratum. & c. cum olim. in fi. à ɔtrio sensu. ff. de inoff. test. si proponas, §. 1. & l. nihil & l. vlt. & ff. de publi. si ego. §. 1. & ff. de min. si filius. & C. de iure do. impe. l. 2. Ar. ɔ. ff. de decurio. Herennius. §. vlt. & sup. de præben. dilecto. Ioã. Præterea licet renunciatio sit tacita, valet etiam citra auctoritatẽ superioris, licet expressa nõ valeat sine auctoritate superioris. s. de renũciat. ad monet. sicut plus valet tacita prohibitio q̃ expressa, cum. ſ. litem cõtestatur. ff. de solutioni. si quis stipulatus fuerit x. in melle. ff. e. tit. vero p curatori. §. vlt. Laur.

† Cap. vnico eod. tit. in 4. comp.

Et vide q̃ p hoc c. dixit Calderinus cons. 6. tit. de his quæ fiũt à præl. refert Felinus in c. cum dilecta. s. de rescrip.

Sed quid si alius ageret contra illum præpositum, & cassaretur illius electio, nunquid iste qui exhibuit reuerentiam, potest agere pro præpositura? Non, quia filius exhæredatus si approbauit testamentum patris, non potest postea impugnare. C. de inoff. testam. parentibus. & si alius impugnaret testamentum, ipse tamen non potest petere vltra quam sibi est relictum. ff. de legatis præstandis. l. contra §. is qui. Vinceñ. Item argumentũ quòd actio semel extincta non reuiuiscit. ff. de solutio. qui res. §. aream. & de consec. dist. 4. quæris. Item argumentum, quòd licet res deueniat ad eum casum à quo potuit habere principium, non valet Ber.

c ¶ Per appellationem.] sic sup. de ele. cum inter R. quia eius non interest appellare post reuerentiam præstitam. 2. q. 6. non solent. appellatio n. non impedit ne id fiat quod perpetuo edicto decernitur. ff. de appella. recipi. vel non. l. vlt. Lauren.

stitus fuisset, inuestitura eius per prædecessorẽ nostrum certa fuit ratione [a] cassata: quæ nec etiã si cassata fuisset, per hoc quòd dicto H. reuerentiam exhibuit, quæ † debetur præposito, iuri suo renunciasse [b] videtur: † Nos attendentes sibi de iure nõ potuisse competere, vt per appellationem [c] ob id interpositam, communem ordinationẽ ecclesiæ impediret: intelligẽtes ẽt te a maiori parte tam dignitate, quã numero eorũ, quos eligendi ius cõstabat habere, electum fuisse canonice in ppositum: electionem tuam auctoritate Apostolica cõfirmamus: præfato B. super præpositura silentium imponentes.

¶ Idem.

¶ Prælatus cum maiori parte capituli contradicente minori statuere potest, quod ad necessariam reparationẽ fabricæ quilibet canonicus conferre teneatur.

CAP. IIII.

EX † parte tua nobis fuit frater archiepiscope intimatũ, quòd ad restaurandam fabricam [d] Rothomageñ. ecclesiæ, tractatum cõiter habuistis, te postulante, vt quilibet canonicorũ tecum pariter aliq̃ suorum redditũum portionem operi tam pio & necessario deputaret: & inf. ¶ Statuimus, vt † si quis vestrum tuis, frater archiepiscope, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit † resistendum, obtineat sententia plurimorum. [e] †

EX parte tua nobis fuit frater.] Cõis diuisio. Secunda pars: ibi, Statuimus. Abb. Sic.

CASVS. Archieps Rothomagensis cum fabrica ecclesiæ suæ restauratione indigeret, habuit tractatum cũ fratribus suis, vt quilibet eorum cum ipso archiepõ, aliquam portionẽ redditũum suorum iã pio & necessario operi deputaret: & hoc ipsi facere noluerũt: vnde ipse significauit hoc domino Papæ super hoc statuit Papa, vt si aliqui ɔdixerint statutis sui archiepi, & maioris partis capituli & sanioris, obtineat sentẽtia plurimorum. Nota, quòd sententia maioris & sanioris partis capituli præualet. Item in casu isto non tenentur, nisi maior & sanior pars consentiret.

† al. vt si qui

† duxerint.

d ¶ Fabricam.] licet nullus solus teneatur ad restaurationẽ fabricæ, qui partẽ deputatã fabricæ recipit, vt 10. q. 3. vnio. & q. 1. decernimus. tamẽ ille conferre tenetur. 17. q. 1 si monachus. & de eccle. ædificandis, c. 1.

† Vide l. & suũ hrdẽ. §. fi. cum l. seq. ff. de pac. & l. qđ maior. ff ad muni.

e ¶ Plurimorũ.] in hoc ergo valet sñia plurimorum: quia euidens est illos rõne iuuari. sup eo. c. 1. sic 75. dist. c. 1. & 2 s. de temp. ord. nec episcopi. Ber.

ADDITIO. Glo. in verbo, rõne iuuari, &c. Dixit Vincẽ. hoc esse, quia Papa hoc approbat, alias nullus compelleretur dare de pprio nisi vellet: quia tenentur vt singuli. vnde potior est causa prohibentis: & quia tenentur vt collegium, communis mensa habet hoc sustinere, non priuata impensa. Dicit Inn. hoc verum, si non essent res ecclesiæ, sed propriè canonicorum: de rebus vero ecclesiæ, licet singulariter & specialiter ad singulos canonicos pertinentibus, poterit episcopus cum maiori parte capituli pro vtilitate ecclesiæ talia statuere. Item Inn. & Abbas. vide quod dixi supra de constitutionibus cum omnes. super prima glos. Ioan And.

TITVLVS XII.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

¶ Innocentius iij. Mediolanẽ. archiepiscopo.

¶ Rubrum sufficit pro summario. vel summa sic secundum abbatem: Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur. h. d. Et est casus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indistinctè hoc tenent, sed maior pars concludit cum hoc summario.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

¶ Supra visum de collationibus beneficiorum faciendis tam à prælato cum consensu capituli, quam ab ipso capitulo tantum: Veruntamen quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, merito subijcitur ista rubrica. Abbas.

Vt no.

VT nostrum.] Diuiditur in quattuor partes. Primo assignatur Papalis responsionis causa & ratio. Secundo processus Papae executio & ad obiecta responsio: ibi, Cum enim. Tertio archiepiscopi inconuincibilis reprehensio: ibi, Omnibus. Quarto cautae & necessariae instructionis prouisio ibi, Vn credimus. & pone casum i terminis vt in gl. 1. Abbas.

† Ca. vnico. eod. tit. in 3. comp. Alia pars huius cap est s. de app. c. ut nostrum.

CAP. I.

VT † nostrũ prodeat de vultu Dei iudicium,[b] & infra. ¶ Praeterea proponebas, quòd cum nullus debeat sine accusatore[c] † damnari, nec aliquid circa negotium illud sit actum in forma iudicij, depositiones testium non poterant tibi praeiudicium generare.

† accusatione.

a ¶ Vt nostrum.] vt plene intelligas hanc decretalem sic pone casum 1 aliter non bene intelligas. Intellexit dñs Papa quòd cancellaria Mediolanen. ecclesiae vacauerat vltra annum, & sic potestas conferendi illam deuoluta fuerat ad Papam: vnde mandauit Papa Mediolanensi archiepiscopo, vt ipsam conferret cuidã H subdiacono dñi Papae, & si post receptionẽ litterarũ aliquid faceret in contrarium, illud cassauit. Archieps receptis litteris rñdit, 2 quod illi cancellariam non contulerat: quia propter grauamina debitorum retinuerat fructus ipsius: de qua responsione factum fuit publicũ instrumentum: visis litteris die sequenti respondit contrarium, quod mandatum dñi Papae adimplere non poterat: quia reseruatis sibi prouentibus iam decem mensibus elapsis contulerat eam cuidam H. noie: & de hac responsione fuit factum aliud instrumentum. Ista relata fuerunt dño Papae, & instrumẽta ostensa: Papa vero intelligens varietatem huius responsionis, statim mãdauit archiepo, vt ad praesentiam suam mitteret procuratorem idoneum, & ostenderet, quod ipse cancellariam contulisset personae idoneae, & modo canonico, & tempore competẽti, & idem H. veniret si vellet defendere ius suum: accessit procurator archiepi, & ille H. 3 & produxerunt duos testes in praesentia Papae, qui iurati dixerunt, quod parum post mortem cancellarij, archieps contulit cancellariam dicto H. reseruatis sibi prouentibus, & illum inuestiuit per librum, praecipiendo quòd illud esset secretum, & vnus testis adiecit quod post mandatũ dñi Papae eo vidente tradidit ei sigillum, alter dixit se hoc audiuisse, & procurator hoc idẽ fuit confessus: quod audiens Papa mandauit quibusdam, 4 quod si post secundum mandatum, per quod totum negotium reuocabatur ad curiam, ei tradidit sigillum, talem traditionem decernerent nullam esse, & inhiberent illi H. ne sigillo vlterius vteretur, quod totum factum est, & prohibitus fuit vti sigillo. Per hoc intellige illam decretalem. s. de app. vt nostrum. quae est pars istius, & illa debes hic legere in principio: quia praecedit istam, vt patet, in antiqua compilatione. Propter hoc archieps misit nuncios ad dñm Papam: post multas allegationes & executationes ipsius archiepi, vltimo proponebat dictus archieps quod cum nullus debeat sine accusatore damnari, nec aliquid sit actum in pdicto negotio in forma iudicij, testes contra eum recepti non poterant sibi praeiudicare. & quia haec allegatio videbatur tãgere personã dñi Papae, apertius vult exprimere in hac decretali causam quare mandauit inquiri de praedictis, ne quis crederet, quòd in facto isto perperam processisset. Et prosequaris postea vt sequitur in littera: hoc intellecto, quod praemissum est, satis patet intellectus capituli, & sine hac suppletione non bene intelligeres. Et haec omnia & alia continentur in integra. Bernar.

1 Hic casus i antiqs exẽplarib. reperitur.

2 Innocẽtius dicit, quòd archieps hoc prius viua uoce dixerat Papae. Io. An.

3 Facit ad qõnẽ quã disputaui de verb. sig. c. 2. rñ. 2. lib. 6. Io. And.

4 Iõ qa ille H. nõ fuerat i iudicio, nec eius pcurator, secundũ Host. vel dic si vis tenere quod ille fuerat pcurator illius H quòd ipse pcurator confessus ẽ, quòd post primũ mandatũ, & Papa mãdat inquiri de secũdo: vel ille H. qui ibi erat pse, non cõtitebatur, licet id confiteretur pcurator archiepi. Io. And.

ADDITIO. Causa vero inquisitionis est: Cum n. donatio fuisset occulta, propter quod non carebat suspicione, & elapso anno nullus cancellarius appareret: merito credebatur quod ad Papam esset donatio deuoluta secundum Lateran. concilium: & ideo illam poterat sine culpa conferre: quia Papa de occultis [illegible] se non põt, & praesumptio erat pro Papa, cum ipse prima vice responderet, & cancellariam non contulit: vnde non fuit grauamen, sed gratia quòd ei concessit facultatem probandi pro se. Item quod de nouo vel de modo canonico fidem sibi fieri mandauit, ipse archiepiscopus dedit causam illi mandato: quia mandauit, per litteras, & probauit per testes, quod retentis sibi prouentibus officium illud concessit: vnde Papa contra talem concessionẽ fuit merito suspicatus, & ideo Papa ex officio suo illam inquisitionem committit faciẽdam, cum ad ipsum pertineat de subditorum excessibus inquirere veritatem: omnibus praedictis diligenter examinatis Papa inuenit archiepiscopũ culpabilem in tribus, circa contrarietatem responsi, cũ nulli debuerit ex certa scientia contraria respondere: circa carnalitatem animi, quia nõ debuit cum effectu carnali committere illud officium: & circa inhonestatem facti, quia ex pacto, uel aliqua conuentione committere non debuit nudum officium, & retinere prouentus, cum hoc in Lateranen. concilio sit prohibitũ, & in alio canone reperitur, quòd ecclesiastica beneficia sine diminutione sunt conferenda: Vnde circa hoc est distinguendum, vtrum ille, qui dat beneficium spirituale, percipiat prouẽtus ante donationẽ: si enim non percipiat prouentus ante donationem, sed alius, & ex donatione [illegible] vt fructus percipiat, simonia cõmittitur: si vero ante donationem percipit ipse prouentus, hoc distinguendum est, vtrum constituat ante donationem, vt ex causa necessaria retineat prouentus [illegible] est, an conueniat cum eo qui accepit beneficium, vel cum alio mediatore retineat prouẽtus, & concedat beneficium: istud quidem non licet, ne aperiatur via illis qui prauitatem suam student palliare. Ex hac decretali no. quod nullus dẽt sine accusatore dãnari. Item cũ aliqua psumptio apparet contra aliquẽ, dẽt se excusare, & reddere rationem super hoc, vt fecit hic dñs Papa. Itẽ actore non pbante, reus quamuis nihil pbet, dẽt absolui. Item qñ psumptio est contra reũ, onus probandi transfertur in eum, vt hic erat contra archiepiscopum: & ideo Papa imposuit ei onus probandi super tribus articulis praedictis. Item tria sunt consideranda in collatione beneficij, personae idoneitas, modus canonicus, & tempus competens. Item occulta donatio non caret suspicione, quare non debet valere. Item nemo diuinare tenetur. Item superior ex officio suo debet inquirere de inferiorum excessibus. Item contraria proponens, non est audiendus. Item carnalitas non debet attendi in beneficijs conferendis. Item in spiritualibus omnis actio & conuentio illicita debet cessare. Item beneficia integra concedi debent. Item si ecclesia est onerata debito, vel propter aliam iustam causam & honestam praeest episcopus ad tempus, prouentus tamen alicuius dignitatis vel praebendae, licet illam conferat, potest retinere. Item nemini aperienda est via malignandi.

b ¶ De vultu Dei iudicium.] qui n. iudicat, aequitatẽ prae oculis semper debet habere. ff. de eo quod certo loco, quòd si Ephesi. §. in summa. & 4. q. 4. c. 1.

[Gl seq. ponit vndecim casus exceptos a regula, quod sine accusatore, & c.]

c ¶ Sine accusatore.] hoc est gñale, vt 2. q. 1. de manifesta. 22. q. 4 quines praetem. Excipiuntur [illegible] casus. primo. Si suspecta scriptura in iudicio pferatur. C. de probationib. iubemus. Si pcax testis fuerit, & vacillauerit in iure. C. de testib. nullum &]. de poenis super his. Si tutor suspectus est. ff. de suspectis tutoribus. l. 3. ita § praeterea videndum. Si maritus accusauerit vxorem de adulterio, & ipsa replicat de lenocinio. ff. de adulter. l. 1. §. si pu-

§. si publico. Si iudex reperiat accusatorem calumniari. ff. ad Turpilianum l. 1. §. 1. & q. 3. capitulo, si quem. §. notandum. s. de calum. c. 1. & 2. Si in modo inquisitionis cognouerat de crimine. j. de accusationibus, qualiter & quando: & capitulo, inquisitionis. Si infamatus deficit i[n] purgatione. j. de simonia. de hoc cu[m] his concordat ijs. Si crimen est notoriu[m]. 2. q. 1. de manifesta. & j. de accusationibus, euidentia. Si corrumpat testes aduersarij. 3. q. 7. cap. infames. versi. si quis autem. Io.

ADDITIO. Not. ex hac glossa regulã, & plures casus exceptos & vide quasi co[n]similem glossam in canone, de manifesta. 2. q. 1. Alios ponit Specul. in titulo, de inqsitio. §. quoniam autẽ. in prin. & de ista materia per Bar. in l. 3. §. si publico. ff. de adulterijs. vbi satis eleganter tractat, an & quando iudex possit p[ro]cedere ex officio sine accusatore. Panor. dixit plene tã respectu iuris ciui[lis] q[uam] canonici i[n] c. qualiter & quando. 3. de acc. [illegible] de hac materia vide per eundem Panormitanum.

a ¶ Commissæ.] qua p[ro]pter mãdauit fieri inquisitionẽ co[n]tra archiepiscopu[m], an tradiderit illi H. sigillum post secundum mandatum, vt dixi in casu. & q[uod] probaret illa tria quæ sequuntur.

[Glo. seq. ponit 13. casus exceptos a regula, q[uod] accusatore no[n] prob[a]nte, &c.]

Quia vero hæc allegatio personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam co[m]missæ [a] inquisitionis & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet susp[ic]etur, quod nos in hoc negotio perperam processerimus: præsertim cum ratio assignanda debeat esse posteris profutura.

¶ Cum enim iuris sit explorati, quod actore no[n] probante, [b] is qui conuenitur, etiam si nihil præstiterit, debet † absolui: videri poterat, quod nos tibi, qui conueniebaris a nobis, malitiose vel indiscrete onus probationis, super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet vt ostenderes, quod prædictam Cancellariam personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donasses.

¶ Porro [c] cum donatio fuisset occulta, [d] & ideo suspicione non careat, & elapso iam anno, nullus omnino Cancellarius appareret, non immerito credebamus, quod secundum Lateranen. † concilij [e] statuta, ad nos esset ipsius Cancellariæ donatio deuoluta: & ideo potuissemus ipsam sine culpa conferre, quoniam etsi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus † diuinare. [f] Quia † ergo contra illud, quod prima facie iuste præsumebatur pro nobis, præsertim cum responderis prima vice, quod Cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus, non fuit grauamen, [g] sed gratia; [h] nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quod etiam [i] de modo canonico fidem nobis fieri mandauimus, tu causam præstitisti mandato, qui sæpe nobis per litteras tuas intimasti, & tandem probasti per testes, [k] quod retentis tibi prouentibus, officium co[n]cesseras memoratum, ex quo non immerito co[n]tra talem concessionẽ fuimus suspicati. Et ideo nos, [l] qui non tam ex plenitudi

fert onus probandi in ipsum, quia probata solutione si eam negauit, tenebitur probare se debitũ recepisse: vt in l. prædicta, cu[m] de indebito. circa prin. & j. de solutio. is qui. Item negatiua, quæ habet in se affirmatiuam implicitam, probari debet a reo. s. de renunciatio. sup. hoc. & j. de suc. ab intest. c. cum dilectus. arg. ff. de probatio. ab ea parte. §. si quis. & l. si filius. & 3. q. 9. indicas. Tanc.

c ¶ Porro.] hic i[n]cipit assignare causam co[m]missæ inquisitionis, quare sibi fidem fieri mãdauit super tribus articulis: & primo ostẽdit de tertio. postea de secu[n]do circa prin. §.

d ¶ Occulta.] not. q[uod] præsumitur co[n]tra occulte dãtes vel faciẽtes vel iudicãtes, s. de off. deleg. co[n]suluit, & 19. dist. Anastasius. & ff. de iure fis. ita fidei. in prin. ff. de admin. tu. non existimo, & 18. q. 3. perniciosam. 3. & tenebræ aptæ sunt ad fabricandũ falsum. ff. de ven. inspiciendo l. 1. §. de inspiciendo. tamen si ille cui datum est occulte, sit capax occulta donatio non vitiat donationẽ. C. de dilatio. l. 1. lib. 10. & electiones clãdestinæ no[n] valent s. de elec. quia propter. in fin. Tanc.

e ¶ Lateranen. concilij.] s. de concel. præben. nulla.

f ¶ Diuinare.] sicut & Paulus, licet esset spiritu Dei plenus, no[n] tamen potuit secreta diuini consilij agnoscere. 22 q. 2. beatus.

b ¶ Actore non probante.] simile 5. q. vlt. actor. Hæc regula fallit in ratione præsumptionis aliq[uan]do transfertur probatio ad reum, vt hic. & s. de procuratori. ex insinuatione. & sup. de iureiu. c. vlt. ff. de dona. inter virum & vxorem Quintus Mutius 1. Item fallit cum actor fundauit intentionem suam iure communi. 100. dist. contra morem & 16. q. 7. omnes basilicæ. & C. de probat. sine possessoris. Ite[m] cu[m] reus sponte assumit onus probandi. ff. de probatio. circa. Item in co[m]bus iudicijs vtriusq; probatio audit[ur] sup. de probatio ex litteris. Itẽ cu[m] vterq; dicit se possidere sup. de prob. licet & ff. de iu[re] di in tribus. Item in crimine falsi vtriusque testes audiuntur. C. de fal. [illegible] Item in crimine læsæ maiestatis, in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriusque testes audiuntur. C. de abo[litione] [illegible] in s. peculatus dicitur furtu[m] de republica 23 q. 4. quid ergo. ff. ad leg. Iul. pec. l. 1. Io. Item priuilegium actoris transfert onus probandi in reu[m]: puta si pupillus vel mulier repetat solutum tanquam indebitum, reus tenetur reprobare debitu[m]. ff. de probat cu[m] de indebito, §. si autem. Item delictũ ipsius rei 2 tras-

nec tenetur quis diuinare. ff. manda. si fideiussor. §. cu[m] debitor. & ff. ad leg. Aqui. si procurator.

g ¶ Grauamen.] immo de iure fuit. C. de proba. sine.

h ¶ Sed gratia.] cum tamen primæ confessioni ipsius esset standum. s. de probatio per tuas. & s. de præsumptio litteras 4. nisi probaret se errasse. j. de censi. olim. C. de certo. aduo. l. vlt. & s. de appel. cu[m] causam. & sup. de confes. c. vlt. sed in hoc non videtur quod posset errare, quia de facto suo certus esse debet. s. de [illegible] ab excommunicato. ex varietate ergo responsi [illegible] mitur contra ipsum archiepiscopu[m]. 4. q. 3. c. si testes. §. item qui falso vel varie. j. de pœ. super his. ff. de quæstionibus. de minore §. tormenta. in fi. & l. ex libero in princ. Ioan.

i ¶ Quod etiam.] hic respondet secundæ obiectioni archiepiscopi.

K ¶ Per testes.] productos in præsentia papæ: vt dixi in eo casu.

l ¶ Et ideo vos.] hic respondet ad id quod dixit, quod nullus debet sine accusatore damnari, ostendẽdo causam quare commisit inquisitionem.

† debeat

† Lateranen. sub Alexan. iij. c. 8.

† possumus

† Quod ergo

3 Ibi de mulierculis sub specie religionis in priuatis receptaculis habitantibus, idẽ de occulte prædicantibus, de here. dum ex iniuncto conuenticulas facientibus. C. de epi. & cleri. conuenticulam occulte, mulieribus cohabitãtib. de præsum. c. 4 secu[n]dum Host. Io. And.

1 Diuidebat Hostien. hic aliu[m] casum, s. p[ro] vitationẽ suspicionis turpis quæsitus: addit casum fauore ecclesiæ, vt cum petit bona quæ rector possedit tempore mortis, & remittit, de pecu. cleri. c. 1. Io. And.

2 Scilicet a suo [illegible] [illegible] Ioan.

4 Concor. l. generaliter. C. de no[n] nu. pec. & l. cum de indeb. to. ff. de probat.

1 Hæc glossula non est in vetustis libris.

a ¶ Inquisitionem.] scilicet vtrum sigillum dedisset archiepiscopus illi H. post secundum mandatum. & quod reuocauit ad se inquisitionem inquirêdo & an caueat endo negotium, & iniungendo vt probet super [illegible] articulis, videlicet si qualis sit personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

b ¶ Contrarietatem.] quia qui allegat contraria, non debet audiri. C. de liber. cau. c. 1 præcum. & s. de aetate & qua. fo licitudinê. & 74. dist. gesta 23. q. 7. quod autem. Lau.

† Qualiter differant cã & occasio, vide hic pręalijs Panor.

[Gloss. seq. ponit opinionem. Lau.]

c ¶ Carnalitatem.] in hoc casu dicit Lau. episcopum simoniam committere. vbi pp consanguinitatem cōcedit alicui beneficium, alias ñ cōcessurus, quia si quis intuitu cordis amore, vel sordidis precibus sacerdotalê dignitatê receperit, & c. 1. q. 1. si quis neque. Arg. j. de sim. venies. & c. nemo. & ca. tua. Nã ex quo fauor tertij nimiũ fauoris inducit, multo magis fauor illius qui ordinat. 1. q. 1. sunt nonnulli. Lau. & sic consanguinitas inducit suspicionê, quod donatio sit vitiosa. 10. q. 2. eps 89. dis. decenter. Nam in caudelitiis & domesticis donationibus facile quod fingitur pro negotij qualitate. C. de dona. donatio. §. 1. sicut alias consanguinitas est dit suspicionê, s. de cohab. cler. & muli. a nobis. & ca. tua & par. affectionis causa omnem eludit suspicionem. ff. de ritu nupt. nō solum. §. de vno. Io.

† Dictio, ex, deest in quibusdam.

† Concor. c. constitutus 2. s. de appella. & vide ibi citatos.

† Et ius tibi, & c.

† Lateranen. sub Alexan. i. j. c. 7. §. prohibemus.

d ¶ Sub modo] Nota quod sicut cōditio inducit simoniam. 1. q. 2. quam pio. & s. de pactis, pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni. s. j. de cōditio. appositi c. 2. & 3. 28 q. 2. si infidelis. C. de his quæ sub mo. 10 leg. vel h. de com. relinque. l. 1. imino magis est obligatiua sub modo, quã sub conditione. nam cum aliquid relinquitur sub modo, etiã statim petit illud petere si caueat de eo modo adimplêdo. ff. de fideicom. lib. cum in testamento 3. & ff. de conditio. & demonstratio. quibus diebus. l. vlt. Si vero sub cōditione aliquid relinquitur, nõ potest peti nisi conditione existente. ff. de condi. & demonstrat. qui hæredi. j. vlt.

2 Adde quod conditio interdũ cõ modus pendens ex futuro. l. cum ad præsens. & l. se. ff. de condi. appo.

3 Titio Stichum lego, vt eũ manumittat, cauens, de manumitte. do statum illum petit, idem in legato ad monumentum. Io. And.

† percipit.

e ¶ Partem.] j. de censi. prohibemus.

f ¶ Diminutione. 1. q. 3. si quis præbendas. s. de præb. maioribus. & c. prævacante. & c. cum causam.

g ¶ Cõsequatur.] ex pactione in eo apposita Vinc.

h ¶ Vt ipse.] donator, vel alius qui percipiebat ante. Vinc.

i ¶ Constituat.] cum capitulo suo, non cũ eo, qui habiturus est beneficiũ, & hoc publice faciat, vt vitet suspicio. sicut potest intelligi, s. de pręb. significarum. Et sic patet; quod episcopus potest ad tempus ex iusta causa retinere fructus vacantis beneficij, si forte grauatur debitis. arg. j. de ver. sign. c. penult.

ne potestatis, quam ex officij debito possumus, & debemus, de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maxime causam † & occasionem præstante, inquisitionem [a] commisimus faciendam.

¶ Omnibus ergo diligêter auditis, te in tribus comperimus fuisse culpabilem: Circa contrarietatem [b] responsi, quia non solum nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia contraria respondere: Circa carnalitatê [c] animi, quia non ex † affectu carnali sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium & beneficium in persona magis † idonea dispensare: Et circa inhonestatê facti, quia non licuit ex pactione, vel cõuentione quacunque, sub modo [d] vel tenore pręscripto concedere nudum officium, & † tibi retinere prouentus, cum in Lateranen. † concilio prohibitũ sit: ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium, partem [e] prouêtuũ suis vsibus retinere præsumant, & alibi cautum reperiatur in canone: quod ecclesiastica beneficia sine diminutione [f] debent conferri.

¶ Vnde credimus distinguendum, vtrum qui dat spirituale beneficiũ, prouentus ipsius ante donationem percipiat: Nã si prouentus ante donationem non perceperit † ipse, sed alius, & ex donatione consequatur, [g] † vt ipse [h] prouentus percipiat, † non est dubium [circa † hæc] intercedere simoniacam prauitatem. Si vero ante donationem perceperit ipse prouentus, credimus distinguendum, vtrum ante donationem cõstituat, [i] vt id prouentus retineantur ad têpus pro causa iusta & necessaria, an conueniat cũ eo, qui accepit beneficiũ, seu cum mediatore quocunque, vt officio illo cõcesso retineat ipse sibi prouêtus. Primum enim membrum credimus esse licitum: Secundum autê dicimus non licere, ne viã aperiamus his, qui prauitatem suam satagunt palliare.

† cõsequitur

† recipiat

† Hæc duo verba, circa hæc, desunt in antiquis.

TITVLVS XIII.

De rebus ecclesiæ alienandis † vel non.

DE REBVS ECclesiæ alienandis vel non.

¶ Supra visum est de collatione pbêdarũ, & beneficiorum: sed quia pbendati & beneficiati interdũ alienant bona præbêdarum, & beneficiorũ, ideo subijcit hanc rubrica. Abb. Siculus. De hac materia tractatur 10. q. 2. & 17. q. 4. c. id cõstituimus. §. occasione. vsq; ad §. sed notandum per totum. 16. q. 6 per totum. 4.

4 De iure ciuili tractatur hæc materia auth. eo. tit.

† al. ita, alienandis vel non alienandis.

¶ Ex concilio Lugdunen. iiij. †

† Lugdun.

¶ *Non potest prælatus res vnius ecclesiæ alteri dare, nec inuicem illas res commutare sine ambarum consensu.*

N On licet.] C A S V S. Dicit in hoc capitulo, quod eps vel abbas, qui pręest pluribus ecclesijs, nõ dêt terras vnius ecclesiæ vertere ad aliã: & si fuerint mutandæ ex causa iusta, cum volũtate ambarum partium fiat. Nota quod Abbas vel episcopus nõ potest rê vnius ecclesiæ applicare alij, quamuis ambæ sint suæ, sine iusta causa. Item si episcopus vel abbas voluerit res vnius ecclesiæ permutare cum rebus alterius ecclesiæ, permutatio debet fieri de consensu ambarum partium,

CAP. I.

NOn † licet episcopo vel abbati, terra vnius ecclesię verte

† Burchardus li. 3. decr. c. 24. luo par. 3. c. 29. & c. 1. e. ut in 1. compi. & vide Calderinum con. 4. hoc tit.

2 ¶ Ad

a ¶ Ad alia.] passim & sine causam: ex causa tñ posset. arg. 12. q. 2. bonæ rei. j. pe eccle. ædi. ad audiētiā, & 16. q. 1. præcip mus. §. sicut duo. & j. de excess. præla. sicut vnire. Quidam tamen hoc concedunt, ut Ala. Dic de hoc vt s. de reli. do constitutus.

b ¶ Commutare.] 10. q. 2. hoc ius. §. sed, & permutare.

† Vox, partiū, deest, in anti quis.

‡ Idē Burchardus lib. 15. cap. 36. & Iuo part. 16. c. 37. habent exemptum hoc ex cōcilio Lugdunēn. c. 1. sed in tomis conciliorum reperit in concilio Aduernensi c. 4. & c. 2. eo. tit. in 1. compil.

QVi res.] hoc cap. non diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam petebant a regibus res ecclesiæ, & obtinebāt aliqn: q a illd̄ iniquum erat, statuit conciliū Lugdun. q illa quæ sic tradunt, irrita & vacua habeātur, & illi excludātā cōione ecclesiæ, q ta liter accipiunt bona ipsius. Not. quod hic nō excusat auctoritas maioris. Itē non ualet concessio laici facta de re ecclesiastica quia pro nō dato habetur: &c. Item prætextu laicæ donationis, vel concessionis usurpans sibi rem ecclesiæ, excōmunicandus est.

c ¶ Regibus.] 16. q. 1 in canonibus.

d ¶ Egentiū. 16. q. 1. quoniam quicquid.

e ¶ Irrita.] 12. q. 2. quicunque militum. & c de rebus. arg. contra C. de quadri. præscrip. bene à Zenone. Solu. lex ista non obtinet ſm canones. V.

f ¶ Excudant.] ut sic puniantur in quo deliquerūt. sic s. de tēp. ord. litteras, & j. de iure pat. pastoralis, & 17. q. 4. frater, & cap. seq. j. de immu. eccl. c. vlt Ber.

† Conci. Tolet. 4. c. 68. Burchardus lib. 3. dec. ca. 177. Iuo par. 3. c. 2. 8. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

COnsensus.] Primo ponit dictū. Secūdo adducit unā limitationem: ibi, Ita. Abbas. Sic.

re ad aliam, [a] quamuis ambæ in eius sint potestate: tamen si commutare [b] voluerit terras earum, cum consensu ambarum [partium†] faciat.

¶ Ex eodem. †

¶ *Principes seculares res ecclesiæ donare non possunt: & qui ab eis recipiunt, excommunicantur, & perdunt omnia quæ ab ecclesia aliàs legitime obtinebant. h. d. secundum unum intellectum, qui satis placet.*

CAP. II.

QVi res ecclesiæ petūt à regibus, [c] & horrēdæ cupiditatis impulsu egentiū [d] substantiam rapiunt, irrita [e] habeantur quæ obtinent: & a cōmunione ecclesiæ (cuius facultatem auferre cupiūt) excludantur. [f]

¶ Ex concilio Toletañ. †

¶ *Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rem duplæ æstimationis, seruos ecclesiæ manumittere potest: ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ, ita communiter summatur, tamen non placet Panor. id quod dicitur de æstimatione.*

CASVS. Statuit concilium Toletañ. q sacerdotes, q bona sua relinquūt ecclesijs, aut aliqua pdia ecclesiæ suæ acquirunt, possit aliquos de seruis ecclesiæ tradere libertati secundum quantitatem bonorū quæ cōtulerunt ecclesiæ, ſm q canones dicūt, ita tñ ut cum peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesiæ, vtilitatem ecclesiæ secundum q potuerint, prosequētes. No. hic duos casus, in qbus sacerdos pōt manumittere seruum ecclesiæ, s cum bona sua relinquit ecclesiæ, aut aliqua prædia ecclesiæ acquirit, quæ duplum valeāt q̄ seruus. Itē posteritas manumissi, licet sit ingenua, debet esse obnoxia ecclesiæ, & præstare operas in pos̄itas tempore manumissionis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

g ¶ De familia.] non benemeritos: na benemeritos posset manumittere, licet ecclesiæ nihil cōtulisset. 12. q. 1. si quos de seruis. Ala. & hoc de consensu episcopi. 12. q. 2. placuit.

h ¶ Modum.] id est, quantitatem, vel æstimationē in duplum, ut res quam debet, valeat duplum quā mancipiū, vt canones dicunt. 12. q. 2. episcopus, qui mancipium, de quibus hic fit mentio. Panc.

CAP. III.

COnsensus totius concilij diffiniuit, vt sacerdotes, qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua prædia vel familias ecclesijs suis acquirunt, liceat illis aliquos de familia [g] eiusdem ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatæ modū, [h] quem antiqui canones decreuerūt: Ita ut cum peculio & posteritate [i] sua sub patrocinio ecclesiæ maneant, vtilitates [k] iniunctas sibi, iuxta q̄d poterunt, prosequentes.

¶ Ex eodem. †

¶ *Si prælatus nil de suo dans ecclesiæ, seruum ecclesiæ manumittit, non tenet manumissio.*

CAP. IIII.

EPiscopi, [l] qui nihil ex proprio ecclesię Christi conferunt, [m] liberos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impiū est enim, vt qui res suas ecclesiæ non attulerit, dānum inferat. [n] Tales igitur liberos, † successor [o] episcopus absque aliqua oppositione, ad ius ecclesiæ reuocabit.

[Glo. seq. recitetur pro obiec. & duplicē solutionē, & subdit tertiam, quā non approbat.]

i ¶ Posteritate.] cū parētibus manumissa: quia post manumissionē proles a libero suscepta, nullius patrocinio est obnoxia. C. de ope. lib. l. antepen. Vel est speciale i ple liberti ecclesiæ ut semp sit ecclesiæ obnoxia, ut hic, & 12. q. 2. liberti. 1. & c. longinquitate. idē est in aliis, vt qui dā legistæ dicunt, dū viuit patronus, & pater libertinæ conditionis. C. de lib. & eorum lib. l. vlt. sed illā legem quidam intelligunt de filiis manumissis cum patre: vn de videtur melius q speciale sit hoc in ecclesia.

k ¶ Vtilitates.] id est operas tpe manumissionis impositas ipsi liberto à dño. ff. de oper. liberto. l. 3. & 4. & 5. quæ tamen imponi non debent ueniēti ad clericatum 54. dist quicunque.

EPiscopi.] Primo ponitur prohibitio. Secūdo ratio. Tertio reuocatio. Secunda: ibi, Impium. Tertia ibi, Tales. Abbas.

CASVS. In capitulo isto dr̄ contrarium eius quod dicitur in præcedenti, uidelicet q episcopi, qui nihil de suo conferunt ecclesiæ, libertatem seruis ecclesiæ dare nō possunt: quia iniquum est, vt qui res suas ecclesiæ non contulit, dānum inferat ecclesiæ: & successor illius, qui hoc fecerit, illos ad ius ecclesiæ reuocabit. No. q prælatus q nihil de suo dedit ecclesiæ vel acquisiuit, seruis ecclesiæ libertatē dare non potest. Itē successor reuocare pōt, & debet quod antecessor male alienauit.

l ¶ Episcopi.] hoc cap. est pars illius 12. q. 2. & si illi.

m ¶ Conferunt.] ergo à contrario sensu, si de suis cōferūt, aliquos manumittere possunt. c. prox. 12. q. 3. episcopus qui. Panc.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

n ¶ Inferat.] argum. contra 12. q. 2. si quos. Sol. ibi de consensu capituli: hic non: Vel ibi de benemerito: hic de malemerito.

o ¶ Successor.] depre r. c. 2. 35 q. 9. quod quis.

1 Vbi de hoc, & plenius in c. de liberis. ead. q. Ioan. And.

† Ex eodem scilicet concilio Toletano 4. c. 66. Burchardus lib. 3. decre. cap. 189 Iuo par. 3. c. 249. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

† Libertos, duo ueteres codices.

2 Vel ibi manumisit rectè to in re pro natus, hic nō. Ioan. And.

NVlli.] Primo ponitur alienationis prohibitio. Secũdo quid sit alienatio. Tertio pęnæ impositio Secunda: ibi, Alienationis. Tertia: ibi, Vnde Abbas.

CASVS. Quia plati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabant res ecclesiæ mobiles & immobiles, pp ꝙ damna multa ꝓueniebant ecclesijs, statuit concilium, ꝙ de cætero nullus debeat alienare rẽ immobilẽ ecclesiæ suæ; siue agrũ, siue rusticum mãcipium, nec pignori obligare, & alienationis verbum continet conditionẽ, permutationem, & emphyteuticũ contractum perpetuum, & ideo omnes sacerdotes abstineant ab huiusmodi alienatione, pœnas cõstitutionis Leoninæ formidando. Nota, ꝙ nullus dẽat alienare res ecclesiæ immobiles, & est sententia generalis, fallit enim in casu vtilitatis. Item verbo alienationis ꝯtinetur omnis alienatio, quæ transfert dominium, ut puta venditio, & omnis illa ꝑ quam res obligatur. Item alienanti illicite res ecclesiæ pœna constitutionis Leoninæ infligitur.

a ¶ Alienare.] nisi ꝓ vtilitate ecclesiæ. 12. q. 2. fine exceptione & iuris solennitate, quæ habetur. 10. q. 2. c. ea. enim. §. [illegible]. Alanus.

ADDITIO. Hodie non seruatur. j. eo. dudum.

b ¶ Immobilẽ.] mobilia vero, quæ seruando seruari nõ possunt, potest prælatus alienare, ad instar tutoris. C. de administratione tutorũ. l. lex, quæ in fine, & quãdo decre. opus non est. l. vlt.

c ¶ Hypothecæ] Hypotheca est obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quasi à pugno. Insti. de actionib. §. inter pignus.

[Glo. seq. ponit de alienatione quomodo large, & stricte sumitur.]

d ¶ Alienationis.] verbũ alienationis. in hoc loco largissime accipitur, & sic C. de re eccle. alie. vel non alie. sancimus & in Authen. de non alie. re. ac § nos igitur. coll. 2. alibi strictius accipitur pro eo ꝯtra [illegible] quo trãsfertur dñium. C. de fun. do. l. 1. ff. de ver. sig. alienationis ff. de alie. iu. mu. cau. ex hoc §. 2. C. de iure emph. l. 1. Ala. & ita neque vendere, neque suo conditione tradere, neq; permutare, vel donare, vel emphyteuticum contractum potest facere prælatus.

e ¶ Leonina.] C. de sacrosan. ecclesijs. l. iubemus. §. œconomus, & 12. q. 2. monemus.

SI quis] Sunt tres partes, quæ patent, sicut sunt tria dicta. Secunda: ibi. Quod si. Tertia: ibi, Sed et Abb.

CASVS. Quia prælati ecclesiarũ frequenter alienabant bona ecclesiæ, & alij subscribebant in damnum ecclesiæ: Statuit Symmachus Papa, qđ si aliqs presbyterorũ, uel aliquis aliorũ subscripserit alicui alienanti ꝑdiũ ecclesiæ, excõmunicetur, nisi forte & alienator, & qui acceperit, per restitutionem sibi celeriter prospexerint: quod si non fecerint, instrumentum inde cõfectũ non valebit pp pęnam quam pp hoc sustinebunt: & [illegible] erit quibuslibet ecclesiasticis ꝑsonis contradicere, & male alienata repetere cum fructibus. Not. ꝙ qui alicui ꝯtractui subscribit, uidetur illi cõsentire. Itẽ fallit hic regula illa. Nemo pt venire ꝯ factũ suũ: qa vt hic dr, alienator põt repetere alienata. Item ubi non valet alienatio; nec valet instrumentũ de ea confectũ. Itẽ res male alienatas, cũ fructibus; pcipit.

¶ Ex concilio apud Siluañ. †

¶ Res ecclesiæ alienari non debent.

CAP. V.

NVlli liceat alienare [a] rem immobilem [b] ecclesiæ suæ, siue agrum, siue rusticum mancipium, neque specialis hypothe[c]cæ titulo obligare. ¶ Alienationis [d] aũt verbũ continet conditionem, donationẽ, venditionẽ, permutationem, & emphyteusis perpetuum contractum. Vnde omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant: pœnas timentes, quas Leonina [e] cõstitutio comminatur.

¶ Symmachus Papa.

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ facta non tenet, & alienatores nisi rem restituant, excommunicantur, & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus repetere. h. d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. VI.

SI quis presbyterorum, diaconorũ, seu defensorum, [f] alienanti prædiũ ecclesiæ subscripserit, [g] quo iratus [h] Deus animas percutit, anathemate feriatur: nisi forte & alienator, [i] & qui acceperit, † celeri [k] restitutione sibi prospexerint. [l]

¶ Quod si minore animæ suæ cura remediũ † [m] oblatum neglexerint, præter pœnam [n] super hoc adscriptam, confectũ ex inde documentum, uiribus (quamuis ab initio nullas [o] habuerit) vacuetur.

¶ Sed etiam licet † quibuscunque ecclesiasti-

f ¶ Defensori.] i. ad uocatorũ, vel ꝓcuratorum. 16. q. 1. de pręsentium. Ala.

[Gl. seq. arg. alle. 4. iur. alleg. in ꝯtrarium vnã legẽ, & soluit. de mum distinguit.]

g ¶ Subscripserit.] ar. ꝙ qui de facto alterius subscribit ꝯsentire vr ff. de in rẽ verso l. pen. ff. ꝙ iussu. l. 1. §. sed & si. 12. q. 2. non liceat &c. cũ redemptor. ar. ꝯtra. ff. đ pig. act. Caius, sed ibi ignorauit qđ continebat. sed verum est ubi ad auctoritatẽ ꝯtractus subscriptio đsideratr. qđ intelligas cũ hac distinctione, qa aut subscribit qs noĩe alieno, aut suo: si alieno, nõ obligatr quòd subscribit, nec intelligit consentire. ff. de inst. acti. l. vlt. ff. de rescin. vẽ. Titius [1]. Si noĩe suo, aut sciẽter, aut ignorãter: si sciẽter, tũc obligatr, & cõsentire vr vt hic, & in primis cõcor. & ff. de pig. l. si fideiussor. §. 1. si ignorãter, nõ vr cõsentire, nec ei nocet. C. plus ua. qđ agit. l. vlt. C. de do. nec ignorãs & l. ꝑdicta. Caius. de ac.

[Glo. seq soluit. contrarium.]

h ¶ Iratus.] humano more loquitur, quoniam Deus non irascitur 2. 22. q. 4. incommutabilis.

[Gl. seq. signat contrarium: & soluit.]

i ¶ Alienator.] q alienat ĩ ꝑiudiciũ ecclæ, ẽt si iurasset ñ [illegible] reuocare dẽt alienationẽ ñ obstãte iuramẽto [illegible] cit. s. đ iureiu. itellecto, ar. ꝯtra. s. de inst. cũ venissẽt. sed ibi alias poterat ꝯsuli ecclæ ꝑ capitulũ. in dec. itellecto. ñ erat alius ꝑ quẽ posset ꝯsuli regno. B.

[Glo. seq reci. per quæstionem.]

K ¶ Celeri] simile j. de loca c. pen. & vlt. vbi dr qualiter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu antequam lædatur ecclesia ex tali alienatione.

l ¶ Prospexerint.] ꝑ repetitionẽ, & ita q male alienauit rẽ ecclesię, põt repetere, ut hic patet & 35. & q. 9. quod qs & s de ele nostri qđ uerũ est, si in administratione toleratr, secus si remotus fuerit 12. q. 2. monemus. Ala.

[Glo. seq. arg. & remittit]

m ¶ Remediũ] & ita est arg. quòd si dilapidator vult seruare ecclesiam indemnem, quod non remoueatur. De hoc dixi sup. de elec. quòd sicut.

n ¶ Pœnam] scilicet depositionis 12. q. 2. diaconi & C. de sac san. eccl. iubemus § œconomus, & si satisfacere nec posset, excommunicabitur quousque satisfecerit.

[Glo. seq. alleg. tria iura, signat ꝯrium, & remittit.]

o ¶ Ab initio nullas] ex hoc manifeste patet, ꝙ alienatio,

† Burchard⁹ lib. 3. dec. ca. 144. Iuo par. 34. 81. ubi rectius quam apud Burchardũ legitur unde hoc sit sumptũ, & c. 4. eod. titu. in 1. compil.

† conductionem. condictionẽ.

† In Romana synodo tertia habita circiter annũ Dñi 506. uel 507. c. 45. 67. & 8. ut recte ad notat. hic Contius, & 1. compil.

† receperit.

† al. remedio

† licet

1 Titius procurator Seij ab eo mortuo institutus hæres [illegible] hoc ignorãs subscripsit seruo hrditario vẽdenti fundũ: ex [illegible] subscriptione non obligatr. 1 A. 2 Nec per membra distinguitur de his videtur Hic. 5. c. B.

natio, quæ fit cōtra formam iuris, nulla est ipso iure. §. de resti. in integ. cōditurus, & §. de his quæ fi. a ma. par. c. 1. & 12 q. 2. sine exceptio ne. 1. argu. contra 12. q. 2. si qua de rebus, hoc soluit §. ne sedes vac. ca. 1. Vinc.

1 Concord. text. in auth. hoc ius, & ibi Barto. & Bal. C. de sacrosf. eccl.

a ¶ Personis.] id est, clericis omnib. & conuersis, & patronis. 16. q. 7. filijs vel nepotib. & parochianis, quia eorum interest. sed personæ alterius ecclesiæ non admittētur, cum sit priuatum iudicium.

[Gl. seq. facit quattuor. Primo notat optionē eccl'æ dari, &c. Secūdo q̄rit an cedere teneatur. Tertio obijcit ad id qđ hic dicitur alienatorem repetere. Vltimo ponit opi. & remittit.]

†Vuigor. Vigorniensi

b ¶ Alienata.] de facto, q̄a ipso iure non tenet, vt dictum est. Et no. q̄ ecclesia habet actionē personalē cōtra alienatorē, si est soluendo, vel habet in rem actionem ꝯtra possessorē. 12. q. 2. Apl'icos, & est expressū, C si tut. vl' cur. l. 3. & vlt. sed si obtineret ꝯtra vnū, alter liberaretur, ff. de eo per quē fac. erit. l. 1. §. si plures. & si cōueniat vnum, non fit ei præiudicium quo ad aliū: sola enim solutio imponit ei silentiū, ff. depos. l. 1. §. si apud. & C si tut. vel cur. l. vlt. Sed nūquid ecclesia tenet cedere actiones suas soluēti ꝯ alium? Non: cum. n. conueniatur ex delicto suo vel ex maleficio, non pōt petere cessionem actionum ff. de admin. tut. l. si plures tutelam. præterea alienator potest repetere, vt hic dr. Sed ꝯ vr̄, q̄ non sit audiendus, cū teneatur de euictione: & dicit regula. Quem de euictione tenet actio, eūdem agētem repellit exceptio, C. de euic. exceptione, & l. si ob causam. Rn̄deo, illud ḡnale est sed hic si repellat, replicabit q̄ rē ecclesiæ repetat, q̄a cōtract⁹ nullus est, & ideo nō tenetur: sicut excipit cōtra mulierē de re vendita & tradita, sed ipsa replicat factū esse contra Velleianū, ff. ad Velleia si mulier. § item si mulier, nec mirum si contingit hoc in prælato, quia interdum accidit hoc in priuato. C. de agri. & censi quemadmodum. [illegible] & est specialis casus. & si m[illegible] habet prælatus, non [illegible] pretium C de rei vend. si mancip[illegible] 2 Vin. [illegible] ex hoc c. dicunt quod [illegible] vel etiam quil. bet de ecclesia potest agere pro ecclesia sine l'ris de rato. De hoc dixi §. de procu. c. 1. & §. de [illegible] edocere sim. 12 q. 2. non l[illegible] & sunt eundem auctoris. 3

†Post concilium Lateran. sub Alexan. iij. parr. 29 c. 4. & c 7. eo. titu. in 1. compil.

2 Vendicans mancipiō vi vel furto sublatum, & distractum, nō habet necesse restituere pretium. Io. And.

3 al. actoris.

¶ Ale. iij. Vigo. †episcopo.

¶ Terra non fertilis ecclesiæ, dari potest in emphyteusim ei, cuius studio reducatur ad culturam.

CAP. VII.

Ad † aures: & infra. ¶ Illas terras, quę de syluis extirpatæ, sunt arabiles factæ, eis hæreditario [c] iure poteris concedere sub annuo censu tenendas, a quib. suo, vel parētū suorū labore cōstiterit extirpatas. Nisi forte tūc [d] alijs possint ad maiorē ecclesiæ vtilitatē cū eodem labore & onere conferri.

Ad aures.] ponit casum litteralem. Io. And. in eo qui confisus de prælato nulla interueniente scriptura recipit syluam ab ecclesia reducendam ad cultură: & quòd ea reducta concederetur sibi in emphyteusim; postmodum prælatus dubitauit ex quo res erat culta, an posset dari in emphyteusim, & respondetur vt in littera. Abb. Diuiditur: quia in prima parte decisè ponitur factum. In secunda ponitur prouisio ibi, Illas. In tertia exceptio: ibi Nisi. Io. de Imo.

CASVS. Quidam de syluis ecclesiarum fecerūt terras arabiles, illas extirpando: quærebatur, vtrum terræ illæ arabiles factæ, possent sub annua pensione concedi hæreditario iure tenendæ illis uel hæredibus eorum, qui labore suo illas extirpauerunt? & respondet papa, quòd bene possunt illis concedi: nisi forte possint alijs ad maiorem vtilitatem ecclesiæ conferri sub eodē onere ac labore. Nota, q̄ ecclesia utilitatē suā semper facere debet, & res suas meliorare debet.

c ¶ Hæreditario.] Idest, in emphyteusim perpetuum. 10. q̄ō. 2. hoc ius. ver. perpetuo quoque Tancr.

d ¶ Nisi forte tunc.] scilicet tempore contractus, simile inf. de emp. & vend. cum dilecti, & supra de ele. dudum 1. & ff. de euictio. ex mille §. 1. 4. & sic spectatur initium contractus: & si tunc læditur ecclesia, restituitur: alias si postea res fieret melior per solicitudinem colonorū, si possessiones istas reddiderūt meliores, non expelluntur, ex quo in principio ecclesia decepta non fuit. C. loca. ædē quam, & l. legē quidē. C de rescin. vendi. ad rescindēdam. ne negligentia sua sit eis damnosa. C. de allu. l. vlt.

† Cap. 11. eo. ti. in 2. cōpil. Et quæ bona dicantur esse demensa prelati, tradit hic præ alijs Innoc.

¶ Cælestinus iij. Raueñ. archiepiscopo.

¶ Iurans non alienare bona ecclesiæ, non potest alienare ea quæ sunt de mensa, vel ea de quibus dubitatur an sint de mēsa, hoc dicit vsque ad §. possessiones. Abbas.

CAP. VIII.

Vt † sup. aliqua: & infra. ¶ Sane quæsiuisti à nobis, si possessiones [e] siue redditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis prouenientes, quos prædecessor tu⁹ quo vsque diē clausit extremū ad manus suas tenuit, & in proprium vsum excepit, [f] [vel expendit, †] nec alijs infeudauit, de mensa sint archiepiscopi ītelligēdi: & de eis, cum ex sacramēto [g] fidelitatis tenearis

† Hæc duo verba: vel expēdit: desunt in oīb antiquis, q̄ velut expositio pcedentis verbi ex margine perperam irrepserunt in contextum.

Vt super.] Qui iurauit nō alienare ea, quæ sunt de mensa, ea de quibus dubitatur an sint de mensa, alienare non debet. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Rauen. recepit quasdam possessiones siue redditus a rege, aut etiam aliunde, ex certis locis in recompensationem decimarum sub ractarum, & redditus illos siue possessiones retinuit ad vsum suum quousque diem clausit extremum: Quæsiuit successor illius, vtrum redditus illi siue possessiones intelligantur ad mensam archiepiscopi pertinere: Item cum ipse archiepiscopus teneatur iuramento fidelitatis, quod fecit Apostolicæ sedi, s. non alienare de nouo: quæsiuit, vtrum de redditibus illis possit fieri contractus cuiuslibet alienationis? Respondet papa, quod siue intelligantur de mensa archiepiscopi, siue non, non debent alienari, concedit tamen papa archiepiscopo, vt ipse de consilio & assensu fratrum suorum, vel maioris partis, possit alienare possessiones ecclesiæ suæ minus vtiles, vel commutare pro alijs vtilioribus habendis. Nota quòd archiepiscopi & episcopi iuramento tenentur non alienare de nouo possessiones ecclesiæ: item prælati ecclesiarum possessiones minus vtiles alienare, vel commutare possunt pro utilioribus de consensu fratrum suorum.

4 Si fundo vēdito cuius pars euincit vel decreuit, vel accreuit per alluuionem, prioris status habebit rō, unde re deteriorata non diminuitur, nec re aucta augetur euictio nis quātitas. Io. And.

[Glo. seq. recitetur pro obiectionem.]

e ¶ Possessiones.] solent enim plerumque reges, possessiones & redditus certos dare ecclesijs loco decimarū, & hoc satis potest fieri pro decimis subtractis siue retentis, sed pro futuris non videtur admittenda talis commutatio. inf. de rerum permut. c. vlt. Ala.

f ¶ Excepit] .i. recepit. si. §. ut lit. non conte. quoniam. si. 23 q. 5. non est nostrum.

g ¶ Sacramento.] nā quilibet episcopus, q. immediatè

domino papæ subest, iurat ei fidelitatem, ꝙ non alienabit bona ecclesiæ, nec infeudabit de nouo, & idem iuramentum præstant alij episcopi suis metropolitanis.
a ¶ Alienationis.] large sumpto vocabulo, siue trásferatur dominiũ, siue non, s. eo. nulli. & C. de reb. eccl. non alien. sancimus.

Auth. de reb. eccl. nõ alie. §. si quis, coll. 2. si malæ fidei fuerint, nõ. 16. q. 3. c. placuit, §. potest, ver. vniuersas C. ne rei do. vel templo l. vniuersitas, 10. q. 2. hoc ius, in fi. §. qui vero. nisi de euictione prospexerint, C. de euic. si fundum. in casu tñ speciali malæ fidei emptor agit ad pretium, C. communia de leg. l. vlt. Lau.

[Glo. seq. recit. per q. vel obiectionem.]
b ¶ Intelligãtur.] ad qõnem primam nõ rñdet: forte ideo q̃a non expressit quãto tẽpore tenuit, & vtrũ bona fide, an mala fide. infra de spon. de muliere. Ala.
c ¶ Siue non.] p̃sumit tñ esse de mensa archiep̃i, cũ sit i possessione earum. C. de rei vend. l. vlt. Laur.
d ¶ Consultius.] q̃a tertius, j. de spon. iuuenis. Laur.
[Gl. seq. signat ꝯ̃riũ. & sol. dupliciter.]
e ¶ Assensu.] 12. q. 2. terrulas ꝯtra. Sol. hic vocat possessiões minus vtiles cõparõne magis vtiliũ: ibi vero min⁹ vtiles dñr simpl'r & absoluté, hic est necessarius cõsensus capituli, ibi non. Vel ex honestate req̃rit in his i nõ ex necessitate, vt ibi. Bern.

Apostolicæ sedi nihil alienare, cõtractus alienationis[a] cuiuslibet possit interuenire. Tuæ ergo inquisitioni taliter respõdemus, quod siue intelligantur[b] de mensa, siue non,[c] vt nõ alienentur, cõsultius[d] existimamus. †

¶ *Possessiones ecclesiæ minus vtiles, pro vtilioribus de consensu capituli potest episcopus permutare, vel alienare h. d.*

¶ Possessiones vero, quæ ecclesię tuę minus sũt vtiles, pro alijs vtiliorib. de fratrũ tuorum, & † sanioris partis consilio & assensu,[e] alienandi seu cõmutandi liberam † concedimus facultatem.

¶ Idem Exon. episcopo.

¶ *Canonicus prædiũ ecclesiæ perpetuo locare non potest.*

CAP. IX.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod quidam de canonicis Exon. ecclesię, q̃dam prædia eiusdem (inconsultis[f] alijs fratribus) in damnum eius † in ꝑpetuum locauerunt.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus (si verum est quod asseritur) locationes illas legitimè reuocare[g] procures: ita q̃d si eadem prędia non aliter reuocari potuerint, † eos quos noueris harum locationum auctores, † ad susceptam inde pecuniam conductoribus refundendam,[h] † appellatione remota, compellas.

¶ Innoc. iij. archiepiscopo Montis regalis.

¶ *Possessiones, quæ sunt de mensa, non possunt alienari. Et ecclesiæ consuetæ regi per regulares, sæcularibus clericis conferri non debent, hoc dicit. Io. de Imola.*

CAP. X.

POssessiones † ad mensã tuam, vel capituli ptinentes, alienare[i] non debes. Aut ecclesias, in quibus monachi[k] ministrare consueuerunt, clericis[l] vel laicis[m] assignare.

¶ Idẽ episcopo Maurien. & pręposito Vlcon. †

¶ *Restituitur ecclesia contra alienationem, per quã enormiter fuit læsa. h. d. secundũ lecturam veteriorem.*

CAP. XI.

AD † nostram noueritis audiẽtiam perue-

AD audiẽtiam.] Communis diuisio. in prima narrat factum. In secunda prouidet: ibi, Ideoque. Abb.
CASVS. Quidã de canonicis Exo. ecclesiæ, quædã prædia ipsius ecclesiæ, alijs fratribus incõsultis, locauerũt in perpetuũ in damnum ecclesię: peruenit hoc ad notitiam dñi papæ: vnde mandat Exon. epo, quatenus si est ita, locationes illas studeat reuocare: si vero non possint reuocari, nisi pecunia inde recepta restituat, cõpellat locatores ad pecuniã refundẽdã cõductoribus. No. ꝙ ita re alienata in dãnũ ecclesiæ sunt reuocanda. Item ꝙ conductores habẽt actionẽ ꝯtra locatores ad pretiũ repetẽdũ.
f ¶ Inconsultis,] vnde contractus nullus, sup. eo c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione.
g ¶ Legitimè reuocare.] de facto. quia ipso iure non tenuit contractus. s. de his quæ fiunt à præla. sine consensu c. tua arg. 24. q. 1. audiuimus. sicut alias exponitur, separari, id est, non fuerunt mixta bona paterna & materna, C. de leg. hæred. l. 2.
[Gl. seq. quærit, & solũt.]
h ¶ Refundendam.] sed nunquid habent actionẽ de iure tales ꝯductores ꝯtra locatores ad repetendã pecuniam? Sic, si fuerint bonę fidei, 12. q. 2. Vulteranæ, in

POssessiones.] Sũt duo dicta. Secundum: ibi, Aut. Abbas Siculus.
CASVS. Quæsiuit archiep̃s iste, vtrum possit alienare possessiones ad mensã suã vel capituli pertinentes? Rñdetur ꝙ non. Item quæsiuit, vtrũ posset ecclesias in q̃bus monachi esse cõsueuerunt, concedere clericis vel laicis: & rñdetur, quod nõ. No. ꝙ eps possessiones ad mẽsam suã, vel capituli pertinentes, alienare non potest. Itẽ ecclesiæ regulares amplius sæculares esse non debent, sed reformari debẽt per homines eiusdẽ religionis, quæ prius ibi fuerat.
[Gl. seq. signat cõtrarium, & dupliciter solut.]
i ¶ Alienare.] supra eod. vt sup. Arg. ꝯtra. 12. q. 3. c. vlt. Sol. hic prohibet pœna alienatio possessionũ, ibi conceditur specialiter tertiarum, vel q̃d ibi dr̃, ꝙ potest alienare, intelligitur de consensu capituli, & si causa subest.
[Glo. seq. reci. per q. quid econuerso.]
K ¶ Monachi.] econuerso bñ possunt seculares amoueri ab ecclesia aliqua, & in ea institui regulares, si epi diœcesani consensus accesserit: dũ tñ clericis alibi æquè ꝓuideatur. j. de eccle. ædifi. ad audientiã 2. non tamen intelligas illud inuitis clericis faciẽdum: neque enim vsufructuario nõ potest proprietarius deteriorem causam eius facere, etiam in meliorem statũ mutando. ff. de vsu. & habitat. l. vlt. Laur.
l ¶ Clericis.] hoc ideo quamdiu inueniri possunt regulares, nunquam ponendi sunt sæculares. j. de religio. domibus, inter quattuor.
m ¶ Laicis.] hoc ideo dicit, q̃a postq̃ locus factus est religiosus, amplius ad sæculares vsus redire nõ debet. sic & de vestimentis altaris, & lignis ecclesiarum. j. de relig. dom. ad hoc. & de conse. di. 1. ligna. & c. altaris.
AD nostram.] Primo ponitur petitio. Secundo causæ commissio: ibi, Quocirca. Abb.
CASVS. Monasterium Tullen grauatum erat onere maximo

† Estimamus.
† Vel.
1 Concord. l. 2. & ibi Bal. C. de agri. & cens. lib. 11.
† Cap. 2. eod. tit. in 2. compilat. Et vide Ancha. consi. 115.
† al. ita: in damnum ecclesiæ.
† poterint poterunt.
† actores.
† referendã.
† Cap. 1. eod. tit. in 3. ꝯpil. Et de materia vide Oldra. cõs. 262. & Card. consil. 131.
† Vltien. Vlticen. Vlcien.
† Cap. 2. eod. tit. in 3. ꝯpil. vide Hos. in cap. salubriter, & Ioan. And. in ca. quęstus, j. de vsu.

maximo debitorum, propter quod abbas & conuẽtus eiusdem tali necessitate ducti, quandam villã suã con cesserunt in feudũ cuidã laico tali conditione apposi ta, ꝙ idẽ laicus solueret octoginta libras, pro q̃bus villa ipsa erat obligata: qđ ipse nõ distulit effectui mãcipare: videntes mona chi, ꝙ monasteriũ ex tali ɔtractu enormiter esse lęsũ, supplica rũt humiliter dño pa pæ, vt feudũ ipsũ faceret ad monasteriũ reuocari, cũ idẽ laic⁹ primo anno de redi tibus ipsius feudi vl tra summam ꝑcepit quã ꝓsoluit, & postmodũ etiam per plu res annos ꝑcepit fru ctus eius: vnde mandat papa quibusdã, quatenus si prędictũ monasteriũ ꝑꝑ hoc fuenerint enorme di spendium incurrisse, cõpellãt dictũ laicũ, vt ꝑdictum feudũ liberũ & quietũ dimit tat monasterio prędi cto recepta prius pecunia a monachis, quã ꝓ vtilitate monasterij ꝓ ꝑdicto feu do dr̃ expendisse, cũ fructus percepti sibi debeant sufficere ꝓ labore. Not. ꝙ cum ecclesia enormiter lę ditur in aliquo con tractu, dẽt restitui.

[Glos. seq. reci. per obiect. & solutionẽ.]

a ¶ Per multos.] for te ꝑ duos, Vel ꝑ tres: 1 q̃a pluralis locutio duorum numero cõ tẽta est, 4. q. 3. c. si te stes, §. vbi numerus. hoc ideo dicit: quia post quadriennium nõ subueniĩ ecclesiæ per beneficium restitutionis, C. de temp. in integ. resti. l. vlti.

[Gl. seq. quærit, & soluit distinguendo, in fine ponit opi.]

b ¶ Enorme.] hoc ideo dicit, quia ꝓ leui damno non datur restitutio ff. de re. in inte. scio. & ꝟ. de in integ. re. ca. 1. Sed nũquid in hoc casu cũ lædit enormiter, subuenitur ei ꝑ beneficium restitutionis, vel ipso iure tuta est? 2 Dico ꝙ ex quo cõtentius capi tuli affuit, & ideo credebant vtiliter ɔtrahere, tenuit ɔtractus, licet læsa sit ecclesia. ꝟ. de emptio. & uendit. cũ dilecti. & 12. q. 2. fine. sed põt restitui si lęsa sit enormi ter. ꝟ. de in integrum restituti. ca. 1. sed si decepta esset vltra dimidiam partem iusti pretij, subuenitur ei iure communi, & etiam cuilibet, C. de rescindenda vendi tione, l. 2. & ꝟ. de emp. & uendi. cum dilecti. & c. cum causam. secundum hoc usque ad legitimam præscri ptionem potest agere, licet quidam dicant, quod in h c casu agendum sit iudicis officio. Io.

[Gl. seq. ob jcit, & soluit.]

† al. Secu sieñ. vñ origi nẽ duxit Ho stiensis, & vo catur mona sterĩu Sancti Iusti. Cusſieñ. Vel, Cusſiñ. in antiquioribus.

† De intelle ctu huiꝰ tex tꝰ vide latis sime per Co uarruuiã li. 1. varia. reso lu. c. 3. & Fer dinãdũ Val quium lib. 3. ɔtrouer. viu frequentiũ. c. 71.

1 Nam duo dicunt mul ti. Inst de iu re perso. in fi. Ioan. An.

2 De hac q̃stione vide p doctores in l. 1. C. de fil. o fami. & in l. fin. ff. si tuto. vel cura.

nisse, quod cum Tusieñ. † monasterium depressum esset onere maximo debitorum, Abbas & conuentus eiusdem, villam quandam necessitate coacti, B. laico concesserunt in feudum, tali cõditione apposita, ꝙ idem octoginta libras persolueret, pro quibus eadem extiterat obligata: quod nõ distulit effectui mãcipare: & infra.

¶ Vñ humiliter supplicarunt, vt feudum prædictũ faceremus ad vtilitatem monasterij reuocari: præsertim cum idẽ laicus primo anno de ipsius pro uentibus vltra summam perceperit prætaxatam, & per multos [a] postmodũ annos sumpserit eius fructus; & infra.

¶ Quocirca † mãdam⁹, quatenus si prædictũ monasterium propter hoc in ueneritis enorme[b] dispendium incurrisse, dictũ laicum vt (pecunia, quam ꝓ exoneratione feudi seu ẽt pro vtilitate ipsius mona sterij expẽdisse noscitur, ab eisdem Abbate & con uentu recepta, cũ sibi fructus percepti sufficere [c] debeant pro labore) præfatum feudum eidẽ monasterio dimittat liberũ & quietum, appellatione postposita compellatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Alienatio rei ecclesiasticæ facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, non tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum.*

CAP. XII.

CVm † laicis, [d] quãuis religiosis, dispõẽdi de rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas, † quos obsequẽdi manet necessitas, ñ auctoritas imperãdi, dolemus in q̃busdã ex illis † sic refrigescere charitatẽ, qđ immunitatẽ ecclesiasticæ libertatis, quã nõ tantũ sancti patres sed etiã principes [e] sęculares priuilegijs multis muniẽrunt, non formidant suis constitutionibus, vel potius destitutionib. ipugnare; non solum de alienatione [f] feudorum, ac aliarum possessionum ecclesiarũ, & vsurpatione iurisdĩonũ, sed ẽt de mortuarijs, † nec non & alijs quæ iuri spũali annexa [g] vĩr, illicite præsumẽdo. ¶ Volentes igit̃ super his indẽnitaticium ecclesiarum, decernit concilium penitus non te nere. No quòd laici in præiudiciũ ecclesiæ nihil statue re possunt: & si qua in cõtrarium faciunt, non tenent: & sic istam constitutionem inducas contra eos.

c ¶ Sufficere.] Sed nõ vĩ ꝙ ille debeat lucrari fructus perceptos supra id quod ipse dedit ecclesiæ: nã cũ aliquis instituitur, omnia debent restitui in pristinũ statum, vt neutra pars sit in damno vel in lucro, C. de re pu. l. 1. ff. de minori. ꝙ si minor. §. restitutio. Sed hoc est propter labore suũ, vt hic dicit. non. n. omnino emptor dãno afficiendus est, vt l. ꝑdicta, ꝙ si minor. § restitutio. Itẽ ꝙ bona fide ꝑcepit, 3. ff. de acqui. re. do bonę fidei. ꝟ. de feudis. c. 1. argu. 12. q. 2. Vultera næ. Ioã. & si vellet pe tere laboris mercedẽ necesse haberet resti tuere fructus, qui ex cederent labores, ff. de rei. vẽd. sumptus. Lau. Et sic est arg. ꝙ nemo cogit̃ suis stipẽ dijs militare. & de la bore suo mercedem quis recipere dẽt. 12. q. 2. charitatem. & c. ecclesiasticis. & 12. q. 2. precariæ.

CVm laicis.] Alienationes de feu dis vel alijs rebus ec clesiæ nõ tenent, etiã si per constitutiones laicorũ approbẽtur. h. d. vel aliter, & sic vt in rubro. Cõis diui sio. Secunda ibi, Volentes. Abb. Sic.

CASVS. Laici quã tuncunque religiosi sint, non habent ali quam potestatẽ disponẽdi de rebus ecclesiæ: sed si in cõtra riũ faciũt, immunita tẽ ecclesiasticæ liber tatis impugnant suis constitutionibus, im mo potius destitutio nibus, vsurpando iu risdictionẽ ecclesiæ: & etiam de spiritualibus illicitẽ præsumẽdo. volens conci liũ hmõi grauamini bus obuiare, oẽs ɔsti tutiones & alia oĩa, quæ faciunt in ꝑiudi

d ¶ Cum laicis.] 96. dist. bene quidem. & ꝟ. de consti. tu. ecclesia & 16 q. vlt. laicis & c. non placuit.

[Glo. seq. arg. allega contrarium.]

e ¶ Principes.] no argu. ꝙ laici principes possunt dare ecclesijs priuilegium. 16 q. 1. generaliter. & 27. disti. §. hinc etiam. ꝟ. de immu. eccle. non minus. argu. imò, vt vĩ, possunt dare priuilegium libertatis. 63. dist. in syno do. & melius. c. gathosa arg. ꝟ. de in integ. rest. audi tis. arg. contra. 10. q. 1. nouerint. Ioa.

f ¶ Alienatione.] ꝟ. de consti. quæ in ecclesiarum.

g ¶ Annexa.] vt ius patronatus. ꝟ. de iud. quanto.

† Lateranen se cõcilium generale sub Inn. iij. c. 44.

† Cap. vnico eod. tit. in 4. compila.

† facultas.

† Istis.

3 Et vt vasal lus, q. ex vti li dominio, & bona fide faciebat fru ct⁹ suos: nec est vis s̃m Inno. an nõ tenuerit ɔtus ꝑꝑ defectũ solẽnitatis, an tenuerit, sed ꝑꝑ lęsionẽ dat̃ restitutio. Io. An.

† Vide Abbatem consil. 26. incip. qui dam officiales. in 1. vol. & R manũ sing. 254. in ci. Reuerendus Dñs.

Hec glossula non inuenitur in vetustioribus.

a ¶ Assensu.] s. eo. c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione.
b ¶ Compellendis.] 1 imo sunt ipso iure excommunicati, ut j. de sent. excom. nouerit.

DE PRECARIIS.

¶ Supra visum est de contractibus, per quos transfertur dominium, restabat uidere de contractibus, per quos transfertur utilitas rei duntaxat. Vel sic: Quia precariae sunt quędam species alienationum, ideo post titul. praecedentem subijcitur hic titulus. Abbas.

De hac materia habetur 10. q. 2. precariae. 12. q. 2. precariae. 16. q. 3. clerici, & c. seq.

Precariae.] Potest summari: Precariae concessę de reb. ecclesiae, debent secundum antiquam consuetudinem de quinquennio in quinquennium renouari. Et habet istud capitulum & sequens pro palea 12. q. 2. c. precariae, & seq. secundum Io. de Imo.

† Iurisdictionis.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd precariae de quinquennio in quinquennium sunt renouandae. Nota quod precariae de quinquennio in quinquennium debent renouari.

† Beluacen. Burchardus lib. 3. ca. 169. Iuo. par. 3. c. 230. & c. 1. e. ti. in 1. copil. uide concil. Meldense. c. 17. 21. & 22.

[Gloss. seq. distinguit precarium à precaria & precariae, ponit triplicem speciem.]

c ¶ Praecariae. Precarium est quod precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur, ff. de preca. l. 1. j. eo c. si. Precaria dicitur ad preces aliquorum usque ad quinquennium contractus initus, ut hic. Item dicitur precaria ad preces facta donatio usque ad mortem accipientis. 12. q. 2. saepe. 10. q. 3. clerici. Item precaria dicitur contractus ad preces factus usque ad mortem accipientis: cuius contractus natura talis est, quae habetur 10. q. 2. precariae, & j. eo. c. vlt qui contractus innominatus est.

d ¶ In quinquennium:] quid si elapso quinquennio cum taciturnitate praetereatur? intelligitur contractus innouari. ff. de preca. in reb⁹. §. vlt. C. loca. l. legem quidem, ar. 12. q. 2. longinquitate. Lau.

1 Hęc glossula non habetur in antiquis codicibus.

e ¶ Renouentur.] 1 ne longitudine temporis pereat memoria contractus.

De precarijs.] Primo praemittit factum. Secundo prouidet: ibi. Praecipimus. Abbas.

CASVS. Quidam praelati ecclesiarum faciebant precarias in damnum ecclesiarum, obligando se & suos successores sub certa pęna statuit concilium Carthag. ut nullus successor sit obligatus in pęna sui antecessoris: sed si antecessor res ecclesiae irrationabiliter distraxit, ad ius ecclesiae debeat reuocare. No. quod ubi contractus non tenet, nec poena super hoc apposita. Item successor non obligatur ex contractu habito in damnum ecclesiae facto ab antecessore. Item successor male alienata reuocare debet ad ius ecclesiae.

TITVLVS XIIII.

De precarijs.

¶ Ex concilio apud Beluacum. †

¶ *Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. I.

Praecariae [c] de quinquennio in quinquennium, [d] secundum auctoritatem, & antiquam consuetudinem renouentur. [e]

¶ Ex concilio Carthaginensi. †

¶ *Reuocat successor precariam per praedecessorem irrationabiliter factam.*

CAP. II.

De praecarijs [f] irrationabiliter factis à rectoribus ecclesiarum, se suosq; successores pęna [g] graui obligantibus, vt facta ipsorum dissoluere nequeant: Praecipimus, vt nemo successor antecessoris sui pęna sit obligatus: sed suae prouidentię sit concessum, vt si antecessor eius res ecclesiae irrationabiliter distribuit, ab eo [h] ad ius eiusdem ecclesię reuocentur.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Concessio precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis: precariae autem concessio non.*

CAP. III.

Precarium [i] † vtendum conceditur, quamdiu

f ¶ De precarijs.] Precaria hic accipit pro contractu. de quo, uel quib. fit metio in notula praedicti capituli.

[Glo. seq. alle. dictum ponit. all. contrarium.]

g ¶ Pœna.] promissa super contractu irrationabiliter habito. in hoc enim casu loquitur capitulum: cum enim contractus non valeat: 3 nec pœna ei apposita. C. de leg. non dubium. s. de foro compe. si diligenti. 15. q. 6 c 1. & 2 C. de codi. ob tur. cam. da. l. 1. sed si contractus rationabiliter habitus est, ualet pœnae adiectio. arg. s. de arbit. dilecti. tamen si ecclesia non agnouit contractum, soluere non tenetur. ff. de pig. act. si pignore §. ultimo. ff. de euict. illud, §. vlt. ar. contra. ff. de iure fisci. si procurator Caesaris. Ala.

† Antonius Augustinus in notis antiquae collectionis eo. ti. c. 2. ait se non inuenisse in concilijs hoc caput, sed extat, inquit constitutio Lotharij totid. verbis. l. 3. ti. 8. cap. 2. legum Longob. in alijs est titu. 10. quod liceat rectoribus ecclesiarum acta antecessorum suorum rescindere.

3 ipso iure, vel ex quo per sententiam reuocatur principale: ergo & accessorium, secundum Inno. & Hos. alleg. eadem iura. Io. And.

h ¶ Ab eo,] & etiam ab eo, qui alienauit, si toleratur. s. de reb. eccle. no alie. si quis presbyterorum. ita successor potest reuocare quod praedecessor illicite fecit. 35. q. 9. quod quis.

Precarium.] Sunt duae partes, quae patent. Secunda ibi, Porro. Abbas.

CASVS. Rogasti me, ut rem meam concederem tibi ad vtendum; ego precib. tuis concessi tibi rem illam praecario: volui postea reuocare istud precarium: tu nolebas mihi restituere, quaeritur, vtrum ego possim reuocare, cum mihi placuerit? Respondetur, quod bene possum illud reuocare quandocunq; mihi placuerit. Item soluitur precarium mortuo illo, cui concessum fuit, sed non soluitur illo mortuo, qui concessit. Item soluitur precarium, si ille qui concessit precarium, alienauerit: quia per talem conuentionem rem alienam inuito dno possideri non licet. Secundo dicitur, quòd precariae, quae aliquando fiunt de possessionibus ecclesiarum, non debent reuocari pro uoluntate concedentium. Nota, quod precarium reuocatur pro uoluntate concedentis. Item contractus, qui precariae nominantur, non possunt reuocari ad voluntatem concedentium, & ita differentia est inter precarium & precarias.

† Vide l. 1. & ibi gl. & Bar. ff. eo. tit.

[Glo. seq. recitetur per modum summae, quid sit praecarium, quantum duret, & c. ut notata è regione demonstrant.]

i ¶ Praecarium.] est autem precarium, vt dictum est in cap.

Precariū, & commodatū conueniunt, & differunt.

in cap. 1. quod precibus ad utendum datur, & tamdiu durat, quamdiu patitur, qui concessit, ut hic, & ff. eod. l. 1. & est simile commodato: qui enim commodat rē suam, sic commodat ut non faciat eam accipientis, sed vt permittat ei uti re commodata, & sicut reuocatur precarium, ita commodatum, ut ff. eo. l. 1. sed distant in hoc, quod commodatum non reuocatur intempestiue. ff. commoda. in commodato. §. sicut, nisi post vsum completum. ī. tit. proximo. c. vnico. §. 1. Precarium vero quandoq; reuocatur ēt si ad certum tempus sit concessum. ff. eo. cum precario. Cōsistit autem precariū, tam in re mobili, quam immobili, & in seruitutibus, ut si me rogaueris, ut per fundum meum ire vel agere tibi liceat, vel vt in tectū meū, vel in area ædium mearum tignum, vel stilli cidium immissum habeas, ff. eo. l. 2. §. vlt. & l. 3. & 4. in princ. Item in re propria non consistit precarium. ff. eo. l. 4. §. itē si rem. nisi cum debitor pignus rogat precario à creditore possidere. ff. eod. si debitor. rōne possessionis, & non proprietatis. ff. eo. certe. § vlt. item tam ille, qui concedit precarium, quam qui rogat, possidet: vnus ciuiliter, & alter naturaliter. ff. eo & hēt. §. pe. sed duo insolidum precario possidere non pñt. ff eo. duo, & restitui debet precarium in pristinam cām, aliàs condemnabitur intantum quanti interfuerit actoris. ff. eo. quæsitum §. ex hoc interdicto, & precarium constituitur inter præsentes & absentes, & per epistolam. ff eo. precario. Item si precario durante prorogatur in ulterius tempus, non mutatur cā possessionis. ff. eo. sed si manente, vnde non dicitur precarium nouum.

†Host. legem dū, seu corrigēdū hic ad monet ita: sed non concedentis.

Precariū in quibus reb⁹ consistit.

†Vide l. creditores, & qđ ibi. not. Bart. C. de pign.

patitur qui concessit: soluitur[a] quoque obitu eius, cui concessum est, non † etiam cōcedentis, aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc reuocare volenti: quia per conuentionē[b] huiusmodi, non licet rem alienatam inuito domino possideri.

¶ Porro precariæ,[c] quæ quandoq; de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocandæ. †

ADDITIO. Item qui precario rogat, dolum & culpam dolo proximam præstat, ff eo. quæsitum. §. & illud.

Precarium qualiter finitur.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Soluitur.] obitu eius cui conceditur precariū, finitur, & non ɔcedentis, immo ad hr̄dē eius, qui concessit. transit. ff. eo. cū precario. §. precarij, & l. quæsitum. §. quod à Titio. quia ipsi, non hr̄di recipientis ɔcedit, ut ibi dr̄, & hic idem dr̄. Item finitur si concedens precarium rē alienauerit, nisi de voluntate noui dñi res eadē permaneat penes eundem. ff. eo. qua situm. §. quòd a Titio. & §. illud. itē soluitur precarium pignoris debitore soluente pecuniā creditori, ff eo. si debitor. ar. contra. ff. loc. l. 4. 1 ibi finitur precariū morte cōcedentis. Sed hoc ideo est, quia ille, qui concessit precarium, hoc voluit, & expressit voluntatem ɔcedendo precarium, & ideo finitur per mortem ipsius, sed hic, & ff. de precarijs. l. cum præcario. §. simpliciter, concessum fuit precarium sine temporis præfinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis Ber.

1 Locatio vel ɔcarij datio q̄ fecisti donec uoles, morte tua finit. Io. And.

b ¶ Per conuentionem,] & si ad certum tempus precarium concessum sit, nihilominus ante tempus illud poterit reuocare. ff. eo. cum præcario, vbi sunt hæc verba; quòd non licet rem alienam, &c. & culpam non præstat, sed dolum tantum, & etiā culpam, si dolo sit proxima ff eo quæsitum, § illud. Ber.

c ¶ Precariæ.] in alia significatione accipitur hic hoc nomen, precariæ pro contractu scilicet de possessionib⁹ ecclesiarum, de quo habes sup. eod. titu. cap. 1. & 2. & 10. q. 2. hoc ius, ad fi. & c. precariæ, nec potest reuocari ante constitutum tempus, ut hic, nisi irrationabiliter sit factus talis contractus. s. eod. c. 2. & ita aliud precarium est, & aliud precariæ siue precaria. Ber.

ADDITIO. Vnde Host. dat tales versus.

Ria, ria, rium, tria sunt quibus est caput vnum.
Ria sunt solita post singula lustra renasci.
Ria fit ad mortem, nec citra vult reuocari.
Rium finitur tunc, quando vult suus auctor.

TITVLVS XV.
De commodato.

¶ Idem Gregorius nonus.

¶ *Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu, nisi in trib. casib. hic positis. Et commodatum ante vsum completum non reuocatur.*

CAP. I.

Cum † gratia sui tantum quis commodatū accepit, de

DE COMMODATO.

¶ Visum est de ɔtractu, qui fit gratia recipientis tm̄, merito subijcitur rub. de ɔtractu sibi simili: nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriusque. Abbas Sic.

† Vide tex. in §. item is cui res. Insti. q̄b. mod. re contrahit obl. & ibi latissime per Areti. & Docto. Et qđ de commodato lege diuina caueret uide in Exo. c. 22 & refertur in c. 1. & 2. in l. cōp. e. ti. q Raymūdus omisit.

De hac materia habetur 1. dist. ius naturale.

Cum gratia.] Hēt duo dicta. Scd̄m ibi, Contra. Primum subdiuiditur. Nam primo ponit vnum dictum. Secundo, aliud, à quo tres casus excipit: ibi, Licet. Secundum subdiuiditur: nam primo ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, Cumnon decipi. Abbas.

CASVS. Commodaui tibi equum meum, vel ēt rem aliam: res ista deteriorata est: quærebat, vtrum teneatis mihi sup hoc? Rñdet Papa, cum aliquis recipit cōmodatum gratia sui tantum, pp propriam utilitatem procurandam, tenetur non solū de culpa lata & leui, sed ēt de leuissima: verumtñ de casu fortuito non tenetur, nisi per culpam suam casus ille acciderit, uel nisi pactum interuenerit, quòd de certo casu & expresso in pacto teneretur, vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. Secundo quærebatur, vtrum commodatum possit repeti ante vsum expletum, ad quem res fuit commodata: & dr̄, quòd contra illum, qui rē commodatam accepit, commodati agi nō pōt ante vsum completum: quia non decipi beneficio nos oportet, sed iuuari, quod esset si ante finitum vsum commodatum reuocaretur. No. quòd in commodato venit leuissima culpa. Item de casu fortuito quis non tenetur, nisi in casib. qui hic continentur: s. si per culpam suam casus ille acciderit. vel pactum interuenerit de certo casu, vel fuerit in mora in restituendo commodatum. Item intempestiue cōmodatum non reuocatur. Item beneficio decipi non debemus, sed iuuari.

[Gl. seq. recitatur per modū summæ, quid sit commodatum, & vnde dicatur, &c.]

d ¶ Commodatum.] est autem commodatum 2 alicuius rei ad aliquem spālem vsum gratuito facta concessio, & non translatio, & ideo dicitur, facta concessio, & non translatio: quia is qui commodat, dominium retinet & possessionem. ff. eo. l. rei commodatæ, & dicitur commodatum quasi utentis commodo datum, & ideo dicitur gratuito, quia si interueniat merces, transit in locationem, vel in contractum innominatum: do, vt des; facio, ut facias. Institut. mandat. §. vsum. Ad aliquem vsum ideo dixi, vt notetur differentia inter precarium, & commodatum. Precarium enim conceditur sine præfinitione certi vsus: vnde

2 De materia textus & harū glossarū uide plene per Antoniū Gomeziū tomo. 2. varia. resol. c. 7. de commodato & deposito.

vnde qñcumq; potest reuocari pcariũ, ff. de prec. cum precario. & s. ti. prox. c. vlt. sicut & depositũ. s. tit. prox. bona fides. Commodatum aût ad certum vsum cõceditur, quia statim subijcitur vsus ad quem res cõmodatur, vt si commodem equum tibi, vt ad villã duceres, & tu duxisti ad bellũ, teneberis: quia ad alium vsum duxisti, q̃ dixisti, ff. eod. si vt certo §. sed interdũ. Et consistit commodatũ in reb. mobilibus & se mouentib. & immobilib. & incorporalibus, puta seruitute habitandi. ff. eod. l. 1. quia ibi dicit commodati rem mobilẽ, & ẽt soli. & adiecit Iulianus etiã habitationem posse cõmodari, & in ijsdẽ reb. consistit precarium, vt dixi s. ti. prox. c. vl. sed quod vsu consumitur, non cõmodatur, nisi ad põpam, vt ditior appareat, ff. eo. l. 3. §. vlt. & l. seq. & qui põt obligare, põt commodare, & ei commodari. vnde pupillus nõ est obligatus, sed alius ei obligat, ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus, §. antepen. Bernard.

precario contrarium est, s. tit. prox. ca. vlt. & ff. de prec. cum precario. Item qui commodauit vasa vitiosa, tenetur contraria actione pro vino effuso, ignorans tamen excusatur, ff. eo. in rebus. §. possunt. & §. item qui sciens. & l. penult. Bernard.

[Glo. seq. dicit, ad quid teneat commodatarius, & quomodo restitui dẽt commodatum: & casum quomodo teneẽ commodans commodatario.]

a ¶ [De leuissima,] cum enim gratia sui tñ quis commodatum accepit, teneẽ de dolo, & lata culpa, leui & leuissima, vt hic dicit, q̃a exactam diligentiam qualẽ in rebus suis, adhibere debet, ff. eo. in rebus. Imò non sufficit talem adhibere qualem in suis rebus, si tamen alius diligentior custodire potuit, ff. de actio. & obl. l. 1. §. is quoq; cui, & dolum & culpam, ff. e. si vt certo, §. commodatũ. Si vero gratia dantis 1 tñ commodatum detur, tũc venit dolus, & lata culpa, ff. e. si vt certo. §. interdum, & l. si mei causa. ff. de actio. & obl. l. 1. §. is quoque apud quem. Si vero gratia vtriusq;, tunc præstat dolum & latam culpam, ff. eod. in reb. 1. rñso, ad finem. & l. si vt certo §. nunc videndum. ad fi. Casus vero fortuiti, qui præuideri non possunt, nõ veniũt. C. e. l. 1. & ff. eo. in rebus. & ff. de act. & obl. l. 1. §. is quoque cui, in fi. de hom. Ioannes. & cap. vlt. nisi ista tria aliud inducant, culpa, pactum, vel mora, vt in pdicta, § is quoq; cui, in fi. & l. in reb. & ff. de reg. iu. cõtractus. & hic, & j. tit prox. c 2. C. eo. l. 1. Culpa põt imputari, si rem sibi commodatã remiserit mihi p nõ idoneã 2 p sonam, ff. eo. q nõ tam idoneũ. secus si p idoneã psonã, licet ɔtrar. si euenerit. ff. eo. argẽtũ. & j. de pig. c. significante. Item ex pacto præstantur casus fortuiti, vt hic dicit. & C. cõmo. l. 1. ita ꝙ casus fortuiti connumerant specialiter, vt ff. si quis cautio sed & si, § quęsitum. & mora imputatur, puta si moram fecit in restituendo. j. ti. prox. bona fides, & intelligendum est ẽt si apud commodantem fuisset eodem modo peritura. ff. de lega. 1. l. cum res, §. vlt. & in authen. de deposito, & de mun. inquilinorum. 1. respon. ad fi. coll. 6. Et cõmodatum restitui debet ad pristinam causam, ff. eod. sed mihi, §. 1. alias quanti interest eius condemnatur. vt ibi dr. B.

b ¶ [Post vsum.] ff. eod. in commodato, §. sicut. sed in

uissima[a] etiam culpa tenetur: Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari.

¶ Contra eum quoque recte commodari nõ agiẽ, nisi post vsum [b] expletũ, cuius gratia res fuerat cõmodata: Cum non decipi [c] beneficio nos oporteat, sed iuuari.

TITVLVS XVI.

De deposito.

¶ Alex. iij. Londoñ. † episcopo.

¶ Ex deposito facto apud clericum ecclesiæ non tenetur ecclesia: nisi in vtilitatem ecclesiæ sit versum.

CAP. I.

Grauis † illa querimonia vsq; ad nos super deposito tuo tibi hactenus denegato peruenit: & infra.

¶ Cum enim non constet, pecuniam tuam, quã ille vir Belial furatus est, in ecclesiæ vtilitatem [d] conuersam: non debemus de iurecõtra canonicos eiusdem ecclesiæ præcise intentare iussionis instantiam, vt tibi eandem reddãt pecuniam, personę, [e] non ecclesiæ commendatam.

¶ Quocirca suademus, vt in illũ furẽ tuã dirigas

c ¶ [Decipi.] ff. eo. in commodato, §. sicut in fi.

DE DEPOSITO.

¶ Visum est de contractu, q̃ sit gratia recipiẽtis, nũc subijcit de contractu, qui fit gratia concedẽtis. nõ merito subijcitur de deposito. Ab. Sic.

De hac materia hr̃ 1. dist. ius naturale. 22. q. 2. ne quis.

Grauis.] Prio ponit decisa narratio. Secundo ecclesiæ absolutio. Tertio deponentis instructio. Quarto iudicis præceptum. Quinto cõpositionis persuasio. Secunda: ibi, Cũ enim. Tertia: ibi, Quocirca. Quarta: ibi Nam. Quinta: ibi, Si autẽ. Abbas.

CASVS. Episcopus London. quadã summam pecuniæ deposuit penes quẽdã canonicũ cuiusdam ecclesiæ, noĩe Belial 3: Ille Belial sæpe interpellatus fuit vt depositum restitueret, sed illud facere denegauit, & pecuniam illam subripuit & asportauit: vnde conquestus fuit episcopus domino Papæ de ecclesia illius Belial: Dominus Papa respondet, non constat ꝙ illa pecunia, quam Belial furatus est, in vtilitatem ecclesiæ sit conuersa: vnde non possumus canonicis illius ecclesiæ præcipere, vt illam pecuniam tibi reddãt cum non fuerit deposita penes ecclesiam, sed penes illũ Belial: vnde mãdat epõ, vt actionẽ suã dirigat cõtra illum furem; & iubet quibusdam, vt ponant subdutis qõnib. & si oportuerit, ponãt illũ in vinculis, vt sic dictã pecuniã restituat: in fi. dicit, si eps poterit amicabiliter conuenire de redditib. illius cũ canonicis ecclesiæ, Papa gratũ habebit. No. ꝙ ecclesia nõ teneẽ, cũ depositum non sit ecclesiæ, sed personæ: tñ si tale depositũ factũ alicui de ecclesia, versũ sit in vtilitatẽ ecclesiæ. teneẽ ecclesia, nõ actione depositi, sed de in rẽ verso. Itẽ depositarius torqueri potest, vt reddat depositũ.

[Gl. seq. teci per quæstionem.

d ¶ [Vtilitatem.] & si in vtilitatẽ ecclesiæ versa esset, licet apud ecclesiam deposita non fuerit, teneẽ ecclesia in quantum in rem eius versa est. j. de fideiuss. quod quibusdam. argu. C. quod cum eo qui ali. po. l. ei q. 4 10. q. 2. hoc ius, §. is creditor. & ff. depo. l. 1. §. an in pupillum. Alanus.

[Gl. seq. quærit, soluit, & solutionem determinat.]

e ¶ [Personæ.] & ita depositum factum personæ non obligat ecclesiam: quia delictum psonæ in damnum, &c. s. de inst. cum venissent. 16. q. 6. si episcopum. & c. episcopo non licet. supra. de exce. cum venerabilis. Sed qualiter dicitur commendata esse ecclesia? Respõdeo ex eo quòd defertur in thesaurum ecclesiæ, sicut eo ipso quòd res missæ sunt in nauem, teneẽ nauta, & debet ha-

† Londoñ. Ludoñ. Lugdoneñ. Lindonieñ. Linconieñ.

1 Vt si commodauit spõsę, vel vxori ornamenta, vt ad me veniret ornata, tũc venit dolus & lata culpa, sm Goffr. idem sm Host. si commodaui tibi tradendas eo modo vxori, vel volẽs videre ludũ scẽnicũ commodaui tibi vestes scenicas, vt in concord. gl. Io. And.

2 De hoc articulo, q̃ frequẽter solet ɔtingere, vide Antoniũ Gomezium loco s. citato.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. cõp. & post conci. Lateraũ. sub Alexan. iij. par. 56. ca. 35.

3 Ego non puto nomen propriũ illius fuisse Belial, sed hoc ei nomen ob iniqtatẽ impositum est, nã Belial Hebraicẽ Latine puersum significat.

4 Qui dat mutuum seruo, si versũ est in rẽ dñi, hẽt actionẽ de in rẽ verso. Io. And.

bet habere custodiam omnium quæ sunt inuecta & illata. ff. na. cau. sta. l. parui refert. §. si recipit, & ignorans teneri videtur. C. de his qui latro. occul. l. 1. 1. ff. furt. aduersus nautas. l. vnica: quod tamen non credo, nisi depositio facta sit in præsentia prælati & capituli, vt hic. Vinc.

1 Qui sciens latronem susceperit, uel offerre iudicibus supersederit, ꝑ qualitate ꝑsonæ punietur corporali supplicio, vel rerũ dispendio. Io. And.

† Hinc colliges clericos religiosos posse ex cã torqueri, de quo articulo Bernardinũ Diaz. ĩ prac. crimin. cano. ca. 117. & Simancã in cathol. insti. ti. 65. adde quæ no. sup Directorio. lib. 2. schol. 118.

a ¶ Actionẽ.] id est, petitionem, vt s̃ de iudi. dilecti. vbi de hoc.

b ¶ Loculos habet.] & dominus loculos habuit, vt indulgentibus subueniret. 12. q. 1. habebat.

c ¶ Quæstionibus.] nota ꝙ suspecti sunt torquendi, & in vinculis detinẽdi: & verberibus afficiẽdi, vel subijciendi. 14. q. 6. si res & 12. q. 2. fraternitas. & 23. q. 5. c. 1. & 5. q. 5. illi qui, & inf. de rapto. in archiepiscopatu. 2. T.

d ¶ Reddere.] cum no. infamiæ. actio. n. depositi infamat. C. depo. l. q depositum.

actionem, [a] eo quod (vt audiuimus loculos [b] habet: & ea quæ tibi subrepta sunt, asportauit. Nam & iudicibus dedimus in mandatis, vt illum iniquum sub quæstionibus [c] † ad rationem ponant, etiam (si oportuerit) vinculis alligatum, vt dictam pecuniam reddere [d] compellatur: & infra.

¶ Si autem cum eis amicabiliter poteris de redditu um perceptione paciscí, noueris id nobis acceptũ.

¶ Gregorius nonus.

¶ Dicit ad quid tenetur depositarius, & quomodo repetatur depositum.

CAP. II.

Bona † fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis [e] existentibus, depositas amisisti. De culpa [f] quoque teneris, si teipsum deposito obtulisti: vel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto vero, culpa, vel mora præcedẽtibus, casus etiam fortuitus imputatur. ¶ Sane depositori licuit, pro volũtate sua depositũ reuocare, [g]

Bona fides.] CASVS. Deposui penes te res meas: illæ res amissæ sunt, de rebus tuis nihil amisisti: quæritur an tenearis mihi ad eas restituendas actione depositi? Respondetur, si res tuæ saluæ sunt, & res depositas amisisti, hoc ipso præsumitur quod bona fides abest circa res depositas, & ita dolus affuit: & ideo tenetur ad restituendum depositum: & de culpa etiam tenetur depositarius si obtulit se deposito, vel si aliquid accepit pro custodia: sed de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, nisi culpa vel mora præcesserit casum. Secundo quæritur, vtrum depositori liceat reuocare depositum quandocũque voluerit? Rñdet, quòd sic: sed si depositarius opponeret compensationem, vel in toto, vel in parte, compẽsatio non est admittenda, ne contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam referatur: sed in alijs contractibus bene admittitur compensatio, si causa ex qua compensat o postulatur, liquida sit, & facilem exitum credatur habere. Nota quod ille qui recipit depositum, de solo dolo tenetur, de culpa etiam tenetur, si obtulit se deposito, vel aliquid recepit pro custodia. Item depositarius de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Item depositum potest reuocari quandocunque voluerit depositor. Item contra depositum non admittitur compensatio. Item contractus depositi ex bona fide oritur.

2 Cõco. l. ob Carmẽ. aliàs ob crimen & ignori. ff de test. no. in l. 1 C. de naufra. l. 11.

[Gl. seq reci. per q. an præsumptio sufficiat ad sententiam.]

e ¶ Rebus tuis saluis.] ex hac præsumptione condemnabitur, sic C. loca. l. 1. & ff. eo. tit. quod Nerua. quia nõ minorem ʒ diligentiam quam in suis rebus, præstare debet, vt in l. quod Nerua: sic ff commo. si vt certo. §. quod vero senectute. & ita si bona fides abest, dolus ad esse præsumitur nam contraria sunt. C. de rescin. venditio. si dolo. & est sim. 32. q. 1. cum renunciatur, & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. 32. q. 1. dixit dominus. & 54. q. di. c fraternitatem. inf. de Iudæis. c. vlt. Ber.

3 Caute dicit, qa inter maiorẽ ꝑstare dẽt, vt latius hic prosequitur Ioã. And. & alij.

f ¶ De culpa.] nota quod depositarius tenetur de solo dolo, si dolose versatus est in deposito. ff. eo. l. 1. §. in conducto. & §. vlt. & ff. commo. si vt certo. §. 2. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa. quam Nerua dixit esse dolum. ff. eod. quod Nerua. quod Azo intelligit dolum præsumptum. ff. mand. si fideiussor. 1. respon. Ideo sic expone, quia in ea lege dicitur ipsam latam culpam propè dolum esse. ff. de leg. 1. cum res. & §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoque apud quem. & alibi dicitur latam culpam dolo comparari ff. si mẽsor. fals. mo. dixerit. l. 1. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id, cui ipsum est simile Quãdoque tamen in casibus præstat culpam depositarius, si ipse se obtulerit deposito, vt hic, & ff. eo. l. 1. §. sæpe. idem si mercedem accipiat pro custodia, vt hic, & ff. eo. l. 1. §. si quis seruum. Item & in tertio casu si conueniat inter eos. ff eo. l. 1. §. si conueniat. & ff. commo. si vt certo. § nũc videndum. Sed si cõueniat ne dolus præstetur, hæc conuentio non valet: q a contra bonos mores est. ff eo. tit. l. 1. §. si conueniat. & ff. de pactis. si vnus. §. illud. Item & in alio si causa depositarij res penes ipsum deposita sit. ff. eo. l. 1. §. si pecuniam. & ff. si cer. pet. l. si quis neque. & tunc uenit leuissima culpa & si moram facit in restituendo ff. eod. si in Asia. §. vlt. Præsumitur autem lata culpa uel dolus, si non adhibeat diligentiam, qualem in rebus suis. ff. eo quod Nerua. vel quia res suæ saluæ sunt, & depositæ non apparẽt, vt hic dicitur. & hoc exẽplum pone: Res suas ponebat in arca secura, & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus non imputatur, sicut nec in commodato. sup. titu. proxim. cap. vnico. & ff. commoda in rebus. nisi in casibus hic contentis, vt si pactum interueniat, vt præstetur. C. eod. l. 3. contractus enim ex conuentione legem accipiunt, & seruari debent, nisi improbatum sit à iure. ff. eodem. l. 1. §. si conueniat. ff. de re. iur. contractus. ita tamen quòd casus nominetur in pacto, sicut dixi in commodato. sic supra cap. proxim. propter culpam vel dolum casus imputatur, vt hic dicitur. si enim rem depositam uendidit, & postea eam redimat, ut eam habeat in causa depositi, etiam si sine dolo malo illius periit, tenetur: quia sufficit semel dolum commisisse. ff. eodem. l. 1. §. si rem. Item propter moram præcedentem casus imputatur, etiam si apud deponentem perijsset: suffic t enim quod res potuit non perire. ff. de leg. 1. cum res. §. vltim. ff. eodem, si in Asia. §. vltim. ff. de consti. pecu. qui autem. §. 2. & ex eisdem causis imputatur casus in commodato. supra titu. proxim. cap. vnic. Item res deposita non deteriorata debet reddi: aliàs reddita non videtur. ff. eodem. l. 1. § si res deposita. sic in commod. ff. commo. sed mihi. §. 1. Consistit autem depositum in rebus mobilibus & se mouentibus tantum, nisi forte ubi apud sequestrum deponitur, cum res aliqua inter plures in controuersiam deducitur, sup. de iud. examinata. & talis depositio non potest fieri nisi à pluribus. ff. eo. licet. 1. respon. Item & rei depositæ, sicut & commodatæ proprietatem retinemus & etiam possessionem. ff. eod. licet. §. 1. & ff. commod. l. rei commodatæ.

† Vide textũ & ibi plene ꝑ Doctores ĩ §. preterea. & is. instit. q. b. mo. re ꝯtrah. obli. et Antoniũ Gomez. tom. 2. varia. resolut. c. 7.

g ¶ Reuocare.] qñcunque potest reuocare depositum, vt hic dicit, & ff. eod. l. 1. §. est autem. & §. pen. & si non restitui-

restituitur condemnatus suo nomine infamis efficitur. C. de posi. qui depositum. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. illud. sicut & precariū qñcunq; reuocatur. sup. de preca c. vlt. secus in commodato, qđ nō reuocat, nisi post vsum expletū. s. de commo. c. vnico. ff. eo. in commoda to. §. sicut. Ber.

a ¶ Contra quod.] no. ꝙ cōtra depositū nō admittit cōpensatio. C. eo. ti. si q̄s vel pecunias. vnde sumit § iste. nec ēt depositum cū deposito cōpensatur. sed qui primo deposuit, primo recipiat, vt ibi dr̄, & C. de compensa. l. vl. & qđ dicit, cōpensationem. in toto. s. de ductionem. l. pro parte. & ita nec in toto, nec in parte admittit cōpēsatio cōtra depositū. & in hoc priuilegiata est actio depositi & qa p̄doni restitui dēt depositū. ff. e. l. 1. § si p̄doni restitui. tamē si dn̄s cum fure simul petat dn̄o restitui debet de equitate. ff. eo bona fides. & sic non erit perfidia, cū sit cōtractus bonæ fidei. Quare dicitur bonæ fidei, dixi s. de excep. cū venerabilis.

b ¶ In alijs.] s. cōtractibus, siue in realibus siue in personalibus actionibus, si cā sit liquida. C. de cōpensa. l. fin. in prin. ēt si non liqueat incontinēti, dum tñ possit liquere itra duos mēses. 1 ff. de iure fis. au fertur §. qui compensationē. Et no. ꝙ cōpensatio fit in pecunia, & in pondere, & in quantitate. C. de compen. si constat. & non in speciebus ad pecuniam. ff. de pig. ac. si conuenerit. ff. de condi. inde si non sortem. §. si centum. C. de rei ven. si ea pecun a. absurdū est enim diminutionem rerum fieri propter pecuniam. ff. de impen. in re. do. fa. ꝙ dr̄, primo responso. Contra tamen videtur. C. de compen. l. vlt. in princ. vbi dicitur: tā in rem: quām in personam, illud intelligitur: si agatur in rem, & restitui non possit, potest admitti cōpēsatio cum æstimatione in pecunia. & in delictis fit etiam cōpensatio. 32. q. 6. nihil iniquius. & inf. de adul. c. pen. & vl. & ff. solu. matrim. viro atque vxori. & in pœnis fit cōpensatio. inf. de pœnis constitutus. Ber.

contra [a] quod compensationi vel deductioni locus non fuit: vt cōtractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiā minime referatur, † licet compensatio admittatur in alijs, [b] si causa, ex qua postulatur, sit liquida, ita quod facilem exitū credatur habere.

† reducatur.

CAP. XVII.

De emptione & venditione.

¶ Ex Concil. apud Valeñ. †

¶ *Cogit episcopus ne carius vendatur transeuntibus, quam in mercato vendetur.*

CAP. I.

Placuit † vt presbyteri plebes suas admoneāt, vt & ipsi hospitales [c] sint, & nō carius vendāt trāseuntibus, quam † in mercato vēde-

† Aliim. Aluernam Aluetum Aluceñ.

† Burchard⁹ li. 2. decret c. 168. suo. par. 6. ca. 2. 59. Et c. 2. e. tit. in 1. comp. Et de materia vid̄ plene per B. Thomam, & ibi Caiet. 2. 2. q. 77. ar. 1. vide oīno Couar. li. 3 c. 14. varia. resol.

† In pluribus antiq. sita: q̄ mercato vēdere possunt.

1 Nec ex hoc tpis spatio fit deterior cōdō repetētis debitū, de quo constat cum & vsq; ad quattuor mēses, nō debeat distrigi ad soluēdū. C. de excep. [illegible] 2. & 3 & [illegible] secūdū Hos. Io. And.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

¶ Visum est. s. de contractibus, qui fiunt gratia dantis vel recipientis, restabat videre de cōtractibus, qui fiunt gratia vtriusque, inter quos est contractus emptionis & venditionis, qui præ cæteris magis frequentatur: [illegible] ꝙ habetur in l. 1. ff. de contrahen. emptio. ideo ipsa post ciuiles præcedentes, & ante sequentes voluit tractare. facit. l. singularia. ff. si cert. peta. & pro tanto fuit hic posita ista rub. Ioan. de Imo. Vel sic: supra visum est de contractibus, in quibus rei commoditas, vel simplex custodia in alium trāsfertur: Restat merito videre de alijs contractibus in quibus transfertur dominium, & etiam possessio, si venditor erat dominus: vel vsucapiendi conditio, si alius erat dominus, ideo subijcitur rubrica de emptione & venditione.

re possunt. Alioquin ad presbyterum [d] transeuntes hoc referant, vt illius iussu cum humanitate sibi vendant.

¶ Ex concil. Moguntiñ. †

¶ *Fraudans mensuras & pondera xxx. diebus in pane & aqua pœnitere debet.*

CAP. II.

Vt mēsuræ [e] & pondera iusta fiāt: & infra. ¶ Si quis iustas mensuras & iusta pondera, [f] causa lucri mutare præsumpserit, triginta dies in pane & aqua pęniteat. [g]

¶ Alex. iij. Attrebateñ. episcopo.

¶ *Tenet venditio, licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij: potest tamē vēditor agere vt restituatur res vel iustum [illegible] suppleatur, & si alterum præcise petit, succumbit.*

CAP. III.

Cvm † dilecti filij Beluaceñ. canonici, con-

De hac materia habetur de pœn. dist. 5. qualitas. 1. q. 1. eos. & q. 2. & 3. in multis capitulis.

Placuit.] Nō pōt cōmedere sūmari secundū Ioā. And. sed pulchre summat vt in rubro secundū Card. & Abbatem Siculū. Potest diuidi in duas partes: Nā primo ponit modum venditionis. Secūdo modū denūciationis. Secūda: ibi, Alioquin. Abb. Sicu. CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ presbyteri dēnt admonere plebes suas, vt cum humanitate vendāt res suas transeūtibus: ad quod si opus fuerit, compellantur. No. ꝙ transeuntibus nihil carius vendēdum est quam in mercato.

c ¶ Hospitales.] pñt enim ad hoc cōpelli per excommunicationem. 45. dist. ca. si quis deficit. §. hanc etiam. Ab.

d ¶ Ad presbyterū.] idest, epm. 95. distin. olim. qui forte p hoc cap. de hoc cognoscere pōt, sed forte consuetudo non est in hoc. Fanc.

† Recte ait Antoni⁹ Augustinus se ī cōcilijs hoc caput nōdū īuenisse Refert Burchardus li. 19. decre. c. 148. ca. 158. & c. 3. e. ti. in 3. cōp.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cōpil.

Vt mensuræ.] sunt duæ partes, sicut duo dicta. Secunda: ibi, Si quis. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ qui iustas mēsuras & iusta pondera causa lucri mutauerit, per xxx. dies in pane & aqua pęnitere debent. No. ꝙ iustę & legitimę debent esse mensuræ. Item qui iustas mensuras, & iusta pondera causa lucri mutauerit, xxx. diebus pœniteat.

e ¶ Vt mensuræ.] supple statuimus.

f ¶ Pondera.] 54. q. 1. non afferamus & q. 3. si quis Romę petas. 45 di. omnis qui. ff. de pœnis, in dardonarios. & inf. ne cle. vel mon. c. multa.

g ¶ Pęniteat.] Et insuper. Cornel. de fals. puniri debet. ff. de extraor. cri. annonam. in fi.

2 Per q̄ iura [illegible] ꝙ ēt i iudicijs vti dēmus iusta statera: ad idē de re iu. cū ęterni. li. 6. Io. And.

Cvm dilecti.] Cum res venditur minus dimidia iusti pretij, in arbitrio emptoris est, vtrum rem restituat recuperato pretio, vel iustum pretium suppleat. h. d. Primo ponit factum. Secundo diffinit. Secunda: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Abbas & monachi Cariloci emerunt quandam syluam, quæ Nigrauallis appellatur, à quibusdā canonicis Beluaceñ ignorante capitulo Beluaceñ. pro decem libris, quæ tūc valebat quadraginta marchas: Ad petitionem capituli Beluaceñ. causa fuit commissa sup hoc epō Morin. & decano Remeñ. cum clausula illa, Vt si vterque interesse non posset, alter in eodem negotio

negotio procedere non differret: & cum eps causæ interesse non posset, decanus in causa processit. & quia constitit ei, ꝙ pdicti fratres pdictam syluam minus dimidia iusti pretij cōparassent, pronunciauit pdictam venditionē nō tenere, & syluā illa adiudicauit canonicis Beluacen. & eos in possessionē ipsius syluæ induxit. causa ista p appellationē ad sedē Apostol. est delata: dns Papa, auditis rationibus & allegationibus vtriusque partis, sniam prioris iudicis cassauit tanquā iuri ɔtriam: & pcepit syluam pdictam monachis esse restituendam: quia cū res minus dimidia iusti ptij comparatū, in arbitrio emptoris est, an velit contractū rescindere, an iustū ptium supplere, salua qōne canonicis Beluacen. super receptione pretij, vel consensu capituli in venditione nō habito, seu alia cā rationabil, quam canonici cōtra monachos duxerint proponendam. No. ꝙ snia iuri cōtraria nō valet. Itē cū res minus dimidia iusti pretij comparatur, in optione emptoris est supplere iustū pretiū, vel recedere a cōtractu, & recipere ptium qđ dedit. Itē alienatio sine cōsensu capituli nulla est, & citra aliquā appellationē rescindit. Itē si qs ex vna causa petat rē aliquam, & succūbat, nihilominus potest eā petere ex alia causa, & hoc per istā litteram; alia rationabili causa.

tra abbatem & fratres Cariloci † proponerent querimoniam, quòd syluam, quæ Nigraualis dicitur, à quibusdam eorum ignorante capitulo,[a] pro decem libris, quadragita marchas tunc valētem[b] comparassent: causam ipsa Moriñ. † episcopo, & decano Remen. commisimus terminandam: adijcietes, quòd si vterque causæ cognitioni interesse nequiret, alter in eodem negotio procedere nō differret: & infra.

¶ Tandem decanus in illius causæ cognitione processit: & cum ei (per testes †) constitisset, quòd prædicti fratres sylua minus dimidia iusti ptij cōparassent, pronunciauit † venditionem non tenere: & syluam Beluacen. ecclesiæ adiudicans, canonicos in possessionem induxit: & infra.

¶ Quia vero in arbitrio[c] emptoris est, si velit supplere iustū pretiū, aut venditionem rescindere, cum res minus dimidia iusti † pretij comparatur: sententiam ipsam [illegible] ri contrariam irritantes, possessionem monachis iudicauimus esse reddēdā:[d] salua quæstione[e] canonicis super deceptione[f] pretij, vel consensu capituli in venditione non habito, & alia causa rationabili; quam canonici contra monachos duxerint proponendam.

nasterio, quare fit restitutio monasterio? Respondeo si ad hoc actum fuisset, non fuisset restitutio facta: sed quia per iniquam sentētiam spoliati fuerint monachi, restituuntur, nec fuit venditio iudicata nulla: quia nec agebatur ad hoc: Vnde dicitur hic, quod in arbitrio sit emptoris, &c. non fit cōdemnatio nisi agatur ad hoc s. de ord. cog cum dilectus. Tanc.

e ¶ Quæstione.] hoc ideo dicit: quia qui rem petit ex vna causa expressa, & succūbit, eamdem rem ex alia causa petere nō prohibetur. ff. de excep rei iud. & an eādem. supra de cau. poss. c. vltim. De hac materia satis dicitur sup de libel. oblatio. cap 2

[Glos. seq. distinguit cōtra ius bonæ fidei, & stricti iuris, & an dolus cōtrahētis vel alterius det causam contractui, an icidat, an sine dolo decipiatur in pretio, & tunc aut vltra dimidiam, aut non vltra.]

f ¶ Deceptione.] cū dolus dat causam cōtractui, puta, dolo induxi te ad vēdendā rem, alias non venditurus, nō tenet cōtractus. ff. de dolo. & c[illegible] q. 2. [illegible] episcopus. [illegible] Si vero incidit in contractum, quia venditurus eram, sed per dolum tuam [illegible] vendidi, vel per [illegible] plus emi [illegible] quidem cōtractus, sed agitur ad

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Si vir habeat alia bona vnde uxor possit sibi consulere: & consentiente uxore rem propter nuptias donatam vxori vendiderit: emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, non potest uxor inquietare super ea, maxime si pretium fuit conuersum in communem vsum viri & uxoris. h. d. secundum intellectum, quem tenet Panormitanus. Et est casus notabilis limitans ius ciuile, secundum Ioann. Andr. non oportet ad [illegible] re, maxime, [illegible] la [illegible] requiruntur.

a ¶ Capitulo.] Vnde non tenuit venditio ipso iure, ēt vbi deceptio non fuisset in precio. 12 q. 2. fine. & sup. de his quæ fiunt a prælat. c. 1. 10 q. 2. hoc ius. vnde in fine reseruatur capitulo hoc exceptio. T

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Tunc valentem.] si tempore contractus. Sed pone, quòd tempore venditionis valeret decem, tempore litis contestatæ valeret [illegible]ginta, sine studio monachorum vel alio modo, [illegible] modo reuocabitur venditio? Non, quia tempus venditionis spectandum est ff. de euic. ex mille. §. 1. C. de rescin. ven. si voluntate. 1 s. de elect. dudum. & si deterior facta esset, non peterent: & ita cum petituri non essent [illegible], meliorationem petere non debent. C. de sol. l [illegible] ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis. Vin.

c ¶ In arbitrio.] sic inf. eod. cum causam & C. de resc. vend. l. 2.

[Glos. seq. obijcit, & soluit]

d ¶ Reddendam.] sed cum venditio nulla fuerit: quia facta fuit ignorante capitulo: & vltra dimidiam decepta est ecclesia; nullum ius acquisitum fuerit mo-

supplementum residui. ff. de act. em. & vend. [illegible] §. sed si vēditor. Si vero, dolus non dat causam contractui, nec incidit in cōtra[illegible] deceptus sum vltra dimidiam iusti pretij in venditione, obtinet quod hic dr. & s. eo. cum causa. & C. de rescin. ven. l. 2. Si autē sum deceptus minus dimidia iusti pretij, non possum agere ad aliquid: quia licitum est contrahentibus [illegible] decipere 2 vsque ad dimidiam iusti pretij ff. de minor. in causæ. §. [illegible] & hoc habet locum in contractib. bonæ fidei. In contractibus stricti iuris, etiam si dolus det causam contractui, tenet contractus, sed agens ex eo eliditur ope exceptionis ff. de ver. obl. [illegible] alter. C. de pactis. cum [illegible] in con[illegible] bonæ fidei si dolus dat causam [illegible], non per cōtrahentem, sed per intermediam personam, tenet contractus, sed datur actio de dolo contra mediatorem. ff. de dolo. & eleganter [illegible] tamen cōtractu [illegible] C. de auctio. & oblig. bona. Et no. [illegible] contractus, & tamē ex eo [illegible] & [illegible]. Iulianus. §. si quis [illegible].

I erue-

† Karoli loci.

† Morisien.

† Hæc duo verba, p testes, de sunt ī libus manu scriptis, & alijs antiquis exēplaribus.

† Verbū, pronunciauit, deest in antiquis, qđ tñ adesse dēre, postulat series contextus.

† Vide l. 2. C. de resc. vēdi. & ibi Iasson p Pinellū & alios.

1 Ibi deceptio in ptio nō agit, nisi deceptus fuerit vltra dimidiā, cōsiderato cōtractus tempore. l.

2 Hæc iure fori inducta sunt: nam in foro cōscientię nō licet: & de hoc articulo vide in terminis per B. Tho. 2. 2. q. 77 ar. 1. ad 1. argu.

Peruenit] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam miles P. nomine, quandam domum assignauit vxori suæ in donationem propter nuptias: postmodum de consensu vxoris suæ vendidit domum illam cuidam mulieri B. nomine, pro certa quantitate pecuniæ: quo defuncto relicta illius cõtra illam venditionẽ venire præsumpsit, allegans, ꝙ domus illa sibi donationis titulo assignata, non potuit alienari, quamuis ipsa consenserit. Præ dicta B respondebat, ꝙ triginta annis constante illorum matrimonio, bona fide & iusto titulo domum illã quiete possedit, & in cõmunes vsus pretium domus est cõuersum: & tempore vẽditionis tantum habebat in bonis maritus mulieris, ꝙ sibi consulere poterat: iudex, qui de hoc cognoscebat, cõsuluit dominũ Papã, quid iuris esset: & rñdet, si prædicta vera sunt, dictã B. sup domo prædicta, nõ dẽt vlterius fatigari. Not. ꝙ in re empta potest allegari præscriptio. Item not. ꝙ si res donata in donatione ꝓpter nuptias constante matrimonio alienet̃ de consensu vxoris soluto matrimonio tenet alienatio, cum donatio propter nuptias soluto matrimonio ad virum, vel eius hæredes debeat redire, nisi consuetudo vel pactum aliud inducat. inf. de dona inter vir. & vxo. c. vlti.

Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et de materia huius decre. vide plene p Palatiũ Rubiũ in repeti tio. rubr. de do. inter vir. & vxo. §. 17.

† Vide auth. siue à me. C. ad Vellia.

† al. ita: quòd p triginta annos constante, &c.

CAP. IIII.

Peruenit † ad nos, ꝙ P. miles A. vxori suæ quãdam domum in donationem propter nuptias assignatam, muliere ipsa expressum dante consensum, B. mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & infra.

¶ Prænominato vero milite viam vniuersæ carnis ingresso, relicta eius venire contra hoc præsumit, allegans dictam domum titulo donationis ꝓpter nuptias sibi concessam, alienari non potuisse, licet eius consensus ipsi noscatur cõtractui accessisse: † præfata vero B. ex eo nititur se tueri, q † triginta annis constante illorum matrimonio demum ipsam bona fide, tituloque iusto possedit: & quia in communes vsus viri & vxoris illius pretium est conuersum: ac fa-

10 ctæ venditionis tempore, vnde sibi præfata mulier consulere potuisset, in viri facultatibus cõsistebat. ¶ Quia igitur super his nos consulere curasti: Respondemus, prędictã emptricem (si vera sunt, quæ præmisimus) præscriptis occasionibus super ipsa domo, nõ debere vlterius fatigari.[a]

20 ¶ Innocentius iij. episcopo Pallieñ. †

¶ *Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, modico constituto pretio: præsumitur pignus, & non venditio.*

30

CAP. V.

Ad † nostram noueris audientiam peruenisse, quòd cum R. laicus [lator præsentium †] ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem[b] contra vsurarios

40

† Pallioueñ. Al. capitulo Pallion.

† Cap. 1. ti. de emptore i 3. compil.

† Hæc duo verba, lator pñtiũ, desunt in omnibus antiquis codicibus.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

a ¶ Fatigari.] videtur ꝙ dominus Papa minus bene pronunciauerit hic, quoniam res donatæ vxori ꝓp nuptias alienari non possunt, etiam consentiente vxore nec currit ei præscriptio in rebus dotalibus. C. de iure dot. in reb. nisi soluto matrimonio, vt ibi dicitur, & C. de anna. excep. l. 1. § vlt. & C. de præsc. xxx ann. cum notissimi. § illud nec sufficit, ꝙ in communes vsus pñum versum est: quia pro parte mariti non potuit obligari C. ad Velleia. auth. si qua mulier. Sol. si vis [illegible] omnis obiectio conquiescat, dicas ꝙ mulier istam donationem propter nuptias lucrari non debuit: quia sicut dos soluto matrimonio debet redire ad vxorem vel eius hæredes, ita donatio propter nuptias ad maritũ vel eius hæredes. C. de pact. conuen. super do. l. pen. & vlt. & authen. æqualitas. nisi ex pacto de lucranda dote, vel donatione, vel consuetudine secus obtineat. inf. de dona. inter vir. & vxor. c. vltim. C. de rei vxo. act. l. vn. § il lo procul dubio. in quo casu intelligatur illa auth. C. ad Velleia. siue a me. scilicet illo casu: quando ex pacto vel ex consuetudine debet donationem lucrari. Vnde bene [illegible] Papa quòd si mulier debeat lucrari hãc donationem [illegible] intellige decret. hanc secundam authen. quod tantum erat in bonis mariti, quod potuit sibi consulere, & post biennium secũdo alienationi tacite vel expresse præsumitur consensisse, ratione tanti temporis argumen. infra de iur. patr. cura. C. de pe. i. hær. § filius. illa vero ratio non est multum efficax, quod in communes vsus pretium est cõuersum, nisi velis dicere, ꝙ vir & vxor habeant omnia damna & lucra communia. argum. inf. de do. int. vir. & vxo. c. 2. immo quia soluto matrimonio vel cedit in substantiam viri vel cõmunibus liberis applicatur donatio pro pter nuptias, in auth. ut immobilia ante nupt. do. § & hoc dicimus. coll. 5. & ideo non intererat mulieris petere matrimonio soluto, ex quo nõ habebat liberos, aut etiam si haberet. Bernar.

Intellectus auth. siue a me. C. ad Vellea.

Ad nostram.] Fictus emptor, q verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam, sed ficte venditam, si satisfactum est sibi de sorte fructibus cõputatis. ita communiter summatur: sed hæc summatio est de indubio. Ideo summo iuxta literam notabilius sicut in rubro, & est casus singularis. Prima pars narrat factũ. Secunda dat iudicẽ: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam laicus R. nomine, quandã quantitatẽ pecuniæ mutuo accepit à quodam usurario M. nomine: creditor ille ne puniri vel posset per canonem contra vsurarios editum in posterum cõueniri, recepit ab illo domos quasdam, & oliuas titulo emptionis, cum in ueritate contractus vsurarius esset, quod contractus esset, patet ex eo quod est in instrumento uenditionis expressum, & quando- 50 que à septennio vsque ad nouennium debitor solueret creditori quadraginta vncias tarenorum, quæ vix dimidiam iusti pretij contingebant, creditor domos & oliuas restitueret debitori: consultus Papa an creditor compelli debeat ad restituendas domos & oliuas: Respondet, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: Mandamus, quatenus, non obstante prædicto instrumento confecto in fraudem canonis promulgati contra vsurarios, compellat prædictum creditorem per pœnam in Concilio Lateranen. statutam contra vsurarios, ad restituendas domos & oliuas ei, cui debent de iure restitui. Ex hac decre- 60 tali nota, quòd ex forma contractus apparet quandoque, an contractus sit vsurarius, & ex pretio apparet, an contractus sit vsurarius an vera sit venditio. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari. Item potius consideratur quod agitur, quàm quod dissimulare concipitur. Item sicut ille, qui dedit vsuras potest repetere, & agere contra vsurarium, ita & eius hæredes.

b ¶ Canonem.] infra de vsuris. quia in omnibus.

a ¶ Emptio.

a ¶ Emptionis.] emptione pignoris causa facta, non quod scriptum est, sed quod suggestum est inspicitur. C. plus valere quod agitur. l. 3. ʒ. qui filij sint legiti. per tuas.

b ¶ Patet.] id est, præsumitur. infra de pigno. illo vos. si, autem non ageretur in fraudem secus esset, & haberet emptor fructus licet venditio rescinderetur, & res esset vendita iusto pretio. C. de pact. inter empto. & vendit. l. 2. Et ita potius considerandum est quid agitur inter contrahentes. argumen. 28. quæst. 2. Eleutherius. ff. de verborum oblig. cum qui calendis. ʒ. de cond. ap. cap. verum. Lau.

[Glossa sequens alleg. 3. iura in contrarium.

c ¶ Dimidiam] & ita quantitas i pretij est. argumen. doli. ff. de transactio. cum hi. §. modus. sic argumen. supra de depo. sit. bona fides & cõcessio simulata præsumitur propter modicum pretium. C. manda. per diuersas. argument. contra. infra de simon. & si quæstiones. C. de rescinden. vendi. l. dolus. 2. & ff. de iure dot. l. si vsufructus. Laur.

[Glossa sequens recitat per quæstionem.]

d ¶ Lateranen concilio.] de vsu. quia in omnibus. & maiorem etiam impone potest. infra de vsuris. conquestus. per tuas. & capit. dudum. scilicet per excommunicationem. supra de iureiuran. ad nostram. Et ideo in omnibus commissionib. fit mentio de pœna illius concilij, vt ab ea iudex inspiciat si viderit expedire: ad alteram postmodum processurus, si hoc meruerit, &c. ʒ. vt li. non cont. quoniam frequenter. §. vlt.

† al. edictum

† extitisset.

† sexaginta

† dimidium

† dēt: Vide l. si in f au lē. C. de legi. & l. ex dolo, ff. de dolo.

† Concilium Lat. sub Ale. iij. c. 25.

1 Vide Bartholomeum Cepollam, trac. de simul. cõtract. ī 6. casu principali.

2 Vbi ē dolus emptoris quāt tate sa .. non qui tate poj ... ē tē ... qualitas facti, quia ʒ. ... tps restituebat. Adde h c lo. And. c. illo vos. ʒ. de pig.

editum, † posset in posterum conueniri, domos & oliuas recepit ab eodem titulo emptionis, [a] cum reuera contractus vsurarius ageretur: † quod patet [b] ex eo, quod creditor debitori promisit, quod quandocunque à septennio vsque ad nouennium daret quadraginta† vncias tarenorum, quæ vix dimidiam [c] †iusti pretij contingebant, domos eius restitueret, & oliuas.

¶ Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent, † Mandamus, quatenus 2 si res ita se habet, instrumento venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra vsurarios non obstante, prædictum M. ad restituendas domos & oliuas ei, ad quem debent hæreditario iure deuolui (cum debitor sit viam vniuersæ carnis ingressus) per pœnam in Lateranen. † concilio [d] contra vsurarios promulgatam, appellatione remota, compellas.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vrbinaten. †

10 ¶ *Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, agere potest, vt res sibi reddenti, pretium acceptum restituatur, vel iustum pretium suppleatur, & in hoc electio est emptoris. h. d. secundum Antonium.*

20

CAP. VI.

CVm † causa, quæ inter œconomum monasterij sancti Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbienses super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquamdiu ventilata: cum constitisset nobis, monasterium in venditione vltra dimidiam [e] iusti pretij fuisse deceptum, sententiando decernimus, vt præfati ciues aut recepto pretio possessiones restituerent [f] memoratas, aut supplerent, quantum constaret legitimæ venditionis tempore iusto pretio defuisse.

30

40

CVm causa.] Idem dicit in summa quod c. cū dilectus. s. e. Dimidiam. In prima recitat factum. In secunda diffinit. ho. de Imo.

CASVS. Monachi sancti Martini de monte vendiderunt quædam casamenta F. & R. ciuibus Viterbien. in qua venditione dicebant monachi, quod monasterium deceptum erat vltra dimidiam iusti pretij: causa super hoc delata est ad dominum Papam, quia constitit domino Papæ monasterium deceptum fuisse in illa venditione vltra dimidiam iusti pretij, sententiando decernit, vt prædicti ciues, aut recepto pretio restituant possessiones, aut suppleant quantum constiterit iusto pretio defuisse tempore venditionis. Nota, quod in optione emptoris est aut pretium recipere, & rem restituere, aut supplere iustum pretium. Item in contractibus initium est spectandum.

[Gl. seq. reci. per quæstionem, ponit 2. solutiones. approbat secundam.]

e ¶ Dimidiam.] istud sic est intelligendum: ecce, res valet decem: vendidisti illā pro quatuor: patet quod tu es deceptus in sex: sed sunt plus quàm dimidia iusti pretij, quod est quinque, & ita es deceptus in dimidia, quæ quinque; & plus, s. vno: sufficit si illud pl9 valet vnū bologninum tm, & hoc intellige in venditore, qui decipitur in pretio. 3 Et sicut in emptore decepto pone, quod res valeat decem, & emptor soluit sexdecim, pt agere ad pretiū recipiendum, quod plus dedit, vel in totum recedere a contractu; quia sic patet, quod est deceptus vltra dimidiam iusti pretij, l. unt. n. sex vltra dimidiam iusti pretij, quod fuit decem. Si enim deciperetur in quinque tantum nō ageretur: quia quinque sunt dimidia decem. & ita non est deceptus emptor in aliquo vltra dimidiam iusti pretij sed quia sex dedit, vltra dimidiam deceptus est, ideo aget. Azo. intelligit ista verba ita. Alij dicunt, quod necessarium est vt duplum iusti pretij, & vltra dederit emptor: vt ecce res valet decē, & ego emi pro viginti vnū, quod nulla lex dicit, & nihil est quod dicunt quia hic decipitur emptor in plus quàm sit totum iustum pretiū. sed primum verius est. Et dom. Iacobus dicit eodem modo cum Azone.

50

[Gloss. sequens reci. per q. an idem sit in transactione. Secundo quærit quo iure agatur, ponit tres opin. & tertiam approbat. Tertio quærit de iuramento, & soluit.]

f ¶ Restituerent.] ita agebatur hic ad rescissionem cõtractus, nisi emptor vellet supplere iustum pretium, s. eod. cum dilecti. & hic. C. de rescin. ven. l. 2. secus 4 est in transactionibus. secundum quosdam. enet etiā transactio, licet quis decipiatur vltra dimidiam iusti pretij. argum. infra de religio. domi. constitutus. vbi episcopus omnia iura dimisit, solum octo denarijs pro pensione retentis, &c. & est expressum, quod si post transactionem inueniuntur publica instrumenta, per quæ appareat quod deceptus sit transigens in quatruplum, non tamen rescinditur transactio. ff. ad Treb. l. Lucius. §. vlt. Et est ratio in transactione: quia eo ipso quod a lite receditur, magnum commodum est: vnde indebitū solutū ob transactione nō repetit. C. de trāsa. l. 2. ff.

60

† Vrbeuer.

3 Conco. l. 2 & l. si qs cū a'iter. & ibi Batto. ff. de ver. obli.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõpi. Et de materia huius decre. vide plenissime per Ant. Pinellū in l. 2. C. de rescin. ven. & & p Ant. Gomez. in lib. 2. vari. resol. c. 2. de emp. & ven.

4 De hoc articulo præter Pinellū pau... vide Ale cõs. ... vol. 2. & Frāc. Curtiū, consi. 67.

l.2 ff.de cond.ind.in summa. Vin. Et hoc verũ, nisi aliquis velit agere iud.officio, vel minor, vel ecclesia: quia si lædat in trãsactione, restituit sicut si læsus est in inia vel in aliquo ꝗ̃tu. C.si aduersus. l. 1. sed si directe velit agere contra transactionẽ, secus esset. Io. Sed quo iure agit hic ad rescindẽdũ ꝯtractũ? Dicũt quidã, ꝙ iudicis officio. C.de rescin.vẽd.l. 2. C. de ac. emp.l.4. Sed ẽm hoc ageret tãtũ ad quadriennũ: qa vsq; ad ips illud competit in int. rest. C.de tẽp.in inte.rest. l. vlt. Hæc fuit opi. Pla. Alij dicũt, ꝙ cõdõne ex illa lege. C. de res.ven.l.2. & ẽm hoc vsq; ad xxx annos, q̃a oẽs cõdõnes cũ sunt psonales, perpetuæ sunt. Credit Vin. ꝙ agat cõdõne ex eo ꝯtractu ex vendito alternatiue, vel ad supplẽdũ iustũ ꝓciũ, vel ad rescindẽdam venditionẽ: nec est mirũ si ꝑ actionem ex eo contractu agitur vt recedatur à contractu. ff. de act.emp l.ex empto.§ si quis virginem. Vin. quia in cõtractib. bonæ fidei multa veniunt de quib. nec est dictum nec cogitatum, vt ff.de contrah. emp. quoties. & l.seq.& l.sed & si quid. C. de ac. emp.l.1. Et hæc fuit opi. In Bar. Sed quid dices si maior iurauerit, se nõ venire contra venditionem: nunquid audietur, quia deceptus est vltra dimidiam iusti pretij? Nõ credo quòd audiatur, secus de minore: quia per iuramentum non excluditur nisi per beneficium ætatis, nõ tñ renunciat iuri cõi: & ita potest agere vel ad supplementum pretij, vel ad rescindendum contractum. sed restitutionẽ in integrum petere non potest: quia iuramentum repræsentant eum maiorem, nisi iuraret non repetere rem ex eo ꝙ deceptus esset vltra dimidiam: tunc vtra que via esset ei præclusa præter iuramentum. Ber.

† De materia huius capitis, vide plene & luculenter per Antonium Gomezium 10. 2. varia. reso. c. 2. de emp. & ven.

† abfuerit

† fuerit

1 Et sic nõ obstat ꝑp alternatiuã legẽ, q̃ dicit ꝙ venditi actio nõ datur ad rescindẽdũ. C. de act. emp. l.vẽditi.2.per ꝗ̃ P. hãc opi. reprobat. Itẽ illa lex dicit quòd non facile daĩ quasi quandoq; deĩ vt ibi nota.Io.And.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ponit tres casus, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de euictione.*

CAP. VII.

SI † venditori post institutum [d] contra se iudicium, quis omiserit, vt rẽ vẽditam sibi defenderet, nunciare: vel contumaciter [b] abfuit † tempore sententiæ promulgatæ: seu per iniuriam [c] sententia lata fuit, † de euictione iuxta legitimas sanctiones [d] agere non valebit.

SI venditori.] Euicta re tenetur venditor de euictione, nisi in casib. hic expressis. Abb.

CASVS. Aliquis vendidit rẽ suã Titio: mouetur Titio qõ de re illa sibi vendita: dr̃ hic, quòd si Titius non denunciauerit venditori, iudicio instituto contra [illegible], vt rem sibi venditam defendat. vel si Titius contumaciter se absentauerit tpe sñiæ vel per iniuriam iudicis sñia lata fuerit contra ipsum, contra suum venditorẽ de euictione agere non valebit. No. hic tres casus, in quib. venditor non tenetur de euictione, s. si non denũciauerit emptor vẽditori, vt rem sibi venditam defendat: vel si contumaciter se absentauerit tpe sñiæ, vel si per iniuriã iudicis sententia lata fuerit contra ipsum.

[Gl.seq.trac. de denũciationis necessitate, & cui, & quo tempore fiat, & quid si per venditorem stat. finis addit duos casus, reliqui reci. in textu.

a ¶ Institutum.] no. ergo, ꝙ emptor ad hoc vt venditor teneatur ei de euictione, debet ei denunciare vt ipsum defendat, sup re ab ipso sibi vẽdita, de qua qõ ei mouetur, alioquin non tenetur. vt C. de euictioni.emptor fundi.& l.auctore. nec fideiussores tenẽtur, quos pro euictione recepit, vt ibi dr̃. 2 & si auctor sit absens, denuncietur fideiussori, vt ex [illegible] legib tenetur. Quidam tamen dicunt, quòd [illegible] tenetur denunciare fideiussori. Et hæc denunciatio [illegible] debet tempore, dummodo non nimis iuxta sñiam. ff. de euic. si rẽ.§ quolibet. Et illud scias, quòd si ꝑ venditorẽ stetetit quo minus sit ei denũciatum, [illegible] vel

a Sufficit aũt denũciasse auctori vt ib. & si. ff. de ver. ob. mora.Io.And.

quia impedit ne possit ad eũ citatio peruenire, nihilominus tenetur de euictione. ff. de eui. si ideo §. præsente. & l.si dictum §. si præsente, & idem est si denuncietur fideiussori præsente venditione, vt in d.§. si præsente. ar. s. vt si. non con.qm̃.§. porro. Item si emptor compromittit in arbitrũ, & contrariam sñiam reportauerit, vẽditor nõ tenet. 3. ff. de eui. si dictum. §. si cõpromisero. Itẽ si emptor potuit vsucapere, & nõ vsucapit, imputatur ei: quia & venditor non tenetur ei, si res euincatur ab eo, vt i l.dictum. §. sicut potest. Ber.

b ¶ Cõtumaciter.] si ꝯtumax fuerit ẽptor, q̃a citatus non venit ad sñiam, sibi imputet, si lata fuerit ꝯtra ipsum; q̃a tũc vẽditor nõ tenet ei d̃ euictio ne: q̃a vr̃ potius ꝯdẽnatus ꝑp suã ꝯtumaciã, q̃ ꝑp aliam cãm. ff. de eui. si tõ. 1 rñ. C.eo.t. emptor fundi. nec potest appellare tanquam contumax 24.q.3. de illicita.2.q 6.c.ei qui §.sunt et am quorum. Ber.

c ¶ Iniuriam.] C. de eui. emptor fundi. vnde sumpta est hæc decr & hoc ideo. quia iniuria, quæ fit emptori, non contingit venditorem. ff.de eui. si per imprudentiam, sic si iudex per iniuriam pronũciat contra hr̃dẽ non nocet legatarijs. ff.de leges 1. si seruus plurũ. §. 1.

d ¶ Legitimas sanctiones.] de quib. iam præmissum est in l.emptor fundi. & l. si per imprudentiam. Et sic in trib.casib. hic contentis non tenetur venditor emptori, si non denunciauit, si contumax fuit, si per iniuriã iudicis condemnatur. tunc.n. iudex facit litem suam. & ipse tenetur. ff. de iud filiusfamilias. & C. de pœ.iu. qui ma iu.l.2.& 12.q.2.c.1.& 2.Ber.

3 Hac rõne vr̃ quòd cõpromittui poi sit in venditorem. de quo ĩ Spe. de arb. §. 2. ver. sed nunquid in venditorem. & vers. seq. Io. And.

† Ca. vn.e.ti. in 2. compi.

Vide Horatiũ Lutium trac. de priuileg. Scholarium priuilegio. 39.40.& se.

TITVLVS XVIII.

De locato & conducto.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicati sunt magistri, & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conducũt hospitia aliorum magistrorũ, vel scholarium, sine eorũ consensu.*

CAP. I.

EX † rescripto litterarum [e] Tusculañ. epi

DE LOCATO ET CONDVCTO.

¶ Supra visum est de emp.& ven. sed quia locatio habet magnam similitudinem & vicinitatem cum venditione, ad eo quod in quibusdam casib. probabiliter dubitatur an sit locatio vel emptio, vt l.1. ff. eo. merito post præcedentem rubricam subijcitur ista. Et modũ clare discernendi contractum locationis à vẽditione, vide Bar. in l.corem.§. qui maximos, de publica. & in l.cum in plures. ff. loca. Abbas.

De hac materia hr̃ 1.q.2. c.ea.n.§. perpetua & seq.

EX rescripto.] Primo ponitur decisa relatio legati. Secundo constitutio, quam cõfirmat: ibi, Constitutionem. Tertio publicari mandat: ibi, Statuentes. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd nullus scholaris, nullus magister conducat hospitium aliorum ãn tempus conductionis, sine licentia inquilini, nisi prius tempus conductionis elapsum fuerit: qui contrafecerit, excommunicationem incurret. No. quòd transcripto creditur sine originali. Item nõ contra superbiam & elationem scholarium, qui volunt apparere potentes in pecunia. Item vnus legatus potest statutum alterius confirmare. Item statutum legati perpetuum est, licet eius iurisdictio sit temporalis. Item nota contra fraudes, & deceptiones mercatorum.

e ¶ Literarum.] huic dominus Papa fidem adhibuit, eius assertionem pro rato habẽs, quod Portueñ. episcopus sic primo statuerat: aliàs prima cõstitutio. de qua fit

fit hic mentio, exhibenda esset, s̄ de fide instr. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. 1 nisi aliter de illa constare possit s̄. de ele. perpetuæ fraternitati.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, an scriptores, &c. arg. quod non, ponit opi. Laur. & sol.

a ¶ Scholarium.] soli ergo magistri & scholares prohibent conducere hospitia aliorū scholariū: sed alij nō prohibent conducere hospitia scholariū: & pp potētiores cōstitutio ista emanauit: & per hāc litterā vr̄, ꝙ scriptores qui scholares non sunt, sed vxorati, nō ligentur hac cōstitutione: q̄a de illis non fit mētio. Laur. dixit hanc pœnā extendi ad eos, q̄ gaudent priuilegio scholastico, largè sūpto vocabulo scholarium, & gratia scholarium ibi sunt, dūmodo non sint meretrices, q̄ non sunt dignæ laqueis legum. C. de adul. quæ adulteriū. nec obijcias, ꝙ pœna non dēt extendi: quia odia & pœna q̄nq̄ue ampliantur. ff. de his q̄ no. infa. l. 2. §. exercitum & argu. ad hoc. j̄. de verb. sig. cum in partibus. Lau. Sed nō credo ꝙ ad scriptores vxoratos extēdat ista constitutio, licet sint ibi pp scholares. eadem ratione extēderet ad chartarios, & chartarū rasores. Ber.

[Gl. seq. princ. reci. per q̄ secūdo quærit, & dupliciter soluit.]

b ¶ Sub excōicatione.] ex hoc verbo colligitur, ꝙ fuerat constitutio latæ sniæ, & facit ad hoc 63. dist. Salonitanæ, j̄. de eo q̄ fur or. re. ca. 1. ita etiā obseruamus, & tenemus ꝙ sit canon latæ sentētiæ, & Tusculanus sub pœna anathematis hoc obseruandum decreuit. vt sequitur in littera. Sed quare non imposuit legem locatorib. Respondeo, quia non habebat iurisdictionem in eis: sed scholarib. qui clerici sunt pro maiori parte. simile 89. dist. iudicatum. Item quia noluit legi derogare C. loca. ne cui.

[Glo. seq. reci. per obie. & solutionem.]

c ¶ Audientia.] hoc fieri dēt pp illos qui constitutionem ignorāt: sed quo ad alios non, quia sufficit qualitercūque sciant ēt sine aliqua contestatione ff. de adm. tut. quidam. §. ex quo. & q̄ scit, certiorari non dēt. ff. de act. emp. & vend. l. 1. in fi. Immo certe vr̄ ꝙ omnes teneantur, ex quo cōstitutio fuit semel publicata. 16. dis. quod dicitis. vnde potius ad cautelā fit huiusmodi recitatio. ne quis saltem de facto dicat ignorasse. sic ff. de inst. sed & si pupillus. §. 1. & 2. s̄. de fi. instr. pastoralis.

scopi nobis innotuit, ꝙ cū ciuitatem Boñ. tempore suæ legationis intrasset: & infra. ¶ Constitutionem factā ab episcopo Portueñ. Apostolicę sedis legato, et à prædicto Tusculañ. episcopo postmodū cōfirmatam, videlicet, vt nullus magistrorum † siue scolarium,[a] super conducendis aliorū hospitijs in lęsionē vel prędicium habitantium, audeat hospitē conuenire, nisi prius constiterit tempus conductionis elapsum, vel inquilini in hoc suum fauorem prestiterint, & consensum: cum idem Portueñ. sub † excōmunicatione [b] hoc prohibuerit, & alter sub pœna anathematis idē decreuerit obseruandū, ratā † esse decernimus, & auctoritate Apostolica confirmamus: statuētes, vt à te frater episcope, & tuo quolibet successore, hoc singulis annis in cōmuni audiētia [c] magistrorum atque scholarium recitetur.

¶ Innocētius iij. abbati & conuentui sancti Petri de Pratel. London. † diœces.

¶ Personæ ecclesiasticæ locare possunt prouentus decimarum his, cum quibus condi-tio ecclesiæ sit melior, statuto diœcesani contrario non obstante. & eadem ratio est de alijs rebus ecclesiæ.

CAP. II.

Vestra nobis relatio declarauit, ꝙ cum ad firmā † fructus vestrarum dare consueueritis decimarum: & infra. ¶ Diœcesanorum episcoporum statuto[d] cōtrario nō obstāte, vestrarum decimarū prouentus illis libere locare potestis, cum quibus ecclesiæ vestræ conditionem poteritis facere meliorē: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum [e] vel alienationem [f] non videatur extendi.

¶ Gregorius Nonus.

¶ Propter sterilitatem grauem conductori sine culpa sua contingentem, remittitur pensio pro rata, nisi possit cum vbertate præcedentis vel sequentis temporis compensari. h. d. vsque ad § verum.

CAP. III.

Propter † sterilitatem afficientem magno in

Vestra.] primo ponitur decisio, & monachorū querela. Secundo prouidet, cum determinatione: ibi, Diœcesanorum. Abbas.

CASVS. Quidam epi statuerunt, ꝙ nullus deberet locare fructus decimarum suarum ad firmam, nisi parochialib. presbyteris: per illud statutum, ecclesiæ non modicum lædebatur. vnde monachi isti petierunt à dño Papa super hoc sibi prouideri: scribit Papa monachis illis, ꝙ nō obstāte contrario statuto epōrū, possint locare fructus decimarum suarū personis illis, cum quibus cōditionem ecclesiæ poterūt facere meliorem, ita tñ ꝙ ista locatio non extendatur ad feudum vel alienationem. Nota, ꝙ fructus decimarū & aliarum rerum spiritualium possunt locari, & vendi, & obligari, licet res ex quibus prouentus tales percipiuntur, alienari non possunt. Item isti prouentus non possunt dari in feudum, vel alienari perpetuo.

d ¶ Statuto.] statuerunt epi, ꝙ huiusmodi decimæ parochiales presbyteris solūmodo locarentur, p quod vtilitas ecclesiarum nō modicum impediebatur: petierunt isti monachi sibi super hoc prouideri: episcopi enim bene possunt facere 2 statutum. de consecr. dist. 3. c. 1 & s̄. de maio. & obe. si q̄s venerit. & j̄. de sent. excō. à nobis fuit. Sed quia illud vertebat in detrimentum vel præiudiciū ecclesiarum: & quia non erat cōtra ius, vt hic patet ex presse ꝙ fructus decimarum taliter ad tēpus locentur, ideo Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter vendi vel locari non possit, cum spirituale sit. j̄. de iure pat. cap. 1. & cap. de iure, j̄. de simo. querelam Bern.

e ¶ Ad feudum.] & ita patet, ꝙ prælati ecclesiarum infeudare non possunt de nouo j̄. de feu. c. 2.

f ¶ Alienationem.] perpetuam scilicet, secundū quod dicitur, alienatio est contractus per quem dominium transfertur. C. de fun. do. l. 1. Quandoque verbum, alienationis, largè accipitur. s̄. de reb. eccl. non alien. non liceat. C de reb eccl alien. vel non, sancimus. & in Authen. de reb. eccl. non alie. § nos igitur coll 2. & eodem modo hic largè accipitur. vt in cap. nu li.

Propter.] Diuidit in duas partes istud ca. principales. Nam primo loquitur in prædio rustico. Secundo in prædio vrbano. Secunda ibi, in §. verum. Abb.

1 Vide in p all. c. 1. super gl. 1. Io. An.

† Adde ꝙ appl'one magistrorū cōprehendant Doctores vtriusque iuris. l. milites & l. his q. & ibi Docto. ff. ex quib. ca. maio.

† al. sub pœna excōicationis.

† ratum

† Lexonoñ. London.

† Hoc est ad affictū, siue pensionē: est autem firma vox Anglicæ, & qñ ꝓpriè dicat dari ad firmā declarat hic Host. huius contra [illegible]

† De materia huius ca. q̄ frequens est, vide Antonium Gomeziū tomo 2. variarū resolu. c. 3. Ariū Pinellū in l. 2 C. de rescr. vend. par. 1. ca. 3. Parisiū cō. 88. lib. 1. adde etiam Guido Papæ decis. 630.

2 De hoc articulo præter Innocentiū, Host. & Ioā. And. hic vide glossam. Gemini. & Doctores in c 2. de const. lib. 6.

CASVS. Ecce, locaui alicui prædiũ mediũ ꝓ certa pẽsione annuatim redden da : sterilitas magna ꝯtingit, & sic magnũ dãnũ dedit conductori sine culpa sua, vitio tñ ipsius rei, seu casu fortuito ꝙritur vtrum colonus totã teneat soluere pensionẽ? Rñdet Papa, ꝙ pensio remittẽda est pro rata, nisi sterilitas possit ꝯpẽsari cum vbertate præcedẽtis vel subsequẽtis anni. Secundo quærit, vtrũ locator possit expellere inqlinũ de domo sua inuitum? Rñdet; Si modo immineat necessitas, q̃ nõ imminebat tpe locationis, locator inuito inquilino poterit domum inhabitare, & inquilinum expellere: vel si refectione indiget, quæ non imminebat tpe locationis, remissa sibi pẽsione ꝓ residuo tpe. Itẽ si inquilinus peruersè moratur ibidem, põt inde amoueri: vel si non soluit canonẽ per bienniũ; nec sibi celeri satisfactione prouidit, põt expelli. No. ꝙ pensio aliqñ remittẽda est. Item sterilitas potest compensari cum vbertate. Item nota, ꝙ in quattuor casibus potest inquilinus expelli. s. si immineat necessitas, quæ non imminebat tempore locationis vel si refectione indigeat domus, vel si inquilinus peruersè moratur ibidem, vel si non soluit canonem per biennium.

† & sine culpa

† contingente

† sequentis

commodo [a] conductores, vitio rei [b] † sine culpa coloni, seu casu fortuito cõtingentem, † colonis ecclesiæ tuæ pro rata est pẽsionis remissio facienda: nisi cum vbertate præcedentis vel subsequentis † anni, valeat sterilitas compensari.

¶ *Ponuntur hic quattuor casus, in quibus inquilinus potest ante tempus coductionis finita licitè expelli. Abbas.*

¶ Verum [c] inuito inquilino domũ inhabitare, vel reficere poteris, si necessitas (quæ tamen non imminebat [d] locationis tempore) id exposcat, remissa sibi pro residuo temporis pensione: qui etiam inde rationabiliter amouetur, si peruersè [e] ibi fuerit conuersatus, vel cum canonem [f] per bienniũ non soluisset, si sibi satisfactione celeri [g] non prouidit. †

¶ Idem.

¶ *Emphyteuta ecclesiæ meliorationes suas vendere non potest, nisi seruatis his de quibus hic. Et si contra fecerit, vel canonem per biennium non soluerit, nec moram postea celeriter purgauerit, iustè potest expelli.*

CAP. IIII.

POtuit † emphyteuta [h] (ecclesia primitus

[Gl. seq. tractat quid sit magnum damnum, & quid de modico. interserit casum exceptum: & de quo colono loquitur hæc littera.

a ¶ Magno incommodo.] quando magno incõmodo afficitur conductor, tunc fit remissio pensionis. ff. e. ex cõducto. § 1. vbi dicit: si omnem fructum tulerit, vt fructus etiã seminis non supersit. & l. si vno. §. vbicunque. & C. eo. l. licet. certis. & l. excepto. nisi aliud in locatione sit actum, vt in l. licet. alioquin si tale damnum non interuenerit, secus est. ff. eo. si merces, §. vis maior. quid modicum damnum debet sustinere, vt ibi dicitur & l. habitatores. Intellige quod hic dicitur de eo colono, qui certam pecuniam annuatim debet, vel certas corbes, & nõ de partiario, qui cum domino lucrum & dãnum partitur, vt dicitur in § vis maior. quia pro modico damno non datur restitutio, vt ff. de in inte rest. scio. & s. de in integ. rest. c. 1. & s. de reb. eccl. non alie. ad nostram. & modicum damnum ecclesia sustinere debet. 12. q. 2. bonæ rei. nec pro modico retractatur vẽditio. ff de contrahen. emp. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo, si oleum, in fine.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Vitio rei.] quia forsitan non potuit pati multam pluuiam nec multã siccitatem, nec potuit colonus occurrere quin suffocaretur semen. Sed contra videtur. ff. eo. ex conducto. § 1. vbi dicit quòd si vitia ex re oriũtur, damnum esset coloni, vt si vinum coacuerit, vel si herbis segetes corruptæ sunt. Sol. ibi potuit colonus occurrere, hic non: quod patet ex eo quod dicit hic, sine culpa coloni casus etiã fortuitus domino nocet, 1 & non colono, vt non habeat pensionem nisi pro rata, & si nihil perceperit, nihil sonat, ita quòd remissio faciẽda est in totum vel in partem, nisi vbertate præcedentis anni vel sequentis possit compensari sterilitas. C. eo. l. licet. & hoc etiam si dominus remisit pensionẽ propter sterilitatem, si anno sequenti contingat vbertas, petere potest pensionem integram, vt ff. eo. si vno anno. Ber.

1 Adde quis dicat casus fortuitus, in l. fortuitis & ibi Bal. C. de pign. act. & glo. in §. Thesauros ĩ ver. fortuitu casu. Instit. de rer. diuis.

c ¶ Verum inuito.] hoc sumptum est ex illa lege C. eadem, quam.

d ¶ Non imminebat locationis tempore.] hæc potuit esse necessitas, quæ postea superuenit si domus corruit, vel minatur ruinam, quam ędificare vult: vel forsitan vxorem duxerit, & indigẽt domo illa, vel si qua cõsimilis necessitas, quę tunc nõ imminebat. arg. ff vt in possess. l. si is à quo. §. planè. 2 alias est lex. & ff. de interr. act. de ætate. §. ex causa, & s. de offic. delega. insinuante. Et est hic ar. principium considerandũ. s. tit. proxi. cũ dilecti s. de elec. dudum. vbi de hoc. Ber.

† præuiderit

2 Vide de iur ea. cæterũ sup glo. 2. Io. And.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.]

e ¶ Peruersè.] in isto casu dicunt quidam nihil remittendũ esse quasi compensandũ: sed nõ est verum, quia potest dominus agere contra inquilinum pro dãno dat. actione legis Aquiliæ, & ex locato.

f ¶ Canonem.] hoc intellige quando ad longum tempus conduxit puta ad decem annos vel plus, vel minus etiam 6 vel 5. ff eo quæro. §. inter. Ber.

g ¶ Celeri.] sic s. de reb. ecc. ali. vel non si q̃s presbyterorũ. & j. eo. ca proxi. vbi dr̃ qualr̃ hoc verbũ sit intelligẽdũ. Et ita in quattuor 3 casibus expellit inquilinus.

POtuit.] primo ponit requisita, vt ius emphyteuticũ possit vendi. Secundo contra facientes punit: ibi, Emphyteuta. Tertio soluit obstaculum: ibi, Non obstante. Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia dedit rem aliquam alicui in emphyteusim iste emphyteuta meliorauit rem illam: quæritur vtrum possit vendere meliorationes suas? Respondetur ꝙ emphyteuta debet primo requirere ecclesiam si velit emere ius suũ, & debet denunciare illi quantum potest habere ab alijs: & si dixerit se nolle emere, tunc potest ius suum vendere: vel si nihil dixerit, debet expectare ecclesiam per duos menses: quibus elapsis poterit emphyteuta vendere alijs suas meliorationes, qui ab huiusmodi emptione non prohibentur: & si contra hoc fecerit, vel ꝑ biennium in solutione pensionis cessauerit, licitè potest expelli, nisi celeriter post biennium satis fecerit, non obstante quòd ei non fuit denunciatum quia tempus in hoc casu ipsum interpellat. Not. quod emphyteuta semper debet denunciare domino, si vult vendere ius suum, aliàs cadit à iure suo. Item si per biennium non soluit canonem, potest expelli. Item in solutione canonis potest mora purgari. Item tempus est hic pro admonitione.

[Glo. seq. tecit. per q. an emphyteusis sit locatio.]

h ¶ Emphyteuta.] vr̃ ꝙ emphyteusis sit locatio, ex eo ꝙ ponitur in ti de loca. sed non est verum, Inst. locati. §. adeo. Locatio enim potest. fieri tam de rebus mobilibus q̃ immobilibus 4 & se mouentibus: emphyteusis verò tantum de immobilibus: Contractus autem emphyteuticus medius est inter venditionem & locationem: in hoc autem accedit ad venditionẽ, quia quãdo talis

† Huius decretalis materia valde vtilis & frequẽs est, de qua vide latè per Ias. & Docto. in l. C. de iu. emphy. Cagnolũ in auth q rem. C. de sacros. eccl. & plenissime ꝑ Iul. Clarũ lib. 4. recep. sent. §. emphyteusis. & de inte. lectu ꝑ Couarruuiam lib. 5. varia. resol. cap 17.

3 Hos casus explicat Antonius Gomezius præ citato loco, quẽ videto.

4 Itẽ in emphyteusi requiritur scriptura C eo. l. 1. in locatione nõ. itẽ ꝯductor nec vẽdit, nec vẽdicat: emphyteuta sic C. eo. l. 1. ff. si ager vec. l. 2. Io. And.

talis cõtractus celebraт̃,aliquid datur, sicut in vẽditione datur pretiũ,sed tñ differunt: quia per venditionem transfertur dñium, sed hic retinet dñs dñiu. sed magis videtur accedere ad naturã locationis, quia sicut locator retinet dñium, & singulis annis aliquid recepit, ita & hic: qa emphyteuta singulis annis soluit canonem constitutum. & ideo potius ponitur hæc decr in isto tit. quam in præcedenti. Ber.

requisita, [a] eique nũciato quatum sibi ab illis offertur, si nolle se emere dixerit: vel a denunciationis tempore duorum mẽsium spatium sit elapsum) meliorationes & ius sibi competens alijs vendere, [b] qui ab emptione huiusmodi nomine prohibentur. [c]

10 ¶ Emphyteuta quoque secus præsumẽdo, vel cessãdo in solutione canonis per biennium, [d] (nisi celeri satisfactione postmodũ sibi cõsulere studuisset) iuste potuisset expelli. [f] Nõ

a ¶ Requisita.] hoc sumptũ est. C. de iure emphy. l. vl. Primo requiri debet dñs ab emphyteuta, an emere meliorationes ipsius velit. & in qd hic dicitur, aliàs caderet à iure suo, vt in l. prædicta. Ber.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui sine consensu templorum res alienat,
Vel censum bino qui soluere negligit anno,
Re careat tota, qui sic facit emphyteuta.

[Gl. seq. quærit & ponit duas opiniones contrarias.]

b ¶ Alijs vendere.] sed nunquid possunt donare? Vñ quòd non, quod quidam 1 concedunt. Alij dicunt, quòd donare potest etiam sine consensu domini. C. de fun. patr. l. 1. lib. 11. & pignori dare. ff. de pignorib. l. lex vectigali & ff. de pigno. actio. tutor. §. vlt. Ber.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Prohibentur.] sed quæ personæ prohibẽtur ab huiusmodi emptione? Potest dici quòd serui ecclesiæ, capitanei, & omnes personæ maiores, qui non sunt idonei facilitate conueniendi, vnde posset dominus præiudicium pati. ff. qui satisd. cog. l. 2.

[Glo. seq. quærit & respondet.]

d ¶ Per biennium.] vt 10. q. 2. hoc ius. §. qui rem in priuato triennium requiritur. C. de iure emphyt. l. 2. sed si promisit soluere pœnam, rato manente pacto si non soluat pensionem, & petat pœnam, nihilominus vult eum expellere nunquid potest? Dicas quòd sic. arg. ff. de transact. qui fidem, & l. pacto. & C. de pact. cum proponas. in fauorẽ domini dictum est hoc. & facit ad hoc ff. de reg. iur. cum par. Ber.

[Gl. seq. quærit ponit quattuor opiniones, & soluit.]

e ¶ Celeri.] & ita patet quòd emphyteuta potest purgare moram offerendo canonem post biennium. Sic s̃. c prox. sicut alienator. sup. de rebus eccle. alienan. vel nõ, cap. si quis presbyterorum. & arg. sup. de elec quod sicut, in fine, & ff. de verb. obl. interdum. §. vlt. Sed quãtum tempus dabitur ad purgandam istam moram? Videtur ꝓ ante sẽtẽtiam, vt ff. de inoffi. test. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quib. vt indig. alia est. Vel etiã vsque ad litem cont. ff. rem rat. habe. amplius hoc. & C. de plus peti. l. vnica. & supra eod. titu. vnico. Vel modicum tempus dabitur forsan decem dierum. ff de cõstit. pecu. promissor. §. 1. & ff. ex quibus caus. maio. in integ. rest. l. ab host. bus. §. sed quod simpliciter. & ff. si quis cau. l. & si post tres. vel quam cito potuit. ff. ad Tertullia. l. 2. § confestim, & supra de elect. quia propter vel plura argumenta de hoc inuenies. Quidam dicunt, quòd vsque ad litem contestatam potest emphyteuta vitare pœnam huius constitutionis, offerendo canonem. per iura prædicta. Sed non credo quòd vsque ad litis cõtestationem possit purgare morã: quia hoc posset differre vsque ad duos annos, vel vnum, vel tres vel plures post tempus statuti biennij, & ita non esset celeriter: & propterea hoc videtur potius facere timore pœnæ quam voluntate, & interpellatur corã iudice, sed tempus statutum ipsum interpellat, vt dicit in fine, & vltro se debet offerre, vt C. de iure emphyt. l. 2. Dabo ei modicum tempus post biennium elapsum. Talis enim celeritas ad modicum tempus refertur post biennium respectu ipsius biennij, sicut hæc adiectio plus ad modicum quantitatẽ respectu quantitatis nominatæ. ff. de verb. sig. hæc adiectio. & illud modicum considerabitur arb. trio iudicis, ex quo non est determinatũ in iure. s̃. de offi. dele. de causis. & ff. de iu. deli. l. 1. § ait prætor. & quòd appellatur arbitrium boni viri. ff. de verb. ob. cõtinuus actus. § 2. Ber.

[Gl. seq. format sex q̃stiones, Primã soluit, & eius contrariũ cõsulit. Secũdo quærit, & soluit distinguendo inter priuatũ & prælatum ecclesiæ 20 collegiatæ vel non. Tertio quærit de potestate, & soluit. Quarto quærit, & ponit duas opiniones, & secundam approbat, signat contrarium, & soluit. Quinto quærit de sterilitate, & soluit. Sexto quærit de pluribus cohæredibus, & soluit.]

f ¶ Expelli.] sed 2 nunquid auctoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutam, si canonẽ debito tempore nõ persoluat? Videtur quòd sic. C de iure emphy l. 2. latis potest dici, quod sic, auctoritate huius decr. & prædictæ legis. 10 q 2. hoc ius porrectum. §. 30 qui rem huiusmodi. dicit enim lex, pertimescat cimmen, cum sibi arbitrium suæ vltionis sciat concessum C. de meta. deuotum. lib. 12. & argu. ff. de pign. l. lex vectigali, & argum. C. de serui. expor. l. 1. & 2. Sed melius faciet si auctoritate iudicis hoc fecerit. C. de pigno. l 3. & infra de priuileg. pastoralis. Sed si alij tradidit possessionem, vel ab alio expellatur, non deijciet possessorẽ auctoritate sua. argu. ff. de ui & ui armata. l. colonus. Item si emphyteuta cessauit per biennium, & tantum amplius quod non potest purgare moram, 40 si dominus postea receperit pensionem: numquid dominus postea poterit expellere emphyteutam? Respondeo, in priuato planum est: quia recipiendo pensionem iuri suo renunciauit. ff. de leg. com. l. post diem. & l. præce. §. fin. ipso enim facto renunciat iuri suo. supra de his quæ fiũt à maiori par cap. ex ore. cum suis concor. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de consensu capituli recipiat pensionem, expellere non poterit postea emphyteutam, cum liberum sit ecclesiæ vel emphyteutam expellere, vel pensionem 50 petere. in Authen. de ali. & emphyt. contractus. §. si quis vero locator. coll. 9. & eligendo vnum, alteri renunciasse videtur, vt in prædictis legibus. post diem & l. præceden. §. vlti. Sed si solus prælatus sine consensu capituli recipit pensionem, non credo quòd obsit ecclesiæ, quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consentisset. argu. infra de his quæ fi. à prælat. sine consensu cap. pastoralis. cum suis similibus. Et si vnus sit sacerdos siue rector solus in ecclesia siue in capella, & recipiat pensionem, idem credo 60 quod amodo non poterit emphyteutam expellere, vt dictum est. Item quid si dicat dominus: recipio pensionem 3 saluo iure meo, vt per hoc non fiat mihi præiudicium quo minus possim te expellere? Credo quod valeat protestatio, nec per hoc præiudicatur ei: quia & si ipsum velit expellere, nihilominus posset petere pensionem. 10. quæst. 2. hoc ius porrectum §. qui rem. & argu. ad hoc. ff. si quis cau. l. 2. 1. respon. & ff. de eo quo cert. loc. l. vlt. Idem si fundus emphyteuticus clade vel calmate perierit vltra medietatem, vel plus vel minus: nunquid debet pensio diminui? Dicunt quidam quod si vltra medietatem perijt, non tenetur emphyteuta soluere integram pensionem. C. de iure emphy. l. 1. ex eo quod ibi dicitur: si vero particulare damnum, &c. quia nomine par-

1 Vin. scilicet, pro quibus de don. in vlt. & xv. nu. p & in li. feud. do. de feu non ali. sine cõ. ma. do. l. imperialem Dicit etiam Vin. ꝙ de alienatione fit mẽtio in l. & donatio est alienatio. Ioan. And.

2 De materia huius gl. vide Iasonẽ & Iuliũ Clarũ supra citatos i principio huius decretalis.

3 Temporis præteriti. in Ioa. Host. & Lau. vno tau. Spe. de act. § 1. licet quidã ide dixerint de futuro, vt ibi no. Io. And.

tis medietas intelligitur, ff. de verb. signi. nomen filiarum. §. 1. de vsufruc. etiam partis. Alij dicũt, & melius, quòd totam pensionem soluere debet: adhærentes litteræ illius legis, vbi dicitur, ex qua non ipsa re penitus substantia lædatur Insti. loca. §. adeo. in fin. Secundum hoc signat contra. C. de aliu. l. 2. sed illud speciale est in tributo. Sed nunquid pp sterilitatẽ rei emphyteuticariæ debet pensio diminui? Et certe non, licet aliud sit in locatione. sup. c. ꝓxi. Itẽ si sunt plures cohæredes, & vnus non soluit pensionẽ, nunquid pp hoc fit præiudiciũ alijs? Nõ credo, si soluant pensionem totam, & postea cõtra cohrdẽ agãt iudicio famil. ercisfcundæ. ff. famil. ercisc. hæredes. §. si vnus. Et qđ dicit expelli, respicit alteram partẽ disiunctiuæ, scilicet cũ canonẽ non soluit, qñ in altero casu scilicet qñ alienetur domino requisito, emptor nõ põt expelli sine auctoritate iudicis sui. B.

a ¶ Statuta.] non est ergo requiredus emphyteuta: quia ẽpus ipsũ admonet. C. de cõtrahẽda stipulatio. l. magnã. & C. de iure emphyt. l. 2. vnde sumuntur ista verba, sic & creditor ad petitionẽ vrgeri nõ potest. vt C. de pignor. creditor. ff. de administratione tutor. qui dam. §. vlt. & C. si pp pulicas sanctiones, ven. fu. cele. l. vlt in fi. Ber.

† interpellat.

† Desumptũ ex Aut. seu nouella 2. de nõ alien. rẽ. eccle. 2. Burchardus. lib. 3. decr. cap. 165. Iuo par. 2. c. 184 & c. 1. eod. titu. in 1. compil.

obstante quod ei vt canonem solueret, non extitit nunciatum: cum in hoc casu dies statuta [a] pro domino interpellet. †

TITVLVS XIX.

De rerum permutatione.

¶ Ex cõcilio apud † Siluañ. 20

¶ *Princeps potest rem ecclesiæ immobilem per permutationẽ acquirere, data re meliori vel æquali. h. d. Et in hoc quod dicit, vel æquali, est casus notabilis.*

CAP. I.

Si princeps voluerit rem immobilem sanctis locis præstare, & accipere ab eis aliã immobilẽ, eoque modo de communi volũtate [b] permutationẽ contrahere: liceat [c] ei hoc facere, si causa rõnabilis [d] 40 id exposcat, & res, quã ꝓstiterit, maior fuerit, vel æqualis: pragmatica [c] sanctione sup hoc ꝓmulgata. 10

¶ Ex concilio † Beluaceñ.

¶ *Permutatio rerũ ecclesiasticarum facta in casu non concesso, seu non seruata solennitate iuris, est reuocanda per successorem.*

CAP. II.

Vt cõmutationes [f] rerũ ecclesiasticarum q ab antecessore incõsulte [g] factæ sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

¶ Ex concilio apud Siluanectum. †

30 ¶ *Mancipia ecclesiæ non debent permutari nisi ad libertatem. vel nisi sint fugitiua. h. d. cum cap. seq.*

CAP. III.

Mancipia ecclesiastica, nisi ad libertatem, non conuenit commutari: [h] videlicet vt mãcipia, quæ pro ecclesia-

lædatur. Item pragmatica sanctio est confirmatio ab Imperatore facta.

b ¶ Voluntate.] aliàs certè non posset, sicut cum communi consensu emptio contrahitur, & etiam dissoluitur. C. de actio. & oblig. sicut ab initio. Ber.

c ¶ Liceat.] sic 10. q 2 hoc ius porrectũ. §. sed & permutare.

d ¶ Rationabilis.] puta, q̃ vtilitas ecclesiæ in hac permutatione procuratur. 1 alias non debet fieri. ĩ cap prox. sicut nec alienatio fieri debet, nisi vt meliora ꝓspiciat. 12. q 2. sine exceptione. & sup. de his quæ fiunt a prælatis cũ Apostol. ca. Ber.

e ¶ Pragmatica.] pragma, idem est q̃ causa: vnde pragmatica 2 sanctio, est constitutio super aliqua re promulgata: hic tamen ponitur pro cõfirmatione siue scriptura facta ab Imperatore cum causæ cognitione super tali ꝑmutatione. Ala.

Vt commutationes.] CASVS. Dicitur i hoc capitulo, q̃ concessiones factæ ab antecessore in damnũ ecclesiæ, poterũt reuocari a successore. Non ꝑ res ecclesiæ caute commutari debet. Item successor potest reuocare res male alienatas à prædecessore.

f ¶ Vt commutationes.] supp e. statutum[g]

g ¶ Inconsulte.] id est in damnum ecclesiæ quod esse non debet: imo rationabilis causa debeat subesse ad hoc vt fiat commutatio. sup. eo. ca. proxi. vnde successor reuocauit inconsultam permutationem. simile sup. de prec. c 2. imo & illa quæ fecit, successor reuocare potest, quod in damnum ecclesiæ datum est siue alienatum. 35. q. 9. quod quis commiserit sup de rebus ecclesiæ non alienandis. siquis presbyterorum. & 12. q 1. monemus. dũ tamen tollereturin administratione. Ber. 50

† Refertur in cõcilio Meldẽsi. c 23. tãquã ex concilio Beluacẽ. Burchardus lib. 3. decr. cap 171. Iuo par. 3. c. 232. & ca. 1. eo. titu in 1. compil.

1 Videto q. 1 de hoc dicto se. at hoc lo co. lo. And.

† Siluanectẽ. Burchardus lib. 3. decre. 173. Iuo pa. 3. c 234. quibus locis scriptum est. Ex concilio apud Carisiacũ & ca. 3. eo. titu 1. cõp.

2 Pragmatica dispositio est, q̃ princeps alicuius suggestione mittit vt colligit ex l. fin. C. de ꝓxi. sacro. scrinio.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ Visum est supra de emptione & venditione. Item de quodam contractu emptioni vicino vt de locato, merito subijcit alium contractum emptioni proximum, vt est permutatio: Et hoc nomen, permutationis, est multum generale: Nam conuenit omnibus rebus quę inter hominum manus versantur, & propter hoc non habet nomen speciale, sed remansit in suo genere, quia plura sunt negotia seu res quam vocabula. l. natura. ff. de præscrip. ver. Abbas. Sic.

De hac materia tractatur 10. q. 2 c. ea enim. §. sed & permutare: & 12. q. 2. in multis cap.

Si deinceps.] Primo ponitur quæstio. Secũdo solutio ibi, Liceat. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio isto, vtrum ecclesia posset rem immobilem ꝑmutare cum principe? statuit concilium, q̃ si princeps voluerit permutare rem immobilem cum sanctis locis, & ab eis rem aliam accipere, & de communi voluntate permutationẽ facere, hoc licitũ est, dũ modo causa rationabilis hoc exposcat, & res quam princeps præstiterit, maior fuerit, vel saltem æqualis: & super hac permutatione princeps sanctio promulgetur. Non ꝑ princeps potest rem suam immobilem cum re ecclesiæ immobili permutare, dũmodo ecclesia non 60

Mancipia.] [illegible] principium capituli [illegible] quod autem sequitur hic, & in c. sequ. [illegible]

CASVS. Quæsitum fuit in concilio isto, vtrum mancipia ecclesiæ possint permutari cum mancipijs laicorum: statutum [illegible] quod mancipia ecclesiastica permutari non debeant, nisi ad libertatem, ita videlicet quod mancipia, quæ dantur pro mancipio ecclesiæ permaneant in seruitute ecclesiæ, & mancipium ecclesiæ in libertate perpetua maneat: quia quod semel Deo dedicatum fuit, ad humanos vsus non debet redire. Nota quod res ecclesiæ ad humanos vsus redire non debent.

h ¶ Commutari.] 12. q 2. precariæ in fi. Arg. contra sed [illegible] hoc fit.

[illegible] & fugitiui [illegible] quatuor cõ[illegible]

a ¶ Semel

stico homine dabuntur, in Ecclesiæ seruitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate. ꝙ enim semel [a] Deo consecratum est, ad humanos [b] vsus transferri non decet.

¶ Ex eodem. †

¶ *Serui ecclesiæ cum profanis permutari non possunt, nec alienari, nisi sint fugitiui.*

CAP. IIII.

INiustum videtur & impium, vt mancipia, quę fideles Deo, & sanctis eius, pro animæ remedio consecrarũt, cuiusque muneris mancipio, vel cõmutationis commercio iterum in seruitutem sæcularium redigantur: cũ canonica auctoritas seruos tãtummodo permittat distrahi fugitiuos. [c] Et ideo ecclesiarũ rectores summopere caueant, ne eleemosyna vnius, alterius peccatũ fiat. Et est absurdum, vt ab ecclesiastica dignitate seruus discedens, humanæ [d] sit obnoxius seruituti. [e]

¶ Vrbanus Tertius.

¶ *Præbendæ pacto præcedente permutare non possunt: episcopus tamen potest de loco ad locum permutare.*

CAP. V.

QVęsitum † est ex parte tua, si cõmutationes fieri valeant præbendarum, cum commutatio dignitatum [f] in Turon. Concilio fuerit interdicta: & infra.

¶ Generaliter itaque † teneas, quod cõmutationes præbẽdarum de iure fieri non possunt: [g] præsertim pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel cõnexa spiritualibus, labẽ semper continet simoniæ. [h]

¶ Si autem episcopus [i] causam inspexerit necessariam, licitè poterit de vno loco ad alium transferre personas: vt quę vni loco [k] minus sunt vtiles, alibi se valeant vtilius exercere.

a ¶ Semel Deo consecratum.] 12.q.2.episcopus qui.& c.nulli licet. 19 q.3. quæ semel & inf. de relig. domib. ad hac Arg.cõtra.54 dist.ex antiquis. Sol.illud est præter regulam statutam contra eos, qui ordinati sunt sine consensu dñorum suorum, cum in hoc ipso delinquunt, & maximè ad terrorem, ne alij hac occasione subtrahãt se dominis suis arg. 2 q.7. quapropter, & ff.de pęn.l. capitaliũ, §.famosos.

[Gl. seq. signat cõtrarium, ponit duas solutiones: vnã Ala. & aliam Lauren. Tertio soluit.]

b ¶ Ad humanos.] id est seculares. de consecra.dist.1.ligna.vestimenta. Sed contra videtur 12.q.2.ecclesiasticis vbi seruus ecclesiæ sæculari personæ datur: ergo multo fortius permutare potest. dicit Alan. ꝙ loquitur hoc cap. & sequens de seruo ecclesiæ dato & conuerso facto, qui cum sit religiosa persona, sæculari personæ seruire non debet. Lau. dicit. ꝙ ex causa prohibitum fuit, quia ad laicorum suggestionẽ sępe inutilia mancipia pro vtilibus permutabãtur, quod ne fiat, statutum est, vt non nisi ad libertatem cõmutentur, sed cessante causa cessabit constitũ. 61.dist. §. his omnibus.& ff. de pact.quod dictum.T. Vel dic: factum principis non est trahendum in consequentiam: ipse enim non subijcitur [1] legibus, & sic loquitur contrarium in principe Bern.

† Burchard. lib.3. c.174. Iuo.par 3 c. 235.habent, Ex eodem.s. concilio apud Carisia cum ca 3. id nondum inuentũ est, & ca.4. eo. tit. in 1. compil. refert etiam Gratianus 12 q.2. c.54. quamuis in multis sit palea.

1 Quoad vim coactiuã, vt notat sup.de constit ca.1. super glossa in verbo, ab omnibus.

2 Adde ꝙ vendẽs aĩal non patefaciens vitium latens, tenetur redhibitoria. ff. de ædil. edic. l. redhibere,& l. si is qui hæres. ff. de exce. rei iu. an aũt & quãdo venditor teneatur manifestare vitium rei venditæ ipsi emptori vide per B. Tho. 2. 2. q.77.art. 3.& Sũ. tũ de iu. & iu. lib. 6. q.3 art.2.

INiustum.] Breue est, & idem dicit, ꝙ sup.prox.c. Et tres dici possunt partes, sicut tria sunt dicta. Secunda: ibi, Et ideo. Tertia: ibi, Et est. Io.de Imo.

CASVS. Idem dicitur in capitulo isto quod in primo, s. ꝙ mancipia, quæ fideles Deo, & sanctis ecclesijs pro remedio animarum suarum contulerunt, occasione alicuius commutationis in seruitutem sæcularium, iterum non rediguntur, quia vt canon dicit, Serui fugitiui solummodo distrahi possunt: eleemosyna.n. vnius, peccatum alterius fieri non debet, nec ad humanos vsus seruus ecclesiæ redire debet. Nota, ꝙ mancipia ecclesiastica in seruitutem sæculariũ redigi non debent. Item serui fugitiui distrahi possunt. Item vnius eleemosyna, alterius peccatum esse non debet.

c ¶ Fugitiuos.] 12 q.2.fugitiui. Arg.contra C.ad legẽ Flau.de plag.in fuga, Solu.dum est in fuga, non debet vendi. sed cum fuerit reuersus, & patefacto vitio emptori, [2] ne postea fiat redhibitio. ff.de contrah. empt. quod sæpe.§ si quis amico.& §.vlt. R.

d ¶ Humanæ.] sic supra cap. proxi. cum suis concord. ibi positus.

e ¶ Seruituti.] est & alia ratio, quæ assignatur in seruis minorum. C. de adm.tut.l.lex quæ tutores. ff.de fideic.liber.cum quasi §.in furiosi. Laur.

QVæsitum.] primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Generaliter, & ibi duo dicta. Secundum: ibi, Si autem. Abbas Siculus.

CASVS. In Concilio Turonen. statutum fuit, quod commutatio dignitatum fieri non debet: quæsitum fuit a Papa, vtrum cõmutatio præbendarum fieri possit, cum hoc in concilio non fuerit prohibitum, vnde videbatur permissum: Respondet papa generaliter verum est, quod commutatio præbendarum fieri non potest, præcipuè aliqua pactione præmissa, quæ in spiritualibus, vel eis annexis simoniacam continet prauitatẽ: si vero episcopus causam viderit necessariam, poterit de loco ad locũ trãsferre personas. Nota ꝙ permutatio tam in præbendis q̃ in dignitatibus est prohibita. Item in spiritualibus omnis pacto illicita reprobatur. Item nõ solum in spiritualibus, sed etiam in eis annexis committitur simonia. Item episcopus propter causam necessariam, potest facere commutationes præbendarum, & translationes personarum: quod intellige, non præmissa aliqua pactione.

† Cap.1. eo. ti. in 2 cõpil. Vide notata in c maioribus. s. de pb. & de materia plenè per Ægidiũ Bellamerã trac. de permutatione beneficiorum.

† igitur

f ¶ Dignitatum.] & etiam diuisio præbendarum. s sup.de præb. maioribus. quod est concilium Turoñ. de quo fit hic mentio, & 12 q 2 alienationes.

† Cur ita loquitur hic glossa, videto hoc ipso loco per Io. Andr.

g ¶ Non possunt.inf.eod.cum vniuersorum, & c.cum o im.nisi hoc fieret auctoritate superioris. s̃.de præben. inter cætera, & hic prout sequitur. Bern.

h ¶ Simoniæ.] quia in spiritualibus, vel spiritualibus annexis, nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1.q.2.quam pio, & sup.de pact. cum pridem & c.vlt.in spiritualibus annexis, vt est iuspatronatus. s̃.de iudic. quanto.& s̃.de præb.significasti.dic vt ibi.

i ¶ Episcopus.] Innocentius quartus dicit, ꝙ hoc verum est, quando isti commutare volentes habent præbendas in diuersis ecclesijs, vel in eadem. si.n. est præbendæ onus annexum, intelligitur hoc c. si sunt in diuersis ecclesijs, si autem in eadem & sine onere, tunc possunt permutare auctoritate propria, & potest esse ratio, licet ipse non assignet, quæ sequitur in 70.distin. c.sanctorum & 74.dist.quorundam. Bern.

K ¶ Vni loco.] 7.quæst.1. mutationes. & cap.scias. & omnis qui. & valet interdum mutatio loci. 81. distinct. valet. Bern.

AD quæstiones.] Communis diuisio secunda: ibi. Respondemus. Abbas. Siculus.

CASVS. Duæ conuentuales ecclesiæ constitutæ erāt in diœcesi istius epi. vtraque illarū habebat ecclesiam parochialē cū possessionib. suis, & vtraque parochialis eccl'ia magis erat vicina alteri, quā illi cui erat subiecta. Istæ cōuētuales ecclesiæ volebant adinuicē permutare illas parochiales ecclesias. sed altera parochialis ecclesia plurib. possessionibus abundabat: & ideo cōuentualis ecc'ia, cuius erat, postulat sibi adijci certam pecuniæ quātitatem, vt sic ɔtractus permutationis possit ad æqualitatem perduci: quærebatur vtrū hoc licite fieri posset? R̄ñdet Papa, ꝙ vnus contractus fiat de parochialib. ecclesijs per se: & alius ɔtractus de possessionib. fiat per se & si rōne possessionū vna ecclesia præfertur alteri, ab alia ecclesia certa sibi pecuniæ quantitas adijciatur, ita ꝙ contractus sibi inuicem nullatenus misceantur. Nota, ꝙ monasteria possunt hr̄e ecclesias parochiales. Itē permutatio temporalium & spiritualium adinuicem fieri non possunt: sed spiritualia inter se, & temporalia inter se recte permutari possunt. Item commutatio ecclesię fieri potest, licet venditio sit interdicta.

a ¶ Prouentuū. scilicet temporalium, 1 vnde admittitur cū temporalibus mutatio, quod aliter non fieret. inf. eod vlt. & hic prout sequitur.

[Gl. seq. tria dicit, & primum determinat. De secundo & tertio rationem reddit.]

† Cap. 2. eo. tit. in 2. ɔpil. Et de intellectu videto oīno Coua. lib. 1. var. resol. cap. 5. & de materia Bella. in tracta. de permut. beneficiorum.

† permutationes.

† de prædictis.

1 Est. n. necesse, ꝙ vtraque h̄eat tpalia, quorum posset fieri hic separatio. Ioā. And.

¶ Clemens Tertius.

¶ Ecclesiæ iure proprietatis possunt adinuicem permutari: & possessiones earum etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pretium suppleri.

C A P. VI.

AD † quæstiones soluendas, & infra. ¶ Intelleximus ex litteris tuis, ꝙ duæ conuentuales ecclesiæ sunt in tua diœcesi cōstitutæ, quarum vtraque parochialē habet ecclesiam cum possessionibus, magis alteri, quam sibi vicinam. Illis autē eas desiderātibus permutare, cum illarum altera respectu meliorū prouentuū [a] plus abundet, & ideo sibi postulet adijci certam summam pecuniæ numeratæ, vt sic ad æqualitatem permutationis † valeant peruenire: vtrum possit id licitè fieri, extitit dubitatum: & infra.

¶ Respondemus, quòd cum de dictis † parochialib. ecclesijs per se queat [b] commutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se non sit inhibitum: [c] si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarū possessionibus adinuicem, prout visum fuerit expedire, refusa certa pecuniæ quātitate, poterit cōtractus [d] permutationis iniri: sic tamen, † quòd illi cōtractus nequaquam sibi inuicem misceantur.

¶ Innocentius Tertius, Senonen. † archiepiscopo.

¶ Beneficia sua perdunt, qui ea, propria permutant auctoritate.

C A P. VII.

CVm † olim magister S. & B. archidiaconatū & præposituram adinuicem mutasient: & infra. ¶ Licet prędictus magister ab initio spontè fuerit de permutatione confessus, [e] idem tamen B. eam inficiebatur omnino, proponens quod ipse præposituram sine cōditione qualibet resignauit, et post resignationem prędicti magistri archidiaconatum fuerit assecutus, & infra. ¶ Cum ergo [illegible] a [illegible] ret, quod ipse B. suū præstiterit † permutationi cōsensum, [f] p̄dictus aūt magister suū publice fateretur errorem: & hunc prępositum

[illegible] quod non est in permutatione [illegible] vtraque [illegible] emptori & [illegible] venditorem. Laur. [illegible] arg. 30 q. 4. [illegible] mutus. §. 1. D: h. [illegible] dicitur sup de transact. inter corporalia.

[Gl. seq. rem per quæst. an permutata vna. &c.

d ¶ Cōtractus.] duo enim erunt contractus nō se aliquo modo tangentes. tamen si vna villa commutaretur cum alia, ita ꝙ vtraque eccl. sia esset accessoria ad villas, bene permutaret cū vniuersitate. arg. inf. de iu. pat. ex litteris. ca. cum sæculum. ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. C. eo. tit. l. 2. nec aliquid intelligitur esse pretium ecclesiæ, sicut nec pretium pec [illegible] est, cum seruus venditur cum peculio. ff. de pecu. si ex duob. §. vlt. & l. seq. Laur.

CVm olim.] In prima parte narrat processum. In secunda diffinit: ibi, Cum ergo. Abb. Sicul.

CASVS. Magister S. archidiaconus, & B. præpositus adinuicem suas dignitates permutarunt propria temeritate: orta fuit postmodum super ipsa permutatione quæstio inter eos, propter quod partes accesserunt ad dominum Papā, in cuius præsentia magister S. spontè fuit confessus de permutatione, sed B. præpositus eā inficiabatur oīno, dicēs, ꝙ ipse præposituram suā sine aliqua cōditione resignauit. & post resignationē prædicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: Papa auditis hinc & inde [illegible], constitit ei, ꝙ dictus B. permutationi consensit, & prædictus magister publicè fuit errorem suum confessus, vnde vtrumque sua dignitate per sententiam diffinitiuam priuauit. Not. ꝙ qui dignitates vel beneficia auctoritate propria commutant, illis dignitatib. & præbendis sunt priuandi. Item confessus in iure pro conuicto habetur. Item cum sponte confesso mitius agitur quam cum conuicto, sed hoc forsitan fit propter connexitatem.

† al. ita: sic tñ, quod cōtractus nequaquā sibi inuicē misceantur.

† Sen.

† Cap. vni. eo. titu. in 1. compil.

† al. ita: p̄stiterit permutationi assensum.

b ¶ Per se queat.] & ita spirituale cum spirituali potest cōmutari sicut tpale cum tpali. De hoc dixi s̄. de transla. super eo. ar. 16. q. vlt. nemini. & hoc auctoritate superioris. arg. ff. de his q no. infa. furti. §. qui iussu. & cū immunitate vtriusque. 10 q. 2. hoc ius. alias non liceret. sup. de præb. maioribus. 12. q. 2. diaconi. & c. fine. alias, non. ĩ. eod. c. vlt. Item nota, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquid habeatur tanquam beneficium, non potest ex permutatione prouenire, quia esset munus à manu, sicut nec translatione s̄. de transla. super eo. Item licet permutatio locum habeat in spiritualibus, non tenet emptio & venditio. & est ratio, quia nulla est emptio sine pretio, vt Insti. de emp. §. item pretium. quod in quantitate, & in numerata pecunia consistit. C. de contrahen.

e ¶ Confessus.] quę confessio ei præiudicauit. s̄. de cōfess. c. 2. & 3. Sed aduersario non debet præiudicari. inf. de adult. significasti. & 2. q 5. interrogatum.

f ¶ Consensum.] & sic fuit particeps simoniæ, vnde debuit priuari dignitate illa. s̄. eo. qua situm.

[Glo.

tura, & illum archidiaconatu curauimus spoliare: super hoc diffinitiuam [a] cōtra eos sententiam proferentes.

¶ Idem archiepiscopo et præposito sancti Andreæ Colonieñ.

¶ Si permutatio beneficiorum completa est ex vna parte, & per alteram stat quo minus impleatur, restituitur pars ad suum beneficium & secundum hoc continet ius.

CAP. VIII.

Cum † vniuersorum: & infra. ¶ Intelleximus G. canonico referēte, quod cum ipse & L. clericus, de permutatione prebēdarum suarum inter se tractare [b] cœpissent, quā vtilitati vtriusque [c] imminere credebāt, tandem idem L. præbēda eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, præbendam suam ei, sicut promiserat, noluit resignare: [d] & infra. ¶ Cum igitur deceptis [e] & non decipientibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare, vt tamē simplicitati [f] venia tribuatur: † Mādamus, quatenus, si cōstiterit prætaxatū G. taliter fuisse deceptum, amoto a præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, [g] eam restitui faciatis eidē.

¶ Gregorius nonus Beton. † & Fungiñ. abbatibus.

¶ Spirituale cum temporali permutari non potest.

CAP. IX.

Exhibita nobis abbatis & cōuentus sancti Martini de Pannonia petitio continebat, quòd cum super causa, quæ inter ipsos ex vna parte, & præpositū Alban. † ex altera, super quibusdā decima-

---

Glo. seq. not. & soluit contrarium, ponit rationem quare beneficia non permutantur.]

a ¶ Diffinitiuā.] ergo in ciuili causa aliquæ sunt partes iudicis in contentem, similiter in criminali. 2. q. 1. nos in quēquā. nec obstat. ff. ad l. Aquil. l. perinde. Nam nullæ sunt partes in cognoscendo, sed aliquæ sunt in pronunciando. 1 Io. Sic ergo patet ex hoc ca. & s. eod. quæsitū. q̄ nulli possunt de iure sua auctoritate absq; sui beneficia permutare, vt s. c. prox. & illa potest esse ratio, quia nō cōtrahit pmutationē, qui rem alienā tradidit. ff. eo. l. 1. §. vlti. Et arg. ad hoc ff. de condi. cau. da. l. vlt. Sed beneficiū nō pōt possideri tanquā proprietas, q̄a nullus dñium dr̄ habere sui bñficij, cū quasi vsurario clerici cōparent: sed ecclesia bene pōt possideri ab alia ecclesia tanq̄ ꝓprietas, vñ pñt bene adinuicē permutari. sup eo. a. l. q̄ō nes. Itē pmutatio vicina est emptioni. ff. eo l. vlt. & quasi successit p̄ nutationi. ff. eo l. 1. sed spūalia emi vel vendi nō possunt. j. de simo. querela & 1. q. 1. qui studet. B.

Cum vniuersorū.] Dicit Ioan. And. quod gratiam continet, & potest sūmari secundū eū in ea parte, qua continet ius, hoc modo: Clerici p se sua beneficia non permutant. In prima parte ponitur narratio. in secunda gratiosa prouisio: ibi, Cum igitur, Abb.

CASUS. G. Canonicus Leodien. & L. clericus cœperunt inter se tractare de permutatione præbendarum suarum quā permutationem credebant sibi expedire. G. ergo suam præbendā suam isti L. resignauit, dictus L. contulit eā cuidam consanguineo suo, sed suā præbendā (sicut promisit) noluit resignare & sic dictus G. spe sua frustratus remansit, & sup hoc corā Leodien. epo fuit diutius litigatum: tandem dictus L. appellauit ad papa, sed dictus G. ad sedem Apostolicam accessit: dictus L. nec iuit nec misit: dictus G. prędicta exposuit domino papæ vnde sup. hoc scribit papa quibusdam dicens: Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant, quāuis ipsi non possent de iure beneficia ecclesiastica pmutare, vt tñ simplicitati venia tribuat, mandat Papa; quatenus si constiterit prædictū G. taliter fuisse deceptum, consanguineus illius L. ab ipsa remoueatur præbeda, & quilibet alius illicitus detentor, & eā restitui faciāt dicto G. No. hic duas regulas, quòd deceptis & non decipientibus iura subueniunt. Item fraus & dolus nemini debet patrocinari. Itē permutatio præbendarū non pōt fieri à possessoribus pbendarū sine auctoritate superioris. Itē simplicitati parcēdū est.

b ¶ Tractare.] quod non licet à possessore præbendæ vel dignitatis. sup. de præbend. maioribus. sed superior hoc facere potest. sup. eo. quæsitum. Ber.

c ¶ Vtilitati vtriusque.] quia altera alteri magis vicina erat. vel alia cōueniens causa. simi. sup. eod. ad quæstiones. & 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare. & sup. eod. cap. 3 T.

d ¶ Resignare.] & sic decepit eū, vnde ei iura nō subueniūt, & infra dicitur.

e ¶ Deceptis.] sic sup. de rescr. ex litteris. ff. ad Velle. l. 2 §. verba. C. eod titu. si sine. q̄a stultis nō ꝯsueuit succurri, sed errantibus. ff. de iu. & fa. igno. l. pe. §. si quis ius. & C. si mi. se ma. dixe. si is. & inf. de dona. inter dilectos. Lau.

f ¶ Simplicitati.] cui parcēdū est. sup. de rescr. super litteris. & in aut. de inst. caut. & fi. cau. e. §. nec autē oia. ff. si quis in ius voc. nō ierit. l. 2. ff. de edē. l. 1. §. vlt. & ff de iur. om iud. si quis id. §. dol. 86. dist. tāta neq. tia. & sup. de trāsl. inter corporalia. sed de iure debet vterq; amittere suā præbēdā. sup. c. prox. & c. quæsitū. Sed nō est verum quod alter renunciauerit. Vr tñ quòd iste G. de iure possit repetere suā pbendā, tum quia contractus talis reprobatus est. sup. de præbē. maioribus. & sup. eo. quæsitū. ergo potest venire contra. C. de agricol. & cēsi. quēadmodū. lib. 11. tū quia non fuit res secuta propter quam data est. C. eo. ti. rebus. Lau. sed T. dicit, quòd nō potest eam per se repetere. 2. arg. sup. de renun. q̄d dubijs. Ber.

g ¶ Detentore.] sic sup. de conces. præb. proposuit.

Exhibita.] In prima ponitur facti narratio. In secūda diffinitionis commissio: ibi, Quocirca. Abb. Si.

CASUS. Inter abbatem & conuentum sancti Martini de Pannonia ex vna parte: & præpositum Albanen. ex altera, super quibusdam decimis quæstio verteba tur: causa super hoc commissa fuit cuidam capellano domini Papæ in Hungaria commorant: tandem super quæstione illa compromissum fuit vtrinque in dictum capellanum & magistrum M. tamquam in arbitros: qui taliter arbitrati sunt, quòd si dictus præpositus obtinere posset a rege Hungariæ decem millia solidorum concedi monasterio prædicto, monachi cessarent à petitione decimarum: monachi dubitantes an forsan talis permutatio valeret, significauerūt hoc domino papæ. vnde mandat papa quibusdam, quatenus si constiterit de præmissis, tale arbitrium decernant irritum & inane, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id, cū permutatio de spiritualibus ad temporalia sit inhibita. Not. quòd temporalia cum spiritualibus permutari nō debent. Item si principale non tenet, nec accessorium, vel quod ex eo est secutum.

---

1 Adde pro hoc text. & ibi bonā rō-nē in gl. in l. 1. C. de con-tei.

† Cap. 1. titu. de præbend. in 3. compil. Io. de intelle cta vide Co. uarr. in 1 va. ria. re. l. c. 5.

† Vide l. 1. ff. de do. & l. tutor. ff. de suspe. tuto.

† De Boten. & Sigien abbatibus, Beton. & Simugien. De Betonē. & Sinugien. abbatibus. De Becan. & Simigien.

† Albeu. Albanen.

2 Idem Inn. Host. Pet. & Abbas hic c gratiæ causa dedit, ne alter ex suo d[...] commoda reportaret. sed hodie p cōmodū beneficiorū permutationem esset tolerandā cum permutatio vo[...] non [...] tio, vt eo. tit. ne ecclesiæ. Io. And.

a ¶ Compromissum.] & sic patet quod de re spirituali potest in arbitros compromitti. sic sup. de arbit. cum olim. & c. contingit. & c. penult.
b ¶ Arbitrari] & male, prout sequitur.
c ¶ Temporalia.] ergo tẽporalia cũ spiritualibus commutari non possunt. s. eod. ad quæstiones. quia nec vendi nec redimi possunt. s. de simo. querelã. 1 & ita nõ permutari: sed cũ alio spirituali bene, vt i c. ad quæstiones. & s. de transact. statuim⁹. sic & trãsactio nõ valet, dummodo spũale detr̃ ꝓ spũali: sic & permutatio, sed fructus decimarũ bene possunt vendi & locari. s. titu. proxi. c. 2. sed ipsum ius nequaquam. Ber.

[Glo. seq. notat, signat contrarium, & remittit: vltimo quæstionem soluit.]

d ¶ Secutum.] & sic patet, ꝙ arbitriũ nullũ fuit ipso iure: quia cõtra formã iuris ꝓlatum fuit de re spirituali ad temporalẽ. sic s. de confirm. vtili vel inuti. examinata. & sic si princ pale non tenet, nec accessorium: s. de electio. qualiter. s. de for. cõpetẽ. si diligẽti. etiam si iuramentum interuenisset, vt ibi. C. de legi. nõ dubiũ. & s. de fide instru. inter dilectos. & 16 q. 7. & hoc diximus. Sic patet ꝙ temporale nõ potest dari loco decimarũ. ar. cõtra, s. de reb. eccle. non aliena. vt super, vbi vr̃ ꝙ temporale possit dari ꝓ decimis: sed ibi soluit. Ex hac decr.. 2 soluitur quæstio. quæ mul tum occurrit de facto: quandoque aliqui volunt certas possessiones tradere quo ad proprietatem vel vsumfructũ ecclesijs, quibus tenẽtur soluere decimas possessionũ suarũ, vt sic aliæ possessiones liberæ remaneant ab exactione decimarũ: patet quod hoc fieri non potest: & hoc idem habuimus in antiqua compilatione de decimis, intelleximus. quæ non debuit remoueri.

† Gi.]
1 Concor. tex. in l. omni. & ibi no. Bar C. ꝗ sac. san. eccle.

† Salium legitur in x. codicibus manuscriptis: in vno solo hr̃ solidorũ, in alio solinarũ. addit in vno vetustissimo hęc expositio gen⁹ est monetæ, vel mensura. idem annotat hic Hostie. si legas, solidorũ vide Couarruuiã tract. de numismat. c. 3. §. 2.

† Maurien.

2 Et ex cau. 16. q 7. omnes. & ꝗ hoc ꝓ B. Brixi. in q. cũ quædã. eccle. & est dominical s 49. vbi tenet B. ꝙ tale pactũ factũ ad decẽniũ, ecclesia seruatę tenet, et si res pro decimis ꝑmutata chasmate pereat. I. A.

tionibus vertebat̃, ad C. † capellanum nostrum tunc in Hungaria commorantẽ, nostras litteras impetrassent: ipse ac magister M. in quos vtrinque tanquã in arbitros extitit: cõpromissum, [d] arbitrati [b] fuerũt, quod si dictus prępositus obtineret decẽ millia solidorum † regalium à rege Hũgariæ cõcedi monasterio memorato, ipsi ab earundẽ decimationũ petitione cessarent: & inf.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si vobis cõstiterit de præmissis (cũ permutatio de spiritualibus ad temporalia [c] improbetur) prædictum arbitriũ, & quicquid secutum [d] est, ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

TITVLVS XX.

De feudis.

¶ Innocentius iij. Marieñ. † episcopo.

¶ Si dominus à vasallo recepit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, nõ tenetur computare fructus in sortem. hoc dicit secundum intellectum communem & est casus singularis, qui alibi non legitur.

CAP. I.

Insinuatione † præsentiũ declaramus, ꝙ gageria [e] quã de feudo ecclesiæ tuæ ab M. dignosceris recepisse, † a te põt libere detineri, † fructib⁹ eius nõ cõputatis in sortem: ita videlicet, vt quãdiu fructus illos perceperis in sortẽ minime cõputãdos, idem M. à seruitio, in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis. [f]

¶ Idem Mediolañ. archiepiscopo.

¶ Ponit tres casus, in quibus non obstante iuramento de non infeudando, potest episcopus antiquum feudũ ad ecclesiã reuersum nouo vasallo concedere. h. d. Et est casus notabilis interpretans iuramentũ de non alienãdo.

CAP. II.

Ex † parte tua nostro est Apostolatui relata

10 20 30 40 50 60

DE FEVDIS.

¶ Visum est supra de quibusdã cõtractibus, quibus rerũ dominia transferuntur, sed quia ꝑ infeudationẽ transfertur vtile in vasallũ, directo remanente apud dominum, & sic est species cuiusdam alienationis, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 22. q vlt. de forma.

Insinuatione] Primo ponitur dictũ. Secundo limitatio: ibi, Ita videlicet. Abb. Sic.

CASVS. Episcopus Marieñ. recepit in pignus quasdam possessiones ab M. pro quadã pecuniæ quantitate, quã mutuauit eidem, quas dictus M. ab ecclesia Marieñ. tenebat in feudum; quærebatur vtrum episcopus deberet computare fructus in sortem? Respõdetur, quod episcopus potest licite retinere gageriam prædictam fructibus non computatis in sortem, quamdiu sortem restituerit totam: ita tamen quod quamdiu fructus illos receperit non cõputandos in sortem, dictus M. à seruitio quo ecclesiæ illi pro feudo ipso tenet, interim sit immunis.

Not. hic casũ, in quo fructus nõ computãtur in sortem, nec tamẽ committitur vsura. Ite fructus succedunt loco seruitij. Itẽ proprietas fructuum siue possessio penes feudatarium est, & non penes dominum feudi.

e ¶ Gageria.] id est, pignus siue feudum, & est vulgare Theutonicorum.

[Glo. seq. reddit rationẽ, & dat simile, demũ cõtr., & soluit]

f ¶ Immunis.] In hoc casũ puniuntur ecclesiæ fructus non computari in sortem, vt res illa citius perueniat ad ecclesiã simile inf. de vsur. ca. 1. & c. conquestus. & i alio casu non computantur fructus in sorte, [illegible] de vsur. salubriter. Sed quid si vel let seruire ecclesię ad hoc vt cõputarentur fructus in sortem? Dico ꝙ in hoc casu nõ est audiendus. Ioan.

Ex parte.] Cõmunis diuino. Secũda ibi, In primo. Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Mediolañ. fecit tres quæstiones dño Papæ: vasallus ecclesię decessit, feudũ quod ab ecclesia tenebat, deuolutũ est ad ipsum: quæsiuit vtrum feudũ illud liceat ei alij dare non obstante iuramento quo tenetur non infeudare de nouo Romano Pontifice in cõsulto. Secũdo quæsiuit. ecce vasallus alienauit feudum, qꝺ ab ecclesia tenebat sine licẽtia dñi, & sic amisit feudum, vtrum possit filiũ illius vel consanguineũ cõsortẽ eiusdem feudi inuestire de illo. Tertia quæstio est talis. Vasallus ecclesiæ alienauit feudum qꝺ ab ecclesia tenebat, & iam non põt feudum illud de facili recuperare: quæsiuit, vtrũ feudũ illud possit alij laico dare in feudum, qui illud recuperet, & ab ecclesia recognoscat: Ad quãlibet quæstionẽ respondet, ꝙ licite feudũ illud concedi potest. Not. ꝙ iuramentum de non infeudando de nouo nõ extenditur ad feuda antiqua, sed ad illa tantum, quæ nunquam fuerunt infeudata, & ab ecclesia possessa. Item si vasallus feudum alienat sine licentia domini, debet illud amittere. Item valet donatio illius rei, quam consequi non possumus.

a ¶ Feu-

† Cap. 1 eod. tit. in 3. cõpi. Et de intellectu vide Couarruuiã li. 3 varia. resolut. c. 1. & de materia titu. li. plene Iulius Clarus tracta. de feudo.
† accepisse.
† retineri.
3 Gageria qꝺ significet. do cet n c plene Hostiensis.

† Cap. 1. eod. tit. in 2 cõp. Et de materia vide late Iulium Clarum in tract. de feudo.

a ¶Feudum.] feudum alienari non potest, sed dari potest in dotem vsque ad vitam feudatarij. 1 j. de donatione inter virum & vxorem, nuper 1. Ioan.

b ¶Alienare.] si vassallus alienat totum feudũ, vel maiorem partem, perdit feudum: & dñs a quolibet possessore potest illud reuocare: si vero minorẽ partem eiusdem dat in libello, vel obligat pignori, dummodo remaneat in seruitio dñi, propter hoc non perdit feudum 2. vt in lib. feu. quib. modis feudum amitta. §. 2. & 3. Tanc.

c ¶Consortẽ.] quasi iure accrescendi. ff. de vsufruct. accrescendo. per totum titulum. & in lib. feu quibus mo. feu. amitta. §. præterea.

[Glo. sequens aperit quod fuerat dubium.]

d ¶Inuestire.] videbatur quòd nõ, quasi delictum alienãtis feudum sine licentia dñi respiceret hmõi consortem, vel filiũ. Vel illud mouebat q̃õnem, quia videbatur sufficere, vt haberet iure successionis, nec esset necesse eũ inuestire. Io. G & Tanc. dixerunt, quòd qui alienat feudum domino inconsulto, ius feudi perdit, & consanguineus non habet ius in illo, vt in lib. fue. si clientulus, & in constitutione Friderici imperiale § igitur habito consilio. & tamen episcopus, qui sacramento tenetur non alienare bona eccl. siæ de nouo sine licentia domini Papæ, dare potest tali consorti feudum illud, non obstante sacramento præstito: quia aliud est alienare de nouo, & aliud antiquum concedere arg. j. de Iudæis, consuluit & ff. de noui ope. nunci. l. 1. §. opus nouum. inf. de dona per tuas. 24 q. 1. Achatius. & 12. dist. præceptis Tan.

[Glo. seq. recitetur per q. arg. pro, & contra. Secundo ponit tres casus, quibus vasallus feudum perdit, & reuertitur ad dominum, & quartum in quo perdit, sed ad dominum non reuertitur.

e ¶Filium.] videtur quòd ob delictum patris non debeat filius 3 feudum amittere. arg. ff de in ius vocan. ad optimum in fin. ff de decurio. l. 2 §. nullum. & ff. de bonis damna cum ratio naturalis 1. resp § si plures & argum ff. de bonis libertorum. quæritur. pro & contra. & C. de quæst. diuo. ff. de iure patro. l. iura. Arg. contra. ff. eo. tit. . qui contra legem. Ioan. De hoc scire debes, quòd si vasallus infra annum & diem inuestiturã feudi ab hæredibus domini nõ quæsierit, vel domino petente iuramentum fidelitatis tertio commonitus non præstiterit, vel aliquam feloniam contra tenorem iuris fidelitatis fecerit, perdit feudũ, & reuertitur ad dominum. Si vero aliquid graue contra dñm perpetrauerit, puta fratrem eius vel patrem interfecerit, vel aliud graue, si feudum est paternum, amittit illud: & nõ ad dominum, sed ad cõfeudatarios suos pertinet, vt in libro feudorum. quibus mod. feud. ami. § vlt. sed ad filios illius non pertinet. Tẽ.

1 Concor. c. imperialẽ. & ibi Bal. §. 1. de ꝓhi. feu. ali ꝑ Fri. co. 10.

† al. Ad huc.

† In codice Barbatię ita: vel consorte eiusdẽ feudi de ipso. &c.

2 Hoc vrũ correctũ quia et si pauca vendat sine consensu domini, feudum amittit. in li. feu. de ꝓhibita feu. alie. ꝑ Fri. imperialẽ. §. habito, ꝑm Host. sed gl. ibi, & cõiter dñi le. gũ contra ꝙ si partẽ vendidit, illã solam perdat. Io. And.

† icire.

† ipsum.

3 De hoc articulo vide q̃ breuiter nobis 3. cõment. in Director. inquisitorũ. Schol. 154. vbi c tãtur, qui de hoc differunt.

tum, quòd sæpius dubitasti, vtrum cum contingit vasallum tuum decedere, & ad te feudũ [a] ipsius redire, feudũ eius alij liceat tibi dare, quãuis iuramẽto tenearis astrict⁹ nõ infeudare de nouo, Romano Pontifice inconsulto? Ad hæc † si vasallũ tuum feudum alienare [b] cõtingat, an ipsius filium vel cõsanguineum † eiusdem feudi cõsortem, [c] de ipso valeas inuestire? [d] Alia quoque dubitatio cõtinebat, vt cũ feudum alienatũ repereris, quod per te facilè recuperare nõ potes: vtrum possis alicui laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudum per ecclesiam recognoscat: & infra.

¶In primo ergo casu feudum decedentis libere (si videris expedire) concedas: Atque in secundo filium [e] vel cõsanguineum alienãtis inuestiens: in tertio feudum alienatum poteris ei licenter † cõcedere, per quem ipsa † ecclesia valeat rehabere.

TITVLVS XXI.

De pignorib. & alijs cautionibus.

¶Ex concilio† Remeñ.

¶ *Res ecclesiæ pignorari non debent, nisi ex necessitate, & rationabili causa.*

CAP. I.

NVllus presbyter præsumat calicem vel patenã, vel vestimentũ sacerdotale, aut librũ [f] ecclesiasticũ tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel fœminæ in vadium † dare: nisi iustissima necessitate [g] vrgente.

¶Gregorius iij. Exoneñ. episcopo. †

¶ *Liber homo non potest pignorari.*

CAP. II.

LAtor præsentium: &

DE PIGNORIbus & alijs cautionibus.

¶ Visum est s. de quibusdã speciebus alienationis: Videndum restat de obligationibus realibus, ideo subijcit rubrica de pignoribus. Abb. Sicu.

De hac materia tractatur 12. q. 3. & q. 4. per totum. & j in rubrica de solutionib.

NVllus.] vasa ecclesię, et alia deputata ad cultum diuinum, nisi ex iustissima necessitate pignorari nõ debent. h. d. Abbas. Et primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. secundum Floren.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ nulli presbytero licet ornamenta ecclesiastica laicis impignorare, nisi i sũma necessitate. No. ꝙ ornamenta ecclesiæ impignorari laicis non possunt nisi iustissima necessitate vrgente.

[Glo seq. rec. per obiect. cui dupliciter respondet.

f ¶ Librum.] non ꝓhibe. obligari quasi sacrum: quia nõ benedicuntur libri 4 sed ideo, quia ex quo fuerint in sacro vsu, ad manus laicorum venire non debent. de consec. dist. 1 ligna. altaris palla. vestimenta in sancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber vel calix, 5 sicut prohibentur aliæ res ecclesiæ. nisi in casibus nec ssitatis. sup. de reb. eccl. alie. vel non nulli, vt hic patet. T.

[Gl. seq. quærit. & soluit, signat contrariũ, & rñdet.]

g ¶Necessitate.] q̃ erit illa necessitas, puta si parochiani illius ecclesie caperentur. 12. q 2 sicut omnino. & ꝓ pauperibus alendis & consimilib. 12. q. 2. aurum habet. Et causa captiuitatis pignori dari possunt, vt in Auth. de non alie. rebus eccl. § his autem pœnis coll 2. Sed contra vr̃ C. quæ res pig. ob. pos l. 3. & ff eo. tit. l 1 §. eam rem. & ff. de pigno. sed & quod. § quod emptionem, à contrario sensu, sed canones præualent. G.

LAtor.] Liber homo pro debito detineri nõ debet, etiam si non habeat vnde satisfaciat. h. d. Ab.

CASVS. Dr̃ ꝙ homo liber capi vel detineri nõ dẽt, scilicet pro debito, ẽt si res defuerint. No. ꝙ homo liber pro debito capi vel detineri nõ debet quod verum est si bonis cedere voluerit, C. qui bonis cede. p. l. 3.

[Glo seq. alleg concor. & excipit tres casus.]

a ¶ Lex.]

† Non inuentũ est i cõcilio Remẽsi, ei ñ tribuũt Burchardus li. 4. decre. c. 204. Iuo. par. 2. c. 139. & c. 1. e. ti. i j. cõ.

† Idest, obligare, est enĩ modus loq̃ndi vulgaris Geheneñ vt hic ait Hostien.

† Sardiñ. defensori. Sancti an. defensori. Sanctio defensori. Sed scribendũ ita: Gregorius Fãtino defensori, ex epistola 43. lib 3. registri, & c. 2. eo tit. in 1. comp.

4 Excepto Missali, qđ habet certas orationes in pontificali.

5 Vide hic Io. An. distinguentem inter cõsecrationẽ quę fit cũ certis vnctionibus & eam quæ fit absque vnctione.

a ¶ Lex.] C. de act. & oblig. ob æs. & C. quæ res pign. ob. pos. l. filios. ff. de leg. 1. senatus. §. vlt. in auth. vt nulli iudi. § quia vero. coll. 9 Nisi in casib. vt qui ab hostibus detinentur. C. de ca. & post. re. l. ab hostibus. & l. vlt. Pater enim pōt filium obligare q̄nque, q̄m & vendere pōt in maxima necessitate. C de patribus qui fil distraxe. l. 2. Item ex cōsensu libera p̄sona obligari pōt. s. in obstagio vt s̄. de iureiu. ex rescripto 1. alias ordinarium est vt q bonis cedit, liber vadat quo vult. C. qui bo. ced. pos. l. 1. & ī. de solu. Odoardus. Ala.

b ¶ Addici.] id est, adiudicari. q̄d verum est si bonis cedat, alias in carcerē detrudatur. C. qui bo. ce. pos l. 1. 1. respon.

1 Alios casus commemorat hic Hostiensis, quos vide to.

† Exoñ. Exoneñ.

EX præsentium.] Primo narrat factū Scđo dat iudices: ibi. Vnde, Abbas.

CASVS. Sacerdos ecclesiæ de Offitona p̄ sua p̄pria necessitate, obligauit calicē argēteū, & medietatē vnius breuiarij eiusdē ecclæ, & morte p̄uētus ea non recuperauit: filius illius defuncti requisitus p̄ successorem, vt res quas p̄r obligauerat, recolligeret, facere noluit. vñ sacerdos conquestus est dño Papæ: vñ māda: epo Exoñ. quatenus, si verū est q̄d asserit, filium illius q̄ succedit eidē cpellat, vt res p̄dictas recolligat, & ecclæ restituat supradictæ; q̄a indignum est, vt res eius debeāt deperire. Not. q̄ prælatus nō potest obligare bona ecclesiæ pro suo facto proprio. quod si fecerit hæredes illius possunt conueniri. Item bona illius tacite sunt obligata ecclesię pro facto rectoris. Item filius iares conuenitur ex contractu defuncti.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cōp. Et post concil. Lateraū. sub Alexan. iij. part. 29. cap 1.

† Offeñ. Offic.

infra. ¶ Lex [a] habet, vt homo liber pro debito non teneatur, & si res defuerint, quę possint pro debito addici. [b]

¶ Alexander iij. episcopo Exoneñ.

¶ *Si rector ecclesiæ pro facto proprio rē ecclesiæ obligauit, cogitur eius hæres rē redimere, & ecclesiæ restituere.*

CAP. III.

EX † præsentium latoris insinuatione accepimus, quòd sacerdos ecclesiæ de Offitona, † calicē argēteum, & medietatem vnius breuiarij eiusdē ecclesiæ, pro sua necessitate [c] pignori obligauit: & ea, morte præuentus minime recollegit.

¶ Vnde quoniam indignū est, vt eidem ecclesiæ res suæ, præsertim quæ sacris ministerijs deputatæ sunt, taliter debeant deperire: Mādamus, quatenus verum est quod asseritur, filiū [d] eius, qui ex successione [e] ipsius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas & compellas, vt ea recolligat, & restituat ecclesiæ memoratæ.

[Glo. seq. obijcit, & tripliciter soluit.

c ¶ Necessitate.] si pro sua necessitate obligauit, non tenuit obligati arg. C. si res alie. pig. da. fue curator. & C. quæ res pig. oblig. possunt, l. fi filios. quia non obligantur nisi quæ quis de rebus suis obnoxia facit. Quare ergo præcipitur quòd hæres luat, cum ecclesia libere a creditore possit repetere. 1 q. 2. hoc ius. § qui vero res. sup de re. eccle. alien. vel non, si quis presbyterorum; Forte de facto, quia nisi recolligerentur, ecclesia rehabere non posset. Vel noluit hic Papa creditori prospicere: quia aliter ab here le presbyteri suum debitum cōsequi non potuit. vel est in optione ecclesiæ, vtrum velit alienantem vel recipientem cōuenire. 12. q. 2. si quia de rebus. & c. si quis qualibet. Ala. & C. si tu. vel cura. eti. in. & l. vlti. ad instar minoris: vt ibi dicitur.

ADDITIO. Et dic pro sua necessitate patrimoniali, non pe sonali.

d ¶ Filium.] de matrimonio natum ante clericatum.

e ¶ Ex successione.] ex facto defuncti conueniuntur hæredes. C. de eui. l. si parentes & 12. q. 2. episcopus qui filios. & quia pater eius tutor ecclesiæ fuit, hæres tenetur insolidum. C. de hær. di. tuto. l. vlt. R.

10

¶ Innocentius tertius G. subdiacono nostro, & P. canonico † Pisano.

† Canonicis Pisanis.

20

¶ *Si vsurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid vltra sortē, [illegible] tamen in ea [illegible] fœneratitius.*

CAP. IIII.

30

ILlos † vos credimus sciētię dono vigere, & inf. ¶ Sane intimastis nobis, quòd causā, quæ vertitur inter H. & B. filios G. de Cosa † ex vna parte, & G. filiam T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdā terris, præfatis personis pro viginti tribus libris pignori obligatis, [f] vobis duximus committēdam: & infra. ¶ Ex parte prædictæ G. & hæredum [g] eius fuit propositū, terras, quas ijdem H. & B. repetebant, ab eis nō esse pignori [illegible]s,

40

50

ILlos vos.] Commu nis diuisio. Secūda: ibi, Respōdemus. Abbas

CASVS. Henricus & B. eius frater, fil j G. de Cosa receperunt viginti tres libras mutuo à quadā muliere G. nomine filia Theobaldi, & ab hæredibus suis, pro qua pecunia obligauerunt ei quasdam terras: sed cum dicta mulier terras illas restituere nollet, impetrauerūt literas contra ipsā ad quosdā iudices. corā quibus petebant terras illas sibi restitui. Ex aduerso rńdebatur ex parte mulieris q̄ terras illas non tenebatur restituere, cū p̄ gnori obligatæ non essent: sed venditæ: secūdū quod in instrumento inde cōfecto continebatur: prædictus H. pro se & fratre suo dicebat terras illas non esse venditas, sed pignori obligatas: q̄a in instrumento venditionis talis erat adiecta conditio, vt si à tempore cōtractus vsque ad duos proximos annos præfato T. patri [illegible] emptio displiceret, G. pater H ab inde vsque ad vnū annum solueret, viginti tres libras fructibus perceptis cōputatis. Iudices dubitauerunt vtrum pura & absoluta esset venditio, an contractus pignoratitius iudicari deberet: consultus Papa rńdet. quòd qualiscumque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus non appareat venditio conditionalis. sed pura: quamuis per conditionem possit resolui, tñ duobus, quæ in instrumento cōtinentur vid licet, q̄ fructus percepti in soluenda pecunia debeant cōputari, & q̄ vltra sortē viginti tres libræ debeant persolui, cōtra ip um emptorē præsumitur vehementer maxime cum ipse consueuerit exercere vsuras No. q̄ cum dubitatur de intentione cōtrahentium, formæ cōtractus standū est. Itē cum aliquid vltra sortē percipitur, vsura præsumitur. Itē contra eum præsumitur quòd sit vsurarius, qui vsuras recipere consueuit.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cōp. Et de intellectu vide Couarruuiā lib. 3. varia. reso. cap. 9.

† Cusa.

60

f ¶ Obligatis.] eo cōsiderato. q̄ inter cōtrahētes agebatur. ff. de verb. obli. cum qui. quia non quod scriptum est, sed quod gestum est, inspicitur. C. plus ualere quod agi. q̄ quod simu cōci. l. 2. & 3 ī. q̄ fil. sint legi. p̄ tuas.

g ¶ Hæredum.] id est filiorū eius: quia non dī hæreditas viuentis. sed defuncti ff. de hære. vel ac. ven. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem]

a ¶ Proxi-

a ¶ Proximos annos.] cũ cõtractus sub hac forma celebrat, vt liceat emptori à cõtractu discedere, si emptio displiceat sibi: tunc vsque ad sexaginta dies potest emptor à contractu discedere, non vltra, nisi hoc dictum sit, quandocũque velit, possit recedere à contractu 1 ff. de ædil. edic. quòd si nolit §. vlt.

b ¶ Displiceret] ff. de rescin. ven. si conuenerit.

c ¶ Plura.] id est, certis verbis, scilicet, vt à verbis non recedatur. Lau.

d ¶ Pignus.] s. mente contrahentium cõsiderata. Lau.

e ¶ Ex forma.] forma tñ inspiciẽda non est, ex quo cõstat de cõtractu. C. plus valere quod agi. l. 1 & 2. Si autem dubiũ esset, standum esset scripturæ. ff. de exer. act. l. 1 §. si is qui in nauem.

f ¶ Per conditionẽ.] C. de ædil. edic. si prædium. ff. de contrah. emp. l. 3. 2 ff. de leg. com. l. 1. ff. de in diem addic. l. 2.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Percepti.] hoc vr̃ potius facere pro ipso, quod cõtractus vsurarius nõ fuisset: sed hoc fuit cõtra naturam pacti: quia si aliquis rẽ vendit eo pacto, quod quãcũque prius restituerit, rẽ ipsam recipiat emptor lucratur fructus perceptos, quousq; pecuniã recipiat, C. de pact. inter emp. & vẽ. si fundũ. Et sic præsumptio erat cõtra istum. Sed dic quod non fuit venditio, sed pignus: quia in pignore cõputant fructus, sed in venditione nõ computant, vt s. de reb. eccl. alie. vel non, ad nostram. & in legib. prædictis; quia iste creditor vsurarius erat.

h ¶ Summam.] fuit expresse vsurariũ. 14. q. 3 pleriq; & c putant.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

i ¶ Præsumitur.] sed vr̃ quòd hoc non debeat obstare emptori, quòd aliquid vltra recipiat, ex quo fructus præceptos computat in pecunia recipienda; nam percipiendo fructus suos facit ff. de in diem addic. l. 2. Respondeo verum est, sed tñ tenetur eos restituere. ff. de in diem addi. item quòd dictum est, & hoc verum est, qñ alius emptor meliorem conditionem attulerit. Io.

K ¶ Consueuerit.] ita ex qualitate personæ præsumitur talis contractus in fraudem vsurarum factus. Item pòt dici in contractu vbi pœna apponitur, quæ excedit legitimum modum vsurarum. ff. de act. emp. Iulianus. §. ide, & C. de vsur. cum allegas, & est simile vbi præsumit contra aliquem ex eo quod facere consueuit, vt ff. de pign. act. l. vel vniuersorum. ff. de vsur. qui semisses §. 1. & ff. ad Macc. item. § quod dicitur. ff. de leg. 3. nummis indistincte. Io.

† Vide l. quod si nolit. in fi. ff. de ædil. edic.

1 Vel aliud tẽpus determinandũ sit in cõtractu, vide quod dicã ĩ. de do. p. tuas super 4 glossam. Io. An.

2 Nõ est emptio cõdõnalis sic facta vt si displicuisset, sit inempta, sed resoluitur sub condõne. Io. And.

† quadraginta.

sed pure venditas, sicut in instrumento cõfecto exinde continebatur. † Præfatus vero H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat, terras non esse pure venditas, sed pignori obligatas: cum venditioni prædictæ talis fuerit adiecta conditio; vt si à tempore contractus vsque ad duos proximos annos [a] præfato T. emptio displiceret, [b] G. pater H. abinde vsque ad annum viginti tres libras (perceptis fructibus computatis in ipsis) dare deberet.

¶ Verum quia ambigitis, vtrum pura [c] sit & absoluta venditio, an præfatus contractus pignus [d] debeat iudicari: Respondemus, quòd qualiscunque fuerit intentio contrahentium, & ex forma [e] contractus venditio non appareat conditionalis, sed pura, quamuis per conditionem [f] possit resolui: ex duobus tamen, quæ in pacto fuerunt expressa, videlicet, quòd fructus percepti [g] deberẽt in soluenda pecunia numerari: & quòd vltra summam [h] receptam sexaginta † solidi deberent persolui, cõtra ipsum emptorem prçsumitur [i] vehemẽter: prçsertim cum vsuras cõsueuerit [k] exercere.

¶ Idem episcopo Aquinati.

¶ Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

CAP. V.

Ex † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod causam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem tibi duximus committendam: & infra.

¶ Si quidem probatum est, quòd pro facinore à marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam † frater mariti, præfatus videlicet R. quam ipsa mulier (licet minus iuste †) à regio iustitiario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, qui à marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus proprijs spoliatus: sed quædam possessiones illius penes eundem R. remanserant: † quas idem de mãdato curiæ retinuit, soluta pro eis pecunia prçdicto mercatori: quia emptor alius propter possessionum minutias [l] † nõ extabat: pars vero mulieris æstimationem dotis instãtius petebat sibi restitui: vel in possessiones, quæ mariti fuerant: † ex officio delegationis induci & infra.

¶ Mãdamus, quatenus

Ex litteris. Primo ponit consultatio. Secundo rñsio: ibi, Mandamus. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam spoliauit quẽdã mercatorẽ, & eũ vulnerauit grauiter, & sic aufugit de terra. Iustitiarius regis cepit fratrẽ & vxorẽ illius malefactoris: & de mãdato ipsius oĩa bona illius distracta fuerũt: & pecunia soluta fuit mercatori, qui spoliatus fuerat & vulneratus à marito illius mulieris: sed quædã possessiones minutæ remãserant, quas frater illius malefactoris retinuit de mãdato iustitiarij, quia emptor alius nõ inueniebat: vñ cũ mulier illa dote sua pp maleficiũ viri fuerit spoliata, impetrauit lr̃as ad iudicẽ cõtra fratrẽ mariti sui, qui quædã bona mariti possidebat, corã quo petebat dotem suã sibi restitui, vel saltẽ mitti in possessionẽ bonorũ mariti, quæ ille possidebat: ipse rñdebat, quod bona illa retinuerit de mandato iustitiarij soluta pro eis pecunia mercatori, prout superius est narratũ: & hæc oĩa probauit corã iudice: dubitabat iudex quid iuris esset? & Papa consultus rñdet quod si cõstiterit ei ex his, in psentia sua proposita sũt &, probata, quod si mulier tñ dedisset viro suo i dotẽ, quãtũ ipsa petit, cõdẽnet fratrẽ sui mariti eidẽ ad restitutionẽ dotis in tñ, quãtũ de bonis mariti noscit possidere quia mulieribus fauor multus dẽt in dotib. recuperandis, & iure ciuili cauet, quod propter maleficiũ viri, mulier remanere non debeat indotata: & quia bona mariti obligata sunt pro dote sua, & ad quemlibet transeunt cum suo onere. No. quòd fauor multus debetur mulierib. in dotib. suis recuperandis. Item propter maleficiũ viri vxor dotẽ suam non dẽt amittere. Item bona mariti tacite sunt obligata vxori pro dote sua. Item res trãsit cũ onere suo ad quem libet possessorem.

l ¶ Minutias.] & est si. e. quia exactio & solutio partium nõ minima incõmoda hẽt, vt ff. fam. erc. l. plane. Ber.

† Cap. 2. eo. tit. in 3 cõpi. Et an ob delictũ mariti possit dos publicari, vide Albericum tract. de sta. par. 3. q. 6. & q̃ no. li. 1. in Directo. inq sitor. Schol. 153.

† al. ita: tã frater mariti frati, videlicet, R. &c.

† Vide l. 1. quasi p totũ C. ne vxor, pro ma. quod facit i casu l. scire C. qui. mod. pig. ta. cont.

† remanserant.

† In multis vetustis hic legit inimicitias, q̃ voci sensus nõ admittit.

† fuerunt

a ¶ Viro

a ¶ Viro dedisse.] de duob. constare idēt, quanta.s.fuerit dos, quia aliàs non potest fieri restitutio ipsius, & q̄ ille R. aliqua possideat de bonis mariti illius mulieris vt eatenus condemnetur.

[Glo.seq.reci. per q.quib. creditorib. mulier præfertur.

b ¶ Fauor.] q̄m mulier præfert oīb. creditorib. qui habent p̄sonales actiones, vel qui habēt tacitas hypothecas, quantū ad dotem, sed nō quoad donationē ,ppter nuptias C. q. pot. in pig. ha. assiduis, sed nō p̄ferti creditorib. hñtib. expressas hypothecas. Nā fiscus simile hēt priuilegiū cū muliere. C. de priui. fisc quā uis, & f.sc.us nō p̄fertur priorib. creditorib9 hētib. expressas hypothecas. ff. qui po. in pig. ha. si pignus. ergo nec mulier præfertur eis. pcipua est.n.cā dotis, ff. sol. mat. l. 1. Io.

c ¶ Maleficium.] ,p pter maleficium viri mulier p̄niri nō debet. C. de dona. inter vir. & vx. res vxoris. 1 & C. ne vxor. ,p mar. l 2. & C ad le. Iul. maiest. q[illegible] §. vxoris. & C. de bo. dam. si quis. & auth bona nec ēt propter delictum patris. C. sol. ma. l. 2. nisi in casu. C. qui. mo. pign. ta. contra. satis. Ber.

d ¶ Obligata.] hoc priuilegium dotis, q̄ oīa bona mariti sint obligata vxori, nō extendit ad parapherna lia. C de pac. cōuent. super dote. l. vlti. nec ad donationē ,p nu ptias. C. q. po in pig. ha. l. vlt. in fi. & sic oīa bona plati sunt obligata ecclesiæ, si male administrauerit. Et forte ob hoc dicit capitulū, quòd res episcopi eodem priuilegio gaudent quo & res ecclesiæ [illegible] & res tutoris pupillo. C. [illegible] Hoc priu. legium non [illegible] mulieres [illegible] licet in non percipiunt [illegible] C. de [illegible] 1. & auth. [illegible].

e ¶ Cum suo onere.] sic [illegible] de [illegible] pastoralis. & c. cum non sit in homine. 16 q. 1. [illegible] C. de [illegible] si [illegible] 3 C. [illegible] 2. & 3. & ff. de contrahen. emp. l. alienat. o. ff. de pac. inter debitorem.

† Dictio, & deest in antiquis.

1 Damnato marito, vel ex pœna in seruitē ,ddōnē deductoxes añ reatū quocunque mō ad vxorē spectantes apud ipsam remanēt illibate. Io. An.

† Cap. 5. eo. tit. in 3 cōpi.

† Anaginen. Anagum.

† Salu

2 Vide c. [illegible] & [illegible] ret. l. n. 6.

3 Pignus a debitore distractū sine csensu creditoris, transit cum sua cā in emptorē. Io. And.

si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuere proposita & probata, q̄ mulier dicit viro dedisse [a] in dotē: & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cum mulieribus fauor [b] multus in recuperandis dotib. debeatur: & cautum sit in iure, q̄ propter maleficium [c] viri mulier remanere non debeat indotata: cum etiam bona viri mulieri sint pro dote tacite obligata, [d] & † cum suo onere [e] trāsierint ad quemlibet possidentē: R. prædictum eidē mulieri ad restitutionem dotis eatenus cōdemnes, quatenus de bonis fratris sui p̄fati noscitur possidere.

¶ Idem R. de monte Fortino.

¶ Si creditor, vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

CAP. VI.

Cvm † contra G. ciuem Anagninum, † super quibusdā possessionibus, quas quondam pater tuus I. de Saul † pro certa quantitate pecuniæ obligauerat, & ipsius creditoris hæredes prędicto G. pignorauerāt, mouisses in nostra præsentia quęstionem: legitime probauisti, q̄ ex earum prouentibus tatum fuerat tam † ab eodem G. quam ab alijs, qui eas tenuerant, à tempore quo fuerant, q̄ † fructus [g] sorti poterant adęquari.

¶ Nos igitur attendentes, quòd in talibus perceptio fructuū, in solutione sortis accedat: cum secundum canonicas [h] sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari: [i] considerantes etiam quod possessiones ipsæ iā extenuassent [k] penitus totum onus, & debitum annullassent: eas tibi restituēdas [l] esse decreuimus, & te per nūcium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

¶ Idem.

¶ Si is, qui sub pacto legis commissoriæ pignorauit rem suam, & iurauerit non contrauenire, iuste impeditus infra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

CAP. VII.

Significante † R. ciue Pisano nobis innotuit,

Cvm contra.] Primo ponitur factum. Secundo diffinitio: ibi, Nos igitur.

CASVS. Quidam nomine Laurentius, quandam pecuniæ quantitatē recepit à quodā creditore, ,p qua pecunia obligauit ei quasdam possessiones: tpe ,pcedente mortuus est creditor ille: hędes creditoris illius possessiones illas obligauerūt G. ciui Anagnino; mortuo postmodum Laurentio debitore. R. de Monte Fortino filius illius in præsentia dñi Papæ mouit qōnem super possessionib. p̄dictis, cōtra dictum G. ciuē Anagninum dicēs, q̄ de fructib. illarū tm̄ fuerat pceptum, tum ab ipso G. tum ab illis, quib. illæ possessiones fuerāt obligatę, quod fruct9 illi sorti poterāt adæquari, vñ petebat illas possessiones sibi restitui; ad hoc probandum suas probationes induxit: Dñs Papa cōsiderans quòd in talib. fructus pcepti debeāt cōputari in sortē, & si qui vltra sortē percepti sunt, restitui; videns ēt, quòd fructus illarum p ssessionum extenuassent, & annullassent totum debitū, decreuit possessiones illas restituendas dicto R. & in corporalē possessionē illarum [illegible] fec. t induci. No. q. iòd pign9 mihi obligatum alijs [illegible] obligare. Itē hæres pōt petere pignora patri obligata. Itē fructus pignoris debēt cōputari in sortem. Item ad officiū iudicis pertinet non solū ferre sententiam, sed mittere in possessionem.

f ¶ Perceptū.] imò & quòd percipi poterit computādū est. C. de partu pig. & omni causa. l 2.

g ¶ Fructus.] fructus intelliguntur q̄ supersunt deductis expensis. C. de fruct. & litis expen. l. 1.

h ¶ Canonicas.] [illegible] de [illegible] C. de pig. act. l 1. & 2.

i ¶ Computari.] nisi in casib sup de feu c. 1. & inf. de vsu. ca. 1. & c. conquestus. & c. salubriter.

k ¶ Extenuassent.] Non. n. potuit primus creditor in plus obligare [illegible] secundo creditori, 4 quā ei fuerat [illegible] de don. inter vi & vxo. nuper. & ff de reg. iu l nemo plus. & ff de vsusf. quod nostrum. & j. de in [illegible] quod autem. in fi. arg. contra. ff. de acq. rerum [illegible] non est nouum. T.

l ¶ Restituendas.] tenet p. creditor pignoratitia actione, si pignus deteriorauerit. C de pig. act. l 2. sic & res com[illegible] reddita non videtur, si deteriorata reddatur ff. commo. si mihi § 1.

Significante.] Primo ponitur querela. Secundo datio iudicum: ibi, Cū igitur. Et pro intellectu scias, quòd pactum

† In codice Larbat. ita: tum ab eodē G. tū ab alijs † al. ita: in quo fructus &c.

† Cap vni. e. t. in 4 cōpi. & de [illegible] ctu vide Couarr in c. q̄uis. de pact. li. 6. in 2. parelect. §. 1.

4 Nunquid sec[illegible] creditor possit i[illegible] rū obligare, vide in spe[illegible] sed cum pignus. Io. An.

pactum legis commissoriæ fuit inuentum ad dissoluendum contractum emptionis & venditionis, & pone exemplum prout dicitur in gl. 2. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ciuis Pisanus R. nomine, accepit mutuo ccl libras à G. ciue Pisano: pro qua pecunia obligauit ei quandam domum, & promisit ei præstito iuramento, quod nisi domum ipsam recolligeret termino cōstituto, vlterius creditorē super ea non molestaret: sed dictus R. infra tempus statutum per certum & fidelē nuncium (vt credebat) pecuniā numeratā creditori remisit: sed nuncius ille perfide agens, pecuniam illā, sicut sibi iniunctum fuerat, non persoluit; & postmodum idem R. ab Imperatore detentus, creditori satisfacere non potuit, vt debat. sed postmodū ab imperatore liberatus pecuniā soluere voluit creditori, & ipse eam recipere noluit: quia non fuit in termino persoluta: vñ dictus R. significauit hoc dño Papæ: super hoc scribit Papa quibusdā, dicens: Cū ergo pactum legis cōmissoriæ sit in pignorib. improbatū, & præfatus R. quantum in eo fuit, iurm seruauit: quia per eum quē certum nūcium esse credebat, pecuniā remisit termino constituto: mandat Papa, quatenus, si est ita, prædictum creditorem ecclesiastica censura compellant, vt forte sua contentus pensionibus illius domus in eam computatis, domum præfato restituat debitori, pacto tali, vel iuramento nequaquam obstante. Not. quod pactum legis commissoriæ in pignorib. appositum non obstat quominus pignus restituatur, nisi iuramentum interuenisset. Item iuramentum in casu isto preiudicat legi, cum sine periculo animæ non possit seruari. Item posse suum faciens, mādatum legis adimplet. Itē malitia nuncij nō obest domino, dummodo ab initio credatur fidelis nuncius. Item fructus pignoris computandi sunt in sortem.

† Vox, suam, deest in antiquioribus.

† Vide Antonium Gomezium tom. 2. varia. resolut. c. 7.

† De hoc articulo vide Couarruuia lib. 3. var. a. resolut. ca 3. vbi plene & luculenter.

† cōstituto.

quòd cum domum suā † G. Pisano ciui pro ducentis quinquaginta libris pignori obligasset, ac promisisset, præstito iuramento, quòd nisi domum ipsam statuto termino recolligeret, [a] creditorem vlterius super ea minime molestaret: infra statutum tempus per certum & fidelē † nuncium (prout ei videbatur) creditori pecuniā numeratam remisit: quā idem nuncius infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat, non persoluit: & postmodum idem R. ab Imperatore detentus, dicto G. satisfacere non potuit, vt debebat: & infra. ¶ Cum igitur pactū legis commissoriæ [b] † sit in pignoribus improbatum: & prædictus R. quantum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cum per eum, quem certum [c] nuncium esse sperabat, pecuniā remiserit termino statuto, † sed in captione detētus satisfacere non potuit creditori: Mādamus, quatenus si est ita, [d] prædictū creditorem, sorte contentus, pensionibus pignoris computatis in eam, illā † præfato R. omni dilatione postposita resignet (pacto tali, vel iuramento [e] nequaquam obstante) censura ecclesiastica cogatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Vsufructuarius cauet, quòd fruetur rebus immobilibus salua ipsarum substantia: & pecuniam & æstimationem mobilium, quæ consumuntur vsu, finito vsufructu restituat.

CAP. VIII.

Cum † constet I. mulierem vxorē Ogerij † quo ad vsumfructum filio suo successisse [f] in bonis quorum proprietas ad M. mulierem vxorem C. dignoscitur pertinere; Mādamus, quatenus eam ad

a ¶ Recolligeret.] id est, redimeret.

[Glo. seq. declarat quid sit lex commissoria. signat contrarium, & solut.]

b ¶ Commissoriæ.] Sic pactum legis commissoriæ fit hoc modo: I Vendo tibi fundum Titianum certo pretio, puta x. pacto tali adiecto, quòd si vsque ad mēsem non solueris x. fundus sit inemptus, quod hic pure vēditum est, potest sub cōditione resolui, & est in potestate venditoris vtrum velit venditionem resolui: quia illud pactum, venditionis causa apponitur: ff. de lege. com. l. 1 & 2 arg. contra, quòd sit conditionalis talis vēditio. ff. de pig. si fundus. §. fin & ff. de contrahen. emp. l. si. v. respō. Sed ibi potius cōditionalis venditio contrahitur. Sed pactum illud legis commissoriæ in pignoribus improbatur per l j. & 3. C. de pac. pig. vt dicit hic. R.

I Adde qualiter fiat pe. Bar. in l. 1. ff de lo. lut. on. y. in l. 1. C. de pact. pig.

[Glo. seq. notat, & signat contrarium.]

c ¶ Certum.] ergo non imputatur domino malitia nuncij, vel procuratoris, si modo credebatur idoneus: vt hic vr. & ff. cōmoda. argentū. sic C. de qui pe. tu. cū à matrib. arg. contra. s. de of dele. cū olim & ff de pe. verbis, apud §. vlt. & 2. q. 7. in gradibus. Io.

[Gl. seq arg alleg. contrarium. & ibi remittit.

d ¶ Si est ita] arg. quod iuramentum contra legem factum seruādū est, quasi dicere tur. si non est ita, seruabitur iuramētum: nam verba ista, si est ita, referuntur ad id quod dicit per eum quē certum nunciū, & c arg cōtra sup. de foro comp. si diligenti. in fin. vbi de hoc.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & ibi remittit.

e ¶ Iurō.] ar. contra sup. de iureiu. cū cōtingat. ibi soluitur.

Cum cōstet.] Pertinet ad secundā parte rubricæ, & primo ponit qō Secūdo mandatū: ibi, Mādamus. Secūda pars cōtinet duo dicta. Secūdū ibi, Pecuniā. Abb.

CASVS. Quidam fecit testamētum, & in testamento illo reliquit proprietatē bonorum suorum Mariæ vxori, C. vsumfructū vero I. matri suæ, vxori Ogerij: Maria proprietaria mortuo testatore petebat ab I. vxore Ogerij præstari sibi idoneam cautionem, quòd ipse vteretur & frueretur salua rerum substantia in rebus immobilibus ad arbitrium boni viri: mandat Papa quibusdam, quatenus compellant ipsam ad cautionem idoneam præstandam, quòd ipsa vtatur & fruatur rebus immobilibus ad arbitrium boni viri, quæ vsu non cōsumuntur. pecuniam vero si quam habuit vel habebit, & æstimationem aliorum bonorum, quæ vsu consumuntur, & in hæreditate inuenta fuerant, post mortem ipsius restituet. siue restituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eius. No. quòd vsufructuarius tenetur præstare cautionem, quòd vtatur & fruatur ad arbitrium boni viri alias repellitur, vt quidam dicunt.

f ¶ Successisse.] scilicet ex testamento filij: quia si ab intestato decederet, & filius non habuisset descendentes, & parentes in totum succedunt, secundum tenorem illarum Authenti. C. ad Tertul. Authenti. de in. facto & C. de suis, & leg. lib. ab intesta. Authent. in successione. & etiam in Authentica de hære. ab intest. veni. §. consequens. & §. 1. & 2 colla. 9. vnde sumptæ sunt Authenti. C. de his quæ ab intest. dete. Auth. in successione.

[Glo. seq cum sequentibus per modum summæ recitari potest, & sic scilicet quærendo de nouem, primo quid sit vsufructus, & c. quæ per glo. patent]

† Perperam in vulgaris legit, illud, cum ad dominum referri debeat, cuius initio capitis facta est mentio.

† Vide l. 1. C. de vsufru. & Specula. tit. de pig. §. sequitur vide re.

† Egidij.

à ¶ Cau-

a ¶ Cautionem idoneam.] nomine cautionis nuda promissio intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. sed cũ additur, idonea vel sufficiens, pignoratitia vel fideiussoria intelligatur. ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adijci. & insti. de re. diu. §. venditæ. Et sicut in casu isto pignora vel fideiussores dãtur, sic s. de sequestra. ad hoc, satisdationem desiderat hæc cautio ad arbitriũ boni viri. C. de vsu. l. vsufructu cõstituto. Et hæc cautio nõ põt à testatore remitti. C. eo. l. 1. & C. vt in pos. le. scire, cũ fauore hæredis sit introducta, sed ipse hæres potest remittere. ad le. Fal potest.

b ¶ Vtatur.] vsusfructus est ius vtendi fruẽdi reb. alienis, salua rerũ substantia. ff. de vsufru. l. 1. & est ius in corpore, quo sublato ipsum tolli necesse est. ff. eod. l. 2. & ideo. dr̃ reb. alienis: quia res sua nemini seruit. ff. de serui vr. pd. l. vtite communi. & ff. si vsufru. petatur. l. vti frui. in prin.

c ¶ Vtatur.] hoc dicitur ad differentiam vtilis dominij, quod in rebus alijs habetur, vt est emphyteuta, & feudatarius, qui habent vtile dominium.

d ¶ Fruatur.] hoc dicitur ad differentiam nudi vsus: quia minus est in vsu quàm in vsufructu. inst. de vsu. & habi. §. minus. & clerici possunt: dici vsuarij quia nec possunt vendere, nec testari, nec donare, sed victu tantum & vestitu contenti esse debent. vt 10 q 2. episcopus habeat. Ber.

e ¶ Salua rerum substantia.] i. ne in totũ pereat substantia, vnde tenetur reficere ædes, quoniam ad eũ omnes fructus pertinent. ff. de vsufr. l. vsufructu leg. & l. hactenus: aliàs est. §. illius prædictæ legis & C. eo. tit. cum ad quem. vnde cautio præstatur.

f ¶ Immobilib.] hæc aũt cautio interponi dẽt siue res sit mobilis, siue immobilis, siue soli, vt hic: & ff. vsufr. quemad cau. l. 1. & appellatione mobiliũ ẽt sese mouẽtia continent. ff. de verb. sig. mouentiũ, & arbitrio boni viri præstare debet, vt hic dicit. & C. de vsuf. l. vsusfructus. & ff. eo. itẽ si fundi. continet cautio istas duas causas. Vnã de vtendo fruẽdo arbitrio boni viri: Aliam de restituendo finito vsufructu. ff. vsufr quemad. cau. l. 1. in fi. & §. hæc stipulatio. Qñque tñ remittitur hæc cautio, 2 cũ certum est proprietatem redire ad vsufructuarium. ff. vsufr. quemad cau. l. si vsusfructus. §. plane. Itẽ in fisco vsufructuario ff vt leg. seu fideicõ. no. caue. l. 1. §. si ad fiscum. Item cum vsusfructus pertinet ad patrem in reb. filij. C de bon. quæ lib. l. vlt. § hæc proculdubio. Constituitur autem vsusfructus in fundo rustico. & in ædib. & in seruis, & ceteris reb. s. gemmis, annulis, libris. ff eod. sed & si quid. §. 1. & 2. & l. statuæ. & l Item si fundat. in prin. §. 1. & l. 3. §. 1. & 1. respon.

g ¶ Viri.] i. iudicis. ff de verb. obl. continuus. §. cum ita.

h ¶ Pecuniam.] in his vero q̃ vsu cõsumuntur, propriè vsusfructus non põt constitui: quia neque naturali iure potest fieri: quia non potest esse salua rei substantia, neque ciuili, quia ita dãtur vsufructuario, vt fiant huiusmodi recipiẽtium vsumfructum: puta vinũ, oleum, frumentum, & consimilia. Itẽ pecunia numerata, quæ assidua permutatione & cõmistione consumitur, inst. de vsufru. §. constituitur. & ff. de sol. si nũmi alieni. vtilitatis tñ causa constitu tur vsusfructus, vel quasi vsusfructus: quia ille cui dantur hmõi res, satisdat de tanta pecunia restituenda vel æstimatione alia rũ rerũ, vt hic dicit. & inst. de vsuf § cõsti tuitur. & ff de vsufr. earũ rerũ q̃ vsu cõsumuntur. l. 1 2. & 3 & l si tibi vini. & fin. tur morte fructuarij, & capitis diminutione, vt l. prædicta, si tibi vini, maxima & media. insti. eo §. finitur.

h Cõpellatis.] sed si nõ põt satisfacere, qd erit? Dicũt qdã, sufficit si iuret, in auth. vt nulli, l. ceat hũc loci cõseruatorẽ. § si vero crimẽ. coll. 9. argu. Azo dicit quòd non hẽbit vsumf. ff. de vsumf. leg. vxori. B.

cautionem idoneam [a] exhibendam, quòd vtatur [b] & fruatur [c] salua rerum substantia [d] rebus † immobilibus, [e] quæ vsu non cõsumũtur, ad arbitrium boni viri. [f]

¶ Pecuniã [g] vero si quã habuit, † vel habebit ac æstimationem bonorũ, quæ consumũtur vsu, & in hæreditate inuẽta fuerint, in morte sua, dictæ mulieri, vel hæredibus eius restituat, per censuram ecclesiasticam compellatis. [h]

TITVLVS XXII.

De fideiussoribus. †

¶ Ex concilio Cantuarieñ. †

¶ *Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. I.

Clericus † fideiussionibus † inseruiens, [i] abijciatur.

¶ Lucius iij. Eliñ. episcopo, & archidiacono Noruiceñ.

¶ *Compellitur clericus seruare fideiussorem indemnẽ per assignationẽ redditũum suorum.*

CAP. II.

Peruenit † ad nos ex cõquestione R. clerici, quòd cũ ipse pro C. † & F. clericis, mercatoribus Bononiensibus fide-

DE FIDEIVSsoribus.

¶ Supra visum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligantur, restat videre de fideiussoribus, qui pro alienis debitis intercedunt. Abbas.

De hac materia habetur 23. q. 5. cum homo. & de conse. dist 4 nos autem. & c. quæris.

Clericus.] CASVS. Dr̃ in hoc capitulo, quòd clericus inseruiens fideiussoribus, à clero debet remoueri. Not. quòd clericus fideiubere non debet: quod verũ est frequenter, per illud verbum, inseruiens.

i ¶ Inseruiens.] frequentiam denotat, vel verum est quòd clericus fideiubere non debet. 12. q. 1. te quidem. vbi de hoc. tamẽ si fideiussit, tenet 3 inf c. prox & cap. constitutus. sic & regulares fideiubere non debent. inf. eo. quod quibusdam.

Peruenit.] si intelligeretur textus de redditibus beneficiorum, vt est cõmunis doctorum intellectus, esset hic casus notabilis, & valde singularis; probans, quòd ex redditibus beneficiorum potest satisfieri creditoribus clericorum, [de quo latius hic tractatur per Pano.] In prima ponitur impetrantis cõquestio. In secunda causæ commissio: ibi, Ne igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici C. & F. Anglici receperunt quandam quantitatem pecuniæ mutuo à quibusdam mercatoribus Boñ. Quidam clericus R. nomine fideiussit pro prædictis clericis apud mercatores: Vnus C. super fidem suam, & alter per iuramentum promisit ad terminum constitutum soluere pecuniam: sed illis pecuniam non soluentibus dictus R clericus satisfecerat creditoribus de eadem. vnde conquestus fuit domino Papæ, scribit Papa epõ Eleñ. & archidiacono Noruiceñ. dicens, ne dictus R. dispendium patiatur, vnde videtur præmium meruisse: mandauit Papa Boñ. epõ, vt inspiciat instrumenta super debitis illis, q̃ sunt apud creditores, & eorum transcripta sub sigillo suo signata mittat iudicibus istis, mandans eisdem, quatenus si per confessionem clericorum prædictorum: vel alias eis cõstiterit rem taliter se habere, moneant illos, & compellant, vt prædicto B. pecuniam, quam pro eis soluit, resti-

† al. in rebus, &c.

† habuerit.

† De materia huius tit. vide Antoniũ Gomezium tom. 2. varia. resol. c. 13.

† Cartuarieñ. Carthagineñ.

1 De hoc articulo vide plene p Couarruuiã in c. cũ in officijs. de test.

2 Vide glossam in §. cõstituit. verbo. satisdat, Inst. de vsufr. & glossam & Bart. in l. pactum. ff. de pact.

† Cap 3. eod. tit. in 1. cõp. † fideiussoribus.

† Cap. 4. eod. tit. in 1. cõp. & post concil. um Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 23. c. 5.

† Aut hic legendum l. & F. aut in cap. ceterũ. s. de iuramẽto calum. C. & F. quoniã idẽ est casus in vtroque c. vt ibi not.

De hoc articulo videto hic latius p Hostiensem & Io. And.

testituant, & ipsum conseruent indẽnem : alioquin de redditibus eorũ, debita ipsa persolui faciãt, & dãna illa resarciri, aut redditus illos sibi assignent tandiu detinendos, donec de ipsis ei fuerit satisfactum. Præterea, si cõstiterit pdictos clericos religionẽ fidei & iuri sui violasse, eos ab officio & beneficio suspẽdant.

iusserit, illis præscriptam pecuniam non soluentibus, [a] coactus est satisfacere de eadem.

¶ Ne igitur dispendium [b] patiatur, vnde videtur præmium meruisse, Bononiensi episcopo dedimus in mandatis, vt super debitis illis, instrumẽta, quæ sunt apud creditores, inspiciat, & eorũ transcripta suo sigillo [c] signata, vobis mitere nõ postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex confessione[d] prędictorum clericorum, vel aliàs legitime vobis rem ita se habere constiterit, moneatis eosdem, vt memorato R. pecuniã, quam pro eis soluit, restituant, ipsumque seruent indemnem; [e] alioquin de redditibus [f] eorum, præscripta debita faciatis exolui: & damna etiam, quę propter hoc pertulit, resarciri: aut prędictos redditus sibi assignetis tandiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Præfatos vero clericos, si religionem fidei, & iuramenti [g] sui eos violasse constiterit: ab officio & beneficio suspendatis.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo. †

¶ Per districtionem canonicam compellitur debitor a fideiussione absoluere fideiussorem, qui a creditoribus molestatur.

CAP. III.

Cõnstitutus † in præsentia nostra magister S. sua nobis assertione monstrauit, quod pro Cancellario tuo tempore Lateranñ. concilij, in quadam summa pecuniæ intercessit, quam quoniam vsque modo debitor non persoluit, se asserit pluri-

No. φ si clericus fideiusserit, tenet. Itẽ qs non dẽt pati dispẽdiũ de quo meruit pmiũ obtinere. Item sigillo epi stat tanq̃ veræ pbationi. Itẽ confessus in iure pro iudicato habet. Itẽ cũ oĩ interesse satisfaciẽdũ est fideiussori. Itẽ stipẽdia clerici, vel bñficiũ detineri debẽt pro debito suo, qđ verum est per iudicẽ. Itẽ fides & iuramentum æquiparantur. Item periurus priuari debet officio & beneficio.

a ¶ Non soluentib.] primo fuit in opinione creditoris quẽ vellet primo conuenire, principalẽ, vel fideiussorem. C. de fideiu. iure nostro. hodie corrigitur illud p auth. qa quamdiu principalis inuenitur, fideiussor nõ molestat. C. eo. ti. auth. psente. nisi ipse fideiussor renũciauerit huic iuri. C đ duo re. sti. auth. hoc ita. & huic iuri renunciant fideiussores & cõstitutioni diui Hadriani, quæ est C. de consti. pecu. diui Hadri. & huic iuri iste clericus fideiussor renunciauit.

[Glo. seq. arg. quòd officium, &c all 7 iura. & 2. ad casum conuersum: & signat vnum contrarium.]

b ¶ Dispendiũ.] arg. officium suũ nulli esse dãnosum. ff. de fur. si seruus cõis. §. φ vero. 4. q 3 c. si testes. §. venturis & ff ad Velleia. l. 2. §. 1. ff. quemad. testa. ape. sed & si quis. ff. quibus ex cau. ma. l videlicet. & 2. q. 6. hoc ẽt placuit: sic s̃. de renun. sane. 1 Similiter econuerso nõ debet præmium consequi vnde pœnam meretur. 26. q. 1 legi. ff. de nego. gest. siue hereditaria. arg. contra. ff. de his quibus vt indi. auferuntur. & l 1.

c ¶ Sigillo.] no. scripturam authenticam illam q̃ continet sigillum episcopi. arg. s̃ de fi. instr. scripta. 2 Ala.

d ¶ Ex confessione.] confessus in iure pro iudicato habetur. C. de confes. l. vnica. s̃. de confess. cũ super. & c. vlti. & semper statur confessioni contra se factæ. 14. q 2. §. 1 & ff de interrog. acti. de ætate. § si quis. & s̃. de confess. c. vlt.

[Glo. seq obijcit vsuras per fideiussorem non repeti. dat solu. alia ponit contraria. Item opinionem Tanc.]

e ¶ Seruent indemnem.] ergo petet vsuras, si eas soluit creditoribus. Sed oppono tibi vsuræ indebitæ fuerunt. s̃ de iureiu. debitores. ergo si ad eas etiam soluendas exceptione opposita fuit condemnatus, hoc per iniuriã iudicis factum est, quare principalis debitor non tenetur. ad hoc. ff. de fideiussoribus. exceptione. ff. de euict. si per imprudentiã. & s̃. de emp. si venditori. & ff. mand. idemque. §. generaliter. Vbi dr̃; exceptio, quæ competit reo & fideiussori: & si eam scienter omittat, ei est imputandum. ff. de exceptio. omnes exceptiones. Item debitor nõ intelligitur mandasse, vt soluat indebitum. ff. de condi. indebi. si procurator. Sed dicerem φ si fideiussor iurauerit soluere sortem & vsuras, propter iuramentum exceptionẽ proponere non poterit. sup. de iureiuran. debitores. nisi primo impetrasset absolutionem iuramenti. 3 eo. tit. ex administrationis, vnde satis potest petere vsuras, & expensas, quas fecit: quia totum est interesse suum. ff. mand. si mãdato §. si fideiussor. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. vlti. & hoc prout sequitur. & j̃ cap. prox. Sed obstat illa decret. debitores. quia ipse dẽt repetere vsuras. sed si nõ iurasset, & potuit opponere exceptionẽ & non opposuit, non repeteret vsuras: qa indebitũ soluit h. d. Ala Vel dic φ idem est cum iurauit: quia debuit impetrare absolutionẽ iuri antequam solueret vsuras si potuit: sed si nõ potuit, ipsemet repetet ab vsurario. Alij vt Tanc. cõtradixerũt.

[Glo. seq. no. alleg. vnam legem, & aliã allegat in contrariũ, & soluit.]

f ¶ Redditibus.] no. clericis ob causam iudicati quotidiana stipendia interdici. ff. de re iud. commodis præmiorum. argu. contra. C. quæ res pigno. obli. possunt, spe præmiorum. sed licet speciali conuentione non possint obligari, vt l. prox. tamen ex causa iudicati à iudice possunt pro iudicato obligari. arg. C. de execu. rei iudi. stipendia. & C. de prædi. min. non alie. l. 1. ff. de re. eorum, qui sub tut. vel cur. magis. Vin.

[Glo. seq. quærit obijciendo, soluit.]

g ¶ Religionem fidei & iuramenti.] puniri enim dẽnt, quia periuri sunt & infames, sm̃ canones. 6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. si quis. & de iureiu. querelam. C de transl. si quis maior. & idem est venire cõtra fidem pmissam, sicut cõtra 4 iuramentum, vt hic patet & s̃. quod mer. cau. ad aures. quia inter simplicem loquelam & iurm non facit Deus differentiam 22. q. 5. iuri. Sed quare mandat eos suspendi, cum ad hoc nõ sit actum? Potest dici quòd hoc facit ex officio suo: cum per denunciationem ad Papam peruenerit: quia vndecunque crimina claruerint, punienda sunt. 24 q. 3. ecce.

Cõnstitutus.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Ideoque. Abb. Sicul.

CASVS. Cancellarius Cantuarieñ. tempore Lateranñ. concilij recepit mutuo quandam quãtitatem pecuniæ à creditoribus Boñ. pro qua pecunia magister Simon fideiussit: & quia Cancellarius pecuniam non soluebat, molestias plures prædictus magister à creditoribus susti-

1 Et j̃. de ele. cũ nõ deceat. li. 6. & 7. q. cõstitutũ. vbi de hoc. Ioã. And.

2 Adde φ il li credit l. Lucius. & ibi Bar. ff. de fi. instru. & in l. q̃ dotis. ff. sol. ma.

3 Dicit G. φ licet teneat excipere, nõ tenet agere: pterea qa talis petitio quasi inhonestatẽ inducit, excusari dẽt fideiussor. ff. man. l. idẽ. §. gñaliter. vbi fideiussor inhonestam exceptionem ex suipsona cõpetere omittere põt. Io. And.

† Cartuarieñ.

† Cap. 5. eo. tit in 1. cõpi. Et q. b. casib. eximatur fideiussor à fideiussione. tradit Antonius Gomezius to. 2. varia. resol. ca. 13. & Guido Papæ decisio. 117.

4 Grauius tñ peccat veniẽdo contra iuramẽtum.

sustinebat, & debitum fuit augmentatum: vnde dictus magister conquestus fuit domino Papæ: vnde mandat archiepiscopo Cantuarien. quatenus si legitime sibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum Cancellarium moneat & compellat ecclesiastica censura, vt prædictũ magistrum ab intercessione & obligatione absoluat: & si debitũ, vel accessiones forte negauerit, iuramentum calumniæ subire cogat, non obstante contraria consuetudine: & quia difficile foret dicto magistro testes in Angliã ducere: mandat iudicibus Bon. vt testes, quos idem magister inducere voluerit, vice ipsius archiepi recipiant & examinent diligenter, & depositiones eorum transmittant sibi sigillis eorum inclusas, significantes quanta fides testibus & instrumẽtis possit apponi: ipsi cancellario prius iniuncto, vt ad testes videndos vadat vel mittat. Nota, ꝙ debitor tenetur liberare fideiussorem ab obligatione, in qua diu stetit. Item debitum & accessiones, si eas soluit, potest fideiussor petere à debitore. Itẽ non obstante loci cõsuetudine, clericus dẽt iurare de calumnia. Item si testes remoti sunt, debent eorum testimonia recipi, & mitti iudicibus, qui de causa cognoscant. Item iudex, qui testes recipit vice alterius, ei debet significare quanta fides illis sit adhibenda. Item testes recipi non debent in absentia eius, contra quem inducuntur, vel eius procuratoris.

† al. ita: ecclesiastica disciplina.

mas à creditoribus Bononien. molestias pertulisse, & debitum augmẽtatum. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si legitime tibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum debitorem, vt eum à prædicta intercessione, sine dilatione prorsus absoluat, [a] ecclesiastica † censura cõpellas. Præsentium quoque auctoritate iniungimus, vt si debitum, vel accessiones [b] ille negauerit, cõsuetudine, quæ est legi [c] contraria, non obstante, iuramentum calumniæ subire cogatur.

¶ Præterea, quia difficile foret intercessori [d] suos testes in Angliam ducere, iudicibus Bonon. (satisdatione [e] idonea à Cancellario ipso accepta, ꝙ ad testes audiendos vadat, vel mittat infra terminum competentem) litteris tuis significes, vt eos vice tua recipiant & examinent diligenter, & depositiones eorum trãsmittentes [f] inclusas, significent, quanta fides [g] possit instrumentis vel testibus adhiberi.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

† Cap. 59. & ca. vnico eo. tit. in 4. cõpi.

¶ *Si sine licentia prælati, & maioris partis capituli religiosus fideiusserit vel mutuum acceperit, non tenetur ecclesia, & ipse recipiens punitur, nisi mutuum sit versum in vtilitatem ecclesiæ.*

CAP. IIII.

QVod quibusdam religiosis à sede Apostolica est prohibitum, volumus & mandamus ad vniuersos extendi: ne quis videlicet religiosus, absq; maioris partis capituli & Abbatis sui licẽtia, pro aliquo fideiubeat: [h] vel ab aliquo pecuniã mutuam accipiat vltra summã cõmuni prouidentia constitutã: alioquin nõ teneatur conuentus pro his aliquatenus respondere...

a ¶ Absoluat.] & ita potest fideiussor agere cõtra principalem debitorem, vt eum liberet, si diu steterit in obligatione. sic j. eo. c. vlt. vbi de hoc.

b ¶ Accessione.] sic est arg. fideiussorẽ teneri ad vsuras. arg. contra. C. eo. tit. si fideiussor. Distingue, vtrum fideiusserit in omnem causam, & sic tenetur: alias non. ff. loca. quæro an fideiussor. & ff. eo. tit. fideiussores magistratuum. Vinc. Contrarium tamen est verum ẽm canones. s. de iureiu. debitores: vt s. tit. proxi. dixi.

c ¶ Legi.] C de iureiu. propter calumniam. l. 1. & 2. & iuri canonico contraria est quantum ad causas ciuiles. s. de iura. calum c. 1. & vlt. & c. in pertractandis. & c. seq. concordat tamen canonibus 2. q. 5. c. 1. & 2.

d ¶ Intercessori.] id est, fideiussori.

e ¶ Satisdatione.] hoc si voluerit, alias non compellitur, sed sufficit ꝙ ei denuncietur, vt mittat vel vadat ad ipsos videndos, aliàs recipientur in termino constituto. s. de testi. in nomine domini. & quod dicit, audiendos, id est, videndos iurare. Vel forte ideo cautionem præstare dẽt, 1 quia pſumptio erat contra Cancellarium, ne in fraudem malitiose debitum ei negaret, vt aduersarium fatigaret laboribus & expensis, vt si eam præstare nolet, hoc ipso tanquam suspectus cõpelleretur ad satisfaciendum. sed hoc non dicitur, quia siue vadat, siue non, nihilominus tenetur aduersario in expensis, immo debet compelli vt vadat vel mittat, vt ipse magis puniatur: quia tũc grauatur in suis proprijs expensis, & etiam aduersarij.

1 Scd̃m Inn. qa qđ sequitur fuit additio Io. And. Sunt tñ hæc in oĩbus vetustis codicibus.

[Glo. seq. reci. per contrarium, quod duplicitet soluit. contra secundam solutionẽ alleg. & respondet.]

f ¶ Transmittentes.] hoc fieri põt in causis ciuilibus, secus in criminalibus, in quibus testes in præsentia iudicis suum testimonium dicere debent 2 C de fide instrum. iudices. & authenti. apud eloquentissimum.

2 Nec hoc sub delegati & idem vr̃ in matrimonia lib. j. de cõsan. & affi. c. 1. talia tñ tota die de cõsuetudine subdelegamus. ad qđ facit de off. dele. sup qõnũ. §. iutilis ẽm Innocẽtiũ. Io. And.

g ¶ Quanta fides.] hoc ideo dicit: quia ille qui testes examinat, melius scire potest quanta fides sit eis adhibenda. ff. de testi. testiũ. 1. respon. Bernar.

ADDITIO. Non debet ipse scribere ꝙ testibus sit fides adhibenda, sed scribat de honestate, & qualitate personarum testiũ, vt per hoc appareat quantum eis sit credendum.

QVod quibusdã.] primo ponitur dictum. Secundo exceptio, ibi, Nisi. Tertio pœna. ibi, Et qui. Abbas Sicul.

CASVS. Quibusdam religiosis fuit prohibitum ne fideiubeant pro aliquo sine licentia abbatis, & conuẽtus, vel maioris partis: hanc prohibitionem extendit cõcilium generale ad omnes religiosos, & prohibet ne aliquis pecuniam mutuo accipiat vltra summam à capitulo constitutam: alioquin non teneatur conuentus pro talibus respondere, nisi pecunia illa in vtilitatem monasterij sit conuersa, & de hoc legitime constet: & qui contra hoc fecerit, grauiori disciplinæ subijciatur. No. quòd monachus non potest fideiubere, vel mutuũ accipere sine licentia abbatis & conuentus. Item generaliter tenetur ecclesia de his, quæ in vtilitatem eius sunt conuersa.

[Glo. seq ponit regulam de fideiussione clericorum & monachorum, & tres casus exceptos, in fi. æquiparat curialem.]

h ¶ Fideiubeat.] nec clericus, nec monachus fideiubere debet. s. eo. tit. ca. 1. & 11. q. 1. te quidem. nisi necessitas sit: & tunc tenetur ex pietate subuenire alijs. 86 dis. non satis. Sed pro ecclesijs suis possunt fideiubere, vt hic, dicitur, & in auth. de san. c. episc. §. alium autem. coll. 9. Ex hoc de licentia capituli vel maioris partis, vt hic dicit: aliàs monachus nihil ageret, nisi in vtilitatem monasterij pecunia fuerit conuersa: quia tunc ẽt perinde est, ac si capitulum obligaretur. Item clerici inter

inter se possunt fideiubere cum conueniuntur. C. de episc. & cler. omnes, §. in hac. Item nec adstrictus curiæ potest fideiubere. C. locati curialis. Io.

[Gl. seq. no. scđo soi. qõnem, tertio arguit a cõtrario.]

a ¶ Vtilitatem.] illud bene notabile est, quòd creditor probet in vtilitaté ecclesiæ credidisse. 10. q 2. §. hoc ius. ver. is creditor. 1 Sed nec tunc agei ex illo ɔtra ctu, cũ ille nullus sit, credendo monacho sine cõsensu capituli, sed agit actione de in rẽ verso, vt hic patet, & ff. de in ré verso. l. j. & l si ꝑ parte. A ɔrio sẽsu vr̃, quòd vsque ad summã a capitulo cõstitutam nõ tenet creditor ꝓbare i vtilitaté ecclesiæ processisse, ex eo q de alia ꝓbare tenet, vt hic dicit Ber.

b ¶ Grauiori.] sed ẽt ad arbitriũ iudicis, cum hic non sit certa pœna statuta. s̃. de off. delega de causis.

†Vide Bal. in auth. hoc ius porrectũ. C. de sacrosſ. eccles. vbi de hoc.

1 Vbi de hoc, & de depos. c. 1. vbi vide ibi Io. And. super 1 glo.

† De materia & intellectu huius decretalis elegãter Guido papæ decisio. 117. incip. fideiussor potest.

nus respõdere; Nisi forte in vtilitatem[a] † domus ipsius manifestè constiterit redundasse. Et qui contra istud statutum venire præsumpserit, grauiori[b] disciplinæ subdatur.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit tres casus, in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam soluat, vt a fideiussione liberetur.

C A P. V.

Evm, † pro quo te fideiussorem obligasti, si diu [c] in debiti solutione cessauit; aut dissipare [d] bona sua cœpit, seu sup hoc condemnatus fuisti: iure poteris conuenire, vt te a fideiussione debeat liberare.

TITVLVS XXIII.

De solutionibus.

Evm pro quo.] CASVS. Obligasti te pro aliquo fideiussorio noi quæritur, vtrũ possis agere contra principale debitorem, vt te liberet ab obligatione? Rñdet papa, q si debitor diu cessauit in solutione debiti, vel si dissipare incipit bona sua, aut si cõdẽnatus fuisti, rectè agere potens ɔ ipsum, vt te liberet a fideiussione. Not. q in tribus casibus potest fideiussor agere contra debitorem antequam soluat, s. si debitor diu cessauit in solutione debiti, vel si dissipare incipit bona sua: aut si condemnatus sit fideiussor.

Gl. seq. tres casus litteræ repetit, alle. concor. & addit quartum, dicens, quòd alias ante solutionẽ non agit, & dicit quare In fi. exponit istud, diu.]

c ¶ Si diu.] nota hic tres casus, quibus fideiussor potest agere cõtra principalẽ debitorem, vt eum liberet a fideiussione. Primus est, si diu stetit in obligat. ff. mand. l. Lucius Titius. Scđs si reus incipit vergere ad inopiã, vt l. Lucius, Titius, & C. mãd. si pro ea cõtra quã. Tertius si fideiussor condemnatus sit, ut in l si pro ea contra quã. & istos tres casus habes hic. Quartus est si hoc ab initio cõuenit, vt in l. prædicta, si pro ea. & ff. de fideiuss. fideiussor pro venditore. Et ita in casib. ante solutionem potest agere fideiussor vt liberetur arg. ff. mand. si mandato. §. quoties, & ff. commod. si vt certo loco. §. rem tibi dedi. alias non potest: quia & hoc ipsum vr̃ ei mãdatum ut soluat: & hoc promisit: & sunt quasi duo mandata, vt se obliget, & ut soluat: vnde ad vtrunque tenet arg. ff. de cond. indeb. indebitã. & est si. sup. de do. & contu. cum dilecto. vbi duo intelliguntur mandata. ff. de arb. Cælsus, & quia intempestiue non debet reuocare beneficium suum, ne omnino inutile fuisset: quia adiuuari nos beneficijs oportet, & non decipi. sup. de commo. cap. vnico. ff. eo. in commodato. §. sicut. secus est in precario. sup. de prec. c. vlt. Et quod dicit, diu, re-

ferendum est ad arbitrium iudicis, sicut illud, celeriter. sup. de locato & conduc. c. potuit. Bern.

d ¶ Dissipare.] In isto casu potest mulier petere dotẽ, constante matrimonio. C. de iu. dot. l. vbi. 2 alias non potest. C. si constan. mat. dos sol. fu. l. vnica. Bern.

2 Et s̃. de pigno. ex litteris. Io. And.

¶ Alex. iij. decano & capitulo Moriñ. †

10

¶ Successor in beneficijs tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesia contracta.

C A P. I.

20

AD † hoc in Apostolicæ, & infra. ¶ Sicut filius [e] debita [f] patris soluere tenet: ita plat[9] sui pdecessoris [g] pro ecclesiæ necessitate [h] cõtracta.

30

¶ Gregor. nonus † vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ Si prælatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualium, & temporalium, & ecclesia non tenetur.

40

C A P. II.

SI quorundam, & infra. ¶ Firmiter inhibemus, ne quis præsumat

DE SOLVTIONIBUS.

¶ Visum est s̃. de obligationibus, q̃ tollunt ex solutionibus: (nã solutione eius qđ debetur, oĩs tollit obligatio. insti. q. b. mod. toll. obl. in prin.) meritò post rub. pcedẽtes subijcitur ista de solutionib. Abb. Sic.

De hac materia habetur de pœn. dist. 1. medicina, & dist. 4. in tribus primis capitulis.

AD hoc in Apostolicæ.] CASVS. Dicit in hoc c. q sicut fili[9] debita patris, cuius est hr̃s, tenet soluere, ita platus debita antecessoris sui pro vtilitate ecclesiæ ɔtcta. Nota q filius tenet soluere debita patris ex ɔtcu vel quasi; ex delicto nõ tenet, nisi in quãtum ad ipsum peruenit, vt C ne de sta. de fun. l. 1. vt quidã dicunt. secũdum canones verò tenetur ex delicto insolidum; & hoc itellige de filio, qui est hæres: si enim hæreditatem non haberet, in nullo teneretur. Item nota, quòd prælatus prædecessoris sui debita soluere tenetur, si pro vtilitate ecclesiæ contracta fuerint.

†Noruiceñ.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõpil. Et post cõcil. Lat. sub Alexan. 3. part. 29. c. 9. vbi ex ĩtegra clã intelliges hoc fragmentũ.

† al. Greg. iij. & illa verba: Vniuersis ecclesiarũ plãtis. omittit Cõtius, & alij: sunt tamẽ in vetustioribus.

50 e ¶ Filius.] hoc verum est, si est hæres.

[Gl. ff. seq. dist. an fecerit hæres inuentarium, & an obligatio sit ex delicto, vel contractu.]

f ¶ Debita.] omnia, si non fecerit inuentarium: si fecit, tunc non tenetur, nisi quantum uires hæreditatis se extendunt. C. de iure delib. sancimus iam duas: & hoc in debitis ex cõtractu descendentibus, vel quasi, sed in debitis quæ ex delicto, vel quasi procedunt, non tenetur, nisi inquantum ad eum peruenit, vel nisi cum defuncto lis fuerit cõtestata. C. ne ex delic. defunct. l. vni.

60 Ala. Secundum canones tamen videtur quod hæres tenetur ex delicto defunc. inf. de sepult. c. vlt. & inf. de rapt. in litteris. Tanc.

g ¶ Prædecessoris.] est enim quasi hæres ipsius. 23. q. 8. conuenior. 12. q. 2. c. vlt. 3 Ala.

h ¶ Necessitate.] aliàs non tenetur ecclesia. 10. q. 2. hoc ius, §. & is creditor, & sup. tit. prox. quòd quibusdam, & sup. de depos. grauis, & sic successor ad id tenetur quod prædecessor facere debuit 4 12. q. 5. quia. Io. & 16 q. 6. illud. Bern.

3 Vbi plenè de hoc, & 12. q 2. eps qui filios. Io. An.

4 Cũ effectu, & nomine ecclesiæ, secũdũ Ala. Io. And.

SI quorundam.] tria facit Primo prohibet. Secundo decernit. Tertio pœnam imponit. Secunda: ibi, Decernentes. Tertia: ibi, Si quis. abb.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum obligabant ecclesiam suam pro debitis alienis: concedebant etiam

litteras, vel sigilla, vt pecuniam reciperent cum sigillis ipsorum prælatorum præcipit papa, quod de cætero illa non fiant, decernens ecclesias non teneri (si secus fuerit attentatum) ad solutionem talium debitorum: & si aliquis prælatus contra hoc venire præsumpserit, ab administratione temporalium, & spiritualiū nouerit se suspensum. Nota quod ex contractu prælati nō tenetur ecclesia, nisi versum sit in vtilitatem ipsius. Item prælatus qui obligat ecclesiā pro alienis debitis, suspensus est ipso facto ab administratione spiritualiū, & temporalium.

ecclesiam sibi commissam, pro alienis grauare [a] debitis: aut litteras [b] alicui seu sigilla [c] concedere, quibus possent ecclesiæ obligari: † decernentes si secus fuerit attentatum, ad solutionem talium debitorum ecclesias non teneri. [d] ¶ Siquis † autem contra præmissa de cętero venire pręsumpserit, ab administratione spiritualium, & temporaliū nouerit se suspensum. [e]

¶ Idem Decano & I. canonico Tulleñ.

¶ Si clericus non habeat vnde satisfaciat suis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter molestari: præstabit tamen cautionem saltem iuratoriam de soluendo, cum uenerit ad pinguiorem fortunam.

CAP. III.

ODoardus † clericus proposuit, quod cum P. clericus, & D. laicus, & quidam alij ipsum coram officiali [f] archidiaconi Remeñ. super quibusdam debitis conuenissent, idem in eum recognoscentem [g] huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, [h] excommunicationis sententiam promulgauit, & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod prædictus O. in totum, vel pro parte, nō possit soluere debita supra dicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis: recepta prius ab † eo idonea cautione, quod si ad meliorem statum peruenerit, debita ipsa persoluat.

CASVS. Odoardus clericus obligatus erat P. clerico, & D. laico, & quibusdam alijs in quadā quantitate pecuniæ: ipsi conuenerunt ipsum Odoardum corā officiali archidiaconi Remeñ. ipse cōfessus fuit debita illa, sed propter inopiam soluere non valebat: officialis nihilominus excōicauit eundem: propter quod conquestus fuit dño papæ. Mandat papa quibusdam, quod si constiterit, quod idē O. non possit soluere debita prædicta in totū vel in partem, sententiā ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate, recepta prius ab eo idonea cautione, quod si ad meliorem statum peruenerit, debita ipsa persoluat. Nota quod qui soluere, vel satisfacere nō potest, non est excommunicandus, sed præstat idoneam cautionem quod soluat quam cito poterit. Et dicitur in duas partes. Nam primo ponit querelam impetrantis. Secundo dat iudices ibi, Mandamus. Abb.

tione de soluendo, cum ad pinguiorem fortunā peruenerit. h d. Et est casus singularis iudicio Panormitani; cum nullam faciat mentionem iste tex. de cessione bonorum, licet glossa & Doct. aliter sentiant.

a ¶ Grauare] 1 mutuum accipiendo, & alij tradendo: vel pro contrahente fideiubendo vltra, c. penul. supra tit. 1.

b ¶ Litteras.] 1 per quas concedunt prælati, quod aliquis possit recipere pecuniā mutuo nomine suo & ecclesię suę. Vel tradūt sigilla, vt inde sigilletur instrumentum sicut creditor voluerit dictare. Vel dic, litteras, seu sigilla, id est, litteras sigillatas.

[Gl. seq. arg. alleg. 5. iura, & vnam decr. in contrarium, secundo obijcit quærendo, & soluit.]

c ¶ Litteras seu sigilla.] arg. quòd litteris prælatorum credatur. sup. de prob. post cessionē, & 11 q. 3 curæ, & sup. de fide instr. c. 2. & sup. de cler. pereg. c. 1. & sigillo ecclesiæ creditur 73. dist. in nomine patris, in fi. Arg. cōtra sup. de prob. quoniam contra. Sed quare dicit hic, pro alienis, cum hic creditor intelligatur, &c. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius. ver. & his creditor, & sup. tit. prox. quod quibusdam, & supra de depos. grauis, & sic nec nomine suo: nec nomine alieno tenetur ecclesia. Ad factum referas hoc: quia sic fatigaretur ecclesia de facto, & non de iure. Bern.

d ¶ Non teneri.] nisi quatenus versum est in vtilitatē ecclesiæ. sup. tit. prox. c. quod quibusdam.

[Gl. seq. exponit, supplet, arg. & remittit, finis recitet per quæstionem, alleg. 3. cano. contrarium soluit.]

e ¶ Suspensum.] ipso iure, & insuper ecclesiam ipsam reddere debet indemnem, si in aliquo grauata est. sup. de reb. eccl. non alie. si quis presbyterorum. Et est arg. optimum, quòd si aliquis dilapidauerit ecclesiā, quòd licet velit eam reddere indemnem, nihilominus remouendus est. 2 De hoc dixi sup. de elec. quod sicut, in fi. Et sicut ipso iure suspensus est, ita ipso iure videtur restitutus, cum ecclesiam reddiderit indemnem, arg. 81. d. [illegible] qui sunt. 16 q. [illegible] quis decedens. & 15 q. [illegible] nos sanctorum. Sed non credo, quod propter hoc sit restitutus: quia iam suspectus est: & satisdatio non immutat malevolum animum tutoris. Insti. de suspec. tut. §. nouissimè, & ff. eo. tit. suspectus, & l. seq. immo remouendus est de facto, si administrationem non dimisit, ff. de suspect. tut. suspectus. De hoc dixi, sup. de offic. deleg. venerabili. Bern.

ODoardus.] Debitor, qui non est soluendo, excommunicatus quia non soluit, absoluitur cum cau-

f ¶ Officiali.] officialis dicitur ille, cui episcopus vices suas committit, supra de instit. ex frequentibus querelis. Bern.

g ¶ Recognoscentem.] idest, confitentem debita. Qui enim cedit bonis antequam recognoscat debitum, vel antequam condemnetur, aut in iure confiteatur debitum, audiri non 3 [illegible] de cess. bon. l. pen.

ADDITIO. Quod verum, si placet creditori, alias statim [illegible] debitum suum, secundum quod illa lex potest legi cum non, & sine non, vt ibi notatum est.

[Glos. seq. recit. per obiec. quòd sententiam temere non debuerit: & soluit.]

h ¶ Non valentem.] & ideo inanis est actio, quam inopia debitoris excludit. ff. de dolo: nam is, & supra de restitutio. spoliat. olim. quia qui nihil habet, nihil dare potest. vt 1 quæst. 7. Daibertum, & eius periculo nihil est. ff. de fur. itaque fullo. in princip. vnde videtur quod non tenuit excommunicatio, sed debuit eum expectare, [illegible] soluere posset. argumen. decret. prædictæ, [illegible], & impossibile præceptum non obligat. ff. quæ sent. sine app. rescin. l. Paulus. 2. & impossibilium [illegible] de reg. iur. impossibilium: sed [illegible] sententia forte propter dubium: quia non planè constabat, an in totum vel in partem posset soluere: & ideo cum de hoc constiterit, relaxatur, vt hic dicitur: sed si certus esset iudex, quia nihil soluere posset, vel si cessisset bonis, sententia non tenuisset: vel si tenuisset, iniusta tamen fuit: & ideo sine difficultate debet absolui. & iudex tenetur sibi ad interesse. infra de sententia excommunicat. sacro. hoc tutius est.

a ¶ Ido-

† Vide l. quædotis. ff. sol. mat. & in l. Lucius, & vtrobiq; Bart. ff. de fi. instr

† Inferior epo: quia hæc pęna nō hēt locū in episcopis, c. quia periculosū; de sen. excō.

1 Hæ duæ glossulæ non habentur in vetustis exēplaribus.

2 Hoc nō cōcedo licet sit hoc cōmisśū superioris arbitrio cū nec papa sibi hoc reseruet. Io. And.

† Odoardus habent antiqua exēplaria.

Et de materia vide late p Bal. in §. fi. instit. de act. adde Ludo. Gomeziū in reg. Cācel. de annall. possessore. q. 5. & latius in trac. signaturæ reg. 88.

† al. ab ipso.

3 In quibusdā exēplaribus deest dictio, non, vt notat Accur. in d. l. pen. ff. de cess. bon. cæterū in Pandectis Florentinis habet dictiu, non.

a ¶ [idonea.] & ita vr, qp per pignora, vel fideiussores ff man. si mandate. §. vlti. sic s. de pig. cum constet. & hoc intelligo si potest: alias praestet quam poteris. s. iuratoriam 1. j. de do. post di re. per vestias, vbi de hoc j. de verb. sig ex parte. vbi de hoc.

† praescripta. [Glo. seq. not qp cessio nõ poterat, & c. in fi. signat contrarium & soluit dupliciter.]

b ¶ [Ad pinguiorẽ.] & ita patet, quòd licet qs cedat bonis, non ideo liberatus est, sed obligatio remanet in efficax pp inopiã, sed in hoc pdest ei qp nõ detrudi tur in carcerem. C. qui bo. ce. pos, l. 1. sed si postea pueniat ad pinguiorem fortunã (vt hic dicitur) solue re debet. ff de cessio. bo. is qui, sed non in totũ, n. si inquãtum facere põt, vt dr in il la l. is qui. habita ratione ne egeat: sed nõ est fraudãdus alimẽtis quotidianis. ff. eo. qui bonis. institu. de actio. §. vl. & ff. de reg. iur. in condemnatione. Sed contra videtur. sup de fideius. peruenit, ubi de reditibus ecclesiæ satisfit creditoribus: quare non hic eo modo? Forte quia periuri erant: ideo redditus assignantur creditoribus: dignum est enim, ut male meriti egestate laborent. ff. deposi. 1 bona fides, & 86 distin. non satis. vel hic non fuit actum ad hoc. 86. distin. non satis. ante med. um.

† De materia huius decretalis uide late per Aretinũ, Portiũ & alios in §. is quoq;. inst. q. b. mod. re ptrahit. ob.

1 Hostiensis hic indicat, quòd indisti cte hoc casu intelligit idonea iuratoria: quia ex quo bonis cedit, notũ est quòd alia pstare nõ põt: faciat ergo, quod pt. 22. q. 2. faciat. Ioann. And.

eo idonea [a] cautione, ut si ad pinguiorem [b] fortunã deuenerit, debita prędicta † persoluat.

¶ Idem.

¶ Conquerens se indebite soluisse, hoc probare debet, nisi in casu hic posito.

CAP. IIII.

IS, † qui conqueritur indebitam [c] pecuniam se soluisse, probare teneatur, [d] quod indebitè sit soluta: Nisi eius aduersarius solutionem inficians, exinde conuincatur: [e] tunc ei m diffitenti onus incumbit probandi, [f] quod debitum recepisset.

[I]S qui.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio. secunda. ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis credens se teneri alicui creditori, soluit ei pecuniam: videns postea, qp non tenebat, quia plene satisfecerat ei, repetebat pecuniam indebite solutam: quæritur quis dẽat probare quòd indebita fuerit illa pecunia: Respõdet, qp ille qui dicit quòd indebite sit soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutionem sibi factam: tunc si ei probetur solutionem factã, ipse qui conuenitur, debet probare, quòd pecuniã debitam recepisset: No. quòd qui repetit indebitum solutum, illud debet probare. Item qui negat solutionem sibi factam, si de hoc conuincatur, in eum transfertur onus probandi quod debitam pecuniam recepit.

[Glo. seq. distinguit quadruplex indebitum.]

c ¶ [Indebitam] no. quòd indebitũ aliud dr iure ciuili tm, & aliud iure naturali tm. aliud iure naturali, & ciuili. Qui soluit indebitum iure ciuili tantum per ignorantiam facti, repetere potest illud, quale est id quod põt retineri per l. Fal. C. de iur. & fac. ign. cum quis, & C. ad l. Fal error, quia credebat se plus habere in hæreditate q̃ habere. Sed si per ignorantiã iuris, non repetit, ut in legibus prædict. fallit, cũ persona facit locũ repetitioni. ff ad Velleia. l. quis. §. interdũ, & ff de cõdict. indebit. l. interdum. C. si aduersus ven. l. fi. Indebitum iure naturali tm, ut est illud quo per chyrographũ obligamur spe futuræ numerationis, qui tale indebitũ soluit, reperit, vt hic, & 1. q. 4 c. turbatur. §. notandum, vbi de hoc & ff. de prob. cum de indebito. 1. rñ. vnde sumpta sunt hæc decre. & ff de condi. indeb indebita, & ff. de cõst. pec qp si maritus. § 1. & instit qui. mod re ptra. ob. §. is quoque E h c verũ est ante bienniũ, nõ post; quia tunc etiam posset peti cum effectu, vt insti. de litterarũ obi in fin. C. de non nume pec. l. 1. in ptractibus in princ. solutum vere indebitũ vtroque iure, quacum que ignorãtia repetitur, vt C. de cõd. indeb l. 1. Quod dictum est hic, & in præcedẽti membro, fallit in casibus, quos habemus instit. de oblig. quæ ex ptra. na. §. ex quibusdam, & in tex. & in glo. ibi signata. Si sciens se non debere soluit, non repetit, quia donare videtur. ff. de condi. indebi. l. 1. & ff. de reg. iu. cuius per errorem. Aliud uero dicitur indebitum per exceptionẽ, sed debitum iure naturali, siue ciuili, siue vtroq; hæc exceptio, autẽ tẽporalis, aut ppetuã: si est tẽporalis, cessat repetitio ff. de cõdi. indebi. quod in diẽ, & l. nã & si maritus, & l. nã si cum moriat. Si uero, exceptio perpetua est, distinguitur, aut est, fauorabilis, aut odiosa. Si est fauorabilis, per errorem solutum repetitur. C. ad Velleia. quamuis. & ff. de condi. indeb. qui exceptionem. Si est odiosa, vt Macedoniani, quæ datur in odium creditoris, solutum non repetitur siue ignorãtia iuris, vel facti ff. de cond. indeb. qui exceptionem, & l si is qui. Aliud est indebitum ad iuris rigorem seruãdum. hoc sciens si soluit, non repetit. ff. de condi. indeb. iudex. & l. Iulianus, quia sententia de iure ciuili est, ,iõ ea quæ iuris naturalis sunt, tollere non potest: quare si soluat, nõ repetit, ut l. Iulian. Si vero incertum sit an exceptio sit teporalis, an perpetua, procedatur, ac si esset perpetua, ff. de condi. indeb. sufficit. Ciuilis tantũ dr obligatio qñ spe futuræ numerationis me chyrographo obligaui. instit. de litterarũ ob in princ. Naturalis tm, quæ re ipsa tollitur, ut puta numeratione pecuniæ & iusto pacto & iuramento tollitur, sicut & numeratione pecuniæ. ff. de solu. Stichum §. naturalis. Ber.

d ¶ [Probare tenetur.] quia præsumitur eum debitum soluisse, nisi probet ptrarium: quia non est verisimile quòd aliquis diligẽns pecuniam suam iactet. ff. de proba. cũ de indebito. 1. respõ. Et hoc intelligo de eo, qui maior est vigintiquinque ann. secus in priuil giatis personis, ut sunt pupilli, siue minor, mulier, miles, agricultor, & simplicitate gaudens. illæ enim personæ non tenentur probare pecuniam indebitam, sed ille qui recepit, debet probare pecuniam debitam fuisse. de probat. cum de indebito. §. finautem.

e ¶ [Conuincatur.] legitimis probationibus, ut ff. de proba. cum de indebito. §. fin autem in prin.

f ¶ [Probandi.] nota, quòd onus probandi reo incũbit pp delictũ inficiationis. [2] sic etiam actio legis Aquiliæ propter inficiationem crescit in duplũ. ff. ad l. Aquil. in de Neratius. § hac actio. & alibi punitur inficiator. C. de non nume pecu auth. contra qui propriam, & in authen. de tri. & semil. § illud quoque. coll 3. Item cũ est præsumptio contra reũ, transfertur probatio in ipsum. C. de probat. siue possideus. De hac materia dictum est supra vt ecclesiastica beneficia vt nostrum.

De indebito eiusq; materia, accurata disputatio.

TITVLVS XXIIII.

De donationibus.

¶ Gregorius † A. Patricio Gallorum.

¶ Potest intelligi duobus modis, & secundum primum intellectum, h. d. Liberalis in donando existimat se debere quod donat. Vel sic secundum alium intellectũ, Promittens aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenetur.

† Lib. 12. in dict. 7. epistola. 17. Archelpidato patricio Gallorũ, sed Raymũdus A. solum scripsit.

2 Concor. l. eius qui. ff. de iureiur. & auth. contra qui propriã. C. de nõ nume. pecu.

DE DONATIONIBVS.

¶ Supra visum est de cõtractibus non gratuitis, restabat uidere de gratuitis, ideo merito subijcitur hæc rubrica de donationibus. Abbas.

De hac materia habetur 86. dist. non satis, & in alijs cap. ibidẽ. 16. q. 3. placuit, & q. 6 illud, & q. 1. possessiones. 12. q. 2. ecclesiasticis, si qs bonæ, & cap. religiosam.

Rudentes. Duo sunt dicta, quæ patent. Secundum: ibi, Et nisi. Abbas.

CASVS. Si nobilis homo spõte donet aliquid alicui, æstimare dẽt se ad hoc teneri, & hanc legẽ sibi dẽt imponere, vt nisi amplius fecerit, & creuerit bñficio, nil se credat fec sse. Not. quod aliquis nobilis tribuit, tamquam debitũ peti potest. Item parum est dare, nisi datum augeatur. Item apud mentes nobiliũ sem plenum donum videt quod sine adiectione relinquitur.

a ¶ Prudentes.] pone 1 casum in hoc c. per dec. quam habes s. de consecra. eccle. vel alta. cum sicut.

b ¶ Vt debere.] unde dixit dominus: Beatius est dare quã accipere 16. q. 1. prædicator, & infra de celebratione missæ, cum Marthæ. vnde Martialis coquus reprehendebat quendam qui tota die discurrebat per hospitia aliorum:

Si tauola tu come dis apud omnes, nullus apud te:

Alterius siccas, pocula nemo tua.

Aut tu redde vices, aut desine velle vocari.

Dedecus est sẽper sumere, nilq; dare. Vin.

c ¶ Creuerit.] saltem p bonã voluntatẽ: qa hilarẽ datorẽ diligit Deus, & qui dat propter præsentem pudorem, & rem & meritum perdit 23. q. 6. c iam vero §. ex his omnib.

2 Tanc vnde versus.

Da facie leta sine lætitia faciei.

Si dederis, perdis rem, meritumq; rei.

CAP. I.

Rudẽtes: a † & infra. ¶ Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, † vt debere b se, quod sponte tribuit, existimet: † Et nisi in beneficijs suis creuerit, c nihil † se præstitisse putet.

¶ Alexander tertius Parisieñ. episcopo.

¶ *Non valet donatio, quam facit prælatus inconsulto capitulo, & in dãnũ ecclesiæ.*

CAP. II.

Raternitatẽ † tuam credimus non latere, qđ cum episcopus, & quilibet prælatus ecclesiasticarum rerũ sit procurator, d non dominus, conditionem † ecclesiæ meliorare potest, facere vero deteriorem e non † debet. † ¶ Accepimus autem, quod præ decessor tuus graues g donationes in rebus episcopatus fecit in detrimentũ ecclesiæ, suis canonicis inconsultis. h Vnde quoniã donationes huiusmodi de iure non tenent, indulgemus i † tibi, ut liceat donationes huiusmodi, tam a clericis, quam à laicis legitime reuocare.

¶ Idẽ Vigorieñ. episcopo.

¶ *In considerando an valeat donatio facta per prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ & loci consuetudo. hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. III.

Aeterum † si abbatem, donationẽ cum Priore, & quibusdam de conuentu, vel solum abbatem facere contingerit, & postea conuentus pars reclamauerit; datæ rei quãtitas, & illius terræ consuetudo k (quæ tamen sacris canonibus non obuiet) est diligentius attendenda; & secun

Raternitatem.] Tres sunt partes In prima ponitur exordium, in secunda narratio: ibi, Accepimus, In tertia conclusio: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Eps Parisieñ. predecessor istius graues fecit donationes de rebus epatus in detrimentũ ecclesiæ, in consultis canonicis suis: petebat iste successor à Papa, vtrũ posset eas reuocare: scribit ei Papa dicẽs, q eps & qlibet platus ecclesiæ pcurator est, & nõ dñs, & ideo cõditionẽ ecclesiæ meliorem facere potest, deteriorem vero facere nõ dẽt, vñ donationes illæ iure non tenẽt, quare indulget, vt donationes illas tam à clericis q̃ à laicis debeat reuocare. Nota q prælatus non est dominus, sed procurator rerũ ecclesiæ. Item conditionẽ ecclesiæ meliorare potest, deteriorare non. Item donatio episcopi facta sine consensu capituli non valet.

d ¶ Procurator.] prælatus enim ecclesiæ procurator est, non dominus. 12 q 1. c. vlt. & q. 2. sine exceptione. 10. q 2 casellas.

e ¶ Deteriorẽ] sic s. de in ĩte. rest. c. 1. sim. ff. p emp. 3. qui fundum. §. si tutor. & ff. de procu. ignorantis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

f ¶ Non debet.] in faciendo, sed omittendo tñ potest. 16. q. 3. placuit, & s. de præscrip c. 1. in faciendo etiam modice. nam modicum donare potest, si est consuetudo. j. cap. proxi. & in hoc differt à procuratore: quia procurator nil donare potest etiam generalissimã habens administrationẽ. ff. de procu. procurator totorũ, Ala.

[Glo. seq. q̃rit, arg. pro, & soluit, & allegat contrarium]

g ¶ Graues.] ergo à ↄtrario sensu si non sunt graues, nõ reuocant, qđ verũ est. j. c. prox. ſ. Sed quid si per minutas, vel paruas donationes ecclesiã lædat, uel modicum excedat? Vr q totum dẽat reuocari. ff. de iur. patr. si libertus. §. si quis plures. immo qđ ultra licitu est, reuocatur. arg. C. de dona. si quis argentum: § in seruis autẽ. 12. q 2. si quos d seruis. immo vr q nõ sit attedẽda coacervatio, sed singularis quantitas. arg. ff. de iurisd. om. iud. si idem. arg. contra. ff de appell. si quis separatim. §. si qs cũ vna. ff. de pac. si plures Laur.

h ¶ Incõsultis.] maxime, cum nec eorũ cõsilio potest facere donationem damnosam ecclesiæ. 10. q. 2. hoc ius. §. q res. 13. q. 2. sine exceptiõe. Tã.

[Glo. sequens recit per obiectionem.]

i ¶ Indulgemus] i. indultũ esse ostẽdimus: qa de iure cõi hoc facere poterat, vt 35. q. 5. qđ qs ↄmisit. s. de rebus eccle. non alle. si quis presbyterum, & s. de preca. cap. 2. Similem indulgentiam habes. s. de iureiu. & si Christus, in fin & s. de vsu pal. ex tuarum. Ber.

Aeterũ.] Prælatus modicã rẽ ecclesiæ donare põt, vbi hoc hẽt ↄsuetudo. ita cõiter summat, sed hæc summatio multum restringit litterã. Abb. Siculus. Et potest dici, q primo ponit factum, ex quo tacita resultat quæstio. in secunda responsio: ibi, Datæ rei. Imola.

CASVS. Abbas fecit donationẽ cũ Priore & quibusdã de ↄuentu, vel solus abbas: postea pars ↄuentus reclamat & ↄdicit: q̃ritur, quid iuris sit? Rñdetur, q quãtitas rei donatæ & consuetudo loci debet considerari in tali donatione, ita q cõsuetudo nõ sit ↄ canones, & scđm hoc donum ratum debet esse uel irritum. Not. q consuetudo in donationibus debet obseruari. Item quantitas rei facit donum licitum, vel illicitum.

K ¶ Cõsuetudo] 11. dis. in his & c. catholica, s. de his q̃ fin. à pla si. consi. c ea poscit, & 9. q 3 cõquestus, q̃ tñ non sit canonibus inimica, vt hic dicit, & s. de re iudi. cũ causa 12. dis. sit sancta, & ff. de li pu. vio l 3. §. diuus.

[Glo. seq. ob jcit, & dupliciter soluit. prima fuit Alani, secunda Lauren.

a ¶ Ra-

† Cap. 1. eod. ti. in 1. cõp.
† ponit.
† extimet.
† nec
1 Hęc glossula non est in vetustis libris.
† Cap. 2. eod. ti. in 1. cõpil.
† In codice Barbariæ ita: cõditionẽ ecclesiæ meliorẽ potest, facere vero deteriorẽ non debet.
a al. non potest.
2 Antiqui hic & de simo & si qõnes. dabant versu.
In poscente notem, sex in donante notanda. Causa, fides, modus, penuria, tẽpus. Aetas, debilitas cum cõditione petentis. Mens hilaris, festina manus sit, sitque facultas.

Dulcior affatus, discretio dantis & ordo. Io. And.
† al. ita: idulgemus vt tibi liceat.
† Vvigore. Vvigorieñ.
† Cap. 3 eod. ti in 1. cõpil. & c. 2. titu. de cõsuet. in 1. cõpi. & post concil. Lateraneñ. part. 29. c. 3. integrã clausulã q̃rito post di ctũ cõcilium par. 6. c. 9. & par. 21. c. 3.

a ¶ Ratum.] & ita vr̃ q̃ abbas possit facere donationẽ. Sed cõtra vr̃, quia nihil habet: ergo nihil dare potest. 1. q. 7. Daibertum. 54. dist. abbati, & 12. q. 2. quisquis, & j. de iure patro. quod autem, in fi. & j. de statu monacum ad monasterium, in fi. Item procurator est, non dñs, 12 q. 1. si priuatum, ergo donare nõ potest, C. de admi. tu. nõ omni. 1 contra. ti. prox. Dicit Ala. quòd istud põt intelligi de pauperũ erogatione, quã p̃t facere quilibet p̃lat9 ecclesiæ, ita tñ q̃ nõ proroget ad nimiam quantitatẽ, vt hic innuitur. arg. 85. di. non satis, ff. de offic. proconsu. solent, §. vlt. considerata cõsuetudine, & facultate ecclesiæ j. de cẽsicũ Apostolus. i fi. vel ẽt põt intelligi de vera donatione, quã p̃t facere p̃latus: 2 si cõsuetudo loci habet hoc: nam consuetudo loci dat iurisdictionẽ, & liberiorem tribuit administrationẽ, ff. quod vi aut clam. prohibere, §. nõ tantum. ver. hoc ita. & s. de his quæ fiu. a p̃ræla. sine consen. c. ea noscitur. ita tñ vt ecclesia enormiter ñ grauetur sup. ca. proxi. Bern.

1 Tutor non omni titulo alienat res pupilli: sed administrationis tantũ cã. Io. And.

† Cap. 23. ti. de iure patr. in 1. compil. & post concilium Latera. par. 15 c. 20.

2 De monacho notatur 12. q 1. dicatis. & 16 q. 1. alia. & vide in cle. de vi. & ho. cleric. qui. versi. cæteri. in prima gl. Io. And.

dum hoc est donũ ratũ,[d] vel irritum iudicandum.

¶ Idẽ abbati sãcti Alberti.

¶ *Ecclesia non vacans in beneficium concedi non potest, sed in proprietatem sic, de auctoritate tamen episcopi, & sine praiudicio prælati.*

CAP. IIII.

Consultationibus: † & infra. ¶ Donationes verò vel concessiones ecclesiarum, si quæ fiant priuatis personis, viuẽtibus[b] illis, qui ipsas ecclesias possident, nullius debent esse momenti.

¶ Si religiosis fiãt locis ab episcopo, vel eius auctoritate,[c] ratæ debent haberi. Ita quòd personæ, quæ iã dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu, eis in vita sua non debeant † spoliari.[d]

† debent

¶ Innocentius iij. episcopo Floren.

¶ *Non obstante iuramento de non infeudando de nouo prælatus integrare potest feu*

Consultationib.] põt diuidi: quia distinguit duo membra: Secundum: ibi, Si religiosus, quod determinat i ver. Ita quod, vel secundum Ioan. And. In prima ponitur consultatio decisa: In secunda distinguens responsio ibi, Donationes, Imola.

CASVS. Aliquis patronus, vel p̃latus concessit ecclesiã alicui clerico, viuente rectore illius ecclesiæ, quæritur an talis concessio valeat? Rñdet, q̃ nullius est momenti: si aũt concessio fiat religiosis locis ab ẽpo, vel ipsius auctoritate, tenet: sed persona, quæ ecclesiã tenet sine assensu ipsius, remoueri non debet. Nota q̃ ecclesia non vacans priuatæ p̃sonæ concedi non põt: Itẽ ecclesia concedi potest locis religiosis, viuentibus personis earum, quod verum est auctoritate episcopi. Item nullus sine culpa iure suo priuari debet.

3 Et bene, vt s. de iu. pat. c. vnic. lib. 6. Io. And.

b ¶ Viuentibus.] s. de concessione præbendæ, c. 1. 2. & 3. & c. vlti.

[Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem, & remittit.]

c ¶ Auctoritate.] aliter non valerent, j. de iure patro & autem. in fi. & c. nullus, cõtra. j. de iure patr. illud. Quidam dicunt 3. quòd patronus sine cõsensu episcopi ius patronatus potest donare loco religioso. & sic loquitur contrarium. ecclesiam vero non, vt in primis concor. vt hic. De hoc dicetur. In cap. illud. Ber.

4 Facit ad hoc text. in l. si quis a se fundum, iuncta glo. mag. & Bar. C ad legem Iul. de vi.

d ¶ Spoliari.] quia sine culpa sua non est aliquis beneficio suo spoliandus, ff. de const. cognoscentes, & 56. dis. satis peruersum, & 16. q. vlt. inuentum. 4. Bern.

PEr tuas.] In prima consultatio. In secunda responsio: ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quidam nobiles Florentini tempore schismatis tenuerunt ẽpm Florentinum in domo sua: sedato schismate ẽps de mandato Alexandri papæ, dedit in feudum prædictis nobilibus quattuor modios terræ: & successor ipsius p̃fatos nobiles de certo feudo inuestiuit: sed cũ ipsi terram illam mensurari fecissent, non inuenerunt nisi duos modios; vnde petebãt feudũ illud sibi redintegrari dubitabat ẽps an possit, cũ nõ essent i possessione illius, ne de nouo videret conferre: Cõsultus papa rñdet, q̃ ecclesia in actib. suis non debet fraudem adhibere, vel dolũ: vñ secure poterit feudum integrare, cum terra quattuor modiorũ illis fuerit assignata. Nota, q̃ ẽps ratione seruitij p̃sonæ suæ p̃stiti, põt rem ecclesiæ infeudare: Item ex inuestitura nanciscitur quis possessionem. Itẽ ecclesia in factis suis non debet fraudem, vel dolum adhibere. Itẽ beneficium promissum redintegrari debet, non minui.

dum, *si appareat vasallum in mensura fuisse deceptum.*

CAP. V.

PEr † tuas litteras proponere procurasti, q̃d cum quidam nobiles Florẽtini tempore schismatis † episcopum Florẽtinum in domo sua tenuerint: idẽ episcopus sedata schismatis tempestate, de mandato Alexandri Papæ quattuor modios terræ in feudum concessit[e] eisdem: & successor ipsius (prout est moris[f]) de certo[g] feudo præfatos nobiles inuestiuit. verũ cum ipsi assignatam terram mensurari fecissent, non nisi duos modios inuenerunt,[h] feudum integrari cum instãtia postulante: super quo dubitas, eo quod nõ sunt in possessione[i] ipsius, ne de nouo[k] videaris illud conferre: & infra.

¶ Nos igitur attendentes,[*] quod ecclesia in actibus iuris, vt in consti. Friderici, imperialem, §. præterea.

† Cap. 2. eod ti. in 3. comp

† Schismata, quæ varijs tẽporib. ecclesiã Dei infestarunt, enumerat Turrecremata in summa, de eccle. lib. 4. par. 1. c. 9. id vero cuius hic fit mentio, contigit circa annum Dñi 1160. inter Alexandrum iij & Octauianũ, & alios, vide Turrecrematam præcitato loco i schismate, 19.

e ¶ Concessit.] sicut & papa quandoque concedit priuilegiũ ob gratiam præstiti obsequij. 25. q. 1. c. vlti. circa fi. Lau.

f ¶ Moris.] & etiam iuris, vt in consti. Friderici, imperialem, §. præterea.

g ¶ De certo.] id est, de certa terra non mensurata, vt infra dicit Bern.

[Glo. seq. distinguit, an quis decipiatur in quantitate rei, aut in quantitate pretij.]

h ¶ Inuenerunt.] nota, q̃ vbi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplementum, etiam si deceptio fuerit citra dimidiam rei: quod verum est, nisi fuisset terminus appositus ad mensurãdum rem illam: quia tunc vltra terminum non audiretur: & nisi qui rem acceperit, renunciauerit de quantitate ff. de contrah. empt. qui fundum, secus si decipiatur in pretio: quia toleratur 5 vsque ad dimidiam iusti pretij. s. de emp. & vendit. cum dilecti, & cap. cum causa, C. de rescin. vend. l. 2.

5 De iure cõi: per restitutionis tñ beneficiũ ẽt eo casu cõsuli posse, secũdum Phil. de rest. in integ. c. 1. 10.

i ¶ In possessione.] ergo non adipiscitur quis possessionem ex inuestitura, s. de his quæ fiunt a maio. parte cap. ex ore.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

K ¶ De nouo.] quia forte iurauerat non infeudare de nouo, sed hoc non obstaret. s. de feud. ex parte, & j. de censi. cum venerabilis, quia non dicitur nouum quod ab alio fuit factũ. Item alia ratione, quia iste potuit perficere donationem. licet eam non potuerit inchoare. j. de Iudæis, consuluit, & ff de noui oper. nunc. l. 1.

1 Si mulieri suscipiēti alienam obligationē succurrit p Velleianū credi tori in pristinum debito rem restituitur actio. Io. And.

†al. ita: R. G. de Buræ. & G. Burge ab batibus.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpil. Ad materiā Vide Feli. in c. causam, de rescrip. ad- de Bar. in l. si. ff. de reb. dub. & in l. si idē, §. fi. ff. de iurisdic. om. iud.

† eleemosynas.

†apparet

§. opus nouū ff de don. inter vir. & vxo. si donatæ. § si sponsus, nihil enim nunc dat, sed datum declarat, vt ibi dicitur, ff. de testam hæredes palam, §. 1. Item quia multa permittuntur fieri ex prioris actus consequentia, C. ad Velle. si mulier. 1. & ff. de minorib. l. 3. §. scio. quia de mandato papæ, hoc factum fuit ab initio. Io.

a ¶ Fraudem.] sic 20. quæst. 3. cōstituit, & supra de his, quæ vi metusve causa fiunt, cū dilecti, arg. q nec ecclesia debet alicui inijcere laqueū, 27. q. 1. de viduis.

b ¶ Integrare.] sim. s. de solut. c. 1. & s. de preb. vacante: c. cum causam, quia ad. nua n bñfic js nos oportet, non decipi. supra de cōmo c. vnico. & ff. eo. in cōmodato, § sicut, in fine. si 25. q. 2 quæcunque. Io.

c ¶ Assignata.] licet nō tanta inuenta, B.

Cum dilecti] clausula censetur apposita duas, vel pluresdonationes posita, proximā tantum respicit, non superiorem. quę habet suā clausulā, h. d. & est hęc lectura ēt notabilis: tamen nō est hoc speciale in donatiōe, sed idē est in qualibet clausula apposita in fin. cuiuscūque dispositionis, In prima ponitur iudicum decisa consultatio. In secunda papæ respōsio: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam nobilis contulit quādā terras purè & simpliciter sine aliqua cōditione pro remedio animæ suę i eleemosynam monasterio de Melios: Item aliam terram dedit eidem monasterio sub conditione pēsionis, vt si forte pensio debita non solueretur, redigere posset terram illam in forestam: Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per violentiam redigere in forestam: super hoc causa fuit commissa iudicibus: iudices examinato negotio dubitauerunt pro qua parte debe rent ferre sententiam: remiserunt causam instructam cum instrumento donationis ad papā. Rescribit papa eiusdem iudicibus, mādans, quatenus pro monasterio ferant sententiam appellatione remota: quia ex tenore instrumenti apparet, q ista fuit intentio donatoris, vt clausula illa, de foresta, quæ ponitur in fine instrumenti, non debeat referri ad primam donationem, q libera & pura fuit ab omni consuetudine sæculari: sed respiciat inferiorem concessionem, quæ habet pensionem: inseram secundum rectum intellectum, quia in contractibus plena debet interpretatio adhiberi, in testamentis plenior, in beneficijs plenissima. Nota, q donationem a patre factam filius non potest reuocare. Item qñ dubitat de intentione testatoris, vel donato-

suis, fraudem [a] non debet aliquam adhibere; Respō demus, quod feudum ipsum secure poteris integrare, [b] cum terra illa quattuor modiorum ipsis fuerit assignata.[c]

¶ Idem R.† de Burg. & G. Berbur: Abbatibus.

¶ *In donationib. plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximam donationem tantum respicit. hoc dicit, & est casus singularis.*

CAP. VI.

Cum † dilecti filij Abbas & monachi de Melios proposuerint coram nobis, qd nobilis vir Alanus quasdam terras a patre, ipsius, eorum ecclesiæ 40 in eleemosynam† assignatas, violenter redigere cupiat i forestam: [d] & infra. ¶ Mādamus, quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferēdam, appellatione postposita, pcedātis; cum ex tenore instru- 50 mēti euidenter appareat, 10 †quod hęc fuit mēs & intētio [e] donatoris, vt clausula, de foresta, †quæ in fine ponitur instrumēti, nō ad superiorem [f] donationē quæ tā libera & pura fuit, vt immunis eēt a † vexatione & consuetudine sæculari; sed ad inferiorē 20 cōcessionē q pēsionē, & determinationē l.ē isertur, iuxta sanū referri debeat intellectum: quia in cōtractibus plena, [g] † i testamētis plenior, [h] in beneficijs quoque plenissima [i] est interpretatio adhibenda.

30 ¶ Idē episcopo Heliensi.†

¶ *Si episcopus in ecclesia quam de consensu capituli pio loco concessit, percipiat certos prouentus, illos donasse videtur: alioquin omnes prouentus præter cathedraticum, cedunt pio loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus.*

CAP. VII.

Pastoralis † officij; & infra. Tua nos duxit

ris, & ipse decessit, recurrēdū est ad superiorem, & eius interpretatio tenenda est super hoc. Item in donationibus ad intentionē donatoris recurrendū est. Itē determinatio qñq; respicit proxime posita, qñq; alia. Item nota regulam, q in cōtractib. plena, in testamentis plenior, in beneficijs plenissima debet interpretatio adhiberi.

d ¶ Forestam.] foresta 2 est loc9 in quo feræ includuntur, & habet quis vsum venandi. Vinc.

e ¶ Intentio.] & sic semper recurrēdum est ad intentionē donantis, siue scribētis. supra de rescrip. ad aures. & supra de prę ben. c. vlt. & ca. cum causam, & ff. de verborum oblig. in conuentionibus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Ad superiorem.] sed 3. quare non spectat determinatio ad oīa præcedentia vel sequentia, s. de appel. secūdo requiris, & ff. de leg. 3 si qs, ī prin. ff. de leg. 1. talis scriptura, § vlt. & l seq. Sed hoc ideo dicit, quia verba donationis largissimè interpretanda sunt, vt h. c dicit: quia plures fuerunt hic donationes, vna pura, & sine aliqua cōditione. de qua dicit: & altera sub cōditione, quā respicit clausula illa, de foresta: forsitan cōditio apposita erat i vltima donatione, vt posset ibi hr̄e vsū venandi, & illi cōditionem volebat nobilis iste referre ad primā donationē: vt sic clausula illa, de foresta, respiceret omnia præcedentia.

ADDITIO. Scilicet, vt liceret sibi & hæredibus suis, possessiones illas, quandocunque vellent, redigere in forestam.

g ¶ Plena.] C. quæ res pig. oblig. pos. vlt. ff. si certum pet. l. 3. veruntamen. si vinum quod est in dolio vendi tum fuerit, hoc videtur actum, vt in tempore compe- tenti expediantur dolia propter nouam vindemiam. 60 ff. de peric. & commo. rei venditæ l. 1. in fi & l. 2.

h ¶ Plenior.] ff. de reg. iur. in testamentis, ff. de vi. & tr. lega. 3.

i ¶ Plenissima.] s. de verb. sign. olim. 16. q. 2. visis & q. 1. frater nr̄. s. de deci. ex parte. s. de priuil. quia circa, & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum, in fi. ff. de iu. immu. l. 3. C. de vsufr. antiquitas, ff. de const. princ. l. beneficium.

Pastoralis.] In prima ponitur consultatio. in secunda responsio, ibi. Nos autem. Abb.

CASVS. Eps de consensu patroni concessit ecclesiam quandam religiosis sub hac forma; Cōcedimus vobis talem ecclesiam: queritur vtrum eo ipso videatur in eorum vsus fuisse concessa, vel solummodo

2 De hoc vide hic latius per Hostien.

† Foresta, vulgo locus est patens, arboribus consitus, nullo muro clausus, venationi aptus: idē muro clausus, in Gallia & Anglia, Parcus dicitur.

† ab omni in recentiorib.

† Adde quod est facienda interpretatio in meliorem partem, vt res valeat, l. quoties. ff. de reb. dub.

† Helinen.

† Cap. 4 eo. tit. in 3. cōpil. Reliquas partes huius decretalis. qua re. s. de rescr. pastoralis, & in alijs. tit.

3 De materia huius clausulæ pro intellectu textus, & glo. vide plenē per Antonium Gabrielum li. 6. commu. conclu. tit. 1 de clausulis conclusione. 9.

do ius patronatus? Rñdet ꝙ si eps̄ illam ecclesiam illis conferat de cõsensu patroni, patronus vr̄ ↄferre quod suum est, s. iuspatronatus, & eps̄ ↄferre vr̄ quod tẽporaliter obtinet in ipsa ecclesia, ut si aliquã portionem fructuum eiusdem ecclesię percipiat, portio illa conuertatur in eorũ vsus. Si vero de fructib. illius ecclesiæ nullã percipit eps̄ portionẽ, oẽs prouẽtus p̄ter cathedraticũ conuertuntur in vsus monachorũ: sed vt epi donatio sit legitima, consensus capituli est requirẽdus. Nota ꝙ quædã sunt, quæ in generali concessione nõ trãseũt, inter quæ est cathedraticum. Itẽ donatio epi nõ valet sine cõsensu capituli. Itẽ consensus capituli valet, licet tẽpore concessionis non sit præstitus. vñ nota, quod ab initio nõ valet, ex post facto cõualescit.

†fraternitas.

discretio † consulendos, si episcopus cõsentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam cõcedendo, hac vtatur simplicitate verborũ: Concedimus vobis illã ecclesiã: vtrum eo ipso videatur in eorum vsus fuisse cõcessa, uel ius tãtummodo patronatus? ¶ Nos autem inquisitioni tuæ duximus respõdendum, quod si episcopus ecclesiã illis conferat de consensu patroni, profecto patronus quod suum[a] est, conferre videtur, ius videlicet patronatus: † & episcopus quod temporaliter[b] obtinet in eadem: vt si fructuum eiusdem ecclesiæ aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio cõuertatur. Quòd si ex ipsius prouentib. nullam debeat portionem habere, omnes prouentus præter cathedraticum,[c] in eorũ vsus cedimus conuertendos. Sed vt episcopi donatio sit legitima, cõsensus est sui capituli[d] requirendus.

¶ Idem Florentiñ. & Fesulañ. episcopis.

¶ Possunt hospitalarij in præiudiciũ suum, se & domum suam alteri religiosæ domui subijcere & donare. hoc dicit secundũ intellectum glossæ.

CAP. VIII.

Inter † dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri, ac fratres hospitalis sancti Allucij, super eodem hospitali quæstione suborta, cum ijdem hospitalarij super possessorio semel & iterum quæstionẽ intentassent, ipsi ↄtiã sñiam reportarunt: tandem ad petitorium recurrerunt, & proponentes in p̄sentia Papæ, ꝙ G. rector & fratres & patroni hospitalis sãcti Allucij, habito cõtractatu deliberauerunt ipsum hospitale supponere hospitalarijs supradictis, committentes in hoc tribus procuratoribus vices suas, vt quod super hoc per eos fieret, approbarent; illi procuratores cum hospitalarijs taliter statuerunt, vt aliq. mitterentur ad ipsum hospitale, qui eorum nomine reciperent assignationem ipsius: duo missi ad ipsum hospitale fuerunt, qui receperunt donationem & assignationem hospitalis à magistro & procuratoribus, & alijs fratribus hospitalis. Ex aduerso, respondebatur, quod prædicta donatio non valebat: quia donatio illa facta fuerat à prædicto rectore, & fratribus paucioribus periuris & excommunicatis, multis ex alijs fratribus inconsultis, & in fraudem plebani de Piscia, qui super ipso hospitali contra eos mouerat quæstionem: dominus Papa his & alijs intellectis, considerans quod fratres, & patroni sancti Allucij pro se, immo potius contre se suam turpitudinem allegabant, excommunicationem, scilicet periurium, & fraudẽ ab ipsis commissam, & intelligens donationem, ab ipsis factam, puram & simplicem extitisse, quia deceptis, & non decipientibus iura subueniunt, & per ea quæ proposita sunt, contra proprium factum defendere se non possunt: adiudicauit hospitale prædictum cum omnibus pertinentijs suis hospitalarijs sancti Sepulchri; ita tamen quod per hanc sententiam nullum præiudicium generetur diœcesano episcopo & plebano de Piscia; cum res inter alios acta, alijs obesse non debeat. Nota, quòd licet quis succumbat in possessorio, nihilominus potest intentare petitorium. Item allegans turpitudinem suam non est audiendus. Item deceptis & non decipientibus iura subueniunt, item res inter alios acta, alijs non præiudicat.

[Glo. seq. alle. 4. cõcor. & vnum contrarium, deinde quęrit, & soluit.]

a ¶ Suum.] qui ergo cõcedit ecclesiã, quod suum est, intelligitur concessisse. j. de iure pa. quod aũt. §. 1. ff. de ↄtrah. emp. q. tabernas. ff. de leg. 1. si domus. § vlt. ff. de vsu, & habit. si ita. Ar. ↄ. ff. de leg. 2. l. Meuius. § vlt. Sed quid si laicus ↄcedit ecclesiam[1] de consensu epi? In eo casu nõ vr̄ episcopus aliquid concessisse, sed donationem laici tm̃ ratam habuisse, in eo quod laicus donare potuit. j. de iure pat. quod autem. Io.

[Glo. seq. reprobat opinio. & dat duo similia, alleg. pro opinio. illa quattuor iura.]

b ¶ Temporaliter.] per hoc reprobatur quod dici cõsueuit 16. q. 2. c. 1. s. quòd idẽ est si eps̄ ↄcedat ecclesiã cum oĩ iure suo, vel simpliciter dicat, ↄcedo uobis ecclesiam nostram: nã vt hic patet, aliud iuris est hic in vno & aliud in alio: sicut aliud est, si qui ↄtrahunt societatem simpliciter, aliud si ↄtrahunt societatẽ oĩum bonorũ, ff. p̄ socio. l. 3. §. 1. & l. coiri societatem. sicut est dic re, à munere, & aliud, ab oi munere. 1. 41. sunt nõnulli. Ar. ↄtra. 31. q. 1. quod si dormierit. ff. de serui. sicut. j. de iu. patro. ex litteris. ff. de ↄtrahen. empt. si aquæductus. Io.

[Glo. seq. ponit dictum, soluit obstaculum, demum obijcit, & soluit.]

c ¶ Cathedraticũ.] si ita generaliter dat eps̄ ecclesiã: tunc etiã dedisse intelligitur ius instituendi. 16. q. 1. visis, sed quantuncunq; generaliter eximat ecclesiã à se, semper intelligitur sibi correctionẽ retinuisse, vt in c. visis. & procurationem, & uisitationem. j. de censibus cum venerabilis, & cathedraticum, ut hic. nec obstat, j. de relig. domi. constitutus, vbi vr̄, quòd episcopus in totũ possit eximere ecclesiam: quia illa donatio fuit cõfirmata ex certa scientia per dñm Papam; sicut uides quòd quantuncunq; generaliter patronus remittit ius patronatus, iura quędã tñ retinet in liberto. C. de bonis liber. l. vlt. & mirum videtur, quòd eps̄ plus intelligitur dedisse quando minus habet. 2. sed hoc ideo est quia donationem interpretari debemus, ut potius valeat quam vt pereat. j. de priuileg. in his, & j. de verbo. sign. abbate, & ff. de reb. dub. quoties, & s. de fide instr. inter dilectos. Io.

d ¶ Capituli.] aliter nõ valeret, & s. de his quæ fiunt à præla. cum nos, & c. tua, & ca. pastoralis. Bern.

Inter.] Potest legi hoc cap. intelligendo, ꝙ istud erat hospitale priuatũ. Et quattuor sunt partes. In prima actorum petitio. In secunda: ibi, Procurator. eorũ respõsio. In tertia: ibi, Attendẽtes, causę diffinitio. In quarta: ibi, Ita quòd protestatio, & ipsius responsio. Abb. Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Sepulchri, & fratres hospitalis sãcti Allucij vertebatur q̃stio super hoc hospitali, cũ hospitalarii super possessorio semel & iterum quæstionẽ intentassent, ipsi ↄtiã sñiam reportarunt: tandem ad petitorium recurrerunt, & proponentes in p̄sentia Papæ, ꝙ G. rector & fratres & patroni hospitalis sãcti Allucij, habito cõtractatu deliberauerunt ipsum hospitale supponere hospitalarijs supradictis,

† Vide l. Caius. cũ not. ff. de pig. actio.

1 Hos. recitabat illud dictũ Io. de cõcessione facta laico ultra dictũ gl. addens etiã rõnem, ꝙ etc expræsse non posset eps̄ ecclesiam laico cõcedere. allegat de iud. decernimus. cum simil. abuit glos. corruptam. Ioã. And.

2 Sim. de priuile. si Papa. lib. 6. Sæpe experimur hoc quòd scholares, & clientuli minus habẽtes melius prouident plus habentibus. Ioann. And.

† Cap. 5. eod. ti. in 3. comp. Huc faciunt q̃ tradit Bar. in l. fin. ff. de actio. emp. & Oldra. cons. 264. an vna ciuitas possit alteri subijci.

 a ¶ Dissi-

sorio, quod semel & iterum, ex causis tamen dissimilibus [a] intentarunt, contrariam sententiam reportassent: deinde ad petitorium [b] recurrentes, proponere curauerunt, quod cum G. quondam rector, & fratres, ac patroni eiusdem hospitalis, habito cõmuni tractatu † deliberassent, hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis: commiserũt in hoc tribus procuratorib. vices suas; communiter statuentes, vt quod per ipsos fieret, acceptarent: qui cum eisdem taliter statuerunt, vt ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum [c] nomine, acciperent † assignationem ipsius. cum autem duos illuc de suis fratribus transmisissent, ipsi donationẽ, & assignationem hospitalis, tam a magistro, quàm a supradictis procuratoribus, & alijs eiusdem domus fratribus receperũt: & infra.

¶ Procurator autẽ partis alterius ex aduerso respondit, quòd prędicta donatio debebat non immerito retractari: quoniam multis ex fratribus inconsultis, a prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris, de re litigiosa in fraudem plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat quæstionem, [d] fuerat celebrata: & infra.

¶ Attendentes igitur, quod fratres, & patroni sancti Allucij pro se, immo potius contra se turpitudinem [e] allegabant, videlicet, periurium, excommunicationem, & fraudem, non vtique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam, puram ac simplicem extitisse: quia non deceptoribus, [f] sed deceptis iura subueniũt: vnde per ea, quæ superius proposita sunt, se contra factum proprium legitime defendere non valebãt: hospitale prędictum cum pertinentijs suis, hospitalarijs sãcti Sepulchri adiudicare [g] curauimus: Ita quod per hanc sententiam diœcesano episcopo, & plebano de Piscia, nullum præiudicium [h] generetur, cum res inter [i] alios acta, non debeat alijs præiudicium generare.†

¶ Idem episcopo S. Andreæ.

¶ *Donatio quinquagesima, vel centesimæ quam facit episcopus cum graui ecclesiæ suæ detrimento, potest legitime reuocari: nec etiam potest vltra quinquagesimam vel centesimam conferre, etiam cessante læsione ecclesiæ, sine auctoritate superioris.*

CAP. IX.

APostolicæ† sedis oraculo: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter re-

a ¶ Dissimilibus.] quod licite fieri potest, vt nunc negatur de adipiscenda possessione, quam nunq̃ habuerunt & postea de recuperanda sic, ff. de acq. possess. l. naturaliter. §. nihil, & eadẽ res ex diuersis causis peti potest, s̃. de iudicijs. examinata, & s̃. de causa possessionis. cap. vlt. & C. de petitione hæreditatis, hæreditas. 1 ff. de exceptio. rei iudicatæ. cũ quæritur, & l. an eadem. Ioan.

b ¶ Ad petitorium.] s̃. de causa possessionis pastoralis, & s̃. de testib. significauerũt. sed ibi conuerso mõ. c ¶ Eorũ nomine.] talia enim possũt fieri per procuratorem s̃. de præb. accedent, & s̃. de præscrip. si diligenti. Ioan.

d ¶ Quæstionẽ.] & ita rẽ litigiosam transtulerunt in aliũ; vñ de non valuit translatio C. de litig. l. 2. 2 & C. cõi diuiduũ. l. 1. in fin. & s̃. vt lit. pen. ecclesia & 12. q. 1. §. res litigiosa, vnde reseruatur ius suũ plebano de Piscia super hac quæstione. in fi. [Gl. seq. ponit bro car. ad primã partem negatiuã, alleg. 7 iura. ad contrariã quinque. & soluit. Ioan.]

e ¶ Turpitudinẽ allegabant. arg. quòd allegans turpitudinem suã non est audiendus 3. C. d̃ tertio pig. da. ma. si creditorib. C. de reuo. don. cum profitearis. C. de trãsac. transactione finita. ff. de lega. 1. l. si seruus plurium § 1. 15. q. 3. nemini, & s̃. de conces. præben. cum super quęstione, & s̃. detest. sicut. Arg. cõtra C. de lib. cau. l. 1. & l. interrogatam. Et 35. q. 3. extraordinaria. s̃. de re iudi. lator. & cap. consanguinei. 4 Solu. generale est illud, q̃ allegans turpitudinẽ suã non audi tur. ff. de cõdi. ob turp. cau. l. 2. & 14 q. 5. nõ sane 5. Argu. nisi vbi uertitur periculũ animæ, vt ĩ c. lator. & c. consanguinei, uel nisi propter fauorẽ ecclesię. 35. q. 9. qđ quis commisit, vel fauore libertatis, vt in l. interrogatam.

f ¶ Deceptionibus s̃. de rerum permu. cũ uniuersorũ, & C. si minor se ma. dixe. l. 2. ff. ad Velleianum. l. 2. § 1. [Glo. subijcit, & soluit.]

g ¶ Adiudicare.] sed qualiter poterãt se supponere, cũ talia ad cõm spectent. ĩ. de excel. præl. sicut unire & arg. s̃. de cõue. cum dilectus nec enim aliquis põt eximere se a iurisdictione sui prælati. s̃. de foro compet. si diligẽti, & c. significasti. R̃ndeo, licet isti non potuerint se subijcere, tñ per talẽ subiectionẽ sibi poterat fieri pręiudiciũ. sic. s̃. de renun. qđ in dubijs. & 7. q. 1. si qs presbyter. sub conditione tñ põt se subijcere, ut s̃. de rest. spolia. olim. Itẽ personas suas possunt subijcere s̃. quod metus causa. cum dilectus. 20.

h ¶ Præiudiciũ.] & sic ĩ. de capellis monachorũ, ca. 2. & s̃. de re. iudicata. suborta.

i ¶ Inter alios.] de fide instru. inter dilectos, & s̃. de re iud. c. penul. vbi ponit hæc regula, & ibi de hoc.

APostolicæ.] Primo ponitur cõsultatio. Secundo rñsio: ibi, Inquisitioni. Et ibi, primo repetit ius antiquum. Secundo illud declarãs soluit propositam quæstionem: ibi. Hoc. Abbas.

CASVS. Episcopi successiuè locis religiosis de reditib. ecclesiarũ suarũ conferũt vltra quinquagesimã portionẽ, q̃nq; vsq; ad tertiam, uel quartã partem, quærebatur vtrũ successores possent reuocare quod vltra quinquagesimã datũ est? Ad hoc rñdet Papæ: licet sit diffinitum in canone, vt si aliquis epõrum in parochia sua voluerit cõstituere monasterium, & ipsum dotare de reb. ecclesiæ suæ, non amplius cõferat q̃ quinquagesimam portionẽ cẽsus ipsius ecclesiæ: si uero ecclesiam sæcularẽ vellet facere monasteriũ, vel eã ampliare pro suis sepulturis, nõ amplius ei cõferat q̃ cẽtesimã partẽ census ecclesię, cui præest; hac æq̃tate seruata, ut cui tribuit, cõpetẽs subsidiũ cõferat: & cui tollit, dãna grauia non infligat; ita tñ q̃ unã de prædictis remunerationibus, quã voluerit, tm̃ assumat, & hoc seruandum est, q̃ unus epũs vel alius nõ debet ultra quinquagesimam, vel centesimam portionem cõferre, sed nec tan-

1 Hæreditatẽ ex una cã petitã, ex alia petere possum. Io. An.

† contractu.

2 Actiones vel res litependẽ. in cõsanguineos, vel extraneos donatione, ẽptione, vel alio titulo transferẽdæ nõ sunt. Io. And.

† reciperent.

3 Vide Alex. in l. iusiurandũ §. procurator. & ibi de Iasonẽ. ff. de iureiurãdo.

4 Et s̃. de pręsum. tertio, ubi etiam de hoc. Io. And.

5 Vide de hac materia Bar. in l. si cõfessus. ff. de custo. reo.

† Vide l. transactionẽ. C. de pac. & l. si petitor. ff. de iud. & l. si vnus. §. pacta, ff. de pact.

† Cap. 6. eod. ti. in 3. cõpil.

spondemus, [a] quòd licet sit in canone [b] † diffinitum, vt si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere voluerit, & de rebus ecclesiæ, cui præsidet ipsum dotare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam, ecclesiæ [c] vero quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partē census ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri: [d] Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, vt† hæc temperamēti æquitas obseruetur: quod cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidem cautela seruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus, remunerationem assumat. Hoc semper est obseruandum, quòd vnus episcopus vel alius non solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus cum graui ecclesiæ suæ detrimento conferre: siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiue, eisdem † vel diuersis ecclesijs conferendo: vnde cum graue detrimentum siue de possessionibus, siue de prouentibus ad episcopalem mensam, vel cathedralem ecclesiam pertinentibus, in quamtalibet portione constiterit esse collatum, poterit legitime reuocari: [e] nisi præscriptione, [f] vel alia exceptione [g] legitima, actio huiusmodi excludatur. Nam etsi [h] prima facie præsumatur, quod collatio quinquagesimæ vel cētesimæ partis, graue non inferat detrimētum: quia tamen non solū si sæpe, sed etiā si semel id fiat, ex varijs circūstantijs

nec tm̄, vel etiam minus cum graui detrimēto ecclesiæ suæ, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiue eidem ecclesiæ vel diuersis: vnde quicquid cum graui detrimento, siue de possessionib. siue de prouentib. ad ecclesiā cathedralem, vel mensam epi pertinentibus constiterit esse collatum, poterit legitime reuocari, nisi pręscriptione, vel alia legitima exceptione hmōi actio excludat: Tandē respōdet quasi tacitę qōni. diceret aliqs, nō vr̄ ꝙ collatio quinquagesimæ, vel centesimæ partis possit graue damnū infere: & ipse rn̄det, si ue semel tātū id fiat, siue pluries: ex varijs circumstātijs potest deprehēdi esse valde damnosum, & hoc potius potest cognosci ipso facto q̄ p aliquod statutum, & ita nec quinquagesima, nec centesima debet cū graui damno concedi, semel aut sæpe. Si vero intantū abundet eps, vt sine dāno ecclesiæ suæ amplius q̄ quinquagesimam, vel centesimam possit cōferre necessitati alterius ecclesiæ licet per se non debeat excedere summam à canone constitutā, tn̄ de supioris auctoritate pōt etiā in maiori summa necessitati alterius ecclesiæ subuenire. Not. ꝙ æquitas est seruanda non solum in iudicijs, sed etiam in donationibus. Item donationem pōt episcopus facere nō tm̄ de reb. episcopatus, sed etiam canonicorum. Item nō solum de prouentibus, sed etiam de possessionibus. Item successor pōt reuocare donationem factam à prædecessore, si vergat in graue damnum ecclesiæ. Item in donationibus valet præscriptio. Item hic probatur, quòd episcopus potest conferre quinquagesimam, vel centesimam portionem. Item licet aliquid præsumitur prima facie non esse damnosum: tamen probatio admittitur in contrarium. Item quædam melius sciuntur ipso facto, quam iuris expressione. Item summam taxatā a canone potest prælatus in donatione excedere, non tamen propria auctoritate, sed superioris.

[Glo. seq. inchoat casum.]

a ¶ Rn̄demus] quæstio fuit de hoc: quandoq. episcopi successiue locis religiosis de reditib. ecclesiarū suarum conferunt vltra quinquagesimam portionem, quādoque vsq. ad tertiam vel quartam partem, quærebatur vtrum successor possit reuocare ꝙ vltra quinquagesimam datum est? Ad hoc respondet Papa prout sequit.

b ¶ In canone] 12. q. 2. bonæ rei.

c ¶ Ecclesiæ] sæculari iam constitutæ.

[Gl. seq. recit. per q. an sine consensu capituli, &c. tenet ꝙ sic, ponit opinio. contrariam, & opinio. Hu. mediam. secūda pars recitetur per quæstionem, an de fructibus, vel etiam de possessionibus, ponit duas opiniobus & secundam approbat.]

d ¶ Elargiri.] hoc potest facere sine consensu capituli. sufficit enim in re semel concessum fuisse, ff. de condi. institu. quæ sub conditione, §. vlt. & sup. de his quæ fiunt a prælat. sine consensu capituli, pastoralis, vbi de hoc, quæ videntur determinare hanc dubitationem, & īf. e. c. vbi dicit: per se nō dēt excedere, &c ergo per se illā pōt cōcedere: 1 qa quod de vno negat, de alio conceditur. 25. di. qualis, & su. de præsum. nōne, & sup. de his quæ fi. à pl. sine cōs. capituli. cum apostolica. in fi. 2. Et ī alienationib. sēper dr̄, ꝙ cōsensu capituli requirat. su. e. pastor. su. 12. q. 2. sine exceptione, & su. de his q̄ fi. à pl. sine cōsensu capituli, cū nos, Quidā dicunt vt Lau. & T. & Io. super illo, c. bonę rei, ꝙ hāc donationē facere dēt de cōsen. capituli, argō illius c. 12. q. 2. si eps. Hug. dicit, ꝙ hoc pōt fieri de cōsensu clericorū, & tūc post mortē epi nō reuocatur. vel sine consensu clericorū, & tūc reuocatur post mortē episcopi per successore. Et ita quinquagesima. vel centesima intelligenda est quo ad fructus tm̄ & hoc patet ex verbo illo, quinquagesimā, vel centesimā partē census, ita intelligit Hu. sup c. bonæ, & de fructib. formata fuit qō. Sed cōtradicere vr̄ inferior lr̄a, vbi dicit siue de possessionibus, &c. Io. intelligit ꝙ etiam de possessionibus & perpetuo possit donare centesimam, vel quinquagesimam, & hoc satis pōt concedi. Et est argumentum vbi dicit: nisi legitima præscriptione, &c. ita tamen hoc facere potest, siue de redditibus, siue de possessionibus, ꝙ ecclesia non lædatur B.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.

e ¶ Reuocari.] hic respondet quæstioni, ꝙ reuocabitur tātum vltima, si plures fuerint factæ alienationes, ff. de iure patr. Si libertus, §. 1 si vna tantum fuit & enormis, de ipsa ditrahetur qđ plus est. 12. q. 2 si quos de seruis.

[Gl seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Præscriptione.] sed vr̄ quòd hoc stare non possit, quia dicit lex. Qui contra leges mercatur, malæ fidei possessor dr̄: & ideo non præscribit, C. de agr. & censi. quemadmodum, lib. 11. & nulla temporis longitudo iuuat malę fidei possessorem, su. de præsc. & vigilāti. & c. si diligenti, & c. quoniam omne, & iuris ignorantia nō prodest in vsucapione, ff de iuris, & fact. igno iuris ignorantia, ff. de vsucap. nunquam. Respondeo. hæc est ignorantia facti, & non iuris. facti enim quæstio est, vtrum lædatur ecclesia grauiter, & ideo ecclesia quæ recipit, cū habeat titulum, & bonam fidem, præscribere potest, secundum quod dicit T. quia hæc donatio permissa est per canonem illum bonæ rei. sed in alijs exceptionib. loquuntur prædicta iura. B.

g ¶ Exceptione.] puta, rei iudicatæ. sup. de re iud. cum inter vos, & ff de excep. l. 2.

h ¶ Nam etsi.] responsio tacitæ quæstionis.

† Hunc canonem habes ī concilio 9. c. 5. refert Gra. 12. q. c. 73. in cip. bonæ rei. eius canonis verba hic inserit Innocē. vsq. ad versi. Hoc semper.

† vt per hoc temperamēti. &c.

1 Imò nec per suam facere pōt sine capitulo, cū non sit ibi totus, cum mēbra deficiāt. de his quæ fi. a præl. nouit. & c. quanto, secundū. H. Io. And.

2 Cōc. tex. in l. si maritus, ī fi. cum vulg. ff. de procu.

† eidem.

3 Secundum Goff. & Innocentium, & hoc teneas. nā expedientius est ecclesiæ dare ex nunc quinquagesimā possessionū, quam singulis annis dare quinquagesimā redituū. Dicit tamen Aegid. quod putat hoc esse de mente iuris, quod ecclesia cathedralis teneat directū dn̄iū. vn̄ hoc sumit non video, Io. And.

a ¶ Ex ostensione.] vt si ostendatur ecclesia ære alieno grauata, vel graues imminere expensas in proximo vel quia defecit ecclesia in expensis consuetis pp talé donationem, quam si non fecisset, leuiter subiret expensas sine grauamine.

b ¶ Quàm expressione.] quædam enim sunt, quæ melius possunt intellectu percipi quàm elocutione exprimi. ff. de sol. ratum, & ff. rem ratam haberi. quo enim tutore § Iulianus.

c ¶ Non debeat.] ex eo, quod dicit, per se, non debet excedere summam à canone præfixam, ergo per se illam facere potest, ut dixi.

d ¶ Canone.] prædicto, bonæ rei.

PRopter.] primo ponit dictum, quod exemplificãdo specificat: ibi, Si forte. Secundo moderatur: ibi, Quod tamẽ. Abbas.]

CASVS. Aliquis (pone Titius) aliquã liberalitatem siue donationem cõtulit in aliquem: quæritur, vtrum talis liberalitas seu donatio aliquo casu posset reuocari? Rñdetur, q de iuris rigore donatio in casib. pōt reuocari, si forte donatari' impias manus ĩ suũ donatorem iniecit, vel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue damnum rerum suarum, uel periculum vitæ donatori suo inferre pśumpsit: sed si donator in vita sua de his [illegible] tacuit: successores illius hanc liberalitatẽ, seu donationẽ reuocare non poterunt. No hic quatuor casus in quib. pp ingratitudinem donatio reuocatur. [illegible] donatarius impias manus in suum donatorem in[illegible] vel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue dãnum rerum suarum, vel periculum vitæ sibi inferre pśumpsit. Item no. q si donator de his in uita sua tacuerit, successores liberalitatem seu donationem reuocare non possunt.

[Glos. seq. dicit vnde sumpta fuit, & dat regulam, secundo distinguit.]

deprehendi potest interdum vale damnosum: qđ quidem magis potest ex ostensione [a] facti, quam expressione [b] alicuius statuti cognosci: nec quinquagesima, nec centesima semel, aut successiue debet cum graui ecclesiæ damno conferri. Si uero intantum abundet episcopus, vt sine dãno ecclesiæ suæ, possit amplius etiã quam per quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subuenire, quamuis per se nõ debeat [c] summam excedere à canone [d] præfinitam, per quam incaute largiri volentibus est occursum: de superioris tamen auctoritate [pontificis †] potest etiã in maiori summa inopiæ alterius prouideri.

† Vox, pontificis, deest in vetustiorib. codicibus.

Gregorius nonus.

patrono. C. de reuoca. dona. si vnquam. & 17. q. vl. c. vl. Sed illud iure poli, [illegible] fori, alias aut totã non reuocat. s. de inofficio. dona. si totas. Si aũt in extraneũ collata sit donatio, reuocat ex ingratitudine: cuius quattuor causæ hic notant. Puta si donatarius impias manus in donatorẽ iniecerit ipsum vulnerando: vel attrocem iniuriam ei intulerit, ut ipsum vulnerãdo, vel fustibus cædendo: Si graue damnum rerum suarũ uel periculum vitæ inferre præsumpserit. Item ad quintam quæ hic non ponitur: Si conditionẽ appositam non adimpleuit. arg. s̃. eo. cum dilecti, & hoc totum habes. C. de reuoca. do. l. vlt & s̃. de condi. ap verum. si vero mater donationem filio faciat, & postea transit ad secundas nuptias, ex tribus tantum causis eam donationem poterit reuocare: puta, si vitæ eius insidiatus est: Si atroces manus intulerit in eam. Si totius substantiæ ipsius molitus est iacturam. C. de reuo don. Authe. hæ quoque, in Auth. de nup. coll. 4. §. mater. aliter non fit reuocatio. Inst. de don. §. aliæ.

† De materia huius decretalis vide late per Ripã i repetitio. l. si. C. reuoca. d. donat. Areunũ, & alios, in §. alia aũt. Instit. de donat.

¶ Donatio potest per donatorem non per hæredem eius, qui tacuit ob ingratitudinẽ donatarij reuocari in casibus hic expressis.

CAP. X.

PRopter [e] † eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris, eam potuit reuocare: [f] Si forte in ipsum impias manus iniecerit: † aut sibi atroces [g] iniurias: seu graue rerum suarum damnum: vel vitæ periculum inferre presumpserit: Qđ tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores. [h]

† ingerit.

TITVLVS XXV.

ADDITIO. Istas quinque causas reuocandæ donationis habes in his versibus.

Quinque modis perdo, mihi quæ donata fuere.
Infero si damnum grauiter donantis in ære.
Huic per me si sit atrox iniuria facta.
Si sit per [illegible] manuali vulnere tacta.
Quando sua vita crudeliter insidiabor.
Ingratus domino re donata spoliabor.
Ingratum factum dic me cum fregero pactum.

e ¶ Propter.] hæc decr. sumpta fuit ex lege C. de reuo. dona. l. vlt. Nota, ergo, q donatio semel perfecta non reuocatur etiam prætextu imperialis rescrip. C. de reuoc. dona. si donationem, & 12. q. 2. non enim. nec ex [illegible] reuocatur. C. e. possessionem. nec recipit [illegible] perfecta donatio. C. de donat. quæ sub mo. perfecta l. in casibus tamen reuocatur ppter ingratitudinem: Vnde distingue, aut donat quis liberto, aut extraneo. si liberto, reuocatur donatio, sola ratione obsequij non præstiti. & est mirabile: quia reuocatur res empta ex pecunia donata. C. de reuo. do. l. 1. sed libertas non reuocatur solo obsequio non præstito C. de lib. ca. solo. sed propter easdem causas quibus donatio reuocatur, libertus ecclesiæ in seruitutem reuocatur. 12. q. 2. octaua discessio. & in Auth. ut liberti de cetero aureo annulo non egeãt §. illud. coll. 6. Reuocatur etiã donatio tota propter liberos susceptos à

1 Siue sit perfecta stipulatione vel pacto: [illegible] impleta p tra[illegible] dictione, vt [illegible] & [illegible] inquisitis diuerso respectu perficiuntur contract⁹, no. C. de peric. & commo. rei vend. l. 1. in glos. Io. And.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

f ¶ Reuocare.] reuocatur ergo donatio utili rei vẽdicatione, vel condictione ex lege. C. de reuo. dona. his solis & C. de contrahen emp. cum res ff. de dona. causa mortis. l. si mortis causa. Ber.

g ¶ Atroces.] quæ considerantur ex tribus causis. scilicet ex facto, loco, & persona Insti. de iniu. §. atrox. ut si quis vulneratus fuerit, vel fustibus cæsus. 2.

[Gl. seq. in fin. arg. ad quæstionem inducens duas leges.]

h ¶ Successores.] hoc ius reuocandi personale est, quia non competit primordium huius causæ hæredib. donatoris, vel contra hæredes, vel successores donatarij, qui hoc in uita sua tacuit, vt hic dicit, & C. de reuo. do. l. vlt ad fi. & l. 1. in fin. quia per taciturnitatem remissum vr. Et sic est arg. quod feudum non est auferendum filio propter felonìam patris, si patri quæstio mota non fuit; sic C. de inoffic. testa. omnimodo, arg. ff. ad Syllam. l. 1. §. vlt. Ber.

2 Adde q dicat atrox iniuria: per l. præto. § posse. ff. de iniur.

3 Immo qñ que ñ auferet et si patri q̃ mota fuit vt dixi s. de feu. c. 2. super gl. fi. Io. An.

DE PE-

DE PECVLIO CLERICORVM.

¶ Supra visum est de donationibus, sed quia dubitari poterat nunquid clerici possent donationes facere de eorum peculio, merito subijcit hanc rub. Ab. Sic.

De hac materia tractatur 12.q.1.& q.3 & q.4.per totum.& q.2.de laicis.& c.seq.

De peculio Clericorum.

¶ Ex cócilio Arelatensi. †

¶ *Quæsitū à rectore ecclesiæ tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis ecclesiæ quæsitum.*

CAP. I.

INuestigandū[a] est, si nihil patrimonij habens p̄sbyter, qū promotus est ad ecclesiasticū ordinē, postea † emerit prædia, cuius iuris sint: quoniā ecclesiæ, ad quā[b] nihil habens promotus est, ea debēt,[c] iuxta canonicam auctoritatem.

¶ Ex eodem. †

¶ *De emptis per prælatum de bonis ecclesiæ, debet instrumentū confici noīe ecclesiæ: aliàs debet prælatus ab administratione remoueri.*

CAP. II.

PResbyter[d] cū diœcesim tenet, de eis† quę superemerit[e] ad ipsius ecclesię nomen, scripturam faciat: aut ab eius ordinatione discedat.

¶ Ex epistola Pij Papæ. †

CASVS. Dr̄ in hoc capitulo, q̄ quicquid p̄sbyter acquisiuit à t̄pe promotionis suæ, post mortē eius remaneat ecclesiæ. No. q̄ quicq̄d prælatus acq̄rit post restitutionē suā de reb. ecclesiæ vel eius occasione, ecclesię est.

f ¶ Vt vnusquisque.] supple, statuimus.

¶ *Quæsita per episcopū post consecrationem suam, ecclesiæ relinquenda sunt.*

CAP. III.

VT vnusquisq; presbyter, res quas post dies cōsecrationis acq̄sierit, g propriè ecclesię relinquat.

¶ Ex concilio Remeñ. †

¶ *Empta per prælatum ex emolumētis ecclesiæ, efficiuntur ecclesiæ, licet prælatus emerit nomine alieno.*

CAP. IIII.

INquirédum est, si quis p̄sbyterorū de redditib. ecclesiæ, vel oblationib. vel votis fidelium, alieno noīe res comparauit[i]. † q̄a sicut nec suo, ita nec alieno nomine[k] p̄sbyter fraudē facere de facultatibus ecclesiasticis † debet: quoniam hoc sacrilegium[l] † est, & par crimini Iudæ furis, q̄ sacras oblationes asportabat[m] & furabatur.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Meliorationes factæ per prælatum in rebus ecclesiæ, sunt suæ in uita, etiam si dimittat beneficium: sed de his testari non potest h.d. secundum intellectum satis notabilem.*

INuestigādū. CASVS. Statuit cōcilium Arelateñ. q̄ si p̄sbyter nihil hñs promotus fuerit ad regimē alicuius ecclesię, & postea emerit p̄dia, illius ecclesiæ dēnt esse, ad q̄ nihil hñs promotus est. Not. hic arg. q̄ oia quæ p̄latus possidet, p̄sumi de bonis ecclesiæ acquisita fuisse.

a ¶ Inuestigādum.] à iudicib. qui de hoc cognoscunt.

b ¶ Ad quam.] sim. 12.q.3.placuit.& q.4. quicūque, & q.5.nulli. & c.fixum.

c ¶ Dēnt.] q̄a p̄sumūtur de bonis ecclesiæ empta.12. q.3.c.1. & C.de donationib. inter virum & vxorem et am.& ff.eod. Quintus Mutius. s Sed cōtra hanc p̄sumptionē admittitur probatio. 12.q.1. sint manifestæ.& q.4.c.1.& 2.

PResbyter.] CASVS. Dr̄ in hoc capitulo, q̄ si p̄sbyter q̄ tenet parochiam, aliqua emerit ad nomē ecclesiæ, cōficiat instrm̄: & q̄ cōtra fecerit, ab eius ordinatione remoueat. No. q̄ cum presbyter aliquid emit, debet fieri instrumentum in quo contineatur, illud esse ecclesiæ: q̄d verum est, cum emit de rebus ecclesiæ: secus est si de patrimonio suo emit.

d ¶ Presbyter.] hoc c. habetur 12.q.2.c.vlt.

e ¶ Sup emerit.] de reb. ecclesiæ: quoniam si de suis & ecclesiæ rebus emisset, pro rata prætij res diuideretur inter ecclesiam & hæredes p̄sbyteri, si de hoc cōstaret. 12.q.4.c.j. ita pro ea parte faciat instrumentum pro se, quia tutius est quòd non faciat instrumentum commune, sed separatim. T. autnō datur ei optio, sed comminatio est. Ber.

VT vnusquisque.] Iste textus pōt intelligi de ep̄o, & tūc verbū, cōsecrationis, stat p̄prie, & verbū p̄sbyter, dēt exponi, i. ep̄s p̄ ea q̄ dixi in c. p̄cedēti. Secūdo pōt intelligi in quolibet rectore ecclesię. & tūc verbū, p̄sbyter, stat propriè: & verbū cōsecrationis, dēt exponi, i. ordinationis seu promotionis: quia propriè ep̄s consecrat, & presbyter ordinatur, vt in c.1. de sac. vnct. Abb. Sic.

Gl. seq. arg. allegat quattuor iura.]

g ¶ Acq̄sierit.] occasione ecclesiæ. inf. tit. prox quia nos. & c. requisisti. & est arg. q̄d teneor 2 tibi restituere quod occasione rei tuæ ad me peruenit. arg. s̄. de iureiur. ad nostram. & ff. mādati. ex mandato. & l. idéque. §.1. & 2. & ff. de proc qui proprio. §. procurator. ver. vt in cæteris. Ber.

INquirendum est.] CASVS. Statuit conciliū Remeñ. q̄ si aliq̄s presbyterorum de redditib. ecclesiæ vel oblationib. ecclesiæ vel votis fidelium res aliquas cōparauerit, nō noīe ecclesiæ, sed alieno, ecclesia poterit res illas petere, si constiterit q̄ de bonis ecclesię fuerint cōparatæ. & ipse qui hoc fecit, dēt puniri: q̄a sicut nō suo nomine, ita nec alieno de suis facultatib. ecclesiæ fraude facere dēt: à c. sacrileg ū est, & par crimini Iudæ, qui sacras oblationes furabat. No. q̄ de rebus ecclesię nō pōt prælatus aliquid alicui acq̄rere vel emere nisi ecclesiæ. Itē q̄ de reb. ecclesiæ fraudē facere, sacrilegium cōmittit, & furtum.

h ¶ [illegible] prælatus ecclesiæ. Ber.

i ¶ Cōparauit.] supple. si hoc fecerit, puniendus est, & ecclesia poterit eas vendicare, 3 sicut illa nō sint, & est simile in ecclesia. sic & miles. C. de rei ven. si vt proponis, sic & pupillo, C. arbitriū tute. l.3. In alijs vero secus est de iure cō. C. de rei vend. si ex ea, C. de dona. inter vir. & vxo. & si de tua. C communia vtriusque iud. si [illegible] tuus tuus.

K ¶ Alieno nomine.] simile [illegible] 6. [illegible] sicut non suo.

l ¶ Sacrilegiū.] large sūpto vocabulo sacrilegij, [illegible] q.2. prædia & c gloria ep̄i, & sup. de foro comp. conquestus.

m ¶ Asportabat.] sic, 23.q.4. q̄d ergo 17. q.4 [illegible] forte. B.

SI quis.] Varij intellectus possunt colligi ex hoc ca. vt dicit Panor.

CASVS. Statuit concilium Toletanum, q̄ si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecclesię vineolas, aut agella fecerit, meliorādo terram ecclesiæ, possideat ea vsque ad mortem: & tunc ecclesiæ restituat, nec iure testamenti, aut iure successionis alieni relinquat.

---

† In cōcilijs editis nondū inuētum est Burchardus l.3. decr. ca. 118. & Iuo pa.3.c.94. cōcilio Remeñ. si tribuitur. Et e.1.co. tit. in 1. cōp. tribuitur cōc. Lat.

† prouectus.

† si postea.

1 Ob vitādā suspicionem turpis quęstus dicet a viro vel his qui in ipsius p̄tate sunt p̄uenisse q̄ acq̄sierit vxor. Io. And.

† Desumptū ex cōcil. Agathēsi 53. Iuo pa.3.c 96. refert a Burc. lib 3. decr.c. 119 & in 1. cōp. eo. tit. c. 2. vbi ex alijs concilijs desumptum dicitur, sed minus bene.

† de his.

† Vī sumptū ex cōcil Carthag.3. c 49. refert Burch. li. 3. decr. ca. 121. Iuo p.3. c.96. Grat. 2. 3. c.1. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

2 Et maxime in subsidiū. ar. ff. de eo p̄ quē fac est l. si. Io. And.

† In cōcil. impresso nōdū inuētū est, ei tn̄ tribuunt. Burchar. li. 3. decr.c. 123. & Iuo p.3.c. 96. & hr̄ i c 6. eo. ti. in 1. cōpil.

† si aliquis presbyter.

† comparauerit.

† ecclesiæ

† sacrilegū.

† Cōc. Tolet. 2. ca.4. & c.7. eo. ti. i 1. cōp. Et de materia textus & glossatū plene p̄ Couarr. in c.1. & in c. cū in officijs. de testamen.

3 Vide hi Host & Iōā. An. & doctores in l. mini me. ff. de legib. adde Io. An. in c 1. j. de voto. & sup. de off. le legati. c.2.

linquat: nisi forsan eps velit eā assignare alicui ad tēpus pio seruitijs ecclesiæ pstitis. No. φ nec platus nec clericus bona ecclesiæ potest alicui post mortem suam relinquere. Item episcopus potest conferre alicui terram ecclesiæ pro seruitio ecclesiæ præstito.

a ¶ In terra.] q̄ sterilis erat, prius enim æquum est illis relinqui, quorū labore ad fertilitatē redacta ē, vt s. de reb. eccl. alie. vel nō. ad aures. & C. de alluuio. l. vl. vel loquit de terra priꝰ culta & clerico pro beneficio assignata. 16. q. 1. possessiones, & q. 3. clerici. Tan.

b ¶ Obitus.] ar. φ bñficiati ab ecclesijs vsufructuarijs cōparant: nam & morte finitur vsusfructus. Inst. de vsufr. §. finitur. Similiter morte clerici, vt hic & s. de pig. c. vlt. sed nō p oia pparant clerici vsufructuario, quia de terra aratoria pōt hic facere vineā. φ illi nō licet & ff. de vsufr. q̄uis. & l. vsufructuarius. Item vsufructuarius percipiendo fructus facit suos, & inde pōt testari: φ nō pōt clericus. inf. ti. prox. quia nos. 21. q. 5. quia Ioānes. nisi eū quodā moderamine, φ habet inf. ti. prox. ad hoc. & c. relatum. §. licet. immo potius clerici possunt pparari vsuarijs, quibus tm̄ ad vsum cotidianū vti licet. Inst. de vsu & habit. §. j. B.

c ¶ Prohæredum vel.] prohæres est qui putat se hǣdem esse, cū non sit. ff. de pe. hær. pro hęrede & Inst. de interdict. §. adipiscendæ, vel pōt appellari hic pro quolibet decedente post primum hæredem siue pro quolibet decedente, cui relinquitur aliquid.

d ¶ Pro seruitijs ac præstatione.] idest, pro seruitijs pstitis ecclesiæ. inf. tit. prox. relatum, 2. sicut 1 quia forte potest possessionem illam assignare alicui clerico pro beneficio, vsq; ad tempus vitæ suæ. 16. q. 1. possessiones, & q. 3. clerici. Ber.

† In hūc titulū eruditos scripsit Couarruuias cōmentarios.

† In vetustiorib. ita. Gregor. A. subdiacon. alias Greg. uij. & c. Cōtius i margine addit ita: immo primus, lib. 7. indict. 2. epist. 52. Et nr̄ c. j. eo. ti. i 1. cōp.

2 Et s. ti. 1. p suas. Io. An.

CAP. V.

SI quis sane clericorum agella vel vineolas, in terra [a] ecclesiæ sibi fecisse probabitur, subsistentandæ vitæ causa, vsq; ad diē obitus [b] sui possideat: verum post suū decessum ecclesię restituat, nec testamentario, aut successorio iure cuiquam hæredū, prohæredūve [c] relinquat: nisi forsan cui episcopus pro seruitijs, ac præstatione [d] ecclesiæ largiri voluerit.

TITVLVS XXVI.

De testamentis † & vltimis voluntatibus.

¶ Gregorius nonus † Antonio Subdiacono.

¶ *Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus vero ecclesiæ seu intuitu ecclesiæ quæsitis testari non valet.*

CAP. I.

QVorundā ad nos relatione peruenit, φ I. Attellanæ ciuitatis episcopus condito testamento, in octo vncijs [e] substantiæ suæ nurum hæredem instituit, ecclesiā suā in residuis quatuor.

¶ Hortamur [f] ergo, vt sollicite hoc [g] discutias: & quicquid ipsum habuisse potuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris: [h] nisi † hoc solū quod eum ante [i] episcopatus ordinem, proprium habuisse [k] constiterit. Quicquid vero ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse cognoueris, vel in episcopatus ordine prædictum episcopatum acquisiuisse, [l] † in eiusdem ecclesiæ dominio conseruetur.

¶ Idem.

¶ *Abbatissa testari non potest, etiam si nunquam induisset habitum monachalem.*

CAP. II.

QVia ingredientibus: & infra. ¶ Gabina † Abbatissa conquesta † est, S. quondam abbatissam, monasterij sui, postquam regendi suscepit officium,

19. q. 1. commonere. & c. seq. 23. q. 8. §. quamuis.

Vorundam.] Primo ponitur factum. Secundo decimo: ibi, Hortamur. Abbas Siculus.

CASVS. Ioannes Attellanæ ciuitatis episcopus fecit testamentum, & nurum suam in octo vncijs substātiæ suæ sibi hæredem instituit, & ecclesiā suā in residuis quatuor. Mandat Papa Antonio subdiacono, vt hoc diligenter inquirat, & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum constiterit habuisse ad ius ecclesiæ a qualibet persona debeat reuocare, nisi illud solum quod ante suam promotionē noscitur habuisse: & quicquid acquisiuit post suam consecrationem, in dominio ecclesię conseruetur. No. φ prælatus de bonis ecclesiæ testari non potest. Item quicquid acquirit platus post suam consecrationem remanere debet ecclesiæ.

e ¶ Octo vnciis.] idest, in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. vncias diuiditur. Inst. de hæred. instit. §. hæreditas, T.

f ¶ Hortamur.] i. præcipimus.

g ¶ Hoc.] id est, testamentum suum. Tan.

h ¶ Patiaris.] hoc non habebit locum in rebus ab episcopo alienatis: si ecclesia agnoscat hæreditatē illius, tenetur tūc rationem habere quod fecit, pro ea parte pro qua est hæres. 12. q. 2. episcopus qui filios. ff de reg. iur. qua persona. C. de reb. alienis non alienan. venditrici, nisi fecerit ecclesia inuentarium: tunc enim non tenetur nisi in quantum vires hæreditatis se extendant, C. de iure deliberād. l. scimus. §. fin autem hoc.

i ¶ Ante.] arg. ille 28. dist. de Syracusanæ, 12. q. 5. nulli, C de episc. & cler. Authen. licentiam, & Auth. prohibitum.

k ¶ Habuisse.] hoc ideo dicit: quia renunciauit propriis: vel quicquid postea habuit, totum fuit contemplatione ecclesię: & non personæ acquisitum. Alanus.

l ¶ Acquisiuisse.] intuitu ecclesiæ, vel de rebus eius: secus est de aliis. 12. q. 3. c. 2. & q. 5. fixum, & ins. eo. quia nos. Ber.

QVia ingredientibus.] Primo ponit quæstionem. Secundo solutionem: ibi, Necessarium. Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa cuiusdam monasterij S. nomine, fecit testamentum, in quo plura quibusdam legauit:

† Vide B. Th. 2.2 q. 185. ar. 6. & 7. & ibidem Caiet. & cōc Trid. ses. 25 de refor. ca. 1.

† acquisisse, in antiquis.

† Idē s. Greg. Ianuar. Caralitano epist. 7. eiusdē li 7. registri. refert Anselm. Lucen. lib. 7. c. 162. 19 q. 3. c. 7. Et c. 2 e. ti. in 1. cōpil.

† Sabina

† questa

2 Vt glossam & textum intelligas, vide libellū Volusij Metiani de assis distributione & Vigilium Zuichemū in §. hǣditas. Inst. de her. insti. ue.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

¶ Supra visum est de dispositione inter viuos: restabat videre de vlt. voluntatibus. Vel sic, sup. visum est de peculio clericorum, sed quia dubitari potest, nunquid de omni peculio valeant clerici condere testamenta, ideo subijcit hanc rubricam. Abbas.

De hac materia tractatur 12. q. 5. & q. 3. & 18. q. 4. p totū, & 19. q. vlt. c. quia vsque ad fi. & 13 q. 2. §. fi. alius, & cap. sequenti, 12. q. 2. de laicis, 4. q. 3. ver. ob causam.

legauit. quæ vsque ad mortem non induit habitum monachalem, sed stetit in vestibus, quibus presbyteri illius loci vtunt, sicut & illa, & quę ipsam pręcesserat, dicens hoc sibi licere ex consuetudine: Gabina abbatissa eiusdem monasterij, quæ successit, conquesta est domino Papæ, quòd illa taliter legata relinqueret. Rñdet Papa. Postquam illa abbatissa ordinata est, & in monasterio morata, ad culpam episcopi ptinuit, qui illam in sæcularib. vestibus stare pmisit: non tamen propter hoc monasterio præiudicare potuit, sed postquam monasterium intrauit, se & sua ei monasterio dedicauit No. quòd delictum subditorū ad culpā prelatorum pertinet. Item delictum personæ in donum ecclesiæ redundare non dēt. Item intrādo monasteriū, se & sua intelligitur quis contulisse, nec amplius potest inde testari.

a ¶ Testamento.] testamentum est testatio mētis, qua disponitur, quid de rebus suis aliquis velit fieri post suum decessum. 13. q. 2. cap. placuit. §. sed aliud j. de celebra. missa. cum Marthæ. Instit. de testam. ordi. in prin. 1. Tan.

b ¶ Legata.] legatū est donatio quædā à testatore relicta ab hærede præstāda. instit. de leg §. 1.

c ¶ ex consuetudine.] hic consuetudo non prodest, quia nō quid fiat, sed qd fieri debeat, considerandum est. 12. q. 2. g oria episcopi, & s. de elec. cum cām. & ff. de offi. præsi. sed licet, & factum vsurpatum præscriptionem non inducit. 83 dist. illud. 16. q. 3 licet, & in talibus nullius numerus defendit annorum. 33 q. 5. q Deo.

d ¶ Ordinata.] i. benedicta vel consecrata quia abbatissa vel mon alis non recipit ordinem propter vilitatem sexus ac j. de pen. & remissio. noua.

e ¶ Forte.] non de no. dubitationis, sed assertionis. 13. q. vlt habent forsitan illi. & in Euangelio: si cognouissetis me, forsitan & patrem meum, & c. ff de rei ven. itē si. §. 1. 2. & ff. de arbi. si duo. ff. de proc. si filiusfamilias. d. pœ. dist. 1. quamobrem. 33. q. 2. admonere. s. de procu. tuæ Vin.

f ¶ Præiudicium.] votum enim præscriptione non tollitur, vt 33. q 5. quod Deo pari.

g ¶ Competere.] ipso enim ingressu se & sua dedicauit Deo 19. q. vlt. qa ingredientibus, & est pars huius, 3 & Auth. si qua mulier, & C. de sacrosan. eccl. Auth. ingressi 12 q. 1. nolo. & c. non dicatis. Ber.

condito testamento[a] legata[b] quibusdam reliquisse, dicens, eam vsq; in diem obitus sui, nō induisse habitū monachalem, sed in vestib. quibus vtuntur loci illius † pbyteri, permāsisse, sicut & illa, quæ ante ipsam fuerat abbatissa: & hoc pene † ex consuetudine[c] licuisse, & infra.

¶ Necessarium ergo visum est, postq̄ abbatissa ordinata[d] est, & in monasterio p annos plurimos vsq; ad obitum præfuit, vestis qualitatē ad culpā forte[e] epi pertinere, qui eam sic esse permisit: non tamen potuisse præiudicium[f] monasterio irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa & Abbatissa constituta est, de iure competere.[g]

¶ Idem. †

¶ *Si infra annū à die monitionis non fit executio testamenti per debentem exequi, deuoluitur executio ad episcopum.*

CAP. III.

NOs quidem: & infra. ¶ Peruenit ad nos S. de hac luce migrante supremæ voluntatis elogio[h] † monasteriū pręcepisse fundari: cuius desiderium a T. religiosa femina eius hærede protrahitur.[i]

¶ Quamobrem te hortamur, vt eam commoneas, † quatenus infra annum,[k] monasterium quod iussum est, debeat ordinare: & cuncta secundum voluntatem defuncti sine altercatione construere.

¶ Quod si infra prædictum tempus, siue in loco,[l] quod constitutū fuerat, seu si ibi nō potest, & alibi placet ordinari, tecū implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & oīa p te loco ipsi sine diminutione qualibet assignētur. Sic. n. secūdum pijssimas leges,[m] dilatas defunctorum pias voluntates, episcopali decens est studio adimpleri.

¶ Idem † Petro subdiacono.

¶ *Debetur legatum, quamuis nudis verbis à testatore sit relictum.*

NO.] Propter negligentiā hrdis eps exequit piam voluntatem defuncti. h. d. Primo ponitur narratio. In secunda, pmissio ibi, Quamobrē. vbi primo moneri mandat, secundo suppleri ibi, Quòd si, tertio reddet rationem ibi, Sic enim. Abbas.

CASVS. Quidam S. noīe fecit testamētum, & T. mulierem sibi hęredē instituit, præcipiens monasteriū de bonis suis dēre fundari: cuius desiderium ab illa muliere ipsius hrde ptrahitur: peruenit hoc ad dnm Papam: vñ mādat epo loci, q̄ mulierem illā moneat, vt j. annū monasteriū qd ... fieri pcepit deat pstruere in loco vbi fuit cōstitutum: q̄ si hoc non fecerit, eps illud faciat fieri, & oīa p epm designētur illi loco sine aliqua diminutione: q̄ a et scdm leges volūtates defūctoru p epos adimpleri dēnt. No. q̄ voluntas defuncti ad pias cās adimpleri dēt ab hrde j. annū. Item si hæres negligens est, eps loci hoc faciat: quia secundum leges volūtates defunctorum per episcopos adimpleri debent.

h ¶ Elogio.] i. testamento. C. de test. l. iubemus.

i ¶ Protrahitur.] i. differtur.

K ¶ Infra annū.] j. annū dēt mādari executioni volūtas testatoris. C. de fidei. Auth. amplius & hic. & in Auth. de eccle. tit §. si quis ædificatione, coll. 9.

[Glo. seq. reci per q. scilicet, quid si locus non fuit designatus, ponit dictum Lauren. & secundum opin. Tan.]

l ¶ In loco.] demonstrato vel cōprehēso à defuncto, si. n. de loco incertus sit, nō vr obligatus ad faciendū: sicut in promissore liquidum est. ff. de eo qd cer. lo. l. 3. si quis insulam, & ff. de verb obl q insulam. nisi aliud quid dicatur, tum cā religionis, tū extremæ voluntatis fauore. lo. & Lau. Alij dicunt, q̄ si incertus est locus vbi debuit ædificari, ad hāc cām relictum heret caducum. C. de caduc. tol. l. vnica. §. si vero. ff. de dona. l. 2. § vlt. Et ideo dr hic, in loco quo constitutum fuerat. l. dicit q̄ non erat caducum: quia testamenta sunt interpretanda largissime. s. de don. cum dilecti, in h. & res ad pias causas relictæ, liberæ sunt à lucratiuorum inscriptionib. 23. q. 8. c. tributum, §. quamuis, & in l. sancimus.

m ¶ Leges.] C. de epi. & cle. nulli. ibi habes quòd episcopus debet illud facere.

Indicante.

† ipsius.

† Hic in vulgatis legit, plene: sed in manuscriptis, & registro B. Gregorij pene, legit inde est restitutū, iā in vno vetustissimo exēplari hr ita & hoc plene ex loci psuetudine licuisset.

† Scilicet Gregorius Ianuario epo Caralitano lib. 3. epist. 1a. x. registri Et c. 12. e. ti. in 1. cōp. Et vide præ alijs Couarruuiā in hāc decretalem.

1 Cōco. tex. in § legati & §. facto Inst. de leg.

2 Si quis res necessitate distraxit, fortassis huic officio iud. succurret, dum tū pretium restituat. Io. And.

3 Et ibi hr Pars. de pri. decisa Ioan. And.

† eulogio.

† Huc spectat quod nouissime pstituit cōciliū Trid. ses. 22 de refor. c 8. & ses. 25. in decre. 10 de purgatorio.

† Scilicet Gregorius in registro. lib. 12. epist. 30. & c. 13. e. tit. in 1. comp.

INdicante. Primò narrat factum. Secundo prouidet, ibi, In quibus. Abbas.

CASVS. Mulier quædam vxor redempti moriens concham argenti iussit venundari, & dari libertis suis, & quandam scutellam argenteam reliquit cuidam monasterio; mandat Papa, quod voluntas illius per omnia debeat adimpleri. Not. quod vxor potest testari viuente marito. Item voluntas testatoris per omnia adimpleri debet.

[Gl. seq. arg. allegat tria iura.]

a ¶ Nudis verbis.] Ita le legatum etiam valet secundum leges. C. de fideic. l. vlt. & è arg. quod per nuda verba quis obligatur. ar. 13. q. 2. quicunq. 22. q. 5. quacunque cum iuramento, & C. de iust. l. vnica.

[Gl. seq. quærit & soluit. Secundo quærit, arg. pro legatario soluit pro hærede, respondens ad contraria. Tertio quærit ar. contra legatarium. soluit contra hæredem.]

b ¶ Monasterio.] pone quod reliquit monasterio S. Mariæ x. sed non determinauit cui, cum sint plura monasteria S. Mariæ, dabitur pauperiori, in Auth. de eccl. tit. §. si quis in homine coll. 9. Item pone quod plures habeat scutellas, sed vna est melior alia cuius erat optio? potest dici quod legatarij. ff. de le. 1 si domus, & melius. l. qui duos. Sed contra, ff. eo. tit. l. si quis a filio, §. si quis. l. quod hæredis est electio. & C. de com. inde. si quis seruum, ff. de leg. 1. legato, & ff de ser. rust. præd. l. si via, quib. statur. Contraria loquuntur quando hæres in mora est. 2 Item pone quòd legauit seruum in fuga constitutum cuius expensis quæritur? videtur quod legatarij, quia ad ipsum spectat emolumentum: ergo & onus. C. de cad. tollen. l. 1. §. pro secundo, in fine, immo hæredis, ff. de leg. 1. cum seruus, & l. sequent. Lauren.

ADDITIO. si seruus legatus est in fuga tpe testi: quæret eum hæres sua impensa. ff. de leg. 1. seruo legato. § 1. Sed post test. & ante mortem quæret eum hæres sumptu legatarij, ff. eo. tit. si seruus legatus. Si post aditam hæreditatem, si culpa hæredis fuit æstimationem, alias non cauebit, ff eod. l. cum res, §. itaque.

† Redepti, proprium viri nomen.

† al. reliquisset, sed restquisse in antiquis.

† Idē. S. Greg. Dono episc. Messanen. li. 7. rest. in d. 1. epist. 4. & ca. 14. eo. t. in 1. comp.

† De intellectu præt. Couarruuiã, inc vide Ferdinãdum Vasq. li. 3. de success. crea §. 21. Romanū in rep. Auth. fil'r, C. ad l. Falci. & Euerardū in loco a libertate ad piam causam.

1 De articulo huius glossæ videto hic ꝑ alijs Couar. adnotata in l. hæredes, §. si in certo, & ibi glossam, ff. fam. ercil.

2 In antiquis exemplarib. ita reperitur hac gl. ut impressa est, & desinit ibi Lau. iō cætera aditamenta forte sunt.

CAP. IIII.

INdicante; & infra. ¶ Cognouimus R. referente, quòd moriens vxor Redempti, † concham argenteã nudis [a] verbis iussit venundari, & suis dari libertis: & scutellam argẽteam cuidã monasterio [b] reliquisse: † In quibus voluntatem eius, per omnia volumus adimpleri.

¶ Idem † T. episcopo.

¶ Non debetur legatum cũ testator rem non suam, sed ecclesiæ legauit. h. d. simpliciter inhærendo litteræ.

CAP. V.

FIlius [c] † noster F. conquestus est, quod quondã P. pater suus aliqua ecclesiæ vestræ, sepulturæ suæ gratia, iuris alieni [d] reliquit. Et quidẽ leges sæculi hoc hẽnt, vt hæres ad soluendũ cogatur, si auctor eius rẽ legauerit alienã; [e] sed quia lege Dei, non autem lege huius sæculi viuim⁹, † valde mihi vr̃ iniustũ, vt res tibi legatæ, quæ cuiusdam ecclesiæ esse perhibentur, a te teneantur, qui aliena restituere [f] debuisti.

FIlius noster.] hoc c. habet multos intellectus, vt dicit Pan. Primo ponitur conquestio. Secundo prouisio, ibi, Et quidem. Abb.

CASVS. Quidam P. nomine, fecit testamentum, & in testamento ille quædam, quæ ad ipsum non pertinebant, causa suæ sepulturæ relinquit cuidam episcopo filius eius petebat bona illa, vt ea restitueret illi cuius fuerat. sed episcopus hoc facere nolebat. vnde conquestus est dño Papæ. scribit Papa illi ep[is]copo dicens, quòd leges sæculi habent, vt hæres soluere compellatur, si testator rẽ legauerit alienam: sed quia eps viuere debet lege Dei, non autem lege sæcularium, iniustum est, vt res quæ dicuntur esse cuiusdam ecclesiæ: teneatur ab ipso qui aliena restituere debuit. No. quòd si testator scienter rẽ alienam legauerit. quòd hæres tenetur: rem legatã dare legatario, vel æstimationem eius: sed secundum legẽ Dei non compellitur.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

c ¶ Filius noster.] sed quid ad eum, cũ res essent alienæ? Forte interat ipsius, quia res ipsæ depositæ fuerunt penes patrem suum, vel pignori obligata. Alanus.

[Gl. seq. distinguit an scienter vel ignoranter legeĩ alienũ.]

d ¶ Alienũ.] cũ quis scienter legat alienũ, tunc hæres teneĩ res redimere vel legatario pretium dare, si res sit talis quæ vendi possit, alias nõ, Insti. de leg. §. non solum, & §. quod autem. Si ignoranter legat rem alienam, non valet legatũ: nisi cum legat cõiunctæ personæ. 3 C. de le. cum alienã, & legatarius dẽt probare scientiam, vt in §. quod aũt, & ff. de. ꝑbat. verius. Tan.

e ¶ Alienã.] scienter.

f ¶ Restituere.] de bene dignitate canonica, sic 17. q. 4. quicunq. de iure dicto non tenebãtur reddere iuxta præmissam distinctionem T. imò reddere tenebatur, sed poterat agere contra hæredem si scienter res illas legasset Ber.

† vtimur

† In vulgatis concilijs non reperitur hĩ post concil ũ Lateran, sub Alex. 3. pa. 43 c. 5. & 11 eo. tit. in 1. cõp. vide Synodũ Moguntinã celebratam multis sæculis post Raymundum an no 1549. c. 97 & Lapi. allegat. 78.

† impleãtur.

† Sub Alexã. 3. c. 15. & c. 4. e. ti. in 1. cõp.

3 Puta vxori, vel alteri cui de suo liquisset. Io. And.

¶ Ex cõcilio Maguntino. †

¶ Hæredi non adimplenti iussa testatoris, ab episcopo interdicitur res à testatore relicta. h. d. inhærendo litteræ.

CAP. VI.

SI hæredes iussa testatoris nõ adimpleuerint, [g] ab episcopo [h] loci illius, omnis res, quæ eis relicta est, canonice interdicatur [i] cum fructib. & cæteris emolumentis: Vt vota defuncti adimpleantur. †

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ De bonis per ecclesiam acquisitis clerici testari non possunt.

SI hæredes.] Vario modo põt intelligi, vt dicit P. primo ponitur excessus. Secundo prouisio ibi, Ab episcopo. Tertio, ratio ibi, vt not. Abb.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd si hæredes nõ impleuerint iussa testatoris, per epm loci interdicantur illis oia relicta cum fructib. inde perceptis, vt uota defuncti impleantur. No. quod hæres tenetur adimplere voluntatem testã is. Item episcopus põt compellere hæredem, & ei interdicere res sibi relictas cum fructib. a testatore, donec fecerit quod sibi iussum est a testatore.

g ¶ Adimpleuerint.] Infra annum, C. de fideic. Auth. hoc amplius, sup. eo. nos quidem.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Ab episcopo.] C. de test. consulta diualia. 4 contra. Solu. publicatio testamenti nõ pertinet ad episcopum, vt ibi dicit. pertinet tñ ad eũ testi. defensio, siue executio testi, vt voluntas defuncti seruetur, ff. de pet hæred. l. hæreditas, §. si defuncti. ar. sup. eo. nos quidem, & inf. eo. Ioannes, & hoc præcipue in his quæ ad pias causas relinquuntur, inf. eod. ti. a.

[Gl. seq. recipit per q. an filius non adimplens, &c. & ponit concord. iuris canonici, & ciuilis.]

i ¶ Interdicat.] Sm legem antiquam hæres, qui non adimplebat voluntatem defuncti, priuabatur omni successione, C. de fideicom. l. vlt. & 11. q. 5. Sy lucstr. Hodie autem tenet hoc in extraneo hærede, sed filius institutus hæres non adimplens voluntatem defuncti priuatur

4 Hodie episcopi executores sunt piarum. voluntatum tanquã sedis Apostolicæ delegati Cõ. Trid. sess. 22. de refor. c. 8

uatur successione, relicta tantum sibi legitima. C. de fideicõ. Auth. hoc amplius. & præualet lex in hoc casu canonici, in hoc tñ vř In. concordare prædicto canoni Sylvester. & huic decr. j. de voto. licet. in fi. vbi de hoc. Sed illud ideo contingit, quia regnum diuidi non potest, sicut nec aliæ dignitates s. de præbẽ. maioribus. & in consti. Friderici de feudis. §. preterea. Bern. Et hic nõ dicitur expresse, ꝙ priuentur hæredes, sed interdicatur eis quicquid relictum est, vt sic indirecte cõpellantur ad implere voluntatem defuncti. vel reducitur ad auctoritatem, vt saltem reseruetur hæredibus legitima, vt in Auth de hære. & fal. §. primum. & §. si quis non implẽs. coll. 1. alia Authen. vř dicere, ꝙ hæres q. relicta ad pias causas conferre distulerit, totum amittere debet in Auth. de eccle. ti. §. si quis autẽ ꝓ redemptione. ver. si autem qui. coll. 9. Et in isto casu potest intelligi hæc decr. & hoc intelligi in extraneo hærede. B.

† Præter Couarruuiã hic vide B. Thomam. 2. 2. q. 186. ar 6. & 7. & Dñicũ Sotum li. 10. de iust. & iu. q. 4. ar. 3. adde q. no. li. 5. super Directorio inquisitorum Schol. 154.

† alij.

† Post conci. Lateran. sub Alex iij. pa. 29 & c. 8. & c. nõ. e. ti. in j. compi. Et de intellectu vide Couarruuiã. in c. cum in officij. de testamen.

CVm in officijs.] Primo ponit excessus. Secundo prouisio; ibi, Hoc igitur. Abbas.

CASVS. Inter alia opera charitatis primo loco id seruandũ est, vt illis teneamur obnoxij, à qbus bñficia recepimus: sed quidam clerici contrarium faciũt: cum enim multa bñficia pcipiant ab ecclesijs ipsi bona illa per ecclesiam acquisita in alios transferre præsumũt: sed quia hoc inhibitum est per canones, statuit concilium Lateranẽ. ꝙ clerici siue testati siue intestati decesserint, siue alij conferre voluerint, bona illa penes ecclesias debeãt remanere. Not. quòd qui ab alio beneficium percepit, obligatus est ei. Item clerici de rebus ecclesiæ testari non possunt.

a ¶ Teneamur.] donatarius enim donatori naturaliter est obligatus ad antidora. ff. de pe. hæ. sed & si lege §. consuluit. 8. q. 1. illud. Ala.

b ¶ Acquisita.] quod. n. acquirit sacerdos, vel quilibet alius clericus intuitu ecclesiæ, ad ecclesiam pertinet. s. eo. quorundam. & j. eo. ad hæc. & c. quia nos. & ff. de castren. pecu. l. castrense. & 12. q. 3. c. 1. & 2. de quib. canonibus hic loquitur. Tan

c ¶ Canonibus.] 12 q. 2. placuit. & cap. quicunq. & q. 5. ob. tum. & quasi per totum.

d ¶ Penes ecclesias.] sic. j. c. sequen.

AD hæc pñtibus.] Distinguit, & secundum men

CAP. VII.

CVm † in officiis charitatis primo loco illis teneamur[a] obnoxii, à quibus beneficiũ nos cognouimus recepisse: econtra quidã clerici cũ ab ecclesiis suis multa beneficia pceperint, bona p eas acquisita[b], in alios transferre præsumunt. Hoc igitur quia antiquis canonibus[c] constat inhibitum, nos indẽnitati ecclesiarum prouidere volentes, siue intestati decesserint, siue aliis† conferre voluerint, penes ecclesias[d] eadem bona prę cipimus remanere.

¶ Alexander tertius.

¶ Moderatam eleemosynã de bonis per ecclesiam acquisitis clerici facere possunt, etiam in ægritudine constituti.

CAP. VIII.

AD† hæc præsentibus innotescat, qđ clerici de mobilibus,[e] quę per ecclesiam sũt adepti, de iure testari non possunt: [f]Viuentes tamen, & sui cõpotes, moderate valẽt aliqua de bonis ipsis, nõ ratione testamẽti, sed eleemosynę intuitu erogare,[g] in ægritudine constituti.

¶ Idẽ Vigilensi† episcopo.

¶ De bonis proprijs, vel acquisitis intuitu personæ, clerici testari possunt, de acquisitis intuitu ecclesiæ non.

CAP. IX.

QVia † nos: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod licet clerici de his quæ paternę successionis, vel † cognatiõis intuitu, aut de artificio, sũt adepti, seu dono cõsãguineorũ, aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiam, peruenerũt ad ipsos, libere disponere[h] valeant: de his tamẽ quæ consideratione ecclesiæ perceperũt, nullum de iure possunt facere testamentum.[i]

Idem Hostieñ. episcopo.

¶ Valet testamentum, quod parochianus facit coram presbytero parochiali, & duobus testibus: nec valet contraria consuetudo. h. d. inhærendo verbis litteræ.

CAP. X.

CVm † esses in nostra pręsentia cõstitutus, proposuisti, talem in tuo

brum: ibi, Viuentes. Abb. Sicul.

CASVS. Clerici de bonis ecclesiæ testari non pñt, tñ viuentes & sui cõpotes, possunt aliqua de bonis ipsis intuitu eleemosynæ erogare in ægritudine cõstituti. No. ꝙ de rebus mobilibus p ecclesiam acqsitis non põt clericus testari. pt tñ intuitu eleemosynę aliqua de bonis ecclesiæ erogare.

e ¶ De mobilibus.] multo fortius nec de immobilibus. Ala.

f ¶ Non possunt.] in morte tñ possunt largiri tam consanguineis q̃ alijs extraneis intuitu seruitij recepti, de mobilibus. j. eod relatum. §. licet. & 12. q. 2. ecclesiasticis. Tan.

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria in contrariũ, & remittit.]

g ¶ Erogare] argu. q admittitur qs vna via, q̃ uis alia repella tur. 1. q. 2. cap. 1 ff. de inoff. testa. Papinianus. §. si qs. Ar. ꝯtra. s. de procu. tuæ. vbi de not. & ff. de adm. tuto. scire. & ff debo lib quæritur.

QVia nos.] in prima ponit deci la quæstio. In secunda distinguẽs rñsio: ibi, Consultationi. Abb. Sic.

CASVS. Dñ in hoc capitulo, ꝙ licet clerici de his quę paterna cognatione, vel successione, vel artificio, vt dono amicorũ, sũt adepti, nõ habito respectu ad ecclesiã, possint condere testamẽtũ: de his tñ quę cõsideratione ecclesię perceperũt, de iure testari non possunt. No. ꝙ clerici de bonis paternis, vel đ his q̃ intuitu psonæ acquisierũt, possunt libere testari. Item de bonis ratione ecclesiæ acquisitis testari non possunt. Ber.

h ¶ Disponere.] 12. q. 3. c. 1. & 2. & j. eo. relatum. §. cæterum & c. requisisti. §. illud. Ber.

i ¶ Testamentum.] clerici enim de rebus ecclæ nullũ possunt facere testamentum: cum eorum proprietas non sit sua, cum solum vsum habeant, sed tñ victu & vestitu contenti esse debent 12. q. 1. clericus, qui & c. duo. & 10. q. 2. episcopus. & totum superfluum erogandum est pauperib. 12. q. 1. c. vlt. moderatam tamen donationem causa seruitij recepti facere possunt. j. eo. relatum. §. licet, cum quasi filiofamilias comparet, qui non potest facere testamentum, nisi de castrensi peculio. C. de test. l. vl. & C de aduo. diuer. iud. l. fori. Ber.

CVm esses.] Hoc ca. legitur varijs modis. Communis diuisio. Primo narrat factum. Secundo prouidet. ibi, Quia vero. Abbas.

† Vigilieñ. habẽt antiqui.

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. pa. 29. c. 5. & ca. 6. eo ti. in 1. comp. Et de intellectu vide Ferdinandũ Vasquiũ li. 1. de succes. resolut. §. 9.

† &, pro, vel, in antiquis.

1 Vñ dixit Vincẽ. ꝙ etsi tradere possit, nõ põt dimittere post morte tradendũ. 12. q. 2 bonę. sed post mortem erogandũ disponere nõ põt. 12. q. 5. q. ioannes. vbi de hoc dixi etiã ꝙ non credit quòd generalis consuetudo excusaret clericos dantes in morte omnia mobilia parentib. Io. An.

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij pa 50 c. 20. & c. 9 eo. ti. in 1. compi. Et multa q̃ requiruntur, vt dispo. huius c. habeat locũ, tradit Guido papæ decisione 5 [illegible]. adde Alex. consi. 41. vo. 1. & consi 41. volum.

CASVS.

CASVS. In epatu Hostien. talis erat consuetudo, q testaméta, q̃ non habebant subscriptionem septem testium, secũm q leges statuunt, rescindebant. Hostiẽ. eps hoc proposuit in præsentia Papæ: quia talis consuetudo aliena est à diuina lege, & patrum sanctorum institutionibus, & à generali consuetudine ecclesiæ, cum scriptum sit. In ore duorũ vel triũ testium, stet omne verbum: Papa pręscriptam consuetudinem reprobauit, & testamenta, quæ parochiani fecerunt corã presbytero suo, & tribus vel duobus idoneis psonis in extrema voluntate, firma decreuit pmanere: & pcepit sub pœna excõicationis, ne aliqs rescindere audeat huiusmodi testamenta; & ide dr in sequenti capitulo, in quo scribit Papa iudicibus Velletrensibus. & intelligũtur ista duo capitula, super relictis ecclesiæ, vel ad pias causas, vt ibi sufficiant duo vel tres testes. No. q vbi ius legale ɔ̃dicit iuri canonico, pualet ius canonicũ. Itẽ gñalis cõsuetudo ecclesiæ pro lege habẽda est. Itẽ in ore duorum vel triũ testiũ stat oẽ verbũ. Item secũdum canones duorum testimonium sufficit in testamento.

Deut. 17.

episcopus consuetudinẽ obtinere, quod testaméta quæ fiunt in vltima volũtate, penitus rescindũtur, nisi cum subscriptione septem, vel quinque testiũ fiant, secundum quod leges[a] humanæ decernunt.

¶ Quia vero a diuina lege, & sanctorum patrum institutis, & à generali ecclesiæ consuetudine, id esse noscitur alienum, cum scriptum[b] sit: In ore duorum vel triũ testium stet omne verborum; præscriptam consuetudinem improbamus:[c] & testamenta, quæ parochiani coram presbytero suo, & tribus, vel duabus alij personis idoneis, in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere sub interminatione[d] anathematis prohibẽtes, ne quis huiusmodi audeat rescindere testamenta.

¶ Idem iudicibus Velletreñ. †

¶ Valet vltima voluntas ad pias causas coram duobus testibus, & est casus singularis.

a ¶ Leges.] C. de testa. si vnus. l. vlt. & l. hac consultissima. B.

b ¶ Scriptum.] in lege Moisaica, & in Euãgelio, 2. q. 4. c. 1. 1. & ɔ̃. de testa. licet vniuersi. Ber.

[Gl. seq. rec. per q. an ẽ circa pias causas valeat testamentum non habens debitum numerum testium, po nit opi. q non ẽ, & hac approbat, ponit opi. contrariam q valeat, q̃ eam reprobat, demum subdit duas alias opiniones.]

c ¶ Improbamus.] sup relictis ecclesiæ. Decretalis illa intelligit per sequente, q̃ de eode facto & eiusdẽ loci loquuntur. nã in his q̃ pietatis cã relinquuntur, minus solenis voluntas sufficit, sicut & inter liberos. C. de testa. hac cõsultissima, §. ex imperfecto. C. fam. erciscũ. l. vl. & C. de fideicom. l. vlt. in his enim cessat Falcid. a. C. ad l. Falc. Auth. similiter & in Auth. de ecclesi. tit. § sinautẽ. coll. 9. in his canonica portio non deducitur. ɔ̃. eod. tit. c. vlt. Quidam tamen dicunt, q per hoc ca. quod gñaliter loquitur, derogatur oib. legibus. quæ dñt minus solemnem voluntatem non valere, quod non credo. q̃a nõ est verisimile, quod dñs Papa voluerit vnico verbo legib. derogare. arg. C. de inofficio. testa. l. si quando. & ɔ̃. de elect. ecclesia vestra. nec forte potest tollere leges quantum ad eos qui non sunt de sua temporali iurisdictione 2 arg. ɔ̃. de appel. si duobus. & sup de iudic. nouit, quæ leges ne quid falsitatis in testamento cõmitteretur, voluerunt, q certus numerus testium adhiberetur, C. de fideicom. l. vlt. Ita etiam credo q istud locũ habeat super relictis ecclesiæ, siue ad pias causas fauore religionis. ɔ̃. c. proxi. sic non derogabitur legibus. Vel dic, q Papa statuit hoc tm in his obseruandum, in quibus habet tpalẽ iurisdictionem, quia quãtũ ad illos potuit legib. derogare. Ciuitas ista Velletrẽsis ptinet ad Papã quo ad vtrãq; iurisdõnem. Sed verius vr̃ qđ primo dixi. Alij volũt dicere, q si agat in foro sęculari, seruãda est legalis solẽnitas: si in ecclesiastico, stabitur istis decr. sed prius dictum magis placet.

[Gl. seq. argumentatur, signat contrarium. & soluit.]

d ¶ Sub interminatione.] & ita vr̃, q q cõtra faciat, sit excommunicatus. ɔ̃. de locato c. 1. quam decr. tenemus canonem latæ sententiæ, & sunt ibi quasi eadem verba, q̃ & in c. 63. dis. Salonitanæ. Ar. ɔ̃tra ɔ̃. de iure patro. relatũ. in fi. vbi de hoc 3 Nõ credo q sit canon latę sñiæ, sed ferendę, per c. relatum. Ber.

CAP. XI.

Relatum † est, q cum ad vestrũ examen super relictis[e] ecclesiæ, causa deducitur, vos nisi septẽ vel quinque idonei testes interuenerint, ide post ponitis iudicare: & infra.

¶ Mandamus, quatenus cũ aliqua causa talis ad vestrũ fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundũ decretorum[f] statuta, tractetis, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis: Quoniam scriptum est: In ore duorum vel trium testiũ stat omne verbum.

¶ Idem electo & Capitulo Cassaneñ.

¶ De proprijs potest testari clericus: in acquisitis per ecclesiam, etiam si sint mobilia, succedit ecclesia, vel successor: potest tamen aliqua seruitoribus vel pauperibus elargiri: si autem defunctus habet plures ecclesias, vel beneficia, fiet æque diuisio inter illa.

CAP. XII.

Relatum † est auribus nostris, quod,

R Elatum] Primo ponitur factum reprehensibile: q secundo corrigi mandat: ibi, Mandamus. & mandatum tertio probat: ibi, Quoniã, Abb. Sic.

¶ Ex hac decreta. nota, quòd cum de testamentis agitur, nõ secundum leges, sed secundum canones iudicandum est. Item causa testamentaria ad iudicem ecclesiasticum pertinet: quod verum est in relictis eccl. siæ, & ad pias causas. Item duorum testimonium valet in cã testamentaria. Item in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum.

e ¶ Relictis ecclesiæ.] ad hunc casum restringe c. px. ɔ̃. e. in quo fauore eccl'æ sufficiũt duo vel tres testes. T.

f ¶ Decretorum:] quæ dicunt, quòd in ore duorum, vel trium testium stat oẽ verbum. 2. q. 4. c. 1. & ca 7. & 4 dist. quoniam multa. & c nõ causæ vltima voluntatis defunctorum ad ecclesiasticum iudicem pertinere, quod verum est in relictis ecclesiæ, & pauperib. 13 q. 2. clerici. & c. qui oblationem, C de epis. & cl. l. nulli licere. 4 per quæ confirmatur quod dixi sup. in prox. c. quod tantum de relictis ad pias causas intelligendum est quod hic & ibi dicitur. Ber.

¶ R Elatũ est] Quinque sunt partes: secunda: ibi, Nomine. tertia: ibi, Licet. quarta ibi, Cæterũ. quinta: ibi, Quia vero. Et venit hoc c. ad declaratione c. cum in officijs. ɔ̃. eo. Abb. Sic.

CASVS.

10 20 30 40 50 60

Marginalia:

† Cap. 10. e ti. in 1. comp. & post Cõc. Lateran. sub Ale. iij. pa. 50. c. 8. Vide Antoniũ i c. q clericis. sup. de for. comp. & Salicetum in Auth. Cassa. C. de sacrosan. eccl.

Deut. 17. Matth. 18.

3 Et ɔ̃. de sagit. c. vnico. Io. An.

† Vellenen.

† Nec ob. cad. q. præsul. & c. nullã. ut in §. ibi seq. Io. An.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp. & vide præ alijs hic Hostiensem, & Couarruuiã.

4 Legatũ q reliqui prioně capt uorũ ñ designata p sona, q̃ tribuat, distribuet eps origini vel habitationis, si origo est incerta.

2 De hoc Io. di. cõtiones. & ɔ̃. de re. iu. in 2. reg. li. 6. Io. An.

CASVS. In capitulo s. eo. cũ in officijs. dr. Bona p ecclesiam acquisita ad eam deuoluantur in obitu clericorum: quæsitum est a Papa, vtrum de immobilibus tm, vel de mobilib. sit intelligẽdum? Rñdetur generaliter, bona quælibet per ecclesias acquisita eis debent iuxta Lateranẽ. cõcilium post acquirentis obitũ remanere: sed per hoc vocabulũ, ecclesia, non intelligit episcopus, vel successor clerici morientis in ecclesia collegiata, sed ipsum collegiũ intelligitur. Vbi aũt in loco defuncti vnus tm est ordinandus, ille bona illius, & alia bona ipsius ecclesiæ debet habere. Et licet clerici mobilia per ecclesiã acquisita in alios trãsferri non possunt: consuetudo tñ non est improbanda, v. d. mobilib. illis clerici possint aliqua cõferre pauperibus, & alijs locis religiosis, & illis qui clericis seruierant, siue sint consanguinei, siue alij, secundum seruitij meritum: si vero clerici de hæreditate, vel aliter intuitu personæ suæ aliqua acquisierint, de illis ad ponant pro arbitrio suo. In fine dicit: clerici qui plura habẽt beneficia in pluribus ecclesijs, bona illorũ debẽt diuidi inter ecclesias pro rata secũdum congruã distributionem. No. quod nomine bonorum tam mobilia, quam immobilia dicuntur. Ite nota casum vbi nomine ecclesiæ non eps, sed capitulum tantum intelligitur. Item clericus de rebus ecclesiæ acquisitis potest dare pauperibus, locis religiosis, & seruientibus in eis. Item clericus de rebus intuitu personæ suæ acquisitis potest testari. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter ecclesias, in quibus habent beneficia.

Cap. 25.

quia statuimus in Lateranẽ. concilio,[a] † vt bona per ecclesiam acquisita, ad eam in clericorum obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum; & infra.

¶ Respondemus, quod generaliter bona[b] † quælibet per ecclesiã acquisita, eis † debent iuxta Lateranẽ. concilium post acquirẽtis obitum remanere.[c]

¶ Nomine autem ecclesiæ, nõ episcopus,[d] vel successor clerici morientis, vbi est collegium clericorum, sed communis congregatio[e] intelligitur, quæ rerum illorum debet canonicam distributionem, & curam habere. Vbi autem in loco defuncti tantũ vnus est[f] ordinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in Dei † timore dispenset.

¶ Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de iure in alios pro morientis arbitrio transferri nõ possint: † consuetudinis tamen est non improbandæ, vt de his pauperibus & religiosis locis, & illis, qui viuẽti seruierant, siue cõsanguinei sint, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritũ conferantur.[g] Cæterum quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt, distribuãtur pro arbitrio[h] decedentis. Quia vero nonnulli in diuersis ecclesijs beneficia possident, diuidantur quæ habuerant per æstimationẽ congruam[i] inter ipsos. †

¶ Innocentius tertius] Altissiodorẽ. † episcopo.]

¶ *Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alteri dispositioni committit, & dicetur testatus ad pias causas h. d. secundũ intellectum notabiliorem.*

CAP. XIII.

CVm † tibi de benignitate: & infra.

¶ In secunda[k] quæstione dicimus, quod qui extremã voluntatem[l] † committit, non videtur decedere intestatus.

a ¶ Lateranẽ. concilio.] sup. eod. cum in officijs.

b ¶ Bona.] arg. indefinitè 1. dictum generaliter accipiendum. 19. dist. si Romanorum. inf. de priuil. quia circa. inf. de verb. sign. cum tibi & c. quærenti & ff. de contrahen. empt. l. 3. & ff de ser. vrb. præd. l. si seruitus.

c ¶ Remanere.] sic 12. q. 2. per totum.

d ¶ Non episcopus.] qui tamen est in ecclesia, & ecclesia in ep. scopo. 7. q. 1. sc re.

e ¶ Congregatio.] hoc bene dicitur. 12. q. 2. de laicis, & C. de hære. decu l. 1. & 2. Lauren.

[Gl. seq. quærit & soluit, iterum quærit, ponit opi. & distinguit.]

f ¶ Vnus est.] sed nunquid bona episcopi debent deuolui ad collegium maioris ecclesiæ moriente ep.? Dicas quòd non, imo reseruanda sunt successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. de laicis. & c. illud. 2. Nunquid est idem in bonis archidiaconi? Dicunt quidam, quod nõ, sed collegio ecclesiæ deuoluuntur. Alij dicunt, & melius. si bona archidiaconatus distincta sunt, & diuisa à rebus canonicorum, tunc successori seruari debent, arg. sup. de rescrip. edoceri. si vero communia sunt omnia bona archidiaconi, & canonicorum; tũc ad capitulum deuoluũtur. arg. 12. q. 2. quia cognouimus & inf. de dec. cũ in tua. & 8. dist. quæ contra mores. Tancr.

g ¶ Conferãtur.] sic sup. eo. ad hoc. nõ ita amare istud prohibitũ est: sicut. dicit lex de donatione inter virum, & vxorem ff. de don. inter vir. & vxo. l. si id quod. §. si quis serui operas. Laur.

h ¶ Pro arbitrio.] s. eo. quia nos.

i ¶ Cõgruam.] vt ei plus detur, a qua plus percepit. 3 videtur tamen attendẽdum vtrum vni etiam plus seruierit quàm alteri. arg. s. de feud. c. 1. & arg. de præb. cum secundũ Apostolum. vbi dic. Qui altario seruit, viuere debet de altari. ergo si non seruiunt, vel si parum seruiunt, plus ei tenetur remunerare. Laur.

CVm tibi.] Vario modo legit. Primo ponit decisa consultatio. Secundo responsio. bi, In secunda. Et aduerte, quòd iste tex. est multum allegabilis, & frequẽtatur tam per canonistas quàm legistas, & est breuis decisio: sed aliquantulũ obscura, ideo nota bene ipsum, & tene menti, quia quotidianus. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis cõmisit extremam voluntatem suam in dispositionem alicuius amici sui, & in tamen mortuus est: quæritur an ille dicatur decedere intestatus? Respondet Papa, quod non videtur decedere intestatus. Nota, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit: non videtur decedere intestatus.

K ¶ In secunda.] primam habes infra de verb. signif. cum tibi.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.] an iste vere sit testatus, & soluit & distinctionem ponit.

l ¶ Dispositionem.] licet de benignitate canonica videatur testãm fecisse, re vera non est testatus, quia nullum est testamentum, vbi nomen hæredis non exprimitur. C. de testa. l. iubemus. § quod si non inuenit ordinatum, circa fin. & ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime, & institutio hæredis, totius testamenti est fundamentũ, vt Instit. de leg. §. ante hæredis, sed neque nutu possunt aliqua relinqui. C. de fideic. nutu & in epistola ff. de leg. 3. nutu. & sicut nutu deprẽhẽditur volũtas obmutescentis. 26. q. 6. qui recedunt, sic nutu de æquitate canonica

Marginal notes:

† Vide Anũ Pinellum in Rubr. C. de bon. mater. in 1. parte.

† Codex Battitiæ ita: ei debeant, & c. cõuenit anti qua compil.

† Cũ Dei, & c.

† possunt

[1] De hoc articulo, vide late p Couarr. lib. 1. varia. resol. c. 13.

[2] Et reuocatæ sunt. pria priuilegia cõsuetudines, & statuta. J. de elec. quia sup. lib. 6. & Clemen. eo. in statutum Ioan.

3. vt si Bonõ. & Parisiẽ. cañ. dimisit iij. & x. habebat a Boñ. & xx. à Parisiẽ. Bonõ. habebit vnũ, & Parisiẽ. habebit duo. Io. And.

† ipsas.

† Inclusa desunt in antiquis.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõpil. Et de materia vide plene p Anton. Gomez. & Palacium Rubiũ in 3. legem Taurinam.

† dispositione.

canonica fit testm̄, sicut & sufficit ad locutionem alterius, ꝙ quis annuat testibus præsentibus, & dr̄ decedere testatus, 1 & tale testm̄ dr̄ nuncupatiuum, C. qui testa. fac. poss. hac consultissima. Licitè ergo potest quis voluntati alterius cōmittere factione testamenti sui. i. an qs sit ei hæres. Distinguitur tn̄: qa aut in voluntatem hæredis cōmitto factionē testamenti, aut in voluntatē alterius. si in volūtatem hæredis, licitè possum, licet expressè eius voluntati cōmittam. ff. de cōd. instit. verba hæc. sed si confero in expressam voluntatem alterius, non valet, vt si dicam; instituo hæredē, quem Titius voluerit ff. de hæred. instit. illa institutio. & l. si quis Semproniū, & l. captatorias, immo captatoria, i. adulatoria appellatur talis institutio. C. de re milit. captatorias, secus si tacitè, ff. de hær. instit. illæ autē institutiones, 2 vt si dicā: instituo te hæredē, si Titius ascēderit Capitolium, vt ff. de hæred. instit. l. si qs Sempronium, & ff. de cond. & dem. l. nonnunquam. Sed legatum potest cōmitti arbitrio alterius tacitè, ff de lega. 2. l. 1. sed alterius arbitrio expressè non potest committi. ff. de leg. 1. l. captatoriæ, & l. præ dic. & incertæ personæ bene possunt institui hæredes, vt instituo pauperes hæredes, C. de epis. & cler. si quis ad declinandam. & l. nulli. Ioan.

Officij] Cōis diuisio. secunda pars ibi, C... ... ... Sicut ...

CASVS. ... in testamento ... ... ēpo propriam portionem, & alia multa monasterijs, vel ecclesijs: quæritur vtrū eps de illis possit ... ... portionem? Rñdet papa. ꝙ si portionem ... legauit epo sub conditione. vt esset ea contentus, & episcopus conditionem acceptauit, de alijs nihil poterit petere quia per hoc alijs renūciare vr̄. sed si portionem illam absolute reliquit, de alijs nihilominus legitimam portionem poterit vendicare. Si vero constiterit, ꝙ fraudulenter modicam portionem reliquit, cū conditione, ut in cæteris episcopus portione debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinari nō debent. eps de illa portionem exigere poterit à canone constitutam saluis indulgentijs Rom. Pont. quæ quibusdam regularibus sunt cōcessæ. Capitulum istud, & sequēs loquitur secundū consuetudinem quorundā locorum. Not. ꝙ electione vnius quis renunciat alteri. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari.

¶ Idē C. tituli sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali.

¶ *De relictis ecclesiæ petit episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi a testatore relictum: nisi eo modo, & non in fraudem fuerit relictum a testatore, quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.*

CAP. XIIII.

Officij: † & infra.

¶ Secūdo quæsiuisti, cum quis in testamēto relinquit episcopo propriā portionem, & alia multa monasterijs vel ecclesijs, vtrum episcopus ex illis legitimam [a] possit petere portionem; & infra.

¶ Cōsultationi tuæ taliter respōdemus; quod si portionem illam, cum conditione [b] legauit episcopo, ut esset ea sola contentus, & episcopus acceptauit; quia per hoc alijs renunciasse [c] videtur, de cæteris nō poterit exigere portionem. Quod si eam ipsi absolutè [d] reliquit, portionē sibi debitam poterit nihilominus de cæteris vendicare. [e] Si verò constiterit [f] ꝙ in fraudem modicū cōstituit mortuariū, vt in cæteris episcopus portione 10 debita fraudaretur [g] (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent †) episcopus portionem ex illis poterit exigere a canone [h] constitutam, saluis indulgentijs [i] Romani † Pontificis, quę quibusdam regu 20 laribus sunt concessæ.

¶ Idem.

¶ *Relictum episcopo contemplatione personæ, non diuidetur cum ecclesia cathedrali: secus si contemplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ, siue aliquid: siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ est factū relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Ita* 30 *... autem relictum cōtemplatione ecclesiæ factū, quando fit ab extraneo habē* 40 *te administrationem: secus si fiat ab administrationē non habente. Cum ecclesiis vero inferioribus episcopus nō diuidit sibi relictum, quia non est sibi tāta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.*

50

CAP. XV.

Requisisti de his, quę testator pro anima sua legat in vltima voluntate

a ¶ Legitimam.] qua secūdum variā locorū consuetudinem varia est & diuersa. j. de sepul. certificari. Vinc.

b ¶ Conditione] conditio 3 quid sit & modus, tractatur, inf. de condi. app. in cap. verum.

c ¶ Renunciasse.] ff. de inoff. testa. si pars. § vlt. & l. seq. & l. vlt. & C. eod. tit. l. parentibus. Bern.

d ¶ Absolutè.] cum enim absolutè relinquit, pōt episcopus vtrāque cōsequi. inf. cap. proxi. & vr̄ hoc notare, qa si eps cedit simpliciter aliqd beneficiū ei, q. prius habebat aliud: nō vr̄ ei prius ademisse, ff. ad municip. l. municeps. Laur.

[Glo seq. arg. alle. tria iura, & duo in contrarium.]

e ¶ Vendicare.] arg. ꝙ recipiendo vnum, non intelligitur alij renunciasse, sic dictū, ff. de act. & obl. l. quoties. si vxor recipiens legatum, nō intelligit renunciasse doti. C. de rei vxo. a. l. vnica, §. sciendum, arg. C. de pact. conuent. l. si mulier. arg. cōtra, ff. de inoff. testam. l. ... & ff. ad leg. Falc. l. ... debitor.

f ¶ Constiterit.] etiā apponendo conditionem, aut si ipsam acceptauerit, si postea de fraude cōstiterit, quia non potuit testator auferre illā partem episcopo, quæ ei ex constitutione debetur inf. c. prox.

g ¶ Fraudaretur.] videtur tn̄ ꝙ agere debeat ad supplementū episcopus in hoc casu. si minus ei reliquit legitima portione, C. de inoff. test. l. si quando. § generaliter, & l. omnimodo, quia non admittit grauamen illa 60 portio, sicut nec quarta debita de iure naturæ. arg. ff. de adopt. si arrogator. §. sed an impuberi. Laur.

h ¶ Canone.] loquitur de illis canonibus. 10. q. 1. decernimus, & c. de his.

i ¶ Indulgētijs. j. de sepul. in præsentia, & j. eo. c. vlt. B.

Requisisti.] Diuiditur. Nā primo ponitur quæstio. Secundo generalis solutio, ibi, Et quidem. Tertio ... ibi, Sed considerandum, & ibi distinguit quattuor membra, quæ patent in textu. Abb.

CASVS. Aliquis fecit testm̄, & multa pro anima sua legauit: quæsitum fuit a Papa qualiter illa diuidenda sunt inter episcopum & ecclesiam? Respondet, ꝙ regulariter obtinet. ꝙ episcopus secūdū diuersas cōsuetudines ... debet habere tertiam vel quartā portionem: sed videndū est, utrū si testator diceret; relinquo istud episco-

1 Hāc glossā dicit Baldus esse singularē in l. 1. C. de sacros. eccl.

† Cap. 2. eo. ti. in 3 cōpil. prima pars. j. de pœni. of fic j secunda hic, tertia, j. de sent. exco. offic j. vbi declarātur reliquæ qōnes, & de varijs portionibus. vide Couarr. hic. adde Federicū de Senis, cōs. 134. incipit. Ioannes ...

2 Quia ... ... non in futurū institutio est collata, non est captatoria, si dicatur, qua parte Titius me hrēdē instituit, Mæuius hæres esto. Io. And.

3 Hæc glossula nō inuenitur in antiquis libris.

† Vide l. hæres meus. ff. de cōdi. & dem. & l. ... ff. de ...

† R. manorum Pont.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpil. Et de materia uide ... post Bart. Bartholomæū Socin. l. ciuib. ff. de reb. dub. & Petrū de Perusio tract. de quarta canonica. ... Alex. cōs. ... incip. viso testamento. ... 2. vol.

tate, qualiter sint inter episcopum, & ecclesiam diuidenda. Et quidem regulariter verum est, quod episcopus debet de his secundum diuersas consuetudines tertiam [a] vel quartam [b] portionem habere.

¶ Sed considerandum est diligenter, vtrum testator leget hoc modo, relinquo † illud episcopo; aut relinquo istud ecclesiæ; vel relinquo istud episcopo, & ecclesiæ, [c] an relinquo istud episcopo, & illud [d] ecclesiæ. In primo casu distinguendum est, vtrum relinquatur episcopo ab extraneo, an a propinquo. ab extraneo generaliter verum est, quod præsumitur [e] esse relictum intuitu ecclesiæ, nõ personæ: vnde cathedralis ecclesia de illo potest canonicam petere portionem, quemadmodum episcopo competit sua portio, si aliquid ecclesiæ [f] relinquatur. & hoc verum est, nisi testator exprimat, quod velit illud tantum esse episcopi, [g] non ecclesiæ. in quo casu seruanda est dispositio testatoris: secus autẽ si exprimat, [h] quod velit esse illud tantum ecclesiæ, non episcopi, quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis [i] immutare. Nec est [k] contra-

epo, an relinquo istud ecclesiæ: vel sic, relinquo istud epo, & ecclesiæ: an sic, reliquo istud episcopo, & illud ecclesiæ: in primo casu cũ dicit, relinquo istud epo, distinguendum est vtrum relinquatur epo ab extraneo an à propinquo: si ab extraneo, præsumitur relictum intuitu ecclesiæ, & non personæ: vnde ecclesia cathedralis debet habere suam partem, sicut in secundo casu, si aliquid relinquitur ecclesiæ, eps debet habere suam partem: sed istud verũ est, nisi testator exprimat, ꝙ velit istud esse tm̃ epi, & non ecclesiæ: in quo casu voluntas testatoris seruanda est: secus est si dicat, ꝙ velit illud esse tm̃ ecclesiæ, & non epi: quia priuata dispositio testatoris, non põt immutare generalẽ constitutionem canonis. sed huic dicto canon obuiare vr̃: dicit enim canon: si aliquid legatur Põtificibus ab extraneis aut cũ ecclesia, aut sequestratim: quia ille qui hoc donat, pro remedio animæ suæ donat, non pro cõmodo sacerdotis: non proprium, sed quasi ecclesiæ dimissum computabunt: Rñdet Papa illi canoni dicens, quod dr̃ in canone, verũ est, qñ testator non exprimit, ꝙ velit illud esse tantum epi, & non ecclesiæ: sed hæc exprimit hic testator: & ita non contradicit si vero à propinquo legatur episcopo, præsumitur ꝙ intuitu personæ, & non ecclesiæ, nisi contrarium ostendatur, & de isto ecclesia nihil habebit: si aũt relinquatur episcopo, & ecclesię cõiunctum canonica diuisio inter eos est facienda. si vero diuisim legauit istud episcopo, & illud ecclesiæ, siue æqualia, siue inæqualia sint relicta: reducenda sunt ad canonicam diuisionem, nisi vtraque pars vellit esse cõtenta suo relicto. si vero testator dicat, lego hoc episcopo, & illud capellis vel monasterijs: in casu isto, quod legatur episcopo, eius erit præcipuum cũ ecclesia: sicut si cuilibet alteri legaretur: & de alijs quæ legantur monasterijs vel capellis, portionem canonicam obtinebit: in fine dicit. si aliqua legantur clericis prælationem vel administrationem aliquam non habentibus, & qui possunt proprium habere: siue relinquatur ab extraneo, siue a propinquo, intuitu personæ præsumitur omne relictum, & de isto nec episcopus, nec ecclesia aliquid habebit, nisi aliquid in contrarium ostendatur; quæ hic dicantur, localia sunt, quia non seruatur hoc generaliter. No. quod relictum episcopo ab extraneo, regulariter, & generaliter præsumitur intuitu ecclesiæ esse relictum: si autem a propinquo intuitu personæ, tamen vtroque casu probatio admittitur in contrarium. Item quod obtentu alicuius, quare illi est restituendum, & valet vocare contra nũcios, procuratores, negotiorum gestores. Item voluntas testatoris semper debet obseruari, vbi ius vel aliquis non offenditur. Item soluitur quęstio, cui ab episcopo quæsita cedant. Item relictum priuatæ personæ siue habeat beneficium siue non, semper præsumitur esse relictum intuitu personæ.

a ¶ Tertiam.] 10.q.1. decernimus, & c. de his, & j. de sepul. c. 1. Ber.

b ¶ Quartam.] 12.q.2. nobis concesso. & quattuor, & j. de sepul. cum super. Qñque etiam medietas appellatur, j. de sepul. c. 2. & 10.q.1. antiquos. [1] In his enim locis consuetudo seruãda est. j. de sepul. ca. certificari. Capitula tamen, quæ dicunt res ecclesiæ diuidendas in quattuor partes, de matricibus ecclesijs loquũtur. Vin.

c ¶ Et ecclesiæ.] coniunctim.

d ¶ Illud ecclesiæ.] separatim.

e ¶ Præsumitur.] p̃sumptione iuris, non de iure. vnde probatio in contrarium admittitur, puta, si longa & magna fuit dilectio. 12.q.3. c. 2. sed econuerso si relinquitur à propinquo, præsumitur relictum intuitu personæ. j. eo. c. versic. si vero ecclesiæ, & s. eo. quia nos. 12.q.3. c.1.

f ¶ Aliqd ecclesiæ.] hic exemplificat s̃m membrum distinctionis. Ber.

g ¶ Episcopi.] id est proprium.

[Gloss. seq. quærit obijciendo, ponit solutionem Laurentij, sed aliter soluit.]

h ¶ Secus autẽ si exprimat.] sed quæ est ratio diuersitatis, ꝙ quando relinquitur aliquid ecclesiæ tantum, quòd episcopus habet iuste suam partem: & si relinquatur episcopo tantum, ecclesia nihil habet: cum episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo, 7 q.1. scire ? Lauren. dixit hoc euenire propter iuris impossibilitatem: quoniam ius non offenditur si epo legetur tantum, sed si tantum legatur ecclesiæ secus si episcopo, ex hoc offenditur ius [2] arg. ff de lega. nemo potest. Vel potest dici, ꝙ nomine ecclesiæ intelligitur episcopus tanquam caput, supra de his quæ fiunt a præla. sine consensu capituli. cap. nouit. & cum scribitur capitulo, scribitur decano, qui est caput capituli. supra de con cessi. preben. post electionem, sicut qui præest exercitui, de ipso exercitu intelligitur. j. de his qui notantur infa. l. 2. ff quis & à quo appell. 1. §. si Præses. [3] & appellatione fam lię princeps continetur, ff. de verborum significatio l. familię. Nomine vero episcopi quandoque non intelligitur ecclesia, vt in eo q renunciauit episcopatum. supra de translat. inter corporalia & s. de eo qui renunc. episcop. c. 1. Et cum aliquid datur ecclesiæ. nullę personę determinatę intelligitur dari ergo episcopus inde habere debet partem, cum sit caput ecclesię. sed cum relinquitur tantum epo, intuitu tantum [illegible] ipsius relictũ intelligitur. & ideo ecclesia nihil inde habebit, imò episcopus inde potest facere testamentum. [illegible] cod. quia nos.

i ¶ Constitutionem canonis.] 12.q.3. Pontifices. argu. 13. q. 1. [illegible] & [illegible] hec, etiam nemo facere pot ꝙ in testamento suo leges locum habere non possint. ff. de lega. 1. l. nemo pot. ff. de pac. inter d. bitorem, & l. ius publicum, ff. ad l. Fal. quod de bonis. 1. respon. C. de condi. inser. l. 2. s. de so. compe si diligenti. j. de sent. excom. contingit, & j. eo. tua.

[Glo. seq. distinguit inter legata & donata, & allegat contrarium.]

K ¶ Nec est.] hic respondet tacitæ quæstioni, quę posset fieri per canonem illum 12. quęst. 3. pontifices. cuius verba hic ponuntur; & hęc distinctio sumitur ab illo canone, & licet relinquatur episcopo sub pro-

† In codice Barbatiæ ita: relinquo istud episcopo: aut relinquo illud ecclesiæ. aut relinquo istud ecclesiæ & episcopo: aut relinquo istud ecclesię. & illud episcopo.

1 In quibusdã ẽt locis nihil accipitur s̃m Vinc. & Hostien. Io. An.

2 Hoc est quod quęrit, quare ius offenditur in vno, & non in alio Ioan.

3 al. est ver. sub. §. solent. vide de app. dilecti vlt. in glo. Io. And.

rium quod in canone † legitur, videlicet: quod pontifices, quib9 ab extraneis aliquid, aut cum ecclesia, aut sequestratim dimittitur, aut donatur (quia hoc ille qui donat, pro redemptione animę suæ, nō pro commodo sacerdotis probatur offerre) nō quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesię, inter facultates ecclesiæ computabunt: quoniam hoc est verum, cū testator ita sequestratim legat illud episcopo, quod non exprimit, vtrum velit ad episcopum tantum, non ad ecclesiam pertinere. Si vero relinquatur illud episcopo a propinquo, [a] præsumitur esse relictum nō intuitu ecclesiæ, sed personæ: [b] nisi forte contrarium probaretur: & de isto nihil potest ecclesia petere in vita eius.

¶ Quod [c] si relinquatur episcopo & ecclesiæ, de illo canonica inter ipsos † est diuisio facienda.

¶ Si vero [d] istud episcopo, & illud ecclesiæ relinquatur, siue æqualia, siue inæqualia sint relicta, reducenda sunt ad diuisionem canonicam, inter episcopum & ecclesiā cathedralem: nisi ambo velint † esse testatoris dispositione [e] contenti, [f] quam † propter vltimę voluntatis fauorem satis decens [g] est obseruare: vbi neq; fraus interuenerit, neque dolus, neque † quisquam nimium defraudatur debita portione.

¶ Secus autem est si aliquid legetur episcopo, & aliqua capellis vel monasterijs, aut alijs pijs locis: nam in hoc casu, quod legatur [h] epō, eius est præcipuū cū ecclesia cathedrali, quēadmodū si cuilibet alij legaretur: & † de illis, [i] quæ alijs legantur, portionem canonicam [k] nihilominus obtinebit: qm̄ non est [l] tanta communio inter epm̄, & inter capellas vel monasteria, seu alia pia loca, quanta est [m] inter epm̄, & ecclesiam cathedralem, cui est spirituali coniugio copulatus: vnde quæ acquirit [n] episcopus, non illis, sed sibi tantum acquirit.

¶ Illud autē [o] est generaliter obseruādum circa eum, qui potest proprium possidere, prælatione, vel administrationē ecclesiæ non habentem, [p] quod si ei aliquid specialiter relinquatur, non solum à propinquo, verum etiam ab extraneo intelligitur esse relictum, non intuitu ecclesiæ, sed personæ: nisi probatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec episcopus nec ecclesia pōt in vita [q] eius sibi aliquid vēdicare: & hoc intelligitur esse verum, cum fraus minime ꝓcuratur; quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

¶ Idem epō Tuscano.†

¶ In bonis patris, matris, & auiæ, habet quis debitam in re natura, in qua grauari nequit: & filius rogatus de restituenda hæreditate sub conditione, detrahit debitū iure natura, & Trebellianicam, in qua computātur fructus post litis contestationem percepti.

CAP. XVI.

Raynutius [r] † de Clera † duas habēs filias, Alterocham videlicet, & Adiectam, matrē insuper

---

prio nomine: ꝓsumitur tn̄ intuitu ecclesię relictū esse, ff. de ann. leg. l. annua 1. qđ intelligit circa relicta ī vltima voluntate ab extraneo: secus si aliquid detur epo inter viuos: quia tunc pręsumitur intuitu amicitię datum aliquid, puta: si lōga dilectio, & amicitia fuit inter eos, vel propter spem alicuius renunciationis. arg. ɔtra, 12. q. 2. sancimus, & c. præcedenti. Item aliud est dicere; relinquo hoc ecclesiæ: & aliud, relinquo hoc canonicis. In primo casu relinquitur ecclesię, in scdo non. arg. ɔtra. ff. de reb. dub. ciuibus. Ioan. ff. de condi. & demonst. l. municipibus. hoc verū est, scilicet, quod dr̄ in cap. pontifices. scilicet, ꝙ ecclesia habeat partē suam de his, quę legant' epo. & illud, hoc, non referas ad proximum dictū, sed ad superius.

[Glos. seq. recitatur per quęstionē, & ponit duas opiniones.]

a ¶ A propinquo] vſque ad quartum gradum. C de episc. & cleri. Auth. licetiam. & in Auth. de eccle. tit. §. interdicimus. coll. 9. & J. de cōsāg. & affin. c. non debet. [illegible] vsq; ad [illegible], cum [illegible] hic, vt [illegible] 3. ca. 1. & 2. & [illegible] c. [illegible] Vin.

b ¶ Personæ.] quare [illegible] ecclesię. arg. [illegible] hæred. item [illegible] item non solum.

c ¶ Quod si.] tertiū membrum distinctionis. V.

d ¶ Si vero.] quartū membrum [illegible].

e ¶ Dispositione.] fauore vltimę voluntatis, 13. q. 1. ca. vlt. ff. pro socio. cum duobus, aliàs incipit si fratres, § idem respōdeo, 2. 10.

f ¶ Contenti.] s̄. ca. proximo.

g ¶ Decens est,] sed non necessarium. decens enim est, vt pro modico non contendat. ff. locat. si merces, §. vis maior. & l. habitatores, & ideo multum operatur repetitio verbi, hoc scilicet [illegible]: relinquo hoc episcopo, & relinquo illud ecclesię. [illegible]

h ¶ Legatur.] [illegible] eius præcipuum, [illegible] Vincē.

i ¶ De illis.] scilicet [illegible] alterijs, vel capellis.

k ¶ Canonicam.] scilicet tertiā, vel quartā, vt [illegible] in prin. cap. & s̄. eod. cap. proximo.

l ¶ Non est.] hæc est ratio quare secus est. Ber.

m ¶ Quanta est.] Argumentum, quod non dicitur de gremio ecclesiæ qui eligitur de minoribus ecclesijs, licet sit eiusdem ciuitatis. argu. J. de verb. signi. cum clerici.

n ¶ Acquirit.] 18. q. 1. c. 1.

o ¶ Illud autem.] quod sequitur.

p ¶ Habentem.] siue habeat beneficium ecclesiasticū, siue nō. Vincentius.

q ¶ In vita eius,] post mortem bene, si intestatus decedat. argum. J. de succes. ab intesta. cum dilectus. ita tamen quod non habeat propinquos. 3. 12. q. vltima, c. vltimo: & in Authen. de ecclesia. titu. § si quis autem 4. coll. 9. & 12. q. 1. sint manifestæ. & 12. q. 2. episcopus qui filios.

Raynutius.] Primo ponitur factum. Secundo auctoritas dat' per Papam pronunciatio: ibi, Cum autem. Tertio pronunciationis per Papam cōfirmatio: ibi, Nos igitur. Prima & secunda partes [illegible] diuidi possunt: & partes patent in textu. Abbas.

r ¶ Raynutius.] ad intelligentiam huius decretalis pone casū quod tota hæreditas R. valuit

---

Canon cuius hic meminit Papa, est in cōcilio Agathēsi. c. 6

1 Per hāc legem dixerūt hic Petr9, & Abbas, ꝙ si administratori ecclesiæ et expssō nomine aliqd legetur, eps habebit canonicam.

† cos.

† voluntatē

† quam scilicet dispositionem.

† al. ita: nec quisquam nimiū defraudetur, &c.

2 Socius qui cessantib. socio refecit in sulam cōmuni nomine, licet vsuras certissimas, & dnūm vendicare possit tn̄, & leuiorē viam, scilicet agēdo pro socio aggredi poterit. I. A.

† In vno vetusto ita: & de his, q̄ illis legantur portionē, &c. in alio ita. & de his quæ alijs legantur, eps portionem, &c.

3 Agnatos vsq; ad 7. cognatos vsq; ad 4. gradū. [illegible] Ioan.

4 Si eps, clericus, quis vel diaconissa moritur sine testamēto & legitimis successoribus, succedit ecclesia, in qua instituti fuerunt. Io. An.

† Tuscanēsi. Tuscan. Tuscal.

† Ranūtius.

† Ca. 13. ti. de senten. & re iud. in 3. compil. illustris est hæc decretalis, de cuius materia duo extant volumina à Guilhermo Benedicto super hoc c. edita. Ad h. Corrat [illegible] & de intellectu vide [illegible] Vasquium lib. 2. de succes. creatio. §. 20. & [illegible] §. 2. [illegible] par. 4. & lib. §. 21. limit 1 & multis alijs locis.

Cleram, & vxorem nomine Adelasiam, [a] in extremis positus condidit testamentum: Alterochæ filiæ puberi vltra dotem quam ei dederat, domum & quendam hortum in eodem testamento relinquens, [b] Adiectę vero impuberi reliquit cætera † bona sua, adijciens vt Alterocha & soboles, quam gestabat in vtero, eidem impuberi succederent, si absque liberis [c] morerentur. Mortuo itaque testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidem relictis a patre, iure Lombardo † cuidam

R. valuit liiij. omnibus cõputatis, in quibus Clera mater ipsius habuit tertiam partem, scilicet xviij quæ tertia deducebatur iure Longobardorum: modo remanent xxxvj. in quibus Adelasia vxor ipsius R. habuit similiter tertiam partem, scilicet xij. quæ tertia similiter deducebatur iure ēt Longobardorũ: modo remanent xxiiij. sed in illis xviij. quæ sunt tertia pars Cleræ, habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, in qua grauari non potuit, quæ tertia sunt tria, quæ ambæ neptes de iure cõi pro legitima habere debebant tertiã partem de xviij. quæ sunt sex, & sic quælibet tria, & tantum habuit Alterocha in tertia Cleræ: modo remanent tutori pro adiecta xv. de tertia Clerę tam iure naturę, quam ratione donationis. Item in duodecim, quæ sunt tertia pars Adelasiæ, eodē modo habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, s. duo: quia tertia pars de duodecim, sunt quattuor: quorum medietas sunt duo, pro Alterocha, & reliqua duo pro sorore sua Adiecta. tutor habet decem, in ista tertia Adelasię, tam propter ius naturæ, quam propter venditionem residui: habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ & Adelasiæ quinque, & ita sententia retractatur. tutor uerò habuit in illis tertijs vigintiquinque, quia quindecim habuit tertia Cleræ, & decem pro tertia Adelasię; quia omnia sunt vigintiquinque. Item in vigintiquattuor. quæ remanebant pro hæreditate R. quælibet soror habebat suam tertiam debitam iure naturæ, quæ est quattuor: modo Alterocha potest sibi computare pro domo, horto, & dote, illa quattuor pro sua legitima, si tantum valuerunt: & tutor pro adiecta tantum recipiet, s. alia quattuor: modo remanet hæreditas R. sexdecim, s. quæ restituenda sunt Alterochę: tamē tutor extrahet inde quartam per Trebellianum, scilicet, quattuor: & hoc verum est, quando nihil est in fructibus: quia si aliquid est in fructibus, tutor extrahet Falcidiam tantum pro rata, fructibus computatis in ea: & residuum dabitur Alterochæ & ita remanēt duodecim pro hęreditate R. extractis legitimis, & quarta per Trebellianum, & illa duodecim reddenda sunt alterochæ: habuit ergo alterocha duodecim ex hæreditate R. quæ erant vigintiquattuor. extractis tertijs. matris, & auiæ: & quattuor habuit pro sua legitima in illis vigintiquattuor, ecce xvj. & habuit ex tertijs matris & auiæ, V. quæ omnia sunt xxvj. quæ xxvj. tantum habuit Alterocha: tutor vero habuit ex tertijs Cleræ, Adelasiæ vigintiquinque, & quattuor ex hæreditate R. pro legitima adiectæ quattuor per Trebellianum, quæ omnia trigintatria: modo add. vigintiunum, sunt quinquagintaquattuor. & hæc est tota hæreditas R. & sic est plana decretalis ista. Not. quòd tutori dato in testamento, potest testator præcipere, vt sic de rebus suis disponat. Item si sit lis cum pupillo, tutor conuenitur. Item sententia fertur in personam tutoris. Item iudex appellationis potest in quibusdam sententiam confirmare, & in quibusdam infirmare. Item a tempore litis contestatæ dicitur quis esse in mora, vt hic videtur posse colligi. Item pater non potest priuare filium quarta legitima, vel etiam in ea grauare.

a ¶ Et vxorem nomine Adelasiam.] matrem puellarum, de quibus sequitur. Hæreditas Raynutij valuit quinquagintaquattuor cõputatis dote, domo, & horto, in quibus Alterocha fuit instituta hæres.

[Glo. seq. recitatur per tres quæst. an necesse fuerit relinqui filiæ puberi: & an iure institutionis, & an institutus in certa re, &c.]

b ¶ Relinquẽs.] si nihil sibi in testamento reliquisset, non valuisset testm̃. C. de inoffic. testam. omnimodo, & l. seq. & tam dotem quã legatũ cõputabit in legitima. C. eo. ti. qm̃. & l. si qñ. & l. generaliter, & si non sufficeret, agere posset ad supplementum, ut in ll. prædictis. & C. eo. tit. l. quoniã nouella. & l. si quando. §. & generaliter. Et qđ dicit, relinquens, intellige ꝙ instituit eam hæredem sibi in illis rebus: alias non valuisset testamentũ iure nouissimo: [1] Authen vt cum de app. cog. §. aliud quoque, & § hæc autē, coll. 8. & in Auth. de triēte, & semis. §. frequēter, coll. 3. cõcordãt prædictis legib. veteribus, sed standum est illi Auth. ut cũ de appel. cog. tanquam posteriori. 1 C. de inoffi. testa. sunt illæ duæ authenticæ. 2 Et tales qui incertis rebus substituuntur, loco legatarij habentur, nec tenentur creditoribus. C. de hæred. instit. l. quoties.

ADDITIO. Et si non sufficeret, agere posset ad supplementum, vt in legibus prædictis.

[Glo. seq. habet duas partes. prima tractat distinctionem institutionum, &c. Secunda pars ponit tria. primũ an remitti possit fideicommissum: an rogatus alienet: & quid de illo, qui se obtulit monasterio.]

c ¶ Si absq; liberis.] ex [3] hoc vr, ꝙ hæc substitutio fuerit compēdiosa, s. quandocũque decederet sine liberis, ei succederet soror cum sobole. Vnde nota, ꝙ est quædam substitutio vulgaris, quædam pupillaris. quædam exemplaris, quædam compēdiosa: & tales substitutiones dicuntur directæ. Item est & fideicommissaria. [4]

Substitutio [5] vulgaris est: quæ ab omnibus vulgaribus fit, & fit sub hac forma: Instituo te hæredem: & si tu nõ eris hæres, ille sit hæres. Inst. de vulg. subst. in princ. & expirat adita hæreditate C. de impub. & alijs subst. l. post aditã. Pupillaris est, quæ fit talibus verbis: Filius meus mihi hæres esto, & si tu non eris hæres, vel si eris hæres, & intra tempus pubertatis decesseris, ille sit hæres. Inst. de pupil. subst. in prin. Hæc autem expirat adueniente pubertate Inst. eo. §. masculo. & ff. de vulg. subst. in pupillari. Exemplaris est, quæ fit ad exemplum pupillaris, quæ fit furioso in his verbis: si filius meus decesserit prius quam peruenerit ad sanam mentem, ille sit hæres. C. de impub. & alijs subst. l. humanitatis. & Instit. de pupil. subst. §. 1. hæc similiter expirat eo redeunte ad sanam mentem. Inst. de pupil. subst. § qua ratione.

Cõpendiosa fit talib. verbis: Quandocunque filius meus decesserit, ille sit hęres. C. de impu. & alijs subst. rebus. Fideicommissaria dicitur quæ fit sic: Instituo te hæredem. & rogo te vt hęreditatem restituas Titio tali die, vel sub tali conditione, s. si decesseris sine liberis: & ista substitutio põt fieri per uolo, mando. vel rogo. & hæc substitutio põt fieri a quocũque, & cuicũque ante pubertatem, & post. Inst. de pupil. subst. §. vlt ff. de vulg. subst. l. cohæredi. §. cũ filiæ, talis fuit substitutio ista. & substitutio vulgaris expirat, quam cito est hæreditas. C. de impub. & alijs subst. post aditam. pupillaris statim expirat post tempus pubertatis, Instit. de pupil. subst. in princ. & ff. de vulg. subst. in pupillari. hæc fuit fideicommissaria substitutio. siue precaria in casu huius decretalis. Io. Et hoc incertum conditionis potuit soror remittere sorori, licet sit contra voluntatem testatoris. C. de pact. l. 1. & l. cum proponas. & hoc propter remouendum votum captandæ mortis. C. de transact. de fideicommisso. nec potest alienare taliter grauatus. C. comm. de leg. l. vlt. §. sed quia nostra. & §. sed in omnibus. & in Auth. ibi posita, res quæ. nisi in casibus in Auth. ibi positis. libertatem tamen pręstare potest pretio

† cætera, habent vetusta exẽplaria. in recentioribus certa, legit, mendosè forte.

†. Ita in antiquis, sed in recentiorib. Lõgobardorum. legitur. 1 De hoc plenius ĵ. eo. tit. c. 1. li. 6. in gl. nunquid. Io. And.

2 Vna incipit, nouissima, & habetur C. de inoffi. testa. altera incipit, nõ licet. & est C. de li. præter.

3 Hac gl. sta deprauata est in vulgatis codicib. et restituta est ex antiquis exemplaribus. Idē fit ũ est in cæteris.

4 Et hæc est indirecta. & alia reciproca, vel breuĩ, l. quæ. C. de impub. & alijs substit. l. precibus.

5 De substitutione vulgari, & cæteris substitutionibus, & cur ita appellētur. & qño, ac qbus verbis fiat, tradit Acc. ir. in §. qua rõne: verbo. ad exēplũ. Inst. de pupil. substit. & ibi plenissimè Doctores.

tio soluto. ff. ad Trebell quidam, §. vlt. nec diceretur mori sine liberis, si monasterio dederit se & sua sup. de probat. in præsentia. vbi de hoc. Vinc.

ADDITIO. Aduerte quòd vltra illas species substitutionū, est vna, q̄ vocatur breuiloqua, q̄a breuib. verbis fit, & sub verborū breuitate ɔtinet multas substitutiones: Aliqn̄ duas vulgares tm̄, vt si duob. hæredib. institutis dicat, uos inuicē substituo. Aliqn̄ duas pupillares tm̄, vt qn̄ fit duobus impuberibus exhæredatis: Aliqn̄ duas fidei commissarias tm̄, vt qn̄ fit in codicillis, vt l. Scæuola. ff ad Trebell. Aliqn̄ continet quattuor: duas vulgares, & duas pupillares, ut qn̄ fieret duobus impuberibus institutis, & in potestate cōstitutis, vt l. iam hoc iure & l. Lucius. ff. de vulg. & pup. Aliqn̄ continet sex, ut si dico: filios meos impuberes instituo, & eos inuicē substituo si decesserint in pupillari ætate, vel qn̄cūque: nam hæc continet duas vulgares, si non daretur hæredibus, & duas pupillares si decesserint in pupillari ætate, & duas fideicommissarias si decesserint postea. Aliqn̄ continet octo, vt si quis hr̄et duos filios impuberes mente captos, & eos instituerit vel substitueret per hęc verba. si decesserint in pupillari ætate, uel post dementiam, uel alias quandocunque, inuicem substituo: nam tunc continet duas vulgares, duas pupillares, duas exemplares, & duas fideicommissarias: & sic octo: meritò rectè dicitur breuiloqua. appellatur etiam reciproca quasi repetita. ff. de vulg. & pup. l. iam hoc iure. Notandum tamen quod hęc substitutio non est propriè substitutio per se, sed est quædam adiectio substitutionis: nam sub se continet vulgares, pupillares, exemplares, & fideicommissarias, vt clare patet per supradicta. verba sunt Bartol. in l. Lucius, ff. de vulgari & pupillari. De materia substitutionum est bona glos. Insti. de pupill. substit. §. qua ratione.

P. nomine tradiderunt: quæ filium [a] ex eo suscipiens, tandem sine liberis est defuncta, [b] cuius bona idem P. maritus eius superstes, aliquanto tempore possedit [c] in pace: qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios suscipiens ex eadem, diē clausit [d] extremum. Postmodum inter Alterocham & filium eius ex vna parte, & filios eiusdē P. & Raynerium tutorem eorum ex altera, super bonis prædictis eiusdem Adiectæ suscitata [e] materia quæstionis, cœperunt coram G. iudice Tuscanen. adinuicem litigare; coram quo Alterocha, & filius eius bona † quondam Raynutij, tanquam ex causa fideicōmissi, vel substitutionis [f] sibi debita, petierūt; tutore filiorū prædicti P. ex aduerso dicente, quod obstabat illis annalis præscriptio, [g] usucapio [h] pro dote, ac longi temporis [i] silētium diuturnum. Insuper allegabat, quod de bonis illis, tam tertia [k] Cleræ matris testatoris, & tertia Adelasiæ vxoris eiusdem, quam quarta per Trebellianum, nomine ipsius Adiectæ erant ante omnia deducenda. Dictus vero iudex supradictum Raynerium tutorio nomine pupillorū, in restitutione bonorū Raynutij condemnauit: tertia Cleræ primo deducta, quam Adiectæ, ac viro suo donauerat: de qua in substitutione, quam fecit Raynutius, non videtur aliquatenus cogitasse: deducta quoque tertia [illegible] ipsi P. [illegible] supradicto:

a ¶ Filiū ex eo.] qui decessit ea viua & ita perinde est, ac si nō fuisset, ⁊. de verb. sig. nam & ego cū mortis tempore liberos nō haberet ff. a l Treb. ex facto §. si quis autem susceperit. 1 nec habuit ex illo nepotē superuiuentem, quia tunc idem esset, ac si haberet filiū. C. de condi. inser. l. r. & C. ad Trebel. l. cum omnis, §. sin autem. Vin.

b ¶ Est defuncta.] & intellige, q̄ ipsa instituit maritū, & tunc soror admittitur ex causa fideicommissi, vt sequitur inf. Si uerò nō instituisset eum, tūc peteret soror totam hereditatem ab intestato. C. de fideicom. si in persona. & maritus non fuit indignus, alias non tenuisset institutio. C de inoffic testam. fratres. Vinc.

c ¶ Possedit.] 2 per hoc notatur, q̄ petro uiuēte mota fuit quæstio ei, & lis etiam contestata, ut ⁊ sequitur.

d ¶ Clausit.] lite prius contestata cum Alterocha & filio eius, vt colligitur, ⁊. ver. ibi, a tempore litis contestatæ percepti a prædicto Petro & filijs eius.

ADDITIO. Hoc non est necessarium, quia nihilominus possunt conueniri hæredes lite non contestata.

e ¶ Suscitata.] 3 non dicit orta, sed suscitata: quia Petro viuente fuit orta: suscitare est ortum aliquid mortuum reuiuiscere.

Glo. seq. obijcit, & soluit.

f ¶ Vel substitutionis.] sed vī q̄ illud petere non potuerunt: quia substitutio euanuit statim post tp̄s pubertatis, q̄a pupillaris uideretur fuisse substitutio. Dico q̄ non quia substitutio facta talibus uerbis: qn̄cunq; iste dec. fierit sine liberis, substituo Alterocham: in hoc casu etiā post tp̄s pubertatis tenet substitutio, q̄a illud verbum, substituo, trahit ad fideicommissariā substitutionem, ff ad Treb. l. Scæuola. si autē substitutio fuisset facta talib. verbis. si Adiecta nō sit heres, Alterocha sit hæres. Vel sic. qn̄cūq; Adiecta [illegible] impubes decesserit, et Alterocha sit hæres: tūc nisi Adiecta decederet infra pubertatē, Alterocha nō succederet ei, nisi testator fuisset miles ff. d vul. subst. l. Centurio. & l. verbis. & C. de impu. & al. [illegible] quia talis substitutio non potest fieri nisi a milite, vt in l. Centurio. vel [illegible] diceretur [illegible] ex hoc quod hæc fuit fideicommissaria substitutio, [illegible] hæc litera tanquam ex causa fideicommissi [illegible].

g ¶ Annalis præscriptio.] hæc allegatio hodie cessat. In [illegible] de usucap. §. [illegible] C. de anna. excep. l. 1. in princ.

[Glo. seq. [illegible] locum habet actio de dote. [illegible].]

h ¶ Vsucapio pro dote.] tunc prodest vsucapio pro dote, [illegible] pro dote, & sequitur inde matrimonium de iure & de facto: sed si res æstimatę traditur, [illegible] vsucapitur res pro emptore ff. de vsucap. pro dote [illegible] C. [illegible] Ioannes. Sed quare non [illegible] hæc præscriptio? Respondeo, actio quæ cōpetit ex testamento, personalis est. C. com. de leg. l. 1. & [illegible] de lega. in princ. & actio personalis non tollitur nisi [illegible] annorum. C. de const. pecu. l. 2. nec currit præscriptio contra eam. nisi ex quo cœpit competere, idest, ex quo potuit agere ex testamento. C. communia de leg. l. 1. & Insti. de leg. in princ. C. de præscri. xxx. ann. sicut in rem. & C. de iure do. in reb. Tanc.

i ¶ Longi temporis.] lōgum tempus dicitur spatiū x. vel xx. annorum, C de præscript lon. temp. super longi.

[Glos. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

k ¶ Tam tertia.] sed quia ad matrē, vel vxorē de bonis Raynutij, cū descendentes [illegible] manēāt Auth. de hær. ab intest. ueni in prin. [illegible] frater & vxor excluditur. C. vnde vir, & vxo. l. vnica? Sed d[illegible] illud erat secūdum consuetudinē ciuitatis q̄ matri, & vxoris defert tertiam in bonis mariti, etiam si filios

1 Per hūc §. & §. seq. dicas idē si simul decessissent mater & filius: nec apparet quis prius: ꝓsumit n. filius præmortuus: & hoc uerū si erat impubes: secus cum pubes erat, ff. de reb. dub. qui duos, in fine & l. cum pubere. & l. seq. Io. And.

2 Hæc glossula non est in antiquis libris.

3 Neq; hæc glossula est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

† al. ita: dicta bona quondā Raynutij, &c.

lios habeat: quinq; tñ defertur vxori quarta pars in bonis mariti, si ipsa est inops, C. vnde vir & vxor. Aut. præterea. Item cum vir eam sine causa dimittit. C. de repu. iubemus, §. 1. Io. 1. Verius dicas quod illæ tertiæ non deducunt scd̃m ius ciuile, sed scd̃m ius Lõbardũ, vt hic dr̃ s. in littera, vbi dr̃. iu. Lombardo, nam cautũ est in Lõbardia, quod si maritus moriat anteq̃ vxor, vxor lucratur tertiam partẽ bonorum mariti. vnde tã mater q̃ vxor deducet illas tertias secundũ legem Lombardam, & in ciuitate Tuscanæ seruatur lex illa, & consuetudo est secundum illam, vt dicit in princ. glossæ.

belliano auctore. de hac habes Instit. de fideic. hære. §. sed quia. & C. ad Trebel. per totum. & hæc detrahit de vniuersitate hæreditatis, & in hac imputantur legata & donationes, ff. ad l. Falc. in quarta. Item est, & alia quarta, quæ debetur iure institutionis, vt cum aliquis est institutus hęres: & illa hæreditas est exhausta per legata, vel fideicõmissa, tunc institutus hæres põt detrahere quartam partẽ de singulis legatis vel fideicõmissis, C. ad leg. Falc. per totum. infra eo. c. Raynaldus, ad fin. versi. & saluo. in ista scilicet Falcidia, sola hæreditaria imputãtur, non donata, vel legata, vel fideicommissa, ff. ad l. Falcidiam. Nesennius, & l. id quod & l. quod ait & l. in quartam. ADDITIO. Est & alia, quæ debetur arrogato in bonis arrogatoris, ff. de adop. si arrogator. Vñ versus.

Tũc Trebellaris cũ reddere cũcta rogaris.

Sed defalcaris si p legata grauaris.

Olim quarta fuit semis vel tertia; sed nunc

Quatuor aut infra dant natis iura trientem.

Semissem vero dant natis quinque vel vltra.

Arbitrium sequitur substantia cætera patris.

præcepit etiam idem iudex, de his rebus illas tertias deducendas, de quib. deduci poterant † secundum Tuscanæ † consuetudinẽ [a] ciuitatis. Deduci præterea quartã per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum etiam quilibet extraneus restitutione grauatus, eam deducere potuisset, sed vtraque [b] pars ab illa sententia prouocauit: & infra.

¶ Cum autem coram G. † diacono Cardinali auditore a nobis cõcesso, fuisset diutius litigatum, ipse de mandato nostro, sententiam supradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelasiæ integraliter deducendas, [c] pronunciauit iniustam, & ab ea legitime prouocatum: diffiniens, sic illas tertias 10 deducendas, vt legitima portio iure naturę debita [d] Alterochæ, illi salua sit in vtraque: ad cuius restitutionem dictum Raynerium condemnauit:

¶ In eo vero quod quartam per Trebellianum [e] idem iudex censuit retinen-20 dam, sententiam cõfirmauit eiusdem; ita videlicet quod fructus de bonis ipsius, a tempore litis contestatæ [f] percepti, à prædicto [g] P. & filijs eius post mortem Adiectæ, computentur in ea; qui si suffece-30 rint † ad quartam, & fructus eius, eo nomine, alia deductio nulla fiat: alioquin iuxta quãtitatẽ fru-

a ¶ Scd̃m Tusculanæ ɔsuetudinẽ.] forte cõsuetudo erat quòd de mobilib. nõ deducerentur. Lauren.

b ¶ Vtraque] sic infra eod. Raynaldus. s. de appe. si duobus. & C. de appella. l. vlt. Ber.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Integraliter deducendas.] petierat enim Alterocha legitimã in bonis matris & auiæ, in quibus ipsa legitimam habere debebat. Insti. de exhæred. lib. §. mr̃. in Auth. de hære. & Fal. §. primum itaque, & ff. de inoffic. testa. l. 1. & 2. & l. filius non impeditur. Sed quare reuocatur donatio Cleræ in partes? Dic quod fuit inofficiosa, C. de inoff. do. l. 1. & 2. & C. de inoffi. testam. Auth. unde & si parens. Idem enim credo quòd venditio Adelasiæ facta fuerit in fraudem & simulate: vnde non debuit obesse Alterochæ quantum ad legitimam, vt hic dicit: & donatio, & venditio in morte fuit facta. vnde Alterocha priuari non potuit sua legitima. j. de sepul. de his. vbi de hoc.

d ¶ Debita.] id est, tertia iure naturæ.

[Glossa sequens distinguit, & prosequitur de triplici quarta.

e ¶ Quartam partem per Trebellianum.] nota ergo quòd quartarum, alia est debita iure naturali, quæ dr̃ bonorũ subsidium, & hæc debet filijs tantum, qui sine causa exhæredari non possunt, C. de inoffic. dona. si totas. & C. de inoffic. testa. parentibus, & Auth. vt cum de appel. cog. §. causas, coll. 8. & huic quartæ nullum grauamen potest imponi, C. eo. tit. omnimodo, & d[illegible] tis legibus sequentibus: & hæc hodie est aucta ad trientem, & semissem secundum numerum filiorum: & vt si sint quattuor filij, & infra debent habere tertiam partem si sunt quinque, vel vltra, debet habere medietatem eius, quod eis deferebatur ab intestato. j. C. eod. Authen. nouissima. & in Authent. de trien. & semis. § hæc nos. collat. 3. & in hoc veniunt omnia quæ profecta sunt ab eo cuius fuit hæreditas, & computatur in ipsa, C. de inoffi. testa. quoniam nouella. & l. si quando. §. & generaliter, & C. de collat. l. pen. Item est & alia quarta Trebellianica, vt cum aliquis est institutus hæres, & rogatus vt alij restituat hæreditatem, si moratur sine liberis, vt hic fuit, iste taliter institutus potest retinere quartam partem de tota hæreditate p Trebellianũ, & sic appellata est trebellianica à Tre-

40 [Glos. seq. primo ponitur circa imputationem fructuum in quartam, ponit tres casus diuersos, secundo obijcit, & soluit.]

f ¶ A tempore litis contestatæ.] ex quo à tempore litis contestatę fuit in mora, cõputantur fructus in quartam, & quicquid ex his habet supra quartã, restituit, similiter, & cum mota non est, sed percipit fructus ex voluntate defuncti, vt quia post tempus rogatus est restituere hæreditatem, eos computat in quartam: sed quod supra quartam habet, non restituit, si autem hæres percipiat fructus negligentia non petentis fideicõ-50 missum: tunc non computat in quartam, nec restituit, hæc probantur, ff. ad Trebell. l. in fideicommissaria, & l. mulier, §. si hæres, & l. ita tamen, §. hæres ex asse. Sed obijcitur contra decretalem istam: nonne hic filia primi gradus rogata erat restituere hæreditatem sorori? Et dicit lex, quòd vbi quis primi gradus rogatus est restituere hæreditatem filijs suis, vel fratribus, si decesserit sine liberis, debet retinere quartam per imputationem fructuum, licet hoc testator rogauerit: Sed in ipsis hæreditarijs rebus retinebit quartam, & dodrans restituitur vt C. ad Trebell. l. iubemus, & hic dr̃ quòd fru-60 ctus debent computari in quartam. 4. Dicas quòd lex illa, iubemus, loquitur de fructibus ante litem contestatam perceptis, quòd illi non impuiãtur filijs primi gradus, sed percepti post litem contestatam imputantur in quartam quia post litem contestatam dicitur malæ fidei possessor, vnde illos tenetur restituere, C. de rei vendic. certum est, & ita non contradicit Io.

g ¶ A prædicto.] per hoc tollitur quod cum ipso P. litis contestatio facta fuit, vt dixi. s.

† potest. † Tuscañ. Tusculanæ. † C. † Dictio, videlicet deest in pluribus antiquis.

1 Sed illa nõ tangũt hoc, cũ de tertia loquat hic, nec de inopia, vel repudio aliquid hic dicitur. Io. And.

2 Liber sic dict. vbi specialia iura statuuntur super dote sm̃ Inno. & notat Host. ius Lõbardũ p canonicũ approbatũ. ad idem de ser. nõ or. consuluit. & multæ ipsius ll. sũt canonizatæ. 18. q. 4. & in alijs locis. qd̃ qualiter accipiendum, prosequitur hic Io. And.

3 Et interdũ necesse habet relinquere filijs tres partes suæ substantiæ: quarta suo arbitrio reseruata. s. cũ filiæ sunt curiales, vel filiæ nuptæ curialibus in Authen. de triẽ. & sem. §. prohibemus. col. 3. Io. And.

† Sufficiunt

4 Dixerunt Lau. & Vin. soluat q potest, &c. Io. And.

a ¶ Non potuit.] C. de inoffic. testa. qm̃ in prioribus. [Glos. seq. reci. per quæstionẽ, an filius rogatus restituere, detrahat duas quartas, & ar. ꝙ sic. ponit opinionẽ cõtrariam, vltimo ponit opinionem distinguentẽ.]

b ¶ Legitimam ipsam.] retinebunt ergo isti duas Falcidias, vnam debitã iure naturæ, & alteram Trebellianicam quartam, s. quam retinet quilibet extraneus restitutione grauatus. j. e. Raynald⁹. Et ꝙ etiã de iure ciuili hoc fieri possit, probatur pluribus argumẽtis. Et primo, nam pater dum rogat filiũ de restituenda hæreditate, nõ grauat eũ in legitima, vnde fideicommissum in illa legitima nõ tenet ipso iure, quia in ea nullũ grauamen potest imponi filio. C. de inoff. testa. qm̃ in prioribus, & ideo in alio rogatus vr̃, & de eo ĩ quo est rogatus, debet quartã deducere in Auth. de rest. & ea q̃ pa. §. quam obrẽ. coll. 4. & in Auth. de restit. §. nobis igitur, coll. 8. Et est arg. ad hoc ex eo quod dicit lex, ꝙ si legatũ relinqtur alicui vltra id quod capere possit, 2 & lex Falcidia locũ habeat, primo deducitur Falcidia, ac si totu caperet, postea detrahitur qđ capere ꝑ legẽ non potest, vt illud inter Falcidiam habeat hæres, & si id quod remanet, nõ excedit summã quã capere põt, totũ debetur, ff. ad leg. Falc. quoties cuidam, & l. quod autem dr̃, & ff. ad Trebel. cũ hæres. Item legitimam iure naturæ capit vt debitũ quoddã in Auth. de hære & Fal. §. primũ itaq; & § si qs aũt nõ. coll. 1. & hic supra. vbi dicit, iure naturæ debita Alterochæ, & j. e. Raynaldus. vñ de residuo vr̃ ꝙ detrahat quartã, ar. C. ad leg. Falc. l. irritum, & est arg. ad hoc, ff. ad Trebel. l. perijt a filia, & in hac opi. fuit I. n. hic, & G. j. eo Raynaldus. Et ita tenendum est ꝑm canonicã æquitatẽ: in qua opinione fuit dñs M. Sed do. Iac. de Bel. dicebat ꝙ de iure ciuili filius tñ vna Falcidia dẽt esse contentus, hac ratione, quia si eligit habere quartã Trebellianicã, illam habet de bonis patris vt hæres: ipsam ergo tenetur computare in legitimã, quæ de iure naturæ debetur: nã in ea ꝯputatur ea q̃ capit de bonis patris iure hr̃ditario, & etiam alio modo, C. de inoff. testa. qm̃ nouella. Rursus si eligit illa legitimam, q̃ de iure naturæ debetur, illam debet computare in quartã Trebellianicã: nã si eligit illam habere, q̃ iure naturæ sibi debet, negari nõ potest quin iure institutionis capiat eã, q̃a in ea fuit institut⁹ sicut in alijs bonis, C. de inoffi. testa. cum quæritur, & l. parentibus, & l. ex tribus. Cum igitur constet, ꝙ eam capiat iure institutionis, constat ꝙ ꝑ consequens eam debet in quartã Trebellianicã imputare, q̃a in ea imputanẽ ea, q̃ iure institutionis capiuntur, ff. ad l. Falc. in quartã, & l. acceptis, & ff. ad Treb. deducta. §. nummis: Nec obstat qđ dr̃, ꝙ illã legitimã capit vt debitũ, quia nihilominus verũ est, ꝙ ea capit vt hæres, & in ea tenet institutio, nõ est eñ debitũ a patre, vt ꝑ hoc sit aliqua actio q̃ cõpetat filio ꝯtra patrẽ, sed ex natura debitũ dr̃, ita et ꝙ pater filium non defraudet, nisi iustam ingratitudinis cãm cõmittat filius: vnde institui põt in ea: & tenet institutio. Cum ergo vna in alia cõputet, manifeste apparet, ꝙ ambabus deductionibus vti non põt. Itẽ dicit lex, ꝙ in testamento patris, & si lij, vna sola quartæ deductio sufficit, ff. ad l. Fal. l. in ratione, §. quod vulgo, & ff. d' inof. test. Papinianus, §. si cõditioni. & §. si qs impubes, & ff. ad Trebel. l. mulier, §. si hæres, & l. scribit. Celsus tñ si eligit Trebellia. nihilominus & illã, q̃ debet iure naturæ, habere põt, s. quatenus plus est in ea q̃ in Trebellianica, & econuerso. 3 Hæc est cõi opinio doctorum legũ, sed mag⁹ æqua vr̃ opinio canonica, prout hic dr̃, & j. e. Rayn. in qua opinione fuit dñs M. & eius sequaces. Alij voluerũt distinguere vtrũ pure & simpliciter filius rogẽt de restituẽda hr̃ditate: aut sub cõditione, vel in diẽ, vt si pure, tunc vnã Falcidiam tãtum habere debet: si in diẽ vel sub ꝯditione, vtrã que habebit Ber.

c ¶ Consuetudinẽ.] vt si cõsueuit deduci in ipsis rebus hæreditarijs, & non fructibus, inde deductio fiat: lex tamen vult ꝙ fructus in ea computentur, ff. de inoffi. testa. contra veteranum, §. si conditioni, vt dictum est. s. eo. cap.

d ¶ Residui.] excipi tamen debuerũt iura sepulchrorum, & operarũ actiones 4 ff. ad Treb. quia perinde. §. restituta, & l. si patroni rñ. r. sed actiones, quas Adiecta hæres quæsiuit personaliter credendo pecuniam hæreditariam, vel pignus accipiendo pro debito, non transeunt ex sola restitutione, nisi cedantur, ff. ad Trebellianum, si hæres pecuniam, sed actionem habet vt cedantur, vt ibi dicitur. l.

---

ctuum perceptorum cõputationis rõ habeatur. Quia vero pater Adiectę ipsam in legitima† nõ potuit [a] aggrauare, legitimam [b] ipsam, videlicet eius partis, quæ sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam retinendam: ita quod deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus secundum Tuscanæ† consuetudinem [c] ciuitatis fieri consueuit.

¶ In eo autem, quod ꝑnominatus iudex condẽnauit Raynerium nomine pupillorũ, ad residui [d] restitutionem, Alterochę, ac eius filio faciendam, ipsius sententiam confirmauit. Nos igitur eiusdẽ Cardinalis sententiam ratam habentes, ipsam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Gregorius ix. Nomoñ.† episcopo.

¶ Episcopus compellit fideicommissarios seu executores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamsi testator hoc interdixisset.

CAP. XVII.

TVa† nobis fraternitas intimauit, quod nonnulli tam religiosi, quam clerici sæculares, & laici, pecuniam & alia bona, quę per manus eorum ex testamentis decedentium debent in vsus pios expendi, non dubitant alijs vsibus applicare. ¶ Cum igitur in oib⁹ pijs volũtatib. [e] sit per locorũ

Ioannes

TVa nobis.] Cõis diuisio Primo cõsultatio. Secundo responsio. Secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Quidam vltima volontate sua pecuniã, & alia bona relinquunt expendenda ad pias causas: & ad hoc faciendum deputant tam religiosos quam clericos sæculares, & etiam laicos executores: isti cum deberent bona prædicta in pios vsus expendere, alijs vsibus contra voluntatem testatoris applicare præsumunt: significatum fuit dño Papæ: & cum episcopi locorũ debeant prouidere, vt omnes piæ voluntates defunctorum debeant adimpleri, etiam si testator illud prohibeat, mandat Papa episcopo diœcesis, quatenus compellat executores huiusmodi testamentorũ, vt bona ipsa fideliter & plenarie in pias causas expendant secundum voluntatem defuncti. No. quòd episcopi possunt compellere executores testamentorum, vt voluntatem defuncti ad pias causas adimpleant.

e ¶ Pijs voluntatib. nota quòd relicta ad pias causas 5 per d ęcesanum epm debent executioni mandari, si illi quib. hoc cõmissum fuerat, non adimpleuerint j. eo.

---

1 Vide de hac materia glo. in l. de quarta, ff de l. Fal. ꝑ Bar. & an & qñ in illa cõputenẽ fructus in l. Iulianus ꝑ Doc. C. de inoff. testam.

† legitimam.

† Tuscañ.

2 Vt q̃a naturalis est, qui legitimis extantib. nõ capit nisi vnciã C. de na. lib. l. 2. Io. And.

† In vetustis fere omnib. exẽplaribus, ita: epo Nomeñ.

Nouidõ.

Nouioeñ.

† Epi hodie tanquam sedis Apostolicæ delegati omniũ piarũ dispositionũ sunt executores. Concil. Trid. sessio. 22. de refor. c. 8. adde de conciliũ sessio. 25. in decreto de purgatorio, iam vnde sumat hoc c. glossa indicat.

3 Põt enim minus esse tertia respectu suæ partis, vt q̃a diuidit eã cum fratribus. Io. And.

4 Hoc intendit, ꝙ filius rogatus restituere, hẽt ius sepulchri hæreditarij, & operarũ quas debebant liberti testatori, & descendentibus, et post restitutionem. Ioã. And.

5 Multa de his exempla vide in Spe. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. alia est sub §. cõpendiose in eo. versi. sicias ꝙ interdũ. Io. And.

episcopos prouidēdum, vt secundum defuncti voluntatem [a] vniuersa procedant, licet etiam à testatoribus id contingeret interdici: [b] Mādamus, quatenus executores testamentorum huiusmodi, vt bona ipsa fideliter & plenarie in vsus prædictos expendant, † monitione [c] præmissa compellas.

¶ Idem.

Ioannes.ff.de pet.hære.hæreditas §.1.& C.de episco.& cle.nulli,& §.eo. si hæres qui ad hunc casum restringitur, in quo etiam casu duo uel tres testes sufficiunt. §.eo.ti.cum esses, & c.relatum, vt ibi dr. & hoc quod dicit, hic sumptum fuit ex authen.de ec. tit.§.si quis aūt pro redēptione. coll. 9. vbi dicit Imperator: in omnibus talibus pijs voluntatib. defunctorū, volum⁹ sanctissimos episcopos prouidere, vt secundum volūtatem defuncti omnia procedant, licet testator vel donator prohibuerit.

[Glo.seq. pro ultima rationabili volūtate seruāda inducit 4 iura, & pro non rationabili duo ponit exēpla dicens vltimā cōfirmatā p mortē.]

† Vide l.si pupillorum. §. si prætor. ff. de reb. eor. per Bal.

a ¶ Voluntatem.] quæ omnino seruanda est. 13.q.2. vltima voluntas, & vltimum testm̄ hominis immobile perseuerat.j.de cele.mis.cum Marthæ.§.ceterum,& nihil est quod magis debeatur hominibus, quàm ut supremæ volūtatis liber sit stylus. C.de sac.san.eccl.l. 1. & tanquam lex vltima volūtas seruari dēt. in auth. de nupt.§.disponat. coll.4.& hoc intellige cū voluntas est rationabilis: nam si quis vult filium suum exhæredare sine causa, talis voluntas non est seruanda. in auth ut cum. de appel.cog.§. aliud quoque.coll.8. ubi enumerantur causæ ex quibus filius potest exhæredari. Item si quis præciperet ossa sua proijci in mare: talis voluntas non est seruanda ff.de conditi. instit. quidam. Sed voluntatem talem moriens potest mutare, quia ambulatoria est voluntas defuncti quousq; morte confirmetur ff.de adi.leg.l.3. & 4.& in prædicta decre.cum Marthæ.

b ¶ Interdici.] testator enim non potest prohibere q̄ ep̄s non exequatur huius volūtatem, ut in auth. de ec. tit.§.si quis autem pro redemptione. ver. in omnibus col.9. & est ratio: quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem legis vel canonis immutare §.eo requisisti, & ff.de leg.1.nemo potest. sim. 10 q.1.sic quidem.sic etiam lex Falcidia contra voluntatem testatoris inducitur. C. ad l.Fal.si ut allegas, & arg.ff.ad l.Fal.Titia testamento, & l.quod de bonis, in fi & j.tit.proxi.in fi. ubi de hoc.

c ¶ Monitione.] quæ semper præcedere debet uindictam.12.q.2.indigne,& nisi hoc facerent, deberent perdere omne lucrum quod inde essent habituri, & ep̄s illud postea exequatur, ut in prædicta auth. de eccle. tit. Bernar.

RAynaldus.] Hæc decretalis est famosa,& hēt materiam, quæ multum depēdet à legibus. Et diuiditur principaliter in tres partes: In prima ponitur facti narratio. In secunda auditoris pronunciatio: In tertia sententiæ confirmatio. Secunda: ibi, Dilectus. Tertia: ibi, Nos igitur. Prima subdiuiditur: nam primo ponit testamentum Raynaldi: Secundo factum post eius mortem emergens: Tertio ponit quæstionem ex testamento,& ex facto prædicto postmodum ortam,& partium allegationes: Quarto iudicis diffinitione: Quinto vtriusque partis appellationem. Secunda: ibi, Porro. Tertia: ibi, Demum, Quarta: ibi, Præfatus. Quinta: ibi, Alicuius sententia: Secūda principalis subdiuiditur in quattuor: nam primo corrigit iudicis sniam tantum in vno articulo. Secundo in alio articulo ipsam confirmat: ibi, Ceterum in eo: Tertio supplet quod primus iudex omiserat: ibi, Verum: Quarto sentētiam quo ad alia confirmat: Ibi, eodem. Imola.

¶ Filius rogatus restituere hæreditatem detrahit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam: in quibus potest legata relinquere, hæredes instituere, & pœnam imponere.

CAP. XVIII.

RAynaldus [d] † Peponis filius, hæres ab

d ¶ Raynaldus.] ad intelligentiam huius decretalis Raynaldus. pone casum, q̄ tota hæreditas Peponis valuit sexagintaquattuor, in triginta duobus factum fuit compromissum inter Raynaldum & patruos, & latū arbitrium, & in ipsis habebat Raynaldus quartā Trebellianicam, scilicet octo, quæ sunt quarta pars de trigita duobus. adhuc remanēt viginti quatuor, in quib. habet tertiam iure naturę debitam, scilicet alia octo quæ bis octo, faciunt medietate: alia vero medietas pertinebat ad patruū ex testamento Peponis: deducat ergo medietatē suā primo patruus, scilicet sexdecim, modo remanent alia sexdecim Raynaldo: Raynaldus iste condens testamentum diuisit ista sexdecim per medium, & legauit octo auunculis: in alijs octo instituit hæredes patruum & filios. dabunt ergo octo auunculis pro legato suo: quia sententiatum est pro eis: dabit ergo istis patruus medietatem, quattuor, s. quia confessus est pro medietate se possidere prædicta,& de istis quatuor deducet quartam partem per Falcidiam, unum s. habebunt ergo auunculi tres, & patruus unum: aliam vero medietatem legati, s. 4. dabunt filij, quia & ipsi instituti sunt hęredes in bonis R. sicut & patruus,& non deducent inde Falcidiam: quia Falcidia non deducitur nisi qn̄ hæreditas est exhausta legatis: habebunt ergo auunculi quattuor à filijs,& tres a patruo,& ita septē, & patruus per Falcidiam vnum, & ecce cōpleta sunt octo,& ita expeditum est de istis octo quæ Raynaldus legauit auunculis. Modo uideamus de alijs octo, in quibus instituit patruum & filios de istis dentur quattuor filijs sine aliqua diminutione, alia uero quattuor debebat habere patruus: quia si quis instituat patrem & filios hęredes, tantum debet habere pater solus, quantum omnes filij ff de vsufru.accrescēdo, l. si quis Titio. sed quia patruus venit contra testamentum R. punitur: & dabuntur illa quattuor auunculis; neque deducet inde Falcidiam quia Falcidia in pęnis locum non habet; sic habent auunculi septem ex legato,& quattuor ex pœna,& ita vndecim: & filij habebunt quattuor, ecce quindecim, & patruus unum quod deduxit per Falcidiam, & ita sunt sexdecim, & sic diuisa sunt ista trigintaduo, super quibus fuit compromissum. Nunc videamus de alijs trigintaduobus: in ijs similiter R. habebat medietatem ratione quartę & tertię,& patruus aliam medietatem ex testamento Peponis. deducat ergo patruus primo suam medietatem, scilicet sexdecim: nunc remanent alia sexdecim Raynaldo, in quibus instituit hęredes patruum & filios: modo ista sexdecim debent diuidi per mediū inter patruum & filios: sed q̄a patruus peccauit veniens contra testamentum R. (ut iam dictum est) punietur, & dabitur pars sua, s. octo, auunculis: de quibus octo nihil deducet patruus: quia in pœnam soluet illa, vt dictum est de alijs quattuor: alia uero octo dabuntur filijs: Habet ergo patruus sexdecim ex prima computatione ex testamento Peponis, & unum quod extraxit de legato per Falcidiam, & ita decem & septem, & ex secunda computatione habuit sexdecim,& sic computatis omnib. habet trigintatria: auunculi vero ex prima computatione habent undecim, & ex secunda octo, ratione pœnæ,& ita habent decem & nouem: filij vero ex prima cōputatione habent quattuor, & ex secunda habent octo,& sic habent duodecim: iunctis

itaque

† De materia & intellectu vide pręalios h c Couarruuiā. & de ītellectu breuiter Ferdinandum Vasquium lib. 2. de succe. creatio.§. 20. Tornielū & Marianum Socinū in rubri. ff de leg. 1.

itaq; duodecim filiorũ, cũ decẽ & nouẽ auunculorũ, faciunt triginta vnũ. si ergo ɔiũgas triginta unũ cũ triginta trib. q hẽt patruus, habebis sexaginta quatuor, sine aliqua fractura vnciæ vel dimidiæ, vel quartæ, vel octauæ. Et intellige q̃ sc̃d in istã cõputationẽ auunculi debebant hr̃e octo de toto legato, si patruus n̄ venisset ɔtra volũtatem Raynaldi: sed q̃a ɔ̃ venit, perdit totã partẽ suam quã debuit in bonis habere, s. duodecim ꝑꝑ pœnam, sed recuperauit vnum, i. Falcidiã, de alijs, s. quatuor quæ restituit auunculis pro medie tate legati eis debiti ex testamento R. & ita perdidit vndecim, & ita vndecim accreuerunt auunculis, & ita habent modo decẽ & nouẽ ꝑpter pœnam. Not. quòd modus ꝓditione serua tur. Itẽ forma compromissi seruãda est: vñ si in plures sit cõpromissum, tertio absente vel mortuo, cæteri pñt ꝓcedere. si hoc sit dictũ in cõpromisso, ut hic: aliàs nõ. Itẽ si plurib. relictum fuerit fideicommissum, & unus solus superstes est, illi dẽtur quia tẽpore existentis ɔditionis solus inuenitur. Item verbum, quãq; ponit proprie & improprie, sicut hic est ĩ verbo, legauit. Itẽ testator põt imponere pœnam hæredi, si suæ non pareat uoluntati. Item legatum petendum est ab hr̃de, non auctoritate propria occupandum. Item ambæ partes pñt à s̃nia appellare. Itẽ litis contestatio facienda est coram iudice appellationis. Item duæ quartæ possunt deduci, s. debita iure naturæ, & Trebellianica. Item in legitima, quæ iure naturæ dẽtur, nullum grauamen põt imponi. Item s̃nia pro parte confirmatur, & pro parte infirmatur. Item lex Falcidia inducitur contra volũtatem testatoris. Item si hæres fecerit inuentarium, utetur beneficio leg. s Falcidiæ, aliàs non potest.

bi. l. 1. & sic non obstante illo arbitrio tenuit legatum vt ĩ. dicitur. Sed illud potest quæri, an pœna sit cõmissa si aliquas de rebus illis legauit auunculis suis, perinde ac si inter viuos alienasset? Et vr̃ quòd pœna compromissi committatur. ff. de verb. oblig. si ita quis promiserit, decem tibi dabo. §. ea lege. ar. ff. de leg. 2. peto. § vlt. Est tñ contrarium arg. ff. de leg. 3. pater. §. fundũ. vnde dicit Cardinalis, quòd non obstante arbitrio tenuit legatũ. nec alia alienatio propter arbitriũ potuit impediri, si pœna compromissi committatur, ut dictũ est, iudex tñ qui primo tulit s̃niam, hoc non putauit, immo credidit quòd arbitrium impediret legatũ & hæredes, & ideo absoluit, vt sequentia docent.

ipso institutus hoc modo,[a] vt patruis suis hæreditatem restitueret, si absque filijs masculis[b] moreretur: cum eis[c] (mortuo Pepone) super quibusdam[d] bonis hæreditatis eiusdem in tres arbitros compromisit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromissi[e] poterant) procedentes, taliter arbitrati fuerunt: quod neutra pars[f] haberet licentiam transferendi quocunque modo in alium, res prædictas,[g] nisi in eorum filios masculos, ex ipsis legitime[h] descendentes: & , quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens condidit testamentum, in quo medietatem[i] partis suæ, de rebus prædictis[k] quibusdam auunculis suis, aliam vero medietatem, & reliqua bona paterna, vni ex patruis[l]

g ¶ Res prædictas.] super quibus fuerat compromissum. de alijs vero arbitri nihil dicere potuissent ff. de arb. non distinguemus. § de officio. & s̃ de arbi. cum dilectus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit]

h ¶ Legitime.] vr̃ etiam quòd naturales filij dẽnt intelligi ꝑ hoc verbũ, q̃a & ipsi excludunt substitutum, vt si q̃s sit rogatus restituere hæreditatem, si sine filijs decesserit, sed & si habẽt naturalẽ 3, euanescit substitutio ff ad Trebel. ex facto §. si quis rogatus. & l. hæredibus, in fin. C. de instit. & substit. generaliter. in fin. ff. de leg. 2. cum pater. §. volo. si dixisset, si decesserit sine liberis, tunc locum habet quod dr̃ de naturali: sed ex quo addidit, de legitimis, intelligendum est tantum de natis ex libero matrimonio: aliàs nihil operaretur hęc adiectio, legitimis: sed debet operari. arg. ff. de leg. 1. si quando quis vxori.

i ¶ Medietatem.] s. tertiæ, & quartæ, quam poterat legare. cuius dñium transiuit in legatarios adita hæreditate, sed si intẽdisset legare medietatem omnium rerũ suæ partis, quarũ medietas pertinebat ad patruum ex testamẽto Peponis, tunc dñium illarũ nõ transisset in legatarios, cũ res illæ sint alienæ. & illud locũ hẽt, cum testator rẽ tuã legare intendit, sed legatarius põt agere cõtra hr̃dem actione ex testamento ad totam rem, vel æstimationem, & non actione in rẽ, sed quantum pertinet ad casum præsentem, non est multum circa hoc curandum: quia Raynaldus non legauit auunculis vltra illas partes, quas poterat legare, nam tertiam & quartam habebat in bonis patris, q̃ faciunt dimidiã totius hr̃ditatis. Nam sua pars erat tertia & quarta, & ipse legauit auunculis medietatem suæ partis, i. tertię, & quartæ, & sic non possunt agere auunculi contra hæredem nisi ad medietatem tertiæ & quartæ, & hoc notare voluit ĩ. vbi dicit; propter quod in rebus prædictis, &c vsque pronunciauit. Ber.

k ¶ De rebus prędictis.] de quibus extitit compromissum, & potest intelligi, quòd res illę diuisę fuerunt inter R. & patruos. Ber.

[Glo. seq. recitat per quęstiones, quare dixit de vno solo patruo, & dupliciter soluit. & quomodo inter patruum & filios hic fiat diuisio.]

l ¶ Ex patruis] qui forte solus supererat, & alij mortui erãt; vñ fideicommissum illi soli qui superstes erat, debetur, qui tempore existẽtis conditionis solus inueniatur, ei debet in totum pręstari, & filijs pręmortuorum nihil debetur, qui sunt mortui ante diẽ fideicommissi cedentem, i. antequã ille Raynaldus esset mortuus, vt C. de

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

a ¶ Hoc modo i. hac conditione 1, si sine liberis masculis moreretur, & ita modus pro cõditione seruat. C. de his quæ sub modo relin. l. 1. Quæ sit differentia inter modum & conditionem, dicetur. ĩ. de cond. app. verum, & hæc verba hoc modo, potius fuerunt verba illius, qui condidit decretalem.

b ¶ Filijs masculis.] nec sufficit ipsum filios masculos habuisse nisi tẽpore mortis superstites fuerint. ĩ. eo. Raynutius. super hoc dic vt s̃. de prob. in præsentia in glo. quæ incipit, ingressus, & fuit hæc substitutio fideicommissaria, & de hoc dic vt s̃. eo. Raynutius.

c ¶ Cum eis,] scilicet patruis.

d ¶ Quibusdam bonis.] isti patrui forte aliqua possidebant de bonis Peponis ex institutione vel causa legati, uel etiã sine aliqua cã: & ideo dicit ita quòd neutra pars haberet licentiam trãsferendi in aliam personam vel forsitã ipse Raynaldus omnia possidebat. q̃a forte remanserunt indiuisa inter Peponem & fratres, vñ dicebant se habere ius in bonis illis.

e ¶ Ex forma compromissi. quia dictum fuit in compromissio, ut si omnes interesse non possent, duo arbitrarentur, alias non possent, sic & cum plures sint iudices s̃. de offi. delega. vno delegatorum, ut ibi.

[Gl. seq. ponit dictum: quęrit, allegat duas leges & vnam contra, & soluit.]

f ¶ Neutra pars.] in forma huius arbitrij non est vis facienda 2, quia nihilominus transferri ꝑñt bona illa, quia s̃niæ arbitri nõ paretur nisi metu pœnæ. C. de ar-

C. de

1 Hoc dicit quia legatũ sub modo statim petitur ꝑstita cautione de modo adimplẽdo, nõ sic in eo qđ sub ɔditione dẽt. ff. de ɔdit. & demonstr. q. hr̃di. & l. quib. diebus.

2 Quoad partẽ R nã ut sequitur quo ad aliã q̃ restituenda erat sufficiebat ꝓhibitio le. C. cõia de leg. l. fi. & authẽ. ibi signata. Io. And.

3 Secus si legalẽ uel ciuilem tantum. ff. de legat. 2. ita q̃s in fin. de vtrisque not. ĩ. qui fil. sint leg. tanta. in glo. fin.

C. de cadu. tollend. l. vnica. §. si autem aliquid. & arg. C. de fideicom. si in persona & ff. de leg. 1. cum filiofamilias, in fine & ff ad Trebel. l. apud. §. vtrum, & accedit ad hoc quòd totum ei debeatur, ff. de cond. & dem. si quis legata. §. 1. & cũ sic legatur patruo & filijs eius, patruus solus hẽbit dimidiã, & filij cõiter aliam dimidiam ff. de vsufr. accr. si q̃s Titio. & si alij patrui superessent, bñ potuit instituere q̃ re volue rit de patruis ratione tertiæ & quartæ, sed fideic. inmissum debetur oĩbus patruis.

[Gl seq. recitẽ ꝓ obiec. de §. ante hæredis.

suis & eius filijs legauit: [a] adijciens, [b] vt bona, in quibus ex testamento, vel ab intestato dicti hæredes R. possent succedere, si venirent contra legatum dictis auunculis suis debitum, ad ipsos [c] pro determinatis portionibus, deuenirent. Demum eodem R. naturæ debitum persoluente, ac vno ex patruis [d] hæreditatem adeunte[e] prędictam: cum dicti auunculi, aduersus eundem patruum ac filios eius, coram iudice communitatis † Vrbenateñ. † mouerunt quæstionem, petendo [f] pro rata [g] quæ ipsos contingit, legatum prædictum: & restitui eis, si contra ipsum illi venirent, [h] quæcunque [i] occasione testamenti eiusdem R. ad ipsos peruenerant, vel poterant peruenisse. præfatus iudex ab illorum impetitione super legato ipsos absoluens, ad restitutionem aliorum bonorum [k] sententialiter condemnauit [l] eosdem: A cuius sententia cum ambæ partes [m] ad nostram audientiam appellassent, petente vtraq; parte dicti iudicis sententiam infirmari, quatenus cõtra se fuerat promulgata, & quatenus pro

† communi, in antiquis.

† Vrbenetaneñ. Vrbeuẽtañ. Vrbenetañ. Vrbe ventari no.

a ¶ Legauit.] istud vrbũ ponit ꝓprie & improprie: proprie q̃tũ ad auunculos, q. b. legauit: improprie q̃tũ ad patruũ & eius filios, q. b. nõ legauit, sed eos instituit hr̃des. 1. vñ ĩ. vocat eos hr̃des, sic ff. de offi. ꝓcon. & leg. l. 2. vbi dicit, manumitti tam liberi q̃ serui. sic 28. dist. ꝑsbyterum. & ĩ. eo. cap. verb. executioni mandari, & auunculi gerunt contra ipsos tanq̃ contra hæredes petentes legata: aliàs non valuisset testamentum, quia non inueniretur aliquis institutus. inst. de leg. § ante hæredis institutionem, nisi dictum esset si non valet iure testamenti, valeat saltem ratione cuiuslibet vltimæ voluntatis. C. de codicil. l. vlt. § de quoque.

1 Et s̃. dixit, quòd fecit testũ: quòd non est sine hr̃dis istõne. de hoc s̃. e. cũ tibi id aũt qđ eos ĩ. noĩauit hr̃des sufficeret, ẽt s̃m lege, q̃uis i nulla re eos instituisset: sed solũ legasset. ff. de hær. inst. l. 1. §. si aũt; sic & in auth. vt cũ. de ap. cog. §. cęterũ si hęredes, coll. 8 Io. And.

b ¶ Adijciens.] hoc bene facere potuit testator, quia potest pœnam imponere hæred. b. si non paruerint voluntati suę. simile instit. de leg. §. pœna quoque nomine est §. vlt. & C. de his, quæ causa pœnæ. l. vnica. dum tñ non sit turp: vel inhonestum quod testator percepit, vt ibi dicitur, & ff. de cond. inst. quidam, & C. de institu. vel subst. reprehendenda.

c ¶ Ad ipsos.] s. auunculos.

d ¶ Vno ex patruis.] illo. s. qui fuit institutus. vñ plenius dixisset, patruo adeunte hæreditatem prædictam. ADDITIO. Et si quis patrem & filios instituit hæredes, tantum habeat solus, quantum & omnes filij. ff. de vsufr. accr. si quis Titio. & si alij patrui superessent, hic potuit instituere quem voluit de patruis ratione tertiæ & quartæ, sed fideicommissum debetur omnibus patruis.

e ¶ Adeunte.] & sic locum habet legati petitio. nam si ex testamento non adeatur hęreditas, deficit legatũ, nisi sit ita relictum quòd à venientib. ab intestato præstetur, 2 ff. de test. tute. si nemo. al. à. est, §. sub l. præcedenti, & C. de fide com. l. eam quam.

2 Fallit ẽt in multis casib. no. in l. eã q̃. ĩ. alle. & de hoc 1 Spe. de inst. edit. §. nũc vero aliqua, ver. q. d igit si hr̃s, & seq & e. ti. de test. §. 1. ver. pone nullus Io. And.

f ¶ Petẽdo.] legatũ. n. ab hr̃de petẽdũ est C. de fideic. eam q̃. & si citra voluntatẽ hr̃dis legatarius occupet legatum tenetur interdicto quorũ legatorũ ipsum restituẽdum hæredi. ff. quorum leg. l. 1. in prin. in postq̃ est adita hæreditas, ipso iure dñium rei legatæ trãsit ad legatarium recta via ff de fur. à Titio. ff de leg. 1. tibi homo. §. si seruus. vnde re legata nondum comprehensa, datur legatario vendicatio pro ipso legato. C. de communia ad le. l. 1. ff. de cond. fur sed nec legatarius, & sic agebatur pro legato rei vendicatione.

g ¶ Pro rata.] i. p. o dimidia.

[Gl. seq. q̃r. ar. negatiue, ponit opi. ↄtrã, approbat.]

h ¶ Si ↄ ipsum venirent.] sed nũquid potuit ita formari libellus de iure, peto talẽ rẽ, & si ↄdixeris mihi, peto pęnam? & vr̃ q̃ nõ: q̃a iudiciũ nõ dẽt esse in pẽdenti. ff. de iud. non quemadmodũ. dicunt q̃dã ↄ; & lex illa loquitur in his q̃ pendẽt extrinsecus, non ex his quæ in ipso iudicio agũtur, & quòd posset sic formari libellus, est arg. C. locati. ↄductores, quod satis potest cõcedi. arg. huius c. & propter lites dirimẽda. Ber.

[Hæc gl. & p̃ce. q̃ incipit, petẽdo: circa actione distiguũt inter legatum & fideicommissum singulare, & fideicom. vniuersitatis.]

i ¶ Quęcũq; occasione.] de hoc agebatur actione ex testamento: & nõ rei vendicatione, q̃a istud erat quasi fideicõmissum vniuersitatis, q̃a qui rogat restituere, q̃cquid ad eũ ꝑuenit de hr̃ditate rogatus vr̃, ff ad Treb. l. cogi. & l. ꝑcedẽti. vñ nõ transit dñium in fideicommissarium, nisi facta restitutione re & verbo, vel saltẽ verbo. ff eo. restituta. & facta restitõne tunc dñium transit in fideicõmissarium, ẽt si nondum sit nactus possessionẽ. ff. ad Treb. facta. Hęc est dr̃a inter fideicõmissum singulare & vl̃e: q̃a in singulari sine aliqua restõne transit dñium in fideicommissarium, sicut in legatarium. C. cõ. de leg. l. 1. & 2. secus in fideicommisso vniuersitatis: ibi nõ transit nisi facta restitutione. 3 vnde ista alia non petebantur rei vendicatione: sed actione ex testamento.

3 Textus est ad hoc cum suis fal. en. in l. sancimus, C. ad Treb.

[Gl. seq. quærit. & tripliciter soluit.

k ¶ Aliorum bonorum.] oĩum, & hoc fecit iudex ꝑp verba testatoris. qui dixit, quòd si patruus & filij venirent ↄ legatũ, q̃cunq; ad ipsos ex successione istius poterant peruenire, deuoluerẽtur ad auunculos. sed quare non dixit similiter de reb. legatis, sicut de alijs q̃ deuenirent ad ipsos auunculos? Põt responderi, quòd de reb. legatis non dixit: quia nõ putabat iudex, q̃ res deberent vel possent trãsire in aliũ aliquo mõ. & hoc ꝑp ꝑceptum arbitrorũ, vel forte iõ nõ dixit de reb. illis q̃a non putauit iudex quòd testator senserit de reb. illis legatis. dum dixit quòd bona in quib. ex testõ vel ab intestato dicti hæredes possent succedere, deuenirent ad auunculos: quasi ista gñalia verba non pertinerent ad res de quib. dixerat spẽr. arg. ff de ver. obl. doli clausula nec visum fuit iudici, quòd eadẽ res uoluerit illos auunculos hr̃e cũ alijs reb. arg. ff. de pœ sanctio leg. ñ. & arg. ff de leg. 3. hr̃s meus. §. 1. illa ẽt vr̃ est. melior rõ q̃a nulla fuisset absolutio de reb. legatis, si postea ↄdẽnatio 4 facta fuisset in eisdem, & sic delusoria videretur: ne alia via fiat quod alia ꝓhibetur. verũ est, q̃ patruus totũ perdere dẽt, & satis colligitur per hãc lrãm aliorũ bonorum: & ĩ. ver. verũ in portione. q̃a q̃cq̃d patruus potuit capere ex testõ Raynaldi, debuit perdere, non obstante arbitrio, vt ibi dr̃, & illud totum fuit petitum per auunculos: & ex alia causa absoluit, & ex alia causa condemnauit eosdem.

4 Poterat tñ ex vna cã absolui, & ex alia fiati cõdemnari. ad hoc ĩ. de accu. ed petit onem. Io. An.

l ¶ Condemnauit eosdem.] s. patruum & filios, & in hoc s. quòd filios cõdemnauit, & in alio etiam pronunciauit, iudicem male pronunciasse.

m ¶ Ambæ partes.] sic s̃. e. Raynu. & s̃. de ap si duob.

[Clos.

[Gl. seq. obijcit, & s[olu]it.]

a ¶ Contestata] & ita vr, q litis cōtestatio facienda sit corā iudice appellationis. Sed q vr dicere lex, quòd nō dēat fieri contestatio: cum iam sit facta in prima causa. C. de temp. ap. l. vlt. §. illud & s. de appell per tuas. Satis pōt dici, q in cā appellationis fiat contestatio de nouo. 2. q. 7. c. si autem, & si quis in quacunque. nec tñ dr̄ pp hoc fieri super prime pal: quia fuper alie vr̄ fieri contestatio, quæ in principali. Primo tñ cōtestatio facta directe sup re petita: in vero appellationis super ipsa sñia, q sit iusta, vel iniusta; & sup al[ij]s quæ adduntur, super quib. nulla fuit contestatio in prima cā, tñ altera parte absente posset iud. ex [illegible] cedere sine litis cōtestatione. vt dic. lex pdicta. C. de temp. ap. & decre. per tuas. de app. & s. de renun. veniens.

b ¶ Nequiuit] hoc planum est, q in legitima q iure naturę dētur, nullū grauamē & nulla cōditio apponi pōt, & pro non adiecta habetur si apponatur. C. de inoffi. testam. quoniam in prioribus, & in auth. de hær. & Falc. §. primum itaque, & §. si quis autem non implens, & s. eo. Raynutius.

c ¶ Trebellianicam.] & ita duæ quartæ possunt deduci. De hoc dicitur s. eod. Raynutius, vbi idem dicitur.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an filius rogatus singulis reb. vel vna tantum, &c. sol. quod in singulis ponit opi. contrariam, quam probat tribus legibus, ad quas respondet.]

d ¶ Portiones easdē.] immo habuit tres ipsas in totū: nā q diu viuus fuit, habuit dñiū oīum rerū: dr̄ aūt habuisse portiones easdē in reb. pdictis, i. facultatē deducēdi easdē portiones in singulis reb. q a de singulis dēt fieri deductio tertiæ & quartæ, licet q dā cōtrariū dicāt, q filius in vna re sola deducere possit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, arg. C. fam. erc. filiū, I & ff de leg. I. pōt. ff. ad l. Falc. Iiam. si ex plurib. Sed verum est, quòd de singulis reb. dēt fieri deductio, & illa lex, filium. non obstat quia illud fit ex voluntate patris & illa lex, pōt, non obstat, q a ibi loquitur cum legata erat pars hæreditatis: vnde vnū legatum censet, vel illud cōtingit de voluntate legatarij & hęredis, vel ex officio iudicis, vt ibi dr̄. Illa. si ex plurib. pōt intelligi q si vni plures res legatæ sunt, nunc si soluat aliquas integraliter in alijs plenam Falcidiam retinere potest per doli exceptionem. Ber.

e ¶ Easque] scilicet partes, tertiam & quartam. Bernardus.

f ¶ Licet ipsas non expresserit.] nō legauit tertiam & quartam expresse, dicendo de tertia & quarta, immo dixit de dimidia: vnde recta fuit computatio, tantum facit tertia & quarta, quantum dimidia, & econuerso. v. g. hæreditas diuiditur in duodecim vncias. Insti. de hær. inst. §. hæreditas, si filius detrahit tertiam iure naturę, detrahit quatuor vncias, & remanēt octo, in q b. vr̄, quòd teneat fideicommissum, & de illis detrahitur quarta, i. duæ vnciæ: & ita tertia & quarta faciunt sex, & sic habebat dimidiam totius hæreditatis.

g ¶ Pronūciauit.] s. Cardinalis. Ber.

h ¶ Ipsum.] scilicet patruum.

i ¶ Legati.] quartę s. Ber.

K ¶ Pro rata.] quæ quidem virilis est: nā cum vna res plurib. legatur, quilibet ibi hēt virilem: nisi alia scientia appareat testatoris. ff. de leg. I. si pluribus.

[Gl. seq. declarat quid sit residuum.]

l ¶ In residuo p[ro]fati iudicis: de quo residuo absoluerat prior iudex patruum, & si hoc in primus iudex in toto absoluerat patruum in legato & male, sed quo ad filios bene sed Cardinalis cōdemnauit patruū pro [illegible] in [illegible] tertiæ & quartæ pro rata, in hoc [illegible] sñiā prioris iudicis: in residuo aūt confirmauit, & hoc totum intellige quantum ad legatum possessionum, quæ legatæ fuerunt, de quib. compromissum fuit. In alia autem parte sententiæ, statim sequitur qualiter processit Cardinalis; ibi, cæterum, &c.

l ¶ Residuo.] auunculi petebant iure legati medietatem [illegible] de quib. fuit compromissum. Residuum [illegible] consistebat secundum intentionem prioris iudicis [illegible] medietate, a qua medietate absoluit patruum & filios, non habito respectu ad testamentum Peponis, & hoc propter præceptum arbitrorum, quod tñ non impediebat legatum, & consistit in sexdecim secundum cōputationem nostram, & male pronunciauit in eo, quòd patruum absoluit in totū, sed quātum ad filios bñ pronunciauit: sed postea Cardinalis ostenso testō Peponis correxit pro parte sñiam primi iudicis, condemnans patruum pro parte sua, s. in quatuor, & in residuo. s. in octo, quantū ad filios, & in quatuor, quantum ad patruum confirmauit, & tñ in sequenti articulo perdit patruus illa quatuor, propter pœnam vno retento per legem Falcidiam, & sic in veritate in octo constabat legatum ratione tertiæ & quartæ, alia virilis pertinebat ad patruum & filios ex testamēto Raynaldi: & hoc secundum computationem prædictam.

m ¶ Secundo articulo.] duo fuerūt articuli. Primo in quo petebantur res legatæ. Secundus in quo petebantur omnia quæ ad patruum & filios poterant peruenire ex testamento Raynaldi, si veniret contra legatum auunculo relictum.

n ¶ Male ipsum pronunciasse.] quantum ad personas filiorum male pronunciauit: quia non veniebant cōtra voluntatem testatoris in aliquo: male etiam pronunciauit

---

se faciebat, executioni mandari: † Dilectus filius † noster O. sancti Nicolai in carcere Tulliano. diaconus Cardinalis lite coram se legitime contestata, [a] quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris sui tertiam partem debitam iure naturæ, in qua grauari nequiuit, [b] necnon quartam Trebellianicā, [c] quam quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset, † propter quod in rebus prædictis auunculis legatis, portiones [d] easdem habuit R. præfatus, easque [e] potuit in vltima voluntate legare: ac per hoc legatum tenuit vsque † ad tertiam & quartam: præfatus, licet [f] ipsas non expresserit in legando, pronunciauit [g] (nō obstāte pmisso arbitrio, quod nec † legatum teneret, non poterat impedire) iudicem ipsum, [h] in eo quod super hoc dictum patruū in totum absoluit, qui confessus est se pro medietate possidere prædicta, perperam iudicasse: condemnauitque ipsum ad restitutionem medietatis tertiæ & quartæ partis ipsius legati [i] pro rata, [k] quæ dictos auunculos de ipso contingit: & in residuo [l] præfati iudicis [l] sententiam confirmauit.

¶ Cæterum in eo, † quod idem iudex dictum patruum & eius filios totaliter in alijs, quæ in secundo articulo [m] petita fuerant, condemnarat, male ipsum pronunciasse [n] decreuit: quia filij eius contra volunta-

---

Marginalia:

† Vide l. ce. vbi datur rō huius dicti. ff. de mino.

† Idest. filius nr̄: nā Papa singulares Cardinales filios vocat, nō fratres, exceptis Ostien. Alban. Portuē. Sabinē. Tusculā. & Pręnest. epis, & ita seruat stylus curiæ Romanæ.

† Vide l. in rōne. § qd vul. & ibi Bar. ff. ad l. Fal. & in auth. de hrd. & Fal. in pri.

† al. ita, vsq; ad tertiā & quartā partē præfatas.

1 Ibi filius rogatus restituere, si in fundo, sibi quartā retinuit, si aliud s. quartā in i hēt, restituere cogitur. Io. And.

† q ne, &c.

2 Vt q a appareat euidēter primo legatario adēptū: vel q testatōr voluit quòd vterq; insolidū reciperet: q a tunc vni res dētur, & alteri æstimatio, electione huius facta, ei q prius pręstatus fuerit lite, & vno electo nō redit ad alterū. hoc vult hæc lex si plurib.

† hoc

clauit ꝯ patruum. quia cōdēnauit eū de oīb. alijs, quæ peruenerunt ad eum ex testō Peponis: quia in his quę subiacebant restitutioni, ipsum non dēc condemnare, sed de his tantum, quæ contingebant eum ratione tertiæ & quartę pro qua parte confirmatur sententia: pro alia quæ debebat restitui ei, infirmatur, vt j. dicetur.

id est, vno retēto. Itē amittit alias duodecim vncias.

h ¶ In residuo. istud residuum potest intelligi dupliciter: quo ad bona Peponis quantum ad patruum, quia in illis condēnatio iudicis non tenuit, quæ contingebant patruum per restitutionem ex testamento Peponis, in quibus nullā pœnam potuit imponere Raynaldus: & ideò absoluitur patruus. Item quo ad bona Raynaldi quātum ad filios quos Raynaldus instituit: & quia nō venerant cōtra voluntatem testatoris, & nihil inuēti sunt possidere de rebus petitis, condēnari non debuerūt: vnde absoluti fuerūt per Cardinalem.

tem testatoris non inueniuntur aliquid commisisse, cum nihil de petitis [a] reperti fuerint possidere. Verum in portione, quā patruus habebat, [b] in bonis illis, [c] ratione quartæ & tertiæ prædictorum, † quas R. habuit in bonis [d] eisdem, † in quibus eius institutio, [e] & legatio, ac adiectio pœnæ tenebat, pro rata eosdem [f] auunculos contingente de prædicto legato, [g] confirmauit sententiam iudicis supra dicti: eodem patruo, & eius filijs in residuo [h] absolutis: & saluo [i] nihilominus ei ex iure institutionis beneficio [k] legis Falcidiæ, † in restitutione [l] præfati legati, si intra tempus legitimum [m] voluntati paruerit testatoris; cum † inuentarium [n] fecerit, & contra voluntatē testatoris, [o] lex Falcidia inducatur.

¶ Nos itaq; ipsius Cardinalis sententiam ratam habētes, eam auctoritate Apostolica cōfirmamus.

¶ Idem.

¶ *Executor testamentarius qui suscepit illud officium, exequi compellitur.*

a ¶ Cum nihil de petitis.] ꝯ ita hæc est [illegible]: quia nec [illegible] rei vendicatione. saltem quo ad legatum, ut s. dictū est. vnde cum illi nihil possiderēt, non poterant conueniri rei vendicatione. C. de alie. iu. mu. causa facta. l. vnica. & s. de re iud. examinata, ꝙ sic ageretur. patet ex eo quod dicit, ꝙ patruus fuit confessus se possidere, quia in reali actione quærendum est an possideat quis, an nō. ff. de rei vendicatione. q. petitorio, & l. officium. & si dixerit se non possidere cum possideat, & hoc probetur, transfertur possessio in actorem quamuis non probet rem suā esse. ff. e. l. in rem actio. & quia nōdum adiuerant hrditatē, non poterant conueniri, & ante litem contestatē hoc dēt quæri, ne delusorium sit iudicium, vt hic patet.

b ¶ Hēbat.] rōne illius īstitutionis, q̄ fecit R. de ipso.

c ¶ Bonis illis.] s. in alijs bonis & rebus, exceptis rebus legatis, vel potest intelligi de omnibus.

d ¶ In bonis eisdem.] in singulis enim reb. habuit tertiam & quartam, vt dixi. Ber.

[Gl. seq. recitetur per obiect. de l. irritum.]

e ¶ In quibus eius institutio.] ergo vr̄ ꝙ in sola tertia & quarta teneat institutio. quod falsum est: immo tenet in omnib. C. ad legē Falcidiā, irritum 1. sed dr̄ in eis tenere, quia in eis potest institutus patruus grauari: in eo vero ꝙ subiacet restitutioni, grauari non potest: immo illud deducitur tamquam æs alienum, residuū vero diuiditur inter patruum & filios eius, fideicōmissum enim hæreditatis ex testamento Peponis soli patruo debebatur, non autem eius filijs. Raynaldus autem instituit patruū cui hæreditatē Peponis restituere tenebatur, cum illud quod est patruo restituendum ex testamento Peponis, illud habeat ꝑpetuum, & illud primo deducitur sicut æs alienum, vt in l. prædicta, irritum. in quo autem adiectio pęnæ non tenuit, illud autem quod Raynaldus restituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit, quòd est tertia & quarta, illud diuiditur inter patruum & filios eius, quos Raynaldus instituit sibi hæredes arg. C. ad legem Falcidiā quamquam. & hoc solo, s. tertia & quarta tenuit adiectio, pœnæ, vt hic dicit.

f ¶ Pro rata eosdē.] quasi dicat, pro qua parte legatū ꝯtingit quēlibet de auunculis, pro ea parte quemlibet contingit illud quod pęna causa admittitur illi patruo: quia patruus noluit parere testatori dando legatum auunculis, ideo perdere debet illud quod capere poterat ex testamēto Raynaldi. Vel dic pro rata, id est, pro medietate tertię, vel quartæ partis bonorum Raynaldi, in quibus fuit institutus, quam medietatem amittit patruus: quia ꝯdixit legato, ut hic dicitur, & istam medietatem restituit patruus tanquam legatum.

g ¶ Legato.] quod 2 amittit patruus nomine pœnæ,

i ¶ Saluo nihilominus.] s. patruo.

[Glo. seq. cum sequenti recitetur per quęstionem, an in eo quod de pœna soluit detrahitur Falcidia.]

K ¶ Beneficio legis Falcidiæ.] istud est ita intelligendum, patruus id quod sibi restituendum est, primo vt ęs alienum (vt dixi) deducit in rebus illis, de quibus compromissum fuit, quæ continebātur in primo articulo. De residuo, qđ est tertia & quarta, tenetur præstare legata, & de illis detrahit quartā Trebellianicam per legem Falcidiam. C. ad l. Fal. in imponenda. & l. irritum, & l. quamquam. & ff. ad l. Fal. quod de bonis. §. cū fidei. & C. de bon. aut. iud. poss. l. 1. deducet autem Falcidiam de rebus legatis. Et forte intellexit Cardinalis, ꝙ deducet etiam de alijs, quæ causa pœnæ diminuuntur eidem, quia illa legata sunt illis auunculis, si fieret eis controuersia de alio relicto. & ideo forte dicit j. de Falcidia, quæ inducitur contra uoluntatem testatoris. sed hoc non est verum: quia id quod pœnę causa accreuit, non incidit in legem Falcidiam, ff. ad l. Falci. cum pater, in fi. & l. seq. arg. opt. Et quod prouisum est ad pęnam, non dēt trahi ad gratiam. s. de transact. inter corporalia.

l ¶ Restitutione.] id est, præstatione.

m ¶ Legitimū.] quod dr̄ tempus anni, hoc tēpus computandum est iussu iudicis. Si autem. j. illud tempus non paruerit, tunc non pōt vti beneficio Falcidiæ, immo perdit omnia, excepto illo quod sibi debetur ex fideicommisso. in authentico de hæredib. & Falcidia. §. illud quoque coll. 1.

n ¶ Inuentarium.] aliter enim bñficio legis Falcidiæ vti non potest, vt dr̄ in auth. de hæred. & Falcidia. §. si vero non fecerit inuentarium.

o ¶ Contra voluntatem testatoris.] hoc ideo dicit, quia contra voluntatem testatoris uidetur hic retineri Falcidia de rebus specialiter legatis: quia illas voluit testator omnino præstari illis auunculis, ita quòd nulla cōtradictio fieret eis: vnde contra eius voluntatem Falcidia retinetur, & tamen retineretur nihilominus, quia contra voluntatem testatoris inducitur Falcidia. ff. ad legem Falcidiam, Titia. Sed & in alijs rebus, quæ causa pęnæ auferuntur, si verum est, ꝙ quarta retineatur, inducitur contra voluntatem testatoris: sed non uidetur quod quarta retineatur in his, quæ causa pœna auferuntur, vt dixi. s. in notula, istud est, &c. Nam testator causa pęnæ omnia voluit auunculis præstari. inducitur ergo Falcidia contra voluntatem defuncti.

C. ad

† prędictarū.

† eiusdem.

1 Et istud satis facit ꝯtra legistas in his, quæ de duab. quartis non deducendis tenent, vt no. s. eod. Raynutius. ad fi. sup gl. antepen. Io. And.

2 In aliquot antiquis ita: ꝙ amitti patruus nomine pœnę, i. duodecim vncias.

† Vide l. ex facto. §. si. ff. ad vulg. & pup.

† Cumq; legitur in vulgatis, sed male.

1 Si pater filiũ quẽ rogauit restituere certa re per Falcidiã iussit esse contentũ: filius stare nõ tenet. Io. And.

De hac mater a vide ꝙ sanciuit concilium Trid. sess. 22. de refor. c. 8. & sess. 25. idecreto de purgatorio. adde Specu. ti. de instru. edit. § nunc vero aliqua.

† al. ita: per diœcesanum epm, &c.

† adimplere.

† In vulgatis ita: pro certis.

† seu anniuersario.

† In antiquis ita: septimo vigesimo, tricesimo, siue alijs, &c. nã, dictio, die, nusquam apparet.

2 Cõco. text. in authẽ. sed cũ testator. & ibi Cyn. C. ad le. Falcidiam.

3 De hoc articulo vide quid hic sentiãt Host. & alij Doctores, est enim satis ambiguus.

C. ad legem Falcidiam, si vis allegas, 1 & l. pen. & ff. eo. tit. quod de bonis. §. vlt. Hodie uero Falcidia non potest induci contra voluntatem testatoris expressam, 1 si testator certus de quantitate patrimonii sui hoc prohibeat. in auth. de hære. & Falcidia, si vero expressim, sed contra tacitã bene inducit, ut bene dicunt leges prædictæ, si vis allegas & sequentes Bar.

CAP. XIX.

IOannes† clericus, & P. laicus executores vltimæ voluntatis O. clerici sanctæ Crucis, qui venerabilib. & pijs locis, [a] de bonis suis [b] in vltima volũtate legauit: mandans insuper satisfieri creditoribus per eosdem; Post mãdatum susceptum, [c] per † diœcesanum [d] cogi debent, testatoris explere † vltimam voluntatem.

¶ Idem.

¶ Ponit quadam legata, in quib. non soluitur canonica portio, nisi fiat in fraudem.

CAP. XX.

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis, † seu fabrica, luminaribus anniuersario, † septimo, † vigesimo, trigesimo die siue alijs, ad perpetuum cultum diuinum legatur ecclesijs, vel reliquit pijs locis, canonica [e] portio, (dummodo in fraudem [f] non fiat, vt ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari) deduci [g] non debet.

IOannes.] Diuiditur, quia primo ponitur qõ. Secundo solutio: ibi, Post. Abb. Siculus.

CASVS. O clericus sanctæ crucis legauit de bonis suis in vltima volũtate venerabilibus & pijs locis, & hanc voluntatem suam exequendã cõmisit Ioanni clerico, & P. laico, & mandauit eidem, vt creditorib. satisfacerent: dicit Papa, ꝙ post mandatum susceptum, per diœcesanum epm cõpelli dẽnt explere uoluntatem defuncti, si fuerint negligentes. No. ꝙ voluntates defunctorum ad pias causas per diœcesanũ episcopum mandari debent executioni.

a ¶ Pijs locis,] in qb. sufficit minus legitima voluntas, 3. s. eo. cum esses, & ca. relatum.

b ¶ De bonis suis.] proprijs, l. ga de reb. ecclesiæ nihil posset legare. s. eod. quia nos.

c ¶ Mandatũ suscepium.] mãdatum suscipere nemo cogit, susceptũ vero necesse est adimplere. ff. commodati, in commodato, § sicut. ff. man. si quis alicui, qui mandatum. C. de procuratorib. inuitus. ff. de arbi. l. 3 § 1. Ber.

d ¶ Per diœcesanum.] sic intelligitur. s. eo. si hæres, ca. tua nobis. vbi de hoc. Ber.

DE his.] primo ponit dictum in quo interserit, exceptionem: ibi, Dummodo. Ab. Sic.

CASVS. De his quæ legantur in ornamentis ecclesię vel ad cultum diuinũ, vel pro anniuersario, vel alijs pijs locis, canonica portio deduci non debet: dũmodo ista legata non fiant in fraudem, vt episcopus vel parochialis ecclesia portione debita defraudetur. No. ꝙ eps vel parochialis ecclesia non debet habere portionem de his quæ legantur in ornamentis ecclesiæ, vel ad cultũ diuinum.

e ¶ Canonica portio] portio ista diuersimode deducitur secundum varias consuetudines locorum. j. de sepul. certificari. & s. eo. re. cum sit. qñque est tertia, & qñque media. j. de sepul. c. 1. & 2 & 10. q. 1. de his, & c. antiquos, & c. decernimus, & quandoque quarta. j. de sepul. cum super.

f ¶ In fraudem.] tunc non prodesse. s. eo. officij.

[Glo. seq. reddit rationem, & dat simile, & causam addit.

g ¶ Deduci.] hoc dictum est propter reuerentiam diuini cultus: multa enim propter religionem admitti solent, nam summa est ratio quæ pro religione facit ff. de religio. & sumpt. fune. sunt personæ. in fin. vnde in casu isto minus legitima volũtas sufficit, s. eo. cum esses & c. relatum, sic in his q̃ ad pias cãs relinquunt, cessat Falcidia. C. ad l. Fal. auth. similiter, & in auth. de ec. ti. §. fin aũt. col. 9. vnde sumpta est authen. prædicta, similiter, & sic cessat Falcidia in testamento militis priuilegio militari. C. de testa. mil. in testo. C. ad l. Fal. in testamento. Item cessat deductio illius partis in equis, & armis fauore terræ sanctæ. j. de sepul. in nostra. Et hoc idem quod hic dicitur, habes s. de verb. sign. ex parte.

ci s non debet.

TITVLVS XXVII.

De successionib. ab intestato.

¶ Ex concilio apud Alteñ.† habito.

¶ Clericus bona propria dare potest cui vult: sed si decedat intestatus, & non habet consanguineos, succedit ecclesia. h. d. iuncta glossa.

CAP. I.

SEd hoc ibidem inuentum est de episcopis, presbyteris, & clericis, vt † si per hæreditatem, vel alio modo intuitu personæ, [h] aliquid acquisierint, donare eis liceat cui voluerint, dum viuunt.

¶ Si autem ante obierint, quàm hoc fecerint, † altari cui seruiunt, omnia perpetuo sanctificentur, [i] & in ius eius tradantur. [k]

DE SVCCESsionibus ab intestato 4.

¶ Supra visum est de successionibus ex testamento: verum quia sæpe homines decedunt ab intestato, & dubitari potuisset de successione, ideo post rubricam præcedentem subijcitur ista. Et scias, quod intestatus dicitur q nullũ, vel non iure fecit testamẽtum. l. fi. C. fa. ercisc. 5. abbas.

De hac materia tractatur 12. q. 3. c. 2. & q. 5. c. vlt.

SEd hoc.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Si autem. Ab.

CASVS. Omnes clerici gñaliter de his q̃ habent per hęreditatẽ, vel alio modo intuitu personæ acquisierint, dum viuunt, possunt donare cui eis placet: si vero ante mortem ... decesserint, si consanguineos non habent, ... ecclesię debet tradi. No. quod clericus potest ... ad ... acquisitis intuitu personæ ... hæreditario iure, donatione amicorum, & huiusmodi.

h ¶ Intuitu personæ.] sic s. ti. prox quia nos.

i ¶ Sanctificentur.] i. tãi quam sancta deputentur. s. de rerum permut. mai c. ptæ. 12. q. 2. de laicis & q. 3. quicumque. Ala.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

K ¶ Tradantur.] intellige hoc cum non habent consanguineos qui eis ab intestato succedant: illi enim admitterentur, & non ecclesia, 12. q. vlt. c. vltim & q. 3. quicumque, & in auth. de eccle. tit. §. si quis episcopus, colla. 9.

† Aliteñ. Alteneñ. Alteruñ. sed Burchardus lib. 1. decreti c. 227. ita: Ex cõcilio apud Altenum habito, c. 37. cui interfui rex Conradus. Adde c. 1. eo. ti. in 1. cõpil.

4 Quot modis dicatur quis intestatus decedere tradit text[9], & ibi doc. in §. 1. instit. de hær. q̃ ab intest. veter.

† Dictio, vt, deest in oib. manuscripti

† pfecerint.

5 Scias ꝙ materiã successionũ quo ad descendẽtes & collaterales plene tradit Host. in sum. eo tit. §. fi. & see eo. ti. per tot. Io. And.

San-

SAncto.] Si presbyter intestatus decedat, de patrimonio suo fiunt quattuor portiones, prout hic dr. Et non tenet hoc hodie fm glo. & sic vult q hodie istud ca. sit correctum. sed huic lecturæ obstat quod hr s. in procemio, resecatis superfluis. Primo ponit excessus relatio. Secūdo eius ꝓhibitio: ibi, Interdicimus. Tertio peculij diuisio: ibi, Peculiū. Quarto pœnæ inflictio: ibi, Et si quis. Abb. Sic.

CASVS. Laici quidā habebant seruos: manumiserunt illos, & ordinati sunt in ꝑsbyteros: qn̄ presbyteri isti moriebāt totā substantiam illorū laici sibi vēdicabant, tanq̄ de proprijs seruis: ista relata sunt in ꝯcilio vn̄ statuit ꝯcilū; q ista de cætero nō fiant, sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendum gradū & diuinū offic ū, ita nihil ab eis exigitur, ꝓter diuinū officium: sed peculiū illorū diuidat in quattuor partes, quorū vna assignetur epo, altera ecclesiæ cui seruiunt, tertia pauperib. quarta ꝯsanguineis. quos nisi habuerint, eps eā in vsum ecclesiæ conuertat. No. q laici nihil dēnt occupare de rebus clerici morientis. Item patronus in liberto potest retinere operas spirituales. Itē substantia clerici morientis, diuidi dēt in quattuor partes, una epo, alia ecclesiæ, tertia pauperi, quarta parentibus idoneis danda. Item parentib. non idoneis nihil potest testari clericus moriens, vt puta hæreticis, vt j. de heret. vergentis.

[Gl. seq. distinguit, aut prælatus testatur, aut nō. Secundo casu, aut res eius sunt distinctæ, aut ꝑmistæ: & hoc casu aut dubitatur an habuerit proprium, aut certum est habuisse signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Morientium.] Cum decedit prælatus r de oīb. tā ante promotionem q̄ post acquisitis intuitu personæ, liberam hēt ptātem testandi. s. c. prox. & s. de testam. tua nobis. & 12. q. 3 quicunq; & q. 5. fixum. in auth. de ec. ti. coll. 9 § interdicimus. Si vero decedat intestatus, si sunt distinctæ res. eius consanguinei succedunt sibi. 12. q. 1 sint manifestę. Si vero res prælat. sunt ꝑmissæ cum reb ecclesiæ, tunc distingue aut dubitatur an habuit proprium, aut certum est quòd habuit: si dubitetur. semper pro ecclesia est præsumendum, & totū vendicabit ecclesia. arg 12 q. 3. quicunq; ff. de reb dub. cibus & inhib. 2 sic in vxore ff. de don. inter vi. & vxo. Quintus Mutius. & C. eo. ti. et. Si vero certum est, quòd aliquid habuit, sed nescitur quantum, obtinet huius capituli d sinct o: nec immerito, quia nullus hæres nobis proximior est. q̄ qui nos Deo sociauit j. de pœnis, presbyteri, licet ꝯdicere videat 12. q. 4. c. 1. vbi dr, quòd sit dubiū, quòd æqua dēat fieri distributio inter ecclesiā & hæredes sacerdotis: Sed dic quòd in alio casu loquitur hoc capitulū q̄ illud. nā hoc capitulū intelligit de illis ꝑsbyteris, q ex seruis facti sunt ꝑsbyteri, quòd vr verius vt dicit Lau. 2. Nō credo quòd hodie hēt locū talis diuisio, immo credo q si aliquid hēt intuitu personæ, quod cō sanguinei ei succedunt ab intestato. Si cōsanguineos nō hēret, tunc ecclesia ei succederet 12. q. vl. c. vlt. infra c prox.

b ¶ Præter diuinū.] arg. q patronus pōt tenere opas spūales in liberto, quem ma numittit ad clericatum. arg. s. de ser. nō ordi. nu lus. 54. dist. frequens Alanus.

c [Nō sint idonei.] puta hæretici. 24. q. 2. sane profertur. j. de hære. si quis episcopus.

CVm dilect⁹.] Rector ecclesiæ dr intestatus, si nullū facit testm̄, vel fecit, sed friuolus. & tali succedit eccl. sia, si nō habet consangui neos: secus aut si apparet illū fuisse monachū vel sana mēte testatū. sic summat Io. And. & cōiter doctores sequentes, sed hæc summatio de nihilo ꝓuidet. nec cōtinet in se aliq̄ difficultatem. Diuidit in quattuor partes. In prima parte ponit factum decidum. In secunda monitū Papæ ad sniam. In tertia allegatio epi diffinientis. In quarta diffinitiuæ commissio. Secunda ibi, Sufficienter. Tertia: Quia vero. Quarta: ibi, Nos causam. Abbas.

CASVS. Archipresbyter de Alerio se & sua obtulit monasterio de Brusia: tandē dū ageret in extremis vo lūtatē vltimā exprimēdo asseruit se & sua monasterio cōtulisse; & sic decessit. Eps Heduen. & decanus eius, occupauit bona quondā ipsius archipr̄sbyteri. & et q̄dā bona monasterij: vn̄ super bonis causā commissa fuit iudicib coram quib. petebat Abb de Brusia, monasterio suo restitui quicquid eps de bonis archipresbyteri, aut etiam monasterij occupauerat: & econuerso petebat eps sibi restitui nomine parochialis ecclesiæ, cuius ille fuerat archipresbyter, quicquid de bonis dicti archipresbyteri monasterium detinebat: ad probandam intentionem suam abba. t. s. induxit: Tandem causa delata est ad Papam: ipse vero examinato negotio diligenter, intellexit esse probatum, quòd archipresbyter dum ageret in extremis voluntatem vltimam exprimendo, asseruit se & sua monasterio contulisse. & cum requisitus fuisset vt conderet testm̄, respondit se non posse testari: quia se & sua dederat monasterio: & vnus de testibus dixit se vidisse q̄ se & sua obtulit monasterio, & testes alij dicebant se audiuisse ipsum archi-

¶ Ex concilio Tribur. †

¶ *Si olim seruus presbyter factus intestatus decedat, eius bona diuiduntur secundum formam hic contētam h. d. secundū intellectum singularem, qui hodie etiā tenet.*

CAP. II.

SAncto † concilio allatum est, quod quidam laici improbe agunt contra ꝑsbyteros suos, ita vt de morientium [a] presbyterorum substātia, partes sibi vendicent, sicut de ꝓprijs seruis. Interdicimus itaq;, ne hoc vlterius fiat: sed sicuti liberi facti sunt ad suscipiēdum gradum, & agendum officium diuinum, ita nil ab eis præter diuinum [b] officium exigatur.

¶ Peculium vero ipsorū diuidatur in quattuor partes, quarum vna episcopo, altera † ecclesię, tertia pauperib. quarta parentibus assignetur: & si non sint † [c] idonei parētes, episcopus eam recipiat, & in vsum ecclesię diligēter distribuat. Et si quis contra hoc pręsumpserit, anathematizetur.

¶ Innocentius tertius Murneñ. † episcopo.

¶ *Attingendo duos notabiles & singulares intellectus huius capit. summatur secundum quemlibet intellectum. Et primo sic, valet testamentum ad pias causas cōditum per verba enunciatiua, etiam propter aliud prolata, quamquam successio seu testatio veniat ad exclusionem alterius ecclesiæ. Vel aliter secundum alium intellectum & sic. Per vnum testem de veritate & per cōfessionem etiam incidenter factam, probatur oblatio etiam quo ad effectum consequendi bona oblata.*

CAP. III.

CVm † dilectus filius

Margin notes:

† Triburiañ.

† Burchardus li. 2. decreti c. 209. Iuo. pa. 6. c. 281. & c. 2. c. tit. in 1. cōp.

† alias altera vera ecclesiæ.

† sunt.

1 De materia huius glossę, vide plene p Couarruuia in c. 1 s. de testa. adde B. Thomam & Caietanū 2. 2. q. 185 art. 6. & 7.

a Vide s. e. re quisiti. ubi gl. respondet Io. And.

† Luneñ. Niuerneñ.

2 Glos. & Hostien. Pet. & Abb. qui hoc ꝓbāt p ve. s. presbyteros suos. s. olim. sed melius ꝓbat ver. sicut liberi facti sūt &c. & ver. peculiū. s. respū prioris stat⁹. Io. And.

† Ca. vnico. e. ti. in 3. cōp. Et quatenus in textu tāgit de ꝓbādo a'i quē non esse sanæ mentis, vide plene p Fraciscū Herculanum tra. de proba neg. tiua in 2. modo.

archipresbyterũ in pñtia abbatis confitentem qđ pdictum est adiuuantes plurimũ assertionem abbatis, nõ tanq̃ pbarẽt sufficiẽter, sed tanq̃ vehementer adminiculum pstabant: sed qa ex aduerso pars epi asserebat, quòd dictus archipsbyter in extremis agens alienatus erat a mẽte, vnde nõ valuit qđ dicebat, Papa eam ipsam cõmisit sub hac forma, quòd nisi probauerit archipresbyterũ nõ fuisse sanæ mentis, cum vltimã voluntatẽ expssit, imponatur ei silẽtium super impetitione monasterij, & cõpellatur restituere monasterio quicquid occupauit de bonis illius archipsbyteri, aut etiam monasterij: Si vero pbauerit illũ alienata mẽte dixisse pdicta, pdẽnet monasteriũ ad faciendã restõnẽ noie parochialis ecclesiæ [illegible] bonorũ q̃ fuerũt ipsius archipsbyteri, cũ ipse archipsbyter ab intesta to decesserit, nec habuit cõsanguineos. & ipsi monasterio silentiũ iponatur. No. quòd vnus testis cum alijs adminiculis vehemẽtius fauore religionis sufficit ad fidẽ faciendam. [illegible] nõ pot facere [illegible] est mente captus. [illegible] publicatis attestationibus possint testes induci super nouo articulo pẽdente ex priori. Item quis põt probare negatiuam, si includit in se affirmatiuam. Item episcopus potest agere pro ecclesia sibi subiecta.

Abbas de Brusia, pro causa, quam aduersus episcopum Heduen. habebat, diutius expectasset, Abbas proposuit antedict⁹, quod archipresbyter de Alerio ad participationem [a] orationum monasterio de Brusia, obtulit se & sua: [b] & infra.

¶ Sufficienter intelleximus esse pbatũ, q̃ dictus archipresbyter agens in extremis, velut vltimam [c] exprimens voluntatem, asseruit se & sua monasterio [d] contulisse, vnde cum requisitus esset vt cõderet testamentum respõdit se non posse testari: † quia se & sua contulerat [e] monasterio supradicto: & licet vnus testis [f] solus dixerit se vidisse, quãdo se & sua obtulit monasterio: quia tamen alij testes dixerunt se audiuisse ipsum [illegible] [illegible] confitentẽ, [g] non tanquam sufficienter probantes, [h] sed tanquã vehementer adminiculantes assertionẽ abbatis, plurimum adiuuabãt. Quia vero pars epi asserebat se velle probare, q̃ dictus archipresbyter in extremis laborans, tanquam phreneticus alienatus † erat mente, vnde nõ valuit quod expressit.

¶ Nos causam illam † tibi sub hac forma duximus committendam: quòd nisi præfatus episcopus legitime probauerit supradictum archipresbyterum sanæ mentis compotem [i] non fuisse, cum vltimam [k] voluntatem expressit, super impetitione monasterij perpetuum ei silentium imponatur: & compellatur restituere monasterio quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri, vel etiam monasterij [illegible]. Si vero [illegible] probauerit, archipresbyterum, quæ super vltima voluntate p̃missa sunt, alienata mente dixisse: ad faciendam ei

a ¶ Participationem.] pp hoc non fuit monachus: nec [illegible] in habitu monachali, vt apparet ex antiqua, 1 cum hoc non sufficiat ad monachachatum.

b ¶ Se & sua.] & postmodum in extremis agens cõfitebat publice, quòd non poterat facere testm̃, quia se & sua contulerat monasterio, & hoc vltimum probauit Abbas per testes. primum articulum nõ probauit nisi per vnicum testem: quod non sufficit. Ber.

c ¶ Vltimam.] quasi dicat si hæc verba non expresse hoc dicant, tamen tacite vim obtinent vltimæ voluntatis. Ber.

d ¶ Monasterio.] p hãc probationẽ obtinebit Abbas, si eps nõ probauerit archipresbyterum verba ista alienata mente dixisse, ne intelligas quòd ex his verbis pbetur dictum archipresbyterum fuisse oblatum dicto monasterio cum suis [illegible] siue monachum fuisse: sed pbatur quòd voluit sua bona ad monasterium peruenisse: & quælibet verba, quæ declarant intentionem testant sufficere videntur. ff. de fund. in. & instr. l. cum de lanionis §. asinam. ad [illegible] ff. de sup. le. l. Labeo. ad fi. nemo enim æstimandus est dixisse quod non mente cogitauerit. Ber.

e ¶ Contulerat monasterio.] vnde ex tunc cessat eius iudicium. 19. q. vlt. c. si qua.

f ¶ Vnus testis.] vnus testis solus non sufficit ad probationẽ [illegible] licet [illegible] 4. q. 3. si testes. § iusiurandi. Tamen si aliæ præsumptiones adsint, sufficit, vt hic dr̃, & s. de testib. præterea & j. de præsum. literis. & c. 3. Sed nõ videntur sufficere huiusmodi adminicula ad probandum intentionem abbatis, [illegible] dictus archipresbyter monasterio [illegible] se & sua [illegible] dicat non tanq̃ sufficiẽter pbantes, sed adminiculantes, & c. vñ nõ debuit admitti eps ad probandum q̃ archipsbyter fuisset mente alienatus, q̃n in extremis agens dicebat q̃ nõ poterat facere [illegible] Vel dic q̃ ista adminicula sufficiũt cũ vnico teste, & iõ audiri dẽt eps ad pbãdum q̃ iste archipresbyter erat furiosus. cũ verba illa expressit: quo probato solus testis remanet, & [illegible] debet eps [illegible] beret: qa si obtulit se probaturum prædicta, mos ei gerendus fuit ff. de proba. circa eum. Ber.

g ¶ Cõfitentem.] [illegible] talis [illegible] sufficere [illegible] status decessisse dicatur, licet nullũ aliud testium appareret. ff. de donationib. l. hac scriptura. vbi cõmonstatur verbis testãtis. Quare ergo requirit hic alia probatio? Rñsio põt. [illegible] in eo casu, q̃n per talia verba aliquis [illegible] voluntatem [illegible] verba non esset [illegible] hoc [illegible] testamento. C. de pro. auth. quod obtinet. 3 & tunc hæredes necessē habent stare illi voluntati C. de fideicõ. au. h. hoc amplius. Vir. Scriptura illius legis solẽniter facta fuit dũ viuebat testator. qui fecit testamentum, sed ille archipresbyter dum viuebat nullã fecit scripturam de verbis illis, & ideo post mortem illa confessio dẽt probari per testes. prout abbas dicebat in sua petitione ad hoc vt sufficeret vnus testis, & tamen per se sufficerent. Ber.

h ¶ Probantes.] quod obtulit se & sua. Ber.

i ¶ Compotem.] hoc idem dicit, quia furiosus nõ põt facere testm̃. C. qui testam. fac. pos. furiosum. & ita eps ille probabit [illegible] negatiuã. & hoc est, quia hẽt in se implicitam affirmatiuam hanc. s. quòd tũc erat furiosus sic s. de renun. super hoc. & C. de codi. nec codicil. los & ff. de condi. insti. quidam ff. de prob. si filius tamilias. contra 3 q. 9. indicas. sed ibi archieps tenetur pbare, epm illam fuisse sanæ mentis, quia constabat illum prius fuisse furiosum. Tanc.

k ¶ Vltimam voluntatem.] testamentum enim hominis tantum morte confirmatur, & immobile perseuerat post mortem j. de celebrat. Missa cum Martha. & 23. q. 2. vltima voluntas. & C. de sacrosan eccle. l. 2. La[illegible]

Margin notes:

† contestari

† dictum

1 Hanc antiquam habes in loco citato initio huius capitis.

2 Vel dic quòd illa verba non sufficiebant ad probandum monachatum, sed ad probandum vltimam voluntatem bene, vt dictum est in 4 glo. Io. An.

† al. ita. alienatus erat a mente.

† ipsam

3 Si autem non loqueretur in donatione vel legato [illegible] debito quo [illegible] testamento cõfitetur obligatum: in quo maius [illegible] præiudicium hæredi: quia non deducit falsidiam, sed in [illegible] & an confessio præiudicet filio quo ad legitimã in S. cu de confes. §. nũc vid[illegible] nunc tenet vt tere. Io. And.

a ¶ Resti-

nomine parochialis eccleſiæ (cuius ipſe † adminiſtrationem geſſerat dum vixiſſet) reſtitutionem [a] bonorum, quæ ipſius archipresbyteri fuerat, monaſterium condemnetur, cum idem archipresbyter ab inteſtato deceſſerit: ipſi<u>q</u>; monaſterio ſup impetitione [b] epiſcopi ſilentium [c] imponatur.

TITVLVS XXVIII.

De ſepulturis. †

¶ Leo tertius.

¶ Decedens inteſtatus ſepelitur in ſepulchro maiorũ, vel vbi eligitur ſepultura: parochialis tamen eccleſia habebit canonicam portionẽ eius quod reliquerit eccleſiæ ſepulturæ. h.d. ſecundum veriorem intellectum.

CAP. I.

NOs † inſtituta maiorum Patrum conſiderantes: Statuimus, vnumquemque in maiorum ſuorum [d] ſepulchris iacere, vt Patriarcharum [e] exitus docet. Nulli tamẽ negamus propriam [f] eligere ſepulturam, & etiam alienam; Dominus enim & magiſter, alienam elegit [g] vt propriam.

¶ Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partem [h] ſui iudicij, [i] illi eccleſiæ dari cenſemus, in qua cœleſti pabulo [k] refici conſueuit: vt iuxta Apoſtolum ſint conſolationum [l] ſocij, vt fuerunt paſſionum: & ſic demum vbicunque libitum fuerit, eligat ſepulturam. Aliter ne † fiat auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam locutus eſt dicens: Ne tranſgrediaris [m] terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui, ſub anathematis vinculo deteſtamur, & contradicimus.

¶ Leo Papa omnibus fi-

a ¶ Reſtitutionem.] ſi intelligas donationem hanc factam de bonis eccleſiaſticis, de quibus intelligendum eſt, certè illa donare non potuit. ſup. de teſta. c. in officijs, & c. quia nos. ſi de patrimonialibus, in iſtis nihil iuris habuit epiſcopus. Dicas ꝙ de proprijs ſiue patrimonialibus hoc eſt intelligẽdum: & hoc conſtabat, alias præſumuntur eccleſiæ, & loquitur in eo caſu 1 cũ nõ appareret hæres. 12. q. vlt. cap. vlt. & in auth. de eccl. t.. § ſi quis epiſ. coll. 9. eccleſia enim eſt proximus hæres, inf. de pœnis, presbyteri. ſimile ſup eo. c. 1. Io.

b ¶ Impetitione.] ſed nõne epiſcopus dixit ſibi ius, ergo debuit cadere à iure ſuo? Sed hoc nõ dẽt redũdare in damnum eccleſiæ. 16. q. 6. ſi epiſ. immo verius dicas, ꝙ pœna illius conſtitutionis, ſi quis in tãtum. C. vnde vi. non habet locum in bonis iacentis hæreditatis: vnde legatarius, q legatũ auctoritate ſua capit ante aditã hæreditatem, nõ punitur in alio, niſi qa reſtituit poſſeſſionẽ, ff. quorum legato. l. 1. reſpon. 1. ſecus eſt ſi poſt aditam hæreditatem. C. de leg. nõ dubium.

c ¶ Silentium.] ſi primo ſana mente ſua obtulit Deo: nonne debet Papa tueri ſuã donationem, inter viuos, licet in morte nõ fuerit ſanæ mentis, cũ adhuc in eodẽ propoſito intelligatur durare, inf. de baptiſmo & eius effectu, maiores. ad finẽ? Præterea cũ ille qui ab inteſtato debet ſuccedere, immenſam donationem defuncti reuocet, nõ in totũ reuocat ſed quantum ad quartam ſufficiat. C. de inoff. do. l. 1. ſup. ti. prox.. Raynaldus ſane non in vita ſua omnia donare potuit. ſup. eo. c. 1. Sed Abb. non probauit donationẽ factam fuiſſe inter viuos, niſi per vnum teſtẽ: & alij qui probant illã quam expreſſit in vltima voluntate, dum ageret in extremis. non probãt donationem inter viuos. Illa autem obiectio de inofficioſa donatione nõ habet hic locum: quia querela de inofficioſa donatione non datur niſi illis quibus aliquid relinqui neceſſe eſt. C. de inof. don. ſi totas. ſed eccleſiæ ſacerdotes non tenentur aliquid legare de ſuis proprijs, niſi velint. Laur.

DE SEPVLTVRIS.

¶ Suprà viſum eſt de ſucceſſionib. ex teſtamento, & ab inteſtato, quæ capiunt effectũ poſt mortẽ, vt in c. cum Marthæ. de cele. Miſ. vnde cũ fuerit viſum de bonis defunctorũ, meritò reſtabat videre de ſepulturis eorum, nã oẽs morimur, & ſicut aqua dilabimur ſuper terram, 2. Reg. 14. c. & in c. in eccleſiaſtico 13. q. 2. ideo. Abb.

De hac materia tractatur 13. q. 2. & q. 1. c. 1.

NOs inſtituta.] Tria ſunt dicta. Secundum: ibi, Nulli. Tertium: ibi, ſed quia. Abb.

CASVS. Statuit Leo Papa, ꝙ quilibet debeat ſepeliri in ſepulchris parentum ſuorũ ſecundũ ꝙ fecerunt antiqui Patriarchæ: veruntñ nulli negandum eſt propriã eligere ſepulturã, etiã alienam, quia & dñs hoc fecit, ſed quia dignus eſt mercenari⁹ mercede ſua, tertiã partẽ iudicij ſui, illi eccleſiæ pcipit dari, in qua ſepeliri dẽat, vel debebat ſi nõ elegiſſet alibi ſepulturã, & vbi dũ viuebat cœleſti pabulo refici cõſueuit: qđ ſi fecerit, vbicunq; voluerit eligat ſepulturã, & ne aliter fiat, pcipit Leo Papa ſub pœna excõicationis. No. ꝙ debemus eligere ſepulturã vbi maiores noſtri ſepulti ſunt, quod verũ eſt de honeſtate. Itẽ licitum eſt alienã eligere ſepulturã, i. in alieno loco, ut patet p exẽplũ Dñi, q ſibi elegit ſepulturam Ioſeph. Itẽ eccleſiæ parochiali relinquẽda eſt ſua portio, cũ qs eligit ſibi ſepulturã. Itẽ nullus dẽt terminos tranſgredi à ſanctis Patrib. cſtitutos.

d ¶ Suorum.] & ita loquitur de indigena. Laur.

e ¶ Patriarcharum.] qui in ſepulchris patrum ſuorũ ſunt ſepulti. 13. q. 2. ca. vna quæque. § Ioſeph.

f ¶ Propriam eligere.] & ſic videtur ꝙ quilibet adultus & diſcretus poſſit ſibi eligere ſepulturam vbi voluerit: arg. inf. eo. in noſtra. hoc verum eſt, dum tamen eligat locum magis religioſum. inf. eo. fraternitatem. vbi de hoc. & inf. c. prox. Ala

g ¶ Alienam elegit.] quia natus in Bethleem, nutritus in Nazareth, ſepultus fuit in Hieruſalem in ſepulchro Ioſeph. Tancre.

h ¶ Tertiam partem.] in ſequenti c. dicitur de medietate. inf. eo. cum ſuper. dicitur de quarta. hæc diuerſitas, ſiue contrarietas determinatur ſecundum diuerſas cõſuetudines locorum. inf. eo. certificari.

i ¶ Iudicij.] ſ. quod reliquit huic eccleſiæ, in qua elegit ſepulturam: & non de relictis alijs locis, vt inf. eo. in noſtra. Ber.

k ¶ Pabulo.] pabulum cœleſte expoſuit Alanus, ideſt, doctrinam ſecretorum ſi dei, vt ſolida cibaria pabulum enim dicitur prædicatio verbi Dei, ſup. de om. ord. inter cætera. Bern.

l ¶ Conſolationum.] ad quem ſpectat onus, & emolumentum. 2 12. q. 2 eccleſiaſticis. & c charitatẽ. 13 q. 1. §. 1. Ala. & 16. q. 6. de lapſis. & ff de reg. iur. ſecundum naturam, circa princ. tit.

m ¶ Ne tranſgrediaris.] tranſgreditur quis terminos proximi ſui, cum quis parochianum alterius admittit

† Dictio, ipſe, deeſt vt plurimum in antiquis.

1 Idẽ Innoc. & Hoſt. Io. And.

† In vno vetuſtiſſimo Vaticano ita: De ſepulturis mortuorum.

† Poſt cõcil. Lateran. ſub Alex. iij. par. 43. c. 2. & c. 3. eo. ti. 11. cõp. Et vide c. 2. eo. tit. li. 6.

Gen. 49. Exod. 14.

Luc. 10.

1. Theſſ. 5. 2. Cor. 1.

† Aliter verò ne fiat, &c.

Prou. 22.

2 Diſt. 100. cap. rationis. vbi de hoc. & plenius. j. de re iu. qui ſentit. lib. 6. ponit Hoſt. verũ. Cõmoda qui ſẽtis, iungas onus emolumẽtis. Io. And.

ad sepulturam, vt hic. Itē cum alterius subditū excommunicat, vel interd. c. 9. q. 3. c. 1. & 2. Tertio cum eius sit terminos possessionum vicini sui. 70. d. It. ita ne[illegible] Quarto cum pro[illegible] contrarium si [illegible]. 24. q. 3. transferunt. Item cum alterius parochianum recipit [illegible] ad pœnitentiam, de pœnit. dist. 6. placuit. insi. de pœniten. & remissi. omnis vtriusque. Vinc.

Relatum.] Communis diuisio. Scd̃a pars: ibi, Mandamus. Abb. sicul[illegible].

CASVS. Leo Papa statuit in capitulo isto, vt quicunque amodo in monasterium cōuerti, si ue in vita, siue in morte medietatem omnium rerum suarum & possessionū, quas decreuit disponere pro aīa sua, relinquat illi ecclesiæ ad quam pertinet. Not. quod parochialis ecclesia debet hr̃e medietatem (ut hic dr̃) de omnibus quæ relinquit parochianus in vltima voluntate, sed circa hoc attende consuetudinem locorum.

a ¶ Monasterio.] arg. quod quis debet eligere locum religiosum ad sepulturam.

b ¶ In vita.] in ægritudine tñ, de qua decedit: alioquin nihil daretur ecclesiæ parochiali. ĩ. eod. de his. Vincen.

[Gl. seq. ponit tres casus exceptos.]

c ¶ Decreuerit.] supple. ecclesijs: nisi relinquatur in ornamentis ecclesiæ, & sine fraude, & tūc nihil detrahitur sup. de test. c. vlt. aut si reliquerit pauperibus vel consanguineis pro remedio animæ suæ, nihil detrahitur inde, ut dixit Ala. Itē de armis & etiam equis pro subsidio terræ sanctæ relictis, nihil detrahitur. ĩ. eo. in nostra.

d ¶ Medietatem.] super hoc standum est consuetudini loci. ĩ. eo. certificari.

e ¶ Ecclesiæ.] scilicet apud quam fidei sacramenta recepit. sic intelligit Gratianus hoc c. 13. q. 2. c. placuit. §. sed aliud in fi. Ber.

Fraternitatem tuam.] Hoc c. [illegible] recipit determinationem seu correctionē [illegible] alios per c. 2. eo tit. lib. 6. vbi hr̃, φ qui potest relinquendo sepulturā suam antiquam, eligere sepulturam in loco minus religioso. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In secunda narrat factum. In tertia concludit. Secūda: ibi, Vnde. Tertia: ibi, Quocirca Abb.

CASVS. Quidam ciuis Ianuensis P. nomine de Castello, habebat sepulturā ab antiquis temporib. & sui maiores apud monasterium sancti Stephani: apud aliam ecclesiā minus religiosam elegit sepeliri: orta est quæstio de corpore illius coram archiepiscopo Ianuen. significatum fuit hoc domino papæ: vnde ipse rescribit archiepiscopo Ianuen. dicens, quod non credit ipsum ignorare quod ecclesia ab antiquo sit dispositum apud [illegible] [illegible] corpora [illegible] debere [illegible] [illegible] non est eis contradicendum: Qui vero relinquunt antiquas ecclesias & sepulturam patrum, & aliorum parentum suorum, & ad noua, & minus religiosa loca se transferunt, cōtra antiquam institutionem sanctorum patrum facere dignoscuntur. vnde si pdictus P. contra constitutionē vel cōsuetudinē istam antiquā, & rationabilem, corpus suum sepeliendum mandauit, hoc non præiudicat rōni: & ideo mandat, quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sancti Stephani, & cum patribus suis sepeliri. Not. φ qui vult eligere sibi sepulturā relicta sua propria ecclesia, eligere debet locū magis religiosum. aliter non potest. Item si dimisso loco magis religioso eligat quis locum minus religiosum, non valet electio talis sepulturæ p illam litteram ibi: qui vero relictis antiquis &c & ita nō sequitur, quod extrema voluntas sit semper effectui mancipanda.

f ¶ Ex antiquo.] s. eo. c. 1. Ber.

g ¶ Religiosorum.] 22. q. 2. vbicunque. & c. placuit. [illegible] & voluit.]

delibus per Dardaniam constitutis.

¶ Qui conuertitur, ad monasterium, medietatem bonorum, quæ pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesiæ parochiali.

CAP. II.

Relatum † est auribus nostris: & infra.

¶ Mandamus, vt quicūque amodo in monasterio [a] conuerti voluerit, siue in morte, siue in vita, [b] omnium rerum & possessionum, quas pro salute animæ suæ decreuit [c] disponere, medietatem [d] ecclesiæ, [e] ad quam dignoscitur pertinere, relinquat.

¶ Innocentius iij. † Genuensi † archiepiscopo.

¶ Vbi quis sepulchro maiorū relicto, eligit sepulchrum in loco minus religioso, dolo inductus, seu contemptu, seu non dimissa ecclesiæ suæ canonica portione expresse uel tacite, non tenet electio. hoc dicit saluando istū textum quantum fieri potest.

CAP. III.

Fraternitatem † tuam non credimus ignorare, mortuorum sepulchra, & cœmiteria apud illas ecclesias & monasteria, ex antiquo [f] esse disposita, in quibus religiosorū [g] fratrum conuentus sunt constituti, & orationes atque missarum solemnia tam pro viuis quam pro defunctis, frequentius [h] celebrantur. Vnde ipsorum deuotioni & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderant, minime contradicendum est. Qui vero relictis antiquis ecclesijs, & patrū aliorūque parentum [i] suorum sepulchris, contra consuetudinē Patrū veteris testamēti, qui cū † patrib. suis sepulti esse leguntur, ad noua [k] & min⁹ religiosa loca se transferūt, irrationabiliter, & contra antiquam

h ¶ Frequentius.] hæc est ratio quare potius sepeliuntur homines in locis religiosis, quia frequētius ibi diuina officia celebrantur. Sed nonne tantum valet generalis oratio quantum specialis? ita de cōsecratio. dist. 5. non mediocriter. illa est causa, quia spiritus sanctus ad mensuram non datur. de consecratione, dist. 4. quæ[illegible] Sed præsumptio est, φ plus prosit specialis oratio, q̄ generalis, & quidem honor amplius videtur deferri illis pro quibus specialiter fit oratio. Ber.

i ¶ Parentum.] 13. q. 2. Ebron. & §. Ioseph.

[Glo. seq. recitat per quam in sepultura sit necesse locum plus religiosum eligere, ponit opinio. Hostg. & sequacium, quā l sic ponit contrarium Lau. & primam approbat, & respondet contrario.]

k ¶ Ad noua & minus religiosa.] ex hoc capitu. patet, quod qui vult eligere sibi sepulturam, sua relicta, debet eligere sibi magis religiosam. arg. s. eod. cap. proxi. mo. in hac opinione fuit T. H. & Ala. & mihi hoc idē videtur, & facit ad hoc 13. q. 2. vbicūque, & est simile qui enim de vna religione trāsit ad aliam, a ī strictio. rem transire debet ĩ de regu. & transeun. ad relig. sane, & cap. licet. Alij dicunt, vt Lau. & Vin. & Io. a. φ liberum est vnicuique sibi eligere sepulturā, etiam ad locum

† Iuo par. 7. decret. c. 150. Anselmus li. 5. c. 51. & c. 4. co. tam 1. cōpil. Vide c. 2. & ibi tradita per doctores de sepul. li. 6.

† Immo secundus, ait, hic Cotius.

† al. Ianuensi. sed iam alibi not. olim Genuam, Ianuam uocatam.

† Cap. 5. eod. ti. in 1. cōpila. Vide concil. Matisconense secundū, cap 17. adde quod de hac materia post hanc decretalem sancitum est in c. 2. de sepulturis. lib. 6.

† Genes. eod. 50. & 13. Reg. c. 13. & alibi sæpe.

1 De hoc dubio quid sit sentiendum, vide per Nauarru in enchiridio de oratione ca. 20. erotemate 12. & in manuali confessariorū c. 25. vers. 25.

2 Hoc no. 13. q. 2. facultates. §. at illi, alias ici. nūc quæritur. & Ray in summa. Go. hic, & s. c. 1. & in sum §. apud quem & approbatur hęc opi. ĩ. eod. et quis in fi. li. 6. [o. And.

locum minus religiosum, ar. j. eo. in nostra, & si qua contraria inueniantur, intelligātur, cum illectus fuit, vel cum ex temeritate vel ex contemptu transiuit, vel cum debitam portionem non reliquit suæ ecclesiæ. & sic intelligunt illud ca. Primam opinionem præfero, & quod dicit j eod. in nostra. non contradicit, quia illud cō tingit propter priuilegium quod habent illi Hospitalarij, & Templar. j, vt liberū sit cuicunque apud eos eligere sepulturam, vt ibi patet. sicut, & prædicatores habent idem priuilegium: aliàs non possent illos recipere ad sepulturam.

ADDITIO. Secunda opinio est hodie approbata, per c. 2. e. tit. lib. 6.

a ¶ Præiudicat.] quoniam minus legitima voluntas defuncti defendi nō debet. ff de condit. instit. filius quidam 1. & 12. q. 5. c. 1. ff. de religiosis, & sumptibus funerum. l. at si quis. §. hac actio. quandoq; tamen minus legitima voluntas quantū ad solemnitatem testium defenditur. puta in relictis pijs locis. s. de testam. relatum & ca. præceden.

b ¶ Corpus.] sic j. eod. cum liberum. & ob a iones quas ipsius occasione habuerunt infra eod. titu. in nostra. & in cap. cum liberum. Tancredus.

1 Vide de sē. excō. si vere. sup vlt. glo. Io. And.

† Post Conc. Lateran. sub Alex. iij. par. 45. c. 6. & c. 6. eod. tit. in 1. compila. Vide Petrū de perusio. trac. de quarta canonica, & Alex. con sil. 196. incip. viso testamē to in 2. vol.

consuetudinem facere videntur. ¶ Vnde si P. de Castello contra antiquam & rationabilem consuetudinem, aliquid de corpore suo sepeliendo mandauit, hoc non præiudicat[a] rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus [b] ipsius monachi sancti Stephani reddi facias, & cum suis patribus sepeliri.

¶ Alexander iij. episcopo Spaleñ.

¶ Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert se & sua monasterio, ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem, secus si in sanitate.

CAP. IIII.

De † his, qui in infirmitate vel sanitate cum bonis suis, ad religiosa loca se transferunt, nihil tibi vel ecclesijs, a quib. receperunt salutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus prudentiæ innotescere; quod si in ægritudine ipsa ad religionem transeant, dummodo de ægritudine illa decedant, [c] de bonis suis ipsis ecclesijs, a quibus[d] assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi.

¶ Si vero ad religiosa loca se in sanitate transtulerint, [e] de his qua locis ipsis conferunt, cogi nō possunt aliquid præscriptis ecclesijs impertiri: quia liberum est eis tunc bona sua, non solum religiosis, sed etiam quibuslibet priuatis[f] ferre personis.

¶ Idem.

¶ Qui sepeliunt parochianū alienum, quem sepelire non debent, coguntur restituere corpus, & quæ ratione ipsius obtinuerunt. h. d. cum capitulo sequenti.

te tamē non pōt filios vel nepotes suos præterire. insti. de inoffi. testa. & de exhære. lib. per totum. Tamen & sic intellige. s. de testa. Raynutius. de tertia Cleræ & Adelasiæ, quæ donata, vel vendita fuerunt in morte, vnde nō potuit Altherocha defraudari sua legitima alias in sanitate poterat defraudari, vt hic dicit. in fine. B.

[Glo. seq. q̄rit, ponit tres opiniones. prima quod diuidet. Secunda pro ecclesia di missa. Tertia pro parochia]

d ¶ A quibus assumpti.] quid si in vna ecclesia audiat diuina officia, & pcipiat ecclesiastica sacramēta. & in alia habeat ab antiquis temporibus ipse, & sui maiores sepulturam, & in tertia eligat sepulturam: quæ istarum ecclesiarum habebit canonicā portionē? Rñdeo, diuidere debent illam canonicā portionem. arg. s. eo. cap. 1. & s. de testamentis, relatum. in fine, nisi consuetudo repugnet. argu. j. eod. cap. certificari. & cap. de vxore. in fi. & j de decimis. cum sint homines. & j. ti. proxi. cap. vlti. T. 3. H. dixit, & melius, quod illa ecclesia, in qua est sua sepultura, det habere canonicam portionē, & non illa in qua audit diuina. Nulla enim iniuria facta est ei ratione sepulturæ in alia ecclesia, quia non dicitur derelicta, nec offensa, nec ex tali electione ius acquiritur illi.

3 Idē Go. & Phi. & idem dixerūt oēs ꝓdicti, & Innocen. qui in capella audit diuina, & in baptismali eccl'a recipit sacramenta, 1. q ille inter se diuident.

4 Quę sequū tur ab hoc loco vsque ad versiculū: si tñ, desunt ī antiquis exē plaribus.

De his.] Duæ sunt partes. Secūda: ibi. Si vero Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque se transferunt ad loca religiosa cum bonis suis in infirmitate, vel etiam in sanitate, & nihil relinquūt ecclesijs à quibus receperunt salutis pabula: quærebatur quid iuris esset de his? Respondet Papa, quod si in ægritudine ad religiosa loca se transferunt, & de illa ægritudine moriuntur, canonica portio debet exhiberi illis ecclesijs a quibus assumuntur, & in quibus sepeliri debebant, si vero in sanitate se transferuntur, tunc nihil dare compelluntur ecclesijs suis prioribus, quia liberum est tunc bona sua cuilibet impertiri, etiam priuatis personis No. quòd cum aliquis transit ad religionem in ægritudine, dum tamē ex illa ægritudine decedat, canonicam portionem debet habere parochialis ecclesia de his, quæ legat illi monasterio. Item cum quis in sanitate sua transfert se ad religionem, nihil potest parochialis ecclesia petere, quia tunc non solum pijs locis posset res suas dare, imò etiam cuicunque vellet.

[Glo. seq. arg. licere multa, &c.]

c ¶ Decedant.] quia tunc donatio causa mortis confirmatur. 2. ff. de dona causa mortis, nō videtur. Et est a g. q non licet alicui in morte, quod in vita non licet arg. s. de testam. cap. ad hoc. Nec mirum: quia potest qui sanus est, omnia bona sua consumere: in mor-

2 Ex quo in ægritudine donationem facit de morte faciēs mētionē, causa mortis hoc fecisse vr̄. ff. de don. causa mor. l. 2. & 3. & C. eod. l. fi. secus si simpliciter donet: q a tunc vr̄ inter viuos donare, ff de don. cā mort. l. Seia. §. fin.

Item 4 quid si in vna ecclesia percipit sacramenta, & in alia est sua canonica sepultura, quæ illarum habet canonicam portionem? Respondeo eodem modo diuidere debent illam canonicam portionem. arg. s. eo. c. 1. & 2. & arg. ad hoc s. de test. relatum, in fine, nisi consuetudo repugnet arg. j. eo. certificari, & c de vxore. & inf. de deci. cum sint homines.]

Si tñ eccl'a sua solebat aliquid percipere de iudicio sui parochiani, cum sepeliebatur in illa ecclesia, in qua parentes istius, qui in alia sepulturam elegit, pro rata eius quod solebat accipere, accipiet de canonica portione, quæ dabitur parochiali ecclesiæ hoc notatur per H. 13 q. 2. placuit. §. sed aliud, in summa ipsius. Alij dicunt contrarium, s. q ecclesia in qua consueuit sepeliri nihil debet habere, sed parochialis in qua consueuit audire diuina, quod mihi non videtur. Ber.

e ¶ Transtulerint.] se & sua reddendo, quod patet per principium capituli: si autem corpus suum tantum traderet sepeliri dum post mortem, & relinquat ei aliquid, de hoc debet dare legitimam.

ADDITIO. Quæ est tertia, vel quarta, vel medietas s̄m consuetudinem loc. vt in d. ca. certificari.

f ¶ Priuatis.] honestis tamen. ff. d. l. st. donare. & non hæreticis. C. de aposta. l. h. qui. & infra, de hæreticis, si quis episcopus. & cap. sequenti. T.

Ex par-

EX parte.] In prima parte ponitur querela. In secũda iudicis datio ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Prior de insula quẽdam parochianum canonicorum Obrigeñ. post appellationẽ in sua ecclesia sepeliuit: vnde canonici conquesti sunt dño Papæ: mãdat ipse, quatenus dictus Prior cõpellat, vt corpus parochiani prædicti præfatis canonicis restituat, & de his q̃ habuit occasione sepulturæ illius, amicabiliter ꝯueniat cũ eisdem. Nor. ꝙ monachi pñt habere populũ. Itẽ non solũ iuris vel rei petitur restitutio, sed ẽt cadaueris. Item officium iudicis est, vt admoneat partes ad cõcordiam.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

† Oburgeñ.

† Obligeñ.

CAP. V.

EX † parte canonicorũ Obrigeñ. † nobis est intimatum, quod Prior de Insula quẽdam parochianum[a] suũ, post appellationem[b] ad vos factam in sua ecclesia sepeliuit: & infra. ¶ Mandamus: quatenus p̃fatum Priorem compellas, vt memoratis canonicis, prædicti parochiani corpus restituat: & † exinde[c] amicabiliter conueniat cum eisdem.

¶ Idem decano, & magistro R. Rauennateñ.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

a ¶ Parochianũ.] iste parochianus non elegerat sepulturã apud ecclesiã dicti Prioris, vel fuit dolo inductꝰ vel fuit infra legitimos annos, & iõ corpus illius dẽt restitui cũ bonis ꝑceptis occasione illius: alias tm̃ quarta, vel tertia, vel medietas secũdũ consuetudinẽ loci. j. eod. in nostra, & j. eo. certificari. & qđ dr̃ de appellatione, idẽ esset si ne aliqua appellatione, vnde supple. maxime. Tancredus.

† In aliquot vetustis ita aut exinde, &c.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõpi. & vide Turrecrematã ip c. facultates, §. nunc quæritur. 13. q. 2. & Qui mortui exequias ꝓhibet, circa funus ab actione cadit, & tantũ de soluit hẽdibus nominati publicetur, q; tertia pars bonorũ ipsius, & notat infamia. Io. An.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Post appellatione.] ar. ꝯtra C. de sepul. vio. l. ij. & aut. Itẽ q̃ domũ 1. & in aut. vt cũ de appel. cog. §. pen. coll. 8. & in aut. vt defuncti seu funera non [illegible] a creditoribus circa princip. col. 5. §. Sol. in c. ut appell. latũ ne Prior inuaderet ius canonicorũ, in ꝯtrarijs aũt nõ recipitur appellatio, ne corpora sepeliantur: & ita contradicunt, quia diuersimode loquuntur. T.

c ¶ Exinde.] i. cęteris, quæ obuenerunt occasione illius corporis amicabiliter conueniat: alias tenetur ea restituere. j. c. pr. xi. & c. in nostra. Ber.

CAP. VI.

CVm † liberum sit: & infra. ¶ Ad audientiam nostram peruenit ex conquestione Abbatis, & fratrum sancti Martini Laudoñ. quod cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in vltima voluntate disposuit)[d] ad eãdem ecclesiam sepeliendũ deferret, monachi sancti Vincentij Laudoñ. corpus ipsius violenter rapere, & in ecclesia sua sepelire minime dubitarunt: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus si ita esse inueneritis, præfatos monachos cõpellatis, vt ossa præfatæ mulieris, & beneficia,[e] quæ occasione sepulturę ipsius recepisse[f] noscuntur, memoratis fratrib. cum integritate restituant, & † de cętero talia facere non præsumãt.

CVm liberum.] Diuiditur in duas partes. In prima conquestio. In secunda parte responsio ibi, Mandamus. Abbas

CASVS. Quidam presbyter corpus cuiusdã mulieris deferri faciebat ad monasterium sancti Martini Laudoñ sepeliendum, prout ipsa in vltima disposuerat voluntate monachi sancti Vincentij corpus illud violenter rapuerunt: & illud violenter in sua ecclesia sepelierunt: conquesti sunt monachi sancti Martini dño Papæ mandat Papa, quatenus si est ita, monachi sancti Vincentij cõpellant, vt ossa p̃fatæ mulieris, & bñficia, q̃ occasione sepulturæ illius habuerũt, restituant monachis S. Martini. No. ꝙ libere quis tenat, hoc habet ex iuris beneficio. Item quod vniuersaliter est dictum, recipit distinctionem. Item qđ obtentu vel occasione alicuius quæsitũ, illi est restituendum, & est notabile contra nuncios pro demonijs, & contra negotiorum gestores.

d ¶ Disposuit.] & sic mulier ista eligit sepulturã apud ecclesiã sancti Martini, quæ erat magis religiosa quam ecclesia sancti Vincentij, cuius erat mulier ista parochiana: alias non poterat ibi eligere sepulturam, sua relicta s. eo. fraternitatem. Vel forsitan non erat eorum parochiana, qđ verius puto, ex eo ꝙ Papa non reseruat eis canonicam portionem. Ber.

[Glo. seq. exponit. & q. sol.]

e ¶ Beneficio.] id est, oblationes, & quicquid ꝑꝑ hoc percepe runt. sic. s. e. ex parte. & j. eod. in nostra. & agunt isti ad repetendũ corpus, & beneficia ista, cõdictione ex canone isto. & s. eo. fraternitatẽ, & ca. ex parte. vbi enim iure nouo obligatio inducit nec cauet ibi quo genere actionis agendum sit, agẽdum est condictione ex illo canone, vel lege. ff. de condictio. ex lege. l. vnica. Ber.

f ¶ Recepisse.] vel q̃ de iure percipere potuerunt, sicut contingit de violẽto possessore. s. de rest. spolia. grauis, & C. vnde vi, si de possessione ff. de peti. hære. l. 1. in fi.

† In antiqs codicib. ita: & de cætero similia non præsumant.

¶ Lucius tertius.

¶ *Mulier nupta liberè potest sibi eligere sepulturam.*

CAP. VII.

DE † vxore vero, vtrũ quemadmodum vir, liberam debeat habere sepulturam: Nobis videtur, quod nulla super hoc inter virum, & mulierem † sit facienda distinctio, sed vtrique in casu isto, æqualem[g] esse credimus facultatem, cum electio ista ad eum: potius statum pertineat, in quo mulier soluitur a lege viri. †[h]

¶ *Pater filios impuberes, vbi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci. hoc dicit.*

† Cap. 7. eo. ti in 1. comp. & post Cõc. Lateraneñ. sub Alex. iij. c. 63. vbi integra est decretalis, & plures alias con questiones continet.

† vxorem.

DE vxore.] Sunt duo dicta. Secũdum: ibi, Vtrum. Ab. Siculus.

CASVS. Sicut liberum est viro eligere sepulturam, ita liberum est mulieri: nulla est hoc in casu inter eos differentia, cum a lege viri soluta esse intelligatur. Illa fuit dubitatio, quia dicitur 13. q. 2. vnaquęque. ꝙ mulier siue in vita, siue in morte, virum suum sequatur. In fine dicit, ꝙ de filijs minoribus vbi debeant sepeliri a sanctis patribus diffinitum non est: & ideo consuetudini loci relinquendum est. No. ꝙ vxor potest eligere sibi sepulturam sicut vir. Item consuetudo loci attendenda est.

† Vide l. in ips, ff. de hære. insti. & l. cum sponsæ. cum notatis, C. de donat. ant nupt.

[Glossa sequens signat contrarium, & dupliciter soluit.]

g ¶ Aequalem.] arg. contra 13. q. 2. vnaquaque. & 33. q. 2. quos Deus coniunxit. Solutio illud intelligitur secundum istud. vel sic, istud locum habet, cum mulier eligit sibi sepulturam. si vero non eligat, locum habet quod dicitur ibi. C. de digni. lib. 11. mulieres. ff. de municipia filij. 1. respon. & l. vlt. Ber.

h ¶ A lege viri.] vt 7 q. 1. sicut & C. de donatio. ante nuptias. quod sponsæ & ff. de dona. inter vir. & vxo. si quis vxori, ea. § vlti. & l. sed Ber.

a ¶ Diffini-

1 De materia vide lati⁹ hic per Hostien. & Io. And.

a ¶ Diffinitum.] & licet non sit diffinitum, vt tn̄ ꝙ filio possit eligere sepulturam: q.a potest ei facere testamentum, Inst. de pup. sub. §. igitur. 1 quod potest concedi dummodo & ipse sibi eligat sepulturam, tamen consuetudini loci relinquendum est, vt hic dicitur.

b ¶ Consuetudini.] si consuetudo nō repugnat, sepeliuntur in sepulchro maiorū suorū, arg. inf. eo. in nostra. in fi. Ber.

CVm super.] Non solet summari, sed vt afferat aliquid vltra iura cōmunia, summa sic vt in rubro. & in hic est casus singularis. Abb.

CASVS. Queritur quantum debeat defunctus, qui eligit sepulturam, dimittere parochiali ecclesiæ, vnde assumit. & rū. ad minus quartā partem. No. hic dicitur, ꝙ ecclesia parochialis dēt habere quartā partē testamenti: sed hoc consuetudini relinquēdum est.

† Cap. 8. eo. ti. in 1. cōpil.

[Gl. seq. reci. p q.]

c ¶ De testamento.] idest, de his quę testator relinquit pro sua anima iure legati illi ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & de oblationibus quarta portio relinquat illi ecclesiæ, a qua corpora mortuorum assumūtur. J. eo. c. proximo, & c. in nostra.

[Glo. seq. ar. ecclesiā cathedralē, &c.]

d ¶ Quarta.] vel medietas, seu tertia pars secundum loci consuetudinē, inf. eo. c. prox. Ista quarta semper dēt deduci, nisi in casu inf. eod. in nostra. & in casibus. §. de testam. ca. vlt. Et est argum. ꝙ maior ecclesia cathedralis, non sit magis religiosa, quā monasteria, se cundum illam opinionem, quæ dicit, ꝙ semper eligendus est locus magis religiosus.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōpil.

¶ Vtrum autē pater quo magis voluerit, minores filios valeat sepelire, non inuenimus a sanctis Patribus diffinitum: [a] & propterea terrę cōsuetudini [b] decernimus relinquēdū.

¶ Idem præposito & capitulo Fauentin.

¶ *Si parochianus ecclesiæ cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funerabilibus, seu relictis ecclesiæ sepulturæ, debetur quarta capitulo ecclesiæ cathedralis.*

CAP. VIII.

CVm † super quodam capitulo: & infra.

¶ Præsentium auctoritate statuimus, vt si aliquē parochianorū vestrorū, alibi contigerit eligere sepulturam, de testamēto [c] ipsius quarta [d] vobis portio relinquatur.

¶ Clemens tertius.

¶ *In quantitate canonicæ, quæ debetur ecclesiæ parochiali, statur loci consuetudini.*

CAP. IX.

CErtificari † voluisti à nobis, quomodo illa clausula, quæ in priuilegijs solet apponi: salua [e] iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorū corpora assumuntur, intelligi debeat & exponi. Cum autem super hoc articulo diuersa antecessorum nostrorum manauerint instituta: Leone iustitiam illam quādoque tertiam [f] partem, quādoque mediā, [g] & Vrbano quartam [h] fore censentibus: Nos tale p̄bemus in hac varietate respōsum, vt sicut Beatus Hieronymus [i] † inquit, Vnaquæque prouincia in suo sensu abundet, secundum rationabilem consuetudinem [k] regionis, † illa iustitia circa medietatem, vel tertiam, aut quartā partem † pro locorū diuersitatibus attendatur.

¶ Innocentius tertius Episcopo Claremonten. & abbati Maurien.

¶ *Priuilegiati super iure funerādi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluendo tamē canonicam portionem ecclesiæ parochiali. Si vero alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.*

CAP. X.

IN nostra † præsentia cōstitutis Priore ecclesiæ Montis Ferrandi, † & p̄curatore Hospitalariorum Claremōten. diœcesis, idem Prior proposuit, di: Hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticam sepulturam parochianos dicti prioris: causa super his commissa fuit iudicibus, c ram quibus petijt dictus prior satisfieri sibi de dāno, quod sustinuerat ab illis Hospitalarijs, quia parochianos suos receperunt ad sepulturam: & quòd de cætero non reciperent ad ecclesiasticam sepulturam parochianos ipsius: Ad probādum suam intentionem testes induxit: Tandem causa ad sedem Apostolicam est delata; in præsentia Papæ prior prædictus proposuit prædicta: ex parte Hospitalariorum fuit propositum, quod ex priuilegijs sibi concessis licitum est eis, omnes, præter excommunicatos & interdictos, ad ecclesiasticam recipere sepulturā, qui apud eos elegerint,

CErtificari.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum autem. Abb.

CASVS. Quidam impetrauit priuilegium, vt qui apud eorum ecclesias elegerunt sepeliri, licitum sit eis eos recipere ad ecclesiasticam sepulturam cū ista clausula: salua debita iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur: quæsitum fuit a Papa qualiter clausula ista: salua debita iustitia, &c. sit intelligenda, & exponenda? Respondet Papa, quod super hoc articulo diuersa antecessorum suorum constituta emanarunt: Leo Papa quandoque appellauit illam iustitiam tertiam partem, quandoque mediam: Vrbanus & Lucius quandoque appellant illam canonicam iustitiam, quartam partem: vnde papa respondet secundum ꝙ beatus Hieronymus inquit, vnaquæque prouincia in suo sensu abundet. & ita secundum rationabilem consuetudinem loci, illa iustitia erit aliquando medietas, aliquando tertia vel quarta pro diuersitate locorum. Nota, ꝙ nihilominus in mortuarijs cōsuetudo loci seruatur.

e ¶ Salua iustitia.] q̄ exhiberi debet illis ecclesijs, a quibus dū uiuebant, percipiebant ecclesiastica sacramenta, de bonis illis, quæ in testamento reliquit ecclesiæ vbi eligit sepeliri.

f ¶ Tertiam.] sup. eo. cap. 1.

g ¶ Mediam.] sup. eod. relatum.

h ¶ Quartam] capitulum Vrbani nō habemus, sed Lucij tertij. sup. eo. cap. proxi. Beru.

i ¶ Hieronymus.] capit. Hieronymi habes 76. dist. vtinam. Bern.

[Glo seq. quærit, & soluit.]

K ¶ Consuetudinē] quid si de cōsuetudine dubitetur, vel variæ sint consuetudines in vicinis ecclesijs? De minori summa erit intelligendū: quia in illa omnes concordant ff. de arbit. diem proferre. §. si plures. 2 Ber.

IN nostra.] Diuiditur in tres partes principales. primo actoris petitio. Secundo ibi, Econtra. reorū defensio. Tertio: ibi, Talem, causæ diffinitio. Abb.

CASVS. Prior ecclesiæ Montis Ferrandi, & Hospitalarij Claremōten. diœcesis habebāt inter se q̄stionem super iure de funerando, vel funerā-

†Hieron. ad Lucinium.

† Vide l. Labeo. ff. de s. leg. & l. cū de lanionis. §. a-finam. ff. de fun. instr.

† Dictio. partem, deest in antiquioribꝰ.

2 Si tres sunt arbitri, & vn⁹ condēnat in 15. alter i 10. alter in 5. valet sententia in 5. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpil.

† Montis Ferrati.

gerint sepeliri: & fideicōmissa in vltima voluntate sibi relicta, recipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parœcia mortuorū corpora assumunt, præterquā de equis & armis, de quibus quartam deducere non tenentur: papa auditis rōnibus vtriusq; partis, talē protulit sniam, q̄ pdicti Hospitalarij de cætero nō recipiāt parochianos dicti prioris ad ecclesiasticā sepulturā, nisi apud eos elegerint sepeliri; & tūc parochialis ecclesia recipiat quartā partē de oblationib. lectis, & alijs, q̄ defunctus pro aīa sua ibidē reliqt, pterquam de equis & armis: Hospitalarij residuū habeāt, nisi dolo vel fraude Hospitalariorū defunctus īductus fuerit ad huiusmodi electionem, vel dispositionem faciendam. Insuper iniunxit eisdem hospitalarijs, vt eidē Priori satisfaciant de quarta parte triū milliū solidorum, quos constat eos a parochianis illius recepisse, cū probatum non fuerit, q̄ eorum oblati vel cōuersi fuissent. Præterea præcepit eis idē, ut satisfaciāt Priori de oībus, quæ habuerunt à quodā, qui fuit interfectus in cāpis, nisi probauerint q̄ apud eos elegerit sepulturā: alioquin ei restituāt quartam partē. Item restituant oīa, quæ habuerunt pro quibusdam alijs, occasione sepulturæ ipsorū, quos cōstat infra annos legitimos decessisse. [illegible] Item cū dolo inducitur qs vt alibi eligat sepulturā, non præiudicat talis electio parochiali ecclesiæ. Item quod occasione rei meæ per alium quæritur, mihi de iure restituendum est.

quod prædicti Hospitalarij † quosdam parochianos [a] suos, quorum duo erant infra annos legitimos, [b] receperunt ad ecclesiasticam sepulturam. E contra prædictus proposuit procurator, quod tam ex priuilegio, quam ex indulgentia speciali, licet Hospitalarijs omnes passim, præter excommunicatos, & interdictos, ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri: fideique commissa in vltima voluntate relicta, possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia [c] mortuorum corpora assumuntur, præterquam de equis, & armis, [d] quæ indulta sunt ipsis in † subsidium terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur: & infra.

¶ Talem super his duximus sententiam proferendam: quod prædicti Hospitalarij decætero [e] non recipiant [f] parochianos ecclesiæ † supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos [g] † elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis, & alijs, quæ defunctus pro anima sua in vltima dispositione reliquit, [h] præterquam de equis & armis, recipiat quartam partem, & Hospitalarij residuum habeant, nisi dolo [i] vel fraude eorum defunctus inductus fuerit, ad dispositionem huiusmodi faciendam. Nihilominus ipsis Hospitalariis iniungentes, vt de quarta trium millium solidorum Priori satisfaciant memorato: cum constet eos a parochianis [k] eius illos solidos recepisse: nec † sit sufficienter ostensum, quod eorum oblati vel conuersi fuissent.

¶ Eisdem præterea duximus iniungendū, quod nisi probauerint, quod G. † parochianus Prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, vniuersa, quæ ipsius intuitu receperunt, † Priori restituant memorato: † alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur. Pro illis vero quos constat infra annos [l] legi-

a ¶ Parochianos.] Etiam & monachi habent populum. 16. q. 1. Ag[illegible]tus.

b ¶ Annos legitimos.] vnde non potuerunt sibi eligere sepulturam, quia nec testamētum facere potuissent, vt [illegible] de prob. in præsentia. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. sed pater potest eligere filio sepulturam, vt dictum est [illegible] Inst. de pupil. subst. §. liberis. ff. de inoff. testa. Papinian. §. sed nec impuberis. F.

c ¶ Parochia.] sic sup. c. proxi. Ber.

d ¶ De equis & armis.] hoc indultum fuit fauore terræ sanctæ. [1] sic de his, quæ relinquūtur in ornamētis ecclesię, siue ad cultū diuinū, nihil deducit. s. ē test. c. vlt.

[Glo. seq. notat tractum futuri temporis, &c. determinat, signat contrarium, & soluit.]

e ¶ De cætero.] & ita tractus futuri tpis hic ad iudicē spectat. simile s. eo. cū liberū, in fi. Et sic est ɔ illud. ff. de vsur. l. 1. §. 1. quod obtinet in his iurib. & seruitutibus, & in annuis præstationibus, quia in talibus actio pertinet ad futurū. ff. si ser. ven. harum. & l. egi. & l. Labeo. & l. illa. de vsur. nō cōtradicit, q̄a ibi nō cōstabat adhuc de vsuris futuri temporis.

f ¶ Recipiāt.] Immo debent cauere neq; per se, neq; per successores eorū hoc facturos: & hæc est executio iudicis quo ad futurum tps. arg. ff. si seru. vend. harum. & a iudice posset iniungi sub pœna excōicationis ne hoc facerent.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & remittit, & opinionē soluit.]

g ¶ Apud eos.] & ita vī, q̄ quis possit eligere sepulturā apud locū minus religiosum: quia Hospitalarij minus religiosi sunt q̄ monachi. arg. 12. q. 2. bonæ. ar. ɔtra. s. c. fraternitatem. dic vt ibi notatum est. De hac materia cū quis vult eligere sepulturā, illū ordinē seruabit qui traditur. 13. q. 2. vbicūque q̄ ca. quidā intelligūt de peregrinis, qui non hāt propriam sepulturā, qui debent sepeliri apud ecclesiam maiorem. Hugo intelligit illud ca. de ciuibus qui habēt propriā sepulturā in ecclesia maiori, q̄ quandoque morātur extra ciuitatē per villas vel castra: qui si ibi decedāt, nō debēt suas sepulturas dimittere sine iusta causa, vt ibi dr̄: a iis p̄sumit illectus vel ex contēptu, vel ex temeritate trāsire, vt plenè dixi s. eo. fraternitatem.

h ¶ Reliquit.] [illegible]

i ¶ Nisi dolo.] [illegible] in spiritualibus [illegible] quod met. cau. cū [illegible] & tunc de reg. iuris nihil deberet [illegible] si quis cau. [illegible] requisisti: & c. officij. & ff. de [illegible] propter dolum cessat priuilegium.

k ¶ A parochianis.] qui elegerunt sepulturam apud hospitalarios, & ideo quartam debent restituere parochial. ecclesiæ.

l ¶ Annos.] Isti non elegerunt sepulturam nec eligere potuerunt [2] vnde restituere debent hospitalarij prædicti, quicquid ipsorum occasione receperunt. Bern.

† De ordine hospitalario [1] vide Cassaneū in catalogo gloriæ mundi, par. 4. cōsideratione 65.

† ad

† prædictæ ecclesiæ

† illos

[1] Ad eius acquisitionē & defensionē sunt hospitalarij, & templarij, specialiter deputati: vñ talia nō recipiūt diuisionem. Io. An.

† Hic in vulgatis erat dictio, nisi, cū tamē legendum sit, nec sit, &c. vt in oībus manuscriptis, & in ueteri cōpil. † V V.

† receperint

† Vide l. 1. cū no. C. de inst. & subst. & l. quæ sub conditio. §. quoties, cū vers. ff. de cōd. inst.

[2] Nec partes eis elegerūt, vel si elegerūt, nō habebat hoc consuetudo loci, ius. eo. l. cet. lib. 6. Io. An.

ij EX parte.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Quo circa. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis solicitauit sæpe quandam puellā de stupro. & cū non consentiret ei, ꝓposuit ei insidias sup quodam pōte: & dū fugeret, casu cecidit de ponte, & mortua est: q̄ritur vtrum debeat ī cœmeterio sepeliri: respōdet Papa, ꝙ cum illa nō sponte ꝓcipitauerit se de ponte, sed casu ceciderit, corpus eius det in cœmeterio sepeliri, maxime cū ex honesta causa fugisse noscat: & cui cōicabatur viuenti, cōicādum sit iam defunctæ. No. ꝙ qui casu, & nō sponte submergitur, vel morit, nō priuatur ecclesiastica sepultura. Itē nota regulam: Cui viuo cōicamus, & mortuo cōicare debemus.

[Glo. seq. recitatur per quæstionē, & soluit distinguendo.]

a ¶ Non sponte.] qa si sponte, non esset sepeliēda in cœmeterio ecclesiæ, 23. q. 5. placuit, sed si sic i credebat euadere posse, nō imputaret ei, etiam si sponte se ꝓcipitasset de ponte, vbi videbat ꝙ euadere posset. ar. 13. dist. nerui. cū pro bono aut licito hoc facere posset: vnde si quid ꝯtrariū eueniat, nō imputatur. 23. q. 5. de occidendis.

[Glos. seq. ponit 7. vel 8. casus quib. fallit regula.]

b ¶ Cōicabatur.] vel cōicare debuim⁹, qm̄ tunc post mortem absolueret excōicatus: & ei postea cōicaret. ꝭ. de sen. ex. à nobis. simile. 24. q. 2. c 1. & c. sane. fallit hæc regula in furibus, & latronibus. ꝭ. de fur. fures. Item in his qui moriunt ī torneamētis. ꝭ de tornea. c 1. Item in raptoribus. ꝭ. de rap. super eos. Item in his qui seipsos interficiunt, vel pro suis scelerbus interficiuntur 23. q. 5. placuit. Item in his, qui presbyteros instituunt in testamentis tutores filijs suis. 88. distin. neque apud. Item in quolibet, quem constat in mortali peccato decessisse. 13. q. 2. non æstimemus. & ca. pro obuentibus. Item in his qui post mortem conuincuntur de hæresi. 24. q. 2. sane profertur.

x Vide B. Th. & Archidiaconū supra citatos.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

† Dictio Butardi, deest in oibus antiquis exemplaribus.

† Vox, Gartionū, vulgaris est Italorū, qua iuniores famulos significant.

† Recte dicit, non sponte, nā ēt ob castitatē seruādā non licuisset ī spōte se interficere. B. Thomas, 2. 2. q. 64. artic 3. ad tertiū, & Archidiacon⁹ i c. non est nostrū. 23. q. 5.

† Vitrosien. episcopo.

2 Idē Conc. Trid. sess. 25. de ref. ca. 19.

3 Vide oino Antoniū Gomeziū. tom. 3. vari. reso. c. vlt. nu. 8.

4 Vide c. 2. de hær. lib. 6. & ibidē glossam, & doctores.

timos decessisse, quæ sepulturæ eorum gratia recepe runt, restituant vniuersa. 10

¶ Idē archiepo Turoneñ.

¶ *Casualiter mortuus, priuari non debet ecclesiastica sepultura.*

CAP. XI.

ij EX † parte parētum M. nobis est intimatum quod cum nobilis vir dominus I. de insula Butardi † eidem posuisset insidias, quam solicitauerat sepe de stupro, & ipsa Gartionib. † qui eā rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret, tandē fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit casu submersa. ¶ Quo circa mādamus, quatenus cum illa non † sponte [a] ꝓcipitauerit se de pōte, sed (sicut superius est expressum) casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulturæ: præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur, & cui cōmunicabatur [b] viuēti, cōicandum sit iam defunctæ.

¶ Idem Nidrosieñ. archiepiscopo.

¶ *Si ossa excommunicatorū sunt sepulta in ecclesiastico cœmeterio; & discerni possunt, debent exhumari, & proijci, alias secus.*

CAP. XII.

SAcris † est canonib. institutum, vt quibus nō communicauimus viuis, non communicemus [c] defunctis. & vt careant ecclesiastica sepultura qui pri⁹ erant ab ecclesiastica vnitate præcisi, † nec in articulo mortis ecclesiæ recōciliati fuerint.

¶ Vnde si contingat interdum quod vel excommunicatorum corpora, ꝑ violentiam aliquorū, vel alio casu in cœmeterio [d] ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari [e] debent, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire non credimus, vt cum excommunicatorum [f] ossib⁹ corpora extumulentur fideliū: cum licet non † obsit iustis sepultura nulla, vel vilis, impijs tamen celebris, vel speciosa [g] † non prosit.

¶ Innocentius iij. episcopo Magaloñ. †

¶ *Terra cœmiterizata pro sepultura facienda, vendi non debet.*

SAcris.] Diuiditur: nam præmittit exordium ad probationem dicendorum. Secundo soluendo distinguit ibi, Vnde. Et secundū membrum distinctionis ibi, Quod si. Abb.

CASVS. Aliqn̄ contingit, ꝙ corpora excōicatorum per violentiam aliquorum, vel aliquo casu in cœmiterio sepeliuntur: quæritur an debeant exhumari: Rn̄det Papa, si ab aliorum corporibus discerni possunt, exhumari debeāt, & longe ab ecclesiastica sepultura iactari: si vero discerni non poterunt, non debent corpora illorum excommunicatorum cum aliorū corporibus exhumari, cum sicut sepultura pretiosa illis non prodest, sic nulla vel vilis non obest iustis. No. ꝙ cui nō communicamus viuo, nō est communicādum defuncto. Item ratione dubietatis aliquid admittitur, quod si certū esset, repelleretur. Item vtile non vitiatur per inutile. Item nec pretiosa sepultura prodest defuncto, nec vilis nocet.

c ¶ Non communicemus.] sic 24. q 1. ca. 1. & 2. nisi viuentes reconciliationem petierint, nec ꝑ eos stetisset: quia tunc absoluēdi sunt post mortem, ꝭ. de sent. excō. à nobis. & 26. q. 6. qui recedunt. Ber.

d ¶ In cœmiterio.] cœmeteriū 5 dicitur a cemē Græce, quod est aurum Latinè, & teron qđ est terra, inde cœmiterium quasi aurea terra, quia est cæteris pretiosior.

e ¶ Exhumari.] immo forte nec religiosum locum facit cadauer excōmunicati, si per ignorantiam sacerdotis vel eo inuito inferatur, arg. ff. de rel. & sump. fun. sunt personæ. Laur. Et ossa inde proijcienda sunt antequam consecretur. de conse. dist. 1. ecclesiam. Bernardus.

[Glo. seq. arg. propter dubium, &c. dat similia de connexitate, & difficili separatione, alleg. tria iura in contrarium.] 60

f ¶ Excommunicatorū.] nota arg. ꝙ ratione dubietatis aliquid admittitur, quod aliter non admitteretur, 11. q. 3. nolite 6. & 13. q. 2. non æstimemus. & ff de adimen. leg. l. 3. §. si duobus. Item contigit ratione connexitatis. 14. q. 3. denique. & 81. dist. cum omnibus. & ff. de sol. si alienum nummi. & ff. de mi. etiam. Item ratione difficilis separationis, ff. de neg. gest. cum eum actum. ff de admi. tut. l. tutorum qui tutelam. Arg. contra de pœn. distin 5. sunt qui. & c. 2. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. ff de testa. tut. duo sunt Titij. ff. de manu. test. cum ex pluribus. Io.

g ¶ Speciosa.] 13. q. 2. animæ defunctorum.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp. Et vide Alfonsum Castr. li. 2. c. 18. de iusta hær. punit.

† Vide Bar. in l. 2. ff. de cadauer. punito.

5 Hæc glossa la nō hr̄ i vetustis codicibus. Est autē cœmiteriū dictū à verbo κοιμάω ꝙ est sopio. quasi dormitoriam mortuorum.

† Hæc sunt B. Augustini in libro de cura ꝓ mortuis gerēda, ca. 2.

† pretiosa

† Magaleñ. Et i aliquot vetust s pro In. iij. Honorius. iij. hr̄.

6 Et t. cit ad ca q̄ ibi no. & 44. d. quæ scimus de quo vide qđ dicā de homi. significasti 2. ver. ꝙ si discerni. Io. And.

ABolendæ.] Primo præmittit abusum, quem secundo tolli mandat: ibi. Mandamus. Abbas.

CASVS. Apud Montē Pessulanū erat consuetudo, ꝙ clerici nō permittebant effodi sepulturam, nisi prius eis certū pretiū ꝑsoluatur: ꝓcipit Papa, istam consuetudinē aboleri, & clerici nihil audeant exigere hac de causa. Not. ꝙ pro terra in qua sepeliendi sunt defuncti, nihil est exigendum. No. ꝙ cui vnum sacramentum conceditur, omnia alia quæ sunt eiusdem censuræ, sunt concedenda. Itē sacerdos in necessitate potest absoluere à qualibet excōicatione. Item hæredes tenentur ex maleficio defuncti, licet ad eos nihil ex illo maleficio peruenerit.

[Glo. seq. dicit sepulturā dupliciter sumi, ꝓ loco, & pro officio, & loc⁹ tripliciter scilicet, priuatus, religiosus, & sacer. In primo procedit venditio, in reliquis non]

CAP. XIII.

ABolendæ consuetudinis peruersitas apud Montē Pessulanum (vt dr̄) inoleuit, vt decedentibus non prius permittatur effodi sepultura, [a] quam ꝓ terra, in qua sepeliēdi sūt, certum pretium ecclesiæ persoluatur: & infra. ¶ Mandamus, quatenus cum loci diœcesanus existas, inhibeas clericis, ne quicquam oīno pręsumāt exigere [b] hac de causa.

¶ Gregorius ix. ep̄o N.

¶ Excommunicatus, qui per suum presbyterum fuit absolutus in morte, in cœmiterio sepeliri debet, & ad satisfaciendum coguntur hæredes.

10

CAP. XIIII.

PArochiano tuo, qui ex cōmunicatus pro manifestis excessibus, videlicet, homicidio, incendio, [c] violenta manuū iniectione in personas ecclesiasticas, [d] ecclesiarum violatione [e] vel incestu, fuit, dū ageret in extremis, † per presbyterum suum iuxta [f] formam ecclesiæ absolutus, non † debent cęmiterium & alia ecclesię suffraragia denegari: [g] Sed eius hæredes [h] & † propinqui, ad quos bona peruenerint ipsius, vt pro eodem satisfaciant, censura sunt ecclesiastica compellendi.

20

30

a ¶ Sepultura.] sepultura dr̄ loc⁹, siue terra ī qua fit sepultura. Si in tali terra nullus vnquā fuit sepultus, nec aliàs locus sacer, vt cœmiterium, licite potest vendi, & ex ea pretium recipi: quia nemo cōpellēdus est de suo beneficiū facere, 10. q. 2. præcariæ. & quilibet suæ rei moderator, & arbiter est. C. mand. in re mandata. & iustū est vnicuique sua cōmittere. C. de iudæ. nemo exterus. pōt ergo talis terra vēdi, cū non sit religiosa vel sacra. sed purus dī talis locus, ff. de rel. l. 2 § purus aūt. & C. eo. ti. l. locū. & 12. q. 2. aurum. si enim in tali terra aliquis sepul us fuerit, & de volūtate eius cuius erat locus, a modo sacer factus est. C. de religio. l. 2. ff. e. l. 2. §. sed, & si al us. quare vendi non pōt vel obligari, vt in l. ꝓdicta. C. de reli. l. 2. & ff de re. diui. sacra loca. in fi. & 1 q. 1. dictū est. De tali terra pt̄ hoc intelligi, vel de terra cęmiterij, quæ religiosa & sacra dr̄, licet in ea nullus sepultus sit. arg. ff. de rei vendic. qui religiosis. & 17. q. 4. c. qsqs. & c. sicut antiquitus. & talis terra vēdi nō potest. 13. q 2. quæsta est. & c. ꝑcipiēdu. Item dī [illegible] officiū sepulturæ: qđ similiter vendi non [illegible] si clerici ad hoc teneant, cū habeāt beneficiū ab ipsa ecclesia, imo simoniā cōmittunt. ĵ. de simo. non satis, & c. cū in ecclesiæ corpore. & 13. q. 2. in ecclesiastico. & c. quæsta est. Si vero nō teneantur ad hoc rōne bñfic j. [illegible] accipere [1] pretiū: quia de suo hoc facere non tenentur. 12. q. 2. charitatem. & § de præteri cum ex [illegible].

40

50

b ¶ Exigere.] licet clerici exigere non possint, [illegible] compelli pñt pias, & laudabiles consuetudines obseruare, si quæ super hoc fuerunt. ĵ. de sim. ad Apostolicam. multa n. inhoneste petuntur, quæ honeste recipi pñt. 18. dist. de elogijs, 13. q. 2. quæsta est. 1. quæst. 2 placuit. & c. quam pio. ff. de var. & extraor. coll. l. 1. §. cū quidē. 14. q. 5. non sane.

60

PArochiano.] Diuiditur: quia duæ sunt partes. Secūda: ibi, Sed eius. Abb.

CASVS. Quidā parochianus fuit excōicatus pro manifestis excessibus, homicidio, incendio, & pro violenta manuū iniectione in ꝑsonas ecclesiasticas & pro violatione ecclesiarū, & incestu; dū ageret in extremis, fuit absolutus per presbyterū suum iuxta formam ecclesiæ: quæsitum fuit, vtrū deberet in cęmiterio sepeliri? Rñdet, ꝙ non debent ei cęmiteriū, & alia suffragia ecclesiæ denegari, sed hæredes eius & propinqui, ad quos bona peruenerunt ipsius cōpellendi sunt vt satisfaciant pro eodem.

c ¶ Incendio.] incendiarij vtrum sint ipso iure excommunicati, dicetur. ĵ de sē. excomm. tua nos.

d ¶ Ecclesiasticas.] isti ipso iure sunt excommunicati. 17. q. 4. si quis suadente.

e ¶ Violatione.] violatores ecclesiarū nō sunt ipso iure excōicati, sed tanquam sacrilegi excōicādi. 17. q 4. sicut antiquitus. & c. si quis domum. & c. omnes Idem est si quis res ecclesiæ inuadat, tanquam sacrilegus excōicetur. s̄. de foro competen. cō questus.

f ¶ Iuxta formam.] de qua habes. ĵ. de sent. excom. ex tenore. & c. cū desideres. 1. respō. & c. a nobis.

[Glo. seq. arg. alle. 3. iura, duo alleg. in ꝯtrarium. & soluit.]

g ¶ Denegari.] quia ex quo cōmunicauimus ei viuo, & mortuo communicare debemus. s̄. eod. ex parte, & 24. quæstio. 2 sane. Item est hic argum. cui vnum sacramentum conceditur vel negatur, & alia intelliguntur concessa vel negata. 5. distin. ad eius. 95. distin. illud. & 13. quæstio. cap. vltim. Contra infra de tornea. cap. primo, & infra de rapt. super eo. vbi conceditur pœnitentia, & eucharistia, & tamen denegatur ecclesiastica sepultura, sed illud fit ad terrorem aliorum 2

[Glo. seq. recip. per contrarium, & soluit.]

h ¶ Sed eius hæredes.] simile casum habes inf. de. rap. in litteris. Et ita ex hoc cap. & [illegible] patet, quod hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licet nihil inde peruenerit ad eos, quamuis lis contestata non fuerit cum defuncto, cum ad eos bona defuncti peruenerint, [illegible] quæst. 6. [illegible] episcopum. infra de viu. [illegible] nos. & [illegible] hæredem esse hæredis hæredem. [illegible] hæres hæredis testatoris [illegible] l. vlt. nam & secundum leges, [illegible] condictio ne furtiua. ff. de con. fur. [illegible]. In casu etiam tenetur [illegible] pro patre, licet non sit hæres. C. de primipilo, cum ex sola. lib. 12. quælibet enim actio ad hæredem. & aduersus hæredem transmittitur. C. de contrahen. & committen. stipul. veteris. & l. vlti. C. vt actiones ab hæredibus & contra hære. inci. l. vnica. & in delictis. licet ad hæredem nihil peruenerit. argumen. 1. q. 4 c. ecclesia. §. Item peccato Israelitarum. ver. maxime. cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti. Tamen secundum leges non tenetur hæres ex delicto defuncti, nisi in quantum ad [illegible] peruenerit, vel nisi lis contestata fuerit cum defuncto C. si ex delic. defun. l. 1. Sed ex contractu vel quasi, defuncti hæres indistincte tenetur. C. de actio. & oblig. ex deposit. ff. de re iud. ad ca. §. in contractibus. nisi in duobus casibus. vnus est. ff. si mensor fal. mo. dixe. l. si duobus, §. vlt. alius est, ff. de tributo. illud, §. vltimo. Ber.

1 Non ex pacto. Fn. Hol. alias esset simonia. Fm co. j. de sim. in tūi. & ca. nō satis. lo. And.

† Adde qs dicat constitutus in extremis. facit l. 3. cum. §. le. ff. de don. cā. mor. Bar. in l. 1. C. de sacrosan. eccl.

† al. ita: non dēt cœmiterīū, vel alia, &c.

† vel

2 Concor. l. cū ꝓtor. ff. de iu. & l. si maritus. in fi. ff. de procur.

DE PAROCHIIS ET ALIENIS parochianis.

¶ Supra visum est de quodam iure parochiali, quod consistit in funerando: Sed quia poterat dubitari de alijs iurib. parochialibus, ideo subijcitur ista rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 10. q. 2 & 16. q. 5 & 13. q. 1. per totum.

TITVLVS XXIX.

De parochijs & alienis parochianis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Inter episcopum substitutū episcopo hæretico, & ipsum episcopum hæreticum reuersum, & ex dispensatione receptum, diuiditur episcopatus modo hic expresso.

CAP. I.

SI † eps [a] ex Donatistis [b] ad catholicā est vnitatē cōuersus, [c] æqualiter inter se diuidāt [d] eas, quæ sic inuentæ fuerint, vbi ambę partes [e] fuerint, id est, vt alia loca ad illū alia ad aliū pertineāt, ita vt ille diuidat, qui amplius tpis in episcopatu habet, & minor [f] eligat. Quòd si forte unus fuerit locus, ad eum pertineat quē plebs elegerit: [g] Sed si antiqui catholici suum voluerint, & illi suū qui ex Donatistis conuersi sunt, plurimorum [h] voluntas pauciorib. pferatur. † Si autem partes æquales sunt, maioris temporis [i] episcopo deputetur. [k] †

¶ Si aūt ita plurima loca inueniuntur, in quib. ambæ partes fuerint, † vt non possint æqualiter diuidi, velut † si in impari numero fuerint, distributis locis, qui parem hēnt numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod dictum est cum de vno loco superius tractaretur.

¶ Ex concilio Maneteñ. †

¶ Presbyteri parochiales Dominicis diebus & festiuis, parochianos alienos ad Missam admittere non debent, si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedunt.

CAP. II.

VT Dominicis, vel festiuis dieb. presbyteri antequam Missam celebrent, plebē interrogent, si alterius [l] parochianus in ecclesia sit, qui proprio cōtempto [m] presbytero, ibi velit missam audire; quem si inuenerint, statim ab ecclesia abijciant.

¶ Hadrianus Papa. †

¶ Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum alter iudicare.

CAP. III.

NVllus episcopus alterius parochianū iudicare pręsumat: [n] & inf.

---

† Cap. 85. in concilijs latinis.

1 Hic casus Bernardi est, & in antiquis exemplarib. reperitur.

† Cap. 1. eod. ti. in 1. cōpil.

† Vide l. & suum hæredem. §. fina. cum l. seq. ff. de pact.

† deputētur.

2 Et loquit de his, qui erant in partib. Africæ, vbi præualebant Donatistæ, secūdum Ioan. Io. And.

I episcopus. Habet qui quę dicta ad idem tendentia, quæ patent in textu. Ab. Siculus.

CASVS. Sic 1 pōt poni: Eps alicuius ciuitatis cū magna parte plebis incidit in hęrsim Donat statū: Vñ sunt pulsi ab ecclesia: i plebe residua cōstitutus est nouus eps, priore reuertente ad fidē, tū ꝑ multitudine sequentium eum, tum pro vtilitate, dispensatur cum eo, vt dignitatē recipiat: sed quia alter canonice ordinat⁹ est, non debet ex toto deponi, sed inter se diuidunt omnia, vt patet in litera. Hodie vero non fieret talis dispensatio: & non continet ius hoc ca. Ber. Not. hic habes vnū casum, in quo duo episcopi possunt esse in eodem epatu. s. qñ alter labitur in hæresim, & alter canonice eligitur. Item melior est conditio minoris: quia maior diuidet, & minor eliget. Itē voluntas plurimū præferēda est paucioub. quod est verum, nisi à paucioribus opponatur aliquid rationabile & probet, vt s. de his quæ fi. à maio. par. ca. cum in cunctis.

a ¶ Episcopus.] i. epatus, & sic ponitur cōtentum pro continente, vel econuerso continens pro contento, de cons dist. 2. cum omne R.

b ¶ Ex Donatistis.] q dr in hoc capitulo, dispensatiue dictum est 2 23. q. 4. ipsa pietas. Ber.

c ¶ Conuersus.] cum alius episcopus in illo episcopatu iam erat creatus. Lauren.

d ¶ Diuidant.] s. villas, vel parochias, vel plebes.

e ¶ Partes] i. æquales. nomine partis dimidia intelligitur. ff. de verb. sign. nomen, ff. de vsur. etiam partis. Bernar.

f ¶ Minor.] No. meliorem conditionem minoris Ber.

g ¶ Elegerit.] vt si pares sint competitores mulieris, motib. & genere, is potior existimetur, quem sibi consulens mulier approbauerit. C. de nuptijs. viduæ.

h ¶ Plurimorum.] 65. dist. c. 1. 2. & 3. & sup. de his quæ fiunt a maiori parte cap. capitulo 1. & sup. de elec. licet. in fin.

i ¶ Maioris temporis.] hoc ideo dicit, quia præsumitur citius mori. 13. q. 2 illud, & in hoc est melioris cōditionis.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

K ¶ Deputetur.] q. d si non conueniant inter se? Alternis annis percipiēt redditus. ff. communi diui. l. cōmuni diuidundo. §. cum de vsufructu. Vincen.

VT Dominicis.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd sacerdotes in dieb. Dominicis, & in alijs dieb. festiuis debent proponere in ecclesia, vt si est ibi aliquis qui ex contēptu d mittit suū psbyterū, statim recedat. No. q nullus presbyter alterius parochianum recipere dēt ad diuina, q verū est, si contēpto prelato suo audire velit ibi diuina absens. n. iusta de cā potest audire diuina in ecclesia ad quā venerit.

l ¶ Si alterius] alienus parochianus dr, licet ibi comparauerit domum nō cā habitandi, solam n. habitationem comparare in aliena ciuitate non facit domicilium. ff. ad muni. libertus. § sola. Secus si in vtraque cā inhabitandi. ff eod. assumptio. § iuris prudentibus. Vincen.

m ¶ Contēpto.] bñ dixit, contempto: quia ex iusta cā absens bene potest audire diuina in ecclesia antequam venerit. arg. 7. q. 1. episcopi, vel presbyteri, 61 dist. cap. vlt. & est simile de pęn. dist. 6. placuit. 71. dist. primatus, & 9. q. 2. per totum. Ber.

NVllus.] CASVS. Dr, q nullus episcopus alienū parochianum iudicet: quia qui eum ordinare non pōt, nec iudicare. No. q nullus pōt iudicare parochianum alterius: quia ad quē spectat ordinatio alicuius, & eius iudicatio. ergo qui non pōt ordinare, non pōt iudicare, hoc tñ intellige de episcopo: de alijs. n. nō; quia licet archidiaconus non possit ordinare, potest tamen iudicare, sicut & alij iudices.

n ¶ Præsumat.] nisi eo domicilium transtulerit, C. de inco. & vbi quis do. ha. si in patria lib. 10. & inf. eo. significauit, & nisi ibi deliquerit. inf. de rap. capitulo primo.

† fuerunt.

† velut sub impari. Velut si impari.

† Varieteñ. Naneteñ. sed legēdum Nāneteñ. estq; hoc decretū ibi c. 1. nō c. 419. vt refert Burchardus lib. 2. decr. c. 92 nec ca. 19. vt refert Iuo. par. 2. ca. 121. hr c. 2. eo. tit. in 1. compil. ꝯcordat ꝯcilių Trid. sess. 22. in decrede obseruandis, in celebratione Missę, §. moneāt.

† Burchard⁹. lib. 2. decret. c. 39. Iuo par. 6. c. 140. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

[Glo.

[Gl.seq.signat contrarium, & soluit. Secundo arg. & remittit.]

a ¶ Ordinare.] sic, 9.q.2. per totũ, arg. contra 25. dist. ꝑlectis, vbi dr̃ ꝙ archidiaconus põt iudicare, 1 sed non ordinare. Illud sic expone: sicut episcopus non potest alienum parochianũ ordinare, sic nec iudicare; Secus est de inferiorib. iudicibus, sicut sunt archidiaconi, & ceteri prælati, qui pñt iudicare, sed non ordinare. Et ita arg. habes hic, ꝙ sententia à non suo iudice lata non tenet. s. de iud. ar. si clerici. vbi de hoc. & C. si à non compet. iud. l. 2. & s. de consue. ad nostram. nisi in casibus qui notant s. de for. comp. cum sit generale.

1 Quod hodie prohibeãtur archidiaconi iudicare. vide cõcilium Triden. ses. 24 de refo. c. 20. §. ad hęc, & ses. 25. de refor. cap. 14.

†Post conciliũ Lateran̄. sub Alexan. iij. c. vlt. & c. 5. eo. tit. in 1. comp.

Vide Felinum in c. qa iudicãte, s. de præscr. & Oldradum cõs. 283.

† vel

† liminib.

† Clemens.

¶ Nam qui eum ordinare [a] non potuit, nec iudicare potest.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Fines parochiarum, de quibus constat, vel finibus cohærentia, præscribi non possunt.*

CAP. IIII.

SVper † eo vero ꝙ apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus & † his, quæ finibus cohærent, [b] non præscribendis, statutum per canones [c] esse dignoscitur, sit in parochiarum limitibus † sicut in prouincialib. admittendum: Respondemus, quòd bene videtur in vtroque [d] seruandum, si fine legitima probatione, vel alias indubitata fide constiterit ecclesiastica ordinatione statutos.

Svper eo.] Cõis diuisio. Secũda pars. ibi, respõdemus. Ab. Siculus.

CASVS. In canonib. reperit, ꝙ limites prouinciarum siue diœcesiũ, & ea quæ limitib. adhærẽt, non pscribuntur, quæsitũ fuit, vtrum idẽ sit iudiciũ in limitib. parochiarum? Rñdet, ꝙ idem seruandum est in vtroq; dummodo cõstiterit, limites canonica ordinatione fuisse distinctos. No. ꝙ limites ltime distincti, & ea q̃ limitib. adhærẽt prouinciarũ, siue diœcesium, & parochiarum, nõ præscribũtur. Item idem iuris est in minori qđ in maiori.

¶ Cælestinus † tertius.

¶ *Si parochianus seu diœcesanus domicilium trãsfert, primus prælatus in eo iura episcopalia seu diœcesana sibi non vendicat: decimæ tamen prædiales illius parochiæ sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.*

CAP. V.

SIgnificauit† nobis Aconeñ.† eps, ꝙ cum post recuperationem Aconeñ. † ciuitatis, ad habitãdum in ea, se quamplurimi contulissent, qui ante generalem occupationẽ terrę sanctæ, in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani elegerant mansionẽ, & infra. ¶ Fraternitati tuæ † mãdamus, quatenus prædictorum locorũ prælatos, vt sibi nullã in prędictos Acoñ. † habitatores [e] iurisdictionem vsurpent, nec ab eis temporalia exigant, quib. spiritualia non ministrant, districtione, qua cõuenit, cõpellatis: ita ꝙ si de agris in eorũ parochia cõstitutis, fructus pcipiũt, & in vltra marinis partibus ratione prædiorũ [f] decimę persoluuntur,

Significauit nobis.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.

CASVS. Postquã ciuitas Aconensis recuperata fuit a Christianis, multi se transtulerunt ad habitandum illuc, qui ante generalẽ occupationem terræ sanctæ, in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani morabantur: prælati prædictorum ciuitatum volebãt exercere iurisdictionem in prædictis habitatoribus Aconensibus, & alia spiritualia & tẽporalia exigebant ab eis, quibus non ministrabant spiritualia: Episcopus Aconeñ. conquestus est domino Papæ. vñ mandat iudicib. quatenus cõpellant plãtos pdictorum locorum, vt nullã iurisdõnẽ vsurpẽt in prędictos Acoñ. habitatores, nec ab eis temporalia exigant, quib9 spiritualia nõ ministrant: verumtamẽ, si de agris in eorum parochijs constitutis, fructus percipiunt, & in partib. vltra marinis rõne prædiorum decimæ soluuntur, decimas illas de cetero integre percipiant, & dicto Acoñ. tamquam suo diœcesano de cetero responderecogãtur. No. quòd licitum est al cui domicilium mutare. Item nota contra episcopos, & archidiaconos, & alios prælatos, qui redditus suos percipere non debent, nisi officium suum in verbo prædicationis & alijs exercuerint. Item decimæ prædiales illi ecclesiæ sunt dandæ, in cuius territorio prædia sunt constituta.

† Ca. vnico. eo. titu. in 2. compil.

† Acoñ.

† Acoñ.

† Fraternitati vestræ.

† Acoñ.

b ¶ Cohærent.] principaliter: sicut intelligitur illud: Quæ religiosis adhærent, religiosa sunt, vt C. de rei vendi. quæ religiosis, & ff. de contrah. emptio. in modicis. Vinc.

c ¶ Per canones.] 2 q dicunt, ꝙ limes pscribi nõ põt, ne prouinciarum termini cõfundant, 16. q. 3. quicunq;. & c. licet in regulis, & c inter memoratos. Quod dicit, parochiarũ, exponunt q dã, i. epatuum: nam canon pdictus, quicũq;, de prouincialib. limitib. tãtum loqui vr̃, sed secundum hoc non traditur hic aliquid de capellis. Sed verius vr̃ quæstionem fuisse propositam de parochijs: nam canones prædicti loquuntur de diœcesib. i. episcopatibus, & quod dicit, sicut in prouincialibus, potest exponi, id est, episcopatibus, sed idem intelligo in limitibus episcopatuum, & parochiarum, & prouinciarum, ex quo ibi distincti sunt fines, præscribi non possunt per iura prædicta, cum eadem ratio sit in omnibus: & quod idem sit in omnibus, patet satis ex hac decre.

2 Qualiter & qñ facta fuerit diuisio ꝓuinciatum, & epatuum vide 80. dist. cap. 1. & 99. dist. c. 1. & 13. q. 1. c.

[Gl. seq. elicit tria arg.]

d ¶ In vtroque.] arg quod idem iuris est in minorib. quod in maioribus. arg sup. de pb. maiorib9, & sup. de app. ca. de appellationibus. Item argumen. quod de similibus simile debet esse iudiciũ sup. de rescrip. inter ceteras, & s. de transla. inter corporalia. ff. de lega. non pñt. Item arg. ꝙ ubi est eadẽ rõ, idẽ debet esse ius. ff. de confir. vti. cum dilecta, & sup. de const. transla. & c. nã concupiscentiam.

ADDITIO. arg. ff ad leg. Aqui. illud, & C. ad l. Aquil. l. fin. Ber.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Habitatores iurisdictionem.] quia translato domicilio subtracti sunt eorum iurisdictioni, sup. de fo. cõp. proposuisti. 13. q. 1. ecclesias. §. quia ergo, & ibi dr̃ quis habere domiciliũ, vbi habitat. ff. ad munici. municeps. §. miles. Sed videtur contradicere quædam lex. ff. de senat. senatores. vbi dicitur quòd licet senatores domicilium habeant in urbe, retinent tamen ius in prouincijs vnde sunt oriundi. Sed illud verum est quo ad honores, non quo ad onera. ff. ad munic. municeps. Laur.

[Gl. seq. notat, quærit, & soluit.]

f ¶ Prædiorum.] no. quòd decimæ prædiales 3 regulariter illi ecclesiæ dent dari, in cuius parochia prædia sunt sita. argu. 16. q. 1. si quis laicus. & j. de deci. quoniam, & c. cum contingat. sic & ciuitati tributum soluendum

3 De materia huius gl. vide Oldradum consil. 168. & glossam 13. q. 1. in summa faciunt tractata per Albericũ trac. de statu par. 2. q. 137.

uendum est vbi sunt agri. ff. de censi. forma. §. si vero. pe: sonales vero decimæ illi ecclesiæ dent dari, in qua diuina audiunt officia. 16. q. 1. questi. & hic in fi. idem dicit. Sed quid de illis qui inhabitat ciuitatem, & habent pdia & vineas extra, quæ non sunt in parochia ali cuius, sed sita in terminis ciuitatis? Videtur esse hoc in episcopi potestate. arg. j. de deci. quoniam. quia non possunt negari, quin sint in parochia eius: non tamen a ratione extraneum est, vt ratione domicilij decimæ persoluatur, si consuetudo ita se habet, in talib. enim consuetudo præiudicat. j. de decimis. ad Apostolicę. & c. in aliquibus, in fi. Ber.

rum non vult derogare. s. de resti. spol. litteras. & j. de sen. excom. officij. Et dicit lex, q ius constare non pot, nisi sit aliquis iurisperitus, per quem possit in melius perduci. ff. de ori. iur. l. 2. §. post originem. Lau.

ADDITIO. Ex hoc textu no. q licet magistri possint glossare sicut placet quo ad primitias, nō tñ quo ad decimas.

Ancoñ.

†De materia huius tituli vide plene p B. Thomam, & Caietanū 2. 2. q. 86. & 87 & p Dominicū Sotū li. 9. de iustitia & iure q. 3. & 4. per totum.

† Cap 45. Et c. 1. e. tit. in 2. compi. Et de materia vide Nauarrū in manuali. c. 21 tide tertio pręcepto ecclesiæ, & plene p Couarruuiā. lib. 3. variarum resolut. c. 17.

† Dictio. & deest in aliquot antiqs.

DE DECIMIS, primitijs & oblationibus.

¶ Quia decimæ, & primitiæ, & oblationes sunt de iure parochiali, iō post rubricam præcedētem merito subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur. 16. q. 1. c. cunctis. §. de his vero. vsque ad fi. & q. 7 per totum. 13. q. 1. p totū. de consec. dist. 5. quadragesima. De oblationib. tra. tat 10 q 1. & 2. & 25. q. j. p totū. & 13. q 2. §. nimirū. vsque ad §. Item quæritur.

D Ecimā.] Diuidit qñ pri mo agit de quātitate decimarū, exprimēs quattuor gña ipsarum. Secundo de quātitate primitiarum: ibi, At vero. Abbas Sic.

CASVS. Primo ponit tria genera decimarum. secūdum quòd olim in veteri testamento soluebantur. Secundo dicit, q primitię, quas de fructibus offerebant, non erant aliquo speciali nomine designatæ, sed pro voluntate sua quilibet offerebat: postea traditio Hebręorum inoleuit arbitrio magistrorū, q qui plurimum dabant quadragesimam partem offerebant sacerdotibus: qui minimū sexagesimam partem. & sic inter quadragesimam & sexagesimam licebat offerre quod volebant. & ita quod prius dubium erat, postea diffinitum fuit propter auaritiam sacerdotum.

deinceps eis ipsas cum integritate persoluāt. dicto vero Acoñ. tanquam diœcesano suo cogantur de cæteris respondere.

TITVLVS XXX.

De decimis,† primitijs, & oblationibus.

¶ Hyeronimus super Ezechielem. †

¶ *Exprimit quattuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.*

CAP. I.

DEcimā partem oīum frugū Leuiticæ tribui populus ex lege debat. Rursus ex ipsis decimis Leuitæ, hoc est, inferiorum ministrorum gradus, decimas dabant sacerdotib. Erant quoq; & † aliæ decimæ, quas vnusquisq; de populo Israel in suis horreis separabat, vt comederet eas, cū iret in tēplum in vrbe Hierusalē, & in vestibulo tēpli sacerdotes & leuitas ad conuiuium[a] inuitaret. Erāt aūt & aliæ, quas pauperibus recondebant.

¶ At vero primitiæ, quas de frugib. offerebant, non erant speciali noīe diffinitę, [b] sed offerentium arbitrio derelictę. Traditionē quoq; accepimus Hebręorum, non lege præceptā, sed arbitrio magistrorū [c] inolitam, quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam & sexagesimā licebat [d] quodcunq; voluissent, offerre. Quod igitur in Pentateucho[e] dubium derelictum est, hic † specialiter diffinitur, propter sacerdotum auaritiam, ne amplius à populo exigāt in primitijs [f] offerendis.

¶ Paschalis secundus.

¶ *Non p̄ 1 congrue summari propter varietatem lecturarum.*

CAP. II.

NOuum † genus exactionis est, vt clerici a clericis [g] decimas exigant, cum nusquam in lege Domini hoc legamus: non enim Leuitæ à Leuitis [h] decimas accepisse leguntur. Illi profecto clerici, qui à clericis spiritualium ministeriorum la-

d ¶ Licebat.] non licētia dispensationis, sed iuris communis.

e ¶ Pentateucho.] liber est sic dictus a pēta, quod est quinq;, & teuchos, quod est volumē, quia in vno volumine quinq; libri 1 Moysi continētur Ala.

[Gl. seq. quęrit. opi. ponit, ex qua iterum quærit. & soluit.]

f ¶ In primitijs.] primitiæ enim tāquam debitæ exiguntur, sicut & decimæ. ar. 16. q. 1. reuertimini. 32. dis. pręter hoc. & j. e. quam sit graue. Sed nunquid in pecudib. datur primogenitū? Hug. dicit de ducentis vnum dādum loco primitiarum. Sed quid si tot non hēat capita? tunc soluat æstimationem secundum quantitatem illius numeri. Durum videretur a re primogenitum si forte non haberet vltra duo capita vel tria, alias minimū esset, si hēret quadringēta vel quingenta siue mille. Laurentius.

NOuum genus.] CASVS. Quæsitū fuit à Papa, vtrū clerici à clericis decimas exigere possint? Respōdet. quod hoc esset nouum genus exactionis, vt clerici à clericis decimas petant, cum in lege Domini non legatur: Leuitæ enim à Leuitis

1 Id est, Genesis, Exodus Leuitic⁹, Numeri, & Deuteronomium. Concilium Trid. ses. 4. in decreto de canonicis scripturis.

† al. hoc

† Post cōcilium Later. sub Ale. iij. par. 13. c. 16. & c. 7. e. tit. in 1. compi. Et hanc decretalem intellige prout declarateam B. Thomas & ibi. Caietanus. 2. 2. q. 87. ar. 4.

60 decimas non accipiebant: illi vero clerici, qui ab alijs clericis spiritualia recipiunt, de laboribus suis eis debet decimas dare. Not. clericos clericis dare decimas non debere.

a ¶ Ad conuiuium.] 13. q. 1. ecclesias. §. his itaque. B.

b ¶ Diffinitæ.] in qua quantitate dari deberent. Ber.

[Gl. seq. arg. opi. magistrorum, & c.]

c ¶ Magistrorum.] no. hic arg. q opiniones magistrorum sunt fouendæ. vnde Inno. opinionibus magistro-

[Gl. seq. re per obiect.]

g ¶ A clericis.] hoc intellige de dote ecclesiæ, de qua clerici non dēnt dare decimas, vt 16. q. 1. questi. sed de pdijs proprijs siue patrimonialib. clerici dēnt soluere decimas, vt 16. q. 1. si quis laicus. & hoc siue prędia sint in propria parochia clericorum, siue in aliena B.

h ¶ A Leuitis.] s. paribus, quoniam summis sacerdotibus inferiores decimas soluebant. s. eo. c. prox. Vel non accipiebant Leuitæ à Leuitis, quibus spiritualia non ministrabant. Tan.

[Gl. seq. reci. per obiect. quam dupliciter soluit.]

a ¶ Debent.]

a ¶ Debent.] videtur cõtradicere principio: sed intellige principium capituli de dote ecclesiæ, vt dixi. quod hic dicit, intellige de patrimonialib. vel posses intelligere, q hic dicit de clericis coniugatis, qui ab alijs clericis spiritualia recipiunt, & hoc innuit litera, & ita planum est. B.

rescriptum quo conceditur beneficium. s̃. de præb. c. vlt. & s̃. de rescrip. mandatum. Item argu. q Papa per suum priuilegium, siue rescriptum, nõ vult facere alicui præiudicium. s. de off. ord. licet & ĩ. de vsu pal. ex tuarum s̃. de offic. delega. super eo. & hoc ideo est hic quia priuilegium illud fuit tacita veritate impetratum: vnde non valuit; quod si dixisset, priuilegium non fuisset, concessum. s̃. de rescr. super litteris.

¹ In his. n. coniugati, et tonsurati, non gaudēt priuilegio. ĩ. de cle. coniu. c. vnico. in fi. lib. 6. Io. And.

† Forte ē Hadrianus iiij. q. proxime præcessit Ale. iij.

† Ca. 17. e. ti. in 1. com. Et post cõci. Later. sub Alex. iij p. 13 c. 11.

† interuenerit.

† Quietas legit ex antiqs non, antiquitas, vt in non nullis recentioribus.

Ex multiplici.] Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio. ibi, Vnde Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem & conuentum de Brudeia ex vna parte, & quēdam presbyterum pro ecclesia sua ex altera, talis compositio intercessit scripto authētico monachorum roborata, q monachi deberēt soluere annuatim dicto presbytero dum viueret, decimas de blado & vniuersis leguminibus, exceptis minutis decimis, quas eis remisit: postea Abbas impetrauit priuilegium vt de laborib. suis, quos proprijs sumptibus excolūt, decimas soluere nõ teneanť, nulla de compositione prædicta mentione facta, statim cœperūt excolere suis sumptibus possessiones, super quibus compositio facta erat, & ea occasione subtrahebant decimas: vnde presbyter cõqueritus est domino Papæ super hoc: dicit Papa, quod nõ fuit suæ intentionis, per priuilegium prædictæ compositioni derogare: quare mandat, quatenus Abbas & monachi compellantur prædictam compositionem seruare, vel cum ipso presbytero amicabiliter conuenire, nisi de ipsa compositione in priuilegio contineatur expresse. No. q Papa per priuilegium suum non intendit tollere compositionem, de qua in priuilegio mentio non habetur. Item priuilegium veritate tacita impetratum non valet.

bores accipiunt decimas eis debent. [a]

¶ Hadrianus † Vigor. & Herfordeñ. episcopis.

¶ Cõpositio super decimis nõ tollitur per priuilegiū sequēs si de illa mentione nõ facit.

CAP. III.

Ex † multiplici conquestione V. presbyteri accepimus, quod cum inter Abbatem de Brudeia, de consensu totius conuētus & prædictum presbyterū talis intercesserit † conuētio, scripto monachorum authētico roborata: quod monachi dicto presbytero & ecclesiæ suæ, de blado & vniuersis leguminibus, quādiu viueret [b], decimas persoluerēt, exceptis minutis decimis, quas idē presbyter quietas [c] † clamauit: idem Abbas à nobis priuilegiū obtinuit, vt de laborib. quos proprijs manib. aut sumptib. excolunt, nulli decimas soluere tenerentur: & infra. ¶ Vnde quia non fuit nostræ intentionis, [d] per priuilegium nostrum conuentioni derogare prædictæ: Mandamus, quatenus Abbatem & monachos, vt eandem [e] conuentionem (non obstante dicto priuilegio, nisi de ipsa contineatur [f] in eo) inuiolabiliter teneant & obseruent: vel exinde secum pacifice conueniant, appellatione postposita cõpellatis:

¶ Idem Thomæ Cantuarieñ. † archiepiscopo.

¶ Monachi tenentur soluere decimas prædiales de prædiis nouiter cultis, de quib decimæ prius soluebantur.

CAP. IIII.

Commisſū † nobis: & infra. ¶ Peruenit ad nos, q monachi [g] de Bosse ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non persoluunt. ¶ Ea propter mādamus,

c ¶ Eandem conuētionem.] & ita patet, q conuentio potest interuenire in spiritualib. saltem inter ecclesiasticas psonas. ĩ. eo. suggestum. & c. nup abbates. & s̃. de transac. cap. 2. Sed ad hoc vt compositio sit ppetua, dēt auctoritas epi interuenire, vt s̃. de transf. de cętero, & c. 2. aliàs erit psonalis, vt s̃. de transf. veniens. & hic fuit compositio personalis: quia auctoritas superioris non interuenit, vt patet ex eo quod dicit s̃ quādiu viueret & sic in vita sacerdotis tātum durauit compositio.

f ¶ Contineať.] nam si de compositione facta fuisset mentio in priuilegijs, & ex certa [4] scientia, Papa derogasset huic cõpositioni. arg. s̃. de rescri. nõnulli & ĩ. de cape. mon. ex parte Ber.

Commissum.] Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio. ibi, Et propter. Abbas.

CASVS. Monachi de Bosse, ecclesię sanctę Marię, in cuius parochia commorantur, decimas integre non soluebant: questus est rector illius ecclesie dño Papæ, vnde [illegible] Cantuarien. quatenus monachos cõpellat [illegible] decimas de terris cultis, in quib. olim decimas [illegible] ecclesiæ præstare cum ea integritate [illegible] qua prius solui consueuerant [illegible] moraretur & sicut decimę [illegible] soluebantur [illegible] ad frugum fertilitatem translatis absq; diminutione, No. decimas integre persoluendas.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

g ¶ Monachi.] non dicit hic de quibus monachis vñ intelligis c. de Cistercieñ. [illegible] de possessionibus, quas non excolunt suis sumptib. & laborib. de quib. soluere dēnt decimas, ĩ. eo. ex parte. Vel forte per subtractionem illam decimarũ parochialis ecclesia enormiter lædebatur, quod esse non dēt. 1. ĩ de ver. signifi. quid per nouale. arg. C de prec. imp. offer. quoties re [illegible] monachis. planum [illegible] de nutrimentis [illegible] eodem ex parte.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Quādiu viueret.] hic [illegible] & pure facta fuit compositio super decimis; ergo de omnibus præsentibus & futuris intelligendum est: vnde si postea alias possessiones monachi acquisierunt, sub eadem compositione intelliguntur, infra d. priuileg. quia circa.

c ¶ Quietas [2] clamauit.] arg. q reb. nondum habitis possit quis renunciare. ff. de acq. hær. is qui. Arg. contra. ff. de reg. iur. qui potest. Sol. non potest quis renunciare iuri antequam sibi competat, vt ibi dicitur: pacisci tamen potest, vt [3] ff. de pactis. & l. hæredi. §. filiusfamilias & C. de pact. l. 1. & hic Ber.

[Gl. seq. arg. in contrarium, & soluit.]

d ¶ Intentionis.] nota secundum intentionem domini Papæ priuilegium fore intelligendum. [5] sicetiam

† Hic forte ē B. Thomas Cantuarieñ. Arch eps. q circa annum C[illegible] 171 p libertate ecclesiæ asserēda martirio traditur sub Alex. iij.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõp. Et post c[illegible] par. 13. c. 12.

[4] Quid operet clausula ex certa scientia, tradit late Antonius Gabriel. us li. 6. commun. con[illegible] de clausulis, conclusio, 1.

[2] Modus dicēdi vulgaris Italorū, noc est, le chiamo franche.

[3] Vide tex. in l. non dubiū. & ibi Bar. & glo. C. de legibus.

[5] Vide de re [illegible] vl gl. Io. An.

a ¶ Inte-

a ¶ Integritate.] sic ꝫ.eo.c.prox.& c.non est, & c.cum homines, & c.tua nobis & 16.q.1. si quis laicus.ff. de publ.vecti.Imperatores. Ber.

[Gl.seq.quærit & soluit.]

b ¶ Pascuis.] quæ ergo dicantur noualia, à quib.oẽs religiosi sunt excepti? Dicas ꝙ illa dicũtur noualia, quorũ non erat memoria, ꝙ cultæ fuissent. ꝫ. de verb. sig.quid ꝑ nouale, & ꝗ prius erãt quasi inutilia, vt mõtana, paludes, vñ parochialis ecclesia nihil añ percipiebat, vel ita modicũ ꝙ sine læsione poterat amittere illud, & ita ista pascua non erant prius inutilia, vel area siue pomus, vñ non deberent dici noualia per ca. quid per nouale.

PEruenit.] Capitulum istud & sequens per se patent.

c ¶ Molẽdinorum.] ẽt si sit ad ventũ. ꝫ.c. ex transmisse Ber.

d ¶ Fœno.] de oĩb. n. q fidelis homo acquirit, dẽt soluere decimas. ꝫ.c. ex trãsmissa, & de venatione, & de militia. 16.q.1. decimas, & q.7. quicunque. Ber.

e ¶ Lana.] in pecudũ fructu lac, lanaq; ſętus hr̃. ff. de vsu.l. in pecudum, & Insti.de re. diui. §. in pecudum.

f NVncios.] ¶ De apib.] & omni fructu licite acquisito ꝫ.eo. ex trãsmissa. siue de animalib. ꝫ.c.prox. siue intuitu prædiorum, siue intuitu personæ, sup.de paroch.c.vlt.& inf.e. pastoralis. Ber.

CVm hoĩes.] primo ponit tactũ reprehensibile. Secũdo corrigi mãdat ibi: Mandamus. Ab.

CASVS. Homines de Hortona tenẽtur soluere decimas parochiali ecclesię: sed anteꝗ id faciant, de fructib nõ decimat s satisfaciunt seruientibus & mercenarijs suis pro debito totius anni & de residuo decimas persoluunt: mandat Papa, vt statim collectis fructib. ante aliquam deductionem decimam soluere compellantur, & de subtractis faciant competenter. No. decimas persoluẽdas ante aliquam deductionem.

g ¶ Parochiani.] arg. decimas esse dãdas illi ecclesiæ, vbi quis accipit ecclesiastica sacramẽta, et ꝑdiales: tñ contrarium est verum, ꝙ prędiales potius dari dẽnt illi ecclesiæ, in cuius territorio sita sunt prædia. ꝭ.ti.pro. c.vlt.nisi consuetudo in contrarium esset, inf.eo.cum sint homines.

h ¶ Non decimatis.] de oĩbu: enim satis, & plantatis, & de omnibus fructibus possessionum & animaliũ, & oĩb. fructib. rõne prędiorum ꝓuenientib. nullis expensis deductis decimæ sunt soluendę, inf.e.nõ est in ꝑtãte, & c.tua nobis. De alijs vero ꝗ ꝓueniunt ex negotiatione, & artificio deducendæ sunt expensæ, & de residuo persoluenda decima. inf.e. pastoralis.

[Gl.seq.quærit, & soluit.]

i ¶ Fructibus collectis.] id est, quam citius, & competentius solui possunt: ꝗa tardius dare peccatum est. 16.q.1. decimę. & qui non facit statim, in mora intelligitur, vñ periculũ decimarũ ad ipsum spectat. ff. de lega.1.cum res, §.vlt.& ꝭ.de commo. c. vnico. Sed quid si sacerdos tunc recipere noluerit? non est periculum illius. ff. de sol. qui decem. i si tñ postea sacerdos voluerit recipere, rursus incipit esse rusticus in mora ff. de actio.emp. & ven.si ꝑ emptorem. § ꝙ si eo. ff de nou.ope.nunci. prætor. §. penult. ff. quor. legat.l. 2. §.vl. semper enim posterior mora nocet ei ꝑ quem fit. ff. de peri.& commo. rei vendi.l. illud. ff. de vsur. debitor. Ala.

K ¶ Dignum satisfactionẽ.] sic 16.q.7.quicunque, & c.omnes decimæ, & q.1. si monachus.

DIlecti.] Cõis diuisio. Secunda pars: ibi, Vnde. Abbas Siculus.

CASVS. Monachi de Neucleñ habebãt priuilegium de non dãdis decimis de terris, quas colunt suis sumptibus, ipsi conducebant prædia aliorum in parochia monachorum sanctę Crucis, de quibus prædijs monachi sanctæ Crucis, percipere decimas consueuerunt, de quibus in magna parte sustentationem habebant. & occasione priuilegij prædicti decimas non soluebant monachis sanctæ Crucis, de prædijs conductis: vnde cum ipsi monachi enormiter grauarentur, conquesti sunt domino Papæ: vnde scribit eisdem monachis de Neucleñ. dicens: quòd

---

quatenus eos, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus cõstructę fuerant, prætatæ ecclesiæ cũ ea integritate[a] persoluãt, qua priusquam in eadem parochia morarentur, solebant persolui; compellas. Et sicut et de pascuis[b] olim decimæ persoluebãtur, ita nunc de eisdem ad frugũ fertilitatẽ translatis, decimas volumus absque diminutione ꝓsolui.

¶ Ale. iij. Cantuarieñ. Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Per excommunicationem compellitur quis ad soluendas decimas de molendinis, & alijs hic contentis, & cap. seq.h d. cum seq.

CAP. V.

PEruenit† ad nos, & íf. ¶ Mãdamus, quatenus parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit, sub excõmunicationis districtione cõpellere, vt de prouentibus molendinorum,[c] † piscariarũ, fæno,[d] & lana,[e] decimas, ecclesijs, quibus debẽtur, cũ integritate persoluant.

¶ Idem Vintonieñ. † epõ.

¶ Summatum est cum præcedenti, & declarat in præcedenti dictum est.

CAP. VI.

NVncios: † & infra. ¶ Mandamus, quatenus parochianos tuos de apibus,[f] & de omni fructu decimas persoluere ecclesiastica districtione cõpellas.

¶ Idẽ Exonieñ. episcopo.

¶ Decima fructuum, statim cum collecti sunt, solui debet non deductis expensis.

CAP. VII.

CVm † hoĩes de Hortona de frugib. nouem partibus sibi retentis, decimã ecclesiæ cuius parochiani[g] sunt, sine diminutione soluere teneãtur: & anteqũ id faciant, seruiẽtibus & mercenarijs suis, de frugibus non decimatis,[h] debita totius anni ꝓ seruitio suo impendant; tunc demũ de residuo decimam persoluẽtes: Mandamus, quatenus eos cogatis, vt decimam statim † fructibus[i] collectis persolnant, atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem[k] exhiberi procurent.

¶ Idem monachis de Neucleñ.†

¶ Priuilegiati super decimis non soluendis de his prædijs, quæ ab alijs conducunt, decimam soluere tenentur.

CAP. VIII.

DIlecti † filij Abbas & fratres sanctæ Crucis, sua nobis conquestione monstrarunt, quòd prædia vnde decimas, &

---

† Cap.2.eod. ti.in 1 cõp.& post concilium par.4. c.2. vide B. Thom. 2.2 q.86.arg. 2. Concilium Tridẽ. sess.26. de refor.c.12.

† Vide ꝙ dicit Bart. i l.si manifeste C. de serui.& aqua & in l.1.ff. de aqu. plu. arcen.

† Vitorieñ. Vuintonieñ.

† Cap.18.eo. ti. in 1.cõpil. Et post concilium par.4.c. 3.vbi integra cſa. adde B. Thomam in superiori capite citatum.

†Cap.4.eod. ti.in 1. cõpil. Et post cõcilium par.4.c.4. & vide B.Th. 2.2.q.87.art. 2. ad quartũ argumentũ, & Guidon. Papæ decisio 383.

† statim de fructib.&c.

† Nembio. Noruolo. Nouolo. Neuelo. Nouolesia

† Cap.6.eod. tit.in 1.cõpil. & post concilium par. 13. c.2.

1 Debens x. si obtulit illa creditori, qui recusauit sine iusta cã illa recipere si perdit illa sine culpa, do. lumat. exceptione tutus est, etiam si aliqñ interpellatus non soluisset. Io. And.

suis

fuit intentio antecessorum suorum, vt de possessionibus, quas conducunt, decimas non persoluant: quare mandat eisdem, vt de prędijs conductis, monachis prędictis integre decimas persoluant, vel cum eis amicabiliter conueniant. Nota priuilegia sic intelligenda, ut intellexit auctor ipsorum. Item priuilegia non sunt amplianda, quia sunt odiosa.

[Glo. seq. reci. per obiectionem, & solutionem.]

a ¶ Conduxistis.] si ppria non sufficiūt, licitum est, clericis conducere aliena pdia, vt hic patet, & in Authen. de san. episco. §. aliud, colla. 9. & sic non obstant quæ cōsueuerunt significari p contrarijs. j. ne cler. vel mo. c. 1. 2. & 3. & 86. distin. peruenit, Ber.

b ¶ Enormiter.] in hoc casu pditur priuilegium. j. c. pro. & j. de verb. sig. quid p nouale.

c ¶ Nec fuit intentionis.] forte habebant isti etiam monachi priuilegium, vt de laborib. suis decimas non darent: sed istud priuilegium papa non vult extendi ad conductitias possessiones, & sic debet considerari scribentis intentio. s. de rescriptis, mandatum, & cum ad aures, & sup. de præben. cap. vlt. & c. cum causam, 32. q. 3. quod scripsi, & s. c. 3.

d ¶ Componatis.] & sic compositio bene potest fieri super decimis. De hoc dixi supra eo. ti. ex multiplici.

in magna parte sustentationem consueuerunt habere, à plerisque laicis conduxistis [a] & recepistis ad † firmam. Vnde quoniam ijdem fratres ex hoc grauantur enormiter, [b] nec fuit intentionis [c] nostræ, aut antecessorum nostrorum, vt de possessionibus, quas conduxistis, † decimas non soluatis: Mandamus, quatenus de prędijs, quæ conduxistis in parochijs suis, de quib. consueuerunt decimas percipere, plenario solutis eisdem, vel cum ipsis amicabiliter componatis. [d]

¶ Idem Abbati & fratribus Doloñ.†

¶ *Reuocatur priuilegium, si ex post facto incipit enormiter nociuum esse.*

CAP. IX.

SVggestum † est ex parte vestra q Abbas, & fratres monasterij de Vrsiñ. decimas a vobis auferre conantur: & infra.

¶ Discretioni vestrę mādamus, quatenus cum prędicto Abbate & fratrib. super ipsis decimis componatis: nam quando Romana ecclesia ordini vestro priuilegia [e] de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ vestri ordinis, q exinde nulli poterat de iure scandalū suboriri: sed nunc intantū augmentatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, q multi viri ecclesiastici, de vobis apud nos querelam † sæpe proponunt. [f]

¶ Idem Tetraconeñ. † archiepiscopo.

¶ *Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij decimā prædiorum suorum, quæ proprijs manibus aut sumptibus excolunt, soluere non tenentur: alij vero religiosi non soluunt decimas de hortis, & nutrimentis animalium, nec de noualibus, quæ proprijs manibus ac sumptibus excolunt.*

CAP. X.

EX † parte tua ad nos noueris peruenisse, q albi monachi, & nigri, & quidam † alij religiosi, ecclesias tuæ iurisdictio-

SVggestum.] Cōis diuisio, consultatio & responsio. Secunda pars: ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Abbas & fratres Doloñ monasterij cōquesti sunt Dño papæ, q cum ipsi habeant priuilegia de non dandis decimis, monachi de Vrsiñ. decimas auferre conantur ab eis, contra tenorem priuilegiorum suorum: Vñ mandat abbati & fratrib. vt super decimis illis componant: quia qñ Romana ecclesia ordini illorū priuilegia de non dandis decimis concessit, ita erāt raræ abbatiæ illius ordinis, q nulli poterat de iure scādalum suboriri, sed modo in tm̄ sunt augmentatæ, & possessionibus ditatæ, q multi uiri ecclesiastici de ipsis pponunt querelam. No. q super decimis compositio fieri potest inter ecclesiasticas personas. Item si priuilegium ex precc factum incipiat enorme detrimentū inferre, reuocandum est priuilegium.

[Glossa sequens argum. aliqua 3 iura. & duo allega. in contrarium, & soluit dans regulam, & quinque casus.

e ¶ Priuilegia.] arg. q scđm diuersitatem temporum, & varietatem rerum priuilegia sunt varianda. arg. 63. dist. cap. quia sancta. §. verum, & j. de consang. & affin. non debet. 12. q. 1. vidētes. Sed contra: quia priuilegia perpetua firmitate constare debent, 25. q. 2. c. 2. & 2. Solu. quod ibi dicitur, verum est, & generale, & perpetua sunt, & immutabilia, sed q ibi dr̄, casuale est, & cā noua superueniente bñ pditur [1] priuilegiū, puta si quis abutat priuilegijs. 11. q. 3 priuilegium, & 74. dist. vbi ista didicisti. Itē pp delictū ciuiū perdit priuilegium, 25. b. 2. ita nos Itē per negligentiā spatij x. anno. ff. de nundi. l. 1. Item per ptrarium factū. s. de præb. pro illorū & s. de const. cū accessissent, & j. de priuil. si de terra. Item cū enorme præiudicium al j inducit, vt hic & j. de verb. sign. quid per nouale, & s. pro. ADDITIO. Vnde versus.

Indultum tollit contemptus, crimen, abusus.
Oppositum factum, damnū, tempus variatum.

f ¶ Querelam sæpe proponunt.] vbi n. priuilegium ex post facto recidit ad iniquum cōpendium, principis est æstimō. ff. de reg. iu. Nerau, in si. q a beneficia principalia ipsi principes [illegible] interpretari. ff. de vul. [illegible] ex facto, simile, 63. dist. c. quia sancta §. verum.

EX parte.] Cōmunis diuisio. Secūda pars: ibi, Sane. Ab Sic.

CASVS. Quidam monachi albi, & nigri, occasione priuilegiorum, quæ super non dandis decimis sibi concessit Romana ecclesia, spoliare præsumebāt ecclesias iurisdictionis Tertacoñ. archiepiscopi, vnde ipse significauit hoc domino papæ, & ipse rescribit ei dices, quòd prædecessores Alexandri fere omnibus religiosis concesserunt decimas de laboribus suis, sed Hadrianus postmodum fratribus Cisterciensis ordinis, Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum, quas proprijs manibus, & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis & de noualibus suis, quas proprijs manibus sumptibus excolunt, & alijs concessit vt decimas non persoluant, & Alexander super hoc imitatus est Hadrianum: vnde præcipit, quod illi, quibus hoc indultum est, occasione decimarum, de alijs rebus ecclesiarum suarum decimas subtrahere non præsumant, vel sibi ad eas vlterius vendicare. Not. quòd priuilegium non debet ad alia extendi, quàm ad ea qua continentur in ipso.

†ad firmam. i. ad certam pensionem titulo locationis, ut notatur. in c. vestra. s. de locato.

† conducitis.

† Doloñ.

†Cap. 9. eod. ti. in 1. cōpil. & post concilium Lateran. sub Alex. iij. pa. 13. c. 4.

1 Adde q rescindat priuilegium per Oldradum cõ. 96. adde Iasonem in l. si de const. prin. & Felinum in c. cū accessissent. s. de constit.

† querimoniam.

† Turoñ. Tertaconñ.

† Cap. 10. eo. ti. in 1. cōp. & post concilium pat. 13. c. 5. & de intellectu vide Crauettam in l. 1. ff. de leg. 1.

† quidam alij viri religiosi, &c.

a ¶ Piæ.

nis reditib. decimarũ occasione priuilegiorũ, quę sibi Romana indulsit ecclesia, spoliare præsumunt. ¶ Sane nolumus te latere, ꝙ prædecessores [a] nostri fere omnibus religiosis decimas laborum suorũ [b] concesserant. † Sed prædecessor noster Hadrianus, solis fratribus Cisterciensis † ordinis, & Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum suorũ, quos proprijs manib. vel sumptibus colunt, indulsit: cęteris vero, vt de noualib. [c] suis, quę proprijs manib. vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persoluant: quem sumus super his imitati. Quare hi, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de alijs rebus ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid vlterius vendicare.

¶ Idem.

¶ Priuilegiũ super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolendæ.

CAP. XI.

Licet † de benignitate sedis Apostolicæ sit vobis indultũ, vt de laborib. quos proprijs manibus [d] vel sumptib. colitis, nemini decimas soluere teneamini: propter hoc tñ non est licitum vobis, decimas de terris vobis subtrahere, quas alijs traditis [e] excolendas.

¶ Idem.

¶ Priuilegiũ super decimis laborum, et ea quæ non sunt noualia, comprehendit.

CAP. XII.

Ad † audientiam nostrã: & infra. ¶ Illud priuilegij capitulum, praua quidam interpretatione [f] peruertentes, quo Cisterciensib. indulgetur, vt de laborib. quos proprijs manib. aut sumptib. excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: asserũt, [g] quod pro laborib. noualia intelligi debent: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus non permittatis hoc fieri: nam si intelligeremus [h] tãtũmodo de noualib. vbi ponimus † de laborib. de noualibus poneremus. †

a ¶ Prædecessores.] s. Paschalis ij. & Gregorius. 16. q. 1. decimas. 12. q. 1. quia tua.

[Glo. seq. tractat tria tempora circa decimas monachorum primitiuorum, Paschalis & Hadriani, & vltimo 4. casus excipit.]

b ¶ Laborũ suorũ.] hoc intellige de proprijs possessionibus, & non de conductis ad firmam. s̃. eo. dilecti. Quia vero de decimis monachorum varie loquuntur iura, iõ nota ꝙ monachi in primitiua ecclesia decimas dabãt de prædijs & laborib. suis, tanq̃ laici. ar. 16. q. 1. alia causa 1. & c. generaliter. & 12. q. 1. duo. in fi. vsq; ad tp̃s Paschalis ij. Postea vero idẽ Paschalis & ↄciliũ Moguntinum statuerũt, ꝙ nec monachi, nec religiosi, nec aliqui cõiter viuentes, decimas de suis laboribus soluerent. 16. q. 1. quæsti. & c. decimas. Tp̃e vero ꝓcedente Hadrianus Papa sol⁹ Cistercieñ. Hospitalarijs, Hierosolymitanis, seu Templarijs concessit hoc priuilegiũ, vt de laborib. suis, quos ꝓprijs manib. excolũt, decimas soluere nõ tenerentur: Alijs vero monachis concessit decimas tm̃ de noualibus, quæ colunt suis manib. & de hortis, & nutrimentis animalium suorum, vt hic dr̃, & sic modo seruatur. Et ita est tenẽdum, ꝙ Cister. Templarij, & Hospitalarij decimas de suis possessionib. quas suis laboribus excolunt, soluere non tenent, vt hic dr̃, & in duob. prox. c. seq. nisi pacto ad hoc teneantur. s̃. eo. ex multiplici. vel nisi parochialis ecclesia enormiter læderetur. s̃. e. dilecti. & c. suggestum. & ĩ. de ver. sig. quid per nouale. vel nisi soluẽdo renunciauerint priuilegio suo ĩ. de priu. accedẽtib. & c. si de terra. Et hęc quæ dicta sunt, vera sunt de monachis qui populum non regunt, sed si monachi hñt populum, bene possunt recipere decimas personales & prædiales. 16 q. 1. moderamine. Hodie vero abbates Cistercieñ. & alij, qui simili gaudent priuilegio de possessionib. quas acquisierunt post concilium generale, vel de cætero acquirent, soluere tenentur decimas. ĩ. eod. nuper. Tanc.

c ¶ De noualibus.] quid sit nouale, dr̃ ĩ. de ver. sig. q. d per nouale. & infra de priuileg. c. vlt.

Licet.] CASVS. Religio, quibus concessum est, vt de laborib. suis, quos proprijs manib. aut sumptibus excolũt, decimas non p̃soluat. si possessiones suas alijs tradũt excolẽdas, decimas de illis soluere tenent ecclesijs parochialibus, in quibus priuilegium locum non habet.

d ¶ Proprijs manibus.] & sic loquitur de Cistercieñ. Templarijs, & Hospitalarijs, quibus hoc priuilegium concessum est. 2. s̃. eo. c. proxi. Ber.

e ¶ Traditis.] ad hoc .n. non extẽditur priuilegium, nec ad illas, quas conducunt ab alijs ad firmã s̃. e. dilecti. Et sic priuilegium intelligitur de proprijs possessionibus, quas colunt proprijs sumptibus.

Ad audiẽtiã.] Primo ponit quorũdã iterp̃tationẽ, q̃ secũdo re ꝓbat. ibi, Mãdamus. Istud c. emanauit ad declaratõẽ c. ex parte. s̃. eo. CASVS. In priuilegijs Cisterciensium continetur, ꝙ de laboribus quos ꝓprijs manib. aut sumptib. excolũt, decimas nõ p̃soluant: quidã maliciose interpretãtes verbũ illud, de laborib. dicunt: de laboribus, id est, de noualibus: verbũ illud ad noualia restringẽtes: p̃uenit hoc ad notitiã dñi papæ: vñ mandat quatenus p̃lati hoc de cętero fieri nõ p̃mittãt si. n. papa intellexisset de noualibus vbi posuit, de laborib. posuisset, de noualibus No. ꝙ priuilegiũ principis maliciose non est interpretandum. Item nõ est recedendum à forma verborum.

f ¶ Interpretatione.] & male: quia priuilegiũ principis largissime interpretãdũ est. ĩ de ver. sign. olim. s̃ de do. cum dilecti. & C. de bo. quæ liber. cum multa. in fi. ff. de const. prin. l. vlt. & ff de re iud. quidam consulebant & infamiam iuris incurrit qui priuilegium principis stricte interpretatur. C. de leg. l. 2. & verba calumnianda non sunt. ff ad exhi. l. penul.

g ¶ Asserunt.] & male: quia si verbum esset ambiguũ latissima esset interpretatio facienda. ff de consti. prin. beneficium. vel ipse idem princeps dẽret suum priuilegium interpretari. C. de leg. l. vlt. & inf. de sen. excom. inter alia, & s̃. de iud. cum venissent. 11. q. 3. §. ex his. & priuilegium aliquid dẽt concedere. alias inutile esset. supra de priuilegijs in his.

h ¶ Intelligeremus.] arg. ꝙ à forma verborũ sine certa scientia non est recedendum. 31. dist. omnino. ff de leg. 3. non aliter. & 33. q. 2 §. quæstio virginibus. C. de cadu. tol. l. vnica. §. si vero. & de conse. di. 4 si quis presbyter. & s̃. de transl. inter corporalia. & C. de proc. eius qui libertatem meruit. l. vnica. 28. q. j. si enim. ver. cum vero dicit, ego dico, non dominus.

† cõcesserũt

† De Cistercieñsib. & alijs hic nõiatis vide plene p̃ Cassaneũ in catalogo gloriæ mũdi pa. 4. ↄsiderõ. 58 & 65. & pa 9. considera. 4.

1 Quidã rep̃hẽdũt vt Gu. hic cõco & 1. seq. dicentes ꝙ non satisfaciũt. tu dic ꝙ bñ faciũt prima. n. ꝓbat exponẽdo: vt ibi no. mun⁹, s. decima secũda ꝓbat monachos laicos, tertia ꝓbat laicos teneri ad decimas. Io. An.

† Ca. 11. e. ti. in 1. cõpi. & post cõciliũ par. 13. c. 6.

2 Idẽ tñ in quibuscũq; alijs ẽt nõ religiosis, q. b. idẽ cõpeteret ĩ spãli priuilegio, licet nõ in corp̃r iuris clauso. Io. And.

† Ca 13. e ti. in 2. cõpi. & post cõciliũ Later. sub Alex. iij. pa. 11. c. 8. Et Couarruuiã in li. 1. varia. resolu. c. 17. num. 3.

† posuimus

† Vide l. ab hostib. §. sed & similiter ff ex q. b. causis ma. & l. 3. ff. de of. p̃sid.

Quoniam,

QVoniam.] Primo ponitur consultatio: Secundo rñsio:ibi, Rñdemus in qua distinguit. Secũdum me...brum prosequitur:ibi, Alioquin Abbas.

CASVS. Eṗs Brixieñ. q̃suit a dño Papa, quid de decim s noualiũ suæ diœcesis sit statuendũ. Rñdet Papa, q̃ si noualia illa sunt ĩ. certã parochiã alicuius ecclesiæ, decimas illas faciat assignari illi ecclesię, sua parte sibi retenta: si vero non sunt ĩ. certam parochiam, de illis disponat, put sibi placuerit. No. ꝙ decimę noualiũ illi eccl̃ę dari dẽnt, in cuius parochia surgunt noualia: alioquin in dispositione sunt episcopi.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Parochiã.] q̃d si sint insulæ? Considerandũ est cui prouinciæ adhęreant, & de illa ꝓuincia sunt, & ibi debent decimas, & ibi iudicetur. ff. de iudi. insulæ.

[Gl. seq. signat ꝯ̃rium, & remittit.]

b ¶ Tua parte.] eadẽ q̃ de antiquis percipis, & non maiorem: q̃a nõ dẽnt in h s duplici iure cẽseri. 12. q. 2. cognouimus, & ĩ. e. cũ in tua & ĩ. de cẽsi ecclesijs. hæc est quarta. 10. q. 3. vnio. Vel ĩ ell ge ẽm diuersam cõsuetudinẽ locorũ. s̃. de sepul. certificati Ar ꝯ ĩ. e. cũ cõtingat. vbi dr̃, ꝙ deiure cõi ad parochiales ecclesias ptinet perceptio decimarum, & ibi soluitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Eidem ecclesię.] sed nõne dabunt vbi coloni recipiũt spiritualia. 19. q. j. quesũ? Rñdeo, non, q̃a decimæ & tributa dãtur rõne ṗdiorũ & nõ ꝑsonarũ. ff. de publ. & vectig. imperatores. 16. q. 1 si quis laicus. & c. decimæ. & ff. de censi. forma censualis. §. si vero quis.

† Ca. 25. e. ti. in 1. cõpil. & post concil. Laterañ. sub Alex. iij. par. 50. c. 40.

† alijs ecclesijs, &c.

† Post concilium par. 26. c. 21. deest in scriptio. c. 26. e. ti. in 1. cõp. vide beatum Thomã. 2. 2. q. 87. art. 1. & oĩno cõciliũ Trid. sess. 25. de refo. c. 12.

† Abieneñ. Ambien.

† Ca. 27. e. ti. in 1. cõpil. & post conciliũ par. 50. c. 29.

¶ Idem Brixieñ. episcopo.

¶ *Decimæ noualium debentur ecclesiæ, i cuius parochia surgunt: si vero non sunt in certa parochia, debentur diœcesano, qui potest sibi retinere vel alteri ecclesiæ concedere.*

CAP. XIII.

QVoniã † a nobis solicitudo tua requirit, q d de decimis noualium tuæ diœcesis tibi sit statuendũ: Respondemus, vt si terrę, quę arabiles sũt, infra certam alicuius ecclesię parochiam [a] fuerint, decimas earũ (tua parte [b] retenta) eidem [d] ecclesię facias assignari: Alioquin ipsas secũdum discretionem à Deo tibi datam, alij † ecclesiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.

¶ Idẽ Remensi † archieṗo.

¶ *Decimæ possunt exigi.*

CAP. XIIII.

PArochianos: & infra. ¶ Cũ decimę non ab hoĩe, sed ab ipso Dño [d] sint institutæ: quasi debitum [e] exigi possunt.

¶ Idem Ambianeñ. † eṗo.

¶ *Decima laico iure hereditario concedi non potest.*

CAP. XV.

AD † hęc donationem decime, quã Abbas sancti S. de Monstrali cuidã laico concessit, per successioné tenendam: (Quoniam sanctuarium [f] Dei iure hereditario possideri non debet) viribus carere decernas: & laicum (nisi decimam ipsam ipsi ecclesię libere resignauerit [g]) vinculo excommunicationis adstringas.

¶ Idem Marsilieñ. † episcopo.

¶ *Iudæi coguntur prædiales decimas soluere, aut prædia dimittere.*

CAP. XVI.

DE † terris, quas Iudæi colunt, tuæ prudentiæ rñdemus, vt eos ad decimas persoluendas, [h] vel possessiones penitus renũciandas, cum omni districtione compellas: [i] ne forte occasione illa ecclesię valeant suo iure fraudari.

¶ Idem.

¶ *Decimæ vel oblationes ecclesiæ, laicis concedi non possunt, & prælatus contra faciens est puniendus.*

CAP. XVII.

QVãuis † sit † graue nimis, & diuini ugnũ animaduersione iudicij habeatur, quod laici quidam ꝙ sacerdotum est, in ecclesiasticis reb. vsurpant: maiorem tñ incurrunt formidinem, quod fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero aliquoties inuenire: dum quidam prælatorum ecclesiæ decimas, & ecclesias disponere [k] eis

CASVS. Quidã Abbas fecit donationẽ de quadã decima cuidam laico, & hr̃dibus eius: quæritur an talis donatio teneat? Rñdet Papa, q̃a sanctuariũ Dei hæreditario iure possideri non debet, mandat episcopo diœcesano, quatenus donationem viribus carere decernat: & nisi laicus ipse decimam ipsã ipsi ecclesię libere resignauerit, ipsũ excõicet. No. ꝙ in spiritualib. successio locum habere non debet.

f ¶ Sanctuariũ.] 16. q. 1. Apostolica. & ĩ. de iure pat. cõsuluit. B.

g ¶ Resignauerit.] & ita laic⁹ decimas possidere non põt. 16. q. 7. c. 1. & s̃. de ṗscrip. cãm q̃ & sic in feudũ dari nõ pñt de nouo. De hoc dr̃. ĩ. eo q̃uis. & iõ si non restituat, dẽt excommunicari.

DE terris.] CASVS. Querebatur, vtrum Iudæi cõpellendi sint ad decimas ꝑsoluẽdas? Rñdet Papa, ꝙ cõpellendi sunt ad decimas ꝑsoluendas, vel possessiones, penitus dimittẽdas, ne hac occasione iure suo ecclesię valeat defraudari.

h ¶ Persoluẽdas.] is .n. ad quẽ spectat fructuũ ꝑceptio, tenetur onera subire ... ff. de vsufru. si pendentes. §. pe. & l. hactenus. & ff. de pac inter debitorem. & ff. de censi. forma. § si vero qs: & ita rõne ṗdiorũ soluere dẽn: decimas: & non rõne ꝑsonarũ q̃a non sunt de corpore ecclesiæ: vnde ꝑsonales decimas non persoluunt.

i ¶ Cõpellas.] prout tradit ĩ. de vsu. post miserabilẽ & c. q̃to.

QVamuis.] Prio ponit factũ reprehẽsibile, Scdo pœna: ibi, Statuimus. Abb.

CASVS. Quidã laici vsurpãt sibi in reb ecclesiasticis, q̃d ad sacerdotes noscit ptinere, ꝙ quidẽ graue nimis est, & dignum pœna diuini iudicij, & maiorẽ ẽt incurrũt formidinẽ, ꝙ ipsi fomitẽ sui erroris in clero inueniũt, ex eo ꝙ q̃dã ṗlati concedũt decimas eccle siasticas ... possidendas, vñ ipsi ... in ... ꝑcu... ... deant pducere: & iõ statuit Papa, vt ... alicui remanet in seculo ... decimas vel ecclesias vel oblationes, a statu suo remoueatur sicut arbor, quę est inutilis, donec emẽdet & satisfaciat. No. ꝙ laico nulla spũalis administratio concedi debet.

k ¶ Disponere.] q̃d omnino eis nõ licet: q̃a de reb. ecclesiasti-

† Masilieñ.

† Ca. 28. e ti. i j. cõ. Vide ꝯ̃silijs hic Panormitanum, ad de Felinũ ... e ... s̃. de ṗscr. & oĩno vide Ancharanũ in c. q̃to. ĩ de vsu. in 7. no. ab.

† Ca. j. e. ti. in 2. cõp. Cur. aũt soli sacerdotib. nõ laicis decim ę debeant, docet egregie B. Thomas 2. 2. q 87. art. 3.

† Verbũ, sit, deest in aliquot antiq̃s.

PArochianos.] Littera per se patet.

d ¶ Domino.] vt 26 q. 1. reuertimini & c. decimę. sunt. & q. 7. omnes decimæ.

e ¶ Quasi debitũ.] istud, quasi, nõ est similitudinariũ, sed expressiuũ veritatis, sicut illud: quasi vnigeniti à patre & ex debito requiruntur. ĩ eo. tua nobis. & 16. q. 2. decimæ. & c. statuimus. & 13. q. 2. quia oblationes.

AD hæc.] Primo recitat factum, quod secundo reuocari mandat. ibi, Quoniam. Abbas.

clesiasticis nulla est laicis attributa ptās. 96. di. bene ꝑde. 16. q. 7. laicis, & ſ. de pst. ecclesia. & ſ. de reb. eccl. nō alie. cū laicis. & 89. di. q̄m in quibuſdā, & c. indicatū, & tales laici excōicandi ſunt. 116. q. vlt. nullus laicorum.

[Glo ſeq. q̄rit. & ſol. 4. rōnes inducēs, & vnū ſimile. demū ſolōnē declarat, & antiquæ pniſſionis cām reddit.]

a ¶ Conc. [illegible]] laici n. decimas ſine peccato non pñt retinere. 1 q 3 pœnit. & ĵ. eo. prohibemus. Sed nūquid pñt dari laicis in feudū? Dicēdū eſt, ꝙ non, quia decimæ ſunt cibus in domo dñi. 16. q. 1. reuertimini. & q. 7. decimas. dēnt eis dari a quib. ſpūalia recipiūtur, 13. q 1 eccleſias, §. is ita. & ꝑterea feudū trāſit ad hæredes, ſed decimæ nō. ſ. eo. ad hæc, & ita laicis cōcedi nō pñt in feudū: quia eas poſſidere nō pñt. ſ. de pſcr. cām quæ. & 16. q. 7. c. 1. & 1. q. 3. c. pōt in ver. Itē decimæ Deo mādantur, & c. & hoc ideo: quia [illegible] intuitu diuini obſequij. 13 q. 1. c. eccleſias. §. h [illegible] & 16 q. 1 q̄ō. & ſ. eo. nouū, & ĵ. e. tua nobis. vñ in laicū cadere non poſſunt, ſicut nec ius eligēdi, ſ. de cle. ſacroſancta, & c. Maſſana. Fructus verò decimarū bene poſſunt concedi laico. ex cā ad tempus vitæ ſuæ, ſed in feudum. ſup. de loc. c. 2. quia ēt poſſent vēdi ad tempus ĵ ne prælati [illegible] ces ſuas, c. vlt. Sed ius percipiendi quod eſt merè ſpirituale, non poteſt eis in feudū dari, vel etiā ad tempus rationibus præmiſſis concedi. Et eſt ſimile cū dicimus vitulum fructum vaccæ demonſtramus, non ius, ſed corpus ff. de euic. vaccæ, & ſic hodie decimæ in feudum dari nō poſſunt, ſicut nec alia feuda ſup. de feu. c. 1. Et ea fuit cauſa quare olim antiquis temporib. dabantur in feudum laicis, & cuā alia feuda, vt videlicet defenderent eccleſias ab hæreticis, & [illegible] poſtea verò cum cauſa ceſſauit, non fuerunt conceſſæ, immo expreſſe fuit prohibitū: quia ſine peccato laici nō poſſunt eas retinere. ſup. de his, quæ fi. a præla. ſine conſen. c. cum Apoſtolica. & ĵ. eo. prohibemus. Et decimas ab antiquo conceſſas adhoc poſſident laici & eorum ſucceſſores: tamen ſi aliqua noualia conſurgunt, in decimationem nō accreſcunt eis. ĵ. eo. tua nobis. propter rationem quæ ibi redditur in fine. Bern.

b ¶ Succidatur.] id eſt, ſuſpendatur, vt innuit littera ſequens, donec, & c. vel ſuccidatur, id eſt, deponatur. & hæc expoſitio probatur 23. q. 4. ipſa pietas, ſed primum verius videtur.

CVm ſint.] Primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſo: ibi, ſanè. Abb.

CASVS. Aliqñ contingit, ꝙ morantes in una parochia excolūt terras in alia, quærit cui eccleſiæ decimæ ſint reddēdæ? Rñdet papa, ꝙ ſup hoc nō eſt facile dare rñſum, cum auctoritates ſanctorū Patrū ſint in hoc diuerſæ; vnde in talibus recurrendū eſt ad conſuetudinem, & videdum vtrū illæ eccleſiæ in uno ſint epatu, vel diuerſis epatibus cōſtitutæ: quia graue & difficile foret, ſi vna eccleſia in alio epatu reciperet decimas, cum ex hoc fines epatum viderentur confundi. Nota ꝙ in decimis conſideratur conſuetudo. Item decimæ in parochia alterius pſcribi non pñt, vt colligitur hic: ne fines epatuū, vel parochiarū confundantur.

1 Licet ſoluāt æſtimationē eius, qđ perceptura erat eccleſia a catholico parochiano, qđ dic, vt ĵ. de vſur. quāto, in fi. Io. An.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōpil.

indulgent, & eos in deuia mortis impellūt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant reuocandi: & infra.

¶ Statuimus, vt ſi quis alicui laico in ſeculo remanenti, eccleſiam, decimā, oblationemque conceſſerit, [a] a ſtatu ſuo, ſicut arbor, quę inutiliter terram occupat, ſuccidatur: [b] & donec emēdet, dolore ſuæ iaceat ruinæ proſtratus.

¶ Idem.

¶ Statur conſuetudini, an colonus ſoluat decimam eccleſiæ, in cuius parochia ſita ſunt prædia, an eccleſiæ, ubi audit diuina, & percipit eccleſiaſtica ſacramenta.

CAP. XVIII.

CVm† ſint homines in parochia vnius eccleſiæ (ſicut aſſeris) qui terras in alia parochia excolunt: tua diſcretio nos cōſuluit, cui eccleſiæ de terris illis decimas ſoluere debeant, & infra. ¶ Sanè non eſt [c] nobis facile ſuper hoc certum † dare reſponſum, cum auctoritates ſanctorum Patrū etiā ſint diuerſæ. [d] Et ideo in huiuſmodi dubitatione, ad conſuetudinē [e] duximus recurrendum, † & attendendum, ēt ſi illæ eccleſiæ in vno ſint, vel in diuerſis epiſcopatibus conſtitutæ, quia difficile [f] nimis videtur, vt vna eccleſia in epiſcopatu alterius recipiat decimas, cum ex hoc epiſcopatuum fines confundi non immerito viderentur.

¶ Ex concil. Lateranen. †

¶ Non poteſt laicus transferre decimam in alium laicum, etiam ſi cum titulo illam poſſideat, h. d. cum gloſ.

c ¶ Non eſt nobis facile.] quia qđ a ſanctis Patribus non eſt diffinitū, nec nos diffinire debemus. 2 q. 5. cōſuluiſti. & quod Apoſtolus non diffiniuit, nec nos diffinire debemus. 31. q. 1. quod ſi dormierit.

[Gl. ſeq. reciteтur per quæſtionē qualis erat iſta diuerſitas.]

d ¶ Diuerſæ.] nō tñ aduerſæ. ſic ſ. de his, quę fiūt a præla. ſine conſen. ca. cum Apoſtolica. Quidā. n. ibi dñt dandas eſſe decimas, vbi recipiuntur eccleſiaſtica ſacra. ſ. eo. nouum genus. & 16. q. 1. q̄ſti. Alij dñt, ꝙ ibi debeāt dari vbi prædia ſita ſunt, ſ. e. q̄ñ & ſ. de paro. c. vlt. & 16. q. 1. ſi qs laicus. Sed fac le eſt ſoluere 2 hāc diuerſitatē: ibi debent dari pſonales decimæ, vbi quis recipit eccleſiaſtica ſacramenta, & ſi habet prædia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorū prædiorum, ut ſup. tit. prox. c. vlt. & inf. eo. ad Apoſtolicæ. Si habet prædia in eadem parochia, vbi audit diuina, ibi debet dare decimas prædiales & perſonales, & ſic diuerſitas illa poteſt intelligi niſi conſuetudo præſcripta ſit contraria, vt dicit hic Bern.

e ¶ Ad conſuetudinem.] Nota, ꝙ in decimis perſoluēdis conſuetudo attenditur, ſic inf. eo. ad Apoſtolicæ, & c. in aliquibus. in fi. Et intelligo, ꝙ illa conſuetudo ſit præſcripta. per quam iuri communi præiudicatur. quæ eſt optima legum interpres, alias non credo locū habere conſuetudinem, vt ſup. de conſuet. cum dilectus.

[Gl. ſeq. ponit duas lecturas.]

f ¶ Difficile.] non tamen impoſſibile: quia quod vix fit, tamen fit. ſim ff. de iud. vix certis, quia ſi decimæ illæ ſint infra limites alterius epatus non adhærentes limiti. bene poſſunt tunc præſcribi: dummodo habuerint titulum, ex quo cauſam habent præſcribendi. ĵ. eo. du. lum ſupra de præſcrip. ad aures. quæ ſic intelligitur. ſi vis intelligere difficile, id eſt, impoſſibile, quaſi non poſſit percipere decimas in alieno epiſcopatu: tūc intellige de decimis in limite poſitis. & limiti adhærētibus: quia illæ præſcribi non poſſunt, quia ſic per conſequens & limes præſcribi poſſet: quod fieri non poteſt, ne fines epiſcopatuum confundantur vt hic dicit, & 16. q. 3. quicunque & cap. licet in regulis & c. inter memoratos, & idem eſt in parochijs limitatis. ſup. de paroch. ſuper eo. & ſic intellige quod hic dicit Bernardus.

† certum reſponſum tibi dare.

† Vide l mini me & in l. ſi de interpretatione. ff. de legib.

† Cōcil. Lat. ſub Alex. iij. c. 14. §. prohibemus ēt, & c. 23. eo. ti. in 1. compilat. Iā quā ſit periculoſū detinere decimas, tradit Guido Papæ deciſ. 283.

2 Sed Io. An. hic difficile hoc putat, & qualiter hæc diuerſitas ſit cōcilianda, vide latius hic per eum.

PRohibemus.] Primo ponitur prohibitio. Secundo pena: ibi, Si quis. Abb.

CASVS. Quia laici siue periculo animarū decimas detinere non possunt, prohibet Lateran. concilium. ꝙ ipsi in alios laicos decimas ipsas transferre non præsumāt aliquo modo: & si quis eas receperit, & non restituerit ecclesiæ, ad quam pertinēt, christiana careat sepultura. No. ꝙ laici sine periculo animæ decimas retinere non possunt.

a ¶ Periculo.] sic 16. q. 1. c. vlt. & sup. de his, quæ fiunt a pla. sine cōsensu capitu. cap. cum Apostolica.

[Gl. seq prorogat, quærit, & soluit distinguendo.

b ¶ Laicos.] nec etiā in clericos sine auctoritate epi. 16. q. 1. c. vlt. & s. de his q fi. a præla. c. cū Apostolica. & j. de iu. patro. nullus. Sed nunquid de consensu epi possunt trāsferri i alios laicos, si laici isti habent decimas in feudū ab antiquo? Satis vr ꝙ illas possunt dare in alios laicos de consensu epi in feudū, sicut ipsi habēt, nec dr eps tunc illas dare in feudum. sic sup. de feud. ca. 2. sed si alias de facto possident: illas in laicos nec clericos possunt transferre, etiam de consensu epi, vt dicit prædicta decret. cum Apostolica. in fi. Ber.

c ¶ Sepultura.] sic ergo q. decimas, quas iniuste possidet, detinet, & non restituit ecclesiæ ad quam spectāt, christiana sepultura priuari debet. sicut in vsuris. 1 j. de vsur. quia in omnib. Ber.

† Cap. 29. eo. ti. in 1. cōpil. & post cōcil. Lat. sub Alexan. iij. c. 39. & ꝓ intellectu text. & glossarū vide Nauar. i manuali Cōfessariorū. c. 21. cit. de tertio præcepto ecclesiæ.

1 Et in alijs casibus, qui. no. & quos dixi s. de sepult. ex parte. Io. And.

CAP. XIX.

PRohibemus, ne laici decimas cū animarū suarum periculo [a] detinētes, in alios [b] possint aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & ecclesię nō reddiderit, Christiana sepultura [c] priuet.

¶ Lucius tertius Strigoniensi archiepiscopo.

¶ *Decima personalis debetur ecclesiæ, vbi quis percipit sacramenta, licet alibi lucrum contigerit. In prædiali vero statur consuetudini, si in aliena parochia colonus prædium coluit.*

CAP. XX.

AD† Apostolicę sedis regimen; & infra.

¶ Intelleximus, quod quędam consuetudo in Hungaria inoleuit, vt multitudo populi plerumque de parochia vnius epi, in diœcesim alterius transferatur, [d] in qua licet per multa tempora morā traxerit, vterque tamen episcoporum tam is, cuius parochiam reliquerunt, quam is cuius parochiani sunt facti, decimationē requirit: Ideoque tua nos duxit fraternitas cōsulendos, cui potius decimæ sint reddendæ.

¶ Noueris igitur, quod æquum est, vt illi ecclesiæ decimæ personales [e] reddantur ab eis, in qua ecclesiastica percipiūt sacramenta. Decimas † vero messium, vel fructuum arborū, si coluerint in alia parochia, quam in ea in qua habitant (quoniam a diuersis diuersa consuetudo [f] tenetur) tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noueris obseruatum.

¶ Clemens † tertius.

¶ *De omni fructu prædij soluendæ sunt decimæ.*

CAP. XXI.

ij EX† parte canonicorū ecclesiæ tuæ, nobis est querela proposita, quod quidam agricultores, cum simul vel diuersis temporibus anni, in eodem horto vel agro diuer

AD Apostolicæ.] Decimæ personales debentur ecclesiæ parochiali, prædiales prædiali, nisi aliud habeat consuetudo. Sic communiter summant Doctores, sed hæc summatio non congruit textui in vers. Super, quia ponit casum contrarium. sin: bene nos supra eod. Communiter diuiditur. Secunda pars: ibi, Noueris. Abb.

CASVS. Consuetudo quædā inoleuit in Hungaria, vt plerūque populi de parochia vnius episcopi transferantur in parochiam alterius episcopi, & tamē vterq; episcopus decimam ab eis requirit: quæsitum fuit cui episcopo potius decimæ sint reddendæ? Respondet papa, ꝙ decimæ personales illi ecclesiæ sunt reddēdæ, in qua populus ecclesiastica percipiunt sacramenta. decimæ vero prædiorum, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia quā in ea in qua habitant, quia in casu isto de diuersis diuersa consuetudo seruatur, archiepiscopus iste id eligat in hoc casu & obseruet, ꝙ per legitimam & præscriptam cōsuetudinem nouerit obseruatum. No. ꝙ de iure decimæ personales dandæ sunt, vbi quis audit diuina: prædiales, vbi sita sunt prędia, nisi consuetudo præscripta repugnet.

d ¶ Transferatur.] 13. q. 1. per totum, & sup. de parochijs, cap. vlt.

[Gl. seq. præmittit tria circa decimas personales: secundo quærit de animalibus, & soluit. Item quærit, & soluit. per quam solutionem duas alias expedit quæstiones.]

e ¶ Personales.] hic ergo patet, quod decimæ psonales semper dandæ sunt, vbi quis percipit ecclesiastica sacramenta. sic sup. de parochi. c. vlt. Et dicuntur personales decimæ, quæ potius contemplatione personæ soluūtur, ut puta, de negotiatione, artificio, & de militia. 16. quæst 1. decimæ. & inf. eod. non est. & cap. pastoralis. de quibus expēsæ an te solutionem decimarum deducendæ sunt, vt in cap. pastoralis. Sed decimæ animalium an inter psonales, an inter prędiales sint, quęritur, & potest dici, quod inter prædiales. vbi ergo pascuntur cōtinuē, ibi decimæ solui debeat arg. sup. eod. commissam, & ff. de ser. rust. prædiorum. pecoris pascendi. C. de verb. significat. l. 2. Sed quid si per medietatem anni in territorio vnius ecclesiæ & per aliam medietatem in territorio alterius ecclesiæ pascuntur? Aequum est vt diuidantur. argum. sup. de testib. relatū. in fi. & 1. q. 2. c. 2. & vlt. & 12. q. 2. Vulteranæ. eodem modo si continue iaceant hic, & continuē pascantur ibi. argu. ff. ad municip. assumptio idem esset si aliqui iacerent in vna parochia, & larem haberent in alia, debent diuidere decimas personales & oblationes.

f ¶ Consuetudo.] ius tamen commune in promptu est, quod illi ecclesiæ debent dari in cuius territorio sunt prædia, vt sup. de parochi. c. vlt & sup. eod. quoniam. tñ statur consuetudini loci, si est præscripta. vt dixi s. eo. cum sint homines. Nam & mulier ibi subit munera patrimonialia, vbi habet patrimonium siue prædia. 2 personalia vero vbi habet domicilium. C. de mulierib. & in quo loco munera sexui congruentia & honores agnoscant. l. 1. lib. 10. Lauren.

† In vulgatis libris legitur ita: Sup deci mis vero, & c. sed i omnib. manuscriptis codicib. habet, vt est impressum.

† Cęlestinus.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cōpil. Et de materia & ꝓ declaratione hu. decreta lis vide omnino B. Tho. & ibi Caiet. 2. 2. q. 87. ar. 2

2 Concor. l. si vxorē. & ibi Cy. C. de cōdiansi. & in l. fi. C. de incol. lib. 10.

ij EX parte.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam agricultores in eodē agro simul in anno vel diuerso tempore semināt diuersa semina, nec decimas persoluunt, nisi de vno semine: Mandat papa quod de omnibus fructibus prædiorum sine aliqua diminutione decimas persoluant.

a ¶ Vnius

1 Rationem inuenies apud B. Thomã loco proxime citato.

a ¶ Vnius.] & male: quia qua rõne soluunt de vno semine, & de alio 1 soluere tenentur, siue eodem tẽpore, siue diuerso eiusdem anni: quia vna, & eadem res diuerso iure censeri non debet. 12. q. 2. cognouimus, & infra eodem, cum in tua. & de conse. dist. 2. comperimus.

b ¶ De omnibus prædiorum.] & etiam arborum s. ca. proxi. & de fœno, & de lana. s. eod. peruenit, infra eo. c. proxi.

c ¶ Diminutione.] i. nullis expensis deductis, sup. eod. cum homines, & inf. eo. c. proxi. & inf. eo. c. tua nos. Ber.

NOn est.] Primo ponit exordiũ. Secũdo narratio: ibi, Reuera. Tertio conclusio: ibi, Volumus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ante solutionẽ decimarum deducebant expẽsas. Rñdet Papa, ꝙ sancti Patres statuerũt, ꝙ de omnibꝰ bonis q̃ fidelis homo acquirit, decimas soluere debet. ad quod etiam compellendus est. vnde pcipit, quatenus anteq̃ deducãt expensas de bonis pdictis, persoluant ecclesijs, quibus debentur, cum debita integritate. Nota, ꝙ decimæ tam personales q̃ prædiales de omnibus bonis solui debent integraliter.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. cõpi. Vide B. Thomam pcitato loco, & oĩno Conciliũ Trid. sessio. 25. de reforma. c. 12. vbi grauiter coercet nõ soluẽtes decimas.

d ¶ De omnibus.] sic 16. q. 1. decimæ, & q. 7. quicunque, & c. omnes decimæ. Bernardus.

e ¶ Percelli,] & potest etiam ecclesiastica sepultura priuari, qui decimas non restituit. sup. eod. prohibemus. & qui decimam nõ soluit, ad decimam partem (vt dicit Aug.) reuocati meretur. 16. q. 1. decimæ & in fame, & in penuria maledictus erit, vt ea causa quæ 1 reuertimini.

f ¶ Antequam deducatis expensas.] hoc verum est in prædialibus decimis, vt s. c. prox. & j. eod. c. tua nobis. Secus in personalibus. j. eo. c. pastoralis.

sa semina sparserint, non nisi de vnius a illorum seminũ fructibus decimas illi † persoluunt; & infra. ¶ Mandamus, quatenus si rem noueris taliter se habere, agricultores illos, vt de omnibus b prędiorum † fructibus decimas absque diminutione c persoluant, ecclesiastica censura compellas.

† illis

† prædictorũ.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Decimæ prædiales soluendæ sunt, expensis non deductis.*

CAP. XXII.

NOn † est in potestate hominum, cum plantant arbores, vel aliqua semina terræ mãdant: & infra. ¶ Reuera sicut sancti patres in suis tradiderunt scripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribꝰ, hortis, negotiatione, de ipsa etiã militia, de venatione, & de omnibus d bonis, decimæ sunt ministris ecclesiæ tribuendæ, ita vt qui de his eas soluere neglexerint, ecclesiastica districtione debent percelli: e & infra. ¶ Volumus ergo & districte pcipimꝰ, quatenus antequam f vllas † deducatis de bonis prædictis expensas, decimas ecclesijs, ad quas pertinent, cum integritate debita persoluatis.

† Dictio, vllas deest in omnib. antiquis codicibus.

¶ Idem.

¶ *De redditibus molendini ad ventum soluendæ sunt decimæ.*

CAP. XXIII.

EX † transmissa querela rectoris ecclesiæ de N. intelleximus: & infra. ¶ Quia fidelis homo de oĩbus, quę licite g potest acquirere, decimas erogare tenetur: Mãdamus, quatenus H. militem ad solutionem decimarũ de his, quę de molendino h ad ventũ proueniunt, sine diminutione aliqua compellatis.

† Cap. 7. eo. ti. in 2. cõpi. Vide Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 12. & Conc. Matisconen. se. 2. c. 5. adde B. Tho. 2. 2. q. 87. art. 2.

¶ Innocent. iij. Pistorieñ. episcopo.

¶ *Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas nisi se immunes ostendant.*

EX transmissa.] Primo ponit decisam querelam. Secundo dat iudicem: ibi, Quia. vbi præmittit generalem rationem, ex qua infert conclusionem: ibi, Mandamus.

¶ Casus de se patet. Et potuit esse ratio dubitandi in isto textu, quia venti non nascuntur in loco, nec videntur moueri ex Dei beneficio, ideo videbatur ꝙ decima ex tali molendino ad ventum non esset soluenda. Sed contrarium dicitur, quia, & mare, & venti obediunt Deo. Matth. 8. c. Item quia terra, in qua est tale molendinum, subiacet oneri decimarum: vnde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus si coleretur, ita debet cõsequi de reditibus ædificij ibi constructi, per hoc ca. & c. commissum. s. eo. Abb. Sic.

[Gl. seq. reci. per q. an de illicite acquisitis soluenda sit decima. arg. ꝙ non a contrario huius litteræ. alleg. etiam cano. tres auctoritates & vnam legẽ ad contrarium. alleg. tres leges, & vnam auctoritatem. ponit opi. Demum soluit distinguendo.

g ¶ Licite.] ergo videt ꝙ de illicite acquisitis 2 nõ teneatur decimam soluere. arg 1. q. 1. non est putãda. vbi de hoc. & sic meretrix ð meretricio suo decimam soluere nõ debet: iuxta illud, nõ accipias mercedẽ prostibuli. & Esaias: Non accipias mercedẽ meretricis, nec ptiũ sanguinis, & illud: Honorabis dñm Deum tuũ de tuis iustis laboribus, vt in cap. non est putanda. & illicite acquisita non sunt in bonis nostris. ff. pro socio. cum duobus. §. vlti. Arg. contra, ꝙ meretrix debet decimam soluere, q. a nõ turpiter accipit. ff. de condic. ob turp. causam. idẽ & si. §. quoties. præterea delictum nõ præstat immunitatem. ff. de interdi. & releg. relegatorum. § vlti. Criminosum enim non dignitas, sed pœna debet comitari. C. de Decu. ne quis, lib. 10. & illud Euangelij: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. vt 14. q. 5. qui habetis. & §. seque. Quidam dicũt, ꝙ de nullo illicite acquisito potest fieri eleemosyna, vel etiam decima solui. Et sic nec meretrix, nec aleator, nec simoniacus, nec histrio põt facere eleemosynam, vel decimam dare de tali lucro, propter priora iura, argum. ex hac littera. Alij dicunt (quod verius credo) ꝙ de illicite acquisitis potest fieri eleemosyna, & dari decima, si de illis non competat repetitio, & dñium transferatur: & sic meretrix, histrio, simoniacus, & qui de mammona iniquitatis viuunt, idest per sollicitudinem temporalem aliqua acquirunt, decimam dare, & eleemosynam facere possunt & de eo quod extorquetur ratione officij, 14. q. 5. non sane. quia in his dñium transfertur, & non competit repetitio: sacerdos tamen non debet recipere decimam a meretrice: ne videatur ei impunitatem præstare, sicut quandoque oblationes 3 aliquorum respuuntur ratione criminis. 90. distin. oblationes. 17 q. 4. miror. aliàs dñium non transfertur, aut si transfertur, & competat repetitio, non potest inde fieri eleemosyna, vel dari decima, cum non sit illius: 4 quia aliena non potest aliquis concedere præter dñi voluntatem j. eo. tua nobis, vt in vsuris, & in simonia s. de iureiu. debitores. & j. de simo. de hoc. & c. veniens. in furto, & rapina. Decimæ autem quæ dantur ratione prædiorum, iuste accipiuntur ab ecclesia, & a quocunque etiam in vsasore, ex quo non dantur ratione personæ. ecclesia enim suum recipit.

2 De materia huius gl. vide oĩno B. Thomã 2. 2. q. 87. ar 2. ad 2. art. & Sotũ lib. 9. de iust. & iu. q. 3. ar. 3. Adde Cy. in l. 2. C. de cõd. ob turp. cãm. & Iasonẽ, & Paulũ Castr. in l. 4. § sed quod meretrici ff. de cond. ob turpẽ cãm.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 86. art. 3. vbi late de hoc.

4 Vide l. falsus. in princ. & ibi Bal. ff. de fur. & in l. 1. C. de cõdi. obtur. ca.

h ¶ De molendino.] s. eo. peruenit, & j. eo. pastoralis.

A Nobis.] Primo ponit decisū exordiū. Secundo ratio generalis: ibi, Cum igitur. Tertio solutio: ibi. Fraternitati. Quarto exceptio: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Nobilis aliquis locat aliqū possessiones suas ad firmā: locator de parte sua decimas non soluebat: quæritur quid iuris? Rñdet Papa, q̄ cū quilibet decimas soluere teneant, & dantes, & recipientes possessiones ad firmam, decimas soluere tenent: nisi ostendere possint quare ab huiusmodi sint immunes.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpi. Et de materia textus, & glo. vide Couarruuiā li. 1. varia. solu. c. 17. Guidonem Papæ decisio. 266. & decis. 284. adde Syluestrū in sum. verbo, decima, §. 5.

† Quid hoc sit. no. s. hoc ti. c. dilecti.

a ¶ Quilibet.] laicus: indistincte nulla temporis pscriptione obstāte. s. de pręscripti. causam quæ. clerici vero secūdum, quod dicitur. s. eo. nouum.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

b ¶ Exemptus.] cum enim decimæ sint tributa egentium aiarum, & eas in signum vniuersalis dñij sibi retinuerit. 16. q. 1. decimę & ɉ. eo. tua nobis. & quæ debentur diuina cōstitutione. ɉ. eo. tua. quō potest Papa cōcedere priuilegium de non dandis decimis ꝑtra pręceptū diuinę legis, cōtra q̄ dispensare non potest: immo vsque ad animā, & sanguinē debet defendere. 25 q. 1. sunt quidam. & 5. dist. in prin. & 8. di. q̄ ꝑtra mores. Dic, q̄ non dat alicui priuilegium de non dandis decimis: sed concedit ei administrationem decimarum, vt inde suscipiat sustentationem, & residuum conuertat in vsus pauperum tali modo concedit monachis: sic posset etiam laicis concedere. Vel dic q̄ ꝑtra ius naturale dispensare potest remittendo decimas alicui specialiter: non tamen ꝯstitutionem posset facere, quæ omnino tollere: illud [illegible] quia ius naturale immutabile permanet. 5. distinct. in princ. verum est insimul. sed non in indiuiduis. i. non potest omnino tolli, sed potest in quibusdam remitti: sicut illud ius naturale, q̄ homines ab initio sint liberi. in Auth. qui mo. nat. effi. leg. §. si quis vero [illegible] postea vero coll. 6 immutatum est in quibusdam. sed nō in omnibus, hoc enim fuit impossibile q̄ omnes essent serui propter naturam correlatiuorum.

† Cap. 4. eo. ti. in 4. cōpi. Vide hic præ alijs Hostiē. & Oldradū consil. 109.

† al. ita; de spiritualibus rebus.

2 De hoc articulo. vide omnino Syluestrum in sūma verbo, decima, §. 9. adde decisionē Capel ę Tholosanæ. 440.

c ¶ Recipientibus.] sic ɉ. eo. tua nobis.

d ¶ Ostendatur.] puta, priuilegiorum exemptionem a præstatione decimarum; vel nisi haberet decimas illas in feudum ab 1 antiquo; tunc dominus illas retinet sibi. licet hodie non possit dari in in feudum, vt dixi sup. eo. c quamuis.

CAP. XXIIII.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cū igitur quilibet[a] decimas soluere teneatur, nisi a præstatione ipsarū specialiter sit exemptus:[b] Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod a dantibus, & recipientibus[c] possessiones ad firmam, † de fructibus, quos percipiūt, decimæ sunt soluendæ: Nisi ab eis ostendatur,[d] quare ab huiusmodi sint immunes.

¶ Idē Vercelleñ. episcopo.

¶ *Imperialis concessio sub quacunque forma, a solutione decimarum eximere non potest.*

CAP. XXV.

T Va: † & infra. ¶ Porro[e] cum laicis nulla sit de † spiritualibus[e] concedendi vel disponēdi facultas: Imperialis concessio quantumcunque generaliter[f] fiat, neminem potest a solutione decimarum eximere, quæ diuina[g] constitutione debentur.

¶ *Decimæ noualium non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudum hoc dicit.*

¶ Nec † occasione decimationis antiquę (licet in feudum decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualiū vsurpandæ: cum in talib. non sit extendenda licentia,[h] sed potius restringenda. †

¶ Idem eidem.

¶ *Sine deductione seminis, & sumptuum debent domini, & coloni decimam soluere, & non cui voluerint ecclesiæ vel pauperibus, sed ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.*

CAP. XXVI.

ij T Va † nobis fraternitas intimauit, quod

T Va.] Duo sunt dicta, vt in rubro. Secundum; ibi, Nec occasione Abb. Sic.

CASVS. Imperator concedit alicui possessiones aliquas liberas, & immunes ab aliquo onere, & sine præstatione decimarum: quæritur an talis concessio fieret a præstatione decimarum? Rñdet Papa q̄ laicis de spiritualibus nulla est disponendi attributa potestas, & ipso quantumcunq; Imperialis concessio generaliter fiat, neminem potest eximere a solutione decimarum, quæ diuina institutione debentur. Secundo dicitur: si cui laico decimæ alicuius loci sunt in feudum concessæ: surgunt in eodem loco nouualia, quærit vtrum laicus ille habere dēat decimas noualium? Rñdet Papa, licet decimæ sint laico i feudū concessæ, non tñ sunt ea occasione ab eodē decimæ noualium vsurpādæ: quia in talibus non est licentia extendenda, sed potius restringenda. Nota, q̄ laici qualitercūque sint præeminentes, de spiritualibus disponendi non habent potestatem. Itē cui concessum est qđ est maius, nō tamen conceditur quod est minus.

[Gl. seq. ponit tres casus, in quibus laicus, &c.]

e ¶ De spiritualib.] nec de temporalibus etiam si ad commodum ecclesiarum respic. ar. 96. dist. bene quidem. & s. de iud. decernimus In casibus tñ laici potestatē habent super clericis de licentia ecclesię. ɉ. de fal. ad falsariorū. in clerico deposito in corrigibili. supra de iud. cum non ab homine. Item vbi schisma faciunt, cum nō possunt corrigi per ecclesiam. 2. 17. distinc. nec licuit. 23. q. 5 de Liguribus. & inf. de senten. excommun. vt fama. Tanc.

† Vide decisionē Capellæ Tholosanæ. 440.

† Vide l. cum quidam eū vulg. ff. de libe. & posthu.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōpi. Et vide mox citatos.

2 Et in casu ɉ. de el 2. vt periculū. §. ꝑterea. lib 6. & quandam q̄stione Vinhic an incidē ter cognoscat de numero, vide ad litterā in Spe. de r. cō. §. 2. post p. & quod hic subdit, ibi vi de in ver. & no. lo. And.

f ¶ Generaliter.] puta, cum dicit: Concedimus cum omni honore, & districtu tibi possessiones tales, & sine aliquo onere, vel grauamine: per talem concessionem non concedit decimas, etiam si specialiter decimas concederet: quia ipsas de iure non posset possidere: ergo ipsas non potest alicui concedere. ɉ. eo. dudum. quia lex humana non est supra legem Dei: sed subtus. 10. dist. [illegible] imperatorum.

g ¶ Diuina constitutione.] quasi ex debito. supra eo. parochianos & infra. cap. prox. quia debent esse cibus in domo Domini. 16 quæst. 1. reuertimini. & q. 3. potest. ver. item decimæ Deo mandante & q. 7. primum. & [illegible] tributa egentium animarum, vt ea. causa. q. 1. decimæ.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

h ¶ Extendenda licētia.] hic dicit quia laici sine peccato decimas possidere non possunt. 26 q 1. cap. vlt. & sup eo. prohibemus. & sup. eo. quamuis. Et ideo licentia ista non potest extendi ad nouualia. Arg. contra inf. eo. ex parte. vbi soluitur. simile s. de rescri. nonnulli. quia odia sunt restringenda, & fauor ampliandus ff. de lib. & postu. cum quidam.

T Va nobis.] Diuiditur. Primo ponit tres machinationes. Secundo ad eas respondet: ibi, Verum. Tertio concludit: ibi, Quoniam. Abb. Siculus.

CASVS. Quidā laici dicebant, q̄ semen, & sumptus, qui

quidam laici decimas † ecclesijs & clericis tuis, peruersis machinationibus subtrahere moliuntur. Quidam enim ex eis semen & sumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam decimam asseuerant. Alij vero de portione fructuum, quã a colonis accipiunt, partem decimę separantes, eam capellis suis, aut alijs clericis, aut etiam pauperibus conferũt, vel in vsus alios pro sua voluntate conuertunt. Nonnulli etiam vitam clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur: & infra.

¶ Verum si ad Deum (à quo cuncta bona procedunt) assertores huiusmodi, debitum respectum haberent, ius ecclesiasticũ diminuere nõ contenderent, nec decimas (quæ tributa [a] sunt egentium animarũ) præsumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitãt in eo, deterioris [b] conditionis esse non debeat, quam dominus tẽporalis, cuius statutum [c] de terris, quas exhibet alijs excolendas, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessario cum integritate persoluitur: nimis profecto videtur iniquum, † si decimæ, quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcipit, suas esse [d] decimas & primitias asseuerans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude diminui valeant: cum Deo debita sit solutio decimarũ, intantum, ut ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu cõcessit, laici si moniti reddere † noluerint, ecclesiastica sunt † districtione † cogendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ: sicut colonus de parte fructuum, quę sibi remanet ratione culturæ: sic & dominus [e] de portione, quam percepit ratione terræ, decimam reddere sine diminutione te-

qui fiunt in agricultura, sunt primitus deducẽdi, & de residuo decima persoluẽda. Alij vero erant, qui de portione fructuũ, quã recipiunt à colonis, partẽ decimę separabãt, & eam assignabant capitulis suis, vel alijs ecclesijs, vel pauperibus, vel in alios vsus pro sua voluntate distribuebãt. Alij sunt qui vitã clericorũ tanq̃ malã vel pessimã detestantur: & ob hoc decimas sibi subtrahunt: eps diœcesis significauit hoc dño Papæ. Rñdet Papa, ꝙ si isti ad Deum à quo omnia bona procedunt, respectum haberẽt, ius ecclesiasticũ taliter nõ diminuerent, nec decimas egẽtiũ aïarum detinerẽt & primo soluit primũ dictũ prædictũ, quasi ꝑ locũ, a minori: Deus cuius est terra, non debet esse deterioris conditionis q̃ dominus tẽporalis, qui terram suam alij tradit excolendã, & partem suam integraliter recipit a colono sine aliqua deductione expensarũ: ergo multo [illegible] decimę, quas dñs sibi retinuit ĩ signũ vniuersalis dñij, sine deductione aliqua expensarũ clericis proculdubio sũt soluendæ: & si laici moniti eas soluere noluerunt, ecclesiastica censura sunt cogẽdi. Secundo rñdet ad scd̃m dictũ prędictorũ: sicut colonus de parte fructuũ, q̃ sibi remanet ratione culturæ, sine diminutione decimã soluere tenetᷣ: sic & dñs de portione, quã recipit a colono. Tertio rñdet ad vltimũ dictũ: quãuis clerici mali sint, prætextu eorũ malitiæ, ecclesijs alijs quã his quibus de iure tenetᷣ, nõ sunt soluendæ: quia nõ licet alicui cõcedere aliena præter dñi voluntatẽ. In fine mãdat episcopo, quatenus appellatione remota cõpellat omnes, ad decimas persoluendas clericis & ecclesiæ suæ diœcesis, quibus exhibere tenentᷣ tã ratione personarũ quã etiã prædiorum. Nota decimas prædiales, sine deductione expensarum soluẽdas. Item decimæ dantur clericis pro cultu diuino. Item nulli licet cõcedere aliena præter domini voluntatẽ: quia propter hoc nõ remittitur debitum, sed augetur.

[Glo. seq. ponit tres op. mediam approbat, & ponit obstaculum]

a ¶ Tributa.] vt 16. q. 1. decimæ. sed impropriè dicunẽ tributa, quia in tributis non admittitur appellatio, vt 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. & §. quoties. sed super decimis bene admittitur [1] sicut in alijs causis, vbicunque aliquis grauatᷣ. sup. de app. vt debitus. Item in tributis non currit præscriptio. 16. q. 3. placuit. §. potest. ver. ad hoc ecclesia, sed in decimis bene currit. sup. de pscr. de quarta, & c. ad aures. Sed qua actione petũtur decimę? Dixit Io. ꝙ petuntur per actionẽ cõfessoriam, quia ius præstãdi decimas est quædã seruitus. Vel potest dici, ꝙ petuntur rei vendicatione. 16. q. 1. moderamine, & c. reuertimini. Ecclesia enim dr̃ habere dominiũ decimarũ, licet nondum habuit possessionẽ, vt quidã dicũt: & satis rõnabile est. Sed verius est, ꝙ in hoc cõsistit priuilegiũ ecclesiæ, vt re nõdum tradita ipsa facta sit dña, arg. de cõsuetudine. ex litteris, & C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinũ. & sic C. arbi. tute. l. 3. & C. de rei ven. si vt proponis. vbi hoc priuilegiũ obtinet in minore, & ĩ milite. Nec obstat qđ dr̃. ff. de pollicit. l. 2. in fi. vbi dicitᷣ ꝙ nisi decima sit segregata ab alijs, nõ desinit esse in bonis prioris dñi: sed aliud est cum decima debetur ex voto, vt ibi. aliud cũ debetur de iure, vt hic, vel petũtur condictione ex canone. 16. q. 1. decimę & c. reuertimini. & arg. ff. de cõ [illegible] ctione ex lege [illegible] vnica.

b ¶ Deterioris.] immo melioris: q̃a plus punire, & plus bene facere potest. C. de modo mul. eos. 11. q. 3. qui resistit.

c ¶ Statutũ.] [2] idest, pars puẽta siue pẽsio.

d ¶ Suas esse.] 16. q. 1. reuertimini.

[Gl. seq. q̃rit, & dubiũ aperit, & soluit.]

e ¶ Sic & dñs.] hoc intellige cum recipit partẽ suã ante solutionem decimarum: secus si post: quia tunc illa iam decimata est: & hoc verum est, cum dñs aliquorum partẽ puta tertiã, vel quartã, vel etiam medietatem percipit: tunc. n. vterq; & colonus & dñs tenetur soluere decimam de parte sua sic [illegible] a nobis. Si verò certã partem, puta, duos corbes, uel tres tm̃ colonus reddat dño, quantũcunq; percipiat ille colonus, tũc dñs de illis tenetur soluere decimas: quia pars illa nõ est decimata, neq; diminuta, licet de decimato aceruo descendat. sed illud quæri potest, cui dãda sit decima de illis tribus vel duobus corbibus: illi ecclesię in cuius territorio sita est illa terra? [illegible] a colono, & [illegible] bis idẽ exigit [illegible] Parochiali ecclesiæ nõ debet dari [illegible] Satis põt dici, ꝙ debet dari rõne prædiorum, licet [illegible] a decimato aceruo: sicut si aliquis donet alicui hũc corbẽ decimarum: ille. n. tenetur soluere decimã, quia ex lucro habet. colonus verò ille qui duos corbes tm̃, vel

† In recẽtioribus impressis ita: decimas ecclesiæ a clericis tuis, &c. sed ex antiquis exemplaribus Gregorij repositũ est, vt est impressum, quã lectionẽ agnouit Hostiensis.

† Et ob id nõ deductis expensis ꝑsolui debẽt, vt ĩ fine capitis cõcludit. & vid. Nauar. in manuali Cõfessariorũ. c. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ.

† soluere

† sint

† Vide cõcil. Trid. sess. 25. de refor. c. 12. adde cõc. Matisconense 2. c. 5. & synodũ Ticinensem. §. in sacris.

2 Hæc glossula Hostiensis est.

1 De hoc art. vide tu hic ꝑ Henricum Boich optimè distinguẽtem.

tres solum in tanto minus pot̄ soluere parochiali ecclesiæ de toto acerno, vt vr̄ arg. opt. j. eo. cum nō sit in fin. & istud æquius: vī: tā ecclesia potest cōuenire possessorem siue suo siue alieno noīe sit in [illegible] siue ēt sit creditor. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de vsur. hactenus.

1 Et iustius fm Hostiensem, q ēt h c no. q dixi fm eum s̄. eo. cū sint. Io. And.

decima n. tanq̄ onus sequitur possessorē, q a res transit cū onere suo. j. eo. cum nō si. s̄. de pign. ex litteris. nec et pactū tuet possessorē s̄. de pact. pleriq; ff de pact. inter debitorem.

[Glo. se q̄rit, arg. negatiuè, soluit 3ūū.]

a ¶ Prætextu vero nequitiæ.] hoc iō dicit, q a decimę potius dātur intuitu ecclesię q̄ psonæ. Sed nunquid teneor dare decimas psonales ei. quē scio esse simoniacū. cū ipse ii suspēsus, 32 di. c. pter hoc. §. verum? decimę dantur rōne diuini obsequij. vt hic dr̄. sin ver quib. eas pro suo cultu cōcessit. & s̄. eo. nouū. & 16 q. 1. q̄ò. Item q a ordines nō dēnt ab eo recipi. j. de simo. p tuas. Dico q decimæ sunt dandæ illi nā & Iudæus pstat personales decimas quātā q̄nque, sed non oēs licet nō ratione diuini obsequij, & prædiales. j. de vsu. quanto. Io. & s̄. eo. de terris. & per quādam decr. q̄ est in an iqua compilat. 2 eo. ti. ad audientiam.

† Vide hic Henricum Boich.

† Sanctę Columbanę sācti Columbani.

2 Hanc decretalem habes in 2. compilat. cap. 8. quam Raymūdus omisit in hac collectione.

netur. Prætextu a vero nequitiæ clericorū, nequeūt eas (nisi quib. ex mandato diuino debentur) pro suo arbitrio erogare: cum nulli sit licitum, aliena b cuiq̄ concedere, præter Domini voluntatem: c & infra. ¶ Quoniam igitur pati nolumus, vt ecclesiarū & clericorū iura præsumptione qualibet minuantur: Mandamus, quatenus oēs qui ratione personarum, aut ēt prædiorum, decimas ecclesijs & clericis tuæ diœcesis exhibere tenetur, ad eas cum integritate reddēdas appellatione † remota compellas.

¶ Idem abbati sanctæ † Columbæ Senoñ.

¶ Priuilegium super decimis non soluendis ecclesiasticæ personæ concessum, noualia comprehendit. h. d. secundum intellectum, qui placet Panormitano.

b ¶ Aliena.] idem. ecclesiastica. 16. q. 1. in canonibus. & 12. q. 3. placuit. & 12. q. 1. expedit. Sæcularē verū pōt princeps cōcedere alij. C. de quadri. præscr. per totum. excipere creditorem. ff. de acq. re. dom. non est nouum, & in alio casu 19. q. 3. si qua mulier. Vinc.

c ¶ Domini voluntatem.] quia nō [illegible] propter hoc debitum, sed augetur. s̄. de iur [illegible].

3 Idem concilium Trid. loco proximo citato.

d ¶ Compellas.] excō cari 3 debent qui decimas admoniti non soluunt s̄. eo. c. & 32 [illegible] hoc. & bānum domini [illegible] 16. q. 1. statuimus. Bernardus.

EX parte.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Cum tibi. Abb. Sicu.

CASVS. Abbas S. Columbæ Senon. impetrauit priuilegium, vt decimas de labore terræ parochiarum suarū cum integritate perciperet: post impetratum priuilegiū [illegible] quæsiuit Abbas, vtrum deberet percipere decimas [illegible] sibi concessum? Respondet [illegible] quod maius est, videlicet [illegible] de labore terræ parochiarum [illegible] & quod minus est: quia vbi maius conceditur, & minus cōcessum videtur. Nota q [illegible] & res consecutas [illegible] interpretari debet in hoc casu. [illegible] maius & minus concessum esse [illegible].

[Glo. seq. allegat q. nq; secor. & quattuor ad casum cōuersium. arg. alleg. tria iura signat [illegible], & solu. .]

e ¶ Cōceditur.] s̄. c. 12. q. 1. præcipimus & 56. q. 2. visis. 95. de illud. ff de reg. iur. non debet. 4 inf. de do. post diuortium. per vestras. Et econuerso, cui interdicit minus, & maius pro hibitum esse vr̄. j. de sent. excō. cum illorum, arg. 74. dist. gesta. & ff. de senat. qui indignus. & ff. de fet. exp. [illegible] cui pacto. Item est argu. q bñficia largè sint interpretanda. j. de verb. sign. olim. s̄. de dona. cū dilecti. in fi. ff. de cōsti. prin. l. vlt. arg. 3. j. eo. tua. Sed ibi donatio decimarum laico facta, e illiosa est, cum peccato, & ideo non est extendenda licētia, sed est restringenda, vt ibi dicitur.

4 Sequitur. cui plus licet quod minus est non licere. Io. And.

† Ca. 3. eo ti. in 3. compil. Et faciūt tradita p Iason. in l. ff. de trāsactio.

CAP. XXVII.

EX † parte tua: & infra. ¶ Cū tibi q maius est, sit concessum, vt videlicet decimas de laborib. terræ parochiarum tuarum cū integritate percipias: de noualib. eas exigere satis potes: quia vbi maius conceditur, e minus concessum f esse videtur.

f ¶ Cōcessum.] arg. 5. j. eo. cū contingat. sed soluitur ibi.

¶ Idem Helieñ. episcopo.

¶ Negotiator de lucro decimam soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ vero; quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructib. soluitur decima: & non deductis expensis factis pro re restauranda.

CAP. XXVIII.

PAstoralis † officij. & infra. ¶ Explicari postulasti, vtrum quis possit de molendinis g & piscarijs necessarias h expensas

PAstoralis.] Duæ sunt [illegible]. Prima consultatio. Scđa [illegible]. Et hęc [illegible], q a primo [illegible] de expensis negotiationis. Scđo de expēsis, q̄ fiunt pro fructibus hn̄dis. Tertio de his, quæ fiunt pro re restauranda. Scđa ibi, Expēsas. Tertia ibi, Nec. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis 5 habens molendinum, & piscarias suas facit ibi expensas necessarias ad conseruationē ipsarum rerū: quęrebat eps Heliē. verū expensæ istæ necessariæ sint reducēdę de fructibus illarum rerum, anteq̄ decimæ persoluantur, sm q in negotiatione deducuntur? Anteq̄ papa huic quæstioni respondeat, ostendit, quid iuris sit de illis expensis, quę fiunt circa res emptas de pecunia decimata causa negotiationis. Et dicit, q illæ expensæ, quæ fiunt in rebus illis, debent deduci, cum res illę venduntur, & de residuo quasi de lucro decima est persoluenda. Sed expensæ, quę fiunt p percipiendis fructibus illarum rerum, non sunt deducēdæ, quamuis factæ sint illæ expēsæ de pecunia decimata, quia fructus illi sunt illorum; qui faciunt impensas salua decima, & fructus illi non possunt alienari sine onere decimarū. Deinde rñdet ad quæstionem propositam dicens, q expensæ, quę fiunt pro restauratione molendinorum, seu piscariarum, & aliarum rerum, nō sunt deducendę de prouentib. decimādis, quia res illæ sic restauratę remanent penes dominos Bernardus.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. comp. Et vide Turrecrematam in c. reuertimini. 16. q. 1.

5 Hic casus in antiquis exēplaribus reperitur.

Nota, q expensæ quæ fiunt in negotiatione deducuntur ante solutionem decimarum. Item res semper remanet cum onere suo obligata. Item deducuntur expensæ, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, vel rebus restaurandis.

g ¶ De molendinis, & piscarijs.] permanentibus non emptis causa mercimonij. Bern.

h ¶ Necessarias.] necessariæ dicuntur impensæ sine quibus res fit deterior. ff. de impen. in reb. dotal. fac. l. impensæ. & l. quod dicitur. & ff. de verb. sign. impensæ. Bernardus.

a ¶ Con-

a ¶ Concessum.] non iure scripto, sed tantummodo hic inuenitur; & non alias: sed consuetudine approbata, vel ratione, quæ est optima legũ interpres. s̄. de consue. cum dilectus. Ber.

b ¶ Acquisitas.] vel factas causa mercimonij. Ber.

[Glo. seq. reci. per q. exquirẽtem rationẽ, & duplicem reddit.]

c ¶ Deducẽdas.] hęc est ratio, quare deducunt expensæ de mercimonijs, & non de fructibus & redditibus aliarum rerum, quia in negotiatione operatur manus hominis, sed in alijs principue operatur manus Dei. argu. 56. dist. nasci. s̄. eo. non est. & j. eo. cũ non sit. hanc rationẽ assignat Vinc. 1 Et tu adde aliam, nobis eadem res decimaretur, quia tunc sunt decimę personales. Lau.

d ¶ Expensas.] factas 2 in eundo & redeundo, & negotiando, & faciendo meliorem.

[Gloss. seq. not. de omni quod acquiritur gratuito titulo, decimam deberi, &c.

e ¶ Quasi de lucro.] ex hoc vr̄ ꝙ de oĩ eo qđ peruenit ad aliquẽ gratuito titulo, decima sit soluẽda: sic ergo hæres, legatarius, donatarius de hęreditate, legato, & donato debet soluere decimam, quia de omni licitè acquisito decimæ sunt soluendæ. s̄. eod. ex transmissa. & arg. 16. q. 1. decimæ. & q. 7. c. 3. Super hoc dicas, ꝙ filius hæres de hæreditate decima soluere non debet: quia vna persona reputatur cũ patre. C. de impu. & alijs substi. si quis duobus, §. vlt. & Insti. de inutilib. stip. §. ei qui. & 35. q. 3. c. contra dicimus, §. hac auctoritate. & quia de iure naturæ sibi debita est. vt. de viuẽte patre eius est. Instit. de hære. quali. & diffe. §. sed sui quidem. & sola administratione decesit ei. ff. de liber. & posthum. in fin. Quidã dicunt, ꝙ extraneus hæres, donatarius, legatarius (quia totum est ei lucrum) decimã dare debet. Alij dicunt, & melius, ꝙ de immobilibus non tenetur quis soluere decimam, quia res ad quemlibet possessorem transit cum onere suo, vt infra eo. cum non sit. quoniam cum Deus alienam terram dedit filiis Israel, tantum de fructibus sibi dare decimas mandauit. & si de possessionibus decima daretur, cito possessiones deuoluerentur ad ecclesias. Sed nunquid doctor de collecta, & aduocatus de aduocatione, mercenarius de mercede tenentur soluere decimam? vtique. 16. q. 1. decimæ.

f ¶ Merces.] emptæ causa mercimonij de pecunia decimata. Ber.

g ¶ Deducendas.] quia tunc intelliguntur esse prædiales decimæ. 3 Ber.

1 Plus placet Hostiẽsi ista rõ, q̄ sequit̃ q̄ prima, quia verũ est, ꝙ si ne Deo nil possumus: addit aliam ne clerici videãtur improbi exactores, j. de ce. si. ex parte, & ne nimis locupletent cum aliena iactura, ff. de cõd. indebi. nam hoc. Io. An.

2 Hæc glossula non hr̄ in vestutis libris.

† illos.

3 Plus placet ꝙ loquatur de decima lucri, q̄ psona lis est qđ vr̄ in eo, q percepit fructus sed si nõ percepisset, vr̄ deducenda expensa culturæ, ꝑꝑ q̄ est vẽditura carius. Ioan. And.

deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione cõcessum:[a] Ad quod respondemus, quod licet circa res acquisitas [b] vel factas de pecunia decimata, cũ ipsæ vendũtur, credamus deducẽdas[c] expensas,[d] & de residuo quasi de lucro[e] decimas persoluendas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces: [f] Expensas tamẽ, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex illis, de quib. fructus proueniũt, non credimus deducendas [g] etiam si fuerint decimatæ:[h] quoniam [i] salua decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas: Fructus autem ipsos † alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum. ¶ Nec pro restaurãdo [l] detrimento quarumlibet rerum ex quibus decimæ præsoluũtur, credimus [m] deducendas expensas, de prouentibus decimandis:[n] quia penes dominum res permanent restauratæ, vt si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis [o] depereat, vel totus clibanus destruat. P.

¶ Idem.

¶ Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.

CAP. XXIX.

CVm † cõtingat interdum in tua dioecesi; & infra. Cum in quibusdam parochijs, ad quasdam ecclesias vel personas ecclesiasticas, ab antiquo [q] pertineat perceptio decimarum, & de nouo fiant noualia in eisdem, quæris a nobis, ad quem huiusmodi noualium decima incipiat pertinere? Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum perceptio decimarum ad parochiales ecclesias de iure. [r] com-

h ¶ Dominicæ.] etiam si possessiones illæ sint emptæ de pecunia decimata, vel sic etiã si expensæ illæ sint factæ de pecunia decimata, quod melius videtur. Bern.

i ¶ Quoniam.] istud, qm̃, potius illatiue quam causatiue ponitur secundum Vinc. vel propriè, & melius.

K ¶ Nisi cum onere.] nota ꝙ res transit cũ onere suo. 16. q. 1. si quis laicus ff. de ꝯhẽ. empt alienatio 4. j. eod. cum nõ sit. s̄. de pign. ex litteris. circa finem. Ber.

l ¶ Nec pro restaurãdo.] hic rñdet quæstioni propositæ.

m ¶ Credimus deducendas] hoc speciale est in decimis, ꝙ non deducuntur expensæ pro fructibus colligẽdis: vel etiam pro conseruatione alicuius rei, alias etiam malæ fidei possessor deducit sumptus necessarios. ff. de pet hære. si a domino. §. vlt. & s̄. de in integr. restit. requisitum. ff. de solut. fructu. 10.

n ¶ Decimandis.] sed si emissem ad hoc vt venderem, & ante quam remissam venderem, fecissem sumptus pro illa conseruãda, bene deducerem sumptus.

o ¶ Mercis.] mercis appellatio propriè ad res pertinet mobiles. ff. de verb. signi. mercis appellatio.

p ¶ Destruatur.] si aliquid expẽditur necessario ad illius conseruationẽ, illud non deducitur, vt dictum est supra.

4 Vide in c. ex litteris. super glo. vlt. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Et vide omnino Couaruuiã lib. 1. varia. resol. c. 17. circa finem.

CVm contingat.] Diuiditur: quia primo ponitur quæstio. Secundo respõsio. Secunda pars: ibi, Vnde Abb. Sic.

CASVS. In quibusdam parochijs quædam ecclesiæ, & ecclesiasticæ personæ ab antiquo perceperunt decimas: de nouo fiunt noualia in parochiis illis; quæritur ad quem decima istorum noualium incipiat pertinere? Rñdet Papa, ꝙ cum perceptio decimarum de iure cõi pertineat ad parochiales ecclesias, decimæ noualium, quæ fiunt in parochiis earundem, ad ipsas pertinere noscuntur, nisi illi, qui antiquas decimas percipiunt, causam rationabilem ostenderint, per quam decimæ noualium ad eos debeant pertinere. Nota ꝙ de iure communi decimæ pertinent ad parochiales ecclesias. Item vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius. Item qui præscribit in vno capitulo, nõ præscribit in alio.

q ¶ Ab antiquo.] forte ex præscriptione. s̄. de præscri. ad aures.

[Glo. seq. not. ꝙ de iure, &c alle. duas concor. Demum duo contraria, & vni dupliciter, alteri tripliciter respondet.]

r ¶ De iure cõi.] patet hic expressè, ꝙ decimæ de iure cõi pertinent ad parochiales ecclesias, vt 16. q. 1. statuimus,

tuimus,& c. de decimis & c. quis laicus. ergo non spectant ad epm. vnde in decimis parochialium ... ar. non debet eps aliquam hre portionem. Nam capitula quę dant epo partē decimarū, loquuntur de decimis epalis ecclesiæ. Sed ptra s̄.eo.q̄m.vbi dr, q̄ eps potest retinere. partē suam de nouallibus, quæ surgunt in paroch a alicuius ecclesiæ. j. e.dudū, vbi eps petit decimas in diœcesi sua positas, fundata intētione sua de iure cōi, & ita nō pertinet de iure cōi ad parochiales ecclesias quia ibi obtinet eps. Dicas q̄ de iure cōi tm̄ baptismalibus 1 ecclesijs decimæ debēt dari. 16. q. 1. de decimis. ꝓpt no. Hugo ibi. & c. statuimus. Quid ergo rn̄det bis illi decretali, quo mā? Dicas q̄ illa intelligit p illā, vel potius loquit ꝑm cōsuetudinē loci, & illa. dudum. j. eo. potest intelligi de decimis in parochia epi positis: quia illæ pertinēt ad eundē iure cōi, & de illis det facere quattuor partes. 12. q. 2. quattuor. & c. Vulteranæ. & c. vobis concesso. Vel illæ decimę quas petebat eps Brixien. ad nullum pertinebant: qa nō erant in parochia alicuius ecclesiæ parochialis, vnde ad epm de iure cōi ptinebāt: quia decimæ in potestate epi sunt, 16. q. 1. in sacris. & s̄. eo. quoniam. Vel dic q̄ illa decre. dudum, loquitur de consuetudine, vt ibi notatur in fi. illius glo. quæ incipit, sic.

fructus prædicti proueniunt ex illa terra, de qua monasteria, vel conuentuales ecclesiæ decimas percipiebant, & eis decimæ ... fructuum debent dari cum terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: quia vna & eadē res non debet duplici iure censeri: alioquin decimæ parochialibus ecclesijs persoluātur, ad quas de iure communi pertinet perceptio decimarum. Nota q̄ vna ecclesia potest pscribere decimas in alterius parochia: quod hodie intelligendum est, cum habet titulū. Item vna, & eadem res diuerso iure censeri non debet. Item decimæ de iure communi pertinent ad parochiales ecclesias.

muni ptineat, decimæ nouallium[a] quæ fiunt in parochijs earūdem, ... proculdubio pertinere noscuntur: nisi ab his qui alias percipiunt † decimas, rōnabilis [b] causa ostendatur, † per quā appareat nouallū ad eos decimas pertinere.

¶ Idē episcopo Beluacen.

¶ *Decima omnium fructuū prædij debetur ei, qui decimas ibi præscripsit: sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.*

CAP. XXX.

CVm † in tua diœcesi quædam monasteria, & cōuentuales ecclesiæ, in multis parochijs maiores decimas percipiant & minutas,[c] de quibusdam fructib⁹ annuatim perceptis nō fuerūt decima persolutæ; & inf. ¶ Respōdemus, quod si fructus prædicti de illa terra proueniūt, de qua monasteria, vel conuentuales ecclesię, aliquos percipiebant ratione decimarum prouentus: eis proculdubio decima fructuum debentur eorum: cum ipsis terra illa ab antiquo [d] fuerit decimalis, & nō debeat vna eademque ecclesia † diuerso iure censeri; [e] alioquin parochialibus ecclesijs exsoluantur, ad quas de iure cō muni spectat † perceptio decimarum.

¶ Idem Vesprimen. † episcopo.

¶ *Laici ecclesias, vel decimas donare non possunt, etiam si sunt reges: nec eorū titulo præstatur causa præscribendi.*

CAP. XXXI.

DVdum † aduersus fra

[Glossa sequens reciatur per quæstionem.]

c ¶ Minutas.] minutæ decimæ appellantur partus animaliū, & de pullis, ouis, & hortis, vt s̄. c. ex parte. de quibus etiam loquitur s̄. ex multiplici.

d ¶ Ab antiquo.] quia præscripserunt decimas illas. s̄. c. pro xi. Ber.

[Gloss. seq. alle. 4. concor. & vnum contrarium.]

e ¶ Censeri,] 12. q. 2. cognouimus & j. de priuile. quia circa. & s̄. eo. ex parte. ff. de vsura. cum qui. in fi. arg. contra. ff. de pec. l. hinc quæritur. § 1. vbi dicitur, quod peculium quandoque dupli iure censetur. 3. Ber.

a ¶ Nouallu] hinc ad aliū pertinet nouaalia, & ad aliū decimæ. Vnde signat ptra. sup. eo. ex parte M. illud intelligitur cum aliquis obtinet decimas per priuilegium: in quo casu debet habere nouaalia: quia ex quo eis cōcessæ fuerunt decimæ simpliciter, & nouaalia, quæ postea ibi surgunt. inf. d. priuil. quia circa. Nam verbo generali simpliciter posito significabit decimas præsentis temporis, & futuri. ff. de ... vtb. prædio. si seruitus. & C. quæ res pign. obl. pos. l. vlt. & 19. dist. si Romanorum. Sed hic loquitur cum habet decimas ex præscriptione: quia per hoc non præscribit nouaalia: & sic intelligitur cap sequens. sed hoc intellige allegato titulo probato. in f. eo. dudum. & in quadam decr. extra compilationē, quæ incipit, venerabilium.

b ¶ Rationabilis causa] puta, priuilegium aliud non potest ostendere, cum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias, vt sup. eo. ex parte 2. & præscriptio allegari non potest. Ber.

CVm in tua.] Communis diuisio. Secunda pars ibi: Respondemus. Abb. Sic.

CASVS. Quædam monasteria & conuentuales ecclesiæ percipiunt decimas maiores & minutas in alijs parochijs, sed de quibusdā fructibus annuatim perceptis sibi non fuerunt decimę psolutę quæritur quis debeat pcipere decimas illorum fructuū? Respondet Papa, si

DVdum.] Primo ponitur facti, & processus narratio: secundo ibi, ... igitur ipsius diffinitio. Prima subdiuiditur in tres. Primo ponit actoris petitiōnē & auditoris dationem. Secundo reorum defensionem, ... interlocutionē, & defensionis fortificationem, ... sius defensionis impugnationem. Secūda ibi, ... ertia ibi, Cæterum. Abba.

CASVS. Inter epm Vesprimen. & fratres hospitalis Hierosolymitani sancti Stephani, super quibusdam decimis q̄stio vertebat: partibus propter hoc in præsentia domini Papæ constitutis, datus fuit eis auditor: coram quo petit eps decimas terrarum, quæ per rusticos hospitalis prædicti in Vesprimen. diœcesi excolun tur: petijt insuper quasdam ecclesias, quæ per ipsos hospitalarios detinentur, in quibus dicebat intentionem suam de iure cōi fundatam: Prior vero prædictus in prædictis ecclesiis, & decimis præscriptionem allegans, proposuit se super his nō teneri epo rūdere: auditor hoc audiens significauit illud dño Papæ. & ipse mandat eidem, q̄ idem Prior probaret titulum præscriptionis, quem allegabat: ipse statim exhibuit priuilegium regis ac reginæ Hungariæ, qui contulerunt ecclesiam sancti Stephani hospitali donationis titulo in perpetuam eleemosynam, ad quam dictæ ecclesiæ, & decimæ pertinebant: induxit etiam quoddam scriptum confirmationis Clementis Papæ, per quod probare volebat prædictam concessio-

† accipiunt.
† Vide tex. in l. non omni cū glo. & Bar. ff. de legi.
1 Idē Inn. s̄. eo. de Apostolicæ & facit q̄d post eū scripsi. s̄. ti. pxi. super xu. Ioan. An. Vide synodū Ticinensem. §. in sacris canonibus.
† Cap. 2. eo. ti. in 4. cōp. Et an minutæ decimæ necessar. osolui debeant, vide per B. Thomā 2. 2. q. 87. argu. 2. ad 3. ar. & p Turrecremata in c. reuertimini. 16. q 1.
2 Posset tū allegare præscriptionē pdiorū nouallū hoc mō: quia de paludis, vel piscarus vallis, vel caneto aliquid prius pcipiebat: licet forte modicū. & de illo pscribens antiquas decimas ēt percipiebat decima. Io. An.

† al. ita: vna eademque res, & c.
† pertinet.
† Vesprimien. Vesprimien.
† Cap. 3. eo. ti. in 4. cōp. vide Oldra. cōsi. 1. & de multis hic ... vide Co... lib. ... varia. ... c. 17.
3 De hoc ... ēto vide latius hic per Ioan. An.

cōcessionē valere. Ex parte epi fuit propositū, q in decimis & ecclesijs donatis à rege & regina, præscriptionē allegare nō poterat pars aduersa, q non poterat hr̄e initium à donatione ipsorū, nec à confirmatione Clemētis tm̄ eps effluxerat, q posset pscriptio confirmari: & sic talis titulus nō valebat, imò vt dicūt canones, sacrilegium incurrit qui decimas vel ecclesias de manu recipit laicali, Dominus Papa his omnibus [illegible] quod de iure cōi nō poterāt possidere, & per confirmationem Clemētis super ecclesia sancti Stephani, & alijs ad ipsum pertinentib. factā hospitali, iuri epi non derogatur, quāuis scriptū authenticum appareret; quare phibet ne fratres hospitalis plumāt vlterius impedire, quo minus prædictus eps decimas percipiat antedictas, & pacifice possideat in futurū. No. q eo ipso q ecclesiæ, vel decimæ sunt in diœcesi epi, de iure cōi ad eū pertinent [illegible] titulus [illegible] qualibet præscriptione canonica. Item laici in alios transferre [illegible] possidere nō licet. Item si donatio nō valet, cōfirmatio super ea facta non valebit. Item per huiusmodi confirmationem nō fit præiudicium diœcesano epo. Itē si scriptum authenticū nō ostendatur, ad transcriptum nihil fieri potest.

a ¶ Decimas.] sine inquietatione, vt libere percipi posset, talis vr̄ fuisse petitio per sententiam latam vt dicitur in fi. Ber.

[Gl. seq. alleg. duas cōcor. signat contrarium, remittit, & dupliciter soluit.]

b ¶ De iure cōi.] sic 16 q. 7. oēs basilicæ, & 18 q. monasteria. Itē vr̄ hic q de iure cōi pertineat perceptio decimarum ad epm. sed ɔ. sup. e. c. prox. & c. cum cōtingat, vbi de hoc dictū est, vel pōt dici, q vr̄ verius q hæc allegatio non ponit ius quantum ad decimas; & sic nullū contrarium, & de ɔsuetudine loci pertinebāt hæ decimæ ad episcopū, & non de iure cōi, sed quantū ad ecclesias, quas petebat eps, fundata erat intentio sua de iure cōi: verius puto, q decimæ istæ non erant inf certam parochiā alicuius parochialis ecclesiæ, licet dicatur inf. q pertinebant ad ecclesiam S. Stephani, vt dixi sup. eod. cum contingat, in glo. quæ incipit, patet hic.

tres Hierosolymitani Hospitalis sancti Stephani, te proponente in nostra præsentia quęstionem, quòd ipsi decimas [a] de laboribus rusticorum suorū Vesprimeñ. ecclesiæ debitas, non permitterent tibi solui, & infra.

¶ Comparentibus igitur te ac ipsis, statuto termino coram nobis, G. presbyterum Cardinalem tibi & eis concessimus auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ† per rusticos hospitalis Vesprimeñ. diœcesis excoluntur, & de Ciroga † & de Nouacularia ecclesias, quę per ipsos hospitalarios detinentur; intentione tua de iure communi[b] fundata, petijsti. Prior autem hospitalis in prædictis decimis & ecclesijs præscriptionem allegans, proposuit se tibi non teneri super his respondere: quod cum per auditorem ad nostram audientiam peruenisset, mādauimus, quòd idem Prior præscriptionis titulum, quem allegauit, probaret; [c] qui B. regis ac reginę Hungarię priuilegia exhibuit, qui ecclesiam sancti Stephani, ad quam dictæ ecclesiæ cum eisdem decimis pertinebant, in perpetuam eleemosynam hospitali donationis titulo concesserunt; confirmationis † Clementis † Papæ prædecessoris nostri super ipsum exhibens, per quod probare volebat, concessionē [d] prædictam plenum habere vigorem; & infra.

¶ Cęterum ex parte tua fuit propositum, quòd in decimis & ecclesijs à rege & regina donatis, præscriptionem non poterat opponere pars aduersa, quæ nec à donatione ipsorum initium habere poterat, nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis, quòd possit præscriptio confirmari; & sic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nullus erat; cum sacrilegij crimen incurrat, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid† de manu receperit† laicali; [e] & infra.

¶ Nos igitur cum donatores prędicti conferre nō potuerint [f] alijs, quæ ipsi de iure non poterant possidere; [g] & per confirmationem prædicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis, & alijs pertinentibus ad se† facta, etiam si authenticum † appareret, iuri episcopali nullatenus [h] derogaretur; senten

[Gl. seq. notat titulum probandum, signat contrarium opi. Io. & remittit.]

c ¶ Quem allegauit, probaret.] hic aperte vr̄, q q allegat præscriptionē, tenetur probare titulum, ex quo habuit cām præscribendi. s. de prob. licet, arg. & expressum vr̄ sup. de præscr. si diligenti. Nā secundū canones longa & longissima pscriptio non differunt: sed in lōga pscriptione oportet probare titulum. C. de pręsc. lon. tēpo. diutina. C. de vsu. pro hærede. l. vlt. ergo, & in longissima secundum canones. Argu. contra sup. de pręscr. qm̄ omne, & c. vigilanti. vbi dr̄ sufficere bona fides, & est contra id quod dici consueuit, q sufficit allegare titulum, sed non oportet probare. Io. dixit, q isti erant suspecti, & ideo oportuit eos probare titulum, & iustum: quia propter suspicionem qnq; trāsfertur probatio in aliū, q aliàs nō cogitur, sup. vt ecclesiastica be. vt nostrū, vbi de hoc notatur, sed super hoc dic vt dixi in c. si diligenti. sup. de præscri. vbi inuenies in quo casu probari debeat titulus, & in quo non.

d ¶ Concessionē pdictam.] quā si Papa ex certa sciētia ɔfirmasset, valuisset, & ex ea sumpsisset vigorē, licet ex se nulla fuerit. arg. sup. de pac. quoties. sup. de transact. c. 1. & 96. distin. bene quidem. & 2. q. 1. in primis. Ber.

e ¶ Locali.] vt 16. q. 7. si quis deinceps. vn̄ titulus talis hr̄ pro nō titulo.

f ¶ Non potuerint alijs.] 1. q. 7. Daibertum. j. de donationibus inter virum, & vxorē c. nuper, quia pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui non potest de iure donare. inf. de iure patr. quod autem in fi. Argum. contra ff. de acq. re. dom. non est nouum. ff. de vsufr. quod nostrum. ff. de contrah. emp. l. rem alienam.

g ¶ Possidere.] 19. q. 7. c. 1. & sup. de præscr. c. cām quæ. q a spiritualia non cadunt in laicum sup. de elec. sacrosancta, & c. Massana, 96. dist. bene quidē. ver. nunquā licuit laico anathematizare.

h ¶ Nullatenus derogetur.] nunq. n. intelligitur derogari iuri alterius, nisi hoc exprimat ij, 8 . d. st. Florentinum, & 99 dis. ecce. sup. de aucto. & vsu. pal. extuarum, & sup. de offi. deleg. super eo. Ber.

† In oīb. manuscriptis ita: quæ per rusticos in Vesprimieñ. diœcesi excoluntur.

† Chiropha. Cug. Sug. Cangian.

† Quid operet cōfirmatio facta per papā, tradit Fernus in c. 2. sup. de rescr. & in c. inter dile tos sup. de fide instru.

† In vetustioribus exemplaribus. ita: C. pp. præ. i. q verba i recētioribus iam sunt extēsa, & impressa.

† aliquod.

† reciperet.

† à se, in recentib. sed in antiquis, ad se hr̄, i. ad ecclesiā sancti Stephani.

† authētica, in recentibus sed in antiqs authenticū, legitur.

i Secūdum Io. qui ēt allegat. ff. de adop. l. adoptio.

a ¶ Prohibemus.] ex hac sententia vr̃ ꝙ actũ sit in iudicio, Vti possidetis, & ex eo quod dr̃ s. in prin. nõ permitterent tibi solui : per petitionem episcopi vr̃ actum petitorio Sed standum est s̃niæ : talia.n. sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. Ber.

vbi de hoc, & hic de ꝯsuetudine approbata & pscripta, alias nõ obesset ꝯsuetudo. s. de ꝯsue. c. vlt. Si vero ꝯsuetudo est ꝙ det duodecima pars, vel minor, talis ꝯsuetudo non sufficit, nisi sit approbata à Papa : q̃a non valet talis ꝯsuetudo, q̃ absq; mortali peccato seruari non valet, q̃tuncũq; lõga. s. de pscrip. q̃n. oĩ. Sed hic nõ põt hr̃e bonã fidẽ, q̃a de iure diuino debent̃, & ita non posse pscribere, ergo nec ꝯsuetudo ibi locũ hr̃e põt: hoc iõ in laicis: quia clerici vel ecclesia contra clericos non solũ partem præscribere põt, sed ẽt totam decimam, vñ dicit decretum: q̃ minus dedit decimas, modo emendet. 16. q. quicunque. 1 Ber.

IN aliquib.] Prima pars ponit excelsũ, quẽ secundo corrigi mandat: ibi, Volẽtes. Abbas.

CASVS. In aliquib. regionib quędã sunt gentes permistæ, q̃ secũdũ ritus suos decimas non soluunt, licet Christiano noĩe censeant̃: quidã dñi pdiorũ talib personis sua pdia tradunt ex colenda: vt inde maiores redditus consequant̃: statuit concilium, vt ipsi dñi talib. psonis sua pdia ꝯmittant, ꝙ absq; aliqua contradictione, cum integritate persoluãt decimas ecclesijs, q̃bus debent̃, & si necesse fuerit, ꝯpellant̃: in fine dicit, ꝙ illæ decimæ q̃ debent̃ de iure diuino, vel ẽt de loci ꝯsuetudine approbata, necessario sũt soluendæ. Not. ꝙ res transit cũ onere suo. Item decimæ de iure diuino debentur. Itẽ loci ꝯsuetudo attendenda est in solutione decimarum.

b ¶ Cõpellant̃.] patiũ.n. nõ nocet ecclesię q̃n à quolibet possessore possit petere decimã: quia est on⁹ quod sequit̃ ipsã rẽ. s. e pastoralis, & cap. px. s. de pactis plerique. ff. de posi. iter debitorẽ. ff de inst. si cũ villico Ar. ff. de pac. epistola §. pactum. Si possessor partem fructuum recipit, & dñs partẽ teneat, vterque cõueniẽdus est. s. e. à nobis. & c. tua nobis.

c ¶ Ex lege diuina.] quas dñs suo dñosernauit, & tãq̃ debitare quirũt. s. eo. parochianos. & j. e. tua nobis, & 16. q. 1. decimæ B.

[Gl. seq. ponit dictũ ad quod inducit duo similia, q̃d postea fortificat, & determinat. scđa pars reci. per q.]

d ¶ Loci consuetudine.] sic ergo attẽdit̃ [illegible] in decimis: nec mirũ : q̃a i & in baptismo attenditur. de ꝯsecr. dist. 4 de trina, & in matrimonio j̃ de cogna. spiritu. sup eo & merito seruat̃ cõsuetudo : q̃a æq; punit̃ transgressor ꝯsuetudinis sicut trãsgressor legis. 11. dist. in his rebus. Et hoc põt intellegi de consuetudine illa, de qua habuisti. sup. c. cũ sint hoies, & c. ad Apostolicę

taliter prohibemus, [a] ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacifice possideas in futurum.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Domini prædiorum cogi possunt, vt prædia dent colenda talibus, a quibus sine contradictione ecclesia possit decimas consequi. h. d. vsque ad §. illa.*

CAP. XXXII.

IN † aliquibus regionib. quædam permistæ sunt gentes, quæ secundũ suos ritus decimas de more nõ soluunt, quamuis censeantur nomine Christiano: his nonnulli domini prædiorum tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitatibus prouidere, statuimus, vt † ipsi domini talibus personis, & taliter sua prædia excolenda committant, quòd absque contradictione, ecclesijs decimas cum integritate persoluant, & ad id si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellatur. [b]

¶ *Iste §. propter sui breuitatem non summatur.*

¶ Illæ quippe decimæ necessario soluẽdæ sunt, quæ debentur ex lege diuina, [c] vel loci consuetudine [d] approbata,

¶ Idem in eodem. †

¶ *Prius soluendæ sunt decimæ, quàm cẽsus seu tributa: & si prius illa soluuntur, postea decimari debent.*

CAP. XXXIII.

CVm nõ sit in homine, quid † semẽ serenti respondeat, quoniam iuxta verbum Apostoli: † Neq; qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum, † qui de mortificato semine plurimum fructũ affert, nimis auare quidã in decimis defraudare nituntur; census & tributa, quæ interdum indecimata prætereunt, de frugib. primitus deducentes.

¶ Cum autẽ in signum vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali, sibi dominus decimas reseruauerit; nos & ecclesiarum dispendijs, & animarum periculis obuiare volentes; Statuimus, vt in prerogatiuam dominij generalis, exactionem tributorum & censum, præcedat [e] solutio decimarum; vel saltem hi ad quos census, vel tributa indecimata peruenerint, (quoniam

CVm.] Diuiditur. Primo pręmit̃ ratione punitur excessus. Secundo alia rõ, & excessus prohibitio: ibi, Cum autem. Tertio alia ratio: ibi. Quoniam. Abb. Sicu.

CASVS. Quidã ante solutionẽ decimarũ, deducebant de fructib. decimandis census & tributa, & alias expẽsas. Cũ igit̃ dñs in signũ vniuersalis dñij quodã spãli titulo sibi decimas reseruauerit, volẽs ꝯsiliũ, & ecclesiarũ dispendijs & animarũ periculis obuiare, statuit, ꝙ añ exactionẽ aliq̃ tributorũ vel cẽsuũ, pcedat solõ decimarũ, vel saltẽ illi, q̃ census vel tributa indecimata pcipiũt, ꝯpellant̃ ea decimare: q̃a res transit cũ onere suo. No. ꝙ decimę dãtur in signũ vniuersalis dñij. Item oẽm deductionẽ dẽt pcedere solutio decimarũ pdiorũ. Item res transit cum onere suo.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Præcedat solutio.] q̃a vt hic dr̃, illas sibi Dñs in signũ vniuersalis dñij reseruauit. s. eo. tua nobis, & iõ sine aliqua diminutione expẽsarũ sunt soluendæ vt ibi dr̃, & c. cũ hoies, sed nõ refert multũ, vtrũ pręcedat solutio decimarũ exactionẽ tributorũ vel census, quia soluere dñs de parte sua, & colon⁹ de sua tenet. s. eo. a nobis, & c. tua nobis. R̃nderi põt, licet vterq; ꝯueniri possit, melius & cõmodius est ecclesiæ cõuenire vnũ q̃ plures ff. de exercito. l. 1. §. vl. & l. seq. Et distinguitur in casu isto, vtrũ dñs percipiat certã partẽ, tertiã u. l quartã, siue duos corbes uel tres tm̃. De hoc dr̃ s. e. tua nobis.

¶ Cum

† Innocentius iij. in cõcilio gñali Laterã. c. 53. & c. 5. e. tit. in 4. comp.

† Vide Guidonem Papę decisio. 184.

† In codice Barbatię ita: ut ipsi dñi de cetero, talib. &c.

Hoc intellige circa solẽnitates accidẽtales, seu exteriores ceremonias, nõ circa substantial a sacramentorum.

† Cap. 54. & c 6. eo. tit. in 4. campi.

† quod.

† 1. ad Cor. c. 3.

† Hæc periodus ex antiquis restituta est, vt est impressa nã in vulgatis p peram legebatur.

a ¶ Cum onere.] sic s̄.eo.pastoralis.ff.de contrah. em ptio.alienatio.& s̄.de pigno.ex litteris.Ber.

NVper] Duæ sunt partes, Primo ponitur statutum Cestercieñ. Secundo confirmatio & prouisio Papæ.ibi, Ne occasione. Abb.

CASVS. Abbates ordinis Cisterciēñ. habebāt priuilegiū, de nō dādis decimis de laborib. quos excolunt sumptib. suis, vnde grauiter lædebant eccl'æ, cum ipsi quotidie multas acquirerēt possessiones de quib. ecclesijs decimæ soluebant: pp qđ prædicti Abbates ad cōmotionem concilij statuerūt, ne de cętero fratres ipsius ordinis emāt possessiones, de q.b. decimæ debeant ecclesijs, nisi forte ꝓ monasterijs fundandis de nouo: & si tales possessiões de quib. decimæ soluebantur, eis fuerint collatę, aut emptę ꝓ monasterijs de nouo fundādis, cōmittant alijs excolēdę, ne occasione priuilegiorū suorū eccl'æ vlterius aggrauentur: pp qđ statuit cōciliū, vt de alienis terris, & de his ēt, quas dicætero acquirent, decimas ecclesijs soluant q b debentur, ēt si proprijs sumptib. eas excolāt, nisi cū ipsis ecclesijs amicabiliter duxerit componendum. Et hoc quod dictum est de Cisterciensib. extēditur ad oēs alios, q habent similia priuilegia; pcipit ꝓcilium, vt ecclesiarū prælati prompti existant ad exhibendum prædictis priuilegiatis de suis malefactorib. iustitiæ cōplemētum.& eorum priuilegia diligenter obseruent. No.ꝙ si priuilegium aliquorum incipiat vergere in enorme detrimentum aliorum, derogandum est vel in toto vel in parte. Item compositio post interuenire in decimis.

†Ca.55.Et c. 7.eo.ti.in 4. compil.

† Pro voce, cōcilio, q̄ est in antiquis oib. codicib.ī antiqua cōpilatione ponit, capitulo qđ nō est ineptū nam gñales monachorū cōuentus capitula vulgo dicuntur.

res cum onere [a] suo transit) ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesijs, quibus de iure debentur.

¶ Idem in eodem.

¶ *Cistercien. Templarij, & Hospitalarij de fructib. possessionum, quas acquisierunt post concilium generale, de quo hic, decimas soluere tenētur, si de illis possessionibus prius soluebantur decimæ.*

CAP. XXXIIII.

NUper abbates Cisterciensis ordinis, in generali concilio † congregati, ad commonitionem nostram prouide statuerunt, ne de cętero fratres ipsius ordinis emāt possessiones, de quib. decimę debeātur ecclesijs: nisi forte pro monasterijs nouiter [b] fundandis. Et si tales [c] possessiones eis fuerint pia fideliū deuotione collatæ, aut emptę pro monasterijs de nouo fundandis, committantur [d] alijs excolēdę, à quibus ecclesijs decimę persoluantur. Ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiæ vlterius prægrauentur, † decernimus, vt de alienis terris & amodo acquirendis, etiam si eas proprijs manib. aut sumptibus excolant, decimas persoluant ecclesijs, quib. ratione prædiorum antea soluebātur: nisi cum ipsis ecclesijs aliter duxerint componendum. [e]

¶ Et hoc ipsum ad alios [f] regulares, qui gaudent similibus priuilegijs, extendi volumus & mandamus: vt ecclesiarum prælati promptiores, & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum: eorumque priuilegia diligentius & perfectius studeant obseruare.

¶ Gregorius nonus.

CAP. XXXV.

INterdicimus vniuersis personis ecclesiasticis, vt decimas detentas à laicis ad alienas [g] ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non præsumant.

† In codice Barbatiæ post verbū, p̄grauent, ita. Nos igit statutū & ratū hētes, decernimus, &c.

b ¶ Forte pro monasterijs nouiter.] & ita in casu isto obtinet adhuc priuilegium antiquum.

c ¶ Tales] s.de quibus decimæ solui debeant. Ber.

d ¶ Committantur.] interim antequam ædificentur ecclesię, vt illi coloni soluant decimas de illis terris. Idem esset si ipsi ijdem colerent eas infra eo.c.

[Gl. seq. quærit, arg. pro, & contra, & soluit.]

e ¶ Componendum.] & sic compositio in decimis pōt fieri per sacerdotem s̄.eod.ex multiplici, quæ persona his vř, nisi per superiorē fuerit confirmata. s̄.de transac. veniens. Sed nunquid Cisterciñ.& alij monachi non habentes populum possunt præscribere decimas? Nō vř quia decimas de iure habere nō pñt, vt 16.q.1.puenit. ergo eas non pñt præscribere. s̄.de præscrip. causam quæ. Sed vř hic, ex quo nomine compositionis eas pñt habere, ꝙ eos possunt pscribere. Satis posset sustineri ꝙ non possint pscribere decimas, vt in pdicto cap. causam quę & s̄.e.tit. dudum. decimæ enim intuitu diuini officij tm̄ debitæ sunt iure diuino: s̄. eo. tua nobis. sed isti nemini subministrāt spūalia, & decimæ istis tm̄ per priuilegia ꝯcedunt: qa de iure cōi eas habere non pñt: aliàs supfluū esset priuilegiū: qa q̄ de iure cōi competūt, supfluum est pcib. impetrare. C. de thesau. l.1. lib. 10.ff.ad muni.l.1.vñ si isti allegaret pscriptionē, necesse hērēt ostendere titulum, q eis daret cām. pscribēdi. s̄.eo. dudū.q̄ loquit de hospitalarijs Hierosolymitanis, q de iure cōi decimas pssidere non pñt: & iō in his psonis, quæ de iure cōi p ssidere nō pñt, necessarius ē titulus. & sic potest intelligi. s̄.de præscr. si diligenti. vbi de hoc.

f ¶ Alios.] hic habet argumētum.ꝙ res inter alios acta alijs p̄iudicat

INterdicimus vniuersis psonis ecclesiasticis. CASVS. In hoc capitulo ꝓhibet ne aliqua ecclesiastica psona præsumat ī pignus accipere decimas detentas a laicis, q̄ ad alienas spectant ecclesias No ꝙ decimę detentę à laicis in pignus accipi non debēt nisi ab eo, ad quem de iure spectant

[Gl. seq. recitetur perquęstionem de q bus decimis hic loquatur.]

g ¶ Ad alienas.] istud potest intelligi de decimis laicis in feudum concessis, vt nulla persona ecclesiastica, ad quam non pertinent, recipiat illas in pignus, vt si penes laicum remanent, citius redeant ad ecclesiam, ad quam pertinent saltem post mortem, cum in decimis nō habeat locum successio. s̄.eo. ad hoc. licet succedant hæredes in decimis antiquitus concessis in feudum: & hac ratione sufficit si laicus de consensu epi, decimas tales alij ecclesiæ donauerit. s̄.de his quæ fiūt à prælatis sine consensu capituli. c. cum Apostolica. Ecclesia vero ad quam pertinent, bene potest eas in pignus recipere. quia per hoc citius rehabebit decimas suas, cum tunc non teneatur computare fructus † in sortem. ̄de vsur.c.1.& c.conquestus. & s̄.de feud.c.1. Idem esset, & multo fortius si laicus de facto tantum decimas retineret. & hæc fuit prohibitionis causa, vt per hoc prouideretur ecclesijs, ad quas istæ decimæ peruenire debent.

† Si abstinet à seruitio vasalli. Io. An.

DE

TITVLVS XXXI.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Ex concilio† Moguntiñ.

¶ *Non potest quis ad religionem admitti nisi volens, & in ætate idoneus.*

CAP. I.

NVllus [a] † tondeatur, nisi in † legitima [b] ętate, & spontanea [c] voluntate.

¶ Ex eodem.

¶ *Impubes monasterium ingressus, post annũ à parētib. reuocari non põt. h.d primo. Pubes per vim ingressus post annum exire, vel à parentibus reuocari non potest. h.d. secundo. Abb. sic.*

CAP. II.

SI † quis ante annos legitimos tonsuratus [d] est, sine consensu parentum suorum: si parentes ipsius intra annum [e] non reclamauerint ad principem, [f] aut ad proprium epm̃, vel ad [g] missum dominicum, in clericatu permaneat. [h] ¶ Si vero post legitimos annos, per vim [i] † clericus † factus est, & nec ipse nec parentes eius infra annũ ad memoratas p̃sonas reclamauerint, in clericatu permaneat, [l] sicut is, de quo superius dictum est.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Clericus sæcularis vtēs habitu & nomine monachali, cogitur vt fiat monachus, vel ab hoc desistat.*

CAP. III.

VT clerici, q̃ se fingunt [m] habitu & nomine monachos, & nõ sunt, corrigantur, vt † veri monachi sint: vel † veri clerici. [n]

¶ Ex concilio Arelateñ.

¶ *Nouitia, quæ spõte se ingerit actibus professarum, per hoc censetur professa. h.d. & est casus multum notabilis.*

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVNtibus ad religionem.

¶ Supra visum est de clericis sæcularibus, & de rebus eorum. merito restat videre de regularibus & reb. eorum. Vel sic; quia virorum ecclesiasticorũ duo sunt gñа, qđdam clericorũ sæcularium, quoddã religiosorum: ideo viso de primo genere, merito subijcitur de secundo. Abbas.

De hac materia tractatur. 27 q. 1. & q. 2. & q. 3 & q 4. c hanc ergo. § sed & notandum. vsq; ad fi. q. ēt 19. q. 1. & q. 2. & q. 3. & 20. q. 1 & q. 2. & q. 3. & q. 4. & 1 q. 2 per totum

NVllus tondeat.] CASVS Dr̃ in hoc capitulo, q̃ nullus dēt itrare religionē, nisi in legitima ætate, & spontanea volũtate. No. q̃ ætas & voluntas attendendę sunt circa intrantes religionem.

[Gl. seq rec. p obiect., & soluit, cui solutioni signat contrarium.

a ¶ Nullus tondeatur.] i. ad profitendum, vt sic fit monachus. 26. q. 1. illud. clericus tamen post septimum annũ põt fieri, quia tũc est doli capax. 28. di. de his. & 77. dist. quicunq;. & c. in singulis. Sed ar. ɔ̃ s̃ de præb. super. ibi dicitur, q̃ pueri non sunt idonei ad beneficium obtinendum.

b ¶ In legitima ætate.] scilicet 14. annorum.

c ¶ Spontanea voluntate] quia si coactus, non valeret. q. 3. præsens clericus.

SI quis.] Comminunis diuisio: quia duo sunt dicta, vt patet in rubro. Secundum ibi, in §. si vero. Abbas. CASVS Statuit concilium Moguntiñ. q̃ si aliquis ĩ. legitimos annos religionem intrauerit cum consensu parentum suorum, si parentes ĩ annum non reclamauerint ad Papam, vel epm̃, vel eius vicarium, post annum ipsum non poterunt reuocare. Si vero post legitimos annos per vim religionem intrauerit, & ĩ. annũ, nec ipse, nec parentes eius reclamauerunt ad prædictas personas, postea exire non poterit, cum præsumatur consensisse. No. q̃ ab initio non valuit, tractu temporis conualescit.

d ¶ Tonsuratus.] vt fiat monachus, vel regularis canonicus. 20. q 2 § in qualibet.

e ¶ Infra annum.] & diē. 20. q. 2. puella. & tutor contradicere potest ĩ. idem tempus, vt ibi dicitur.

f ¶ Ad principem.] i. ad Papam. de consec. dist. 1. corpore vel ad principem, id est, ad prælatum ecclesiæ. B.

g ¶ Ad missum dominicum.] id est, vicarium epi, qui gerit vices suas. s. de off. [illegible] ex frequentibus.

h ¶ Permaneat.] quo ad parentes: quia post annum finitũ reuocare non possunt vt hic patet: & 20. q. 2. puella. ipse vero puer quãcunq; vsq; ad finem 14 anni. possset resilire. ĩ. eo. significatũ. & c. cum simus, postea vero nõ poterit exire. 20. q. 1. illud.

i ¶ Per vim.] illatã sibi a parentibus.

K ¶ Clericus.] id est, monachus.

l ¶ Permaneat.] qa ex mora tanti tp̃is p̃sumitur consensisse, & intellige si potuit reclamare. ĩ. de spõ. ad id quod, & 1. q. 1. constat ĩ. de despon. impube. de illis 2. aliàs autem nõ teneret monachatus. s̃. quod met. cau. perlatum.

VT clerici.] CASVS. Clerici q̃ fingũt se monachos, cõpellantur vt fiant vel veri monachi, vel veri clerici. No. q̃ qui fingit se monachum dēt fieri monachus, aut habitum dimittere. Item habitus non facit monachũ. sed professio regularis.

[Gl. seq. distinguit dissimulationis cãm honestam & inhonestam, & arg. ad quæstionem.

m ¶ Fingunt.] nota q̃ fictio siue simulatio 2 q̃ñq; fit ex honesta cã, q̃ñq; ex inhonesta. Ex honesta cã. 22. q 2. vtilem. & 23. q. 2. dñs. & si aliquis simulat religionem ex honesta cã, ita q̃ protestatio p̃cedat, non nocet. s̃. de his quæ vi metus ue cã fiunt. platum. vbi de hoc. Simulatio vero ex inhonesta facit monachum, & compellitur redere ad monasteriũ p̃p dolum suum. 27. dist. quod interrogasti. 27. q. 1. vidua. & ĩ. c. prox. ita isti clerici fingunt se monachos ex honesta causa ab initio, ex qua datur eis optio. Sic ēt dico in matrimonio q̃ si aliquis per dolum eo proposito copuletur alicui mulieri, q̃ nolit stare legitime cum ea, & hoc sit paratus probare, non est audiendus. quia in sp̃õsalibus siue matrimonijs recurritur ad communem intelligentiam verborum. infra de spon. ex literis. Argumentum est hic ad quæstionem illius qui finxit se mulierem, & suscepit habitum in monasterio monialiũ, vt p. fiit corrumpere monacham, & in c. quod interrogasti. Ber.

[Gl. seq. alleg. duo iura, in contrarium allegat alia duo, & soluit.

n ¶ Veri clerici.] & sic datur eis optio, vtrũ velint esse clerici vel monachi. sim. s̃ de cler. [illegible] cum causam. & arg. 16. q 1. nemo potest. Arg. contra. infra c. prox & 27. dist.

---

† De materia huius tituli vide ĩ. c. Trid. sess. 25. tit de regularibus.

† Ex cõcilio Maguntino seu Magũtia cocelebrato an. 813. sub Carolo Imperatore c. 22. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 189. ar. ti. 5. & cõcil. Trid. intra citatum.

† Dictio, in deest in orib. antiquis codicibus.

† Sicilicet ɔ. cilio Magun tino, sed recte ait Antonius Augustinus se in libris editis cõciliorũ hoc c. non inuenire.

† Burchard. lib 8. decre. c. 3. Iuo pa. 7. c. 26. & c. 4. e. ti. in 1. cõp. ad de beatum Thomã præcitato loco.

1 Vide ocil. Trid. sess. 25. ti de regularib c. 15. vbi tos annorum xvj. [illegible]

† Vide cõcil. Tri. sess. 25. de regularib. c. 19.

† Ex Iuone par. 7 c. 3[illegible] & & 3[illegible] colliges hoc esse cõcil. Toletanũ 4. vbi c. 52. similis est [illegible] Burchard. li. 8 c. 7. & c. 7. eo tit. in [illegible] compil.

† aut

† aut.

† al Aurelaten [illegible] in cõcil. Tribur. ca 25 [illegible] Burchard. li. 8. c. 5. Iuo pa. 7. c. 55 & [illegible] Quidam [illegible] tribuit, sed fortassis non recte.

2 De hoc articulo vide Caietanũ 2. 2. q 3. ar. 2. & d no. lib. 1. in Directorium schol. 22.

3 Quod dic vt eod. tit. nos. Io. Andr.

dist. quod interrogasti. vbi ꝓpelluntur in monasterio remanere. Sic potest solui: nec constabat eos tales esse, licet starent in habitu monachali: in contrarijs nō ꝓstabat, immo tanquam veri monachi stabant, & degerebant, vñ non audiuntur volentes iurare contrarium.

CAP. IIII.

Vidua si sponte[a] velū cōuersionis, quod minus non sacrum sibi imposuerit[b] & in ecclesia inter velatas oblatione[c] Deo obtulerit, velit nolit, sanctimonialium habitum vlterius debet habere: licet[d] sacramento firmare velit, eo tenore velamen sibi imposuisse, vt deponere posset.

¶ Gregorius Anthe. subdiac.

¶ Monachus temere ad aliud monasterium non transire, vel peculium habere non potest.

CAP. V.

Ioannes frater: & infra. ¶ Præsenti iussione mandamus, vt neque monachum de monasterio in monasterium[e] temere migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare[f] quicquam habere. Sed si hoc præsumpserit, monasterio, in quo ab initio conuersatus est, sub Abbatis sui regula competenti coërcitione reddatur.[g]

¶ Ex regesto Gregorij. †

¶ Vbi est dura congregatio, vel religio, exigitur in profitente plena pubertas, scilicet tempus decem & octo annorum. h. d. habito respectu ad mentem litteræ. Et est textus singularis.

CAP. VI.

Quia[h] in insulis dura est congregatio monachorum, pueros[i] in eorum monasterijs ante decimum octauum annum[k] suscipi prohibemus.

¶ Ale. iij. archiepis & alijs ecclesiarum prælatis per Galliam † constitutis.

¶ Si Cistercienstis sine licentia sui abbatis ad aliud monasterium transit, ad proprium monasterium regredi cogitur.

Vidua.] Primo soluit dubiū. secūdo solutionē ampliat: ibi, Licet. Abb.

CASVS. Si qua vidua spōte velū ꝯuersionis sibi imposuerit quis nō sacrū, & i ecclesia inter alias velatas ob latione Deo obtulerit, velit nolit, viter.[2] habitu religionis dēt hr̄, quis p sacramētū firmare velit, eo tenore velū sibi impoiuisse, vt ipsum deponere posset. No. ꝙ vidua pt sibi velū iponere; & intellige de velo ꝯuersionis ite pso facto præsumit qs monachus. Itē ex quo quis assumpsit habitū, non auditur reclamās, nec statur suro ipsius in præiudiciū voti, ex quo apparuit monachus.

a ¶ Spōte.] secus si p vim. §. de his quæ vi metusve causa fiūt, perlatum Tanc.

b ¶ Imposuerit.] ipsa met vidua velū conuersionis sibi pōt imponere, vt hic pater, & 27. q. 1. viduas, pōt ēt illud recipere a sacerdote inf. qui cle. vel vo. consuluit, & 20. q. 1. vidua. aut ab episcopo. sup. quod me. cau. per. latū, vero i consecrationis à nullo recipiunt, 20. q. 1. deuotis. solæ enim virgines consecrantur, vt c. de votis, & c. placuit. ea. q.

c ¶ Oblatione Deo obtulerit.] respicit loci ꝯsuetudinē vbi forte velatæ offerunt panem ad Eucharistiam conficiendā, 2 simile 27. q. 1. vidua. & ita eo ipso, ꝙ sic stetit in ecclesia cum alijs, monacha iudicatur, 17 distin. ꝙ interrogasti. & 20. q. 1. quem progenitores. Si vero alias habitasset ibi etiam longo tempore, non iudicaretur monacha in auth. ut cōsti quæ interpreta. circa medium, coll. 6. & iō consueuit dici, ꝙ habitus sine professione non facit monachum. inf. eo. c. porrectum.

d ¶ Licet sacramēto.] s. tm̄, sed si adiuuet alijs bonis p̄sumptionib. & persona honesta sit: tunc forte ad plenā probationem posset sibi deferri sacramentū. C. de reb. cred. in bonæ fidei, §. de prob. sicut cōsuetudo. §. de iureiu. c. vlt. 3. & et sine iuro, si haberet alias probationes §. quod met cau. prælatum: Vinc. Sed hæc vidua nō potuit probare per legitimas probationes, sed allegabat fictionem ex alia causa honesta, & iurare volebat, sed iuramentum suum non sufficit, & ideo remanet in monasterio. Et s̄m hoc intelligitur illud c. & illa palea 27. q. 1. viduas aūt velare. de fictione ex honesta causa, & alias si fictio ex in honesta causa fuisset, nulla probatio illius audiret propter dolum suum, etiam si illud probaretur. sic potest intelligi c. illud 27. dis. quod interrogasti. vt §. c. prox. quicūq; ergo ficte monasterium valt intrare ex honesta ca, ꝓfitet illud presentib. testib. vt fecit illa in c. perlatū, & c. i. sud ꝙ interrogasti, pōt intelligi in eodē casu cū ista decr. vt intelligat de fictione ex honesta cā, sed mulier illa hoc ꝓbare nō potuit, & iō ꝯpellit redire ad monasteriū, ꝓut intellexit Hugo. Ber.

Ioānes.] Diuiditur, Primo ponit decisa ꝯsultō. Sc̄do limit: ibi, Pręsētis q duo facit. Primo prohibet. Sc̄do si p fiat, cōgi pcipit: ibi, Sed si. Ab.

CASVS. Statuit Papa, ꝙ monachus de monasterio in monasteriū temere nō trāseat, nec aliqs monachus peculiū hēat, & q̄ ꝯ fecerit monasterio prio restituat. ꝯpetēti coërctione adhibita. No. ꝙ non licet monacho transire de vno monasterio ad aliud monasteriū, nisi sit arctioris religionis, & tūc cū licentia superioris sui trāsire dēt. Itē monachus n̄ dēt hr̄e peculium, & de oib. r̄arib. intelligendū est. Itē monachus cā leuitatis exiens de monasterio ad monasteriū, dēt compelli redire ad primū, & ibi coerceri.

[Gl. seq. rec. per q. & vnū contrarium.]

e ¶ Monasterium.] hoc c. loqt̄ de his, qui cā leuitatis transeunt, alias licitū esset transire ad arctiorem religionem petita licentia, licet non obtenta, & inf. eo. licet.

f ¶ Peculiare.] nisi cā administrationis. inf. de sta. mon. monachi. alias nisi in morte resignauerit, cum ipsa pecunia in sterquilinio subterretur. int. de stat. mon. & cano. regu. cum ad monasterium.

g ¶ Reddat.] quē tenetur Abbas recipere, ne vagabundus aiæ incurrat detrimento. & cōpellitur Abbas si noluerit.[4] inf. eo. c. vlt. & arg. 18. q. 2. Abbates. Itē signat ꝯtrum, 27. q. 1. si qua monachorum, & c. si quis repuerit vbi dr̄, ꝙ monachi delinquentes debent tradi arctiori monasterio. Sol. illa intelliguntur, cū priora monasteria redarguuntur, de districtione. Quod hodie debet fieri de istis fugitiuis dicitur inf. eo. c. vlt.

Quia.] Prio ponit. Sc̄do ꝓhibitionē, pueros. Ab.

CASVS. Quia nimia erat asperitas religionis in insulis, præcipitur, ne quis añ. xviij. annum monachari volens, recipiatur. No. ꝙ propter austeritatem vitæ, regula instituta a canone, extenditur.

h ¶ Quia.] hoc in c. in quibusdam libris habetur pro palea. s. 20. q. 1. quia autem.

i ¶ Pueros.] nota, q puer dr̄ vsq; ad decimum octauū annum. inf. de despon. impu. c. puberes.

k ¶ Decimum octauū annum.] hoc spāle est ꝓpter asperitatē locorū, aliās regulare est ꝙ post tps pubertatis tam mascul. q. fœmina ꝓfitent. prouterī. 20. q. 1. c. 1. & q. 2. si in quālibet. & c. qualibet, & c. puella.

---

† In pluribus vulgaris legitur, Greg. ix. alias Gre. iij. sed in oībus manuscriptis, hr̄, ut est ī pressum, q lectio vera, vt constat ex epist. 14. li. 1. regesti Bea. Greg. & c. 7. e. tit. in 1. cōp. Vide suonē pa. 7. ca. 122. & omnino B. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 8.

† peculiū, ꝙ quam here.

2 De multiplici velo q̄re nota. 20. q. 1. c. illud §. velamen in gl. & h. c. per G. & H. lo. And.

3 Fortassis respexit hic gl. ad consuetudinem ecclesiæ Mediolanensis, vbi mulierculæ qdā simplices hostias deferunt ad altare, post Euāgeliū in solemnioribus Missis: nam alibi, vt sit hæc consuetudo, cuius gl. meminit, non inuentū est.

3 Vide ꝙ de m̄rimonio carnali notatur eo. ti. mulieri. 10. And.

† Lib. 1. epistola 47. ad Anthemium. refert Gratianus 20. q. 1. c. quia aut. & c. 1. eod. tit. 1. in 2. 2. comp.

† in Gallia.

4 al. noluerit

5 Verū dicit Bernardus, immo in vetustissimis Gratiani codicib. non hr̄ hoc c. ut intelligas polea a Gratiano, & ob id signari vt palea.

Non

NOn est.] Primo ponitur exordium. Secūdo mandatum.ibi, Vniuersitati. Tertio aliud mandatū: ibi, Et qui. Abb. Siculus.

CASVS. Mandat Papa prælatis per Galliā constitutis, ꝙ non permittāt recipi per episcopatus suos monachos vel conuersos Cistercien. ordinis, postꝗ fecerint ibi professionē, sine licētia Abbatū suorum & si aliqs contra hoc fecerit, & monitus ad suū monasterium, non redierit, compellāt ipsum ad monasterium suū redire Not. ꝙ Cistercien. monachi ad aliā religionē transire non possunt: quia nō reperitur arctior. Itē monachus suū monasteriū non pōt deserere sine licentia sui Abbatis. Itē deserentes monasteriū suum monendi sunt ut redeāt, & nisi redierit, per sniam excommunicationis sunt compellendi.

[Gl. seq. recitatur per duas qōnes, s. q̄ sit rō, & an licentia sufficiat.

a ¶ Permittatis.] & merito: quia q̄ mutat locum, de minori ad maiorē mutare dēt. 93. dist. legimus, in fi. s. de transla. licet, & c. 1. & hoc iō præcipitur: qa nō reperit ordo arctior, & pro eo quod dicit, licentia, supple, maxime: quia nec Abbas posset in hoc dispensare, vt ad minorē transiret. Vel intellige ꝙ de licentia Abbatis posset trāsire ad æqualem iusta de causa.

[Gl. seq. reci. per quæstionem quando dicatur celeriter fieri.]

b ¶ Celeriter.] post admonitionem, & celeritas ista ad arbitriū iudicis refert, ex quo nō determinatur. sup. de ot. dele. de causis. ff. de iure deli. l. 1. in fi. De istis vagabundis tene ut dicitur. j. eo. c. vlt.

ADDITIO. De hoc, celeriter, dicitur, sup. de locato & condu. c. vlt.

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 27. c. 6. & c. 2. eod. titu. in 1. compila. Vide Archidiaconū in c. statuimus. 19 q. 3. & Io. An. in c. si religiosus de elect. in 6.

† Ciuitaneñ. alias desiderat inscripto codice Barbatię, & alijs.

† Post cōcil. Lateran. par. 21. c. 1. & c. 8. eod. tit. in 1. comp. Et de materia huius decretalis tene ꝙ nouissime diffinit concilū Trid. sess. 25. ti. de regularib. monialib. c. 15.

CAP. VII.

NOn † est vobis dubiū: & infra.

¶ Vniuersitati vestræ mandamus, quatenus monachos vel conuersos Cistercienfis ordinis, post professionem, sine licentia Abbatū suorum per episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis.[a] Et si qui eis sine licentia Abbatum suorum, de monasterio exire præsumpserint, & cōmoniti celeriter [b] non redierint, eos regredi compellatis.

¶ Idem magistro F. Ciuitateñ.† canonico.

¶ Professio facta ante decimumquartum annum non obligat. post decimumquartum vero si fit per susceptionem habitus professorum, etiam obligat, nisi detur perseuerantia tridui.

CAP. VIII.

AD † nostram noueris audientiam peruenisse, quòd eremitæ de Montefollio, quosdam pueros seduxerunt, intantum, quòd quidam suasionibus eorum assensum præbentes, statim religionis habitum in ipsorum monasterijs susceperunt: quorum vnus T. nomine, statim [d] pœnituit, quòd habitum induisset: & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si constiterit, quod præfatus T. ante consummationem [e] decimiquarti anni, susceptum habitum deposuerit, aut si post decimumquartum annū, habitum ipsum sine probatione susceperit, & infra triduū [f] deposuerit: eum ab impetitione prædictorum eremitarum denuncies absolutum: & eam, quam postquam exiuit, iurauit accipere in vxorem libere posse traducere, si alia † cā rationabilis nō obsistat. †

AD nostram.] Minor xiiij. ann. per professionem, religioni non obligatur. idem in maiori, qui sine probatione suscepit habitum professorum, quem dimisit inf. triduum. Prima pars narrat factum. Secūda dat iudicem ibi: quo circa. Abbas.

CASVS. Eremitæ de Montefollio quosdam pueros seduxerunt in tantum, ꝙ quidam suasionibus eorum consentientes, statim religionis habitum in suo monasterio receperunt: vnus eorum T. nomine, statim pœnituit, & j. triduum inde exiuit: postmodum iurauit quandam recipere in uxorem; sed illi eremitæ nō permittebant ipsum illam ducere, vt iurauit: significatū fuit hoc dño Papæ: vnde mandat quatenus, si constiterit, ꝙ præfatus T. ante xiiij. annum completum, habitū susceptum deposuerit, aut si post xiiij. annū habitum ipsum sine probatione susceperit, & inf. triduū deposuerit, eum ab impetitione dictorum eremitarū denunciet absolutum: & eam, quam iurauit accipiat in vxorem, si aliud non impediat. Not. ꝙ ante xiiij. annū votum non obligat. Item qui illectus habitum suscepit, præsumitur non voluisse.

[Gl. seq. arg. allegat quatuor iura pro, & 4. contra, & soluit.

c ¶ Statim pœnituit.] argū. non dici factū quod non durat. 1. q. 1. constat. ff. quod cū eo. qui in alie. po. si filius. ff. de in rem versi pro patre. §. versum, & 23. q. 6. vides. Arg. contra, qa ex quo semel placuit, amplius displicere nō pōt. 32. q. 5. horrendus. C. de contrah. emp. nō idcirco. & 4. dist. erit autem, & c. in istis. & 8. q. 2. dilectissimi. Sol. ubi constat de facto, & eius qualitate 1, non est quærendum de eius perseuerantia: Nam sufficit ꝙ ab initio constitit: cū vero constat de facto. sed de intētione nescitur, recurrimus ad præsumptionem perseuerantiæ, vt in casu isto & consimilibus.

[Gl seq. no. annum incœptū & c. alle. quatuor iura; in contrarium, alle. tr. a. & soluit.]

d ¶ Ante consummationē.] no. ex hoc verbo ꝙ in casu isto annus incœptus 2 pro completo nō hr, 20. q. 1. illud, & q. 2. si in qualibet, & j. eo. significatum. & in alio casu s. de elect. cum in cunctis, argu. contra ff. de munc. & ho. ad rempublicam, & 78. dist. presbyter. & in c. prædicto, cum in cunctis. §. inferiora. Sol. in dignitatibus tanto: consideratur: & ideo annus inceptus pro completo habetur: sed in episcopo est specia1e, in regulæ obseruatione grauitas est & labor & sic odium & ideo annus completus exigitur. arg. sup. eo. quia insulis.

[Ga. seq. signat cōtrarium, ponit opinionem quam reprobat. demum soluit]

e ¶ Triduum.] Arg. contra 20. q. 1. c. firma, & 27. q. 1. per totum, 20. q. 3. eius qui semel. sol. Quidam dicunt quod istud dispensatiue dictum est, alias regulare est, quòd pubes ingrediens etiam post momentum exire non potest, ut dicunt contraria. Sed hæc solutio nō valet quia contra votum continentiæ 3 non admittitur dispensatio, qa continentia castitatis & abdicatio proprietatis ita inhærent essibus monachorum, vt nec summus Pontifex valeat dispensare. j. de sta. mo cum ad monasterium. in fin. Dicas ergo ꝙ iste sine deliberatione & ex mentis impetu intrauit, & illectus fuit, & ita quo ad Deum non fuit obligatus, qui considerat cor, & non opus, 14. quæs. 5. si quid inuenisti, & 5. q. 6. cap. 1. in fin & ideo nec apud ecclesiam, cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuose, ex eo quòd sine probatione habitum suscepit, & quia infra tri-

1 Aut obligatione, firmiter & pure contracta secundū Host. Io. And.

† aliqua.

† obstat.

2 Tēpus incœptū qn habeat pro cōpleto aut nō, tradit Ioan. de Platea in §. præterea in sti. quib. non est permis. facere testa.

3 De hoc articulo vide B. Thomam & ibi Caieta num. 2. 2. q. 88. ar. 12.

fra triduum pœnituit, & quia prope pueritiā fuit, iure ergo cōi ecclesia ipsum absoluere debuit, & ita non fuit obligatus, quantum ad Deum, & eius ecclesiam. arg. 22. q. 4. vnusquisque, & 15. q. 1. sane. ar. 17. q. 4. sunt qui opes Ber.

SVper.] Cōis diuisio. Secunda: ibi, Respondemus. Quæ distinguit ꝓfessos & nouitios. Abb.

CASVS. Quidam clerici susceperunt habitum religionis eo animo, vt ad sęculū non redirent: & ante factam ꝓfessionem ad priorem statum sunt reuersi: quæsitū fuit de his clericis, vtrum si remanere possint? Rñdet Papa, ꝙ si auctoritatem religionis ad quam migrauerunt, seruare noluerint, ad minorem religionem compellendi sunt transire, nec amplius in ecclesijs secularib. dēnt assumi ne contra votum suum venire probentur. Sed si ante susceptum habitum positi in probatione recedere voluerint, ad priorē statum redire non prohibentur. Not. ꝙ qui habitum religionis assumit eo animo, vt in religione perseueret, ad sæculum redire non pōt, sed ad largiorem ordinem si voluerit, trāsire potest. Item qui causa probationis habitum religionis assumit, ante professionem ad sæculum redire potest.

a ¶ Susceperunt.] eo animo vt ad sæculū non redirēt, nulla facta ibi professione. inf. eo. statuimus. ita ꝙ de hoc constabat. vt ibi dicitur.

b ¶ Ne contra votum.] quo renunciauerunt sæculo generaliter, nondum facta professione alicuius religionis. vnde cogendi sunt remanere vel ibi, vel ad minorem transire, si sponte voluerint, vt hic dicit, & infra eo. consulti.

c ¶ Habitum.] de quo præmisit, ex quo renunciauerunt sæculo.

d ¶ Redire] morib. emendatis. inf. eo consulti. Bern.

[Gl. seq. quærit in qua veste, &c. alleg. ꝙ in prima. soluit contrarium, & ad legem respondet.]

e ¶ In eadem veste.] sed in qua veste positi in probatione debent esse? videtur ꝙ in illa in qua veniunt. 54. dist. legem. & 54. dist. multos. in fi. argum. 17. q. 2. si quis incognitus. Dic ꝙ in monachali habitu, vt hic dr, & inf. eod. statuimus. alioquin non possent probare austeritatem monachalem, quæ in vestibus ꝓ magna parte consistit. Et quod dicitur hic in fi. in eadem veste redeant, in qua venerunt, sic intellige: quia finita probatione si noluerint ibi remanere, restituentur eis vestes, cum quib. venerunt, & cum eis recedent, & sic seruatur pro regula monachorum. Et cap. 2. quæ dicunt, ꝙ probari debent in veste laicali, non seruantur; sed intelligas de veste, in qua venerūt. Vel dic, in veste laicali, id est, in veste nouitiorum, qui sunt in probatione: quæ differunt ab illis quæ dantur profitentibus. infra eo. sta tuimus.

¶ Idem Elieñ. episcopo.

¶ *Qui recipit habitū professorum, vbi distincti sunt habitus, cōpellitur ibi vel alibi esse religiosus: sed si recipit habitum nouitiorum, potest ad sæculum redire.*

CAP. IX.

SVper † eo ꝙ quæsitum fuit de clericis, qui religionis habitum suscepe runt,[a] & ante professionē ad priorē statum sunt reuersi: Rñdemus, quod si austeritatem religionis, ad quam migrasse noscūtur, seruare noluerint, ad minorem religionem sūt cogendi transire, nec amplius in ecclesijs sæcularibus debēt assumi: ne contra votū [b] quod Domino fecerunt, venire ꝓbentur. Verum si ante susceptum huiusmodi habitum,[c] in probatione positi recedere voluerint, secūdum regulam † beati Benedicti, non videntur prohiberi ad priorem statū redire:[d] quę vr̄ præcipere, vt in eadem veste, [e] in qua veniunt, reuertantur.

¶ Idem Ambianeñ. ep̄o.

¶ *Canonicus regularis potest effici monachus, si religio ad quam transit, est strictior sua: aliàs secus.*

CAP. X.

SAne † de canonico, qui in ecclesia Aromateñ. professionē fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum à quodam Abbate recepto: Id tuę fraternitati significamus, ꝙ si locus, vbi nunc permanet, maioris religionis quàm ecclesia Aromateñ. existat, † ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittas: [f] alioquin eū ad priorem ecclesiam redire compellas.

SAne.] Si canonicus regularis fit monachus: aut strictioris religionis, & manet monach⁹: aut laxioris, & redire cōpellitur. Et est textus notabilis. Diuiditur. Nam primo narrat fa ctum. Secundo distinguendo diffinit: ibi, Id tuæ. Abb. Sic.

CASVS. Quidā canonicus Aromateñ. ꝓfessus ibidem, ab ecclesia Aromateñ. aufugit, & à quodā Abbate in monachū est receptus: quæsitum fuit, an dēret ibi remanere: Respondet Papa episcopo Ambiañ. ꝙ si locus ille vbi nunc est, maioris religionis existit q̄ ecclesia Aromateñ. ipsum in eodem loco cum pura cōsciētia remanere permittat: alioquin ad primam redire compellat eundem. Not. ꝙ de minori religione ad maiorem transire licet, & non econuerso.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Remanere pmittas.] sed ɔ vr̄. 19. q. 3. mandamus. vbi dicitur, ꝙ si canonicus regularis ad monasterium transeat, ad canonicam reducatur, & in vituperium memoriale cucullam portet. sed illud intellige qñ cā leuitatis vel vanitatis non petita licentia transit: hic quando causa maioris religionis & bono zelo. infra eodem. licet. Ber.

¶ Idē Reluaceñ. episcopo.

¶ *Minor 25. annis, profitēdo non obligatur religioni, nisi factus maior ratū habuerit.*

CAP. XI.

SIgnificatum † est nobis: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si inueneris, quòd G. non fuisset

SIgnificatum.] In prima ponitur consultatio. In secūda responsio: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam G. nomine infra 14. annum constitutus, timore magistri sui habitum religionis assumpsit, & inde infra annum exiuit, & sic vagabundus discurrit: significatum fuit hoc dño Papę: vñ mādat ep̄o Beluaceñ. quatenus, si inuenerit, ꝙ ille G. non fuisset oblatus à parentib. & infra 14. annum à religione recessit: ab illo voto quod fecit ipsum denunciet absolutum. Si vero a parentibus fuit oblatus ante 14. annum compleuerit, qñ religionem intrauit, siue post 14 annum professionem à se factam ratam habuerit, compellat eundem ad eādem religionem, vel aliam transire. Nota ꝙ votum ante 14. annum non obligat. Item votum quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem subsequentem tenet.

a ¶ A pa-

† Ca. 9. eo. ti. in 1. cōpil. & post ɔcil. Later. sub Alex. iij. pa. 21. c. 2.

† Quid de hoc articulo disponat hęc regula, refert hic Hostieñsis, a regulæ ēt verba commemorans.

1 Post hæc verba in quodā antiquo exemplari mox subsequūtur hęc: Et intelligo istā decretale. inf. e. ɔsul ti. ꝓm illam inf. eo. statuimus. Hug.

2 Scilicet illud c. multos 1o. And.

† Cap 10. e. ti. in 1 comp. & post conciliū Laterā. par. 50. c. 29.

† existit.

† Cap. 12. e. ti. in 1. comp. & post conci Later. pa. 50. c. 10. vbi est integra clausula. Et vide ɔc. Tri. ses. 25. ti. de regularib. c. 15. ex quo cessant nūc difficultates textus & glossarū.

3 De solutione huius cōtrarij, vide plenius hic p Hostiensem, Ioan. And. & alios.

a ¶ A parentibus oblatus] si fuisset à parent ib. oblatus ante 14. annum exire non debuit, sed post 14. annũ ibi stare non cogitur ꝟ. e cum simus. alias si non fuisset traditus à parentibus, quandoque vellet posset exire, vt hic innuitur.

b ¶ Fuerit oblatus.] supple maxime Aer.

c ¶ Intrauit.] quia tunc tenet quod fecit 20 q. 1. illud.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem.]

d ¶ Ratā habuerit.] quod intellige, si expresse consentiat immo certe etiam tacite, si vltra illud tempus remaneat 1 ꝟ. de despō. impuber. litteras. & c. accessit. tū cā maioris certitudinis in principio 15. anni eius voluntas requirenda est. 20. q. 2. c. illud. & sic seruant plures religiosi, & bene. Item est hic arg. ꝙ ea quæ ab initio non valent, tractu temporis conualescunt: ꝟ. de despon. impub. de illis 2. Sed dic valet vt ex nūc, sed nō vt ex tunc. ff. de officio proconsulis. obseruare. In fine.

[Gl. seq obijcit, & soluit.]

e ¶ Ad aliam religionem] hoc non videtur probare: quia si fecit professionē ibi, ad aliam postea minorem transire non potest. arg. s. eo non est. Sed dic ad aliam eiusdem religionis vel maioris.

1 Per annū. ꝟ. e c. 1. lib. 6. vbi hēs 4. modos q b. ratifi catur professioni minoris facti maioris. Io. And.

† Ca 3. co. ti. in 2. c. op. vbi est ītegra cl'a Vide ꝯc. Trid. ses 25. tit. de rfarib. c. 15. & c. 19 & c 2 & c. non solum. co. ti. lib 6.

à parentibus [a] oblatus: & infra decimumquartū annum facti voti penitens, à religione recesserit: ab illo voto professionis, qđ fecit denuncies absolutum. Si autem à parentib. fuerit oblatus, [b] seu decimūquartum annum compleuerit, cum religioné intrauit, [c] seu post decimum quartū annum professionem à se prius factam, ratam [d] habuerit: eum ad eandem, vel ad aliam religionem [e] transire compellas.

¶ Clemens tertius.

¶ Si filia minor duodecim annis à parentibus monasterio tradita maior facta spōte veletur, ad sæculum redire non potest.

CAP. XII.

CVm † virum: & infra. ¶ Vtrum [f] ea, quę in-

10 fra discretionis [g] annos, à parentibus monasterio tradita, habitum religionis induens, benedictionem accepit, & exiens postmodum se cuidam militi copulauit, ad monasterium redire cogatur: Cōsultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ cum iuxta 20 concilij Toletani † [h] censuram, monachum aut paterna deuotio, [i] aut propria professio facit: quicquid horum [k] fuerit allegatum, † tenebit, reuertendi ad sæculum aditu penitus interdicto. Non 30 enim videtur ille monasticę professionis à se posse iugum excutere, cum eam non constet euidenter contradixisse, cum benedictionem accepit, quā non nisi in ętate discretionis recipiūt, [l] quę velant: 40 ꝑsertim si ratihabitione secuta † (& si eā q̄nq; contradixisse cōstiterit) quod antea gestum fuerat, ro-

intelligitur de puella nubili, quæ non cogitur sequi voluntatem parentum, cum habeat liberum arbitrium in vouendo hic loquitur de illa, quæ adhuc erat ꝟ. annos discretionis, quæ adulta facta professionem fecit. vel si coacta fuit, postea consensit. No quod ex deuotione & oblatione parentum obligat filius ad religionem. Itē ꝓfessus in ætate discreta, vlterius ad seculū redire nō pōt. Item votū quod ab initio non valuit, tractu tpis p ratihabitionem te... Item no. ꝙ argumentum a contrio sensu validum est dummodo in eundem casum fiat: sed hic erat diuersus, casus.

f ¶ Vtrum] supple hic, quæsiuisti

g ¶ Discretionis annos.] id est, ꝟ. annos ad votum vel matrimonium ꝯhendum aptos, qui in puella 12. in puero 14. sunt, vt 20. q. 1. c. 1. & 2 nā ante dicuntur carere iudicio. ff. de iud. cum prętor §. non autem. & 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in prin. Et dic iudicio, id est discretione: sed quo ad beneficium restitutionis implorandum, vsq; ad 25. annum d̄r esse fragile & infirmum huiusmodi ætatis cōsilium. ff. de minori. l. 1. Lau.

h ¶ Concilij Toletani.] 20. q 1. monachum.

† Id est cōcilij Toletani 4. c. 84.

† Allega... in cōcilio & in ... nuncupatis ... horū fuerit allegatū tenebit. quod ex ex ponit Hostiensis.

i ¶ Paterna deuotio.] paterna deuotio quandoq; facit monachum occasionaliter: aliquando enim filius obtemperat voluntati paternæ ex debito honestatis, non 50 necessitatis. 22. q 1. illud & c puellæ, sic & in matrimonio intellige. in f a de despon. impub. cap. 1. Aliàs non cogitur filius ad hoc obtemperare patri, vt hic, in fi. & in prædicto cap. puellæ. & ꝟ. eod. cum simus, quia res est voti, non præcepti. 32. q. 1. integritas & c. puellæ. Et expone, aut, pro. &: quia paterna deuotio facit monachum, cum sequitur ratihabitio filij, & eadem expositio fit C. de verborum signifi. l. penult. vbi aut, ponitur pro. & c.

60 K ¶ Quicquid horum.] ex hoc verbo vr̄, ꝙ per se sufficiat alterum istorum. sed non est verum: vn sic intellige, paterna deuotio cum ratihabitione filij adulti sufficit: propria professio filij sine patris deuotione sufficit: & ita si incipias à primo, vtrunq; necessarium est: si à secundo, sufficit secundum tantum. similiter s. de rescriptis. olim.

[Gl. seq. quætit, & soluit.]

l ¶ Recipiunt] sed quid si ante reciperēt? Rn̄deo, Nō obstat ... volent: quia non tenet professio ꝟ. discretionis annos. 15. q. 1. illud. & c. 1. s. e. significatum. & ꝟ. e. cum simus. sicut nec matrimonium, nisi malitia suppleat ætatem. infra de spon. impub. puberes. & c a nobis. & c. vlt.

[Gl seq arg. & determinat.]

chum.

[Glossa] CVm virum] Si impubes etiam inuitus à parentib. monasterio traditus, factus maior sponte recipit habitum professorum, ad sæculum amplius redire nō potest. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio ibi Consultationi. Tertio soluit contrarium: ibi, nec obloquitur. Abbas.

CASVS. Quædam puella ꝟ. annos discretionis monasterio tradita fuit a parentib. & habitum religionis assumens ... benedictionem accepit, quam recipiunt quæ velantur: postmodum de monasterio exiens, cuidam militi se copulauit: quæritur. vtrum ad monasterium redire teneatur? Rn̄det Papa, ꝙ secundum Toletan cōcilium, paterna deuotio, aut propria professio, monachum facit: & quandocunq; istorum alterum ... & appropriatum fuerit, obligata erit. & ideo ad sæculum redire non pōt nec pōt vlterius iugum professionis reijcere cum nō ꝯdixerit qñ benedictionem accepit, quam benedictionem tantum in ætate discreta recipiunt, quæ velantur. & quia et si cōtradixerit, postmodum ratum habuit. Postea rn̄det tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per decretum Leonis Papæ à ꝯrio sensu, vbi dr̄ puellæ, quæ non coactæ parentum ... sed sponte virginitatis habitum susceperunt, habitum non possunt deserere, ergo per ꝯrium sensum datur intelligi, ꝙ si coactæ habitum susceperint, ipsum deserere possunt? Respondet papa, non obstat illud decretum: quia illud

a ¶ Ro-

a ¶ Roboratur.] arg. quod ea, quae ab initio non tenet, tractu temporis conualescunt. sic. s. eo. significatum. & j. de despon. impub. de illis. 1. q. 1. constat. Dic, quod ex nunc incipit valere, & non ex tunc, vt dixi s. eo. significatum.

b ¶ Nec obloquit.] hic respondet tacitae quaestioni, quae posset fieri per c. illud, puellae. 20 q. 1. à contrario 1 sensu, vbi dicitur, quod puellae, quae suscipiunt habitum virginitatis, non coactae imperio parentum, deserere non possunt habitum susceptum: ergo si coactae fuissent, a contrario sensu bene possunt deserere; at ista fuit coacta, ergo non debet compelli redire ad monasterium. Non obstat illud c. à contrario sensu inductum, quia illud intelligit de adultis, qui non possunt habitum semel susceptum relinquere, & hic loquitur de ea, quae adhuc erat infra annos discretionis, quae facta adulta professionem fecit, nec contradixit. Vel si coacta fuit, postea consensit: vnde exire non pot, & est simile C. quod met. cau. l. 2. §. de his quae vi, metu ve causa ff. ad audientiam.

1 Argumentum à contrario sensu, an, & quando valeat, tradunt latè Doc. post gl. in l. 1. ff. de off. eius cui man. est iurisd. & Euerardus in loco à contrario suo.

† Leo Papa j. epist. 90. ad Rusticum Narbonensem epm, c. 14.

† assumitur

† receperunt

† Dictio, rectè, deest in vetustioribus.

boratur. [a] ¶ Nec obloquitur, [b] quod de praedecessoris nostri Leonis † Papae constitutione per contrarium sensum sumitur: † vt puellae, quae coactę parentum imperio, virginitatis habitum susceperunt, † ipsum possint sine praeuaricatione deserere: cum dè ea rectè † possit intelligi, quae in ętate nubili noscitur constituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propositi, sequi parentum non cogitur voluntatem.

¶ Idem.

¶ Valet professio facta sine susceptione habitus religionis.

CAP. XIII.

Porrectum † nobis ex parte tua petitorium continebat, quod I. canonicus Acherontinus infirmitate grauatus, votum, vt fieret monachus, se asserit emisisse: vnde metuens, ne voto decederet 10 non completo, iunctis manibus tibi se reddidit in monachum, & in fratrē: & infra.

¶ Inquisitioni tuę taliter respondemus, quod † cum monachum non faciat habitus, [c] sed professio [d] re- 20 gularis: ex quo à conuertēdo votū emittitur, & recipitur ab Abbate, talis vt fiat monachus, & reddat Domino, quae promisit, erit vtique cōpellendus.

† al. ita: quod cum monachum faciat, nō habitus, sed. &c.

Porrectum.] Monachum facit professio, non habitus tantum. Cōis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Abb. Sicul.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōpi. Vide pro alijs hic Henricū Bohic. adde B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 3.

CASVS. Quidam canonicus Acherontinus I. noie, votū emisit, vt fieret monachus, in infirmitate constitutus: ipse vero timens ne voto incompleto decederet, iunctis manibus tradidit se Abbati in monachum & fratrem: quaeritur, an talis sit compellendus promissum adimplere? Rndet Papa, quod cum monachum non faciat habitus, sed professio regularis, talis compellendus est, vt fiat monachus, & reddat Domino quod vouit, & quod promisit, ex quo votū emisit, & Abbas ipsum recepit. No. quod sola professio sine habitu monachū facit. Item qui votum facit, vt fiat monachus, compellendus est reddere Dño quod promisit.

[Glo. seq. alleg. tres concord. & tria iura in contrarium. & soluit.]

c ¶ Non faciat habitus. 2] hic euidēter apparet, quod habitus non facit monachum, sed sola professio regularis sic j. qui cle. vel vouen. consuluit. & inf eo. ex parte. & s. eo. vt clerici. Sed contra videtur 27. dist. quod interrogasti. & sup. eo. vidua. & c. super eo. Sol. illud verum est, quòd habitus sine professione non facit monachū: sola enim professio vera vel praesumpta monachum facit, & solemnizat votum. Dicas ergo, quod quicunque facit professionem in manu Abbatis, seu etiam alicuius monachi & vbicunque, dummodo recipiatur eius professio ab Abbate & fratribus, monachus est, & solemnizatum est votum illius. inf. qui cle. vel vou. insinuante. & hic. Et illa capitula, quod interrogasti. & c. vidua. intelliguntur de praesumpta professione: ex quo enim morant inter alias moniales, & gerunt se tanquam monachas, monachae sunt cēsendae. 20. q. 1. quem pro genitores, & quia ab initio eo proposito, & eo animo intrauerūt, vt monachae essent tacitè, ex quo nullā protestatione fecerūt, & multo tpe ibi fuerunt, saltem per annum in habitu professorum j. eo. ex parte. vnde postea non audiunt et si velint iurare contrariū. Illud capit. super eo. intelligit de illis, qui habitu recipiēdo renūciauerūt saeculo tacitè vel expressè, vt ibi dr. & j. eo. consulti. & cap. statuimus, quod in eodem casu loquitur qui vr cum illo capi. consulti.

2 Adde quod idem dixit Baid. in l. interdum §. di cunquoque. ff. de publicanis.

[Glo. seq. dat duas lecturas.

d ¶ Professio.] quae hic intercessit, ex eo quod dicit, iūctis manibus tibi se reddidit in monachū, & in fratrem, saltē tacitè, licet fortè non expressit formā pfessionis, quam habes 20. q. 1. vidua. & perinde fuit ac si formā illam seruasset. Sed littera sequēs vr contradicere huic, vbi dicit: talis vt fiat monachus, & reddat Dño quae pmisit, &c. Sed tu expone, 3 fiat monachus, i. stet, & viuat vt monachus. Vel intellige, quod votū fecit solūmō, vt fiat monachus. ita dēdo te in manus Abbatis, [vt j. de voto & voti red. per tuas, vbi fuit similis pmissio. & hoc pbat littera illa, ex quo à conuertendo votum emittitur, vt s. fiat monachus. talis ergo, qui sic promisit & vouit, quòd intrabit religionem, compellendus est vt fiat monachus & reddat Domino promissum & votum suum. & sic plane sonat littera. Et ita collige ex hoc, quòd qui promittit se intraturum aliquam religionē, tenetur cōplere promissum, & potest & debet compelli 4 inf. de vo. & vo. 50 red. per tuas. Quod prius dixit, verius puto; quia reddendo se in manibus Abbatis in monachū & fratrem, statim fuit monachus.

† Clemens iij.

3 Eodē modo exponūt Tanc. Innocent. Host. & alij antiqui.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōpi. Et de intellectu vide Ferdinandū Vasquium libro 1. controuer. illustriū, c. 37.

4 Si tū profitetē aliā religionē et laxiorē, tenet pfessio: quia pm votū solēne derogat primo simplici j. eod. q post votū. lib. 6. Ioan. Andr.

30 ## ¶ Cęlestinus † tertius.

¶ Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior exire potest religionem, & legitimam à monasterio petere.

CAP. XIIII.

40 Cum † simus: & infra. ¶ Sane nostris auribus est relatū, quod cum

Cum simus] Communis diuisio. Secunda: ibi, Discretioni. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam miles E. nomine, se cum filio infra decimumquartum annum constituto, ad quoddam monasterium cum bonis suis transtulit: & dictum filiū suum fecit habitum suscipere monachalem: sed cum ipsi puero displiceret monastica disciplina, inf. modicum tēpus à monasterio recessit. & bona paterna cæpit 60 cum instantia postulare: sed Abb. dicebat, quod non erat audiendus, cum tempore suae oblationis extiterit maior 14 annis. Consultus Papa respondet dicens, quod si dictus puer ad annos discretionis iam peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, non est ad hoc vllatenus compellēdus: quia tunc liberum sibi erit habitum ipsum dimittere, & paterna bona, quae ipsum ex successione contingunt, poterit postulare. Not. quòd intrans religionem ante decimumquartum annum, cum venerit ad annos discretionis, habitum dimittere potest, & paterna bona postulare.

a ¶ Discretionis.] dic de hoc vt dictũ est s. eo. virum.
b ¶ Ad annos discretionis.] xiiij. s. annorũ: quia tunc liberum est ei stare si voluerit remanere, vel recedere. si ei non placet. 20. q. 1. illud. & q. 2. si in qualibet.
c ¶ Et bona paterna.] quibus priuari non potuit legitima iure naturæ, reliqua parte monasterio competente, quæ in ipso ingressu competit. 19. q. 3. si qua mulier, quæ erit tertia illius partis, quæ sibi ad int... debet. vel medietas s̃m numerum filiorum. C. de inoff. testam. in auth. nouissima.
d ¶ Proueniũt.] s. de testa. Raynutius. & c. Raynald⁹. vbi d̃ h c.

Sicut tenor.] Primo ponit decisa consultatio. Secũdo rñsio: ibi, Consultationi. [Gl. seq. ponit casũ.]
e ¶ Sicut.] CASVS. Sacerdos 1 iste infirmitate grauissima laborat, ita ꝙ extra se positus desperabat d̃ vita p̃senti: & in tali articulo constitutus indutus fuit habitu monachali; & ad monasteriũ deportatus: tandem conualuit, & habitum dimisit, & d̃ Abbatis licẽtia monasteriũ dereliquit: cõsuluit sacerdos dominum Papam quid esset ei faciendum: & ipse respõdet secũdum quod sequitur in littera. Bern. No. ꝑ ꝯtraria allegãs audit. Item nota, ꝙ mente alienatus non obligatur cum nec consentire valeat nec dissentire, tanquam dormiens. Item quod ab initio non valet, ex postfacto cõualescit.
f ¶ Repugnantia.] Vnde non videbatur audiendus, s. de appel. solicitudinem. 23. q. 7. quod autem. C. de liber. causa, cum precum.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, quam soluit, & solutionem obijcit.]

g ¶ Extra mentem.] si autem integrum haberet iudicium, licet grauissimam pateretur infirmitatem, bene obligaretur, si voueret. arg. Insti. quib. non est permis. facere testam. §. præterea. 2 tenetur autem hoc ...re, se tunc temporis extra mentem fuisse, s. de succes. ab intest. cum dilectus. Argum. contra. 3 quæst. 9. indicas. Laur.
h ¶ Habitu monachali.] ita ꝙ votum fecisset; quia solus habitus non facit monachum, sed professio. sup. eo. porrectum. & j. eo. ex parte.
i ¶ Absolutum.] & ita nullum est votum, siue obligatio, quæ fit mente alienata. sic 17. q. 13. Gonsaldus.

AD Apostolicam.] In prima parte ponitur duplex consultatio decisa. In secunda respõsionibus, Quæstionibus. Primo respondet ad primam. Secundo ad secundam: ibi, Prohibendum. Abb.

† al. ita: non est ad hoc vllatenus. &c.

1 Hic casus in vetustis codicibus reperitur.

† Garligen. Targin. Argin.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpi. vbi est integra clausula. Et de materia vide latè per Barbat. conf. 60.

2 Furiosus tpe quo furor declinauit, testari potest. Io. And.

R miles se cum filio suo discretionis [a] annos nullatenus attingente, ad quoddam monasterium cum bonis suis etiam contulisset: dictum filium suũ fecit habitum suscipere monachalem: & infra.

¶ Discretioni tuæ taliter respondemus, quod si dictus puer ad annos discretionis [b] peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, si ad hoc induci nequiuerit, non † est vllatenus compellendus, quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, [c] quæ ipsi ex successione proueniunt, [d] postulare.

¶ Innocentius iij. episcopo & capitulo Targilen. †

¶ Furiosus profitendo non obligatur, nisi factus sanæ mentis ratum habuerit.

CAP. XV.

SIcut [e] † tenor litterarũ: & infra.

¶ Consultationi vestræ taliter respõdemus, quod licèt ista duo inter se repugnantia [f] videantur, vt quisquã, s. sit extra se positus, & de præsenti vita desperet: si tamẽ eo tempore, quo P. sacerdos lator præsentium, positus † extra mentem [g] asseritur, indutus fuit habitu monachali; [h] cum alienatus nõ sentiat, ac per hoc non valeat cõsentire, eum denuncietis ab obseruatione monastici ordinis absolutum: [i] nisi postquam mentis suæ factus est compos, spontanea voluntate, professionem fecerit monachalem.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Professio nec fieri, nec recipi debet infra tẽpus probationis, sed facta & recepta tenet, hoc dicit. & est casus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. XVI.

AD † Apostolicam sedem: & infra.

¶ Cum monachum fieri ante vnius anni [k] probationem, regularis institutio interdicat: & infra.

¶ Quæstionibus tuis taliter respondemus, quod licet tempus probationis à sãctis Patribus sit indulgentum in fauorem conuersi quàm monasterij, tamẽ si ante tempus probationis, ille qui conuerti desiderat, habitum recepit, & professionẽ faciat, Abbate per se, vel p alium. habitum concedente, & professionem recipiente, vterque iuri suo renũciare videtur, quod pro se noscitur introductum & ideo monachus est censendus; quia multa fieri prohibentur, facta tamẽ tenent. In fine prohibet abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionẽ recipiant, & si contra fecerint, puniantur.

CASVS. Regularis institutio prohibet monachum fieri ante vnius anni probationem: veruntamen quidam ante tempus illud aut etiam statim faciunt professionem, quę recipitur ab Abbate, quæritur, vtrum tales monachi sint censendi? Respõdet Papa, licet tempus probationis vnius anni, à sanctis Patrib. sit institutum tam in fauorem conuersi quàm monasterij, tamẽ si ante tempus probationis, ille qui conuerti desiderat, habitum recepit, & professionẽ faciat, Abbate per se, vel p alium. habitum concedente, & professionem recipiente, vterque iuri suo renũciare videtur, quod pro se noscitur introductum, & ideo monachus est censendus; quia multa fieri prohibentur, facta tamẽ tenent. In fine prohibet abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionẽ recipiant, & si contra fecerint, puniantur. Nota, ꝙ regulare est, vt nullus ante vni⁹ anni ꝓbationem in monachum, vel regularem canonicũ recipiatur. Item nota hic rationes, quare tẽpus probationis fuit inuentum. Item receptio & professio monachi potest delegari. Item quilibet renunciare potest iuri, quod ꝓ se noscitur introductum. Item multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. Hæc regula locum habet in his, quæ non habent perpetuam prohibitionem, quia non cauetur in prohibitione: quod si factum fuerit, non valebit. Item tempus probationis est institutum in subsidium fragilitatis humanæ.

† al. ita: positus extra mẽtem, vt asseritur. &c.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpi. vbi est integra clausula. Et vide Concil. Trid. sess. 25. tit. de regula. cap. 15. ex quo cessant dubia tex. & glossarum.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, quam dupliciter soluit, sed primam approbat.]

K ¶ Anni.] vt 17. q. 2. Gonsaldus. quandoque tamẽ statuitur biennium. 19. q. 2. monasterijs, quandoque triennium. 18. q. 2. si quis incognitus, quia diuersa tempora statuuntur, videtur esse arbitrarium, quod satis potest concedi: quia etiam statim posse recipi, & renunciare beneficio huius probationis, vt inf. eod. ca. dicitur, & c. statuimus. Dici consueuit, ꝙ clericus ignotus & laicus notus probantur per biennium: sed clericus notus per annum, laicus ignotus per triennium, & sic intelligi consueuerunt capita prædicta. Sed non credo, ꝙ hodie seruetur illa diuersitas; immo quilibet statim potest admitti, vt dictum est. Bern.

[Glo.

[Glo. seq. recitari potest per contrarium, quod alter solus renunciet de l. quod fauore, secundo quod etiam vterque non renunciet per c. si diligenti.]

a ¶ Monasterij.] ergo alter altero inuito huic beneficio renunciare non pot. quod est verum, quia cōiter in fauorem vtriusque introductum fuit; & quod fauore alicuius introductū est, ī odiū eius non debet retorqueri. C. de leg. quod fauore. & in re cōi potior est conditio prohibentis, vt arg. ff. de serui rusti. predi. per fundum. & ff. cōi diui. Sabinus. Ī de cōi tamen cōsensu potest vterque renūciare iuri suo, vt hic dicit. cū sit personale & singulare beneficium. ṡ. de offi. dele. gratū. C. de pact. si quis in cōscribendo ff. de msno. si iudex. & 7. q. 1. quàm periculosum. secus si esset cōe beneficiū & fauore omniū introductum. ṡ. de io. cōp. si diligēti. vbi de hoc. & 4. q. 3. ca. si testes §. item parentes.

b ¶ Obtinet roboris firmitatem.] vt 17. quæstio. 2 ca. nos nouimus. & 27. distin. si vir. & 2. q. 6. biduum. Bernardus.

c ¶ Prohibendum.] quia graue est inexpertos Dei seruitio applicare 19 q. 3 monasterijs. C. de re mili. cōtra publicā. lib. 12. & ff. de vac. mune. ꝑtor. §. vlt. & tenet q̄s de mala electione. argu. 23. distin. tales. ff. nau. caupo. stabu. l. vl ti. §. 2. C. de colo. Illy. l. vnic. li. 11. vbi tenetur quis eo ipso quod admisit ignotum.

d ¶ Corrigendi.] arbitrio iudicis, ex quo pœna non adijcitur. ṡ. de offi. dele. de causis. ff de iure delibe. l. 1 in fin.

ij Sicut nobis.] Diuiditur, quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam clericus nimia ægritudine laborans, quasi de morte securus, & de recuperāda sanitate desperans, habitum canonicū regulariū petijt & accepit: sed ad ecclesiam nō transiuit, nec bonis suis vti postposuit. videntib. & sciētibus epo & canonicis ecclesiæ Nazareth, à quib. habitū susceperat regularē: & ꝑ multa tempora sæculariter se habuit: quæsiuit eps, vtrū esset cōpellendus habitum resumere regularem? Respondet Papa, quòd si regularē habitū petijt & accepit, & ꝓfessionem fecit, cōpellendus est, vt habitum regularem assumat: nec prodest illi, q tanto tempore extra canonicam mansit; in augmentum maioris transgressionis ipsius, potest merito allegari. Nota, q monachi compellendi sunt habitum depositum reassumere, & ad claustrum redire. Item contra votū non præscribitur. Itē diuturnitas temporis peccata non minuit, sed auget.

[Gloss. seq. quærit, obijciendo, & soluit.]

1 De hoc articulo videbo latius hic per Io. An. & ꝑ Pan. imitantū docentes quando quis possit iuri suo renunciare.

† Dictio, facta, deest in omnibus antiquis exemplaribus.

† Concilium Tridē. sess. 25. tit. de reg. ca. 15. oppositū diffiniuit, q videto.

† Dictio, roboris, deest in antiqs & in emendationibus codicibus.

† Item deest dictio, autē, quàm habet codex Barbatiæ.

† Ancon. Adenen. Acomen.

...tum, non solum in fauorē conuersi, sed etiam monasterij: [d] vt & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri: (quod vtrūque diligēter est obseruādū, præsertim cū ab vtroque de reliquo facta† certa notitia nō habetur) si tamē ante tēpus ꝓbationis regulariter prefinitū, is qui conuerti desiderat, habitū recipit, & professionē emittit, Abbate per se, vel per alium professionē recipiēte monasticam, & monachalē habitū concedente: vterque renunciare videt̄ ei, quod pro se noscitur introductū: Ideoque obligatur per professionē emissam pariter & acceptam, ad obseruantiam regularem, & vere monachus est censendus, quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent [b] roboris † firmitatem.

¶ Prohibendum [c] est autē † Abbatibus, ne passim ante tempus probationis, quoslibet ad professionē recipiant: & si contra formam præscriptā quoslibet indiscrete receperint, animaduersione sunt debita corrigendi: [c] cum in subsidium fragilitatis humanæ, spatium probationis sit regulariter institutum.

¶ Idem Aconen. † epo.

¶ Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permanserit, sed in sæculo & suis bonis vsus fuerit, ad obseruantiam regularē compellitur.

CAP. XVII.

ij Sicut † nobis fuit propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte [e] securus, & † de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicorum regularium petijt & accepit, sed nec ad ecclesiam transiuit, nec bonis suis [f] vti cessauit, videntibus & scientibus [g] episcopo & canonicis ecclesiæ Nazaren. † a quibus habitū susceperat regularem; & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si regularem habitū se postulante suscepit, & ad obseruationem religionis canonicę sua se professione [h] ligauit, ad resumendum habitum ecclesiasticum est districtione cogendus; cum, quod tanto [i] tempore extra canoniam † mansit, † non in excusationem eius, sed in maioris trāsgressionis augmētum merito valeat allegari.

¶ Idem priori & conuentui Dimoliensi. †

¶ Potest religiosus zelo sanctioris vitæ, ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius trāsire non possit. hoc dicit. Et est casus notabilis, & quotidie allegatur.

e ¶ De morte securus.] si tū sanæ mētis fuit: alias nō obligaretur, sup. eo. sicut tenor. 17. quæst. 2. Gonsaldus 32. quæstio. 7. C. de transactio. l sana mente. Sed quæritur quare alias timor mortis impedit monachari. ṡ. quod me. caus. perlatum. & nō hic? Respōdeo, monachatus ibi vt euadat mortem corporis, hic non monachatur, vt euadat mortē corporis, sed potius mortē animæ. Ioan.

f ¶ Bonis suis.] quondam; si tenuit monachatus. sic 27. q. 1. si quis rapuerit. & inf. qui cle. vel voue... ca. vlti.

g ¶ Et scientibus.] vnde tenebātur eum reuocare. ī. eo t. cap. vlt. sed ad bona ipsius si mortuus esset, & ipsū nō reuocauerūt, aspirare nō debe rent; quia quē viuum contempserunt, non possūt mortuū suum dicere. C. de lati liber. tollen. l. vnica. §. sed scimus & ī. de infan. & lāg. expo ca. vnico. Bernardus.

h ¶ Sua se professione.] alias solus habitus nō facit eum monachum. sup. eo. porrectum.

i ¶ Tanto tempore.] nullus annorum numerus ipsum excu-

†Cap. 5. eod. tit. in 3. cōp. De materia vide Spe. tit. de statu monach. & Hostien. in sum. tit. de regul. §. & qualiter. † al. ita: & recuperāda sanitate desperatus.

† Nozaren.

† Canonicā. habent omnes antiqui codices.

† Religiosus contra bonū obediētię nō pōt præscribere. facit l. 1. C. de ser. fu.

† Dimolienen. de Molēdus. Dubcolen. Douolien.

excusat. 33. q. 5. quod Deo pari. immo tanto graui delinquit. s. de cõsue. c. vlt. & i de simo. nõ satis. & ridiculũ esse (vt dicit lex) meliorem esse furis conditionem, propter continuationem furti. ff. de furtis, inficiando. §. infans. Io. Simile huic hẽs s. de resta. qa ingrediẽtibus.

meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item sicut subditus tenetur prælato, ita prælatus tenetur subdito in hoc casu. Item episcopus sine licentia Papæ non potest episcopatũ dimittere. Item maius bonum minori bono præfertur. Item communis vtilitas præfertur priuatæ.

Licet.] Diuiditur principaliter in duas partes. In primo ponitur exordiũ: ex quo secundo factum diffinit: ibi. Cũ ergo. Prima facit quinque. Nã primo ponit formã priuilegij. Secundo ipsius interpretatione, & interpretationis causam: ibi, Quia tñ. Tertio illum fortificat: ibi cum etiam. Quarto illam reassumendo specificat: ibi, Quocirca. Quinto specificationem determinat. ibi, illa. Abb. Sic.

† Cap. 4. eod. tit. in 3. cõpi. Et de materia huius decretalis vide omnino B. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 8. & Host. in sum. ti. de regularibus. §. & qualiter.

CAP. XVIII.

Licet † quibusdã monachis [a] & canonicis, [b] necnõ & Hospitalarijs et Tẽplarijs a sede Apostolica sit indultum, ne postquã aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locũ possit ipsis inuitis arctioris etiã religionis obtẽtu, trãsire, vt vnusquisque secundum Apostolũ in ea [c] vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus: Quia tamen vbi spiritus Dei est, ibi libertas; & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, [d] quia lex non est posita † iusto; ea ratione videtur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate, [e] vel leuitate, in iacturam vel iniuriam sui ordinis, sub prętextu maioris religionis, ad alium ordinem transuolaret, sicut frequenter a multis constat esse præsumptũ, non quidem vt ei transeundi licẽtia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandam, vt non ficte, sed vere, ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare.

¶ Talis ergo postquam à prælato suo trãseũdi licẽtiã [g] postulauerit, ex lege priuata (quæ publicæ legi præiudicat) absolutus, [h] libere pôt sanctioris vitæ propositũ adimplere; nõ obstãte proteruia indiscreti cõtradictione prælati: qa priuilegium [illegible]

1. Cor. 7.

2. Cor. 3.

† imposita.

CASUS. Quidam monachus sine licentia Prioris sui transiuit ad ordinẽ Cistercieñ. Prior & fratres molestabant eũ dicẽdo, q sine licentia nõ potuit proprium monasteriũ deserere; peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ; vnde ipse sup ipso negotio scribit Priori & fratribus Dimolieñ à qbus monachus pdict⁹ recessit dicens, licet quibusdã regularibus à sedẽ Apostolica sit concessum, vt postquã aliquis apud eos professus fuerit, ad alium locum ipsis inuitis, etiam causa maioris religionis transire non possit; sed hoc ea ratione fuit illis concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate, in iniuriam sui ordinis, sub prætextu maioris religionis, ad alium se possit ordinem transferre; non q ei debeat licentia denegari, qui cũ humilitate ac puritate, eam duxerit postulandam: qui ergo taliter à suo prælato licentiã postulauerit, ex lege priuata, quæ legi cõi præiudicat, absolutus, ad arctiorem religionem libere poterit se trãsferre, nõ obstãte proteruia indiscreti cõtradictione prælati: quia priuilegiũ meret amittere, q permissa sibi abutitur potestate: vnde noueritis vniuersi, quibus hoc priuilegium fuerit concessum, se de iure teneri taliter postulantibus transeundi licentiam impertiri, quia sicut subditus licẽtiam à suo prælato cum humilitate & puritate postulare tenetur; sic prælatus sine difficultate tenetur subdito licentiam [illegible], ne videatur propositum impedire diuinitus [illegible]. Si vero probabiliter dubitat, vtrum quis velit ad ordinẽ arctiorem aut laxiorem ex charitate aut ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendum, ne forte Angelus satanæ in lucis Angelum se transformet. Illud tamen regulariter est obseruandum, vt nullus episcopus sine licentia Romani pontificis præsumat deserere praesulatum: quia sicut maius bonum, minori bono præfertur: ita communis vtilitas priuatæ præfertur. Mandat igitur Papa prædictis fratribus, quatenus prædictum monachum, qui de puro corde & conscientia bona ad ordinem Cistercieñ. transiuit, vlterius non molestent. Not. quòd qui lege priuata ducitur, a lege communi est exemptus. Item petita licentia a prælato licet non sit concessa, potest quis ad arctiorẽ religionẽ transire, quasi ab ipsius lege solutus. Item priuilegium

a ¶ Monachis.] 1. s. eo. non est.

b ¶ Canonicis.] 19. q. 3 statuimus. & cap. mandamus. Ber.

c ¶ In ea vocatione.] 21. q. 1. c. 1. & q. 2 placuit. & 7. q. 1. non oportet.

d ¶ Sub lege] 19. q. 2 duæ sunt. Ber.

e ¶ Ex temeritate.] aduerte qualiter interpretat priuilegium istorũ, s. p nullus talium possit trãsire ad strictiorẽ religionem, hoc est verũ (vt dicit) temeritatis causa: sic enim cũ prohibetur iuramẽtum, temerarium tantum intelligitur prohibitum 22. q. 1 ita ergo. Io.

[Glo. seq. alle. tres concor. & vnum contrarium quærit & soluit, solutioni dupliciter opponit. Deinum objicit ad textum & soluit.]

1 Hæc clarius patet in decretali. incip. si qua libera. q est 2. cõp. titu. de statu regula. quã omisit Raymundus in hac collectione.

f ¶ Licentiam postulauerit.] sufficit ergo petere licentiam licet non obtineatur. sic supra de arb. cum olim. & sup. de loca. & cõduc p tuit. C. de iu. emphy l. vlt Arg. contra s. de electio. cum in veteri. & ad idem etiam posset induci circa prin. Sed quid si aliquis non petita licentia recesserit ad strictiorem vitam, nũquid est reuocandus? Consueuit dici quòd non, dummode leuitatis causa non transeat, vt hic in fin innuit. Sed obstat 19. q. 2. mandamus. & illud potest intelligi quando leuitatis causa transit, adhuc videtur contra. sup. de reat. & qualit. in [illegible] vbi transiuit quidã sine lic[illegible], nec inde punitus videtur. Sed qualiter potest quis inuito prælato suo p. [illegible] suam alienare, cum rem alienare non possit, & maior sit alienatio personæ quam rei. 12. q. 1. præcipimus. & 17. q. 1. c 2. 2 cum forte clericus teneatur iuramento obedire 8. q 1 sciendum. & sup. de maio. & obe. cum in ecclesijs, nec etiam potest peregrinari sine licentia sui episcopi. de consec. dist. 5. non oportet. & sæpe propter obedientiam bonum intermittitur. 11 quæst. 3. quid ergo. cum obediendum sit, vbicunque non est cõtra præceptum Domini, vel dubium sit quòd non cõtra præceptum Domini sit 23 q. 1 quid culpatur. in fin. Sed illud auctoritate canonis fit instinctu Spiritus sancti, & ita non constringitur per legem 19. q. 2 duæ. arg. inf. de diuo gaudemus.

2 Facit ad hoc bonum argu. in l. sed & si. §. si ipse seruus. ff. de pecu.

g ¶ Ex lege priuata.] quæ est amor Dei siue Charitas. de qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid vis. de pœ. d. 2. radicata. Lau.

[Glo. seq. quinque personas excipit.]

h ¶ Absolutus] ab hac vniuersitate excipitur vxor carnaliter cognita, impubes, & seruus infra de conuer. coniug. quidam intrauit. 20. quæstio 2. ca. 1. & 2. & 54. distinct. si seruus. Item excipitur episcopus. infra eodem c. ver illa semper regula. & curæ adstrictus 53. distin legem.

a ¶ Mere-

meretur amittere,[a] qui concessa sibi abutitur potestate: Cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet potestatem, Archiepiscopis & episcopis† cedendi licentiam ex iusta causa petentibus, sine difficultate concedat.[b]

¶ Quocirca nouerint vniuersi, quibus huiusmodi priuilegium est concessum, se ad concedendam licentiam transeundi taliter postulantibus de iure teneri: quia sicut subditus à prælato, cum humilitate, & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: sic profecto prelatus subdito, sine difficultate & prauitate qualibet, debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum.

¶ Si verò probabiliter dubitetur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate transire, superioris[c] est iudicium requirendum: ne forte Angelus satanæ in lucis[d] Angelum se transformet. Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, vt nullus absque licentia Romani Pontificis præsumat occasione quacunque deserere præsulatum; quoniã sicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas[e] speciali vtilitati præfertur. † Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi,[f] & labor quieti. Ad quod vtique designandum vnigenitus Dei filius Iesus Christus, non de Rachele[g] secundum carnem natus est, sed de Lia, † nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martha. Vnde quando potest episcopus præesse pariter & prodesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere.

¶ Cum ergo R. monachus vester, ad fratres Cisterciensis ordinis transmigrauerit, non vt ordini vestro aliquatenus derogaret, sed vt apud eos vitam duceret arctiorem, Mandamus, quatenus super eo quod de corde[h] puro, & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis; quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus.[i]

¶ Idem Præposito, & Decano, & scholastico Demeren. † Colon. diœcesis.

¶ *Coniuges religionem profitendo ab inuicem diuertere possunt: aliter si se abiurant, & non continent, illicitum est iuramentum.*

CAP. XIX.

Veniens † ad Apostolicam sedem G. mulier supplici nobis insinuatione monstrauit, quod cum matrimonium cum E. in facie ecclesię cõtraxisset, & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, intantum, vt quod† deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter prestitit iuramentum, hanc vir ipse diuortij causam assignans, quod quandam ipsius mulieris amitam[k] cognouisset,

a ¶ Meretur amittere.] 11. q. 3. priuilegiũ. 74. dis. vbi ista. C. de Iudæ. l. 3. & l. Iudæos. Bern.

b ¶ Ex iusta causa petẽtibus, sine difficultate ꝯcedat.] Quę sit iusta causa, & q̃ non, ostendit s̃ de renun. nisi cum pridem. Io.

c ¶ Superioris.] simile 11. q. 1. peruenit. j. de iu. patr. nullus. in Auth de san. epis. §. si à clero. coll. 9. Vinc.

d ¶ In lucis.] 26. q. 5. nec mirũ, & 29. quæstio. 1. §. 1.

[Glo. seq. recit. per obiectionẽ, & soluit. & remissionẽ. Ioan.]

e ¶ Ita cõis vtilitas.] simile 7 q. 1. scias, & in auth. de resti. & ea q̃ par. §. licet, coll. 5. & s̃. de postu. prælat. ca. 3. hoc intellige cũ per publicã nõ impedit priuata: quia ordinata charitas incipit à se 23. q. 5. si non licet, & de pęnit. dist. 3. qui vult. & 19. q. 2. duæ. 14 dis. quod ait. ff. de iud. si longius, in si. 2 ff de p̃sc. verb. qui seruandarum. sic non dẽt prælatus sua negotia p̃ponere negotijs eccl'æ. 12. q. 2. quicunque. De hoc etiam dicitur s̃. de postul. prælat. c. 3.

f ¶ Solicitudo cõtẽplationi.] id est, vita actiua, quæ in hoc casu præponitur contemplatiuæ.

g ¶ De Rachele.] Rachel significat vitam cõtemplatiuam, quæ est formosa, sicut illa fuit. Lia significat vitam actiuam, quæ fęcunda est in sobole, & ideo præfertur pulchritudini Rachelis. s̃. de renuncia. nisi cũ pridem. Bern.

h ¶ Corde puro.] q̃a præsumitur prima facie ex ipso facto, ꝙ habet speciem boni, nisi probet ꝯtrarium. s̃. de scrut. c. vnico. & s̃. de p̃sump. dudum.

i ¶ Non communicat alienus.] scilicet à charitate. de pænit. dist. 1. c. resuscitatus. §. item vt Christus.

Bernard.

Veniens.] Prima pars ponit petitionẽ mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimoniũ cũ quodã viro in facie ecclesię, & diutius cohabitauit eidem: tãdem orta fuit discordia inter eos, ex eo, ꝙ vir dicebat quandam amitã ipsius mulieris anteq̃ eam duceret, cognouisse; sed de hoc non fuit ecclesiæ facta fides, vnde contigit, quod vterq; illorum iurauit. ꝙ deinceps alterum non requireret: & postmodum ad secunda vota transiuit vterque: viro secundo de medio sublato: mulier viro priore viuente, ad agendum pęnitentiam, quoddam monasteriũ intrauit, postulans sibi cõsilium salutare impendi: Papa verò considerans ꝙ iuramentum illud illicitum fuit, mandat quibusdam, quatenus præfatũ virum moneant, & compellant, vt illam, quam superinduxit, dimittat, & vxorẽ suam recipiat, audituri post modum si quid fuerit quæstionis: & si cõtra matrimonium nihil fuerit probatũ, si vir ad religionem transire voluerit, ei licentiã tribuant transeundi, vt & illa mulier in suo possit proposito remanere. Nota, quod iuramentum cõtra matrimonium, illicitum est, & non seruandum. Item si vir adulteriũ committit, mulier tamen non potest intrare religionem ipso in sæculo remanente.

K ¶ Amitam cognouisset.] Si hoc verum fuit, non fuit matrimoniũ quo ad Deum: Vnde si probaretur, separarentur. infra de eo, qui cogno. consang. vxo. suæ, super eo. aliàs non separarentur, vt eo. tit. de illo.

[Glo.

1 Si Iudæi cruce vtendo, vel alias fidem offendunt, ꝑdent hactenus sibi permissa. Io. And.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 185 art. 4.

2 Vide j. de vo. quod super his. ꝑ 3. glo. Io And.

† Vide l. actione. §. Labeo. in ver. eo tpe. ff. ꝓ socio. in l. 1. & ibi Bart. ff. sol. matr.

† Hoc ita patet; Iacob genuit Iudam ex Lia, Gen. c. 29. ĩ fi. Iudas genuit Phares, & Zarã de Thamar; de hoc semine descendit Dauid, & Christus s̃m carnẽ, Matth. 1. sic ergo de Lia natus est Christus, id est, de genere suo.

† De Miren. de Moren. sed vt plurimũ in antiquis legitur ita: de Miren.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cõpi. Et de materia p̃ter Doctores hic, vide Turrecrematã in cap. q̃d Deo pari 33. q. 5. & Sotum li. 4. sen. dis. 27. q. 1. ar. 4.

† quod vt

[Glo.seq quærit,arg pro,& ponit duas opiniones.]
a ¶ Illicitum iuramentum.] & ideo non seruandum. sic s. de iureiu. tua.2. Sed nūquid aliqui possunt licitè se abiurare, & promittere perpetuam continentiam? Videtur ꝙ sic: quia talia matrimonia sāctiora sunt alijs. 33.q.5. quod Deo pari. Ad hoc dicunt quidā ꝙ tali modo non pñt se abiurare, vt remaneant in sæculo, nisi transeant ad religionem. Arg. j. tit. prox. ex parte 2. ad fi. Ioan. ꝯtrariū dixit, & isti nō abiurauerant se ꝑ perpetuā cōtinentiā, sed vt possent adulterari, & quod neuter illorum alterum accusaret: talis abiuratio prohibetur hic, & s. de iureiuran. tua 2. immo sine aliquo iuramento se possent obligare ad perpetuā continentiā. arg. prædict. cap. quod Deo pari. nullum enim iuramentū obstat, quia alter crimen alterius denunciare saltē possit. supra de iureiur. quemadmodum.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]
b ¶ Præfatam mulierē recipiat.] Arg. ꝯtra. j. de diuor. significasti. sed hic locū hēt, nihil mihi tu, vel ego tibi, nil Catilina Cethego. 32. q. 6. ꝑ tot. & s. de iureiu. tua 2. & j de adult. ca. pen. & vlt. Ioan. & ff. soluto matr. viro atque vxore Bern.
c ¶ Audituri postmodum.] & ita quæstio restitutionis præcedere debet. s. de rest. spol. ex conquestione. & s. de ordine cognitionum, super spoliatione.
d ¶ Possit in suo proposito.] & cōpellenda esset in ꝓposito 1 remanere, si maritus vellet ratum habere vel obseruare propositum. Arg. j. ti. prox. quidā intrauit. & 33. q.5. quod Deo. Ioan.

† præmissa
† cogatis

1 Hoc verū si se voto ad strinxisset. Io. Andr.

antequam eam duceret in vxorem; quod licet assererent quamplurimi, nō fuit super hoc ecclesiæ facta fides. Cum autem postmodum ad secunda vota conuolasset vterque, secundo viro viam vniuersæ carnis ingresso, priore superstite, dicta mulier se fecit in arcto loco, ad penitentiam agendam includi, postulans, vt ei dignaremur impendere consilium salutare.

¶ Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum iuramentum[a]: Mandamus, quatenus præfatum virum monitione præuia † compellatis, † vt ea, quam superduxit, exclusa, præfatam[b] mulierem recipiat, audituri[c] postmodum si quid fuerit quæstionis. Si verò contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & vir sæculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, vt & illa possit in suo proposito[d] permanere.

¶ Idem Abbati de Affligen. & magistro R. & G. canonicis Traiecten.

¶ Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest infra tempus probationis redire ad sæculum, nisi appareat eum vitam voluisse mutare omnino.

CAP. XX.

Consulti † sumus frequenter à multis, vtrum is, qui monasterium ingressus est, habitum sumendo nouitij,[e] si ante professionem emissam infra tempus probationis exire voluerit, licitè possit absque apostasiæ nota vel noxa,[f] † præsertim cum debita morum correctione ad sæculū remeare.

¶ Licet autem super hoc senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguendum,[g] vtrum is, qui conuertitur, proposuerit absolute[h] vitam mutare, vt sub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri obseruantiam regularem, vt ita demum si [infra annum †] sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam; aut si forte non placuerit, moribus emendatus † ad statum pristinum reuertatur. In primo casu[i] debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem saltem regulā pertransire. In secundo potest ad sæculum, non tamē vt viuat sæculariter,[k] remeare.[l] Vt ergo quæ sit eius intētio, plenius agnoscatur, propositum suum

Consulti sumus.] Communis diuisio Secundæ ibi, Licet. In qua distinguit duo membra. Secū lum: ibi, An conditionaliter. Abb. Sicul. ...

CASVS. Aliquis intrauit monasterium, habitum sumendo nouitij: quæritur, vtrum infra tempus probationis, ante factā professionem ... redire? super hoc diuersi diuersa dixerunt: Innocentius tamen distinguit, vtrum ille, qui conuertitur, proposuerit absolute vitam mutare, vt in habitu regulari de cætero Deo famuletur, vel regularem obseruātiam experiri, vt si sibi displicuerit, ad sæculum reuertatur: In primo casu saltem ad laxiorem regulam transire tenetur, vt regulariter viuat. In secundo verò casu potest ad sæculum redire. Vt ergo appareat, quæ fuerit eius intentio, ab initio propositū & intentionem suam protestetur. hanc intellige secundum illam. j. cap. penul. Nota ꝙ eadem est substātia religionis apud omnes religiosos, sed in qualitatibus differunt. Itē nota vtilem distinctionem, quam ponit littera, conuertēdos. Itē protestatio in omni cōtractu debet fieri, vt sciat contrahentium volūtas.
e ¶ Nouitij.] scilicet causa ꝓbationis. habitus nouitiorum debet discerni ab habitu professorum. j. eo. statuimus.
f ¶ Vel noxa.] nota versum:
Noxa delictum, delinquens noxa vocatur.
quãque tñ vnū ponit pro alio, vt hic, vñ melius dixisset, noxia. insti. de noxa. circa prin.
g ¶ Distinguendum.] distinctio ista hodie nō vr̄ hr̄e locum per decre. inf. eo. statuimus. ex quo. n. simplr̄ assumit habitum nouitiorū, liberè ante annum potest redire ad sæculū, nisi euidēter appareat contrarium, vt ibi. Laur.
h ¶ Absolutè.] ita ꝙ euidenter appareat, inf. eo. c. proxi.
i ¶ In primo casu.] sic intelligitur s. eo. super eo. eo enim ipso qđ absolutè religionē intrauit, licet non fecerit ꝓfessionē, intelligit renūciasse sæculo, cū nullā præmiserit protestationem. Vnde vel ibi remanere det, vel ad laxiorē trāsire, vt dictū est in c. sup eo. Arg. ꝯtra. j. c. statuimus. vbi đ hoc.
k ¶ Sæculariter.] i. dissolutè. arg. 81. dist. dictum. Bern.

[Glo. seq. quærit, opi. ponit. & soluit.]
l ¶ Remeare] nunquid licebit tali contrahere matrimonium, ex quo licet ei redire ad sæculum? Dicunt quidam quod non, cum sit simpliciter vouens. 17. q. 2. nos nouimus. Si aūt contraxerit, tenet. 27. dist. si vir. 27. q. 1. nuptiarū, & j qui cler. vel vo. rursus, ꝙ non est verum: quia nec fuit expressum votum, nec intendit cōtinere, qui tm̄ sub conditione vouet: sicut nec obligatur, qui sub conditione 2 contrahit matrimonium, cōditione deficiente, infra de condi. appo. cap. illis.

[Glo.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cōpi. Et vide omnino concil. Trid. sess. 25. ti de regularibus. ca. 15. per qđ cessat distinctio huius decretalis.
† Vide Alciatū lib 4. de verb. signifi. Cor. Fronto lib. de differentiis ait: noxa pęna est, noxia culpa.
† Hæc duo verba: inf. annum, quæ sunt in recentioribus, desunt in omnibus manu scriptis paulo antiquioribus.
† emendatis
2 Sed distingue de conditione ꝑut Theologi, vt late refert Dñicus Sotus lib. 4. sent. dist. 29. q. 1. art. 1. 2. & 3. & Syluester in sum. verbo, matrimonium. 8.

[Glo. seq. quærit, alle. proponit opi. Io. in fin. soluit, contrarium interserit, arg. de protestatione, alle 4. iura, & duo in contrarium.]

a ¶ Protestetur.] quid si non protestetur: 1 nunquid præsumitur pro religione? Vr quod sic: quia sūma est ratio, q pro religione facit. ff. dereli. & sum. sunt personæ. dixit Io. q præsumi debet, quod potius voluerit absolute mutare sęculū, q cōditionaliter: nisi protestatio pcedat. Et sic est hic arg. quod protestatio necessaria est. ¶. de his q vi metus ve cau. fi. platū. 31. q. 2. Lotharius. 7. q 1. Pontifices. & de electio. Cumana. Ar. contra s. de cōdi. cū M. & s. de appel. solicitudinē. vbi nō valet protestatio illi q cōtra illam facit, & ita præsumit hic in dubio in securiorem partem: qa religio securior est. ¶. de re iu. estote ff. eod. ut. semper in obscuris. sicut cū durior est, ¶. de re iud. estote. ff. eod. tit. semper in obscuris. sicut cum dubitatur, an aliquis excōicatus præsum. ē ipsum excōcatum, vt absolua tur saltē ad cautelā, & tunc postea debet abstinere ratione dubij. ¶. de cler. exc. mi. m. illud, & ¶. de sent. exc. p tuas. Sed cōtra vr ex quo assumit habitū nouitij, nec facit pfessionē, nec renūciat sæculo expresse, quòd non intēdit se obligare simpliciter. inf. eo. statuimus. vbi de hoc dicitur, nisi euidenter appareat quòd tales, &c. quod verum est, & sic intellige istam decr. secundum illam.

1 Sed hodie siue pteste siue nō, ante annum pbationis nō tenet pfessio, vt diffiniuit cōcil. Tridē. initio capitis relatu: & sic cessat qō gl.

in principio protestetur.[a]

¶ Idem.

¶ Qui infra annum probationis non facta professione reddit ad sæculum, licite potest ad ordines & beneficia promoueri.

CAP. XXI.

Postulasti: † & infra. ¶ Tertio quæsiuisti, vtrū illi, qui in annis minoribus [b] cōstituti, nouitiorū habitū susceperunt, & infra annū post modū nō facta pfessione, ad sęculū sunt reuersi, & episcopis suis hoc sciētibus, ad sacros ordines sūt pmoti, sustineri debeant in illis ecclesijs ministrare, in quibus sunt ab eisdem epis instituti. ¶ Nos fraternitati tuæ taliter respōdemus, quod propter hoc nō sunt ab ecclesijs ipsis amouendi, sed in eis possunt libere ministrare. ¶ Honorius iij. Veneteñ. † episcopo.

† Ca. vnico eod tit. in 4. compila. Primā qōnē habes sup. de fo. compe. postulasti. secūdam ¶. de homic. postulasti. & vide cōci. Tridē. initio præcedē tis c. citatū.

† Venetrañ. Veneñ. Verteneñ.

Postulasti.] Communis diuisio. Secunda pars; ibi, Nos. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui infra xiiij. annum assumpserunt habitum nouitiorum, postmodum infra annum ante factam professione ad suas ecclesias sunt reuersi, quæritur, vtrum debeant tolerari? Rñdet Papa, q pp hoc nō sunt a suis ecclesijs amouendi. Nota, q qui habitū nouitiorum assumunt, infra annum probationis possunt redire ad pristinum statum; nisi fecerint professionem.

[Glo. q. duplicter legit, quod hic dicitur de minore, & secundum alteram declarat quale fuit dubium, & ponit opi. Hug. & Inno.]

b ¶ Minoribus.] hæc qō 2. non habet dubitationem: qu a si erant infra xiiij. annum, non tenuit ingressus, & ita possunt libere exire. ¶. eo. ad nostrā, significatum. & c. cum simus. & 20. q. 1. illud. sed tamen verbū istud dubium est; quia potest intelligi quod fuerunt infra xiiij. annum, & sic videt quæstio, & quod fuerint minores xxv. & maiores xiiij. ¶. de prob in præsentia, & tunc dicas, q non constabat euidēter, quod sæculum vellent mutare quando habitum susceperunt: quare possunt redire ad pristinū statum ¶. eod. statuimus. Si vis inte ligere quod essent infra xiiij. annos, hæc potuit esse dubitatio: quia forte erant doli capaces, & sic videbatur quod malitia suppleret ætatē, sicut in matrimonio carnali, inf. de despon. imp. à nobis & c. tuæ. quia & poterat se obligare diabolo, sic & Deo, inf. de deli. pue. pueris. Sed Papa respondet, quòd libere possint ministrare in ecclesijs postea receptis. & sic non obligantur ante xiiij. annū, Hug. vero dicebat, quòd bene obligatur doli capax, & tenebat monachatus: quia poterat se obligare diabolo. per illud ca pueris, & innocentius fuit in eadem op. inione qui in decre. ista respondet, quod ingressus tenuit, si malitia supplebat ætatem, vt in antiqua decretal. patet 3 sed hodie nō prodest. B.

2 Quæst. etiā huius gloss cessat hodie p cōcil. Trid. supra citatū initio præcedenis cap.

¶ Qui vltra annum portat habitum monachalem in monasterio, vbi sunt habitus indistincti, censetur professus.

CAP. XXII.

Ex † parte fuit propositum, quod nonnulli sūt, qui licet pluribus annis gestauerint habitum monachalē, professionē tamen monasticā non fecerunt: vnde cū super eo quod habent propriū, & alias irregulariter viuūt, à te, vel ab alijs arguunt, nō erubescunt dicere, se ad carentiā proprij & cōtinentiā, ac alias regulares obseruātias nō teneri: cū habitus [c] non faciat monachū, sed professio regularis: et infra. ¶ Ideoque fraternitati tuę māda mus, quatenus quoslibet tibi lege diœcesana [d] subiectos, q prædicto modo terrā duabus [e] vijs ingredi non verentur, vt postpellat per censuram ecclesiasticam, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteātur & seruent. Nota quod nemo debet terram duabus vijs ingredi. Item qui per annum gerit habitum monachalem, præsumitur monachus: vnde compelli debet vt profiteatur regulam illius ordinis.

Ex parte.] Cōis diuisio. secunda pars ibi, Ideoque. Ab.

CASVS. Quidam sunt, q pluribus annis portauerunt habitum monachalē, tñ professionem monasticam non fecerunt: Cum isti postmodū arguūtur, super eo quod proprium habent, & alias irregulariter viuunt, dicunt se non teneri ad carentiam proprij, nec continentiam, cū habitus non faciat monachū, sed professio regularis: significatum fuit hoc dño Papæ: mandat episcopo loci, quatenus quoslibet sibi subiectos, qui prædicto modo terrā duabus vijs ingredi nituntur, cō

† Pro intellectu huius c. vide omnino B. Thom. in 4. sent. dist. 38. q. 1 art. 3.

3 Verba aūt antiquæ decretalis in 4. cōpi. hoc tit. ca. 1. ita hēt; nisi pradētia forte suppleuerit ætatem in illis. vt trāsire debeant ad regulam laxiorē; quia cū ipsi absq; protestatione religionis habitū assumant, vitam præsumūtur proposuisse mutare. hæc ibi. quæ cōsulto resecauit Raymūdus.

c ¶ Habitus.] sup. eo. porrectum. vbi de hoc. ¶. qui cle. vel vo. consuluit.

d ¶ Diœcesana.] id est, lege iurisdictionis: nam regulares non subsunt episcopo quant m ad legem diœcesanam. 16. q. 1. cum pro vtilitate. sed lege iurisdictionis. Quæ differentia sit inter legem diœcesanam, & legem iurisdictionis, dicitur sup. de offic. ordi. conquerente, & c. dilectus Ber.

[Glo. sequens inducit tria similia. & argu. alle. duo iura Io.]

e ¶ Duabus v.js] & male, quia in vno eodem que officio nō debet esse dispar professio. 16. q. 7. in noua actione. & sic sup. de elec. c. in causam. & est simile quod dicitur, vsque quo claudicatis in duas partes? 49. dist. ca. vlt. & nemo potest duobus dominis seruire, vt 26. dist. Acutius. & de pe. dist. 1. dulcis catus. §. item vt Christus ait. Item argu. est, quòd allegans contraria non est audiēdus sup. de app. solic. tudinem. 23. q. 7. quod autem. & ideo isti non fuerunt auditi.

[Glo.seq. declarat præsumptionem, quæ insurgit ex lapsu anni: alleg. concor. dicens locum id habere cum est habitus indistinctus.]

a ¶ Per annum.] hoc ideo dicit, quia per annum debet quis esse in probatione antequã fiat monachus. 17. q. 2. Gonsaldus, & sup. eo. ad Apostolicam. nisi renunciet illi beneficio, vt ibi dr̃, & ĩ. ca. proxi. Qui ergo post annum remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tunc ipso facto tacite vouere, vnde postea exire non potest, vt hic patet: imò compellitur expresse profiteri, nisi protestatio præcessisset. §. quod met. cau. perlatum, & hæc est præsumptio iuris, & de iure, ita ꝙ non admittitur probatio in cõtrarium, ex quo nulla protestatio præcessit. 27. distinct. quod interrogasti. §. eod. vidua 20. quæst. 1. quē progenitores. similis præsumptio est ĩ. de spon. ad id quod, & c. is q & ĩ. de Iudæ. ca. vlt. & 54 dist. fraternitatem. Et quod dicit, per annum, posset suppleri, maxime: si intelligatur de habitu monachali, qui dari profitentibus consueuit, vt infra ca. proxi. alias locum habet quod dicitur de anno vbi non est distinctus habitus nouitiorum ab habitu professorum Ber.

quam per annum [a] gestauerint habitũ monachalem, regulam secundum formã ordinis profiteantur & seruent, ecclesiastica censura compellas.

¶ Gregorius nonus.

¶ Infra probationis annum libere quis redit ad sæculũ, nisi professionem fecerit tacite uel expresse, vel appareat eum uitam mutare uoluisse. hoc primo. Secundo dicit, quod ad hoc ut dignoscantur nouitij à professis, debet habitus professorũ benedici in locis ubi habitus non est distinctus.

pedit & dirimit matrimonium. 27. q. 1. c. Item est habitus probationis, qui differt ab habitu professorum, vt hic in fi. dicitur, & talis habitus non obstat, quo minus possit redire ad sæculum infra annũ ante factã professionem, vt hic dicitur: & supra eod. consulti. nisi euidēter appareat, quòd voluit sæculum mutare vt statim dicit. Sed pone: clericus est in probatione: nunquid expectabit episcopus vsque ad tempus probationis, vt conferat 2 beneficiũ: cũ ecclesia vacare nõ debeat vltra sex mēses. §. de cõcess. præb. nulla? Dicit Io. ꝙ si auctoritate episcopi recessit, videtur ei dedisse licentiam vsque ad tempus probationis: si vero sine licentia recessit, tunc poterit eum legitimo tempore elapso, priuare. Vel dicas, ꝙ si euidenter appareat ꝙ voluit absolute mutare sæculum, statim põt beneficium illius eps conferre: si vero non cõstet de hoc, tũc vr̃ ꝙ eps teneat ipsum expectare, vsque ad tēpus probationis cum habeat illud tempus a iure illo conuertendus: supra eodem, ad Apostolicam. & dicit decretũ, quod licentiam ab Apostolo datam nemini auferre possumus 28. distinctione, de his. si iudex minus tempus dederit, quam sit statutum à lege, suppleretur a iure. ff. de re iudica. l quarta. § si quis, quia videtur iusta de causa abesse: vnde non debet priuari. supra de clerici. non resi. inter quattuor. & capit. vltim. Verius tamen videtur, quod si episcopus non vult eum tantum expectare, & ecclesia propter huiusmodi absentiam damnum incurrat, debet eum citare, vt redeat, vel ut profiteatur: & si ad terminum non redierit, potest ordinare ecclesiam per iura proxime allegata: nec credo illam esse iustam causam expectandi, quia priuata vtilitas non debet præferri communi vtilitati. sup. eod. licet. supra de postul. prælat. cap. tertio. Idem credo seruandum, si aliter sponsus inter religionem, & infra certum tempus profiteatur: alioquin compellitur redire ad sponsam: quia & ibi periculum imminet fornicationis. infra de conuer. coniu. ex publico. argumen. supra vt lit. non contesta. quoniam frequenter. § 1 satis posset dici, quod episcopus non posset illum priuare vsque ad tempus statutum, & interim faciat deseruire in ecclesia per alium cui prouideat de bonis ecclesiæ. argu. sup. de appella. peruenit. 2. & supra, de cleri. non resi. ca. pen. secus in muliere cui consuli interim non potest. hoc æquius videtur fauore religionis: summa enim est ratio quæ pro religione facit. ff. de relig. & sump. fune. sunt personæ Ber.

CAP. XXIII.

Statuimus † nouitios in probatione positos, ante susceptũ religionis habitũ, qui dari profitentibus [b] cõsueuit, vel ante professionē emissam, ad priorē statum redire posse libere infra annũ: Nisi euidēter appareat, [c] quod tales absolute voluerint vitã mutare, & in † religione perpetuo Dño deseruire: Cum quilibet renũciare valeat ei, quod pro se noscitur introductũ. † ¶ Nihilominus statuentes; ad omnē ambiguitatem penitus amouendã, ꝙ cum in quibusdã locis religiosis, nouitiorũ habitus nõ distinguatur ab habitu professorum, professionis tēpore benedi-

† Huc referas conciliũ Trid. sæpe citatum sessio. 25. tit. de regularibus, c. 15. & vide ꝑ alijs hic Henricũ Boich, & Panormitanum ĩ ca. ex parte.

† al. ita: & in religione ꝑpetua.

2 Hæc quæstio iã est hodie declarata ꝑ decretũ ne Põtificia in c. beneficiũ de regularibus. li. 6.

† Vide l. si quis in conscribendo. C. de pac. Bar. in l. lecta. ff. de re iudi.

Statuimus.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Nihilominus. Primum subdiuiditur. Primo statuit. Secundo excipit: ibi, Nisi. Tertio rationem subdit: ibi, Cum. Abbas.

CASVS. Statuitur in cap. isto, quòd nouitij in probatione positi, libere possunt ad priorem statum redire infra annum, antequam suscipiant habitum, qui dari profitentibus consueuit, vel ante [illegible]; nisi appareat euidenter. ꝙ tales voluerint vitam mutare, & in religione perpetuo Dño deseruire: quia licitũ est cuilibet renunciare iuri suo. Statuitur insuper ad omnem ambiguitatem tollendam, quòd cum in quibusdam locis religiosis, habitus nouitiorum nõ distinguatur ab habitu professorum, tempore [illegible] benedicantur vestes, quæ [illegible] conceduntur, ut per hoc habitus professorum discernatur ab habitu nouitiorum. Nota, quòd nouitij in [illegible] positi infra annum libere [illegible] redire ad seculũ, nisi euidenter appareat, quod voluerint vitam mutare. Item differentia debet esse inter habitum nouitiorum & professorum, quæ in benedictione vestium [illegible].

1 De varijs habituũ generibus quibus religiosi distinguũtur, vide hic præ alijs Henricum Boich.

[Glo. seq. distinguit duplicem habitum; demũ quærit: ponit tres opiniones, & soluit.]

b ¶ Qui dari profitentibus.] nota ꝙ est habitus professionis, qui votum habet annexum, & eo ipso quòd quis talē habitũ recipit, monachus efficitur, & per talē habitum intrando religionem solemnizat uotũ. quare postea reclamare non potest ex quo cœpit cũ alijs canere. & de tali habitu loquitur hic & sic [illegible] sup. eo vidua. & 27. dist. quod in[illegible] & 27 q. 1. viduã. & 20. q. 1. quem progenitores. & talis habitus impedit & dirimit matrimonium ...

[Glo. seq quærit, & soluit.]

c ¶ Nisi euidenter appareat.] & hoc vr̃, ꝙ qui simpliciter intrat religionem, dum tñ nõ faciat professionē, vel non recipit vestes, quæ profitentibus conceduntur, licet nullam faciat protestationem, ꝙ semper possit redire ad pristinum statum infra annũ: & sic præsumitur, ꝙ cõditionaliter voluit experiri obseruãtiã regularem: nisi

nisi appareat euidenter, quòd sæculum mutare voluerit. Sed qualiter apparet, quòd hoc voluit: Dico, quòd si renunciauerit sæculo expresse, vel si aliud dicat vel faciat, per quod voluntas eius appareat; vel si statim recipiat vestes, quæ tantum dantur profitentibus. sed si nihil dicat, vel faciat, non apparet euidenter [1] quod voluerit mutare. §. qui cle. vel voue. consuluit, optime facit 3 & sic pôt intelligi. §. eo. cõsulti. & sic non psumit pro religione, si voluerit redire ad pristinũ statũ, qa nõ est verisimile, quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus, & quod ei sit credẽdum, est arg. de rap. cũ cã, & ita nõ psumitur pro religione vbi simplr intrauit, ex quo vult ante annũ exire; immo psumimus, quòd cõditionaliter habitũ assũpsit: sic ergo dẽt apparere, quod voluerit sæculum mutare, quod patet ex eo, quod dicit, cũ quilibet valeat renũciare ei, quod pro se, &c. & ex eo quod dicit, §. eod. consulti. in fi. propositum suum in principio, prestatur, si quòd vult sæculum mutare, hoc expresse dicendo: in contrariũ tamen consueuit ibi dici, prout dixit ibi Ioan. & sic intelligimus hodie illam decretalem secundum istam.

a ¶ A professorum habitu discernat.] & sic patet, quòd alius est habitus professionis, & alius habitus probationis, siue nouitiorum, vt dicitur sup. vt per hoc appareat, qui sint professi, & qui non. 2 Ber.

† Dictio habitus, deest hic i plurib. antiquis exẽplarib.

1 Quæ sint euidentia signa, qb. appareat, quod sæculũ mutare voluerit, plenius prosequitur hic, Io. And.

† De materia præter doctores hic. vide Ancharanũ in c. cum in ecclesijs, de mai. & obe.

† Lateranen. sub Innocẽ. iij. c. 12.

† Quis dicatur fugitiuus vide ff. de ędil. edi. l. qs sit fugitiuus.

† Dictio, suos, deest in antiqs codicib. & redundare videtur sequẽtia, videlicet illa: de ordine suo.

† Præmissa.

2 Aliàs difficile discernerentur, sicut difficile discernit liber à seruo ff. de cõtra empt. qa difficile sm Vinc. Io. And.

cantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, vt nouitiorum habitus † à professorũ habitu discernatur. [a]

¶ Idem.

¶ *Religiosi fugitiui annuatim sunt requirendi, & cogendi vt ad monasterium reuertantur.*

CAP. XXIIII.

NE † religiosi vagandi occasionẽ habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum de prælatorũ manibus requirat: [b] Statuimus, vt præsidẽtes capitulis celebrãdis, secundum statutum cõcilij generalis, [c] † seu patres Abbates, seu Priores, fugitiuos † suos † & eiectos de ordine suo, requirant solicite annuatim. Qui, [d] si in monasterijs suis recipi possunt, secũdũ ordinem regularem, Abbates seu Priores eorum, monitione præuia † per cẽsuram ecclesiasticam cõpellantur ad receptionẽ ipsorum, salua ordinis disciplina. [c] Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra prouideant, vt apud eadem monasteria in locis competentibus si absque graui scandalo [f] fieri poterit, † alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam talibus vitæ necessaria ministrentur. [g]

¶ Si vero huiusmodi fugitiuos vel eiectos inobedientes inueneris, eos excommunicẽt, & tamdiu faciant ab ecclesiarũ prælatis excõmunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.

NE religiosi.] Diuiditur. Primo constitutionis causa ponitur. Secundo constitutio submittitur: ibi Statuimus, quæ duo facit. Primo prouidet circa electos & fugitiuos. Secundo circa inobedientes: ibi, Si vero, Abbas.

CASVS. Cum prælati corrigere teneantur subditorum excessus, & oues vagabundas educere ad ouile, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur: statuit Papa Gregorius, vt præsidentes capitulis celebrandis sm statutum concilij generalis, siue Abbates aut Priores requirant fugitiuos suos & eiectos de ordine suo, sollicite annuatim, reducendo eos ad claustrum, ne vagabundi discurrant in animarum suarum periculum: & si in monasterijs suis recipi possunt, compellantur Abbates seu Priores eorum, vt eos recipiant salua ordinis disciplina. Si autem regularis ordo hoc nõ patitur, prouideant, vt apud eadem monasteria in locis competentibus, vitæ necessaria talibus ministrẽtur, si absque graui scandalo fieri potest; alioquin si in alijs domibus eiusdem ordinis prouideatur eisdem: si autem ibi fugitiui inobedientes extiterint, excõmunicentur, & tamdiu ab ecclesiarum prælatis excommunicati publice nuncientur, donec ad mandatum suorum prælatorum humiliter reuertant.

Not. quòd monachi vagabundi reducendi sunt ad monasterium suum ne damnabiliter euagentur.

b ¶ De prælatorum manib. requiratur.] & ita prælatus tenet de facto subditi, nisi eum correxerit. s. de off. or. irrefragabili. & §. de statu regula. cum ad monasteriũ ad finem. & 43. dist. Ephesijs.

c ¶ Concilij generalis.] quod habes inf. de statu monach. in singulis.

d ¶ Qui.] scilicet præsidentes, vel abbates.

ADDITIO. Vel dic & melius: qui, scilicet, fugitiui & eiecti.

e ¶ Salua ordinis disciplina.] hoc est dicere, imposita eis pœnitentia, secundum quod regula illius ordinis requirit & præcipit.

f ¶ Si absque graui scandalo.] nihil omnino cum scandalo faciendum est. supra de tẽpor. ordi. ad aures. supra de pra scrip. nihil prodest. & væ homini illi, per quem scandalum venit. infra de no. oper. nuncia. cum ex iniuncto. Ber.

[3] Glo. seq. quærit. & soluit.]

g ¶ Vitæ necessaria ministrentur.] & qs ministrabit ei necessaria? Abbas prioris monasterij, vel secundi? Credo, quòd Abbas prioris monasterij 3 vt si aliquid habeat de suo, prouideat ei de illo. 6. q. 6. de lapsis, & etiam si non habuisset aliquid, prouidebit monacho suo tempore pœnitentiæ, aliàs monasterium illud secundum quare grauaretur?

† Vide l. æquissimum ff. de usufr. & in l. oleũ. cũ do. tatis. ff. de dona.

† Vbergen. Helten. Vercell.

3 Argumentum est pro hoc in l. seruius. C. de quæstioni.

TITVLVS XXXII.

De conuersione coniugatorum.

¶ Alexander iij. Vbergen. † episcopo.

¶ *Si vir de vxoris licentia profitetur, & vxor ipsa suspecta nec continentiam nouet, nec religionem ingrediũtur, episcopus vxori uirũ restituet. hoc dicit iuxta litteram.*

DE CONVERSIONE CONIVgatorum.

¶ Supra visum est de regularibus in genere, sed quia coniugati quandoque intrãt monasterium, & dubitari posset de eorum ingressu, ideo ad clariorem doctrinam auctor posuit specialem rubricam.

De hac materia habetur 35. q. 5 & 27. q. 2 c. sunt qui. cum duob. capp. seqq. & conuenit. inf. de rap. cap. pen. Abbas.

Præte-

Præterea.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Dicimus. Abb. Sic.

CASVS. Quidã laicus præsẽtib. sacerdotib. & monachis, ignorãte epo, de licentia & permissione vxoris monasteriũ intrauit, & professionẽ fecit vxore in sæculo remanente, nec transeunte ad religionem, aut continẽtiã vouente: quærit, vtrum laicus ille possit ab epo suo ad torũ vxoris de monasterio reuocari; an illa debeat cõpelli ad cõtinentiam obseruandam? Rñdet Papa, quòd vir potest & debet de monasterio reuocari, nisi vxor ad religionem transierit; aut castitatem perpetuo seruare promiserit: cum sit illius ætatis, quòd sine suspicione non possit in sæculo remanere. Not. quòd alter coniugum non potest ad religionem transire, altero in sæculo remanente, nisi castitatẽ seruare promiserit.

† Ca. j. eo. tit. in 1. compil. Et post conciliũ Later. sub Alexan. iij. par. 5. c. 4. Et de materia vide Turrecrem. in c. qđ Deo. 33. q. 5. & Dominicum Sotũ lib. 4. sen. dist. 27. q. 2. art. 4.

a ¶ Præterea.] supple quæsiuisti.

b ¶ Transierit.] cum non possit esse in sæculo sine suspicione turpitudinis. 27. q. 2. scripsit, & c. sunt qui dicunt.

c ¶ Promiserit.] manendo in domo propria, si est senex. j. eo. cum sis, & c. ad Apostolicam.

[Gl. seq. alleg. tria iura pro cõcor. & duo pro contrarijs, & sol. distinguendo, ponit opi. Iterum signat aliud contrarium, & soluit.]

d ¶ Reuocari.] si cpa ter 1 quòd non sufficit vxoris licẽtia, vt vir possit intrare monasterium. sic inf. eo. ex parte 1. 33. q. 5. notificasti. & inf. eod. coniugatus. Sed contra. 33. q. 5. qui vxorem. 27. q. 2. Agathosa. Solu. Dicas, quòd si talis est vxor, quæ non possit esse in sæculo sine suspicione fornicationis, non sufficit sola licentia vxoris, nisi & ipsa similiter conuertatur: quo casu hæc decretalis potest intelligi, & omnia similia. Si vero senex est, sufficit sola licentia interueniente auctoritate episcopi, & ipsa voueat, & remaneat in sæculo. inf. eo. cum sis. & c. ad Apostolicam, & c. vxoratus, & in casu isto intellige illa iura, quæ videntur dicere, quòd alter coniugum potest ad religionem transire de consensu vxoris, ea in sæculo remanente. Alij volunt dicere quòd sufficit vxoris licentia inf. eo. ex parte, & c. consuluit, & in hoc cap. loquitur de licentia extorta, vel quia fuit iuris ignara. sed tene primum. Tunc. Item signatur cõtra. Inf. eod. veniens. Solu. illa fuit fornicaria, & ita obstabat ei exceptio fornicationis. sic. 27. quæst. 2. Agathosa. Ber.

1 De materia huius glossæ vide paulo vñ citatos.

CAP. I.

Præterea,[a] † vtrum laicus vxoratus qui præsentibus sacerdotibus & monachis ignorante episcopo, de licentia & permissione vxoris, monasteriũ ingressus, professionem fecit, vxore in sæculari habitu remanente, nec trãseunte ad religionem, aut perpetuam continentiã vouẽte, ab episcopo suo possit ad torũ reuocari vxoris, an illa compellenda sit cõtinentiã obseruare: Dicimus, quòd nisi vxor ad religionem trãsierit,[b] aut perpetuo castitatem seruare promiserit,[c] vir potest & debet de monasterio reuocari.[d]

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ *Ante matrimonium cõsumatum potest alter coniugum, etiam altero inuito religionem ingredi: sed remanens in sæculo potest ad secunda vota transire.*

Verum.] Primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqui per consensum mutuum de præsenti matrimonium contraxerint, antequam sint carnaliter coniuncti, potest alter religionẽ intrare altero inuito, sicut quidã sancti de nuptijs vocati fecerunt: & ille, qui remãsit in sæculo, potest matrimoniũ cõtrahere, cum nondũ sint vna caro effecti. Not. quòd ante carnalem copulã potest alter coniugum altero inuito intrare religionem.

CAP. II.

10 Verum† post consensum legitimũ de præsenti, licitũ est alteri, altero etiã repugnante, eligere monasterium,[e] (sicut[f] sancti quidam de nuptijs vocati fuerũt) dummodo carnalis cõmistio non in-20 teruenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiã seruare noluerit) licitum est ad secunda vota transire. Quia cũ nõ fuissent vna caro simul effecti, satis potest vnus ad Deũ tran-30 sire, & alter in sæculo remanere.[g]

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ *Qui inuita vxore professionem fecit & ei postea re-40 stituitur, non cõpellitur mortua uxore ad monasterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.*

[Gloss. seq. signat cõtrarium, & remittit.]

e ¶ Monasterium.] 27. q. 2. desponsatam, intra eod. ex publico, argu. contra intra de spon. cõmissum, ibi soluitur. Ber.

f ¶ Sicut sancti quidam.] sicut beatus Macharius & Alexius. 17. q. 2. c. scripsit. §. ecce.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat. Io.

g ¶ Remanere.] & cum alia contrahere. inf. eo. ex publico. Et dicũt quidam, quòd nihilominus remanet vinculum prioris matrimonij, sed prorsus inefficax propter ingressum: & sic habebit duas vxores, sed non obest tale vinculum. argu. de consec. dist. 4. c. 2. Sed contra eos facit 31. q. 1. quomodo virginib. & j. de diuort. gaudemus. Vnde primũ matrimonij vinculũ soluitur per ingressum religionis, vt in auth. de sanct. §. si vero con stante adhuc matrimonio, coll. 9.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. compil. Et post concil. Laterañ. par. 5. cap. j. Decisionem huius decretalis valide tuetur Sotus ab impugnatione hæreticorum. li. 4. sen. dist. 27. q. 1. artic. 4. Adde Turrecrematã in ca. seriatim. 32. dist.

CAP. III.

Qvidam † intrauit mo-50 nasterium inuita uxore: quia ipsum repente coactus est ad eam redire; ea mortua, quæris

† Ca. 3 eo. ti. in 1. compil. Et post cõcilũ par. 5 ca. 2. vide gl. in c. mulier. 33. qõ. 5. & ibi docto.

Qvidam.] Communis diuisio. Secunda pars, ibi, Consultationi. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam intrauit monasterium vxore inui-60 ta, coactus est ad eam redire: tandem mortua est illa: quæritur, vtrum debeat compelli ad monasterium redire, an possit aliã accipere vxorem? Respondet Papa, quòd votum non tenuit: vnde ratione voti ad monasterium non tenetur redire: tamen alterius non poterit vxorem accipere. quia promisit se non exigere debitum carnis: quòd fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum: sed non reddere, nõ erat in potestate viri, sed vxoris; vñ dicit Apostolus: Vir non habet potestatẽ sui corporis: sed mulier, & econuerso. Not. quòd alter coniugum altero inuito ad religionem transire nõ potest. Item votum ex parte tenet, & pro parte non tenet. Item votum meum obligat me, ad id quod in me est. Item mutuam seruitutem sibi debent vir & mulier, ex quo sunt vna caro effecti.

[Glo.

an ipse cogatur reuerti ad monasterium, an aliā possit ducere in vxorē? Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ votū [a] non tenuit: vnde ratione voti ad monasteriū non tenetur [b] redire: vlterius vero non poterit vxorem accipere: ꝓmisit enim se nō exigere [c] debitum, qđ in eius potestate erat: et ideo quo ad hoc votum tenuit: non reddere autem, non erat in eius, sed mulieris potestate. vnde Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

¶ Idē Exoneñ. episcopo.

¶ Vxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediatur: vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat. h. d. Et est vnum caput de principalioribus tituli.

CAP. IIII.

CVm † sis prēditus sciētia litterarum, ignorare nō debes, sanctorum Patrum cōstitutioni [d] esse cōtrariū, vt vir vxore sua, aut vxor viro eius † nō assumente religionis habitum, debeat ad religionē trāsire: & infra. ¶ Inde est ꝙ auctoritate Apostolica prohibemus, ne in episcopatu tuo, virum vel vxorē (nisi vterque ad religionē migrauerit) transire permittas. Verum si ita vxor senex est & sterilis, [e] ꝙ sine suspicione [f] possit esse in sæculo, dissimulareg [g] poteris, vt ea in sæculo remanente, & castitatē promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

¶ Idem Strigon. & Colon. † Archiepiscopis.

¶ Coniugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiam promittat.

CAP. V.

COniugatus: † & infra. Nullus coniugatorum est ad sacros [h] ordines promouendus: Nisi

[Glo.seq.signat contrarium, & remittit.]

a ¶ Votum non tenuit.] plene, tenuit tñ quo ad ea q̄ erant in eius potestate, s. non exigere debitum carnis: quod in ipsius fuit potestate, sic j̃. eo. placet, vnde compellitur continere, sed non compellitur ad monasteriū redire, vt j̃. eo. placet. Arg. contra. j̃. eod. ex parte. & c. consuluit. vbi compellitur ad monasterium redire. sed ibi soluitur.

b ¶ Non tenetur.] id est non debeat ab ecclesia compelli, ipse tñ peccat si non perficit qđ vouit, ex quo impedimentum cessauit. arg. 17. q. 2. nos nouimus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit. ponit opin. Tanc. cōtrariam, quam approbat, & alternatiue reuertit ad primam. Tertio quærit, soluit. distinguendo sol. opponit, & respondet.]

c ¶ Nō exigere.] hic j̃. eo. placet. Sed hæc ratio non vr̄ bona: sic enim beata Maria [1] contrahere non debuit, cum proposuerit se non exigere. 27. q. 2. beata Maria. & tñ legitime contraxit, vt ibi dr̄. Rñdeo immo bona est hæc rō, quia post tale votum ꝯtrahere non debuit, pp ꝓnitatem, quam hēt exigendi debitum. & qđ dr̄ de beata Maria, hoc fecit ex reuelatione diuina. Sed pone qđ cōtrahat, q̄d erit? Tancredus dixit, ꝙ tenet matrimonium: quia votum non fuit solemne. arg. inf. qui cleri. vel vo. rursus. Alij dicunt, ꝙ non tenet matrimonium, & debent separari. j̃. eo. ex parte & c. consuluit. & hoc verius vr̄: quia quantum ad cōtinentiam seruandam, satis solemnizauit ipsum votum p̄ suam ꝓfessionem. Vel si vis dicere ꝙ matrimonium teneat, ipse tñ debitum ab vxore exigere non dēt: quamquam reddere dēt exactus: quia faceret cōtra cōscientiam. arg. sup. de restit. spol. litteras. & inf. de sen. excom. inquisitioni. Item quæritur vtrum mulier possit intrare monasteriū in casu isto inuito viro: Hic pōt distingui, an sit reconciliatus ei, & eductus de monasterio, & tunc nō pōt eo inuito intrare. ar. 3. 3. q. 5. qđ Deo pari. si vero non est reconciliatus ei, pōt transire ad religionem eo inuito. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem. Sed vr̄ ꝙ non obstante eo quòd est reconciliatus; ꝙ ipsa possit intrare religionem eo inuito: quia ipse iam non potest ab ea exigere debitum: & sicut ille ea inuita renunciauit exactioni debiti coniugalis, ita & ipsa eo inuito pōt renunciare seruituti, quam habet in ipsum. Hoc verum est quantum ad huiusmodi seruitutem: quia & ipse debet ad monasterium redire vbi fecit professionē. j̃. eo. placet. quo ad alia tamen quæ vir dēt vxori, & èconuerso, non vr̄ ꝙ viro inuito possit transire, postquam illa eduxit eum de monasterio, & ei est reconciliatus: quia non solum tenentur coniugati ad debitum carnale reddendum, sed ad mutuum auxilium & obsequium: quia in quibusdam matrimonium est legis obsequium, 27. q. 1. nuptiarum. Bern.

CVm sis.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Inde est. vbi ex gñe præmisso infert speciem. Abb. Sicul.

CASVS. Præcipit Papa epō Exoneñ. ne in epātu suo permittat virum vel vxorē ad religionē transire, nisi vterq; ad religionem migrauerit: tñ si vxor est senex q̄ sine suspicione possit in sæculo remanere, dissimulare poterit, vt in sæculo remaneat castitate ꝓmissa, & vir poterit ad religionem trāsire. No. ꝙ alter cōiugum nō dēt ad religionem transire sine reliquo. Item si mulier sit senex, & castitatem promiserit, pōt vir ad religionē trāsire. Item no. hic argumentū pro senibus, quod sint continētes.

d ¶ Constitutioni.] 27. q. 2. sunt qui dicunt. & ca. Agathosa. q̄a Agatho. & c. scripsit nobis. in istis cōstitutionibus dicitur: quod vir & vxor post quā copulatione cōiugij vna caro effecti sunt, non pōt alter ad religionem transire altero in sęculo remanente.

e ¶ Sterilis.] ratione ætatis, & non naturæ: quoniam multæ sunt steriles & iuuenes, quæ continere non possunt, [2] nec volunt.

f ¶ Sine suspicione.] sic inf. eo. vxoratus. & c. ad Apostolicam.

g ¶ Dissimulare.] dissimulatione approbationis: q̄a talis transitus bene approbatur, si consentit mulier. j̃. eo. vxoratus. & c. ad Apostolicam.

COniugatus.] Diuiditur: quia primo ponitur dictū. Secundo. exceptio. ibi, Nisi. Abb.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus coniugatus ad sacros ordines recipiatur, nisi prius continentiam vouerit, & ab vxore fuerit absolutus. Not. ꝙ non sufficit viro licentia mulieris, vt ad ordines promoueatur, immo exigitur quòd continentiam voueat.

[Glo. seq. reci. per q argu. pro, & soluit contrarium. Ioan.]

h ¶ Ad sacros] ex eo quod prohibet, & coniugatus nō promoueat ad sacros ordines, dat intelligi, ꝙ possit ad minores. quia quod de vno negatur, de alio consequēs intellectus patet. 25. dist. qualis. sed non est verum: q̄a coniugati promoueri non dēnt. s̃ de cleri coniu. diuersis fallacijs. immo si clerici sunt in minoribus ordinibus, beneficijs debent priuari. eo. tit. c. 1.

[Glo.

1. Cor. 7.

1 De hoc articulo vide B. Augustinū li. 24. contra Faustū Manicheū ca. 8. & 9. magistrū sen. li 4. di. 30. §. p̄missis aliq̄d addendū. & ibi Sotū q. 2. ar. 1. & vbi late de mr̄imonio. B. Virginis.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōpi. Et post cōci. Lateraň. pa. 5. c. 3. Et de articulo huius c. vide Turrerremata in ca. sunt q̄ dñt. 27. q. 1. in fi.

† suo

† Strigoniesñ. & † Coloniesñ. Colocen.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōpi. & post cōci. par. 5. ca. 6. Et de vero ītellectu vide Durādū li. 4. sent dist. 27. q. 2. & ibidē Palud. q. 3. & latius ibi Sotū q. 1. ar. 4. ve. p̄terea ꝯ eandē primam cōclusionem.

2 Sano mō hoc dictum accipias, iō n. ꝯtinere nō p̄nt q̄a reuera ad ꝯtinentiā se ñ disponūt, neq; ea faciunt, q̄ ꝓ continentiæ dono à Deo ipetrādo fieri oportet.

[Glo. seq. quærit ponit opi. Ala. ponit contrariam, & reuertitur ad primam.

a ¶ Ab vxore cōtinētiā profitente.] sed nunquid sufficit hoc? Vr ꝙ sic 32. dist. seriatim. & 77. dist. eps bñdictionē. q potius cōtradicit. sed ibi exponit religionem, i. castitatē. sic s̄ de cleri cōiuga. sane. quod cōcedebat Ala. si vir remaneat in sæculo. Alij dicūt ꝙ ordinari non dēt, nisi ad religionē ꝯuertat vterq;. Quod dr̄ hic intelligē in eo casu, in quo esset senex & sterilis; ita ꝙ nulla est suspicio de vxoris incontinentia: & sic intelligitur illa decr. sane. de cleri. cōiug. nā qui ꝓmouetur ad sacros ordines, eo ipso intelligitur continentiam ꝓfiteri. & si iuuenis esset vxor, ꝓsumpt o esset ꝯtra vtrūq; ar s̄. c. ꝓxi. in fi. vnde non dēt promoueri talis, nisi ambo transierit ad religionem. secus si sit senex, & sine suspicione. vel dicas vt dixit Ala. quod aliud est in eo, qui ꝓmouetur ad sacros ordines, remanendo in sæculo: quia ibi sufficit ꝙ communi consensu continentiam promittāt, vt dicunt iura primo inducta: q̄a ēt cōi cōsensu, sine susceptione ordinū pñt continētiā ꝓfiteri remanēdo i sæculo. 33. q. 5. qđ Deo pari. & aliud est in his qui cōuertuntur, quia locū ibi habet quod dicit sup. cap. proxi. & inf. eo. ad Apostolicam.

† Cap 6. eo. tit. in 1. cōpi. & post cōcilium Later. par. 5. c. 7. Et de materia & intellectu vide citatos paulo añ in c. cōiugatus. adde Dñicum in c. si se cuidā. 28 dist.

† In aliquot impressis exēplarib. ita: & religiosam vestē vel vitā assumat.

ab vxore cōtinentiā [a] profitente, fuerit absolutus.

¶ Idem eisdem.

¶ Vxoratus in episcopum promoueri non potest, nisi vxor religionem profiteatur.

CAP. VI.

SAne† si coniugati consenserint ordinari, vxoris voluntas prius requirenda est: & infra.

¶ Fraternitati vestræ auctoritate Apostolica prohibemus, ne vxoratum [b] præsumatis in episcopū ordinare: nisi vxor prius ꝓfessa cōtinentiā, sacrum sibi velamen [c] imponat, & religiosam vestē † assumat.

¶ Idē Brixieñ. episcopo.

¶ Sponsa de præsenti non cognita, quæ dicit se velle religionem ingredi, compellitur infra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.

SAne.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi Fraternitati. Abb. Sicul.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si coniugati ordinari voluerint voluntas vxoris prius debet requiri, & obtineri, vt dr̄ in præcedenti ca. prohibet, etiam ne vxoratus possit in episcopum promoueri, nisi vxor sua continentiam profiteatur, & intret religionem, sacrā vestem assumen do. No. quò i vxoratus non debet promoueri sine licentia vxoris. Item no. speciale in vxore episcopi, quæ debet continentiam profiteri: & intrare religionem antequam vir eius promoueatur in episcopum.

[Glo. seq. rec tetur per quæstionem.]

b ¶ Vxoratum.] si de fraude non sit suspectus ratione vxoris & filiorum à prælatura, & ab administratione non repellitur: in quo casu intelligit hoc. 33. dist. oino: secus si suspectus q̄a sæpe p tales substantia ecclesiastica deperire solet 28. dist. de Syracusanæ. & sup. de cleri. coniu. diuersis fallac js. 61. dist. Catinensis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Sacrum velamen.] sed quid si esset vetula, nunquid sufficit si continentiam profiteatur. inf. eod. vxoratus. & s̄. eo. ad Apostolicam? Rñdeo, non sufficit, nisi conuertatur, & est speciale in vxore episcopi: alias contradiceret c. præced.

ADDITIO. Quidam dicunt quòd non sufficit, & est speciale in episcopo. credo quòd sufficeret. & hoc intelligitur de iuuene arg. ex fine huius capituli.

EX publico.] Prima pars narrat factum. Secunda: ibi, Cæterum. mulier petenti dat iudicem. Tertia soluit obstaculū: ibi. sane. Abb.

CAP. VII.

EX † publico instrumēto nobis innotuit, ꝙ cum Veroneñ. episcopus causam matrimonij, q̄ inter A. virū & M. mulierē vertebatur, suscepisset terminandā, iudiciali sententia matrimoniū approbauit, & eidem mulieri præcepit, vt ad virum rediēs, exhiberet eidem coniugalem affectū: quod cum renueret, fuit vinculo excōmunicationis adstricta.

¶ Cæterū quia licet à præfato viro desponsata fuerit: adhuc tñ (sicut asserit) ab ipso est incognita: Mādamus quatenus si prædictus vir ipsā carnaliter nō cognouerit, † & eadem ad religionem [d] transire voluerit, recepta ab ea sufficiēti [e] cautione, quod vel ad religionem trāsire, vel ad virum suū redire infra duorum [f] mensium spacium debeat, ipsam à sententia, qua tenetur, absoluas: ita quòd si ad religionem trāsierit, vterque

CASVS. Inter A. virum, & M. mulierē qō matrimonij vertebat q̄ fuit cōmissa epo Veroneñ. q ꝓ matrimonio sniam ꝓmulgauit, ꝑcipiens mulieri, vt ad virū rediret, & ei coniugalē exhiberet affectum qđ cū facere nollet, fuit excōicata. sed illa se virginē asserens, dicebat se velle religionem intrare: significatum fuit hoc dño Papæ. vñ mandat epo Brixieñ. quatenus si ꝑdictus vir eā carnaliter non cognouerit, & illa ad religionē transire voluerit, absoluat à snia excōicationis, recepta prius sufficiēti cautione ab ipsa, ꝙ dēat ad religionem transire, vel ad virum suū redire s̄. duos mēses: & si ad religionem transierit, vterq; restituat alteri quod ab eo recepit. In fine rñdet tacitæ ꝗōni, quæ posset fieri de auctoritate Euangelij, qua dicitur: nō liceat alicui dimittere vxorē suam excepta causa fornicationis: q̄a illud intelligendū est de his, quorum matrimonium est carnali copula consummatum. No. ꝙ ante carnalem copulā potest alter coniugum religionem intrare, altero in sæculo remanente. Item cum dissoluitur matrimonium iusta de causa, vterque debet alteri restituere quicquid ab eo habuit. Item priuatur quis iure suo sine culpa sua. Item per carnalem copulam matrimonium consummatur.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cōpi. & post cōcil. par. 5. cap 8. Vide Turrecrematā in c. sunt q dicūt. 27. q. 2. & oino Dñicū Sotū li. 4. sent. dist. 27. q. 1. ar. 4. vbi egregie defendit decisionē huius decretalis.

† renuerit in antiquis.

† cognouit

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d ¶ Religionem.] quid si vellet remanere in domo propria, & seruare religionem? Non est audienda. s̄. eod. ex parte 2. in fi. quia ad bonum & malum se posset habere. & ideo quod certum est, tenendum est. vt s̄. de spon. iuuenis. & de pœnit. dist. 7. §. 1. Bern.

e ¶ Sufficienti.] nomine sufficientis cautionis intelliguntur pignora, vel fideiussores. ff. man si mandato. §. vlt. satis putarem in casu isto dari cautionem ad arbitrium iudicis. 24. dist. quamquam.

f ¶ Infra duorum.] nunquid istud tempus est ordinarium, & regulare, vt semper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licet dicatur de duobus mensibus? Credo quòd istud committitur arbitrio iudicis, vtrum plus vel minus tempus indulgeat ad profitendum di[illegible] velle [illegible] intrare religionem. & currit à temp[illegible] iudex statuit terminum. Sed pone quod [illegible] tempus statutum, nunquid adhuc potest intrare

intrare religionem? Dico ꝙ sic, semper ante carnalem copulam: iudex tñ debet præfigere terminū peremptorium. ı̄. quem profiteatur, vel conuertatur ad virum: alioquin illam excommunicet, nec dabit ei tp̄s probationis ep̄s, nisi maritus cōsentiat. De hoc dic vt sup. tit. prox. statuimus.

restituat [a] alteri, qđ ab eo noscit recepisse: & infra.

¶ Sane quod Dominus in Euāgelio dicit, nō licere viro † nisi ob causā fornicationis vxoré suā dimittere, intelligēdum est secūdum interpretationē sacri eloquij, de his quorū mr̄imoniū carnali copula est cōsūmatū, [b] sine qua cōsūmari † nō potest.

¶ Idem Priori & fratribus sancti Ioannis.

¶ *Summa vt supra, eod. cap. cum sis.*

CAP. VIII.

Vxoratus † sine licētia vxoris inter vos nullatenus recipiat: [c] quæ integræ opinionis ita existat, † quod nulla marito suspicio habeat; eā ad secūda vota velle migrare, vel ꝙ minus cōtinenter [d] debeat viuere: q̄ si talis extiterit, marito eius ī cōsortio vestro recepto, ipsa publice in cōspectu ecclesiæ continentiā professa, in domo propria cum filijs suis [e] & familia poterit permanere.

¶ Si autem talis fuerit, quę suspicione nō careat, voto cōtinentiæ celebrato, à sæcularium hominū se conuersatione remoueat, & in loco religioso, vbi Deo seruiat, perpetuo commoretur.

¶ Nullus vestrū mulierem aliquam tonsurare, [f] vel ad habitandū [g] secum præsumat assumere.

¶ Vrbanus tertius Priori sanctæ Crucis.

¶ *Cōiugatus faciens professionem uxore cōsentiente, licet nunquam intrauerit monasterium: si mortua cóiuge cum alia contrahat, non ualet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.*

CAP. IX.

Ex † parte Abbatis S. Petri ad audiētiā nostrā peruenit, ꝙ cū D. in infir-

a ¶ Restituat.] quòd obtinet, vbicunq; matrimonium dissoluit ex iusta causa. inf. de do. post diuor. rest. ca. 1. & inf. de cōiug. ser. proposuit. C. de spon. l. vlt. C. de episc. & cler. Deo nobis.

b ¶ Cōsūmatū.] sed cōtra vr̄ 1 q. matrimoniū mandato Dei perficitur. 36. dis. de iniste opponitur. Sol. Est cōsummatio quæ fit quo ad matrimonij essentiam, q̄ fuit facta in Paradiso ab ipso Dño per coniunctionem animarum, quæ designat conformitatem fidelis animæ ad Christum, vt ibi: Et est qđā cōsummatio, quo ad sacramentum Christi ad ecclesiam, p incarnationem verbi Dei in vtero virginali: ꝙ designat p illud mr̄imoniū ꝙ est carnali copula consummatū, vt hic. & s. de big. debitum. 27. q. 2. in oī, vel saltem quo ad hoc ꝙ impedire possit ꝓpositū religionis. Lau. Notauit hic Alanus ꝙ matrimonium nō cōsummatū sortitur naturā ex cōstōne ecclesiæ, ideo circa illud latissime patet Papæ potestas. Vincētius dixit, quòd Papa per dispensationem posset dissoluere tale matrimonium: possēt etiam statuere, quòd per secundū matrimonium rumperetur primum: secus de consummato quòd ab ipso Domino naturam suā sortitur, & sola interpretatio circa illud pertinet ad Papam, nō dispensatio, vel contraria constitutio. Contra tamen ar. ı̄. inf. de spon. duorum. c. vlt. Ber.

Vxoratus.] Diuiditur principaliter in duas partes. Primo prohibet per hospitalarios S. Ioannis, vxoratum recipi sine vxoris licentia. Secundo prohibet per ipsos recipi mulieres. Secunda: ibi, Nullus. Prima pars subdiuiditur secūdum quod distinguit qualitatē vxoris licentiam dantis. Abbas.

CASVS. Primo dicitur, ꝙ cum vxoratus nō recipiatī ad religionē, nisi vxor primo promiserit continentiam, si est talis, ꝙ sine suspicione posset in sæculo remanere, in domo propria cum familia sua stare poterit. Secundo dicitur, quòd si est iuuenis, compellatur recedere à conuersatione sæcularīū hominū, & intrare religionē. Tertio dicitur, quòd nullus clericus vel monachus tōdeat mulierem, vel secū teneat. No. quòd vxoratus non potest transire ad religionem, nisi vxor prius vouerit castitatem. Item votum publice factū, videtur esse solemne. Item si mulier non caret suspicione, non suffic it viro eius licentia conuertendi, nisi ipsa intret religionē.

Item moniales non debent habitare cum monachis. [Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Nullatenus recipiatur.] sed pone, quòd de licentia vxoris recipiatur, & professionem faciat solemniter, & habitum recipiat, sed vxor non promittit cōtinentiam, nec promisit transire ad religionem, siue sit senex siue iuuenis, nunquid tenet monachatus, cū non sit seruata forma huius c. s̄. eo. cum sis, & j. eod. ad Apostolicā. Ego credo, ꝙ monachus sit, & votum solemnizauit oīno quo ad se, ita ꝙ non possit exire monasterium, nec vxor pōt eum repetere iure seruitutis: quia renunciauit illi seruituti, dando ei licentiam: episcopus tamen per officium suum 2 potest virum de monasterio reuocare, & reddere vxori, ne illa incidat in fornicationem, cum hoc ad ipsum pertineat, si suspecta est. 93. distinc. diaconi. & ita intelligun: ur iura de hac materia loquētia. sed ea in prima cōpellitur redire ad monasterium. & sic intelligitur supra eod. cap. 1. & inf. eod. ex parte consu uit. & sup. quod met. cau. cap. 1. & licet dicatur hic, & supra eod. cum sis. & inf. eod. ad Apostolicam, quod alter † coniugum non recipiatur, nisi alter transeat ad religionē, vel promittat continentiam, verum est hoc quòd non debet recipi, nec ille debet transire: tamen si recipiatur prædicto modo, tenet monachatus, vt dictum est: quia multa fieri non debent, facta tamen manent. De hoc not. inf. eod. c. proxi. nec dicitur in al. qua istarum decr. quod monachatus non teneat, sed quod ita fieri debeat. Bernardus.

d ¶ Minus continenter.] sic sup. eo. cum sis, & sup. eod. ad Apostolicam.

e ¶ Cum filijs suis & familia.] sic 20 q. 1. vidua. 27. q. 1. mulieres, arg. contra ea. causa. q. 2. scripsit.

f ¶ Tonsurare.] 39. dist. si qua mulier.

g ¶ Ad habitandum.] quia huiusmodi duplicitas reprobatur. 18 q. 2. diffinimus. & 32. di. interdixit. 7. q. 2. cognouimus. Ber.

Ex parte.] Professus religionem de consensu vxoris in sæculo remanentis, licet uxori fuerit restitutus, ea mortua ad monasterium redire compellitur. ita cōmuniter summatur. textus tamen iste nihil dicit de restitutione. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Quia vero. Abb.

CASVS. Quidam D. nomine in infirmitate positus, uxore sua cōsentiente, votum castitatis emittens, suscepit habitum monachalem, & postmodum liberatus, vxorem suam retinuit, & ea defuncta aliam super induxit: quæritur vtrum cum ea valeat remanere? Respondet

Matth. 5. & 19.

† Vide cōcilium Tridē. ses. 24. tit. de sacramento matrimonij can. 6. & seq.

† confirmari

† Cap. 8. eod. tit. in 1. cōpil. Et post concilium par. 5. c. 9. Vide citat. s sup. eo. c. cōiugatus.

† existat ita.

1 De materia huius glossæ quæ valde ē controuersa inter canonistas & Theologos vide Turre crematā, in c. sunt q. dicunt. 27. q. 2. vers. ad tertiū sic ꝓceditur. & latius per Sotū lib. 4. dist. 27. q. 1. artic. 4. vers. Alia vero argumenta.

2 Idē notat. ı̄. ca. prox. ad fi. vlt. glo. & idē Innocentius sup. eod. quidam. Io. And.

† Ca. j. eo. tit. in 2. comp.

sponder

ſpondet Papa, licet ille D. ad religionem de iure nequiuerit proficiſci vxore in ſæculo remanente, ea tamẽ ſublata de medio, votum ſuum violare non potuit: vnde mandat, quatenus ſi verũ eſt quòd aſſeritur, prædictus D compellatur per excommunicationem, vt mulierem ſuam dimittat, & ad ſuum monaſteriũ reuertatur: de cetero in habitu regulari moraturus. No. q̃ vir, nec intrare religionẽ, nec votũ vouere põt ſine conſenſu vxoris. Item nõ ſufficit viro intranti religionem, licentia vxoris i ſæculo remanentis. Item vouẽtes compellendi ſunt per ſniam excõicationis votum ſuum ſeruare.

[Gloſ. ſeq. quærit, ponit opinionẽ Lau. & remittit.

a ¶ Cõſentiente vxore.] ſed eſto, q̃ ſit iuuenis, nũquid vouet dando licẽtiam; nam non poteſt in ſæculo remanere. ſ. eod. cum ſis? Lau. dicit, q̃ ſi ſcit ius, vel ei dicatur, intelligit vouere, alias non 1. & dic conſentiente & promittente intrare religionẽ, 27. q. 2. Agathoſa. argu. Vel dic vt in notula ſeq dicitur.

[Gl. ſe. q. ar. alle. duo iura, in contrariũ alle. alia duo. ponit tres opin. & tertiam impugnat, ponẽs dictum Hug. & ſoluens decret. 1. ſup. eod.]

poſitus, conſentiente [a] vxore votum vouens caſtitatis, monachalẽ habitũ ſuſcepiſſet, poſtmodũ liberatus vxorem retinuit, & aliam, ea defuncta, ſibi temere copulauit.

¶ Quia vero licet prædictus D. vxore ſua remanente in ſæculo, de iure ad religionẽ [b] nequiuerit proficiſci, ea tamẽ ſublata de medio, votũ ſine ſalutis ſuæ periculo, non potuit violare: Mandamus, quatenus ſi verũ eſt quod aſſeritur, prædictum D. per excommunicationem compellas, vt muliere dimiſſa ad ſuum monaſterium reuertatur, ſub regulari habitu de cætero Domino ſeruiturus.

¶ Clemens † tertius.

¶ *Profeſſus religionem uxore ſciente & diſsimulante, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt. hoc dicit, ſecundum intellectum veriorem, & ſingularem in materia.*

10

C A P. X.

CONſuluit † nos G. ſacerdos, vtrum vir ad religionem trãſiens, [c] & in ea per annum, & amplius moram faciens, vxore ſua, poſtquam ad domum tranſierat [d] regularem, de præſenti vita ſublata, ſæcularem habitum reſumere valeat, & aliam ducere in vxorem, vel ſi ductam ei liceat retinere.

20

30

¶ Conſultationi huiuſmodi taliter reſpõdemus, quòd prædictus vir nec habitum poteſt abijcere, quem aſſumpſit, nec aliquam ſibi matrimonio † copulare. Quòd ſi contraxerit, matrimonium ...

40

fecit, j. ca. proxi. & ſic omni modo quo potuit votũ ſolemnizauit: vnde quamuis non debuerit vir tranſire vxore in ſæculo remanente, tamen tenuit votũ, & monachus fuit: quia multa fieri non debent, facta tamen remanent. ſ. titu. prox. ad Apoſtolicam. vnde compellitur redire ad monaſteriũ vxore mortua: ſed cõtradicere vr̃. ſ. ca. 1. vbi mulier dedit licẽtiam viro, & tñ de monaſterio reuocat̃, & reſtituit̃ vxori, niſi vxor caſtitatẽ promiſerit: aut ad religionẽ tranſierit: ſed non dr̃ q̃ monachatus nõ teuuerit, vnde mortua vxore cõpelli debuit ad monaſteriũ redire: & ita concordat cum iſta. & hoc ꝓbatur. ſ. quod me. cauſa. c. 1. Hugo dixit, quòd decreta illa nõ tenet: quia conſenſit marito, & debebat compelli ad caſtitatem, vel monaſterium intrare ſi iuuenis eſſet, & præterea non dicitur ibi quòd mulier p. ſſet reuocare maritum, ſed epiſcopus ex officio ſuo: tamen cõpellitur illa redire propter ea quæ dixi. inf. eod. placet. ibi ſimiliter non fuit ſolemne votum: quia non habuit licẽtiam viri, vnde nec illa compellitur redire ad monaſterium. Bernardus.

1 Ad hoc j. eod. veniens. Ioan. And.

† Cæleſtinus iij.

2 De materia hu⁹ gloſſæ vide pleniſſime per Henricum Boich ſ. eo. c. vxoratus.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. compil.

† Al. ita: in matrimonium copulare al. ita: in matrimonio copulare.

b ¶ De iure ad religionẽ.] colligitur 2 hic argu. quòd vxoris licentia non ſufficit, ad hoc vt ad monaſterium poſſit tranſire vir eius. ſim. ſ. eo tit. c. 1. & 33 q 5. notificaſti. Sed contra vr̃. 27. q. 2. Agathoſa & 33. q. 5. q. vxorẽ. Quidam dicunt, quòd licentia vxoris nõ ſufficit niſi & ipſa conuertatur, & ca. qui vxorem, loquit̃ de conſilio. & c. Agathoſa exponitur ita quòd huic dicto cõcordat. Alij dicunt quòd ſufficit licentia vxoris, & dando ei licentia intelligitur ſolemnizare votum argum 32 d ſt. feriatim 28. diſt. diaconi, & c. ſi qua vidua. & hoc ca. & ſimilia loquuntur de licentia extorta. Tanc. & quidam alij dicunt, quòd hoc intelligi debet ſm diſtinctionem illius cap. ſ. eod. cum ſis, & j. eod. ad Apoſtolicam. Sed hæc diſtinctio non videtur hic habere locum: quia ſi fuit iuuenis, non ſufficiebat dare licentiam, niſi ipſa conuerteretur, vt ibi dicitur: vnde non tenuit votum, nec debet compelli redire ad monaſterium, vt ſup. eo. quidam. ſi erat ſenex, bene potuit tranſire de licentia vxoris, vt ea iura dicunt & hic dicit, quòd de iure tranſire non debuit Hugo dicebat, quòd illa decre. quidam intrauit. non tenebat, quia bene debebat ille cõpelli ad monaſterium redire: quia votum tenuit: & hoc idem poteſt dici ſecundum eum de illa. inf. eod. placet. prope fi. vbi non cogitur redire ad monaſterium, & ſic ſtabit huic: & inf. eo. c. prox. hoc ſatis videtur. Sed dicat̃ quòd in decre. illa, quidam intrauit. tenet, & ille non compellitur redire ad monaſterium quia, votum non fuit ſolemne: quia inuita vxore hoc fecit, nec fecit ibi profeſſionem: hic vero conſentiente vxore profeſſionem

ADDITIO. Vel promiſit uitam mutare 22. q. 2. Agathoſa.

COnſuluit.] Legitur varijs modis, & ſecundũ primum intellectum. h. d. ſi coniuges profitentur religionem, ... ad ſæculum redire nõ poteſt, & iſte intellectus elicitur ex textu, intelligendo, q̃ vxor etiam intrauit religionem. Legitur & ſecundo. q̃ ſolus maritus intrauit, & hoc intendit. Profeſſus religionem de conſenſu uxoris in ſæculo remanentis, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt ſic communiter ſummant doctores. ſed iſte textus non patitur aliquem iſtorũ intellectuum. Communis diuiſio. Secunda ibi, Conſultationi. Abbas.

50

CASVS. Quidam conſentiente uxore ſua tranſiuit ad religionem, tandem uxor illa mortua eſt, quæſitum fuit, vtrum poſſit habitum ſæcularem reaſſumere, & aliam ducere in vxorem, vel ſi ductam ſibi liceat retinere? Rñdet Papa, quòd prædictus vir nec habitũ quẽ aſſumpſit, abijcere poteſt. nec aliquã ſibi in matrimonium copulare: & ſi contraxerit, matrimonium ... eſt dirimendum. No. quòd ſufficit uxoris licentia ad hoc ut uotum vir teneat, vt hic colligitur.

60

c ¶ Tranſiens.] de conſenſu 3 vxoris, quia ſenex erat, vel promiſit vitam mutare 27. q. 2. Agathoſa, vel ipſe poſt mortem uxoris ratũ habuit quod prius fecit. ſim. ſup. quod me. cau. perlatum. Ber.

d ¶ Tranſierat regularem.] ipſe maritus, & ita idem eſt in canonico r... quod in monacho cum parua ſit differentia inter eos, 20. q 3. præſens clericus, inf de ſtatu monach. quod Dei timorem.

3 Vt dixi. ſ. ca proxi. Petrus & Abb. intelligunt hoc c. q̃n ſciẽte & tacente cõiuge, religionẽ ꝓfite t̃ quæ ſi prius moritur ... reuocet ille inanet monachus. Io. An.

[Glo.

[Glo.seq.soluit contrarium.

a ¶ Dirimendum.] ergo votum eius fuit solemne, ex quo separat matrimonium ȷ̃.qui cleri. vel vouen. rursus.qđ verũ puto: quia de licentia vxoris intrauit,& ita tenuit ingressus: aliàs esset contra.ȷ̃.eo.placet.in fi.Ber.

ipsum decernimus dirimendum.[a]

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Coniux, quæ continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto consenserit.

C A P. XI.

CHarissimus:† & infra. ¶ Fraternitati vestræ mãdamus, quatenus si inueneritis vxorẽ regis Sueuiæ graui infirmitate depressam, cõtinentiam vouisse, & virum eius ad tẽpus prębuisse cõsensum,[b] maxime[c] si non idem vir continentiam vouit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis, & vtrũque inuicem maritali affectione tractare.

¶ Idem.

¶ Si alter coniugum altero ignorante religionem profitetur, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo ad monasterium redire non cogetur.

C A P. XII.

PLacet† nobis: & infra. ¶ Solicitudo tua consuluit, vtrum mulier, quæ credẽs mortuum maritũ, habitũ religionis assumpsit, & eo reuerso de monasterio educta fuit, post obitũ viri sit ad regularẽ obseruantiã compellẽda. ¶ Super quo respondemus, quod licet votũ eius vsquequaq; nõ tenuerit,[d] eatenus tamẽ fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare: pomisit.n.intrãdo monasterium, se nõ exacturam carnis debitũ, †quod erat in potestate ipsius;[e] redire vero ad seculum, in eius potestate[f] nõ erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit[g] votum: quod post viri obitũ tenere nõ desijt: cum ad eũ casum, à quo poterat[h] efficax habere principiũ, peruenisse nos cat. Cõsultius itaque dicimus, & ei cõgruẽtius ad salutẽ, vt ad monasteriũ redeat, vbi bona ducta intentione professionẽ fecit, et habitũ religionis accepit. Si vero ad hoc induci nõ poterit, ipsam inuitã credimus non cogẽdam.[i]

¶ Innocentius tertius Pisano archiepiscopo.

¶ Summa vt supra eodem, capitulo, cum sis.

CHarissimus.] Cõmunis diuisio. Secunda pars, ibi, Fraternitati. Abbas.

C A S V S. Vxor regis Sueuiæ graui infirmitate depressa cõtinentiam vouit: vir suus ad tempus voto continentiæ consensit: ipsa postmodum liberata, viro suo adhærere matrimonialiter recusabat: vnde rex petijt à Papa sibi super hoc prouideri, & compelli vxorem sibi matrimoniali adhærere affectu. mandat Papa quibusdã, quatenus si inuenerint vxorem regis p̃dicti graui infirmitate detentam, continẽtiam vouisse: & virũ suum ad tempus præbuisse consensum: maxime si idem vir non vouit perpetuã continentiam, prædictam dominam viro suo faciant adherere, & vtrunque adinuicẽ matrimoniali affectu tractare. Not.ꝑ vir & vxor pari consensu possunt continentiam vouere: sed alter sine altero vouere non potest. Item votum ad tempus emissum non obligat vouentem.

[Gl.seq.arg. & remittit, iterum arg. & approbat.

b ¶ Præbuisse cõsensum.] arg. ꝑ sufficit alterius cõsensus ad hoc vt alter possit intrare religionem. De hoc dic, vt dictũ est s̃.eo.cap.1. & ex eo quod dicit ad tempus, vr̃ simpliciter licentiam dedisset, quòd sufficeret. & ex eo quod dicit, maxime si vir eius continentiam vouisset: quod verum est: quia vir & vxor communi consensu possunt continentiam vouere perpetuo remanendo in domo sua. 33.quæst.5. quod Deo pari. & ad tempus. 23.q.4. Apostolus.

c ¶ Maxime]id est, tantum, s̃m quosdam. 1 Bern.

PLacet.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Super quo. Abbas.

C A S V S. Quædam mulier credens maritum suum esse mortuum, habitum religionis assumpsit, tandem eo reuerso de monasterio educta fuit: viro suo postmodũ defuncto, quærit̃ vtrũ compellenda sit ad monasterium redire? R̃ndet Papa, ꝑ votũ suũ nõ tenuit omnino, tñ in tm̃ tenuit, quatenus se potuit obligare: intrando enim monasterium promisit se non exacturam alterius debitũ carnis, qđ erat in eius ptãte: redire vero ad sæculum, non erat in ptãte ipsius, sed mariti, & ideo quo ad se votũ tenuit: & post obitũ viri tenere non desijt, cum ad eũ casum deuenerit, in quo efficax potuit habere principiũ: tñ saluti suæ melius prouideret, si ad monasteriũ rediret: si vero ad hoc induci non poterit, non est compellenda. Not.ꝑ votum pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item iuri suo licitum est cuilibet renunciare, sed iuri alterius nemo renũciare potest. Item si res venit ad eũ statum à quo incipere potuit, tenet etiam si ab initio non tenuit.

d ¶ Vsquequaque nõ tenuerit.] quia remãsit obligata viro ad debitum reddendũ. 32.q.5. si dicat.

e ¶ In potestate ipsius.] sic sup eo.quidam intrauit. Bern.

[Gl.seq.quærit, & soluit.]

f ¶ In eius potestate nõ erat.] & sic auctoritate ꝓpria exire nõ poterat. Quid si exiuisset de facto, nunquid esset compellẽda redire? Vr̃ ꝑ nõ. ꝑ id quod dicit in fine. ADDITIO. Et 27.q.2.si vir. Sed contra.s̃.eo.quidam. in fine.

[Gl. seq. arg.ponit duas leges. & vnum canonem, & soluit.]

g ¶ Quantum ad ipsam tenuit.] argu. ꝑ sentẽtia pro parte tenet, & ꝓ parte nõ tenet. ff. de re iud. de vnoquoque.ff.de mino.ẽt.§.1. argu.cõtra. C de repu.l vnica.ff. fami. erciscun. l. in hoc iudicio. de conse.dist.2. cõperimus. Dic quod si sententia continet plures articulos, siue plura capitula, 2 id est, diuersa, põt pro parte valere, & pro parte non valere. & sic põt pro parte confirmari, & pro parte infirmari. exempla patent sup. de testa. Raynatius. & c. Raynaldus. & l. prædicta, cũ ã. aliàs aut tota confirmatur, aut tota cassatur. de consec. dist.2. comperimus.

h ¶ A quo poterat.] sic è contra soluitur iudicium, qđ firmum erat si ad eum statum deuenit à quo incipere non potuit ff.de iudi.si à me & l.si alter. 3 secus in matrimonio 32.q.7. Illi qui sani. & c.neque furiosus.ȷ̃.de eo qui cog.consang.vxo.suæ, discretionem.

[Glo.seq.quærit, & remittit.]

i ¶ Non cogendam.] sed nunquid tenet matrimoniũ si mulier ista contraheret? Dic vt dictum est s̃.eo.quidam intrauit. hic non fuit votum solemne, quia nec habuit licẽtiam viri: vnde non compellitur redire ad monasterium. sic s̃.eo.quidam.

† Cap.3. eo. tit. in 3.cõpi. Vbi integrã hẽs facti hic truncatiua. rõnẽ. q̃ & Cõtius affert.

† Cap.5. eo. tit.in 2.cõpi. Vide Turrecrematã i c. seriatim. 32. & late hic Henrichum Boich. vide magistrum. sen lib.4.dis. 38.§.hic q̃ritur.

1 Scilicet Gof.Phil. & Innocentiũ. quod placet Host. ꝑ id ꝙ dixit glossa pr.xi.Io.An.

† Vide Sotũ lib.4.sen.dis. 32.q.1.art.1. & 2.& 3.

2 Vel vnũ solũ separabile de hoc q̃re de re. iu. ea q̃.lib 6. Ioã. And.

3 Cõiter ĩcipit Iulianus 2.vide đ cle. q̃relã sup 1. gl.10.And.

ADDI-

ADDITIO. Vel dic verius, quod non habuit viri consensum in suo ingressu, sed de professione emissa constat per responsionem domini Papæ.

AD Apostolicam sedem.] Illud c. est pars c. ad Apostolicam. sup. tit. proxi. Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, nisi. Abbas.

CASUS. Dicitur hic, quod cū vir & uxor sint una caro, non potest vir ad religionē intrare, nisi mulier similiter castitatem voueat, & religionē ingrediatur: nisi forte sine suspicione incontinentiæ possit in sæculo remanere. No. quod vir & uxor per carnis commistionē fiunt una caro. Item vir non debet cōuerti, nisi uxor conuertatur. Item nota hic argumentum pro senibus quod fiat continentes.

† Cap. 2. tit. de regularibus in 3. cōp. Vide Turrecrematā in ca. sūt q. dñi. 27. q. 2. in fi. Adde Ancharanū i c. tua nos. de iureiur.

a ¶ Ut sine suspicione.] sic s. eo. cum sis. & c. uxoratus. Bern.

ij EX parte.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. quæ tria facit. Primo cōtra solutionem allegat. Secundo soluit: ibi, Nos tamen. Tertio solutionem determinat: ibi, Porro. Abb. Sicul.

† Luduñ.

CASUS. Quædam mulier coram duob. abbatibus velum viduitatis assumpsit, cū celebratione Missæ ac litania, sicut motis est: post hæc q̄dā nobilis proponebat se mulierem illā mediantibus internuncijs per verba de præsenti desp̄osasse: mulier illa cōfitebatur se consensisse in illum: sed quia audierat illum lepra percussum, nolebat sibi ulterius adhærere: quærebatur utrum huiusmodi veli susceptio matrimonium impediat inter eos? Rñdet Papa, licet videatur, quod ex quo matrimonium contractum est inter legitimas personas per verba de præsenti, in illo casu possit, id est, in nullo casu possit illis viuentibus dissolui, ut altero viuente alter possit ad secunda vota transire etiam si unus fidelium fieret hæreticus: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina, sicut de quibusdam sanctis legitur esse factum: tamen Papa non vult declinare à vestigijs antecessorum suorum, qui dixerunt, quod antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licitum est alteri coniugum relicto inconsulto ad religionem transire, & alter poterit se alij copulare: & hoc ide Papa consuluit obseruandum in casu præmisso, quamuis causa sit falsa, per quam mulier prædicta ad veli susceptionem fuit inducta: quia & sine tali qualibet causa mulier propter religionem id facere potuisset: verumtamen licet mulier illa videatur religionis habitum assumpsisse in velum suscepto nec tamen se voluit in domo propria permanere, quasi sua natura propositum religione, compelli debet ad matrimonium consummandum, nisi voto solemni se astrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compellenda est religionis propositum adimplere. Not. quod matrimonium potest contrahi per nuncios, & ita possunt palliuin conferre. Item antequā matrimonium carnali sit copula consummatum, alter coniugum potest altero inuito ad religionem trāsire: aliàs compelli debēt insimul permanere. Item falsa causa non impedit susceptionē religionis. Item velum viduitatis non impedit matrimonium cōtractum, si religionem certam nō intrat mulier. Item votum solemne impedit matrimonium cōtrahēdum, & dirimit iam contractum.

† Cap. 1. eo tit. in 3. cōpi. De materia vide citatos s. eo. c. verū. & ca. ex publico.

CAP. XIII.

AD † Apostolicam sedem: & infra.

¶ Cum auté vir & uxor una caro sint, per copulā coniugalē effecti: nec una pars cōuerti possit ad Dominū, & altera in sæculo remanere: profecto nō est alter coniugum recipiendus ad obseruātiam regularē. Nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: sed et vitam debet mutare: nisi forte sit eius ætatis, ut sine [a] suspicione incontinentiæ, valeat in sæculo remanere.

¶ Idem Luduneñ. † Archiepiscopo.

¶ *Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruandæ in sæculo, dissoluuntur sponsalia de præsenti.*

CAP. XIIII.

ij EX † parte tua est intimatum, quod cum quædam mulier velum viduitatis [b] coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione solemni cū celebratione Missæ ac litania † (sicut debuit) accedēte, quidam nobilis proponebat, se prius mulierem ipsam, mediantibus internuncijs [c] † per verba de præsenti, arrha [d] etiam interposita, desponsasse: & infra.

¶ At illa se in illum consensisse confessa, dixit, quod audierat eum esse lepra † percussum, & ob hoc eius fuerat abominata complexus: [e] & infra.

¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod etsi possit non inconsulte videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas, per verba de præsenti contrahitur, illis viuentibus in nullo casu possit dissolui, ut viuente reliquo alter ad secunda vota transmigret: † etiam si unus fidelium, inter quos est ratum coniugium, [f] fieret hæreticus, † & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina, quæ superat omnem legem: [g] sicut à quibusdam sanctis [h] legitur esse factum.

¶ Nos tamen nolentes à

† Litania q̄d tradit concilīū Mogūtia cū sub Carolo Magno anno 813. c. 33. & 34.

† Vide Sotū li. 4. sent. dis. 27. q. 1. art. 3. ver. sed alia hinc nascit. & Turrecrematam in c. nec illud 30. q. 4. & in ca. honorantur. 32. q. 2.

† De hoc Sotus li. 4. sent. di. 32. q. 1. arti. 1. ex quo intelliges glossam finalem hic veram esse.

b ¶ Viduitatis.] id est, velum quod datur viduis. arg. 27. q. 1. viduas quoq;. nec dicit hic, quod votū emiserit: unde postea distinguitur circa finē: nec dicit velū professionis: licet enim assumat habitū siue velū religionis, p̄sumit tñ quod vouerit, sed nō est sufficiens p̄sumptio, nisi deuoueat se alicui religioni, ut dicitur in fine. Laur.

† migraret

† Quia p hæresim nō dissoluitur matrimoniū. cō cilīū Tridet. sess. 24. tit. de sacramento matrimonij canone. 5.

c ¶ Internuncijs.] nota, quod matrimonium potest contrahi per nuncios inter absentes, ut hic vr. 32. q. 2. honorant. ff. de spon. sufficit. & l. ult ff. de ritu nuptiarum. mulierem.

d ¶ Arrha.] licet arrha possit opponi in cōtractu matrimonij, non tñ pœna C. de spon. l. ult. ff. de verb. obl. Titia ∫. de spon. Gemma mulier. & hac arrha postquam mulier intrauit monasterium, potest repeti à viro & exigi. s. eo. publico. C. de epis. & cle. Deo nobis. olim non poterat ut ibi dicitur.

e ¶ Complexus.] Quærebatur utrū veli susceptio impediret matrimonium inter eos.

f ¶ Ratum coniugium.] quia cōtumelia creatoris non soluitur matrimonij inter fideles, licet alter labatur in heresim: quia matrimonium ratū est inter eos. Sed si duorum coniugum infidelium alter conuertatur ad fidem, tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij secundum quod dicitur. ∫. de diuor. quanto.

g ¶ Omnem legem.] 19. q. 2. duæ sunt. s. de regu. licet. tit de diuor. gaudemus.

h ¶ Sanctis.] s. eo. verum. 27. q. 2. ca scripsit. §. ecce, vers. item beatus.

[Glo.

[Glo. seq. alleg. concor. & demum contraria tria.]

a ¶ Falsa sit causa.] falsa.n. demōstratio vel causa legatum nō perimit. C. de fal. cau. ad.e. leg. l. 2. ff. de ꝯdi. & demon. falsa demonstratio. nec mendaciū obligantis impedit obligationem, j. arg. eo. veniens, ff. de pig. ac. l. 1. & l. si rem aliena. nec vitiat dispēsatio nem, j. de cōsan. quā circa, & ita non cōsideratur q̄ fuerit causa impulsiua. ar. s. de iureiu. quemadmodum. §. vlt. Arg contra. j. de voto & vo. redēp. magnę, in fi. 1 Nā in huiusmodi spiritualibus etiā dolus aduersarij nō vitiat ꝯtum s. de his, quæ ui, metusve cau. fi c. cū dilectus. & int. eo. dudū. & c. accedens. nec considerat̄ causa vel intentio ꝯhentis. C. de condi. ob cau. da si repetēdi. & s. de regu. & transe. ad re. li. vidua. 27. di quod interrogasti. Tanc.

b ¶ In veli susceptione.] sic int. q. cler. vel vouen. consuluit. 33. q. 5 quod Deo pati. tñ solus habitus non facit monachū, sed professio. s. tit. prox. porrectū, nisi feratur per annū, s. & reg. ex parte tua, vel nisi sit habitus professionis, qui dat profitentib. s. ti. prox. statuimus. & c. vidua. & 20 q 1. quē progenitores, & est hic ar. ꝙ susceptio veli sine habitus nō facit monachum.

[Glo. seq. rec.. per q̄st. an clericatus, vel vita heremitica, &c. ī fi. quærit, & soluit.]

c ¶ Propositum castitatis.] bene dicit propositum: quia si verè castitatis votū deuoueret, alicui religioni. s. sancti Augustini, vel Benedicti, in propria domo manē do, bene solennizaretur votum. 27. q. 1. de viduis, & c. mulieres, 20. q 1. vidua. j. qui cle. vel vo. insinuante. Vel dic. ꝙ talis religio non soluit sponsalia de pñsenti, sicut nec dissolueretur, si vir fieret clericus. 27. q 2. si vir De uita heremitica dicunt quidā, ꝙ tollit spōsalia de præsenti, arg. 27. q. 2. cap. scripsit. §. ecce. Alij dicunt ꝙ non: vnde si heremita contraheret matrimonium, teneret: quia potest habere propriū. 19. q. 3. c per larū, §. econtra. Io. Sed quid si in ueritate leprosus fuisset? Si sit sponsa de futuro soluuntur sponsalia propter lepram: vnde nō tenetur contrahere, sup. de iureiu. quemadmodum: si essent sponsalia de præsenti, bene compelleretur consummare matrimonium, nisi vellet intrare religionem, sicut hic innuitur.

† Per ꝑdecessores pōt intelligi Ale. iij. cuius sūt decretalis ī c. verū, & in c. ex publico, s. c. is enim Innoc. iij. q. hic loquitur præcessit.

1 Ibi cessatio cāæ non liberat a voto, sed ex illa votum facilius commutat. Io. And.

† Tiuden. † Tudimen. Tudinen. Audin. Rudonen.

prædecessorem † nostrorum vestigijs declinare, qui respondere consulti; antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum reliquo inconsulto, ad religionem transire, ita q̄d reliquus ex tūc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsū tibi cōsulimus obseruandum in articulo prænotato: quāuis falsa sit causa, [a] per quā ad susceptionem veli, prædicta mulier est inducta; cū sine qualibet tali causa idipsum religionis obtentu facere potuisset.

¶ Porro licet prædicta mulier videat̄ in veli susceptione [b] religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis [c] in sęculo seruatura, nihilo minus consumandum est matrimonium iam contractum: nisi se voto [d] adstrinxerit ad obseruantiā regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto sęculo, religionis propositum exequatur.

¶ Idem Rudien. † episcopo.

¶ *Maritus factus monachus a coniuge adulterata, reuocari non potest.*

d ¶ Voto.] idest, professione.

Constitutus.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Quidam acolythus H. noīe, quandam puellā duxit in facie ecclesiæ in vxorē, & eā carnaliter cognouit: tandē orta est discordia inter illū, & amicos puellæ: quare fuit alij copulata, & dictus acolythus fuit ad sacros ordinatus; & tandē habitū Cisterc. assūpsit. Dubitauit ipse H. an licitè posset in suo proposito remanere: accessit ad papam exponēs sibi prædicta: vnde mādat diœcesano epō, quatenus, si res ita se habet, prædictā mulierē compellat, vt ab illo recedat, cui ꝑ adulteriū fuit copulata, nec prædictū monachū impediat, quo minus votū suū valeat adimplere. Not. ꝙ si vxor alicuius publicè adulteratur, vir licitè potest postmodū promoueri ad ordines, & intrare religionē 1 hoc intellige, si post adulteriū cōmissum eam non cognouit.

CAP. XV.

Constitutus † in pręsentia nostra H. sua nobis cōfessione mōstrauit, quod in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesiæ duxit vxorem; quam cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratū H. vsque ad gradum sacerdotij [e] ordinasti. Cum autē cū sua conscientia remorderet, habitū ordinis Cistercien. assūpsit: & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si res ita se habet, prædictam mulierē, vt a dicto V. recedat, cui per adulterium est cōiuncta, nec prædictum monachū impetat, † quo minus regulare votum valeat adimplere, per censuram ecclesiasticam cogere [f] non omittas.

¶ Idē Pictauien. episcopo, & Abbati de Boribarden. † Pictauien. dięcesis.

¶ *Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit: licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiamdolo fuerit inducta.*

e ¶ Ad gradū sacerdotij.] q̄d bene fieri potuit, 2 cū illa vxor sua publicè fuit adulterata; vnde amisit ius quod hab bat in eum, inf. de diuor. significasti. Itē si fuisset vidua, vel ab alio cognita, promoueri non debuit. 34. dist. curandum si cuius.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Cogere.] sed videtur, quod talis coactio ei obesse nō debet, quo minus repetat virum quia in facie ecclesiæ nupsit tolerante ecclesia, quā diu saltem appareat an fuerit matrimonium inter illos. Argumen. inf. de frig. & malefi. fraternitatis. 3 inf. de diuor. gaudemus, in fine. Respondeo, non exeusatur propter hoc: immo magis puniri debet: quia taliter nupsit, nulla sententia separationis præmissa. vnde illa debet separari ab eo, cui iuncta fuit per adulterium quia viuente viro priori, altero non potuit copulari, licet perdiderit ius, quod habebat in illum: quia manent coniuges etiam separati propter adulterium, 32. q. 7. c. 1. & 2. & sic obstat ei exceptio fornicationis. 4 inf. eod. cap. prox. & 27 quæs. 2. Agathosa. alias si fornicata fuisset posset ipsum repetere, ut in cap. Agathosa, nisi de consensu illius promotus fuisset, vt ibi 33 quæst. 5. qui vxorem.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōpil. Vide Turrec. ī c. dixit dñs. & in c in ꝯiugio. 32. q. 1.

2 Adde q̄d dicā post Innoc. in c. ꝑx. in fi Io. An.

† In omnib. antiquis, impetat, legit: in recentioribus, inquietet, habetur.

† Baurudien. Barrubabrūdus.

3 Ibi fuerat matrimoniū separatū per iudicium ecclesiæ. Io. A.

4 Quæ quia notoria erat, obstaret etiā peteti restōnē. de diuor. significasti. Io. And.

VEniens.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam coniugatus nomine Lambertus, proposuit monasteriũ intrare pñtibus pluribus sacerdotibus: institit apud vxorem suam, vt super hoc suũ pstaret assensum, asserẽs, ꝙ nisi hoc faceret, tã sibi, q̃ toti mũdo redderet se inutilem: & sic illa tam ipsius, q̃ aliorũ precib. & fletibus deuicta, caput illius spõte altari supposuit manu sua: & ea pñsente ibidẽ extitit tõsuratus, & postmodũ finito tempore probationis fecit professionẽ: illa in saeculo remanens ĩhonestos amatores admisit: dictus L. timens, ne factũ illius sibi posset imputari, accessit ad papã exponẽs sibi praedicta: vnde papa mandat episcopo Pictauiẽ. & cuidã abbati, quatenus si est ita, pdictum L. permittant liberè ꝑmanere in monasterio quod intrauit, q̃uis multum deliquerit in eo, qđ ipse malitiosè asseruit, ꝙ nisi illa consentiret, tã sibi quam toti mũdo redderet se inutilẽ: & qñ rogauit pñsbyteros, ne mulieri praedictae exponerent, ꝙ ipsam saeculum relinquere oportet, si licẽtiam daret viro: tñ ex quo caput viri altari spõtè supposuit, & postmodũ nõ cõtinuit, ipsũ vlterius reuocare nõ poterit, cũ exceptione fornicationis possit repelli, maximè cum antequã fuerit fornicata, ipsum non repetijt. No. ꝙ dolus in spiritualibus non rescindit contractum, nisi mulier non continuit, secus si continuisset vt in c seq. Itẽ postq̃ alter coniugũ publicè fornicatur, alter potest religionem intrare altero inuito.

CAP. XVI.

VEniens † ad praesentiam nostram L. nobis intimauit, quod cum olim intrandi monasterium propositũ cõcepisset, pluribus sacerdotibus praesentibus, apud vxorem suam institit, vt super hoc suum impertiretur assensum; & infra.

¶ Ipsa demum tam ipsius, quam multorum astantium precibus, fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua: [a] qui ea praesente tonsuratus ibidem, monasterium adijt; & finito probationis tẽpore, professionem fecit [b] solenniter monachalem: illa vero in saeculo remanens, inhonestos amatores admisit: & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, praedictũ L. in monasterio quod intrauit, perseuerare libere permittatis: licet enim in hoc videatur non modicum deliquisse, quod captiosè asseruit: [c] quia † nisi sibi eadem mulier cõsentiret, tam sibi, quam toti mundo se inutilem redderet: & cum presbyteros exorauit, ne praedictae mulieri exponerent, quod eandem relinquere saeculum oporteret, si forte licẽtiam daret viro, ex quo tamen eadem caput viri altari spontè supposuit, [d] & postmodum nõ continuit, super reuocatione ipsius nõ est aliquatenus audienda: cum ipsius intentio exceptione possit commissae fornicationis elidi; maximè cũ antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum. [e]

¶ Idem.

¶ *Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi, ab ea metu extorta.*

CAP. XVII.

ACcedens † ad praesentiam nostram I. mu...

non põt ipsum repetere. 27. q. 2. Agathosa. ĩ. de diuor. significasti. Sed pone, ꝙ vir nolit excipere, quia nemo cogitur excipere, sicut nec compellitur agere. C. vt ne. inuit. age. vel accus. cog. l. 1. & quilibet iuri suo põt renunciare. s. de reg. ad Apostolicam. & cap. statuimus. quid erit? Dicas, ꝙ monasterium eo inuito potest excipere, & eum defendere: ne permittat eum in peiorem statũ detrahi. ff. de lib. cau. l. 1. & 2. licet. n. primo nõ tenuerit votum: tamẽ quantum ad ipsum vouentem tenuit. s. eo. quidam intrauit. & c. placet. & q̃ cito ipsa fuit fornicata, statim perdidit ius exigẽdi: ergo cum sit liberatus a seruitute mulieris, statim monasterium habet plenum ius in eũ; & sic exceptio, quae cõpetit viro, acquisita est monasterio, cũ res ad eũ statum peruenit, à quo potuit habere principium, s. eo. tit. placet. Sed q.d si exiret, 2 & nollet excipere, q.a pt ei remittere. s. de iureiu. quẽadmodũ, ĩ fi. Credo, ꝙ bene pt illam recipere, nõ obstãte ptradictione monasterij; quia votũ ex toto nõ tenuit, cum decepta fuerit: nec ipsa ẽt vouerit. arg. opt. s. eo. c. prox. nisi vir professionem fecisset. post quam illa fuit fornicata: quia tunc non posset episcopus eũ de monasterio educere, nec eum cõpellere, vt eam reciperet propter fornicationem. Sed quid si vir fornicetur in monasterio, cui mulier dedit licentiam: nunquid ipsum repetere potest? Non. 33 q 5 quod Deo pari. quia pdidit omne ius quod habuit in viro: quia propter consequens delictum, non renascitur seruitus amissa. de consec. dist. 4. quaeris. licet secus esset si ambo essent in saeculo, 3 & propter fornicationem alterius ambo essent diuisi. ĩ. de diuor. ex litteris. & s. de iureiu. tua. & hoc ideo, quia ius quod monasterium habet in ipso, propter suum delictum perdere non potest. Io.

[Glo. seq. arg. subueniri etiam ignoranti, & c.]

e ¶ Repetẽdum.] potuit ergo prius eũ repetere. Et ita est arg. ꝙ si quis ignoret ius illud, s. ꝙ si dederit licẽtiã viro, teneatur relinquere saeculum, iterũ potest eũ repetere: & sic subuenit ignoranti hoc ius naturale. Lau.

ACcedens.] Primo partis narratio. Secundo iudicis datio ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quidam coniugatus volens assumere habitum monachalem petijt ab vxore sua, vt super hoc suum praestaret assensum: quę propter multa verbera, & alia grauamina, quę inferebat eidẽ dicens, ꝙ ipsam dimitteret, annuit voluntati ipsius, & sic uir ille assumpsit habitum Cistercien. & mulier domũ quarundam monialium intrauit, nullo habitu assumpto, vel voto

a ¶ Manu sua.] & ita iuri suo renunciauit, arg. sup. de consuet. ex litteris.

b ¶ Professionem fecit.] quod facere nõ debuit ea in saeculo remanente. s. eo. cum sis. & c. ad Apostolicã, & s. eo. c. 1. cum esset inuenis. secus si senex, vt ibi dicitur.

c ¶ Captiosè asseruit.] hic est arg. ꝙ licet dolus interueniat in spũalibus, tenet ptractus. ĩ. e. dudũ. & sup. de h. s. q̃ vi, metusve cau si. cum dilectus. vbi de hoc aliud si minis inducta fuisset, vt daret viro licentiã, talis licẽtia nulla est, 33. q. 5. notificasti, & ideo praeiudicatũ est huic mulieri: quia nõ continuit, sed inhonestos amatores admisit, vt expressè dr in fine: alias si cõtinuisset nõ praeiudicasset sibi 1 per hoc quod fecit, ꝙ nõ promiserit trãsire ad religionẽ, nec ẽt continentiã promiserit cũ esset iuuenis, vt s. e. ad Apostolicã, & s. eo c. 1. Io.

[Gl. seq. notat a contrario, tripliciter quaerit, & sol.]

d ¶ Spontè supposuit.] benedicit, spontè: quia etiam si vir inuita muliere intrasset religionẽ licet talis ingressus nullus fuerit. ĩ. eo. ca. prox. si tñ postea fornicetur,

† Cap. 3. eo. tĩ. in 3. cõpil. Et de intellectu vide Dominicũ Sot. li. 4. sent. dis. 27. q. 1. art. 4. circa finem.

† al. ita: quod si nõ sibi eadem mulier consentiret.

2 Scilicet, antequã emitteret professionem.

† Cap. vnico ti. in 3. cõpil.

1 Adde ad hoc qđ not. Bal. in l ea q. C. si manda ra sue. alie.

3 Dicit G. notabiliter. ĩ. de adul. c. vlt. vt hic refert Io. And. ꝙ separatio a adulterij nõ hẽt locũ qñ reconciliando adulterio mutauerat statum ad ... hic Io. And.

voto conuersionis emisso: tandem vir ille habitum dimisit, ad sæculum redeundo: mulier statim petijt illū sibi restitui, propter hoc ad Papam accedens. vnde mandat, quatenus si est ita, vir compellatur eam recipere, & ei exhibere coniugalem affectum. Nota quod licentia fraudulenter extorta nō valet, nec vir possit monasterium intrare.

a ¶ Votis.] inuita, & coacta, vt patet per præmissa verba: vnde votum viri non tenuit: quia alter inuito altero vouere non potest. s. eo. quidam. 27. q. 2. Agathosa. & 32. q. 5. notificasti. & c. si dicat. vbi idem casus ponitur.

[Gl. seq. obijcit & soluit. secundo quit, soluit, & remittit.]

b ¶ Processu vero temporis.] sed videtur q spatium sequentis temporis, & patientiam ipsius mulieris, ratificari ingressus viri. Arg. j. qui cle. vel vo. insinuante, cum vxer que post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit, nec videtur q postea audiat, immo vir debet cōpelli redire ad monasterium. Arg. j. de spon. ad id quod, j. de fri. & malefi. ca. 1. & 1. q. 1. constat. Sed hoc non est verum, immo cum ipsa nō mutauerit sæculum, nec promiserit continentiā: 1 semper adhuc intelligitur dissentire: quod apparet ex eo q quam cito exiuit, eum repetijt, & sic per primum, & vltimum colligitur, q medio tempore non cōsenserit. sic 28. dist. n. quia sunt culpæ. & p cipue cum præsumatur ex hoc q sit iuuenis: siue sit iuuenis, siue vetula, nunquam debet intrare sine licentia vxoris: sed seruat qd dr s. eo ad Apostolicam. Sed nun quid iste cum fuerit reditus vxori, poterit exigere debitum; Dicas quod non poterit exigere debitum quia renunciauit illi iuri, quod habebat in vxore, intrando monasterium, quod fuit in eius potestate: sed exactus reddere debet, vt dixi s. eod. quidam intrauit. De hac materia consueuit notari 27. q. 1. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem.

† Hinc colligitur licentiam fuisse metu extortā & ideo nō tenuit. 33. q. 5. notificasti. Turrecremata.

† Vender. Vandeñ. Vade. Vende.

† eo

1 Cū ergo si ne his nō sufficeret expſſa licētia, minus tacita. sim. s. dē pb. dilecto. ſm Ioan. Tācr. & Vinc.

† Honor. 3.

lier proposuit, quod cum V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, volens tandem idem vir habitū assumere monachalē, postulabat humiliter ab eadem, vt tam pio proposito faueret ipsius: quæ propter multa verbera† & alia grauamina, quæ dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis [a] eius. Cumque idem vir in domo de Vader. † Cistercieñ. ordinis, religionis habitum assumpsisset: mulier in domo monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conuersionis emisso, permansit: processu [b] vero temporis, cum idem vir ad sæculum rediens, religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso† petijt reassumi: & infra.

¶ Quocirca discretioni uestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum virum, vt eam recipiat, eique affectum exhibeat coniugalē, appellatione remota, cogatis.

¶ Inno. † iij. episcopo & Decano, & Thesaurario Linconieñ.

bat, q mulier illa debebat religionē intrare: sed illud primo sibi non expressit: quod si expressum fuisset, viro licentiam non dedisset. Sed decanus ad hoc compellebat candē: vnde mulier illa, hæc omnia significauit domino Papæ. vnde mandat quibusdam, quatenus si est ita, & mulier talis ætatis existat, de qua suspicio non possit haberi, non permittant illam compelli religionem intrare, votū cōtinentię obseruantem. Nota, quod mulier corā iudice ecclesiastico debet dare licentiam viro intrandi religionem. Item nota argumentum; quod si mulier dat licentiam viro religionem intrandi: si iuuenis est, debet compelli vt ipsa similiter religionem intret: alioquin sufficit eius licentia continentiæ voto emisso.

c ¶ Talis ætatis de qua suspicio.] & ita videtur quod si mulier iuuenis sit, non sufficit, quod continentiam promittat, ad hoc vt marit[9] possit religionem intrare: nisi & ipsa similiter mutauerit vitā, s. eodem ad Apostolicam. & cap. cum sis. Ex eo enim quod dicit: de qua suspicio haberi non possit, nō debet compelli, intelligo quod si sit suspecta, debet compelli religionem intrare, ex quo promisit continentiam. cum verisimile non sit, q eam seruet, si remanserit in sæculo. argu. s. eod. ex parte. in fin. licet nō intēderet ab initio religionē intrare. & argu. ad hoc 33. q. 5. qui vxorem. quia eo ipso quod licentiam dedit viro, & promisit continentiam, intelligitur tacite promisisse intrare in religionem, cum sit iuuenis. argu. bo. supra eod. veniens. versus fin. & quæ sine conditione voventur, sine conditione soluantur. 32. quæstio. v t. cap. vir. & Dominus exigit oblatum, quod non exegerat offerendum. 27. quæst. 1. nuptiarum. in fi. & 45. distinc. de Iudæis. Et sic cum teneatur ad continentiam per suam promissionem, tenetur ad id sine quo eam seruare non potest, argum. s. de offic. deleg. præterea. & cap. prudentiam, ad fin. & sic inuita compellitur intrare religionem, quia fecit id propter quod compellitur. sicut quandoque ex officio suo compellitur intrare monasterium. 50. distinct. si ille. 27. q. 1. si quis rapuerit. C. de adulte. Authen. sed nouo iure. & Authen. sed hodie. j cap. proxi. Alij dicunt, q vir sibi debet restitui ex officio iudicis. s. e. c. 1. quod satis potest dici, vt notatur s. vxoratus.

† Vide Ludouicū Romanū sig. 674. vt ī meo codice inc. Nō sumus ī materia.

† Vices, habēt antiqua exēplaria, vt impsū est.

† illi scilicet viro suo.

¶ Vxor professi, quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem si continens est, & non suspecta.

CAP. XVIII.

Significauit † nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram decano sancti Quiriaci, vices † archiepiscopi Senoneñ. in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi: continētię tamen voto eidē iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret: idem decanus post factam professionem a viro predicto i monasterio, in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quamquā id primo non expressisset eidem, & hoc expresso illi † licentiā non dedisset; & infra.

¶ Quocirca mādamus, quatenus si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio [c] haberi non possit, ipsam votum continentiæ obseruantem, intrare monasterium compelli non permittatis inuitam.

Significauit.] Primo ponit mulieris querelam. Secundo dat iudices: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quædam mulier A. nomine coram decano sancti Quiriaci fungente vice archiepiscopi Senoneñ. dedit licentiam viro suo religionem intrandi, voto continentiæ sibi iniuncto, & recepta fide ab ipsa q perpetuo continentiam seruaret, & sic vir professionem fecit. Decanus vero post factam professionem a viro, dicebat,

GAudemus.] Communis diuisio. Secunda pars, mulieres. Abb. Sic.

CASVS. Aliquæ mulieres cōdēnatæ sunt de adulterio ꝓpter quod a viris suis sunt relictæ, dr̄, ꝙ si ad frugem melioris vitæ conuersæ fuerint, si mariti earū commoniti eas recipere noluerint, in monasterijs cum religiosis mulieribus debet poni, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant. Nota, ꝙ quandoque propter culpam suā compellitur quis intrare religionē, vt ibi pœnitentiam agat.

a ¶ Ceciderunt.] & sunt condemnatæ ꝑ sententiam, vel adulterium earum publicum, & notorium est secuta sententia. vnde viri eas recipere nō coguntur. j̄. de diuor. significasti. etiam si sint emendatæ, vt hic dicitur. Ber.

† Vide Ludouicū Romanū sing. 674. vt in veteri codice. incip. Nos sumus in materia. & de materia vide j̄. adul.

b ¶ In claustris.] & ita mulier de adulterio condemnata, vel publice deprehensa, detruditur in monasterium 1 ad agendā perpetuā pęnitentiā, si eam emendatā vir recipere noluerit, tñ infra bienniū potest eam recipere, si vult: si vero noluerit eā recipere, vel si prius moriatur, quam eam recipiat, tūc tondeatur, & habitum monachalē recipiat ibi perpetuo moratura, vt expresse habetur in Authen. vt nulli iudi. li. ha. lo. ser. §. si quando vero adulterij crimē. coll. 9. vnde sumpta 2 fuit hæc decre. & C. de adul. Auth. sed hodie. & cū reb. suis; ne sit onerosa monasterio, vt in Authen. illa, sed hodie, continetur: non tñ propter hoc erit monacha, nisi amplius processum fuerit. Et sic quandoque pp culpā suam aliquis compellitur intrare monasterium. 50. dist. si ille. & 16. q. 6. de lapsis. 27. q. 1. si quis rapuerit. & idem videtur dicere decre. 32. q. 1. de benedicto. & 2. q. 1. in primis, versus princ. & 34. dist. fraternitatis. in fi. Olim vero alia pœna puniebantur adulteræ, quia lapidabantur conuictæ de adulterio secundū legem Mosaicam. 33. q. 5. hæc imago. & C. de adul. castitati. vbi legitimis pœnis subijcitur. sed 3 hæc pęna non imponitur, cum non agitur criminaliter. s̄. de proc. tuæ.

1 De hoc varia sunt terrarū statuta ꝗ siiusta sint seruari debent.

† Plonca. Plonta.

† De materia huius decretalis videto plene Turrecr. s̄. sępe citatum, & Sotū in 4. sen. dist. 27. q. 1. ar. 4. & dist. 32. q. 1. ar. 3. adde Syl. in sum. ver. votū. 5.

2 Vide locū vnd̄ sumpta est hæc dec. vt apertius eā intelligas.

3 In antiqs codicib. ita, sed hęc pęna non imponit cū non agat̄ ciuiliter s̄. de proc. tuæ.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiam in aliquo claustro collocatur.*

CAP. XIX.

GAudemus † in Domino: & infra. ¶ Mulieres vero, quæ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderunt,[a] si mariti earū a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ conuersas, noluerint recipere propter Deum; in claustris[b] cum religiosis mulieribus studeas collocare, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

¶ Idem I. Moniali monasterij de Plauda. †

¶ *Si coniuges se adinuicem absoluerunt continentiam promittendo, & vterque vel alter eorum religionem profitetur, alter alterum repetere non potest.*

DVdum.] In prima ponit facti, & ꝓcessus narratio. In secunda diffinitio: ibi, Nos itaque. Prima subdiuiditur primo ponitur datio auditoris. Secundo actoris petitio: ibi, Coram quo. Tertio: ibi, Ad quod rei responsio. Quarta ibi, Verum, actoris replicatio. Quinta: ibi, Sed ad ista. rei triplicatio. Abb. Sic.

CASVS. Inter C. laicū & I. vxorem suam matrimonij qō vertebatur. datus fuit eis auditor. corā auditore petebat dictus C. sibi vxorē restitui, cū qua per verba de p̄senti contraxerat, carnali copula subsecuta, ad quod fuit ex parte mulieris respōsum, ꝙ ipsę pro animæ suæ remedio, spontanea voluntate, præsentibus duobus sacerdotibus, & testibus quinq; adhibitis, renūciauit omni iuri quod habebat in ipsa, resignando illud in manibus alterius sacerdotis, promittens se castitatē seruaturum, deuouēdo se hospitali de Ponte voto solēni, & ipsi dedit licentiā monasteriū intrādi: & versa vice ipsa dedit ei licentiam simili modo, & resignauit omne ius, qd̄ habebat in ipso, ꝓut ista cōtinebantur in publico instrumēto. verum p̄dictus C. proposuit, ꝙ instrumentū illud mutatū fuerat; qa cū casu amissum fuerat, illud qd̄ prius fuerat in tertia persona, mutatū fuit in primam postea, & plus in vno, quam in alio continebatur. Insuper, ꝙ quidā deceptorie eum allexerūt, proponentes eidem, ꝙ in hospitali p̄dicto cibis ad voluntatem suam posset vti, & ꝙ ardorem libidinis ibi extinguere posset; & sic deductus, iratus, & illectus non dēt sibi obesse, quod dr̄ in hac parte fecisse; sed ad p̄dicta sic fuit rn̄sum, ꝙ non nocet, an instrumētum loquat̄ in prima, vel in tertia persona, dūmodo veritas non mutetur. Præterea quāuis aliquando dicto, C. spes data fuisset, tamen eo tēpore quo p̄dicta facta fuerunt, pure, simpliciter, & ꝓpria volūtate ea noscitur fecisse: vnde compelli debet vitam mutare: Dn̄s Papa super his habito consilio cum fratrib. suis mulierem prædictam ab impetitione dicti C. absoluit, perpetuum silentium imponendo eidem. No. ꝙ vir & mulier ab omni iure, quod alter habet in alterum se absoluere possunt, & religionem intrare, quia iuri suo quisque pōt renunciare. Itē per instrumentum aliquid probatur sicut per testes Item nō refert diuersitas narrandi vbi eadem dicuntur, & veritas non mutatur. Itē dolus in spiritualibus non rescindit contractū: quia non fit conditio illius ꝑ dolum talē deterior. Item licet aliquid calore iracundiæ factum sit ab initio, si postmodum per consensum ratificet, valet.

CAP. XX.

DVdum † C. laico mota contra te (quam vxorem suam dicebat) materia quæstionis R. sanctę Mariæ in Cosmidin. diaconum cardinalem dedimus auditorem, corā quo dictus C. conquerendo ꝓponens, quod indebite recusabas eidem (cuius vxor eras per cōsensum de præsenti, & carnis † copulam subsecutā) matrimonialiter adhærere, te sibi restitui postulauit: Ad quod fuit respōsum, quod ipso pro animæ suæ remedio, pura & spontanea voluntate, præsentibus duobus religiosis sacerdotib9 & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni iuri, quod in te habuerat, renunciauit omnino;[c] resignando illud in manibus alterius ex sacerdotibus supradictis, qui in persona ecclesiæ resignationem huiusmodi recipere procurauit: & quod idem C. se castitatem seruaturum promisit, pauperum quæ hospitalis de Ponte obsequio se deuouit;[d]

† carnalem.

c ¶ Renunciauit omnino.] quod ei licuit, etiam si non tenuisset votum ex toto: quia hoc erat in potestate ipsius. s̄. eo. quidam. & c. placet.

c ¶ Omnino.] simile omnino habes s̄. de rescr. cū contingat. ff. de fideius. l. Græce. §. illud, vbi dicitur ꝙ fideiussor in duriorem causam non obligatur omnino.

d ¶ Obsequio se deuouit.] & sic solemnizauit votum deuouendo se religioni illius hospitalis; vnde compelli debet, vt relicto sæculo suum exequatur propositum. s̄. eo. ex parte. 1. fine.

[Glo.

[Glo.seq.reci.per q.alleg.pro,& vnū canonem cōtra.]
a ¶ Calore iracundiæ.]si hoc esset verum, nō teneret votum: quia inconsultus calor, calumniæ vitio caret. 2.q.3.si quem.§.notandum.2. & c.si quis iratus: Tempore.n.furoris iustū putat esse quod facit. 11.q.3. illa præpositorum, & ita sæpe innocentes ad crimen inducit. ead. causa.& ea. q.ita sæpe. & lubricū linguæ facile ad consequentiam trahi nō debet. ff. ad l.Iul.maiest.famosi. C. si q̄s Imperatori maledi.l.vnica. Arg. contra. 17.q.4. sunt qui opus, & hoc verum est nisi post calorem iracundiæ cōsentiat, vt in c. si q̄s iratus. & sup. de reg. sicut.in fin.

[Gl. seq. fortificat textum & arg. pro testibus,&c.]
b ¶ Substantia veritatis.] hæc erat satis bona defensio: quia nihil refert narrandi diuersitas, vbi eadē dicitur, vt j. de ver. signi.nihil obstat. sic quolibet loquēdi genere formata institutio valet, si modo p eam liquebit voluntatis intentio. C. de testib. quoniam indignum.in princ.& est argu pro testibus diuerso modo narrantibus: dum tñ in substantia facti non discordent. 18.q.1.in scripturis. & de cōle. dist.2.quotidie.B.
c ¶ Spes.]no.hic arg. immo quasi expressum est,quod in huiusmodi spiritualib. dolus aduersarij nō vitiat actum.sic s̄.de his quæ vi, metusve causa fi.cum dilecti. s̄.eo.ex parte.& c.veniens. alias si dolus dat causam contractui, non tenet cōtractus.ff.de dolo.& elegēter. 2 Sed quare in huiusmodi spiritualibus,licet dolus alterius interueniat,non vitiatur talis contractus? Quia talis dolus bonus dolus est, & bonus dolus non prohibetur. ff de do. l.1.Dolus,calliditas ad decipiendum dr̄,vt in prędicta l.sed per talem dolum non decipitur, nec ad malum inducitur, immo conditionem suam facit meliorem; & ideo non vitiat contractum.
d ¶ Tempore.]no.q̄ 3 si quis renunciationis tempore non habeat metum vel violētiam,licet pra cessent vis vel metus,non aget interdicto quod vi.C.quod vi,metusve cau.l.2.& hic.
e ¶ Voluntariè.]& sic licet ab initio deceptoriè inductus fuisset:ex quo postea spōtè hoc fecit, p̄xima causa turpitudinis ablata esse videtur. sim.infra de despōsatio.impub. de illis, in fi.& C.quod met. cau. l.2. ff. de condi. ob turp. cau. l. si ob turpem.
f ¶ Suspicione.]vnde compelli debet vitā mutare. sup. eod.significauit. maximè cum hoc promiserit, vt patet supra. Bernardus.

promittens voto solenni omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium transeundi: te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & ius quodlibet resignante: sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata, manu B. notarij Aretinen. † confectum.

¶ Verum prænominatus C. proposuit, quod casu amisso instrumento † præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in vno, aliter quam in alio fuit ab ipso formatum,& cū tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracūdię [a] quiescēte, quidam ipsum deceptorie allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset vti,ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilominus promittente, quod non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiam obseruare, asseruit † a se factam.

¶ Sed ad ista respondebatur econtra, quod an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dūmodo nō mutetur substātia veritatis [b]) nihil interesse videt. Insuper quāuis aliquādo spes [c] memorato C.data fuisset, per quam ad hoc se proposuit † inductū,eo tamen tempore [d] quo talia facta fuerūt, purè, simpliciter, ac voluntariè, [e] pro amore Dei, & remedio animæ suæ,solūmodo ad votū & ad alia supradicta noscit processisse, † propter quod a cōsortio secularium hominū debet discedere, vitāque mutare,cum se illius ętatis esse proponat, vt sine suspicione [f] incontinētiæ non valeat i seculo remanere.

¶ Nos itaque habito fratrum nostrorum cōsilio, te ab impetitione dicti C. sentētialiter duximus absoluendum, perpetuū illi super hoc silentium imponentes,

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia uerba potest sic summari: Post sententiam diuortii, quo ad thorum, latam ob fornicationem spiritualem mariti, potest uxor liberè religionem intrare.

CAP. XXI.

MVlier, † quæ in fide remansit, [g] potest nolēte viro,qui ab infidelitate reuertitur, propter quā ab eo fuerat iudicio ecclesię [h] separata, ad religionem liberè conuolare.

MVlier]Istud capitulum propter suam breuitatē non diuiditur. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis coniugatus transiuit ad infidelitatē, vxore sua remanente in fide,propter quod illa fuit a viro iudicio ecclesiæ separata; vir reuersus est ad fidē: vir eam repetebat,ipsa nolebat redire ad eum,sed potius volebat religionē intrare: quæritur, vtrum possit ad religionem transire eo inuito?& respōdetur, quod potest sed si nollet religionem intrare, debet cōpelli redire ad virum. No a q̄ vxor potest à viro p iudicium ecclesiæ separari,si sit infidelis. Itē si vxor p̄pter infidelitatem viri ab eo separata fuerit,viro nolente, potest ad religionem transire, licet vir sit reuersus ab infidelitate.
g ¶ Remansit.]viro transeunte ad infideles:puta Sarracenos, vel Iudæos, vel etiā Hereticos.

[Gl.seq.arg.à contrario, & argumentum determinat, ex quo diuersitatem infert,& tunc ipsius rationem quærit,& dupliciter soluit.
h ¶ Iudicio ecclesię.] ergo a cōtrario sēsu vr̄. q̄ si nō fuit iudicio ecclesię separata, q̄ eo inuito religionē intrare nō possit: & ita aliud est qñ iudicio ecclesiæ fuit separata ab illo, & aliud quādo nō fuit separata, sed ab illo propria auctoritate recessit. sim. j̄. de diuor. de illa, sed si nollet intrare religionē, compelli dēt ad ipsum redire vtroq; casu: siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta,siue non.inf.de diuor.

Marginal notes:
† Aretini.
†Videde hoc artic. Hericū Boich hic, & omno Guido Papæ decisi. 244. incip. Quispiam in causa.
1 Sēsus.n.tollendus est,& nō casus. 34. q.2. nō satis. de cōsec dist. 4. retulerūt, & lex nō imponit verbis. C. cōia. de leg.l.2. & de elect. pmissa. li.6. Io.And.
2 Et de hoc s̄ de emp. & ven. cū dilecti. Io And.
†al.ita asseruit esse factum.
3Hęc glossula nō habetur in antiquis exēplatibus.
† proponit.
† Vide l.cum plures.§ loca tor. ff. loca.
†De materia vide Magistrū sent.li.4. dis.39. & ibi plenè p Bonauēt. Sotū, & alios, vbi copiosè d̄ fornicatione spirituali & matrimonijs fideliū cū infidelib.& infidelium inter se.

quanto, in fine non obstante illa spirituali fornicatione, cum iam sit emendatus, & incipiat esse quod non fuit. 50 dist. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ sit separata, siue publicè sit fornicata: quia non tenetur illam recipere nisi velit, quamuis emendatam. sup. eo gaudemus, & hæc separatio fit tãtũ quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum matrimonij nõ dissoluitur 1 in hoc casu, cũ alter fidelium transit ad infidelitatẽ, vt in c. prædicto, quanto. Sed quæ est ratio, quare in fornicatione carnali non compellitur maritus recipere vxorẽ, etiã emendatam: sed in spirituali cõpellitur? Hæc potest esse rõ: si maritus cognosceret vxorem post carnalẽ fornicationem: postea ꝓmoueri nõ potest ea mortua ꝓpter defectum sacramenti: & sic præiudicium ei fieret. 34. di. si la ci. & c. si huius vxorem, sed hoc nõ contingit in fornicatione spirituali, quia per pœnitentiã purgata est. Item alia est ratio: in fornicatione carnali anima & corpus polluitur, sed in spirituali tm̃ anima: & in carnali fornicatione non tantũ fit in anima, qđ displiceat marito: sed etiam in corpore: qđ non fit in spirituali, & vir magis scãdalizatur ex eo, quod fit in corpore, & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima: & ita causa maioris scãdali illati viro fit, vt post carnalem fornicationẽ non cõpellatur: sed post spiritualem fornicationem cõpellitur: nisi ad religionem transire voluerit, vt hic dicitur.

Pro intellectu huius tituli vide Sotũ lib. 4. sent. dist. 39 q. 1. art. 3.

1 Hoc est verissimum, & diffiniuit cõcil. Tri. sess. 24 tit. de sacramẽto matrimonij, can. 5

† Cap. 2. eo. tit. in secũda compil.

Et per Doctores hic vide Panor in ca. 1. & c. sup hoc. ĩ. de eo qui. dux. in matr. q̃ polluit ꝑ adult.

† ducere.

DE CONVERSIONE INFIDELIVM. ¶ Suprà visum est de conuersione coniugatorum ad religionem, nunc subjicit de eorum conuersione ad fidem, habetur de hac materia 28. q. 1 & 2. & 32. q. 8. Abb. Sic.

Laudabilem] Sarracenus qui machinatione Christianę mulieris ipsũ maritũ occidi : si cũ ea matrimoniũ ɔxit, separatur, licet per eã sit reuersus ad fidẽ. Diuiditur, nã duæ sunt partes principales. Secunda: ibi, Ad hoc. Et quælibet subdiuiditur in cõsultationẽ, & responsionem, vt hic patet in textu. Abb. Sic.

CASVS. Quidã Sarraceni erant in captiuitate Christianarum, & interfecerũt viros quarundam mulierũ Christianarum, insidijs & machinationibus ipsarum: postea ipsi Sarraceni per mulieres illas ad fidem Christianam sunt conuersi: quæritur, vtrũ de iure illas possint accipere in vxores: & si eas duxerint, an tale coniugium teneat? Rñdet Papa, ꝙ ista quæstio determinatur per concilium Triburien. in quo dr̃: ꝙ si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, quamuis earũ studio ad fidem conuersi fuerint, contrahere nõ debent: & si contraxerint, non sunt tolerandi, quia tale damnum cum tali lucro compensari non debet.

TITVLVS XXXIII.

De conuersione † infidelium.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Non potest quis illam habere in vxorem, cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris, secus si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.

CAP. I.

Laudabilẽ: † & infra. ¶ Interrogasti de Sarracenis, qui dum in captiuitate essent, quarundam Christianarum viros eorum insidijs & machinationibus occiderũt, vtrũ, quia postea per ipsas ad fidẽ Christianã conuersi sunt, eas de iure possint accipere † in vxores, vel si duxerint, coniugium teneat eorundem. Hic Triburiensis † concilij[a] regula contenti sumus, asserentis, ꝙ si in mortẽ ipso- 10 rũ malitiosè fuerint machinatę, licet earũ studio ad fidem accesserint, tamen nec eis adhærere debent, nec sunt, si adhæserint, etiam tolerãdi; cum tale damnum tali lucro[b] ecclesia compensare non velit.

20 ¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter[c] Sarracenos: postea vero Sarraceni ad fidem conuersi, vxores eorum, quos in belli certamine occide- 30 rũt, sibi matrimonialiter copularunt: & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidẽ fecisse noscũtur, quæ postquam de priorum virorũ morte compererint † veritatem, diuortiũ instanter † exposcunt.

40 ¶ In his igit respõdemus, qđ cũ tales nõ ꝓcurauerint[d] virorũ interitũ defunctorum, matrimoniũ inter hmõi ꝑsonas licitè

a ¶ Triburiensis cõcilij] quod habes 31. quæst. 1. si quis viuẽte. quia eas non possunt habere, si i mortem ipsorum aliqđ machinatę fuerunt, vt hic dicit. Idem est si fidem dederũt, vt ea. causa, & q. c. 1. relatũ. ĩ. đ eo qui dux. in matr. c. 1. Vel si de facto contraxit, vt ĩ. eo. super hoc, & cap. cum haberet. Ita tamen, ꝙ post fidẽ datam cognouit eandẽ vxorem, vxore sua viuente, alias sola fides data nõ impedit matrimoniũ. ĩ. đ eo, qui dux. in matrimonium quam polluit per adult. cap. vlt.

b ¶ Tali lucro.] sic 14. dist. quod ait. 33. q. 5. si dicat simile 1. q. 1. non est putãda. inf. de vsur. super eo vero. 22. q. 2. ne quis arbitretur.

AD HOC. Quidam Sarraceni interfecerũt quosdã Christianos in bello, & quidam Christiani quosdã Sarracenos similiter interfecerunt in bello. postea vero Sarraceni illi ad fidẽ conuersi sunt, & contraxerunt matrimoniũ cũ vxoribus illorum quos in bello interfecerunt, & Christiani cum mulieribus conuersis ad fidem illorum, quos in bello interfecerunt. mulieres istæ, postquam intelligunt veritatem, de morte priorum virorum, diuortium petunt: 50 quæritur quid iuris sit? Respondet Papa, ꝙ cum tales non procurauerint mortem virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest cõtrahi, nec debent aliqua ratione separari, cum hic causa illa non subsit propter quam debeant separari. No. quod mulier non potest contrahere cum illo, qui virum suum interfecit, si in mortem eius fuerit machinata. Itẽ compensatio non habet locum in delictis. Item quod per me non stetit, mihi imputari non debet.

c ¶ Et Christiani similiter.] pugnãtes pro patria & fide, ob quam pater in filium, & filius, 2 in patrẽ insur- 60 gere dẽt. ff. de relig. & sũpt. fun. minime, & maritus in vxorẽ, 28. q. 1. vxor. in fine, 23. q. vlt. legi Sytomastẽ. [Gl. seq. ao. duo requiri, & ponit casus quibus sufficit alterum in fine quærit ar. pro. soluit contrarium.]

d ¶ Procurauerint.] ex eo quod hic dicit, & 31. q. 1 si quis viuente. ĩ. de eo qui duxe. in matri. ca. vlt. ad hoc vt matrimonium impediatur, duo exigantur, s. affectus cum opere subsecuto: 3 & est sim. ff. de condi. & demon. l. 2. in fi. hic enim tũc puniuntur, cum cõcorditer

† Vide cõcil. Triburiense. c. 40. & c. 51. sed ibi non sunt hæc eadem verba.

† comperiũt. † constanter.

2 Vide Alfonsum Castrũ lib. 2. c. 26. de iusta hęretic. punitione.

3 De hoc ĩ. de eo q̃ du. in matr. si ꝑ hoc, & c. fi. Io. And.

diter ad hoc procedunt, 15.q.1.c.1.in fi. & c. quis non iratus, quando punitur opus ſine affectu quo ad legem promotionis. 15.q.1. ſi quis non iratus. qñque affectus ſine opere, vt 1.q.1. qui ſtudet. ṡ. de biga, nuper. ibi tamen interuenit opus non cum affectu. Quid ergo ſi ratum habuerunt eos interfectos eſſe? Idē videtur: qa in maleficijs ratihabitio retro trahitur. & mandato comparatur. ff. de vi, & vi arm. l.1.§. ſed & ſi cū quis. Cōtra credo.1.argu.j. de ſpon. cum apud. cum edictū de matrimonio ꝯtrahendo ſit prohibitorium, vt ibi. Ber.

† Idem no. In. in prædica ſi quis viuente. Vinc. hic & Hoſt. Ioan. And.

EX litteris.] Si vxore in Iudaiſmo relicta Iudæus ad fidem conuertitur, cōmunis proles aſſignatur eidem. hoc dicit. Vel quo ad intellectum, maxime iuxta gloſſam dic vt in rubro, & eſt caſus notabilis. Primo ponitur conſultatio. Secundo rñſio. ibi, Cum autē. Cōſultatio vero duo facit. Primo ponit viri petitionem. Secundo defenſionem mulieris: ibi, Ad quod. Reſponſio vero Papę quadruplicem præmittit cauſam. Abb. Siculus.

†De caſu huius cap. Vide B. Tho. li. 4. ſent. d.39. q. 1. art.4. ad 4. argumen ſi.

† prauitatis.

† producendus.

† alia

poteſt contrahi; & taliter copulati diuortium nequeunt poſtulare.

¶ Gregorius nonus Argētiñ. epiſcopo.

¶ *Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignatur conuerſo.*

CAP. II.

EX † litteris tuis accepimus: quod quidam de Iudaicæ cæcitatis † errore, ad Christum verum lumen adductus, vxore ſua in iudaiſmo relicta, in iudicio poſtulauit inſtāter, vt eorum filius quadriennis aſſignaretur eidem, ad fidem catholicam, quam ipſe ſuſceperat, perducendus.[a] † ¶ Ad quod illa † reſpōdit, quod cum puer 10 ad huc infans exiſtat, propter quod magis materno indiget ſolatio, quam paterno,[b] ſibique ante partum oneroſus, doloroſus in partu, † poſt partum laborioſus fuiſſe noſcatur, ac ex † hoc legitima con- 20 iunctio[c] matris, & fœminæ, magis matrimonium quam patrimoniū nuncupetur, dictus puer apud eam debet conuenientius remanere: & infra.

¶ Cum autem filius in patris poteſtate[d] con- 30 ſiſtat, cuius ſequitur familiam, & non matris; & in ætate tali quis non † debet apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti vel vitæ inſidientur[e] † illius: & pueri 40

ff. de lib. exhi. l.1.§. ſi vero. Et in alio caſu habet exceptionem ob nequitiam patris, vt ſine diminutione patriæ poteſtatis apud eam filius moretur. ff. eod. deinde. §. etiam ſi maxime. Circa hoc diſtingue, aut filius a nullo detinetur, aut ab aliquo: ſi ab aliquo, & tūc aut volēs, aut inuitus. Primo caſu petere poſſum per officium iudicis. ff. de libe. exhibē. l.3.§. hoc autem. Si ab aliquo volens detinetur, poteſt peti rei vendicat, adiecta cauſa de iure Quiritum cognitione ꝓpria. ff de rei vendi. l.1. §.1. quod ius proprie Romanorum eſt. Inſti. de pa. poteſta. §.1. In tertio caſu locum habet interdictum de lib. exhib. vt de li. ex. l.1. 1 rñ & ff. de rei vend. l.1.§.1. Et nota ꝙ filius cōditionē patris vel matris cōuerſi ad fidem ſequi debet. 28.q.1. Iudæi. & In hoc caſu filius infans non doli capax ſequitur meliorem conditionem: aliàs ſi doli capax eſſet, non deberet baptizari, niſi ſponte. 2.23 q.5. ad fidem 45. diſtin. de Iudeis. quandoque tamen ſequitur deteriorem conditionem, ſcilicet matris ſi ſerua ſit. 32. q.4. c. vlt. Ber.

† ac poſt partum, &c.

† ac per hoc

† Non dēat apud illas, &c.

† inſidiant.

2 Vide B.Th. 2.2.q.10.art. 12. & pa.3.q. 68.ar.10.

CASVS. Quidam Iudæus conuerſus ad fidem vxore ſua in iudaiſmo relicta, petebat in iudicio, vt eorum filius quadriennis aſſignaretur, eidem, per ipſum ad fidē quā ſuſceperat perducendus. Mulier rñdebat, quod cum puer infans exiſteret, magis indiget materno ſolatio quā paterno, qui ſibi ante partum fuerat oneroſus, doloroſus in partu, & poſt partū laborioſus. Vnde potius coniunctio viri, & mulieris dicitur matrimonium, q̄ patrimonium: & ideo apud ipſam debebat potius remanere: quæſitum fuit a Papa, quid iuris eſſet cum filius in poteſtate patris conſiſtat, cuius familiam ſequitur & non matris. & in tali ætate apud ſuſpectas perſonas aliquis remanere non debeat, quæ vitæ ipſius inſidientur: & pueri poſt triennium apud patrem non ſuſpectum ali debeant, & morari: & ſi apud matrem maneret, poſſet illum trahere ad infidelitatis errorem: & ideo propter fauorem fidei rñdet Papa puerum illum patri aſſignandum. Nota. quod filius conditionem patris vel matris conuerſi ad fidem ſequi debet. Item nota diffinitionem matrimonij: Matrimonium eſt legitima coniunctio maris, & fœminę indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. Item filius eſt in poteſtate patris, & non matris. Item filij apud ſuſpectas perſonas morari non debent. Item filij poſt triennium a patre ſunt alendi. Item fauor fidei attendendus eſt.

[Gloſ. ſeq. primo argum. quod cauſa, &c. & remittit. Secundo notat patrem etiam contra matrem, &c. Tres caſus excipit. Tertio diſtinguit duo membra, & in ſecundo ſubdiſtinguit. Quarto notat filium ſequi, &c.]

a ¶ Perducendus.] iuſta fuit cā petitionis, & honeſta: & ita ſumi ur hic arg. ꝙ cauſa petitionis ſemper inſerenda eſt in ipſa petitione: alias repellitur, de libel. oblatio, c.2. & 3. vbi de hoc, Sed nota ꝙ pater poteſt petere filium in poteſtate ſua conſtitutum, ꝑ interdictum de liberis exhibendis ꝯtra matrē, & ꝯtra quēlibet detinentem: mater tamen qñque habet exceptionē ꝯtra maritum. puta, ſi eſt minor triennio, cum apud eam tunc debeat educari: Vel etiam ſi iudicatū eſſet in ꝯtrarium.

b ¶ Paterno.] ṡ. de præſumptio. illud.

c ¶ Legitima coniunctio.] matrimonium dr̄ legitima coniunctio maris, & fœminæ indiuiduā vitæ conſuetu- 50 dinem retinens. 27.q.2 §.1. Inſti. de pa. po. in princ. Et hæc eſt ratio, quæ conſueuit aſſignari a doctoribus, quare potius dicatur matrimonium, quam patrimonium illa coniunctio. B.

d ¶ Poteſtate.] pater enim dicitur habere filium in poteſtate, & non mater. Inſti. de patria poteſtate, §. vlt. & C. de adoptionibus, mulierem. vnde filius patris familiam ſequitur, & non matris Inſtit. de legitima agnato. tutela. §.1. vnde iſta verba fuerunt ſumpta. & expone, familiam, id eſt, agnationē, licet aliàs hoc nomen, fa- 60 milia, multas habeat ſignificationes. ff de verb. ſig. pronunciatio. §. familiæ. & facit ad hoc Inſti. de pa. poteſtate in fi. & C. de verb. ſign. l vlt. non enim denominatur filius a cognatione matris, ſed patris ar. ff. ad mu. l.1.

[Glu. ſeq. reci. per quæſti. vbi pupillus debeat educari. & diſtinguit an mortuus eſt pater, an viuit, &c.]

e ¶ Inſidientur.] no. ꝙ mortuo patre pupillus educari non debet apud illas perſonas quæ ipſius pudicitiæ poſſunt inſidiari. ff. vbi pupill. educ. de. vel mo l. vltim. Prætor enim decernere debet, vt ſine illa ſuſpicione alatur partus, etiam contra voluntatem patris. ff. eo l. 1. & æſtimabit ex affectu ſingulorum quis magis ad ſuſpicionem. & ſpem ſucceſſionis ſit prior. C. eo l.2. veruntamen educatio pupill. nulli magis committenda eſt quam matri, niſi vitricum ei inducat 3. C. eod. l. 1. ſi ve-

3 Et tū vitricus poteſt eſſe tuto. C. de cōtrario iud. tu. l. fin.

LII 4

si vero viuo parte quæstio est, apud quẽ educetur filius facto diuortio, olim æstimabat prætor quando apud patrem, & q̃n apud matrem alatur. C. de diuor. l. vni. hodie distinguitur, vt si pater causam diuortij præstitit, tunc ali. debeat apud matrẽ: si vero mater causam præstitit diuortij, tũc ali debet apud patrem. C. e. Auth. si pater. ergo hic ali debet apud patrẽ; q̃a mater p̃stat causam diuortij. ĩ. de diuo. gaudemus. & c. quanto, quæ non sequitur maritũ cõuersũ ad fidẽ, quẽ sequi debet. 13. q. 2. vnaquęque. & q̃a insidiaret vitæ ipsius. vt hic dr̃, & per iura prædicta.

a ¶ Post triẽniũ.] filius minor triennio, apud matrem debet ali; maior triennio, apud patrẽ. C. de pa. pot. nec filium argu. C. de infan. expo. l. 2. & ĩ. eo. c. vni.

ADDITIO. Vnde versus.

Mater alit puerũ trimum; trimoque minorem.
Maiorem vero pascere patris.

b ¶ Ad infidelitatis errorem.] hac de causa etiã si esset minor triẽnio, vel pater vellet eũ pducere ad fidẽ, cũ sit in eius potestate, patri deberet assignari in fauorem fidei Christianæ. cum aliàs si esset maior, & proclamet se velle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi. arg. ĩ. de Iudæ. sicut Iudæi.

† ipsam

† In aliquot vetustis ita: De votis, & votorũ redẽptione. Iam de materia voti plurima canonistis valde necessaria tradit B. Tho. lib. 4. sen. d. 38. q. 1. ar. 1. 2. 3. & 4. & 2 q. 88. per totam q̃nẽ.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. comp. & post Cõc. Lateran. sub Alex. 3. par. 35. c. 3.

post triennium[a] apud patrem nõ suspectum ali debeant & morari, materq; pueri, si eum remanere cõtingeret apud eã, † posset illum adducere ad infidelitatis[b] errorem, in fauorem maxime fidei Christianæ. Respondemus, patri eundẽ puerum assignandum.

TITVLVS XXXIIII.

De uoto † & uoti redemptione.

¶ Alexander tertius Exoneñ. episcopo.

¶ Vota possunt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimẽdi, uel mutãdi.

CAP. I.

De † peregrinationis votis, an eleemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quod ab eius, qui præsidet, pendet arbitrio,[c] vt consideret diligentius qualitatẽ personæ, & causam commutationis:[d] scilicet, an ex infirmitate; seu affluentia diuitiarum, an † alia causa probabili peregrinatio, an † recompensatio[e] melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc habet exinde dispensare.

¶ Idem Noruiceñ. epo.

¶ Commutat Papa votum vltramarinum, in his maxime, qui in puerili ætate vouerunt.

CAP. II.

Venientis † ad nos R. narratione accepimus, q̃ in puerili[f] ætatum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter ...

DE VOTO ET VOTI REdemptione.

¶ Supra visum est de quodam voto in specie, quod scilicet emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionem fidei: nũc subijcit de voto in genere, & ipsius voti redemptione.

De hac materia habetur, 27. q. 1. per tot. & 32. q. 1. c. fi. repetitur in 1. & in cle. de si. instr. c. quod super Ab.

De peregrinationis.] Episcopus ex causa mutare potest votũ peregrinationis in aliud quod sit Deo magis acceptũ. Vel summa generalius sic, vt ĩ rubro. Et duæ sunt partes. Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit votum peregrinationis: quæritur, vtrum tale votum possit redimi eleemosynis, vel commutari in aliud necessitate instante? Respondet Papa, quod de arbitrio superioris pendet, vt ipse consideret diligenter qualitatem vouentis, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa, vt scilicet peregrinatio vel commutatio magis sit Deo accepta, & secundum hoc super hoc dispenset. Nota, quod circa votum peregrinationis potest episcopus dispensare. Item in commutatione voti qualitas vouentis, & causa commutationis considerari debent. Item in votis commutandis considerari debet, quid Deo magis placeat.

[Glo. seq. arg. ad commutationem pęnarum, alle. 7. iura, & tria in contrarium. sol. & arg.]

c ¶ Arbitrio.] arg. de pęna excõmunicationis 82. dist. presbyter. 22 quæs. 4. innocens. de pęnit. dist. 1. medicina 36. quæstio. 1. de raptoribus. 41. dist. non coguntur. ĩ. de maledicto. cap. 2. 12. quæst. 2. fraternitas. argum. cõtra. 17 quæstio 1. decimæ, & c. de decimis. 32 quęs. vlt. c. vlt. Sol. 1. Commutatio pęnæ adhibenda est quandoque, hac considera tione præhabita, vt illud quod vice cõmutati nis præstatur in tantum, vel amplius sit Deo acceptum, vt hic in fi. & ĩ. eod. scripturę. & est arg quod episcopi possunt dispensare in voto. Tã.

d ¶ Causam commutationis.] causa semper considerari debet quare fiat commutatio. argum. ĩ. eod. magnę in fi. & c. quod super his.

[Glo. seq. dat regulam, quam exponit. vnum casũ excipit.]

e ¶ Recompensatio.] in omni voto, siue cõsistat in faciẽdo, siue in non faciendo, siue sit solenne, siue simplex, potest habere locum compensatio, dummodo ante vo...

1 Adde; q̃ iura allegata ĩ glossa loquũtur de commutatione pęnitentiæ; dic ergo esse textum cum gl. in l. quod ergo. §. pęna grauior. & ibi Bar. ff. de his qui no. Infa.

† aut

† aut

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. par. 50. c. 15. Vide B. Th. 2. 2. q. 88. artic. 9. & ...

tum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter ... quod vnusquisque vouit in baptismo, ... est necessitatis: sed ... potest. argum. 1. 32. quæstio. vltima. ... quæ potens est Deo ... de leno §. ... 27. q. 1. integritas. infra de statu monach. cum ad monasterium. Ber.

Venientis.] Duo facit. Primo ponit formam voti. Secundo eius absolutionem, & mutationẽ: ibi, Nos autem. Abbas. sic.

CASVS. R. clericus dum esset in puerili ætate constitutus, & doli capax disposuit proficisci Hierosolymam: & cuidam, qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accepit, quod in via fideles socij existerent: tandem factus discretus, & adultus, accessit ad Papam petens eius consilium: Papa illum absoluit a voto, quod in ætate puerili fecerat, ex facilitate potius, quam arbitrio discretionis: ita tamen, quod votum redimat eleemosynis: & toto tempore vitæ suæ, si poterit, uni pauperi debeat prouidere. Nota, quod votum redimi potest eleemosynis, iusta de causa.

[Glo. seq. reci. per obie.]

f ¶ In puerili.] intellige, quod erat doli capax, alioquin compensatio, quæ sequitur non erat imponenda: vel

da: vel forsitan in maiori ætate ratum habuit; vnde tenebatur illud adimplere, alias non. 20. q. 1. illud. & sup. de reg. significatum, & c. sicut. Tan.

a ¶ Disposuit.] procedendo ad actum exteriorem, vt patet ex littera sequenti: vnde mortaliter peccasset, nisi compleuisset votū, si commutatio non fuisset subsecuta. ar. 17. q. 1. qui bona.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

b ¶ Socij fideles.] sed nūquid Papa potuit illum absoluere ab obligatione, qua socio tenebatur? Vtiq; argu. 9. q. 3. per principalem. C. de quadrien. præscriptio. bene à Zenone. C. de precibus Imperato. offeren. quoties. nec erit dicēdus voti trāsgressor. j. eo. non est. Alan.

[Gl. seq. ar. alle. canonem ibi contrariū alle. tria iura, & soluit.]

c ¶ Facilitate.] arg. quòd uotum ex facilitate emissum obligat. simile 17. q. 4. sūt qui opes. arg. contra. sup. de reg. ad nostram 22. q. 4. v. usq; que. & 26. q. 1. nuptiarum. Sed hoc, ut dictum est, postea ratū habuit factus maior.

d ¶ Sufficiāt.] nā possibilitas semper subauditur. s. de iureiu. querelam & c. breui. arg. 4. dist. erit aūt, & ff. de statu libe. l. cum hæredes. §. Stichus, & 47. dist. q ad nos. Sic impossibile pceptum non obligat. ff. quæ sent. sine appellatio. rescindā. l. Paulus. 2. Lauren.

†al. vestrum q. lectionem iā olim impugnauit hic Holstien.

† Cap. 1. eod. ti. in 1. cōpil. & pręter doctores hic vide Nauarrū in manuali ꝯfessariorum. c. 12. nu. 26. & 52. in latino nup impresso.

inf. si plus non est in uoto processum, quia non dicit hoc animo se obligandi, vnde non fuit mendaciū. 22. q. 3. quod aūt ait, & nemo se obligat, nisi qui animum hēt se obligandi. ff. de actio. & oblig. l. obligationum. arg. ff si cert. peta. si ego.

te constitutus Hierosolymam dispo suit [a] proficisci, cuidam quoque, qui se pulchrum Dominicū proposuerat visitare, fidē dedit, & suam recepit ab eo, ꝙ sibi inuicem in via socij fideles [b] existerent: & infra.

¶ Nos autem ipsum à voto, quod in ætate tenera, facilitate [c] potius quā ex arbitrio discretionis ꝓmisit, absoluimus; ita tamen, quòd idem votum eleemosynis redimat: & iuxta consilium nostrum, † toto vitæ suæ tempore, vni pauperum Christi (dummodo ad hoc suę facultates sufficiant [d]) debeat prouidere.

¶ Idem magistro A. de Mandeforde.

¶ Ex sola conceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.

CAP. III.

Litteraturam † tuam, & infra.

¶ Cum ex quadā minutione, nimio fuisses mortis pauore perterrit⁹, hæc verba protulisti: Non diu hic morabor: proponens [e] in animo, quod religionis habitum esses aliquando susceptūrus: & infra.

¶ Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in voto processum, transgressor iudicari non poteris, si non impleas quod dixisti. [f]

¶ Idem.

¶ Omne votum mutabile est in votum religionis.

CAP. IIII.

Scripturæ: † & infra.

¶ Reus fracti uoti aliquatenus nō habetur, qui temporale obsequium [g] in perpetuam noscitur religionis obseruantiā commutare.

¶ Innocentius iij. Strigonen. Archiepiscopo.

¶ Executio voti ultramarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.

CAP. V.

Non † est voti dicendus transgressor, qui

[Gl. seq signat ꝯtrium. Itē arg. & in ꝯtrium alle. 3. iura.]

f ¶ Qđ dixisti.] arg. contra. 22. q. 5. iuri. Item argumētum, [1] ꝙ ex nudo pacto nō oritur actio, licet sit arg. cōtra. 12. q. 2. qui cunque suffragio, & 2. q. 5. quia Ioannes. & 27. q. 1. hæc vero. in fi. Lauren.

Scripturæ.] Per ingressum religiōis soluit votū religioni nō cōsonū. h. d. & est notabilis decisio, intelligēdo, ꝙ hoc fiat sine auctoritate superioris. Pro declaratione tex. pone casum literalem. Quidam vouerat visitare sepulchrū sanctum demūītrauit religionē, voto nō cōpleto: dubitatur, an iste esset uere reus fracti voti: & rñdetur, ꝙ non, ꝓ rōnem, quæ habetur in littera. Abbas Sicul. No. ꝙ nō frāgit votū q illud in melius cōmutat. Itē magis seruire vr̄, q tpali seruitium in perpetuum commutat.

[Gl. seq arg. dat simile, & reddit cām.]

g ¶ Tpale obseqū.] nō. n. est illi necessaria certa delicti satisfactio, cuiustotū vitę tps obedientiæ īpēdit sui conditoris, de pę. dist. 1. c. quis aliqn. §. his auctoritatibus. sic

1 Istud arg. non sumitur hic, cum nec pactum fecerit, nec verbū emiserit sm Hostien.

2 Vbi đ hoc. & 1. q. 7. quoties, & de pactis c. 1. Ioan. And.

† Cap. 2. eod. ti. in 2. cōpil. & ꝓ intellectum vide B. Tho 2. 2. q. 88. ar. 12. q. 1. arg. & li. per. sen. dist. 39. q. 1. art. 4. in corpore articuli.

† Cap. 1. eod. ti. in 1. comp. Et vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 14.

3 Hoc nō est, qa talis à satisfactione absoluat, sed qa eo ipso ꝙ suam voluntatē, ēt in seruitutem redigit pp Deū, plenarie, tam ꝓ oī peccato satisfecit quā chariorē hēt omnib rebus mūdi. ita B. Tho. 14. sent. di. 43. arti. 3. q̄tiuncula 3. ad 3. argum.

Litteraturam.] Hoc continet notabilē & singularem decisionem, & pōt sic summari: Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingreditur, non est reus voti. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Igitur. Abbas Sic.

CASVS. Magister A. fecit sibi minui in brachio, brachiū eius intumuit ex illa minutione, ita ꝙ perterritus fuit ad mortē; dū esset in tali statu, protulit hæc verba: non diu hic morabor, proponens in aīo religionem intrare; dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare. Rñdet ei Papa, ꝙ si plus non est in uoto ꝓcessum, non dēt dici transgressor, si non adimpleat ꝙ dixit. No. ꝙ per simplicia verba non obligatur quis nisi habeat aīum adimplendi votum. Item no. hic arg. ꝙ ex nuda promissione non oritur obligatio.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

e ¶ Proponens] nō tñ aīo obligandi, nec firmiter hoc ꝓponēdo seu eligendo: qa tūc mortaliter peccasset. si non impleuisset propositum. 17. q. 1. qui bona. & §. 1. & j. eo. c. prox. ubi dicit, disposuit proficisci, & ideo dicit

nō frangit propositum, qui illud in melius cōmutat. s. de iureiu. peruenit. Et ita est arg. ꝙ intranti monasterium, non est imponenda ꝯ pnīa ꝓ peccato añ cōmisso. Sic. n. remittitur Astulpho pęnitentia publica, si monasterium voluerit ingredi 33. q. 2. admonere, & hoc propter continuationem pnīæ & exercitij, in quo semper debent esse monachi, arg. 16. q. 1. vos autem. si vero postquam monasteriū ingressi fuerint, delinquunt, bene subijciuntur pnīæ, & disciplinæ abbatis secundū regulam illius loci. sup. de reg. c. vlt. & inf. de sent. excom. cum illorum.

Non est.] Tria facit. Primo ꝑmittit exordium. Secundo submittit narrationem: ibi, sane. Tertio conclusionem: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Archiepūs Strigoniē. votū emiserat Hierosolymā uisitādi: rex Hūgariæ significauit dño Papæ, ꝙ cū regnū Hūgariç in pturbatione esset, ꝯsiliū, & auxilium archiepī erat sibi multū necessariū: vñ petijt à dño Papa quatenus mandaret archiepō, vt Hierosolymā non accederet, donec regnum ad tranquillitatē perueniret, vnde mandat Papa archiepiscopo, quatenus iter non arri-

accipiat Hierosolymā adeundi, priusquā regnum tranquilitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab Apostolica sede recipiat mandatū, & ideo transgressor voti non habebitur qui de mandato Papæ votum distulit adimplere. Nota, q non dr̄ transgressor voti, qui ipsum differt adimplere: quia quod differtur, non auferī, & sic ex causa pōt differri executio voti.

quod vouit auctoritate [a] sedis Apostolicæ distulit adimplere. [b] Sane significauit nobis rex Hungariæ, quòd cū in regni perturbatione † consilium & auxilium tuum sibi senserit hactenus profuisse, vtilitatis eius non modicum derogaret, si Hierosolymā (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymā adeundi, quàm regnum ipsum [c] fuerit tranquilitati pristinæ restitutum: vel super hoc receperis ab Apostolica sede mādatum.

¶ Idem Andreæ Duci.

¶ *Ecclesia cōpellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti vltramarini ad quod se obligauit pro defuncto.*

CAP. VI.

Licet † vniuersis liberū sit arbitrium [d] in vouendo, vsque adeo tamen solutio necessaria est post votum; ut sine proprio † salutis dispendio alicui non liceat resilire. [e] Accepimus siquidē, quòd cum rex Hungariæ pater tuus agēs in extremis, votum quod vouerat Domino, Hierosolymitanam prouinciam in forti manu, humili corde visitare, sub interminatione maledictionis paternæ commiserit † tuæ fidei exequendum; [f] & tu assumpto crucis signaculo, te impleturum sine dilatione qualibet promisisti: & infra.

¶ Mādamus, quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus vsque ad festū exaltationis sanctæ Crucis, debitum acceptæ crucis exoluens, propositum iter arripias, & humiliter prosequaris: Ne si onus † tibi à patre iniunctum, & à te sponte susceptum, occasione qualibet detrectaueris, paterna te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priueris, cuius recusaueris onera supportare; sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiacere; & iure quod tibi, si dictus rex [h] sine prole decederet, in regno Hungariæ competebat, ordine genituræ, † priuandum; [i] & regnum ipsum ad minorem fratrem tuum, appellatione postposita, deuoluēdum.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Auctoritatis sedis Apostolicæ.] arg. q papa pōt dispēsare in voto, [1] & epī ēt s. eo. c. 1. Sed cum vota ex necessitate sint soluēda. 17. q. 1. c. 1. & de iure naturali non vr̄, q ibi hēat locū dispensatio, qa dictū est, Vouete & reddite Dn̄o vota vestra. ī. eo. magnæ, & c. px. vn̄ ī his votis nō dispēsat, sed declarat cum. n quis vouet pegrinari subintelligitur, si cōmode fieri pōt, vt s. de iureiu. quanto. ubi de hoc, & de voto & iuramento dic vt ibi; sicut nec frangit votū qui illud in melius commutat. sup. c. proxi. & de hoc dictum est sup. eo. c. 1.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Adimplere.] si iusta cā subest. sup. e. c. 1. aliàs non est securus quo ad Deū, cum quo papa dispēsat, nisi subsit cā dispensandi: sicut nec dr̄ absolutus qui cām excōicationis supprimit. s. de offi. ord. ex parte. & inf. de sen. excom. eum pro cā. habebit tamen exceptionem quo ad ecclesiam ille, cum quo sine causa dispensatū est arg. ff. de furtis. inter oēs. §. penul. quo ad Deū sibi allegatio non valebit, vbi iudicabitur eo teste quo iudice. 9. q. 3. aliorum hominum, & 11. q. 3. audi.

[Gl seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Regnū ipsum.] sic ergo papa pfert vtilitatē priuatā cōi utilitati, [2] ptra id q hēs. s. de post c. 3. & 7 q. 1. scias & 8. q. 1 in scripturis. & s. de reg. licet. Non sunt contraria, quia hic non præfert, sed differt: & quòd differtur non aufertur 22. q. 2. ancillam, de pœ. dist. 6. nemo.

Licet.] Primo ponit exordium. Secundo, ibi, Accipimus, narrat factum. Tertio: ibi. Mandamus. pcludit. Quarto comminatur: ibi. Ne si onus. Ab. Sic.

CASVS. Rex Hungariæ votū emiserat Hierosolimā adeundi, tandē voto nō completo agens in extremis, filio suo Andreæ duci sub interminatione maledictionis paternæ iniunxit exequendum, & ille signo crucis assumpto, pmisit votū pris sine dilatione adimplere: patre sublato de medio, collecta multitudine q plurima bellatorū, Hierosolymā adire simulauit, & tādē aciē bellatorū contra fratrē suum regem Hungariæ cōuertit: papa hoc intelligēs, mandauit eidē, quatenus oībus alijs postpositis; vsq; ad festū exaltationis sāctę Crucis iter arripiat Hierosolymā adeūdi sibi onus iniūctū, & spōte receptū exequēdo: ne successione paterna se reddat indignū: q si nō fecerit, ex tunc se nouerit excōicatū, & priuabitur iure quod sibi cōpetebat ordine genituræ, si dictus rex frater eius sine pple decederet, & regnū ad minorē fratrē ipsius deuoluetur. Not. q vouere est volūtariū, sed adimplere est necessariū. Item aliquis votū suū pōt exequi per alium. Item qui non adimplet voluntatem defuncti, priuari dēt successione illius.

d ¶ Liberum sit arbitriū.] vn̄ dicit Augu. Qua non cœpit, deliberet: egressa est, perseueret. 27. q. 1. nuptiarum. & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cū liceret ea nobis non impēdere, cā tn̄ dilectionis impendimus, 28. quę. 1. iam nunc.

e ¶ Resilire.] in aliud tn̄ potest commutari de auctoritate superioris, & iusta de cā, vt sup. e. c. 1. & 2. & ī. eo. c magnæ.

[Gl. seq arg. quem posse pro alio, & c.

f ¶ Commiserit tuæ fidei exequendum.] Arg. q aliqs pōt ieiunare pro alio, & votū alteri9 adimplere. qa mortuus soluit uotū suum p superstitem. arg. 13. q. 2. animæ defunctorum, & 26. q. 6. si aliquis fuerit.

g ¶ Occasione qualibet.] supple minus idonea, q in generali verbo subintelligitur: argum. sup. de elec. causam quæ, & s. de offi. deleg. ex parte 2. ff. de ritu nuptia. quamquam: [3] & de iureiur. veniens. & cap. Quintaualis.

h ¶ Si dictus.] frater ipsius ducis, contra quem dux ipse conuerterat aciem bellatorum, quam contra inimicos crucis dirigere simulauit.

[Gl seq. signat contrarium & tripliciter soluit.]

i ¶ Priuandum.] dicit hic Vincentius, q qui non adimplet [illegible] i. sit ei auferenda tota hrditas, & idem dicit canon 11. q. 1. Siluester, & hoc concordat legi

---

† turbatione.

1 De materia hui9 glossæ vide Bea. Th. loco proxime citato.

† Cap. 2. co. ti. in 3. cōpil. De intellectu Couarruuias. in ca. si hrdes. sup. de testam. & de magna voti obligatione B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 3.

† propriæ.

2 Quā vocet hic vtilitatē priuatim, & quam cōem tradit Ioan. And. quem videto.

† commisit.

† Defunctorū uota qn̄ hrdes persoluere teneantur vide Hostiensem in sum. de voto. §. & vtrū. adde Nauar. rū in manua li cōsiliario. rū. ca. 12, nu. 56 & 57.

† Adde an ordine genituræ, vel electione succedi dñt in regno. Bald. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu.

3 Vide ī. de ver. sig. c. Abbate. in glos. pe. Io. And.

legi antiquæ. C. de fideicommissis. l. vltima. in fine. attamen illud obseruatur in extraneo hærede. Sed licet filius institutus hæres non adimpleat voluntatem defuncti, non ideo totum perdit, sed reseruatur ei legitima. C. de fideicommis. auth. hoc amplius. Et satis potest dici, ꝙ lex in hoc casu præiudicat canoni ratione æquitatis. Vel hic auxit pęnam legis ob fauorē terrę sāctę. Vel melius dic ꝙ id quod dicit lex de legitima relinquēda, non pōt hr̄e locū in hmōi dignitatib. cum diuidi nō possit: quia regnum vnicū dēt esse: & si contingeret ꝙ aliter diminueret, cito destrueretur: sed aliæ hæreditates bene diuidunt inter heredes: sed hic vnus tantum dēt esse rex: & iō dicit ꝙ totum regnum deuoluetur ad alium fratrem. i

† Ca. 3. eo. ti. in 3. compil. Et ꝑter Hostiensem & alios videto hic Henricū Boich & quatenus agitur de cruce dominica, in signū deuotionis terræ sanctæ.

i De hoc videto hic copiosius per Hostiensem, Io. And. & alios.

¶ Idem Trecēsi episcopo.

¶ Commutat Papa votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia. tunc maxime, cum cessat causa, quæ induxit ad vouendum, ita ēt quod expensæ fiendæ in eundo, morando, & redeundo, integraliter mittantur in terræ sanctæ subsidium.

CAP. VII.

MAgnę † deuotionis: & infra. ¶ Cum Treceñ. ecclesia contra libertatem ecclesiasticam grauaretur, nec per alium q̃ per Campaniæ comitem in vltramarinis partibus constitutum, eidem ecclesię crederes posse de facili subueniri, ad ipsum proposuisti accedere: ac in signum peregrinationis, & deuotionis terræ Orientalis, crucem Dominicam assumpsisti: & infra. ¶ Quamuis autem audita morte ipsius, intētionem tuam conspiceres iam frustratam, noluisti [a] tamen sine consilio Apostolicæ sedis ad propria remeare, sed ingressus vrbem, † intentionis tuæ propositū, ac statum Treceñ. ecclesię, nobis humiliter expressisti, & infra.

¶ Et quidem tria pręcipue duximus † in hoc negotio attendenda, quid liceat [b] secūdum ęquitatē, quid deceat secundum honestatē, & quid expediat secundum vtilitatem. Sane non [c] videbatur contra uotum licitū, vt venires, [d] cum vox clamet prophetica: [e] Vouete, & reddite Domino Deo vestro: vt primum [f] ad consilium, secūdū [g] ad imperiū referat. Sed nec decēs videbatur [h] cū sit scriptū in Euāgelio Nemo mittēs manū ad aratrū, & respiciens retro, [i] aptus est regno Dei.

¶ Præterea non videbatur expedire, cum ex hac absolutione tua scandalū

† Scilicet Romā ꝑ excellētiā §. sed ius. insti. de iure natur.

† diximus

Psal. 75.

Luc. 9.

Magnę.] Diuiditur principaliter in tres partes Primo ponitur facti narratio. Scđo allegatur ꝓ & ꝯ: ibi, Et quidē. Tertio diffinitio: ibi, Cum igitur. Ab. Sic.

CASVS. Dū comes Campaniæ in vltramarinis partib. morā faceret, & ecclesia Treceñ. ꝯ ecclesiasticam libertatem plurimum grauaret. Treceñ. eps considerans ꝙ ꝑ alium eidem ecclesię non posset de facili subueniri ad ipsum proposuit accedere: & in signum peregrinationis deuotionis terræ Orientalis, signum crucis assumpsit: & sic arripuit iter peregrioationis, dum esset in via, intellexit ꝙ dictus comes mortuus erat, & licet intentionem suam conspiceret iam frustratam, noluit tamen redire sine consilio domini Papæ, & sic ad vrbem accessit, & intentionem suam, & statum ecclesiæ suæ domino Papæ exposuit: dominus papa considerans hæc dicit, ꝙ in hoc negotio tria sunt consideranda: quid licet secundū æquitatem, quid deceat secundum honestatem, quid expediat secundum vtilitatem, ostendens ꝙ ipse votum suum debeat perficere auctoritate Prophetæ dicētis: Vouete & reddite, & hoc est quod dicit, quid liceat. Itē auctoritate Euangelij dicentis. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei: & hoc est quod dixit quid deceat. Itē nō, expediebat ꝑꝑ exemplū aliorum, quia quod agitur à prælatis. facile trahitur in exemplum ab alijs: & hoc est quod dixit, quod expediat: Postmodum allegat in contrarium ꝙ votum ꝑficere non debeat propter ætatem, cum vix posset sustinere labores, propter necessitatem Treceñ. ecclesiæ cui est obligatus: Item etiam votum, quod licet ex sui natura sanctum esset, non tamen sine licentia sedis Apostolicæ uouere potuit: postea ostendit ꝙ uotum commutari possit auctoritate veteris testamenti: vnde considerauit, quod votum possit cōmutari in aliud opus pietatis, non curādo q̇d hoīes iniq; loquātur, exemplo Dñi dicentis. Sinite illos, qui cęci sunt, concedit epo licentiam votum peregrinationis taliter commutare vt expensas, quas esset facturus eundo, & morando, & redeundo, transmittat in subsidium terræ sanctę, laborem orationib. & ieiunijs recōpēsas: & quia eps spāliter pro libertate Treceñ. ecclesię ꝑ dictū comitē assequenda votum peregrinationis emisit, eo sublato de medio cā cessauit, & iō cessare potuit & effectus: & hac cā inspecta Papa hanc indulgētiā sibi fecit. Nota quod ecclesia potest implorare auxilium & brachiū sæculare, cum iniuste aggrauatur. Item in quolibet voto tria consideranda sunt, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Item factum prælatorum de facili trahitur ab alijs in exemplum & iō valde cauere dēnt quid eis liceat, quid deceat & quid expediat. Itē clericus vel eps sine licentia sui superioris votum peregrinationis non dēt emittere. Itē votum iusta de causa potest commutari. Item veritas propter scandalum non est dimittenda, Item in voto locum habet recompēsatio. Item causa voti in ipso commutando consideranda est. Item cessante causa cessat effectus.

a ¶ Noluisti tñ sine consilio.] & bene: quoniam nemo iuramentum suum vel votum debet interpretari, 2 s̄. de ele. venerabilem. & ĩ. eo. ex multa. nisi certus esset quod non esset obligatus. arg. ĩ. de sent excom. inquisitioni. Tanc.

a Facit ad hoc tex. in l. 1. ff. de auct. tut.

b ¶ Liceat.] hæc tria semper consideranda sunt. arg. 11. q. 1. aliud & 4. dist. denique. in fi.

c ¶ Sane non.] hic incipit ostendere, ꝙ votum suum perficere teneatur.

d ¶ Vt venires] non obstante quod causa voti cessat, cum etiam si sine causa vouisset, nihilominus teneretur. s̄. de conuer. coniug ex parte. Facilius enim dispensari potest cessante causa, vt dicit in fi. causa enim non impedit nisi exprimatur. C. de condict. ob tur. cau. da. si repetendi. nisi à iure subintelligatur, ff. de iure do. stipulationem. Io.

o ¶ Prophetica.] scilicet, Dauid.

f ¶ Primum] scilicet, vouete. Ber.

g ¶ Secundum.] scilicet, reddite,

h ¶ Sed nec decens videbatur.] vt veniret contra votum.

i ¶ Retro.] apostatando. simile infra de apostat. quidam. Nam apostata dicitur retro stans 26. quæstio. vlt. non obseruetis, & 3. q. 4. beatus, de pœnit. distinct. 2. pennata.

a ¶ Agi-

posset laicorum mentib. generari dicentium, Vbi est Deus clericorum? & hoc exemplo credētium, se ad voti obseruantiam nō teneri. Quod enim agitur à prælatis, [a] † facile trahitur à subditis in exēplum: iuxta quod Dominus inquit ad Moysen in Leuitico: Si sacerdos, qui est vnctus, peccauerit, faciet delinquere populum. Verum ętatis vitę senescētis defectus, atq; canicies, quæ vix labores & dolores suos tolerare possunt, in contrarium allegabāt, & ecclesię Treceñ. suspiria, cui vinculo pastoralis, solicitudinis es ligatᵒ, sine cuius assensu votum peregrinationis emittere forsitan [c] non debueras: & infra.

¶ Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum & honestum erat, ex persona vouentis minus licitum videbatur: Cum enim † iuxta canonica instituta, clericos absque sui episcopi licentia peregrinari [d] non deceat, & episcopus non minus, immo potius sedi Apostolicæ sit adstrictus, [e] videri merito poterat, quòd absque generali, vel speciali licentia, votum peregrinationis, qua te tamdiu absentares, emittere non deberes: & infra.

¶ Cum igitur [f] in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quàm votum hodie obliget in ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri, quędam Domino redderentur, vt primogenita Leuitarum: quædam redimerētur, vt aliarum tribuū: quędam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, qui pro oue cō mutabatur: ex hoc attendētes, † qđ votū commutari possit [g] in opus aliud pietatis: non † curantes, quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis: de illius auctoritate securi, qui cū audisset à discipulis, Scis † quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? Respondit, Sinite illos, [h] cęci sunt, & duces cęcorum: tibi pro te & famulis tuis licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, vt expensas, quas fueras in eūdo, [i] morando, & redeundo facturus, alicui religioso cō mittas, in necessarios vsus terræ illi*, sine diminutione [k] qualibet transferendas: & infra.

¶ Laborem et laborib. re com[illegible]; solicitus instādo vigilijs, deuotius vacās orationibus, & in ieiunijs fortius te exercés. Ad hác autem indulgentiam tibi faciēdam specialiter nos induxit, quod cum pro libertate Trecensis ecclesię per dictum comitem [illegible] quenda, pręcipue votum peregrinationis em[illegible]ris, eo [illegible] de medio, quia cessauere causę, [l] facilius cessare potuit & effectus.

¶ Idem Cantuariensi epo.

¶ Impedito ad tempus exequi votum vltramarinum, conceditur dilatio, perpetuo vero impedito, indicitur redemptio in eo, quod magis expediat terræ sanctæ.

CAP. VIII.

Qvod † super his, & infra. ¶ Quęsiuisti

a ¶ Agitur à prælatis.] iuxta illud. Cōponit orbis regis ad exēplum. 11.q.3.p̄cipue. Nā p̄lati sunt tamq̄ signum positi ad sagittam, vnde inferiores vitam eorū recipiunt. j.de accu. qualiter & quando.

b ¶ Verum ætatis.] hic allegat, ꝙ non tenetur perficere votū suum.

c ¶ Forsitan non debueras.] maxime ad loca remota. argu.q.1. p̄sentium. & ff. de off præsi. illud obseruandum 7.q.1.si qs in clero. & de conse. distin.5.non oportet. nec illud forsitan est dubitandum. sic 33.q.2. admonere s̄.de procu. tuę fraternitatis. Io.

d ¶ Peregrinari.] de conse.di.5. non oportet. 1

e ¶ Adstrictus.] quia sicut clericus sine licentia episcopi sui, non debet ab ecclesia abesse, vel recedere ab eadem. 7. q. 1. præsentium. & s̄ de renun. admonet. sic & episcopus sine licētia Papę. s̄.de transl. inter corporalia.

f ¶ Cum igitur.] hic incipit ostendere, ꝙ votum commutari possit.

g ¶ Commutari possit.] cum igitur mandatū Domini, & votū pari passu ambulent, vt hic dicit: & mandatum Domini potest adimpleri per aliud equipollens, vt 25.q.4 innocens, ergo & votum. sic argumentatur hic Inn.& Io.

h ¶ Sinite illos.] vt 11.q.3. inter verba.

i ¶ Eundo, morādo, & redeudo facturus.] hęc tria tempora cōsiderantur, cum aliquis condemnatur alicui in expensis factis, in ꝓsequenda appellatione s̄.de appellatio.reprehensibilis. C.qui accu.non pos. quia crimen simile s̄.de concessio præb. quia diuersitatem in fi.

k ¶ Sine diminutione.] præter illam diminutionem, quæ fieret in pecunia transferenda, quia ille qui eam portabit, suis expensis nō militabit. s̄.de præscri. cum ex officij. & 12.q.2.charitatem. Vel intellige, quod hęc pecunia mitti debet per aliquem religiosum, q alias esset illuc iturus. Vinc.

l ¶ Cessauere causę.] arg. ꝙ cessante causa cessat priuilegiū. j̄ de ver.sig. abbate. in fi. & 16.q.1.generaliter. & 25.q.2 §.vlt & insti.de aucto. tut.& cura.§.fin.& C.de resti. mili.l.vl.& s̄.de dec. suggestum. Io.i. & s̄. de renunc. post translationem, vbi de hoc s̄. de iureiurando, & si Christus, in fin. Ber.

Qvod sup.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem quæ tria facit. Primo ponit generalem doctrinā. Secundo duplicem distinctionem. Prima: ibi, Vñ credemus. Secundo: ibi, Rursus. Tertio soluit ꝯsultationē indecisam. ibi, De mulieribus, Abb.

CASVS. Quidam assumpserāt signum crucis in subsidium terræ sanctæ. & quia isti votum suum non adimplebāt, mandauit Papa Cātuarieñ. archiepiscopo, vt eos cōpelleret ad executionem voti: Quidā propter infirmitatē, quidam propter paupertatem, vel aliam iustam causam vtiliter non poterant votum suum adimplere: quæsiuit archiepiscopus à Papa, quid de his esset agendū? & ipse respondet, ꝙ debiles & inopes, magis in defectū quàm ad ꝓfectum illuc accedunt: quia debiles pugnare nō possunt, & pauperes mendicare coguntur nisi forte sint nobiles & magnates, vt suis expensis secum possint ducere bellatores: vel artifices, vel agricolas qui de laborib. suis sibi vi

† Vide oīno Alfonsū Castrū li. 2.c.8. de iusta hæ. punit.

Leui 4.

1 Et ibi sequitur: Nec sic inflectere sensus humanos edicta valet, vt vita regentis, & Ecc.10 Qualis est rector ciuitatis, tales & habitantes in ea. Io.And.

† Huc spectāt tradita p bea tum Th. 2.2. q.88.ar.8.

Exod. 13.et 12.

Nu. 3.& 8.

Deut. 15.

Luc. 2.

Leui 25.

Exod. 36.

† In codice Barbatiæ ita qđ in ouem cōmutabaī. al. ita, q oue cōmutabaī.

† nec

† In antiquis ita: Nonne scis, qa, &c. *Matth. 15.*

† Cap.4. co. ti. in 3.cōpil. Et quatenus Innocentius & alij agant hic de potestate Papæ, seu ecclesiæ in gerendo bello ꝯtra infideles, uide Eymericū in Directorio Inquisi. par. 2. q. 46. & Franciscum Victoriam in relectione de iure belli ad de B.Th.2.2. q.10.ar.8.

de his, qui pro succursu terræ sanctæ, signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam iustam causam, votum non possunt vtiliter adimplere, cum sine distinctione, receperis in mandatis, vt eos qui signū crucis assumptum abiecerunt, ad resumptionem ipsius, & executionem voti compellas.

¶ Nos † autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd debiles & inopes magis illuc in defectum, quam ad profectum accedunt; cum [a] isti pugnare non possunt, & illi [b] mendicare cogantur: nisi forte sint nobiles & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducant: vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quamuis non multi talium, propter breuitatem possessionum, & paucitatem inhabitantiū ibi sint opportuni.

¶ Vnde credimus distinguendum inter illos qui temporalem, [c] & eos qui perpetuam impedimenti causam creduntur habere; quòd primis indulgenda est dilatio, [d] secundis autem est redemptio iniungenda; ac rerum facultate pensata, quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarū præterea compensato † labore, [e] in subsidium terræ sanctæ transmittant, exequentes per alios, qđ per se nequeunt adimplere.

¶ Rursus inter illos, qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis emittunt, & eos quib. pro satisfactione suorum criminum, iter peregrinationis iniungitur, credimus distinguendū; quòd circa primos, [f] plus terræ sanctę succursus; & circa secundos, [g] plus labor itineris secundum intentionem vouentis, vel pęnitentis debet attendi. Vnde si quis hoc modo vouētiū [h] est inutilis ad pugnandū, quāuis habilis [i] sit ad eundum, melius est redimere votum, quā expensas consumere: quod & de pœnitente, qui propter debilitatem non potest iter iniunctæ peregrinationis implere, sane valet intelligi: non autem de illo, qui quamuis sit impotens ad bellandum, potens tamen [k] est ad eundum: † & infra.

¶ De mulieribus [l] autem hoc credimus obseruandum, vt quæ remanere noluerint, viros suos [m] sequantur: [n] ceteræ vero [o] (nisi forte sint diuites quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimant, quod vouerunt.

¶ Idem eidem.

¶ Votum vltramarinum certis casibus redimi, & commutari potest, non tamen per alium quam per Papam, vel cum ipsius speciali mandato. h.d. vsque ad §. secundo quæsiuisti.

Sibi victum quærere possunt: vnde Papa distinguit inter illos, qui temporalem cām habere noscuntur, & inter illos qui perpetuam: primis danda est dilatio, secūdis est redemptio indulgenda: ita tamen ꝙ expensas, quas essent facturi, transmittant in subsidium terræ sanctæ.

a ¶ Cum isti.] s. debiles.

b ¶ Et illi.] scilicet, inopes.

c ¶ Quitpalem.] eandem distinctione facit lex in iudice, ut si non potest interesse, propter temporalem impotentiam, expectandus est: & si habeat perpetuum impedimentum, remouēdus est. ff. de vaca. mune. l. vlti. & ff. de iudicijs, si longius. r. argumentum ad idem sup. de rescr. sci scitatus. Io.

d ¶ Dilatio.] expectādi. n. sunt quousq; cā impedimenti cessauerit. simile inf. de sent. excom. de cetero. & c. quamuis. in fi. Idē est si per fortuitos casus impediret, nihilominus cum potest, adimplere tenetur. ff. de ver. ob. inter stipulantem. §. sacrā. nisi certa res esset ꝓmissa, non in genere. C. si cer. pe incēdiū. Io.

e ¶ Compensato labore.] ieiunijs & orationib. ut s. c. proxi. circa fin. Lau. Vel vī ꝙ tantum mittere teneantur pro quanto nollent sustinere laborem hunc, sed uix potest æstimari, prima expositio melior est.

RVRSVS. In isto §. distinguitur inter illos, qui ꝓ defensione terræ sanctæ votū peregrinationis emittunt, & illos quibus pro satisfactione suorum peccatorū iter peregrinationis iniūgitur. Circa primos plus cōsideratur succursus terræ sanctæ: Circa secūdos labor itineris, secundum intentionem vouentis, vel pęnitentis. & ideo si aliquis de vouentibus est inutilis ad pugnandum, melius est votum redimere quam expensas consumere. Et de pœnitēte qui non potest pp debilitatem iter peregrinationis implere, idē est dicēdum. s. ut redimat votum, sed non de illo qui pōt ire, licet non possit pugnare: quia principalis causa consideranda est: Mulieres vero, quæ non vouerunt, si remanere noluerit, viros suos sequatur: illæ vero quæ vouerunt: nisi sint diuites, vt possint secum ducere bellatores, redimant votum. No. ꝙ votū pro terrę sanctę subsidio factum ex iusta cā pōt redimi, vel differri. Itē in uoto peregrinationis cā subsidij terræ sanctę, & commutatio pōt interuenire, non autem cum causa laboris & pęnitentiæ tm̄ imponitur. Itē principalis causa voti cōsideranda est: & secundum illam dispensari debet.

f ¶ Circa primos.] s. qui pro succursu terræ sanctæ votum emiserunt.

g ¶ Circa secundos.] s. quib. pro satisfactione suorum criminū labor peregrinationis est iniunctus.

h ¶ Vouentium.] s. sponte, & non ꝑ pœnitētiam iniunctam.

i ¶ Quamuis habilis sit.] hic formatur secunda qō sequentis capituli. §. secundo quæsiuisti.

k ¶ Potens tamen.] vnde non subest causa cur debeat immutare: aliàs qui iniunxit, vel quilibet maior eo eam posset immutare iure cōi, sed immutationē huiusmodi pœnitentiæ uidetur reseruare sibi, & illis quibus specialiter à sede Apostolica iniungitur, & est speciale. j. eo. c. prox. Vinc.

l ¶ De mulierib.] nō vouentib. s.

m ¶ Viros suos.] & hic formauit archiepiscopus tertiam qōnem. j. c. proxi. quod autem.

n ¶ Sequantur.] qui de vxorum licentia vouerunt vel ex causa, concedit Papa, ꝙ viri possunt vouere se ituros in subsidiū terræ sanctæ inuitis vxoribus. inf. c. proxi. versi in tanta quoque.

o ¶ Cæteræ vero.] scilicet vouentes.

† al. ita: Nos inquisitioni tuæ respondemus.

a Hæc l. loqtur etiam cū subest longa protractio, licet non ꝑpetua infirmitas, necessaria ꝑfectio, uel rei familiaris periculū. Io. And.

† recompensatio.

† Cōtius, eūdem addit in margine, al. consilium, vtrūque ꝑter fidē ueterum exēplarium.

Ex mul-

EX multa.] Quinq; sunt dicta. Secundũ: ibi. Secũdo. Tertium: ibi, Quod autem. Quartum: ibi, In tanta. Quintum: ibi, De clericis Ab. Sic.

CASVS. In cap. præcedenti, dr̃ ꝙ circa cruce signatos dispensat, ut illi votũ redimant, qui ꝑpetuo impedimento detinentur: quęsiuit archieps ille Cantuarieñ. vtrũ id. ꝙ in decretali ꝓdicta dr̃. ius gñale ꝯstituat, vt licitũ sit ꝓlatis absoluere sibi subiectos ſm formã sibi expssam. Præterea in dicta decretali in parte decisa dr̃: ꝓ uiros religiosos poterit dispẽsari: q̃siuit idẽ archieps, de q̃b. religiosis intelligat: rñdet Papa ad primã q̃ne, ꝙ in consultatione ꝓdicta ius ꝯstituit gña'e, & licet dicat ibi, ad quales, s. uiros religiosos, non tñ explicatur ibi ad quos eius executio spãliter spectet: dicit Papa, executio illius iuris ad illos tãtum ꝑtinet, q̃b. à sede Apostolica fuerit iniunctũ: per hãc rñsionẽ soluta est secunda q̃o, de quib. religiosis sit illud, intelligendum, s. vtrũ de regularib. an de ep̃is: ad neutros istorũ executio illi⁹ iuris spectat, sed ad illos tñ, quib. à sede Apostolica specialiter indulgetur.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. comp. Et quatenus hic agitur de cruce signatis pro terræ sanctæ subsidio, vide post ꝯci. Lateran. sub Innocẽ. iij. in expeditione pro recuperãda terra sancta. ad detractatum de forma ꝓcedendi ꝯtra inquisitos de hr̃ti, ti de officio cruce signati. Doct. in c. excõicamus. §. catholici. ĩ. de hr̃t. & plene Cãpegiũ apud Zachinum. c. 37.

† tm̃, in uno vetustissimo exemplari.

a ¶ Expressum.] s̃. c. proxi.

b ¶ Ad quales.] se uiros religiosos, de quibus fiebat mẽtio in c. pro. quod super. sed illa clausula remota fuit, quæ posita erat sub illo, & ĩ. a ñ §. illum de mulieribus.

c ¶ Incumbit.] ecce hic vnũ mirabile, ꝙ est ius cõe ut dispẽsetur in voto cum debi lib. & hm̃õi. arg. s̃. eo. c. 1. & tñ eius executio non permittitur alicui, nisi cui Papa spãliter committit, ꝙ tñ restringendum est circa votum huiusmodi, s. pro succursu terræ sanctæ emissum, ergo cum hic Papa sibi dispensationem reseruet, in alijs votis episcopis dispensationem indulget. arg sup. cap. 1. de sent excõm.

† Religiosi, qui & quot modis dicãt uide per Archidiaconũ, Io. And. & alios, in cap. vt offm̃. §. uerũ q a. de hære. lib. 6. tradit plene Albertinus in cap. q̃m. de hr̃ti. lib. 6. q. 1. per totam quæstionem.

d ¶ Religiosi.] religiosi dñr non solum monachi & regulares, sed & clerici, ut 1. q. 1. nullus, & ẽt laici dicuntur religiosi, 8. dist. si qua vidua.

e ¶ Religione.] 1. q. 1. uilissimus. 8. q. 1. qualis erit.

CAP. IX.

EX † multa tuæ sollicitudinis prouidentia: & infra.

¶ Ex consultatione, quã ad inquisitionem tuam, super negotio Cruce signatorũ olim edidimus, viam inuenisti ad alias quæstiones, & vtrũ quod in ea dicitur, ius cõstituat generale, vt passim prælatis quibuslibet illos secundum formam expressam[a] absoluere liceat, qui eorũ sunt iurisdictioni commissi, sollicite requisisti. Ad hoc igitur respondemus, quòd in consultatione nostra ius editur; & licet ad quales,[b] ad quos tamen † specialiter spectet eius executio, nullatenus explicatur; illis autem solummodo ius hoc exequendũ incumbit,[c] qui super hoc mandatum receperint à sede Apostolica speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisiuit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset; vtrum scilicet ibi religiosi[d] † vocentur hi tantum, qui religionis habitum susceperunt, quorum plures idiotę sunt, & iuris ignari; an episcopi, qui sicut dignitate præcellunt, sic & religione[e] debent alijs præeminere; nam ad neutros[f] illius executio iuris spectat, nisi per Apostolicam sedem eis specialiter delegetur.

¶ *Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vel milites bellatores, possunt secum ducere, votũ vltramarinum non redimunt. h. d. Abbas Siculus.*

¶ Secundo quæsiuisti, vtrum quod dicitur, si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quamuis sit habilis ad eundũ, melius est, vt redimat votum, quam consumat expensas, generaliter accipi debeat, vt † nobiles & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum possunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum huiusmodi comprehendat? Verum si ad superiora oculum tuæ considerationis extendas, quæstionem istam † inuenies in serie consultationis nostræ solutam, ubi dicitur, quòd debiles & inopes, magis in defectum terrę sanctæ, quàm ad eius profectum accedunt, & c. Quamuis † possit aliter responderi, quòd nõ sunt inutiles ad pugnandum, qui etsi per se pugnare nõ possunt, maturitate tamẽ consilij[g] adesse valent pugnantibus, & personę defectum per alios releuare; & infra.

f ¶ Ad neutros.] arg. gñaliter dictum nulli esse dictũ. s̃. de offi. dele. ex parte. 2. arg C. de pig. l. 2. lo.

SECVNDO. In præcedenti decretali dr̃, ꝙ si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, q̃uis sit habilis ad eundum, melius est redimere votũ q̃ expensas consumere: q̃siuit archieps, vtrũ sit gñaliter intelligendum tã de nobilibus, qui secum possunt ducere bellatores, an de minorib. tm̃? Rñdet Papa, si diligenter considerasset, q̃õnem istam solutam inuenisset in decretali ꝓdicta, ubi dr̃, ꝙ debiles & inopes magis in defectũ q̃ profectũ accedũt, &c. Quod autẽ dr̃ in fi. præcedentis c. mulieres quæ remanere voluerint, de illis intelligitur, quæ ꝑ votum non sunt adstrictæ. Itẽ in uoto isto viri vouere possunt sine consensu vxorũ, ꝑp necessitatem populi Christiani. Clerici uero qui vouerunt ire ad subsidium terræ sanctæ, cum clericatus officiũ eos reddat inhabiles ad pugnandum, votum redimant, nisi vel cõsilio sint strenui, vel officio ꝓdicationis instructi, aut sint magnatũ obseq̃o deputati, vel sint adeo diuites, vt secũ possint ducere bellatores: hoc aũt de vouẽtibus intelligẽdũ est, non de illis quib. labor peregrinationis in pęnitentia est iniunctus. No. hic ab initio vnũ mirabile, ꝙ ius cõe est vt dispensetur in voto terræ sanctæ: & tñ eius executio nulli permittitur, nisi cui Papa spãliter cõmittat. Itẽ ꝙ gñaliter dictum est gñaliter est intelligendum. Item no. casum, vbi vir potest sine vxoris consensu vouere. & in eius præiudiciũ. Item clerici pugnare non debent.

† al. ita: vt nobiles etiam magnates.

† Dictio, istã deest in aliquot vetustis exemplaribus.

† Quamuis possit, & aliter.

g ¶ Maturitate tñ cõsilij.] idẽ dicit lex in aduocatis, qui nõ minus ꝓsũt genere humano, q̃ si patriã armis defenderent. C. de aduo. diuer. iud. l. aduocati. Et lex dicit, ꝙ oĩb. æq; postliminiũ est, non [illegible] q̃ pugnare pñt, sed oĩb. qui ei⁹ naturæ sunt, vt ꝯsilio vel auxilio, vel alijs modis vtui esse possint, ut ff. de cap. & postl. reuer. l. postl. miniũ. 5. ult. & ꝯsilio pollet cui vim natura negauit. 1 ꝙ est si. ff. de vac. munerum. l. 2. §. quoniam ila. & § seq.

1 Et iterum; Grandior in tauro virtus, sed paruula vulpes. Plenius angustat ab breuitate ſapit. ſm Got. & Ouidi⁹, Parua necat mor su spatiosum vipera taurũ. A cane non magno sæpe tenetur aper. Io. And.

a ¶ Superius ponit.] s̄. c. px. in fi. & hoc statim sequit. b ¶ Viri præter vxorū.] specialissimus casus est iste, ꝙ vir pōt emittere votū pter licentiam vxoris, q̄ illa iura 33. q. 5. quod Deo. & 27. q. 2. si tu abstines. & p hoc vr̄ ꝙ aliquod votum sit maius voto 1 continentiæ: nam pp continentiam ēt ad tps nō liceret hoc fieri, vt 33. q. 5. c. 1. sed in voto abstinentiæ secus vr̄, dum tn̄ p tale votum neutri fiat præiudicium. 33. q. 6. nouit lo.

1 Circa hoc dictum vide B. Thomam. 2. 2. q. 88. ar. 11. & Sotum li. 7. de iust. & iure q. 4. ar. 2.

c ¶ Inhabiles ad pugnandum.] clerici vero pugnare nō dēnt. Arma. n. clericorum sunt lachrymę. 23. q. 8. clerici, q. in quacūque. c. q cūq;. & c. cōuenior. licet nō minus pugnet q cōsilio pugnat vt dictū est ī notula, idē dicit lex. d ¶ Obsequio deputati.] q. ex debito officij eos sequi tenere tur. j. de sen. excom. inter alia.

[Glo. seq. arguit & signat contrarium.] e ¶ In pęnitentia est iniunctus.] vr̄ ergo ꝙ mutatio voti nō possit fieri in his pœnitētijs imponendis. arg. contra. 82. dist. presbyter si fornicationem.

† valeant

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quidam emisit votum solemniter suscipiendi habitum regularem in Gratinopolitana ecclesia: & postea promisit, ꝙ j. certum tēpus votum qđ emiserat adimpleret: tandem termino transacto, votum suum nō adimpleuit: postmodum vocatus fuit ad regimen ecclesię Gebeñ. iste considerans ꝙ votū emiserat, nec fecerat qđ promisit, petijt consiliū à dño Papa: & ipse cōsuluit ei, vt si suam sanare desiderat conscientiam, resignet regimen ecclesię Gebeñ. & reddat Dño votū suum: si postmodum capitulum ecclesię p dictæ ipsum duxerit eligendum, electionem poterit recipere de se factam. No. ꝙ qui promittit solemniter religionem intrare, omnino intrare tenetur.

† De materia hui9 §. & cur clericis & epis pugnare non liceat: vide oīno B. Th. 2. 2. q. 40. ar. 2.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

¶ Vxores possunt sequi viros, vltra mare si volunt, sed nō tenentur, nisi & ipsæ vouerint. h. d. Abbas.

¶ Quod autem superius ponitur, [a] mulieres, quæ remanere noluerint, &c. de illis intelligendum esse videtur, quæ se ad peregrinationis propositum, nullius voti vinculo adstrinxerunt: & infra.

¶ Viri sine consensu vxorum emittere possunt votum vltramarinum. h. d. Abb. Sic.

¶ In tanta quoq; necessitate populi Chr̄iani, ne terrę sanctę impediatur subsidiū, viri pręter vxorū [b] assensū, huius peregrinationis propositum vouere libere valent: † & ꝙ vouerint, libere adimplere. Vt autem consentiant; sunt attentius commonendæ.

¶ Clerici tāquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltramarinum, nisi in certis casib. h. d. Abb. Sic.

¶ De clericis † vero duximus respondendum, ꝙ cum clericatus officiū eos reddat inhabiles ad pugnandum; [c] nisi vel concilio strenui, vel officio pdicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, [d] aut vsq: adeo diuites fuerint & potentes, vt in expensis suis aliquos ducere valeāt bellatores, magis ab eis expedit redemptionem accipere, q̄ ad votum illos cogere pro

10

20

30

40

50

60

f ¶ Duos menses.] si hoc approsuisset, nihilominus tenebatur suscipere habitum regularem, & deberet ad hoc compelli, cum ad hoc voto solemni se adstrinxerit. s̄. de conuersione cōiugatorum, ex parte, in fi. s̄. de reg. porrectum. 2 Sed quid si prælatus & fratres prædicti loci nolēt ipsum postea recipere? Tūc non diceretur transgressor voti si p eum non stetit j. tempus statutum. sic infra de spō. sicut. sed ipsi possunt compelli, vt eū recipiant, ex quo promiserunt illum recipere: quia qua ratione ille compellitur ad votum reddendū per decretalem prędictam, porrectam, eadem rōne & illi, ex quo votū suum emittit, & recipitur ab abbate, argum. supra de reg ca. vltim. nisi aliud rationabile obsistat.

2 Et j. de frig fraternitatis & optime facit ff. de ver. obli. eum q. calendis §. quoties.

sequendum, si necessitas exigit, vel vtilitas persuadet. Hæc autem de vouentibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis, in pœnitentia est ini unctus.

¶ Idem.

¶ Qui vouit religionem ingredi, si voto non cōpleto fiat episcopus, renunciare debet & uotum implere. Sic communiter summatur.

CAP. X.

PEr tuas nobis litteras intimasti te in Gratio nopolitana † ecclesia suscipiendi habitum regularē votum solemniter emisisse, & postea promisisse in manibus pręlati eiusdem ecclesiæ, te infra duos mēses [f] postquam ab Apostolica sede redijsses, votum quod emiseras impleturum: Cumq; termino ipso transacto, non curasses quod voueras, adimplere, tandem existens voti trāsgressor, vocatus fuisti ad regimen ecclesiæ Gebennensis: & infra.

¶ Nos igitur tuæ discretioni consulimus, vt si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota [g] † Quòd si Capitulum eiusdem Gebeñ. ecclesiæ, te postmodum canonice duxerit eligendum, [h] electionem recipere poteris de te factam.

g ¶ Reddas altissimo vota.] sic s̄. eod. magnę, cum hoc sit præceptum, vt ibi: quia Dominus exigit oblatum, quod nō exigeret offerēdum. 27. q. 1. nuptiarum, in fine.

[Glo. sequens notat regularem eligi posse, & c. arg. contrarium.]

h ¶ Eligendum.] & sic patet, 3 ꝙ canonicus regularis, pōt eligi ad regimen ecclesiæ sæcularis: q a hęc Gebeñ. ecclesia sæcularis est: alias quare diceret; redde Dño vota tua? & de iure cōi, ex quo dicit, duxit eligēdū. & ad idē facit j. titu. proxi. ꝙ Dei timorem. vbi de hoc. tamen ibi cōtra pōt sumi argu. quod non de iure communi, vbi dicit: sicut annuendū duximus postulationi, &c. sed tamen aliud videtur hic: quia ecclesia Gebeñ. cathedralis est, & monachi regulares de iure communi possunt eligi in episcopos. 18. q. 1. c. 1. & sic non probatur per hanc decretalem, qđ de iure communi eligi possūnt ad inferiores dignitates curam animarum habentes, & iste monachus fieri non poterat existendo episcopus, nisi resignaret episcopatui, cum ecclesia Gebeñ. sæcularis esset.

† Gratibopolitana Granopolitana, sed Gratinopolitana, legitur, cuius ecclesiæ epo ordinis sancti Augustini canonici regulares obediūt, & is ēt Gebē nensis suffraganei sunt archiepi Vienēsis oēs in Burgundia.

3 Hęc glossa deprauata erat, restituta est ex fide veterum exemplarium.

† Vide cōcil. Trid. ses. 24. ti. de regularibus c. 1.

Postu-

Postulasti.] Diuiditur, primo ponitur consultatio. Secūdo responsio: ibi, Discretioni & pro casu præmitte quod habetur in gl. Abb. Sic.

CASVS. Duo Priores regulares, quorum vnus erat Cruce signatus, & alter signo crucis desiderabat īsigniri, petierūt à dño Papa, vt liceret eis secū deferre vicesimā prouētuū ecclesiarū suarum, deputatā succeursui terræ sanctæ. Rñdet eis Papa: Si ecclesiæ suæ pro ipsorū absentia enormiter nō lædant, & ipsi vtiles fuerint terræ sanctæ verbo & exēplo, (qđ tñ cōmitit illorū cōscientiæ) dimissis procuratorib. idoneis in ecclesijs suis, tenent votum suum explere: & sic poterunt vicesimā ecclesiarum suarū, deputatā subsidio terræ sanctæ, secū portare. No. ꝙ cū platus se absentat ab eccl'a sua, tenet dimittere ꝓcuratorē, q vice sua procuret negotia ecclesiæ suæ, tam in iudicio q̃ extra iudicium, & istud tenēt omnes.

a ¶ Vicesimam.] q̃ soluere tenebant oēs tā clerici sęculares, q̃ regulares ad subsidiū terræ sanctæ, ſm qđ fuerat constitutum in concilio generali in decretali illa ad liberandam, quæ non est in hac compilatione: sed qui erant crucesignati vel qui etiā vellent signari, nō tenebantur ad hoc: immo sibi poterant retinere, vt hic dicit.

[Gl. seq. arguit, signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Enormiter. &] ita vult Papa propter succursum terræ sanctæ, ecclesias illas enormiter aggrauari in absentia illorum, in quo casu cessat priuilegium. s. de decimis, suggestum. & s. de verbo. signif. quid per noualæ. & si non potest alteri subueniri quin alter lædatur, commodius est neutrum iuuare quam alterum lædere. 14 q. 5. denique. 22. q. 2. primum ff. de cond. inde. nam hoc natura. Item nota ꝙ hic non præfertur publica vtilitas priuatæ. 1. argum. ad hoc s. eo. non est & est argumen. contra id 7 quæst. 1. scias. & s. de postu. ca. 3. vbi de hoc.

c ¶ Verbo] s. prædicationis: quia licet per officium suum inhabiles sint ad pugnādum, possunt tñ in alijs se vtiliter habere s. eo ex multa.

d ¶ Exemplo.] bonę vitę. s. quia verbo & exemplo dicimur prædicare. 43 dist. sit rector.

e ¶ Conscientię vestię.] ecce ꝙ relinquit aliquis propriæ conscientię suę. sic s. prox & 33. q. 4. vir cū ꝓpria. s. de renun. nisi cum pridem. in fi. & 33. di. habuisse. & 4. dist. deniq; & 15. q. 8. c. 1. & s. de iureiur. mulieri. quia de nemine præsumendum est ꝙ sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus.

[Gl. seq. arguit.]

† Haresbe-rieñ. & Beregadeñ. præpositis. Heres'ieñ & Fereganden. Habeneñ. & Beregaben.

† vtrum

† Quo ordine recipiatur, q crucis charactere desiderāt insigniri, tradit Cāpegius i sine tractatus Zāchini de hæticis. in istructione de mō crucesignandi.

1 Dixit V. hoc cōtingere: q a priuata oī lo ꝯfundit, & publica nō multū iuuat. dixit Gof. hoc idō quia priuata non includebatur sub cōmuni. idem Hos. Io. And.

¶ Horatius tertius Haresbeñ. † & Bengad. ꝑpositis.

¶ Prælatus & professus potest votum vltramarinum emittere, & in suos vsus vicesimam prouentuum ecclesiæ conuertere.

CAP. XI.

Postulasti à nobis, an† vobis professis ordinē regularē, quorū alter Crucesignatus est, & reliquus charactere crucis desiderat † insigniri, liceat vicesimā [a] prouentuū ecclesiarum vestrarum deputatā succursui terrę sanctę deferre vobiscum: & infra. ¶ Discretioni vestrę taliter rñdemus, quod si ecclesię vestrę per absentiā vestram enormiter [b] non lædātur, & vos vtiles fueritis terrę sanctę verbo [c] pariter & exēplo, [d] (quod conscientię [e] vestrę duximus relinquendū) dimissis procuratorib. [f] idoneis ī ecclesijs vestris, potestis & tenemini [g] votum peregrinationis implere: & sic potest in vsus vestros trāsire vicesima ecclesiarum vestrarum terræ sanctæ subsidio deputata.

f ¶ Procuratoribus.] no. arg. ꝙ prælatus 2 qñ se absentat ab ecclesia iusta de causa, & de licentia superioris, dimittere debet procuratorem in loco sui, qui procuret vtilitatem ecclesiæ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Tenemini.] sed quare dicit, tenemini, cū alter illorū nōdum fecerit votū, sed dicat tm̄, desiderat insigniri? Sed dic ꝙ iste licet votū adhuc non emiserit, tñ iā in animo suo plene deliberauerat, & propositū suū in hoc fixerat: vt sine peccato ꝯuenire non poterat. 17. q. 1. q. bona. sic s. e. c. 2. al'as non diceretur transgressor. s. eo. litteraturam.

2 Prelati. n. erāt isti, & ꝑpositi, vt paret in superscriptione decretalis.

TITVLVS XXXV.

De statu † monachorum, & canonicorum regularium.

¶ Gregorius † archiepiscopo Neapolis.

¶ Diocęsanus non debet molestare monasteria, præterquam pro causa correctionis nec eis oblata sibi vēdicare.

CAP. I.

Theodosius† & infra. ¶ Alicui monasterio nec tu, nec presbyteri tui, præter diligentiam disciplinę, [h] aliquid...

DE STATV MOnachorum, & canonicorum regularium.

¶ Supra visum est de cōuer. cōiug. Item de voto: sed quia ꝯuersi ad religionē, vel vouētes ingredi efficiunt vt plurimum monachi, vel canonici regulares, iō post rubricas ꝑcedentes subijcitur ista. Abb.

De hac materia tractat 58. dist. & 16. q. 1. 18. q. 1. & q. 2. p totū. & generaliter à 16. causa vsque ad 21.

Theodosius.] Monasteria sūt exēpta à lege diœcesana, non à lege iurisdictionis. Sic communiter summatur: sed hæc vocabula sunt potius magistralia quam iuris. & ponit duas prohibitiones, & tertio rationem subijcit. Secunda: ibi, Aut. tertia: ibi, cum. Abb. Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Neapolitanus monasteria sua grauabat: & ea quæ offerebantur ibidem sibi vendicare volebat: vnde Papa mandat eidem quatenus nec ipse, nec presbyteri sui alicui monasterio aliquid molestiæ inferant, præter solam disciplinam: & si aliquid illis à fidelib. accesserit, nihil sibi debeat vendicare, sed totum monachis ibi seruientib. proficiat. No. ꝙ episcopus nihil iuris hēt in monachos, nisi causa disciplinæ. Item de eo ꝙ monachis offertur, nihil debet episcopus vendicare.

[Gl. seq. reci. per obiectionem, quam soluit, & remittit.]

h ¶ Disciplinæ.] hoc intellige cum monachi populum non habent quia tunc solam disciplinam debēt. 16. quæst. 1. cum pro vtilitate. nisi sit honestum seruitium debitum: ex constitutione, vel consuetudine. 1. quæst. 2. seruitium & 1. quæst. 3 quæsitum. Si enim haberent populum, tunc monasteria subsunt episcopo ratione populi, quo ad legem diœcesanam. argum. 18. q. 2. Eleuterium. de hoc dictum est supra de off. ordin. dilectus filius.

† De materia tituli vide ꝯcil. Trid. sess. 25. ti. de regu rib. & quo differāt monachi canonici regulares, tradit lat on in Auth. ingressi. C. de sacro san. ecc.

† Hic i q bus dā recētiorib legit Gregorius iij. i al js nonus sed re cte ait Cōtius, imo primus, h. 7. in dict. 2. ca. 15. Et c. 1. e. ti. in 1. compil.

† Theodorus.

a ¶ Infera-

a ¶ Inferatis.] niſi hoc ſolum quod canones iubent. 28.q.2.hoc tantum, & c.quam ſit. & c.luminoſo.

[Glo.ſeq.recitatur per obiectionem.

b ¶ Acceſſerit.] in vita quoniam ſi in morte cauſa ſepulturæ aliquid relinqueretur, inde epiſcopus dēt habere canonicam portionem. ſ. de ſepult. de his, & ca.cum ſuper. & ſup.de teſta.requiſiſti. 1 niſi cōſuetudo repugnet.

quid moleſtiæ inferatis. [a] Aut ſi q̄d illic pro diuerſorum † deuotioné acceſſerit, [b] uobis vendicare eſtimatis: Cū monachis ibi ſeruientibus debeat proficere, quicquid a fidelib. taliter offerri contingit.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ Monachi non debent poni ſinguli per parochias. hoc primo. Si pro monachatu aliquid detur, receptus a ſacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio ſuſpenditur, hoc ſecundo. Monachus habēs peculium ſine licentia abbatis, ab altaris communione remouetur: & ſic decedens, ſepultura & fratrum communione priuatur hoc tertio. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officium in monaſterio, dans & recipiens deponuntur. hoc quarto. In prioratibus conuentualibus per electionem inſtituti non ſunt remouendi ſine cauſa rationabili, & de cauſa rationabili, tria ponit exempla. hoc dicit comprahendendo ſubſtantiam.

CAP. II.

Monachi nō pretio [c] recipiātur in monaſterio, nec peculiū [d] † permittātur habere: nec ſinguli p villas & oppida, p quaſcūque parochiales [e] ponātur eccleſias: ſed in maiori cōuentu, aut cum aliquibus fratribus maneát, nec ſoli inter ſęculares homines ſpiritualiū hoſtium conflictum expectent, Salomone † dicente, Vę ſoli: [f] quia cum † ceciderit, non eſt qui ſubleuet eum.

¶ Si quis autem exactus pro ſua receptione aliq̄d dederit, ad ſacros ordines [g] non aſcēdat: Is vero qui eū receperit, † officij ſuſpenſione mulctetur.

¶ Qui † vero peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta adminiſtratione pmiſſum, [h] a communione remoueatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres † accipiat ſepulturam: [i] quod etiam de vniuerſis religioſis præcipimus obſeruari. Abbas au

10 20 30 40 50

Monachi.] In hoc ca. quod cōiter non ſummat, quinque ſunt dicta. Secūdum: ibi, Si qs. Tertium: ibi, Qui vero. Quartū: ibi, Prioratus. Quintū: ibi, Priores. Abb.

CASVS. Statuit Lateran. concilium, q̄ monachi nō recipiātur pretio in monaſteris, nec peculium habeant, nec ſoli p parochias habitent: q̄a væ ſoli: quia non eſt qui ſubleuet eū ſi ceciderit, & qui dederit, & qui receperit, puniat. Qui vero peculiū habuerit, niſi forte ab abbate fuerit ei pro iniūcta adminiſtratione pmiſſum, à cōione remoueat altaris: & qui cū peculio in extremis inuētus fuerit, & nō reſtituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat ſepulturam, qd̄ intelligendum eſt de omnibus religioſis. Abbas aūt qui iſta diligēter nō cauerit, officij ſui iacturā ſe nouerit incurſurū. Itē nullum officium pretio alicui cōcedat, alioqn dātes & accipiētes a miniſterio fiāt eccleſiaſtico alieni. In fi. dicit, q̄ Priores, ſi p electioné canonicā capl̄i ſui fuerint inſtituti, nō mutétur, nec remoueant, niſi p manifeſta cauſa. No. q̄ monachus p ſua receptione in monachū, nihil dēt dare. Itē nō debet habere peculiū. Itē ſolus habitare nō debet. Item pęna dantis pecuniā pro ſua receptione, eſt q̄ non poteſt ad ſacros ordines promoueri. Itē in caſu monachus poteſt habere peculium, ſ cā. adminiſtrationis. Item pœna habentis peculiū eſt penitus in morte carere ſepultura. Item prioratus, vel officia pro pretio alicui dari non debent. Item no. hic differētiā inter priorem conuentualē & alium: quia prior cōuētualis deponi nō poteſt, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa, puta, ſi ſit dilapidator, vel uiuat incontinenter.

c ¶ Pretio.] ī de ſimo.quoniam ſimoniacā.

d ¶ Peculium.] niſi pro iniuncta adminiſtratione, vt inf. ſequitur.

[Glo.ſeq. reci.per obiectionem de canonibus. 16. q.1. & cæte.]

e ¶ Parochiales.] & ſic paret, q̄ monachi ſinguli in parochialibus eccleſijs eſſe non debēt. Et iſtud quidem ius commune eſt, quod hic dicitur ex diſpēſatione: tamen videtur q̄ monachus poteſt præfici in parochiali eccleſia. 16. q.1.in parochia. & c.cum pro vtilitate, & c doctos, & c.ſi monachus, & c.ſi quis monachus. in collegiata vero eccleſia vr̄ q̄ de iure communi poſſunt eligi. inf. eod.quod Dei timorem. arg ſup.tit.proxi.per tuas. T.

f ¶ Væ ſoli.] 7.quęſt. 1. illud. 81. diſtin.in omnibus.

g ¶ Ad ſacros ordines.] & inſuper de monaſterio expellatur 2 ſm q̄ traditur inf. de ſimo. quoniā ſimoniaca. Vel dēt ſibi pecunia reſtitui, & intret aliud monaſteriū. eo. tit. veniēs.

[Gl.ſeq. ſignat contrariū, opi. ponit, cui ſignat cōtrarium, & ponit opinio. Hugo. quam approbat, cui ſignat contrariū de decre.dudum.

h ¶ Adminiſtratione permiſſum.] alias propriū habere non pōt 12 q.1. nō dicatis, 27.q.1.monacho. 18.q.1.c.1. & ī.eod. cū ad monaſterium. Arg.cōtra.27.q.1.de viduis Illud planū ē, q̄ monachus ppriū habere non poteſt: 3 immo ſi & ſub ea cōditione fieret monachus ut habeat proprium, cōditio frāgitur, & remanebit monachus, arg. ī de conditio. appo. quicūque.vbi tenet matrimonium, & conditio frangitur.argu. ad hoc. ff. ſi vſuſfru. peta l.1.§.1.ff.de vſu & habi.ſed neque. & C de inſtitu. ſub condi.reprehendenda. Arg.contra.manifeſtum. ī.de conditio.appoſi. c.vlt.vbi dicitur, q̄ ſi conditio, quæ fit contra ſubſtantiam matrimonij, apponitur in matrimonio, matrimonium nullum eſt: ſed hæc conditio de proprio retinendo, eſt contra ſubſtantiam monachatus, vt v detur: quia dominus papa in eo diſpenſare non poteſt, ſicut nec in continentia 4 ī.eo.cum ad monaſterium.in fi. & eſt arg.ad hoc 32.q.2.ſolet. In hac opi. fuit Hug. & idem credo q̄ non ſit monachus: quia proprietatis abdicatio & continentia caſtitatis ſunt de ſubſtātia monachatus ſicut in matrimonio carnali. Arg.cōtra.ſ.de conuer.coniug.dudum.

60

i ¶ Sepulturam.] ſic infra eod.cum ad monaſteriū. & cap.ſuper quædam. & hoc idem locum habet in quolibet, quem conſtat deceſſiſſe in mortali peccato. 88. diſt.neque apud. 13.q.2.pro obeūtibus. & 23.q.5.placuit. Ala.

† al.clericorū

1 Vel loquit in relictis priuilegiatis eo. ti.c.ſi. Goffr. vel proh bet totū vēdicari, ſed nō partē canonicā, & ſic ceſſant ōria, ſecundū Hoſt. Io.An.

† Cōcil. Lat. ſub Alex.iij. c.10. Et c.2. eo.tit.in 1.cōpilat.

† Peculium, ideſt, ppriū. vide l.cogi.ff. ad Trebel.

† Eccleſiaſtes, c.4.

† ſi

† recipit

† Vide cōcil. Trid. ſeſſ.25. tit de regularibus. c.2.

† Qui dicant fratres, & qui monachi, & qūo differāt à canonicis regularibus tradit Iaſ. in authen. ingreſſi. C. de ſacroſ. eccl.

2 Nec obſt. 20.q 3.cōſtituit.quod loquitur de illis, qui nō ſūt ſimoniaci, ſecūdum Tanc. Vinc. & Goff. Io.

3 De hoc vide cōc. Trid. paulò ante citatum.

4 De hoc articulo vide citatos. ī. hoc tit.c.fi.in vltimis verbis illius cap.

a ¶ Nulli tradantur.] vt fiat ibi custos, vel procurator ibi cõstituatur. 1. q. 1. si quis episcopus, & q. 3. saluator. [Glo seq. recitatur per contrarium d. §. tales.

b ¶ Non mutentur.] hoc intellige de illis, qui instituuntur perpetuo per canonicã electionem capituli & confirmationẽ superioris. Isti sine certa causa remoueri non debent: quia sine culpa nemo priuari debet iure suo 56 dis. statis peruersum, & 16. q. vlt. inuenti. & de iudi. ca. 1. Alij priores, qui per electionẽ canonicã non creantur, ad voluntatem abbatum suorũ remouentur. j. eo. cũ ad monasterium. §. tales, & huiusmodi regularibus non confirmantur prioratus. & de cõfirmatio porrecta. T.

c ¶ Dilapidatores.] propter hoc ... ne remouẽtur. 3. q. 2. quia ea quæ. & j. de simo. licet Hely. & ca. per tuas. & s. de off. dele. venerabilis, & hoc si probetur, & propter incontinentiã remouetur abbas. 18. q. 2. si quis. Abb.

Recolentes.] Diuidit in quattuor partes, primo Cisterc. en. ordo secũdũ antiqua tpa multipliciter cõmendat. Scdo modernis tpibus cõsideratis reprehẽditur. Tertio vt Cistercienses suis terminis sint contẽti monẽtur. Quarto, φ domus ei aggregatę debeã se morib. istius cõformare, instruuntur. Scda ibi, Dolentes. Tertia ibi, Ideoque. Quarta ibi, Cæterum. Abb Sicu.

CASVS. Abbates & cõuẽtus Cistercien. ordinis in multis recesserũt a sua prima institutione, in tm̃, vt multi ex illis [contra] regulã ordinis, sibi vẽdicẽt villas, ecclesias, & fidelitates, & alia, quæ ab honestate regulari discrepant; de quibus papa dicit se cõdolere: vnde mandat eis quatenus domus illorum suis terminis sint cõtentæ, secundũ qd a prima sui origine fundatæ sũt: Si n. suas institutiones reliquerint, &

† al. ita: vt videlicet, sed i antiqs, & in cõcilio, vt est impressum.
† aliud.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõpil. Et de ordine Cisterciẽ eorũq; origine, vide Anton. p. 2. historia. ti. tit. 15. c. 18. & plenè Cassanen. in catalogo glorię mũdi, p. 4. cõsider. 58.

tem, qui diligenter ista non cauerit, † officij sui iacturam se nouerit incursurum.

¶ Prioratus quoque seu Obedientiæ pretij donatione nulli tradantur, [a] alioquin dantes & accipiẽtes, a ministerio fiant ecclesiastico alieni.

¶ Priores autem cum in ecclesijs conuentualibus, per electionem capitulorum suorũ canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur; [b] videlicet † si fuerint dilapidatores, [c] si incontinẽter vixerint, aut tale aliquid † egerint, pro quo amouendi merito videantur; aut si etiam pro necessitate maioris officij, de consilio fratrum fuerint transferendi.

¶ Alexander tertius Abbatibus & conuentibus Cistercien. ordinis.

¶ Monet Cisterciẽses, vt seruent regulam secundũ primauam institutionem. h. d. primo. Et domus religiosa aggregata Cisterciensibus, eorum mores seruare tenetur. h. d. secundo.

CAP. III.

Recolentes † qualiter hæc sancta plantario; & infra.

¶ Doléres dicimus, quod etsi non ab omnibus, neq; in omnibus, a plerisq; tamen & in pluribus, ab illa sancta institutione dicitur declinatum, intantũ, vt aliqui ex vobis primę institutionis obliti, [d] contra ordinis vestri regulã villas, ecclesias, [e] & altaria [f] possidẽt, fidelitates † & hominia [g] benigne suscipiũt, iustitiarias, [h] & tributarias [i] tenẽt, & infra.

¶ Ideoque precib. & monitis exhortamur, quatenus domus illæ, quę a prima sui origine, in ipso ordine sunt fundatę, constitutis terminis [k] sint contentæ, & infra.

¶ Si enim relictis originalib⁹ ordinis institutis, ad communia volueritis aliorum monasteriorũ iura diuertere, oportebit vos cõmuni iure cẽseri; [l] quia dignũ est, vt qui similem cum alijs vitã suscipiũt, similem sentiant in legibus disciplinam.

¶ Cæterum domus illæ, quæ de alijs institutionibus ad vestrũ ordinem se trãstulerint, vestris omnino se satagant vsibus cõformare, & relictis possessionibus, vel etiam commutatis, [m] quas institutio vestra non recipit, † sic se in omnibus religioni vestræ coaptent, [n] vt quemadmodum gaudent se in societatẽ [illegible] & habitus identitatẽ assumptas, sic etiam in paupertate sęcularium rerum se lætentur vestris institutionibus conformatas.

¶ Clemens tertius.

¶ Regularis canonicus, qui non resignauit proprium in morte non debet in cœmiterio sepeliri, & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.

CAP. IIII.

Super † quodam canonico regulari, qui in ar-

conuerti ad cõia iura aliorum monasteriorum voluerint, oportebit eos iure cõi censeri, quia dignũ est, vt qui similem cũ alijs suscipiũt vitam, similem sentiant in legib. disciplinam: in fine dicit, φ domus aliæ, quæ ad istorũ ordinem sunt translatæ: vel se transtulerũt, institutionib. istorũ se cõforment. No. φ qui similẽ vitam ducũt, simili debẽt foro cõueniri, vel priuilegio gaudere. Itẽ qđ alij aggregatur, eius naturam dẽt imitari.

d ¶ Obliti.] qui eã sciuerunt.

e ¶ Ecclesias.] quas possunt habere nigri monachi.

f ¶ Altaria.] 1. q. 3 q̃sitũ. vbi ecclesię vulgari vocabulo altaria nũcupantur, sed hic restringitur ad decimas, 1 propter verbum, ecclesias.

g ¶ Hominia.] a vasallis, feudũ ab eisdẽ tenentibus.

h ¶ Iustitiarias.] id est, officia iudicũ sæcularium. qui iustitiarij in aliquibus locis appellantur.

i ¶ Tributarias.] id est, officia colligẽtiũ tributa, qui enim deseruiunt Deo, talib. se impl. icare non debent 21. q. 3. c. 1. & 2.

k ¶ Constitutis terminis.] qa quilibet debet esse contentus terminis suis. 13. q. 1. c. 1. & s. de sepul. c. j.

l ¶ Cõmuni iure cẽseri.] quia per hoc, priuilegio suo renũciare videtur, ex quo abutũtur eo. 11. q. 3. priuilegiũ. s. de uita & hone. cle. c. vlt. & sup. de cle. coniug. ex parte. 2 qa duplici iure cẽseri nõ dent 12 q. 2. cognouimus, in fi. & s. de deci. cũ in tua.

m ¶ Vel etiam commutatis.] datis villis pro agris, quia villas habere non debent, ut supra dicitur.

n ¶ Coaptent.] & ita id quod aggregatur alij, ipsius naturam imitari debet. 16. q. 1. temporis qualitas. & c. seq. supra ne sede vacante. c. 1. vbi notatur de hac materia.

Super [illegible] Casus [illegible] secunda [illegible] ... Hoc ad eni. [illegible]

CASVS

† In vno vetustissimo exẽplari ita, fidelitates, hominia, & onera suscipiũt, &c. i alio pau lo recẽtio ita: fidelitates & homagia susceperũt, &c. nã dictio, benigne, deest ĩ oibus, & qđ sit hominia, latè explicat hic Host. quẽ videto.

1 Vel alios redditus, qui ppter altaria proueniunt. Io. And.

† recepit.

2 Cõcor l. Iudæos. C. d Iudę. & l. qui fine. ff. de neg. gest. & de pecu. l. liberã.

† Cap. 6. [illegible]

CASVS. Quicunque regularis in morte cum peculio inuentus fuerit, inter fratres non debet ſepeliri: & ſi ſepultus fuerit, debet inde eijci, dummodo ſine ſcandalo fieri poſſit. No. ꝙ monachus habens propriũ in morte, non debet cum fratribus ſepeliri. Item in ſimilibus idem eſt iudicium.

ticulo mortis agens, licet a Priore ſuo cõmonitus, proprium,[a] quod contra regulam latenter habuerat, noluit reſignare, & ſic diem cláuſit extremum, et fuit inter alios fratres traditus ſepulturæ, & infra.

¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, ꝙ ille canonicus, non tantum fuit Chriſtiana ſepultura[b] priuandus, verum etiam ſi ſine maximo ſcandalo[c] potuit † fieri, de ipſa proijci[d] dignus eſt eccleſia. Hoc autem cum forte cõtigerit, in ſimilibus[e] eſt agendum.

¶ Innocentius iij. V. plebano ſancti Gauinij. †

¶ Canonicus regularis poteſt præfici eccleſiæ parochiali, etiam ſæculari: ſed debet habere ſocium ſecum ſui ordinis, ſi commode fieri poteſt.

CAP. V.

QVod † Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidenter, cum opera, quæ facis, teſtimonium perhibeant veritati.

¶ Sanè quondam deſiderans ad frugem melioris vitæ tranſire, officium

a ¶ Proprium quod contra.] cum talibus non dignatur Dñs fieri pars calicis eorum. 12. q. 1. clericus. & c. nolo.

b ¶ Sepultura.] pro eo ꝙ in mortali peccato mortuus eſt. ſic s. eo. monachi, §. qui vero, & j. eod. cap. 2. pro talibus enim ſancta nõ orat eccleſia. 1 13. q. 2. pro obeuntibꝰ. & 23. q. 5. placuit. Ber.

c ¶ Maximo ſcandalo.] pro quo vitando multa fiunt, & omittuntur, dummodo ſine peccato mortali poſſint fieri vel omitti. j. de noui oper. nũciatione, cum ex iniuncto.

d ¶ Proijci.] ſi oſſa illius poſſunt diſcerni ab alijs. s. de ſepul. ſacris.

e ¶ In ſimilibus.] ſic s. de reſcrip. inter cæteras. & ita de ſimilibus ad ſimilia procedendum eſt, ff. de legatis. non poſſent. Ber.

QVod Dei.] Diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium. Secundo facti narratio, & ſupplicatio. Tertio ſupplicationis admiſſio cum duplici motiuo. Secũda: ibi, Sane. Tertia: ibi, Licet. Abb.

CASVS. Quidam plebanus ſancti Ganinij deſiderans ad frugẽ melioris vitæ tranſire, coram fratribus ſancti Victoris renunciauit officium plebani, promiſſionem faciens de ſua conuerſione: profeſſionem tamen ſolẽnẽ non fecit: nec habitum aſſumpſit: parochiani illius conſiderantes laudabilem adminiſtrationem ipſius, impetrauerunt a Florentino epiſcopo, vt adhuc adminiſtraret ibidem: & hoc idem obtinuerunt a quodam legato Apoſtolicæ ſedis: poſtmodum petierunt a Papa, quod hoc ratum haberet, præcipue cum illud feciſſet de licentia Prioris ſancti Victoris: ſuper hoc reſcribit Papa eidem plebano dicens, ꝙ licet in Concillo Lateraneñ. de monachis caueat, ne ſoli per villas, & oppida eſſe debeant, de regularibus tamen hoc non cauetur, qui etſi non putentur ſeiuncti a monachis, regulæ tamen inſeruiunt laxiori, & monachi per canones antiquos ad curam parochialium eccleſiarũ ordinantur, ex quo debent prædicationis officium exercere, quod priuilegiatum eſt: ſic ergo annuit poſtulationibus prædictorum parochianorum, vt ibi exerceat plebani officium ita, quod vnum canonicum regularem (ſi fieri poteſt) habeat ſecum. Nota quod qui promittit regularem vitam aſſumere, tenetur religionem intrare: & poſſet ad hoc compelli. Item monachi ſoli habitare non debent. Item licet eadem ſit ſubſtãtia ordinis canonicorum regulariũ, & monachorum: eſt tamen differentia in qualitatibus. Item monachi poſſunt habere populum. Item officium presbyterorum eſt ꝑdicare. Item officium prædicationis priuilegiatum eſt.

1 Et ſic no. ſm Inn. ꝑꝑ ſcandalũ nõ exhumari, q. aliàs exhumandus eſſet. Io. And.

† potuerit, habent vetuſtiores, quod & ſeries poſtulat.

† Gauini.
† Grauini.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp. Et vide præ alijs hoc ipſo loco Henricũ Boich. & an religioſi ꝓmoti in ꝓlatos teneãtur ad obſeruantias regulares, tradit luculẽter B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 8.

plebani reſignans coram fratribus ſancti Victoris Bononieñ. promiſſionem[f] de tua conuerſione feciſti, neque profeſſionem ſolemnem emittens, neque habitum religionis aſſumens: ſed parochiani plebis eiuſdem attendentes, te laudabiliter præfuiſſe, a Florentino epiſcopo impetrauerunt, vt miniſtrares[g] ibidem. hoc etiam P. presbyter Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis legatus proponitur annuiſſe, quod iam dicti parochiani a nobis ratum haberi ſuppliciter † poſtularunt, præſertim cum de licentia Prioris ſancti Victoris noſcaris hactenus id feciſſe.

¶ Licet autem in Laterañ.[h] † Concilio de monachis caueatur, ne ſinguli per villas, & oppida, per quaſcunque parochiales ponantur eccleſias, & cætera: quia tamen iſtud de canonicis regularibus ſpecialiter non cauetur, qui etſi a ſanctorum monachorum conſortio non putentur ſeiuncti, regulæ tamen inſeruiunt laxiori;[i] & per antiquos canones[k] etiam monachi poſſunt ad eccleſiarum parochialium regimen[l] in presbyteros ordinari, ex quo

f ¶ Promiſſionem.] ex qua obligatus fuit ad obſeruantiam regularem ſeruandam, licet non fecerit profeſſionem, vnde poſſet compelli ex ſua promiſſione ſi nollet. s. de reg. porrectum. & s. tit. proximo, per tuas.

g ¶ Miniſtrares ibidem.] aliter non poterat ibi miniſtrare, niſi de licentia epiſcopi, cum iam renunciaſſet officio plebaniæ quantum in ſe fuit. s. de renũc. quod in dubiis, tamẽ intelligo ꝙ renunciatio tenuit.

h ¶ Lateraneñ. Cõcilio.] s. eo. monachi.

i ¶ Laxiori.] alias æquiparantur monachi & canonici regulares in multis. 20. q. 3. præſens clericus & j. ne clerici vel mona. ſuper ſpecula. & s. de poſtula. ex parte.

K ¶ Canones.] 16. q. 1 doctos. & 55. diſtin. priſcis.

[Gl. ſeq. quærit, ponit duas opi. & ſolu. Secundo obijcit de decr. per tuas. & ſoluit.]

l ¶ Regimen in presbyteros] vtrum monachi de iure communi, vel diſpẽſatione poſſint ad regimen animarum aſſumi, dubitari conſueuit: Dicunt quidam, ꝙ hodie poſſunt de iure communi, olim tamen ex diſpenſatione, vt 55. d. priſcis. Alij dicũt, quòd nec hodie poſsũt, niſi ex diſpenſatione, cum Lateraneñ. Concilium hoc prohibeat. s. eo. c. 2. Satis poteſt dici, quòd olim monachi non poterant præfici eccleſijs, niſi ex neceſſitate, vt 55. diſtinctio. priſcis. hodie poſſunt etiam vtilitate ſuadente. Sed regulares vt dicit hic, licite poſſunt eligi ad regimen eccleſiarum vtilitatis cauſa, & de iure communi, vt videtur argumen. ſupra tit. proximo. per tuas. Sed in hoc eſt differentia inter monachos, &

† ſimpliciter.

† Conciliũ Lateranen. ſub Alex. iij. ca. 10.

1 Vide alias differentias per Iason. in Auth. ingres. si. C. de sac. san eccl. ad de Felinū in c. in p̄sentia. de probatio.

† Vide Cōc. Trid. sessio. 5. de refor. c. 2. & sessio. 24. de refor. ca. 4. vbi multa valde vtilia de officio prę dicationi.

† al. ita Abbati Lublaceñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Vide Concil. Tridē. sessio 25. ti. de regularibus. ca. 1. & 2. & de intellectu huius decretalis circa verba vltima, vide Albertinum tracta. de agnoscēdis assertio. catho. & hære. 2.

canonicos regulares. 1 quod monachus tenetur habere socios secū sui ordinis. s. eo. cap. 2. & ĩ. de capel. mona. cap. penul. & vltimo. Sed regulares ad hoc non tenentur, nisi commode possint, vt hic dicitur: sed littera sequens contrarium innuit, vt ibi dicit, sic annuendū, &c. & hoc tutius est dicendum. Præterea dicitur hic circa principium, q͂ plebanus iste promissionem fecerat solummodo de sua conuersione, nec professionē fecit nec habitum religionis assumpsit, & ita non fuit canonicus regularis, nec amplius in voto fuit processum: quod patet per hanc litteram: Quare ergo Papa non mandat q͂ votum suo Dño reddat, ne dicatur voti trãsgressor: pp quod signatur ꝯtrarium. s. ti. proxi. per tuas. vbi dicit Papa, q͂ resignet regimen ecclesiæ Geben. & reddat Dño vota sua, & postea si electus fuerit, poterit electionem recipere de se factam: potest rñderi, ibi necesse habebat resignare epatum, aliter non poterat veri monachus, aut regularis canonicus, cum ecclesia Geben. esset secularis, & postmodum sine aliqua dispēsatione potest eligi in epm, siue cathedralis ecclesia sit regularis, siue secularis, pp excellentiā epalis dignitatis: sicut clericus sæcularis pōt eligi in epm. siue ecclesia sit sæcularis, siue regularis: Hic vero ēt si esset iam canonicus regularis, nihilominus poterit dispensatiue assumi in plebanum. ergo multo fortius poterit ibi remanere de licentia epi, & Prioris dispensatiue. sed ꝯtra promissionē non poterat dispensare, cū renunciatio in: nō tenuisset simpl̄r: & ideo dispensat Papa cum ipso propter promissionem, vt remaneat in officio plebani propter maius bonum, non facta aliqua professione, & ex hac promissione debet viuere regulariter tanquā professus vt dicit in fi. Quidam tamen dicunt, q͂ fecerat professionem, sed ex littera hoc non colligitur: sed in illa decre. per tuas, non petebatur dispensatio, vt ibi remaneret tanquam monachus, sed petebat consilium quid ei faciendum esset super voto quod fecerat. Papa respondet sibi de iure, quod reddat Domino vota sua, & sic non contradicit huic: & si idem fuisset petitum, idem fuisset responsum. Ber.

a ¶ Priuilegiatum.] in hoc est priuilegiatum officium prædicandi: quia nemo debet prædicare, nisi ei sit commissum ab episcopo loci, vel ab Apostolica sede. infra, de hæret. excommunicamus. § quia vero. & illi qui per electionem ad hoc eliguntur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

b ¶ Et regularis.] sed nunquid tenetur regulam obseruare propter illam promissionem? Dico quod sic vt dixi. s. eod. cap. in princ. & ita patet, quod per solam promissionem obligatur quis ad obseruantiam regularem, 2 Ber.

debent prædicationis † officium (quod priuilegiatum [a] est) exercere: sic annuendum duximus postulatis, vt exercens plebani officium (si commode fieri poterit) vnum canonicum regularem secum habeat ad cautelam: cuius in his quæ Dei sunt & regularis [b] obseruantiæ, tam consortio, quam solatio perfruaris.

¶ Idem Abbati † & conuẽtui Sublaceñ.

¶ *Primo tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicatione proprietatis. Tertio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de officijs in genere, & in specie.*

CAP. VI.

Cvm † ad monasteriū Sublaceñ. & infra.

¶ Firmiter inhibuimus. ne quis de cætero monachorum, lineis camisijs vteretur: & infra.

¶ Prohibemus quoque districte in virtute obediẽtiæ, sub obtestatione diuini iudicij, ne quis monachorum propriū [c] aliquo modo possideat: sed si qs aliquid habeat proprij, totum incontinenti resignet. [d] Si vero post hoc, proprietatem aliquā fuerit deprehensus habere, regulari monitione præmissa, de monasterio expellatur, [e] nec recipiatur vlterius, nisi pęniteat secundū monasticam disciplinam. Quod si proprietas apud quemquam inuẽta fuerit in morte, [f] ipsa cum eo in signum perditionis, extra monasterium in sterquilinio [g] subterretur: secundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse: vnde si quicquā alicui fuerit specialiter distinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel priori, vel Cellerario assignetur.

Cvm] Non potest congrue summari pp multitudinem dictorum, sed cape diuisionē pro summario. Diuidit enim principaliter in quinque partes. secunda: ibi, Prohibemus tertia: ibi, In oratorio. quarta: ibi, Interfecto rio. quinta: ibi, Tales. Et primo ibi tractat de officijs in genere, secundo de claustrali Priore: ibi, Prior. tertio de Abbate: ibi, Abbas. Et confirmatur hæc decre. in clemen. ne in agro. eod. tit. Abbas.

CASVS. In capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeant, & qualiter etiam in alijs officijs tam prælati quā alij debeat se habere. In fine dicit, q͂ Abbas cum aliquo monacho dispensare non potest, vt proprium habeat quia abdicatio proprietatis, & custodia castitatis ita sunt annexa regulæ monachali, vt cōtra ea summus Pontifex non possit licentiam indulgere. Nota, q͂ monachus lineis camisijs vti non debet. Ite monachus ꝓpriū habere non debet. Item monachus habens proprium, in sterqlinio sepeliri debet. Item in oratorio, dormitorio, refectorio, & claustro silētiū seruari debet. Itē monachus in refectorio carnes comedere nō dēt. Ite nihil est cū scādalo faciendū. Item nullū officiū alicui monacho cōcedi debet in perpetuū. Itē prior conuentualis sub Abbate existens, potest monachos corrigere. Item tota cura monasterij ad Abbatem pertinet. Item propter negligentiam potest prælatus deponi. Item cum monacho, vt habeat proprium, non solum Abbas non potest dispensare, sed nec etiam Papa.

c ¶ Proprium.] sic supra eodem. cap. 2. & cap. super quodam.

d ¶ Resignet.] supra eo. monachi.

e ¶ Expellatur.] etiam ab altaris ministerio remouendus est in vita. s. eod. monachi & ca. super quodam. vel potest mitti in arctius monasterium, ne euagetur, vt sic pęniteat, & restituat illud. arg. 16. de lapsis. & 27. q. 1. si quis rapuerit.

f ¶ In morte.] secus si in vita, quia tunc debet cōuerti in vtilitatem ecclesiæ, supra de offi. ord. quanto, & 18. q. 2. Abbatis.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

g ¶ In sterquilinio.] sic s. eo. monachi. & c. super quodam quia in mortali peccato decessit, vt ibi dicitur arg. contra 23 quæst. vltim. quocunque. sed illud intelligitur de pœnitente. sed ad terrorem aliorum non orat pro eo ecclesia. sicut contingit de his qui moriuntur in torneamentis. s. de tornea. cap. 1. 3. & infra de raptoribus. cap. 2.

2 Credo q͂ iste postea plus ꝓcessit solemnē ꝓfessionē emittendo secundū Lau. Io. And.

3 Concordat Conc. Trid. sessio. 25. de refor. ca. 19.

a ¶ Carne

¶ In † oratorio vero, refectorio, & dormitorio continuum semper silentium obseruetur. In claustro quoque certis horis, & locis, secundum antiquam consuetudinẽ monasterij, laudabiliter obseruatam.

¶ In refectorio vero † nullus omnino carne vescatur.[a] Nec in quibusdam solennitatibus (sicut aliquando fieri consueuit) conuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extra refectorium edant carnes, cum illis diebus precipuè regularis disciplina sit studiosis obseruanda. Sed nec extra refectorium: nisi in infirmatorio esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia[b] possit Abbas interdum aliquos fratrũ, nunc hos, nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosque secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui minutione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmatorio, quæ necessaria fuerint sibi tam in carnibus, quam in alijs recipiant competenter.[1] Quod si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus,[c] vt non possit cõmunibus cibis esse contentus, sic ei prouideatur sine scãdalo aliorum, vt si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam, pro sustẽtatione naturæ.

¶ Fratres autem ad agenda officia monasterij deputentur, qui fideles fuerint † & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetua[d] possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur; sed cum oportuerit amoueri,[e] sine contradictione qualibet, reuocetur.

¶ Prior autem pre cæteris post Abbatem, potens sit in opere & sermone, vt exemplo † vitæ, verboque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & a malo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, vt delinquentes corripiat & castiget, obediẽtes foueat & confortet.

¶ Abbas vero (cui omnes in omnibus[f] reuerenter obediant) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conuentu: vigilem curam & diligentem sollicitudinem gerens de omnibus: vt de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quod si præuaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens,[g] aut remissus, pro certo se nouerit nõ solum ab officio deponendum, † sed & alio modo secundum regulam castigandum: cum offensa non solum propria, verũ etiam aliena, de suis manibus[h] requiratur.

¶ Nec æstimet † Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia † abdicatio[i] proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

¶ Idem concilio generali. †

¶ *Primo statuit de con-*

a ¶ Carne vescatur. de consecrat. dist. 5. c. carnem.

[Gl. seq. ponit quattuor casus, in quib. Abbas dispensat.

b ¶ Indulgentia.] sic ergo Abbas põt dispẽsare in regula monachali, quãtum ad esum carniũ, vt hic, 1 & arg. de ɔsec. dist. 5. carnem. Item in cella speciali cõstituenda. 20. qõ. vlt. monachum. Item dispensat in ordine. inf. de eo q fur. or. recepit. cũ H. Itẽ dispẽsat cũ eo, qui excommunicatus ordines suscepit. inf. de sent. excõ. cum illorum. Io.

c ¶ Delicatus.] arg. ad hoc 41. dist. nõ cogantur. ff ad l. Fal. de plagia. l. fi.

d ¶ Perpetuo] hoc verũ est, quia nõ eligitur canonicè à capitulo, sed abbas cõmittit ei administrationẽ. De hoc habes s. eo. c. 2.

e ¶ Amoueri.] sicut regulares canonicè electi ex leuio causis remouentur. inf. de simonia per tuas.

f ¶ In omnib.] quia tota potestas in monasterij ad abbatẽ ptinet, 16. q. 2. nullam. etiam si datum esset mandatum, est parendum est. 23 quęst. 1. c. quid culpatur.

g ¶ Negligens.] quoniam pro negligẽtia potest remoueri. 18. q. 2. si quis abbas. 2 & 81. dist. dictum, & 86. dist. c. 1. & 11 q 3. plaut, & 100. distin. quoniam & 1. q. 1 c. si qui episcop; §. ecce cum honoris. & C. de offic præfec. Orien. si quis, ff. de cust. & exhi. reo. carceri. & l. milites, quod verũ est, si est magna negligentia ff de verb. sig. magna. Io.

h ¶ De suis manib.] sic sup. de offic. ord. irrefragabili. vbi sunt nies concor. de hoc.

Gl. seq. ponit quosdã casus, in quibus papa non dispensat. ponit demum opin. Vin. & Io. Item opi. contrarium & soluit. Insi. notat quattuor, quibus monachatio præiudicat.]

i ¶ Abdicatio proprietatis.] 3 & ita habes hic, quod papa in multis præter articulos fidei dispẽsare non potest, s. vt monachus proprium habeat, & in voto continentiæ Item in secundo gradu consanguinitatis. s. de resti. spo. litteras. Itẽ nec ɔtra Apostolum. 25. q. 1. sunt quidã. Itẽ nec contra quattuor concilia 15. di. sicut. quod vsquequaq; verum nõ est, quoniã papa dispẽsat contra multa statuta quattuor conciliorũ: quã uis concilia non audeat reprobare. & tamen quod hic dicit, verũ est, quod papa non potest in his dispensare; quoniã abdicatio proprietatis & custodia castitatis sunt de substantia monachatus. Vinc. & Ioã. dixerunt, quod papa nõ potest dispensare, ut monachus habeat propriũ existẽdo monachus: sed de monacho põt facere nõ 4 monachum. Alij dicunt, quod potest dispẽsare propter plenitudinem potestatis, quod monachus habeat proprium: quoniam potest auferre substantiam rei. arg. C. de rei vxo. act. l. 1. in prin. & de nihilo § potest aliquid facere. 3 q. 6. hoc quippe. arg. de cõse. dist. 2 reuera. Et exponunt quod hic dicit, non potest licẽtiam indulgere, i. nõ congruit potestati illius. simile 32. q. 5. si Paulus. Puto verũ esse, quod papa in his duob. licentiam indulgere non potest, vt litera ista dicit, etiam si vellet. nam contra votum castitatis dispẽsare non potest quia nullum inuenitur ęque bonum, in quo possit cõmutatio fieri: quia nihil est melius cõtinentia. quia virginitas replet paradisum ... prima, nuptiæ, & castitas sola est, quę cum fidu-

† In codice Barbatiæ ita: In oratorio, necnon refectorio, & dormitorio, &c.

† Dictio, verò, deest in antiquis.

1 Hoc non probat hic, cum hic de carnibus nil dicat: facit tñ ad hoc finis c. secũdũ Pet. & Abbatẽ, q a si prohibet dispensare in illis, permittitur in alijs. Io.

2 Hic dẽt esse cocor. & 1. di. dictũ. & bene est de glo. & adde ibi hãc g. & s. de off. at. ea q. Ioan.

† sint.

3 Vide glossã de simili materia ĩ c. proposuit 4. s. de cõcess. pb. & ibi citatos.

† al. ita: vt exemplo vitæ, verbis doctrinę fratre, &c.

4 Vide B.Th. & Caiet. ĩ fi. huius decretalis citatos.

5 Intellige hoc dictum prout no. in c. quanto. s. de trãslatione epi super glo. in verbo: veri Dei vicẽ.

† Vide l. carceri, & l. milites, ff de custo. reo.

† extimet.

† De hoc art. qui valde est controuersus vide B.Th. & Caiet. 2. 2. q. 88. artic. 11. Latè p Turrecre. i c de illo clerico. 32. di. adde Ferdin. Vasquiũ li. 1. controuers. ... c 25. & Al... in hoc capitulo citatum.

fiducia potest Deo animas præsentare, in Auth. de leno n b. §. sancimus, coll. 2 & nullam commutationem potest dare homo pro anima sua, cũ sit pretiosior omnibus rebus, 24 q 3. si habes, arg. 12 q. 1. præcipimus. item no. quod monachatio præiudicat omnibus votis: voto scilicet peregrinationis, §. de vo. scripturæ. Item præiudicat etiam iuramento. ℣ de sponsa. com. in illum. Item maior est, quam pœnitentiæ impositio. 33. q. 2. ad monere. Item præiudicat matrimonio ante carnalem copulã. §. de conuersio. coniug. ex publico. & capitulo, & verum, & c. ex parte Bern.

Concilium generale Lateranen. sub Innoc. iij. ca. 12. & c. 2. de statu religiosorum in 4. compil. Et vide Concil. Trid. sess. 25. tit. de regularib. ss, c. 8. vbi hęc renouantur.

IN singulis.] Diuiditur in duodecim partes. Secunda ibi, Hoc adhibito. Tertia ibi, Aduocent. Quarta ibi, Huiusmodi. Quinta ibi, Et quod. Sexta ibi, Prouiso. Septima ibi, Et qui. Octaua ibi, Ordinentur. Nona ibi. Hoc ipsum. Decima ibi, Si verò. Vndecima ibi, Porrò. Duodecima ibi, Ad hoc. Abbas Siculus.

CASVS. Innocentius Papa volens intẽdere circa reformationẽ, & statum monachorum, in generali cõcilio residens statuit, quod in singulis prouinciis siue regnis, fiat de triennio in triẽnium commune Capitulum abbatũ, & Priorum, abbates proprios non habentium, & qui non consueuerunt tale Capitulum celebrare, saluo iure diœcesanorũ episcoporũ, ad quod vniuersi conueniant, nisi fuerit legitimè impediri apud vnum de monasterijs ad hoc aptum, ita quòd nullus plusquam sex equitaturas, & octo personas adducat & in hac nouitate aduocent duos abbates vicinos Cistercien. ordinis ad præstandum sibi consiliũ, & auxiliũ opportunũ, cum in huiusmodi Capitulis melius sint instructi, & illi duo aduocent duos abbates de ipsis, quos viderint expedire, & ipsi iiij. præsint ipsi capitulo, ita tñ quod per hoc nullus eorũ auctoritatem prælationis sibi assumat: vnde possunt mutari cum visum fuerit expedire. In quo Capitulo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obseruantia regulari, & quod statutum fuerit illis quattuor approbantibus, irrefragabiliter obseruetur, & in eodem Capitulo cõstituantur certæ personæ, quæ singulas abbatias eiusdem regni, siue prouinciæ monachorum & monialium debeant visitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio videntur indigere, ita quod si rector aliquis fuerit remouendus, denunciet hoc epo diœcesano vt illum remoueat: qđ si non fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicã sedem. Et hoc quod dictum est de monachis, de canonicis regularib. præcipit obseruari. Itẽ diœcesanus eps, monasteria sibi subiecta studeat reformare, vt cum visitatores illuc accesserint, plus inueniant ibi commendatione, quam reformatione dignũ: in fine præcipit Papa epis, & personis, qui præsunt capitulis celebrandis, vt cõpescant per censurã ecclesiasticam aduocatos, patronos, rectores, cõsules & magnates, ne monasteria præsumant offendere in personis vel rebus. No. hic arg pro antiquioribus, quod sint sapientiores. Item aliquis potest esse delegatus ex cõstitutione. Item dominus Papa sic vult iura superiorum seruare, vt inferiorum iniurias nolit sustinere. Item ad iudicem secularem pertinet tueri ecclesias: ad quod, si non fecerit, poterit compelli.

Summarium. *In singulis conciliis regulariũ prouincialibus celebrandis singulis triẽnijs. Secundo moderatur numerum euectionum, & personarum venientium. Tertio disponit de instructoribus, & præsidentibus capitulo. Quarto de tempore quo duret capitulum, & quid ibi fiet. Quinto quod obseruetur, quod ibi fiet. Sexto de capitulo sequenti. Septimo de communi vita ducenda. Octauo de visitatoribus eligendis, & ipsorum officio. Nono extendit ad canonicos regulares. Decimo prouidet super discordia visitatorum. Vndecimo hortatur diœcesanos ad monasteriorum reformationem. Duodecimo præcipit proteruos, & similes cõpesci ab offensis monasteriorum. Et hæc diuisio sufficit pro summario.*

CAP. VII.

IN singulis regnis siue prouincijs, fiat de triennio in triennium (saluo iure diœcesanorum [a] Pontificum) commune Capitulum Abbatũ atq; Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueuerunt [b] tale Capitulum celebrare: ad quod vniuersi conueniant præpeditionem canonicam non habentes, apud vnũ de monasterijs ad hoc aptum. [c] Hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plusquam sex euectiones, & octo † personas adducat. ‡

¶ Aduocent autem in huiusmodi nouitatis primordiis duos Cistercien. ordinis vicinos abbates, ad præstandum sibi consilium, & auxilium opportunum, cum sint in huiusmodi Capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati, qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire, ac ipsi quattuor præsint Capitulo vniuerso, ita quod ex hoc nullus eorum sibi auctoritatem prælationis assumat, vnde cum expedierit, prouida possit deliberatione mutari.

¶ Huiusmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue, iuxta morem Cistercien. ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obseruantia regulari. Et quod statutum fuerit illis quattuor [d] approbantibus, inuiolabiliter obseruetur, omni excusatione, contradictione, & appellatione remotis. [e] Prouiso nihilominus vbi sequenti termino debeat Capitulum celebrari.

† al. nouem, sed in concilio, octo, legitur.

‡ De hoc articulo vide citatos in c. cum ex offic j, §. de præscriptionib.

[Glo. seq. arg alle. duo iura.]

a ¶ Saluo iure diœcesanorum.] in visitationibus, procurationibus, & correctionibus. [1] & est arg quod procuratio necessaria est. simile. 9. q. 3. saluo. & 7. q. 1. Pontifices.

1 Vel quia per hoc in nullo eneruatur iurisdictio episcopi vt inf. eo §. ordinantur. secundũ Host. to. An.

b ¶ Non consueuerunt.] per hoc vr, quod abbates exempti teneantur venire ad tale capitulũ, quod verum est. infra c. proxi. §. si vero & §. quod si. Abb.

c ¶ Ad hoc aptum.] habitatione ditatiæ quo ad omnes. 63 d. si cum longe.

d ¶ Illis quattuor.] quid iuris sit, quando plures sunt iudices, & in pari vel impari numero discordant: dicitur. §. de re iud. c. vlt. sed isti non videntur delegati, sed potius ordinarij auctoritate huius constitutionis a iure Apost. dicas vnde secundum hoc si dissentiunt in numero pari, tenet sententia eorum, qui absoluunt. ff. de re iud. inter pares, & sup. de re iud. c. vlt.

e ¶ Et appellatione remotis.] nunquam finis ita sit causa cum non tenemus, quare locũ nõ habet appellatio sup. de appel. reprehensibilis, & c. cum speciali in fin. &

sen. & s. de offi. ordi. irrefragabili. nisi forsitan modum excederent, vt ibi, vbi de hoc: nec etiã recusare põt, qa cũ eos elegerint, eorũ personas approbauerũt. 3. q. 3. ca. induciæ. §. offeratur. & s. de causa pos. cũ olim. nisi ex noua causa superueniente. s. de offi. deleg. insinuante.

1 Secundum Io. sm que vr̃ ꝙ si quis capitulo a principio contradiceret, & iustã cãm ostẽderet, esset audiendus: & hoc innuit ibi, q. absque ꝯtradictione. Idem Vin. & Ph. Ioã. An.

2 Et equitatiuum, & hoc tenet Vin. nõ enim esset bene proportionatum si tñ solueret qui ducit tres equos sicut q ducit sex sm Host. Io. An.

quia iusta recusatio nulli est denegãda 1. 3. q. 5. quod suspecti, & C. de sen. & interlo. om. iud. l. vlt. arg.

a ¶ Proportionabiliter.] i. pro numero psonarum, 2 & secundum facultates cuius libet, sicut in naui fit collatio sm proportionem, & æstimationem rerum, ff. ad legẽ Rhod. de iact. l. 2. § cũ in eadem.

b ¶ Singulas abbatias.] & sic exẽptas. s. c. proxi. §. ꝙ si abbas. ver. hæc eadem. [Gl. seq. q̃rit, & soluit & et solui: 2. q̃ones.]

c ¶ Vice nostra.] tanquam delegatus auctoritate huius cõstitutionis. simile. s. de off. ord. irrefragabili. Nunquid p hoc fit p iudicium epo loci? Vr̃ ꝙ non per hoc qd̃ dicit in prin. saluo iure, & c. vnde latis põt dici, ꝙ isti tunc demũ corrigẽt, cum eps est negligens: q̃ nia alias nulla vtilitas vel correctio necessaria est, imo grauarentur monasteria ex eorum accessu; & aliorum iurisdictionẽ vsurparent, cũ sua iurisdictio epo nõ seruatur: vnde ordo eporum confunditur. 11. q. 1. peruenit. Vr̃ etiã ꝙ si eps esset negligens, ꝙ primo deat admoneri. argu. s. de officio. ord. quanto. & 9. q. 3. nunc vero. Sed verius vr̃, ꝙ si ne aliqua admonitio ne possint visitare, & qa melius sciunt hoc q̃ epi: nec epo fit p iudiciũ, qa si inueniant aliquẽ amouendum denunciant epo, vt illum amoueat, & ita saluo iure epi hoc officiũ exercent. Cũ si eps vellet visitare locũ, ipsi pponerẽt epo, quia videretur ꝙ eps hoc faceret malitiose cã impediendi eos. 3 Monasteria vero exẽpta sine aliqua distinctione visitabunt.) eo c. prox. immo nõ obstante visitatione eporum, ipsi exercent officium suum, vt dicit inferius. s. eo. c. § porro.

† In codice Barbatiæ ita: hoc ipsũ circa regulares canonicos, &c.

3 Videto hic

¶ Et qui conuenerint, vitam ducant communẽ, & faciant proportionabiliter [a] simul omnes communes expensas, ita quod si non omnes poterunt in eisdem, saltem plures simul in diuersis domibus commorentur.

¶ Ordinentur etiam in eodem Capitulo religiosæ, ac circunspectæ personę, quę singulas abbatias[b], eiusdem regni seu prouincię, non solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi prefixam, vice nostra[c] studeant visitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere; ita quod si rectorem loci cognouerint ab administratione penitus amouendum, denuncient [d] episcopo proprio, vt illum amouere procuret. Quod si non fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicæ sedis examen. Hoc † ipsum regulares canonicos, secundum ordinem suũ, volumus, & pręcipimus obseruare.

¶ Si vero in hac nouitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ sedis iudicium absque scandalo referatur; cæteris irrefragabiliter obseruatis, quæ concordi fuerint deliberatione prouisa.

¶ Porro diœcesani episcopi, monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, vt cum ad ea prædicti visitatores [e] accesserint, plus in illis inueniãt quod commendatione, quam quod correctione sit dignum: attentissime pręcaueates, ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggrauentur: quia † sicut volumus superiorũ iura obseruari, ita inferiores nolumus iniurias [f] sustinere.

¶ Ad hoc districte præcipimus tam diœcesanis episcopis, quàm personis, quæ pręerunt Capitulis celebrandis, vt per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant aduocatos, patronos: vice dominos, rectores & consules, magnates & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsumant offendere in personis aut rebus, & si forsan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, vt liberius, & quietius Deo valeant famulari.

¶ Honorius iij. abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Taruisina constitutis.

¶ *Primo tractat de correctione monachorum. Secundo de correctione abbatum. Tertio visitatorum. Quarto de sæcularibus in monasterijs beneficiatis. Quinto constitutionem extendit ad moniales. hoc sufficiat pro summario.*

d ¶ Denuncient epo proprio.] sic s. e. prox §. si vero.

e ¶ Vt cum ad ea prædicti visitatores, accesserint.] hic patet ꝙ visitatores isti possunt visitare; etiam si episcopi non fuerint negligentes.

f ¶ Iniurias sustinere.] ne inde nascatur iniuria, vnde iura nascuntur, s. de accus. qualiter, & q̃ñ. & C. vnde vi, meminerint. Ber.

EA quę.] Huius capituli quinq; sũt partes. Secunda ibi, Si vero. tertia ibi, Sequẽtes, quarta ibi, Præcipimus, quinta ibi, Hæc autem. Abb.

CASVS. In pcedẽti capl̃o cõcilij gñalis statuitur qualiter cõc Capl̃m de triẽnio in triẽniũ debent abbates, & priores celebrare, & Honori⁹ ĩ capl̃o isto, ꝙ visitatores ordinati sm ꝯciliũ pdictũ, cũ ꝓcesserint ad visitãdũ, de statu monachorũ, & obseruantijs regularib⁹ diligẽter inquirant, & tã in spũalibus q̃ tpalibus corrigãt & reformet, q̃ fuerint reformãda sm regulã B. Bñdicti, & puniãt delinquentes iuxta modũ culpę sine personarũ acceptione. Si vero abbates fuerint negligẽtes in corrigendis monachis, aut seipsis, iuxta mandatum visitatorũ; ita publicè puniãt in capl̃o gñali ꝙ pęna illorũ sit cęteris in exẽplũ. Si vero abbas exẽptus a visitator. b. inuentus fuerit negligẽs vel remissus, denũcient hoc diœcesano epo, & p epm det ei fideles, & ꝓuid⁹ coadiutor, vsque ad caplm gñale: Si vero dilapidator inuẽtus fuerit, vel alias merito remouendus, p diœcesanum epm remoueat, postq̃ sibi a visitatoribus fuerit denũciatũ a regimine abbatię ꝙ si eps hoc nõ fecerit, Apost. sedi visitatores ipsi studeant nũciare: Sequentes visitatores diligenter ꝑquirãt vestigia priorũ visitatorũ, & eorum negligẽtiã referãt capl̃o gnali, vt ipsi inde puniant: & idẽ faciẽdũ est de p sidẽtibus capitulo generali. Itẽ pcipit ꝙ abbates, & monachi de cætero nõ recipiant ad pbendas clericos sæculares. & hi qui recepti sunt, in capitulo locũ vel vocem

† In codice Barbatiæ ita: Quia sic volumus superiorum iura seruari, vt inferiores nolumus iniurias sustinere. In alijs nonnullis itẽ vetustis ita: qa sic volumus superiorũ iura obseruari. vt inferiorũ nolumus iniurias sustinere. In concilio & alijs ita: qa sic volumus superiorum iura seruari, vt inferiorũ nolimus iniurias sustinere, qa tñ lectio impressã recta est; licet in paucis reperiatur, non fuit mutata.

sibi non audeant vendicare, sed beneficijs suis sint contenti: & si qui de prædictis clericis inuenti fuerint criminosi, per epm diœcesanum puniant. Si vero sint exēpti, per visitatores præsidentes puniantur. Hæc omnia in monasterijs, quæ non habent abbates proprios, sed Priores, & in monasterijs monialiū quo ad articulos congruētes abbatissis, & monialibus præcipit obseruari. No. φ correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. Item pœna non debet excedere culpam: sed secundum modum culpæ puniēdi sunt delinquētes. Item pœna verius debet esse metus aliorum. Item clerici sæculares in ecclesijs regularibus præbendari non debent.

conuenit esse seueros 2. quæstio. 5. quanto. ʒ. de postula. cap 1. si vero sine scandalo hoc fieri non posset, referetur ad Apostolicæ sedis iudicium. argu. ʒ. eod. c. proxi. versi. si vero in hac nouitate.

e ¶ Quē morbidā.] qa resecandę sunt putridæ carnes. 3 23. q. 3. resecandæ. quia vna ouis morbida totum gregē inficit: 45. dist. sed illud.

† Scilicet Lateraneñ. sub Inn. 3. ca. 12. quod est relatum supra ca. proxi. & statutum, cuius hic meminit hī ibi in. §. ordinentur etiam.

a ¶ Per abbatem loci.] Correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. ʒ. de offi. ord. quanto. qui si negligens fuerit, deuoluitur potestas ad superiorem, vt ibi. & alias punietur de negligentia vt sequitur, 1. §. proxi.

† Vide Host. ʒ. in eod. in c. cum ad monasterium. §. 1. sup verbo monasticam disciplinam. & plenius eū dem. ʒ. de regularibus, c. vlt. §. 1. in fi.

b ¶ Iuxta modū culpæ,] vt in quo maior fuerit culpa, maior exerceatͬ vindicta. 1 50. dist. quia sanctitas tua, & 24. q. 1. nō auteramus. in fin. & si stultus fuerit in culpa, sapiens sit in pœna. 34. distin. quia ta: nec pęna amplius extendatur quàm delictum fuerit repertū. ʒ. de his quæ fiunt a maiori parte capitu. quasi vi. & C. de pęnis. sancimus.

1 Nisi ex cā fiat ɔtrū, vt in vxori cida. qui grauius punit, ꝗ ma tricida: p refrenandam maritorū sæuitiā, vt no. 1. qō. 1. c. to turpē. in glo. & gl. Io. An.

[Gl. seq. alleg. duas concor. in contrariū allega. 5. iura soluit, & solutioni signat cōtrarium.]

† Vide Concil. Trid. sess. 25. tit. de regularibus. c. 14.

c ¶ Absque personarum delectu.] simile ʒ. de iud. nouit. & ʒ. de præb. cap. penulti. argumē. contra: quia plus punitur quandoque vnus, quam alter 24. quæstio. 1 qui contra pacem. 40. distinct. homo christianus. 11. quæstio. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli. & C. de modo mul. eos. in fi. hic ergo non habet locum distinctio personarum, cum omnes sunt ęquales, nec aliquis censetur quodammodo nobilis, vel potens: quia iam non habet propriam voluntatem. 12. q. 1. non dicatis. 20. quæstio 3. præsens clericus. & 27. q. 2. scripsit, & ideo sine delectu personarum sunt percellen di, qui ibi delinquunt. 2. argumentum tamen contra. ʒ. eo. c. cum ad monasterium.

2 Ad hoc de cōiu. seruor. c. 1. Io. And.

d ¶ Rebellibus.] quia in contumacia persistentib. nos

CAP. VIII.

Ea quæ pro religionis honestate; & infra.

¶ Porro cum visitatores secūdum statum generalis concilij † ordinati a generali abbatum capitulo, processerint ad visitationis officium exequendum, de statu monachorum, & obseruātijs regularibus diligenter inquirāt, & tam in spiritualibus, q̄ in temporalibus corrigāt, & reforment, quę viderint corrigenda: ita tamen qđ monachos delinquentes, a per abbatem loci corrigi faciant, eisque iniungi pęnitentiam salutarem, iuxta beati Benedicti regulā, † & Apostolica instituta, non secundum normam prauæ consuetudinis, quę quasi pro lege in quibusdam ecclesijs inoleuit. Ipsi etiam visitatores, monachos, quos contumaces inuenerint & rebelles, iuxta modum culpæ, b vice nostra, regulari censura percellant, absque personarū delectu, c non parcendo rebellibus d ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin ouem morbidam e eiiciant ab ouili, ne inficiat sanas oues.

¶ Si vero † abbates in corrigendis, iuxta visitatorum mandatum, & regularia instituta, in seipsis, f sium monachis, inuēti fuerint negligentes, proclamentur, & corripiantur, & ita puniantur publice g in capitulo generali, quod pœna ipsorum sit alijs in si exemplum. h

¶ Quod si abbas non exemptus fuerit a visitatoribus nimis negligens, & remissus inuentus: id loci diœcesano denuncient sine mora: & per illum detur ei fidelis, & prouidus coadiutor vsque ad capitulum generale. Si autem dilapidator inuentus fuerit, vel aliàs merito amouendus, per diœcesanum, postquam hoc sibi a visitatoribus denunciatum fuerit, amoueatur absque iudiciorum † strepitu i a regimine abbatiæ, ac monasterio prouideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quod si forsan episcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit, visitatores g vel præsidentes capitulo generali, defectum episcopi Apostolicæ sedi non differant intimare. Hæc eadem circa exēptos abbates fieri percipimus p visitatores vel p̄sidētes capitulo generali: depositioē ipsorū sedi Apostolicæ reseruata: ita

ADDITIO. Vnde versus.

Morbida sola pecus inficit ...

f ¶ Seipsis seu monachis.] primo enim debent seipsos corrigere abbates, demū monachos 42. dist. in ... §. 1. & 47. distin. ... ʒ. de ... fi. de neg. ... §. vlt. ... de pact. cum in co... & a quo debet ... monachos prohibere, multo fortius & seipsum ... venit al... nec potest alios corrigere ... qui ... corrigit. ... 25 ... & 26 ... primo debet eiicere trabē de oculo suo, quam festucam de oculo fratris. 3. quæstio. 7. cap. iudices. §. porro. in ... & 1. quæstio. 1. ... c. 4.

ADDITIO. Vnde versus.

Extersis oculis aliena ... videmus.

Ad ... pro ...

g ¶ Publice in capitulo.] quia publice deliquerant, & quia admoniti fuerant negligentes. argum. 2. quæstio. 1. si peccauerit.

h ¶ In exemplum.] vt 1. q. 7. qua propter. & C. ad l. Iul. repetū. l. 1. & ff de pœnis. l. capitalium. §. famosos 5. ff. de posi. bona fides. r. responso, in fine.

3 Hierony. ad Amandū putridæ carnes ferro indigent, & cautero.

† Qualiter hæc verba sit accipiēda, vide in cle. sæpe contingit. ... & Eymericū in Directorio Inquisitor. p. 3. q. 55.

4 Adde qđ no ʒ. de ele. ... 2. ... prin. Io. An.

† Vide Concil. Trid. sess. 21. de refor. c. 5.

5 Vide de ca ... sup. vlt. gl. Io. And.

[Glo. seq. primo reddit rationem, subdit duo dicta, quorum primum recitetur per quæstio. secundum per obiectionem.]

i ¶ Absque iudiciorum strepitu.] quia de plano & sine iudiciorū strepitu. ʒ. de accusa. olim. & hoc iō, quia huiusmodi regulares de facili remouentur, a suis administrationibus. ʒ. de sime. per tuas. nō est ordo iudiciarius vsque quaque seruandus in huiusmodi ... nibus r ... arium. ʒ. de accu. qualiter, & quando. in a. ne. & in casu isto non est amplius quærend ... de tali ... cum

bus, cum iam constet per inquisitionem uisitatorum, quia de delicto unius hominis sæpius non est quærendum ff nautæ caupo. stabul. licet. in fin. Item habes hic quod iudex potest de causa cognoscere, non tamē potest sententiam ferre. 1 simile in causa episcoporū. 3.q.3. quamuis, & c. dudum, sed hoc ideo fit, ne præiudicetur episcopo diœcesano, & in hoc casu saluū est ius eorum. s. eodem. c. prox. in prin. idem est etiam in exemptis, quorum depositio sedi Apostolicæ reseruatur, vt inf. dicitur. Ber.

1 Adde idē sentire Bar. in l. & an eadē. §. actiones. ff. de exceptio. rei iud.

a ¶ De cōi contributione.] simile ff. ad l. Rhod. de iactu. l. nauis in prin. & §. cum autem iactus, & l. 1. & 2. in prin.

[Gl. seq. ponit duo similia.]

b ¶ Et eorum neglig ētias.] & sic aliquis post depositum officium tenetur reddere rationem de his quæ male gessit, vel q̄ male administrauit 2. sic curator tenetur de sua administratione, & conuenitur post depositum officium. C. de transact. l. 3. sic etiam magistratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de admini. rerum ad ciui. perti. magistratus.

2 Ad hoc l. de immunitate eccl. aduersus. in gl. seq. Io. And. Itē adde pro hoc tex. in l. magistratus ff. de admin. rei ad ciuit. perti.

c ¶ Clericos seculares.] quia in uno eodemq; officio dispar non debet esse professio, nec est arandū cum boue & asino, 16. q. 7. in nona. sup. de elect. cū causam. Ber.

† Vide quod per hunc. §. determinat Ludouicus Romanus singulari 663. inci. An simplex capellanus.

DE RELIGIOsis domibus.

¶ Supra uisum est de statu religiosorū, & quibus subijciuntur, nunc de eorum domibus & ecclesijs, & quibus sunt subiecta, est uidendum ideo, &c.

De hac materia hr̄ 11. q. 1. per totum, & 16. q. 7. omnes basilicæ, cum sequenti. 18. q. 2. quidam. cum sequenti. Abbas.

NVnc autem.] cōtinet vnum constructū, in quo approbat vnū modū cognoscendi, ad quem episcopum pertinet cōsecratio ecclesiæ, & aliū modum improbat: ibi, Non enim. Abbas.

CASVS. Quædam ecclesia constructa fuit circa cōfines duorum epatuum: populus petebat illam consecrari. cōtentio erat inter episcopos, quis eorum deberet eam cōsecrare: quæsitum fuit a Papa quid iuris sit? Respondet Papa; debet inquiri, cuius ciuitatis eps baptizauerit incolas illius loci ante quam ecclesia fundaretur, & ad cuius consignationem annuatim concurrerint: non enim hic diffinitur terminus aut locus: Sic ergo ille uocandus est ad cōsecrationem, qui pdicta contulit sacramēta. No. quòd per collationē spiritualium probat cui subsit ecclesia, siue populus, & non per terminos, vel loca.

vt abbate, qui amouēdus videbitur, interim per visitatores, vel in cap. præsidentes, ab administratione suspēso, administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus & alia, quę visa fuerint intimanda, capitulo præsidentes nobis denuncient per fideles nuncios, & prudentes; quib. de cōmuni contributione [a] abbatum, iuxta cuiuslibet facultatem sufficienter ministrentur expensæ. Sequētes autem visitatores perquirant priorum visitatorum vestigia diligenter, & eorū negligentias [b] & excessus referat sequenti capitulo generali, ut iuxta culpam publice debitam pœnam portent. Idem etiam de abbatibus præsidentib. generali capitulo pcipimus obseruari.

¶ Præcipimus † quoq;, vt in nullo monasterio ad præbendas recipiant de cetero abbates, & monachi clericos [d] sæculares, nec hi, qui iā recepti sunt, locum vel vocem in capitulo, dormitorio vel refectorio seu claustro sibi vēdicare cōtendant, seu monachorum cętibus importune se præsumant miscere: sed beneficijs sibi concessis contenti, conuersentur honeste, opportuna obsequia in monasterijs fideliter impendentes, nihilque vltra in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis monasterijs, vel vsurpent. Si qui vero talium à visitatoribus inuenti fuerunt criminosi, per diœcesanum episcopum† in non exemptis, & per visitatores vel præsidentes generali capitulo in exemptis, beneficijs priuentur eisdem.

¶ Hæc autem omnia etiam in monasterijs, quæ non habent abbates proprios vel Priores, necnon in monasterijs monialiū, quo ad articulos abbatissis & monialib. cōgruētes, præcipimus obseruari.

TITVLVS XXXVI.

De religiosis domibus, vt episcopo † sint subiectæ.

¶ Gregorius Victori archiepiscopo Neapol.†

¶ *Si dubitatur in cuius diœcesi sit basilica consecranda, ille episcopus consecrabit, qui prius in illo loco episcopalia exercebat.*

CAP. I.

NVnc autem ad basilicā, quæ dedicanda [d] est, debet disquiri, cuius ciuitatis episcopus, antequam fundaretur, baptizauerit incolas, & ad cuius consignationem [e] sub annua deuotione concurrerint. Non enim terminis [f] hæc, aut locis [g] conue-

† Dictio episcopū deest in antiquis, & in recētioribus magis emendatis.

d ¶ Dedicanda.] i. consecranda, tunc. n. appellatur ecclesia, sicut electus in consecratione nomen assumit epi. sic monach⁹ tunc dedicatur Deo, cum facit professionem. 27. q. 1. virginibus, & c. si quis sacro Ber.

† episcopis.

e ¶ Ad cuius cōsignationē] ex istis duob. s. quod dicit baptizauerit, & ad cuius cōsignationē sub annua deuotione concurrerint, apparet ad cuius iurisdictionē debeat pertinere. 16. q. 3. licet regulis, & q. 5. possessio territorij. Et hoc videtur habere locū, ubi limes certas parochias non distinguit: Sed si limes distinctus esset, non vr̄ esse dubitatio, qs eam consecraret: nisi alter prescripsisset populum.

† Neapolitano.

† Cap. 1. eod. ti. in 1. comp. à quo hæc sumpta sint nondū inuētum est.

f ¶ Terminis.] distinctis inter ciuitates p ciues. 10. distin. lege. & 3 quę. 6. hæc quippe, vel terminis nouis. s. quoniam antiquis bene diffinitur, argumen. supra de paro. super eo. 3. & 16. q. 3. inter memoratos, & cap. dilectio. Ioan.

g ¶ Locis.] i. proprietate locorum: quia proprietas loci non facit diœcesim 16. q. 3. licet & q. 5. possessio. & c si quis episcoporum. Eius ergo auctoritate consecrabitur eccesia, qui populo hæc duo sacramenta sub annua consignatione contulit. Ber.

3 Vide quod ibi dixi post Host. ī princ. quod facit ad propositū. & de voto quod super, ad finem magnæ glos. Io. And.

a ¶ Voce-

a ¶ Vocetur.] & si ei qđ moueat, interim in possessione defenditur. 18.q.4.nonne, & sup. vt lite pendente, à memoria, & c.seq

QVia.] Primo ponit unionem, & eius cām. Secundo: ibi, Ipsum aūt, vnā determinationem, cuius subdit gnalē determinationē: ibi, Nā Ab.

CASVS. Quoddā monasteriū situ erat in fundo Martiano, quod fuit hostilitate desolatū: Papa vniuit illud monasterio Agapiti abbatis cū om nib. reb. suis, iurib. & actionib. ita tñ, ꝙ eps Surrentinus, in cuius ciuitate est monasterium hmōi abbatis Agapiti, non hēat ibi iurisdictionem, sed eps Nucerinus, in cuius diœcesi est illud monasterium, svt tñ iura sua singulis epis inuiolata seruentur. No. ꝙ per hanc vnionē nō fit præiudiciū episcopo, in cuius diœcesi est illud monasteriū. Itē Papa iura sua cuilibet conseruare intendit. Item priuilegium seu indulgentia sine præiudicio alterius dari debet.

[Gl. seq remittit.]

b ¶ Vniendū.] do hac vnione, 2 dic vt sup. ue sede vacan. c.1.

[Gl. seq. arguit.]

c ¶ Cuius est diœcesis.] p hāc vnionē nō fit præiudicium epo, in cuius territorio ē. Et sic est arg ꝙ papa nō intendit iuri alterius derogare persuū priuilegiū. s. de psue. cū olim. & s. de vsu. pal. ex tuarū. & sup. de off. ord. licet. & ff. ne qd in loco publi. l. 2. §. si qs à principe. & § merito, & sup. de maio. & obe. cū inferior, quia si vnicuiq; epōrū sua iurisdō nō seruat, ecclesiasticus ordo cōfunditur. 11. q. 1. peruenit. fim. sup. de do. inter dilectos. Ber.

1 Posset tñ postea apparere locus de alterius dñio ſm Vin. Io. And.

† Agabito Agapeto tñ legit in antiqs, & ī regesto B. Gregorij. li. 1. epist. 67. & c. 2. eo. ti. in 1. cōpil. abscissa refert Antoni9 Augustin. in notis primæ collectionis loco proxime citato.

2 Et de materia vnionis, vide quę sanciuit ꝯcil. Trid qđ no. sup. ne sede vacan. c. 1.

† In codice Barbatię ita, in cuius est diœcesi hēat.

† huiusmodi.

† Hoc repertum est in 1. comp. eo. tit. c. 2. & hic, nō alibi.

nit diffiniri: sed ille ad cōsecrationem vocetur,[a] cui per hunc modum quem scripsimus, constat debere permitti.

¶ Idem Agapito † abbati.

¶ Nihil iuris deperit episcopo, in cuius diœcesi sita est ecclesia, quam Papa vnit ecclesiæ alterius diœcesis, & est casus quotidianus.

CAP. II.

QVia monasteriū, qđ in fundo Martiano situm est, hostilitate faciente, dicitur desolatū; illud tuo monasterio, cum oib. reb. suis, vel quæ ei competūt actionib. perspeximus vniendum:[b] & infra.

¶ Ipsum autem monasterium, sic tuæ nos ordinationi commisisse cognoscas, vt tñ iurisdictionem illic non eps Surrentinus, in cuius ciuitate monasterium tuum est situm: sed Nucerinus, cuius[c] † est diœcesis, habeat.

¶ Nam sic huius † loci ordinationē disponimus, vt tamen iura sua singulis episcopis inuiolata seruemus.

¶ Ex decretis Eugenij Papæ. †

¶ Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.

CAP. III.

DE † xenodochijs, & alijs similibus locis,[d] per sollicitudinem episcoporum, in quorum diœcesi[e] existunt, ad easdem[f] vtilitates, quibus constituta sunt, ordinentur.[g]

¶ Vrbanus tertius Ariminensi episcopo.

¶ Locus auctoritate episcopi ad vsum hospitalitatis deputatus, est religiosus, & ad mundanos usus redire non debet.

CAP. IIII.

AD † hęc: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ si locus ad hospitalitatis vsum, & pauperum prouisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate pontificis[h] destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus[i] deputari, sicut de vestibus, & ligneis vasis, & alijs vtensilib. ad cultum religionis per pōtificē deputatis, antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabiliū patrū edocent sanctiones.

impositus in fundatione, debeat dare. ĵ. de censi. prohibemus. 18. q. 7. Eleutherius, vel ex præscriptione. 18. q. 2. seruitium, vel ex visitatione. sup. de præscrip. cum ex officij.

g ¶ Ordinentur.] id est, ordinare exponant, vel regantur.

AD hæc.] Primo ponit decisa cōsultatio. Secundo responsio: ibi, Inquisitioni.

CASVS. Quæsitū fuit à Papa, vtrū loc9 deputatus ad hospitalitatē possit in sæculare habitaculū commutari? Rñdet, ꝙ si loc9 ille ad vsum hospitalitatis, & prouisionem pauperū auctoritate pontificis deputatus fuerit, nō dēt amplius mundanis vsib. deputari, cū sit rel[illegible] vestib. & uasis ligneis, & alijs ad diuinum cultū p epm deputatis antiqua indubitanter obseruat consuetudo, & sacri canones edocēt. No ꝙ ad hoc vt loc9 sit sacer, necesse est, ꝙ accedat auctoritas pontificis. Itē quę semel diuino cultui deputata sūt, ad humanos vsus amplius redire non debent.

h ¶ Auctoritate pontificis.] hoc iō dic t, quia priuatus locum non facit sacrū. ff. de rerū diuisione, in tantum. §. sacræ. ff. de sepulchro viola. l. 3. §. si quis in sepulchro dolo malo, & §. si quis in sepulchro.

[Gl. seq. all. repētē cōcor. in prīmū duo iura. & solut.]

i ¶ Mundanis vsib.] quod .n. semel Deo dedicatū est, ad humanos vsus amplius redire non dē... 12. q. 2. nulli liceat & sup. re. permut. mancipia. & c. seq. & de consec. dist. 1. ligna, & c. vestimenta, & 16. q. 3. quæ semel, & ff. de reli. & sumpti. fu. si quis sepulchrum. § 1. 4 Arg. contra 54 dist ex antiquis. & c. sequens. Prima rubrica vera est regulariter. Contrario quūtur de seruis, quia eo ipso quod promoti sunt dñis eorum ignorantib. peccauerunt, & iō in eo puniuntur, quia reuocantur in seruitutem, excepto sacerdote, & diacono, & subdiacono, qui redimentur. diaconus dabit uicarium, vt in capitulo ex antiquis, & subdiaconus eodem priuilegio gaudet cum diacono. sup. de ser uis non ordinandis, miramur. Secus est in ecclesiasticis possessionibus, quæ spirituales non sunt, quia, & illæ possunt alienari, si expedit. 12. q. 2. sine exceptione, & 10. q. 2. § hoc ius Ber.

† Xenodochiū Alciat9 li. 1. ꝑtermissorū, verbo: Nosocomeū recte interpretatur, hospitale.

De materia vide ꝯci. Tri. sel. 25. de refor. c. 8.

† Cap. 4. e. ti. in 1. compil. Vide Archi. in c. nemo. de ꝯse. dist. 5. & Card. cōs. 5. & o. t. t. de reli. d. mib.

4 Senatus ꝓhibet sepulchrū permutari. in alternius conuersatiōnis vsū accipere. Io. And.

DE xenodochijs.] CASVS. Ordinatio & dispositio xenodochiorū, & monasteriorū, aliorumque locorum similium pertinet ad epm, in cuius diœcesi sunt constituta. No. ꝙ oīa monasteria & loca religiosa subsunt episcopo, in cuius diœcesi sunt constituta ipso iure, nisi aliud in contrarium ostendatur.

d ¶ Locis.] supple statuimus.

e ¶ In quorum diœcesi.] hic manifeste patet, quòd monasteria & alia loca religiosa pertinent ad episcopū loci de iure cōi. 16. q. 6 si quis episcoporum, & q. 7. oēs basilicæ. & 18. q. 2. monasteria nisi ostēdant exemptionē. 18 q. 2 abbatib. sup. de præscri. cum non liceat.

f ¶ Ad eadem.] id est, 3 ad eundem censum, qui fuit

3 Hæ duæ glossulæ nō sunt in antiquis exēplaribus.

Inter

Inter quatuor] Distinguit duo membra. Secūdum prosequitur: ibi, Sed si Abbas.

CASVS. Quærebatur a dño Papa, vtrum ecclesiæ regulares possint fieri sæculares? Ad quod Rñdet, ꝙ ecclesiæ regulares non dēnt fieri sæculares, nisi deficientib. regularib. & ita necessitas subijcit leg. No. ꝙ ecclesia dēt temp reformari per hoies eiusdem professionis. Item necessitas non subijcitur legi.

a ¶ Per regulares.] in eccl'a regulari nō pōt eps ponere canonicos seculares, vt hic patet. & 9 q. 3 q̄ semel, & 18. q. 2. puenit. & s. de reb. eccl. ali. possessiones. s. de sta. mon. ea q̄. sed hoies districtioris vitę sūt ibi ponēdi, vel alterius religionis. j. ne cleri. vel mon. relatum. dū tñ haberi possint, alias ponerentur sæculares, vt h c dr: q a necessitas legē non hēt s. de consue. quanto. & j. de reg. iu. qđ nō est & de conse. dis. 1. discipulos. 2 sicut & de sæculari ecclesia pōt fieri monasteriū. de eccl. ædifi. ad audientiam. B.

1 Immo nec præbēdarios. de hoc. s. ti 1. c. vl. §. penul. Io. And.

† Cap. 1. e. ti. in 3. comp. reliquæ partes quærendæ s. sub varijs titulis in capitibus incipit īter quatuor. & vide cōcil. Tri. ses. 14. de reform. c. 10.

2 Concor. l. j. ff. de off consu. & l. nō solū. cū vul. §. fi ff. de excu. tuto.

¶ Innocentius tertius Cōstantinopolitano patriarchæ.

¶ Locus religiosus dēt reformari de religiosis duntaxat, non de sæcularibus, nisi in defectu religiosorum.

CAP. V.

Inter † quatuor: & infra. ¶ Quandiu monasteria per regulares [a] remanere potuerint ordinata, non sunt ad sæculares clericos transferenda. Sed si regulares defuerint propter eorum defectum, in eis sæculares clerici poterunt ordinari.

¶ Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ Ecclesia sita in diœcesi episcopi, tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitime, & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere.

Constitutus.] Primo ponit facti seu causæ narratio. Secunda ipsius diffinitio: ibi, Cum autem. Prima subdiuiditur in tres partes. In prima actoris petitio. In sa reorum defensio: ibi, Verum. In tertia actorum replicatio: ibi, Cæterum Abbas Siculus.

CASVS. Eps Alban. in præsentia dñi Papæ constitutus petebat ius epale in ecclesia Castri, quod Pauli dr, ab abbate & fratribus monasterij Cryptę ferratæ, in qua monasterium ius patronatus habebat ex eo quod erat sita in dięcesi Alban. & ideo de iure communi debebat sibi de iuribus episcopalibus respondere: si vero ꝓrium appareret petens compelli monasterium ad soluendam pensionem pro prædicta ecclesia & restitutionem pensionis subtractæ à xl. annis & citra. Sed œconomus monasterij ex aduerso rñdet, ꝙ licet ecclesia illa sita esset in diœcesi Alban. non tamen ei tenebatur rñdere in aliquo, ex eo, ꝙ Dñicus Leuitañ. eps, qui fuerat eps Alban. omnes ecclesias sitas in diœcesi Alban. pertinentes ad monasterium istud, & quicquid iuris habebat tam in monasterio, quàm in ecclesijs illis, concessit monasterio in emphyteusim sub annua pēsione 8. denariorum. ita ꝙ licitum esset abbati & fratrib. omnia sacramenta recipere à quocunque vellent epo, tam in monasterio, q̄ in alijs ecclesijs. in quib. etiam ecclesijs concessit eis tertiam mortuariorum, & C. Papa quod factum fuerit ab illo episcopo confirmauit: Insuper proposuit, ꝙ etsi ecclesia illa aliquando fuisset subiecta ecclesiæ Alban. monasterium per xl annos & amplius in pace possedit eandem: Ad hoc rñdet procurator epi, concessionem Lauitan. epi non tenere, vt puta continentem simoniacam prauitatem, ex eo ꝙ eps spiritualia cōcessit, recipiēdo pro eis annuā pensionem, & sic commisit vitium simonię: vñ concessio illa non tenuit; & confirmatio Papæ fuit obtenta ꝑ subreptionē, cum in confirmatione illa nō fuerit mētio facta de illa pēsione: Ad hoc fuit ex parte monasterij rñsum, ꝙ nō est insolitū nec nouū, vt cū epi cōcedūt ecclesias pijs locis, aliq d sibi reseruēt in eis nomine pensionis & Papa cū priuilegiū libertatis, vel ꝓtectionis præsidium aliquib ecclesijs concedit. aliquē censum sibi reseruat in eis, & in litteris cōcessionis cēsus exprimatur ad ꝑpetuam memoriā. His & alijs auditis, dns Papa condemnauit œconomum monasterij œconomo epi in solutionem prædictę pensionis de cætero faciendam, iuxta ratam, quę contingit prædictam ecclesiā: & in restonem pēsionis subtractæ à xl annis secundum ratam eandem. Super oib. alijs absoluit œconomum monasterij ab impetitione œconomi ipsius episcopi, eidem perpetuum silētium imponendo. No. ꝙ eo ipso quod ecclesia sita est in diœcesi alicuius epi, probatur sibi esse subiecta, nisi aliud ostendatur. Item eps pōt remittere iura epalia pro annua pensione, vt hic colligitur, nec est simonia & præcipue cum accedit confirmatio Papæ. Item sententia concipienda est in persona procuratoris, siue ab initio, siue post litem cont. interueniat. vt h. c colligitur. Itē no hic ar. ꝙ licet quis cesset in solutione pensionis vltra biennium, non ideo cadit à iure suo.

CAP. VI.

10 Constitutus † in pñtia nostra eps Alban. † in ecclesia Castri, quod Pauli dicitur, in qua iuspatronatus monasterio vestro recognoscebat, à vobis i[b] [c] episcopale petebat, quoniā sita erat in dięcesi Al-20 ban. & ideo de iure cōi [d] ei tenebatur in episcopalibus respondere: & infra. ¶ Verum œconomus vester proposuit ex aduerso, quod etsi ecclesia sita esset in dięcesi Alban. [e] ei tamē non tenebatur in aliquo 30 respōdere, cum Dominicus Leuitanus † episcopus, qui fuerat episcopus Alban. vniuersas ecclesias ad vestrū monasterium pertinentes, [f] in dięcesi eius sitas, & quicquid iuris tam in monasterio vestro, quā 40 in his habebat, in emphyteusim sub annua octo denariorum vsualium pensione [g] monasterio vestro concessit: ita videlicet vt liceret abbati & fratribus, à quocunque [h] vellēt

† Cap. 2. e. ti. in 3. comp.

† Albanen. Alben.

† Leuitanus Lauican. Luca. sed in oib. manuscriptis legit Lauicanus.

b ¶ Recognoscebat.] id est, confessus fuerat ius patronatus ad vestram ecclesiam pertinere.

c ¶ Ius episcopale.] quid sit ius epale, & in quib consistat, habes s. de offi. ordin. conquerente. & c. dilectus, 60 in glo.

d ¶ De iure communi.] 16. q. 7. oēs basilicę, & 18. q. 2. monasteria. & supra eo. de xenodochijs.

e Alban.] forte diuersis temporibus, vel vno tempore potuit habere per dispensationem domini Papæ. 21. q. 1. relatio.

f ¶ Pertinentes.] Sed non pleno iure, tunc verbum, ꝑtinere, latissimam habet significationem. ff. de verb. significatione, verbum, pertinere.

g ¶ Pensione.] id est censu.

[Gl seq. arg. reprobat & remittit, ponit opinio. Io. & contrariam Hu. quam approbat.]

h ¶ A quocunque.] hic vr ꝙ eps possit al. q̄ ecclesiam eximere in totum à iure epali. j. de cen. cū venerabilis. arg.

arg. ꝙ nõ est verũ. vt ibi no. & arg. ad hoc s. de dona. pastoralis. Tamen eps põt conferre priuilegia. s. de his q̃ fi. à præl. sine cons. c. quanto. & s. de re iud. cum inter. sed in præiudicium aliorum priuilegiũ conferre non põt vt vř: quia solus princeps põt auferre vni, & dare alteri, 9. q. 3. nũc vero. & c. per principalẽ & C. de quadrien. prescr. bñ a Zenone. nam eps rẽ vnius ecclesiæ alteri dare ñ põt. s. de reb. eccl. nõ ali. c. j. & eps in præiudicium archidiaconi aliquem priuilegiare nõ põt j. de exces. præl. ad hęc. ar. ad hoc sup. de his, q̃ fi. à prel. sine consen. c. cũ Apostolica. Io. dixit. ꝙ eps bene potest dare priuilegium vni ecclesiæ in præiudicium alterius, & in ducebat 16. q. 1. statuimus. vbi dř, ꝙ nullus præter conscientiam epi dẽt dare decimas extra baptismalem ecclesiã: inde arguměta à ɔ̃rio sensu, ꝙ de cõsensu epi põt. & Gratianus sic argumẽtatur in seq. §. illg. tñ dicit ɔ̃, ꝙ hoc non potest eps. & intelligit c. statuimus, de decimis ad epm pertinentib. Verius credo quod dicit Hug. ꝙ eps nõ dare possit res vnius ecclesiæ clericis inuitis, alteri ecclesiæ per iura præmissa, nisi certa & rõnabilis cã ostẽderetur, q̃a licet princeps hoc possit, episcopi tñ hoc nõ possunt.

a ¶ Vobis tertiam.] secundum consuetudinẽ illius loci. supra de test. requisiti. & supra de sepul. c. 1.

b ¶ Cõfirmauit.] ex certa scientia supple.

c ¶ Oeconomus.] in principio fuit eius [illegible] Alban. in cã, vt dř in principio, postea creauit œconomum, vt hic innuitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Recompensationem.] vř, ꝙ simoniacus fuerit talis contractus: & præcipue si pactum interuenit, quia temporale pro spirituali dari non potest s. de rer. permu. ad quæstiones. & c. vlt. 2. Sed sine pacto est arg. ꝙ possit, s. vt eccle. benefi. c. vnico. Quare ergo in dubio potius interpretatur contractum esse nõ simoniacum, nisi quia in dubio accipiendum est id quod vitio caret. ff. de leg. in ambiguis? Dico, ꝙ non cõmittitur hic, aut in consimilib. exemptionib. simonia, quia plus percipiebat eps temporalis commodi ab illa eccl. sia, quam erant isti denarij, & ita potuit remittere totum retentis ibi certo denarijs, & illud nõ dicitur percipere propter aliquam recompensationem: sed potius in signum subiectionis. j. de cens. c. 2. Io.

e ¶ Aliquid.] quod potest: quia etiam patronus hoc facere potest. j. de iure patro. præterea. & j. de cens. cũ venerabilis. & 16. q. 2. visis. & supra de donat. pastoralis.

f ¶ Pensionis.] id est, census.

episcopo, tam ordinationem clericorum, quàm consecrationem altarium in monasterio ipso, & prędictis ecclesijs obtinere; in quibus etiam vobis tertiam [d] partem † mortuariorum indulsit: & Cęlestinus papa prædecessor noster, quod ab eo factum fuerat, confirmauit. [b] verum etsi ecclesia ipsa fuisset aliquando ecclesiæ Albañ. † subiecta, monasterium † vestrum nihilominus legitima se poterat præscriptione tueri, cum per quadraginta annos ipsam pacifice possedisset. Cæterum œconomus [c] episcopi concessionem episcopi Lauitani non tenere dicebat, vt pote continentem simoniacam prauitatem: cum enim tertiam partem † mortuariorum monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorum, quàm altarium consecrationibus, indulsisset ei plenariam libertatem, non est dubium, quin cum spiritualia hæc existant, eoipso, quod super his recompensationem [d] certæ pensionis accepit, commiserit vitium simoniæ: † vnde contractus hmôi nullam obtinet firmitatem: confirmatio autem Apostolicæ sedis fuerat per subreptionem obtenta, cum in ea † de pensione nulla mentio habeatur, & infra.

¶ Cum autem nec insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid [e] sibi reseruent in eis nomine pensionis: [f] nos quoque cum libertatis priuilegium vel protectionis præsidium aliquibus ecclesijs indulgemus, gratis accipiamus censum gratis oblatum: & in literis nostris, ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus etiam quantitatem: auditis propositis, œconomum monasterij vestri, œconomo [g] eiusdem episcopi, ecclesiæ nomine, in solutionem pensionis [h] prædictę, iuxta [i] ratam, quæ contingit ecclesiam prædictam, & restitutionem subtractæ à quadraginta annis, secundum ratam eandem, per diffinitiuam sententiam condemnamus: & eundem œconomum vestrum ab impetitione œconomi eiusdem episcopi, super

g ¶ Oeconomo.] & ita formatur hęc sententia in psonã œconomi epi[scopi], & monasterij & in principio fuit epis[copus] in cã, vt patet in principio c. & sic est j. sniã M. de hac materia dic, vt dixi supra de elect. querela snia tñ mãdabitur executioni in psonam [illegible] ff. de re iud. l. 4. §. [illegible]

h ¶ Pensionis.] id est, census.

[Glos. seq. obijcit per obiectionem, & [illegible] [illegible] ponit, & propter id aliter soluit.]

i ¶ Iuxta ratã.] hoc ideo dicitur, quia pensio ista pro pluribus ecclesijs soluebatur. Hic est arg. ꝙ si quis steterit vltra biẽniũ 3 ꝙ non soluerit canonem, non cadit à iure suo, quia isti condemnantur ad restitutionem pẽsionis subtractæ à xl. annis & citra. sed hoc ideo contingit, quia nõ fuit actũ illo iure, i. ad [illegible] tionẽ rei emphyteuticarię. immo satis videtur actum ad hoc petendo iura episcopalia, quæ episcopus concesserat monasterio, sed non expresse. quod [illegible] [illegible] priuari debuit monasteriũ iure, qđ hẽbat in [illegible] cõcessione, si vere ɔ̃ctus ille fuisset emphyteuticus, ex eo ꝙ non soluerit pensionem debito tempore. supra de loca. & condu. potuit. & si actum fuisset ad hoc, quia secundum modum agẽdi, &c. j. de accu. qualiter & q̃n 2 & j. de simo. licet Hely. versus fi. Sed reuera hic nõ fuit ɔ̃ctus emphyteuticus, in quo contractu non transfertur dominium directum in emphyteutam, sed vtile: sed fuit censualis 4 ɔ̃tractus, in quo directum & vtile dñium transiit in monasterium, & hoc apparet ex illa littera, vbi dicit, & quicquid iuris tam in monasterio, quam in ecclesijs in diœcesi eius sitis, & c. vnde quantocunque tempore steterit quod censum non soluerit, non perdit propter hoc res donatas, seu censum totius temporis tenetur restituere: & bene fuit census petitus petendo ius episcopale, vt patet in principio, & ideo condemnatum fuit monasterium ad integram pensionem, id est, ad censum totius temporis, id est, xl. annis subtractorum.

† Dictio partam. deest in antiquis.

† Alben.

† al. monasteriumtamẽ vestrum.

† Hæc est vox partẽ, deest in antiquis, & in recẽtiorib. magis emendatis.

1 Et Goff. & Vin. hic, quæ opinio est vera s̃m Host. q̃n eps facit id de ɔsensu cap. & ex cã rõnabili, his duobus deficiẽtib. vel ipsorũ altero, vera est opi. Hu. s̃m eum Io. An.

† Faciunt ad hoc q̃ nota. Bar. in l. Titio centum. ff. de cõdi. & dem.

2 Et s. de trã sa. c. preterea. Io. And.

† eadem

3 De hoc articulo vide oĩno citatos p. ti. de locato & cõduc. c. potuit emphyteuta.

4 Cõtractus cẽsualis qualis sit. & in dubio an præsum[atur] ɔ̃ctus cẽsualis vel emphyteuticus, tradit plene Couar. li. 3. c. 7. varia. resol. & qualiter sit census celebrãdus vide in extrau[ag.] Pij V. Pont. Max. inci. cũ onus Apostolicæ.

nam sub hac petitione. peto ius episcopale, non solum comprehenditur ius episcopale quod ipso iure communi debetur: sed & quod constitutum est pacto vel consuetudine. i sup. de præscr. auditis, arg. & vbicunq; inueneris in hac decretali pensionem, expone, i. censum, & hæc expositio probatur per illud quod Papa dicit: gratis censum accipimus, & ubi dicit, censum, exprimimus quantitatem, & ita plana est decre. B.

1 Facit ad hoc l. solemnus, & l. si qs itetione. cum nota. ff. de iud.

a ¶ Alijs reddimus.] ergo alib. 1. & ita petitio ista comprehendebatur in petitione episcopali.

† Farsen.

Cum venerabilis.] Sunt duæ partes. Prima facit narrationem. secunda definit: ibi, Quia igit. Et utraque subdiuiditur, vt per se patet. Abbas.

CASVS. Eps Sabinen. petebat ecclesiã sancti Angeli de Cauceia a monasterio Farben cũ pertinentis suis & possessionibus dicens, illam ad se pertinere tam in spiritualib. quam in temporalib. iure cõi, eo quod erat sita in diœcesi Sabinen. Quod in temporalib. ad se spectaret, nitebatostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse, quod I. Sabinen. eps H. Farben. abbati, & duob. alijs abbatibus post illum, dictam ecclesiam cum pertinentijs suis locauit, pro annua pensione quatuor solidorum Papien. Contra instrumentũ illud ex parte monasterij fuit propositum, quod nulla fides est ei adhibenda. propter superlinearem scripturam, & rasuram, in loco suspecto in annotatione indictionis: His & alijs intellectis, quia constitit dño Papæ ecclesiam prædictã sitam esse in diœcesi Sabinen. adiudicauit epo ius epale in oib. spiritualib. in eadem ecclesia, exceptis quibusdã capitulis, quæ per authentica scripta ei subtracta esse noscuntur: Sed quia instrumentum prædictum insufficiens fuit ad probandum, quod ecclesia ipsa ei subesset quo ad tpalia, vt puta de iure propter prædicta suspectũ, absoluit monasterium ab impetitione epi quo ad temporalia. No. eo ipso, quod ecclesia sita est in diœcesi episcopi, de iure cõi subest ei quo ad spiritualia. Item instrumentum suspectum est propter superlinearem scripturam, & rasuram in indictione, i. in annis domini, & alijs locis suspectis. Item illa dumtaxat, quæ continentur in priuilegijs, sunt obseruanda.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cõpil.

† Cancia. Cantia.

[Gl. seq. arg. & remittit, l. 1. in contrarium quatuor iura, & vltimum soluit.]

alijs reddimus [a] absolutum, perpetuum illi silentium imponentes.

¶ Item abbati, & conuentui Farben. †

¶ Episcopus petens ecclesiam quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso quod probat esse in sua diœcesi, si non appareat exempta: sed in temporalib. succumbit, nisi aliter doceat de iure suo, & in hoc vltimo est casus notabilis.

CAP. VII.

Cum † venerabilis frater noster I. Sabinen. episcopus ecclesiam [b] sancti Angeli de Cauceia; cũ suis pertinentijs & possessionibus petijsset, asserens eam ad se, tam in spiritualibus, quam in temporalibus pertinere, allegans tante omnia ius commune: quia cum constituta sit in diœcesi Sabinen. sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse I. Sabinen. episcopum H. Farben. † abbati & duabus personis post ipsum, dictam ecclesiam cum suis pertinentijs [c] locauisse, [d] pro annua quatuor solidorum Papiensium pensione. Sed pars vestra proposuit, instrumento prædicto nullam fidem penitus adhibendã propter superlinearẽ scripturam, & rasuram † loco suspecto factam, vbi videlicet annotatio [e] temporis refertur: & infra.

¶ Quia igitur nobis cõstitit ecclesiam supradictam, constitutam in diœcesi Sabinen. [f] episcopale [g] ius in omnibus spiritualibus eidem episcopo adiudicauimus in eadem: illis tantum exceptis, quæ per authentica scripta ei dignoscuntur esse subtracta: & infra.

¶ Quia vero instrumentum prædictum, per quod episcopus ecclesiam intendebat quo ad temporalia vendicare, ad faciendam super hoc fidem, inualidum esse cognouimus; vtpote propter prædicta, de iure suspectũ; vos ab impetitione ipsius, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ duximus absoluendos.

b ¶ Ecclesiã sancti.] hic vr, quod si una eccl'a agat de subiectione alterius, quod nõ sit agẽdum cõ ipsam ecclesiã, sed potius cõ ipsam, q̃ est in possessione illius. sup. de elect. querelam, & 16. q. 3. inter memoratos. & s. de præscri. auditis, ubi de hoc. ff de libe. exhi. l. vlt. ff. de seru. l. vlt. 2. respon. & ff. si seruendi. is cuius familia. arg. contra. supra de app. ad audientiã, & sup. vt lite nõ contestata, quoniam frequenter. 6. quod si. 12. q. 2. qu cunq; militum & sup. de ele querelam. Sed ibi conueniтur subditus suo nomine. & nõ nomine ecclesiæ.

† Farsen.

c ¶ Pertinentijs.] pertitio ista nimis larga vr, sic supra de restitutione spoliatorum cum ad sedem: quia verbum, pertinere, late patet. ff. de verborum significatione. verbum pertinere. Quid iuris sit de hoc, dictum est. s. de libelli oblatione, capitulo secundo, & s. de donation. inter dilectos.

† De hac materia vide plene per Ias. & Deciũ in l. fi. C. de edi. diui Hadri. toll. & Ale. cons. 59. incip. viso processu in 2 vol. ad de Fel. in ca. ex litteris. s. de fi. inst.

d ¶ Locauisse.] sed hoc non sufficit. sup. de fide instrumento. inter dilectos, 2 & C. locati, ad probationem.

e ¶ Annotatio temporis.] id est, in annis Domini, idem esset in indictione, in qua citius cõprehenditur falsitas. supra de fide instrumentorum. inter dilectos. Ioan.

2 Et itelligas hoc, ut ibi notabiliter dicebat Ab. quod non erat superflua hęc probatio: quia licet non suffi ciat ptra extraneũ, suffi cit ptra conductorẽ. Io.

f ¶ In diœcesi Sabinen.] vnde iure communi ad eum spectabat. supra eodem de Xenodochijs, & 18. quæstio 2 monasteria & 16. quæstio. 7. omnes basilicæ, 100. dist. contra morem. Bernardus.

g ¶ Episcopale ius.] hoc in multis consistit. sup. de offi. ord. conquerente.

[Glo. seq. exponit, & successiue de duob. quærit. in vtroque arguit, & soluit.]

h ¶ Propter prædicta.] scilicet propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam. sic s de fide instrumento. inter dilectos. ad hoc enim vt credatur instrumento, oportet, quod sit fine omni suspicione, argu. s de rescriptis. cum adeo, &c. ad audientiam, & C. de edicto diui Hadriani tollen. l. vlt. Sed quid si rasura reposita fuerit de eadem manu? Non videtur, quod obstet. arg. s de priuilegijs, cum olim C. de fide instrumentorum, comparationes. Si constet, quod eadem manu, & in loco non suspecto, non obest. Item quid si rasura sit in vno loco, & tamen per alia, quæ posita sunt in instrumento, probetur bene propositum? Videtur, quòd suffi-

sufficiat ad probandum. ar. bonum supra de re iudicata. cum. Ioannes. & A. & C. si ex falsis instrumentis vel testimon. lege tertia 1 & hoc satis potest concedi: quia non est præsumptio ꝙ in fraudem factum sit: quia & sine illa rasura constabat. Itē hoc ipso quod instrumētum falsatum fuit, sufficiebat ad imponēdum ei silentium. sup. de rescriptis, olim. Ber.

Itē delictū siue factum ꝑlati non præiudicat ecclesiæ. Item fraus & dolus nulli prodesse dēt. Item pōt quis se tueri priuilegio vel præscriptione sub alternatione, sed simul coniunctiue non potest: quia contraria sunt priuilegium & præscriptio. Ber.

1 Et melius ſm Host. ff. de le. j. si seruus plurin. §. si numerus. & sup. de fi. inst. pastoralis. Io. And.

CVm dilectus.] In prima istruit de legatus, qualiter sup ſnijs pronunciet. In scda & tertia, qualiter super subiectione pronunciare dēat. Secunda: ibi, Quod si. Tertia: ibi. Similiter. Abbas.

† Cap. 2. eod. ti. in 4. cōpil. Videto hic præ alijs Hostiensem, & Henricum Boich. Adde ɔciliū Tridē. sess. 25. ti. de regularibus, c. 11.

CASVS. Eps Aurien. per circunuētionem fecit sibi præstari obediētiam ab abbate cuiusdam monasterij, quod situm erat in sua diœcesi, ꝑter fratrum suorum assensum, cum monasteriū ipsum diceretur liberum & exēptum, & sic orta fuit quæstio inter epm & monasteriū super subiectione ipsius monasterij: Abbas timens se per epm aggrauari, sedem Apostolicam appellauit: eps non obstante appellatione tulit sniā suspensionis & excōmunicationis in abbatem, & monasterium interdixit; propter qđ nuncius monasterij & nūcius episcopi ad sedem Apostolicam accesserūt: Coram Papa proposuit nuncius monasterij prædictas sententias non tenere, cum monasterium exemptum esset, uel saltē tutum erat legitima præscriptione. Sed quia nuncius monasterij mandatum procuratorium non habebat, causa non potuit in presentia Papæ terminari: vnde committit causam quibusdam sub hac forma. Quatenus si constiterit iudicibus, abbatem ad sedem Apostol. antequam episcopus tulisset sententias prædictas in abbatem & in monasterium legitime appellasse, vel si constiterit monasterium prædictū exemptum esse à iurisdictione episcopi, iudicent prædictas sententias non tenere, non obstāte ꝙ abbas ab episcopo circunuentus præter fratrum assensum, ei obedientiam promisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant: sed si abbas defecerit in probatione exceptionis, nec legitima præscriptione poterit se tueri, adiudicent monasterium Aurien. ecclesiæ subiacere, quāuis probet se appellasse ante sententias supradictas, cum monasterium sit in ipsius diœcesi constitutum. Item & si abbas defecerit in probatione appellationis, si cōstiterit de exemptione vel legitima præscriptione, tam abbatem ꝙ̄ monasterium absoluant ab episcopi impetitione. Not. quòd sine mandato non admittitur quis ad agendum. Item excommunicatio vel interdictum post appellationem legitimam promulgata, nulla est,

¶ Idem.

¶ *Monasterium subiectum est episcopo, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exemptum. h. d. quo ad titulum.*

CAP. VII.

CVm † dilectus filius: & infra.

¶ Quia causa non poterat in nostra præsentia terminari, cum nuncius monasterij super procuratione, vel ratihabitione [a] litteras non haberet, eam vestro duximus examini cōmittendam: Mandantes, quatenus si constiterit ab batem ad sedem Apostolicam antequam episcopus in eum suspensionis vel ex cōmunicationis, & in monasterium interdicti snias tulerit, legitime appellasse, vel monasterium à iurisdictione episcopi eiusdem exemptū; eo non obstante quòd abbas ab eo circunuentus, præter fratrum suorum assensum, ei obedientiam repromisit [b] (cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant) iudicetis illas sententias non tenere. †

¶ Quòd si abbas in exēptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione [c] tueri; licet probet se ante prædictas snias appellasse, nihilominus tamen monasterium iudicetis Aurien. ecclesiæ subiacere, in cuius est diœcesi fundatum. †

¶ Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exemptione, vel legitima præscriptione, tam abbatem, quam monasterium, ab impetitione episcopi absoluatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Nouam religionem non licet constituere sine auctoritate Romani Pontifi. Nec in diuersis monasterijs potest quis esse abbas vel monachus. sic principaliter summatur, licet plura dicta habeat.*

[Gl. seq. ponit dñā quamdemum approbat.]

a ¶ Ratihabitione.] notare vult differentiā inter litteras procuratorias, & litteras de rato: nam ubi qs simpliciter constituitur procurator, licet generaliter cōstituatur, tñ trāsigere siue componere non potest, vt s. de arb. ꝑ tuas, & C. de transa. l. transactionis. & sic intelligit. ff. de proc. mandato. 2 Sed si adiciatur clausula illa, & quicquid aliud ēt super hoc fecerit, ratū hēbit: tunc poterit transigere siue cōponere, alias nihil operatur illa adiectio, & ne videnti differre: ita duo arg. ff. iud. sol. l. 3. §. ꝑ curatorē. simile habes. s. de offi. dele. coram. Vel dic ꝙ non est drā; inter mandatū procuratoriū, & litteras de rato: Mandatum procuratorium appellat hic literas de rato, & sic intellige s. de of. delega. corā. sup. de transac. contingit. & ideo dicuntur litteræ de rato: quia in mandato ꝑcuratorio, constitues semper adijcit in fine. quod ratum habebit quicquid procurator fecerit super causa, ad qua datus est. & est ... Et cautio ... danda est, quando de mandato dubitatur. C. ... l. 1. Bern.

b ¶ Repromisit.] nō. n. potuit propter hoc renunciare priuilegio suo. s. de arbi. cum tempore. & quia non habuit assensum fratrum suorum, non obfuit, quia delictum personæ, & c. & 16 q. 6. si episcopum, & sup. de exceptionibus, cum venerabilis.

c ¶ Præscriptione tueri.] hic de vna defensione sine exceptione trāsit ad contrariā. ar. s. de pscri. auditis. de excep. nemo. similiter de vna actione transit ad cōtrariam. argum. s. de iud. examinata. C. de inof. testam. cōtra maiores argumen. contra s. de appella. ... sollicitudinem ff. de tribu. quod in hæredem. §. eligere, C. de non nu. pecu. Auth. contra qui propriam. 4 Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones j. certum terminum? Non videtur quòd postea sit audiendus. sup. de excep. pastoralis. Et qui in vna exceptione succumbit, volens aliam statim proponere, non auditur, nisi hoc faciat infra terminum ... Insti. de excu. tut. §. qui autem. Dicas ꝙ si alicui competunt plures exceptiones, quæ non sunt contrariæ, in eo casu si non proponit omnes scilicet infra terminum, postea non auditur. & sic intelligitur. §. Insti. de excusa. tuto. §. qui autem,

† Hinc patet snias cēsurarū post appellationē latas nō tenere, de quo vide Panormitanū in c. considerauimus. sup. de elect.

† situm.

2 Et inf. de proc. qui ad agendū. lib. 6. Io. And.

† Cōcilium generale Lateran. sub Innocen. iij. ca. 15. & c. 3. eo. ti. in 4. cōpil.

3 Idē Guil. ī Spe. j. vers. ꝑmissis. A.

4 Sol casus est spālis, & facit ff. de regu. iur. l. nemo ... & quod ibi not. Io. And.

autem. nisi ſm tenorem illius decr. paſtoralis. Si autē ſunt ɔ̄riæ, puta q̨a primo dixit ſe exemptum & ſuccū-bit, poſtea pōt aliam proponere, puta, præſcriptionem 1 vt hic, & c. auditis. & l. prædicta, ɔ̄ maiores. Contrarium tamen eſt in actionib. quia tunc ab initio dēt eligere, alias poſtea nō audit volēs aliam intentare ɔ̄riam, vt in l. prędicta, quod in hęredem §. eligere.

1 Etiā ſimul poſſet hoc ꝓponi, cū non ſint ɔ̄ria. de priu. cū pſonæ. li. 6. Io. A.

N E nimia.] Diuidit. Primo nouam religionē prohibet in perſonis & locis Secundo pluralitatem locorum monachis & abbatibus ibi, Illud Abb. Sic.

† religionis

† Vide Card. cōſ. 37. in c. in aliq̄b. locis, & Fel. in ca. eccleſię S. Mariæ ſ. de conſti. adde. cap. eo. ti. lib. 6.

C A S V S. Prohibet hic conciliū, ne aliq̄s de cætero nouā religionē inueniat ſed q̄ vult ad religionē trāſire, vnam de approbatis aſſumat. Itē qui voluerit nouā domū fundare, & regulā & inſtōnē accipiat de approbatis: in fine ꝓhibet, ne in pluribus monaſterijs monachus exiſtat; nec vnꝰ abbas præſit plurib. monaſterijs. Not. q̄ diuerſitas religionum reprobatur. Item qui fundat eccleſiam, non nouam religionem dēt conſtituere, ſed vnam de approbatis debet aſſumere. Item vnus monachus non dēt hēre locum in diuerſis monaſterijs, nec vnus abbas præeſſe debet pluribus abbatijs.

C A P. IX.

NE nimia religionū † diuerſitas grauem in eccleſiam Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam † religionem [a] inueniat: ſed quicunq; ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis [b] aſſumat. Similiter, qui voluerit religioſam domum de nouo fundare, regulam, & inſtitutionem accipiat de approbatis. ¶ Illud etiam prohibemus, ne quis in diuerſis monaſterijs locum monachi habere pręſumat, nec vnus abbas pluribus monaſterijs [c] præſidere.

TITVLVS XXXVII.

De capellis monachorum & aliorum religioſorum.

¶ Vrbanus tertius.

a ¶ Nouam religionem.] nam nouum collegium nō poteſt conſtitui inconſulto principe. ff. de colleg. illi. l. 3. ſic nec noua dignitas ſine auctoritate Papę. 2 ſ. de cōſue. cum olim. & 22. diſt. c. 1.

2 Nec nouus ſanctus, vel nouæ religę ĩ. de reli. c. 1. & 2. nec nouæ feriæ repērinæ. C. de ſcrijs à nullo iudice. ſecundum H. ſti. Io. And.

[Gl. ſeq. inducit duo ſimilia.]

b ¶ De approbatis.] ſic qui nouā dignitatē inſtituit in eccleſia, inſtituet eam ſm conſuetudinem aliarū dignitatum. ſ. de ɔſue. cum olim. ſiſr noua eccleſia dēt regi ſecundum conſuetudinem aliarum. ĩ. de cenſi. ſup eo.

[Gl. ſeq. inducit alia duo ſimilia.

c ¶ Pluribus monaſterijs.] ſic patet, q̄ nullus poteſt eſſe monachus vel abbas in pluribus monaſterijs: ſic ēt de iure nullus poteſt præfici in diuerſis eccleſijs ſæcularib. ſ. de præb. de multa. nec ſimul præbendam & dignitatem habere. ſ. de conceſ. præb. cum noſtris. & c. litteras. nec abbas cum fratrib. poſſet diſpenſare, vt monachus haberet locum in diuerſis monaſterijs. argu. ſ. de elec conſtitutis.

DE CAPELLIS MONACHORVM, ET aliorum religioſorum.

¶ Supra viſum eſt de religioſis, item de domib. religioſorum in gñe: nunc autem ſubijcit in ſpecie de domibus religioſis, ſeu capellis monachorum. Abb. Sicu.

De hac materia tractatur 16. q. 2. & q. 1. peruenit, & in alijs c.

IN eccleſijs.] Primo ponit dictum. Secundo ampliat: ibi, ita vt. Abbas.

CASVS. Statuit Vrbanus Papa, q̄ monaſteria quę populum hñt, habeant capellanum ſuum inſtitutū ab ēpo de ɔſilio monachorū, q̨ populum regat & viſitet, cū neceſſe fuerit: cuius ordinatio & depoſitio ad ēpm pertinet. No. q̄ monachi curā populi habere non debent. Item ordinatio & depoſitio presbyterorum ad epiſcopum pertinet.

¶ Ad curam monaſterio ſubiectam, non monachi, ſed ſæculares clericis præficiūtur, & epiſcopis ſubſunt.

C A P. I.

IN † eccleſijs, vbi monachi habitāt, populus per monachum non regatur: ſed capellanus qui populum regat, ab epiſcopo per cōſilium monachorum [d] inſtituatur: Ita vt ex ſolius [e] epiſcopi arbitrio, tam ordinatio eius, quam depoſitio, & totius vitæ pendeat conuerſatio.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. comp. Et vide concil. Trid. ſeſſ. 25. ti. de regularibus c. 11. adde gloſ. & Archi. 16. q. 2. in ſum.

[Gl. ſeq. all. vnam concor. in ɔ̄rium all. 4. cano. & ſoluit.]

d ¶ Monachorum.] hoc ius cōevr̄, vt s. de ſta. mona. monachi. vbi prohibētur poni ꝑ parochias. Signant ɔ̄ria. 16. q. 1. doctos, & c. vos autem. & c. in parochia. Sol. q̄d hic dr̄, ītellige de monacho clauſtrali, qui nō eſt à populo electus, nec ab ēpo inſtitutus: monachi dēnt habere capellanum, qui miniſtret populo ſacramenta, ab ēpo inſtitutum de ɔſilio monachorum, vt hic dicit: q̨ circūeat parochiā cum neceſſe fuerit, q̄d monachi facere non dēnt. Ibi de illis qui præficiunt parochialib. eccleſijs ꝑ ēpm, hic non. & hoc cap. loquitur, vbi eſt congregatio monachorum.

¶ Innocentius iij. archipresbytero, & clericis S. Cæciliæ.

¶ Si eccleſia nō cathedralis vendicat ſibi ius in alia eccleſia, obtinebit ſolū quo ad ea, quæ probabit ſibi deberi præſcriptione, vel alio legitimo modo. h. d. ſecundum communem & verum intellectum.

[Gl. ſeq. recitetur per contrarium de cano. 15. quęſtio. 7. & c.]

e ¶ Solus.] hoc iō dicit: quia monachi non pñt remouere eum: ſed ſi delinqueret, ꝑ ēpm dēt remoueri ordine iudiciario, & ita excludunt monachi q̄tum ad hoc: ſed ſi deberet deponi: tunc neceſſarij ſunt alij epiſcopi. 15. q. 7. fęlix. & c. ſi quis tumidus.

DIlectus.] Tria facit. Primo ponit petitionem actoris. Scd̄o defenſionem rei. Tertio Papę diffinitionem Secunda: ibi, Ad hæc. Tertia: ibi, Nos. Abb. Sic.

C A S V S. Synodicus eccleſiæ ſanctæ Cæciliæ, nomine ipſius eccleſiæ petebat ab œconomo ſancti Laurentij de Piſcinula ſubiectionem in ſcrutinijs, baptiſmate, capitulis, & ſimilibus, poſſeſſorium & petitorium intentando, dicens, quod cum eccleſia ſancti Laurentij ſit in parochia ſanctæ Cęciliæ ſita, de iure communi debet ei in prædictis omnibus ſubiacere: cum priuilegium exemptionis non habeat: nec præſcriptionem pro ſe poterat allegare, cum eccleſia ſanctæ Cæciliæ præſcripſiſſet prædictæ, ſicut per teſtes dicebat eſſe probatum: præterea cum inter prædictas eccleſias coram C. Papa ſuper prædictis, quæſtio verteretur, M. presbyter eccleſiæ ſancti Laurentij fuit ſponte confeſſus, quòd eccleſiæ ſanctæ Cęciliæ debebat ſcrutinium, & ba-

& baptisma: & cum ecclesia sanctæ Cæciliæ vellet producere testes ad probandum, q̃ ille presbyter diuersis temporib. vocatus fuerit ad capitulum, & q̃ ad ipsum venerat, dictus presbyter confessus fuit se vocatum ad capitulum venisse: vnde C. restituit ecclesiam sanctæ Cęciliæ, quo ad capitulum, quo cõquesta fuerat se spoliata, saluo iure proprietatis ecclesię sancti Laurẽtij. p hoc ergo syndicus sanctæ Cæciliæ ꝓbare volebat ꝓprietatẽ quoad scrutinium & baptisma, & possessionem quo ad capitulũ. Ad hoc œconomus S. Laurẽtij ex aduerso rñdit, q̃ ecclesia ipsa nullo medio ptinet ad Romanam ecclesiã: ꝑterea ipsa ecclesia fuit monasteriũ monaliũ, & gñaliter secuat in vrbe, vt nullũ monasteriũ titulo sit subiectũ: quare incõgruũ videbat, vt regulares secularibus supponãt: & dñs Papa in ipsa ecclesia instõnem liberã exercebat & destitutionẽ. dñs Papa his & alijs intellectis cõdẽnauit œconomũ S. Laurentij syndico ecclesię S. Cęciliæ in scrutinio, & baptismo, ita tñ q̃ p hoc nullum præiudicium gñet Romanæ ecclesiæ, si qñ ius suũ forte duxerit ꝓsequẽdũ. In institutione vero, & destitutione & capitulo œconomum S. Laurentij ab impetitione syndici S. Cæciliæ prorsus absoluit, sibi super hoc perpetuum silentium imponendo. Not. q̃ in eodem libello potest quis intentare possessoriũ & petitorium super diuersis articulis, & ẽt super eodem. Item cõfessio syndici vel ꝓcuratoris prę̃iudicat ecclesię. Item obedientia probatur per hoc, q̃ quis vocatur & venit ad capitulum vel concilium. Item protestatio facienda est, ne factum ꝓprium suæ ecclesiæ noceat. Item in persona syndici formida est sententia. & ideo condemnationis & absolutionis sententia potest in procuratorem vel syndicum proferri.

† Ca. vnico. e. ti. in 3. cõp. Videto pal. js Henricum Boich. hoc ipso c.

† al. illam, & tũc expõe. s. ecclesiam S. Laurẽtij, q̃a possidebat ab ecclesia S. Cęciliæ, cũ sita esset. ꝟ. parochiã suã, nõ è ꝟ. Aliàs illa. s. iura, q̃ petebant q. b. vsa erat ecclesi⁹ S. Cęciliæ, nõ eccl̃a S. Laurentij ita notat Hostien.

CAP. II.

Dilectus † filius M. syndicus ecclesię vestræ ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula, in scrutinijs, [a] baptismate, & capitulis, [b] & similibus subiectionem postulans, possessorium et petitoriũ[c] intentabat. Cum enim ecclesia sancti Laurentij sit in parochia vestra sita, debet de iure communi [d] ecclesiæ vestræ, in prædictis omnibus subiacere; quia nec priuilegium exemptionis habet, nec pręscriptionem [e] pro se poterat allegare, cum illa † ecclesiæ sanctæ Cæciliæ pręscripsisset, sicut per testes dicebat legitime comprobatum. Præterea cum coram C. Papa prædecessore nostro super prædictis, inter vestram & prædictam ecclesiam, quæstio verteretur, [f] M. presbyter eiusdem ecclesiæ fuit sponte [g] confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cæciliæ scrutinium & baptisma debebat. Cumque pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus, ad capitulum vocasse, ipsumque venisse asserebãt, in medium produxisset: eis iurare paratis: prædictus presbyter se vocatum [h] iuisse ad capitulum est confessus. vnde prædictus prædecessor noster ecclesiam vestram, capitulo, quo se conquesta fuerat spoliatam, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentij, reuestire curauit, [i] sicut in eius litteris continetur. per hoc ergo proprietatem quoad scrutinium [k] & baptisma, & possessionem quo ad capitulum, vester voluit syndicus comprobare. Ad hęc † sancti Laurentij œconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa † nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cum enim monasterium monialium fuerit, & generaliter seruatum ...

ad capitulum, vt in fine dicitur: ... ecclesia Romana habuit ibi institutionem & destitutionem, & ecclesia sanctæ Cæciliæ illa solummodo habebit postea, quæ presbyter confessus fuit quantum ad proprietatem coram Cælestino Papa, cum in omnibus alijs ecclesia sancti Laurentij pertineat ad ecclesiam Romanam, vt in fine patet.

libello possunt proponi: 2 sicut & de possessione sola interdicto vñ vi possum experiri, & de rebus vi ablatis ad exhibendum, vel vi bo. ra. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. si fundus. de quo & pro eadem re possunt isti duo simul intentari, & ab eadem parte, vt hic, & s̃. de cau. poss. c. 2. 3. & 4. & c. cum dilectus. vbi materia ista expeditur. & c. pastoralis. Item & vnum iudicium tollitur ad plures societates. ff. pro soc. cum duobus. §. si plures. alias incipit. lex ista. sed ... est ille §. si inter fratres. arg. ff. fami. ercisc. hęredes. §. de pluribus. & §. seq. & hoc ne causa dirimentium ... ff. ... & s̃. de cau. pos. c. ad vlumum.

d ¶ De iure communi.] s̃. ti. prox. c. constitutus.

e ¶ Præscriptionẽ.] immo & si allegasset eam, non ... nisi allegaret eam ex alterius persona. s̃. de præscri. cum ex officij.

f ¶ Verteretur.] sup diuersis articulis, s. petitorio quantum ad scrutinium, & baptisma, & possessorio quo ad capitulum vt patet ex ipsa littera. Sed modo coram Innocentio agebat possessorio 2 & petitorio, & quia non fuit modo probatum de ꝓprietate quo ad capitulum, absoluit ecclesia S. Laurentij quo ...

2 cõcor. s̃. de test signifi cauerunt. de cã pos. cum super. Io. And.

† Ad hoc

† ipsa

2 Et tamen super possessorio non ꝓnunciat sm Inn. sed põt dici, q̃ pronũciauit in decisione sm Petra & Abbatem. Io. And.

g ¶ Sponte confessus.] Et sic confessio procuratoris præiudicat domino. iste presbyter procurator erat ecclesiæ sancti Laurentij. De hoc notatur s̃. vt lite non cõtestata. c. 1. Et sponte dicit, quia secus si coactus. ꝟ. de accusa. c. si confitent. Et confessio in vno iudicio facta coram Cælestino, valet hic in alio coram Innocentio, vt patet. Ber.

[Gl. seq. alleg. vnam concor. & signat vnum contrarium.]

h ¶ Vocatum.] per hoc igitur probatur possessio 3 obedientiæ quod aliquis vocatus ad synodum venit. argumen. supra de his quæ fiunt à maiori parte capituli. ca. ex ore. argum. contra. supra de restit. spo. c. olim.

i ¶ Curauit.] eodẽ iure debuit pronunciare diffinitiue super prædictis duob. articulis: sed noluit. Ber.

k ¶ Scrutinium & baptisma.] in his duob. obtinuit, in omnibus alijs succubuit, vt ꝟ. sequitur.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

3 Sed non proprietatis. Io. And.

1 Hęc scrutinia in septimana sancta fieri cõsueuerũt circa pueros postea in magno sabbato baptizandos, vt refert Host. & Ioã. An. & Goff. & vide Arch. & Io. An. in c. 1. de elect. lib. 6.

a ¶ In scrutinijs.] sic s̃. de maio. & obe. his quæ. Scrutiniũ hic & ibi appellant catechismi, siue exorcismi, q̃ fiunt baptizandis p 20. dies ante 1 baptismum. de q. b. legitur de conse. di. 4. ante baptismum. & c. ante viginti. & 10. q. 1. peruenit. Et est vulgare Romanorum: aliter accipitur scrutinium. s̃. de scruti. c. vnico. & aliter accipitur in concilio Lug. sup. de elec. in electionibus. & c. quia propter.

b ¶ Capitulis.] id est, synodo siue conuentu, vbi vitia corriguntur.

[Gl. seq. no. in eodem libello, & c. inducit duo similia & subdit causam.]

c ¶ Et petitorium.] super diuersis c. scilicet petitorium quo ad scrutinium & baptisma, possessoriũ quo ad capitulum: & sic duæ actiones simul in eodem

2 ¶ Titu-

a ¶Titulo.] i. plebi sæculari: 18. q. vlt. peruenit, & c. dudum. Sed nõne subijcietur epo, qui est sæcularis? Sed illud est, vt dixit Vin. pp excellentiam dignitatis. 1 immo verius vr, vt T. dixit, ꝙ de iure cõi monachi põt subesse titulo, i. plebi sæculari, 16. q. 1. alia, & c. ecclesia habet, & c. legi. arg. 92 di. à subdiacono.

1 Facit quod no. de ele. nullus. li. 6. in vl. glo. Io. And.

b ¶Oeconomũ sancti Laurētij.] hic formatur lis in persona procuratoris siue œconomi, non tñ ipse conueniet vel conuenietur actione iudicati, nisi esset defensor tm, vel datus in rem suam. ff. de proc. Plautius. Arg. contra ꝙ in psona dñi. s. de pb. licet. De hoc tradit ur s. de elec. quetelam.

c ¶Generet.] & ita papa iudicat, ꝙ ei nõ obsit exceptio rei iudicatæ simile j. de re iud. c. suborta. vnde bene præscribit j mo nasterium exemptũ spatio ltimo 40. ann. licet non contra papã. 16. q 4. volumus.

d ¶In institutione.] Hic patet, ꝙ in quibusdam iurib. epalibus potest præscribi, ita ꝙ non pp hoc in alijs. & ita fallit regula illa, ꝙ per partẽ tota fruitus retinetur, vt ff. de ser. rust. præd. vna via. de hoc dicitur s. de præscr. auditis. & hoc iõ est q a iᵒ epale est genus multas habens spẽs sub se. quarũ multæ enumerantur. s. de of. or. conquerente. & c. dilectus.

Ex parte tua.] Diuidit Primo ponitur consultatio secũdo rñsio ibi, Cum autem. Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus Riuen. Veneten. diœcesis literas Apostolicas ad quosdam iudices impetrauerunt, ne eps diœcesis eos compelleret plures monachos ponere in quibusdam prioratib. suis, vbi singuli monachi esse consueuerunt, cum plurib. facultates non sufficerent eorundẽ, inquisita prius veritate de facultatib. prioratuum, occasione istarum litterarum dicebant sibi esse concessum, vt in singulis prioratib. suis singuli monachi commorentur, dummodo plurib. facultates non suppetant eorũdem. Episcopus Venetensis significauit hoc dño papæ, & ipse rescribit ei dicens, cum illud obuiet concilio Lateranẽ si, de quo nulla fit mentio in litteris prædictis, respondet, ꝙ non credit huiusmodi litteras à sede Apostolica emanasse; ꝙ si forsitã per occupationem emanauerint, non vult per hoc derogari concilio antedicto. Not. ꝙ monachi in ecclesijs soli commorari non debent. Item si quis literas impetrat contra aliquod ius, siue concilium, de ipso iure siue concilio mentionem facere debet, aliter non valent.

uetur in vrbe, vt nullũ monasteriũ titulo [a] sit subiectũ, incongruũ videbatur, vt regulares sæcularib. supponatur. Præterea vsq; hodie nos in ea institutionẽ & destitutionem liberam exercemus: & infra.

¶Nos igitur auditis ppositis, œconomũ S. Laurẽtij [b] syndico vestro in Baptismo & scrutinio condẽnamus; ita vt p hoc ecclesiæ Romanæ nullum præiudicium generetur, [c] si quãdo forte ius suum duxerit prosequendum. In institutione [d] aũt & destitutione, & capitulo, œconomum ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

¶Honorius iij. epo Venet.

¶In prioratib monachorum non possunt singuli monachi commorari, ẽt si super hoc habeant rescriptum Apostolicum, nisi in illo fiat mentio de Lateranensi concilio.

CAP. III.

Ex parte tua fuit propositum, & infra.

d ¶Glossa sequens incipit casum.]

e ¶Littararum.] Litteræ istæ tales fuerunt: Impetrauerũt monachi isti litteras ad quosdã iudices, 2 ne eps diœcesanus cõpelleret eos, plures monachos instituere in quibusdam prioratibus suis, vbi singuli monachi esse consueuerũt, cum pluribus non sufficerent facultates eorũdem: inquisita prius veritate de facultatibus prioratuum, occasione talium litterarum, dicebant secũdum quod inferius continetur.

2 Host. dño istos fuisse cõseruatores ꝯ diœcesanum. Io. And.

f ¶Asserunt] & male: quia licet in ecclesijs illis non possent esse plures monachi, non tñ papa cõcederet, ꝙ soli monachi in singulis prioratib. singulariter ponerentur: quia illud esset contra conciliũ Lateran. s. de sta. mo. c. 2. & est expressum j. c. prox. vnde literæ istæ de consc. entia papæ non emanauerunt. Bernard.

g ¶Nulla mẽtio.] & sic patet, ꝙ si quis literas impetrat cõtra aliquod ius, siue concilium, nõ valet, nisi fiat mentio de illo iure. s. de rescr nonnulli. & s. de æta. & qualitate.

h ¶Occupationem.] sic j. de sent. excom. si aliquãdo. C. de lib. causa, iubemus. idem esset si per importunitatem petentis. C. de pe. bo. sublatis, l. i. li. 10. arg. s. de rescri pti. si quando.

i ¶Nolumus.] tamẽ si vellet, 3 bene posset dispensare contra concilium, quia auctor illius concilij in parẽ non habuit potestatem. s. de elec. innotuit, & papa maior est quam concilium, supra de elect. significasti.

3 Sed hoc nõ dẽt velle pp periculũ peccati carnalis cõcupiscẽtiæ, quod imminet spãliter, & est seqla solitariæ vitæ religiosi inter homines cõuersantis, & hoc cõsiderauit cõcil. Later. vt ibi patet Ioã. An. ex Host.

¶Abbas & conuentus Riuen.† Veneten.† diœcesis occasione litterarum [c] Apostolicæ sedis asseruit [f] sibi esse concessum, vt in singulis ipsorum Prioratib. singuli monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorundem.

† Riuenen. Rinen.

† Naneten.

¶Cum aũt id obuiet Lateranensi cõcilio, † de quo nulla mentio [g] est in litteris antedictis: Fraternitati tuæ breuiter respõdemus, quod huiusmodi litteras ab Apostolica sede nõ credimus emanasse. Quod si per occupationem [h] forsitan emanauerint, nolumus [i] per hoc derogari concilio supradicto.

† Later cõcil. sub Alex. iij. c. x. refertur s. de statu monach. c. monachi.

¶Idem Burdegalen. archiepiscopo.

¶Ordinarius compellit abbatẽ, vt monachos a Prioratib. reuocet ad claustrum, vel eis socios adiungat.

CAP. IIII.

Ad audientiam nostrã peruenit, quod nonnulli monachi, lege ti-

Ad audientiam.] Primo ponit transgressionem cõcilij, quam secundo mandat corrigi, ibi Ideoq,. Abbas.

CASVS. Significatum fuit domino papæ, quod quidam subiecti archiepiscopo Burdegalen. solitarij habitabant in quibusdam prioratibus contra statutum Lateranensis concilij, vnde mandat papa eidem archiepiscopo, quatenus abbates seu priores ipsorum, vt vel ipsos reuocent ad claustrum, facientes per clericos sæculares in eisdem ecclesijs deseruiri, vel associent sibi alios monachos. cum quibus vitam regularem obseruent, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa compellat. Nota, quod monachi in ecclesijs soli, sine alijs monachis habitare non debent, contra concilium Lateranense. Item episcopi possunt compellere abbates ne monachos solos per villas dimittant.

a ¶ Diœcesana.] i. iurisdictione. De hac lege no. sup. de off. ord. dilectus.

b ¶ Generalis concilij.] hic vocat papa Lateran. concilium generale, quod habes sup. de sta. mona. ca. 2. sed concilium Innocen. semper sic appellatur.

[Glo. seq. ponit differentiam quam improbat.]

c ¶ Eisdē associent.] & ita epi compellere debent abbates, ne monachos per villas solos dimittāt, secus in canonicis regularibus, si eligerētur ad regimē animarum, nam illi non compelluntur alios secū habere, nisi id commodè facere possint, s. de sta. mo. quod Dei timorem, sed ibi est collegiū, vnde idem videtur de regularibus, scilicet, quòd non deberent esse soli in capellis.

DE IVRE PAtronatus.

¶ Supra visum est de præb. & dignit. item de relig. dom. itē de capel. mona. sed quia ad istas fit institutio nonnunquā per præsentationē patroni, & sic posset dubitari de iure patronatus, & de modo præsentādi: merito post rubricas præcedentes subijcitur ista. Ab. Sic.

De hac materia tractat 16. q. 6. piæ mentis. §. cū ergo. vsq; ad fi. q. 16. q. 5. si quis episcoporum.

Perlatū est.] Duo facit cōciliū. Primo prohibet ecclesiam inter patronos diuidi: Secundo ponit quid facere debeat episcopus cum patroni non ordinant ecclesiam. Secunda ibi, & si. Ab. Sicu.

† Quod citatur sup. c. p̄cedenti.

† claustra.

†De materia totius tituli vide latè per Lābertinū in libris de iure patronatus adde concil. Tridē. ī. suis locis citādū.

† In omnib. antiqs ita: ex cōcil. Mediomatricen. idē Burchar. lib. 3. decr. c. 42. & in 1. cōpil. eo. ti. c. 1. Iuo p. 3. c. 46. hēt ex cōcil. Mediomatricē. c. 10. extat tñ hoc decretū in concilijs vulgatis in synodo Cabilonēsi secūda, habita sub Imperatore Carolo Magno. c. 26.

bi diœcesana [a] subiecti, in quibusdam Prioratib. habitant solitarij, contra statutum generalis [b] concilij. † Ideoque mandamus, quatenus ipsorū abbates seu Priores, vt vel ipsos ad Claustrū† reuocēt, faciētes in ipsis ecclesijs deseruiri per clericos seculares: vel alios monachos eisdē associēt, [c] cum quibus vitā possint ducere regularē, monitione p̄missa, per censuram ecclesiasticam compellas.

TITVLVS XXXVIII.

De iure † patronatus.

¶ Ex concil. Mediolan.†

¶ Si propter discordiam patronorū ecclesia caret administratore, cessatur in ecclesia a diuinis, tolluntur reliquiæ, & ostia claudūtur, si aliter sine scandalo ecclesia prouideri non potest. hoc dicit cum ca. sequenti.

CAP. I.

Perlatum est: & infra. ¶ Nobis visum est, quod eccle-sia inter hęredes patroni diuidi non debeat. [d] Et si simultates [e] inter eos surrexerint, propter quas sacerdos suo ibi officio canonicè fungi non possit, si aliter prouideri non poterit, præcipiatur ab episcopo, vt nullo modo ibi Missarum solennia celebrentur, [f] donec ad concordiam redeant, & ecclesia sacerdotem canonicè habeat, qui liberè suum ministerium valeat exercere.

¶ Ex Concilio Tribu-rien. †

¶ Summatum est in capitulo proximo.

CAP. II.

Quæcunque ecclesia; & infra. ¶ Si contingat pro ecclesia dissidere patronos, vt eā nolint sub vno presbytero pcurari, † episcopus (si aliter non poterit ipsi consulere) tollat inde reliquias, [g] atque eiusdem ecclesiæ, claudat ostia, vt sacrū mysteriū† [...]

CASVS. Aliqñ contingit, q̄ vnus patronus ecclesiæ relinquit plures hęredes, quilibet hęredū vult pro suo arbitrio ecclesiā ordinare cum vacat, statuit cōcilium, q̄ inter hęredes patroni ecclesia diuidi non debeat: & si discordia fuerit inter eos, propter quam sacerdos ibi ordinari nō possit, episcopus præcipiat vt nullo modo Missarum solennia celebrentur ibidem, donec ad concordiam redeant, & canonicè prouideant ecclesiæ. Nota q̄ ecclesiæ diuidi non debēt. Item episcopus potest compellere patronos ecclesiarum discordantes per subtractionem diuinorum vt ad cōcordiam redeant.

[Gl. seq. fortificat tex. per rōnem ad quam inducit quattuor iura. Secūdo tractat, an ius patronatus cuiq; patrono competat in solidum. In fi. quærit & arguit.]

d ¶ Non debeat.] quia ad mutabilitatem mundanarum necessitatum ecclesia turbari non debet. 10. dist. lege & 3. q. 5. hæc quippe, & 100. di. c. 1. & inf. eo. querimoniam.] Et nota q̄ iuspatronatus apud vnumquēque hæredum est in solidum quo ad omnem eius effectum, ff. de bo. li. si libertus. in fi. præter sacerdotis præsentationē, quæ est apud omnes, & ita quòd apud nullā, vt hic patet. & ī. c. prox. sicut electio. [...] simplex est & indiuisibilis, & [illegible] heredem [illegible] redes, argum ff de seru. via C. de [illegible] [illegible] Quod [illegible] ad [illegible] fic. ff. de [illegible] in fine.

ADDITIO. [illegible] Innocen. cōtra, cum sit res spiritualis. vide clem. plures, eod. titu.

e ¶ Simultates.] id est, latētia odia, siue discordiæ.

f ¶ Celebrentur.] sic 16. quæst. 7. considerandum [illegible] Bernar.

Quæcunque. [illegible] CA. [illegible] patroni ecclesiæ [illegible], vt eam nolint de uno presbytero ordinare, si [illegible] aliter [illegible] cōsulere nō poterit, tollat inde reliquias, & claudat ostia ecclesiæ, nec diuinum ibi celebretur officium, donec [illegible] vnum elegerint presbyterum. Ista duo capitula reducenda sunt ad c. sequens. Nota q̄ episcopus potest cōpellere patronos discordantes, ad ordinandam ecclesiam de uno presbytero.

[Glo. seq. ponit triplicem lecturam. Melen. Ioan. Fauen. & Alani.]

g ¶ Reliquias.] quidam dicunt, sicut Melendus, quod hoc capitulum non tenet, & illa [illegible] non tenent. 16 quæstione septima, [illegible] & capitulo si plures, & capit. sequen. [illegible] & capitulo eam te. nisi forsitan ex facto [illegible] scandalum oriretur, tunc posset seruari hoc, quòd hic dicitur ad tempus, quod satis uidetur. Ioannes Fauen. dicebat, tollat reliquias, id est, non ponat. Ala. intelligit de reliquijs, quæ sunt in capsis extra altare, quod est uerum, quia de illis, quæ sunt in altari, non intelligitur.

† De hoc articulo [illegible] de [illegible] patronat.

† Cōcil. Triburiē. c. 32. Burchar. lib. 5. decreti ca. 224. Iuo p. 3. c. 283. & c. 2. eod. tit. in 1. compil.

† In vno ve[illegible] [illegible]

Quoniam.

Quoniam.] Primo ponit abusum patronatum. Secũdo constitutionem ibi, Præsenti. Abbas.

CASVS. In quibusdam locis patroni ecclesiarum, vel eorum hæredes, abutuntur potestate sibi ab ecclesia concessa: quia, cũ ecclesia vnius debeat esse rectoris, ipsi in discordia plurimos præsentant. vnde statuit Lateranen. Cõcilium, vt si forte vota patronorum in plures partes se diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, qui plurimorũ eligitur, & approbatur assensu, & alijs idoneus fuerit. Si autem hoc sine scandalo fieri non poterit, episcopus ordinet ecclesiam secũdum quod melius sibi visum fuerit: In fine dicit; si de iure patronatus quæstio emerserit iter aliquos: & illa ifra quatuor menses non fuerit diffinita, ex tunc superior ordinet ecclesiam. Nota quod ex fundatione ecclesiarum acquiritur ius patronatus Item plures rectores non debent institui in vna ecclesia. Item electio maioris partis tenet, dummodo electus sit idoneus. Item propter scandalum aliquando receditur a iure. Item si quæstio iuris patronatus intra quattuor menses non finiatur, episcopus postea ordinare potest ecclesiã.

[Gl. seq. recitetur per q. an refectione, &c. & ponit opi. Lau. quã determinat. secundo quæritur pro, & contra, & tenet vltimum.]

a ¶ Fundatores.] no. quod ex fundatione i ecclesiæ acquiritur ius patronatus, vt hic, & 16. q. 7. filijs & j. eod. nobis. sed ex refectione vel reparatione acquiritur, vt dicebat Lau. argu. ff. ne quid in loco publi. l. præter. §. vicinales. ea videlicet ratione, quia quod humani iuris esse desiit, seruitutem non recipit ff. commu. prædi. tam vr. quàm ru. l. caueri. 2 quod intelligo cum omnino non est destructum monasterium vel ecclesia: sed si fundatus destructum sit, & de consensu episcopi aliquis vellet reædificare ecclesiam, credo quod hêat quis iuspatronatus, qa perinde est, ac si ab initio ecclesiam construxisset. inf. de Iudæ. consuluit. argum. Item quid si reædificata est ecclesia de eadem materia, nunquid prior patronus remanet patronus? Videtur quod sic, quia eadem ecclesia intelligitur. ff. de iud. proponebatur. & 7. quæst. 1 denique. & argum. ff. de vsufru. si in area. & ff. de ser. vr. pradi seruitutes. §. si sublatum. & hæc ecclesia loco prioris succedit, unde eadẽ intelligitur. argum. ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. & ff. si ex noxa. cau. l. 2. in fi. ff. de vsuf. dominus. in princ. ff. de ser. ru. prædi. Attilicinus. arg contra, quia desinit esse patronus, & obligatio semel extincta, & c ti. de solu. qui res §. aream. & de consecra. dist. 4. quæris. quod verius videtur.

† Concilium Laterañ. sub Alex. iij. 17. & c. 4 eo. tit. in 1. compil.

† De intellectu, & materia, vide Hostien. in summa eo. tit. §. quid iuris. Lapũ allega. 77. adde Baldũ in l. 1. ff. de senator. & Lãbertinum de iure pat. ar. 3. q. 2.

† Dispensatione legitur in Cõcil. generali dispẽsatione.

† al. personas

† De intellectu huius, §. vide Lãbertinũ tract. de iur. patr. ar. ... q. 1. p. ... 1. 2.

1 Vide Con cil. Trid. sess. 14. de refor. c. 1. 12. & sess. 25. de refor. cap. 9.

2 Per hanc l. dixit Vinc. j. c. significasti. quod si aliquis cõstruxit ecclesiam, & eam fecit consecrari, quod alius eã dotando patronatum non pot acquirere. Io. And.

nullus in ea celebret, antequam vnum eligãt presbyterum, qui sacrosancta sit idoneus procurare.

¶ Ex Concilio Laterañ. †

¶ Si patroni præsentando discordant, præfertur præsentatus a maiori parte, si est idoneus. & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni infra tempus debitum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesiam.

CAP. III.

Quoniam † in quibusdã locis fundatores [a] ecclesiarum, aut hæredes eorum, potestate, in qua eos ecclesia huc vsque sustinuit, abutuntur, [b] & cũ vna ecclesia vnius debeat esse rectoris, pro sua dissensione† plurimos repræsentant: Præsenti decreto statuimus, vt si forte in plures partes † fundatorũ se vota diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, qui maioribus [c] iuuatur meritis, & plurimorum eligitur, & approbatur assensu. ¶ Si † autem hoc sine scandalo [d] esse nequiuerit, ordinet [e] antistes ecclesiã, sicut melius eam secũdum Deum viderit ordinandam. Et id ipsum etia faciat, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra quattuor [f] menses non fuerit diffinitum.

¶ Ex eodem. †

¶ Excommunicantur patroni laici, qui clericos instituunt, & destituunt in ecclesijs etiam patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant: Et clerici qui institutionem laicorum recipiunt, communione priuentur.

CAP. IIII.

Præterea, quia in tantũ quorundam laicorũ processit audacia, vt episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituant [g] in ecclesiis, & remoueant cũ voluerint: possessionẽ quoque, atque alia ecclesiastica [h] bona, pro sua voluntate plerumque distribuant: ipsos anathemate decernimus feriendos. Clericus aũt, qui ecclesiam per laicos [i] sine proprij episcopi auctoritate receperit, cõmuniõe priuetur: [k] & si presumpserit, a ministerio ecclesiastico, & † ordine deponatur.

b ¶ Abutuntur.] & ita perdere debet priuilegium. 11. q. 3. priuilegium. & 74. dist. vbi ita didicisti.

c ¶ Qui maioribus.] simile. 63. dist. si forte. Sed nunquid requiritur quod maioris 3 sit meriti, & quod plures eum præsentent? hoc videtur velle hæc littera: sed vr sufficere si sit idoneus, dum tñ habeat maiorem partem, licet alius sit melior. De hac materia dicitur sup. de elect. ecclesia vestra.

d ¶ Sine scandalo.] arg. quod propter scandalum receditur a iure. sup. de præben. cum teneamur. & j. de no. ope. nun. cum ex iniũcto. & s. de tem. or. ad aures. vbi de hoc.

e ¶ Ordinet antistes.] ponendo ibi rectorem, ita quod ipsum postea repræsentet, si voluerit. arg. inf. eo. si vero.

f ¶ Infra quattuor.] inf. eod. cum propter. contra in f. c. eam te. ibi soluitur.

3 De hoc articulo vide citatos. s. in ca. cõstitutis. de appell

† Scilicet Cõcil. Laterañ. sub Alex. iij. c. 14. § præterea. & c. 5. eo. ti. in 1. cõp.

Præterea.] Duo sunt dicta. secundum ibi, Clericus. Abbas. Sicu.

CASVS. Quidam laici patroni in tantã audaciam prorũpunt, vt sine auctoritate eporũ clericos instituant in ecclesijs, & destituant. & possessiones & alia bona ecclesiarum pro sua voluntate distribuant: propter quod Laterañ. concilium decernit illos anathemate feriẽdos: Clerici vero, qui ecclesias de manibus recipiunt laicorũ sine auctoritate epi sui, cõione priuentur, & si eas non dimiserint, a ministerio ecclesiæ & ordine deponatur. No. quod laici et patroni de rebus ecclesiarum spiritualibus vel tẽporalibus, sine auctoritate epi sui nihil disponere debẽt. Itẽ sine auctoritate epi clerici non debent institui in ecclesijs. Item pęna clerici recipiẽtis beneficiũ de manu laici est, vt cõmunione priuetur. Item pęna clerici nõ dimittentis beneficium receptum a laico est, quod deponi debet.

g ¶ Instituant.] 16. q. 7. laic. & per laicos.

h ¶ Ecclesiastica.] 16. q. 7. decimas.

i ¶ Per laicos.] j. de priuileg. cum & plantare.

[Gl. seq. ponit epi signat litteræ præstiti, & remittit.]

K ¶ Communione priuetur.] & ita non est ipso iure suspẽsus 4 q. recipit ecclesiã a laico. & per hoc intellige illos

† al. vel

4 Quod credo, Tanc. & Vin. idẽ Hos. cum nec laici sint excõmunicar. s. proximo responsio. Ioan. And.

illos canones.16.q.7. si quis deinceps. 1 cũ alijs capp. seq. quæ hoc dicere videtur. Itē alia pęna etiam imponitur ei, qui per abusum laicorũ consentit suę electioni, quia fit ineligibilis.sup.de elec.quisquis,ar.ↄ inf.eo. cura ꝙ s. ecclesia possit haberi per laicum. ibi soluitur.

donatio, vt res potius valeat, quam pereat. argum. ff de leg.1.si domus, §. vlt. & hoc probatur ex eo quod dicit; pro non dato habetur, &c.

[Glo.seq. signat contrarium.]

c ¶ Pro non dato.] sic ergo pro nõ dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ff. de acqui. re. domi. traditio, & C. de pę l. 2. ff. eod. l. 2. §. vlt. & inf. de do. post diuo. rest. nuper. & C. qui pro sua iurisdi. dare, dari ve. pot. l. vnica, & 1. & 7. Daybertum. Arg. contra inf. eo. cura. & melius c. consultationib⁹. Supple hic, nec est in possessione vel quasi: alias si esset in quasi possessione non vi, non clam, nõ precario, nulla quæstione sibi mota: quia tunc ius acquiritur p̃sentato, & obtinet. j. eo. ex lit teris. & c. co. [illegible] in possessione saltem de facto: & nisi consensus episcopi accesserit, non valet donatio, & ita concordat cum illa. inf. eo. cura.

¹ Vbi de hoc. & s̄. de renũ. quod in dubiis, & habẽt locũ hæc iura vbi laicus dat ecclesiã s̄ titulũ sicut si in proprietatẽ. s̄m Vincen. Io. And.

QVod autē.] Duo sunt dicta. Secũ dũ ibi, De cætero. Abbas. Sic.

CASVS. Patronus ecclesiæ ad vacantẽ ecclesiã præsentauit prælato suo (ad quē pertinet institutio) clericũ idoneũ: clericus ille non fuit a p̃lato admissus: postmodũ patronus volũtate mutata aliũ idoneũ præsentauit, qui fuit ab epo institutus, & in possessionem inductus: quęritur quis istorum alteri p̃ferri debeat? Rñdet, ꝙ in casu isto melior est conditio possidentis, quia antequã præsentatio per epm approbetur, ratum non est quod a patrono fuit inchoatum. No. ꝙ licitũ est laico patrono variare ante institutionem p̃sentati. Itē nota casum, in quo melior est cõditio possidẽtis, scilicet qñ laicus patronus præsentat primo vnũ, nec recipitur, & præsentat secũdo aliũ, & recipitur: secus est in clerico patrono.

† Post Cõc. Lateraň. sub Alex. iij p. 15. c. 1. §. quia autem, & c. 7. e. ti. in 1. cõp.

a ¶ Possidentis.] sic j. eod. pastoralis. hoc intellige, cũ laicus p̃sẽtat: secus si ecclesiastica persona, cui taliter variare non licet. j. eo. cũ autē. sed eps punitur, vt in ca. pastoralis. Et est simile qđ dicitur. C. de rei ven. quoties. simile s. de p̃scr. ad aures, & ita ille potior est in iure. q. prior possessionem fuerit adeptus. 2

² Si vero laicus p̃sentans nõ variasset p̃sentatus ab eo remoueret quẽlibet institutũ de re iud. cum Bertoldus. Io. And.

ADDITIO. De hac materia tractatur s̄ de offi. ord. cum vos. & melius. s̄ de off. leg dilectus.

DE CAETERO. Aliquis laicus patronus cõcessit ecclesiam, & instrumentum fecit sub hac forma. Ego talis concedo & do ecclesiam talibus clericis, siue collegiis & præsenti charta confirmo: quæritur, an talis concessio teneat. Respondet Papa, si consensus episcopi nõ accedat, nihil agitur; quia pro non dato habetur quod datur ab illo, qui donare non potest. No. quod laicus ecclesiam nemini dare potest sine consensu episcopi. Item pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure donare non potest.

[Glo. seq. quærit, ponit sol. Lau.

b ¶ Si consensus.] & ita si consensus episcopi accesserit, valet talis donatio vel concessio. j. e. c. illud. & c. nullus. Sed quid intelligitur dare patronus? ecclesiam dare nõ potest: quia ad eum non pertinet: immo ad episcopũ. Lau. dicit, quod iuspatronatus solummodo intelligitur donare, quod suum est, de consensu tamen episcopi. supra de dona. pastoralis, ne delusoria intelligatur

¶ Alexãder iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ Si patronus laicus successiue præsentat duos, & secundus instituitur ab episcopo, valet institutio. h. d. primo. Patronus non potest clerico vel alteri ecclesiæ conferre ecclesiam patronatam, vel alteri donare.

CAP. V.

QVod † autem cõsulis, si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam præsentatus, non fuerit ab episcopo diœcesano admissus, & postmodum alius idoneus præsentatus, & institutus ab episcopo, possessionem tenuerit corporalem: an primo clerico ecclesiam petente, debeat posterior remoueri, vel posterior priori præferri? Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio possidentis:[a] quoniam antequam præsentatio per diœcesanum episcopũ approbetur, ratum non est quod a patrono fuerat inchoatum. ¶ De cætero tuæ prudentiæ respondemus, quod si laici clericis, vel collegijs, de concessionibus vel donationibus instrumenta confecerint † in hæc verba vel similia, concessi, vel dedi ecclesiam, & præsenti charta firmaui: si consensus [b] episcopi non accesserit, nihil agi videtur, quia pro non dato [c] habetur, quod ab illo datur, qui non potest de iure donare.

† al. concesserint.

¶ Idem Exonien. † epo.

† Exon.

¶ Comparans vel emens ius patronatus, eo spoliari debet. Vel sic. Qui emit iuspatronatus vt possit præsentare filium vel nepotem seu quem vult, eo priuari debet. h. d. Et vtraque lectura potest sustentari.

CAP. VI.

QVia † clerici quidam aduocatias [d] † ecclesiarum comparant: [e] vel quocumque modo possunt, acquirũt, vt postmodum eorum filij, [f] vel

† Cap 8 eo. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Lateraň. par. 15. c. 4. & de intellectu Lãbertinas de iure patron. ar. 2. q. 5. p. 2. lib. 1.

† Aduocatio nes, in vno solo codice manuscripto paulo recentiori.

QVia clerici.] Primo ponitur excessus: Secundo pęna: ibi, Eosdem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici comparant ius patronatus ecclesiarum vel alio modo, quo possunt acquirunt, vt postmodum cum vacauerint, eorum filij vel nepotes præsententur ad eas. præcipit Papa episcopo Exonien vt hoc districte prohibeat, & eosdem clericos aduocationibus taliter acquisitis appellatione remota spoliet. No. quod qui iuspatronatus emit, eo debet priuari.

d ¶ Aduocatias.] id est, iuspatronatus, 3 quod quandoque dicitur aduocatio, vt hic, quandoque vicedominatus, vel custodia siue guardia, vt j. eo. præterea. Item dicitur ius frequentationis vel processionis. 16. quæst. 7. piæ mentis. & c. Frigentius. quandoque gratia. 16. q. 5. si quis episcoporum. T.

]Glo. seq. reci. per contrarium. de decre. j: c. praxi.]

e ¶ Comparant.] per se tantum; quod esse non potest, cum sit spirituali annexum. j. eo. de iure. sed cum vniuersitate potest obligari. j. eo. c. proxi. & vendi j. eod. cum sæculum 4 ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. ff. de acqui. rerum dom. l. quædam.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, quam soluit, signat contrarium, & ibi remittit.]

f ¶ Filij.] licet aliquis sit patronus, se præsentare non potest. j. eod. per nostras. filios autem [illegible] credo quod possit præsentare. 5 quod cuiusque vni. l. illud. Argu. contra. j. eo. consuluit vbi de hoc.

[Glo. seq. quærit, & soluit, refert aliam quæstionem. arg. negatiue, & illud tenet.]

3 Qđ patet ex eo, q a vt dicit tex. ad hoc emebãt vt fieret præsentatio, s̄m Inno. Io. An.

4 Concor. l. bonorũ. & l. hrđitas. ff. de pe. [illegible] & i [illegible] plene p D [illegible]

5 Sed non [illegible] trudere; & c [illegible] contrariũ. Ioan. And.

a ¶ Spe-

a ¶ Spoliando.] sed cui applicabitur? Potest dici ꝙ ecclesiæ cui p huiusmodi emptionē facta est simoniaca iniuria. arg. ī de sim. de hoc, & 17. q. 4. si qs in atrio. 1 & sic ecclesia erit patrona suiipsius. Sed quid si ipsa eadem ecclesia emisset iuspatronatus a suo patrono, nūquid amittit patronus ius patronatus, vt sic remaneat apud ipsā ecclesiā? arg. ꝙ nō ī. eo. illud, quia vēditio nō tenuit, quia spūale vel spūali annexū vendi nō pōt. inf. de simo. querelā. & ī. eo. de iure. & sic remanebit penes patronum restituta pecunia. Arg. ꝯ posset hic colligi, quia hic dr̄, ꝙ emptor spoliet, & nō vēditor, vñ eo ipso ꝙ imponit pęna emptori, & nō venditori, videtur remanere penes ipsum patronū iuspatronat⁹: quia si voluisset priuari, hoc dixisset sicut de alio. Vel dic quod pri⁹ dixi. Ber.

1 Per q̄ iura dixit hic Innocentius ꝙ ecclesia libera erit ab aduocato. Io. And.

nepotes, ad easdem ecclesias præsententur: Præcipimus, vt id arctius inhibere procures: Eosdem aduocationibus taliter acquisitis, appellatione postposita spoliando. [a]

¶ Idem Herforden. † episcopo, & abbati de Forde.

† Heforden. Hereforden.

¶ *Ius patronatus consistēs in aliqua vniuersitate temporalium, transit cum ipsa vniuersitate, etiam si vniuersitas transeat tantum quo ad vtile dominiū, nisi ius patronatus specifice sit exceptum. hoc dicit. Et est notabilis casus, & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

Ex † litteris I. Salabrien. † episcopi accepimus, quod defuncta persona ecclesiæ de Laton. G. miles, qui villam, in qua ecclesia sita est, a monasterio de Vintonen. ad firmam [b] tenebat, ad eandem vacantē, G. † clericum prædicto episcopo præsentauit: postmodum abbatissa prædicti monasterij alium præsentauit [c] eidem, ad ecclesiā suprascriptam, † quo nolente præsentatum ab ea recipere, apud Cantuariensem [d] archiepiscopū, grauem de episcopo deposuit quæstioné, & inf. ¶ Mādamus, quatenus si vobis constiterit, ꝙ præfato militi præscripta villa fuerit, non excepto [e] iure patronatus, ad firmam concessa, vel antequam [f] de iure patronatus inter

† Cap. 9. eo. ti. in 2. cōpil. & post c. c l. Lat. p. 15. c. 5. Et ꝑ intellectu vi. ī Bal. ī l. a ꝑcuratore. C. mādati. & ī l. si qs. C. de secun. nup. & in ca. q̄to. de iud.

† Salaberien. Salesberien.

† V.

v v.

† supradictā.

Ex litteris.] Diuidit in duas partes. Primo ponit q̄re la epi. Secundo dant sibi iudices, & instruūtur quomō debeant diffinire: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Abbatissa & moniales monasterij de Vinton. quādam villam suam, in qua sita erat ecclesia de Laton. pertinens ad monasterium ipsum, locauerunt ad firmā. G militi, miles ille ad ecclesiam ipsam postmodum vacantem præsentauit episcopo V. clericum, quem episcopus instituit, postmodum abbatissā prædicta episcopo alium pręsentauit: sed episcopus admittere noluit præsentatum ab ipsa, vnde abbatissa apud archiepiscopum Cantuarien. de episcopo deposuit q̄stionem, qui primum præsentatum fecit remoueri, & secundum sibi præsentatum fecit institui, vnde orta fuit contentio inter eos: Salabrien. episcopus qui primum instituerat, significauit hoc domino papæ, vnde mandat iudicibus, quatenus si constiterit ꝙ prædicto militi præ dicta villa fuerit concessa, non excepto iure patronatus, vel etiam si cōstiterit, quod antequam de iure patronatus inter abbatissam & militem controuersia orta esset, pręfatus V. institutus fuisset per episcopum ad præsentationem militis, ecclesiam eidem adiudicent, dummodo idoneus sit: ita ꝙ si abbatissa obtineat aduersus militem, prædictus V. illi de temporalibus debeat respondere: & sic in vtroque casu obtinebit. No. q ius patronatus transit cū vniuersitate, nisi specialiter excipiatur. Item lite mota super iure præsentandi, vel eligendi, præsentatio postea fieri non debet, vel electio: & si fieret, nō debet confirmari vel infirmari pendēte quæstione iuris patronatus vel electionis. Item præsentatio facta ab illo qui in possessione iuris patronatus est, valet.

[Glo. seq. ponit opinionem.]

b ¶ Ad firmam.] dicunt quidam, ꝙ talem cōtractum celebrauerunt inter se, q vtile dominium transiret in conductorem, & sic in ipsum trāsiuit ius patronatus, secus in creditore sup. de re iud. cum Bertholdus. B.

c ¶ Præsentauit.] supple & episcopus ipsum recepit.

d ¶ Apud Cantuariensem.] qui fecit primum remoueri, & institui præsentatum per abbatissam, vnde orta fuit contentio inter eos.

e ¶ Non excepto.] arg. concessum videri quod nō est nominatim exceptum. ī. de spons. cū apud. 2 Itē arg. quòd idē iuris est in toto & in parte. arg. ff. de off. præf. vrb l. 1. §. 3. & 12. q. 2. cognouimus. 3 De hoc tractatur s. de translat. inter corporalia.

2 Cōcor. l. 1. & ibi Doctores. ff. de ꝓc. 1 Not. ēt q̄dā ex ḡnalitate trāsire, q̄ ipā liter transire nō possent, sed ꝯ. ff. de pī gno. l. oblig. & s. de off. le ga. q̄ trāsla. ibi soluit secundū Host. Io. And.

[Gl. seq. reci. per q. an is cui mota est q̄stio, & c. ar. negatiuē per hoc c. ponit opi. cōtrariam, soluit dupliciter, & respondet ad cōtraria. Iterum reassumit opi. contrariam. in fi. obijcit, & soluit]

f ¶ Vel antequam.] arg. est hic à ꝯtrario sensu, quòd res litigiosa nō dēt trāsferri in aliā ꝑsonā lite pēdēte. 11. q. 1. quia res. & 16. q. 4. volumus. & s. vt li pēd. a memorati. & quasi per totum. Et ita vr̄ quod si moueat alicui quæstio de iure patronatus, & interim vacet ecclesia, ꝙ nō possit præsentare ante finē causæ. Sed nō est verum hoc secundum quosdam, prout dicitur s. de in integ. restit. cum venissent: immo si quis est in quieta possessione præsentandi, non debet inde amoueri, vt dicūt quidā, vsq; ad finem causæ. 16 q. 4. volumus, & s. vt lit. pēd. à memoria. & sufficit esse in possessione. ī. eo. consultationibus, & supplent hic, maxime. Sed littera ista manifestè contradicit, & certè verius videtur, ꝙ eligere vel præsentare quis non possit, postquam ei mouetur quæstio super proprietate. vel si dicatur, ꝙ possit præsentare lite mota, tamen præsentatus non debet institui pendente cōtrouersia, ex qua pendet. s. de in inte. rest. c. 2. & est arg. opt. sup de elect. Cumana. vbi clerici & capellani erāt in quasi possessione eligēdi, & mota fuit eis quæstio sup iure eligendi vacante ecclesia: & quia non probauerunt de iure suo, non valuit eorum vox. 4 Nec obstant contraria quæ dicunt, quòd lite pēdente nō est priuādus possessor sua possessione: quia ibi alia ratio est: ibi enim omnia restituūtur, & fructus post litē contestatam. Sed hic nō debent restitui fructus præsentationis: quia canonicè institutus non remouetur sine culpa, & hoc verius credo. Cōtra tamē notauit Ioā. s. quòd pōt licitè eligere, qui est in quieta possessione, licet moueat ei quęstio. sup. de in inte. rest. cum venissent. & ita si fuit iste præsentatus ante quæstionem motam, obtinebit: quia ille credebatur patronus, cum esset in possessione totius villæ, & ita credebat se esse patronū, & bona fide. sic inf. eo. cōsultationibus. & si postea obtineat abbatissa in iure patronatus: quia probabit quod excipit ius patronatus, respōdebit illi de temporalibus. 16. q. 2. sanè, & inf. de priui. cum & plantare. §. in ecclesijs. & hoc dicit hic in fine. Contra hoc tamē. sup. de re iud. cū Bertholdus. & inf. eo. consultationibus. vbi dicit, si tempore præsentationis suæ ius patronatus ecclesiæ possidebat, sed hic nō erat in possessione iuris patronatus, licet possideret vil

4 Sed hoc fuit ex virtute protestationis ꝯ eos factæ: cū ipsi clerici ꝓtestarēt. vt ibi notat. Io. And.

 lam:

lam: quia hoc non colligitur p litterã, sed intellige q erat in possessione iurispatronatus, & sic cessant contraria, & satis bñ colligit q miles erat in possessione iurispatronatus, ex eo quod dicit in fine: ita q si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalib. debeat rñdere. Ex hoc apparet q miles reus erat & abbatissa cõtra militem agebat, & sic relinqtur q miles credebatur patronus, & sic agebat ut patronus. vnde tenuit præsentatio & institutio eo tẽpore facta, quo quiete iuspatronatus ecclesiæ possidebat. ĩ. eo cõsultationibus, & sup. de elec. querelam. & ita lite mota non debet præsentare, vel si præsentat, suspenditur institutio in euentum sententiæ, vt dictum est.

abbatissam & militẽ controuersia esset suborta, prçfatus G. † in præscripta ecclesia per episcopũ, ad ad præsentationem militis institutus fuisset: ei (dũ modo alias sit idoneus) adiudicetis ecclesiam; ita quod si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

¶ Idẽ Vintonien. † episco.

¶ Si laicus, clerico vel religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi, non obstante tali concessione, qua non valet, ad ipsam ecclesiã cum vacauerit, poterit præsentare, & eam alteri ecclesiæ de consensu episcopi poterit concedere, h. d. cum cap. cum laici. & c. suggestum, infra eod.

ILlud] Diuiditur: quia ponit duo dicta. Secundum: ibi, Licet Abb.

CASVS. Patronus ecclesiam non vacantẽ concedit alicui religiosæ domui, incõsulto epo; postmodũ vacãte ecclesia, patronus præsentauit clericum epo, ad ecclesiã illã vacantem, & eps illum instituit. q̃ritur utrũ prima cõcessio impediat secũdam? Respondet papa, q secũda concessio tenet nõ obstãte prima, quæ de iure nullius est momẽti, tum quia de re non vacãte facta est, tum quia laici sine auctoritate episcopi nulli possũt ecclesias dare, quamuis iuspatronatus possint loco religioso cõferre. Si autem ecclesia uacante iuspatronatus loco religioso contulerit, & aliquis sine præsentatione fratrum eiusdem loci fuerit institutus, eius institutio est de iuris rigore irritanda. No. q non præstat impedimentum, qđ de iure non sortitur effectum. Item ecclesia non vacans concedi non potest. Item laici sine auctoritate episcopi ecclesias dare non possunt. Item laici possunt dare iuspatronatus loco religioso.

CAP. VIII.

ILlud † prætereundum non duximus, quod si laicus episcopo inconsulto ecclesiam,[a] non vacantem concedit religiosç domui, & postea cum vacauerit, ad præsentationem eiusdem laici, clericus ibi fuerit per diœcesanum episcopũ institutus, prior concessio secundam institutionem, quo minus habeatur rata, & firma, non potest aliquatenus impedire,[b] cum illa concessio de iure nullius possit esse momenti, tum quia de re non vacante[c] facta est, tũ quia laicus sine auctoritate episcopi, nemini[d] potest ecclesias † dare: Licet religioso loco[e] iuspatronatus † conferendi liberam habeat facultatem. Si vero iuspatronatus vacante ecclesia, religioso loco contulerit,[f] & aliquis sine præsentatione fratrũ eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius secundum rigorem iuris est institutio irritanda.

¶ Idem eidem.

¶ Instituti in ecclesiis patronatus per nouos patronos mutari non possunt, nec vicissitudines ecclesiarum per eos fieri.

CAP. IX.

QVerimoniã, † & inf. ¶ Absurdum videtur omnino, vt ad singulas patronorum secundum humanam conditionẽ, mutationes,[g] ecclesia

[Glo. seq. ponit opinionem.]

a ¶ Ecclesiam.] quidam intelligunt, q per hanc concessionem laicus iste intendebat dare ecclesiam ad proprietatem, vel ecclesiam in vsus proprios, quod facere non poterat, sup. de dona. pastoralis. 10. q. 1 nouerint. c. si quidam, cum alius eam possideret, secus si dedisset iuspatronatus etiam sine consensu episcopi, 1 ut dicunt, ut no. inf. eo. c. in notula hæc littera innuit, & c.

[Glo. seq. argum. alleg. duo iura. & tria alle. in contrarium.]

b ¶ Aliquatenus impedire.] arg. q non præstat impedimentum qđ de iure nõ sortitur effectum, arg. s. e. q autem. s. de elect. bonæ. Arg. ĩ. sup. de elec. considerauimus, & c. audiris, & inf. de sponsal. ad audientiam.

c ¶ De re non vacante.] & ita patet, q ecclesia non vacans cõferri non potest priuatæ psonæ, ut s. de donat. cõsultationibus, sed loco religioso de auctoritate episcopi ecclesia non vacans pt concedi, ut in decre. consultationibus.

d ¶ Nemini.] id est, nulli priuatæ personç licet.

e ¶ Licet religioso.] hæc littera innuit, q laicus possit dare iuspatronatus loco religioso sine auctoritate epi, sed ecclesiam non arg. 16. q. vlt. nemini regũ. sed nõ credo. vnde supple hic de consensu epi, q sine concedat ecclesiã, siue iuspatronatus, necessaria est auctoritas episcopi. sup. eo. quod autem. & s. de donat. consultationibus. & ĩ. eod. nullus.

ADDITIO. Hæc opi. reprobatur per c. vnicum, eo tit. lib. 6.

[Glo. seq. quærit, ponit opi. Vincen. & respondet cap. quod Vinc. alle.]

f ¶ Contulerit.] de auctoritate episcopi, ut dixi. Sed nunquid laico potest dari iuspatronatus? Vinc. dixit q sic. arg. inf. e. ex insinuatione, sed ibi nõ fuit donatio, sed frater cessit fratri ius suum, seu renunciauit ei quantum ad se ius præsentandi: & ita non fuit donatio, cum ipse insolidum esset patronus, vt ibi dicitur. sed cum vniuersitate bene potest dari vel vẽdi & obligari, sup. eod. ex litteris. & inf. eo. cum sæculum.

QVerimoniam.] Habet duo dicta. secundum: ibi, Et vicissitudines. Abb.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, quod propter mutationes patronorum ordinatio ecclesiarum mutari non debet ab ipsis patronis, vel ab alijs; quod esset absurdum, cum in patronorum potestate ecclesia nõ consistat. No. propter mutabilitatem rerum mũdanarum mutari non debet dispositio ecclesiarum.

[Glo. seq. exponit, signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Mutationes.] licet patroni mutent successione vel alio modo, ecclesiæ status pp hoc mutari non dẽt, cũ in ipsorum dispositione ecclesia nõ sit. sed potius epõrũ, nec possunt illã extrahere de sua potestate. 10. q. 1. sic quidã, & c. nouerint, arg. cõtra. 16. q. vlt. decernimus, & c. alijs, sed hic habẽt tãtum potestatem defendẽdi ecclesiam, & denunciare sacerdotis excessus epo, sed super rebus nullam habẽt potestatem, s. eo. præterea.

a ¶ Muten-

† V. vv.

† Vinton. Vinton.

† Cap. non eo. ti. in 1. cõpil. & post concilium Lateran. par. 13 c. 6. Et vide conciliũ Trid. session. 14. de refor. c. 13. adde cõciliũ Mogun tin. tempore Arnulphi. c. 4. & conciliũ Salegustadien. c. 13. & de intellectu uide Lãbertinum de iure patro. ar. 2. q. 2. par. 3. lib. 2.

1 De hoc vide lo hic latius per Ioã. And.

† ecclesiam.

† Patronatus ius conferendi, &c.

† Cap. 11. eo. ti. in 1. cõpil. & post conci lium Lateran. par. 15 c. 17. Et de intellectu vide Lãbertinum de iure patron. artic. 36. q. 2. par. 2. li. 1. & ar. 4 q. 2. par. 3. lib. 1.

a ¶Mutentur.] simile.10.dist.lege. & 101. dist. peruenit. & 3.q.6. c. hoc quippe.

b ¶Vicissitudines.] id est: permutationes, vt puta si patroni haberent plura iura patronatus, non possunt illa permutare sine auctoritate episcopi. Hostien.

a Hæc glossula Host. est vt finis indicat, nec in antiquis Raymundi exemplaribus reponitur.

Cum laici.] Summatum est s.e.c. illud. primo ponit dictum, Secundo ratio: ibi, Non enim. Abb.

CASVS. Aliquis laicus patronus concedit ecclesiam vacãtẽ alicui clerico, ignorante epõ aut nõ cõsentiẽte, postea pœnitentia ductus clericum aliũ pñsentauit epo, & eps ipsum instituit: quæritur quæ concessio valeat? Dñ. quod institutio illius valere debet, quia auctoritate epi est instituitus, non obstante prima concessione, quæ nulla est: quia non licet laicis clericos in ecclesiis ordinare. No. quod locus est pœnitenti vel pœnitentiæ, & ex hoc surgit illud, quod aliquis potest contra factũ suũ venire. Item non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum. Item laici ecclesias ordinare non debent.

[Gl. seq. ponit Brocar. quod licitum sit pœnitere, alle.9. iura, in ɔtriũ alle.5. sol. ponẽdo regulã, & sex casus ɔ illam.]

† Verbũ fier, qđ hic est in quibusdã isertũ, deest in oibus antiquis codicibus, & in recentioribus magis emendatis.

† Ca.12. eo. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Laterañ. par. 15.c.3.

Et vide Concil. Trid. citatum. s. hoc ti. cap. illud.

rum ordinationes mutentur:[a] Et vicissitudines[b] ecclesiarũ ab aduocatis vel alijs † præsumantur.

¶Idẽ Eboraceñ. archiepo.

¶Patronus ecclesiam clerico conferre non potest, & si contulerit, potest hoc non obstante ad ecclesiam præsentare rectorem.

CAP. X.

Cum † laici episcopis nescientibus, aut non consentientibus, ecclesias clericis concedunt, in quibus habẽt iuspatronatus, & postea pœnitẽtia[c] ducti, alios ad easdem episcopis repræsentant, & illi ad eorum præsentationem, in eisdem ecclesijs ab episcopis instituuntur; eorũ debet institutio stare, quia auctoritate sunt epĩ instituti: concessione priori (quæ nulla est[d]) omnino euacuata. Non.n. licet laicis,[e] clericos in ecclesijs præsumptione propria ordinare. ¶Idem Abbatibus, Prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboraceñ. cõstitutis.

¶Religiosi vendicare vel retinere non possunt ecclesias sibi cõcessas a laicis. sine diœcesani consensu: nisi legitime præscripserint vel postea diœcesanus consenserit.

CAP. XI.

Cura † pastorali: & inf. ¶Mãdamus, quatenus ex donatione laicorũ,[f] nisi auctoritas diœcesani epĩ, & consensus adsit, nullus vestrũ aliquas sibi ecclesias vendicare pñsumat, vel retinere taliter acquisitas. Nisi legitima[g] † fue-

c ¶Pœnitentia.] & ita licitum est pœnitere, & contra factum suum venire, vt s. & de elect. nosti. & 2.q.6.ca. ei qui.§. si quis libellos, 12.q.1. certe. ff. de mino. si minor. C. qui bo. ce. pos. l.2. ff. de mu. & hon. vt gradatim.§. sed & reprobati. ff. depos. l.1.§. si vero deposuero, & s. de depo. bona fides, & ff. de act. emp. & vend. si sterilis, §. vlt. At cõtra: s. de fil. presby. veniens, s. de cle. coniug. diuersis fallaciis, & 17.q.4. sunt qui opes, j. de despo. impu. de illis 1. & 3.q.3.c. induciæ, §. offeratur. Solu. non est locus pœnitentiæ nisi in casibus, puta si iusta causa subest, 12 q.1 certe. 63. dist. quia sancta, §. verum. vel si aliquid inopinatum emergat, 22.q.2. ne quis arbitretur, & in omnibus delictis, & malefic js. arg.50. distin. ponderet, & supra de re. eccle. alie. vel non, si quis presbyterorum, vel in his quæ fauore sui tantum sunt introducta, quibus renunciare potest, 7 q.1. quam periculosum. & in his quæ recepta non sunt plene, ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit. Vin. & in casu isto, vt hic patet, & j. eo. cum autem, & c. pastoralis.

[Glo. seq. no. alleg. tria iura. & vnum alleg. in contrarium, & ibi remittit.]

d ¶Quæ nulla est,] sic. s. eo. illud, & ita prima electio, quæ nulla est, non impedit secundam, s. de elec bonæ memoriæ, & cap. congregato. & s. de appel. constitutus. Argu contra, s. de elect. audius, vbi colligitur, quod electio quæ nulla est, impediat secundam, sed illud contra. ibi soluitur.

e ¶Laicis,] nec etiam clericis patronis licet ecclesiam ordinare: vnde habes similem casum in de clericis, et qđ dicitur hic de laicis. j. eo. c. vlt. Ala.

Cura pastoralis.] Tria facit. Primo ponit dictum. Secundo exceptionem ibi, Nisi. Tertio rationem ipsius ibi, Cum enim. Abb.

CASVS. Quidam religiosi & alij ẽt clerici, recipiebãt ecclesias de manibus laicorũ sine auctoritate epõrum, quod erat ɔtrariũ iuri: vnde mandat Papa prædictis religiosis quod nullus eorũ ecclesias recipiat ex donatione laicorum, sine auctoritate & cõsensu diœcesani epi, vel retinere præsumat taliter acquisitas: nisi legitima fuerint præscriptione munitæ, vel postea consensum habuerint diœcesani episcopi: quia enim laici non possunt in alios, nisi ius quod habent, transferre, huiusmodi concessiones irritæ sunt censendæ: Nota quod laici ecclesias conferre non possunt. Itẽ titulus non idoneus acquiritur alicui. Itẽ ratihabitio retrotrahitur. Itẽ nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat.

f ¶Laicorum.] laici. n. ecclesias cõferre non possunt. 16. q.6. si quis deinceps. & c. si quis eps: & c. si quis clericus per laicos. & j. de priuileg. cum & plantare. nec debent interesse electionib⁹, vt ibi habeãt vocem in ecclesia collegiata. inf. de ele. Massana. & & c. sacrosancta

† Ca.13. eo. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Laterañ. pa. 15. cap 9.

Et de intellectu vide Couarruuiã in regula: possessor. de regulis iuris li. 6. & in 2. par. relectionis. §. 11. & Lãbertinum de iu. pa. ar. 11. de q.1.p.2. lib.1.

[Glo. seq. obiicit per locum a diuisione, & tripliciter soluit.]

g ¶Legitima,] id est, quadragenaria, quæ sola currit contra ecclesiam, vt 19.q.3. c. placuit. vers. quas actiones. sed obiicitur cõtra hoc: isti monachi vel clerici, qui præscripserunt has ecclesias, aut habuerunt bonam fidem aut malam: Si dicas bonam, hoc non potuit esse, nisi quia ignorabant ius: sed ignorantia iuris non prodest ad vsucapiendum 2 ff. de vsuca. nunquam. & qui contra legum interdicta mercatur, non præscribit. C. de agri. & censi. quemadmodum. lib. 11. & isti contra interdicta canonum receperunt ecclesias. 16. qu.7. si quis deinceps. si quis episcopus. si quis clericus per laicos, s. eo. præterea & c quod autem, & c. illud, & ita præscribere non possunt. Si malam fidem habuerunt, nulla pñscriptione iuuantur. sup. de præscri. vigilanti & c. quoniam omne. & 34.q.2. si virgo. Potest dici, quod hic toleratur huiusmodi præscriptio propter scandalum, quia ecclesiæ non poterant reuocari sine scandalo. Quidam dicunt quod eo ipso, quod episcopo sciente, & non contradicente possidetur, intelligitur episcopus cõsentire; & quod sequitur; aut diœcesani habuerint postea consensum supplentem, expressum. & tunc non est necessaria præscriptio, cum habent consensum episcopi. Vel potest dici, quod illi qui ecclesias receperũt de manu laicorum, non possent præscribere, quia contra iura recipiunt: sed eorum successores præscribere possunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent, ex quo inueniunt ecclesiam in possessione: 3 quia qui in locum alterius succedit, iustam habet ignorantiæ causam, ff. de regul. iur. qui in alterius.

† al. longa, quã ẽt vocẽ hic agnoscit Hostiensis.

2 Et quoad hoc æquiparamus vsucapionẽ præscriptioni nr̃æ: in vtraq; n. requirit bona fides ẽm Vin. Io. An.

3 Istã glossã dicit hic Panormitanus, singularẽ in suo effectu.

a ¶ Consensum.] Arg. quod ratihabitio retrotrahitur. 16. q. 1. c. vlt. arg. contra, ff. de re iur. l. penul.

[Glo. seq. ponit brocar. quod nemo plus iuris, & c. allegat quinque iura pro, & quinque contra: & soluit.]

b ¶ Nisi ius.] nemo. n. potest plus iuris in alium transferre, quam ipse habeat. ff. de reg. iur. nemo. j. de do. post diuor. rest. nuper ff. de acqui. re. do. traditio. s. eod. quod aût, in fin. 54 dist. ab bati. arg. contra. ff. de acq. re. do. non est nouũ. Insti. qui. alie. non licet, § contra, C. de distr. pign. quamdiu, & l. si cessante, ff. de vsu fru. quod nostrum, ff. de acqui. poss. interdum. Sol. primũ verũ est. & ista cõtraria specialia sunt, nec etiam ius quod habent, scilicet ius patronatus, possunt conferre sine auctoritate episcopi, vt dix. s. eodẽ. illud, & j. eo. nullus.

rit pscriptione munitus, aut diœcesani episcopi habuerit postea cõsensum.[a] Cũ enim laici nõ possint in alios, nisi ius,[b] quod habent, transferre, huiusmodi concessiones irritas penitus esse censemus.

¶ Idem Lingonen. † epo.

† Lingon. Lundon.

¶ Si patroni ecclesiæ vacantis infra tempus a iure concessum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesias.

CAP. XII.

† Cap. 15. eo. ti. in 1. cõp. & post. Cõc. Lateraň. par. 14. c. 12.

SI † vero ordinatio alicuius ecclesiæ ad tuam institutionẽ spectat, & pro controuersia laicorum de iure patronatus inter se disceptãtium, prorogatur:[c] Fas tibi sit appellatione remota, in eadem personã idoneã istituere: Ita quod repræsentetur[d] ab eo, qui ius euicerit patronatus.

SI vero.] Primo ponitur quæstio. Secũdo solutio: ibi, Fas. Tertio limitatio ibi, ita, Abb.

CASVS. Inter aliquos vertitur controuersia de iure patronatus super aliqua ecclesia. propter quã controuersiam differtur vltra tẽpus a iure cõstitutum ordinatio ipsius; dicit Papa, quod eps appellatione remota ordinet ecclesiam de persona idonea, ita, quod institutus repræsentetur ab eo, qui ius obtinuerit patronatus. No. quod dr̃ hic, quod dictũ fuit in illa decre. s. eo. quoniam in quibusdã. Item persona idonea debet institui in ecclesia. Item licet institutus pleno iure gaudeat, tamen repræsentari debet a patrono, qui ius euicerit patronatus: quod verum est, non vt ius aliquid sibi crescat, sed ne de facto postea vexetur.

c ¶ Prorogatur.] vltra quattuor menses. sup. e. quoniã. & inf. eo. cum propter.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

d ¶ Repræsentetur.] sed quid valet hæc repræsentatio, cum iam sit institutus, & ius habeat? Per hanc repræsentationem nullum ius acquiritur huic, sed præsentat, vt patronus per hoc sit in quasi possessione sui iuris, ne postea vexetur. de facto. 1. inf. eo. c. consultationibus.

1 Ipse patronus vel psbyter a patrono, ẽm Ala. Ioan. An.

¶ Idem Hospitalariis.

¶ Si ius patronatus ecclesiæ deuenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi ius episcopale.

CAP. XIII.

10 CVm † sæculum reliqueritis: & infra. ¶ Prohibemus, ne cũ ratione feudorum emptorum,[e] aliter ve acquisitorum, vel etiã alio modo iuspatronatus in ecclesijs parochialibus acquisieritis, episcopo ius parochiale minuere † 20 præsumatis.

CVm sæculum.] Primo exordium decisum, Secũdo prohibitio: ibi, Prohibemus. Abb Sic.

CASVS. Hospitalarij aliquando acquirunt ius patronatus in ecclesijs parochialibus ratione feudorum emptorum, aut etiam alio modo: prohibet eis Papa, ne ius episcopale hac occasione diminuant epo diœcesano. No. quod iuspatronatus transit cum vniuersitate in venditione. Item religiosi viri non habent plus iuris in ecclesijs, in quibus iuspatronatus habent, quam alij.

[Glo. seq. ponit quattuor vel quinque modos, quibus transit iuspatronatus, & ponit versus.

e Emptorum.] sic ergo iuspatronatus trãsfert in venditione cum vniuersitate: & hoc verum est, nisi specialiter sit exceptũ. s. eo. ex litteris, & venditio feudi facta intelligit de voluntate dñi, aliter nõ valeret in constitutione Friderichi de feudis. trãsfertur etiam successione 2 s. eo quoniam in quibusdam & c. 1. & 2. & 16. q. 7. c. filiis. & permutatione. 16. q. 6. nemini regum. & alienatione vniuersitatis, vt hic, & donatione cũ cõsensu epi facta, sup. eo. quod aût. & c. illud, & j. e. nullus. Vnde versus.

Iura patronatus trãsire facit nouus heres.

Res permutata, donatio, [illegible]

Bernardus.

2 Quod intelligas tam de suis, si instituant hr̃des; vel alio mõ succedãt, quam de extraneis. 16. q. 7. psideratũ. vbi de hoc, & ca. si plures quidã tñ dñt ad solos hr̃des sanguinis deferri. ea. q. filijs. Io. And.

¶ Idem.

¶ Sine consensu patroni non potest quis ecclesiam occupare.

30 CAP. XIIII.

† Cap. 16. e. ti. in 1. cõp. & post Conc. Lateraň. par. 15. c. 13. Et pro intellectu vide Bald. in l. 1. C. de bo libe. & in l. 3. C. de edi. di. Hadr. tollen.

EX † insinuatione O. clerici accepimus, quod cum ei frater eius, iuspatronatus, qui in quibusdã ecclesijs habebat, liberaliter contulisset:[g] eas quidã 40 sine ipsius assensu occuparunt, & detinent occupatas, & infra.

† Cap 17 eo. ti. in 1. cõp. & post Concil. Lateraň. par. 15. c. 14. Et de intellectu vide Lamberti nũ. de iu. pa. par 12. q. 1. p. 2. lib. 1.

¶ Mandamus, quatenus (si est ita) earum detentores, vt easdem prædicto clerico restituant,[h] per eũ libere, (& † pacifice) ordi 50 nandas, monitione præmissa compellas.

† Hæc duo verba: & pacifice, desunt in antiquis libris. & recẽtib. magis fidis sunt in veteri compilatione.

f ¶ Minuere.] & ita nihil plus iuris debet isti religiosi habere, quam illi a quibus ius habuerunt: & sic episcopus ius suũ integrum habebit: quia permutationem talẽ ecclesię ordinatio mutare non debet. s. eo. querimonia, & supra eodem, cura. simile, supra de dona. inter dilectos, supra de relig. dom. quia monasterium.

EX insinuatione.] Primo narrat factum. Secundo dat iudices; ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. O clericus conquestus fuit domino Papæ, quod cum frater eius concessisset iuspatronatus, quod communiter habebant in quibusdam ecclesiis, quidam clerici sine ipsius assensu & præsentatione, illas ecclesias occupant, & detinent occupatas mandat Papa, quatenus, si est ita, detentores illarum compellantur, vt illas prædicto clerico restituant, per eum libere ordinandas No. quod patronus potest dare ius patronatus, siue ius præsentationis personæ priuatæ.

60 [Glo. seq. reci. per obiectionẽ, quã dupliciter soluit.]

g ¶ Liberaliter contulisse.] sic ergo videtur, quod [illegible] iuspatronatus possit donare priuato, etiã sine consensu episcopi, sed supple, quod de consensu episcopi hoc fecit. Verius videtur, quod hæc non erat vera donatio: quia vterque illorũ fratrum erat verus patronus insolidum. sup. eo. c. 1. & de ope lib. si libertus in fi. quia res est indiuisibilis. arg. ff. si ser. vend. loci corpus, §. si fundus, & ideo nihil est in veritate, sed concessit fratri tñ liberam ordinationem ecclesiarum, vt ipse solus posset præsentare, & est simile. ff. de ser. seruitutes, §. seruitus.

h ¶ Restituant.] quia non habuerunt canonicum ingressum: vnde debent expelli. sic 16. quæstio. vltima, decernimus.

Consu-

Consuluit.] Primo ponitur rō. Secundo dispositio. ibi, Non decet. Abbas.

CASVS. Dr̄ hic, q̄ sanctuarium Dei hæreditario iure possideri non potest, & ideo sustineri non debet, q̄ clerici auctoritate propria detineant ecclesias a parentib. eorum fundatas, nec laici possunt ecclesias cōcedere filijs, aut aliquib. alijs, cū sola p̄sentatio, & nō concessio p̄tineat ad patronum. No. q̄ successio hæreditaria in ecclesia reprobatur. Item laici patroni ecclesiarum aliquib. ecclesias concedere nō possunt auctoritate propria.

† Adon. Andrensi. Andron. Adon.

† Cap. 18. eo. ti. in 1. cōpil. & post conc. Latera. part. 15. c. 15.

a ¶ Hæditario.] successio hæreditaria in ecclesia esse non dēt. 8. q. 1. Apostolica. s. de fil. presb. ex transmissa & c. ad extirpā das.

[Gl. seq. cū seq. recitatur per q. an pater filium, & c. 2. quærit de plurib. patronis, & soluit.]

b ¶ Propria auctoritate.] secus si ad p̄sentationē parentū: q. a ipse se p̄sentare nō posset. ſ. e. p tuas. vn̄ nō vr̄ hic prohiberi præsentatio filij, un̄ permitti intelligitur. ar. i. de t̄, & cum apud.

† Cap. 1?. eo. ti. in 1. cōpil. & post conc. Later. pa. 15. ca. 1?. & de materia vide Arch. d. in c. q. illudet. 1. q. 1.

c ¶ Concedant.] auctoritate propria. idē intellige de clericis. ſ. e. tu eslt. sed c̄o præsentare pōt patronus filium, vt dictum est. s. quia suffragiū patris valet. tunc ff. quod cuiusque vniuer. illud notandum. Sed si plures sunt patroni, nunquid possunt vnum de se præsentare? Credo, quod sic arg. s. de elect. cum in iure.

1 Adde quod Doc. dicunt ꝯ hanc gl. q. a pr̄ & filius cē sunt eadem persona. l. fi. C. de imp. & alijs subst.

¶ Idē Adonen.† episcopo.

¶ Non potest patronus ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

CAP. XV.

Consuluit † nos, & īf. ¶ Cum sanctuarium Dei iure hæreditario[a] teneri non possit: nō decet aliquatenus sustineri, vt clerici ecclesias à parentibus suis fundatas, propria auctoritate [b] detineant; aut laici filijs, vel aliquib. alijs concedant [c] easdem.

¶ Idem.

¶ Iuspatronatus per se vendi non potest.

CAP. XVI.

De † iure vero patronatus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si R. illud comparauit (cū inconueniens sit vendi [d] iuspatronatus, quod est spirituali annexum [e]) contractum illum irritum [f] es se decernas.

¶ Idem.

¶ Patronus non potest sine episcopi vel Papæ consensu, etiam loco religioso conferre ecclesiæ decimas, vel aliud spirituale.

CAP. XVII.

Nullus † laicus decimas,[g] aut ecclesiā,[h] aut quicquid ecclesiastici[i] iuris est, sine concessione sui pontificis; monasterijs vel canonicis conferat: [k] † Et si quis episcopus improbitatis vel auaritiæ causa cōsentire noluerit, Romano pontifici nuncietur; & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur.[l]

¶ Idem.

¶ Si quis episcopus in ecclesia alterius diœcesis est patronus, præsentatus ab eo debet admitti, si est idoneus.

CAP. XVIII.

Significasti,[m] † & infra. ¶ Si episcopi post pro-

De iure.] CASVS. Dr̄ hic, q̄ ius patronatus cum sit spirituali annexum, vendi vel emi non pōt, & si quis illud comparauerit, talis ɔ̄tus irritus est decernendus. No. quòd spirituali annexum vendi vel emi non potest.

2 Idem Vin. Gof. & Hos. sicut & decuriones vnum ex se dant tutorem. ff. de tut. & curat. da. ab his, vbi absunt idē Gu. in Spe. e. ti. ad fin. Io. And.

d ¶ Vendi.] per se tantum, sed cum vniuersitate bene potest vendi. sup. eo. cum sæculum, & etiam obligari. sup. eo. ex litteris.

e ¶ Annexum.] sup. de iud. quanto.

[Gl. seq. quærit, & remittit.]

f ¶ Irritum.] ipso iure; quia spirituale vel spirituali annexum vendi non pōt: nec redimi. ff. de simo. querelā. ff. de contrah. emp. hanc legem. quia non recipit æstimationem. s. de re. di. sacra loca. in fi. si tamen res sacra ab ignorante emātur, ad interesse agitur ex cōtractu. ff. de contrah. emp. l. 4. & Inst. eo. tit. §. vlt. sed quis habebit ius illud. numquid ille, qui vendidit, perdet illud hoc ipso quod vendidit? De hoc dixi sup. eo. quia clerici.

Nullus.] habet duo dicta. Secundum ibi, Et siquis, Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur hic, q̄ nullus laicus decimas vel ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine consensu epi sui monasterijs vel canonicis conferre præsumat. Si vero eps improbitatis causa vel auaritiæ consentire noluerit, requisit[9], Romano Pontifici nuncietur, vt de ipsius licentia quod offerendum est, offerat. No. q̄ laicus nullum spirituale, vel sp̄uali annexum, concedere pōt alicui, sine auctoritate episcopi.

g ¶ Decimas.] sup. de his quæ fiunt a p̄rel. sine consen. ca. cum Apostol. ca.

h ¶ Ecclesiā.] sup. e. q̄ aūt, in fi. Et expone ecclesiam, i. iuspatronatus,3 q. a donādo ecclesiam, qđ suū est, donare vr̄ de consensu epi, s. iuspatronatus. sup. de do. pastoralis.

[Gloss. seq. ponit opi. Vin. quam reprobat.]

i ¶ Ecclesiastici iuris.] i. spiritualis: q. a si esset tpale ius ibi, nullius auctoritas requiritur, dum tn̄ res sit donātis. Dicūt tn̄ quidā, sicut Vinc. q̄ iuspatronatus potest laicus donare loco religioso, et sine auctoritate episcopi. sup. e. illud, sed contra dixi ibi.

ADDITIO. Hodie opinio Vincentij est approbata per capitu. 1. eodem titulo lib. 6.

3 Qđ ī ō placet, q. a licet ecclesiā dare nō possit, ius tn̄ patronatus dare pōt s. eod. illud. s̄m Hostien.

† Cap. 21. eo. ti. in 1. cōpil. & post cōcil. Later. ca. 18. & de intellectu uide Lābertinum de iure patron. arti. 14. q. 1. par. 2. li. 1. & ar. 20. q. 1. † offerat.

K ¶ Conferat.] si tamen contulerit, & subsequatur postea consensus epi. copi, bn̄ valet talis donatio, supra 16. quæstio. 1. cap. vltimo, & ini eo. suggestū. supra eod. cura pastoralis, & supra eod. quod autem. in fin.

† Cap. 22. eo. ti. in 1. cōpil. & post cōcil. Later. pa. 15. c. 19. & de intellectu Lābertinus de iure pat. art. 16. q. 7. part. lib. 2.

l ¶ Offeratur.] nisi iusta cā subsit, quare episcopus hoc denegauit q. a tunc Papa nō concederet, nec epm compelleret ad dandam licentiam. arg. 63. dist. literas. & 85. dist. archidiaconum, in fi. Ber.

Significasti.] Legit varijs modis. Primo, q̄ episcopus habebat ius præsentandi in alia diœcesi; Sed s̄m aliam lecturam non refert, an sit patronus in alia, uel in propria diœcesi. Tertio pōt s̄m aliam lecturam intelligi, q̄ non iuspatronatus, sed mera præsentatio fuit cōcessa episcopo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis eps postq̄ adeptus est episcopatum, acquisiuit iuspatronatus in aliquib. ecclesijs, à patronis ipsarum pro ecclesia sua. Dr̄ hic, q̄ si personas idoneas illas ecclesias vacantes præsentauerit, admittēdæ sunt. No. q̄ si quis episcopus hēt iuspatronatus in ecclesijs alterius diœcesis, tenetur ei præsentare clericū. Vel pone casum aliter, ut in sequenti.

m ¶ Significasti. Casus 4 Italis est talis: Quidam episcopus nōie ecclesiæ suæ, obtinuit iuspatronatus in aliqua capella diœcesis alterius: clericum quem ipse præsentauit, ille ad quem spectat confirmatio, recipere tenetur, etiam de alio episcopatu.

4 Hic casus nō hr̄ in antiqs libris.

a ¶ Per-

motionem suam, præsentationes personarum ad ecclesias, à patronis earũ, pro ecclesijs sibi commissis adepti fuerint: personę [a] idoneæ, quas ad eas vacantes præsentauerint, [b] sunt admittendæ.

¶ Idẽ abbati S. Alberti. †

¶ Institutus ad præsentationem eius, qui tunc iuspatronatus ecclesiæ possidebat, remoueri non debet, licet illud ius ab eo postmodum euincatur: secus si non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus.

CAP. XIX.

Consultationib. † & ĩf. ¶ Si aliquis clericus ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institutus ad presentationem illius, qui eiusdem ecclesiæ credebatur [c] esse patronus, & postea iuspatronatus alius euicerit in iudicio, institutus non dẽt ab ipsa ꝓpter hoc remoueri, [d] si tempore pſentationis suæ, ille q̃ eum præsentauit, iuspatronatus ecclesiæ possidebat; [e] cum ex hoc ei, quide iure debet habere, nullũ in posterum pręiudicium generetur. Si vero nõ possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, cum nõ esset, poterit ab eadem ecclesia remoueri. [f]

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Valet secunda concessio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per episcopum & patronum, non obstante priori facta per patronum solum.

CAP. XX.

Suggestum † est, q̃ cum ecclesiæ quędam de assensu domini fundi auctoritate Eboraceñ. archiepiscopi, ecclesiæ beati P. Eboraceñ. concessæ & assignatæ sint in pręebendam, canonici de Nouoburgo concessionem illam irritare nituntur, occasione donationis, quam sibi asserunt, prius [g] factam.

¶ Vnde licet in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus, quia tamen ecclesiæ, nisi auctoritas [h] interuenerit

---

1 Hæc glossula nõ reperit in antiquis exemplarib.

a ¶ Personæ idoneæ.] vt i.s.eod.c.illud, quod vr̃ concordare opinioni Vincentij.

[Gl.seq.reci. per q. an episcopus alienigenam, & c. ponit opi. Hug. quam improbat.]

b ¶ Præsentauerint.] epis vel alijs inferioribus prælatis, in quorum parochijs ecclesiæ suæ sunt. & clericũ cuiuscunque diœcesis pñt præsentare, vt 16.q.5. si quis epõrũ, & sic intelligit Hug. illud c. & est priuilegium epi, vt dicit, sed littera illud nõ dicit expresse, sed dicit: ordinet quos desiderat clericos ibi ponere & sic est ꝯ illud 71. dist. hortamur & c. clericos, & sup. de cle. pere. c. vlt.

† Alberij, in vno solo in ceteris, Albertis.

Consultationib.] Duæ sũt partes. Secunda ibi, Si vero. Abb.

CASVS. aliquis credebatur patronus alicuius ecclesiæ: præsentauit aliquẽ ordinario ad illam ecclesiam vacantem, & ille fuit per episcopũ institutus: postea alius ꝯ illum euicerit ius patronatus in iudicio: quæritur, vtrum ille institutus ꝓpter hoc debeat remoueri? Rñdet Papa, si tẽpore præsentationis suæ ille qui presentauit eum, ius patronatus ecclesiæ possidebat, & credebat patronus, non debet ꝓpter hoc ab ipsa ecclesia remoueri, cum ꝑ hoc patrono nullum pręiudicium in posterum generetur. Si uero non possidebat ius patronatus, sed tãtũ credebat esse patronus cum nõ esset, ab ipsa pt ecclesia remoueri. Not. q̃ ex sola possessione cũ bona fide acquiritur ius. Itẽ arg. q̃ plus valet qđ est in opinione, q̃ q̃ est in veritate. Itẽ quod legitime factũ est, non dẽt irritari, licet ad eum casum deueniat, à quo non potuit incipere. Item ex sola opinione non acquiritur ius.

† Cap. 23. e. ti. in 1. cõpil. & post ꝯcil. Lateraneñ. par. 15. c. 20. Et de materia uide Abbatẽ cõs. 45. inci. Christi eiusque matris præsidio in 1. vol.

[Gl. seq. arg. opi. præferri, & c. alle. 5. iura, & duo in contrarium.

c ¶ Credebatur.] & erat in quasi possessione iurispatronatus quia tunc tenet præsentatio, et si in veritate non sit patronus s. de elec. querelam, & sup. de causa pos. & propric. cum olim. & hic. Item est hic arg. q̃ plus valet quod est in opinione, quam q̃ est in veritate. 1 q. 1. si quis à simoniacis. 3. q. 7. c. infames. §. tria. & §. verũ. inf. q. si sint leg. cum inter & c. per tuas, & sup. de bigа. nuper. in fi. arg. contra. 27 q. 2. si quis. & 8. dist. veritate. Et ita sola possessione acquiritur titulus [2] licet ille dominus non sit qui præsentat, sed hoc facit bona fides.

2 Cõcor. li. 1. §. denique. plu. arc nor. Bar in l. C. l ius. ff de viu.

d ¶ Remoueri.] quia quod legitime factum est, non dẽt irritari. licet ad eum casum deueniat à quo incipere non potuit. 55. dist. præcepta. ff. de iti. ac priua. l. 2. & ff de postu. l. 1. §. casum, 32. q. 6. neque furiosus. [3] & qđ rite & ſm leges factum est, ex alio euentu resuscitari non debet. C. de adm. tu. sancimus. Et quod legitime factum est, pęnam nõ meretur. C. de adul. Gracchus.

3 Et ĩ. de re. iur. factũ legitime. lib. 6. Io. And.

[Gl. seq. quærit, & remittit.

e ¶ Possidebat.] bona fide, vt dixi, & nõ vi. ar. C. de pscri. xxx. vel xl. annor. si quis emptionis, §. sed hoc. & 16. q. 3 licet in regulis. Sed nunquid ille, qui est in quasi possessione præsentãdi, si ei moueatur q̃ proprietatis, poterit interim præsentare ante sñiam. Dic de hoc vt dixi sup. c. ex literis. propter noctñ nullum fit præiudiciũ vero patrono in posterum, vt hic dicit. Ber.

f ¶ Remoueri.] quia non præsentatus patrono 16. q. 7. decernimus, & hic credulitas sine possessione non valet, vel non prodest.

Suggestum.] Summatum est. s. in c. illud. Cõis d[illegible]. Secunda ibi, Vnde licet. Abb.

† Cap. 25. eo. ti. in 1 cõpil. & post ꝯcil. Lateranẽse, par. 15. c. 2[illegible].

CASVS. Quidam patronus quarundam ecclesiarum de assensu archiepi Eboraceñ. ecclesias illas concessit ecclesiæ beati Petri Eboraceñ. vt illas haberent in præbendam: canonici de Nouoburgo cõcessionẽ illam annullare intẽdũt, ex eo q̃ dicebãt concessionẽ illarum ecclesiarum, prius sibi factam, quæritur, quæ concessio valere debeat? Rñdet Papa q̃ licet in donationib. ecclesiarum requirendus sit, & expectandus patronorũ assensus, tñ nisi auctoritas põtificalis interuenerit, concedi non possunt, & ideo prima concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate dięcesani facta est, aut etiam postea eius assensus fuerit subsecutus, posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet ualere, quæ de auctoritate dięcesani facta est, quamuis posterius facta dicatur. Not. q̃ patronus sine auctoritate episcopi ius quod habet in ecclesia, conferre non potest. Itẽ quod ab initio non valuit, per subsequentem cõsensum confirmatur. Item concessio quæ non tenet, non impedit secundam.

g ¶ Prius factam.] similiter casum hẽs sup. de his quæ fiunt a præla. c. continebatur.

h ¶ Auctoritas.] epalis. sup. eo. q̃ aũt, & c illud, & cap. nullus, & sup. de dona. consultationib. & sup. eo. c. cura. & hic. & c. præterea, & c. significantibus.

[Gl. seq. arg. alleg. quatuor iura.]

a ¶ Sub-

a ¶ Subsecutus.] arg. quod ab initio erat inualidum per subsequentem consensum confirmatur, & fit validum.s.e.cura. & 16.q.1.c.vlt.1.simile s̄. de his quæ fiũt à prælat.sine consen.ca.c.cum nos.& s̄.de do.pastoralis. & supra eo.cura.

b ¶ Quamuis posterius.] arg. ꝙ litteræ q̄ possent elidi ꝑ exceptionẽ, non præstant impedimentum secũdis, quamuis de primis non faciant mentionem. s̄.de confir. vti.c.bonæ.

c ¶ Fulcitur.] arg. ꝙ vbi plura faciũt ꝓ aliquo q̄ ꝯ, obtineredẽt. arg.13.dis.duo mala. & c.neru. C.de iu.& fa.igno.l.1.2 & s̄ de re iud. cãm quæ, vbi sunt arg.de hoc. Arg. contra 21.q.1.mouet te.

Relatum.] Sunt duæ ptes. Scđa: ibi. Ad hoc. Abb.Sic. CASVS. Quidam clerici occasione concessionis sibi factæ ꝑ la cos, non requisita epi auctoritate, in ipsis ecclesijs beneficia sibi vẽdicare ꝑsumũt; quia hmõi ꝑsonę nõ intrant per ostium, sed aliunde conscendũt, ac per hoc se reddunt indignos: mandat Papa ꝑlatis ipsorum, quatenus si cõmoniti prędicta non resignauerint, ab officio & bñficio remoueãt, nisi epali fuerĩt concessione muniti.

d ¶ Recognitionis.] id est, confessionis in iure factę, donationis vel cõcessionis prius factæ de re quacunq;. quod melius est, & est vulgare Anglicorum 3 Alanus.

e ¶ Vendicare.] id est retinere.

f ¶ Per ostium.] 7.q.1.nõ furem. & 22.q.4. tres personas. & 1.q.1. ordinationes.

g ¶ Cõscendunt] 4 & sic fures sunt. s̄. de elec. dudum.

h ¶ Indigni.] i tñ ꝙ deponi dẽnt, & excõicationi subijciẽdi sunt. 14.q. si qs de inceps, si qs eps. si qs clericus, hodie tñ non imponit pœna prædictorum canonum, sed statur ei quod hic dr̃. Et si qs ꝯsentiat electioni de se factæ, per abusum laicorum, intelligibilis fit, nec potest promoueri sine dispensatione. supra de ele. quisquis.

AD HOC. Quidã laici spoliãt ecclesias ꝑ possessionib. suis, vt sic viros ecclesiasticos faciant litigare coram iudice, sęculari, mãdat Papa prelatis prędictis, quatenus id publicè sub interminatione anathematis, dẽant inhibere: & si ꝯtra hoc fecerint, excõ ceãtur. No. ꝙ ex ꝯcessione laici sine auctoritate epi, null9 ecclesiã recipere dẽt. Item actor forum rei sequi dẽt. Item prohibitus sub interminatione anathematis, si fecerit contra, non est excommunicatus, sed excommunicandus.

i ¶ Coram sęculari.] ẜm illam regulã, Actor forũ rei sequatur. s̄. de fo. comp. cũ sit generale. 11.q.1. experiẽtiæ. 5 Sed nonne committunt isti sacrilegium, q taliter spoliant ecclesias? ergo sunt ꝑ ecclesiam iudicandi, vt ꝓbatur s̄. de fo.ꝯpe. ꝯqstus. & arg.12.q.2. nulli licet prædia. & homicidæ dñr.2.q.2.q abstulerit. Est ergo verũ, ꝙ isti malefactores sub ecclesiastico iudice sunt ꝯueniẽdi: & fauore ecclesiæ est hoc introductũ. s̄ de for. comp. cũ sit gñale. & ẜm illam regulã non consequeretur intentionem suã. Sed pone ꝙ ecclesia agat ꝯ eos corã iudice sęculari: & ipsi laici volũt recõuenire ecclesiam: q a forte hęc erat mẽtio ipsorũ, nũq d sunt audiẽdi? Dicas ꝙ nõ ff. de iud.l.2.§.sed agãt. 6 & alia ẽt rõne: q a qõ spoliationis priuilegiata ẽ, vt eã intẽtãs recõueniri nõ possit, nisi de alia spoliatione. s̄. de or. cog. super spoliatione. & s̄. de iu di. significauerunt.

[Glo.seq.notat, & remittit.

K Excõicationi subdatis.] hic patet, ꝙ si qs ꝓhibeat sub pęna anathematis siue excõicationis, licet qs ꝯfacit, nõ est excõicatus, sed dẽt excõicari: secus vr̃ 7 si dicat sub interminatione anathematis. j. de eo, qui fur. ord. rece. c.1. Vel si dicat sub excõicationis interpositione, q a q ꝯtra facit, excõcatus est. 62. di. Salonitanę. & s̄. de loc & condu. c.1. q a ꝑ illa verba innuitur, ꝙ ex cõicationis sñia lata sit. Dic de hoc, vt dr̃ infra de simo. sicut 2.

pontificalis, canonice concedi nõ possunt: Significamus, ꝙ prior cõcessio, si cũ assensu patroni, & auctoritate diœcesani epi † facta est, aut eius assensus fuerit postea subsecutus,[a] posteriori cõcessioni prefertur: alioquin illa debet præferri, quamuis posterius[b] facta, quæ consensu domini fundi, & episcopi auctoritate fulcitur.[c]

¶ Idem archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis.

¶ Ab officio et beneficio remouetur, qui monitus nõ dimittit ecclesiam consensu episcopi sibi concessam. hoc dicit.

CAP. XXI.

Relatum † est nobis, ꝙ nonnulli occasione laicæ recognitionis,[d] non requisita epi audientia, beneficia ecclesiastica sibi ꝑsumũt in vestris parochijs vendicare.[e] Quoniam igitur hmõi personæ non intrãt per ostium,[f] sed aliũde conscendunt,[g] ac ꝑ hoc indigni[h] sunt pastoris nomine, vel prærogatiua gaudere: Mãdamus, quatenus eos si commoniti prędicta minime resignauerĩt (nisi epali concessione † muniti fuerit) ab officio reddatis & bñficio alienos: & infra.

¶ Laici spoliantes ecclesiam, excommunicantur. h.d.

¶ Ad hoc quoniam quidã laici ecclesias possessionib. spoliãt, vt sic viros ecclesiasticos faciãt corã sęculari[i] iudice litigare: vobis iniũgim9, vt id publice sub interminatione curetis anathematis ꝓhibere. Siquis aũt ꝓhibitionis vestræ cõtemptor extiterit, eũ excõmunicationi subdatis.[k]

¶ Idem.

¶ Si qõ iuspatronatus infra sex menses nõ terminatur à tẽpore vacationis, libere põt, episcopus sine præsentatione ibidem instituere rectorem. h.d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis: nam in laicis sufficiunt quattuor menses.

CAP. XXII.

Eam † te decet: & infra. ¶ Illas aũt ecclesias, de quarum patronatu cõtrouersia fuerit, si infra sex menses[l] postquam vacauerint, non fuerit controuersia † interminata: licitum tibi sit de persona idonea ordinare.

Eam te] CASVS. Si de iure patronatus alicuius ecclesiæ ꝯtrouersia fuerit inter aliquos, & j. sex menses non fuerit terminata postquam vacauerit, ex tunc licitum sit superiori eandem de persona idonea ordinare. No. quòd quæstio iurispatronatus infra sex menses terminari debet.

[Gl. seq. signat contrarium. & dupliciter soluit, & secundum approbat.]

l ¶ Sex menses.] contra. s̄. c. quoniam. & j. eo. cum pp. vbi dantur tñ quattuor menses. 16.q.7. si plures. & c. considerandum & s̄. eo. quæcunq;. Sol. cum est contentio de electione inter patronos, tũc obtinet quod dr̃ s̄. eo. quoniam. 1. rñ. Si autem ecclesia ordinari non possit sine

1 Cõcor.l.& siquis in senatorio.ff.de ritu nup.

† vox, epi deest in antiqs.

2 Pro milite q audit post sñiam opponẽs peremptoriã, q̄ ꝑ ignorãtiam iuris omiserat, faciunt tria, vt ibi notat; ꝙ miles, ꝓreus, ꝙ certat de dãno vitãdo: ꝯ eũ duo. res iudicata, & iuris ignorãtia. Io. And.

† Cap. 27.e. ti. in 1. cõpil. Et post ꝯcil. Later. pa. 50. c. 33. Et vide concil. Trid. sess. 14. de reforma. c. 13.

3 Nõ modo Anglię, sed & Galliæ, Burgũdiæ & Prouinciæ, vt hic notat Hostiẽsis.

4 Hęc glossula non hr̃ in antiquis codicibus.

† beneficio

5 Cõcor.1.itẽ crinali. C. de iur. om. iud. l. fi. C. vbi in rẽ act. exer. deb.

6 vide de fo. cõp. c. fi. in fi. vltimæ glossę. Io. And.

7 al. dicit, & est hoc cõtra hunc textum ẜm. Ho. Pe. & Abbatem. Io. And.

† Ca.5.tit.de ætate & qualitate, in 1 ꝯp. Et de intellectu Labertinus de iure patr. ar. 9. q. 1. par. 2. lib. 2.

† Vox, controuersia, deest in oĩbus antiquis exẽplaribus.

sit sine nimio scandalo patronorū, tunc satis posset dici, q eps tollat reliquias, & claudat ostia: & sic possumus tenere decreta prædicta. si plures, & cōsiderādū qa pp magnū scādalū ea q sine peccato mortali possunt omitti, quandoque omittimus. ij de no. ope. nun. cum ex iniuncto. aliās propter modicum scandalum non dimittat eps ecclesiam ordinare, vt dr in c. quoniā. Tn consueuit dici, q nō statur hodie illis decr. sed illi decreta, qm. vbi dr de sex mēsib. Si ergo est contentio inter aliquos de iure patronatus, tunc episcop⁹ expectet vsq. ad sex menses, & tūc auctoritate sua ordinet ecclesiam, si ij. sex menses postq vacauerit, illa qō diffinita nō fuerit, vt hic dicit, saluo iure illius q postea euicerit iuspatronatus in posterum. s. e. si vero. & e. consultationib. & ij. eo. cum pp. Sed si non vult tātum expectare, post quattuor menses ordinet ecclesiam. s. e. quoniam. & ij. e. cum propter. quib. standū est, vt dicit Lau. quia licet illa decre. quoniam, præcesserit [illegible], Inno. tamen concor. cum illa decre. quoniam. quæ est Lateranū [illegible] Quidam tamen ita dicebant, quod sic computantur sex menses a tempore vocationis & ita concord. concilium Lateran. s. de concessione præben. nulla. & illa, quoniam, & eacum propter intelliguntur a tempore notæ litis. quod satis pōt concedi. & hoc satis innuitur per literā illarum decr. in quib. dr, si qō emerserit, & hic dr, postquā vacauerit, tn episcopus pōt facere quod istorum magis placet. Si vero contentio sit inter episcopum, & patronū, puta eps dicit præsentatum indignum, patronus idoneum: sic episcopus ponet œconomum ibi pro fructib. conseruandis, quousq; fuerit expeditum. s. de off. ord. cum vos. Credo potius standum ei quod dicit Lau. si episcopus voluerit. quod dr a tempore motæ litis, non h[illegible] rōne: quia sic posset vacare ecclesia quasi per octo menses, & decr. illa præcessit tempore illam. quoniam. supra eod. licet hæc sit posterior in [illegible] qu[illegible] sunt eiusdem auctoris. 2 Ber.

† Cap. 29. eo. ti. in 1. comp. extat integra clausula in c. 11. ti. de hrt. in 1 pp. est. n. pars c. ad abolendā, vt obseruat Concius. & pro intellectu vide notata p Geminianū inc. cum in ecclesia. de præb. lib. 6.

1 Scilicet Petrus Hispanus hic.

2 Facit quod no. de off. archid. ad hæc Io. And.

¶ Lucius tertius.

¶ Patronus iuspatronatus propria auctoritate alienare nō potest, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tēpore fundationis a diœcesano illud fuerit sibi reseruatum.

CAP. XXIII.

ij PRæterea † quoniam aduocati [a] ecclesiarū ius aduocationis, [b] donationis, vel emptionis [c] titulo, alijsq; pro sua volūtate cōtractib. in alios trāsferre psumunt, fodrum, [d] albergarias, [e] regium, [f] & similia tanquā a proprijs rusticis, ab ecclesijs extorquentes: Præsenti decreto statuimus, eos siue aduocati, siue patroni, vel vicedn̄i, siue custodes, vel guardias habentes, seu quocunque alio nomine censeantur, à grauaminib. ecclesiarū cessare, nihilq; in ipsis præter antiquos & moderatos redditus à locorum episcopis institutos [g] exigere: aut † si aliud exegerint, excommunicationi subdantur. Contractus quoque huiusmodi, [h] quos fecerunt, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

¶ Idem Noruicen. episcopo.

¶ In plurib. successiue præsentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio: sed in præsentatis à psona ecclesiastica, potior est primo præsentatus. h. d. spāliter, et est vnū de prīcipalioribus capitulis tituli.

CAP. XXIIII.

CVm † autem aduocatus clericum idoneum episcopo præsentauerit, & postulauerit postmodum eo non refu-

PRæterea.] Primo ponitur duplex factum reprehēsibile. Secundo contra [illegible] statuit. & pœnam imponit. Tertio contra primum discernit. Secūda ibi, Præsenti. Tertia ibi, Contractus. Abb. sic.

CASVS. Patroni ecclesiarum iuspatronatus titulo donationis, vel emptionis, vel alijs contractib. pro arbitrio suo in alios transferre præsumunt, & alias exactiones ab eis exigunt, tanquam a proprijs rusticis: vnde statuit concilium, q ab huiusmodi grauaminibus cessare debeant, & nihil aliud exigant præter antiquos redditus ab epis institutos: & si aliud exegerint, excōicantur. Contractus huiusmodi, si quos fecerint, statuit Papa non tenere. No. q patroni ecclesiarum id solum ab ecclesia debent hre, quod a canonib. reperitur concessum. Item contrafaciens excommunicari debet. Item iuspatronatus vel emi non potest.

a ¶ Aduocati.] id est, patroni.

b ¶ Ius aduocationis.] i. iuspatronatus, vel potius ius aduocationis. nā alij dicuntur patroni, & alij aduocati, 3 vt infra eo. c. patet.

c ¶ Emptionis.] qualiter iuspatronat⁹ trāsferatur venditione, seu alijs modis, dictū est supra eo. cum sęculum.

d ¶ Fodrum.] fodrū est collecta, quam imponebant isti patroni ecclesijs, & est vulgare Lombardorum.

e ¶ Albergarias.] 4 id est, pactiones, quæ debentur pro come[illegible]

f ¶ [illegible]

[Gl. seq. recitetur [illegible]]

g ¶ [illegible] statui ergo [illegible] patrono vice [illegible] siue pēsionis, vt hic patet, & 23. q. vlt. tributum. & argu. 18 q. 2 Eleutherius. & hoc ante cōsecrationem ecc'esiæ, & nō post. 5 arg. C. de dona. quæ sub modo [illegible] & 16. q. vlt. filijs. possunt etiam statui vice benef[illegible], & ante, & post. 16 q. 6 illud & q. 1 possessiones & q. 3 de rect. & c. si episcopus amplius vero [illegible] quam repensatum in [illegible] de pœnit. [illegible] quibusdam. quod si [illegible] vt hic dicitur, & in c. ii. quibusdam. & supra de stata monach. in singul. s. in fin.

[Gl. seq. signat contrarium & remittit.]

h ¶ Contractus quoque huiusmodi.] de quibus præmissum est s. donationis, venditionis, & alijs: & sic patet quod iuspatronatus vendi nō potest. supra eo. quia clerici. & c. de iure. vel donari sine consensu episcopi. supra eodem nullus. argum. contra. supra eo. illud ibi soluitur.

CVm autem.] Laicus patronus vno præsentato pōt alium præsentare, secus in patrono clerico. Et secunda pars ibi. Verum. Abb.

CASVS. Patronus ad vacantem ecclesiam clericum idoneum præsentauit episcopo, & eo non reprobato postmodum alium præsentauit [illegible]: quæritur quis præferri debeat? Respondet Papa, iudicio episcopi [illegible] quendam. [illegible] præsentatur: [illegible] vel ecclesiastica, persona præsentationem habeat, [illegible] tempore, potior est iure. Nota quod [illegible] patronus variare potest in præsentando, antequam præsentatus sit admissus, collegium vel ecclesia [illegible] non potest variare. Item qui prior est tempore, potior est iure.

a ¶ Alium.]

3 Ad hoc ij. de ele. gnali. li. 6. Io. And.

† In codice Barbatiæ ita. aut si aliud exegerint, excōicabūtur.

4 Hęc glossa non est in antiquis: q. d aūt ii: Albergaria, rectius tradit hic Hostiensis.

† Ca. 30 e. tī. i 1. pp. & post pci. Later pa. 15 c 8. Et de intellectu Labertinus de iure pat. ar 19. q 6 pa 2 i. 2. & ar. 13. q 5. par. 1. lib. 2.

5 Vide qd' dicā de tradēte dotem prius oblatā. d ele. gnali. li. 6. super. glo. fundans. Io. An.

a ¶ Alium.] dando ſm vr̃ recedere a priori, ſicut ille q̃ plures conſtituit procuratores diuerſis temporib. ff. de ꝓcu. ſi quis cum procuratorio. §. vlt. & ſup. de procuratoribus, non iniuſte.

[Gl. ſeq. no. de gratificatione, alle. 5. iura, in cõtrariũ alle. 3. & ſoluit.]

b ¶ Iudicio epi.] & ſic locus eſt gratificationi. ff. loca. innanc. in fi. ſ. de off. dele. de cauſis. a. 26. q. 7. tpa. ff. de relig. l. vlt. ff. q. ſatiſ. cog. de die. Sed contra eſt inf. e. c. in fi. C. de dila. qm̃ plerũque. ff. de fideicõ. libert. gñaliter. §. q̃d ergo. Sol. cum dubitatur quis potior ſit in iure, locus eſt gratificationi, 1 vel cum aliqs non põt ſubuenire vtriq; ff. ad Syllania. ſi quis in grau. §. ſi cum omnes.

c ¶ Eccleſiaſtica ꝑſonã.] quia clerici patronipinguius ius habent q̃ laici. ar. 16. q. 5. ſi quis eporũ, uel quia clerici uariare non debent, in pœnã eorum hoc ſtatutum eſt. Ala.

d ¶ Qui priorẽ tpe.] ſic ſ. eo. paſtoralis, & ita hẽt hic, ꝙ q̃ prior eſt tempore, potior eſt iure. ſup. de maio. & obe. c. 1. vbi de hoc 2.

1 Vt de reſcr. c. pen. lib. 6. Io. And.

† De hoc axiomate vide q̃ late ſcribit Caſſaneus in catalogo gloriæ mundi, par. 12. ꝯſideratione 99. ad de Dynum, & Io And. in regula, qui prior, de re. iur. lib. 6.

tato alium [a] æque idoneũ in eadem eccleſia admitti: quis eorum alteri præferatur, iudicio [b] epiſcopi credimus relinquendum, ſi laicus fuerit, cui ius cõpetit præſentandi. Verum ſi collegium, vel eccleſiaſtica perſona [c] præſentationem haberet, qui prior † eſt tempore, [d] iure potior eſſe videtur.

¶ Clemens tertius.

¶ Ex conſtructione eccleſiæ facta de conſenſu epiſcopi, acquiritur ius patronatus. hoc primo. Patronus non eligit prælatum in conuentuali eccleſia, ſed in capella ſic. hoc ſecundo. Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab eccleſia ſi vergat ad inopiam. hoc tertio. Et iſte textus eſt de principalioribus.

CAP. XXV.

NObis † fuit: & infra. ¶ Inquiſitioni tuæ tale † damus reſponſum, ꝙ ſi quis eccleſiam cum aſſenſu diœceſani [e] conſtruxit, [f] † ex eo iuſpatronatus acquirit.

¶ Ceterum in conuentuali [g] eccleſia, non electioni prælati faciendæ, ſed iam factæ honeſtius [h] patroni poſtulatur aſſenſus: niſi aliter de ſua [i] iuriſdictione obtineat, vt partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secus tamen eſt in capella, [k] in qua unus presbyter à pa-

sup. de ele. cũ terra. & melius. e. ti. ſacroſancta, quia poſſet excipere contra ipſum ſi non eſſet idoneus, & poſt confirmationẽ, & ſi male uerſatur, tenet̃ denunciare epõ. 16. q. 7. filijs, & arg. opti. 18. q. 2. abbatem.

[Gl. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

i ¶ Niſi alter de ſua iuriſdictione.] nõ vr̃ ꝙ iſtud ſtare poſſit: q̃a ſi intelligas hoc gñaliter de quocũq; patrono, obſtat manifeſtũ ꝯtrium. ſup. de ele. ſacroſancta, & c. Maſſana. vbi habes, ꝙ ius eligendi nõ cadit in laicũ in collegiata eccleſia, nec valet aliqua ꝯſuetudo, ut laicus interſit cũ clericis in electione ꝓlati, ut hic vr̃ ꝑmitti. qualiter ergo rñdebimus contrarijs? Põt dici ſm ꝙ notauit hic Tanc. ꝙ hoc intelligi dẽt cum eccleſiaſtica ꝑſona ius obtinet patronatus: puta abbas, vel alia eccleſiaſtica ꝑſona: q̃a hmõi perſonę bene pñt intereſſe electioni faciendæ cũ clericis, ex quo ꝯſueuerũt ibi intereſſe electioni faciendæ: vel quia in fundatione reſeruauerunt ſibi iſtud ius de cenſenſu epi, & ſic de iuriſdõne ſua intereſſe pñt. ar. 18. q. 2. Elutherius, & ſic non ꝯtradicit, vt notat in c. ſacroſancta, vel potes hoc intelligere gñaliter de ſua iuriſdõne ſi bi ſpaliter conceſſa in ſua fundatione, q̃ conceſſionem oſtendere dẽt. ar. 100. diſt. contra morã. & ab eo q̃ hoc concedere potuit, ſ. à dño Papa, quia eps nõ poſſet hoc concedere. ſicut credo. 4. arg. prædictę decr. Elutherius, & hoc bñ probatur, 16. q. 1. hinc ẽt, vbi datum fuit tale priuilegium, ꝙ rex ſimul cum monachis eligat abbatẽ: aliter vero patronus in electione eſſe non dẽt, & ſic vtroque modo ceſſant prædicta contraria. conſuetudo enim hic non prodeſt.

† Cap. 2. eod. ti. in 2. cõpil. Et vide ꝯcil. Tridẽ. ſeſ. 14. de reform. 2. 12. & ſeſſio. 25. de refor. c. 9.

† al. taliter rñdemus.

† conſtruxerit.

2 Concor. l. ſi fundum, & l. gñaliter, cũ multis alijs. C. qui pot. ĩ pig. habe.

NObis.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, Ceterum. Tertium ibi, Pro fundatione. Abb. Sic.

CASUS. Quæſitũ fuit à Papa, vtrum aliquis efficiat̃ patronus ex ſola conſtructione eccleſiæ? Item quærit̃, vtrum patronus ſit ad electionẽ plebani cum clericis admittendus, vel repellendus, q̃uis allegauerit ſe ex lõga ꝯſuetudine intereſſe dẽre: taliter rñdet Papa, ꝙ ſi aliquis de aſſenſu epi eccleſiam conſtruxit, ex hoc ipſo iuſpatronatus acquirit. Ad ſecundam q̃õnẽ rñdet, ꝙ in eccleſia conuentuali conſenſus patroni ad electionem faciendam non eſt requirendus, ſed electioni iam factæ eiuſdem requiri dẽt conſenſus, niſi aliter de ſua iuriſdictione obtineat. Sed in capella vbi vnus presbyter eligitur, patronus ipſum epõ præſentare põt & dẽt, de iure. Item patrono honor proceſſionis ſeruatur: & ſi ad inopiam uergat ab eccleſia i. ſi ſecundum facultates ipſius ſuccurritur, ſicut eſt in canonib. cõſtitutum. No. ꝙ ex ſola conſtructione eccleſiæ acquiritur iuſpatronatus. Item in collegiata eccleſia ius electionis non cadit in laicum patronũ, ſecus in capella: ubi vnus tantum eligitur. Item patrono debetur honor proceſſionis. Item ſi patronus ad inopiam vergat, eccleſia illi ſuccurrere debet.

e ¶ Aſſenſu diœceſani.] alias non põt, de conſe. diſt. 1. nemo, & in auth. de mona. 5 illud col. 1.

f ¶ Conſtruxit.] & ita ex conſtructione acquiritur iuſpatronatus, 16 q 7. Frigentius, & cap. pia mentis. & c filijs.

g ¶ In conuentuali.] ꝯuẽtualis dr̃, ex quo duo vel tres in collegio ſunt. inf. de elect. c. 1. Sed videtur ꝙ tres ad minus debeant eſſe. ff. de verb. ſig. Neratius, tamen in vno retinetur ius collegii. 3. ff. quod cuiuſque vniuerſita. ſicut, §. vlt.

ADDITIO. Quidam dicunt contrarium.

h ¶ Honeſtius.] Immo neceſſe eſt ꝙ requiratur, vt vr̃,

3 De hoc ſ. de poſtu. c. 2. & 65. diſt. ſi forte. Dixit hic Vi. quòd pluralitas facit collegiũ, cum ad hoc ſint inſtituti, ut corpus faciant, & remittit ad no. per eum de elect. ſacroſ. Io. An.

[Gl. ſeq. q̃rit, all. pro, & contra. dat vnam ſolutionẽ, cui opponit, & oppoſitioni adhæret. finis reci. per q. an perdat patronus ius pręſentandi, & c. ſoluit reſpondens ad contrarium.]

K ¶ In capella.] ſed nunqd inuito patrono poſſet fieri hæc capella collegiata eccleſia, 5 & ſic amittere pſentatione? Nõ vr̃. arg. ad hoc. ff. ſi ter. vend. in cuius familia, in fi & ff. de viu. & habita. l. vlt. & 10. q. 1. c. 1. cõtra 10. q. 1 decretũ, vbi ordinatio eccleſię pertinet ad epm, & c. nouerint, & ff. de vſu, & habi. l. vlt. in fin. Satis poſſet concedi, ꝙ poſſet in fauorem eccleſiæ, & ſic punietur patronus ſine culpa, ſed non ſine cauſa. ſup. ut lite non conteſta. quoniã, §. ſi vero, in fi. & 22. diſt. renouantes, in alijs omnibus remanet patronus præter quam in electione prælati: in ipſa enim fundatione hoc euenire poſſe patronus proſpicere debuit, & ſic cauere per ſuperiorem. ff loca. ſi quis domum. §. 2. & 33. diſt. in nomine dñi. & ſup. de elect. licet. Sed his non obſtãt. b. vr̃, ꝙ inuito patrono capella in præiudicium patroni non poſſit fieri collegiata eccleſia, vt vr̃ bene probari 16. q. 7. monaſteriũ, & c. ſeq. vbi dr̃ expreſſe, ꝙ eps non poteſt auferre eccleſiam a diſpoſitione patroni, & ita eo inuito collegiata fieri non põt: ſicut eo inuito non põt ei auferri directè ius præſentandi. 16. q. 7. decernimus, &

4 Idẽ Hoſt. Nec ob. ĩ auth. de ecc. tit. §. ſi quis ædificatu nem, colla 9. q̃a ei nõ eſt ſtãdũ in talib. 10. d ſt. c. 1. ſm cum põt, & aliter intelligi ut dixi ſecundũ eũ ſuper verſ. tractandæ. Ioã. And.

5 De hoc vide notata in c. dilecta. de exceſſib. prælа. adde Hoſ. ſ. eod. ſuggeſtum. & Ioã. And. hic.

mus, & inf. eo tit. cum dilectus. vbi de ho. ergo nec in directe. & vbi aliquid ei vna via prohibetur, alia uia nō conceditur sup. de procu. c. tuæ. cum suis concord. ibi positis. Item & alia ratione non debet fieri collegiata inuito patrono. Cum enim ecclesia teneatur prouidere patrono, si ad inopiā vergat: si hoc fieret, nō posset sibi postea prouidere, sicut pri⁹ poterat, ergo sua interest ne, fiat collegiata. qđ probatū 16. q. 7. quicūq;. directe ergo nō pōt priuari iure præsentandi, vt dictum est, ergo nec in directe faciendo ecclesiā collegiatā. Hoc credo verū & æquū, & honestum, vt per hoc laici inuitentur ad constructionē ecclesiarū: sicut per cōtrarium a prouisione ecclesiarū reuocarentur, & ita patrono inuito capella non pōt fieri collegiata: sicut dñs rei nō pōt vsum rei immutare, etiam in melius inuito vsufructuario, vt dīt lex prædicta ff. de vsu & habi. l. vlti. in fin. Sed dato sm dictum alicuius, ꝙ capella possit fieri collegiata ecclesia iuito patrono, non perdit propterea ius præsentādi rectorem. Si vero consentiat, vt possit fieri collegiata sine protestatione iuris sui, in eo casu dicerem electionē rectoris ad collegiū tm̄ pertinere, & hoc ēt tpe fundationis fieri potuit. arg. s. eod præterea 2. & 18. q. 2. Eleuterius. vtroque tñ casu remanet patronus q̄tum ad alia. & hoc c. & alia iura, q̄ dicūt, q in ecclesia collegiata patronus in electi ne esse non det, intelligit. de illis ecclesijs, quæ ab initio de volūtate patroni factæ sunt collegiatæ. Ber.

† Vox, ecclesiæ, deest in antiquis.

† moderate.

† Cap. 1. eod. ti. in 3. cōpil.

trono eligitur, & pro institutione habenda, loci episcopo præsentatur.

¶ Pro fundatione quoque ecclesiæ † honor processionis fundatori seruatur: & si ad inopiam vergat, ab ecclesia illi modeste [a] † succurritur, sicut in sacris est canonibus [b] institutum.

¶ Innocent. iij. Rothomagen. archiepiscopo.

¶ *Patronus ecclesiæ vacantis, quamquam sit clericus, ad eam se præsentare non potest.*

CAP. XXVI.

PEr † nostras postulasti litteras edoceri, vtrū clericus ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus, seipsum (si est idoneus) valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere [c] debeat ecclesiasticæ prælationis officijs: Respōdemus, quod nullus se potest ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare; [d] quantūcumque idoneus sit, & quibuscumque studijs, & meritis adiuuetur.

¶ Idem Conuentreñ. episcopo.

¶ *Si quæstio iurispatronatus inter patronos non diffinitur*

a ¶ Modeste.] habito respectu ad facultates ecclesiæ, & ad qualitatem personæ. 10. q. 3. c. vlt. & ff de vsufru. sed & si quid. §. 1.

ADDITIO. Vnde versus.

Patrono debetur honor, onus, vtilitasque:
Præsens vt præsit, defendat, alatur egenus.

b ¶ Canonibus.] 16. q. 7 quicunque.

PEr nostras.] [illegible] Secunda pars ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Clericus habet ius patronatus in aliqua ecclesia: quæritur, vtrum possit ad eam vacantem præsentare seipsum, & rñdet, ꝙ non, quantūcumque sit idoneus, q̄a nullus seipsum eligere dēt. No. a, ꝙ nullus debet seipsum ingerere alicuius prælationis officio. Item nullus potest seipsū præsentare, quantūcumque sit idoneus.

[Gl. seq. contrariū signat.]

c ¶ Ingerere] hoc ipso tanquam ambitiosus dēt repelli. 8. q. 1. in scripturis. & 1. q. 6. si ij qui. sim. C. de episc. & cle. si quemq̄. & ff de proc. quæ omnia, 1 quia non am[illegible] re vnumquemq; ad honorē cōuenit peruenire. C. de re mil. l. cōtra publicam. lib. 12. & 61. dist. miramur. ad fi. arg. contra. sup. de elec. cum in iure. d ¶ Præsentare.] qu a [illegible] inter [illegible] & præsentā [illegible] & recipientē. sup. de instit. cū ad nostrā. & inter baptizatum, & baptizantē. inf. de baptis. & eius effe. debitum, & ff de tut. & cur. da. ab his pra tor. & ff. de of. præt. l. vlt. 2. & hęc est rō quare persona [illegible] tanda inter eligētes, ut augeat numerum eligentium: quia a se ipso omni non dēt. 23. q. 1. didicimus, & in[illegible] ius ortum [illegible] ccidit. j. [illegible] j. quibusdam.

infra quattuor menses, episcopus ordinabit ecclesiam sine præiudicio eorundem.

CAP. XXVII.

CVm † propter discordias laicorū, & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & (ab † eo) cui competit, infra quatuor [c] menses non fuerit diffinitum, ex tunc ecclesiam ipsam de persona non differas idonea ordinare; Ita ꝙ illi ex hoc non debeat in posterū prę iudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

¶ Idem Archidiacono & Cancellario Altissiodorē.

¶ *Legatus de latere ecclesiā cuius alia ecclesia est patrona, collationi suæ reseruare potest, licet non vacet, & conferre cum vacat. hoc primo. Ex duob. præsentatis à patrono laico, potest superior instituere secundum. hoc secundo. Et sic [illegible] ad intellectum iste t[illegible]s habet duo dicta diuersa: licet quo ad litterā ambo commisceantur.*

CAP. XXVIII.

CVm † dilectus filius: & infra.

CVm propter. Di[illegible] [illegible] protestatione[illegible] subdit: ibi, Ita quod. Abbas.

CASVS. Dr̄ hic, ꝙ si q̄ō emerserit inter patronos de iure patronatus, & ī. quattuor mēses nō fuerit d[illegible] ex tūc episc[illegible] ecclesias ordinare. ita tñ ꝙ non fiat in posterum prę iudicium illi, qui ius euicerit patronatus. [illegible] iurispatronatus inf quatuor menses [illegible] dēt. Item propter discordias patronorum non [illegible] ecclesia priuari diuino officio. Item ordinatio [illegible] non facit præiudicium patrono euincenti iuspatronatus.

[Gl. seq. allec. vnam concor. signat, unum contrariū, & vtrobique remittit.]

e ¶ Quatuor] sup. eo. [illegible] arg. contra sup. eo. eā te. ibi soluitur. Quòd dr̄ hic, [illegible] lige per id ꝙ dr̄. sup. e. qm̄, & c. eam te.

CVm dilectus.] Diuidit. Nam primo ponit petitio. Secundo diffinitio. ibi, Nos igitur. Ab. Sid.

CASVS.

† Cap. 1. eod. ti. in 3. cōpil. Vide Geminianū in c. 1. §. verū. de iure patr. lib. 6. adde Lapum allegatio. 75. & 95.

† Hæc duo verba, ab eo desunt 1 codice Barbatiæ 1 antiqua compil. & in oio. manuscriptis Vaticanæ: & lectio antiquæ cōpi indicat oino a[illegible] oportere.

1 Vide de p[illegible]cu. mādato. in fin. gloss. Io. And.

2 Est .n. natura correlatiuorū, ꝙ vnū nō sit reliquū. ff. de præsc. verb l. 1. in princip.

† Cap 3. eod. Vide Dc. Tries. r[illegible] de refor. c. 19. ubi hn ōi reseruationes ui[illegible]ntur [illegible]

CASVS Eps Hostien. Apostolicę sedis legatus mādauit archidiacono Carnoteñ. vt ecclesiā q̃ primo vacaret in archidiaconatu suo, donationi suę reseruaret, ꝓhibēdo eidē ne alicui ꝯferret eādem, de qua V. clerico suo prouidere volebat. Tandem vacauit ecclesia de Berouilla: archidiaconus contra mādatū legati G. subdiaconū pñtauit ad ipsam diœcesano ēpo, q tñ nō fuit admissus: legat⁹ hoc audiēs cassauit qđ archidiaconus fecerat, & ecclesiā illā præfato V. ꝯcessit sic vacantē: post hoc vacauit q̄dā præbenda in ecclesia S. Martini Carnoteñ. q̄ assignari dēbat de iure H. cler co: diœcesanus eps ꝯsiderās ꝙ præbenda S. Martini magis ꝯgruebat V. ꝓfato, q̃ ecclesia de Berouilla, & eccl'a đ Berouilla magis ꝯgruebat H. clerico, præbēdam S. Martini assignauit V. clerico legati, & ecclesiam de Berouilla post assignationē ipsius V. ad pręsentationem ipsius archidiaconi prædicto H. clerico cōcessit: vñ orta fuit controuersia inter H. clericū, & G. subdiaconum, cui archidiaconus ecclesiā de Berouilla contulerat, vñ dictus H. & ꝓfatus G. subdiaconus ad curiam accesserūt diu sup ipsa ecclesia litigando: dñs Papa auditis hinc & inde propositis ꝯsiderans, ꝙ si archidiaconus Carnoteñ prædictus præfatum G. subdiaconum tanq̃ laicus præsentauit, & ipse non fuit per dięcesanum admissus, sed dictus ab archidiacono præsentatus, & ab episcopo institutus: sm decr. Alex. non primus, sed secūdus dēt ecclesiam obtinere: Si vero archidiaconos prædictum G. subdiaconum tanquam clericus præsentauit: in eo: ꝙ tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati: vnde non contra probationem, sed cōtra prohibitionem legati, qui donationi suæ collationem ipsius ecclesiæ decernebat reseruandam, ad eam nō potuit alium postmodum præsentare: vnde Papa præsentationem ipsius G. minus canonice factam decreuit: & ea non obstāte, ꝓnunciauit concessionem ipsius ecclesiæ H. clerico factam, canonicam extitisse, adiudicando eidem ecclesiam ipsam cum fructibus medio tempore perceptis, aduersario perpetuum silentium imponendo. No. ꝙ legatus potest sibi reseruare collationem vacaturi beneficij. Item laicus patronus siue clericus patronus ratione patrimonij quantum ad præsentationem non subest legato: vnde eo inuito ecclesiam concedere non potest: quod est valde notandum. Item clericus patronus ratione patrimonij sui variare potest, quia in hoc non reputatur clericus, sed laicus. Itē præsentatus quousq; non fuerit institutus, non dr̄ habere plenum ius. Item qui canonice non habet ecclesiam, fructus quos medio tempore percepit, restituere debet.

¶ Cum Hostiensis episcopus tunc Apostolicę sedis legatus archidiacono Carnoteñ. mādauerit, vt ecclesiam, quam in archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suæ seruaret, inhibens, ne alicui conferret candem: de qua G. † clerico disposuerat prouidere: & ecclesia de Berouilla ibi vacasset; idem archidiaconus contra mandatū eiusdem legati, ad ipsam G. subdiaconum præsentauit: [a] cuius facto ab eodem legato cassato, ipse ꝓfato G. † concessit ecclesiam [b] sic vacātē: & infra.

¶ Vacāte vero quadam prębēda in ecclesia S. Martini Carnoteñ. diœces. episcopus dictam ecclesiam, ad pręsentationem archidiaconi H. clerico, pręben dam vero præfato G. † assignare curauit. vñ ipse H. supplicabat eādem sibi ecclesiam cōfirmari, vtpote q̃ ad præsentationē archidiaconi veri patroni se dicebat adeptum: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod & si præfatus archidiaconus memoratum G. tanquam laicus, [c] † ad illam ecclesiam præsentasset, quia † tamen per diœcesanum episcopum admissus non fuit, sed dictus H. ab eodem archidiacono præsentatus, à diœcesano episcopo institutus, iuxta statutum [d] Alexandri Papæ, non primus, sed secundus ius est assecutus in ecclesia memorata, & si archidiaconus præfatum G. tanquam clericus præsentauit: quoniam in eo quod tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati: vnde postquam idem legatus donationem illius ecclesię sibi decreuerat reseruandam, [e] ad eam tāquam clericus [f] non potuit quempiam præsentare: [g] præsentationem ipsius minus

a ¶ Præsentauit.] episcopo dięcesano, sed non fuit admissus, vt infra sequitur.

[Gl. seq ponit partem casus.]

b ¶ Ecclesiā.] de Berouilla s. in qua legatus instituerat prędictū G. sed dięcesanus eps fecit ibi quandā cōmutationē de ꝯsensu partiū: ꝓbenda illa, q̃ vacabat in ecclesia sancti Martini Carnoteñ. debebat assignari H. clerico: vñ G. [1] renunciauit illi eccl'ę de Berouilla, quā habuit à legato, & eps ei ꝯtulit illā prębēdā in ecclesia S. Martini quam dębuit hr̄e H. & illam ecclesiam de Berouilla sic vacantē ad præsentationem prædicti archidiaconi contulit H. clerico: vñ orta fuit ꝯtentio inter illum H. & prædictū G. quem primo præsentauit archidiaconus contra mandatum legati.

c ¶ Tanq̃ laicus.] rō ne patrimonij & Papa argumētatr̄ duob. modis, & vtroq; modo ducit ille ad incōuenicns: Primo sic, si præsentat eum tanq̃ laicus, melior est conditio possidētis. s̄. eo. quod autem. 1. rñ. Si tanquam clericus, ergo pręsentatio nō tenuit; quia erat interdicta per legatum, & ita pro non dato habetur. s̄. eo. quod autem. 1. responsio.

d ¶ Statutum.] Alexandri. sup. eo. quod autem. 2. respon.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Decreuerat reseruandam.] sed quid si exiret prouinciā [2] & vacaret? Credo ꝙ archidiaconus tunc illā posset cōferre: quia egrediendo prouinciam finitur legatio s̄. de off. le. nouit. & c. vlt. sed si reseruasset donationi Papæ, tunc non credo ꝙ posset illam conferre: secus in negotijs iam cœptis antequam egrediatur prouinciam. supra de off lega. c vlt.

f ¶ Clericus.] secus si tanquam laicus: quia tunc posset, non obstante reseruatione legati.

[Gl. seq obijcit de decreta. dilectus. & soluit. Secundo obijcit de fraude vacaturæ, per decre. constitutus, & soluit. Tertio obijcit de absurditate & soluit, quærit, al le. pro, soluit contra]

g ¶ Quempiā pñtare.] & ita patet hic, ꝙ legatus pōt reseruare suæ donationi primā vacaturā. [3] & si ꝯ fiat, nō valet. sed vr̄ ꝙ talis ꝓhibitio nō valeat. ar. s̄. de præb. dilectus, q a ꝯcessio de primo vacatura facta à legato non tenuit ibi. Sed nō est ꝯ̄ q a hic non ducit sed reseruauit suæ donationi, sed ibi dedit. Præterea illud vr̄ fieri in fraudem canonis, vñ non dēret valere. s̄ de conces. præben. constitutus. aliud est de ēpo: quia non habet tantam potestatem sicut legatus: vñ eps non posset [4] sibi reseruare primam vacaturam, cum talem potestatem non habeat: immo si vacaret: cum ad eum non ptineret, cōferre non posset. Item vr̄ ꝙ liberam electionem

posset

† V.

† V.

† V.

1 V.

† Infertur ꝙ clericus in patrimonialib. cēset vt laic⁹. notat Alberi. de Rosate in l. fi. C si contra ius vel vti. pub.

† al. ita· quia tñ p dictum dięcesanū admissus, & c. & vox, ēpm, deest in antiqs, & recentiorib. magis emendatis.

2 Expeditum est j̄. de offic. le. c. pen. 1. rñ. lib. 6.

3 Vide cōcil. Tri. ses. 24. de reform c. 19. vbi hmōi reseruatiōes ꝓhibentur.

4 Qđ posset legatus de latere. j̄. de off. leg. c 1. lib. 6. Io. And.

canonice factam decernimus† irritã,† & ea non obstãte, concessionem eiusdẽ ecclesiæ factam prænominato H. pronunciauimus canonicam extitisse; adiudicantes eidem præfatam ecclesiam, cum fructib. medio tempore perceptis [a] ex ea, plene ac pacifice possidendam, prędicto G. super hoc perpetuum silentium imponendo.

¶ Idem Elień. episcopo.

¶ Si laicus patronus duos successiue præsentet, valet institutio de secundo, non obstãte appellatione prius facta per primum, episcopus tamen qui malitiose primũ repulit, eidẽ in competenti beneficio prouidere compellitur, & in hoc vltimo est casus singularis.

CAP. XXIX.

Pastoralis † officij: & infra.

¶ Postulasti edoceri, an clericus ad aliquam ecclesiam a patrono laico præsentatus, si diœcesanus episcopus ipsum non duxerit admittendum, ex huiusmodi præsentatione aliquid iuris assequatur in illa; Et si forte idem ad sedem Apostolicam appellauerit, [b] & post appellationem ab ipso interpositam, idem patronus alium curauerit præsentare, ac secundum instituit † episcopus præsentatum, idem ab ipsa ecclesia debeat amoueri.

¶ Nos igitur Alexandri † Papę vestigijs inhęrentes, qui inter præsentatos a clerico & laico patronis distinguens, [c] inter præsentatos a laico conditionem possidentis censuit [d] meliorem: Dicimus quòd institutio præsentati, secundo loco a laico patrono, robur [e] obtinet firmitatis. Veruntamen constituimus, vt episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose [f] recusauit, ad prouidendum eidem in competenti beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo in quo peccauit.

posset legatus auferre capitulo: quia qua ratione põt reseruare sibi primam vacaturam, & secundam, & tertiam, & sic non eligeretur 1 Dicas ꝙ liberam electionem non potest auferre: quia si sic esset, priuaret eos in totum, quod non posset; licet tempore suæ legationis posset interdicere & reseruare sibi electiones. Sed nunquid legatus posset dare ecclesiam inuito patrono laico? Quod vide tur: quia plus iurisha bet in cõcessione prælatus, quam in præsenta ione patronus. s. de off. leg dilectus. quia quilibet patronus vndecunque habeat patronatum, subest legato quãtum ad iuspatronatus, id est, quantum ad cognitionẽ iurispatronatus. arg. s. de iudi. quanto, sed hoc videtur speciale in legato dñi Papæ: quia eps inuito patrono non posset ecclesiam dare. 16. q. 7. decernim⁹. Sed certe quãuis patronus subsit legato quãtum ad iuspatronatus, id est, quãtum ad cognitionem iurispatronatus: non tamen videtur ꝙ ei possit auferre præsentationem prouenientem ratione patrimonij, sicut posset ꝓuenientem ratione ecclesiæ: & hoc innuitur hic ex hac distinctione: aliàs quare distingueret inter præsentatum à laico, vel clerico? Licet enim Papa concederet, ꝙ legatus cõcederet ecclesias inuitis patronis, non tamen sequitur, quod concederent inuitis patronis habentibus iuspatronatus ratione patrimonij. argum. ff. ne quid in lo. publ. l. 1. §. si quis a principe. Quidam præferunt primum dictum. 2 Sed istud maiori nititur æquitate, vt patronus ratione patrimonij quo dotauit ecclesiam, non priuetur iure suo: nec fiat ei hæc iniuria, & propter hęc subtraherentur & ipse & alij a fundatione ecclesiarum, & hoc est verum.

a ¶ Cum fructibus inde perceptis.] qa malę fidei possessor fuit, ex quo præcessit mandatum: nec fuit per episcopum admissus, vt hic dicitur, & ita nullam habet excusationem. C. de rei vendic. certum. immo & quos percipere potuisset legitimè institutus: quia est violentus possessor. supra de restit. spoliat. grauis. vbi de hoc Ber.

Pastoralis.] In prima ponitur consultatio. in secunda rñsio ibi, Nos. Et vtraque pars subdiuiditur, vt patet in textu. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis est præsentatus episcopo à patrono laico, ad aliquam ecclesiam vacantem: sed episcopus ipsum non admisit: quęritur vtrum ex tali pręsentatione ius sit illi acquisitum in illa ecclesia. & si ille appellauerit vel alius instituatur, & post appellationem patronus alium præsentauerit, & episcopus secundum præsentatum instituerit; quærit, vtrum ille ab ecclesia debeat remoueri: Innocentius vero volens inhærere vestigijs Alexandri, qui distinguens inter præsentatos à laico & clerico patronis, possidentis conditionem censuit meliorem; rñdet ꝙ institutio secundo loco præsentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis. Sed quia episcopus idoneum clericum sibi præsentatum malitiose recusauit, statuit vt ad prouidẽdum eidem in competenti beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo in quo peccauit. Nota ꝙ laicus patronus põt variare ante institutionem. Item inter pręsentatos à laico & clerico, melior est conditio possidentis. Item aliquis punitur in eo in quo peccauit, & merito, quia iniuriam fecit primo præsentato.

[...] dat vnam concordan. quę argumentatur pro, & sol uit.

b ¶ Appellauerit.] si milis appellatio est s. eo. ca. vlt. Sed nunquid tali appellationi erit deferendum? Vr ꝙ sic: quia ex sola præsentatione facta à vero patrono acquiritur ius pręsentato: ita ꝙ si alium non præsentauerit, obtinere debet aduersus alium institutum. s. de reiudic. cum Bertoldus. & 16. q. 7. decernimus. & ita tenet appellatio, cum nullus alius sit [...] Potest dici, ꝙ appellatio ab [...] tenet: sed si patronus postea alium præsentauerit, & eps instituerit ipsum, iam non obstat appellatio, cum ei permissum sit à iure variare. 3 s. eo. quod autem, & c. cum autem. Eps vero punitur, qui illum primum præsentatum non admisit, vt hic dicitur. sed non ex vi appellationis, sed quia malitiose ipsum repulit.

c ¶ Distinguens.] supra eo. cum autem.

d ¶ Censuit.] supra eo. quod autem.

e ¶ Robur obtinet.] ecce vnam differentiam 4 inter præsentatos à laico & inter pręsentatos a clerico, quia laicus variare potest, clericus non. s. eod. cum autem. vnde videtur quod si laicus præsentet indignum, non perdit ius eligendi. argum. supra de offi. ord. cum vos. vbi de hoc.

f ¶ Malitiose.] sed quis probabit ꝙ malitiose non admiserit? episcopus non, quia pro ipsius facto præsumitur. s. de elec. bonæ. 1. & s. de proba. [...]. Item nullo aliquid obijciente, ipse potest eum repellere. s. de elect. venerabilem. & c. cum nobis olim. argumen. 28. dist. priusquam. & 39. distin. Petrus. sed potius contra [...] est verum: 5 quia qui [...] eam probare debet [...] de proba. quoniam [...] & 6. q. 2. placuit. c. si tantum. Dicendum est hic, quod episcopus debet ostendere, quod ille non sit idoneus, quia quilibet præ-

1 Prouisum est, qa in vna ecclesia collegiata pẽdẽte vna reseruatione nõ põt facere aliã. s. de offo. le pręsenti. 2. rñ. li. 6. Io. And.

† decreuimus.

† Vox irritã, deest in oib. antiquis exẽplaribus.

† Ca. 4 e. ti in 3. cp. & ꝓpitel lectu vide Archidiaconũ i c. decernim⁹. 16. q. 7. adde Geminianũ i c. ꝑ simoniã. 20. di & Hos. in summa. ti. de iure patr. §. in quibus.

2 vr placuisse Guil. in spec. de legato. §. nunc tractemus ver. sed nunqd legatus & G. Na. in decr. dilectus. Io. And.

† instituerit

† al. Lucij, ꝗ varietatẽ notat et Host. hic, & luculẽter declarat, cum videto.

3 Et multa de dñe facieda ꝗ nõ cassant iã factũ. Sm Inn. Io. And.

4 al. plures dñas recẽset Panormitanus in c cum ꝓpter. s. e. ti.

5 Hoc reprehẽdit h. c. Io. An. ex alioꝝ snia, quem videto.

bet præsumitur bonus nisi probetur malus, s. de seru. in or. fac. c. vni. & s. de præsump. c. dudum. alias præsumitur malitia episcopi, arg. ff. de rei ven. l. is qui dolo. & fuit hoc nouum ius & exquisitum, vt episcopus propter dolum suum teneatur ei prouidere, arg. prædictæ l. is qui dolo. ꝙ in hoc præiudicat successori, sicut si ordinaret illum sine titulo, s. de præb. cum sm Apostolum, & est simile qui enim recusat idoneum fideiussorem, tenetur actione iniuriarũ, ff. qui sa tisd. cog. si verò, in fi. & eo ipso probat malitia, ꝙ eum repellit nulla examinatione facta de ipso.

tum ad præsentationem, cum eo inuito possint intitulari: sed si consentiret intitulationi: tunc fit ei præiudicium, quia postea tenetur illum præsentare, vt dicit in fi. Et quod fieri possit inuito patrono, est arg. sup. de fil. presby. proposuit, & 7. q. 1. illud, aliud videtur in patrono episcopo, 16. q. 5. si q. s episcoporũ. Sed quid si præsente, & non contradicente patrono intitulatur? Videtur cõsentire, ex quo non protestatur ius suum, arg. 54. dist. si seruus 2 ff. de exercit. l. 1. §. magistrum, & ff. ad municip. l. 2. sed hoc non est verũ: quia non nocet ei taciturnitas, si eo inuito possunt fieri talia. vel posset intelligi aliter quod dicit inferius, vt nullum patronis præiudicium generetur. dixit Ioannes: non præiudicatur, quin possint remoueri ab ipsis patronis post mortẽ sacerdotis. Sed contra videtur, ꝙ successor tenetur nihilominus illis prouidere, s. de præb. cum secundum Apostolum. & H. dicit, quia ad patronũ videtur spectare non tantũ præsentatio sacerdotis, sed aliorum clericorum, 16. dist. principali. & 18. q. 2. Eleutherius. & 16. q. 5. si quis episcoporũ. in Auth. de sanctiss.

sauit admittere, ad prouidendum eidem in competenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo [a] ipsum non est dubium deliquisse.

¶ Idẽ Aurien. † episcopo.

¶ *Si ad præsentationem rectoris ad titulum ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus, patronus, qui non consensit, ad ipsam cum vacabit, poterit præsentare.*

CAP. XXX.

POstulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vt cũ rectores parochialium ecclesiarũ quosdam præsentent ad suarum ecclesiarũ titulos ordinandos, vtrum electio [b] taliũ ad ipsos rectores ꝑtineat, vel ẽt ad patronos: et si in his patronorũ nõ est req̃rẽdus assensus, vtrum ius illis saluũ maneat eligendi: vt cũ ipsas ecclesias vacare contigerit, intitulati huiusmodi non sint alijs præferendi? Ad quod breuiter respondemus, quod per intitulationem huiusdi, nullũ patronis præiudicium generatur, † quin possint alios ad illas ecclesias, cum vacauerint, præsentare, nisi de patronorũ processisset assensu.

¶ Gregorius nonus Archiepiscopo Eboracen.

¶ *Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem conferre non potest, & si contulit, potest nihilominus ad illam præsentare.*

CAP. XXXI.

TRansmissę ad nos tuę litteræ continebant, quod cum capitulũ Eboracen ecclesiam de Gameforde vacãtem, in qua

a ¶ In quo.] sic ergo punitur aliquis in eo in quo deliquit, sup. de trãsla. quãto. ca. inter corporalia. & j. de immun. eccle. ca. vlt. 17. q. 4. frater & coeps.

POstulasti.] Nullũ ꝑiudicium generatur patrono, qui non consensit pñtationi factæ per rectorẽ, de ordinando ad titulũ ecclesiæ suæ. Primo ponitur consultatio. Secũdo rñsio: ibi, Ad quod breuiter. Abb.

CASVS. Primo format talis qõ: Vtrum sacerdos parochialis ecclesiæ possit aliquẽ pñtare ad ordines ad titulum ecclesiæ suę irrequisito patrono: & si possit intitulari irrequisito patrono, quæritur, vtrũ per talem intitulationem fiat præiudicium patrono, quo minus possit præsentare quem voluerit, cum ecclesia vacauerit illo intitulato excluso? Ad primã quæstionem non videtur Papa respondere: sed ad secundam respondet, ꝙ per talem intitulationem nullum præiudiciũ generatur patronis in posterum, quin possint ad illas ecclesias cum vacauerint, quos volerint, præsentare nisi illi de assensu patronorum intitulati fuissent. Nota ꝙ per factum prælati nõ præiudicatur patrono in præsentatione futura: nisi patronus consentiat facto rectoris.

[Glo. seq. primo obijcit & soluit. Secundo quærit argu. pro & sol. &c. Tertio ponit lecturam Io. cui obijcit, subdens rationem ipsius I. quam approbat.]

b ¶ Vtrum electio.] duæ proponuntur hic quæstiones: vna est, si sacerdos parochialis possit aliquem ordinandum præsentare ad titulum ecclesiæ suæ irrequisito patrono. Secunda, si vacante ecclesia ille sic intitulatus sit alij præferendus, quem patronus præsentauerit? Ad primam quæstionem non videtur respondere: Ad secundam respondet, quod non fit præiudicium patrono, quin possit præsentare quem velit. Per hoc potest dici, quod vtrique quæstioni responsum est, vt sic illi intitulati maneant in ecclesia, patronus tamen potest præsentare quem velit, quia erit ꝑlatus ecclesiæ: & illi intitulati ius non habent in ecclesia, quia nec sunt ibi vt collegium, sed simpliciter sustentationem habent, nec eorum consensus requiritur in electione sacerdotis, sed solus patronus eliget. & ita non fit præiudiciũ patrono per talem intitulationem, quãepisc. §. si quis oratorij domum. collat. 9. dum tamen adsit consensus prælati. argum. s. de fil. presbyt. proposuit, nam patroni iudicium multum est sequendum, qui ita dilexit ecclesiam, vt ei sua conferret. arg. ff. de confirm. tuto. si patronus. Contrarium tamen notauit Ioann. in cap. principali, quod electio clerici non pertineat ad patronum, sed ad prælatum. Credo potius standum (vt hic notatur) vbi sunt tantum duo in ecclesia, scilicet rector & clericus, ꝙ patronus præsentet vtrunque, cum ecclesia non dicatur collegiata, 1 vt no. s. de electio. cap. 1. sed in collegiata ecclesia nullum potest præsentare. Bern.

TRansmissæ.] Communis diuisio. Secũda pars ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Capitulum Eboracen. ecclesiæ, ecclesiam quandam, in qua ius obtinet patronus, concesserunt R. clerico, postmodum voluntate mutata L. clericum præsentauerunt archiepiscopo ad eandem ecclesiã post appellationem à dicto R. ad sedem Apostolicam interpositam: quæsiuit archiepiscopus, vtrum clericum illũ præsentatum deberet instituere, non obstante appellatione prædicti R. respondet Papa, quòd illum pręsentatum instituere poterit in ecclesia illa, ad quam extiterit præsentatus, tanquam potiorem, dummodo aliquid canonicum non obsistat, cum ex vi iuris patronatus, sola præsentatio pertineat ad patronum, & non concessio ecclesiæ. Nota, ꝙ aliud est concedere ecclesiam, & aliud præsentare. Ille dicitur concedere ecclesiam. ad quem ordinatio ipsius ecclesiæ, & collatio pertinet, hoc non potest facere patronus.

† Auren.

† Cap 5. eo. tit. in 3. cõpi. Videto hic inter alios Henricum Boich, & de intellectu I. Lãbertinum de iure pat. art. 8. q. 5. par. 3. lib. 2. & art. 6. q. 5. lib. 3.

† generetur

1 Quæ dicatur ecclesia collegiata, & quib9 signis cognoscatur esse collegiata, & alia plura huc spectãtia tradit hic latè Hẽr. Boich.

[Glo. seq. recit. per q. an valuerit appellatio.

a ¶ Post appellationē.] quæ appellatio non tenuit, cū nullum ius haberet, cum ad ipsum non pertineat concessio, sed præsentatio, vt j. sequitur, q. pro non dato hr, & c. s. eo. quod autem, in fi. & ita non intererat eius appellare: quia non solent audiri, & c. 2. q. 6. non solent, s. de elec. cū inter R. & s. de his quæ fi. a maio. parte cap. eo. ex ore.

[Glo. seq. arg. item objicit, & soluit.]

b ¶ Ex vi iuris patronatus.] no. ergo vim & potestatē, quā habet patronus, q. patronus in eo, q. pronus, ecclesiā donare non potest. 1 s. eo. qđ autē, & c. illud. sed solam præsentationē, vt hic patet. vnde nil aliud sibi vēdicare debet, s. e. cū sæculum, & ita ɔcessio ista nulla fuit: vnde non præstitit impedimentum secundæ pñtationi, quā idē capl'm postea fecit, sic s. eo. illud, & c. cū laici. & est argu. hic, q nō præstat impedimentū, quod de iure nō sortitur effectum. Sed vr. q capitulū Eboracē faciendo quod nō licet, cōcedendo ecclesiā, priuari debuit potestate, saltē ea vice, præsentandi, quia dixit sibi ius, & vt puniatin eo, ī quo deliquit. s. eo. pastoralis, s. de transl. quanto. & arg. 16 q 6. placuit. Propter hoc nō puniunt, quia & ipsi idē correxerunt factū suum, psentando prout debebāt, nec est iste casus, in quo priuet quis ptāte eligendi, quia cum sit illud pœna, non debet imponi, nisi exprimat q sit imponēda. Præterea nō peccauerunt eligendo; quia non elegerūt: ergo puniri non debent in eo, in quo non peccauerūt.

c ¶ Potiorem.] & verè potior est, quia nullum ius habuit alter, 2 vt dictum est.

† Nō repræsentādo, qđ facere potuerūt, sed conferendo, qđ facere non possunt.

1 Non pōt vti patronus his verbis, ɔcedo, do trado, dono ecclesiam, pōt tñ dicere, cōcedo, vt habeas hāc ecclesiā, & tūc ponat cōcedere pro cōsentire. ponit tūc ecclesia qūq; pro iure patronatus, 16. q. vlti. nemini. & ca. si plures. & dñium ponit pro cura. ea. q. monasterium, sm Vincen. & Goff. Ioā. And.

† Vide Turrecre. in c. q̄situm. 1. q. 3. varia. resol. ca. 7. & Sctū lib. 6. de iust. & iure, q. 5. art. 1.

† Garmacrā. Garmaciā, sed vt plurimū hñt antiqui codices, vt est impressum.

2 Propter qđ ponitur electiue, nō cōparatiue, sm Hostien. Io. And.

ius obtinent patronatus, R clerico cōcessissent, † ipsi postmodū L. clericum tibi ad eandem ecclesiam præsentarunt post appellationem [a] ab eodem R ad sedem Apostolicam interiectam, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus, quod cū ex vi [b] iuris patronatus, nō concessio, sed præsentatio pertineat ad patronū, præsentatum (si ei aliquid nō obsistat canonicum) instituere in ipsa ecclesia poteris, vtpote potiorem. [c]

TITVLVS XXXIX.

De cēsibus, † exactionibus, & procurationibus.

¶ Ex concil. apud Guarmaciam. †

¶ Ecclesia fundanda debet pro dote tributi mansus liber à quolibet seruitio temporali, ad ecclesiasticum tamen tenetur: sed si aliquid conferatur ecclesiæ vltra mansum, tenetur ecclesia ex eo soluere onera consueta. h. d. inhærendo litteræ.

CAP. I.

Sancitū [d] † est, vt vnicuique ecclesiæ vnus mānsus [e] integer, absque vllo [f] seruitio tribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non † de domibus, neque de areis, † vel de hortis iuxta ecclesiā positis, neque de prædicto manso aliquod seruitiū faciant præter ecclesiasticum. [g] Et si aliqd amplius habuerint, inde senioribus [h] debitum seruitium [i] impendant.

¶ August. † super epistola ad Romanos.

¶ Solutio tributi arguit subiectionem.

CAP. II.

Omnis aīa sublimioribus potestatibus subdita sit: & infra.

DE CENSIBVS. &c.

¶ Visum est supra de vno onere ecclesiarum, vt est ius patronatus, restabat meritò videre de alijs oneribus, ideo subijciatur hæc rubrica.

De hac materia hr 10. q. 2. & 3. per totā. & 23 q. vlt. §. ecce. vsque ad § hinc datur. 11. q. 1. si tributū & c seq.

Sancitum est.] Vario modo intelligit, ideo vario modo suū mari potest. Tria sunt dicta. Secundum ibi, Et presbyteri. Tertium ibi, Et si. Abb. Siculus.

CASVS. Statutū fuit in ɔcilio Guarmacien. vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus integer tribuatur, absque vllo seruitio, & presbyteri in eis constituti nullū seruitium faciant, neque de decimis, neque de oblationib. fidelium, nec de domibus, nec de areis, vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de manso prædicto præter ecclesiasticum: Si autē amplius habuerint, senioribus suis debitum seruitium impendant. Nota, quòd dos ecclesiæ immunis debet esse ab omni tributo. Item res transit cum onere suo.

d ¶ Sancitum.] istud cap. habes 23. q. vlt. sancitum.

e ¶ Mansus.] mansus dicitur in vulgari Italicorum, quātitas terræ, q̄ sufficit duobus bobus in anno ad laborandum.

[Gl. seq. quærit, ponit opinionem Ala. contrarium soluit.]

f ¶ Vllo seruitio.] sed quid dices, si mansus ille primo fuit tributarius alterius ecclesiæ, q. ecclia alia parochialis decimas inde pcipiebat? Ala. dicit, q mānsus iste in fauorē ecclesiæ a tributo liberat: sicut seruus factus psbyter, a seruitute liberat, ad hoc induxit 23. q. 8. in ca nonicā. Alia aūt pdia collata ecclīæ à tributo nō liberant, vt hic in fi. quia res transit cū onere suo. s. de pigno. ex litis, & de decima cū nō sit. & C. sine cēs. vel reli. l. 1. 2. & 3. ff. de pign. act. l. fine, & l. seq. §. si fundus, & 23 q. vlt. tributum. & 11 q. 1. si tributum & C. de [illegible] dote [illegible] erat tributa[illegible] decimæ de ipsa ecclesiæ [illegible] propter [illegible] 16. q. 1 [illegible] tus 23. q 8 tributum. nisi fortasis modo cum lædererur, quod de facili pati posset. Sed si ex hoc læderetur, non debet iure suo priuari, quia tunc tam priuilegium perditur, propter enorme detrimentum. j. de verb. signifi. quid per nouale, & hoc bene licitum est, q tale seruitium tributum ecclesiasticum appellari potest, ad quod tenetur ecclesia, vt inf. sequitur.

g ¶ Præter ecclesiasticum.] ecce q ecclesiæ potest soluere tributum ecclesiasticum. arg. 18. q. 2. [illegible]mum, & 12. q. 2 ecclesiarum. & 11. q. 1. si tributum. & 23. q. vlt. tributum, vt dictum est.

h ¶ Senioribus.] i. dñis. 3 & est arg q res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. & 100 di. c. rationes. Ber.

i ¶ Seruitium.] id est, censum.

Omnis.] CASVS. Dicitur hic, q omnis anima regibus subdita debet esse, & in signum subiectionis dat tributum. Nota, quod tributi præstatio signum est subiectionis.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem quib. loquatur, & tripliciter soluit.]

† Burchard. lib. 3. decre. cap. 52. Iuo par. 3. ca. 55. & c. 1. eo. tit. in 1. cōpi. sed in concilijs editis extat in concilio Vormaciensi, c. 50.

† neque

† al. atrijs, sed oēs Vaticani vt est impressum.

† In codice Barbatię ita: [illegible] Antonius Augustinus.

3 Etiā tēporalibus, qđ intelligas qūtū ad feudalia & seruitia rebus annexa. j. ca. 1. de arbitr. & obs. [illegible] Io. And.

2 ¶ Vos

a ¶ Vos subditi.] hoc dictum fuit laicis, sicut illud, 11. q. 1. magnum. & sup. de maio. & obedi solitæ & potest extendi ad clericos circa exteriora 23. q. vlt. tributum. Vel quia obedire debent prælatis suis, 23. dist. quamquam, sup. de elect. significasti. Vin.

b ¶ Probatio.] 10. q. 1. illud. C. de episc. & cleri. nulli.

¶ Et vos subditi [a] esse debetis. Ideo enim tributa præstatis: quia hæc est probatio [b] subiectionis.

¶ Gregorius Stephano Cantori. †

¶ Non potest episcopus nouum censum monasterio imponere.

CAP. III.

Scientes; † & infra. ¶ Asseruit prædictus abbas presbyterũ [c] Massæ nouas monasterio cõsuetudines velle imponere, & infra. Mandamus, quatenus si ab [d] initio hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

¶ Idem Constantino episcopo. †

¶ Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.

1 Consule epistolam B. Gregorij vñ sumiũ hęc decretalis, vt verius colligat facti speciem.

† Chartulario. li. 12. epistola 10. in indict. 7. Contius.

† Cap. 4 eod. ti. in 1. comp.

Sciẽtes. CASVS. 1 Quidã abbas cõquestus est dño Papæ q eps Massę nouas cõsuetudines siue possessiones monasterio suo volebat imponere: vnde mandat cuidã cantori quatenus super hoc veritatem inquirat, & si ab initio hæc imposita non fuerint, de cætero nouiter imponi nõ permittat. Not quòd initium spectãdum est. Item nouus cẽsus, siue consuetudines nouæ ecclesijs imponi non debent.

c ¶ Presbyterum.] id est, epm 93. dist. legimus. & 95. dist. ecce. & 18. q. 2. hoc tãtum.

[Glo. seq. ponit Brocar. de initio spectando. alleg. 12. iura, pro si. alleg. 7. pro medio, ex cõtra mediũ, vnũ soluit & remittit.]

† Restitue hanc inscriptionẽ prout obseruatum est in cap 1. sup. de resti. spoliato.

d ¶ Ab initio.] Sic ergo ab initio potest imponi census ab ipso patrono de cõsensu epi, s. titu. prox. præterea 2. & 18 q. 2. Eleutherius, inf. eodem, quanto, postea vero imponi non potest nec impositus augeri. inf. eod. prohibemus, & ita est hic arg. initium esse spectandum. C. de bon. quæ liber. cum oportet. in fi. ff. de pœ. si quis, §. qui abortionis. 1. q. 1. qui bus iam. C. communia de vsucap. l. 1 & vlt. de cõsecra. dist. 1. placuit. & ff commo. l. 1. in fi & 6. dist. testamentum. & s. de loca. & conduct. propter sterilitatem, § 1. & ff. de nego. gest. sed an vltro. §. 1. in fi. de verbor. obligationibus continuus, §. cum quis. ff. de contra. & vt. li act. tutæ. quia ergo §. sufficit. arg. contra, scilicet finẽ esse spectandum. ¶ qui filiũ fint leg. tan a in Auth. de nup. §. quia vero. collati. 4. 22. q. 2. quod autem ait. ff. qui satisd cogan. si antequam. de pœnit. dist. 3 §. 1. in fi 7. q. 1. suggestum, & sup. de renun. c. 1. arg. contra, scilicet medium esse spectandum. vnde illud.

Cum media semper gaudebam ludere forma

Nam tunc enim medijs gratia rebus inest.

sup. de testi. cum tu & 45. distinc. disciplina, & cap. sunt namque. & sup de cohc. deleg. quærenti, & 23. q. 4 quidam cum bonorum. in fin. & ff. de pœn. respiciendum. C. de custod. & exhib. reo. si quis argum. contra, quod medium non sit inspiciendum C. de hære. institu. sed & si §. solemus. solu. medium spectandum est in dissensione opinionum, & opinio media magis est amplectenda. supra de offi. deleg quęrenti. 2 Quod dicitur initium esse spectandum, & finem esse spectandum, solutur supra de electio. dudum, vbi de hoc inuenies alias concordantias.

2 Adde an & quando medium sit spectandũ glos. not. in l. silent §. fin. in ve auarissimi. ff. de of. pro.

Licet multum.] Hæc est pars illius, sup. de resti. spolia. licet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus est dño Papæ q ipse cõpellebatur ad soluendas collectas pariter cum alijs, non habito respectu ad cæcitatem suam: mandat Papa episcopo loci, quod hoc fieri non permittat, quia iniquum est, eum qui taliter afflictus est, in collecta affligere, cum ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri. No. quod miserabiles personæ ab ecclesia debent defendi. Item afflictis non est addenda afflictio.

CAP. IIII.

Licet † multũ: & infra. ¶ Dixit quoque prædictus cæcus, quòd ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri non permittas, [c] quia eũ, quem cæcitas sua grauat, inhumanum est nimis in collectione affligere; cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri. [f]

¶ Paschalis secundus comitissæ Mathildæ.

¶ Petens censum debet rationem exprimere.

CAP. V.

Peruenit † ad nos: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod census ignorãtiæ [g] soluendus non est.

[Glos. seq. allegat duo quærit obijciendo, & soluit.]

e ¶ Non permittas.] quid ad papã de isto cæco, cum nõ videatur esse de sua iurisdictione, sed potius ad sæcularem pertineat? Immo cum sit miserabilis persona, eius correctio pertinet ad ecclesiam. sup. de iudic. noui, & argum. 11. q. 1. relatum. Vincen.

f ¶ Misereri.] potius est consulendam talibus quam auferendam, C. de no. vect. l. 1. qui enim morbo corporali laborant, à personalibus muneribus excusantur, C. qui mor. se excu. l. 1. & 2. libro 10. sed priuilegium illud nõ extenditur ad filios, C. eodem, l. vltima. & satis iste affligitur, nec debet amplius affligi. supra de cleri. ægrotan. c. 1. & 7. q. 1. cum processio. & 3. q. 9. indicas.

† Cap. 5 titu. de rest. spol. in 1. compil. Alia pars huius decretalis extat in ca. 1. s. de resti. spo. hanc adiunge illi, & habebit pulchrã clausulam.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cõp. Et de materia vide Calde. consil. 1. titu. de libe obla.

Peruenit. Iste est bonus textus, & habet subtilẽ materiam, & hoc intendit. Non debetur census, cuius causa ignoratur. Abb.

CASVS. 3 Abbas Fraxionoren. depredatus fuit ecclesiam Carpensem, occasione cuiusdam cẽsus, quem abbas petebat ab ecclesia Carpeñ. dicebat archipresbyter Carpen. quòd nesciebat causam, quare soluere deberet illum censum: quæsiuit 4 à papa quid iuris esset, & ipse respondet prout sequitur in litera. Istæ duæ ecclesiæ sunt in diœcesi Mutineñ. & comitissa Mathilda fuit domina & patrona in vtraque ecclesia. Bernardus. Nota, quòd census ignorantiæ id est cuius causa ignoratur, solui non debet. Item qui petit aliquid, causam petendi allegare debet.

[Glossa sequens quærit, argumen. negatiue & affirmatiue ad quamlibet partem, inducens quinque iura, & soluit.]

g ¶ Census ignorantiæ.] id est, cuius causa ignoratur, & ff de fideiusso. si quis postquam, & l. si quis pro eo. & ff. quando dies leg. ced. huiusmodi legatum. Sed nunquid talis census siue consimile seruitium potest acquiri tempore? Videtur quod non, quia sicut tempus non tollit obligationem, ff. de act. & oblig. obligationum. §. placet, ita nec inducit 5. C. de pact. si certis annis, 1. quæstio. 1. nullus episcopus, ad fin. quæst vbi de hoc 10. quæstio. 3. quia cognouimus, C. ne vxo. pro ma. l vlt. argu. contra. 18. q. 2. seruitium 1. q. 3. quæ situm, in fin. ff. de vsu. cum de in rẽ verso. ff. de aqua plu arc. l vlt. ff. si seruit vendi. si quis diuturno. licet ius non probetur, vt ibi dicitur. Solu. licet ex tempore non acquiratur obligatio: tamẽ huiusmodi seruitia siue seruitutes bene acquiruntur, etiam si non habeant continuam causam, C. de serui & aqua.

3 Hic casus in antiquis exẽplaribus reperitur.

4 Imo quæsiuit comitissa, vt patet in superscriptione, & per litteram inquisitioni. Io. And.

5 De hoc dicto vide notata per Io. And. & Doctores in cap. non formati, de regu. iur. li. 6. & de cẽsus ignorantia, an solui debeat, vide Syluestrũ in sum. verbo. Gabelia 2 §. sexto quæritur.

l.1.2. ff. de aqua plu. arcen. l. vlt. & de seruitijs tempore acquirendis loqui vr lex. C. de agr. & cen. litibus. lib. 11. arg. 18. q. 2. seruitium. & ideo huiusmodi seruitia acquiri possunt spacio 40. annorũ. & hoc intellige de his quæ ius cõe possideri non vetat: alia vero quæ possideri non possunt, nõ præscribũtur sine titulo, vt ibi dixi §. de pscrip. si diligenti. quia nec possessor in talib. defenderetur. Et si quis aliqd petat tale sibi deberi, sufficit allegare causã in libello, quã-uis illam non probet. dum tñ probet tempus, 1. argum ff. si ser. vend. l. si quis diuturno, vt dixit sup. de cõsuetu. c. vlt. Alij dicũt φ non est necesse aliquã causam exprimere. sed hæc littera in fine cõtradicit, ibi, ad qđ solui debeat præsciatur, sed priori dicto concordat.

† Vide glos. & Doc. in l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arcend. & in l. seruitutes p̄diorũ. 2. ff. de seruitu. adde Ioan. And. §. de caus. pos.

a ¶ Hæc diuinis.] id est, canonicis. 3. q. 5. quia suspecti.

†Scilicet sub Alex. iij. ca 4. & 6. eod. tit. in 1. comp. iã de materia vide citatos in ca. cum ex officij. §. de præsc.

b ¶ Inuenitur.] supple, quod solui debeat sine causa: & iõ qui petit causam allegat, vt dixi. Bern.

CVm Apostolus.] Diuiditur in tres partes principales. Et prima pars subdiuidi potest in duas, vt patet in textu. Secunda ibi. Quod circa Abb. CASVS. Quidam scilicet, archiepiscopi, epi, & alij inferiores cũ ecclesias visitabant, grauabãt eas in pcurationibus exigẽdis, vt quandoque ornaméta ecclesiastica subditi vẽdere uel obligare compellerentur, & breuis hora lõgi temporis victũ cõsumebat. vnde statuit concilium Lateranẽ. quòd prælati prædicti secũdum facultates ecclesiarum recipiant procurationes, statuendo certum numerum cuilibet prædictorum, tam personarum, q̃ equorũ quibus contenti existant. recipientes cũ gratiarum actione quod illis fuerit ministratum, ab illicitis abstinendo, quærendo nõ quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere videantur: prohibet insuper, ne subditos suos in debitis exactionibus aggrauare præsumant, nisi quando necessitas superuenerit: vt manifesta & rationabilis causa extiterit, moderatum auxilium ab eis poterunt postulare: cum dicat Apostolus, nõ debent filij thesaurizare parentibus, sed econuerso. In fine dicit, quod dictum est de prædicto numero personarum, & euectionis secundum tolerantiã dictum est, in illis locis, in q̃bus ampliores sunt redditus: in pauperibus locis illam teneant mensuram, vt minores non debeant aggrauare: & illi qui paucioribus equis uti solebant non credant sibi prædictã indulgentiã forte cõcessam. Not. φ procurationes recipiẽdæ sunt ẽm facultates ecclesiarum. Itẽ hic determinatur numerus euectionũ in visitationibus faciendis. Itẽ prælati visitantes subditos suos, canes venaticos vel aues habere non debent. Item sumptuosas copulas q̃rere nõ debẽt. Itẽ qđ eis in pcuratione cõpetenet ministratũ fuerit, recipere debẽt. Itẽ epi subditos suos tallare non debent sine causa. Itẽ causa facit licitũ qđ alias nõ licet. Item filij non debent thesaurizare parentibus; sed ecõuerso. Itẽ qđ prouisũ est ad leuamen, extendi nõ det ad grauamen.

† 1. Thess. 2. 2. Cor. 11. Actuum. 20.

†Alendos. i. in concilio in margine, sed eadẽ est alterius verbi significatio.

† Vide l. ius alimentorũ, ff. vbi pupil. edu. debeat.

nec diuinis, [a] nec humanis legibus inuenitur: [b] oportet quippe, vt omnis census ad quid, & quando persolui debeat, præsciatur.

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ *Determinat concilium numerum equorum, quos secũ ducere possunt prælati uisitãtes: & prohibet eis tunc uti uenationibus & sumptuosas epulas quærere. hoc primo usque ad versi. prohibemus.*

CAP. VI.

CVm Apostolus† se, ac suos proprijs manibus decreuerit exhibendos, [c] † vt locum prædicandi auferret pseudo apostolis, & illis quibus prædicabat, non existeret onerosus: graue nimis esse dignoscitur, quod quidam prælatorũ ita in procurationibus graues [d] existant, vt interdum ecclesiastica ornaméta subditi exponere compellantur: Et lõgi tẽporis victũ breuis hora consumat. [e] † ¶ Quocirca statuimus, qđ archiepiscopi [f] parochias visitantes, pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum quadraginta vel quinquaginta euectionum numerũ, episcopi [g] autem viginti vel triginta, Cardinales vigintiquinque nunquam † excedant, archidiaconi vero quinque vel septem: Decani [h] constituti sub episcopis † duobus equis contenti existant. [i] Nec cũ canibus [k] venatorijs, & auibus proficiscantur; sed ita procedant, vt non quæ [l] sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quærere videantur. Ne sumptuosas [m] epulas quærant, sed cum gratiarũ actione recipiant, quod honeste ac competenter illis fuerit ministratum.

¶ *Prælati non debent grauare subditos tallijs & exactionibus, permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium. h. d. vsque ad §. sane.*

¶ Prohibemus etiam, ne subditos suos tallijs & exactionibus episcopi grauare præsumant. Sustinemus autẽ pro multis necessitatibus, quæ aliquoties

†nusquam.

† aliis.

c ¶ Exhibendos.] i. pcurandos. 28. q. 1. iã nunc in fi. 21. q. 1. ca. 1.

d ¶ Graues.] qđ facere nõ debent, immo si grauat ecclesia, suis expensis debent visitare. 10. q. 3. cauendũ. & 1. q. 3. placuit.

e ¶ Consumat.] vsque ad exinanitionẽ extremæ virtutis. 10. q. 3. ca. cauendum. & ca. inter cætera. 1. q. 3. placuit.

f ¶ Archiepi. arg. φ archieps debet visitare prouinciam, & pcurationes à subditis suffraganeorũ suorũ exigere in[?] eo. li. præ.

; Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

g ¶ Episcopi.] 10. q. 3. inter cætera. cõtra: vbi dr, φ quinquagenarius numerus non excedatur: sed illud corrigitur per istud.

h ¶ Decani.] id est, archipresbyteri rurales.

[Glos. seq. quærit, arguit, & soluit.]

i ¶ Contẽti existãt.] qđ ergo si plures ducãt, nunquid poterũt in superfluo prohiberi? Vr φ sic ff. de aqu. quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius, & 10. q. 3. quia cognouimus, & 64. dist. quia per ambitiones, inf. de excessibus præla. cum ad quorundam. Potest dici, quòd potest denegari in superfluis: sed si propterea subditi excommunicentur, tenet forte sententia: quia sententia pastoris siue sit iusta, siue iniusta, timenda est 11. q. 3. c. 1. & 2. & illa decr. cum ad quorundam. continet specialem indulgentiam, vt quidam dicunt. Tanc.

K ¶ Canibus.] inf. de cle. vena. c. 1 & 2. & 33. dist. quorundam & 86. dist. Esau. & c an putatis.

l ¶ Quæ sua.] 63. dist. nosse, & 8. q. 1. 1. sunt in ecclesia. 65. dist. licet.

m ¶ Sumptuosas.] 35. dist. ecclesiæ princeps, 4. dist. denique. sed epi in cõtrariũ faciũt: nã vix cautela diuersorũ coquorũ eos põt satiare: Vnde dicit lex, φ ex nimia ingurgitatione oletios. ff. de ædil. edi. qui clauum. §. 1. cui habeat ergo pauperem cibum 42. dist. c vlt. 35. dist. ecclesiæ principes, 12. q. glona episcopi. Lau.

a ¶ Ratio-

a ¶ Rationabilis.] si de hoc dubitetur, superioris 1 arbitrio determinetur. arg. 10. q. 3 quia cognouimus. 11. q. 1. §. clericus.

b ¶ Parentes filijs.] 16. q. 1. prædicator. Ordine. n. naturæ filius succedit patri, & nō ècōuerso. ff. vnde l. b. scri p o. §. non sic parentibus. iste tn̄ ordo plerūque turbatur ff de inoff. testa. nam & si. vnde dixit dn̄s Bulgarus cū 2 suus vnicus filius decessisset: Ordine turbato succedis, Bulgare nato, & sic nota pro filijs.

c ¶ Exactione.] ad opus suū sine mandato epi̅, vel supple nisi in casu præmisso. nā quæ præmittūtur in præfationibus, in subditis reperita intelligunt. ff. de verb. obl. Titia. §. 1. & 32. q. 7. Apostolus. & de appel. secundo requiris.

d ¶ Potestatē.] quia quod ꝓuisum est ad leuamē, extendi non debet ad grauamen. 45 dist. licet. s. de appel. cū speciali. & ca. suggestū, & j. de pœ. in quibusdā 3 Laur.

PRohibemus.] Primo ponit duplicē prohibitionē, quam iustificat. Secūdo ponit decretum ibi, Si qui verò. Abb.

CASVS. Præcipit cōcilium Lateranen. ꝙ archiepi̅, epi̅, abbates, & alij prælati nouum cēsum non imponant ecclesijs, nec veteres augeant, nec partem prouentuum ecclesiarum suis vsibus appropriare præsumant. sed libertatē inferioribus conseruent, quam sibi volunt à suis superioribus conseruari, quod si contra factum fuerit, irritum habeatur. Not. ꝙ noui census ecclesijs imponi nō debent, nec veteres augeri. Item episcopus nō potest sibi appropriare redditus ecclesiæ. Item quod tibi vis fieri, alteri facere debes, & quod tibi non vis fieri, alteri non facias.

e ¶ Noui.] id est, de nouo, cum ab initio imposito non fuerint supra eo. tenentes, & qui ab alijs ecclesijs non soluuntur j. eo. ecclesijs.

[Gl. & q. alleg. 11. ... cor. & quattuor ptraria, & sol.]

f ¶ Census.] qui imponuntur in ipsa fundatione, puta, vt in singulis annis soluat vnū cereū, siue libram ceræ vel ... vel certam quantitatem pecuniæ, puta x. solidos, vel minus, vel etiam plus, quod præstatur in signum subiectionis s. eo. c. 2. & 3 & sup de cau. poss. cap. vlt. Non credo ꝙ possit augeri ab epo vel abbate, licet augeri possit ... in procuratione. j. eo. quanto. quia procuratio non dicitur propriè census, sed pensio: vn̄, quòd possit imponi siue augeri auctoritate episcopi. j. cap. prox. hoc intellige si iusta causa subest: alias non.

g ¶ Nec veteres.] nota ergo census non esse augendos siue imponendos de nouo. C. de pascu. priua. l. 1. lib. 11. & s. de transac. de cætero. arg. ff. de acq. re. dom. locus. s. de præb. auaritiæ. vbi etiam de hoc tangitur, & C. de no. vect. l. 1. 2. & 3. vbi dr̄ ꝙ noua vectigalia non possunt imponi, nisi à principe. j. eo. significauit. & j. de verb. sign. super quibusdā. & 18. q. 1. seruitiū, & 1. q. 1. nullus episcopus grauamen. in fi. C. de allu. l. vlt. arg. contra. ff. de fideic. l. b. l generaliter. §. si quis alienū. ff. de flum. l. 1. §. ripā. & ff. qui & à quib. si mortis, & j. e. quāto. Sol. si per vbertatem fructuum fiat incremētum: cum eorum sit casus statutus & dubius C. de vsur. si ea lege. ꝓpter hoc augeri non debet cēsus: sed si accedat nouū prædium, noua parochia, vel aliquid tale: iustam videtur habere rationem eius. arg. ff. de vsufru. item si fundi §. sed si insula. arg contra supra de vi & hon. cle. quoniam vt ait. & j eod. tit. quanto. Laur.

h ¶ Appropriare præsumant.] vbi tantum censum habere debent & est argum. ꝙ episcopus fructus parochialium ecclesiarum, siue etiam præbendarum sibi retinere non debet vltra modum sibi permissum. 10 q 3. quia cognouimus supra vt eccle. benefi. ca. vni. arg. ad hoc s. de deci. quoniam. Ala.

i ¶ Minoribus.] 95. dist. esto. & 22. q 5. de forma. & si iura vnicuique ecclesiæ non seruentur, ecclesiasticus ordo confunditur. 11. q. 1. peruenit, & 2. q. 6. qui se scit.

K ¶ Irritum.] etiam si iurauerit hoc j. eo. grauis, & c. significauit, 2. q. 6. qui se scit.

PRæterea.] Ponit casum generalem, rationem subdens ibi, Non enim. Abb.

CASVS. Quidam rectores ecclesiarū, collusione quadam facta cum religiosis, qui habēt in illis ecclesijs ius patronatus, soluunt eisdem ecclesijs annuatim pensionem, & illi eam recipiunt epo ignorante, quæritur an successores pensionem istam soluere teneantur? Rn̄. ꝙ monachi non sunt audiendi in receptione pensionis, si auctoritas epi̅ vel eius officialis, qui auctoritatem præstare possit, non interuenerit super hoc, quia simplices sacerdotes vel clerici non possunt ecclesias quib. præsunt constituere censuales, præsertim post ipsorum decessum. Nota, ꝙ sine auctoritate epi̅ pensiones ecclesijs imponi non debent. Item census à priuata persona ecclesiæ impositus, vitam soluentis excedere non potest.

---

tiēs superueniūt, vt si manifesta ac rationabilis [a] causa extiterit, cū charitate, moderatū ab eis valeāt auxilium postulare. Cum enī dicat Apostolus: † Nō debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filijs, [b] multum lōge à paterna pietate vr̄, si p̄positi subditis suis graues existāt, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi vero, siue Decani, nullas exactiones [c] siue tallias, in presbyteros seu clericos exercere p̄sumāt.

¶ In effectu dicitur quod numerus equorum statutus in principio c. non debet trahi ad augendum numerum alias solitum. Abb.

¶ Sane quod de prędicto numero euectionis, secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis, tantā volumus teneri mēsuram, vt ex accessu maiorū minores merito non doleāt se grauari. Nec sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis vti solebant, hactenus plurium sibi credant potestatem [d] indultam.

¶ Ex eodem. †

¶ Nouus census ecclesiis imponi non potest, nec antiquus augeri. hoc dicit, & est de principalioribus huius tituli.

CAP. VII.

PRohibemus insup, ne ab abbatibus, episcopis, vel alijs p̄latis, noui [e] cēsus [f] imponantur ecclesijs, nec veteres [g] augeantur, nec partē redditūum suis vsibus appropriare præsumant: [h] sed libertatem, quā sibi maiores cōseruare desiderant, minoribus [i] suis bona voluntate conseruēt. Si quis vero aliter fecerit, irritum, [k] quod egerit, habeatur.

¶ Alexander iij. Vigorien. † episcopo.

¶ Prælatus seu rector ecclesiæ non potest præsertim post mortem, ecclesiam suā, propria auctoritate constituere censualem.

CAP. VIII.

PRæterea † illi, qui epi-

---

1 Archiepiscopi, si agit subditus: si conuenitur, ad arbitros, hoc probant iura allegata. & s. tit 1. nullus. & de regu. licet. Io. And.

† 2. ad Corinth. c. 12.

2 al. ita: qui successit filio suo ordine. & c.

3 Concord. l. 1. §. 1. ff. de nonat. & l. illud. cum no. C. de sacros. eccl.

† Scilicet cōcilio Lateran. sub Alex. iij. ca. 7. §. prohibemus, & ca. 7. eo. tit. in 1. compil. & de materia vide Doctores in c. nō minus, & j. de immuni. eccles. adde latè per Syluestrum in sum. verbo, Gabellis.

† Vigor. Vigorn. Vvigorn.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōpi. & post concilium Lateran. sub Alexand iij. par. 88. c. 9.

a ¶ Ignorante.] pone exemplum, quando voluntisti sacerdotes constituere censum: vt eorum consanguinei succedant post mortem illorum, ℥. eod. cum clerici.
b ¶ Soluerint] supple, sunt puniedi, ℥. eo. cum clerici.
c ¶ Siue.] pro, &.
d ¶ Eis defunctis.] quia pensio illa non ligabat successorem eius, qui ecclesiam non potuit constituere censualem, vt dicit hic in an. & ℥. de trans. de cætero. vnde sperant monachi pensionem à successore, non debere soluere.
[Glo. seq. argu. & remittit.]
e ¶ Qui de iure id facere potuerit] hic est arg. bonum, quod census de auctoritate epi possit imponi de nouo, siue etiam augeri. Dic vt no. ℥. eo. c. prox. Bern.

Ecclesijs.] Vt intelligas, ratio dubitandi fuit: quia sicut tempore fundationis, vel perpetuæ libertatis, pôt eos sibi certum censum cōstituere, vt in c. cōstitutus, ℥. de relig. dom. & in c. pręterea. 2. de iur. patr. ita videbatur, quod si capiebat ecclesiā de manibus laici, cum eam quasi de nouo duceret ad libertatē, quod in recompensationem beneficij pôt imponere nouum censum: Sed contrariū deciditur: quia epus ad hoc tenebatur ex officio suo, & in necessitatibus nemo liberalis existit, vt in l. rem legatam, ff. de adimen. lega. Abb.

CASVS. Aliqui laici tenēt ecclesias, epi liberant eas de manibus laicorū: quærit, vtrū plus iuris habere debeant in istis ecclesijs quam in alijs. Rñ. Papa, quod nullam exactionem imponere eis possunt, nec debent, præter cathedraticū, & oīa alia iura, quę alijs ecclesijs imponunt. No. quod idem ius quod epi habent in antiquis ecclesijs, idem & non plus debent habere in nouis, siue in illis, quas liberant de manibus laicorum. Item non debent ecclesiæ diuerso iure censeri.
f ¶ Alijs ecclesijs] vt 10. q. 3. illud.
[Glo. seq. alleg. suo iura.]
g ¶ Prohibemus.] per decr. Lateran. concilij sup. eod. prohibemus, & c. 8. q. 2. hoc tantum, arg. est ergo hic, quod consuetudo aliarum ecclesiarum seruari debet ℥. eo. supper eod. arg. ℥. de consuetud. cum olim.

INnouamus.] primo ponitur prohibitio. Secūdo pœna: ibi, Si quis. Abb.

1 Vide hic latius per Io. And.

† Collusione, legitur post cōciliū, & fortassis aptius.

† Carnoten. in vno, cæteri Carnoten. habent.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cōpi. Et post concilium Lateran. part. 2. cap. 8.

† scilicet Alexand. iij. in concilio Lateran. ca. 22. & c. 2. tit. de treuga & pace, in prima compilatio. Et vide Syluestrum in sum. verbo, Gabella. 3. vbi plenè de materia huius decretalis.

scopo ignorāte,[a] auctoritate sua pēsionem annuā de ecclesijs quadā illusione soluerint,[b] siue[c] receperint, eis defunctis[d] in receptione pensionis non sunt aliquatenus audiēdi, si pontificis, aut alterius, qui de iure id facere potuerit,[e] auctoritatē & assensum super hoc non interuenisse cōstiterit. Non enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus præsunt, auctoritate sua (pręsertim post decessum suum) efficere censuales.

¶ Idem Carnoten. † epo.

¶ Breue est, vel per alia verba summatur sic: Episcopus ecclesiæ de manu laici per se erepta non potest ob hoc censum imponere.

CAP. IX.

ECclesijs,† quas de nouo episcopi de manib. laicorum erigiunt, præter cathedraticū, & iura omnia, quę alijs ecclesijs[f] imponuntur, exactionē prohibemus[g] imponi.

¶ Idem. †

¶ Noua pedagia sine consensu principis imponens, cōmunione priuatur.

CAP. X.

INnouamus:[h] & infra. ¶ Nec quisquam alicui

CASVS. Noua pedagia sine auctoritate Regum vel Principum constitui non debent: & qui contra fecerit, communione careat Christiana. Nota, quòd soli Principes noua pedagia constituere possunt.
h ¶ Innouamus.] quod iam statutum erat, 24. q. 3. paternarum.

† nouas pedagiorum exactiones, sine auctoritate & cōsensu Regū[i] & Principū, statuere aliquo modo præsumat. Si quis aūt contra hoc fecerit, & cōmonitus † non destiterit, donec satisfaciat, communione careat[k] Christiana.

¶ Idē Cātuar. Archiepo, & eius suffraganeis.

¶ Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa priuabitur.

CAP. XI.

CVm† clerici, & infra. ¶ Ad hoc, quia clerici quidam cū religiosis collusione[l] facta, citra auctoritatem diœcesani episcopi,[m] ecclesias, quas tenēt, eis constituunt censuales, vt post decessum eorū, eædē ecclesiæ per repræsentationem eorundē religiosorū, ad filios vel nepotes[n] clericorum ipsorum possint transferri: Præcipimus, vt si qui inuenti fuerint facere talia, eos à præscriptis ecclesijs, non differatis appellatione postposita remouere.

¶ Idem.

¶ Si collectores grauant ecclesias, priuari debent officio.

CAP. XII.

EA † quæ de auaritiæ: & infra. ¶ Cum au-

i ¶ Regū.] Reges enim & Principes tm̄ potestatē habent noua pedagia constituendi, 2 ff. de publ. & vectig. l. vectigalia. & C. no. vectig. l. 1. 2. & 3 alia omnia pedagia interdicta intelliguntur, nisi ex consuetudine, cuius non extat memoria exigitur. ℥. de verb. significat. super quibusdam. 3 § 1.
k ¶ Cōione careat.] hæc est pena canonica, in leges exilio perpetuo puniri debet. C. noua vectig. l. vlt.

CVm clerici.] primo ponitur excessus. Secundo pen. ibi, ... Abb.

CASVS. Quidam clerici cū quibusdam religiosis sine auctoritate episcopi faciūt collusionem, constituendo eis censuales ecclesias, quas tenēt, vt post eorum ... ad præsentationem religiosorum ad easdem ecclesias filij vel nepotes clericorum ipsorum repræsentētur: præcipit Papa, vt qui inuēti fuerint facere talia, ab ecclesijs ipsis appellatione postposita spolientur. No. quod clerici ecclesias, quas tenēt, nō possunt cōstituere censuales, & spoliādi sunt ipsis ecclesijs, si hoc faciunt.
l ¶ Collusione.] collusio est inter reū & actorē occulta, & illicita pactio, per quam alter in iudicio 4 se superari permittit. simile ℥. eo. præterea.
[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

m ¶ Citra auctoritatem diœcesani episcopi.] maximè quia collusio mala non excusaretur auctoritate episcopi: quia nec ipse nouum censum siue pensionem potest imponere ℥. eo. prohibemus, vbi de hoc. alias iusta & honesta causa interueniente videtur quòd possit, vt ibi dicitur.
n ¶ Ad filios vel nepotes.] hæc est causa, quare ista cōstituebant, & mala: & ideo eius causatum est malum: cuius enim causatum est malum, ipsum quoque malum est: vnde puniuntur, vt hic dicitur. Item

EA quæ.] primo ponitur excessus. Secundo pœna: ibi, Quod. Abb.

† Alicubi, legitur vt plurimū, in antiquis, & rectius quam, alicui.

† monitus
2 Peccant tamen si hoc faciunt sine causa secundum Innocentium. Io. And.
3 Ibi etiam agitur plenè per Doctores de materia huius decretalis.

† Cap 17. tit. de simonia, in 1. cōpil. & post concilium Lateran. par. 28. cap. 8.

† Cap. 5. tit. de ... in 1. cōm. & post concilium Lateran. par. 2. cap. 4.
4 Putabat Host. quod hic extra iudicium fiat ... Io. And.

CASVS

CASVS. Quidam archidiaconi faciebant collectam denariorũ beati Petri per archidiaconatus suos, & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimum aggrauabant: præcipit Papa, ꝙ hoc non faciant: quod si secus præsumpserint, id quod videntur habere, auferetur ab eis.

Not. quod prætextu officij sui communi, non debet quis illicitas exactiones præsumere: quod qui fecerit, officio illo priuari debet. Item priuilegium meretur amittere, qui pe mi sa sibi abutitur potestate.

a ¶ Collectam.] præstatio quæ sam est, quã Anglici soluunt Romanæ ecclesiæ: & debet esse moderata, vt certũ & determinatũ q.d. dei. ff. de dã. infec. ex dãni. arg. C. de Iudæis. Iudæos. Alanus.

b ¶ Grauetis.] scilicet quoniam sub specie tributorũ non debent illicitæ exactiones fieri, vt hic patet, & ff. de off. præsi. illicitas, ff. illicitas.

c ¶ Auferetur.] hoc dũ quæritis vsurpare qđ vestrum non est, per datis quod vobis cõpetere videbatur. 13. q. 1. §. 1. circa finẽ qõnis & 25. q. 2. si decet. quia priuilegium meretur amittere, &c. 11. q. 3. priuilegiũ. B.

Significauit.] Primo ponit casum perplexũ. Secũdo ibi, Quocirca, distĩguẽdo prouidet. Secũdũ mẽbrũ ibi, Si vero. Abb.

tẽ propter beati Petri visitationem, de ca torum collectam [a] per archidiaconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias non grauetis: [b] Quod si secus præsumpseritis, id quod videmini habere, auferretur [c] † a vobis.

¶ Lucius tertius.

¶ Qui recipit iuramentũ de nouo censu imposito ecclesiæ persoluendo, compellitur iurantem absoluere.

CAP. XIII.

Significauit † nobis T. rector ecclesiæ de Felsig. † quod cũ a monachis de Castig. † ad regimẽ ipsius ecclesiæ fuisset electus, † de soluẽdo eis annuo cẽsu triũ marcharũ, quas pdecessor eius soluerat, præstit sacramentũ: postmodũ eps diœcesanus ne ipsum cẽsum monachis solueret, nisi prius cõstaret qđ epali [d] auctoritate fuisset impositus in periculum ordinis sui, interdixit: [c] & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si præfatũ cẽsũ † auctoritate præsulis, & nõ de nouo [f] impositum fuisse cõstiterit, epo præcipias, vt prohibitionẽ sine dilatione relaxet. Si vero census sit de nouo impositus, siue auctoritate epi [g] hoc factũ fuerit, siue non, eosdẽ monachos vt clericum a iuramento absoluant, appellatione remota compellas.

¶ Idem Raueñ archiepo.

¶ Archiepiscopus visitans prouinciam etiam à monasterijs prouinciæ procurari debet.

CAP. XIIII.

Opitæ † & infra. ¶ Sane cum inter te & monasteria Bononiæ, sup pcurationibus, quas ab eis exegeras, cõtrouersia verteretur: & infra.

CASVS. Monachi de Castig. elegerunt quẽdã clericũ T. nomine ad regimen ecclesiæ de Falg. ipsum iuramẽto vinculo astringentes, de soluẽdo eisdem annuatim censum trium marcharũ, quas prædecessor eius soluerat: postmodum episcopus diœcesanus præcipit eidẽ in periculo ordinis, ne cẽsum illũ eis solueret, nisi primo constaret, ꝙ auctoritate episcopali fuisset impositus: Sacerdos prædictus hoc significauit dño Papæ: vnde mãdat cuidam, quatenus, si constiterit præfatum canonẽ auctoritate epi & non de nouo fuisse impositũ, præcipiat epo, vt prohibitionem suam relaxet. Si vero census de nouo sit impositus, siue auctoritate episcopi factum sit, siue non, compellat monachos illos, vt clericum illũ a iuramento absoluant. Not. ꝙ nouũ censũ eccl. de auctoritate epi ecclesijs imponi non debent. Item iuramentum de nouo censu soluendo præstitũ relaxandum est.

d ¶ Episcopali auctoritate.] quod videtur sufficere, iusta tamen de causa. sup. eo. præterea. sup. de præb. auaritia. ar. j. de eccle. ædifican. ad aud entiam.

[Gl. seq. quærit, ar. p, & q ponit opi. Lau. q approbat.]

e ¶ Interdixit.] sed in hoc dubio, cui potius debuit obtẽperare. Vr ꝙ epo. 12 q. 3. qui tentit & 28 quæst. 1. quid culpatur. Sed vr potius ꝙ seruare debeat iuramẽtum, maxime cum habeat probabilẽ causã, quia prædecessor soluit, & sic erunt monachi in quasi possessione; vnde non debent priuari vsquequo constet. s. vt li. pẽden. c. 1. Laurentius dixit, ꝙ potius seruari debet mãdatũ epi. & littera illa præstat arg. ad hoc vt prohibitionem relaxet: quod satis potest concedi: quia conditio [1] subintelligebatur in iuramento hæc, scilicet nisi rationabile aliquod impediat: & quia præsumptio est contra eos, ex eo ꝙ ipsum iurare fecerunt, ad quod non fuerat compellendus, etiã si de iure solui debeat.

[Glo. seq quærit, & tripliciter soluit.]

f ¶ De nouo.] & ita ab initio potest imponi, s. eod. sciente. s. de iu. pat. præterea, & argu. s. vt eccl bene ca. vnico. sed ex post facto non potest imponi census, nec etiã p compositionem, s. de trãsac. de cætero. Sed quẽ dicit cẽsũ nouũ? Potest dici nouus, qui non est impositus in fundatione [2] ipsius ecclesiæ. 18. q 1. Eleuterius. & s. de iure pa. præterea, vel qui non est præstitus tanto tẽpore, ꝙ ad legitimam præscriptionem peruenit. [3] Sed multum refert, vtrum quis alleget præscriptionẽ, quia ea probata obtinet, licet in veritate fuerit nouus: an vero censum ab initio constitutum: quia tunc non iuuatur tempore, nisi constet ꝙ legitime, fuerit constitutus: vel põt appellari nouus, qui impositus fuerit post Lateranẽ. cõciliũ. s. e. phibemꝰ. & j. eod. grauis. Lau.

[Glo. seq. supplet, & remittit.

g ¶ Siue auctoritate episcopi.] hic euidenter apparet quod episcopi nouum censum non possunt imponere: & ideo supple, verum est sine rationabili & iusta causa, vt not. sup. eo. prohibemus. Dic vt ibi.

Opitæ.] Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi. Ea propter. Abb.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennatẽ. & monasteria de Bononia controuersia vertebatur, super procurationibus recipiendis causa visitationis. Abbas sancti Proculi aliorum monasteriorũ de Bononia procurator, & pro monasterio suo, propter cõtrouersiã istã ad Apostolicam sedem accessit, & super causa ista diutius litigauit: archiepiscopus asserebat procurationes ipsas in alijs monasterijs suæ prouinciæ, sine contradictione præstari, & probauit per testes, procurationes exhibitas fuisse prædecessoribus suis in monasterijs Bonoñ. Papa videns intentionem archiepiscopi iure communi fundatam, & antecessorum suorum consuetudine adiuuari, condemnauit monasteria supradicta, ad procurationem præstandam dicto archiepiscopo & successoribus suis, secũdum facultates eorum. Nota quod archiepiscopus cum visitat suam prouinciam, procurationes de iure communi recipere debet. Item consuetudo in procurationibus recipiendis attendenda est. Item procurationes secundum facultates ecclesiæ sunt exigendæ. Item sententia lata pro prædecessore prodest successori.

Margin notes:

† Mat. c. 25 & Luc. c. 16.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. cõp. † Fulcig. † [illegible] in antiquis habetur, Fulcig. † Claustig. Claustrigeñ. † assumptus.

1 Faciunt notata per Albericũ tract. de statu. par. 1. q. 25.

† Canonem habent oĩa exemplaria manuscripta, cuius vocis est eadẽ significatio, cũ voce, censum.

2 Vel exemptione de eclig. do. cõstitutus. Fm Gof. Io. An.

3 Adde & cõtra sensũ nõ præscribit. 1. compet. C. de presc. xxx. annor.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. cõp. Et quatenus hic agit incidẽter de visitatione monasteriorũ, vide concil. Tridẽ. sessio. 6 de reform. c. 8. & sessio. 25. tit. de regularibus. cap. 20.

a ¶ Procurator.] & tñ cõstitutus erat ab vniuersitatib. pluribus, sed procurator proprie dr̃, qui mandato dñi res ipsius tractat, ff. de procu. l. 1. non est differentia in nominibus secundum canones, dum tñ cõstet ꝙ ei detur potestas agendi, s̄. de procur. peritio, vbi de hoc. & in auth. de san. episc. §. aliud autem, & §. si vero episcopi. coll. 9. & 1. q. 3. saluator.

b ¶ In alijs.] ergo & ĩ monasterijs Bonoñ. quia idem ius debet habere in his & in alijs, sup. eod. ecclesijs, ĩ eo. sup eo. q. a vna & eadẽ res diuerso iure cẽseri nõ debet, 12. q. 2. cognouimus, & supra de dec. cũ in tua. & ita est hic ar. ex eo qđ alij faciunt, q. cẽsẽtur eodẽ iure, & sub eodẽ dño, & tu facere dẽs, nisi ostẽdas cõtrariũ 1. 100. di. 5 morẽ.

[Glo. seq. alleg. cõcor. & soluit ptrariũ.]

c ¶ Iure communi.] quod solũ sufficit, & hoc ius est, 10. q. 1. decernimus epm. & ca. placuit. nec obstat qđ dicitur. 18. q. 2. luminoso. quia intelligitur de exempto.

d ¶ Consuetudine.] & duplici iure censetur: vnde fortius debuit ꝓ ipso indicari, cum vtrunque per se sufficeret C. de edic. diui Adria. toll. l. fi.

e ¶ Facultates.] [illegible] dem semper cõsiderandum est, super eod. cũ Apostolus. 10. q. 3. cauẽdũ inter cętera. et [illegible] c. vlt. [illegible] c. quanto. & c. cũ nup. & hoc intellige qñ causa correctionis & visitationis, accedit, s. eo. cum nuper. sed si ex alia causa, puta pro negotijs proprijs, tunc nõ habebit procurationem. 2 argu. 10. q. 3. relatum, & ĩ. eo. titu. procurationes. Ber.

Grauis admodũ.] Prima pars narrat factum. Secunda prouidet: ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ecclesiastici seu religiosi, habentes præsentationem in ecclesijs, nolunt ad eas vacantes aliquos præsentare, nisi aut nouũ censum illis imponant, aut veterem pensionẽ augmentẽt contra concilii Lateranñ. & ad solutionem ipsius instituendos presbyteros iuratoria vel fideiussoria cautione cõpellunt: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus quidquid cõstiterit cõtra cõstitutionẽ concilij super huiusmodi à tempore præfati concilij attentatum, in irritum debeat reuocare; & presbyteros, qui super his iuramenta illicita præstiterunt, faciat absolui, cõgrua satisfactione imposita: & qui cõtra formã canonum de cætero super his venire præsũpserit, canonice puniantur. Nota ꝙ nouus census ecclesijs nõ debet imponi, nec verus augeri. Itẽ cõstitutio trahit ad futura, & ea tantũ respicit, nisi dicatur in ea, ꝙ præterita respiciat. Itẽ iuramẽta cõtra formã canonũ præstita illicita sunt, & ideo non seruãda. Itẽ q. ꝯ formã canonum aliquid [illegible], puniendi sunt.

f ¶ Concil. j.] sup. eo. prohibemus. & cap. præterea. [illegible]

g ¶ Iuratoria.] quod potius periurium, q̃. iuramentum potest dici, sup. de iureiur. sicut nostris.

[Glo. seq. [illegible] nem [illegible] tria. quibus fallit ratio.]

h ¶ Fideiussoria.] [illegible] non [illegible] tenet, sic C. de leg. non dubit. s. de foro comp. ca. [illegible] gent. & sup. de re. p[illegible] c. vlt. sup. de fi. [illegible] inter dilectos, C. [illegible] ecclesancimus nemini. ff. de cõd. si causa, auunculo. ĩ. de dote post [illegible] re. & si necesse. Fallit hoc sup. de iureiu. debitores, &c. cũ cõtigat C. si adue. vẽ. l. 1. ff. qui. mo. vsufr. amitt. quid tñ, 1. rñto.

i ¶ A tpe constitutionis.] a. g. constitutiones ad futura [illegible] ex [illegible] cognoscentes, nisi dicat in eis, ꝙ præterita respiciant, sup. de cõsti. cap. vlt. vbi de hoc & de hoc habe. 82 dist. c. 2. & 3. in fi. & 52. q. 4 dixit Sarra.

[Glo. seq. signa cõtrarium, & soluit.]

k ¶ Absolui.] argu. cõtra. s̄. de iureiu. tua nos hic vero vnũ tantũ fuit iuramentũ & temerarium, ibi vero duo, ita ꝙ periurium uitari non poterat, & ideo ibi ab ecclesia remouentur. Et dic, absolui, id est absolutos nunciari.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l ¶ Punientes.] pœna vero illorũ qui cõtra canones veniunt, multiplex est; prout no. s̄. de elect. nihil est, & s̄. de qñ ord. a d [illegible]. Seu qualiter puniuntur in isto casu? Potest dici, quòd ecclesia priuabitur ex eo ꝙ scienter post prohibitionem contrarium facit. Bern.

¶ Abbas sancti Proculi omnium aliorum procurator, [a] sicut ex litteris quas portauit, apparuit, super hoc diutius litigauit: & infra.

¶ Sed tu procurationes ipsas in alijs [b] monasterijs tuæ prouincię, asserẽs tibi sine contradictione præstari, eas prædecessoribus tuis in monasterijs Bonoñ. exhibitas, per testes idoneos probauisti. Inde vtique vidimus intentionem tuam iure [c] communi, & prædecessorum tuorum consuetudine [d] adiuuari. Ea propter monasteria supradicta condemnauimus, ad procurationem secũdum facultates [e] eorum, tibi tuisque successoribus exhibendam.

¶ Clemens tertius.

¶ Patroni etiam clerici nouum censum ecclesiæ imponere nõ possunt, nec ueterem augere: & si super hoc iuramenta uel cautiones exegerunt, coguntur absoluere.

CAP. XV.

Grauis † admodũ: & infra. ¶ Ecclesiasticę personę, cũ ecclesias vacare cõtingit, nõ aliter quẽ quam ad ipsarũ regimen volũt vocare, nisi aut nouum cẽsum ecclesijs illis imponãt, aut veterẽ contra constitutionem cõcilij [f] Lateranñ. [illegible] augmentent, ad ipsius solutionẽ instituẽdum presbyterũ, iuratoria, [g] vel fideiussoria [h] cautione cogentes: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus quæcũque cõstiterit contra cõstitutionem prædictã, super ecclesijs, vel earum censu, à tempore constitutionis [i] huiusmodi attentata, in irritum reuocantes: presbyteros, quos super his iuramenta illicita præstitisse noueritis, congrua satisfactione imposita, faciatis absolui: [k] eos qui de cætero contra formam canonum super his venire præsũpserint, canonice punientes. [l]

¶ Innocentius iij. abbati & cõuentui Bellæuillæ. †

¶ Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus nunc creuerit: sed si ex hoc grauaretur nimium, per iudicis officium sibi prouidebitur. h. d. secundum lecturam magis communem.

CAP. XVI.

Qvanto † creatori: & infra. ¶ Accepimus, quod ab ipso domus ve-

Qvanto creatori.] Diuiditur. Primo recitat factũ. secundo indulget, & indulgentiam moderatur. ibi, Indulgemus. Abbas.

CASVS. Fundatores monasterij Bellæuillę, ab ipsa fundatione ipsius monasterij, constituerunt vt fratres ibic dño seruientes, fratribus S. Irenæi vnã ꝓcurationẽ annis

1 Vnde dicebat Innoc. ꝙ huic archiepo sufficiebat ius commune vel generalis consuetudo; qa cum nõ esset contra illud ius erat extẽdenda ad ecclesias similis conditionis. Io. And.

† Cap 4. eo. tit. in 1. cõp. Et de materia vide Cardinalẽ i cle. 1. § 1. de excessib. præla.

2 Etiam si p illam i accessim iret ad aliam visitãdã: vt dicam eo. tit. Romana §. 1. super ver. visitationis. Io. And.

† Lateranen. sub Alexã. 3. c. 7. 6 prohibemus.

† Bellæuillæ.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cõp.

10

20

30

40

50

60

annis singulis exhiberent: quamuis ab eis nihil teneāt, sed ab initio pp paucitatē fratrum & seruientiū sancti Irenæi, procuratio illa fratres monasterij Bellæuillæ non grauabat. postmodū intantū creuit numerus eorūdem ꝙ ad procurationem vix sufficiunt quatuor marchæ, quæ pro vna fieri cōsueuit: quare monachi isti prouideri sibi sup hoc postularunt: Papa indulget eis, ne vltra primā mensurā in procuratione sint vlterius pd̄ctis fratrib. obligati, sed expēsis, quæ cōsueuerunt fieri, sint contenti, nisi facultates sui monasterij intātū excreuerit, ꝙ sine grauamine possint exhibere procurationē prædictā. No. ꝙ in fundatione ecclesiarū pōt imponi census de voluntate fundatoris. Itē not. quòd augmentatis facultatibus procuratio potest augmentari. & canonicorum numerus potest augeri, & est argu. quod census ex causa potest augmēntari & diminui.

a ¶ Voluntate.] sic ergo patet, quòd ab initio de volūtate fundatoris potest imponi census. sup. de iure patro. præterea. 18 q. 2. Eleutherius, argumen. 16. q. vlt. fin. decernimus.

stræ primordio, de fundatoris voluntate [a] processit, vt fratribus sancti Irenæi procurationē vnam, annis singulis liberaliter exhiberet: cum nihil teneatis [b] ab eis, † propter quòd huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi: verum tūc propter fratrum & seruientium paucitatē, talis procuratio nō grauabat: sed nunc in tantum excreuit numerus eorūdem, quod ad procurationē vix quatuor marchæ argēti † sufficerent, quæ pro vna fieri consueuit: & infra.

¶ Indulgemus [c] igitur, ne vltra primam mensuram in procuratione ipsa sitis vlterius prędictis fratribus obligati; sed expēsis, quæ cōsueuerunt sufficere, sint contenti: nisi facultates ecclesiæ in tātum excreuerint, [d] quòd sine grauamine ampliato fratrum numero, ad soluendum debitū procurationis extēdi possit quātitas expensarum.

[Glo. seq. reci. per obiec. & solutionem.]

b ¶ Teneatis.] & ita sine causa constituta videtur, vnde non videtur quòd teneat sup. eo. peruenit. sed bene seruanda est huiusmodi liberalitas. argu. sup. de dona. per tuas. C. de dona. si quis argentum. §. fin autem.

c ¶ Indulgemus.] in hoc fuit indulgentia: quia constituta fuit simpliciter nulla certa quantitate taxata pro illa procuratione: vnde simpliciter tenebātur procurare fratres illos quotcumque essent, ar. ī. de priuile. quia circa, & ff. de ser. vrb. præd. si seruitus, vbi verbum, simpliciter positum generaliter intelligēdum est, vt ibi, & 10 dist. si Romanorum. Sed ex eo, ꝙ non determinatur, debebatur conueniens siue mediocris, 2 ff. de au. & arg. leg. qui lancem. ff. de ædil. edi. sciendū §. illud. ff. de leg. 3 summis. C. cōmunia de le. duob. §. sed & si quis. Sol. quia grauabatur ecclesia, dabitur tantum ad primam mensuram: & tot fratres procurabunt modo, quot ab initio consueuerunt. Si vero quātitas cōstituta fuisset pro illa procuratione, illa nō augeret etiam auctis facultatibus. arg. 16. q. 3 relatum. ludibriū enim esset si quod statutū fuit ab initio, momento quolibet mutaretur, arg. C. de bo. quæ lib. l. vlt. § vbi autē puellis. nō enim quod rite, & secundum leges ab initio actum est, ex alio euētu fluctuari debet, C. de adimi. tut. sancimus.

[Glo. seq. arguit, & signat contrarium.]

d ¶ Intantum excreuerint.] quocumque modo. sup de cons. tu. cum M. si vero parū excreuerint, non augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori; quia & modicum damnum sustinet. ff. loca. si merces § vis maior. Est ergo euidens argumentum quod si excrescant res, debet procuratio crescere. sicut econuerso diminuitur propter sterilitatem. ff. loca. si vno, & sup. eo. titu propter sterilitatem. Contrariorum enim eadē est disciplina. ff. de verb. obl. inter stipulantē. § sacrā rē. arg. ī. de melius inst. de his q̄ fiunt ui vel ali. ru. in prin. ar. cōtra. C. de allu. l. vlt. C. de fun. rei priu. l. 2. li. 11. Sol. Illa locū hn̄t cū diligētia cultorū res vel fructus augmētat, hic cū Dei prouisione, & fideliū oblatione res augmētat: sicut cōtingit cum casu fortuito res deteriorant, merces remittitur. Si vero vitio rei sine culpa coloni, puta, qa vinu acuit, vel si segetes herbis corruptæ sūt, conductori obest ff. loc. l. ex conducto, §. vitiū rei. tn̄ sine culpa coloni dānū ptiges nō obest colono. s. e. cū pp sterilitatē. Itē est ar. optimū ꝙ crescentib. facultatib. ecclesiæ, crescere dēt numerus: & si sit numerus canonicorum statutus. s. eo. de cōst. cū M. ꝙ non admittit hāc distinctionē vtrū facultates crescūt prouisione Dei, an diligentia hominū, 3 q̄ & nec in isto casu debet admitti: sufficit enim quòd res augmentatæ sunt. Lau.

¶ Idem Primicerio & clero Mediolanen.

¶ Omnes ecclesiæ, nisi quæ ab hoc per priuilegium Apostolicum sint exemptæ: procurare tenentur legatos sedis Apostolicæ, seu etiā eius nuncios, nec in hoc præscriptione iuuantur. hoc dicit. vsque ad §. sane.

CAP. XVII.

CVm † instātia nostra cōquesti sunt dño papæ, ꝙ cum ipsi legatos & nuncios Apost. sedis deuote recipiant & procuret ordinarij maioris ecclesiæ Mediolanen. ipsos procurare renuunt, & ad faciendas expensas subsidium denegant impertiri: vn̄ in procurationib. exhibendis plus debito aggrauant, quare sibi super hoc prouideri postulabant: papa sic eorum postulationi vel petitioni rn̄det. ꝙ cum omnes ecclesiæ legatis & nuncijs Romanæ curiæ procurationes impēdere teneantur, nulli haberi vult huiusmodi procurationib. excusatam: nisi forte per speciale priuilegium Apostolicæ sedis sit exēpta, qd̄ tn̄ papa nō credit, eūāsi longissimo tpe procurationē nō præstiterit, cū in talibus locū nō habeat præscriptio quia & papa circa prouisionē & solicitudinē oium ecclesiarū non cessat: verumtn̄ in his exigēdis, eum modū & ordinē vult obseruari, vt nullus prælatus vel ecclesia, sup hoc rōnabiliter cōqueratur. Si vero de cōi collecta expensas legatorum & nunciorum Apostolicæ sedis facere noluerint, hoc eis papa nō prohibet: tn̄ per hoc nullū uult præiudiciū generari nuncijs & legatis suis, quo minus possint à quocunque voluerint, procurationes debitas postulare: ita tn̄ quòd si aliquis in hoc fuerit grauatus, sibi ab alijs restauretur, & nuncijs Apostolicæ sedis in necessarijs exhibendis pareat quicunque fuerit requisitus: ita tn̄ pin fraudē nihil fiat, nec cōpellātur procurationē recipere per cōmunes ministros. & qui contumaciter eis restiterint, per ecclesiasticam censuram sunt cōpellendi. Not. ꝙ omnes ecclesiæ legatos & nuncios Romanæ ecclesiæ procurare tenentur. Item contra procurationē, quæ debetur nuncijs Apost. sedis, non currit præscriptio. Itē dn̄s papa omniū ecclesiarum curam & solicitudinē gerit. Item secundum facultates ecclesiarum procurationes exhiberi debent. Item compelli possunt ecclesiæ nuncijs Apostolicæ sedis procurationes exhibere.

CVm instātia.] Diuiditur: qa duę sūt partes principales. Scđa ibi, Sane. Abb. CASVS. Primicerius, & clerus Mediolanē. p quodā receptos suos

a ¶ Quo-

† Infertur, ꝙ solutio censūs non denotat dñiū. arg. l. neque tales. C. de probat.

† Vox, argēti deest in antiquis, & in recentioribus magis emendatus.

1 Quæ in hoc est necessaria fm Vinc. & Gof. Ioan. And.

2 Arg. ī. tit. 1. Pastoralis. in ar. Ian. de hoc ī. de reg. iu. in 6. secund. lib. 6. Io. And.

3 Et maxime religioso ru n. qui sibi non possunt acquirere: & tales erāt isti. vel aliter si bona ecclesiæ crescunt & augentur tacite, & per latens incrementum: nō ideo augebitur census. si vero patenter secus. ad hoc C. de allu. l. 1. & 2. insti. de re. diu. §. quòd per alluuionē. fm Vinc. Io. And.

† Cap 2 redit in 3. cō. Vide Abbatem cōsi. 94. inci. videtur primo in 1. volu. & Felinum in cap. accedētes §. de præscri.

quotidiana: [a] & infra.

¶ Postulationi vestræ taliter respõdemus, quòd cum omnes ecclesiæ, legatis & nuncijs sedis Apostolicæ procurationes impendere teneantur, ab earum præstatione nullã habere † volumus excusatam: nisi forte per speciale priuilegiũ sedis Apostolicæ (quod non [b] credimus) sit exempta; etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint: † cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vendicare: quia nos à prouisione pastoralis solicitudinis circa omnes ecclesias numquam omnino cessamus.

¶ Tractat de modo procurationis ipsorum legatorum & nunciorum. Abbas.

¶ Sane in his exigendis eum modum & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia, vel prælatus, se indebite prægrauari, [c] rationabiliter conquerat. Si vero de communi collecta legatorum & nunciorũ nostrorũ expensas duxeritis faciẽdas (quod vobis nõ duximus inhibendum) ex hoc nobis, & nostris, nullũ præiudicium volumus generari, quo minus possint à quocũque maluerint, ꝓcurationes [d] sibi debitas postulare: ita quòd si exactus vltra suam grauatus fuerit facultatem, sibi ab alijs [e] restauretur. Nuncijs tamen nr̃is in necessarijs [expensis†] exhibẽdis pareat, quicũque fuerit requisitus, [f] ita quod in fraudẽ [g] nihil penitus attentetur; nec per communes ministros procurationis obsequiũ, si noluerint recipere, compellantur. [h] Qui vero cõtumaciter eis duxerint resistendum, districtione sũt ecclesiastica compelliẽdi.

¶ Idem Zamorensi. † & Salamantino Epis.

¶ Si ad vnicam mensuram solui solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debebit: si uero ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem.

CAP. XVIII.

EX †parte Cõpostellani archiepiscopi fuit propositũ, quòd cum hi, qui vota [i] beati Iacobi cõtinue persoluerunt, ad cõmunem terræ suæ mensuram, cum qua videlicet emunt & vendũt, ipsa persoluerint, hactenus & persoluant, quidam

a ¶ Quotidiana.] quia pro republica noctes ducit insomnes, in auth. vt iudices sine quoquo suffragio. in prin. coll. 2. & voluntarios labores appetimus (dicit Imperator) vt quietem alijs præparemus, in auth. vt diuinæ iussio. coll. 9 in princ. Ber.

b ¶ Non credimus.] quia Romana ecclesia non solet aliquem priuilegiare cõtra se. arg. C. de sacros. eccl. iubemus nullã. argu. s. de præscr. cũ ex offi- cij, 1 & ibi ẽt dr̃, ꝙ in procuratione nõ currit præscriptio. Ber.

[Gl. seq. tractat de modo procurandi legatum, signat cõtrarium, & sol.]

c ¶ Indebite prægrauari.] illud semp est obseruandũ, vt ſm facultates ecclesiarũ ꝓcuratio exhibeat, 10. q. 3. inter cętera & c. vlt. s̃. eo. cum Apostolus, s̃. eo. cũ nuper. & c. prox. si. n. tenuis est patria extraordinario auxilio iuuãda est. C. no. vec. l. 1. imo à paupere non dẽt exigere. 1. q. 2. placuit, quia nec iudex exigit sportulas à pauperibus, in auth. de manda. prin. §. si tibi quoque. colla. 3. nec etiam tenuis vitæ homines sub aduentu officialiũ iniurijs affici debent. ff. de off. præsi. illicitas. §. 2. s̃. eo. cap. ea quæ. dabit. n. legatis lac ad bibendum, vt dicit Ioãnes, ne rubentibus buccis prædicent ieiunioru doctrinam. 35. dist. ca. 6 die. & cap. ecclesiæ. nec bibent vltra tertiam vicem 44 dist. in illa palea, qñ, & comedẽt lardũ vel carnes cum aceto. C. de erogat. mili. an l. j. li. 12. arg. cõtra. 41. dist. nõ cogant. cui statur, & i hoc casu esset eis denegandum, si vltra vires 2 peterent. inf. de excessi. prælat. cum ad quorundam, ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. Trebatius, & 10. q. 3. quia cognouimus, & sup. de offi. ordi. conquerente.

d ¶ Procurationes.] inf. eo. procurationes.

e ¶ Ab alijs.] cessis actionibus sibi a legato. ar. ff. de cẽsibus cum possessor, vel cõdictione ex hoc canone. arg. ff. de cõd. ex lege, l vnica Dabit. n. legatus literas suas illi, qui eum procurauit, vt ab alijs recipiat, quod vltra partem suam expendit: sic obseruatur de facto. argu. l. prædictæ. cum possessor.

f ¶ Requisitus.] etiam in prouincia, in qua non est legatus, in eundo & redeundo, sup. de iureiu. ego N.

g ¶ In fraudem.] 3 vt si descendit in domũ amici, vt ab eo procuretur, & ille datis sibi litteris per eum, ab alijs duplum vel triplum recipit.

h ¶ Compellantur.] quoniam particularis exactio & solutio non modica habet incõmoda. ff tam. ete l. plane, arg. contra. ff. ad legem Falc. lineam. & l. Plautius, & ff. de pact. l. epistola §. vlt. & C. de pactis, debitori.

EX parte.] CASVS. In archiepiscopatu Cõpostellano quidã vota beati Iacobi continue persoluerunt ad communem mensuram terræ, cum qua emũt & vendunt: quidã alij à longis retro temporibus ab eorũ solutione cessarunt & de nouo incœperũt soluere vota illa, ad quandam mensuram paruissimam & [illegible], & cum eadẽ soluere nituntur, quantũ fuit à Papa, verum illi cogẽdi sunt soluere vota præ[illegible] ad cõem mensuram terræ, ſm quod alij soluerunt continue. Rñdet papa, ꝙ cũ nõ constet, ad quã mensurã antecessores eorum prædicta vota persoluerunt, distinguẽdum est, vtrũ habitatores regionis ipsius, qui vota illa cõtinue persoluerũt, ad vnam & eandẽ mensuram persoluerint, an ad varias & diuersas: si ad vnã mensurã persoluerant, & illi ad eandem mensurã soluere sunt cogẽdi. Si vero ad diuersas soluere consueuerũt, & [illegible] soluere ad minorem, nõ sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant, quia cum huiusmodi vota [illegible] fuerint ab initio, benigne sunt ab huiusmodi viris ecclesiasticis exigenda, ne videãtur lucris tẽporalibus inhiare. Not. quòd successor tenetur ad id, quod antecessor soluere consueuit: Item minor pars tenetur facere quod maior facit. Item in dubijs liberum est votis locum habet coactio. Item in dubijs liberum est sequi quod magis placuerit. Item quæ gratis sunt oblata, benigne sunt exigenda. Item [illegible] lucris temporalibus inhiare non debent.

Et vt intelligas, incipias sic casum literalem: Quidã vouerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti: in illo loco reperiũtur plures sextarij s minores & maiores, dubitabatur, an ſm minorem vel maiorem vota essent exoluenda. Et respondetur vt in littera. Abb. Sic.

i ¶ Vota.] annua ab Hispanis 4 tempore cladis promissa. Laurentius.

a ¶ Par-

1 Dic ẽt idẽ facere Impe ratorẽ. l. com petit. C. de præscrip. xx. ann. Io. And.

† haberi.

† impendeṙis.

2 Impossibilium n. nulla est o[illegible]. ff. de [illegible] impossibiliũ & de hoc s̃. eod. c. cum Apostolus. Io. And.

3 Hæc glossa non inuenit in antiquis exẽplaribus.

† Dictio, expensis, deest in antiquis, & in recẽtioribus magis emendatis.

† Cap. 3. eodẽ tit. in 3. cõp, Et quatenus obiter tangit hic materia implẽdi voti, vide B. Tho. 2. 2. q. 88. ar 3. & q. 289. art. 3. & q; ex simplici promissione oriat actio, vide notata in ca. 1. de pact. adde glosã & Bar. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact.

† Samoreñ. & Salamantiñ. de quib. vide Vasæum & i annalib. Hispaniæ ca. 20. & 21.

4 Eo præsertim tempore quo Hispaniam a fœda Maurorũ colluuie, circa annos Domini. 809. & aliàs purgare nitebantur, vide Vaseum in annalibus Hispaniæ.

a ¶ Paruissimam.] quod facere non debent, quoniam omnes ad communem mensuram terræ soluere debẽt. ff. de contrah. emp. imperatores.

b ¶ Primo casu.] cum oẽs ad eãdem mẽsuram soluũt, & ita ꝙ maior pars facit, illi seruare tenent. 100. dis. ꝯtra morẽ. s̃. de c. mo. dilectus & ar. s̃ e. sopitæ. Item arg. est, ꝙ in dubiis seruãda est consuetudo vicinorũ. ar. s̃. de consue. cũ olim. & j. eo. super eo. & s̃. eo. ecclesiis. ff. de leg. 1. si seruus plurium §. vlt. Itẽ in dubiis non sequitur quod maximũ est, sed quod minimũ. ff. de leg. 3. nũmis. ff. de reg. iu. semper in stipulationibus. 1 arg. tñ est hic, ꝙ mediocritas est sequenda. de hac notãtur argu. plura. s̃. eo. quanto. in notula in hoc.

† al. ita: q̃dã qui à longis. &c.

1 Et j. de re. iu. in obscuris. lib. 6. dixit Vinc. per hæc iura, & ꝑ l. ff. de leg. 3. si ita scriptũ. ꝙ cum dubietas est in re, dr̃ minor: sed si est in ꝑsonis, oẽs repelluntur ab instituto legato. vel libertate. ff de reb. dub. si fuerit. I. An.

c ¶ Sunt cogendi.] supple, si soluentes plures sint non soluẽtibus, s̃. de his quæ fi. à ma. par. cap. c. vlt. & s̃. de ele. dudum 1. & 19. dist. in canonicis, ff. de pac. & suũ heredem, in fi. vel etiã pares dignitates ꝓcellẽtes. s̃. de testib. in nostra, & ff. de pac. maiorẽ. verius vr̃, ꝙ siue sint plures, siue pauciores, ex quo nõ apparet de mẽsura antecessorum, sequi dẽnt mẽsuram soluentiũ: illam enim præsumo fuisse institutam, & ad eos à suis maioribus peruenisse. Vinc.

quia † longis temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc quãdam mensuram exhibent paruissimam,[a] & ignotam: & inf. a. Cum ergo non constet ad quam mensuram, antecessores eorum prædicta vota persoluerint, credimus distinguẽdum: vtrum habitatores regionis ipsius, qui ea continue persoluerunt, ad vnam & eandem mensuram huiusmodi vota ꝑsoluerint, an ad varias & diuersas. In primo enim casu,[b] ad eãdem & illi soluere sunt cogendi.[c] In secundo, volentes soluere ad minorem, non sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant: quoniã cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio,[d] benignius sunt à viris ecclesiasticis exigẽda: ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.

d ¶ Ab initio.] simi. s̃. de vo. & vo. redẽ. licet. in princ. iõ ꝓ eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga eccl'ias retardaret. ar. C. de bo. quæ lib l. 2. aliàs dona plenius sunt interpretãda. s̃. de do. cum dilectus. in fi. ne excogitata fraude aliquis posset obuiare suæ donationi. 16. q. 2. visis. & 17. q. 4 sunt qui opes. C. de do. si quis argumentum. §. vlt. Bern.

Cum olim.] Diuiditur. primo diffinit. Secundo soluit vnũ obstaculũ. ibi, Licet. Tertio aliud. ibi, Absonũ. Et quia textus est aliquãtulum intricatus ꝑꝑ nimiã discussionẽ facti, sic pono casum. Eps̃ Augustẽ. impetebat quendã abbatẽ rõne duarũ ecclesiarũ possessarũ ab eodem abbate, petendo illarũ vigore procurationẽ, & alia iura epalia: Abbas vero & conuentus opponebãt illas eccl'ias nõ esse in diœcesi illius epi. Itẽ producebat quoddam instr̃m, in quo cõtinebat, ꝙ eps̃ illas eccl'ias vel forte aliqua iura in eis cõcesserat abbati, & contra quædam instrumenta cõpositionum producta per epm̃, obiiciebat ille abbas, ꝙ per metum regium illæ compositiones emanauerant, vel forte dicebat instrumenta esse falsa: Papa vero diffinit vt habetur in littera & est capitulum satis difficile. Abbas.

Vel pone sic casum: Eps̃ Cæsarien. conquestus est dño Papæ de abbate sancti Ioannis, qui eũ fraudabat super quartis decimarũ & quibusdã aliis, quæ habere debebat in ecclesiis quibusdã: quæ spectabant ad ipsũ epm̃ quo ad ius patronatus, q̃ omnia abbas sibi denegauit, dicẽdo illas non esse in sua diœcesi, quare dictus eps̃ de diœcesi esse ꝓbauit; & idẽ abbas induxit q̃dam instrumenta pro se, in quib. cõtinebat, ꝙ idẽ abbas cõposuerat cũ ipso epo super prędictis tanq̃ diœcesano eccl'iarũ dictarũ: quare dñs Papa de ꝯsilio fratrũ suorũ cõdẽnat dictũ abbatem in omnib. petitis ab epo, sine deductionibus aliq̃b. faciẽdis ab abbate in ꝑdictis eccl'iis, quãuis. n. abbas potuisset aliqua deducere de petitis, occasione cõpositionis cuiusdam initæ inter epm̃ ꝑdictũ, & monasteriũ ipsũ: q̃a tñ abbas nõ approbauit dictã ꝯpositionẽ, sed impugnauit, sicut potuit: quare vr̃ illi tacite renũciasse, & nullũ dẽt inde ꝯmodũ sentire. ꝑterea negare nõ poterat, ꝙ non essent de diœcesi epi illius ecclesię, sup q̃bus instrumenta ostẽdebat: q̃a illæ eccl'iæ ꝯcessæ fuerãt à ꝑdecessorib. epi monasterio, per q̃ petebat abbas ꝓ epo & ꝯ eo probabat nõ ex proposito vel directe, sed ꝑ quãdã cõsequentiã. No. ꝙ eo ipso ꝙ eccl'ia sita est in diœcesi alicuius epi, ei tenet in epalib. rñdere. Itẽ sup iurib. epalib. põt fieri compositio. Itẽ ex eo q̃d q̃s impugnat, nõ dẽt aliq̃d bñficiũ consequi: cũ ex hoc tacite ei renũciare videatur. Item tacita renunciatio præiudicat. Item non debet quis instrumenta producere, per quę aduersarius probet intentionem suam. Item contraria proponens non est audiendus.

† Cęsaraugustan. epo. hic forte est eps̃ Cæsaraugustæ ciuitatis q̃ est i Aragonia, nã viuẽte Inn. iij. cuius est hęc decretalis, epm̃ hẽbat, sed tpe Ioã. xxij. Papæ metropolitana dignitate donata est.

¶ Idem Cæsaraugusten.† episcopo.

¶ Ecclesiæ tenetur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procurationibus, de quarta decimarum, & aliis episcopalibus. h. d. quo ad titulum.

CAP. XIX.

Cum † olim: & infra. ¶ Quia nobis fides facta fuit, ꝙ ecclesię de † Luna et de Bel. in tua sũt diœcesi constitutæ, nõ solum per alia,[e] verum etiã per hoc ipsum, ꝙ in instrumẽtis[f] compositionum continetur expresse, vt abbas sancti Ioannis Prilaten † tam de quarta decimarũ, quam de cęteris episcopalibus tibi debeat respondere: abbatem ipsum ad integram solutionẽ quartæ[g] omnium decimarũ,

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpi.
† De Luna & de Taust.

† Platen. Prælate Premaren. sed forte legendũ Pinnatẽ.

e ¶ Per alia.] forte per testes.

f ¶ Instrumentis.] ex quo cõtinet in aliqua scriptura publica de finib. alicuius epatus, ei stãdũ est, donec ꝓbet cõtrariũ licet illa scriptura principaliter facta sit ob aliud. arg. C. de ꝯtrah. & cõmit. stip. optimã. C. de iu. de lib. cum aliqs, & s̃. de præsumpt. & illud, & per libros antiquos probant c nnnes epatus. s̃. de prob. cum causam. vbi de hoc. & arg s̃. de parochi. super eo. in fine.

[Glo. seq. recit. per obiect. & ponit solut. Laur.

g ¶ Quartæ omniũ.] hoc ius diuersum est, qñq; enim dr̃ medietas. 10 q. 1. antiquos. qñq; tertia, vt eadem causa, q. 1 de his. qñque quarta. 16. q. 1. constitutum. s̃ de præscript. de quarta, & hic, & qñq; dicitur. ꝙ nihil debet habere, 10. q 3. c. 1. Laurentius dicit, ꝙ c. illa loquũtur secundum diuersa tempora. Episcopus debet habere medietatem omnium redditum episcopalis ecclesiæ, de parochialib. ecclesiis tertiam, postea ista tertia mutata est in quartam 12. q. 2. quattuor, concesso, de redditib. demum statutum fuit, quòd nihil perciperẽt, nisi velint subire onus fabricæ 10. q. 3. c. 1. & c vnio, hodie potius locum habet consuetudo, sicut dicitur de quarta, vel tertia vel medietate testamẽtorum, quòd ibi seruatur consuetudo loci. s̃. de sepult. certificari. 2 Quid iuris sit de decimis, dicitur s̃. de deci. cum contingat. cum in tua. & c. dudum.

2 Vide l. obseruare. §. ante q̃. ff. de off. procon.

a ¶ Nul-

a ¶ Nullis factis deductionibus.] hoc contingit culpa abbatis, qui reprobauit quantum in eo fuit instrumentũ quod ostendebat, quod deductiones fieri poterãt, vt ĩ. seq. b ¶ Licet.] responsio tacitæ quæstionis. [illegible] Secundo arg. alleg. 3. iura. & 2. alle. in contrariũ.] c ¶ Beneficium cõsequi.] no. quod aliquis fructum ex eo consequi non debet, quod nititur reprobare 1. arg. 15. q. 2. q posteriũ. s. de testib. [illegible] d ¶ Tacite.] C. de rec. cre. l. si quis iusiurãdũ. C. ad l. Cor. de fal. [illegible] e [illegible] f ¶ Petebat.] [illegible]

[illegible] sitiones, & rãsiones hincinde factæ, & tandem iudices causam remiserũt ad Papã: ipse vero examinato negotio, q a constitit sibi, quod Papien. olim fuerãt persoluti pro synodatico, quod ex eo probatur, quod Lucen. soluti sint postmodũ pro eisdem, cum ex dictis testiũ & confessione aduocati [illegible] appareat [illegible] Lucen. [illegible] Papien. soluebãtur post mortẽ ipsius L. quinque vel sex valebant de illis, q modo sunt in vsus. & vidẽs quod propter mutationẽ monetæ accidit, quod vsque ad trẽs huiusmodi episcopi, Lucẽ. dari fuerant pro synodatico [illegible] Nota [illegible] Item confessio aduocati præiudicat, nisi fuerit reuocata. Itẽ pars pensionis vel alicu ius alterius protestationis [illegible]

1 Videto hic Ho. & latius de hoc p Io. And.

† al. patebat qd agnouit glossa hic & Hostiensis.

nullis factis deductionibus, a & ad præstationem procurationũ & aliorum episcopalium iurium in prædictis ecclesijs condemnamus. Licet b enim ex forma secundæ cõpositionis, deductiones essent aliquę faciendæ: quia tamẽ cõpositionem idẽ abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium cõsequi, c cui renunciasse tacite d videbatur. Absonum erat præterea, vt negaret illã ecclesiam in tua diœcesi constitutam, super qua instrumenta prædecessoris tui ostendebat e in iure, monasterio fuisse concessa, per quæ episcopale ius petebat f † expresse.

¶ Idem Spoletano episcopo.

¶ Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum. h. d. & est casus notabilis, et multũ allegabilis.

CAP. XX.

Olim † causam, quam aduersus clericos plebis Rupinæ, super synodatico proponebas, Tudertiñ. episcopo & collegis suis commisimus terminandam: coram quibus ex parte tua fuit propositum, quod cum ijdem clerici prædecessoribus tuis tres in festo Natiuitatis, & tres in festo Resurrectionis Dominicæ, pro synodatico soluerint denarios Papieñ. tunc tantum tres Lucẽses pro singulis denarijs Papieñ. persoluebant: cum † tamen vnus denarius Papieñ. valeat sex Luceñ. vnde petebas eos ad Papieñ. solutionem compelli: cum & si tu Luceñ. primo anno receperis, semper tamen ius tuum postmodum fueris protestatus: & infra. ¶ Cum igitur constet, quod Papien. olim pro synodatico soluebantur; quod ex eo etiã sequitur, quod Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testiũ, & confessione † aduocati alterius partis non reuocata, h postmodum appareat euidenter, quod tempore L. prædecessoris tui pro synodatico, Papiensis fuit

† al. ita: cum vn denarius Papiẽsis valebat vj. Luce. &c.

† In aliquot antiquis [illegible] confessione aduocati alterius partis nõ reuocata postmodum appareat. &c.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpi. Et de materia vide doctõ. in l. Paulus. ff. de sol. [illegible]

Olim causam.] Primo narrat factum. Secundo decidit exprimẽdo [illegible] Cũ igit. Abb.

CASVS. Inter epm Spoletan. & clericos plebis Rupinę quo vertebatur sup synodatico causa sup hoc cõmissa fuit epo Tudertino & collegis suis, corã quib. proponebat ex parte epi, quod ijdem clerici prędecessoribus ipsius epi soluere consueuerunt tres Papien. in festo Natalis Dni, & tres in festo Resurrectionis Dni pro synodatico: nunc tantum soluunt tres Lucen. pro singulis denarijs Papien. cum vn denarius Papien. valeat sex Luc. vnde petebat eos compelli ad Papien. solutionem [illegible] petitione, recepti fuerunt testes ab vtraque parte, & po-

debet ad illam monetam, quæ ab initio fuit constituta, [illegible] & ita principium [illegible]

g ¶ [illegible]

h ¶ Non reuocata.] & sic patet, quod confessio aduocati [illegible] non

2 Quæ p protestationem nõ [illegible] C. de anna. exce. [illegible] & 16 q [illegible] fin Aduocat.

non fatetur qui errat. Sed si confessio aduocati fuerit in continenti reuocata, siue eadem die: quia tunc non videor eam ratam habere, ex quo eadē die eam reuoco: sufficit reuocatio simplex. 1 argu. decr. prædi. cū cām q̄. alia rō est ibi. Sed vr̄, ꝙ ante litē contestatam possit indistincte error reuocari ff. de noxa act. l. electio. §. pe. & ēt post, si nulla captio est aduersarij. ff. de int. act. de ætate. §. vlt. qn̄ ;; etiā post sn̄iam reuocatur error ꝓbabilis. ff. qn̄ act. de pe. est an. l. 2. alias est. §. vlt. in l. 1. Nec obstat ꝙ dicit de triduo. C. de eo. aduocat. l. 3. quia sic ibi contingit de facto, & non ponit ius. Io.

[Glo. seq. no. contra protestationē, & illud coadiuuat. alle. contrarium.]

a ¶ Non nisi triginta sex. ex hoc colligitur, ꝙ si Lucenses recepti fuissent pro Papien. xl. annis ꝙ præscriptū esset in solutione Papien. & sic protestatio non valuisset, vt dixi sup. in prima notula: Nā si quis vtitur alia aqua q̄ inter partes cōuenerit, præscriptū est in illa. ff quemadmodum seruit. amit. siquis alia. & l. si communem § 1. & si quis paucioribus iurib. vtitur pro pluribus, præscriptum est pro plurib. ff. de ser. rust. ꝓd. vna est via. contra, de præscrip. auditis. Sed contra videtur, quòd non esset præscriptum in Papien. quia, qui aliquid recipit loco alterius, illud recipere videtur, 21. distin. in nouo. & 94. distin. cap. 1. & sup. de præscrip. auditis. ff. de administ. tuto. ita tamen, §. gessisse. Item qui pretio fruitur, & re frui videtur, ff. de vsufruct. quia penes eum est peculiū, penes quem est pretium. ff. de pec. sed si quis seruum. Sed contrarium est verum, vt patet per primas concor. Bern.

1 De hoc articulo videto hic latius per Ioan. And. & Abbatem.

moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi triginta sex [a] annorum, ad plus, tempus effluxerit; & sit legitime comprobatum, quòd tres Lucenses, qui pro vno Papien. post mortē ipsius L. soluebātur, quinque vel sex valebant ex illis, qui hodie sunt in vsu: Intelligētes ex hoc, quòd per monetæ declinationem accidérit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erāt in vsu: procuratorem aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictæ, tibi ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem [b] †eorum, pro synodatico per diffinitiuam sententiam condemnamus.

† extimationis.

¶ Idem Priori sancti Stephani.

¶ *Episcopus remittens ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuens, quod aliud seruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remisisse.*

CAP. XXI.

CVm † venerabilis frater noster Fauē. †episcopus: & infra.

† Cap. 6. eod. tit. in 3. cōp. Iā eps̄ a q̄b. nō possit eximere ecclesiam, præter Panormita. hic vide Oldradum cōsil. 182. Feder. cōsi. 147. adde glos. in summa 25. q. 2.

† Fauenti. Fauen.

¶ Cognouimus, quòd præfatus episcopus spallas, quas ab eadem ecclesia tam ipse, quàm prædecessores sui recipere cō sueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit: & statuit, quòd aliud ei seruitium nō imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim triū librarum cereo pensionis nomine reseruato.

¶ Quia ergo visitationi annexa est procuratio, [c] & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis [d] ecclesiam visitare† præfatā: nec intelligatur qua-

† Vide cōcil. Tridē. citatū s. hoc titu. in c. sopitæ.

[Glo. seq. ad q. alleg. duo iura.]

b ¶ Vel æstimationem.] argument. ad quæstionem Dominicalem, quod ad antiquam monetam, & mensuram antiquam facienda est solutio, licet noua sit melior. sup. de iureiurando quanto, & est expressum infra eodem, cum canonicis. argument. ff. si certum petatur. l. 3. argumen. contra 23. quæstio. 4. quis ignoret. 2 & argumen. ff. de contrahenda emptione. imperatores. Item esset, si moneta minor sit modo in vsu: quia soluere debet æstimationem antiquæ, vt hic patet.

2 Vbi de hoc. & vide i Spe. de sol. §. nūc aliqua. Ioan. And.

CVm venerabilis.] Prima pars decise narrat factum. Secunda partis allegationem. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta diffinit. Secunda ibi, Cognouimus. Tertia ibi, Quia. Quarta ibi, Decernimus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter episcopum Fauen. & Priorem sancti Stephani super iuribus episcopalibus controuersia vertebatur: quia à dicto Priore dictus episcopus petebat; Prior econtra respondebat, quod ab ipso nihil petere poterat, exhibens quoddam instrumentū, in quo continebatur expresse, quòd episcopus Fauentinus olim ab omni exactione, tam sua, quam suorum successorum, dictam ecclesiam prorsus absoluit, & remisit eidem spallas, quas ipse & antecessores sui ab ipsa ecclesia recipere consueuit, retento sibi & ecclesiæ suæ vno cereo trium librarum ceræ annuatim soluēdo, statuens, ꝙ nullum aliud seruitium imponeret: Dominus Papa viso instrumento prædicto, & alijs auditis & intellectis, quæ partes proponere voluerunt, cognouit, ꝙ præfatus episcopus spallas prædictas, quas recipere consueuerat, ipse & antecessores sui, ecclesiæ prædictæ remisit, & ꝙ nihil aliud ei imponeret retento sibi & ecclesiæ suæ cereo prædicto: tamē quia visitationi annexa est procuratio: & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis quam habet in ea, tenetur ecclesiam causa correctionis visitare, ne intelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de iure communi intelligitur impositum; Statuit Papa, quòd idem episcopus cum ad ecclesiam illam accesserit causa correctionis, moderatam procurationem ab ea recipiebat bis in anno: & nihil aliud à dicta ecclesia exigere vel extorquerę præsumat præter pensionem, & procurationes præscriptas. Not. quòd visitationi annexa est procuratio. Item quantumcumque episcopus eximat ecclesiam, & quibuscumque verbis, nihilominus sibi retinet visitationem & procurationem. Item episcopi procurationem habere non debent, nisi quando causa correctionis accedunt ad ecclesiam. Item moderata debet esse procuratio.

c ¶ Annexa est procuratio.] contra quam non currit præscriptio sup. eod. cum instancia. & sup de præscrip. cum ex officij.

[Glossa sequens not. quod quibuscumque, & cap. allega. 2. iura in fin. fortificat, in medio soluit contrarium.]

d ¶ Causa correctionis.] hic patet quòd quibuscumque generalibus verbis episcopus eximat aliquam ecclesiam, tamen semper retinet 3 cathedraticum, & procurationem, & visitationem; aliàs enim esset contrariū quod habes. 16. q. 2. visis in fi. sup. de dona pastoralis. nec obstat. s̄. de relig. domib cōstitutus. vbi vr̄ ꝑ generaliter possit eximere; quia illud fuit confirmatum auctoritate papa: sicut enim substituts nō potest à se eijcere, siue eximere iurisdictionē episcopalem. sup. de fo. comp. si diligenti. sup. de renun. admonen. sic nec prælatus suam iurisdictionem, ita nec puto, quòd patronus quantumcūque verbis generalibus vtatur, aliqua iura tamen retinet in liberto. C. de bon. liber l. 3. Io.

3 Præter illos initio capitatos vide hic Panor. & alios referentes ea, quæ episcopus remittere non potest,

a ¶ De

a ¶ De communi.] ergo de communi iure procuratio peti potest, s̄. eo. sopitæ, & ita non fuit remissa procuratio per illa verba: aliud seruitium non imponere. Et ita no. arg. quod in generali remissione, non veniunt ea quæ in speciali non remittuntur: sicut in obligatione gñali. C. quæ res pig. oblig. pos. l. 1. ff. de pig. obligatione.

s̄. de cle. cũ ecclesia Vulterana. ȷ̄. de cognatio. spiri. su ~~~ eo. Arg. cõtra 1 ~ dist. illa, & c. illud, 76. dist. vtinā. de cõs. distin. 2. quotidie. Prima pars vera est: Contraria vero signata non contradicunt, quia ibi vnusquisque locus suam habet consuetudinem, sed hic non erat certum quid statutum esset, vel de cõsuetudine obtentum. & ita non obstant Ber.

1 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

b ¶ Moderatā.] s̄. 1 eo. cũ Apostolus. & c. cum instantia Bern.

[Gl. seq. obijcit, obiec. fortificat, pro opi. cui resistit. & obiec. dupliciter soluit.]

2 Vide cõcil. Tridẽ. ses. 24. de refor. c. 3.

† accipiat.

c ¶ Bis in anno.] hoc nouũ vr. quia semel 2 in anno sufficit visitare, sup. de offic. archi. mandamus. & hoc sique liqueat esse necesse siue nõ, vt vr 10. q. 1. decernimus. & c. placuit. Vin. Sed non credo: quia si certus est quod ecclesia non indigeat visitatione, nõ debet eam visitare: quia causa correctionis visitare debet: vt hic dicit. ergo cessante causa cessabit effectus. ergo quod dicit hic; bis in anno, intelligo si totiēs opus fuerit. 18. q. 2. visitandi: & c. non semel. & 10. q. 1. regenda. Solemnis procuratio semel tantum in anno dari debet, videlicet cum eps solito ordine antecessorum suorum visitat. ff. de off pro con. obseruare. aliæ dabunt non cum tanta solemnitate. 3 quæ et dani hospitib. arg. s. de prab. de monachis. Vel forsitan impositum fuit hic seruitus ab ipsa fundatione, arg. ex littera illa, nec igitur imponi quasi nouum, quod ab ipsa fundatione de communi iure fuit impositum, & cum eã non visitauerit, nihil recipiat. inf. eod. procurationes. 10. q. 1. relata. Bern.

† Vide cõcil. Tridẽ. ȷ̄. citatum sup ver bo, bis in anno.

† Cap. 7. eod. titu in 1. cõp. De itellectu vide hic Hostiensem, & de materia seruādæ vicinæ consuetudinis glos. in ca. consuetudo dist. 1.

3 Sic est differẽtia inter has duas, In casu cle. eod. titu. ad nr̄m. §. nos igitur. Io. And.

si nouũ imponi, quod ab ipsa fundatione de cõmuni[a] fuerat iure impositū: Decernimus, quòd idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiā causa correctionis accesserit, moderatā[b] ab ea procurationē recipiat † bis † in anno:[c] sed nihil aliud præter pensionē, & procurationes prę scriptas ab eadem ecclesia exigere vel extorquere præsumat.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ *Ecclesia de nouo conuersa, in procurationibus & alijs, seruabunt consuetudinē uicinarum.*

CAP. XXII.

SVper † eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt quia fere tota prouincia Cõpostel. de nouo est ad iurisdictio nem ecclesiæ tuæ cõuersa; qualiter tibi prouinciam, vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat & seruire, nec non & in procurationibus prouidere; Tibi duximus

respondendum, quòd illud obseruare tenetur, quòd in vicinis[d] prouincijs obseruatur.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Prælati tunc sunt procurandi, cum personaliter uisitant: & debent tunc seruare concilium Lateran. & prædicationi, correctioni, & reformationi uacare: legati & nuncij Apostolici pro his diebus tantum, pro quibus moram trahunt, procurari debent: & contra hanc constitutionem exactum, restituitur duplicatum.*

CAP. XXIII.

PRocurationes, † quæ ratione visitationis[e] debentur[f] episcopis, vel archidiaconis, vel quibuslibet alijs etiam Apostolicæ sedis legatis aut nuncijs, absque manifesta, & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter[g] ‡ officium visitationis impendunt: & tunc euectionũ, & personarum mediocri

4 Si diuersæ essent cõsuetudine, d. ca. vt legitur & notatur sup. de consue. cũ olim secūdū Gof. Io. An.

† Lateran. c. 33. & c. 2 eo. tit. in 4 cõpi.

PRocurationes.] Primo prohibet. Secundo docet ibi, Porro. Tertio punit. ibi, Qui autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælati aliquando recipiebant procurationes cã visitationis, nec visitabāt: Statuit conciliũ generale, vt procurationes, quę debentur prælatis rõne visitationis, nullatenus exigantur ab eis, siue sint epi vel archidiaconi, vel ēt Cardinales, vel alij, absque rõnabilicā & necessaria nisi quã personaliter visitationis impēdũt officium; & tũc seruent modũ & mensurā in Lateranēsi cõcilio statutam, hoc adhibito mo leramine circa legatos & nũcios Apo. sedis, si apud aliquā ecclesiam morā fecerit lõgiorē & necessariā ne locus ille nimium aggrauet, procurationes recipiant ab alijs ecclesijs moderatas, ita quod numerus procurationum non excedat numerum dierũ: & si vna ecclesia non sufficit, duæ vel plures simul coniungāt ad vnam procurationem faciendam: visitatores non quærāt:

† Vide oĩno concil. Trid. ses. 24. de refor. cap 3. vbi plene de materia huius capitis. adde citatos in ca. cũ ex officij sup. de præscrip.

† Præsentialiter, in concilio.

SVper eo] Primo ponitur consultatio: Secundo responsio ipsius: Secunda. Tibi. Abb.

CASVS. Fere tota prouincia Compostellana, ad iurisdictionem Compostellanæ ecclesiæ, de nouo conuersa erat: quæsiuit Compostellanus archiepiscopus à dño Papa. qualiter ei obsequi debeat & seruire, cũ prouinciam visitat vel prouinciæ partem, & qualiter in procurationib. & alijs prouidere? Rñdet Papa. quod illud obseruare tenetur quod in vicinis prouincijs obseruatur. Not. quòd in visitationibus & procurationibus exigendis, consuetudo vicinarum prouinciarum debet attendi.

[Glo. seq. no. vicinarum, & c. alle. 6. iura, & quatuor in contrarium & soluit.]

d ¶ In vicinis.] no quod in procurationib. faciẽdis & alijs seruitijs, si certũ quod statutũ non sit. consuetudo vicinarũ ecclesiarum est attendẽda. s̄. eo. ecclesijs. & s̄. eo. sopitæ & s̄. de cape. mon. c. 1. & s̄. de consuet. c. olim. &

quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: & qui contra hoc statutum venire præsumpserit, quod accepit, reddat. & tantundem ecclesiæ quam taliter grauauit, impendat. No. quòd procuratio peti non debet, nisi quando visitationis officium impenditur. Item in procurationibus exigendis, ecclesiæ grauari non debent.

[Glo seq. tractat de triplici procuratione.]

e ¶ Visitationis.] hoc ideo forte dicit, quia triplex est procuratio. Vna quæ ratione visitationis debetur. vt hic. & sup. eo. cum venerabilis, & inf. eod. cũ ~~~. Alia ratione consuetudinis. 17. q. 2. seruitium. Tertia ratione pacti 5 quod appositum fuit in ipsa fundatione. sup. tit. proxim præterea 2. & c. quando, & 18 q. 2. Eleutherius & sup. eod quando.

f ¶ Debentur episcopis.] h. 6 d. ad differentiam procurationum quæ dantur ratione census vt ~~~ exigatur, vt sup. tit. prox. præterea.

g ¶ Personaliter.] vel etiam per alium, cum ipse interesse non possit propter ~~~ laram & diffusam diœcesim. sup. de offi. or. inter cætera. Et procuratio exigi non debet, nisi 7 cum visitat sup. eo. cum venerab ~~~.

5 Quarta rõne priuilegij, arg. ȷ̄. de exceßib. ~~~ accedentibus fm Host. Io. And.

6 Hæc glossa nõ habent ~~~

7 al. ita: nisi cũ visitatio nis.

a ¶ Conci-

a ¶ Concilio.] sup.eo.cum Apostolus.
b ¶ Non quæ sua sunt.] 43.dist. nosse.& 8.q.1. sunt in ecclesia,& 10.q.3. quia cognouimus, & c. cauendum, & sup.de renunc.quidam.
[Glo.seq.signat contrarium,& ibi remittit.]
c ¶ Impendat.] sic ergo q grauat ecclesiã in procuratione, punit in duplum: & q grauat eã in xenijs punit in quadruplũ. 1 18.dist. quia cõtra. S. de immu.eccl.q a plerique. ibi soluitur.

† In Laterã. concil. sub Alex. iij. c.4.
1 Quaľ id sit accipiendũ, vide hic Hostiensem. Io.And.
† ipsos

Venerabili.] Primo ponit querelam epi. Secundo iudicum instructionẽ, secunda ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Inter episcopum Cęnomañ.& abbatem & cõuentũ de Cultura Dei, super procurationib. exhibendis quęstio vertebat; q̃ commissa fuit iudicib. coram quib. petebat eps procurationem ratione visitationis. Abbas dicebat,se ad hoc non teneri,ex eo, quod monasteriũ suum in Cænomañ. villa sit situ, & eidẽ ꝓcurationes hactenus non soluit: Iudices cõsuluerunt dñm Papam, & ipse rñdet, quatenus nisi aliud rõnabile ostenderint, cõpellant abbatem & monachos ad exhibendas eidẽ epo ꝓcurationes. Nõ ꝙ in ꝓcurõne, q̃ rõne visitationis dẽtur,nõ currit præscriptio.

† sufficere

† In antiqs & in cõcilio ita: pdicationi, & exhortationi.&c.

[Glo.seq. rñdet ad primam alle. monachorum.]
d ¶ In Cęnomanẽsi villa.] hæc allegatio erat potius cõtra monachos q̃ pro eis: q̃a si monasteriũ situm erat in diœcesi Cęnomañ. siue in ciuitatẽ Cęnomañ. ergo iure cõi suberat epo.16.q. vlt.omnes basilicę.& 18. q. 2. monasteria. & S. de relig. domib. de xenodochijs.

† Tironñ. alias: Abbatibus de Iosaphat & Tituron. Turoñ.

tatem obseruent,in Laterañ. † concilio[a] diffinitam: hoc adhibito moderamine circa legatos & nũcios Apłicæ sedis, vt cũ oportuerit eos apud aliquẽ locum morã facere necessariã, (ne locus ille propter illos † nimiũ aggrauetur) ꝓcurationes recipiãt moderatas ab alijs ecclesijs, vel ꝑsonis, q̃ nondũ fuerãt de suis procurationib. aggrauatæ, itaq; numerus procurationũ, numerum dierũ, q̃b. huiusmodi moram fecerint, nõ excedat: & cum aliqua nõ suffecerit † ꝑ seipsam, duę vel plures coniungantur in vnã. ¶ Porro visitationis officiũ exercẽtes, non quęrãt quæ sua sunt,[b] sed q̃ Iesu Christi, pdicationi, † & cohortationi, correctioni, & reformationi vacãdo, vt fructũ referant, qui nõ perit. Qui aũt contra hoc venire tentauerit, & q̃ † accipit, reddat, & ecclesię quam taliter aggrauauit, tãtundẽ impendant.[c]

¶ Honorius iij de Tiro † & Iosaphat abbatibus.

¶ *Ecclesia etiam Ciuitatensis, tenetur procurare episcopum visitantem, quamquam ipsum nunquam procurauerit.*

CAP. XXIIII.

Venerabili fratre nostro Cęnomaneñ. episcopo accepimus cõquerente, quod cum causa, quæ inter ipsum ex parte vna, & abbatem & conuentum de Cultura ex altera, super procurationib. quas ab eis petit idem episcopus, noscitur agitari, vobis fuerit ab Apostolica sede cõmissa: dicti abbas, & conuentus, ex eo frustrari intentionẽ eiusdem episcopi moliuntur, quòd eorum monasteriũ in Cænomanensi villa[d] situm esse dignoscitur, & ipsi procurationem hactenus non[e] soluerunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus nisi aliud rationabile[f] ostẽderint, vos eos ad exhibendum eam, sicut ius dictauerit, compellatis.

¶ Gregorius Nonus.

¶ *Qui iure metropolitano vel legationis, visitat prouinciam, in prouinciales qui sibi procurationes denegant, potest ferre sententiam.*

CAP. XXV.

Cvm † nuper archiepiscopus Beneuẽtanus Beneuentanam prouinciã visitaret: & infra.

¶ Mandamus, quatenus cum eũdem archiepiscopũ, siue auctoritate[g] propria, siue nostra[h] Bene-

[Gl.seq.respondet ad secundam alle. monachorũ.]
e ¶ Hactenus non soluerunt.] hæc excusatio vel allegatio non valebat: quia in procuratione, quæ ratione visitationis debetur, non currit præscriptio. S. de pscript. cum ex officij. S. e. cum instantia. sic et nec cõtra ipsum visitatione. Alius tñ prælatus posset præscribere vtrũq; contra episcopũ vt ibi dr. Sic & contra procurationem, quæ dẽtur legatis domini Papæ, non præscribitur. S. eodem, cum instantia. Et ideo dixit, ratione visitationis: quia in procuratione, quæ competit ratione instituto-

nis siue consuetudinis, bene currit præscriptio. arg. 18. q.2. Eleutherius.& c.seruitium.
f ¶ Aliud rationabile.] puta, priuilegiũ, S. eo. cum instantia. vel si allegarent præscriptionem nomine alterius,& probarent, S. de præscript. cum ex officij. alias se tueri nõ possunt, vel nisi allegarent tantã paupertatem 2 ꝙ ipsum ꝓcurare nõ possent, tunc enim suis sumptibus debet visitare arg 10.q.3. cauẽdum. & 28. q. 2. iam nunc. De hoc dicitur S.eo.cum instantia.

2 Adde quis sit cẽsendus paup. C. vñ vir, & vxor, præterea.

Cvm nuper.] Diuidit. Primo ponit querelã decisam. Secundo mãdatum. ibi, Mandamus. Tertio comminatur. ibi, Alioquin. Abb.

CASVS. Archieps Beneuentanus, dum visitabat prouinciã suam, tam auctoritate domini Papæ, cuius auctoritate procurationes petebat, clerici nolebãt ei procurationem exhibere: vnde conquestus est domino Papæ: vnde mandat eisdem, quatenus cum archiepiscopus prouinciã suam visitauerit, siue auctoritate propria, siue auctoritate Papę, procurationes ratione visitationis debitas, secundum facultates ecclarum sibi exhibeant. Alioquin sententias, quas tulerit in rebelles, ratas habebit, & eas faciet inuiolabiliter obseruari. Nota quod archiepiscopus de iure communi potest prouinciam suam visitare, & procurationes recipere, & contradicentes excommunicare.

† Videbr hic p Henricum Boich.

[Glo.seq.ponit dictum, quod determinat,& remittit.]
g ¶ Auctoritate propria.] quod ei competit, de iure cõmuni, S.e. sopitæ. & hoc intellige cum episcopus est negligens: alias se intromittere non debet. 3 argum. 9.quæst.3. cum simus. & cap. conquestus. in quibus casibus archiepiscopus possit se intromittere auctoritate metropolitani, de subditis suorum suffraganeorum, notatur supra de offic. ordi. pastoralis.
h ¶ Siue nostra.] in quo casu potest se intromittere quandocunque auctoritate priuilegij, & tũc potest adiri tam per appellationem, quàm per simplicem querelam, quod non potest in alio casu, sic S. de off. leg. cum non ignoretis.

3 Idẽ Vincẽtius, immo põt ẽt visitare epo nõ negligente ẽm formã decretalis Romana Innocentij iiij. vt inf. e.c.vlt. lib. 6.

a ¶ Ra-

a ¶ Ratione visitationis.] aliàs non tenetur. ṡ. eo. procurationes. & c. cum venerabilis.
b ¶ Iuxta facultates.] quæ semper in his considerādæ sunt. ṡ. eo. sopitæ. vbi de hoc.

CVm canonicis.] Primo recitat factum. Scdo prouidet. ibi, Damus. Abb. Sicul.

CASVS. Rector cuiusdā eccl'ę soluebat certā pēsionē annuatim canonicis maioris eccl'iæ, & illam aliquot annis soluit ad monetam antiquā, in qua pēsio fuerat ab initio cōstituta: postea alia moneta maior fabricata fuit, canonici exigebant pensionem sibi solui de meliori moneta ex integro: Mādat Papa q busdā, quatenus canonicos illos faciāt manere cōtētos solutione prioris pecuniæ: vel si nō est in vsu, contēt. sint æstimatione pēsionis antiquæ. No. ꝙ pēsio soluenda est s̄m ꝙ ab initio fuit constituta, siue moneta diminuta fuerit, siue augmētata: sic initium spectatur.

[Glo. seq. recit. per q. de quot annis in el ligatur. ar. ꝙ de duob. soluit contrarium.]

c ¶ Aliquot annis.] videtur ꝙ duo sufficiant: quia pluralis elocutio duorum numero contenta est. 4. q. 2. ca. si testes. §. vbi numerus. & de cōse. dist. 1. hoc quoque. & si post annos liber esse iussus est, post biēnium liber erit. ff. de manumis. test. liber tas. §. vltim. & si data fuerit conditio in diebus, si nihil adijciatur, biduo conditionem impleri oportet ff. de verbo. signific. inter illam. in fine. immo exigitur, quod legitimo tempore præstita sit, ad hoc vt in futurum teneantur, nisi causa esset in euidenti. De hoc dicitur. sup. eo. peruenit.

uentanam prouinciā contigerit visitare, ꝓcurationes ratione visitationis [a] debitas, iuxta facultates [b] ecclesiarum vestrarū exhibeatis eidem. Alioquin sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles, ratā habebimus, & faciemus auctore Domino inuiolabiliter obseruari.

¶ Idem.

¶ Ad antiquam monetam, vel si non sit in vsu, ad eius æstimationem soluendæ sunt pensiones antiquæ.

CAP. XXVI.

CVm † canonicis maioris ecclesiæ, quādam summā pecuniæ, pro pensione ecclesiæ tuæ debitā aliquot annis [c] persolueris, † & ijdem summam illā ex integro de meliori moneta exigāt sibi solui: Tibi † damus nostris litteris in mandatis, vt canonicos illos solutione prioris pecuniæ [d] vel si nō sit in vsu, [e] æstimatione pensionis antiquæ, facias manere contentos.

† De materia solutionis in mutata moneta, vide Bart. & Doct. i l. paulus ff. de solu. & citatos ṡ. eo. tit. in c. olim causā.
† persolueris
† Dictio, Tibi, decst i oībus manuscriptis.

d ¶ Solutione prioris pecuniæ.] quæ ab initio fuit cōstituta: & non ad nouam, quæ maior est. Si enim moneta diminuta fuisset, illam recipere nollent. supra eodem, olim. Cum ergo minorem recipere nollent, maiorem exigere non debent. ff. de damno infecto, qui bona. §. si quisquam. & C. de solut. l. penultima.

[Glo. seq. ob jcit, & soluit.]

e ¶ Si non sit in vsu.] tunc æstimationem illius antiquæ soluant, vt ṡ. eo. olim. in fi. Sed nunquid posset solui prima, si inueniretur, si non minus valet: si vero minus valet, & non est in vsu, non potest solui. 1 quia reprobata moneta non liberat soluentem. ff. de pig. act. eleganter. §. qui reprobos. simi. ff ad Velle. quamuis, §. si conuenerit, ff. qui satisd. cog. quoties, Bern.

1 Inuito creditori. satis factum. n. esset; si ab eo scienter approbaret. ff. de sol. & demō. quis. & imputet sib: q. talē elegit ff. pro socio socius soc. o. Io. And.

AVctoritate.] CASVS. Religiosi licet aliquando celebrent in oratorijs, quæ in grangijs suis habent propter hoc ratione visitationis procurationes exhibere non debent. Not. quòd in oratorijs religiosorum procurationes peti non debent.

¶ Idem.

¶ Propter priuatum oratorium procuratio ratione visitationis non debetur.

CAP. XXVII.

AVctoritate † presentium inhibemus, ne quis ꝓ eo, ꝙ in oratorijs, q̄ in grāgijs † vestris habetis, interdū aliqui vestrū celebrant, procurationes, quę rōne visitationis [f] debētur, à vobis exigere, vel extorquere præsumat.

f ¶ Ratione visitationis.] talis procuratio nō pstatur, nisi qñ personaliter visitāt h cū causa correctionis. ṡ. eo. procurationes, sed in grangijs istis nulla fit visitatio, licet. ibi quādoque monachi celebrent: sed ad caput 2 accedit prælatus causa visitationis, & ibi non consueuerūt morari monachi, sed cōuersi causa colendi agros suos: & ita cū nulla fiat visitatio, nulla pp hoc. quòd ibi aliquando celebrant, debet pręstari procuratio.

2 Vel ecclesiā, in cuius parochia habitāt. Io. An.
† Pro intellectu, vide distinctionē, q̄ hic affert Henricu Boich.
† In multis Hispaniæ locis grangias vocāt, q̄ Latini ruta appellant.

TITVLVS XL.

De consecratione † ecclesiæ vel altaris.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ. &c.

¶ Supra visum est de censibus, sed quia in consecratione ecclesiæ solēt dari immunitates, & census imponi ideo. &c. Abbas Siculus.

† Vide oīno. P. Tho. in 4. sen. di. [illegible] q. 1. ar. 2. [illegible] cu 5. & Syl. in sum. ver. altare.

De hac materia tractat de cōsec. dist. 1. & 68. dist. eccl'ijs 1. q. 2. c. 1. & q. 1. in multis.

¶ Alexander Tertius.

¶ Amoto altari vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur altare, non autem ecclesia.

CAP. I.

AD † hæc, si altare [g] motum fuerit, aut lapis ille solummō consecretur. sed ecclesia propter debet: licet quidam canones hoc dicere videantur, & h. d. in isto capitulo. Nota, quòd totum non vitiatur, quamuis pars vitietur.

AD hæc.] Hic duo dicta. Secūdum ibi, Propter hoc. Abb.
CASVS. Dicit hic, ꝙ si altare motum fuerit, vel lapis superior. qui signū continet, confractus, aut diminutus enormiter, iterū hoc reconsecrari non

† Ca. vni co. tit. in 1. cōpi. Et de intellectu pter Hosti. glossā, & doc hic vide Turre. in c. si motu de cōsec. d. 1.

[Glo. seq. reci. p q. in quo cōsistat altaris cōsecratio.]

g ¶ Altare.] i. mensa altaris: sic exponitur de cōsec. dist. 1. si motum, quandoque tabula consecrata de loco ad locum mouetur, nec tñ iterum consecratur. de consec. dist. 1. concedimus, & c. quia, & quod dicit, motum. i. mutatum quo ad formam: ita ꝙ formam amiserit, per diminutionem vel augmentum, cum hæc sit forma rei. arg. 10. q 2. ca. enim §. hoc ius. Idem si mensa altaris fit enormiter fracta: quia consecrandum est altare ṡ. eo. quod in dubijs, & c. ligneis. Consecratio altaris præcipue intelligitur in coniunctione 3 mensæ, i. lapidis superioris, & structuræ interioris 4 & ita si mensa fuerit remota, vel aliquis de lapidib. tangens mēsam ipsam, execratum est altare, & debet iterum consecrari. sed si aliquid addatur altari, non execratur, sed sacrum trahit ad se non sacrum, 5 ṡ. eod. quod dubijs.

3 Quę pōt designare cōiū ctionē fidelis animę ad Deū. sim. de big. debitū. Io. And.
4 [illegible] consecratio, siue sit mobile, si ue immobile s̄m Tanc. Io And.
5 Hoc locū hēt in liquoribus. & in his q̄ cōtinuantur, ne offendit, [illegible] Hec nō tñ te consecrabit, cum non sit enormis læsio. Io. And.

a ¶ Sigil-

ſuprapoſitus, † qui ſigillum [a] cõtinet, cõfractus, aut etiam diminutus, [b] debet denuo cõſecrari. [c] Propter hoc vero nequaquã reiterare ſuam cõſecrationem eccleſia cõſueuit, licet id quidã canones [d] innuere videantur.

¶ Innocentius tertius Tornacen. epiſc.

¶ *Diebus etiam non feſtis poſſunt eccleſiæ conſecrari.*

CAP. II.

TVa † fraternitas; & infra. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod in diœceſi tua, licet tibi eccleſijs dedicationẽ impendere, tã diebus Dominicis, quam priuatis. [e]

¶ Idẽ Nidroſien. † epiſc.

¶ *Habet duo dicta, & primo idem dicit quod cap. primum ſupra eodem. Secundum dictum dicit, quod oleum non conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, & totum ſit conſecratum.*

CAP. III.

QVod † in dubijs, & infra. ¶ Altare vero, in quo tabula, cui conſecrationis benedictio pontificali miniſterio adhibetur, ſi mota, [f] vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò conſecrari. [g]

¶ Nec negamus, quin oleum non conſecratum, [h] conſecrato poſſit oleo commiſceri.

¶ Idem Compoſtellano Archiepiſcopo.

¶ *Reconciliatur eccleſia, quæ propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta eſt.*

CAP. IIII.

PRopoſuiſti, † quod venientib. ad eccleſiam ſancti † Iacobi ex diuerſis regionibus peregrinis, et uolẽtibus alijs ab alijs p contentiones & rixas, altaris de nocte cuſtodiam vendicare, homicidia cõtingunt fieri † interdum; & aliquando vulnera inferuntur, & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter † reſpondemus, quod manente eccleſia & altari, ipſa reconciliari [i] poterit per aquam cum vino, & cinere benedictã.

¶ Idem.

¶ *Plura altaria ſimul in eadem eccleſia conſecrari poſſunt, & idem in pluribus epiſcopis.*

a ¶ Sigillum.] quod in lapide ſit in conſecratione.
b ¶ Confractus aut etiam diminutus.] enormiter. ĩ. eo. quod in dubijs.
c ¶ Conſecrari.] ipſum altare, & nõ eccleſia. Alia. n. eſt ꝯſecratio eccleſię, & alia altaris, vt ſequitur in littera.
d ¶ Canones.] de cõſec. diſt. 1. ſi motũ. innuit ibi, ꝙ eccleſia debeat conſecrari dũ dicit, ſi motũ fuerit altare, denuo ꝯſecretur eccleſia, ſed exponit, altare, i. menſa ſiue tabula: eccleſia, i. altare, quod eſt dicere, ſi mota fuerit tabula, cõſecretur altare. B.

TVa.] CASVS. Quia cõſecrationes clericorum certis tẽpibus fieri dẽnt, quæſiuit eps Tornacen. quibus dieb. cõſecratio eccleſiarum fieri debeat? R. hæc papa, ꝙ diebus Dnicis & alijs põt eccleſias conſecrare. Not. ꝙ omni die poſſunt eccleſiæ conſecrari.

[Glo. ſeq. reci. per q. ſcilicet, quæ fuerit ratio dubitationis.]

e ¶ Quam priuatis.] qualibet ergo die põt fieri cõſecrationes eccleſiarũ vel altariũ: virgines ẽt pp neceſſitatem diebus priuatis velũ ſacrũ accipere poſſunt, 20. qõ. 1. deuotis, quia neceſſitas legem nõ habet. de cõſe di. 1. ſicut. & ſ. de cõſue. quãto. & ſic magna neceſſitas hoc ĩducit, vt ibi dr̃. & ĩ. de reg. iur. quod non eſt. ordines verò ſacri nõ cõferuntur, niſi certis diebus. ſ. de temp. ord. ca. 1. & 2. [illegible] & chriſma certo tẽpore cõficitur, de cõſec. di. 4. [illegible] tẽpore, quod in ſuperficie potius contradr., ſed exponitur, omni tẽpore. ſ. omni anno ante Paſcha certo die: & q̃a iſti certis tẽporibus cõferũtur, dubitauit an idẽ eſſet de cõſecratione eccleſiarum. Ber.

QVod in dubijs.] CASVS. Primo dicitur hic, quòd ſi altare motum fuerit, vel tabula ſuperior enormiter fracta, debet iterum cõſecrari. Item oleum non cõſecratum poteſt commiſceri oleo cõſecrato, & dicetur totum conſecratum. Not. quod ea quæ religionis adhærent, religioſa cẽſentur. Item magis dignum trahit ad ſe minus dignum.

f ¶ Mota.] de conſec. diſt. 1. ſi motum, & ſup. eo. c. 1.
g ¶ Conſecrari.] de hac cõſecratione dic vt ſup. eo. c. 1. per quod intellige quod hic dicitur.

[Gl. ſeq. arg. alleg. quattuor iura, & duo alle. in contrarium, in fi. arg.]

h ¶ Cõſecratum.] & ita ſacrum tanquã dignius [2] trahit ad ſe non ſacrum, 13. q. 2. non æſtimemus, & ff. de rei vend. quæ religioſis. ſimile, ff. de ſol. ſi alieni. ff. de vſucap. eum qui ædes. ſecus ſi vinum apponatur [2] ſanguini. inf. tit. prox. c. cũ Marthæ. §. quæſiuiſti. ver. præterea. Arg. contra, ꝙ minus dignum trahit ad ſe magis dignum. arg. ſup. de iure patr. ex litteris, & c. cum ſæculum, & arg. ſup. de offi. deleg. ſuper quæſtionũ. §. ſi vero duo ſunt. Item argum. ꝙ in reficiẽdis ſacris veſtibus, filium non ſacrum, ſiue pãnus nõ ſacer poteſt apponi, nec eſt opus noua cõſecratione. Ioan.

PRopoſuit.] Primo ponitur conſultatio, ſecundo reſponſio. ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Peregrini de diuerſis mũdi partibus veniunt ad eccleſiam beati Iacobi, inter quos rixa & cõtentiones pp cuſtodiam altaris fieri cõtingit: vnde vulnera & homicidia inferũtur ibidẽ: quæritur, vtrũ ꝓpter hoc eccleſia debeat iterũ cõſecrari? Reſpõdet papa, ꝙ non dẽt recõſecrari, ſed debet recõciliari per aquam cũ vino & cinere benedictam. Not. ꝙ propter ſanguinis effuſionem non reconſecrantur eccleſiæ, ſed reconciliantur.

i ¶ Recõciliari.] nota quãdo eccleſia debet conſecrari vel reconciliari: primo ſi dubitatur an ſit cõſecrata. Idẽ de altari qđ ꝓpter dubiũ debet conſecrari. de cõſec. diſ. 1. eccleſiæ vel altaris, q̃a nõ dicitur iterũ, quod neſcitur eſſe factũ de ꝯſe. di. 1. ſolẽnitates. 1. ſic eſt de baptiſmo. inf. de baptiſ. c. 2. & ſim. 68. diſ. p̃sbyteri quos, & §. ſeq. Item ſi eccleſia eſt exuſta tota vel maior pars, debet iterum conſecrari. de conſec. diſt. 1. eccleſijs ſemel. arg. ff. de cõtrah. empt. domum. ſi vero tectum corruerit, & parietes illæſi remaneant, vel etiam modicum de ipſis parietib. deſtructum fuerit, non dẽt propter hoc conſecrari. inf. eo. ligneis, & ſi tota eccleſia ſimul deſtructa fuerit vel maior pars, debet iterũ cõſecrari ſi ſucceſſiuè [3] ſufficit aſperſio aquę benedictæ. de conſec. diſt. 1. de fabrica. Pro remotione altaris fractura enormi, non reconſecretur eccleſia, vt ſup. c. 1. ꝓ ſanguinis effuſione, & pro adulterio, debet tantum recõciliari, vt hic patet, & inf. de adult. ſignificaſti, & arg. inf. eo. c. vlt. Arg. contra, de conſec. diſt. 1. eccleſijs ſemel. Sed illud intelligitur, ſecundum hoc, quod ſanguinis effuſione vel ſeminis pollutione non conſecratur. per quem debet fieri hæc recõciliatio, dicitur inf. eo. aqua.

† ſuppoſitus tranſpoſitus ſuppoſitus.

† Cap. 1. de dedicatione eccleſiarum, vel altariũ, in 3. compil.

† Indroſien.

† Cap. 2. ti. de dedicatione eccl. vel altarium, in 3. cõpila.
Et de intellectu vide Turrecre. in c. ſi modũ, de cõſecrat. diſt. 1.

1 De hac regula vide late per Iaſonẽ in l. imperiũ. ff. de iuriſd. om. iud.

2 De hoc articulo conſule B. Th. 3. p. q. 77. art. 8.

† Cap. 3. ti. de dedic. eccleſ. vel altariũ, in 3. cõpilat. Et vide Turrec. ſ. citatũ, & Syluestrũ in Sum. verbo, altare, circa fin. & verbo, cõſecr. 2.
† Beati
† Dictio, fieri, deeſt in antiquis.
† al. ita: breuiter rñdemus.

3 De his dubijs p̃ter Hoſtien. & Ioã. An. vide diſtinct. quas hic recenſet Henricus Boich.

ADDITIO. Sed pone ꝙ vir seipsum, vel aliquis alius aliquem in ecclesia suspendat: quid dices? Non videtur reconsecranda, vt hic, sed est reconciliāda.

CVm sis.] Ratio dubitandi in isto tex. fuit, nā vni personæ non possunt plures ordines sacri eadem die conferri. vt in c. litteras. de temp. or. Item vnica missa in die per epm dici potest, vt in c. cōsuluisti. j. ti. prox. & istæ cōsecra[illegible] non fiūt sine [illegible]. De quo tū dicut habes p gl. not. in c. quod sicuti de [illegible] vbi [illegible] an celebratio Missæ sit de substātia cōsecrationis. vnde videbatur, ꝙ plura altaria in eadem ecclesia simul consecrari nō possunt, & idem in epis: sed ꝯtrariū hic deciditur: nam nihil obstat quo minus in eadē missa, & in eodē loco possint plures epi cōsecrari vel plura altaria. Abb.

CASVS. Cum plures clericos [illegible] possit eps simul [illegible] quæsitū fuit à quodam archiepiscopo, vtrum plura altaria [illegible] [illegible] simul [illegible] papa [illegible]. Not. ꝙ plura altaria & plures [illegible] simul [illegible].

[Cum sis] arg. contra [illegible], & dat [illegible].]

a [illegible] contra [illegible] dici [illegible] altaria [illegible] consecrata, si digito demonstrentur, arg. ff. de acq. poss. quod meo. §. si per venditorem, C. de nat. lib. l. si quis habens. sic plures clerici possunt ordinari. s. de tēpo ord. de eo. & 75. di. quod a partib., & ꝙ plures epos potest consecrare, modica fuit hæc dubitatio, sed non credebat ꝙ licet plures clericos posset ordinare, ꝙ posset plura altaria vel epos ꝯsecrare. F.

LIgneis.] Duæ sunt partes [illegible], & [illegible] secunda ibi, In[illegible]. Abb.

CASVS. Lignea ecclesiæ [illegible] vetustate vel [illegible] destructum est, & cōsumptum, sed parietes integri [illegible] fuerunt, sed mēsa principalis altaris modicam passa est fracturam: reparatum est tectum; quæritur vtrum ecclesia vel altare debeat recōsecrari? Rñ. papa ꝙ cū parietes in sua integritate ꝑmāserint, nec ecclesia, nec altare [illegible] debet denuo cōsecrari. No. ꝙ parietibus [illegible] in sua integritate permanētibus, nō est ecclesia [illegible] consecranda.

b [Parietibus.] quam diu parietes integri sunt, non est ecclesia reconsecranda: quia in pariet[illegible] 2 consecratur ecclesia, & non in tecto; aut si [illegible] reparati essent. de [illegible] dist. 1. de fabrica. De hoc [illegible] est [illegible] & de tabula sup. eo. c. 4. & quæ ibi dicta sunt, hic possent dici.

CAP. V.

CVm † sis: & infra. ¶ Noueris igitur, q[illegible] plura in ecclesia vna altaria, a & plures episcopos simul poteris consecrare.

¶ Idem.

¶ Corruente tecto parietibus il[illegible], et mensa altaris non enormiter fracta: nec altare, nec ecclesia consecratur.

CAP. VI.

LIgneis † ædificijs ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus b tamen illæsis, ac mēsa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam, & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter duximus respondēdum, quod cum parietes in sua integritate permāserint, & tabula altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit, ob causam prædictā, nec ecclesia, nec altare debet denuo cōsecrari.

¶ Idem Senon. episcopo.

¶ Polluitur ecclesia, vel cœmiterium, si excommunicatus in eo sepelitur.

COnsuluisti. [CASVS. Corpora excommunicatorum in cœmeterio ecclesiæ [illegible] quæritur, vtrum cœmeterium debeat de nouo consecrari. Respōdet papa, ꝙ cœmeteria illa recōciliāda erūt per aspersionem aquæ benedictæ solenniter, sicut in recōciliatione ecclesiarum fieri cō sueuit, eiectis prius corporibus ex cōmunicatorum, si à corporib. fidelium discerni poterūt. Nota quod sicut ecclesia reconciliatur, ita & cœmeterium.

CAP. VII.

COnsuluisti, † & infra. ¶ Cœmiteria, c in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, † recōciliāda erunt aspersione † aquæ solenniter benedictæ, d sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit.

¶ Honorius tertius Reginæ Hungariæ.

¶ Qui fecit ecclesiam consecrari, tenetur eam dotare. hoc dicit, et te[illegible] hunc casum.

c [Cæmiteria.] sicut ergo 3 ecclesia reconciliatur, ita & cœmeteriū, cū sit [illegible] secratum, [illegible] tet. & illa corpora si discerni poterunt, sunt exhumanda, & extra cæmeteriū eijcienda, sup. de sepul. sacris, & eadē gaudet immunitate ecclesia & cœmeterium. 16. q. [illegible] & c. seq. [illegible] quod in principali, [illegible] p. de off. deleg. [illegible] dentiam. [illegible] concord[illegible] d [Sicut in dedicatione] 4 [illegible] proposuisti, & [illegible] cō secr. di. 1. [illegible] motum. & c. seq. Bern.

CAP. VIII.

CVm † sicut ex relatione capituli Oradien. nobis innotuit, † coràm feceris ecclesiā consecrari, & infra. ¶ Cum non sit ecclesia, nisi de dote prouisum ei fuerit, consecranda, e eò liberalius ad dotandam prædict[illegible] ecclesiam aperire manꝰ munificentiæ tuę debes, quò ad hoc [illegible], [illegible] ex debito iam teneris.

CVm sicut. In prima parte [illegible] facti narratio, in secunda exhortatio [illegible] cum non [illegible]. Et hæc decretalis ponit quę deberēt poni in principio tit. de donationibus. Abb.

CASVS. Regina Hungariæ quandam ecclesiam fundauit, & eam [illegible] fuerunt clerici instituti: sed [illegible] rici illius ecclesiæ significa[illegible] vnde ipse scribit Reginæ [illegible] consecranda [illegible] de dote [illegible] [illegible] sed [illegible] ex [illegible] tenetur. No. [illegible] consecrari, nec etiam fundari [illegible] mo [illegible] irem qui fu[illegible] dotem [illegible] [illegible].

[Cū [illegible] primo amoliat & fort[illegible] quærit & [illegible] & iterum quærit. ponit opi[illegible] ap probat cum secta [illegible] one.]

e [Consecranda.] nec etiam fundanda, nisi prius eī ꝑ[illegible] dos [illegible] ei assignata. de [illegible] in Auth. vt nullus fabricare [illegible] vt deter[illegible] aume. cleri §. 1. coll. 1. vel si [illegible] in fundatione sicut hic, non debet [illegible] [illegible] prius fuerit [illegible] [illegible] & [illegible] Respondet [illegible] debet [illegible] tanta, quod presbyteri, diaconi, [illegible] cantores

† Cap. vnico, tit. de vsu & actione pallij. in 4. cōpil.

† Cap. vnico, eo ti. in 4. cōpilat. Et de materia ꝑter Doctores hic, vide plenè, per Syluestrū in [illegible], verbo consecratio. 2.

1 Ille est casus i quo sufficit affectus de quod aliquē actū appareat, hic verò requiritur certa forma. Io. And.

2 In quibus sunt cruces & [illegible] nes Io. And.

† Cap. 1. tit. de celebratione diuini officij, in 4. cōpilatio. Et de materia uide Syluestri. in Summa, uer[illegible] cœmiterium 4.

† contigerit.

† al. ità: aspersione solenniter aque, &c.

† Vide Petrū de Peru. in trac. canonica episcopalis. [illegible] 7. & Bal. tracta. de dote, par. [illegible] de [illegible] consil. 22 in [illegible]

† In aliquo [illegible] tueri, ꝙ eorum, &c.

† Vide l. fin. & ibi Alex. s. de dote prælega.

3 Pro hac glossa facit tex. in c. cum ecclesia. de immunita. [illegible]

4 [illegible]

cătores & lectores possint ibi esse, prout tradit in Auth. vt determi. sit num. cle. §. 1. si vero alia ecclesia collegiata, dos ad minus dēt esse pro duobus. argu. s. de fil. psby. ꝑpposuisti 7. ꝗ 1. illud. aut tribus. de conse. dist. 1. hoc quoq; & ꝙ possit recipere hospites. & epalia iura persoluere. s. de praeben. de monachis. sup. de sup. negl. pla. c. 2. Sed qd si eps cōsecrat, vl̄ fundat ecclesiā nō assignata dote? Dicit Bazian & bn̄, ꝙ eps tenetur dotare ecclesiā, sicut tenetur ꝓuidere illi, quē ordinat sine titulo. s. de pben. ca. 1. eps. & c. cum ſm Apostolū. & hoc credo verū, dūmodo sine læsione ecclesiæ suæ hoc facere possit: al's non, nisi haberet proprium: quia delictū personæ, &c. vt 16. q. 6. si epm. s. de except. cū venerabilis. & tuc funditor dotabit eā, & posset ad hoc ꝯpelli. argu. 16. q. vlt. præmentis. arg. ad hoc, ff. de rit. nu. quilibetos. & hæres fundatoris ad... tenetur, in auth. de eccl. ti. §. si aut. & §. si quis ædificationem coll. 9. [illegible]

† De intellectu ꝑter doctores hic vide Couarru. lib. 3. varia. resol. 3. varia

† al. ecclesiæ & hoc agnoscit h. c. Io.

¶ Gregorius nonus Astoricen. episcopo.

¶ Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiam si aqua fuerit per episcopum benedicta.

CAP. IX.

Aqua † per episcopū bened eta ecclesiam reconciliari posse per alium episcopu non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri de cætero prohibentes: Non obstante consuetudine [a] prouinciæ † Bracharen. (quæ dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat quæ iurisdictionis [b] existunt, quę ordinis tamen † episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. ¶ Quod autem mandantibus episcopis, super recōciliatione factum est, hactenus, per eosdem misericorditer † toleramus. [c] †

¶ Idem eidem.

¶ Ecclesia etiam non consecrata si polluitur, reconcilianda est.

CAP. X.

SI † ecclesia non [d] consecrata cuiuscunque fuerit semine, aut sanguinis

Aqua. [illegible] facit. Ponit dictum. Damnat consuetudinem, causam reddens. Et subdit [illegible] tolerā. [illegible] secunda ibi, Nō obstāte. Tertia ibi, Quod aūt Abb. CASVS. In prouincia Bracaren. qꝛ ecclesia vel per sanguinis effusionē vel alio modo fuerat violata, reconciliabatur per simplices sacerdotes: puenit hoc ad notitiā Papæ, vñ super hoc scribit Astoricē epo, dicens: ꝙ p aliū epm quam per propriū ecclesia pōt reconciliari, aqua per epm benedicta, & non per simplices sacerdotes recōciliatur ecclesia, nō obstāte ꝯsuetudine prouinciæ Bracharen. quæ dicēda est potius corruptela: quia [illegible] ere possit, q̄ iurisdictionis sunt inferioribus [illegible] ea, [illegible] ordinis non pot [illegible] mandare. Quod aut [illegible] recon[illegible] tantū est de mandato epōrū, duxit [illegible] tolerandū. No. ꝙ ecclesia solummodo p [illegible] recōciliari debet, nō obstāte cōtraria cōsuetudine. [illegible] cōmittere ea quæ sunt iurisdictionis inferioribus clericis, sed ea quæ sunt ordinis epalis de mandato inferioribus non pōt. Item reconciliatio, q̄ nulla est, per tolerātiā Papæ fit aliqua, & ita de nihilo [illegible] facit aliquid, [illegible] sententia, quæ nulla est, facit aliquid. [illegible]

a ¶ Consuetudine.] no. ego, ꝙ consuetudo, quæ est cōtra iura naturam non prodest, & contra illud ius non potest præ[illegible] de consue. cum inter vos & c. cum venerabilis, & c. quanto, & c. vlt. vbi de hoc.

[Glo. seq. exemplificat, & qrit diuersitatis rōnē, & sol.]

b ¶ Iurisdictionis, 2 puta iudicare, cognoscere de causis, instituere, beneficia conferre, & oia alia, q̄ assecutus est eps in confirmatione arg. s. de cle. transmissam. hæc omnia cōmittere pōt & delegare vnicuique maiori vel minori; Sed ea q̄ sunt epalis ordinis, demādare non pōt inferioribus, puta clericos ordinare, virgines consecrare, crisma cōficere, & consimilia, quæ ministerium consecrationis desiderant. Sed quę est ratio, q̄ ea, q̄ sunt iurisdictionis, possit committere clericis inferioris gradus, & non illa, quæ sunt ordinis demandare? Hæc potest esse ratio. Iurisdictio sola voluntate, & verbo cōmittitur, siue delegatus fuerit siue ordinarius, & reuocatur. s. de offi. dele. super quæstionum, § intentionis & § porro. ff. de iud. iudicum. sed collatio sacramentorum non confertur sola voluntate vel verbo, imò facto est opus; quia necessaria est visibilis vnctio, & exterior: quę est signum interioris vnctionis in corde s. de sacra vnc. ca. vno. quæ perpetua est. & amitti non potest, licet executio quādoque suspendat. 1. q. 1. quod quidam. vers. si forte militiæ, & c. Et ita patet, ꝙ non possunt talia demandari, licet iurisdictio vel reuocari: & talia conferri non possunt, nisi ab eis, qui habent ea per collationē 68. dist. presbyteri. quos. & s. c. recōciliatio talis nulla est, cū sacerdotes illi non habuerunt potestatē illam per talem demandationem, quæ est ordinis epal[is] sicut consecratio. sed vnus episcopus alij episcopo potest hoc demandare, & per huiusmodi demandationem nihil ei committit, cum ipse episcopus habeat ea quæ ministeriū consecrationis desiderant, & ei deest tantum auctoritas: quia in alienā messem falcem mittere non debet, nisi de voluntate, & mandato illius cuius est diœcesis. 6. q. 3. scriptum est.

† Dictio. tū deest in aliquod vetustis.

† Mediocriter alias, misericorditer Hostiensis. † Vide l. fi. C. de do. īter vir. & vxo. & imperialis. C. de ne.

† Vide hic ꝑ alijs Henti. Bo. c. & c. is qui vbi late Doc. de sen. excō. l. 6.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Toleramus.] sed videtur, quod ista sola tolerantia non sufficiat ibi, nisi iterum reconcilietur per episcopum, quia nulla fuit reconciliatio, ergo iterum debet reconciliari, sicut si aliquis ordinatur ab eo, qui ordinandi potestatem non habet [illegible] ordinari. 68. dist. presbyteri, & s. de presbyt. non bap. ca. 1 & 3. Sed dic, quod per talem tolerantiam ratam habet talem re[illegible] [illegible] 3 q. 6. [illegible] 2. [illegible] princeps mutare [illegible] naturam rei, C. de rei vxo. act. l. vni. circa prin. Ber.

3 Hæc dicta gl. [illegible] lige[illegible] tat [illegible] to. s. [illegible] la. [illegible] glo. in verbo veri Dei.

Si ecclesia.] Habēt duo dicta, quæ patent in textu. Secundum ibi, est tamen. Abb. Sic.

CASVS. Aliqua ecclesia non consecrata sanguinis effusione, aut alio modo polluta est: quærit, qualiter sit reconcilianda? Respondet Papa, quod lauetur aqua exorcizata, ne diuina laudis organa suspendantur in ea: [illegible] Nō [illegible] od licet ecclesia non sit consecrata, si tamen polluta fuerit, non debet in ea celebrari, nisi [illegible] lauetur. Item ecclesia non consecrata, gaudet eodem priuilegio, quo & consecrata, sed aliter reconciliatur, quam cōsecrata, vt hic patet.

[Glo. seq. arg. a minori, & dat simile.]

d ¶ Non consecrata.] no. q. dicit, non consecrata, ergo multo fortius consecrata. s. eod. propos[uisti], & sic cœmiterium si taliter polluatur, recōciliari dēt, vt s. eo. consuluisti. arg. ꝙ si aliquis excōicatus, vel [illegible] nus sepelitur, sunt inde eijciendi, nec in ea debet celebrari ante eiectionē, & aspersionē aquæ benedictæ licet consecrata prius non fuerit: & parietes sunt radendi, de consecratio. distinct. 1. ecclesia. & cap. vbi, & ca. seq. Et ita

1 Intellige hoc [illegible] [illegible] in c. quanto. de [illegible] super glo. in ver. veri Dei vicem.

2 Pro intellectu materiæ huius glossæ, vide Alfon. Castrum. li. [illegible] iusta he re [illegible] c. 22. & Couarru. initio capitis citatum.

ecclesia non consecrata gaudet eodẽ priuilegio quo & consecrata, vt hic patet: & hoc est expressum. ĩ. de immu. eccle. cap. penul. & ita si aliquis illuc confugerit, debet ecclesia defendi: & hoc ideo, quia locus auctoritate episcopi dedicatus est diuino cultui: & quod semel Deo dedicatũ est, ad profanus vsus redire non debet. 12. q. 2. nulli liceat. & ŝ. de re. p. mu. mancipia. 1 & tñ grauius peccat q sic deliquit q in non cõsecrata, sicut magis peccat & grauius punitur, qui in maiorẽ personam q̃ã qui in minorem; nam ex persona consideratur iniuria & crimẽ. Inst. de iniu. §. atrox. ĩ. de sent. exc. cũ illorum. & crimen augetur dignitate præpositi. ff. de re mil. omne delictum. §. 1. Sed nunquid & isti violatores sunt dicẽdi sacrilegi secundum distinctionem sacrilegij? Non vr̃ 17. q. 4. sacrilegium. sed credo, q tanquam sacrilegi iudicandi sunt, licet locus adhuc consecratus non sit. argu. ŝ. de to comp. conquestus. & quia eodem priuilegio gaudet, ac si esset consecrata. ĩ. de immu. eccle. c. pen. a ¶ Lauetur.] sed p quẽ debet lauari? vr̃ quod per epm̃. antsi, s. cap. prox. in hoc casu satis credo, q per simplicem sacerdotem possit lauari, quia si intellexisset Papa, quod per episcopum deberet lauari, illud dixisset, sicut dixit in proximo capitulo præcedenti, cum Papa in vtroque capitulo scribat eidem, & quia dixit aqua exorcizata lauetur, quærit per simplicem sacerdotem, & non cum aqua benedicta cum vino & cinere, cum qua reconciliatur ecclesia consecrata. supra eod. propotuisti. & arg. ad hoc supra de tempor. ordin. cum in distribuendis. & argum. de consec. distin. 2. c. fin. arg. tamen contra. ĩ. de immunit. eccl. c. pen. Ber.

1 Concor. l. sancimus. C. de sacr. eccl. & Instit. de re. diui. §. locus.

† Vide Cõc. Trid. ses. 22. in decre. de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ.

† In Cõcilijs editis nondũ inuentũ est. refert Burchar. lib. 2. de cer. ca. 104. & 105. & suo par. 6. c. 182. & 182. hr̃ apud Gratianũ 91. dist. c. presbyt. sed signat, vt palea, & c. 2. tit. de suffragijs. in 3. compil.

3 De hac re vide hic latius per Host. & Io. And.

effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur, [a] ne diuinæ laudis organa suspendantur. Est tamen, quam citius fieri poterit, consecranda.

TITVLVS XLI.

De celebrat. Missarũ, † & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

¶ Ex Concilio Agathen. †

¶ Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas: permittitur tamen sibi ex causa dicere eas vsque ad vesperas inclusiue. hoc dicit secundum vnum intellectum.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

¶ Visum est supra de consecratione ecclesiæ vel altaris; sed quia in ecclesia consecrata Missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur, ideo subiungitur hæc rubrica Abbas.

De hac materia tractatur de consecratio. distin 5. cõuenit, & duobus capp. seqq. 15. distin. sancta in Pascha. De secunda parte, videlicet de sacramento Eucharistiæ, tractatur de consecratio. distinctio. 2. per totem.

Presbyter.] Communiter non summatur propter multitudinem dictorum. primo præcipit officium dici horis debitis, & ex causa permittit anticipationem. Secundo specificat casum, quare permittit sibi anticipare ibi, Deinde: Tertio concludit: ibi, Ergo Abbas Siculus.

CASVS. Presbyter mane oẽs horas s. a. dicere debet, & peractis horis, & infirmis visitatis, exeat ad rurale opus si vult, & alia faciat quæ sequuntur in littera. Nota, quod omnes horæ mane dici possunt excepto cõpletorio. Item clericus cui beneficium non sufficit, ex artificio potest victum quærere.

CAP. I.

Presbyter mane, matutinali officio expleto, pensum seruitutis suę, videlicet, Primã, Tertiam, Sextam, Nonã, Vesperamq; persoluat: [b] ita tñ, vt horis competẽtibus, [c] iuxta possibilitatẽ, aut a se, aut a scholarib9 [d] publice cõpleant. Deinde peractis horis, & infirmis visitatis si voluerit, exeat ad opus rurale [e] ieiunus, [f] vt iterũ necessitatib. peregrinorum, & hospitũ, siue diuersorum commeantiũ, infirmorum atque defunctorum succurrere [g] possit vsque ad statutam horã, pro temporis qualitate: Propheta dicente; Septies in die laudem dixi tibi; qui septenarius [h] numerus a nobis impleť si Matutini, † Primæ, Tertiæ,

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.]

b ¶ Persoluat.] consilium est, vt simul dicat omnes horas, ne superuenientibus occupationibus al quã horam dimittat; & intelligit hoc de clericis pauperib9, quos ad opus rurale oportet exire, vt in littera patet. aliàs suo loco & tempore dicendæ sunt singulæ horæ. ADDITIO. Vnde versus.

Exeat omnis inops opus ad rurale sacerdos.

Si vult completis horis, agris quoq; visis.

c ¶ Competẽtibus.] signatis cãpanis, vel alio signo, supra de elect. in causis. & supra de officio cust. c. 1. & 1. d. ius militare. d ¶ A scholaribus.] hic exaudio, cum aliqua superueniente necessitate ipse officium suum peragere non potest. 7. q. 1. test. 7. q. 1. illud. & facit ad hoc ŝ. de vit. & honeste. clericorum, vt quilque.

Psal. 118.

†Matutinali al. Matutino

e ¶ Rurale.] clericus enim cui ecclesia non sufficit, ex artificio suo victum, & vestitum quærat. 91. distin. clericus victum. absque officij sui detrimento. & 21. quæst. 1. c. 1.

f Ieiunus.] de conse. dist. 2. liquido. & conse. dist. 1. sacramenta. & dist. 5. vt ieiuni. & c. vt episcopi. & 7. q. 1. nihil. Ber.

g ¶ Succurrere.] Missam celebrando vsque ad statutam horam, vt hic dicit, id est, Nonam. de conse. distin. 1. solent. vel vsque ad Tertiam quandoque. 44. dist. non licet hoc in diebus communibus.

h ¶ Septenarius.] sunt septem 3 horæ sicut sunt septẽ dona Spiritus sancti. 30. q. 1. peruenit. septem dies sæculi, & septem ætates, quibus completis finietur mundus: septem petitiones in oratione Dominica: septem psalmi pœnitentiales, item septem diaconi, sicut septem candelabra. 93. distinct. diaconi qui. 4 Et ita septem sunt horæ, ad quas tenentur sacerdotes: de alijs nihil dicit: vnde videtur, quod non teneantur: sed certe tenentur. argum. supra de præbend. cum secundum Apostolum. 91. dist. c. 1. & 2. & 92. distinct. ca. vlt. Bernardus.

3 Vide Nauar. in Manuali de horis canon. c. 3.

4 Vt tenentur septe Doctores in examinando, & approbando C. de pfe. & me. l. quis lib. 10. & in eo. tit. Magistros. Io. An.

ADDITIO. Vnde versus.

Hæc sunt septenis, propter quæ psallimus horis:
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat:
Prima replet sputis, causam dat tertia mortis,
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipertit,
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

Qui-

QVidam.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Ideo.

CASVS. Quidam laici habent in cõsuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum: missas peculiares: vnde statuit concilium, vt vlterius hoc non faciant, nisi suo tempore, nisi aliquñ ex deuotione hoc facere velint, & nõ propter aliud, sed audiãt Missas de eodem die. Et loquitur in casu, in quo nõ est nisi vnus presbyter in ecclesia, qui debet celebrarẽ de die. No. quod aliquid prohibetur non propter se, sed propter illud quod inde sequi potest. Itẽ Missæ de die audiendæ sunt, vbi aliquis ex deuotione vult audire.

a ¶ Peculiares.] id est, speciales, de consec. dist. 5. & hoc attendendum est. Ala.

[Glo. seq. causam reddit, dat unum simile, & arguit.]

b ¶ Non nat.] nõ quia malum sit audire tales Missas, sed malũ est propter talem dimittere canonice statutas Missas de die, vt dicitur in fine. 21. distin. denique, vbi prohibetur minori benedicere præsente maiore, & dare eleemosynam non est peccatum, sed dare ad iactantiam malum est 1. q. 2. non est putanda, & cap. vide quantum, & ita est arg. quod aliquid prohibetur, non propter hoc quod malum sit, sed propter id quod ex eo sequi potest. sup. de iureiu. & si Christus, & 22. quæstio. 1. in nouo, & 11. quæst. 3. nolite 63. dist. cap quia sancta § verum.

c ¶ Deuotione.] quasi melius sit Missas istas audire, quam alias canonicas de die. Bern.

† Tribu cũ Triburium, sed in conciliis editis, habetur, in cõcilio Sagustadiensi, c. 10. & c. 2 tit de suffragijs, in 2. comp.

† aut de sancta, &c.

Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorij tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus. nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam, & cetera. Ergo his temporibus laudes Creatori nostro, super iudicia suæ iustitiæ referamus.

¶ Ex concilio Triburien. †

¶ *Propter Missam specialem Missa de feria dimittenda non est.*

CAP. II.

QVidam laicorum habent in consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangeliũ: In principio erat verbum, & Missas peculiares; [a] hoc est, † de sancta Trinitate, & de sancto Michaele, & ideo sancitum est in eodem cõcilio, vt vlterius hoc non fiat, [b] nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reuerentiam sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione [c] audire. Sed si voluerint, vt sibi Missę cantentur, de eodem die Missas audiant, pro salute viuorum, & etiam defunctorum. †

¶ Innocentius iij. Vigorn. episcopo. †

¶ *Sufficit sacerdoti semel in die celebrare, et excipit duos casus, scilicet necessitatem, & festum Natiuitatis.*

CAP. III.

COnsuluisti: & inf. ¶ Respondemus, quod excepto die Natiuitatis [d] Dominicæ, nisi causa necessitatis [e] suadeat, sufficit sacerdoti semel in die vnã Missam solummodo celebrare.

¶ Idẽ archiepisc. Bracarẽ.

¶ *In Missa commemorationis, licet dicatur propria præfatio, nõ tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum.*

CAP. IIII.

COnsilium † nostrum, & infra. ¶ Requisisti, vtrum in diebus profestis, [f] in quibus ad honorem sancti Spiritus, beatę

Missa, illa prophetia: populus gentium, qui ambulabat in tenebris. Secũda quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege, in quo iam incipiebant ex parte scire Christum, sed non plenè, propter dicta legis & Prophetarum, & ideo cãtatur inter diem & noctem: & dicitur officium: Lux fulgebit hodie. Tertia dr̃ in die, per quam designatur tps gratiæ. s. præsens. vñ dicitur officiũ: Puer natus est, &c. quod potes intelligere his versibus:

Tres ĩ Natali debẽt Missæ celebrari. Quarũ prima, sacrã Christi signat genituram: Altera venturi designat gaudia Xpi: Tertia iam factum quod lex fore sacra designat.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Necessitatis.] sed quam dicit necessitatem? Respõdeo, si celebrauit de die, & postea etiam moriatur aliquis, vel etiam cã honestatis vel utilitatis, vt si dicta Missa de die superueniat aliqua magna persona, quæ velit Missam audire. argu. sup. eo. cap. 1. & 2. alias ergo sufficit, quod vnã Missã celebret quis in die. de consec. distin. 1. sufficit. & inf. eod. te referente, nec expresse prohibetur, quin plures possint celebrari, ex eo quòd dicit, sufficit: vnde potest vnã celebrare de die, & aliam pro defunctis, & quoties celebrat, toties sumat corpus Christi, & sanguinem, de consecr. dist. 2. comperimus, & c. tribus.

† mortuorum.

† Vvigorn.

† Cap. 1. eod. ti. in 3. cõpil. Et de materia, nempe quñ & quales possint plures Missæ eodem die celebrari, vide omnino Nauarru in Manuali Confessariorum, c. 25. titu. de statu clericorum.

† Cap. 2. eod. ti. in 3. cõpil. Et vide Beatũ Tho. lib. 8. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. quæstiuncula 4.

COnsuluisti.] CASVS. Quæsitum fuit a papa vtrum sacerdos possit celebrare plures Missas eodem die. Respondet papa, quod excepto die Natiuitatis Domini, sufficit sacerdoti semel in die vnam Missam celebrare, nisi necessitas immineat. Not. quod necessitas facit licitum, quod alias est illicitum. Item no. contra sacerdotes, qui plures Missas celebrant, in die, causa cupiditatis.

[Glo. seq. reci. per q. quare in Natali dicantur tres Missæ, & soluit & ponit versus.]

d ¶ Natiuitatis.] d. c. 1 enim Natiuitatis Domini plures Missæ celebrantur, de consec. dist. 1. nocte sancta & celebrantur etiam tres Missæ propter mysterium: quia per illas tres Missas repræsentatur triplex status, s. status ante legem, sub lege & status gratiæ. Illa quæ cantatur in nocte, repræsentat statum illum, qui fuit ante legem, quãdo omnes erant in tenebris: vnde dr̃ in

1 De materia huius glossæ vide hic latè per Hostien. Ioanné An. & alios, sed vide omnino B. Thomam lib. 4 senten. dist. 13. q. 1. artic. 2. quæstiuncula 4. & p. 3. par. q. 83. art. 2. ad 2. argum.

COnsilium.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Inquisitioni. Et in hoc errant multi sacerdotes, qui communiter in Missa commemorationis maximè beatæ Mariæ virginis, dicunt, Gloria. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit a papa, vtrum in diebus feriatis, in quib. ad honorem sancti Spiritus, beatæ Mariæ virginis, & sanctæ Trinitatis Missa celebrari contingit, hymnus Angelicus, symbolum, propria præfatio cantari debeat? Respondet papa, quod apud ipsum in diebus profestis, cum Missarum solẽnia in honorem beatæ Mariæ virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neq; symbolum decantatur, licet propria præfatio cantetur. vt differentia ostendatur inter commemorationem & festiuitatem: vnde, Te Deum laudamus, regulariter dimittitur in laudibus matutinis. Nota, quod in officio ecclesiæ differentia debet esse inter cõmemorationem & solennitatem.

f ¶ Profestis.] 2 id est, priuatis, quasi procul à festo.

2 Dies profestos appellat Nonius Marcellus, eos qui sunt a festiuitate vacui.

a ¶Hymnus Angelicus.] scilicet, Gloria in excelsis Deo.
b ¶Symbolum.] id est, Credo in vnum Deum.
c ¶Præfatio.] præfatio beatæ Virginis habetur 70. dis. sanctorū. Reliqua habes de consec. dis. 1. inuenimus.
d ¶Regularius.] id est, regulare est ut dimittatur, nō vt dicatur. simile 7. q. 1. c. ad uersitas. §. cū autem. ibi cōparatiuum ponitur electiuè: hic ponitur negatiuè. sic minus, i. non. ff. de tribut. illud.

secūdum illos, qui perfusionē accepetit, ieiunus erit. Sed potius videtur dubitatiuū illud, forte, & illa opinio hic euacuatur; Sed magis affirmatiue videtur poni: quod cōsuetudo interpretatur, quia sic obseruat, quæ est optima legum interpres, §. de consue. cū dilectus. sic ponitur. 33. q. 2. admonere. & §. de procur. tuæ. & sic est arg. quod non est ieiunus quis postquā bibit: Sed post medicinam [3] sumptam, videtur quod nihilominus possit celebrare, qa medicina non computatur in alimēta, ff. de penu lega. nonnino omne quod bibitur. Sed non est verum: quia si nō debet post perfusionē, multominus post medicinam, quia in honorē tanti sacramenti, prius sumi debet corpus, & sanguis Dñi. de consecra. dist. 2. liquido. & 7. q. 1. nihil, & antequam cibus digestus sit. corpus Christi sumi non debet, [4] de consecrat. dist. 2. tribus, quod si contingeret acerdos post aliquem cibum uel potum sumptum male faceret, tamen conficit. de consecr. dist. 2. liquido. Hug. 4. dixit cōtrarium super decreto illo. 75. dis. inc. quod à patribus.

Virginis, & sanctę Crucis, Missam celebrari contingit, hymnus Angelicus,[a] symbolum,[b] ac præfatio[c] propria debeat decantari, & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod apud nos in dieb. pro festis, cū Missarum solennia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantatur; licet in Missa, ꝓpria pręfatio decantetur, vt inter commemorationem, & solemnitatem differentia ostēdatur. vnde, Te Deū laudamus, regularius[d] dimittitur, quam dicatur in Laudib. matutinis.

¶ Idem clericis sancti P. Magalon. †

¶Sacerdos post sumptam Eucharistiam perfundat, nisi aliam Missam sit dicturus.

E X parte.] Breue est, & secundum Host. ē. determinanē quattuor q̄stiones: Nam primo quęrebat. an sacerdos post sacramēta sumpta ꝑfundere debeat manus. Secundo cū quo liquore. Tertio vtrū illam perfusionē debeat sacerdos sumere. Quarto, an post illam sumptā, debeat, seu possit iterum celebrare. Et in effectu rñdet hic papa ad oēs quæstiones. Nā debet manus primo perfundere cū uino, & vinū perfusionis sumere, nisi sit celebraturus aliā missā: & post perfusionem sumptam, nō potest aliā celebrare, & intellige vt dixi in c. ꝯsuluisti. sup. e. nā hoc procedit tam in festo Natiuitatis Domini, quam in alia festiuitate, & ex hoc declaratur iste textus. Ab.

CASVS. Quæsitū fuit a papa, quo (scilicet aqua vel vino) ꝑfunderedebeat sacerdos manus suas, post quam totum accepe rit Eucharistiæ sacramentum? Rñdet papa, quod vino perfundere debet, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare: quia si uinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Nota quod sacramenta a ieiunis sunt percipienda.

CAP. V.

E X † parte vestra, & inf. ¶ Postulationi vestræ taliter respōdemus, quod semꝑ sacerdos vino[e] perfundere[f] debet, postquam totum[g] acceperit Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne si forte[h] vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

¶ Idem I. quōdam archiepiscopo Lugdunen.

¶Si qua verba sunt in canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod a Christo Apostolis, & ab Apostolis eorum successores acceperunt. & hoc dicit vsque ad § quæsiuisti.

CAP. VI.

C Vm † Marthæ, & inf. ¶ Quęsiuisti, quis † formæ verborum, quam ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinem suū panem transsubstātiauit, & vinum, illud in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangelistarum legitur expressisse: Cum enim in Euangelio sic legatur; Accipiens calicē, gratias agēs benedixit, & dedit discipulis suis, dicens; Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionē peccato

e ¶Vino.] quęrebatur quo perfundere debet sacerdos? respondit quod vino.
f ¶Perfundere.] manus, sc. licet post perceptionem corporis & sanguinis Domini.
g ¶Totum.] bene dicit quia uel totum recipiat, uel nihil. de consecr. dist. 2. comperimus.
[Gl. n. seq. reci. per q. quare dicat, forte & dupliciter sol. Secundo de ipso, qui sumpsit medicinam, & soluit in fi. quærit, soluit, & ponit opi Hug.]
h ¶ Ne si forte.] quia sacramēta a ieiunis [1] sunt percipienda. 7. q. 1. nihil. de consec. dist. 5. ut ieiuni. 75. dist. quod a patribus, & s. de temp. ord. litteras. Ideo dicit forte, quia quorundā est opinio, quod quicquid admiscetur sanguini, [2] sanguis efficitur, arg. s. tit. prox. quod in dubijs, &

C Vm Marthæ.] Tria sunt dicta, quæ patēt per §. Secundum ibi, Quæsiuistis. Tertium ibi, Tertio loco. Abb.

CASVS. In Euangelio sic legitur: Accipiens calicem grās agens, benedixit, & dedit discipulis suis dicens. Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, noui testamenti, qui pro uobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: ad vim & prolationem istorum verborum, panis & vinum in corpus & sanguinē Christi trāssubstātiatur: in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis additum fuit: mysterium fidei, quod verbum, nullus Euangelistarum expressit: vñ mirabatur archiepiscopus iste, qs ausus fuit adijcere verbum illud, quærens a papa quis illud uerbum adiecit: ad hoc respondet papa, si formā illius canonis inspiciat diligenter pręter verbum illud de quo quęsiuit, alia duo videlicet, eleuatis oculis in cęlum, & æterni testamenti, poterit in ipso canone reperire, quæ in textu Euangelij non leguntur: sed multa tā de verbis quam de factis Domini omissa fuerūt ab Euangelistis. quæ Apostoli suppleuerunt: In actibus Apostolorū legitur Dominū dixisse: Beatius est dare, q̄ accipere: hoc nullus Euangelistarum expressit: Item ipsi etiam Euangelistæ, inter se mutuo suppleuisse leguntur, quæ ab aliquo eorum

† Magalen.

† Cap. 4. eo. ti. in 3 cōpil. Et præter B. Thomam citatum super gloria in verbo, nisi forte. uide Nauarrū in Manuali cōfessariorum, c. 25. tit. de statu clericorū.

1 Vide B. Thomam 3. par. q. 80 artic. 8.

2 Vide B. Thomam 3. part. qō 77. art. 8.

3 De hoc dubio vide omnino B. Thomam 3. par. q. 80. arti. 8. ad 4. arg. 8.

4 Cap. 5. eod. ...
† Et verba ... codice ... tutus est locus. ut est impressus, nam in vulgatis corruptissime legebat ita Quæsiuisti, q̄ sit forma verborū, quam ipse Christus, &c. ex quib. nullus ... tenetur ...

4 E ... hoc est ... tenenda.

rum vel aliquibus sunt omissa: alia vero duo, quæ in canone missæ adduntur, possunt ex alijs locis euangelij comprobari: Ioannes enim describens suscitationē Lazari, asserit Iesum sursum oculos eleuasse, & dixisse, Pater, gratias ago tibi, quia audisti me: si tunc eleuauit oculos ad patrem quando animam Lazari reuocabat ad corpus: probabilius esse videtur, ꝙ tunc oculos leuauerit ad patrem in cœlum, cum panem, & vinū transsubstantiauit in corpus, & sanguinē suū. Præterea i textu Euāgelij ponitur: noui testamenti: In canone missæ interponitur: & æterni: quia vetus testamentū tēporalia promittebat, nouum autem, quod fuit Christi sanguine consecratum promittit æterna: & ideo testamentum illud fuit vetus, & transitoriū: hoc autem nouum est, & æternum: vel alia ratione: vnde nouum, i. vltimum esse describitur, inde æternum, i. ꝑpetuum cōprobatur: nouissimū enim hominis testamentum immobile perseuerat: quia testatoris obitu confirmatur. alioquin non valet, dum vixerit, qui testatur: & nō solum scriptura, sed etiam promissio dr̃ testamētum, ſm quod dicit Apostolus: ideo noui testamenti mediator est, vt repromissionē accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ: Sic ergo debet intelligi quod i in canone legitur; Hic est sanguis meus, noui, & æterni testamenti, id est nouæ, ac æternæ promissionis confirmator No. ꝙ beatius est dare, quam accipere. Item testamentum morte testatoris cōfirmatur. Item deambulatoria est voluntas testatoris vsque ad mortem.

a ¶ Misterium.] illud est verbum de quo quæsiuit, scilicet quis adiecit illud in canone Missæ.

b ¶ Plus dixisse.] arg. 2. q. 5. consuluisti. supra de translat. inter corporalia sed hoc cum ratione est additum, 33. q. quos Deus. & co. §. ex eo, in fi.

rum: in canone Missę sermo iste, videlicet: mysteriū [a] fidei: verbis ipsis interpositus inuenitur. vnde cum non Euangelista Christū hoc dixisse testetur, † miraris, qđ aliquis asseuerare tentauerit, eum aliquid plus dixisse, [b] quā aliqui [b] Euangelistarum asseueret. Verum si formā ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc, de quo tua fraternitas requisiuit, alia duo [c] videlicet: eleuatis oculis in cęlū, &. æterni testamenti: poteris in ipso canone reperire, quæ in textu Euangelico non leguntur.

¶ Sane multa [d] tā de verbis, quam de factis Dominicis inuenimus ab Euangelistis omissa, † quæ Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur; Paulus. n. in actibus Apostolorum sic ait, Meminisse vos oportet verbi Dn̄i Iesu, qui dixit, Beatius † est dare, [e] quā accipere. Hæc nullus quattuor Euangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expressit, ꝙ Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait; Visus est plus quam quingentis fratribꝰ simul, deinde visus est Iacobo: nouissime autem tanquam abortiuo, [f] visus est & mihi. Ipsi etiam Euangelistæ mutuo inter se suppleuisse leguntur, quę ab eorum aliquo, vel aliquib. sunt omissa. [g] vnde cum tres Euangelistæ fuerint; Hoc est corpus meum; solus Lucas adiecit; quod pro vobis tradetur. & cū Matthæus, & Marcus dicant; pro multis, Lucas dicit, pro vobis; Matthæus autē, in remissionem peccatorum, adiunxit. Cæterum ea, quæ adduntur in canone Missæ, possunt, ex aliis locis Euangelij comprobari. Ioannes enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniā audisti me, & infr.

¶ Si tunc igitur in cœlum oculos leuauit ad patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, † probabilius [h] esse videtur, † quòd tunc oculos leuauerit ad patrē in cœlum, cum panem, & vinum in corpus, & sanguinē proprium commutauit. Cæterum sicut superius est expressum, cum in textu Euangelico, noui testamenti, ponatur, hic interponitur, & æterni; [i] nam vetus testamentum, quod hircorum, & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia † promittebat, nouū autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna, & ideo testamentum illud fuit vetus, & transitorium, hoc autem nouum est, & æternum, vel vt vtamur alia ratione, vnde nouum, id est, vltimum esse describitur, inde æternum, id est, perpetuum comprobatur. † Nouissimum etenim hominis testamentum † immobile [k] perseuerat: quia te-

c ¶ Alia duo. scilicet, eleuatis oculis in cœlum: & æterni testamenti, prout sequitur.

d ¶ Multa,] multa [1] enim seruat ecclesia, quæ ab Apostolis non sunt tradita, quæ tamen cum sint longa cōsuetudine approbata, non sunt minoris auctoritatis, vt 11. d. ecclesiasticarum. 12. dist. illa.

e ¶ Beatius est dare.] 16 q. 1. prædicator. quia dādo placet homo: accipiendo displicet. Vnde versus.

Temporibus nostris quicunque placere laborat.

Det, capiat quærat plurima, pauca, nihil.

f ¶ Abortiuo.] Paulus appellat seipsum abortiuum; quia sicut fœtus abortiuus cum labore, & angustia, & attractione ad lucem attrahitur, ita Paulus cum attractione venit ad fidem. 23. q. 4. displicet, &c. quis nos.

g ¶ Su nt omissa.] nā quod legibus omissum est, supplendum est a iudice. ff. de test. quæsitum. & §. de electiōn. cum nobis. & Dominus quandoq; diminute dixit. 16. q. 7. & hæc diximus, & ipsius facta supplemus, & cōtraria suis factis facimus, & iuste ꝑ visum ecclesiæ diu factū, ad hoc vt iustum præsumi debeat. de ꝓſ. d. l. 2. liquido. & sufficit ꝙ aliq d sit diu fuatū. ad hoc vt ꝓsumi debeat vel Apostolū vel aliū iustū auctora habuisse, 11. dist. ecclesiasticarum. 12. dist. illa.

h ¶ Probabilius.] i o. arg. ꝙ ex quo qñq; leuauit, ꝙ postea leuauerit. 1. q. 1. iudices, ī fi. & est arg. ex eo qđ qs facere ꝯsueuit. 28. dist. quia sunt culpæ. ī. de p̄g illo vos. ff. de vsu. qui semisses. 1. rñ. ff. de vi. tri. & ole. le. ex vsu ff de pe. le. dn̄s Sticho. §. testamēto. ff. de fund. inst. cū de lanionis, §. asinā. & ff. de leg. 1. si seruus plurium §. si numerus nummorum. & ff ad Macedo. in ter 2 §. quod dr̃. Ioan.

i ¶ Et æterni.] hic ostendit quare adiectum fuit & æterni. Ber.

K ¶ Immobile.] C. de sacrosanct. eccles. l. 1. C. de testa. quoniam indignum. 13. q 2. c. vlt.

Marginal notes: † testatur — † Vide Melchiorē Canū lib. 3. de locis Theolog. c. 3. & seq. — *Act. 20. circa finem.* — † In omnibus antiquis ita: Beatius est magis dare, quā &c. — *1. Cor. 15.* — *Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22.* — 1 In codice Barbatię ita: multa seruat ecclesia, quæ nec ab Euāgelistis, nec ab Apostolis sunt tradita, & c. pręter loca citata in gl. Vide Melchiō. Canū de loc. theolog. lib. 3. ca. 2. & seq. — *Isaa. 12.* — † reuocabat — † B. Thomas 3. p. q. 83. ar. 3. ad 2. regu. — † Qualiter hoc sit intelligendū pulchre explicit B. Thomas 21. q. 99. art. 6. & Dom. Sot. lib. 2. de iust. & iu. q. 2. art. 3: — † al. sed Iulianus. — † approbatū. — † Hic post vocem test. in quibusdā est dictio, morte quę deest in omnibus antiquis nec esse dēt, vt indicāt sequētia.

ſtatoris obitu confirmatur: iuxta quod Apoſtolus teſtamentum in morte aſſerit confirmatum; alioquin non valet,[d] dum vixerit, qui teſtatur. Præterea non ſolum ſcriptura, ſed etiam promiſſio dicitur teſtamentum, iuxta quod Apoſtolus ipſe ſcribit: Ideo noui teſtamenti mediator eſt, vt repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt hæreditatis æternæ. Sic ergo intelligi debet, quod in ipſo canone reperitur: Hic eſt enim ſanguis meus, noui & æterni teſtamenti: id eſt nouæ ac æternæ promiſſionis, ſcilicet confirmator, ſicut Dominus repromittit: Qui manducat (inquiens) carnem meam, & ſanguinem meum bibit, habet vitam æternam.

Heb.9.

¶ Ex eo autem verbo, de quo mouit tua fraternitas quęſtionem, videlicet, myſterium fidei: munimentum erroris quidã trahere putauerunt, dicentes,[b] in ſacramento altaris non eſſe corporis Chriſti, & ſanguinis veritatem,[c] † ſed imaginem tantum, & ſpeciem, & figuram pro eo quod ſcriptura interdum commemorat, id, quod in altari ſuſcipitur, eſſe ſacramentum, & myſterium, & exẽplum.[d] Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritates ſcripturæ conuenienter intelligũt, nec ſacramenta Dei ſuſpiciunt reuerenter. ſi enim quia figura eſt ſacramentum[e] altaris, veritas[f] eſſe negatũ; ergo nec mors, nec reſurrectio Chriſti (cum figura ſit) veritas eſt credenda; ſi quidẽ mortem, & reſurrectionem Chriſti ſimilitudinem, & imaginem eſſe Apoſtolus manifeſtat; Chriſtus (inquiens) mortuus eſt pro delictis noſtris, & reſurrexit propter iuſtificationẽ noſtram. Apoſtolorum et princeps Petrus in epiſtola ſua ſcribit; Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt ſequamini veſtigia ei9. ſic ergo tam mors Chriſti, quam eius reſurrectio, eſt exemplum, vt & nos peccato mortui, iuſtitiæ iam viuamus. Quare ſi non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec vere mortu9 fuit Chriſtus, nec vere a mortuis reſurrexit: ſed abſit a fidelium cordibus error iſte, cum Propheta de ipſo teſtetur, quod vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Dicitur tamen myſterium[g] fidei: quoniam aliud ibi creditur, quam cernatur: & aliud cernitur, quam credatur: cernitur ſpecies panis, & vini, & creditur veritas carnis, & ſanguinis Chriſti, ac virtus vnitatis, & charitatis; & infra. ¶ Diſtinguendum eſt tamẽ ſubtiliter inter tria, quæ ſunt in hoc ſacramẽto diſcreta, videlicet formam viſibilem, veritatẽ corporis, & virtutem ſpiritualem. Forma, eſt panis

Heb.12. *Rom.6.* *1.Cor.* *1.Pet.*

a ¶ Non valet.] ambulatoria enim eſt voluntas defuncti, vſque ad ſupremum vitæ exitum. ff. de adi. lega. l. 4. ff. de donat. inter vir. & vxor. cum hic ſtatus. §. pęnitentiam, & C. de codi. l. 3 & C. qui teſtamen. fac. poſ. ſi quis. vnde poteſt mutari teſtamentum, etiam ſi pactum interuenerit, ne poſſit mutari. C. de pact. pactum quod dotali, etiam ſi fuerit per principem confirmatum, arg. C. de teſtam. omnium, quia nemo hanc legem ſibi dicere poteſt, vt a priori teſtamento ſibi recedere nõ liceat, ff. de lega. 3. ſi quis in princ. 1. reſpon.

EX EO AVTEM. Antequam reſpondeat ad quæſtionem, dicit Papa, ꝙ ex verbo illo, de quo quæſitum fuit, videlicet: myſterium fidei, ſumunt quidam munimentum erroris dicentes, in ſacramento altaris non eſſe corporis Chriſti, & ſanguinis veritatem, ſed imaginem tãtum, & ſpeciem, & figuram: pro eo ꝙ quandoque ſcriptura commemorat id quod in altari ſuſcipitur, eſſe ſacramentum, & myſterium, & exemplum: ſed qui hoc dicunt, errant: quia nõ intelligũt auctoritates ſcripturæ, nec ſacramenta ſuſcipiunt reuerenter: Si ſacramentum altaris, veritas eſſe negatur, quia eſt figura, ergo nec mors nec reſurrectio Chriſti vera fuit; cum figura ſit: Sed Apoſtolus dixit: quòd mors & reſurrectio Chriſti fuit ſimilitudo, & imago, dũ dixit: Chriſtus mortuus eſt pro delictis noſtris, & reſurrexit propter noſtram iuſtificationẽ, & hoc etiam dixit Petrus in epiſtola ſua: & ita mors Chriſti, & reſurrectio, eſt exemplum: quæritur, ſi nõ eſt veritas, quia fuit exemplum: ergo nec fuit mortuus, nec reſurrexit; Sed abſit error iſte a fidelium mentibus: tamen dicitur, myſterium fidei: quia aliud creditur quam cernatur, & aliud cernitur quam credatur: videtur ſpecies panis & vini, creditur veritas carnis, & ſanguinis, & veritas vnitatis, & charitatis: & ita inter iſta tria diſtinguendum eſt, quæ ſunt in ſacramento diſcreta, & ſub iſta forma panis, & vini, quam videmus, eſt veritas carnis & ſanguinis, & virtus charitatis, & vnitatis: iſta non videmus, ſed credimus: primum ſ. forma, quam videmus, ſacramentum eſt, & non res: ſecundum eſt ſacramentum, & res deſignata per formam panis, & vini: tertium eſt res, & nõ ſacramentum: ſed primum, ſcilicet forma, eſt ſacramentum geminæ rei: ſecundum eſt ſacramentum vnius, & res alterius exiſtit: tertium eſt res duorum ſacramentorum: his præmiſſis rñdet Papa ad quæſtionem dicens, ꝙ formam verborum prout in canone reperitur, Apoſtoli receperunt à Chriſto, & ab illis Apoſtolis eorum ſucceſſores.

b ¶ Dicentes.] de cõſecr. diſt. 2. ego Berengarius.

c ¶ Sanguinis veritatẽ.] d corpore Chriſti tres ſũt opiniones. Vna dicit, ꝙ illa ſubſtãtia, q̃ prius fuit panis, & vinum, poſtea fit 1 corpus & sãguis Chriſti. de conſe. di. 2. panis in altari. & c. quia corpus. Secũda tenet, ꝙ ſubſtãtia panis, & vini deſinit 2 eſſe, & tm̃ accidentia ipſorum remanent ſcilicet ſapor, & pondus, & ſub illis accidentibus eſt corpus Chriſti, & hoc approbatur s. de ſumma trinitate, & fide cath. c. 1. Tertia 3 dicit, ꝙ remanet ſubſtantia panis, & vini, & ſub eadem ſpecie eſt corpus Chriſti. io.

d ¶ Exemplum.] de conſecratio. diſtin. 2. non oportet & c. nos enim, & ca. forte dicat, & cap. in quibus & ca. ſemel mortuus eſt.

e ¶ Sacramentũ.] 1. q. 1. multi ſæcularũ. de conſecra. diſt. 2. ſacrificium.

f ¶ Veritas.] ſicut ipſi hæretic. dicunt.

g ¶ Myſterium fidei.] de conſecratio diſt. 1 forte dicas. & c. in quibus. & c. ſemel mortuus, & hic oſtendit quare dicatur myſterium.

† Hunc errorẽ nouiſſime ẽt ꝯdenauit Conc. Trid. ſeſ. 13. de sãctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento c. 1. & canone 1. vide quoque B. Tho. 3. p. q. 75. a. 1.

1 Scilicet p tranſubſtãtiationẽ, & hæc eſt ꝓpoſitio catholica, quã nouiſſime diffiniuit Cõc. Tri. ſeſ. 13 de Euchariſtia ſacramẽto, c. 4. & canone 2. & vide B. Tho. 3. p. q. 75. ar. 4.

Eſa. 33.

2 De hac vide B. Tho. 3. p. q. 75. ar. 3.

3 Hæc eſt hęreſis dãnata, ſeſ. 13. de ſacramento Euchariſtiæ c. 4. & canone 2.

a ¶ Sacra-

1 B. Tho. 3. par. q. 60. artic. 2.

a ¶ Sacramentum.] i. sacræ rei signum, 1 de conse. dis. 2. sacrificium.
b ¶ Secundum est sacramentum.] de conse. dist. 2. hoc est quod dicimus, & c. dupliciter.
c ¶ Sed primum.] i. forma panis, & vini est sacramentum geminæ rei, i. corporis Christi, & vnitatis, & ita est figura tantum.
d ¶ Secundũ.] i. corpus Christi est sacramentum, s. vnitatis, & est res sacramenti. s. specierum panis & vini, & ita est signans & signatum.
e ¶ Tertium.] s. vnitas est res s. signatũ gemini sacramenti, i. duorũ sacramentorũ pcedentiũ, i. corporis Christi, qđ est sacramentũ vnitatis, & specierũ panis, & vini, q̃ sunt sacramẽtũ corporis Christi, & ita illud tertiũ, est tm̃ signatũ p illa duo sacramenta: spẽs panis & vini, & corpus Christi. Primũ uero est tm̃ sacramentum signans. Scd̃m est signans & signatũ. Tertiũ est signatum tm̃.
f ¶ Credimus.] ɔcludit ex p̃missis solutionẽ principalis q̃õnis; Et de hoc hẽs 11. dist. ecclesiasticarum.
QVAESIVISTI ETIAM. Scd̃a q̃õ fuit, vtrũ aqua cũ vino in sanguinẽ ɔuertat? sup ista q̃õne variẽ sunt opiniones apud scholasticos: qui dã dicũt, ꝙ cũ duo sacramẽta ꝓfluxerint de latere Christi, s. sãguis 2 & aqua, in illa duo sacramẽta vinũ & aqua ɔmixta in calice, diuina uirtute mutant, vt in hoc sacramẽto sit veritas & figura. Alij dicunt, ꝙ aqua cũ vino trãsubstantiat in sanguinẽ. p̃terea dici posset, ꝙ aqua nõ trãsit in sanguinẽ, sed remanet prioris vini accidentibus circũfusa: ita ꝙ vini saporẽ assumit, quod inde probat, si post calicis ɔsecrationẽ aliud vinũ mittat in calicem, illud non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentib prioris uini commixtum circumfunditur corpori, qđ sub illis accidentibus latet, non madidans circunfusum, & sic contingit accidentia permutare subiectũ, & hic cedit natura miraculo: Verumtñ inter prædictas opiniones illa probabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum uino in sanguinẽ transmutari, ut expressius elucescat proprietas

† Hunc articulum pulchre explicat B. Th. 3. part. q. 74. ar. 8. & Dominicus Soto lib. 4. sen. dis. 9. q. 1. art.

2 Impropriè loquitur, sed aptius hæc dicunt in ipso contextu decretalis.

& vini: veritas, carnis & sanguinis: virtus, vnitatis & charitatis. Primum est sacramentum, [a] & non res. Secundum [b] est sacramentum & res. Tertium est res, & non sacramentum. Sed primum [c] est sacramentum geminæ rei. Secundum [d] est sacramento vnius, & alterius res existit. Tertium [e] est res gemini sacramenti. Credimus [f] igitur, quòd formam verborum sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorũ acceperint successores.

¶ In sacramento altaris, aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem. h. d. vsque ad §. Tertio loco. Abb. Siculus.

¶ Quæsiuisti etiam, vtrum aqua † cum vino in sanguinem conuertatur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur; Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta redemptionis in sanguine, ac regenerationis ĩ aqua: in illa duo, [g] vinũ & aqua, quę commiscentur in calice, diuina virtute mutantur, vt in hoc sacramento plene sit veritas, [h] & figura. [i] Alij vero tenent, ꝙ aqua cum vino transsubstantiatur [k] in sanguinẽ, cum in vinum transeat mixta vino: licet physici [l] contrarium asseuerent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest [m] dici, quod aqua non transit [n] in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quòd vini saporem assumit: quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris [o] vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circunfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur efficere; quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo: & virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec incõueniens creditur, aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur: cũ legitur de ipsius latere† processisse: & infra. [p]

¶ Verum inter opiniones prędictas, illa probabilior [q] iudicatur, quæ

sacramenti & ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim ꝙ ipse accepit de nostro, & nos accepimus de suo, indissolubili vinculo coniũgimur, vt ille qui est vnum cum patre per vnitatẽ ineffabilem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem, & eo mediante efficiamur vnũ cum patre. No. ꝙ accidentia mutant subiectũ, & ecõtra. Item natura cedit miraculo. Itẽ virtus sup consuetudinem operatur.
g ¶ Illa duo.] sacramenta, quæ fluxerũt de latere Christi, scilicet aquam & sanguinem. inf. eod. in quadam.
h ¶ Veritas.] id est, caro & sanguis.
ADDITIO. Vel dic, veritas transsubstantiationis illius aquæ, in illam ueram aquam Christi, & illius uini i. sanguinẽ.
i ¶ Et figura.] id est, species panis & uini.
ADDITIO. Vel dic, & figura, quia p aquam figuratur regeneratio, & per uinum redemptio.
K ¶ Transsubstantiatur.] ita ꝙ desinit ibi esse aqua & uinum.
l ¶ Physici.] qui dicunt, ꝙ aqua & uinũ non cõmiscentur p minima. i. non ita ꝙ ĩseparabilia sint, sed talis separatio ĩpossibilis uel difficilis vr̃, postq̃ bene admixta sunt. ar. ff. de acq. re. do. adeo §. cũ quis, & de consec. dist. 2. cum omne. versus finem.
m ¶ Præterea potest dici.] hæc est tertia opinio.
n ¶ Transit.] ɔ istos est: q̃a si q̃s sumpserit hanc aquã cũ sanguine, iã nõ erit ieiunus, & ita illa die nõ poterit ɔficere. sup. e. ex parte. sed ɔtra, de conse. dis. 2. relatum. & sup. eo. ti. consului sti, & c. ex parte.
o ¶ Accidentib. prioris.] licet logici dicãt, ꝙ accidentia nõ possint permutare subiectum, quod verum est secundum naturã: Sed hic natura cedit miraculo, vt littera dicit.
p ¶ Processisse, & inf.] sub 3 hoc inf. ponitur alia opinio, q̃ ponit in antiqua ɔpilatione, q̃ est ĩ. e. ti. ĩ quadã.
q ¶ Illa probabilior.] nunqd hoc diffinit ut Papa, nobis prohibens alias opiniones: an ut Doctor, ut nõ imponat nobis necessitatẽ? eius ergo opinio est amplectenda, ut sup. de feri. capellanus, & tñ non vr̃ aliquam reprobare. sup de resti. spol. litteras,

† corpore, legit ut plurimum in antiquis.

3 Hæc glossula deest ut plurimũ in antiqs exemplaribus.

a ¶ Cum

asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat [b] proprietas sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, [c] iuxta quod alibi legitur: Beati † qui seminatis super omnes aquas; ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim quod suscepit [d] ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniugimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionē: ac per hoc, ipso communiter mediante, cum patre vnū efficimur. Pater, inquit, sancte, serua eos, quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos, non pro his rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mundus credat, quia tu me misisti.

¶Oratio quæ dicitur in secreta, in festo sancti Leonis, immutara est, quia ubi dicebatur: Annue nobis domine, ut anima famuli tui Leonis hæc nobis prosit oblatio: hodie dicitur, vt intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio, & hæc mutatio cōtingit, quia sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. hoc dicit vsque ad finē. Abbas.

¶Tertio † loco fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatum, quod in secreta beati Leonis, [e] secundum antiquiores codices [f] continetur, sic uidelicet; Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis, hæc prosit oblatio: cum in modernis sacramentarijs habeatur: Annue nobis quæsumus domine, vt intercessione beati Leonis, hæc nobis prosit oblatio? Super quo respondemus, quòd cum sacræ scripturę dicat auctoritas, † quòd iniuriam [g] facit martyri, qui orat pro martyre; idem [h] est ratione consimili, † de alijs sanctis sentiendum; quia orationibus nostris non indigent, pro eo quòd cum sint perfecte beati, omnia eis ad vota succedunt; Sed † nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) vndique mala nostra perturbant; vnde quod in plerisque † orationibus continetur; prosit vel proficiat huic sancto, vel illi † talis oblatio ad gloriam, & honorem; ita debet intelligi, vt ad hoc prosit, quod † magis, ac magis à fidelibus glorificetur in terris; licet plerique reputent nō indignū, sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari; & ideo ecclesiam interim sane posse augmētum glorificationis eorū optare. Verum, † vtrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quòd defunctorum alij sunt valde boni, alij sunt valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali: vnde suffragia, quæ fiunt à fidelibus in ecclesia pro valde bonis, actiones sunt gratiarum; pro valde malis, consolationes viuorum; explanationes vero pro mediocriter bonis, & propiationes pro mediocriter malis, tua discretio inuestiget. [i]

¶Idem rectoribus Romanæ fraternitatis.

¶Grauius peccat, qui simulat conficere & nō conficit, quàm ille, qui conficit in mortali.

---

a ¶Cū vino.] i. vinū aquati cū: non. n. trā seūt duo ī sanguinē, sed vinum & aquam sibi incorporaut; & ita expone aquā cū vino. i. cōpactū vel cō positū ex eis. hæc expositio est scđm illā opinionē, q̄ asserit, ꝙ aqua cū vino transsubstantiatur in sanguinē, & illa ꝓbabilior est, vt dicit hic.

b ¶Eluceat.] aliàs elucescat. Ber.

c ¶Populi multi.] de conse. dist. 2. cum oē, & dist. 4. proprie.

d ¶Suscepit.] de con se. dist. 2. in Christo patri.

TERTIO LOCO. In secreta B. Leonis olim ita dicebat: Annue nobis quęsum⁹ Dñe, vt animæ famuli tui Leonis, hæc ꝓsit oblatio: modo sic dr̄: Annue nobis q̄su mus Dñe, vt intercessione B. Leonis hæc nobis ꝓsit oblatio; q̄ siuit archieps, quare fuit illud mutatum. Rñdet Papa: Sacra scriptura dicit, ꝙ iniuriā facit martyri, q̄ orat pro martyre, & idē est intelligēdum de alijs sanctis q̄ orōnib. nostris non indigent, sed nos potius eorū orationib. indigemus, vñ ꝙ cōtinet in plerisq; orōnibus prosit, vel proficiat huic sancto, vel illi, talis orō ad gloriam & honorem, ita dēt intelligi, ut magis à fidelib. glorificetur in terris. In fine dicit Papa vtrū in hoc articulo locum hēat illa distinctio, qua docetur, ꝙ defunctorū alij sunt valde boni, alij valde mali, alij mediocriter boni alij mediocriter mali, discretio huius archiepi hoc inquirat. Not. quòd iniuriam facit martyri, q̄ orat pro martyre. Ite vbi eadē est rō, dēt esse idē i⁹.

e ¶Leonis.] quia olim orabatur pro ipso. hodie ipse orat pro nobis. & ita mutatum est.

f ¶Codices.] i. j. libri missæ, alias littera oratorij.

g ¶Iniuriā.] quasi diceret superfluum. simile sup. de maiori. & obe. legatur.

h ¶Idē est ratione.] argu. vbi eadē est rō dēt esse idem ius. ff. ad leg. Aqu. illud. eq̄ tatis. n. rō similia iu ra suadere vr̄. C. ad l. Falcidiā. l. vlt. & j. de pr̄matio. vbi cū dilecta, ubi de hoc.

[Glos. seq. quærit obijciendo, & soluit dubitatiue. itē obijcit, & soluit.]

i ¶Inuestiget.] sed q̄re papa ponit hūc casum in hanc dubitationē, vtrū habeat locū hic illa distinctio vel non, cū Augustinus d. cat, quòd non ꝓ valde malis propitiationes sunt 13. q. 2. tps. forte ideo, q̄a dubiū est, q̄a mediocriter mali appellanī: si. n. illi tm̄ appellanī mediocriter mali, q̄ nō decesserūt in aliquo mortali peccato, sed tm̄ in venialib. peccatis, sed hoc idē est, ꝙ mediocriter boni; si aūt appellat illos mediocriter malos, qui decesserūt in aliquibus mortalib. peccatis, h tñ valde magis, obstat 13 q. 2. ꝓ abeuntib. vbi dr̄, ꝙ ꝓ nullo est orādū, q̄ decesserit in mortali pc̄ō. Itē si pces valēt ꝓ illis, q̄ decesserūt in mortali pc̄ō: pone ꝙ aliqualiter eleemosynę & orōnes valeāt ad tollēdā partē illi⁹ pęnę, s̄m hoc pn̄t tot orōnes & eleemosynæ fieri, ꝙ pęna tolla tur tota, & ita dānatus saluabit. Ad hoc posset dici, ꝙ mediocriter mali dñr, qui hn̄t multa uenialia. mediocriter boni q̄ pauca. Vel melius dicas, quod mediocriter mali dñr. q̄ mortalia commiserūt peccata licet leuia, & in q̄b. nō est necessaria inscri-

---

Esa. c. 32.

† In vulgata editione legitur sicut est impressum, sed antiqua Raymundi exemplaria hñt ita; Beati q̄ seminat̄ sup aquas.

Ioan. 17.

† Summa est sanctos in cælo cum Deo regnātes, nō egere pręcib. nostris, sed nos eorū intercessionib. uidelicet. Trid. sess. 25. tit. de inuocatione & reliq. sanctorum, & c.

1 Hæ duæ glossulæ nō hn̄t in uetustis exemplaribus.

2 Hęc glossula non hr̄ in antiquis exēplaribus.

† Hoc dictū est B. Augustini de verbis Apostoli, serm. 17. refert Magister sen. li 4. di. 43. c. 3.

† Vide Sot. lib. 4. sen. dis. 45 q. 3. art. 1.

† pluribus.

† illis.

† al. ita: q̄d magis ac melius, &c.

† De hoc dubio, ꝙ valde est ancep., vide de præ alijs Dñicū Sotū li. 4 sen. dist. 45. q. 2 ar. 2. & idem Magistrū in littera. c. 1.

inscriptio.ff de accu.leuia.& in quib.procurator.ꝯstitui pôt.ff an ꝑ aliū cāæ ap.res.pos.l.1. & ſm hoc dicas.ꝙ si vnus denarius aliquātā partē pęnæ tollat siue quartā, siue tertiā, ſcđs tollat tm̄,tm̄ dico in ꝓportione, sed nō in quantitate: ſm hoc ēt si totus mundus effunderet, semper aliquid remaneret. Idem pôt dici de indulgentijs, quę fiunt in dedicationibus ecclesiarum. Ber.

† Ca.6.eo.ti. in 3. compi.

† In antiquis legitur Quæsiuisti.

† Vide B.Th. 2. par. q 79. ar 3. & q.80. ar 5.& Ludouicū Carreriū trac. de heret. num. 39.

† In codice Barbatiæ ita panē & vinū purum tātūmodo sumit.

De homine.] Primo ponitur qō, Secundo solutio ibi, Cum ergo Abb.

CASVS Quidā sacerdos,cū esset ī mortali peccato ꝯstitut⁹, & oporteret ipsū Missarū solēnia celebrare, ꝑꝑ conscientiam dubitabat celebrare: peractis cęteris circūstantijs Missam celebrare se finxit,& suppressis verbis,quibus cōficitur corpus Christi, panem & vinum solummodo purum sumpsit, credens per hoc populo satisfacere, & Deum non prouocare, Quęsitū fuit, q.d de hoc presbytero videaē,vtrum minus malum fecerit, q̄ conficiēdo. Rñdet papa,ꝙ falsa remedia sunt abijcienda, quę sunt veris periculis grauiora, licet.n.ille, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, grauiter peccet, si se ingerat irreuerenter ad illud, grauius tñ offendit, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare. quia ille q. vere conficit,in manum solius Dei incidit,ille vero qui sic simulat,& Deo & populo se constringit,quia taliter decipit. Not. quòd falsa remedia veris periculis sunt grauiora. Item existens in mortali peccato celebrare non debet.

CAP. VII.

De† homine: & infra. ¶ Quęsiuistis,† quid de incauto presbytero videatur,qui cum se sciat in mortali † crimine constitutum, Missarum solemnia, quæ non potest propter necessitatem[a] quamlibet[b] intermittere, propter sui facinoris cōscientiam dubitat celebrare: peractisque cæteris circunstantijs, Missam celebrare se fingit, & suppressis[c] verbis quibus conficitur corpus Christi, panem † & vinum tantummodo pure sumit: ita credens per id quod prætendit,[d] populo satisfacere,vt per hoc quod intendit, Deum non debeat prouocare. Cum ergo falsa[e] sint abijcienda remedia, quæ veris[f] sunt periculis grauiora: [g] licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauiter,[h] si se ingerat irreuerenter ad illud: grauius tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare. cum ille in solius misericordis Dei manum incidat: iste vero non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se adstringat.

¶ Idem Ferrariensi episcopo.

¶ *Hic improbat opinionem, quæ habet, quod in sacramē to altaris aqua conuertatur in phlegma,& probat Christum fuisse verum Deum, & verum hominem,et quod de ipsius latere exiuit vera aqua.*

a ¶ Necessitatem.] quia forte dies festus imminet, vel funus alicuius.

b ¶ Quamlibet.] i.aliquam quæcunq; illa sit.17.q.1. similiter.& 1.q.7.si quis omnem.

c ¶ Suppressis] i.tacitis:quia non dicit illa verba,quibus conficitur corpus Christi.

d ¶ Prætendit]id est, fingit se celebrare. Ber.

e ¶ Falsa.] quia populus vana simulatione non est fallendus.27.di.quod interrgasti.& C.de lat.li.tollen.l.1. §.sed & si Ber.

f ¶ Quæ veris sunt periculis.] Io. sic exponit,id est,manifestis periculis.

[Gl.seq.ponit duas lecturas.]

g ¶ Grauiora.] quasi diceret,grauius ē peccare occulte q̄ manifeste.12.q.1.certe 11 q.3.præcipue.ꝭ in hoc.n.periculosius est,qa occulte peccans.nō hēt qui eum corrigat. Alio aūt respectu magis peccat. qui publice peccat,q̄ q occulte: qa ꝑ[illegible] alij exēplū delinquēdi, vt in d.c.præcipue. qa pc̄m suū tuet rōnib. & sic intelligitur illud.32.q.4.nemo. & 14.q.5. pœnale.[1] Tancr.intelligit, vt iacet littera: qm̄ grauius peccat sacerdos criminosus,qui simulat celebrare, & non celebrat, quam si criminosus celebraret: quia in primo casu,in pluribus delinquit. Deū.n.offendit,& ꝓximum decipit; In scđo casu solū Deū offendit. Et iste est bonus intellectus,qa talia remedia nullus dēt inuenire: qa falsa sunt, ex eo ꝙ non conficit,cum videaē conficere: i. grauiora sunt q̄ vera pericula peccatoris, qui conficit: & hoc innuit bene littera sequens.

1 Cōcor.tex. in l 1.in fi. & ibi Cy. C.vbi de crim. agi. opor. Bar. l. 1. C.de summa trin.

h ¶ Peccet grauiter.] sic patet,ꝙ quicunq; est in mortali peccato,celebrare non debet 6.dist. testamentum.& de conse. dis. 1.quotidie & 1. q. 1. sacerdotes.& c.sacro sancta.& omnis talis suspensus est quo ad se,s.de cohab.cle. & mulie c.vlt. sed non quo ad alios, vt ibi: nisi sit. simoniacus vel notorius fornicator, qm̄ illi suspensi sūt quoad se,& quoad alios.ut 32.di.§.verum nullus,& c.pter hoc.& j̄.de simon. tāta. Sed nunquid talis sacerdos pôt celebrare si habeat contritionem cordis: qa forsitan dum instat necessitas celebrādi, nō potest habere cui confiteatur? Satis[2] pôt dici,quod sic,dū tamen habeat propositum satisfaciendi, & illud postea quam cito potest, confiteatur, vt j̄. de sent. excom.de cætero,& c.à nobis 2. & c. quamuis:& 26.q.7. qui recedunt.de conse.di.2. quotidie.

2 Vide B.Th. 3.pa. q.83.ar. 6.ad 2.ar.

In quadam.] Primo ponitur qō. Secundo solutio:ibi, Nos igitur. Et ibi primo refert duos errores. Secundo,ibi,sed aduersus illos improbat. Tertio,ibi, Per hoc. Respondet principali quæstioni, probans,quod de latere Christi exiuit vera aqua. Quarto ibi, Cum autem: dicit quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. Abb.

CASVS. In præcedenti decretali.cum Matthæ.inter cęteras opiniones,quę ibi ponuntur,erat alia opinio,quę dicebat,in sacramēto Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: quia de latere Christi dicebant non aquam, sed humorem aquaticum profluxisse:hanc opinionem tenebat magister Hug Episcopus Ferrarien.quam opinionem Papa reprobauit in decretali prædicta cum Matthæ. sed ex quo vidit, ꝙ papa contrarium sentiebat,voluit sibi adhærere. Sed auctoritas Ioannis Apostoli mouebat magistrum Hug.quæ dicit: Tres sunt, q. testimonium dant in terra,spiritus,aqua,& sanguis,& hi tres vnum sunt,i.de vna & eadem re, i.de humanitate Christi,vt Hug.exponebat:dicebat Hug.ꝙ si vera fuit aqua,quæ exiuit de latere Christi,& nō aquaticus humor:non vr̄ qualiter probatur per illam, auctoritatem,ꝙ Christus sit verus homo.glossa super locum illum sic se hēt,spiritus, i humana anima, quam emisit in passione: aqua, & sanguis, quæ fluxerunt de latere Christi:per hanc auctoritatem probatur,ꝙ Christus sit verus homo:Sed dato ꝙ illa non fuerit vera aqua, sed aquaticus humor, verba Apostoli, & glossa super illum locum,intelligibilia sibi videbātur:sed dato ꝙ esset veræ aqua,

re aqua, non intelligebat auctoritaté Ioãnis, & glossam super locum illum. vnde petiuit à Papa vt auctoritaté & glossam sibi exponeret, & ipse rñdet, dicens ꝙ quidã dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Ariani. Alij dixerunt Christum non fuisse verũ hoïem, sed phãtasticũ, vt impij Manichæi. Sed ꝯtra istos loquit Ioannes Apostolus in epist. sua: Tres sunt q testimonium dant in cęlo, pater, verbum, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt, per hoc ostẽdens, ꝙ Christus sit verus Deus. Et tres sunt, q. testimonium dãt in terra, spiritus, aqua, & sanguis, per hoc intẽdens ostẽdere, ꝙ Christus sit verus homo. Ad esse. n. hoïs duo exiguntur principaliter, s. corpus & anima, ex quib. verus homo consistit. ꝑ hoc autem, ꝙ in articulo mortis tradidit spiritum, de quo dixerat, Pater in manus tuas commendo spiritũ meũ, manifeste probatur, ꝙ spiritum habebat, & animam rõnalẽ, de qua dixerat; Tristis est anima mea vsq; ad mortem: per hoc ꝙ vnus militũ lancea latus eius aperuit, & ꝯtinuo exiuit sanguis & aqua, probatur ꝙ Christus hẽbat verum corpus & nõ phantasticum, de quo nec aqua, nec sanguis posset exire: vñ ille, qui vidit, testimonium phibuit & testimonium eius verum est. & sic tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Quod Christus sit verus homo ex anima rõnali subsistens, probatur ex eo, q spiritũ vitalem emisit: & de vero corpore hoc probatur, quia inde sanguis & aqua exiuit. sed anima rõnalis non posset viuificare nisi corpus humanum: & ita sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita & vera aqua: ꝙ si non fuisset vera aqua, sed phlegma, ille qui vidit, ꝑfecto nõ aquã, sed phlegma d xisset: nec in hoc verum regenerationis sacrm fuisset ostẽsum, cum ꝑ sacramentum baptismi, nõ regeneremur in phlegmate, sed in aqua, nec ꝑ hoc posset probare ꝙ in sacramento Eucharistię admiscẽda sit aqua cum vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine fluxisset. Item non fuisset vera figura, quæ supra hac re præcessisset in veteri testamento, quãdo Moyses virga percussit silicem, & ex ea, non phlegma, sed aqua manauit, ergo qualiscunq; fuerit illa aqua, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus resoluta, procul dubio vera fuit: sicut verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. cum enim ad compositionem humani corporis quattuor elementa concurrant, terra, aqua, aer, & ignis, ad vegetationem eiusdem corporis, quattuor humores consimiles illis conueniunt, videlicet sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraretur, vnum de elementis, & vnum de humoribus, quæ magis mysterio congruebant, Ioannes expressit: ex elemẽtis aquam, & ex humoribus sanguinem: in quib. duo maxime sacramenta relucent redẽptionis per sanguinẽ, & regenerationis ꝑ aquam. No. ꝙ ad esse hominis duo exiguntur, s. corpus & anima. Itẽ de corpore phantastico sanguis exire non potest. Item à forma verborum non recedendum. Itẽ compositum in cõponẽtia, & elemẽtatum in elemẽta resolui potest.

CAP. VIII.

In † quadam nostra decretali [a] epistola asseris te legisse, illud esse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: nam de latere Christi nõ aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur exisse: & infra.

¶ Nos igitur ad tuę supplicationis instantiam respondemus, [b] quod quidã dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptiuũ, vt miseri Ariani [c]. † Alij Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, vt impij Manichæi. †

¶ Sed aduersus hmõi hęreses, Ioannes Apostolus in epistola sua loquitur dicens: Tres sunt, qui testimonium dant in cęlo, pater, [d] verbum, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt, per hoc intendẽs ostẽdere, quod Christus sit verus Deus. Et tres sunt, qui testimonium dãt in terra: spiritus, aqua, & sanguis, per hoc intendens ostendere, ꝙ Christus sit verus homo. Nã ad esse hominis duo principaliter [e] exigũtur, videlicet corpus & anima, ex quorum cõiunctione [f] verus homo subsistit. Per hoc autem quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamauerat: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum: manifeste probatur, quod ipse spiritum habebat, non solum flatũ vitalem, [g] sed animam rationalem: † de qua prædixerat: Tristis est anima mea vsque ad mortem: & Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.

¶ Per hoc autem quod vnus militum lãcea latus eius aperuit, & continuo sanguis exiuit & aqua: ꝑbatur aperte, ꝙ Christus

a ¶ In quadam nostra decretali.] s. eo. cum Marthæ. sed illa opinio 1 remota est modo inde.

b ¶ Respondemus.] ad quę iouenem magistri Hug. eo. Ferrariẽsis, q opinionẽ prædictã secutus fuit: dicebat enim Hug. q illa fuit vera aqua, q de latere Christi exiuit, nõ intelligebat, qualiter per illam ꝓbatur ꝙ Christus sit verus homo, nec intelligebat per hoc auctoritatẽ illã Ioãnis Apostoli, nec glossam ibi positã, tres sunt qui testimonium dãt in terra spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnũ sunt & glossa super illo loco sic se habet. spiritus i. humana anima, quam emisit in passione: aqua & sanguis quæ exierunt de latere Christi: sed dato ꝙ illa aqua nõ fuit vera aqua, sed aquaticus humor humani corporis, tã auctoritas Apostoli, q glossa ille contraria sibi videbantur, vñ quæsiuit à dño Papa, vt exponeret sibi prædictas auctoritates & glossam: & ipse respõdet.

c ¶ Ariani.] & Bonosiani. 24. q. 3 quidam. ver. Bonosiani. sed Ariani sunt illi, qui dixerunt, filium nõ coæternum pãtri 24. q 3. quidam. ver. Ariani. de secta Manichæorum habetur. 24. q 3. quidam. ver. Manichæi. sed de ista non continetur hic, sed forte alibi. Ber.

d ¶ Pater, verbum, & spiritus sanctus.] Pater dedit testimonium deitatis, qui dixit, hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Filius dedit testimonium deitatis, quando in monte transfiguratus potentiam deitatis & speciem certæ beatitudinis ostendit. Spiritus etiam sanctus dedit testimonium deitatis, qñ super baptizatum in specie columbæ requieuit vel qñ ad inuocationem nominis Christi corda credentium ad impleuit.

e ¶ Duo principaliter.] & ita Christus est duo neutri generis: quia & est Deus & homo. J. de hæret. cum Christus. Lau.

f ¶ Coniunctione.] i. ex quib. coniunctus inuisibiliter.

g ¶ Non solum vitalem.] secundum ꝙ physici diuidunt spiritum vitalem scilicet & animam. Lau.

a ¶ Nisi

Marginal notes:

† Cap. 7. e. ri. in 3. ꝯpi. ꝑter B. Th. paulo post citatũ vide Sot. lib. 4. sen di 2. & q. 3. ar. 5. & dis. 9. q. 1. ar. 6.

† Hos dãnauit ꝯci. Nicænũ. vide Nicephorũ. li. 9. c. 5. 6. 7. & 8.

† Vide Epiphaniũ li. 2. ꝯtra hæreses hæresi 66.

1. Ioan. 5.

1 Ea tñ opinio, seu verius loquendo error ꝙ ex dec. cũ Marthæ, abstulit Raymũdus refert in princ. huius decre. eisdẽ verbis, quib. extat in antiqua compilatione.

Mat. c. 27.

Luc. c. 23.

† rõnabilem

Luc. 22.

Marc. 15.

Mat. 26.

Ioan. 20.

Ioan. 19.

1. Ioan. 5.

verum corpus habebat: Nam de phantastico corpore, nec sanguis nec aqua potuisset exire. vnde ille qui vidit, testimoniũ perhibuit, & testimoniũ eius est verum; quia tres sunt, qui testimonium dãt in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Quod videlicet Christus sit verus homo, ex anima rationali † & humana carne subsistens, probatur ex eo quòd spiritum vitalem emisit: & de vero corpore probatur, quoniã ex eo sãguis exiuit: & aqua: rationalis quippe anima non posset viuificare, nisi corpus humanum,[a] ex quibus verus homo consistit. Ceterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita proculdubio vera aqua: cum Christus sit veritas & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena: cum si nõ fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Saluatoris exiuit, ille qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset;[b] nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset vero argumento probari, quod in sacramento Eucharistiæ admiscenda † sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset. † Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in veteri testamento, quando Moyses[c] virga percussit silicem; & ex ea non phlegma, sed aqua manauit. † Restat igitur, vt qualiscunque fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentib. ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & elemẽta in elementa resolui: quemadmodum verus extitit sudor ipsius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis, quattuor elemẽta cõcurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis; & ad vegetationem eiusdem corporis, quattuor humores illis[d] consimiles conueniãt, videlicet, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia; vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis quæ magis mysterio † congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem: in quibus duobus, duo maxime † sacramenta, redemptionis videlicet, & regenerationis elucent.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Præcipit prælatis & clericis in virtute obedientiæ, vt nocturnum officium & diuinum, studiose celebrent et deuote.

CAP. IX.

DOlentes referimus, q nõ solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum prælati, circa † comessationes superfluas, & fabulationes illicitas (vt de alijs taceamus) fere medietatem noctis expendunt; & somno[e] residuum relinquentes, vix ad diurnum cõcentum auiũ excitantur, transcurrendo vndique continua † syncopa[f] matutinum.

¶ Sunt & alij, qui Missarum solẽnia vix celebrant quater in anno, & (quod deterius est) interesse contẽnunt: & si qñ dũ hæc celebrantur, intersint, chori silentiũ fugiẽtes, intendũt exterius collocutionib. laicorũ; dumq; auditum ad

a ¶ Nisi corpus humanum.] cũ nõ possit habitare in sicco. arg. 32. q. 2. Moyses, nec corpus humanũ vegetari põt, nisi per animã: nã nisi aliqñ spiritus malign[9] corpus mortui hõis subintret, vt 26. q. 5. nec mirum, non tñ illud viuificat, nec unum cum illo efficit, sed illud mouet ad istar venti, qui laruã subintrat, & mouet ipsam.

b ¶ Sed phlegma dixisset.] sim le sup. de trãsla. inter corporalia, & s̃. de dec. ad audientiã, & est arg. nõ esse recedendũ est de facili a forma verborum. j. de spon. ex litteris & C. de lib. præ. l. 3. & ff. de iu. do. permittendo. Et hoc si iuri cõsonat, alias ad iurisperiti interpretationem recurrẽdum est. ff. de vsufr. leg. si aiij. argu. sup. de consue. ex lr̃is, inf. de ver. sig. præterea, & ff. de le. 3. non aliter. Ber.

c ¶ Moyses.] sic sup. de cõue. dis. 2. reuera. hic ergo exigitur expressa similitudo inter ea quæ sunt in nouo testõ, & ea q̃ sunt veteri, alibi nõ exigitur diuersitas, ne uideamur iudaizare. ar. s̃. de sac. vnc. c. vnico. ver. verumtamen vnctiones, &c. Lau.

d ¶ Illis consimiles. s. i frigiditate & caliditate, siccitate, & humiditate, q̃ cõueniẽtiam physicorũ proprium est assignare, non iurisperitorum.

ADDITIO. Vide bonã gl. in proœmio in[?] § igitur.

DOlentes.] Duo facit. Primo ponit clericorum duplicem excessum. Secundo prohibet. ibi, Hæc igitur. Prima subdiuiditur in duas, prout duo sunt excessus. Secunda ibi, Sunt & alij. Ab. Siculus.

CASVS. In concilio isto reprehẽdit Papa clericos, & prælatos ecclesiarum, qui circa comessationes superfluas, & cõfabulationes illicitas potius sunt intenti, quã circa diuina officia: & quidã eorum uix Missarum solemnia quater in anno celebrant, & hæc & alia similia, præcipit Papa sub pęna excõmunicationis & in virtute obediẽtiæ corrigi ac emendari. Not. q clerici, & prælati, cõmessationibus superfluis, & confabulationib. illicitis vacare ñ debent. Itẽ in officijs diuinis syncopatio reprobatur. Item officium diuinum deuote celebrari debet.

e ¶ Somno.] 1 requirit natura requiem: tamen captanda est hora congrua: vnde Seneca. Quies tibi sit non desidia. Ouidius sine titulo.

Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago.

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

f ¶ Syncopa.] de cõse. di. 4. retulerunt. vnde versus.

Syncopa de medio tollit quod epenthesis auget.

De istis figuris dicit inf. de verb. signific. forus.

a ¶ Sub-

† rationabili.

† In antiquis ita: & vero corpore probatur & cap. absq; dictione, de; qm̃ intelligitur præcedens participium nẽpe, subsistens.

† al. ita: ad miscenda sit aqua cũ vino.

† fluxisset.

Num. 20.

† emanauit.

† Vide B. Th. 3. part. q. 74. art. 6. ad 3. argu. ubi citat hunc locũ, q perperam tribuitur Innocentio ij. in plurib. Diui Thomæ exẽplarib. cum sit Innocentij iij.

1 Hæc glossula non hr̃ in vetustis codicibus.

† maxima.

† ministerio.

† Silicet Lateranẽ. sub Inno. iij. c. 17. refertur c. 7. tit. de celebratione diuini officij, in 4. cõpi.

† In codice Barbatię ita: circa cõmessationes superfluas & confabulatiões &c.

† continuata, in concilio.

a ¶Sub pœna.] & ita nõ est canon latæ sñiæ, sed potius ferendæ. s. de iure patro. relatum. vbi de h. c.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, quæ sit pœna contra facientis]

b ¶Diuinum officium.] ad quod ét sine isto præcepto tenentur. sup. eo. presbyter, & ita qui contra hoc præceptũ faciunt, in obedientiam incurrunt: vnde vr̃ quod sint suis bñficijs priuandi pp inobedientiam. arg. s. de maioritate & obed. illud. q a peccatum paganitatis incurrit q squis sedi Apostolicæ obedire pténit. octuagesima pria dis. si q sunt presbyteri, & infidelis esse quincit, ét si fidelis esse videat. 8. q. 1. sciẽdũ si hoc est verũ immo qa est, multi puniuntur de inobedientia, q est grauissimũ peccatũ, ut patet per iura prędicta. Sed dicas, quod qui canonis inobedientiam incurrit, cũ eo mitius agit q cũ eo q iudicis inobedientiam incurrit arg. s. de cle. excõica to minist. si celebrat. i. & ff. de arbitris. Celsus. Ber.

c ¶Studiose.] 2 qtũ ad officium oris, i. sine syncopa.

d ¶Deuote.] 3 quãtũ ad officiũ cordis.

¶Ane.] Quatuor sunt dict. Secundũ ibi, Sac[er]dos. Tertiũ ibi, Quã. Quartũ ibi. Prælati. Abbas Siculus.

CASVS. In capitulo isto præcipit Papa, quod sacerdotes in loco mundo custodiãt Eucharistiã diligenter, ne p eorũ incuriã diuina indignatio exardescat; & qlibet sacerdos frequẽter doceat plebẽ suã, vt qñ in celebratione Missarũ Hostia eleuatur, se reuerenter incliner, & idem faciat, cum portatur ad infirmũ lumine pcedente. & plati huiu[s] mandati trãsgressores puniãt, si & ipsi diuinã volunt effugere ultionẽ. No. quòd Eucharistia in loco mundo custodiri dẽt. Item qui faciunt contra mandatum Papæ, puniendi sunt.

e ¶Conseruetur.] sub fidelibus clauibus, ne sinistra manus ad eã possit extendi, s. de custo. Euch. c. 1.

[Gl. seq. rec per q. quam tr pliciter soluit, & solutionem mediam [illegible].]

f ¶Inclinet idẽ.] [illegible] genib. [illegible] põt dicere ista uerba.

1 Adde quod no. s. de ele. gña. li. in glo. ptra faciens lib. 6. & s. de treu. & pac. cap. 1. Io. And.

2 Hæ duæ glossulæ non sunt in antiquis codicib.

† Vide cõcil. Tridẽ. sess. 13. in decreto de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. c. 6. & canone 7.

† inclinent.

tum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina.

¶Hæc igitur & similia sub pœna a suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinũ b officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiose c celebrent pariter, & deuote. d

¶Honorius tertius.

¶Eucharistia debet mundè seruari, & in eius eleuatione, & delatione populus debet se inclinare: et cum defertur ad infirmum, debet deferri in decenti habitu, & cum lumine: transgressores vero grauiter sunt puniendi.

CAP. X.

SAne† cũ olim, & infra. ¶Ne propter incuriam sacerdotum diuina indignatio grauis exardescat, districte præcipiẽdo mandamus, quatenus a sacerdotibus Eucharistia, in loco singulari, mundo, & signato semper honorifice collocata, deuote ac fideliter conseruetur. e

¶Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem suam, & cum in celebratione Missarum eleuatur Hostia s[alutaris], se reuerenter incliner, † idem f faciens, cum eam defert presbyter ad infirmum. Quam in decenti habito, superposito mundo velamine ferat, & referat manifeste ac honorifice ante pectus, cum omni reuerẽtia & timore semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi mandati grauiter punire non [differant] transgressores, si & ipsi diuinam, & nostram voluerint effugere vltionem.

¶Idem vniuersis ecclesiarum prælatis.

¶In ecclesijs collegiatis debent celebrari duæ missæ collegialiter, una pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, vt pro festo, si festum occurrit. vel pro feria, si feria.

CAP. XI.

CVm †cr[ea]tura non habeat quid pro meritis respondeat creatori; & infra. ¶Mandamus, quatenus nullam in vos corporem negligentiæ obrepere permittatis, quo minus & pro anniuersarijs h defunctorum, & pro festo vel feria, secundum tẽporum congruentiam, Missarum solemnia conuentualiter celebretis.

¶Idem.

¶In die cenæ Domini episcopus tantum in sua ecclesia debet missam celebrare, et chrismæ conficere.

Salue lux mundi, verbum patris, Hostia vera:
Viua caro, deitas integra, verus homo.

Vel ista: Transsubstantientur res istæ, in corpus & sanguinẽ tuũ Dñe, ad honorẽ & laudem nominis tui, ad confessionẽ peccatorũ & ad salutẽ animarũ nostrarũ. Vel orationẽ dñicã. Verba ista, trãssubstãtientur res istæ, & c. debent 3 dici anteq Hostia eleuet ante illa uerba, Hic est sanguis me[us], & c. postea nõ dẽnt dici, cũ iam sint trãssubstãtiatæ i corp[us] & sanguinẽ. B.

g ¶Punire.] ad arbitriũ iudicis puniẽtur, q hoc nõ [illegible] cũ pena certa [illegible] statuat ff. de off[icio] legati, de causis [illegible]

¶Vm creatura.] [illegible] Siculus.

CASVS. Prælati & clerici cõuẽtuaiũ ecclesiarũ, missas p anniuersarijs defunctorũ sine cõuentu celebrabãt, i. solus sacerdos cũ vno alio, qđ significatum est dño Papæ, qui mandat Papa [illegible] platis ecclesiarũ, quatenus nullam neglig̃ẽtiã in eos permittãt obrepere, quo minus Missarũ solẽnia p anniuersarijs defunctorũ, & pro festo vel feria cõuẽtualiter sm tpum congruentiã deãnt celebrare. No. quod negl[i]gẽtia in platis reprobatur. Item [illegible] diuinis c[elebrandis] congruentia temporis attend[enda] est.

[Gl. seq. recit. per q. quid sit dicatur anniuersarium.]

h ¶Pro anniuersarijs.] anniuersarium dr̃ quod pro defuncto fit anno reuoluto a die mortis suæ: sed dicitur hic anniuersarium officium, scilicet, quod fit quotidie pro defunctis, quod facere debent sacerdotes, quia animæ defunct[orum] [illegible] soluuntur, aut orationibus & sacrificijs sacerdotum, aut precibus sanctorum aut ieiunijs & eleemosynis cognatorum, 13. q. 2. anima defunctorum, & quia nescimus quibus prosint pro omnibus hæc sunt facienda, ea causa, & q. non æstimemus, nisi pro illis, quos cõstat in mortali peccato decessisse. 23 q. 5.

3 Non pures quod sit necessarium hæc verba præmitti, quin absque illis ex vi uerborũ, hic est sanguis &c. spẽs panis, & vini transsubstantiantur [illegible]

† [illegible]

† Vide cõcil. Tridẽ. sess. 22. ti. Doctrina de sacrificio Missæ c. 2. canone 3. & sess. [illegible] purgatorio.

5 De hoc articulo vide latè per Sotum li 4. sen dis. [illegible]

10 20 30 40 50 60

23.q.5. ... negligentes erant in officijs mortuorum mandat Papa, vt corporē negligentiæ abijciāt & ... solemnia celebret ... annuentes ... funerorū ... Missam de terijs ... non dimittant officium ... singulariter ... pauci iotii ... nolebant plures Missas dicere.

T E referente.] Ponit mandatū, cuius ... eam glo... Fraternitati.& & pone,casum, vt in gl.fin. Abb.

a ¶ Sufficiat.] ... sufficit & s̄.eo. ... voluisti. nisi in natiuitate Dñi, vt ibi dr̄.

b ¶ Dignè vnam.] & melius est celebrare illā de illa die, q̄ alia supra eo. quidam.

c ¶ Sypontina.] archieps Sypontinus die cœnæ Domini de antiqua cōsuetudine cōficere tenetur chrisma in ecclesia Sypontina:sed idem archieps eodem die mane de consuetudine accedit ad Garganicā ecclesiam, vt recipiat ... illius ... populo ... compellitur: vnde super hoc imperauit consilium Papę, & Papa respondet, q tantum in ecclesia Sypontina, in qua tenetur chrisma conficere, debeat celebrare. Et sic est arg. q Missa sit de substantia confectionis chrismatis, sicut d.ci consueuit, q sit de substantia ... ordinum. ar.supra de transla. inter corporalia.

CAP. XII.

T E † referēte: & infra. ¶ Cum enim ... sacerdoti quacunq; dignitate prçfulgeat. vnam in die celebrare Missam sufficiat:[a] nam & valde est fęlix,qui celebrat digne[b] vnam: Fraternitati tuę mandamus, quatenus die cęnæ Domini in ecclesia Sypontina[c] duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, Missarū studeas solēnia celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Albasen.†

¶ *In sacrificio altaris plus de vino, quàm de aqua ponendum est.*

CAP. XIII.

P Ernicio.us † in tuis partib.inoleuit abu.us, videlicet, q in maiori quantitate de aqua ponitur in sacrificio, quam de vino. Cum secundum rationabilem consuetudinem[d] ecclesiæ generalis,plus in ipso sit de vino,quā de aqua

trib.fuit instituta, quasdam. n. cōsuetudines solus vsus approbauit, ... di.ecclesiasti.catum,& ita 2 solo vsu antiquorum patrum ponitur plus de vino q̄ de aqua. Et alia ratio posset assignari. Vinum delectabilius est adbibēdum q̄ aqua, & iō ponitur plus de vino quam de aqua,nam si plus poneretur de aqua,non transiret ita suauiter, & ne horrorē generaret, vnde posset periculum imminere: quia aqua malū stomachum facit. Quare aqua misceatur cum vino, dicitur s̄.eo. cū Marthæ. §. quæsiuisti,ad finem sicut dicit de sanguine Christi:quia sub alia similitudine sanguinem Christi bibis, ne aliquis horror sit. de cōsecratione distinctione secunda. panis. Ber.

ponendum. Ideoq; fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias: nec in tua prouincia fieri patiaris.

¶ Idem episcopo Brixieñ.

¶ *Ab officio & beneficio deponitur presbyter, qui sine aqua & igne, vel in pane fermentato vel vase ligneo sacrificat.*

CAP. XIIII.

L Itteras † tuas recepimus continentes, q cum super excessibus presbyteri ecclesiæ sanctæ Brigidæ Brixieñ. inquireres, confessus[e] est, quòd cum quadam die Hostiam & calicem non haberet, in pane fermentato,[f] & scypho ligneo[g] Missarum solemnia celebrare pręsumpsit: & infra.

¶ Intellecto iterum, quòd prædicta ecclesia per malitiam dicti presbyteri multipliciter læderetur multipliciter iterum cępit inquirere contra ipsum, & ex eius confessione inuenit,quod idem sine igne sacrificabat & aqua:quæsiuit episcopus a Papa,quid faciendum esset de ipso? Respondet Papa,cum ex aperta malitia,vel nimia negligentia siue ignorantia peccasse videatur,mandat quatenus officio & beneficio perpetuo priuet eundem.

L Itteras.] Primo ponit duos excessus psbyteri. Scđo alios duos.ibi,Intellecto. Tertio puniri mandat.ibi,Cum igitur. Abb.

CASVS. Cum episcopus Brixieñ.inquireret sup excessib.psbyteri eccl sįę sāctę Brigidæ Brixieñ.confessus est idem sacerdos q cum quadam die Hostiam non haberet, nec calicem, in pane fermentato. & schypho ligneo Missarū solēnia celebrare præsumpsit: Item alia vice intellecto,

P Ernicio sus.] Primo ponit abusum.quem secundo reprobat. Tertio ... prouidet. secunda ibi,Cum. Tertia ibi, ... Abb.sic.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam partibus,q sacerdotes plus ponebant de aqua in sacrificio, quam de vino, mandat Papa epō loci, vt hoc de cętero ... permittat:cum secundum consuetudinem ecclesiæ generalis, plus sit de vino quam de aqua ponendum. Nam generalis consuetudo ecclesiæ ab omnibus est seruanda:quia turpis est pars,quę suo non congruit vniuerso.

[Gl.seq.notat consuetudinem attendi,inducit quattuor similib addit etiam aliam rationem.]

d ¶ Consuetudinem] no q consuetudo attenditur in sacramento altaris: sic etiam consuetudo attenditur in baptismo de consecr di. 4. de trina. & in ipsa Missa consuetudo metropolitanæ ecclesiæ, & in alijs diuinis officijs ab alijs ecclesijs suæ prouinciæ dēnt obseruari. de consecr. dist.1.institutio,& 12.dist.c.vltim.sic & in matrimonio ... attenditur j. de cog. spi. super eo,& in ieiunio.s̄.de obser. ieiu. c. 2. §. 1. & sic pater generalem ecclesiæ consuetudinem ab omnib. esse ... 100 dist.contra morem. & sic saltem credamus,quod hęc consuetudo a sanctis ecclesiæ pa-

Nota q cum pane fermentato,vel in vase ligneo sacrificari non dēt. Item sine igne & aqua sacrificari non debet. Item ex aperta malitia,vel nimia disipientia peccandi parcendum non est.

e ¶ Confessus.] ergo pro conuicto haberi debet. s̄ de confessis,cum super.& C.eo.tit.l.vnica.

[Gl.seq.reci.per quæstionem.]

f ¶ Fermentato.] quod quidem non licet:q̄a scriptū est Non in fermento veteri,sed in azymis synceritatis &c.vñ dixit Hug. 3 q si quis conficeret de fermentato pane in ecclesia occidentali,nihil fieret. de conse.di.2. in sacramento.

g ¶ Ligneo.] quod non licet de cōse.di.1.vasa.pp hoc tñ non minus conficeret.q̄a olim in vasis ligneis conficiebant sacerdotes;sed pp decus ecclesię Sluester Papa viij. 4 instituit,vt vasa argentea essent in ecclesia. vt de conse di.1.vasa. De ęre,aut aurichalcho non fiat calix: quia ob vini virtutem ęruginem parit,& vomitum puocat:nec hodie de ligno vel vitro fieri debet, de consecr.dis.1.vt calix.

a ¶ Ite-

Marginalia: al. ita: & in conuentu vero singulariter ... nolebant ... an, &c. — † Vide B.Th. par. q. 83. ar.2. ad 2.ar. — † Casalen. Valualeñ. Vbsaleñ. ... verius. — † Vide diuo B.Th. 3 pa.q. 74.ar.5. & Do ... 4 sen.di. 9. q.1.art.6. — 2 De hoc articulo vide Sotū ... capitis citatum. — † Vide B.Th q.74.ar. 4. & q.83.ar.4. ad 6.ar. & q.74. ar.6. & 7. his n.locis agit d singulis partib huius decretalis. — 3 Et i hoc grauiter errauit. Vide B.Th.3. pa.q.74.ar.4. — 4 Ita vt hic ē impressū hñt oēs glossæ,in antiq's libris, verū nullus fuit Syluester octauus,& in ... Tiburtiesi c.18. vñ sumptū est c. vasa,de ... d.j.ita scriptū est:Tū deinde Vrban9 xviij. Papa oīa ministeria sacra fecit argētea: inde ergo restitue hanc glossam.

a ¶Iterans.] non super his criminibus super quib. inquisitio facta fuit, sed super alijs .j. de accu. de his, j. de collu. c. vlt. quia crimina semel dimissa, iterū in vltionem venire nō patimur 24. q. 4 si illuc & de delicto vnius hominis non est sępe quęrendum. ff. nau. cau. sta. licet. §. vlt.

debatur, inquisitionis officium iterans, [a] ex eius confessionibus inuenisti quod idem sine igne [b] sacrificabat & aqua. Cū igitur vel ex apta malitia, vel nimia desipiētia [c] peccasse probetur: Mandamus, quatenus officio & beneficio, perpetuo ipsum priues.

TITVLVS XLII.

De baptismo, & eius effectu.

¶ Alexander tertius.

¶ Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, si non sit dictum: ego te baptizo in nomine patris, &c. non est baptizatus.

CAP. I.

SI quis † puerum ter in aqua īmerserit [e] in nomine pr̄is & filij, & spiritus sancti a-

1 Leui. c. 6.

b ¶ Sine igne.] quod fieri non debet, quia legitur, 1 Ignis in altari meo semper ardebit: & ille ignis luxit sub aqua lxx. annis, q. extinctus fuit Antiocho vendente sacerdotium Iasoni. 1 q. j. sicut eunuchus. Item nec sine aqua sacrificare potuit, sed vtrūque in calice mixtū esse debuit: q. a vtrūq; de latere saluatoris exiuit. s̄ e. in quadā. de cōse. di. 2. c. 1. & 2. Alios errores de isto sacramento habes de conse. di. 2. cum omne crimen.

c ¶ Nimia desipiētia.] vnde ei parcendum nō fuit: quia ab alijs quęrere poterat. 37. dis. §. 3. & vlt. & 38. di. qui ea, & de consec. di. 2. c. 3. Ber.

DE BAPTISMO, & eius effectu.

Viso de sacramēto Eucharistię, quo nihil i sacrificijs maius esse potest, de conse. di. 2. nihil. merito subijcit de baptismo, quod est sacramentum val de necessarium, sine quo nemo potest saluari. j. eo maiores. de conse. di. 4 c. firmissime. Tractatur etiam de eius effectu: producit enim tres effectus: nam remittitur culpa. item vitatur damnationis periculum, & aperitur regnum cęleste. j. eo. maiores. vide gl. de conse. dis. 4. c. 2. Abb.

† Ca. 1. ei. de baptismo puerorū in 2. cōp. Et de intellectu vide B. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. & Sotū li. 4. sen. di. 3. q. 1. ar. 4.

De hac materia habetur de conse. di. 4. per totum.

SI quis.] Casus patet. No. quod in baptismo forma verborum est de substantia ipsius, & ea omissa nihil agitur.

d ¶ Immerserit.] immergēdo dixerit, in nomine patris & filij, &c.

Gl. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Ego te baptizo.] nūquid pronomen, ego, 2 est de substantia formæ? Nō: q. a plenū gn̄at sensum hęc vox baptizo, sine hoc pronomine, ego, ar. de cōse. di. 4. retulerunt, vbi dr̄: si quis ita dicit, baptizo te in noīe patris & fi. &c. baptizatus est, quia ex quo baptizare intendit, pronomen ibi non ponitur.

2 Vide citatos initio decretalis, ex q. nus ītelliges verā esse hāc glossæ sniam

3 De materia huius glossę, an. s. valeat, baptismus in noīe Christi, vel i noīe Trinitatis. vide B. Th. 3 p. q. 66. ar. 6. & ibi

Gl. seq. alleg. duas concord. signat vnum contrariū, & sol.

f ¶ In nomine patris.] de conse. di. 4. in synodo multi. Arg. j. ea. a quodam. Solum illa littera, in noīe Trinitatis, intelligitur explicite. & quod sequitur ibi in nomine Christi tantū, dispositum fuit illud ab Apostolis ex causa, vt in principio baptizarent in nomine Christi. 3

in quo verbo intelligitur vnctus, inungens, & per quē vngitur, i. pater, filius, & spiritus sanctus: sed hodie non seauatur forma illa tamen si aliquis sic hodie baptizaretur sua his verbis, baptizatus esset: licet fieri non debeat, vt dixit Io. in illo cap. a quodam, hæc est ergo forma baptismi, quę hic traditur, quā seruat ecclesia, & qui omittit hanc forma, nihil agit. j. ti. proxi. veniens. saluo eo quod dr̄ in nomine Christi, q. a illud intelligitur implicite, quod est in ista explicite. Et hoc dicunt quidā dictum fuisse ex cā in primitiua ecclesia vt ampliaretur nomē Christi in illo tempore, quod nomen homines abhorrebant tunc: & quod tūc implicite dicebatur, in nomine Christi, modo explicite dēt indici nominibus trium personarum expressis; vt dr̄ in hac [illegible] Nicolaus decepisset illos, quib respondit, illos esse baptizatos, qui baptizati erāt in nomine Trinitatis, vel in noīe Christi tantum in primitiua ecclesia, vt in actibus Apostolorū legitur, vt dr̄ in cap. prędicto. a quodam. vbi Hug. manifeste comprobat formam quæ hic traditur, ostendendo causam, quare in primitiua ecclesia tempore Apostolorum baptizabant in hac forma, i nomine Trinitatis, siue in nomine Christi tātum, & Nicolaus sua r̄nsione, quam fecit in c. a quodam retulit se ad tempus primitiuæ ecclesiæ. dixit Hug. quod de hac forma, qua hic traditur, nihil est mu[illegible] vel diminuendum secundum quod notauit de consec. di. 4 multi. Ber.

Caietanū & Sotū li. 4. sen. di. 3. q. vnica art. 6.

men: & non dixerit: ego [e] te baptizo in nomine patris, [f] & filij, & spiritus sancti amen, non est puer baptizatus. [g]

¶ Idem.

¶ Si probabiliter dubitatur, an qui fuerit baptizatus, potest baptizari forma hic expressa.

CAP. II.

DE † quibus dubium [h] est, an baptizati fuerint, baptizārur his verbis pręmissis. Si baptizatus es, non te baptizo: [i] sed si non dum baptizatus es, ego te baptizo, & cætera.

† Vide B. Th. 3. part. q. 69. ar. 9. & B. Clemente li. 6. c. 15. cōst. Apostolicarum.

¶ Innocentius iij. Arelateñ. archiepiscopo.

¶ Sacramētum baptismi vtiliter confertur paruulis, licet non credant nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale. h. d. vsque ad §. verum.

g ¶ Baptizatus.] arg. quod vbi aliquid deest de substantia eius, quod exigitur ad esse rei, nihil actum est. argu. 1. q. 6. Daibertum. arg. contra s̄. de sacra. non ite. c. 1. & vl. vbi supplentur quæ omissa erant, seu illa vnctio non est de substantia sacramenti.

DE quibus dubium.] CASVS. Si de aliquib. sit dubium, an sint baptizati, datur forma, quib. verbis pręmissis debeant baptizari, No. quod ratione dubij fiunt quæ aliàs non fierent.

h ¶ De quibus dubium.] sic de consecra. distin. 4. si nulla. & dist. 1. solemnitatis. & c. ecclesiæ vel altaria idem & in ordine. 78. distinctio presbyteri, quos & §. sequenti.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.

i ¶ Baptizo.] dicunt quidam, quod si prius fuit baptizatus, eundem characterem iterare non est incon[uenie]ns vt reiteretur, arg. illius c. 68. dis. presbyteri, quod nihil facit. & dicunt simile: quia eadem possessio ex pluribus causis acquiritur. ff. de acqui. poss. possideri. §. si ex pluri-

pluribus, ſed hoc non eſt verũ: quia ſi primo baptizatus fuit, nihil ſecundo additur, ſed ad vocem refertur talis reiteratio; & eſt ſignum ſolummodo, ꝙ ſit baptizatus. arg ad hoc. 68. di. c. presbyteri. §. quia ergo. vbi Gratianus h. d. arg. C. de ind. vid. l. 2. vbi dr̃, ſedã in manumiſſionem nihil addere vel minuere. Ala.

per circunciſionem licet culpa originalis peccati dimitteretur, & periculum vitaretur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, ſed per baptiſmum culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cœlorum peruenitur, quod omnib. vſque ad mortem Chriſti fuerat obſeratum: Abſit enim, vt vniuerſi paruuli pereant, quorũ quotidie tanta multitudo moritur, quin Deus aliquod remedium illis procurauerit, ad ſalutem: prædictæ vero auctoritates quas inducebãt hæretici, intelligẽdæ ſunt de adultis, qui hñt multitudinem peccatorũ, quia de paruulis nõ poſſent intelligi, qui peccato tantũ originali grauantur, & eodẽ modo illa auctoritas: Qui crediderit & baptizatus fuerit, tota intelligit de adultis, cum paruuli non poſſint credere, ſed adulti. Not. ꝙ cũ de articulis fidei dubitatur, ad Romanã ſedẽ eſt recurrẽdum. Item baptiſmus loco circunciſionis ſucceſſit. Itẽ per circũciſionem peccatum originale dimittebatur. Item ianua paradiſi in morte Chriſti fuit aperta, & per hoc approbatur, ꝙ antiquitus ſancti Patres deſcendebant ad inferna.[1] Item licet Chriſtus mortuus ſit pro omnibus quo ad ſufficientiam, tamẽ prædeſtinatis tantũ quo ad efficientiã. Item vniformis debet eſſe intellectus cuiuſlibet auctoritatis.

M Aiores.] Diuidit decr. hęc tota in duas partes. Primo, ponit exordium, ꝓbãs magnasq; qõnes, maximè fidẽ tangentes, referẽdas eſſe ad Papã. Scd̃o ibi, Quibuſdã. ponit epiſtolã, q̃ quattuor hẽt partes, ſicut quattuor ſũt q̃ſtiones. Scd̃a, ibi, verũ. Tertia ibi, ſed adhuc. Quarta ibi, Item quærit. prima ſubdiuidit. Primo ponitur hæreticorũ obiectio duabus auctoritatib. munitas. Scd̃a ibi, Ad id. ipſius ſolo. Tertia, ibi, Cęterum, auctoritatibus rñdet. Abb.

CASVS. Quidã hæretici fecerũt qualdã qõnes catholicis, archieps Arelaten. poſtulauit dñm Papam illis qõnibus rñdere, dicebãt. n. ꝙ paruuli inutiliter baptizant, ad .qđ probandũ inducebant auctoritatem B. Iacobi Apoſtoli dicẽtis, Charitas operit multitudinẽ peccatorũ & auctoritatem Euãgelij de peccatrice, q̃ lauit pedes Domini dicentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum: ſed non niſi per charitatẽ, & in charitate crimina dimittuntur, & paruuli nec ſentiũt, nec ɔſentiunt, nec charitatem habẽt, quæ tantum ſentientibus & conſentientib. infunditur, & ita paruulis peccatum non dimittitur in baptiſmo: Ad quod reſpondet Papa, ꝙ baptiſma circunciſioni ſucceſſit, ſed abſit, vt in illam hæreſim incidamus, q̃ aſſerit, legem cum Euangelio, & circunciſionem cum baptiſmo ſeruandam: quia dicit Apoſtolus: Si circuncidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt: ſed circunciſio & paruulis & adultis conferebatur, & baptiſmus, qui ſucceſſit loco illius generalior eſt, & cũ tam viri, quàm fœminæ baptizentur, non debet eſſe minoris effectus: & ita tam paruulis, q̃ adultis eſt conferendus, ſicut enim in veteri lege dicebatur, Anima cuius ꝑputij caro circuncifa non fuerit, peribit de populo Dei: ita nunc dicitur: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei, ab iſta generalitate nec ſexus, nec ætas excipitur: verumtamen notandum eſt. quantum plus hodie baptiſmus conferat Chriſtianis, quam Iudæis circunciſio olim contuliſſet: In fine auctoritatis prædictæ, Anima cuius, &c. dicitur, peribit de populo ſuo: In auctoritate Euangeli, dicitur; non intrabit in regnum Dei; Olim

CAP. III.

M Aiores† eccleſię cauſas, præſertim [a] articulos fidei contingentes, ad Petri ſedem referendas intelliget, qui eum [b] quærenti Domino, quem diſcipuli dicerent ipſum eſſe, reſpondiſſe notabit: Tu es Chriſtus filius Dei viui, & pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat [c] fides eius.

¶ Quibuſdam igitur quę ſtionibus, quas contra Catholicos hæretici mouerant, nos poſtulas reſpondere. Aſſerunt enim paruulis inutiliter baptiſma conferri, quod nituntur probare, illud primo & pręcipue inducẽtes, quod cum ſecundum verbum Iacobi Apoſtoli dicentis in epiſtola ſua: Charitas operit [d] multitudinem peccatorum, & iuxta illud teſtimonium veritatis in Euangelio de peccatrice, quæ ipſius pedes lauerat, perhibentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: non niſi per charitatem, & in charitate, crimina dimittantur, paruulis, qui nec ſentiunt, nec conſentiunt, & charitatem non habent, quæ ſentientibus & conſentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in baptiſmo, & infra.

¶ Ad id autem taliter† reſpondemus, quod † baptiſma circunciſioni ſucceſſit. (Abſit enim, vt in illam damnatam hæreſim incidamus, quæ perperam affirmabat, legem cum Euangelio, & circunciſionem cum baptiſmo ſeruandam: quoniam ſecundum Apoſtolum dicentem ad Galathas: Si circuncidimini, [f] Chriſtus vobis nihil prodeſt.) Cum ergo circũciſio tam adultis, quàm paruulis ex præcepto [g] Domini conferretur: ne baptiſmus, qui ſucceſſit loco ipſius, & generalior tamen exiſtit, cum † tam viri, quàm fœminę[h] baptizentur, minoris videatur effectus, tã adultis, quàm paruulis eſt conferendus. Sicut enim ſine diſtinctione qualibet

a ¶ Cauſas ꝑſertim.] 17. diſt. huic ſedi. & 24. q. 1. quoties.

b ¶ Eum.] id eſt, Petrum.

c ¶ Ne deficiat.] ex hoc patet, ꝙ eccleſia non poteſt eſſe nulla. 23. q. 1. pudenda in fi. vbi Auguſt. hoc probat. ad idem 21. di. c. 1. ad fi. in verſ. ego pro te rogaui, &c.

d ¶ Charitas operit.] hæc eſt prima obiectio hæreticorum, ꝙ ſi nõ habuerimus charitatem, etiam ſi ſanguinem noſtrum effuderimus, & noſtram ſubſtantiam totam dederimus pauperibus, magis tormenta ſunt, quã corona victoriæ 1. q. 1. vide quantum bonum. vnde dicitur charitas recta voluntas, bonis terrenis ac ſumptib. ſemper aduerſa. de pœnit. diſt. 2. charitas.

e ¶ Circũciſioni ſucceſſit.] q̃ ſupplebat vicem baptiſmi in paruulis, q. erãt de ſtirpe Abrahę: in alijs aũt ſupplebat fides parẽtũ de cõſec. di. 4. qđ aũt a pud. & c. ex quo.

f ¶ Circuncidimini.] 28. q. 1. ſic enim. circa ſi. per vnam columnam. ver. ecce ego Paulus. & c.

g ¶ Ex præcepto.] in veteri Teſtamento.

h ¶ Feminæ.] ſed circunciſio ad fęminas[2] non pertinebat, ſed offerebantur, 28. diſt. in templum. & ibi nomen imponebatur. vnde baptiſmus generalior eſt. . .

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpi.

Matth. c. 15. & Luc. c. 22.

Luc. 6.

Galat. 5.

† al. ita: tibi rñdemus.

† Hic locus ex antiquis exemplarib. eſt reſtitutus vt eſt impreſſus nã in vulgatis perperẽ legitur ita: ꝙ cum baptiſma ſucceſſerit circunciſioni, & c. in quibus nullo pacto cohęret orationis ſeries, vt ſequẽtia indicant.

† al. ita: & tã viri, & c. ſed lectio, quam retinuimus, ſanior eſt.

1 Ideſt, ad ſinũ Abrahæ, vbi ſupernæ pacis ingreſſum ſpe felici expectabant, vt ait Beda ſuper Euãg. Lu. 2.

2 Vide Magiſtrum ſent. lib. 4. diſt. 1. § ... aſ. ... alios Doctores, & B. Thom. 3. par. q. 7. ar. 2.

[Gl. seq alle. 2. ɔcor. signat vnũ ɔtrariũ, & sol. dupl'r.] a ¶ Peribit de populo.] nec col'r, ꝙ per circuncisionem saluabantur in veteri Testamento. sic de cõsec. dist. 4. ꝙ apud, & c. ex quo. Sed cõtra, de pœn. dist. 1. §. itẽ vt Chr̃s ait, in fi. vbi dr̃, ꝙ circũcisio data est Abrahæ in signum iustitiæ, non in cãm iustificationis. Sed illud intellig. quo ad ipsum Abrahamum, qui iam iustificatus erat, & non quo ad alios. vel exponitur illa littera & suppletur ibi, solum vel tm̃. Bern.

Gen. 17.

b ¶ Nõ intrabit.] de consec. dist. 4. firmissimè. Bern.

Ioan 3.

c ¶ Æ. atẽ excludẽs.] immo includit, qm̃ sub noĩe masculino, dñ dixit; Nisi qs renatus fuerit, & c. fœminæ ɔprehẽdit ff. de verbo sign. l. 1. & de pœn. dist. 1. si quis cũ tecto.

Gen. 17.

d ¶ Culpa remittebatur.] i. originale peccatum, nõ tñ penitus adhuc est sublatũ, 1 sed manet in homine, non tamen obest. de consecr. dist 4 c 2.

1 Hoc intellige prout diffiniuit cõcil. Trid. sess. 5. in decreto de peccato originali. §. si quis per Iesu Christi.

e ¶ Peruenit.] de cõsecr. di. 4. per aquam. f ¶ Reserauit.] de cõsecr. dist. 4 propriè.

g ¶ Auctoritates.] s. Iacobi, s. charitas operit multitudinẽ, &c. & illam in Euãgelio de peccatrice, Dimissa sunt ei. &c.

h ¶ Et cætera.] s. saluus erit: Qui autem nõ crediderit, nec baptizatus fuerit, condemnabitur.

† Id est, clausum, in multis vulgatis mendosè legitur, obseruatum.

[Glo. seq. alleg. vnũ ɔcor. & vnũ ɔtrariũ.] i ¶ Tota auctoritas] vniformis. n. debet esse cuiuslibet auctoritatis intell's. arg. 16. q. 7. & hoc dicimus. Arg. cõtra 3. q. 4. hic q. k ¶ Ad aptitudinẽ.] sicut & illud participium, retinens, qđ ponitur in descriptione

Leuit. 12.

Mosayca lex clamabat: Anima, cuius præputij caro circuncisa non fuerit, peribit de populo [a] suo, ita nunc indistinctè vox intonat Euangelica; Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit [b] in regnum Dei, ab hac generalitate nec sexum, nec ætatem excludens. [c]

¶ Caute tamen notandũ est, quantum plus baptismus hodie conferat Christianis, quam quõdam Iudeis circuncisio contulisset, dictum est in fine prædictę auctoritatis inductæ de veteri lege: Peribit de populo suo. In Euãgelica verò auctoritate subiũctũ est, Nõ intrabit in regnũ Dei: quoniam etsi originalis culpa remittebatur [d] per circuncisionis mysterium, & dãnationis periculũ vitabatur, nõ tamen perueniebatur ad regnũ cœlorum, quod vsque ad mortẽ Christi fuit omnibus obseratũ: † sed per sacramentũ baptismi Chr̃i sãguine rubricati culpa remittitur, vitatˉ periculum, & ad regnum cęlorum ẽt peruenitur, [e] cuius ianuã Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. [f] Absit enim vt vniuersi paruuli pereãt, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem.

¶ Cęterum ex vi litteræ satis patet, prædictas auctoritates [g] intelligendas esse tantummodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum, cũ de paruulis nõ possit † intelligi, qui peccato tantum originali tenẽtur. Similiter & illa auctoritas est soluenda, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, & cętera, [h] cum non possint credere paruuli, sed adulti, & ob hoc tota auctoritas [i] hic † intelligenda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur: quamuis nonnulli concedant, quod paruuli credunt, non per vsum, sed per habitum fidei, quem suscipiunt in baptismo, sicut & alia multa verba, secundum cõem vsum loquẽdi non ad actum, sed ad aptitudinem [k] referuntur.

¶ Illud † vero qđ opponentes inducunt, fidẽ aut charitatem, aliasque virtutes paruulis, vtpote nõ consentientibus, non infundi, à plerisq; non conceditur, cum inter Theologos quæstio referatur.

inueniũt ad alias q̃ones, ex eo, ꝙ dr̃ paruulis in baptismo peccata dimitti originalia, dñt eadem rõne adultis dormientibus, & amẽtib. si baptizẽt peccata dimitti, quia cũ nec isti, nec illi sentiat vel dissentiãt, idem iudiciũ est habedũ. Sed hic Papa dicit distinguendum: peccatũ duplex est, originale, & actuale: Originale qđ sine ɔsensu ɔtrahit. sic & sine ɔsensu remittitur p baptismũ. Sed actuale qđ ɔsensu ɔtrahit, sine cõsensu non relaxatur. Sed adhuc q̃rit quare dormiẽtibus. & amẽtibus originale peccatum non dimittit in baptismo sicut paruulis? Ad hoc rñdet Papa: Dñs, qui totum hominẽ sanũ fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit: † & ideo peccata nõ ex parte, sed ex toto dimittit: ɔterea pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; pœna vero actualis, est cruciatus ɔpetuus: vnde si primũ dimitteretur alicui altero nõ dimisso, talis non careret visione Dei † p originale dimisũ & cruciaret perpetuo p actuale: Sed hæc tanq̃ incompassibilia se non compatiuntur. immo aduersantur. Itẽ quærit in §. isto, vtrũ dormientibus & amẽtibus, si baptizentur, saltẽ character imprimatur, vt excitati à somno, vel ægritudine liberati, nõ sint vlterius baptizãdi? Ad hoc dicit, ꝙ illa, ꝙ sacra, quæ sine fine sortiuntur effectum, vt ordo, baptismus, & consimilia, nõ solum dormientibus, & amẽtibus sed ẽt inuitis & contradicẽtib. cõferũtur, & si non quantũ ad rẽ, i. quantũ ad remissionẽ peccatorũ,

Matth. c. 18.

† Possent, sed sic legendũ p ssint.

† hæc

† Vide B. Tho. 3. p. q. 69 a. 6.

matrimonij, ad aptitudinẽ non ad actum refertur, q̃ hr̃ 27. q. 2. §. Matrimonũ est coniunctio maris & fœminæ, indiuidua vitæ cõsuetudinem retinẽs: intellige quamuis non retineatur quo ad actum, tñ quo ad aptitudinem retinetur, sicut consueuit dici de iustitia. ff. de iust. & iu. l. iustitia. secundum ꝙ iustitia est in creatura. ILLVD VERO. Opponebant prædicti hæretici fidem, aut charitatem, & alias virtutes paruulis non infundi: qui non consentiunt, sed istud non simpliciter conceditur, cum inter Theologos quæstio referatur. Quidam dicunt, per virtutẽ baptismi paruulis culpam remitti, sed gratiam non conferri. Alij dicunt, & peccatum dimitti, & virtutes infundi quo ad habitum, non quo ad vsum habentis eas, quousque peruenerint ad ætatem adultam: Sed ex hac responsione quidam viam

tñ quantum ad characterem, cũ & paruuli, qui nõ cõsentiunt, & ficti, qui non ore, corde tñ dissentiunt recipiant sacr̃m. Sed istis opponitur, si isti fuissent inuiti & reluctantes immersi, saltem ratione sacri ad iurisdictionẽ ecclesiæ pertinerent, vnde compellerentur ad fidem seruandam. Sed istud esset incongruũ Christianæ religioni, vt inuitus & contradicens cõpelleretur ad fidẽ: vnde distinguendum est inter inuitum & inuitũ, coactũ & coactum: Si. n. aliquis terrorib. atque supplicijs violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismum suscepit, talis characterem suscipit sacramenti, sicut ille, qui fictè baptizatur: vnde cogendi sunt ad obseruationem fidei, in quo casu debet intelligi decretum Toletani concilij, ne nomen Domini blasphemetur: & fides quam susceperunt, contemptibilis

haba-

habeatur. Sed ille, qui nõ consentit, & penitus cõtradicit, nec sacramentũ nec effectũ recipit sacramenti: sicut nec peccatũ incurrit, qui turificare idolis cogitur violẽter. Dormientes aũt & amentes si antequã dormirent, vel antequã amentiã incurrissent, in cõtradictione perstitissent, si fuerint sic baptizati, characterẽ nõ suscipiũt sacramẽti, quia adhuc intelliguntur in contradictione persistere. Secus aũt esset si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositũ baptizãdi, vnde tales cathecumenos cõsueuit ecclesia in necessitate baptizare. tunc enim character imprimitur, cum obice voluntatis contrariæ sacramentalis operatio non inuenit obsistentem. Not. q̃ de similibus simile debet esse iudicium. Item particulariter nõ dimitti tur peccatum: quia aut totũ remittitur, aut nihil. Item pœna originalis peccati est carentia visionis Dei, pœna actualis est gehennæ cruciatus. Item duo cõtraria in eodẽ subiecto esse non possunt. Item baptismus & ordo cõsensu accipientibus conferuntur, si non cõtradicãt expresse. Itẽ coacta uoluntas, voluntas est, & qui tali voluntate aliquid facit, valet, & cõpellitur illud seruare, vt hic dicitur: qui vero simpliciter cogitur attractus violente nihil agit per talem coactionem. Item plus est expresse contradicere, quam minime consentire.

a ¶ Absolute.] id est, indifferenter.

b ¶ Ex hac solutione.] & ita oritur quæstio ex hac solutione. sic s. de vlt. eo multa.

c ¶ In cõsimilibus.] arg. q̃ de similibus simile iudiciũ debet esse, s. de rescr. inter cæteras, & s. de transla. inter corporalia. & j. de re iu. in causis, & ff. de leg non possunt, & C. de leg. l. vlt. & sup de constit. vt. cum dilecta, quia vbi eadem ratio, & idem ius, vt ibi, & s. tit. prox. cum Marthæ. §. fin.

d ¶ Duplex.] de consec dist. 4. non ex quo.

e ¶ Sine consensu.] partium. j. de regu. iur. omnis res. sim. de conse. dist 4. illus Dei.

SED ADHVC. Diuiditur iste §. Secunda pars; i bi, Ad hoc. Abbas.

f ¶ Opus imperfectionis.] duplicitatis, n. Deus aspernator est. 21. q. 5. qui peietate paratus est, ex his omnibus.

[Glo. seq arg. alle. 2. iura in contrarium. Demum elicit tria argumen.

g ¶ Ex parte.] de consec. dist. 4. regenerante. & de pœn. dist 3. sunt plures. Et est arg. q̃ si aliquis ex cõmunicatus est pluribus excõmunicationibus, si absoluatur, omnino non est absolutus. Sed est arg. cõtra j. de sent. excom. cum pro causa 2 q. æ stio 3. cap. si quem. §. præuaricator. vers. si crimina plura. Item arg. q̃ nihil reputatur actum, dum aliquid superest agendum. 7. quæstio. 1. nihil. 38. distin. quæ ipsis C. ad Sylla. l. vlt. Et argumentum, q̃ sententia nõ debet pro parte valere, & pro parte non valere. ff famil. ercis cun. in hoc iudicio. 1 Item non valet pro parte aliquid fieri, nisi id totum fiat. ff de procu. in causæ, ff. pro derelicto. l. 3. ff. de trãsactio. cum hi. sic nec liberatur pignus, licet de parte debiti sit satisfactum. C. de distra. pignor. quãdiu. Et qui aliquid debet facere. faciendo pro parte nõ liberatur. 2 ff. de verb. obli. in executionibus, §. pen. Et impietas est, ab eo, qui iustus est, dimidiam sperare veniã, vt in præallega. §. sũt plures.

ADDITIO. Vnde versus.

Larga Dei pietas veniam non dimidiabit.

Nam nihil aut totum te lachrymante dabit.

h ¶ Carentia visionis.] paruuli enim, q̃ sine baptismo decedunt, in tenebris manent. de consecra. distinct. 4. nulla præter. & pœna illa mitissima est omnium. de cons. crat. distinct. 4. regenerante. & tamen sempiterno igne 3 puniuntur. distinct. ead. firmissime. Sed initis dicitur pœna illa carentia visionis respectu aliarum: sed mors perpetua dicitur. 30. quæst. 1. ad limina. Bernardus.

[Glo. seq obijcit, & dupliciter soluit.]

i ¶ Propter originale.] sed nonne pp actuale debetur carentia visionis Dei adulto? 4 Quid ergo expedit originale

---

ceditur absolute,[a] cum propter hoc inter Doctores theologos quæstio referatur; alijs asserentibus per virtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: nonnullis dicentibus, dimitti† peccatum, & virtutes infundi habentibus illas quoad habitum, nõ quoad vsũ, donec perueniant † ad ætatem.

¶ Originale peccatũ quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo etiã non consentienti ut paruuli: secus de actuali: quia sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur, sine consensu. h. d. vsque ad §. sed adhuc. Abbas.

¶ Verum quidam ex hac solutione[b] inuenisse se credunt viam ad alias quæstiones, argumẽtantes ex eo quod dicimus paruulis in baptismate peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus vel amentibus, peccatum (si baptizentur) ratione simili dimittatur: cum enim neutri sentiant tunc vel consentiant, dicunt idem in consimilibus[c] iudicandum. Hic vero dicimus distinguẽdum, quod peccatum est duplex,[d] originale scilicet & actuale: originale quod absque consensu contrahitur, actuale quod committitur cum consensu. Originale igitur, quod sine consensu[e] contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramenti: actuale vero, quod cõsensu † contrahitur, sine consensu minime relaxatur.

¶ Licet in baptismo dimittatur originale peccatũ paruulis, qui tamen consentire non possunt: in adultis tamen, amentibus vel dormientibus, qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale, & item etiam nec originale. hoc dicit.

¶ Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus, & dormientibus in baptismo, sicut paruulis, dimittatur? Ad hoc est taliter respondendum, quod Dominus qui totum hominem saluum † fecit in sabbato, opus imperfectionis[f] non nouit: & ob hoc peccata non ex parte,[g] sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati est carentia visionis[h] Dei; actualis vero pœna peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus; vnde si dimitteretur alicui primũ, altero non dimisso, talis non careret visione Dei, propter originale[i] di

---

† al. ita: & dimitti, &c.

† peruenerint.

† al. ita: quod cum consensu contrahitur, &c.

1 De hoc §. de conuers. con. complacet. Io. And.

2 De hoc j. de pœn. suã. Ioan. And.

† sanũ, legit in antiquis codicibus.

3 Ita vr sentire aliqui B. Augustinus, cuius est hæc auctoritas, sed vide late per Sot. lib. 1. de natura & gratia ca. 14. & lib 4. sent. dist. 45. q. 1. arti. 2.

4 De hoc in cõstitutione Benedicti, q̃ incipit, Benedictus. Ioan. And.

ginale dimitti, cũ etĩ dimittat, tñ debetur carentia visionis Dei ob aliud, s. actuale: nã & vbi aliquid debetur ex pluribus causis, vna remissa, alia petitio restat: vnde qui repudiauit successionẽ p, vnde liberi, admittitur ad successionẽ per, vnde cognati. ff. de succ. edi. l. 1, §. sed & videndum. & argu. ff. de ser. vrb. præd. si domus. ar. ꝓ & ꝯtra, s. de cau. pos. pastoralis, & s̃. de iud. examinata. Sed potest dici, ꝙ hæc rõ superficialis est, & prima verior est: quia Deus opus imperfectionis non nouit: qa in baptismo omnia crimina dimittũtur. de cõse. dist. 4. regenerãte, vel diuersifica. ꝓ actuali reuera debet nõ solũ carẽtia visionis Dei: sed & maior pęna, & ita non directe: sed ꝓ originali debet tñ carentia visionis Dei directe: & sic nõ ꝓdest dimissio originalis peccati, cũ postea actuale superuenit tanquã maius, de quo nõ pœnituit, qa qui peccat in vno, factus est omniũ reus. j. de reg. iur. debeat. Sed paruuli nullũ peccatũ habent actuale, & ideo non est simile de amentibus & dormientibus, qui originali, & actuali grauãtur, & ideo etiam originale nõ tollitur: qa nõ prodesset, nec debet probari, quo ꝓbato nõ ꝓdest. C. de ꝓbat. ad ꝓbationem & s̃. de offi. dele. cũ contingat, ĩ illa gl. q̃ incipit, nota, ꝙ nõ debet.

[Gio. seq. arg alleg. 2. iura.

† al. incompossibilia.

† Vide B. Th. 3. part. q. 80. art. 9.

missum & cruciaretur in gehenna perpetuo, propter reatum criminis actualis: sed hæc tamquã incompassibilia [a] † sese minime patiuntur, immo sibi mutuo aduersantur.

¶ *Amentes & dormientes baptizati, si ante demẽtiam uel dormitionem baptizari uolebant, characterem suscipiunt: alias secus: coacti uero causatiue suscipiunt. hoc dicit vsque ad finem.*

¶ Item quæritur[r], † vtrũ dormientibus & amentibus sacramenti saltẽ character in baptismate imprimatur, vt excitati à somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quod sacramenta, quæ per se [b] sortiuntur effectum, vt baptismus, & ordo cæteraque similia, non solum dormiẽtibus, & amentibus, sed inuitis & contradicentibus, & si non quantum ad rem, [c] quantum tamen ad characterẽ conferuntur: cũ non solum paruuli, qui non consentiunt, sed & ficti, [d] qui quamuis non ore, corde tamen dissentiunt, recipiant sacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inuiti, & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticam pertinerent: vnde ad seruandum regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. Verum id est religioni Christianæ† cõtrarium, [e] vt semper inuitus & penitus contradicens, ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter † quod inter inuitum & inuitum, coactum & coactum, alij non absurde distinguunt. quod is, qui terroribus atque supplicijs violenter attrahitur, & † ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is, qui ficte ad baptismum accedit) characterẽ suscipit Christianitatis impressum, & ipse tamquam conditionaliter [f] volens, licet absolute non velit, cogendus est ad obseruantiam † fidei Christianæ: in quo casu debet intelligi † decretum concilij Toletani, † [g] vbi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatẽ coacti sunt, sicut factum

a ¶ Incompassibilia.] arg. ꝙ eadem res non operat cõtrarios effectus. 57. dist. si qs in ęgritudine. ꝓsumit enim ibi, ꝙ peccata nõ sint dimissa ei, qui timore ægritudinis baptizat, quæ præsumptio non tollitur per baptismum, cum baptismus ipsam inducat: vnde nõ operatur hoc contrarios effectus. sic eadem res non parit obligationem & liberationem. ff. de solu. qui hominem. §. vlt.

ITEM QVAERITVR. In prima ponit qõ. In secũda, ibi. Sunt autem quorundam opiniones. In tertia ibi Sed opponitur, illi qõni opponit. In quarta ibi. Propter quod, opinionis veritatem exprimit. In quinta ibi, Dormientes. principaliter quæstionem soluit. Abb.

b ¶ Quæ per se sortiuntur.] id est, absque consensu accipientis. Laur.

c ¶ Ad re.] id quãtum ad solutionem peccatorum. B.

d ¶ Sed & ficti.] vt 1. q. 1. sicut ficti. & de cons. distin. 4. solet quæri. Bern.

[Gio. seq. alleg. tres concor. signat vnum cõtrarium & dupliciter soluit.]

e ¶ Contrarium. arg. ꝙ ad fidem nullus debet compelli inuitus: sed sicut libera voluntate petijt, ita libero arbitrio conuertatur. 45. dist. de Iudæis. & c. qui syncera. & 23. q. 5. ad fidẽ, Arg. cõtra 23. q. 6. c. 1. vbi aĩ. ꝙ Paulus coactus venit ad fidẽ. Sed illud diuino iudicio factũ, cuius facta ad cõsequentiã trahi nõ debet; speciale in ipso fuit, vel ita Paulus persequebat fideles & inter ipsa flagella mutatus fuit, & factus volẽs. 23. q. 4. displicet. vers. qualiter Paulus &c.

[Glo. seq. arg. pro. & sol. ponit opinio. Ioan.]

f ¶ Conditionaliter volens.] & sic coacta voluntas, voluntas est. 15. q. 1. merito quæritur, & ita coactio conditionalis non impedit sacramẽtũ baptismi, vt hic patet, sicut nõ impedit sacramentum ordinis 74. d. ita. si. ista. 45. distinct. de Iud. neque sacramentum matrimonij. 22. q. 4. inter cætera. & inf. despon. ventes. talia enim iuramẽta sine interitu salutis æternę possunt seruari. sup. de iureiu. si vero. c. cũ contingat. impedit tñ matrimonium spirituale. s̃. qđ met. cau. [illegible] sed ibi fuit iustus metꝰ mortis, s. qui cadit in constante virũ. in prædictis vero concor. non fuit metus, qui caderet in [illegible] [illegible] impedit matrimoniũ spirituale, siue carnale, & quia idem esset in vtroque. Sed nunquid ille, qui cõditionali coactione recipit ordinem, teneatur cõtinere? Bene videtur, quòd sic: quia coacta voluntas est volũtas. 15. q. 1. merito. maxime si dicat quòd votũ est annexũ ordini 28. dist. diaconi. & 84 dist. cum in præterito. Satis vr̃, ꝙ continere compellatur, quia licet quodã modo inuitus ordinẽ susceperit, volẽs tñ fuit; vñ rõne [illegible] voluntatis cogitur continere. Io. dixit, [illegible] quia integritas corporis res est voti, & nõ ꝓcepti 32. q. 1. integritas, & s̃. quod met. cau. perlatũ. nam continentia non est nisi voluntaria. 31. dist. ante triennium. & art. 20 q. 3. præsens clericus, & sic ordinarius non habet priuilegiũ clerici; si tñ vult vti eo, potest, secus dicit in baptismo, quia illud est sacramentũ necessitatis. similiter nõ valet testamentũ eius, qui inuitus testatus est, vel si testes teneantur inuiti. ff. de testa. qui testamento. §. vlt.

g ¶ Cõcilij Toletani.] 45. di. de Iudæ. cuiꝰ verba hæc sũt.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 10. art. 8. & ibidem Gaietanum.

† Hic locus perperam in plurib. vulgatis legitur ita; propter quod inter inuitũ, & coactum, & nõ coactũ, &c.

† al. ita; vt ne, &c.

[illegible] cap. 56.

† Hęc om[illegible] persequũtur latius hic [illegible] Ithen. Io An. & alijs, qu[illegible] video.

a ¶ Plus

a ¶ Plus eſt.] ſic ĩ. de ſimo. ſicut. & ĩ. de homi. Petrus. 1. q. 4. quia præſulatus, arg. ff. de arb. non cogendū. in fi. C. de filijsfa. l. 1. lib. 10. ſimile eſt in perſonis coniunctis, quæ agere poſſunt ſine mandato. ſ. de reſcript. nōnulli. & c. ex parte, ff. de procur. Pomponius, ad fi. ſed contra mandatum non poſſunt, ff. eod. ſed & hæ perſonæ.

[Glo. ſeq. quærit, arg. pro. ſecūdo objicit, & ſoluit.]

b ¶ Perdurare.] ſimi. ĩ. de ſent. excō. à nobis. nā ſemp durare pſumit voluntas, niſi probet mutata, ſ. de his q̄ vi, metusve cā fiunt, platū. ff. de pb. eū qui. & ff. de leg. 2. l. Lucius, in fi. Sed q̄d ſi q̄s ab infantia fuit amēs: nūquid pdeſt ei ſi bapt. zet? arg. q ſic. ff. de leg. 2. cū pater. §. ſurdo. quia perinde hr̄ ac ſi nunc ſit infans, q̄ a nullo peccato grauat̄ niſi originali, 3. q. 9. indicas. Sed quare amens vel dormiens non recipit ſacr̄m baptiſmi, & ille qui coactione abſoluta cogit. cū in baptiſmo nō requiratur intētio baptizati, ſed baptizantis, 1. q. 1. ſicut ficti & de cōſecr. diſt. 4. ſolet? Hæc q̄ō quā mouet hic lo. ſol uit per lr̄am, q̄ a amēs & dormiens qui ante catechumeni fuerūt, recipiūt bene ſacr̄m: qui vero ſemp inuiti fuerunt & cōtradixerūt, nō recipiūt: vn ad huc pſumunt inuiti, & nemo inuitus ad fidē cōpellitur, vt dr̄ ſ. & c. ſicut ficti. & c. ſolet, nō cōtradnt: quia illi ore exprimunt, licet corde diſſentiant, & ideo ſacramentum recipiant, 1 quia ecclesia dare intendit. ſed tale ſacramētum nō prodeſt ad remiſſionem peccatorum, niſi cū fictio illa receſſerit. de conſecrat. diſt. 4. tunc valere.

c ¶ Non ſuſcipiunt.] ſed quid ſi excitati à ſomno ratū habeāt? Non prodeſt: quia nihil recipit: & ideo nō eſt quod ratum habeat, ſed iterum baptizetur. Bern.

d ¶ Tales.] ſcilicet catechumenos.

e ¶ Obſiſtentem.] ſimile de conſecr. di. 4. quæris à me. ff. ad S.C. Maced. ſi filius & ff. de acqui hære. l. qui in alterna §. ſi is. Bern.

Debitum.] Communis diuiſio. Secunda ibi, Reſpondemus. Abb. Sicul.

† in tēpore

† receperūt

† criminis

† vel

† al. Ita: ſi fuerint ſic immerſi. al. ita: ſi fuerint immerſi.

1 Id eſt, recipere pſumūtur in foro exteriori.

eſt temporibus † religioſiſſimi principis Siſibuti, quia iam conſtat eos ſacramentis diuinis aſſociatos, & baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmate vnctos eſſe, & corporis Domini extitiſſe participes: oportet etiam, vt fidem, quā neceſſitate ſuſceperūt, † tenere cogant̄: ne nomen Dn̄i blaſphemetur, & fides, quā ſuſceperunt, vilis ac cōtemptibilis habeatur. Ille vero, qui nunquam conſentit, ſed penitus contradicit; nec rem nec characterem ſuſcipit ſacramenti; quia plus eſt [a] expreſſe contradicere, quam minimè conſentire: ſicut nec ille notam alicuius reatus † incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter.

¶ Dormientes autem & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerēt, aut † dormirent, in contradictione perſiſterent, quia in eis intelligitur contradictionis propoſitū perdurare; [b] & † ſi fuerint ſic immerſi, characterem non ſuſcipiunt [c] ſacramenti: ſecus autē ſi prius catechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitū baptizandi. vnde tales, [d] in neceſſitatis articulo, conſueuit eccleſia baptizare. Tūc ergo characterem ſacramentalis imprimit operatio, cū obicem voluntatis contrariæ non inuenit obſiſtentem. [e]

CASVS. Quidā Iudæus in mortis articulo conſtitutus cū inter Iudæos exiſteret, nec aliquē Chriſtianum hr̄e poſſet, ſeipſum in aquā immerſit, dicendo, Ego baptizo me in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen. q̄rit an iſte ſacr̄m baptiſmi receperit? Rn̄det Papa, q cū inter baptizātem & baptizatū debeat eſſe diſcretio, ſm̄ q ex verbis Dn̄i colligit̄, qui dixit Apoſtolis: Baptizate omnes gētes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, pdictus Iudęus eſt ab alio baptizādus: vnde ēt Dn̄s non à ſeipſo, ſed a Ioanne voluit baptizari: tn̄ ſi ſtatim deceſſiſſet, ad patriā euolaſſet, non pp ſacr̄m baptiſmi, ſed pp fidem quam habuit ſacramēti: In baptiſmo illa ſpiritualis generatio celebratur, de qua dixit Dn̄s: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nō intrabit in regnū Dei. ſicut enim in carnali generatione ali9 eſt qui generat, & alius qui generētur, ſic & in ſpirituali alius debet eſſe qui ſpiritualiter gn̄at, vel generet, & alius qui ſpiritualiter generet. No. q differentia eſt inter baptizantem & baptizatum, quia nemo debet oriri à ſe. Item nota hic tertium genus baptiſmatis, ſcilicet baptiſmum fluminis. Item nota hic regulam Ariſtotelis, q natura correlatiuorum eſt, quod ſimul non patiuntur ſe in eodem ſubiecto.

[Gloſſa ſequēs inducit duo ſimilia, & vnum diſſimile.]

¶ Idem Metenen. epiſcopo.

¶ *Nemo poteſt ſeipſum baptizare, etiam inſtante neceſſitatis articulo.*

CAP. IIII.

Debitum: & infra. † ¶ Sanè intimaſti, quod quidam Iudæus in mortis articulo conſtitutus, cū inter Iudæos tantum exiſteret, in aquam ſeipſum immerſit, dicendo; Ego baptizo me in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen: & infra.

¶ Reſpondemus, quod cum inter baptizantem & baptizatum debeat † eſſe diſcretio, [f] ſicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apoſtolis, Ite, † baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: memoratus Iudæus eſt denuo ab alio baptizandus, vt oſtendatur, quod alius eſt qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod etiam deſignandum ipſe Chriſtus, non à ſeipſo, ſed à Ioāne [g] voluit baptizari; quāuis ſi talis [h] continuo deceſſiſſet, ad cœleſtem patriam protinus euolaſſet, [i] † propter ſacramenti fidem, & ſi non † propter fidei ſacramentum. In baptiſmo quippe illa ſpiritualis generatio † celebratur, de qua veritas ait; [k] Oportet vos naſci denuo;

f ¶ Diſcretio.] ſicut inter præſentatum & præſentantem, ſ. de iu. pat. per tuas, alias per noſtras, & inter dantem & recipientem. ſ. de inſti. c vlt. quia nemo oriri debet à ſeipſo. 24. q. 1. didicimus. poteſt tamen apud ſeipſum emancipari. ff. de adopt. ſi conſul.

g ¶ A Ioāne.] de pœ. di. 4. p aquā. 2 & c. cathecumenū.

h ¶ Talis.] ſcilicet Iudæus ille. Bern.

i ¶ Euolaſſet.] de pœn. diſtinct 7. c. vlt. ver. nullus expectet, quando peccare non poterit.

k ¶ Veritas ait.] 1. q. 1. firmiſſimè.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpi. Vide Sotum lib. 4. ſenten. diſt. 4. q. vnica, ar. 3. ver. circa fin.

† In codice Barbatię ita: deat perſonarum. &c. *Matth. 28.*

† Verbum: ite, deeſt in aliquot antiquis codicibus.

† cōuolaſſet

† In recētiorib. ita, & non pp, &c. ſed ex antiquis reſtitutū vt eſt impreſſū.

† regenerō.

2 Dicit Abbas, q hæc cōcord. melius adaptant ad verbū, euolaſſet. Ioan. And.

quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnũ cœlorum. Sicut ergo † in carnali [a] generatione, qua † proles ex viro, & fœmina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua, & Spiritu sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cum corpus exterius siue cum cor interius baptizatur, oportet vt vtrobique paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus ad inuicem referantur.

¶ Idem Morosien. † episcopo.

¶ *Vbi deest verbum, vel elementum aquæ, non est baptismi sacramentum.*

CAP. V.

NOn † vt apponeres: & infra.

¶ Postulasti, vtrum paruuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos, propter aquæ penuriam, & absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas, in caput & pectus, ac inter scapulas pro baptismo saliuę conspersione† liniuit. Respondemus, quod cum in baptismo duo semper, videlicet, verbum, [c] & elementum, [d] necessario requirantur, iuxta quod de verbo veritas [e] ait: Euntes in mundum vniuersum [prædicate † Euangelium omni creaturæ, &] baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: eademque dicat de elemento: [f] Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum: dubitare non debes, illos verum non habere baptismum, in quibus nõ solum vtrumque [g] prædictorum, sed eorum alterum est omissum.

¶ Idē † in cõcilio generali.

¶ *Baptizatos à Latinis Græci rebaptizare non debent.*

CAP. VI.

LIcet † Græcos diebus nostris, ad obedientiā sedis Apostolicæ reuertentes, [h] fouere, ac honorare velimus, mores, ac ritus eorum (in quantum cum Domino possumus) sustinendo, in his tamen illis deferre non † volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & ecclesiasticæ derogant honestati. Postquā enim Græcorum ecclesia, cum quibusdam complicibus, & fautoribus suis, ab obedientia sedis Apostolicæ se subtraxit, intantū Græci cęperunt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationē eorū impie committebant, si quando sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria, non† prius [i] sacrificabāt in ipsis, quam ea tā quā per hoc [i] inquinata, lauissēt: baptizatos ēt à Latinis, ipsi Græci rebaptizare, ausu temerario præsumebant; & adhuc (sicut

[Glo. seq. inducit vnum simile.]

a In carnali.] sicut alia est similitudo inter carnalem & spiritualem generationem: vt sicut vir non põt sibi filium legitimum carnalem quærere, cuius vxor mater non sit, ita nec spiritualem, quin vxor eiusdem commater sit parentibus illius. 30. q. 4. si quis ex vno. & int. de cog. spirit. Martinus Bertam. Laur.

b ¶ Referantur.] natura enim correlatiuorum est, quod simul non patiuntur se in eodem subiecto, arg. 35 q. 1 c. 1. Laur.

NOn vt apponeres.] Cõmunis diuisio. Secũda pars: ibi, Respõdemus. Abbas Sicul.

CASVS. Ecce, aliquis puer erat baptizandus propter periculum mortis: cum aqua non posset haberi nec sacerdos, aliquis simplicitate ductus liniuit puerum in caput, & pectus, & inter scapulas saliuæ aspersione loco baptismi: quæritur an talis esset baptizatus? Respondet Papa, quod cum in baptismo duo sint necessaria, s. verbum & elementum, cum Dominus dicat: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cęlorum: dubium non est, quod ille non est baptizatus, in quo defuit non solum alterũ, sed vtrũque. No. quod forma verborum est de substantia baptismi. Itē non potest quis baptizare in alio liquore, quã in aqua.

[Glo. seq. recit. per contrarium, & tripliciter exponit lrãm.]

c ¶ Verbũ.] 1. q. 1. detrahe, vbi de hoc. Ista duo necessaria sunt in baptismo aquę secus in baptismo sanguinis vel flaminis, de consecr. dist. 4 baptismi vicem Quod dicit, verbũ, sic intellige, si quis baptizat, & non dicit; in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nõ est baptizatus, quia nec elementum, nec verbum tantum sufficit. Vel verbum, id est, filius: quasi diceret, si quis baptizat & non addit in nomine filij, non est baptizatus de consecr. dist. 4. in synodo, vel verbum, id est, forma: quasi diceret, si non seruetur forma, quæ traditur s̃ eo. cap. 1. & hoc non est baptismus.

d ¶ Elementum.] id est, aqua, & sic nõ est baptismus sine aqua.

e ¶ Veritas ait.] de cõsecr. dist. 4 propriè.

f ¶ De elemento.] de consecr. dist. 4 cap 1. & 1 q. 1. cap. fir[illegible]me. Hic enim exprimitur forma baptismi, quæ si obseruata non fuerit, nõ est baptismus de hoc dictum est s̃. eod. cap 1.

g ¶ Vtrunque.] scilicet aqua & verbum.

LIcet Grecos.] Pręmittit exordiũ, & duplicē narrat Gręcorũ excessum. Secũdo id fieri prohibet. Tertio penam impo-nit. Secunda, ibi, Volentes. Tertia ibi, Si quis. Abb. Sicul.

CASVS. Postquā Græci se subtraxerũt ab obediētia Ecclesiæ Romanæ, intātũ cęperũt abominari Latinos, quod inter alia quæ contra eos cõmittebāt, si quñ sacerdotes Latini in eorũ sacrificassent altaribus, nõ prius sacrificabāt in ipsis, quam ea tanquam per hoc polluta, lauissent, & baptizatos à Latinis præsumebant ausu temerario rebaptizare? Præcipit Papa, vt talia de cætero non præsumant, conformantes se tanquam filij obedientiæ Romanę Ecclesiæ matri suæ, vt sit vnũ ouile, & vnus pastor [illegible] excommunicationis [illegible] ecclesiastico [illegible]tur. Nota ritus Græcorũ [illegible] Item [illegible] excommunica[illegible] hac faciunt. qua [illegible]

h ¶ Reuertentes.] [illegible] ecclesia [illegible] Romanæ Ecclesiæ. 24 c 1 rogamus.

i ¶ Tanquã per hoc.] s. dictum est s̃ de maior. & obed. solitæ.

a ¶ Vt

† sicut enim

† per quam proles.

† Indrosien. Nidrosien.

† Cap. 3. eo. titu. 3 cõpi. Vide B. Tho. 3. par. q. 60. art. 56. & 7. & q. 66. art. 3. 4. & 5.

† aspersione

Matth. 18.

† Inclusa desunt in omnibus antiquis cod. ib. Vaticanæ.

Ioan. 3.

† Scilicet. [illegible] c. iij. in cõc generali Lateran. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 4 compi.

† Vide [illegible] eonē Papã ix. in epist. aduersus [illegible] Michaelis & [illegible]cridanic. 29. & seq. vbi multa de [illegible] rium de primatu Papæ, ca. 5.

† In aliquot vetustis co[illegible] & in concilio, ita. nec volumus, nec debemus &c.

† In [illegible]

† [illegible]

[illegible] la, & seq. [illegible] sus cod.

a ¶ Vt sit vnũ.] s. de maio. & obedien. solitæ. circa fi.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZ.

¶ Viso de baptismo, quia aliqui sæpe promouentur nõ baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat, vtrum essent vere ordinati, vel an deberent baptizari: merito post præcedentem subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur 1. quæstio. 1. si quis confugerit. &c. si quis per ignorantiam.

SI quis.] Breue est, & hoc sũmat. c. fi. ĩ. eodem. Abb Siculus.

CASVS. De se patet. Nota, quod de iure non fit, pro non facto habetur.

b ¶ Ordinatus.] de facto: quia qui de iure ordinatus non est, presbyter non est cẽsendus, vt 1. q. 1. si qs confugerit. & cap. si quis ignorantiam.

c ¶ Iterum ordinetur] & hoc patet, quia nullum ordinem recepit. inf eo. veniens, quia baptismus est ianua omniũ sacramẽtorum, 33. distin. præter. §. verum. & ĩ. eod. veniẽs. si ergo primo ordinem suscepisset, iterum non esset ordinandus. 1. q. quòd quidam. Ber.

APostolicã.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos credens se baptizatum, & in fide baptismi persistens, mortuus est: postmodum compertum est, quòd nõ fuerat baptizatus: quæsitum fuit a Papa, vtrum ecclesia deberet eum habere pro baptizato, vt pro eo posset orare? Respõdet Papa quod si presbyter ille in fide sanctæ matris ecclesiæ, & in confessione nominus Christi perseuerauerit, ab originali peccato solutus, gaudium cœlestis patriæ fuit adeptus: in viij. libro Augustini, de ciui ate Dei legitur; Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non cõtemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit: & in lib. Beati Ambrosij de obitu Valentiniani idem legitur: & sic huiusmodi quæstionibus sopitis, ecclesia potest preces & hostias Deo offerre pro Presbytero memorato. Nota quòd per fidem quam quis habet de baptismo, licet nõ sit baptizatus, sed ĩ fide illa decessit, saluat.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

† al. suspendatur. sed in concilio, & in antiquis codicibus legitur, deponatur.

† Cap. 15. vt ait Burchardus lib. 4. de cre. ca. 74. & Iuo par. 1. c. 268. refertur etiã c. eo. tit. in 1. compi. Et vide B. Tho. in additionib. 3. par. q. 35. art. 3.

† Antonius Augustinus ait scribendũ Inno. iij. sed Vatican. iij.

† Cap 2 eod. tit. in 1. cõp.

accepimus) quidam hoc agere non uerentur.

¶ Volentes igitur tãtum scandalũ ab ecclesia Dei amouere; sacro suadente concilio districte præcipimus, vt talia de cętero nõ præsumant; conformantes se tamquam filij obedientiæ, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suę: vt[a] sit vnũ ouile, & vnus pastor: Si quis autem tale quid præsumpserit, excõmunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur. †

TITVLVS XLIII.

De presbytero non baptizato.

¶ Ex concilio apud Compendium. †

¶ *Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem non recipit.*

CAP. I.

SI quis presbyter ordinat[9][b] deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.[c]

¶ Innocentius tertius † episcopo Cremoñ.

¶ *Omissio baptismi nõ nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.*

CAP. II.

APostolicam sedem cõsulere decreuisti: & infra. ¶ Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus, presbyterum, quẽ sine vnda baptismatis extremũ diem clausisse significasti: quia in sanctæ matris ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseuerauit, ab originali peccato solutũ; † & cælestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter. Lege super octauo † libro Augustini [e] de ciuitate Dei, vbi inter cætera legitur. Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus † necessitatis excludit. Librum etiã beati Ambrosij † de obitu Valentiniani idem asserentis, reuolue. Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, patrum sententias † teneas: & in ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo † offerri iubeas pro presbytero memorato.

¶ Innocentius tertius Ferrarieñ. episcopo. †

¶ *Non baptizatus ordinari non potest: & si de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet credatur baptizatus.*

d ¶ Ab originali.] & etiam ab actuali peccato, de conse. dist 4. catechumenum. Sed cõtra de conse. dist. 4. firmissime. & 1. q. 1. firmissime in quibus dicitur, quòd sine baptismo nullus saluat: quod verum est de eo qui potest baptizari, & non baptizatur; iste vero credebat se baptizatum, & in fide illa saluatur: & iste non contempsit. Et est triplex baptismus, scilicet fluminis, & flaminis, & sanguinis. hic autem baptismo flaminis inuisibili baptizatus fuit, per fidem quam habuit, de baptismo. si sup. titu. prox. de bitum.

e ¶ Augustini.] prout habes de consec. dist 4 baptismi vicẽ & c. catechumenum. & c. nõ dubito, alias, non dubium.

f ¶ Beati Ambrosij.] legitur beatum Ambrosiũ dixisse de Valentiniano, qui dum properaret ad baptismum in itinere decessit; Ventrem meũ doleo quia quem regeneratus eram, perdidi: ille tamen gratiam quam popoſcerat, non amisit. Laus. sic ergo patet, quòd iste per solam fidem, quam habebat de baptismo, saluatus est. Iste credebat se sacerdotem fuisse, sed non erat in veritate. sup. eod ca. proxi. ĩ. eo. ca. prox. Nunquid conficiebat? non in veritate: sed quo ad se bene conficiebat, 1 & quo ad alios; qui hoc credebant: & tamquam verum sacramentum conficeret, sicut recipientibus ab istis, credo quòd proficiebat,

† absolutum

† al. super octauũ librũ.

† articulus.

† sententiam

† Domino.

† Hoc est credere debeat se conficere.

† Cap. vnico eo. ti. ĩ 3. cõp. Vide Sotum li. 4. sent. dist. 26. q. 2. art. 3. circa fi. & B. Thom ĩ citatũ supra hoc tit. cap. 1.

De hac materia dicitur supra, de elect dudum 2.

VEniens.] Pro summa accipe c. 1. s. eo. Primo ponit de baptismo tradito, qui non fuerat rite baptizatus. Secunda ibi, Cumque. circa primum allegat pro, & contra. Tertia ibi, Quia vero, d ffinit. Abb.

CASVS Quidam credens se baptizatum in forma ecclesiæ, promotus fuit vsque ad sacerdotium: tandem

inuenit, quòd nō fuerat secundum formā ecclesiæ baptizatus: accessit ad Papā hoc sibi exponēs: vnde papa facit eum rite baptizari: postea disputatum fuit super ordinibus, vtrum videlicet ordines suscepisset: Et quidam dicebant, ꝙ cum baptismus sit ianua omnium sacramētorum, ante baptismum non suscipi tur aliud sacramentum: quia vbi fundamentum non est, super ædificari nō pōt. Sed contra videtur, ꝙ per solam fidē baptismi efficitur quis mēbrum Christi: & qui Christum habet ꝑ fidem, etiā si baptismū nō habeat, habet vtique fundamētum & ita superędificari posse videtur, sicut saluti fera opera: sic & quælibet ecclesiastica sacramēta: præterea sacramentū ordinis pōtificalis, & sacerdotalis, & leuitici ex institutione sua præcessit baptismū: ꝑ quod videtur ꝙ etiā ante baptismum hmōi ordines possint rite cōferri, maxime his qui baptizati credūtur. His præmissis dicit Papa, quòd cū in concilio apud Compēdium sit cōstitutum, vt si quis in presbyterum ordinatus deprahenderit se nō esse baptizatū, baptizetur, & iterum ordinetur: mandat Papa, quatenus iste per singulos ordines, vsque ad sacerdotiū ordinetur, & ministret in officio sacerdotis: quia non intelligitur iteratu, quod ambigit esse factum; nec de sacramēto male sentitur, cum illud non contemptus religionis, sed necessitatis articulus impediuit: Si enim aliquis natus est de Christianis parentibus, & inter Christianos fideliter conuersatus, præsumitur ꝙ fuerit baptizatus, vt hmōi præsumptio pro certitudine habeat, donec in cōtrarium manifestis cōstiterit argumētis. No. ꝙ baptismus est fundamentū oīum sacramentorū, ita vt q hunc non habet, ad ordines non poterit promoueri. Itē nō intelligitur iteratū, quod nescit esse factū. Itē præsumitur baptizatus, qui inter Christianos tamquā fidelis fuerit conuersatus: tamen contra huiusmodi præsumptiones probatio admittitur: Et sic nota hic, ꝙ violenta præsumptio recipit probationem in contrarium.

† Cap. vnico. eo titu. in 3 comp. Vide Sotum lib. 4. sent. dist. 26. q. 2. ar. 3. circa fi. & B. Tho. citatum sup. hoc tit. cap. 1.

† fuerat.

† In codice Barbatiæ ita. Cumque super ordinib. coram vobis fuisset aliquandiu disputatum.

CAP. III.

Veniens † ad Apostolicā sedē I. lator præsentium, nobis exposuit, quod cum ad gradum sacerdotij ascendisset, comperit tandem, quod non fuerit † secundum formā Euangelij [a] baptizatus, vnde nos eum rite fecimus baptizari.

¶ Cumque † super ordinibus fuisset diutius disputatum, quidam in eā declinauerunt sententiā, vt cum baptismus sit fundamentum omniū sacramentorum, [b] ante susceptionem baptismi nō suscipiatur aliud sacramentum; quoniā vbi fundamentum non est, super ædificari [c] non potest. Porro ecōtra videri posset: Nam cum quis non solum per [d] sacramētum fidei, sed per fidem etiam sacramēti efficiatur proculdubio membrū Christi: & qui Christum habet per fidem, [e] etiam si baptismum non habeat, habet vtique fundamentum, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus: superædificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic & quælibet ecclesiastica sacramenta: cum illud non sit generaliter verū, neque de nouis, [f] neque de veteribus [g] sacramentis, quòd baptismus sit fundamentū illorū: quoniam & sacramentū coniugij, [h] & Eucharistiæ, a nō baptizatis [i] recipi potest. Præterea sacramentum ordinis non solum pontificalis, sed sacerdotalis etiam & Leuitici ex institutione sua præcessit baptismū: per † quod forsitan videtur, [k] quod ante baptismum huiusmodi ordines possent rite cōferri, maxime his qui baptizati esse creduntur. †

¶ Quia vero in concilio apud Compēdiū legitur cōstitutum: quòd si quis in presbyterū ordinatus deprehenderit se non esse baptizatū, baptizetur, & iterū ordinetur. Nos circa latorem præsentiū in dubitabili casu, ꝙ tutius est sequētes: Mandamus, quatenus ipsū per singulos ordines, vsque [m] ad sacerdotiū promouere procures, & permittas eum in sacerdotio ministrare: [n] quia non intelligitur [o] iterarū, quod ambigit esse factū: nec male [p]

a ¶ Euangelij.] ite per mundum vniuersum, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quam habes sup. tit. prox. non vt apponeres, & c. debitum, de consec. dist. 4. proprie.

b ¶ Omniū sacramētorū.] 32. dist. ca. ꝑterea. §. verū. B.

c ¶ Superædificari.] 1 q. 1. cum Paulus.

d ¶ Per sacramentū fidei.] in cuius perceptione gratia confertur: secus in sacramento matrimonij, 1 quod est etiam apud infideles. inf. de diuor. gaudemus. & 26. dist. deinde opponitur. & sup. de transl. c. quanto.

e ¶ Habet per fidē.] quam qs habet de ipso sacramento, licet ipsum sacramentū nō habeat, sed credat se habere. s. eo. c. ꝑxi. & s. titu. proxi. debitū. & ita talis baptismus dicitur baptismus flaminis. idem est in baptismo sanguinis, ꝑ quē saluati sunt Innocentes.

f ¶ De nouis.] id est, de sacramentis noui testamenti.

g ¶ De veteribus.] i. de sacramentis veteris testamenti.

h ¶ Coniugijs.] j. de diuor. gaudemus. & c. quantum. & 26. dist. deinde.

i ¶ A nō baptizatis.] s. baptismo fluminis, sed baptismo flaminis baptizatus, cu illū quo ad gratiam, baptizati intelligantur, & accipere 2 possunt sacramentum Eucharistiæ.

K ¶ Vr.] sed non est verū ꝙ operat, vt j patet. sed alle. dicit hoc.

l ¶ In concilio apud Compendiū.] s. eo. c. 1. & hic ponit quasi in 1 suis [illegible] apud Compendium 3 celebratum.

m ¶ Vsque.] inclusiue per hoc quod sequitur.

[Glo. seq. obijcit & soluit. demum quærit & respondet.]

n ¶ Ministrare.] sed obijcitur: ille credebat se baptizatum, & sic habebat sacramētū fidei; ergo fuit ordinatus. arg. s. eod. ca. prox. & s. eo. c. 1 quare ergo ordinatur, cū per hoc fiat iniuria sacramento. 1. q. 1. quod quidam? Hæc obiectio non valet: quia licet quis habeat sacramētum per fidem; quam cito incipit scire se non habere sacramentum baptismi, & contemnit illud recipere, statim amittit sacramētum fidei; vnde iterum ordinatur, quia certus est, quòd non receperat ordines ante baptismum. Sed quæ forma seruabitur circa istum, si omnino certum esset quòd non fuit baptizatus? Tunc communis forma seruabitur, quā habes sup. tit. proxi. non ut apponeres. sed si illud habetur dubium, seruabitur forma illa. sup. tit. proxi. c. 11.

o ¶ Intelligitur iteratum.] sic de consecrat. dist. 1. solemnitates.

[Glo. seq. quærit & respondet.]

p ¶ Nec male.] tacita rōsio vr, quasi dicat licet dicamus istum baptizandū, non ideo male sentimus de sacramento baptismi, quia si aliquis in articulo mortis velit

t Imo in matrimonio gratia cōfertur & cōtrarium dicere est hereticum cōcil. Tridē. ses. 24 de sacramento matrimonij, cano. 1. Dom. Sot. 4 sen. d. 26. q. 2. art. 3.

† al. ita: propter quod forsitan videretur.

† Post verbū credūtur, in aliquot antiquis sequitur: & infra. & recte: quia nōnulla [illegible] ti compil.

2 Vide Sot. 4 sen. dis. 1 q. 1. art. 3.

3 Vide citatos. sup. eod. tit. tu. c. 1.

velit baptizari, nec est qui velit eum baptizare: propter hoc non minus erit saluus sup. tit. prox. debitum. de cõsec. dist. 4 catechumenum: cum illud non religionis contemptus, sed necessitatis articulus impedit.

a ¶ Necessitatis.] vel ignorãtiæ facti, q̃ excusat. s̃. c. ꝓx.

b ¶ Contrariũ.] probaretur.] no. violentã præsumptionem admittere probationem in contrarium 35. q. 3. extraordinaria, & 17 q. 1. nec aliqua. s̃. de prob. pr posuisti, & c. cauiam.

confec. dist. 2. peruenit, vel per diaconum, si necesse est. 93. dist. præsente, & c. diaconus, secũdum formam quæ traditur sup. de cele. Mis. sane. §. sacerdos vero.

[Glo. seq. all. duo iura pro, in contrarium alle. alia 2. Item secundo arg. alleg. duo iura. si. reci. per q.]

de sacramento sentitur, cum illud non religionis cõtemptus, sed articulus necessitatis [a] excludit. Et certe de illo, qui natus de Christianis parẽtibus, & inter Christianos est fide liter conuersatus, tã violenter præsumitur quòd fuerit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidẽtissimis forsitan argumentis contrariũ probaretur. [b]

TITVLVS XLIIII.

De † custodia Eucharistiæ, chrismatis, & aliorum sacramentorum.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri: & contra facientes sunt puniendi.

CAP. I.

Statuimus, vt in cunctis ecclesijs chrisma & Eucharistia sub fideli [c] custodia clauibus adhibitis conseruentur: Ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria † exercenda. ¶ Si vero is, ad quẽ spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si † per eius incuriã aliquid nefandũ inde cõtigerit, grauiori [d] subiaceat vltioni.

¶ Idem in eodem. †

¶ Supellectilia in ecclesijs poni non debent, nisi necessitas urgeat. h. d. primo. Ecclesiæ debent sua uasa & uestimenta munde tenere. hoc secundo.

CAP. II.

Relinqui nolumus incorrectũ, quòd quidam clerici ecclesias [e] sic exponũt supellectilib. ꝓprijs, & etiã alienis, vt potius domus laicæ, quàm Dei basilicæ videantur: non considerantes, quòd Dñs non sinebat, vt vas transferretur per tẽplũ. Sunt & alij, qui non solũ ecclesias dimittũt incultas, verũ etiam vasa ministerij, & vestimenta [f] ministrorũ, ac pallas altaris, necnõ & ipsa corporalia tam immũda relinquunt, quòd interdũ aliquibus sunt horrori. ¶ Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne huiusmodi supellectilia in ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgentes ad eas oporteat haberi † refugium; sic tamen, vt necessitate cessante, res in loca pristina reportent. Præcipimus quoque, vt oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videt absur-

DE CVSTODIA Eucharistiæ, &c.

¶ In præcedẽtibus titulis visũ est, qualiter Eucharistia cõsecratur, ĩõ merito subijcit de ipsius custodia. Et quia in baptismate vtimur chrismate, vt in c. 1. de sacra. vnc. & sup. visum est de baptismo, ideo additur hic de custodia chrismatis, & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum. Abb. Sic.

De hac materia tractat 23. dist. ca clerici q. comam, vsq; ad fi. de cõse. dis. 2. q bñ, & ca. si quis p necessitatem & in alijs c. & 1. q. [illegible]

Statuim.] Primo statuit. Secũdo rõne submittit, Tertio addit pœnam. Secunda ibi, Ne possit. Tertia ibi, vero. Abbas.

CASVS. Statuit in hoc capitulo, q̃ chrisma & Eucharistia custodiantur sub clauibus: & si is ad quem ptinet eorũ custodia, ea incaute dereliquerit, trib. mensib. ab officio suspendi dẽt: & si inde aliqd nefariũ cõtingit, grauiori pœna puniat. No. q̃ chrisma et Eucharistia sub claub. custodi debẽt. Item si per culpã alicuius aliquod nefandum eueniat, puniri debet ac si fecisset. Et sic nota hic, quòd q. occasioné dãni dat, damnum dedisse videtur.

c ¶ Fideli custodia.] simile supra de cele. Missa. sane, & per laicos 1 ad infirmos non debet deferri Eucharistiæ sacramentum, sed presbyter hoc facere debet, de

d ¶ Grauiori.] ar. q̃ pp cu pã tenet q̃s ad oia illa, q̃ sequunt ex illa culpa, 31. q. 2. de neptis. & 1. q. placuit. Ar. cõtra 15. q. 1. in ebriauerũt Loth. ff. de fur. verũ. Itẽ argu. q̃ q. occasioné damni dat, damnũ dedisse vr. 50. dis. sæpe. ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. in hac. & hæc pœna erit ad arbitriũ iudicis, ex quo ñ determinat. s̃. de of. del. q̃ causis. sed s̃. imponit certa pœna trium mensium.

Relinq.] Recitat duos excessus, q̃ quod scdo prouidet. Scda ibi, Quia. Abb.

CASVS. Quidã clerici eccl'as supellectilibus suis & et alienis sic exponũt, vt potius videant domus laicorũ, q̃ ecclesiarũ: Sunt & alij, q. ecclesias dimittunt incultas siue immundas, & et vasa ministerij, vestiméta et pallas altaris, et corporalia ta immũda relinquũt, q̃ aliquib. interdũ sũt horrori, vñ præcipit papa, q. q̃d hmõi supellectilia in ecclesijs nõ ponãtur, nisi necessitate instante: sic tñ, vt ea cessante de ecclesijs remoueant. pcipit et, vt oratoria vasa, & corporalia, & vestimẽta prædicta munda & nitida cõseruẽtur: absurdũ est .n. in sacris hmõi sordes negligere, q̃ dedecerẽt et in vestib. priuatorũ No. p necessitas facit licitũ, q̃d al's esset illicitũ. Ite ce sã te cã, cessat effe tus. Itẽ ecclesia et ornamẽta ecclesiarũ, munda et nitida sunt seruanda, & supellectilia in ecclesijs nõ sunt ponenda, nisi ex ca[illegible].

e ¶ Ecclesias.] in ecclesijs tñ põt 2 & debet iudiciũ ecclesiasticũ exerceri. 2. q. 2. præceptum, sed non secularia. j. de immunita. ecclesia. c. 1.

f ¶ Vestimenta.] vestimenta ecclesiæ honesta & munda debent esse, de consec. dist. 1. vestimenta.

† De custodia Eucharistiæ. & aliorũ sacramẽtorum.

† Lateranẽsi [illegible] cil. Tridẽ. ses. 13. c. 6. de asseruando sacræ Eucharistiæ sacramento.

† nefanda.

† In codice Barbatiæ ita & si per eius in curiam aliquod nefarium cõtigerit, deinde grauiori, &c.

1 De materia huius glossæ vide omnino B. Th. 3. par. q. 82. art. 3.

† Scilicet cõcil. Laterañ. c. 19. & ca. 1. ti. de immuni. eccl. in 4. compi.

† habere.

2 Vide Nauarrum in Manuali de Horis canonicis; vbi late disputat hunc articu.

a ¶ In pro-

dum, in sacris sordes negligere, quæ† dedecerent etiam in profanis. [a]

TITVLVS XLV.

De † reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Sine Papæ licentia non licet aliquem uenerari pro sancto.*

CAP. I.

AVdiuimus,† quod quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum, quasi sanctum (more infidelium) venerantur; Cum vix (pro talib in ebrietatibus [c] peremptis, ecclesia permittat orare: dicit enim apostolus: Ebriosi regnum Dei nõ possidebunt. Illum ergo non præsumatis de cætero colere: cum etiam si per eum miracula [d] fierent, nõ liceret vobis ipsum pro sancto, absque auctoritate Romanæ ecclesiæ venerari.

¶ Innocentius tertius in concilio generali. †

¶ *Sanctorum reliquiæ uendi non possunt, vel passim ostendi non debeut, ne circa illas populus decipi posit.*

CAP. II.

CVm † ex eo, quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, [e] & eas passim ostendunt, Christianæ religioni detractum sit sæpius: Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, vt antiquæ reliquiæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate [f] Romani Põtificis fuerint approbatæ. † Prælati vero nõ † permittãt eos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedut, varijs † figmẽtis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisq; locis occasione quæstus fieri cõsueuit.

TITVLVS XLVI.

De obseruatione ieiuniorum. †

¶ Innocentius iij. clericis sancti Petri Magaloñ. †

¶ *Vigilia occurrens in Dominica ieiunari debet in sabbato: & ieiunanda est vigilia Beati Matthiæ.*

---

a ¶ In profanis.] i. priuatorũ vestib. Et ita est ar. quod clerici dẽnt incedere ornati vestib. nõ tñ ad iactãtiã. 21. q. 4. oĩs iactantia, quia dissolutos & fractos vestib. non recipimus. 41. dist. parsimonia, & incompositio corporis qualitatem indicant mentis, vt dicitur ea. dist. §. vlt. in fi. nec tamen prohibitas portare dẽnt s. de vita & ho. cle. clerici.

DE RELIQVIIS & veneratione sanctor.

¶ Viso de custodia Eucharistiæ, & chrismatis, & veneratione sacrorũ sacramentorũ, merito subijcit rub. de reliquijs & veneratione sanctorũ. Abb.

De hac materia habetur. 11. q. 1. si quis dixerit. 50. distin si quis prępostera de consec. dist. 1. loca.

AVdiuim9.] Primo narras factũ. quod audiuit. Scđo illud iprobat. ibi, Cũ vix. Tertio illud prohibet ibi, Illum ergo. Abb. Sic.

CASVS. Quidam diabolica fraude decepti, quemdã i ebrietate occisum, quasi sanctũ venerabant, cũ ẽt pro talib. in ebrietate occisis eccl. sia vix orare pmittat: cũ dicat Apostolus. Ebriosi regnũ Dei non possidebunt. verũtñ mandat Papa, pillud dẽcętero colere non psumant: quia & si p eũ miracula fierẽt sine auctoritate Romanæ ecclesiæ non liceret pro sancto venerari. Not. quod ebrietas est mortale peccatũ. Item nullus debet venerari, quãtumcumque miracula per ipsum fiant, nisi prius à Romana ecclesia approbetur.

[Glo. seq. recitetur per q. quando ecclesia orat, &c.

b ¶ Cũ vix.] q. d. non in omni casu: quia tunc non orat ecclesia pro eo, cum ebrietas fuerit mortale [1] peccatum, vt puta assidua de consec. dist 5. nullus, & 25. dist. §. 1. alias ea demũ, & 35. dist. episcopus, secus cum ebrietas fuerit veniale peccatum. 35 dist. 5 alias. ver. quoties.

[Glo. seq. fortificat textum.]

c ¶ In ebrietatibus.] in ebrietate non potuit demereri. 15. q. 1. sane. & c. si concupiscentia, ita nec meritum aus geri. arg h. c, & 22. q. 4. vnusquisque.

d ¶ Miracula.] qñ miracula fiunt, 2 qñq; per malos, 1. q. 1. teneamus. ió nõ dẽt venerari pro sancto quisquis miracula facit, nisi ab eccl'a Roma. prius fuerit p testes legitimos approbatus, vt hic dicit, & c. px. & s. de testi. venerabili. vel testes sup vita & miraculis recipiuntur: q̃a quã ipsa reprobat, reprobãdus est: & quẽ approbat, approbandus est, 24. q. 1. hæc est fides, & c. qm̃ vetus, & q. 2. sane profertur.

CVm ex eo.] Ponit duplicẽ excessu, quẽ phibet distinguendo inter veteres, et nouas reliquias ibi, Ne in posterũ. Tertio fraudes p prelatos phiberi pracipit ibi, Prælati Abb. Sicu.

CASVS. Quidam exponũt reliquias sãctorũ venales, & eas indifferẽter ostendũt, pp quod sæpe detrahit Christianæ religioni: vñ statuit 2cilũ, vt antiquæ reliquiæ decetero extra capsã nullatenus extrahant, nec exponant venales. Inuentas de nouo nullus venerari psumat, nisi prius a sede Apostolica fuerint approbatæ: nec plati ecclesiarũ pmittãt aliquos decipi hmõi falsis figmẽtis, sicut i plerisq; locis occasione q̃stus fieri cõsueuit. Not. quod reliquiæ venales exponi non debent. Itẽ reliquiæ venerari non debent sine auctoritate Apostolica.

e ¶ Venales.] quod esse non dẽt: q̃a reliquiæ sanctorũ martyrum, vel ipsi martyres vendi non pñt. C. de sacrosan. eccl. nemo q̃a res sacra non recipit æstimationẽ ff. de re. diu. sacra loca §. [illegible] & io nõ põt vẽdi; q̃a vẽditio sine ptio non consistit. inst. de emp. & ven. §. ptium & ff. eo. l. 2. §. sine ptio. Vt spiritualia vendi non pñt, nec spiritualibus annexa, j. de simo. q̃ rel. & s. de iure patr. de [illegible] ... crimen cum [illegible] committit. 1. q. 1. qui student, ideoque reliquiæ sacræ vendi prohibentur, vt sup. sequitur.

f ¶ Auctoritate.] sup. eo. proxi. receptis test. b. super vita & miraculis illius sup. de testi. venerabili.

DE OBSERVATIONE IEIVNIORVM.

¶ Viso de veneratione sanctorum: q̃a pp eorũ venerationẽ & deuotionẽ sũt indicta ieiunia ab ecclesia, merito post rubricam præcedentem subijcitur ista. Abb.

De hac materia tractatur 41. & 80. dist. per totum, & de consec. dist. 3. quasi per totum, & de consec. distin. 5. per totum, & in concor. superius allegatis.

Ex pat-

---

† In codice Barbatiæ ita quas dedecerẽt in profanis etiam sustinere.

† Vide oĩno cõci. Tri. ses. 25. tit. de inuocatione, veneratione, & reliquijs sanctorũ, & sacris imaginib. & B. Th. 3. par. q. 25. art. 6.

† Cap. vnico ti. de veneratione sanctorũ. in 3. cõp. Et de materia vide oĩno Zanchinum trac. de hæreticis. cap. 22. & Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi par. 3 cõsideratione. 44. cũ multis sequẽtib. a [illegible] Melchiorem Canũ. lib. 5. ca. 5. de locis Theolog.

Eph. 5.

† Scilicet Lateran. ca. 62. immunitate eccl. in 4. comp.

1 Vide B. Tho. 2. 2. q. 150. ar. 2.

2 Vide B. Tho. 2. 2. q. 178. ar. 2.

† Vide oĩno conci. Tridẽ. sup. citatum cap. 1. hoc ti. & Syluestrũ in sũma verbo, reliquiæ.

† comprobatæ.

† In codice Barbatiæ, & i cõcilio ita: nõ pmittant eos de cetero, qui, &c.

† Vanis legitur in concilio in aliquot antiquis Gregorij libris vtraque vox desideratur.

† De materia vide B. Tho. 2. 2. q. 147. & late Couarruuiã lib. 4. varia. resol. c. 20.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Ad quod. Abb.

CASVS. Si Natiuitas Dñi, vel assumptio beatæ Mariæ, aut festiuitas alicuius Apostolorum veniat in secunda feria, die sabbati pcedenti, vigilia dēt ieiunari: & vigilia beati Matthiæ Apostoli debet ieiunari. No. φ dignitas diei festi non aufert onus ieiunij.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Die sabbati.] simi. j. de verb. sig. q̃siuit. sic vn̄ φ dies sabbati debeat seruiruté diei lunæ. Sed cõtra, dies Dñicus, q. est medius impedire dēt illã seruitutē: nã locus sacer interueniens, impedit illã seruitutē. ff. de ser. seruitutes. § sacri. & mediũ pdium qđ nõ fuit in seruitute, impedit seruitutē. ff. de ser. rusti. pdi. qui sella. §. in rusticis. 1 Sed istud nõ est seruitus, imò est debitum quoddã: vñ cum non possit solui vna die, dēt solui alia. ar. 76. dist. ieiunium ver & hoc sciendũ est, sic s̃. de do. & contu. cũ dicat: ff. de arbi. C. Iſus. §. i quia ad duo tenetur. s. ieiunare vigiliã Apostoli. & ieiunare: vñ si nõ põt ieiunare vigiliã ob reuerentiã diei Dñicæ, ieiunet die sabbati arg. prædictæ leg. & ff de vsuris, debitor.

COnsiliũ nostrũ.] CASVS. Quæsitum fuit, vtrũ omnes vigiliæ Apostolorum debeant ieiunari? & rñdet, φ sic, pter vigilias Apostolorũ Philippi & Iacobi, & beati Ioãnis Euãgelistæ, quia festiuitas illorũ j. solemnitatem paschalē celebratur, festiuitas B. Ioannis infra Natale Dñi, & et ieiunium in aduentu Dñi agitur. Vigiliæ sanctorũ quorũ festiuitates secunda feria celebrantur, in præcedenti sabbato ieiunandæ sunt: de celebratione beati Bartholomæi dubitabatur apud quosdam. Rñdet Papa, cõsuetudo regionis seruet. Item quidã in Quadragesima pp necessitatē famis coacti sunt comedere carnes: quæritur quæ pœnitentia illis sit iniungenda? Rñdet Papa, φ in tali articulo non peccant. Item qdã pp debilitatem comedũt carnes die sabbati cõtra loci cõsuetudinem, vnde alij habent molestum: Rñdet Papa, φ cõsuetudo loci seruet, ita tñ φ debilib. & infirmis pp hoc periculũ non immineat. Itē qdam infirmantur in Quadragesima, & in alijs ieiunijs, & petunt eis carniũ sibi cõcedi: Rñdet, φ desideriũ infirmorũ supportãdũ est, cũ vrgēs necessitas hoc requirit, cũ legi nõ subiaceat necessitas. No. φ bonarũ mētiũ est ibi culpã timere, vbi culpa nõ est. Itē cõsuetudo regionis in esu carniũ attēdēda ē. Itē necessitas legē non habet.

[Gl. seq. obijcit de illis versic. Petrus, & Andreas, & c. & sol.]

CAP. I.

EX† parte vestra quæsitum fuit, vtrũ si Natiuitatē Domini, vel Assumptionem beatæ Marię, vel festiuitatem alicuius Apostolorũ in secunda feria contigerit euenire, die sabbati [a] præcedentis † vigilia debeat ieiunari: & vtrum in vigilia beati Matthię Apostoli, sit ieiunium iniungendum? Ad quod breuiter respondemus, quod die sabbati festiuitates prælibatas † secundæ feriæ præcedentis, & beati Matthiæ Apostoli, debet vigilia ieiunari.

¶ Idem Bracharensi archiepiscopo.

¶ Non capit congruam summationem, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta, quæ patent per §§.

CAP. II.

COnsiliũ † nostrum: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod omnium Apostolorum [b] vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi. & beati Ioannis Euangelistæ: quoniam † ipsorum solemnitas infra solemnitatem paschalem, [c] istius autem infra Natalem Domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur. Sanctorum† quoque vigiliæ quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt sabbato [d] ieiunandę. De festiuitate vero beati Bartholomæi Apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, Respõdemus, quod in hoc consuetudinem [e] tuæ regionis obserues: & infra.

¶ Cum autem quęsieris, quæ sit illis pœnitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus, quo † tempore tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: Respõdemus, quod in tali articulo illos non credimus puniēdos: [f] † preces tamen Domino pro illis, & cũ illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarũ [g] mētium est, ibi timere culpam, vbi culpa minime reperitur. Itē de illis, qui propter debilitatē in sabbato [h] carnes sumunt, φ in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cum hoc ab alijs moleste feratur, & oritur inde illis occasio detrahendi: Respondemus, quod super hoc consuetudinem [i] propter ambiguum duplicitatis potest talibus pœnitentia imponi. 3 23. q 5. excommunicatorum. 34. q. 2. in lectum.

b ¶ Omniũ Apostolorũ.] quia oium dicit nihil excipit, nisi tres vigilias q̃ sequunt: ergo in omnib. alijs est ieiunandum, 2 nisi consuetudo contraria sit, vt in §. prox. ex quo excipit tantũ de istis, ergo de oib. alijs intelligēdũ est. qa dō li clausula non referē ad ea de quib. specialiter cautum est. ff. de verb. oblig doli clausula. non obstantib. versibus illis.

Petrus & Andreas Paulus cũ Symone Iudas:

Vt ieiunemus nos admonet atq; Mattheus.

c ¶ Paschalem.] inter quam nullum ieiuniũ necessitatis est 75. dist. c. ieiunium §. non autem. nisi rogationes & vigilia Pentecoste. de consecr. dist. 3. rogationes.

d ¶ In pcedenti sunt sabbato.] s̃. c. proxi. & j. de verb. sign. quæsiuit.

e ¶ Consuetudinē.] ar. cõsuetudinē cuiuscũque regionis seruãdã 12. dist. illa s̃. de sepul. certificari. 76. dis. vtinam j. eo. c. item.

f ¶ Puniēdos.] & sic necessitas excusat, q̃ legem non habet. de consec dist. 1. sicut. & j. eo. c. §. vlt.

g ¶ Bonarũ.] 5. dist. ad eius in fin. tamen

h ¶ In sabbato.] quæ in sabbato comedi non dēnt. de consec. dist. 3. sabbato. & arg. 12. dist. illa.

i ¶ Cõsuetudinē.] à qua recedi nõ dēt sine magna causa: cum ex hoc scãdalũ gñetur. Immo tanquã contemptores legum puniendi sunt qui contrafaciunt. 11. dist. in his.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpi.

† præcedenti

† Prælibatæ, legit in recentiorib. libris.

1 Sicut locus medius ĩpedit pollutione cœmeterij. j. de ptec. eccle. vel al. ca. v. i lib. 6. Io. And.

† Cap 2 eo. tit. in 3. cõpi.

† In antiqs codicibus vt plurimũ ita: qa i lorũ festiuitas j. solēnitatē paschalē: istius aũt j. Natale Dñi, celebratur.

† al. ita: & sãctorũ vigiliæ quorũ quoque festiuitates. & c.

2 Vt eorũ sit æqualis festiuitas, quorũ equalis ē sanctitas. 76. dist. lcite. Io. An.

† al. ita: tpe illo quo tãtæ famis. & c.

† In antiqua cõpilatione huius dicti ē rõ, q̃ hic omisit Raymundus, quæ hēt ita. quos tã vrgēs necessitas excusauit.

3 Melius est n. p suff. ægra superabũdet q̃ φ desint. 13. q. 2. non æstimemus, s̃m Hostiens. Ioan. And.

in his. si tñ periculum contigerit non est seruanda, vt hic dicit inferius, q̃a vtilius, ẽt scandalũ nasci pmittit, q̃ veritas relinquatur. inf. de re igit. qui scãdalizauerit.
a ¶ Indulgeri.] non ex debito, sed ex humanitate.
b ¶ Necessitas] de consecr. dist. 1. sicut. & j. de reg. iur. quod non est.
c ¶ Vt maiꝰ in eis periculũ.] s. mortis: sicut olim permittebãt dari libellũ repudij, vt maius periculum vitaretur, vt 33. q. 2. si quod verius.

EXplicari.] Cõmunis diuisio. Secũda pars ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Quæritur, si dies Natalis Dñi in sexta feria euenerit, vtrũ illa die liceat nobis carnes comedere? rñdet, ꝙ sic, si voto vł regulari obseruantia non sumus adstricti, nec tñ peccamus, si ob deuotionẽ abstinemus. No. ꝙ cõsuetudo generalis ecclesiæ seruanda est.

[Gl. seq. arg. à contrario.]

d ¶ Nec voto.] ergo si voto teneñ, nõ debẽt comedere carnes, quia quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluũtur. 32. q. vlt. c. vl. quia ex quo i voto emisso nihil exceperunt, generaliter tenentur. arg. j. de priu. quia circa. & ff. de seruitu. vrbanor. pdi. si seruitus.
e ¶ Consuetudinẽ.] quæ pro lege seruari dẽt. 11. dis. in his reb. & 12. dis. diuturni. & sic consuetudo ecclię gñalis seruãda est tanquã lex. s. de celebr. missa. perniciosus.
f ¶ Voluerint] imo magis lauãdi sunt, q̃a ea sunt in nostris officijs gratiora, q̃ cũ licet nobis non impendere, gratia tñ dilectionis impẽdimꝰ. 28. q. 1. ĩã nẽc. quia maioris grarię est offerre quod non des, q̃ reddere qđ teneris. 33. q. 5. q fitit alias ẽ sub illo c. tuc saluabitur. q̃a nemo ĩ necessitatib. liberalis existit. ff. de adm. leg. l. rem legatã & ff. de don. int. vi. & vxo. si quis pro vxore. Ber.

tuę regionis facias obseruari, sic tñ, quod debilib. & infirmis propter hoc periculum non emergat.

¶ Pręterea de illis, qui in alijs ieiunijs solénibus infirmantur, & petunt sibi esum carniũ indulgeri: [a] Respondemus, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorũ cum vrgẽs necessitas [b] existit, supportare potes, & debes, vt maius in eis periculum [c] euitetur.

¶ Honorius tertius Pragen. episcopo.

¶ Si festum Natiuitatis occurrit sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis & vouentibus.

CAP. III.

EXplicari † per sedem Apostolicam postulasti: & infra. ¶ Respondemus, ꝙ illi, qui nec voto, [d] nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festũ Natiuitatis Dominicæ, die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellẽtiam vesci † possunt secundum consuetudinem [e] ecclesiæ generalis. Nec tamen hi † reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere.

TITVLVS XLVII.

De purificatione † post partum.

¶ Innocentius iij. Armachan. † archiepiscopo.

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.

¶ Supra visum est de ieiunijs indictis ob reuerentiam sanctorum, sequitur merito videre de purificatione post partum: quæ fuit inducta ob reuerentiam ecclesiarum. Abbas.

De hac materia tractatur. 5. dist.

Volens.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo dubij fortificatio. ibi, Licet. Tertio solutio. ibi, Quia. Quarto permissio. ibi, Si tamen. Abb.

¶ Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiam nec tenetur abstinere per aliquot dies secundum legem Mosaicam.

CAP. VNICVM.

VOlens: † & infra. ¶ Licet secũdũ legẽ Mosaicam certi [g] dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à tẽpli cessarent ingressu: Quia tamẽ lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est: Inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ postquam vmbra legis euanuit, & illuxit veritas Euangelij, si mulieres post prolẽ emissam, acturę gratias ecclesiã intrare voluerint, [h] nulla ꝓ inde peccati mole grauantur, nec est ecclesiarũ eis aditus denegãdus, ne pęna illis † cõuerti videatur in culpam. si tamẽ ex veneratione [i] voluerint aliquamdiu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

TITVLVS XLVIII.

De ecclesijs ædificandis, † vel reparandis.

¶ Ex cõcilio Moguntin. †

¶ Habentes beneficium in ecclesia tenentur contribuere ad ipsius reparationem.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, per quantum tempus mulier post partũ ab ingressu ecclesiæ dẽat abstinere: quia secundum legẽ Mosaicam, certi dies determinati erant, quibus mulier ab ingressu ecclesiæ post partum abstinebat: Sed quia per Iesum Christum veritas facta est, Rñdet Papa, ꝙ postquã vmbra legis euanuit, & veritas illuxit Euãgelij: si mulieres post partũ voluerint ecclesiam intrare actura gratias Deo, nullũ est peccatum: nec aditus ecclesię illis est denegandus: ne pœna illis videat in culpam conuerti: tñ si aliquã diu voluerint abstinere, non est improbandũ. Not. ꝙ pœna non debet cõuerti in culpam.
g ¶ Certi dies.] pro masculo xl dies pro fœmina lxxx. distin. 5. §. 1. & ideo ad litteram hoc fiebat, quia reputabantur immũdæ vsque ad tempus illud. Ber.
h ¶ Intrare voluerint.] prohiberi non debent: ne pœna eis vertatur in culpam. 5. dist. si mulier. & ca. ad eius vero & 7. q. 1. cum percussio.
i ¶ Ex veneratione.] de conse. dis. 2. quotidie. & quia bonarum mentium est, &c sup. tit. prox. consilium. §. 2. & 5. dist. ad eius vero concubitum.

DE ECCLESIIS ædificandis, vel reparandis.

¶ Supra visum est de ecclesiarum cõsecratione; sed quia ecclesiæ cõsecratæ quandoque ruunt, & sic reparatione indigent; quandoque vero ex necessitate de nouo ædificari debent, merito subijcitur de ecclesijs ædificandis, vel

† Vide Couar. lib. 4. varia. resol. ca. 20. & Sylue. in sum. ver. ieiuniũ. circa. fin.

† vti

† illi

1 Errat hic gl. & de hoc dicto tene ꝙ docet B. Th. 2. 2. q. 88. art. 9.

† al. ita: de purgatione

† Armacam. al. Armacã. epo. alias ita: Inno. iij. ceteris omissis.

† Cap. vni. e. tit in 3. cõpi. Et cur purificatio fuerit in lege instituta vide per B. Th. 2. 2. q. 37. ar. 4. & de purific. legit Leui. c. 12.

† eis

† De materia huius tituli vide cci. Trid. sess. 7. de refor. ca. 8. & plenius sess. 21. de refor. cap. 7.

† In cõciliis editis habet hoc decreta in cõcil. Moguntiaco sub Carolo Magno. c. 42 referunt Burchardus lib. 3 cap. 36. & Iuo. par 3. c. 35. & c. 4. co. tit. in 1. cõp.

vel reparandis. Vel continua magis ad proxima sic: Supra visum est in rubricis præcedentibus de veneratione ecclesiarum & sanctorum. Sed quia decus ecclesiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare: ideo subijcitur hæc rubrica. Abbas.

De hac materia tractatur 16. q. 2. §. hinc etiam. vsque ad fin. §. item sunt aliqui. de consec. dist. 1. in multis capitulis.

Q Vicunque.] Litera huius ca. patet. Not. quòd cuius est emolumentum eius debet esse & onus.

a ¶ Ad tecta.] nam vbi est emolumentū, ibi debet esse onus: quia non est ferēdus is qui lucrum amplectitur, onus autē subire recusat. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro secūdo. in fi. & §. ne autē. ver. si nec talis, sicut ad quē spectat onus, & emolumentum. C. de fur. manifestissimi. §. pen. in fi. sic sup. de his quæ fi. à mai. par. cap. vlt. & inf. de his. Nam, & ipse fructuarius tenetur ad sarta tecta. C. de vsufrꝰ eū ad quem, & ff. eod. vsufructu legato 1. respō. in fin. & §. hactenus. [al. as est lex.] Et hoc intelligo, cum quarta ad hoc deputata non sufficit: de qua habes 10. q. 3. vnio. alias si sufficeret, non teneretur.

C Vm dicat.] Duæ sunt partes. Secunda ibi. Statuimus. Prima subdiuiditur. Secunda ibi, Caueant. Abb. Siculus.

† Ex concil. Laterañ. sub Alex iij. cap. 23. & c. 1. eo. tit. in 1. cōpi.

1 Cōstituere, legitur in cōcilio, & pluribus veteribus Gregorianis.

CAP. I.

Q Vicunque ecclesiasticum beneficiū habent, omnino adiuuēt ad tecta,[a] ecclesiæ restauranda, vel ipsas emendandas.

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ *Leprosi permitti debent sine præiudicio antiquarū parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterū, nec tenentur soluere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.*

CAP. II.

C Vm dicat Apostolus: & infra.

¶ Constituimus, vt vbicunque tot [b] simul leprosi sub communi vita fuerint congregati, quòd ecclesiam cū cœmeterio sibi construere, † & proprio gaudere valeāt presbytero, sine cōtradictione aliqua permittātur habere. Caueant tamen, vt iniuriosi veteribus[c] ecclesijs de iure parochiali nequaquam existant. quod

10 enim eis pro † pietate cōceditur, ad aliorum iniuriam [d] nolumus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimētis [e] animalium suorum, decimas tribuere non cogantur.

¶ Alexander iij. Eboraceñ. Archiepiscopo.

20 ¶ *Propter nimiam distantiā ecclesiæ, potest noua ecclesia in ipsius parochia ædificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.*

CAP. III.

A D † audientiam nostram noueris peruenisse; quòd villa, quæ

30 dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, vt † tempore hyemali cum pluuiæ inundant, non possint parochiani sine magna difficultate [f] ipsam adire:

40 vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus abundare, quòd præter illius villæ prouētus mini-

[Glo. seq. arguit, & arguendo probat.]

d ¶ Aliorum iniuriam.] arg. nullius inopiam releuari cum alterius iactura. 23. q. 3. primum. & ff. de cond. ind. nā hoc arg. 14. q. 5. idēque arg. C. de eman. li. nec auus. quia & si princeps concedit alicui ædificare in loco publico, hoc intelligitur facere sine dāno alterius. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis à principe. & ff. ad Treb. sed cum ab herede ff. de adm. tu. impuberi. & j. eo. ad audiētiā. Sic enim interpretāda sūt bñficia principis, vt nō incipiat esse iniqua. ff. de vulg. & pup. sub. ex facto. ff. de præto. stipul. l. Paulus. ff. ex quib. causis maio. l. sciendū. s. de vsu pal. ex tuarū, & ff. de off. ord. c. licet.

† Dictio, pro, deest in pluribus exēplarib. & male.

e ¶ Nutrimentis.] de o ib. aūt alijs soluant decimas, ex quo de istis tm̄ ꝓhibent: qa qđ de vno ꝓnibet, de alio cōcessum intelligit. 25. dist. qualis, nisi religionē aliquorum assumerēt, tuc gauderēt eorū priuilegio. s. de sta. mon. recolentes in fi. & arg. sup. de dec. ex parte. 10.

† Cap. 2. eod. tit. in 1. cōp.

† quod.

A D audientiam.] Primo ponit facti narrationē. Secundo prouisionem. ibi, Quia igit, quæ primo prouinciæ: quia rector cōsentit, secundo quando dissentit. ibi, Si vero. Abbas.

CASVS. Quædam villa tm̄ distabat a parochiali ecclesia, quòd tempore hyemali sine magna difficultate parochiani ipsam ecclesiā

CASVS. Quidam Leprosi cum sanis habitare nō debent, ne vna ouis morbida inficiat sanas oues, statuit conciliū Laterañ. vt vbicūque tot simul leprosi fuerint congregati sub cōmuni vita, ꝙ ecclesiam cū cœmiterio possint cōstruere, & proprium presbyterū hr̄e: sine cōtradictione alicuius hoc faciant: caueant tñ, ꝙ de iure parochiali veterib. ecclesijs iniuriosi nequaquā existant: quia quod eis pro pietate conceditur, ad aliorū iniuriā redundare non debet. De hortis tñ & nutrimentis animaliū suorū, decimas soluere non cogantur. Not. quòd noua ecclesia in præiudicium veterū ecclesiarum fieri non debet. Item priuilegium in iniuriam alterius dari non debet. Item quòd datur pro pietate, nō debet trahi ad grauamen alterius. Item leprosi de hortis & de animalibus suis decimas soluere non coguntur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Tot.] sed quot sufficiunt? forte x. vt 10. q. vnio. vel etiam pauciores, dummodo velint ecclesiam dotare, arg. de consec. dist. 1. nemo.

c ¶ Veteribus.] veteres enim ecclesiæ propter nouas lædi non debent. 16. q. 1. quicumque. ecclesiæ tamen de decimis modicū damnum possunt sustinere. j. ca. prox.

50 adire non poterant: vnde congruo tempore nō poterāt diuinis officijs interesse: vnde dñs illius villæ petijt, vt ibi posset ecclesiam construere, quam dotare volebat, & maior ecclesia intantum abundabat, quòd nullum vel modicū præiudicium propter hoc fieret eidem sine obuentione illius villæ: vnde mandat Papa diœcesano quatenus si ita est, ecclesiam ibi ædificet, & in ea sacerdotem instituat ad præsentationē rectoris maioris ecclesiæ, cum assensu patroni, percepturum obuentiones: illius villæ: prouideat tamen, vt competens honor, ſm

60 facultate illius loci ecclesiæ matrici seruetur: quod satis fieri potest, cum dñs eiusdem villæ xx. acras terræ illi ecclesiæ assignare velit. Si autē rector matricis ecclesiæ, opus illud voluerit impedire, vel presbyterū idoneum distulerit presentare, archiepiscopus nihilominus idem opus fieri faciat, & presbyterum instituat. Not. quòd ex iusta causa noua ecclesia fieri potest in parochia alterius ea inuita. tamen quòd pro facultatibus ipsius loci nouiter constructi honor matrici ecclesiæ, & præsentatio rectori maioris patrono seruetur. Item modicum damnum ex causa sustineri potest. Item negligētia inferioris suppleri debet per superiorem.

f ¶ Magna difficultate.] hæc est iusta causa cōstruendi

ecclesiam

ecclesiā in alterius parochia, & in eius præiudicium, & ita difficultas aliquid permittit quod alias prohibetur, simi. 63. di. cū longe. & 93. di. c. iuxta. & ff. de iud. si longius, & ff. de arbi. cum dies. §. si arbiter, & C. in quib. cau. tu. vel cur. habenti tu. da. l. pp tale, & l. cū ob augmentum, simile, sup. de rescri. nonnulli, s. de ele. nihil est. §. vlt. & 7. q. 1. tēporis qualitas. §. 1.

†conuenientem.

ster illius cōuenienter [a] † valeat sustentationē habere: Mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices, & in ea sacerdotē, sublato appellationis obstaculo, ad præsentationē rectoris [b] ecclesiæ maioris, cū canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdē villæ obuētiones [c] ecclesiasticas percepturum: prouidens tamen, vt competens in ea honor [d] pro facultate loci, matrici † ecclesiæ seruetur; quod quidem fieri posse videtur, cum eiusdem villę dominus viginti acras [e] † terræ frugiferæ velit ad vsus sacerdotis conferre. Si vero psona matricis ecclesiæ virum idoneū præsentare distulerit, [f] vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis cessante diffugio instituere non omittas.

† al. ita: ecclesiæ matrici maiori seruetur.

† Acra. Inqt Hostien. hic, vulgare est Anglorum, & tantū valet acra apud Anglos quātum iornale apud nos, & quantum arpentū apud Gallos, & quantum bubulcata, vel tabula apud Italos & Lōbardos.

¶ Idem Lexouieñ. † episcopo.

† Exoñ. lexoneñ.

a ¶ Conuenienter.] alias non permitteretur 10. q. 1. quicūque. & c. ecclesiæ. & cap. de deci. & sup. cap. prox. 12. q. 2. bona rei.

b ¶ Rectoris.] præsentatio rectoris est necessaria: quia ille est ei subiectus. argu. 24. dist. quando. 5 c. dist. in capite. & qđ ipsum tangit, approbare debet. s. de temp. ord. si archiepiscopus. C. de au. præstan. l. vlt. & 16. q. 1. statuimus & s. de offi. archi. quia. in fin. Sed quare præsentatio non spectat principaliter ad patronū, vt sup. de iure pa. per totum? Potest dici q ideo spectat ad maiorem ecclesiam: quia in eius præiudicium fundatur alia in ipsius parochia: vnde quasi quadam compensatione præsentat cum assensu patroni: & hoc prouidet Papa forte de consensu patroni. Vel potest dici, q patronus tantū eliget & præsētabit electum rectori maioris ecclesiæ, qui illū postea episcopo præsentabit. arg. 24. dist. quādo, sed primum versus videtur. Sed quid si patronus non concordat cum illo rectore? Nisi iustam causam contradictionis ostendat, non nocet, vel dic, quòd ambo sunt patroni & ambo debent similiter eligere. quia de bonis vtriusque dotatur ecclesia: & presbyterum præsentabunt archiepiscopo. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundæ solutioni signat contrarium.]

c ¶ Obuētiones.] & ita videtur q debeat habere decimas illius villæ sed contra 16. q. 1. quicunque, & c. ecclesiæ, non sunt contraria, sed Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis & hoc ideo, quia propter prouentus illius villæ rector maioris ecclesiæ poterat competenter sustentari, vt sup. dr: sed episcopus hoc facere non posset, nisi de consensu rectoris maioris ecclesiæ, quia non pōt iura illius ecclesiæ dare alteri. sup. de reb. eccl. non alienan. c. 1. & argu. 16. q. 1. constitutum, & §. sicut duo. Gratianus tamen contradicere videtur, vt colligitur ex illo. §. sicut duo. à contrario sensu præcedentium capitulorum. Licet possit dici, q Papa non intellexit de decimis prædialibus, sed de obuentionibus alijs, scilicet oblationibus: & de personalibus decimis, quæ dantur diebus quibus accedunt ad ecclesiam, & ex mortuarijs & consimilibus, quia de iure communi perceptio decimarum pertinet ad parochialem ecclesiā sup. de deci. cum in tua, & si Papa de illis intellexisset, bene expressisset, argu. s. de deci. ad audientiā, sicut expressit de obuentionibus, expressisset supra de decimis arg. contra. j. de verb. signif. cum inter vos.

¶ Rectores ecclesiarum possunt compelli, vt de redditibus qui supersunt, teneantur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesiæ.

CAP. IIII.

DE † his, qui parochiales ecclesias habēt, duximus respondendum, quòd ad reparationem & institutionem ecclesiarū cogi debent, [g] cum opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius ecclesiæ, si eis supersint, conferre, vt eorum exemplo [h] cęteri inuitentur.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Sæcularis ecclesia sine præiudicio clericorum ad statum regularem potest reparari: & collegio, quod nondum est, priuilegium non confertur.

CAP. V.

AD † audientiam nostram peruenit, q tu in ecclesia, de qua in episcopū vocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare; inde si quidem est, q hoc deuotioni tuę auctoritate Apostoli-

d ¶ Honor.] sc vt aliquid annuatim in signū subiectionis præstetur. 1 arg. s. de cēsi. omnis anima. moderandum tamen ad arbitriū episcopi. sup. de off. iudic. de causis.

e ¶ Arcas.] mensura terra est. & est vulgare Anglorum.

f ¶ Distulerit.] & patronus cum eo.

DE his.] CASVS. Quæritur, vtrū rectores ecclesiarum compelli debeant eas reparare. Et respondetur, q cogi debent de bonis ecclesiæ, si eis supersunt, ad reparationem ecclesiarum cōferre, vt eorum exemplo cæteri inuitentur. Not. q cuius est emolumentum, eius debet esse & onus. Item qui alium inuitat, in se debet habere quod prædicat.

g ¶ Cogi debent.] si partē fabricę recipiat. ar. 10. q. 1. decernimus. & q. 3. vnio. immo certe & sine illa si possunt, vt colligitur s. de his quæ fi. a ma. par. cap. c. vlt. & argu. 12. q. 3. pontifices, & sup. de resti. cum in officijs, & sup. eo. c. 1. vbi de hoc.

1 Et hoc probat littera, q facultate loci vel vt veniāt ad scrutinium & baptisma, & capitulum, & simile sup. de capel. mo. dilectus vel reseruabitur ii in sepultura, de præscr. ex transl. missa. Io. And.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cōp. Et post conci. Lateran. sub Alexand. iij. par. 29. ca. 2. Et vide omnino concil. Trid. sess. 21. de reforma. cap. 7.

† Cap. 4 eod. tit. in 3. cōp.

h ¶ Exemplo.] qui alium inuitat ad aliquid faciendum in se debet habere quod prædicat. 26. distin. vna tantum, & 25. distin. primum. & ff. de neg. gest. si pupilli. §. vltim. & ff. de si seru. iustu. ff. si seru. vend. altius, & 71. distin. miramur, 42. distin. §. 1. & 47. dist. cap. sicut. §. necesse.

AD audientiam.] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Licet autem. Abbas.

CASVS. Quidam canonicus ecclesiæ sæcularis, vocatus fuit in episcopum ecclesiæ alterius episcopatus, desiderabat in ecclesia illa de qua fuerat assumptus, instituere canonicos regulares: petijt a domino Papa ut hoc ei liceret: indulget Papa ut hoc facere possit, si episcopus diœcesanus in hoc tibi consentiat: ita tamen, quòd clericis, si qui sunt ibi dum vixerint vel alibi necessaria ministrentur. Item petijt a Papa ut faceret priuilegium cōfirmationis canonicis ibi ac instituēdis: in hoc Papa ipsum exaudire non potest, cum nulli canonici adhuc ibi sint, quibus priuilegium cōcedatur. Not. quòd Papa per suam indulgentiam vel priuilegiū alicui præiudicare non intendit, vt hic patet quia si episco-

episcopus diœcesanus hoc non permittat, non valet hæc indulgentia, nec et clericis illius ecclesiæ præiudicatur. Item rei quæ non est, non datur priuilegium.

[Glo. seq. quærit obijciendo, & soluit.]

a ¶ Indulgemus.] sed quid valet ista indulgentia, cum hoc nō possit sine licētia diœcesani quia & hoc idē poterat, si tātum licentia episcopi habuisset, quantum, ad hoc parum valet, nisi quia eps citius mouebit ad cōsentiēdū: & si nō consentiret, faciliius cōpelleret. a. s. de iure pa. nullus. sed in hoc prodest, quia hoc facere poterit clericis inuitis, dummodo æquè ibi vel alibi prouideat eis, aliàs eis inuitis hoc facere non posset similis indulgētia est s. de vsu pal. ex tuarum. Et est op. arg. quod Papa non intendit alicui facere præiudicium per suum priuilegium. De hoc no. plura. arg. s. eod. cum dicat.

[Gl. seq. obijcit & sol. Iterum obijcit & soluit.]

b ¶ Ibi.] sed hoc vr contra ius: quia homines diuersæ professionis in eodem officio non debent associari. 16. q. vlt. in noua. & s. de electio. cum causam argum s. de postu. c. 1. in fin. In potestate episcopi erit an velit eis prouidere ibi vel alibi, sed honestius est, vt eis alibi prouideat. Argum. est hic, quod aliquis punitur sine culpa. quod esse non debet. 56 distinct. satis peruersum. & 16. quæst. vltim. inuentum. Et hoc quidem regulare est, sed hoc facit Papa ex speciali indulgentia, vt remoueantur fauore religionis. & est summa ratio quæ pro religione facit, ff de reli. & sumpt. fune. sunt personæ, propter quā multa fiunt, quæ alias non fierent, j. de apostat. cap 2. & sup. de fil. presbyte c. 1.

[Glo. seq. fortificat textum. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Non possumus.] sic ergo patet, quod rei quæ non est, non datur priuilegium: non enim ante ratio quærenda est, quam persona ff. de iure codicil. quidam referunt. 1 & ff. communia prædio l. 1. & j. de despon. impube. ad dissoluendum. sic rescriptum non dat ad lites, quæ nondū sunt. s. de rescript. c. vlt. vbi plures concor. sunt ad hoc. Arg. cōtra. ff. de seruit. vrbano præd. o. si seruitutes. § futuro. Solue illud contrariū cum suis concor. & dic, quod futuro ædificio non potest seruitus constitui vt statim sit seruitus. quia non est cui seruiat, sed aliquis potest obligare ad eam constituendam cum fuerit ædificium. arg. ff sem ere hæredes. § an ea stipulatio.

TVa nos.] Prima pars ponit dubium episcopi, quod secundo tollit, ibi: Fraternitati. Abb Sic.

CASVS. Quidam eps iurauit, quod bona ecclesiæ nō alienaret. postmodum quidā habitatores sui episcopatus, nō habētes ecclesias vel oratoria, in quib. possent audire diuina, petebant ab epo, vt oratoria in locis illis erigerent, in quib. audirent diuinum officium; eps occasione iuri pdicti, dubitabat ecclesiam ibi erigere, ne p textu nouarum ecclesiarū ecclesia sua detrimentū incurrat: quare super hoc cōsuluit Papam: & ipse mandat, quatenus occasione illius iuramēti non dimittat quin populo indigenti super ecclesijs construendis debeat prouidere. Not. quod iuramentum ad casum inopinatū extendi non debet. Item ex iusta causa nouæ ecclesiæ poss. et construi in parochiis aliorum. aliàs nō debent. construi.]

d ¶ Non alienādis.] simile. 28. di. de Syracusanæ. 10 q. vlt. cap. vlt. & s. de rebus eccle. non alie. vt super. sic & rex in sua coronatione iurat regni sui iura illibata conseruare. s. de iureiu. intellecto.

e ¶ Destitui videatur.] trepidauit. vbi non fuit timor. in hoc facto videbatur præiudicium fieri ecclesiæ suæ, quia parochiani illi veniebant forte ad ecclesiam suam. Bern.

f ¶ Iuramenti.] iuramentum enim nō extendebatur ad hūc casum, licet illi essent parochiani sui: ex quo populus indigebat. argum s. de consti. cum M. & s. eod. ad audientiam 1. nec poterat illud seruare iuramentum sine periculo animarum. propter carentiam sacerdotum, vnde si propter episcopi negligentiam aliqui perirent, imputaretur ipsi 26. q. 6. si presbyter. & c. seq.

g ¶ Indigenti.] ecce causa quare noua potest construi ecclesia in præiudicium etiam alterius. sic s. co. cap. 3. 16. q. 1. præcipimus. & q. 7. ecclesias.

ca indulgemus,[a] si tibi episcopus diœcesanus consenserit in hac parte. Verum si clerici sæculares in ea adhuc superesse noscūtur, volumus eis, dum vixerint ibi[b] vel alibi necessaria prouideri. †

¶ Licet autem nobis instantius supplicaueris, vt ecclesiæ prædictæ confirmationis priuilegium faceremus, tibi non possumus[c] de iure deferre, cum nulli canonici adhuc ibidem existant, quibus priuilegium concedatur.

¶ Celestinus † tertius.

¶ Non obstante iuramento de rebus ecclesiæ non alienandis, potest episcopus propter indigentiam nouam ecclesiam ædificare.

CAP. VI.

TVa † nos duxit: & infra. ¶ Præterea, quia occasione iuramēti, quod de rebus ecclesiæ[d] nō alienandis[d] te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus, in quibus populi habitantes oratorijs egere videntur, (ne prætextu nouarum ecclesiarum commissa tibi ecclesia destitui videatur[e]) ecclesias formidas erigere: Fraternitati tuæ mādamus, quatenus illius iuramēti[f] occasione, nullatenus prætermittas, quin populo indigenti[g] super basilicarū institutione studeas salubriter prouidere.

TITVLVS XLIX.

De immunitate † ecclesiarum, Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Ex synodo Ioānis Papæ.

¶ In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus iudicare, nec hospitium quærere.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM, Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Continuatur hæc rubrica ad præcedentia hoc ordine secundum Gof. & Io. And. Visō de ecclesijs ædificatis & reparatis, quia ipsæ cum suo ambitu, & cœmeterio & suis rebus grauari non debent oneribus res laicorum præmuntur, ideo rectè post præcedentem rubricam subijcitur ista, vbi de istorum immunitate tractatur.

De hac materia tractatur 41 dist. §. sed licet. vsque ad finem dist. & 87. & 98. dist. & 14. q 4 & 23 q. vlt. in ca. si in morte §. ecce quod, vsque ad §. hinc datur. 16. q. 1. generaliter, vsque ad §. idem. & q. 6. & 2. quæst. 1. in primis.

† Vide l. nec auus. C. de emā. libe. & l. ex facto. ff de vulg. & pup. subtit.

† Alex. iij. in vno aut alte ro vetusto codice.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōpi. Et vide Ioā. A. Antoniū But. & l. mo ... in c. extir. pāde. §. qui vero s. de præbendi. ... al. ta ecclesiæ tuæ. &c.

† Hūc & duas sequētes vide c. vlt. de rescr. sup 4 gl. Io. And.

† Vide cōcil. Trid. sess. 23. de reformatione, ca 10. vbi immunitates & priuilegia ecclesia rū innouant, & confirmant, adde tractatū Remigij de Goni de immunitate ecclesiarum.

VT in domibus. CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, quod in domib. ecclesiarũ placitũ vel hospitiũ nullus sibi deat vẽdicare, nõ obstãte aliqua cõsuetudine, sed in publicis locis hoc faciant. No. quod placita sæcularia i eccl'ia teneri nõ dẽnt. Item iudices sæculares prætextu alicuius cõsuetudinis, hospitiũ in ecclesijs vẽdicare non debent.

a ¶ Vt in domibus.] simile, statuimus.

b ¶ Missus.] id est, executor vel officialis: vulgare est Italiæ.

c ¶ Placitum.] & ita placita sæcularia non sunt in ecclesia tractanda, sed ecclesiastica sic 2.q.vlt. c.vlt.

d ¶ Hospitiũ.] C. de episcop. & cler. l. 1. in fine quod quasi debitum nõ dẽnt here, sed charitatiuũ hospitiũ petere pñt à clericis: ad qd̃ tenent 42. dist. §. 1. & s. de supplen. negli. plato. sicut. & s. de præb. c. de monachis.

PEruenit.] Hoc capitulo ... narratur ... Primo ponit dicto ... Quatenus Abb. CASVS. Statuitur in capitulo isto, quod cũ necessitas imminet, nullus à custodia ciuitatis seu vigilijs debeat excusari: sed oẽs ad hoc generaliter teneantur ... ciuitas melius valeat custodiri. No. quod necessitate ... priuilegia ... ab omnibus præcaueri debet.

e ¶ Nullum.] hominibus ecclesiæ.

f ¶ Aut alio modo.] id est, sub hoc prætextu excusari, quia sũo ecclesiæ nostræ, vel sim.

g ¶ Oẽs.] nisi sint clerici, vt ex prætextu excusent C. de decu. l. vlt. li. 10. & 12. q. 2. ecclesiarum seruus. cõtra. sed hoc est speciale. 2 Bern.

h ¶ Vigilantibus.] vicissim, & successiue, vel ẽt simul si periculum imminet: quia expedit reipublicæ plures habere defensores. ff. de no. ope. nun. ñã reipublicæ in.

INdicatum est.] Hoc capitulũ communiter nõ summatur, & non diuiditur. Abb. CASVS. Dr̃ hic, quod rustici ecclesiæ rura ecclesiæ dimittere non debent, transferendo se ad priuatorum rura. No. hic contra rusticos ecclesiæ, scilicet adscriptitios.

i ¶ Rustici eccl'iæ.] de illis intellige, q gleba sunt astricti, vt recedere nõ possint. C. de agricol. & cẽsi. cum satis oĩno. li. 11. de qb. hẽt s. de Iudæis. multorum. § 1.

NOn minus.] Prima pars narrat, & aggrauat horridã oppressionẽ eccl'iæ q faciebãt Potestates sæculares. Scd'a ibi, Quocirca. puidet. Et hæc tria facit. Primo pęnã cõminat. Scd'o ponit casum pmissũ. Tertio pęnã cõminatã imponit. Abb. Sic. CASVS. In quibusdam partibus mundi rectores locorum tot onera imponũt ecclesijs, vt sacerdotes earũ deterioris conditionis videantur, q fuerint sub Pharaone, qui legis notitiam non habebat: immo sacerdotes & iura eorũ in pristina libertate dimisit, & de publico eis necessaria ministrabat: sed isti omnia sua onera fere imponunt ecclesijs, & iurisdictionem ecclesiarum sibi in totũ vsurpant: vnde Lateranẽ. cõcilium sub anathemate prohibet ne talia de cętero attentare præsumãt: n si eps & clericus tãtam necessitatem aspexerint vel vtilitatẽ, vt absq; vlla coactione existiment eis subueniendum, vbi laicorũ non suppetũt facultates. Si vero decętero contra ista venire præsumpserint & cõmoniti nõ ... tos. nec cõroni restituant, donec satisfecerint competenter. Not. quod laici non debent onera imponere ecclesijs, nec earũ iurisdictionem vsurpare. & si commoniti nõ satisfecerint. sunt excommunicati.

K ¶ Non habebat.] & ... Misericordiam ... mei, quia ignorans feci. 8. dist. consuetudo.

sed isti excusationem hanc habere non possunt.

l Subactis.] id est, redactis.

m ¶ Angarijs.] angariæ 3 dicuntur personalia obsequia ... sumptibus præstita ... sumptibus alienis.

... in contrarium allegat ...

n ¶ Sub tributo.] arg. q sacerdotes, & clerici ...

CAP. I.

VT† in domibus[a] ecclesiarũ, neq; missus[b] neque comes, vel iudex publicus vel minister, quasi pro consuetudine placitum,[c] vel hospitium[d] vendicẽt: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & ẽt hospitẽtur.

¶ Gregorius † archiepiscopo Triceñ. †

¶ Tempore magnæ necessitatis, non debet aliquis excusari à murorum seu ciuitatis custodia. h. d. secundum intellectum Panormitani.

CAP. II.

PEruenit: & infra. ¶ Fraternitas tua nullum[e] per nostrę vel ecclesiæ suę nomẽ, aut alio mõ[f] excusari à murorũ vigilijs patiatur: sed oẽs[g] ad hoc generaliter compellãtur. Quatenus cũctis vigilantibus,[h] melius valeat ciuitatis custodia procurari.

Idẽ Vitali defẽsori Sard. †

¶ Rusticus astrictus ad culturam agrorum ecclesiæ, non potest illam deserere, h. d. summando generaliter.

CAP. III.

INdicatum est: & infra. ¶ Dictũ est nobis, quod rustici[i] ecclesiæ rura eius deserẽtes, in priuatorum possessionibus culturã exhibeant: quod experiẽtia tua fieri non permittat.

¶ Ex concil. Lateran. †

¶ Laici collectas imponentes clericis vel ecclesiis, seu iurisdictionem eorum vsurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cũ suis fautoribus: potest tamen episcopus cum clero eis in necessitate præbere subsidia.

CAP. IIII.

NOn† minus: & infra. ¶ In diuersis mundi partibus cõsules ciuitatũ & rectores, nec nõ & alij qui ptãtem habere videntur, tot onera frequenter imponũt ecclesijs, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotiũ videatur, quã sub Pharaone fuerit, † qui legis diuinæ notitiam nõ habebat[k] Ille quidem omnibus alijs seruituti subactis,[l] † sacerdotes & possessiones eorũ, in pristina libertate dimisit, & † eis alimoniã de publico administrauit: Isti vero onera sua fere vniuersa imponũt ecct'iis, & tot angarijs[m] eas affligũt, vt eis quod Hieremias deplorat, competere videatur: Princeps prouinciarum facta est sub tributo.[n] Siue quidẽ fossata, si-

Marginalia:

† Ca. 1. e. tit. in 1. compil. Et de materia vide plene p Nauarrum ... c. 5.

† Gregorius Agnello. Tetracoñ. episcopo. † al. Terracinẽsi. ...

1 Nisi ab initio ... ecclesiæ ... in 1. comp.

2 Propter nimiã necessitatem. s. eo. non minus. ẽm Goff. & iunge qd̃ notat de off. archi mãdam. ẽm Hostien. Io. And.

† Scilicet sub Alc. iij c. 19.

† Ca. 4. e. tit. in 1. cõp. concorda: cõcil. Lateran. sub Leone x. sess. 9. tit. de reformat. curiæ. §. & cũ à iure. & Bulla i cæna Dñi §. Qui ve collectas.

† Gen. c. 47.

† Subactis.

† Et de publicis eis alimoniã ministrauit.

Thre. 1.

3 Angariæ & per angarias qualiæ sunt ... adnotatio ad duodecimũ librũ Instit. tit. de ...

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

esse immunes ab omni exactione sæculari. 23. q. vl. cōuenior. & c. tributū. §. quāuis. & C. de sacrosan. eccl. l. ad instructiones, & l. placet. & 11. q. 1. si tributū. & 16. q. 1. c. generaliter, §. nouarū. & 11. q. 1. sacerdotibus, arg. cōtra. 23. q. 8. tributū, & 11. q. 1. magnum. sup. de cēsi. c. 1. in fin. C. de epis. & cler. de his. ff. de pub. & vec. Imperatores. Solu. q̄ vsib. ecclesiasticis deputātur, quo ad fundationem ecclesiarum & cœmeteriū, & domos, & hortos iuxta positos, immunia debēt esse ab omni exactione, cęte ra autem transeunt cum suo onere ad ecclesiam, arg. de cōsi. c. vbi de hoc. j.

a ¶ Tātam necessitaté.] & ita ex arbitrio epi dependet inspicere hāc necessitatē, tñ aliquid conferre nō debet, nisi super hoc prius Romanus Pōtifex consulatur. inf. eo. aduersus. 1. respon. in fine.

b ¶ Releuādas.] cōferre enim debēt sicut & alij possessores ad iter faciendū, vel ponté ædificandū, vel reficiendum. in authen. de eccle. tit. §. ad hoc. colla. 9. C. de sacr. san. eccle sijs. ad instructiones.

c ¶ Commoniti.] admonitio enim sēp pcedere dēt vindictā. 12. q. 2. indigne. & nisi se correxerint post admonitionē, sunt ipso iure excōicati, 1 vt hic dicit, & fautores ipsorum, & successores ipsorū si non satis fecerint in fra mensem. inf. eo. aduersus. §. vlt. B.

† adimpleri. in cōcilio vero legit, cōpi.

†inspexerint.

† coactione.

1 Dicit Pet. q̄ ilic est casus specialis, q̄ non habet alibi nisi j. de rap. excōicationi, sed vide concor. iuris noui q̄s ibi dedi su per vlt. glo. Io. And.

ue expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum & clericorū & pauperum Christi vsibus deputatis volunt fere cuncta compleri. † Iurisdictionem etiam & auctoritatem prælatorum ita euacuant, vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse.

¶ Quo circa sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibem⁹, nisi episcopus & clerus tantam necessitatē [a] vel vtilitatem aspexerint, † vt absque vlla exactione † ad releuandas [b] communes vtilitates vel necessitates, vbi laicorum non suppetūt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autem consules aut alij de cætero ista commiserint, & commoniti [c] desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum, excommunicationi se nouerint subiacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

¶ Lucius tertius.

¶ *Causæ sanguinis in ecclesia uel cæmeterijs agitari non debent.*

Cum ecclesia.] Diuidit: Nam in principio & fine ponit duplex cōstitutionis causa. In medio ponitur constitutio. Secunda: ibi, Seculares, Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Dei secundū Euangelium debet esse domus orationis, & non spelunca latronū, aut sanguinis forum: & ideo statuit papa q̄ iudices sæculares causas criminales, vbi de sanguinis effusione, vel corporali pęna agitur, ibi sub interminatione anathematis nō debeant exercere, absurdū est enim ibi causam sanguinis agitari, vbi est tutela refugij constituta. No. causa criminales laicorum in ecclesijs non debet agitari. Item cōfugientes illuc debent ab ecclesia defendi.

[Glo. seq. inducit simile.]

d ¶ Cum ecclesia.] hic ergo propter reuerentiam loci non tractantur causæ sæcularium in ecclesia. sup. eo. c. 1. sic & alibi expellūtur de ecclesia. 2. q. 7. accusationi. alibi habes de reuerentia diei, in quo causæ etiam ex consensu partium tractari non possunt. 15. q. 4. ca. f. C. de fer. omnes, & melius supra de fer. c. vlt.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.

e ¶ Effusione.] maxime, quia nec aliæ ciuiles causæ. s. eo. c. 1. secus de ecclesiasticis. 2. q. 2. præceptum, & arg. s. de app. q̄ua fronte.

CAP. V.

Cum † ecclesia [d] Dei secundum Euangelicā ueritatem domus orationis esse debeat, nō spelunca latronum, aut sanguinis forum, Seculares iudices causas, vbi de sanguinis effusione, [e] & corporali pęna agitur, in ecclesijs vel cœmeterijs [f] agitare sub interminatione anathematis [g] prohibemus: absurdum enim est, & † crudele, ibi iudiciū sanguinis exerceri, vbi est tutela [h] refugij constituta. ¶ Innocentius iij. illustri regi Scotiæ. †

¶ *Reus criminis ad ecclesiā fugiens, non est violēter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi dānari ad mortē, vel ad aliam pœnam corporalem: est tamen aliter legitime puniendus, fallit in duobus casibus hic expressis. hoc dicit primo. Seruus fugiens ad ecclesiam timore domini sui, est domino de eius immunitate iurāti restituendus. hoc dicit secūdo.*

Quid ergo si alteri parti vel vtriq; esset interdictus ingressus ecclesiæ? Rñdet, nihilominus pōt intrare, q̄a interdictū extenditur ad hūc casum. arg. q̄ etiam post votum vel iuramētum de carne nō comedēda comedere dēt, vt se purget si esset suspectus, 30. di. c. vl. ar. sup. de cōsti. cū M. & sup. tit. pxi. c. vlt. vel tūc causæ tractant extra ecclesiā vt illic ser uet interdictū: q̄a nihilominus valeat iudiciū, nec est pceptū ita qđ nō possit alibi tractari, q̄ in ecclesia, sed de honestate dictum est, vt pter loci reuerentia forte magis caueat a periurijs & mendacijs.

f ¶ Cœmeterijs.] quę eodem 2 priuilegio gaudēt, cū ecclesijs. 17. q. 4. q̄squis, & c. id constituimus, & sup. de cōsec. eccl. vel alta. c. consuluisti.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

g ¶ Anathematis.] non credo 3 q̄ ipso iure sint excōicati, sed post admonitionē sut excōicandi B.

h ¶ Tutela.] sic cōfugiēs ad ecclesiā tutus dēt esse, q̄a est tutela refugij. vt hic dicit, & inf. c. prox. & 17. q. 4. diffiniuit. Ber.

Inter alia.] Malefactor fugiens ad ecclesiam, immunitate gaudet: nisi ī duobus casib. seruus vero restituitur domino de ipsius impunitate iurāti. Ita communiter summatur. Duo sunt dicta. Secundum ibi. Si vero. Abb. Sic.

†Cap. 2. eod. ti. in 2. cōpil. Et de materia vide late per Nauar. in manu. de Horis canonicis, c. 5.

†al. ita. & val de crudele.

†In oib. exēplarib. Vaticanis p Scotiæ, legit Conacię, vel Conatiæ.

2 Vide Remigiū de Gōnitrac. de immunit. eccle. paulo post prīcipiū verbo, cœmeterium in quarta amplificatione.

† Cap. vnic. eo. ti. ī 3. cōp. De materia vice late per Couar. lib. 2. varia. resol. c. 20. & Remigium trac. de immun. eccl. alētia. 1. & 2.

3 Secundum Ala. alle. 10. di. hāc cōsuetudinem. idē Host. Io. An.

CAP. VI.

Inter † alia; & infra. ¶ Tuis quæstionibus

CASVS. Quęsitum fuit a papa, vtrum confugientes ad ecclesiam debeāt ibi defendi: papa super hoc distinguit, confugiens ad ecclesiā aut est liber, aut seruus: si liber, quantumcunque grauia cōmittat, non est ab ecclesia per violentiam extrahendus, nec inde debet dānari ad mortem vel ad pœnam: sed rectores ecclesiarum vitam sibi reseruant: puniuntur tamen alias super eo quod inique fecerit: nisi fuerit latro publicus, vel nocturnus depopulator agrorum, qui publicus stratas obsidet suis insidijs, q̄ ab ecclesia extrahi possunt nulla defensione sibi tradita. Si autem fuerit seruus ad ecclesiam cōfugiens, si dominus eius de impunitate psonæ, clericis iuramentū, præstiterit, domino suo

restituatur etiam inuitus, alioquin a dño poterit occupari. No distinctionem huius decretalis circa fugientes ad ecclesiam. Item confugientes ad ecclesiam debent ibi defendi, præter duas personas, scilicet, latronem publicum & deuastatorem agrorum & vinearum.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem]
a ¶ Canonum.] 17. q.4. diffiniuit, cap. id constituimus, cap. reū ad ecclesiam. & cap. metuentes.
b ¶ Legū] C. de his qui ad eccl. confug. l. præsenti.
c ¶ Extrahēdus.] ēt Iudæus, 1 dummodo absit simulatio. C. de his qui ad ecclesias confug. 1.
d ¶ Ad pœnam.] ab omni genere pœnarum interim sunt securi. 17. q. 4. id constituimus.
e ¶ Puniēdus] pecuniariter dūtaxat vel alia satisfactione præter pœnam corporalem 17. q. 4 reum. & c. id constituimus.
f ¶ Nisi publicus latro.] vt 17. q 4. sicut antiquitus: lex tñ plures personas excipit. in auth de mā prin. §. φ si delinquentes, coll. 3 ver. neque vbi homicidæ, adulteri, & raptores virginū extrahunt ab ecclesia: secundū φ isti, de quib. hic dr̃ sed decretū duas personas extrahit vt hic: & canō exp̄sse p̄stat immunitatē raptorib. virginū 36. q. 1. de raptoribus, & sic i casu isto derogat illi auth. per ista iura oib. alijs immunitatē p̄stat, nisi i casu. ī. eo. c. vlt. publicos. n. latrones cuilibet impune occidere licet, & sine peccato. 2. 23. q. 5 cū homo. & C. qñ li. vnicuique fi. iudi. se vendi l. 1. & tales famosi latrones capti in furto, in furca suspenduntur. ff. de pœn. capitalium. §. famosos. sed si famosus non est, tunc iubetur castigari, sed nec vitam nec membrum perdit. C. de ser. fugi. auth. sed nouo. Vinc.
g ¶ Nocturnus depopulator.] de istis duob. habes. C. quādo lic. vnicuique. l. 1. cuius verba hæc sunt, & l. 2.
h ¶ Canonicas.] signatas in princ. decretalis.
i ¶ Compellitur.] 17. q. 6. metuentes, & c. id constituimus, & C. de his qui ad eccle. confug. si seruus.

1 De hoc art. vide paulo antea citatos

† al. ita, Supe eo tamen.

† Scilicet Later. c 46.

2 Hoc dictū glossæ indistinctè acceptū, falsum est, de quo te neas qđ tradit B. Th 2. 2. q. 64. art 8. & 3. adde Sotū. li. 5. de iust. & iure q. 1 ar. 2, & 3. & 8.

respondentes iuxta sacrorum statuta canonū [a], & traditiones legum [b] ciuilium, ita duximus distinguēdum: quod fugiēs ad ecclesiā, aut liber, aut seruus existit. Si liber, quātuncunque grauia maleficia perpetrauerit, nō est violenter ab ecclesia extrahēdus [c]: nec inde dānari debet ad mortē, vel ad pœnā [d], sed rectores ecclesiarū sibi obtinere debent membra & vitam. Super † hoc tamen φ inique fecit, est alias legitime puniendus [e]: Et hoc verum est, nisi publicus latro [f] fuerit, vel nocturnus depopulator [g] agrorum, qui dum itinera frequētata, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia extrahi potest, impunitate nō præstita, secundum canonicas [h] sanctiones.

¶ Si vero seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam, postquam de impunitate sua dominus eius clericis iuramentum præstiterit, ad seruitium domini sui redire compellitur [i] etiam inuitus: alioquin à domino poterit occupari.

¶ Idem ex concilio generali. †

¶ *Clerici non debent necessitatibus, seu vtilitatibus ciuitatum, seu aliorum locorum, et vbi laicorum non suppetunt facultates, subuenire, nisi prius Romanus Pontifex consulatur, hoc primo. Sententiæ & constitutiones editæ a laicis collectantibus ecclesiam, sunt ipso iure irritæ, nec vllo tempore conualescunt. hoc secundo. Rectores excommunicati ob grauamina præmissa, remanent excōicati, etiam post depositum officium: nihilominus excommunicati sunt successores, nisi satisfecerint infra mēsem. hoc tertio. h d ad maiorem declarationem, & pro nouitijs.*

A Duersus.] Ioannes An. specifice non summat, sed pro sūmario dicit sic: Generale cōciliū repetit Lateran. s. eo. nō minus, addens quandā prouisionem in ver. propter & pœnam, in ver. Quia vero, sed dn̄s Ant. summat sic: Ciuitatib. p̄sidētes, & ecclesias collectantes, p̄ter formā ɔcilij generalis, sunt excōicandi, nisi satisfecerint infra mensem, & sniæ ab eis latæ sunt nullę, q̄ pœnę transeūt ad successores, & eos sequūtur officio deposito. h. d. Sed certe hoc summariū nō euacuat radicit⁹ intellectū cap. Vñ dicit Panor. φ istud c. hēt principaliter tria dicta Nā primo repetit cōcil. Lat. sup. eo. non minus, & quandā determinationē annectit: Secūdo ibi, Quia vero. pœnā illi⁹ cōcilij auget. Tertio ibi, Cæterū. pœnā illi⁹ concilij determinat, & extēdit ad successores, & hęc diuisio sufficit p̄ sūmario Abb. CASVS. Later cōciliū excōicauit rectores ciuitatū & aliorū locorū, q admonitione p̄missa grauaminib. illatis ecclesijs ñ satis facerēt secundū tenorē cōcil. Lat. sup. eo. nō min⁹. Sed quia nec sic eorū malitia ɔquieuit, adijcitur in isto cōcilio gñali, vt constōnes & sniæ, q̄ a talib. vel de ipsorū mādato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ hēant, nulla vnquā tpe valituræ: veruntñ qa fraus & dolus alicui patrocinari non dēnt, nullius rector decipiat vano errore, nec credat, vt ī. tps sui regiminis tñ sit excōicatus, quasi post illud nō sit ɔpellendus ad satisfaciendum: qa tā ipse q satisfacere recusauerit, q̄ successor ipsius erat excōicatus, nisi ī mēse satisfecerit, donec satisfecerit [illegible], qa i onere succedit, q substituit in honore. Not. φ laici exactiones ab ecclesijs exigere nō [illegible] dn̄s papa [illegible] vtilitatib. [illegible] Item sua vel [illegible] excōicatum prolata nulla est: nec tractu tpis conualescit, & ita quod ab initio non tenet, nullo tpe conualescit. Item fraus & dolus nemini patrocinari debent. Item sententia excōicationis transit in alium, in quē lata non fuit, sed hoc est quia ille successit in vitium. Item q succedit in honore, succedere debet in onere.

CAP. VII.

A Duersus † consules & rectores ciuitatū vel alios, q ecclesias & ecclesiasticos viros, talilis seu collectis, & exactionibus alijs aggrauare nitūtur, volens immunitati ecclesiasticæ Lateran. [k] † concilium prouidere, p̄sumptionem huiusmodi sub anathematis districtione p̄hibuit; trāsgressores & fautores eorum, excōicationi [l] subiacere præcepit, donec satisfactionē impenderint cōpetentem. Verū si qñ forte ep̄s simul cū clericis, tantā necessitatē vel vtilitatē p̄spexerit †, vt absq; vlla coactione ad releuandas vtilitates & necessitates communes, vbi laicorum non suppetūt facultates,

† Cap. 3. ti. de de celib. in 4. comp. Vide q̄ citatur s. i c. non minus. eo. tit.

† Later. cōcil. sub Alex. iij. cap. 19.

† prospexerint.

k ¶ Lateran. concilium.] sup. eo. non minus. cuius verba hic inferius ponuntur. B.
l ¶ Excommunicationi.] scilicet, post admonitionem sup. eo. non minus.

a ¶ Propter

subsidia duxerit† per ecclesias conferenda: prædicti laici humiliter & deuote recipiant cum gratiarum actione. Propter imprudentiam[a] tamen quorundam, Romanus Pontifex prius consulatur: cuius interest communibus vtilitatibus prouidere. ¶ Quia vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquieuit, adijcimus, vt constitutiones, & sententiæ, quæ † a talibus, vel de ipsorum mandato[b] fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tempore valituræ. Cæterũ, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, vt infra tempus [d] regiminis sustineat anathema, quasi † post illud non sit ad satisfactionis debitum cõpellendus. nam & ipsum, qui satisfacere recusauerit, & successorẽ [e] ipsius, nisi satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donec satis fecerit competenter: cũ succedat in onere, qui substituitur in honore.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Prælati plus debito a subditis extorquentes prætextu procurationis vel alterius seruitii imper, legato vel alteri, illud restituent, et tandem pauperibus erogabunt.*

CAP. VIII.

Quia† plerique prælati, vt procurationem aut seruitium aliquod impẽdãt legato vel alij, plus extorquẽt a subditis, quã soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quærunt prædam, potius quã subsidium in subiectis, id de cætero fieri prohibemus. Quod si quis forte præsumpserit, & sic extorta restituat, & tantundem cogatur pauperibus[f] elargiri. Superior autem, cui fuerit quærela deposita, si negligens fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat vltioni. †

¶ Gregorius ix. Astoricẽ.†

¶ *Ecclesia non consecrata, in qua diuina officia celebrãtur, gaudet immunitate.*

CAP. IX.

Ecclesiæ, † in qua diuina mysteria cele—

a ¶ Propter imprudentiam ab hoc loco vsque ad finẽ additur prædicto Concilio Lateranẽ.
b ¶ Mandato.] simi. s. de proc. consulti.
c ¶ Tempore valituræ.] sic ergo patet q sñia tpe excõmunicationis lata, nulla est. j. de hęre. excõicam⁹. §. credentes, nec ẽt cõualescere põt, vt hic patet: immo & si detegatur postsñiam, q a aliquis fuerit publice excõicatus, retractat sñia. s. de re iud. ad probãdũ, q a hæc exceptio in qualibet parte litis põt opponi. s. de exc. exceptionẽ. imò nec priuilegium ipsorum valet. 3. q. 4. nullus.
[Glo. seq. recitatur per obiectionem, de lege curatores, &c. & soluit.]
d ¶ Infra tps.] & ita est hic argu. q iudex post officiũ depositũ cõueniri põt: & hoc iõ q a cõuenit de maleficio qđ cõmisit i ipso officio: secus si conueniret ex cõtractu: nã administratores ciuitatũ, tutores, & curatores nõ cõueniũt post depositũ officiũ ex cõtractu, quẽ fecerunt nomine ciuitatis vel pupilli. ff. đ admi. rer. ad ciu. pti. curatores. § in eũ & C de admini. tu. cũ qđ l. ff de euic. illud §. 1. sed ex male her cõuenitur deposito officio. 1. q. 1. iubemus, & legibus sequẽtibus ad finẽ cõnis. & illa lex, C. ad le. Iul. repetun. iubemus. tñ pcurator negociorũ bñ cõuenit deposito officio, ff. de pcu. pcuratori qui p euictione.
[Gl. seq. recitetur p obiectio & sol. in fine obiicit, & soluit.]
e ¶ Successorem.] & ita delictũ pdecessoris prudicat successori. sed hoc non est verũ: imo est propriũ delictũ, ex quo ipsum non purgat, quia consentit, & sic incipit esse proprium delictũ: ñ punitur eadem pęna cũ pdecessore. sic s. vt li. non ꝯte. c. in fi. Præterea cũ iste generalis successor habeatur, si succedit in vitiũ eadẽ sñia ligatur. ff. de diuer. & tẽpo. pscri. cũ hæres, & vitia a maiorib. contracta pdurant. C. de acq. pos. vitia. ff. de acq. poss. Pomponius. §. 1. & facto auctoris successio damnatur hæredis. 1. q. 1. cito turpẽ. tñ iste successor quia prius cõicauit ei in crimine, statim fuit excõicatus post ambitionẽ. j. de sen. excom. nuper. & c. si cõcubinæ. Sed cum ille iudex non excõicatur expresso nomine, quare statim non trãsit ad successorem. s. de off. deleg. qm Abb. & s. de off. ord. pastoralis: Respondetur, † hoc prouenit ex delicto, vnde: non descendit statim ad alios. 24 q. 3 si hæres. sed datur tẽpus, infra quod purget illud vitiũ: quo elapso nisi hoc fecerit, præsumitur consentire. 1. qu. 1. constat. quia ex quo succedit in honore, debet succedere in onere, vt dicit in fine. Ber.

Quia plerique.] Primo prohibet. Secundo pœnam imponit contra facientes: ibi, Quid si. Tertio superiori negligenti pœnam comminatur ibi, Superior autem. Abb. sic.

CASVS. Aliqñ contingit, q epi, & alij plati, vt pcurationem vel aliud seruitiũ impendãt legato vel alij, plus extorquẽt a subditis, q̃ soluant legato vel al j. & sic in aliorum dãnis lucra sectãtur, phibet Cõcilium, ne de cætero hoc fiat: qđ si qs forte ꝯsũpserit, sic extorta restituat: tantũdẽ de suo cogat pauperib. elargiri, & si de hoc ad superiorẽ q̃rela puenerit, & negligẽs fuerit in hmõi statuti executione, canonicæ subiaceat vltioni. No. q cũ dãno alteri⁹ nemo lucrũ quærere dẽt. Itẽ si aliquis exigit indebitum a suis subditis, dẽt illud restituere & tantũdem pauperibus erogare. Item prælatus negligens puniendus est.
[Gl. seq. signat ꝯrium. ponit solus Ioã. quam reprobat, & demum soluit.]
f ¶ Pauperibus.] s. de censi. procurationes ꝯtra in si. vbi dr q illud dari dẽt ecclesiæ a qua illud accepit. & hic datur pauperib⁹. Solu hic ignorat quãtũ quilibet ꝯtulisset: & iõ iubet dari pauperibus, vt dixit Io. Sed hæc solutio non est vera, q a sicut restituit sic extorta vltra q̃ debuit, ita põt eisdẽ a q bus recepit, tãtundẽ dare; & ita non est verũ qđ dicit Io. q ignorat quãtũ q libet ꝯtulisset, q a inde põt fieri scriptura, & quilibet scit quantũ dedit: Vñ dicas, q illud c. pcurationes, loquit de alio casu, s. cũ platus visitat ecclesiã sibi subiectã, si tunc exigit plures pcurationes q̃ sint dies, quib. ibi morat, & grauius excedit, q̃ in psenti casu, & plus grauat ecclesiã, & dr tũc cõmittere crimen concussionis, vnde posset puniri in quadruplum † 2 18. dist. qm quidẽ. in fi. & 1. q. 7. sancimus. & 23. q. 1. militare. qđ optime dicit hic, qua tanq̃ calumniator & cõcussor talis puniri debet sed in hoc cap procurationes. punit illos pęna dupli in casu isto non ita excedit crimen ꝯcussionis, q a a nullo exigit vltra q̃ soluat, sed facta coacteruatione plus recipit. Sufficit ergo iste, vt recipiãt qđ vltra dederunt: & ille in pęnã sui tãtundẽ soluat pauperibus. simile s. de Iudæis, ad liberandam.

Ecclesiæ.] Primo ponitur dictum. Secundo ratio dicti ibi, Quia. Abb.

Marginal notes:
† duxerint
† In cõcilio apertius legitur ita: quæ ab excõicatis hmõi, &c.
† Perperã in plu[...] exemplarib præter tũn recentio ribus legitur, cũ sensus exigat, quasi, vt est in ꝯcilio, & i antiquis codicibus.
† Scilicet cõcilio Latera. c. 34.
† Secundum Tancre. & Goff. Io. An.
† Cap. 4. tit. de cẽsi. in 4. compilatio. Et vide Fel. in c. irrefragabili. §. cæterũ. s. de off. ord.
† Vide nota ta per Bar. in l. qđ ergo. §. pęna grauior. ff đ his, q no. infam.
† Astorensi. epo Senonẽ. epo. Cõtius.
† Vide Syluestrũ in summa verbo, immunitas. 1 qu. & Couar. loco citato in c. seq.
2 Sub quo ẽ rei psecutio. & tñ triplũ sit pęnæ. qđ dic vt no. 1. q. 7. in cum.

CASVS. Aliqua ecclesia nondum est consecrata, tamen diuina officia celebrantur in ea: quæritur vtrū censeri debeat eodē priuilegio, ac si esset consecrata: & rñdetur φ licet nondum sit consecrata, nullo iure adimitur priuilegium immunitatis: quia ex quo diuinis officijs est dedicata, non est temerarijs ausibus quorumlibet profananda. Not. φ ecclesia nō consecrata, priuilegium habet immunitatis propter diuina officia quæ celebrantur in ea.

a ¶ Celebrantur.] ex hoc videtur, φ si adhuc ibi nō sunt diuina officia celebrata, nondum gaudeat priuilegio illarum, in q̄bus celebrantur diuina, quia nondum plene dedicata videtur diuinis obsequiis: vnde sacrilegium ibi nō dicereť cōmitti, nec debet aspergi propter hoc: quia nullum diuinum officium fuit ibi celebratum: asper gi tamen debet si aliquid turpe ibi factū est, antequā ibi celebretur.

b ¶ Adimitur.] sic ergo patet, φ ecclesia non consecrata eodē gaudet priuilegio, quo & consecrata, 1 ratione diuini officij quoad priuilegium immunitatis: vnde si cuiuscunque semine vel sanguine fuerit polluta, debet aqua exorcizata lauari ante quam celebretur in ea. s̄. de consec. vel a'ta c. vlt & de consecra. di 1. ecclesia. & confugientes ad ipsam priuilegium immunitatis, ac si consecrata esset, habebunt. s̄. eod. inter alia cum suis concordan.

c ¶ Obsequiis diuinis dedicata.] quicquid. n. Dño consecratur, sanctum sanctorum erit Dño. 12. q. 2. nulli licet. vñ ad vsus ꝓfanos & ad humanos redire non dēt. s̄. de rerum perm mancipia. & s̄. de reli. do. c ad hæc.

Immunitatem.] Diuiditur: quia primo ponit dictum. Secundo ratio dicti: ibi, Cum autem in eo. Abb.

CASVS. Quidam in ecclesiis vel cœmiteriis earum, committūt aliquando homicidia, & alia maleficia, sperantes obtinere ibidem impunitatem suorum excessuū, quos nullatenus commisissent, nisi per ecclesiam ad q̄ confugiunt, crederent se defendi: quæritur an isti debeant, ab ecclesia defendi? Rñdet Papa, cum in eo quis puniri debeat in quo peccauit, & frustra legis implorat auxilium, qui contra legem delinquit, mandat Papa, φ tales publice nuncientur non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos. Not. φ quis puniri debet in eo in quo peccauit. Item qui offendit canonem, beneficium illius impetrare nō potest. Item ipso facto amittit quis priuilegium. Item non debet quis offendere illum a quo sperat auxilium.

d ¶ Sperantes.] nemo enim sub spe veniæ peccare debet. j. de cler. excom. mini. illud. & de conse. dist. 4. quando quia, quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. quæst. 4. est. iniusta. & s̄. de vit. & ho. cler. vt clericorum.

e ¶ In eo in quo delinquit.] sic s̄. de temp. or. litteras & s̄. de iure pat. pastoralis. cum suis concordantiis.

f ¶ Frustra legis.]. de vsuris, quia frustra. j. de senten. excommunicationis in audientia. ff. de minoribus l. auxilium. in fine.

[Glo. ista inducit hoc capitulum contra Hugonem, & signat contrarium, & sol. in fi. quærit. & respondet.]

g ¶ Quo faciunt se indignos.] & merito, quia non iure ad supplicandum debet admitti vbi cōmmittere sacrilegium nō expauit. 17. qu 4. frater & coepiscopus, & ca. seq. vnde sumptum fuit. idem dicit lex, quō illis qui in ecclesia scelus studuerunt perpetrare, permittimus aliquod auxiliū ex terminis ecclesiasticis inuenire. in Auth. vt lic ma. & auiæ. §. quia vero. coll. 8. Et est hoc contra H. qui dicit super illo c. frater. & coepiscopus. φ & isti debent habere immunitatis priuilegium. si confugerint ad ecclesiam 2 & n si satisfecerint, non admittuntur postea ad supplicandum, id est, orandum in ecclesia. & pro eo est. s̄. eo inter alia. vbi tantum duæ personæ excipiūtur. 17. q 4. sicut antiquitus. vbi canon tantum publicum latronem excipit. & ita hic contradicit prædictis iuribus proximis, & Hu. Dicas quod non contradicunt, quia illa decre. inter, & omnia illa iura, quæ illud dicunt, intelliguntur quando confugientes ad ecclesiam non delinquerunt in ecclesia vel cœmiterijs sed alibi: vnde ecclesia præstat tūc eis immunitatem. Et Hu. male dixit, quod isti non habebant immunitatem ab ecclesia, quia reddiderunt se indignos eius præsidio: & si fuerunt stulti in culpa sua, sint sapientes in pœna. 36. dist. c. quia ca. Sed quare publicus latro, & depopulator potius extrahuntur ab ecclesia; quam alius malefactor, qui forte est deterior? Quia plurimum interest illos puniri quam alios malefactores: cum pluribus exitia cogitent. quam alij. 23. q. 3. est iniusta.

† emmunitatis.
† dicata

† Vide Couarr. lib. 2. variar. resol ca. 20. & Remigium de Gōmi, tra. de immu. eccle in 3. fallentia, vbi plenissime de materia huius decreta. is.

† al. ita: quæ nisi per ecclesiā, ad quam fugerint, &c. sed in magis vetustis, &c. vt est impressum.

1 Concor. l. pen. cū not. ff. de testam. mi. & ēt hospitalia l. oīa priuilegia, C. de epis. & cl.

brant, [a] licet adhuc nō extiterit consecrata, nullo iure priuilegiū immunitatis † adimit: [b] quia obsequiis [c] diuinis dedicata, † nullius est temerariis ausibus profananda.

¶ Idem Toletano, & Cōpostellano Archiepiscopis.

¶ *Qui sub spe immunitatis in ecclesiis vel cœmiteriis delinquunt, immunitate non gaudent.*

CAP. X.

Immunitatem † ecclesiasticam: & infra. ¶ Nonnulli impunitatem suorū excessuum, per defensionem ecclesiæ obtinere sperantes, [d] homicidia, & mutilationes mēbrorum, in ipsis ecclesiis, vel earū cœmiteriis committere non verentur: qui, † nisi per ecclesiam, ad quam confugiunt, crederent se defendi, nullatenus fuerant cōmissuri, & infra. ¶ Cum in eo, in quo delinquit, [e] puniri quis debeat: & frustra [f] legis auxilium inuocet, qui committit in legem; Mandamus, quatenus publice nuncietis, tales non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos. [g]

TITVLVS L.

Ne clerici vel monachi sæcularibus negotijs se immisceant.

¶ Ex Concilio Moguntino. †

¶ *Enumerat concilium multa sæcularia negotia, a quibus iubet clericos & monachos abstinere. Et sunt xiiij. si recte enumerentur.*

† Extat in cōciliis editis post. cil. Moguntiaco sub Carolo Magno. c. 14. & in synodo Moguntina sub Rabano archiepiscopo c. 13. referunt Burchardus lib. 8. decr. ca. 90. & Iuo par. 7. c 268. & c. 1. e. tit. in 1 cōp.

2 Qualiter vera etiā possit opin. Hug. vide hic p Host. & Io. An.

NE CLERICI VEL MONACHI sæcularibus negotiis se immisceant.

¶ Supra visum est, de his quæ clericis competunt: nunc autem de prohibitis est videndum secundum Doctores. Vel continuatur ad titulum proxime præcedentem sic: quia supra tractatum est de immu. eccle. & clericorum, ne forte ob hanc immunitatem clerici vel monachi superbirent, & arbitrarentur sibi omnia licere, merito subijcitur hæc rubrica; per quam ostenditur, quod non debeant se immiscere sæcularibus negotiis. Abb.

De hac materia habetur 88. distinction. & 22. quæstio 4. 33. quæstio. vltim. & de pœn. per totum, & 86. distin. c. vltimo.

Multa

Multa.] CASVS. In capitulo isto enumerantur quędam negotia causa exempli, a quibus debent clerici, & monachi, & moniales oēs omnino abstinere: De quibus ait Apostolus, Nemo militans Deo, debet se negotijs sęcularib. immiscere. No. φ causę miserabilium personarum ad ecclesiā ptinēt. Item iusta & honesta negotiatio licita est clericis: & hoc intellige, cū non hēnt sufficiēs beneficium. Item canes vel aues ad venandū habere non debent. Itē nemo militans Deo, sæcularibus negotijs se immiscere debet.

CAP. I.

Multa sunt negotia sęcularia, de quibus pauca [a] perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscētia. Quicquid plus iusto appetit [b] homo, turpe lucrum est: Munera [c] iniusta accipere, vel etiā dare [d] pro aliquo sæculari quæstu, pretio aliquem conducere: [e] Contentiones, vel lites, [f] uel rixas [g] amare: In placitis sæcularibus [h] disputare, excepta defensione orphanorum [i] aut viduarum: Conductores [k] sæcularium rerum, aut procuratores [l] esse, Turpis verbi vel facti esse ioculatorem, [m] vel iocum sæcularem diligere: Aleas [n] amare, Ornamentum [o] inconueniens pro posito suo quærere: In delicijs [p] viuere velle: Gulam & ebrietatem sequi: Pondera [q] iniusta, vel mensuras habere, Negotium iniustum exercere: Nec tamen iustum negotium est † contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos [r] negotiatos † fuisse: & in regula beati Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negotia monasterij procurentur, Canes [s] & † aues sequi ad uenādum, & omnibus quibuslibet causis supfluis interesse. Ecce talia, & his similia, ministris altaris Domini, nec non & monachis omnino cōtradicimus; de quibus ait Apostolus: Nemo militans [t] Deo, implicet se negotijs sęcularibus.

¶ Eugenius Papa Lucan. † episcopo.

¶ Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum: quod si contrafecerint, et deprehendantur in fraude, non subuenitur eis ab ecclesia.

CAP. II.

Sacerdotibus † & clericis tuis denūcies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores [u] existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis ,pter pecuniariā causam deprenēdātur in fraude, indignū est, eis ab ecclesia [x] subueniri, per quos

a ¶ Pauca.] vt eorū exemplo omnia similia caueantur, & exēpli causa pauca sunt exprimenda 25. dist. cap. vnum orarium §. crimini. appellatio. 24. q. 5. de Ligurib9. & ff. ad l. Aquilia vulneratus. §. vlt. sic qđ vni dicitur, omnibus intelligitur esse dictum, 16. dist. miramur. & de pęnit. dist. 1. nunc autem.

b ¶ Appetit.] 32. q. 4. origo.

c ¶ Munera.] 14. q. 4. clerici. & c. quicunque, 21. q. 3. no licet, & 18. dist. quoniam quidem.

d ¶ Dare.] 14. q. 5. non sane.

e ¶ Conducere.] ad peccandum, qđ non licet 22. q. 4. si ad peccatū, vel pro sæculari quæstu prohibito clericis, quia nec per se, nec per alium licet, 98. dist. negotiatorē. & c. fornicari.

f ¶ Lites.] 11. q. 1. te quidē. & quia criminibus materiā creare noscuntur, C. de iud. properandū. in principio.

g ¶ Rixas.] 46. dist. §. 1. & in alijs, per totum.

ADDITIO. Et nota, φ secundum Petrum & Ioannem contentiones in verbis, lites in iudicijs, & rixæ in factis consistunt.

h ¶ Sæcularibus.] sup. de postulando clerici.

i ¶ Orphanorum.] 88. dist. cap. 1. & in alijs pluribus capitulis.

K ¶ Conductores.] si tamen conductori succedunt, bene possunt in conductione remanere, ff. de decu. l. decurio 1 arg.

l ¶ Procuratores.] in negotijs, sæcularibus, sed pro ecclesiasticis possunt. in auth. de sanct. episco §. aliū, coll. 9. & 21. q. 3. credo. & c. Cyprianus. & inf. c. proxi.

m ¶ Ioculatorem.] 46. dist. clericum scurrilem.

n ¶ Aleas.] 35. dist. c. 1. & vlt. & in auth. de sanct. episco. §. interdicim9. coll. 9. & š. de vi. & ho. cler. clerici 2.

o ¶ Ornamentum inconueniens.] 21. q. 3. c. 1. & 2. & sup. de vita & honest. clerico. clerici.

p ¶ In delicijs] 35. dist. ecclesiæ principes.

q ¶ Pondera.] š. de empt. & ven. vt mensuræ.

r ¶ Apostolos.] Paulum scilicet, 21. q. 1. c. 1. in fine.

s ¶ Canes.] inf. de cleric. ven. cap. 1. & 2. & 86. dist. qui venatoribus, & c. Esau. & ca. an putatis.

t ¶ Nemo militans.] 21 q. 3. c. 1 2. & 3. & inf. eod. sed nec.

Sacerdotibus.] Si clerici ministri vł procuratores laicorū deprehenduntur in fraude, non debet eis ab ecclesia subueniri, hoc dicit. Primo ponit prohibitionē. Secundo pęnā transgredientiū ibi, Quod si. Abb.

CASVS. Quidam clerici publice administrabāt negotia laicorū, & eorum procuratores fiebāt: mādat papa diœcesano epo, vt eis publice denūciet, ne de cętero hoc faciant: qđ si postmodum psumpserint, & in administratione pp causam pecuniariam in fraude deprehēsi fuerint, ab ecclesia non subueniretur eisdē, cū ex hoc scandalū cōtingat in ecclesia generari. Nota, φ clerici nō dēnt esse pcuratores laicorū, nec gestores negotiorū ipsorū. Itē qui scandalum facit ecclesiæ, eius psidio se reddit indignum.

u ¶ Procuratores.] sic sup. ca. prox. sacris enim Dei sacerdotes vacare oportet assidue. 31. di. sacerdotibus. & ff. de arb. non distinguemus. §. 3.

[Glo. seq reddit rationem: ponit opinionem quam reprobat, & huic litteræ dupliciter respon.]

x ¶ Ab ecclesia.] quia se fecerunt indignos veniendo cōtra ipsius prohibitionē, administrationē sæcularē recipiēdo, & frustra legis implorat auxiliū, qui cōmittit in legem. sic sup. tit. prox c vlt. Et ex hac littera sumūt quidam arg. φ laicus auctoritate huius canonis, possit clericum occasione administrationis capere, cessante priuilegio clericali, qđ est falsum: qa prohibiti sūt laici clericos auocare a diuinis officijs 21. q. 3. Cyprian. & 88. di. c. vlt. vnde si ǫfecerint, non dēnt ex delicto proprio cōmodum reportare, arg. 16. q. 1. legi. & ff. de don. inter vi. & vxo. l. 3. §. 1. & ff. de reg. iur. non tradātur. §. nemo

Marginalia: † al. ita, est eis ǫdicendum, &c. — † negotiatores. — Sequitur. qui prohibet cōducere, q̄ cidam, si iure successerit in cōductione, remanet in; ca. ; d̄ in oib. ominibus ser uandum est. Io. And. — 2 Cōcor. 1. 3. & ibi gl. C. de reli. ca. sum. fu. & in l. 3. §. miles, ff. de remis. — † vel — † Lucen. Lucæ. Luē in omnibus Vaticanis. — † Cap. 8. eod. ti. in 1. cōpil. & post cōcil. Lat. sub Ale. iij. p. 16. c. 17. Et vide Federicū de Sen. cōcil. 260. incip. quid si clericus.

nemo ff de furt. itaq; fullo. §. sed nemo, & vñ sunt puniendi. priuilegium habere non debent, 24. q. 1. didicimus. intelligo ergo, q̃ tali clerico nõ subuenitur ab ecclesia postquã legitime admonitus est, vt hic dicit in princ. cũ pro hoc delicto cõmonitus tertio, ab ecclesia sit alienus, si nõ desistat, arg. j. de sent. exc. in audiẽtia. Vel verius nõ dẽt ei ecclesia subuenire in fraude commissa in administratione, nec pecunia, nec alio auxilio, cum alias ecclesia teneatur clericos defendere ab oppressionibus laicorum.

tur, vt in primis concordan. & 30. q. 1. nosse. 33. q. 5. si dicas, 32. q. 4. sic non sunt. Quandoq; compensatur dãnum corporale propter bonum spirituale, & hæc compensatio prohibetur, 55. dist. Euangelica, 2 quandoq; compensatur damnum corporale propter bonum corporale, vt cum fœmina amittit florem virginitatis, videlicet, vt ei recompensetur in fructu sobolis, hoc non reprobatur, sed laudatur, vt 33. q. 5. tũc saluabitur. Quãq; relaxatio iuris ecclesiastici recõpensatur per acquisitionẽ aliquorũ: & hoc similiter admittitur, 23. q. 4. ipsa pietas, vers. itẽ si inquiunt Donatistæ. Quãq; illicita cõmunio alicuius recõpensatur per acquisitionem plurium, 2. q. 1. multi. 11. q. 3. antecessor, & c. q̃ prædecessor, vel potest dici, quòd plurimum verum est: Secũdum sic exponitur sub cõpensatione boni malum non est faciendum, i. illud quod est de genere mali, quia si hoc esset malum, non si canonis auctoritate excusaretur, vt patet per contraria si guara.

N On magnopere.] diuiditur ĩ tres partes. In prima ponit factũ reprehensibile. Secundò id fieri prohibet ibi, vnde. in tertia quadruplicem pœnã imponit: ibi. Si vero. Abb.

CASVS. Quidam regulares audiũt physicales lectiones, intendentes occasione rẽ, vt consulãt fratribus infirmis audiũt & leges, vt negotia ecclesiæ sciãt melius pertractare; Sed quia huiusmodi regulares mundanis actionib. inuolui nõ debet, statuit cõciliũ Turonẽ. ut nullus post factã in aliquo loco professionẽ, ad physicã vel leges mundanas legẽdas pmittatur exire, quod si fecerint & inf. duos menses ad claustrũ suũ nõ redierint, sicut excõicati ab omnibus euitentur, & in nulla causa eorum patrocinium admittatur; cum autem redierint, vltimum locum inter fratres in capitulo, & in mensa, & in omnibus alijs habeant, & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicæ fuerint consecuti. Nota, quod ipso iure sunt excommunicati regulares, qui physicam & leges audiunt: & cum talibus solus papa dispensat, vt ad honores promoueantur.

constat in ecclesia scandalum generari.

¶ Alexan. iij. in concilio Turonen. †

¶ *Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges vel physicã, nisi inf. duos mẽses ad claustrum redeant, excommunicati sunt, & in nulla causa patrocinari possunt, et in choro, et in capitulo, et ceteris erunt vltimi: et sine dispensatione Papæ non promouentur.*

C A P. III.

NOn† magnopere antiqui hostis inuidia, & infra. ¶ Inde nimirum est, quod in Angelũ lucis se more solito trãsfigurãs, sub obtentu [a] languentiũ fratrum consulẽdi corporibus, & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones physicales ponderandas, de claustris suis educit. Vnde ne occasione scientiæ, spirituales viri mundanis rursus actionibus inuoluantur; Statuimus, vt nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionẽ, ad physicam leges vé mũdanas legẽdas permittãtur exire.

¶ Si vero exierint, & ad claustrum suũ infra duorum [b] mensiũ spatium nõ redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, audiantur: reuersi autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris vltimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia [c] sed. Apostolicæ) toti⁹ speciẽ promotionis amittãt.

¶ Idem † in concilio Lateranen.

¶ *Clericus generalis procurator vel iustitiarius principis sæcularis, deponendus est: et si religiosus est, grauius punietur.*

C A P. IIII.

SEd nec procurationes† villarum [d], aut iurisdictiones etiam sæculares,

b ¶ Infra duorum.] verba ista habeb. s j. eo. c. vl. vbi de hoc. [Gl. q. signat contrarium & dupliciter soluit.

c ¶ Misericordia] nota, quòd abbates, vel epi. cũ talibus dispensare non possunt. arg. contra. inf de sen. excom. cũ illorum. in fin. sed hoc ad terrorem aliorum & cautelam statutum fuit, vel quo ad dignitates hoc intelligitur. 3 Bern.

SEd nec.] Panormitanus intelligit hoc capitulũ in pœna excõicationis. & nõ depositionis. Diuiditur; Nam primo ponit prohibitionem, secunda pœnam transgredientium: ibi. Si quis autem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici circa negotia sæcularia, & sub sæcularibus viris plus debito intendebant, & eorum iustitiarij fiebant; statuit concil. Later. quòd nullus clericorum talia de cætero exercere præsumat: Si quis vero contra hoc venire præsumpserit, ab officio ecclesiastico fiat alienus: pro eo quòd ministerio clericali neglecto, vt sæcularibus placeat, fluctibus sæculi se immergit, contra doctrinam Apostoli dicentis: Nemo militans Deo se negotijs sæcularibus implicet. Et si quis religiosorum aliquid prædictorum ausus fuerit attentare, seuerius castigetur. No. quòd clerici iustitiarij sæcularium principum esse non debent. Item admonitio præcedere debet vindictam, vt in prædictis capitulis patet, & hic. Item dignitas personæ aggrauat peccatum.

d ¶ Villarum.] 16. q. 1. de præsentium. 21. q. 3. cap. 1. 2. & 3. & supra eod. cap. 1. 2. & 3. cum concordantijs ibi positis.

a ¶ Obtentu.] argumen. quod prætextu siue compensatione boni, malum non est faciendum: 1 quæst. 1. non est punienda 14. quæst. 5. forte. & 27. quæstio 2. si tu abstines: & infra de vsu. super eod. 32. quæst. 4. sicut sanctius. 22. quæst. 2. primum ne quis arbitretur. argumen. contra. 11. quæst. 3. quod prædecessor 33. q. 5. tunc saluabitur. sup. de iureiur. peruenit. Solu. multiplex est recompensatio: quandoque enim recompensatur minus malum, vt maius euitetur: & hæc compẽsatio penitus inhibetur 14. distin. quod ait. nisi forte in vna & eadem persona 13. distin. capit. 1 & 2. & 33. quæst. 2. si quod verius. Quandoque malum compensatur propter sequelam alicuius boni, vt cum quis cõmittit furtum vel rapinam, ut pascat pauperes, 1 vel subtrahit debitum vxori causa continentiæ. vel facit contra uotum, vel contra matrimonium, vt aliqua efficiatur Christiana, omnis talis compensatio inhibemus, vt nulli omnino post

2 ¶ Nemo.

†Eodẽ modo hr̃ in antiquis cod. cibus, & post concil. Lat. p. 27. c. 2. & ca. 2. eo. tit. in 1. compil.

† Præter Doctores hic vide Innoc. in c. firmiter, s. de sum. Tri. & fid. cat. & Archid. in c. non dicatis. 12. q. 1. adde citata inf. eo. tit. cap. super specula.

1 Et licet talis nẽ habeat animũ lucrãdi, cõmittit furtũ qa species lucri est ex alieno largiri. ff de fur. l. si pignore. §. 1. vt no. 14. q. 5. c. forte. Io. And.

2 Vide tñ distinctionẽ, q̃ hic affert. Io. And.

† Scilicet. Alex. iij. in ocil. Lat. c. 12. §. sed nec procurationes & c. 3 eo. ti. in 1. cõpil.

† procuratores.

3 Host. cõtra, cũ expressẽ & spẽliter [illegible] bitũ sit ca cũ ill [illegible] verum est in suo casu, & facit q̃ dicã de eo q̃ furti. or. re. ca. 2 in fin. Io. And.

a ¶ Nemo.] s. eo ca. 1. & 21. q. 1. 3. c. 2. & 3.
[Glo. seq. arguit, & remittit.
b ¶ Districtius.] arg. quod dignitas personæ aggrauat peccatum. 42. q. 5. qui viderit. s. de iureiuran. cum quidam. vbi de hoc. & 40. d. homo Christianus. & 25. q. nul. fas.

ADDITIO. Vide pro hac materia c. fi. eo. ti. lib. 6. cum ibi notatis.
e Præpositi sæcularis. s. eo. c. proxi. & s. de vit. & honesta. clericor. c. clerici.
f ¶ Excommunicationi subiaceat.] & sic videtur, quod sit canon latæ sententiæ. s. c. proxi. c. non minus.

† In Conc. & codice Barbatiæ ita vt iustitiarij eorũ fiant.

CLericis.] Sunt duo dicta. Secundum ibi. Iubemus. Abbas Siculus.

CASVS. Statuit Toletanum Cõcilium, quod clerici iudicium sanguinis exercere non audeant: vnde & hic prohibet Papa, ne clerici per se, vel per alios mẽbrorum truncationes faciant, nec iudicent inferẽdas: & qui cõtra fecerint, honorem & locum amittant. Item nullus sacerdos officium vicecomitis, vel sæcularis præpositi habeat: Si quis contra hæc venire præsumpserit, & commonitus non destiterit, nouerit se excõicatum. Not. quod clericus iudicium sanguinis exercere non debet. Item a sy...onitio præcedere debet vindictam.

2. ad Ti. 2.

† Vide l. si venus, cum ibi notatis. C. de testibus.

c ¶ Concilio Toletano.] 23. q. vltim. his a quibus. j. eo. sententiam, j. de rapt. in archiepiscopatu & 24. q. 3. illud sane.
[Glo. seq. docet, quomodo prælati per alios causas sanguinis audiunt. in fine quærit, & soluit.]
d ¶ Aut iudicent.] per se quidẽ iudicare non debet platus, aut clericus quicunque; qui habet iurisdictionem, vel ipsemet in terre, vel consiliũ dare, aut sententiam dictare, nec etiam interesse. j. eod. sententiã. quia efficeretur irregularis, & deponeretur. j. de excel. prælato. ex litteris, & hic. Debet ergo prælatus habens iurisdictionẽ tpalem committere generaliter alicui laico, vt faciat de omnibus malefactoribus vindictam, iuxta illud, Homicidas, & maleficos, non patiaris viuere. 23. q. 5. rex debet. si homicidium. qui malos homicidas. quoniam multa licent in genere, quæ non licent in specie. s. de offi. ord. si sacerdos. & 8. q. 1. quid autem. de cõsec. dist. 2. non prohibeat, & si ex mandato generali aliquos interficiat, non imputaretur ei, 23. q. 5. de occidendis, argu. 2. q. 8. hortatu, &c. omni tempore. Sed quid si ad eum appellatur, qui delegauit iterum deleget alij, quia per se hoc facere non debet, vt hic dicit, & 23. q. vl. his a quibus. j. eo. sententiam.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Laterañ. par. 27. c. 4.
Et vide Felin ca. sicut dignum. de ho.
† Conc. Toletanum 11. c. 6. referũt Burchardus li. 1. dec. cap. 201. Iuo. par. 5. c. 315. & Gratianus in ca. his a quibus. 23. q. 8.
† Inhibemus etiam.

sub aliquibus principibus, & sæcularibus viris, vt † iustitiarius eorum fiat, clericorũ quisquam exercere præsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit (quia contra doctrinam Apostoli dicẽtis; Nemo [a] militans Deo, implicet se sæcularibus negotijs, † sæculariter agit) ab ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo quod (officio clericali neglecto) fluctibus sæculi, vt potestatibus placeat, se immergit. Districtius [b] autem decernimus puniendum, si religiosus quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

¶ Idẽ Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Clericus iudicium sanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur: et excommunicatus est habens officium præpositi sæcularis, si monitus non desistat.*

CAP. V.

CLericis † in sacris ordinibus cõstitutis, ex Concilio Toletano, [c] † iudicium sãguinis agitare nõ licet. Vnde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut indicent [d] inferẽdas. Quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco.

¶ Iubemus † etiam sub in-

10 terminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpositi [e] sæcularis. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & cõmonitus emendare noluerit excommunicationi [f] † subiaceat.

20 ¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ *Non licet clericis vel monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere, hoc secundo. Laicis non debet ecclesia titulo conductionis concedi. hoc tertio.*

30

CAP. VI.

SEcundum † instituta prædecessorum nostrorum, sub interminatione anathematis, prohibemus, ne monachi vel clerici, causa [g] lucri negotientur; Et ne monachi a clericis vel laicis suo nomine firmas [h] † habeant: Neque laici [i] ecclesias ad firmam teneant.

40

¶ Idem eidem.

¶ *Monachi incorrigibiles de monasterio expellentur, et reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari nõ potest.*

50

CAP. VII.

60 RElatum † est nobis, quòd monachi de H.

SEcundum.] Tria sunt dicta, & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Præcipit hic Papa sub interminatione anathematis, ne monachi, vel clerici causa lucri negotientur, & ne monachi firmas haberent a clericis, vel laicis, nec laici ecclesias ad firmam teneant. Nota, quod clerici, & monachi causa lucri negotiari non debent. Item monachus firmas tenere non debet. Itẽ laicus ecclesias ad firmam tenere non debet.

† Londoñ. Londoñ. † Londoñ.

g ¶ Causa lucri.] sed causa necessitatis possunt. s. eod. c. 1. ad finem.
[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & soluit].
h ¶ Firmas.] quia suspicionem habet cupiditatis; & quasi negotiatio est. arg. s. eo. ca. 1. hoc intellige suo nomine, vt hic dicit. sed nomine monasterij causa necessitatis licitũ est. s. eod. c. 1. in fine.
i ¶ Neque laici.] nullam dispositionẽ de rebus ecclesiasticis laici habere debent. supra de æta. & qualita. ex ratione. quos obsequẽdi mouet necessitas, non auctoritas impetrandi 16. q. 7. non placuit. & cap. seq. & sup. de consti. ecclesia. vbi de hoc, & sicura, de rebus ecclesiæ non alienandis, capitulo finali.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Latera. par. 27. c. 3.

† Firmas. id est, cõductiones, seu locationes vbi alibi plenus notatum est.
1 Vnde prohibet non solũ clericis, vel militib. sed et laicis militibus sæculi. C. de loca. & con. l. fin. C. de re mili. milites. & l. militares. li. 2. secundum Host. Io. An.
† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. par. 27. c. 7.

RElatum.] Primo excessus, Secundo corrigi mandat. ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Monachi cuiusdam monasterij de Brusia sæculariter viuebant, religione relicta: vñ mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus appellatione remota eos compellat ad obseruantiam regularem: quod si contradixerint, inde remoueantur: quod si non potest reformari de monachis eiusdem ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat, vt labores impiorum iusti edant, & tandem illi confusi iubere, ad sui ordinis obseruantiam reuertantur. Nota, quod monachi compellen-

di sunt ad seruandam regulam suam. Item hic est vnus casus, in quo monachi possunt eijci de suo monasterio: scilicet quando nolunt viuere secundum regulam suam. Item semper reformari debet monasterium de hominibus eiusdem professionis, si fieri potest.

† Dictio suo, deest in pluribus antiquis codicibus.
† regularem
† & si tibi.

a ¶ Appellatione remota.] maxime, quia idem etiam si non apponatur: quia in huiusmodi correctionibus non admittitur appellatio. sup. de appellat. reprehensibili. & ca. cum speciali. in fi. & c. ad nostram. Ber.

[Glos. seq. notat, quod vniuersitas delinquit.]

b ¶ Eis eiectis.] in pœnam illorum. episcopus enim illud auctoritate sua facere posset 1 argu. 16. q. 6. de lapsis. 19. q. 2. Abbates. Sed si non delinquunt, eos expellere non potest. 16. q. vl. in uentum. 56. dist. satis peruersum. Nec etiã arctiorem regulã potest eis imponere. argu. 32. q. 1. integritas. s. de eccl. ędific. ad audientiam 2 Item dr̃ hic quòd vniuersitas delinquere potest. Argu. 25. q. 2. ita nos. & 7. q. 1. sicut vir. & ff. q metus cau. metum. §. animaduertendum.

[Glo seq. quęrit, & soluit.]

c ¶ Inducas.] sed qualiter ibi erunt? Refert qualiter introducantur, & qualiter expulsi sint, an in perpetuũ, an ad tempus donec illi corrigantur, & reuertantur. Ar. j. de diuort. gaudemus, C. de pęna. l. seruus. & 81. di. dictum. & hic in fin. dicitur.

d ¶ Impiorum.] 23. q. 7. quicunque. & c. seq.

† confusi
1 Non sæculare, sed regularem alteriꝰ ordinis vt notat hic Ioan. And. quem videto.
† Estul. Asculano.

sæculariter viuũt, & alios exemplo suo † corrumpunt. Ideoque mãdamus, quatenus eos ad obseruãtiam regulæ † appellatione remota [a] cõpellas; vel † si tibi restiterint ausu temerario, eis eiectis, [b] fratres alterius ordinis (si non potest præscriptum monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas: [c] vt labores impiorum [d] iusti edant; & illi tãdem rubore perfusi, † ad sui ordinis obseruantiam reuertantur.

¶ Innocẽtius iij. Esculañ. † episcopo.

¶ *Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant a tabellionatus exercitio.*

CAP. VIII.

SIcut † te accepimus referente. & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis [e] in sacris ordinibus constitutis, tabellionatus officiũ per beneficiorum subtractioné, appellatione postposita, interdicas.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp.

2 In antiqua cõpil. initio capitis citata ita hr̃: quos ibidem inuenit passim tabellionatus officium exercentes.

3 De hoc articulo vide plene hic per Doctores. & q quid sit đ alijs cãis ecclesiasticis, dicas q ĩ causa hæresis non solũ clerici sęculares sed etiã quilibet religiosi tabelliones esse possunt, c. vt officiũ. §. ad conscribẽdas. de heret. lib. 6.

SIcut.] CASVS. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti, indifferenter exercebant officium tabellionatus: mandat Papa diœcesano epo, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis appellatione remota per beneficiorum subtractionem interdicat officium tabellionatus. Nota, q clericus in sacris ordinibus constitutus, tabellio esse non debet.

e ¶ Clericis in sacris.] sed quare isti prohibentur exercere officium tabellionatus, dum tñ abstineant a sæuis scripturis siue sententijs? Dicas q isti passim vtebantur officio illo in omnibus causis, in quocunque foro, vt habetur in integra: 2 vel verior est illa ratio, officiũ illud extraneum est ab officio clericorum saltem in ordine sacro. 20. q. 3. eos, quia genus negotiationis est, et abstinendo a criminalibus, maxime si competentia beneficia habent. arg. s. de post. c. 1. Sed nunquid in causa ecclesiastica siue spirituali, coram ecclesiastico iudice possunt esse tabelliones? 3 Videtur quod non, quia simpliciter prohibentur, vnde generaliter intelligendum est. arg. j. 19. distin. si Romanorum, & j. de priuileg. quia circa. ff. de serui. vrba prædi. si seruitus, ar. contra, s. de proba. quoniam. 27. q. 2. multorum. Ber.

SEntentiam.] Habet multa dicta: ideo cõmode summari non potest. generaliter potest sic summari: Clericis prohibentur oĩa illa, ex quibus sequitur vel sequi põt vitæ amissio, vel sanguinis effusio, hoc dicit. Et habet quattuor dicta principalia. Secundũ ibi, Nec quisquam. Tertium ibi, Nullus. Quartum ibi, Nec quisquam. Abb.

† scilicet Laterañ. ca. 18. & c. 2. e. 11. ĩ 5. compilati.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet; nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præstare non debet.*

CAP. IX.

SEntentiam † sanguinis [f] nullus clericus dictet, aut proferat; sed nec sanguinis vindictam exerceat: aut vbi exerceatur, intersit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti, ecclesijs vel ecclesiasticis personis aliquod præsumpserit inferre dispendiũ, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinãdas. Vnde in curijs principum [g] hęc solicitudo nõ clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque clericus ruptarijs † vel ballistarijs, aut hmõi viris sanguinũ præponatur; nec vlla † chirurgię artẽ subdiaconꝰ

CASVS. Statuit cõcilũ generale, q nullus clericus sñiam sãguinis dictet, vel proferat, nec vindictam sanguinis exerceat, nec vbi exerceatur, intersit. Si autem occasione huiꝰ statuti aliquis ecclesijs aliquod dispendium inferre ꝑsumpserit, ꝑ censuram ecclesiasticã cõpescatur. Item nullus clericus litteras scribat, aut dictet ꝓ vindicta sanguinis destinandas: sed laicis officium in curijs principum committat. Itẽ nullus clericus ꝑponatur ballistarijs, aut huiusmodi viris sanguinum, & subdiaconus, & sacerdos artẽ chyrurgiæ non exerceant, quæ adustionem, vel incisionem inducat; nec impendant ritum alicuius benedictionis purgationi aquæ frigidæ, vel ferri candentis: saluis prohibitionibus de monomachijs, siue duelli, antea promulgatis. Nota, q iudicium sanguinis clericus exercere non debet. Item litteras vindictam sanguinis continentes scribere, vel dictare non dẽt. Item clericus viris sanguinum preesse non debet. Item clericus in sacris ordinibus chyrurgiam exercere non debet. Item purgatio aquæ, vel ferri candentis fieri non debet.

† Præter Doctores, hic vide Fely in c. sicut dignũ. de homic. & Manuali cõfessariorum. cap. 25. tit. de peccatis clericorũ quoad ordines vers. clericus vero tabernarius.

† al. raptarijs.
† al. rotarijs vt obseruat Hostie sed in oib. Vaticanis vt est in prœsam.
† al. ita: nec vllã chyrurgiæ partem.
al. ita: nec illa chyrurgiæ partem.
a. ita: nec nõ vlli chyrurgiæ artẽ.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Sanguinis] episcopi non possunt sententias sanguinis ferre. j. de exces. prąel. ex litteris. & s. eo. clericis. vo. de hoc nec dare cõsilium, nec interesse, nec dictare: nec scribere sententiam, vt hic dicit & 23. q. 4. illud. se l alius debent vices suas committere, vt dictum est s. e. clericis. & arg. pra dictæ decre. illud & 2. q. 7 sicut, licet s̃m leges non possit delegare, nisi cum iudex necessariam habeat caussam proficiendi. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. 1. Sed si interest tantum, nunquid propter hoc efficitur irregularis. vt propter hoc deponatur? Non videtur q debeat deponi: sed alias debet puniri, quia interfuit contra præceptum huius canonis.

g ¶ Primum.] s. eo. clericis. & c. sed nec. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Adu-

a ¶ Adustionē.] ex hoc vř, ꝙ ecclesia pœnā adustionis infligere nō dēt, & sic est cōtra illud, & inf. de cri.fal. ad audientiam, vbi dř ꝙ nota cum ferro cādenti ponitur in fronte, sed illud intelligitur, ita ꝙ ad effusionem sanguinis non procedat.

b ¶ Monomachijs.] i. de pugnis singularib. Dř .n. monomachia, à monos, ꝙ est vnum: & machia, pugna: quasi pugna vnius contra alterum.

SVp.] Pars huius, s. de magistris, & de priuilegi. specula. Diuiditur in quinq; partes. Primo ponit decisum exordium. Secundo ibi, Contra, relatio Turonen. concilij. Tertio ibi, Verū, opiniones variæ circa illud. Quarto ibi, Nos, determinatio. Quinto ibi. Quia vero, constitutionē extendit. Abbas.

CASVS. Alexander Papa statuit in concilio Turoneñ. sup. eo. non magnopere contra regulares personas exeuntes ad audiēdas leges vel physicā, vt nisi int duos menses ad claustrum redirent sicut excommunicati ab omnib. vitarētur, & in nulla causa si patrocinium pręstare voluerint, audiantur: reuersi autem ad claustrum, in choro, mensa, capitulo & ceteris, vltimi fratrum existant, & omnē spē promotionis amittant, nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ. Sed quia nonnulli pp diuersas opiniones quorundam excusationē assumebant, uolens Papa ut de cetero ipso facto sñiam excōmunicationis incurrant, mandat, quatenus tam diœcesani epi, q̄ capitula ipsorum & alij, in quorum diœcesib. tales commorantur, publice denuncient eos excommunicatos, & prædictis pœnis obnoxios: Verum quia dñs Papa theologiæ studium desiderat ampliari, vt fides catholica circumcincta sit muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat venientib. ex aduerso: statutum concilij Turonen. extendit ad archidiaconos, decanos, plebanos, ppositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros: nisi infra spatium præscriptum destiterint: & appellatione postposita præcepit obseruari. Nota ꝙ religiosi non debēt audire leges vel medicinam. Item ipso facto quis excommunicatur. Item constitutio post duos menses à tempore ipsius constitutionis ligat. Item Theologia sup omnes scientias est fauorabilis. Item presbyteri & personatus habentes non debent audire phisicam vel leges, alias sicut religiosi audientes puniuntur.

c ¶ Leges vel physicam.] C. de epis. & cle. repetita, & l. parabolani.

† Vide concilium Laterā. sub Alex. iij. c. 20. & concilium Triden. sess. 25. de refor. c. 19.

† Hæc duo verba: de claustris, de sunt in omnib. antiquis & manuscriptis Vaticanæ.

† al. ita: Alexāder Papa. p̄. n. hoc est, Alexander Papa p̄decessor noster.

diaconus, vel sacerdos exerceat, quæ adustionē[a] vel incisionē inducit: Nec quisquā purgationi aquæ feruentis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat: saluis nihilominus prohibitionibus de monomachijs[b] siue duellis † antea promulgatis.

¶ Honorius tertius.

¶ Constitutio Turonen. concil. puni. s religiosos audientes leges vel physicam, est canon latæ sententiæ & incidentes in illam debent per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionem ad habentes dignitates & personatus, et ad presbyteros.

CAP. X.

SVper specula, & infra. ¶ Contra religiosas personas (de † claustris) exeuntes ad audiendum leges, vel physicā,[c] Alexander † prædecessor noster olim statuit in cōcilio Turonen. vt nisi infra duorū mensium[d] spatiū ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa (si patrocinium præstare voluerint) audiantur.[e] Reuersi autem, in choro, mensa, capitulō, & ceteris, vltimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ) totius spem promotionis amittant.[f] Verum quia nonnulli ex talibus, propter quorundam opiniones diuersas excusationis aliquid assumebant: Nos volentes, vt de cetero ipso facto,[g] sententiam excommunicationis incurrant, districte † præcipiendo mandamus, quatenus tam a diœcesanis, & capitulis ipsorum, quàm à ceteris episcopis, in quorum diœcesibus in huiusmodi student, tales excommunicati, prædictis[h] pœnis obnoxij publice nuncientur.

¶ Quia† vero theologię studium cupimus ampliari, vt dilatato sui tentorij loco funiculos suos faciat longiores; vt sit fides catholica circuncincta muro inexpugnabili bellatorum,[i] quibus resistere valeat ascendentibus ex aduerso: ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos personatus habētes, necnon presbyteros[k] ...

d ¶ Duorum mēsiū spatium.] à tempore scientiæ huiusmodi cōstitutionis, siue publicationis cōnumerandum, & nisi destiterint, ipso iure sententiam excommunicationis incurrūt, ut in l. sequitur. Verba ista quæ hic ponūtur vsque ibi, verum q[uia], sunt Turonen. concilij, sup. cod. non magnopere.

e ¶ Audiant.] tamē ipso iure excommunicati, alias etiam monachi & canonici regulares ab aduocatione repelluntur. s. de postulatio. c. 2 & 16. q. 1. alia, & c placuit, & c. monachi, & c. de præsentium, & 15. q. 6. c. 1. in fi. nisi pro vtilitate ecclesiæ suæ, i Abbate nihilominus imperante, vt in prædicto c. monachi.

f ¶ Amittant.] dic vt sup. eo. c. non magnopere.

g ¶ Facto.] sic ipso facto negamus Deū, 22. q. 5. cauere & ipso facto amittit quis priuilegium suum sic s. de vi. & honest. cle. c. vlt. ubi plures con cor. de hoc.

h ¶ Prædictis pœnis.] s. ꝙ promoueri non possunt sine dispensatione Apostolicę sedis, & alijs superius positis.

i ¶ Bellatorum.] i. prædicatorum, qui possunt hæreticis resistere auctoritate diuinæ scripturæ, qui contra nos surgunt, & ex aduerso impugnant nos: quos prælati ecclesiarum de sua diœcesi expellere tenentur in totum, ꝙ si negligentes extiterint, ab administratione remoueantur, inf. de hæret. excommunicamus, in fi.

† al. ita: districte præcipimus, & mādamus.

† Vel pauperum s̄m Iac. & Phili. vide quod dixi de p[ræb]. c. 2. Io. And.

† Vide c. ne clerici vel monachi. 6. & quòd statutū est in concilio Lateraū. sub Leone x. ses. 8. paulo post principium, in cōstitutione inci. Apostolici regiminis.

[Gl. seq. reci. per q. quid de beneficijs curatis, & personatibus non curatis.]

K ¶ Presbyteros.] ad omnes prædictas personas pœna ista extenditur, etiam si huiusmodi personatus curam animarum non hēat: quia idem iudicium est de personatibus curam animarum non habentibus, sicuti de beneficijs curam animarum habentibus annexā. sup. de electione. dudum, & quod habentes curam animarum teneantur patet, quia qui ad curam animarū eligitur, dēt primo promoueri ad ordinem sacerdotij, alias sit ab ipso iure priuatus, sup. de præb. extirpandæ, §. qui

§.qui vero,& in propria persona deseruire: nisi in duobus casibus,ut ibi dicitur, & idem iudiciũ de personatib.& de habentib.curam animarum est habendum, vt in pdicta decr.dudum,& s̃.de pb. de multa: maior enim ratio est de habẽtibus curam animarum, quam de personatibus non hñtib.curam animarũ. Credo ꝙ nullus archidiaconus, decanus,plebanus, præpositus,cantor, & nulli qui habent personatus,& qui habent curam animarum,possint audire leges, vel physicam propter pęnam istius constitutionis, nulla facta distinctione, ex quo tales sunt: nisi aliam interpretationem super hoc uiderent: quia Papa nullam adhibuit interpretationem; ergo nec nos adhibere debemus,2.q.5.cõsuluisti,& sup.de transl. inter corporalia.sufficit.niquòd ita scriptum est,vt 6.q.3.scriptũ est in lege,& ff qui & à qui.ma li.l.prospexit.

† hæc, pro hoc in multis vaticanis.

(nisi ab his [a] infra spatium [b] præscriptum destiterint) hoc [c] † extendi volumus [& † mandamus] & appellatione postposita firmiter obseruari.

† Hæc duo verba, & mãdamus, desuut in omnibus antiquis codicibus.

ADDITIO. Dic tamen, ꝙ hæc constitutio non habet locum in hñte curam parochialem, si alias non est p̃sbyter.nisi sit talis cura,siue plebania, quæ habeat sub se capellam,vel capellas,in quib.clerici perpetuo instituantur,c 1.eo ti.lib.6.

a ¶ Ab his.] s.legib.vel physica,de quibus pręmissum est supra Ber.

[Gl.seq.principium reci.per quæstio.finis quærit,& soluit.

b ¶ Spatium præscriptum.]duorum mensium,connumerãdorum à tempore publicationis [1] huius constitutionis;quia ante publicationem nemo tenetur,sup.de consti.c.2. ex quo enim constitutio publice promulgata est & publicata, quilibet tenetur ad eius obseruantiam post duos menses,in auth.ut fac.no.consti. circa prin coll.5.16.dist.quod dicitis. sup. de postu.prælа.c. 1.sed ante non,arg.32.q.4.dipit Sarra.82 distin.proposuisti,sed cum ista cõstitutio sit iamdiu publicata, nullus hẽt excusationem. Sed nunquid ep̃scopi possunt tales absoluere? Credo ꝙ sic, quia conditor huius constitutionis non retinuit sibi absolutionem,& ideo alijs relicta videtur.inf.de sent.excom.nuper. inf.de cri.fal.du.ca.& sup. de præben.de multa,in fi.

1 De materia hui⁹ glossæ uide Decium, & Doctores in cap. cognoscẽtes, sup. de const. & Sotum li. 1.de iustitia, & iure q.j.argum.4.

[Glo.seq.reci. per q an habentes personatus egeant dispensatione Papali, sicut & monachi aliqua quòd sic.& hoc tenet in additione.in tertia glo tenuit contrarium.

c ¶ Hoc extendi.] s.præmissas pœnas, de quibus superius facta est mentio, scilicet quòd sint excommunicati,& in nulla causa patrocinium præstantes audiantur. Et ita videtur, quòd isti spem promotionis amittunt, nisi cum eis per sedem Apostolicam fuerit dispensatum,sicut dicitur supra de monachis quia pronomen hoc,ostendit omnes pœnas supradictas. Sed hoc non credo,ꝙ isti propter hoc sine dispensatione domini Papæ promoueri non possint,& quòd dicit; hoc extendi, &c.respicit tantum quod dixit sup. excommunicat. & quòd in nulla causa eorum patrocinium admittatur: quia si hoc voluisset, hoc dixisset de istis quod dixit de illis,arg.sup.de transla.inter corporalia.sup.de dec. ad audientiam, & pœnæ non sunt ampliandæ siue odia, sed potius restringendæ de pœ dist.1.pœnæ. ff.de lib.& postu.cum quidam ff.de hæreinst.l.1.§ vlt.& illa clausula; Nisi forte ex misericordia.& respicit tantũ præcedentia,& non subsequentia arg.sup.de app.inquisitioni. Tutius est dicere, quod incurrat omnes pęnas prædictas, cum littera hoc expresse dicat, dum dicit, hoc extendi,&c. & supra dum dicit; prædictis pęnis obnoxij. Bernardus.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

LIBER QVARTVS, DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

¶ In præcedenti libro visum est de actib. & gestis spectātibus ad clericos, merito nūc restat videre de ipsis spectantibus ad laicos. Et hęc rubrica habet duas partes In prima dicit de sponsalibus. In secunda de matrimonijs, Abbas.

De hac materia tractatur 27.q.2.in plerisq; capitib. & 29.q.1. 33.q.2. & 3. & 32.q.1.2.& 3. per totum. & 30.q.5.§. his omnibus. vsque ad fi.q. & 33.q.2.§. sed quia vsque ad finem quęstionis.

† Ca.39. refert Burchardus lib.4.decre.c.76. Iuo pa.8.c.213.& c.1.e.ti. in 2. compilatio.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Ex concilio Triburiēsi.

¶ Matrimonium solo consensu contrahitur, nec inualidatur, si consuetudo patriæ non seruetur.

CAP. I.

De Francia. qui dā nobilem mulierē de Saxonia, legeª Saxonū duxit in vxorem: verum quia non eisdem vtuntur legib.ᵇ Saxones & Francigenę, causatus est, quod eam non sua, i. nō Francorumᶜ lege desponsauerat: dimissaq;ᵈ illa, aliam superduxit. Diffiniuit super hoc sancta synodus, vt ille transgressor Euangelicęᵉ legis subijciatur pęnitentiæ:ᶠ & à secūda coniugeᵍ separetur, & ad priorem redire cogatur.

DE Francia.] Diuiditur Primo ponit casum. secundo ... Diffiniuit.

CASVS. Quidam iuuenis de Francia, duxit vxorem quandam nobilem mulierem de Saxonia. In cōsuetudine in Saxonia ... dicebat: q in matrimonijs ǭhēdis Frāci nō vtuntur ijsdem consuetudinib. cum illis de Saxonia, & hoc iō quia desponsauerat eam nō lege sua. sed Saxonum. Dimisit ergo illā, & aliam vxorem duxit In cōcilio quæsitū est, quid de hoc fieri dēret? Statuit concilium, vt ille transgressor Euangelicę legis subijciatur pęnitentię & a secunda vxore separetur & ad primā redire cogat. No. q in matrimonio ǭhēdo potius consideratur intentio ǭhentium. q̄ verba. q b melius ... contrahunt, dummodo animo ǭhendi hoc faciāt. Item solennitates non sunt de substantia matrimonij. Item verba debet deseruire intentioni, & non intentio verbis. Item ad intentionem recurrendum est.

a ¶ Lege.] id est, consuetudine.

b ¶ Legibus.] id est consuetudinibus.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & solutionem.]

c ¶ Francorum lege.] quā putabat esse de substantia matrimonij. arg. 30. q. 5. aliter. vbi vř, q matrimonium omissis solemnitatib. non valeat. sed non est verum, quia illa quæ dñr in c. aliter. potius ad solēnitates referuntur, quæ tñ seruandæ sunt: sed q̄uis non seruentur, tenet matrimonium, quia solus consensus facit matrimonium. 27 q. 2. sufficiat.¹

¹ Cōcor. tex. in l. nuptias, vbi gl. & Doct. ff de reg. iur & vide omnino Magist. sent. li.4. dis.27.§. efficiens aūt. & § qđ autē. vbi pulchre explicat hoc dictum.

d ¶ Dimissaque.] quod facere non debuit auctoritate sua, vt 33. q. 2 sæculares, 36. q. 6. multorum, ēt si impedimentum manifestum subesset, ǯ. de diuortijs, porro,

e ¶ Euangelicæ legis.] qua dř, nullus dimittat vxorē suam excepta causa fornicationis. 2. q. 1. dixit Dominus. ǯ. eo. ex parte.

f ¶ Pœnitentiæ] pro eo quod primam dimisit, & secundam duxit.

g ¶ Coniuge.] s. nomine non re.

Exoneñ. † episcopo.

¶ Sponsalia de futuro dissoluuntur, si sponsi se dissoluūt, etiam si fuerint iurata.

CAP. II.

PRęterea † hi, qui de matrimonio contrahēdo pure & sine oī cōditioneʰ fidem dederunt, commonendi sunt & modis oīb. inducendi,ⁱ vt præstitam fidem obseruent.

¶ Si autem se adinuicem admittere noluerint:ᵏ ne forte deteriusˡ inde cōtingat, vt talem. s. ducat, quā odioᵐ hēt†, videtur, quod ad instar eorum, qui societatēⁿ interpositioneᵒ fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittūt, hac possit patientia tolerari.ᵖ

† Exonieñ.

PRæterea.] Primo iubet moneri. Secundo diffinit. ibi, Si autem, &c.

CASVS. Quidam vir & mulier ... contrahere: & inuicem pure & sine ǫdōne, fide hinc inde præstita, q ǫhent matrimoniū: postea mutant ǫpositū. Quæritur, qd sup hoc sit agendu, an videlicet sint compellendi, vel non? Rñdet Papa, q commonendi sunt, & modis oīb. inducēdi, vt fidem præstitam obseruent. Si aūt hoc facere noluerint, nō sunt ǫpellēdi, ne deterius inde contingat, vt illam ducat, quam odit sed ad instar illorū q societatem ǫhunt fide data, & postea illam sibi remittunt, potest in patiētia tolerari. No. q licet fides sit pure & simpliciter hinc inde data de matrimonio ǫhendo, si postea displiceat contrahentib. non sunt, vt contrahant compellēdi, ne deterius inde contingat. Idem intellige in societate.

† Ca.11.e.ti. in 1. cōp.l. & post ǫci. Lat. sub Alex. iij. par.6. ca.21. Et de intellectu & materia huius c. vide Couarruuiā in epitome li.4. decr. par.1. c 5. in principio.

† habeat.

h ¶ Sine omni conditione.] per hoc vř, q soluī non possit, qa q̄ sine ǫdōne ǫmittuntur, sine ǫdōne soluūtur, 32. q. vlt. c. vlt. & 22. q. 3. inter cętera.

[Gl. seq. supplet, suppletioni signat contrarium, &c.]

i ¶ Inducendi.] & ēt compellendi si iurassent, ǯ. eo. ex litteris. pp periculum iurī. arg. contra ǯ. eod. requisiuit. sed illud soluitur ibi. Sed contra videtur ǯ. eod. cap.

k ¶ Noluerint.] id est, absolute restiterint.

l ¶ Deterius.] s. adulterium cum secunda, vel q eam forte interficeret.

m ¶ Quam odio.] quia quod quis non diligit, facile contemnit. 20 q. 3. presens clericus, & 31. q. 2. § 1. Ber.

n ¶ Societatem, ff. pro soc. l. verum, §. vlt. & l. actione. §. d ximus, Ber.

o ¶ Interpositione fidei.] siue p iurm ēt, quia æquipollent. ǯ. de fideiuss. peruenit, & 22 q. 5. iuramenti.

[Gl. seq ponit duas lecturas, s. Tranc. & Hug. & secūdam approbat.]

p ¶ In patientia tolerari.] hoc iō dicit, qa ex quo non est processum ad matrimonium, ǫtra voluntate accedente, possunt se inuicem absoluere, vt vř quia omnis res per quascunque causas nascitur, &c. ǯ. de regu. iur. omnis

¶ Eugenius Papa.

¶ Si maior septēnio duxit in vxorem minorem septennio, et eam traduxit ad domum, oritur ex tali cōtractu publicæ honestatis iustitia. h. d. in. hanc do litera Panormitan⁹.

oīs res,& ff. de reg. iur. nihil tam naturale, quia in tali casu fide pstita siue iuramento subintelligenda est cō ditio, s. si in eadem voluntate permanserint. argu. s. de iureiu. queadmodum. & 22. q. 2. ne quis arbitret. hæc fuit opinio Tanc. 1 dicentis, ꝙ hæc decretalis continebat ius cōe Hug. dicebat, & bñ, ꝙ loqtur de pparatiua pmissione, vt j. qui cler. vel vo. c. veniēs, quod & mihi vr̄ & loquit dispēsatiue. Et hoc apte indicant ista verba, hoc possit in patiētia tolerari, ne deterius inde contingat: nam multa p patientiā tolerramus, & c. s. de pb. cum iam dudū. aliàs de iure mero debent compelli, vt fidē siue iurm seruent. De hoc dicitur j eo. ex litteris 2 Ber.

† Ca 18. e. ti. in 1. cōpil. & post pci. Lat. pa. 12. c. 8 Et vide pcil. Trisess. 24. de refor. mat. c. 2. & Couar. in epitome li. 4. decretalium par. 1. c. 2.

1 Hęc Tanc. opinio vera est, & cōiter sequunt eam Doctores tū hic, tū albi vt docet Couar. initio capitis citatus quē videto.

† al. Mandamus, vt absq; voce, quatenus.

CAP. III.

IVuenis, † qui puellam nondum septenniū duxit, quamuis ætas, repugnaret: ex humana tamen fragilitate forsan tētauit, quod complere non potuit. Quia igitur ī his, quę dubia [a] sunt, quod certius existimamus, tenere debemus, tum propter honestatem ecclesię, quia ipsa coniux [b] ipsius fuisse dicitur: tum propter prædictam dubitationem: Mandamus, † quatenus consobrinam ipsius puellæ; quam postmodum duxit, diuidas [c] ab eodem.

¶ Alexander tertius Papien. episcopo.

IVuenis.] Si maior septennio cū pxima septennio, in qua malitia supplet ętatē sponsalia contrahit, his oritur iustitia publicæ honestatis, maxime si cōmiscentēta uerit. Ita cōiter summatur, sed in veritate summariū non colligitur ex littera. Diuiditur. Primo narrat factū, & casū dubiū. Secūdo duplici rōne disinit, ibi, Quia igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidā iuuenis duxit quandam puellam nondum vij. annorum, sponsalia cōhēdo cum ipsa, & tentauit cū ipsa quod cplere non potuit. Tandē mortua fuit: vel dictus iuuenis ab ipsa recessit, anteq̄ vij. annum sponsalib. consentiret: & cum alia consanguinea ipsius puellæ matrimonium cxit. Quærebatur, vtrum possent simul remanere? Rñdet Papa, in his q̄ dubia sunt, quod certius est, seruari dēt & iō tā pp honestatem ecclesiæ, quia dicebatur spōsa eius, q̄ pp prædictum dubium, dēnt abinuicem separari. Notandum ergo, ꝙ in dubijs semper tenendum est illud, ꝙ securius est & certius.

[Gl. seq. no. in dubijs. & c. & soluit contrarium. Secūdo [illegible] per locum a [illegible], & soluit.]

a ¶ Dubia.] sic ergo patet, ꝙ in dubijs semper certius est tenendum, de pę. di. 7. c. 2. §. item. si vbi dr̄, tene certū & dimitte incertum. & j. de homi. ad audientiā, & 14. di. sicut, & in re dubia certa non potest ferri snīa. 11. q. 3. graue. & 33. di. habuisse & 30. q. vlt. §. vlt. & Insti. de re. diui. il. ad quęstitum Insti. de act. §. curare. qñq; rō cū obscura sunt iura partium, certa fertur snīa. s. de fi. instrum. inter dilectos, in fin. Sed non dr̄ dubia res ibi, quia actor non probauit clare, & ita pro possessore iudicari debet. 2 Sed quare dicit, in his quæ dubia sunt? Quia si ex toto ante septennium ducta fuit, & post vij. ann. non consensit, vel ante recessit, res non est dubia, sed certa: quia non impeditur matrimonium cū consanguinea, ēt cum matre. j. tit. prox. litteras, & c. accessit. si post septimum annum consensit, sponsalia tenuerūt, & ita non est res dubia. j. eo. sponsam, & j. ti. prox. continebatur, §. si vero. Sol. Sic intellige, puella ista post vij. annum non consensit, vel non constabat de consensu: quia statim recessit ab eo vel mortua est: veruntn̄ quia tentauit forsitan quod cōplere nō potuit, præsumitur, ꝙ erat doli capax, siue quia malitia supplebat ætatem quo ad sponsalia, sicut supplet malitia quo ad matrimonium. j. ti. px. de illis. & c. vl. vñ propter hoc dubiū, tum quia hoc plene non constabat, tum ēt pp honestatem ecclesiæ, non potest habere consobrinam illius, j. c. prox. ar. aliàs nō vr̄, ꝙ posset stare illa littera, si diceremus, ꝙ post vij. annos cōsensit, vt dixit. Tancr. quia sic non esset res dubia

2 Facit ꝙ no. 3. q. 9. decernimus & hic determinari am biguitate, vt no. 35. di. c. vi. & quod dicit hic Vin. vide in Spe. de sen. prola. §. qualiter. ver. item debet. Io. And.

b ¶ Cōiux.] i. spōsa.

[Gl. seq. [illegible] cōtrarium & [illegible].]

c ¶ Dinidas.] arg. s. 35. q. 3. extraordinaria. Solubi extra naturalia eam polluit, & non maritali affectu: hic vero tētauit in naturalib. & maritali affectu.

publicæ honestatis iustitia.

¶ *Ex sponsalibus contractis cum consanguinea, oritur*

CAP. IIII.

AD † audientiam nostri Apostolatus peruenit, quod cum H. Papiēsis ciuis, filiam suam cuidam filiorū L. dare vellet vxorem: iurauit, quod si ille [d] eam habere casu aliquo interueniente nō posset, alteri filio, quem de alia vxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem à filio prioresponsalib. quidā consanguinitatem inter eos esse, iuramentis interpositis, firmauerunt. Ideo que præfatus H. eandem dare, alteri filio nititur, vt iurauit. Sed quoniam scriptum est, † quod sponsam [e] fratris, frater habere [f] non potest: Mandamus, quatenus eum suum

† Ca 1. e. ti. in 1 cōp. & quatenus hic agitur de impedimēto iustitiæ publicæ honestatis q d ca [illegible] & vñ p [illegible] vide [illegible] per B. Th. in qō. ib. additis ad 3. par. q. 55. ar. 4. & Sot. li. 4. sen. di. 41. q. vnica ar 2. & ar. 3. & fi. vide concil. Tri. superiori capite citatum.

AD audientiā.] Primo narrat factū. Secundo decidit. ibi, Sed qm̄ Abb. CASVS. Quidam ciuis Papien. nomine Hugo, volebat copulare filiam suam matrimonialiter cuidā filiorum conciuis sui nomine L. iurauit, ꝙ si ille eam aliquo casu habere nō posset, alteri filio quē ab altera vxore genuerat, eandem matrimonio copularet, & sic contraxerunt sponsalia: postea quidam probauerunt consanguinitatem inter eos, vnde præfatus H. eandem filiam dare vult alteri filio, vt iurauit: Quæritur, an possit? Respondet Papa, scriptum est, ꝙ frater sponsam fratris habere non potest Vnde mandat, quod ille suum propositum non adimpleat, & pœnitentiam accipiat de illicito iuramento, & si opus fuerit, per excommunicationis sententiam compellatur. Nota, quod sponsalia quæ nulla sunt, impediunt matrimonium contrahendum cum consanguinea alterius: sed hoc facit sola publicæ honestatis iustitia. Item illicitum iuramentum non est seruandum. Item ad pœnitentiam quis potest compelli, admoneri tamen prius debet, & postea compelli.

† Vide Leui c. 20. & Mar. c. 14 sed hæc nō de spōsa. uerū de vxore fratris loquunt, forte ergo respexit Papa hic ad illa decreta, q̄ affert Gratianus 27. q. 2. c. 10. 11. 12. 13. & 14.

d ¶ Quod si ille.] hęc conditio nulla fuit: qa ex quo desposatur vni fratrum, alius hr̄e nō potest, 27 q. 2. siquis vxorem, & c seq. nisi forte ante septennium contracta essent sponsalia, j. ti. prox. litteras, & c. accessit. & c. duo pueri, cessante eo quod dicitur. s. ti. prox. 27. q. 3. si quis desponsauerit.

[Gl. seq. alleg. 2. concor. signat vnum contrarium, & soluit.

e ¶ Sponsam fratris.] 26. di. c. vna tm̄ §. Ioannes, 27. q. 2. si quis desponsauerit. Arg. contra 8. q. 1. olim. & j. de diuor. c. vlt. Solutio, illud misti cum fuit & obtinuit in fratre sine sobole defuncto, hodie secus.

[Gl. seq. obijcit, allegat pro, & soluit.]

f ¶ Habere nō potest.] sed videtur, quod hæc rō nulla fuerit, quia inter eos nullum obligatorium vinculum de iure fuit contractum, consanguinitate impediente,

quia

quia impossibiliũ nulla est obligatio. Inst. de inuti. stipula. §. si impossibilis, & ff. q̃ sent. sine app. rescin. Paulus. Sed impossibile est id quod cõtra bonos mores est. ff. de condi. insti. filiusfa. & 22. q. 2. faciat homo, & eius quod esse non potest, nulla est promissio. Inst. de inuti. stipu §. 1. & arg optimũ in decret. Grego. s. de pact. c. vlti. ergo hic nulla spõsalia fuerũt, quæ sunt promissio futurarũ nuptiarũ. 30. q. 5. nostrates. ff. de sponsa. l. 5. ergo nulla fuerunt p̃dicta spõsalia. ergo nõ præstant impedimẽtum, quo minus illa possit ɔ̃here cũ alio fratre. j. ti. prox. litteras, & c. accessi. Sed contra matrimonium plerũque attẽdit ɔsiderato facto, nõ iure. sup. de biga. nup. & C. de adul. cum q. plus. n. in talib. ɔsiderat q̃nque opinio, q̃ veritas. j. q. fil. sint legi. cũ inter Ioan. Quid ergo r̃ndes? Põt dici, q publicæ honestatis iustitia impedit, vt sup. c. prox. & 27. q. si quis desponsauerit. Ber.

a ¶ Propositum.] q̃d illicitũ fuit, & iõ non seruandum. 22. q. 4. in malis.

b ¶ Compellas.] arg. q quis compelli põt ad satisfaciendũ de quolibet crimine. 24. q. 3. itaq;, & 6. q. j. illi qui, & 22. q. 1. prædicandum, 1 & ad ecclesiam pertinet decernere de quolibet peccato, & corripere quemlibet Christianum. sup de iud. nouit. Ber.

† Cap. 4. eod. ti. in 1. cõpil. & post cõc. Later par. 6. c. 12. Et de materia text⁹ & gl. p̃ter Doc. hic, vide Couar. in epitome. lib. 4 decretaliũ pa. j. c. 5. Sot. lib. 4. sen. di. 27. q. 2. art. 3. & citatos super glossa in ver. si per eas steterit.

implere propositũ [a] non permittas; sed vt pœnitentiam agat de illicito iuramento, monitione præmissa, ecclesiastica districtione compellas. [b]

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit: si tamen per eam stetit, quo minus matrimonium perficeretur, sibi pœnitentia imponitur.

CAP. V.

De † illis aũt, qui præstito iuramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis, dimittunt terrã, se ad partes alias transferentes; [c] Hoc tibi volumus innotescere, q liberũ [d] erit mulierib. ipsis (si non est amplius in facto processum) ad alia se vota transferre; recepta tamen de periurio pœnitentia, si per eas steterit, [e] quo minus fuerit matrimonium consummatum.

¶ Idẽ Paduano episcopo.

¶ Non omnis violentia impedit contractum matrimonij. h. d. quo ad titulum.

CAP. VI.

De † muliere, quæ est inuita tradita viro, & detenta; cum inter vim & vim [f] sit differentia, & vtrum postea consensus intercesserit, certum [g] nobis nihil postea expressisti, nihil certum † inde tibi possumus respondere.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Si aliqui apti ad matrimonium contrahunt per verba obscura, communem verborum intellectum sequi tenentur.

CAP. VII.

Ex † litteris; & infra. ¶ De hoc autem, quod

De illis.] Communis diuisio. Secunda pars. ibi. Hoc tibi. Abbas.

CASVS. Quidam promittunt iurõ interposito, seducturos in vxores aliquas mulieres, & postea ant. q̃ matrimonium contrahant, transferunt se ad partes alias. Quærebatur, quid facere derent illæ mulieres, vtrum possint cum alijs contrahere? R̃ndet Papa, q si nõ fuerit amplius in facto processum, liberum est illis mulieribus cum alijs contrahere, recepta pnĩa de periurio, si per eas steterit, quo minus matrimonium fuerit cum alijs consummatum. No. q sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundum nec diu ipsum expectare sine aliqua pœna, dummodo non fuerit in mora.

[Gl. seq. ponit opinionem quam reprobat]

c ¶ Trã. ferentes,] non tenetur s. q. ipsum vagabundũ. ff. de oper. lib. q nisi fiat, §. ex prouincia, & sic de sponsa intelligunt quidam illud c 34. q. 2. si quis. Sed non est verum, immo de vxore iam cognita.

d ¶ Liberum erit.] post tres annos secundum I. C. de repu. l. 2. Et hoc intellige de sponsa de futuro, de qua hic loquitur: secus in sponsa de præsenti. inf. co. in præsentia, & inf. de secun. nup. dominus noster.

[Gl. seq. obijcit, & soluit & ponit tres casus, quibus soluuntur sponsalia de futuro.]

1 Dic vt not. 33. q. 2. q cunque. Io. An.

e ¶ Si p eas steterit.] vñ in culpa fuerunt, quare imponit eis pœnitẽtia. Sed si p eas stetit, quare dat eccl'a licẽtiam ɔtrahẽdi? R̃ndeo, ne deterius inde contingat. s pe riculum fornicationis, sim. j. q. cler. vel vouen. veniẽs. sed si p eas nõ steterit, quo minus matrimoniũ cõplesissent, nõ imputaret eis pnĩaũ. j. e. sicut. si hoc certũ esset. si vero dubiũ esset, p p tale dubiũ imponet eis pnĩa saltẽ ad cautelã. Hẽs ergo vnũ casum, 2 in quo spõsalia de futuro soluũt. aliũ hẽs sup. de iurei. queadmodũ. Itẽ si cõtrahit cũ aliqua per verba de p̃senti. j. e. si inter virũ, & inf. de spon. duorũ. c. 1. Ber.

ADDITIO. Pro istis & similib. dantur tales versus.

Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis, & absens.

Læsaque virginitas, membri damnum, minor ætas.

Ac hæresis lapsus, fideiq; remissio prorsus.

Sponsos dissociant, & vota futura ret. actant.

De muliere.] Cõtex nõ summat quo ad titulum, sed quo ad litteram sic; Incerto quæsito, non potest dari certa responsio. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier per vim tradita fuit viro & detenta: Quærebatur à Papa, an inter eos esset matrimonium. R̃ndet Papa; Inter vim & vim est differentia, nec constat, an post violentiam consensus interuenerit, & ideo certum Papa non potest dare r̃sum. No. q inter vim & vim est differentia. Item certa & finita debet esse quæstio, & non duplex, ad hoc, q certa dari possit responsio.

f ¶ Inter vim & vim.] hoc ideo dicit, quia duplex 3 est vis siue metus, qui cadit in constantem virum, & ille metus excusat, nisi postea consentiret. inf. tit. proxi. de illis. 2 & alius est metus vanus siue vis, & illa vis non excusat. inf. eo. veniens, & c. c. nsultationi, & sup. de his quæ vi, metusue causa fiunt. cum dilectus, & ff. de re iudic. si quis ab alio, & ff. quod metus causa. l. 2. Ber.

g ¶ Certum.] quia nesciuit quæ violentia fuit illata: vnde certum non potuit dare respõsum, 11. q. 3 graue, & 30. q. vlt. §. vlt. & inf. e. iuuenis, vnde dicit lex: Vt congruum p̃ssit habere responsum, insere pacti exemplũ, C. de transac. vi responsum. poterat tñ si voluisset, respondere distinguendo inter vim & vim vt inf. ca. ueniens, & c. consultationi, & de eo, qui renunciat episcopa c 1. Ber.

Ex literis.] Diuidit: quia primo ponitur ɔsultatio. Secundo responsio. ibi, Respondemus. Ab. Sic.

CASVS.

2 Casus, in quib. sponsalia dirimunt enumerat, & explicat B. Th. 1 q̃omb. additis ad 3. p. q. 43 art. 3. Syl. in sum. vers. spõsalia q. 10. Dnicus Sot. li. 2. sen. dist. 37. q. 2. art. 5. & Couar. initio capitis citatus.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cõpil. & post cõci. Latera par. 6. c. 19.

† Vox certũ, deest in oib. antiq̃s codicib. in vno p vetusto ita: nihil intẽtio ni tuæ possumus, &c.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. cõpil. & post conc. Late. par. 41. c. 3. Vide Alc. cons. 152. in 5. vol.

3 Pro intellectu huius gl. & textus, vide B. Tho. in q̃omb. additis ad 3 par. q. 47 art. 1. & seq. & Magistrũ sen. & ibi late p Sotũ, & Docto. li. 4. dist. 29.

CASVS. Quidam vir & mulier contraxerunt sponsalia, nec alter intellexit quod alter proposuit, & dicebāt se non intellexisse. Quærebatur, quid deberet obseruari? Rñdet papa, iudex primo dēt uidere vtrum contrahentes sint idonei ad hoc discretione & ætate, ut per hoc p̄sumatur ꝓ eo quod dicunt, vel cōtra: quo facto seu cognito, si alter non intellexit quod alter ꝓposuit, recurrendum est ad communē intelligentiam uerborum, & vterque compellatur verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentib. generare. No ꝙ in matrimonio discretio, & ætas est attendenda & cōsideranda. Itē uerba obscure prolata ad communem intelligentiam sunt reducenda.

† Concord. tex. in l. Labeo, & ibi Bar ff. de supel. leg.

cōsuluisti, quid debeat obseruari, quando inter aliquos sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter, qđ alter proponit; Respondemus, ꝙ inspiciendum est iudici, si matrimoniū contracturi ad id faciendum sint idonei scientia [a] & ętate; [b] quo cognito, si alter intellexerit [c] quod alter proposuit, [d] ad cōmunem verbi intelligentiā [e] recurratur, † & cogatur vterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generare.

¶ Idē Vigilieñ. episcopo.

¶ *Inter sponsam et consanguineos sponsi oritur impedimentum publicæ honestatis impediens et dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

a ¶ Scientia.] id est, discretione. Nam furiosus cōtrahere non potest, quia non hēt in se consensum. 23. q. 7. neque furiosus. & inf. eo. dilectus. nisi per interualla dilucida laboraret 7. q. 1. quamuis triste. 3. q. 6. indicas.

b ¶ Aetate.] xij. annorum in muliere, & xiiij. annorum in viro. it. f. ti. pro. attestationes, & c. continebatur, vel cum malitia supplet ætatem inf. ti. prox. de illis 1. & c. vlt.

c ¶ Intellexerit.] i. si dicat se non intellexisse siue per se siue per interpretem. ff. de ver. obl. l. 1. in fi. cum tñ ꝯtrarium præsumatur, cum sint eiusdem vulgaris.

[Gl. seq. dist an actor tantum, an reus, an vterq; cōmittat dolum. Secundo ar. non recedendum, & c. al. e. 6. iura, & 2. alleg. contrarium.]

d ¶ Proposuit.] nota secundum canones, si actor tm̄ dolum adhibet, intelligenda sunt verba, ut reus intelligit, qui non adhibet dolum, 22. q. 5. humanæ, §. i e obijcitur, & c. quacunq;. Si uero reus tantum, tunc secundum quod actor intellexit, 22. q. 5. §. ex his, & c. quacunque, & c. 2. ne quis. Si vero vterque dolum adhibet, locum hēt quod hic dr̄, vt verba prolata in suo proprio sensu intelligantur. Et sic est arg. ꝙ non est recedendū à significatione verborum, nisi cum cōstat testatorem aliud voluisse. ff. de leg. 3. non aliter, & inf de verbo. signifi. intelligentia. arg. de consecr. dist. 4. retulerunt, & ff. qui & a qui. maio. l. prospexit, quia non ex opinionibus singulorum, sed communi vsu nomina sunt intelligēda ff. de supel. leg. Labeo, & sup. de deci. ad audientiam, arg. contra. C. de verb sign. cum quidam, & de consecr. dist. 2. in calice.

[Glo. seq. de ambiguitate verborum determinat, & subdiuidit, ponit primo duo membra Et primum subdiuidit in duo, secundum in tria, & illorum tertium iterum in duo.

1 De hoc ꝗ. de resti. spol. cū ad sedem. Io. And.

e ¶ Intelligentiam.] huiusmodi ambiguitas uerborū quandoq; incidit in iudicijs, quandoque in contractibus. In iudicijs circa litis exordiū 1 plus creditur actori quam reo. ff. de verb. obl. inter stipulantē. § 1. postea in confessionibus vrgeri debet confitens, ut certū confiteatur: alioquin id accipietur quod magis expedit aduersario suo. ff. de confess. certum ff. de inter. act. de ætat. § nihil. In contractibus & pactis distinguitur etiā aut certum est ꝙ consenserunt, & tunc valet quod agitur: aut non consenserunt, & tunc non ualet quod agit, ff. de contrahen. emp. & ven. in uenditionibus. 2 & 30. q. 2 vbi, aut dubit quid senserunt, & tūc sub distingue: quia aut valet intellectus secundum vnam partem, aut s̄m vtranque: si s̄m vnam partem, cōmodius est id accipi, ut res de qua agitur magis valeat quā pereat, ff. de reg. iu. quoties idem sermo. & ff. de ver. obl. l. quoties. & sup. de fide instrumen. inter dilectos, int. de verb. signific. abbate, si secundum vtranque, tunc id qđ verisimilius est, accipiendū est, ff. de ver. obl. eum qui calendis, & quod quando que cōuenit accidere 27. q. de Syracusanæ, vel contra eum sit interpretatio qui pactum apponit, qui debet legem pacti apertius apponere ff. de pact. veteribus. & secundum promisso. rem, hic tunc pro arbi. quia liber. in. sua stipulatori verba lata concipere, ff. de ve. borum. obligat. quicquid.

2 Sequitur, vtriusq; ꝯsensus necessarius est, sed si in vēdone dissentiat in p̄tio vel corpore impfecta est emptio Io. And.

† Cap. 7. eod. tit. in compi. & post conci liū Lateran. par. 6 c. 4. Et uide citatos sup. eo ti. c. ad audientiā, & ꝯciliū Trid. ses 24. de refor. matrimonij, ca. 3 & Doctores in c. 1. de sponsalibus, lib 6.

ADDITIO. De hac materia no. ff. de uer. obl. quoties in stipulationibus.

CAP. VIII.

SPonsam † alterius (maxime si est nubili [f] ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

¶ Idem abbatib. S. Eadmundi † & Demer. †

† Cadmundi, & de Mesera.

¶ *Si vir et mulier inuicem promittunt, quod ab eo tempore se pro coniugibus habebunt, contractum est matrimonium de præsenti. h. d. et est casus notabilis.*

Sponsam.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ sponsam alterius maxime nubilem & septennium, nullus de consanguinitate viri ducere potest in uxorem. Nota quòd sponsam consanguinei consanguineus habere non potest.

f ¶ Nubili.] illud, maxime, ponitur proprie comparatiue: quia ex quo habet vij. annos, tenent sponsalia, & ita nullus consanguineorum pōt eam habere, inf. tit. prox. litteras, & c. accessit, ergo multo fortius impedit: cum est proxima nubili ætati. Item videtur si est proxima septennio, & doli capax sup eo. iuuenis. Ber.

CAP. IX.

† P amesia.

EX † parte C. † mulieris nobis intimatum est, quòd Andreas iuramentum præstitit, quòd

† Cap 8. eo. tit. in 1. cōp. & post conc. par 6. c 2; vide citatos super. 6.

EX parte.] Primo ponit casum narratum. Secundo diffiniendum committit: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam Andreas nomine, iuramentū præstitit, quòd C. mulierem ab eo tempore in antea pro vxore haberet, & ei fidem seruaret & illa similiter promisit eidem: Quo facto, dictus Andreas illam dimisit, & aliam superduxit: vnde illa mulier domino Papæ fuit conquesta: Dicit Papa, nemini licere suam vxorem dimittere sine manifesta causa fornicationis: & tunc aut debet illam sibi reconciliare, aut viuere continenter ea viuente; vnde mandat dictum Andreā compelli, ut illam quam superinduxit, dimittat, & ad primam redeat, & affectu maritali pertractet. Nota quod qui uxorem suam causa fornicationis dimittit, aliam superducere ea viuente non potest & debet continenter viuere. Item qui dimissa uxore legitima, contrahit cum alia, debet compelli eam dimittere, & ad primam redire.

a ¶ Pro-

a ¶Pro coniuge teneret.] & sic contractum fuit matrimoniũ in eos. sed nunquid per ista verba tm̃ cõtrahitur matrimonium, Iuro ꝙ de cętero habebo te pro legitima cõiuge, & ecõuerso, &c. non vr̃: quia ista verba tm̃ futurum tp̃s respicere videnť, hęc quęstio 1 poniť 50. q.5.c si q.s diuinis.& dicit Io. ꝙ est matrimonium, s̃m qđ ex illa nouella satis patet, & hic vr̃ Hugo. aliter intelligere illa verba, s. ꝙ post matrimonium cõtractum de præsenti accedant illa verba, vt notauit ibi, Arg. contra s̃. eo. de illis. Ber.

b ¶ Eãdẽ,] supple, & cum alia contraxit.

c ¶Manifesta.] probata, s. & s̃nia subsecuta: quia alias nõ licet dimittere. 33. q. 2. sæculares. & §. in hoc. & 35. q. 6. multorum. & j̃. de diuor. porro.

d ¶Cõtinere.] quia non potest cum alia contrahere. 32 q 1. dixit. & si cum alias postea fornicaretur, cõpelleretur redire ad ipsam, non obstante s̃nia. infra de diuor. ex litteris.

e ¶Cogatis.] & sup inductam, si nollet ab ea recedere, vel si impedimentum præstaret, posset excommunicari. infra e. veniẽs. in fin. Ber.

† In codice Barbatiæ ita ab eo tempore in antea.

† Vide la s. in l. serui electione. ff. de lega.

1 De hac quõne vide Archi. & tu re. & alios in c. c. si quis diuinis. & So. lib. 4. sen. di. 17. q. 2. ar. 3.

† Pictauen.

eam ab † eo tempore pro coniuge [a] teneret, & ei sicut vxori suę fidem seruaret. Ipsa quoque eidem Andreæ iurauit, se illum pro marito habituram †, & fidem ei tanquam viro proprio seruaturam: quo facto, prænominatus A, reliquit eandem.[b]

¶ Quia igitur nemini licet vxorem suam, sine manifesta [c] causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa viuente continere [d]: Mandamus, quatenus eandem, vt superinducta dimissa, ad vxorem suam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione pręmissa, per ecclesiasticam censuram cogatis [e].

¶Idem Pictauieñ. episcopo. †

¶Qui iurauit cũ aliqua contrahere, si non subest impedimentum per censuram ecclesiasticã contrahere compellitur.

CAP. X.

ji EX † litteris Syluani episcopi accipimus quod cum duo nobiles viri sui episcopatus G. † scilicet de Mostra, & B. filios & filias impubescentes haberent, inter se conuenerunt, quòd eos adinuicem matrimonijs copularent. & hoc tam patres, [f] † quã filij, sub iuramento [g] † se promisere facturos: inter quos siquidem G. filiam alterius consentiente patre, se iurauit ducere in vxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum episcopus compellere voluit, vt quod iurauerat, adimpleret: & infra.

¶ Quia igitur prædicto G. periculosum est, contra suum iuramẽtum venire: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eum moneas: [h] & si non acquieuerit monitis, ecclesiastica

ji EX litteris.] Primo ponit cãsum narratũ. Secũdo committit ipsius diffinitionem. ibi, Quia igitur Abbas.

CASVS. Duo nobiles viri Syluaneñ. episcopatus, s. G. & B. filios, & filias impuberes habebant: conuenerunt inter se, ꝙ eos adinuicem copularent, quod promiserunt adinuicem facturos, & hoc tam parentes, quam filij iurauerũt, vnus illorum, s. G. filiam alterius consentiente patre iurauit ducere in vxorem: postmodum vero voluit aliam ducere in vxorem: Episcopus compellebat eum ducere illam, quam iurauerat: Quęsiuit episcopus à Papa, quid esset in hac causa faciendum? Respondet papa periculosum esse dicto G. contra iuramentum suum venire: mandat Pictauiem. episcopo, vt si de hoc sibi constiterit, moneat illum & compellat quatenus ipsam recipiat quam iurauit, & maritali affectu pertractet, nisi rationabilis causa impediat, No. ꝙ sponsalia contrahi possunt per verba generalia. Item iuramentum impuberis tenet. Item compellitur quis accipere illam quam iurauit se ducturum in vxorem.

[Gl. seq. alle. vnam concor. obijcit, & soluit.]

f ¶ Tam patres.] s̃m 31. quæst. 3. si qui parentes. Sed videtur, quod illud iuramentum non valeat, & sit anceps periurium, cum sit de facto alterius. ff re. amo. Marcellus §. 1. & ff de in lit. iur. videamus. Et argumen. ad hoc ff. de verbo. obligat. stipulatio ista, quia vt ibi dicit, qui alienum factum promittit, non obligatur: tamen hic factum suum potius promiserunt, vt procurarent bona fide, 2 quod filij contraherent, vt ea. lege, & in illa stipulatione. Ber.

[Gl. seq obijcit, & soluit. secundo quærit. alle. pro, & contra, ponit opi. quam reprobat, reprobõnem impugnat. Impugnationi respondet.]

g ¶ Quam filij subiuramento] isti erant impuberes, vnde nõ tenuit iuramentum. 22 q. 4. paruuli. & c. pueri. & 4. q. 3. cap. 1. Sed ista intelliguntur, cum ad testimonium perhibendum inducuntur, sed aliàs si sint doli capaces, bene tenet iuramentum. j̃. de delic. puer. pueris. Hic posuit Lau. talem quæstionem: Aliquis iurauit accipere in vxorem vnã de filiab. Titij, & postmodum dormiuit cum vna illarum, quæritur, an præcise dẽat compelli eam ducere, cum aliã ducere non possit? Arg. ꝙ sic. ff de contrahẽ. emp. si in emptione. §. si emptio. & ff. eo. Stichũ aut Pãphilũ. & ipse se ad hoc arctauit. ff si quis cau l. 2. §. vlt. 15. q 1. si quis insaniẽs immo videtur, ꝙ statim sit matrimonium j̃. de con ditio. appo. de illis. & j̃. eo. is qui. arg. contra. ff. de rit nupt. generali. ff. si quis cau. sed & si § quęsitum. & ff de vsufruct. quoties. Quidam 3 dixerunt eum non compellendum, quia inuitæ nuptiæ, & cætera. 31. q. 2. §. 1. c. 1. & s̃. e. preterea. Sed cõtrarium est verum, ꝙ dẽat compelli. Sed vr̃, ꝙ non sit cõpellendus, eam recipere: quia in veritate nec sponsalia præcesserunt, nec matrimonium: quia cum dixit, volo accipere vnam de filiab. Titij, nulla cum aliqua illarum sponsalia contracta sunt, quia in personam certam consentire debuit, & incerta sponsalia non sunt sponsalia. ar. 30. q. 4. nostrates, & arg. ff. de testa. tu. l. l. duo sunt Titij, & si dico, exhæredo vnum de filijs meis, cum plures habeam, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posth. nominatim, & certus debet esse hæres, alias non valet testamentum, ff de hære. insti. in tp̃s, § quoties, & ff. de manumis testa cum pluribus. Dic quod non compellitur ex vi sponsaliorum, sed ꝓp iuramentum forte debet compelli, licet ad illam recipiendam non se obligauerit directe, nisi deterius inde contingeret, vt nota, supra eodem, præterea, & j̃. in glo. quæ incipit, argu. contra Ber.

h ¶ Eum moneas.] & si non acquieuerit argumentum, quod admonitio semper debet præcedere vindictam, 12 quæstio indigne, & infra de sent excommun. sacro.

[Gl. seq. signat contrarium, dupliciter sol. vtranque solutionem impugnat: & in fine ponit tertiam solutionem. Iterum obijcit, & soluit.]

2 Vide si per eos nõ stat, si sunt periuri, dẽret pęna ꝓmissa s̃m Vi. j̃. e. Gemma; & no. j̃. e. sicut in glo. 1. Io. And.

† Ca 9. e. ti. in j cõp. & post cõcil. Laterã. par. 6. c. 26.

† VV.

† parentes

† Vide Dñicũ Sot. explicantem hũc textum li. 4. sen. dist. 27. q. 2. ar. 3.

3 Hoc tenẽt Vin. & Phi. q. dicũt eũ præcise nõ cõpellẽdõ & p̃nia sibi ꝑcise dẽre imponi de ꝑiurio. qa ꝑ eũ stat. ar. s̃. e. de illis. Io. And.

a ¶Com-

a ¶ Cōpellas.] arg. ȝ Ī. e. requisiuit. Hoc consueuit intelligi plurib. modis: quod hic dr̄ de rigore intelligitur, ibi de misericordia, ne deterius inde cōtingat. ar. eo prę terea. Vel conditionaliter sunt cogendi, vt de nolentibus fiant volentes, sed non finaliter. 23. q. 6. vides. Sed neu ra solutio vr̄ sufficere, quia iste mortaliter peccat veniēdo ꝯ iurm. ergo pōt compelli finaliter 24. q. 3. tā sacerdotes & c. ecce aūt crimina. Sed qūo pōt iste excōicari, qa nōdū venit cōtra iurm? Pōt dici, ꝙ ille, qui iurauit, de iure communi compelli dēt, vt iurm seruet, licet nondū sit transgressus. quia post trāsgressione ꝓhendo cū alia ꝑ verba de pñti nō posset vlterius cōpelli, cum iā fortius vinculum superuenerit, & ecclesia non solum peccata commissa punire dēt (vt dicūt iura prædicta) sed ēt ꝯmittēda ꝓhibere, i vt si videat aliquē vicinum pręcipitio, vel paratū ad peccandū 93. di. diaconi 23. q. 4. ipsa pietas: & 22 q. 5. h oc vr̄, alioqn ꝯsentire vr̄. 83. di. quā si ꝑ totū. & sic dēt ecclesia excōicare, & facere, qđ pōt: quia excōicatio est medicinalis. 2. q. 1. multi. & 24 q. 3 corripiantur. & c. notandum. & hoc solum bñ agitur, vt vita hominum corrigatur. 33 q. 5. ꝓdest. Hoc quidem ius commune est, casus tñ pōt esse vbi non cōpellit finaliter ex causa, vt in c. inquisiuit. Ī. eo. & causa redd tur in littera ipsius c. requisiuit. & ȝ. eo. præterea, ex causa. qñq; detrahi ur seueritati, vt 50. di. vt constitueretur. Vel potest exponi littera ipsius c. requisiuit. potius monenda, q̄ cogenda, id est, prius monenda. & postea cogenda. nisi acquiescat: & ita non contradicit isto modo, immo concordat cum ista: tamen si contrahat cum alia, tenet contractus, & absoluetur, nec compelliter finaliter. Ber.

† Ca. 13. e. ti. in 1. compil.

† al. ita: est exorta.

1 Vñ interdū punit volūtatē. 27. dis. voluentibus ẜm Lau. & Phil. Io. And.

censura compellas,[a] vt ipsam (nisi rationabilis [b] cā obstiterit) in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

¶ Idem archiepiscopis & episcopis & alijs prælatis per Angliam constitutis.

¶ Per censuram ecclesiasticā pater compellitur restituere filio eius vxorem quam iniuste detinuit: vel detinet.

CAP. XI.

NOn † est nobis (sicut arbitramur) incognitū, qualiter rex Anglorū pro discordia, q̄ inter ipsū & filios suos est suborta, † vxores eorum detineat: & infra. ¶ Nos itaq; attendētes, iustū & honestum esse vt viri suas petant vxores: Mandamus, quatenus eūdem regē, ad eas restituendas sollicite moneatis: & si 10 iuxta cōmotionem vestrā filijs suis vxores [c] suas infra certum terminum nō restituerit, † extūc in quacunq; prouinciarum [d] vestrarū detinentur vel transferunt, donec ibi fuerint, [e] nulla diuina officia (pręter 20 baptismū [f] † paruolorum, & pnias morientium [g]) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

¶ Idem episcopo sanctæ Agathæ.

30 *¶ Dictum vnius asserētis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum.*

CAP. XII.

ij PRęterea † de muliere, quę a viro impe 40

b ¶ Rationabilis causa.] puta consanguinitas, vel affinitas, vel aliquod aliud perpetuum impedimentum.

NOn est nobis.] Primo narrat factum. Secundo ꝓuidet. ibi, Nos itaque.

CASVS. Inter regem Anglorum & filios eius, orta fuit controuersia, propter, quod rex Anglorum detinebat vxores filiorum ipsius, ita ꝙ mariti ad eas accedere non valebant. Conquesti sunt domino Papæ filij regis: mandat Papa archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis, ꝑ cum sit iustum & æquum, vt viri suas petant vxores, quatenus dictum regem moneant, vt filijs suis vxores eorum restituat: quod si Ī. terminum statutum non fecerit, extunc in quacunq; terra vel prouincia detineantur, vel etiam transferantur, donec ibi fuerint, nulla diuina officia celebrentur, vel ꝑmittātur aliquo modo celebrari, ꝑter baptisma paruulorum. & ꝑnitentias morientium. No. ꝙ mitius agitur cum regib. & principib. q̄ cum alijs. Item ꝑꝑ delictum dñi tota terra supponitur interdicto. Item ista sacramenta excipiuntur, scilicet baptisma paruulorū, & pœnitentia morientium.

[Gl. seq. recit. per quæstionem, quo iure, & c. soluit distinguendo.]

c ¶ Vxores.] possunt. n. filij regis petere vxores suas per interdictum de liberis exhibendis, immo de vxore exhibenda. ff de liber. exhi. immo, & C. eo. tit si ad instar. & C. de nup si inuita. Et hoc hēt locū cū inuita detinetur vxor, si cut hic. Si vero volēs detinet, tunc per officiū iudicis vel epi loci: Cum enim volens detinetur filius, non datur interdictum de lib. exhibē. nisi inter duos, qui dicūt se esse patres vel dños, & cōtrouersia esset. ff de lib. exhib. l. vlt.

d ¶ Prouinciarum.] sic ergo ꝓ delicto vnius tota ꝓuincia interdicitur, vt ȝ de officio deleg. sane. 2. Ber.

[Gl. seq. arg. a contrario, allegat duo iura, & nouam legem in ȝ riuin. secundo quærit & soluit.]

e ¶ Donec ibi fuerint.] ergo vr̄. ꝙ post quā inde recesserint, possunt celebrare. ar. ff. de postulan. Imperator. C. ex quib cau. infa. irro. & sic seuerior. arg. contra. C. e. tit. ad tempus. Dico ꝙ hic est suspēsio iuris, & cum temporis diffinitione, & ideo tempore elapso non indiget absolutione & ita istis recedentibus celebrabunt. ẜm 281. dist. si qui sunt presbyteri. Vin. Sed nunquid tunc possunt celebrare submissa voce, & ianuis clausis? Non: nisi essent priuilegiati. Ī. de priui. quod nōnullis. vel nisi esset episcopus, Ī. de priui. nonnullis. & singulariter in couentualibus ecclesijs 50 bini & bini possunt dicere horas suas, vt legere videantur potius, quam cantare. infra de pœn. & remi. in re. Ber.

f ¶ Baptismum paruulorum.] ista duo sacramenta semper excipiuntur de quolibet interdicto, quia sunt sacramenta necessitatis, 1. quæstio. 1. remissionem §. sed notandum est: & capitu. si quis hæreticæ. §. ecce si clericus, & melius 32. distinct. c præter: §. verum: vnde etiam in necessitate possunt recipi ab hæretico, 24. quæstio. 1. si quem forte secus de alijs, 24. quæstio. 1. 60 cœpit.

g ¶ Pęnitentiam morientium.] & præter communionem, quę viaticū appellatur. Ī de pę. & rem. ꝙ in te. & ēt suscipientib. signum crucis & peregrinis pœnitentia conceditur, vt in c. quod in re. Ber.

ij PRæterea.] Primo ponitur consultatio: Secundo responsio: ibi, Taliter. Abb.

CASVS. Quidam vir volebat ꝯhere cum quadam muliere. Consanguineus illius vir dicebat, se [illegible] cū ea, sed illud nō audebat ꝯfiteri ꝑ ꝑ potētiā [illegible]. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa ꝙ matrimonium illud fieri nō permittatur, ne deterius inde ꝯtingat, nisi iurm interuenisset. Not. ꝙ matrimonium ad dictum vnius, impeditur, ne cōtrahatur: sed si iuramentum interuenisset, propter dictum vnius non impeditur.

[Gloss.

† Inferē ergo ꝙ matrimoniū liberat à patria ptātē. cō. cor. l. 1. C. de bo q̄ lib. & l. 1 §. fi. ff de liberis.

† baptisma

† Ca. 16. e. ti. 1 ꝯp. & post pen. Lat. par. 50 c. 30. Ec qñ dictio vnius credat. tradi Iaf. in repe. l. admonendi. ver Itē plene [illegible] ge [illegible] q̄ sic [illegible] pot ea: vt nō mmu in pœ. meta de tegant, vide conc. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 1.

2 Quia nō est terra interdicta sed organa [illegible] regulares [illegible] Io. Andr.

[Gl.seq.recitetur per qõnem, an publicè confitenti credendum sit: & soluit quod non duplici de causa.] a ¶ Publice confiteri.],quid si publice confitetur? Duplici ratione nõ debet ei credi: Primo quia vnius confessio in alieno facto nulla est, 4.q.4.c.placuit. §. item in criminali ver. itē vnius testimoniū. & š de testi. venientis. Secundo quia turpitudinē suam cõfitetur, š.de donat inter dilectos, 14 q.5. nou sane, & j. de eo qui dux. in matri. c.1. 1 sed consanguineo reuelare tenetur, 35. q.3. si homo.

b ¶ Nisi iuramētū.] & ita si iuramētum interuenit, nō debet matrimoniū prohiberi ꝑ ꝓfessionē illius secretā, nisi aliter ꝓbaretur: nā si legitima affinitas probaretur, impediret matrimoniū nō obstāte iuramento illo, quā habuit cõditionē annexā: scilicet, nisi iusta causa ꝓhibeat. š. de iureiu. quemadmodū [illegible] speraret [illegible] de eo q cog.cons vxo.sue.de illo. Si vero iuramentū nō interuenisset, ad testimoniū vni⁹, siue ad famā impediretur matrimonium cõtrahendū, š.de testi. super eo. 2.§.2. & inf.de cõsang. & affinita.super eo. & hic.

1 Cõcor.tex. in l. si pignoribus cū cõcor. vul. C. de ser. pi.data.

tur cuius consanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publice [a] confiteri recusat propter metum & potentiā mulieris: Taliter respondemus, vt matrimonium ipsum fieri (nisi iuramentum [b] interuenisset) districte prohibeas, ne deterius inde contingat.

¶ Idem procuratori & canonicis Soran.

¶ Si mulier inuita cum aliquo contrahat, nec in eum postea consentiat, tenet matrimonium si alteri postea nubit. Ita communiter summatur. Et secundum hunc intellectum esset hic casus apertus, quod matrimonium metu contractum, esset ipso iure nullum. hoc tamen clare non colligitur ex littera.

CAP. XIII.

† Cap.17.eo. ti.in 1. cõpil. & post cõcil. Later. p.50. cap 31.

VEniens † ad Apostolicam sedē Mariota supplici insinuatione mōstrauit, quod quendam adolescētem adamauit in tantum, quod † vterque de matrimonio contrahēdo, sub trium personarum testimonio præstitit † iuramentum: quod parētes mulieris ipsi⁹ ignorantes, eam inuitam & reclamantem, [c] † in vxorē alij tradiderunt, quem ita exhorruit, quod se ab eo nullo modo cognosci [d] permisit. Cumque publice fateretur, quod a priori viro cognita esset atq; iurata, episcopus Soranus cognito, quod proxima inter [e] eos esset linea cōsanguinitatis, ipsos abinuicem separauit. [f] Cæterum cū causa ipsa tractaretur, [g] & viro, cui tradita fuerat a parentibus, cōsentire nollet, ipse aliam in vxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine, publice in conspectu ecclesiæ nupsit. [h] Tandem † cum de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei opposuit, quod filium suum nō potuit in virum habere, eo † quod alij, qui defunctus est, prius desponsata fuisset: & infra.

† vt

† præstiterit.

† Quod fieri non debuit, qa libera a coactione esse dēnt matrimonia.ca. de neptis. & c si verū. 31. q.2 Magister sent. & Doc. lib.4.sen.dis. dis.29. cõcil. Trid. sess.24. de reform. matr. c.1.

¶ Mandamus, quatenus si inueneritis, quod prædicta mulier a priori viro, iudicio ecclesiæ fuerit separata, ab eodem T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traductam, & ille cui a parentibus fuit † copulata, de præsenti vita decessit, [i] prædictum T. monitione præmissa compellatis: vt præfatam Moriotam recipiat, [k] & studeat maritali affectione tractare, alioquin eum, & superinductum, & patrem eius † (si huic rei restiterint [l] †) excommunicationi subdatis.

† ipsius.
† restiterit.

Veniens.] Primo narrat factū. Secūdo diffinitionem committit ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quedam iuuenis mulier M. noie, intantum adamauit quendā iuuenē, ꝙ vterque illorū in præsentia triū testium præstitit iuramentū de matrimonio inuicē ꝯtrahēdo. Parētes mulieris hoc ignorantes eam inuitā reclamantē cuidā alij tradiderunt: sed illa ipsum ita exhorruit, quòd nullo modo ab ipso cognosci se permisit, & cœpit publice confiteri, ꝙ a primo viro cognita fuit & iurata: Tandem eps diœcesanus cognito, ꝙ illi essent cõsanguinei, eos abinuicē separauit: Sed dum causa tractabatur, & illa nollet consentire viro, cui a parentib. tradita fuerat, ipse vir aliam duxit in vxorem, & illa cuidam alij T. nomine fuit publice desponsata: de quo postmodum filium genuit: pater illius viri ei opposuit, ꝙ filium suum in virum habere non poterat, eo quod ab alio viro, qui iam defunctus erat, despõsata fuerat. Vnde mulier illa ad dominum Papam accessit, exponens ei omnia supradicta: Mandat papa quibusdam, quatenus si inueniant, quod pdicta mulier a priori viro iudicio ecclesiæ fuerit separata, & ab illo T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traducta, & ille cui a parentibus tradita fuerat, de pſenti vita decessit, moneant dictum T. & compellant, vt pfatā M. recipiat in vxorem, & eā maritali affectione ꝯtractet: quod si non fecerit, eum, & superinductā, & patrem ipsius, si contradixerit, excõmunicationi subijciant. Nota, ꝙ coactū matrimoniū est nullū. Item omnes impediētes iurisdictionem iudicis sine exceptione sunt excommunicandi: quia per hoc efficiuntur de iurisdictione ipsius iudicis.

c ¶ Reclamantem] ergo non fuit matrimonium, 31. q.2.c.1. & 2. & inf. eo.c.proximo.

† al. ita: Sane cum de illo, &c.

d ¶ Cognosci permisit.] quod si fecisset, amplius reclamare non posset. inf.de eo qui duxit in matri. quā pol. per adulterium.ca.1.& inf. qui matrim. accusa pos. insuper. 2

† al. ita: eo quod ab alio, &c.

e ¶ Inter eos.] scilicet ipsam mulierē, & primum virum.

2 Facit tex. in l.nuptias, cū gl.& Bar. ff. de reg.iur.

f ¶ Separauit.] 35.q.3 progeniem. & con traditimus.

g ¶ Tractaretur.] cū secundo, vel potius cum primo. ter.

† al. ita: copulata fuerat.

h ¶ Nupsit.] quod fieri non debuit lite pendēte, vt arg.inf. de spon. duo.tua fraternitas. de hoc habes sup. eo. cum in Apostolica.

i ¶ Decessit.] maxime, quia idem esset si uiueret: quia si inuita tradita ei fuit, nullum fuit matrimonium 3 infra c. proximo.

3 Secundum Ala.secundū quē iō hoc opponit, q.n. manifestum est impedimentū si subesset, vel fama eius no ende. Vin.Io.And.

[Glo.seq arguit in fine.]

k ¶ Recipiat.] ergo propter solum scandalum non separatur matrimonium, quia iudicium ecclesiæ nō expectauit. inf.eo cū in Apostolica & inf. de matrim. cõtrac. contra interdi. eccle. c 1. & 2. Et est hic arg. quod non præstat impedimētum, quod de iure non sortitur effectum sup. de iure patro. illud, cum suis concor.

l ¶ Restiterint.] omnes impedientes iurisdictionem iudicis possunt excommunicari. sup. de off. delega. c.1. & sup. de testi tam litteris. Ber.

CVm locum.] Primo ponit regulam. Secūdo infert genus: ibi, Matrimonium. Tertio speciem: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Inter duos ciues Papien. quæstio vertebatur sup matrimonio cuiusdam puellæ: vterque dicebat se matrimoniū cū illa contraxisse: mulier timebat violentiam sibi inferri a pdictis, qui eā petebāt, quæsitū fuit a papa quod fieri deberet? Respōdet, vbi metus vel coactio intercedit, cōsensus locum habere nō potest: sed vbi cōsensus requiritur, met^9 vel coactio debet repelli & matrimonium solo cōsensu contrahitur, & sic omnis metus vel coactio debet repelli, ne per timorē dicat sibi placere quod odit: vnde mandat papa episcopo Papien. vt puellā illam, de cuius matrimonio q̄ritur, ponat in domo alicuius, vbi nullo modo timeat, & faciat eam custodiri honeste, donec causa fuerit per sententiam terminata. Nota q̄ matrimonium solo cōsensu contrahitur. Itē inuita matrimonia fieri non debent. Item iudex locum securum debet partibus prouidere.

[Glos. seq. distinguit sexum circa metum.]

a ¶ Metus.] qui posset cadere in constātem virū. inf. c. prox. & c. consultationi. in fin. & ff. quod met. cau. metum. minor tamen metus magis excusat fœminam q̄ virum, argumen. 32. quæst. 6. indignantur, & arg. inf. de homi. sicut dignū. 1. respon.

b ¶ Solo consensu] 27. q. 1. sufficiat. & ita omnia quæ dicuntur. 30. q. 5. aliter. & c. nostrates. referuntur tantum ad solemnitatem.

c ¶ De ipso.] scilicet consensu. Bernardus.

d ¶ Plena debet.] ille vel illa, qui in alium vel aliam consentire debet.

e ¶ Indagandus.] idest, inquirēdus ad consentiendū.

f ¶ Prouenire.] quia quod quis non diligit, facile contemnit 20. q. 3. præsens. & sup. eo. præterea. 2. & inf. eo. requisiuit, & 31 q. 2. §. 1.

[Glo. seq. arguit quod iudex, &c.

g ¶ Nihil eam timere.] est ergo hic arg. q̄ ad officium iudicis pertinet, locum securum assignare partibus & honestum 3. q. 9. hortatur, & 33. q. 2. siue. & ff. de arb. si cum dies. § si arbiter. alioquin potest appellari si requisitus iudex hoc non fecerit 1. sup. vt lite non contesta. accepens 2. & sup. de appella. ex parte 1.

1 Etiā si iudex datus sit appellatione remota. ut ibi. Io. And.

¶ Idem Papien. episco.

¶ *Si timetur inferri uiolentia puellæ, de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi prouidere locum tutum et honestum, donec causa terminetur. h. d. Et est textus multum allegabilis.*

CAP. XIIII.

CVm † locum non habeat cōsensus, vbi metus [a] uel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cuiusquam requiritur, coactionis materia repellatur: Matrimonium autem solo [b] cōsensu contrahitur: & vbi de ipso [c] quæritur, plena [d] debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagandus, [e] ne per timorem dicat sibi placere quod odit, & sequatur exitus, qui de inuitis solet nuptijs prouenire. ¶ Quocirca mandamus, quatenus puellā, de cui^9 matrimonio quæstio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere [g] oporteat, facias honeste teneri, donec [h] prædicta cā terminata fuerit, & † sententia sine contradictione cuiusquam valeat executioni mandari.

† Ca. 19. e. ti. in 1. compil. Vide concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij. c. 9. & Couar. in epit. lib. 4. decr. p. 2. c. 3. §. 5. & p Magistrū & Doctor. scholast. li. 4. sent. d. 29. v. Sotus plenis lime. q. 1. art. 3.

† al. ita: vt sententia.

h ¶ Donec.] id est, quousque constet de matrimonio istius puellæ inter eos qui illam petūt, 2 & cui ipsa cōsenserit: sic stabat quasi in sequestro in loco tuo: ista puella temebat sibi inferri violētiam a quibusdam nobilibus ciuib. Papien. & ideo ne raperetur ab illis, ponitur in loco securo: postquam constiterit cui ɔsenserit, tradetur ei, ut hic in fin.

2 Cōsule antiquā decretalē loco pcitato, vbi nominantur ciues Papiēses, qui de huius puellæ matrimonio certabant.

¶ Idem.

¶ *Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non soluuntur per sponsalia de præsenti, alias tenent sponsalia de præsenti, nisi per metum qui potuisset cadere inconstantem uirum, contracta sint.*

CAP. XV.

VEniens † ad nos G. sua nobis relatione monstrauit, quod in domo sua mulierem quādā recepit, [i] de qua prolem habuit, & cui fidem corā pluribus præstitit, [k] quod eam duceret in uxorem: Interim autem cum apud domum uicini sui pernoctauerit, [l] eius filia nocte illa secum cōcubuit, quos pater puellæ simul in vno lecto inueniens, ipsum eā per uerba de præsenti desponsare coegit. ideoque mandamus, quatenus si inueneris, quòd primam post fidem præstitam cognouerit, [m] ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundæ, (nisi metu

ij VEniēs ad nos.] primo ponit casum: Secundo diffiniendum committit, ibi, Ideoque Abb.

CASVS. Quidam nomine G. quādam mulierem in domo sua recepit, de qua plē habuit, & ei postmodum fidem dedit quod eā duceret in vxorem: post hoc accessit ad domū uicini sui, & cum nocte illa in domo vicini stetisset, inuentus fuit cum filia vicini dormiuisse: pater puellæ inueniens illos simul in lecto, cōpulit eū accipere in vxorē filiam suā, per verba de præsenti: iste C. accessit ad papā, & exposuit ei prædicta, vnde mandat papa episcopo loci, quatenus si inuenerit q̄ primam mulierem post fidem datā cognouerit, cum illa remaneat. Si vero post fidem datam nō cognouerit, maneat cū secunda, nisi per talem metū fuisse cōpulsus eam accipere in vxorem, qui potuisset cadere incon stantem virum. Nota q̄ si fides data sit de aliqua ducēda, si postea carnalis copula interueniat, inducitur statim matrimonium præsumptum. Item matrimonium contractum per metum, qui cadit in constantem virū, non tenet.

† Vide c. 2. e. ti. in 2. cōpil. Et de intelle ctu textus & glossarū pter Doctores hic vide eosdē citatos in c. pcedenti.

i ¶ Recepit.] vt concubinam.

k ¶ Præstitit.] post prolem susceptam, & sic sponsalia de futuro contracta fuerunt: vnde si postea antequam contraheret cum alia, illam cognouit, inductum fuit matrimonium præsumptum, contra quam præsumptionem probatio in contrarium non admittitur. infra. eodem is qui. & infra de condit. appo. de illis. Bernardus.

l ¶ Pernoctauerit.] pernoctare, totam noctem significat, ff de verb. Vrbana. §. pernoctare, sic inf. de accusat. si constiterit. Tan.

m ¶ Post fidem præstitam cognouerit.] quod si ita est, matrimonium est inter eos, vt d. x. [illegible] non credebat tali tacito consensu contrahere, veluti si quis se filiumfamilias existimauerit, cum sit paterfamilias, poterit acquirere hæreditatem, ff. de condi. & demon. multum interest.

a ¶ In virum constantem.] quia tunc nullum fuit matrimonium. ꝭ. eod. consultationi. quia libertatem debet habere qui consentit. s. c. prox. Quis metus excuset, & quis non, dictum est sup. de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilectus, & c. Abbas.

his. Sed dicas: iste nullum votum emisit, sed ad votum suspirat; vnde non debet dici voti transgressor. etiam si non intret religionem, si amplius non processit. sup de vot. & vo. redem. litteraturam, & non facit contra propositum suum, quia licet gerat in corde virginitatem, consentire potest in matrimonium. 27. q. 2. Beata Maria. Potest ergo seruare vtrũque, vt dixi, si vult; tamen sine peccato potest intrare religionẽ, & non contrahere. Ber.

[Gl. seq. rõne reddit. Secũdo argu. alle. duas leges, & vnã alleg. in contrarium.]

b Vt vxori.] quia fortius vinculum superueniẽs præiudicat primo. ꝭ. de sponsa. duo. §. 1 sicut matrimoniũ adoptioni. ff. de rit. nup. non solum. §. 2.

1 Et est hic argum. ꝙ licet culpa mea inciderim in metum, nihilominus excusor propter metum. arg. ff. ꝙ met. cau. nec timorem. cum leg. seq. argu. contra. ff eod. si mulier. Ber.

Commissũ.] Cõmunis diuisio. Secũda pars ibi Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidã dedit fidẽ cuidam mulieri ꝙ eam duceret ĩ vxorem, & ꝙ cum ea per verba de præsenti contraheret ꝭ. biennium interposito iuramento: postea vero priuata lege ductus, volebat intrare religionem. Dubitabat, an posset ꝑꝑ iuramẽtum: quæritur q. d iuris? Rñdet Papa quod tutius est illi iuramẽti religionẽ seruare, vt prius ꝯtrahat, & postea poterit religionẽ intrare, dũmodo carnalis copula inter eos non interuenerit. No. quòd iuramentũ seruãdum est, dũmodo sine peccato seruari possit. Item ante carnalem copulam poterit alter coniugum religionem intrare, etiam altero inuito.

coactus, qui posset † in virum[a] † constantem cadere, eam desponsauerit) adhærere faciat vt vxori.[b]

¶ Idẽ Exoneñ. † episcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere, si vult religionẽ ingredi, debet primo contrahere, vt iuramentum seruetur, & ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit.

CAP. XVI.

Commissum: † & inf. ¶ Significauit nobis fraternitas tua, quod quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & se cum ea infra biennium per verba de præsenti contracturũ, præstito iuramento firmauit: nunc autem priuata lege[c] ductus, ad frugem melioris vitæ transire † suspirat: & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod tutius[d] est ei (religione iuramenti seruata) prius cõtrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare, si tamen post desponsationem copula non dignoscit interuenisse carnalis.

¶ Luci⁹ tertius Rapalẽ. † episcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli, vt contrahat. hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. XVII.

Requisiuit † a nobis tua fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quæ iurisiurandi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturã interposito iuramento firmauit, & inf. ¶ Ad quod breuiter respõdemus, quod cum libera[c] debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cũ coactiones difficiles soleat exitus frequenter habere.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.

Requisiuit.] Duæ sunt partes. Consultatio & responsio. Secũda. ibi, Ad quod. Abbas.

CASVS. Mulier quædam iuramento imposito ꝓmisit cuidã viro, ꝙ cũ eo ꝯtraheret: postea vero volũtate mutata nolebat cũ eo ꝯtrahere: quæritur, qua censura sit ad hoc compellẽda? Respondet Papa, quod matrimonia libera debent esse, & non coacta: & ideo monenda est potius quàm cogenda: quia coactiones huiusmodi frequenter solent difficiles exitus habere. Vel prius est monenda: & nisi acquieuerit, postea compellenda. Nota, quòd matrimonia libera debent esse, non coacta. Item fin. vnã leuitatem videtur, ꝙ ecclesia dispenset hic contra iuramentum propter rationem quæ hic redditur. Item coactiones difficiles exitus solent habere.

[Glossa sequens allegat septem concor. obicit, & soluit, & remittit.]

c ¶ Lege.] 19. q. 2. duæ sunt. & s. de reg. licet, & s. de renun. nisi cum pridem, §. dices.

[Glo. seq. obiicit, & soluit, Iterum obiicit, & soluit.]

d ¶ Tutius.] sed ꝯ vr: quia dr: Qui se dat nuptui, bene facit: qui se non dat nuptui, melius facit, 27. q. 1. nuptiarum, & vtrunq; expedit, sed vnum plus aliud minus. 18. q. 1. sic enim neque ver. ideo. & sic tutius esset contrahere, saltem ꝑꝑ pronitatem exigendi postea debitũ. Non contradicit: quia hoc faciendo potest vtrunque seruare, & iuramentum, & propositum suum, & ideo dicit: tutius: Vel dic, tutius saltem quo ad opinionem, nã de facto dicatur iste venire ꝯ iuramentum. Præterea nõ vr infringere iuramentum, quod illud in melius cõmutat. s. de iureiu peruenit. s. de vo. redem. scripturæ, & sic ille intrando religionem seruat iuramentum, & ita tutius est non ꝯhere, & qui bona agunt, si meliora deliberata non faciunt, reciderunt in conspectu Dei. 17 qu. 1. qui bona & si contrahat, vr facere contra conscientiam, & sic peccat: ergo non est tutus. 28 qu. 1. cap. omnes. §. ex

c ¶ Cum libera.] s. eod. cum locum, & argu s. de proc. accedens. & s. eod. præterea 1. & 31. qu. 2. §. & ca. 1. & 5. 20. quæst. 3. præsens. Sed nunquid erit minus libera, si compellatur ex post facto, ad quod iureiurando se astrinxerit? Videtur quod non, quia nec inuitus crescere ad ordines dicitur, qui propter iam susceptum beneficium ad ordines vrgetur. 60. distinct. innouamus & s. de æta. & qualitat. c. 1. & cap. quæris. 2 cum sponte susceperit beneficium; & non dicitur inuitus qui propter voluntariam promissionem vrgetur ad promissi solutionem, 12. quæst. 2. quincunque 2. Item propter delictum præcedens quandoque quis compellitur ad matrimon. um. ꝭ. de eo, qui dux. in matrim. quam pol. per adult c 3. ita videtur quod ista compellenda sit. Simi. s. eod. ex litteris, argpm. 22. q. 4. inter cætera. Sed littera ista contradicit potius monenda quam cogenda. Sed expone, potius monenda, id est, prius monenda, & postea cogenda propter iuramentum suum. similis expositio. 13. q. 4. non inueniturin fin. 3 Dic super hoc quod dixit s. eo. ex litteris. Ber.

† possit
† Vide Alex. cons. 47. vol. 4. vbi late de metu cadente, aut nõ cadẽte in virũ constantem.
† Exonieñ. Exomeñ. Getoñ.
1 Penit casum: Si filius meus illã quæ tua pupilla fuit, duxit vxorẽ. demũ ipsum filium vel me adoptas, impeditur adoptio. Ioan. And.
† Cap. 4. co. ti. in 2. comp. De materia vide Magistrũ seu lib. 4. dist 27 §. hoc aũt cõiugatis. & ibi Soto q. 1. ar. 4.
† Verbum, transire, deest in antiq. s, & recentioribus ipsis magis emendatis. in antiqua tñ compilati. legitur ita: ad frugẽ melioris vitę suspirat cõuolare.

† Rapaleñ. Rabuleñ. Abuleñ. hoc vltimũ placet, nisi Capuano, aut Crapulẽ si legas, vt alij diuinant.
† Cap. 12. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateraũ. sub Alex. 3. par. 45. c. 6.
Et de intellectu vide Couarruuiã epitome lib 4. decre. par. 1. c. 4. ad de Frãcisciũ de Victoria in relectione de mrimonio. p. 1. & Concil. Tri. citatum supra in c. cũ locum.
2 Et s. de cle. cum in cunctis. Io. An.
3 De votis autẽ habita rõ est, qua potius admoneremini ab errore discedere, quàm pro sceleri puniremini. I. A.

CVm in Apostolica.] Primo consultatio. Secundo responsio ibi. Consultationi. Abb.

CASVS. Matrimonialis causa vertebatur inter quendã virũ, & vxorẽ eius coram ordinario. ante publicationẽ testiũ ille reuersus domũ cœpit publice dicere, ꝙ inter ipsum, & vxorem suã sñia diuortij fuerat ꝓmulgata, & sic falsitate suggesta q̃dam aliam facti nesciam in vxorẽ accepit: Postmodũ vero per quosdam delegatos; quibus causa fuit commissa sñia diuortij fuit lata: Dubitauit diœcesanus, vtrũ matrimonium illud teneat, cum lite pendente inter virum illum & priorem vxorem cũ illa contraxit. Quæsiuit a Papa, qd iuris esset? & ipse respondet, ꝙ bene possunt simul remanere, imposita illi viro pœnitentia competenti, & infra tps pœnitẽtiæ carnali copula interdicta. No. ꝙ matrimoniũ, quod de iure non tenet, licet pro matrimonio ab ecclesia teneatur, non præstat impedimentum secundo, dummodo primũ appareat postmodum nõ tenuisse.

† Ca. 20. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateraň. sub Alex. iij. par. 60. c. 21.

† verteretur.

† id est, ad domũ, cum multum distaret ciuitas, vnde facilius potuit secũdam decipere.

† insciam.

CAP. XVIII.

CVm † in Apostolica: in inf. ¶ Intelleximus, quod cum inter villicum de N. & vxorem eius, matrimonij quæstio tractaretur, † ante publicationem testium villicus reuersus ad propria, † publice inter se, & vxorem suam propo suit sententiam diuortij, iudicio ecclesiæ promulgatam: & sic falsitate suggesta, [a] quamdam aliam facti nesciã † [b] sibi copulare præsumpsit. Postmodũ vero super prioris matrimonij quæstione litteris impetratis, delegati iudices sententiam diuortij protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem, q̃ superinduxit, pendente lite prioris vxoris, inuicem asseris consensisse: Consultationi tuæ taliter respondemus, quod imposita [d] viro penitentia competenti, & infra penitentiæ tempus carnali commercio [d] interdicto, postmodum in maritali copula poterunt remanere.[e]

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

a ¶ Suggesta.] nunquid debuit ei credi? Non, absque litteris iudicis. 8. q. 5. cap. vlt. sim. 8. q. 4. nonne. C. de mã. princ. l. vnica. Quare ergo excusatur mulier, cũ lite pendẽte nihil debeat innouarĩ, vt lite pendeo. cap [1] Ideo excusatur, quia omnes ita credebant, [1] & verius; quia nullum erat matrimonium cum prima.

1 Secundum Vinc. & sufficit ad excusationem adulteri, & nõ sit in dolo. ff. ad leg. Iul. de adult. l. pen. Io. And.

b ¶ Nesciam.] ꝙ ideo videtur, quia marito priuari non debuit mortua prima: etiam si fuisset matrimonium cum prima. j. de eo qui dua. in mat quã pol. per adult. c. 1 & 17. q. 2. nos nouimus. in fi.

[Glo. seq. opponendo quærit, & soluit.]

c ¶ Imposita viro penitentia.] sed quare imponitur viro penitentia, cum nullum fuerit matrimonium primum? Ideo quia lite pendente contraxit cum secunda in contemptum ecclesiæ. j. de matrim. contract. contra inter ecclesiæ c. 1. 2. & 3.

[Glo. seq. opponit, & dupliciter soluit.]

d ¶ Commercio.] interim. Sed quare punitur hic mulier in dubio suo? potest dici, ꝙ ipsa ex post facto consensit, vt præsumitur, quia postea causa tractata fuit: vel punitur vir in exigendo, sed non in reddẽdo, si exigatur debitum ab vxore. sim. j. de sent. excom. inquisitioni. & j. de secun. nup. dominus. Si vero illa sciuisset, puniretur, vt dixi. j. de matrimo. contracto contra interdict. eccle c. 2. & 3.

[Glo. seq. distinguit.]

e ¶ Remanere.] sic patet, ꝙ si aliquis habens vxorem, licet ea viuente, & lite ẽt pendente ꝯhat cum alia, soluto primo matrimonio tenet scd̃m. sed hoc locũ hẽt cũ primum matrimonium fuit nullum, vt hic. & s̃. eo. veniens: & etiã sciente sc̃da vxore. Et qđ dicit s̃. facti nesciã. dicas maxime, qa non p̃stat impedimentũ: qđ de iure non sortitur effectũ, vt hic, & s̃. de iurepa. illud, & c. cũ laici. cũ suis ꝯcor. & j. de despõ. impub. lr̃as. & c. accessit. & tunc primo apparet p sñiam ꝙ nullũ fuit primum matrimoniũ. sic j. de frig. & malefi. fraternitatis c. in fi. Arg. ꝯtra s̃. eo. ad audiẽtiã [2] & s̃. de big. nup. Si vero ꝯtrahat cũ sc̃da ignorãte prima vxore, cũ qua đ iure tenuit matrimoniũ, tunc nullũ est matrimoniũ cum secunda: sed mortua prima potest remanere cũ sc̃da, si ipsa voluerit, & vir cõpellitur eã recipere pp dolũ suũ. j. de eo, q dux. in matr. quam pol. p adult. cap. 1. & si post mortem prioris scienter ꝯsentiat in illum, tũc primo inducitur matrimoniũ. j. de eo qui dux. in matri. veniẽs. &c. significauit. j. de ꝯiu. ser. ꝓposuit. si vero scienter contraxit cũ illo, tunc nullũ est matrimoniũ, nec esse põt ẽt post mortẽ prioris. j. de eo q dux. in ma. in q̃ [illegible] per adulter. [illegible] rum, &c. cũ haberet.

† Cæsaraugustano.

2 Tenuerũt ibi sponsalia ex consensu qđ dic vt j. de pœn. l. b. c. Io. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõp. Vide Anchoranũ consil. 402. & quot modis ꝓbet mors, tradit Mar[illegible] in repe. l. is potest. ff. de acquir. hære.

† fuerunt.

¶ Clemens tertius Cæsaraugenti † episcopo.

¶ *Vxor non certificata de morte viri, contrahere non potest, quamuis ignoret quid sit de marito, qui longo tempore abfuit.*

CAP. XIX.

IN † præsentia nostra q̃siuisti, quid agendum sit de mulieribus, quæ viros suos causa captiuitatis vel peregrinationis absentes, vltra septennium præstolatę fuerint: † nec certificari possunt de vita, vel de morte ipsorum, licet super hoc solicitudinem adhibuerint diligentem: & pro iuuenili ætate, seu fragilitate carnis, nequeũt continere, petentes alijs matrimonio copulari.

¶ Consultationi ergo tuæ taliter respondemus, quod quantocunque [f] annorum numero ita remaneant, viuentibus viris [g]

IN præsentia.] Primo ꝯsultatio Secũdo responsio. ibi, Con[sultationi]. Abb.

CASVS. Quidam viri erant in captiuitate, vel alias absentes causa peregrinationis: Vxores eorum expectauerunt illos per septenniũ, & vltra nec poterant certificari de vita vel de morte illorũ, quamuis super hoc diligentiam adhibuissent, & quia iuuenes erant, non poterant continere: petebant alij copulari: Quæritur quid iuris? Respondet Papa ꝙ quantumcunque tempore ita remanerent, viuentibus viris suis ad alia matrimonia non possunt conuolare, nisi primo certum nuncium receperint de morte virorum. Nota ꝙ in matrimonio non currit præscriptio, licet omnia iura præscriptione tollantur. Item alter coniugum alterum expectare tenetur, quousque sit certus de morte alterius. Item per hanc decretalem abrogantur leges, quæ dicunt, mulierem per quinquennium tãtum debere expectare virũ.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Quantocunque. Argum. contra. ff. de di[uor]. vxores, vbi dicitur, ꝙ per quinquennium debet expectari. Sol. Lex illa & consimiles non tenent per Auth. C. de repu. l. hodie.

g ¶ Viris.] vbi tamen verisimiliter præsumitur de morte, si mulier nubat, excusatur, & viro reuerso nisi sponte redeat ad virum, statim merito sunt notandæ de adulterio, vt 34. quæstion. 2. cum per bel-

licam

licam: si vero matrimonio cōtracto dubitāt de morte, non exigant debitū, sed reddāt; & si postea certificatæ fuerint de vita, statim recedāt. inf. de secun. nupt. dňs.

[Glos. seq. alleg. tres concor. quærit, & soluit.]

a ¶ Donec certū nuncium.] sic inf. de secun. nupt. dňs. & C. de repud. auth. hodie. & in authē. ut lice. ma. & aui. §. qđ autem coll. 8. Sed pone; ꝙ fuit aliquis in exercitu Sarracenorū, vel etiam in alijs, nec est reuersus, nec potest certificari mulier de morte ꝑ magistrū militū, vel per alium? Tunc mittat ad locum si potest, vel ad vicina loca, vt inquirat, si potest: alias expectet quādiu certificata fuerit de morte, vt patet hic, & periuria pdicta. B.

suis non possunt ad aliorum consortium canonice conuolare: nec auctoritate ecclesiæ permittas contrahere, donec [a] certum nuncium recipiant de morte virorum.

¶ Idem.

¶ *Contractus matrimonij cum peccatrice volente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.*

CAP. XX.

INter opera.] licitū & piū opus est, cū meretrice cōtrahere. hoc dicit. Duo facit: primo ponit causam statuti. Secūdo statutū; ibi, Statuimus. Abb.

CASVS. Dr̄ hic, ꝙ inter cætera opera charitatis, magna charitas reputatᷓ peccatorē ad pœnitētiā reuocare: Vnde statuit Clemēs papa, ꝙ quicūque publicas mulieres de lupanari extraxerint, & eas duxerint in vxores, in remissionē eis proficiat peccatorū. Not. ꝙ opus charitatis est errantē ab errore reuocare. Item qui meretricē ducit in vxorem, meretur, & sic nota, quòd castitas debet esse in matrimonio.

INter † opera charitatis non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare [b]: & infra. ¶ Statuimus, vt omnibus, qui publicas [c] mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores [d], quod agunt, in remissionē proficiat peccatorum.

¶ Idem.

¶ *Matrimonium per vim contractum, cohabitatione spontanea conualescit. h. d. & quotidie allegatur.*

b ¶ Reuocare.] hoc est vnum genus eleemosinarū. 45. dist. tria sunt genera. 1. & hoc quantum in te est. 45. dist. in. Ephesijs, & primo a te, aliàs inordinata esset talis eleemosyna: Vnde dicit Augustinus; Qui vult dare eleemosynā, à se debet incipere; vnde scriptum est: Miserere animæ tuæ placens Deo. de pœnit. dist. 3. §. sed si verba. & cap. qui vult: sine hac, eleemosyna nulla valet ad vitam. Ad hoc enim præcipuè tenentur prælati. 23. quæst. 4 ita plane hic tamen crimen meretricij sub dissimulatione pertransit ecclesia.

c ¶ Publicas.] nulla necessitas eas excusat. ff. de rit. nuptia. palam. §. non est. 32. quæst. 5. ita ne arg. inf. de pœnit. & remis. c. in infirmitas in fin. quas etiam vtilitas vitæ indignas facit legum obseruatione. C. de adulter. l. quæ adulterium in fin. Et dicitur meretrix, quæ multorum libidini patet 34. d. vidua, vel quarum publicè venalis est turpitudo 32. q. 4 meretrices 2.

[Glo. seq. alle. vnam concor. signat ɔ̄rium, & soluit.]

d ¶ In vxores.] 32. quæst. 1. non est culpandus. Argu. contra ead. causa q. 1. cap. 1. Sol. contrarium loquitur de illa, quæ meretricari non desinit, & illa non est retinenda, ne patronus turpitudinis videatur. hic de ea, quæ continere libenter vellet, si inueniret, qui eam duceret, vellet in vxorem. Ber.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōpil. Et de materia & intellectu vide Anton. Gomez. to. 3. var. resol. c. 13. versic. Quintus casus. Iulium Clarū in pract. crim. §. fi. q. 98. & Couarru. in epitome li. 4. decret. p. 2. ca. 8. § 11.

1 Prima corporalis, egēti dare qđ poteris Secunda spūalis, dimittere ei, a quo lęsus fueris Tertia delinquētes corrigere, & in viā veritatis reducere, vt ibi scriptum est, eccl. 30. lo A. 2 Cōco. l. palam. ff. de tit. nupt. Cy. in l. mercalē. C. de cond. ob tur. caus. & Bal. in l. nata les. C. de probat.

AD id quod.] In prima parte ponitur pars facti. In secunda responsio cum aliquo facto: ibi, Taliter. Tertio decidit ipsum factum: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cū quodā viro inuita & renitēs (vt dicebat) in xj. anno, postea per annum, & dimidium cohabitauit eidem, tādem recessit ab illo, & tam vir quam mulier ad illicitos cōcubitus transiuit: post hæc dicebat mulier, ꝙ inuita & renitens contraxit cū illo, & hoc volebat probare. vñ ab illo separari debebat: quærebatur, quid iuris? Respondet papa, quāuis xj. annos ab initio habens inuita & renitens tradita viro fuisset: quia tamē postmodum ꝑ annū & dimidium cohabitans eidē, in eum cōsensisse videtur, cogi debet ad ipsum redire nec testes recipiēdi sunt si quos mulier vellet inducere ad probādum, ꝙ nō consensit in illū, qa mora tāti tēporis ꝓbationem excludit, cū illa coactioiā trāsiuerit in cōsensum. Vnde mādat ordinario loci, vt ꝓp hoc nō dimittat, quo minus cōpellat vtrumq; ad tractandū alterū maritali affectu, nisi ambo vellēt ad religionē trāsire, cū vterque fidē alteri non seruauerit. Nota ex ista decretali præsumptionē iuris, & de iure. Item quis tacite videtur consentire. Item matrimonium, ꝙ ab initio non tenet, tractu temporis conualescit. Item quę per metū fiunt per sequentem consensum valēt, nec testes in cōtrarium sunt amodo recipiēdi. Itē mutua delicta pari cōpensatione tollūtur.

CAP. XXI.

AD † id quod per tuas litteras intimasti, de quadam parochiana tua, quam suus vitricus cuidā Teutonico matrimonialiter copulauit: Taliter respondemus, quòd quamuis, vndecim [e] annos habens, ab initio inuita fuisset ei tradita & renitens: tamen quia postmodum per annum & dimidiū [f] sibi cohabitans, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de cetero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quòd non consenserit in eumdem, nominauerit producendos: cum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat. † Mandamus igitur, vt propter hoc non omittas, quo minus vtrumque compellas ad alterū maritali affectione tractandum; nisi forte vellent ad religionem pariter conuolare, pœnitentia eis iniuncta, pro eo, quòd

† cap. 7. eo. ti. in 2. cōpil. & pro declaratione huius decretalis, vide Oldradū cōsil. 36.

† excludit.

e ¶ Vndecim annos.] & sic infra duodecim annos potest esse vxor, & hoc si malitia supplet ætatem. inf. tit. proxi. de illis 2. c. vlt. Ber.

[Glo. seq. notat per patientiam, &c.

f ¶ Per annū, & dimidiū.] & ita per patientiā sequētis temporis proxime causa sublata est per cōsensum sequentē, sicut inf. tit. proxi. de illis 2. & inf. de eo q. dux. in matri. quā pol. per adult. significauit. & inf. qui ma. accus. pos. insuper. Et eo ipso ꝙ in domū viri traducta patienter perficit ætatem, & amplius præsumitur consensisse. ff. de rit. nup. minorem. contra quam præsumptionem probatio in cōtrarium nō admittitur. inf. eo. is qui. & infra de conditio. appos. de illis, & præcipuè, quia hæc non posset probare se virginem, si vir dicat quòd eam cognouit per aspectum corporis, cum iam sit corrupta, vt dicit in fine. Item est hic argumentum ad multa de tacito consensu. 1. quæstio. 1. constat. 50. distinct. presbyteros. & ff. de lib. exhib. l. vlt. Vnde versus.

Effuge cum poteris, ne consensisse puteris: Nam si permiseris, illius uxor eris.

a ¶ Transiuit.] Vnde neuter põt obijcere alteri adulteriũ: quia paria delicta mutua cõpensatione tolluntur. inf. de adulte. c. pen. & vlt. ff. solu. mat. viro atque vxore. & 32. q. 6. nihil. Ber.

Sicut.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Postulationi tuę. Et continet tria dicta. Secundum, ibi, Quòd si fortè. Tertium: ibi, Quòd si de his. Abb.

CASVS. Quidã nomine Laurẽtius iurauit se ducturũ mulierẽ P. nomine in man⁹ patris ipsius mulieris iurantis similiter, quòd ei filiam suam traderet in vxorẽ: nec stetit per virum, sed per mulierẽ, quominus matrimo. ɔtraxisset: postmodũ quattuor annis vel quinq; elapsis, quã alia E. nomine per verba de pñti desponsauit: Querebatur, quã de istis hẽre debeat? Rñdet papa, & mãdat epo, loci, si cõstiterit ei, quòd idẽ Laurẽtius primã mulierẽ per verba de futuro, & aliã postmodũ per verba de pñsenti despõsauerit, matrimonium secũdo loco contractũ legitimũ iudicetur, imposita illi viro pęnitentia cõpetenti, pro eo quod primã fidẽ irritã fecit, nisi iuramento suo certum terminum apposuerit, infra quem illã duceret in vxorẽ, nec stetit p eũ, quin ad statutũ terminũ matrimoniũ cõsumaret: & si forte cũ vtraque p uerba de futuro ɔtraxerit, primũ iuramentũ ipsum seruare compellat, & de secundo sibi pœnitentiã iniungat. Si vero de his nõ constiterit ad plenũ, tãdiu adhuc de cã cognoscat, donec super his plenius instruatur. Nota, quòd matrimoniũ præiudicat iuramẽto. Item iuramentum primo factũ seruandum est, nisi fortius vinculum superueniat. Item si per me nõ stat, quo minus faciam quod promisi: non est mihi imputãdũ. Itẽ ubi paria vinculа sũt, primũ tenet, ſm ñ obligar. Itẽ q̃diu iudex plene instruat de cã cognoscere dẽt.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Iurantis.] hic videtur promitti factum alterius, & quòd alteri possit stipulatio fieri. Sed contra, Insti. de inuti. stip. §. alteri. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. alteri, & l. stipulatione, & si puella nollet illi nubere, non est pater periurus dummodo per patrem non stet: quia hoc solum intelligitur iurare se facturum, & curaturum, vt illa cõtrahat cum illo si poterit: alias esset periurus. De hoc dicitur sup. co. ex litteris 2. Ber.

† Fernatinati. ferent. Ferarien.

† Cap. 1. cotit. in 1. cõpl. Et de materia, & intellectu, vide Dñicũ Soto. li. 4. sen. d. 27. q. 2. art. 5. & Couar. in epit. de matr. li. 4. decr. par. 2. c. 5.

ad alienos, & illicitos cõcubitus vterq; trãsiuit.[a]

¶ Innocentius tertius Fernatin. † episcopo.

¶ Sponsalia de futuro etiã iurata, soluuntur per secunda sponsalia de præsenti, non autem per secunda de futuro.

CAP. XXII.

SIcut † ex litteris tuę fraternitatis accepimus, cũ I. parochianus tuus, P. mulierẽ se ducturum in coniugem, in manus patris eiusdem P. iurantis,[b] quòd eam sibi traderet in vxorem, proprio firmauerit iuramento, nec per virum steterit, sed per[c] mulierem potius, quominus inter eos matrimonialis solemnitas sit secuta: quatuor postmodum vel quinque annis[d] elapsis, idem L. E. mulierem per verba de præsenti, (vt eius consanguinei asserunt) desponsauit, & infra. ¶ Postulationi tuæ taliter respõdemus, quod si tibi constiterit, quòd idem L. P. per uerba de futuro, E. vero desponsauerit per verba de præsenti: imposita ei pœnitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (nisi forsan in iuramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in vxorem, præfixit; nec per eum stetit, quin ad statutum[e] terminum matrimoniũ consummauerit) matrimonium secundo loco cõtractum legitimum iudices, & ad illud seruandũ compellas[f] eundem. ¶ Quod si forte per verba de futuro sponsalia cum vtraque contraxit, iuramentum primum, sicut licite factum est, ipsum seruare compellas, de secundo ei pœnitentiam iniuncturus. Quòd si de his non constat ad plenum, tamdiu[g] adhuc cognoscas, de causa, donec super his sufficienter † instruaris.

¶ Idem Arelatensi archiepiscopo.

¶ Mutus, et surdus, et omnes, qui non prohibentur matrimonium contrahere possunt.

CAP. XXIII.

CVm † apud sedem Apostolicam: & infra.

c ¶ Per mulierem.] vnde non fuit ei imputandum, si hoc verũ fuit. arg. sup. de offi. ord. pastoralis. & 45. dist. quòd ad nos. & sup. eo. de illis immo pro cõpleta habenda est conditio. ff. de condi. & demon. iure ciuili.

d ¶ Quinque annis.] non tenebatur sponsus tãdiu expectare, nisi vellet. C. de spon. l. 2. nisi causa subesset. ff. eo. l. penult. sed hoc verũ est si termin⁹ fuisset appositus, vt inf. sequitur. vbi iuramentum interuenit. Ber.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Ad statutum terminum.] sed vr, quòd et nihilominus post terminum teneat. arg. sup. de do. & contu. cũ dilecti. ff. de arb. l. Celsus. §. 1. Sed aliud est in matrimonio: quia res ipsa non capit tantam dilationẽ, propter periculũ fornicationis. §. vt lite non contest. quoniã. § 1. & vbi terminus apponitur, vltra terminum non tenetur ad ɔtrahẽdũ: alias nihil operaret appositio termini, vbi terminus non opponit, ei nocet, qui primo est in mora. ff. de peri. & cõm. rei vend. illud sciẽdum. & quia nulla est ɔtracta obligatio de præsenti:[2] sed in contrarijs obligatio est pura, & de pñsenti, quare obligatio non tollitur pp lapsũ terminũ, sed solutione eius quæ debetur. arg. ff. de act. & oblig. l. obligationũ. 2 §. placet. & ita ista sunt dissimilia, & nõ contraria.

[Gl. sequens signat contrarium, & non soluit.]

f ¶ Seruandum compellas.] sup. eo. ex litteris 2. arg. contra sup. eo. requisiui Dic, vt s. eo. tit. ex litteris 2.

[Glossa. sequen. argu.]

g ¶ Tamdiu.] sic s. de proba. causam matrimonij, & j. de consan. & affi. ex litteris, & 30. q. 5 iudicantem. Et ita est hic arg. quòd in causa matrimoniali secundo inducãtur testes super eodem articulo post publicatas nisi ut in prædictis capitulis.

CVm apud.] Primo ponit decisum exordiũ. Secundo consultationem, ibi, Sane. Tertio respõsionem ibi, Ad quod. Quæ tria facit. Primo ponit duas rationes: Secundo respõndet ibi, Videtur. Tertio soluit obstaculum ibi, Cum quod. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit à papa, utrum mutus & surdus possint contrahere matrimoniũ: Respondet papa, edictum de matrimonio ɔtrahendo prohibitoriũ est, quòd est dicere, quicunque non prohibetur per iura, per consequẽtiã ɔtrahere põt, & solus cõsensus sufficit ad matrimonium contrahendum, Vnde si mutus & surdus velint

1 Quare ergo imponi pęnitentia de fide mentita, ex quo p eũ nõ stetit, vt inf. dicit? Rñde, licet hoc narret, ei pro se hoc credi nõ debuit, secũdũ Host. immo nõ imponeret pęnitẽtia si cõstabit de hoc infra vers. nisi. Io.

2 Vnde lege apposit⁹ erat terminus ad tollẽdã obligationẽ, vñ si nõ stat solutio, remanet prima obligatio, nec erat ad obligationẽ cõtrahendã: vñ cũ nõ stetit p virũ: nõ imputatur ei. Ad dec rñ. quòd in iudicio loquitur q reddit in inuitũ. ff. de verb. obl. inter stipulantẽ. Io. And.

† Suffic etius.

† Cap. 3. co. ti. in 3. cõp. &c. Et de materia videlicet quòd matrimonij cõtrahantur per nutus, & signa inter cõsensus nos experimentia, vide Theologos li. 4. sent. dist. 27. & ibi Sot. q. 1. ar. 3.

sint contrahere, & inueniant cum quibus, eis non det denegari, quia qđ non possunt verbis, per signa valent declarare. Not. ꝙ edictum de matrimonio prohibitoriũ est. Itē quod non prohibet, concessum intelligitur: Item solus cōsensus facit matrimoniũ. Item in matrimonio idem faciūt signa qđ verba; & hoc intellige cum contrahentes voluntatē suam verbis exprimere nō possunt. Item non refert an verbis vel signis quis declarat voluntatem suam.

[Glo. seq. prin. rec. per q. secundo quærit de dubitationis causa, quam assignat, illam fortificans: cui respondet.]

a ¶ Surdus.] q. prorsus non audit; qa de alio non est dubium, qñ potest postulare. ff. de postulan. l. 1. §. pp causam. sic ergo surdus & mutus possunt 1 ɔhere matrimoniũ. ff. de iure do. mutus, & j. eod. tuæ. Quæ fuit ergo dubitatio hmōi quæstionis? Illa potuit esse dubitatio: quia certa forma est expressa ad cōtrahendum j. eo. si incer. & j. de sponsa. duorũ, licet. Et qa isti non possunt seruare illam, dubitatur qd iuris. & quantum ad ecclesiam verba sunt necessaria. j. eod. tit. tuæ, vnde altero subtracto nō videbatur matrimonium. argu. 1. q. 1 detrahe. Sed non est ita: quia solus consensus sufficit, vt hic dicit, & 23. q. 2. sufficiat. Vnde 2 si non potest exprimi per verba exprimatur per nutum vel signum, vt hic patet in fi. & j. eo. tuæ.

b ¶ Prohibitorium.] vt 30. q. 4. qui spũale. vnde omnes admittuntur qui non expresse ꝓhibetur. ff. de ꝓc. mutus. simile. ff. de testi. aliter accipitur prohibitorium. ff. de r. c. ope. nun. prætor. §. hoc enim interdictum.

c ¶ Non prohibetur.] arg. id quod nō prohibet, concessum videtur. Ar. ɔtra, ff. de collegiis. l. 3. & 2. q. 5. consuluisti. De hoc traditur. s. de transla. inter corporalia.

Dilectus.] Primo decise narrat factum. Secundo causas inferendo respondet: ibi, Cum autem Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine Robertus filiam suam cuidam iuueni matrimonialiter copulauit, ignorans, ꝙ ille iuuenis esset furiosus: vnde petebat filiæ suæ prouideri. Rñdet Papa, ꝙ cum mulier illa cum ipso viro qui continuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legitimus inter eos consensus interuenire non potuit: mandat Papa episcopo loci, vt si res taliter se habuerit prædictos ab inuicem studeat separare. Nota, quòd qui non potest consentire, non potest matrimonium contrahere.

d ¶ Copulauit.] ignorans quod ille esset furiosus B.

[Glo. seq. primo distinguit tempus contractus, & posterius. Secundo obiicit: & soluit. Tertio quærit, arg. proponit duas opi. contrarias, quas concordat.]

¶ Sane consuluisti nos, vtrum mutus & surdus [a] alicui possint matrimonialiter copulari: Ad quod taliter respondemus, quod cum prohibitoriũ [b] sit edictum de matrimonio contrahendo, vt quicunque non prohibetur, [c] per consequentiam admittatur; & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum, de quorum, quarumq; coniunctionibus agitur: Videtur, quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari: Cum qđ verbis non potest, signis valeat declarare.

¶ Idem vercel.† episcopo.

¶ *Furiosus matrimonium contrahere non potest.*

CAP. XXIIII.

Dilectus † filius R. proposuit, † quod filiam suam cuidā matrimonialiter copulauit: & infra.

¶ Cum autem eadem mulier cum ipso viro, qui cōtinuo furore [c] laborat, morari non possit, & † propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire consensus; Mandamus, quatenus si rem noueris ita esse, præfatas personas cures ab inuicē separare.

¶ Idē Brixień.† episcopo.

¶ *Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur quo ad probationem; & intellige, vel alia signa æquipollentia. hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.*

CAP. XXV.

Tuæ † fraternitati; & infra. ¶ Postulasti verum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur

e ¶ Furore.] si tpe ɔtracti mrīmonij taliter laborabat, non fuit matrimonium, 32. q. 7. neque furiosus. sim. de reg. sicut. si tamen tempore sanæ mentis contraxit durat, vt in c. neque furor. quia etiā retinet dignitatē. ff. de statu homin. qui furere, & ff. de sponſ. furor. & retinet filios in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. patre furioso. sed quomodo potuit hoc esse, quia si qñ mulier ista contraxit, laborabat illo furore, stulta fuit. Sed hoc non est verisimile, ꝙ aliqua cum tali cōtraheret: sed si tūc non laborabat furore, tenuit matrimoniũ: vñ adueniēte furore nō dissoluit. ergo non debent isti separari: quia initium considerandũ est, vt 32. q. 7. hi qui & c. neque. Potest dici ꝙ ille tepore cōtractus erat furiosus, ꝙ pater iste & filia ignorabāt 3 illum furiosum: Sæpe enim furiosi sunt cōstituti in conspectu vmbratæ quietis. ff. de acq. pos. ꝙ meo. §. si furioso. nec tñ sunt mentis sanæ, licet videantur: & si ista mulier cum eo ɔxit, non tenuit matrimonium: & si hoc probauerit, separabuntur. Et qui tali furioso tradit possessionem, non transfert eam in ipsum, nec adipiscit possessionem, sed tradens eam perdit: sufficit enim si existimat se transferre. ff. de acq. pos. ꝙ meo. §. si furioso. quandoque tñ furiosus per dilucidia interualla redit ad sanam mentem, & tunc si cōtrahat, tenet, arg. 7. q. 1. quamuis & 3. q. 6. inducas, & ff. de offic. præsi. diuus, & C. de cur. furi. l. penult. Sed pone ꝙ mulier contrahat cum furioso, si consentiat in eum postquam reuersus est ad sanam mentem: nunquid est matrimonium? Videtur ꝙ sic. s. de eo, qui dux in matrim. quam pol. per adul. cap. 1. & cap. veniens, & j. de coniu. ser. proposuit. Ioan. dixit, ꝙ non est matrimonium: quia ibi non fuit consensus. 30. q. 2. vbi non est. ff. de ver. obl. l. 1. verum est, quod vixit Ioannes, si referas te ad primum consensum. Tan. dixit ꝙ est matrimonium, quod intellige non ex tunc, vt referas te ad primum, sed vt ex tunc ex nouo consensu. Ber.

Tuæ fraternitati.] Per legitimum consensum contrahitur matrimonium: inter eos tñ qui loqui possunt, debet consensus verbis exprimi. hoc dicit. Primo ponit quæstionem, Secundo eius solutionem, quam probat exempl s. Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa, vtrum per sola verba possit ɔhi matrimonium: & si per sola verba, quæritur ex quibus. Rñdet Papa, ꝙ matrimoniũ in veritate contrahit per legitimum cōsensum viri, & mulieris, sed verba necessaria sunt quantum ad ecclesiam, exprimētia consensum mutuũ de præsenti: & per consensum tenera ɔhitur matrimonium: quia multi possunt contrahere matrimoniũ per consensum mutuum sine verbis,

1 Hic patet, ꝙ dixi in tex. glos. intellexisse de illo q. laborat altero morbo tm̃. Io. An.

† Verzelleneñ. Versel. Vercelleñ.

† Cap. 4 co. tit. in 3. cōp. Et de materia & intellectu vide Magistrũ & Doctores lib. 4. sent. dist. 34. & Couarruuiā in epitome lib. 4. decr. par. 2. c. 2.

† al. ita: proposuit corā me.

2 Concor. text. in Authē. de nupt. §. nuptias. col. 4. & ... ff. de te...

† Forte legēdũ: & ꝑ alienatiōe mētis. sed null⁹ ex antiqs codicib. ad stipulatur.

3 Hoc est verũ, vt patet ī antiqua cōpilatione, in qua scriptũ est ita R. miles ꝓposuit, ꝙ Opizoni Rufina filiā suam matrimonialiter copulauit, ignorans, ꝙ Opizo esset furiosus, &c.

† Cap. 5. cod. tit. in 3. cōp. Et de materia, & intellectu vide plene ꝑ Theologos li. 4. sen. distin. 27. vbi Sotus late q. 1. ar. 3. ad 1e. Couarruuiā in epitome lib. 4. decre. par. 2. c. 4. in principio.

dummodo per aliqua signa consensum exprimāt. Sed pueri ante legitimos annos per sola verba nō ɔtrahunt, cum antea eorum consensus non sit legitimus. No. ꝙ solus consensus facit matrimoniū expressis verbis, vel signis. Item mutus potest contrahere matrimonium. Item pueri non possunt matrimoniū cōtrahere, quia nō possunt consentire.

inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum: [a] sed necessaria sunt quantum ad ecclesiam, verba [b] consensum exprimentia de præsenti. Nam [c] surdi † & muti possunt contrahere matrimonium, per consensum mutuum sine verbis. [d] & pueri ante annos legitimos per verba [e] sola non contrahunt, [f] cum intelligantur minime consentire.

a ¶ Consensum.] 7. q.2. sufficiat. s. eod. tū ad locum.

b ¶ Verba.] licet eñ solo consensu contrahatur matrimonium sine verbis, vt in mutis. s. eo cum apud. tamen in his qui loqui possunt, non contrahitur sine verbis per quæ exprimatur consensus, q ad hoc inuenta sunt. 22. q.2. is autem qui. Vel per aliquod aliud, puta ipso facto per qđ intelliguntur consentire, ɔheretur matrimonium, sicut dicit lex de fideicōmisso; qđ nutu relinqui possit, dum tñ possit loq. 1 C. de fidei. l. & in epistola. ff. de lega. 3. nutu. Si tamen parentes contrahant pro filijs præsentibus, & scientibus, sufficit nutu eorum taciturnitas. 32. q.2. honorantur. ff. de spon. sed ea quæ patris. Et idem credo si per alios ɔtrahat sub sequente annulli subatrhatione, vt no. inf. tit. proxi. c. vlt. in prima notula. Et in multis solus consensus nō sufficit immo signa necessaria sunt consensum exprimentia. Et ita hoc idem faciunt signa in mutis, quod verba in loquentibus. s. eo cum apud. Et hoc intellige cum matrimonium contrahitur solis verbis exprimentibus cōsensum mutuum de præsenti; & hoc expresse apparet ex forma consultationis, dum dicit vtrum ex solis verbis; & ad hoc respondet: secus in matrimonio præsumpto, vbi ipso facto præsumptiue contrahitur matrimonium. j. eo. is qui. Et secundum quod no j. ti. prox c. vlt. & s. de re iud. tenor.

† Dictio, surdi, deest in oib. antiquis codicibus.

1 Nisi morb. esset ei impedimento, ita dicit lex nutu. Io. An.

¶ Idem.

¶ Si alter contrahentium vtitur verbis dubijs, animo decipiendi mulierem, & eā postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: secus in pœnitentiali. hoc dicit secundum uerum, & communem intellectum.

ADDITIO. Et idem credo si per alios contrahatur subsequente subarthatione, vt no. j. e. c. proxi. in prima notula, & milius. j. ti. proxi. c vlt.

c ¶ Nam.] & istud, nam, respicit quod dixit s. per legitimum viri. & mulieris consensum: quia mutus contrahit per consensum.

d ¶ Sine verbis.] sed non sine signis vel nutibus. s. eo. cum apud.

e ¶ Verba.] ergo patet, ꝙ duo sūt necessaria ad istud sacramentum, scilicet verba, 2 & signa vel consensus altero subtracto non est matrimonium, sicut dicitur de baptismo. 1. q. 1. detrahe.

f ¶ Non contrahunt.] quia non possunt reddere debitum. j. de frig. & malefi. quod sedem, & consensum nō habent, vt hic dicit: quia ætas illa ignorat quid videat.

2 Cōcor. gl. infra. l. cū no infami. C. de præscrip. xxx. annor.

TC. de fal. mo. l. 1. Ber.

Va nos.] Generaliter summari sic potest: Non est matrimonium vbi alter ɔhentiū non consentit. hoc dicit. Sed hoc summarium nullam dubitationem hēt. Primo ponitur cōsultatio. Secūdo rñsio: ibi, Super quo. Secunda vero est duplex prima quo ad forum iudiciale. Secundo quo ad pœnitentiale: ibi, Nos autem. Abb.

CAP. XXVI.

Tua † nos duxit fraternitas consulendos: & infra. ¶ Consequenter quæsiuisti: cum quandam mulierem quida aliter inducere nequiuisset, vt sibi cōmisceretur carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla solēnitate adhibita, vel alicuius præsentia, dixit illi, Te Ioannes desponsat: cum ipse Ioannes nō vocaretur, sed finxit se vocari Ioannem, non credēs esse coniugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositū contrahendi, sed copulam tantum exequendi carnalem: vtrū inter prædictos sit matrimonium celebratum, cum mulier consenserit in eundem, & † ille dissenserit, & dissentiat, nec † aliud quicquam egerit, q̄ superius est expressum, nisi qđ cognouerit eandem? ¶ Super quo tibi respondemus, quod cum præfa-

CASVS. Quidā iuuenis sæpe req̄sierat quādam mulierē, vt ei carnaliter ɔmiscetur, sed ipsa consentire nolebat, nisi desponsaret eandē: tandē nullo præsente, ac nulla solennitate adhibita dixit illi mulieri: Ioannes te despon sat: cum non vocaret Ioannes, sed finxit se sic vocari, non credēs ꝓpea matrimonium cotrahere cū eadē, ex eo ꝙ ipse non vocaretur Ioannes, nec habebat propositū ɔtrahēdi cū ea, nec cōsensit in illā; Quæritur, vtrum sit matrimoniū inter eos? Rñdet Papa, ꝙ cum præfatus vir mulierem illā desponsauerit sub ꝓpria persona, & sub nomine alieno, quo vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta, videt̄ pro matrimonio præsumendum, nisi expresse dictum fuisset Papę, ꝙ ille nec proposuit nec consensit illā ducere in vxorem. Item dicit Papa, ꝙ si res ita se habet, vide licet ꝙ ille nō proposuit ei ducere in vxorem, nec consensit in eam, non debet ex illo facto matrimonium iudicari: quia ibi non inuenitur substantia coniugalis cōtractus, nec forma contrahendi matrimonium: quia ex altera parte dolus solummodo affuit, & defuit omnis consensus, sine quo matrimonium non contrahitur. Nota quod ad hoc vt matrimonium contrahatur, necesse est, vt vterque contrahentium consentiat in alterum, & ꝙ forma verborū per quā matrimonium ɔtrahitur, expresse vel tacite exprimat; & sic substantia, & forma necessaria sunt: alias non est matrimonium. Item destructo principali destruitur accessoriū.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. comp. Vide B. Tho. quod lib. 5. q. 3. ar. 15. Adr anum super 4. senten. tract. de matrim. qu. 2. & Syluestrū in summa verbo mat imonium. 4. q. 8.

† In codice Barbatiæ ita & ille dissenserit in eandē, & dissentiat.

† Nec aliud aliq̄d egerit.

[Glo. seq. obijcit, & rñdet. Secundo quærit, & soluit.]

g ¶ Mulierem.] si iste desponsauit istam mulierem. quibuscunque verbis vsus fuerit, potius considerandū est quod fuerit factum, quam quid dictū. arg. s. de appel. ad audientiam, & j. de ver sig. in his, C. plus val. quod agi. si quis. Item simulatio siue dolus non impedit matrimonium spirituale. 27. distinct. quod interrogasti, ergo nec carnale. Sed hæc non procedunt: quia simulatæ nuptiæ non sunt nuptiæ. ff. de rit. nupt. simulatæ. & propter rationem, quæ inferius redditur. Sed pone ꝙ aliquis protestetur coram pluribus, ꝙ omnia quæ dicet vel faciet, non faciet animo contrahendi matrimoniū, & postea publice dicat, cōsentio in te, nunquid est hic matrimonium, vel nō; In casu isto dico ꝙ ecclesia iudicare debet pro matrimonio; 3 quia recurrendum est ad communē verborum intelligentiā. s. eo. ex litteris. 1. Talia enim verba non possunt seruire suæ intentioni,

3 Et recte, nā aliter daretur oib. matrimonia contrahētib⁹ materia sic protestandi. vt postea dimitterent coniugem si displicerent. Io. And.

doni. præterea si probet q illa verba protestatus fuit primo, potuit postea recedere ab illa uoluntate, & con sentire in illam, & hoc vr per illud quod postea publice facit, & si dicat quòd adhuc tempore contractus erat in eadē uoluntate, non creditur ei: quia cōtra eum debet fieri interpretatio, qui dolum adhibet, vt dictū est sup. eo. ex litteris. 1.

tus vir prædictā desponsauerit mulierem in propria persona, † & sub nomine alieno, quo tunc vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta;[a] videtur † forte[b] p coniugio præsumendum, nisi tu nobis expsse scripsisses quòd ille nec proposuit, nec consensit illā ducere in vxorem; quod qualiter[c] tibi constiterit, non videmus.

¶ Nos autē quid iuris sit rescribentes, dicimus, quòd si res ita se habuerit, videlicet, quod ille eā non proposuit ducere in vxorem, nec vnquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo facto coniugium iudicari: cum in eo nec substantia coniugalis cōtractus, nec forma[d] contrahendi coniugium valeat inuenire; quoniam ex altera parte dolus solummodo affuit, & defuit omnino consensus, sine quo[e] cetera nequeunt fœdus perficere coniugale.

¶ Idem episcopo Beluaceñ.

Respondet Papa, q si persona grauis, cui merito sit fides adhibenda, denunciat q illi sunt consanguinei, & de fama probat uel scandalo, aut etiam ipse iudex de plano certificari per se possit, iudex non solum debet iuramenta parentum sponte oblata recipere, sed etiam debet illos compellere, vt a tali contractu desistant, ex quo fama uel scādalum est probatum, si moniti induci non possunt, vel contra famā huiusmodi iuramenta exhibeant ppinquorum: alioquin si persona denuntians talis non fuerit, vel si talis fuerit, & de fama vel scandalo nō probauerit, monendi sunt ne contrahant, sed nou cōpellendi. No. q qui denūciat, dēt esse honesta personā & grauis, alias repellitur a denuntiando. Itē fama vel scandalum impedit matrimonium contrahendum. Item contra famam probatio admittitur.

¶ Ad denuntiationem unius honesti uiri, qui defert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet, impeditur matrimonium contrahendum.

CAP. XXVII.

Cum † in tua diœcesi; & infra.

¶ Sane, quia contingit interdum, q aliquibus volentibus matrimoniū contrahere, bannis[f] (vt tuis verbis vtamur) in ecclesijs editis, ac nullo contradictore publice cōparente, licet[g] fama † priuatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium, iuramenta maiorū de sua propinquitate (vt suspicionis tollatur materia) offeruntur, † quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi, quæsiuisti; Ad quod taliter respondemus, quòd si persona[h] † grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quod hi, qui sunt matrimonio copulādi, se propinquitate contingant, & de fama[i] vel

a ¶ Copula subsecuta.] Vir nō vr ꝯsensisse. inf. eo. is qui & j. de cond. appo. de illis, & c. per tuas.

b ¶ Videtur forte.] quibusdam nō recte intelligentib. est dubium, sed recte intelligētibus non est dubium.

c ¶ Qualiter tibi constiterit.] immo bñ potuit constare: qa uir ille hoc ei cōfitebat: qa hoc dicimur scire q ab alijs audiuimus, 22. q. 5. hoc vr. Vel qa ille hoc ei confessus fuit in pniali iudicio i quo cuilibet est credendū, vt inf. de hom. significasti, qa soli sibi ni præiudicium: vñ non est verisimile, q sit immemor suæ salutis, 1. q. 7. sancimus, sed in iudicio pro tribunali non crederetur ei in præiudicium alteri.

d ¶ Nec forma.] nota, q ad esse matrimonij duo sunt necessaria, s. substātia & forma, sicut ad esse hominis: pro substantia est ibi consensus, & pro forma verba ad exprimendum consensum deputata: quam formā habes, inf. eo. si inter. & de spon. duorum, licet præter, & quia hic defuit substantia & forma, nullum fuit matrimonium. Idem esset, & si alterum deesset, sup. eo. cum apud, & c. tuæ, & inf. de frigi. & malefi. q sedem, & matrimonium quamuis duo exigat, res tñ simplex est & indiuidua, 27. q. 2 §. 1. & in matrimonio præsumpto ipsum factum habetur pro substantia, per quod præsumitur sufficiens consensus, infra eodem, is qui.

e ¶ Sine quo.] sup. eo. cum locum, & 27. q. 2. sufficiat. Ber.

Cum in tua.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Ad quod. Abbas.

CASVS. Quidam vir & mulier uolebant contrahere matrimonium secundum consuetudinem loci. pro positum fuit publice in ecclesia, vt qui sciret impedimentum, illud exponeret: Sed nullus apparuit ꝯdicens: fama tamen priuatum impedimentum parentelæ deferebat, vt omnis suspicio tolleretur, ex parte contrahentium offerebantur iuramētum maiorum suorum ex propinquitate sua; quia nulla esset consanguinitas inter eos; Quærit, quid sit in hoc articulo faciendum?

f ¶ Bannis.] i. denūciationib. & hodie cōsuetudo ista reducta est ad ius commune, inf. de clande. despon. cum inhibitio.

[Gl. seq. no. rōnē, & reddit contrariū, & soluit.

g ¶ Licet fama priuatum.] & sic est fama aliquid quod dicitur occultum siue priuatū, sup. de coha. cleri. & mu. tua, & ideo dicitur fama priuatum impedimentū: quia per famam solā non cōstat de impedimēto, nisi alia probatio adsit, vt c. tua. Sed si fama hæc erat de consanguinitate, quare non interdicitur matrimoniū? vt inf. de consan. & affi. super eo, quod signatur pro contrario, sed non est contrarium: quia hic non constabat de fama, vt inf. dicitur, sed denunciatur fama: vel priuatum impedimentum deferebat, vnde primo debet inquiri de fama: contrarium intelligitur quando constat de fama.

[Gl. seq. signat contrariū, & soluit, arg. & remittit.]

h ¶ Persona grauis.] immo & turpis persona videt admitti ad impedimentum, sup. eod. præterea. 2 Sed illud obtinet cum impedimentum oritur à persona denunciante 3 consanguinitatem, quæ tenetur reuelare impedimentum consanguineo, 35. q. 3. si homo. Est ergo hic arg. q criminosi non admittuntur ad denunciationem criminum, ar. 35. q. 6. eps in synodo, & sup. de testibus cogen. præterea. §. 1. De hoc no. 2. q. 1. peccauerit.

[Glo. seq. alleg. duas concor. & signat unum contrarium.

i ¶ De fama.] ergo fama probari potest, sup. de testi. tam litteris, & c. cū causam 1. Arg. contra. j. de accusa. inquisi-

† De multiplici errore circa matrimonium, & qualis error illud impediat, vide Magistrum, & theologos li. 4. sen. dist. 30.

† videretur.

1 Idest materia, & forma q̄ qualis sit in sacramento matrimonij, mulieris disceptatur à Theologis scholasticis, sed de hoc articulo vide plene per Sotum li. 4. sen. dist. 1. q. 1 ar. 6. & dist. 26. q. 2. ar. 1. ad primum argumentum.

† Cap. 2. eod. ti. in 4. cōpil. Denunciādū est publice in ecclesijs inter quos mrimonium sit ꝯtrahēdū. cōc. Lateran. sub Innocēt. iij. c. 51. cōci. Trid. ses. 24. i decreto de refor. matri. c. 1.

† Vide Iuliū Clarum in pract. crimi. §. fi. q. 6. vnde intelliges q ad hūc locū spectant.

† offerantur.

† Vide citatos s. hoc tit. in c. ꝑterea.

2 Et forte dicebant bāna qa sub banno, vel sub pœna excōicationis ꝑcipiebat sacerdos, q nulli impedimenta celaret. ar. 16 q. 1. cedin Hos. Io. An.

3 De hoc articulo vide latius hic p Hostiensem. & Io. And.

inquisitionis, in fin. Itē sola denunciatio non impedit matrimoniū, nisi adsit fama, & ita sola fama impedit matrimoniū, inf. de ꝯsan. & affi sup eo. & vnus testis s. de testi super eo. 2. sed iste denūcians non testificatur.

[Gl. seq. elicit vnum notabile]

a ¶ Scandalo] nota, ꝙ pp scandalū impedit mr̄imoniū, vt hic patet, sic inf. de cog. spi. sup e. in fi. Et ita hēs, ꝙ scandalum siue consuetudo reddit aliquos inhabiles ad ꝯhendum, secundum quod notatur in illa decr. super eo.

b ¶ De plano.] summaria cognitio sufficit hic, sic inf. de accu. sicut olim, & cap. olim. sic eodē modo vr̄ ꝙ iudex possit inquirere de fama alicui⁹ de plano, & sine iudiciorū strepitu. multiplex. n. clamor famā inducit, ita vt prælatum moueat ad inquirendum. inf. de accu. qualiter & quādo 2.

[Gl. seq. elicit vnū notabile.]

c ¶ Famā.] no. hic, ꝙ si probes famā ꝯ aliquē, ꝙ potest probari contrarium ad tollendā famā, & ita si probasti aliquē esse malæ famæ, iste pōt probare se esse bone famæ, 2. q. 5. presbyter, & c. si mala.

d ¶ Arbitriū.] q. d. licet multa dixerim⁹, & te instruxerimus, & multa dicant iura circa hāc materiā, tñ cum ex varijs causis varia ꝓsumātur, nec pp malitiam hominum, & varietatem tporum certa regula dari possit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, vt pensatis personis, causis, & tpib. facias hoc vel illud arg. inf. de homi. sicut, de transac. c. si. ff. de vsur. mora ff. de testi. l. 1. ff. de ver. obl. continuus, & no. sup. c. præterea 2. & c. sicut. in fi. & inf. c. seq. secundum Hostiensem. Io. And.

† & de fama &c.

† Besguenen̄ Besguen̄. Beigueceñ. Beigueoñ. Bononieñ.

† Vide præalijs hic Hēricū Boich, & Præpositum.

scandalo [a] doceat; aut etiam per te ipsum possis certificari de plano; [b] non solum debes iuraméta parentum sponte oblata, nō recipere, verum etiā eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, compellere, vt á tali contractu desistant, vel contra famam [c] huiusmodi, secundum tuæ discretionis arbitrium, [d] iuramenta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians non extiterit talis, vt diximus; vel † de fama, vel de scandalo non poterit edocere: ad desistendum monere poteris, non compellere.

¶ Honorius iij. episcopo Berneñ. †

¶ Mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur, marito probante contrarium: secus si probat se consensisse per metum qui potest cadere in constantem virum.

CAP. XXVIII.

Consultationi † tuæ breuiter respondemus, quòd mulieres, quæ veniunt ad valuas ecclesiæ benedicendæ cū sponsis, & ibi reclamantes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium cōsensisse, audiri (sponsis legitime probantibus contrarium) non oportet; cū legitimis & idoneis testibus non debeat illarū simplex assertio [e] præualere.

¶ Sane illis, † quæ benedictione accepta, mox á sponsis aufugiunt ante carnis copulam [f] subsecutam, asserentes se nunquā in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba protulisse consensus, licèt animo dissentirent, non statim est audientia deneganda; sed de illato metu est cum diligentia [g] inquirendum; & si talis metus inueniatur illatus, qui cadere potuit in constantem [h] virum, † erunt non immerito audiendæ.

¶ Gregorius nonus.

¶ In matrimonijs & sponsalibus debet esse libertas, vnde in eis promissio pœnæ non obligat.

CAP. XXIX.

Gemma † mulier nobis exposuit, quòd cum T. filia eius cum C. contraxit † matrimonium, B. de Alferio † ea occa-

Consultationi.] Duos casus determinat. Secundus ibi, Sane. Abb.

CASVS. Consuetudo est in quibusdā locis, ꝙ sponsus & sponsa cum debent benedici, veniunt ad valuas ecclesiæ, id est, ad ostia ecclesiæ: sponsa tunc dicit, ꝙ nunquam consensit in sponsum matrimonialiter, sed sponsus vult probare contrarium: scilicet, quòd in matrimonium illius cōsensit: Quæritur, vtrum sponsa sit audienda, & dicitur, ꝙ non debet audiri, cū eius simplex assertio non debeat legitimis testibus præualere. Secundo ponitur alius casus: Quidam desponsauerūt aliquas in vxores: sponsæ benedictione recepta, statim ante carnalem copulam aufugiunt à sponsis, dicentes se nullatenus in illos consensisse, sed cōpulsæ per metū proferebant verba consensus, sed aīo dissentiebant: Quæritur, vtrum istæ sponsæ sint audiendæ? Rñdet ꝙ sic, & talis metus probatus fuerit, qui possit cadere in constantē uirum, à sponsis merito sunt separandæ. No. ꝙ potius testibus credendum est, ꝙ simplici assertioni alicuius. Item matrimonium per metū contractum, qui ꝑ ñ cadere in constantem virum non valet.

e ¶ Assertio.] assertio nullarū nō est credēdū, sed potius testib. qui iurati probauerūt ꝯriū, si ergo velēt probare contrarium vr̄ ꝙ sint audiendæ, sed non vr̄ ꝙ possent hoc probare, cum sit negatiua, s. quòd nūquam consenserūt, sup de ele. bonæ memoriæ. immo possent probare metum, vt dicit in fi.

f ¶ Ante carnis copulam.] secus si post: qa tunc consensisse vr̄, ita ꝙ postea in contrariū reclamantes, non audiuntur, sup. eo. ad id qđ, & ꝯ. qui ma. acc pro. insuper.

g ¶ Cum diligētia.] no. ꝙ dicit, cū diligētia: qa vbi maius periculū vertit, cauti⁹, & diligentius agēdum est, 7. q. 2 c. vlt. & circa maiorē maius periculum vertitur, 42. dist. qui dicamus, ff. ad Car. l. 1. § si quis, § 3. & arg. 16. dist. miramur, vñ causæ matrimoniales nō sunt cōmittendæ nisi iur. [1] peritis, [2] & qui potestatem habeant iudicandi. inf. de consan. & affi. ex litteris, in fi.

ADDITIO. Nec potest compromitti in matrimonijs, sup de transac. c. vlt. & sup. de testit. in integ. c. pen.

h ¶ In constantem.] sic sup. veniens. 2 Et talis metus continet mortis periculum, aut corporis cruciatum. C. de transac. interpositas, sup. de his, quæ vi metusve causa fiunt cum dilecti, & c. perlatum, 31. q. 2. Lotharius, & ea causa, q. 2. si verum, aliàs vanus timor non excusat. ff. quod met. causa metum 2. ff. de re iud. si qs ab alio. Ber.

ADDITIO. Hoc autem arbitrio discutitur iudicantis, ff. quibus ex cau ma. l. metus.

Gemma.] Duo facit. Primo ponit mulieris querelam Secundo dat iud. cem. ibi, Cum itaque. Abb. Siculus.

CASVS. Teberga filia Gemmæ, dum esset infra vij. annum

† Vide Couar. in epitome lib. 4 decretaliū par. 2. c 3. §. 4. & seq. adde citatos supra hoc tit. in ca. cum locum.

1 Nisi appareat eas iueritas detentas & cognitas, sm Vin. Io. And.

† Adde qs di catt alis metus, not. glo. & Doc in l. q in aliena. §. fina. ff. de acq. hæ.

† Vide conc. Trid. ses 24. de refor. ma. c 9. & Couar. in epitome lib. 4. decretalium part. 2. c. 3 § 7.

† contraxerit.

† de Alfio.

2 Per iurisperitos non intelligas laicos. sed eos q habent notitiā vtriusq; iuris, & theologiæ, na cau sæ matrimoniales iudicib. ecclesiasticis sunt committendæ pc. Trid. ses 24. de sacramento matri canone 12.

annum constituta, contraxit sponsalia cum Petro filio B. de Alferio, præsentibus ipsa Gemma & B. prædicto pœna fuit apposita a parentibus, vt pars, qua contrauenirret, pœnam alteri parti persolueret. Postmodum dicta T. contraxit matrimonium cum alio C. nomine: Vnde hac occasione dictus B. à pdicta Gēma pęnam in stipulatione appositā nititur extorquere vñ querela est dño Papę: Papa dicit, cū matrimonia libera dēant esse: & iō stipulatio pęnæ in matrimonio, vel spōsalib. apposita merito sit improbanda. Mādat Papa, quatenus, si est ita, iudex dictū C. per excōicationē cpellat, vt à petitione dictę pœnæ desistat. No. φ matrimonia siue spōsal a libera dēnt esse ab oī coactione psonæ vel pecuniæ: & si pœna fuerit apposita, non tenet promissio siue stipulatio pœnæ.

[Gl. seq. ponit duas lecturas: secundum primam duplex est causa: iuxta secūdam vna tantum.]

a ¶ Infra septēniū.] vnde non tenuerunt spōsalia, j. ti. prox. litteras accessit, & s. de restit. spol. ex parte: ergo nec pœna etiam licita fuisset: aliàs non tenuit: quia si principale non tenuit, nec accessorium, s. de re iud. cum inter. & C. de legi. non dubium, cum suis concor. sed si post vij. annos forte consenserunt, & tenuerunt sponsalia: pœna tamen non tenuit. Ber.

b ¶ Libera debeant.] ab oī coactione, s. e. cum locum. & c. requisiuit. & etiam à pęna pecuniaria, vt hic patet.

[Gl. seq. reciterur per q. s. an teneat stipulatio arrharum. tenet quod sic, argum. contrarium, reddit ad primum.]

c ¶ Stipulatio.] stipulatio pœnæ in sponsalibus apposita non tenet pp rationem, quæ redditur in littera: sed arrhas datas pro sponsalibus perficiendis amittit, qui resilit sine iusta causa. C. de spon. l. vlt. & ff. de verbor. oblig. Titia: vnde hæc decr. sum pta fuit, C. de inut. stip. l. 2. & hic. Sed vr. φ idem sit in arrha quod dr de pœna: quia eadem est ratio vtrobiq;: ergo eadem debet esse prohibitio, & idem ius, s. de confir. cum dilecta, cum alijs concor. ibi positis: & j. de transl. inter corporalia: sed secus est secundum leges, vt dicit lex prædicta de spons. in C.

ADDITIO. Vel dic, φ arrha est res fauorabilis, & etiam matrimonium, & ideo arra potest esse in matrimonio, pœna vero non, quia res est odiosa, vt ibi dicitur.

Is, qui fidem.] Primo ponit thema, ex quo tacite elicitur quæstio. Secundo illam soluit, & rationem submittit: ib. Ad primum Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis dedit fidem cuidam mulieri, φ eam duceret in vxorem, & eam postmodum carnaliter cognouit. postea in facie ecclesiæ cum alia matrimonium contraxit. Quæritur, quam istarum debeat habere? Dicitur, φ ad primam redire tenetur, qa licet præsumptum primum matrimonium videatur, tamen contra talem præsumptionem probatio in contrarium non est admittenda. Vnde sequitur, φ matrimonium postea de facto contractum, nullum sit. Not. φ hęc est præsumptio iuris; & de iure, contra quam probatio nō admittitur.

sione, quod inter P. filium suum & prędictam puellā infra septennium [a] constitutos, sponsalia contracta fuerunt, pęnam soluendā à parte, quę contrauenirer in stipulatione appositā, ab ipsa nititur extorquere. Cum itaq; libera [b] matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio, [c] propter pœnę interpositionem † sit merito improbāda: Mandamus, quatenus, si est ita, eundem B. vt ab extorsione prædictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas.

† impositionem.

¶ Idem episcopo Cęnomañ.

¶ *Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per vsum carnalis copulæ tantum. h. d. cū c. fi. infra eodem.*

CAP. XXX.

IS, † qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copula subsecuta, & si in facie ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur: [d] quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem [e] tamen huiusmodi nō est probatio admittēda: Ex quo sequitur, quòd nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quòd de facto est postmodum subsecutum.

† Pręter Hēricū Boich, & Præp. situm hic, vide Couar. in epitome lib. 4. decretat. par. 1. c. 4. §. 1.

d ¶ Redire tenetur.] sic s. e. veniens. & j. de cōd. appo. de illis. & c. per tuas.

[Gl. seq. distinguit circa præsumptiones in si. obijcit, & sol.]

e ¶ Contra præsumptionem.] nota circa huiusmodi præsumptiones: 1 φ præsumptio alia est iuris, & canonis siue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præsumptio iuris & canonis siue legis, siue iuris, siue de iure, qđ idem est, non recipit probationem in ɔrium, vt lex præsumpsit, mulierem stipulatū dotem sibi reddi, q̄ non est stipulata: & si q̄s vellet probare ɔrium non auditur. C. de rei vxo. actio l. 1. §. 2. Idem est in arrogato qui semper intelligitur stipulatus quartā partem de bonis arrogatoris, si emancipatur, ff. de adop. si arrogator: & de tali loquitur hic. Et ita præsumptum dr istud matrimonium: similis præsumptio est. 11. q. 1. si qui clericorum: & j. q. matrimo. accus. post. insuper sim. s. e. ad id quod, & 54. di. fraternitatem & inf. de Iudæ c. vl. quod loquitur in eodem casu cum c. fraternitatem. Pręsumptio hominis est cum præsumitur j al quem hominem pp malam famam: contra hanc præsumptionem bene admittitur probatio in contrarium. s. e. cum in tua: & 2. q. 5. presbyter, & c. si mala fama. j. de pur. cano. cum P. & ff. quod met. cau. non est verisimile. Præsumptio naturæ est, vt cum exhæredo filium meum, pręsumitur contra me, φ iniuste exhæredauerim eum, & hec pp naturam, & iō hæredes mei probare tenentur, φ iuste exhæredauerim eum, C. de inof. test. l. omnimodo. ver. si tñ. Pręsumptio facti alia præcedentis circa futura, vt si semel calūniatus es contra me, & iterum velis me accusare, præsumitur modo te velle iterum calumniari. ff. de accus. si cui §. ijsdem. 3. q. 10 placuit, & c. si accusatorum: & s. de præsum. mandata & c. scribam eis. Præsumptio facti subsequentis circa præterita est, vt si aliqui fuerint accusati de crimine adulterij, quod depellebant prætextu proximitatis, si postea in matrimonium se coniunxerint, manifeste præsumitur facinus, in quo accusati fuerunt, C. de adulte. si hi qui adulterij. ff. ad Macedo. item si filius. aliàs incipit, sed Iulianus. §. interdum, circa fin. & in authent. vt nulli iudi. § si quis vero collat. 9. Et est alia præsumptio iuris tantum, vt si vir diu cohabitauit vxori, præsumitur ab eo cognita. 23. quæstio. 1. dixit dominus. & 27. quæstio. 1. nec aliqua. & contra hanc præsumptionem probatio admittitur. supra de probat. propositisti. & ff. de proba. si chyrographum. 2. sed hic non fuit substantia & forma coniugalis contractus de qua dr s. eo. tua. vnde non est matrimonium. Satis dicitur hic fuisse substantia & forma: quia consensus & forma fuit hic, licet per verba de futuro, quæ per

1 De materia huius glossæ vide Alciatū in trac. de præsumptio. & Io. Milleum in pract. criminali, tractatu de pśumptione & Simancā de catholic. inst. ti. 50.

2 Cācellario chirographi pśumptionē facit de solutione debiti, recipit tñ pbōnē in ɔtrarium. io. And.

per naturalem copulam subsequentem fiunt de pñti præsumptiue; sed per carnalem copulam subsequenté præsumitur ɔsensus, per verba præcedentia designatur forma, licet illa ab initio fuerint de futuro. Ber.

SI inter virum.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Si inter virũ & vxorem ɔsensus de pñti interuenerit sub hac forma verborũ: ego accipio te ĩ meã, & ego accipio te in meum: vel ꝑ alia verba ɔsensum exprimẽtia de pñti, siue iurm̃ interuenerit, siue nõ, non licet alteri postmodum ad alia vota transire: quod si fecerit, ẽt si carnalis copula sit subsecuta, dẽnt separari, & primum matrimonium in sua firmitate manere. Sẽ si inter eos verba interuenerint de futuro, vtroq; dicente alteri, Ego accipiam te in meã, & ego accipiã te in meum: vel simi lia verba: si alter cũ altera per verba de p̃senti postmodum cõ traxerit, non dẽnt separari, ẽt si inter ipsã & primum iurm̃ interuenerit, sed de fide mẽtita ei est pnia iniũgẽda. No. ꝙ iurm̃ non est de substantia matrimonij.

†Vide Dñicũ Sotũ li. 4. sen. di. 27 q. 2. ar. 5. Syluestrũ i sũma verbo spõsalia q. x. & Couarruuiã in epitome lib. 4. decretalium, par. 1. c. 5.

non

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura. subdit signa sufficere, alleg. contrarium.]

a ¶ Dicẽte.] ergo altero loquente tm̃ nõ est mr̃imoniũ: qa nõ loquẽs suũ ɔsensum nõ exprimit. arg 30. q. 2. c. 1. Item ar. ꝙ q tacet, non ɔsentit, qa verba sunt necessariã consensum exprimentia. s̃. eo tuæ. sim ff. de procu. filiusfamilias, §. inuitum, 1. & si consensum exprimat alter aliquo signo vel nutu, licet nihil exprimat ore, satis vr̃ idẽ. Arg. contra, ꝙ nõ sit matrimoniũ quia stipulatio non cõtrahitur nisi vtroq; loquente, ẽt si annuat sine verbis, ff. de ver. obl. l. 1. in prin. & §. si quis ita. ergo idem in matrimonio, ar. istius litteræ vtroque dicente. muti tñ sine ista forma contrahere possunt, dumtñ consensum exprimant signis, s̃. e. cum, apud, & ff. de iure do. mutus, arg. ff. de tute. muto. & illa signa æquipollent huic formę: & ita nõ refert, dummodo consensus exprimatur, etiam in loquente subsecuta subarrhatione per immissionem annuli: nam multæ propter verecundiam annuunt potius quàm loquantur, maxime præsentibus parentib. 32. q. 2. honorantur.

† accesserit

1 Dr̃ procurator inuitus, qui expresse nõ cõsensit: Io. And.

b ¶ Alia verba.] s̃. e. ex parte, & 30. q. 5. §. si qs diuinis.

c ¶ Iuramentum.] & ita iuramentum non est de substantia matrimonij.

d ¶ Ad alia vota.] ad religionẽ tñ bñ posset ante carnalem copulã transire, s̃. de cõuer. coniug. ex publico.

¶ Idem.

¶ Sponsalia de præsenti nõ soluuntur per sequens matrimonium, ẽt carnali copula consummatum: sed sponsalia de futuro ẽt iurata, soluuntur per sequentia de præsenti.

CAP. XXXI.

SI † inter virum & mulierẽ legitimus consensus interueniat de præsenti, ita ꝙ vnus alterum mutuo consensu, verbis cõsuetis exp̃ssio, recipiat vtroq; dicente: [a] ego te in meam accipio: & ego te accipio in meũ, vel alia verba [b] cõsensum exprimentia de p̃senti: siue sit iurm̃ [c] interpositum, siue non, licet alteri ad alia vota [d] transire: quod si fecerit, secundum matrimonium de facto cõtractum (etiam si sit carnalis copula subsecuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. ¶ Verum si inter ipsos accessit † tantummodo promissio de futuro, vtroque dicente alteri, ego te recipiam in meam: & ego te in meũ: siue verba similia: si alius mulierem illam per verba de præsenti desponsauerit, etiam si inter ipsam & primum iuramentum interuenerit (sicut diximus) de futuro, huiusmodi desponsationis intuitu, secundum matrimonium non poterit separari, [e] sed eis est de violatione fidei pœnitentia iniungenda.

¶ Idem.

¶ Nisus ad copulam nõ facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

CAP. XXXII.

ADolescens, † qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sępe nisus fuerit, carnaliter nõ cognoscẽs, cum alia postmodum per verba de præsenti [f] contraxit: non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus: nec præsumptum, [g] cum conatus [h] non habuisset effectum: sed secundam debet habere vxorem.

[Gl. seq. dat vnum simile.]

e ¶ Non poterit separari.] quia fortius vinculum superuenit, & sic soluuntur sponsalia, non obstante iuramento: sic & votum simplex soluitur superueniente matrimonio, 27. dist. si vir. & 27. q. 1. nuptiarum. & minus punitur propter bonum matrimonij subsequentis, vt c. si vir. Ber.

ADolescens.] Ponit dictũ, cãm inferens ibi, Cum qua. Abbas.

CASVS. Adolescẽs quidam cum quadã ɔtraxit ꝑ verba de futuro, nisus fuit sępe illam cognoscere, sed nõ potuit: postmodũ cũ alia ɔtraxit ꝑ verba de præsenti, quæritur, quam illarum dẽat hẽre? Dr̃ ꝙ primam hr̃e nõ põt: qa cũ illa nõ fuit verum matrimonium, nec p̃sumptũ, qa conatus nõ habuit effectum, & ita secũdam hẽbit vxorem. No ꝙ conatus siue volũtas sine effectu non nocet: & verba cum effectu accipienda sunt.

f ¶ De pñti ɔtraxit.] & sic soluta fuerunt priora sponsalia. s̃. c. px. et ĩ. de s. õ. duorũ, duob. & sic remanebit cũ secũda, & aget pęnitentiam de fide mentita, vt dicit c. duobus. Ber.

† Pręter Do. hic, vide Geminianũ & Francum in c. 1. §. idem, de despõ. impub. li. 6 Syluestrũ in summa, verbo matrimoniũ. 1. q. 16. & Alciatum trac. de præsump. regula 3. præsumptione 38.

g ¶ Nec p̃sumptum.] verum nõ fuit, quia ibi non fuit ɔsensus de præsenti: præsumptum non fuit, quia non fuit carnalis copula subsecuta. De pręsumpto matrimonio habes sup. eod. is qui. s̃. de re iud. tenor. vbi de hoc. & 27. q. 1. si quis vxorem.

[Glo. seq. no. effectum ponderandum, non conatum vel verba, allegans plura iura in contrarium.]

h ¶ Conatus.] no. ꝙ conatus siue voluntas sine effectu non nocet, vt hic patet. & de pę. di. 1. hęc aũt verba. & §. cogitationis pęnam. & ff. quib. mo. pig. vel hy po. solu. sicut, §. si voluntate, & 17. q. 4. si quis suadente & ff. quod quisque in. l. 1. in fi. Et eum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus est, ita vt sententia teneat: & si nulla est sententia, non dicitur condemnatus, ff. de re iudi. si se. §. condemnatum. Item argum. quod verba cum effectu sunt accipienda, s̃. de cle non resid. relatum, & ff ne quis eum qui in ius vo. est vi exi l. pen. §. docere. Argum. contra, quod voluntas seu conatus delinquentis puniri debeat, quamuis sine effectu. s̃. de bigam. nuper, & c. vl. & 51. dis. si quis post acceptum, & de pœnit. dist. 1. si quis non dicam. si quis cum teso. & quattuor §. seq. & ff. de extraor. crim. l. 3. & C. si quis quacunque præd. po. l. 1. in princ. 2. & s̃. eo. iuuenis.

2 Punitur in x. libris aur. præditus pr. te, qui min. pro nuptijs inter se bie. ctæ vel parentib. ẽt si nuptias nõ peregerit. Io. An.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶ Supra visum est de spõsalibus in genere, nunc de eis subiũgit in spẽt s. de illis, quæ contrahuntur per impuberes. Vel aliter, & sic: Quia ad sponsalia cõtrahenda, certa ætas determinata est a iure: ideo subijcitur ista rubrica, in qua tractat de ætate habili ad sponsalia, ideo, &c.

De hac materia ui de 30. q. 2. & facit, 20. q. 1 c. 1. & repetitur in Sexto. Abb.

Va fraternitas.] Habet tria dicta. secundum: ibi, Pot tertiũ ibi, Et post quam. Abb. Siculus.

CASVS. Pater vult q filius eius ɔtrahat cũ aliqua muliere, si filius adultus nõ vult cũ illa ɔhere; Quærit an pater, filiũ cõpellere possit, ut cũ illa ɔtrahat? Dr, q si fili9 non ɔsentit; hoc fieri non põt: Sed filium non dum adultũ põt pater cui vult in matrimonium tradere, quia ipsius voluntas adhuc discerni non põt. Sed postquã venerit ad legitimã ætatem, dẽt factũ patris ratum hr̃e, si sibi placuerit, sed non cõpelli. Not. q libera dẽt esse voluntas in matrimonio ɔtrahẽdo: & filius non adultus i hoc patri subiacet. Item pater nõ potest cogere filium adultũ ad contrahendum. Filium vero nõ adultum cogere potest, vt videtur, quod verum est quo ad sponsalia, non quo ad matrimonium, quod patet cum dicitur in littera; venerit ad legitimam ætatem, & illud quod postea sequitur, debet exponi de debito honestatis non necessitatis.

[Gl. seq. reci. per q. quid si filius vel filia coactione patris, &c.]

a ¶ Consentit.] si coactione paterna ductus consentiret in aliquam, quam aliàs non esset ducturus, cum voluisse vr̃, & est matrimonium. ff. de rit. nup. si patre, cogi tñ non debet. ff. eo. non cogitur, & C. de nup. nec filium, nec potest eum compellere inuitum ff. de spon. filiofamilias, quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere ti. prox. requisiuit, & 31. q. 2. §. 1. secus vr̃ de filia secundum alios, nam illa contradicere nõ põt, nisi pater dederit ei turpem vel morib. suis indignum. inf. de spon. sed quæ patris, secus tamen secundũ canones, 1 inf. ti. prox cum locum, & 27. q. 2. sufficiat. Ber.

b ¶ Debet.] debito honestatis, non necessitatis, sup. de testi c. 1.

Bi non est.] Primo ponit dictum. Secundo excipit ibi, Nisi. Tertio exemplificat ibi, Vtpote. Abb.

CASVS. Dr̃ hic, q aliqui quorum vterque vel alter, ad legitimam ætatẽ ad matrimonium nõ ꝑuenerit, cõiungi nõ dẽnt, nisi forte aliqua iusta cã interueniente, vt puta pro bono pacis: cuius contrarium fuit cã huius prohibitionis, puta contrahebant aliqui in minori ætate, cum ad ætatem legitimam perueniebant, displicebat alteri, & sic non contrahebant, propter quod scandalum & odium inter parentes oriebãt. Not. q pro bono pacis reformando tolleratur matrimonium, quod aliàs fieri non deceretur.

c ¶ Consensus.] verus, vel præsumptus.

d ¶ Canonib.] ætas ad matrimoniũ ɔtrahendum tã secundũ leges quam s̃m canones est xij. annorum in fœmina, ff. de ritu nup. minorem, & j. e. continebatur. In viro xiiij. annorũ, infra eo. attestationes, quã tum ad sponsalia ætas vij. ann. ff. de spõ. & in sponsalib. in sec. littera, accessit, & c. duo. Ber.

[Gl seq. ponit duas lecturas]

e ¶ Coniungantur.] matrimonialiter; q a consentire non possunt. inf. de frigid. & malefi. q sedem. Vel intellige quantũ ad sponsalia: & ideo prohibent, quia sæpe mutant postea voluntatem, vnde propterea orit discordia inter ipsos, & diuertentes consanguineis copulantur, vt sup. tit. 4 x. iuuenis, quod esse nõ potest, sup. tit. proxi. sponsam. Ber.

f ¶ Pacis.] nota pro bono pacis admittẽdum, quòd aliàs prohibetur, 3. q. 6. hoc quippe. Vnde versus.

Pax vt seruetur, moderamen iuris habetur.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

¶ Hormisda. Eusebio episcopo.

¶ Pater pro filio impubere sponsalia contrahit: pro pubere vero non, nisi consentiat.

CAP. I.

Va † fraternitas req̃siuit de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filij facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit [a] filius, fieri non posse.

¶ Potest aũt filium non dum adultum (voluntas cuius discerni non potest) pater, cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet [c] hoc adimplere.

¶ Nicolaus Papa.

¶ Impuberes ambo, vel alter nisi pro bono pacis, coniungi non debent.

CAP. II.

Bi † non est consensus; [c] & infra. ¶ Districtius inhibemus, ne aliqui, quorũ vterque, vel alter ad ætatem legib. vel canonibus [d] determinatã, non peruenerit, cõiungantur. [e] Nisi forte aliqua vrgentissima necessitate interueniente, vt pote pro bono pacis [f] talis coniunctio toleretur.

¶ Isidorus. †

¶ Puberes sunt quo ad matrimoniũ, qui ex habitu corporis concipere, & generare possunt.

CAP. III.

Puberes à pube sũt vocati, i. à pudentia [g] † corporis nuncupati; quia hæc loca primo lanuginẽ ducunt. Quidã tamen ex annis pubertatẽ existimãt .i. cum esse puberem, qui xiiij. annos [h] impleuit, quamuis tardissime [i] pubescat.

Puberes.] Primo narrat dictum. Secundo refert vnã opinionem, ibi. Quidam. Tertio aliud dictum, ibi, Certum Quarto aliud, ibi, Et puerperæ. Abbas.

CASVS. Isidorus interpretatur quis dicatur pubes: dr̃. n. pubes à pudẽtia corporis, quia loca illa primo lanuginem ducunt. Quidam tñ computant pubertatem ex annis primis, i. illum puberem dicunt, qui annũ xiiij. compleuit, quis tardius pubescat. Sed verum est, illum puberem esse qui ex habitu corporis pubertatem ostẽdit, & gñare possit, & puerperæ dicuntur, quæ in puerilibus annis pariunt. No. quod in matrimonio contrahendo non debet considerari tempus, sed utrum sit talis, qui generare vel concipere possit, tam in masculo, quam in fœmina.

g ¶ Pudentia.] i. à pudore quem patiebantur inspiciẽtes, & inspecti in partib. siue membris pudendis, vt Insti. quib. mod. in fi. circa prin.

h ¶ Xiiij. annos.] 20. q. 1. illud, & s̃. de reg. ad nostram.

[Gl. seq. quærit, opi. ponit, contrarium sol.]

i ¶ Tardissime.] quid si iste q iã cõpleuit xiiij. annos, talis apparet, q nullo modo possit generare, & contrahat, nun-

† Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. Vide cõciliũ Tridẽ. ses. 24 de refo. matri cap 9. B. Thomam, in ɔõnib. additis, ad 3 part. q. 47. ar 6. & in li. 4. sent. dist. 29. q. 1. art. 4.

† Cap. 4. eod. tit in 1. cõpi. Pannormi. lib. 6. titu. 11. c. 3. siue cap. 122. Gratiã. 30. q. 2. c. vbi non est, vide Syluestrũ in summa verbo. sponsalia q 3.

† Libro 11. Etymologiarũ, c. 2 & c. 7. eod. tit. in 1. comp. Et uide pceteris hic Hostiensem.

† Fortassis legẽdũ à pudẽdis; vt apud Isidorum, q & textui conuenit, sequitur. n. q a hæc loca primo lanuginẽ ducunt, q recte obseruat Antonius Augustinus sed de his vocibus consule litterarum ꝓfessores.

1 Neque est in sanctione canonũ reccendv, quicquid leges ciuiles iubeãt.

1 Hæc gl. nõ inuenitur in antiquis exemplaribus.

hat, nūquid tenet matrimoniū. Di cūt q̄dā, ꝙ tenet matrimoniū: contrariū credo, 1 quia nec e sit pubes, & inf. dr̄: nec in eo reperiuntur tria bona matrimonij, q̄ sunt fides, proles, & sacramentum, 27 q. 2. oē itaque. iste nō est talis, qui possit hr̄e prolem: quod ēt satis patet per litteram sequentē. Arg. contra inf. e. de illis.

[Gl. seq. distinguit pubertatē matrimonij & tutelæ.]

a ¶ Ostendit, & gñare.] ergo pubertas ex vigore naturali, non ex annorum numero cōprobat: quod verū est, quo ad matrimoniū contrahendū, ut dixi, inf. e. de illis. 2 & c. vl. vbi malitia supplet ætatē, ex quib. ēt probatur, quòd mr̄imoniū consideratur ex pubertate tm̄, & non ex annorum numero: quo ad tutelā vel curam ætas annorum tm̄ consideratur. C. qñ tut. vel cu. esse de. indecorū. insti. q. mo. finitur tu. in pri. sed quoad matrimonium bene inspicitur mulier, & ēt uir, an sint apti ad matrimonium, 27. q. 1. nec aliqua. & s. de prob. propoluisti, & c. causam matrimonij. Ber.

intelligunt ratum hr̄e, nisi expresse cōtradixerint ætate legitima aduenjente, vt hic colligitur: sed intelligo ꝙ sponsalia debeant placere, cū simul cohabitant: q̄a tūc intelliguntur consentire, ex quo non contradicūt. ff. de ritu nup. minorem, secus credo si seorsum habitāt: quia tunc, nō intelliguntur consentire, nisi vel verbo, vel ipso facto, puta quia vadit ad domū suam vel dat aliqua munuscula, & consimilia, q̄ sponsi facere ɔsueuerunt, argu. ad hoc inf. c. proxi. in princi. vbi dicit, & postea in eum non cōsenserit. Item arg. ad ea q̄ frequentius accidūt iura adaptari debent, 28. dist. de Syracusanæ, & sup. de cle. coniuga, diuersis fallacijs C. de la. lib. tol. l. vnica. § sed & si quis homini, & 14. q. 5. denique & instit. de re. diui. §. illud, & 19. q. 2. duæ sunt, & ff. de serui. rust. præd. cum cessant, §. per pluriū, ff. de vsuca. l. iusto. r. rñso. in fin. ff. de legi. nam ad ea, & 3. q. 5. accusatores. imò quādoq; ad ea quæ nunquam uel raro accidunt. ff. si pars hære. pe. l. antiqui. 19. dist. in canonicis, in fine. ff. de reg. iur. ea quæ raro, de conse. dist. 4. sanctum est baptisma. in fin. C. de legi. hære. si maior. & 51. dist. n. qui in a. [illegible] vet. quicunque. ff. de statu hom. non sunt, & l. seq. 2 [illegible] regula [illegible] prima [illegible] ca. Contraria casualia sunt, quæ negotijs non cohærent. ff. de regu. iu. ea quæ raro.

1 Idem dixi Alanus in c. 5. eo. ti. in 1. cōpila. quòd omi. sit ī hac sua collectione Raymundus, hæc tñ gl. opinio nō placet hic. Io. And. tu eum videto.

† Herfor. Herfordeneñ.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cōpil. & post conc. Lateran. sub Alex. iij. par. 12. c. 2. Et de impedimento iustitię publicæ honestatis, uide quid nouissime cauerit ɔcil. Trid. sess. 24. de refor. mat. c. 5. ad de citatos s. ti. præcedenti. c. ad audiētiā, & de materia uideto Couar. in epitome li. 4. de cretaliū par. 1. c. 2.

† Vide l. q̄: si ff. de sponsalib. cum ibi notatis.

† Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & post conci. Lateran. sub Alex. iij. par. 6. c. 7.

1 Formal[illegible] ibi casus de ancilla, cui relicta erat libertas, si tres liberos pareret: peperit unum, & postea tres uno partu, vltimus est liber. Io. An

bescat. Certum autem est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare [a] iam potest.

¶ Et puerperę sunt, quæ in annis puerilib. pariūt.

¶ Alexander iij. Herforden. † episcopo.

¶ Ex sponsalibus contractis cum minore septennio, non oritur impedimentum publicæ honestatis, secus si cū maiore uel minore consentiente post septennium, et affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro,

CAP. IIII.

Litteras † tuę fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, ꝗ cum quidam esset perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit: procedente vero tempore, matrem puellæ cognouit, & eā in vxorem accepit; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si prefatus vir matrē puellæ antequam septimū annum compleuisset, in vxorem accepit, matrimoniū non dissoluas: [b] cum desponsationes huiusmodi nullæ sint, quæ in cunabulis fiunt. † Verum si postquam puella septimū annumcompleuit, prędictus vir matrem eius accepit vxorem, cum sponsalia ex tunc [c] placere consueuerint: [d] inter eos sententiā diuortij non differas promulgare, nec ipsum filiā, [e] seu matrem habere permittas.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Sponsalia nulla ex defectu consensus, non creant publicæ honestatis iustitiam: sponsalia uero aliqua, sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.

CAP. V.

Accessit † ad præsentiam nostram, & infra. ¶ Fraternitati tuæ

Litteras.] Qui desponsauit minore septēnio, cum eius mr̄e ɔhere pōt: secus si tpe sponsaliorum erat maior: q̄a si tūc fuit minor, & eadem voluntate ꝑmanēte facta sit maior q̄a si cū mr̄e ɔhit, & eā cognoscit, nec matrem hēbit, nec filiam, h. d. Communis diuisio. secunda ibi, Consultationi. Abb.

C A S V S. Quidam cū esset ætatis legitimæ ad mrīmoniū ɔtrahendū, desponsauit quandā puellam in cunabulis; postmodum cognouit matrem, & eā in uxorem accepit, Dubitabatur, an eā in vxorem hr̄e possit? Rñdet Papa, quòd si præfatus vir matrem puellæ in uxorē accepit, antequam puella septimum annum compleret, matrimonium tenet: quia huiusmodi desponsationes, quæ inf. septimum annū fiunt, nullæ sunt: veruntñ, si postquam puella vij. annum compleuit, vir ille matrem accepit: quia ex tunc placere consueuerunt sponsalia, matrimoniū illud separari debet, & nec matrem, nec filiam habere poterit. No. quòd sponsalia ante septimum annum contracta nulla sunt, post septimum annum valent, & tenent. Item quod ab initio non valuit tractu temporis valere incipit.

[Gl. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.]

b ¶ Dissoluas.] arg. quòd sponsalia contracta de facto non inducunt publicæ honestatis iustitiam, arg. cōtra. sup. ti. prox. ad audientiam, ubi de hoc, & c. iuuenis.

c ¶ Ex tunc.] s. post septem annos, 30. q. 2. vlt.

d ¶ Placere ɔsueuerint.] & si placuerint, sola ratihabitione confirmantur, licet ab initio nulla fuissent: &

e ¶ Filiam.] quam habere non potest propter [illegible] tem superuenientem, [illegible] 5. q. [illegible] nec eam, quā in. nec matrem propter publicæ honestatis iustitiam. ut [illegible] cap. proxi. & sup. tit. prox. ad audientiam, & inf. eo. continebatur, §. vlt. Ber.

Accessit.] Summatum est sup. c. prox. Distinguit duo membra. secundum ibi, Sane. Abbas.

C A S V S. Quidam G. noie contraxit spōsalia cū quadam puella in minori ætate, siue inf. nubiles annos, & cum ipsa in dictum G. consentire nollet, ab eo fuit per archiepm̄ absoluta: postmodum dictus G. cum matre puellæ matrimonium contraxit, & ex ea filios suscepit: Dubitauit archiepiscopus, utrum matrimonium illud teneret, & an filij eorum legitimi sint habendi? Super hoc Papa consultus respōdet, & mandat archiepiscopo, quatenus si constiterit ei, quòd puella nō esset vij. annorū, qñ præfato G. desponsata fuit, & quòd idē G. fuisset absolutus ab ipsa, matrimonium illud legitimum iudicet, & prolem eorum legitimam denunciet. quia desponsationes infra vij annum, non tenēt, si ɔsensus postea nō accedat: Si vero dicta puella ante-

q. 2: m

quã deſponſata ꝑdicto G. fuiſſet, vij. annũ cõpleuerit, quis ab ipſa abſolutus fuiſſet, quia in eum ꝯſentire no lebat, matrem puellæ hr̃e non põt. No. ꝙ diuortium dr̃ celebrari, inter quos nullũ fuit matrimonium. Itẽ ſpõſalia ĩ. vij. annum ꝯtracta non tenẽt, & ita nõ impedit cõiungi, q̃ contraxit cũ matre illius puellę, dũmodo poſt ſeptimũ annum adinuicẽ nõ ꝯſenſerint. Itẽ ratihabitio ſubſequens ꝯfirmat contractum præcedentem.

a ¶ Conſenſerit.] dic ſuper hoc, vt ſ. c. ꝓx.

b ¶ Abſolutus.] maxime. hęc abſolutio factũ tm̃ reſpicit, cũ nulla fuiſſent ſponſalia ſ. c. proxi. Ber.

c ¶ Prolem.] q̃a vbi matrimonium legitimũ eſt, & filij legitimi erunt, 32. di. ſi q̃s viduam, & 23. q. 4. dicat aliquis, & ſi matrimonium reputat legitimum, licet non ſit, filij tñ erunt legitimi. ĩ. q. fil. ſin legit. cum inter. hodie idẽ obtinet denunciatione præmiſſa, 1 ĩ. de clande. deſponſ. cum inhibitio.

d ¶ Accedit.] tacite vel expreſſe, vt dictũ eſt ſ. c. proxim.

e ¶ Ante deſpõſationẽ.] ipſius puellę, B.

[Gl. ſeq. ponit opinionem, & lecturam quam reprobat.]

f ¶ Ipſo iure.] hoc ideo dicit, quia cum maior ꝯtrahit ſpõſalia cũ minore, adueniẽte ętate, ſi minor noluerit ꝯſentire in mrimoniũ, ab eccleſia dẽt abſolui: & q̃a illa noluit conſentire, fuit abſolutus ab epõ, Nec intelligas ipſo iure idest, ſponſalia nulla fuerunt ipſo iure, vt quidam 2 dixerunt, quia ipſa non conſenſit ſponſalib. Sed hoc ſtare non poteſt: quia ſi hoc fuiſſet, non ſepararetur matrimonium contractum cum matre, cum nulla fuiſſent ſpõſalia, vt patet per prin. c. vbi non ſeparantur.

g ¶ Inhoneſtum.] quia nullam de conſanguinitate 3 illius puellæ poterit recipere in vxorẽ: ergo multo minus matrem, ſ. ti. prox. ad audientiam, & c. ſponſam. c. iuuenis, cum illa puella fuerit ſponſa illius, vt infra ca. proxim. in fine.

† al. V. al. ita: q̃ñ ab G. deſpõſata, & c. aliàs: ab V. deſponſata.

† V

† Vide citatos c. præcedenti.

† V

1 Cũ alter ignorat impedimentum, ſecus cum ambo ſciũt, vt ibi. Io. An.

† fuerat

2 Tanc. ſ. ſed mouebaẽ ex antiqua, vbi ꝑcipiebaẽ matrimoniũ ſimulãdo ſuſtineri ꝯtractũ cum matre.

3 De hoc articulo late diſputãt Doc. in c. 2. de ſpõſ. li. 6. ſed tene q̃d nouiſſime diffiniuit ꝯci. Tri. ſeſ. 24. de refor. matri. c. 3. adde citatos ſ. tit. ꝯce dẽti. c. ad audien tiam.

mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quod puella non eſſet ſeptennis, quando G.† deſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit,[a] & quod idẽ G. †ab huiuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus,[b] †matrimonium inter eundem G.† & matrem puellæ celebratum, pręcipias inuiolabiliter obſeruari, & eorum prolem[c] denuncies eſſe legitimam: quia deſponſationes & matrimonia ante ſeptem annos fieri non poſſunt, ſi conſenſus poſtea nõ accedit.[d] Sane ſi pfata puella ante deſponſationem[e] ſeptimum annum compleuerat, licet predictus vir à deſponſatione ipſius puellę, ipſo iure[f] fuerit abſolutus, cum ea in eum cõſentire noluerit: inhoneſtum[g] tamen videtur, vt matrem eius habeat, cuius filia fuit †ſibi deſponſata.

¶ Idem Nouircen. epiſcopo.

¶ *Si impubes deſponſata, & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi, nõ auditur, ſi vir iurat ſe eam cognouiſſe: nec auditur, ſi nõdum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita. E t ex ſponſalib. contractis cum impubere maiore ſeptennio, oritur publica honeſtas.*

CAP. VI.

Continebatur †in litteris tuis, quod cũ quedam puella infra nubiles annos, cuidã in vxorẽ tradita fuerit, & ab ipſo traducta: hæc ad nubiles annos perueniens, alij nubendi licentiam poſtulauit, aſſerens ſe in eundem nullatenus conſenſiſſe: & infra.

¶ Conſultationi tuę taliter reſpondemus, ꝙ cum in decretis†[h] habeatur expreſſum, quòd ſi vir dixerit, quod vxorem ſuam cognouerit, & † mulier negauerit, viri ſtandum eſt[i] veritati, præfato viro qui dicit ſe mulierem ipſam cognouiſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmauerit iuramento.[k]

¶ Si aũt fuerit ætati pro-

Onfitebatur.] Primo ponitur conſultatio. Secũdo reſpõnſio ibi, Conſultationi, Abb.

CASVS. Quædam puella infra nubiles annos conſtituta, tradita fuit in vxorem cuidam iuueni, & ab eo traducta: poſtmodum cum peruenit ad nubiles annos poſtulauit licentiam cum alio contrahendi, dicens, ꝙ in illum non conſenſit: Iuuenis ille in contrarium allegauit, quod & ſi forte cum deſponſauit eam, nondum annum xij. attigiſſet, ita erat ætati proxima, quod eam carnaliter cognouit: & parentes ipſius aſſerebant eam eſſe ætatis legitimæ. Quæſitum fuit à Papa cui eſſet potius credendum? Reſpondet Papa, ꝙ in decretis habetur expreſſum, vt ſi vir dicat, ꝙ vxorem ſuam cognouerit, & mulier negauerit, ſtandum eſt verbo viri: & in caſu pmiſſo ſtandum eſt verbo viri, qui dicit ſe eam cognouiſſe, ſi illud iuro firmauerit. Si vero fuit ætati ꝓxima, vt in xj. ann. vel circa xij. & cum aſſenſu ſuo deſponſata, & cognita ab eo, ſeparari non dẽt: præcipue cum parentes ipſius eam legitimæ ætatis faterentur. In fine dicit, ꝙ ſi puella ĩ. nubiles annos alicui fuerit deſponſata, non licet alicui de cõſanguinitate illius, cui deſponſata fuerat, eam ducere in vxorẽ, nec ſpõſus poterit aliq̃ accipere dẽ ꝯſanguinitate ſpõſę. No. ꝙ potius creditur viro, quam mulieri. ſed hoc eſt fauore matrimonij. Item ab xj. anno dr̃ mulier ꝓxima nuptui. & apta. Item ſponſalia infra nubiles annos cõtracta, licet ad matrimoniũ non perueniant, impediunt matrimonium contrahendum cum omnibus conſanguineis alterutrius.

h ¶ In decretis.] 33. q. 1. ſi quis acceperit vxorem, §. 1.

ĩ Gloſſa ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

i ¶ Viri ſtãdũ eſt veritati.] arg. ꝯtra. 27. q. 2. quod interrogaſti. & 33. q. 1. requiſiſti. Solu. vbi vir dicit cognouiſſe vxorem, & iſta negat, ſtatur verbo viri, vt hic, & 33. q. 1. ſi quis acceperit, ſed c. requiſiſti, intelligitur, q̃ñ vterq; confitetur, ꝙ carnaliter iungi ꝑꝑ frigiditatem non pñt, & vterq; ſeptima manu propinquorum debet iurare, ꝙ non pñt carnaliter commiſceri, c. quod interrogaſti. intelligitur, q̃ñ maritus non dicit, ꝙ vxorem cognoueri t: vñ auditur mulier: præterea, quod dicit hic, fides eſt adhibenda viro ſi iurauerit, hoc intelligo, q̃ñ mulier non probat ſe virginem per aſpectum corporis: quia tunc bene auditur, ſupra de probat. propoſuiſti, & c. cauſam. 4

K ¶ Iuramento.] ſed quare compellitur iſte iurare, cum ſit reus. 6. q. 5. actor? Ideo compellitur iurarę, ne hoc diceret in fraudem, & præiudicium mulieris, nec credere tenetur ei mulier ſine iuramento, præcipue in cauſa matrimonij propter periculum animæ. Lau. dixit, ꝙ hoc ideo, quia fundata videbatur intentio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam pręſumptionem illam dẽc iurare: ſecus eſſet, ſi mulier

† Cap. 8. e. & in 1. comp. & poſt ꝯcilium Lat. ſub Ale. iij. pa. 6. c. 10.

† In concilio apud Cõpendium c. 20. vt eſt apud Burchardũ li. 9. decr. c. 42. & Iuonem par. 8. c. 280.

† cognouis

4 Facit l. 1. rũ not. C de re iud. & l. 1. C. ſi aduerſ. liber.

mulier omnino nihil probasset, vt s. de iureiu. c. vlt. vbi d. hoc. sim. j. e. attestationes. Et sic est ar. q in causis matrimonialibus non dēt omitti iurām, ne in fraudem aliquid tentetur, supra de testib. tus quæstionibus.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Proxima.] sed qñ dr ætati proxima? Potest dici, q cum distat à pubertate p sex menses vel minus, j. eo. attestationes. & ff. de excusatio. nō tm. & sic pximus puberati furti obligatur. Inst. de ob. q ex delic. nā. §. in sūma. & intellige in hominibus, q malitia supplebat ętatē, al's non esset matrimonium et am post xij. annum, vt di xi. s. eo. puberes.

b ¶ Presertim.] i maxime, & q parentes pbabant illam legitimæ ætatis, multum facit pro viro, & contra puellam.

c ¶ Alicui de consanguinitate.] sic s. e. 2 accessit. in fi. s. ti. px. ad audientiam. & c. iuuenis & c. sponsā.

DE illis.] Tria sūt dicta. Secundū ibi Si vero. Tertium. ibi, Mulier. Abbas.

CASVS. Aliqui infra nubiles annos cōstitutimaiores vij annis ɔhunt sponsalia, siue vterq; siue alter anteq̃ ad legitimos annos perueniant, si postulēt separari, nō sunt audiendi: Si vero alter eorum perueniat ad legitimos annos, altero in minoribus adhuc existente, maior si petat separari, non est audiēdus, nisi cum alter ad ætatem legitimam peruenerit, & petierit separari, quia tunc iudicio ecclesię pñt separari. Si vero qñ contrahūt sponsalia alter eorum maior fuit, & alter minor si maior postulet separari, non est audiendus: quia ex quo in eum semel consensit, non potest amplius dissentire: nisi minor cum peruenerit ad ætatem legitimam petierit separari. No. q illi, qui in minorib annis contrahunt ante legitimam ætatem non possunt resilire. Item maior debet expectare minorem. item sufficit semel in aliquem consentire.

d ¶ De illis.] tres articuli continentur in hac decretali, Primus est hic in principio, De illis vsq;. Si vero. Secundus est ibi, Si vero alteruter. Tertius ibi, Mulier autem. Bern.

e ¶ Vllatenus audiendi.] pp fragilitatem ætatis: & est arg. q impubes de eo quod facit ante pubertatem reclamare non valet, arg. 27. di. de his, & 20 q. 1. illud. & ff. de neg. gest. Pomponius & arg. ad hoc ff. de min. demique. 1 Ber.

[Gl. seq. ponit lecturam, quam reprobat.]

f ¶ Cum sponsalia contrahuntur.] i. altero existente j. annos pubertatis, sicut existebat qñ sponsalia contrahantur, si alter perueniat ad ętatem, non est audiendus, si petat separari, sed expectabit, quousque alter ad ætatem peruenerit: quidam dicebant, quod alter eorum erat maior, & alter minor, quando sponsalia contrahebantur: & secundum hoc non differret à sequēti versu. Ala.

g ¶ Minoris ætatis.] vr, q in optione illius, qui vltimo ad ætatem peruenit, sit reclamare, & tu dic, q idem iuris est de alio, q potest reclamare, etiam si minor vellet consentire, aliter non differret à sequēti versu.

[Gl seq. successiue signat duo contraria. & soluit.]

h ¶ Iudicio eccl'æ.] sic j. c. prox. Et ita patet, q sponsalia dissolui dēnt iudicio ecclesiæ tm, nisi fortius vinculum superueniat, puta matrimonium cum alio, vel votū solenne: quia tunc ipso iure soluta sunt, arg. s. tit. prox. si inter. & j. de sponf. duorum, c. 1. Ar. ɔtra eo. ex litteris. vbi soluuntur sponsal a anteq̃ alter perueniat ad ętate Sed nō est contra: quia ibi non tenuerunt sponsalia, vt patet ex fine, hic vero tenuerunt. Itē sim. s. tit. prox. præterea. & c. res nsuit, ibi similiter sponsalia, ne deterius inde ɔtingat. & ita sponsalia ɔtrahentes, si volunt vterq;, vel alter pficere matrimonium, non sunt compellendi, vt colligitur p hæc iura Sed cōtra est ex [illegible], q omnino sunt compellendi per ecclesiasticam cēsuram, s. tit. prox. ex litteris. 2 & c. sicut. Quid ergo rñdebis? Dicas, q illa decr. ex litteris 2. & c. sicut. loquunť qñ iurām interuenit licet illi ét essent impuberes, sed erant doli capaces ita q tenuit iurām, vñ pp periculum iuri compelli dēnt ad ɔhendum, & illa [illegible] requisiuit, reducitur ad illam ex litteris, vt ibi plene dictū est, & quod dicit illa decr. præterea. potius est dispensatio, vt ibi dictum est: & quia vterq; dissentiebat, iō facilius toleratur. hic ergo loquitur de sponsalib. minorū. Si iurām interueniat, compellendi sunt perficere matrimonium. siue sint maiores, siue minores, dum tñ fuerint doli capaces: quia ætas illa plena est periurijs. j. de delict. pue pueris. Si vero iurām non interueniat in sponsalibus, non sunt inuiti compellēdi, quia [illegible] nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere, & ita planum est: ex causa tamen compelluntur vt dictum est supra de sponsal. ex litteris. 3

i ¶ Nupsit.] id est, sponsalia contraxit, quia matrimonium contrahere non poterat, sic j. c. prox.

[Gl. seq. arg. semel probatum. & c. alle. 8. iura. & in ɔ rium vnam i secundo, arg. claudicare contractum. all. [illegible] in contrarium alle. 4. soluit.]

k ¶ Semel consenserit.] arg. q [illegible] semel probatum est, amplius non possum reprobare [illegible] & q. 2. dilectus simi. & 20. quæ. 3. eos qui. 32. quæst. 5. horrendus & 5. dist. in istis. & s. de ca [illegible] de nego gest. Pomponius 1. & ff. de [illegible] Arg. contra, ff. de mu. & ho. vt gradatim. § reprobari. 4. Item arg. q ɔtractus claudicat arg. j. de [illegible] & 32. quæ. [illegible]

xima, [a] vt in vndecimo, vel circa duodecimum annum, & cū suo assensu desponsata, & cognita ab eodem viro, separari nō dēt: preserim, [b] cum parentes eius ipsam fuisse ætatis legitimæ fateren tur.

¶ Si vero puella infra nubiles annos alicui despōsata fuerit, non licet alicui [c] de cōsanguinitate ipsius, † cui desponsata fuerit, † eā ducere in vxorem, nec fas est eidē sponso, de consanguinitate sponsæ sibi aliquam copulare.

¶ Idem Bathonien. † episcopo.

¶ Si maiores septennio cōtrahunt sponsalia, neuter ante pubertatē resipere pōt. hoc pri mo. Et ille, qui primo fit pubes, alterum expectabit. hoc secundo. Quod si tempore cōtractus alter erat pubes, non ille, sed alter factus pubes resilire potest. hoc dicit.

CAP. VI.

DE † illis, [d] qui infra annos aptos mrimonijs sponsalia contrahunt, siue vterq; siue alter reclamet, anteq̃ ad annos matrimonijs aptos peruenerint, & postulent separari, non sunt vllatenus [e] audiendi.

¶ Si vero alteruter istorū ad annos pubertatis peruenerit infra eosdē annos altero existente, cum sponsalia [f] contrahuntur: si is q minoris [g] ætatis est, cum ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterū voluerit consentire, iudicio [h] ecclesiæ poterunt ab inuicem separari.

¶ Mulier autem, quæ postquam annos nubiles attingit, ei, qui nondum ad annos aptos matrimonijs venerat, nupsit [i], cum in eum semel [k] consense-

1 Puberati pximos quis dicatur docet hic præ alijs, Præpositus, vide Aret. & alios, in §. in summa. Inst. de obl. q ex delic. nas. ad. de gl. Dec. ū. & alios in l. pupillus. ff. de reg. iu.

† illius

† fuit

† Baton. Barthonien. sed vt plurimum Bathonien.

2 Hęc oīa iura à glossa citata, moderata nunc sunt per ɔcil. Tri. paulo ante citatum.

† Ca. 9. e. ti. in 1. cōp. & post ɔcil. Lat. par. 26. c. 26. Et post lectu textus & g'ossarū vide Couar. in epi. ome li. 4. dec. e talū. c. 5. § 2.

3 Adde q hoc facit qd no. in l. pe. in gl. 2. C. de fideiu.

4 [illegible] mod [illegible] hominū sanitatē. Io. And.

q.5.proposito.& q.3. aliqñ & 33.q.5. manifestum.12. q.2.si qua de rebus, & Inst. de auctor.tu.§.1. & C.de procura.non eo minus Argu.contra. ff. de arbit.cum dies,§.sed,& si & l.sed si interpellatur, §.vlt.21. q.5.si quis cuiuslibet,& 4.q.5.quisquis. Solu. verũ est.quod multi cõtractus claudicãt,& ex vna parte possunt tenere,& ex altera nõ, vt si pupillus ɔtrahat cũ minore sine tutoris auctoritate. Insti. de auct. tu.§.1. & l.prædi.nõ eo minus,& c.si qua de rebus,secus in matrimonio, quia illud vinculum nõ potest constare, nisi ex duobus cõsensibus sup. tit.prox.tua.& quod dicit hic non obstat, quia ille tenet expectare nõ ratione matrimonij,sed ratione suę promissionis 1. vnde si contraheret cũ alia teneret, etiã si iuramentum interuenisset sup. ti.prox. si inter.

† Vide l.nuptias.cũ similibus. ff. de reg. iur.

† Vxor cidẽ desiderat in pluribus antiquis codicibus.

rit, amplius non poterit dissentire: nisi ipse, cui nupsit, postquam ad legitimam ætatem peruenerit, in eam suum negauerit præstare consensum. †

¶ Idem eidem †.

¶ *Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possunt, si contradicũt sponsalibus, nisi copula carnalis interueniret.*

CAP. VIII.

A Nobis† tua discretio requisiuit, vtrũ ijs, qui infra annos nubiles mřimonij [a] nomine cõiunguntur, vel eorum alteri, antequã ad annos aptos matrimonio perueniant, liceat a matrimonio tali discedere. Ad quod respõdemus, quòd pro eo, ꝙ ante nubiles annos coniugalem cõsensum [b] non habent, vsque ad legitimam ætatem expectare tenentur [c]: & tunc aut cõfirmetur matrimonium, aut (si simul esse noluerint) separentur: nisi carnalis† commixtio ante interuenerit, cum interdum illa tempus anticipare [d] soleat pubertatis.

¶ Idem Genuen.† archiepiscopo.

¶ *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonij obligantur: nisi violentia intercedat.*

CAP. IX.

ij De† illis, qui in minori ætate desponsantur [e]: & infra. ¶ Respondemus, quòd si ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula [f] carnali cõiũgi, minoris ętatis intuitu separari nõ debent, † si vnus in alium visus fuerit consensisse [g]: cum in eis ætatem suppleuisse malitia [h] videat. sed cuiuscunque sint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare: nisi post violentiã consensus [k] accedat.

¶ Vrbanus iij. Cęnoman. episcopo.

¶ *Contractus ante pubertatem etiam cum nisu carnalis copula, non facit matrimonium.*

CAP. X.

A Ttestationes † super causa matrimonij,

A Nobis.] In effectu idem dicit iste textus qđ præcedens nisi qđ addit, de copula, & cõsensu tacito post aduentum pubertatis. Primo ponitur quęstio. Secundo solutio: ibi, Ad quod Abbas.

CASVS. Quidam infra nubiles annos iunguntur noĩe matrimonij: si vterque vel alter anteq̃ ad legitimos annos puenĩant, petierint separari: quærit vtrũ sint audiendi? Rñd. papa, ꝙ cũ ante legitimos annos coniugalẽ consensum nõ habeant, vsq; ad legitimam ætatẽ expectare tenent: & tunc aut ɔfirmetur matrimonium, aut infirmetur, nisi carnalis copula antea interuenerit, cum illa tẽpus anticipare soleat pubertatis. Nota, ꝙ ante annos legitimos non possunt aliqui matrimonialiter consentire. Item matrimonium nõ semper considerat secundũ annos: quia aliqñ carnalis cõmixtio anticipat ætatem, & inducit matrimoniũ pcedentibus spõsalibus, & malitia etiam supplet ætatem.

a ¶ Matrimonij nomine.] scilicet, futuri: quia loquitur de sponsalibus supra ea proxi.

[Gl. seq. dat simile. quærit, & dupliciter soluit.]

b ¶ Consensum non habẽt.] quousque perueniat ad ætatem legitimam. sic etiam, & in voto 20. q. .firma. 7. de fugi. & male. ꝙ sedẽ: Sed pone ꝙ dicãt; accipio te in meum: & ego te in meã intẽdentes etiam cõtrahere matrimoniũ: Rñdeo matrimoniũ nõ cõtrahant ętate ꝓhibente spõ. alia non contrahũt, quia nolũt. ff de spon. quæsitum arg. sup. de offi. deleg. cum super. & C. si quis alteri vel sibi. multum interest, si eadẽ volũtate ꝓsistant vsque ad legitimam ætatem, matrimoniũ prius inutile ratihabitione tacita vel expressa confirmatur, arg. inf. ca. proxi. & ff. de spon. quæsitum. de tit. nup. minorem. Posset tñ probabiliter dici, ꝙ sponsalia cõtrahũt iuris potestate, licet ea ɔtrahere nõ intẽdant. inf. eo. attestationes. arg. & c. duo Ala.

c ¶ Tenentur.] s. ca. prox. & 20. q. 1. illud 18 dist. de his.

d ¶ Anticipare.] inf. eo. ca. prox. & c. vlt. & sup. eo. puberes.

ij De illis.] Primo decisa cõsultatio. Secundo responsio: ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Quidam in minori ætate spõsalia cõtrahũt, & traducũtur: postmodũ diuortiũ petunt minorẽ allegantes ætatem, aut vim sibi illa tã. Quęritur, quid iuris? Rñdet papa ꝙ si ita fuerunt ętati ꝓximi, ꝙ potuerint carnaliter coniugi, prætextu minoris ætatis non sunt separandi, si unus in aliũ visus est consensisse: quia ĩ eis malitia supplet ætatem: sed cuiuscũque sunt ætatis, se possunt per illatam sibi violentiam excusare, nisi post violentiam cõsensus accedat. Nota ꝙ malitia supplet ætatẽ in matrimonio, quod intelligo sapientiã, discretionẽ, doli capacitatem. Item violentia omni tempore excusat. Item matrimonium per vim cõtractum, per consensum sequentẽ fit firmum, quod prius erat infirmum.

e ¶ Desponsantur.] & traducũtur in domum: postea allegant minorem ætatem vel violentiã.

f ¶ Copula carnali coniungi.] hoc solum considerat, vt possint coniugali vinculo sociari, & non numerus annorum. supra eo. puberes.

g ¶ Consensisse.] quod facere potuerũt, licet nondum peruenerint ad ætatẽ, cum pubertas pueniſſet ætatẽ.

h ¶ Malitia.] alibi appellatur prudẽtia 2. inf. eo. c. vlt. simile C. si minor se maio. dixe. l. 3.

i ¶ Excusare.] sic sup. eo. tit. proxi. veniens 2. & ca. consultationi.

K ¶ Consensus.] expressus vel præsumptus: vt patienter cohabitet illis. talis violentia trãsit in consensum. sup. tit. proxi. ad id quod. & 7. qui cle. vel uo. insinuate. C. quod met. caus. 2. vel si carnalis copula subsequat. inf. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adult. significauit. & inf. qui ma. accu. poss. insuper Bar.

A Ttestationes.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas.

† Iauueo.

† Cap. 10. eo. ti. In 1 cõpil. Pro intellectu vide Couaruuiã citatũ sup. eo ca. de illis.

1 Simile no. sup. tit. 1. ex litteris in fi. 2. glo. Io. An.

† al. carnis.

† Cap. 12. eo. ti. in 1. cõp. & post cõc. Later. p. 50. ca. 31. §. de illis vero.

† Vide l. pen. ff. qñ di. le. ce. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig.

† Cap. 13. eo. ti. in 1. cõpil. Et de intellectu pter Docto. hic, vide Couar. in epitome li. 4. decretaliũ. p 1. c. 4 §. nũ. sin.

2 Quod intelligit Tẽc. sapientiã, discretionẽ, & doli capacitatẽ, & secũdũ Phi. interdũ bonitas supplet ætatẽ. C. de px. sac. scri. l. vnicuique, & 77. dis. monachus. loã.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter H. iuuenem, & G. mulierē. super causa illa coram ordinario testes fuerūt pducti. Dubitauit iudex, qualiter in causa pcederet: misit attestationes testiū dño Papę. Attestationibus illis inspectis, cōstitit dño papæ, q iuuenis ille nōdū attigerat xi. annum, qñ dictā H. in vxorē accepit: & licet nisus fuisset eā corrūpere, secūdū qđ vterq; cōfitebatur, mulier tñ credit se virginē euasisse: Sed ipse anteq̄ peruenisset ad xiiij. annū ab ea recessit, & cū postmodum ad annos legitimos peruenisset, petebat illū in virū suum? Rñdet Papa eidē epo, dicēs q si mulier illa per idoneos testes probare nequiuerit, q post xiiij. annū ætatis suę, vel circa finē xiiij anni, pdictus iuuenis cōsensisset in eā recepto iuramento ab ipso q postquam ad legitimam ętatē peruenit, eam habere non consensit vxorem; dictum iuuenē a prędicta G debeat separare, & dare vtriq; licētiā cū alio ɔhēdi, vel alia. Not. quòd inutilis conatus non facit præiudiciū. Itē post publicatas attestationes de nouo possunt testes recipi. Item hic defertur iuramētum reo, q̄uis actor nihil pbet, cū tamen debe ret absolui; q a actore non probāte reus absoluit; sed hoc fit pp præsumptiones, quiā tentauit eā corrumpere, & etiam fauore matrimonij.

a ¶ Nisus fuisset.] & ita conatus non præiudicat. cum non habuit effectū. s. tit. px. c. vlt. vbi de hoc. Ber.

quæ inter H. iuuenem, & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit; quod prædictus iuuenis nondū duodecimum annum attigerat, cum præfatam G. accepit vxorem: & licet nisus fuisset [a] (sicut vterque confessus est) ipsam corrumpere, mulier tamē credit se virginem euasisse [b]; verum ipse antequam ad annum decimū quartū peruenisset, à memorata muliere recessit, quem † cum xvij. annos habeat, eadem pro viro sibi vendicare contendit; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si mulier per idoneos testes [c] probare nequiuerit, quòd post decimumquartum annum ætatis suæ, vel circa [d] finem decimiquarti anni, prædictus iuuenis cōsensisset in eam, ab ipso iuramento [e] recepto, q postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit vxorem; ab impetitione mulieris eum potes, & debes absoluere, & ad alia vota vtrique dare licentiam transeundi.

Idem Pisano Archiepiscopo.

† In codice Barbarię ita: quē cū xviij. annos haberet, sed in alijs, vt est impressum. i antiqua cōpilatione aptior est hic locus ita: quē eadē mulier instāret nūc repetit & pro viro sibi vindicare cōtēdit; sed cū vir x. & vij. annos habeat, ipsā recipere non contradicit.

1 Adde nisi mulier, per aspectu corporis, virginē se probaret de prob. pr posuisti. secūdū Tāc. vel secundū Innocē. licet mulier corrupta fuisset, & nō vir, nō esset mrimoniū. remittit ad ea, q not. inf. de eo qui cog. consan. fraternitati. Ioan. And.

[Glo. seq. iens recitatur per quæstionem.]

b ¶ Euasisse.] cui creditur in hoc, q contra se confitebatur. 14. q. 2. §. 1. & ff de interro. act. de ætate. §. 2. aliàs staretur verbo viri, vt sup. eo. continebatur. 1 prout ibi dicitur. Bernar.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

c ¶ Per idoneos testes.] quod facere poterit, non obstante publicatione aliorum testium, cum iste sit alius articulus de testi. fraternitatis, & ca. tam litteris. & ca. causam 2. c. ex tenore. & cap. series.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quando dicatur circa finem, soluit allegans tria iura allegat vnum contrarium, & demum determinat, quæ dixit.]

d ¶ Circa finem.] forte per sex menses. ff de excu. tuto. non tantum. 2. ff de mu. & ho. ad rempublicam, & sup. eo. continebatur. arg. cōtra. 20. q. 2. illud hoc intellige, si iuuenis iste tunc esset viri potens, quia malitia præuenit ætatem quandoque. sup. eo. c proxi. aliàs non tenet matrimonium, etiam si compleuisset, xiiij. an. vt supra eo. puberes, dictum est Ber.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

e ¶ Ab ipso iuramento.] Sed quare ex gitur iuramentū, cum ipse sit reus. 6. q. ... actor? Ideo defertur ei iuramentum, q ... præsumptio erat pro muliere: quia constabat. q cum ipsa contraxerat. & q a aspirauerat ad carnalē copulam vnde ex hoc erat præsumptio contra illum. sic. s. eo. cōtinebatur. Dic vt ibi. Quando debeat iuramētum deferri reo, vel actori, qre illud s. de iureiur. Et ideo iurat, q poterat esse, q post xiiij annos cōsensisset in ... am, & timore iuramenti cōfitebitur veritatē. B.

¶ Si maior inuita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatem adultam.

CAP. XI.

Ex † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quòd puella quædam anno † xij. iurata fuit, & desponsata [f] cuidam puero nouem vel decem annorum: & tempore procedente, de voluntate parentum potius est quā de sua (sicut asserit) ad domum pris pueri adducta †: vbi nolens & inuita, minis † parentum impulsa, moram fecit per annum [h] & amplius; & tandem inde recedens, ad domum propriam est regressa: & infra. ¶ Cum autem dictus puer nondum ad decimū quartum annum peruenerit, nec ad eandem carnaliter [i] accessum habuerit: Discretioni tuæ taliter respondemus, quod si puella commonita, vt donec compleat idem puer annum decimū quartuū expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium

† Cap. 14. eo tit. in 1. cōpil.

† annorum.

† ducti abducta.

† Vide Paulū de Cast. cōs. 32. & Iaf. in Titia. ff de verb. oblig.

Ex litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Cum autem.

CASVS. Quædam puella duodecim annorū desponsata fuit cuidam puero ix. vel decem annorum, & postmodū de uolūtate pris, nō de sua, ut dicebat, ad domū patris i... pueri ducta fuit inuita & nolens, & minis parentū cōpulsa, fecit ibi per annū morā, & tāde ad domū patris ē reuersa, dicens q nunq̄ in eū cōsensit, nec voluit consentire, immo petebat licentiā cū alio cōtrahēdi. Quærebat quid iuris? Rñdet Papa, cū dictus puer nōdum ad xiiij. an. peruenerit nec ad eā carnaliter accessum habuerit mādat q si puella cōmonita ipsū noluerit expectare; quousq; ad ętatē legitimā peruenerit, si est ita, vt est propositum. liberam tribuat licentiam cum alio ɔtrahendi. No. q sponsalia per vim cōtracta nō tenēt, & ideo datur huic licētia cōtrahēdi. Itē cohabitatio vnius anni non sufficit ad præsumendum consensum matrimonialem: quod verum est, vbi inuite quis contrahit, nec vnquam consensit.

f ¶ Desponsata.] ea non consentiente.

g ¶ Potius.] electiue, & non comparatiue. B.

h ¶ Per annum.] si hoc fecisset sponte. sic tenuissent sponsalia ex patientia consequentis temporis. sup. tit. prox. ad id quod. & sic non fuisset ista mulier audita, quousque alter peruenisset ad ætatē sup. eo. de illis 1.

i ¶ Carnaliter.] quod si fecisset, statim præsumeretur consensisse inf. de eo qui dux. in matrimo. quam pol. pro adult. significauit. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium: ĩ. soluit.]

a ¶ Tribuas.] arg. ṡ. eo. de illis 1. & c. a nobis, Sol. illud verum est, qñ certum est, q sponsalia tenuerũt: hic nõ tenuerunt; & ideo datur ei licẽtia cum alio ꝯhẽdi. Ber.

DVuo pueri.] Primo narrat factum, Secundo respõdet ibi. Quia igitur. Abbas.

CASVS. Duo pueri, G. sex annos habẽs, & Gulielma vij. matrimonialiter sũt coniuncti, qui sic tres annos manserunt: & sic sponsalia tenuerunt, quæ ab initio nõ valebant: postmodũ pater puellæ, ipsã copulauit cuidã alij M. noĩe, cũ quo pacifice p septem annos permansit: Tandem dimisit eandem, quia credebat ipsam aliũ virũ C. hr̃e, cui fuerat primo desponsata: G. ad annos discretionis perueniens, cũ alia ꝯhendi licẽtiã postulauit, qua obtenta, ꝯxit cũ quadã S. noĩe consobrina dictæ Gulielmæ, & cũ ea p aliqđ tp̃s cohabitans (vt dicebat, non cognouit eandẽ: ipsa tñ ab eo se cognitã asserebat: postea vero p̃r Gulielmæ, cũ vidisset eã a secundo viro dimissam, compulit dictũ G. vt S. neptẽ suam dimitteret, & ad Gulielmam (quę postmodũ per bienniũ cohabitauit eidem) rediret: Quæsitũ fuit a Papa, quid super his esset agendũ? & ipse rñdet, q inter Gulielmum, & Gulielmã non fuit matrimoniũ, puerili ætate impediente: & licet idem (postq̃ illa nupsit alij) potuerit aliam ducere in vxorem, consobrinã Gulielmã hr̃e nõ potuit, pp publicam honestatem, siue eam cognouerit, siue non; nec ad G. potuit redire; q̃a fuit alteri legitime copulata. Cum ergo Guliel. dicat se non cognouisse S. consobrinam Gulielmæ, aliam, si voluerit, poterit ducere in vxorem, & S. alteri viro poterit copulari, & cum fuerint separati, pœnitentia debet vtrique iniungi ad tempus, pro vitando scandalo Si vero constaret Guliel. cognouisse, neutri altero viuente dabitur licentia contrahendi, & G. manebit cum M. imposita ipsi M. pœnitentia competenti ad tempus, qui pro sita voluntate, sine iudicio ecclesiæ dimisit eandem. Nota quòd publica honestas impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam cõtractum. Itẽ matrimoniũ superueniens spõsalibus dissoluit ea. Itẽ vir caput est mulieris. Item pp scãdalum pęnitentia debet iniungi. Itẽ incestus impedit matrimonium contrahendum. Item nemo sine iudicio ecclesiæ debet vxorem suam dimittere.

† Vide l. si p̃r. & ibi Bar. C. de sponsa.

† Contius, & alij habent, Alex. sed in omnibus antiq̃s, Clemens iu vno aut altero, Cęlestinus.

† Cap. vnico eo. tit. 2. cõp. Vide Syluestrũ in summa, verbo, sponsalia. & Sotum lib. 7. de iust. q. 2. arti. 2. & seq.

† al. ita Gulielmũ scilicet, &c.

virum, liberam tribuas[a] facultatem. †

¶ Clemens † tertius.

¶ Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septennium conualescunt, & inducunt publicæ honestatis iustitiam, soluuntur tamen per matrimonium de præsenti.

CAP. XII.

DVo † pueri Gulielmus, & Gulielma matrimonialiter[b] sunt coniuncti. puero sextum, puella vero septimum annum agente: qui simul per tres annos[c] manserunt: tunc pater puellæ subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulauit: cum quo per septem annos quiete permansit: ipse vero tunc reliquit eandem, quia credebat eam alium virum habere, illum † scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, a prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetrauit: qui quãdam nomine S. consobrinam prioris in vxorem[d] accepit: & cum ea per aliquod tempus existens, eam (vt ipse fatetur) carnaliter non cognouit, licet illa † se ab eo cognitam asseueret; cum autem pater memoratæ Gulielmæ eam vidisset a secundo viro relictam, prænominatum Gulielmum, cui prius eam desponsauerat, compulit, vt S. neptẽ suam omnino dimitteret, & ad Gulielmam suam desponsatam rediret:[e] qui postmodum per bienniũ cohabitauit eidem.

¶ Quia igitur quid tibi faciendum sit, postulas edoceri: Breuiter respondemus; quod impediente pueri ætate, matrimonium[f] inter G. & G. non fuit. & licet idem, postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem: tamen quia dictã S. duxit consobrinam mulieris eiusdem, siue eam cognouerit, siue non: non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honestatis[g] iustitiam † remanere, nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitime[h] copulata, & infra. ¶ Cũ vero vir caput[i] sit mulieris, & Gulielmus dicat,[k] se non cognouisse prius S. supradictam: aliam, si voluerit, poterit ducere in vxorem, & S. viro legitimo copulari: post separationem vero, pro vitando populi scandalo, vtrique ad tempus

b ¶ Matrimonialiter.] id est, vt matrimonialiter iungerent ætate aduenien te, sed sponsalia contrahendo. 1 Ber.

c ¶ Per tres annos.] & ita tenuerunt sponsalia ratihabitione sequenti. ṡ. eo. ex litteris. & quę patri in spõsalibus non contradicit, consentire videtur. ff. de sponsa. sed ea quæ patris. Ber.

d ¶ In vxorem.] quã habere non potuit. ṡ. tit. prox. sponsam.

e ¶ Rediret.] rediit iste pater ad id quod damnauerat. 26. q. 5. nec mirum. Ber.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, quã sol. & signat ꝯrium.]

f ¶ Matrimonium.] sed sponsalia fuerant tunc iuris potestate: quia si nõ valet quod ago, valeat vt valere potest. Intendebant enim obligari adinuicem, & ideo interpretatio fieri dẽt vt res potius valeat q̃ pereat. ṡ. de fide instru. inter dilectos, §. cæterum, vt dictum est. ṡ. eo. a nobis, & hoc patet per sequẽtia. arg. ff. de actioni. & obli. obligationem. §. verborum obligatio.

g ¶ Publicæ honestatis iustitiã,] quę impedit etiam matrimonium contrahendũ, & dirimit iam cõtractum. quare ille Gulielmus nõ potest habere aliquam de consanguinitate Gulielmæ. ṡ. tit. prox ad audientiam, & ca. iuuenis. & c. sponsam. & ṡ. eo. accessit in fin. & c. litteras. In quibusdam tñ sublata est publice honestatis iustitia, vt in sobole suscepta ex secundis nuptiis: & in secundo & tertio genere affinitatis. ĩ. de consanguini. & affin. non debet.

h ¶ Legitime.] id est, per matrimonium, quod tamquã fortius vinculum soluit sponsalia. ṡ. ti. proxi. si inter. & ĩ. de sponsa. duorum, cap. 1. alias non contraxit legitime, q ita non debuit frangere fidem: de qua debet agere pœnitentiam vt c. si inter.

i ¶ Caput.] sic 33. q. 5 cum caput. vnde sibi potius creditur, quam vxori. ṡ. eo. continebatur. & 33. q. 1. si quis acceperit.

K ¶ Dicat.] satis fuit de facili credendum, quia nihil iuris

† ea 1 Imo cõtraxerunt p verba de præsenti, per quæ intelligũtur cõxisse sponsalia, vt ĩ. no. & per q̃ matrimoniũ p̃sumptum inducitur, si p pter pubertatem interueniat tentatio vt no ṡ. eo. at testationes. ſm Hos. I. A.

† Vide Cõc. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. & citatos ṡ. eo. ti. c. ad audientiã. vñ intelliges quã vim hodie habeat sma gl. hic, in verbo: publicæ honestatis.

1 Arg. de homi. significasti: vltra mediũ. Io. And.

2 Dicebat Hostie. vbi ex cõfessione copulæ firmat matrimoniũ: credit ẽt mulieri sec⁹ vbi pillã non sit mat matrimonium, sed tm peccatũ probatur, vt dixi hic sup ver. compulit. Io. And.

iuris aquirebat alteruter: quia siue cognouerit, siue nõ, eam habere non potest, vt s. eo. patet. secus si coitus faceret ad probationem obligationis, 1 vt 2. de proba. proposuisti, & j. de frig. & malefi c. 1.

a ¶ Siue antea.] hoc est, postquam fuerit compulsus redire ad Gulielmam: siue ante compulsionem, siue post cognouit Stephanam.

[Gl. seq. quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

b ¶ Neutri dabitur licentia.] sed quare hoc, cũ inter Gulielmũ & Gulielmã non fuit matrimonium? Potest dici, q̃ pp scãdalũ, vt innuit littera præcedens: vel potius propter delictum vtriusque, ꝓpter spõsal a quæ præcesserãt inter eos & sic orta erat publicæ honestatis iustitia: vnde non poterant Gulielmus & S. vlterius carnaliter coniungi: & ideo prohibentur: quia ex certa scientia contraxerunt, & carnaliter coniuncti fuerunt: tamen si contrahunt, matrimonium tenebit 3 j. de matrimo contracto contra interdictum eccle. c. 1.

c ¶ Cum M.] nisi voluerit eam repellere prætextu adulterij.

† Malabrancæ.

3 Ar. ad hoc in l. iuror. ff. de sponsal.

est pœnitẽtia iniungenda. Si vero legitime constaret ipsam S. ab eo siue post, siue antea [a] cognitam extitisse, neutri viuente altero dabitur [b] licentia contrahendi. Remanebit ergo Gulielma cum M. [c] imposita ipsi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro sua opinione sola Gulielmam (iudicio ecclesiæ non requisito [d]) dimisit.

¶ Innoc. iij. G. & P. quondam filijs Malebrancæ. †

¶ Accusari non potest matrimonium, quod non est, vt si cum minori septennio sit cõtractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne cõtrahatur in posterum.

d ¶ Non requisito.] Nota, q̃ sine iudicio ecclesiæ nullus debet dimittere vxorem suam, cum hæc sit pœna, quæ nulli est inferenda, nisi per iudicem 4 33. q. 2. sæculares. & § in hoc & 35. q. 6. multorum, quantumcunque etiam impedimentum sit manifestum. j. de diuo. porro. tunc circa coitum distingue. j. de sent. excomm. inquisitioni.

4 Scilicet ecclesiasticum. Conc. Trid. ses. 24. de sacramẽto matrimonij. ca. an. 122.

AD dissoluẽdum.] Tria facit. primo factum nãrrat. Secundo interloquitur ibi, Interloquendo. Tertio prohibet, & decernit ibi, Ne vero. Abb.

CASVS. Quidam nomine Ioannes contraxit matrimonium cum quadam puella S. nomine infra septennium constituta: tandem ex parte puellæ accusabat matrimonium propter consanguinitatẽ: & dum testes producerentur ad probandam consanguinitatem, prædictus Io. multas exceptiones proposuit, per quas intendebat accusatores ab accusatione repellere. Cumque super exceptionib. ipsis fuisset multipliciter disputatũ: Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, interloquendo pronunciauit, inter prædictum iuuenẽ, & puellam, nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contractum: quia puella nondum ad vij. annum peruenerat: vnde accusatio locũ habere non poterat: cum non esset quid posset legitime accusari, sed denunciari poterat consanguinitas: vt interdiceretur matrimonium contrahendum: Vnde Papa statuit terminũ ad denunciationẽ probandã, saluis exceptionibus propositis, ac etiam proponẽdis: ne vero in puellam aliquid interim attenteter, præcipit Papa, ne in negotio vlterius procedatur de nouo, donec cesset a denũciatione, vel ea probata ordine iudiciario procedatur: q̃ si cõtra hoc mãdatũ aliquid in præiudicium puellæ fuerit attentatum; illud decernit Papa irritum & inane. Nota, q̃ infra vij. annos nec matrimoniũ, nec sponsalia ꝯtrahi põt. Itẽ matrimoniũ quod non est, accusari non potest. Itẽ ꝯtra accusationem, quæ non tenet, exceptio proponi non põt. Item non solum tenetur quis denũciare crimen quod iam est commissum, sed etiam committendum. Item quod fit ꝯtra pcep:ũ Papæ, non tenet.

[Glo. seq. inchoat casum.]

CAP. XIII.

AD † dissoluẽdum, quod factũ fuerat inter I. & S. & infra: ¶ Accusatione [c] ꝑ puella super cõsanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones ꝓposuit: ꝑ quas nitebatur, vos ab accusatione multipliciter remouere: & inf. ¶ Interloquẽdo pronũciamus inter iuuenẽ, & puellam, nec matrimonium [f] nec sponsalia fuisse cõtracta: cum constet puellam nondum ad septẽnium peruenisse. Quocirca nec accusatio locum habeat, cum nõ esset, quod posset legitime [g] accusari. Denunciari [h] † tamẽ poterat cõsanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendũ. Ad denunciationẽ ergo legitime probandam, termi nũ assignamus, saluis exce

e ¶ Accusatiõe.] hoc intellige ita: 5 Quidã Io. nomine contraxit cum quadã puella infra septẽnium cõstituta, tandem ex parte puellæ accusabat matrimonium pp cõsanguinitatem, & dum vellet producere testes ad probãdam cõsanguinitatem cõtra illos accusatores, exceptiones propositæ fuerũt ex parte viri, vt ab accusatione repellerent; super hoc pronũciauit Papa secundum quod in littera sequitur. Ber.

f ¶ Matrimonium.] sim. s. de resti. spol. ex parte. nec ꝯsensit post vij. ann. quia si post ꝯsensisset, tenuissent sponsalia, nisi consanguinitas impediret. s. e. litteras. acc. ff. ... s. de iur. examinata, sic isti ineptam proposuerunt accusationem manifeste, & ideo statim debent repelli, vt ibi dicitur, vnde adhuc possunt proponere aptam, scilicet, denunciare.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide Dñcũ Sotum super iori. cap. citatum.

5 Hæc intelligit apertius qui antiquã decretalẽ legerit.

† Vide Cõc. Trid. ses. 24. de refor. matrimonij c. 1. & Conc. Lateran. sub Innoc. iij. c. 51.

[Glo seq. coadiuuat tex. per octo. similia, & duo inducit ad contrarium, & soluit.]

g ¶ Legitime accusari.] bene dicit: quia primo debet existere in rerum natura, id de quo agitur, nec iuris ratio quam persona quærenda est. ff. de iure codi. quidam referunt, §. 1. sic & collegio quod nondum est, non datur priuilegium, s. de ecc. ædif. ad audientiam. 2. 6 nec rescriptum datur ad lites futuras. s. de rescr. c. vlt. nec potest dici verum quod nunquam fuit. de pœn. dist. 2. in fi. nec dr̃ mortuum quod nondum vixit; 32 q. 2. quod vero non. vbi de hoc & j. de homi. sicut ex tuarum, & testamentum quod nondum est rumpi non potest, ff de iniust. rup. test. nam & sub conditione argu. ff. de ædil. edic bouem, §. vlt. 7 sic aqua, quæ non dum apparet, non potest constitui seruitus aquæductus, ff. de serui. vend. l. vlt. & ei quod nondum natum est, non præscribitur. C. de an. except. l. 1. nemo. 8 & ff. quem ad ser. amit si quis alia. vbi dr̃ q̃ quamdiu paries non est, seruitus non acquiritur. arg. contra quia ædificio quod nõ dum est præscribitur. ff. de serui. vrba. prædi. si seruitus. §. futuro. & ff. de seruit. rusti. prædio Labeo. & vsuris futuris præscribitur. C. de vsur. eos, & arg. sup. de consue. cum olim Sol. verum est, quòd rei quæ nondum est, non potest seruitus constitui, vt dicunt primæ concor. potest tamen obligatio acquiri. de ipsa constituenda, cum res fuerit in rerum natura: & sic intelligũt ꝯtra.

h ¶ Denũciari.] & ita denunciari potest crimen nondum commissum 93. dist. diaconi. & ff. de dam. infe. l. 2. immo vnus solus potest impedire matrimoniũ. s. tit. prox. præterea. 2 & valet denũciatio in princ. nã statim dicitur malæ fidei possessores. arg. C. de rei ven. si fundum, &

6 Et p Gof. s. pe. cõsuet. cum olim. Io. And.

7 Si hõ venditus est sub conditione, sed dibitoria locum nõ hẽt, cũ venditio perfecta non sit. Io. And.

8 Actione p̃scribitur ex quo nata est. Io. And.

dum in matrimonio cōtrahendo, id ꝙ certius est, tenēdū est. ff. de ritu nupt. adoptiuus, § 1. in fi. & s̄. tit. proxi. iuuenis. Ad hanc denunciationem non admittitur nisi grauis, & honesta psona. s̄. tit. prox. cum in tua. & quilibet tenetur ad hanc denunciationē inf. de cog. spi. tua nos: & etiam admittunt, qui denunciant famam. s̄. tit. prox. cū in tua. & de auditu. 22. q. 5. hoc vī sine aliqua admonitione pmissa: quod nō fit in alijs denunciationibus 2. q. 1. si peccauerit. & s̄. de iud. nouit & est ius cōe, qđ quilibet tenetur, & pōt denunciare. ĩ. de cl. de. despon. cum inhibito.

[Glos. seq. soluit contrarium. demum quærit, & soluit.]

a ¶ Saluis exceptionibus.] sic patet, ꝙ cū variatur modus agendi, pñt opponi exceptiones omissę 1 ĩ primo iudicio. sic supra de test. veniens 2 vnde nō obstat. s̄. de excep. pastoralis. Io. Sed quæ fuerūt hmōi exceptiones? Pōt esse ꝙ excipiebat vir, ꝙ accusatores erant criminosi, vel malæ famæ; vel forte dicebat, qđ admonitio non præcesserat: sed in isto casu nō est necesse admonitionem præcedere. Vel forte dicebat, non sunt admittendi ad accusandum tanquam suspecti: quia tempore contractus nihil dixerunt, & erant præsentes quando denunciatum fuerat matrimonium contrahendum ĩ. qui ma. accusa. poss. cum in tua.

b ¶ Interdicimus.] ita ꝙ si per extorsionem vel violētiam quicquam fieret in præiudicium puellæ, siue in iudicio, siue extra, non præiudicaretur ei.

[Glo. seq quærit, & soluit.]

c ¶ Irritū.] quo ad iudicium, qđ mouetur in præiudicium ipsius. simile s̄. de præb. inter cetera. secus esset si clausula illa non apponatur: licet mandet papa aliqd fieri s̄ de præb. dilectus 1. & c. dilectus 2. Sed quid si cōtraherent matrimonium contra interdictū 2. Papæ, nūquid irritabitur matrimoniū? Dico ꝙ non, sed separabuntur ad tēpus s̄. de sponsa. cum in Apostolica. quousque cognoscatur de impedimento ĩ. de mat. cōtract. contra interdi. ecc. ex litteris. & cap. de muliere. nam fortius est matrimonium quàm interdictum Papæ.

Væ nobis.] Primo quæstio secundo distinguens responsio: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Quidam filiam suam circiter xij annos habentem, desponsauit cuidā nobili, qui subarrhauit eandem per annuli immissionē, consensu mutuo accedente: postmodum puella ipsa fuit alteri copulata. Dubitatum fuit, vtrum illa puella deberet remanere cū secundo: an deberet redire ad illū, cui fuit primo despōsata: Consultus Papa rñdet, ꝙ nō constitit ei cuius ætatis esset puella, qñ cum primo viro extitit desponsata, cum dicatur ꝙ circiter xij. annos habebat, vel vtrum malitia suppleret ætatem. Dicit, ꝙ si puella nubilis non erat ætatis, cū viro extitit desponsata, & malitia nō suppleret ætatē, proculdubio inter eos non matrimonium, sed spōsalia fuerūt cōtracta, q̄uis ab ipso viro eadē puella fuerat subarrhata: & ita remanere debet cū secundo viro, cū quo cōtraxit in ætate legitima. Nota, ꝙ malitia supplet ætatem circa matrimoniū cōtrahē dum. Idem matrimonium contractum in ætate legitima, soluit sponsalia in minori ætate contracta.

[Gl. seq. tractat de multiplici subarrhatione & ipsius effectu.]

d ¶ Subarrhauit.] sic 27. q. 2. si qs vxorē. & c. se. Et hęc subarrhatio 3 fit qñq; p immissionē annuli, iuxta illud; annulo suo subarrhauit me: qñq; p dationē aliarum rerū, vel aliorū insignium: & qñque fit talis subarrhatio interueniēte cōsensu expresso, vt hic: qñq; et non interueniēte: sed siue interueniat siue non, dūmodo cōstet de subarrhatione, præsumitur matrimoniū donec probetur contrariū, arg. 30. q. 5. nostrates, & ca. feminæ. 27. distin. quod interrogasti. & supra de spon. is qui, quia nihil interest an facto, an verbo quis declaret voluntatem suam. 43. dist. e. 1. ibi, Pastorem recta loqui timuisse, quid aliud est dicere, quàm terga tacēdo præbuisse? vel ibi, vestimenta sacerdotis, quid aliud quàm recta opera, & c. vbi de hoc ff. de leg. de quibus. 4 & s̄. de reg. cap. pen. arg. opti. & si fiat à patre, præsumuntur sponsalia, vt cap. nostrates, sed inter sponsos præsumitur matrimonium, vt hic in fin. nisi consuetudo in contrarium esset. arg. sup de præsumpt. illud.

e ¶ Circiter.] sic s̄. eo. continebatur. & c attestationes. Ad modicam quantitatem 5 refertur hæc dictio. circiter, & consimiles, vt ff. de ver sign. hæc adiectio. B.

f ¶ Nubilis.] nota nubilis ætas in viro est xiiij. ann. in femina xj. vt dixi. sup. eo. cap. vbi, & ita si non fuit talis, non fuit matrimonium inter eos, sed sponsalia tantū, nisi malitia suppleret ætatem, vt ĩ. sequitur.

[Glo. seq. dat simile in dilectis.]

g ¶ Prudentia.] id est, carnalis concupiscentia. arg. 32. q. 1. non in sola alibi appellatur malitia. s̄. eod. cap. de illis 2. sic etiam in delictis doli capacitas supplet ætatē. inf. de delict. pu. pueris & insti. de obl. quæ ex delict. na. § in summa. circa fin. & ff ad l. Aquiliam, sed & si quæcunque, § 1. 6 C. si minor se maiorem dixerit. l. 3. sim. 7 7. dist. monachus nouitius, & C. de his qui ve. æta. impe. l. secunda.

h ¶ Subarrhata.] & ita collige, ꝙ per subarrhationem contrahitur matrimonium verum vel præsumptum, vt dixi in prin. nisi ætas repugnet, vt hic patet. & est hic arg. 7. manifestum, quod si minor in contrahendo vtatur verbis pertinentibus ad matrimonium contrahendum, contrahit sponsalia.

---

ptionibus [a] non solum propositis, sed etiam proponendis.

¶ Ne vero quicquam in puellam interim attentetur; auctoritate Apostolica interdicimus, [b] ne in negotio de nouo procedatur vlterius, donec vel à denunciatione cessetur, vel ea probata ordine iudiciario procedatͬ: Quòd si contra interdictum nostrum in præiudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id † irritum [c] esse decernimus, & viribus omnino carere.

Idē episcopo Abbateñ. †

¶ Si quis per verba de præsenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed sponsalia contraxisse, etiam si subarrhatio intercesserit.

CAP. XIIII.

Væ † nobis exhibitæ litteræ continebant, quòd quidam filiā suam circiter duodecim annos habentem; cuidam nobili desponsauit, qui subarrhauit eandem, consensu mutuo accedente: & infra. ¶ Quia vero nobis constare non potuit, cuius ætatis esset puella, cū eidem viro extitit desponsata, cum dicatur, quod circiter [e] duodecim annos habebat, vtrū ne prudentia tunc in illa suppleret ætatem: Respondemus, quòd si puella nubilis [f] nō erat ætatis, cum sæpefatus † vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia [g] non supplebat, proculdubio inter eos nō coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt: quamuis ab ipso viro eadem fuerit subarrhata. [h]

---

1 Subaudi, vel non ad missa; vel est hoc speciale pp periculum animæ, sm Hostiensem. Io. And.

† illud † Abertadeñ. Albertadeñ. Albeteñ. Abbataden.

2 Ambigua est qō cum multipliciter intelligi possit Papæ iterdictum; pro intellectu ergo videto hic præ alijs. Præpositū, & omnino Henricum Boich. in cap. quāto supra de cōsuetud. vbi late explicat hunc articulum.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpi. Et de intellectu contra Prępositum & alios vide Couarr. in epitome lib. 4. decretaliū par. 1. c. 4. §. 2. num. 2.

3 Quid sit arrha, vide per Palaciū Rubium in Rubrica de donat. inter virū, & vxo. §. 2.

† sæpe præfatus sæpe dictus.

4 Vide de re iudi. tenor. super 5. glo. Ioan. And.

5 Triū scilicet dierum, sm Hostien. Ioan. And.

6 Sicut impubes tenetͬ furti, ita & Aqliæ, si sit capax iniuriæ. Io. And.

7 Immo casus secundū Phi. quod etiam mihi videtur. Ioan. And.

DE CLANDESTINA desponsatione.

¶ Quia matrimonia & sponsalia qñque contrahuntur palã, qñque clandestine: ideo post generales rubricas præcedentes subijcit istam rubricam specialẽ de clande. despon. Nam qñque puellæ subducũtur ad contrahendũ clam parentibus: & q̃a de tali matrimonio posset dubitari, ideo, &c.

† Clandestinas desponsationes & cõiugia nouissime irrita fecit & annullauit cõcil. Trid. sess. 24. de refor. matri. cap. 1. vnde cessant de hac re veterũ altercationes interpretum.

De hac materia vide 3. q. 5. per totum, & 3. q. 4. c. consanguineorum & non reperitur alibi. Ber.

SI quis.] Hoc dicit secũdũ communem intellectum: ei qui asserit matrimonium, incumbit probatio. Primo ponitur thema. Secundo determinatio: ibi, Viro. Abbas.

CASVS. Si aliquis occulte despõsauerit aliquam mulierẽ, & ipse eam petat postmodum in vxorẽ, & ipsa neget desponsationẽ, vir debet hoc probare: & ècõuerso; si vir hoc negauerit, mulier ꝓbare debet, alias absoluetur vterque. Nota, ꝙ qñ negatur matrimoniũ clandestine contractum, ei q̃ stat pro matrimonio, incũbit ꝓbatio.

[Gl. seq. obijcit, dat tres solutiones; & primam reprobat, quæ fuit. Ala.

a ¶ Viro incumbit ꝓbatio.] quia caput est mulieris 32. quæst. 6. non mæchaberis. 33. q. 5. cum caput. & q. 1. si quis vxorem. hoc dixit R. Ex hac littera innuit, ꝙ siue vir neget desponsationem, siue mulier, semper viro incumbit probatio. sed hoc nõ vr̃, quia negantis factum nulla est ꝓbatio. 6. q. 5 accusator. §. vlt. & ̃s. de elect. bonæ 1. & ei q dicit, nõ qui negat, incumbit probatio. ff. de prob. ei qui. Dixit Ala. ꝙ viro incumbit probatio, vbi ipse negat clãdestine ductam esse vxorẽ: quia potius negat ius q̃ factũ: & qui ius negat, ꝓbare dẽt. ff. de probatio. ab ea parte. sed ille intellectus nõ placet, quia ex quo publice cõfitetur factũ corã ecclesia, approbatur matrimonium. ̃j. ca. proxi. Dixit Tanc. ꝙ legitur sin ꝙ dixit Gratianus. 32. q. 7. c. quòd proposuisti. sed illud Ambrosij, vt vir dicatur hic à virtute, vel à virilitate, quia stat pro matrimonio, & non a sexu: & mulier a mollitie mentis. Et dic, viro, id est, qui stat pro matrimonio, vel dicas ꝙ cap. legitur cum reduplicatione litteræ hoc modo: si quis clam desponsauerit aliquam. & mulier negat desponsationem, viro incumbit probatio: & si vir negat despõsationem, mulieri incũbit probatio: & iõ non resumpsit expresse, quia idem iudiciũ est de muliere, ꝙ de viro. sic 32. q. 7. Apostolus. & hoc verum est, & sic seruatur: si vir negat matrimoniũ, mulieri incumbit probatio, & ècõuerso.

TITVLVS III.

De clandestina † desponsatione.

¶ Ex concilio Arelaten.

¶ *Pro clandestino matrimonio non præsumitur, sed illud alleg2anti incumbit onus probandi.*

CAP. I.

SI quis clam despõsauerit aliquã, & mulier vel vir negat huiusmodi desponsationẽ, viro incũbit probatio. [a]

¶ Alexander iij. Beluacen. episcopo.

¶ *Qui matrimonium clandestine contraxerunt, altero negante vel vtroque, non apparente legitima exinde probatione, simul cohabitare ab ecclesia non cõpelluntur: etsi illud publicauerint, tanquam in conspectu ecclesiæ factum comprobabitur: nisi rationabilis causa subsit, quæ impediat. h. d. litteræ inhærendo.*

QVod nobis.] De matrimonio occulto non iudicat ecclesia, approbat tñ illud duplicare volentes. Et hẽt duo dicta. Secundum: ibi, Verũ. Abb.

CAP. II.

QVod † nobis: & infra. ¶ Si matrimonia ita occulte contrahuntur, qđ exinde legitima probatio non appareat, ij, qui ea cõtrahunt, ab ecclesia non sunt aliquatenus compellendi. [b] Verũ si personæ contrahẽtium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis causa [c] præpediat, ab ecclesia recipienda sunt, et comprobanda, tãquam à principio [d] in ecclesię cõspectu contracta.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpi. post cõci. Lateranen. sub Alexan. iij. par. 50. c. 17. Et quãtũ sit hodie huic decretali derogatũ, vide in cõci. Trid. initio tituli citatum.

CASVS. Aliqui contrahunt matrimoniũ occulte, ita ꝙ aliqua ꝓbatio fieri nõ põt: Quærit, q̃d iuris sit? dicitur, ꝙ non sunt ab ecclesia aliquatenus compellẽdi, si alter negauerit: verum tamẽ si illi hoc voluerint publicare, ab ecclesia talia matrimonia recipienda sũt & cõprobanda, tanq̃ si à principio in cõspectu ecclesię contracta fuissent: nisi aliqua rationabilis causa impediat. Nota, ꝙ clam contrahentes nõ sũt compellendi cohabitare. Item viro & mulieri creditur de matrimonio. Itẽ matrimonium qđ ab initio ab ecclesia nõ valebat, ex post facto valet, & tunc filij reputantur legitimi.

b ¶ Compellendi.] si alter vel vterque negauerit se cõtraxisse, non dẽnt compelli, vt simul maneant, ex quo non probatur, quia ecclesia non iudicat de occultis. 32. dis. erubescant & 32. qõ. 5. Christiana, & hic. immo potius sũt abinuicem separandi, quia cõtubernia, vel stupra præsumuntur. 35. q. 5. c. 1. Ber.

c ¶ Rationabilis causa.] puta consanguinitatis. 32. q. 5. horrẽdus. 35. q. 3 contradicimus vel affinitas, vel aliud. ̃j. de eo qui cogno. con. san. vxo. suæ super eo.

[Glo. seq. arg. alleg. vnum capitulum. in contrarium allegat duo. & soluit.

d ¶ A principio.] arg. qđ ab initio non valebat tractu tpis conualescit. ̃s. de elect. sicut. §. si aũt. Arg. contra ̃s. de elect. dudum 1. vbi de hoc. sup. de cens. scientes. sed hoc in principio valebat quo ad Deum, licet non quo ad ecclesiam: sed nunc primo declaratur sic ̃j. de frigi. & male. fraternitatis, in fi. sim ff. si serui. vendi. sicut autem. §. sed si quæritur. ff. de acquir. re. dom. ad. eũ. §. cum quis in fin.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

† Scilicet Lateran. c. 51.

¶ *Cum matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia edicta proponi, assignato termino, infra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat, & si probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoscatur. hoc. primo vsque ad §. si quis.*

CAP. III.

CVm † inhibitio copulę cõiugalis sit in

† Cap. vnico tit. de clandestino matrimonio in 4. compil.

CVm inhibitio copulæ coniugalis.] Habet multa dicta, & diuisio patet per §§. licet possit alijs modis diuidi. Abb. Sicul.

CASVS. Prohibitio coniugalis copulæ in trib. gradibus vltimis reuocata est per idem concilium, infra de consanguinitate & affinitate, non debet. & ideo Papa eam districte præcipit obseruari: Vñ inhærẽde vestigijs præde-

prædecessorum suorū omnino ꝓhibet cōiugia clādestina siue occulta, ꝑcipiēs, vt nullus sacerdos, talibus nuptijs interesse præsumat: statuens generaliter, vt cū mrīmonia fuerunt cōtrahenda in ecclesijs, publice proponantur per presbyteros, termino competēti statuto, vt infra illum terminū, qui voluerit, & valuerit, legitimū impedimentum opponat. & ipsi presbyteri per se nihilominus inuestigent. vtrū aliqd impedimentū obsistat: Si autem aliquod rōnabile obiectū fuerit cōtra copulā contrahendam, cōtractus interdicat expresse, donec impedimentū probetur. Si quis aūt huiusmodi mrīmonia clandestina vel aliter prohibita inire præsumpserit in gradu prohibito etiā ignorāter, soboles de tali cōiūctione suscepta illegitima sit, nullum habitura subsidium de paterna ignorantia, cū ipsi taliter cōtrahendo potius affectent ignorantiā; q̃ sciētiam impedimenti: & eodē modo filij illegitimi erunt, si ambo parentes sciant impedimentū, & contrahunt cōtra omne interdictū: Si vero parochialis sacerdos tales coniunctiones prohibere cōtēpserit, aut interesse præsumpserit, per triennium ab officio suspendatur, & illis q cōtrahūt cōtra huiusmodi formā, etiam in gradu cōcesso pœnitetia imponat condigna. Et qui malitiose ad impediendā copulā legitimā, impedimentū obiecerit, similiter puniatur. Nota, ꝙ clandestina matrimonia prohibētur. Itē qui contrahūt cōtra formā expressam in ista decretali, filij eorū illegitimi erunt, & paterna ignorantia eos non excusat. Item qui potest scire, & non scit, idem est ac si sciret. Item ecclesiæ opinio non excusat. Item punitur sacerdos, qui clandestina matrimonia non prohibet, aut qui interest. Item punitur, qui facit contra canones. Item puniuntur cōtrahentes contra formam istam, etiam in gradu concesso. Item punitur, qui malitiose impedimentum opponit ad impediendum legitimam copulam.

†Concordat conc. Tri. ses. 24. de reformati. c. 1. §. cui malo vbi fit mētio huius decreti.

† proponat.

vltimis tribus gradibus reuocata,ᵃ eam in alijs volumus districte seruari. Vnde prædecessorū ᵇ nostrorū vestigijs inhærendo, clandestina ᶜ † coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiā, ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorū ᵈ consuetudinē ad alia generaliter prorogādo, Statuimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesijs per presbyteros publice proponant̄, † competēti termino præfinito: vt infra illum, qui voluerit, ᵉ & valuerit, legitimum impedimentum opponat: & ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, vtrum aliquod impedimētum obsistat. Cū autem apparuerit probabilis ᶠ coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicat̄ expresse, donec quod fieri debeat super eo, manifestis cōstiterit documētis.

¶ Si in gradu prohibito matrimonium clandestine vel contra interdictum de quo supra, contractum fuerit, etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. Idem est, si ambo parentes sciunt impedimentum matrimonij, licet in conspectu ecclesiæ contrahant. h.d. vsque ad §. sane. Abbas.

10

¶ Si † quis vero huiusmodi clandestina, ᵍ vel interdicta ʰ coniugia inire præsumpserit, in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali ⁱ coniunctione suscepta, prorsus illegitima cēseatur; de parentum ignorātia nullū habitura subsidium: cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorātię videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo ᵏ parentes impedimentum scientes legitimū præter omne interdictum, etiam in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserunt.

20 30 40

¶ Sacerdos, qui contempserit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium à beneficio suspenduntur: & si culpa exegerit, etiam grauius puniuntur: ipsi etiam contrahentes cōtra hoc cap. etiam aliàs licite, puniendi sunt: & idem in calumniose denunciantibus. h. d. vsque ad fin. Abbas.

50

60 ¶ Sane si parochialis sa-

a ¶ Reuocata.] ꝑ illā constitutionē. j. de cōsan. nō dēt.
b ¶ Prædecessorum.] s̃ eo. c. prox. & 30. q. 5. c. 1. Ber.
c ¶ Clandestina.] dr̄ clandestinū matrimoniū tribus modis: 1 Vno modo cū non hn̄t testes, s̃ c. ꝓx. Secūdo cū non fit cum solennitate. 30. q. 5. alter. Tertio dr̄ clandestinum quod fit contra tenorem huius constitutionis, videlicet non præmissa denūciatione: tenet tamen quoad ecclesiā, 2 sed filij nati inde detecto impedimento illegitimi erunt, vt inf. sequitur.
d ¶ Quorundam locorum.] vt inf. qui matr. accu. pos. cum in tua. & sup. de spon. cum in tua.
e ¶ Voluerit.] quasi publicū crimen videtur: quia quilibet admittitur. immo quilibet tenetur, saltē denunciare. j. de cognatio. spirit. tua. & s̃. de spon. cū in tua. vbi ēt de hoc c. consanguinei tamen potius admittuntur, q̃ extranei. 35. q. 6. c. 1. Sed pone matrimonium contractū est nulla præmissa tali denuntiatione, aliquibus præsentibus, quando contrahitur, & scientibus impedimētum, & nihil obijcientib. nunquid isti debēt admitti postea ad accusandum, vel ad testificandū contra illud matrimoniū in vita vel etiam post mortem? Videtur ꝙ non: quia qui sciuit, certiorari nō debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. quia denunciatio non fit, nisi propter ignorantes. Itē licet contrahētes non fuerint in culpa: tamen scientes impedimentum fuerūt in dolo, & dolus præponderat culpæ. ff. ad l. Aqu. item Mela. in princ. & ex quo factum est publice, non admittitur contradictor. 8. q. 1. licet. quare isti, quibus videntibus & sciētibus impedimentum, matrimonium contractum est, non debent amplius admitti: qa non videntur carere suspicione. Qui ergo debeant admitti post denunciationem, dicitur inf. qui matrimo. accusa. poss. vel non, cum in tua. post mortem etiā admittitur accusatio, propter bona. inf. qui fil. sint legi. causam. C. ne de sta. defun. quamuis.
f ¶ Probabilis coniectura.] not. quòd probabilis causa impedit matrimonium contrahendum s̃. de spon. præterea. & c. cum tua & inf. de consan. & affi. super eo.
g ¶ Clandestina.] scilicet, non præmissa denunciatione, vt dictum est sup. Ber.
h ¶ Interdicta.] post causam ꝓbabilem allegatam, nec finitam.
i ¶ De tali.] scilicet, clandestina vel interdicta.
[Glo. seq. quærit, ponit opi. quam reprobat.]
k ¶ Si ambo parētes, & ideo non ꝓdest opinio ecclesię,

2 Hodie non ꝑ concil. Triden. sæpe hic citatum.

†Vide conci. Tri. ses. 24. de refor. matri. ca. 5. & clem. vnicā. de consan. & affin.

r Adde de hoc gl. in §. seruari quoq; in versic postea. Insti. de nup. & in gl. in ver. illicitas. ibidem.

si ambo parentes sciãt impedimẽtũ, quin sint filij illegitimi. Sed quid si vnus scit, & alter nescit dixit Hug. & Lau. 1 quantũ ad scientem sunt illegitimi, quantum ad ignorantem legitimi. arg. C de incestis nup. qui contra. quod non credo: imo legitimi sunt. inf. qui fil. sint legiti. ex tenore. mõstrũ enim esset si aliquis esset partim legitimus, & partim illegitimus, sicut aliqs esset partim seruus & partim liber. ff. de statu libe. si duobus 2 & hoc innuitur dum dicit, ambo parentes.

1 Et Accursius in l. quin contra. j. alleg. quæ est non contradici; si ponderes. Io. And.

2 Antiqui allegabant. ff. de liber. cau. duobus & melius facit. Ioan. And.

a ¶ Tales.] scilicet, post allegatum impedimentum.

[Glossa seq. not. causam reddit, & arguit.]

b ¶ Pœnitentia.] nota puniunt cõtrahẽtes, & tñ nullũ subest impedimentum. sed illud iõ fit, qa cõtrahũt contra interdictũ ecclesiæ, vñ puniunt nõ pp impedimẽtũ, sed quia mãdatũ ecclesiæ contemnũt. j. de mat. ptract. contra iter. eccle. c. 1. mãdatũ eni iud. cis cõtẽni nõ dẽt, vt ibi. & ff. ne qd in loc. pub. l. vlt. & ita est argu. iudex põt punire illũ, q venire ad eius citationẽ cõtẽnit. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. etiam si ius non habeat actor.

† malitiosum

c ¶ Malitiose.] qui enim calũniose denũciat, punit, vt hic dicit. & hæc pœna arbitrio iudicis committitur. s. de off. deleg. de causis. tamen clericus, qui calumniose denunciat, ab officio, & beneficio suspenditur. inf. de calum. cap. 2.

† In B. Augustini libris hæc nõdum inuenit Antonius Augustinus.

cerdos tales [a] coniũctiones prohibere contẽpserit, aut quilibet etiam regularis, qui eius præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspẽdatur, grauius puniendus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed his, qui taliter præsumpserint, etiam in gradu cõcesso copulari, condigna pœnitentia [b] iniungatur. Si quis autẽ ad impediẽdam legitimã copulam, malitiose † [c] impedimẽtum obiecerit, canonicam non effugiet vltionem.

TITVLVS IIII.

De sponsa duorum.

¶ Augustinus † de fide pactionis & consensus.

¶ Contrahens successiue per verba de præsenti cum duabus, tenetur adhærere primæ. Si autẽ primo contraxit per verba de futuro secundo per verba de præsenti, adhærebit secundæ.

CAP. I.

Duobus † modis dicitur fides pactionis, [d] & consensus. Si aliquis mulieri fidem fecerit pactionis, nõ debet [e] aliam † ducere: si aliã duxerit, pœnitẽtiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa, quam duxit. Nõ enim rescindi debet tãtum sacramentum. [f] Si autem fecerit fidem consensus, non licet ei aliam ducere: si aũt duxerit, dimittet ipsã, & adhærebit priori. [g] ¶ Est autẽ [h] fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quod eam ducet, si permiserit [i] eum rem secum habere, vel etiam pro consensu. ¶ Fides autẽ cõsensus est, quando & si nõ [illegible] [k] secum habere, vel etiam pro consensu. Fides autẽ consensus, quando per mutuum cõsensum de præsenti ad inuicem consentiunt: & mutuo se suscipiũt. Not. quod duobus modis dicit fides, pactionis scilicet, & consensus. Item adueniente fortiori vinculo, rumpitur minus fortius. Itẽ post sponsalia de præsenti, non debet qs contrahere: & si contrahat, debet redire ad primam.

d ¶ Pactionis.] hoc est dicere: vna est fides desposationis de futuro, & altera consensus de præsenti.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. cõp. Vide Ioannẽ Maioris, lib. 4. sen. d. 27. q. 5. & ibidẽ Sotũ. q. 2. art. 4. ver. tertiũ dubium est.

e ¶ Non debet.] tamen si duxerit, tenet matrimoniũ, & agat pœnitentiam de fide mentita, vt hic dicit: & sup. de sponsa. si inter. in fin. forsitan triũ annorum 3. 7. distin. si vir.

† al. ta aliam ducere vxorem.

f ¶ Sacramentũ.] de isto sacramẽto habes sup. de biga. debitum. quòd dissolui nõ debet per sponsalia, quę sunt minus vincula. ar. ff. de fideiuss. si debitori 2.

3 Vel arbitrãtũ 26. q. 7. tẽpora. secũdũ Alanum. Io. And.

g ¶ Priori.] vxori, non obstante aliqua consuetudine in contrarium. j. eod. ca. vlt.

h ¶ Est autem.] exponit quod dixerat in principio.

[Glo. seq. fortificat textum per locum à diuisione: demum ponit tres lecturas.]

i ¶ Si permiserit.] si de fornicario coitu intelligas, conditio turpis est; & ideo pro non adiecta debet haberi. infra titu. proxi. & cap. vlti. vnde si postea rem secum habuerit, statim est matrimonium inf. titu. proxi. de illis. & cap. per tuas, si de legitimo intelligas, multo fortius tenet matrimonium, si coitus subsequatur: potius enim videtur hortatio, id est, quod permittat ei rem secum habere; sim. ff. de tutel. mutio. §. sub conditione. Ala. F. dixit, quod istud, si, non tenetur conditionaliter, sed causatiue: quia in omni matrimonio hæc causa, scilicet carnalis 4 copula, debet interuenire, saltem quo ad propositum. 26 q. 2. ca. beata Maria. Et expone si permiserit, id est, quia permiserit. sim supra de elect. significasti. in verbo, si diligis me. Lau. dixit quòd per hoc quod dicit, si permiserit, &c. notat conditionalem fidem pactionis per hoc quod sequitur; vel etiam pro consensu, notat simplicem & absolutam fidem pactionis, vel per vtrumque notatur conditio. Vel potest dici, quod per hoc notatur, quod fides pactionis id est sponsalia sub conditione contracta, duobus modis transit in fidem cõsensus, id est, matrimonium de præsenti; scilicet per carnalem copulam, vel per consensum de præsenti, vt infra titu. prox. de illis. & c. per tuas.

4 Caute hoc legas, nec pares non esse verum matrimoniũ absq. carnali copula, qđ esset falsum, vt & explicat Sotus lib. 4. sent. dist. 20. q. 2. art. 4.

K ¶ Et si non stringit manum.] forte per annuli immissionem. 30. q. 5. fœminæ, cum enim stringit manũ, signum dilectionis est, vel forte alludit consuetudini alicuius loci. Ber.

DE SPONSA DVORVM.

¶ Supra visum est de duabus speciebus sponsaliorum, scilicet manifestis & clandestinis: sed quia quandoque quis contrahit successiue bina sponsalia cum diuersis mulieribus & posse dubitari quæ præualeant: ideo post præcedentes subijcit istam. Abb.

De hac materia tractatur 27. q. 2. habito. & c. vlt. cætera dic vt sup. de sponsalibus.

Duobus.] Habetur hoc capitulum pro palea. 27. q. 2. duobus. Et secundum Hostiensem, & bene. Istud capitulum idem dicit in effectu cum c. pen. & c. sicut. sup. de spon. Duæ sunt partes. Secunda ibi, Est autẽ, & secunda subdiuiditur. Secunda ibi. Fides: Abb. Sic.

CASVS. Augustinus in cap. isto ostẽdit, fides coniugalis contractus duplex est: Est enim fides pactionis, & fides consensus: Si aliqs dedit alicui mulieri fidẽ pactionis, non debet aliam ducere: si autẽ duxerit, valent; sed agat pœnitẽtiã de fide mẽtita. Si autẽ fidem consensus, non debet alia ducere: & si duxerit, dimittat illam & adhærebit priori. Est autẽ fides pactionis, qñ aliquis promittit alicui mulieri eã ducet, si permiserit eũ rem

ACcepisti.] Alteri desponsatam ducens in vxorem, & cognoscens, nunquàm in vxorem eam habere potest. h. d. secundum vnum intellectum; sed clarius hoc videtur in cap. fin. de eo qui duxit in matrimonium. Abbas Siculus.

CASVS. Si aliqs cōtraxerit cū aliqua, q̄ sit alteri despōsata p̄ verba de p̄senti, illam dimittat: quia eius vxor esse non pōt, & xl. dies peniteat. Not. quòd ab initio non valet, tractu temporis non conualescit.

a ¶ Desponsatam.] p̄ verba de præsenti, vt sup. c. prox.

[Gl. seq. ar. all. 4. iura & duo ī contrariū. b ¶ Numquā potest tibi.] arg. q̄ ab initio non valet, tractu t̄pis non cōualescit, sic s. de ele. auditis. & c. dudū, & ar. 16. q. placuit. §. pōt. vers. quòd si priuatus, & ff. de reg. iu. l. pen. Arg. contra sup. tit. prox. ca. 2. & sup. de ele. quòd sicut.

c ¶ Carinā.] vulgare est Italicorū, & dr̄ carina i. carētia hominū, vel et cibariorū, nā illis xl. diebus includūtur in aliquo loco [illegible], vel non nisi con[illegible] B.

Licet] [illegible] in raiso: [illegible] clarius hoc h. in c. fi. & pen. s. de spon. Et diuiditur in q̄tuor partes. Primo ponitur decretū consultatio. Secūdo r̄sio ibi, Cōsultationi. Tertio alterius dubij solutio, ibi, Et si nupserit. Quarto [illegible] ibi Quamuis. Abbas Siculus.

CASVS. Dr̄ in hoc c. q̄ si aliquis contraxerit cū aliqua p̄ verba de pr̄senti, dicēdo sic: recipio te in meā & illa, recipio te in meū (etiā si non iurauerit) non possūt ad alia matrimonia conuolare; & si fecerint, separari debent à secundis, & ad primum matrimonium redire, quamuis carnalis copula sit secuta. Item habes sup. de sponsa. inter. Not. quod sponsalia de præsenti matrimonium sunt, vnde postea dissolui non possunt.

d ¶ Præter.] quod dr̄ hic habuisti. s. de spons. si inter.

e ¶ Iudicatum.] consuetudo fuit olim in Mutinen. ciuitate, sed illa correcta est i[n]f. eo. c. vlt. Ber.

TVa.] Diuiditur. Primo ponitur thema. Secundo, præcipit fieri interdictum, ibi, hoc arbitramur. Tertio dicit quid iuris, si violetur: ibi, Et si contra. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis coram suo iudice petit aliquam in vxorem; vel aliqua petit aliquem in virum, quē dicit in eā consensisse per cōsensum mutuū de præsenti: Ille appellat ad sedē Apostolicā, & appellatione pendente ante causæ cognitionē, siue ante sniam, aliā duxit in vxorē, quæritur quid iuris? R̄ndet Papa, si aliqs ammodo in tali casu duxerit appellandum, iudex interdicat ei publice, ne ante decisionē causæ cū alia contrahat: quod si fecerit, matrimoniū tam præsūptuose contractum, debeat irritare & separare abinuicē vsque ad decisionem causæ. No. q̄ pendente appellatione nihil est innouandum. Itē qui contraxit contra interdictum ecclesiæ, debet separari ab illa, quousque cognoscat de impedimēto.

f ¶ Ante decisionē.] Appellatione enim pendente nihil innouari debet, 2. q. 6. cap. post appellationem, §. appellatione. & ff. nihil inn. appellatio. pen. l. 1.

[Glo seq. alle septē concor. in cōtrarium alle. sub. de matrimonio contracto, sol. distinguendo.]

g ¶ Poteris irritare.] sim. s. de despon. impu. ad dissoluendū, in fi. Ex q. b. colligitur, q̄ m̄rimoniū cōtra interdictū eccl'æ cōtractū sit omnino dirimendū, vt 35. q. 3. contradicimus, & 33. q. 4. nō oportet, 2. & 10 dist. vides, & C. de legi. nō dubiū, & 25. q. 3. imperiali, & C. q̄ si pro sua iurisdō. l. vni. Argu. contra. ī. de mat. contract. cōtra inter. eccl. c. 1. & 2. & 3. Solutio. 2. cū matrimonium interdicitur ab ecclesia, aut causa p̄hibitionis est perpetua, aut temporalis. Si est perpetua, separantur a cohabitatione quousque cognoscat de impedimento, quo probato separantur ex toto, lata sententia diuortij inter eos. inf. de matrim. contract. contra interdict. eccl. de muliere, & sic intelligitur c. contradicimus, & c. vides, & l. non dubium & sic intellige quod dicit hic, & c. ad dissoluendū, quo non probato, remanebunt simul. Si vero causa prohibitionis fuerit temporalis, puta tempus

[Cap. I.]

manum, corde tamen & ore consentit ducere, & mutuo se concedunt vnus alij, & mutuo se suscipiunt.

¶ Ex Brocardo † lib. 30.

¶ Ponit pœnitentiam illius, qui alterius sponsam de præsenti sibi accepit in uxorem; nec vnquam in uxore eam habere potest. h. d. iuxta litteram.

CAP. II.

ACcepisti illam in uxorem tibi, quam alter sibi desponsatam [a] habuerat, dimitte illam: quia nunquam [b] potest tibi fieri legitima; & quadraginta dies in pane & aqua (quod carinam [c] † vocant) cum septem sequentib. annis pœniteas.

¶ Alexander iij Salernitano archiepiscopo.

¶ Sponsalia de præsenti non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consumatum.

CAP. III.

LIcet † præter [d] solitū, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si inter virum & mulierem legitimus consensus interueniat de præsenti, ita quidem, quòd vnus alterū in suo mutuo consensu, verbis consuetis expresse † recipiat, vtroque dicente; Ego accipio te in meam; & ego accipio te in meum; siue sit iuramentum interpositū, siue non: non licet mulieri alij nubere: Et si nupserit, etiam si carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, & vt ad primum redeat, ecclesiastica districtione compelli: Quāuis † aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum. [e]

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ Ei qui appellat in causa matrimoniali, interdici debet, nec aliud matrimonium contrahat lite pendente: & si contraxerit, debet separari.

CAP. IIII.

TVa † fraternitas nos consuluit; & infra.

¶ De his vero, qui coram te super despōsatione facti per consensum mutuum de præsenti, cōtrouersiam mouēt, & appellatione pendente, quā ante sententiam vel cognitionem causæ, ad sedem Apostolicam interponunt, accipiunt alias in vxores; Hoc arbitramur agendum, vt si ammodo in tali casu duxerint appellandum, eis in ecclesia publice interdicas, ne ante decisionem [f] causæ, aliud contrahant matrimonium. Et si † contra interdictū ecclesiæ publice factū, venire præsūpserint, matrimoniū tam prēsumptuose cōtractum poteris [g] irritare.

† Ita in antiqs vt est impressum, sed restituendum ita: ex Burchardo libr. 19. c. 5. tit. de fornicatione §. recepisti illā tibi, & ca. 2. eo. tit. in 1. comp.

† Carenam; [illegible]

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post conci. [illegible]

† exp. [illegible]

† Vide Melchiorē Canū lib. 6 ca. 8. de locis theolog.

† Ianuen sed idem est.

† Cap. 7. eod. tit. in 1. cōpi. & post conci. Late. par. 50. c. 4. Et cū appellat in causis ecclesiasticis, q. obseruari debeat, vide concil. Tridē. ses. 24. de refor. cap. 20.

† al. ita: & si contra interdictum ecclesiæ ita publice factū, &c.

2 Secundum Tāc. & Vinc. Host. idē dicēs vtebatur alijs verbis: s. p aut m̄rimoniū, ab ecclesia interdicitur sine cā aut ex cā: & tūc aut cā ē tēporalis, aut p̄petua; aut falsa, aut vera cuius distinctionis veritas satis patet ex glossa. Io. And.

pus

pus in quo matrimonium prohibetur contrahi, pp reuerentiam dierum: vel consensus de futurorum alio: tunc non deberent separari, sed pœnitentia debet eis imponi: quia cõtra interdictum ecclesiæ hoc fecerunt, j. de matrimo. contra. contra inter. eccle. c. 2. tamen ne mandatũ iudicis cõtemptibile videatur, si vult, potest eos ad tempus separare, & sic intelligitur capitulum, non oportet, & j. de matri contract. contra inter. ecclesiæ, cap. 1. interdictum enim ecclesiæ non est tantæ efficaciæ, vt separetur matrimoniũ contra illud contractum, nisi subsit causa perpetua: tamen pœnitẽtia debet semp imponi, siue causa sit perpetua, siue nõ, ꝓpter cõcomptum ecclesiæ, vt patet per iura prædicta. j. de mat. contract. cõtra inter. di. eccl. per totum, & sup. tit. prox. c 3.

T Vas.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur cõsultatio. in secunda responsio: ibi, ne vero. Abbas.

CASVS. Olim obtinuit consuetudo in ecclesia Mutinẽ. vt si quis aliquam despon sasset per verba de pꝛsenti, & ante carnalem copulã aliam accipiat & cognoscat: illa sibi adiudicabitur, quam primo cognouerat: quia vero turpis est omnis pars, quæ suo non cõgruit vniuerso, & ecclesia Mutiñ. tenere debet humiliter & seruare, quod Romana ecclesia & sua metropolis seruat. præcipit Papa, ut ecclesia Mutiñ. in matrimonijs contrahendis obseruet, vt postquàm inter personas legitimas, cõsensus legitimus interuenerit de præsenti, si postea cũ alijs de facto contrahant, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari. Not. quòd turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Item quòd Romana ecclesia & sua metropolis seruat, subditi seruare debent. Item carnalis copula, non facit matrimonium, sed consensus.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

a ¶ Cognouisset.] videbatur, ꝙ secundus ideo esset potior, quia illi tradita esset possessio: sicut est in venditione & donatione. C. de rei ven. quoties, & in matrimonio spirituali sup. de iurepa. quòd autem, & ca. pastoralis, & in obligatione pignoris, ff. q. po. in pig. ha. potior. sed non est ita: immo qui prior est tempore, potior est jure. sup. de maior. & obed. cap 1. quia iam contractus perfectus est per solum consensum: licet cum secundo processum sit ad carnalem copulam; quæ matrimonium non facit sine consensu, vt j. dicitur. sim. sup. de iurepa. cum autẽ, & ff. loca. in operis. licet hic circa matrimonium non stetur consuetudini: alias autem seruatur consuetudo, vt qui legitimus est ad matrimonium, consuetudo facit legitimum, inf. de cognatione spiri. super eo.

† Ca. vni. eo. ti. in 3. comp.

† In omnib. manuscriptis ita: vt si quis iuraret aliq̃ & citra carnis copulã, &c. illa enim duo verba se ducturum, nunquam apparẽt in antiquis.

† obseruare.

¶ Innocentius tertius Mutineñ. episcopo.

¶ *Qui duas per verba de præsenti desponsat, primam desponsatã habebit in uxorem, etiam si prius secundam cognouerit: nec valet contraria consuetudo: & hoc ultimum additur ad c. licet, supra eodem.*

CAP. V.

T Vas † dudũ: & infra. ¶ De consuetudine, quæ diu in Mutineñ. obtinuit ciuitate, vt † si quis iuraret se aliquam ducturum, & citra carnis copula desponsasset, si consequenter despõsasset aliã, & etiã cognouisset,[a] primo cognita adiudicaret viro, non quæ prius extitit desponsata, & infra. ¶ Ne vero turpis[b] sit pars, quæ suo non congruit vniuerso, & ecclesia Mutineñ. tenere debeat humiliter, & seruare † quòd beati Petri[c] sedem, & suam metropolim sequi viderit et docere: in matrimonijs de cętero cõtrahendis illud te volumus obseruare, vt postquã inter legitimas personas consensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talib. iuxta canonicas sanctiones; & si solus[d] defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrãtur: si personæ iunctæ legitimæ cum alijs postea de facto cõtrahãt, † quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari.

b ¶ Ne vero turpis.] sic 8. dist. quæ contra mores, & 11. dist. nolite & 12. dist. c. 1. sup. de præscrip. cum non liceat.

c ¶ Beati Petri sedem & suã metropolim.] hæc verba sunt 11. distinct. nolite, & 12. distin. cap. vltimo. & sup. de postu. præla. cap. 1.

d ¶ Et si solus.] solus cõsensus facit matrimoniũ. sup. de spõ. per totum, & 27. q. 2. sufficiat.

† cõtrahuntur.

TITVLVS V.

De conditionibus † appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

DE CONDItionibus appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

† Vide Sotũ li. 4. sent. dist. 1. q. 2 per totũ, & Couarruuiã paulo post citatũ.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Defectus turpis conditionis in contractu matrimonij apposita, non uitiat matrimonium, sed uitiatur.*

CAP. I.

Q Vicũque sub cõditionis nomine aliquã despõsauerit, & eam relinquere voluerit; dicimus, quòd frãgatur[e] conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

¶ Quia quandoque sponsalia contrahuntur pure, de quibus visum est supra: quãdoque sub conditione, merito de his post præcedentia submittit. Et quia conditio apponi potest nõ solum in matrimonio, sed etiam in alijs cõtractibus. ideo ne auctor habeat materiã germinandi rubricã, subnectit ibi, de conditionibus appositis etiam in alijs contractibus.

De hac materia tractatur 32. q. 8. & 32. quæstio 2. solet, & c. aliquando, & quæst. 1. cap. vlt. 17. quæst. quarta.

† In concilijs Africanis hoc nõdum inuẽtum est, refert Gratianus, siue Palea. 27. q. 2. c. [illegible], & ꝗ post cõcilium Lateran sub Alexan. iij. par. 6. c. 5. & cap. 1 eod. tit. in 1. compi.

Q Vicunque.] Primo ponitur thema, ex quo resultat tacita quæstio. Secundo responsio ibi. Dicimus. Abbas.

CASVS. Si aliquis desponsauerit aliq̃ sub conditione, quæ non sit contra substantiam matrimonij puta contraho tecum, si furtum feceris: si voluerit eam relinquere, quæritur an possit? Rñdetur, ꝙ cõditio frangatur, & matrimoniũ firmiter teneatur. Not. turpem conditionem, quæ non sit cõtra substantiam matrimonij, non impedire matrimoniũ.

[Glo. seq. recitari potest per q. de qua conditione.]

e ¶ Frangatur.] intellige 1 hoc c. de conditione turpi; quæ tamen non sit contra naturam matrimonij, vt inf. eo. c. vlt. per quod intellige hoc c vt puta, si furtũ fecerit, si hominẽ interfecerit, talis conditio nõ impedit matrimonium: immo pro non adiecta debet haberi, vt inf. eo. c. vlt. vbi de hoc.

1 Hic est cõmunis intellectus, vt ait Couarru. in epitome l. 4. decretaliũ, par. 4 cap. 2. § 2.

Cum

CVm sit.] Pertinet ad secundam partem Rubricæ. Diuiditur. primo ponitur thema. Secundo respõsio ibi, Tu ergo. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus manumisit duos seruos sub hac conditione, vt monachi essent, & permanerent in quodam monasterio adijciés, vt si ꝯtra facerent, iterũ subijcerentur seruituti: & vnus illorum recessit à ꝯdõne, & de monasterio exiuit, & inter clericos sæculares cõuersat: Vñ q̃da pſbyter illius monasterij de hoc cõquestus est dño Papæ: vñ mãdat epõ diœcesano, vt si ita esse inuenerit, cõpellat eum, vt in monasterio permaneat, nec monasteriũ deserat, & voluntas manumitentis nõ valeat præteriri. Nota, ꝙ libertas potest sub cõditione dari. Item ex quo quis monachus est, oportet ꝙ monachus ꝑseueret. Item voluntas manumittentis seruanda est.

† Lib. 7. epistola. 36. indict. 2. registri.

† Ca. 2. e. ti. i 1. cõpi. Vide præ alijs hic Præpositum.

¶ Gregorius† episcopo Spoletan.

¶ Seruus manumissus ea cõditione, vt fiat monachus, & monasterio seruiat, aliàs in seruitutem redeat: & si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogitur obseruare.

CAP. II.

CVm† sit propriũ: & infra. ¶ H presbyter cõquestus est, diaconẽ quendã manumisisse duo mancipia sub hac cõditione, [a] vt monachi fierẽt, & in eo monasterio, vbi ipse fuerat, [b] ꝑmanerẽt; adijciẽs, vt si quis cõtra faceret, seruituti [c] iterũ subderetur: atque vnũ ex his (hac cõditione despecta) monasteriũ deseruisse, & se inter clericos sociasse. Tu ergo, si ita esse repereris, sic te exhibe, vt nec illi monasteriũ deserendi sit facultas, & manumittentis voluntas non valeat ꝑteriri.

¶ Alexander tertius Panormitañ archiepiscopo.

¶ Qui iurauit aliquam in vxorem accipere, si centum sibi donauerit, centum non datis, recipere non tenetur, nisi postea pure consenserit, vel eam cognouerit.

CAP. III.

DE† illis aũt: & infra. ¶ Si vero aliquis sub huiusmodi verbis iuramẽtũ alicui mulieri præstiterit: ego te in vxorem accipiã, si tantũ [e] mihi donaueris, reus periurij nõ habebitur, si eam nolẽtem sibi soluere, quod sibi dari petijt, nõ acceperit ĩ vxorẽ; nisi cõsensus [f] de præsenti, aut carnalis [g] sit inter eos cõmixtio subsecuta.

¶ Idem.

¶ Res donata ecclesiæ sub modo, statim est ecclesiæ, nec reuocatur, modo non seruato, nisi hoc in contractu sit expressum h.d. secundum veriorem intellectum. Et est textus multum notabilis, & valde allegabilis. Abb.

CAP. IIII.

VErum † cum alicui ecclesiæ, possessio quæ

[Gl. seq. signat cõtrariũ, ponit opinionem, & soluit.]

a ¶ Hac ꝯdõne.] arg. cõtra. 1. q. 2. q̃ pio. & sup. de pactis, pactiones. Dixerunt q̃dam ꝙ libertas est res spiritualis, & ideo põt venire in commutationem cum alio spirituali. arg. s̃. de ser. non ordi. nullus. Vel dic, ꝙ non contra dicunt: quia monachatus hic nõ dat sub cõditione, sed libertas dat si voluerint monachari: aliàs nõ erũt isti liberi, nec possent ad hoc compelli. 32 q. 1. integritas.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

b ¶ Vbi ipse fuerat.] potest intelligi, ꝙ ipse fuerat clericus, vel patronus 20. q. 3. præsens. & non monachus: qm monachus libertatem donare non potest, cũ nihil habeat, 54. dist. abbati. nec seruum proprium põt hẽre. 21. quæst. 1. non dicatis. nisi hoc fecisset in ipso ingressu. Vel quod dicit, vbi ipse fuerat, scilicet ipse presbyter & sic planum est.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, an hæc verba sint efficacia ad libertatem reuocandam, ponit duas opiniones, & subdit suam.]

c ¶ Seruituti iterum subderetur.] sic ergo vr̃, ꝙ in seruitutem redigi possunt, si inde exierint, ex quo hac conditione liberi facti fuũt. argu. sup. de ser. non ordinand. de famulis & cap. nullus. C. de episcopis & clerici. Authentica si seruus, quod quidam concedunt. Lauren. & Tancred. dixerunt, ꝙ hæc verba non fuerunt efficacia ad reuocandam libertatem, & sic remanebit liber, & iudicis officio compelli debet iussa testatoris adimplere. ff. de manumissis testa. Meuia. & l. Imperatores. & littera cap. coadiuuat ad hoc, s. vt ne illi deserendi, &c. Alia ratio vr̃ fuisse quare iste nõ reuocat in seruitutem: quia iste q̃ cito acceptauit cõditionem, fuit liber & monachus, & sic monachatũ vlterius deserere non potuit, et si vellet redire in seruitutẽ: immo Papa cum ipso dispẽsare [1] nõ posset, vt monachus non esset. s̃. de sta. monachorũ, cũ ad monasteriũ. in fi. vñ dr̃ j. sic te exhibe, vt nec illi deserẽdi monasteriũ sit facultas. ex quo. n. semel fuit monachus, sꝑ erit monachus: & ideo ꝯdõ apposita nõ põt reuocare illũ in seruitutẽ, sed cõpelli dẽt, vt in monasterio ꝑseueret: secus circa alios ꝯtractus, qui reuocari possunt, si pactũ siue modus appositus non seruet. j. ca. proxi. & secus in his qui promouentur ad clericatum. s̃ de seruis non ordinã. de famulis. & c. nullus.

1 Grauis est hæc ꝯtrouersia de qua late B. Tho. & ibidẽ Caietanus. 2. 2. q. 88. ar. 11. ad. de citato s̃. de sta. mona. c. cũ ad monasteriũ. ĩ fi.

† Ca. 4 eo. ti. de spõsalib. ĩ 1. cõ. & post concil. Late. par. 6. c. 12. Vide Couaruuiã in epitome lib. 4. decretalium par. 2. c. 3. §. 3. & Sotũ. li. 4. sent. di. 29. q. 2. ar. 1.

DE illis.] Primo ponit thema. Secundo determinatio. ibi, Reus. Abb.

CASVS. Aliquis iurauit cuidã mulieri sub hac forma verborũ. Ego accipiã te in meã, si tm̃ mihi donaueris: mulier nolebat soluere illud qđ petijt: Quærit, vtrum sit periurus, si eã non acceperit? Rñdet, nõ erit ꝑiurus si noluerit eã accipere in vxorem, nisi cõsensus de præsenti postea accesserit, vel carnalis copula fuerit subsecuta. Nota, ꝙ conditio honesta potest interuenire in matrimonio. Item ea quæ, sub conditione promittuntur vel iurantur, non obligant, nisi à conditione recedatur.

† Cap. 3. e. ti. in 1. cõpil. & post ꝯc. Lat. par. 36. & c. 2 ti. de ꝯsuetudine in 1. cõ.

d ¶ Huiusmodi verbis.] statim conditione adiecta: aliàs ex interuallo admitti non debet. C. de dona. quæ sub mo. fiunt. l. perfectam.

[Gl. seq. distinguit inter condõnẽ dotalẽ & pœnalẽ.]

e ¶ Si tantum.] talis conditio licita est in sponsalibus, vt hic patet. & hoc si patri meo placuerit. s̃. eo. tit. super eo. & c. per tuas. si tñ in modum pœnæ adijcit, vt si recũ non contraham, dabo centum: non valet. sup. de spon. Gemma. & C. de spon. l. vlt. & ff. de verb. obl. Titia. & C. de inut. stip. l. 2.

f ¶ Consensus de ꝑsenti.] tunc enim recedit à cõdõne apposita, & simpliciter intelligitur consentire. sim. sup. de despon. im pub. de illis. in fi.

g ¶ Carnalis.] & per hoc vr̃ recessisse à cõdõne. j. e. per tuas. & sic est matrimonium ꝑsumptum, cõtra qđ non admittitur probatio. s̃. de spon. is qui. & sic duob. modis recedit a conditione. j. eo. c. super eo. B.

VErum. Diuiditur in duas partes. primo ponitur dictum. Secundo exceptio. ibi, Nisi. Abbas.

CA-

CASVS. Aliquis donauit aliquam possessionem alicui ecclesiæ sub aliqua conditione, id est, sub modo, vt aliquid fiat: & sic donatio tenuit: ecclesia nõ seruabat modum in donatione appositum, vñ donator reuocare volebat donationem: quæritur an possit? Rñdet, quòd non potest, nisi tali cõditione, id est, tali pacto donatum sit, φ ea cessante donatio debeat reuocari: tũc enim si nõ fiat quod conuenit, donatio reuocatur. Nota, φ donator in traditione rei suæ potest apponere pactũ siue modum, dummodo non sit contra leges.

libet, [a] interposita conditione, [b] donatur, à donatore donum postea reuocari nõ potest. Nisi forte tali sit conditione collatum, quod ea cessante debeat [c] reuocari.

¶ Vrbanus Tertius.

¶ Contrahens matrimonium sub conditione non improbato, non compellitur matrimonium consummare ante conditionis euentum.

CAP. V.

SVper eo vero, quod postulasti, vtrum ille, qui in quandã mulierem consensit, si pater [d] eius suum prestaret assensum, sit ad consummandum matrimonium compellendus: Respondemus, quod cum consensus liber dici non possit, qui in alieno [e] arbitrio reseruatur, ac conditionem ipsam canonica

a ¶ Quilibet.] id est, aliqua de quibus libet. sic 15. q. 1. mulier. & 1. q. 7. si quis omnem.

[Gl. seq. ponit differentiam inter modum & conditionẽ.]

b ¶ Conditione donatur.] si aliquis donet aliquod prædium ecclesiæ sub aliqua conditione, puta vt illud restituatur Titio, si consul factus fuerit, vel consimile, statim tenet donatio, vel φ restituatur eidem, qui donauit, vel hæredib. suis, donum reuocari non potest, nisi cõditione adueniente: sic 12. q. 3. pontifices. in fi. quilibet enim in traditione suæ rei potest apponere pactum legib. non improbatum ff. de pact. in traditionib. & C. de contrahen. emp. l. 3. in fi. & sic donatio statim tenet, licet possit per conditionem resolui sicut vẽditio. ℥. de pigno. illo vos. & ff. de in diem addic. l. 2. sed huic intellectui cõtradicit verbum quod est in fi. ca. ea cessante. vnde expone, interposita conditione, id est, modo vel pacto. Vnde nota differentiam [1] inter donationem sub conditione, & donationem sub modo: Donatio enim sub conditione facta non tenet, nisi adueniente conditione, siue ea impleta. ff. de cond. & dem. qui hęredi. §. vlt. & l. qui sub cõditione. sic & in vẽditione. ff. de cõtrahen. empt. hæc venditio ff. de leg. 3. si tibi legatum. ff. loca. insulam. §. vlt. argum. inf. eo. super eo. & ca. per tuas. & de tali non intelligitur hæc decre. Donatio sub modo statim tenet, & non reuocatur, q̃diu modus seruatur. modo illo non extante potest reuocari, prout dictum est ab initio, si hoc dictum sit, vt reuocetur, si modus non seruetur, vt dicit in fi. & C. de donat. quæ sub mo. l. 1. & 2. de tali donatione loquitur decret. ista, & huic donationi concor. quod dicit: ea cessante debeat reuocari. Sic ergò expone: conditione, id est modo vel pacto. hæc expositio probatur. ff. de manu. testamen. l. Mæuia. & fit sic, dono tibi hoc, vt singulis annis hoc facias, vel consimile aliquid, siue vt alimenta mihi præstes, alioquin reuocetur donatio. Donatio sub conditione fit sic: dono tibi vel lego si hoc feceris. Vnde versus.

Scito quod, vt, modus est, [2] si, conditio: quia causa,

[Gl. seq. no. legem, & c. alleg. quinq; iura in cõtrariũ, alleg. vnam l. & solui, demum quærit, alle. pro, & contra. ponit duas opiniones, & secundam approbat.]

c ¶ Debeat reuocari.] sic ergo patet, φ lex in donatione dicta seruari debet, alias reuocatur. C. de condict. ob cau. da. dictã legẽ. & l. fi. vt. & C. de reuo. donat l. 1. & C. de do. quæ sub mo l. 1. & secunda. Arg. contra. C de rescin. ven. ea cõditione. Sed ibi nõ fuit dictũ, φ vẽditio non valeret, si non satisfecerit reipublicæ. vnde ibi agit tantum ad interesse, vt fiat quod conuenerit, vt ff. de manu testamen. l. Mæuia. Et ex hoc videtur, quod res tali modo donata, scilicet, vt nõ alienetur, alienari non possit: qđ si fiat, reuocabitur. Sed pone casum necessitatis alienandi imminere, puta debitum, vel redẽptionem captiuorum, nunquid poterit res ista alienari, vel alia quæ sic tradita est, ne alienetur: aliàs reuocetur? Videtur φ sic: quia talis conditio, ne liceat alienare rem meam, reprobatur à iure. ff. de pac. l. penult. & casus isti excipiuntur a iure. 10. q. 2. §. hoc ius. Argu. contra expressum est quod alienari nõ potest, ex quo prohibetur a donatore in Auth. de alie. & emphy. contra. § sanctissimas. colla. 9. C. de reb. alien. non alie. l. vlt. & C. de pac. inter empto. & ven. l. vlt. T. & alij quidam dicunt, φ in tali casu res tali modo siue cõditione donata ecclesiæ, ne alienetur, tñ potest alienari, dummodo alias possessiones non habeat ecclesia: quoniam si alias haberet, non posset alienari propter inhibitionem testatoris siue donatoris: in quo casu dicunt intelligendam dictam Authen. §. sanctissimas. coll. 9. quia vt dicit canon, pro captiuorum redemptione res ecclesiæ alienantur 12. q. 2. aurum. Alij dicunt quod verius videtur, quòd res tali modo donata, ne alienetur, alienari non potest etiam pro redemptione captiuorum, vt dicit dicta Authen. §. sanctissimas. quia non inuenitur expressum contrarium in eo casu, ergo illi stabimus. & capit. aurum. non loquitur de talibus rebus, sed de vasis tantum loqui videtur. Ber.

SVper eo.] Qui per verba de præsenti cum muliere contrahit sub conditione, si pater consenserit: nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus. h. d. Communis diuisio. Secundo ibi, Respondemus & ibi primo soluit: secundo remouet obstaculum ibi, Nam licet. Abb.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua muliere sub aliqua conditione, vt si patri eius placeret: Quæritur, vtrum sit compellendus ad matrimonium consummandum? Respondet, quòd consensus liber dici non potest, qui in alieno arbitrio reseruatur, & conditio talis non improbatur à iure: ideo nisi voluntas patris accedat, non est ad matrimonium contrahendum compellendus. Postea respondet Papa decretali Alexandri, quę videtur huic rñsio contradicere: Dicit Alexander, φ nulla interposita conditione contracta, licet non sit impleta conditio, si consensus de præsenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, matrimonium illud dissolui non debet: illa decretalis nõ contradicit huic: quia talis consensus non est de præsenti habendus, quamuis per verba de præsenti exprimatur. qui in alieno arbitrio habendo consistit. Not. φ matrimonium sub conditione contrahi potest, non tamen tenet nisi conditio extiterit, vel recessum sit à conditione per contrarium factum.

Glo. sequens nec alleg. vnam concor. soluit contrarium.]

d ¶ Si pater.] sic ℥. e. c. prox. sic ergo matrimonium cõtrahitur sub conditione, sicut & emptio vel alij contractus. ff. de contrahen. emp. hæc venditio nec obstat ff. de reg. iu. actus legitimi: actus enim illi non sunt contractus, sed quasi contractus.

[Glo. seq. coadiuuat textum, quærit. arg. pro, & soluit.]

e ¶ Alieno arbitrio.] vbi enim substantia contractus confer-

---

[1] Vt hæc aptius ĩtelligas, vide Syluestrũ in sũma verbo, cõdõ, vbilatissime.

[2] Interdũ tñ vt ponit cõsecutiue, & nõ modaliter. 74. dist. plurlu it. 1. q. 1. ibi dicto. vbi de hoc. & c. seq. & c. cũ sigar. 1. q. 6. si quis ait. Interdũ cõtiue. de appel. ... debitus ... terdũ necessitatem ... Spe ... ante ... And.

† Cap 3. eti. in 1. com. & post con. lat. sub Alex. iij. par. 6. ca. 21. Præter citatos ℥. in c. de illis ... de ... in versi. matrimonium ... 3. a. 4. a ... deci. 263. ... & ... præsuppono.

nō improbent [a] instituta: nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogēdus est ad matrimonium contrahēdum. Nam licet Alexander [b] Papa responderit, quòd sponsalia interposita conditione contracta, ipsa non impleta, si consensus [c] de præsenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari: nequaquam [d] est nostræ diffinitioni aduersum, cum huiusmodi consensus non sit de prę̨senti habendus, licet per verba de præsenti euidentius exprimatur; qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo, consistit.

¶ Innocen. iij. Masican. † episcopo.

¶ *Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit, à conditione recedit.*

CAP. VI.

PEr † tuas litteras intimasti, quòd cum quędam mulier P. nomine N. postularet in virum, asserens inter se mutuum de prę̨senti consensum interuenisse, & carnalem copulam accessisse, vir ipse quamuis contracta sponsalia, & carnalem copulam non negaret, [e] asserebat se tamen illam in vxorem ducere non teneri; quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt conditione contracta, si pater eius & patruus sponsalibus consentirent, sed ipsi quam cito nouerunt, & sponso contradixerunt, & sponsę: Verum mulier replicabat, quòd licet fides prę̨stita fuerit ab vtroque sub cōditione præscripta, non tamē sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquādo contradictum; & ante tempus cōtradictionis expressum à testibus, & post dicebat inter se carnalem copulā accessisse; & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum liquido constet, quod post contracta spōsalia, carnalis est inter eos copula subsecuta, [f] pro matrimonio est præsumendum; [g] quia videtur a conditione apposita recessisse. Nam & si

cōfert in arbitriū expresse ꝑsonæ, nō valet ꝯtractus, nisi ille arbitret. C. de contra. i. emp. sup reb. sed testm in alterius voluntate expresse commissum nō valet, vt si ita dicam: instituo hr̄dē, si Titius voluerit, ff. de hęr. inst. si quis Sempronium, & ff. de cond. demon. nonnunq̄. sic nec legatū expresse ꝯmissum in alterius volūtate, vt ipse det: sed vt arbitret bene. ff. de le. 2. l. 1. 1. Sed pone, iste significauit hoc patri absenti, sed antequā pater consentiat, mutat voluntatem, & dicit, ꝙ nullo mō vult illam, et si pater consentiret: pr̄ hoc ignorans ꝯsentit, nunq̄d est matrimonium inter eos? vr̄ ꝙ sic. ff. man. si mādassem, & s̄. de refer. ex parte, & s̄. de proc. mandato. dico ꝙ ex quo pater consentit, cōpelli dēt, vt illam recipiat, ar. s̄. de despon. imp. de illis. in ij. non est tñ matrimonium inter illos? vñ si contrahat cū alia, tenebit. quia non dr̄ consensus, nisi sit tpe quo pater consensit: quia nec dr̄ hr̄e talē ꝑtātē, nisi cui ꝯcessa durat, arg. ff. ꝙ cuiusq; vniue. itē eorum, §. qđ si actor, 2. qa vbi deest legitimus cōsensus, non est matrimoniū. Ber.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

a ¶ Non improbēt.] arg. contra. s̄. c. 1. ibi loquit̄ de conditione inhonesta. quę tñ nō est contra substantiā matrimonij, ĩ. eo. c. vlt. Io.

b ¶ Alexander.] s̄ e. de illis. B.

c ¶ Consensus.] de præsenti, sic ĩ. eo. de illis, & ĩ. c proxi. 3.

d ¶ Nequaquā.] sic hoc facit ꝯdō apposita, q̄ suspendit contractum vsque ad tps conditionis extantis, vt dictum est s̄. eo. verum.

PEr tuas.] Cōis diuisio. Secunda pars. ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quædam mulier. P. noīe, petebat quendā in virum N nomine, dicens, ꝙ mutuus consensus inter eos, & carnalis copula accessit: vir ille non negabat sponsalia contracta, & carnalem copulam: dicebat tamen se non teneri illā ducere in vxorem: quia sponsalia inter eos tali conditione contracta fuerunt, si pater eius & patruus sponsalibus consentirent: Sed ipsi quamcito sciuerunt, contradixerunt: Testes super hoc recepti fuerunt: testib. receptis & publicatis, dicebat mulier, ꝙ licet sponsalia contracta fuissent sub conditione prædicta, non tamen sibi fuerat a parte viri, vel patruo contradictum, & ante tps conditionis expssum à testib. & post, dicebat inter eos carnalē copulam accessisse. Iudex dubitās qualr̄ esset in hoc negotio procedendum, processum caussæ ad dominum Papam remisit: Ipse inspectis attestationibus, respondet eidem, & cum manifeste constet, ꝙ post contracta sponsalia carnalis copula sit inter eos subsecuta, ꝓ matrimonio est præsumendum: quia recessisse videntur à cōditione apposita: qa & si cōstet per testes ꝙ postquam pater & patruus viri cōtradixerunt sponsalibus, idē vir carnaliter cognouit eandem, non est tñ aliquo modo probatum, ꝙ anteq̄ ipse cognouisset eandem, pater & patruus eius contradicere curassent. No. ꝙ dubia probatio non facit fidem; & ꝙ aperte & clare debet quis intentionem suam probare, prout hic pater.

e ¶ Non negaret.] sed ꝯfitebat̄ se illam pluries diuersis tpib. cognouisse; post spōsalia cōtracta, ex tali ꝯfessione proceditur contra ipsum: qa nō probauit cōtradictionem ante carnalem copulam.

f ¶ Subsecuta.] pluries & diuersis tpib. aliàs non videretur bene sūatum, cum probatum fuerit per testes viri, ꝙ post cōtradictione patris eā cognouisset, sim. s̄. de fi. instr. cum Ioānes. ad fi. & s̄. de probat, in præsentia, & ita dubia probatio non sufficit.

[Gl. seq. obiicit, & soluit. Secundo format. 5. qōnes successiue, & illas soluit.]

g ¶ Præsumendum.] sed quare præsumitur istum recessisse à conditione, quia non est præsumendum aliquem recedere à iure suo, s̄. de renuncia. super hoc. cū præcedens consensus durare intelligatur, arg. s̄. de bapt. maiores, in fi. & ex eo, ꝙ primo & vltimo cōtradixit, præsumitur, ꝙ medio tempore non consensit, 28. d. si. quia sunt culpæ & s̄ de cele. missi. cum Marthæ: versi. tunc igitur in cælum & 1. q. 1 iudices, in fi. & ꝓcedens voluntas probatur per sequentem. 34. q. 1. cū tñ bellicam. Præterea si pendente conditione res tradat̄ & postea non existat conditio, res tradita repetitur. ff. de cond. inde sub conditione. ff. de peri. & comme. rei ven. ꝙ si. Præterea conditionalis consensus nullus est ante conditionem extantem. ff. de ver. sig. cedere diē. si ergo nullus præcessit consensus, solus coitus matrimonium non facit. ĩ. tit. proximo, c. vlt. Dicas ergo ꝙ consensus præcessit de futuro, vt pater in fine. quamuis per verba de præsenti expressit. supra c. proxim. & ita

1 De hoc s̄. de testa. cum ... t. bi. Io. An.

† Marsican. Marsiano Marsitano

Q̄ loquit̄ de actore da ..., qa postea decreto de curionū ꝓ ... bitus ... Io. And.

† Ca vni. e. ... in 3. cōp. vide B. Bonauenturā. in 4 li sent. ... 28. & ... p Syl. in ... ver matrimonium ... q 3.

3 Adde ad hoc in l. nuptias. ff. de ... & In... de nupt. in princ. cū glo.

ita carnalis copula subsecuta inducit matrimonium præsumptum supra de spon. is qui. & supra eod. de illis, & supra c. prox 1. & fauore matrimonij inducta est hæc præsumptio: quia per carnalem copulam ipso facto vr consensum exprimere de præsenti, & à conditione recedere: sic p purã ɔdõne recedit à cõdõnali. ff. de cõtrah. emp. sed Celsus. §. vl. Sed quid si ante coitum ,ptestet se nolle pp h c recedere à cõdõne? nec illud, p text. s. de const. cum M. & s. de app. solicitudinẽ. Itẽ quid si dicat, contraho tecum, si te virginem i inueneris? Vr ꝙ sit matrimoniũ, sup. e. c. 1. & inf. c. proxi. & 32. q. 2. solet, quia nec talis error dirimit matrimonium 28. q. 2. §. 1. sed nec dirimit emptionẽ, ff. de cõtrah. emp. alioquin, § 1. Dicas ꝙ talis conditio nõ impedit matrimonium. Itẽ quid si contraho cũ aliqua sub ɔdõne, deinde cũ alia pure? tenet matrimonium 2 Sed pone ꝙ postea existat conditio? vr ꝙ teneat primum: quia perinde vr ac si a principio pure contraxissent. ff. qui po. in pig. hab. potior, arg. inf. de frigi. fraternitatis, in fi. sed secus est in matrimonio, quia non trahitur retro, vbi ab initio non fuit: quantum tñ ad filios legitimandos retrotrahi vr, inf. q. fi. sint le. tanta. Item quid si contrahitur matrimoniũ sub condõne, q̃ omnino extitura est? Vr idẽ ac si pure contraxisset, ff. de cond. ind. ꝙ fi. & secundum hoc est matrimonium antequam existat condõ. Sed dic quòd ibi non est matrimonium, 3 sed expectatur euentus cõdõnis, & tunc primo erit; si medio tpe contraheret cũ alia, teneret matrimonium, licet videatur, quòd ex futuro euentu pendeat, an sit matrimonium, ut dixit Io. per dec reta inf. de frig. fraternitatis.

† commixtione.

1 De hac qõne uide Aretinum cons. 82. & oino Syluestrũ in summa, uerbo matrimonium. 3. q. 8. ubi optime interpretat̃ sniam glossę & Doctorũ hic.

2 Idem hic Vin. & Gof sup. c. ,pe qa ex cõdõnali oblĩone tota spes orit. Insti. de verbo. obl. ex cõdõnali. Io. An.

3 Hæc opinio glossæ cõiter reprobatur, & p ter Doct. hic uide omnino Sotum li. 4. sen. distin. 29. q. 2. art. 1. versi. hinc colligitur. Syluestrum verbo mrimaniũ, 3. q. 2. & Couarruuiam in epitome lib 4 decret. par. 2. c. 3. §. 2. vers. est, & aliud.

probatum sit, quod postquam pater & patruus viri contradixere spõsalib.[a] idem vir mulierem illam carnali coniunctione † cognouerit, non est tamẽ aliquo modo probatum,[b] ꝙ antequam ipse cognouisset eandem, pater eius, & patruus contradicere curauissent.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Si in contractu matrimonij apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij: quia tunc vitiat cõtractum. h.d. hoc c. notabile, & multum allegabile.*

C A P. V I I.

SI † conditiones contra substantiam coniugij[e] inserantur; puta, si alter dicat alteri; contraho tecũ, si generationem prolis euites, vel donec[f] inueniam aliã honore vel facultatibus ditiorẽ: aut si pro quęstu adulterandã te trad..s; matrimonialis contractus quantumcunq; sit fauorabilis, caret effectu. Licet aliæ † conditiones appositæ

[Gloss. seq. argumentatur à contrario, & rationem reddit.]

a ¶ Sponsalib.] ergo si contraxissent ante carnalẽ copulam, coitus nihil postea operaretur, quia nihil est ibi purum uel conditionale, quod confirmet uel ducat ad esse talis coitus. sup. ti. prox. c. vlt. in fi. arg. inf. de confir. examinata. Ber.

[Gl seq. notat, allegat concordan. & cãm exprimit.]

b ¶ Probatum.] no. quòd contra eũ fit interpretatio, qui testes produxit, cum expresse non probant id ad quod inducuntur, sed obscure sic sup. de probationi in pra sentia, & quia per confessionẽ utriusque cõstabat, ꝙ plures post sponsalia contracta carnalis copula fuit subsecuta, & iõ quia non expresse constabat per testes, quod contradictio patris præcessit copulam, fit interpretatio pro matrimonio pręsumpto, cum iã esset fundata intentio mulieris.

SI conditiones.] Diuiditur, quia sunt duæ partes. In prima tractatur de condõne turpi, quæ est contra substantiam matrimonij. In secunda de turpi vel impossibili: ibi, Licet Abbas.

CASVS. Aliquis contrahit mrimonium sub ɔdõne, q̃ est ɔ substantiam mrimonij, hoc mõ: Contraho tecũ, si prolem euites, uel donec inueniã aliã digniorem honore vel facultatib uel si pro quæstu te adulterandam tradas: Quæritur, vtrum in talib. casib teneat matrimonium? Rñdet Papa, quantumcunque matrimonialis contractus sit fauorabilis, tñ in casib. pdictis caret effectus q̃ uis aliæ appositæ conditiones in mrimonio, si turpes fuerint, aut impossibiles; dẽant ,p non adiectis iñ pp fauorẽ matrimonij. No. ꝙ conditio apposita in matrimonio contra substantiã ipsius reddit matrimonium nullũ. Aliæ uero conditiones pro nõ adiectis habẽtur, si apponantur.

c ¶ Contra substãtiã coniugij.] qđ dr hic, sumptum fuit de illo canone, 22. q. 2. solet, & c. aliqñ. Not. ergo, ꝙ quædam conditiones apponi possunt in mrimonio licitæ, q̃ à iure admittũtur, puta si centum mihi dederis, si patri meo placuerit, ut su.p. e. de illis, sup eo. per tuas, h mõi. n ɔdõnes honestæ sunt, nec sunt contra substantiam matrimonij, q̃a põt esse cũ illis & sine illis: vñ non probat hoc esse, qđ ab hoc contingit abesse, sup de trãsla. inter corpalia. Est, & alia cõditio honesta, quæ est de substantia matrimonij, ut cum Christianus dicat Iudææ vel hrticæ, ɔtraho tecũ, si uis fieri Christiana: sine ista non 4 teneret matrimonium, 28. b. 1. non oportet. Sunt & aliæ ɔdõnes inhonestæ, & turpes, de quibus hic fit mentio, & illarum quædam sunt contra substantiam mrimonij, ita ut illis appositis non teneat matrimonium, de quib. hic hẽs in principio, & c. prędictis solet, aliqñ. Sunt & aliæ inhonestæ, turpes aut impossibiles ut si dicatur; contraho tecũ si furtum feceris, si homicidium feceris: istæ. n. sunt turpes. Idem est si sit impossibilis, vt si dico; contraho tecum si dederis mihi imperium, si digito cęlum tetigeris, ff de inst. sup testa. l. cum in secundo, huiusm. di condõnes non sunt ɔtra substantiam matrimonij, & de talib. intelligitur, quod dr in fi. si turpes aut impossibiles, & ideo si apponantur, pro non adiectis habet.. ... ut dicit .. fin. & sup eo. c. 1 quod de huiusmodi condõne intelligit, & matrimonium tenet, & sic vr ꝙ omnis cõditio, quæ est contra naturam contractus, ipsum impediat. si apponat. Et hæc est rõ. cum tria debeãt esse bona matrimonij saltem quo ad propositum, s. fides, proles, & sacramentum, 27. q. 2. omne itaque. Per illas tres condõnes extinguuntur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio necessario requiruntur, aliter non erit matrimonium, ut hic patet. Sed contra vr 10. q. 1. c. 2. ubi tenet contractus non obstante condõne ɔ naturam contractus. Et arg. contra 28. dist. diaconi, ut tenet ordinatio, licet dicat se uelle habere vxorem, quod est contra ordinis substantiam. Idem quid si dicat: profiteor talem religionem ita ꝙ possim proprium hre, & uti matrimonio? Vr quòd tenet monachatus, inf. ti. prox. insinuante. Non credo ꝙ teneat monachatus sub hac condõne: quia illa est ɔ substantiam monachatus. s. de sta mon. cum ad monasterium. in fi. & ar. sup de conuer. cõiug. dudum. hæc fuit opin. Hug. quam inuenies, 19. q. vltu. c si qua mulier. §. nunc autem. Alij contradicunt.

d ¶ Si generationem, &c.] ista * conditio est contra bonum prolis.

e ¶ Donec inueniam aliam] hæc * conditio est contra sacramentum quod debet esse indiuiduum.

f ¶ Aut si pro quæstu.] exemplum * est de conditione, quæ est contra bonum fidei.

[Gl. seq.

† Illustris est hæc decretalis, de cuius intellectu, & materia uid præ alijs Dominicũ Sotũ li. 4. sen. dist. 29. q. 2. art. 2. & 3. Adrianũ sup 4. q. 7. de matrimonio, & Couarruuiã citatum in glo. c. præcedentis.

† Licet alias.

4 Diuersa iõ est in Iudæa seu qualibet alia infideli, & in hrtica: nam cum infideli Christianus nullũ contrahit matrimonium, ob cultus disparitatẽ, cũ hrtica vere ɔtrahit, ẽt si licet grauiter peccet, S. Thomas li. 4 sen. dis. .. q. 1. art. 1. & ibi communiter Theologi, Couarruuias in epitome. lib. 4. decr. par. 2 .. 6 § 2. adde mancam .. cathol. instit. ti. 40. de matrimonio.

* Hæ tres glossulæ non sunt in antiquis exemplaribus.

[Gl. seq. dat simile in vltimis voluntatibus.]

a ¶ Impossibiles.] sim. s̃.de pact. c. vlt. & sic in testamento turpis conditio pro non adiecta habetur 1 C.de insti.& substit.reprehendenda: & ff.de condi.insti.qui dam. & C.de his quæ pœ. nomi. in testa. re.l.vnica,in fine. & ff. de lega. 1. turpia.ff.de vsu & habi. sed neque sic turpis siue impossibilis stipulatio, et in alijs contractib.non obligat ff.de verb. oblig. generaliter. & l.Seio. & ff.de actio. & obli. non solum. Insti. de inuti. stipulat. §. impossibilis.

1 Hæc vera sm nisi apponat in psona legatarij. ff. de le.j.ab oib. secus si apponat in psona hrdis. vel alterius & sic intelligit Inst. de leg.in fin. Io. And.

b ¶ Propter eius fauorē.] sic ergo mrimonium res fauorabilis est: vñ pp ipsius fauorē pr & mater in ipsius progatiua ad testimonium admittit, quia in alijs ɔ̃ctib. repelluntur j.qui matri.accus.pos.vr̃ in fine, & plura alia specialia ibi obseruãtur, vt notatur s̃. vt li. c. non contestata.ca.1.

tę ĩ matrimonio, si turpes aut impossibiles[a] fuerint, debeant pp eius fauorẽ[b] pro non adiectis haberi.

TITVLVS VI.

Qui clerici vel vouẽtes matrimoniũ contrahere possunt.

¶ Alexander iij. Rhemeñ. archiepiscopo.

¶ Diaconus vel subdiaconus matrimoniũ contrahere non possunt, & si contraxerint, et si sint facti irregulares, debent separari.

QVI CLERICI vel vouentes matrimonium contrahere possunt.

† Ca.1.e.ti.in 1 cpi. & post ɔcil. Lat. sub Alex.iij. par. 26.c.21.

¶ Supra visum est de vno impedimento ɔ̃ substantiam matrimonij, nunc restat videre de alijs impedimentis. Et aduerte, q rubrica ista nihil ponit dispositiue, sed p cedit interrogatiue, sc. qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt.

1 q in sacris ɔstituti mr̃imoniũ ɔ̃hũt, suspecti fiunt de hrsi Simã cas de cath.in stit.tit.40. de matrimo.

De hac materia tractatur 27.di. per totum, & 17.q.1.& q.2.& 27.q.1.per totum.

CAP. I.

De † diacono, q in sabbato sãcto aliũ diaconũ vulnerauit, & vxorem[c] accepit: Hoc tuę prudentię r̃ndemus, quod si contrito & humiliato[d] corde ad ecclesiam redire

D E diacono.] Habet duo dicta. Secundum ibi, Subdiaconum. Abbas.

CASVS. Quidã diaconus in sabbato sancto alium diaconũ vulnerauit, & vxorẽ accepit: Quid sit agẽdum de ipso qritur, R̃ndet Papa, si corde contrito & humiliato ad ecclesiã redire voluerit, absolutione obtenta, & imposita sibi pñia de vtroq; excessu, ea peracta poterit eps suus cum ipso dispensare, & officium diaconatus sibi reddere, & si bonæ vitæ apparuerit, in presbyterum ordinare. In fine dicit, q diaconus, qui homicidium fecerat, siue etiã non fecerat matrimonium ɔ̃here non potest. N. q eps potest dispensare cum his qui in sacris ordinibus ɔ̃hunt matrimonium.

2 Vide Magistrũ li.4. sen. di.37.& ibidẽ Doctores scholasticos & B. Th.in qõnib. additis ad 3. 3 pa.q.53 ar. 3.vñ accipiẽt lumẽ hę. decretales, & glo. ię.

c ¶ Vxorem accepit.] de facto, quia non potuit de iure 2.32.di.erubescant, & c.placuit.

d ¶ Contrito & humiliato.] alias non est recipiendus, quia venia non datur nisi correctis.24.q.2. legatur, nec potest gaudere se correctum, nisi pr us doleat se fuisse peruersum.32 q.7.quemadmodum. Et dicit lex, delicti enim veniam pœnitentibus indulgemus. C.de hære. Manicheas. C de summa Trini.& fide catho.l.vltim.& de pœ.dist.1 neminem, & de consec.dist.4. omnis qui. & dixit Salomon: Qui abscondit peccata sua, non videbit lumen in æternum.

[Gl. seq. recit. per q. s à quo debeat absolui: & dupliciter soluit.]

e ¶ Absolutione obtenta.] non dicit à quo dẽt peti, vñ vr̃ q à Papa tm̃, 17. q.4. si quis suadente. & præcipue pp atrocitatem facti, vnde ẽt si eẽt monachus, abbas ipsum absoluere non posset. j. de sent. excom. cum illorum. Vel forte ex ista ĩdulgentia spãli ipsum potuit absoluere, quod est verum, vt patet in antiqua.

voluerit, dimissa illa, quã accepit in vxorem, & absolutione[e] obtenta: iniun 10 cta † sibi pnĩa de vtroque excessu, post eam peractã, dispensatiue[f] poteris ei diaconatus officium reddere: & si perfectæ vitę & conuersationis fuerit, eum in presbyterum ordinare. subdiaconum aũt, siue ho 20 minem interfecerit,[g] siue non, matrimonium non posse contrahere, sacrorum canonum[h] censura demonstrat.

† al. ita: iniuncta quoque sibi, &c.

[Gl. seq. alle. concor. signat ɔtrarium, soluit, secũdo signat contrarium, & ibi remittit.]

f ¶ Dispensatiue.] & ita epi possunt ẽt dispensare cum clericis constitutis in sacris ordinib. si contrahãt de facto. sic s̃. de cler. coniu. sane 2. Arg. cõtra s̃. de biga. nuper. sed illud intelligitur de illo, qui in sæculari habitu vnã habuẽt de iure vxorem & in sacro contraxit: cum illo tanquam cum bigamo non potest dispensari. argu. contra. j. c. proxi. solu. vt ibi. B.

¶ Idem Cœnoman. epi 30 scopo.

¶ Subdiaconus matrimoniũ contrahere non potest.

CAP. II.

Ex † literarum tuarũ te 40 nore accepimus, q lator pręsentiũ in subdiaconatus officio constitutus, quandã sibi in coniugem copulauit, quam † eundem

[Gl. seq. reci. per q. quæ fuit dubitationis causa.]

† Ca.2.e.ti.in 1.cõp.& post concil. part. 50.c.19.

g ¶ Interfecerit.] putabat enim forte ille archieps pp homicidiũ, q degradari debeat, & q amisisset ordinem, q nõ est verum quia character in aĩa impressus non tollitur, vt 1.q.1.q quidam 50 vñ non põt ɔ̃here: pp delictum.n. non est alicui subueniendum, ff. qui ex cau. maio. sed & si per prætorem §. actio, nec stulti melioris conditionis dẽnt esse q periti. ff. q vi aut clam. seruus, nemo.n. delinquendo fit melior, ff. ad l. Fal. prętia. & 16.q.1. legi. sic malæ fidei possessor non debet esse melioris conditionis quam bonæ fidei ff. de petitione hæreditatis, si à domino, vel à parte. §. si prædo.

† al. ita, quẽ eandẽ, &c. in altero veteri ita: q̃ eundẽ P. noĩe abiurare, &c.

3 Loquit de æstimatione serui qui dedit noxam, Io. And.

h ¶ Canonum.] 23.di. si quis eorum, & c. de illo. & c.1. 84 di. cum in præterito. Ber.

E X litterarum.] Communis diuisio, consultatio, & responsio. Secunda ibi, Super quo. Abb.

60 CASVS. Quidã subdiaconus copulauit sibi quãdã mulierẽ in vxorem. Eps suus fecit illũ abiurare ipsam, mittens ipsum dño Papæ, petens quid sit de ipso faciendũ, Papa commendat ipsum, mandans quatenus si ad religionem trãsire voluerit, & dignus apparuerit, poterit illum ad maiores ordines promouere: q si ad religionẽ trãsire noluerit, neq; in subdiaconatu permittat illum administrare, neq; ad maiores ordines promoueri. Sed in minorib. poterit ministrare. Nota, quòd hic non permittit Papa dispensare cum illo, qui contraxit in ordine subdiaconatus: Sed in præcedenti capitulo dicit Papa, quòd episcopus cum tali dispensare potest. ratio

redditur

reddit in glossa in capitulo isto signata. Item fauore religionis mitius agitur cum aliquo. Item si subdiaconus contrahit matrimonium in ordine subdiaconali, ministrare non debet.

[Gl. seq. signat contrarium, soluit dupliciter.

abiurare [a] fecisti; Super quo prudentiam tuam in Dño commendamus: Mãdantes; quatenus si ad monasticum †ordinem transire voluerit, & tibi post laudabilem conuersationem ipsius visum fuerit, eũ ad maiores ordines promoueri concedas: quod † si ad religionẽ se transferre noluerit, eum neq; in subdiaconatu [b] ministrare, neq; ad altiores permittas ordines promoueri: in minoribus [c] tamen ordinib. poterit ministrare.

¶Idem Vigorien.† episcopo.

¶Votum solenne impedit & dirimit matrimoniũ post contractum, votum simplex tantum impedit contrahẽdum, sed non dirimit post contractum.

CAP. III.

MEminimus:† [d] & infra. ¶ Respõdemus, quod si quisquã, quise religioni deuouit, & habitu suscepto professionem [e] fecit, postmodum sibi aliq̃ copulauerit, est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiã, cui se contulit, sine contradictione transire. Verũ si nec habitum [f] suscepit, nec professionem, sed votum solummodo fecit, & se ad religionem transiturum [g] promisit, licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, & matrimoniale votum rescindere.

¶Idem Lucen. episcopo.

¶Susceptio habitus professorum extra religionem à non habente potestatem incorporãdi religioni, ĩpedit sine dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractũ. h. d. secũdum intellectũ, quem tenet Panormitanus.

CAP. IIII.

COnsuluit † nos tua fraternitas, quid faciendũ sit de nobili muliere, quæ vestibus pretiosis abiectis, mutauit habitum, [h] & de manu presbyteri velamen [i] assumpsit.

a ¶ Abiurare]arg. 𝔍. s. de cohab. cle. & mulie. clericos. illud intelligendum est, vbi suspicio habetur de periurio, vt sæpe fa.cit inter se concubinarij, tunc non exigit iusm, vt ibi satis colligitur vel illud circa cõtubernium, hoc in diuortio cuiuscunq; matrimonij. 34. q. 6. ab isto die.

[Gl. seq. obijcit de decretali prox. mẽ: & soluit dupliciter.

b ¶ In subdiaconatu ministrare.] ar. 𝔍 s. c. prox. vbi dispensatur cũ eo, qui in plurib. deliquerat, quã iste: Quæ fuit ergo ratio: placuit hoc Dño, Papæ, vt maiorem gratiam [1] faceret illi q̃ isti: Illa potuit esse ratio: quia non videbatur vere pœnitens, & præsumptio erat contra ipsum de sua incontinẽtia, & cum talibus non est dispẽsandum, cum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria cõcipere non formidãt. 50. di. c. 1. & c. vt constitueretur, & ideo Papa prohibet, ne cum ipso dispensent, cum alias suo iure dispensare posset, vt s. c. prox. sed si intrare voluerit religionem tunc fauore religionis poterit circa ordinem dispensare sic 𝔍. de apost. c. 2. vel de hoc consilio loquitur cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso, vt supra c. proxi. & supra de cler. coniug sane. Ber.

c ¶ In minoribus.] sim. 50. di. placuit. & 35. q. 8. siquis presbyter. Ber.

MEminimus.] In prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens rñsio. Secundũ membrum ibi, Verum. Abb. Sic.

Aliquis suscepit habitum religionis: q̃ritur, an possit postea contrahere matrimonium? Rñdet Papa, φ si se deuouerit religioni, & professionem fecerit, postea matrimonium 𝔍here non potest: φ si contraxerit postea, compellendus est eam admittere, & ad monasterium redire: sed si nec habitum suscepit, nec professionem fecit, sed solummodo votum fecit, si postea contraxerit, non est cogendus ad religionem transire. nec matrimonium debet rescindi. No. φ votum simplex non impedit matrimonium contractum, cum sit fortius vinculum, quam votum simplex.

[Gl. seq. casum inchoat.]

d ¶ Meminimus.] CASVS.* Aliquis promisit transire ad religionem, & habitũ religionis suscepit, postea contraxit matrimonium, quæritur, quid iuris? & rñdetur prout sequitur in littera.

e ¶ Professionem.] quæ etiam sola facit monachum. s. de res. porrectũ. vñ in sæculo remanere non debuit, nec contrahere [2] matrimonium, immo compelli dẽt redire ad monasterium s. de re. sicut. vt hic dr̃. arg. 27. di. quod interrogasti. & 37. q. 1. quasi per totum.

[Gl. seq. soluit contrarium

f ¶ Nec habitũ.] maxime: quia solus habitus nõ facit monachum, sed ꝓfessio regularis. s. de reg. porrectum. nisi gestaret habitum monachalẽ cum al.js p annum: quia tunc præsumit professionem fecisse, vt postea ei exire non liceat s. de re. ex parte. & c. vidua.

g ¶ Transiturũ promisit.] & ita votum fuit simplex tãtum, quod per fortius vinculum tollit. 𝔍. e. rursus. 27. di. si vir. 17. q. 2. nos nouimus φ qualiter [3] tñ cum soleni obligat apud Deum, vt dicit illa decretalis. cursus. vbi de hoc dicetur.

COnsuluit.] Susceptio habitus sine professione nõ dimit ti matrimonium cõtractum, sed 𝔍her dũ impedit. h. d. sed hæc summatio est nimis generalis. Primo ponitur consultatio Secundo rñsio ibi, Consuluit oni. Abb.

CASVS. Quędam nobilis mulier vestib. pretiosis abiectis mutauit habitum. & de manu presbyteri velum assumpsit, sed nõ renũciauit proprijs, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius professa est vel obedientiam promisit, postmodum anno elapso matrimoniũ contraxit: Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa, φ sicut simplex votum impedit matrimonium contrahendũ, sed non dirimit iam contractum, ita habitus sine professione susceptus impedit ne contrahatur, sed non dissoluit iam contractum. No. φ votum simplex impedit matrimonium contrahendum[4], sed non dirimit iam contractum. Item habitus sine professione monachum non facit.

h ¶ Mutauit habitum.] nulla facta professione seu voto, vnde non impeditur [4] matrimonium. 17. q. 2. Consaldus. & supra eo. c. prox. Ber.

i ¶ Presbyteri velamen.] s. probationis, qui distinctus esse debet ab habitu professorum. s. de regu. c. pen. qui non dirimit matrimonium iam contractum. s. c. prox. & infra eo. rursus.

a ¶ Non

† Vox, monasticũ, deest in oib. manuscr ptis.

† al. ita, q si ad religionẽ se ꝯferre, &c.

† Vvigorien. Vvigorn.

1 Vĩ ponebat talẽ versiculũ Hic est ergo minor, ibi dispensatio maior.

† Ca. 6. e. ti. in 1. cõp. & post ꝯc. Lat. par. 6. c. 9. Videoĩno magistrũ sẽ. ibi Doctores li. 4. de d. 30. & 38 & B. Th. in q̃nib. æditis ad 3. par. q. 53 ar. 1. & 2.

* Hic casus in antiqs codicib reperitur.

2 Immo 𝔍hẽdo si subsecus sit de hñi. Sũmã. cath. iſt. ti. 40 de mñimonio. vbi plene, & sec.

3 Qualiter hoc si. intellĩgendũ docet pulchre B. Th. 1 d. q. 53. ar. 2. ad 1 arg.

† Ca. 7. e. ti. in 1. cõp. & post concil. Lat. p. 45. c. 4.

4 Scdm Pe & Abb melius dixisset, non dirimit nam bñ impedit, cũ sit votum simplex vt patet in fin. Io. And.

sed nõ renunciauit [a] proprijs, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius episcopi, abbatis, vel abbatissæ, aut super altare [b] professa est, vel obedientiam promisit: postmodum vero elapso anno, abiecto religionis habitu, cuidam nobili nupsit: Consultationi tuæ taliter respondemus, quod sicut simplex † votum matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit [c] iam contractum; ita habitus sine professione susceptus, [d] ne contrahatur, impedit, sed contractum nequaquam dissoluit.

¶ Idem.

¶ Votum castitatis de præsenti impedit matrimonium contrahendum: ecclesia tamen ex causa matrimonium contrahi quandoque permittit. h. d. inhærendo litteræ.

CAP. V.

VEniens † ad præsentiam nostram M. eremita proposuit, quod I. mulier cuidam viro absenti, [e] fide data, se nupturam promisit: [f] sed postmodum audiens plura de seueritate [g] ipsius, ei noluit copulari. Cum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus suis continentiæ votum [h] promisit: non tamen locum, aut vestem mutauit: quo audito, vir aliam sibi copulauit.

¶ Nos itaque attendentes tutius esse, vt præfata mulier post fidem, & votum simpliciter oblatum, matrimonium contrahat, quam fornicationis [i] reatum incurrat: Mãdamus, quatenus si plus non processit, sibi de fide mentita & voto violato [k] congruam satisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiã tribuere non postponas. [l]

¶ Cœlestinus Tertius.

¶ Votum simplex impedit sponsalia de futuro, non autem dirimit matrimonium sequens, secus in voto solemni.

a ¶ Non renunciauit.] per hæc, quę hic enumerantur, patet, quod non assumpsit religionem, nec habuit propositum mutandi sæculum: vnde libere exire potuit infra annum, & etiam anno completo. supra de regular. cap. penult. vbi dicitur, quod euidenter debet patere si sæculum mutare voluerit; & ita signa mutationis euidenter debēt apparere, ad hoc vt aliquis cēseatur monachus, aliàs exire poterit ĩ. annum, & anno finito. 20 q. 1. illud.

b ¶ Super altare.] vide qualiter quis potest profiteri in manu episcopi. 27. quęst. 1. viduitatis, & in manu etiam monachi. 1. ĩ. eod. insinuante. & coram sacerdote per ipsius benedictionē, 27. quæst. 1. sciendũ. & 20. quæst. 1. vidua. & super altare, vt hic dicit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Nõ dirimit.] 27. distinct. cap. presbyteris. §. hinc distinguendum, & c. si vir. & infra eod. rursus. supra de regu. porrectum.

d ¶ Susceptus.] sed videtur, quod eo ipso, quod suscepit habitũ & velamen, votum suum solemnizauerit, ita vt ad monasterium redire cogatur. arg. s. de regul. vidua. 27. distin. ꝙ interrogasti. littera isti[9] cap. satis soluit contraria illa: hic constabat, quod absolute habitum non mutauit, ibi vero eo animo & proposito habitum & velamen susceperunt, vt monachæ essent: vnde postea non audiuntur, etiam si contrarium vellent iurare. Ber.

VEniens.] Primo narrat casum præmissa causa. Secundo ponit mandatum. ibi, Nos itaque. Abbas. Siculus.

CASVS. Quædam mulier promisit fide data se nupturam cuidam viro absenti: postmodum audiuit plura de crudelitate ipsius: noluit cum eo contrahere: & cum timeret ne compelleretur contrahere cum ipso, in manu M. eremitæ votum continentiæ promisit, quæ tamen vestem, vel locum non mutauit: vir hoc audito cum alia contraxit. dictus eremita ad dominum Papam accessit, proponens ei prædicta: ipse considerans tutius esse, vt prædicta mulier post fidem & votum simplex matrimonium contrahat, quam fornicationem incurrat; mandat, vt si non est amplius in facto processum, de fide mentita, & de voto violato pęnitentiam imponat, & ei det licentiam contrahendi. Nota, quòd post votũ continentiæ simplex matrimonium contractum non dissoluitur.

[Glo. seq. arg. allegat tria iura.]

e ¶ Absenti.] argum. quod matrimonium inter absentes contrahi potest. [2] 32. quæst. 2. honorantur, & 30. quæstio. 5. nec illud. & supra de conuers. coniug. ex parte 2. & eodem modo sponsalia, vt hic. & ff. de spon. l. 4. & 5. Ber.

f ¶ Promisit.] per interpositam personam, quæ mãdatum habebat ad hoc, alias nihil esset.

[Glo. seq. recitetur per quęstionē, an ille timor excusaret.]

g ¶ De seueritate.] timor iste vanus erat, vnde non excusatur quo minus debeat cōpelli ad matrimonium cōtrahendum pp fidem datam, si ille cum alia non contraxisset, non obstante voto simplici. arg. s. de spons. ex litteris. 2. prima enim [3] fides seruari debet. sup. de sponsa. sicut. nisi fortius vinculum superueniat, vt supra de spons. si inter.

h ¶ Continentiæ votum.] mulier ista vouit continentiã, nec mutauit locum, nec vestem, nec etiam fecit professionem, & tamē post votũ continentiæ de præsenti [4] cōtrahere potest. & ita est arg. opt. ꝙ votũ non solemnizatur per votum continentiæ tantum. De hoc dicitur inf. cap. prox.

[Glo. seq. arg. alle. quattuor iura.]

i ¶ Fornicationis.] at. minus malũ tolerãdũ vt maius euitet. 33. q. 2. si quòd veri[9]. 27. q. 1. hi q. 22. q. 1. cõsidera. & 4. d. deniq;.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

k ¶ Voto violato.] id est violando. sim. ff. de iureiur. admonendi, in verbo, absolutus, id est, absoluendus. Vel dic, violato animi destinatione: quia petebat sibi dari licentiam contrahendi [5] nec intelligo, quòd imponatur pęnitentia nisi sub ea conditione, si contraxerit, vel imponetur postquam contraxerit, vel etiam de voluntate mutata agitur pęnitētia. arg. 17. q. 4. sunt qui opes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l ¶ Non postponas.] sed qualiter datur hic licentia contrahendi contra votum continentiæ, licet sit simplex, cum apud Deum æqualiter [6] obliget cum solēni. infra cap. proxim. ergo debuit compelli, vt seruet votum sicut fit in sponsalibus. supra de sponsal. ex litteris 2. Dicas quod non dat hic ecclesia licentiam contrahendi directe, sed est hic quædam comparatiua permissio, ne deterius inde contingat, vt ex littera patet. [7] & quia in perturbatione animi votum emisit, argumen. 17. quæstio. 2. Gonsaldus. vnde datur ei licentia contrahendi, alias non daretur: n. in votum continentiæ seruandum est etiam à coniugatis [8] 33. q. 5. quod Deo pari.

† Ad hoc miss. s. de reg. ad Apostolicam. Io. An.

† Vide omnino citatos paulo ante in c. meminimus. eo. ti.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōpil. & post cōcil. Later. par. 5. cap. 10. Vide Magist. sent. lib. 4. dist. 38. & ibi B. Tho. q. 1. art. 3. q. stiũc. 2. & 3. art. 10. adde Corsetũ sin. 85. verbo, dispensatio.

2 Cōco. tex. in l. mulierē ff. de rit. nupt. & ibi Docto adde Silue. in summa, verbo. 5. q. 13. & seq.

3 Quidã nõ habent has cōcor. & bñ faciunt, quia dicũt absenti sponderi sic posse dũ modo sciat, vel ratũ habeat. Io. An.

4 R. dixit ꝙ fuit hic votũ de futuro. Io. And.

5 Vel forte iam violauerat inhoneste viuendo. Ioann. And.

6 Vide B. Tho. citatũ in e. rursus.

7 Et hoc tenet Gof. ꝙs mulier iuuenis erat, & suspecta. & idem Ioann. 17. q. 1. in fi. Ioann. And.

8 Vide Magist. & Doct. libro 4. sent. dist. 3.

RVrsus.] Votum solemne dirimit matrimoniū ɔtractum, scilicet sequens, simplex vero impedit, sed non dirimit. Primo ponitur qō Secūdo distinguens solutio ibi, Vnde. & secūdum mēbrum ibi, Quod si, Abb.

CASVS. Quidā emisit votū castitatis, & postea iurauit se ducturū quādā ī vxorē. Quæsitū fuit qđ istorum potius seruari debeat, votū, vel iuramētū? Rñdet papa, quod simplex votum apud Deū nō minus obligat, q̄ solēne: vñ pro eo quod iurauit, agat pœnitentiā, & votum suū studeat obseruare. Si vero postq̄ iurauit, cōtraxit, mrīmonū tenet & valet; quia votū simplex mrīmoniū ɔtrahēdū īpedit, sed nō dirimit ia ɔtractū. Not. quod votū simplex & solēne quoad Deū æqualiter obligāt. Itē votū simplex impedit matrimoniū ɔtrahēdū, sed nō dirimit iam contractum.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōpil. vide B. Tho. citatū in c. præcedenti. & in qōnib. additis ad 3. par. qō. 53. art. 1. & 2. vbi explicat hāc decretalē & eam tribuit Clemēti sed fortassis in est mēdum.

CAP. VI.

RVrsus † quidam votū castitatis [a] emittens, iurauit se quandam ducturū postea in vxorem: Vnde a fraternitate tua requisiti arbitramur, quod cum simplex votum apud Deum [b] non minus obliget, quam solemne: pro eo quod iurauit temere, pœnitentiam agat: & votum, quod Deo fecit, studeat obseruare. [c] Quod si post quam huiusmodi præstitit iuramentum, ad nuptias motu proprio cōuolasset: cum votū simplex matrimonium impediat cōtrahendum, non tamen dirimat iam cōtractum, nihil ambiguitatis quæstio tua continere videtur. [d]

¶ Innocentius tertius Vlisam bon. † & Colimbrien. episcopis.

¶ *Votum solemne impedit & dirimit matrimonium post contractum.*

CAP. VII.

INsinuante † I. nobili muliere, nostro est Apostolatui reseratum, quod à quibusdam curialibus fuit regis Legionen.

a ¶ Castitatis.] simpliciter. sup. eo. c. prox.

[Gl. seq. reci. p obiectio. & sol. Secundo quærit dicens, quod sit votum simplex, & quod solemne. subdit opiniones diuersorum.]

b ¶ Apud Deum.] ergo videtur æqualiter obseruādū, vt solēne, quod falsum est, quia solēne seruat post cōtractum matrimonium, ī. c. prox. istud vero non. 27. dist. si vir. & hic dicas, quod ab initio sunt æqualiter [1] obseruanda, & vtrumque intantū obligat, quod qui cōtrauenit, peccat mortaliter. Et dico, non minus. i. non minori tēpore: quia vtrumque in ppetuū obligat. & vtriusque fractio est mortale peccatū, licet vnus minus peccet alio: quod patet ex minori pœnitentia. 27 distin. si vir. & 27. q. 1. virginibus. & c. deuotū. Vel hoc cōtingit pp adiunctum, s. pp bonū matrimonij. arg. 27. q. 1. nuptiarum, & est simile quod dr̄, inter simplicē loquelā & iuramentū non facit Deus differētiam 22. q. 5. iuramenti. & collige ex hoc quod hic dr̄, votū ex sui natura nō dirimere matrimonium, sed cōstitutio facta super voto. Quia fit hic mentio de voto simplici & solemni: vide qd sit vtrūque. votū solemne est [2] quod fit interueniēte aliqua istarum solēnitatū, videlicet per susceptionē sacri ordinis. 28. dist. diaconi. & 84. dist. cū in præterito. Item per susceptionē sacræ vestis, quæ tñ ɔsentientib dari debet. s. de reg. statuimus. & maxime si cum alijs incipiat cantare. & obligationē facere in ecclesia. 27 q. 1. vidua. & s. de reg. vidua. & 27. distinct. quod interrogasti. Tertio modo cū per professionē deuouet se alicui religioni in manu abbatis vel abbatissæ, vel etiam in manu monachi. s. de regular. statuimus. & s. eod. consuluit, & inf. eod. c. proxi. præsentibus testibus, per quos possit probari professio, si ille negaret. & ne hoc negari possit, fiat inde publica scriptura, 27. q. 1. omnes fœminæ. in qua scriptura profiteatur se velle religiose viuere. 20. q. 1. vidua. & tale votū impedit matrimoniū cōtrahēdum, & dirimit iā contractū. 27. q. 1. per tot. vsque ad c. nuptiarum. Alias aūt votū cōtinentiæ factū, quis coram multis. dr̄ simplex, quasi nō vestitū, siue institutum aliqua solemnitate: & tale votum impedit matrimoniū cōtrahendū, sed non dirimit iam contractū, quasi dicat non debet contra. ere post tale votū: tamen si contrahat, tenet. sup. eo. consuluit. & c. veniens. & 27. q. 1. nuptiarum. cum seq. c. & post hoc votū in continentiæ, cum quis dicit: voueo continentiam, dat ecclesia licentiam contrahendi. sup. c. prox. Hæc opinio hodie quasi communis est, & in hac opinione [3] fuit Gratianus 27. dist. §. vlt. & c. vlt. Hug vero dixit, quod votum continentiæ perpetuæ inter omnia vota impedit & dirimit matrimonium iam contractum, & in nullo casu est matrimonium post votum perpetuæ continentiæ, quo ad Deum: & si postea contrahat de solo facto contrahit, & mortaliter peccat; & hoc dicit esse verum si votum continentiæ proprie teneatur. Proprie dicitur votum continentiæ, cum dico, voueo perpetuam continentiam. Improprie cum dicitur; voueo, siue promitto, quod post annum, siue post mortem vxoris meæ, vouebo perpetuam continentiam; quod est dicere, votum de præsenti & de futuro. Et dicit Hug. quod solemnitates præmissæ, nō sūt de substantia voti, sed signa & probationes voti, si votum reuocetur in dubium. Ioannes dixit, quod si aliquis coram tota ecclesia dicat, voueo perpetuam continentiam: non solemnizatur votum, nisi aliquid de præmissis interueniat: vnde si postea contrahat, tenet matrimonium. Hug. vero contra, vt patet. Sed certe quod dicit Hug. magis videtur tutum: licet enim aliquis nō efficiatur monachus, bene potest se obligare ad continentiam perpetuam per votum, sicut potest se obligare ad alia vota: quia votum continentiæ excedit omnia alia vota, vnde non posset commutari in maius bonum. arg. 32. q. 1. nuptiæ. vnde & si coniugati continentiam promittant, eam seruare tenentur. 33. quæst. 5. quod Deo pari. Hugo contradicit Alexandro sup c. proximo, cui potius standum [4] est.

ADDITIO. versus,

Votum solemne demonstrant quattuor ista.
Ordo sacer, scriptum, professio præstita sponte.
Et professorum vestis, suscepta scienter.
Vel sic
Ordo sacer, vestis, professio religionis,
Quæ sit facta palam, faciunt solemnia vota.

c ¶ Obseruare.] quod si prius iurasset, & postea votū simplex emisisset, tene quod dr̄ s. de spon. commissum.

d ¶ Videtur.] quia remanebit cum illa, s. eo. cōsuluit.

INsinuante.] Primo ponit factū. Secundo diffiniendū committit ibi, Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam curiales regis Legionen. supplicauerunt ipsi regi, vt I. nobilem mulierem facerēt copulari in matrimonium cuidam viro: Cum istud peruenirет ad notitiam consanguineorum, ipsi idem mulieri consuluerunt, vt virum acciperet: & ipsa respondit, quod nubere nolebat, consilium recipiens ab eisdem quod votum emitteret castitatis: quod fecit in manibus cuiusdam de fratribus sancti Augustini, hoc adiecto tenore, quod in domo sua cum omni substantia remaneret, & sic in habitu eiusdem ordinis postea per biennium permansit, coactam & inuitam metu regio id asserens se fecisse; Tandem considerans, quòd inuita votum emiserat, eo dimisso matrimonium in publico contraxit de parentum consilio: mulier desiderans

[1] Eodē modo explicat B. Tho. initio. decre. citat d. q. 52. art. 2. ad 1. arg. vbi addi alia, quæ hūc locum illustrant.

[2] Vide Magistrū sen. & doct. scholasticos. lib. 4. sent. dist. 38. D. Tho. 2. 2. qō. 88. art. 7. & ibi. Caiet. & de materia glossæ adde hic pleni sime per pra positum.

[3] Hæc opinio cōis est & vera quā sequitur tā Theolog. lib. 4. sen. dist. 38. quam canonistæ tū hic tum in c. se. nec tenenda est opinio Hug. quam hic Bernard. dicit magis tutā, vt vere & copiose ostēdit præ alijs Syl. in sum. ver. matrimonium. 7. quest. 5. & Sot. libro 4. sen. dis. 38. q. 2. art. 1. ad c. vni. de voto. lib. 6.

† Vlisbon. & Columbrinen. Vlbon. & Colubriē. sed ex vetustis libris restitutum est vt est impressum. Sunt epatus in Portugalia. vide Vasæuū in Annalibus Hispaniæ in ca. 20. sed pro Vlisbon. legendum Olisipon.

† Cap. vni. e. ti. in 3 cōpil. vide Sot. lib. 4. sen. dist. 38. q. 2. art. 2. & citatos in præcedentib capitulis.

[4] [illegible] velle [illegible] dus, quod votū simplex non dirimat, idē sentit [illegible] de eo q cogno. cōl. vxo. c 4.

rans

rans animæ suæ saluationem, domino Papæ fecit scribere prædicta: Vnde Papa scribit duobus modis, considerans quòd in emissione voti quod præcessit nulla vel modica coactio interuenit, quam etiam patientia temporis sequētis profugauit, & coniunctio iniqua fuit: mandat quatenus si prædicta vera sunt ꝑdictā mulierē moneant, vt habitū male dimissum reassumat, & seruet qđ vouit, & si opus fuerit, ꝑ cēsurā ecclesiasticā cōpellāt eandē. Not. ꝙ quis pōt profiteri in manu monachi. Item votum contractum per metum, per patientiā sequentis temporis fit validum, & postea violentiā profugat. Item q habitum regularem dimittit, debet compelli ad reassumēdū.

a ¶ Supplicatū, contra illa iura; nam à principe non est petēda vxor 36.q.2.nullus. & pœnam deportationis meretur. C. si nu. ex rescrip. petāt. l.1. & quia debent esse libera i matrimonia. supra, de sponsalibus. Gemma.

b ¶ Quod in manibus. & ita solemnizauit votum cōtinentiæ tradendo se ordini sancti Augustini in manibus illius monachi, vt ĩ. patet, & habitum professorū suscipiendo.

[Glos. seq. obijcit ꝓbans ꝑ quatuor iura pro textu inducit duo, sed concludit ꝓ obiectione. ponit opinionem & remittit, & ad hanc litteram respon.

c ¶ Vt in domo propria.] ergo non erat monacha, ex quo pōt propriū retinere. arg. sup. de statu mona. cum ad monasterium. in fi. cum talis conditio sit contra substantiam monachatus. s̃. de conditio. appo ca. fi. & 32.q.2. solet. & argu. ff de actioni & obli. non solum. Argum 10.q.1. sic quidem. & s̃. de condit. appo. cap. 1.1. talis enim conditio est contra substantiam monachatus, vnde ea retenta impedit monachatum Quidam tamen dicunt, quod ea adiecta tenet monachatus, & pro non adiecta haberi debet arg. huius litteræ De hoc dixi sup. de condi. apposi. cap. vlt. verba ista in domo propria, cum omni sua substantia sic expone, id est, cum vsufructu suæ substantiæ olim ante monachatum; vt de vsufructu illarum rerum victum & vestitum haberet in vita sua: quicquid enim superest debet esse & est monasterij: & si quid est ei, suppletur à monasterio similis enim expositio habetur 27 q.1. si quis rapuerit. & sic ista erit monacha. & potest remanere in domo quadam sacra, cum vsu rerum, quas contulit monasterio. sic 27.q.1. de viduis.

† al. ita: eo fecit adiecto tenore alias ita, fecit adiecto tenore, & c absque voce, eo.

† Vide Cōcil. Trid. sess. 24. de reformatri. ca. 1. & 9.

† al. Michaelis, id est, P. filio Michaelis.

† In antiqua compilatione ita: de qua, &c.

pro ipsius copula supplicatum,[a] quod cum ad cōsanguineorum eius notitiam peruenisset, vt maritum acciperet, ei sub obtestatione regia suggesserunt: ipsa vero quod tunc nollet nubere protestans, consilium accepit ab eis, quod votum emitteret castitatis: quod in manib⁹ [b] cuiusdam de fratribus sancti Augustini fecit, † eo adiecto tenore, vt in domo [c] propria cum omni substantia sua remaneret. Sane in eiusdem ordinis habitu, biennio post permansit, licet id se inuitam fecisse asserat & coactam, non tamen metu regio [d] quam parentum: & infra. ¶ Tandem attēdens, quod inuita votum emiserit, eo dimisso de parētum consilio, P: Michaeli † publice fuit matrimonialiter copulata: de quo † quattuor sustulit filios tempore procedente, & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod in emissione voti, quod præcessit, nulla vel modica[e] coactio affuisset, quam patiētia[f] & perseuerantia sequentis temporis penitus profugauit, & quod sequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, prę fatam mulierem ad male dimissum religionis habitum resumendum, & seruandum quod vouit, monere & inducere procuretis; & (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam coercere.

[Gl. seq. arguit, signat ɔtrariū, & arguēdo dat simile.]

d ¶ Metu regio.] arg. ꝙ imperiū non sufficit ad iustum metum. arg C. ꝙ met cau. ad inuidiam. arg contra. C. eod. l. vlt. & 23.q.8. conuenior. similiter imperium parentum non sufficit, ff de ritu nuptia. si patre. 32. quæst. 7. omnes causationes.

e ¶ Vel modica.] nota, ꝙ leuis metus nō excusat i voto, vt hic & s̃. quod met. caus. cū dilecti. sed in electione leuis metus sufficit 1. q. 1. si quis autē. similiter in matrimonio vt videtur, quia plena debet securitate gaudere, vt s̃. de spon. cū locum. ff. de rit. nup. si patre. tamen talis debet esse, qui possit cadere in inconstantem virū. s̃. de pęn. veniens 2. & c. consultationi.

[Glo. seq. no. quod ex tempore, & c. allegat. sex iura.

f ¶ Patientia.] nota, ꝙ ratione temporis euanescit exceptio: quia præsumitur consentire. 1. quæst. 1 cōstat. s̃. de spon. ad id quoti. ĩ. de frig. ca. 1. C. quod met. caus. l. 1 ff. de condi. ob. tur. cau. fi. ob turpem. ff. de rit. nup. si pater. Bernard.

TITVLVS VII.

De eo † qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

¶ Alexander iij. Abbati sancti Albani.

¶ Si quis viuente vxore contrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua; ad sui petitionem non separabitur à secunda.

† De materia huius tituli vide Magistrū sent. & ibidem Theologos scholasticos lib. 4 dist. 37.

CAPVT I.

PRopositum † est nobis, ꝙ vir quidam vxorem habēs, sibi aliā

DE EO QVI DVxit in matrimoniū, quam polluit per adulterium.

¶ Supra visum est de quibusdam impedimentis matrimonij scilicet ordinis, & voti: nunc subijcit de alio impedimento, quod scilicet causatur ex adulterio vel machinatione in morte coniugis. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 31.q.1. & 22 q.4. per totū, & q. 7. in multis capitulis.

PRopositum.] Communis diuisio. Secūda ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam habens vxorē, ea ignorante contraxit cum alia: Tandem prima mortua vult recedere à secunda: quæritur quid iuris. Respondet Papa, quod licet in canonibus habeatur, vt nullus ducat in matrimonium, quā polluerat prius per adulterium, & præcipue illam cui fidem dedit de ea ducenda viuente vxore, vel quæ machinata est in mortem vxoris: tñ quia mulier fuit nescia, ꝙ ille haberet aliam vxorem viuentē, & ille vir de dolo suo commodū non sentiat, dicit Papa, ꝙ nisi mulier illa diuortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi. Nota hic duos casus, in quibus non potest

† Cap 1. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateraneñ. par. 6. cap 1. Vide Magistrum lib. 4. sen. dis. 35. §. solet ēt q̃ri.

quis cõtrahere cum ea, cum qua adulteratus est. Item de dolo suo non debet quis commodum habere. Item argumentum, quod contractus pro parte tenet, & pro parte non tenet.

Glo. seq. tractat quomodo ignorantia valet ad duo, residuum recitat per q̃stionem, an mortua prima incipiat esse matrimonium, soluit & dat simile, allegat duo iura in ꝯtrariũ.]

huiusmodi rei insciam [a] copulauit: sed prima mortua, nititur discedere à secunda: & infra. ¶ Licet autem in † canonibus [b] habeatur, vt nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio: & illam maxime, cui fidem dederat [c] vxore sua viuente, vel quæ machinata [d] est in mortem vxoris: quia tamen præfata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet vxorem viuentem: nec dignum est, vt prædictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrum de suo dolo [e] reportet: † Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod nisi mulier [f] diuortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi.

¶ Idem Abbati de Fontibus.

† al. ita: in canonib⁹ habeatur expressum.

† Vide l. iure gentiũ. & ibi glo. ff. de rit. nupt.

a ¶ Insciam.] hoc excusabit mulierem ab adulterio, q̃a ignorãs non committit adulterium. 24 q. 2. in lectum. & ff. de adult. l. vlt. alioquin si fuisset conscia, nõ posset postea cũ eo remanere. ĩ. eo. cũ haberet. immo plus prodest: q̃a si hij de tali matrimonio legitimi sunt: censendi, pp bonã fidem vxoris. inf. qui fi sint legi. ex tenore & c. cũ inter. & tñ non fuit matrimonium inter eos, etiam post mortem primæ vxoris: licet enim ista crederet eũ liberũ, ligatus tñ erat: & in primo consensu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare: sicut nec matrimoniũ cõtrahitur cũ seruo, licet credatur liber, aliàs non contractura, etiam si postea manumitteretur eo ignorante: quia post manumissionẽ factam manendo cum eo, approbare semper intelligitur primum consensum, qui erroneus fuit, & non alium: vnde matrimonium non procedit. Ar. contra, ff. de off. procon. obseruare. § vlt. imò vř expressum. ff. de iure do. Proculus. prius dictum verum est, tamen si mulier vult cõpellitur ipsam ducere propter dolum & fraudem illius vt in fine dicit.

b ¶ In canonibus.] 31. q. 1. c. 1. & inf. eo. ex tuarum, cum haberet. & c. vlt. in fi.

c ¶ Fidem dederat.] vel si de facto eam duxit. ĩ. eo cũ haberet, & supple, & eam cognouit viuente sua vxore: aliàs non impediretur contrahere cum ea. ĩ eo. c. vlt.

d ¶ Machinata.] 31. q. 1. si quis viuente. & ĩ. c. sup hoc.

e ¶ De suo dolo.] sup. de rescri. sedes Apostolica. & 30. q. 1. dictum.

[Glo. seq. arg. ꝙ cõtractus claudicat. allegat 12. iura.]

f ¶ Nisi mulier.] & ita compellitř vir remanere cũ ea, si voluerit, pp culpã & dolum ipsius viri, sed èconuerso. sim. ĩ. de adul. c. 2. & ita est hic ar. ꝙ contractus pro parte tenet, & pro parte non s̃. de despon. imp. de illis. si. man. potest. C. de resci. ven. l. 2. & insti. de auct. tu. circa prin. ff. locati. sicut emptio. § interdum. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus, si quis à pupillo. 29. q. 2. si quis ingenus 23. q. 5. proposito, & 32. q. aliquando & 37. q. 1. § 1. & 31. q. 2. c. 1. & 2. si tamen contraheret cum alia, teneret matrimonium ĩ eo. veniens.

ADDITIO. Et hoc est verum, ante primũ vel nouũ consensum.

Significauit.] In prima parte decisa consultatio. In secunda ibi, Mandamus. distinguẽs commissio. & secundum membrum ibi, Alioquin. Abb.

CASVS. Quidã O. noĩe Andegauensis coactus fuit iuramento interposito. A. mulierẽ recipere in vxorẽ. Postmodũ aliã in vxorẽ accepit, pp quã dicta A. eum traxit in cãm corã Eboraceñ. archiepõ, q̃ cõpulit ipsum O. iurare, ꝙ ad illã, quã spõte accepit in vxorẽ, nõ accederet, donec inter ipsũ O. & dictã A. lis esset in ecclesiastico iudicio terminata. Sed anteq̃ de cã cognosceret, prędicta A. diẽ clausit extremum, tñ idem O. nõ audebat redire ad illam, quã spõte acceperat, propter iuramentum. vnde hoc significauit dño Papæ: vnde mandat Papa cuidã Abbati, quatenus si constiterit, ꝙ illi O. tãta vis fuerat illata, ꝙ coactus & nõ sponte in illã A. consenserit, nec post iuramentum præstitũ eam cognouit: ad illam quã postea sponte accepit, libere reuertatur: alioquin eidẽ pręcipiat sub interminatione anathematis, ne ad secundam reuertatur; aliam tñ accipiat, si voluerit in vxorem. Nota quòd matrimoniũ per vim contractũ non valet, quia libera debẽt esse matrimonia. Item licet vi pcessent, verũtñ p sequentẽ carnalẽ copulã cõsumat matrimoniũ. Itẽ ꝙd ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Si viuente prima vxore & non cognita, quis contraxit cum secunda scienter, & eam cognouit: etiam mortua prima secundam habere nõ potest, & secus si prima erat non legitima vxor.

CAP. II.

Significauit † [g] nobis O. Andegauensis; & infra.

¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod eidem O. tanta vis [h] illata fuerit; quod non sponte in primam consenserit, nec post præstitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit, [i] propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam postea in vxorem accepit, reuertendi liberam tribuas facultatem. † Alioquin sibi, ne ad secũdam [k]

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcil. Lateraneñ. par. 6. ca. 13.

† Vide l. nec filiũ. C. de ritu. nupt. & l. si parte cogẽte. cũ glo. in ver. inuitos ff. eodem.

g ¶ Significauit] iste O. coactus fuit quandã desponsare in vxorẽ pſtito iuramento: postea vero contraxit cũ alia spontanea voluntate cõscia huius facti: prima petit illũ in virum coram Eboraceñ. Archiepõ, qui eum cõpulit recedere à secunda præstito iuramento, donec lis iudicio esset ecclesiæ terminata inter ipsum & primam lite pendente mortua est prima: dubitabat iste O. an deberet redire ad secundam, quam sponte duxerat in vxorem: Respondet Papa, prout sequitur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Tanta vis.] q̃ posset 1 cadere in constantem virũ. s̃. de spon. veniẽs 2. & c. cõsultationi. sim. s̃. qd me cau. perlatũ. & c. cũ dilecti. Ar. cõtra 15. q. 1. merito q̃rit & s̃. de iureiur. si vero iuramentũ istud poterat seruari sine interitu animæ, ergo debuit seruari, vt ibi dř: & hæc nõ habent hic locum: quia matrimonia libera debent esse, & non coacta. sup. de spon. cum locum. & ca. præterea. & c. requisiui & c. Gemma.

1 Præter Panormitanũ & alios hic, vide Iasonẽ in l. Titia. ff. de ver. oblig. ver. quinto amplia.

[Glo. seq. argumentatur, allegat 5 iura.]

i ¶ Cognouerit.] quod si fecit anteq̃ contraheret cũ secunda, consensisse videtur. vnde amplius secundã habere non posset. s̃ de spon. ad id qd s̃ de despon. impube de illis, & ĩ. de his qui ma. accusa. possunt, insuper & est arg. ꝙ ratihabitio retrotrahitur. sic s̃. de regu. significatum, ad finem. 5. q. 1. cõstat. 63. dist. Salonitanæ. de cõiug. seruo. proposuit & s̃. quod metus causa perlatũ.

k ¶ Ne ad secudã.] conscia huius facti: aliàs enim bene posset eam habere s̃. c. proxi.

[Glo. seq. ponit Brocar. ad nega. alleg. quattuor iura, ad affir. tria. & soluit.]

a ¶ Ae.

a ¶ Reuertatur.] arg. est hic: qđ ab initio nõ valet, tractu tpis nõ conualescit, licet pueniat ad eum casum, a quo potuit habere initium. Instit. de leg. §. an seruo. 2. q. 1. in primis. circa princ. Instit. qui test. fa. pos §. vlt. 35 q. 2. c vlt. argu. ɔtra. 1. 30. q. 1. ad limina. ff. de ser. vt pomum 34. q. 2. in lectum. Prima rubrica locum habet qñ perpetuũ subest impedimentũ, ɔtraria adaptantẽ ad hãc regulã: Multa ipediũt faciẽdum, q̃ iã factum nõ dirimũt: quia quod ab initio legitime factũ est, ex supueniẽti delicto nõ mutatr. ff. de iti. actuque pri. nec enim. nisi lege vel canone illud ex primatr, ut patet p cõtraria: quod ppetuo prohibetur fieri quolibet casu superueniente, prohibitio durat, vt in primis concor. & j. c proxi.

reuertatur,[a] sub interminatione anathematis inhibẽs, des ei licentiam ducendi aliam in vxorem.

¶ Idẽ Baranẽ. †episcopo.

¶ *Non potest quis cum illa contrahere, quam vxore viuente cognouit, si machinata fuit in morte vxoris.*

CAP. III.

SVper † hoc vero quod quęsiuisti, an liceat alicui cum ea cõtrahere matrimonium, q̃ vxore sua viuente sibi de facto matrimonio copulauit,[b] Taliter respõdemus ꝙ si adultera est in mortẽ vxoris aliquid machinata,[c] siue fidẽ[d] dederit, [siue † nõ] quod ea defuncta hãc esset ducturus: scđm canones ab eius consortio ꝓhibetur: & hæc prohibitio perpetuo est seruãda.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui viuente uxore etiam ab eo separata quo ad torũ, secũdam consciã ducit vxorem, prima mortua separabitur a secunda, sed cum alia contrahere poterit.*

SVper hoc.] Præmittit quæstionẽ. cui respondet ibi, Taliter. Abb.

CASVS. Aliquis viuẽte vxore sua de facto aliam sibi matrimonio copulauit. Tãdẽ uxor sua mortua est q̃rit an ipse possit cõtrahere cum illa, quã sibi mřimonio copulauit viuẽte sua vxore? Rñdet Papa ꝙ si adultera i mortẽ vxoris aliqd machinata fuerit, siue fidẽ dederit, ꝙ eã duceret post mortẽ vxoris, illam habere nõ põt: & hæc ꝓhibitio est perpetua. Nota ꝙ aduiter cũ adultera põt contrahere, nisi ei fidẽ dederit cõtra hendi, uel nisi fuerit machinata in mortem vxoris.

b ¶ De facto matrimonio copulauit.] & cã uiuẽte sua vxore cognouit alias nõ prohiberetur, j. eod. c vlt. & ea sciente, quod haberet uxorẽ, secus si ignoraret. s. e. c. 1 & 2. & ff. eo. ti. ex tuarum, & c. cum haberet.

[Glo. seq. exponit, & ponit opi. quam reprobat. secundo quærit, & soluit.]

c ¶ Machinata.] 32. q. si quis viuente, & s. eo. cap. 1. & intellige cum effectu, ut dicit, c. si quis viuente, quòd dicit, machinata: q̃a verba cum effectu sunt accipiẽda, s de ele. non resi relatum, & s. de spon. c. vlt. de pœn. dist. 1. §. hęc autẽ verba, & ff. quòd qu: q; iur. l. 1. §. hoc autem. & arg. j. eo. c. vlt. Quidam dñt quòd sufficit conatus sine effectu: & sufficit quòd ita scriptum, est 2. ff. qui & a quibus, prospexit & 6. q. 3 scriptum, quod non est verum, j. eo. c vlt. Quid si al quis interficiat aliquẽ in bello, non eo proposito quòd velit vxorem eius sumere, nunquid potest illam ducere in uxorem? Dicas quòd sic, s de conuer infi. c. laudabilem.

d ¶ Fidẽ dederit.] 31. q 1. relatũ, & j. eo. significasti. B.

EX litterarum.] Communis diuisio. Secunda ibi, Fraternitati. Abb.

CASVS. Quidam auctoritate plati sui dimisit vxorem suam in adulterio deprehensam, quæ p̃ stmodũ assumpsit habitum monachalem; ille maritus aliã supinduxit; illa uiuente. tandem prima decessit: quęrit, an simul debeant remanere? Rñdet ꝙ abinuicẽ sunt separandi, & ille vir pęnitentia sibi iniũcta de adulterio, poterit aliã ducere in vxorem. Nota ꝙ mulier in adulterio deprehensa dimitti potest scilicet quo ad thorũ. Itẽ vir viuente vxore aliam habere non potest. Item nota mirabilem casum, quòd viro non prę iudicatur quo ad continẽtiam, si vxor non intret religionẽ: votum uiri propter introitum vxoris solemnizatur.

CAP. IIII.

EX † litterarũ tuarum insinuatione accepimus, quod T. vxorẽ suã in adulterio deprehensã,[e] de tui antecessoris assensu abiecit: quæ postmodũ accepit † habitum monachalem: sed dictus T. antequam illa decederet, aliam super induxit:[f] † & plures suscepit filios ex eadem: & infr.

¶ Fraternitati tuæ igitur respondemus, quod illos debes ab inuicem separare[g] Idem vero vir indicta ei de adulterio pœnitentia, aliam[h] ducere poterit in vxorem.

¶ Idem. †

¶ *Qui viuente vxore legitima cum secunda contrahit adultera, etiam prima mortua separabitur a secunda, etiam si longo tempore ei cohabitauit, & filios ex ea suscepit.*

CAP. V.

CVm † haberet vxorem legitimã A. nomine, I. lator præsentiũ, cum M. adulterium perpetrauit. Cumque super 2. in adolescentia Bern.

e ¶ Deprehensam.] id est, conuictam, sola enim deprehensio nõ sufficeret ad hoc ut separaretur. 2. q. 1. c. 2. & 3. licet sufficiat ad infamiam. ff. de ritu nuptia. palã. §. vlt.

[Glo seq. recitetur per contrarium.]

f ¶ Aliam superinduxit.] uxorem, quæ fuit cõscia, quòd aliã habet vxorẽ, alias non noceret. s. eo. c. 1. & j. eo veniens.

g ¶ Separare.] j. eod. ca. proxi. & cap. significasti. 32. quæst. 1. relatum.

h ¶ Aliam ducere poterit.] acta pęnitentia. argum. s. de spõ. cum in Apostolica. vel etiam parte pęnitentiæ, si timetur de incontinentia. 33. q.

CVm haberet.] Primo ponitur consultatio. Secũdo responsio ibi, Tale. Abb.

CASVS. Quidam I nomine, habens uxorem A. nomine commisit adulterium cum Matilda: & cum super hoc vocatus fuisset in ius, illam adulteram abiurauit: Tandem iuramento cõtempto viuẽte vxore sua, matrimonium cum altera ɔtraxit, diutius cohabitando eidẽ de qua decem filios suscepit: Quæsitum fuit a papa, vtrum tale matrimonium stare possit. Respondet papa, quòd separentur oĩno, & imposita eis pœnitentia, perpetua continentia indicatur, qui tanto tẽpore in adulterio & periurio ex certa scientia perdurauit. Leo enim papa statuit, vt nullus ducat in matrimoniũ quam polluit per adulterium: sed hic plus fuit processum. q̃ si fides tantum data esset adulteræ, v. mortua vxore eam duceret in vxorẽ: quia legitima vxore viuente, copulauit sibi adulteram, & iuramentum uiolauit. Et si etiam iuramentum non interuenisset, tam Gregorius, quam Triburien. synodus tale cõnubiũ detestatur, & quòd tãto tẽpore permanserũt insimul, ut simul remaneant, non præstat adminiculũ, vel ꝙ de-

i Hęc nõ sũt directe contraria, ut latius hic ostẽdit Ioannes And. uide c. factũ, de re. iur. lib. 6.

† Bauaren. Banaten. Reueren. sed Beldancen. Baionnen. Batonien. & Baren. agnoscẽda, cætera reicienda sunt.

† Cap. 3. eod. ti. in 1. ɔpila. post conciliũ Lateranen. par. 6. ca. 16 Vide beatũ Thomam li. 4. sent. distin. 37. q. 2. ar. 2.

† Hæc duo uerba: siue non, desunt in oĩb. manu scriptis.

a Hic negatr scriptũ esse, quòd sola machinatio sufficiat, & c. si quis viuente. expresse loquitur de occiso: & hic præsupponit uxorẽ mortuam. Io. And.

† Cap. 1. e. ti. in 2. ɔpi. Vide concilium Trid. ses. 24. tit. de sacramento matrimonij. cano. 7.

† suscepit

† superduxit.

† In veteri cõpila. hoc cap. Cælestino 3. præcedens vero, Clemẽti. iij. tribuitur.

† Cap. 2. eod. ti. in 2. ɔpila. Et qui uiuente legitima vxore, cum alia vel alijs contrahit an sit suspectus de hæresi. & a quo iudice & qualiter puniri dẽat, uid. Alberti num tracta. de agno. assert. q. 23. Simancam, & quod ipse citat de cath. insti. ti. 40. de matrimonio.

cem filios susceperũt: quia diuturnitas tpis non minuit peccatũ, sed augmẽtat: tñ solicitus sit eps vt vterque filijs suis scdm facultatẽ suã necessaria subministret. Nota quod nullus potest habere in matrimonium illam, cui fidem dedit de ea ducẽda post mortẽ vxoris, si eam cognouit vxore viuẽte. Itẽ plus est aliquam facto ducere, q̃ fidem dare. Item hæc impedimenta impediunt & dirimunt matrimonium. Item in casu isto multiplicitas filiorum nõ inducit dispẽsationem. Item diuturnitas tẽporis non minuit peccatũ, sed augmẽtat. Item filij nati ex illegitimo matrimonio uel coitu, alendi sunt a parentibus, licet hoc sit contra leges.

hoc fuisset in ius vocatus abiurauit adulteram, & postmodũ iuramento contempto, viuente legitima, cũ ea matrimonium contrahere, & ipsi diu cohabitare pręsumpsit: demum prædicta A. de pręsenti luce subtracta, memoratus I. cum adultera per decennium est moratus: de qua decẽ filios procreauit.

Tale ergo damus cõsultationi tuæ responsum: vt separentur omnino, † & eis iniuncta pœnitentia, perpetua [a] cõtinentia indicatur, præsertim cum in dies suos ambo processerint, & tamdiu publice in adulterio & periurio ex certa sciẽtia perdurantes, ecclesiam in graui scandalo perturbauerint. Nosti enim quod Leo Papa [b] statuit, vt nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit; & quod hic plus[c] processum fuit, quam si fides præstita duntaxat fuisset adulterę, vt defuncta legitima eam duceret in uxorem, cum eadem [d] etiã prima† viuente, quasi matrimonialiter mœchę mœchus adhærere præsumpsit, & sacramentum suũ temere violare: quod vtique connubium (ubi etiam nulla intercessit† religio iuramenti [e]) tam Gregorius Papa, † quam Triburien.[f] synodus† detestatur, & vtrumq; hoc modo coniunctum, præcipit publicæ † pœnitentiæ subijci, ac perpetuo sine vlla spe coniugij, permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculum afferunt, vt simul maneant, quod decennio cohabitauerunt † adinuicẽ, ac decem filios susceperunt: † cum multiplicitas [g] prolis ita susceptæ, magis eorum crimen exageret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, [h] sed augmentet. Solicitudinis tamen tuæ intererit, [i] vt vterque liberis suis, † secundum [k] quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret.

¶ Innocentius tertius episcopo Spoletano.

¶ Si quis mortua vxore contrahit cum ea, quam viuente vxore sine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

[Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

a ¶ Perpetua continentia.] hoc fit propter causas, quę hic ponũtur: & quia ambo pcesserãt in dies suos: tñ si timeretur de incontinentia ipsorum, puta si essent iuuenes, daretur eis licentia contrahendi 33. q. 2. in adolescentia. & c. vlt. Sed contra videt s. ca. proxi. ubi datur licẽtia ɔtrahẽdi ĩ simili casu, sed ratio reddit in littera, qp isti plus peccauerũt q̃ alij, vñ plus patiuntur: & quia senes videbantur.

b ¶ Leo Papa.] 31. q. 1. cap. 1.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

c ¶ Et qđ hic plus] sic j. eo. c. vlt. Sed videt quod casus iste non sit alius ab alijs duobus, de quib. habes s. eo. super hoc, q̃a si ducit illã, fidẽ dat illi. & ita idem est ducere sic eã de facto, quod fidem dare 1. Satis potest dici, qp iste casus non est diuersus ab illis, & hic non dr̃ qp sit alius omnino, sed qp plus est hic, q̃ si fides tñ detur: q̃a hic primo interuenit fides in dispẽsatione tali de facto, & postea eã ducit, sed verius est, qp est tertius, & bñ differt ab alijs; quia hic est fides de pñti ɔtrahendo cum ea quatenus potest: Sed in alio casu est tantum fides de futuro: & est similis differentia, sicut inter spõsalia, & matrimoniũ. arg. j. c. vlt. & plus est hoc quam fidem dare. vt hic dicitur & plus peccat.

d ¶ Cum eadem.] scilicet, vxore B.

e ¶ Iuramenti] iuramentum istud quod fecit iste, ut ei ulterius non adhæreret, nõ sufficit 2 qp eam habere nõ possit, quia idem esset si eam abiurasset, cum aliud subsistit impedimentum, ut patet per hanc litteram; vnde supple, maxime.

f ¶ Quam Triburien.] 31. q. 1. relatum, & c. sequenti.

g ¶ Multiplicitas] quandoque tamen fauor filiorum dispensationem inducit. 34. q. 8. de gradibus, & ff. de rit. nup. qui in prouincia. alias incipit, diuus.

h ¶ Non minuat.] j. de simo. non satis & c. seq. & s. de consuetudine. c. vlt.

i ¶ Intererit.] apud quem debeãt cõmorari filij facto diuortio. habes C. đ diuor. facto. unica. & apud talẽ commorari debẽt, q̃ eorũ uitæ uel sãguini non insidiet, s. de conuer. in fi. ca. vlt. ubi de hoc.

[Glo. seq. ponit regulam, qp secundum facultates. & c. & dat simile. secundo not. de alimentis filiorũ, & parentum, ponẽs quattuor casus, q b. pater nõ tenetur alere filium: vnde de vlti. sign. cõtrarium ad tex. & sol.]

k ¶ Secundum facultates.] hoc est regulare, qp scdm facultates alimenta ministrentur. ff de lib. agno. si quis a liberis 1. rñ. & §. si q s ex his. & C de alen. liber. si cõpetenti, & l. vlt. sic & pcuratio exhiberi det scdm facultates ecclesiæ. s. de cens. sopitæ, & c. cũ nup. Et not. qp filius minor triennio, ali debet apud matrẽ, maior triẽnio apud patrẽ. C. de pat. pote nec si liũ. & s. de cõuer. in fid. c. vlt. & arg ff. de lib. agno. si quis a liberis. §. nõ tm̃. Illud scias qp sicut parẽtes alere debent filios. 3 1. dist. ius naturale. sic & filij parentes, si egeant, ut in l. prędi. si quis a liberis. in prin. & § si ipubes. & C. de alẽ. li. l. 1. & 2. & 30. dist. c. 1. & 22. q. 4. inter cetera, tamen recusare potest pater alere filium iusta de causa, si forte eum accusauit ut l. prædicta si quis a liberis, §. si quis ex his. in fi. vbi autem pater & filius egent, mater compellitur eos alere, vt ead. l §. vtrum, & l. pe. & C. de alen. lib. auth. quemadmodum, & in authen ut lice. mat. & auiæ. §. illud. coll 8. si aut mater alit filium, dum pater abundat, potest petere expẽsas, si hoc fuerit protestata, ff. de neg. gest Nesennius, post triennium tamen. Sed hæc quæ dicta sunt, intelligun tur de legitimis: vnde signantur contraria in authen. quib. mod. natu. effi. legi §. vlt. coll 6. & C. de na. lib. authen. nupt. authen. ex complexu. & C. de natu. libe authen. licet patri. & j. qui fil. sint legiti per uenerab. Icin in fi. sed illa contraria intelliguntur de rigore iuris ciuilis. Quod

[Marginalia:]

eessor. 31. q. 1. illud 35. q. 9. quod quis. Io. And.

† intercessisset.

† Videto Hostien. hic inducẽtem varias Gregorij auctoritates in hunc propositum.

† Cap. 50. & cap. 51.

† publice

† cohabitauerint.

† susceperint.

† Vide Antonium Gabrielium libro 6. commu. conclus. titu. de alimentis cõclu. 1.

† Vide Bar. in l. Glaudius. ff. de his qui bus ut indig.

† Vox, prima, deest in antiquis codicibus, nec debet esse, vt cõstat ex glossa uerbo: eadem.

3 debita tñ eorum non tenentur soluere, vt d. l. si quis. §. si uel parens. Ioan. And.

1 Ad hoc supra de spon. duo. ca. 1. Io. And.

2 Quare illud intelligitur de illicito coitu, & facit quod notatur 11. q. 3. qp præde

Quod videtur inductũ in detestationem criminis: hoc intelligitur de benignitate canonica 1 quæ vigorem sumit à iure naturali: nam educatio filiorum de iure naturali est. 1. dist. ius naturale, & ex instinctu naturæ procedit: vnde ius istud præfertur ciuili, tamen filij non succedent in bonis patris, & illegitimi sũt. 2 s̃. de cla. desponsatio. cum inhibitio. §. 1. Ber.

1 Vide Romanum con sil. 12. & Bal. Nouellũ tra. de dote. par. 6. priuil. 9.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

2 Casus in q̃bus pr̃ nõ tenet alere filios, ponit Host. s̃. de cõuer. infid. c. 2. alios colligit ex hac gl. hic Ioan. An. & Panor mitan⁹ quos videto.

CAP. VI.

Significasti † nobis, ꝙ cum P. ciuis Spoletanus quandam mulierem duxisset legitimè in vxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæsit: [a] & infra.

¶ Verum cum vxor ipsius esset viam vniuersæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsauit.

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorũ in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus: [b] vel ea viuente sibi fidem [c] dederit † de matrimonio contrahẽdo, legitimum † iudices matrimonium supradictum: excommunicato munus absolutionis (si petierit) [d] iuxta formam ecclesiæ impensurus.

¶ Idem Messaneñ. capitulo.

¶ *Si quis viuente prima secundam huius rei insciam duxerit vxorem: mortua prima, licitè remanet cum secunda, nouo consensu interueniente.*

Significasti.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Nos igitur Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Spoletanus P. nomine, dimissa vxore legitima cuidam meretrici adhæsit: & quia monitus nõ dimittebat eãdem, fuit excommunicatus: tãdẽ vxor sua mortua est, ipse vero cum ea matrimoniũ contraxit: Quæritur, an tale matrimoniũ teneat? Respondet Papa, ꝙ nisi alter eorũ in mortem defunctæ vxoris suæ fuerit machinatus: vel ea viuente sibi adinuicem fidem dederunt de matrimonio cõtrahendo: matrimonium legitimum cẽsendum est: & si ille absolutionẽ petierit, absoluatur. Nota ꝙ licet q̃s adulteretur cũ aliqua viuente vxore sua potest illam habere in vxorem post mortẽ vxoris, nisi viuente vxore fidem ei dederit de contrahendo, vel alteruter in mortem mulieris machinauerit. Item excommunicatus contrahere potest matrimonium, licet alia sacramẽta denegentur eidem.

† dederint.

† Hinc patet excõicatum posse ꝯhere mr̃imoniũ. vide Fely. in c. 1. s̃. ut lit. non contest.

a ¶ Adhæsit.] & q̃a eam nõ dimittebat, fuit excommunicatus: 3 & ideo dicit in fine, si petierit absolutionem, ipsum absoluas.

3 Vide cõci. Trid. sess. 24. de reforma. matri. c. 8.

b ¶ Machinatus.] 31. quæst. 1. si quis viuente. & j̃. eo. super hoc.

c ¶ Fidem dederit.] 31. quæst. 1. relatum. & infra eo. cap. vlt. Idem est si de facto eam in vxorem ducat. supra cap. proxi. & hoc verum est, cum mulier ista scit illum aliam habere: aliis non noceret, quo minus post mortem vxoris posset secum remanere. supra eod. c. 1. & infra c. proxi.

[Glo. seq. obijcit contra obiec. opponit, & sol. ponit opinio. quam obiectioni concordat.]

d ¶ Si petierit.] imò vr̃ ꝙ compelli debet: arg. 22. q. 1. prædicandum. & 93 dist. diaconi. Sed qualiter potest compelli, cũ iam sit excõicatus? Hoc modo, vt alij cõpellantur ne ei cõicent. j̃. de vsur. post miserabilẽ. Alij dñt, quòd non est absoluendus nisi petat, vt ista littera satis innuit. 4 quia impœnitenti non datur remissio. 24. quæst. 2 legatur. & 23. quæstio. 7. quemadmodum. sed hæc non est contrarietates, quia vtrumq; fieri potest, vt ille indirectè compellatur, & sic petet absolui, & satisfaciet.

4 Facit 11. q. 4. plerumq; & c cũ aliq. s. vide q̃d scripsi de sen. ex cõ. c. 1. lib. 6. Io. And.

CAP. VII.

Veniens † ad præsentiam nostram G. laicus humili insinuatione monstrauit, quod cum in ciuitate Lemouiceñ. quandam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanã aduenit, vbi M. mulierem insciam [e] quod aliam haberet vxorem, sibi solemniter copulauit. verum cum eidem pœnitentia fuisset iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem, & ipse propter hoc in suam patriam redijsset, vxorem suam inueniens carnis debita per soluisse, ad Messanam redijt ciuitatem, & supradictæ M. tã quam legitimæ cohabitauit vxori: & infra.

¶ Licet autem viuente vxore legitima prędictam M. sibi copulare nequiuerit in vxorẽ: † quia tamen vxore defuncta, vtpote à lege ipsius solutus, in eandem M. de nouo [f] potuit matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidem adulteræ, [g] vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus, si est ita, eidem G. vt supradictæ M. affectu adhæreat coniugali, licẽtiam concedatis.

Veniens.] Ponit casum, quem decidendum cõmittit. ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam S. nomine contraxit matrimonium cum quadam de ciuitate Lemouiceñ. tandem ab ea recessit, & iuit Messanam, vbi cum M. muliere matrimoniũ contraxit, ignorãte quod ipse haberet aliam vxorem: postmodum pœnitentia fuit sibi iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem: ipse redijt ad primã suam: inuenit eam defunctam, & sic reuersus est ad Messanam ciuitatem, & supradictæ M. cohabitauit tanquam vxori: Dubitatum fuit, vtrum deberet manere cũ illa: Respondet Papa, quod licet vxore sua viuente dictam M. in vxorem sibi nequiuerit copulare, vxore tamen defuncta solutus fuit à lege ipsius, & de nouo potuit in dictam M. matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidẽ adulterę, vel machinatus fuerit in mortẽ vxoris: Vnde mandat capitulo Messano, quatenus, si est ita, concedat ei licentiam vt eidem M. affectu adhęreat coniugali. Nota quod ignorantia istam excusat, vt cũ isto remaneat. Item consensus primus istius nullus fuit, & ideo de nouo debet consentire in illam.

† Cap. 2 eo. tit. in 3. cõp. Iam diligenter cauendũ est, ne aduenis & vagantibus ꝯhendi matrimoniũ leuiter facultas concedatur. cõcil. Triden. sess. 24. ď refor. mat. c. 7. q̃d oĩno videas.

† Vide l. cũ q. cũ gl. & cõ cor. ff. ad l. Iul, de adul.

e ¶ Insciam.] sic hoc fuit verum, legitimè poterit remanere cum illo. sim. s̃. eo. c. 1.

f ¶ De nouo.] vt sic teneat matrimonium vt ex nũc si illa voluerit in eum consentire; alias non compelleretur, sed vir. s̃. eo. c. 1. sic & transactio dolo alterius tm̃ inita, ab eo reuocari non potest. C. de transactio. transactione, sim. ff. de offi. procon. obseruare. §. vlti. sim. de leg. 3 l. 1. §. 1.

g ¶ Fidẽ adulteræ.] hoc ideo dicit: quia & si illa hoc sciuisset, & quod haberet aliam vxorẽ, adultera diceretur: vnde non posset esse cum illo propter fidem datam: & quia etiam plus fuit hic: quia in vxorem eam duxit. supra eod. cum haberet: sed quia fuit ignorans, adulterium non commisit. 34. quæst. 2. in lectum. ff. de adulte. l penul.

SI quis.] Ponit duo membra. Secundum ibi, Cęterũ. Abbas.

CASVS. In pluribus capitulis habuisti, quòd nullus potest habere in vxorem illam, cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris, vel si de facto cum ea ꝯxit. Ecce, aliquis viuente vxore legitima, dedit fidẽ alicui de ea ducẽda post mortẽ vxoris, vel cum ea cõtraxit de facto, mortua est vxor: ipse contrahit cũ ea, quæritur, an illam possit habere in vxorem: & vr̃ ꝙ non per regulam p̃dictã. Rñdet Papa, ꝙ si nec ante fidem datam, nec post cognouit eãdẽ, sua viuẽte, nec ante ꝯctũ matrimoniũ de facto eam cognouit, vel post sua viuente, non est dirimendũ matrimonium, qđ post mortẽ vxoris cum illa ꝯxit: pœnitentia tñ debet vtrique imponi, pro eo ꝙ grauiter deliquerint: Sed si prius vel post in vtroq; casu vxore sua viuente eam cognouit, tale matrimonium tolerari non dẽt. Nota, ꝙ sola fides data, vel ꝙ tantum de facto cũ alia contraxit vxore viuẽte non impedit, quo minus post mortem vxoris possit cõtrahere cum illa, cui fidem dedit, vel cum qua tãtum de facto contraxit.

† Vide Bart. in l. mi les. §. quærebatur. ff. de adult.

† Vixit.

¶ Gregorius ix. fratri R.

¶ *Contrahens cum secunda viuente prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum, nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda.*

CAP. VIII.

SI quis vxore viuente, fide data promisit aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto cõtraxit; † si nec ante nec post (legitima eius superstite) cognouit [a] eandem: quamuis, vtriq; ipsorum, pro eo quod in hoc grauiter deliquerint, sit pœnitẽtia iniungenda: non est tñ matrimonium, qđ cũ ea contraxit, post vxoris obitum, dirimendũ. Cęterum tollerari nõ dẽt, si prius, vel postea dũ vixerit † vxor ipsius, illã adulterio polluisset.

TITVLVS VIII.

De coniugio leprosorum. †

[Gl. seq. argumentatur nõ nocere, &c. alle. tria iura, & sex in contrarium. finis recitatur per quæstionem.]

a ¶ Cognouerit eandem.] sic patet, ꝙ sola fides data, vel tm̃ de facto ꝯhere, non impedit matrimonium, vxore defuncta: nisi ad carnalem copulã ſit processũ; & sic intellige omnia illa iura, quæ dñt, ꝙ nullus ducat in matrimonium, cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris, vel cum qua contraxit de facto. Et ita est argumentũ. 1 ꝙ voluntas siue factum, nisi fuerit subsecutus effectus, non nocet: quia non obfuit conatus, vbi iniuria non habuit effectũ. s̃. de sponsali. c. vlt. vbi de hoc. & ar. 35. q. 3. extraordinaria, & ff. quod quisque iuris, l. 1. in fin. arg. contra, 32. q. 5. qui viderit & s̃. de biga. nuper. & c. ult. & 51. dist. si quis post acceptũ, & de pęn. dist. 1. si quis cum telo sup. de sponsali. iuuenis, & idem intellige de eo vel ea, quæ machinata est in mortem alterius, scilicet cum effectu, vt 31. q. 1. si qs viuente, aliàs solus conatus non impediret. arg. istius c. quia eadem ratio videtur vtrobique.

† Vide B. Thom. lib. 4. sent. dist. 32. q. 1. art. 1. & Syluestrũ in summa verbo lepra.

1 Vide hic Hos. & latius Io. And. hoc declarante.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

¶ Viso de quibusdã impedimentis matrimonij: quia morbus lepræ dissoluit spõsalia de futuro, & põt dubitari, nunquid impediat ꝯhendum, vel dirimat ꝯctũ, ideo competenti ordine subijcitur hæc rubrica. Abb.

PEruenit.] Primo narrat casum. Secundo diffiniendum committit. Ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Consuetudo erat in Cantuarieñ. prouincia, quod si aliqui lepram incurrerent, a communione hominum separentur, nec viri vxores, nec vxores viros sequuntur. Consultus Papa qđ fieri debeat de hoc, respõdet, ꝙ cũ vir & vxor vna caro sint, nõ debet alter sine altero esse diutiꝰ. vnde mãdat archiepõ Cantuarieñ. vt moneat eos, quatenus viri vxores, & vxores viros, q. leprã incurrũt, sequantur, & eis seruiant coniugali affectu, & si ad hoc induci non poterunt, præcipiat eis, vt vterque altero viuente continentiam seruet. qđ si contẽpserint, excõcentur. Nota, ꝙ lepra nõ separat matrimonium, & ad inuicem tenentur sibi reddere debitum. Item si se adinuicem sequi noluerint, cogendi sunt continere.

¶ Alexander tertius Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Lepra superueniens nõ dissoluit matrimonium, nec matrimonij effectum: ideo adinuicem maritali affectione coniuncti se tractare debent: aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.*

CAP. I.

PEruenit † ad nos, quod cum hi, qui lepræ morbum incurrunt, de cõsuetudine [b] generali, à communione hominũ separentur, nec vxores taliter ægrotantes, sequuntur. ¶ Quoniam igit̃ cũ vir & vxor una caro [c] sint, nõ dẽt alter sine altero [d] esse diutius: [e] Mãdamus, quatenus, vt vxores viros, & viri vxores, qui lepræ morbum incurrunt, sequantur, [f] & eis coniugali affectione ministrent.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cop. & post concil. Lateraneñ. sub A ex. iij. par. 37. c. 1.

Gen. 2.

2 De leprosis vide Numer. c. 12. & latius hic Leuit. c. 13. & 14.

b ¶ De consuetudine.] quæ est iure canonico approbata, s̃. de eccl. ædifican. cũ dicat, quia (vt ibi paret) cũ alijs habitare non debent, & et de iure veteris testamẽti. 2 33. q. 2. hoc ipsum. sed in hoc qđ viri iam non sequantur vxores, vel econuerso, mala erat consuetudo, vt j. sequitur. & j. c. prox.

c ¶ Vna caro.] hoc expositum est s. de biga. debitum.

d ¶ Sine altero.] 34. q. 2. si quis necessitate. & 32. q. 5. si vxorem.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

e ¶ Diutius.] hic non determinatur quantum extendatur istud, diutius, & ideo in arbitrio boni viri consistit. s̃. de offic. deleg. de causis, & ff. de iure delib. ait p̃tor permittuntur tamen mariti qñq; ab vxorib. recedere, & abesse per multa tp̃a, in fauorem tñ terræ sanctæ, sup. de voto, ex multa ad finem. Diutius, quandoque extenditur vsque ad biennium, ff. locati. cum domini horreorum, quandoque vsque ad quinquenniũ, ff. de sepa. l. 1. §. quod dicitur.

f ¶ Sequantur.] nota quòd vir tenetur sequi vxorẽ, sicut econuerso, cum non ad imparia iudicentur 32. q. 2. si quis vxorem in fin. & hoc cum ex iusta causa recedit vxor, aliàs retineat eam maritali potestate 33. q. 5. cum caput. & est manifestum, & cap. noluit. & mulier semper tenetur sequi virum ex quacunque causa. 13. q. 2. vnaquæque. nisi ipsam trahere vellet ad infidelitatem. j. de diuor. quæsiuit, vel nisi efficiatur vagabundus. 34. q. 2. si quis ineuitabili necessitate. arg. ff. de ope. liber. quod nisi. in fine. Bern.

[Gl. seq. de duobus quærit, & soluit]

a ¶ Mini-

a ¶ Ministrent.] nunquid in eodē lecto & domo morari debent? Non debent ad lectum continue compelli, sed sufficit leprosos, ꝙ suo debito non fraudetur. Sed quare non compelluntur præcisè, 33.q.5.c.2.: Respondeo, forte ideo, ne leprosi nimis improbi efficiantur in exactione sui iuris; tamen si sani omnino recusarent, bene cōpellerent, 1 sed primo exhortādi sūt, vt hic dicit, vt in fine patet, & j.c.proxi. in fin. nam illud potest referri ad continentiam quæ suaderi potest, imperari vero minime, 32.q.1. integritas, & vnā solam causam excipit dominus, j.c.proxi. & 32.q.7. omnes causationes. Bern.

1 Ar.5.1.q.1. vētum vbi de hoc & plenius 32.q.5. si vxorē quis M. dicebat, ꝙ licet sanus teneat reddere, nō dēt cōpelli, arg canonis, l. all. in fi.pdi glo. Io. And.

nistrent,[a] sollicitis exhortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc induci nō poterunt, eis arctius iniungas, vt vterque altero viuente continentiam seruet. Quòd si mandatum tuum seruare contempserint, vinculo excōmunicationis astringas.

¶ Idem Baionen.† episcopo.

¶ *Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium: & inuicem sibi reddere debitum tenentur.*

† Baronen. Baiocen. Bauaten. Sed Beluacen siue Baren. siue Batoniē. siue Baionē. agnoscēdum est, cętera velut nihil significātia cō sulto rejicienda.

QVoniam] Sunt tria dicta. Secūdū ibi, Leprosi. Tertium ibi, Quòd si. Abbas Sic.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ pp lepram, vel aliam infirmitatem, vir ab vxore separari nō dēt. Itē si leprosi continere nolunt, bene pñt cōtrahere matrimonium, dummodo inueniant qui ipsos accipere velint. Item si vir, vel vxor fuerit in leprosaria, & infirmus a se non debitum exigat, debitum est soluendum ex generali præcepto Apostolico, sine aliqua exceptione. No. ꝙ non nisi pp fornicationem licet viro vxorem suam dimittere, nec et propter lepram. Item leprosi possunt contrahere matrimonium. Item quod generaliter dicitur, generaliter est intelligendum. Item vbi ius non excipit, nec nos excipere debemus.

† Cap.2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcil. Latera. par. 37 c 3.

Vide oīno Dñicū Sotū li 4 sen. dist. 32.q.1 art 1. versi. id aūt quod de leprosis.

CAP. II.

QVoniam † nemini licet (excepta causa fornicationis) [b] vxorem dimittere, cōstat, quòd siue mulier lepra [c] pcussa fuerit, seu alia graui [d] infirmitate detenta; non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem, si cōtinere nolunt, & aliquam, quæ sibi nubere velit, inuenerint, liberum [e] est eis ad matrimonium conuolare.

b ¶ Excepta causa fornicationis] 32.q.1. dixit dominus, & q.7. Apostolus, & c. omnes causationes.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]

c ¶ Lepra.] sic propter lepram alter alterum dimittere non potest. supra cap. proximo, & supra de iureiuran. quemadmodum, sed sponsa de futuro dimitti potest propter lepram superuenientem, vt ibi cap. proximo.

[Gl seq. alle. 7. concordan. signat contrarium, & remittit.]

d ¶ Graui infirmitate.] 33.q.7. hi q. sani. & q.5. si vxorē quis. sim sup. de cle. ægrotan. c.1.2. & 3 & vlt. & ff. de tut. & cura. nec ille, 2 & 7.q.1. pontifices, Arg. contra, de cle. ægro. tua, sed ibi so uitur.

2 Daē curator ī locū tutoris, qui reipublicæ cā abest nec ille per hoc desinit esse tutor. Io. An.

e ¶ Liberum.] cum non sit eis prohibitum: quia edictum de matrimonio prohibitorium est, sup. de spōsal. cum apud.

[Gl. seq. ponit brocar. de generali, & de indefinita, ad primum alleg. 4. iura, ad secundum §. demum contra secundum alleg. 3. iura. contra primum quinque. soluit vtrumque.]

f ¶ Generali præcepto.] no. quod generaliter dicitur, generaliter est intelligendum, de conse. dis 4. vt ostenderet, & ff. de procu. procurator cui, 12 q. 1. dilectissimis, ff. mā da. creditor. §. Lucius. immo etiam indefinita 3 generaliter intelligitur. 20. dist. si Romanorum, & 23. q.5. si non licet, & j. de priuil. quia circa. ff. de ser. vrba. prædi. si seruitus, & ff. de accep l. pluribus. 4 Arg. contra, ꝙ indefinita non æquipollet vniuersali. s. de deci. ad audientiam, ff. de lega. 3. non aliter, de consec. dist. 2. liquido. Item contra, qđ generale verbum restringitur, 2. quæst. 2. omnes leges, & dist. 1. omnes leges, & j. de senten. excomm. si vero. §. si vero, & ff. de pign. obligatione generali. Sol. verbū generali, intelligendum est generaliter, prout hic dr & in primis concor. nisi constet contrahentē vel testatorem aliter intellexisse de quibusdam. C. de transa. age cum Geminiano. vel nisi sensus non patiatur, vt in vlt. concor. & quod dicitur indefinita æquipollet vniuersali, illud regulariter obtinet in iure si lege vel canone non determinatur. 31.q. 1. quòd si dormierit. Bernardus.

3 De hoc articulo vide late per Couar. lib. 1. variar. res. c. 13.

4 vide de sēt. excō. cū pro cā, super vlt. gl. Io. And.

¶ Quòd si virum, siue vxorem, leprosum fieri contigerit, & infirmus a sano carnale debitū exigat, generali [f] pręcepto Apostoli, quod exigitur, est soluēdum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio [g] inuenitur.

¶ Vrbanus iij. episcopo Florentino.

¶ *Sponsalia de futuro præcisè non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leproso, lepra post sponsalia superueniente.*

CAP. III.

LItteras: † & infra. ¶ Quia postulasti, vtrū si post sponsalia de futuro inter legitimas personas contracta, antequam a viro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem cōpelli debeat; Respondemus, ꝙ ad eam accipiendam cogi non dēt, [h] cū nondum inter eos matrimonium fuerit cōsummatum.

5 Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcil. Lateran sub Alex. iij. par. 50. c. 63. Et pter citatos sup vide oīno Tabiēsem in sum. versi matrimonium, 3. §. 6. circa fi. & uer. sponsalia. § 9. in 3. modo, vbi plenius.

[Gl. seq. alle. 6. cōcor signat unum cōtrarium.]

g ¶ Exceptio] & ideo ex consensu nostro recipere nō debemus 2.q consuluisti, & 55. dist. si Euāgelica, & 61. dist. miramur, 7 q. scripsit & 31.q.1. quòd si dormierit, & s. de trans. inter corporalia, arg. contra, de conse. dist. 3 liquido. Ber.

LItteras.] Communis diuisio. Secunda pars. ibi, Respondemus. Abbas Sic.

CASVS. Aliqui contrahunt sponsalia de futuro: alter ante actum matrimonium efficitur leprosus. Quęritur. an alius sit compellendus ad matrimonium contrahēdum? Rñdet, ꝙ non debet compelli. No quòd lepra superueniens soluit sponsalia solum, nō matrimonium.

h ¶ Cogi nō dēt.] sic ergo patet, ꝙ lepra superueniens soluit spōsalia de futuro, & eadē rōne qlibet alia enormis deformitas, vt s. de iureiu. quemadmodū, secus in mrimonio de pleno, vt patet ex pximis c. sup. eo. & c. queadmodū. Itē arg ꝙ ca, q de nouo emergūt, nouo ēt auxilio indigent. ff. de inter. act. de ætate. §. ex cā, & s de offi. deleg. insinuante, & ff. ad Velle. si mulier in iure.

DE

DE CONIVGIO SERVORVM.

¶ Visum est s.de impedimento lepræ,an & quãdo impediat vel dirimat matrimonium,sequitur nunc videre de impedimento conditionis seruilis.

De hac materia tractatur 29 q.2.per totum.

TITVLVS IX.

De coniugio † seruorum.

¶ Adrianus Sancteburgeñ. † archiepiscopo.

¶ Seruus contradicente domino matrimonium contrahere potest, sed propter hoc nõ liberatur à seruitijs domino debitis.

CAP. I.

DIgnum † est: & infra.

¶ Sane iuxta verbum Apostoli, † sicut in Christo Iesu,[a] neque liber,neque seruus est à sacramentis [b] ecclesię remouendus: [c] ita nec inter seruos [d] matrimonia debent vllatenus prohiberi: & si contradicentibus dominis & inuitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissoluenda:[e] Debita tamen & consueta seruitia [f] nó minus debent proprijs dominis exhiberi.

¶ Alexander iij. Præposito † & Priori Mortariensi.

¶ Separatur matrimonium quando liber ignoranter cũ ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens, illã cognouit.

CAP. II.

PRoposuit † nobis M. mulier, quòd cum vir eius cum ea diutius permansisset, notam ei seruilis † conditionis obiecit, asserẽs eam esse ancillam, quam liberam esse credebat, [g] cum eam duxit in vxorem: & infra.

¶ Mãdamus, quatenus si constiterit, quòd idẽ vir p̃fatam mulierem, postquã illã audiuit [h] esse ancillã, carnaliter cognouit, ipsũ monitione præmissa compellatis, † vt eã sicut vxorem maritali affectione

DIgnũ est.] Primo ponit dictũ & eius rõnẽ. Secundo quandam dubitatiõnẽ soluit.ibi,Debita. Abb.Siculus.

CASVS. Quærebat, vtrum seruus ꝯdicẽte dño possit ꝯhere matrim. niũ? Rñdet Papa, ꝙ secundum Apostolum sicut à sacramẽtis ecclesię neque seruus neque liber est remouendus, ita inter seruos matrimoniũ prohiberi nõ dẽt: ꝙ si dñis cõtradicẽtibus ꝯhunt, nõ sunt propter hoc separandi: tñ seruitia debent dominis suis exhibere. Not. quòd quilibet põt matrimonium contrahere, qui non prohibetur. Item à sacramentis ecclesiæ nullus fidelis debet excludi. Item si seruus contrahat, nihilominus debet domino seruitia debita exhibere.

a ¶ In Christo Iesu.] i. in fide Christi suscipienda.

[Gl.seq.obiectionẽ soluit distinguẽdo.]

b ¶ A sacramentis.] quę suscipientis causa conferuntur, vt baptismus, confirmatio, sacramentum Eucharistiæ, viaticum, pœnitentia: ab istis sacramentis nullus fidelis debet excludi:immo tenetur ea recipere, j. de pœn.& remiss.omnis vtriusque, sic à matrimonio nullus debet excludi:quia edictum de matrimonio prohibitorium est s.de spon.cum apud, secus de alijs sacramentis, vt ordo, qui ratione aliorum datur, quoniam nullus seruus debet ordinari præter domini voluntatem, s.de ser.non ord. consuluit, & per totum tit. nullus illegitimè natus, s.de fil.presby.c.1 & per totum,& hoc probatur, 1.q.1.c.remissionem, §.si ergo sacramenta,& c.si quis hæreticæ, §.ecce si clericus.

c ¶ Remouendus.] in Auth.de monachis, §.hinc nobis autem, coll.1.

d ¶ Inter seruos.] nec etiam inter liberum & ancillam contrahere voluerint scienter,29 q.2.si quis ingenuus,& inf.c.prox. 1

e ¶ Dissoluenda.] coniunx.n.à coniuge separari non debet, C.communia vtriusque iud.possessionum partus tamen penes dominum ancillæ remanet,ff.de statu hom.l.& seruorum.

[Glossa seq. reci. per q.ponit opi. Ala.approbat contrarium.]

f ¶ Seruitia.] ergo si dñs seruitiũ exigit, 2 & vxor debitum à viro petit eodẽ tẽpore,dño est potius obediendũ.Dñt quidã quòd potius est obediendũ dño.nisi periculũ fornicatiõnis timeat,vel magnũ p̃iudiciũ fiat vxori: sed potius videtur ꝙ vxori ipsius reddat debitum, cum per hoc nullum præiudicium vel saltem modicũ fiat dño propter moram modici temporis, nisi forte dominus in auxilium personæ peteret seruum suum. Quid si dñs vellet vẽdere seruum suum alicui, qui vellet eum ducere ad extraneas partes forte in Gręcia? Dixit Ala. ꝙ põt, & vxor tenet eũ sequi. Verius vr̃, vt alij dicunt, quòd talis venditio prohibenda est ar. C. cõia vtriusq. possessionũ, ar. 54. dist. fraternitatẽ,& arg. j. de Iudæ. c. vlt. interest.n. reipublicę,ne quis re sua malè vtatur. Instit.de his qui sui vel alie.iu. sunt.§.penul. & ff.eod.tit. si dominus. Ber.

PRoposuit.] Primo ponit factũ, Secũdo diffinitionis commissio.ibi, Mandamus.& ibi,Distinguit & secundum membrum ibi, Si vero. Abbas Sic.

CASVS. Quidam vir contraxit matrimonium cum quadam muliere, & cũ ea diutius permãsit: tandem ei opposuit. quòd esset ancilla, credens eam liberã qñ cum ea cõtraxit. Quæritur quid sit agendum? Mandat Papa,quatenus si cõstiterit quòd idẽ vir præfatam mulierem postquam audiuit & credidit illam esse ancillam,carnaliter cognouit, moneat illum & compellat,vt illam sicut vxorem maritali affectione pertractet:Si vero aliter fuerit, & contigerit diuortij sententiã ferri mulieri pecuniam restituat, q̃ viro præfato ꝓ dote concessit. No.quòd si liber ignoranter cum serua contrahat,non est matrimonium. Si vero postea intelligat illam esse ancillã,& illam postea cognoscit, statim est matrimonium, licet ab initio non fuisset. Item quod ab initio non tenet,tractu temporis tenet. Item dos est restituenda seruæ vel ancillę, si matrimonium dissoluitur.

g ¶ Liberam esse credebat.] & sic nullum fuit matrimoniũ, si erat ancilla quam credebat liberam, 3 29. q.2.per totum.error.n.cõditioni impedit matrimoniũ, 29.q 2.c.si quis ancillam, §.his ita.

[Gl.seq.reci.per q.quid de illo qui non credidit, all. pro eo 6.iura. & duo contra eum, & sol.distinguendo. Secundo quærit, arg.proponit duas opi.& so.uit, huic litteræ respondet.]

h ¶ Audiuit.] supple, & credidit: non.n. cuilibet referenti credere tenetur,arg.23 q 4. quam magnum, & ff. quod cum fal. tu. l. 2. titubans enim pro ignorante habendus est. C. de cond. indeb. l. vlt. ff de lib. homi. exhib. l. 3. §.is qui,& arg. j.de secun.nup. dñs,& 34.q. 2.cum bellicam. Argum. contra. 22 q.4. innocens, & ff.de peti.hære. Item veniunt §. cum antequam partes. Dic quòd si iste habet conscientiã seruitutis ex probabili causa & discreta, tunc præiudicat sibi si carnaliter cogno-

† Vide Magistrum, & ibidẽ theologos scholasticos lib.4.sen. dist. 36.

† Salzeburgeñ. Satiburgeñ. Salesburgeñ.

† Cap.1.eod. tit.in 1.cõp. & post conci. Lateran sub Alex. iij. par. 45.c.7.

† ad quòd alle.3.

1 Concord. tex. in l.cum ancillæ,& ibi Bar. C.de incest.

2 De qõnib. huius glossæ vide oino B. Thomam li. 4.sen.dist.36. q. 1. art. 2. & Sotum dist. 35. q. vnica. art. 1. & 2.& 3.argum.

† al.ita: Præposito, & Mortariensi Priori.

† Cap.2.eod. tit.in 1.cõp.

† Vox, seruilis, deest in oibus antiqs codicibus.

† cogatis.

3 Vide theologos lib. 4. sent.di.30. & ibi B. Thomã q.1.art.2.

1 De hoc dubio vide Io. Medinã tra. de resti. q.17 & Couar. li. 4. decre. par. 1.c.7.§.2.

† contigerit.

cognoscat: si ex leui & temeraria, cui credi nõ dẽt, non vr̃, quòd ei p̃iudicet arg. ꝫ. de sen. exc. inquisitioni, & ꝫ. e. c. vlt. Sed pone, quòd iste mouet ei litẽ cõditionis, ipsa petit, quòd lite pẽdẽte reddat 1 ei debitũ, cũ lite pẽdẽte iure suo priuare non dẽat. ꝫ. vt lite. pẽ. c.1. & 2. & 16. q. 4. volumus. & 8. q.4. nonne. nũquid ecclesia dẽt ei p̃cipere, vt debitũ reddat, qđ vr̃ ꝑ iura p̃dicta? Dicũt q̃dã, quòd bñ tenet reddere debitũ ad mãdatũ ecclesiæ, sed ipse nõ dẽt exigere: nec sibi fit p̃iudiciũ. T. dixit, quòd non dẽt exigere, nec exigenti reddere: q̃a ei fieret præiudiciũ, quòd vr̃ ꝑ istã lr̃am inuenere: & si cõpellat, non reddat: q̃a si eam cognoscit vxoris affectu fit in p̃iudiciũ si habeat ꝯscientiã ex cã ꝓbabili & discreta, & sic statim esset mr̃imoniũ: si fornicario affectu, peccaret mortaliter; quòd facere non dẽt: immo potius pati debet excõicatiõẽ. ꝫ. de rest. spo. lr̃as. & hoc dixit arg. illius decr. inquisitioni, sed satis vr̃, quòd possit reddere ad mandatum ecclesiæ, vt ex primo ꝯsensu ei coniũgat quam diu cõstet per sñiam de impedimento cõditionis, & hoc vbi non est certus, licet aliquas inde habeat præsumptiones: secus si sciret ꝑ certo. Et quod dicit littera ista, postq̃ audiuit illam ancillam, cognouerit eãdem, intellige ante litem motam, & sine mandato ecclesiæ: tunc. n. intelligitur consentire, non obstante illo impedimento, & ita secus videtur, si ad mandatum ecclesiæ eam cognoscat. Ber.

† Cap 3. e. ti. in 1. compil. V. de B. Th. li 3 sen. dist. 36. q 2. ar 4. & omo text. & ibi gl. Arc. & Doc. in §. 1 Inst. de ingenuis.

† legem

pertractet. Si vero aliter fuerit, & sententiã diuortij proferri cõtingat, † mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote[a] concessit, restitui faciatis.

Vrbanus iij. Ariminen. episcopo.

¶ Si consuetudo est in loco, quod partus conditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit.

CAP. III.

Licet: † & infra. ¶ Sane super eo, quod fuit propositũ, an mulier possit diuortium postulare, ꝓ eo ꝙ vir, cũ quo suę conditionis ignara cõtraxit, seruus monasterij ꝓponatur, cũ econtra idem vir patrem suũ, cuius conditionem secundum leges † prouincię[b] sequeretur, tẽpore mortis pro libero se gessisse, & iã elapso de-

a ¶ Pro dote.] i. vice dotis: nõ enim fuit dos si fuit ancilla. ff. de iure dot. si mulier. §. vl. alias l. Proculus. Ber.

Licet.] Primo ponit factum. Secundo determinationem. ibi, Videtur. Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam, dicebatur, quòd erat seruus cuiusdam monasterij, volebat ab eo separari, pro eo, quòd dicebat, quòd ignorabat eum esse seruum eccl'æ: Respondet, quòd idem vir cõditionem patris debet sequi, secundum legem prouinciæ, qui tempore mortis pro libero se gerebat, & iã elapso decennio, nec nomine suo nec nomine patris status controuersiam passus fuit. Quæritur, quid iuris sit? R ñdet Papa, ꝙ ratione temporis & fauore libertatis, pro parte viri iudicãdum est, & sic remanebit cum illo tãquam cum libero. Not. quòd pro libero habendus est, qui in statu libertatis per decennium steterit. Itẽ fauor libertatis attendendus est.

b ¶ Secundum leges prouinciæ.] innuit aliter esse de iure communi, quod est verum. C. de rei vend. partũ. ff. de sta. homi. l. & seruorum. & ꝫ. de ser. non ord. c. vl. vbi de hoc.

c ¶ Decennio.] sufficit tamen quinquenium. C. ne de sta. defun. si pater. & l. 1. sed hic ita contingit de facto. [Gl. seq. soluit contrarium.

d ¶ Fauore libertatis.] fauore n. libertatis multa ꝯ rigorẽ iuris statuta sunt. ff. de fideicom. liberta. gñaliter §. si q̃s seruo. C. cõia de manumiss. l. 1. ꝫ. de ꝓb. ex litteris. & ꝫ. de iud. c. vlt. 12. q. 2 cum redemptor. Ber.

cẽnio,[c] nec patris, nec suo nomine se status controuersiam passum constãter affirmet: Videtur nobis ratione temporis, & fauore libertatis,[d] pro parte viri securius iudicandum.

¶ Innoc. iij. H. † episcopo.

¶ Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo sciuit non consensit, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

CAP. IIII.

Ad † nostram noueris audientiã peruenisse, quod G. presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legat⁹ R. militẽ, a muliere quadam, propter cõditionis[e] separauit errorem. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si constiterit, qđ miles ignoranter contraxit † cũ ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto,[f] nec verbo consenserit

Ad nostrã.] Duę sunt partes. Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidã miles ꝯxit cum quadã muliere, tãdẽ ei opposuit corã Cardinali Apostolicę sedis legato, quòd esset ancilla: Cardinalis rõnib. vtriusq; partis intellectis, eos ꝑꝑ cõditionis errorẽ abinuicẽ separauit. lata sñia dicebatur, quòd postq̃ intellexit illã esse ancillã, in illã ꝯsenserat. vñ non poterat ꝯhere cum alia, sed illã retinere debebat, nõ obstãte sñia Cardinalis: Istud significatũ fuit dño Papæ. Vnde mãdat q̃busdã, quatenus si cõstiterit, ꝙ miles ille ignoranter ꝯxit cũ ancilla, ita ꝙ postq̃ intellexit cõditione ipsius nec facto nec verbo cõsensit in illã, ꝑꝑ qđ Cardinalis separauit eosdẽ, ipsi militi dare dẽant liberã facultatẽ cũ alia ꝯtrahendi. Not. quòd error ꝯdõnis mr̃imoniũ dirimit iam ꝯtractum. Itẽ idẽ est consentire verbo & facto. Item matrimoniũ quod ab initio nõ valet, tractu t̃pis conualescit. Item de sñia lata ꝯtra matrimonium iterum cognoscit sine appel'one, & hoc iõ quia non transit in rem iudicatã, quia q̃ñcumque potest reuocari probato, ꝙ malo modo lata sit.

e ¶ Conditionis separauit.] quod bene potuit. ꝫ. e. proposuit. & 29. q 2 si quis ingenuus, quia errantis nullus consensus est. ea. causa q. 1 c. si quis ancillam. §. his ita. & ff. de iuris om. iud. si per errorem. & C. de iur. & fa. ignor. non idcirco.

[Gl seq. notat ipso facto matrimonium ꝯtrahi & ratificari, ad id obijcit, & soluit. demum quærit, & soluit. Item quærit. ponit opinio. los. quam approbat.]

f ¶ Nec facto. puta carnaliter cognoscendo eam postquam intellexit illam esse ancillam. ꝫ. e proposuit. 29. q. 2. si quis ingenuus ꝫ. de condi. app. de illis, & sup. de spon. is qui, & ita ipso 2. facto matrimonium ꝯtrahit, sicut & verbo 32 q. 2. honorantur. & ff de spons. sed q̃. Item patet hic, ꝙ matrimonium quod nullũ est, tractu temporis confirmatur, sic ꝫ. de despon. impu. litteras. accessit. & ꝫ. eo. proposuit. ff. de rit. nup. si quis. Sed cõtra videtur, quod verba necessaria sint ꝫ. de spon. tuæ. & capi. si inter. & de conse. distinct. 4 cum pro paruulis. In his, qui loq possunt, necessaria 2 sunt verba ff. de leg 3 nutu. sicut in soluẽdo matrimonio requiritur

† In antiquis libris vt plurimum. ita. l. episcopo.

† Ca. vni. eo. tit. in 3. cõpi. Decisionẽ & materiã huius decretalis luculẽter explicat Dnic⁹ So li. 4. sen. dist. 35. q. 1. art. 2.

† cõtraxerit.

2 De materia glossæ cõsule Theologos li. 4. sen & hẽ to añ oculos qđ nouissime sanciuit ꝯci. Trid. sess. 24. de refor. matri. cap. 1.

3 Hoc intellige secũdũ ꝙ glo. sũa i c. si inter ver. dicẽte ꝫ. de spõs. adde ibi citatos.

expressus consensus. ff. de rit. nup. in eo. præterea, prior cõsensus non facit matrimonium, quia nullus fuit, sed non requiritur, de eo qui dux. in mat. quã pol. veniens. & c. 1. ita videtur antiquus perdurare, nisi nouus exprimatur. sim. s. de bapt. maiores. in fi. ff. de preca. sed si manente. ff. de arbit. si cum dies. in prin. & l. Labeo. §. pen. & ff. de ver. obl. l. 1. §. cum adijcitur. Dicas, ꝙ de facto tũc cõtrahitur matrimonium, qñ aliqua verba præcesserũt ad spõsalia vel m̃rimoniũ. licet tunc non haberent effectum, ꝑostea vero ipso facto cõtrahitur matrimonium siue sponsalia. sup. de desp. im. imp. litteris. accessit. & ff. de spon. sed quæ patris. & tale matrimoniũ præsumptũ appellatur, s. de spon. ꝯs qui. Sed pone, ꝙ aliqs ꝯtraxit cum ancilla ignoranter, & dñs postea illã etiã manumittat viro ignorante: nunqd est matrimoniũ? Dico, quod non, q̃a adhuc commiscetur ei ex priori consensu, q̃ nullus fuit. arg. C. ad Velle. quãuis. & l. si mulier. 2. ff. de mino. l. 3. § scio. Item si dñs ancillæ, tanquam liberam eã alicui tradat in vxorem, qui liber est, eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. in auth. de nupt. §. si vero ab initio. coll. 4. Sed pone, libera ꝯtrahit cum eo, quẽ credebat liberũ. postea sciuit illum esse seruum, nihilominus vult esse cum eo, sed ille non vult remanere? Dicit Ioan. quòd non est matrimonium, tñ illa debet compelli, ex quo vult cum eo esse. simile s. de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul. c. 1. Io. quod verum credo.

¶ In aliquot vetustis codicib. additur, non⁹. sed mẽdose, cum sit Gregorij⁹ primus li. 1. epi. 54. regesti. Iuo par. 16. c. 73. & c. vni. e tit. in 1. cõp. Vix aũt hoc fragmẽtũ intelliges, nisi fõtes, vñ sumit consulas & d̃ materia vide citatos c. vlt. ti. ꝓcedentis.

in eandem, propter ꝙ per Cardinalẽ eundẽ ab eius fuerit consortio separat⁹, contrahendi cũ alia, liberam ipsi cõcedas auctoritate Apostolica facultatẽ.

TITVLVS X.

De natis ex libero ventre.

¶ Gregorius.†

¶ *Natus ex libera vel liberta, liber est.*

CAP. I.

INdecẽs esse credimus, vt ꝓgeniti ex liberta,[a] siue libera, filij ad seruitiũ retrahant̃. Propterea tibi ꝓcipimus vt si documẽta nulla sint ab ecclesię parte, quæ documẽtis huiusmodi[b] debeãt obuiare, ab eius molestia sine aliqua retractatione compescas eandem: durum est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuunt ab ecclesia,[c] à qua tueri[d] debent, reuocentur.

TITVLVS XI.

De cognatione †spirituali.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ *Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatẽ, licite contrahunt, nisi consuetudo repugnet: separatur autem, si per eorum alterum vel vtrumque compaternitas est cõtracta h. d. cum ca. super eo. infra eod.*

CAP. I.

VTrum †autẽ

debeat reuocare, quæ libertatem defendere d̃et. Not. ꝙ instrumentum potest reprobari per aliud instrumẽtum, tem nõ debeo impugnare qd̃ debeo defendere. a ¶ Ex liberta.] fallit tamen in casibus. 15. q. vi. cum multæ. Item in alio. s. de iud. ita quorundam. Ber.

b ¶ Huiusmodi documẽtis.] quia dicebat mulier ista se hẽre de manumissione matris suæ, siue de sua, quædam instrumenta, quæ forte ostendit Papæ, quibus instrumentis stabitur, nisi ex parte ecclesiæ cõtraria instrumẽta ostendantur, & sic est arg. quod instrumentum per aliud instrumentũ potest reprobari, 2 & per alias ꝓbationes potest ecclesia reprobare huiusmodi documenta. c ¶ Ab ecclesia.] 87. dist. libertos.

[Gl. seq. alle. 9. iura. allegat in contrarium, & soluit.]

d ¶ A qua tueri.] ar. ꝙ non debeo id facere, a quo teneor aliũ prohibere, & qui me defendere tenetur, me non debet impugnare ff. si ser. ven. l. altius. ff. de condi. in de. frater a fratre. & 26. dist. vna tantum: & 25. dist. c. vlt. & 11. q. 1. Siluester. ff. de fideiuss. tuto. & 42. dis. §. 1. ff. de adm. n. tut. quoties. §. 2. ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. secus in marito, q. alios ab vxore prohibere debet. & arg. 3. q. 6. quamuis. Sol. in præmisso generali suppletur: nisi sit tale factũ, quod sibi soli ex officio competebat. Ber.

2 De hoc notat s. de fi. instru. c. impugnari, vbi vide per Io. An. & alios.

† De materia huius ti. ꝑter doctores hic vide Theologos scholasticos & ꝑ alijs B. Th. & Sot. li. 4. sen. dist. 42. adde oĩa no ꝙ nouissime decreuit. ꝯcil. Tri. sess. 24. de refor. ma. ca. 2.

† Ca. To. e. tit. in 1. cõpil. & post cõc. Lat. Iuo A. ex. 11. par. 32. & c. 5.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

¶ Quia error conditionis seruilis impedit matrimonium, & ex hoc sæpe dubitare contingit, vtrum natus ex libero ventre sit iudicandus seruus vel liber. ideo post rubricam ꝓcedentẽ cõgruo ordine ista subijcitur.

IN decẽs.] Primo ponit generale dictũ, ex quo casum diffiniri mãdat ibi, Propterea. CASVS. 1 Quædam ecclesia manumisit quãdam suam ancillam, postmodũ filios suscepit: ecclesia volebat eos reuocare in seruitutem. mulier ista accessit ad Papam, & ostendit ei instrumenta manumissionis suæ, conquerẽdo de ecclesia. quæ filios suos vocabat in seruitutem. sup hoc dicit Papa; indecens est, vt filij nati ex libera, vel liberta, ad seruitium ecclesiasticum reuocentur: Vnde ꝓcipit, vt si ex parte ecclesiæ nulla alia documenta ostendantur, quæ obuient instrumentis istius mulieris, compellat iudex eccl'am ab eius molestatione sine aliqua retractatione: quia durum est, vt ecclesia libertatem

1 Hũc eẽ casũ seu facti speciẽ, verius & incorruptius effinges, si loca, vbi est ĩtegra decretalis, videas.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Viso de pluribus impedimẽtis matrimonij, submittit de impedimento cognationis tam spiritualis quàm legalis & carnalis: Et quia spiritualis cognatio inter alias est dignior, ideo tractaturus auctor de triplici cognatione, præmisit de spirituali Abbas.

De hac materia tractatur. 30. q. 1. & 1. q. 3. & 4. per totum.

VTrum autem.] Primo dubitatio. Secundo duorum canonum contrariorum inductio. ibi, Et licet. Tertio posterioris approbatio ibi, vnde. Quarto exceptio. ibi. Nisi, Abbas.

CASVS. Aliqui contraxerunt adinuicem compaternitatem, quæritur vtrum filij istorum nati ante compaternitatem vel post, possint adinuicem copulari: Cõsultus Papa respõdet, quòd canones secundum diuersorum locorum consuetudinem contrarij reperiũtur, primus canõ super hoc editus, prohibet natos post cõpaternitatem adinuicem copulari: Alter canon posterius editus, primum videtur corrigere: in quo dicitur, quod siue ante, siue post nati sint, simul possunt coniungi,

iungi, illa persona excepta, mediante qua cōpaternitas fuit contracta: Vnde s̃m posteriorem canonem debet obseruari, nisi consuetudo ecclesiæ, quæ scandalum generaret aliter se habeat. No. ꝙ priora iura trahuntur ad posteriora. Itē consuetudo tollit ius, & ei præiudicat.

a ¶ Filij.] s. duorum compatrum.

† Hæc duo verba, aut filiæ, desunt in antiquis codicibus.

b ¶ Posterius.] primus canon est, 30. q. 3. post susceptū, & debet esse Paschalis primi, licet in quibusdā libris dicatur Paschalis secundi: canon posterius editus est ea. cau a, & q. ea. super quibus, qui corrigit primum, vt hic dicit: sed canon ille ita potest legi quòd teneat, prout ibi exponitur, sed Alexander aliter illum intellexit 1 vt hic patet.

1 Vel forte loqt̃ de alijs canonibus, quos nō hēmus s̃m Alexander Goff. & Inn. Ioan. And.

[Gl. seq. ponit opi. Hug. cōtra quam alleg. 3. iura. dat duas sol. & primam approbat.

c ¶ Nisi consuetudo quæ scandalū.] Hugo dixit, ꝙ Alexāder male dixit hic: q̃a innuit hic, ꝙ legitime cōiuncti debeant separari, qđ esse nō dēt ꝓpter aliquā consuetudinē vel scādalum: quia a Deo sunt ꝯiuncti: & quos Deus coniunxit, homo non separet 33 q. 2. quos Deus, & c. arg pro eo. s̃. de spon duo. c. vlt. vbi non stat consuetudini, sed potius iuri. arg. contra, ꝙ consuetudo pſonas legitimas ad contrahendum reddit illegitimas, s̃. eo. super eo. & s̃. de cler coniug. cū olim, & arg. 33 dist. placuit. Solu. potest dici, ꝙ hoc locum habet in matrimonio contrahendo, vt propter scandalum impediat matrimoniū, quod alias legitimum est, sed non dirimitiam contractum propter scandalum, vt hic satis patet ex consultatione; & non dixit hic Alexander, quòd coniuncti separentur; sed rñdet quod coniungi non debent si scandalum est; nam multa fieri prohibentur, facta tñ manent s̃. de iureiu. quemadmodum. & s̃ de reg ad Apostolicam, & 30. q 5. nec illud, §. sed obijcitur, & 15. q. 1. §. vlt. Vel dic, quod propter scandalum derogatur iuri, vt propter scandalum separentur, licet de iure non deberent separari, vt inf. eod. super eo. sed prius verius videtur: quia propter scandalum matrimonium, quod Deo auctore in paradiso institutum fuit, per ecclesiam dissolui non debet 26. dist. deinde opponitur & ita remanet contraria illa decre. super eo. sed intellige hoc prout ibi dicitur. Ber.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateran. sub Alexan. iij. par. 32. c. 3

† In vno veteri ita: an propter hoc separari debeant, quæsiuisti.

filij a [aut filiæ †] ante vel post compaternitatem geniti, possint adinuicem copulari, canones secundum diuersorum locorum consuetudines contrarij inueniuntur. Et licet primus canon exinde editus, natos post compaternitatem adinuicem copulari prohibeat; alter tamen canon posterius b editus, primū videtur corrigere: per quē statuitur, vt siue ante, siue post compaternitatem geniti sunt, simul possint cōiungi, excepta illa persona dumtaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Vnde nobis videtur, vt secūdum posteriorem canonem, debeat obseruari: Nisi consuetudo c ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

¶ Idem eidem.

¶ *Compaternitas scienter vel ignoranter superueniens inter coniuges coniugium non dissoluit.*

CAP. II.

SI † vir vel mulier scienter, vel ignoranter, filium suum de sacro fonte susceperit, an † propter hoc separari debeant?

SI vir.] Communis diuisio. Secunda. ibi, Consultationi, & ibi, primi, recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat, & rationem addit. ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis vel aliqua filium suum scienter, vel ignoranter de sacro fonte suscepit: Quęritur an debeāt separari? Rñdet Papa, ꝙ in quibusdam canonib. gñaliter statutū est ꝙ debeant separari: alij aliter, & melius statuerunt: vnde dicit Alexād. siue ex ignorantia, siue ex malitia hoc fecerunt, non sunt separandi: quia ignorantia eos excusat, & ex malitia commodum habere non debēt. No. quòd ignorantia excusat. Item dolus suus nemini debet prodesse.

¶ Consultationi tuę taliter respondemus, quòd quāuis generaliter sit institutum, d † vt debeāt separari: quidā tamē humanius sentientes, aliter statuerūt. e Ideoq; nobis videtur, quod siue ex ignorātia, siue ex malitia id fecerint, non sunt abinuicē separandi: nec alter alteri debitum f debet subtrahere, nisi ad continentiam seruādam possint induci; quia si ex ignorantia g id factum est, eos ignorātia excusare videtur; si ex malitia, eis sua fraus nō debet patrocinari, h vel dolus.

† constitutum.

d ¶ Institutum.] 30. q. 1. c. & 2.

e ¶ Statuerunt.] 20. q. 1. dictum, de eo. ad limina.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Debitū dēt subtrahere.] sed nūquid pōt exigere? 2 Potest dici ꝙ ille qui hoc fecit ignorāter, pōt reddere & exigere: quia non peccauit: q. vero scienter, satis videret ꝙ non deberet exigere, sed reddere tenet: tñ nō inuenimus prohibitū in hoc casu ꝙ non exigat, ergo nec nos prohibeamus.

2 Vide Sotū lib. 4 sen dis. 4 . q. 1 art. 1. vers. at vero in hoc casu.

g ¶ Si ex ignorātia.] probabili. aliàs non excusaretur à peccato s̃. de eo qui renū. epi. c. 1 in fi. & inf. de cler. excō. mini. Apostolicæ, & est arg. hic quòd ignorantia excusat, vt ibidem, & 1. q 4. §. vlt. & 8. dist. consuetudo.

h ¶ Patrocinari.] sup. de eo, q. dux. in mat. c. 1. & inf. de collu. audiuimus, 30. q. 1. dictum, & sup. de rescript. sedes Apostolica.

¶ Idē Vigilieñ. episcopo.

¶ *Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatē, licite inuicem contrahunt matrimonium: si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, seruanda est loci consuetudo. h. d secūdum intellectum magis communem, attingendo mentem capituli.*

CAP. III.

SVper † eo, quod à nobis tua fraternitas requisiuit, de duorum compatrum filijs; Responde-

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & vide cōci. Trid. initio tituli citatū.

SVper eo.] Primo ponitur quæst. Secūdo ibi, Respondemus, distinguens responsio, & secundum membrum ibi. Cæterum. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui sunt compatres, quæritur vtrum filij eorum possint ꝯtrahere matrimoniū adinuicem? Rñdetur, quòd si tales sunt, per quorū alterū vel vtrumque parentes ad compaternitatem peruenerunt, coniungi nō possunt: & si sint coniuncti, separari dent: si vero per neutrum illorum filiorum compaternitas contracta fuit, de his consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruari debet, & aliarum ecclesiarum circumpositarum, ita videlicet, quòd si cōsuetudo metropolitanæ ecclesiæ hēt inter eos matrimonium non fieri, nec factum firmitatem

mus, quòd si tales filij fuerint, per quorum alterum, [a] vel vtrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniungi nulla ratione sustineas; & coniunctos Pontificali auctoritate non differas separare. [b] Ceterum, si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinem tuæ metropolitanæ [c] ecclesiæ vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentius imitari; ita quòd si eiusdem ecclesiæ consuetudo [d] habet, inter eos non sustinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere: tu simili modo in ecclesia tibi commissa, coniugium huiusmodi fieri non permittas; & si quos taliter coniunctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinem, ipsos separare † abinuicem non omittas. † Verum si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittantur, id in ecclesia tua 10 dissimulare [e] poteris; ita quòd nec contradicere, [f] nec tuum videaris præstare assensum; quia sicut graue est, antiquam consuetudinem circumadiacentium [g] ecclesiarum super his contemnere; sic quoque grauius vi- 20 detur, si propter eam huiusmodi coniugijs tuum indulges assensum, cum posset sic in exemplum assumi: [h]

¶ Clemens tertius.

¶ *Inter patrem baptizati, 30 & vxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.*

CAP. IIII.

40 MArtinus † Bertham duxit vxorem, Tebergã sibi copulauit Lo-

tem habere: & ipse episcopus in sua ecclesia idem obseruet: veruntñ, si de consuetudine habeat, vt alia matrimonia pmittant, ex quo contracta sunt, se eps illud in sua ecclesia dissimulare poterit, ita q nec contradicere, nec consentire videatur: quia sicut graue est super his contemnere consuetudinem circumpositarum ecclesiarũ: ita grauius videtur, si pp talẽ consuetudinẽ huiusmodi coniugijs præstet assensum, cum posset ab alijs in exẽplum assumi. Nota, q consuetudo ecclesiæ metropolitanæ obseruãda est, & aliarum circumpositarum. Item cõsuetudo facit personas legitimas vel illegitimas ad cõtrahendũ. Item aliquid omittit propter exẽplum Bernardus.

a ¶ Alterum, vel vtrumque.] s̄ eo c. 1. & 30. q. 3. sup quib9.

b ¶ Separare] quia cõtra canones cõiuncti sunt: vnde separãdi sunt, 10. dist. vides, & C. de leg. non dubium & 35. q. 3. contradicimus.

[Gl. seq alle. concordat. signat cõtraria, & soluit, & iterũ arguit.]

c ¶ Metropolitanæ.] sic 1 12. dist. de his. Sed contra, q cõsuetudo Romanæ ecclesiæ potius sit sequenda: de consecr. dist. 4. de trina 11. dist. quis nesciat, in fi. cõtraria intellige de forma sacramentorum seruanda, q̃ quilibet tenetur seruare & credere, prout tenet Romana ecclesia j. de her. ad abolendam 1 rñ. Item est arg. q prius recurrendum est ad consuetudinem metropolitanæ ecclesiæ, quã aliarum, ad quarum consuetudinem recurrendum est sup. de cer. si. super eo. demum ad Romanam, arg. ff. de leg. de quibus. vel potius ad ius scriptum.

[Gl seq. f. l quandam obiectionem, cui solutioni dat simile ponit demum opinionem, quam reprobat.]

d ¶ Consuetudo.] intellige de tali consuetudine quæ scandalum generaret, nisi fuerit obseruata. s. eo. c 1 in fi. & surgit consuetudo illa ex quadã affinitate cõtracta ex compaternitate vnius filiorum, vt etiam alij coniũgi non possint, prout olim obseruabat secundũ intellectũ Alex. vt s. eo c. 1. & 30. q 3 post susceptũ, licet illud immutatum fuerit, vt omnes possint coniungi. præter illas personas, quibus mediantibus compaternitas cõtracta fuerit. 30. q. 3. super quibus. & s̄. eo. cap 1. & sic si scandalum magnum sit in aliquo loco q tales cõiungantur, vel remaneant coniuncti adhuc propter scandalum seruabitur ibi illud ius, non obstante coniunctione quæ emanauit postea in contrarium: Vnde forte sic illo modo potest dici; si in aliquo loco esset magnũ scãdalũ & horror, q aliq cõtraherẽt in quinto gradu: illud non toleraretur non obstante constitutione illa j. de consan. & affinit. non dẽt, quia pp scandalum multa ẽt contra ius omittunt: ergo multo fortius vbi alia ratio subesse vr: & ita hic, & s̄. eo. c. 1. in fi. scandalum impedit matrimonium & dirimit, 2 & est simile, quia consuetudo facit aliquem illegitimum ad eligendum, s̄. de cle. coniu. cum olim. In prohibitione talis matrimonij nullum est peccatum: ergo si scandalum est, q coniugãtur pp scandalum qui iũcti sunt arg j de no. ope. nũ. cum ex iniuncto: sed si nulla prohibitio vnquam fuisset, inter tales psonas cõtractũ matrimonium non dẽret dissolui pp scãdalum, quia talis dissolutio sine peccato mortali fieri nõ posset, arg. prædi decre. cum ex iniũcto. Quidam tamẽ volunt intelligere versiculum istum: ita q si eiusdẽ eccl'iæ, & c. de primis psonis, de quib. fit mẽtio in prin. c. qa inter eas, de quib. secundo dr̄, iniectum est matrimonium. vt s̄. eo. c. 1. nec de tali mr̄imonio dixit Alexander q sit dissimulãdũ, ne i exẽplũ trahat: ct ecclesia talia matrimonia approbet: sed veri9 credo primũ dictũ: verũ tñ si ɔsuetudo hẽt, vt postquam ɔcta sunt, tolerent, poterit iste dissimulare: ita q nec consentiat, nec contradicere videatur, propter rationẽ, quæ infra sequitur.

e ¶ Dissimulare.] talis dissimulatio loco probationis tacitæ habetur, & merito, cum nullũ subsit impedimentum.

[Gl. seq. de taciturnitate notat tria.]

f ¶ Nec contradicere.] non. qui tacet, 3 neque cõsensit, neque negat. ff. de reg. iu. qui tacet. Quandoque tñ taciturnitas habetur pro consensu 54. dist. si seruus, s̄. 50 de præsumpt. nonne & c quanto pro contradictione. de consecr dist. 4 cum pro paruulis, ff. de procu. filiusfamilias, § inuitum, 65. dist. si fortè

g ¶ Circumadiacentium.] & ita vicinorum locorum non est contemnenda consuetudo: immo seruanda, ne si contrarium fieret: sumeretur inde exemplum: quia cum illa consuetudo satis sit honesta, non debet iste videri auctor, vt alij recedant ab illa consuetudine: & ita taceant, si sine scandalo id sustinebant.

60 h ¶ Assumi.] ab alijs, qui talia coniugia non contrahunt de consuetudine.

MArtinus.] Duo facit. Primo ponit quæstionẽ. Secundo eius solutionem. ibi, Nos autem. Abbas. CASVS. Martinus contraxit matrimonium cum Bertha: & Lotharius cum Theberga: Lotharius filium Martini & Berthæ de sacro fonte leuauit: tandem Lotharius & Bertha mortui sunt, & Martinus contraxit cum Teberga: Quæritur vtrum tale matrimonium teneat & valeat? Respondet quòd cum vir & vxor per connubium efficiantur vna caro, patet q Teberga non

potest

1 De materia huius glossæ vide plenẽ p glossam & doctores in c. consuetudo, dist. 1.

† separari.

† dimittas.

2 Quær. si hoc dictũ accipiẽdũ tradi[illegible] hic, & [illegible] Hostiẽsis in [illegible] tit. de cogn. spi [illegible] fit effectus. circa medium, quos [illegible] videto a ide gloss. & doctores sup. eo. c. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et aũt illustris diffinitio huius de [illegible] de qua [illegible] Dat. [illegible] 4 [illegible] q. 1. & [illegible] Sotũ q. 1. ar. 3. respiciẽdũ tñ semp Cõcilium Trid. initio tit. [illegible] citatum.

3 De hac regula vide late per Fel. in c. nonne, s̄ de pſum. & p Barthlomæũ Socinum in [illegible] & [illegible] taciturnitas & tacent.

potest esse vxor Martini, qui fuit compater Lotharij, cum quo Teberga vna caro noscitur extitisse. Nota quod compaternitas contracta per virum transit ad eius vxorem, & èconuerso: cum sint vna caro.

a ¶ Per connubium] id est, per carnalem copulam 27.q.2 Agathosa.

b ¶ Vna caro.] 30 q. 4 sciscitat &c. si quis ex vno.

c ¶ Eius] s. Lotharij.

[Gl. seq ponit versus, quos primo exponit.]

d ¶ Cum quo.] s. Lothario. No. quod post matrimoniū carnali copula cōsummatū (de quo intellige, quod dicitur hic) si alter cōiugū suscipit filiū alterius de sacro fōte, ambo coniuges cōpatres efficiunt parētib. infātis: & ita si vir suscipiat filiū alterius de sacro fonte, vxor mediāte viro cōmater efficit parētib. infantis, & mater spiritualis efficit illius. & èconuerso. 30.q.4. sciscitat c. si quis ex vno. si vero cōpaternitas matrimoniū præcedit siue carnalē copulam, puta si tu suscipis filiū illam Berthæ & Martini de sacro fonte, & postea contraxisti cum Teberga & eā cognouisti, vel licet contraxisti, nondum carnaliter illam cognouisti, quamuis illam postea cognoscas, vxor tua non efficitur commater parentib. illius infantis: quia non fueratis effecti vna caro cū ea: quia per vnionē carnis sequētem compaternitatem, nō transitur ad vnionem spiritus præcedentem matrimoniū, vnde te mortuo & mortua vxore Martini, quondam filium antequam haberes Tebergam, de sacro fonte leuauerās, Martinus poterit habere Tebergā in vxorem. 30 q.4. qui spiritualem. & c. post vxoris obitum & sic Teberga poterit habere duos compatres, vnum post alium: Vnde nota versus.

Quæ mihi vel cuius mea natum fonte leuauit.
Hæc mea commater fieri mea non valet vxor,
Si qua mea natum non ex me, fonte leuauit.
Hanc post fata meæ non inde vetabor habere.

Sic quandoque facto suo alter coniugum solemnizat votum alterius. puta vir qui volente vxore ordinem suscepit. 23 dist. quia sunt.

Contracto] Duo facit. Primo ponit casum. Secundo ibi, verum diffiniendum committit: & in cōmissione prius exprimit diffinitionis causam, vsque ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam P. nomine contraxit matrimoniū cū A. muliere: Tandem consanguinei eiusdem A. contra matrimoniū obiecerunt, quod nō poterat esse vxor ipsius pro eo quod eadem A tenuit filium concubinæ ipsius P. in primo pabulo sacrati salis: iudex dubitauit: Consultus Papa rñdet, quod si vera constarent esse prædicta, matrimonium cōtractum nō dissolueretur: quę res vix præstaret impedimentum matrimonio cōtrahēdo. Vnde mandat quatenus præfato P. iudex iniungat, vt dictam A. sicut vxorem pertractet, siue hoc fuerit factū ante contractū matrimonij, siue post: sed si fraudulenter hoc fecit causa matrimonij separandi: pœnitentiam inde accipiat, matrimonio in sua firmitate durāte. No. quòd per ea quæ præcedunt baptismū, non cōtrahitur compaternitas.

Gen. 2. Matth. 19. 1. Cor. 6. Ephes. 5.

tharius, qui Berthæ & Martini filiū de sacro fonte suscepit. L. vero & B. sublatis de medio, M. cum T. præfata contraxit.

¶ Nos autem consultationi tuæ duximus respondēdum, quod cum secundum verbum Domini, vir & mulier efficiantur per connubium [d] vna caro, [b] liquidum est, Tebergam nō posse matrimonialiter copulari Martino, qui cōpater eius [c] fuerat, cum quo [d] vna caro Teberga noscitur extitisse.

¶ Idem.

¶ Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium cōtrahendū, sed contractum non dirimit.

CAP. V.

Contracto † matrimonio inter P. & A. vxorem suam, quidam cōsanguinei eiusdem A. contra matrimonium obiecerūt, quod eadem in primo sacrati salis [e] pabulo, filium quondam † concubinæ [f] ipsius P. tenuit: & infra. ¶ Verum, si constaret vera esse quæ diximus, nō ideo tamen contractum matrimonium solueretur, quæ res vix [g] cōtrahendo matrimonio impedimentum afferret. Ideoque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate nostra iniūgas vt memoratā A. sicut vxorē maritali affectione pertractet, & vt carnale debitum ab ea licenter exigat & persoluat, siue ipsam ante matrimonium cōtractum cum P. siue postea constiterit hoc egisse: dum tamen si in fraudem hoc fecerit causa matrimonij separandi, pœnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. compil. Vide citatos in c. ,primo secundum ted Bot. bi. a. 2.

† quendam

¶ Innocentius tertius episcopo & archidiacono Linconień.

¶ Inter patrem baptizati, & leuantem seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum & dirimendum matrimonium post contractum.

e ¶ Sacrati salis pabulo.] de consecr. dis. 4 sal. cœlestis.

f ¶ Cōcubinæ.] quidam dicunt, quod ille filius tātum erat filius concubinæ ipsius P. de alio viro: dicētes, quod compaternitas cōtrahit per illud sacramētum sacrati salis, sed secundum hoc nulla fuisset quæstio.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, an, & tria alleg. quòd nō, & duo in cōtrarium. ponit tres opiniones, & tertiam improbat, huic decre. respondens. demum in fi. illam approbat.]

g ¶ Vix contrahendo.] ex hoc 2 videtur, quod per illa, quæ præcedunt baptismum, non contrahitur compaternitas. argum. 32 distinct. prætor. § verum. in fin. vbi dicitur, quòd baptismus est ianua omnium sacramentorum. Item propter catechismū non fit aliquis aptus cōtrahere matrimonium. 28.q.1. caue. Item si decederet sine baptismo, non prodesset ei catechismus, quin perpetuo damnaretur. de consec. distin 4. firmissime. & c. nulla. & sic est adhuc membrum diaboli, ergo nō potest esse spiritualis huius. Arg. cōtra, quòd cōtrahatur cōpaternitas per catechismum. 30. q.1. c. 1. vbi dr, quòd a primo pabulo sacrati salis vsque ad confirmationem cōtrahitur compaternitas ea causa q. 4. si quis ex vno. de conse. dist. 4 in catechismo. nam & Christiana dicitur, postquam est catech. zata. 28. q.1 caue. Hugo dixit super illo cap. peruenit. 30 q.1. quod sicut septem sunt dona spiritus sancti, ita septem dona baptismi: & per quodlibet illorum contrahitur compaternitas, ita quòd impedit & dirimit matrimoniū: Primum est collatio sacrati salis, de consecrat. distin 4. ex hinc. Secundum aurium & narium initio cum sputo dist. ea. postea. tanguntur. Tertiū in fronte & pectore crucis signatio distin. ea postea signatur. Quartum olei sacri perunctio.

1 Pabulū sacrati salis dr dū inter catechizandū catechumenū sal ori ei⁹ apponitur.

2 De materia hui⁹ glossę vide Theologos scholasticos lib. 4. sen. dist. 42. & præ alijs B. Tho. & Sotu q. 1. art 2. vbi de opinionib. hic relatis iudiciū faciunt.

ctio.dist.ea deinde. Quintum ablutio baptismi. distin. ea.venit. Sextum in vertice chrismatis perunctio à sacerdote, dist.ea. postquam ascendit. Septimum confirmatio chrismatis in fronte per episcopum. dist.ea presbyteri. Et illi qui sequitur Hug. dicunt, quod ille filius non fuit filius Petri, sed tantum concubinæ: & dicunt hanc decr. non tenere, dato quod fuerit filius Petri. Alij dicunt, quòd per tria sacramēta tantum cōtrahitur compaternitas, s. per catechismū, baptismum, & confirmationem, de consecr. dist. 4. in catechismo. 3. q. 4. si quis ex vno. & hæc mulier nō tenuit illū filiū ad totū catechismū. 1 sed tamen ad immissionem salis: quod satis apparet per hāc litteram. Alij dicūt, quòd licet compaternitas contrahatur per catechismum: per illam tamen, non dirimitur matrimonium cōtractum, prout innuitur per hanc litteram, tali ratione, quia baptismus est ianua sacramētorum, vt dictum est in c. præter. §. verum. 32. dist. & s. de presb. non bapt. c. 1. & 3. ergo si ianua nō est aperta, nullum sacramētum recipitur. Item alia ratione, quia ante baptismum nō est filius ecclesiæ, quia sine eo nullus saluatur, vt dictum est: ergo si non est filius ecclesiæ, non est filius spiritualis: & si non est filius spiritualis, nulla per eū est cognatio contracta: ergo propter hoc non debet matrimonium separari. Sed certe cōtra istos, qui dicunt, quod etiā per catechismum non dirimatur matrimonium, manifeste faciunt illa duo ca. si quis ex vno. & c. in catechismo. quia ibi æquiparantur ista tria, catechismus, baptismus, & confirmatio: Vnde credo, quòd si quis teneat aliquem in toto catechismo, in quo vnus patrinus debet esse, quòd ille sit compater effectus parentibus infantis: sed hæc mulier non tenuit illum filium infantem nisi in primo pabulo sacrati salis: nec expresse dicit littera, quòd fuerit filius P. & ideo dico, quòd catechismus impedit & dirimit. 2 T. dixit, quòd compaternitas per catechismum contracta inualida est ad matrimonium dirimendum, quod satis posset tolerari ratione prædicta.

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cōp. Cōcor. cōci. Tri. sess. 24. de refor. matr. c. 2. Adde citatos in superioribus.

† F.

1 Qui ita sentiunt, propriā vocem vix ignorare, quia catechismus nō est sacramētū, sed sacramentale. ita B. Thom. præcitata dist. 42. q. 1. ar. 2. in corpore.

† Cap. 2. e. ti. in 3. comp. De intellectu vide Sot lib. 4. sen. dis. 42. q. 1. ar. 3. ver. secunda cōclusio, circa fi.

2 Hæc opīo glossę iāolim displicebat Theologis li. 4. sen. dis. 42. vbi B. Tho & Sot. ambo. q. 1. ar. 2. hodie post ōnē Bōifacij viij. reprobata est in c. 2. de cogna. sp. li. 6. vbi catechism⁹ impedit matrimonium cōtrahēdum, tamen dirimit iā cōtractum.

Veniens.] CASVS. Quidam Anglicus C. nomine, contraxit matrimonium cum H. muliere: dicebatur, quòd mulier susceperat filium prædicti C. viri sui de sacro fonte: Quærebatur, an propter hoc debeat separari ab ipso. Mandat Papa, quatenus si constiterit dictam H filium viri sui ante contractum matrimonium de sacro fonte leuasse, omnino separetur, secus esset si post matrimonium contractum. No. quòd cognatio spiritualis impedit matrimonium & dirimit, sicut copula carnalis.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, de qua remittit.]

CAP. VI.

Veniens † ad Apostolicam sedem C. † Anglicus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte [a] leuasse, antequam [b] eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium, appellatione postposita, celebretis.

¶ Idem magistro S. canonico Herforden.

¶ *Si filij duorum compatrū per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem matrimonium contrahant, separantur: & tempore contractus scientes impedimentum, illud denunciare tenentur.*

CAP. VII.

Tva † nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam [c] compatris patris sui, vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxerint, † an debeant separari? & an conscij talis matrimonij teneātur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quòd huiusmodi personæ non possunt matrimoniū contrahere: & si cōtraxerint, possunt [d] abinuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare. [e]

10

20

¶ Gregorius Nonus.

¶ *Inter baptizatum & filium baptizantis, oritur cognatio spiritualis impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. h. d.*

30

CAP. VIII.

40

Ex † litteris vestris accepimus, quod cum M. mulier coram officiali

a ¶ De sacro fonte.] idem si non tenuisset eum in catechismo, vel in confirmatione, vt s. cap. proxi. dictum est.

b ¶ Antequam.] bene dicit, antequā si post cōtractū matrimoniū hoc fecisset, nō separaret matrimoniū contractum. s. eod. si vir & 30. q. 1. ad limina. dictum est de eo.

Tva nos.] Sūt duę partes. In prima trimembris consultatio. In secunda cuique responsio. ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis, puta Martinus habebat filium, nato isto filio, Martinus suscepit filiam Petri de sacro fonte: quæritur, vtrum filius iste natus ante compaternitatem cōtractam, inter Martinū & Petrū possit accipere in vxorē filiā Petri, per quam cōpaternitas illa contracta fuit. & an si cōtraxerint, debeant separari? & an illi, qui cōscij sunt illius matrimonij, debeant accusare? Respōdetur, quod huiusmodi personæ non possunt contrahere & si cōtraxerint, debent separari, & qui contractum sciuerint, debent illud ecclesiæ nūciare. Nota, quòd persona illa, qua mediāte compaternitas est cōtracta, non potest copulari alicui de filijs alteri⁹ compatris: siue sit natus ante compaternitatem siue post. Item quilibet tenetur denunciare matrimonia illicite contracta.

† cōtraxerint

† Vide c. 1. de cogn. spi. li. 6. B. Tho lib. 4 sen. dis. 42 q. 1. ar. 3. & Durandu ca. d. q. 1.

c ¶ Filiam.] spiritualem: per quam compaternitas est contracta. sup. eo. c. 1. & c. super eo. in princ.

50 d ¶ Possunt] idest debent de iure. sup. eo. c. 1. & c. super eo. in princ.

[Glo. seq. arg. signat contrarium, & remittit.]

e ¶ Nunciare.] nota arg quòd denunciatio criminum ad omnes spectat, & non tantum ad prælatos. Item personæ illæ, quæ sciuerunt contrahi matrimonium, non admittuntur ad accusationem matrimonij, aut etiā ad testificationem. inf. qui ma. accus. pos. cum in tua. non tamen repelluntur à denunciatione, vt hic patet. & tamen hic consequitur idem per denūciationem in hoc casu, quod per accusationem: non enim potest pœnitere ille cui denunciatur tale crimen, nisi remota vxore. 10. q. 6. si res. ar. Item alia via excluditur, & alia admittitur. sic sup. de iureiu. quemadmodum. sup. de despon. impub. ad dissoluendum. Arg. contra. s. de procur. tuæ. vbi de hoc Ber.

60

Ex litteris.] Diuiditur in duas partes. In prima iudicum consultatio. In secunda mādatum ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quædam mulier M. nomine coram officiali Cantuarien. archiepiscopi petijt quendam A. nomine in maritum, dicens se affidatam ab ipso, & carnaliter cognitam: Ad hoc probādum induxit testes: publicatis

tatis attestationibus testium, per quos mulieris intētio probata erat. dictus A. excipiendo proposuit, ꝙ eā habere nō poterat in vxorē pro eo ꝙ pater eiusdē mulieris, qui sacerdos fuerat, ipsum baptizauerit: sed nō obstante huiusmodi exceptione, tulit sniam diffinitiuā pro matrimonio cōtra ipsū: a qua sententia sedē Apostolicam appellauit; Mandat papa, quatenus, si ita est, eundem A iudex ab īpetitione mulieris absoluat, eidem sup hoc silentium imponendo. Not. ꝙ filius sacerdotis spiritualis vel filia, nō potest copulari ī matrimonio filio vel filiæ carnali ipsius sacerdotis.

[Glo. seq. fortificat tex. q̄rit, & sol. solutioni rñdet, & dat simile, scd̄o q̄rit, ar. negatiue. sol. cōtrariū.]

a ¶ Baptizauit.] & ita fuit filius spūalis ipsius sacerdotis. 40. q. 1. omnes quos vbi de hoc. & capit. non dēt, & 20. q. 4. si quis ex vno arg. ergo & 1 filia illius effecta est soror spiritualis viri, ac si ipsum sacerdos de sacro fonte leuasset, quia tunc illā habere in vxorem non posset, quia ea mediante paternitas esset contracta. sup. eod c. 1. & c. super eo. & 30 q. 3. super quibus. ergo multo fortius cum sit pater spiritualis illius. Sed quid mouit istum officialem ad sententiandum pro matrimonio? Hæc potuit esse causa: quia edictum de matrimonio prohibitorium est, sup. de spon sa. cum apud, sed hoc non inueniebatur prohibitum expressis verbis de his qui baptizant, quòd filij eorum cum talibus non possent contrahere. sed licet expresse non esset prohibitum, satis videbatur esse prohibitum, ex quo pater est ipsius spiritualis: quia in eo quod minus est, prohibitio inuenitur, scilicet in filio illius, qui aliam de sacro fonte leuauit, simile est quod dicit Vrbanus; nulla ratione prohibitum inuenitur, ꝙ vir & vxor simul non possint filium alterius de sacro fonte suscipere. 2 30. q. 4. quod autē hoc est verum verbis expressis: sed in genere prohibitum est, dum prohibetur, quod plures simul non suscipiant puerum de sacro fonte. de consec dist. 4. non plures, & quia prohibetur commisceri filiæ spirituali. vt cap. non debet. Sed nunquid filius sacerdotis potest contrahere cum filia illius, quam recepit ad pœnitentiam? 3 Videtur, quòd nō, qa & illa filia spiritualis est sicut illa, quā baptizat 30. q. 1. omnes quos. sed non est ita: quia non contrahitur tanta affinitas in pœnitentia sicut in baptismo: quia per pœnitentiam non efficiuntur filij sacerdotis affines illis eorumque quos pœnitentiam iniungunt. nec vsquequaq; inuenitur prohibitum directè vel indirectè. ergo intelligitur concessum, sup. de spon. cum apud.

Cantuarien. Alanum peteret in † virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset, dictorum randem testium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quòd eam habere non poterat in vxorem, pro eo, quod ipsum patris mulieris eiusdem, qui sacerdos extitit, † baptizauit. a Sed cum idem officialis exceptione huiusmodi non admissa diffinitiuam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad sedē Apostolicā appellauerit. Mandamus, quatenus si est ita, eūdē A. super hoc ab impetitione mulieris absoluatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

† al. ita, in maritum.

† extiterat.

1 Forte legendum, ꝙ

2 Quod dic vt infra eo. c. vlt. lib. 6. Ioan. And.

3 De his filiabus spiritualibus, vi de Magistrū lib. 4. sen di. 42. § spirituales filij sunt.

DE COGNATIONE LEGALI.

¶ Viso de cognatione spirituali, merito subijcitur de cognatione legali. Et vide ad materiam huius titul. textum cum glo. 30 q. 3. cap. 1. & in c. per adoptionem. Et dic quod adoptio legalis est quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, vel nepos, vel deinceps seu frater, vel affinis, qui non est naturam inritans, l. adoptiones, ff. de adopti. Abbas.

TITVLVS XII.

De cognatione legali. †

¶ Nicolaus ad consulta. Bulgarorum.

¶ *Inter adoptatum & filium adoptantis nō potest durante adoptione consistere matrimonium.*

CAP. VNICVM.

SI qua † per adoptionem mihi soror esse cęperit, quamdiu b durat adoptio iter me & ipsā, nuptæ consistere nō possunt.

1 qua per.] CASVS. Pater meus adoptauit aliquam in filiā: quæritur an ego possim illam accipere in vxorem: Dicit Nicolaus, quod quamdiu durat adoptio inter me & illam, matrimonium tenere non potest. Nota, quod non possum contrahere cum sorore adoptiua, quādiu durat adoptio. Item cessante causa, cessat effectus.

[Glo. seq. argumentat a contrario, &c.]

b ¶ Quamdiu.] 30. q. 3. ita diligere. ergo ea finita cum ea possum cōtrahere. Insti. de nup. §. sed & si qua. Item arg. hic, ꝙ causa cessante cessat effectus, sup. de renunc. post translationem. sup. de iure iur. & si Christus. ad fi. & 61. dist. cap. statuimus, §. his omnibus. ff. de ritu nup. per adoptionē. Nota ad intelligentiam huius decretalis ꝙ cognatio quædā est spiritualis. de qua dr̄ sup. tit. proxi. Quædā etiā legalis, de qua hic dicitur. Legalis cognatio fit duobus modis, vel per adoptionem, 1 vel per arrogationem. Dicimur autem arrogare illum, qui sui iuris est, & per arrogationem transit in nostram potestatem, & fit arrogatio principis auctoritate: adoptio autem per quemlibet magistratum. Institu. de adopt. §. 2. & 3. nec transit in potestatem adoptantis. C. de adopt. l. vlt. & instit. eod. tit. sed hodie remanet in potestate sui patris. Et tam arrogati, quam adoptati dicuntur filij adoptiui siue fratres. Et inter fratres adoptiuos, siue naturales, & legitimos impeditur matrimonium quamdiu durat adoptio, vt hic, & ff. de ritu nup. per adoptionem, & 30. qō. 3. ita diligere. Sed inter ascendentes, & descendentes, id est inter adoptantem & adoptatum semper impeditur matrimonium. ff. de ritu nuptiarum, adoptiuus, licet soluatur adoptio. ff. eod. tit. quinetiam. Item posset dici, quod filius adoptatus posset copulari filiæ adoptantis, cum adoptatus non transeat in potestatem adoptantis. Insti. de adoptio. § 2. sic etiam potest dici, quod filius illegitimus potest copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non est in potestate patris. Institu. de nup. §. vlt. Illegitimus non potest copulari filiæ spirituali. Alij dicunt, quod adoptatus non potest copulari filiæ adoptantis: quia licet adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, acquiruntur tamen ei quædam iura per adoptionem, quæ dissoluuntur per emancipationem. C. de adoption. l. penultima. §. sin autem. & hoc idem videtur per decretalem istam, quæ indistinctè loquitur de adoptione, non distinguendo inter arrogatum & adoptatum, & hoc impedimentum desinit per emancipationem alterutrius. ff. de adoptio. in omni. ff. de ritu nuptiarum, per adoptionem. Sed nunquid filij adoptiui possint contrahere inter se? Dici potest, quod sic

† Vide Magist. li. 4. sen. dist. 42. & ibi S. Tho. q. 2. art. 1. 2. & 3. & Durandū. q. 1.

† Ca. vnicū ti. in 1. copu.

1 De materia huius gl. quatenus agit de adoptionē, & arrogatione, vide plene Aretinum, & Doctores. Inst. de ado.

sic: quia non inuenitur prohibitum. Item quid si adoptiuus durante adoptione contrahat cum legitima? Dicunt quidam 1 quod non dissoluitur matrimonium, cum illud impedimentum sit temporale. Hug. dicit, quod non est matrimonium, nec obstat quod temporale sit im pedimentum: & inducit simile, hodie non possum contrahere cum illa, quæ habet uirum, tamen cras potero mortuo uiro suo. & hæc decretalis facit pro Hug.

1 Hoc placet Guil. in Spec. eo tit. in princip. & omnino vide quod pro hoc dicto ibi scripsit Io. And.

* Vide quod nouissime ac creuit concilium Trident. sessione 24. de reform. c. 4.

TITVLVS XIII.

De eo † qui cognouit consanguineam vxoris suę (vel sponsæ. †)

DE EO QVI COGNOUIT consanguineam uxoris suæ (uel sponsæ.)

* Hæc duo uerba: vel sponsæ. desunt in quot antiquis codicibus, & in omnib. manuscriptis Vaticanis.

¶ Viso de cognatione spirituali & legali, de carnali [illegible] dum restat: [illegible] ex copula [illegible] consanguineis [illegible] affinitas [illegible] gnatio, de qua poterat dubitari [illegible] dirimeret [illegible] impediret matrimonium, ideo subiicitur hæc rubrica: Et uirtus totius tituli consistit in hoc, quod affinitas [illegible] consanguineæ uxoris, non dirimit matrimonium prius contractum, sed soluit sponsalia de futuro. Item priuat facultate contrahendi matrimonium, & exactione debiti in uxore habita, ut patebit in prosecutione tituli. Abbas.

* Med. Meltiam. Meldam. sed in conciliis nondum repertum est, sicut pleraque alia.

¶ Ex conci. apud Metiam. †

¶ Affinitas superueniens post matrimonium contractum, non soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit, & crimen incestus inhabilitat quo ad matrimonium contrahendum.

CAP. I.

SI † quis cum filiastra [a] sua fecerit, fornicatus fuerit. Nec a matre debitum petere, [c] nec filiam vnquam habere pot vxorem, nec filiastra, nec ille [d] vllo vnquam tempore, alij se poterunt matrimonio copulare. [e]

* Cap. 1. eo. ti. in 1. compi. Vide Burchardum libr. 19. decr. c. 5. tit. de fornicatione 2. versi. fecisti fornicationem cum filiastra tua.

† alias.

De hac materia tractatur 37. q. 7. in multis capitulis.

[illegible] Primo ponitur [illegible] [illegible] elicitur quæstio [illegible] Abb. Sic.

CASVS. [illegible]

[illegible] vnquam [illegible] vel [illegible] copulare. [illegible]

a ¶ [illegible] & [illegible] 2 &

b ¶ [illegible] in [illegible]

[illegible]

c ¶ [illegible]

d ¶ [illegible] uxoris.

e ¶ [illegible] 32. q. 7. qui dormierit [illegible] dispensaretur [illegible] Bern.

2 Sed caute [illegible]

VEniens. [illegible] consultatio. Secundo [illegible] Secundo [illegible] Cæterum. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam, & pater ipsius matrem sponsæ accepit in vxorem. Tandem in [illegible] matrem sponsa cognouit, [illegible] pater [illegible] uolebant, ut matrimonium de præsenti contraheret: sed ipse noluit, donec factum episcopo proponeret, Episcopus consuluit dominum Papam, & ipse respondet, quod si matrem sponsæ cognouit, & sponsæ carnaliter [illegible] pro adulterio, & [illegible] peracta uel parte ipsius, episcopus dispenset cum eo, ut aliam recipiat si uoluerit in uxorem. [illegible] sponsam [illegible] ante matrem [illegible] post, aliam non poterit accipere in uxorem, propter incestum: sed a sponsa non separabitur: & in [illegible] non tenet [illegible] dicit nunquam eam, [illegible] cognouit.

¶ Alexander III. Pictauien. episcopo.

¶ Affinitas superueniens etiam per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium: & incestuosus contrahere non potest.

CAP. II.

VEniens † ad nos præsentium lator, & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si matrem sponsæ suæ cognouit, & † sponsæ nunquam carnaliter adhæsit, ei imponenda est ei pœnitentia paulò maior, [h] quam pro adulterio, qua peracta, vel parte ipsius, poterit ex dispensatione, [k] cum alia matrimonium contrahere [illegible] si sponsam cognouit, [illegible] antequam matrem, vel post, nunquam eam [m] vel aliam [n] potest accipere in uxorem.

1 Cap. 3. eo. ti. in 1 compi. & post concilium Lateran. part. 11.

f ¶ Matrem sponsæ] de futuro. vnde affinitate superueniente, illam in uxorem habere non poterit solutis [illegible] de consang. [illegible] eod. ex literis.

g ¶ Adhæsit [illegible] [Gl. [illegible] & soluit.]

h ¶ Paulo maior quam pro adulterio] quare maior pœnitentia imponitur quam pro adulterio, cum tamen publicæ honestatis iustitiam non uiolauerit, cum illa esset sponsa de futuro? Dicas quod non uiolauit publicæ honestatis iustitiam, sed [illegible] commisit cum matre sponsæ suæ, quæ nupta erat patri suo, ut patet in antiqua: 3 alias si mater sponsæ non esset coniugata, non puniretur plus nec etiam tantum. vnde iste multo plus debet puniri, quam pro adulterio, propter iustitiam, videlicet propter honestatis iustitiam, propter adulterium, & incestum etiam, quod perpetrauit cognoscendo affinem primi generis, & primi gradus.

3 Antiqua decretalis [illegible] hoc loco [illegible] huius cap.

i ¶ Vel parte] arg. quod sufficit aliquid inchoare, & si non sit completum. sup. de elect. cum in cunctis. §. in [illegible]

K ¶ Ex dispensatione] incestuosi enim contra[illegible] & ideo dispensatur cum eo, quod [illegible] alias sine peccato contrahere [illegible] tamen si contraheret [illegible]

l ¶ [illegible]

m ¶ [illegible]

n ¶ Aliam] post mortem illius, [illegible]

[illegible], antequam matrem, non dissoluitur matrimonium, licet postea cognouerit matrē.inf.eo.discretionem. &c. penult. & vlt. sed ea mortua cū alia propter incestum contrahere non debet inf.eo.transmissæ.in fin.

DE illo.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Respōdemus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat, quòd cognouerat vxorem fratris sui, antequam cum illa matrimonium contraxisset: quæritur quid iuris? Respondet Papa, quod per hoc non sunt separandi, nisi hoc esset notorium, aut per idoneos testes legitime probaretur. Nota quod simplici assertioni alicuius nō est credendum.

† Cap.2.eo. tit.in 2.cōp.

[Glo. seq. recitari posset per cōtrariū.]

a ¶ Occasione.] quia confessio illa sola nō præiudicat, 1 etiam si rumor viciniæ cōsentiret [illegible] [illegible] in matrimonio contrahendo. sup. de spon. propter ea 1.& inf. tit.proxi. cap.2.ber.

1 Et ideo dicit text. il.á [illegible] [illegible] et Ioan. And.

TRansmissæ.] Primo consultatio. Secundo responsio ibi, Quia vero. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam habebat vxorem, ea mortua filiam vxoris defunctæ cognouit: postmodum aliam accepit, & nihilominus cum priuigna publice delinquebat: Quæsitum fuit à papa, qualiter in facto isto esset agendum? Respondet, quod vxori legitime cohabitet, & necessaria ei subministret, nec eā cognoscat quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus: & donec cum ea permanserit, pro incestu & adulterio penitentiā agat pro arbitrio imponentis: & si superuixerit vxori, sine spe coniugij perseueret. No. quod pœnitentiæ sunt hodie arbitrariæ. Itē incestuosi contrahere nō debent, tamen si contraxerint, tenet matrimonium.

† Cap.3.eo. tit. in 2.cōp. Præ alijs vide Soto.l.4 sen.di. 27. q.1 art.3.

2 Adde cū q [illegible] committitur incestus: [illegible] §.1 In [illegible] & super [illegible] C. de adult.

[Glo. seq dat simile, & tradit regulam.]

b ¶ Illicitam rem.] incestui adulterium adiungendo.

c ¶ Legitimæ.] sic patet quod incestus nō impedit quo minus matrimoniū sit legitimum, licet contrahere nō debeat, sicut votum simplex sup. qui cle. vel vouentes. rursus [illegible] impedit matrimonium contrahendū, sed non dirimit iam cotractū, nisi in tribus casibus, si machinatus fuerit in mortem alterius, si dedit fidem adulteræ, si duxit eā de facto. sup. de eo qui duxit in matri.cum haberet. & c.super hoc.

d ¶ Fuerit requisitus.] & sic intellige sup.eo. cap.1.

e ¶ Sine spe coniugij.] 32. q.7. si quis viduam. & 35. q.3. de incestis. sup.cod. veniens. & inf. de pœn.& remiss. cap.2. vbi de hoc.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad dictum vnius asserentis affinitatem inter coniuges præcessisse.

CAP. III.

DE illo, † qui vxorē fratris, antequam ei matrimonio iūgeretur, se pro posuit cognouisse. Respondemus, quod nisi hoc publicum & notorium fuerit, aut idoneis testibus comprobatum, prædictum matrimonium occasione a illa ipsum impetere non permittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Incestuosus matrimoniū contrahere non debet: sed si contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, sed nō potest debitum exigere, & non minus tenetur vxori necessaria administrare.

CAP. IIII.

TRansmissæ nobis tuæ literæ demonstrarunt, quod G. vxore sua defuncta, filiam eius, priuignam videlicet propriam, copula carnali cognouit, postmodum aliā accipiens in vxorem, cum priuigna publicā tāquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem b cōmittere nō expauit. ¶ Quia verò super his consiliū requisisti, præsenti pagina re- 10 spōdemus, quod legitimæ c vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam, quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit d requisitus, & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat, qui etiam pro incestu & adulterio, donec cum 20 ea permanserit, iuxta moderamen tui arbitrij pœnitētiam agens, postmodū si superuixerit ei, perpetuò sine spe coniugij e permanebit.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad cōfessionē coniugum, qui dicunt affinitatem præcessisse, etiam si rumor viciniæ consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis. 30

CAP. V.

SVper † eo, quod postulas, vtrū coniugatus, qui 40 ante contractum matrimonium, vxoris suæ consanguineā carnali cómixtione cognouit, cū id fateaē vterq; & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicat, sit ab vxo- 50 re sua iudicio ecclesiæ separandus: Tuæ fraternitati respondemus, † quod propter eorū cōfessionem f tātùm, vel rumorem viciniæ, separari

† Cap.4. eo. tit. in 2.cōp. De materia videto præ alijs hic præpositum.

† reseribimus.

SVper eo.] Primo ponit quæstionē. Secundo solutionem: ibi, Tuæ. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cū aliqua muliere, tandem tam ipse quam vxor contitebatur, quod quandam consanguineam vxoris, suę antequam cum ea contraxisset carnaliter cognouit; & aliqua pars vicinię illud clamabat: quærit an sint separandi? Respondetur, quod propter eorum confessionem tātummodo nō sunt separandi, vel propter rumorem viciniæ: quia multi quandoq; colluderent adinuicem, & ad confessionem incestus faciliter prosilirent, si per eorum confessionem crederent separari: & rumor viciniæ non est adeo validus, quod bene coniuncti debeant separari, nisi rationes probabiles accedant. Not. quod confessio coniugum contra matrimonium, non præiudicat ipsi matrimonio, propter collusionem. item rumor viciniæ non facit probationem: secus de fama.

[Glo.seq. [illegible] & soluit. [illegible] triplicem confessionis speciem. [illegible] obij [illegible] & [illegible].]

f ¶ Confessionem.] Sed videtur quod confessioni standum sit: quia confessus in iure, pro iudicato habetur. C. de confes. l.vnica. & ff. eo.tit. l.1. & l.certum. & sup. de [illegible] olim causam. Dicas, quod in casu isto non statur confessioni contra matrimonium propter fauorem [illegible] in litera redditur. Et est ratio: quia contra se [illegible] potest, pro se vero minime. 14 q.2 §.1 & ff. de minor. act. de ætate § 1. præterea iste non confitetur contra se, imo pro se: vnde iure communi non prodest ei talis confessio. Nam iste petit separari ab vxore, qui dicit se cognouisse eius consanguineam: si cōfiteretur aliquid contra hoc, propter quod ei præiudicaretur, tunc videretur standum suæ confessioni; sed vt dixi, [illegible] in matrimonio, [illegible] viro uel vxori [illegible] [illegible] tur pro matrimonio contrahendo, bene statur confessioni,

60

sioni: puta si petam aliquam in vxorem & ipsa confitea tur matrimonium, adiudicatur ei, licet ipsa nollet me habere; quia modo directè confitetur contra se: secus in confessione quæ fit quantum ad tori separationem propter adulterium: quia ibi statur confessioni. 1. inf. de diuortijs c. ex litteris. Arg. contra, 35. q. 6. si duo. Sol. ibi confitentur cõsanguinitatem esse inter eos, & fama publica confessio ni coniugum consentit, & tunc statur famæ & confessioni: sed hic tantum est rumor, & aliud est fama, & aliud rumor, vt hic videtur.

non debet, quæ conscia seu particeps huiusmodi iniquitatis non fuit: cum iure suo sine culpa non debeat defraudari: Alexander tamen in consimili casu dixit distinguendum, prout sequitur in litera. Nota, quod ei adulterium obijci non potest, quę ad hoc inuita tracta est. Item non semper propter adulterium vir potest dimittere vxorem. Item affinitas superueniens matrimonio ipsum nõ dissoluit. Item nullus debet sine culpa iure suo priuari.

† Maxime quia tunc remanent coniuges vã nõ sic timeẽ colludiũ 32. q. 1. dixit. secudum Gofr. Ioan. And.

a ¶ Concurrendum.] quod faciendum non est propter rationem hic expressam; imo ex colludio puniri debent, 2. q. 3. si quenquam. & inf. de collu. c. 1. & 3.

† Probabiles legitur in aliquot magis recentib.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

† Adde quæ tro. Bal in l. 1. C. de proba & in l. ea quidẽ. C. de accusat.

b ¶ Rumor.] ar. contra sup. de pręsumpt. illud. & cap. 3. vt dixi, aliud est rumor quàm fama. & illa decre. tertio. loquitur de matrimonio contrahendo, qđ ad solã famã impeditur 4. inf. tit. prox. c. super eo.

Discretionẽ tuã.] Communis diuisio, Secunda ibi, Nos igitur: Et ibi primo dicit mulierem ad continentiam inducendam. Secundo ibi, Quod si. dicit quid iuris si ad hoc non potest induci. Tertio soluit tria obstacula: ibi. Nam & si. Abbas.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide Couarruuiã, lib. 4. decr. par. 1. c. 5. nõ lõge à principio.

† Dicebat Lauren. Propter rumorẽ nõ dissoluo sociatos, Io. And.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam per verba de præsenti, & antequam eã cognosceret, tradidit illã in quantum potuit renitentẽ, & inuitã cuidã consanguineo suo in vxorẽ. & ille eã accepit, licet inuitã. Sed mulier quã cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo. & primo viro restitui postulauit: quæritur, an deberet ei restitui? R̃ndet papa, ꝙ viro ꝓ tã turpi facinore grauis pęnitẽtia dẽt imponi, & mulier monẽda est ꝑꝑ publicę honestatis iustitiã, vt nec primũ repetat, cuius consanguineus eã cognouit, licet inuitã. nec redeat ad [illegible], cui ꝑꝑ adulteriũ cõmisceri nõ põt; sed in cõtinentia maneat, donec primus vir viã fuerit vniuersæ carnis ingressus. Si aũt ad hoc induci no poterit prior vir cogat eã recipere, & maritali affectione tractare: nec põt ei adulteriũ obijcere, qui eã adulterãdã tradidit, ꝑsertim inuitã: & licet dicat in Euãgelio, ꝙ ꝑꝑ fornicationẽ vir dimittere possit vxorẽ; nõ tñ ꝑꝑ eandẽ causam vir semꝑ põt dimittere, nec vxor virũ, cũ possit per exceptionem repelli, vel replicationem, & affinitas superueniẽs matrimonio ei obesse

non debent: cum & quandoq; nonnulli inter se contra matrimonium velint colludere, & ad confessionem incestus facile prosilirent, si suo iudicio crederetur per iudicium ecclesiæ concurrendum. [a] Rumor [b] autem vicinitæ non adeo est iudicandus validus, quod nisi rationabiles † & fide dignæ probationes accedant, possit bene contractum matrimonium irritari.

¶ Innocentius tertius Pręposito Magdenburgensi.

¶ *Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de præsenti.*

CAP. VI.

Discretionem † tuam: & infra.

† Sane ex parte tua fuit propositum, quod quidam cum muliere quadam, legitime per verba de præsenti contraxit, quam postmodum a se incognitam, cuidam consanguineo suo tradidit, [c] in quantum potuit renitentem: Ille vero cum ipsa licet inuita, matrimonij solennia celebrauit, sed mulier quam citò fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit.

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respódemus, quòd & viro pro tam turpi facinore grauis est penitentia iniungenda, & mulier propter publicam [d] honestatem, † est monenda sollicite, vt nec primum repetat, cuius consanguineus, eam licet inuitam, cognouit: nec redeat ad secundum, cui non potest propter † reatum [e] adulterij commisceri, sed in continentia maneat, donec prior fuerit viam vniuersæ carnis ingressus. Quod si forsan ad id induci nequiuerit, vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare: cum adulterium ei non possit obiicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim [f] inuitam. Nam & si [g] secundum Euangelicam veritatem, nunquam nisi propter fornicationis [h] causã, aut vir vxorem, aut vxor possit dimittere virum, non tamen semper propter causam eandẽ vel vxor virum, vel vir dimittere põt vxorem: cũ possit exceptione

Gl. seq. distinguit, an vir tradiderit, vel occasionem dederit: & ad secũdum signat contrarium.

c ¶ Tradidit. & ideo non potest illi opponere adulterium arg. 32. q. 5. §. 1. & c. 1. & 4. nec adulterium dicitur hic commisisse vt ibi dicitur, quia non consensit: & hoc patet ex eo, qđ quã cito potuit aufugit, vt sequitur, arg. 1. q. 1. constat. secus esset si occasionem adulterandi ei dedisset: quia nihilominus imputaretur ei, argum. 27. q. 2. Agathosa. & c. si tu abstines. inf. de diuor. significasti. ff. sol. matri. cum mulier. ff. de adulte. l. 2. 3. Sed con[illegible] prædictum [illegible] stines. & [illegible] 33. q. 4. Nabuchodonosor. & in Auth. vt lic. ma. & auiæ. §. quia vero plurimos. in fi. coll. 8. vir enim debet esse mulieri auctor colendi bonos mores ff. de adulte. si vxor. §. si iudex. & 32. q. 6. indignantur. alioquin esset dettrahenda à viri 4 potestate. C. de episcopal. audi. l. si ie nones.

[illegible]

† [illegible]

3 Ad hoc ff. de ritu nup. palam. §. 6 est ignoscendum. Io. An.

Mat. 19. Mar. 10. Luc. 16.

† Vide conc. Trid. sess. 24. de sacramento matrimonii in principio & can. [illegible]

d ¶ Publicam honestatem.] id est, affinitatem, quæ sic inique contrahitur.

[Glo. seq. no. cum sponsa, & c. allegat tria iura.]

e ¶ Reatũ adulterij] quia primus est maritus [illegible], & nõ secundus. Et est hoc notabile, ꝙ adulterium cõmittitur cũ sponsa nondũ cognita à viro: vnde si alias commisisset adulterium, posset accusari a sponso ff. de adulte. miles, §. quærebatur. sup. de iureiu. queadmodum, quia iniuria facta est ei. ff. de iniur. item apud §. sponsum.

f ¶ Præsertim.] id est tñ: quia in talibus quæ sine peccato mortali cõmitti non possunt, mãdatũ non obligat, 32. q. 5. ita ne. & supra quod metus causa, cap. sacris.

g ¶ Nam & si.] responsio uidetur tacitæ quæstionis.

h ¶ Fornicationis.] 32. q. 7. omnes causationes.

i ¶ Exceptione.] puta, ꝙ ipse tradidit eam inuitam, uel quia idem similiter fornicatus est, inf. de adult. c. penult. & ult. 32. q. 6. nihil.

Gloss.

[Glo. ſeq. notat contra opinionem,&c. allegat pro ea duos.§§.]

a ¶ Nec affinitas.] hic reprobatur illorũ opinio, qui dicebant, ꝙ per fornicarium i coitum non contrahitur affinitas.& infra eo:c.penul.& ult. arg. 35.q.3.nec eã. arg.contra. ff de gra. de non facile §.ſcien dũ,& §.affines, ſed illa non obſtant.

[Glo.ſeq.arg.legitime factũ,&c.alleg. 3.iura in contrarium, & unam legem.]

b ¶ Officere,] arg.ꝙ legitime factum eſt, no irritatur, licet de ueniat ad eũ caſum, a quo non potuit habere principiũ, ff. de iti. actuque pri. non enim, ff. de poſtu. l.1. § caſum,& 30.qõ. 1. ad limina. 2.arg. cõtra ff de lud. ſi a me.

c ¶ Sine ſua culpa,] hoc generale eſt, ſim. if.c.cauſ.ſi qua contraria sũt.cauſalia sũt

d ¶ A predeceſſore.] ſcilicet Alexandro: ſed illa decretalis remota eſt de hac cõpilatione.

Fraternitati.] Ex ſpõſalib. cõtractis cum puella, quæ non dũ compleuit ſeptennium, interueniente copulæ attẽtatu, oritur publica honeſtas impediens matrimonium contrahendum cum conſanguinea, hoc dicit ſecundum alium intellectum. Communis diuiſio. Secunda: ibi, Diuortij. Abb.

CASVS. Quidam contraxit ſpõſalia cũ quadã puella ſeptem annorum, quã [illegible] ne: Poſtea cõtraxit matrimoniũ cum ſorore ipſius; [illegible] uero archiepiſcopus Biſuntinen. cum de hoc ad ipſum quæſtio eſſet delata, diuortij tulit ſententiã inter eos, [illegible] nus papa approbat. Nota, ꝙ poſt cõtracta ſpõſalia, ſponſus nullã de conſanguinitate ſponſæ poteſt habere uxorem, nec econuerſo, nullum de conſanguinitate ſponſi ſponſa poteſt habere.

[Glo. ſeq. ſoluit contrarium.]

e ¶ Contractis ſponſalibus,] & ſic maritali affectu, cum eſſet ſponſa prius.eã polluit.ſic ſup. de ſponſali. impuberis, & ita non eſt contrarium.35.q.3.extraordinaria.

f ¶ Extraordinaria.] id eſt, 3.extra naturalia cum nondum eſſet idonea.

a Vide B. Thomam in quæſtionib. additis ad 3. par. q. 55. ar.3.

† legitimũ.

† exiſtat

a Et infra d. reg. iur. factum legitime. lib. 6. Io. And.

† Cap.2.eo. ſi.in.3 cõpi. Et ac intellectu. Vide Soto lib.4. ſen. d. 41. q.unica art. 2. ver. quod ſi obijcias.

† Gerundinen. Fertindinen. Graden.

3 Præter Hoſtienſem Io. An. & alios veteres interpretes, qui 1. hoc loco dicatur extraordinaria libido, ſi ne pollutio,

vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas,[a] quæ poſt contractum legitime † matrimonium inter vtrum, & vxorem inique contrahitur, ei debet officere,[b] quæ huiuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit; † cum ſuo iure non debeat ſine ſua culpa[c] priuari, quanquam a quodam prædeceſſore[d] noſtro dicatur in ſimili caſu fuiſſe diſtinctum, vtrum inceſtus vel adulterium manifeſtum fuerit, an occultũ, alijs aſſerentibus inter gradum proximum & remotũ eſſe potius diſtinguẽdum.

¶ Idẽ Biſuntin. archiepiſc.

¶ Copula carnalis habita cum puella ſeptem annorum, dirimit matrimonium poſtea contractum cum conſanguinea. hoc dicit ſecundum unum intellectum.

CAP. VII.

Fraternitati † tuę, & inf. ¶ Diuortij ſententiã approbamus, quam in eũ canonice promulgaſti, qui illam ſibi poſtea copulare præſumpſit, cuius antea ſororem adhuc ſeptennem, contractis ſponſalibus[e] extraordinaria libidine noſcitur polluiſſe.

¶ Idẽ epiſco. Gerũdẽ. †

Ex litteris.] affinitas ſuperueniens rumpit ſponſalia de futuro. Cõmunis diuiſio. Secunda pars: ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Quidam G. nomine cõtraxit ſpõſalia cũ quadã puellã infra nubiles annos, & poſtmodum matrem puellæ carnaliter ſæpe cognouit, & poſtea puellã ipſã carnaliter tractauit adultam, & hæc notoria erãt: peti jt eps loci, il li uiro puideri, & utrũ ipſa mulier poſſit cũ alio matrimonio cõtrahere: Dñs Papa fecit illi uiro pęnitẽtiam iniungi, mandãs epo, ut illos debeat ſeparare abinuicẽ: & mulier alteri uiro nõ nubat, ſi poſtquã ſciuit delictum uiri, & matris, ei nõ erubuit commiſceri, & uir & mater mulieris non debent ad aliãs nuptias cõuolare, ſed continẽter uiuere dẽnt, & ſuum flere delictum, ſi de lapſu carnis nõ timeatur ipſorũ. Nota, ꝙ affinitas ſuperueniẽs ſoluit ſponſalia. Item inceſtus impedit matrimonium contrahendum. Item cum inceſtuoſis poteſt diſpenſari ut cõtrahant, ſi timeatur de lapſu carnis.

g ¶ In uxorem.] futuram, ſcilicet.

h ¶ Carnali commixtione.] poſt cõtractã affinitatem: unde illam in uxorem habere non poterat.

i ¶ Penitẽtiam,] pro inceſtu: ſed maior debet imponi ꝙ pro adulterio, quia inceſtus uincit adulterium 32. q. 7.adulterij. & s̃. eo. cap.2.

K ¶ Separatis.] ſi ita eſſe conſtiterit, aliãs fiat quod dicitur if.c. proxi. Et nota quod affinitas ſuperueniẽs ſponſalibus de futuro rũpit ea.ſup.eod.c. 2. & ĩ.ti.prox.c.1.& 4. ſecus in matrimonio. ſup. eo diſcretione. & inf. eod. ca. pe.

¶ Affinitas cauſata ex copula illicita, rũpit ſponſalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.

CAP. VIII.

Ex † litteris fraternitatis tuæ accepimus, qđ G. lator earum, matrem puellæ, quam infra nubiles annos deſponſauerat in vxorem,[g] carnaliter ſæpe cognouit, & poſt carnali[h] cõmixtione puellã tractauit adultam, & infra.

¶ Nos autem eidem viro pœnitentiam[i] iniungi fecimus pro peccato, cõſultationi tuæ reſpondentes, quod eis abinuicem ſeparatis,[k] mulier alteri viro nõ nubat, ſi poſtq̃ nouit viri, & matris delictũ, ei nõ erubuit cõmiſceri. Vir etiam, & mater mulieris, nunquã debẽt[l] ad alias nuptias cõuolare, ſed ſemper continentiam ſeruare tenentur, & enorme deflere delictũ, quod pro tam † nefanda libidine contraxerunt præſertim ſi circa perſonas huiuſmodi, de lapſu[m] carnis minime timeatur:

¶ Idẽ archiepiſcopo Magdemburgen.

¶ Idem quo ad titulũ dicit quod decretalis ſupra proxima.

& ult. 34. q. 2. in lectum.

l ¶ Nunquam debent.] inceſtuoſi cõtrahere non debent propter enormitatem delicti, ut dictum eſt ſup. eo. c. 2.

m ¶ De lapſu carnis,] ſi timeretur de hoc, [illegible] ſaretur cum eis.ſup.eod.c.1.& 33.q.2.in adoleſcen[illegible].

Veniens.] Prima pars narrat factum. Secunda reſpondet: ibi, Cum igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Quidã E nomine cõtraxit ſponſalia cum quadam puella iuramento interpoſito, quod eam duceret in

plene tradit præpoſitus.

† Cap 3.eo. ti.in 2.cõcil. Vide Tabiẽſem in ſumma verbo, ſponſalia, § 9. in quarto modo.

† dictio, tã, deeſt in aliquot antiquis, ac etiã recentioribus codicibus magis emẽdatus.

† Cap 4. eo. [illegible]

uxorē, quam cito illa ad legitimā perueniret ætatē: pater puellæ eū recepit in domo: Deinde ille sorori sponsæ suæ se carnaliter coniunxit. Postmodum ad instantiam amicorum suorū, puellā illā adultā in uxorē accepit. & postmodum dum facultas se offerebat, cognoscebat, utrāque: postea uero ad cor rediens, consiliū suæ salutis petiit sibi impendi. eps suus eū misit ad dñm Papam, & ipse scribit eidē dicēs, q non solū a malo, sed ab omni specie mali pcipit Apostolus abstinere. Mādat quatenus prædicto E. pro tāto excessu pœnitētiam imponat: & moneat illū & cōsulat ei, vt de cætero se abstineat ab vtraque: & hoc intellige dictū in iudicio aīæ, sed secus in iudicio ecclesiæ, cū factū sit occultū: Aliud esset si posset probari. Nota, quod nō solum à malo, sed ab omni specie mali abstinendum est. Itē pp cōfessionē coniugum tm̄, non separatur matrimonium, nisi aliæ pbationes accedant.

[Glo. seq. recit. per obiectionem.

C A P. IX.

VEniens † ad Apostolicam sedem E. laicus nobis proposuit, quod cum tempore, infantiæ [a] suæ, quandam puellam se ducturum iurauerit in vxorem, quamcito ad legitimam peruenisset ætatem, pater puellæ confæderatione huiusmodi fideiussorum obligatione, hincinde firmata, [b] eum in propria domo recepit, & nutriuit insimul cum puella, deinde ex conuersatione diutina sorori puellæ carnaliter [c] se coniunxit; tandem amicorum suorum deuictus instantia, quam iurauerat in vxorem [d] accepit, & nuptijs celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat utranque, [e] Verum licet in præsentia tua super hoc fuerit accusatus conuinci tamen non potuit, nec suum uoluit confiteri [f] delictum, nunc autem reuersus ad cor, pænitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi.

¶ Cum igitur non tantum a malo [g] sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere; Mandamus quatenus prædicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu, iniuncta pænitentia cōpetenti, consulas [h] ei, monēs illum salubriter, & inducens, vt de cætero abstineat ab vtraque.

a ¶ Infantiæ.] infantia, dī ante septenniū C. de iure delib. si infanti. Sed tales iurare nō debent, nec tenet iuramentu eorum, cū ipsi nō intelligāt 22 q 5. paruu i. nam, & furtum non cadit in infantē, ff. de fur. impubere. secus post infantiam, si sit do i capax, ut ibi, & ff. de delict. pue. pueris, sed hoc potius vr̄ sumi pro ætate pueri post septimum annum.

b ¶ Firmata.] obligatio, quæ interuenit in matrimonio, non recipit pęnę adiectionē, vt sup. de spō. Gemma. & C. eo. tit. l. vlt. & C. de inuti. stipula. libera. & ff. de verb. oblig. Titia. & licet alienum factum in matrimonio promittatur: tamen promittens non tenetur ad aliud, nisi ut det operam, quam potest. ff. de uerb. obl. stipulatio ista, & l. Titia in prin.

c ¶ Carnaliter, & ideo affinitate interueniente illā, quam desponsauerat habere non potuit de iure, nec illā eādē, quam cognouit, sup. eo. fraternitati. & sup. de spō. spōsam.

d ¶ In vxorem,] de facto: quia de iure non potuit, eo ubi maius præcludente.

e ¶ Vtranque.] addens iniquitatem iniquitati. sim. sup. eo. transmissæ.

1 De materia huius [illegible] vide [illegible] per De[illegible] & Ca[illegible] l. [illegible] reg. iur.

2. Thes. 5.

f ¶ Confiteri,] tamen talis confessio non profuisset, ut matrimonium separaretur in faciæ ecclesiæ cōtractum, nisi aliter probaretur sup. eo super eo.

g ¶ A malo.] sup. de uita, & hone. cle. cum ab omni.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit]

¶ Idē archiepo Strigon.

¶ *Affinitas superueniēs nō dissoluit matrimoniū.*

C A P. X.

TVę † fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cum sorore legitimę coniugis fornicatur, cum vxore possit postmodum commorari, & exigere debitū ac soluere requisitus. ¶ Nos igitur respōdemus, quod vxor, vt a commixtione viri abstineat propter publicam honestatē, [i] † & in continentia maneat, donec vir viā vniuersæ carnis ingressus fuerit, diligentius est monenda. Quod si forte commotionis parere recusans talis fuerit, vt, de lapsu timeatur ipsius, vir eius poterit, & debebit cum Dei timore, debitum ei soluere [k] coniugale; cū affinitas [l] post matrimoniū inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

¶ Gregorius nonus episcopo Pictauiensi. †

¶ *Summatum est supra c. proximo.*

C A P. XI.

IOrdanæ † mulieris petitio continebat, quod I. laicus cum ipsa, quæ nondum decimum ætatis suæ

h ¶ Consulas,] hoc intellige esse dictū in iudicio aīæ, ut ad neutrā accedat, & si propterea excōicet, sustineat potius excōicationē, q̄ veniat cōtra cōscientiā, ī.c. si sē exc. inquisitioni; & sup. de resti. spo. līas, sed in iudicio ecclię præcipiet, vt debitu reddat. & ita aliud ē in iudicio ecclīæ, & aliud in iudicio aīæ. sup. de offi. ord. si sacerdos Sed contrariū vr̄ sup. c. pxi. Nō ē cōtrariū: qa q̄rit qd de iure sit ibi faciēdu: & rīdet, q si ita ē se parēt: hic vero cōsulitur in iudicio aīæ, qd sit faciendum cum factū esset occultū, & sic nō cōtradicit: & illa clausula, si res ita se hēt. dēt ibi suppleri, sicut erat in antiqua compilatione.

TVæ.] Cōtinuatio. Secūda pars: ibi, Nos igitur. Abb.

C A S V S. Quidam cōtraxit cū quadā matrimoniū, post cōtractu matrimoniū & cō[illegible] [illegible] sororē vxoris, q̄rit, vtrū possit exigere debitū ab vxore, ac soluere requisitus? Rīdet papa, q uxor monenda est, ut a commixtione uiri abstineat & in cōtinentia permaneat, donec uir eius mortuus fuerit, ppter publicā honestatē: Si aut parere noluerit, & talis fuerit, ut de lapsu eius timeat, si se uir poterit ei debitu soluere, cū affinitas post matrimoniu inique tracta, illi nocere non debeat, quæ in culpa non fuit. Nota quod affinitas matrimonio superueniēs, [illegible] nō dissoluit. Item iniquitas unius alteri nocere non debet. Item non debet quis puniri sine culpa.

i ¶ Honestatem.] id est, affinitatem sup. eo. discretionem. sim. infra c. proxi.

k ¶ Soluere.] sed non exigere i. f. c. prox. & sup. eo. c. 1. sim. inf. de sent. excom. inquisitioni.

l ¶ Affinitas.] sup. eo. discretionem, & inf. c. proxi.

IOrdanæ] Diuidit. In prima parte ponitur mulieris petitio. In sc̄da causæ cōmissio ibi. E. propter. Abbas.

C A S V S. Quædam puella Iordana noie, quæ nondum [illegible]

† Cap. 2. tit. de cōsanguinitate, & affinita. in 3. compilat.

† Vide [illegible] [illegible] 3. [illegible]

† Pictauen.

† Vide citatos in cap. 2 [illegible] & in c. fi. sup. de [illegible]

tudini, quã aliud in scandalũ populi adhibita nouitate statuendum No. q. literæ arboris sunt authenticæ. Item cõsuetudo siue scãdalum præiudicat iuri matrimonij, vt psonas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas. Item nouitas contra consuetudinem, ex qua oritur scandalum, est vitanda.

1 Al. ita Stipes vocat ois parens, à quo, &c.

a ¶ Stipite.] stipes 1. appellat cõmunis parẽs, a quo plures descenderũt: sicut Isaac fuit stipes Esau, & Iacob. & stipes non fa[...] gra[...]m. De hoc [...] vi:.

b ¶ Descen[...] [...] hac erg[...] [...] lineas descendentes, sic inf. eo. ca. vlt. & istæ duæ lineæ descendentes vnam faciunt transuersalem.

[Gloss. seq. soluit obiectionem.]

c ¶ Indulgentiam,] q̃ de auctoritate spãl: dñi Papæ facta fuit aliàs non tenuisset, qa solus Papa in tali facto dispẽsat. ỹ. e. ga circa, & s̃. de transla. c. vlt.

† descendẽtem.

d ¶ Quolibet. ỹ. hãc rtam hẽs, j. eo. c. vlt. & intellige vsq; ad lineam æqualitatis, qa in sequentib. gradus adijcitur. 2.

2 Adicitur, legit i antiqs codicib. in recentib. p adijcit abyitur, habet.

e ¶ Proximiorem.] i. pp eum, qui est in gradu proximiori à stipite.

f ¶ Vterq; coniũgẽdorum,] arg. contra. ff. de conit. prin. l. vl. & s̃. de don. c. cum dilectus, i fi. & ỹ. de ver. sig. olim, & j. e. c. vlt. Sol: bñficium principis latissime interpretandũ est ab alijs: sed ab eo, à quo indultũ est vel eius auctoritate potest interpretari, prout ei placet, ff. de l[...]gi. l. & [...], arg. inf de sen. excõ. inter alia, & rõ lrẽ interpretatur indulgẽtiã, qa si obseruabatur de cõsuetudine, vt vterq; esset in sexto gradu a stipite, aliás scandalũ erat, vt inf. eo. c. vlt. & [...]aitur de iure communi. sed hodie non habet locum talis indulgentia, inf. eo. non debet.

vtrũ is, qui à stipite a per descendentem lineam, sex to vel septimo gradu distat, possit ei, quæ ex altera parte per lineam descẽdentem b ab eodem stipite, secundo vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam c Apostolicæ sedis, legati, qua permissum est hominibus terræ illius in sexto gradu coniungi? Quod videtur posse fieri, secundum regulam, qua dicitur, Quoto gradu quis distat à stipite, & à quolibet d per aliam lineam descendentium † ab eodem, cum tamen de consuetudine terræ, si quãdo talis casus emerserit, in co[...] propter proximiorem e gradum coniunctos separet, & impediant copulari volentes.

¶ Nos itaque respondemus, quòd indulgentia illa sic est intelligẽda, quòd vterque coniungendorum f distet a stipite sexto gradu. Si vero alter sexto vel septimo gradu distat à stipite, alter autem secundo vel tertio, coniungi nõ debent. g vnde in hac parte consultius duximus multitudini, & obseruatæ h consuetudini deferendum, quàm aliud in dissensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita nouitate.

g ¶ Non debent.] quia quanto remotiores sunt à stipite, tanto minor memoria consanguinitatis habetur, quod hic considerabatur, 35. q. 3. de consanguinitate, & c. in copulatione.

h ¶ Obseruatæ consuetudini.] nota, q antiqua consuetudo, quæ tñ non sit à iure reprobata, seruanda est, præcipue ppter scandalum, 8. q. 3. cõquestus, & mos [...]tissimæ vetustatis seruandus est, C. de testa. testamenta, & ff. de pub. vectig. licitatio. §. earum, & s̃. de consuetu.

cum dilectus, & in matrimonio seruat consuetudo, sup. de cog. spi. c. 1. in fi. & c. super eo. Itẽ arg. p scandalo vitando. sup. de reg. c. vlt. & inf. de no. oper. nun. cum ex iniuncto.

i ¶ Nouitate.] nota, nouitates vitandas sup. de consue. cum cõsuetudinis, & 11. dist. quis nescit. 3.

10

¶ Innoc. iij. archiepiscopo, & capit. Tireñ. †

† Tiroñ. Tixeñ. Turonen.

¶ Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur.

CAP. IIII.

De infidelibus.] Cõis diuisio. Secunda ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliqui infideles cõtraxerũt mrĩmoniũ in casu phibito à canone, postmodũ cõuersi sũt ad fidẽ & baptizati: qrit, vtrũ post baptismum dẽat separari? Rñdet Papa, q nõ sunt separandi: quia Dñs à Iudæis requisitus, si liceret ipsis vxorẽ ex quacunque. cã dimittere: ipse rñdit: Quos Deus coniunxit homo non separet, & p hoc dedit intelligere, q mrĩmoniũ sit apud eos. No. q baptismus non separat legitime coniunctos. Item matrimonium est apud Iudæos.

20

De † infidelib. ad fidem conuersis, k vtrum si ante conuersionem suam, secundum legis veteris instituta, circa gradus consanguinitatis a canone l denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum, Consultationi tuæ duximus respondendum, quòd matrimonium sic contractum, non est post baptismi lauacrũ separandum; cum à Iudæis Dominus requisitus, m si liceret vxorem ex quacunque causa dimittere, ipsis respondit, Quos Deus coniunxit, homo non separet, per hoc innuens esse matrimonium n inter eos.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia huius decretalis vide Magistr. sẽt. lib. 4. di. 39. & ibi late per Doctores præsertim B. Th. q. 1. art. 2. & seq.

30

3 Concord. text. in l. in nouis, & ibi gl. & Bar. ff. de cõst. prin.

K ¶ Conuersis.] sup [...]le, quæsiuistis.

l ¶ A canone.] 35. q. 2. c. 1. & 2. c. cõtra dicimus, & in alijs ibidẽ. & q. 5. ad sedem.

m ¶ Dñs requisitus.] 26 dist. deinde opponitur.

Gen. 2. Mat. 19. Mar. 10.

40

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo iteru obijcit, & dupl'r soluit. Tertio iterũ obijcit, & soluit. Vel sic. Successiue tres obiectiones soluit, & secũdan dupliciter.]

¶ Idem Rosañ † archiepiscopo.

† Rosaneñ. [...]. Pisan.

Consanguinei mariti cũ cõsanguineis vxoris licite cõtrahunt. hoc primo. In gradibus prohibitis non possũt matrimonia cõtrahi, ẽt si hoc habeat cõsuetudo, hoc secundo.

50

n ¶ Esse matrimoniũ inter eos.] [...] mrĩ moniũ est inter Iudæos, 4. ibi est indiuidua coniunctio. 27. q. 2. §. 1. sed ipsi separantur dato libello repudij 34. q. 2. non satis, ergo non est matrimonium inter eos. Sed hoc nõ fit sine peccato, in f. de diuor. gaudemus. Item alter infidelium si conuertatur ad religionem, reliquo nolente illi cohabitare sine contumelia creatoris, soluitur matrimonium, infra de diuor. gaudemus, in fi. & c. quanto, ergo nõ est inter eos indiuidua co[...]nctio, & sic non est matrimonium. Sed potest exponi indiuidua, i. apta non diuidi. Vel intellige illam descriptionem de matrimonio rato, & cõsummato, quod est tñ inter infideles. Item alia ratione, non est matrimonium inter eos. Ipsi enim contrahunt eo pro[...]sito, vt cum voluerint separentur dato libello repudij: sed hoc est contra substantiam matrimonij, 32. q. 2. solet aliqñ, supra de condi. app. c. vlt. Respondeo, si hoc

4 De materia hui9 [...]sa, an videlicet sit matrimoniũ inter infideles, & quomodo, vide late per Magistrũ, & Doctores t[...]logos lib. 4. sen. di. 39. & pter B. [...] q. 1. ar[...] [...] ne hãc [...] sam: & qualiter loquat.

60

hoc pactum exprimatur in ipso contractu, nec inter eos nec inter Christianos esset matrimonium: sed non copulantur ex pacto, licet postea abijciant uxores de facto est ergo matrimonium inter eos, sed non ratum inf. de diuor. quãto.

Qvod sup.] Sunt duo dicta. Secũdum ibi. Ne autem. Abb. Sic.

† Cap. 2. eo. t. in 3. cõp.

CASVS. Pater, & filius cõtrahũt mr̃imonium cum matre, & filia, duo cognati cũ duab. sororib. q̃rit, quid iuris? Rñdet Papa. ꝙ oẽs consanguinei vxoris sint affines viri, & econuerso: tñ inter consanguineos viri & cõsanguineos mulieris nulla affinitas est contracta, per quam inter eos mr̃imonium dẽat impediri. Itẽ in fine ĩcipit vt if. gradus phibitos nulli dẽat mr̃imoniũ contrahere nõ obstãte aliqua consuetudine, quæ est potius corruptela. No. quod nulla affinitas est inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris. Itẽm consuetudo non excusat in delictis.

† alias: cõtrahũt mr̃i... taliter ... &c.

† Vide cõci. Trid. c. 4. de refor. ma tri. c. 5.

a ¶ Impediri.] affinitas. n. contracta inter cõsanguineos viri, & vxorẽ ipsius, non trãsit ad consanguineos uxoris: nec econuerso, vnde possunt legitime copulari.

b ¶ Non obstante cõsuetudine.] ergo consuetudo non excusat in mr̃imonio, sup. de spõ. du. c. vlt. arg. contra. sup. de cogn. spi. c. j. & c. super eo. 32. quæ stio. 4. obijciuntur, sed consuetudo

† Vide l. oẽs iudices. C. in gen. l. C. de dec. lib. 10.

CAP. V.

Qvod † sup his, & inf. ¶ Super eo igitur, ꝙ pater, & filius, cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, † Taliter tibi duximus respondendum, quòd licet omnes consanguinei viri sint affines vxoris, & omnes consanguinei vxoris sint viri affines, inter consanguineos tamen vxoris, & uiri ex eorundem, scilicet viri, & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos, matrimonium debeat impediri. [a]

¶ Ne † autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publice inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante [b] consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. †

¶ Idem.

¶ Non ualet dispensatio obtẽta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expreßa, nisi postea eã Papa confirmaret. h. d. secundum verũ, & communẽ intellectum.

quãq; pp scãdalum legitimas personas ad contrahẽdum facit illegitimas, & sic loquuntur illæ decr. sup. de cogn. spi. & c. obijciuntur, non contradicit, quia quãdo ... erat, crimen non erat contrahere cum illis personis, sed modo est, sed consuetudo quantumlibet longa, non põt psonas illegitimas ad contrahendum facere legitimas. prout hic intelligitur, nulla consuetudo posset facere matrimonia inter consanguineos licita: immo quanto plus simul essent, tanto grauius peccarent, int. eod. non debent, sed econuerso bene, vt in c. super eo. vbicumq; consuetudo rationabilis est, & potest seruari sine mortali peccato, & sine scandalo, iuri præiudicat. Exemplum habes, sup. eo. quod dilectio. & sup. de cogn. spi. super eo.

Qvia circa.] Primo recitat dispensationẽ, & eã tacite damnat. Secundo ibi, Cum tñ, tolerat dispensationem ex causa falsa. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis contraxit matrimonium cum quadam muliere, quæ ipsum attingit quinto gradu consanguinitatis, de qua filiam unicam suscepit:

tandem mortua fuit ipsa filia: post mortem filiæ supplicauit nobilis dño Papæ, ut fauore filiæ, quam de ipsa susceperat, dispensaret, ut insimul possent remanere: & sic allegata falsa cã dispensauit, ut insimul remanere possent: eps loci uisa indulgentia, cum obtenta esset ex cã falsa dubitauit, vtrum possent prætextu hui' indulgentiæ sic remanere: Significauit hoc dño Papæ, addens, quod ex separatione illorum magnum scãdalum imminebat: Rñdet Papa, quod ipse poterit dissimulare, vt remaneat in copula sic cõtracta, ppter scãdalũ quod imminebat, si separentur. No. quod ppter scãdalum toleratur dispẽsatio ex falsa cã concessa. Item fauore filiorum dispẽsatur in gradu prohibito.

CAP. VI.

Qvia † circa, & infra, ¶ Porro de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi eum ea, quæ ipsum quinto [c] consanguinitatis gradu contingit à sede Apostolica [d] obtinẽda, falsa [e] nobis causa fuerat allegata, proles videlicet; Cum tñ ante dispensationem obtentam, vnica filia, quam habebat, viam fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat; Dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut asseris) graue videas scandalum imminere.

† Quia ... ad ... inter ... prohibitos ... ceterum ... c. no. de ... c. co.

c ¶ Quinto.] hodie nõ est necesse in quinto gradu aliqua indulgentia inf. eo. non debet.

[Gl. ... non ... inra. signat cõtrariũ, & ibi remittit.]

d ¶ A sede Apostolica.] no. quod ... Papa põt dispensare circa grad. consanguinitatis, & nõ legatus, sup. de trãsac. c. vlt. & 35. q. 3. q̃dã lex, & c. scripsit 27. q. 2. erat. Et ar. contra. sup. eo. ꝙ dilectio. ibi ...

[Gl. ... q ... tas ... ꝙ soluit.]

e ¶ Falsa nobis cã.] no. ꝙ falsa cã allegata non vitiat [1] dispẽsationẽ: sic & falsa cã non impedit religionem, sup. de conuer. coniug. ex parte 2. & falsa demonstratio

¶ Idem.

¶ Testes, qui de cõsanguinitate deponũt, computationẽ debent à stipite uel germine incipere.

non perimit legatum. C. de fal. cau. adiec. leg. l. 2. & ff. de cond. & demon. l. falsa demonstratio, & ... tale, §. falsum. Inst. de leg. §. huic proxima, & §. longe. & ff. de leg. j. si sic, §. 1. Item causa semel probata siue uera, siue falsa, concessum ex illa causa non reuocatur. Instit. quibus ex causis manumit. non licet, §. semel. [2] Sed contra videtur, quod nisi ex tali dispensatione non sunt securi quia tacita ueritate, & falso suggesto dispensatio est obtenta: unde non debet valere. sup. de rescrip. super litteris. & expressum videtur inf. de sent. ex com. cum pro causa. ubi de hoc, sic & in voto, & sup. d fi. instr. quod super, & 2. q. 3. c. si quem, §. notandum. A. g. est in hoc quod dicit; dissimulare, quod falsa causa non vitiat dispensationem. Item habes hic, quod proles est causa dispensandi in gradu prohibito, sic 35. q. 8. c. 1. & ff. de ritu nup. qui in prouincia, non credo ꝙ valuisset ista dispensatio sic obtenta, nisi hæc decr. postea emanasset. & ita ex ista dissimulatione, ex causa, quæ hic subijcitur, licite poterant simul esse: alias non essent tuti.

1 In hoc ... tionem, de quo vide latius hic per Doctores.

2 In libertate loquit. Et dicit Host. ꝙ oĩa illa cõtra ... specialia, ... ex ipsis pater, quæ sunt fauorabil ora ... in tali dispensatione, ... est odiosa.

Tuã

cõpleuerat decimũ annũ, cõtraxit cũ quodã p uerba de futuro, & eã inf. spatiũ eiusdẽ anni carnaliter cognouit, & postmodũ matrẽ ipsius in vxorẽ accepit, & carnaliter cognouit eandẽ: Vñ petebat dicta Iordana à domino papa sibi sup hoc puideri, cũ sine culpa sua iure suo priuari non debeat: nec valeat cõtinere: mãdat Papa epo diecesis, quatenus si ita res se habeat, vtrũq; ipsorũ moneat, & inducat ad ppetuã cõtinentiã obseruãdam: q si ad hoc induci nequiuerint, iniuncta pœnitencia cõpetẽti viro ipsius, per censurã ecclesiasticam conpellatur, vt eidẽ mulieri cohabitet, & cõiugale debitũ reddat exactus No. q malitia supplet ætatẽ. Itẽ affinitas superueniẽs matrimonio ipsum non dissoluit. Itẽ nemo iure suo sine culpa priuari debet.

a ¶ Carnaliter cognita.] & sic statim fuit matrimoniũ, malitia supplente ętatẽ. sup. de despon. impub. à nobis: &c. vlt.

[Glo. seq. alleg. 3. concor. & 3. iura in cõtrariũ, & soluit.]

b ¶ Sine sua propria culpa] null° sine sua culpa iure suo dẽt priuari. sim s. eo. discretionẽ. 56. dist. satis puersũ. 16. q. vlt. iuẽtũ. Arg. cõtra. sup. vt lit. nõ cõte. qm̃ fre quẽter, §. si vero l fi. & inf. de priuile. antiqua. contra. 22. dis. renũuãtes, sed ibi cã subest quare puniuntur sine culpa.

c ¶ Pœnitentia.] & maior dẽt imponi p adulterio. sup. e. c. 2. qa īcestus vincit adulterium 32. q. 7. adulterii.

d ¶ Exactus,] sed exigere ipse nõ dẽt. sim. sup. eo. c. 1. & c. trãsmissæ. & post mortem vxoris istę contrahere non debet sup. eo. c. 2. & c. ex litteris.

x Vide beati Tho. 2. 2. q. 154 art. 8 & 6.

† De materia huius tituli vide Ma[...] trum, & Theologos li. 4. sen. dis. 40. & 41 vbi [...]llime [...]icus So[...] addc v: [...] ōcil. Trid sess. 24. de reforma matr. cap. 54. & 5.

† Cassinẽ. Canon.

annum compleuerat, per verba de futuro contraxit & ea infra eiusdem anni spatium carnaliter cognito, a matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere non expauit. & infra.

¶ Quare præfata I. supplicauit, vt cum carnis stimulis resistere nequeat, sibi (ne iure suo sine sua b propria culpa fraudetur) prouidere salubriter digna remur. Ea propter mandamus, quatenus (si res ita se habet) vtrumque ipsorũ ad vouendam perpetuam continentiam attente moneas & inducas, & si ad ea induci nequiuerint, memoratum I. (iniuncta ei primitus pro commisso incestu pęnitentia c competenti) vt eidem cohabitet, & coniugale debitum reddat exactus, d ecclesiastica censura compellas.

TITVLVS XIIII.

De cõsanguinitate † & affinitate.

¶ Alexãder iij. Cassinẽ. abbati.

¶ *Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.*

CAP. I.

EX † litteris tuis accepimus, quod cum quidã secreto quã dam viduã subarrhasset, e & carnaliter cognouisset, & infra.

¶ Tandem cum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiæ subarrhare, surrexerunt duo proponentes, quod iste, qui eam subarrhare volebat priorem virum quarto gradu f consanguinitatis attingit, unus autem ita se audiuisse iurauit, alius noluit id iuramento g firmare, & infra.

¶ Nunc quæstio prima reuixit, & iurauerunt duo coram h archipresbytero Plumbarolæ, † quod primus vir fuit supstiti quinto consanguinitatis i gradu coniunctus. Quocirca mandamus, quatenus vtraque partem ante tuam præsentiam conuoces, & facias testes coram k te iurare, & infra.

Inquisita vero diligẽtius veritate, si p testes ent cũspectos omni exceptio[ne]

CASVS. Quidam secrete subarrhauit quandam uiduam per annulli immissionem, & eam carnaliter cognouit: Tandem cum uellet in conspectu ecclesiæ cum ea contrahere, duo proposuerunt, q eam habere non poterat in uxorẽ, ex eo q priorẽ uirum attingit quarto gradu consanguinitatis: vnus illorũ iurauit, q ita audiuit, alius noluit illud iurare & sic publice cõtraxerũt. Postmodũ venerũt alij duo, & iurauerũt q primus vir fuit isti supstiti qnto consanguinitatis gradu coniunctus; Dubitabatur, quid esset in hoc casu agendũ: consultus papa mandat cuidam abbati, quatenus vtrãq; partem ante suam præsentiam conuocet, & testes iurare faciat coram ipso: & si per testes legitimos cõstiterit, q primus vir attinet viro supstiti quarto gradu illos debeat ab inuicẽ separare: quia (vt dicunt canones) mulier illa non poterit aliquẽ habere de cõsanguinitate prioris viri vsque ad quartum gradum; In fin. dicit, q causæ matrimoniales nõ sunt tractandæ per quoslibet, sed per viros discretos, qui potestatẽ habeant iudicãdi, & qui sciant canones. Nota q causæ matrimoniales tractari debent tñ p iudices habẽtes iurisdictionem ordinariã, vel ẽt delegatã, & non p arbitros. Item tractari debent per tales, qui sciant canones.

e ¶ Subarrhasset.] sim. sup. d dspo. impub. c. vlt. vbi d hoc.

f ¶ Quarto gradu cõsanguinitatis.] vnde mulier illum habere non poterat. cum esset ei affinis: i primo genere affinitatis, & in quarto gradu. 35. q. 5. porro.

g ¶ Iuramento,] & sic matrimonium contraxerunt publice & in facie ecclesiæ 2.

h ¶ Coram archipresbitero.] forte ad hoc delegato, uel de loci consuetudine, quæ tribuit iurisdictionem, sup. de offi. archidia c. vlt. & C. de emancip. l. 1. & vlt.

i ¶ Quinto consanguinitatis gradu,] primo dixerunt de quarto. non nocet, quia aliud iudicium fuit illud: nec fuit aliquid probatum.

[Gl. seq. obiicit, & dupliciter soluit, ar. & reprobat.]

K ¶ Corã te iurare] sed quare post publicationem iterum inducũt testes, cõtra illud in Aut. de testi. §. illud col 7. & sup. de testi. fraternitatis: Dicunt quidã, q hoc ẽ speciale in matrimonio. Vel dicas q non iurant iterum, quia

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp. & post cõci. Lateranẽ. sub Alex. 3 par. 6. ca. 9.

† Plumbarolæ

2 Et dicit Ho. q ad dictũ vnius nõ debuit separari, cũ iam h[...] cẽt cõtra [...] de [...]

De hac materia tractatur 25 q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5. & q. 8. & 10 per totum.

DE CONSANGVINITATE, & affinitate.

¶ Viso de cognatione spirituali & legali, & de proximitate quadam, quæ contrahitur ex copula cum consanguinea vxoris, merito restat videre de cognatione carnali, quæ consistit in consanguinitate, & affinitate, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abbas.

EX litteris. Sunt tres partes. In prima casus narratio. in scda respõsio ibi. Quo circa. In tertia [...] ibi, Cæterum. Ab[...].

quia isti erant accusatores: vnde necesse habebant testes producere, & nulli testes inducti fuerunt in causa ista, & hic no. arg. quod in causa matrimoniali iterum recipiuntur testes post publicationem arg. ad hoc sup. de spon. sicut, in fi. & sup. de coniug. ser. c. vlt. & s. de proba. causam matrimonij, sed hoc nō bene col. ligitur hic.

a ¶ Maiores,] illi dñr oī exceptione maiores, q repelli nō possūt aliqua exceptiōe. [Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Quarto gradu.] sed quare dicit Papa, q separantur, si sunt in quarto gradu vir iste, & maritus pmortuus? nonne idem esset, si essent, in quinto, vel vlteriori secūdum illa tempora? Dic q dispensatiue tolerantur in quinto, & vlteriori: si ignoráter cōtraxissent. 35 q. 8 ē gradibus, & iō dicit q separentur in quarto, & non in quinto, vel vlteriori. Ber.

c ¶ Vt canones.] 35. q. 3. æqualiter, nullū de propinquis, in fi.

d ¶ A cōsanguineis vxoris,] ind dicit. si cōtraxisti sponsalia r. siue matrimoniū cū [illegible] cōsanguinitate illius, & econuerso illa spōsa vel vxor tua te mortuo nulli poterit hīc de consanguinitate tua. sup. de sponsa. sponsam, sic ergo mulier ista nō poterit illum habere. qui fuerat priori viro suo in quarto gradu; siue in quinto vel in vlterioribus coniunctus, secundum antiqua iura hodie vltra quartum non impeditur. inf. eo. non debet.

[Glo. seq. no at & argu. iterum. arguit cōpromitti non posse. &c. & duas rationes reddit.]

e ¶ Potestatem.] no. quod duo exiguntur ad cognoscendum, & iudicandum de causa matrimoniali, s. scientia canonum, & q habeat iurisdictionem ordinariā, vel delegatam arg. 2. q. 6. [illegible] §. 1. arg. q causa non est delegenda nisi perito, & exercitato arg. 2. q. 2. c. vl. de pen. dist. 6. c. 1. in prin. & C. de iudi. certi. Item habes hic argu. q de causa matrimoniali non potest in arbitrū cōpromitti, & expressum est de transact. c. vlt & s. de resti. in integ. c. penul. in fi. & ar. ff. de arbit. non distinguemus [illegible], & §. seq. 2. & potest esse ratio: arbitrium enim non constringit, nisi metu pœnæ C. de arbit. l. r. & pœna non debet apponi in matrimonio, sup. de spon. Gema. cum libera esse debeant esse, & ne alia via fiat, quod alia via prohibetur, sup. de procur. tue. cū suis concor. Vel quia matrimonium Deo auctore fuit institutum, inf. tit. prox. c. vlt. & ita non potest dissolui quo ad ecclesiam, nisi per illum, qui habet auctoritatem cū iurisdictione, quam non habet arbiter.

Super eo.] Communis diuisio. Secunda ibi. Inquisitioni: Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit spōsalia de futuro cū quadā puella, quæ non erat nubilis ætatis: sed facta nubilis petijt illum: & ipse excepit dicens, q illam habere non potest, pro eo, q postq affidauit illā, consanguineam eius carnaliter cognouit. Consultus papa rñdet, q si manifestum est q illam cognouit: vel ēt si non sit notoriū, fama tamē loci hoc habet, ille debet ab impetitione ipsius absolui, cum fuerit sponsa tantummodo, de futuro. No. q affinitas sponsalibus superueniens dissoluit ea. Itē fama impedit matrimoniū contrahendū.

---

ne maiores [a] inueneris, quod primus vir superstitē quarto gradu [b] consanguinitatis attingit, † non differas diuortij sententiam promulgare: æque enim (vt canones [c] dicunt) abstinendum est, à † cōsanguineis [d] vxoris, vt proprijs. ¶ Cæterum tuam prudentiam volumus non latere, quod nō sunt causæ matrimonij tractandæ per quoslibet, † sed per iudices discretos, qui potestatem [e] habeant iudicandi, & statuta canonum non ignorent.

¶ Vrbanus iij. Burdegalen archiepiscopo.

¶ Affinitas superueniēs, de qua saltem constat per famam, soluit sponsalia de futuro.

CAP. II.

Super † eo, quod iuuenem asseris puellam quandam nondum [f] nubilem fide: [g] interposita desponsasse quæ iam facta nubilis eum repetit, & ille excipi dicens, se non debere eam ducere, pro eo quod postquā puellam affidauit [h] eandem, carnaliter propinquam ipsius cognouit. ¶ In quisitioni tuæ taliter respōdemus, quod si manifestū [i] est iuuenē cognouisse [k] propinquam prædictæ puellæ, vel si non est manifestum, fama [l] tamē loci hoc habet, cum esset sponsa tantummodo de futuro, idem ab eius impetitione debet absolui.

¶ Cœlestinus tertius.

¶ Si dispensatur cum aliqua, vt possit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur quod vterque contrahentium toto gradu distet à stipite, præsertim si hoc habet consuetudo.

CAP. III.

Qvod † dilectio: & infra. ¶ Quæsiuisti,

f ¶ Nondū nubile.] legit. [illegible] tamen [illegible] ad spo[illegible].

g ¶ Fide.] i. iuramēto. Ex quo mulier fortius ius quæsiuit petē di illum arg. s. de spō sa. præterea.

h ¶ Affidauit.] 3. p verba de futuro.

i ¶ Manifestum] ita notorium. 2. q. 1. de manifesta.

K ¶ Cognouisse.] si cognouit propinquā illius, soluta fuerunt spon. s. ti. prox. ca. 2. & c. ex litteris.

[Glo. seq. inter famam, & dictū vnius ponit vnam differentiam & vnam conuenientiam.]

l. ¶ Fama.] no. q fama [illegible] s. de sponsal. cum in tua, & plus facit fama hic, quàm dictum vnius, vbi iuramentum interuenit. s. de sponsal. præterea. alias dictum vnius sicut, & fama, impedit matrimonium contrahendum. s. de testi. super eo. §. 1.

Qvod.] Primo ponit casum, secundo allegat pro, & contra ibi. Quod videtur, tertio respondet ibi, Nos itaque. Abb. Sic.

CASVS. Quidam legatus auctoritate domini papæ fecit quandam indulgentiam hominibus suæ legationis, vt possent contrahere matrimonium sexto gradu: Duo, scilicet vir, & mulier, volebant contrahere matrimonium: vnus distabat à stipite per lineam descendente in sexto gradu. Mulier ex altera linea distabat, secundo vel tertio gradu; Quæritur, vtrum possint insimul aliter copulari propter indulgentiam prædictam: quod videtur posse fieri secundum regulam illam, qua dicitur: Quoto gradu distat quis à stipite, & quolibet per aliam lineam descendentium ab eodem: consuetudo tamen illius terræ est, quòd si aliquando talis casus inciderit, homines illi propter proximiorem gradū coniunctos separant, & impediunt copulari volentes: Rñdet papa, q indulgentia illa sic est intelligenda, quod vterq; coniungendorū distet à stipite sexto gradu, & ita in casu præmisso cōiungi nō [illegible]: Vnde in hac parte potius deferendū est multitudini, & obseruatæ consuetudini.

Marginalia: † contingit. | j In vij. codicib. manu scriptis ita à cōsanguineis vxoris, & pro proprijs. | † Tractari debē per iudices ecclesiasticos cō ci. Trid. ses. 24. de sacramen. matri. cano. 12. | 3 Vide cōci. Trid ses. 24. de refor. ma tri. c. 3. & ci [illegible] | † Cap. [illegible] in 2. cōp. | 2. De famoso delicto vel publico crimine, cū libertatis ingenuitatis vel libertinitatis non compromittitur [illegible]. | 3 Hæc glossa non extat in antiquis codicibus. | † Cap. [illegible] dū est, [illegible] decretum [illegible] ci. Late. [illegible] Inn. 3 qui [illegible] hoc tit. [illegible] debet.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

TVa nos.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb. CASVS. Quidam contraxerunt matrimonium in gradu prohibito, accusatum fuit matrimoniū ppter consanguinitatem. inducti fuerunt testes ad matrimoniū dirimēdū propter consanguinitatē: q inceperunt cōputare consanguinitatē ab auunculo, & filio fratris, uel sororis: Quærit̄, vtrū tale testimoniū sufficiat ad dirimēdū matrimonium: Rńdet Papa, q cū matrimonium sit res fauorabilis, testes inducti ad probandū consanguinitatē, deberent incipere a stipite, id est: à parentibus vel fratribus, & sic per ordinē distinguere gradus, noībus vel æquipollentibus indicijs designando psonas ab utroque latere: qa cū frequēter phibeāt testimoniū de auditu, & illud sit minus validum, non ē in hoc articulo laxanda facultas, quia eua rōne inciperēt à secundo gradu, eadē rōne inciperent ab ulterioribus. Not. q matrimonium res sa uorabilis e. Item in computatione cōsanguinitatis incipiendum e. à stipite, uel à duobus fratribus. Itē iudicia quædam æquipollēt proprijs nominibus. Item testimonium de auditu e. minus ualidū.

a ¶ Multū fauoris.] sup. de [illegible] appel. c. vlt. it. q. mat. accus. possunt, uidetur.

b ¶ Vel germanis.] [illegible] sup. de testi. series. & c. licet, in prin. & 35. q. 6. c. 1. & [illegible] ergo patet, quod omnes gradus & personæ sunt designandæ 35. q. 6. de parentela, sup. de testi. licet.

c ¶ AEquipollentib.] non re ert an proprio nomine, vel per circumlocutionem expressam aliquid exprimatur, quod æquipolleat proprio nomini, sup. de testi. licet, & ff. si cer. peta. certum.

Ca. 2. e. tit

† Ca. 2. e. tit in 4. compi. Et quatenus agitur de testimonio de auditu. vide plene per Crauett tra. de antiquitate temporis par. 3. 1 circa finē. vers. viso de fama. nu. 304. cum multis. seq. adde oīno tex. cum ibi notatis in c. licet ex quadā sup. de testibus.

† Scđa, [illegible] in antiqs [illegible]

CAP. VII.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, vtrum illorum sufficiat testimoniū ad matrimoniū dirimendum, qui consanguinitatis gradus ab auūculo & nepote, videlicet fratris filio, vel sororis inceperint computare? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum coniugium multum fauoris a obtineat, testes, qui ad diuortium celebrandum producti consanguinitatis gradus computant, a stipite debent incipere, id est, à parentibus vel germanis, b & sic per ordinem distinguere gradus, nominibus proprijs, uel æquipollentibus c iudicijs designando personas: præsertim cum sæpius testimonium perhibeant de auditu, quod quia minus est validum, non est in articulo huiusmodi nimium laxanda facultas, cum qua ratione computationem inciperent a secundo, † eadem ab vlterioribus inchoarent.

¶ Idē in cōcilio † gñali.

CAP. VIII.

NOn † debet reprehēsibile iudicari, si secūdum varietatem temporū, d statuta quandoque variētur humana, præsertim cū vrgens necessitas, vel euidens vtilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento, statuerat, nonnulla mutauit e in nouo.

¶ Cum ergo prohibitiones de cōiugio in secūdo f

et tertio gñre affinitatis, & de sobole suscepta ex secūdis nuptijs nō copulāda consanguineis viri prioris, difficultatē frequēter inducāt, & aliqñ periculū pariāt aiarū, cū cessāte cā cesset effect9, cōciliū illud hmōi pbationes reuocat, & statuit, vt sic cōtrahētes de cætero libere copulentur. In secunda parte dicit, q phibitio copulæ cōiugalis de cetero nō extēdatur vltra quartum gradum cōsanguinitatis, & affinitatis: quia in ulteriorib. non pōt absque periculo hmōi phibitio generaliter obseruari, ostēdens hoc quasi naturali ratione, Quaternarius enim numerus bene cōpetit phibitioni corporalis coniugij, de quo dicit Apostolus, q vir non habet potestatē sui corporis, sed mulier, & ecōuerso, q a quatuor humores sunt in corpore, q cōstant ex quatuor elementis, & in istis quatuor gradib. ita debet inhibitio, matrimonij ppetuo obseruari, non obstanti bus antiqs prohibitionibus sup hoc pmulgatis, vt si aliqs cōtra hmōi phibitiō nē præsumpserit copulari, nullo tractu tpis defendatur, cum diuturnitas tēporis peccatū nō minuit, sed auget. Nota, q sm varietatē tēporu iura variantur. Item cessānte ambitione cessat effectus. Item prohibitio matrimonij ultra quartum gradum non extenditur. Item nota ius antiquum innouari. Item diuturnitas temporis non excusat à peccato.

¶ *In secundo, & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptijs, quæ olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viris. Et prohibitio coniugij vltra quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum non extēditur. h. d. iste textus, qui quotidie allegatur, & est singularis in materia sua.*

† Idē. c. Innocēt. iij. ī cōcilio gñali Lateran. c. 50. & c. 3. eo. tit. in 4. compilat.

† Vide Dñi. Sot. li. 4. sen. di. 40 q. vnic. ar. 4. vbi late, & Durā. di. eadē q. 1.

NOn debet.] Diuiditur primo excusat correctionē iuris antiqui. Secundo ibi, Cum ergo, excusationem declarans, in duob. illud tollit. Tertio restringit, restrictionis cām reddens, ibi, Prohibitio. Quarto prohibitionem restrictam fortificans, constitutiones contrarias tollit, & causas reddit ibi, Cum ergo. Abb. Sicu.

CASVS. In Prima parte huius constitutionis præmittit concilium cām ipsius constitutionis, dicens, q non det reprehēsibile iudicari, si sm varietatem temporum, statuta qñq; varient humana, maxime cum urgens necessitas uel euidens utilitas hoc exposcit, & hoc pbat exemplo Dñi, qui ex his, quæ in ueteri testamēto statuerat, nonnulla mutauit in nouo: Quia ergo prohibitiones de matrimonio contrahendo in secundo, & tertio gñre affinitatis, & de sobole suscepta ex secūdis nuptijs nō copulāda consanguineis viri prioris, difficultatē frequēter inducūt, & aliqñ periculū pariūt aiarū, cū cessāte cā cesset effect9,

d ¶ Statuta.] 29. di. scientiam. 3. di. sit autē, 32. q. 4. ¶ nis ignorer. & c. obiic untur, & 23. q. 8. occidit, & sup. de transla. cap. ult. & inf. de senten. excomm. super eo.

e ¶ Mutauit.] de pœni. dist. 1. nouit. Deus. 22. q. 4. incōmutabilis.

[Glo. f. declarat. quid sit primum, sm, & tertium genus affinitatis. & [illegible] sic dicatur Secundo quærit, argu. pro. & contra. & soluit.]

f ¶ In secundo, & tertio.] vt melius intelligas hāc literam, uideas quid sit primum genus affinitatis, quid sm. & tertium genus. Primum, sm, & tertium inuenire debes per hanc regulam: Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, & non gradum: genus dico attinentiæ: verbi, gratia. Ego, & frater meus sumus consanguinei in primo gradu cōsanguinitatis, frater meus duxit vxorem. illa est persona addita personæ per carnis copulam, illa mutat genus attinentiæ. dicit, alio genere attinentiæ attinet mihi, quam frater meus quia ille

† Demateria huius glossæ videlicet per Hostiēsē in sum tit de affin §. quot sunt gna. & §. quid ter ipsa genera.

† Vñ versus, [illegible]

10 20 30 40 50 60

& tertio affinitatis genere minime contrahendo, et de sobole suscepta ex secundis nuptijs, [a] cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum: cum cessante prohibitione, cesset effectus: constitutiones super hoc editas, sacri approbatione concilij reuocantes, [b] præsenti constitutione decernimus, † vt sic contrahentes de cætero [c] libere copulentur. Prohibitio † quoque copulæ coniugalis, quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in vlterioribus gradibus, iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius verò numerus bene congruit prohibitioni coniugij corporalis: de quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor [d] sunt humores in corpore, qui constant ex quatuor elementis.

¶ Cum ergo iã vsq; ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab alijs, vel à nobis, vt si quis contra prohibitionem huiusmodi præsumpserit copulari, nulla [e] longinquitate defendetur annorum, cum diutur

quia ille est mihi consanguineus, & illa est mihi affinis: sed non mutat gradum: quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic, & illa mediante fratre meo, est mihi affinis in primo gradu primæ affinitatis. Ergo si vis habere primum genus affinitatis, [?] adde per carnis copulã alicui de tua consanguinitate aliquã psonam, & illa psona est affinis oĩbus consanguineis viri sui, ĩ primo genere affinitatis, & hoc genus tm̃ hodie prohibitionẽ habet: vnde mortuo viro illius mulieris, puta fratre tuo, illa non poterit habere aliquem de consanguinitate viri sui, ergo patet q͂ oẽs consanguinei, & consanguineæ vxoris meæ, sũt mihi affines ĩ primo genere affinitatis. Si vis habere secũdũ genus affinitatis, adde psonã p carnis copulã primo generi, hoc modo: Vxor fratris mei est mihi ĩ primo gñre affinitatis: mortuo fratre meo adde illi aliũ virũ. & ille erit mihi affinis in secũdo gñe affinitatis: & ille secũdã amiserat vxorẽ, mortua illa, non poterat accipere aliquam de consanguinitate prioris mariti vsq; ad quartũ gradum. Et de isto secundo genere habes 35. q. 3. de propinquis, sed hodie nõ prohibetur, vt hic dr̃. Si vis habere tertiũ genus, adde personã personæ per carnis copulam secũdo gñri, & sic hẽs tertium genus verbi gratia: Seius fuit maritus relictæ fratris tui, mortua illa relicta, maritus eius, qui est tibi in secundo genere, accipit aliã. Illa est tibi in tertio genere, & illa olim mortuo viro suo, nõ poterat copulari alicui de cõsanguinitate tua, cum illa esset tibi, & cõsanguineis fratris tui in tertio gñre vsq; ad secũdũ gradũ. De hoc gñe hẽs 35. q. 3. porro. & primũ gen⁹ cõtrahit tm̃ ex vna parte, sm̃ & tertium genus quoq; ex vna parte, vt in p dictis exẽplis, qñq; ex vtraq; parte & ĩ vxoribus duorũ fratrũ, quæ sunt inter se in secũdo gñe ex vtraq; parte a pposito altero fratre mortuo, si illa copulatur alteri, ille erit ĩ tertio gñe vxori alterius fratris. Primũ genus dr̃, q͂a primo emanat de consanguinitate. vel q͂a vna persona mediãte cõtrahitur. Scd̃m dr̃, quia secũdo loco emanat post primũ, vel quia duab. personis mediantibus. Tertiũ, quia in tertio loco, vel quia tribus personis mediãtibus emanat: sic intellige quod hic dr̃. Sed nunquid publica honestas [2] est sublata? vr̃ q͂ non: q͂a de ea nihil dixit. Sed cõtra vr̃ per c. 35. q. 3. porro, vbi phibet sm̃ genus, & præter illud impedimẽtũ, ẽ ibi publica honestas, vt in vxorib. duorũ fratrũ, siue cõsobrinorũ sed sm̃ genus remotũ est: ergo illa publica honestas põt dici q͂ vbi publica honestas simul incidit in eũdem casum cu secundo vel tertio gñe, vt in vxorib. duorum fratrum siue cõsobrinorũ, vno sublato tollitur & aliud per hãc constitutionẽ: quoties enim vitium ex vna ẽt radice nascit, cõsequens est, vt vna lege tollat. C. de nupt. in l. vlt. in fi. & ff. de iureiur. de obus. §. colonus, & ff. arbor. furt. cæ l. si colonus. arg. & alia publica honestas, vt soboles suscepta ex secundis nuptijs non copulanda cognationi viri prioris sublata est, vt statim dicit sequens littera, alias verò publica honestas adhuc est, sup. de spon. impub. duo pueri.

a ¶ Secundis nuptijs.] hoc ita intellige frater meus hẽt vxorem: eo mortuo relicta eius cõtrahebat cum secundo, soboles nata de illis secũdis nuptijs nõ poterat olim cõputari alicui de cõsanguinitate prioris mariti & hoc pp publicę honestatis iustitiã, quæ hodie sublata est in hoc casu. . . . . derat. ff. de ritu. nup. semper, & ideo frater ipedit sumere spõsã fratris pp publicam honestatẽ: quia scriptum est, spõsam fratris frater habere nõ põt s de spon. ad audientiam, & ar. ad hoc, ff. de adop. qui ĩ adoptionem. Ioan. dixit, q͂ publica honestas in omnibus est sublata, nisi in spõsa de futuro, ergo intelligo esse tantũ sublatam in casibus omnibus, qui hic ponunt, & non in alijs.

[Casus.] . . .

b ¶ Reuocantes.] Gregorius tñ . . . . . . 35. q. 1. . . . . & ab alio quam a successore Gregorij.

[Cass. seq.] quærit, soluit: solutioni opponit. & in solutione persistit.

c ¶ De cætero,] sic ergo vr̃, quòd matrimonium illorũ qui ante constitutionẽ istã contraxerant in quinto, vel in sexto gradu. non confirmetur hic, quia constitutiones matrimonij non trahũtur ad præterita matrimonia, 35. q. 3. de incestis, & 31. dist. ante triennium. & generaliter constitutiones non trahuntur ad præterita, nisi hoc ibi dicatur. sup. de constitutio. c. vlt. Sed pone quod post istã constitutionem publicatam simul steterunt scienter? Dico quod hoc ipso intelligũtur ratum habere matrimonium, ar. sup. de coniug. seruorum, proposuit, & sup. de despon. impub. litteras, & c. accessit, ff. de ritu nupt. si quis in senatorio, quia & si primus consensus nullus fuit, postea põt est confirmari, in Auth. de nup. §. si vero ab initio, coll. 4. Sed videtur quod verba necessaria sint, sup. de sponsalibus, tuæ, & 29. q. 2. si quis ingenuus. & nouus consensus acquiritur. sup. de eo qui dux. in matri. c. ueniens, nisi expresse consentiat, antiquus consensus uidetur perdurare, qui nullus fuit, ff. de preca. sed si manente, ff de arbit. si cum dies, in prin. & l. Labeo, §. penul. ff. de uerb. oblig. l. 1. §. si quis simpliciter uersic. cũ adijcit. Ioan. dicit quod pro matrimonio standum est, ex quo ex certa scientia post publicatam constitutionem simul steterunt: ipso enim facto matrimonium inducitur, saltem præsumptum. Ber.

d ¶ Quatuor sunt humores.] de quibus habes, sup. de celebr. Miss. in quadam, in fi.

e ¶ Nulla longinquitate.] & ita nulla præscriptio currit con-

† decreuimus.

† De hoc vide . . . . . . q. . ar.

2 Vide quid de ea nouissime statuerit conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 3. adde citatos in ca. ad audientiã. sup. de sponsalib.

2 Circa hũc articulũ de ĩpedimento . . . . . . ante . . .

. . . ita . . . constat ex quatuor elementis.

rit contra matrimonium, sicut olim currebat. Et sic contra votum nulla currit præscriptio, 33. qō. 5. quod Deo pari. & sup. de reg. sicut nobis, in fi.

[Glo. seq. dat vnum simile.

a ¶ Infelicē.] sic s̃. de cōsue. c. vlt. & c. quāto, & j̃. de si. non satis, & c. seq.

† In cōcilio ita: non minuat peccatum, sed augeat.

VIr qui.] CASVS. Duo volunt contrahere matrimoniū: uir distat à stipite quarto gradu, mulier vero ex alio latere distat ab eodem stipite quinto gradu. Queritur, an possint contrahere matrimoniū? Respondet quod sic, secundum regulam illam qua dicitur: Quoto gradu remotior persona distat a stipite. & à quolibet descendentium per aliam lineam ab eodem stipite. Not.

nitas temporum non † minuit peccatum, sed auget; tantoque sunt grauiora crimina quanto diutius infelicem [a] animam detinent alligatam.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Distans à stipite quarto gradu, vel citeriori, cum distante quinto vel vlteriori contrahere potest. hoc dicit cum glossa.*

quod si vnus coniugum distat à stipite quarto gradu, & alius quinto, licite possunt copulari. Item magis considератur remotus gradus quam propinquus. Item regulæ arboris sunt authenticæ.

b ¶ Quarto.] idem esset si tertio vel secundo, secundum regulam frequentem: quia nihil attinet ei, qui est ex alia linea in quinto, licet magis appropinquet communi parenti.

c ¶ Approbatam.] no. quòd regula à magistris tradita, approbatur hic a iure, & sic pro iure seruabimus regulam istam, arg. sup. eod. quod dilectu.

ADDITIO. Et est simile quòd de consuetudine dicitur, sup. de cog. spi. c. 1. §. fi. & sic sup. de deci. c. 1 §. fin. & ff. de dam. infe. si ædib. habet autem hoc locum, cum approbatio sit per Papam: alterius, enim approbatio parum prodesset, vt patet, in his quæ no. sup. eod. de infidelibus alias autem consuetudo approbata interpretat̃, sup. de consue. cum dilectus, §. 2. secundum Host. Io. An.

[Glo. seq. docet computare gradus.

d ¶ Remotior.] si vis 1 scire in quo gradu aliquæ duæ personæ diuersarum linearum sibi attineant, recurre ad communem stipitem siue parentem, a quo descenderunt: & descende æqualiter computando per ambas lineas, quousque altera illarum primo occurrat: & si ambæ simul occurrant, erunt in eodem gradu primo, secundo, tertio, vel quarto: & istæ personæ quæ æqualiter descendunt, non dicuntur distare à gradu, sed potius sunt in gradu æquali descendente a communi stipite æqualiter: & si sunt inf. quartum gradum, non possunt matrimonialiter coniungi: Sed si vna primo occurit quam

1 De materia [illegible] ... § [illegible] copulentur, & § [illegible]

CAP. IX.

VIr, † qui à stipite quarto [b] gradu, & mulier, quæ ex alio latere distat quinto, secundum regulam approbatam, [c] qua dicitur. Quoto gradu remotior [d] differt † à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentium ex eodem; licite possunt matrimonialiter copulari.

† Vide citatos in c. præcedenti.

† distat.

altera descende per lineam alterius vsque ad illam: & semper post illum gradum, in quo occurrit prima persona, additur gradus pro numero psonarū; & sic habebis quoto gradu vna distat ab altera: & istę personæ nō dicuntur esse in gradu, sed distant gradu, sicut istæ personæ, de quibus hic dicitur, cum vna distet quarto gradu, & alia quinto à communi parente, quod planum est videre: & quoto gradu remotior persona distat à communi parente, toto distat à quolibet alio descendente per lineam: verbi gratia. Communis parens istorum fuit Petrus, eius filij fuerunt Martinus & Berta, qui sunt in primo gradu, de Martino descendit Ioannes: de Berta ex alia parte natus fuit Robertus, qui Ioannes & Robertus sunt in secundo gradu æqualiter descendentes à Petro; de Ioanne natus est Stephanus: de Roberto est Albertus natus, qui sunt in tertio gradu, & æqualiter descendunt à Petro tertio gradu: scilicet de Stephano natus est vir iste, de quo hic quæritur: de Alberto natus est Titius, qui est in quarto gradu cum viro isto, æqualiter distantes à Petro: Primo loco occurrit tibi vir iste, qui quarto gradu distat à Petro, & sic est vltima persona in consanguinitate Petri ex vna linea, & Titius ex alia linea: de Titio nata est hęc mulier, de qua hic quęritur: & distat quinto gradu à Petro & sic exiuit iam consanguinitatem Petri. ergo eodem gradu distat à quolibet alio descendente per aliam lineam, & sic distat quinto gradu a Martino, Ioanne, Stephano, & ab isto viro, videlicet filio Stephani: Ideoque recte potest illum habere in virum; & quemlibet descendentem à Petro per aliam lineam posset accipere, cum omnes illę personæ huic sint in quinto gradu. Hoc in Arbore melius videtur.

L O C V S A R B O R I S.

DE

DE FRIGIDIS, ET MALEFICIATIS, & impotentia coeundi.

¶ Viso de pluribus impedimentis matrimonij, quia frigiditas & maleficiũ, & generaliter impotentia coeundi sunt impedimẽta matrimonij, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb.

De hac materia tractatur 33.q.1.& q.2. per totum.

† De materia huius tit. vide Magistrum sen li. 4. dis. 34. vbi Doct. & præ alijs B. Thomã ibidẽ, q. 1. per totã q.

Accepisti. Diuiditur, & habet tria dicta. Secundum ibi, Illa autem. Tertium ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorẽ; & cum ea mansit per mensem, vel per tres, vel etiam per annum: postmodum dicit vir, quod est frigidæ naturæ, ita quod cum illa vel alia rem habere nõ potest: dicit hic, quod si illa idem affirmat, quod ille dicit, & post hoc probari per verum & rectum iudicium, debent separari: ita quod si postmodum alium acceperit, reus erit periurij, & acta pœnitentia priora connubia restaurabuntur. Si vero illa prior post annum & dimidium ad eum proclamauerit dicens, quod eam non cognouerit, ille autem contrarium affirmat, ei credendũ est, cum sit caput mulieris: quia si proclamare voluit, cur tantum tacuit? cito .n. potuit scire, si eã cognoscere potuit: Si vero ab initio post mensem vel duos ad episcopum proclamauerit dicens, volo mater esse, sed vir, quem ego accepi, frigidæ naturæ est: si hoc probari potest per rectũ iudicium, separẽtur, & mulier alteri si voluerit nubat in Domino. Not. quod non creditur viro vel mulieri confitenti contra matrimonium, sed exigitur probatio. Item vir caput est mulieris. Item ex taciturnitate præsumitur contra aliquem. Item impotentia coeundi impedit matrimonium, & dirimit.

† Alias 16. & 34. & 10. sed restitue ita: ex Burchardo li. 19. decre. ca. 5. tit. de dissidio cõiugij, vers. accepisti. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

† Vide Durãdum libr. 4. sent. dist. 34. qõ. 2. & plenius eundem Sotum qõ. 1. art. 2.

TITVLVS XV.

De frigidis, † & maleficiatis, & impotentia coeundi.

¶ Ex Brochardico. lib. 18. †

¶ Si marito procurante ad diuortium, & se impotentem asserente, mulier hoc idem fatetur, seruata solemnitate canonica matrimonium indistinctè dirimitur: sed si decipiatur ecclesia, primum matrimonium reparatur: si verò muliere agente, vir asserat se potentem: nisi per aspectum corporis, vel alio indubitato modo conuincatur, mulier non auditur: sed si vir hoc idem confitetur, vel conuincitur, matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. h. d. secundum Hostiensem.

CAP. I.

Accepisti † mulierem, & per aliquod tempus habuisti per mensem, aut per tres, aut per annum, & nunc primum dixisti te esse frigidæ naturæ, ita vt nõ potuisses coire cum illa, nec cum aliqua alia, si illa, quæ vxor tua esse debuit, eadem affirmat, quę tu dicis, & probari potest per verum iudicium, [a] ita esse vt dicitis, separari potestis, ea tamen ratione, vt si tu post aliam acceperis, reus periurij dijudiceris, [b] † & iterum post peractam pœnitentiam, priora connubia reparare [c] debebis.

¶ Illa autem si prior post † annum, aut dimidium, ad episcopum, aut eius missum [d] proclamauerit, dicens, quòd non cognouisses eam, tu autem contrarium affirmas, [e] tibi credendum est, eo quòd caput [f] es mulieris, quia si proclamare voluit, † cur tamdiu tacuit? [g] cito enim & in paruo tempore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate, post mensem, aut duos, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit, dicens; volo esse mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi, sed vir, quem accepi, frigidæ naturæ est, & nõ potest illa facere, propter quæ illũ accepi, si probari [h] potest per rectum iudicium, separari potestis. & illa si vult, nubat in Dño.

a ¶ Iudicium.] scilicet quod uterque iuret cum septima manu propinquorum 33.q.1.c.2.

[Glossa sequens not. conuinci mendacium, alleg. tria iura.]

b ¶ Dijudiceris.] nota contrarij operis euidentia mendacium conuinci, sup. de præsum. literas, argu. sup. de ma[illegible] io. & obe. legebatur, & 22. quæst. 5. cauete.

[Glo. seq. no. quod sententia, & c. ponit distinctionem circa fraudem mulieris, quam non approbat, in fi. signat contrarium, & solut. & arguit.]

c ¶ Reparare.] Nota quòd sententia contra matrimonium lata, non transit in rem iudicatam: quod apparet ex post facto ecclesia [illegible] de cepram sic supra de [illegible] & c. consanguinei, & inf. eod. fraternitatis, quare priora etiam matrimonia restaurantur, et muliere contradicente, si fraudis fuerit conscia. ff. de adul. si uxor. §. iudex. & §. vlti vt dixit Ala. Si vero conscia fraudis nõ fuerit, poterit repellere eum, si velit, prætextu adulterij. arg. 32. q. 1. de benedicto, & q. 6. n[illegible], sed non credo quod hoc obstet, quin matrimonia priora debeant restaurari, inf. eo. laudabilem, & c. fraternitatis. Item arg. contra 33. q. 1. si per sortiarias, sed ibi separantur propter maleficium, non propter frigiditatem.

d ¶ Missum.] simile s. de reg. capitulo se cũdo, & capitulo missum, id est, vicarium, qui fuit vice episcopi, supra de [illegible] cap. 3.

e ¶ Affirmas.] quod eam cognouisti.

f ¶ Caput.] supra de desp. impub. continetur, 33. q. 1. si quis acceperit, & hoc intellige, nisi ipsa velit se probare virginẽ per aspectum corporis, sup. de prob. proposuisti, & c. causam matrimonij.

g ¶ Tacuit.] ergo vr̃, quod post annum & dimidium [illegible] non potest [illegible] contra [illegible] C. [illegible] in causis [illegible] tur, quod vsque ad duos annos poterit reclamare, immo vsque ad triennium, in Auth. de nup. §. per occasionem, colla. 4. infr. eod. laudabilem. Quod [illegible] duabus vltimis concor. tenendum est, & non tenet quod hic dicitur de anno & dimidio. Et est argu. ad præscriptionem, si quis taceat vsq; ad completam præscriptionem, quia gesta taciturnitate firmauit, C. de his qui à non dom. ma. l. vlt.

h ¶ Probari.] hoc iõ dicit, quia non est standum eorum confessioni contra matrimonium: & si vterq; confiteatur, non videtur credendum, ne in fraudem hoc fieret. sup. de eo qui cogno. consang. vxo. suæ, super eo. nisi

† Iudicetis.

† In [illegible] quos [illegible] agnoscere [illegible]

† Voluerit [illegible]

quod

quod asserunt, probauerint cum septima manu propinquorum. 33.q.1.c.2. sed pro matrimonio bene creditur eis. sup. de clandesti. desponsatio c.2. & quod dr nō creditur eis contra matrimoniū, verum est quātum ad hoc, ut cōtrahēdi facultatē acquirāt: sed si uellent in cōtinentia manere, credit eis. 32.q.5. qđ Deo pari.

† Ambien.

¶ Alexander tertius Ambianen. † episcopo.

¶ Impotens ad copulam, est impotens ad cōtrahendum matrimonium siue sit impedimentum ętatis, siue naturæ.

QVod sedem.] CASVS. Dicitur hic, q̃ sicut puer nō est apt⁹ mři monio, ita nec uir, q coire nō pot. Nota q̃ impotētia coeūdi impedit matrimonium.

a ¶ Non est aptus.] sup. de spōsa. impub. à nobis. arg. eo. tit. puberes, vbi de hoc.

[Gl. seq. obijcit. & soluit.]

b ¶ Impotētes.] hac ratione videt, quod senes, qui a naturali calore defecerūt, contrahere non possunt; sed cōtrarium est verum, C. de nupt. sancimus, 27.q.1. nuptiarum, quia in senibus dicit esse legis obsequium, & humanitatis solatiū, vt ibi & 31.q.1. [illegible] riant, &c. [illegible] sed [illegible] loquitur de tali impotentia, sed de eo, qui sectus est: & qui perpetuo impotens est: sed senes aliquando aliquo beneficio mouentur.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Lat. sub Alex. 3 par. 50 c.28. Et pro intellectu textus & glossæ pręcitatos in præcedenti c. vide Sylu. in sum. verbo, [illegible]

CAP. II

QVod † sedem, & infra. Sicut puer, qui non potuit reddere debitū, non est aptus [a] coniugio, sic qui impotentes [b] sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

10

¶ Idem.

20

¶ Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte medicorum, matrimonium impedit.

30

CAP. III.

EX † litteris tuis accepimus, q̃ quidam sexdecim annorum quandam annorum tredecim duxit vxorem, qui cum debitum reddere nō posset, mulier tam grauem infirmitatem cōtraxit, [c] vt omnino viro sit facta inutilis, & instrumentū eius impeditum, ita quod vir ei commisceri non potest. Respondemus igitur, quod si vitium illud mulier a natura [d] cōtraxit, nec ope medicorum [e] poterit adiuuari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatē.

40

EX litteris.] Communis diuisio, cōsultatio & responsio, Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam, qui cum debitū reddere non posset, licet vterq; legitime fuisset ætatis, mulier tā grauem contraxit infirmitatem, vt omnino inutilis sit facta uiro, ita quod nullo modo eam cognoscere potest. Quæritur, an debeant separari? Respondet Papa, si uitium illud à natura contraxit mulier, nec ope medicorum potest ei subueniri, uir poterit aliam ducere in uxorem. Nota quod cum inhabili ad coitum, nullum est matrimonium.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp. & de materia vide plene pręcitatos in pręcedentib. capitulis. & omnino per B. Tho. lib. 4. sen. dis. 34. q. [illegible]

a De spadone an contrahere possit, notatur 27. q. 7. hi q. Adde Lic[illegible] Ioannem An. & alios recētiores, & vide omnino notata per Aldobrandinū & alios, in § sed & illud, in tit. de adop. adde omnino S; l[illegible] in summa verbo matrimonium 8. q. 16. [illegible] quàm [illegible] ad [illegible] tatione.

50

60

[Glo. seq. soluit obiec. cano. dixit.]

e ¶ Contraxit.] id est, contraxisse apparuit, uel in ueritate contraxit, ex eo quod contra naturam vim ei forsan intulit, quia arcta fuit, vnde nullo modo sibi potuit commisceri, vnde magis inhabilis reddita fuit, & sic non fuit matrimonium. inf eod. fraternitatis. si enim non loqueretur de impedimento pręcedente matrimonium, stare non posset. quod dicitur in si. trigesima secunda quæstione prima. dixit. & q.5. si vxorem. & sup. de coniug. leproso. c.1. & 2.

d ¶ A natura.] quia erat arcta, vt dixi.

[Glo. seq. signat contrarium.]

e ¶ Medicorum.] inf. eodē, fraternitatis. & ita non fuit matrimonium, & intellige quod dicit: non poterit adiuuari ope medicorum, sine periculo corporali. aliàs non deberent separari, immodicā violentiam debet sustinere, vt argum. inf. eodem, fraternitatis. & si talis fuit, nō habuit propositum reddendi matrimonij debitum exacta, vel exigēdi, & sic nullū fuit matrimonium. trigesima secunda questione secunda, solet. & c. aliquando, & sup. de condi. appos. c. vlt. & secūdum leges esset in causa redhibitionis. ff. de ædil. edic. quæritur, § mulierē, argum. contra. inf. c. proxim.

¶ Lucius tertius.

¶ Contrahens scienter cū impotenti ad copulam, ab ea non separatur.

CAP. IIII.

COnsultationi † tuę, qua nos consuluisti, vtrum fœminæ clausæ, impotentes cōmisceri maribus, matrimonium possint contrahere, & si contraxerint, an debeat † rescindi? taliter respōdemus, quod licet incredibile [f] videatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; Romana tamen Ecclesia consueuit in consimilibus iudicare, [g] vt quas tanquam vxores habere non possunt, habeant vt sorores.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. Vide citatos in præcedentibus capitulis.

† debeant.

COnsultationi.] Diuiditur: quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi, Taliter. Abbas. Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres ita sunt clausæ & impotentes, quod uiris carnaliter commisceri non possunt, quæritur, an possint matrimonium contrahere? Respondet Papa, licet nō uideatur credibile, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; tamen Romana ecclesia consueuit in talibus iudicare, ut si non possint eas habere vt vxores, habeant eas ut sorores. Nota quod cum arcta matrimoniū contrahi non potest. Itē de similibus simile iudicium est habendum.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Si de impotentia coeundi constet, statim matrimonium separatur: aliàs cohabitabunt coniuges per triennium: & si cum septima manu propinquorum iurant, quod dederunt operā carnali copulæ, & non potuerūt coniungi, statim separantur. Ita communiter summatur.

f ¶ Incredibile.] qa conditionem corporis sui sciens, non contraheret, [illegible] Ala.

[Glo. seq. recit. per quæstio. an sit consilium vel præceptum.]

g ¶ Iudicare.] ergo & nos sic iudicare debemus. sup. de re iudi. in causis C. de legi. & consti. prin. l. vlt. quod verum est, vbi ipsa sic præcipit iudicandum. argu. 11. q. 3. nolite. aliàs non permittitur aliter fieri. [illegible] nesciat. sed hic non præcipit eius [illegible] seruandam, sed [illegible] tamen intellige quod hic [illegible] eod. fraternitatis, vt dixi, sup. c. prox.

Lauda-

Laudabilem. Diuiditur in duas partes. Prima loquentur quando vnus coniugum dicit matrimonium consummatum, & alter diffitetur. Secunda ibi, Si autem, quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Et prima pars subdiuiditur. Nam prima loquitur quando simul esse non consentiunt. Secunda quando consentiunt. ibi. Quod si. Abb.

CASUS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur esse frigidæ naturæ, quæritur, hic quantum tempus dandum sit eis, ad sciendum experientiam copulæ coniugalis: Papa respondet, quod ab eo tempore, quo celebratur coniugium, & incipiūt simul cohabitare, simul cohabitent per triēnium dando operā carnali copulæ, si ante triennium non possit pro bari frigiditas: quo elapso si simul cohabitare noluerint, & mulier per iustum iudicium probare potuerit, quòd cum ea dormire non possit, accipiat alium, & si ille aliam acceperit, separentur. Si vero consentiāt simul esse, habeat eam vt vxorem. Si autem confiteantur, quod nunquam adinuicem se cognouerint, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si propinqui deficiant, iureiurando dicat vterque, quòd nunquam vna caro effecti sunt: & tunc mulier potest alium accipere: & si ille aliam acceperit, de periurio notantur, & acta pœnitentia cogantur ad priora connubia redire. Not. quod triennium dandum est ad probandum frigiditatem: & ita non tenet quod dicitur de anno vel dimidio. sup. eod. capit. 1. & idem tempus datur in maleficiato.

† Cap. 3. eo. tit in 2. cōp. Et præter citatos in præcedentibus capitibus, vide Hostié. in sum. titul. de frigi. & malefici. § qua. liter, & qñ.

† Gregorij ad Ioannem Rauennatē episcopum, vt refertur [illegible] li. 9. decr. capi. 40. Iuo par. 8. c. 178. & Panormi. lib. 6. titu. de impotentia coeundi, [illegible] c. 115.

CAP. V.

Laudabilem: † & infra. ¶ Requisisti quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis, ad experientiam copulæ nuptialis: & infra.

¶ Nos vero in præsenti consultatione sentimus, vt à tempore celebrati [a] coniugij, si frigiditas [b] prius probari [c] non possit, cohabitēt per triennium: quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint, & iuxta decretum Gregorij, [d] † mulier per istum [e] iudiciū de viro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium. si autem ille aliam acceperit separentū. [f] Quod si ambo [g] consentiant simul esse, vir eam, & si non vt vxorem, saltem habeat vt sororem.

¶ Si autem, quod nunquam se inuicem cognouerint, ambo fatentur, cum septima [h] manu propinquorum vel vicinorum bonæ famæ (si propinqui defuerint) tactis sacrosanctis Euangelijs vterque [i] iureiurando dicat, quod nunquam per carnis copulam vna caro effecti fuissent, & tunc videtur, quod mulier valeat ad secundas nuptias conuolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, [k] qui iurauerant, rei periurij teneantur, & peracta pœnitentia cogantur ad connubia priora redire. [l]

¶ Innocentius tertius Altissiodoren. episcopo.

¶ Propter arctationē mulieris, si apparet, quòd præter diuinū miraculū absq; periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium, redintegratur tamen, si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam.

CAP. VI.

Fraternitatis † tuæ litteras recipimus conti-

a ¶ Celebrari.] & à tempore cohabitationis, nec sufficit cohabitare, nisi dent operam carnali operi. 33. quæst. 1. requisisti.

[Glo. seq. recit. per q. quid de maleficiato.

b ¶ Frigiditas.] quod hic dicitur de frigido, idem intellige & de maleficiato, [1] vt vsque ad triennium expectent, maxime quia magis sperandum est, quod impedimentum remoueri possit, quod non processit a naturalibus Laurentius.

c ¶ Prius probari.] argumentum quòd si prius probari possit impedimentum, non expectabunt per triennium. inf. eod. c. [illegible] tox. si vero manifeste non constet: tunc cohabitent simul per triennium continuum; in quo debent dare operam carnali operi, vt hic, & argu. inf. eod. cap. vlt. in auth. de nupt. § per occasionem. colla. 4.

d ¶ Gregorij.] 33. q. 1 quod autem.

e ¶ Iustum iudicium.] idest, per testes, vel aspectum corporis, argum. supra de prob. propos[illegible] & infra eodem, cap. vltimo.

f ¶ Separentur.] propter naturalem frigiditatem: secus si propter maleficium. 33. quæst. 1. si per [illegible].

[Glo. seq. recitatur per q. an vir frigidus, &c.]

g ¶ [illegible] [illegible] [illegible] qui scienter contraxit, non videtur q possit [illegible] sup. de eo q dux. in mat. c. 1. ff. de lege cō. l. 2. vel dicas, & verius, q necesse est, vt ambo consentiant, [illegible] quod ita scriptū est, & [illegible] est. ff. qui & à quibus manu. li. [illegible] prospexit. & 6. q. 3. [illegible] est, quia cum [illegible] sit matrimonium, nō tenetur alter alteri.

h ¶ Septima manu.] sic. infr. eod. c. [illegible] & 33. q. 1. [illegible]

i ¶ Vterque iureiurando.] vterque vir & mulier [illegible] debent [illegible] fide bona [illegible] operam copulæ carnali per triennium, nec vna caro [illegible] pro pinqui iurabunt, q credunt eos verum iurare [illegible]

k ¶ Hi [illegible] vir & vxor & nō alij compurgatores [illegible] bona [illegible]

l ¶ Redire.] cū propter frigiditatem separatur: secus si propter maleficium, 33. q. 1. si per sortiarias.

‡ De hoc articulo præter Doc. [illegible] vide Spec. [illegible] de teste, § nunc tractandum.

Fraternitatis tuæ litteras recepimus. [Primo ponit [illegible] qō. Secundo distinguens solutio, ibi. Quānis. Tertio infert ad alias duas quæstiones, ibi, per hæc. Abb. &c.

CASUS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro, & cum eo per plures annos [illegible] fuit, nec potuit ab eo carnaliter cognosci: Archipresbyter Altissiodorensis istud negotium significauit episcopo suo: episcopus volens super hoc veritatem inquirere, quasdam matronas ad præsentiam suam vocauit, districte illis iniungens sub periculo animarum, vt illam visitarent, vtrum esset idonea ad officium coniugale: quæ tandem ea inspecta dixerunt, quod nunquam poterat esse mater: & ideo inter eos diuortium [illegible], mulierem inducens, vt religionem intraret, perpetuam continentiam seruatura: Viro autem dedit licentiam contrahendi, qui cum alia contraxit: Postmodum illa mulier fuit ab alio carnaliter cognita, abiecta continentia, quam promisit, & cuidam G. nomine nupsit: negotium istud Altissiodoren. episcopus significauit domino Papæ, quærens, quid super hoc esset agendū? Rescribit Papa eidem, dicens, q semiplene ei expressit quomodo mulier promiserit se continentiam seruaturam, vtrum simplici verbo, an per votum solemne, & vtrum transierit ad religionem, sicut promisit: nec dixit etiam qualiter cognita fuerit, vtrum artificio medici,

† Cap. vn. eo. [illegible] [illegible] nino H[illegible] in sum. [illegible] de frig. & male. & §. [illegible] & quando.

dicit, aut cõcubitu viri, aut alio modo: Vnde Papa considerans, quod impedimentum illius non erat perpetuum, quod remotum fuit sine periculo corporali præter diuinum miraculum, inuenit diuortij sententiam latam fuisse per errorem, licet probabilem, quia ex post facto apparet, quod mulier illa cognoscibilis erat viro, ex quo eius simili commiscetur, & ideo pronunciauit inter ipsã & ipsum matrimoniũ extitisse: Vnde inter ipsam & G. præfatum pronunciauit matrimonium non fuisse: & eos præcepit ab inuicem separari. Si uero mulier illa transiuit ad religionem, primus vir, qui non cognouit eandem, remaneat cum illa cum qua ecclesiæ auctoritate contraxit: Si vero non transiuit ad religionem, dimittat illam, & redeat ad illam, cum qua primo contraxit, nisi ipsa uotum solemne fecerit, quia secundum hoc intelligitur fornicata fuisse cum prædicto G. uel etiam si non fecit uotum solemne, fornicatio modo alij se immiscuit: & sic prætextu fornicationis primus uir eam repellat: Si uero simplici uoto promisit seruare continentiam, & postea in facie ecclesiæ prædicto G. nupsit, quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fuerit fornicata, sed amodo non debet remanere cum illo, per ea quæ dicta sunt supra in versiculo illo, absque periculo corporali. Alia quæstio soluitur, quæ talis est, aliqua est ita arcta, quod non potest comisceri carnaliter, nisi per incisionem, vel alio modo violentia inferatur, vt mortis periculum timeatur: Quæritur de tali, vtrum sit apta ad matrimonium contrahendum? Et dicendum est quod non. Similiter ex his, quæ dicta sunt supra, soluitur alia quæstio, quæ talis est, Aliqua nupsit alicui, & ita arcta est illi, quod non potest ab eo cognosci, si ab eo per iudicium ecclesiæ fuerit separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem usum secundi reddatur apta primo, quæritur, vtrum debeat redire ad primum. Et dicas quod non, secundum distinctionem superius factam, vbi dicit, absque corporali periculo: De talibus tamen non est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro. Nota quod cum in sententia contra matrimonium lata erat ecclesia, quandocumque de errore constiterit, retractatur sententia. Item uotum solemne ante carnalem copulam soluit matrimonium. Item mulier non tenetur subire periculum corporis, vt reddatur apta viro. Itẽ ex futuro euentu, pendet utrum matrimonium fuerit quandoque inter aliquos.

nentes quod O. mulier, cuidam uiro matrimonialiter nupsit; cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus, tu tamen uolens habere certitudinem pleniorem, quasdam matronas [a] suæ parochiæ prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districte [b] illis iniungens, sub periculo animarum, ut mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, utrum idonea esset ad uiriles amplexus; quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quod eadem nunquam poterat [c] esse mater, aut coniux tamquam, cui naturale deerat [d] instrumentum; unde inter ipsam & uirum diuortium celebrasti, mulierem inducens, ut ad religionem aliquam se transferret, perpetuam continentiam seruatura; et uiro licentiam tribuisti, ut uxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod mulier inuenit [e] qui seras huiusmodi reserauit, & abijciens continentiam, quam promisit, G. latori præsentium supernupsit. Quamuis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam seruaturam, utrum uidelicet simplici uerbo, an uoto solemni; utrumve ad religionem trãsierit, ut promisit, an contra promissionem suam † in domo remanserit; & qualiter seras illas fecerit reserari, utrum uidelicet artificio medici, an concubitu uiri seu alio quolibet modo; Nos tamen perspicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum, [f] per opus hu-

[Finis sequentis glossæ reci. per quæstionem.]

a ¶ Matronas.] talibus credendum est, si honestæ sint & peritæ in arte illa, ff. de ven. inspi. l. 1. in princip. & supra de probat. proposuisti. & capitu. causam, & infra capit. proximo. oculus enim obstetricum in talibus sæpe fallitur, 27. qu. 1. nec aliqua. & in hoc casu non requiritur iuramentum propinquorum, sicut in frigiditate, vt sup. c. prox.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Districte.] per iuramentum [1] hoc iuramentum non est remittendum istis testibus, ne aliquid in fraudem matrimonij dicerent, supr. de eo qui cognouit cõ. uxo. suæ. super eo. & inf. c. proximo.

[Glo. seq. obijcit, soluit & remittit.]

c ¶ Poterat esse] sed qualiter hoc potuit probari, cum sit negatiua? si potuit probari: dicendo, quod hæc mulier caret membro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua [2] probatur, sup. de elect. bonæ. di ctum est. Ber.

d ¶ Deerat.] nota. q̃d nõ dicitur, esse, quod inutile est, supra de transla. inter corpora lia. & ff. quod cuiusq. uniuer. l. 1. §. & quidã nec dicitur habere actionem, qui habet inutilem. ff. de dolo, nam is, & sup. de restitu. spol. olim nobis argu. sup. de solu. cap. pen.

e ¶ Inuenit.] non dicit quod per medicum vel alium.

[Glo. seq. argum. pro opin. dicentium cap. si per sortiarias, non tenere, cui dupliciter respondet, subdens de maleficio.]

f ¶ Diuinum miraculum.] argument. quod nullum maleficium [3] est perpetuum, cum possit remoueri præter diuinum miraculum, saltem per illum qui ipsum induxit. quia quicquid ligatur, dissolubile est in Authen. de nupt. §. nuptias, collat. 4. & secundum hoc non tenet illud capitul. si per sortiarias, 33. quæstion. 1 ut quidam dicunt. Potest dici, quod aliud est cum allegatur impotentia ex parte mulieris, ut hic, aliud ubi ex parte uiri allegatur maleficium, ut in capitu. si per sortiarias. & infra capitul. proxi. & hic allegata fuit falsa causa, ut postea apparuit: unde postea debet restitui uiro. argumen. supra de re iud. c. lator, & capitu. consanguinei. ad hanc causam refertur hæc ratio: attendentes quod impedimentum, &c. Vel potest dici, quod maleficium est perpetuum ex quo enim mulier cohabitauit uiro per triennium, & dederunt operam copulæ carnali, nec potuerunt commisceri, præsumitur perpetuum, & possunt separari, & alteri nubere, ut in capitu. si per sortiarias, quia potest aliquis maleficiatus esse cum una, & non cum alia. & hoc intelligo

1 Hæ uero matronæ nõ debēt de neri tate iurare sed solũ de credulitate, dicentes se credere mulierem esse aptam, uel non, ita Hostiensis, quem sequitur hic. Io. And.

2 Tractatus extat Franci. Herculani, quo plene differitur de modis probandæ negatiuæ, eum uideto. † Dictio, suã deest in antiquis exẽplaribus.

3 De materia huius glossæ & an maleficium sit impedimentum dirimens im pediésve matrimonium, vide B. Fn. lt. 4. sent di. 34. q. 1 arti. 3. & ibidem late per Sotum: & Docto. adde Syluestrum in summa uerbo mat. imo nium 8. q. 16. & per alios summistas.

telligo de maleficio quod præcessit matrimonium: nam post matrimonium contractum si superueniat impedimentum, non debent separari. trigesimasecunda quæstio ne septima, hi qui sani. & quę.t.5.si vxorem. si vero post separationem eam cognosceret, matrimonium debet redintegrari, vt paret: quia impedimentum non erat perpetuum.

a ¶ Corporali periculo.] vbi vero graue periculũ timeretur, nõ est matrimoniũ: sed vbi leui periculo potest remoueri, debet illud pati. ℑ.e.c. §.per hoc a contrario sensu.

b ¶ Per errorẽ,] propter quem excusat iudex. infra de sent. excommun. sacro. & intellige, quod error iste interueniat in aspectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerũt: quia manus & oculus obstetricũ sæpe fallitur. ℑ. de probat causam matrimonij, & 27. questio.1.nec aliqua. & sic patet, qđ sñia per errorem lata, a qua non est appellatum, reuocatur, si error pbabilis postea detegatur, ℑ.de pur. vulg. significãtibus, & ff. de condit. sine causa. l 2. Itẽ habes hic, quod sententia per errorem lata cõtra matrimoniũ, non transit in rem iudicatam, quo minus possit reuocari, quando cũque apparuerit, ecclesiam deceptã fuisset, vt hic patet, & ℑ. de re iud. lator. & c. consanguinei. & inf. eo c. proxi. & ℑ. eod. cap.1. & cap. proxi.

c ¶ Erat illi.] scilicet primo uiro, a quo fuerat separata.

d ¶ Simili.] sic 33.quæstio.1. requisisti. & innuitur hoc ex eo, quod in fine huius capitu. dicitur, quod si prior uir non possit eam cognoscere sine graui periculo, quod non sit reddenda primo viro, licet ex postfacto per consuetudinem secundi uiri reddita sit apta priori, quod bene potest concedi, quia non fuit matrimonium inter eos vt dixerunt Vinc. Io. & Tanc.

e ¶ Remaneat.] quia si ingressa fuit & professa, statim solutum fuit matrimonium, si quod fuit inter eos, supra de conuer. coniug. ex publico. secus si ingressa fuit causa probationis, quia si ista tunc ad seculum rediret, compellitur redire ad uirum priorem.

f ¶ Alioquin.] idest si non transiuit cum affectu.

g ¶ Se voto.] solẽni, s. & tunc debet compelli uotũ seruare, & per hoc intelligitur fornicata cũ secundo, cum ipsa contrahere non potuit post uotum solemne.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, demum quærit & soluit,

manum, absque corporali [a] periculo potuit remoueri, sententiam diuortii per errorem, [b] licet probabilem, nouimus esse prolatam, cum pateat ex postfacto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, [c] cuius simili [d] commiscetur; & ideo inter ipsam & primum uirum, dicimus matrimonium extitisse, quare inter eam & præfatum G. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus ab inuicem separari. Et si prædicta mulier ad religionem transiuit [sicut † asserit promisisse] primus uir, qui non cognouit eamdem; cum ea remaneat, [e] cum qua postmodum ecclesiæ auctoritate contraxit; alioquin [f] ea dimissa, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit, nisi se uoto [g] mulier illa constrinxerit ad continentiam obseruandam, ut intelligatur per hoc cum præfato G. fornicata fuisse, uel nisi se fornicario [h] modo alij uiro miscuerit, ut primus uir prætextu fornicationis, eius uelit consortium, declinare. nam si tantum simplici uerbo promisit se continentiam seruaturam, & postea in conspectu ecclesiæ nupsit memorato G. quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi [i] non debet, quod fornicaretur cum illo, sed amodo [k] non debet cum illo aliquatenus remanere.

¶ Per hæc † autem quæstionem illam noueris esse solutam, [l] qua quæritur, utrum ea, quæ adeo arcta est, ut nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut † alio sibi modo uiolentia inferatur non solummodo leuis, sed forte tam grauis, ut ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea [m] perhiberi.

¶ Similiter [n] illa, quæ uiro cui nupserat, adeo arcta est, ut numquam ab eo ualeat deflorari: si ab eo sit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit,

secundum Io. & subdit opi. T.

h ¶ Fornicario modo.] quia si legitime contraxisset cũ altero, illud ei obijci non posset, nec prætextu talis fornicationis posset repelli a viro. argum. ℑ. de diuor. gaudemus. imo videtur, quod nullam fornicationem ei obijcere posset: nullam enim iniuriam fecit, nec intendebat facere viro, quia fornicata fuit tanquam soluta. 15. quæst.1. illud. ff. locati. si ignorans quis. nam adulterium non committitur sine dolo 34.q. 2. in lectum. ff. de adult. l. penu. 1 Item si aliqui sint separati per sentẽtiã ecclesię, & post alter eorũ fornicetur, minorem iniuriam cõmittit, & minus peccat, 32.q. 7. quemadmodum. Præterea per primã fornicationem non fuit apta viro suo, sed forte nec per multas alias. ergo illam solam potest opponere cum reddita fuerit apta primo viro, quæ postea secuta est: quia tunc primum læditur ius matrimonij. argument. supra de donat. Apostolicæ. potest dici, quod sicut ex futuro euẽtu apparet retro fuisse matrimonium vt dicitur in fine. sic ex futuro euentu apparet retro fuisse factam iniuriam priori viro. ff. de capti. & postl. reuer. in bello. §.1. & ff. ad Macedo. l.1. §.1. Sed quid si post primum coitũ cum secundo, prior petit eam? dico, quod est ei reddenda, & si non inuenerit eam aptam, est restituenda secundo, & sic etiam post secundum vel tertium coitum 2 secundi, & sic in infinitum, vt dixit Ioan. Tanc. dixit, quod vsque ad tertiam vicem tantum, & non vltra debet restitui primo. imo remanere debet cum secundo: quoniam duæ tantum sententiæ post primam sunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. 2. quæstion.6. si quis in quacunque. & supra de appellat. sua nobis. Ber.

i ¶ Præsumi.] sim. 33.q.2. cum per bellicam & ℑ. de diuor. gaudemus.

K ¶ Amodo] s. veritate reuelata, quod fuerat vxor primi.

l ¶ Solutã.] arg. a contrario sensu sumpto ex illo verbo. ℑ. eo. c.1. ibi: absque corporali periculo, &c & est argu. ualidum a contrario sensu ℑ. de his quæ fi. a præla. cum Apostolica. in fi. & sup. de reg. cum virum.

m ¶ Idonea perhiberi.] & certe non.

n ¶ Similiter. ¶ resume. per hæc noueris quæstionem illam esse solutam, qua quæritur, vtrum illa, quæ viro cui, &c.

† Hæc uerba sicut asserit promisisse desunt in oĩb. Vaticanis codicib. hĩrtũ in aliis pau. lo recentiori bus, & in antiqua compilat.

1 Vide in li. [illegible]

† al. [illegible] aut [illegible]

2 Caue qđ illicitum, uel [illegible] honestum [illegible]

[illegible] arcta, &c. [illegible] uulgata, & receptatio.

a ¶ Do-

a ¶ Debeat.] quasi dicat non debet, intellige tamē secundum distinctionem præmissam, an sit graue periculum, si reddatur apta, vel non. Vin.
b ¶ De talibus.] simile, ȝ. de in integ. rest. cū venisset.
c ¶ Non est facile.] quia nescitur, an sit apta viro primo: & hoc aliquo iure perpendi non potest, sed potius p experiētiā facti: sim. ȝ. de dom. Apostolicæ. cum suis concor.
d ¶ Ex futuro.] sic ff. de reb. dub. quædā & ff. si cer. peta. pinde. & ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. ff. ad Maced. l. 1. §. 1. Nec intellige, q̄ mr̄imonium retrotrahatur, sed hoc iō dicit, quia in dubio est, an sit mr̄imoniū cum primo: nec intelligas, q̄ tunc primo incipiat esse matrimoniū cū primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tūc primo declarat fuisse matrimonium. simile. ff. si ser. vend. sicut §. sed si quæritur, & ff. de acq. re. dom. adeo. §. cū quis in fi. & 33. q. 1. requisisti. ff. qui testamen. facere pos. hæredes palam, §. 1. Ber.

Litteræ.] Legitur tribus modis, primo quod loquatur in maleficiato. & secundum hunc intellectū summatur sic: Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere vxorē, cui per trienium cohabitauit, ipsis cum septima ꝓpinquorū manu hoc iurantib. matrimonium separatur, hoc dicit. Secundo modo legitur sic, quod non loquatur in maleficiato, sed in frigido, vt tenuit Innocentius, cuius lectura communiter non recipitur: sed tamen in se vera est, & dicendum ut habuisti in cap. laudabilem supra eodem. Tertio modo legitur inhærendo verbis litteræ generaliter, cū vxor dicit uirum non habere potentiam secum coeundi: nec exprimit ex qua causa; & sic facit ad tertiam partem rubricæ. Et duo ponuntur, hic primo consultatio. secundo responsio ibi, Quocirca. Abb. Sic.

† Si hāc decretalē intelligas iuxta cōem sen um vt loquatur de eo q per maleficia factus e at impotens ad congrediendum cū vxore vide oīno Dominicum Sotum lib. 4. sen. dj 33. q. 1. ar. 2. & Iacobum Sprēgerum in malleo maleficarum part 2. q. 1. c. 19. q. 2. c. 2. 1. in 2 vbi plene de his maleficijs, ac remedijs aduersus ea.

& per frequētem vsum secundi, reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat, a cum quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus b autem non est facile c iudicādum cum finale iudicium pendeat ex futuro d

¶ Honorius tertius.

¶ Si vxor dicit virū, cui cohabitauit per triēnium non habere potentiam coeundi, eis hoc iurantibus cum septima manu propinquorum matrimonium separatur, hoc dicit inhærēdo verbis litteræ.

CAP. VII.

Litteræ † vestræ nobis exhibitæ continebant, quod cum causa matrimonij, quæ inter M. mulierem, & A. eius virum uertitur: nobis fuisset ab I. Papa prædecessore nostro commissa, dicta M. proposuit, quod octo 10 annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & diu cohabitasset eidem, adhuc integra e permanebat, eo quod prædictus uir eius non habebat potentiam coeundi? quare petebat diuortium celebrari. prædictus vero A. fatebatur, quod illam nunquam cognouerat, tamen 20 se habere potentiam cognoscendi f alias asserebat? Vos verò, ne id confiterentur in fraudem, g à matronis bonæ opinionis, fide dignis, h ac expertis in opere nuptiali, dictam fecistis inspici mulierem, quæ perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc uir- 30 ginem permanere. Postmodum per presbyterum, de cuius parochia uir extitit, fecistis inquiri; utrum ipse aliquam cognouisset, nec per inquisitionem ipsam vobis constare potuit, aliquam esse carna- 40 liter cognitam ab eodem. Muliere autem requirente diuortium, & dicēte, quod mater esse volebat, & filios procreare; proponente uero viro, quod paratus erat stare consilio ecclesiæ, iniunxistis eisdem, ut agerent pœnitentiam de com- 50 missis, i & † sic forte

CASVS. Quædam causa matrimonalis vertebatur inter M. mulierem, & A. virū. causa illa fuit commissa quibusdam iudicibus per sedem Apostolicam, coram quibus ex parte mulieris fuit propositum, quod iam octo ann s fuit dicto viro matrimonialiter copulata, & diu cohabitauit eisdem, & adhuc integra permanebat, quia dictus A. non habebat potestatem coeundi, quare petebat diuortiū celebrari: prædictus vir fatebatur, quod nunquam eam cognouerat: tamen dicebat se habere potentiam coeundi, & aliàs cognoscendi: iudices timentes ne istud cōfiterent in fraudem, fecerunt illā inspici per matronas fide dignas, & expertas in opere nuptiali: quæ perhibuerunt testimonium, illam adhuc virginem permanere, & postmodum fecerunt inquirere per parochiam ipsius viri, si aliquam cognouisset, nec ipsi inuenerunt, q̄ aliquā cognouisset; mulier instanter diuortium postulabat: vir verò dicebat quod paratus erat stare cōsilio ecclesiæ: iudices præceperunt eisdem, vt penitentiam agerent de commissis, & sic forte Deo volēte matrimonium consummarent: Tandem reuersi ad iudices, dicebant se nō posse carnaliter commisceri: vnde totum negotiū domino papæ p suas litteras intimauerūt, petentes quid fit super hoc agendum? Mandat papa quatenus si ē ita. & eis cōstiterit, q̄ infra octo annos per cōtinuum trieniū insimul habitassent: si iurauerint cū septima manu ꝓpinquorū, q̄ non potuerint carnaliter cō misceri, sniam diuortij prof rāt inter eos Nota, q̄ qui separant̄ p p frigiditatem siue p p maleficiū, simul debent cōmorari per trienniū continuum secuto postea iuramē to tam principalium personarū, quām se prima manu propinquorum.

e ¶ Adhuc integra.] & intellige q̄ viri potens erat hæc quæ virum pati poterat: licet esset virgo, dicit̄ viri potēs, ff. de ver. sig. mulieris 1 ī prin. [Glo. seq. ponit differentiam inter frigidum, & maleficiatum.]

f ¶ Cognoscēdi alias.] & ita allegabat iste maleficium quantū ad istam, & non quantum ad alias, & non frigiditatem: quia si quis est frigidus quo ad vnam, quoad omnes est frigidus, cum impedimentum à natura procedat. argumen. sup. eod. ex litteris, secus in maleficiato, vt dictum est supra, cap. proxi: vnde postquam constiterit de maleficiato post triennium 2 debent separa- 60 ri, & ad alia vota transire. 33. quæstio. 1. si per sortiarias. secus in frigido, vt sup. eod. ca. 1. & cap. laudabilem: & 33. q. 1. de his requisiti.

g ¶ In fraudem.] confessioni coniugum contra mr̄imonium non est credendū: propter collusionē, q̄ multi facerent. ȝ. de eo. qui cogn. consan. vxo. c. super eo.

h ¶ Fide dignis] sup. eo. c. proxi. vbi de hoc.

i ¶ De commissis.] quia infirmitas corporalis frequenter prouenit ex peccato: & sic causa cessante forte cessabit effectus. inf. de pœn. & remis. cum infirmitas.

1 Verba legis habent ita: mulieris appellatiōe, etiam virgo viripotēs cōtinetur.
2 Vide Sotū initio huius capitis citatum.
† In vno vetustiori Vaticano ita: & si forte placeret Deo, qui matrimonij fuit institutor & auctor opus matrimonij consummarent, &c. in alijs vt in textu: excepto q̄ in nonnullis pro voce, auctor, est actor.

[Gl. seq. recitetur per quæstionẽ, per quæ verba fuerit matrimonium institutum, & ponit duas opiniones.] a ¶ Institutor.] simile 32. dist. in. deinde, opponitur, & arg. sup. ti. proxi. de infidelibus. & 32. q. 2. ca. sicut, ¡, his ita. Et quidam dicunt, quod his verbis 1 fuit institutum matrimonium. Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. sed illa verba prolata fuit ab Adã, vt sup. de bigã. debitum, vnde videtur verius, quod ꝑ illa verba crescite, & multiplicamini, ab ipso Domino ꝓlata. b ¶ Continuũ triennium.] qui enim separatur propter frigiditatem naturalẽ per triennium cõtinuum debent cohabitare simul, & dare operam carnali operi, sup. eo. laudabilẽ, & in Authen. de nuptijs, §. per occasionem. colla. 4. idẽ tẽpus dico dãdum maleficiato, & multo fortius, cum sit accidentale illud impedimentum.

c ¶ Septima manu.] sed quare requiruntur iuramenta propinquorũ cum sufficere debeat iuramẽtum viri, & mulieris cum iuramento illarum, quæ illam virginẽ asseuerãt, vt sup. de ꝓbat. proposuisti. & ca. causam matrimonij, vel etiam iuramẽta propinquorum sufficiunt, cum vterque id confitetur. 33. q. 1. requisisti, sed hic vterque id [illegible]: sed hoc ideo, quia sæpe falli[illegible] & manus, & oculus [illegible] 27. q. 1. nec aliqua ideo iuramenta propinquorum requiruntur: omnis enim cautela, quæ adhiberi potest in talibus, est adhibenda, propter periculum animæ: & ideo circa maiora cautius est agendum, arg. 7. q. 2. c. vltim. & 42. dist. quiescamus, & ff. ad Carb. l. 5. §. 2. & 61. distinct. miramur, tamen si alterum omitteretur, nihilominus valeret sententia, vt c. requisisti, & cap. proposuisti, &c. causam matrimonij.

1 Qñ, & qui b9 verbis fuit mrimoniũ institutum, vide Magistrũ sen. lib. 4 di. 26 § cõiugij aũt, & § seq. & ibi Sotũ q. 1. ar. 2. vbi latissime. adde oĩno cõci. Tri. sess. 24. ti. de sacramento mrimonii in principio.

* Vide cõcil. Trid. ses 24. ti. de refor. matri. c. 1.

placeret Deo, qui matrimonij fuit institutor a & auctor, vt opus matrimonij consummarent, qui post plures terminos ad vestrã reuersi præsentiam, consona voce dixerunt, quod nõ poterant carnaliter commisceri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si ita est, & constiterit vobis, præfatum virum, & mulierem infra prædictos octo annos, per continuum triennium insimul habitasse, ipsis cũ septima c propinquorum manu firmantibus iuramẽto, se commisceri carnaliter nequiuisse, proferatis diuortij sententiam inter eos.

TITVLVS XVI.

De matrimonio cõtracto contra interdictũ † ecclesiæ.

Alexand. iij. Paduañ. episcopo.

¶ *Matrimonium contra interdictum ecclesiæ, vel iudicis factũ seu contractum propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen pænitentia sic cõtrahentibus, & separantur donec cognoscatur de causa interdicti, hoc dicit in effectu totus iste titulus.*

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum ecclesiæ.

¶ Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio contrahendo, quandoque impedit ipsum matrimonium, quãdoque impedit, & dirimit: ideo post multa impedimenta supra contracta, auctor subijcit hanc rubricam, & vide ad materiam huius rubricæ quod no. gl. sup. de spon. duorum, in c. tua. Abb.

De hac materia habetur 33. quæstio. non oportet 2. & supra in rub. de spon. ver. an teneat matrimonium contra.

Litteræ.] Sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda responsio: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis iurauit sororem suam iam nubilem se daturũ cuidam in vxorẽ ea præsente, & cõsentiẽte. Post modum munera, & dona secundum morem terræ recepit ab illo, tanquam proprium sponsum sæpius cum amplexãdo; tandem mortuo fratre suo, a fratre sponsi se desponsari permisit, dicens, quod ab eo cognita fuerat: episcopus loci ꝓcepit eidẽ, ne alicui illorum nuberet, aut etiã alij. ipsa ꝓ[illegible] mãdato episcopi, cũ alio contraxit: propter quod episcopus ei præcipit, vt ad domum matri redire: ipsa vero ad sedem Apostolicam appellauit. episcopus [illegible] significauit domino papæ: Mandat papa, quod si est ita, mulierem præfatam ad domum matris redire compellat, imposita sibi pænitentia condigna de tãto excessu, ne mandatum iudicis contẽptibile videatur, & post mẽsem ad tertium virũ reuertatur. Nota, ꝙ mãdatum iudicis cõtemni non debet: alias punitur cõtemptor.

CAP. I.

Litteræ † quas tua nobis fraternitas destinauit, expresse declarant, quod cum quidam sororem suã iam nubilem, cuidam se daturum in vxorem, d ea præsente, & consentiente, e præstito iuramento firmasset, & illa nõ post multos dies, dona f & munera viri secũdum morem terræ sponte suscipiens, ipsum tanquam proprium virum g sæpe amplexata fuisset, tãdem mortuo fratre, à proprio viri h sui fratre, se desponsari permisit, i & quòd ab † illo cognita fuisset, mẽdaciter asseuerat. Cumque ei prohibuisses k publice,

d ¶ Daturũ in vxorem.] futuram scilicet, cum sponsalia tantum contraherẽtur.

e ¶ Præsente, & consentiente.] expresse; & hoc agebatur, quod mediante fratre tanquam per procuratorem sponsalia contraherent, quod fieri potest. ff. de spon. l. vlt. aliàs si per fratrem tantum contraherentur, non valerent, nisi ipsa postea consentiret. 2. frater tamen ad hoc obligatur, ut sororem inducat, vt cum illo matrimonium contrahat. ff. de verb. obliga. in illa stipulatione, & l. quoties quis alium.

f ¶ Dona, & munera.] differentia est inter donum, & munus, 3. ff. de verborum significationi. inter donum.

g ¶ Tamquam proprium virum.] spe futuri matrimonij, non rei præsentis: & ita non est matrimonium, & hoc patet per fin. & hoc ipso etiam si ea absente contracta fuissent sponsalia, consentire videntur ipso facto.

h Viri.] id est, sponsi. sic 22. q. genuit.

i Permisit.] & male: quod facere non debuit, supra de sponsa. ad audientiam, & ca. sponsam.

K Prohibuisses.] & bene sup. de spon. duorum, tua, & c. sequenti,

* Cap. [illegible] per [illegible] §. [illegible] lacũ Rubiũ in Rub. de dona. inter vi & vxo. §. 3. in c. contractis spõsalib & seq. & eũdẽ sup lege Tauri na 52. & ibi AntoniuGomez. late de donatis inter sponsos.

† ab eo.

2 Quod dic[illegible] [illegible] & [illegible] Ant.

Alij]

a ¶ Alij.]scilicet,tertio.
b ¶ Mandatum.]No.ꝙ remittitur. causa ad eum a quo appellatum est,vel quia non tenuit appellatio, vel quia ipsa non fuit prosecuta suam appellationem, & episcopus factum significauit papæ,vnde mãdat ei,vt si est ita, ipsã cõpellat redire ad domũ matris, quia ipsa contempsit mandatum ecclesiæ a tertio viro ppea non separabitur. Et est hic arg. ꝙ mandatũ iudicis non est contemnẽdũ.35.dist.c.1.arg.8.q.1.sciendum.11.q.3.si autem vobis, &c. quando ergo, & ff.ne quid in lo publ.l.vlt. & puniri debent contemptores, vt hic patet,& ĩ.eo c.prox.& l.prædicta.& arg.ff.si quis iurisd. non obl. uni. alias delusorium uideret edictũ iudicis ff.de iud l. contumacia.§. contumax.
c ¶ Excessu.]s.de fide violata prioris sponsi. & quia desponsare se permisit a fratre sponsi,& quia mãdatũ ecclesiæ contẽpsit,& sic patet,ꝙ iudex potest punire contumacem, vt dictum est.

EX litteris.] Summatum est, s.ca. prox.In prima narrat factũ. In sua illud diffiniẽdũ cõmittit, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS.Quidam filiam suam M. nomine absentem desponsauit cuidam R.noie: postmodũ orta suspicione,ꝙ idẽ R.vellet aliã ducere in vxorẽ, delata fuit qõ super hoc ad archiepm Cãtuarien. q̃ sub interminatione anathematis prohibuit,ne ante quã de ea inta constaret,uir acciperet alã in vxorem, sed ipse non obstante prohibitione, quandam aliã sibi solemniter copulauit. Sed cum archiepiscopus vellet cognoscere de primo matrimonio, mulier ad sedem Apostolicam appellauit archiepiscopus eius appellationi deferens præcepit eidem mulieri sub pena excommunicationis, ne alicui nuberet, donec causa finem debitum sortiretur; ipsa tamen de appellatione confisa alium in uirum accepit: Archiepiscopus negotium illud significauit domino Papæ. Vnde mandat eidem, quatenus si nihil constiterit, quod impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatum R.& M. dicitur interuenisse, secundum matrimonium legitimum iudicet,non obstante appellation & quamuis contra mandatum ecclesiæ contrahere non debuisset non tamen matrimonium debet propter hoc dissolui,pœnitentiam tamen imponat illis, pro eo,quod contra prohibitionem ecclesiæ contraxerunt. Not.quod matrimonium super ueniens sponsalib.dissoluit spõsalia. Item qui contrahit contra prohibitionem ecclesiæ puniri debet.

ne cui illorum, uel alicui † se copularet, ipsa spretis monitis tuis alii a nubere non expauit. demum cum mulieri præcepisses, ut ad domum matris rediret,ipsa nostram audientiam appellauit,& infra.

¶ Mandamus,quatenus, si est ita, præfatam mulierẽ (ne mandatum b tuum contemptibile uideatur)ad domum matris redire compellas, & imposita sibi de tanto excessu c pœnitentia condigna, postquam in domo materna per mensem stete rit,ad tertium reuerti permitas.

¶ Idem Vigorien.† & Baronen.episcopis.

¶ *Sponsalia de futuro cum una etiam cõtra interdictum ecclesiæ contracta, non habent dirimere matrimonium postea contractum cum alia.*

C A P. II.

EX † litteris Cantuariẽ. archiepiscopi ad nos peruenit, quod cum G. de sancto Leodegario M. filiam suam absentem, d cuidam R.nomine desponsasset; & infra.

¶ Postea orta suspicione, quod præfatus R. ad alia desideraret uota transire, ad examen fuit dicti archiepiscopi causa perlata, qui sub anathematis intermi natione e prohibuit: f ne antequam de præscripto negotio plene constaret; uir ad secunda uota transiret; sed ipse præscripta prohibitione contempta filiam V. in facie ecclesiæ sibi solemniter copulauit uxorem,& infra.

¶ Cum archiepiscopus vellet de matrimonio primo cognoscere, dicta M appellationis uocem emisit; cuius appellationi archiepiscopus deferens, eidẽ sub excõicationis interminatione districtius g interdixit,ne cui nuberet, donec h causa ipsa finem debitum sortiretur; ipsa tamen de remedio appellationis confisa, cuidã alii V. nomine nupsit,& infra.

¶ Mandamus,quatenus,si nihil constiterit, quod impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatos † R & M. asseritur præcessisse, secunda matrimonia inuiolabiliter obseruanda, sublato appellationis obstaculo,iudicetis. Licet enim cõtra interdictum ecclesiæ ad secunda uota transire non debuerit,non est tamen conueniens, ut ob i id solum,sacramentum coniugii dissoluatur. alia † tamen pœnitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ *Si hi, qui dicebantur.*

d ¶ Absentem.]quo postea consensit.alias non tenuissent sponsalia; 1 & ita inter absentes contrahuntur sponsalia & matrimonium,ff.despõ. l.vlt.& 32.q.2.honorantur.
e ¶ Interminatione.] comminatio tantum fuit, non sententia.argum. contra,ĩ.de eo qui fur.or.re. cap.1. & sup. de locato c.1.
f ¶ Prohibuit.]quod facere debuit. s.cap. prox & ĩ.c.prox.
g ¶ Districtius inter dixit] no.ꝙ licet iudex deferat appellationi: nihilominus mihi potest interdicere, ne faciã id ꝑpter qđ appellaui, vel qđ ex eo sequit,nec mirũ cũ sit ordinarius,2 potest ẽt statuere terminũ appellanti,s.de appe. sæpe contingit. de causa tamen inuito appellante postq̃ detulit appellationi, cognoscere nõ posset quia iam remisit eã ad superiorem 2.q.1. nomen.& s.de offic. dele. licet.
[Glo. seq.recitetur per quæstionem allegat quatuor iura pro & vnum cõtra,& soluit.]
h ¶ Donec causa. ipsa.]hic fertur sententia ipsa sub conditione 63.dist.Salonitanę 5.q.1.quidam.17.quæsti.4. si quis suadente.& sup. de app. præterea 3 argu.contra 2.quæst.6.biduum. Sententia excommunicationis bene pot ferri sub conditione, ut in c.præterea aliæ uero.sententiæ non debent ferri sub conditione,latæ tamen tenent, ut in prædicto capitu.biduum.
i ¶ Ob id.] sic patet, quod interdictum 4 ecclesiæ non dissoluit matrimonium,vt sup.c.prox. quia non est perpetuum impedimentum,ut dixi.sup. de spon.du.tua sed pœnitentia debet ei imponi,quia mandatum ecclesiæ cõtempsit sup.c.proxi. Ber.

† alii,in recentioribus, sed in antiqs alicui,legitur

† Vuigoren. & Baron.Vigornien. & b.Sed fere in omnib. manuscriptis, ita Vigor. & Baron. eps.

† Ca.3.eo ti. in 1.compil. & post conc. Lat. sub Ale. 3.p.6 c.13.Et quatenus ad principalem decisionem attinet,unde liet, ꝙ per subsequens matrimoniũ dirimuntur sponsalia, vide B. Th.lib. 4 sen dis.27. q 1. art.3.& Sot. ibidem ar. 5 &Son. ibidem ar.5. adde citatos sup.de spon. c.de illis & ca. si inter & c. sicut.

1 Concor. tex.in l suffi-cit.ff de spõ. & in l.in potestate. cum l seq. eo.tit. I.A.

2 Quasi delegatus hoc nõ posset, sed Innoc. dixit hoc spãle ꝑ animarũ periculum, & ꝑ fauorem matrimonii, de hoc dixi sup. ad app cum teneamur. Io.And.

† præfatum

† aliqua. in recentiorib. nam in omnib.ueterib. alia legitur.

3 Adde de hoc quod nota per hoc ĩ l.2.§ biduũ. ff.de uer.ob. Sed multum refert, uidere quale sit id interdictum.

10 20 30 40 50 60

DE muliere]CASVS. Quidam volunt contrahere matrimonium: dr, ꝙ sunt consanguinei: ecclesia præcipit illis, ne contrahant, donec de consanguinitate constiterit: ipsi prohibitione contempta, contrahunt: Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa quod debent abinuicem separari, quousque cognoscatur, an de iure possint simul remanere Not. qđ si suspecti de cõsanguinitate cõtrahunt contra prohibitionem ecclesię, separandi sunt vsque ad finẽ causæ. alias non essent separandi, quousque de causa plene constaret.

a ¶ Contra interdictum.] quod facere non debuit, vt s. cap. prox. & de spon. duorum, tua. vbi de hoc. 33.q.4. non oportet.
[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

b ¶ Donec separantur.] hæc sententia est ad tempus: vnde ex tempore tollit sine aliqua absolutione, vt hic videtur, arg. sup. de spon. non est uobis, & 81. distin. si qui sunt, sed tutius est, quod etiam post separationem absoluantur, saltem ad cautelam, licet videatur excommunicati tantum dum simul manent.
[Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Quousque.] arg. contra s. de spõ. duorum, tua, in fine. sed ibi soluitur qualiter illud, & ea quæ in hoc titulo [illegible] intelligi [illegible] nuiusmodi [illegible].

†Cap. 5. titu. de spõsalib. & illos i. cõpila. & post conciliũ Lateranen. sub Alex. 3. p. 6. c. 19. §. illos. pars ea de muliere sup. de sponsal. b. 1 imo necessarium ut a sententia excommunicationis absoluantur, quod hic dicat glos. ta & alii c. cũ [illegible] & ca. a nobis 2. inf. de sentẽ. excom.

consanguine, contraxerunt contra præceptum iudicis, debent separari, donec de causa cognoscatur.

CAP. III.

DE † muliere: & infra. ¶ Illos autem, qui pro consanguinitate prohibentur coniungi, & post contra interdictum[a] ecclesiæ se receperint, excommunicationi debes subiicere, donec tamdiu separentur, quousque[c] legitime cognoscatur, utrum eorum matrimoniũ possit, & debeat iure stare.

TITVLVS XXII.

Qui filij sint legitimi.

¶ Alexander tertius.

¶ *Naturalis ex solutio genitus & soluta, & legitimatus per subsequẽs parentum coniugium, etiam quoniam ad hæreditatem est legitimus.*

QVI FILII SINT LEGITIMI.

¶ Supra [illegible] impedimentis matrimonij, sed quia [illegible] ex matrimonio contracto contra [illegible] ecclesiæ, & dubitari potest, an & quando ipsi [illegible] legitimi, ideo subijcitur ista rubrica.

De hac materia habetur 26. dist. deinde 34. distinct. vi-duam. 7. quæst. 2 [illegible] 32. q. 4. dicat 35. q. 7. cap. fin Abb. Sicul.

[C]onquestus.] Primo ponitur impetrantis que [illegible]. Secundo causæ commissio. ibi, Ideoq. [illegible].

CASVS. Quidam H. nomine quandam in uxorem accepit R. patruus ipsius mulieris volebat eam priuare hæreditate paterna, pro eo, quod ipsa nata fuit antequam pater suus matrẽ suam acciperet in vxorem, dicens eam illegitimam fuisse [illegible] prædictus H. conquestus fuit dño papæ, & ipse mandat quatenus si est ita, eam iudicet legitimam, prædictum R. prohibẽdo ne hac occasione super paterna hæreditate eam debeat molestare, quod si contrafecit, excõmunicetur. Nota, quod matrimonium sequens, legitimat filios natos ante matrimoniu m. Item legitimationis causa pertinet ad ecclesiam, quia est accessoria matrimonio.

d ¶ Acciperit in vxorem.] & sic legitimata fuit per subsequens matrimonium ꝫ. eo. tanta.

e ¶ Legitimam.] Insti. de nup. §. vltim. 2. in Authen. qui. mo. nat. effic. leg. §. sancitum. collat. 9. & ꝫ. eod. tanta. & 30. q. 5. nullum.

f ¶ Hac occasione.] quia ex quo pronunciata fuerit [illegible] cessabit occasio ista: vnde si pp hoc vellet eã molestare, potest & debet ab ecclesia excommunicari: cum cã matrimonij ad ecclesiam spectet: & p consequens legitimatio, quę ẽ accessoria, arg. contra. ꝫ. [illegible] cãm [illegible] contra: ibi principaliter cõmittitur causa super quæstione spoliationis, q̃ ad papam non pertinet inter [illegible] qui nõ sunt [illegible], sed ad iudicem secularẽ, vt ibi pater, & 8. dist. quo iure. hic vero principaliter committebatur causa filiationis, quæ ad ecclesiam pertinet; & ea determinata, determinatur per consequens causa inquietationis, q̃ fiebat huic mulieri, eo quod ille [illegible] dicebatur: & ita cessante illa causa patet ꝙ iniusta esset ulterius inquietatio ex illa causa, vnde papa ratione saltẽ peccati potest se intromittere s. de iud. nouit. & arg. 2. quæst. 1. si peccauerit. vel papa habebat hic vtraque iurisdictionem. arg. sup. de app. si duobus. & ita nulla est oppositio.

CAP. I.

[C]Onquestus † est nobis H. qđ cũ quãdam mulierem in uxorem accepe rit, R. patruus mulieris ipsã exhæredare conatur, eo qđ ante despõsationem matris suæ nata fuerit, licet postea pater mulieris præfatæ, matrem ipsius acceperit[d] in uxorem. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, eã legitimam[e] iudicetis, prædicto R. inhibentes, ne dictæ mulieri, hac occasione,[f] super hæreditate paterna molestiam inferat, vel grauamen Si autem contra uenire præsumpserit. cum † seueritate ecclesiastica percellatis.

¶ Idem.

¶ *Separato matrimonio in facie ecclesiæ cõtracto, filij geniti uel cõcepti, ante sñiam sunt illegitimi.*

CAP. II.

CVm † inter I. ueterem, & T. mulierem diuor

CVm inter.] Primo ponit causam d minutionis. Secũpo diffinit, ibi Ideoque: Abb.

CASVS. Ioan. contraxit matrimonium cum Teberga in facie ecclesiæ, de qua filios suscepit, tandem cum grauida esset, accusatum fuit matrimonium de consanguinitate, lata fuit sententia diuortij inter eos, dubitabatur, an filij nati ante sententiam, & qui conceptus ante fuerat, essent legitimi. Respondet papa super hoc consultus, ꝙ filij non debent inde sustinere iacturam, cum parentes in facie ecclesiæ publice contraxissent: & ideo statuit papa, vt filij eorum, quos habuerunt ante sententiam, & qui conceptus fuerat ante ipsam sñiam, legitimi habeantur, & in bonis paternis hæreditario iure succedant. & de parentum facultatibus nutriantur. Nota, quod qui in facie ecclesia publice contrahunt, quamuis impedimentum subsit, tamen filij de tali matrimonio nati, secundum antiqua iura legitimi erunt, etiam si postea separentur, hodie statur super hoc illi constitutioni, scilicet de clandestina desponsatione, cum inhibitio,

a ¶ Pu-

2 Naturalis, qui non est i potestate, re digitur in illam per matrimoniũ subsecutum. Io. [illegible] Antonium Gabrielium li. 6 commun. conclusio ti. de legitimatione, concl. 1. & Couaruiam lib. 4 decretalium. p. 2. c. 8 §. 2. T in vulgatis recentioribus. ita contra cum seueritate ecclesiastica procedatus, sed in omnibus antiquis, ut est impressum.

[illegible] 3. p. 33 c. 3.

a ¶ Publice, scilicet, denunciatione præmissa in ecclesia publice, aliàs hodie dicitur clandestinum. s. de clādestina desponsatio. cum inhibitio.

b ¶ Sine contradictione.] Si quis contrahat non præmissa denunciatione, vel ea pmissa contingat matrimonium ex iusta causa interdici, & non obstante cōtradictione cōtrahat: si postea impedimētū ꝓbetur, filij medio tempore nati, illegitimi erūt, & ideo publice dicit hic: & sine contradictione, & hoc totum habes in illa constitutione, cum inhibitio. 1

tij sententia canonice sit prolata, filij eorum non debent exinde sustinere iacturam. cum parentes eorum publice,[a] & sine contradictione [b] ecclesiæ, inter se contraxisse noscantur. Ideoque sancimus, vt filij eorum, quos ante diuortiū habuerunt, & † qui cōcepti [c] fuerant ante latam sententiam,[d] non minus habeantur legitimi, & quòd in bona paterna hæreditario iure succedant, & de parentum facultatibus nutriātur. [e]

¶ Idem Rothomagen. archiepiscopo.

¶ Statur verbo viri, & mulieris, qui negant alìquem filium, nisi indicijs & testibus probetur contrarium.

1 Cū qua cō cor. cōc. Trī. sess. 24 de refor. mat. c. 1.

† & qui conceptus fuerat, &c.

[Glo. seq. de tempore cōceptionis spectando alleg. pro & contra, & soluit]

c ¶ Cōcepti fuerāt.] sic ergo tempus conceptionis spectandū est, cum de cōmodo alicuis tractat. ff. de statu homi. Paulus, & quoties de commodo alicuius tractatur, pro iam nato habetur, ff. eo. qui in vtero est, ff. de senato. emancipatū, verb. si quis conceptus sit & insti. de inge. §. ex cōtrario. arg. contra. 35. q. 8. cum multæ, & de consec. dist. 4. firmissime Arg contra. ff. de Decur. l. 2. § in filiis, & § seq. pro prima parte facit 26. q. 4. igit, in fine. Sol. quod primo dicitur. verum est propter fauorem filiorum, & libertatis: quādoque tamen consideratur odium paternum, vt in capitulo, cum multæ, contrarium illud igitur locum habet, vt varietas fatorum adaptetur diuersitati horarum.

† capit. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post cōci. Late. par. 8. cap. 11.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d ¶ Ante latam sententiam.] pro iam nato habetur cū ante sententiam sit conceptus, vt dictum est. Arg. contra C. de liberali causa l. vlt. sed illi, qui nascuntur post litem contestatam, conditione matris vtuntur.

[Glo. seq. alleg. tres concord. & remittit, quærit, & soluit.]

e ¶ Nutriantur.] 30. dist. si quis reliquerit 1. dist. in. ius naturale. inf. de infan. expo. ca. vni. Qualiter filij alendi, dicitur s. de conuersio. infidelium c. vlt. & s. de eo qui duxit in matr. ca. cum haberet; sed quid 2 si moueatur quæstio alicui puero vel infanti, quod nō sit filius illius cuius dicitur? iudex summatim cognoscere debet vt alatur rebus interdum forsitā alienis. 3. C. de Car. edic. l. vlt. & ff. de Car. edict. l. 3. §. causæ, cognitio. Lau.

2 Cōpetē ius formaretur hæc q̄ō. inf. c. proxi

3 l. r si ēt mod ea præsumptio facit ꝓ puero mitte tu in possessionem ff. ad a bo. l. vlt. & de li. agno. si quis à liberis. § siue l parens, hoc no. vn inf. ca. prox. lo. An.

TRansmissæ.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam nomine N. nutriuit quendā puerum vsque ad iuuentutem, cohabitante sibi M. vxore sua tunc non desponsata, sed eam postmodum desponsauit, & filios ab ea suscepit. pdictus iuuenis sic nutritus, gerens se filium, & hæredem, hæreditatem N. prædicti poscit, quamuis à vicinia crederetur eorum spurius, vt dicebatur: Sed prædicti, scilicet, vir, & vxor negabant illum spurium suum, aut legitimum filium esse, sed dicebant, q eum nutriuerant pietatis intuitu, filij istorum petebant hæreditatem paternam ab illo, ipse vero contradicebat. Quæstio fuit super hoc delata corā archiepo Rothomagen. prædictus iuuenis, quia coram eo citatus venire noluit, fuit excōmunicatus: papa super hoc consultus ab archiepiscopo qd super hoc esset agendum; respondet q in hoc casu standum est verbo viri, & mulieris, nisi certis indicijs & testibus iuuenem prędictum illorum constiterit esse filium. Nota, quod standum est verbo viri, & mulieris, an aliqs sit eorum filius, nisi expresse ostēdatur.

CAP. III.

TRansmissæ † nobis tuæ litteræ continebant, quod cum N. vsque ad iuuentutem quendam puerum nutrisset vxore sua M. tunc non desponsata sibi cohabitante, postmodum ipsam legitime desponsauit, & filios sustulit ex eadem, quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradicit † gerens se filium, & hæredem, quamuis à vicinia, [f] quę ipsum filium eorum esse credebat, spurius [g] diceretur, pdicti verò N. & vxor eius, præfatum iuuenē spurium suum, aut legitimum filium esse negabant, [h] sed dicebant, quod eum pietatis intuitu nutrissent. Cum autem quæstio coram te mota [i] esset, & prædictus iuuenis, pro eo, quod iuri stare nolebat, vinculo sit excommunicationis astrictus: Consul

† cōtradixit.

f ¶ A Vicinia.] multū valet in talibus fama viciniæ. s. de pś. illud: & s de proba. per tuas 3. q. 4. §. itē sæpe, 35. q. 6. si duo.

g ¶ Spurius.] id est nō legitimus, vel naturalis: quia forte susceperat eum de alia muliere, vel ante matrimoniū, vel durāte matrimonio, & ita spurius.

h ¶ Negabant.] talis negatio præsumptionem inducit cōtra illum, sed præiudicium non generat: quia licet aliquis negetur filius, nihilominus de inofficioso testamento agere potest. ff. de inofficio. testamen. si instituta. §. 1. sicut econuerso licet appelletur filius, non tamen succedit cum alijs, si probetur, quòd non sit filius. C. de testamen. neque professio. & Cod. de hæred. institut. si pater, & C. de probationibus, non nudis.

[Gl. seq. quærit, & soluit, ex his obijcit, & triplicitur soluit.]

i ¶ Mota.] Sed quis prouocauit hic ad iudicium? Planum est quia filij legitimi prouocauerunt, vt patet per litteram supra, vbi dicit, & quibus paternā hæreditatem petentibus, & ex eo quod dicit: noluit stare iuri, fuit excommunicatus. Ipse enim hæreditatem possidebat vel partem, vnde isti petebant illam dicentes, ipsum non fuisse legitimum, sed quomodo isti poterant agere, cum parentes istorum viuerent, vt videtur ex eo quod dicit; standum est verbo uiri, & mulieris; quia de hæreditate viuentis agi vel pacisci non potest. C. de pact. l. vlt. nec dicitur hæreditas, nisi mortuo eo, cuius fuit, ff. de hæredi. vel àc vend. l. 1. Dicunt quidam, quod illi erant facti monachi: Vel forsitan pater concesserat eis hæreditatem totam, retentis aliquibus fructibus pro victu suo, & vxoris: Vel potest dici, quod isti iam mortui erant: & quod dicitur, standum est verbo viri, & mulieris, scilicet quod dicebant illum publice filium suum non esse, dum viuebant, arg. supra de probat. per tuas. Et merito statur verbo illorum: quia non est verisimile 4. q paterna pietas cōtra illū mota fuisset, si filius fuisset. s. de ꝓsump. ferre,

4 Hæc gl. est valde singulari, multum notanda in hoc casu.

ferre. C.de adop. l.pen. §.si vero.& C. de inoffi. test.si mater 23.q.4.ea vindicta. circa princip. & nullus affectus vincit paternum.C.de cura.ful.l.vir.§.1.& affectio causam suspicionis remouet. ff.de ritu nup.non solum. §.de vno.& ideo eis etiam creditur. quia ille nunquam fuit in possessione filiationis, quia viciniæ fama hoc habebat, cui in talibus creditur cum verbo viri, & mulieris, argum.supra de præsum.illud. & 35. q.6.si duo.

[Glo.seq. recit. p q. quæ indicia probent.

a ¶ Indicijs.] p indicia enim fit probatio.C.de rei vē.iudicia.&l.cum super.& C.de fi.instrum.l. 1. & supra de proba. p tuas,& C.fa.ercisc.l. in ipsius,& C.d pac. pactū quod ex quo negatur filius,cum nō sit in possessione filiationis,eum oportet probare.ff.de proba.l.1.& 2.& vlt. Et viderentur sufficere huiusmodi indicia, si probet quod illi tenebāt eū pro filio,& ille eos pro parentibus, & maxime si fama uiciniæ consentiat, ut dicit decr. p tuas, & quia natus est de illorum matrimonio: quia is filius est quem nuptiæ demonstrant. ff. de in ius vo. quia mater,& dicit lex, quod debet probare se filium, si negatur filius à patre, vt ff. de lib. & posth. l.si posthumus §.vlt.versi.si quis ita,& ff.de his qui sui vel alie. iur. sunt nepotes.§. filium. argumen. alias eit lex.

* In aliquot vulgatis, & magis recentibus ita: filiū esse illorū, & sed in entiquis, vt est impressum.

† Exoñ. Et Vinconicñ. sed rectius vt est impressum.

† Cap. 4.eo. tit.in 1.cōp. Reliquæ partes vbi sint, docet glossa prima verbo. muliere.

1 Vnde per obstetrices probabitur filius dñæ, iā qualiter probetur filiatio vide citatos sup. per tuas. sup. de proba. adde; oino Couarr. lib.4. decre. p 3.c.8.§. 3.

tationi ſtuæ respondemus, quod in tali casu standum est verbo viri & mulieris, nisi certis indicijs a & testibus b tibi constiterit, esse † filium iuuenē memoratū.

¶ Idem Exonieñ. & Vitronieñ. epis, & Abbati Herfordeñ.

¶ *Illegitima proles est, quam viro viuente vxor ex adulterio concepit, siue tum adultero siue cum viro moretur.*

CAP. IIII.

Causam † quæ, & infra. ¶ Si constiterit, quod Agatha de Anelina muliere c tempore Alani d viri sui ipsa cum eo tanquam cum viro suo morante, vel R. patre dictæ Agathæ, ipsam A. adhuc habente virum publice tenente, e nata fuit, eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiā iudicetis, quia non potuit esse vxor, quæ viri sui f torū maculans, alij, g dum ille viueret, copulari præsumpsit.

[Glo. seq. arguit, & signat contrarium, soluit, & remittit.]

b ¶ Et testibus.] quibus probantur indicia, quia res ista vere probari non potest, nisi per indicia exteriora vt dictum est, & hic est arg. quod statur præsumptioni, scilicet dicto patris, & matris donec probetur contrarium.1.q.1.si quis à simoniacis, & quod præsumptio contrarium admittat probationem.sup.de præsum. qa verisimile non est, & sup.de renun.super hoc, & ff.quod met.cau.non est. Ar. contra scilicet, quia præsumptio præsumptione rescinditur 11.q.3.absit.& 34.dist. quorundam, & supra de præsump: cum in iuuentute, & C. de epi.& cleri.cum qui ff.de in integ.resti.diuus.fortiori præsumptioni statur semper. De hac materia dicitur supra de sponsa. is qui.

Causam quæ.] Pone casum prout ponit glo. in cap. causam quę.inf.eo. Vel sic. Dicebatur, quod Agatha de cuius hæreditate agebatur, non erat nata de legitimo matrimonio: Mandat papa inquiri de hoc, & si constiterit, quod Agatha nata fuit de Anelina muliere Radulphi Samarici eo tempore, quo ipsa Anelina publice morabatur cum Alano viro suo; vel si constiterit quod prædictus Radulphus Anelinam virum habētem publice teneret, & eo tempore nata fuerit, pronuncietur illam legitimam non fuisse: quia non potuit esse vxor, quæ viuēte viro suo, alij se copulare præsumpsit. de hoc plene dicitur inf.eo. causam quæ. Nota, φ causa natiuitatis ad ecclesiam spectat. Itē si aliqua mulier viuente marito, alteri de facto matrimonialiter se coniungat, proles ex tali matrimonio nata, illegitima iudicatu.

[Glo.seq.quærit, & soluit.]

c ¶ Muliere.] & de R. prout sequitur in alia clausula. Sed quare quærit modo de natiuitate Agathæ, vtrum nata sit de legitimo matrimonio vel non? Ideo quia de hæreditate patris ipsius Agathæ, quæ successit sibi in hæreditate, agebatur inter R. filiū Agathæ, & F. auunculum magnum ipsius E. qui fuit frater patris Agathæ, & iste F. spoliauit istum R. hæreditate aui sui. ut inf. eo, causam quæ, & iste duæ causam quæ & illa.§ de dolo, & contu. causam quæ, & §.de offi.dele.causam; quæ loquuntur de eodem facto, & olim hæc & ille duæ erant una decret. in hoc tit. 2.

¶ Idē Exoniñ. episcopo, & abbati Herfordeñ.

¶ *Quæstio natiuitatis oppositæ petenti hæreditatē coram iudice sæculari, est ad ecclesiasticū iudicem transmittenda, hoc dicit, & est textus multum notabilis, & allegabilis.*

CAP. V.

Lator † præsentium R. & infra. ¶ Cum autem idem R. H. coram sæ-

d ¶ Tempore Alani.] unde post mortem Alani si R contraxisset cum Anelina, legitimari non posset per subsequēs matrimoniū 2.e. tāta.

e ¶ Publice tenente.] tanquam uxorem.

f Viri sui.] scilicet Alani. 3 Ber.

g ¶ Alij.] scilicet R. patri Agathæ scienti, quod illa habebat alium virum scilicet Alanum, vnde non posset esse vxor illius etiam post mortem Alani viri quia plus est eam ducere de facto, quam fidem dare supra de eo qui duxit in matri. cum haberet, secus si ignorasset illam habere alium virum, ex quo bona fide, & publice contraxisset cum illa, filij si suscepti iudicarentur legitimi, infra eod. ex tenore, & ca.cum ea post mortem mariti remanere posset sup.de eo.qui duxit in matri.c. 1.& c.veniens.

Lator.] Sunt duæ partes. In prima appellantis quæstio. In secunda causæ commissio: ibi, Ideoq; Abbas Siculus.

CASVS. Quidam R. nomine accessit ad Papam coram ipso proponens, quod auus ipsius duas habuit vxores, de quarum vna parte ipsius, de altera. H. patruum suum recepit. qui hæreditatem aui sui totam detinebat. nec ei volebat partem debitam exhibere; vnde cum ipse H. patruum suum super parte hæreditatis paternæ coram iudice conuenisset, idem patruus obiecit quod pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit, & ideo de hæreditate aui sui nihil poterat vendicare successorio iure, tandem fuit tractatum super quæstione natiuitatis coram episcopo Noruiceñ. propter tergiuersationem ipsius H. patrui. sui ad sedem Apostolicam appellauit, vnde Papa mandat iudicibus, quatenus causam super quæstiones natiuitatis ipsius A. infra duo menses appellatione remota debeant terminare. Si vero infra duos menses, dictus H. non probauerit legitime quod obiecit: ex tunc sæculari iudici coram quo hæreditatis quæstio vertitur, debeant

2 Integram adhuc decretalem inuenies c. 4. eo. [illegible] Et quatenus ex hoc c. colligitur, quod quæstio spiritualis reuittenda est ad iudicem ecclesiasticum incidat coram iudice sæculari, vide late per Barr. & Alex. in l. Titia. ff. sol. matr.

3 Vel [illegible]

debeant intimare, vt pro quæstione natiuitatis non dimittat, quin causam hæreditatis audiat, & decidat. Nota, quod certus terminus agere volentibus statui potest, infra quem si intentionem suam non probauerint, vlterius non audientur. Item causa natiuitatis præiudicialis est quæstioni hæreditatis etiam si quæstio hereditatis primo sit mota.

culari iudice super hæreditate aui eiusdem R. patris dicti H. traxisset in causam, ille sibi præsumpsit obijcere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæreditate aui sui, nihil posset iure successorio a vēdicare. tandem cum super quæstione natiuitatis, b coram Noruicen. episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum, c & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus causam, super quæstione natiuitatis patris eiusdem R infra duos d menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si vero infra duos menses præfatus H non poterit probare legitime e quod obiecit, ex tunc sæculari domino, sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur, intimetis, vt pro quæstione natiuitatis non f dimittat, quin causam super hæreditate audiat, & decidat.

a ¶ Iure successorio.] quod verū est, si esset naturalis, ex quo alia proles 1 ei legitima superesset, aliàs enim filius naturalis succedit patri ab intesta. in duabus vncijs. C. de nat. lib. authen. vt liceat patri. & in auth. quib. mo. nat. effic. legi. §. si qs autem, coll. 6. de quo loquitur. C. eo. tit. l. nec igitur, aliàs illegitimi in nihilū succedunt.

b ¶ Qōne natiuitatis.] quæ ad iudiciū ecclesiæ tantum pertinet. inf. eo. causam quæ, & ꝫ. eod. c. 1. tāquam præiudicialis primo debet terminari, antequā intentetur quæstio hæreditatis, supra de ordi. cogni. tuam. Bernardus.

c ¶ Appellatum.] ex parte ipsius, id est, prosequētis appellationem, altera parte eam non prosequēte. Ber.

[Gl. seq. no. terminum statui, &c. & alleg. 3. concor.

d ¶ Infra duos.] no. ꝙ termin⁹ certus statur pōt à superiore volenti agere, post quem non auditur iusta causa cessante, supra de cland. despō. cū inhibitio, 2. & inf. qui matr. accu. nō pos. cū in tua. & C. de ingen. ma. l. diffamari, nec istud tempus ꝓrogari potest, præter consensum partium, sup. de offic. deleg. de cautis.

[Gl. seq. obijcit de vno canone, & soluit.]

e ¶ Probare legitime.] sed videtur, quod iste potius debet probare patrem suum legitimum: quia præsumitur adulterium, nisi probetur matrimonium, vt 30. q. 5. aliter. sed agitur contra clausula coniunctos. vnde præsumitur potius adulterium. hic pater ipsius R. erat in possessione filiationis, quia habebatur pro filio, & possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, q̄ credebatur vxor, eo mortuo H. iste cepit totā hr̄ditatem possidere.

[Glossa sequens obijcit de duabus legibus, & soluit.]

f ¶ Non dimittat.] sed videtur, quòd iudex sæcularis possit cognoscere de quæstione natiuitatis, C. de iudic. quoties, & C. de ordi. iu. l. aditæ, quare ergo non processit iudex iste? Dic quod cum causa ista sit mere spiritualis principaliter spectat 3 ad ecclesiam, sup. de ord. cogni. tuam: vnde sæcularis iudex non incidenter nec alio modo potest de ea cognoscere. inf. eo. cām, nec de annexo spirituali, sup. de iud. quanto. Ber.

1 Vel coniūx legitima, & est iste casus in quo quis alij nocet, & sibi non prodest de hoc de conce. pb. auctoritate, in fi. li. 6. Io. An.

2 Et de pb. licet R. si de obt. leg. maiorum, & sup de fi. instru. accepimus. Io. An.

3 Vide Federicū de Sen. consil. 77. & Doct. in l. 2. ff. de off. eius cui mād est iurid.

TAnta est v s.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Aliquis filios suscepit de aliqua muliere, postmodū contraxit mr̄imonium cū eadē: q̄situm fuit, vtrū filij ante mr̄imoniū suscepti legitimi sint habendi? R̄ndet Papa ꝙ tāta est vis mr̄imonij, vt qui ante mr̄imonium sunt geniti post mr̄imonium legitimi habeantur: tū sit vir vxore sua viuēte aliam cognouerit & ex ea ꝓle susceperit: nihilomin⁹ spurius filius est habendus & repellēdus ab hereditate, licet post mortē vxoris cū ea cōtraxerit, & ꝓcipue si in mortē vxoris alteruter eorum aliqd machinatus fuerit. No. arg. ꝙ qui ab initio nō fuit legitim⁹, tractu tpis legitim⁹. reputatur. Item principium considerandum est.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium: spurij vero non. hoc dicit inhærendo verbis litteræ. Et est capitulum famosum, & quotidie allegatur in utroque foro.*

CAP. VI.

TAnta † est vis matrimonii, vt qui antea sunt geniti, post contractū matrimonium, legitimi g habeantur. Si autem vir viuente vxore sua, aliam h cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licet i post mortem vxoris eandem duxerit nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus; K præsertim, si in mortem vxoris prioris, alteruter eorum, aliquid fuerit machinatus.

Gl. seq alle. 5. cōc. quærit. alle. negatiue & contra soluit.]

g ¶ Legitimi.] ecce quanta est vis matrimonij, vt illegitimos faciat legitimos, Inst. de nup. §. vlt. ī auth. qūo natu. eff. sui. §. si q̄s igit dotalia. col. 7. & C. de natu. li. l. cū quis. Inst. de hær. quę ab intest. defe. §. qb. vers. necnon, & ꝫ. eo. c. 1. sed nūquid dices tales legitimos quo ad ordines, & honores? 4 Vr̄ ꝙ non: quia non sunt nati de legitimo matrimonio, sup. de ele. cum in cunctis & ar. 30. q. 5. qualis, sed credo, quod legitimi sunt quo ad omnia, quia matrimonium omnia præcedentia purgat, & sic proxima, siue etiam præcedēs causa turpitudinis sublata est. sim. C. quod me. cau. l. 2. ff. de condi. obitur. cau. si ob turpem.

h ¶ Aliā.] s. cōsciam adulterij ꝫ. eo. cām q̄. secus si ignoranter. arg. ꝫ. eo. cū inter, arg. ꝫ. e. ex tenore, ꝫ. de eo, qui dux. in mat. c. 1. contrariū vr̄. 1. ꝙ talis non sit legitimus, quia hic non distinguitur, sed primum verius est. Ber.

[Gl. seq. arg. sig. contrarium, & ibi remittit, secundo arg. & signat hoc contrarium.

i ¶ Licet post mortē] ar. q̄ licet res deueniat ad eū casum, a quo incipere potuit, nō tn̄ valet. Ar. cōtra ꝫ. de conuer. coniu. placet, vbi de hoc. Item ar. quod ab initio nō tenuit tractu temporis non valere. 16. q. 3. ca. placuit §. potest, vers. ꝙ si priuatus. Arg. contra, hic in prin.

[Gl. seq. tractat de quadruplici filiatione: incidenter signat contrarium, & ibi remittit.

K ¶ Repellendus.] nota, ꝙ quidam filij dicūt legitimi tantum, vt adoptiui siue arrogati, de quib. habes ꝫ. de cog. le. c. uni, Alij dicūtur lrimi, & naturales, ut nati ex le-

† Cap. 6. eo. ti. in 1. cōp. & post cōci. Lat. sub Alex. iij. par. 35. c. 1. vbi est integra clausula. celebris est decretalis, de cuius intellectu, & materia plenis Ferdinādus Vasquius lib. 3. ca. 42. cōtrouersiarū vsu frequētium, & Antonius Gabrielius lib. 6. cōium cōclus. ti. de legitimatione conclu. 1.

4 Vide Curtiū iuniorē consi 337. & Ruinū cons. 2. & consil. 211. volu. 1.

ex legitimo mřimonio vero vel putatiuo, siue ab initio siue ex postfacto: isti succedunt parentibus suis, sup. eo. cum inter, & infra eo. ex tenore, & sup. eo. c. 1. C. de legit. hær. per totum. Alij dicuntur naturales, & non legitimi, vt nati ex concubinis in domo: isti succedunt in duabus vncijs ab intestato. C. de natu. li. auth. licet patri. Alij dicunt spurij, vt nati ex adulterio, vel vulgo concepti, ff. de sta. ho. vulgo, & isti in nullo succedunt, nec institui põt à patre, vt in prædicta auth. licet patri, & 32. q. 4. dicat aliquis, nec ali debent de bonis paternis, C. de incest. nup. auth. ex cõplexu Arg. contra s. de eo, qui dux. in matri. cum haberet, ibi soluitur.

Idem London. & Vigorien. episcopis.

¶ De cã ciuili inter laicos non cognoscit ecclesia, cognoscit tamẽ, an quis sit de legitimo matrimonio natus.

CAP. VII.

ij CAusam, † a quę inter R. & F. super eo, quòd mater dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, vobis commisimus terminandam, verum quia litteris nostris inseri fecimus, vt sæpefacto R. possessionem omnium, quorum possessor extitit, quando auus suus proficiscendi Hierosolymam iter arripuit, ante principalis causæ ingressum faceretis restitui, si eadem possessione fuisset per violẽtiam spoliatus; Nos attẽdentes, quòd ad regem [b] pertinet, nõ ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere, Fraternitati vestræ mandamus, quatenus regi possessionum iudiciũ relinquentes, de causa principali videlicet vtrum mater [c] prędicti R. de legitimo matrimonio nata, plenius cognoscatis, & causam huiusmodi terminetis, licet incõgruum [d] videatur, vt matrimoniũ genitricis [e] præfati R. impetatur, ꝙ ea viuente non fuit (vt dicitur) impetitum.

¶ Idẽ episcopo, & archidiacono Vincẽtino.

¶ Si mulier per iudicium ecclesiæ separata à primo, viuente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit.

ij ¶ Causã.] Primo ponit commissio. Secundo eius forma, & limitatio ibi, Verum. Abbas.

a ¶ Causam.] nota ordinẽ huius facti: 1 Radulphus, de quo habes, s. eod. causam quę, & F iste, de quo habes hic. fuerũt fratres. R. iste suscepit Agatham de Anelina muliere vxore Alani: Agatha ista de legitimo mřimonio suscepit istum R. de quo habes hic, & sic Radulphus fuit auus istius R. Radulphus iste, s. auus iuit vltra mare, & dimisit istum R. & Agatham matrem ipsius R. filiam ipsius Radulphi in possessione omnium bonorum ipsius, audito quod Radulphus mortuus esset vltra mare, iste F. statim spoliauit ipsum R. possessione omnium bonorum Radulphi aui sui, in quorum possessione remansit quando iuit vltra mare, quia dicebat Agatham neptem suam matrem ipsius R. non fuisse natam de legitimo matrimonio, vt sup. eo causã quæ, & sic nec ipsa nec R. eius filius debebat succedere Radulpho fratri eiusdẽ F. sed ipse F. vnde iste R. sic spoliatus ab F. auunculo suo impetrauit litteras super restitutione sua ad istos episcopos London. & vigorien. & Exonien. sub hac forma, vt ante ingressum principalis causæ deberent cognoscere super eo, quod mater ipsius R. dicebatur de non legitimo mřimonio nata, ita tamen vt ante principalis causæ ingressum deberent ei restituere hæreditatem aui sui, sed quia rex turbatus, & motus fuit, quod Papa iudicium possessorium commiserat illis, reuocauit iudicium illud de restitutione, quod pertinet ad regem, & mandat, vt procedant super quæstione natiuitatis ipsius Agathæ, prout patet in littera: postea vero quia isti epi forsitan non procedebant, iste impetrauit eandem causam committi episcopis Exonien. Vigorien. & eidem London. & quia F. [illegible] episcopum London. [illegible] ctum, fecit illum [illegible], & loco illius subititui abbatem Herforden. vt s de [illegible]. dele. causam quæ, & sup. eo. causam, & sic habes [illegible] continentiam istarum decretalium, & hæc decretalis deberet præcedere in titulo isto aliam Ber. No. quòd iurisdictio temporalis non pertinet ad Papam. Item Papa non intendit iuri alicuius detrahere. Item de statu alicuius quæritur post eius decessum.

[Gl. seq. pro iurisdictione quod sit distincta alle. 6. iura, in contrarium alle. 4. & ponit opi. Hugo. & contrariam Ala. & Tanc. quam approbat.]

b ¶ Ad regẽ.] & sic patet, ꝙ iurisdõ spiritualis, & tpalis distincta est, & diuisa, de conse. dist. 3. celebritatem, in fi. & in Auth. de fi. instr. circa princ. per vnã columnam, & sic Papa non hẽt vtranq; [2] iurisdõnem, arg. s. eo. lator, & 23. q. 5: regũ. & 8. dist. quo iure, & 33. q. 2. inter hæc, in fin. & 33. q. 4. quæsitum, argum. ꝙ Papa intromittit se de hæ reditate, argum. contra s. eo. c. 1. & 20. q. 3. præsens, in fin. 15. quæst. 6. alius, & 24. quæstio. 1 loquitur. Hug. dixit quod Imperator à solo Deo habet potestatem in temporalibus, Papa vero in spiritualib. & sic diuisa est iurisdictio, prius enim fuit Imperator quàm coronam [illegible] à Papa, & [illegible] ab altari, 93. dist. legimus, q. a ante fuit imperium, quàm Apostolatus. Sed Alan. & Tan. dixerunt quod imperator licet imperium à solo Deo dicatur processisse, executionem gladij temporalis recepit ab ecclesia; Ecclesia enim est vnum corpus: ergo vnum solum caput debet habere. Item Deus vtroque gladio vsus est, vt no. de iud. nouit. hic adde quòd ibi dicitur. Item Moyses vtrũque gladiũ habuit, cuius successor [3] est Papa, [illegible] ipsum confirmat. & consecrat. & coronat. & [illegible] sup. de ele. venerabilem, & 15. q. 6. alius; hoc [illegible] verius credo.

c ¶ Mater.] scilicet. Agatha.

d ¶ Incongruum.] quia crimina morte extinguntur. C. si reus vel accus. mor. fue. l. 1. & 2. & 3. 23. [illegible] & 33. q. 2. admonere. Et ideo post mortem nullus accusari potest nisi in tribus casibus, vt de hæreti. 24. q. 2. [illegible] & forte in crimine læsæ maiestatis propter bona, & filios, argu. 6. q. 1. c. [illegible] & c. si quis cum militib. & hac ratione [illegible] de delicto aliquorum post mortem. l. vtrum Agatha fuerit nata de legitimo matrimonio. [illegible] nata de Anelina, & Radulpho. & modo quæritur, vtrũ inter eos fuerit legitimum matrimonium, sic supra eo. lator. & de statu alicuius quandoque quæritur propter bona, C. de liberali causa, principaliter, & C ne de statu defunctorum, l. quamuis. Ber.

e ¶ Genitricis.] id est matrimonium, de quo nata est Agatha genitrix præfati R. vt dixit, & non de matrimonio, de quo natus fuit R. quia non agitur de illo.

Perla-

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lat. par. 33. c. 4.

1 Hec facti narratio in antiquis co dicib. reperitur.

2 Similis glossa extat sup. de iud. c. nouit. verbo, iurisdõnem, vbi de hoc articulo plenissime scripsit [illegible], Nauarrus, & Turrecremata in ca. cum ad verũ 96. dist. & in summa de ecclesia lib. 2. ca. 113. & 114. sed tene quod declarauit Bonifacius viij. In extrauag. vnam sanctam. de maio. & obed.

3 [illegible]

PErlatum est.] sunt duę partes. In prima facti narratio. In secunda commissio. ibi. Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine habens vxorem, ad partes Constantinopolitanas se transtulit: vbi per decem annos & amplius moram faciens, ad vxorem suam non rediit: vnde ipsa coram diœcesano epo, aduersus eum querelā deposuit; & qa ipsum vlterius expectare nolebat, eps mandauit parentibus, vt ipsum ad propria reuocarēt: cum ergo diutius expectatus fuisset, nec rediret, eps auditis rationib. mulieris, inter eos sñiam diuortij promulgauit, & dedit mulieri licentiam contrahēdi cū alio, & sic auctoritate ecclæ contraxit cū alio, de quo filios suscepit: Cōtra filios istos obijcebatur, ꝙ non erant legitimi, & ideo ab hæreditate paterna repellendi: Cōsultus Papa rūdet, & mādat quibusdam, quatenus si constiterit, ꝙ eps inter eos sñiam diuortij tulerit, filios, quos de alio ad cuius copulā auctoritate ecclesiæ transiuit, sustulit, legitimos indicēt & hac occasione non patiantur eos ab hæreditate repelli. No. ꝙ filij nati de matrimonio auctoritate ecclesiæ contracto legitimi sunt habendi, licet matrimonium nō fuerit legitimum.

a ¶ Tra[illegible].] causa 1 vagandi, sm Innocentium vel in odium mulieris, ut sic staret impedita: & sic absentia fuit malitiosa, per quod non obstat. sed concordat s̃. vt lite non contestata. quoniam, §. sin autem. & s̃. de sponsalibus. de illius. secundum Host. Io. And.

b ¶ Parentibus.] & amicis similiter mittere debuit, ff. ex qui cau. maio. in integ. rest. l. ergo, & edictum publice proponi det, s̃. de dol. & cont. causam, quæ, & c. vl. sed in hoc casu non est taliter procedendum, nisi se per contumaciam absentasset sup. ut li. non cont. quoniam § porro & §. seq. Ber.

[Gl. seq. querit, arg. pro & contra soluit respondens ad hoc c.]

c ¶ Promulgauit.] probato impedimento perpetuo. Sed nunquid episcopus iste legitime processit lite non contestata, argu. ꝙ sic inf. ti. prox. c. 1. & illud factum videtur ex necessitate, ne ius mulieris periret. Sed contra. sup. de lite non contest. c. quoniam. §. porro, & §. seq. cui hodie standum videtur. Sed vtrum eps bene vel male processerit 2 non quærebatur. sed tantum vtrum filij nati de alio viro, cum quo auctoritate episcopi contraxit, legitimi essent. & respondetur quod sic, & non aliud. argumen. si quid in frau. pat. l. 1. §. si quid in fraudem, &

†Ca. 1. eo. ti. in 1 compil. & post conc. La. p. 50. ca. 23.

† rediret

† Adde q dicatur esse lōgum tēpus, no. instit. de vsuc § 1. & i l ti C. ue præscri. long. tc.

1 Hæc nota excerpta al. o. An. perperā irrepsit inter glossas Ber.

a Hæc latius prosequitur hic Host. Io. And. & recentiores.

CAP. VIII.

PErlatum† est ad audientiam nostram, quod cū H. ad partes Constantinopolitan. transisset, [a] & ibi moram per decennium & amplius faciens, ad I. uxorē suam non rediens, †ipsa apud bonæ memoriæ Vincētinum episcopum aduersus eum querelam deposuit, & quod cum nō posset diutius expectare, nihilominus allegauit: episcopus uero sicut vir prouidus & discretus, parentibus [b] uiri mandauit, ut pro eo mitterent, & ipsū ad propria reuocarent, cū que elapso longi temporis spatio † vir non remearet ad propria, episcopus in cōspectu ecclesiæ auditis rōnibus mulieris inter eos sentētiam diuortii promulgauit, [c] & mulieri, ut alium duceret, facultatem indulsit.

¶Ideoque mandamus, quatenus si cōstiterit quod episcopus inter eos sententiam diuortij tulerit, filios, quos sustulit de alio, ad cuius copulā auctoritate prædicti episcopi migrauit, legitimos iudicetis, eos hac occasione ab hæreditate non patientes excludi.

¶Idem Beluaceñ. episcopo.

¶ Filij nati ex matrimonio clandestino per ecclesiam approbato, sunt legitimi. h. d. inhærēdo litteræ.

CAP. IX.

QVod † nobis, & infra, ¶ Si qui autem de clādestino [d] matrimonio, post modum ab ecclesia cōprobato, generati fuerint, [e] eos legitimos iudicet filios & hæredes.

¶Cælestinus tertius Eboraceñ. archiepiscopo:

¶ Nati ex matrimonio cōtracto cōtra publicæ honestatis iustitiam, illegitimi sunt, & ab hæreditate parentum excludendi. & tene mēti hunc casum, quia sępe per ignorātiā accidit.

CAP. X.

REferente [f] †. nobis, & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus,

quia de illo quæsitum nō fuit, responsum non extitit. sic sup. de elect. innotuit, ad fi. & ideo filij isti legitimi erūt, quia auctoritate ecclesiæ, & publice contraxit. sup. eod. cap. 2. Bern.

QVod nobis.] CASVS. Dicitur hic, quod nati de clādestino matrimonio postea per ecclesiam approbato iudicentur legitimi: Nota, quod ab initio nō valuit, ex postfacto conualescit. Item ratihabitio retrotrahitur.

d ¶ De clandestino.] quot modis matrimonium dicatur clandestinum, dicitur su. de cland. despon. cum inhibitio.

e ¶ Fuerint.] post approbatum matrimonium ab ecclesia, seruata solennitate, quæ tradit. s̃. de clandest. despōsatione cū inhibitio, qa legitimi erunt, ēt si postea matrimoniū separet iusta de cā, secus si ante approbationem generati fuerunt de clandestino matrimonio ab ecclesia nō approbato, vel non seruata forma prædicta, contraxerunt; quia filij nō excusant, si contra matrimonium aliqd postea pbetur, vt in prædicta constitutione cum inhibitio. tales ergo filij, scilicet de clandestino matrimonio ante approbationem ecclesiæ nati post approbationem legitimi erunt. 32. q. 4. dicat aliquis, & su. eo. tanta. argum. si postea contra matrimonium aliquid non probetur, de quib. hoc intelligitur, sup. de clandest. desponſ. c. 2. cuius pars hæc est, & sup. eo. tanta. Ber.

REferente.] Si scientes inter se impedimentum, matrimonium contrahant, illegitima est proles eorum. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi. Fraternitati.

f ¶ Referente.] Casum 3 pone per illam, sup. de sponsatione impuberum, c. duo pueri. sic: Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam, tandem illa mutata voluntate contraxit per verba de præsenti cum alio, & sic soluta fuerunt sponsalia; ... Ille vero qui sponsalia cū ea contraxerat, matrimonium cum quadam consanguinea illius, ex certa scientia vtriusque contraxit, de tali matrimonio nati sunt filij. Quærebatur an essent legitimi: & responderi quod non: quia publicæ honestatis iustitia impediente, non potuit esse matrimonium inter eos, nec ignorantia excusat eos. quia parentes scienter cōtraxerunt. nec dispensatio ecclesiæ fuit secuta Berna. Nota, quod publicæ honestatis iustitia impedit & dirimit matrimonium. Item paterna ignorantia non excusat filios.

†Ca. 3. eo. ti. de clādestina desponſ. In 1. cōp. & post concil. La. pa. 9. ca. 17. Vide citata in c. curā inhibitio, su. de clandesti. despon.

†Ca. 1 eo. ti. in 1. cōpil & de impedimē to iustitiæ publicæ honestatis, tene quod diffinit conc. Tri. ses. 24. de refor. mat. c. 3. ad decitatos, in fra ca. ad audientiā. sup. de sponsal.

3 Hic casus in antiquis Gregorii codicib. reperitur.

quod publicæ honestatis iustitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi nõ potuit, & contractũ debuit separari [a] ac per hoc cum filii, nec ꝑ ecclesiæ ꝑmissionem, [b] nec per paternam ignorantiam [c] excusentur, ad successionem bonorum paternorum non uidentur aliquatenus admittendi.

¶Idem.

¶ Ad docendum prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentum matrimonij si fuit in facie ecclesiæ contractum.

C A P. XI.

PEruenit † sane ad nos ex insinuatione L. viduæ, quod cum inter G. patrem suum, & A. matrem illius, matrimonium fuisset legitime celebratũ, & quamdiu vixerunt, quiete permanserunt, † post illorum decessum quidam asserentes eã de nõ legitimo fuisse susceptam, a paterna hæreditate tanquam illegitimã amouere conantur. Mandamus itaque quatenus si est ita. [d] dictam viduam legitimam nuncietis.

¶Innocentius tertius.

¶ Statur dicto testiũ, qui probãt aliquem legitimũ, licet fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.

C A P. XII.

PEr † tuas litteras intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem maioris partis uicinię in cõcubinam habebat, prole suscepta, quandam post, & aliã ea defuncta, duxit in vxorem, & ea, de qua prolem susceperat, uirum sibi aliũ copulauit, ꝓcessu uero

---

a ¶ Separari.] sic patet, ꝙ impedimentum istud perpetuũ est, ex quo impedit & dirimit matrimonium iam contractum. sic sup. de sponsa. ad audientiam, & c. iuuenis.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

b ¶ Permissionem.] idest, ecclesia non approbante tale matrimonium, vel ꝑmissionẽ idest, dispensationem. quia postea ecclesia, cum eis non dispensauit & ꝑ dispẽsationem ecclesiæ approbatur matrimonium causa filiorum sup. de consanguin. & affin. quia circa supr. eo. per uenerabilẽ, & 39. q. 8. c. 1.

[Gl. seq. ponit tres casus, & primum moderatur.]

c ¶ Ignorantiã.] paterna enim ignorantia vtriusque vel alterius tũ excusat filios siue legitimat 1 eos, ĵ. eo. ex tenore, & su. eo. cap. 2. Item subsequens matrimonium sup. eo. tanta, & ca. 1. Item legitimatio prĩcipis, ĵ. e. per venerabilem. hodie vero paterna ignorantia non excusat filios omissa illa solennitate, su. de clandest. despõ. cum inhibitio. Ber.

PEruenit.] Primo ponit mulieris q̃rela, sup qua datur iudex. secundo instruit super modo decidendi; ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam post mortem parentum Lucię viduæ nitebantur eam remouere ab hæreditate paterna, dicentes, eam non fuisse de legitimo matrimonio natam, ipsa uero dicebat, ꝙ inter G. patrem suũ & A. matrẽ ipsius, matrimonium fuit legitime celebratũ & quamdiu uixerunt, quiete insimul permanserunt sine reclamatione, & ideo legitima debebat iudicari. vñ mulier significauit hoc dño Papæ, & ipse mandat quibusdã quatenus si est ita, ipsam uiduam legitimam debeant iudicare. No. quod ex quo matrimonium in facie ecclesiæ contractum est, & simul manent tanquã vir, & uxor, filij inde nati legitimi debent iudicari.

[Gl. seq. signat contrarium ponit opiniones, & soluit: iterum signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Si est ita.] ar. contra. su. eo. cãm quæ. ibi mandatur ĩquiri de matrimonio post mortem coniugum; hic autẽ ꝗ denegari. Alanus dicit, quod hic lapsum erat quinquennium a morte coniugum, ibi non. ar. ff. ne de sta. defun. l. 1 & 2. C. eo. tit. l. 1 qui, & per totum. Vel hic mater dicebatur nata de non legitimo matrimonio impediento sta tu. vnde post mortem quæri non debet. Sed hoc est diuina. e. 2 Vnde dicimus, quod ex quo constat matrimoniũ in facie ecclesiæ contractum, & bonæ fide filij legitimi sunt. ut hic: & ideo dicit, si est ita, quod legitime contractum sit & hæc mulier probare debet, & sic intelligitur quod dicitur: sed ubi non constabat de matrimonio: quia dicebatur, quod Agatha nata fuit eo tempore, quo Anelina mater eius habebat alium uirum, & hoc aduersarius probare debebat, vt sup. e o. causam quæ. & hic non negatur quin alia pars possit probare cõtrarium si voluerit, vñ si nihil probat, eo ipso ꝙ parentes istius in facie ecclesiæ cõtraxerũt, & approbante ecclesia simul fuerunt vsque ad mortem, ꝑsumitur legitimum matrimonium inter eos, quare filij legitimi sunt habendi, quousque contrarium ostendatur. Aliud cõtrarium fortius signatur, ĩ. eo. lator, & sup. de or. cog. tuam, ibi ille qui opponit aduersus legitime natum, debet hoc probare, hic contra: quod uidetur niquũ. Potest dici, ꝙ hic non constabat de matrimonio parentũ istius viduæ, nec erat communis opinio, ꝙ illi fuissent legitime coniuncti: & ideo mulier debet probare narrationem suam, vnde dicit 1 Papa. si est ita, arg. ad prædicta. ĵ. ca. proxi.

PEr tuas.] In prima ponitur consultatio. In secunda rñsio: ibi, Nos autem Abb. Sic.

CASVS. Quidam R. nomine, quadam habebat concubinam secundum opinionẽ maioris partis viciniæ. de qua filium suscepit & postmodũ ea dimissa, aliam accepit in vxorem: & illa concubina alium in maritum. processu temporis idem R. in præsentia multorum firmauit proprio iuramẽto, quod illam, quam videbatur habere pro concubina, affidauerat quod eam haberet in uxorem, & post fidem datam prolem suscepit ex illa: Tandem cum ageret in extremis illum quem susceperat ex illa, legitimum filium appellans, hæredem sibi instituit. Sed cum dubitaretur, vtrum filius susceptus esset legitimus hæres ipsius, commissum fuit cuidam iudici, unde hoc cognosceret, iudex præter illud quod ex quadam decretali Alexandri habetur, ubi dicitur, quòd standum est verbo uiri & mulieris; testes recepit a filio prædicti R inductos. quilibet probauit, quod dictus R. matrem ipsius affidauerat, antequam illum suscepisset ex ea, & ita illum pronunciauit legitimum hæredem ipsius R. dubitatum fuit postea, an dictus iudex legitime processisset? Consultus Papa, respondet eidem iudici, considerans quod plus est, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur, licet R. videatur ipso facto matrimonium denegasse, quod inter eos fuerat celebratum, cum ad alia uota transiuit, tamen quia desponsatio per testes legitimos probata fuit, siue per uerba de præsenti, siue per uerba de futuro carnali copula subsecuta fuerit celebrata, non tam innitentes decretali Alexandri, quæ in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus respondet Papa, iudicem legitime processisse eius sententiam confirmans. No. ꝙ veritas opinioni præfertur Item filij de matrimonio præsumptio suscepti, legitimi sunt.

e ¶ Est.] s. 3 uxore, quam duxit, illa concubina dimissa.

1 Quot modis illegitime nati legitimantur: vide per citatos in c. proxime sequẽti super glossa, in uerbo filium appellauit

†Cap. 2. e ti. in 2. compil.

†permanserunt.

2 Intellectus autem huius textus tenendi sunt a legib. nisi cum iudex ... per ... Papa ... de ... & ... cum ... Barto ... (partly illegible)

†Ca. 1. eo. ti. in 3. compil. Et de materia textus & glossæ latissime hic præ alijs agit Præpositus.

3 Hæc glossa habetur in uerbis codicibus.

a ¶ Affida-

a ¶ Affidauerit.] i. fidem dederat, quod eam duceret in vxorem.

b ¶ Ex ea.] quam affidauerat.

c ¶ Filiũ appellauit.] eo ipſo, ꝙ ꝗs filiũ naturalẽ in extrema voluntate noĩat filium, & hr̃dem inſtituit intelligit eũ legitimaſſe 1 C. de nat. lib. Authẽ. Itẽ ſi ꝗs. Et hoc intellige, ſi aliàs legitimos nõ hẽt, in auth. ꝗb. mod. nat. effi leg. §. ſi vero nõ hẽns, coll. 6. Item ſi pater offerat filium naturalẽ imperatori, & fiat curialis, legitimus erit, in Auth. ꝗ. mo. nat. effi. ſui. §. ſi quis vero. coll. 7. Itẽ ſi nullo alio filio exiſtẽte, ipſe filius naturalis pr̃e defuncto, offerat ſeipſum curiæ, legitimus efficit, in Auth. eo. ti. §. j. & §. ſi quis vero. Itẽ ſi pater filiũ naturalẽ ĩ publico inſtrumento, vel cũ ſubſcriptione teſtiũ nominauit, filiũ, nec adiecit naturalẽ legitimus eſt. In Authen. vt lic. ma. & auiæ, §. ad hoc, coll. 8. Itẽ eſt hic argu. ꝙ ex ſola noĩatione aliꝗs acquirit ius, 32. q. 4. dicat aliꝗs, & arg. s̃. de p̃ſump. illud, & s̃. de ꝓba. p tuas. Inſt. de adoptio. §. vlt. & ff. de ꝗb. l. vlt. arg. cõtra 2. q. 1. multi. in fi. 27. q. 2. inuẽta. 25. q. 4. forte, C. de prob. neq; & l. non epiſtolis. & C. de lib. cauſ. l. iubemus. De hoc dictum fuit, ſup. eo. c. de tranſmiſſæ.

d ¶ Commiſſum fi.] à iudice ſeculari cã filiationis fuit hic remiſſa, arg. s̃. eo. lator. Vel forte à Papa fuit ei cauſa commiſſa.

e ¶ Ex quadam decretali.] ſup. eo. tráſmiſſæ.

f ¶ Comprobauit.] ſic vr̃, ꝙ aliquis poſſit probare ſe filium alicui⁹, ſup. đ fil. p̃sb. Michael, de hoc dr̃ ſup. eo. tranſmiſſæ.

g ¶ Affidaſſe.] ſupple antequam ipſum ſuſcepiſſet ex ea: vñ poſtea p carnalẽ copulam ſubſequentẽ fuit mr̃imonium p̃ſumptum inductum: contra quam preſumptionẽ nõ admittitur probatio in contrarium, ſupra de ſpõ. his qui alias ſi ſimpl'r probaſſet, ꝙ eam affidaſſet, non determinando tp̃s, inſufficiens fuiſſet talis probatio, ſup. de proba. in præſentia, ſup. de cõd. appo p tuas.

h ¶ Agit.] C. plus val. ꝙ agit, p torũ, in rubro, & nigro.

i ¶ Ipſo facto.] ſicut ipſo facto negatur matrimonium, ſic & ipſo facto renunciatur mr̃imonio ſpũali, ſine priuilegio clericali, ſup. de vita. & ho. cle. c. vlt. ſic opere cõtrario, vel facto negamus Chriſtum. 22. q. vlt. cauere. & 11. q. 3. exiſtimant, & ſic præſumitur, quod à primo odio receſſit, 33. q. 1. requiſiti, & q. 2. c. 1.

temporis idem R. in præſentia multorum, firmauit proprio iuramento, quòd eam, quam habere viſus 10 fuerat concubinam, prius affidauerat [a] in vxorem, quam ex ea [b] filium genuiſſet, & poſtea cum † ageret in extremis, eum, quem, ex ea ſuſceperat, in teſtamento hæredem inſtituens, legitimum filium appellauit. 20 [c] † Cum autem tuæ inquiſitioni fuiſſet commiſſum, [d] an filius ſuſceptus, legitimus eſſet hæres ipſius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu præter id, quod ex quadam decretali [e] bonæ memoriæ Alexandri Papæ prędeceſſoris 30 noſtri, ſtandum eſſe ſuper hoc verbo viri, & mulieris credebas, receptis teſtibus à filio eiſdem R. productis quibus legitime comprobauit, [f] prædictum R. matrem ſuam in capella ſancti Sergij affidaſſe, [g] eum ipſius R. hæredem eſſe le- 40 gitimum iudicaſti.

¶ Nos autem attendẽtes, quòd plus eſt quòd in veritate agitur, [h] quam quòd ſimulate concipitur licet dictus R. cum ea dimiſſa, quam vt concubinã habuerat, ad alia vota trã- 50 ſiuerit, † videtur ipſo facto [i] matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegaſſe. quia tamen diſpenſatio teſtes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuiſſe coniunctos oſtendit, ſiue diſpenſatio ipſa fuerit de præſenti, vt per conſenſum legitimum per verba de præſenti expreſſum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata, ſiue per verba de futuro carnali copula ſubſecuta non tam decretali dicti prædeceſſoris noſtri quę in caſu diſſimili [k] loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te proceſſiſſe legitime reſpondemus, ſententiam tuam auctoritate Apoſtolica confirmantes.

¶ Idem nobili viro G. Montis Peſſulani.

In terris eccleſiæ Papa poteſt libere illegitimos legitimare, in terris verò alienis non: niſi ex cauſis multum arduis, uel niſi in ſpiritualibus: tunc tamen indirecte, & per quandam conſequentiam intelligitur legitimare, etiam quo ad temporalia; hoc tamen vltimum non eſt, & ſine ſcrupulo, h. d. ſecundum intellectum, qui placet Panormitano, & eſt caput difficile, & multum famoſum.

CAP. XIII.

Per † venerabilem fra- 60

K ¶ In caſu diſſimili.] nã ibi parẽtes teſtificabant cõtra illũ, qui dicebat ſe eorũ filium, hic verò ꝓ ipſo 2 filio: & ita multũ prodeſt filio dictum parentum, ff. de probat. & ff. delib. agno. l. 1. §. Iulianus, & ſup. de præſump. afferte, & C. de rei vxo. act. l. vni. §. ſi liceat, & ff. de probat. l. vlt. ff. ad Carbo. l. 1. §. ſi quis, & l. quod Labeo. Io.

Per venerabilẽ.] Poſt Abbatẽ. Io. An. ſummat ſic: Papa nõ ltĩmat in tpalib. alienę iuriſdõni ſubiectos, h. d. Diuidit principaliter in duas partes. In prima petitio. In ſecũda rñſio ibi, Quod aút. Scd̃a ſubdiuiditur in quatuor: In prima ꝓbat qnq; rõnib. ꝙ diſpẽſationem petitam facere põt. In ſcd̃a, ibi, Videbat. ponit ſimilitudinẽ, q̃ inducebat petitor, q̃ qnq; rõnibus improbat: in tertia ibi, Rõnib. ꝓbat auctoritate veteris teſtamẽti, & noui, ꝙ vbiq; terrarum certis ex cauſis inter Chriſtianos poteſt ſe Papa de tpalib. intromittere. In quarta ibi, Licet, petitionem exaudire noluit, quia omnis lex contradicebat. Abb. Sic.

CASVS. Nobilis vir G. de Monte peſſulano, legitima ſua vxore excluſa, aliã ſupduxit, de qua filios ſuſcepit: tandem per archiep̃m Arelateñ. petijt à dño Papa, vt filios ſuos legitimaret, quaten⁹ eis natalium obiectio. ſeu exceptio no noceret. quominus ſibi ſuccederent: quod diſpenſare poſſit, oſtẽdit pluribus rationibus. Primo ſic: Apoſtolica ſedes diuerſis cauſis inſpectis diſpenſauit cum quibuſdam minus legitime genitis non ſolum naturalibus, ſed ẽt adulterinis, vt poſſent in epiſcopos promoueri: multo fortius videtur, vt eos ad actus legitimare poſſit ſeculares, pręcipue vbi ſuperiorem alium præter Romanum Pontificem non cognoſcant, qui legitimandi habeat poteſtatem, quia quod põt in maiori, multo magis põt in minori,

2 Ex hac gloſ. ſa hẽs varios modos ꝗb. illegitimi ẽna ſlegitimãt: hos & alios recẽſet late Caſſaneus ſuper conſuetudines ducatus Borgundiæ rubrica 8. dẽs ſucceſſiones dẽs Baſtardz, in §. 3. in textu ab inteſta. & Sotus lib. 4. ſen. diſtin. 31. q. 1. ar. 4.

† diuin.

† Præter Doctores hic vide, Panormitanũ in c. ſi. de mutuis petitio, & Iaſo nẽm l. neq; profeſſio. C. de teſtamen.

† tranſiuit.

2 Hæc diſſimilitudo parũ valet nã ſi creditur neganti, quare nõ cõfitẽti? ſed dic, ꝙ ibi negabat filiatio, hic qualitas. Itẽ hic factũ cõtradicebat verbo ibi ſecus. Itẽ hic aſſertio viri tm̃, ibi viri, & mulieris. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia textus, & gloſſarum præter Doc. hic vide Couarruuiã in epitome lib. 4. decretaliũ par. 3. cap. 8. § 8.

trem nostrum Arelateñ. archiepiscopum [a] tua nobis humanitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quominus tibi succederent, natalium obiectio non noceret. Quòd autem super hoc Apostolica sedes plenam habebat potestatem, [b] ex illo videtur, quòd diuersis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus [c] † tantum, sed adulterinis [d] etiam dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possint in episcopos promoueri: ex quo verisimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valet seculares: præsertim [e] si præter Romanos Pontifices inter homines superiorem [f]

minori. Secundo probat idem p simile tale: eo enim ipso, q aliquis ad dignitatem epalem promouetur, eximitur a patria potestate: Præterea si eps scienter seruū alterius in presbyterum ordinaret, liber efficit, licet ordinator satisfacere Dño teneatur: mostruosum .n. videretur, vt qui ad actus spirituales legitimus fieret, ad actus seculares illegitimus remaneret. Vñ eo ipso q in spūalib. dispēsat, pcō sequētiam intelligit in tpalib. dispensatū. Sed ī patrimonio beati Petri illud pōt Apostolica sedes libere facere, in quo summi principis obtinet potestatē. Tertio etiā videbat ex hoc posse trahere audaciam postulandi: qa rex Frāciæ reginam Francorum vxorem suā dimisit, & aliam supduxit, ex qua filios suscepit (sicut & iste nobilis) cum quib. Papa dispensauit, sic cum filijs istius nobilis poterat dispensare: Postmodum rñdet Papa ad id, quod dictum est, q dispensauit cum filijs regis Franciæ, dicens q res illa nō similis, sed valde dissimilis inuenitur: Rex enim Franciæ a regina fuit per legatum sedis Apostolicæ p sñiam separatus, sed iste nobilis temeritate propria vxorē suam deiecit, & rex Frāciæ antequā ad eum prohibitio perueniret de non contrahendo cum alia, superduxit aliā, ex qua filios suscepit: Sed iste nobilis in contemptū ecclesiæ aliam superduxit: pterea rex Franciæ circa matrimoniū impedimentum affinitatis obiecit, & coram legato testes induxit, q sñiam tulit, quæ reprobata fuit solū propter iudiciariū ordinem nō seruatum: iste nihil obiecit pp quod separari deberet: & vtrum filij regis legitimi fuerint, vel illegitimi potest non immerito dubitari, quandiu pendet qō affinitatis oppositæ: quia si affinitas opposita approbata fuerit, apparebit, q illa nō fuit vxor regis, & ita per cōsequēs alia legitima apparebit, & ita filij legitimi fuerunt. Præterea cum rex superiorem in tēporalib. nullū hēat, sine iniuria alicuius se poterat sedi Apostolicæ subijcere, in quo videri posset aliquibus, quod per seipsum, nō tanq pater cū filijs, sed tāquā princeps cum subditis posset dispensare: Iste vero nobilis alij est subiectus. Istis ergo rationibus consideratis Papa dispēsauit cum filijs regis Franciæ, causam trahens tam ex veteri testamento quàm ex nouo: quia non solum in patrimonio beati Petri, in quo plenam habet potestatē in tēporalib. uerumetiam in alijs regionibus, certis causis inspectis casualiter iurisdōnem tēporalē exerceret, & hoc ostendit per legem ueteris testamenti. Si difficile, & ambiguū apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & cām, lepram, & lepram, & iudicium inter portas videris variari, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem. Tandem exponit auctoritatem Deuteronomij, quid intelligēdum sit per eam: exposita auctoritate veteris testamenti, dicit Papa, licet cum filijs regis, de quibus ab initio dubitabatur, an legitimi fuerint, duximus dispensandum: quia tamen tā lex Mosaica, quā canonica sobolem ex adulterio susceptam detestatur, dicēte Dño quod māseres, & spurij vsq; ad decimam generationem non intrabunt ecclesiam, & canon vetat tales ad sacros ordines promoueri, & secūdum leges à paterna hæreditate repelli debent. & denegari alimenta, etiam petitioni istius nobilis non duximus annuendum. Nota, quod in causa matrimoniali, vbi agitur de fœdere matrimonij, ordo iudiciarius est seruandus, aliàs non tenet sententia. Item matrimonium, quod non tenet, non impedit aliud matrimonium, quod de iure potest valere, cum postea constiterit q primum nullum fuit, & filij de secūdo nati legitimi sunt. Itē aliquis facit aliquid cum filijs non tanquā pater sed tamq rex. Item Papa potest legitimare ad ambos actus spirituales, & temporales, vbi hēt vtramq; iurisdictionem. Item in certis casib. iurisdictionem temporalē pōt exercere in aliena temporali iurisdictione. Item excommunicatus, mortuus reputatur. Item spurij ad sacros ordines non debent promoueri, & secundum leges non succedunt, quibus etiam alimenta negantur.

† Qui dicāt filij naturales adulterini, spurij, & alij illegiti- [illegible] filijs.

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a ¶ Arelateñ. archiepiscopum.] nunc: olim fuit sedes episcopalis, vt 8.q.3. Artaldus, & fuit suffraganeus Narbonensis, ibi.

[Gl. seq. recit. per q. an Papa quo ad successionem legitimet. arg. quod non. potuit opi. Io. soluit contrarium, & subdit tertiam opinionem.]

b ¶ Hēat potestatē.] ex eo 1.n. quod legitimat aliquem in spūalib. per consequentiam, & in temporalib. put ipse Papa argumentatur hic: propter hoc tñ quod legitimat aliquē in spūalib. non probatur, quòd habeat iurisdictionē in tpalib. lītīmare .n. ptinet ad voluntariā iurisdōnē. ff. de offi. procons. l. 2. item qa ad Papam nihil spectat de tēporalib. s. eo. cām, quæ & c. lator & supra de iud. nouit; nisi in casib. sup. de foro cōp. licet, & c. ex tenore. ibi, vt dr: & sic vr q Papa quo ad temporalia legitimare non possit, vbi non hēt [illegible] iurisdōnem. Ad hoc dixit Ioannes, q dñs Papa non hēt potestatem legitimandi in temporalib. sed eo ipso q legitimat aliquem quo ad spūalia. per cōsequēs legitimat eum quo ad tēporalia, q sunt minus digna, & sic legitimat per cōsequētiā, sed non directe: sæpe enim permittitur aliqd indirecte, quod non permittitur directe, arg. 4.q.3.c. si testes. §. serui. 1. respon. & ff. d aucto. tut. l. 1. Ioanne, adhæsit allegationi, quam ponit hic dñs papa: sed contrarium credo .s. q dñs papa non possit legitimare aliquē quantum ad hoc, vt succedat in hrditate tamquā legitimus hæres, qui non sit: dico de sua iurisdictione temporali, sic .n. esset mittere falcē in messem alienam, & vsurpare alienā iurisdōnem: quod esse non dēt, supra de iud. nouit. & 6.q.3. scriptum est, & priuare alique iure succedendi, vñ credo, q nō possit legitimare, nisi quo ad actus spūales, tñ quidam legitimationem extendunt ad honores seculares, vt per hoc intelligitur esse legitimatus, vt possit esse iudex, & habere huiusmodi honores temporales, quos alias habere non posset: & in hac sētentia fuerunt Laurentius. Vincentius, & Tancredus.

1 De materia huius glossæ in simili disputatione vide [illegible] Turrecrematā, & alios in c. si qs, 6 q. 3. & [illegible] mā Gi[illegible] in [illegible] de crimine lesæ maiestatis, li. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt, c. 12.

c ¶ Non naturalib.] naturales large oēs appellantur pter adoptiuos, & spirituales, 30.q.3. §. 1. plerumq; .n. illi tantum, qui ex liberis concubinis nascuntur, vt hic, & 32.q.4. liberi.

d ¶ Adulterinis.] vt puta filijs presbyterorum, qui eum fornicantur, adulterantur, cum sint quasi mariti ecclesiarum, vt 56. dist. Cænomanensem.

e ¶ Præsertim.] i. maxime, secundum Ioannem, secundum alios, præsertim, i. tantum.

f ¶ Superiorem.] Papa enim super omnes est, 96. dist. duo sunt, & 9. q.3. cuncta, & supra de maioritate, & obedientia. solitæ.

a ¶ Requi-

alium non cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem, quia cum maior in spiritualibus, tam prouidentia, quam auctoritas & idoneitas requiratur; a quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in † minori. b Per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso, quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patria potestate. c Præterea etiam si simplex episcopus, scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret, d licet ordinator satisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen iugum euaderet seruitutis; uideretur † si quidem monstruosum, vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa sæculares actus illegitimus remaneret. vnde cum in spiritualibus dispensetur, † consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri e libere potest Apostolica sedes efficere, in quo & summi Pontificis auctoritatem exercet, & summi principis exequitur potestatem.

¶ Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciam postulandi, quod cum Rex Francorum I. reginam dimiserit, & ex alia postmodum superducta puerum susceperit & puellam, & tu similiter exclusa legitima, superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti, sicut cum filijs regis eiusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate Apostolicæ sedis dispensandum. Verum si ueritas diligenter inspicitur, non res similis, sed ualde dissimilis inuenitur; nam Rex ipse a Regina per Remen. archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum, fuit per sententiam f separatus, tu uero uxorem tuam a te temeritate propria separasti. g Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non cōtrahendo cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminam noscitur suscepisse, sed tu in contemptum ecclesiæ, aliam superducere attentasti. Præterea rex ipse contra matrimonium impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit, cuius sententia, quia cassata fuit solummodo propter iudiciarium ordinem non seruatum; h Nos post restitutionem reginæ, alios cognitores duximus deputandos tu vero uxori tuæ, nihil quod diuortium induceret obiecisti, cum & si fides tori sit unum de tribus † bonis coniugij, i non tamen ipsius violatio coniugale uinculum uiolasset. K De filijs ergo eiusdem Regis, utrum legitimi uel illegitimi fuerint, quamdiu pendet quæstio affinitatis obiectæ, potest non immerito dubitari. l Nam si affinitas fuerit comprobata, m prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit, & per consequens alia uidebitur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minime recognoscat, n sine iuris alterius læsione, in eo se iurisdictioni nostræ subiacere

a ¶ Requiratur.] supple, quantum ad temporalia.

b ¶ In minori.] 95. dist. illud 16. q. 2 c. 2. & ẜ. de deci. ex parte. Et econuerso cui interdicitur minus, & maius interdictum esse videtur, inf. de sen. excommunic. cum illorum. & 74. distinct. gesta. & ff. de ser. exportandis. error. §. cui & ff. de interdi. & relegat, l. relegatorū, §. fo. et.

c ¶ A patria ptāte.] 53. distinct. cap. si seruus, & in Authe. consti tu. quæ de dig. libr. fil. a pat. po. §. palam. coll. 6.

d ¶ Ordinaret.] 54. distin si seruus absente & c. ex antiquis.

e ¶ Beati Petri.] dicebat Ioā. maxime. Sed tu dic tantum, vt dixi supr. quia quoad forū seculare non potest legitimare, nisi princeps ei permitteret. in seruo scienter ordinato secus est, sed ipse tenetur domino satisfacere, vt hic dicitur.

f ¶ Per sententiam.] cui standum erat, donec in contrariū probaretur, sup. de re iu. sicut, & sup. de renuncia. in præsentia, licet iniqua ff de iust. & iu. l. penultim. §. 1. & ff. de reg. iur. res iudicata.

g ¶ Separasti.] quod facere non debuit, ēt si causa esset manifesta, ẜ. de diuor. porro. cū talis separatio sit pœna, quæ non debet inferri, nisi per iudicem 1 33. q. 2. fine, §. in hoc.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

h ¶ Iudiciarium. ordinem non seruatū.] ut 2. quæstio. 6 cap. ei qui §. diffinitiua. etargum ẜ. de proba. quoniam, & ẜ. de ele. dudum, & ẜ. ut lit. non conte. accedens. argu. contra. ẜ. ut lite. non cont. c. 1. & c. quoniā §. 1. ubi dī, φ ordo iudicarius non vsquequaq; seruat̄ in causis matrimonialibus, sed hic cassata fuit, ppter hoc snīa. Illa cōtraria intelligunt qñ altera pars est absens p contumaciam tunc n. ordo iuris non seruatur per omnia, imo testes recipiunt lite nō cōt. & fertur snīa pp periculum fornicationis, vt in ca. quoniam. sed ubi altera pars non est absens, sed præsens vtraq; pars, debet ordo iuris seruari: alias non valet snīa, vt hic. 2 Et dic cassata. i. cassa & irrita nunciata, vt c. accedens, ẜ. lit. non conte.

i ¶ De trib. bonis cōiugij.] nota 3 quod tria sunt bona matrimonij, vt hic dicit, s. fides, proles, & sacramentum, 27. q. 2 omne itaq; 32. q. 1. non. n. in sola. Fides, quia nullum adulterium dī fides tori cōiugalis, ut ca. non n. Proles. i. ipse Deus. Sacramentum, quia nullum debet esse diuortiū, ut in cap oē. Vbi alterum istorū non seruatur, frangitur lex matrimonij. Iste non seruauit ista tria. s. fidem, qa cum alia adulteriū comisit. sed rex Franciæ non fecit hoc, ppter snīam, & quamuis fides non seruetur, matrimonium tamē durat ut hic dicitur.

K ¶ Violasset.] i. dissoluisset, qa in nullo casu soluit matrimoniū post carnalē copulā, nisi i causis. ẜ. de diuor. gaudemus.

[Gl. seq. rec. p q.]

l Dubitari.] & sic ex futuro euentu pēdet an sint iudicādi legitimi. arg. ẜ. de frig. et malefi. fraternitatis. in fi. Sed certe contrarium vr̄, si s̄m matrimoniū cōtractum fuit auctoritate ecclæ ex ui sine late, et toleratū fuit, lite pēdēte sup p'mo. filij legitimi erunt, ẜ. eo. platū. & c. cū īter. & c. referente, ar. & ita sine aliqua dispensatione legitimi erūt.

m ¶ Cōprobata.] maxime, quia & si non fuerit cōprobata, & restituat viro, nihilominus ples legitima erit nata ex sa vxore q̄ auctoritate ecclæ recepit post snīam latam, ut dixi in prox. 10. sed nō est uerum qa snīa nō tenuit pp ordinē nō seruatū, et iō necessaria esset dispensatio si non probaretur affinitas.

n ¶ Minime recognoscat.] de facto, de iur̄ tñ subest Romano īperio 7. q. 1. in apib. De hoc dicitur ẜ. de ele. per uenerabilē.

a ¶ Subij-

† al. etiam

† videtur.

† dis, cōstitu.

1 Adde & ec ... matr. de fac. ... [illegible]

2 Hodie dicut in cōc Viēnensi, de iu. c. dispendio sam.

3 De materia huius glossæ. vide plene per Dominicum So. li. 4. s. n. di. 31. q. 1 ar. 1.

† Vide B. Augustinum super Genesim ad literam li br. 9. ca 7 & Petrum Lōbardum li. 4. di. 31. ubi plenissime de his trib coniugij bonis.

potuit: [a] in quo videretur aliquibus, quod per seipsum (non tanquam pater cum filijs, sed tanquam [b] princeps cum subditis †) potuit dispensare; tu autem nosceris alijs subiacere; & in fra,

¶ Rationibus igitur his inducti, regi [c] gratiam fecimus requisiti; causam tam ex ueteri, quam ex nouo testamento trahentes; quod non solum in ecclesiæ patrimonio, [d] (super quo plenam in temporalibus, gerimus potestatem, verum etiam in alijs regionibus, certis [e] causis inspectis, temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, non quod alieno iuri præiudicare uelimus, sed quia sicut in Deuteronomio continetur: Si † difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem [f] & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris uariari, [g] ueniens ad sacerdotes [h] Leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore, qui indicabunt tibi iudicij ueritatem, & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, sequerisque eorum sententiam.

¶ Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur. Sane [i] cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex ui vocabuli [k] comprobatur, ut quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur, cum enim Petrus urbem fugiens † exiuisset, volens eum Dominus ad locum, quem elegerat reuocare, interrogatus ab eo, Domine quo uadis? respondet uenio Romam iterum crucifigi; quod † intelligens pro se dictum, ad locum ipsum [l] protinus est reuersus. Sunt autem sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui nobis iure Leuitico, in executione sacerdotales officij coadiutores existunt. Is uero super eos sacerdotes siue iudex existit, cui Dominus, inquit, in Petro; Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Eius vicarius, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus a Deo iudex viuorum & mortuorum. Tria quippe distinguit iudicia; Primum inter sanguinem & sanguinem, [m] per quod criminale intelligitur, & ciuile; [n] Vltimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale [o] notatur; Medium [p] inter causam & causam, quod ad utrunque refertur, tam ecclesiasticum, quam ciuile, in quibus cum aliquid fuerit difficile, uel ambiguum, ad iudicium est sedis Apostolicæ recurrendum, cuius sententiam, qui superbiens cõtempserit obseruare, mori præcipitur, [q] id est, per excommunicationis sententiam uelut mortuus [r] a communione fidelium separari. Paulus etiam, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait. Nescitis quoniam angelos iudicabitis? quanto magis secularia? ¶ Li-

---

a ¶ Subijcere potuit ff. de iurisd. om. iud. est receptum.
b ¶ Tãquã priceps.] not. φ facit aliqd nõ tãq rex, vt su. ẽ ele. φ sicut. §. pe. & c. cũ inter canonicos. & c. cũ inter vniuersas. et 23. q. 4. si ecclesia in fi. & ff. de adop. si cõsul. §. 1. & ff. qđ cuiu. vni. iter eorũ. §. 1. & ita rex erit hic actor, & iudex ꝓprij facti & licet forte rex hoc facere posset, melius tñ facit, si abstinet a talib. ff. ẽ o. ... pcõ. ne quicq̃ ne videat pstare auctoritatẽ suo ꝓprio facto, vt su. de init. c. vlt. & sup. de iure patr. per tuas. Io.
c ¶ Regi gratiã.] qa nõ potuit rex legitimare filiũ suũ, licet posset alienũ, vel qa licet eũ posset legitimare vt subditũ, s. vt succederet alijs: nõ tñ vt succederet sibi. ar. gu. 8. q. 1. ĩ scripturis, & 24. q. 1. didicimus, imo vr̃, φ ipso iure legitimi erãt, cũ nati fuissẽt de matrimonio auctoritate ecclẽæ cõtracto sed nõ est ita, vt su. dictũ est in notula, m. ... nunc.
d ¶ Patrimonio.] illos tm̃ de p̃rimonio, suo legitimare põt, vt dictum est supra.
e ¶ Certis causis.] s. cũ requirimur, & hoc probat auctoritate. Deut. s. cũ variatũ ẽ iter iudices siue ambiguũ, tũc recurritur ad iudiciũ ecclẽæ, vt ẽ seq. φ licet ex certis cãis, ñ iõ est ordinarius quo ad tẽpalia su. ẽ of. or. pastoralis 1. rñ. sed casualiter, vt dt lĩa. sup. de for. cõ. licet c. ex tenore, & ex parte. Et ita est hic, arg. de iurisdõne distincta su. e. ... ãm q. ubi de hoc. & sup. ẽ iud. nouit & supr. de app. si duobus.
f ¶ Inter sanguinẽ.] hæc verba exponuntur inferius.
g ¶ Videris variari.] inter iudices siue sapientes.
h ¶ Veniẽs ad sacerdotes.] argumen. quod ex defectu iudicis secularis recurrit ad ecclesiasticum, sup. de for. cõpe. licet. & 23. q. 5. ad ministratores.
i ¶ Sane.] hic incipit Papa exponere auctoritatem Deuter.
k ¶ Ex ui uocabuli.] interpretatur. n. noua lex antiquam.
l ¶ Reuersus.] ipse Petrus & ibi ... martyrium sustinuit 12. ou. 6 beati Petrus & Paulus.
m ¶ Inter sanguinem & sanguinem.] hæc est expositio eius qđ præmisit in auctoritatẽ Deuteronomij.
n ¶ Ciuile.] hoc est seculare iudicium.
o ¶ Criminale.] idest ecclesiasticum secundum canones.
p ¶ Mediũ inter causam.] nota, 2 φ ista tria iudicia sic clarissime ... Hostiensem ... exponi: ... inter sanguinem & sanguinem ... est criminale ciuile, siue seculare, quod idẽ est hic, vt quia accusator dicit esse probatum φ reus sanguinem ... id est, aliquid criminale commisit, puta homicidium, adulteriũ, furtum: vel aliquod aliud simile. Vltimũ ĩ lepram & lepram, quia accusator dicit reum esse infectum lepra hæresis, uel simoniæ, siue sacrilegij vel alterius criminis ecclesiastici & re⁹ negat. Mediũ inter causam & causam, quia actor dicit, φ reus tenetur sibi in certum ex mutuo. vel comodato. vel alia ciuili actione, vel ẽt ... mihi ad decimas præ... patronatus in ecclesia ista, vel alia similiactione ecclesiastica, & reus negat. In his. n. oibus si qua difficultates emerserint, est ad sedem Apostolicam recurrendum, sup. de ap. ut debitus. & sup. de bapt. c. maiores.
q ¶ Præcipitur.] 11. q. 3. absit.
r ¶ Mortuus.] 11. q. 3. nihil. & c. sic debet. & 24. q. 8. corripiantur.

Subiectis.

¶ Deut. c. 17

†Hæc Deuteronomij auctoritas protenditur usque ad illa uerba: Sane cum Deuteronomium. & sunt impressa secundum antiqua & magis emendata Gregorij exempla ... ad uerba tantis pe..., differt a vulgata editione, sed eadẽ est sententia.

†Refert hoc B. Ambr. l. 5. ep. ... epi 32 ... Dalma... me tribunus §. video ... paulo post medium, to. 1. ... Petrus intel ligens pro se &c.

Matt. 16.

Psal. 109.

1. Cor. 6.

a ¶ Canonica.[56.dist.c.1.& sup.de fil.presb.c.2.& 12. q.8.cum multæ.

b ¶ Detestatur.]nisi cum eis fuerit dispensatum.56. distin.Cenomanensem. cum pridem §.personæ.

† præfati.

c ¶ Canone.] sup.de electio.cũ in cũctis.

[Gloss.seq. signat contrarium,& ibi remittit.

d ¶ Etiã alimenta.] C.de natu.lib.auth. licet patri. & C.de ĩcest.nup.auth.ex cõplexu. Argu.contra sup. de eo qui duxit in mat.cum haberet Sol.ibi.

Deut. 23.

† manzares qui dicantur tradit Coua. lib.4. Decre. p.2. c.8. §.1.

EX tenore.] Sunt duæ partes. In prima iudicũ consultatio. In secunda rñsio.& eius ratio;ibi, Intelligentes.Abb.

CASVS. Quædam vidua petebat hæreditatem quondam R.mariti sui restitui sibi,& filio pupillo: pars aduersa petitionem suam repellere nitebatur, pro eo,ꝙ dictum R. maritum ipsius de adulterio genitum asserebat, dicens,quod pr̄ dicti R.viuẽte vxore legitima, aliam M.noĩe superduxit, ex qua dictũ R.maritum ipsius uiduæ suscepit, pars uiduæ rñdebat, qđ dicta vidua sciens ꝙ pr̄ dicti aliã hr̃et vxorẽ,cũ eo cõtraxit in facie ecclesiæ. vñ dictus R.filius ipsius debebat legitimus reputari,cum illegitimi dici nõ dẽant,q. de adultera conscia non nascunt: Iudices qui de hac materia cognoscebant, super hoc dubitantes consuluerunt dominum papam. Vnde ipse intelligens, ꝙ pater ipsius R. matrem eius in facie ecclesiæ ignarã, quod sibi aliam matrimonialiter copulasset, duxerit in uxorem,& dum legitima putaretur uxor, ipsum R.suscepit ex ea,in fauorem prolis dictum R.legitimum iudicauit.Nota, ꝙ ignorantia alterius parentis facit quod filij de tali matrimonio nati legitimi sunt,& fauor prolis ad hoc coadiuuat.

† Alias ita, petitionem tuam nõ duximus admittendam.

† Alias H. & P.

† Cap.3. eo. tit. in 3 cõpi. Et uide Bal. in l. qui contra. C. de incestis nup.

cet igitur cum filijs sæpe dicti† regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus dispensandum, quia tamen tam lex Mosaica, quam canonica,[a] sobolem susceptam ex adulterio detestetur,[b] testãte Domino, quod manzeres † & spurij vsque in decimam generationem in ecclesiam non intrabunt, canone[c] vero uetante tales ad sacros ordines promoueri, secularib. quoque legibus non solum repellentib. eos a successione paterna, sed negantibus ipsis etiam[d] alimenta, petitioni † tuæ non duximus annuendum.

¶ Idem H. † & R. canonicis Beneuentanis.

Si coniugatus, viuente prima, in facie ecclesiæ cõtrahit cum secunda hoc ignorante: legitima erit eorum proles.

CAP. XIX.

EX † tenore litterarũ uestrarũ nobis innotuit, quod cũ G.vidua hæreditatem quondam R.mariti sui sibi & pupillo filio suo restitui postularet,[e] pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere pro eo, quod R.maritum ipsius uiduæ de adulterio genitum asserebat,& infra.

¶ Intelligentes,quod pater prædicti R.matrem ipsius in facie ecclesiæ ignaram,[f] quod ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in uxorem,& dum ipsa coniux ipsius legitima putaretur, dictum R. susceperit ex eadem, in fauorẽ prolis potius declinamus memoratum R.legitimum[g] reputantes.

¶ Idem episcopo Tib. †

Proles infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est, etiam si parẽtes sunt in gradu prohibito lege canonica.

CAP. XX.

GAudemus; & † infra. ¶ Cæterum prolẽ de infidelium cõiunctionib[h] natam, qui secundo, tertio, uel ulteriore gradu secundum opinionem[i] illorum matrimoniali contraxerũt affectu, post fidem receptã (utilitate publica suadẽte) legitimã uolumus reputari.

¶ Glo.seq.potest recitari per obiectionem.

e ¶ Restitui postularet.] tanquam tutrix.C.qñ mul.tut.off fun.l.2.& auth.matri. Olim si mater curã uel tutelam filiorum subire volebat:oportebat eam iurare,ꝙ non transiret ad secundas nuptias, hodie uero remittitur illud iuramentum,quia ueniebant contra,sed renũciat beneficio Velleiani.in Auth.ut sine prohi.ma.deb.& credit.§.quia vero multam, coll.7. & prædicta auth.matr.& si contraxerit,statim expellitur a tutela.C.eo.tit.auth.sacramentum,& sup.de appell.ex parte,ubi de hoc.

f ¶ Ignaram.] Hæc ignorantia facit, ꝙ filij sunt legitimĩ censendi, aliàs non essent legitimi,vt sup.eo.referente. vbi de hoc.

[Gio.seq.not.& remittit:quærit,& soluit.alle.in contrarium.

g ¶ Legitimum.] ex hoc patet, ꝙ sufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicãtur legitimi, & si nascantur lite mota legitimi sunt, licet postea separẽtur, vel si ante snĩam sit cõceptus ĩ.eod.cũ inter. Circa hmõi scientiam, uel ignorantiã tenendum est,ut dr̃ sup.de clan.desp.cum inhibitio. Sed nunquid idẽ esset si aliquis crederetur liber,cum esset seruus ut filius eius ꝑpter opinionem ecclesiæ iudicetur liber,& legitimus quo ad ordinem? Non,ut C.sol.mat.l.3. Argum.contra.ff.sol.matrim.l.si cum dotem. §.ult.

† Tyb. Tubu. Tyber.

GAudemus.] CASVS. Infideles quidam in secundo, vel tertio gradu ſm opinionem suam cõtraxerunt matrimonium, & filios de tali matrimonio susceperunt, tãdẽ cõuersi sunt ad fidem: Quæritur, an filij eorum legitimi sint censendi. Rñdet papa,q utilitate publica suadente debent legitimi reputari. Not.q fauor fidei & publica utilitas attendenda sunt.

† Cap.4 eo. tit. in 2. cõp. Et præter Doc. hic, uide Sot. libr. 4. sen. dis. 39. q. uni. art. 3. ad 4. ar. & per totum articulum com.

h ¶ Coniunctionib.] s. paganorum siue iudæorum ad fidem postea conuersorum,vt sup.de consang. & affi.de infidelibus.& ĩ.de diuor.gaudemus,cuius pars hæc est.

[Glo.seq.quærit,& soluit, & duas lecturas ponit.

i ¶ Opinionem.] talis opinio non legitimat,sed præstat occasionem legitimandi argum sup.ca.proxi.& cap.per venerabilem;& ff.de rit.nupt.qui in prouincia.Sed nũquid est matrimonium inter tales? Videtur quod sic.26.distinct.deinde.& sup.de consangu. & attin.de infidelibus.Solutionem collige,inf. de diuor. gaudemus,cuius hæc est pars, decisa uidetur ante illum §. qui autem, &c. vt præcedat sermo de coniunctis cum secũdis post diuortium factum adhuc viuentibus repudiatis, in quibus non est matrimonium,ut ibi dicitur. filij tamen eorum reputantur ab ecclesia legitimi utilitate publica suadente, ut alij facilius conuertantur. Sed si intelligatur de filijs filiorum, de quibus dicitur in principio illius capitu.gradus.tunc planum est,quia inter duos est matrimonium,ut patet.& sic deciditur ante §.quia uero quod potius credo. & filij talium legitimi sunt.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

¶ Viso de matrimoniis, & de impedimentis eorum, merito sequitur videre de separationibus, & diuortijs: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus, & testimonijs præcedentibus, ideo tractaturus auctor de diuortiis, præmisit i tam rubricam: Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes: Tractat enim q sūt accusatores idonei, & q idonei testes cōtra matrimonium. Abb. Sic.

† Alias ita, De his, qui matrimonium accusare, & contra illud uel b, uel cōtra illud testificari.
† Parmen.
† Parmon.
† Ca. t. cod. tit. in 1. cōp.
† Parmen.

De hac materia tractatur 35. q. 6. per totum.

R Elatū.] Cōmunis diuisio. Secunda pars, ibi, Cæterū. Abb. Sic. CASVS. Quidam filiam suam, cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permansit, tandem pp homicidium, quod commisit, de ciuitate timore mortis recessit. postmodum dicebatur, quod pater puellæ illum de sacro fonte leuauit, episcopus loci fecit, illum per litteras requiri, & p quinquēnium expectatus non potuit inueniri: Consultus papa rñdet, quod si manifestum est, quod asseritur aut legitimi accusatores & testes appareant, postq̄ iuuenis ille fuerit cum omni diligentia requisitus, etsi non potuerit inueniri, poterunt recipi testes, & fine canonico negotium terminari. No. q in causa matrimoniali lite non contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Aliquot annos.] sed de quot annis intelliges? Potest dici, quod de duobus, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4. q. 3. cap. si testes, uersic. ubi numerus, ff. de uerbo. sign. inter illam, in fine. & ff. de manum. testamen. libertas. §. ultim. ff. de testi. ubi numerus.

3 Non video quare se in hoc glo. fatiget. Io. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Exiuit.] nonne illa sequi eam tenebatur? quod uidetur 12. q. 2. unaquæque. 2. & 34. q. 2. si quis necessitate inenitabili. Et potest dici, quod tenebatur, quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte uagabundus discurreret, quia tunc non posset ipsum sequi, argu. ff. de oper. l. b. quod nisi. §. ex prouincia.

2 Vbi de hoc, & tenet hic Goff. quod ibi Io. & ad idalh. Host. de vo. quod super r §. si. & cap. seq. §. quod excom. Io. An.

c ¶ Manifestum.] ita quod notorium, alias non bene sequeretur: aut legitimi, &c. quia quod manifestum est, probatur 11. q. 3. eorum qui. in fi.

d ¶ Legitimi.] secundum quod traditur infra eo. ca. cū in tua.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit, solutioni obijcit, & respondet, opi. ponit, & inducit simile.]

e ¶ Testes.] Ergo altera parte absente, & non per contumaciam testes recipiuntur lite non contestata, & sententia fertur ut dicit. Nam ordo iuris in casu isto non non est vsquequaque seruandus, sup. ut lit. non cont. c. 1. Sed contra supr. vt lit. non cont. quoniā §. secundo. cum ille nō sit absens p cōtumaciā, vt ibi. Posset dici, q cū p culpā suam absens fuerit, nec posset inueniri, 3 illa culpa loco cōtumaciæ hr, ut contra eum procedatur: nec debeat mulieri obesse, quæ in culpa nō fuit: iniquum est n. aliū alterius odio prægrauari. C. de inof. tes. si quis suo, ad fi. nec pp hoc ius mulieris debet perire, maxime cum hēat legitimos testes & accusatores, & tanto tēpore fuerit expectatus, & cū diligentia requisitus, potuit pcedi potuit cōtra illū. Et illa decretalis, qm̄ non contradicit, si tu bene videas illā qua ibi dicitur, cum sine culpa sit absens, & non malitiosa uoluntate: hic ergo culpa & malitia facientibus est absens. Sed præsumptio in hoc vr contra mulierem, q præsente tā tpe tacuit. Sed præsumptio tollitur si testes & accusatores legitimi sunt, prout dr j. eo. cū in tua. Quidam dicunt, qđ corrigitur per illam decretalē. quoniam, & ei standum est. Item sic contra uidetur sup. c. 1. proxi. perlatum. Sed ibi non agitur, an sententia tenuerit, uel non, sed an filii legitimi essent.

† Vide concilium Trid. sess. 24. de reformat. c. 2.

3 Dixit Tancr. quod iste impediebat, ne ad eū posset perueniri citatio. Io. And.

TITVLVS XVIII.

Qui † matrimonium accusare possunt, vel cōtra illud testificari.

¶ Alexander tertius Parisiensi † episcopo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente contumaciter possunt super impedimento matrimonij recipi testes, dummodo sint legitimi, & ad dicta eorum fertur sñia.*

CAP. I.

R Elatum † est, quod cū prīcu iusdā puellæ, eam cuidam ciui Parisiensi † nuptui tradidisset, maritus post aliquot a annos, quibcum uxore permansit, propter homicidium, quod cōmisit, de ciuitate timore mortis exiuit, b nūc aūt dicitur posse probari, quod pater puellæ eum de sacro fonte leuauit; † sed litteris tuis quæsitus nondū potuit inueniri, licet quinquennium sit transactum; & inf. ¶ Cæterum consultationi tuæ taliter respondemus, quod si manifestū c est, qđ asseritur, aut legitimi d accusatores & testes e appareāt, postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, etiam si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & fine canonico iudicium terminare.

¶ Clementis tertius.

¶ *Accusatio, & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per litteras fieri debent.*

CAP. II.

A † Nobis est quæsitum, utrum aliqui super accusatione f matrimonii nihil uoce propria depromētes, † debeant per solā chartulæ cōscriptionē admitti. ¶ Ad hoc respondemus, quod in talibus, nisi quātū

† Cap 4. eo. tit. in 1. cōp.

† deponētes † pro sola chartulæ cōscriptione.

A Nobis.] In prima parte ponitur quæstio. in secunda responsio: ibi, Ad hoc. Abb.

CASVS. Aliquis vult accusare matrimonium, uel ēt testificari contra illud per cartulam, in qua scribit accusationem siue testimonium suum, nihil dicens uoce ppria. Quæritur, utrum talis accusatio, uel testimonium sit admittendum. Respondet papa, quod in talibus nullius est momenti tale testimonium quo ad sententiam proferendam, nisi solum quo ad præsumptionem, nisi alia legitima suffragentur, & hoc quod dr hic, melius intelligitur de testibus quām de accusatoribus, sed de utroque uerum est. No. quod per scripturam nullus debet accusari.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.

f ¶ Accusatione.] Licet littera ista videatur intelligenda de accusatore, tamē de teste potius intelligitur de utroque tamen est uerum. De accusatore habemus 2. q. vlt. præscripta. quod est de teste uerum similiter, testibus, enim & non testimonijs est credendum. 3. q. 9. testes, & & sup. de coha. cle. & mu. tua nos, & quod debeat intelligi de teste, colligitur ex littera, nisi quantum ad præsūptionem, &c. quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

¶ Glo.

¶ Glos. seq. notat præsumptionem non probare. a ¶ Ad præsumptionem.] No. q̄ psumptio non probat, nisi sit violenta, 32. q. 1. dixit, & 2. q. 1. primo & hoc est regulare ff. de test. l. 4. §. tam diuus, & 3. q. 9. testes, & s. de cohab. cle. & mul. tua. tamen præsumptio coadiuuat, si adsint alia suffragia. 1. s. de succes. ab intest. cum dilectus, & s. de test. preterea, & sup. de præsump. illud, & c. 3. & propter præsumptionē defertur iurm q̄nq; actori, q̄nque reo, vt s. de iurein. c. vlt. hic verò cōtra mr̄imonium non defertur iurm, s. de eo qui cogn. consan. vxo. suę super eo.

ad præsumptionem, a nullius momenti est conscriptio, quo ad sententiā proferendam, nisi alia legitima adminicula suffragentur.

¶ Clemens † iij. Papa Florentino episcopo.

In causa matrimoniali super consanguinitate, & contractu testificari possunt consanguinei, & parentes.

CAP. III.

Videtur † nobis: & infra ¶ Quòd parentes fratres, & cognati vtriusq; sexus, in testificatione suorum, ad matrimonium coniungendum vel dirimendū admittantur, tam antiqua consuetudine, b quàm legibus c approbatū. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes, proximiores admittuntur, quoniam vnusquisque suā genealogiam, d cum testibus, & chartis, tum etiam ex recitatione maiorum scire laborat. Qui enim melius recipi debent, quàm illi, qui melius sciunt, e & quorum est interesse, ita vt si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum f fiat matrimonium? ¶ Quod † verò legitur, pater non recipiatur g in causa filij, nec filius in causa patris, in criminalib. causis, & contractibus verū est: in matrimonio verò cō iungendo h & disiungendo ex ipsius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis i res est, congrue admittuntur.

¶ Idem.

Inuita desp̄osata, postea sponte cognita, contra matrimonium non audiatur.

CAP. IIII.

Insuper † adiecisti, quòd aliquis cū quadā innubili puella cōtraxit, quæ tandē ætatis metas attingens,

V Idetur nobis.] Tria facit. Primo ponit dictum. Scd̄a: ibi, Iō ipsius rōnes. Tertia: ibi, Quod vero. soluit, cōtrarium quoddam. Et incipe sic ponere casum: Titius petebat quandā in vxorē, & ad probādum contractū inducebat parentes suos. Ipsa vero mulier cōuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam ꝓbandam inducebat suos consanguineos, q̄rebatur an isti essent admittendi, & respondetur vt in littera.

CASVS. Quærebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti dēant in testimoniū suorū consanguineorū ad matrimonium coniungendum vel dirimendum? Rn̄det Papa, q̄ bene admittuntur, & hoc probat iā antiqua cōsuetudine quàm legibus: & ideo maxime admittuntur parentes; & si parentes defuerint, admittūtur proximiores: quia vnusquisque consanguinitatē suā scire laborat testib. & chartis, & recitatione maiorum, & illi recipi debent, qui melius sciunt, & quorum interest: Quod autem dr̄ pater non recipiatur pro filio, nec filius pro patre in causa, illud verum est in criminalib. causis, uel contractibus, sed in matrimonio coniugendo, vel disiungendo admittantur fauore matrimonij. Not. quod in causa matrimoniali pater admittitur pro filio, sed non in alijs. Item matrimonium res fauorabilis est.

¶ Glo. seq. secunda, quarta, & penultima tractāt vacillando, an ad ꝓbādum contractū parentes admittantur.] b ¶ Antiqua consuetudine.] No. quod antiqua consuetudo pro lege seruanda est, 11. dis. in his, & 12. d s. diuturni, & 9. q. 3. conquestus, & mos fidelissimæ uetustatis seruandus est C. de test. testamenta, & hæc consuetudo seruatur quo ad parentes, tamen in matrimonio coniungendo fallit, cum alter est superior nobilitate, potentia, vel diuitijs: quia parentes inferiores non admittuntur pro matrimonio cōiungendo. s. de test. super eo. quia suspectū est tunc testimoniū illorū, sed hæc decretalis non uidetur loqui in eo casu: ut dicitur infra. c ¶ Legibus.] i. canonibus 2 sic 31. dist. Micæna, & loquitur de illis canonibus, 35. q. 6. c. 1. & sic tam de consuetudine approbata, q̄ sm canones admittuntur. Si vis intelligere de legib. ciuilibus dicas, quod ad probandū, q̄ mr̄imonium contrahi possit non obstante consanguinitate, vel ad dirimendum matrimonium propter consanguinitatem, est arg. quòd parentes, & consanguinei sint admittendi: q̄a melius sciunt suam proximitatem, quā extranei, C. d̄ i̇ integ. rest. min. d̄ tutela. & C. de libe. cau. si filiū & ff. de prob. etiā, & q̄ alij præferantur, est arg. ff. de adult. si maritus.

d ¶ Genealogiam.] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittantur, & alijs præferantur, 35. q. 6. c. 1. & 2.

e ¶ Sciunt.] Consanguinitatem scilicet; & per hoc vr̄ q̄ non loquitur de testimonio ferendo pro ipso cōsensu, q̄a si extraneus interesset, eque bn̄ sciret sicut pr̄, & mater, an cōsensisset tūc adinuicē, sed lr̄a sequens bene innuit de ipso contractu. 3.

f ¶ Nullum.] 30. q. 5. aliter, & ff. de ritu nup. l. 2.

g ¶ Nō recipiatur.] 4. q. 3. c. si testes. §. itē testis idoneus, & ff. de testib. l. testis idoneus.

h ¶ Coniungendo] ex hoc vr̄, q̄ ad probandū matrimoniū esse cōtractū, admittunt̄ parentes, & inducitur ad hoc à plurib. sim. sup. de testi. super eo. sed non loquitur in eo casu, sed quod dicit, in cōiūgendo, si diceret q̄ essent cōsanguinei, q. cōtrahere volunt, vel fama esset de hoc, pr̄ & mr̄ & consanguinei admittuntur ad probandum cosanguinitatē, 4. s. de spon. cum in tua. Intellige loq. hanc decretalem, q̄n propter consanguinitatem tantum dr̄ q̄ non possunt coniungi, & q̄n propter consanguinitatem debent separari: & hoc ēt satis colligitur ex rub. Cōsueuit tn̄ induci, quod pater, & mater admittuntur ad probandum ipsum contractum matrimonij, quod verum est secundum distinctionem illius decretalis, super eo.

i ¶ Fauorabilis] sup. de condi. appo. c. vlt. vbi de hoc, & arg ff. de re. iu. in ambiguis 5. vt sup. de app. directæ, in fine. Ber.

Insuper.] in prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, In hoc. Abb. Sic.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandem facta maior, & ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamauit, dicens, quod ab initio semper dissensit, & hoc probare volebat per testes: Quæritur, an sit audienda? Respondet papa, quod amplius audiri non debet contra matrimonium, quia reclamare debuit, antequā cognosceretur ab ipso; sicut enim ante duodecimum annum potuit dissentire, ita postquam carnaliter cognouit eandem, non poterit reclamare ratihabitione sequenti. Nota, q̄ ipso facto confirmatur, quod non valebat. Item quod ab initio

1 Forte fama secundū Ala. & Vin. qui allegant eadem iura. Io. An.

† Clemens papa Florentino epō. † Cœlest papa Flo epo. fere in oīb. manuscriptis, aliàs Cœlestinus tertius, &c.

† Ca. 1. tit. de matrim. contra īterdictū ecclesiæ celebrato in 1. comp. refert Gratianus si ue Palea. 35. q. 6. c 2. vide Martanū Socin. cons. 38. incip. circa primū. ver. cū igitur in 3. par.

† Vide Lāfrāchū de Orlano. in ca. q̄m contra, sup. de proba. & Spe. tit. de teste. § 1.

3 Alias, consensu.

† Ca. 2. e. tit. in 2. compi.

4 Vide Frāci sci de Arc. 1 consi. 14.

5 Ibi, pro debitus uidere melius est. Io. And.

2 Sumitur, r. lex pro canone. pro cōsuetudine, & regula pro rōne, vt no. 1. q. 1 ventū ad fi. Io. An.

initio non tenuit, ratihabitione sequenti valet.

a Probat.] id est probare intendit. iuxta illud.

Et mihi pro facto sæpe quod esse potest. Lau.

b Fama.] Tales enim debent testes esse sine omni suspicione infamiæ 2.q.7.testes.

c Cum potuit.] si.n. semp inuita detēta fuisset, & verbo, & facto cōtradixisset, audiretur qñcunq; postea.ar.16.q.3.prima: sed ex tpe psumitur contra istam, sic s. de sponsa.ad id quod.& arg.1.q.1.constat.

d ¶ Duodecimo anno.] in muliere, ff. de ritu.nup. minorem. & 14. in viro. s. de despon.impub.attestationes.

Glo. seq. quod ratihabitio, &c.

e ¶ Copulę carnali.] Ex quo.n.carnali copulæ consensit, ois violentia sublata intelligitur, & mrimoniū tenet. s. de despō. impub.de illis. s. de eo qui du. in matri. q po.c.2.& s.de despo.veniens, & ita ratihabitio cōfirmat, siue validum facit, quod ab initio non valebat. s. de regulis iuris cum virum.

Significante.] In prima parte ponitur [illegible] In secunda casus commissionis Cum igitur Abb.Sic.

CASVS. Quidam duxit quandam in vxorem, mater mulieris [illegible] accusare, vt ab illo pecuniā extorqueret, & licet voluntati suę prauę nō possint opa rndere, nihilominus vult hre pecuniā, vt ab accusatione desistat: Cū igit malitijs hoīum sit obuiandum, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant. Nota quod mater potest accusare matrimonium filiæ, si non malitiose moueatur. Item malitijs hominum non est indulgendum. Item non auditur ille, qui tantum vult nocere.

Glo. seq. ponit duos casus, quibus, &c.

f ¶ Malitijs.] de rei.ven.in fundo.& ff.de recept. arbi. ita demum, & s.de rescr.sede Apostolica.cūque tamen auditur, qui non facit, nisi vt noceat, vt dicit Lau.ar.inducit.C.de nat.libe.auth.licet sicut, & prius pnia facta non prodest, & tamen aufert vsum posterioris, de pen. dist.3 sal cibus.

[Gl. seq. al. 1. concor. simile arguit, & tenet contrariū.

g ¶ Repellente.] Nota, q repellitur accusator propter turpem quæstum, simile 2.q.1 prohibentur. Item repellitur si intra tempus statutum non accusauerit, infra eod.cap.proxi.nisi intra de causa vt ibi. Et est ar. [illegible] commutat pellit in matrimonio, et [illegible] Sed contrarium [illegible], quia ibi gratia 3 non confertur.

ab illo pluries cognita, cōtra matrimoniū proclamauit, asserēs se sēp ab initio dissensisse, q per testes probat,[a] fama[b] & cōuersatione pclaros. In hoc itaque casu sentimus q aduersus mrimoniū audiri nō debet, quę ante cognitionē sui iterum annum attingens, cum potuit[c] minime reclamauit: sicut.n. ante legitimum cōsensum (qui in duodecimo anno[d] spectatur) potuit dissentire: sic postquā legitime tempore accedente, semel etiam copulæ carnali[e] consensit, ex ratihabitione, sibi super hoc silētium non ambigitur indixisse. †

¶ Innocentius tertius archiepō, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de † Albaneñ. Genueñ.

¶ *Repellitur accusās matrimoniū propter quæstū.*

CAP. V.

Significāte † M. de Canulla † nro est Apostolatui declaratum, q cū N duxisset legitime in vxorē, S. mater ipsius nisa est mrimoniū accusare, vt ab eo pecuniā extorqueret, & licet intellectui suo praua nō possint opere rndere, nihilominus vult hre pecuniā, ut ab accusatione desistat. Cū igit nō sit malitijs[f] hominū indulgendum, mandamus, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellentes,[g] eidē super hoc silentium imponatis.

¶ Idem.

¶ *Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denūciationis tempore tacuit, nisi denūciationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & q nō obijcit illam malitiosē.*

CAP. VI.

Cum † in tua dioecesi, & inf ¶ Si verò post contractū matrimoniū aliquis[s] appareat accusator, eū non prodierit in publicū, quādo banna, secundū cōsuetudinē[h] in ecclesijs edebantur, vtrum vox suæ debeat accusationis admitti, meritò quæri potest. ¶ Super quo sic duximus distinguēdum, quòd si tempore denunciationis præmissæ is, qui iam coniunctos impetit, extra diœcesim existebat, vel alias denūciatio non potuit[i] ad eius notitiam peruenire, vt

Cum in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens solutio ibi, Super quo. Et secundum membrum ibi, Alioquin, Tertio excipit, ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Consuetudo est in aliquo loco, vt quando aliqui volunt contrahere matrimonium, publice proponatur in ecclesijs, vt quicunque scit aliquod impedimentū exhibeat, & dicat: nullus apparet contradictor, & sic contrahunt, postea apparet accusator. Quęritur, an sit admittendus? Respondet, quod si tempore præmissæ denunciationis extra diœcesim existebat ille, qui nunc matrimonium accusat, vel ad eum denunciatio non potuit peruenire, puta quia [illegible] tate, [illegible] bat, vel in tali erat ætate, quod ad hoc eius ætas non sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri, alioqui tanquam suspectus debet repelli, quia præsumptio est contra ipsum [illegible] denunciationem [illegible] ce [illegible] ceti [illegible] proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit, quæ obijcit, & quod ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi auditus accusandi. quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, iste tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primo, quod contra ea, quæ publice fiunt, habet quis accusationem. Item qui est in diœcesi, non habet accusationem circa ea, quæ publice fiunt. Item iuramentum eludit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusandum, cuius actor repellitur, secus in testimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accusando.

h ¶ Consuetudinem.] hæc consuetudo consona fuit iuri, vnde hodie pro iure communi statuit, qua omissa si postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi, supra de clan.despon.cum inhibitio, & sim. supra despon.cum in tua quæ est pars istius, & ei continuatur in integra.

i ¶ Non potuit.] quia erat in remotis partibus. simile decima septima.quæstione secunda. si quis incognitus.

1 Ad idem de consec. dist.2.c. perueniat. 1. An.

a Vide in ca. ratihabitionem de re. iu.li.6.

† indixisset.

† De Alba. Genuensi.

† Ca 2 eo ti. in 3. compi.

† Canulla Camilla

3 Hæc est hæresis damnata in conci. Trid. ...

Nam confertur ... sit.

† Ca 3 ti. de clandestina ... ne, in 1 compilatione.

a ¶ Feruo-

a ¶ Feruore.]15.q.1.illa & 17.q.2.Gōsaldus,& supr.de reg.sicut tenor.

[Glo.seq.obiicit,& soluit.]

b ¶ In annis.] sed quō potest hoc esse, ꝙ iste in talib.annis denunciationem factam nō cōprehendat,& habilis vr̄ ad impedimentum comprehēdēdum: r̄ ꝗa vr̄,ꝙ impedimētum dēat scire tpe cōtracti mr̄imonij, sed pōt esse, ꝙ tunc nesciebat,nec sufficiebat ætas ad hoc,sicut nec ad cōprehensionē denūciationis, & tn̄ postea potuit scire īpedimentū,ut ĩ.seqt̄.tn̄ tpe denunciationis eius ętas sufficere nō ualebat, ꝗa ætas illa nescit, ꝗd videat.C. de fal. mo.l.1.& argu.s̃.de spō.tuę fraternitatis

x Deprauata ē hæc glossula ut plurimum in vulgatis codicibus,quæ restituta est ex Vaticanis.

pura si nimiæ infirmitatis feruore[a] laborans,sane ut ē tis patiebatur exilium, uel in annis [b] tam teneris constitutus, quod ad comprehēsionem talium eius ętas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus eius accusatio debet audiri. Alioquin cū rationabiliter pręsumatur, quod denunciationem publice[c] factam,idem existēs in ipsa dięcesi minime ignorauit, tamquam suspectus est proculdubio repellendus;[d] Nisi proprio firmauerit iuramēto, [e] quod postea didicerit ea, quæ obiecerit,&† ad hoc ex malitia non procedat; †quia tunc etiam si didicisset ab illis,qui denunciationis tēpore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusādi;quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta, illos excluderet, [f] iste tamen a

c ¶ Publice.] & ideo nullus potest ignorare.16.dist.quā dicitis. & 12.q.2.q Sc huma nis & s̃. de postu.c. 1.ar.82.di.pposuisti.

[Gl.seq.alle.3.cōcor.quærit,arg.pro, sol.contrarium.finis recitetur per. q.]

† al.ita,& ꝙ ad hoc,&c.

d ¶ Repellendus.] & ita ꝗ infra tps cōstitutū,nō proponit ius suū, postea repellit, & ab accusatiōe, & a testimonio. arg. sup. de cland.despō. cū inhibitio a cōtrario. & C.de inge.diffamari.& fa.d pb.licet.Sed nunquid admittunt ad denunciandū? vr̄ ꝙ sic, cū & iuramentum ei nō obstaret.sup.de iurei.quēadmodū, & ar.de cog.spi. tua.Dicas,ꝙ nō est admittēdus,cū sit suspectus, ut hic dicit,& suspectæ psonę remoueant a denūciatione, sicut ab accusatione,ĩ.de acc.cu dilectus filius, & s̃.de spō. cū in tua.nā cui una uia aliquid prohibetur, alia uia ad idē non debet admitti.s̃.de proc.tuæ,cū suis cōcedi posītis,& ita taciturnitas nocet accusare uolenti,nisi forte tacuit,quia non habuit tūc probōnē 2.q.7. plerique; & iō dixi.forte,ꝙ licet tunc non haberet testes, ipsemet potuit impedire matrimonium contrahendū, vn̄ non prodest,ꝙ pp hoc tacuit,s̃.de spō.pterea.& s̃.de test.sup. eo. & sola fama impedit mr̄imonium,s̃.de consang.& affi. c.2.taciturnitas uero ipsorū cōtrahentium non præiudicat eis.arg sup.de resti.spo.ex conquestione. & sup.de clan.desp.cum inhibitio.& ĩ. de sen.exc. inquisitionis.

¶procedit

[Gl.seq.inducit duas concor.& elicit unum notabile.

e ¶ Iuramento.] sic sup.de test.præsentium.& sup.de excep.pastoralis. Item not. hic, ꝙ plus ualet iuramentum unius,quam præsumptio iuris, quia per illud iuramentū eliditur iuris præsumptio.35.q.3.extraordinaria.

Gl.seq.ponit d uerstitatem, quærit de rōne ipsius,& soluit.iterum quærit,arg.pro, & contra,ponit opinionē Io.& sol.]

f ¶ Excludere.] hic habes, ꝙ aliquis admittitur ad accusandum,cuius auctor repellitur. secus est in testibus,supra de testi licet & ĩ.de hæret fraternitatis.ar.Sed quæ est rō diuersitatis? Dic ꝙ aliud est in accusatore,& aliud in teste,modicum pīudicium fit,si accusator admittitur, cuius auctor repellitur pp culpam ppriā, & iste culpabilis non existit, & ad dictū accusatoris nulla fit condēnatio,nisi ad sint legitimi testes, sed ad dictum testis qs cōdēnatur:& ideo debent esse tales auctores, ut ipsorū facta sufficerent ad hoc, ut illi admittantur,qui causam habuerunt ab eis.ar. C. de acq. pos.uitia. Sed nūqd statim elapso termino obstabat talis taciturnitas? Vr̄,ꝙ incōtinēti, nisi ĩ.terminum accuset,32.q.2.mulier ar su. de offi. del.cū olim.ff. de leg. 2 cū quidā. in fi.& ff. ad Mace. si filius. Ar.cōtra.20.q.2.puella.vbi vsq; ad anū & diē tutores & parentes puellæ,quæ sacrū uelamē assumpsit, cōtradicere pn̄t, ultra nō,ut ibi, vł saltē vsque ad x. dies. ff.de cōst.pec. promissor. & C.quō & qn̄ iu. ab eo. Io. dixit,ꝙ taciturnitas ista cum quodā tēperamento intelligi dēt.argu.ff. de solu. quod dicimus.& si ex quibus cau.maī ab hostibus §. ult. & bene facit ad hoc supra de loc. c.pen & ult.Ego credo quod quandiu res est integra,quod potest & dēt admitti;cōtracto vero matrimonio de præsenti non videtur audiēdus tanquam suspectus, si potuit infra tempus procedere, & denunciare impedimentum.

moueri nequiret, cum culpabilis non existat.

2 Quid si nullum tempus sufficit p̄ præxum. tenat tunc nt. a dictum tē us: tn̄ cum quodā tēpeīamēto est hoc intelligendum per ura, quæ inf. ad hoc alle gl. secundum Inno & Host io.An.

TITILVS XIX.

De diuortiis. †

† De materia huius tit. uide late p theologos scholasticos lib 4. sen.di. 35.& per Sil. in sum.uersi. diuortium.

¶ Ex concilio apud Vuormaciam.

¶ Homicidium necessariū non priuat spe coniugij, sed machinatio in mortē coniugis sic.

CAP. I.

SI † qua mulier in mortē mariti sui cū aliis cōsiliata est, & ipse aliquē illorū se defendendo occiderit, potest ipse post mortem uxoris, si voluerit, [g] aliam duce-

† Vuormaciam al.Vermeriās.

† Cap.1.eo. tit.in 1.cōp. Burch.lib.6. decre. ca.41. Iuo par. 10. ca. 169 Gratianus 35. q. 1.c 6 incip. si qua mu.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua ut in præcedenti.tit.uel potest sic continuari.Supra in præcedentib,uisum est,qualiter matrimonia coniunguntur,& qualiter accusentur,merito restat videre,qualiter diuidantur.& scias,ꝙ diuortium fit dupliciter. Primo quo ad substantiam uinculi matrimonialis, ut qn̄ separatur matrimonium pp impedimentum perpetuum. qn̄que fit quo ad thorum & mutuam seruitutē, uel propter adulterium coniugum. Al b.

De hac materia tractatur.28.q.1.& 2.22.q.2. & 6.& q.35.q.6.ab isto primo usque fi.q.& q.9. quasi per totum.

SI qua] CASVS. Dicitur hic,ꝙ si aliqua mulier fuerit machinata in mortem uiri, & uir se defendendo aliquem de insidiatorib. occiderit,si voluerit post mortē uxoris,cōtrahere potest. mulier aūt sine spē coniugij pænitere dēt No.ꝙ conatus sine effectu punitur.

g ¶ Voluerit.] quia quantum ad hoc non impeditur,quominus contrahere possit post mortem uxoris, cum tale homicidium directe non fuerit uoluntarium, & homicidium non impedit matrimonium contrahendum, nisi in casibus 33. q.2.interfectores,&c.admonere, & ĩ de pen.& re.c.2.nisi sint iuuenes,ut c.interfectores, & ca. causa,in c.adolescentia,& tunc dispensatiue.

[Glo.seq.alleg.4.iura, signat unum contrarium.& ibi remittit ad sol.q.]

a ¶ Insidiatrix.] licet ista mulier non fuerit cōsecuta effectum, nihilo minus punitur quo ad legem coniugij, & est arg. q conatus sine effectu punitur. sup. 51 dist. si qs post. & de poen. dist. 1 si quis cum telo. & sup. de biga. nuper. & c. vltim. arg. contra sup. de spon. c. vlt. cum suis concor. ibi positis, vbi de hoc tñ si con traheret, teneret.

1 Idē Host. q circa crimina q dirimūt remittit ad ea, quæ no i sum. de ma. §. qualiter impeditur. vers. sunt & ali 3 ... & de spon. §. fin. ver. item de crimo. Io. An.

Q Uæsiuit.] sunt tria dicta. Secū dum ibi, Verum. Tertium ibi, In viris, Alexas.

CASVS. Quæritur i c. isto, vtrū mulier pro furto vel alio crimine a viro suo separari dēat? Rñdet papa, q mulier pro furto, vel alio crimine viri sui separari non debet, nisi velit religionem fidei sue corrūpere: Sed si vir vxorē suā ad infidelitatem traxerit, a viro poterit separari quoad mutuam seruitutē, ita tñ q alij nubere nō liceat, qa licet separētur, tamē manent coniuges ēt separati, & idē intelligitur in viris. Not. ... nisi pro ... vel ... non ...

† Ca. 1. co. ti. in 1. compil. & post dec. Lat. sub Ale. 3. p. 50. c. 22. §. quod aūt. Vide Sotum lib. 4. sen. di. 37. q. ...

† Vide com ...

b ¶ Vel alio crimine.] ... nemine potest ... dimittere uxorē, vel vxor virū, vel p alio qđ ei contingat, 32. q. 1. in coniugio. & cū 5. si qs uxorē. nec ... prū. & q. 7. oēs causationes: nisi pro crimine fornicationis, vt in c. ... dictis, vel p spirituali fornicatione. 28. qu. 1. idololatria.

† Ambien.

re ipsa autem insidiatrix,[a] pænitentiæ absque spe cōiugii stet subiecta.

¶ Alexander tertius.

¶ *Coniuges propter alterius crimen non separantur, nisi spūaliter fornicentur, & tunc durat coniugium eis etiam separatis.*

CAP. II.

QVæsiuit † a nobis, & infra.

¶ Nos itaque taliter respondemus, quod mulier pro furto, uel alio[b] crimine uiri sui (nisi fidei suæ religionem corrumpere uelit) ab eo separari non dēt. ¶ Verum si cōiugem suam ad infidelitatis maleficium traxerit, a uiro poterit separari, † ita quod ei nubere alii non licebit: [c] quia licet separentur, semper tamen coniuges [d] erunt. In uiris [e] quoque præsentis sententiæ forma seruetur.

¶ Idem Ambianen. † epō.

¶ *Vir non potest dimittere uxorem sine iudicio ecclesiæ ēt propter impedimentum parentelæ notorū. Si fama refert impedimētum coniugij etiam nemine opponēte, episcopus ex officio potest de eo inquirere. Si uero impedimētum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separare. hoc secundo.*

CAP. III.

PORRO † de Comite Pontini, qui B. uxorem suā absque iudicio ecclesiæ dimisit, quia eam ... fuisse uxoris defunctæ pro ponit, prudentia tua cognoscat, quod si etiam parentela[f] esset publica & notoria, absque iudicio ecclesiæ ab ea separari [g] non potuit quare ipsam ad eam recipiendam, quæ petit restitutionem [h] ipsius, districte compellas; quam si recipere noluerit, eum ... super inductam [i] ... excommunicationis ... ¶ Preterea de H. qui cognatā suā duxit uxorē, Respondemus, q nō apparentib accusatoribus, & parentela manifesta, seu publica [k] existēte (qđ credibile nō est, nisi esset i primo gradu uel secūdo) [l] ... interest [m] ...

& i hoc ēt si viro suo mortē machinet. § c. prox. & si talis turpis conditio in matrimonio apponatur, si turcū ... habetur, s. de condi. appo. c. vl.

c ¶ ... licebit.] cum matrimonium eorum sit ratum ... secus eit de matrimonio infidelium, s. eo. quanto, & c. gaudemus.

d ¶ Coniuges erunt.] quia vinculum coniugij, semel habitum, nunquam amittitur viuentibus coniugib. etiā separatis. 32. q. 7. c. 2. & 3. sicut nec baptisma, vel ordo. 1. q. 1. quod quidam. ver. cum videamus.

e ¶ In viris.] qa vir, & vxor non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. si qs uxorē. & q. 5 pcepit & q. 7. Apostolus. Lau.

PORRO. sunt duo dicta. Secundū ibi Preterea. Abb.

CASVS. Quidam Comes auctoritate sua absq; iudicio ecclesiæ dimisit vxorē suā, qa eā dicebat fuisse cognatā vxoris suæ defunctæ, mulier petebat eū sibi restitui. Quæritur, an potuerit eā sic dimittere? Rñdet papa q si ēt parētela publica & notoria eēt, sine iudicio ecclesiæ vxorē dimittere non pt: vñ Comes cōpelli pōt, vt eā recipiat, quæ restōnem eius petebat: qđ si facere cōtēpserit, excōicet. No. q in notorijs ordo iuris seruandus ē. Itē nullus dēt auctoritate ppria vxorē dimittere.

[Glo seq. arg. alle. 3. iura. & 4. in cōtrarium, & soluit.]

f ¶ Notorie.] ar. q i notorijs seruādus est ordo iuris. ar. 11. q. 3 eorū. & 24. q. 1. pudēda in fi. & 3. q. ... contra 2. q. 1. ... & ... & s. đ iurei ad ... 3. & ff. ad l. Aq. pñđ in fi. Sol. quo ad iniā sp seruādus est ordo iuris, qtū ad alia nō.

[Gl. seq. reddit duplicem rationem.]

g ¶ Separari.] 33. q. 2. seculares. 25. q. 6. null orū. Et est ratio quare, q sña diuortij pena est, & pœna nō est inferenda nisi per iudicē. 33. qu. 2. c. inter sectores §. in ... C. de Iudæ.

[Gl. seq. alle 3. cō cor. signat ... contrarium, & solu it.]

h ¶ Pet restitutionem.] restō. n. facienda est, sup. de of. dele. cām matrimonij. & sup. de rest. spo. ex conquestione & fi. ut li. non cont. accedēs 2. ... vbi dr, q si probones inconuenienti sunt paratæ, non est facienda restō, ergo multo minus est facienda, vbi notorium est impedimentū, vt hic. Dic & facienda est præterquā ad carnalem copulā, vt intelligas ... decre. fin illam.

i ¶ Super inductam.] ... s. de spō. venies.

2 De materia huius glossæ uide ... Gomez. to. 3. uari. reso. lu. c. 1.

† Ca. 3 co. ti. in 1. compil. & post cōci. Lat. sub Ale. 3. pa ... 29 & porro. Et de a ... Tho. lib ... Sen. di. 25 q. ... & Syl ... Turrec. ...

PRAETEREA. Quidā H. nomine quādam cognatam suā dux it in vxorē; Quæritur qd fieri dēat. Rñdet papa, q si nō appareāt accusatores. & parētela manifesta, & publica existit (quod credibile non est, nisi essent consanguinei in primo gradu, vel secundo,) illud matrimonium d ... quod illicite est contractum. Not. qđ noto ium & manifestum est, accusatione non indiget.

K ¶ Seu publica.] & si manifesta non esset, vel ... dummodo fama eēt, q eēnt cōsanguinei in gradu prohibito: ex officio suo posset eps inquirere & cōpellere, vt quicūque ueritatē sciret, hibeat testimoniū. 35. q. 6. ... in sy no ... & s. de testi. cog. præterea, & s. de ... c. 1. & 2. q. 1 Deus omnipotens. imo quilibet tenetur denunciare ecclesiæ, sup. de cog. spirituali, tua.

l ¶ Vel secundo.] & ita uidetur, q consanguinitas ultra secundum gradum non posset esse notoria, sed fama esse publica potest. 35. q. 6. si duo.

m ¶ Interest.] id est, ad ecclesiam pertinet:

2 Sicut & discordes bñ cōiuges ex officio suo reconciliat, & ad cohabitandum cōpellit. su. de spon. ad id quod Io. A.

Sig ...

Significasti] Communis diuisio. Secunda pars ibi, cō sultationi. Abb.

CASVS. Quidam sine iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suam pro eo quod suggestum fuit ei, cum quodam consanguineo suo eā incestū cōmisisse, pp qđ ēt fuit excōcat⁹. Sed mulier illa đ alio sobolē suscepit, nihilomin⁹ petebat viro suo restitui dicēs, ꝙ iniuste eā dimiserat, & sibi materiā adulterādi dedisset: Quærit, qđ iuris sit? Rñdet Papa, ꝙ si notoriū sit, mulierē ipsam adulteriū cōmisisse, ad eam recipiendam vir compelli non debeat, nisi cōstaret ipsum cū altera adulteriū comisisse. Nota ꝙ adulteriū notoriū impedit restitutionem. Itē paria delicta mutua cō pensatione tollūtur.

[Gl. seq. obijcit, & de eo opi. ponit, quā reprobat. quærit, ar. negatiue. sol. contrariam. Iterū quærit, & soluit.]

a ¶ Materiā adulterand[i] ... vir, quia ipse ... eriā ... quare si ... bi imputet vir. argu. 27. q. 2. si tu abstines ff. de mino. cū mandato in fi. ff. sol. mat. si mulier. quod magister Io. Fauentinus concedebat: ... occasionem ... dedisse vir, 50. dist. studeat. sæpe. & ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. ... & ff. de iniu. & dam. da. c. vlt. in fin. & argu. ad hoc, ff. de eo qui cog. consan. vxo. suæ super eo. & c. discretionē. Sed cōtrariū est verum, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32. q. 5. ita ne. Nec est ignoscendum ei, quæ prætextu paupertatis turpissimā vitā ducit. ff. de rit. nupt. palam. §. non est: nec obstat si replicaret ēt illa, ff. de adul. l. 1. §. si publico, nisi ... tradidisset adulterandam, quia tunc non posset obijcere adulterium, vt decr. discretionem. Sed pone, quod mulier recessit à viro auctoritate propria & nihilominus petit restitui, videtur, ꝙ non sit audienda. quia ipsa non fuit eiecta, sed ipsa se eiecit: Dicas, quod est audienda, quia eo ipso ꝙ rediens non admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acqu. pos. clā possidere. §. ... & l. si id quod. §. vlt. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. siue aut. Sed nunquid poterit à viro petere expensas, quas fecit, postquam ipsa recessit ab ipso? Non credo, cum maritus ipsam non expulerit: sed si eam reuertentem non admittat, postea tenetur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Si notorium.] quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petenti restitutionem? Dico; quod non auditur, quousque fuerit restituta, supra de rest. spo. item cum qui s, & c. 2. & 3. & c. in litteris, secus in petitorio. 27. q. 2. Agathosa.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post conc. Lateranen. par 6. ca. 14.

Et ꝓpter citatos in ca. porro. vide Couarruuiā lib. 4. decre. part. 2. c. 7. § 4. & 5 & totū lib. 4. cen. dist. 36. q. 1. art. 3. & seq.

† Vide no. in c. ... & ... Hu. & Bar. ... An. ... tit.

trimonia illa, adhibita grauitate, dissoluere, quæ illicite contracta noscuntur.

¶ Idem.

¶ Repellitur vxor petēs restitutionē mariti, si notorie fornicata est, & maritus continuit.

CAP. IIII.

Significasti, † quod quidam vxore sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quod suggestum sibi fuerat ipsam incestum cum quodam consanguineo suo cōmisisse, vinculo fuit propter hoc excommunicationis astrictus: verum mulier non cōtinuit, sed sobolem de alio viro suscepit; nec minus postulat viro restitui, asserens se ab ipso iniuste dimissam, & eundem sibi materiam a adulterandi dedisse. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus, quod si notoriū b est, † mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiēdam præfatus vir cogi non debet: nisi constaret c ipsum cum alia adulterium commisisse.

¶ Idem.

¶ Matrimonium separatur propter adulteriū mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratur, & est bonus casus, & multū allegabilis.

CAP. V.

Ex † litteris tuis accepimus, quod V quandam duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere concordes; proponebat enim idē V. quod illam per violentiam sibi illatā, metu etiā mediante duxisset. & infra. ¶ Tandem vir vxorē suā super crimine fornicationis in iure conuenit, quæ nesci tur quo ducta spiritu, cœpit publice confiteri, quòd cū vir negaret ei in necessarijs † prouidere, crimen cōpulsa d est incurrere memoratū; cū e; diligētius à te fuisset admonita, e ne ad suggestionem alicuius illud tam

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

c ¶ Nisi constaret.] ita ꝙ esset notorium adulterium viri: aliàs ipsam oporteret prius probare adulterium viri, & sic crimina mutua. pari compensatione tolluntur. 32. q. 6. nihil, & inf. de adul. c. pen. & vlt. ff. sol. mat. viro. 25. dist. primum. & 26. distin. vna tantū. & 6. q. 1. qui. crimen. ff. de ec. per quem fac. erit. l. vlt. §. sed & si. & ff. đ adul. si vxor §. iudex, ar. contra, ff. de do. exce. apud Celsū. §. Marcellus. Hoc contrarium soluitur supra de except. dilecti.

Ex litteris] Hic est bonus casus, & multum allegabilis. Et duæ sunt partes. Secūda: ibi. Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quādam in vxorem: tandem orta discordia inter eos dicebat V. ꝙ eam per violentiā sibi illatam, & metum etiam duxisset: Postmodum accusauit eam super crimine fornicationis: quę cœpit publice ꝓfiteri, ꝙ cum vir ei negaret in necessariis ꝓuidere, crimē compulsa fuit incurrere supradictum: Sed cum admonita fuisset ne ad suggestionem alicui⁹ illud turpe cōtra se profiteretur, ipsa illud manifestius asserebat: eps conuocato capitulo suo, đ cōsilio capituli sui, vtriusq; eorū priuatum cōtinent[iam] indixit obseruādā, ita ꝙ caste viuerent ab inuicem separati. Sed dictus V. statim cum alia contraxit. Eps hoc audiens, ab ipso V. veritatem inquirens ipse rei seriem explicauit; & ad sedem Apostolicā appellauit: Eps ordinē huius negotij dño Papæ significauit. Vñ mādat papa, quatenus si est ita, virū ꝓdictū ad vxorē legitimā redire copellat No. quod ex sola cōfessione adulterij separatur vxor à uiro, quātum ad mutuā seruitutē. Item de consilio capituli eps hmōi sententias ferre debet. Item separati uiuere debēt continenter, alioquin non obstante sententia, debent adinuicem redire: qa paria delicta mutua compensatione tolluntur. Itē delictu superueniens rei iudicatæ tollit sententiam.

† Cap. 3. tit. de clandestina desponsatione in 2. cōpilatione. Vide B. Thomā in 4. ... additis ad 3. par. q. 62. ar. 6. & de intellectu huius decr. Sotum lib. 1. ... q. 1. art. 6.

† Vide Bar. Angelū, & alios in l. diuortio. ff solu. matri.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d ¶ Compulsa.] non ideo tamen excusanda est: quia nō ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit. ff de rit. nup. palam. §. non est. ... potius debuit omnia mala pati quam malo consentire. 32. q. 5. ita ne arg. contra. C. de patr. qui fi. distra. l. ult. & C. de inoffi. testa. Auth. ... si post. & 27. q. 2. si tu abstines.

Glo. seq. quærit, & aliam quæstionem infert, quam soluit per c. cui respondet. ponit opi. & soluit.]

e ¶ Admonita.] sed nūquid debuit iudex hoc ... hoc ipsum factum respicere uidea ur? Sed pone ... hoc

ꝙ de consilio alicuius hoc dixisset, nũquid poterit renouare huiusmodi cõfessionem, cũ in tali facto non possit dici ignorans? Potest dici ꝙ sic, cũ hæc cã quasi criminalis sit, vel mixta, sup. de proc. tuæ. confessio enim in crimine nõ præiudicat, nisi pseueret. ff. de q̃. l. 1. §. diuus & §. si quis vltro. sed illa lex loquit de cõfessione. q̃ extorquet per tormẽtum Laur. dicit. q̃ potest reuocari, sed si fiat ex d̃liberatione, & non ex calore iracũdiæ, non videtur ꝙ reuocari possit: quia nõ posset probare errorem.

a ¶ Ab inuicẽ regregati, ex hoc vr̃, ꝙ sententia diuortij lata fuit, cũ de cõsilio capituli videat̃ fecisse, q̃ sine consilio capituli fieri non debet, 15. q. 5. epũs, nullius, & 86. dist. q. qd̃ vero. Et est notãdũ, ꝙ delictũ superueniẽs rei iudicatæ p̃iudicat ei, pro quo lata est sentẽtia. qd̃ verũ est, etiã si iurassent se vlteri⁹ nõ repetituros, arg. s̃. d̃ iureiuran. tua nos.

[Glo. sequ. q̃ arg. pro, & contra soi. ponit opi. Hu. quã repro. in fi. no. & remittit, & fi. contrariũ.]

b ¶ Redire compellas.] [illegible] non continent. [illegible] initiatum, & ideo [illegible] recipere cõpedit. s̃. ea. prox. & 32. q. 6. nihil. sed snia lata fuit hic vt vr̃, ppter adulteriũ. Nunqd poterat vir eam sibi recõciliare inuitã? vr̃ ꝙ sic. arg. C. de leg. q[illegible] fauore, innocens eam non priuatur seruitute, q[illegible] eo, qui peccauit, C. de adult. aut sed hodie. vnde vir potest etiam illam adulteram sibi reconciliare si vult s̃. de conuer. coniuga. gaudemus, & arg. ff. de exce. rei iudi. eudenter. pœna enim non præstat immunitatem. ff. de interd. & releg. l. rei [illegible]atorum. §. vlt. præterea vir solũ modo [illegible] absolutus a seruitute, q[illegible] ipsa prius habebat in ipsum, & non ecõuerso: vnde adhuc remansit salua viro seruitus, quã habuit in muliere, cũ tñ ipsa fuerit cõdẽnata, arg. s̃. de conuer. coniu. q[illegible] intrauit, & 27. q. 2. qui dormierit. Item si hoc verũ esset, ꝙ nõ posset, sic daretur mulieribus occasio delinquendi, vt a viris separentur sic, s̃. de consue. ex parte. vnde reprobata fuit illa consuetudo, inf. eo. quanto. in fi. & ff. de reg. iur. nõ fraudatur, arg. 33. q. 5. hæc imago. Ar. cotra. q̃ nõ possit, quia sententia statim est pro muliere. ar. 6. qu. 4. quod bene semel: sæpe enim condemnatus ex sententia cõmodum sentit, vt in duobus reis debendi cõdemnatis. ff. de re iudi. Paulus Dicas, ꝙ vir bene potest sibi illam reconciliare 2 inuitam, vt Laur. dixit. Hug. dixit, quia si vxor publice sit fornicata, ante iudicium ecclesiæ potest illam sibi reconciliare etiam inuitam, nec potest intrare religionẽ eo inuito. sed postquam sententia diuortij auctoritate ecclesiæ lata est, neuter tenetur alteri, & vterque altero inuito monasterium intrare potest: quia vterque in separatione cessit iuri suo, arg. 7. q. 1. quàm periculosum est: nec vir poterit vxorem inuitã recõciliare, sed hæc decretalis videt̃ cõtra sniam Hug. vnde standum est prout dicit Lau. Vnde nota hic, ꝙ delictum superueniens rei iudicatæ præiudicat sentẽtiæ, vt sententia non obstante reuertatur in idẽ, ĩ. de adulte. cap. vlt. vbi de hoc. argu. contra. qui ea, quæ legitime facta sunt, ex superuenienti delicto non retractantur, ff. de itine. actuq; pri. nec enim.

† Contrariũ vr̃ ex Hoover bo, scilicet, priuatim; nã si fuisset sentẽtia, nõ fecisset id priuatim, sed publice, & sunt qdã industrialis prout sio vt verum probaret, an ex collusione id factũ esset, secũdũ Gofre. & Hosti. & An.

† eorum

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. [illegible]

Vnde Magistri [illegible] & theologi [illegible] scholastici [illegible] 4. di. 37. adde [illegible] capite citatum.

a Et cõ opinio [illegible] pot illa [illegible] loco citato [illegible] capi[illegible] ait ita: Cũ diuortiũ sit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petẽdi debitũ, vel reuocandi vxorẽ: vñ vxor tenetur reddere, & ad eum redire, si fuerit [illegible] de licentia [illegible] cõtinẽtiæ [illegible] [illegible] qui breuiter [illegible] [illegible] lo. de[illegible]

turpe contra se proponeret, ipsa id manifestius asserebat. Sane tu conuocato capitulo tuo, cum ex eorundem † consilio vtrique priuatim continentiam iniunxeris obseruandam, ita quod caste viuerent, ab inuicem [a] segregati: memoratus V. furtim cum alia sponsalia, & nuptias temere celebrauit, verum cum factum inquirere laborares supradicto V. rei seriem explicans & exponens, ad audientiam nostram dicitur appellasse. Vnde fraternitati tuæ mandamus, quatenus si res ita processit, prætaxatum virum ad legitimam vxorem redire [b] compellas.

¶ Vrbanus tertius Florentino episcopo.

¶ *Si vxor à viro lapso in hæresim propria auctoritate diuertit, ad eum reuersum redire compellitur: secus si per iudicium ecclesiæ ab eo fuisset separata.*

CAP. VI.

De † illa, quæ viro suo labente in hæresim, ipsius consortium sine iudicio ecclesiæ declinauit, videtur nobis, quòd mulier (maxime si ea intentione discessit, vt lapsus in hæresim tædio pariter & confusione [c] affectus, se ab errore suo conuerteret) ei cũ reuersus fuerit est reddenda, [d] quæ etiam si reuerti noluerit compellatur. Si verò iudicio ecclesiæ ab eo recessit ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam. [e]

¶ Innocentius tertius Ferrarieñ. episcopo.

¶ *Vinculum coniugale nõ dißoluitur altero cõiugũ fideliũ in hæresim lapso: sed si vnus infidelium cõiugum conuertatur ad fidẽ, & alter nolit sibi cohabitare, vel nõ sine blasphemia, vel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.*

CAP. VII.

Qvanto † te nouimus in canonico iure peritum, & infra.

¶ Sane tua fraternitas intimauit, quod altero con-

De illa.] sunt due partes. Secunda ibi, Si vero. Abb. Sic. CASVS. Quidam vir lapsus fuit in hæresim: vxor eius statim sine [illegible] ecclesiæ, ipsi⁹ cõsortiũ declinauit: tandem ille reuersus est: ipse petebat [illegible] ipsa nolebat ad eum redire: [illegible] quod [illegible] maxime ea [illegible] scessit à viro, vt ille in hæresim lapsus, tædio, & cõfusione affectus, ab errore suo se conuerteret, ei reuerso est reddẽda: & si ad eum [illegible] noluerit, compellenda est. [illegible] fine [illegible] corrigitur per capitulum seq. [illegible]ns. No. quod cessante causa, cessat effectus. Item exceptio semel acquisita ex sententia semper durat.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. De materia huius decretalis consule theologos scholasticos, lib. 4. sen. di. 39. & p. alijs ibi & Th. & Sotum. adde Couarruuiã in epitome lib. 4. decre. p. 2. c. 7. § 5.

c ¶ Confusione affectus.] ad similitudinem contumacis, qui possessione priuatur, vt tædio affectus veniat responsurus. sup. vt lite non contesta. quoniam. §. in alijs C. de præscri. xxx. vel xl. annorum, si quis emptionis. §. sed, & si quis non per vim.

[Glo. seq. reddit rationem.]

d ¶ Reddẽda.] & merito: quia p penitentiam est sanatus. 32. q. 1. quod autem, & etiam est compellenda.

e ¶ Cõpellenda.] in alio casu cõpellit, & sic est aliud ante iudicium ecclesiæ. & aliud post. eandem diuersitatem dixit Hu. in carnali fornicatione, vt no. s̃. cap. prox. Sed contra ĩ. c. prox. in fine, vbi de hoc, & potest dici, ꝙ ei standum est, vt in vtroq; casu compellatur redire ad virum, nisi cum iudicio ecclesiæ separata voluerit religionem intrare, sup. de conuersatione coniug. c. vlt. B.

Qvanto te.] Cõis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur, quæ distinguit, & secundum membrum prosequitur ibi. Si vero, rationem diuersitatis ponens: ibi, Nam, & si obstaculum, soluens ibi, Nec obstat, [illegible] duplicem solutionis effectum. Per hanc. A[illegible]

CASVS

CASVS. Duo erant coniugati, alter eorum transiuit ad hæresim: qui remansit in fide, volebat ad secunda vota transire. Episcopus Ferrarieñ. quæsiuit, vtrum possit? Rñdet Papa distinguendo inter fideles, & infideles: si duo sunt coniuges infideles: & alter ad fidem conuertatur, altero nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nomis, vel vt eum trahat ad peccatum mortale, alteri cohabitare volẽti, alter ad secũda vota: si voluerit potuit pertransire: & i hoc casu itelligit q dicit Apostolus: Si infidelis discedit, discedat; frater enim vel soror nõ est huic seruituti subiectus, & canon eodem modo intelligit, q dicit Contumelia creatoris soluit ius mrimonij, cõtra eum, q relinquitur. Si vero alter fideliũ coniugum labatur ĩ hæresim, vel trãseat in gẽtilitatis errorẽ, in hoc casu is, q relinquitur, non potest ad secunda vota transire: licet in hoc casu maior videat contumelia creatoris. Licet.n. inter infideles sit mrimonium, non tñ ratum, & verum est mrimoniũ, vt illis viuentib. coniugiũ ipsum perduret: nec obstat quod à quibusdã forsan posset opponi, q fidelis relictus non debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id cõtingat, vt si alter coniugum incidatur. Per hãc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, q in odium coniugum, qñ sibi inuicẽ displicerẽt, si possent eas dimittere, simularent hæresim, ut altero, qui remansit in fide matrimonium contrahente, reuerteretur ab hæresi: & per hanc responsionem soluitur q̃ hoc alia, qua q̃ritur, utrũ ille, qui remansit in fide, cogatur redire ad illum, qui ab hrsi uel infidelitate reuertit. No. q mrimoniũ infideliũ illis uiuentib. pot separari altero ad fidẽ cõuerso, altero remanẽte in infidelitate, in trib. casib. hic cõtentis: Sed mrimoniũ fideliũ carnali copula consummatum, uiuentib. cõiugib. nunq̃ separat. Itẽ priuatur quis iure suo sine culpa sua. Itẽ malitijs hominum est obuiãdum.

iugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secunda vota desiderat conuolare, quòd vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti litteras consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus, [a] licet quidam prædecessor [b] noster sensisse aliter videatur; an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur, vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota transibit. & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus, [c] infidelis discedit, discedat, frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi; & canonem [d] etiam, in quo dicitur; † Contumelia [e] creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui [f] relinquitur.

¶ Si vero alter fidelium coniugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, † quòd in hoc casu is, qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior [g] appareat contumelia creatoris. Nam & si matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum; [h] inter infideles autem verum † & ratum existit; quia † sacramentum fidei quòd semel est admissum, nunquam amittitur, [i] sed ratũ efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durãte perduret. Nec obstat quòd à quibusdam forsan obijcitur, quòd fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa [k] priuari, cum in multis casibus [l] hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur. [m]

¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali ca-

a ¶ Distinguimus.] hanc distinctionem ponit Gratianus 28.q.2.§.hic distinguendum.

b ¶ Prædecessor.] s. Cælestinus: dictum cuius habuisti olim in decretali sup. de conuer. infid. laudabilem, & male dixit Cælestinus.

c ¶ Apostolus.] 28.q.1.infidelis.

d ¶ Canonem.] 28.q.2.si infideli.

e ¶ Contumelia.] iuxta illud,

Desere spernẽtem; vel blasphemare volẽtẽ.
Vel te credentẽ scelus ad mortale trahentẽ.
Nã sũt absq; mora, sic vĩcula rupta priora.

Vin.

f ¶ Qui relinquitur.] s. qui conuertitur circa eum, qui relinquit: quia non potest claudicare matrimonium: sed potius dixit de eo, qui relinquitur, quia ille sol' potest contrahere sine peccato: ille, qui relinquit transeuntem ad fidẽ, peccat, & sola contumelia creatoris soluitur, & nõ per ecclesiam; & statim soluitur quã cito non vult cohabitare secundum modum, qui traditur ĩ. eod. c. prox. ad fin. & peruenit ad notitiã alterius: tamẽ debet adhibere [1] testes, q̃d illa non vult ei cohabitare; ne impediatur postea cõtrahẽs: si autem antequam contrahat cum alia, conuertatur ad fidẽ: vir ipsam recipere tenetur. ĩ. c. prox. §. ul. & ur̃ nouum matrimoniũ, ut ibi dicet.

g ¶ Casu maior.] magis enim delinquũt fideles apostatando, quàm infideles in infidelitate remanẽdo, 32.q.4. in eo fornicator, & nemo respiciẽs retro, aptus ẽ regno Dei, s̃. de uoto. magnæ: sim. de pœ. dist. 4. si refugientes. Sic magis deliquit, qui interruptam iterum litem deserit, quàm qui semel acceptam dereliquit, in Authẽ. de litig. §. edicta, in fin. coll. 8. C quomodo & quando iudex, Authen. qui semel.

h ¶ Ratum.] quia potest dissolui, ut hic, & 28.q.1.ca. si quis Iudaicæ, §. item illud.

i ¶ Nunquam amittitur.] 33.q.7.capi.1.& 2. & 1.q.1. quod quidam.

k ¶ Sine culpa.] nemo sine culpa iure suo priuari debet, 16.q. vlt. inuentum. 56. distin. satis peruersum, s̃. de eo qui cog. consan. uxo. suæ, discretionem, & c. ult. & s̃. de constit. c. 2. Sed si causa subest, priuatur quis quandoq; iure suo. s̃. ut lit non cont. quoniam, §. 2. & ĩ. de priuil. antiqua, & 22. dist. reuocantes. & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

l ¶ Multis casib.] in quib. quis priuatur iure suo, 14.q.6. comperimus, & 54. dis. frequens, 43. dist. si cuius 16.q.9. decernimus, 70. dist. neminem, 18.q.2. diffinimus, & de cle. ægro. tua.

m ¶ Incidatur.] 32.q.7. illi. 2.

1. Cor. c. 7.

† Hoc & B. Ambrosius epistola in 1. ad Cor. c. 7.

† Imo qui diceret pertinaciter per hæresim solui mrimonij vinculũ hẽreticus cẽseret. cõci. Tri. sess. 24 de sacramento matrimonij cano. 5.

† In vno aut altero veteri codice ita ratũ, & firmũ existit.

† In codice Barbatiæ, & in multis vaticanis ita: q a sacramẽtum fidei q semel admissum, nunquam amittitur ratũ efficit coniugij sacramẽtum, vt ipsũ &c. in vno vetustissimo Vaticano ita quia sacramẽtum fidei, q̃ semel est admissum nunquã amittitur, imo ratũ efficit

1 Tutius est hæc oĩa corã Iudice ecclesiastico peragere, & eius auctoritate rem tantam transigere.

2 al. incidatur; si q.i.

a ¶ Simu-

a ¶ Simularent hęresim.] hæc est causa, quare priuatur, quia iure suo sine culpa, sm. 32. q. 1. dixit Dominus. [Gl. seq. ponit opi. Lau. quàm reprobat.

b ¶ Redire cogatur.] & reuera cogi dēt, nisi velit religionē intrare, cum iudicio ecclesiæ separati fuerint. s. de cōuer. cōiug. c. vl. Lau. dixit 1 eam nō cogēdā redire ad eū cū distinctione illius decr. s. eo. de illa, sed verius est ꝙ indistincte dēt compelli, nisi cū vult intrare religionē sm illam dec. s. de conuer. coniu. c. vlt.

1 De hoc dubio vide plenius per Docto. sup. cap. proxi. & hic.

su dimittere, simularent [a] hæresim, vt ab ipsa (nubentibus coniugibus) resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa soluitur quæstio, qua quæritur, vtrū ad eum, qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, is qui permansit in fide, redire [b] cogatur.

¶ Idem Tiberiadensi † episcopo.

† Tihadeñ. Tibiañ. Tiberiadeñ. Tibiadeñ.

¶ Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantùm, conuersi ad fidem, non separantur: hoc primo. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhærebit primæ: hoc secundo. Et si repudiata vxore cum secunda contraxerit, etiam post baptismū dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ etiā si repudiata cum alio contraxisset: secus si fornicata fuisset: hoc tertio.

GAudemus.] Hoc ca. principaliter het tria dicta. Et secundum dictum ibi, Quia vero. Tertium, ibi, Qui autem. Abbas Siculus.

CASVS. Pagani accipiūt vxores in scdo vel in tertio gradu, vel vlteriori: Pagani taliter cōiūcti cōuertuntur ad fidē. Quæsitum fuit à domino Papa. vtrum post baptismū dēant simul remanere, vel ab inuicē separari? Rñdet Papa. ꝙ sacramentū coniugij apud fideles, & infideles existit. Vñ dicit Apostolus: Si qs fidelis infidelē hēt vxorē, & hæc cōsentit habitare cum illo, nō dimittat illā, & in pdictis casib. pagani licite cōtrahunt mrimoniū, qa constōnibus canonicis non arctantur, & ideo fideles huiusmodi fauore fidei Christianæ matrimonialiter copulari libere pñt, & licite remanere coniuncti, cum per sacramentum baptismi non soluantur coniugia.

QVIA VERO. Pagani simul habēt plures vxores; si conuertantur ad fidem quæritur vtrum omnes, vel vna illarum habere debeant post baptismum? [illegible] ostendens, quod vnam tantum debeant habere, cum ab initio vna costa in vnam fœminam est conuersa, & scriptura sacra testatur: Propter hoc relinquet homo patrē, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna; non dixit tres vel plures, sed duo: nec dicit adhærebit vxorib. sed vxori: nec alicui vnquam licuit insimul plures hēre vxores, nisi diuina reuelatione alicui fuerit concessum [illegible] à furto. [illegible] & alij [illegible] plures habuerunt vxores [illegible] in Euangelio approbatur. [illegible] vxorem suam, excepta fornicationis causa [illegible] si vxore dimissa [illegible] ea retenta: per quod [illegible] insimul plures potest [illegible] ritos, ergo sequitur, quod post baptismum primam debet habere.

QVI AVTEM. Pagani siue infideles dāt vxoribus, qñ volunt, libellum repudij. Quæritur, vtrū [illegible] viuentib. possint accipere alias ad fidem conuersi, vel ante conuersionem? Rñdet ꝙ in Euangelio tale repudium reprobatur; & iō viuente vxore, et conuersus ad fidem aliam habere nō pōt nisi post cōuersione ipsius illa renuat habitare cū illo: vel si cōsentiat, vult Christū blasphemare, vel illū trahere ad mortale peccatū: in qb. casib. mulier restitutionē petere nō pōt [illegible] si de illa spoliatione cōstaret: quia secundum Apostolum, [illegible] alteri non est [illegible] huiusmodi seruituti [illegible]. QVOD SI. [illegible] conuersus ad [illegible] misit vxorē pp præmissas cās: antequā contrahat cum alia, vxor cōuertitur ad fidē. Quærit, an copellat eam recipere? Re [illegible]. QVAMVIS QVOQVE. Aliquis paganus dedit libellū repudij vxori; illa nupsit [illegible] ritū [illegible] conuert [illegible] ad fidē & vxor sua q̃ nupsit alij post repudium, [illegible] conuersa è ad fidē petit [illegible]. Quæritvtrū possit [illegible] petere nō [illegible] alteri nupsit [illegible] Rñdet, licet sm Euangelicam veritatē, qui duxerit dimissam, mœchatur, nō tñ dimissor [illegible] obijcere [illegible] baptismū [illegible] & sic eam tenetur recipere, nisi alias [illegible].

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōp. Et circa decisionē primæ partis, vide citatos infra de infi. celib. sup. de cong. & affi. nitate.

1. Cor. 7.

1. Cor. 5.

CAP. VIII.

GAudemus † in Domino, & infra.

¶ Vtrum Pagani vxores accipientes in secundo, [c] vel tertio, vel vlteriore gradu sibi coniunctas, sic cōiūcti debeant post cōuersionē suā insimul remanere, vel abinuicem separari, edoceri perscriptū Apostolicum postulasti. Super quo taliter respondemus, quòd cum sacramentum coniugij apud fideles, & infideles existat, [d] quemadmodum ostendit Apostolus dicens; Si quis frater infidelem habet vxorem, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat: & in præmissis gradibus a Paganis quo ad eos matrimonium licite sit contractum, qui constitutionibus [e] canonicis non arctantur, (quid enim [f] ad nos, secundum Apostolum eundem, de his quæ foris sunt iudicare?) & in fauorem præsertim Christianæ religionis, & fidei,

[illegible] In prima parte [illegible] non coniuncta [illegible] post baptismum non separantur [illegible] da parte quod [illegible] habere plures vxores [illegible] nisi diuina reuelatione [illegible] à mendacio, furto & [illegible] 3. parte no. [illegible] spoliato. In 4. parte no. [illegible] re [illegible] tenere [illegible] matrimonium.

c ¶ In secundo.] [illegible] sicut [illegible] matertera & vxor patrui & [illegible] pru. De hoc dictum, sup. de [illegible] latere.

d ¶ [illegible] 28. dist. [illegible] & sup. de sen. [illegible] infidelibus.

e ¶ Constitutionibus.] [illegible] tenentur [illegible] de [illegible].

f ¶ Quid enim.] [illegible].

a ¶ [illegible]

a ¶ Remanere coniuncti,] s. de consang. de infidelib.
b ¶ Sed crimina dimittantur.] 26. dist. deinde.
c ¶ Vel quam.] ad istam quaestionem non respondet directe, sed indirecte satis respondet, quod prima sit uxor ex eo, quod dicit pluralitatem in utroque sexu reprobandam, in fi. istius §.
d ¶ Verum absonum.] hic ostendit, quod unam tantum debeat habere.
e ¶ In carne una.] s. de bigamis, debitum. [illegible]
f ¶ [illegible] nõ licet cõtra aliũ, sed in ore duorum [illegible] uerbum, ut s. de testib. licet in fine.
g ¶ Vxores.] unde et lex plura coniugia prohibet Iudaeis C. de Iu[illegible]
[illegible] illud fuit ante [illegible] & talis nos [illegible]
i ¶ [illegible]
k ¶ [illegible]
l ¶ [illegible]
m ¶ [illegible] stionis, qu[illegible] prima tantum est uxor, ut dixi sup.
n ¶ Nõ ad imparia.] idest, quo ad mutuã seruitutẽ & debitũ carnis & fidẽ seruandã 32. q. 1. si quis uxorem. & q. 5. praecepit. alias pene famula uxor est. 33. qu. 5. haec imago.
p ¶ In euangelio.] dicendo excepta causa fornicationis uxorẽ nõ esse dimittendã, 32. q. 1. dixit Dominus in Euangelio. & q. 7. Apostolis, & c. omnes causationes & 48. q. 2. si infidelis.
q ¶ Absque contumel[illegible]
r ¶ In quo casu [illegible]
[Gl. seq. addit tres [illegible] casus, & [illegible]]

Gene. [illegible]
Math. 19.
[illegible] 16.

a cuius perceptione per uxores se deseri timentes viri, possunt facile reuocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulari, libere possunt & licite remanere [a] coniuncti, cum per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittantur. [b]

¶ Quia uero Pagani circa plures insimul foeminas affectum diuidunt coniugalem, utrum post conuersionem omnes, vel quam [c] ex omnibus retinere ualeant, non immerito dubitatur; & infra, Verum [d] absonum hoc videtur, & inimicum fidei Christianae, cum ab initio una costa, in [illegible] sit con[illegible], & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne vna; [e] non dixit tres, vel plures, sed duo [f] nec dixit, adhaerebit uxoribus, sed uxori, & infra.

¶ Nec [illegible] unquam licuit in [illegible] concessum [illegible] mos quandoque, in[illegible] etiam fas [illegible] quam sicut Iacob a [illegible], [k] Israelitae [illegible], [l] & Samson ab [illegible] & Pa[illegible] habuisse uxores, [illegible] adulterio [illegible]. Sane ne ridica haec sententia pro-

batur etiam de testimonio veritatis testantis in Euangelio, Quicunque dimiserit uxorem suam ob fornicationem, & aliam duxerit moechatur. Si ergo uxore, dimissa, duci alia de iure non potest, fortius & ipsa retenta, per quod euidenter apparet, pluralitatem in utroque sexu, cum non ad imparia [n] iudicetur, circa matrimonium, reprobandam.

¶ Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiauit uxorem: cum tale repudium ueritas in Euangelio [p] reprobauerit, nunquam ea uiuente licite poterit, aliam etiam ad fidem Christi aduersus habere, nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso, aut si etiam si consentiat, non tamen absque contumelia [q] creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, in quo casu [r] restitutionem petenti, quamuis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur; [s] quia secundum Apostolum, [t] frater aut soror non est in huiusmodi subiectus seruituti.

¶ Quod si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequam propter causas praedictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur. [u] Quamuis quoque secundum Euangel[illegible] ueritatem, qui duxerit dimissam, moechatur, non tamen dimissor poterit obijce-

s ¶ Negaretur.] hic habes casum, in quo denegatur restõ [3] quamuis constet de iniusta spoliatione. Alium habes sup. eo significasti. Item ubi excipitur de alia spoliatione, sup. de ord. cog. super spoliatione. Item ubi timetur de saeuitia uiri 33. q. 2. siue de coniugii, & sup. de re[illegible] spo. ex transmissa, &c. litteras. ubi de hoc. & 32. q. 1. de bñdicto
t ¶ Apostolum.] 28. q. 1. si infidelis.
[Glo. seq. reci. per q. an ipso iure, an per sñiam dissoluantur. ponit duas opinio. et secũdam approbat: iterũ qrit, & soluit.]
u ¶ Compellet.] ex hoc uidetur, quod cõtumelia creatoris non soluit ius matrimonij ipso iure, alias si solutum fuisset ius matrimonij, non cõpelleretur eam recipere. Ioannes dicit, quod ipso iure solutum est matrimoniũ cõtumelia creatoris, ea nolente uiro cohabitare, ut s. e. c. proxi. licet matrimoniũ sit solutum, tamẽ restituitur quasi iure p[illegible] arg. 34. q. 2. cu[illegible] sicut [illegible] restituuntur alia bona. C. de haeret. auth. idem est de Nestorianis, & licet non sit matrimonium inter eos, tamen eam recipere cõpellitur ex consequentia prioris matrimonij in fauorẽ fidei. Alij dicunt, quod matrimonium ipso iure nõ soluitur, sed ius matrimonij soluit, id est ius petẽdi debitum: & hoc satis vr dicere ista s. ca. pxi. ibi cõtumelia creatoris soluit ius matrimonij; & tunc [illegible] primo soluit matrimoniũ, quũ contrahit cũ secũda, & non ante, qa si cẽte[illegible] lucum, nõ cõpellere tu[illegible] recipere. Et ẽ arg. ad hoc qđ dicit in fine, quod potes ei obijcere fornica[illegible]

cedentem. sup. de iure[illegible] Sed [illegible] etiam [illegible] a uiro [illegible] in Luc.

[3] Dicit Vic. hic nullum spõle, q. a ip sa sibi dat i. [illegible] blasphemã. do. Io. And.
Matth. 19.
Luc. 10.
1. Cor. 7.
Matth. 19.

[Gloss.

re [a] fornicationem dimissæ pro eo, quod nupsit alii post repudiū, nisi alias fuerit fornicata.

¶ Idem Liuonié. episcopo, & eis, qui cum ipso sunt fratribus.

¶ Non licet relictum fratris in vxorem accipere: & de facto ducta separanda est. nisi aliter ecclesia dispenset.

CAP. IX.

DEus † qui ecclesiam suā & infra.

¶ Quia † dispar est ritus Liuonien de nouo ad fidé catholicam conuersorum a nostro; propter infirmitaté gentis eiusdem concedimus, [b] ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur. si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut semen [c] defuncti iuxta legé Mosaycam suscitarét, cum talibus contraxerunt, ne tales sibi de cætero, postquā ad fidem uenerint, copulét, prohibentes.

[Gl. seq. rationem reddit, quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

a ¶ Poterit, obiicere.] qa intelligitur legitime contraxisse, q̄ auctoritate legis cōtraxit. 23. q. 4. q peccat, & arg. s. de frig. & malef. fraternitatis, circa fi. & ff. de acq. pos. iuste possidet. Sed illud quæritur, qualiter posset ei obijcere fornicationē ante baptismū cōmissam, cum oē peccatum & sequela peccati in baptismo deleatur. 29. di [illegible]. deinde. & 32. q. 1. qđ aūt. cum dona baptismi sint sine omni luctu de consec. dist. 4. c. 4. & c. siue penitentia; Dicas, q oē crimen tollitur in baptismo, quo ad Deū, & qđ cūq; & qualitercunque contraxit ante, vel adulterando seu fornicando. sed quatenus illa fornicatio respiciebat virū, nō tollitur in baptismo, quia illud crimē nō tantum virum, q vxorē cōmaculat. 32. q. 1. i coniugio. & sic ius quod cōpetebat viro ex sola fornicatione, remanet ei saluū, & sic potest excipere cōtra illam. Sic ēt p penitētiam tollitū crimē, quod mulier contraxit fornicādo quo ad Deum: & tñ post quantamcunq; penitentiā pōt maritus illā accusare 33. q. 2. admonere. nec eā ēt recipere cōpellitur post penitētiā s. de conuer. coniug. gaudemus. iniquum enim esset q baptismus tolleret beneficium alicui cōpetens, sicut in libertate. delictum. n qđ commisit quis in se p libertatem tollitur, sed delictū, qđ commisit in alium non tollitur, ff. de his qui no. infa. l. pen. & l. athletas. §. Pomponius. Vel expone quod dr̄, nisi alias fuerit fornicata. [alias, id est, in alio tempore post baptismū, sed prius verius est. Io.

DEus qui.] Ponit dispensationem ecclesiæ cum nouiter conuersis ad fidem, vt vtatur matrimonio cum relictis fratrum contracto secundum legem Mosaycam Abb.

CASVS. Quidam infideles, [Liuon. contrahebant matrimonium cum relictis fratrum suorum. Liuonienses isti de nouo conuersi sunt ad fidem. Quærebatur utrum debeant remanere cum relictis fratrum suorum? Dn̄s Papa concedit eis pp infirmitatem eorum, ut matrimonijs contractis cum uxoribus [illegible] um, ut ante, dūmodo fratribus decedentibus sine prole cum talibus contraxerint, ut iuxta legem Mosaicam semen defuncti suscitarent, prohibendo ne tales de cætero sibi copulent post fidem receptam Not. quod propter nouitatē fidei, dispensatur cum aliquibus, ubi alias non dispensaretur.

b ¶ Concedimus.] propter nouitatem fidei dispensatur circa gradus prohibitos: [1] sic 35. q. 3. quædam &c. quod scripsi. s de consan. & affi. de infidelib. sim. s. qui fil. sint legiti. c. vlt. sed post fidem receptam contrahere non debent, vt dicit in fi.

c ¶ Vt semen defuncti.] hac de cā tantum olim concessū fuit, vt frater vxorē fratris sumeret in vxorem 8. q. 1. olim. alias non.

† Cap. 3. c. ti. in 3. compil.

† al. ita: Quia dispar est ritus in in Liuonié. ecclesia de nouo, &c. sed in uetustioribus legitur ut est impressum.

1 Vide Soli. br. 4 sen. dis. 39. q. unica ar. 3 ad 4. ar.

TITVLVS XX.

De donationibus † inter uirum & uxorē & dote post diuortium restituenda.

¶ Ex cōcilio habito apud Vuormaciam.

¶ Separato licite matrimonio dos restituenda est.

CAP. I.

MVlieres † cum pro aliqua licita [d] causa a propriis uiris fuerint separatę, totā [e] dotem præcipimus sibi reddi.

¶ Vrbanus tertius decano, cantori & capitulo Lexō †

¶ Soluto matrimonio cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ cōmuniter eis obuenerunt.

DE DONATIOnibus inter uirū & uxorem & dote post diuortium restituenda.

¶ Supra visum est de diuortiis. Sed qa diuortio facto dos repeti solet, & contenditur plerunque de donatione facta con[illegible] ideo [illegible] Rubrica, in qua tractatur [illegible] de donatione facta inter virū, & uxorem, quam de dote post diuortium restituenda. Abb.

MVlieres. CASVS. Dicit [illegible] si mulier [illegible] separetur a uiro, dos tota sibi debet restitui. Nota [illegible] principale non tenet, nec accessorium.

[Gl. seq. distinguit inter scientē & ignorantem. signat contrariū, & ibi remittit.]

d ¶ Licita.] puta cōsanguinitatis, vel alia legitima, et ignoranter cōtraxit, tunc restitui debet, quicquid alter ab altero habuit, sup. de coniug. seruo. proposuit, quia nullum fuit matrimonium, alias si scienter contraxissent, perdere debent quicquid alter alteri dederit, & fisco applicatur, nisi errore aut minori ætate excusetur. C. de incest. [illegible] contra argumentum contra, infra eodem, [illegible], ubi de hoc.

[Gl. seq. primo declarat tex secundo quærit. argu. pro soluit distinguendo. tertia pars recit. per [illegible] de expensis, quam etiam soluit distinguendo. [illegible] per contrarium.]

e ¶ Totam.] si totam reddere potest, alias inquantum facere pōt C. de rei uxo. act. l. unica, §. cum autem, & ff. de re iud. non tantum. nisi dolo diminuerit suam substantiam, ut in eod. §. cum autem, & si peruenerit ad pinguiorem fortunam totum restituet, ut ibidem, sup. de sol. [illegible]. Et si maritus paciscatur, ut totum restituat, tale pactum non ualet, cum sit contra bonos mores, ff. sol. matr. alia causa §. 1. si tamen soluerit, repetere non potest, ff. de condi. [illegible] nam & maritus. [illegible] quid fructus restitui debent? quod uidetur ff de regul. iur. in condemnatione. sed non restituuntur nisi illi, qui ante matrimonium obuenerunt, quia illi ipso iure augent dotem, sed post matrimonium obuenientes

† In hāc Rubricam integrum scripsit uolumen Palacius Rubius.

† [illegible] Guarmaciæ, sed in cōciliis nondū [illegible]

† Leon. I. in con. Lexoni.

ses, non augẽt, dotem, & non resti tuuntur, sed fiunt mariti propter onera matrimonii supportanda, ff. de iure doti. dotis fructus, 1 & ȷ̃. de vsur. salubriter, & expensæ necessariæ minuunt dotem ipso iure, vtiles vero non; sed petuntur actione mandati vel negotiorum gestorũ. Voluntariæ expensæ permittuntur abradi sine læsione prioris status. C. de rei vx. actione l. vnica. §. sileat, & ff. de impen. in reb. dotalib. fact. l. 1. & l. qđ dr̃, & hoc verũ est, cũ fit separatio quo ad fœdus mr̃imonij: secus si quo ad totum pp adulteriũ, ȷ̃. eo. plerumq; vbi de hoc.

1 Et ibi no. nũquidim; u bes q dedit fundũ in dotẽ, & resilit repetẽs fundũ, & fructus repellat pro rata alimentorum, & in Spe. eo. ti. §. 2. ver. quid si mulier. Ioã. And.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõp.

Significauit.] Primo ponit dup licẽ mulieris querelam: Secũdo causæ cognitionem. ibi, Ideoque Abbas.

CASVS Inter P. mulierẽ, & H. virũ suũ fuit diuortiũ celebratum: Sed dictus H. dotem suam illicite detinet, & reddere cõtradicit, & possessiones quasdam, quas habebant communes, & villas similiter retinere cõtendit. Vnde mulier illa conquesta est domino Papæ: Papa mãdat, quatenus si est ita, nec est aliud q impediat virum, iudices illum compellant ad restitutionem dotis, & ad diuisionem eorum, quæ communiter habuerunt. Nota quod soluto matrimonio vir omnia vxori quæ habuit ab ea, restituere tenetur.

a ¶ Celebrato.] ex licita causa, sup. eo. c. prox.

b ¶ Vendicare.] id est retinere.

c ¶ Non est aliud.] puta pactum vel consuetudo, qđ restitui non debeat inf. eod. c. vlt. ff. au exhi. in hac actione. §. ib id. & C. de pac. conuen. l. ex morte. Vel si propter adulterium quo ad mutuam seruitutem diuortiũ sit factum inf. eo. plerunque, vel si sententia lata esset super hoc, a qua non esset appellatum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua ff. de fam. ercis. cum putarem. Vin.

[Gl. seq, reci. per obie. cui: dat simile.]

d ¶ Diuisionem.] Hoc intelligitur de his, quæ communiter empta fuerunt de bonis proprijs vxoris, & viri, & hoc constat: 2 alias enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti, ff. de do. inter virum: & vxo. Quintus. Mutius & C. eo. ti. etiam. Et est simile: quicquid prælatus ecclesiæ acquirit totum intuitu ecclesiæ acquisitum vr̃. nisi appareat contrarium, 12. q. 4. sacerdotes, & ȷ̃. de pecu. cle. c. 1. & 2. argu. 2. q. 2. sint manifestæ. Ber.

2 Idẽ notat de rest. in [illegible] re. cõstit itas vel respicit loci cõsuetudinem, T. V. Inno qual s est in Frãcia secũdu Host. vbi quicquid alter coniugũ acquirit cõstante matrimonio, est commune, & celebrato diuortio per medium ta lia diuidunt, Io. An.

De prudentia.] Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emendari præcip tibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Causa matrimonij quæ vertebatur inter H. & M. commissa fuit quibusdam iudicibus, iudices consanguinitate probata, protulerunt sententiam diuortij inter eos: sed de dote, quam mulier repetebat à viro nihil dixerunt: Vnde mulier hoc significauit domino Papæ. Rescribit Papa eisdem iudicibus, dicens quod quia principaliter de matrimonio cognouerunt, & de dote, quæ est causa incidens, accessorie cognoscere debuerunt, & diffinire: vnde mandat, quatenus p̃dictum H. compellant, vt prædictæ mulieri totam dotem sicut iustum fuerit, restituat. No. q cã dotis accessoria siue incidens est, ad cãm mr̃imonij: & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest, & de dote.

CAP. II.

Significauit † P. mulier, q H quẽ loco viri tenebat, diuortio inter eos solẽniter celebrato, [a] dotem suam illicite detient, & reddere contradicit, possessiones etiam, quę ipsis dum simul viueret, cuiuscunque contractus titulo communiter obuenerunt, ea prorsus exclusa, sibi nititur vendicare. [b] Ideoque mãdamus, quatenus si ita est, & non est aliud [c] quod obsistat, ipsum ad restitutionẽ dotis, & diuisionem [d] eorum, quæ olim communiter habuerunt, districtione ecclesiastica compellatis.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad cãm matrimonij, si ferat sententiã diuortij, pronunciare debet dotẽ restitui. Et est casus multum allegabilis.*

CAP. III.

De † prudentia vestra miramur, q cum vobis causam matrimonij, quę vertebatur inter H. & M. commisissemus terminandam; & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortii tulissetis, de dote, quã à viro mulier repetebat, [e] quicquam statuere detulistis. Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quæ est causa incidens) accessorie [f] cognoscere valuistis; & sentẽtialiter diffinire; Mandamus, quatenus prædictum H, monitione præmissa cogatis, vt prædictæ M. totam dotem (sicut canoni-

[Gl. seq. quærit & soluit. Secundo dicit quando restituatur dos secundum vetera & noua iura.

e ¶ Repetebat.] Sed qua actione agebat mulier p dote sua? actione de dote nõ: quia nullũ fuit mr̃imonium, ergo nulla dos. ff. de iu. do. l. 3. & sic agit condõne sine cã, ff. de cõd. sine cã. l. vlt. & C. de cond. ob caus. dat. l. 1. quia cã secuta nõ fuit, pp quã dos dabatur, olim recipiebat mulier dotẽ annua, 3 bima, trima die: hodie vero illico restituuntur immobilia, mobilia vsque ad annum. C. de rei vxo. ac. l. vnica §. cum autem.

† Cap. 1. tit. de dote post diuortiũ restituenda in 2. compilatione.

3 Aliàs in antiquioribus ita, annua, bima trima die.

[Gl. seq. primo p bat dotẽ, & eius causam accessoriã, &c. secundo quærit, & soluit.

f ¶ Incidens accessorie.] Bene dicit, accessorie, qa si nõ est mr̃imoniũ, neq: dos. ff. de iu. do. l. 3. & sic accedit mr̃imonio dos: vnde & dos promissa per vim vel metum, non tenet, ff. quod met. cã. si mulier, §. si dos, sicut nec matrimoniũ, ȷ̃. de spon. veniens 2. & c. cum locum, & c. consummationi. Et sic qui cognouit de principali, cognoscere det de accessorio, vt hic dicit, & ȷ̃. de of. dele præterea, & c. prudẽtiã. §. sexta, in fi. & c. suspicionis, ff. de iuris. om. iud. l. 2. et si aliàs cognoscere non posset, incidenter tñ posset, C. de iud. quoties, & C. vbi & apud quos. l. vlt. ȷ̃. de in integrum rest. c. penul. & sic causa dotis ad iudicem ecclesiasticũ spectat: ȷ̃. eo. c. 1. & 2. & hoc vbi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si verò constante matrimonio agat mulier de dote, quia forte maritus labitur facultatibus, 4 vel dissipat bona sua, vel quia mortuus est, tũc causa illa agi debet corã iudice seculari, quia modo causa dotis principalis est, C. de iu. dot. vbi, & l. seq. & ff. de iu. dot. mutus, §. 1. & l. quemadmodum, §. 1. aliàs constante matrimonio dos peti non potest. C. si constante matrimonio dos soluta non sit l. vnica, & sic qui cognouit de principali, cognoscere non debet de accessorio, etiam lata sententia super principali: vt hic innuit. & supra eo. cap. 2. Sed nunquid procedent isti auctoritate primi mandati? non videtur, quia functi sunt semel officio suo, siue bene, siue male, supra de offi. de. in literis, & c. significasti, & ff. de re iudic. iudex, procedent. n. ex isto secundo mandato. Ecclesia. n. fauore dotis semper ipsam causam delegat, quia reipublicæ vtile est mulieres dotes saluas habere, propter quas nubere possint, ff. de iure. do. l. 2. & ff. so. ma. l. 1. & etiam papa simpliciter causam dotis committit sm consuetudinem ecclesiæ, 5 ȷ̃. eo. c. pen. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui tanquam accessorium principali qui, & ideo debuerunt pronunciare super

4 Hæc late prosequitur Paleotus Rubius citatus sup. eo. ti. significauit.

5 Etiã principaliter, secũdu Innocentiũ supra de pig. c. ex lr̃is & est facilius & melius mulierib litigare corã iudice ecclesiastico, adhoc de foro comp. cũ sit, & c. ex tenore secundũ Hos. Io. An.

dote?

dote: vnde vr̃, ꝙ auctoritate primi rescripti procedere pñt; sed melius est dicere, ꝙ auctoritate istarũ litterarum procedant: quia functi sunt officio suo super principali: vnde cum tunc nihil dixerint super accessorio, vlterius non vr̃ ꝙ per primas litteras procedere possint super accessorio.

a ¶ Sicut canonicum fuerit.] hoc est, si nihil obsistat. ꝙ impediat: & si totũ restituere possit habita ratione ne egeat, vt dixi. cap. 1. & 2.

cum a fuerit) restituere non moretur.

† Aliàs Cœlestinus iij.

¶ Clemens † tertius,

¶ Mulier propter adulterium à viro separata, perdit dotem.

CAP. IIII.

PLerumque † & infra ¶ Si mulier ob causã fornicationis, iudicio b ecclesiæ; aut propria c voluntate à viro recesserit, nec reconciliata d postea sit eidẽ, dotem vel dotalitium e repetere non valebit. f

¶ Inn. iij. Compostell. ar

PLerumq;.] Casus de se patet. No. ꝙ vxor propter adulterium commissum, dotẽ suã amittit. No. ꝙ culpa vnius cedit lucro alterius.

† Ca. 2. ti. de dote post diuortiũ restitué. in 2. cõp. Vide Couar. li. 4. decr. pa. 2. c. 7. §. 5 & Palaciu Rubiũ in repe. huius Rubri cæ. §. 78.

b ¶ Iudicio ecclesię.] aliàs nõ licet ẽt si nõ esset fornicatio. s̃. ti. px. c. porro, vt ibi dr̃ & c. ex litteris.

c ¶ Propria voluntate.] Resume, ob hãc cãm fornicationis, aliàs non noceret.

ADDITIO. Vtpote si recederet, quia cõsciam hr̃et de impedimento perpetuo, quo probato dotẽ recuperaret.

d ¶ Nec reconciliata.] ad qđ cõpelli non potest, ẽt post sñiam, sup. de conuer. coniu. gaudemus, 32. q. 2. admonere; sed si reconciliata fuerit, postea illam fornicationẽ obijcere, non poterit, quia ei remisit hoc, quod ei licet secundum Euangelicam veritatem, sup. de iureiu. quemadmodum, & 32. qu. 1. quod aũt, & c. non erit; & quia mores illius iam comprobauit. ff. de adul. si vxor. in fi. & 32. q. 5. horrendum, nisi postea fornicetur.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

e ¶ Dotalium.] i. donationem propter nuptias, sed hæc expositio non videtur bona, quia donatio propter nuptias, debet redire ad virum, sicut dos ad mulierem, j̃. e. c. vlt. in fi. & ita non posset repetere dotalitium, etiam aliàs post separationem, sed potest hoc intelligi cum mulier lucratur donationem vel partem ex pacto, j̃. e. c. vlt. & sic illam donationem, quam ex pacto habuisset, perdere debet. Vel appellatur hic dotalitium res paraphernales, ad quarum restitutionem tenetur 2 maritus. C. de pact. conuen. l. vltima, & l. hac lege.

[Gl. seq. quæ al. pro & contra, & iterum propo. opi. T. & contrariam Lau. quam appro.

2 Vxori non adulteræ, de adultera ve- [illegible] ma & au §. si adulterio, & [illegible] die Io. An.

f ¶ Repetere non valebit.] Sed pone sñiam latam esse quo ad tori separationem propter fornicationem, & sic amisit dotem mulier, demum probatur consanguinitas inter eos, & pronunciatur matrimonium nullum fuisse inter eos, mulier repetit dotem, tanquam non commiserit adulterium, quæritur, an possit repetere cum effectu. Quod possit, probatur, quia ex futuro euẽtu patet, quod non fuit matrimonium, & si non fuit matrimonium, non fuit adulterium, sup. de frig. & malef. fraternitatis, in fi. & veritate manifesta non obstat res iudicata infra de pur. vul. c. 2. & di. veritate, & ff. de cond. sine causa, 2 si fullo, & l. auunculo, ff. de re iud. l. 1. & ff. de vsufr. leg. l. vxori 2. ex quo. n. fuit nullum matrimoniũ, nulla fuit dos, C. de condit ob cau. da. l. j. Item ex noua causa tollitur prima sententia, sup. ti prox. ex litteris, & arg. inf. e. c prox. ergo quicquid datum fuit noie dotis, pñt. repeti, quia patet nullum fuisse adulterium, & sic ecclesia decepta fuit in illa sñia, ergo reuocari dẽt, s̃ de frig. & male. fraternitatis. Itẽ p sc̃dam sñiam tollitur prima, s̃. de re iud. inter monasteriũ, & c. seq. Sed cõtra,

3 Vt dicit In. [illegible] Io. And.

res iudicata p veritate accipit, ff. de re iud. res iudicatã, & ff. fa. er. cõputarẽ, & ex sñia ius factũ est inter partes, s̃. de re iud. cũ inter vos, & ff. de libe. agn. siue. in prin. & sc̃da sñia cõtra res pri' iudicatas, à qb. appellatũ non fuit, nulla est. 2. q. 6. c. ei q, §. diffinitiua. Præterea adulteria, sicut & alia crimina, secũdũ intẽtionẽ iudicantur, & ex corde procedũt, 15. q. 6. §. 1. & 34. q. 4. lectũ, & de pœ dis. su per tribus, ff. de fur. qui iniuriæ. & j̃. de sen. excom. cum voluntate, & iniuria ex affectu mentis fit. 15. q. 1. illud peræq; & negari non potest, quin mulier ista ex affectu mentis iniuriam faceret ei, quẽ pro vero marito tenebat, & ita dolum commisit, sine quo non fit adulterium, ff. ad l. Iul. de adul. l. penu. In contrarium pro prima parte allegari potest illud, qd obstuit iniuria. vbi conatus non habuit effectum, s̃. de spons. adolescens, vbi de hoc Super hoc dicũt quidam, vt T. ꝙ mulier ista dotẽ siue dotalitium suum repetere põt. Alij dicunt, vt Lau. quòd non est vlterius audienda, licet modo appareat, quod non fuerit matrimonium, quia nihilominus puniri debet propter intentionem cum opere subsecuto, fecit enim quod potuit, sup. de big. nuper. & c. vltimo, & de adulte. si vxor, §. 1. & arg. huius c. & eo ipso quòd vxor condemnata est de adulterio, vir dẽt habere ante nuptias donationem, & dotem in Auth. vt lic. ma. & auiæ, §. si de adulterio aliàs est vers. sub illo §. qui vero plurimas, coll. 8. Et istud verius credo. 4. Principium. n. dẽt considerari in talib. & non exitus, vt per hoc cæteris delinquendi audacia auferatur: sed si hoc esset falsum posset committi in probatione impedimenti. Prima opinio magis benigna apparet, sed non est extendenda licentia.

chiepiscopo, & vniuersis episcopis in regno Legionẽ. constitutis.

¶ Cogitur mulier ex officio iudicis donata sibi à viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij ralaxare, si talis donatio præstet impedimentum dissolutioni talis matrimonij. h. d. secũdum intellectum, qui plus placet Panormi.

CAP. V.

ET † si necesse sit, & infra. ¶ Quia verò castra quædam, quæ rex Le-

† Ca. 2. ti. de d te amittẽda, in 2. cõp.

4 Hanc glo. sñiã cõiter sequuntur Doctores, vt recẽte huc [illegible] decr per [illegible] nes. de [illegible] hic Hos. Io. An & aliter.

ET si necesse.] Propter varietatem lecturæ non solet summari. Diuiditur. Nam primo ponit mandatum primum à tri[illegible] ipsius causa: quartum; prima consistit in facto, reliquæ in iure. Secunda ibi, Cum castra. Tertia ibi, Ne ad. Abbas.

CASVS. Rex Legionensis accepit in vxorem filiã regis Castellæ, & ei dedit in donationẽ propter nuptias castra qđã, ita videlicet: quod si aliquo casu ipsã relinqueret, castra ipsa cederẽt in ius eius. Sed ipsi pp cõsanguinitatẽ insimul non poterant remanere. Vnde mandauit Papa, quatenus deberent abinuicẽ separari: sed Rex Legionensis nolebat eã dimittere, nisi castra sibi restituerentur, & ita castra illa præstabãt impedimẽtũ copulæ dissoluendæ: Vnde mandat Papa Archiepiscopo Compostellano, & vniuersis episcopis in regno constitutis, ꝙ cum castra, quæ impedimentum præstant copulæ dissoluendæ, non tam ob turpem causam, quam ob nullam sint data, cum inter eos matrimonium esse non possit, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias esse potest; ne ad commodum ei cedat, quod debet potius ad pœnam retorqueri, quatenus viro castra ipsa restitui faciat, & ad id per excommunicationis sententiam filiam prædictam coarctent. Nota, quod si principale non tenet, nec accessorium: & ita cum matrimonium esse non potest, nec donatio propter nuptias.

a ¶ In do-

a ¶ In dotem.] id est, in donationem propter nuptias, quam fecit maritus vxori, prout fecit iste ꝟ.c.proxi.in fin.

b ¶ Vt si eam.] Sub tali forma prohibetur contrahi matrimonium, ff. de verbo.obliga. si illa stipulatio.& C.de inut. stipu. liber. & sup.de sponsa.Gemma.vbi de hoc.& istud pactum perinde haberi debet, ac si non fuisset apposi tum. C.de condi.ob cau. da.l.1.pactum.n.contra bonos mores non valet, ff.sol. ma.alia.§.1.& C.de pac.pacta q̄. & 8.di. quæ. contra mores.

c ¶ Ob nullam.] ff.de condi si cā.auunculo.& C.de condi.ob cau.da.l.1.

d ¶ in penam.] sim. 16.q. 1. legi. & ff.de nego.gest .siue.& ex improbitate nemo cōsequitur actionē, ff.de furt.itaq; fullo

[Glo.seq. ar.alle. tres leges. in contra riū alias tres: ponit opin. cui obijcit per hoc c. 2.ponit Ioan. tres obiectiones Tā. vltimo dat aliam solutionem.]

giorñ. filiæ regis Castellæ in dotem [a] tradidisse proponitur, ita ut si eam [b] aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius, impedimentum præstare videntur huiusmodi copulæ dissoluendæ; Cum castra ipsa non tam ob turpem, quam ob nullā [c] cām sint data, ut pote cū inter eos mr̄moniū non existat, & iō nec dos, nec donatio ꝓpter nuptias; Ne ad cōmodum ei cedat, ꝙ dēt in pęnam [d] eius potius retorqueri, castra ipsa restitui [e] volumus, & ad id puellam per excommunicationis sentētiam coarctari.

¶ Idem Archidiacono S. Andreæ de Scotia.

¶ *Vsufructuarius donans sine consensu domini rem ipsam uxori propter nuptias, non transfert in eā plus iuris quàm ipse habebat, idem de eo, qui sub cō ditione adimente habet rem in hæreditatem uel in feudum.*

e ¶ Restitui.] Ex hoc vr̄, quod si cōtra canones, vel contra præcepta legum, vel cōstōnes principiū cōtrahitur matrimonium, soluto matrimonio licite repetit quicquid dotis nōe, uel donationis datū est, vt ff.de condi. sine cau.auunculo, & ff.de ri.nup.præfectus, & C de cōd. ob cau. da.l.1. Sed contra vr̄, qui enim scienter contra præcepta legum, vel constōnes principum nuptias contrahunt, quicquid alteri datum est, debet ei auferri, & fisco applicatur.C.de ince.nup.qui contra, ff.de do.int. vir.& ux.cum hic status, §.vlt.& Inst.de nup. §.si aduersus. Quidam dicunt, ꝙ si ignorabant se esse consanguineos, tunc reuertit, quod datum est. alias non.C.sol. ma tr.si ignorans.& l.prædicta.C.de incest. nup.qui contra. Illud satis videtur, sed obuiat hoc exēplū, quia isti bene sciebant esse consanguineos, nec hoc ignorare poterant, ꝙ in tali gradu erant.ar.C.de lib.cau.si filia.& C. de in inte.rest.mi.de tutela. Dixit Io. ꝙ si aliqui sciunt se esse consanguineos, sed credunt, ꝙ liceat sibi inuicē contrahere matrimonium, tunc competit repetitio.ff. de adul.si adulterium, §.stuprum, & §.fratres & §.incestum, & in eo casu potest intelligi quod hic dr̄, si autem sciebant se non posse contrahere, tunc repetunt quod dederunt, sed fisco applicatur.C.de ince.nup. auth.incestas, & l.qui contra. Tancre.dicit, ꝙ hæc non est accusasatio, quia isti sciebāt esse tales, ꝙ non poterant, contrahere, ut dictum est, unde dēbant perdere quicquid hinc inde datum est. Et prouidit hic dn̄s papa ꝑꝑ bonum pacis: quia nisi castra restituerentur, non poterat pax inter eos reformari. Et alia ratio est, hic non poterat servari pœna statuta, qa non erat cui applicarentur bona illa, cum nullum habeant illi regem superiorem seu fiscum, vnde merito, & iure restitui debuerunt illa castra, & alia q̄ data sunt, ne alter in lucro remaneat, unde potius puniri debuit si superiorem habuit, & hoc satis colligitur per litteram, ne ad commodum ei cedat &c.& sic cessant cōtraria, Tancr.& quia Rex aliter ab illa cōiunctiōe nō recedebat, vt dr̄ illa littera.

Quæ sit e-[illegible] Io. And.

CAP. V.

NVper [a] nobis tua discretio requisiuit, si aliqua terra data fuerit alicui nō in hæreditatem, uel feudum, sed tantum quoad uixerit [f] possidenda, & ipse postmodum tertiā [g] partē uxori suæ in dotē [h] concesserit, utrū eo defuncto p̄fatā dotem, uxor (dū uixerit) hr̄e dēat & tenere, cum ecclesia dotes protegere teneatur uiduarū [i] ¶ Postulasti præterea, si qua terra data fuerit alicui, & hr̄di, quē de uxore legitima procrearet, in hęreditatem, uel feudum; & ipse uxori suæ quadām parte ipsius in dotem cōcessa, decesserit postmodum sine prole, an mulier dotem eandē de iure posset † hr̄e? Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum regulariter nullus plus iuris [K] in alium transferre possit, quā

NVp a nobis.] Diuiditur. Primo ponit duplex qo. Secundo vtriusq. solutio, ibi, Nos aūt. Tertio quædā instructio ibi, Illud. Prima & secunda pars subdiuitur ī duas, qa q̄libet ponit qōnē & solutionem, ut patet in littera. Abb. Sic.

†Ca.2 tit.de dote amittēda uel post diuortiū restituenda in 3.compil.Et de materia textus & glossa um ꝑter Doct.hic, uide Iul. Clar. tract. de feu.

CASVS. Aliqs dedit alicui aliquā terrā, non ut in feudum vel hr̄ditatem, sed q̄ diu viueret possidendā: Illam postmodū partē illius terræ dedit uxori suæ in donationē ꝑꝑ dotē, decessit uir. Quæritur, vtrū uxor eius præfatam donationem hr̄e dēat, dū uixerit, & tenere. Scd̄o ponit qō? Aliquis dedit hr̄di suo de legitimo mr̄imonio procreato in hæreditatē, vel feudū, aliquā terrā: Postmodū ipse partem ipsius terræ, dedit uxori suæ in donationē, tandem decessit sine ꝓle. Quærit, utrū de iure mulier possit hr̄e donationē illā: Consultus Papa rn̄det, ꝙ cū regulariter nullus possit plus iuris transferre in alium, quam habeat, uir prædictus non potuit uxori prædictæ relinquere quod ei non licuit. nisi quoad viueret possidere, & ideo mulier illa, terram illam habere non pōt, nisi ille, ad quem illa spectat, donationi uoluerit cōsentire, & idem est in secunda quæstione dicendum. Licet autem in causis uiduarum ecclesia fauorabilis debeat esse, tamen contra iustitiam non est fauor ecclesiæ concecedendus. Infine dicit, ꝙ uxor dr̄ dotē dare uiro, uir aūt mulieri donationem propter nuptias. No. ꝙ nullus potest plus iuris in alium transferre, quam ipse habeat. Itē ecclesia nullis, ēt pro personis miserabilib. dr̄ contra iustitiam præiudicium facere. Item mulier dat dotem marito, maritus autem uxori donationem propter nuptias.

† possit

f ¶ Vixerit.] simile 19, q.2.hoc ius porrectum, §.si œconomus.C.de vsu.& habi. si patri.

g ¶ Tertiem.] idem esset, si totam.

h ¶ In dotem.] id est donationem.

i ¶ Viduarum.] tanquā miserabilium personarum. 87.d. §.1.&c.1.De hoc dicitur, sup. de for.comp. ex tenore.

C.qñ Imp.inter pu.& ui. Bal.in l.1.C. de bo.mat.

[Gl.seq.circa brocar.alle 4.conc.duo.cōtraria, & sol.]

K ¶ Nullus plus iuris.] vt 1.q.7.Daibertum, ff de reg.iu. nemo plus, ff.de acq.re.dom.traditio, & sup.de iure patr.quod autem, in fi.& c.cura. Argu.contra.ff de usufruct. quod nostrum non est ff.de acq.rer.dom, non est nouum contraria casualia sunt.

a ¶ Quod

a ¶ Quoad vixerit.] Et sic habes, quod feudum potest alienari ad tempus, alias non potest alienari. sup. de feudis, c. 2. vbi de hoc.
b ¶ Consentire.] ex quo alienationi consentit, rem postea reuocare non potest, argum. in quibus mod. pig. uel hyp. sol. sicut re corporali, §. si uolunta te. & §. sed & si permiserit. & l. si debitor. §. si in ueditione.
c ¶ Fauorabilem.] 87. di. c. 1. & C. quando imp. inter pupil. & ui. l. unica & §. de for. comp. ex tenore vbi de hoc.
d ¶ Sanctiones.] C. de donat. ante nupt. l. 1. & ul. §. sancimus & dos ad uxorem, donatio ad uirũ soluto mat. reuertitur: nisi ex pacto lucretur. inf. eo. c. ult.

Per uestras.] Marito vergente ad inopiam, pro dotis assignatio pot peti. ita summat Abb. Et secundum hunc intellectum esset hic casus singularis, qui nõ est alibi. Diuidit: Nã in prima ponit consultatio. In secunda responsio, cum man dato ibi, Cum ergo. Prima pars ponit causæ delegationem actoris petitionem, rei exceptionem, & iudicis interlocutionem. Secunda ponit duas causas mandati alternatiui, q̃ ĩter illas interferit. bas Sic.

CASVS. Inter H. uirum & uxorem coram consulibus ciuitatis Genuen. super dote ipsius mulieris quæstio uertebatur, coram quibus dictus H. petebat dotem uxoris sibi assignari, mulier contradicebat: quod sibi assignari non debet, cum ad inopiam vergeret, nisi cautionẽ præstaret de dote soluenda, & quia eam a se expulerat, iudices, quia ad inopiam vergere videbatur, pronũciarũt, quod dos illa non assignaretur eidẽ, nisi præstaret cautionem idoneam, de ipsa non peritura, & sic dos ipsa remansit penes quendam magistrum. R. postmodũ uero dictus H. impetrauit litteras ad archiepiscopum, & archidiaconum Genueñ. contra illum R. super dote prædicta iudices dictũ magistrum R. ad suam præsentiam citauerunt, corã quib. H. petebat a dicto magistro R. dotẽ uxoris suæ, sed R. exceptionem opposuit contra ipsum videlicet, quod uxorem suam a se repulerat, & tacita ueritate super hoc litteras impetrauit uidelicet, quod alia uice super eadem dote quæ mota fuit coram consulibus ciuitatis, & pronunciatum, sm quod superius est præmissũ, iudices, cũ de hoc constitisset eisdẽ, præceperunt eidẽ, ut sic de dote saluãda caueret, & uxorẽ reciperet, sed cũ ipse cautionẽ pstare nõ posset, ad ipsius instantiã domino Papæ hoc rescribere curauerũt. Vnde dominus Papa his præmissis mandat eisdem, quatenus dotem faciant assignari eidem sub ea cautione, quam potest præstare, uel saltem alicui mercatori committent, ut de parte honesti lucri valeat sustentari: ne occasione dotis detentæ, uxor a uiro dimissa: vel vir, adulteri reatum incurrat: Satis. n. potest ei credi modicũ dotis, cui credit totum corpus uxoris. Not. quod cautio de dote saluanda præstari dẽt a uiro, cum ad inopiam uergit. Item cautio, quæ præstari potest, exigenda est. Item cui conceditur maius, & minus multo fortius concedi uidetur.
e ¶ Conuenire.] id est, ad iudicium euocare ad petitionem. H.
f ¶ Repulerat.] Et ideo audiri non debuit, nisi primo ipsam restitueret, supra de restitut spoliat. ex cõquestione. & supra de ord. cogni. super spoliatione, & cap. cum dilectus.
g ¶ Tacita ueritate.] De processu negotij. vt sequitur. sic supr. de re iud. inter monasterium.
[Gl. seq. obijcit & soluit.]
h ¶ Ad inopiam uergere.] & bona uidebatur illa pronunciatio, quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re sua maleuti, cogendus erat eam restituere, C. de iur. dot. ubi. & & in Authentica. de æqual. dot. §. ultim. col. 7. imo etiam uir eam dissipaturus, sequestranda est, cum præsumitur ff. soluto matrimonio: si cũ dotem. §. si uero. si ergo tenetur eã reddere, ergo non põt eam repetere, supra de iureiur. quemadmodum. quia turpius eijcitur, &c. & dolo petit, qui restituere statim debet, ff. de regul. iur in condemnatione, in fin. Sed hæc non habent locum in casu isto, ut hic dicitur: Cum enim corpus suum uxor ei commiserit, multo fortius & dotem sibi committere debet, sub ea, quam potest cautione præstare, ut sequitur. C. de pact. conuenti. hac lege & est simile 12. q. quæstione prima. præcipimus. Imo uxor tenetur alere virum suum egentem de dote. ff. de iur. dot. mutus. §. manente. & præmissa locum habent, cum maritus suspectus est de dilapidatione, quia male uersatur in re sua, & non cum paupertate laborabat, ut hic faciebat. & ita restituetur huic dos, prout hic dicitur in fin. Lanren.
i ¶ Nisi cautionem.] Lex enim prohibet fideiussorem dari pro dote, C. ne fideiussores dotium dentur. l. prima & secunda. Sed in alio casu intelligitur,

† Alias ita: uir cui prædicta terra dicto modo cõceditur.

eum constet habere; vir, † terra prædicto modo cõceditur, non potest uxori relinquere; quod ei nõ licuit, nisi quoad uixerit [a] possidere, nec licet uxori suæ partem illius terræ in donationem propter nuptias ex uiri concessione tenere, nisi donationi ille, ad quem spectat dominium illius terræ, uoluerit consentire. [b]

¶ Quod autem de prima consultatione dicimus, hoc respondemus etiam de secũda; nam licet ecclesia in causis uiduarum se fauorabilem [c] dẽat exhibere, cõtra iustitiã tñ non est eis fauor ecclesiasticus concedẽdus.

¶ Illud uerò te nolumus ignorare, quod uxor dare dr̃ uiro dotem: uir autem uxori donationem facere propter nuptias, secundum legitimas sanctiones. [d]

¶ Idẽ Archiepiscopo & archidiacono Genuensi. †

Vir agens pro dote, non omnino excluditur ex eo quod uergat ad inopiam, nec precise cogitur satisdare ultra facultatem propriam, sed dos sibi assignatur sub cautione, quã præstare põt: Et si per illam cautionẽ non esset sufficiẽter prouisum consumptione dotis, deponetur dos apud mercatorem, ut de honesto lucro uir sustineat onera matrimonij. h. d. secũdum intellectum, quem tenet Pan. inhærendo uerbis litteræ. Et est casus notabilis & quotidianus.

CAP. VII.

Per † uestras litteras intimastis, quod cũ magistrũ R. sup quadam summa pecuniæ pro H. paupere, auctoritate nr̃a curaueritis cõuenire, [e] quam idem H. pro dote uxoris suæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionẽ opposuit cõtra ipsũ, quod uxorem suã a se repulerat, [f] & tacita ueritate [g] sup hoc litteras impetrauerat; † q̃a cũ super eadẽ dote, alia vice, corã uestræ ciuitatis consulib. qõ mota eẽt, ipsi pronũciauerunt, q̃m idẽ H. ad inopiã [h] uergere uidebat̃, dos illa nõ assignaret̃ eidem, nisi cautionẽ [i] idoneã de ipsa non peritura præstaret, unde uos ei, ut de saluanda

† Ca. 3. eo. tit. de do. amit. uel post diuor. restituẽda, in 3. cõpil. i hãc decretal. celebrata [illegible] Rubi, cum [illegible] tali in pectus ut.

Panteneñ.

a ¶ Et ¶.sed cum ipse cautionē præstare non posset,ad instantiā ipsius domino Papæ hęc rescribere curauerūt.
b ¶ Quā pt.] iuratoriam, f.in Auth.vt nulli iudi.liceat hēre loci curatorem, §.si vero crimē,coll.9.vbi dr̄, φ si mulier accusat de crie, ꝓ quo dēat custodiri,dēt dare fideiussorē: si fideiussorē dare nō p̄t, iuratoriā cautionē præstet. & sufficit, C.de epi. & cler.auth.gnāliter 1.& in Aut. de litig. §. ad excludendas. vnde sumpta est hęc auth.gnāliter,coll.8.
c ¶ Honesti lucri.] Nō. n. tenet fęnerari dotē. & de vsuris alere vxorē, ar. C.de ad mi.tut.auth.nouissimi. sed cōuertat eā i societatē honestā, vl' aliqd' comerciū: & ex lucro honesto eā alat,arg .i Auth .vt hi q obligatas se hēre ꝑhibēt res minorū.§. qm̄ aūt videm⁹.coll. 6. ibi tn̄ dr̄, φ si minor nō hēt vn uiuat, sed tantum pecuniā, eam curator cogitur fœuerari. 1 Laur.

† Alias ita, super eam q̄ potest, cautionem præstare.

dote caueret, & vxorē suā reciperet, ꝑcepisti, & inf. a ¶ Cum ergo satis possit ei modicū credi dotis,cui creditū est corpus vxoris. Mādamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem sub† ea,quā b pōt,cautione p̄stare, vel saltem alicui mercatori committi, vt de parte honesti c lucri, dictus uir onera d possit matrimonij sustentare, ne occasione dotis detentæ vxor a viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem,adulterij reatum incurrat.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Hæc decretalis satis seipsam summat.*

CAP. VIII.

DOnatio, † quæ constante e matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, f & pauperior alter efficitur, firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur, quæ tamen pœnitus euanescit, si reuocetur ab eo tacite g uel expresse, vel qui donatum h accepit prius debitum naturæ persoluat. ¶ Sane soluto matrimonio, sicut dos i ad mulierem,

b ¶ Onera.] ff.de iure. dot. si is qui.Stichum. §.ibi dos, & inf. de usuris, salubriter. Tancr.

1 Sed illud nō tenet secundum canones, non enim debet quis crimen suum cōmodis alienis impendere. 43. dist. sicut nō sine secundum Gof. & Host. Io. And.

DOnatio.] Prima pars demonstrat,quando & qualiter donatio facta inter coniuges ualeat, uel reuocanda intelligatur. Secunda docet, an reddenda sit dos & donatio propter nuptias soluto matrimonio. Secunda ibi. Sane. Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abb.
CASVS. Quæsitū fuit a papa utru inter uiru & uxorē durante m̄rimonio donatio hinc & īde facta teneat? Rñdet papa,φ donatio durāte m̄rimonio inter cōiuges facta, ex qua alter fit locupletior, & alter pauperior,nō hēt firmitatē, nisi donatio cōfirmet̄ obitu donatoris: & donatore uiuente penitus euanescit, si reuocet̄ ab eo tacite uel expsse,vel si prius moriat̄, q donationē accepit. SANE. Dr̄ in §.mo, φ soluto matrim. dos redire dēt ad mulierē,& donatio ad uirū:nisi de cōsuetudine cōtrariū obtineat, uel nisi ex pacto facto īter uirū & uxo.de lucrāda dote uel donatione pp nuptias,cōtrariū īducat, istud æquale dēt esse ex utraque parte No.φ donatio inter uir. & uxo.non ualet nisi in casibus.Item dos ad mulierem redire debet, & donatio ad uirum secundum leges,consuetudo tn̄ uel pactum in hoc derogat legi.
e ¶ Cōstāte m̄rimonio.] No.φ donatio inter uirum & vxorem moribus prohibita est: ne mutuo amore inuicē spoliētur nō tēperādo a donationibus, sed profusa erga se facilitate utentes. Maiores n.nr̄i hoc prohibuerunt, amorem honestū solis animis existimantes, & ne alter in paupertatē incideret, & alter ditior fieret, nec esset illis studium filios educādi, ff.de don. int.ui.& uxo.l.2. & 3.& in Auth.quib. mod.nat.effi. legi.§.illud quoque ad fin. coll.6. & nulla est donatio ubi matrimonium tenet. Si uero m̄rimoniū non tenet, donatio de iuris rigore ualet, sed fas non est tales donationes esse ratas, ne melioris conditionis uideantur delinquentes,q̄ qui non deliquerunt contrahendo,ff. eod.l.3. §.1.& C.eod.si ex uoluntate. Sed inter sponsum & sponsam tenet donatio.ff.eo. inter eos 2 & l.cum hic status .§.si qs sponsā. Tn̄ si donator in eadē uoluntate usq; ad supremū uitæ exitum perdurauerit, ualet donatio. C.eod.l.2.& 3. & hic, ubi dr̄, nisi donatoris obitu confirmetur. Et si donatio legitimum modum excedat & non fuit insinuata usque ad legitimum modum, ualebit, si permāsit in ea voluntate,vsque ad mortem,C.eo.l.donationes.

2 Sequit̄: qui matrimonio cōiuncti sunt, ante nuptias donon facta iure cōstitit,

[Glo.seq.exēplificat, qūo donatarius pōt esse locupletior,& c.& econtra ponit duos casus,in quib. id fallit, in fine dicit quatenus fiat reuocatio.
f ¶ Locupletior.] Donatio ex qua hoc contingit, nulla est,ff eodem l.3.j. rū.& ex eo quod dicit,ex qua alter locupletior,& alter pauperior:a cōtrario sēnsu dat intelligi, φ donatio teneat i.is cessantib.qđ uerū est.Si ergo maritus nō fit pauperior,tenet donatio, ut si maritus sit institutus hæres, & repudiet hēreditatē donationis cā,ut deferat uxori sibi substitutæ, uel si repudiet legatū ut remaneat penes uxorem oneratā ꝓ legato pręstādo, uel si roga us esset restituere hereditatē uxori, ne detrahat quartam causa donationis, tūc tenet donatio ff. eo. si spōsus,§ si maritus. & §.si quis. uel si donauerit uxori rē alienam, ff.eod.sed & si constante. Itē licet pauperior fiat donator. & accipiens non fiat locupletior,tenet donatio: ut si emerit inde unguenta,ff.eo. quod aut. §.1. 3 Item ualet quandoque donatio licet donator fiat pauperior,& accipiens locupletior,si in tēpus finiti matrimonij sit collata, sed ante tempus illud non efficitur res donata donatarij, sed differtur in tempus, in quo mulier a lege uiri soluta est, ff.eod.si seruū uxori.§.ult.& l.quia.& l. si inter. Item in alio casu ualet donatio licet alter fiat pauperior, & alter ditior, ff. eod quod si uir. Fit autem donationis reuocatio qvatenus donator pauperior, & accipiens locupletior factus est,ff.eod.si sponsus,§.ult.

etiam si eodem die nuptiæ fuerunt subsecutæ. Io.And.

† De materia huius decretalis & glossarum vide latissime per Palatiū Rubiuum in rep.hui⁹ rub. §.18. cū nō tis sequentibus.adde Antonium Gabriel. libr. 3. cōmun concl. sio. tit de do. conclus. 3. & 7.

3 Et habet id locum etiā pecuniam catā pro unguentis mulier soluit creditori suo, & mox de sua pecunia emit unguenta. Idē si vir pro illis emendis lācem dedit. q̄ illa remāsit: & de sua pecunia unguenta emit. Io.An.

[Gl.seq.exeplificat qūo tacite & qūo expsse reuocetur.
g ¶ Tacite uel expresse.] Tacite aūt fit reuocatio p diuortiū, nisi in diuortio uoluerit donationem ualere, ff. e.sed inter m,§.si maritus, & l.cum hic status, §.si diuortium,& C.eō.l.a marito. Item tacite fit reuocatio,si prius,q libertatē acceperat decesserit,q̄ is,qui contulit, ut in l.prædicta, a marito. Si uero prius decedat is,qui donauit,nec reuocauit donationē, confirmat morte per silentiū,C.eo.donationes,& l.1.& 3.Si autē simul moriant̄, puta naufragio vel ruina, ualet donō.ff eo.cū hic status,§.si ambo,expsse reuocat donō cū donator eū reuocat, C.eo.a marito, nisi pęniteat eū reuocasse donōnē,ut supremū iudiciū eius siue uolūtatē spectemus,ff. eo.cū hic status,§.pęnitentiā.Itē expsse fit reuocatio, si maritus ea, q̄ donauit,postea pignori dedit,uel alij donauit,uel alio mō alienauit,C.e. si maritus tuus,sup.de pc.nō in ultæ Et hæc q̄ dicta sūt de do.inter ui.& uxo. inter parētes & liberos pene ītelligi dēnt, īter quos ꝓhibita est donō, cū una ꝑsona ītelligant̄, C.de impub.& alijs substi.l.ul.& 35.q.3.§.hac auctorit. nisi in casibus.
h ¶ Qui donatum.] ut C.eo.l.a marito,ff.eo.cum hic status,§.si ambo.ista uerba tacite uel expsse,uel qui donatum accepit,&c. sumpta sunt ex illis duabus legibus.
i ¶ Sicut dos.] Dos n.datur uiro a muliere, & donatio dat̄ uxori a uiro,sup.e.nup. in fi C.de donati.ante nup. l.1.& ult. Et ideo redire dent ad eos,ut hic dr̄, & dos & donatio propter nuptias debent esse æquales hincinde, C.de pact. conuen. authen æqualitas, & in Authen de æqual.dot.§. hæc igitur, & §.de cetero, coll. 8. Et uerum est,

rum est, quod ista debent redire ad mulierem & virum, nisi consuetudo sit in contrarium, vt dicitur, nisi pactum de dote vel donatione lucranda, vel parte, sit factum inter eos, ut hic dicit, & C. de pac.conuen.l.ex morte. auth.æqualitas, & in Auth.de æquali.do:§.hoc igitur. col.8. C. de rei, vxo. acc.l.vnica. §.illo proculdubio. Et istud pactum debet esse æquale hincinde, & si non sit æquale, maior pars lucri ad minorem debet reduci, ut in prædictis: ex morte. & authen. æqualitas, & lege, leonis. C. de pa. conu.

sic & donatio propter nuptias redit ad virum, nisi de consuetudine secus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, vel donatione propter nuptias quod æquale sit, cum hincinde contrarium inducatur.

TITVLVS XXI.

De secundis nuptijs. †

¶ Alexander tertius.

¶ *Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus est.*

CAP. I.

Capellanū † (quē bñdictionē cū s̄ eda [a] cōstiterit celebrasse) ab officio, bñficioq; suspē sum, cū literarū tuarū testimonio, ad sedem Apostolicam nullatenus destinare postponas.

¶ Lucius tertius vniuersis Christianis in captiuitate Saracenorum positis.

¶ *Dubitans de morte cōiugis nisi prius certificetur, contrahere non dēt: & si contraxit, reddat, sed nō exigat debitum, & si postmodum sciat primā viuere dimittat secundam. Abb.Sic.*

CAP. II.

Dominus, † ac redemptor noster: & infra. ¶ Sane super mr̄imonijs, quæ quidam ex vobis (nō dū habita obeūtis cōiugis certitudine) cōtraxerūt, id vobis rñdemus, vt nullus amō ad secundas nuptias migrare psumat, donec ei cōstet. [b] qđ ab hac vita migrauerit cōiux ei⁹. ¶ Si vero aliqs vel aliqua, id hactenus nō seruauit, & de morte prioris cōiugis adhuc sibi existimat dubitādū, ei q̄ sibi nupsit, debitū nō deneget [c] postulanti, quod a se tñ nouerit nullatenus [d] exigendum. Quod si post hoc de prioris coniugis uita constiterit, relictis adulterinis [e] complexibus ad priorem coniugem reuertatur.

¶ Vrbanus tertius Virgilien † episcopo.

¶ *Si unus ex coniugibus fuit alias benedictus, nō debent coniuges de nouo benedici.*

Vir † autem vel mulier ad bigamiā tran-

DE SECVNDIS nuptijs.

¶ Quia diuortio facto solent homines trāsire ad secūdas nuptias, ideo uiso de diuortijs merito subijcitur de secundis nuptijs. Et scias quod nedum secundæ nuptię approbantur ab ecclesia, sed etiam tertiæ & vlteriores, vnde non solum quis bigamus & trigamus, sed etiam o⁰ogamus effici potest, ut dicit textus in c. aperiunt, 21. q. 1. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur, 34. q. 2 & 31. q. 1. in multis, c. 2. q. 2. §. hinc tollitur, 3. q. 7. §. tria, prope finem.

Capellanū] CASVS. qdā mulier mortuo viro suo transiuit ad secunda uota: quidam capellanus benedixit mulierem istam transeuntem ad secundum matrimonium: Quia nuptię secundæ benedici nō debent, quæsitum fuit qualiter capellanus iste puniri debeat? Mandat papa episcopo suo, quatenus capellanum illum ab officio & beneficio suo suspendat, & sic suspensum ad Apostolicam sedem transmittat. Not. quod secundæ nuptiæ benedici non debent: & qui eas benedicit, punitur.

[Gl. seq. reddit tres rationes, sed primam reprobat.]

a ¶ Cum secunda.] Secundæ nuptiæ benedicendæ non sunt, inf. eo. uir autem. & secundam accipere secundum ueritatis rationem uere fornicatio est, 30. q. 1. hac ratione. Sed illud intelligitur prima uiuente: & non debent benedici secundæ nuptiæ, ad exhortationem continentiæ: sic & sacerdos interesse non debet nuptijs clandestine contractis, sup. de cland. matrim. c. cum inhibitio. §. sane. multo minus debet illas benedicere, & alia ratio est quia sacramentum [a] iterari non debet, inf. eo. uir autem ubi hæc ratio notatur.

Dominus.] Tria sunt dicta secundum ibi, Si uero. Tertium ibi. Quod si. Al b. S culus.

CASVS. Quidam Christiani erant in captiuitate Sarracenorum, quidam de his coniugati nulla certitudine habita de morte vxoris, contrahebant secunda matrimonia: Quærebatur, an deberent sic remanere? Respondet papa, vt nullus præsumat amodo ad secundas nuptias conuolare donec constet, quod vxor sua de hac luce decessit. Si uero aliquis uel aliqua hoc non seruauerit, & dubitet adhuc de morte prioris coniugis: ei cui nupsit, debitum nō deneget postulanti, sed nullatenus exigat ab eadem: Si uero postea constiterit de uita prioris coniugis; statim eā relinquat, & ad priorem reuertatur. Nota, quod uir uel mulier cōtrahere secunda matrimonia non debet, nisi de morte coniugis certum existat.

b ¶ Ei constet.] supra de spon. in præsentia. ubi notatur quid iuris sit de hac materia. C. de repud. authen. hodie. & in Authen. vt liceat matri. & auiæ. §. quod autem, collation. octauo.

c ¶ Non deneget.] Et ita propter dubium matrimonio præsumitur pro matrimonio, quod fieri debet, sup. de sponsa. iuuenis, & arg. sup de matr. contrac. contra interdi. eccles. cap. 1. ff. de reg. iur. in ambiguis. & ff. de iur. ... nisi quando dubitatur, an contractum sit matrimonium: quia clandestinum est, quo casu potius præsumitur ad ulterium, quam matrimonium. 30. quæst. 5. aliter & argumen. sup. de clandest. desponsa. capitul. 2.

d ¶ Nullatenus exigēdum.] Hoc est propter conscientiam dui... ex probabili causa. Simile inf de sent. excom. inquisitioni, in fi.

[Glo. seq. exponit argum. soluit, & dat simile per modum conuersum.

e ¶ Adulterinis.] Hoc intellige, si postquam intellexerit pro certo de uita prior s mariti, cum secundo remaneat: quia statim est adulterium, & non ante. 33. quæst. 2. cum per bellicam. & est argum. quod matrimonium, quod ab initio ualuit, tractu temporis infirmatur, ff. de iud. si alter. & l. si a me. Sed non fuit matrimonium ab initio in ueritate, sed nunc primo declaratur matrimonium non fuisse, sicut econuerso, & ex futuro euentu apparet matrimonium ab initio fuisse, sup. de frig. & ma l. f. fraternitatis, in fi.

Vir autem. CASVS. Dicitur, hic, quod bigamus uel bigama non debent aliquo modo a sacerdote benedici, cum alias fuerint benedicti. hoc habes 31. q. 1. quemadmodum. Nota mulieres secundo nubentes, non esse a presbytero benedicendas.

a ¶ Benedi-

---

†Vide magistri & Theologo. libr. 4. sent. dist. 42.

† Cap vni e. tit in 2. cōpi.

a Neq; benedictio illa ē sa m, aut ... sacri, ue qu...

monium est ex ijs sacris, quę nequeūt iterari. Vide S Th. 4. sent. dist. 42. q. 3. art. 2.

† Cap. s. eo. tit in 1. cōpi. huc spectant t adita sup. de spon ... præsentia.

† Virgo. Virg. f. d in Vaticanis, vt ...

a ¶ Benedici.] supra eod. cap. 1. vbi de hoc.
[Glo. seq. ponit rõnem prohibitæ iterationis, & duo sacramenta, q̃ iterant, & de pœnitentia solẽni subdit consuetudinem quorundã locorũ, dicens, quo casu excuset.
b ¶ Iterari.] Sacramenta enim iterari 1 non debent, 1. quæstio. 1. hanc regulam, & c. hi qui, ne fiat eis iniuria, 1. q. 3. quidam. & de conse. dist. 4. ostenditur. 33. q. 7. quemadmodũ. & c. ne sanc. bapt. ite. l. 1. & 1. Videretur. n. ꝙ sacramentum huiusmodi non fuisset collatum, vel quod inefficax fuisset omnino, & sic fieret iniuria ei, 1. q. 1. sacramenta. Tamen pœnitentia bene iteratur, de pœn. dist. 3. adhuc instant. fallit etiam secundum quosdam in extrema vnctione. Quid enim impediret hanc iterari, cum non 2 sit sacr̃m, sed oratio semper hominem 1. q. 1. manus. & solemnis pœnitentia non iteratur. 50. dist. quamuis, &c. in capite. Gratianus tamen dicit, ꝙ iteratur secundum consuetudinem quorundam, de pœnit. dist. 3. §. ex persona. & benedictio ista cum aliquis secundam duxit virginẽ. iterãt secundum consuetudinem quorundam locorum, & hoc si Papa sciat talem consuetudinem, alias non licet.

1 Hoc verum de sacramentis imprimentibus characterem.

† Cap 2. eo. tit in 1. compila. & post concil. Late. par. 9. c. 2.

† Habetur in l. 1. ff. de his qui no. infa. & in l. 1. C. de secũ. nup. 1. Corin. 7. & cũ Rom. c. 7.

2 Imo est vnũ de septem ecclesiæ sacramentis, & cõtrarium asserere est hæresis demũ dãnata in concil. Trid. sess. 7. de sacramentis, canon 1. & sess. 14. de sacramento extre. vnctionis. c. 2 & ibidem eo. tit. cano. 1. adde Sotum lib. 4. sent. dist. 2. q. 1. ar. 1. vbi eruditissimè. adde Lindanum li. 4. 28. Panapliæ Euangelicæ.

...fiens, non debet à presbytero benedici,a quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari b non dẽt.

¶ Idem Exonen. Episcopo.

¶ *Mulier nubens infra annum lugubrem, infamiam non incurrit. h. d. cũ sequenti. Abbas Siculus.*

CAP. IIII.

Super† illa quæstione, qua quæsitum est an mulier possit sine infamia nubere infra tempus luctus secundum leges diffinitum: †Respondemus, quod cum Apostolus dicat mulier viro suo mortuo, soluta est à lege viri sui: in Domino nubat, c cui voluerit: per licẽtiam d & auctoritatem Apostoli, eius infamia e aboletur.

Super illa.] Ponit quæstionem cui respondet, ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Secundum leges, si mulier mortuo viro inf. annum nubat, efficitur infamis: Quæritur, an secundum canones ita sit? Respondet Papa, quod cum dicat Apostolus: mulier viro suo mortuo soluta est à lege viri: nubat in Domino cui vult: ex licentia Apostoli omnis infamia abolet ur: nec debet legalis infamiæ sustinere iacturam: quoniam in his sacræ leges non dedignantur sacros canones imitari.

c ¶ In Domino nubat.] inf c. proxi. ergo cum Apostolus nullum tempus adiiciat, nec nos adiicere debemus, 31. q. 1. ꝙ si dormierit, & 2. q. 5. consuluisti. & supra de translat. inter corporalia. soli ergo honestati suæ consulat mulier. quia statim licet, ex quo tempus non adiicitur. Instit. de verb oblig §. pure.

d ¶ Per licentiam.] quæ intelligitur interuenire, eo ipso, ꝙ non prohibetur, vt 11. q. 1. sunt nonnulli.

e ¶ Infamia.] inf. c. proxi.

¶ Innocent. iij. P. nobili mulieri.

¶ *Sũmatur vt præcedẽs.*

CAP. V.

Cum† (secundum Apostolo.) mulier mortuo viro suo, ab eius sit lege soluta, & nubendi cui vult f tantum in domino liberam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ g sustinere iacturam, quæ licet post viri obitum infra tempus luctus (scilicet vnius anni spatium) nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo h vtitur potestate, cum i in his præsertim sæculares leges, non dedignentur sacros canones imitari.

Cum secundum.] Præmissa ratione ponit dictum, & soluit obstaculum. Abbas Siculus.

f ¶ Cui vult.] sic 7. q. 1. sicut alterius, & sup. c. proxi.

[Gloss. sequent. inducit legem & eius causam: secundo tractat, an canon liberet illam etiam à pœna legali, & primo dicit quod sic: secũdo ponit opinionem contrariam.

g ¶ Legalis infamiæ.] quam inflixit lex ei, quæ nubit infra annum, ne turbaretur sanguis, & de prole dubitaretur. 3 C. de repu. consensu. §. si vero. ff. de his q no. infa. l. liberorum. §. 2. Et nota quòd canones isti non solùm talem mulierem liberant ab infamia, sed omni pœna quam exprimit lex. C. de secun. nupt. l. 1. & in authen. eisdem pœnis. & in Authen. de restitu. & ea quæ pa. §. vlt. coll. 4. Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo per ecclesiam & licentiam Apostoli remissa est, argument. supra, qui filij sint legi. per venerabilem. & 2. quæst. 3. §. hinc colligitur. Quidam tamen dicunt, ꝙ propterea non euadit pœnam illam, qua priuatur ante nuptiali donatione. Authen prædi. de restitu. & ea quæ par. §. vlt. coll. 4. quæ virum suum ita velociter de hore stauit, vt appareat etiam eo viuente, eam non caste vixisse, vt ibi dicitur: & ideo perdere debet quicquid ex liberalitate viri ad eam potuit peruenire nec ecclesia in hoc potuit 4 pœnam illam tollere: quia quandam ingratitudinem videtur mulier commisisse, argum. sup. de dona. propter nupt. nec est hoc contra Apostolum, sup. de diuort. gaudemus.

h ¶ Concessa sibi tamen ab Apostolo.] quàm alicui auferre non possumus, 28. dist. de his, beneficium enim iuris, nemini est auferendum. 5. dist. ad eius vero, ff. de re iudic. l. 4. §. l. si quis condemnatus, & beneficium principis rarissime interpretandum est, ff. de constit. princ. beneficium, & sic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur.

i ¶ Cum in his] scilicet matrimonijs cõtrahendis, in quibus sacræ leges sacros canones imitantur. in Authenti. quomodo oportet episcop. §. vltim. col. 1. & in Authen. vt cleri. apud proprios episcopos. § vlt. col. 6. & sup. de iudicijs. at si clerici. & in Authent. de ecclesi. titul. circa princ. coll. 9.

† Cap. vlti c. tit. in 3. cõp.

Rom. c. 7. & 1. Cor. 7.

3 Plures aliæ causæ notantur in § item in Leuitico. 27 quæst. 2.

4 Imo potuit quicquid hic dicat Berna. cui standum non est.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

¶ Duobus modis potest continuari: Primo ad præcedentia: Secundo ad sequentia. Primo sic: Supra visum est de accusationibus ciuilibus, sequitur videre de criminalib⁹, & pœnis eorum. vel sic & secundo ad sequentia: tractaturus auctor in quinto de criminibus & pœnis eorũ, quia super eis quandoque proceditur per accusationẽ, quandoq; per inquisitionem, quandoque per denũciationem: ideo primo de his p̃mittit. Abb. Siculus. ¶ De hac materia tractatur, 2.q.7. & q.8. & 3.quæst.4. & q.5. & q.9. & q.10. & 11. & 4.q.1. & q.4. & q.5. & q.6. & 15.q.3. per totum.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus.

¶ Fœlix Papa.

¶ *De persona accusatoris prius quærendum est in iudicio.*

CAP. I.

SI † legitimus a nõ fuerit accusator, non fatigetur b accusatus.

¶ Idem episcopis per Galliam constitutis.

¶ *A denũciatione repellitur is, qui nõ præmonuit.*

† Cap. 1. eo. [illegible] comp. [illegible] vide Bal. in l. damni. §. si alieno. [illegible] dã. infe.

SI legitim⁹] Ad petitionem illegitimi accusatoris reus non est trahendus ad iudicium, h.d. Et non diuiditur. Abbas. Casus patet No. q̃ criminosus nõ potest alium accusare. [Gloss. sequens ponit & repetit tria, quæ faciunt accusatorem non legitimum.

a ¶ Legitimus.] legitimus ideo dicit, quia si sit criminosus, non potest alium accusare, 3.q.7. qui sine & cap. postulatur, & qui trabem gestat in oculo, festucam de oculo fratris non potest eruere. eadem causa. & q. e. §. tria, ver. porro, in fi. & 1.q.1. multi. & 6.q.1. qui crimen. qui enim alium accusat, debet esse bonæ famæ, non suspectus, per iura prædicta: si enim ad denunciandum viles personæ non admittuntur, vt s. de spon. cum in tua, multo fortius nec ad accusandum. item nec debent esse inimici, inf. eod. cum oporteat & c. cum P. Manconella, & c. menimimus: Debet enim esse sine crimine, non inimicus bonæ famæ & opinionis, qui alium accusat, alias non est legitimus accusator: Criminosus enim criminosum accusare non potest, aut etiam denunciare.

ADDITIO. Multæ aliæ sunt personæ, quæ accusare non possunt: vnde Versus.

Hi nõ accusant, quos metra sequẽtia signãt.
Fœmina, pupillus, delatus, crimine tentus,
Suspectus, quæstu corruptus, sortilegusque:
Infamis, seruus, pauper, cũ milite princeps:
Libertus socius socium nec non inimici:
Clericus ecclesiam, nullus deferre valebit.

[Glo. sequens exponit litteram, ponit exceptionem, & congruentiam rubricæ.

b ¶ Non fatigetur,] sed repellatur accusator, & absoluatur reus ab obseruatione iudicii, 7.q. vlt. c. accusator, nisi fuerit infamatus: quia tunc debet indici ei purgatio. 12. quest. 5. presbyter 2. & j. de pur. can. cap. cum P. Et hæc dec. et. pertinet ad primam partem rubricæ.

1 Vel ex offi sue iudex inquiret. infra eo. qualiter. & inf. de collu. de te. c. 1. Ala Io. And.

SI quis episcopus.] CASVS Dicitur in capitulo isto quod si aliquis, qui dignus sit, voluerit denunciare episcopum suum super aliquibus excessibus suis, debet illum charitatiue admonere, vt se emendet: Si autem se corrigere noluerit, postmodum causam eius deferat ad primates, alioquin charitatiua & legitima admonitione omissa, a denunciando repellitur. Nota quod ad denunciandum non debet admitti, qui legitime non premonuit, & charitatiue.

c ¶ Accusatoribus.] idest, denunciatoribus.

d ¶ Accusatus.] idest denunciatus.

[Gloss. seq. arg. quod accusans, & c. soluit.

e ¶ Charitatiue.] Arg. q̃ admonitio sẽper est premittenda ante accusationem, & ante vindictam. 2 12.q.2. indigne. & 16.q.1. quidam monachi. & quæstio.7. omnes decime. & vigesima [illegible] quæstione [illegible] cita. & [illegible] sententen. ex[illegible] Cum [illegible] nes ad [illegible]

CAP. II.

SI quis eps ab illis accusatoribus c qui recipiendi sunt, accusatus d fuerit, postquã ab eis charitatiue e conuentus f fuerit, vt causam emendet, & eam corrigere noluerit; non olim, g sed nunc h ad primates causæ eius canonice deferantur.

† Cap. 8. eod. tit. in 1. cõp.

¶ Gregorius † duci Campaniæ.

¶ *Criminatio prælati debet tractari coram illis, quorum interest.*

† Lib. 8. epistola 12. regi[illegible].

2 [illegible] obti[illegible] [illegible] 1. [illegible] 4.

CAP. III.

ILla † præpositorum; & infra.

¶ Si vero aliquis est de monasterio i prædicti abbatis, q

tunc necessaria est admonitio secundum [illegible] veritatem. sup. de iud. nouit. & 1. quæst. 1. si peccauerit. & inf. de simon. licet Hely. & inf. eod. cap. cum dilectus. in quo casu loquitur hoc capitulum, & ita pertinet ad vltimam partem rubricæ, & vbi dicit, accusatoribus, expone, idest, denunciatoribus: Accusatus, idest, denunciatus: vt dictum est.

f ¶ Conuentus.] idest, admonitus, vt sequens littera indicat.

g ¶ Non olim,] idest, non ante admonitionem admittatur ad denunciandum.

h ¶ Nunc,] idest, post admonitionem debet admitti, vt dictum est.

ILla præpositorum.] Illi debent accusare, quorum interest: aliàs accusatio est nulla. hoc dicit. Et primo ponitur decisum factum. Secundo dispositio, ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Quidam Abbas infamatus erat apud Papam: vnde mandat duci Campaniæ, quod si aliquis est de monasterio ipsius Abbatis, qui velit aliquid dicere contra ipsum Abbatem accusando, vel denunciando, Papa paratus est audire ipsum cum illis, quorum interest, & causam districte perscrutari, condemnando ipsum vel absoluendo. Nota quod monachi possunt Abbatem suum accusare vel denunciare. Item Episcopus hãc causam debet inquirere cum canonicis suis. Item sententia debet continere condemnationem vel absolutionem.

[Glossa sequens cum vltim. duo notant ex textu, quæ patent.

i ¶ De monasterio.] Nota quod non debet admitti ad denunciandum, nisi illi quorum interest vt monachi, vt hic,

vt hic, aut etiam patroni, 16. quæſt. vlt. filijs, aut etiam parochiani, 93. diſt. vota ciuium, & 7. quæſt. 1. factus eſt. a ¶ Dicere.] ideſt, accuſare inf. eo. ex parte, & 2. quæſt. 4. Euphemium. Sed potius loquitur in modum inquiſitionis ſiue denunciationis, in quo caſu tenentur ad denunciandum, vt 2. q. 6. qua propter. & argumen. ſup. de cogn. ſpi. tua. ad hoc enim quilibet tenetur, etiam ſi iuraſſet 1 nō denunciare, ſup. de iureiurand. quemadmodum.

b ¶ Quorū intereſt.] ſcilicet fratrum ſuorum, 86. diſt. ſi quid.

c ¶ Condemnetur.] Hoc ſp det cōtinere diffinitiua ſn̄ia, cōdēnationem vel abſolutionē, aliàs nō tenet. 2. qō. 6. §. diffinitiua & 23. q. 4. illud ēt, vł æquipol ēs. ĩ. de verbo. ſignif. ĩ his. & ff. de arbitr. qd tñ. §. ſi arbiter. & ſic ſn̄ia, q̄ ſine certa quantitate profertur, nulla eſt, nec in aliqua parte actorū hoc reperit, C. de ſent. quæ ſine cert. quant. t. prolata eſt. l. pen. & vlt. Tā.

OMnipotēs.] CASVS. Dr̄ hic, ꝙ ſi aliqs infamat, non debet ad honores ꝓmoueri, donec ā hoc ingratur, vel inde ſe purgauerit. Not. quòd opinio promouendi ad honores maculare non debet, & ſic pendente accuſatione promoueri non debet.

d ¶ Denunciantur.] Et ſic ad ultimam partem tituli pertinet, cum etiam aliquis accuſatur, aut denuntiatur, uel etiam inquiritur, grauata eſt ſtatim eius opinio, vt interim non debeat promoueri 81. diſtinctione, tantis Daniel. & ſup. de teſti. capit. ult. C. de procu. rei. & ff. de mun. & honor. l. reus, 1. reſpon. niſi poſt annum, vt ea. l. reus §. eum.

e ¶ Honoretur.] id eſt, ad honorem promoueatur.

NVlli epiſcoporum.] CASVS. Quidam familiaris epiſcopi uolebat ipſum epiſcopum accuſare, opponebat ſibi, quod erat uilis opinionis, & malæ famæ: quæritur, utrum ſit admittendus: Reſpon. papa, quod non licet epiſcopo illum a ſua accuſatione repellere, quem a ſe ſeparare neglexerit antequam accuſaret eundem. Nota quod ſemel approbaui, iterum reprobare non poſſum.

f ¶ Repellere.] Iudex tamen ex officio ſuo poteſt repellere accuſatorem, ſi non fuerit idoneus. ar. 2. q. 7. alieni, & c. ſi qui ſunt & c. quærendum. ff. de poſtulando, quos prohibet. & ſup. de excep. exceptionem. in fin. & de pe. hære. l. vlt.

g ¶ Familiaritate.] Non enim modo poteſt reprobare etiam mores, quos prius approbauit, ff. de adulter. ſi vxor. in fine. & 32. quæſtio. 5. horrendus, & ſupra de filijs presbyter. ueniens, ff. de neg. geſt. Pomponius. accuſare non poſſunt, iniquum. Imo videtur quod criminoſus criminoſum accuſare poſſit, 2. q. 7. §. in hoc, & C. de hære. quoniā. & C. de inoff. teſt. in arena, ar. ꝙ nullus criminoſus reputatur legitima perſona ad accuſandum, uel ad denunciandum, ut dixi ſup. c. 1. arg. C. de adul. qm̄, 32. q. 6. nihil iniquius, & C. de lib. cau. ſi filium, vel forſitan iſte epiſcopus accuſabat de crimine excepto, quia & erat malæ famæ, 2. qō. 1 primis. vnde admittebantur uiles perſonæ contra eum.

1 Faciunt q̄ tradit Beat. Tho. 2. 2 qō. 70. arti. 1. ad 2. argum.

† Scilicet Gregorius libr. 3. epi. 24 capit. 78. in diſt. 13. regiſtri.

† Cap. 6 eo. ti. in 1. cōpi. Vide Anch. in 1. ca. me. minimus. in fi. eod.

poſſit dicere,[a] quod ad culpam reatumque eius pertineat Nos cū eis, quorum [b] intereſt, tām diſtricte volumus perſcrutari, vt vel condemnetur,[c] vel abſoluatur.

¶ Idē † Cōſtātię Auguſtę.

¶ *Qui de aliquo crimine accuſatur vel denūciatur, interim promoueri nō pōt.*

CAP. IIII.

OMnipotens † Deus, & infra.

¶ Valde graue eſt, vt vir, de quo tanta & talia denunciātur [d] (cum ante requiri & diſcuti debeant) honoretur. [e]

¶ Paſcalis Papa.

¶ *Eps per exceptionē criminis illū ab accuſatione ſua repellere nō poteſt, quē ante a ſua familiaritate neglexerit ſeparare.*

CAP. V.

NVlli † epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere [f] liceat, quos antequam ſe ab eis impetēdum cognoſceret, a ſua cōi familiaritate [g] neglexerit ſeparare.

¶ Ex cōcil. Maguntino. †

¶ *Abſolutus de certo crimine, de eodem iterum accuſari non poteſt.*

CAP. VI.

DE his criminibus, de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari. [h]

¶ Stephanus Papa. †

¶ *Cohabitātes inimicis accuſati, ab accuſatione repelluntur.*

CAP. VII.

REpellantur ab accuſatione cohabitantes [i] inimicis.

Sed dic ꝙ ſpeciale e in epis, & in odium ipſorum ſtatutū, qa debent ſecum habēre honeſtas ꝑſonas, q̄ perhibeāt teſtimonium de uita eorū, 2. q. 7. cum paſtoris. Et iō ſi prauos & viles habent ſecū, ſibi imputent. aliàs vilis perſona nō eſt audiēda, vt dixi, ſ. eo. c. 1. Vel forte ſuperior ex officio ſuo poſſet tales repellere, vt dr̄ ĩ prin. c. & in c. & in precedenti notula.

DE his.] Non diuiditur, quia continet unum dictum. Abb.

CASVS. Dr̄ hic, ꝙ ſi aliquis eſt abſolutus de crimine, de quo fuit accuſatus, non debet iterum accuſari de eodem. No. quòd crimina ſemel dimiſſa, iterum vindicari nō debent.

¶ Glo. ſeq. trac. de triplici abſolone criminis. Prima per diſpenſationem. Secunda per ſentētiam crimine non probato. Tertia ꝑ pn̄iam. prima īpedit accuſationē, & ſcd̄a pariter fallit in duob. caſib. tertia non.

h ¶ Replicari.] quia ſi probato crimine iudex cū illo diſpēſauit, ſi fuit tale crimē, qd̄ potuit diſpenſare, crīa ſemel dimiſſa, iterū in vltionē diuina clemētia venire nō patitur, de pen. diſt. 4. diuina clementia, ad fin. 24. q. 4. ſi. illic ubi de hoc, & 2. q. 3. §. notādū. Si abſolutus eſt, quia accuſator non probauit, tutus eſt, quia de delicto vnius hominis ſæpius q̄ri nō dēt, ff. nau. cau. licet. §. vlt. & 35. q. 6. ueniā, & hoc ueru eſt, niſi in duob. caſib. puta ſi ſcd̄s accuſator primū doceat ꝑuaricatū fuiſſe, ff. de ꝑuari. l. 3. C. de accuſ. ſi quis homicidij, & de coll. c. 1. Item ſi ſuū dolorē proſequatur ignorans accuſationē ab alio inſtitutam, ff. de accuſat. ſi cui. §. iiſdem. Et hoc intellige, cum actum eſt in forma iudicij: Si aūt pn̄iam egiſſet occulte, quo ad Deum abſolutus 2 eſt, ſed accuſatio in iudicio facienda, non ceſſat propter hoc, 33. q. 2. admonere. Vin.

REpellantur.] Primo ponit ſtatutum. Secundo rationem ibi. Quia. Abb.

CASVS. Dr̄ hic, ꝙ illi, qui moranť cū inimicis meis, a mea dēnt accuſatione repelli, cū mei inimici ꝑſumanť: qa affectio amicitię ſolet icitare hmōi accuſatiōes. No. ꝙ cū inimic s meis habitātes, inimici mei ꝑſumunť. itē aliqd ex cohabitatione ꝑſumit, qd̄ aľs non ꝑſumeretur.

[Glo. ſeq. coadiuuat tex. per. 4. iura ſignat contrarium de duob. iuribus, & arg. ex cohabitatione præſumi.

i ¶ Cohabitātes.] non ſolū inimici, ſed eis cohabitantes repellanť, qa ex hoc inimici ꝑſumuntur, 4. q. 3. §. itē teſtes, & ĩ eo. cū oporteat. C. de inof. teſt. liber. 93. di. ſi inimicus. ar. cōtra. ff. ꝓ ſoc. Na ſocius ſocij mei, nō eſt ſocius meus, & 71. di. legit, & eſt ar. ex cohabitatione præſumendu ꝓ aliquo, vel cōtra aliquē, 18. q. 2. diffinimus, & ſup. eo. nulli, & ſup. de of. dele. inſinuāte, 3. q. 5. accuſantes,

† Cap. 3. eod. ti. in 1 cōpi. refert Gratianus ſ c Palea. 3 qō. 5. c nulli epiſcoporum.

† Sed in concilijs editis nō dū hoc eſt inuentum; refert tn̄ Burchardus, lib. 16. decre. c. 9. & cap. 4. eo. ti. in 1. cōpi.

† Scilicet primus i epiſtol. 2. oībus epis & ca. 7. eod. tit. in 2. conquil.

2 Hoc eſt, licet quo ad Deū abſolutus ſit, in foro tñ exteriori pōt accuſari & puniri & hæc mia gloſſæ eſt cōis, vt late dixi lib. 2 cōment. in Directori inqu ſ ..o. & Schol. 2c. & Rurſus altera.

a ¶ Amicitiæ.] 3.q.5. accusatores. propter amicitiam vel odium humanum iudicium sæpe peruertitur, 11. q.3.quatuor.

ADDITIO. Vnde uersus.

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, census.
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

ACcusasti.] CASVS. Dicitur hic, quod si accusasti aliquem maitiose, & per accusationem mortuus fuerit, septẽ annis pœnitere debes in pane & aqua, & xl. diebus: Si aũt per tuã accusationem membrum amiserit, per tres quadragesimas penitere debes. Not. quod qui occasionẽ damni dat, damnum dedisse videtur.

b ¶ Per tuam.] tantũ accusationem calumniosam, & nõ culpa sua: nam si quis iuste accuset criminosum, & crimine probato interficiatur reus, immunis est accusator, 23. q.5. cum homo qui malos, & c. iudex. & c. homicidas. & c. miles. in fi.

c ¶ Nisi pro pace.] non tenetur proprie illud, nisi, quia si proprie sequeretur, quod pro pace posset quis accusare alium iniuste, quod non est uerũ, quasi simile habes 2.q.1. notum, sed pro pace seruanda licitum est accusare, ut boni quiete uiuant, 23. quæstione quinta. non frustra, aliàs accusare mortale peccatum est, scilicet calumniose. Bernar.

† Hoc habet glossa: interlinearis, Genesis c. 4 super illis verbis: Vox sanguinis: fratris tui clamat ad me de terra.

inimicus. Quia infestationes blasphemiæ, affectio solet amicitiæ a incitare.

¶ Ex Brocardico li. xliij.

¶ *Ponit penitẽtiam ac cusatoris calumniosi, cum sequitur inde mors, vel membri debilitatio.*

CAP. VIII.

ACcusasti aliquem, & per tuam b accusationem occisus est, nisi pro pace c [hoc feceris,] quadraginta dies in pane & aqua (quod carina d vocatur) cum septẽ sequentibus annis peniteas. Si autem per tuam delaturã debilitatus e est, per tres debes quadragesimas pœnitere.

¶ Augustinus† super Genesi de morte Abel.

¶ *Super notorio procedit iudex, nemine accusante.*

d ¶ Carina] vulgare est Lombardorum, & dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarij per xl. dies ad agendum pœnitentiam: de qua penitentia habes 50. dist. in capite. B.

e ¶ Debilitatus.] id est, mutilatus in membris.

EVidentia.] CASVS. per se patet. Nota, quod in notorijs iuris ordo non requiritur.

f ¶ Sceleris.] id est, scelus quod notorium est per operis euidentiam; & est unus modus notorij, quem & alios habes sup. de coha. cle. & mulie. cap. vlt.

g ¶ Non indiget clamore.] id est, non indiget aliquo proponente accusationem: quia factum se ostendit, arg. ff. de in integ. restitu. l.1. in confessum enim nullæ sunt partes iudicis, ff. ad leg. Aquil. proinde, nisi quo ad sententiam tantum, & quæ in iudicio publicantur, non requirunt accusationem aut etiam probationem, ff. de adul. leg. 2. §. si publico & C. de testibus nullum, sic in quocunque notorio, 1 tantum sententia semper est necessaria Vin.

1 Vide Iuliũ Clarũ in pra. cri. § fi. q.9.

CVm P.] Facit tria: primo repellit vnum accusatorem, quia laicus. Secundo repellit alium: quia inimicus: Tertio repugnationem inducit: Secunda ibi, Sed ut noue. Abb. Sic.

CASVS. P. Manconella presbyter ex una parte, & presbyter Bonus, & Ioannes laicus eius frater ex altera; erant in præsentia papæ: Ioannes laicus cœpit accusare P. Manconellam de simonia; papa (quia laicus erat) non admisit eum ad accusationem dictum P. Manconellam: quo repulso presbyter Bonus frater eius, cœpit illum statim accusare super crimine simoniæ, & papa eum repulit, pro eo quod cum idem Ioan. accusasset dictum Presbyterum Bonum fratrem suum dixit in testimonium contra ipsum P. Et quia etiã frater P. dictum Bonum presbyterũ de causa cõsimili accusauit: ideo neutrum illorum admisit in accusationem dicti P. Sed quia vterq; super obiectis erat infamatus, utrique propter infamiam purgationẽ indixit, vñ mandat papa, quod uterq; illorum cũ trib. sacerdotibus dẽat se purgarẽ. No. quod laici clericos accusare non possunt. Itẽ mutua accusatio repellit quia præsumitur odiosa. Item quod qui dixit testimonium contra aliquem in cã criminali, non potest illum accusare postea. Itẽ si quis accusauit aliquẽ, & fuit repulsus eius germanus, repellitur ab illius accusatione, quia præsumitur inimicus.

[Glo. sequens notat laicos non admittendos, &c in fi. obijcit ad testimonium, & soluit.]

CAP. IX.

EVidentia patrati sceleris, f non indiget clamore g accusatoris.

¶ Alexander iij. Caitur. † electo.

¶ *Laici vel inimici clericos accusare non possunt.*

CAP. X.

CVm † P. Manconella presbyter ex vna parte, & Bonus presbyter, & I. Bonus Cocti laicus h frater eius ex altera, in nostra essent præsentia constituti, eundem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationem non duximus admittendum. Cumque præfatus B. eundem P. super crimine simoniæ constantius accusaret: nos eum, quia in testimo-

† Gaientinæ. † Gaæi. sed fortassis legendum Gaiacen. & est parua vrbs in Cãpania.

† Ca. 12. e. ti. in 1. cõpil. & post eam: La teran. sub Alex. in pãr. 50. c. 14.

h ¶ Laicus.] Nota quòd laici in accusationem vel testimonium clericorum non sunt admittendi: & hoc regulare est nisi suorum uel suam iniuriam prosequantur. 4. q.6. omnibus nec tunc ad testimonium: quia in facto suo nemo testis idoneus est, sup. de testi. de cætero. & 2. q.1. prohibentur, & 4. q.3. §. item omnibus & hoc uerum est, nisi in criminibus exceptis, vt est crimen simoniæ, hæresis, & lęsæ maiestatis, inf. de simo. tanta. & 2. qo. 7. sacerdotes, & cap. oues, 15. q.3. sane C. de epi. & clericis, si quemquam. & in his casibus & cosimilibus, admittuntur, si bono zelo non ex odio procedant, quia tunc nec ad accusandum, nec ad testificandum admittuntur, inf. de simo licet Hely. & cap. per tuas, & inf. eo meminimus, &c. cum oporteat. Iniminci in nullo casu admittuntur. 2 Laici enim bonæ famæ admittuntur in huiusmodi exceptis criminibus, sed si laici sint malæ famæ, & uiles personæ, tunc distinguitur. Si clericus sit per illo crimine sit infamatus & malæ opinionis, admittuntur laici & uiles personæ: Si uero sit bonæ famæ & opinionis non admittuntur, & hoc bene colligitur 1. quę. 3. in primis, ad fin. & inf. de simo. tanta, & c. per tuas. & hoc exceptis conspiratorib. & inimicis, ut dixi, & excipitur particeps criminis, sup. de testi. ueniens Et testib. vilibus sine corporali tormento 2 credi non debet, vt 2. q. 1. in primis ad fi. sed accusator non torquetur, 4 q. 3. §. si autẽ ea rei. Et sic Ioã. iste (quia laicus erat) ad

2 Hoc verũ [illegible] capitale, de quo dixi latissime li. 3. Directorũ Inquisitorum sch. 12j.

Tum...

mittitur contra clericum. Sed quare repellitur, cum accusaret illum de simonia, quæ est crimen exceptum, & quia etiã erat infamatus, vt patet ex eo quod indr purgatio illi? Respondeo, quia erant inimici: quod bene colligitur propter mutuas accusationes, & officia permista, vt patet ex ipsa littera.

a ¶ Illius causæ.] scilicet Ioãnis laici fratris B. Iste enim Io. pri⁹ accusauerat forte ipsum P. coram Episcopo, & B. fratrem suum induxit in testem, vt hic videtur, & ideo ipse repellitur tanquam inimicus, inf. eodem meminimus.

b ¶ Purgationem.] quia vterque fuerat infamatus, inf. de simo. de hoc. &c. insinuatum, aliàs non esset indicenda purgatio. 15. quæst. 5. de crimine.

[Glo. seq. quærit & soluit, iterum quærit & distinguit.

c ¶ Cum tribus.] Arbitrarius .n. est numerus purgatorum, secundum arbitriũ presidentis, & qualitatẽ infamationis, arg. 2. q. 6. omnibus. c. presbyter. simi. infr. de pur. ca. inter sollicitudines. Nunquid episcopus pôt diminuere de hoc numero, ex quo præfigitur à Papa? ex quo est arbitrarius? Dicas ꝙ non, postquam Papa statuit, ar. ꝭ. de offi deleg. de causis. §. vlt. Quid si non potest habere compurgatores: Distingue, si hoc contingat ex eo, ꝙ est taliter infamatus: tunc puniri debet tanquam conuictus, infr. de simo. insinuatum, & infr. de purg. to. cano. cum P. quæ est pars huius. Si vero non potest habere, quia est aduena, potest credi suo iuramento cessante probatione, argumen. supra de iureiuran. cap. vlt. & ff. de his qui no. infa. furti. accipe §. qui iussu. ver. sed & si iure. in Authen. vt nulli liceat habere loci seru. §. necessarium. versi. si vero crimen, coll. 9. C. de custo. & exhib. re authen. nouo iure. Quid si habet bonos laicos? admittuntur, ar. 2. quæstio. prima in primis. Vincent.

[margin: † Præsertim cũ frater eius de P. memoratum B. &c.]

[margin: † Vide Bernardinum Diaz in pra. crim. cano. c. 140. & Host. in sum. tit. de purg. can. vn de illustrabitur hic text⁹ & glossa.]

[margin: † purgari]

nũ illius a causæ adductus fuerat: & quia prædictus I. frater eius, ipsum P. coram te prius accusauerat ab accusatione repulimus; præsertim † cum frater P. memoratum B. antea de causa consimili accusasset, vnde quoniam vnus post alterum prædictum P instanti vicissitudine accusabant; neutrum ad eius accusationem admisimus. Sed vtrique presbytero de obiectis criminibus, purgationem b † duximus indicendam. Ideoque mandamus quatenus, vterque illorum cum tribus, c sacerdotibus faciat se purgare. †

¶ Idem Vuigorien. episco.

¶ *Monachus accusare potest Abbatem, & de bonis monasterij expensas litis necessarias habebit.*

E[x] parte tui.] Tres sunt partes. Secunda ibi, Licet. tertia ib, Quibus. Abbas.

CASVS Monachi debent Abbati obedientiam & reuerentiam: Dubitabatur, vtrum hoc non obstante possint ipsum Abbatem accusare: Respondet Papa quod monachi non sunt repellendi ab accusatione Abbatis, pro eo quod de obedientia & subiectione ipsius noscuntur, esse nisi alia rationabilis causa impediat; quibus debent de bonis monasterij expensa necessariæ ministrari, vsque ad finem causæ, cum proprium non habeant. Nota quod subditus potest accusare suum prælatum non obstante obedientia.

d ¶ Alia rationabilis causa.] puta ꝙ essent excommunicati, sup. de except. exceptionem. Vel si essent inimici vel conspiratores, infr. eod. meminimus. & int. de simo. per tuas. & ꝭ. eo. cum oporteat. & in casu ꝭ. eo. veniens, vt dixi ꝭ. eod. c. 1 Sed pro eo ꝙ obedientiam promisit, nõ repellitur ab eius accusatione, in hoc. n. ꝙ malus est, non tenetur obedire ei, imo potius tenetur illũ denunciare siue recusare, cum eorum intersit, sup. de maio. & obed. dilecti, in fin. & 2. q. 7. qua propter. 10. q. 2. episco. 17. q. 4. quæsiti sunt. & quia vtilitatem ecclesiæ procurant, debent eis expensę ab ecclesia ministrari, vt hic dicit, & infr. eod. olim. & ipse Abbas debet habere expensas, 1 vt se defendat vsque ad finem causæ.

[Glo. seq. ponit casũ exceptum: rationẽ reddit text. dicit, qđ determinare possũt. signat huic contrariũ, format qõnem de monacho, qui est in scholis, & soluit.]

e ¶ Licet alios &c.] Alios vero accusare non possunt, nisi intersit monasterij, de licentia tamen abbatis, 16. q. 1. monachi, cum mortui sint mũdo, ea. causa. q. 1. placuit: & non tantum humanis uocib. sed diuinis mortui sunt, 3. q. 7. placuit. Funesta est eorum vox, vt ibi dicitur. i. semper flere debent, & tristes esse, 16. q. 1. placuit. Denunciare autem possunt ad pœnitẽtiam quemlibet Christianũ: quia cuilibet dictũ videtur; si peccauerit in te, &c. nulla facta exceptione: maxime si dr esse preceptum, arg. ꝭ. de iureiuran. quemadmodum. Sed contra vr dicere prædictum c. placuit, vbi dicitur, quod monasterium exire non debet monachus, sed tanquam mortuus ibi esse. Sed pone, monachus est in scholis 2 de licentia Abbatis: nunquid potest accusare vel aliter agere? Respondetur, potest, si eius interest: quia eo ipso quod monachus de licentia Abbatis est in scholis, per consequens omnia ei concessa intelliguntur, sine quibus commode non posset viuere, argum. sup. de offi. deleg. præterea. cap. prudentiam. §. sexta, & c. suspicionis: tamen pro alienis debitis intercedere non posset, vt per hoc monasterium obligaret, cum hoc non intellexerit abbas, ar. ꝭ. de fideiusi. quod quidam. & ꝭ. de sol. si quorundam; nisi quantum pertinet ad propriam necessitatem, & hoc si Abbas ei concedat. T.

f ¶ Expensæ necessariæ.] Ar. aduersarium aduersario cõpellendum in expensis prouidere contra se, arg. ff. de in offic. testam. si instituta. §. 3. C. de Carb. ed. c. l. vlt. C. de or. cog. l. vlt. §. 1. ve. nam si tales & istæ expensæ necessariæ tantum eiũt. sine qu b. causa expliceri non potest. De expensis satis habes. ꝭ. de dolo. & contumacia. litib.

[margin: 1 Secundum Ala. & Vinc. etiã si sit ab administratione remotus, alleg. ff. de offi. testa instituta. Ioan. Andr.]

[margin: † Cap. 13. co. tit. in 1. cõp. & post conc. Lateran. sub Alex. 3. par. 50. c. 16.]

[margin: † Aliàs itaque ab eius accusatione non sunt vllatenus repellendi.]

[margin: † Idẽ i. Alex. 3. sed in 2. cõpil. c. i. eo. ti. Celestino 3. aliàs Clementi tribuitur.]

[margin: 2 De hoc ar. vide in terminis per Horatium Lucium trac. de priuile. scholarium priuileg. 84. ad. de. in. Petr. capellæ To. Lanç. q. 20. & q. 18.]

CAP. XI.

E X † parte tua, & infra. ¶ Prudentiæ tuæ taliter respondemus, quod monachi (nisi alia rationabilis d causa impediat) eo ꝙ de obedientia & subiectione Abbatis esse noscuntur, ab † eius accusatione sunt nullatenus repellendi; Licet e alios accusare non possint. ¶ Quibus si quidem, cum propriũ non habeant, de rebus monasterij expensæ f debent necessariæ, donec causa debitum finem accipiat ministrari.

¶ Idem. †

¶ *Presbyter ebriosus Missam celebrans, non præmissa digestione, ecclesia priuari debet, h. d. vt conueniat omnibus lecturis.*

CAP. XII.

S I constiterit, g quod D Ecclesia non perpetuo

S I constiterit.] Potest multipliciter intelligi. Diuiditur. Nam primo instruit iudicem, quando contra actorem pronunciandum sit. Secundo quando contra reum: ibi, Cæterum. Abbas.

[Glossa sequens ponit casum.]

g ¶ Si constiterit.] CASVS. Sacerdos iste petebat ecclesiam sibi restitui, qua dicebat se iniuste spoliatum fuisse. Dicebatur in contrarium, quod non erat audiendus: quia non fuerat spoliatus cum non intitulatam, sed commendatam habebat tantum ecclesiam. Item ꝙ quasi ebrius in taberna pnoctauerat, & nulla dormitione

[margin: 3 Hic casus Ber. est, & in antiquis codicibus repetitur.]

ne illa nocte, in sequenti die mane Missam celebrauit ipse, & ideo inde priuatus fuit per iudicem suum, coram quo super his fuerat accusatus: & ipse hæc omnia negabat dicēs, quod canonice in ea fuerat institutus, & iniuste spoliatus, & post appellationem: Mandat Papa primo inquiri de præmissis, quæ si vera sunt, imponatur ei silentium super ipsa ecclesia: Si uerò ipsam habuerit canonice, & non fuerit conuictus de crimine, vel post appellationem, fuerit spoliat⁹, restituatur ei ecclesiā. Bern. Nota quod qui ecclesiam habet commendatam, non dicitur eam proprie possidere, quare non dicitur spoliatus, si inde remoueatur vel expellatur per commendatorem.

a ¶ Commendata.] s. de elec. dudum. & 21. q. 1. qui plures. Commendare enim est idem, quod deponere, ff. deposit. Lucius Titius Sempronio. & s. de depo. c. j. Qui enim deponit rē penes alium, possessionē intelligitur retinere, ff. depo. licet, & quādocunq; vult, potest depositum, siue rem commendatam reuocare, sup. de deposi. bona fides. §. 1. vbi de hoc, & ff. de posit. l. 1. §. penulti. & ita licite huic presbytero potuit auferri ecclesia, cum ipse non possideret, & sic non fuit spoliatus.

b ¶ De vinolentia.] idest ebrietate. Aliàs est de violentia: quia forte quandam stuprauerat.

c ¶ In taberna.] 44. distin. non oportet.

d ¶ Pernoctauerit.] Pernoctare, noctem totam significat, ff. de verbo. um signifi. vrbana. §. pnoctare, & s. de spon. veniens 2.

e ¶ Dormitione.] vnde non videtur ieiunus propter indigestionem, sed pransus celebrasse, quod fieri non debet, de consecrat. dist. 1. sacramenta. & de consecrat. dist. 2. liquido.

f ¶ Ante Episcopum.] supr. de confess. cum super. & præsente aduersario, ff. de confess. certum, §. 2. ergo si coram alio non suo iudice, non noceret talis confessio, sup. de iud. at si clerici.

g ¶ Sine coactione.] talis confessio sic per coactionem extorta non præiudicat, 11. quæst. 2. Lotharius. 15. q. 6. c. 1. C. quo. app. non reci. l. 2. & 2. q. 6. §. sunt etiam quorum. si nullus etiam homicidarum.

† violentia.

† dormitatione.

† G.

§ Aliàs ita: Cæterum si eidem fuerit ecclesia ipsa canonice, &c.
† fuerit.
† debuit.

† Idem scilicet Alexan. dei 3. sic etiā in veteri cōpilatione, c. 2. eod. tit.

† Hæc glossa nec ē Bernardi, nec in antiquis codicibus.

concessa, sed ad tempus fuerit commendata; a & de vinolentia, b † & quod in taberna c pernoctauerit, d ita quod altera die nulla præmissa dormitione e † Missam cantasset, & infra. ¶ Si de hoc rationabiliter cōuictus fuerit in iudicio ante Episcopum f suum siue accusatus, vel ad rationem positus, siue coactione g fuerit confessus; ei super eadem ecclesia perpetuum silētium imponatis, ipsum ab impetitione B desistere compellentes. ¶ Cæterum † si eidem fuit ecclesia canonice concessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit † conuictus h propter quod de iure debeat † spoliari, vel post appellationē i (sicut aliquando allegauit) ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, k & in pace dimitti.

¶ Idem †

¶ Inimicus etiā à uoluntaria exceptione repellitur.

CAP. XIII.

Meminimus tibi mandasse, vt C. Abbatissæ, cuius electionem confirmauimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. pro altera l parte à te ad nostram audientiam appellauit, proponens quod de simonia accusaret m eandem, mandatum nostrū distulisti effectui mancipare. ¶ Quia vero te non 10 decet in hac parte, appellationi eiusdem H deferre, cum idem illius manifestus fuerit inimicus, n † & contra eam testimonium tulerit; o Mandamus, quatenus (cum inde fueris requisitus) præfatæ abbatissæ munus benedictionis non differas 20 impartiri. †

h ¶ Conuictus.] vnde priuari non debuit sine culpa, 36. dist. satis peruersum, & 16. q. 7. inuenit.

i ¶ Post appellationem.] quod enim post appellationem legitime interpositam fit, debet in irritum reuocari, sup. de offi. deleg. super quæstionum, in fin. & sup. de appellatio. bona.

k ¶ Restitui.] cum fructibus perceptis, supr. de restitu. spol. grauis. vbi de hoc.

Meminimus.] Primo ponit mandatum non executum, & eius causam. Secūdo causam, probat, & illud exequi mandat: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Quædam monacha C nomine, fuit electa in Abbatissam cuiusdam monasterij: cuius electionem Papa confirmauit mandans diœcesano Episcopo, vt ei mun⁹ benedictionis conferret: Dum eam benedicere vellet, quidam H. nomine, proposuit ex aduerso dicens, quod eandem de simonia accusare vellet, appellans ne ipsam benediceret: propter quod eam non benedixit: proponebatur, quod ille non deberet audiri: quia inductus fuerat in testem contra ipsam in causa electionis, quā Papa confirmauit: Significatum fuit hoc domino Papæ, quod propter appellationem prædicti H. eam benedicere non postponat, cum fuerit requisitus, quia cum testimonium tulerit contra ipsam, eius præsumitur inimicus. Nota quod inimicus nō admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto.

l ¶ Pro altera parte.] idest, pro seipso ex aduerso.

[Glossa sequens recitari potest per obiectionem.

m ¶ Accusaret.] sed non videtur quod locum haberet adhuc accusatio, cum nondum habuisset plenum ius, sed potius debuisset excipere contra eam: quod posset concedi: sed quia repellitur ab obtento. potest admitti accusatio. De hoc dicitur infra eod. super his.

n ¶ Inimicus.] ergo si non fuisset manifestus inimicus, deferendum fuisset appellationi: quia tunc cum crimen simoniæ exceptum sit, eam poterit accusare, vt plene dictum est, de hoc supra eod. cum P.

o ¶ Testimonium tulerit.] Et forsitan super eadē causa, vel

† Vide Anto. Gomezium tom. 3. variar. reso. ut c. 12. versi. Tertio repellitur inimicus.

† impertiri.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpi. altera ... huius c. ... de purga. cā c ... Archidiaconū in c. Epiphanium. 5. q. 6. circa finem.

† ...
† In multis antiquis ita C. Papæ N. quod ... ipso ...
† Cri stinus Papa prædecessor noster.

¶ Innocentius iij. Archiepiscopo Bisuntino.

¶ Dicens se aliquem accusaturū coram iudice, ante inscriptionem potest sine 30 pœna desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summarium iste textus est notabilis. Abbas.

40

CAP. XIIII.

Licet † in B. Petro, & infra. ¶ Sane cum ex litteris B. Decani S. Stephani & T. I. & M. canonicorum ecclesiæ Bisuntinæ ad Apostolicę sedis audientiā per- 50 uenisset, te varia crimina commisisse, ac ab eis fuisses per easdem litteras super periurio, crimine simoniæ, & incestus † delatus; Clemens † Papa prædecessor noster; seruata iudicia 60

vel alia consimili alio ipsam accusante, & ob hoc solum præsumeretur inimicus, sim. supra eod. cum P. & simile. 4. q. 3. §. item criminali, in prin. vbi de hoc. Bernardus.

Licet.] Ante inscriptionē potest accusator ab accusatione sine pæna desistere: & si ad terminum non venerit, ei silentium imponitur. h. d. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secundo ibi, Nos igitur duo diffinit, & tertium committit. Secundum ibi Quia vero. Tertium. Ne autem. Pars hui9 c. habetur ʒ. de pur. can. c. si. Abb. Sic.

ria grauitate tibi certum terminum assignauit, quo responsurus obiectis, Apostolico te conspectui præsentares. Cum autem iuxta tenorem citationis ad sedem Apostolicam accessisses, ne † vllus appareret, qui te ita impeteret de prædictis; ne aliquid de contingentibus, omittere videremur, ab I. & O. archid. in nostra præsentia constitutis quæsiuimus [a] diligenter, si quid super præmissis aduersus te, pro se, vel pro alijs proponere vellent; & quòd scripserant, legitime demõstrarent: ipsi autem, quòd nõ proposito accusandi hęc scripserant, responderunt. Sed quia super quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam de te Apostolicæ sedi duxerant intimanda: sed nuncius, qui pro litteris accesserat impetrandis, mãdati formam excessit. [b]

† Aliás ita: nec vnus appareret, qui te impeteret de prædictis.

¶ Nos igitur dictis canonicis, super prædictis silentium duximus imponendum, ne te de cætero [c] eis super his accusare liceat, vel etiam infamare. Quia verò prædicti canonici citra vinculum inscriptionis [d] desistere voluerunt, eis de iuris permissione id non duximus imputandum.

¶ Ne autem in absolutione tua minus canonice procedere videamur; quamuis potius in odore bonæ opinionis coepiscoporum nostrorum, quàm eorum infamia delectemur: [e] Cabilonen. epi-

CASVS. Quidam canonici Bisuntini per suas litteras super crimine periurij simoniæ, & incestus archiepm suum denunciauerunt domino Papæ C. ipse iuris ordine obseruato, archiepiscopo Bisuntino mandauit, ut ad certum terminũ ad presentiam suã accederet responsurus obiectis: archiepiscopus ad terminum sibi præfixum accessit. Innocentius C. in terminum [illegible] de medio, cum nullus apparuisset, qui diceret aliquid contra ipsum, quæsiuit ab I. & O. archidiaconis constitutis in presentia sua, si aliquid contra ipsum super præmissis vellent proponere, & legitime ostẽdere, quod scripserant contra ipsum: ipsi responderunt, quod non proposito accusandi illa scripserant: sed quia super quibusdam incorrigibilis videbatur, denunciauerunt illa domino Papæ: & nuncius, qui pro litteris accesserat impetrandis, mandati formam excessit: Vnde Papa illis silentium imposuit, ne de cætero super his accusarent vel infamarent eundem: & quia citra inscriptionem desistere voluerunt, non imputatur eisdem: ne item Papa minus canonice in ipsius archiepiscopi absolutione procedere videatur, inquisitionem super fama ipsius [illegible] faciendam No. quod licitum est desistere ab accusatione sine pœna ante inscriptionem. Item contra infamatum debet fieri inquisitio, deficiẽte accusatore. Item prælatus potius debet delectari in bona fama subditorum, quàm in infamia eorundem.

Gl. seq. obiicit. soluit, iterum obiicit, & soluit.

a ¶ Quæsiuimus.] Sed quare Papa quæsiuit ab istis, vtrum vellent aliquid proponere contra ipsum? Si n. accusator non compareret in termino præfixo, amplius non auditur. n. si probet iustam absentiam, 4. qu. 5. quisquis, & C. qui accu. non poss. si ea quæ, & sup. de fide instr. accepimus? Respondeo, non statim debet iudex absoluere præsentem, licet accusator sit absens: quia potest esse, quod habeat iustam causam absentiæ: vt sup. vt lite non cont. quoniam Iudex habere debet rationem viarũ & temporis, & alterius impedimenti, ff. de vac. mun. tẽpus, ff. quib. ex ca. ma. si cui, §. 1. ff. de da. infe. l. si finita. §. si forte. ff. de iud. si prætor, in fi. & sup. de re iudi. cum Bertholdus. Et ideo Papa illos requisiuit: quia forte non credebat quod iusta causa impediti tacerent. arg. 2. q. 7. plerumque. Et nota quod licet absenti restituatur accusatio sua, ff. qui ex cau. ma. si cau. §. 1. tamen minor non restituitur ad accusandum, ff. de min. auxilium. Vel ideo non imponitur silentium accusatori, quia accusator pri' monendus est, vt procedat C. qui accus. non pos. qui crimen. & ideo isti requisiti fuerunt, si vellent aliquid proponere, [1] quia si requisitus accusator non procedat, amodo non auditur, vt hic patet, & per iura prædicta. Sed videtur quod isti debuerunt puniri in expensis, quia fecerunt illum citari ad curiã malitiose, arg. prædictæ l. qui crimen, & ff. de iud. eum quem temere; sed excusantur propter nũtium, qui formam mandati excessit, vnde non tenebantur. Idem videbatur dicendum, vbi etiam de crimine agitur ciuiliter, ff. de iure fis. l. 2. §. senatus: sed in negotijs ciuilib. aliter properandum. Io. De hoc dictum est ʒ. de dolo prout.

1 Vel requiruntur, quia nondum inscripserant, nec in modũ accusationis hoc proposuerant sicut dũ Host. Io.

b ¶ Excessit.] Et ideo non ualuit, nec præiudicate eis, ex quo non habent ratum, supra de of. dele. cum olim 1. & ʒ. de rescrip. cum dilecta.

c ¶ De cætero.] ʒ. e. de his, 4. q. 5. c. 1. & 5. q. 5. illi qui. C. qui acc. non. po. si ea, ff. ad Turpil. qui destitit, nisi iterato crimen committeret, arg. 6. q. 1. imitare; nam exceptio rei iudicatæ non obstat, nisi de præteritis commissis, ff. de exce. rei iudi. si rem meam, & l. seq. C. ad exhi. neq;, & l. non ignorabit, & sup. de excep. c. pen.

[Glossa seq. distinguit criminales, & ciuiles actiones.]

d ¶ Citra vinculum inscriptionis.] Et quia ante inscriptionem destiterunt, eis non imputatur: quia nemo compellitur accusare, 2. q. 3. si quem, & c. si quis iratus, post libelli oblationem sine pœna desistere licet, ff. ad Turpil. quæsitum, ff. de in ius vocan. libertus tamen ille, qui infamauit, tenetur iniuriarum, ff. de iniur. item apud § si quis libello. In ciuilib. tamen actionibus bene compellitur agere, post libellum oblatum reo instante, C. quomodo, & quando iudex, authen. qui semel. Io.

e ¶ Delectemur.] Arg. quod prestantius est priuilegium bonæ famæ quàm malæ opinionis, arg. inf. de pur. c. cum in iuuentute.

Vt iniens.] Qui iurat aliquem non accusare, repellitur ab eius accusatione. h. d. Diuiditur. Nam prima pars narrat factum. Secunda pronunciationem, citationem, & purgationem. Secunda ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam canonicus Pragen. A. nomine, in presentia Papæ proposuit contra episcopum Pragensem, quod cum esset filius sacerdotis in Pragen. ecclesiam non fuerat canonice ingressus, & contra priuilegium ecclesiæ Pragen. duci Bohemiæ homagium præstitisset, sic subijciendo ecclesiam seruituti: vnde Papa citauit eum, vt ad certum terminum compareret coram ipso. Ipse vero in suam excusationem per nuncios allegauit uiarum discrimina, consecrationem crismatis imminentem, & quod filius ducis baptizandus erat tunc temporis per eundem: Papa audiens huius a legationes, eas friuolas reputauit, & ipsum habuit contumacem

macem: & licet procuratores eius in causa criminali recipi n possent, tn eis concessit auditores, vt si possent ipsum aliquatenus excusarent; Coram quib. prædictus A. obiecit prædicta contra episcopum, sed ex aduerso fuit ei responsum, quod cum olim super hoc litteræ fuissent impetratæ ad archiepiscopum Magdeburgen. idem A. in probatione deficiens ad pedes episcopi humiliter se prostrauit, veniam postulans ab eodē, & confessus fuit, quod calumniose processerat contra ipsum, pp quod iurauit stare mandatis ipsius, & ipse præcepit ei sub debito iuramenti, vt contra ipsum de cætero talia proponere non auderet, quod totum in præsentia domini Papæ fuit confessus, vnde ipse imposuit ei silentiū sup impetitione episcopi: tamen quia contumax fuit, citat ipsum ad præsentiā suam, & propter infamiam indicit purgationem. No. quod in criminali non admittitur procurator. Item in cā criminali auditur quis allegans excusationem. Item qui semel calumniatus est contra aliquem, non auditur amplius contra eundem. Item licet quis ad iudiciū maliciose vocetur, venire dēt. aliàs cōtumax reputatur.

[Gl. seq. ponit regulam, & 9. casus exceptos. Secundo ponit opinionem, quam reprobat.

a ¶ Criminali] Habes ergo hic expresse, quod in causa criminali non interuenit procurator nec ad agendum, nec ad defendendum, 5. q. 3 in criminalib. & 3. q 9. absens per alium. ff. de publ. iudic. l. pe. §. 1. & hoc generale. Fallit tn̄ in certis casib. In crimine iniuriarum, vt 3. quæstione 9. cap. absens. §. nisi & C. de iniu. l. vltim. sed ad excusandum, vel excipiendum admittitur procurator, vt hic, & 23. quæstione 5. reos, & supra de dolo. cum dilecti. Item cum agitur de crimine non criminaliter, interuenit procurator, sup. de proc. tuæ, & inf. c. prox. in fi. Item in leuibus criminib. de accus. leuia. arg. Item si crimen non excedit pœnam relegationis. ff. an per alium cau. app. reddi possint l. j. item in crimine suspecti tutoris, ff. de procurat. non solum, §. vltim. Item cum quis accusat alium de ingratitudine, ff. de procurat. sed & hæ personæ, §. Item in actione 2 populari interuenit procurator ad agendum pro priuato damno, ff. de procura. licet, sed pro publico non interuenit procurator ad agendum, sed ad defendendum, ff. de popu. actio. qui populari. Item dñs defendit seruum in crimine, ff. de acc. si cui. § pe. melendus dixit, quod ex parte rei post litem contestat. m semper potest procurator interuenire, 23. q. 5. reos. Sed illud loquitur in procura ore ad allegādas cās absentiæ; quia rei publicæ vtile est, absentes à quibuscunq; defendi, & quemlibet pro eo verba facientem audiri, ff. de procur. seruum quoq. §. publicæ. & hic isti admittuntur ad excusandum, & sic intelligitur, 23. q. 5. reos.

b ¶ Tale recepisse mandatum.] quod de iure fieri potuit. ī. ca. prox.

[Gl. seq. no. quòd qui iurauit, & c. quærit an denuntiet, argu quod sic. sol. contrarium. Item quærit, & remi tit.

c ¶ Silentium.] No. quod iurauit se non accusaturum aliquē, amplius non auditur contra illum. ī. de iureiu quemadmodum, & ma. ime vbi primo calumniose accusauerit vt hic, quia præsumitur postea quod malo animo moueatur, vnde non est vlterius audiendus. ar. 3. q 1. placuit vel etiam, similiter rem sit accusationem, 23. q. 4. diu ita, & eo ipso quod quis dixit se nolle accusare illum. amplius nō auditur, de adul. si maritus 3. §. si negauerit. Sed nūquid talis potest ipsum denuntiare non obstante iuramento? quod videtur p r decr. prædictam, quemadmodum. quod non est verum, cum primo calumniatus fuerit, quia calumniose denuntians non auditur, imò punitur de calumnia. infra ti. prox. c. 2. Sed nunquid alius potest illum accusare de crimine de quo absolutus est? De hoc dic vt supra eo. de his, quod habes 2. q. 1. prohibentur. Io.

[Gl. seq no. etiam iniuste citatum, & cap. quod declarat distinguendo: ponit etiam quomodo citatus non tenet

scopo, & abbati de Firmitate, inquisitionem famæ tuæ duximus cōmittendā.

¶ Idem Sanctæburgeñ. † archiepiscopo.

¶ *Ad prosequendam accusationem criminalē nō admittitur procurator, licet posset allegare causā absentiæ, seu aliàs exceptiones non tangentes crimen propositum, & qui iurauit stare mādato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti sibi fuit iniunctum, vt nō accusaret, hoc dicit, & ad hoc solet allegari: & in hoc est valde vulgatum.*

CAP. XV.

Veniens † ad sedem Apostolicam A. Pragē. canonicus contra Pragen. episcopum inter alia proposuit coram nobis, quòd cum esset filius sacerdotis, in ecclesiam fuerat Pragē. intrusus, & contra eiusdem ecclesiæ priuilegium homagium duci † Bohemiæ præstitisset, sic subijciens Pragen ecclesiam seruituti, & infra.

¶ Vnde prædictum episcopum ad festum resurrectionis dominicæ, peremptorie nos meminimus citauisse. Item verò ad suam excusationem viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminentem, 10 & quòd filius Bohemiæ principis esset per ipsum baptizandus tunc temporis, per nuncios, & litteras allegauit. Licet autem excusationes huiusmodi (sicut erāt) friuolas æstimantes, † ipsum reputauimus cōtumacem. nec procuratores eius 20 in caus possemus recipere criminali, a eis tamencō cessimus auditores, vt si possent, illum aliquatenus excusarent Cumque prædictus A. coram eis repetijsset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quòd cum olim 30 sup hoc ad Magdeburgeñ. archiepiscopū litteræ fuerint impetratæ, idem A. in obiectorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit, & quòd aduersus eum calumniose processerat, est con- 40 fessus Cæterum cum super hoc mandato stare eiusdē archiepiscopi iurauisset, ipse præcepit eidem sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem episcopum de cætero proponere talia non auderet.

50 ¶ Cum igitur nobis ex ipsius A confessione constaret, ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse, ac tale recepisse mandatum, b super impetitione dicti episcopi, silentium c ei duximus imponendum, prc- 60

---

† Salzebur. geñ. † Satiburgē. † Selesburgeñ.

† Ca. 2. e. tit. in 3 cōp. Et de materia & intellectu vi de late pe. Ant. Rubeu trac. de prāte procu in causis criminalib.

† In codice Barbatiæ de lecta est vox, duci, & alterius manu. supra scripta dictio, regi. sed nouē va tican hēnt duci. In vno super verbo, duci, interior hæc: olim, hodie rex.

1 Si tamen in teruenieit, & non fuerit obiectum valet quòd fit cum eo: vt no. infra de iud. c. j. li. 6. & facit quòd no. C. de adul quamuis in dubitat. Io. An.

2 Aliās, accusatione.

† extimantes

2 Vel ad exceptiones obijciendas, & ibi no lo. per hanc decre. & hic idē dixit. Io. An.

tenet ratione temporis, personæ citantis, persona citatæ & loci.

a ¶ Propter contumaciam]Sic patet, quod si quis dēt venire ad iudicem siue iuste siue iniuste vocetur, alias punitur vt contumax, ut hic patet, & ff. ne quis eum qui in ius voc. eit vi eximat. l. ante pen. § item si quis. ff. iu di. sol. si reus. Quod verum est, cum dubitatur, an citatio teneat supra de app. si duob. & c. cum parati. & ff. de iud. si quis ex aliena. Sed si euidēs est, q citatio nō tenet: non tenetur venire citatus, puta si citetur aliquis tempore feriato, ar. 5. q. 2. c. 1. & est expressū supra de fer. c. vit. ff. de fer. l. 1. nisi eēt in ista causa, vt ibidem dicitur, puta res peritura vel ratione criminis: vel nisi pietas vel necessitas hoc suadeat, quandoque nō valet ratione personæ, vt 4. q. 3. §. liberti, quandoq; rōne loci inhonesti. 1 ff. de arbi. si cum dies §. si arbiter. vel si eēt nimis remotus forte ire non teneretur, si constaret, q in litteris nō contineretur illa clausula, non obstante constitutione de duabus dietis, j. de rescri. nonnulli. si euidens sit, ipsum non esse iudicem, qui citat, sup. de offic. delega. ex litteris, uel si ordinarius citat illum qui non est de sua iurisdictione, nec ratione criminis, seu cōtractus, sup de for. comp. c. vlt. ubicunque dubitatur de iurisdictione, debet quis ire, & allegare priuilegium suū alias tanquam contumax potest puniri, vt hic patet.

†Secuti vetera & tamen data exēplaria hunc locū restituimus ut est impressus cum perperam in vulgatis legatur ita. propter contumaciam tū eidē epō canonicā purgatione pro pter infamiā indicente s.

1 Vel notorie periculo sicut in cle. pastoralis iter. Pisana. Io. And. †Ca. 3 eo. ti tu in 3. cōp. Vide B. Th. 22. q 68 art. 4. & Bernar. Diaz in pra. cri. cau. c. 6.

pter a † contumaciam tamen eidem episcopo citationem & purgationem ꝑpter infamiam inducentes.

¶ Idem Priori sancti Fridiani & magistro B. canonico Pisano.

¶ Denunciator criminis nō se inscribit, quia ad correctionem tendit, accusator aūt inscribit, quia tendit ad pœnam, excipiēs uero inscribit ad pœnā extraordinariā, si per exceptionē deiicitur ab obtento: alias secus. hoc primo. Secundo dicitur, quod dum discutitur de crimine per modum exceptionis. pōt interuenire procurator.

CAP. XVI.

SVper † his, de quib. nos consulere uoluistis, inquisitioni uestræ breuiter respondemus, quod trib.[b] modis ualet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, nō est inscriptio necessaria, sed cū in modum accusationis oportet[c] inscribi, quoniam ad depositionem instituit accusatio, sed ad correctionem est denūciatio [d] facienda. Cū autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguendum est, quare opponatur, & quando. Si aūt obiicitur, ut † ab accusatione, [e] uel testificatione [f] aliquis repellatur, non est inscribi necesse, sed cum opponitur, ut quis a remotione officii, uel bñficii excludāt si ante cōfirmationem obiicitur non cogitur quisquam inscribere, quia crimen hoc modo probatum, impedit [g] promouendum,

firmationem opponitur, secundum quod hic opponebatur, non debet quisquam inscribere, quia crimen hoc modo probatum impedit promouendum, sed non deiicit iam promotum: Si uero obiicitur post confirmationem, cum electus debet consecrari, debet obijciens se obligare ad pœnam extraordinariam ad arbitrium iudicis, quia deijcit ab obtēto, & repellit ab obtinendo, quia crimine sic probato, pdit quod per electionē & cōfirmationē fuerat consecutus; & in casu isto licet agatur de crimine, non tamen est quæstio criminalis, vnde per ꝓcuratorē potest tractari. Not. tres modos obijciendi crimen prout in littera dicitur. Item cū agitur de crimine non criminaliter, potest eam tractare per ꝓcuratorem.

b ¶ Tribus modis.] Quartum 2 modū habes. s. per inquisitionem j. eo. inquisitionis, & c. qualiter & quando, & infra de simon. licet, exceptis notorijs, ut in c. licet. Et lex ēt dicit, q quatuor sūt genera cognitionum, qa aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis, ff. de uarijs & extraordin. cog. l. pen.

†Sed an hodie inscriptio seu obligatio ad pœnā talionis fieri dēat tradūt per Doctores hic, Iu. Clar. in prac. cri. 9. fi. q. 12. Couarr. uias li. 2. uar. reso c. 9. & Petrus Duenas reg. 27. in c. accusans aliquē. † Al. a sira, vt ab accusatione & testificatione &c.

2 Alios etiā modos Aegidius Bossius in prac. cri. & refert ēt Camillus Cāpegius apud Zāching num. c. 9.

[Gl. seq. ponit quinque casus, quibus non inscribitur, & subdit quid sit inscribere.

c ¶ Oportet inscribi.]Sic int de simo. licet Hely. nisi in casibus, primo in crimine abigeatus, C. de abige. l. unica. Item in leuibus, & paruis criminibus, arg. ff. de ac. lenia. Item in his, quæ apparitores referunt, C. de acc. ea quidem. Item in crimine apostasiæ: C. de aposta. apostatarum. Item cum accusatur Christianus, qui contraxit cum Iudæa, vel econuerso, C. de Iudæ. ne quis Inscribere est obligare se ad eandem pœnam, si non probauerit, q reus debuit pati, si probasset ipse accusator, vt 2. q. 7. qui quis, & capi qui crimen.

d ¶ Denunciatio.] Præcedente legitima admonitione alias repellitur. j. eo. cum dilectus, nisi in casib. inf. eod. inquisitionis, i. responⁿ.

e ¶ Accusatione. Potest accusator repelli, obiecto sibi maiori crimine pari, vel etiam minori in modum exceptionis, quia criminosus criminosum accusare nō debet, ut dixi supra eodem, c. 1. & cap. nulli, & 2. quæstio. 7. si quis, & cap. quærendum. Sed ab excipiendo non repellitur propter crimen, sed propter excommunicationem, supra de exceptio, c. n. inter, & cap. dilecti filij, quia cuilibet seruatur legitima defensio, ut ibi dicitur.

f ¶ Testificatione, sup. de ord. cogn. cum dilectus, & sup. de testi. super eo. 1. & c. testimonium. & sup. de exce. sit denique.

g ¶ Impedit promouendum.] Et obstat etiam in dignitatibus postmodum acquirendis, su. de elect. super eo. & arg.

SVper his.]Diuiditur in duas partes principales, scd'a ibi, Licet. Et prima subdiuid tur, quia primo ponit tres modos opponendi crimen. Secundo illos prosequitur ibi, Quando. Al b.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lucañ. quidam canonici opponebant se illi electo, quædam impedimenta contra ipsum proponentes. s. quod erat malæ famæ & opinionis, & q contraxerat matrimonium cum vidua, ut sic repelleretur tanquam indignus. super his mandat Papa inquiri: Opponebatur contra illos, qui se opponebant, & impetrauerant de his inquiri, quod debebant se obligare ad pœnam, si deficerent in probatione, unde iudices illi super hoc consuluerunt dominum Papam, & ipse respondit, quod tribus modis potest crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando, quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est necessaria inscriptio, sed cum opponitur in modum accusationis, tunc debet inscribi, cum talis accusatio fiat ad depositionem, cum vero crimen opponitur in modum exceptionis, distinguendum est, quare opponitur, & quando; Si obijcitur, vt aliquis repellatur ab accusatione, uel testimonio, non est necesse inscribi: Sed cum opponitur, ut aliquis repellatur a promotione officij & beneficij, si ante con

arg.2.q.1.prohibentur,& sup.eo.omnipotens.
a ¶ Non deijcit.]id est, propter hoc non priuatur alijs dignitatibus,seu beneficijs, quia non agebatur ad ho.c. supra de ordin.cog.cum dilectus, ff.de lib. agn.l.1.in fi. Sed si ex tali probatione grauata sit eius opinio non promouebit, supra de testibus testimoniũ. & 81 distinctio.tantis Daniel. & supra. eodem,omnipotens, nisi se purgaret.
b ¶ Post confirmationem.]Tunc.n.spirituale vinculum est contractum.supr. de transla. inter corporalia.
c ¶ Arbitrium.]Hoc gñale est, ꝙ vbi certa pena expressa nõ est in iure, arbitrio iudicis relinquitur, sup.de offi deleg de causis, ff.de iure delib.l.fi.in fi. & a tali pena imposita põt appellari, secus a pena expressa in iure, ff.de uerb. sig.l.ante penu. Sic & vbi ius expressum non est, secundum æquitatẽ est procedendum, §. de transf.l.c.vlt.
d ¶ Adstringendus.] Licet. n.nõ inscribat obligabit se ad extraordinariam penam, ad arbitrium iudicis, vt hic patet,& arbitrium iudicis æquũ esse debet,vñ si excederet, reducenda esset illa pena ad arbitrium boni viri.sup.de iureiur. Quintauallis, &c.veniens, ad fin.
e ¶ Criminalis.] Et tamen requiritur in tali causa præsentia plurium i eporum,ac si esset criminalis, 23.disti. illud,& 3.q.6.hæc quippe.& in hac causa testes compellendos credo.De hoc dixi,supr.de test.cog.capit.pen.in fi.glo.
f ¶ Per procuratorem.]sic sup.de procur.tuę Sed vbi de crimine agitur criminaliter,non interuenit procurator. sup.eo.c.proxi.vbi de hoc.

sed non deiicit, iam promotum. Post confirmationem [b] vero,cum s.ordinandus fuerit aliquis, aut etiã cõsecrandus; qui etiam ab obtinendo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariam penam secũdum arbitriũ, [c] iudicis discreti, circa uinculum inscriptionis, est excipiens astringendus, [d] si defecerit in probãdo, pro eo ꝙ crimine sic ꝓbato, perdit quod per electionem & confirmationẽ ei fuerat acquisitũ, sed ob hoc prius habita non amittit. Licet n.agatur de crimine,non est tamen hmôi quæstio criminalis, [e] unde per procuratorem [f] potest rite tractari.

¶ Idẽ Vercelleñ episcopo, & abbati de† Tileto.

† de Cilito † de Cilicto † de Tileta

¶ Generales inquisitores, si nõ seruauerũt debitũ inquisitionis ordinẽ, prudenter, & caute se corrigere debent,hoc primo. Secundò ponit formam iuramẽti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

CAP. XVII.

Qualiter† & quando; & infra. ¶Si circa Nouarieñ. episcopum debitũ inquisitionis [g] ordinem obseruastis, discretionem uestram in Domino commendamus.Si uero qualibet occasione prætermisistis eundem, ad huc ipsum † tempore opportuno uolumus mes obseruari; [h] ne inde nascantur iniuriæ, [i] unde iura nascuntur;ideoque mãdamus, quatenus ad conscientiæ uestræ iudiciũ recurrentes, si contra præscriptũ ordinem tanꝙ hoĩes excessistis, nõ pudeat uos errorem uestrũ corrigere, [k] ueniant congruentem,ne sua vilescat auctoritas, quia ex his,quæ inordinate sunt acta, non potest aliquid ordinabiliter agi:Si verò ordinem debitum seruauerunt via regia incedentes,Deum solum habentes præ oculis,in negotio ipso sine personarum acceptione procedant. Formam vero iuramenti, quam a clericis Nouarien. in hoc negotio receperunt, in similibus debeat obseruare, hoc modo. vt iurent clerici, quod super hoc quæ sciunt, vel credunt in sua ecclesia reformando, tam in capite quam in membris,exceptis criminibus occultis, plenam & meram dicant inquisitoribus veritatem. Nota, quod in inquisitione ordo iuris seruandus est. Item.vnde iura procedunt, non debent iniuriæ nasci. Item iudex errorem suum reuocare debet. Item ex his, quæ inordinate sunt acta, non potest aliquid ordinabiliter agi.Item in inquisitionibus faciendis, de occultis nec quærendum est, nec dicendum, sed de his tantum, de quibus infamia præcessit.

† Ca.4.eo.ti. ... vbi est integra.quæ ... ... a principio vsque ad § debet igitur.
† Alias ita, hunc ipsum.

QValiter.] Diuiditur in duas partes secundum quod continet duo dicta.Secũda ibi,Formam vero. Prima subdiuiditur.Nam in principio & in fine cõmẽdat, & confirmat inquisitores,si bene processerunt, in medio vero.s.in vers.Si vero,instruit,si male processerunt. Abbas.

CASVS. Inquisitoros quidam legat Apostolicæ sedis cœperunt facere inquisitionem contra episcopum Nouarien.significatum fuit domino sæpe, quod inquisitores ipsi non seruauerunt debitum ordinem inquisitionis contra episcopum Nouarien. vnde Papa super hoc scribit inquisitoribus illis,dicens, quod si ordinem inquisitionis debitum seruauerunt, commendat eos, Si vero non seruauerunt debitum ordinem inquisitionis, vult, quod ipsum tempore opportuno debeant obseruare,ne inde nascuntur iniuriæ, vnde iura nascuntur; Si autem tamquam homines excesserunt, non pudeat eos errorem suum corrigere, quia qua mensura mensi fuerint,remetietur eis, & aliquam occasionem in-

g ¶ Inquisitionis ordinem] quia 2 continet duo. Primum. quod regulariter no fit inquisitio nisi contra infamatum. Secundum, ꝙ ex quo constat de infamia,inquiri debet de veritate. Hostiensis.

[Glo.seq.arguit quod non sit functus.&c. alle.tria iura in contrarium,& soluit.

h ¶ Obseruari.] Argum.quod iudex qui male iudicauit, non dicitur functus officio suo,sed iterum debet procedere,& bene iudicare, argum.ff.de arbit.dicere autem, §.sed si de pluribus.Argum.contra,quia siue bene, siue male sententiam dixit, vlterius se intromittere non potest ff. de arbitr. quia arbiter,ff.de re iudica. Iudex. & supra de offic. delega. in litteris. secus in casu isto: quia erant generales legati ad inquirendum, unde poterant mutare si errarent, & nondum tulerant etiam sententiam, sed errauerunt in processu.

ADDITIO. Vel punitur ad arbitrium iudicis, argument. infra eodem inquisitionis, 2 responso, in fin.infra eodem.capitul. ultim. argument. infra titu.proxi.cap.ultim.argumen.a contrario sensu.& sup. titul.proxim. capitu. ultimo,ubi ponitur quod excipit.

i ¶ Nascantur iniuriæ. C. unde ui, meminerint, & 21.quæstion.3.peruenit,& supra de rescriptis. nonnulli.

[Glossa sequens notat, quod iudex corrigit interlocutoriam, adducit tres concordan. & tria similia.

K ¶ Corrigere]iudex potest corrigere errorem suum

1 Vide plenius hic Panormitanum ... declarantẽ hanc glossá.

... glossa ... & finis indicat.

si male interlocutus sit, vt hic patet, & s. de app. cum cessante, & j. de sen. excomm. sacro. ff. de re iud. quod iussit, & ecclesia 1 cum errat, mutat sententiam, sup. de frig. & malefi. fraternitatis, & 35. qu. 9. c. loci, §. his ita, & c. sententiam, & graue, & 22. quæstio. 4. magnæ. & testis potest corrigere suum errorem, s. de testib. cogen. præterea si. s. de vsu. pal. nisi 2. Et dicit imperator. Nō. n. erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi duximus, adinueniamus, competētem priorib. imponere correctionē: ne ab alijs corrigi expectemus, 3. in Auth. de nup. circa pri. per vnam columnam, colla. 4.

1 Idest iudex ecclesiasticus.

2 Adde an, & quando possit per Bart. in l. si postulauerit ff. de adulter.

3 Ad hoc sup. qui fil. sint le. causam, 2. Io. An.

a ¶ Inordinate.] 12. q. 5. neq; n. siagris, & c. forte, & 2. q. 1. non est putanda.

b ¶ Via regia incedētes.] hoc est, à iustitia non declinantes.

c ¶ Personarū acceptione.] sic s. de iu. nouit. & s. de sta. reg. cautum.

d ¶ In similib.] vt s. de trāsl. inter corporalia, & s. de re iud. in cautis, & ff. de legi. l. non possunt.

e ¶ Exceptis occultis.] qa sup his inqsitio fieri non dēt, sed super illis tm̄, de quib. infamia pcessit, j. eod. inquisitionis, §. 1. & ca. qualiter, si testes de occultis dicant, non puniunt, vt c. inquisitionis, quia super his non iurauerunt.

f ¶ Plenā.] cū iurāt secundū hāc formā, secus si iurat, respondere ad interrogata tantū, inf. c. proxim.

† exceptione.

† Verbū, esse deest in antiquis exemplaribus.

qui positi estis, vt aliorū corrigatis errores: qm̄ apud iudicē districtū, in qua mēsura mēsi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet: vt inueniatis occasionē aliquā cōgruentē, per quā, ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius, & prudentius poteritis, supersedeatis ad præsens, quoniam ex his, quæ inordinate [a] sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si verò scriptum ordinem custodistis: omni gratia & timore postpositis, Deum solum habentes præ oculis, via regia [b] incedentes, sine personarum [c] acceptione † in negotio procedatis.

¶ Formā verò iuramēti, quam à clericis Nouarien. super inquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similib. [d] volumus obseruari: vt videlicet iurent clerici, q super his, q̄ sciunt vel credūt esse † in sua ecclesia reformanda, tā in capite, quā in mēbris (exceptis [e] occultis criminibus) meram & plenam [f] dicant inquisitori veritatem.

¶ Idē Archiepō Arelateñ. & Vallis magnæ abbati.

Si is, contra quem inquiritur, iurauit respondere tātū ad interrogata, post confessionem auditur volēs probare excusationes, quæ confessionem non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam, & meram veritatem dicere.

CVm dilecti.] Primo ponit legato rum [illegible] Secū do ibi [illegible], eorū dubium, pp q̄ fuit facta confessio. Tertio ibi Mandamus, cōmissionis forma bimēbris. Abb. Sic.

[Gl. seq. ponit casum, quem etiam prosequitur.

g ¶ Cum dilecti.] CASVS. 4 Abbas Cistercien. & P. & R. legati erant Apostolicæ sedis, cum audiuissent per frequentem clamorem multa sinistra de episcopo Agathen. volentes inquirere veritatem, accesserunt ad ecclesiam Agathen. & receperunt iuramenta episcopi, & canonicorum, & in illa inquisitione confessus fuit episcopus, quod commiserat simoniam, dilapidationem, & quod habuerat res naufragij: episcopus timens illas confessiones, voluit se excusare postea contra illas, dicens, q iurauerat respondere tantum ad interrogata: legati dicebant, quod sub alia forma iurauit, s. q plenā & merā diceret veritatē, & qa tunc se non excusauit, postea non debebat audiri, vnde negotium illud delatum est ad Papam, & quod iurauit rn̄dere tantum ad interrogata, apud sedem Apostolicam quosdam testes produxit; sed quia nō constitit Papæ sub qua forma iurauit, cū depositiōes illę nō fuerīt publicatæ, nec ipse renunciauerat testib. producēdis mādat Papa super hoc inquiri ab illis inquisitorib. sub qua forma iurauit, & si ∫m illorū inquisitorum rn̄sionē constiterit, quod iurauit sub secunda forma, aut si eps ille hoc probauit p depositiones testiū, quos produxit, aut et alioru, qa ∫m illā formā nō tenebatur rn̄dere nisi ad interrogata, admittāt excusationes epi sup cōfessionib. suis: quia excusationes illæ exponūt illas confessiones, & si excusationes probauerit, absoluant illum: Si vero excusationes non probauerit, vel si iurauerit plenam & merā veritatē dicere, remoueant illum ab ecclesia Agathen. non obstantibus illis excusationibus. B. No. q in inquisitione q examinantur, veritate, plene, quā sciūt, debent dicere, & nullum falsum commiscere idem est in alijs iudicijs. Item ad cām dicti recurrendum est potius, quā ad ipsum dictum. Itē testis singularis siue solus nō valet.

4 Hic casus Bernardi est & in antiquis codicib. reperitur.

CAP. XVIII.

CVm † dilecti [g] filij Cisterien. abbas, & P. & R. monachi Fontis frigidi Apostolicæ sedis legati ad ecclesia Agathen. accessissent vt in ea legationis officium exercerent, quia de Agath. epō frequentē clamorem [h] multa sibi fuerant insinuatā sinistra, voluerūt descendere, ac videre, si clamorem opere cōpleuisset, & infra.

¶ Quia verò nobis non constitit, sub qua forma episcopus cum canonicis Agathen. coram dictis legatis præstiterit † iuramentum, vtrum videlicet ita iurauerit, vt super statu ecclesiæ plenā [i] & meram [k] diceret veritatem, an vt ad inquisita veraciter responderet, Mandamus, quatenus eisdem legatis ex parte nostra mandetis, vt sub qua forma iuramentum præstiterit, studeat fideliter intimare. Et si secundum responsionem [l] eorum, sub secunda forma iurauerit, aut † ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse, aut per depositiones testium, quos produxit, aut etiam aliorum, cum depositiones illæ non fuerint publicatæ; nec productioni testium re

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpi.

† P. æstitit.

† Hæc periodus in antiquis codicib. legitur, vt est impressa, in recentiorib. autē. aut ipse sufficiēter probauerit, se sub illa forma iurasse per depositiones testiū quos produxit, aut etiam aliorum, &c. hæc lectio planior est, quam probat vetus compila.

h ¶ Clamorē, 2. q. 1. Deus oīpotēs, & j. e. qualiter, & qñ, & 86. dist. si quid.

i ¶ Plenā.] i. q nullū verum tacere debet 3. q. 9. hortamur.

K ¶ Meram.] s. a falsitate, 2. q. 4. nullum & 3. q. 9. pura, & hoc idem docent facere testes: vt notatur, supra de testib. fraternitatis & c. licet, & sup. c. prox. in fi.

l ¶ Responsionem eorum.] simile supra de elec. cum dilecti, creditur ergo istis si confiteantur, quod iurauit, vt ad inquisita respondere: sed si contrarium dixerint, poterit probare contra dictum illorum 5. vt hic patet, & infra de testi. cum a nobis, quia non creditur iudici in præiudicium alterius, nisi quatenus constat per legitima documenta, supra de prob. quoniam. Sed contra, supra de elec. cum dilecti, sed ibi de necessitate statur dicto illorū: qa illa inquisitio p alios pbari nō poterat: quia soli interrogati fuerūt, prout hic inferius dicetur,

5 Per dicta testium qui, fuerunt præsentes exactioni & præstationis iuramenti, quod consueuit publice exigi, & præstari. Io. And.

a ¶ Valeant retorqueri.] Vñ in humaniorem partem sunt intelligendæ siue interpretandæ, inf. de reg.iu. c.to te, & de transa.c.vlt.ff.de reg.iu.semper in dubijs, & de re. du.l.quoties 2.Tan.

b ¶ Ex cã.] Cã.n.semp cõsideranda est: ex qua cũ aliqd sit factum, & ẽt tps ꝟ.de trãs.c.vl.& 5.q.5.nõ oĩs, & ꝟ.ď ver.sig.ĩtelligẽtia, & 23.q.8. occidit, & ff. de furt.verum B.

[Gl.seq.signat cõtrarium, & soluit.]

c ¶ Dilapidatione.] Eps iste propter formã iuramẽti, tria cõfessus ẽ cõtra simoniã, dilapidationẽ, & ꝙ habuerat res naufragij, & contra ista admittũtur eius excusationes. Potuit se excusare de dilapidatione interrogatus vtrum alienasset bona eccłæ, vel vtrum obligasset ecclesiã? Rñdet, ꝙ sic, propter formã iuri cõtra ista cõfessionẽ bñ poterat excusare, s. ꝙ debitũ imminebat, nec aliũde soluere poterat 10.q.2. hoc ius, ita si ꝑpterhãc cãm alienauit vel obligauit ecclesiã, nõ peccauit, & sic iudicari dẽt confessio sua ex cã quæ bona, & licita fuit, & ad malũ & ad bonũ poterat se hře. Vel aľr ẽt si alienauit cõtra vtilitatẽ eccłæ, & ipse postea reddidit ecclesiã indemnẽ, sufficere videbať, ꝟ. de elec. ꝙ sicut, vbi de hoc, sed illud non sufficit, vt ibi notať, vñ prima excusatio verior est. Interrogatus fuit, an habuerit res naufragij: rñdit ꝙ sic, vñ videbat ꝑpterea excõicatus, ꝟ.de rap.excõicatio, & nihilominus furtũ cõmittit, ff.de acq.re.do.qua rõne, §.vlt. in fi. ꝗ pter hoc erat puniẽdus, hæc cõfessio poterat se hře ad bonũ, vt s. recolligeret res naufragij, vt saluas faceret, & restitueret illis, q̃ passi fuerãt naufragiũ, & hoc probare volebat, cui intentio sua fuisset honesta, qa ad alios per uenissent, qui non restituissent illas, sed si illas habuisset vt sibi retineret hoc malum erat. Interrogatus ẽt fuerat vtrum ordinasset aliquẽ per simoniã? Respondit quod sic, cõtra hoc se excusare volebat: quia aliquos ordinauit per simoniam eo ignorante, sed ex post facto hoc sciuit, puta pſentato receperat pecuniam, vt aliquẽ facere ordinari, ꝟ.de simon. ex tuæ, in hoc non peccauit, vel potes ponere exemplum ꝟ.de simo.sicut. Ber.

d ¶ Prima forma.] quæ fuit merã & plenam dicere veritatem: & tunc non prosunt illæ excusationes, quia tũc se debuit excusare, prout sequitur. Ber.

nunciare curauerit: quoniã secundum eandem non teneretur ex debito iuramenti, nisi ad quæsita solummodo respondere, vos excusationes suas audire curetis, & si eas probauerit, cum ex cusationes huiusmodi confessiones eius non perimãt sed exponant, quæ tales sunt, vt ad bonum, & malũ valeant retorqueri, a † & idõ iudicari debent ex causa, b eum sub lato appellationis obstaculo absoluatis, cũ etsi repertus sit culpabilis in quibusdã, ex labore tamen & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi leuis culpa leuiter ei valeat indulgeri.

† Alias ita: vt ad bonum vel malum, &c.

¶ Quod si excusationes illas super dilapidatione, c naufragio, & simonia ꝓbare nequiuerit, aut sub prima forma d iurauerit, cum secũdũ eandem, nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem, uos (non obstantibus excusationibus quas de nouo proposuit, cũ in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem, quamuis firmiter asseruerit, quòd plures ex illis, legatis prædictis exposuit, cum hoc pro se probare non posset, e tanquam qui solus examinabatur ab illis) eum ab administratione Agathen. ecclesiæ remouere curetis.

e ¶ Posset.] Et si verũ fuisset, ꝙ illas exposuisset coram illis, non valet: cum eas probare non posset deficit ergo sibi non ius: sed probatio iuris, 32.q.5. Christiana, & ff. de test.tute duo sunt Titij, & ff. de reb.dub.si fuerit legatum ff.de adi.leg.l.3.§.si duob.& ff. de hær. insti. in tps. §.1. Et est simile ꝟ.de elec. bonæ 1. Et est arg. ꝙ testis. qui est singularis in dicto suo non probat, vt dicit decr. bonæ 1.& ꝟ.de prob.licet. Ber.

¶ Idẽ archiepõ Terraconeñ. & abbati S. Mariç de loculeto, & archidiacono Barthoneñ.

¶ de veritate criminũ nõ inquiritur, nisi prius cõstet de infamia: tũc non inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendam inquisitionem, & ad testimonium admittuntur: & nõ probato crimine, indicitur infamatis purgatio.

CAP. XIX.

CVm † oporteat episcopum, vt infra.

¶ Sane venientibus ad Apostolicam sedem G. & H.canonicis Vinc. & multa enormia contra Vincen. episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus sub dissimulatione trãsire, † vobis inquisitionem illorum duximus cõmittendã; Verum dictus eps, anteq̃ ad ipsum † vestra citatio peruenisset, ad pſentiam nostram accedens proposuit ꝙ illi, qui enormia de ipso suggesserant, † typo malitiæ potius, quam iustitiæ zelo ducti, nobis huiusmodi intimarunt, cum ipsi eius sint inimici manifesti, & cum eius hostibus f conuersentur, consanguineos suos, & cõplices intẽdãt ad testificãdũ producere contra ipsum, qui non dẽnt ad testificãdũ admitti, cũ sint periuri, & alijs crib. irreriti: quo audito Mandat Papa iudicibus ipsis, quatenus ad inquisitionem nõ procedant nisi super prædictis criminib. dictus eps fuerit infama[illegible] verò ad inquisitionem fuerit procedendum, præ[illegible]s. uel alios, quos ipsius epi cõstiterit esse inimicos, nec ad ꝓsequendum inquisitionem, nec ad testimonium prohibendum admittant, sed per uiros idoneos veritatẽ inquirant, & si nihil probatum fuerit cõtra ipsum purgationẽ canonicã indicat eidẽ. No. quod inimici nõ admittuntur ad denunciandum vel testificandũ. Item nõ est facienda inquisitio nisi contra infamatum. Item propter infamiam indicenda est purgatio, deficiente probatione.

CVm oporteat.] in prima ponit denunciatio epi, & inquisitorum datio. In secunda. ibi, Verũ comparatio, & allegatio ei cõtra denũciantes & testes. In tertia ibi, Diffinitio inquisitorum. triplex instructio secũda ibi, Quod si tertia ibi, Etsi nihil Abb. CASVS Quidam canonici Vinceñ. ad sedẽ Apostolicã accedẽtes multa enormia corã Papa cõtra epm suum ꝓposuerũt: vñ Papa super his inqsitionẽ cõmisit faciẽdã: Eps hoc intelligẽs, anteq̃ à iudicib. citaret, ad Apostolicã sedẽ accessit, ꝓponẽs, ꝙ illi q enormia illa ꝓposuerãt cõtra ipsũ, odio & nõ bono zelo duxerãt: dño Papæ intimãda cum sint eius inimici manifesti, & cũ eius hostib. cõuersent & cõsanguineos suos, &

† Cap. 6 eo. tit. in 4. cõp. De materia vide late per Iul. Clar. in prac crim. §. fi. q. 6.

† præterire

† eum

† subiecerãt.

[Gl.seq.concor.& duo iura in contrariũ: & in fi.arg.]

f ¶ Hostibus cõuersent.] vñ sũt repellẽdi, qa cõuersant cũ inimicis i & sũt ipsi inimici. De hoc d. ꝟ.e. c. 1. ar. ad hoc C.de inof.tes.liberi, & ꝟ.e.repellať, & arg. de of per sec.vrb.l.1.§ cũ patronus, & 3.q.5.c.3.& de leg.3.l.1.§. 1.arg. cõtra ff.pro soc.nã socij, & 11.dist.legit, & 3.q.7.c.3. Et

1 Vide ꝓposi tũ in c. accusatores, 3. q. 5. & Bal. in l.liberi, C.de inof.tes.

c.3. Et est ar.] aliquem ex inhonesta conuersatione.
a ¶ Consanguineosque.] qui in causa criminali non admittuntur, uel consueuit notari q. 5. c. 1.

[Glo. seq. quærit, arg. ad partem utranque soluit, rec. opi. Io. quam reprobat.

b ¶ Ad denunciandum.] Sed nunquid criminosi 1 & infames repelluntur a denunciando? Nō vr quia quilibet tenetur ad hoc. 2. q. 7. quapropter, & supr. de cog. spir. tua nos. Itē hæreticus admittitur, 24. q. 1. quisquis, & uiles personæ admittūtur, s. de spon. præterea, & qualecūque testimonium vr sufficere, 22. q. 5. hoc vr. Sed contra vr, quod tantum honestæ personæ admittunt, 35. q. 6. eps in synodo, & s. de test. cog præterea, & s. de sponf. cū ī tua. & ad populares actiōes non admittūtur personæ non integritatus. ff. de popu. act. l. popularis. Credo quod honestæ psonæ tm̄ debeant admitti ad denunciandū prout hic j. dr̄ Ioa. dixit, quod infamis persona admittitur, dū tn̄ non sit criminosa & irregularis, sed hoc non credo de infami. De hoc no. 2. q. 1. si peccauerit, & sup. de sponf. cum in tua, & inf. c. proxi. & 3. q. 5. c. 2. Ber.

1 De materia unde Iulium Clarū in practica crim. q. 24. & q. 24.

neosq; a suos, ac complices intendant ad testificandū producere contra ipsum; qui ad denunciādum b seu testificandum admitti non debent, vtpote iuramenti præstiti transgressores, & aliis criminib. irretiti; & infra.

¶ Discretioni uestræ mā damus, q † nisi super prædictis famam ipsius c † læsam esse noueritis, uos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Quod si ad inqsitionē fuerit procedēdum, prædictos, uel alios quos ipsius esse constiterit inimicos, d nec ad psequēdam inquisitionem, nec ad perhibendum testimoniū cōtra ipsum episcopum admittatis; sed per viros idoneos e super his quæ gesta sunt, inquiratis diligentius

† quatenus † eius.

c ¶ Famam ipsius.] hoc ideo dicit, quia non est procedēdum ad inquisitionem contra aliquem, nisi contra infamatum, inf. eo. inquisitionis, & c. qualiter. vbi de hac materia apertius explicatur.

[Gl. seq. reci. per q. q̄ inimicitiæ, & c. & arg. quod capitales & conspirationes tm̄: alle. in contrarium, & sol.

d ¶ Inimicos.] Patet hic quod inimici, 2 nec ad prosequendam inquisitionem, uel testimonium admittuntur, vel ad denunciandum siue accusandum, ut sup e. c. & j. c. proxi. sed non determinatur quales inimicitiæ repellant hic ab inquisitione, vel testimonio: & vr quod capitales, & conspirationes tm̄. j. de simo. & per tuas j. & j. c. proxi. & Inst. de excu. tu inimicitiæ, & §. item si propter inimicitias, & ff. de arbi. l. licet, quia non quilibet, inimicus repellitur, sed ille tm̄, qui nimia familiaritate coniunctus est, ff. de uer. sig. latæ §. amicos. Item propter leues inimicitias non excusatur legatū, ff. de adi. leg. l. 3. §. no solum, in fi. Sed cōtra vr, quod propter leues ēt repellantur, quia propter eiuslē cōtrouersiā repellit quis ab accusatione sup. de rest. spol. ite cum qs. Illæ dr̄ graues inimicitiæ, q̄ sunt de statu hois, uel de bonis eius 3. q. 5. accusatores, & arg opti. de con. propter eius ingratitudinem, & C. de reuoc. don. l. ult. ff. de excus. tut. propter litem. Sol. arbitrio iudicis relinquitur, quæ inimicitiæ repellant in talib. ar. in Auth. de testib. §. si uero dicatur, coll. 7. & s. eo. si per his, & sup. de off. del. c. cām. Et dicit lex, quod non semper repellitur testis propter inimicitias, sed iudex æstimabit, an sit ei credendum, uel non ff. de quæst. l. 1. §. præterea in inicorum. & §. quæstionem. Io.

2 De materia huius gl. vide An. Gomez to. 2. uaria. resol. ca. 2. 12. adde que dixi pler issime, li. 3. commentariorū in directoriū inquisitorum schol. 124.

[Gloss. seq. reci. per q. an repulso illo qui impetrauit & c. arg. quod sic ponit opin. Io. quam approbat, & contrariam Tanc. quam reprobat.

e ¶ Per uiros idoneos.] Et hoc ur, quod si ille, qui impetrauit inquisitionē, remotus sit propter aliq̄ causam, quod alter possit prosequi eandē inquisitionē, ar. ff. de inoffi. tes. posthumus. §. 1. nō. n. refert, per quē preces sint oblata. C. de pci. Imp. of. l. 1. & l. uniuersis nec refert vnūq. crimina claruerit. 24. q. 3. ecce. Itē quia iudex hic ex officio suo pcedit, vn̄ propter inhabilitatē agētis n̄ īpedit ei9 officiū, qd posset cōcedi forte, vbi ex offō pcedit; sed aliter nō audiret sed ueri9 vr, ut dicit Io. quod nō possit; qa papa l̄ras non dedisset, ad petitionē illius, si tale se dixisset, & eadē rō ēt dlegatū mouere debet. s. de rescr. super l̄ris. in fin. Tanc. dixit, quod bn̄ poterat iudex procedere Ioā. melius dicit, ut mihi vr: quod hic pcedere pn̄t nō ex ui primarū litterarum, sed secundarum B.

veritatem. Et si nihil graue probatum fuerit contra ipsum, uos purgationē canonicam indicatis f eidem.

¶ Idem.

¶ *A denunciatione repellitur publicus cōcubinarius excōicatus, & conspirator, & hic qui non præmonuit.*

CAP. XX.

CVm † dilectus filius, & infra. ¶ Si uobis constiterit prædictos, quorum nomine sunt excessus huiusmodi de episcopo nuntiari publice cōcubinarios g tūc fuisse, propter quod in eos fuit excōicationis sentētia promulgata, vel præfatū epm̄ d iā dictis excessib. nō fuisse pmonitū h ab eisdē, vel ipsos conspirasse i in eum,

† Ca. 1. e tit. in 1. compil. Vide notatos in præcedenti. c. & nō nulla huc spectātia per Bart. in l. diuus. ff. de custo. & exhib. reorum.

f ¶ Indicatis.] & ita leuia potest leuiter indulgere, s. c. prox. & ff. de pę. l. respiciēdum. 3. in prin.

3 In leuib. iudices proni ad lenitatē in grauib. ad seueritatem, si cū tēperamento benignitatis Io. And.

CVm dilectus.] Primo instruit iudicē super declinatoriis, & deficiētib. super principali. Secundo inhibitionem fieri mandat. ibi, Eidem. Ab. CASVS. Quidam clerici super quibusdam excessib. denunciauerunt epm suum, impetrantes cotra ipsum inquisitionem coram inquisitorib. proponebatur ex parte epi, quod clerici illi audiendi non erant, quia erāt publici concubinarii, & sic indigni ad denuntiādū, propter quod fuerāt excōicati: Item non pmonuerāt epm. Itē erāt cōspiratores contra ipsum. Iudices super hoc cōsuluerunt dnm Papā, & ipse rn̄det, q si cōstiterit eos publice cōcubinarios, vel eos n pmonuisse ipsum epm de iā dictis excessib. vel eos cōspiratores fuisse contra eū, a denūciatione repellantur, Alioquin audiant, q̄ hincinde proposita fuerint, & eidem epo prohibeant, ne super his, super quibus ad sedē Apostolicam appellatū fuit ab illis, clericos ipsos aggrauare præsumat, donec cā secundū mandatum Apo. determinata. No. quod criminosus alium denunciare non potest. Item qui non præmonuit item conspirator, item iudex a quo legitime appellatū est, de causa illa se intromittere non debet, donec appellationis causa sit finita.

[Gl. seq. obiicit, & respondet]

g ¶ Concubinarios.] Sed isti prosequebant suā iniuriā uel seruorū, quare n admittunt ad denuntiandū, cum admitterent ad accusandū, quantumcūq criminosi sint. 4. q. 6. oib Rn̄. non prosequebātur iniuriam propriam, unde cum essent publici cōcub. nar ij, non erant admittendi ad aliorum peccata denuntianda, 4 cum suspēsi ēt sint. 32. d. c. præter. §. uerum, sed uiles personæ non admittuntur ad denuntiandum, ut sæpius dictum est, sic sup eo. c. 1. & sup. de spon. cum in tua.

4 Aduertat ergo iudex ne prætextu pietatis quorumlibet denunciationes facile admittat, sed prius denunciantium qualitatem exploret, vide Ber. Diaz in practica cri. cano. c. 6.

h ¶ Præmonitū.] qui. n. nō admonuit, repellitur a denūciatione. j. eo. c. 2 & sup. eo. que lite. §. ad corrigendum, & j. de simo. licet Hely.

i ¶ Conspirasse.] isti nullatenus sunt admittendi. infra

de

de simo.per tuas,& sup. de re iud.cum I. & A.
a ¶ Donec causa supradicta.] quia tunc præsumitur, qđ ex odio procederet,& merito possent eum recusare tā quam suspectum.arg.sup.de app.proposuit,& c.ad hoc, & c.sicut Ber.

INquisitiōis.] Si crimē in modū inquisitionis probatū impedit, ēt post pacta penitentiam ordinis executionē, vł bñficij retētionē, punitq̧s sicut in accusationis iudicio, alias pœna erit arbitraria.h.d.ſm cōem sūmmationē. vsq; ad §.Tertiæ.Diuidit q̄a in prima cōsultatio. In secunda responsio ibi, In quo.A' b.

† fuerint.

† fuit.

CASVS. Quædam relata fuerunt dño papæ de ep̄o & canonicis Valentiñ.q̄ nō debuerunt sub silentio præteriri.Vñ Papa super his cōmisit inquisitionem faciēdam, Inquisitores super quibusdam articulis dubitantes cōsuluerūt Papam Secunda qō illorum hæc fuit, ecce per īquisitionem tale crimen probatum est,quod si criminaliter accusatus fuisset,deponeret.Quæsitū fuit,qualiter eēt puniendus: Sup hoc

a denunciatione repellatis eosdem, Alioquin audiatis q̄ fuerunt †hincinde proposita, Eidē ep̄o auctoritate nr̄a nihilominus prohibētes,ne super his, super quibus ad audientiā nostram fuit † legitime appellatū,pfatos clericos in debite grauare pręsumat donec cā supradicta a iuxta formā mādati nr̄i fuerit terminata.

¶Idem episcopo Geben̄. & N.Valentiñ.

Crimē probatū per modū inquisitionis,regulariter pęna ordinaria nō punitur,sed si impedit ordinis executionē, fit depō,sicut in accusatione,& si īpedit tantum beneficij retētionē, fit priuatio a benefitio , nec poterit iudex hanc pęnā moderari. h.d.

Papa distinguit: vtrum sit tale crimen, quod impediat executionem ordinis, aut etiam retentionem beneficij etiam post peractam pniam, puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem, vel beneficium vitio simoniæ.In istis casib.est ita procedendum , sicut in iudicio accusationis.In aliis vero criminib. discretus iudex poterit pœnam moderari ſm meritum personæ,& qualitatem excessus Tertio quæsiuerūt,si duo, vel plures iurati affirmant aliquē eis uidētib.crimē cōmisisse, de quo alia infamia non laborat, vtrum illi pęnam dēant infligere.Item ecce aliquis occulte tradit inquisitori cedulam,vel chartam infamationem ep̄i continētem, quę ritur, vtrum sit procedendum ad inquisitionem eorum, quæ ibi continentur:Item aliqui iurauerūt, vt deponāt contra illum,de quo fit inquisitio,in secreto examinantur,& interrogantur, vtrum diligant illos , contra quos inquiritur,vel sint eorum inimici,& ipsi respondēt qđ non diligunt illos, uel expresse dicunt,se inimicos illorū aut ēt ante iu̇rm publice confitentur, se inimicos eorū, sed non ostendunt aliquas inimicitias probabiles , & ad hæc tria respondet Papa, quod nullus debet puniri propter dicta paucorum,super quo aliqua non laborat infamia,vel clamosa insinuatio non præcesserit , nec super hoc testes sunt recipiēdi, cum inquisitio solummodo fieri debeat,de quibus infamia præcessit.Item ad petitionē illorum , qui cedulas infamationis porrigunt in occulto ad inquisitionem eorum,quæ continentur ibidem, non est procedendum . Item non est adhibenda fides dictis illorum , qui post iur. mentum , vel ante, tacite , vel expresse asserunt se inimicos eorum , nisi forsitan ante iuramentum in fraudem hoc dicere præsumant

QVAESIVISTI. Aliqui inquirunt sup excessib.aliquorū, sed dn̄t se nihil scire per certā scientiā, sed tm̄ p famā & credulitatē:q̄rit, q̄d statui dēt contra illos . Itē duo, vel tres, vel ēt plures dn̄t aliquē infamatū de aliquo crimine,sed in publico nihil sinistrū refert, quæritur, vtrū de crīe illo debeat reputari infamatus? Ad primum rn̄det Papa,q̄ p famā & credulitatē deponētiū solūmodo nō est deponēdus,sed ī famato purgatio canonica poterit indici,ſm arbitriu iudicantis.Ad ſm rñdet, q̄ p dicta paucorū infamatus dici non dēt,cui' opinio apud bonos & graues læsa non existit.Not.primo duos casus, in q̄bus acta penitentia executionē ordinis exercere q̄s nō pōt, in q̄b.eq̄ue punit aliq̄s siue denūtiet siue accuset. itē null' dēt inq̄ri,nec puniri pro crīe,de quo nō laborat ifamia,nec testis recipi. Item occulte infamātes non sūt audiēdi. Itē inimicis testib. nō est credendū.Itē p famam & credulitatē probatā nullus dēt puniri , sed purgatio p infamiā dēt indici. Item dicta paucorū no̅ infamāt. Itē purgationes arbitrariæ sunt.

usq. ad .tertiæ. se cūdum uerum intellectum non bene declaratum per scribentes.

CAP. XXI.

INquisitionis †negotium, q̄ de ep̄o & canonicis Valentiñ.uobis cōmisimus terminādā, † & infra. ¶Secundo quæsistis, quid uobis sit statuendū.si contra quēpiā per inquisitionē probatum fuerit tale crimen, q̄ deponeret accusatum criminaliter & conuictū . In quo quidem duximus distinguēdū, utrum sit tale crimē, q̄ ordinis executionē suscepti , aut retentionem beneficii, etiam post peractam pœnitentiam impediret, puta si homicidium b commisisset vel adeptus esset ordinem, aut bñficiū uitio simoniæ, quo casu erit, sicut in accusationis c iudicio, proceden-

†Ca.t.eo.ti. in 4.compil. ... Clarum ... faciendum

b ¶ Si homicidium.] Hic confirmatur, quod dici consueuit, quod in nullo occulto crimine impeditur executio post peractam pniā præterquam in homicidio, & hoc idem probatur de tē. ord.quæsitum,& in simonia. 1 De hoc notari consueuit 50.dist.de his Ber.

[Glo.] tractat, an in homicidio & simonia denūciās inscribat,vel premoneat, postea signat contrarium de de cr.dilectus,& dupliciter soluit.]

c ¶ In accusationis.] vr̄ q̄ in casib. istis denuncians dēat se obligare ad pœnam talionis , 2 cū æque puniantur ac si accusarentur, s̄.eod.sup his ar.sed nō crede, q̄ se dēat obligare ad pęnam talionis,sed ad extraordinariā pęnā. sicut excipiēs sup.e.tit.sup his.Itē nec vr̄ hic hr̄e locum admonitio, q̄a non potest se corrigere retēto beneficio, si quis vellet denunciare in his casib.contra infra.de simo.licet Hely.ubi admonitio probata fuit .Item idem est si quis per simoniā adeptus est bñficium sicut & ordinem ut hic dicit.Signatur contra. inf.de simo.dilectus 2.ubi dicitur quod si in modum accusationis conuincitur quis de simon a.deponitur. S. in modum inquisitionis conuincitur. remouetur ab his ecclesiis ... ad ... peragendam pœnitentiam ... infra de simon.& de regul & hic puniuntur ... accusarentur . Quod dicit , ita procedendum esse sicut in accusationis iudicio , potest dici verum esse , quantum ad hoc ut puniatur ordine , & beneficio,non tamen quantum ad depositionem , quia depositio non est effectus inquisitionis, sed ... administrationis vel beneficii , infra eodem , qualiter. infra de simon per tuas ... illud, licet ... in modum ... dilectus . & secundum formam iudicij formari debet scu-

1 Innocentius casus excipit ... & nos plures sup de ... nisi § ... 2 De materia ... in quos ... inscribi sup eo.

sñia.ʒ.de simo.licet,& hoc intellige quod hic dr̃,de secularibus: contraria loquunt de regularib.circa quos seruat quod hic dr̃.ʒ.de simo.q̃m simoniacæ,vel posset dici,ꝙ ẽt per inquisitionẽ deponuntur seculares pp enormitatem criminis,vt hæc littera velle videtur.s.de dol. & contum.veritatis. vbi deponit Episcopus in modũ inquisitionis,cui probatum fuit homicidium in modum denũciationis. De regularibus fiat prout dicit in illa constitutione vbi dicitur de hoc. Ber. a¶Alioquin.]idest,si aliud crimen ab istis duob⁹ sit probatum in modum inquisitionis, quod non impediat ordinis executionem,etiam post peractã pœnitentiã,tunc ꝓcedat iudex ſm ꝙ sibi videbitur:sed nõ in officio vel beneficio,cũ in alijs duob. casib. non puniantur in plus,vt dixit Io.in prox.notula,regulares tñ plati bene remouerent,q pro modicis causis remouentur ab administrõne, ʒ.de sim.per tuas.B. TERTIAE.Primo ponit tres qõnes.Secundo soluit,ibi, Ad hęc.Et põt subdiuidi prima pars:sicut secũda secũdum tres qõnes,& totidem rõnes ad easdẽ. Abb Sicul. b¶Secreto.] exẽplo Danielis.arg.ad hoc C.de testa.nullũ, & si s̃.de cler.quia pp. Et est expressum ꝙ sigillatim sunt testes examinandi,supr. de test.venerabili. Ber. c ¶ Solummodo super illis.] Ex hoc habes quod de occultis non est inquirendũ, nec super illis iuratur s̃.eo.qualiter.vnde si dicant testes super his,nõ valent talia dicta, vtpote non iurati,vt s̃.de test.c. de testi. quia ad hoc non inducuntur,sim. ff.de iureiur. si duo. §.item Iulianus . fama ergo alicuius pri⁹ læsa debet esse, sup. eo.cum oporteat, & inf.eo.qualiter. Ber. d ¶In occulto.]Imo tales sunt puniendi, 5.q.1.quidam,& deteriores sunt tales, quam illi qui substãtias,& prædia aliorũ

dũ alioquin,[a] secundũ personæ merita, & qualitatem excessus,pœnam poterit iudicãtis discretio moderari. ¶ *Contra nõ infamatũ, super ueritate criminum inquiri non dẽt ẽt si libellus famosus cõtra eũ oblatus fuerit in secreto:nec super principali creditur testi, q iuratus dixit,se illius contra quem inquiritur inimicũ,idẽ si hoc dicit ante iuramentũ,nisi præsumatur hoc dixisse in fraudẽ . hoc dicit vsq; ad §.quæsiuisti.* ¶Tertiæ dubitationis articulus continebat,vtrum cũ duo vel plures iurati affirmãt aliquẽ crimen aliquod eisdẽ videntib.cõmisisse,de quo aliqua infamia non laborat, aliquam illi pœnam infligere debeatis . Et vtrũ ad petitionem quorũdam, quasdam cedulas† vobis occulte tradentiũ, infamationẽ epi continẽtes,sit ad inquisitionem eorum,quæ in ipsis † continentur cedulis, procedendũ.Et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui post iur̃m interrogati secreto,[b]vtrum sint eorum, de quibus inquiritur,inimici:rñdent,ꝙ non diligunt illos , vel directe inimicos se asserunt eorundem,aut etiã ante iur̃m id publice confitent̃,nullas tñ †inimicitiarũ causas probabiles ostendentes.¶ Ad†hęc rñdemus, nullũ esse ꝓ crimine,super quo aliqua non laborat infamia, seu clamosa insinuatio nõ pcesserit,propter dicta hmói puniẽdũ,quinimo super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cũ inquisitio fieri debeat solũ modo[c]super illis, de quibus clamores aliqui pcesse-

10

20

30

40

50

60

rũt. Nec ad petitionẽ eorũ q libellũ infamationis porrigũt in occulto,[d]procedendũ est ad inquisitionẽ super contentis ibidẽ criminib.faciẽdã. Aut†ẽt aduersus eos, cõtra quos fit inqsitio,fides adhibẽda est dictis eorum, qui post iur̃m vel ante,tacite vel expresse inimicos†se asserũt [e] eorundem,nisi forsan ante iuramentũ in fraudẽ id facere præsumantur. [f] ¶*Non punitur quis de crimine,de quo nõ constat nisi per famam , & testium credulitatem:& per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari.h.d.vsq; ad finẽ.* ¶ Quæsiuisti ẽt,quid statui debeat, si nihil per certam scientiam,sed tñ per famã, & eorum qui fuerunt inquisiti, credulitatem iuratam, contigerit inueniri.Et vtrũ aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus,de quo ipsum duo vel tres,vel etiam plures dixerint,infamatum ; licet de ipso nihil sinistri in publico audiatur. Ad ꝙ est nostra responsio, ꝙ propter famã & deponentium credulitatẽ duntaxat, nõ erit ad depositionis[g] sententiam procedendum; sed infamato canonica poterit indici purgatio, secundum arbitriũ iudicãtis. Qui propter dicta paucorum [h] eum infamatũ reputare non debet,cuius apud bonos &grauces læsa opinio non existit. ¶Idẽ epo & decano Syluēuanẽ.† ¶ *Si is,de cuius crimine in iudicio cõstat, petit restõnem pp iudiciariũ ordinẽ non seruatum:non est audiendus, sed eũ tanquã notorium criminosiam supe-*

dirípiunt,6.quæst.deteriores,& cap.ex merito.& illud: Detrahentem secreto proximo suo.hunc persequebar. 23.quæst.4.nimium sunt,& cap.qui peccat. Bernar. [Glo.sequent.quærit, & remittit. e ¶Inimicos se asserunt.] Iudex enim debet interrogare testem, an sit inimicus alteri parti,vt 4.quæst.3.c.si testes. §.item testium.quia inimici testes esse nõ debent,sup.eod.cum oporteat,vbi de hoc. Sed nunquid dẽt inquiri an alias sit criminosus?De hoc no. s̃. de testi.cum cãm. [Gl.se.q̃rit,& soluit. f ¶ Præsumantur .] Quia forte nollẽt ferre testimonium , & ideo ante iuramentũ dicunt se esse inimicos illorum. Quid si post iuramentum dicat se esse criminosum:vel alias inimicũ,credetur ei? Certe non: imo remouebitur, sicut ordinandus, qui confitetur crimen in scrutinio. sup. de ætat. & qualitat.quæris. Bernar. QVAESIVISTI. Diuiditur , nam primo format duas quęstiones,secundo soluit:ibi,Ad quod. Abbas Siculus. g ¶ Depositionis .] idest, remotionis ab officio & beneficio. [Gl.se.no.quod paucorum dicta, & c demũ quærit,& soluit. h¶Dicta paucorum.] No. ꝙ dicta paucorũ non infamant à siue non inducũt famam: vnde prælatus pp hoc nõ mouebitur ad inquirendum : fama.n. debet esse per villã, siue parochiã ad hoc vt fiat inquisitio.inf. eo.qualiter.& 2.q.1. Deus omnipotens . Sed quod appellabis paucos,vt dicatur infamatus?pauci dicuntur,lx.ʒ de cleri.excom.minist. latores, & xxiij. milia dicuntur pauci.45.dist.disciplinam . Credo ꝙ maior pars viciniæ requiratur : quia fama loci requiritur . non fama aliquorum, s̃. de præsump.illud,& s̃. de consang.c.2.vt ex hoc scãdalum generetur , & hoc innuitur bene. ʒ.eodẽ. qualiter. Ioan.Andr.

†Schedulas, legit,sed nos veteres codices secuti,cedulas,:cepo sic. ītes †his.

†dictio, tñ, deest in pluribus antiqs.

†Alias ita: ad hæc autẽ rñdemus.

†Alias nec etiam.

†Vide notata per Bart. in l.eos.ff.ad l. Cornel.de falsis.

†De materia huius gl. vide late per Bart.& Hippo.Marsil in l.de minore. §.plurimũ. ff de qõ.&Iulium Clar.in pract.cri.siue §. final. q.6. versi.debent etiã dicere.

†Saluaren. †Siluatenẽ. †Siluanen.

AD petitionē.] Si quã inqsitio p Papã spãliter deleget, legat⁹ ēt de latere de ea se intromittere nõ pt, ita co ter summat. Sed licet summat o ista sit vera gñalr intellecta, nõ tñ dr cõgruere huic lrę. diuiditur in duas partes, in prima facti narratio, in secuda diffinitio: ibi, Cum igitur. Abbas.

Sed cõtra vr̃ q nõ cõsentit in iudicē, q petit inducias, vel cãm absentię allegat ... & c accedens. 2 vel qui postulat sibi edi genus actionis, ff. de iudi. non vi. Et præterea legatus gñalis non potest se intromittere gnaliter de cã spãliter alteri commissa.

CASVS. Ad petitionē Galterij. Abbatis Corbien. papa cõmisit inquisitionē sup statu ipsius monasterij, tam in capite q̃ ĩ mẽbris, inquisitione cõmissa legatus Apostolicæ sedis ad monasteriũ accedēs pdicto ipso abbate psente nec reclamãte. incepit inqrere diligẽter super statu monasterij. inquisitione finita legatus dictũ abbatē Parisius euocauit, vt cõtra inqsitionē opponeret, si quid posset rõnabiliter, abbas ad ipsũ accedēs, allegauit, q in correctione monasterij pcedere nõ valebat, cũ pdictis iudicib. inquisitio prius fuisset cõmissa, allegãs Cardinalē ipsum ex iustis causis sibi esse suspectũ, vñ ad sedē Apostolicam appellauit: Cardinalis nõ obstãte ipsius appellatione, inspectis q̃ probata fuerãt cõtra ipsũ, à regimine abbatiæ amouit eũdem: dãdo monachis suis licentiam alium eligendi, qui concorditer elegerunt, Priorē de Argẽtolio in abbatem: super hoc delata est qõ ad papam: ipse vero auditis hincinde propositis, dicit, q de talib. facta fuit fides, pp quę dictus G. debuit amoueri à regimine abbatiæ, q̃uis restituendus esset pp ordinē iudiciarium nõ seruatum: papa nihilominus voluit ipsum manere priuatum officio abbatiæ, & amouit dictum priorem à regimine abbatiæ, q nõ legitime fuit dicto G. substitutus, pro eo q ipse G. pp ordinē iudiciariũ nõ seruatum fuit inordinate remotus sed qa dictus prior nõ fuit remotus pp vitium personæ vel defectũ sciæ sed pp iuris solẽnitatē omissam, papa ipsum restituit in abbatē No. q snia q̃ nulla est, fit aliqua per approbationem principis. Item si aliquis est iniuste remotus, p consequẽtiam patet, q alius in locũ prioris est iniuste substitutus: ita ista sunt connexa. Item ordo iuris non seruatus, & processum & sniam reddit nullã.

rior de nouo priuare. h. d. & est casus ualde notabilis secũdũ hũc intellectũ.

CAP. XXII.

AD petitionem Galterij quodã Corbien. abbatis, R. & P. canonicis Nouiomẽ. à nobis dudum correctione commissa, & infra. ¶Verũ dilectus filius G. Sãctæ Mariæ in porticu diaconus Cardinalis tũc Apostolicæ sedis legatus, dicto G. pręsente nec reclamante, [a] super statu monasterij cępit inquirere diligenter, & cũ inquisitione finita eũ Parisius euocasset, propositurum cõtra inquisitionem eandem, si quid rationabiliter duceret proponendũ, idem præsentiã eius adiẽs, allegauit, q in monasterij correctione procedere non valebat, quæ prædictis iudicibus prius fuerat auctoritate nostra cõmissa, & Cardinalē ipsum ex iustis causis se asserens hẽre suspectũ, vocē ad nos appellationis emisit, quem Cardinalis inspectis quæ probata fuerãt contra eum, amouit à regimine Abbatiæ, dando fratribus eiusdem loci liberam facultatem alium eligendi, qui Priorem de Argentolio elegerunt concorditer in Abbatem, & infra. ¶Cum igitur nobis de talibus fuerit facta fides, [b] propter quæ præfatus G. erat merito amouendus, & si restituendus [c] foret propter iudiciarium ordinem non seruatum, [d] ipsum prouidemus [e] manere priuatum regiminẽ abbatiæ; supradictũ priorem (quem pro eo quod pręfato G. propter iuris ordinem non seruatum inordinate [f] remoto intelleximus ob eandẽ causam per consequentiam [g] minus legitime substitutum) per sententiam amouentes, quem, non propter personæ vitiũ, vel scientiæ †defectum, sed propter iuris solemnitatem prætermissam, amouimus, [h] ipsum postmodum restituimus in Abbatem.

¶ Idem.

¶ Agenti possessorio adipiscendę in beneficia ibus, non obstat exceptio criminis, nisi sit de eo infamatus, & infamato, accusatore non probante vel non apparente, indicitur purgatio: in qua si defecerit, punitur vt conuictus.

ş. de offi. leg. ... vñ non valuit q fecit iste legatus quare cassatur electus auctoritate ipsius. Et est hoc ar q tacet non consentit ... de procurator. ... diaconus ... [Gl. se. no ...] b ¶ Facta fides.] No. q probationes factæ cora se, quæ ... fuerunt in alio iudicio, vt hic patet ... de test. ... contra ... hēs hic. q ... la ... pōt hri à principe, vt hic patet, & ĩ pdictis, sed hoc pp plenitudine ptãtis ... C. de ... in prin. ... nulla ... ta sũt corã legato voluit papa ipsũ manere priuatũ, quia nulla erant, sed papæ fuit facta fides de talib⁹, pp quæ ... hæc littera innuit. Ber. [Gl. se. soluit ptrariũ. c ¶ Et si restituẽdus.] Hic. n. de iure fuerat restituendus pp iudiciariũ ordinē nõ seruatũ, sed papa de offõ suę ptãtis voluit eũ manere priuatũ, & forte pp scãdalum ... differt, vt dici cõsueui. ., 3. q. 6. hæc q ... & vt factũ legitti palliaret 3 cõtrariũ tñ signatur, ş. eo. qualiter dicit papa quod ordo iuris, qui seruatus non fuit, corrigatur. ... d ¶ Nõ seruatũ.] No. q ĩ inquisitione nõ seruãdus est ordo iuris, ş. eo. quali. §. det. sicut in aliis iudiciis ordinarijs, sed hoc est verũ circa seculares, secus in religiosis, vbi nõ vsquequaq; seruatur. ş. eo. qualiter in fin quia de plano & sine strepitu iudiciorum dēt cum eis procedi. inf. eo. c. pen. sed hic peccatum fuit in alio ordine. s. in iudice, qui cognoscere non debuit. ş. de offi. deleg. studuisti. B. e ¶ Prouidim⁹.] de plenitudine ptãtis, sed nõ de iure. B. f ¶ Inordinate.] idest, per eum, ad quem non spectabat, cum dictus G. non consenserit in legatum.

g ¶ Per cõsequẽtiã.] sic ergo snia lata cõtra vnũ, iudicat alij socio. pp conexitatē negotiorũ, simile 81. dist. tantis. & 3. q. 6. hæc quippe & simi. 59. dist. ordinatos. & 7. q. 1. pñit ... arg. ş. de app. vna. simi. ş. de prob. p tuas, vbi p primũ præsumitur cõsequens, arg. cõtra. ş. de presb. dilecto. h ¶ Amouimus.] quasi quadam breui manu. ... ş. de cã pos.

[Glo. seq. no. nõ reclamantē lris renunciare, alle. 6. iura. in cõtrarium alle. 3. & stat cõtrario. 2. ar. tacentē non consentire, alle. 2. leges & ad contrarium duos canones. a ¶ Nec reclamante.] per hoc videbat recessisse à bñficio lrarũ, cõsentiẽdo inquisitioni legati tacite renunciando, ş. de offi. dele. gratũ, & ş. de app. solicitudinem. 1. ff. de arb. sed si in seruũ in fi. cum l. seq. & l. si quis rē. C. cõia vtriusque iud. l. 2. & C. de his qui a non dño ma. l. vlt. in

Marginalia: ¶ ap. eod. ... cõptl. ... vide Ar ... in cap. si quis ... 16 q. 1. — † Alio, scripturæ, deest in antiquioribus pluribus, in ... — 2 Hoc dictũ intellige iuxta declarationem, quã ... eptse ... to. super glo. in verbo ... — 3 Verius erederē ideo papã dec eisse, vt Abbas remãeret priuatus, et si ordo iudiciarius seruatus nõ fuerit, qa papæ innotuit Abbatē talia consensisse, vñ erat merito remouẽdus, vt indicat textus ibi: cum igitur nobis, &c. — ¶ In his iurib. sectionum in nõ agebatur in figura iudicij ordinarij, hic non: vel illa ĩ causis mere ciuilibus vbi præter voluntatem partium non procedunt iudices hic in causis inquisitionis vbi parte nõ ita procedunt iudices.

pos.cũ ecclesia,& ff.de iure dot. licet,§. quoties,eo pri citato.aliàs non procederetur contra absentem Ber.

Accedens.] Exceptio criminũ possessionem prelati non retardat, nisi fuerit de his publice diffamatus, sit coiter sũmat. Et sunt duæ partes. In prima narrat factum. In secũda sub certa forma diffiniẽdũ cõmittit,ibi, Mãdamus quatenus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam subdiaconus dni papę.H. noie canonic Cremoneñ apud sedẽ Apostolicã decessit:papa prebendã,q̃ obtinuerat in ecclesia Cremoneñ.G. nepoti ipsi H. cõcessit sup hoc executorib. sibi datis, qui concessionẽ pdictã executioni mandarent, & dũ executores vellẽt mandatum Apostoli cũ adimplere,ex parte capituli Cremonẽ. in modũ exceptionis ↄpositũ fuit corã eis q dictus G. † piurio & homicidio erat infamatus publice: vñ pbenda non erat sibi conferẽda, sed poti auferẽda pp qđ executores in negotio nõ processerũt, vnde idẽ G.adsedẽ Apostolicã accedens, pdicta in plentia dñi Papæ: allegauit:petes,vt cõcessionẽ sibi factã faceret executioni mãdari,cõtradictores in expensis puniendo: vnde mandat Papa executorib. quaten cõcessionem factam dicto G.debeant executioni mandare, nisi prius super obiectis crib. in modũ exceptionis publice fuerit infamatus, quo facto si legitimus apparuerit accusator, audiãt q̃ fuerĩt hincinde proposita,& cita illa, vel alterũ eorũ probatũ fuerit cõtra ipsũ, sup eadẽ pbẽda silentiũ ĩponat eidẽ.Si vero nullus cõtra ipsũ apparuerit accusator.& ipse sup dictis crib fuerit infamatus, purgationẽ canonicã iudicãt eidẽ ĩ qua si defecerit,imponãt ei silẽtiũ Si aũt purgationẽ pstiterit, contradictores ab eius molestia copescãt reo q nisi sunt eũ ĩpedire,ĩ expẽsis ltĩmis cõdẽnãdo.No.q executio iniæ siue collationis bñficij dẽt differri, si electus vel ille cui est iã facta collõ, sit sup criãlib. publice infamatus.Itẽ deficies in purgatione hr pro cõuicto,& punit.Itẽ q deficit in exceptione probãda,punitur in expensis,& hoc iõ fit,quia iam constabat de iure istius,cum esset præbenda collata.

[Gl. seq.no.ex tex.alle.3.iura pro,& tria cõtra,& sol.]

a Publice.] Hic vĩ.q si aliqua exceptio obijciatur electo q differenda sit donec electus admissus fuerit, nisi ipse sit de ea publice infamatus.ar.ẽ.de app.cõstitutus, in fi C.de fal.l.2.& C de edi.d ui.Had.tol.l.2. cõtra, ẽ. c.oĩpotẽs.3 1.di.tã:i.& C.đ proc.reũ Sol. sed i electo si obijciat exceptio,statim est audiẽdus anteq̃cõfirmetur. Sed hic alia ro est, qa iã fuerat institutus per dñm papã, nec deerat sibi nisi sola possessio:vñ mitti dẽt in possessionẽ nisi esset publice ifamatus,pp qđ differt, qa et si iã esset in possessione,pp tãtã infamiã & scãdalũ,deberet suspẽdi vsq, ad purgationẽ.2.q.5. psbyter.& c.si mala fama. sed vbi non est infamatus, nõ dẽt differri executio,secus in his,qui adhuc non habent plenum ius.

b ¶ Indicatis.] vt infamia expurgetur.

c ¶ In expensis.] Qui enim exceptionem opponit, fundata intentione actoris, & eam non pbat, punit in expensis, vt hic & ẽ. de dolo & cõtu.finem vbi de hoc, & sup. de maio. & obed. c.vlt. quia malitiose eam videtur opponere. Ber.

CAP. XXIII.

Accedens † ad præsentiã nr̃am G.neposquõdã H. subdiaconi nr̃i, sua nobis cõquestione mõstrauit, q cũ idẽ H.apud sedem Apostolicã viã vniuersę carnis ingressus fuisset, præbẽdã, quã decedens habuerat in ecclesia Cremoñ.ei duximus conferendam, & inf. ¶ Mandamus,quatenus nisi pfatus G. super obiectis eidẽ in modum exceptionis criminibus,videlicet, periurio, & homicidio publice a fuerit infamatus, cõcessionẽ nr̃am sibi factã executioni mandetis.¶ Deinde si legitimus accusator apparuerit,audiatis q̃ fuerint hinc inde ↄposita & si pdicta crimina,vel eorũ aliquod ltĩme pbatũ fuerit cõtra eũ.ipsi super eadẽ pbẽda silentiũ imponatis.Si † vero contra eũ legitimus nõ apparuerit accusator, & ipse super prædictis crib.dignoscit respersus infamia, purgationẽ ei canonicã indicatis b in qua si defecerit,imponatis ei silentiũ. Si aũt purgationẽ † præstiterit:contradictores ab eius molestia cõpescẽtes, eos,qui eum nisi sunt impedire, in expensis c legitimis condemnetis.

¶ Idẽ † in cõcilio gñrali.

Supior contra subditũ maxime prælatũ de his tãtũ inquiret,super quibus pcesit infamia: & tunc vocabit eũ, & tradet sibi capitula,et noĩa, & testiũ dicta publicabit,& ipsius ltĩmas exceptiones admittet. & pbato graui crimine, eũ ab administratione remouebit. In regularib. verò prelatis ad vnguẽ seruãdus non est hic ordo. Et quãquã ĩ hac summatione modica videatur agi differẽtia inter prelatos & subditos,contra quos inquiritur,tamẽ faciẽda est,vt patet in littera.

Qualiter & qñ.] Quatuor habet partes. In prima dicit, qñ est facienda inquisitio. In secunda dicit qualiter. In tertia cõtra quẽ. In quarta qđ cõtineatur;&p se patet qđ intenda. Secunda. ibi Debet. tertia ibi, Ad corrigẽdos,quarta ibi: Hunc tamen. Abb.Sic.

CASVS. In concilio presenti ostendit papa, qñ plati dẽant inqrere de subditorũ excessib. & qualiter eos dẽant punire,cũ in culpa fuerint inuẽti,qđ euidenter colligitur ex auctoritatib. noui & veteris testi: ex quibus auctoritatib.processerũt postea canonicæ sanctiones. Legitur in Euangelio, q villicus ille, qui diffamatus erat apud dñm suũ, qm̃ dissipasset bona ipsius, q̃ audiuit ab illo, Quid est quod audio de te ? redde rationẽ villicationis tuæ iã.n.non poteris amplius villicare, & in Genesi Dñs ait descẽdã,& videbo vtrũ clamorẽ,q veni t ad me,o pe cõpleuerint Ex istis auctoritatib. manifeste probat.q non solu cũ subditus, sed ẽt cũ platus excedit, si p clamorẽ & famã ad aures superioris puenerit, non à maleuolis, sed honestis,nec semel,sed sepe,dẽt platus descẽdere,& corã canonicis seniorib. ecclæ suæ veritatẽ diligẽter inqrere:& si culpã inuenerit,illã puniat,nõ tãq ipse sit accusator & iudex, sed quasi fama denũciante suũ officiũ exequat I.lud qđ obseruãdũ est ĩ subditis,& diligẽtius ĩ platis: qa ipsi sũt quasi signũ positi ad sagittã. & quia nõ pñt oib. cõplacere pp officiũ suũ,odiũ multorũ icurrũt: vñ prouide statuerũt sancti pres,vt accusatic platorũ facile non admittat,ne.s cõcussis cõlũnis corruat edificiũ,nisi diligẽs adhibeat cautela: videlicet, vt accusatio,q̃ ad degradationẽ intẽditur, nullatenus admittatur, nisi ltĩma pcedat ĩscriptio · sed cũ aliqs fuerit ĩfamatus ita,q sine scãdalo dissimulari nõ possit, tũc ad inqrẽdũ & puniẽdũ platus procedat, nõ ex odio, sed ex charitate quatenus si grauis fuerit excessus, q̃uis non degradetur ab ordine, tñ ab administratione remoueatur oino, qđ est sm Euãgelicã ueritatẽ à uillicatione uillicũ amoueri. No.q cũ infamia procedit a maleuolis, nõ dẽt proccedi ad inquirendũ, quia ex odio psumitur fm à illã processisse. Item plati, quasi signũ dicuntur positi ad sagittã. Item platus nõ debet procedere ad inquirendum ex odio

¶ Cap.3. tit. de concessio præbẽdæ in 4. compila. Vide Inno. cen.in c.scit sup.de cle vbi multiplici ter limitat hanc decre. adde ibi Ango.But.

† Quatenus hic agitur de purgatione indicenda diffamato,vide late per Marianũ in repet. qualiter proxime seq q. 16. & per Bernard. Diaz in pra. crim. c. 14. & 141.

† Vox purgatione deest in octo Vaticanis codicib.& multis nostris,veru in cõpilatio hẽt ità: Si ptiterit ipsam, & c.

† Idẽ.f.Inn. 3. in concil. generali Lateranẽ. ca.8. & c.4.eo.tit. in 4 compil. Initiũ huius decreti vsq; ad §. dẽt referturhĩ cũ in 3. compi.eo. tit. cap 4.

odio,sed ex charitate:Item prelatus per inquisitionem, non deponatur, sed ab administratione remouetur, nisi in duobus casib.sup.eo.inquisitionis, 2 respon.

[Glo.seq.arg. quod non sit functus,&c. alleg.tria iura in contrarium,& soluit.

dum, a & puniendum subditorū excessus, ex auctoritatibus noui † & veteris testamēti colligit euidenter ex quibus postea processerūt canonicæ sanctione, sicut olim aperte distinximus, b & nunc sacri approbatione concilij confirmamus; Legitur enim in Euangelio.quod villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, † audiuit ab illo, quid hoc audio de te? redde c rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris amplius † villicare. Et in Genesi Dominus ait. Descendam & videbo verum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Ex quibus auctoritatibus manifeste probatur, quòd non solum cum subditus, verū etiam cum prælatus excedit, si per clamorem & fa-

a ¶ Ad inquirendū. Videamus 1 qualiter & qn̄ platus procedere debeat ad inquisitionē faciendā, & quali pœna sit puniendus qui conuincitur in modum inquisitionis. Tunc autem debet prelatus procedere ad inquirendum, cum famā & frequentem clamorem intelligit de excessibus alicuius, seu etiam aliquorū, prout patet ex tenore istius constitutionis,& ꝙ sit infamatus non a maleuolis & inimicis,sed a bonis & discretis,vt hic dicit,& inf.de purga.can.cum in iuuentute,& 11.q.3.in cunctis.Et tūc distingue, quia aut procedit ex officio suo, aut aliquo postulante,inquisitionem: Si ex officio suo, tunc prælatus cum aliquibus de canonicis suis debet descēdere ad locum, 2.q.1.Deus omnipotens, & 86.dist.si qu d, quia ibi potest melius inquiri 24.q.1.pudenda.23.dist.illud, & sup.de elect.postquam, 23.q.1.paratus.ver.eum proculdubio qui in eodem populo creuerat,&c. & recipere iura prælati & clericorum super statu ecclesiæ, cum ecclesia est infamata,vel etiam cum prælatus: vt sup.eo. cum dilecti, ſm illam formā, sup.eo.qualiter.§.formā, & sic recipiat dicta illorum: & ille contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, & oēs contra quos proceditur,nisi per contumaciam se absentēt: & ea quæ obijciunt.& nomina testium sunt illi exponenda, vt inf.eo. ca.§.debet,& 5.q.2.si primates. Item si ille contra quē fit inquisitio, habet iudicem suspectum,potest illum recusare, vt sup.de app.cum speciali, & inf.eo.c.vers.non ex odij fomite.vel qd iudex sit criminosus,ar.3.q.7.iudicet.& 25.dist.c.vlt & 26.dist.vna tm̄.& cōtra testes excipere potest:vt in §. debet,& nomina, & dicta,& depositiones testium sunt publicanda, vt ille possit se defendere.inf.1.olim.& inf.eo.ca.§.dēt,& si testes dicant super his de quib.infamia non pcessit, non valent.sup.eo. inquisitionis.§.1. Crimine vero sic probato si platus est, debet remoueri ab administratione, secundum quod villicus à villicatione remouetur,vt inf.dr̄. Alij vero puniuntur secundum arbitrium iudicis, secundum personę meritum,& qualitatem excessus: nisi tale crimen probatum fuerit, quod post pœnitentiam peractam impediat ordinis executionem, vt homicidium, & simonia tunc procedendum est ac si in modum accusationis directe probatum fuisset crimen, vt sup.eo.inquisitionis. i.rn̄so.& ibi dr̄. Qualiter puniuntur de homicidio, hēs sup.de temp. ord.c.vlt. De pena regularium propter simoniā commissam ab eis. dic.vt ī.de simo.dilectus 2.&c. quoniam simoniaca vbi dr̄ qualiter cōtra eos procedat. Si vero probatū non fuerit,& mala fama pdurat,purgationē indicat iudex īfamato ſm qualitatē psonæ,& quātitatē infamiæ,in qua si defecerit, puniat.ī de simo.de hoc, & c īsinuatū,& inf.de pur.can.vñ. P.Si vero īfamatus cōtumax fuerit,& nō cōparet, iudex nihilominꝰ cōtra eū testes recipit lite nō cōtestata, & eū puniet,vt s. ut lite nō cōte.qm̄,§.sūt & alij.& ī.e c.ver.dāt.Quales testes recipi dēant. dictū est s.c.cū oporteat.Quales debeāt esse q recipiūtur in simonia cōtra regulares, dr̄, ī. de simo.per tuas.Si vero pcedat iudex ad petitionē alicuius procurātis iqsitionē, siue sit ordinariꝰ siue delegatus,ad locū accedāt si pōt,& vocet illū cōtra quē pcedere debet.& tūc recipiat testes.quos ille pducet, q impetrauit inquisitionem, tn̄ si ille negaret infamiā pcessisse,cognosceret primo iudex vtrū sit infamatus,& postea procedet sup his,q denunciata sunt: alias non procedat nisi primo constet ꝙ infamatus sit, s eo. cum oporteat, & c. qualiter. & si actor probet illū esse infamatū,reus pōt pbare ꝙ sit bonæ famæ ar.ī.de pur.can.cum in iuuētute. cum potius sit priuilegium bonæ famæ, q infamiæ. arg.sup.eod.licet,in fi. Si vero crimen pbetur, puniatur: vt sup.dictū est. Si aūt nō pbauit, puniri dēt, q impetrauit īquisitionē,vt ī. tit. proxi.c.2. Et ita idem est quantū ad pęnā,qn̄ proceditur ad petitionem alicuius prosequentis inquisitionem: sicut quando proceditur per officiū iudicis ad famam vel clamorem. Et cum proceditur ad denuntiationem alicuius prosequentis inquisitionem, non credo necessariam admonitionem: quia non agitur ad pœnitentiam: in quo casu necessaria est admonitio secundum formam Euangelij: sed in prædictis duobus casibus agitur ad pœnam, vt prædictum est,& aliter formatur petitio denuntiationis cum agitur ad pœnam,& aliter cum denuntiatur ad pęnitentiam: quia tunc agit ad pniam pagendam, non ad pęnam imponendā officij uel bñficij, & sic intelligit finis illius glo ī.quæ incipit sic.inf.de simon.licet Heli.de hoc notatur in gl.pdicta. Item nunquid reus possit petere a iudice, vt reinquireret cōtra illū,qui impetrauit inquisitionē, sicut cōtingit in alijs iudicijs,vbi admittitur recōuētio.s.de mut.pet. per totū? Dicas ꝙ non. qa inquisitio iudicis [illegible] expedit, non iure actionis, sic nec renuntiatio aut reaccusatio, quia tunc pŕumitur ꝙ ex odio hoc fiat, vt s.eo.cū P.& 3.q.5.c.2.& non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur.ff.de pub.iudi.is qui. Item testes compelli pūt ad probandum inquisitionem. 2 sup. de testi cog. super his, licet in iudicijs ordinarijs compelli non debeant in criminibus. si qua principaliter uel incidenter obijciantur, ut eo.tit dilectorū, ubi de hoc. Dic.ut ibi notatur in fine notulæ.Item & illud potest facere platus,cum infamia contra aliquem ad ipsum puenit, ut præfigat terminum uolētibus accusare, ut si aliqs appa ruerit accusator, audiat illum, & procedat legitime in accusatione sup.c.prox. & 25.q.5.c.3.inf.de pur. can.ex tuarum.si aūt non apparuerit,tunc pōt procedere ad inquirendum, ut sup.dr̄,vel indicere purgationem, in qua si defecerit,puniatur.ut sup c.prox.sed melius est quod inquirat, quia periculosum est accusare. quia de facili nullus accusaret. Quid si aliquis alterius diœcesis uel de alia parochia hoc tacito, impetret inquisitionem uel denuntiet, nunquid debet audiri, cum ipsius non intersit? præsumitur ꝙ non charitatiue denuntiet,uel impetret inqsitionē. unde credo illū repelli.ar s.de testi. ex parte A in uerbo illo, tacito ꝙ milles fuerit,& c.Ber.

b Distinximus.] In parte decisa ab illa dec.sup eo.qualiter. cuius uerba hic ponuntur usque ad §.debet. Ber.

[Glos.seq.No. quod iudex corrigit interlocutoriam. adducit tres concor.& tria similia.

c ¶ Redde rōnē.] Sed qualiter dēt rōnē reddere prælatus administrōnis suæ? platus.n.dēt reddere rōnem suæ administrationis tanq tutor. C.de iud.l.2. quia comparatur tutori,& procurator est,non dominus.sup.de dolo c.2.& 12.q.1.c.2. pōt dici quod statetur suo iudicio, si aliter

1 De materia huius glossæ vide Hostiensem in sum. in tit. de denuntiat. Iulium Clarū in prac. cri. in § fi. q.6. & 7. & Bernardinum Diaz in prac. criminal. ca.6.

† Alias,veteri & noui, &c.

† c. 16.

† ulus.

† Dictio amplius, deest in antiqs codicibus: deest etiā i editione vulgata sacrorū Bib'iorum. Gen.c. 18.

2 Adde quod non nunquā & torquetur [illegible] l. 1. § qui qō [illegible] ff. de q.

10

20

30

40

50

60

non potest reddere rōnem arg. C. de do. l. pen. & C. vnde vi. si quādo 2. q. 1. in primis ver. gloriosus vero, & sup. de his quæ vi metusue cau. fiunt. c. vlt. Ber.

ADDITIO. Ex hac auctoritate redde rōnem, &c. nota duo. primo quod ipse inquirendus, est prius interrogandus, & nō testes: quia si confitetur, nō esset opus testibus. Secundo, quod suæ excusationes suntad mittendæ. Hostiēsis.

a ¶ Et famā.] Argū. [illegible] probare, [illegible] q. 6. si duo. s̄. de eo qui cog. c. i. vxo. suæ. super eo. 1 arg. contra s̄. de præsump. c. illud. & s̄. de consan. & affin. c. 2. & 4. q. 3. c. si testes. § item sæpe.

b ¶ A maleuolis.] 11. q. 3. in cunctis, si hoc cōstaret, quod à talibus esset orta: alias difficile est probare famā ortā esse à talibus: cū fama ab incerto auctore procedat, de cōse. di. 4. sanctū est, vñ satis pōt dici, quod indicenda est purgatio vndecūque procedat infamia, saltē propter scandalū. ar. inf. de purg. ca. accedens. Bern.

c ¶ Concussis columnis.] 12. q. 2. glossa episcopi. & 2. q. 7. accusatio. 1

d ¶ Morbū vtrūq;.] Vnus 2 morbus est, qui falso vel malitiose accusant, cōtrahūt remediū medicinale est inscriptio, inf. e. ver. 1. Alter morb⁹ ē qui delinquūt insolēter: cōtra huc, remediu medicinale ē iquisitio ī e. ver. 2. Host.

e ¶ Præcedat inscriptio.] sic s̄. eo. super his. & ī. de simo. licet Hely.

DEBET. In hoc §. dicitur, quod ille contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi per contumaciam se absentet: & illi sunt exponenda capitula, de quibus fuerit inquirendum: & dicta testium, & nomina ipsorum sunt ei publicanda, & exceptiões, & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominū detur audacia infamandi, & per exclusionem exceptionum, deponendi falsum securitas præbeatur. Not. quòd ille, contra quē fit inquisitio, debet esse præsens, nisi contumaciter se absentet. Item ea de quibus contra aliquem aliquis inquirit, debent ei manifestari, & omnis defensio sibi reseruatur.

† maledictis † non semel, &c.

1 Adde an & quando probat per se: vel non, Bar. in l. de minore. § tormēta. [illegible] & ibi late Hippoly. Marsi. & Iul. Cla. citatus. sup. eo. super glossa magna.

† Aliâs ita: ñ tanquam idē sit actor, &c. aliâs ita: non tanquā idem sit auctor, & iudex, &c. & vox, auctor, est in concilio, & in veteri comp.

2 Hæc glossula non est Ber. sed Ho. vt finis indicat.

† Vide epist. 2. [illegible] me de hac materia hī in t. tomo cōciliorū Suriana editionis.

† sed, &

mam, a ad aures superioris peruenerit, non quidem à maleuolis b & maledicis, † sed a prouidis, & honestis, nec † semel tantum, sed sæpe, quod clamor innuit, & diffamatio manifestat, debet coram ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari, vt (si rei proposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis; nō tanquam † idem sit accusator, & iudex, sed quasi denunciante fama, vel deferente clamore; officij sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit obseruandum in subditis, diligentius tamen est obseruandum in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et qui non possunt omnib. complacere, cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiā increpare, qui nimo interdum suspendere, nonnunquam verò ligare, frequenter odiū multorum incurrunt, & insidias, patiuntur. Et ideò sancti Patres † prouide statuerunt, vt accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne concussis c columnis, corruat ædificium, nisi diligēs adhibeatur cautela, per quàm non solùm falsæ, sed † etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Verum ita voluerūt prouidere Prælatis, ne criminaretur iniuste, vt tamen cauerent, ne delinquerent insolenter: contra morbum d utrumque inuenientes congruam medicinam, videlicet, ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, i. degradationem intenditur; nisi legitima præcedat e inscriptio, † nullatenus ad

10

20

30

40

50

60

mittatur. Sed cū super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum & puniendum eius excessus, non ex odij fomite, sed charitatis procedatur affectu, quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoueatur omnino? quod est secundum sententiam Euangelicam, a villicatione villicum amouerit, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem.

¶ Debet igitur esse præsens is, contra quem f faciēda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit; & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi seipsum, & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, vt quid, & a quo sit dictū appareat, publicanda † nec nō exceptiones, & replicationes legitimæ admittēdæ, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum verò exclusionem deponendi falsum, audacia præbeat.

¶ Ad corrigendos itaq; subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere, quāto dānabilius eorum offensas deseret incorrectas. Contra quos, vt de notorijs excessib. taceāt, & si trib. modis possit procedi per accusationē videlicet, denunciationē, & inqsitionem ipsorum; vt † tñ in omnib. diligēs adhibeatur cautela, ne forte per plenes

f ¶ Præsens is, cōtra que.] ex hoc §. colligitur manifeste, quod ordo iuris seruādus est in inquisitiōe, s̄. eo. ad petitionē, sed hoc verum est circa sæculares, circa regulares non est vsquequaque seruandus, vt dicit in fine.

AD CORRIGENDOS. In hoc §. dicitur quod prælatus tanto diligentius debet ad corrigendos excessus prælatorum descendere quanto damnabilius eos dimitteret incorrectos: cōtra quos ex ceptis notorijs, trib. modis potest procedi: per accusationē videlicet, denunciationem, & inquisitionē ipsorū: ita vt diligēs in omnibus adhibeatur cautela, vt accusatio nullatenus admittatur, nisi legitima præcedat inscriptio, & denunciationem charitatiua admonitio: & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire hoc moderamine sp adhibito, vt sm iudicij formam, sniæ quoq; forma dictetur. Hunc ordinē circa regulares personas non credit Papa vsquequaque seruādum, quia cum causa requirit, de facili possunt a suis administrationibus amoueri. Nota quod accusationē, inscriptio semper pcedere debet, admonitio denunciationem, & inquisitionē fama siue clamosa insinuatio. Item sententia semper formāda est secundum modum agendi. Item regulares de facili remouentur a suis administrationibus.

g ¶ Leue compendium.] i. peruersum, & præcipitatū iudicium, leuis iudicis, quia forte vel breuiare lites.

† De hoc articulo [illegible] oportet inscribi.

† Hoc fallit in crīne hæresis. Eymericus in Director. inquisi. part. 3 q. 75. vbi dixi plenissime.

† Aliâ: ita: tamen vt diligens omnibus adhibeatur cautela, &c. abiq; voce, in, sed in concilio, & in antiquis vocationib. [illegible] adhibeatur, adimpleatur repetitio.

1 [illegible] in antiquis exemplaribus.

a ¶ Ad graue dispendium,] idest ad pœnam auctoritate talis processus inflictam.

[Glo. seq. tractat de triplici modo procedendi super criminibus,& eorum penis: circa secundum signat duo iura in contrarium,& vtrobique remittit.

b ¶ Forma.] Sic ȷ̄. de sim. licet Hely. Forma ista triplex est,cū procedit accusando, denunciando, & inquirendo,vt si agatur in modū accusationis, & probat crimen,deponitur reus: qa hic est effectus 1 accusationis, vt s. dicit in verbo, & criminalis accusatio:q̄ ad diminutionem capitis.i. degradationem intēditur. Cū agitur per inquisitionē, alia pena imponit, ut dictū est in illa notula magna ibi,crimine vero probato. vnde vī.s. p hāc litteram,quod si per inquisitionē probetur simonia vel homicidium,quod non deponat[illegible] ad hoc est acta s. de or.cog. cū dilectus. Arg.contra s.eod.inquisitionis, 1.rñ.vbi de hoc, & s. de dolo & cōtu. veritatis. Dic vt ibi. Cū vero proceditur per denunciationem, nisi in prædictis duobus [illegible] pœnitentiam [illegible] dam.tūc in prædictis duob. casibus et punitur, sicut cū agitur per accusationem vel inquisitionem, vt d. c.veritatis, sed cum agitur per denunciationem,tunc in prædictis casibus non est necessaria admonitio. s.eo.cum dilectus. In alijs vero casibus cum agitur per inquisitionem vel accusationem, punitur ad arbitrium iudicis.argum.sup.eod.inquisitionis,1.rñ.in fin.& inf.eo.c.vlt.& arg. ȷ̄.tit. proxi.c.vlt. Denunciatio 2 vero regulariter fit ad pœnitentiam peragendam, & eius effectus siue finis est pœnitentiæ impositio, & tunc necessaria est charitatiua admonitio,ut hic dicit: & sup.eod.cum dilectus. & c.2. alias repellitur denunciator, vt ibi dicitur.

ADDIT. Pro s. dictorum faciliori notitia not.versus se.

Quatuor ecce modis agitur de crimine, cum quis
Nunciat, accusat, inquirit, & excipit, ante
Admonet, inscribit, infamat,& obligat extra;
Sic cauet, & deponit, & ammonet,atque repellit.

c ¶ Facilius.] insi.de sim.per tuas,circa fin. Notari potest hic arg.quod dignior 3 est cœtus clericorum, quam monachorum,vt 16.q.1.legi.B.

Sicut olim.] Diuiditur in tres partes.In prima de prouinciali concilio,& de agendis in illo. In secunda de testibus synodalibus & eorum officijs In tertia de pœna hoc non seruantium: & tacite infert de epalibus synodis. secunda ibi, Vt autem. tertia,ibi,Quisquis. Abb.

CASVS. Statuit concilium generale, sicut olim à SS. Patribus fuit statutum, ut metropolitani singulis annis non omittant cōcilia celebrare, in quibus diligenter intendāt circa correctionem & reformationem clericorū, & mores eorum,relegentes regulas canonicas: & præsertim hmōi concilij,pœnam debitam transgressoribus infligendo, vt autem id valeat melius adimpleri,per singulas diœceses constituant personas idoneas & honestas, quę de plano & sine aliqua iurisdictione diligenter inquirant, quæ correctione, & reformatione sunt digna, & ea fideliter referant in concilio subsequēti,vt sup his, & alijs prouida deliberatione procedant, & ea, quę statuerint,faciāt obseruari, & in epalibus synodis annuatim celebrādis ea debeant publicare per singulas diœceses: quis autem hoc naturum neglexerit adimplere, ab executione sui officij suspendatur. No. quod prouincialia concilia celebranda sunt singulis annis [illegible] [illegible] [illegible] concilia [illegible] obseruari, item executores nullā habent iurisdictionem.

d ¶ Institutum.] 18. distin.quoniam quidem.

e ¶ Celebrare.] sic & Abbates,& Priores abbates proprios nō habentes de triennio in triennium capitula [illegible] [illegible] & c.sequen.

[Gloss. seq. tractat de testibus synodalibus unde esse debeant,& quales : quid agant,& quod procurantur per loca,quæ uisitant, ad hoc ultimum signat contrarium, sed tenet primum.

f ¶ Statuant.] Isti erunt quasi testes synodales. sic sup. de testi.cog. præterea.si.35.quæst.6. Episcopus in synodo. & debent esse de eodem episcopatu,honesti & discreti:quia tales melius possunt inuestigare veritatem, quàm extranei,argumen.supra de testi.ueniens 2. in fi. & 35.quæst.6.cap.1.& 2.supra qui ma.accu.poss. uidetur. Et isti appellantur uisitatores,qui debent currere totam parochiam de uilla in uillam,ut 81.dist.non debere.unde hoc sumptum uidetur.& illi procurabuntur per parochias, ad quas accedunt : quia suis stipendiis hoc facere non debent,supra de præscript.cum ex officij,& 28.quæstio secunda charitatem,& officium suum non debet eis esse damnosum, argument. 4.quæstio.3. capitul. si testes. §. testium. Argument. contra. quod Episcopus debeat eos procurare, [illegible] supra de offic. ordin.inter cætera,& 23.quæstio.prima,militare. Prioribus concordan. credo standum, moderatos 4 tamen sumptus petent. Io.

[Gloss.sequen.infert dubium & soluit,quærit obijciendo : respondet, & infert,quod diminuta sit hodie, & cætera. dicens, quod istis minus quàm alijs officialibus creditur, causam reddit. subdit quod propter diligentiam prælatorum isti suum officium non omittunt,

compendium,ad graue a dispendium ventatur,sicut ac cusationem legitima debet præcedere inscriptio,sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio præuenire:illo semper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij sententiæ quoque forma b dictetur.

¶Hunc tamen ordinem circa † regulares personas non credimus vsquequaque seruandum, † quæ,cum causa requirit, facilius c & liberius à suis possunt administrationibus amoueri.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum, singulis annis facere debent prouinciale concilium, in quo statuere debent personas idoneas per singulas diœceses,quæ solicite inuestigent, & in sequēti concilio referant corrigenda:et Episcopi dēnt facere synodos episcopales singulis annis, & publicare agitata ĩ prouinciali cōcilio,& hæc negligentes ab executione officij suspenduntur. h.d.*

CAP. XXV.

Sicut † olim a SS.Patribus noscitur institutū d metropolitani singulis annis,cum suis suffraganeis, Prouincialia non omittant concilia celebrare,e in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformādis præsertim in clero, diligentem habeant cū Dei timore tractatum canonicas † regulas maxime q̄ statutę sūt in hoc generali concilio, relegentes, vt eas faciant obseruari,debitā pœnam trāsgressorib. infligendo. Vt autem id valeat efficacius adimpleri per singulas diœceses statuāt f personas idoneas, prouidas uidelicet, & honestas,quæ per totum annū simpliciter & de plano, absque vlla iurisdictio-

a ¶ Absque

1 Qualis sit effectus accusationis, de nunciationis, & inquisitionis, plene Hosti. in sum.ti.de accu.denū. & inqsi. ut videtur. & hāc gl. in te ligas.

† contra.

† obseruādū

† Scilicet Innocen.in cō. ci.io gñali: Late a c. 6. & c.s.co. [illegible] lib. 4 compi.

2 Vide Spec. tit.de denunciatione §. 2.& Hostien. paulo ante ex[illegible].

3 Vide B.Th. 2.2. qō. 184. per totū, & q. 186.art. 11

† Vide cōcil. Trid. sess 24. de refor.c.2. & [illegible]

† In codice Barberini ma canonicas regulas,& maxime quæ statuta sūt, &c. in concilio ita : canonicas regulas, & maxime, quæ statutæ sunt, &c.

4 Quæ tales per epis [illegible] ues,vt sup. de cēsib. c. cum Apostolus.

a ¶ Absque vlla iurisdictione.] Si isti non hñt iurisdictionem, ergo non possunt aliquos cogere, vel citare, vt veniant, vel rñdeant? imo pñt eis dicere, ingressus es ut ad ttena, nunquid, vt iudices nos? 3.q.6.leges. Item vr̃ quod debeant esse iurati, 35.q.6.eps in synodo. Sed sufficit q̃ sint honestæ personæ, quibus merito sit credendum sup his, quæ referunt 1 in concilio prouinciali. Item quare prius denunciat hoc metropolitano, q̃ epo, cum prius dēret denūciari epo quã archidiacono, 25.dist.p̃lectis. demum si eos esset negligēs, archiepo, 9.q.3.cũ simus, & c. cõquestus, & p hoc ecclesiasticus ordo confundit, si sua iurisdõ epo nõ seruat 11.q.1.puenit.in fi. Dicas, q̃ isti inqsitores solã famã referũt metropolitano, sm qd̃ intelligunt, & inqrunt sine aliqua iurisdõne, ut p alios ad denuntiationẽ ipsorũ possit uitare prouinciã, quia ex hoc apparet eps negligens: tñ si eps uellet corrigere alios excessus, non perderet suã iurisdonẽ: nisi tunc demũ cum negligẽs apparet, 9.q.3.cũ simus §. ult. & eo ipso qd̃ hæc referuntur metropolitano, apparet, quod multa sũt apud eos epos, quæ egent correctione. 18.dist.peruenit: vnde videtur esse diminuta iurisdõ metropolitanorum in hoc, q̃ olim poterãt descendere, & inqrere, an epi essent negligentes, nõ ut statim inquirerẽt de criminib. nisi postquam constaret de negligentia. Sic põt intelligi. ĩ. de censi.sopitæ, & c. Romana [eo in 6] & sup. de præscript. cum ex officij. hodie vero nõ pñt, nisi p rimo eis per alios referatur, sm quod hic innuitur alias superflua & onerosa fuisset ista constõ. & istis inquisitionib. minus creditur, quam alijs officialib. qa alijs creditur quã diu cõtrariũ probet. 4.q.4.c.nullus, § aliqñ ff. de of. præfec.v.b.l.1.§.quies, sup. de app. cum parati. arg. ff. de re. eorũ qui sub tut. vel cura.l.magis §. illud. ff. de cust. & exhib.reo.l.diuus. Hoc io, quia i ti famam solam referunt, nec sunt iurati, sed illi iurati sunt, & famã non referunt, sed ipsum factum: & isti inquisitores non debent amittere officium suum, q̃uis prælati inquirant, corrigant, & reforment, vt referant metropolitano, an oporteat ipsũ supplere negligentiam episcoporum, alias nesciret, & ita non impediretur eorum inquisitio propter factum episcoporum. Io.

† sint

¶ De his relatoribus sunt nuncii, quorũ officiũ est explorare delicta, que cõmittuntur, & referre superioribus, ut eis occurrãt not. in l. ca quidem, C. de accusat.ubi Sal. & alii.

† Alias ita: quod statuerent faciant obseruari.

ne, a solicite inuestigẽt, q̃ correctiõe, vel reformatione sunt † digna, & ea fideliter pferãt ad metropolitanũ & suffraganeos, & alios in cõcilio subsequẽti, ut super his & aliis, put utilitati, & honestati cõgruerit, pui da deliberõne pcedãt, & † q̃ statuerĩt faciat obseruari publicaturi ea in epalib. synodis annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutũ neglexerit adimplere, a sui executione officii suspendatur.

¶ Greg. nonus archiepiscopo & priori sanctæ Mariæ Rothomageñ.

¶ *Sniæ excõicationum, suspensionũ, uel interdicti latæ post denũciationẽ per abbatẽ denũtiatũ, uel aliũ pro ipso in monachos denũtiantes, vel adhęrẽtes eisdẽ relaxãtur, spoliati restituuntur, & iuramẽta de tacenda ueritate relaxantur, dicta testiũ denũtiato tradũtur, et expẽsæ de bonis monasterij monachis denuntiãtib. ministrãtur, & pter hoc ab obediẽtia abbatis nõ eximũtur sine tamen litis præiudicio.*

CAP. XXVI.

OLim I.V. & P. ordinis Tyroñ † & infra. ¶ Ne igit reformatio monasterii naleat retardari; Mãdamus, quatenus relaxatis[b] excõicationum seu suspensionũ sententiis, si quas idẽ abbas protulerit, † uel per quoscũq; iudices pmulgari fecit. post inceptum[c] negotium in eos, & adhærentes quatuor, vel aliis, quos assumpserint ad dictũ negotium psequẽdũ, expẽsas necessarias factas, & faciendas ad negotiũ psequẽdũ de bonis monasterij, cõputatis si qua receperunt de bonis monasterij.

† Cistert.
† Turon.
† Cironcal
† protulit

nus ne reformatio monasterij ualeat retardari, debeãt relaxare sñias suspensionũ, & excõicationũ, quas abbas ptulit, uel p quosdã iudices fecit pmulgari post inceptũ negotiũ in eos, & in adhærentes eisdẽ, ac eis restitutis quos abbas pendẽte negotio cõtra iustitiã spoliauit, & relaxatis iurĩs, si qua de tacenda veritate abbas extorserat, pcedãt in negotio de plano & absq; iudiciorũ strepitu, inqrẽtes q̃ circa psonas & obseruãtias regulares viderint inqrẽda, & corrigãt, q̃ fuerint corrigedã, tã in capite, q̃ i mẽbris, puiso, vt negotio pẽdẽte abbati obediãt, & intẽdãt, ita q̃ per hoc reformatio monasterij nõ valeat impediri. Si vero testes cõtra abbatẽ pducti fuerint, copiã faciãt ei dictorũ ipsorũ, & faciant fieri pdictis monachis tribus, uel

OLim.] Partes patẽt. Scda ibi, Si vero. Tertia ibi, Predictis Abb. CASVS. Inquisitio super statu cuiusdã monasterij ordinis Tyroneñ. tam in capite quam in mẽbris cõmissa fuit quibusdam inquisitorib. Ad petitionẽ I.V. & P. monachorũ dicti monasterii, pẽdẽte inqsitione corã ipsis, abbas quasdam sñias suspensionis, & excommunicationis tulit in quosdam monachos ipsius monasterij prosequẽtes inquisitionem, & adhærentes eis ẽt, & per quosdam iudices delegatos fecerat promulgari: quosdã ẽt spoliauit cõtra iustitiã, ipso negotio pẽdẽte, & quosdã induxit ad iurãdũ, q̃ veritatẽ nõ dicerẽt cõtra ipsum: & qa pp hmõi impedimenta retardabatur reformatio monasterij, significata fuerunt hæc dño Papæ petierunt insuper dicti monachi a Papa, ut faceret eis expensas factas & faciendas sibi ministrari de bonis monasterij: Super hoc mandat Papa inquisitoribus, quatenus Not. iurisdõnem inqsitorũ extendi ad ea, sine quib. eorũ officiũ non põt expediri. Itẽ iuñm de veritate tacẽda nõ valet, nec est seruãdũ. Itẽ pendente accusatione, vel inqsitione cõtra prælatũ subditi dẽt obedire eidẽ. Itẽ platus pẽdente inquisitione, vel accusatione contra ipsum, nõ dẽt aliquid facere, pp qd̃ impediatur officiũ iudicis, qd̃ si fecerit, iudex, vl inqsitor totũ reuocet. Item copia attestationũ facienda ẽ abbati, cõtra quẽ pcedit. Itẽ monachis i expẽsis monasterij prosequuntur inquisitionem, cum nihil habeant.

b ¶ Relaxatis.] vt si oportuerit, possint ferre testimoniũ in negotiũ inquisitionis, cũ p eos melius q̃ p alios possit inqri ueritas sup. de test. veniẽs 2. dũ tñ ex alia cã repelli nõ possint. ĩ. de sim. p tuas, & ĩ. re iu. cũ I. & A.

[Glo. seq. arg. quod causa cœpta, & c. signat contrariũ decr. nonne & sol.]

c ¶ Post inceptũ negotiũ.] No. q̃ lite pẽdẽte non est aliqd innouandũ, ĩ. ut lit. pen. a memoria. & p totu. & sup. de iure pat ex lrĩs. arg. 16.q.4. uolumus. Itẽ est arg. q̃ cã cœpta inter prælatũ & subditũ suspensa est iurisdo prælati, ac si esset appellatũ ab eo, ĩ. eo. cũ dilectus, & totũ iudiciũ suum ad maiorem delatum est iudicem, vñ facit iniuriã iudici, sub quo eorũ cõe negotium pendet, ar. 2.q.1. nomen. & iudex totũ dẽt reuocare, siquid faciat in eis, vt hic videtur, cum ex odio videatur procedere ne negotio cæpto. Ar. cõtra 8.q.4. nonne, ubi dicit, q̃ usq; ad finẽ causæ nõ dñt recedere a sua iurisdõne, vt ibi dicit ar. 15.q.vl.c.ul in fi. & obediẽtiã exhibere. vt dr̃, & si non faciãt, per iudicem cõpellantur, ut inf. dĩ uersi prouiso, & c. Ipse aũt cõpellere eos non dẽt: si tñ iudices in hoc essent

essent negligentes: ipsemet prælatus potest excõicare si non obedirent, vel alias excederent, arg. sup. de off. ordi. significauit. & ff. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. in fi. alias [illegible] obedientia, quod esse non debet. Ex eo quod dicit inf. contra iustitiam spoliauit, videtur à contrario, q si iusta causa sub [illegible] q eos puniret [illegible]: [illegible] credo. Honestium tamẽ esset, si per iudicem hoc fieret, & quod dicit, relaxatis, & cætera: præmisit causã, ne [illegible] mona sterij [illegible], vt possint ferre testimonium, supra de testi. veniens 2.

a ¶ Adhærentes.] Ar. [illegible] quod in principio, vt sup. de off. deleg. [illegible] [illegible] & [illegible], religiosa sũt, ff. de rei [illegible] quæ religiosis.

b ¶ De plano & absque iudiciorum.] sic ff. de stat. mona. c. ea quæ. & ita ordo iudiciarius non videt vsquequaq; seruandus circa regulares: vt ff. eo. qualiter 2. in fin. [illegible] de facili remo[illegible] & ff. de [illegible] per tuas 1. quasi summaria cognitio vt sufficere, ex eo q dicit, de plano. Sed [illegible] in alijs non de plano. sed magis iudice sedẽte pro tribunali. 2. quæst. 3. cap. si quem. §. [illegible] cator. vers. [illegible] & [illegible] §. spatium. vers. [illegible] iud ce. & [illegible] stis probationibus. 5. q. 6. Epiphanium, C. de [illegible] l. vlt.

c ¶ De tacendo veritate.] Hoc ipso quod hoc fecerat suspectus erat Abbas. & talia iuramẽta nõ tenent. sup. testibus constitu tis 1. & merito talia iuramenta relaxanda sunt, vt veritas reueletur: sim ff. de testi. cog. cap. vlt. & sine peccato seruari nõ possunt, quia celare veritatem mortale est peccatum. [illegible] quæst. 3. quisquis, & inf. de crim. fal. cod. [illegible] expedit enim peccata nocentium nota esse. ff. de iureiur. cum qui. §. 1.

d ¶ Copiam faciatis. ff. eo. qualiter 2. §. debet. & est hoc notabile contra quosdam, qui non faciunt copiam dictorum & supprimunt testium nominata quibus iuste posset appellari: licet dicatur, quod nõ vsquequaque seruari debet ordo iuris, tñ in hoc bene seruari debet Ber.

e ¶ De bonis.] sup. eod. ex parte. vbi de hoc. Ber.

† Qui dicant [illegible] adhæren[illegible] [illegible] Alb. [illegible] & Falc. & [illegible] in epe. [illegible] canonum [illegible] sup. [illegible] constitu. ver vidi dubitari.

† contra.

† Alias ita, dimissio etiã, vt. &c.

† Quæ sũt ab hoc loco vsque ad fi. [illegible] in [illegible] [illegible] codicibus, nec Bernardi esse credimus. † Dictio, [illegible] deest in no[illegible] antiquis codicibus, & in omnibus Vaticanis.

tes † a eisdem, ac eis restitutis, quos idem abbas negotio ipse pendente, contra iustitiam spoliauit: in negotio de plano & absque iudiciorum b strepitu procedentes, (cum talibus maxime in hoc casu, non deceat Dei seruos inuolui) inquiratis quæ circa † personas & obseruantias regulares veritatis inquirenda, corrigentes & reformantes tam in capite quã in membris, quæ correctionis & reformationis officio noueritis indigere, iuramentis, si quæ de tacenda veritate c Abbas extorserat, relaxatis, prouiso, † vt negotio ipso pendente, præfati monachi eidem Abbati obediant, & intendant. ita tamen q per hos prosecutio negotij non valeat impediri. Si verò testes contra eundem Abbatem producti fuerint, dictorum ipso rum ei copiam d faciatis. ¶ Prædictis autem monachis, expensas factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex † istis, vel alijs quos idoneos ad dictum negotium prosequendum duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdem monasterij, & faciendas expensas ad prosecutionem ipsius negotij necess[illegible] [illegible] com[illegible] tis: si qua propter hoc receperunt. de bonis e monasterij, cum proprium non habeant ministrari. Contradictores, &c.

Prælatorum excessus.] Cõtra prælatum infamatum de dilapidatione inquiritur de veritate, & interdicitur sibi omne genus alienandi h. d. Diuiditur, nam: in prima ponitur episcopi denunciatio: in secunda ipsius commissio: ibi, Discretioni, quæ duo facit. Primo mãdat inquisitionem fieri, & remitti. [illegible] inquisitionis terminum assignat, & alienationem interdicit: ibi, Potestate. Abbas Siculus.

¶ Idem Episcopo Cister. † de Alde. & de Salen. Abbatibus.

† Cister. & de Alto & Salen. Abbatibus.

¶ Contra prælatum denũciatum de dilapidatione, fit commissio super veritate inquirenda, & pendente negotio debet sibi interdici potestas alienandi.

CAP. XXVII.

PRælatorum excessus, & infra ¶ Sane dilecti filij C. & quatuor filij canonici Frisinoen. † denunciando monstrarunt, quod Frisinoen. † episcopus bona sui episcopatus, quæ (vt dicũt) fuit minus canonice assecutus, adeo grauiter dilapidat & consumit, quod nisi celeriter adhibeatur f remedium, † episcopatus idem per eum ad irreparabilem dissolutionis opprobriũ deducetur, nec [illegible] modo rerum, verum etiam famæ suæ prodigus g & solutis, vitam ducit enormiter dissolutam & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus personaliter h accedentes ad locum, inquiratis solicite veritatem; & eam fideliter conscribentes sub † sigillis [illegible] nobis transmittatis inclusam. Eidem epõ terminum assignantes quo nostro se conspectui repræsẽtet, pro meritis i recepturus.

CASVS. Quidam Canonici Frisingeñ. denunciauerunt do[illegible] [illegible] qui vitam ducit nimiũ dissolutam propter quod mãdat Papa quibusdam iudicibus quatenus personaliter accedentes ad [illegible] inquirant [illegible] ad Papã sub sigillis suis transmittant [illegible] in quo morantur il[illegible], contra quos fit inquisitio, & non alibi facienda est. Item cũ aliquis denunciatur suspectus de dilapidatione. interdicenda est potestas quo[illegible]

f ¶ [illegible]

g ¶ [illegible]

h ¶ [illegible] 2 De [illegible] de offic. delegat. cap. vlt. §. 2.

i ¶ Pro meritis recepturus.] vt pœna docente agnoscat qualiter ipse excesserat in primissis. sim 27. q. 1. si hoc esses, & c. si cupies. & sup. de offic. deleg. nisi specialis,

† Nec [illegible] statuimus [illegible] lib. 6. [illegible]

vt ſapien.ſit in pœna qui ſtultus fuit in culpa 38.diſtin. qui ea. Et quos Dei timor a malo non reuocat, & c.ſi. de elect. cum in cunctis,& ſup.de vi.& hone.cle.vt clericorum mores,& neceſſe eſt,vt ferro abſcindantur,&c. 28.d.plurimos.Ber.

a ¶ Vendendi.] No.ꝙ licet aliqs denũciet ſiue accuſet.vt ſuſpe ctus de dilapidatione [illegible] hoc imo ei dabitur interim coadiutor,ſi ne cuius conſilio ni hil faciet ſi ſuſpectus eſt,ut ibi dicitur.Ber nardus.

† Alias ita, ſeu quolibet modo,&c.

¶ Lib 5.regiſtri epiſtola 66 refert Bruchardus li.2. decr.ca.201. Iuo p.6 cap. 274.& c.2 ti. de accuſ. in 1.compil.Vide B. Th.2.2. q.68.ar.3.So tũ lib.7 de iu ſti. & iure q. 5.ar.3 & pro intellectu ui de omnino Ber. Diaz.in pract crimi. can. c.59.

rus. Poteſtate uendendi, a dandi, infeudandi, seu † quolibet alienandi bona ipſius eccleſię, interim eidem pe nitus interdicta.

TITVLVS II.

De calumniatoribus.

¶ Greg. † Anthemio ſubdia cono.

¶ *Subdiaconus calũnioſe accuſans diaconũ,ſubdiaconatu priuatur, & publi ce uerberibus caſtigatur, & in exilium mittitur.*

DE CALVMNIATORIBVS.

¶ Supra viſum eſt de accuſatorib. & delatorib. criminũ.Verũ tñ quia iſti qñq; calũniantur, ideo de his ſubdit Abb. De hac materia tractatur.2.q.8. p totũ, & 5.q.5. per totum, & ff.in Rub.de pœ. ue i tic.quæ ſit pœna calumniato.& præ ma.

Vm fortius. Duo facit. Primo ponit & aggrauat culpam iudicis. Secundo ponit calumniatoris pœnam ibi,Quia.Abb.Si.

CAP. I.

CVm fortius punienda ſint crimina,quæ inſontib. & maxime [c]ſacratis hominib. inferuntur quam ſitis culpabiles, [d]qui in cã Ioannis diaconi reſe

CASVS. Hilarius ſubdiaconus accuſauit Ioannem diaconum.cã huius accuſationis commiſſa fuit Anathemio ſubdiacono,& quibuſdam alijs, iudices in negotio procedentes,cum ille Hilarius nihil probaſſet contra Ioannem diaconum,abſoluerunt eundem, nullam pęnã imponentes Hylario ſubdiacono pro calumnia. Peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ:vnde ipſe ſcribit Anthemio ſub diacono,dicẽs, ꝙ illa crimina fortius ſunt puniẽda, q̃ obijciuntur illis,q. culpabiles non fuerunt, & pcipue ſacratis noĩb.vñ reprehendit iudices illos,qui in cã illius Ioãnis diaconi reſederunt,p eo, ꝙ nullam penam dicto Hilario calũniatori impoſuerunt,vñ mandat dicto Anthemio,quatenus cum eũ malũ trãſire nõ debeat impunitũ,H.prædictũ priuet officio ſubdiaconi, & uerberib. caſtigatum publice in exilium faciat deportari. No.ꝙ q non probat.ꝙ intendit contra alium, puniri debet pœna,talionis. Item ubi quis non poteſt puniri pœna, qua debuit accuſatus, alia pœna additur priori pœnę,ut hic patet, quia enim non poterat H.priuari diaconatu,loco illius, uerberibus caſtigatus mittitur in exilium.

b ¶ Inſontib.]23.q.5.ſi non licet & 27.q.4.ſicut qui.

c ¶ Maxime ſacratis.] Ar.ꝗ ex per ſonã aggrauatur iniuria In ſ.de iniurijs,§.atrox, ff.de iniurijs, l.prætor,& inf.de ſent.excommun. cum illorum. Et qui præpoſito ſuo manus intulerit, capite punitur, & augetur crimen dignitate præpoſiti, ff. de re mil.omne delictum, §.1, & ius publicum oſtenditur r. diſtinc.ius publicum, vñ qui lædunt ſacerdotes, tamquã pro publico crimine puniuntur, 2. q 7 in primis,circa finem.

d ¶ Culpabiles.]ergo iudex qui non punit deficientem in accuſatione peccat, & culpam contrahit, cum puniri debeat pœna talionis,12.quæſt.3.capitul. 1.& 2.& 3.

diſtis,[e] attendite, vt Hilarium criminatorem ipſius nulla ex diffinitione neſtra pęna cõueniens caſtigaret, & infra.

¶ Quia ergo tantæ nequitiæ malum ſine digna non debet ultione trãſire,iubemus eundem H. prius ſubdiaconatus, quo indignus fungitur,priuari [f]officio & uerberib. † [g]publice caſtiga tũ in exiliũ[h] deporta.

¶ Innocentius † 3. Zamorẽ † Segobiẽ & Abuleñ Epiſcopis.

¶ *Denunciator in probatione criminũ deficiens,ab officio, & beneficio ſuſpẽ ditur, donec innocentiam ſuam purget.*

CAP. II.

CVm † dilectus filius magiſter ſcholarum Palétinus ad ſedem Apoſtolicã acceſſiſſet, & de ſuo epiſcopo exceſſus uarios nuntiaſ

Hæc decr.competetius poneretur in pcedenti titulo ſicut erat in antiqua com pilatione.

e ¶ Reſedictis. ut iudices.

[Gloſ.ſeq.obijcit, de l.1.&c.& dat tres ſolutiones.

f ¶ Priuari officio] ſed vr hoc cõtra ius factum eſſe:ex quo, n. ſtatim nõ fuit de calũnia cõdemnatus nõ dẽt poſtea cõdẽri, niſi cõtra iterum inſcribatur. C. de calũ.l.1.Põt dici,ꝙ ſpãle eſt.& factum principis ad cõſequentiã trahi non debet.Inſ. de iure nat. §.plene. Vel forte iudices cõ [illegible] pœnam non imponuerũt. Vel verius [illegible] cã exempli hoc factum ſit,ne alij inde ſumant excplũ, & p terea negligentia iudicium non dẽt ei deeſſe, ut remaneat calumnia impunita. ADDITIO. Vel dic.ꝙ hoc fuit dimiſſũ pp culpam iudicis, licet coram eo petitum fuiſſet,& iõ ita p ſuperiorem imponitur,arg.C.qñ prouo.non eſt neceſ.l.omnem honorem,quia ſiue recepta fuerit,ſiue nõ, nihil oberit appellanti:vel dic, ꝙ Papa fecit hoc ex plenitudine poteſtatis.

1 vide Couarruuiã,li.2.ca. 9.uar. reſol. & ques cita. ui ſup.de ac. cu.ſuper his, uer.opoitet inſcribi.

† Honorius.

† Vide Ioannem Vaſæũ in Annalib. Hiſpaniæ c. 20.& c.21.ubi de his epis [illegible]

† Cap.7.tit. [illegible] compil. Vide citatos in c. proxime pcedenti, adde B.Th. 2.2.q. 33. artic.4 & Hoſt. in ſumma tit. de calũniator. §. quali [illegible]

g ¶ Verberibus.]in ſupplementum pœnæ, 5. q. 6. quia iuxta.

h ¶ In exilium.]quam pœnam eccleſia, imponit, 50.di. accedens,ar.63.diſt. in ſynodo,& 17.q.4. attendendum. Ber.

CVm dilectus.]In prima denuntiatio & cauſæ commiſſio.In ſecunda proceſſus examinatio, & abſolutio denuntiati In tertia pœna calumnioſe denuntiantis, ſecunda ibi,Cum autem.Tertia ibi,Vobis. Abbas Siculus.

CASVS Magiſter ſcholarum Palentiñ. ad Apoſtolicam ſedem accedens, de ſuo epo exceſſus uarios nũciauit Papa examinationẽ ipſius cõmiſit quibuſdã inquiſitorib. facienda,ut examinationẽ facta ſub ſigillis ſuis deſtinarent incluſam:quo facto Papa examinauit proceſſum negotij diligenter,nec inuenit aliquid de pdictis ſufficiẽter eſſe probatũ.vñ ad ſolutũ epm ab obiectis, mandans qbuſdam,quatenus dictũ magiſtrum ſuſpendant ab officio,& bñficio donec ſe purgauerit,ꝙ nõ calũniãdi aĩo pceſſit ad hmõi crimina proponenda, ut cæteri ſimili pœna perteriti,ad infamiam prælatorum ſuorum de facili procedere non præſumat.No.ꝙ qui deficit probando in cauſa denunciationis : punitur, ut hic dicitur. Item nemo debet alium, & præcipue prælatum ſuum infamare,

a ¶ Nunciaſ-

a ¶ Nunciasset.] cum ad denunciationem alicuius Papa committit inquisitionem, non procedit iudex, nisi denuncians probet legitimam admonitionem præcessisse, 1 ℥.tit.prox. licet Hely.

[Gl.seq.not.similitudinem,&c.quærit.

¶An aūt admonitio secreta ex necessitate præcepti dēat denunciationē præcedere vide elegāter B Tho.2.2.q. 33 ar.7 quē oīno uideas

b ¶Calumniādi.] sic patet, ꝙ si denūciās nō ꝓbat, ꝙ intēdit, calūniari ꝓsum.ē, sicut in accusatore, 2 q.3. q nō ꝓbauerit, C.de aduo.diuer. iud.l.1. Sed qualr probabit, ꝙ nō calumniose denunciauit? Vī ꝙ per iurm ꝓbari posset, vt hic colligit. arg.℥. de testi.præsentiū,& ℥.de excep.pastoralis. Et improprie hic dr̄ calūnia, quia calūniator punitur similitudine supplicij 2. q 8.quisqs, & c.qui crimen,& ℥.tit.ꝓxi. super his,& ca.qualiter 2. Pœna ergo illius qui denūciat, si nō ꝓbat, erit suspēsio officij, & beneficii, vt hic patet, donec se purgauerit, & hmōi purgatio præstabitur ad arbitrium iudicis ex quo hic nō determinatur, ff.de off.de leg. de causis, §.illis etiam. & pterea, cū purgationes hodie arbitrariæ sint, ℥.tit. proxi. inquisitionis, fin.

†De materia huius tituli, multa Canonistis valde necessaria tradit B.Th. & Caiet.2.2. q.100.

c ¶ Simili pœna.] Hæc etiam est causa quare puniuntur, ut alij non sumant inde exemplum infamandi prælatos suos, & ita pena vnius est metus alterius.2.q.7.quapropter, ff.de pœ.l.capitalium,§.famosus. supra de offic. ordin. irref.agabili. Ber.

† Duo hæc uerba, uel promittatur desunt in tribus codicib. Vaticanis.

set[a] examinationem commisimus excessuū obiectorum, & infra.

¶Cum autē processum negotij examinauerimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquid de prædictis; eundem episcopum absoluendum decernimus ab obiectis; Vobis mandantes quatenus memoratum magistrum scholarum, donec canonice suam purgauerit innocentiam, s. quod non calumniandi[b] animo ad huiusmodi crimina proponenda processit, ab officio & beneficio suspēdatis, ut cæteri simili pęna[c] perterriti, ad infamiā suorum facile non prosiliant prælatorum.

TITVLVS III.

De simonia,† & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, (uel promittatur.†)

¶Gregorius generali synodo præsidens.

¶ Episcopus pro ordine ab eo conferendo, uel ministri uel notarij, nihil temporale exigere debent.

CAP. I.

IN † ordinando, & infra.

¶ Sicut non dēt episcopus manum, quam imponit:[d] ita nec minister[e] uel notarius in ordinatione eius, uocem, uel calamū uendere;[f] Pro ordinatione igitur, uel vsu pallij, seu chartis atq. pastellis,[g] eū qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

¶Ex concilio Maguntiñ. †

¶ Deponēdus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua, se postea intrudendo.

CAP. II.

QVi alium in ecclesia ordinatum, per pecuniam expulerit,[h] eamque

niam inducit.

d ¶ Imponit.] Hoc sumptum fuit ex illo canone. 1.q.1. sicut episcopum.

e ¶ Minister.] i.archidiaconus, quia examinat promouendos, sup.de off.archid.ad hæc, circa fi.

[Gl seq.post prin. obijcit,& duas opin. ponit.]

f ¶ Vendere.] verbū, vendere, non cōtinet gratuitum contractū qa venditio non procedit sine ptio. ff.de cōtrah.emp.l.2 § sine pretio,& C.e.tit. emp.fides.Inst.e.tit. §.pretium. Sed quare notarius non pōt vendere operas suas vel chartam, cum de suo nemo bñficium facere compellatur, 10.q.2.precariæ 1. Dicunt quidam, quod hoc obtinet, ubi notarius percipit salariū de publico Laur. dicit: quod etiam si nihil pcipiat de publico, nihil potest recipere ꝓ tali scriptura, quia simoniam committeret. Et est speciale in odium simoniæ. fraus posset procurare: ex pacto enim nihil accipere debet, sed si gratis & spōte aliquid offeratur, & sine omni intentione ab initio ad hoc accessit; non credo, quod peccaret notarius laicus, argumento infra eodem, cum sit Romana, & est expressum. 1. quæstion. 2. sicut episcopum.

† Ca 1.eo.ti. in 1. compil. refert Gratianus siue palea 1. q.2. c.nullus. Ab.

† Adde ub Rabano archiepō c.12. refert Burc. lib 1.decret. c 110 Iuo p. 3.c.86.& c.2. eod.tit in 1. compil.

g ¶ Pastellis.] 1. quæstion. 3.si quis obiecerit. ne in fraudem aliquid fiat, nec obstante aliqua consuetudine, 1. quæstion.1.emendati,& infr.eod.Iacobus Vincen.

QVi alium.] CASVS. Dicitur hic, qui per pecuniam expulerit in ecclesia legitime institutum, & eum sic retinuerit, omnino deponatur. Nota quod aliquis pro duplici peccato tantum punitur quantum simplici, hic tantum spoliauit, & commisit simoniam.

h ¶ Expulreit.] Dupliciter enim peccat, 2 pecuniam, & quia locum viuentis occupat, argumen.infra eodem. nemo,7.quæst.1.eum,& supra de concessio. præben.c.1. Ber.

SI dominus.] Duæ sunt partes. secunda ibi, Non igitur. Abbas.

CASVS. Quærebatur, utrum quilibet catholicus admittendus sit in accusationem simoniarum? Respondet Papa, quod quilibet admittendus est, argumento a maiori. Si enim Dominus, qui fuit sine peccato, licentiam accusandi dedit vni, scilicet Iudæo sceleratissimo, multo fortius nullus catholicus expellendus, imo potius exortandus est, vt veritatem asseueret, ad repellendam simoniacam prauitatem. Nota quemlibet admittendum ad accusationem simoniacorum.

a ¶ Vni.]

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID. &c.

¶Supra visum est de accusatoribus, & calūniatorib.nūc restat videre de his criminib.ex quib.pñt accusari, sed quia inter cætera simonia obtinet primum locum, qa cætera respectu huius pro nihilo reputantur, 1 q.vlt.c. fi.io tractaturus auctor de criminibus premisit de simonia. Est aūt simonia studiosa volūtas, vel cupiditas emēdi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.

De hac materia tractatur prima cā p oēs qōnes suas, 7.q.1.præsentium,& c.sanctu,15.q.3. sane,6.q. 1.si quis cum § porro.

IN ordinando.] Duo sunt dicta. secundum Pro ordinatione. Abb Sic.

CASVS. Statuit Gregorius in synodo generali, quod pro ordinatione nullus aliquid accipiat, nec ordinatus aliquid dare debeat. Nota, quod pro quolibet obsequio in ordinatione impenso, quicquid collatum fuerit, simo-

a ¶ Vni.] scilicet Iudæo sceleratissimo, cum dixit. Si enim male locutus sum, & c.2.q.7.c.nos si.§.ecce.

Gl. seq. cum 3. & vlt. tria arg. elicit.

b ¶ Nō igit.] Arg. hic à minori. quasi diceret, si Iudæus, qui malus est, admittitur ad testimoniū cōtra Dñm, multo fortius catholic⁹ admittit̃, vt veritatē asseueret cōtra simoniacā prauitatē. sic fac arg. s̃. de ele. cum in cunctis in prin. Ber.

c ¶ Catholicus.] arg. q̃ qlibet catholic⁹ admittit ad testimoniū cōtra simoniacū, nulla distinctione facta ar. j̃. e. tāta. D c. vt s̃. đ acc. cū P. ergo à cōtrario sēsu hīn c⁹ vel paganus ñ admittit: quod verum ē.

d ¶ Exorandus.] Simi. 79. di. si qs Papa, ex eo q̃ dicit, exorādus est. ar. q̃ testes in crialib. no copellunt. s̃. de tes. cog. dilecto rum, vbi de hoc. Ber.

ACcusatū.] CASVS. In isto c. & 1 seq. dr̃, q̃ si aliqs accusat⁹ fuerit đ simonia, de qua sit publ. ce infamatus, dēt phiberi à celebratiō ne Missarū, donec đ veritate constiterit. No. hic ar. q̃ accusat⁹ simoniace, dēt suspē di à celebratione Missarum: & idem dicitur in c. seq.

[Glo. seq. obijcit gl. de capitulo, &c.

e ¶ Solennia.] Capitulū hoc & seq. itel lige đ eo, q erat publicè infamatus: aliàs nō deret suspēdi, 2. q. 5. presbyter. & c. si mala. Sed nōne erāt isti suspēsi ipso iure: quia e suspēdūt, j̃. e. tāta, & 32. di. c. pter hoc, §. verū in fi. & j̃. q. 1. qbusdā; & c. reperiunt? Rñdet, de facto suspēdūtur, cū ipso iure sint suspēsi: simoniacus. n. in ordine, quāuis ea sit occultus, est ipso iure suspensus, nec pot Missam cātare, inf. co. tamē, qui ipsū characterē habet vitiosum: in quo casu loquutur hæc duo capitula: vnde cū essent isti super hoc infamati, merito ipso facto debuerūt suspēdi: si uero occulta esset, licet sit suspensus quo ad se, sicut qlibet in peccato mortali cōstitut⁹, s̃. de cohab. cle. & mu. c. vlt. & 1. q. 1 sacerdotes, ñ tñ quo ad alios est suspēsus, ar j̃. eo. Matthæus, & c. ex tuæ. Ber.

f QVoties] Peruenit per famā s. & iō de hoc volūt inquirere: qa plato tenet inquirere de excessib. subditorum s̃. de off. ord. c. 1. inf. de ele. u. crimina, 11. q. 3. præcipue, alioquin eis imputatur, 43. dist. Ephesijs. Ber.

SIcut.] CASVS. Querebatur de pœna iniugēda simoniaco: & respondet Papa, q̃ sicut simoniaca pestis sua magnitudine alios morbos vincit, ita sine aliqua dilatione cum de ipsa constiterit, de ecclesia dēt eliminari atque expelli. No. q dr̃ hic, q̃ si per aliquod signū costiterit aliquē fore simoniacum, iudex dēt ipsum punire.

[Gl. seq. signat contrarium de canone.

g ¶ Vinci.] qa respectu eius cætera crimina p nihilo reputant, 1. q. vl. & arg. j̃. c. prox. Arg. cōtra. 32. q. 7. qd in oīb. sed ibi soluitur, q dicit ibi, grauius. i. cōius, & s̃. de acc. inquisitionis, vbi æquiparantur homicidiū, & simonia, quo ad pœnam, horribilius est tamen homicidium, cum quo nunquam dispensatur, 50. dist. miror. c.

h ¶ Sine dilatione.] 1. q. 1. qsqs, & c. reperiuntur, 23. q. 4. si. c. 35. q. 9. loci.

i ¶ Per aliquam psonā.] q̃ de iure admitti dēat, vt s̃. dixi. de accus. c. 1. & c. cū P. & c. cum oporteat.

k ¶ Claruerint.] 24. q. 3. c. ecce.

TAntaē.] Duas hēt partes, sicut duas reddit rōnes. Secūda ibi, Item omnis. Ab. CASVS. Propter magnitudinē, criminis simoniæ, serui aduers⁹ dños, & qlibet criminosi admittūt ad accusationē cōtra simoniacos. Itē oīs peccator pōt cātare Missā pter eū: & qlibet pōt eū accusare, etiā meretrix, vt ab ordine male accepto remoueatur. No. q̃ ab accusatiōe simoniæ nec seruilis codōnis hoīes, nec infamati repelluntur.

l ¶ Ad accusationē.] si accusatus fuerit infamat⁹, đ hoc dictū ē s̃. de acc. cu P. & c. 1.

[Gl. seq. reci. obijciēdo, vt sup eādē di xi, & dātur. 4. solu.]

m ¶ Omnis peccator] ñ pcisus ab ecclīa p sniam canonis, vel iudicis toleratus & pœnitēs, & sic nō est obiectio de excōicatis & suspensis, vt notorij fornicarij. 32 dist. nullus: nec de suspēsis quo ad se: Nā qlibet cōstitut⁹ i mortali peccato, suspēsus est quo ad se, s̃. de cohab. cle. & mul. c. vlt. & 3. q. 1. sacerdotes, & c. sacrosancta. & sic oēs alij pñt cātare Missam, pter simoniacū. Vel qđ dicit oīs peccator pōt cātare Missam, pōt referri ad facilitatē ēt dispēsādi, quasi diceret, facilius dispēsat cū oīb. alijs criminosis pter homicidā, quā cū simoniaco. Vel hoc dictū est in detestatione crimis. Vel sic, dato, q̃ oīs peccator possit celebrare, simoniacus tñ nō pōt, cōsiderato, initio, q simoniacus in ipso sui initio cōmissionis suspēsus est, vt 1. q. 1 reperiunt, & intus ortus occidit, & in ipsa sui radice vitiatur, 1. q. 1. qbusdā, sic ex eo tēpore quo simoniæ crimē comittit. dānatus est: vñ postea celebrare nō pt ēt post peractā pniam, nisi dispēset cū eo, q̃ non contingit in alijs criminib. & ita plana est littera ista cōsid rato initio cuiuscūq; peccatoris, C. ad l. Iu. mai. qsqs, ver. donōnes, & quaslibet postremo alienationes, & oī tēpore, & c. & ita simoniacus celebrare nō pōt, nisi cū eo dispēset. Quis posset dispēsare, dictū est, s̃. de renū c. post trāslationem, nec pot agere penitētiā, nisi renuciet bñficio & executioni, s̃. de accu. inquisitionis. Postq vero renunciauerit, & pniam egerit poterit cū eo dispensari, si placuerit superiori, & sic licite poterit postea exercere officiū, ar. ff. de preca. certe, §. Iulianus, quia iam possidet ex noua concessione, ar. j̃. eo. ex insinuatio-

---

sibi taliter vendicauerit, omnimodo deponatur.

¶ Deodatus Papa.

¶ Quilibet catholicus ad mittitur ad accusandum de crimine simoniæ.

CAP. III.

S[† Dominus, & Magister omniū, qui sine peccato fuit, accusandi licentiam vni a dedit, & infra.

¶ Nō igitur b quilibet catholicus c est respuendus, sed vt veritatem afferat ad propalandam † simoniacā rabiem, magnis est precib. exorandus. † d

¶ Idem.

¶ Accusatus de simonia, de qua publice sit infamatus, dēt suspēdi à celebratione Missarum.

CAP. IIII.

ACcusatū † simoniacū, necesse habuimus prohibere, ne Missarum solennia celebraret, e donec qd esset, verius constitisset.

¶ Idem.

¶ Idē dicit quod pcedēs, nisi q̃ illud capitulum loquitur ī accusatione, istud in īquisitione: & illud loquitur de simoniaco ī genere: istud đclarat de ordine.

CAP. V.

QVoties, † & infra.

¶ Peruenit f ad nos, q̃ per simoniacam hæresim fueris ordinatus propterea † necesse habuimus te phibere ne Missarū solēnia celebrare debuisses, donec qd sit verius discerneremus.

¶ Lucius Papa.

¶ Simoniacus ē đponēdus.

CAP. VI.

SIcut † simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vicit, g ita sine dilatione h mox, vt eius signa p aliquā personam i clarue rint, k de ecclesia Dei dēt eliminari atque repelli. †

¶ Deodatus.

¶ Simoniacum accusare potest seruus, meretrix, & criminosi.

CAP. VII.

TAnta † est labes huius criminis, q̃ etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem l.

¶ Itē omnis peccator m

---

i Vide Ber. Diaz ī prac. cri cā. ca. 85. adde Iu l. Cla. li. 5. receptarū sent. § si. moniā, circa finem.

† Cap. 4. e ti. in 4. cōp refert Gratianus sue Palea 2. q. 4. accusatum.

2 De pœna simoniacorū vide B. Th. 2. 2. q. 10 arg. 6 adde Bern. Diaz in prac. cri can. c. 24. & c. 85.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. cōp. Et vide B. Diaz in pra. cri. ca. c. 23.

† Aliàs ita; & propterea

† Ca. 7. e ti. in 1. cō. & de intellectu vide Alex de Neuo cōsi. 64. & Iul. Clar §. simonia in fi.

† Propellitur

† Adeodat⁹ † Deusdedit.

nuatione, vt ff. de euic. seruus. §. 1. in fi.

a ¶ Etiā meretrix.] quæ alias non est admittēda ad excusationē vel ad testimonium ꝑ vilitatem eius, vt C. de adu. quæ adulterium, & ff. de te. l. l. 3. §. lege. Iulia. Eadem ratione nec ad alium legitimum actum. Ber.

NOn satis.] Diuiditur. Nam primo ponit cōcilium, triplex prohibitum diuisim: transgressores huius & contēptores dicit simoniacos. Secundo coniūctim ponit aliam triplicem ꝓhibitionē, damnans cōtrariam consuetudinem, & causam reddit secūda ibi. pro sepultura Abb.

CASVS. In isto, c. & seq. ꝓhibetur, ne ab his qui transeunt ad religionē, aliqua pecunia requiratur, nec Prioratus vel capellaniæ ꝗ aliquo pretio alicui committantur. & q cōtra fecerit, tā ille qui dedit, quam ille q recepit, simoniam cōmittit, nec ꝓ aliquo spūali, nō obstāte aliqua consuetudine: quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget, & in seq. c. idē dicitur. No. regulā, qđ diuturnitas temporis nō minuit peccatū, sed auget.

b ¶ Requirat.] Aliquo pacto. ⁊. eo. veniens, & c. tua nos, tamen si sponte & sine aliqua conditione & pura intentione aliquid dare voluerit, non prohibetur c. tua nos. ⁊. eod. sed si monasterium esset ita tenue, ꝙ non posset sufficere arg. est ꝙ nunc posset exigere hoc modo: frater scias ꝙ nos non possumus tibi prouidere: si vis intrare, porta tecum vnde viuere possis vt 1. q. 2. si quis ... hoc in simonia enim & vsura amor lucri prohibetur. 14. q. 4. siquis oblitus. Vinc.

ADDITIO. Ex hac gl. no. duas bonas theoricas, & practicas conficiendi instrumentum, qñ aliqua puella recipitur in monialem, vt non det aliquid ex pacto, sed pure pro deuotione ipsa puella, vel eius pater offerat monasterio aliquid. Secundo practica est vt si hoc contingat ex defectu facultatis redditUum monasterii, per viam cuiusdam protestationis siue intimationis dicatur volenti intrare, vt secum aliquid portet, vt possit viuere, non autem debet deduci in pactum: &

† In editis Cōcilijs hoc nō reperio, extat quædā vmbra huius decreti in synodo Turonica secunda circa tempora Pelagij. Papæ primi c. 2 sed ... post conc. La. sub Alex. iij. p. 1. 2 c. 10 & c. 7. e. ti. in 1. cōd. & vide citatos in c. seq. & in c. veniens, infra eo.

† Aliàs, neque capellaniæ, &c.

1 De hoc ... Bal in l. si quenq̄. C. de epi. & cle. & ... Papæ decis. 80

† pro illa cōmissione.

† Aliàs ita: ... consenserit, &c.

Missam cantare potest, præter simoniacum, quem quilibet (vt ab ordine male accepto remoueatur) accusare potest, vel etiam a meretrix.

¶ Alexander iij. in cōcilio Turonen. †

Simoniacum est prætiū recipere pro ingreßu religionis pro prioratibus uel capellis cōcedendis et pro Prælatis instituendis, pro concedenda sepultura pro chrismate, pro oleo sancto pro benedictionibus nubētium, vel alijs sacramentis, nec valet consuetudo in contrarium. h. d. cū seq.

CAP. VIII.

NOn satis, & infra. ¶ Prohibemus igitur, ne ab ijs, qui ad religionē transire volunt, aliqua pecunia requiratur b Nec Prioratus c vel † capellaniæ quęlibet monachorum aut clericorum, annua distractione vendātur; Nec ab eo cui regimē ipsarum committitur, pro † earum commissione vllum pretium exigatur Vnde quisquis contra hoc decretum attentare præsūpserit; tam ille qui dederit quam † ille qui receperit, vel consenserit, partem secum Simone non dubitet habiturum

ita intelligo Inno. c. tuæ. inf. eo. vbi dicitur sentire contra istam gl. de quo etiam per Io. An. in c. quoniam inf. eod. Abb. Sic.

c ¶ Prioratus.] 1. q. 1. si quis episcopus, & q. 3. saluator & sup. de sta. regul. c. 3.

¶ Pro sepultura d quoq; & chrismatis, & olei receptione, nulla cuiusquam pretij exactio attentetur, nec sub obtentu cuiusquā consuetudinis reatum suū quis tueatur; quia diuturnitas e temporis nō diminuit peccata, sed auget.

¶ Ex cōcilio Laterañ. †

Summatum est supra in capitulo præcedenti.

CAP. IX.

CVm in ecclesiæ corpore & infra. ¶ Horribile nimis est, ꝙ in quibusdam ecclesijs locum venalitatis perhibetur habere ita vt pro episcopis vel abbatibus, seu quibuscunque personis in ecclesiasticis ponendis in sedem, † seu introducendis f presbyteris in ecclesiam, † nec non & pro sepulturis, & exequijs mortuorum, & benedictionibus g nubentium, seu alijs sacramentis aliquid requiratur: † Putant autem plures ex † hoc licere, quia legem mortis longa inualuisse consuetudine h arbitrantur; non attendentes, quod tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infœlicem i animam tenuerunt † alligatam. ¶ Ne igitur de cætero fiant, vel pro per-

d ¶ Pro sepultura.] Quot modis dicatur sepultura ... ⁊. de sepul. c. ... Ber. [Cum seq. ... tractant de ... &c.

e ¶ Diuturnitas.] Simile ⁊ c. proxi. & ⁊. de consue. quanto, & c. vlt. ad id idē 1. q. 3. c. vlt. diuturnitas temporis peccatum ... excusat. 24 q. 1. schisma & 1. q. 1. nullus ... men. ... obligationem. §. 1. Arg. contra ... habēt locū præscriptio. 32. q. 4. obijciuntur. Sol. de hoc dictū est sup. de consue. c. vlt. & sup. de temp. ordin. c. ... Ber.

Cum in ... Diuiditur ... Abb.

f ¶ Introducendis.] 1. q. 3. si qs obiecerit. ... modū ... alius in ... cōiugū, q in cōiugio.

g ¶ Benedictionibus nubētium.] Sit. ⁊. e. suā, ꝓ bñdictionib. nubētium aliqd accipi prohibet, qa ꝑ eas gra confert licet pro matrimonio aliquid dare vel recipere nō est peccatum, 1. q. 1. quicquid, & 32. q. 2. honorantur, quia licet sit sacramentum per ipsum tamē gratia non confertur, 29. ... nuptiarū, 32. q. 2 ... Vnde ē arg. ꝙ non idem iuris est in accessorio, quod in principali. An ꝓ exequijs mortuorum licitum sit recipere, dicitur ⁊. e. tit. suam. A'a.

† Scilicet Late. sub Alex. iij. cap. 7 &c. 8. e. ti. int. cō. ... & in. q. 6. ar. 1 & Sylue. in sum. verbo, simonia q. 8.

† sede

† ecclesias

† exigatur, in concilio.

† ex eo licet

† detinent

2 hic est hīs ... nata in cōci. Tri ses. 24 de ... 11.

h ¶ Consuetudine.] Vī ꝙ talis consuetudo non sit reprobanda, vt pro receptione canonica vel introductione personæ in ecclesiam, aliquis recipiatur, in Authen. de san. epi. col. 9. §. pro ... dum tñ non det ex pacto, aut exigatur, sed sponte ex post facto offerat. Et est ... ar. 1. q. 2 sicut episcopum. & 18. di. de eulogijs, & ⁊. c. dilectus 2. sed hic requirebatur ex cōsuetudine, quod est penitus reprobandum. ⁊. eod. Iac. Ber.

i ¶ Infœlicem.] ⁊. de cōsuet. c. vlt. vnū de hoc, & malæ ad inueniæ

adinuentæ consuetudines nullo tempore confirmātur, in Authen. vt nul. iu. §. 1. col. 9.
a ¶ Giezi.] qui primo in veteri testamento simoniam inuenit, vnde fuit lepra percussus, 1. qu. 1. qui studet, & capit. cito turpem. Simoniaci dicuntur à Simone mago.

Cvm sit.] CASVS. Quæritur si pro consuetudine ecclesiarum, aliquid pōt exigi pter pcurationē? & rñdetur q nō. hoc habes, 1. q. 1. placuit. No. episcopum in consecratione ecclesiarum procurationem petere posse.
b ¶ Procurationē.] hāc procurationem recipit eps non pro aliquo sacramento: quia hoc est simonia cum, vt j. q. j. statuimus, sed potius pro labore, immo nec p labore, sed ista procuratio pmissa est à iure, sicut & aliæ pcurationes, q fiūt rōne visitationis: vñ nullam simoniam committit: quia qui peccat legis auctoritate nō peccat, 23. q. 4. q. peccat, & ista procuratio pstari debet secundum facultates, ecclesiæ: sicut & aliæ, s. d cēsi. sopitæ, & c cum nuper. Immo si ecclesiis procurare non possetepiscopum, ip se suis sumptib. consecrabit ecclesiam, 10. qu. 3. cauendum, & 1. q. 2. placuit, arg. in Authen. de mand. prin. §. sit tibi, coll. 3. Ber.

Dε hoc autem.] Duæ sunt partes secunda ibi, Regem autem.
CASVS Episcopus Oxomeñ. ante suam electionem promisit archidiacono qddam beneficium, & cuidam clerico quēdam Prioratum, vt vterq; electioni cōsentiret. Item Rex & alij Principes pecuniam receperunt, vt electioni consentirent: quæsiuit archiepiscopus, quid esset sibi agendum super prædictis? Respondet Papa, quod si manifestum est dictum archidiaconum, & clericum recepisse promissa, ob causam illam, vel exinde confessi fuerint vel conuicti sunt deponendi: Si vero non est notorium nec conuicti, sunt vel confessi, sed publica laborant infamia, indicenda est illis purgatio: in qua si defecerint, sunt puniendi. Rex autem, & Principes inducendi sunt, vt si qua receperint à dicto episcopo, vt electioni præstarent assensum, ecclesiæ restituant Oxomeñ, cum illa sine periculo animæ non possint retinere. No. quòd deponendi sunt qui simoniam committunt. Item pecunia recepta restituenda est ecclesiæ, in cuius iniuriam data est.
c ¶ Manifestum:] i. notorium, alias secus, 11. q. 3. corū, qui accusantur.

sonis ecclesiasticis deducendis in sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, benedicendis nubentibus, seu alijs sacramentis [conferendis † seu collatis] aliquid exigatur districtius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi † a se nouerit habiturum.

¶ Idem Vigilieñ. episcopo.

¶ *Pro ecclesiarum consecratione, nihil est præter procurationem exigendum.*

CAP. X.

Cvm † sit Romana, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd nihil pro ecclesiarum consecratione potes † vel debes, præter procurationem, b exigere.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ *Conuictus de simonia, deponendus est, idem in infamato qui se purgare non potest.*

CAP. XI.

Dε † hoc autem, quòd episcopus Oxomeñ Archidiacono beneficiū, & cuidam clerico ante electionem suā Prioratum dicitur promisisse, vt vterque consentiret eidem; Tuæ prudentiæ respondemus, quòd si manifestū c est eundem archidiaconum, & clericū, ob cām illā, promissa recepisse, d aut exinde confessi fuerunt † in iure, e vel legitimè conuicti, ab altaris ministerio sunt perpetuo deponendi. f † Si verò id manifestum g est, nec tamen conuicti vel confessi fuerint, sed tantum publica laborant infamia, eis canonica purgatio h debet indici, in qua si defecerint, tanquam auctores † tanti sunt sceleris puniendi.

¶ Regem autem, & principes i eius debes inducere vt si qua receperint † a prefato episcopo, vt eius electioni præstarent assensum ecclesiæ Oxomeñ sine diminutione restituant. K cū ea sine graui sue salutis periculo retinere non possint.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Simoniacum est pro tēporali obsequio, beneficium ecclesiasticum promittere.*

d ¶ Recepisse.] maxime arg. s. de cons. c. 2 & j. e. nobis. [Gl. seq. arg. q nō mitius, & in cōtrariū allic. quatuor canones, & soluit.
e ¶ Confessi fuerint in iure.] Aliàs cōfessio extra iudiciū nō præiudicat. De hoc no. sup. de cōfes. c. vl. Itē ar. hic, q nō mitius agit cū cōfessio q cū cōuicto, 2. q. 1. nos, s. de cōfes. cum super, & ff. de cōfes. l. 1. Ar. contra 50 dis. presbyterū, 12. qu. 1. non dicatis, & ar. 50. dist. si quis ptereа, 2. q. 1. in primis. i prin. Sol. cum sponte confesso mitius agit, sed nō parcit sponte cōfesso in iure, timore probationum: nō. n. est bñficiū quod fit ex necessitate, ff. de rit. nup. l. proxime, sed ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cū impendere nō teneamur, cā tñ libera litatis ipēdimus, 28. q. 1. iam nūc. Ergo q inuitus cōfitetur, non remuneratur.
f ¶ Deponēdi.] hæc est pena simoniacorum. Sic s. de cōfes. cū super, cum agatur in modū accusationis immo idem si agatur in modum inquisitionis, s. de accus. Inquisitionis, 1 respon.
g ¶ Manifestū est.] non tñ notoriū: qm tunc secus, vt patet, s. eo. c. vbi ponit manifestum pro notorio. alia littera habet non.
h ¶ Canonica purgatio] pter infamiā inf. eo. insinuatum, sup. de accus. cum P.
i ¶ Regem autem & Principes.] hic Rex & Principes ius hēbant in electione tanquam patroni. quorū assensus debet requiri, sup. de elec. sacrosancta, & ita videlicet quod si non præstitissent consensum, non confirmabitur electio: & sic ius habebat, vnde nec ante nec post electionem licitum fuit redimere consensum illorum, 8. q. 3. talia, & 1. q. 3. si quis præbendas, & 1. q. 1. eos, & infra eo. Matthæus.
[Glossa sequens no pecuniam simoniacā, & c. signat contrarium decret. veniens, ponit. sol. Ala. postea suam.
K ¶ Restituant.] quia sine periculo eā retinere nō pñt, vt huc

¶ Hæc tria verba: cōferendis, sed collatis, desunt in concilio, & in antiquis codicib. Gregoriani, & oib. Vaticanis.
† Li. 4. Reg. c. 5.
† Ca. 9 e. tit. in 2. cōpi. & post concil. Late. part. 2. ca. 4. Et vide notatos inc. cū ex officiis sup. de præscr.
† In codice Barbatiæ: ita nec potes, nec des præter, &c.
† Cap. 10 e ti in 1. cōpi. & post cōc. Late. part. 2. c. 13.
† fuerint
† remouēdi
† actores.
† receperunt
1 Vide B. [illegible]

Vt hic patet, & cũ pęna dupli dẽnt restituere illã, in Auth. de sãn. epis. in 2. col. §. si vero laicus, & §. si aũt secularis, col. 9. & j. e. audiuim⁹, & s. de im. ecc. q̃a plerique Hic not. q̃ ecclesiæ restitui dẽt, cui facta fuit iniuria, ar. 17. q. 4. si quis in atrio, & 27. q. 1. nisi q̃s rapuerit, & in Auth. de san. epis. §. si quis aũt, in 2. coll. & ecclesia põt vẽdicare illã pecuniã, in Auth. e. ti. §. si verò laicus, & §. sed neq; xenodochiũ. ar. cõtra j. eo. veniẽs, vbi restituit̃ ei q̃ dedit. Ale dixit, q̃ in decr. veniẽs, restituta fuit ei q̃ dedit ď misericordia: & hoc quod hic dicit, est ius cõe. Tudicas aŕ: illa dec. veniẽs, loq̃t de monacho q̃ pecuniam ď dit p̃ sui receptione & illud ẽ iustũ, & hoc sil̃r, si ergo aliq̃s dẽt pecuniã monasterio vt recipiat, simonia cõmittit, j. e. q̃m simoniaca, ei ergo, q̃ dedit, dẽt restitui ‡ pecunia tam indignè à monachis accepta vt cũ ea in aliud monasteriũ intret, ne sit onerosus scďo monasterio, arg. 16. q. 6. de lapsis, & 27. q. 1. si quis rapuerit, & vbicunq; siue monasterio siue ecclesiæ seculari pecunia taliter data, & accepta fuerit, prout dicit decr. veniens, restituenda est pecunia ei, qui dedit: nec ecclesia vel monasterium dẽt cum tali fraude esse in lucro, cum ipsi clerici vel monachi in hoc ita cõiter delinquunt, cum ipsi clerici de hoc sunt puniendi, & ex eodem facto penam, & p̃mium cõsequi nõ dẽant, vt ff. de neg. ge. siue hẽditaria; & ex hoc contingeret viam fraudib. aperiri: quod esse non dẽt 93. dist. per uenit, 2. & 35. q. 9. loci, in fi. & tale lucrum ecclesia non dẽt hr̃e, nec possent clerici, vel monachi pœnitere, n̄ si restituerẽt q̃ simoniace receperunt. Vel posset dici, q̃ si clerici seculares ‡ sic cõiter delinquunt, ecclesia dẽt ap̃plicari, & clerici sunt oẽs ab ecclesia remouendi, cum verò pecunia dat̃ alicui, p̃lato soli vel alij cuicunq;, ita q̃ ecclesia non sit in culpa tunc locum hẽt, q̃ prius dr̃, q̃ ille qui pecuniam receperit, dẽt illam restituere ecclesiæ in cuius ignominiam data fuit, nec dẽt ei restitui qui dedit, & præcipue si sit secularis, in quo casu intelliguntur authenticæ prædictæ. De regulari posset dici, q̃ & tunc non dẽt ei restitui simpliciter, sed assignanda est secundo monasterio ad quod transit: vt eo viuente hẽat vsum illius, arg. prædictorum capitulorum de lapsis, si quis rapuerit, & hoc cum ecclesia fuit in culpa.

† Ca. 11. e. ti. in j. cõpi. & post concil. Lat. sub Ale. iij. pa. 2. c. 14. Vide B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 5. & So. li. 9. de iust. & iu. q. 7. art. 3. Turrecrematã in c. ordinationes, 1. q. 1.

† nobilis.

‡ Num autẽ soluta per simoniam repeti possint vide Guid. Papæ decis. 581.

† F stonieñ. Castrensi Catieñ. Sed vt plurimum vt est impressum.

‡ De hoc ar. præter Hos. vide hic late per Panormitanum.

CAP. XII.

Cvm † essent in nostra præsentia constituti R. clericus, & nobilis vir V. moram diutius facere non poterat, pro se in causa illa sufficientem constituit responsalem.

¶ Cumque ab ore præfati R. intellexerimus, quòd memoratus miles † promiserat [a] ei dare ecclesiam, si quoddam negotium eiusdem in nostra posset præsentia promouere, ac per hoc promissionem ipsam continere simoniacam prauitatem, eidem R. super eadem ecclesia, silentium [b] duximus imponendum.

Cvm essent.] primo ponit decise controuersiam, & procuratoris dationem. Secundo diffinitionem, & eius causam, ibi. Cumque. Abb.

CASVS. R. clericus & V. nobilis erãt ĩ p̃ñtia dñi Papę, p̃ cõtrouersia q̃ ĩter se hẽbãt: sed q̃a nobilis ille in curia dñi Papæ moram diutius trahere nõ poterat, pro se in cã illa cõstituit, p̃curatorẽ partib. in p̃ñtia Papæ constitutis, clericus ille cõfessus est, q̃ miles ille promiserat ei dare ecclesiã: illã super qua litigabãt, si quoddam negotium ipsius militis posset in p̃ñtia Papæ promouere: & quia promissio illa continebat simoniacã prauitatem eidem R. Papa imposuit silentium super ecclesia ipsa. No. q̃ promissio super re spirituali simoniam. Inducit.

[Gl. seq. dicit, quod vitium fuit ex pacto, &c.

a ¶ Promiserat.] hæc p̃missio siue pact o illicita fuerat, & simoniaca, s. ď pac. c. vl. & j. e. tua, & 1. q. 1. q̃pio. vñ miles p̃ talẽ p̃missionẽ nõ obligat: quare ipsi R. imponit silẽtiũ. Si verò sine aliqua pactione p̃mouisset negotiũ illi⁹, vel al's seruiuisset eidẽ, bñ poterat eũ remunerare, siue p̃ñtãdo ipsum ad aliq̃d bñficiũ, siue ẽt alio mõ, ar. 61. dist. q̃d derit, imo etiã naturaliter erat ei obligatus, ff. de pet. hær. sed & si lege. §. cõsuluit, & ar. 12. q. 2. hęc huius placiti. Põt ergo licitè q̃libet seruire ‡ epo, vel alij spe future remunerõnis nec simonia cõmittit ĩ tali spe, cũ sine oĩ pactiõe vł cõdiõe seruiat: dũmõ p̃cipaĺr hac intẽtione nõ seruiat, nec eps directe p̃ hoc seruitio ei p̃uidere in bñficio intẽdat: quia sic esset immunis ab officio, & obsequio. 1. q. 1. ordinationes. & c. sunt nõnulli. alias n̄ si spe raret inde remunerõnẽ quare seruiret ei. cũ ex debito ei nõ teneatur, immo qui dignus est, potest sperare episcopatum, & alios honores 59. di. si officio. 74. dist. consuluit.

b ¶ Silentium.] & bene, quia si ecclesiam tali modo adeptus fuisset, eam renunciare teneretur, vt 1. q. 1. si quis neque, & in aspera vel pœna vel pœnitentia semper esse, vt ibi, quam etiam agere non posset ea retenta, sup. de accusat. inquisitionis.

in beneficio ab illo deponitur, idem in infamato, qui se purgare non potest.

¶ Idem Cistreñ. † episc.

¶ *Notorius simoniacus*

CAP. XIII.

INsinuatum † est, quòd in ecclesijs tui episcopatus, plurimi clerici per simoniã habere dicuntur ingressum [c] & infamia inde respergi.

¶ Vnde mandamus, quatenus si qui fuerint, quos in prædictis ecclesijs publicũ, & notoriũ [d] est † simoniace intrasse, eos amoueas ab ecclesijs realiter acquisitis. Illis autem, quorum crimen non est publicum, & notorium, si † publica laborant infamia, cum quinta vel sexta manu [e] sui ordinis, purgationem indicas, in qua si defecerint beneficijs † huiusmodi ecclesiarum

† Ca. 12. e. ti. in 1 comp. & post conc. Lat. pa. 2 ca. 15. & Cassadori deci. 3. tit. de sequest. poss. & fructuum.

† sic.

‡ De hoc ar. [illegible] simonia. q. 16.

† sed publice [illegible]

† Aliàs ita, ab hmõi beneficijs, &c.

INsinuatum.] Primo ponit Papa narrationem sibi factam. secundo contra eam prouideri mandat, ib. Vnde. Abbas.

CASVS. In ecclesijs Cistreñ. ep̃atus, complures clerici per simoniam dñr hr̃e ingressum: de quo sunt infamia notati: vñ mãdat Papa diœcesano ep̃o, quatenus si notoriũ fuerit aliquos in ecclesijs illis per simoniã intrasse, inde eos remoueat: illis aũt quorũ crimẽ notorium non est, si tñ laborãt infamia publica, indicat cum v. vel vj. manu sui ordinis purgationẽ, in qua si defecerint, beneficijs illis p̃petuo priuet eosdẽ No. q̃ infamatus de simonia, si non põt se purgare, punitur tanquam conuictus.

c ¶ Ingressum.] vnde fures sunt, & latrones: quia non intrant per ostium sup. de iure pat. reatum, & 23. qu. 4. tres personas, & q. 1. ordinationes 7. q. 1. non furem.

d ¶ Notorium.] dr̃ trib. modis notoriũ, sup. de cohabi. cler. & mu. cap. vlt. & ideo nulla probatio est necessaria sup. de accus. euidentia, & 1. q. 1. de manifesta.

[Gl. seq. signat contrarium de Canon. &c.

e ¶ Quinta vel sexta manu.] Arg. contra 2. qu. 5. presbyter. si. & c. si mala. & c. omnib. Sol. regulare est q̃ ipse eps dẽt se purgare cum duodecim presbyteris, p̃sbyter cum quinque, diaconus cum tribus. Vnde versus.

Pontificẽ pariũ manus expurgat duodena:
Quinta sacerdotem: leuitam, tertia pœna.
Maior maiori, minor est adhibenda minori.

Quandoque

Quandoque tamen sunt pauciores: vt sup. de accus. cum P. 2. q. 5. omnibus. Quandoque plures, ff. de purg. can. inter solicitudines, hodie vero numerus compurgatorum arbitrarius est secundum arbitrium iudicis, sup. tit. proxi. inquisitionis, in fine.

[Glo. seq. obijcit, cō cludendo per duo &c.]

a ¶ Perpetuo priues.] No. q deficiēs in purgatione punitur: vt hic pater, & s. e. de hoc, & infra de purg. can. cum P. sed purgatio idicitur ppter probabilem præsum ptionem ortam ex fama: ergo videtur quod ex probabili pre sumptione possit diffinitiua snia ferri, qd non est verum. Sed ista probabilis præsumptio trāsit in violentam, ex eo quod non habet testes suę honestatis. Bernardus.

NEmo.] Sunt duę partes principales. Secunda ibi, Nec quem quam. Ab.

CASVS Statuit Alex. q nullus psbyter aliquod emolumentū t palem recipiat a quocūque publice peccāte vt epo vel eius ministris celet peccatum illius, nec pro respectu alicuius personæ cōsanguinitatis, vel familiaritatis dimittat, quin peccatum illud episcopo innotescat. Secundo dicit. q nul lum digne pœnitentem, vel etiam minus digne poenitentem, propter gratiam, vel fauorem ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis ferat eidem, vel propter aliquem liuorem siue odium remoueat a reconciliatione, quia vtrumq; simoniacum est. No. quod qui dat temporale pro spirituali, simoniam committit. & qui propter consanguinitatem, vel amicitiam non denunciat epo peccatum alicuius, simoniam committit. Item qui cunque pœnitentiam propter gratiam vel fauorem ad penitentiam adducit, vel propter odium remouet a reconciliatione, simoniam committit, & sic fauor, vel gratia, siue odium succedit loco pretij.

b ¶ Quodlibet.] id est, aliqd de quibuslibet, sim. 25. c. 1. mulier, & sup. de cond. apposit. uerum, & 1. q. 7. si qs om iem. in primo versi.

[Glo. seq. notat quod celare sit simoniacum, & sit aliquid tacere. signat contrarium, & solui.]

c ¶ Celet.] Nota q simoniam committit, qui pro aliquo temporali celat peccatum alicuius, quod peccat ū corriger, vel denunciare tenetur episcopo: sicut simoniacum est aliquid recipere, vt qui ordinandus est non ordinetur: vt electioni quis non consentiat, 1. q. 1. § qui. autem. & capitu. seq ad si quæst. Et est hic arg. q celare est aliquid facere, sim. 63 di. si quis vult. Arg. contra. ff. de præscr. uer. solent, & ff. de cond. ob t... ... 1. 3. §. vlt. Solu. illa non tangunt istam materiam, ... quitur de iudicio, quod fit ad penitentiam: ad quod tenetur quilibet, vnde nihil potest quis pp hoc accipere: cum sit spirituale: illud de iudicio, quod fit ad furem capiendum, vel seruum fugitiuum, pro quo potest recipi merces laboris. Ber.

perpetuo priues [a] eosdem.

¶ Idem.

¶ *Simoniacum est pretio, vel fauore celare peccatorem, uel reconciliare non penitentem, vel digne pœnitentem a reconciliatione remouere.*

CAP. XIIII.

NEmo † presbyterum xenium, uel emolumentum quodlibet [b] temporale, imo spirituale detrimentum, a quocunque publice peccante accipiat, ut episcopo, uel ministris eius peccatum illius celet, [c] nec pro respectu cuiusq. personæ consanguinitatis, [d] aut familiaritatis alienis cōicans [e] peccatis, hoc episcopo innotescere detrectet, Nec quemquam pœnitētem, uel minus digne pœnitētem, gratia, uel fauore ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis [f] ferat eidem, uel quocūque liuore, digne pęnitentem a reconciliatione remoueat, quia simoniacū est utrumque. [g]

¶ Idem Vigor † episcopo & Priori de Acra.

Ecclesia emi, uel redimi non potest. h. d. quo ad literam.

CAP. XV.

QVerelam † monachorū de Acra recepimus, quod cum ipsi quoddā manerium cū pertinētiis suis, & ecclesiā de Geneñ a monachis de Cardonio, † sub annuo censu quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartā ab ipsis monachis habuissēt, Prior eorū capitulo inconsulto, [h] præscriptum † manerium, &

d ¶ Consanguinitatis.] ergo videtur quod cōsanguinitas simoniam inducat, quia nō refert an interuius cordis amor, an sordidæ preces interueniant, 1. q. 1. si quis neque.

e ¶ Alienis cōmunicans.] 78. d. quid est, 86. dist. c. 3.

f ¶ Reconciliationis.] pro reconciliatione, vel absolutione pretium exigi nō debet, ff. eod. ad aures.

g ¶ Vtrumque.] primum. s. digne pœnitentem, vel minus digne gratia, vel fauore adducere ad recōciliationē, aliud ē digne pœnitentem remouere, a recōciliatione aliquo liuore, & tunc vtrūq; istorū simoniacū est, & ita respicit istos duos modos tantum, & q primo dixit, simonia cum est, similiter vt dicitur ibi, vel potest respicere omnia precedentia, vt ista duo vltima quasi pro vno reputētur, & qd primo dixit celet, & inotescere detractet quasi idem sunt, & sic illud vtrumque potest respicere illa sic coniuncta. Ber.

QVerelam.] Primo ponit querelam monachorum. Secundo committit cām, instruēdo iudicem in principali sibi, Vnde quia. Abb.

CASVS. Monachi de Acra quoddā manerium cum ptinentiis suis, & ecclesiam quādam adepti fuerunt a monachis de Cardonio, sub annuo censu xv. librarū, & sup hoc charta ab ipsis monachis habuerunt: Postmodū uero prior monachorū de Acra capitulo suo inconsulto, chartā p dictā, accepta inde pecunia, dictis monachis de Cardonio resignauit: vñ monachi isti de Acra conquerebantur se iniuste grauatos, quare mādat Papa quibusdā, quatenus partib. conuocatis, causam concordia, vel iudicio terminare procurarent, scientes, q sicut ecclesia predicta emi nō potuit, ita nec redimi. Si vero monachi de Cardonio legitime citati, fuerint contumaces, iudices monachos de Acra inducant in possessionem eorum, de qbus controuersia vertitur inter eos, nec permittant eos exinde absq; iuris ordine molestari. No. q ecclesia non potest emi nec redimi, alias simonia committeretur. Itē propter contumaciam rei ante litem contestatam actor mitti debet in possessionem rei petitæ, & iudex inductum in possessionem defendere debet. Item deiectum prælati capitulo inconsulto non præiudicat ecclesiæ.

h ¶ Inconsulto.] vnde non ualet resignatio, 12. q. 2. fine exceptione, sup. de emp. & uend. cum dilecti.

a ¶ Con-

†Cap. 13. eo. tit. in 1. cōp. Ad intelligē tiam pręcedentis ... hic B. 5h. 2. q. 100. ait 5. unde intelligas qualiter in hac ... simoniam ... Syluestrum in sum. uerbo simonia, q. 9.

† Vigorien. Vigornien. † Et in oīb. manuscriptis legitur ita. & Priori de patria nec pōt rescribi Priori de Acra, cum is, & monachi conquerantur, ut indicat series decretalis, in alio est, & priori de Perna.

† Ca. 14. eo. tit. in 1 cop. & post conc. Lat. p. 2. c. 12.

† Cadonio. Cardonio. eadē natione ... † Vbi est ita. p dictum manerium. Est autē manerium seu mātus apud Italos, portio terræ, q sufficit duobus bob. ad arandum per totum annū: sed Galli manerium uocant domū extra ciuitates cum terris adiacētibus quo sæpe ... ... gratia. Hostien. ... de ...

a Ad intelligentiam huius ... unde pręalibi hic ... normaliter ... appone ... gloss.

a ¶ Concordia.] 5.quæstion.2.si primates, & supra de transactio.cap.vlt.vbi plures concordantias inuenies de hoc.

[Glossa sequens obijcit ad rationem dupliciter, primo quod cum vniuersitate, & capitulo, soluit:, secundo quod non est sufficiens quo ad manerium fatetur,dicens, & cetera.

b ¶ Emi non potuit.] quia nullum spirituale, vel spirituali annexum potest vendi, vel emi, supra, de iure patro.de iure,& supra,de pact. cum pridem, & capitu.vlti. & supra de transac. super eod & 16.q.7. decimas, ergo nec redimi. sed hæc ratio non videtur habere locum, quia ecclesia, vel spirituali annexum, potest vēdi cum uniuersitate & obligari, supra,de iure patr.ex litteris, & cap. cum sæculum, sed manerium fuit vt vr̄,principale in quo erat ecclesia, & ita potuit redimi tanquam accessoriū. Dicas, ꝙ manerium cum pertinētiis suis & ecclesia fuerunt monachis concessa: ita ꝙ neutrum fuit accessorium alteri: & hoc colligitur bene ex littera, ut ibi dī in prin. quoddam manerium cum pertinentiis suis, & ecclesiam,& ita ecclesia non fuit pertinēs manerij,quia separata fuit a pertinentiis; & ita redēptio quātum ad ecclesiam nulla fuit ipso iure, sed hæc ratio nō habet locum in manerio, quod bene potest vēdi & redimi, & ita hac via non possunt reuocare manerium. Qualiter ergo agent pro manerio? Dicas, quod contractus siue redemptio quo ad manerium nullus fuit ipso iure ex alia causa, quia hoc factum fuit irrequisito capitulo. simo. supra de emptio. & venditione, cum dilecti,& 12.quæstion.2.sine exceptione, & hac eadem ratione non tenuit redemptio ecclesiæ, & ita tamen si ecclesia fuisset accessoria ad manerium, idem esse.

† Ca.15.eo. tit.in 1.cōp. De materia & intellectu uide plene per B. Th.2. q.100.art.7. Sotus lib 9. de iu & iu.q. 6 ar.1.&Tur recrematam in cult 1.q. 7.

& chartam monachis de Cardonio, accepta pecunia resignauit.

¶ Vnde quia præfati monachi de Acra se conqueruntur iniuste grauatos, Mandamus, quatenus partibus conuocatis, præscriptam causam concordia, [a] vel iudicio terminetis,scituri, quod sicut emi non potuit, [b] ita nec redimi ecclesia memorata. Si uero monachi de Cardonio legitime citati, ad uestram præsentiam accedere, & iudicio uestro stare contempserint; uos ipsos monachos de Acra, in possessionem [c] eorum, de quibus controuersia uertitur, inducatis, nec permittatis eos exinde absque ordine iudiciario, molestari.

¶ Idem.

¶ Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. XVI.

EA † quæ de auaritiæ, & infra.

¶ Audiuimus, quod nummos, pro chrismate [d] ab ecclesiis extorquetis; quos nunc cathedraticum, aliquando Paschalem præstationem, interdum episcopalem consuetudinem appellatis, [e] Quia uero simoniacum esse cognoscitur; Mandamus, quatenus prætextu alicuius consuetudinis [f] vel prælationis, præscriptos denarios nullatenus exigatis; Pro certo scituri, quod si hoc præsumpseritis, periculum ordinis [g] & dignitatis poteritis nō immerito formidare.

¶ Idem.

¶ Pro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

CAP. XVII.

EX † diligenti tua relatione innotuit, quod H Cant. archidiaconus te induxit, ut ei homagium faceres, & fidelitatem præstares, ita quod ipse tibi beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Vnde † quoniam huiusmodi obligationis,uel per obiect.

c ¶ In possessionem.] causa rei seruandæ, si lis non fuerit contestata, sup.ut lit.non contesta. quoniam, §.in aliis,& si lis contestata esset, & non liqueret de causa, adiudicaretur eis possessio salua quæstione proprietatis absentibus, supr.de dolo & contuma. prout.ubi de hoc: quam possessionem debent eis defendere iudices, vt dicit in fine: cum remaneant adhuc iudices, de illa re vsque ad diffinitiuam sententiam.supra.de testi.ex part. A. vbi de hoc. Bernardus.

EA q̄.] Primo factum reprehēsibile narratur: Secundo illud tien prohibetur, ibi:Quia vero Tertio pœnam comminatur,ibi,Pro certo. Ab.

CASVS. Quidam epi extorquebāt nūmos a clericis pro chrismate, & illos denarios aliqñ appellāt cathedraticū, aliqñ Paschalem præstationem, aliquando appellāt illos cō suetudinē episcopalem: Sed quia simoniacum est, mandat Papa, quatenus prætextu alicuius consuetudinis & prælationis, denarios prædictos nullatenus exigāt, qd̄ si fecerīt, periculum sui ordinis poterunt formidare No. quod in delictis non excusat consuetudo, & uariatio nominis non prodest.

† Facit ad hoc gl. In L. si quis in fun di uocabulo ff.de leg. 1.& l.unica C.de muta.nom.

d ¶ Chrismate.] pro chrismate nummos accipere non conceditur, imo simoniacum est. ut 1 q.3.c. ult & int eod in tantum,& sup. eo.non satis,& c cum in ecclesiæ, & sup.eo.ad nostram.

e ¶ Appellatis.] similis variatio nominis habetur ī.eo.in tantum. Sed bona denominatio non excusat malum. quia quodcunque nomen imponas, simonia ē sicut in usura, 14 q. 3 plerique, & c. etca Ber.

†Ca.10.e.ti. in 1 compil.

[Gl.seq.recitetur per quæstionem ratio.

†Hæc periodus in codice barbariæ ... Vnde ... obligatio ... ta est, & contra salutem animæ tuæ non & fiat ... exi stit. &c.

f ¶ Consuetudinis.] Consuetudo ista quantumcunque longa,non excusat malum,imo magis accusat.supr eod. non satis,& c.cum in ecclesiæ,& sup.de consuetu.c.ult. cum sit contra ea quæ in veteri testam nto prohibita sunt,& in sui natura mala,ut vendere sacramenta.1.q.1. qui studet,& c.sicut eunuchus.secus de illa consuetudine,quæ inducta est contra ius positiuum.ī. de consuet. c.vlt.vbi de hoc.

g ¶ Periculum ordinis.] s.depositionem quia pœna simoniacorum est depositio,ut sup.de hoc, & c.insinuatum. & sup.de accus.inquisitio,1.respon.Ber.

EX diligenti.] In prima parte ponitur supplicantis narra-

narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarũ datio ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Cantuarien. induxit quendã clericum, vt faceret ei fidelitatem. ita ꝙ ipse illi clerico bñficiũ ecclesiæ .icũ annis singulis exhiberet. clericus iste videns ꝙ hmõi obligatio illicita erat, petijt instanter a dño papa absolui, dicens, ꝙ de pdicto beneficio nil amplius acciperet: papa vero petionẽ hmõi honestã & fauorabilẽ, ipsum ab illa fidelitate absoluit, cũ illud cõtrariũ fuerit diuinis legib⁹ & humanis, ita ꝙ a sacerdote discreto pniam accipiat, & ne nota infamiæ possit respergi, concedit sibi has litteras, quas possit ostẽdere in testimoniũ suæ indulgẽtiæ cõtra ĩfamãtes eũdẽ. No. ꝙ fidelitas ꝓ re spirituali accipiẽda fieri non debet: quia simonia esset.

tio [a] illicita, & contra tuæ salutis, [b] nec non & suæ profectum existit, absolui a nobis instantius postulasti, adijciens, quod ab eo deinceps nihil omnino [c] de beneficio acciperes constituto Quo circa nos tuam petitionem honestam, & fauorabilem attendentes, te a præfati archidiaconi homagio † & fidelitate (præsertim cum hæc taliter præstita diuinis [d] & humanis [e] legibus contraire noscantur) absoluimus, [f] ita quod ab episcopo vel sacerdote discreto, [g] penitentiam inde condignam recipias.

¶ Verùm ne aliqua propter hoc nota uel infamia[h] possis† respergi, absolutionis nostræ litteras tibi duximus indulgendas, quibus contra latrantium morsus tutus & præmunitus existas; & quas in testimoniũ indulgentiæ nostræ valeas demonstrare. [i]

[Glo. sup. reci. per q. an. ob ligatio, &c.] a ¶ Obligatio.] Obligatio ista tum p̃s fuit & illicita, iõ neq; de iure neque de facto ligat, ȷ̃. de pact. c. vlt. & est illud munus ab [1] obsequio inde bite impẽso, vnde simoniam inducit, 1. q. 1 sunt nonnulli. & pro spiritualibus homagium exigi non debet, inf. de reg. iur. c. vlt.

b ¶ Contra tuæ salutis.] Iuramentum istud vergit in dispendiũ salutis æternæ, quia præstitum est pro re spirituali, pro ecclesiastico beneficio. ſ. vnde non potest seruari, ȷ̃. de cond. ap. ca. fi. & ȷ̃. de iureiur. si vero. & ȷ̃. qđ met. cau. cum dilectus, & 22 q. 4. si aliquid. Alanus.

c ¶ Nihilo oino.] Alias certe pniam agere non posset. sup de accu. inquisitionis. quia venia non datur nisi correcto. 24. q. q. l igatur, 23. q. 7. quemadmodum, sed penitere non potest, nisi renunciet illud beneficium, vt dixi in prædicta decreta. inquisitionis.

d ¶ Diuinis.] id est, [2] canonicis, sic exponitur 3. qõ. 5. quod suspecti. & 1. q. 2. quam pio. & qõ. 3. si quis obiecerit, & c. saluator. vel proprie, quia hoc est contra vetus & nouum testamentum, 1. q. 1. qui studet.

e ¶ Humanis.] C. de epi. & cle. si quemq. & in Auth. de san. epi. circa prin. §. sed neq; coll. 9. Not. ergo ꝙ crimen simoniæ grauissimum reputat, ex quo diuinis & canonicis, & humanis legibus codẽnatur, ar. 1. q. vlt. c. vlt. Ber.

f ¶ Absoluimus.] ipso iure tamen absolutus erat, unde expone, absoluimus, id est, absolutum ostendimus, & potius factum respiciat talis absolutio. Tan.

g ¶ Discreto.] Nota verbum istud, ꝙ discretus pñiarius est quærendus, qui sciat absoluere ac ligare, de pen. dist. 6. q. vult petita & obtenta licentia prius proprij sacerdotis: alias non debet fieri, ȷ̃. de pen. & remissioni. §. 1. Ber.

h ¶ Infamia.] Simoniaci enim infames sunt, 1. q. 3. c. vult. Et hæc talis infamia, ꝙ nisi cum eo dispenset per principẽ, ad aliquã ecclesiasticu bñficiũ admitti non [3] dẽt quo ad Deum acta penitentia tollitur, ar. 2. q. 2. §. hic colligitur.

i ¶ Demõstrare.] Aliàs nõ crederet secũ fuisse dispensatum, nisi ostenderet indulgẽtiã, ȷ̃. de schisma c. 2. Ber.

ET si.] Diuiditur. In prima quærentis conscientiam a puritate comendat, & scrupulosam cum cont.. tem reprehendit: In secunda, ibi, In hoc factum narrat; distinguendo soluit, & concludit soluendo: Secundũ ibi, Cum in. Tertium ibi, Si ergo. In tertia principali, ibi Quæ aũt rñdet auctoritati, ex qua dubitatio ĩsurgebat. Ab.

¶ Idem Strigonen. archiepiscopo.

¶ Ordinatio uel consecratio non censetur simoniaca, licet ordinatori aliquid donatum fuerit, non ex pacto.

CAP. XVIII.

ET si † quæstiones tuas de feruore religionis ad nos proferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi est in his vltra quam oporteat, dubitandum, cum leges humanę dicant, quod quidam tenui religione [K] sacramenta † etiam necessaria, [l] & legitima exhibere contemnunt; tenuem religionem vocantes, quæ † in talibus hæsitat, [m] vbi non est aliquatenus hæsitandum.

CASVS. Quidã electus fuit in archiepm Strigon. & cõfirmat⁹: papa p quendã Cardinalem p mare euntem transmisit ei palliũ. Frater illius electi occurrit obuiam Cardinali: & Cardinalis cũ paucas equitaturas haberet, obtulit ei Palefredũ, epo electo ignorãte, & recipiẽte postmodum palliũ ab eodem: postea archieps hoc itel ligẽs dubitauit an esset sibi in aliquo ĩputãdũ: consuluit papã super hoc, & ipse rñdẽt, ꝙ in his vltra q̃ oporteat dubitare ñ dẽt. cũ dicant humanæ leges, ꝙ qdã contemnunt sacra etiam necessaria exhibere, quadã tenui religione, dicentes tenuem religionẽ, q̃ dubitat vbi dubitãdũ nõ est, & ideo pro eo ꝙ frater eius Cardinali equum vnũ illo ignorante, transmisit, nullo modo ipsum dubitare oportet, cum paucas equitaturas ueniens per mare secum haberet: quia in accipiendis muneribus uel dandis, tria sunt cõsideranda, s. qualitas dantis, & accipientis, & quantitas muneris, & tempus donationis, qualitas personarum, ut a quo, & cui. an a paupere diuiti, vel econuerso, quantitas muneris, scilicet an magnum uel paruum sit donum. tempus, an instante necessitate, vel alio tempore donet. Si prædicta considerentur, non fuit magnum, si frater ille equũ unum Cardinali donauit, quem histrioni etiam non petenti donaret; & potius hoc fecit necessitate inspecta, quàm alia intentione; quod aũt dr. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de donis illis dictum est, quæ solent accipientes vel accipientis animum allicere, in alijs, quæ accipientis animum non immutarent, Romana ecclesia interpretari consueuit, accipientem non delinquere uel donantem. Not. quod non debet eps dubitare, vbi dubitandum non est. Item in donis dandis tria considerantur, ut littera dicit. Item modica non præsum unum aliquem immutare.

K ¶ Tenui religione.] In lege dicitur. 4 q quidam subtili reuerentia tenti, ut nec verum iuramentum præstare uel int. C. de fid. inst. l. vlt. ad fin. quandoque uidetur verecundia uel timiditas, si. de consti. pecu. illud. in fi. ff. de condi. instit. quæ sub conditione.

l ¶ Necessaria.] Hæretici [5] etiam veritatem nolunt iurare; vnde eo ipso tanquam hæretici reputantur, inf. de hæret. excommunicamus §. adijcimus, vers. si quis vero.

m ¶ Hęsitat.] Simile 24. q. 2. sane quod super. in prin. & sup. de refer. p. cum contigat. Ber.

† hominio.

† Alias ita: possis in posterum respergi.

1 De hoc plene B. Tho. 2. 2 q. 100. art. 5. & Sotus li. 9. de iust. & iur. quæst. 7. art. 3.

2 Quo iure simonia sit ꝓhibita, vide plenissime explicatũ ꝓ Dominicum Sotum li. 9. de iust. & iu. q. 5. art. 2.

3 Hæc Bern. opinio non placet hic Host. quem laudat. I. A.

† Cap. 20. eo. ti in 1. cõpt. & post conc. Latera. tuo Alex. iij part 50. c 1. Vide Turrecrema tã in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

† Vide Host. in c. excõicamus. §. adijcimus inf. de hæret.

† In trib. Vaticanis ita: quæ in talib. hæsitãt, &c.

4 Alij alia afferunt iurisconsulti verba, ita nemo hacten⁹ ea, quib hic Põtifex vsus est.

5 Hic error fuit Valdensiũ ut refert Eymericus in Directorio inquisitor par. 2.

[Glo. seq. quatuor facit: ponit differentiam muneris ad donum: ponit per uersus quatuor in muneribus attendenda, sequitur demum septem, & recitat apophtegma.

a ¶ Dandis muneribus.] Aliud est munus & aliud donum, ff. de verbor. significa. inter donum. Muneribus dandis attendas quatuor ista. Quis dans. quis ve petens, quæ res, quæ cã petendi. Lau. considerari debet quid offerat.[19. dist. c. fin. Quale. 49. dist. c. penu. & a quo etiam artic. 3. q. 7. in grauibus & pro quo 1. q. 1. dictũ est 2. Itẽ ad quid offeratur de conse. dist. 2. & dixit. Qua intẽtione, 8. q. 1. in scripturis. Quantũ 17. qõ. 1. Ananias. Et hic considerat q̃titas ex psona dantis & recipiẽtis; Vñ Seneca; Quidã cynicus petijt a rege Antigono talẽtũ, rñdit rex, q plus debeat, & sic fuit repulsus: petijt d̃nariũ cynicus, respõdit rex quod minus esset q̃ deceret regẽ dare; & ita turpissimam cauillationem inuenit, qua neutrum daret, cum posset dare talẽtum tanquã rex & denariũ tanq̃ cynico.

b ¶ Equum.] Quandoque tamen sex solidi simoniam inducunt, j. eod. ex tuæ.

c ¶ Non petenti.] Et iõ gratius, vñ Seneca, Non gratis accipitur munus, quod petẽti donat. vñ illud Apostoli Beatius est dare q̃ accipere, 16. q. 1. prædicator. qui. n. donat aliũ sibi naturaliter obligat, ff. d. peti. hæredi. & si §. [illegible] & ille, cui donatur, exhibere reuerentiã donatori compellitur, & obedirẽ. 8. q. 2. illud quidam vnde versus.

Gratius est donũ, quod venit añ pces.

d ¶ Donaret.] quod de iure fieri non debet, quia quod ioculatorij donatur, arti nequissimæ donatur, 86. dist. donare.

¶ Vide Caietanum apud S. Tho. 2. 2. q. 115. art. 2.

¶ Est hic c. 33. refert Burchard. libr. 1. c. 33. Iuo par. 3. ca. 86 Anselm. [illegible] cap. 75. Gratianus in c. sunt nonnulli, 1. q. 1.

¶ In hoc itaque quod P. presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus pro electione tua, & vt pallium tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus eius præsciens necessitatẽ, ei equum vnum te ignorante transmisit: quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet: Cum in accipiendis uel † dandis muneribus, [a] tria sunt maxime attendenda: personæ, scilicet dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris & donationis tempus. Qualitas personarum, ut a quo, & cui, videlicet, an a paupere, diuite, locupleti datum fuerit, æstimatio muneris & donationis, tempus, si magni vel minoris pretij res danda existat, & an instante necessitate, seu alio tempore conferatur.

¶ Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui personam & qualitatẽ pensamus, non fuit magnũ ab eodem fratre tuo, Cardinali equum [b] vnum transmitti, quem etiam ioculatori non † petenti, [c] vir tantus, & tam abundãs forte donaret. [d] verùm si temporis necessitatem perpendimus, non alia intentione [e] hoc constat factum fuisse, [f] quã vt Cardinali subueniretur in articulo pnotato, & inf.

¶ Quod autem scriptum † est, Beatus q excutit [g] manus suas ab omni munere, de illis donis dictũ est, quę accipiẽtes animũ allicere, uel peruertere solent, quæ si ipsa etiam persona electi offerat ordinatori uel consecratori suo electuarium, aut de uino, siue de alijs huiusmodi, q̃ modici p̃tij [h] fuerint, & q̃ votũ tñ recipientis inclinare vel mouere nõ debeant: non tamẽ ecclesia Romana interpretari consueuit, accipientem in his delinquere vel donantem.

¶ Idem.

Abbas & maiores de conuentu, si pro receptione monachi receperunt pecuniam ex pacto; ab officio & beneficio suspenduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita receptus transfertur.

CAP. XIX.

Venientes † ad nos F. presbyter proposuit, quod abbates & fratres sancti R. noluerunt eum in monachum recipere, quousque triginta solidos dare conuenit, conuentione autem facta, sequenti die eum monasticum † habitum induerunt, & ijdem monachi triginta solidos, Abbas uerò decẽ, & familia duodecim pro pastu (asserentes hoc esse de consuetudine [i] monasterij.) postularunt.

¶ Quoniam ergo factum huiusmodi pniciosum vr. Mandamus, quatenus si ita esse inueneris, Abbatem & monachos ad restituendam pecuniã psbytero indigne acceptã: & eidem pcipiat, vt in alio monasterio in habitu monachali Dño studeat seruire. abbatem & maiores personas monasterij ab executione ordinis sui suspẽdens. pro [illegible] grauitatis excessu. No. pecuniam restitui monacho [illegible] dedit monasterio suo pro sua receptione.

[Glo. seq. ar. per exteriora, & c. secundo a contrario litteræ. arg. quod sic, &c. duos casus excipit.]

e ¶ Intentione.] Hic interpretatur papa intentionẽ alterius partis p exteriora, aliter non posset ordinare de intentione alieni cordis: quia nec ẽt Paulus, licet spiritu Dei plenus fuerit, potuit diuinare. 22. qõ. 2. beatus. & sup. vt eccles. benef. ut nostrũ, & ff. ad l. Aquil. l. si putator. in fi. & quod dicit hic.

f ¶ Constat factum fuisse.] i. præsumitur, & est argu. q per exteriora præsumit̃ de interiorib sup de præsum. c. 2. & ita vr̃ p lrãm istã a cõtrario, q si alia itẽtione equũ Cardinali dedisset, alias nõ daturus, nisi ut posset facilẽ expediri negotium fratris, licet eo ignorante, piudicasset ei. 1. q. 5. psentium, nisi in odiũ [illegible] hoc fecisset, j. e. nobis, vel nisi eo phibente hoc fecisset. j. e. sicut, & recurrẽdũ est i talib. ad intentionẽ, & ex intẽtione ista c [illegible] rant, & in incertis locus e t cõiecturis, & non in his, quæ certa sunt, t. de ver. obl. cõtinuus, §. cum ita, in fi. cum enim res certa e t, secus fit, ff. loc. sed addes, §. 2. Ber.

g ¶ Qui excutit.] 1. q. 1. sunt nonnulli.

h ¶ Modici pretij.] q̃ videl. [illegible] ad magnã quãtitatẽ non pducant, ff. de of. procõ. solẽt in fi. & ff. de of [illegible] his. n. interpretatur ecclesia simoniã non committi: quia non est uerisimile, quod propter hmõi munuscula aliqs moueretẽ ad aliquod faciendũ. B.

Venẽs.] Prima ponit q̃ [illegible] psbyteri. Secunda dat iudicem, cui tria mãdat. ibi, Quoniã. Abb. Sic.

CASVS. Quidã psbyter F. noĩe, uoluit fieri monachus in quodã monasterio, abbas & fratres noluerunt eũ recipere in monachũ, quousque cõuenit eis dare triginta solidos; facta cõuẽtione sequẽti die receptus in monachum; monachi postulauerunt ab ipso xxx. solidos, abbas. x. familia. xij. p pastu. dicẽtes hoc esse d cõsuetudine monasterij; monachus ille accessit ad papã p ponens prædicta corã papa: vnde mãdat cuidã, quatenus si est ita cõpellat abbatem & monachos ad restituendam [illegible]

i ¶ De consuetudine.] In hoc non valet consuetudo j. c. Iacobus.

† In uno manuscr. Vatica no ita: quoniam etiam si ipsa persona, &c.

† Aliàs itæ: quæ modici pretij fuerũt, ex quo volũtatem, &c. Sed nos vetera & emẽdationa oia Vatica exemplaria secuti lectionẽ impressam tenuimus.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõpil. Vide Turrecrem. [illegible] c. statuimus. decret. 11. q. 1. & D. Tho. 2. 2. qõ. 110. ar. 2. ad arg. tamẽ & plene [illegible] tit in sum. [illegible] simo. nia q. 15. &. de intellectu Constitutionũ in regula, peccatum, par. 2. relecto §. 2. in fin.

† monachalem.

† &

inf.c.Iacobus,& 2.q.3.c.vlt. & talis consuetudo dicenda est potius corruptela,inf.eod.sicut pro certo.
a ¶ Restituendam.] Argum.contra,sup.de hoc vbi habes quid iuris sit super tali restitutione facienda.
b ¶Indigne.] simoniace,simile,inf.eod.tua, & sup.de pac.cap.vlt. Bernar.
c ¶Maiores.] Quorum consil o Abbas regitur,ar.10.q.2.episcopus habeat. vnde grauius puniuntur, quia fuerũt auctores facti, qui debebant hoc prohibere, arg. infr.de cleri.excom. mino.latores 24.q.3. qui aliorũ.sim.§.eo. dilectus, vbi de hoc.
d ¶ Suspendas.] De pœna istorum regularium, qui per simoniam recipiuntur, habes,inf.eod.qm.Ber.
e ¶Præcipias.] Ex eo quod dicit, præcipias, apparet, quod monachus fuit, aliàs non præciperet, sed videtur quod non deberet esse monachus, quia istud esset cõtra substantiam monachatus.arg.sup. de condi. appo c.vlt. in text.& in glo.quæ incipit:quod dicitur. ad finem.Bernar.

†De pena simoniacorũ, vide plene per Turrecrema tam loco præcitato adde B.Thom. 22. q.100. art.6.

†Cap.1.eod. tit.in 2.cõp.

EX tuæ.] Primo ponitur cõsultatio. Secundo respons.ibi. Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam cum vellet ad sacerdotij ordinem ascendere accessit ad archidiaconũ,vt eum præsentaret ad ordinem sacerdotij:qui noluit eum ad ordinem præsentare, nisi prius sex solidos soluisset eidem, & sic ordinem ipsum per eum præsentatus accepit. Episcopus diœcesanus, cui sacerdos hoc in secreto fuerat confessus, quæsiuit à domino Papa, quid de ipso presbytero esset agendum? Respondet Papa: si hoc est secretum, eundem sacerdotem moneat & inducat, vt ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo abstineat ab officio sacerdotis: alioquin non debet ipsum ab officio sacerdotis coercere, cum sit secretus eius excessus, pœnitentiam tñ secretam sibi iniungat. No. quod crimen occultum prælatus punire non dẽt: quia illud scit vt Deus, nõ vt iudex. [Glossa sequens not. quod quantitatis,&c.& dat simile, signat contrarium.& soluit.

† In codice Barbatiæ ita: nõ aliter voluisset eum suus archidiaconus præsentare, nisi sex solidos solueret eidem & sic ordinẽ ab ipso præsentatus accepit.

f ¶ Sex solidos.] Not. quod quantitas muneris diuersitatem iuris non inducit, 14.q.vlt.c.vlt. 1 & 1.q.1.iudices.& c. placuit, & 1.q.3.si quis p̃bendas. sicut in vsura quicquid sorti accedit, vsura est.14.q.3.plerique,& c.esca.aliàs est sub c.plerique,inf.de vsur.consuluit. Arg.contra.sup.eo. & si q̃one. Solu. intentio consideranda est. furtum.n. sine

1 Probat quod in re modica, cõmittitur furtum. ar. dem supr. de app. c. de appellationibus facit, 17 q.4.c. 1.24 q.1.odi. Ioan. Andr.

dam [a] † pecuniam præfato F.tam indigne [b] acceptam, compellas: & Abbatem,& maiores personas monasterii pro tantæ prauitatis excessu, ab officii executione suspendas, [d] præcipias [e] dicto F.vt in alio monasterio in habitu monastico,Domino studeat deseruire.

¶Idem.

¶ Si ordinandus præsentatori suo aliquid dedit ex pacto simoniacum est:non tamen deponitur,si est occultum.

CAP. XX.

EX † tuæ fraternitatis literis, & ex confessione sacerdotis præsentium latoris accepimus,quod cum ad sacerdotii ordinem non † aliter voluisset eum eius archidiaconus præsentare, sex solidos [f] soluit eidem, & sic ordinem ipsum per eum præsentatus accepit. Vnde tibi sic duximus respondendum, vt si hoc non est publicum, sed secretum eundem sacerdotem secreto [g] conuenias, monens sine vlla coactione propensius; & inducens,†vt ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo ab officio abstineat, quod illicite acquisiuit; Alioquin nõ erit tutum (cũ sit secretus eius excessus) ipsum inuitum ab eodem officio coercere; [h] cui tamen secretam pœnitentiam, [i] secundum quod tibi visum fuerit, iniungere non postponas.

¶Idem.

¶ Breue est, nec potest breuius summari.

CAP. XXI.

AD † nostram, & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus,quatenus pro ministerio ecclesiastico [k] exercendo,siue pro vicariis assignandis,seu pro chrismate, nullaten⁹ pecuniã exigatis.

¶Lucius tertius.

¶ Cum simoniace ordinato qui simoniacus non est, dispensari potest.

CAP. XXII.

DE † simoniace ordinatis certum tibi nõ possumus dare responsum,nisi plenius cognoscamus, qualiter fuerint ordinati; cum quidam licet secundũ quandam speciem simoniæ,vtpote ipsis ignorantibus simoniace

affectu furandi nõ committitur, 14.q.vlt.c.vlt. sic etiam est in simonia, vt dictum est, §.eo.& si quæstiones. Ber. [Glo. sequens signat contrarium de decret. &c.& sol.
g ¶Secreto.] 2.q.1.si peccauerit. & 6.q.2.si tantum, & sup.de temp.ordi.ex tenore.& c.vlt.& inf.c.Matthæus. aliàs prohiberi nõ potest, vt dicunt iura prædicta,& hic. Sed contra.arg.quod coerceri possit, §. de temp. ord.ad aures. vbi dicitur, quod contra volũtatem prælatorum suorum subd ti promoueri non debent: ergo eadem ratione debent abstinere: illud loquitur de regularib. qui contra obedientiam sui prælati promoueri non debent, nec habent titulum, ratione cuius promoueri debeant, hic loquitur de executione ordinis iam suscepti, à qua sine manifesta cã aliquis remoueri non debet. [Glo.seq.arg.in contrarium. & remittit.
h ¶Coercere.] Arg. quod simoniacus nõ est ipso iure suspensus 2 arg. contra, §.eo.tanta,& 1.q.1.reperiuntur. De hoc dictum est sup.c.accusatum. [Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]
i ¶ Secretam pœnitentiam.] Arg. contra,24.q.2.legati. & 23.q.7. quemadmodum.& arg. supra de accusa.inquisitionis. & inf.eo. Matthæus. in fin.Sol. pœnitentia quantum ad vitam æternam sibi dari nõ potest, nisi recedat à peccato: vt dicunt iura prædicta:& de pœnit. dist.3. pœnitentes.& dist.6. falsas.tamen danda est ei, ne induresc at in peccato suo, inf.de pœnit. & remiss. quod quidam.& 90.dist. si quis contristatus, argum. quia forsitan timore pœnitentiæ citius renunciabit ad quod tenetur. 1.quæst.1. si quis neque Bernar.

†Vide Federicum de Senis consil.93. & Geminianum in ca. si pauper de præb.lib.6.

†Cap.3.eod. tit.in 2.cõp. Vide citatos in ca.cum in ecclesiæ,& c. veniens, sup. eodem.

2 De hoc ar. videto latius hic per Ioan. And.& recentiores Doct.

†Cap 18.eo. tit in 1.cõp. Vide Magist. sent. & ibidẽ Docto. Theologos lib. 4. dist.25.§. differ, & §. simoniacæ autem hæresis.

AD nostram.] CASVS. In hoc capitulo dicitur quòd pro ministerio ecclesiastico, & pro vicarijs, & chrismate, nihil omnino accipiatur. No.quòd pro officijs ecclesiasticis nihil dari debet.
K ¶Ecclesiastico.] sup.eod. non satis,cum in ecclesiæ. eadem quæstio.hic prohibentur.

DE simoniace.] Non diuiditur. CASVS. Quidam ordinati fuerãt simoniace, quæsitum fuit de his quid esset agendum Papa respondet, super hoc certum non possumus dare responsum, nisi primo sciamus qualiter fuerint ordinati: quia sm quandã speciem simoniæ quidam licet simoniace sint ordinati, vtpote ipsis ignorantibus

tibus simoniaci non sunt, & illi dispensatiue possunt in suis ordinibus remanere. Not. q̄ qui simoniace ordinati sunt ipsis ignorantibus, non sunt simoniaci, cum quibus possunt Episcopi dispensare.

a ¶Remanere.] Dispensatiue, quia de iure renunciare tenentur, postquam hoc sciuerint, vt 1. q. 5. præsentium, & inf. eo. de regularibus, & c. ex insinuatione, & c. nobis, & §. de elec. c. pen. Et etiam post liberam resignationē potest Episcopus cū talibus dispensare, vt in eisdem ecclesijs recipiantur, vt dicit c. præsentium, & §. eo. ex insinuatione. Cū illis vero, qui simoniā commiserunt, vel eis scientib. est commissa, episcopi dispensare nō possunt, sed solus Papa, inf. eod. nobis. in fi. & c. penult. De hoc plene not. §. de renunc. post translationem. Bernard.

1 Dispensatione papali, si simonia fuit in ordine, & est manifesta, si d si est occulta dispensat Episcopus [illegible] & Tanc Arg. supr. eod. ex tuæ. secundū Host. Io. An.

niace ordinentur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinib. remanere.[a]

¶ Idem.

Si contradicens electo, pro pecunia de voluntate electi tradita à contradictione cessat, electus postea confirmatus, est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

CAP. XXIII.

†Cap. 21. eo. tit. in 1. cōp. & post conc. Lateran. sub Alexā. 3. par. 40. c. 4.

MAtthæus † Cardinalis secreta nobis insinuatione monstrauit, q̄ cū fuisses ad ecclesię tuæ regimen de voluntate maioris [b] partis fratrum electus paucis [c] tibi contradicentibus, quidā amicus tuus de conscientia tua, & voluntate turbata ei, qui magister discordię videbatur, certæ quantitatis munus soluit, & sic contradictio conquieuit; nunc autem dubitas, quod nō sis à labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. ¶Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciendum; respondemus, quod multum tibi consulis[d] si administrationem celeriter [e] ac sponte [f] dimittas, illius verbi memor existens; Nihil prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.

MAtthæus] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Quia igitur. Abbas. CASVS. Quidam electus fuit ad regimen cuiusdam ecclesię de volūtate maioris partis paucis contradicentibus: quidā amicus illius de voluntate electi turbata, quādam pecuniam soluit illi, qui discordiā faciebat: & sic contradictio quieuit, postea dubitās q̄ simoniam commisisset, per Cardinalem istum factum secrete dño Papæ insinuauit, petens super hoc consilium sanitatis: & Papa respondet ei dicens, q̄ multum consulit sibi, si administrationem sponte dimittat, memor existens illius verbi: Nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur: animæ vero suæ detrimentum patiatur. Nota quod turbata voluntas non excusat.

Matth. 16. Luc. 9.

b ¶Maioris.] Vnde valere debebat electio sua non obstante aliorum contradictione, nisi aliquod rationabile opponeretur, sup. de his quæ fiunt à maio. par. cap cum in cunctis, de hoc not. sup. de elect. ecclesia vestra. 2 [Gloss. sequens recitat. per obiectionem, si contradictores erant pauci, ergo iniuste vexabant: licuit igitur redimere, licet pauci, &c.

c ¶Paucis.] Licet pauci essent, poterant tamen se opponere, quia forte erant contempti, supr. de elect. quod sicut. & venerabilem, vel aliam exceptionem poterant opponere electo forte, quod erat maritus corruptæ, & ita ius habebant 2 contradicendi: vnde nihil eis dare debuit, & quia eo sciente, & non contradicente pecunia data est, simoniacus est non obstante voluntate turbata siue coacta, quia voluntas turbata siue coacta, voluntas est, supr. de electio. cum inter R. nisi ex toto esset mente alienatus, 15. quæst. 1. merito. & ei est imputandum. 14. distinct. quod ait, quia malorum mores infirmitas animi non excusat. C. [illegible] aduersus delictum. l. 1. si vero [illegible] quam [illegible] intellexerit non [illegible] tenetur [illegible] sicut. Et est [illegible] quod turbata voluntas, voluntas est sicut coacta, supra de electio. cum inter R. [Glos. sequens recit. per qō. quare Papa non prohibet, &c.

2 Dicit Inno. q̄ [illegible] contradictionem dare non licuit, & remittere, sup. de electio. significasti. Ioan. And.

d ¶Consulis.] Hoc ideo dicit, quia etiā peccatum occultum erat, vnde illum expresse nō poterat prohibere, nisi consulendo, sup de temp. ordi. ex tenore, & cap. vlt. & sup. eo. ex tuæ. vbi de hoc & licet dicatur, consulis: necessitatem tamen importat. si vult saluari, quia nisi renunciet saluari non potest, vt dixi sup. eod. ex tuum. in fine, & hoc idem dicit littera in fine, 3 & illud est salubre seu salutare consilium.

3 Facit q̄ no. sup. de ætate & q̄ [illegible] ad. [illegible] in vlt. [illegible] Io. And.

e ¶Celeriter.] i. incōtinenti, quia quanto rem amplius contrectat, tāto grauius peccat, §. eo. cum in ecclesiæ, sicut fur, qui semp est in mora. ff. de con. fur. in re furtiua §. 1. & l. vlt. Ber.

f ¶Sponte.] 1. q. 1. si quis neque.

¶ Idem.

Pro absoluendo excommunicatum pretium aliquod exigi non debet.

CAP. XXIIII.

†Cap. 4 eod. tit. in 2 cōp. vide B. Tho. 2. 2 qō. 100. artic. 2.

ADt aures nostras peruenisse noueris, q̄ cum C. de Seneuilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuisset excommunicationis astrictus, creditoribus satisfecit, sed ab excommunicatorib. decem libras pro absolutione quærentibus, non valuit absolutionis [g] beneficium obtinere. ¶Quoniam igitur indignū est, & ecclesiasticæ rationi contrarium, vt absolutionis beneficium redimatur; Discretioni vestræ mādamus, quatenus si præfatus C. debitum soluit, ipsum gratis faciatis absolui, excōicatores id nō fecerint requisiti.

Clemens tertius.

Monachi per simoniā recepti, si sunt simoniaci, ad arctiora monasteria transferuntur: aliàs post renunciationem in eisdem, uel in alijs monasterijs eiusdem ordinis poterunt collocari.

AD aures.] Primo ponitur querela. [illegible] iudicis datio, ibi, Q̄m. Abb. CASVS. Quidam G. nomine propter pecuniam, quam debebat, excōicatus fuit, quia eam ad terminum nō persoluit: & tandem creditoribus satisfecit: Sed absolutionis beneficium habere non potuit excōicatoribus quærentib. x li. pro absolutione: conquestus fuit ille papæ, vnde mandat quibusdam quatenus si dictus, C. debitum soluit, ipsum gratis absoluant; si excōicatores requisiti ipsum non duxerint absoluendum. Not. q̄ absolutio gratis est impēdenda, cum sit quid spirituale. [Gl. seq. primo reddit cām: secundo q̄rit & soluit: tertio declarat interesse partis, vel iudicis, hic non prohiberi.

g ¶Absolutionis. Beneficium absolutionis, cū sit ecclesiasticū ministeriū & spūale, nihil est exigendū pro ipso p̄tando. §. eo. ad nram. & c. nemo, & c. cum in ecclesiæ. & ideo qui pretium pro ipso recipit, simoniacus est. 1. q. 3. nō solūm, & c. quæsitum. Sed potest dubitari, vtrum si dedisset aliquid pro absolutione, simoniam committat;

tat: Et potest dici, quod non, quia iniuste absolutio denegatur sibi ex quo satisfecit cum vexationem suam redimat. 1 inf. eod. c. dilectus, ubi de hoc, unde non posset ab eo legitime appellari, cum graue immineat animæ periculum, ar. sup. de app. vt debitus. Nihil ergo directe iudici pro absolutione dari debet, secus si aduersarius propter illius contumaciam fecit sumptus, quia illos solue re debet antequam ab soluatur, s. vt lit. non contes. quoniam. §. in alijs, & idem credo si propter hoc iudex fecisset sumptus propter contumaciam excommunicati; illos refundere debet antequam absoluatur, quia non dantur intuitu absolutiõis, ar. j. de senten. excõ. sacro. vt puta cũ iudex procedit ex officio suo, s. de appel. cum speciali. sed si iniuste illum excommunicasset, sine omni difficultate absolui debet absque grauamine. s. de senten. excõ. sacro. bernar.

1 Vide in simili Turrec. in c. quæsitũ, 1. q. 1.

† Cap 7. eo. ti. in 2 cõpi. Vide omnino Turrecrem. tam in c. statuimus de cretum, 1. q. 1. & alios, quos citam in c. veniens, sup. eo.

CAP. XXV.

De † regularibus canonicis seu monachis nos consulere voluisti, qui per simoniam ingressum ipsis scientibus habuerunt. Vnde cum super hoc auctoritates [a] multæ reperiantur expresse, non aliud, quam statutum est, respondemus, vt locum, quem taliter [b] adepti sunt, omnino dimittant, [c] & solitudines, seu alia monasteria districtiora adeant, in quibus tam execrabilem excessum, sine intermissione deplorent. Si autem ignorantibus [d] ipsis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum [e] loco eidem, & postmodum in ipsum [f] reducere, † (si ibi absque scandalo potuerint remanere) vel in alio, qui sit de ordine ipso, seruiendum Deo, poteris collocare.

De regularibus.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio; ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam regulares canonici & monachi, ipsis sciẽtibus, per simoniam ingressum in monasterijs & ecclesijs regularib. habuerunt, quæritur quid de ipsis sit agendum? Respondet papa, quod cum multæ super hoc auctoritates reperiãtur expressæ, nihil aliud est statuendum, nisi ut locum quem taliter adepti sunt, omnino dimittant & alia monasteria districtiora adeant, in quibus pœnitentiam agant. Si autem ignorantibus ipsis pecunia data fuit, compellendi sunt, vt eidem loco renuncient, & postmodum ducantur in eundem, si absque scandalo ibi poterunt remanere, uel in alijs eiusdem ordinis collocentur. Not. quod illi, quibus scientibus simon a est commissa, in arctioribus monasterijs sunt ponendi, alij ignorantes simoniam in eisdem, uel in alijs locis eiusdem ordinis dispensatiue possunt remanere.

† Redire, legitur in plerisque vulgatis, sed in oĩbus antiquis reducere, quod agnouit Hostiẽ. dũ ait, reducere poteris, quod est intel. in fi. s. di spensatiue. hæc ille verbum ergo reducere, recipi cit verbum, poteris.

a ¶ Auctoritates.] 1. q. 1. si quis neq;. & c. qui studet. & in multis capi. eiusdem quæstionis, & per totam illam causam.

b ¶ Taliter simoniace, scilicet.

[Glo. seq. quærit, arguit ad negatiuum, & soluit]

c ¶ Dimittant.] Nunquid licet simoniaco dimittere ecclesiam sine licentia superioris? Arg. quod non. sup. de renunc. nisi cum pridem. §. 1. & capit. post translationem §. rursus, sed illa loquuntur tantum in episcopo; circa regulares tene quod dicitur, j. eo. quoniam. de alijs vero dic, quod episcopi non possunt renunciare in manibus prælatorum, sine licentia domini papæ, inferiores renunciant in manibus prælatorum suorum, arg. sup. de renunc. admonet, qui si nollent recipere resignationem, nihilominus cedant, quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, 14. q. 6. si res, quia furtiuum est beneficium, 1. q. 1. ordinationes, & semper est in mora, sicut fur. ff. de cond. fur. in re furtiua §. 1. & vlt.

d ¶ Ignorantib.] Illi non sunt simoniaci, licet simoniace promoti, ut s. e. de simoniace. & io põt i suis ordinib. remanere & post renũciationẽ seu resignationẽ ad bñficia resti tui dispẽsatiue, vt ibi dr. & hoc idẽ dt Ta.

e ¶ Ad renũciãdũ.] qa aliter agere pria nõ põt, de pen. di. 5. falsas. ar. s. de renun tia. nisi cũ pridẽ §. 1. f in ipsũ.] j. e. qm. B.

¶ Idem.

¶ Si quis canonicatui renuncians ad quem per simoniam ignoráter assumptus fuerit, postea de nouo assumatur ad illũ: non põt ex prima receptione sibi aliquid vendicare.

CAP. XXVI.

Ex † insinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interueniente [g] pecunia, olim tibi [h] præbendæ beneficium acquisiuit. Cumque ad annos discretionis perueniens, accepisses Dominicę Crucis signũ dictam præbendam in manum Præpositi & fratrum libere resignasti [i] Sed ijdẽ tibi cõpatiẽtes, de nouo te suum canonicum elegerunt, [k] ita videlicet, quod per electionem illam, postremum locum in choro, & in alijs obtineres, & infra.

¶ Rñdemus † vt indulgẽtia [l]

Ex insinuatione.] Renũciãs bñficio simplici, ad qd per simoniã eo ignorante fuerat assũptus, põt ex dispẽsatiõe in uacatione denuo ad illud assũmi, nihil tñ ex pria receptiõe vẽ dicabit. Cois diuisio. Scda ibi, Rñd. Abb.

CASVS. Quidã pria cupiditate, ipso tñ ignorãte, i canonicũ cuiusdã eccle fuit receptus, postmodũ ad annos discretiõis veniẽs, signũ Crucis assũpsit, & pbẽdã q taliter adept' fuerat, i manu pposti, & fratrũ spõte regnauit, sed idẽ prępositus & fres sibi copatientes ipsũ de nouo i canonicũ elegerũt, ita videlicet, quod post istã electiõne postremũ locũ i choro & in alijs obtineret. Iste quæsiuit a papa vtrũ primũ locũ, quem habuerat sm primã electione, valeat recuperare? Rñdet ei papa, vt indulgentia, q fratres illis misericorditer sibi fecerunt contentus existat, & ratione primæ receptionis nihil audeat in ipsa ecclesia uendicare. No quod capitulum pot dispensare cũ eo qui ignoranter in ecclesia beneficium est adeptus ut in eadem ecclesia in canonicum admittatur. Item actio semel extincta amplius non reuiuiscit.

† Cap. 2. tit. de renũcia. in 2 cõpi. Et vide B. Tho. 2. 2. qõ 100. ar. 6. ad 3. ar. & Turrecrematam in c. statuimus de cretũ, 1. q. 1.

† Alias ita: Mandamus quatenus.

g ¶ Interueniẽte pecunia.] ex pact. s. eo. de hoc quod esse non debet, inf. eo. tua. 2. q. 2. quã pro. & sup. de pac. c. vl.

h ¶ Tibi.] ignoranti, aliter capitulum vel episcopus cum eo dispensare non potuisset. inf. c. proxim. in fi.

i Resignasti.] postq intellexit simoniã fuisse comissã, qa ad hoc tenebat, u. s. pxi. & sic facto aiter ut ei prodicat, & sic punit sine culpa, quod est cotra illud gñale, i. e q culpa caret, & c. sup. de cost c. 2. Sed hoc e spãle i casu, 1 odiu si mõiacorũ, qa si nõ puniret, mis freqntaret illud crimẽ.

k Elegerũt.] dispẽsatiue: & ita hẽs hic ar. quod capitulũ di spẽsat cũ simoniaco. Sed pt dici, q capitulũ no dispẽsat, sed ipsũ eligit p dispẽsatione epi, nã eps de cõsilio capituli cũ talib. dispẽsat, 1. q. 5. psentiũ, & de elect. c. de obseruata distinctione ibi, circa platione, ar. j. c. pxi in fi. & sup. de iud. at si clerici, & 1. q. vlt. c. rga simoniacos, cõtraria itelligunt, qñ ipsimet simoniaco coin ttut, vel cõsentiũt, seu iste simoniacus ñ fuit s. e. d simoniace. & io non fuit indignus mia, quia alieno vitio laborauit. C. de nat. lib. legẽ. & io pp vitium alienum dispensatur cũ eo.

l ¶ Indulgentia.] Ex hoc notatur, quod capitulum dispensauit

fauit, cũ isto, sed põt intelligi, ut dictũ est in prox. notula; & expone, indulgẽtia, id est gratia, quia no tenebant eum eligere nisi vellent, & ita gratiam fecerunt ei.
a Primæ.] simile, ff. de pac. do. inter soceru, in fin. ff. de sta. hom. l. liber homo. C. de re. pig. l. vl. in fi. & sup. de re nũc. cũ inter P. & ita habes hic, q actio semel extincta, ampli⁹ nõ reuiuiscit, de con se. dist. 4. queris, ff. de sol. qui res. §. aream. & C. de remis. pign. cum ex causæ, argu. contra sup. de appel. cum cessante. Bern.

NObis.] Due sunt partes principales. Secunda, ibi, ad vltimum Abb.

CASUS. Vacante quodam Plebanatu. Capitulũ eiusdẽ plebis dedit ptãtẽ eligẽdi quatuor, q eligerẽt Plebanũ. amici illius de cuius electione sperabat, promiserũt u... pdictis quatuor, vel ẽt oĩb. pecuniã se soluturos, eo tñ ignorãte & sic interueniẽte hmõi pmissione elect⁹ fuit: qrit an talis electio ppa sit imp̃bãda: Rñdet papa, q quis illius pmissionis conscius non fuit hmõi electio, si de hoc constiterit, est rep̃bãda, nisi constaret illos, q pm... fecerũt, fraude ... id fecisse in dispẽdiũ illius, q fuerat eligendus. Sedo ... põnit: Ecce ... electus in Prelatũ ... ecclesiæ, illa electio rep̃bata e... simoniacã prauitatẽ, ut dictũ est. Querit, utrũ eps cum tali ... ualeat dispensare? & rñdet, q simonia ab alio cõmissa, alii nocet q culpabilis non fuit: nisi illud factum fuerit in dispendiũ electi, quia ei nõ nocet, cum fraus alicui prodesse non debet.
b ¶Tñ ignorãte.] ita tũ postmodũ habente, quia tũc ei nocet, inf. eo. sicut. A in.

quam fratres tui misericorditer tibi fecisse noscũtur, contentus existens, ratione primæ [a] receptionis, nihil audeat in ipsa ecclesia vendicare.

¶ Cœlestinus tertius.

¶ *Electio simoniaca est cassãda, si propter hoc electoribus promissa fuit pecunia, quamuis electus ignoret: nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. hoc dicit primo. Cum electo reprobato per vitium simoniæ non dispensat eps hoc dicit secundo. Abb.*

CAP. XXVII.

NObis † fuit ex parte tua intimatum, quod cum quatuor essent a capitulo constituti, qui debebant quendam eligere in Plebanum, amici eius, de cuius electione spes habebatur, vni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos; eo tamen ignorante, [b] qui huiusmodi promissione interueniente [c] postmodum est electus & infra.

¶ Quia igitur super hoc cõsulere nos voluisti. Consultationi tuæ breuiter † respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat id malitiose fecisse, [d] quamuis ipse † promissionis conscius non fuerit, eius tamen electio, tanquam simoniaca prauitate præsumpta, est penitus reprobanda, [e] & infra.

¶ Ad vltimum, quod in fine consultationis tuæ inuenimus, hoc duximus respondendum. Quod aliquis † in ecclesiæ cuiuslibet [f] prælatum electus, & vt dictum est, per prauitatem simoniacam reprobatus, ab episcopo suo dispensationem [g] aliquam obtinere de iure non potest.

¶ Idem Linconien. † episcopo & Priori de Pontefracte.

¶ *Qui dat Prælato pecuniam ne ipsum in iure suo de facto molestet, illam repetit, si Prelatus promissa non seruat. h. d. inhærendo litteræ.*

CAP. XXVIII.

DIlectus † filius R. Præpositus nobis exposuit, quod cum Eboracen. archidiaconus † eũ multis grauaminibus afficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecuniæ se daturum, vt ab ipsius desisteret læsione, verum dictus archidiaconus post receptionẽ pecuniæ super

[Glo. seq. arg. a contrario, & id coadiuuat per tria iura, sed tenet contrarium, a leg. duo canones.
c ¶ Interueniente.] Insinuatur ex hac litera, q licet pecunia promissa uel data interueniat; si propter hoc ad eum eligendum non fuerunt moti, quem alias electuri erant. non propter hoc est electio uitiosa, argum. C. si ex fal. instr. l. 3. & sup. de re iud. cum I. & A. & 1. q. 6. cap. vlt. sed verius est, quod simonia commissa est, quia constat promissionem interuenisse ante electionem: qualiscunque fuerit intentio eligentium, nulla promissio vel pactio debuit ... tunc interuenire. argu. 100. dist. nouit, quod habetur ibi pro Palea & 1. q. 1. ... Tancr.
d ¶ Malitiose fecisse.] Not. q malitijs hominũ non est indulgendum ... sup. de resc. super literis, & c. sedes Apostolica, & ff. de rei vend. in fundo. & alterius odio alius prægrauari nõ dẽt, C. de inof. testa. si quis in suo.
e ¶ Reprobãda.] Et ita alienũ factũ alij obest: sic alienũ factũ ĩpedit viucapionẽ bonæ fidei possessoris, C. de vsuc. pro ep. l. 1. licet n. ille nõ peccauerit, electio tñ viciosa est pp eligẽtes, i. cum peccant electores in forma, licet electus non sit in culpa, s. de elec. Cumana. & c. ecclia ve... rit ille de illa simonia, eps hac vice cũ illo non potest dispẽsare, secus in simplici beneficio post liberã resignationẽ sup. de elect. c. pen.
f ¶ Cuiuslibet.] id est alicuius. simile s. eo. ti. nem. o. in prin.
[Gloss. seq. ponit duas lecturas, quæ patent.
g ¶ Ab episcopo suo dispensationem] pot hoc intelligi, q̃n electus simoniam com... adhibenda, 1 q. 1. erga simoniacos. & s. de iud. at si clerici, et sic differat casus iste a pcedẽti, cu eo, q si simoniã committit, solus papa dispensare p... ignorãtib. ... dispẽsat eps, ut ca. s. e. de simoniace. & plenius s. de renūc. post trãslat onẽ 2. Vel intellige. §. istũ i eodẽ casu cũ prin. & pria qõ fuit, qd iuris esset super electione taliter facta, ut po n. i in prin. Vltimo adiecit, si talẽ electionem contingeret reprobari, vtrũ eps posset cũ eo dispẽsare, ut iterũ eligeret, & ad eãdẽ plebanõe? Et rñdet q no, & intellige q nõ põt illa uice, qa hoc qrebat, ut dixi sup in prin. 1. resp. in fin. & hoc videtur uelle illa litera, ut dictum est per prauitatẽ simoniacã, &c. & sic refert se ad primũ casũ, scilicet qñ eo ignorante simonia commissa fuit. B.
DIlectus.] Dãs pecunia alicui, ne i iure suo de facto mol...

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cõpi. Vide præ alia hic ... & ... nõ ... 1. q. 1.

† Alias taliter.

† Hæc etiam videtur sententia B. Th. ... ad ... argum.

† In aliquot recentiorib. ita quamuis ipse tempore promissionis conscius ... fuerit, ita in antiquis, ut est impressum.

† Alias ita: ... ecclesia qualibet prælatus electus.

† Linonien.

† Cap. 10. e. ti. in 2. cõpi. Et intelligitur hanc de ... iuxta d. ... simoniacam B. Tho ... ad ... argum.

† Archidiaconus, habẽt ... exẽplaria Greg. ... inter ... dationes, ... archidiaconus, ... accepit ... Et 1. qõ. 7. ex multis & qõne. s. ca. vlt. Io. And.

10 20 30 40 50 60

molestetur, potest illam repetere, h.d. secundum generalem intellectum. Diuiditur. In prima, querela: In secunda, dat iudicem: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Archidiaconus Eboraceñ. R. Præpositum multis grauaminibus & iniurijs affligebat, vt archidiaconus ab iniurijs desisteret Præpositus promisit ei certam pecuniæ quantitatem se daturum & persoluit: sed post receptionem pecuniæ archidiaconus super dignitatibus & beneficijs ab eius molestia nõ quieuit. Vnde Præpositus domino Papæ fuit conquestus: mandat Papa quibusdam, quatenus si est ita, compellãt archidiaconũ restituere quod accepit, si ipsum contra promissionem suam venisse constiterit. Nota per hanc decret quod licitum est alicui redimere vexationẽ suã.

dignitatibus, & beneficijs eius, ab eius molestia non quieuit. Ideoq; discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, archidiaconum restituere quod accepit,[a] (si eum cõtra promissionem [b] suam venisse constiterit) compellatis.

¶ Innocentius iij abbati de Iugo Dei, & Priori de Silla.

Pro benedictionibus nubentium & exequijs mortuorum nihil exigi debet.

[Glo. sequens notat infra eo. quod restitiitur danti, &c. distinguit demum, aut vexans habet ius, &c. tenet contrarium, & sol. cap. decimas. quod videtur obstare.

a ¶ Restituere quod accepit.] cum indebite & iniuste receperit. 1. quæst. 1. nullus Episcopus. Nota ex eo quod præcipitur ei restituere, quod accepit, ei qui dedit, innuitur non esse turpitudinem ex parte dantis ius suum redimere volentis. argument. infr. de magist. prohibeas. & argum. 1. quæstio. 3. quæsitum, & infra de vsur. cap. 1. & sup. de feud. insinuatione. Dicas quod ius suum nulli redimere 1 licet in re spirituali: vbi ille, qui petit, ius habet in re illa, quia simoniam committeret, vt supra eodem. Matthæus, sed agere debet per superiorem, argument. supra eodem ad aures, sed cum ille, qui vexat, nullum ius habet, nisi quia illum vexat de facto, malitiose, & iniuste: Dicunt quidam, quod nullo modo potest redimere: Sed verius & æquius videtur, quod cum iniuste vexatur, 2 quod possit redimere suam vexationem sine peccato, iuxta illud Apostoli: Redimẽtes tempus, quoniam dies mali sunt, & hic argument. Contrarium tamen argumentum est. 16. quæst. 7. decimas, vbi dicitur. quod Episcopi decimas redimere non debent 3 à populo: & tamen populus non habet ius retinendi. Solutio prohibetur ibi, quod Episcopi decimas non redimant à rusticis, ne alij inde sumant exemplum: & ne propterea credant se habere ius in decimas, vnde compellant rusticos, & ita intelligitur cap. decimas: sed non committeret Episcopus simoniam, si quandoque redimeret decimas. Idem dicendum est de beneficio, vel officio iniuste interdicto, & excommunicatione iniusta, scilicet, q non committit simoniam, qui dat pro sua restitutione officij vel beneficij, vel absolutione excommunicationis, vel interdicti: sec ille, qui recipit simoniã, committit: qui dat, nullum ius acquirit: sed dat, vt ius acquisitum retineat vel redimat, quod licitum est, arg. 1 quæst. 3. quæsitum est, & infr. de vsur. cap. 1. si vero iuste sit suspensus vel excommunicatus, si pretium dat, vt restituatur, vel absoluatur, simonia ex vtraque parte committitur. sup. eo. nemo. 1. quæst. 1. nullus Episcopus. & §. præcedenti, & sup. eo. ad aures, & 1. q. 3. non solum. [Glo. seq. no. à contrario, quod si seruasset, &c. tenet contrarium, in si. arg. q non seruanti, &c. alleg. contrarium.

b ¶ Promissionẽ.] ergo videtur, quod si contra promissionem non venisset, quod non compelleretur restituere, quod taliter recepit: quod non est verum: vnde supple, maxime. 4. quia si constiterit, q iniuste acceperit: compelleretur ad restituẽdum, & crimine concussionis puniretur, C. de cond. ob turp. caus. quod euitandi. Crimen vero concussionis 5 est, cũ quis minatur alicui nisi ita velit facere, vt 23. q. 1. militare, & sup. de concus. l. 1. & 2. præterea non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatũ. 14. q. 6. si res, & de pœn. dist. 5. falsas. & q possit repetere, est arg. 14. q. 5. non sane. Item arg. ex hac littera, q non seruanti fidem, fides non est seruanda sic s. de iureiur. peruenit. Arg. cõtra 33. q. 5. quod Deo pari. Ber.

1 De hoc art. præter Doct. hic vide Beatum Thomã in suo capitis citatum, & Turrecrematam in c. quæsitum. 1. quest. 3.

2 In hac ac quisito secus in acquirendo infr. eod. sicut. sup. eo. Matthæus, quæ patet. Ioan. And.

3 De hoc ar. vide plene p Turrecrematam in c. Alliter. 1. q. 3.

4 Secundum Ala. Tan. & Vincẽtium Philip. Inn. & Host. quos videto ad hoc Io. And.

CAP. XXIX.

SVam † nobis parochiani de Villa franca queri moniam destinarunt, quod † capellanus eorũ pro exequijs c mortuorum, & benedictionibus nubentium, d minus licite pecuniam ab eis exigit & extorquet, & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus dictum capellanum, vt à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competenter, e moni illi conquesti sunt papæ: vnde mandat quibusdã, quatenus capellanum illũ moneant, vt à tanta præsumptione desistat, & pro excessu satisfaciat competenter. Si autem obedire noluerit, ipsum puniant pœna canonica.

† Cap. 1 eo. tit. in 3. cop. Vide citatos supra in c. cum in ecclesiæ, & in ca. veniens.

† Alias ita: q Capellan pro coru exequis mortuorum, &c.

5 Præter Joc. & Host. hic vi de Turrecremat. in c. nobemus. q. 1.

SVam.] Primo ponit querela: Sedo iudicis datio, secũda: ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Capellanus de Villa franca pro exequijs mortuorũ, & benedictionib. nubentium exigebat pecuniam à parochianis suis iniuste, & extorquebat, Parochiani illi conquesti sunt papæ: vnde mandat quibusdã, quatenus capellanum illũ moneant, vt à tanta præsumptione desistat, & pro excessu satisfaciat competenter. Si autem obedire noluerit, ipsum puniant pœna canonica.

[Glo. sequens recitetur per obiectionem, & distinguit.

c ¶ Pro exequijs.] Sed nunquid licitum est sacerdoti recipere pro exequijs. Dico q sic, si ei sumptus desunt, 1. q. 1. iudices, & tamen gratis dicitur celebrare, sicut testis, qui recipit sumptus, 4. q. 3. c. si testes, §. venturis, & Episcopus recipit procurationem pro consecratione ecclesiæ, s. eo. cum sit Romana. & iudex gratis iudicat, & tamen recipit sumptus, ff. de offi. præsid plebiscito. & s. de vit. & honest. cle. cum ab omni. Nec est inconueniens q clericus locet operas suas, cum non habeat vnde viuat, 9. dist. cap. 1. & 3. sed sacerdos qui ex officio suo ad hoc tenetur: & qui habet victum suum, suis sumptibus tenetur spiritualia ministrare, de conse. dist. 1 sufficit. Si tñ consuetudo est, q aliquid detur in exequijs mortuorũ, & consimilib. licet sacerdoti non detur actio ad hoc petendum, ñ potest cogi populus ad obseruandam honestam consuetudinem, J eo. ad Apostolicam. consuetudo. n. attenditur in recipiendis munerib. circa spiritualia. arg. 1. q. 3. quæsitum, & 63. dist. Agathosa. 9. q. 3 conquestus. & in Auth. de san. epis. §. pro consuetudinib. coll. 9. Ioan.

d ¶ Benedictionibus nubentium.] quæ sacramenta sunt, vnde non reiterantur, supra de sec. nupt. cap. 1. & 3. sic supra eodem cum in ecclesia. vbi de hoc.

[Glo. sequens recitetur per obiectionem de dec. de hoc.

e ¶ Satisfaciat competenter.] restituendo ablata. 14. q. 6. si res. & ita si satisfacere vult, & emendare, non punitur. vnde non videtur simoniam commisisse: quod si esset, deponeretur, supra eodem de hoc, & cap. insinuatum. si non destiterit, punietur canonica pœna: quia poterit ab ecclesia remoueri, ideo noluit Papa eum punire, si se correxerit quasi cum eo dispensando.

DIlectus.] Diuiditur. Nam in prima ponitur consultatio. In secunda distinguens responsio, ibi, Nos. In tertia mandat, ibi, Iniugens. In quarta instituit ibi, Illud tamen. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Cantuarieñ. dum ipse dioecesim suam visitaret in monasterijs & alijs locis religiosis inuenit pullulasse simoniacam prauitatem, ita quod in eis multi pretio sunt recepti qui gratis recipi debuerunt; Sed quia multitudo erat in causa, quæsiuit Papa, an seueritati sit aliquid detrahendum; Et ipse respõdet, q si prædicti coram ipso fuerunt accusati, postquam crimen

men ordine iudiciario fuerit comprobatum, tam dantes, quàm recipientes canonica pœna puniat: Si autem per solam inquisitionem de hoc sibi constiterit, illos, qui per simoniam in locis talibus sunt recepti, inde remoueat, & ad monasteria dirigat arctiora ad pœnitentiam peragendam, & Abbatibus, Priorib. & prelatis quibuslibet & officialib. eorundem iniungat pęnitentiam cõpetentem: & donec illam peregerit, ab executione sacrorum ordinum suspendat eosdem. Iniungens epis suis, vt hãc formam per suas diœceses faciant obseruari: tñ si gratis sine aliqua taxatione fuerit eis oblatum, illud gratanter recipi poterit. Not. pęnam regularium, qui per simoniam sunt recepti; vt qui conuictus est in modũ accusationis, debeat deponi: qui in modũ inquisitionis, in aliud monasteriũ arctioris religionis debet detrudi ad pœnitentiã peragendam. hodie standum vr̃ illi constitutioni, inf. eod qm̃. Item si gratis aliquid detur sine aliqua taxatione: illud recipi põt. [Gloss. sequens not. quod vbi, &c.

a ¶ Inuitari.] ex hoc videtur quod in talibus non potest interuenire pecunia, vbi quis est inuitandus, sup. de pact. c. vlt. & infr. eod. tua. & 1. q. 3. quam. Ad hoc enim vt ad fidem aliquis conuertatur, bene potest dari pecunia, 23. q. 4. cap penult. & quæst. 7. quod autem, 45. dist. qui syncera. & sub tali conditione possumus aliquam ducere in vxorem, 28. quæstio. 1. caue. & duriori pensione possum aliquem onerare, vt conuertatur ad fidem, 23. quæstio. 6. iam vero. Talis enim conditio bona est.

b ¶ Multitudo.] propter multitudinem detrahendum est seueritati, 50. distin. vt constitueretur, & 44. distin. comessationes, & 23. quæst. 4. non potest, & supra de tempo. ord. cap. 2. vbi de hoc.

[Glossa sequens arg. quod propter connexitatem, &c. allegat duo iura in contrarium; ponit opin. Ioan. soluit cum Vincent. & Tancre.

c ¶ Dantes.] argum. quod ratione connexitatis sententia lata contra dantem præiudicat recipienti, argum. 81. dist. tantis Daniel. 3. quæst 6. hæc quippe, 59. dist. ordinatos, & supra de accusatio. ad petitionem. argum. contra, infra de adulter. significasti. & 2. quæst. 5. interrogatum. dixit Ioann. 2 quod tunc præiudicat quando sunt præsentes, & sciant causam agi: aliter non, ff. de re iudic. sæpe, sup. de re iud. cap. penult. Dic vt dixit Vincent. & Tancr. quod præiudicat quando tam accipientes quàm dantes de hoc accusantur & conuincuntur: aliàs non, ff. de adulte. denunciasse, §. quæritur, nisi quo ad præsumptionem, vt si ob hoc esset orta infamia, indiceretur purgatio. argumen. illius decret. significasti. Bernardus.

d ¶ Seueritatis.] scilicet depositionis. sup. eod. de hoc, & cap. insinuatum, & sup. de accusatio. c. inquisitionis. [Glo. sequens signat contrarium, & ibi remittit.]

e ¶ Amotos.] hic patet, q̃ cõuictus de crimine simoniæ in modum inquisitionis, non deponitur: sed tantum remouetur ab administratione siue beneficio, sicut in alijs criminibus fit; vt supra de accusat. qualiter, & c. cum dilecti, & supra eod. de regularibus. contrarium tamen habes supra de accusa. inquisitionis, vbi de hoc. Hodie videtur standum illi constitutioni, infra eo. quoniam, circa regulares simoniacos. [Glo. sequens primo obijcit, & sol. Secundo quærit an collegium, &c. arg. quod sic, per quattuor iura alleg. quattuor in contrarium, & rationem ponit opin. Io. & tenet cum Tancr.

f ¶ Officialibus.] sic sup. eod. veniens. Sed quare tantum prælati & officiales puniuntur, & non totum capitulum, cum omnes in hoc deliquerint, & omnes de capitulo intelliguntur scire quæ sciunt eorum maiores, vel administratores. vt ff. ad municipa. l. municeps? Potest dici, quod ideo prælati & officiales puniuntur, quia eorum consilio & auctoritate omnia fiunt, 10. q. 2. episcopus, C. de app. iudicib. & l. [illegible] 2. vbi officiales puniuntur, quia non resisterunt iudicibus perperam procedentibus, & arg. 2. q. 7. qua propter. Sed nunquid collegium 3. ipsum poterit accusari aut inquiri de crimine ipsius? Videtur quod sic 12. q. 1. qui manumittitur, & supra eod. veniens. nam vniuersitas conuenitur ratione metus, ff. quod met. causa, metum, §. 2. ecclesia enim delinquere potest, 7. q. 1. sicut. Sed contra videtur, quod vniuersitas non potest excommunicari, vt argum. 24. q. 3. si habes, infr. de sentent. excommunicat. Romana §. vltim. (lib. 6.) nec dolum committere potest, ff. de dolo. sed si ex dolo § sed an. nec vniuersitas dicitur aliquid possidere. ff. de acquiren. possess. l. 1. §. penultimo. Item vniuersitas per actorem vel procuratorem syndicum debet se defendere, sed in crimine non interuenit procurator, 5. quæstio. 3. in criminalibus, & supra de accusat. veniens. Ioan. dicit quod vniuersitas non potest accusari vel puniri: sed maiores de vniuersitate, vt hic dicitur, & supra eodem veniens T. dixit & bene, quod licet vniuersitas siue collegium non possit accusari: potest tamen inquisitio fieri de excessibus collegii, & canonice puniri possunt: sed illi plus quos magis delicti causam esse constiterit. 3. de cleri. excom. mini. latores, & hic, & supr. eod. ueniens, & 44. dist. comessationes, & 25. q. 2. ita nos, & ff. de conditio. & demon. municipibus, [Glo,

neatis sibi (si obedire nolueris) pœnam canonicam infligentes.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiscopo.

Si per accusationem cõstat monachum simoniace fuisse receptum, receptus & recipiens deponuntur. Si verò per inquisitionem receptus, in arctius monasterium detruditur: recipienti verò & maioribus pœna condigna imponitur & interim ab executione ordinum sacrorum suspenduntur.

CAP. XXX.

ij Dilectus † filius A. nuncius tuus pro parte tua proposuit, q̃ cum Cantuarieñ diœcesim visitans in monasterijs & religiosis locis pullulasse repereris simoniacam prauitatem; ita q̃ in eis multi pretio sunt recepti, q̃ potius gratis recipi debuissent, imo etiam ad religionis obseruantiam inuitari.[a] Dubitas igitur, an quia multitudo[b] reperitur in causa, seueritati sit aliquid detrahendum?

¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si aduersus eos, qui labe fuerint huiusmodi maculati accusatio coram te canonice instituta, postquam † crimen ordine fuerit iudiciario comprobatum, † tam in dantes,[c] quam in recipientes canonice, seueritatis[d] exerceas vltionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem cõstiterit, eos, qui per simoniacam prauitatem in locis talibus, sunt recepti, ab illis amotos,[e] ad agendam pœnitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem & Abbatissis, Prioribus, Prælatis quibuslibet, & officialibus[f] eorundem iniungas pœnitentiam competentem, & donec illam peregerint, eos à sacrorum ordinũ executione suspen-

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. vide Host in sum. titul. de simonia, §. qua pena feriatur. & de varijs pœnis simoniacorũ adde Bernardinum Diaz in pract. cri. cano. c. 85.

2 Præter Do. hic, vide Guidonem Papa decis. 50. vbi de simili materia.

2 Qui hoc et no. in p. ca 70. dist. tãtis, & 2. q. 6. hæc quippe. Ioan. and.

† Aliàs ita: postquã crimẽ eorũ, &c. † patefactum

[illegible] hoc ar. [illegible] 217 [illegible] Alex. consil. 164. Anchar. consil. 157. Old. cons. [illegible] Iaf in l. si gs [illegible] C. de [illegible] c. dilecto, supra de except.

[Gl. seq. opponit, & remittit.]

a ¶ Suspendas.] sed nonne sunt ipso iure suspensi? Sic, de hoc dictum est sup. eo. accusatum, acta vero penitentia restituuntur executioni auctoritate Papæ. B.

b ¶ Taxatione.] hoc iō dicit: q̃a taxatio est q̃dā vēdō, ff. de iu. do. plerūq; §. si ante, & quasi q̃dam pactio videtur.

c ¶ Gratis.] j. eo. tua simile 18. dist. de eulogijs.

Licet.] Diuidit in tres partes. In prima ponit exordiū. In scd̄o narrōnē, & factū & ordinē p̄cessus, & allegat p̄ & cōtra. In tertia interloq̄t. Scd̄a ibi, Cū igitur. Tertia ibi, Ne vero, & clarius declarat hoc p̄ c. seq. q̄d venit ad declarationem huius. Abb. Siculus.

CASVS. Ostēdit Papa in decretali p̄nti q̄ p̄lati tāto diligentius subditorum excessus corrigere dēt: quāto eorū offensas dānabilius deferūt incorrectas, q̄d ostendit exēplo Heli, q̄ licet in se bonus existeret, quia tñ filiorū excessus nō corripuit, & in se, & in ipsis vindictā accepit: Prælatus .n. cōtra subditos trib. modis exceptis notorijs procedere pōt, p̄ accusationē, denunciationē, & inq̄sitionē ipsorū, ita videlicet, q̄ accusationē p̄cedat inscriptio, denūciationem admonitio, & inq̄sitionē clamosa insinuatio, & hoc probat auctoritate Dñi dicētis: Descendā, & videbo vtrū clamorē, q̄ venit ad me opere cōpleuerit. Cū clamor p̄uenit ad Prælatum, descēdere dēt, & videre an veritas sic se hēat & hoc idē ostēdit p̄ canonē antiquum: si quid de quocunq; clerico ad aures prælati peruenerit, quod iuste offendere possit, non statim credat, sed prius cum canonicis suis veritatem inquirat: vt si culpam inuenerit, ipsam puniat, non tanquam ipse sit accusator & iudex: sed fama deferente, suum officium exequatur, ita videlicet vt iuxta iudicij formam, sententia formetur: his præmissis descendit ad casum cuius occasione præmisit prædicta No. quod ille qui venit ad denunciandum, admittitur ad testificandum. Item not. q̄ admonitio præcedere debet denunciationem, aliàs denuncians repellitur.

d ¶ Excepit.] i. recepit, sic 23 q. 5. non est nostrum, sup. vt lite non cont. quoniam, §. pen.

e ¶ Filijs.] s. Ophni & Phinees.

f ¶ In bello] q̄ habuerūt filij Israel cū Philistheis, 1 Rē.

g ¶ Expirauit.] 37. legant.

das, a iniungens episcopis tuis, vt hanc formā per suas diœceses studeant obseruare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione b gratis c oblatum.

¶ Idem Priori S. Victoris, magistris, I. Bonoñ & & L. Modiceñ. canonicis.

¶ *Abbas cōtra testes, qui deposuerunt cōtra eum de simonia in iudicio inquisitionis excipere potest, q̄ sūt inimici, & conspiratores: aliàs vero exceptiones criminū opponere nō pōt.*

CAP. XXXI.

Licet † Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinę vindictam excepit, d dū filijs e eius in bello f peremptis, ipse de sella corruens fractis ceruicib. expirauit, g † Ad corrigēdos igitur subditorum excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilius h eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos (vt de notorijs i excessibus † taceatur) & si tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum, vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, † k sic & denunciationem charitatiua correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire. ¶ Descendam l (inquit Dominus) & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad Prælatum, cum per publicā famam, aut insinuationem frequētem, subditorum sibi referuntur excessus, & tunc debet descendere, & videre, i. mittere, & inquirere, vtrum † clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nā iuxta canonicas sanctiones m si quid de quocunque clerico ad aures Prælati peruenerit; quod eum iuste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, vt si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit idem accusator & iudex, n sed quasi fa-

ADDITIO. Vnde de eo dicitur:

Vulnere crudeli fractus ceruicibus Heli
Corruit à sella, tristi veniente nouella.

h ¶ Dannabilis.] 81. dist. dictum est, & s̄. de off. ord. irrefragabili.

i ¶ Notorijs.] nō est necessarius accusator vel testis, vel inquisitio, vel denunciatio, s̄. de accu. euidentia, & 1. q. 1. de manifesta & c. scelus, sic s̄. de accu. qualiter 2. nec est purgatio indicēda j̄. de pur. cā. cū dilect.

[Gl. se. ponit duos casus, in quib. monitio est necessaria, & tres in q̄b. nō est necessaria: primus in accusatione dupl'r soluēs q̄dā contraria: secūdus in inq̄sitione: tertius in pecuniaria causa, huic opponit de l. debitores, & soluit.

K ¶ Inscriptio.] Ex hoc patet, q̄ vbi agit in modum accusationis nō dēt p̄cedere admonitio: ad quid .n. fieret admonitio, cū ēt post p̄nam posset accusari, & deponi, si esset conuictus ar. 33. q. 2. admonere, & 25. dist. primum. Sed vbi de crī ciuiliter agit, ad p̄nam p̄cedere dēt admonitio: & sic loquit illa decre. 2. q. 7. accusatio. & c. seq. & s̄. de acc. c. 2. Item vbi agit ad pœnam excōicationis, p̄cedere dēt admonitio. 16. q. 7. oēs decimæ, 17. q. 4. de p̄sbyterorum, 12. q. 3. indigne, & j̄. de sen. exco sacro, sed in pecuniarijs causis non est necessaria admonitio: licet sit argum. Contra, C. de pign. debitoris, sed illud intelligitur ex honestate, & sic possent intelligi prædicta capitula. 2. q. 7. accusatio, & cap. seq. sed cum agitur in modum inquisitionis, non est necessaria admonitio: sed sufficit sola fama vel clamor, vt hic patet. Io.

l ¶ Descendam.] 2. q. 1. Deus omnipotens.

m ¶ Canonicas sanctiones.] 86. di. si quid vero.

n ¶ Iudex] non .n. potest quis esse accusator, & iudex simul, vel accusator & testis, 2. q. 1. in primis, & c. multi, & 4. q. 4. c. j. & 2. nisi in causa denunciationis, 11. q. 3. præcipue. & sup. de testi. in omni negotio 3 & idem videtur in causa matrimonij, 35. q. 5. episcopus in synodo, sed ille talis accusator siue testis, non sufficit, nisi testes inducantur. Io.

Marginal notes:

† Ca. 3 eo ti. in 3. cōp. & lib. 2. regist. Inn. iij. circa finem vbi ex integra epistola clarius intelliges, q̄ ad hunc locū spectant.

† Li. 1. Reg. c. 4.

† Qui in notorio non vsquequaque seruatur iuris ordo, u. Clarus in prac crim. seu § fi. q. 9.

1 Hāc Historiā hēs in veter. testō lib. 1. Reg. c. 4. & cur filij Heli fuerint perempti trad. Chryso. sup. Mat. 4. 17. & quid ista historia significet, docet B. Aug. lib. 17. de ciuita. Dei, c. 5.

† De hoc argu. vide quos citaui in c. super his, ver. bo oportet inscribi, sup. de acc.

Gen. c. 18.

† In antiquis codicib. & ipso registro Innocentij ita verū clamorē veritas comitetur, nam duo illa verba, qui venit, non habentur.

2 Nisi probatur dispensatu de schis. cap. 2. vbi de hoc Io. And.

3 Adde istud idem sentire Bartol. in l. diuus, ff. de cust. reo.

a ¶ Iudicij

ma deferente, vel denunciante clamore, sui officii debitum exequatur, eo semper adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formam [a] sententiæ quoq; forma dictetur.

¶ Cum igitur de Abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis ad præsentiam nostram accedentibus quidam ex ipsis nobis ipsum Abbatem de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt. [b] Contra quos cum idem Abbas exciperet quòd denunciationem huiusmodi fraterna † correctio, secundum regulam Euangelicam [c] non præcesserat, ijdem constanter assererent, quod correctionem huiusmodi præmisissent. Licet ad probandum hæc duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita, quia tamen super † hoc ipsi nondum contendere desistebant, Nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio [d] nostro voluimus inquirere de præmissis, omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, iuramenti vinculo astringentes, vt de propositis [e] plenam, quam scirent, exponerent veritatem, quorum depositiones in scripturis redactæ, cum publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia † verò tum ex assertione monachorum, tum ex ipsius abbatis confessione cognouimus, quod idem non modicam summam pecuniæ relictam à prædecessore suo expenderat, & in alia summa maiori monasterium obligaret. Nos eum, quasi de dilapidatione [f] † suspectum ab administratione abbatiæ duximus suspendendum, & quia simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata; ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuit multipliciter disputatum: alijs asserenti

a ¶ Iudicij.] sic supra de accus. qualiter, ver. fi. & ibi expositum est. Et ita iudex semper secundum finem, quem quis agit, formabit sententiam hoc est depositionis in accusatione: remotionis ab administratione in inquisitione: præsentiæ peragendæ in denunciatione, sup. de ord.cog. cum dilectus, & sup. de exce.c.j. & sup. de accu. super his, & ff. de neg.ge. Pomponius, 2. in fi. ff. communi. diui. vt fundus. Arg. sup. de concel. præb. ex parte, vbi iudex aliter sententiat, quàm allegaret, supra de accu. inquisitionis j. tamen ibi soluitur. Item contra ff. de ædi. edic. boue. §. aliquando ibi dicitur, quod licet sit actum quanto minoris: iudex tamen potest condemnare, ac si esset actum redhibitoria.

CVM IGITVR. Abbas Pomposianus erat infamatus apud dominum Papam de simonia, dilapidatione, periurio, & insufficientia. quidam monachi Pomposiani super his denunciauerunt ipsum abbatem domino Papæ, contra quos abbas excepit, quod denunciationem huiusmodi fraterna correctio non præcessit secundum regulam Euangelij: sed monachi asserebant se illum præmonuisse, & ad hoc probandum induxerunt duos monachos: Sed quia super hoc contendere non desistebant, Papa ex officio suo voluit inquirere de præmissis, Vnde super prædictis criminibus recepit iuramenta monachorum, tam qui contra ipsum, quam qui pro ipso venerant: quorum depositionibus publicatis cœperunt disputare super illis: sed quia per dicta illorum, & confessionem abbatis constitit Papæ, quod abbas quandam summam pecuniæ ab antecessore suo dimissam expenderat, & in alia maiori monasterium obligauerat: propter hoc Papa ipsum tanquam de dilapidatione suspectum, suspendit ab administratione: sed quia simonia multis modis videbatur esse probata, abbas contra testes multas exceptiones opposuit, videlicet conspirationes, & inimicitias capitales, furtum & adulterium, vt eos à testimonio remoueret: super quibus satis fuit disputatum. quidam dicebant, quod omnes indifferenter erant admittendi, cum accusatio simoniæ ad instar criminis læsæ maiestatis procedat; Alij vero contrarium dicebant: quia licet crimina ista quantum ad accusationem paria iudicentur, differunt tamen in multis, & præterea distinguendum est inter accusatores, & testes: Papa vero æquitate pensata, ne innocens succumberet, vel prauitas simoniæ effugeret impunita: illas exceptiones tantum admisit, quæ si probentur, testes ipsi non zelo iustitiæ, sed ex odio procedere viderentur. Not. quod suspectus de dilapidatione suspenditur ab administratione. Item conspiratores, & inimici capitales repelluntur in testimonio, quia ex odio deponere videntur.

b ¶ Detulerunt.] i. denunciauerunt, vt sequentia probant ibi.

c ¶ Euangelicam] supra [illegible] & 2.q.1. si peccauerit.

[Glo. sequ. ad id quod [illegible] denunciatores [illegible], signat duo contraria, primum [illegible].

d ¶ Ex officio nostro, quo prælatus debet [illegible] prouinciam, supra de offi.ord.c.1. & supra de accus. qualiter 2. & 35.quæst.6. episcopus in synodo. & supra de accu. sicut olim. ff. de offi. præsi. l.3. ff. de suspec. tut. l.3. §. [illegible] ea. Et [illegible] dicit, quod [illegible] qui venerant ad denunciationem [illegible] inquisitionem, testes admissi sunt, sic, sup. de elect. in causis, & supra de renun. post translationem. Arg. contra supra de acc. cum P. & supra de de elec. innotuit, ad fi. sed hoc nō nocet: quia in illa, cum P. repelluntur propter inimicitias, & mutuas accusationes: hic secus: quia hic non erant [illegible] denunciatores, [illegible] admitterentur [illegible] poterant [illegible] testimonium in inquisitione. quia ex quo admittuntur ad [illegible], & [illegible] l.uu. V.

e ¶ Propositis] scilicet criminibus prædictis, de quibus denunciatus fuerat, & clamor ad Papam peruenerat: plenam & meram debent dicere veritatem, supra de accusa. qualiter 1. §. forma. Ber.

[Glo seq. præmisso de forma processus contra dilapidatorem, quærit an si reddat ecclesiam indemnem, &c. ar. quod sit, & remittit.

f ¶ De dilapidatione.] Qui enim denunciatur de dilapidatione suspectus, interim dum cognoscitur de dilapidatione, debet interdici omne genus alienationis: & si merito est de dilapidatione suspectus, dandus est ei coadiutor, sine cuius consilio nihil faciat de his, quæ pertinent etiam ad administrationem temporalem, supra de acc. cap. vltim. & supra de of. dele. venerabilis vbi plene habes, qualiter procedatur in causa huiusmodi: hoc tamen scias, quod talis qui remouetur ob dolum, infamis efficitur: secus si ob culpam C. de suspec. tu. l. vlt. Item quid si alia crimina non probarentur contra illum abbatem, nunquid si vellet reddere ecclesiam indemnem, remoueretur ab administratione abbatiæ? Videtur quod sic, supra de re eccl. non alie. si quis præsbyterorum, & supra de electio. quod sicut, vbi hæc quæstio exponitur. Dic vt ibi.

† De hoc ar. vide omnino B.Th.2.2 q 33. ar.6 adde Martinum Nauarrum in Manuali confessariorum, c.24 n. de correctione fraterna.

† super hoc ipso in registro, & in plurib. antiquis codicibus.

† In codice Barbatiæ ita Quia verò tā ex accusatione monachorum, quàm ex abbatis confessione, &c.

† Quasi dilapidatio dicitur consumptio rerum mobilium: dilapidatio verò proprie consistit circa immobilia.

a ¶ Indiffe-

1 Qualiter sit intelligendum Simoniam maius esse crimen quam haeresim, & quare dicatur similare ...

a ¶ Indifferenter.] vt, quod haec duo crimina parificentur quantum ad accusationem, & testimonium. 15. q. 3. sane. Item quia simonia est maius crimen, quam haeresis, 1. q. 1. eos. & infamis efficit, vt 1. q. 3. si quis praebendas, imo maius est omnibus aliis criminibus, infra c. prox. & 1. q. vl. in c. vlt. sed in haeresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia quilibet admittetur, §. c. tanta 79. di. si quis Papa, & C. de episc. & cle. si quemquam. De hac materia dic plene sup. de accusa tio. cum P.

b ¶ Alia poena.] quia in crimine laesae maiestatis capite quis punitur 6. q. 1. §. uerum ver. si quis cum. Item iura paternorum sepulchrorum admittuntur. ff. de suis & legi haere. l. 1. § interdum. Item non sunt lugendi. ff. de reli. & sumpt. fu. nunime, quae poena non spectat ad simoniacum, sed deponit cum nota infamiae, 1. q. 1. reperiuntur, & eadem causa, q. 3. c. ult. & C. de episc & cle. si quemquam. Vinc.

c ¶ Distinguendum.] hoc io dicit, quia per testes crimina probantur & non per accusatores, vnde non omnes qui admittuntur ad accusandum, debent admitti ad testificandum sup. de testi. de caetero.

ADDITIO & sic quia ... tua. vbi ...

c ¶ Probandis.] scilicet conspirationes, & inimicitias capitales, inf. c. proxi. vbi haec exponuntur.

† An simonia sit de criminib. exceptis, vide ...

e ¶ Quae probatae.] idem. 2 qu. b. probatis, inf. c. proxim. alias non habent uerum. Sim. 7. q. 1. qualiter, & illud Euangelii, illi satiati cessent murmuratio eorum.

f ¶ Viderentur.] In fine huius c. remotae sunt illae exceptiones. s. conspirationes & inimicitiae, furtum & adulterium, & c. vt in c. sequenti. Ber.

bus in crimine † simoniae, sicut in crimine laesae maiestatis omnes indifferenter, a ta infames, quam criminosos, non solum ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos, cum ad instar publici criminis, & legis maiestatis procedat accusatio simoniae, aliis econtrario respondentibus, quod licet haec duo crimina quantum ad accusationem, quasi paria iudicentur, differunt tamen in multis, cum alia poena [b] pro uno, & alia pro altero inferatur, & inter personas accusatorum & testium sit utique distinguendum: [c] cum non per accusatores, sed per testes crimina comprobentur.

¶ Ne uero, uel innocentiae puritas confusa succumberet, uel simoniae prauitas effugeret impunita; Nos aequitate pensata, illas duntaxat exceptiones oppositas probandas [d] admisimus, quae probatae [e] non de zelo iustitiae, sed de malignitatis fomite † procedere viderentur. [f]

P Er tuas.] Diuiditur in duas partes, principales. In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi Noueris. Et haec secunda pars subdiuiditur in quatuor: Nam primo distinguit circa quinque: Secundo coaptat illa quinque proposito, repetens factum, & declarans interlocutoriam praecedentis decretalis: Tertio transeundo concludit. Quarto recitat cessionem. Secunda ibi. Haec omnia. Tertia ibi, Tales. Quarta ibi, Vnde Abbas.

3 Hic casus Bernardi est & in antiquis exemplarib. habetur.

CASVS. 3 In praecedenti decretali dicitur, quod abbas Pomposianus plures exceptiones opposuit contra testes inductos contra ipsum super crimine simoniae. & Papa quasdam admisit, quasdam vero non, vnde videbatur, quod testes criminosi admitterentur in crimine simoniae: Quaesitum fuit a Papa, qualiter decretalis illa esset intelligenda? Respondet Papa dicens, quod illam decretalem, licet Heli, edidit, ad cuius intelligentiam sic distinguit: Primo circa modum agendi, vtrum agatur de crimine simoniae criminaliter, aut ciuiliter, & si ciuiliter agatur, vtrum de rigore, aut aequitate. Secundo distinguit circa personam, contra quam procceditur, vtrum sit regularis, an secularis, & si sit regularis, vtrum sit inferioris gradus, aut excellentioris dignitatis, an ille idem sit bonae opinionis, uel malae famae, & utrum etiam possit puniri de facili, an sine scandalo non possit condemnari. Tertio distinguit circa personas testium, vtrum sint honesti, uel criminosi, vel emendati de crimine, an adhuc perseuerent in ipso, & an ipsi testificentur ex charitate, vel odio. Quarto, quod crimina obijciant testib. utrum eadem vel minora, an paria, vel maiora. Quinto, an adsint alia adminicula, quae adiuuent testes. Recollige illos quinque modos quantum ad alterum par tem. Si ergo agatur ciuiliter de crimine simoniae secundum aequalitatem, & persona contra quam agitur sit regularis, & inferioris gradus, & mala famae & de facili possit puniri, & adsint alia adminicula; ut contingit in abbate Pomposiano, qui est persona regularis, & grauiter infamatus, & qui de facili potuit remoueri, contra talem personam secundum Laurentium testes qui emendati sunt de crimine, vel secundum alios, qui adhuc in crimine perseuerant, cum alijs adminiculis, ut puta furti, adulterii, quae sunt minora crimina, & qui ex charitate deponunt, & habent alia adminicula, admittuntur in crimine simoniae, propter criminis enormitatem, & testes tales admissi fuerunt contra illum abbatem Pomposianum, non obstantib. exceptionib. furti & adulterii, alias vero exceptiones. s. conspirationes & inimicitias capitales, Papa probandas admisit, quia eis probatis patet, quod ex odio testificantur, & sic debet intelligi decretalis praemissa, licet. Hec n. quantum ad testium receptionem contra simoniacam prauitatem, quia ille Abbas grauiter infamatus denunciabatur simpliciter secundum aequitatem, ut remoueretur solummodo ab abbatiae administratione & de facili poterat remoueri, unde ipse non expectata sententia cessit. Ergo intellige a contrario, si persona, contra quam taliter agitur de simonia, non sit talis, tales testes nullo modo admittuntur. Ber. Not. quod criminosi testes recipiuntur in crimine simoniae de aequitate, ciuiliter, cum agitur non simpliciter, sed cum alijs adminiculis. Item conspiratores & inimici capitales in nullo casu recipiuntur.

¶ Idem.

¶ *Hoc capitulum est glossa praecedentis capituli, nam tendit ad declarationem illius, an & quando testes, criminosi admittantur in crimine simoniae, & in effectu idem dicit quod praecedens.*

CAP. XXXII.

PEr † tuas nobis litteras intimasti, te dubitare super quadam epistola decretali, quam nos asseris edidisse, de testib. admittendis contra simoniacam prauitatem. Noueris igitur, quod nos illam epistolam, quae sic incipit; Quamuis ad abolendam, [g] nequaquam † edidimus, sed aliam quae sic incipit; Licet Heli, nos edidisse fatemur, ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, vtrum is, contra quem agitur de simoniaca prauitate, [h] denuncietur sim

g ¶ Quamuis ad abolendam.] quam habebas olim eod. tit. in secunda compil.

h ¶ Simoniaca prauitate.] Praeterea idem uideret de alio crimine excepto, ut hic distinguitur circa modum agendi. Ber.

† Ca. 4. e. tit. in 2. compil. Et de intellectu Gabriel. Sarayna in adnotatio. ad singular. Matth. Mattesilani. sic. ... † Id est uerisimiliter, nam illa decretalis Quamuis ad abolendam. Clementis tertii est, quam Raymundus non posuit in hac compilat. sed extat adhuc in 2. comp. tit. de simonia, cap. 4 in qua ita scriptum est. Tu se ... Aposto licam duxisti ... circa mediatores & interlocutores, per quos scelus illud plerumque consistit, ad testimonium possint contra scelerum auctores admitti, & in odium criminis admitti debeant, respondemus.

a ¶ Simpliciter.]id est, in modum denunciationis & inquisitionis. C.

[Gl. seq. opponitur ꝙ in iudicijs. & c. soluit.

b ¶ Excellentioris.]puta eps regularis, cum quo non est taliter procedendum pp maius scandalũ. Sed quare hoc dicit, cũ in iudicijs non dẽat attendi dignitas alterius, 3. q. 9. c. vlt. & æqualitas seruanda est in iudicijs, C. de prox. sacr. scri. in sacris. lib. 12. Rñdeo hoc iõ dicit, pp maius scandalũ, & reuerẽtiã ordinis excellentioris. & absurdũ videret, si taliter remoueret eps, sicut abbas: & non ita de facili procedit cõtra maiorẽ sicut cõtra minorẽ, ar. su. de accus. qualiter & qñ 2. & ubi maius scandalũ, seu periculum vertitur, cautius est agendum, 42. d. quemadmodum, 7. q. 2. c. ul. & ff. ad Carb. l. 1. §. sed & si qs, & aliter puniunt maiores, aliter minores. 24 q. 1. qui contra eccl'e pacẽ, & 45. d. cũ beatus. Io.

pliciter, a † aut criminaliter accusetur, & utrum agatur secundum iuris rigorem, an secundum temperantiam æquitatis. Item vtrũ ipse sit regularis, qui iam renunciauerit mundo an sæcularis, q a adhuc ĩ mũdo existit, & an inferioris gradus, an excellentioris b sit dignitatis. Ad hæc, utrũ ante fuisset claræ opinionis & bonæ famæ, an grauiter infamatus c & ualde suspectus, & utrum de facili possit puniri, an sine scandalo d nequeat condemnari. Præterea utrum testes sint honesti, an criminosi, & an emendati de crimine, an adhuc in crimine perseuerent. Rursus si crimina sint eadem, uel minora, e an paria, f uel maiora, vtrumve testes ex zelo iustitiæ, an ex malignitatis fomite g deposuisse credantur. Denique vtrum ad prauitatem simoniacam detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula h suffragantur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda. i Ille quidem Pompostianus Abbas qui iã pridem renunciauit mundo, erat de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia k grauiter infamatus. Cumque per monachos, qui iurauerant perhibere testimonium ueritati, simonia multis modis uideretur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes l uidelicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, ut eos a testimonio remoueret. Nos uero (ne innocentiæ puritas confusa succumberet, uel simoniæ prauitas effugeret impunitas) illas duntaxat exceptiones probandas admisimus, quibus forte probatis, testes non zelo iustitiæ, sed malignitatis fomite processisse cõstaret, ut conspirationes, & inimicitias capitales, m cæteras autem exceptiones, ut furti, & adulterij n propter immanitatem hæresis simoniacæ (ad cuius comparationem cætera crimina quasi pro nihilo o reputantur) duximus repellendas; quoniam & si probatæ fidem testium debilitarent p in aliquo, non tamen euacuarent.

c ¶ Infamatus.] simile 2. q. 1. in primis.

d ¶ Sine scandalo.] vt ex hoc facilius admittantur, vel repellantur, ar. 23 q. 4. nõ potest.

e ¶ Vel minora.]hoc ideo dicit, qa si sint eadem crimina, vt puta simonia eadem de qua agitur, non admittitur, quia socius non admittitur. ĩ de test. veniens. B.

f ¶ An paria.] hoc ideo forte dicit, qa licet repelli omnino nõ possint, cum sint emendati, quanto maiora c̃ria eis obijcit, tãto minor fides eis adhibet. Tã.

g ¶ Ex malignitatis fomite.]h. d. propter inimicos capitales, & conspiratores, qui non debent admitti: vt infr. dicitur. Ber.

h ¶ Adminicula.]quia sine alijs adminiculis, & præsumptionibus, viles testes in crimine simoniæ non sunt audiendi, quia vilib. sine 1 tormentis credi non debet, 4. q. 3. c. si testes, §. si autem ex rei, & 2. q. 1. in primis, & qa a tormentis non est incipiẽdum, ff. de q. l. 1. & inf. de re. iur. cum in contemplatione. Tan.

i ¶ Distinguenda.]hæc est intentio præcedentium distinctionem, aut. n. agitur criminaliter, aut ciuiliter. Si c̃r aliter, tunc testes c̃riosi ẽt in exceptis criminib. cõtra nominẽ audiuntur siue accusatus sit bonæ famæ, siue malæ. Si uero agit ciuiliter, tunc contra sæcularem prælatum, non sunt audiendi, vel admittendi c̃riosi testes, nisi sint emẽdati de c̃rie, & tunc admittunt de æquitate, non de rigore, nec etiã tunc audiuntur, nisi adsint alia adminicula, sed contra regulares Prælatos infamatos inferioris gradus, admittuntur criminosi, si ciuiliter agitur de æquitate, sed non de rigore, & cum alijs adminiculis, & hoc intellige in testib. ad accusandum vero bene admittuntur infames contra illum, qui est malæ famæ; vt su. eo. tanta. Io.

k ¶ In sufficientia.] Propter insufficientiam remouetur prælatus ab administratione, ĩ de æta. & qua. c. vlt. & 18. q. 2. si quis. Abb.

l ¶ Conspirationes.] conspiratio. n. grauissimum crimen est, ita ꝙ meretur deponi. 11. q. 1. coniurationũ, & c. conspirationũ. & ibi in subuersionem status alterius, conspirant, vñ tam quam inimici [illegible] sunt, & eis consentientes, ut capitulis prædictis, & su. de iudi. cum I. & A.

[Gl. seq. tractat, ꝙ inimicitiæ non capitales non repellunt a testimonio, sed fidem minuunt. Et qñ sit facta fuerit reconciliatio.

m ¶ Inimicitias capitales.] 2 Propter alias uero nõ remouet qs a testimonio 4 q. 3. §. itẽ in c̃riali. ibi tñ nõ determinat de qua inimicitia. & ff. de arbi. licet. in fi. de excu. tut. §. inimicitię. & leuis offensa non admittit legatum, ff. de adi. le. l. 3 §. nõ solum. in fi. sed minor fides eis adhibe tur. in Auth. de testi. §. si uero quis dicat. coll. [illegible] C. de test. auth. si testis [illegible] Tñ si inimici, & conspiratores [illegible] [illegible] etiã. post reconciliationẽ [illegible], ꝙ possint admitti. qa & legatũ p capitales inimicitias, vel al's grauissimas interueniẽtes admittit, sed si redeant in amicitiam, redintegratur legatum, ff. de adi. le. l. 3 §. nõ solum, in fi. & l. seq. ita tñ ꝙ non in eo negotio vel causa pro qua conspirauerunt, & reconciliatio non fit redens, arg. 3. q. 5. accusatores. Ber.

[Gl. seq. quærit de periurio, an admittatur. sol. quòd non.

n ¶ Furti & adulterij.]Et sic opponebantur minora crimina. Sed nunquid periurus admitteretur; Dicendum est quod non, quantumcunque sit emendatus: quia qui semel est periurus, ad iuramentum amplius non admittitur, 22. q. 5. paruuli, & sup. de præsump. litteras, 2 q. 7. non potest, quia præsumitur quod iterum deieraret ar. ff. de acc. si cui. §. ijsdem, & 6. q. 1. quicunque, & est expressum, sup. de testi. testimonium. Ber.

o ¶ Pro nihilo.]vt 1. q. vlt. c. ult. & sup. eo. tanta. Ber.

p ¶ Debilitarent.] & ita testis qui fuerit criminosus, licet sit emendatus, non facit plenam probationem, nisi adsint alia adminicula, criminosus enim semper habet caput vulneratum, 1. q. 1. uenium, quia & si pœniteat

† In antiq. cõpilatione, similiter, lego: sed Gregoriana exemplaria, simpliciter, hñt ꝙ agnoscũt hic gl. Host. & alii interpretes.

† Alias ita, aut criminaliter accusetur.

1 Vide Iuliũ Clarum in pract. crim. q. 21 uersic scias et ã, & Simancam in cath. inst. tit. 64 de testibus.

2 De materia huius glossæ. vide plenissime per Antonium Gomez to. 3. uaria. res. ca 12. & quæ dixi [illegible] comment. in [illegible] [illegible] q. [illegible] 55. & schol. 123.

3 Dicit Hostiensis hanc gl. intelligendã qñ de alijs criminibus agitur, vel de crimine simoniæ contra non infamatum, alias tales admitterentur [illegible] Io. An.

† De [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ad hæc [illegible] crimina [illegible] de late [illegible] in [illegible] q. 1. adde B. Thom. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad primum argumentum.

niteat. quædam tamen irregularitas manet, quæ non aboletur per pniam, 69. dist. illud. 1. q. 7. si quis omnem, & 2. q. 3. c. Enthemium, §. hinc colligitur. Lau. Debilitarentur dicta talium testium, si hæc probarentur. quia alia ad minicula aderant: aliàs si nulla fuissent adminicula, non sufficerent dicta eorum, & est ar. quod non debet quis admitti ad probandum quo probato nō prodest. C. de proba. ad probationem, simile sup. de of. deleg. cum contingat.

ex toto, a alijs adminiculis suffragantibus, præsertim b cum testes de crimine fuerint emendati. c

¶ Tales igitur contra talem d taliter e duximus admittendos; f non secundum rigorem iuris, sed secundum temperantiam æquitatis; cum ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine; sed ciuiliter, g vt ab administratione amoueretur, h tanquā immeritus, & damnosus. Et vtique tales Prælati ex leuioribus i † causis possunt ab administrationibus amoueri, K sicut quorundam religiosorum approbata cōsuetudo deposcit. Vnde prædictus Abbas, non expectata sententia, quasi male conscius sibi cessit. l

¶ Item abbati Iemblacen. †

¶ *Non imputatur electo confirmato, si eo prohibente, pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.*

CAP. XXXIII.

Sicut † tuis litteris intimasti, cum in Iemblacen. ecclesia fueris monachus, fuisti tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floren. † verum Abbate Iemblacen. post

a ¶ Ex toto.] Cum iam essent emendati de crimine, & dic præsertim, i. tm̄: non. n. crederem testem infamem esse admittendum contra infamatū nisi alia præcederent: cum à tormētis non sit incipiendum, infra de reg. iu. cum in contemplatione: nec tales admittuntur sine quæstione, 2. qu. 1. in primis ad fi. & 5. q. 5. illi. qui. Lau.

b ¶ Præsertim.] id est tantum 1 secundum alios tenetur pprie.

c ¶ Emendati.] si. n. testis emendatus est de crimine, admitti debet, si ciuiliter agitur, vt hic patet, & ar. 50 dist. quia sanctitas & c. domino sancto: & hoc verum intellige, si eum ex illo crimine non comitetur infamia, & nisi in crimine periurii, qui etiam si sit emendatus, non admittitur, sup de testi. testimoniū; sed si criminaliter agitur, non admittitur, etiam si sit emendatus: vt in decr. testimonium, & 6. q. 1. qui crimen. Itē ex hoc videtur, quod si testis, cui objicitur crimen, vt repellatur, vult probare se emendatum, quod debeat audiri, cum iam non sit criminosus, sup. de excep. denique, vbi de hoc, & arg. 3. q. 6. qui fine.

d ¶ Tales igit contra talē.] s. regularē inferioris gradus, & malæ opinionis, qui de facili potest puniri: qualis fuit abbas iste: & respicit secundā distinctionem, supra versic. Item vtrum ipse regularis, & c. pro altera parte tantum.

e ¶ Taliter.] s. ciuiliter, cum agitur in modum inquisitionis ſm temperantiā æquitatis prout sequitur in lr̄a: & respicit primam distinctioné sup. circa prin. ver. vtrum is, &c. & ita tales testes contra talē p̄latum admittuntur cum ciuiliter agit ſm æquitatem: ergo à contrario sensu colligitur, q si agatur criāliter, aut ēt ciuiliter secūdū rigorē contra regularē, & infamatū, vt dictum est, non admittuntur tales testes qui non sunt emēdati, ēt cū alijs adminiculis in crīe excepto, & multo minus si agitur cōtra secularē ēt ciuiliter, & secundū æquitatē. quia tunc tales testes nō admittuntur: & sic maius est priuilegium clericorum q̄ monachorū: q. in eodē mo agēdi alij testes admittunt contra clericos, & alij cōtra monachos, arg. 16. q. 1 c. legi. & c. alia est cā, 93. di. à subdiacono: Sed ar. cōtra 2. qu. 1. in primis, vbi indistincte dicit non distinguendo inter regularē & secularem: sed illud loquitur in accusatione. Et sic patet, q si agat criāliter contra secularem, aut etiā regularem infamatum de crīe simoniæ, sine de crīe excepto: tm̄ honesti testes admittuntur, & sufficit si sint emēdati, & hoc de æqtate: vr̄ tñ p decr. Greg. quod de iure & non de æquitate admittēdi sunt testes emendati, ēt sine alijs adminiculis cum agit ciuiliter de crimine, sine aliqua distinctio. s̄. de testi, testimonium 2. ergo in simonia multo fortius, cum sit crimen exceptū, quoniā in alijs sunt admittendi testes emendati nisi in periurio, vel nisi eos infamia comitetur, vt ibi dr̄, nisi tu velles eā reducere ad æquitatē secūdū istā. Sed cōtra potius vr̄ vt. s. ipsa aduocatur ad illā tanquā ad posteriorē, ff. de leg. nouū, & sic non hn̄t locū p̄missæ distīctiones. Vltima pars primæ distinctionis tollitur, vtrū agatur ſm rigorē, &c. & sic remanet vtrū agatur criāliter an ciuiliter: vt si ciuiliter, admittunt testes emendati ſm tenore illi[9] decr. p̄dictæ. Secunda dist. tollit ex toto. s. vtrū ipse sit regularis. &c. & illa distinctio, q̄ fit circa psonas testium, remanet. Ergo hoc remanet inquirēdum, vtrū agatur criāliter vel ciuiliter de crīe, & vtrū testes sint honesti, quib. crīa objici nō pn̄t vt illi tm̄ admittant, si criāliter agit, aut fuerint criosi & emēdati: vt si agit de crīe ciuiliter, illi bn̄ admitti pn̄t ſm decre. p̄dictam, & sic difficultas huius decre. parum valet. Vel dic 3 q illa decr. testimonium, intellr̄ cū agit ciuiliter, & de crīe nō excepto, & tunc de iure cōi tm̄ testes emendati de crīe recipiunt: non intelligi ut cū agitur de crīe excepto, simoniæ. s. ciuiliter: & tunc recipiuntur testes viles, & infames contra infamatos, de æquitate, & non de rigore qualis fuit iste abbas, contra quem tales testes recepti fuerunt de equitate tantum, cū alijs adminiculis: vt hic patet, ar. opi. s̄. de testi. c. vlt. Et h. d. Tā. & Io. Lau. contra, vt sup. in no. cū iā essent, &c. & istud, p̄sertim, ſm Io. & Tā. ponit cōparatiue. Lau. exponit, præsertim, i. tm̄, & sic vtraq; decr. remanet in suo loco, & hoc innuunt illa verba; tales contra talem taliter duximus, &c. & dic tales, s. viles & criosos: contra talem, infamatum, & irregularem: taliter, s. ciuiliter, de æquitate non de rigore.

f ¶ Duximus admittēdos.] Verba ista sic expone secundum Lau. tales, s. testes emendatos de crīe furti, adulterii, & consimiliū criūm, qui ex charitate testificant sine alijs adminiculis, ſm Lau. vel si n̄ sunt emēdati, admittūtur cum aliis adminiculis. vt dr̄ in fi. gl. ſm alios, & respicit distinctionem, s̄. ver. p̄terea, & ver. vtrum ne testes p altera parte. & sequentem ver. denique.

g ¶ Ciuiliter.] quo casu admittuntur mulieres, sup. de testi. quoniam. & c. tam literis. Ber.

h ¶ Administratione amoueretur.] secundum Euangelicam veritatem. sup. de accu. qualiter.

i ¶ Leuiorib.] sit s̄ de accu. qualr̄ i si qa nō ita pingue ius hn̄t regulares sicut seculares, ar. s̄. de statu mona. cū ad monasteriū, ar. e. ti. c. 2. in fi. uel potius qa non est tm̄ scandalū pro remotione regularis, sicut secularis, & hoc est de consuetudine approbata, ut dicit in fi. c. Tunc. 4

K ¶ Amoueri.] ubi qs remouet p fraudē, i famis est: secus si p simplicitatē, ff. de suspe. tut. l. 3 §. qui obsegnitiem. & C. eo. tit. l. ul. nisi sit patronus. Inst. de suspe. tu. in prin. si uero nō exprimatur an p fraudē vel p simplicitatem ali quis amoueat, nō est infamis, ff. c. hæ. n. causæ V [Gl. seq. quærit an propter cessionem inquisiti desistat iudex, &c.

l ¶ Cessit.] & ita qui timore probationis cessit, non habebit

1 De hac expositione vide per Arch. in c. 11. dist. illud. Io. An.

2 Argumen... ad ... ibi

† Iambacen. † Temblacen. † Gerablacen.

† Cap. 5. eo. ti. in 3 comp. Et vide præ cæteris hic Henricum Boic. & extrauagātem Pauli secundi incip. Cū de testab. le. & Cassadorum deci. 1. tit. de simonia.

† Florinen.

3 Intellectus ca. testimonium, sup. de testibus.

4 Hoc verū secūdum Hostiensem nisi a detorando, i. degradando sit amotus: tunc. n. infamis est, & si causa ignominiæ non addatur ff. de his qui no. infa. l. 2. § ignominiæ. Io. An.

hēbit aliqđ priuilegium,ar.24.dist.c.vlt.Sed nunquid iudex debet desistere ab inquisitione pp ipsius cessionē? arg. ꝙ non,ff.de iud.si quis postea. Arg.contra. ff. de suspe.tu.l.post finitam,quia nec dolum facit, qui rem deserit,vt litem effugiat, ff.de alie.iu.mu. cā fac.l.item si res,§.1.& qui diffidit de iure suo,licite cedit liti.s.de postu. p̄la.bonæ,& iam finem inquisitionis consecuti sunt inquisitores, quare non dent amplius procedere inquisitores,nisi vt habeant ratam cessionē 1 sic s. de elect. dudum,in fi.Ber.

1 De hoc articulo vide amplius hic per Hostien sem Io.And. & alios.

Sicut tuis.] In prima ponitur consul tatio. In secūda rnsio,ibi Quāuis. In tertia parte ponitur quædam determinatio. ibi, Illos.Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Iemblaceñ. quendā monachum suum virum prouidum, & discretum elegerunt in abbatē: & quia Leodieñ.ecclesia cathedralis pastore carebat, ad Coloniē. ecclesiam metropolitanam ipsius accessit,& de licētia ipsius interim ministrauit.& ī monasterio Iemblacen. postmodum in Leodien. ecclesia fuit institutus eps,qui requisitus ab ipso electo, electionem ipsius noluit confirmare: sed comperto quod hoc fiebat pro extorquenda pecunia, protulit excommunicationem,ne pro facto hmōi aliqua pecunia psoluatur:& qui contrafaceret,esset excōicatus,sed quidā de fratrib.eius eo ignorante promiserunt pecuniam,& persoluerunt, & sic ab epo inuitatus confirmationem, & institutionem accepit: postmodum peruenit hoc ad notitiam abbatis ipsius:dubitauit, an posset licite ministrare in officio ab batiæ:q̄siuit a dño Papa,quid facere dēret: Rñdet Papa: licet ꝫm canones etiam paruuli; qui cupiditate parentū ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneātur.tamen quia aliud est & longe diuersum non præbere consensum,& aliud est expresse prohibere, nihil debet sibi ad pœnam & culpam imputari, ex eo quod contra prohibitionem,& voluntatem suam, à qua postmodum non recessit,alius pecuniam soluit eo ignorante, præsertim cum ille non sit ei aliqua consanguinitate cōiunctus:nisi postea consenserit soluendo pecuniam promissam,aut reddendo solutam.Alioquin contingeret, ꝙ factum alicuius parantis insidias inimico suo, ei damnosum existeret,cui omnino displiceret,& sic aliquis de dolo suo commodum reportaret.Illi vero, qui pecuniam dederunt,aut eam receperunt:in tantum culpabiles sūt quod si eorum excessus manifestus esset ecclesiæ, pœna essent canonica feriendi.No primo ar. quod ecclesia vacante potestas confirmandi electiones prælatorum nō pertinet ad capitulum,sed consuetudini statur.Item electus in abbatem & confirmatus potest excommunicare. Item si pecunia soluatur contra probationem electi, ei non obest,nisi postea consentiat ipsam soluendo. Item quod ab initio non nocebat, tractu temporis per consensum sequentem imputatur, & sic ratihabitio retrotrahitur in maleficijs, & mandato comparatur. Item dolus vnius,alteri obesse non debet,nec sibi prodesse.

a ¶ Canonicam.] Hic habes expresse, ꝙ electio potest fieri de aliena ecclesia.De hoc no,sup. de elect. cum inter canonicos.

[Gl.seq.obijcit & contra obie. arguit, secundo fatetur obiec. & illi respondet.

b ¶ Ad Coloniensem.] Sed quare hoc? nonne capitulum ecclesiæ cathedralis potuit eius electionem confirmare:& ei dare licentiam ministrādi?Arg. ꝙ nō 71.di fraternitatem 24. dis.psbyteri, sed verum est quod vacante ecclesia, capitulum pōt hmōi electiones confirmare, s.de ma. & obed. cū olim,vbi de hoc: sed hoc pōt esse de cōsuetudine metropolis ecclesiæ, quod ad metropolitanum accedant. Ber.

[Gl.seq.arg. quod confirmatus &c. & quod per hoc verbu, sub interminatione, & c. exponit, & remittit.

c ¶ Sub interminatione anathematis.] Ar. ꝙ abbas confirmatus possit excommunicare:quod verum est,& Prior ēt. s. de mai. & obe. cum in ecclesijs. Et hæc fuit snīa excommunicationis. & non 2 comminatio,vt sequentia probant, & sic est hic ar.quod per talia verba: prohibeo sub interminatione anathematis,vel sub excommunicatione feratur sententia,arg. ad hoc,s.de locato.c.1.& inf.de eo qui fur.ord. rece.c.1.Sed dicas,quod excommunicatio non fuit facta sub hac forma verborum,sed expresse excommunicauit qui contra facerent, sub hac forma: quicunque fecerit aliquid, illum excommunico, & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione lata fuit hæc sententia: & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & qui contra facit est excommunicatus, infra de senten.excommunicatio. à nobis, & supra de appellatio. præterea, & Papa refert hoc factum per istam formam: vnde si dicatur: sub interminatione, vel sub pœna excommunicationis præcipio, non est excommunicatus,qui contra facit, & sic est comminatio tantum, & hoc probatur supra de iure patrona,relatum. §. primo: & supra ne clerici vel monac. clericis, & sic intellige omnia illa iura 63. distinct. Salonitanæ, & prædictas decre. supra de loca. cap.1.& infra de eo qui fur.ordi. rece.cap.1.& alia consimilia. De hoc etiam dicitur,inf.de sagit.capit. vnico. Ber.

2 Præter Pa. [illegible] & [illegible], vide Gemnianum in c. Salonitanæ, 63.di. & Innocentium, in c.1.inf de sagittar.

d ¶ Exoluerunt.] forte bono zelo, sed non secundum scientiam,ita errauerunt.

e ¶ Canonum.] 1.q.5.præsentium,& sup. de regularib. & c.ex insinuatione.

[Gl.seq.ponit duo genera de tacente,quod consentit, & quod contradicit:ad vtrunq; signat contrarium de regula,qui tacet.]

f ¶ Præbere.] quia sæpe qui tacet,consentire videtur, 54.dis.si seruus sciente.C.de nup.si vt proponis: & hic iste abbas consensisse præsumeretur, si postquam [illegible] sciuit non contradixisset:sicut econuerso videtur contradicere,qui expresse non consentit,de conse.di.4. cum pro paruulis, ff. de procu. filiosfamilias, § [illegible] ff. de serui.vrba.prædiorum,inuitum, supra de [illegible] maiores, ver. si. Argum. contra ff.de regul. iur. qui tacet. Vinc.

subīato de medío, ipsa, quæ te prius filium habuerat, in patrem per electionem canonicam a te vocauit. & quia pastore carebat Leodieñ. ecclesia cathedralis ad Coloniensem b ecclesiam (quæ tua est metropolis) proficiscens, ipsius auctoritate in Iemblaceñ. ecclesia interim ministrasti. Cæterum postquam in Leodieñ. ecclesia fuit episcopus institutus, is à te requisitus, electionem de te factam noluit confirmare. Verùm cum hæc fieri pro extorquenda pecunia comperisses: sub interminatione anathematis c vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconsulto, & ignorante, contra excommunicationis à te factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt; d & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti libere, quemadmodum postulabas, & infra.

¶ Quamuis autem secundum sacrorum canonum e instituta, etiam paruuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur; quia tamen longe diuersum est non præbere f

a ¶ Quoniam

a ¶ Quoniam.] pro, quod sic & econuerso, quia, ponitur pro, quod, 3. q. 5. quod suspecti.
b ¶ Consanguinitate.] sup. de æta. & qual. tuam.
[Glo. seq. ponit lecturam Vinc. distinguentis inter electionem, & confirmationem.

consensum, & expresse aliquid prohibere, taliter duximus respondendum, quoniam [a] ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam (a quā postmodum minime recessisti) aliquis te penitus ignorante, promisit pecuniam & exoluit; præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate [b] coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam, vel culpam (sicut credimus) imputari, [c] nisi postea consenseris, [d] pecuniam soluendo promissam aut reddendo solutam, alioquin contingeret, quod alicuius factum, insidias inimico parantis, [e] ei damnosum [f] existeret, cui penitus displiceret, & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. [g]

¶ Illos † autem qui dederūt pecuniam, uel etiam receperunt, intantum constat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus, (quæ non iudicat de occultis [h]) pœna essent canonica feriendi.

¶ Idem decano Beluaceñ.

¶ Si clericus cum pacto cōfert ecclesiæ bona sua, ut in ipsa recipiatur in canonicum, et illa sibi retineat pro præbenda, simonia cōmittitur: secus si hoc fiat sine pacto.

CAP. XXXIIII.

Tua † nos duxit discretio consulendos, & infra.

¶ Deuotioni tuæ taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione, vel pacto largiatur, aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat, et in canonicum admittatur, huiusmodi oblatio, uel receptio fieri nō poterit sine uitio simoniæ, cū in talib. omnis pactio [i] aut conuentio [k] cessare debeat, iuxta canonicas sanctiones.

¶ Si uero pure ac sine pacto, uel conditione qualibet offerat, rogans [l] † humiliter, ut in canonicum admittatur, et bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, et clerici eiusdem ecclesiæ pure consentiant, [m] huiusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacæ prauitatis.

¶ Licet autem taliter daximus respondendum, quia nobis datum est de manife

c ¶ Imputari.] Dicit Vin. q̄ hoc intelligit cum iam aliquis est electus, & eo ignorāte & reclamante dat pecunia confirmato. Si autem nondum esset electus: licet eo reclamāte daret pecunia electorib. obesset electo, qa p pecuniam eligit, nisi dātes hoc facerent in odium eius, vt hic, et sup. eo.
d ¶ Consenseris.] Nā si consensisset, simoniam commisisset, quia consentire est, qñcunque consentire, & ante & post 1. q. 1 eos, in fi. & q. 3. si quis præbēdas & c. si quis obiecerit: qa in maleficiis ratihabitio retrotrahit, & mandato comparatur, ff. de vi & vi arg. l. 1. §. quoties, & sup. de resti. spol. cū ad sedē, in fi. & 2. q. 1 notum, & ita sm canones possum hr̄e ratum, quod nō meo nomine gestum est 9. q. 2. Lugdunen. & secundum leges, ff. de neg. gest. pupilli §. item queritur. Quidam dicunt, vt Tanc. quod aliquis potest habere ratum, sed simoniam non committit, quamuis grauiter peccet, arg. inf. c. proxi. Et in hoc sit dictū, pecuniam soluendo, potest esse argu. q̄ non sit simoniacus per solam ratihabitionem.
e ¶ Parantis.] sic ff. si quis cau. l. 2. §. 1.
f ¶ Damnosum.] quod esset iniquum, cum peccata tm̄ tenere suos auctores debeant. C. de pœn sancimus, & sup. de his quæ fiunt a ma. p. c. quæsiuit. & non debet alius alterius odio prægrauari. C. de inof. test. si quis fuo §. legis autem.
g ¶ Reportaret.] q̄ esse non debet imo qñq; punitur in eo, in quo delinquit, sup. de iure pat. pastoralis, & sup. de immu. eccl. c. ult. Ber.
h ¶ De occultis.] 32. dist. erubescant. 6. q. 1 si omnia, & 32. q. 5. Christiana, inf. c. proxi. Ber.

Tua nobis.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio. ibi, Deuotioni tuæ. quæ distinguendo prosequitur duo membra. Secundum ibi, Si vero, cuius determinationē submittit, ibi, Licet. Abb. Sic.

Casus. Si aliquis clericus aliqua de bonis suis obtulit alicui ecclæ, petēs, vt idem clericus in canonicum admittatur, & eadem bona sibi retinere liceat pro p̄bēda in vita sua: quæritur, vtrum bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum assumi absq. uitio simoniæ. Respondet Papa, q̄ si clericus conditione, vel pacto offerat bona sua, vt ea retineat pro p̄bēda, & in canonicum admittatur, hmōi oblatio non pōt fieri absq; simonia, quia in talib. oīs pactio cessare dēt: Si uero pure & sine pacto & conditione, bona sua offerat, rogās humiliter, vt in canonicū admittatur, & bona sibi retinere liceat, p p̄benda. & c̄lici pure consentiāt, talis receptio poterit fieri absq; simonia. In fine dicit Papa, q̄uis taliter duxerimus r̄ndēdū, si tñ ille, q talē facit donationē, ea intentione ducat, ut per tpalia sp̄ualia valeat adipisci: & clerici eū aliter nō reciperent, sine dubio tā ide, quàm illi apud Deum, quem nullū latet secretū, culpabiles iudicātur. No. q̄ in sp̄ualib. adipiscendis nulla conditio, vel pactum dēt interuenire. Itē aliquis potest rogare, vt in canonicum admittat. Itē ecclesia de manifestis, tñ, et non de occultis dēt iudicare. Item ar. q̄ intentio facit hominem simoniacum.
i ¶ Omnis pactio.] 1. q. 2. quam pio & sup. de pact. c. ult.
K ¶ Conuentio.] & modus etiam, su. ut eccl. bene. ca. uno. B.
l ¶ Rogans.] Not. q̄ aliquis potest rogare, ut in canon. cum admittatur. De huiusmodi precibus no. sup. de æta. & qual. tuam. Ber.
m ¶ Pure consentiant.] i. sine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, q̄ eo tempore, quo quis recipitur, potest aliquid offerre cessante omni conditione & pacto. Sed contra videtur, q̄ nō liceat tēpore receptionis, arg. 1. q. 1. emendari, ne quod gratis fieri debet, pro pretio fieri videatur, & sic uidetur habere speciem mali, a qua etiam abstinendum est, ĩ. eodem audiuimus, sup. de vi. & honest. cle. cum ab omni. & est argument. ad hoc, 1. qu. 2. quam pio, in fine: ubi dicitur, ac postmodum, &c. Sed uerum est, ut hic dicitur, quod tempore ingressus potest dari aliquid: & licitum est: dum tamen cesset ꝑ pactio & conditio, vt hic dicitur, & supra de prob. c. in præsentia. & supra de simo. ab inte. cum dilectus, & sup. eod. dilectus 2. in fine; nec ideo minus donatio gratuita dr̄, arg. ff. mand. si remunerandi, argu. 1. q. 1. iudices.

† Modic qua [illegible]

† Ca. 6. eo. ti. 3 compilat.

† Humiles ergo preces, a digno [illegible] missa, pro cō sequendo beneficio, non inducunt simoniam.

† Vide Guido. Pape decisione 80. nā illa huic loco lucem afferent.

iudices, 18.dist.de eulogijs,& argumen.ff.de off.procon. solent,§.vlt.& sup.eo.dilectus 2.in fi.alias dare siue ante siue post,simonia est,1.q.1.eos,in fine.Sed caueat ille,qui recipit,& qui dat, ne sub specie talium munerũ fraus committatur,1.q.1.si quis neque,& infr.sequitur. Io.

executionem,nisi sit simoniacus in ordine.Alij dñt contrariũ,ꝙ oĩs simoniacus ipso 1 iure suspensus est, vt 1. q.1.reperiunt,&c.quibusdam.Illud vr̃ uerũ,ꝙ siue ordinẽ siue bñficiũ adeptus est per simoniã, impedit ordinis executionem,ẽt post peractã penitentiã, su de accusa.inquisitionis, 2 rñ.

stis a tantummodo iudicare, si tamen is,qui talẽ donationem facit, ea intentione ducatur, vt per temporalia bona,quæ offert, spiritualia ualeat adipisci,& clerici, qui eũ in fratrem admittunt, nõ essent eum,nisi commoda tẽporalia perciperent,admissuri,sine dubio tam ille quã isti apud districtum iudicẽ(qui scrutator est cordium,& cognitor secretorum) culpabiles b iudicantur.

¶ Idem Priori Cantuarieñ.

¶ Nõ debet quis ordinem recipere ab eo, quẽ credit, simoniacum, sed ministrare potest in illis , quos prius ab isto recepit.

C A P. XXXV.

Per tuas litteras intimasti,ꝙ cum B. in quadã domo Cartusieñ.ordinis suscepisset habitũ monachalem, a diœcesano episcopo fuit in subdiaconum ordinatus, sed postmodũ didicit ex relatione quorundã, c quod episcopus multoties commiserat uitium simonię, propter quod idem monachus,in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri & infra.

¶ Nos igitur respondemus, vt idem in ordine sic suscepto secure ministret,d sed contra cõscientiam ad superiores ordines non ascendat,ne forte ædificet ad gehennam, licet ex eo, ꝙ conscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultatem huiusmodi sit colapsus,quam utique non euadet,nisi deponat errorem.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Pro chrismate,uel inuestitura ecclesiarũ, nil exigi dẽt, nec excusat cõsuetudo, vel nois variatio.

a ¶ De manifestis.] s̃.c.proxi. in fi.

b ¶ Culpabiles.] nõ dicit simoniaci, ad parẽ tñ pœnã tenentur,propter intentionẽ cum opere subsecuto,s̃.de biga.nup: isti simoniaci non dñr quantũ ad ecclã, nisi velis dicere , ꝙ sola intẽtio facit hominem simoniacũ, ar.1.q.1. qui studet, & c.reperiuntur, & 1.q.3.non solum, sicut sola spes lucri facit hominẽ vsurariũ, 14.q.3.c.1.ar.inf. de vsur.consuluit.Tanc. dicit , ꝙ sola pactio facit aliquem simoniacum. ar.huius decre.& s̃.ut eccle.bene.ut nostram. Ioan.

ij Per tuas.]Communis diuisio Secũda pars ibi,Nos igitur.Abb Sic.

C A S V S. Quidam B.nomine monachꝰ ordinis Carthusiensis a diœcesano epo suscepit ordinẽ subdiaconatus.postmodum monachus intellexit,ꝙ episcopus ille multoties commiserat vitium simoniæ, vñ monachus timebat in suscepto ordine ministrare, nolens ẽt ab eodem promoueri ad maiores, quærebaẗ,qd facere dẽat ille monachus?Rñdet Papa,vt secure in ordine suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam, & licet in huiusmodi difficultatem sit collapsus ex eo, quod conscientiam nimis habuit scrupulosam,eam tamen non euadet,nisi deponat errorem. Nota,quod contra conscientiam nullus debet uenire,alias peccat mortaliter.Item conscientia erronea deponenda est.

[Gl.seq.dicit asserentib.credi non debere,& signat cõtrarium.]

c ¶ Ex relatione quorundam.] quibus credere non debuit,53.dist.habuisse,ar.81.dist.si quid uero, arg.contra. ꝙ illud dicimur scire,ꝙ ab aliis audiuimus, 22. q.5.hoc videtur.

ADDITIO.Verum est quando loquitur de proprio facto non de alieno.Ber.

[Gl.seq.primo ponit opinionem Io.demum ponit cõtrarium.quam approbat. secundo obijcit , & sol.tertio querit,& soluit.]

d ¶ Secure ministret.] cum non constet ei illum simoniacum esse, alias si sciret illum simoniacum stultus esset,quia simoniacus non habet executionem,vt sup.eo. tanta.unde eam dare non potest . Præterea dixit Ioan. quod licet quis committat simoniam,nõ perdit eo ipso

Præterea si iste nescit ꝓ vero illũ esse simoniacũ,quare Papa ñ dicit ei expsse , qđ recipiat ordines abeodẽ.vt auferat ab eo errorem suum,vl̃ ei laqueũ inijciat, ꝙ esse nõ dẽt .27.q.1. c.vlt.Sol.Papa nõ debet ei dicere, ꝙ recipiat ordines ab ipso, si hẽt sup hoc conscientiam lęsam,nec Papa eius cõscientiã posset mutare , nisi ipsemet eã mutaret qa uis aĩo fieri non põt , 32.q.5.proposito,& ca. 1.& 2 unde dicit Papa consulendo potius quam pcipiẽdo, vt contra conscĩetiam nõ promoueatur ab illo epo:nisi primo illã deponat, qa q facit cõtra cõsciẽtia,ędificat ad gehẽnã, 28.q.1.oẽs, §.ex his,& s̃.de res. spo.lr̃as,& s̃. de pẽc. qm̃ oẽ Sed nunquid põt aliquis recipere ordines ab eo, quem scit simoniacũ in ordine. Dico ꝙ non:& accipiendo ordines ab eo,nõ rec pit executionem, cum ordinator nõ habeat executionẽ, s̃.e. tãta.et 1.q.1 . reperiũtur,& potius dẽt pati excõicationem,q̃ recipere ordines ab ipso,ĩ.de sent.excom.inquisitioni.ar. si uero aliquis ignoranter etiam recipiat ordines a tali simoniaco in ordine,non recipit executionem , nisi cum eo dispensetur, 1.q.1 si quis a simoniacis , & su.de ord.ab episcopo qui renunc.epi.c.1.& 2 2.quia si eam non habent,aliis eam dare non possunt,2.q.1.c.1.& ca. qui perfectionem, & q.7.Daibertum.B

IN tantã.]prouidet circa duo:Secunda,ibi,Prauam . Et prima subdiuiditur.Nã prima narrat factum: Secunda corrigi mandat & puniri ibi.Cum vero.Abb. Sic.

CASVS.Quidã suffraganei Cantuarieñ. archiepi recipere consueuerunt certam quantitatem pecuniæ ꝓ Chrisma te,metuẽtes pœnam canonicã & correctionem ꝑ hoc anticipãt tps solutionis, recipiendo in media quadragesima,ꝙ recipere cõsueuerũt in Pascha, & noĩe denariorum uariabant,denarios,quos prius dicebant chrismales. ideo appellabãt paschales,cõsuetudinẽ mediæ Quadragesimæ nuncupantes,puenit hoc ad notitiã dñi Papæ:q rñdet,cũ grã sit gratis cõferẽda,& q primo recipit prius q̃ rẽ conferat pretiosam , expressius speciẽ exprimat uẽditionis. Mãdat Papa archiepo, quatenus hmõi excessus corrigat,& suffraganeos suos & officiales eorum taliter puniat,ꝙ aliorũ culpa, sibi ob suã negligentiam non imputetur ad pœnam.In fi.dicit, ꝙ quãdã prauã consuedine de sua ꝓuincia studeat extirpare, fm̃ q̃ ꝓ inueditu

ra

† Catusien. Cartusien. Carthusien.

† Ca.7.e.ti.i 3.cõp. Vide Archi.& Gẽ. in c præter, 32. dist.

ta ecclesiarum archidiaconi marcham argenti exigebant alij Prælati, scilicet decani rurales vaccam albam, vel certam pecuniæ quantitatem pro vacca. No. contra vsurarios & simoniacos, quod mutatio nominis contractus eius substantiam non mutat. Item honestas nominis criminis malitiam non palliat. Itē celebrata itelligitur vēditio, si pretiu recipiat, quāuis traditio rei differatur. Item gratia gratis est cōferenda. Item nihil dandum est pro aliquo spirituali, quodcunque sit illud. Item delictum subditorū imputatur negligentiæ prælati. Item consuetudo non excusat in delictis.

a ¶ Chrismate.] sic supra eo. a. quæ. Vbi habes similem variationē nominis. Pro chrismate uerò uel oleo nil ei accipiendum, sup. eo. nō satis & qui contra fecerit pœna canonica punitur, ut hic dicit, quæ est pœna depositiōis cum nota infamiæ, 1. q. 3. c. vlt. Bern.

b ¶ Anticipant.] ex cogitata fraude de tēpore ad tempus.

c ¶ Variant.] talis variatio nominis nō prodest, quia quod cunque nomen imponāt, simoniam cō mittunt, sicut in vsura, decimaquarta q̄stione tertia, plerique sic enim faciunt vsurarij, nunc appellant lucrum, nunc emolumentum, quandoque pœnam in fraudem argum. ff. si cer. peta. lecta est, sic C. de liber. cau. iubemus. Ber.

d ¶ Qui prius.] Emptor enim prius tenetur offerre pretiū, quàm venditor ei rē tradat. ff. de act. emp. vend. Iulianus. §. offerri. Sed si neuter habet fidem alteri pretium & res deponatur apud sequestrū. 2. ff. de solut. si solut. si solutus Ioan. And.

e ¶ Gratis sit gratia.] 1. quæstione 1. c. 1.

f ¶ Aliorum culpa.] Arg. q̄ delictum subditorum imputatur prælato. Sim. supra de offi. ord. irrefragabili, vbi de hoc Bernar.

g ¶ Consuetudinem.] In talibus enim non excusat consuetudo, sed potius accusat, supra eod. non satis, & cap. cum in ecclesiæ, quia malæ consuetudines tempore non confirmantur, in Authen. vt nulli iudic. §. 1. versi. neque vero ab angarijs. collat. 9. Bernar.

h ¶ Inuestitura.] pro qua nihil est dādū. s. e. cū in ecclesiæ, nec aliquo sacramento spirituali, ut ibi dr: nec pactum, nec pastellu q̄s dēt. 3. 1. q. 1. si quis p̄bendas. B.

† Cap. 1. tit. de exces. Prelatorum, in 3. compi. Vide citatos in ca. ca quæ sup. eo. tit.

† In nouem codicib. Vaticanis, & aliquot nostris, ita, certā cō sueuerit accipere pecuniæ quantitatē ne tuentes pœnā, &c. absque dictione, non in eo dice Barbatiæ ita, nunc metuētes pœnam, &c.

† Aliquando prodeit sup. de ipensa tua. secundū Gof. I. A.

† Sed nominum varia tio non excusat; nā ut ait Lact. lib. 1. c. 5. diuinarum Instit. non obstat appellatio num diuersitas, cum ipsa significatio ne ad vnum omnia reuoluantur

† Vel caueat de re traden da si pretium infra certum tēpus fuerit numer. ff. de rechi. act. æ dictes §. fi. & l. seq. I. An.

CAP. XXXVI.

IN tantum † peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca prauitas deprauauit, & infra.

¶ Sane peruenit ad audientiam nostram, quod cū olim quidam suffraganei tui, pro chrismate [a] certam † consueuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, [b] recipientes in media Quadragesima, quod recipere consueuere post Pascha: & vt causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, [c] denarios, quos prius chrismales, secundo Paschales, dicebant, consuetudinem † mediæ Quadragesimæ nuncupātes, & infra.

¶ Cum vero expressius exprimat venditionis speciem, qui prius [d] precium, quam rem conferat preciosam, & gratis [e] sit gratia conferenda. Mādamus, quatenus taliter excessus corrigas supradictos suffraganeos tuos, & officiales eorum, à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa [f] tibi ob tuam negligentiam nō imputetur ad pœnam.

¶ Prauam etiam illam consuetudinem [g] de tua Prouincia studeas abolere per quam pro ecclesiarum inuestitura, [h] Archidiaconi marcham argenti, minores uero decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem.

¶ Idem.

¶ *Ordinatur in subdiaconum, qui prius præsentatori sua promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione nō potest, etiam si peccare crediderit.*

CAP. XXXVII.

iij PER † tuas nobis literas intimasti, q̄d cum D. lator præsentium vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam præsbyterum exorauit, vt ipsum ad ecclesiæ suæ titulum præsentaret, quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam peteret portionem, & sic ad præsentationem eius † extitit ordinatus, nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit: [i] & infra.

¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respōdemus, q̄ nisi cū eo fuerit misericorditer dispensatū, [k] nec † ad

iij PEr tuas.] Duæ sunt partes, consultatio & rñsio. Scda: ibi, Nos. Abb. CASVS. Quidam clericus cum vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, rogauit quendam presbyterum, vt ipsum ad titulum ecclesiæ suæ præsentaret: Sed cū p̄sbyter hoc facere nollet, p̄misit eidē, q̄d nunq̄ portionem aliq̄ peteret in ecclesia sua; si præsentaret eūdem: & sic ad eius præsentationem fuit ordinatus: quærebatur quid iuris esset de ipso clerico: Respondet Papa, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, nec in eo ordine debet ministrare, nec ad superiores ordines poterit promoueri. Not. quod qui ordinem scienter recipit per simoniam, non hēt executionē nisi cū eo dispenset.

i Intellexit.] p̄p hoc non excusatur, ut bñ sequētia notāt, quia potuit cōsulere peritiores. 36. c. nō oīs. §. c. vl. ff. d' iur. & fact. ign. l. reg. §. sed iu. B.

[Gl. seq. signat cōriū. soluit, & remitit.

K D. spēsatū.] sic s̄. eo. c. pe. vbi ēt iponitur pœna ordinatori, p̄ntatori & p̄ntato, & ita dispēsari p̄t cū simo. ord. At. cōtra. j. q. 1. erga simoniacos. &c. si quis neque sed illa capitula loquuntur i dignitate, & nō negatur quin possit cum talibus dispensari, sed nulla mia ē adhibenda i dignitate

Vt no. sup e. 1. & cap. veniens. I. A.

† Cap. eo. ti. in 4. compil. Ex hoc c. colligē neminē ordinādum, nisi habeat vnde uiuat, concil. Trid. sess. 21. de refor. cap. 2.

† ipsius.

† Alias ita: nec ad superiores ordines, &c.

se seruanda, quin oporteat eos renunciare: quia pœnitentiam ordine vel beneficio retento agere nõ possunt. 1. quæst. 7 requiritis, quod supra de accus. inquisitionis, 1. respon. Quis possit cum talibus dispensare dictum est sup. eo de simoniace, & melius supra de renunc. post translationem. De pœna istorũ dicitur infra eod. ca. pen. & quis cũ talibus possit dispensare.

a ¶ Ministrare.] triplici de causa, tum quia fuit hic munus a lingua, 1. q. 1. sunt nonnulli, tum quia nulla conditio debet interuenire, ut supra eod. tua. & supra de pac. c. vlt. & 1. quæst. 2. quam pio. tum quia per surreptionem voluit ordinem adipisci, argum. 24. distin. quando. & supra de elec. cum dilecti. Io.

Consulere.] Non eget summario: quia breue, nec diuiditur. Abb.

CASVS. Quicunque per pecuniã aliquam administrationes obtinuerit, tam dantes, quàm accipiẽtes, cum Simone percelluntur & ab illa ecclesia repelluntur, in cuius ignominiam dare pecuniã voluerunt. Nota quod tam ementes quam vendentes, ecclesiastum administrationes, sunt simoniaci.

b ¶ Administrationem.] quod hic dicitur, intellige per id, quod habes 1. q. 3. Saluator. circa medium cap. vbi habes, quod nulla administratio ecclesiastica potest dari vel emi, [illegible] ... aut quælibet alia administratio, ut ca. si quis episcopus, i prin. cautę.

[Glossa sequẽs argumen. & argumentum determinat.]

c ¶ Voluerunt.] Argumen. sola voluntas facit hominem simoniacum. 1. q. 1. qui studet. 1 Sed hoc nõ credo, quod sola voluntas facit hominem simoniacum, dũmodo cõtenta sit suis terminis. infra eod. capitulo vltimo, licet aliàs peccet, ut ibi. Sed hic non fuit contenta suis finibus, immo processum fuit ad actum, 2 & hoc notatur per hoc quod dicit; tam ementes quàm vendentes, vel ad studia emendi processerunt, in quantum in eis fuit: unde tam quam simoniaci iudicandi sunt prima quæstione prima, qui studet, & sic intellige, quod dicit in fi. voluerunt.

+ Cap. 2. eo. in 4. comp.

† In codice [illegible] cum Simone Mago percelluntur.

† Idem scilicet Inn. iij. in conc. genera-[illegible] compil.

1 Et ca. [illegible] de hoc. Io. A.

superiores ascendere, nec in suscepto debet ordine ministrare. [a]

¶ Idem.

¶ *Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualiũ seu ecclesiasticarum habenda: & dantes & recipientes ab illa ecclesia sunt eijciẽdi. hoc dicit hoc capit. per alia verba licet sit breue.*

CAP. XXXVIII.

Consulere: † & infra. quicũq; vicedominatum, uel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem [b] per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quàm uendentes cum † Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniam & accipere uoluerunt, [c] iuste excluduntur.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Simoniacum est aliquid eligere pro consecratione episcoporum. & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.*

CAP. XXXIX.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis, quasi columbas in templo uendentibus, fiunt exactiones, & extorsiones turpes & prauæ, pro 10 consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus clericorum: estque taxatum, quantum sit isti uel illi, quantumue alteri uel † alij persoluendum: & ad cumulum damnationis maioris, quidam cupiditatem, & prauitatem 20 huiusmodi nituntur defendere, per consuetudinem [d] longo tempore obseruatam.

¶ Tantum igitur abolere uolentes abusum, consuetudinem huiusmodi, (quæ magis dicenda est corruptela) pœnitus 30 reprobamus, firmiter statuentes, ut pro his siue cõferendis, siue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præsumat: alioquin & qui receperit, & 40 qui dederit huiusmodi p̃tium omnino damnatum, cũ Giezi [e] & Simone condemnetur.

Idem † in eodem.

¶ *Religiosi pretio recepti vnà cum recipientibus de 50 monasterio expelluntur, & in arctioribus monasterijs ad agendam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante istud concilium, ponebantur sic recepti in alijs locis eiusdem 60 ordinis, nisi multitudo sit in causa; ita tamen quod renuncient primę receptioni: & de nouo recipiuntur.*

Sicut.] primo narrat excessum, & ipsius excusationẽ. Secũdo ipsius excusationem reprobat, & excessum prohibet, pœnam adijcit: ibi, Tantum. Abbas.

CASVS. plerisque locis multis prelatis fiunt turpes exactiones, pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum, & consimilibus, & est taxatum, quantum debeat dari isti vel illi, huiusmodi prauitatem per consuetudinem defendentes. Concilium huiusmodi cõsuetudinem, quæ dicenda est potius corruptela, pœnitus reprobat prohibendo expresse, ne pro talibus quocunque prætextu aliquis extorquere præsumat aliquid vel exigere alioquin & qui dederit, & qui receperit, cũ Giezi & Simone cõdemnetur. Nota, quod praua cõsuetudo abolenda est. Itẽ pro consecrationib. episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinib. clericorũ, nihil est dandu uel accipiendum.

d Per cõsuetudinẽ.] Fingũt. n. tales, quod in consecratione aliquid licite petit, nõ pro consecratione, sed pro consuetudine. ar. 63. dis. ga sancta & c. Agathosa, & 1. q. 3. quæsitum. & in Authe. de sãn. epi. §. pro cõsuetud. nib. co. 9. 1 sed hoc nõ est verũ: nec excusat cõsuetudo i hmõi spiritualib. vẽdẽdis, immo magis accusat, s. eo. no satis, & ca. cũ in ecclesię. vbi talia reprobantur. I.

d Cũ Giezi & Simone.] Gezitæ 4 dñr a Giezi

2 Et [illegible] Abbas.

† Alias [illegible]

† Idẽ Inn. iij. in eo. concil. [illegible]

Giezi seruo Helisei, qui primo in veteri testaměto vendidit gratiam sanitatis Naaman Principi Assyriorum: vnde venditores spiritualium proprie dicuntur Giezitæ. Simoniaci dicuntur à Simone mago: qui postea in nouo testamento voluit emere gratiam Spiritus sancti, 1, quæst. 1. qui studet, & cap. cito turpem. Bernardus.

CAP. XL.

Quoniam.] Sunt quatuor partes. Prima prouidet, circa futura: Secunda circa præterita: ibi, De his. Tertia prorogat: ibi, Hoc etiam. Quarta publicationē fieri mandat: ibi, Verum. Abbas Siculus.

†Vide Guid. Papæ decis. 80. & latere Syluestrū in sum. verbo, simon. q. 15.

CASVS. Simoniaca prauitas apud multas moniales intantum inualuit, quod vix recipere volunt aliquas in sorores sine pretio paupertatis prætextu: Præcipit concilium, ne de cætero istud fiat statuens, vt quęcunque de cetero talem commiserit prauitatem, recipiens & recepta, siue subdita fuerit siue prælata, sine spe restitutionis è monasterio expellatur, in arctius monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiā detrudenda: De his vero, quę ante istud cōcilium taliter sunt receptæ, statuit, vt de illis monasteriis in quibus perperā sunt ingressæ, remoueātur, & in aliis eiusdem ordinis collocentur: Si autē propter multitudinem hoc fieri non poterit: ne damnabiliter in seculo euagentur, de nouo dispensatiue in eisdem monasterijs recipiantur, mutatis locis prioribus, & inferioribus assignatis. Et hoc quod dictum est de monialib. obseruandum est de monachis & aliis regularibus, & ne per simplicitatem vel ignorantiam aliqui se ualeant excusare, præcepit, vt episcopi per suas diœceses hoc faciant publicari. Nota quod secundum istud concilium monachi & omnes regulares, qui scienter vel ignoranter sunt recepti per simoniam, sunt puniendi. Item constitutio extenditur ad præterita. Item propter multitudinem detrahendum est seueritati. Item propter multitudinem dispensatur, vbi aliàs non dispensaretur.

†commiserit

†expellatur.

Quoniam † simoniaca labes adeo plerasque moniales infecit, vt vix aliquas sine pretio recipiant in sorores paupertatis [a] prætextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat pœnitus prohibemus; Statuentes, vt quæcunque de cætero talem commiserint † prauitatem, tam recipiens quam recepta, siue sit subdita siue prælata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, [b] † in locum arctioris regulę ad agendam perpetuam [c] pęnitentiam detrudenda.

¶ De his autem, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis eisdem ordinis collocentur. Quod si fortè propter nimiam multitudinem [d] alibi nequiuerint commode collocari: ne damnabiliter in seculis euagentur, recipiantur in eisdem monasteriis dispensatiue de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa monachos, & alios regulares decernimus obseruandum.

¶ Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam [e] se valeant excusare, præcipimus, vt dięcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

¶ Idem † in eodem.

†Idem Innocen. iij. in cōcil. Lateran. ca. 65 & c. 5. eod. tit. in 4. compi. Et de materia vide citatos in ca. cum in eccle siæ. & in c. veniens, & in cap. dilectus, sup. eod. tit.

¶ Episcopi nil exigere debent, vt permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, monachos profiteri, vel mortuos sepeliri, alioquin exacta restituentur duplicata.

[Gloss. seq. textum adiuuat per canonem & decret. & l. demum determinat, vltimo consultat.

a ¶ Paupertatis.] prætextu enim paupertatis non debet quis operari peccatum mortale, sed potius quamlibet mala pati, octuagesimasecunda quæstione quinta, ita ne. & supra de his quæ vi metusve caus. fina. sacris. nec eo prætextu ignoscendum est illis, ff. de ri. nupt. palam. §. non est. Posset dici, quod si ita pauperes sunt, quod non possunt ibi aliàs aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum, sub hac forma possent recipi. Non habemus quid demus tibi pro victu, nisi tu portes tecum vnde viuas: dum tamen hoc non dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto, argum. prima quæstione prima, si quis propter hoc. 1 Ioannes, sed tutior est, vt nullo casu taliter aliquis, vel aliqua recipiatur. Bernardus.

1 Et idem notat sup. eod. non satis, in 1. gl & de hoc 1 q. 2. in fi. Ioan. And.

[Glossa sequens obiicit de decretali. dilectus. & inquisitionis, & soluit. demum ponit quæstionem, quam soluit, & rem ttit. Item aliam quæstionem, quam dupliciter soluit.]

b ¶ Expellatur.] Videtur hoc esse intelligendum cum distinctione illius decret. supra eodem dilectus, vt si directe actum sit contra tales in modum accusationis, quod deponantur: Si in modum inquisitionis, fiat vt hic dicitur, sic distinguit, illa decret. dilectus. Item argum. contra supra de accusat. inquisitionis. vbi deponitur simoniacus in modum inquisitionis. Credo quod hodie stādum sit huic constitutioni circa regulares simoniacos: vt pœna ista solummodo imponatur, qualitercūque constet de crimine, vt in arctiori monasterio ad agendum perpetuam pęnitentiam detrudatur sine ordinis sui executione: cum aliàs pœnitentiam agere non possunt. prima quæstione septima, requiritis. argument. supra de accusat. inquisitionis. & satis intelliguntur depositi. 2 nam extra claustrum morari non debent, ne damnabiliter euagentur, vt infra dicitur. & argument. supra de regul. & transeun. capitulo vltimo. Sed nunquid restituitur ei pecunia: Potest dici quod sic supra eodem veniens. De hoc dictum est supra eodem. de hoc. Quid si non inueniuntur arctiora monasteria? Nihilominus mutabunt ea. argument. octuagesimaprima distinctione valet vel si visum fuerit, renunciabunt locis suis, & denuo restituentur in illa dispensatiue, prout sequitur infra, de aliis, qui ante hoc statutum sunt recepti, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

2 Ex quo executionē non habeat, sed ad hoc rndet Host. q. cum deposito nō sic de facili, dispēsabitur de hoc supra de cleri. non resid. ex tuæ. Ioan. And.

c ¶ Perpetuam pœnitentiam.] sic prima quæstione prima reperiuntur, & capitulo si quis neque, sic hæretici cum redierint ad agendum pœnitentiam, in perpetuum carcerem detruduntur, infra de hæretic. capitulo penultimo, quia & simonia dicitur hæresis, 6. quæstio. 1. sed licet Bernardus.

d ¶ Multitudinem.] vt propter hoc detrahatur seueritati, infra de cleric. excommunicat. ministrand. latores. & supra de tempo. ordinan. capitulo secundo. Bernardus.

e ¶ Vel ignorantiam.] sic supra de loca. cap. 1. 3 sic 22. distin. propositum.

3 De Iudæ. ita quorundam. in fin. de pœ. & remiss. omnis, secūdum Ioan. And.

AVdiuimus.] Sunt tres partes principales: In prima narrat factum: In secunda inhibitionem facit: ibi, Cum igitur. In tertia puniri mandat: ibi, Quod si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi decedentibus ecclesiarum rectoribus Ecclesias ipsas subiiciunt interdicto, nec permittunt aliquos in eisdem institui, donec pecunia persoluatur. Item cum miles aliquis vel clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, si nihil reliquerit loco religioso, difficultates ingerũt, donec aliquid muneris recipiant: peruenit hoc ad notitiam Papæ, qui respondet. Cum ergo non solum à malo, sed ab omni specie mali precipiat Apostolus abstinere, concilium huiusmodi exactiones dixit inhibendas: & qui contra hoc fecerit exacta duplicata restituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerunt soluta dispẽdium, fideliter conuertenda. Nota quod non solum a malo abstinendum est, sed ab eo, quod speciem mali habere videtur. Item ecclesia potest suum recipere duplum. Item ecclesiæ debet reddi pecunia, quæ in eius iniuriam data est, vel soluta.

1. Thessal. 5.

CAP. XLI.

AVdiuimus de quibusdam episcopis, quod decedẽtibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subijciunt, nec patiuntur alios eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniæ persoluatur.[a] Præterea cum miles, aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit se ulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt, & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.

¶ Cum igitur non solum a malo, sed ab omni specie [b] mali sit, (secundum Apostolum) abstinendum; exactiones huiusmodi penitus inhibemus. Quod si quis transgressor extiterit, exacta, duplicata [c] restituat, in vtilitatem locorum, quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

¶ Idem † in eodem.

¶ Sacramenta sunt libere conferenda; cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles consuetudines.

† Idem Innocen. iij. in cõcil Lateran. ca. 66. & c 6. eod. tit. in 4. comp. Et pro intellectu præter Poste. h. c, vide B. Tho. 2. 2. q. 100 articul 2. ad 4. arg. & Syl. ue. in summ. verbo, simonia, questio. 8. vbi plenissime.

[Glo. sequens soluit, quærit, & remittit.]

a ¶ Persoluatur.] Núquid talis dicitur simoniacus, qui sic soluit pecuniam? Videtur quod non, [1] quia redimit ius suum, vt supra eodem, dilectus, vbi plene de hoc: sicut licitum est alicui corrumpere accusatorem suum, vt secunda quæstione tertia. capitul. si quem, §. notandum. Ioannes.

[1] Imo vere est simoniacus cum non det pecuniã pro redimẽda vexatione iuris quæsiti, sed quærendi. B. Thom. 2. 2. q. 100. articu. 2. ad 5. ar. adde Panor. huc.

b ¶ Sed ab omni specie.] Argumen. prima quæstione prima, emendari. & supra de vita & honestate clericorum, cum ab omni.

c ¶ Duplicata restituat.] sic supra de censibus procurationes, in fine, & supra de immunitate ecclesia, quia plerique. & in Authentica de sanct. Episcop. in secunda columna. §. si vero laicus, collatio. nona. Bernardus.

AD Apostolicam.] Primo ponit clericorum, & laicorum excessum: Secundo contra vtrunque prouidet: ibi, Quapropter. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici pro benedictionibus nubentium & exequiis mortuorum, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent: & nisi eis fuerit satisfactum, fraudulẽter impedimenta opponunt: E conuerso sunt quidam laici, qui laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam deuotione fidelium introductam infringere nituntur sub prætextu pietatis: vnde concilium super his prauas exactiones prohibet fieri, & pias consuetudines præcipit obseruari: statuit, vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta: & per episcopum loci compescantur, qui laudabilem consuetudinem mutare nituntur. Nota quod laudabilis consuetudo seruanda est: & Episcopus loci per officium suum illam faciat obseruari.

CAP. XLII.

10 AD Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequijs mortuorum, † & benedictionib. nubentium, & similibus, pecuniã exigunt, & extorquent; & si forte eorũ cupiditati non 20 fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulẽter opponunt. E contra vero, quidã laudabilẽ consuetudinẽ, erga sãctã ecclesiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermẽto hęreticæ prauitatis nituntur infringere, sub prætextu 30 canonicæ pietatis.[d]

¶ Quapropter super his, prauas actiones fieri prohibemus, & pias consuetudines pręcipimus obseruari. Statuentes, vt libere conferantur [e] ecclesiastica sacramenta. Sed per episcopũ loci veritate cogni 40 ta, compescantur, qui maliciose nituntur laudabilem [f] consuetudinem immutare.

¶ Honorius iij. vniuersis Abbatibus, & fratrib. Cistercien. ordinis.

50

¶ Prohibet Abbates Cistercienses solemniter installari, & ponit formam obedientiæ, quam præstant suis Episcopis.

60

† Vide Paul. de Cast. consil. 4. incip. viso processu, & consil. 342 incip. circa primum. & Bellamc. consi. 32. in ci. Quod mulier.

d ¶ Pietatis.] Prætextu pietatis non est impietas committenda, prima quæstione prima, non est putanda, & decimaquarta quæstione quinta, neque enim si agris, & trigesima quæstio. prima. nosse.

e ¶ Libere conferantur.] sacramenta enim ecclesiastica gratis sine aliqua exactione sunt conferenda, sup. eodem cum in Ecclesiæ, & cap. ea quæ.

[Glossa sequens dupliciter legit hoc capitul. sed primam lecturam approbat.]

f ¶ Nituntur laudabilem.] Ergo laudabilis consuetudo seruanda est, cuius transgressor vt iuris punitur. vndecima distinctio. in his. Et videtur ex hac littera, quod clerici, licet nihil petere possint pro talibus Sacramentis, si consuetudo laudabilis super his seruari consueuit, quod per superiorem cogi possunt officio iudicis implorato ad illam seruandam, quæ ex pietate introducta est. Vel potest intelligi quod hic dicitur, vt Ioannes Andreæ dixit, quod laici abutuntur consuetudinibus, quæ illis pieta-

tis

ex causa permissæ sunt, ut cum permittitur eis præsentare clericum, ipsi volunt eum instituere: vel cum ipsi requiruntur, ut consentiant, ipsi volunt eligere. De quibus habes supra de iure patronat. capitul. præterea & in pluribus alijs, quod non credo. Sed dic ut prius dictum est. Bernardus.

NE Dei.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Adijcimus. Abb. S.c.

† Qualiter hoc cap. spectet ad titu. colliges ex casu, & cla rius hic ex Panorm. & alijs.

[Glossa sequens ponit casum litteralem.]

a ¶ Ne Dei.] CASVS. 1 Abbates Cistercien. ordinis consueuerant dare archidiaconis Palatrenum in sua installatione, vel aliud æquipollens: quod prohibuit Honorius Abbatibus: & ne de cetero taliter installentur, sed obedientiam faciant suis episcopis, prout dicitur in littera B. Nota, quod episcopus diœcesanus abbatem Cistercien. Ordinis inualiare non debet: Licet in aliquo instrumento fiat mentio de aliquo alio, non ideo debet illud exhiberi. Item si nō exhibetur statutum ordinis contrarium, adstringitur regularis mandato episcopi. Item contra statuta regulæ non debet monachus diœcesano obedire.

1 Hunc casum inuenio, in antiquis & manuscriptis Greg. exemplaribus.

b ¶ Solennitates.] Installare Abbates, & Abbatissas in sede ponere, pertinet ad officium archidiaconi, supra de offic. archidiac. cap. ut nostrum. & talis installationis solemnitas non requiritur in Abbatibus Ordinis Cistercien. vt hic patet.

c ¶ Forma professionis.] qua profitentur se præstaturos suis episcopis subiectionem, & cætera, quæ sequuntur. sic & archiepiscopi debent esse contenti forma professionis a canonibus constituta, supra de maior. & obed. dilecti, qua & Papa contentus est, ut ibi dicitur.

d ¶ Successoribus.] & ita postquam fecit obedientiam prædecessoribus, amplius eam facere successoribus compelli non debet. ut supra de iureiuran. veritatis. & idem in vasallo, vt ibi dicitur.

e ¶ Canonice.] Alias non teneretur, puta si esset intrusus sine consensu clericorum 22. quæst. 2. alienationes. Bernardus.

f ¶ Saluo ordine.] Nam contra regulam obedire non tenentur, ut hic dicitur in his, quæ contra regulam: uel illicita sunt, nullus obedire tenetur, 11. quæstion. 3. si quis episcopus, & cap. non semper, & capitul. si dominus, & capitulo Iulianus. sed bonum quod agitur, quandoque propter obedientiam intermittitur, undecima quæstione tertia. quid ergo, & est simile huic solo. supra de iureiurand. ego. n. Bernardus.

CAP. XLIII.

NE † Dei [a] ecclesiam: & infra.

¶ Installationis † solennitates [b] in electis Abbatibus ordinis uestri fieri prohibentes. Adijcimus, ut archiepiscopi & episcopi ea sint forma professionis [c] contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quæ talis est. Ego frater Abbas Cistercien. ordinis subiectionē, & reuerentiam, & obedientiam a sanctis Patribus constitutam, secundum regulam S. Benedicti, tibi domine Episcope tuisque successoribus [d] canonice [e] substituendis, & sanctæ Sedi Apostolicæ saluo ordine [f] meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

¶ Gregorius ix. Priori S. Thomæ Esculan.

Recepto in canonicum debetur præbenda, & redditus: consuetudine non obstante, quod non seruauerit prauam consuetudinem de aliquo temporali dando ipsis canonicis.

CAP. XLIIII.

IAcobus † canonicus Esculanus exposuit, quod cū ipse in ecclesia Aprutinen. sit receptus in canonicum & in fratrem, canonici eiusdem ecclesiæ partem prouentuum, ac præbendam sibi assignare recusant, quandam consuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant a canonico recepto de nouo.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, dictos canonicos, vt tali consuetudine [g] non obstante, sibi sicut vni ex alijs, in prouentibus & præbenda prouideant, appellatione remota, compellas.

† Vide Doc. in c. 1. sup. e. ti. S. Th. 2. 2. q. 100 art. 3. & in 4. sent. verb. simo. q. 8. & 9. & 1.

IAcobus.] Prætextu consuetudinis non debet exigi prādium a canonico de nouo recepto hoc dicit. Diuiditur. nam prima pars ponit querelam, secunda dat iudicem, ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Iacobus iste Canonicus Esculanus receptus erat in fratrem & canonicum in ecclesia Aprutin. canonici illius ecclesiæ partem beneficij sui sibi assignare nolebant, nisi primo reciperēt prādium ab eodem, consuetudinem prætendentes, vt a canonico de nouo recepto prandium recipiant. Mandat Papa cuidam priori, quatenus si est ita, consuetudine illa nequaquam obstante cōpellat canonicos illos, ut præbendam sicut vni ex alijs illi conferant, & assignent. Nota quod pro spiritualibus nihil dari debet etiam obtentu alicuius consuetudinis.

g ¶ Tali consuetudine.] quæ non excusat, sic supra c. veniens, imo potius simoniam inducit, quia pro pastu uel pastello exigi aliquid non debet pro huiusmodi spiritualibus, supra eodem, capitul. primo, & prima quæstione tertia, si quis præbendas. non obstante aliqua consuetudine, ut ibi supra eodem in pluribus capitulis. Bernard.

¶ Idem.

Qui ordinauit aliquem sub promissione de non petēdo ab ipso prouisionem: ordinator per triennium à collatione, præsentator verò ab executione ordinum etiam per triennium suspensi sunt: ordinatus verò ab ordine perpetuò sit suspensus; & solùm per sedem Apostolicam cum eis dispensatur.

SI quis.] CASVS. Quia frequenter ordinantur aliqui sine certo titulo, propter quod fiunt promissiones illicitæ: statuit Gregorius, quod si aliquis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem, recipiens ab eodem promissionem vel iuramentum, quod super sua prouisione non inquietabit eundem: ordinator a collatione, & præsentator ab executione ordinum per triennium nouerint se suspensos, & ordinatus ab ordine

ordine sic susceptó nouerit se suspensum, donec dispensationem, per sedem Apostolicam meruerit obtinere. No. quis punitur in eo, in quo deliquit. Item solus Papa dispensat cum illis, qui scienter per simoniam ordinantur, uel ordinantur.

Glo sequens quod hic de iuramento dicitur coaduuat: demum signat contrarium.]

a ¶ Promissionem vel iuramentum.] Pactum tale siue iuramentum turpe est, ideo nullam obligationem inducit supra de pact. cap. vlt. & ff de verb. obligatio. si stipuler vt id. Et ita habes, quod si principale non tenet, nec iuramentum super hoc factum. tim. supra de foro cōpe. si diligēti. in fi. C. de legi. no dubiū Ar. sup. de iureiu. debitores. & licet talis obligatio nō tenuerit: 1 punitur ordinator a collatione ordinum; vt in eo puniatur in quo peccauit, supr. de iure pat. pastoralis. cum suis similibus.

[Gl. seq. recipit per. obiect. quod deponi deberet, ex quo, &c. dicit, solutioni obijcit, & respondet. In fine quæ fuit additio, dat verum intellectum.

¶ Vide, Turre cremata in ... (marginal note, partly illegible)

1 Adde quod nō de preb. si eps cui. lib. 6. in vlt. glo.

CAP. XLV.

SI † quis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem; promissionem vel iuramentum a ab illo recipiens, quod super prouisione sua non inquieret † eundem, ordinator a collatione: præsentator vero ab executione ordinum b per triennium; & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem c super hoc per sedem Apostolicam d obtinere meruerint, nouerint se suspensos. e

¶ Idem.

¶ Habet duo dicta, secundum ibi: & ad resignationes. Et propter breuitatē & varietatem lecturarū aliter non summatur.

CAP. XLVI.

MAndato † nostro recepto, vt cum monachis, qui per simoniam dato aliquo, locum in monasterijs sunt adepti, secundum constitutionem generalis concilij f dispensares, & inf. ¶ Consultationi tuæ breuiter respondentes, dicimus mandatum Apostolicū, etiā ad Abbates g extendi: Et ad resignationes spiritualium & temporaliū, quę nullo pacto, sed affectu animi h præcedente, vtrinque taliter acquirūtur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere creatori)

MAndato.] CASVS. Quidam recepit in mandatis a Papa, vt secundum constitutionem generalis concilij. supra eodem. quoniam. dispensaret cum monachis, qui per simoniam aliquo dato in monasterijs sunt recepti, nulla de Abbatibus in mandato Papæ habita mentione; consuluit iste Papam vtrum auctoritate illius mandati possit dispensare cum abbatibus? Item aliqui sunt adepti spiritualia nullo dato pretio nullo pacto dādi vel recipiendi præcedente, sed solo affectu aī antecedēte hinc inde; quæritur, vtrum isti propter istū affectum teneant ad resignationem huiusmodi spiritualium. Ad primum respondet Papa, quod mandatum Apostolicum ad Abbates extenditur, & sic constitutio illa quoniam simoniaca continet dispensationem per Papam exhibendam. Ad secundum respondet, quod isti pro huiusmodi simonia nō tenētur ad resignationem spiritualium vel temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente ex vtraque parte taliter acquiruntur; sed sufficit delinquentibus per solam pœnitentiam in hoc casu suo satisfacere creatori. Not. quod beneficium principis latissime interpretandum est. Item simonia solo affectu animi non committitur, nec renunciare quis tenetur spiritualia, uel temporalia pro tali simonia; licet alias peccet. Item affectus siue uoluntas punitur.

† Notabilis, et & d ff ... (marginal note, partly illegible)

b ¶ Ab executione per triennium.] & ita simoniaci iudicantur, nec tamen deponuntur, nisi quia ad tempus suspenduntur, sed hoc forte ideo est, quia nihil datur vel recipitur pro ordinatione vel præsentatione, quia simonia est 2 studiosa voluntas emendi, vel vendendi spiritualia. art. 1. quæ r. 1. studet, sed emptio, vel venditio sine pretio non consistit. Institut. de empt & venditio. §. pretia autem, & ff. eodem l. 2. §. fine, sed hic nullum precium datum est. Sed contra; iste remisit ius, quod sibi competeret ex tali præsentatione contra præsentatorem. uel ordinatorem; qui tenebatur sibi ad prouisionem, supra de præbend. cum secundum Apostolum, sed idem est remittere quod dare, supra de rescrip. veniens, & ff. de calum. quinetiam & ita debent deponi. Hic nihil remittitur, quia nihil adhuc debetur sed renunciauit iuri, quod in futurum posset acquiri, si præsentetur debito modo, sed in contrarijs remittit quod in præsenti debetur, sed si hic fieret talis remissio, deponderetur tam dans, quam recipiens, si conuinceretur, supra eo. de hoc. & cap. insinuatum. ideo minor pœna imponitur propter affectum cum opere subsecuto. supra de biga. nuper & c. vlti. & hoc intellige, si crimen sit occultum, si uero esset manifestum, semper essent suspensi, & accusarentur & conuincerentur, & deponerentur ex tali promissione uel iuramento. Ber.

2 Vide Beat. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1.

c ¶ Dispensationem.] sic supra eod. per tuas nobis.

d ¶ Per sedem Apostolicam.] hic patet, quod cum simoniaco sciente in ordine solus Papa dispensat: idem in religione, in dignitate & beneficio, ut dixi sup. eod. de simoniace. & supra de renunciatio. post translationem.

e ¶ Suspensos.] ipso iure.

f ¶ Concilij.] supra eo. quoniam.

g ¶ Abbates.] Mandatum fuit alicui, vt dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi nulla mentione habita de abbatibus, & tamen hoc extenditur ad abbates. & ita habes hic arg. quod beneficium principis largissime interpretandum est, infra de uerb. signif. olim. & ff. de consti. prin. beneficium. & supra de dona. cum dilectus in fin. arg. quia in beneficijs, ut ibi dicitur, plena est interpretatio facienda. Item argum. cui conceditur minus, & maius concessum videtur, ut 16. quæst. 2. visis. 3 sed potius contrarium dici consueuit supra de dec. ex parte. sic quod de monachis dicitur, ad regulares extenditur, supra de postulan. ex parte. Ber.

h ¶ Affectu animi.] Ergo sola uoluntas, siue affectus animi non facit aliquem simoniacum, licet aliter peccet, ut dixi supra eodem. consulere & est simile. infr. de vsur. in ciuitate, sed secus uidetur in usura, ubi sola spes vsurarij vsuram inducere uidetur, vt 14. q. 3. capitul. primo, & infra de usur. consului. Item habes hic, quod affectus siue uoluntas punitur, & merito, quia non ambitione, sed labore ad honorem conuenit peruenire. C. de re mil. contra publican. lib. 12. & 61. dist. miramur, in fi. & talibus honor est auferendus 8. q. 1. in scripturis. & 1. q. 6. sicut is, & hic. & hæc ambitio sola penitentia purgatur sine renunciatione, & huiusmodi leuis simonia potest leuiter indulgeri, sic 88. distinct. sicut

3 Concor l. a tem mobilem & l. legatum ff. de procu. & l. in rifgentium. § adeo. C. de pac.

tit. & sup. de accusat. cum dilectus. & ita collige, quod aliquis promouetur cum mortali: nec deponitur, nec dicitur proprie simonia talis affectus animi. Bernardus.

NE PRAELATI VICES SVAS, vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

eos pro simonia huiusmodi non teneri.

¶ Supra visum est de simonia in genere, nunc submittit de quadam ipsius specie scilicet ne prælati vices suas, &c. Abbas Siculus.

¶ De hac materia tractatur 89. distin. & prima quæst. quarta, per totum vigesimaprima. quæst. 2. præcipimus.

TITVLVS IIII.

Ne Prælati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant.

¶ Alexander iij. in cōcilio Lateran. †

¶ *Qui dat pecuniam, vt episcopalem vel spiritualem iurisdictionem exerceat, officio suo priuatur, & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonice punietur. h. d. cum sequentibus.*

P Reterea.] Primo ponit excessum. secundo punit: ibi, Præsenti. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Episcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant episcopalem iurisdictionem quibusdam qui Decani vocabantur: statuit concilium Lateranen. quod qui de cætero iurisdictionē episcopalem taliter receperint, officio suo priuentur, & episcopi conferendi hoc officium potestatem amittant. Nota quod iurisdictio episcopalis vendi non debet, sed gratis conferri, aliàs puniuntur, vt hic dicitur. Item punitur quis in eo, in quo deliquit.

CAP. I.

P Ræterea, quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani [a] vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate [b] Episcopalem iurisdictionē exercent. Præsenti decreto statuimus, vt qui † de cætero hoc præsumpserit, officio suo priuetur, & Episcopus conferendi [c] hoc officium, potestatem amittat.

a ¶ Decani.] idest, archipresbyteri rurales, qui spiritualem habent iurisdictionem, 50. distin. in capite. sic appellantur, sup. de censibus. cum Apostolus. & sup. de offic. archidiaco. ad hæc. §. vlt. Bernar.

[Glossa sequens principium recitat. per distinctionem, aut vicarius dato Episcopo, &c. secundo argumen. signat contrarium, & ibi remittit. tertio dicit de pertinentibus ad titulum.

b ¶ Quantitate.] data Episcopo pro sua iurisdictione, quam emunt isti Decani: quod non licet, vt hic patet, sed econuerso Episcopus, si committat vices suas alicui, potest & debet ei constituere salarium de camera sua, cum ille ad hoc non teneatur. artic. 12 quæstio. 2. charitatem. & cap. quicunque. [1] Item est hic argumen. quod plebani siue Archipresbyteri non habent iurisdictionem. & hoc satis videtur, nisi habebant ex consuetudine, infra de excessib. prælat. ad hoc argument. contra, supra de offic. ordi. cum ab ecclesiarum. vbi de hoc. & hæc decret. & sequens pertinet ad primam partem tituli, & expone vices, idest, iurisdictiones. vnde consueuit dici, committo tibi vices meas, idest, iurisdictionem meam.

c ¶ Conferendi.] vt in eo puniatur, in quo peccauit. sic supra titul. proxim. capit. penult. & supra de elect. cum in cunctis, & capit. nihil est. prima quæstione prima, si qui Episcopi. & supra de temp. ordin. litteras. & in pluribus alijs capitulis ibi, & qui recipit, officio suo priuabitur. sic ergo patet quod iurisdictio vendi non potest. infra capitulo proximo, & vigesimaprima quæstione secunda, præcipimus, argumen. contra infra eodem capitulo vltimo non est contra, quia ibi non loquitur de iurisdictione, sed de fructibus, qui conceduntur ad firmam. Bernardus.

[1] Et sup. de offi. ord. Inter cæter. & tenent Inno. Goff. & Hostien. 10. An.

†In cod. Barbatiæ ita vt qui talia de cætero præsumpserint, officio suo priuentur.

¶ Cap. 15 in ... Com. ... §. ... quoniam. & c. 1. tit. de prælatis ne vices suas &c. in 1. compil. Et de materia ... in sum. verb. ... simonia, ...

¶ Idem in concilio Turonen.

¶ *Summatum est supra capitulo proximo.*

CAP. II.

Q Voniam † in quibusdam partibus decani, vel archipresbyteri, ad agendas vices episcopatum, seu archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas, sub annuo pretio [d] statuuntur, [e] quod ad sacerdotum grauamen, & subuersionem iudiciorum non est dubium redūdare, id vlterius fieri prohibemus. Quod si quis de cætero fecerit, remoueatur a clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonice puniatur. No. quod Episcopus gratis iurisdictionem suam impēdere debet.

Q Voniam.] Diuiditur, quia primo ponit excessum, quem expressa causa finaliter prohibet: Secundo pœnam addit; ibi, Quod si qs. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopi, & Archidiaco. ad agendas vices suas, & causas ecclesiasticas terminādas, quibusdam Decanis seu archipresbyteris sub annuo pretio committebant, quod in subuersionem iudiciorum, & grauamen Sacerdotum redundabat: statuit concilium Turonen. quod istud de cætero non fiat: quod qui fecerit, remoueatur a clero: & Episcopus, qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonice puniatur.

† Post conc. Lateran. sub Alexand. iij. par. 2 cap. 1 & c. 2 tit. de Prælatis, ne vices suas, &c. in 1 cōp. Et de intellectu & materia, vide Turrecremat. in c. præcipimus 21. quæst. 2.

d ¶ Pretio.] quod non licet, supra capitulo proximo, imo simoniacum est, & ne subditi hac occasione vltra debitum aggrauentur. argumen. 23. quæstio. 1. militare, & vbicunque Episcopus aliquid gratis facere debet ratione officij, si aliquid exigat, simoniam committere videtur, maxime cum iurisdictio sit spiritualis, vt prima quæstione tertia. ex multis, & capitu. vendentes, & capit. non solum. T.

e ¶ Statuuntur.] Nunquid Episcopus potest dare ordinarium iudicem? non, sed tantum princeps vel lex. argumen. secunda quæstione sexta, capitu. a iudicibus. §. quod de arbitris, ff. de iurisdictio. omnium iudicum, & quia: sed ab vniuersitate eligendus est, & tunc lex dat ei iurisdictionem ordinariam, argumen. sexagesima tertia distinctione, si in plebibus, in Authen. de defensoribus. §. nos igitur. collatione tertia. Si tamen consuetudo est, quod Episcopus dat ordinarium, admittenda

est iti vt in perpetuo instituatur, & non sub censu certo. C. de emanc. l. 1. Lau.

a ¶ Canonica percellatur.] vt dictum est supra cap. proxima. quandoque tamen deponitur. 81. dist. dictum quandoque vero ad tempus suspenditur. 1. quæst. 1. quicquid, & 21. quæst. 4. præcimus, Episcopi presbyteri. argum.

† Aliàs ita, & ecclesiasti ca iudicia sua, &c.

ij Quoniam.] Primo narrat cõsuetudinem, quam secundo prohibet: ibi, Ne id. Tertio causam reddit: ibi, Quia Abb. Sicul.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam locis contra institutiones Sanctorũ Patrum introducta, vt sacerdotes sub annuo pretio ad regimen ecclesiarũ constituantur: præcipit concilium Turoneñ. ne id de cætero fiat: quia dum sacerdotium taliter venale disponitur, ad præmium retributionis æternæ consideratio non habetur. Nota, q cura animarum sub annuo censu con stitui non debet.

† Post conci. Lateran. sub Alexand. iii. par. 1. c. 2 & c. 7. eod titu. in 1 compil. Et vide Turrec. e. in præcedenti cap. citatum.

b ¶ Regimẽ statuantur.] tanquam prælati: quia simoniacum est, si pro pretio ecclesiarum regimen committatur. 1. q. 3. saluator. sed si iusta causa absens esset, vel alias intendere Episcopus non posset, constituere potest sibi vicarium, qui de suo prouideat, 1 vt dixi. s. eo. c. 1. & talis vicarius habebit curã animarum ... de offic. vicar. c. vlt Lau.

1 Adde su. pra de app. ca. peruenit. ...

c ¶ Prohibemus.] 21. quæst. 2. præcipimus. & 1. quæst. 3. si quis dixerit.

d ¶ Sacerdotium idest prælatura, & pertinet ad secundam partem tituli. Vel ecclesias, idest præbendas, quæ pretio ... non debent: nec enim debent censuales: sed ecclesia bene potest ... ab initio censualis. supra de censi. sciẽtes, & c. prohibemus.

stinuerit, & † ecclesiasticam iurisdictionem sua patitur dissimulatione peruerti, districtione canonica percellatur. a

¶ Idem.

¶ *Regimen ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.*

CAP. III.

ij Quoniam † enormis quædam consuetudo in quibusdam locis, contra sanctorum Patrum institutiones inualuit vt sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur; b Ne id fiat, modis omnibus prohibemus; c Quia dum sacerdotium d sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

e ¶ Præstita fide.] Si enim contra fidem vel iuramentum nulla venisset necessitate compulsus, priuari poterat ecclesia, supra de iureiuran. querelam, & supra de fideiuss. peruenit.

[Glossa sequens quærit, & soluit.]

¶ Idem Exoneñ. episcopo.

¶ *Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.*

CAP. IIII.

Querelam † magistri G. recepimus, quod cum ecclesiam de Chephalai, † à G. persona eiusdem ad annuum censum tenendam, per septennium suscepisset; ipse antequam eam, per vnius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit; quamquam præstita e fide firmauerit, quòd vsq; ad statutum terminum, f nullam ei exinde molestiam vel grauamen inferret. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, cum districte compellas, vt præfatam ecclesiam g dicto

f ¶ Statutum terminũ.] Sed pone quod interim moriatur G. persona ecclesię, quę locauit nunquid successor 2 tenetur stare contractui: Potest dici si nomine ecclesiæ contraxisset, & pecunia inde recepta in vtilitatem ecclesiæ conuersa fuisset, teneretur successor stare contractui. supra de sol. cap. 1. 12. q. 2. c. hæc huius placiti, & c. quicunque suffragio & 10. q. 2. hoc ius. §. & his creditor. & supra de deposit. c. 1. 35. dist. ecclesiæ principes. in fi. si vero non pro vtilitate ecclesiæ, sed vt ipse tanquã Prælatus perciperet redditus ad firmam, successor stare non tenetur, sup. de pre. cap. 2. quia vltra tempus suum ecclesiam locare nõ potuit: & si soluit aliquid vltra, sibi imputet, quia hoc prouidere debuit. ... loca. si quis domum. §. 1.

2 De materia ...

† Ca. 4 ...

† Al. capelly

[Glo. sequens obijcit, & soluit ponendo sex significationes huius verbi ecclesia. Secundo quærit opponendo, & soluit. Tertio quærit de ratione & respondet.]

g ¶ Præfatam ecclesiam.] Hęc decretalis videtur contraria rubricæ, & sup. c. proxi. vbi ecclesia sub annuo censu concedi prohibetur, & hic promittitur: vnde non facit ad titulum istum: Solue per hanc distinctionem, Ecclesia 3 multis modis dicitur: quia dr̃ ecclesia malignantium: vnde Psalmista. In ecclesiam malignantium non introibo Et dicitur ecclesia collectio fidelium de cõse. dist. 1. ecclesia. Et dicitur ecclesia murorum ambitus. de conse. dist. 1. de fabrica. Et dicitur ecclesia corpus Christi. 1. q. 1. ecclesia. & 26. q. 2. sed illud. Et dicitur etiam ecclesia prælatura ipsius ecclesiæ, vt sup. c. proxi. Item dicitur ecclesia ipsæ obuentiones ecclesiasticæ prouenientes occasione ecclesiæ, vt hic, & in hac significatione, ecclesia conceditur ad firmam sub annuo censu reddendo, quod licet, quia nullum spirituale locatur, & ideo non contradicit, cap. proxi. neque rubricæ. Sed quare ponitur in titulo isto? melius poneretur supra de iureiuran. vbi similis decretalis ponitur, querelam Sed ideo ponitur, ne videretur prohibita talis locatio, eo quod simpliciter videtur prohiberi, quod ecclesia sub annuo censu non concedatur in titulo isto. Sed quare potius prohibetur iurisdictio sub annuo censu concedi? Respondeo quod illi, qui iudicant, nihil debent accipere in Authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. colla. 2. cum ex officio suo ad hoc teneantur, & administratione; cum episcopatus ad hoc eis sint deputati: sed hic locantur ipsi fructus, qui etiam aliàs possunt vendi & distrahi.

3 De varia significatione huius nominis, ecclesia. vide plura ... Turrecremat. in summa de ecclesia lib. 1. c. 2. vbi plura alias affert significationes.

Querelam.] Primo ponit conductoris querelam: Secundo dat ei iudicem, ibi, Ideoque. Abbas,

CASVS. G. rector ecclesiæ de Cephalai, prouentus ipsius ecclesiæ concessit ad firmam, seu locauit magistro G. vsque ad septennium, certum censum eidem rectori annuatim reddendo, præstita fide ab ipso rectore dicto magistro, quod vsque ad dictum tempus nullam iniuriam vel grauamen super ipsa ecclesia inferret eidem, sed ipse contra fidem præstitam veniens, ante vnius anni spatium ecclesiam ipsi G. auferre præsumpsit: unde idem magister conquestus est domino Papæ, ideoque mandat Papa Episcopo Exoneñ. quatenus si ita est, rectorem illum compellat, vt præfatam ecclesiam dicto G. restituat, & vsque ad tempus constitutum secundum quod inter eos conuenit, ipsum eandem ecclesiam permittat pacifice possidere. Nota quod ecclesia, idest, obuentiones ecclesiæ possunt ad tempus locari, siue concedi pro certo censu annuatim reddendo.

... quod vi detur, quod eps hoc facere debeat. Ioan. And.

DE

DE MAGISTRIS ET NE ALIquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Supra visum est qualiter spiritualia pretio concedi debent: nūc submittit de quibusdam habentibus instar spiritualium: vt de magistris, & licentia docēdi: vt in nigro. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 37. & 86. dist. per totum 61. dist statuimus, & cap. miserum. 8 q. 1. oportet. 92. distin. quis dubitet. extra de ele. cum in magistrum.

† conuenit.

* Vide omnino conci. Tri. sess 5. de refor. c. 1. & sess. 23. de refo. cap. 18.

QVoniam.] Diuiditur in tres partes: In prima prouideri mādat de magistro. In secunda factum reprehensibile inhibet. In tertia pœnam imponit, reddens causam. Secunda ibi, Pro licentia. Tertia: ibi Qui autem. Abbas Siculus.

† Lateran. sub Alex. iij. ca. [illegible]

CASVS. Volens ecclesia tanquam pia mater pauperibus scholaribus, qui parentum opibus sustentari non possunt, prouidere, ne legendi opportunitas subtrahatur eisdem. Statuit concilium Lateran. quod per vnam quamque cathedralem ecclesiam, vni magistro competens beneficium assignetur: qui clericos, & scholares eiusdem gratis doceat. Secundo dicit, quod pro sententia docendi nullus pretium exigat: vel sub obtentu alicuius cōsuetudinis ab his, qui docent aliquid petat, nec aliquem qui sit idoneus, petita licentia impediat; qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico beneficio fiat alienus, quia dignum est, vt in ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui ecclesiasticum profectum nititur impedire. No. quod pro sententia docendi nihil debet exigi. Item qui est idoneus admitti debet ad docendum. Item punitur quis eo, in quo deliquit, vt in fi. dicit.

a ¶ Per vnamquamque.) vt 37. dist. de quibusdam, & inf. eo. quia.

b ¶ Magistro.] nomen hoc dicitur a monacho, siue monstrando. ff. de verb. sig. quib.

c ¶ Competens aliquod beneficium.) sic infra eodem quia debet ergo doctor officium habere sui laboris: sic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli, quoniam non tantum præest rebus, sed morib. ff. de administ. tut. cum plures, §. cum tutor. & beneficium ei constitui debet secundum dignitatem, & scientiam suam, sicut aduocatis. ff. de var. & extraordi. cogni. l. 1. §. in honorarijs, arg. sup. de præben. de multa. Vin.

d ¶ Precium exigat.] quod si exactum fuerit, restituatur. inf. c. proxi. quia gratis est danda docendi licentia, cum donum Dei sit, infra c. prox. Bernardus.

e ¶ Consuetudinis.) quasi simoniacum reputatur hoc: quia consuetudo hic non habet locum, sicut nec in sacramentis ecclesiasticis, supra de simo. cum in ecclesiæ, & in pluribus a[illegible]s. c. Ber.

f ¶ Qui sit idoneus.) No. quod ei, qui idoneus est, non est neganda sententia docendi, quia per consequens denegat doctrinam ignorantibus, vt dicitur in fi. quam dispensare alijs tenetur. arg. 16. quæstio. 1. reuertimini. 1 ergo si non est idoneus, potest iuste denegari, quia malorum Doctorum doctrina mala est. 1. q. 7. conuenientibus & imperitus mathesios risui patebit. 37. distinctio. qui de mensa. qui alios docet, ab alus tunc edoceri nō debet, in Auth. de san. episcop. §. damus collatio. 9. pœna vero huius est priuatio ecclesiastici beneficij: vt hic dicit. Bernardus.

g ¶ Sui laboris.] lucrum, & pietatem ex eodem facto vendicare non licet, vt decima septima quæst. quarta, miror. capit. frater, & coepiscopus. & if. de mino. auxilium.

† De hoc ar. vide quos citabo in cap. seq.

† In aliquot Gregorianis: ab eis, quos docent &c.

† fructus.

† Vincon. Vintō. quod est aptius.

1 Adde q̄ regrunt vt dicat idoneus: notatur in l. vni. C. de profe. qui i vrbe Constan. l. y. iuncta. l. magistros C. de profess. li. 10.

† Ca. 2. e ti. in 1. compi. & post cōc. Late. sub Alex. iij. par. 2. ca 17.

G. restituat, & vsq. ad terminum constitutum, secundum quod inter se conuenerint † ipsum eandē permittat pacifice possidere.

TITVLVS V.

De magistris, † & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ † Ex concilio Lateraneñ.

¶ Ecclesia chatedralis prouidere debet magistro de beneficio, qui clericos eiusdem ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat; & venden licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur.

CAP. I.

QVoniam ecclesia Dei sicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari nō possunt, legendi, & proficiendi oportunitas subtrahatur, per vnamquāque a cathedralem ecclesiam magistro, b qui clericos eiusdem scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium c præbeatur: & infra.

¶ Pro † licentia verò docendi nullus pretiū exigat, d vel sub obtentu alicuius consuetudinis, e ab eis, † qui doceant aliqd quærat: nec docere quemquam qui sit idoneus, f petita licētia interdicat. Qui autem contra hoc uenire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, vt in ecclesia fructum † sui laboris g non habeat, qui cupiditate animi, dum vēdit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

¶ Alexander tertius Vinto. † episcopo.

¶ Pro licentia docendi nihil exigi debet vel promitti, & exactū restitui, & promissum remitti debet, & negligente inferiore Prælato ad magistrum constituendum, supplebit hoc superior.

CAP. II.

PRohibeas, † ne in parochia pro licētia docendi exigatur aliquid,

PRohibeas.] Sunt duo dicta: Secundum ibi, Sane. Abbas Sicu.

CASVS. Quia quidam pro licentia docendi pecuniam exigebant, præcipit Papa Vinton. eñ. episcopo, vt prohibeat ne pro licentia docendi in parochia sua aliquid exigatur, aut etiam promittatur. & si postea solutū aliquid fuerit, illud faciat reddi; & si aliqd promissum fuerit,

rit, faciat remitti promissum: qa scriptū est: gratis accepistis, gratis date. Secundo dicit, ꝙ si aliquis distulerit instituere magistros in locis congruis, liceat huic epo appellatione postposita, ad instructionem aliorum, ibi preficere viros ad hoc idoneos. Nota ꝙ exactum vel ꝓmissum pro licentia docēdi, potest repeti: & ꝓmissum facere remitti. Item negligentiā subditorū eps supplere dēt. Item ꝑ negligentiam amittitur ius suum. Sed hic nō est appositum tempus: sed posset dici, quod hoc pōt referri ad arbitriū superioris: vel tantū tps posset dari, quantū datur pro beneficijs vacantibus. s. vt per sex menses expectetur ille qui dēt instituere magistros, qa in tanto tempore nō est magnū dānū.

(Gloss. seq. obijcit dat sol. Vin. & alium subdit.

a ¶ Exigatur aliquid aut ēt promittatur.] Ex hoc vī ꝙ turpitudo ex vtraq; parte versat tamq̄ in spiritualibus: vt 1. q. 1. quos, constiterit. Quid est ergo quod dicit solutum restituit, cum in pari causa turpitudinis potior sit cōditio possidentis ff. de cōd. ob tur. cau. l. 3. & l. si ob turpē cām? Dixit Vincē. ꝙ subuenitur huic non in fauorem sui, sed in odium exigentis, simile sup. de simo. veniens. Sed qualiter illud intelligatur, dictum fuit eo. tit. de hoc. Vel potest dici, quod qui soluit, licet nihil dare debuerit, quia tamen quasi coactus redimit ius suum, non delinquit: vnde sibi potius restitui debet quam remanere penes illum, qui plus peccauit, vt 1. q. 3. si quis dator.

(Glo. seq. dat. duplicem lecturam eius quòd de remissione hic dicitur.

b ¶ Remitti.) hoc bene notabile est, quòd auctoritate huius canonis non solum habet quis exceptionem, sed etiam liberationis conditionem. simile ff. de neg. gest. si quis mandato. ff. de contrahen. empt. pact. ff. de lib. leg. si ei cui fundum. & ff de condi. cau. da. causa non secuta. qui se. ff. de condi. sine cau. qui sine causa, ff. quod metu causa. l. metum §. sed quod prætor, & s̄ de iureiuran. ex administrationis. inf. de vsu. tua. vel quod dicit remitti, intellige de facto: quoniam turpes promissiones nullæ sūt s̄. de pact. c. vlt. ff. de verb. obl. generaliter. Lau.

c ¶ Gratis accepistis.) 1. q. 3. si quis episcopus, & cares ecclesiæ.

d ¶ Liceat.) Negligentiam subditorum episcopus supplere debet, 9. q. 3. cum simus & s̄. de concel. præb. nulla s̄. de supplen. neglig. præla. sicut nobis, &c. delicto. Ala.

Qvanto.] Primo ponit factum damnabile: Secundo pœnam opponit, ibi, Si qui vero. Abbas.

† In codice Lombardico ita, ibi ad aliorum institutionem præficere viros prouidos, & discretos.

† Cap. 3. contra in 1. compilatione. & post concilium Lateran. sub Ale. 3. par. 2 c 18. Hoc cap. vt ait Vincentius, fuit impetratum cōtra Cancellarium Parisien., qui magistris vnam a quolibet docente exigebat quod est notandum pro intellectu huius c. & præcedentis. Mat. ic.

aut etiam promittatur. a Si quid vero postea solutū fuerit uel promissum, remitti b promissum facias, & restitui appellatione cessante solutum, sciens quod scriptum est; Gratis accepistis, c gratis date.

¶Sane si quis distulerit magistros in locis congruis instituere, tibi liceat d appellatione postposita, ibi † aliorum institutioni præficere viros prouidos, honestos, & discretos.

¶Idem.

¶Pro licentia docēdi pecunia exigi non dēt, etiā si hoc habeat consuetudo.

CAP. III.

Qvanto † Gallicana ecclesia, & infra. ¶Dignos eē animaduersione censemus, qui nomen magistri scholarum, & dignitatem assumunt, & sine certo ptio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam impendunt a cupiditatis e radice processerit, & decorem admodum ecclesiasticæ honestatis confundat. Mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesijs extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis, distincte ꝑcipientes, vt quicunque viri idonei f & lrati voluerint regere studia literarum, sine molestia, & exactione qualibet, scholas regere permittantur. g

10

¶Si qui vero hmōi prohibitionis vel ꝑcepti extiterint transgressores, eos officijs h & dignitatibus spolietis.

20

¶Inn. iij. in concil. gnāli †

¶In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia in facultatib. sufficienti, debet à Prælato vel capitulo vnus magister eligi, cui redditus vnius præbendæ dēnt assignari, in metropolitana verò ecclesia etiam eligi debet theologus, & si ad grammaticum, & theologum nō sufficit, prouideat ipsi theologo ex redditibus suæ ecclesiæ, & grammatico faciat prouideri in aliqua ecclesiarum suæ ciuitatis vel diœcesis.

30

40

CASVS. Consuetudo erat in ecclesia Gallicana, quòd magistri scholarum sine certo pretio alicui docendi licentiam non concedebant. Papa volens illam prauam consuetudinem extirpare, quæ de radice cupiditatis procedit, prohibet sub anathematis interminatione, vt quicunque idonei fuerint regere scholas, sine molestia vel extractione aliqua permittantur: & si qui hmōi ꝓhibitiōis fuerint trāsgressores, officijs, & dignitatib. suis spolient. No. ꝑ dignitatē delinquētis crimē grauius puniendū esse. Itē. Prelatis scribit ꝙ in subditis laudabile reperit & eis imputat qd in eis rephēsibile ꝓbatur. Item nota magistros scholarum dignitatem habere.

e ¶ A cupiditatis.) quæ est radix omniū malorum 47. dist. bonorum.

f ¶ Idonei.] sic s̄. e. c. 1. hmōi autem magistri primum moribus, deinum facūdia excellere debēt. C. d̄ profes. & medi. magistros lib. 10. bonā em cōuersationē dēt habere testem doctrine 63. dist. Valentinian⁹.

[Glossa seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Permittantur.] Quid si vult regere in sua persona, nec licētiat aliū nunquid debet compelli? Arg. ꝙ non 93. dist. illud: credo quod nihilominus tenetur dare alijs licentiam.

h ¶ Officijs.) sic sup. eo. c. 1. Ber.

† Scilicet Lateranensi c. 11. & ca. vnico. e. tit. in. q. compilatione. concordat concilium Lateranen. sub Alex. 3. ca. 18. relatū sup. eo. ti. ca. 1. vide nouissime decreta. in concilio Tride. sessio 5. de refor. c. 1. & sess. 23. de reformat. cap. 18.

Qvia nonnullis.) Primo ponit antiquum concilium, quod secundo innouat, & supplet: ibi, Verum Abbas Siculus.

50

CASVS. Statuitur in Lateraū. concilio, quòd in vnaquaque cathedrali ecclesia instituatur magister, qui pauperes clericos gratis doceat: sed quia illud male obseruabatur, concilium generale illud præcepit obseruari adijciens, vt non solum in cathedrali ecclesia sed, & in qualibet alia vbi facultates sufficiunt, constituatur magister idoneus, & in metropolitana ecclesia theologus constituatur, qui sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in alijs, quæ ad curam pertinent animarum; & cuilibet magistrorum a capitulo assignentur prouentus unius præbendæ: & pro theologo a metropolitano tantundem. non tamen propter hoc efficitur canonicus: Quod si forte metropolitana de duobus non ualet, theologo prouideat, & grammatico faciat in alia ecclesia prouideri. Nota quod magister idoneus debet institui in ecclesia, in qua sufficiunt facultates. Item magister iuxta posse suum debet instruere discipulos suos. Item a capitulo debent assignari magistro prouentus vnius præbendæ. Item aliquis potest habere præbendam sine canonia.

60

a ¶ Sub-

a ¶ Subtrahitur.] 1 quia non habent a quo discant vnde habent excusationem: alias non 37. dist. vlt. & ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. 1. ff. de bo. pos. in bonor. & quia quidam expensas non habent, vnde statuitur, ut beneficia habeant, prout sequitur.

1 Hanc glossulam, non inuenio in antiquis exemplaribus nec puto Ber. esse.

b ¶ In Littera.] sup. e. cap. 1.

[Glo. seq. querit, ad negatiuum, alle. tria: soluit distinguendo.

c ¶ Pauperes.] Sed nunquid a diuitibus potest petere collectam. Videtur quod non, quia si vult dici philosophus, proijcere pecuniam exemplo Socratis 12. q. 2. Socrates. alias est sub illo c. gloria epi Item scientia donum Dei est, ergo vendi non potest. 1. q. 3. non solum. Item professores iuris licite recipiunt pecuniam, sed non licite petunt. ff. de var. & extraordi. cogni. l. 1 §. est enim quidam. potest dici, quod iste cui competens beneficium constitutum non est a diuitibus pot petere collectam: & hoc non prohibetur ex ista littera, sed a clericis eiusdem ecclesiae, & a pauperibus nihil exigere debet, sed gratis, docere, quia pp illos statuit beneficium & non pp diuites. sed si ex honestate gratis omnibus seruiret, honeste faceret, & laudandus esset: alias diuitibus gratis laborem suum impendere non tenet. si vero beneficium similiter ... hoc constitutum est ... Bo... te exigunt collectam. quia suis sumptibus hoc facere non cogun tur. ff. de praesc. cum ex officio 2. q. 2. charitatem & c. quicunq; & c. ecclesiasticis. & 28. q. 1. iam nunc in fi licet iur speritus. consilium uedere potest. 14. q. 5. non sane. Nec obstat si dicas, quod gratis debent docere: quia nihilominus potest petere laboris sui mercedem: sicut testis, qui gratis testificatur, licite petit sumptus 4. q. 4. si testes §. v. n turis & sup. de simo. cum sit Romana. & iudex petit sumptus qui gratis debet iudicare. sup de vi. & ho. cle. cum ab omni. licite ergo potest petere collectam, cui beneficium constitutum non est. Io.

†Instōne.

† De materia te. & glossae, unde S. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 3. ad 3 argumentum ... art. 2. ad tertium argumentum Turrecremata in c. non solum, in 1. q. 3. Sylnestrum uerbo, Simonia. q. 10. & ... trac. de ... Scholasticum ... leg. 28.

d ¶ Minime obseruatur.] Vnde instaurandum est & procurandum, ut fiat, ut 8. dist. quae contra

Glo. seq. quaerit & soluit, iterum quaerit, alleg. pro & contra & soluit, tertio quaerit & soluit.]

CAP. IIII.

Qvia nōnullas propter inopiam, & legendi studiū, & opportunitas proficiendi subtrahitur a Lateran. b concilio pia fuit constitutione † prouisum, per vnamquamque cathedralem ecclesiam, magistro, qui eiusdem ecclesiae clericos, aliosque scholares pauperes c gratis † instrueret, aliquod competens beneficium praeberetur: quo & docentis reuelaretur necessitas, & via pateret discentibus doctrinam.

¶ Verum quā in multis ecclesiis d minime obseruatur, d Nos praedictum roborantes statutum, adiicimus, ut non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in alijs, quarum suffi cere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, a Praelato cum capitulo, seu maiori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum gratis in grammatica † facultate ac alios instruat iuxta posse.

¶ Sane Metropolis ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & his praesertim informet, quae ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur aūt cuilibet magistrorum a capitulo vnius praebendae c prouentus: f & pro theologo a Metropolitano tātundem; Nō quòd propter hoc efficiatur canonicus, sed tandiu redditus ipsos percipiat, quandiu perstiterit in docēdo. Quod si forte de † duob. ecclesia Metropolis grauetur, theologo iuxta modū praedictum ipso prouideat: grammatico vero in alia ecclesia suae ciuitatis siue dioecesis, quae sufficere ualeat, faciat prouideri.

c ¶ Vnius praebendae.] Quid si nō vacat aliqua praebenda? Expectetur quousq; vacat. Nunquid canonici tenent alium eligere, vt numerus sit plenus, cum ille magister nō sit canonicus. Vr quod non. §. de inst. in ecclesia. ff. de dec. l. generaliter. §. penu. & sic canonici ad tps iusta de causa retineant fructus pbende; nihilominus eligere debent: alias curreret tps, §. t ec cl. benefi. nrm. maxime si numerus certus est & iuratus. Sed hoc non vr, quia iste electus nihil perciperet: sed spūalia sine tpalibus diu esse nō pūt, sicut nec anima sine corpore, 1. q. 3. si qs obiecerit. 2 Et dic q canonici eligere nō dēnt aliū auctoritate huius cōcilii, nec dnt facere cōtra numerū vel iurm nec currit eis temp9 ad eligendū bñficio huius cōstitutionis, q diu fuit ibi magister, q doceat & pciat illud bñficium, qa nec dr bñficiū illud vacare, nisi ab eo tpe, quo magister ibi nō fuerit. secus dico cū ex cā retinerent pūētus ad tps. qatūc currit tps. vt in pdic. decre. vt nrm. qa tūc electus modicū tps pōte spectare. Itē nūquid aliquis magister posset eligi i canonicū sub illa cōditiōe vt doceret? 3 Nō credo: qa cessare dēt omnis conditio sed si vacāte aliqua praebenda. statuere ... illud onus esset annexum illi praebendae, non credo quod tunc esset simonia. argumen supra de praeb. significatum. imo ... licitum. Bernar.

2 Et idem canonicatus censeretur dupliciter, vno habente spūalia & alio habente temporalia, quod nec debet esse. 1 1. q. 2. cognouimus, secūdū Gof. I. A.

† Alias ita, de duob. magistris.

3 De hoc articulo uide amplius hic per Host. Io. An. Pan. & Doctores.

¶ Honorius tertius.

¶ *Praelati & capitula ad studia theologiae scholares dociles transmittere tenentur, qui in absētia redditus praebendarum suarum, & beneficiorum, per quinquēniū integraliter percipiēt, & si proprij redditus ad sustentationem studij nō sufficiunt debet Praelatus cū capitulo eis prouidere, magistri uero donec docuerint integre praecipiunt fructus beneficiorum suorum.*

CAP. V.

Svper † specula. & infra a Volumus & mandamus, ut statutum in

f ¶ Prouentus.] 4 Non tamē percipiēt quotidianas distributiones, quae tantum residentibus dari consueuerunt supra de praeb. licet Ber.

1 Pars huius c. sup. titu ne cle. uel mon. & inf. de priuil. ca. super specula.

4 Haec glossula deest i antiquorib. codicib.

Svper specula.] Primo ponit statutum antiquum; quod secundo addendo corroborat, ibi, Statuentes. Abbas.

CASVS. Quod statutum fuit per concilium generale in cap. praecedenti de magistris theologis, precipit Honorius inuiolabiliter obseruari, statuens, ne propter raritatem magistrorum se forsan possent aliqui excusare, ut ab ecclesiarum Praelatis & capitulis ad theologiae studium aliqui dociles destinentur, qui cum docti fuerint, alios postmodum instruant & informent, quibus si prouentus ecclesiastici non sufficiunt, Praelati

lati & capitula necessaria subministrēt. In fi. dicit, quòd docentes in theologica facultate, & studentes in ipsa integre per annū de licentia sedis Apostolicæ, percipiant beneficiorū & præbendarum suarū prouentus, nō obstā te cōtraria cōsuetudine, vel statuto, cū pmio fraudari nō debeāt in vinea Dñi operātes. No. ꝙ vna constō confirmat aliā. Itē docentes, & studētes in theologia dēnt per quīquē niū prouentus bñficiorū suorū percipere. Itē colligitur con suetudo inducta cōtra istud statutum.

a ¶ In concilio generali.] s. c. prox. Ber.

b ¶ Obseruet.] nec tñ seruat, & ita nullus est fructus illius statuti & aliorum.

c ¶ Propter raritatē.] Qui non habent a quo d iscant, bñ hñt excusationem, alias non, 37. dist. §. vlt. & ff. de iur. & fac. ign. l. regula §. 1. ff. de bo. pos. in bonorum, & quia quidam expensas non habent, vnde statuitur, ꝙ bñficia hēnt, put sequit.

[Gl. seq. tria d cit principium & finis, de mistione & suppletiōe, medium de superfluitate.

d Docibiles.] i. habiles ad docendum, 1 & isti a capitulis pñt eligi, vt mittātur, vt postmodum doceāt: & si propria beneficia illis non sufficiāt bonis capituli suppleantur, prout seq

concilio gñali a de magistris theologis per singulas metropoles statuendis, inuiolabiliter obseruetur; b Statuentes, ut quia super hoc propter raritatem c magistrorum se possent aliqui forsitan excusare, ab ecclesiarū Prælatis & capitulis, ad theologicæ † professionis studium aliqui docibiles d destinentur, qui cū docti fuerint, in Dei ecclesia uelut splendor † fulgeant firmamēti, ex quibus post modum copia possit haberi Doctorum, qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiam ualeant plurimos erudire, qui bus si proprii prouentus ecclesiastici non sufficiunt, prædicti e necessaria subministrent.

¶ Docentes † uero in theologica facultate, dum in scholis docuerit, & studentes in ipsa, integre f per annos g quinque percipiant de licētia h sedis Apostolicæ prouentus præbendarum, & beneficiorum suorum, non

tur. Sed vt quid etiam membranas occupant? 19 distin. si Romanorum. cum illius constitutionis, quo ad hunc articulum nullus sit effectus. sicut nec præcedentis, leges enim istæ impositæ sunt verbis, & non rebus, cum potius contrarium sit uerum, C comm. de leg. l. 2. in fi Sed nunquid qui docibiles sunt, possunt petere, ut suppleatur quod eis desit, arg. quod sic, ex hac constitutione. Ber.

e ¶ Prædicti.] s. prælati & capitula. ex hoc est argu. quod possunt ad hoc compelli.

f ¶ Integre.] Non tñ percipiant quotidianas distributiones, quæ tantum residentib. dari consueuerunt, supr. de præbendis. licet. ubi de hoc.

[Glo. seq. quærit, respondet alleg. contrarium.

g ¶ Per annos quinque.] Nunquid determinatio ista determinat omnia præcedenti, non videtur, quod primis aliquod tempus adijciatur, sed docētibus, & alijs, quia capitulis non eligentur, & quia illi maius tempus requirunt ad hoc vt doceant, quod satis nō ex hoc §. quia hic non fit mentio de illis. Sed contra. sup. de app. inquisitionem. arg. in fi. quia hæc determinatio in fine ponitur, vt ibi dicitur.

h ¶ De licentia.] scilicet generali, concessa auctoritate huius constitutionis, vnde non est necesse aliam indulgentiam impetrare, sic 80. distinctio. non debere, & 16. quæstio. 1. cunctis, & 100. distinctio. quoniam. & sup. de transla. inter corporalia, & ff. de condi. instit. quæ sub conditione, §. vlt. sed executio sola impetrari debet, si capitula hoc non faciant, quia parum valeret esse iura in ciuitate, nisi esset, qui ea exequatur. ff. de orig. iuris, l. 2. post originem. Ber.

obstante aliqua alia consuetudine, uel statuto, cum denario i fraudari non debeāt, in uinea Domini operantes.

i ¶ Denario.] id est, præmio. imo qui uenit extremus, d spē satore uocante tantundem recipit, quantum qui uenerat ante. argu. supr. de constit. cum omnes. Io.

TITVLVS. VI. De Iudæis & Sarracenis, & eorum seruis.

DE IVDAEIS ET Sarracenis, & eorum secus.

¶ Supra uisum est de his, qui Spiritum sanctum per simoniam vendendo blasphemant, cōsequē ter submittit de his, qui Deū de honorant male colendo, ut sunt Iudæi & Sarraceni. & de his auctor tractaturus submittit ēt de eorū seruis: Et aduerte, quia serui dicuntur stricto modo, carentes libertate, sed largo modo, etiam seruientes pro mercede, vt famuli: dicuntur etiam serui a seruiendo: & de vtrique tractatur in hoc abbas. tit. Siculus.

De hoc materia tractatur 23. quæsti. 4. & quæst. 5. & qu. 6. & q. 8. in capitu. disp. & 28. q. 1. & q. 2. per totum & 56. dist. Ismael. 45. dist. c. 2. & cap. 4. 11. q. 3. ad mensam.

¶ Ex concilio Mateñ. †

¶ *Si seruus a Iudæo emptus causa mercimonij, factus est uel fieri desiderat Christianus, pro xij. solidis redimitur.*

CAP. I.

PRæsenti concilio sancimus, ut nullum Christianum mancipium Iudæo seruiat, k sed datis l xii. solidis pro

P Ræsenti.] Primo ponit constitutionem de baptizato, vel baptizari uolente: Secundo eius causam: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi retinebant seruos Christianos, statuit cōcilium istud, ꝙ de cætero Iudæi seruos Christianos nō retineant, sed licet Christiano, uel liceat Christiano cuilibet datis xii. solidis pro quolibet mancipio, ipsum redimere siue ad libertatem siue ad seruiē dum sibi, & si seruus Iudæi Christianus fieri desiderat. & non permittitur, idem fiat, quia nefas est Iudæum in seruitutis uinculis retinere illum, quem Christus sanguine suo redemit. Nota, quod Iudæi, vel Pagani Christianos seruos habere non possunt, sed hoc ipso in libertatem scribuntur.

K ¶ Seruiat.] Nec cum Iudæis Christiani morentur, 28. q. 1. Iudæi. & capitu. sæpe. & cap. nullus. Sed in agro. ubi cum Iudæo non moratur. bene potest seruire, infra capi. proxi.

l ¶ Datis.] Sic infra c. proxim. ubi de hoc. Et intellige hoc c. secundum illud de mancipio empto causa mercimonii, alias nullo pretio dato eripitur in libertatem. Vel si venalis infra tres menses non fuerit expositus. ut ibi Ber.

[Glo.

Marginal notes: † theologiæ. — † Vide in authen. c. [illegible] pro parte. — † Vide conc. Tri. sess. 5. de refor. c. 1. circa fi. S doctores uero, & Hosti. [illegible] tract. de pri[uil.] scholarium priu. 98 ubi plenissime de materia huius †. — 1 Vnde melius dixisset, [illegible] vnum pro alio. Vñ Ioā. 6. Et erunt oēs docibiles Dei. & simile verbum 22. dist. qui eps. secundum [illegible] — † Matisc. † Matien. † Macien. Sed extat in conciliis editis in concilio Matisconensi 1. cap. 26. refert Burch lib. 4. decr. ca. 88. Innoc. pa. 1. c. 2 & 2. Grat. siue Palea 54. dist. capi. [illegible]

[Glo.seq.declarat de quo seruitio intelligatur. & quid si pretium habere non potest:subdit, & soluit duas quæstiones.

a ¶ Seruitium.] non tamen erit seruus illius, sed restituet ei pretium, & erit omnino liberatus, & arg.Inst.de noxa.act.§. dñs. Vel si non potest habere statim pretium, seruiat ei tm̃, q̄ seruitium cōpensetur cũ p̄tio, & postea erat liber quo vult C.d̄ capti, & post.reu.l.vlt. 36.qu.1.de raptorib. Quid si plures emptores simul cōcurrãt? Locus erit gratificationi. s. de iud. patro.cũ autem, ff.ad Silla.si quis in graui. §.si cum oēs.Quid si nullos emptor appareat? nihilominus erit liber,& ostiatim quærat pretium.ff. de manumis.l.4. §. suis autem,aut pro pecunia operas præstet, vt dicitur in l.prædicta, C.de capi.l. vlt scilicet quinque annis, vt ibi dicitur.

1 Primo episcopus loci eligat magis idoneum. ff. de accusa.l.si plures.

Goffre. ad hoc de procu si duo.lib. 6.Dico,quod si alter vero rem causam offert, vt re diuiat ad libertatem,sal tem ad seruitium,ille præeligatur. Io. An.

quolibet bono mancipio ipsum quicunq. Christianorum, seu ad ingenuitatē,seu ad seruitiũ,[a] licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fidei desiderat,& nō permittitur, idē fiat[b]. Quia nefas est, quē Christus redemit, blasphemum[c] Christi in seruitutis vinculis detinere.

¶ Gregorius epo Lucen.

¶ Iudæus Christianũ in seruum habere non potest in ascriptitium vero potest.

C A P. II.

Multorum † ad nos: & inf. ¶ Nulli Iudeo liceat Christianũ mancipiũ in suo dominio retinere, sed si qui apud eos inueniũtur,libertas[d] eis sertur. Illi vero, qui in possessionib eorum sunt, licet cũ districtione sint liberi,[e] tamen quia colēdis terris eorũ diutius adhæsernnt,[f]

b ¶ Fiat.] pro vt dictũ est,& inf.eo.c.vl.

c ¶ Blasphemum.) id est, Iudæum blasphemãtem Christũ, arg.inf.eo cum sit.

† Alias ita: Lucten. sed ex registro B.Greg.li.3. in dict.12. epist.21. videtur legendum episcopo Lunensi.

Multorum.] Diuiditur, q̄a duo sunt dicta: Secundũ, ibi.Hi vero.Abbas.

C A S V S. Dr̃ hic,q̄ nullus Iudæus Christianum mancipium debeat in suo dñio retinere:sed qui apud eos inueniuntur,libertate donētur. Secundo dr̃,quod originarij,qui in possessionibus Iudeorum sunt,qui diutius adhæserunt,quamuis liberi sint,remaneant ad colenda rura illorum, & iura sua eis exhibeant,& nihil aliud ab eis exigant: Tertio dr̃, quod si aliquis Iudæorum aliquem de originarijs suis ad aliũ locum transferre voluerit, vel in seruitio suo secum retineret ius colonarium,quod habet in eo,amittat. Nota quod Christiani cum iudæis habitare non debent. Item originarij liberi sunt,quamuis glebæ sint astricti. Item arg.quod ex tempore seruitus acquiritur. Item Iudæus, qui Christianum liberum contra ius retinere voluerit, hoc ipso ius illud amittit.Idem arg. quod iuris seueritas siue rigor seruandus est.

† Cap.3 eo. ti. in 1.compilatio.Et vide Marquar. trac. de Iudæ.par.2.capit.5.

† conditione

† conditionem.

d ¶ Libertas.) 44.dist.mancipia.

e ¶ Sint liberi.] No.originarios siue ascriptitios liberos esse,C de agr.& censi.l.diffinimus, lib. 11. ergo non repelluntur a legitimis actibus,arg.ff.de testi.l.1.C. de postul.l vlt. quod verum est,tamen ad ordines non admittuntur,nisi de licentia dominorum,54.dist. si quis obligatus,& c.admittuntur.Arg.contra dist.ea.si seruus, sed ibi nihilominus tenetur seruire domino. Ala.

2 Qui diutur no,&longa quasi possessione ius aquæ nactus est non habet ducere quo iure constitutum sit. Io: And.

[Glo.seq.arg.& signat contrarium,& remittit, secundo arg.& soluit contrarium.]

f ¶ Diutius adhæserunt.] Ar. quod ex tempore seruitus acquiritur,& seruitia consueta præstari debent, 18. q.2. seruitium, ff. de aqua plu.arc.l.1.§.sicut.ff.si ser.ven.si quis diuturno 2 C.de ser.l.1.& 2.Arg.contra 1. qu.1,

nullus episcopus de hoc dictum est sup.de consec.c. vlt. sup.de censib.peruenit.Et ita habes hic, quod ex tempore aliquis efficitur originarius, s. triginta annorum. 3 C.de agr.censi.litibus,cum satis,libro 11.Arg. contra C. de præscript.quæ pro libertate opponitur.l.vlt.

3 Et tunc etiam proles est originaria: licet 30. annis ibi nō manserit,vt in l.cum satis Io.An.

vtpote conditione † loci debentes,[g] ad colenda rura remaneāt,cōsuetas pēsiones p̄dictis viris p̄ebentes. Cũcta ēr, quæ de colonis, vel originarijs iura p̄cipiunt,purgant,& nihil eis extra hoc oneris iudicatur.[h] Quod † si quisquã Iudeorũ aliquem de his,[h] vel ad alium trãsferre locũ, vel ad aliud obsequiũ retinere[i] voluerit, ipsi sibi imputet,[k] qui colonariũ, & ius dñij[l] sibi iuris seueritate[m] damnauit.[n]

¶ Idem Gen. episcopo.

¶ Iudæi antiquas synagogas reficere possunt, nouas erigere non possunt.

C A P. III.

Ivdæi de ciuitate, & infra ¶ Sicut legalis[o] diffinitio Iudæos nouas non patitur erigere synagogas,ita eos sine inquietudine ueteres hr̃e p̄mittit.[p]

g ¶ Debētes.] idest, obligati,& astrictiad colenda iura B.

h ¶ De his.] scilicet originarijs vel colonis.

i ¶ Retinere.) forte in domo ad seruiendum sibi: quod esse non debet, vt dicit in prin.c.1.inf. eo.Iudæi siue.

K ¶ Ipse sibi imputet.] s. iudæus, qui transtulit colonũ ad alium locum, uel ad aliud seruitium, imputet sibi, quia hoc ipso amisit ius colonarium, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo ure. sic & in colono liberi hominis: ut si dominus uelit uendere fundum, & transferre colonum ad alium locum:non potest eo inuito.C.d agri. & censi. quis prædium, lib.11.uel si uelit diuidere aliquam agnationem colonorum, uel affinitatem transferendo eos ad aliam colonariam, redintegrandi sunt, C.cõm. utriusque iud.possessionem.& de agri.& censi.diffinimus,lib. 11 & Iudæus sibi imputet.

† Alias ita: verum si quis quam.

† Conuen. † Ian. Sed in registro B. Gregorij tit.7.e. put.5.indict. 2. vnde hoc est sumptum ita habent, Innuatio epi scopo Caralitano.

† Capi.4.eo. tit.in 1.compil. Vide extrauagantes præcedenti ca. citatas, & Marquardũ trac. de Iudeis, par. 1. cap. 1.

l ¶ Ius dominij.] scilicet quod habuit in gleba, quo ab ea recedere non poterat: dominus enim personæ non fuit,quia homo erat,ut sup.eod.c.

m ¶ Iuris seueritate.] Argum.quod iuris seueritas,siue rigor seruandus est.sed hoc est in odium illorum Iudeorum Bernar.

n ¶ Damnauit.] id est abstulit sibi ius colonarium ipso facto. Vel expone,damnauit,id est fecit id,propter quod damnatur,& aufertur eis ius colonarium,uel ij se colonus sibi imputet,qui non uult agere contra iudæum, qui tran tulit ipsum sed primum uerius quantũ ad alteram partem disiuncte, ut si uelit retinere Christianum colonũ secum in domo, illud non est permittēdũ,imo excōmunicandi sunt,infr.eod.Iudæi, 2.responso.& c. ad hoc,ubi redditur causa quare. Bernar.

Ivdæi de.] C A S V S. Iudæi secundum leges nouas synagogas erigere non debent, sed ueteres permittuntur habere. Nota, quod Iudæi non possunt facere nouas synagogas, licet possint ueteres retinere.

o ¶ Legalis diffinitio.] Cod. de Iudæ. lege ultima. Bernardus.

p ¶ Habere permittit.] Et si corruerint, de nouo possunt illas reædificare in pristinum statum: eo tamen ut ampliores non faciant, infr. eod.consuluit. ar.ff.de nou. ope. nunciatio. l.1. §. opus nouum. & §. si quis ædificium.Bernar.

Quia

QVia super.) CASVS. Dicitur, quod in die Parasceues nullus iudæus aperiat fenestras suas, nec exeat in publicum, sed teneat eas clausas. Nota iudæos in die Parasceues ostia, vel fenestras aperire non debere nec in publicum exire.

a ¶ Aperta non habeant.] Consueuerũt enim tunc deridere Christianos in contumeliã creatoris, inf. eo. in nonnullis cum enim fidem nostram contemnant, nec ritus suos eis permittimus, C. de Iudæ. Iudæos. vn in publicum exire non debent, in fra eod. nõnullis. Ber.

ii IVdæi siue] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Si qui Abb. CASVS. Primo dr, q Iudæi siue Sarraceni Christianas mulieres vel Christiana mancipia nulla de cã secũ dent habere, & quicũq; Christianus cum his habitare p̃sumpserit, excõicetur. Secũdo dr, quod si aliqui iudęi vel Sarraceni Deo inspirante, ad fidẽ Christianã se conuerterint, a possessionibus suis nulla tenus expellant: cum propter hoc meliores debeant esse cõditionis quã ante fidẽ receptã. Si aũt secus factum fuerit, præcipit Papa Potestatibus locorum, vt partem hæreditatis, & omnium bonorum suorum ex integro eis faciat exhiberi. Nota, q Iudæi Christiana mancipia hr̃e nõ debent. Item Christiani cũ Iudæis vel Sarracenis habitare nõ debent. Item ecclesia iudicat de his qui foris sũt. Itẽ Iudæus ad fidẽ cõuersus, a possessionib. suis ex cludi non debet. Item fidelis melioris conditionis est, quam infidelis. Item arg. quod iudices seculares compelli possunt excommunicationis sententiam ad iustitiã faciendam. Item Papa ratione fidei de hæreditate iudicat.

b ¶ Iudæi siue Saraceni.) & ita cum Sarraceno morari non licet, sicut nec cum Iudæo; nisi aliquis spiritualis vellet ire, vt eis prædicaret: quod licet, vt inf. eo. quod sit & sic intellige. 11. q. 3. ad mensam.

c ¶ Seruitio.] supra. eo. c. 1. & 2.

[Glo. seq. obijcit & sol. ponendo x. casus, quibus ecclesia coercet Iudæos.

d ¶ Permittantur.] Sed quid ad nos de his, qui foris sunt. vt 2. q. 1. multi & 45. dist. qui syncera: Sol de his, qui foris sunt non iudicat ecclesia: vt pœnam spiritualem intelligat In casib. tamen iudicat 2 de eis: quia repellit Iudæos a cõione Christianorũ, 28. q. 1. sæpe, ne ab eis corrũpantur, vt ibi. & inf. eod. ad hoc, & hic. repellit enim eos a legitimis actibus. 2. q. 7. alieni, & ab officijs publicis, 54. dist. nulla officia & inf. eod. cum sit, & c. pen. & ne possint emere Christiana mancipia. inf. eo. cap. vlt. & 54 dist. in fraternitatem. Item non permittit non facere nouas synagogas, inf. eo. consuluit. Item quod in diebus lamentationũ non exeant in publicũ. sup. eo. c. proxi. & inf. eo. in nonnullis. Item quod soluant decimas de terris, quas colunt, supra de deci. de terris, & ne Christiana mancipia circuncidant. 54. distin. nulla ne. ex testamento Christiani aliquid capiant. & ille Christianus est excommunicandus etiam post mortem, 2. qu. 2. sane profer ur, & ex cedentes verberib. subijciuntur, inf. de rapto. in archiepiscopatu. hic ergo ecclesia excõicat tantum illos Christianos, qui cum eis habitare præsumunt, q̃nque tñ indirecte excõicat eos, quia excõicat Christianos, ne cum eis aliquod commerciũ habeant. infra de vsu. post miserabilem, & inf. eo. et si. in fine. & c. postulasti. R.

e ¶ A possessionib.) nisi fuerint comparate de vsuris: quas tenentur vẽdere, & pecuniam restituere, infra de vsur. cum tu.

(Gl. seq. ar & reci. potest obijciendo de dec. causam.

f ¶ Excommunicationis.] Arg. q iudex secularis copelli potest ad iustitiam seruandã, 23. q. 5. administratores. Et hoc vr̃ facere ratione fidei, qd̃ intromittit se de hr̃ditate, aliàs nõ debet. §. q fil. sint legi. causam. sed illud intellige quocunque casu, vbi iudex sæcularis negligens est facere iustitiam, quod ecclesia se intromittere debet, & compellere ipsum, 23. q. 5. administratores, & q. 2. dominus, & inf. de maledic. c. 2. Ber.

g ¶ Ex integro.) præter seruos, qui eos præuenerint in fide, C. de epis. & cler. Dec nob s, §. his ita. Ala.

¶ Alexander tertius.

¶ *In die Veneris sancti non licet Iudæis tenere ostia vel fenestras apertas.*

CAP. IIII.

QVia † super his, & infra. ¶ Generaliter interdicas, vt Iudęi ostias vel fenestras, in die Parasceues aperta † non habeant, [a] sed clausa teneant tota die.

¶ Idem in concilio Lateran̄.

¶ *Excõicari debent Christiani, qui in domo seruiũt Iudæis vel Sarracenis, siue Paganis. Et principes seculares excommunicari debent, qui Iudæos baptizatos suis bonis spoliare præsumunt.*

CAP. V.

ij IVdæi siue Sarraceni, [b] neq; sub alẽdorũ puerorũ suorum obtentu, nec pro seruitio, [c] vel alia quilibet causa, Christiana mãcipia in domibus suis permittãtur [d] habere: Excõicentur autem, qui cum eis præsumpserit habitare, & infra. ¶ Si qui | præterea Deo inspirante ad fidem

10 sc conuerterint Christianam, a possessionib. [e] suis nullatenus excludantur: cum melioris conditionis ad fidem conuersos esse oporteat, quam antequã fidem susceperint, habebantur. Si autem secus fa-

20 ctum fuerit Principib. seu Potestatibus eorundẽ locorum iniungimus sub pœna [f] excõicationis, vt portionẽ hereditatis suæ, & bonorum suorum ex inte gro, [g] eis faciãt exhiberi.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Christiani deferentes*

30 *Sarracenis merces prohibitas, vel in ipsorum nauib. nauigantes, excommunicandi sunt, & rebus eorum priuandi, & efficiantur capientium serui.*

CAP. VI.

40 ITa quorundam animos occupauit sæua cupiditas, vt qui gloriantur, [h] nomine Christiano,

50 ITa quorundam.] primo ponit duplicem Christianorum excessum: Secundo tripliciter punit: ibi, Tales. Abbas.

CASVS. Quidam Christiani cæca ducti cupiditate deferunt Sarracenis arma, ferrum & lignamina galearum: & dum ad impugnandum Christianos prædicta eis ministrant, superiores illis fiunt in malitia. Item sunt & alij, qui in galeis, & nauibus Sarracenorum curam gubernationis assumunt: omnes prædictos Lateran̄. concilium excommunicauit, & præcipit illos per Potestates locorum bonis suis priuari, & capien-

60 tium seruos fieri. & præcipit, vt per ciuitates maritimas crebra, & solemnis excommunicatio proferatur. Nota quod Christiani, qui cum Sarracenis impugnant Christianos auxilio vel facto deteriores sunt quam Sarraceni. Item seruitus hic inducitur iure canonico. Item excommunicatus potest iterum excommunicari.

h ¶ Qui gloriantur.] simi. vigesima octaua quæstione secunda, perniciosum, & 86. distinctione, tanta,

† Ca. 7 eo. ti. in 1. comp. Vide Repertorium inquisitorum ver. bo; iudæus. §. vlt.

† Aliàs ita: apertas non habeant, sed clausas, &c.

† In conc. Lateran. ca 26. & c. 5. eo. ti. in 1. compilatio.

† Concor. extrauagans Paul. Papæ iij. quæ inci. Cupientes iudæos. vbi iudæis cõuersis priuilegia concedũtur.

1 De hoc artic. vide omnino B. Tho. 2. 2. q. 10. artic. 9.

2 Qualiter iudex ecclesiasticus animaduertat, in iudæos, & quibus casib. præter Doct. hic, vide late Eymericum in directorio inquisitorum parte 2. q. 46. Repertoriũ inquisitorum, verbo, ... § an: & ex qua causa, quod Zachinum trac. de hæret. ca. 36.

† Idem s. Alex. iij. in concil Later. ca. 24 & c eo. ti. in 1. comp.

a ¶ Ferrum.] vt inf. e. ad liberandam. ubi hoc totum habes, quod hic dr, de quibus hic habetur, ad hostes transferri non debent, C. quę res expor. non deb. l. 2. & illi sunt decapitandi, 1 ut ibi, & C. de commer. mercatores, ff. de pub. & uecti. cotem ferro. si enim non habent ferrum, nec arma. Nam causatum perimit, causa perempta suum. & appellatione armorum intelliguntur fustes & lapides. ff. de uerb. sig. armorum appellatio Lau.

[Gl seq. arg. quod clericus ministrans, &c.]

b ¶ Subministrant] Ar. clericum pro homicida haberi, qui pugnantib. arma ministrant, dummodo ibi fiant homicidia. arg. 50. dist. si quis viduam 4. q. vlt. c. ult. inf. de homi. sicut dignum. §. illi et, & §. hi quoque.

c ¶ Subiectos.] & sic ipso iure excommunicati. inf. eo. quod olim.

d ¶ Priuatione.) Hoc potuit Papa facere contra laicos. ratione criminis commissi. Ber.

[Glo. seq. no. triplici iure seruitutē inductam.]

e ¶ Seruos.) No. seruitutem de iure naturali inductam, 35. dist. sexto die. Itē de iure canonico, 15. q. vlt. cū multæ, & hic & inf. eo. ad liberandum. Vinc.

[Gl. seq. no excōicatum iterum excōicari, alleg. concor. & demum contrariam ponit opin. dat solutionem.

f ¶ Crebris. & solennis in eos excōicatio.] Et tñ isti ipso iure sunt excōicati, & sic excōicatus potest iterū excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudam. & arg. 11. q. 3. excellētissimus, 12. q. 2. de viro, & 87. dist. eos qui, & qui in sordib. est, ad huc sordescat, 47. dist. quantumlibet, in fi. Ar. cōtra. 2. q. 1. multi quia de his q foris sunt, nihil ad nos, 24. q. c. 1. 2. 3. & 4. & sup. de iudi. cū non ab hoīe. Itē qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra ecclesiā 11. q. 3. omnis Christianus; itē ar. cōtra ff. de uerb. obli. q bis idē. M. dixit, ꝙ excōicatus, amplius excōicari nō pñt, sed denūciari pot excōicatus, & sic intelligit oia iura ubi sæpius vr aliquis excōicari, & sic intelligit hic: sed tu dicas ꝙ excōicatus potest iterum excommunicari. Et sunt duo effectus excommunicationis, vt dñt quidam: Primus effectus est eiiciendi extra ecclesiam. Secundus est detinendi extra. sicut qui est ligatus uno uinculo iterum pōt ligari 2 non est dubium quin excōicatus possit adhuc excōicari. sicut qui est in uno peccato, pōt aliud committere, & sic plus punitur. & sic pōt pluries excōicari, & magis ad hoc punietur, secunda excōicatio tunc primo icipit habere suum effectum, cū absoluitur a prima. & tñ prima absolutio non habuit suum effectum, pp secundam excōicationem, & ita finaliter non prodest prima absolutio, nisi cū absolutus fuerit a secunda. De hoc dixi sup. de offi. ord. ex parte, & inf. de sent. exc. cum pro causa. Ber.

1 Idē in his, q docēt cos ... Ant.

† lignamina

4 Addequod de iure ciuili puniuntur capite cum confisca. bonorum l. 2. C. quæ res expor. non debeant.

5 Ca 1. eo. ti. in 1. comp. ... teliectu pter doc. ... de Marquardū tract. de Iudæ. par. 1. c. 3.

2 Et banniti ... iterū bannirī citatio. ne solū facta ubi habitare consueuerat. De hoc in Spec. de accus. ad fin. 40. And.

Sarracenis arma, ferrum,a & ligamina † deferant galearum, & pares aut etiam superiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Christianos, arma eis & necessaria subministrāt. b Sunt etiam, qui pro cupiditate sua, in galeis & piraticis Sarracenorum nauib. regimen, & curam gubernationis exerceant. ¶ Tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, & excommunicationi subiectos,c rerum suarum per Principes catholicos & consules ciuitatum priuatione d mulctari, † & capiētium fieri seruos e censemus. Præcipimus etiam, ut per ecclesias maritimarum urbium, crebra & solennis in eos excommunicatio f proferatur.

¶ Idem.

¶ Iudæi ueteres synagogas in priorem statutum, reformare possunt, de nouo exigere non possunt.

CAP. VII.

Consuluit, 1 & infra. ¶ Iudæos de nouo cōstruere synagogas, ubi nō habuerunt, pati nō debes. ¶ Verum si antiquæ g corruerint, uel ruinam minantur, ut eas reædificent, h potest æquanimiter tolerari, non autem, ut eas exaltent, i aut ampliores, aut pretiosiores faciant, quam antea fuisse noscūtur, qui utrique hoc pro magno debent habere, quod in ueteribus synagogis, & suis obseruantiis tolerantur.

¶ Idem.

¶ In familiari seruitio Iudæorum Christiani eße nō debent.

CAP. VII.

AD † hæc omnib. Christianis, qui sunt in iurisdictione uestra penitus interdicatis, & si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdē † de Iudæorum seruitio se assidue, k pro aliqua mercede exponant, qd ēt obstetricib & nutricibus eorū prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eorum domibus ...

Consuluit.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Verum. Abb.

CASVS. Iudæi nouas synagogas erigere non dēnt, sed antiquas, si corruerint, possunt reædificare in pristinā formā siue statū, & non amplius exaltare q̃ fuerunt, & hoc pro magno beneficio habere debēt. No. ꝙ aliud est de nouo facere, aliud est reficere. Itē licitum est consummare, quod non est licitum incipere. Item ecclesia sustinet Iudeos in suis obseruātijs.

g ¶ Antiquæ.) Constantinus Imperator contulit libertatem ecclesiis: & Iudæos seruituti subiecit. 3 postea uero Iulianus Imperator apostata dedit licentiam Iudæis nouas construere synagogas, 4. ut legitur in chronicis. Tan.

h ¶ Reædificent.] sic supra eodem Iudæi C. de Iudæ. l. ult. quia aliud est tueri, quod positum est & aliud nouum facere. ff. de usuf. vsufructuarius nouum.

i ¶ Exaltent.) non enim licet cuilibet possessori transformare possessionem, puta usufructuario. ff. de usufructu. 5 æquissimum, §. sed & colores. Bernar.

3 De facto, de iure. n. hoc fecit mors Christi, eodem & si Iudæos, in prin. & fin. Host. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. & post cōci. La. sub Alc. 3 p. 20. ca 2. §. ad.

4 Puto gl. respexisse ad illud Iuliani qui iudæos cohortatus est, ut templū Hierosolymis in odiū christianorū reficerent, ut refert Nicep. li. x histo. eccl. cap. 23. & Cassiodorus in tripartita. li 6. c. 43.

† Dictio, eosdem, deest in antiquis.

AD hæc.] Primo prohibet: Seundo prohibitionis causam reddit ibi Quoniam Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa prælatis ecclesiarum, quod ipsi prohibeant omnibus Christianis, & compellant, si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam, ne in seruitio Iudæorum morentur, nec infantes Iudæorum nutrices mulieres in domibus eorum nutrire præsumant, quoniam Iudæorum mores moribus Christianorum nō concordant, & per assiduam conuersationem simplices ad suam perfidiam inclinarent. Nota quod familiaritas malorum uitanda est, ne boni corrumpantur ab eis.

[Gloss. seq. arguit a contrario quod statim determinat.]

K ¶ Assidue.) sic sup. eo. cap. 1. & 2. & cap. Iudæi 2. & est arg. ex eo, ꝙ dicit assidue, ꝙ interpolatim possunt seruire, quod intellige secundum tenorem illius, c. sup. eo. multorum §. 1. sed in domibus nullo modo, prout infra sequitur & prædic. concor. 28. q. 1. iudæorum sæpe, & infra eod. etsi iudæos.

a ¶ In

a ¶ In eorundem domibus.] Et ita videtur ꝙ extra domum iudæorum possint. eadem prohibitio est inf. e. etsi.
b ¶ Concordant.] 23. q. 8. dispar. & in habitu etiam differe debent a Christianis, vt possint melius euitari. inf. eo. in nonnullis.

c ¶ Simplicium.] qa innocens credit omni uerbo, 22. q. 4. innocens. simile 28. q. 1. c. sæpe.

Sicut iudęi.] Diuiditur, quia continet multa dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Statuit Clemēs Papa, ꝙ nullus iudæus compellatur ad fidem venire inuitus, & si aliquis ad fidē confugerit Christianā, postq̃ voluntas eius patefacta fuerit absq. impedimento Christianus efficiatur: fidē. n. habere non creditur, q nō spōtaneus ad fidē accedit. Secundo dicit ꝙ nullus Christianus sine iudicio secularis potestatis iudæū occidere vel mutilare, vel pecunias suas auferre præsumat, vel bonas cōsuetudines iudæorū immutet: nec i festiuitatib. suis pturbet, vel coacta seruitia exigat. Tertio statuit vt nullus cæmeteriū iudęorū mutilare aut inuadere, siue obtentu pecunię humata corpora effodere p̄sumat, & si quis contra hoc fecerit, honoris & officij sui periculū patiat. aut excōmunicetur, nisi satisfecerit. Nota ꝙ iudæus non est compellendus inuitus recipere baptismū. Item coacta seruitia non sunt a iudæis extorquenda: Item Iudæi possunt habere cœmeteriū.

†Ca. 2. eo. ti. in 1. comp. & post concil. La. sub Alex. 3. p. 20. ca. 1. Et de prima contextus parte uide B. Th. 2. 2. q. 10. a. r. c. 8. & ibi Caiet. & Turrecrecrematam ī c. de iudæ. dist. 45.

† baptisma.

† cognoscit.

rundem domib. [a] nutrire præsumant: Quoniam Iudæorū mores, & nostri in nullo concordant, [b] & ipsi de facili ob continuā conuersationem, & assiduam familiaritatem, ad suam superstitionem, & perfidiā simplicium [c] animos inclinarent.

¶ Clemens tertius.

¶ Iudęi inuiti non sunt baptizandi, nec ad hoc cogē di, nec sine iudicio puniendi, aut rebus suis spoliandi, uel in suis festiuitatib. molestandi, nec ipsorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

CAP. IX.

Sicut † Iudæi, & infra. ¶ Statuimus, vt nullus inuitos, [d] vel nolentes Iudæos ad baptismū venire cōpellat. Si quis autem ad Christianos causa fidei cō fugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calūnia efficiatur: q̃ppe Christi fidem habere [e] nō creditur, qui ad Christianorū baptismum † non spontaneus, sed inuitus cogitur † peruenire. ¶ Nullus etiam Christianus eorū quemlibet sine iudicio terrenæ ptātis, [f] vel occidere, † vel vulnerare, vel suas pecunias auferre præsumat, aut bonas, [g] quas habuerunt cōsuetudines immutare: p̄sertim in festiuitatū suarum celebratione quisquam fustibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neq; aliquis ab eis coacta seruitia exigat, nisi q̃ ipsi tpe præterito facere cōsueuerunt. ¶ Ad hoc malorum hoīum prauitati, & auaritiæ obuiantes: Decernimus, ut nemo cęmeterium [h] Iudæorum mutilare, aut inuadere audeat: siue obtentu pecuniæ [i] corpora humata effodere. [k] Si quis aūt huiusmodi decreti tenore cognito (qđ absit) contraire p̄sumpserit, honoris, & officij sui periculū patiatur, aut excōmunicationis [l] sententia plectatur, [k] nisi p̄sumptionem suam digna satisfactione correxerit.

¶ Idem.

¶ Ponit duas indulgentias illorum, qui Pagani prædicant.

CAP. X.

Qvam † sit laudabile: & inf. ¶ Tuis fratri-

† plectetur.

d ¶ Inuitos.] hoc ideo dicit, quia nullus ad fidem cogendus est, 23. q. 5. ad fidem, 45. dis. de iudæis quia si simpliciter & absolute compellantur, non reciperent characterem: sed si conditionaliter compellantur, bene recipiunt. & compellendi sunt, vt fidem sic susceptam obseruent, vt supra de bap. maiores, §. Item quæritur, 45. dis. de iudæis. & ff. de rit. nup. si patre & C. eod. tit. nullus. Bern.

e ¶ Christi fidem habere.] probatio eius quod nullus compelli debet ad fidem. quia fides ex necessitate esse non debet, 45 disti. quid autem. & cap. qui syncera. & 23. q. 5. ad fidem

f ¶ Sine iudicio terrenæ potestatis.] Nulli enim permissum est occidere, vel pœnam infligere, nisi cui ex officio permittitur. 23. quæstio. 5. qui malos, & cap. miles, & cap. cum minister. & pœna non est, inferenda, nisi per iudicem, 33. quæst. 2. ca. interfectores, §. in hoc Bern.

g ¶ Bonas.) secus si malas, ne deludant Christianis prætendentibus signa lamentationis, & non prorumpant in contumeliā creatoris, infra eodem. in nonnullis. & ne annuatim simulatam speciem crucis exurant. 1 C. eod. iudæos. sed suas festiuitates more solito celebrent. 45. disti. qui syncerami. ut hic dicitur, & C. eod. ti. nemo. A.

(Glo. sequens signat contrarium, & soluit.

h ¶ Cęmeterium.) arg. contra, ff. de sepul. uiol. sepulchra. Solu. Sepulchra hostium religiosa non sunt, ut ibi dicitur, nec illud infringens incidit in edictum. Iudæi uero nō reputantur hostes. 23. q. 8. dispar. licet sint hostes fidei nostræ, inf. eo. & si iudæos.

i ¶ Pecuniæ.) quæ in sepulchris ponenda non est, argum. ff de relig. & sumpt. fun. si quis impediat. §. funeris causa. & 13. q. 2. nō æstimemus. circa medium. Tanc.

K ¶ Effodere.) quod qui fecerit, sepulchri uiolati tenetur, ff. de sepul. viol. l. 3. §. si quis, & secundum quosdam hæc actio infamat, ff. de sepul. uiol. l. 1. Alii dicunt, ꝙ non infamat, cum sit actio in factum, & ī l. illa improprie ponitur actio. Ala.

l ¶ Aut excommunicationis) & ita uidetur in optione iudicis quod istorū pro pœna imponat, si nō satisfecerit, & si iste uult satisfacere, non punitur, sim. 35. dist. episcopus aut presbyter. & 47. dis. 1. & 92. distin. cap. vlt. ita est argu. ꝙ pro quolibet peccato non debet episcopus sententiam in aliquem fulminare, uel excommunicare, vel deponere. Ber.

†Vide B. Th. 2. 2. q. 64. ar. 2. & 3. & Do. Sotum lib. 5. de iust. & iu. qu. 1. ar. 2. & 3.

† Huc spectat horiendum illud facinus, qđ narrat Nic. lib. 4. hist. eccle. c. 15. ubi iudæi ī Christi contumeliam infantem in cruce ex cruci-ficant.

†Ca. 4. eo. ti. tit. in 1. compil. Et uide Mar quat in tra. de iudæis P. 1 c. 4 ubi plene ad- de B. Thom. 2. 2. q. 10 ar tic. 1.

Qvam sit.] Duo sunt dicta. Secunda pars: ibi, insuper. Abb. CASVS. Quidam episcopus qui volebat prædicare fidem catholicam Paganis, quæsiuit a Papa utrum deberet uti cibis illorum, concedit ei dominus Papa & sociis eius, ut cum exibunt ad prædicandam fidem Paganis, liceat eis uti his cibis cum gratiarū actione, qui sibi ab ipsis infidelibus apponentur, dummodo abstineant ab esu carnium his diebus quibus carnibus uti non licet, iuxta canonicas sanctiones. Insuper concedit eidem, vt quicunque religio-

ligiosi autē clerici idonei ad prædicandā fidem sibi adhærere voluerint, liberam habeant facultatē, petita, & obtenta prælatorum suorū sñia. Nota, q̄ à carnibus abstinendum est diebus à canonibus constitutis. Item nemo potest prædicare sine licentia sui prælati. Item non sufficit petere licentiam nisi sit obtenta.

a ¶ Temporum quàlitate.] vt abstineant his diebus & temporibus, quibus à carne est abstinendū secundū canones. 4. dist. de nique. & de consec. distin. 3. esu carnium. & c. sabbati. de quibus canonib⁹ hic fit mentio.

[Gloss. seq. signat cōtrarium, & soluit, ex solutione quæstionem infert, & respōdet. Iterum querit & soluit.

b ¶ Vti liceat.] Aliter. n. non possent illos lucrari, & sic licet eis loqui, & comedere cū eis exemplo Dñi 23. q. 4. infideles. & 11. q. 3. ad mensam, dummodo & aliis non conquinentur. Argumentum contra 28. q. 1. omnes. & c omnes. Sol. contraria intelliguntur de iudæis, qui discernūt cibos. hoc c. & c. ad mēsā. & c. infideles. de Paganis intelliguntur. Sed quare potius vitamus conuiuium iudæorum quā Paganorum? Ratio illa est, quia illi s. iudæi discernunt cibos nr̄os, vnde non debemus cibis eorum vti, ne videamur inferiores illis. vt dicit prædictum. c. omnes. Pagani vero nō discernunt cibus; sed hodie, & isti & illi discernunt; vnde non debemus comedere apud eos, nec ipsi apud nos, licet hoc non contineatur in verbis edicti, vt patet hic, & c. ad mensam, sed quantum ad sententiam eos vitare debemus. arg. ff. de pet. hær. item ueniunt. § ait senatus. Sed quare potius vitamus conuiuium quam colloquium? Ideo loquimur eis, ut eos possimus lucrari, quod alias facere non possemus, vt in cap. infideles.

† Scriptores Christiani paganos vocant omnes idolorū cultores, qui nūdum fidem catholicam agnouerunt.

...ter episcope petitionib⁹ annuentes, tibi tuisque socijs, cum ad prædicandam Christi fidem Paganis † exibis, Apostolica auctoritate concedimus, vt vobis his cibis cum modestia, & gratiarū actione seruata temporum qualitate, [a] iuxta canonicas sanctiones, vti liceat, [b] qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur. [c]

¶ Insuper indulgemus, vt quicunque religiosi seu clerici idonei ad annunciandum gentibus Euāgelicam veritatem requisita, & habita [d] Prælatorum suorum licentia, tibi voluerint adhærere, id absque contradictione qualibet, liberam exequendi habeant auctoritate Apostolica facultatem.

¶ Idem.

¶ Pro redimendis captiuis licet ire Alexandriam, iurantibus, quod nihil deferent auxilij seu subsidij extra redemptionis articulum. Portans vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est, & pacis appellatione non veniunt treugæ.

S Ignificauit] Habet tria, secundum, ibi, Illi quoque. Tertium, ibi, Ad vltimum. Al bas.

CASVS. Quidam erant in captiuitate Sarracenorum; amici siue consanguinei illorum volebant illuc ire pro ipsis recuperandis; quæritur, qualiter valeant illuc proficisci? Respondet papa, q̄ bñ pñt ire, dummodo nihil in mercibus portēt, vel alio modo, vnde possit Sarracenis aliquod subsidium proueníre; excepto redemptionis articulo; ita tñ q̄ hoc pri⁹ firmēt proprio iurō. Secundo dicit, q̄ illi, q̄ post treugā factā inter Christianos & Sarracenos portāt illuc merces ꝓhibitas, ab excōicatione nullatenus excusantur, sicut nec illi excusantur, qui ꝑ alios merces prohibitas illuc transmittunt. Tertio dicit aliqui iurauerunt in terram Sarracenorum cum mercibus prohibitis se amplius non ituros, nisi pax esset inter Christianos reformata; & post factam treugam fuerunt illuc cū mercib. prohibitis; quęritur, an excusent ab excōicatione? Rñdet Papa, q̄ conditio illa de pace vel treuga eos ab excommunicationis vinculo nō absoluit, nec etiam à periurio. Nota, quod qui portant merces prohibitas Sarracenis sunt ipso iure excommunicati; & nullo tempore pacis vel treugæ excusantur.

CAP. XI.

S Ignificauit † nobis tua fraternitas, quomodo aliqui ciuium tuorum in Alexandriam valeant proficisci, pro recuperandis conciuibus suis, qui illic in captiuitate tenentur Hoc arbitramur licite posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo secum illuc deferant, vnde possit Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum, [e] aut subsidium prouenire, quod etiam coram te prius iuramento [f] firmabunt.

¶ Illi quoque, qui post treugam in transmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiuerint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis [g] vinculum non euadunt, sicut nec illi, qui in personis proprijs non euntes,

†Cap. 5. eo. tit in 2. compilat. Vide Martinum. Nauarrū in Manuali cōfessariorum ca. 27. tit. de excōicationibus. a iure latis. & primū de reseruatis Papæ ꝑ Bullā cœnæ. §. excōicamus omnes illos.

c ¶ Apponuntur.] Quæcunque ergo apponuntur, vti pñt, nisi dictum fuerit q̄ sit idolis immolatum, vt 1. qō. 4. §. vlti. & 26. qō. 2. si de area. tunc enim sanctius est mori fame, quam idolothytis vesci. 32. quæst. 4. sicut sanctius. Bern.

[Glo. seq. mixtim signat duo contraria.

d ¶ Requisita. & habita.] quia nullus potest prædicare ¹ nisi ex officio sibi commisso, vel nisi habeat auctoritatem a suo prælato. inf. de hær cum ex iniuncto. & cap. excommunicamus. §. quia vero, nec sufficit petere licentiam, nisi sit obtenta, ut hic patet. & sim. de consec. dist. non oportet, 12. q. 3. qui ergo. 19. q. 2. duæ. Arg. contra. ſ. de regular. licet. & sup. de arbitr. cum omn.

¹ Vide concilium Trid. sess. 5. de ref. c. 2. & sess. 24. refor. c. 4.

e ¶ Aliquod commodum] secundum quod dicitur sup. eod. ita quorundam. vbi de hoc & inf. eod. ad liberandum. nihil ergo in mercibus portandum est, nisi illud vnde possint redimere captiuos, ut hic dicit: Sed quid si non possunt redimere captiuos, nisi portent eis arma uel ferrum, nunquid hoc facere possunt sine pena excommunicationis? Arg. quod sic, ex eo quod hic dicit, excepto redemptionis articulo; sed non credo, nisi primo requiratur auctoritas Papæ, ne aliquid fraudis fiat. Bern.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

f ¶ Iuramento.] Sed nonne sufficit pena excommunicationis? Potest dici q̄ hoc exigitur à suspecto ar. 28. dist. de Syracusanæ, & 10. q. vlt. c. ult. quoniam eorum ruinæ debent occurrere Prælati. 93. dist. diacom. & 22. q. 5. hoc uidetur. & ad maiorem cautelam exigitur iuramentum etiam à quocunque. Lau.

g ¶ Excommunicationis.] de qua habes supra eod. ita quorundam, & ideo: quia licet treuga sit facta non tamen pax perpetua; ut infra. §. proxim. unde prohibitio non intelligitur propterea relaxata de mercibus prohibitis. Bern.

a ¶ Per nuntios.] sic inf. c. proxi. qui per alium facit, per se facere videtur. vt hic, & inf. de sent. exc. mulieres 46. distinct. sicut non suo. ff. de admini. tuto. ita tamen §. gessisse. Ber.

b ¶ Post treugam.] Treuga est securitas personis, & rebus ad tempus cōcessa. s. de treug. c. 1. & qui facit treugā, 1 non facit pacē, nec desistit à guerra, nisi ad tempus: quia qui distulit, nō in totum destitit. 2. q. 3. §. notandum & ff. de iud. desistisse.

c ¶ Non absoluit.] nec etiā à periurio: quia licet treuga sit facta, non tamē pax, & ita non extitit cōditio, vnde incidit in sententiam excōmunicationis, & in periurium, & sic treuga est pax.

1 Et ubi pax requiritur, treuga non sufficit uide Paulum de Castro, Ang. & plenius p Alex. in l cō uentionē, ff. de pactis. ad de Bal. in ti. de pace Constant. §. vasalli. ubi dicit, q treuga magis accedit ad naturam belli, quàm pacis.

† Cap 6. eo. tit. in 1. compilat. Vide Martinum Nauarrum superiori c. citatum.

† Lateran. sub Alex 3. cap. 24.

QVod olim.] Primo excoicat. Scdo hortatur illos, quib. scribit ibi, vestræ igitur. Abbas Siculus.

CASVS. In Lateranensi concilio prohibitum fuit, q nullus merces prohibitas Sarracenis portaret per se vel alium, & Clemens Papa omnes illos excōmunicationi supponit, qui amplius cum Sarracenis mercimonium habuerint per se vel per alios: aut quocūque modo aliqua rerū subsidia, dū guerra durauerit, duxerint impendenda: vñ mandat quibusdam, quatenus nullo mō, aut quocunque ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmittant, & si qui cōtrafecerint, non solum sint ipso iure excōmunicati, verum etiam iram Dei viuentis incurrant. Not. q quicunque cum Sarracenis mercimonia habuerint, ipso iure sunt excommunicati.

merces eis per nūtios a destinarūt. ¶ Ad vltimū illos qui iurauerunt se amplius in terrā Sarracenorū cum mercibus non ituros, nisi pax esset inter Christianos, & ipsos, & post treugā b factam venerunt illuc: conditio illa de pace, aut treuga habenda, ab excōicationis vinculo non absoluit. c

¶ Idem.

¶ *Excōicati sunt qui cum Sarracenis tēpore guerræ aliquod habent cōmerciū, vel eis præstant præsidiū.*

CAP. XII.

QVod † olim præceptum fuit; & infra. ¶ Sane licet hoc fuerit in Cōcilio Lateranen. d † districte inhibitum: Nos tamen oēs illos excōicationi supponimus, e qui iam amplius cū Sarracenis mercimonium habuerint, vel per alios, nauibus, seu quocunque alio ingenio, eis aliqua rerum subsidia f seu cōsilia, quamdiu inter nos & illos guerra durauerit, duxerint impendenda. ¶ Vestræ igitur discretioni mandamus, quatenus nec per vos, nec per vestras naues, nec alio quocunque modo, aut ingenio eis mercimonia, consilia, uel alia subsidia transmit-

d ¶ In concilio Lateran.] sup. eo. ita quorundam. Bern. [Glo. seq. quærit, & soluit.

e ¶ Supponimus.] Et iam suppositi erant per Alex. in concilio Lateranensi. ita quorundā, & sic est canon latæ sententiæ, vt patet in fine. & ita uñ, q qui contra faciūt, duplici excōicatione sunt ligati. Sed quis absoluet 2 ita les. Pōt dici q epi ipsorum, quia ex quo Papa sibi hoc nō retinuit, a ijs indulsisse videtur, inf. de sen. exc. nuper. quia qūo sibi reseruasset, si hoc non intendebat. sup. de præben. graue. in fi. & inf. de cri. fal. dura. in fi. Ber.

f ¶ Subsidia.] sup. eo. ita. & inf. eo. ad liberandam. & C. quæ res expor. non pos. per totum. & C. quæ res vendi. pos. per totum.

2 Hodie solus Papa absoluit, cūsit casus Papæ reseruatus p Bullam Cœnæ Domini. §. ceterum a prædictis sententiis.

g ¶ Iram Dei. Ratum habentis, quod ab ecclesia iuste factum est 24. q. 1. quodcunque.

ET si] Primo ponit exordium. Secundo facti narrationem. Tertio prohibet. Quarto pœnam imponi mandat. Secunda: ibi, Accepimus. Tertia: ibi, Inhibemus. Quarta: ibi, Si vero. Abbas Siculus.

tatis, ne si aliqui in sua malitia indurati, secus agere præsumpserint, non solum 10 ipso iure incidant in excōmunicationem illam, verum etiam iram g Dei viuentis incurrant.

¶ Innocen. iij. archiepō Senon. & epō Parisien.

20 ¶ *Iudæi nutrices vel seruientes Christianos habere non debent, contra faciētibus interdicitur Christianorum commercium.*

CAP. XIII.

ET si † iudæos, quos propria culpa submisit 30 perpetuæ seruituti, pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum, ingrati h tamen nobis esse non debent, vt reddant Christianis pro gratia i contumeliam, & de familiaritate k cōtemptum, qui 40 † tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retribu tionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbiū) mus l in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerunt hospitibus exhibere. ¶ Accepi- 50 mus autem, quod iudæi faciunt Christianos filiorum suorum † nutrices, m

CASVS. Quamuis Christiani pro sola humanitate recipiāt iudæos, & sustineant cohabitationem illorum, tñ ingrati Christianis pro grā cōtumeliā, & de familiaritate contēptū, & illā retributionem impēdunt, de qua dī iuxta vulgare puerbium, Mus in pera, serpēs in gremio, & ignis in sinu hospites suos male remunerare cō sueuerunt; ipsi. n. faciūt Christianas mulieres nutrire filios suos, & cū in die Resurrectionis illas recipere corpus, & sanguinē Dñi cōtingit, p triduū antequā lactēt filios suos, lac effundere faciūt in latrinā, q horrendū est dicere, & alia turpia cōtra fidē catholicā cōmittūt, ppt q timē dū est, ne fideles diuinā indignationem incurrāt; cū eos patiant talia ppetrare: vñ phibet Papa districte, ne decetero nutrices vel seruiētes habeat Christianos; ne filij liberæ filijs famulentur ancillæ. Si vero nutrices, & seruientes non dimiserint Christianos, pcipiatur oib. Christianis sub pena excommunicationis, ne cu eis commerciū audeant exercere. Nota q nullus dēt esse ingratus accepti beneficij. Item nota prouerbium illud vulgare mus in pera, &c. Item Christianus iudæo seruire non debet. Item iudæi serui sunt Christianorum.

†Ca. 1 eo ti. in 3. comp.

† In codice habebatur ita quorum [illegible] &c. q magis placet.

†Vide Marquardū tra. de iudæis p. 1 c. 3. nu. 15. & c 4 nu 18.

h ¶ Ingrati.] Si enim iudæi isti ingrati sunt, possunt priuari gratia sibi concessa. sup. de do. cap. vltimo, & 12. q. 2. octaua discussio. & C. de reu. do. l. vlt. Bern.

60 i ¶ Pro gratia.] supra de fideiuss. peruenit. & supra de renuntia. sane Ber.

K ¶ De familiaritate.] Nimia familiaritas parit contemptum; vt ff. de officio procon. nec quicquam. §. circa. 3 86. distinctione quando, & ff. de officio præsi. obseruandum.

l ¶ Mus in pera.] vt 13. quæst. 1. c. ecclesias. §. item præcepit dominus.

m ¶ Nutrices.] quod esse non debet, supra eodem iudæi. & cap. ad hoc. Ber.

3 Sequitur aduocatos, patientē esse procōsulem; oportet, sed cū ingenio, ne contemptibilis esse videatur. Io. And.

a ¶ Ef-

& (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominicæ illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere [a] faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia, † & inaudita committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne diuinam indignationem incurrant; cum eos perpetrare patiuntur [b] indigne, quæ fidei nostræ confusionem inducunt, & infra.

¶ Inhibemus ergo districte, ne de cætero nutrices, vel seruientes habeat Christianos ne filij liberæ, [c] filijs famulentur ancillæ, [d] sed tanquam serui à Domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniurarunt, se† saltem per effectum operis recognoscant, seruos illorum, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit; & infra. Si verò nutrices & seruientes non dimiserit Christianos, sub excommunicationis [e] pœna inhibeatis † districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

¶ Idem.

Iudæus, qui percusserit clericum temporaliter punitur, & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.

CAP. XIIII.

Postulasti † qualiter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quendam clericum violentas; Ad quod breuiter respondemus, quòd si dictus iudæus tuæ iurisdictionis existit ipsum pœna pecuniaria [f] punias, vel alia (secundùm quòd conuenit) temporali, faciens læso satisfactionem [g] congruam exhiberi; alioquin eius dominum moneas, & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter; quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis [h] omnibus † per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso iudæo antequam satisfaciat, præsumat commercia exercere.

Idem in concilio † generali.

Iudæi & Sarraceni vtriusque sexus, debent in terris Christianorum vti habitu, per quem à Christianis discernantur, & in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris prosilire.

CAP. XV.

In nonnullis prouincijs à Christianis iudæos, seu

---

[a] ¶ Effundere.] credebant forsan corpus Christi descendere in stomachum & incorporari, quod est falsum. de consecratio. distin. 2. tribus gradibus. non est iste panis, cibus enim animæ est, dist. ead. credere. Lau.

[b] ¶ Patiuntur.] Argumen. quod qui potest prohibere & nō prohibet, sibi imputatur. 86. dist. ca. 3. inf. de reg. iur. c. pen. & infr. tit. proxi. c. 2. & 23. q. 9. præterea argum. infra de sent. excommunica. quantæ præsumptionis.

[c] ¶ Liberæ.] idest ecclesiæ, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. 22. quæstio. 4. dicat aliquis. Bernardus.

[d] ¶ Ancillæ.] idest, Agar, quæ significat synagogam. Liberæ, idest, Sarra, quæ significat ecclesiam. de Agar ancilla Sarræ descēderunt isti, qui debent esse serui illorū, qui descenderunt à Sarra: in quibus ecclesia fundata est. B.

[e] ¶ Sub excommunicationis pœna.] Imo excommunicari possunt, si communicēt eis postea. j. de vsur. post miserabilem. & infra cap. proxim. & sic indirecte iudicat ecclesia de Iudæis. & de hoc dixi. sup. eod. ita. & c. Iudæi 2. Ber.

Postulasti.] Communis diuino: Secundo: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus manus in quendam clericum iniecit violentas: quæritur, qualiter cōtra illum sit procedendū? Respondet Papa, quòd ille, cuius iurisdictionis existit, pœna pecuniaria ipsum puniat, vel alia temporali, secundum quod sibi visum fuerit, & faciat læso cōgrue satisfieri: alioquin dominus eius monendus est, vt passo iniuriam, & ecclesiæ faciat satisfieri competenter: quod si dominus eius hoc neglexerit, prælatus loci præcipiat Christianis per censuram ecclesiasticam, ne cum ipso Iudæo commercium habeant donec satisfaciat. Nota, quod pro iniuria illata potest quis pecuniaria pœna puniri. Item ante absolutionem debet læso satisfieri. Item propter negligentiam iudicis secularis deuoluitur iurisdictio ad iudicem ecclesiasticum. Item indirecte excōicantur Iudæi.

[f] ¶ Pœna pecuniaria.] Ad arbitrium iudicis, sup. de offi. deleg. causis. §. si quia spirituali pœna ipsum punire nō potest, cum sit extra ecclesiam: quia nihil ad nos de his qui foris sunt. 2. quæst. 1. multi 3 quando ecclesia possit punire Iudæos, dictum est. supra cap. ita. & melius in c. Iudæi. Bernardus.

[g] ¶ Læso satisfactionem.] hoc regulare est, vt semper ante absolutionem satisfaciat læso, & inf. de sent. excommunicat. porro. parochianos, cōquesti. & pluribus alijs cap. & ecclesiæ satisfacere debet, cui sunt facta iniuria in personam eius ministri, vt 3. quæst. 1. nulli in fin. & 2. q. 7. accusatio. Bernardus.

[h] ¶ Christianis.] Et ita indirecte excommunicantur Iudæi. De hoc dic, vt dictū est, sup. eodem quorundam.

In nonnullis.] Tria sunt dicta: Secundum, ibi, In diebus. Tertium, ibi, Illud autem. Abbas Sicul.

CASVS. In quibusdam prouincijs Iudæi seu Sarraceni per habitum distinguuntur à Christianis, in quibusdam vero non: vnde contingit aliquando, quod Christiani Iudæis, & Iudæi Christianis mulierib. per errorem carnaliter commiscentur: Ne igitur tam damnatus excessus per talem errorem vlterius cōmittatur, statuit concilium generale, vt Iudæi siue Sarraceni vtriusq; sexus in qualibet prouincia Christianorum per habitum publice distinguantur à Christianis. Secundo dicitur, quod in dieb. lamentationum, Iudæi siue Sarraceni non exeāt in publicum: quia vt dicitur, tuc ornatius incedere non erubescunt, & Christianis qui Passionis sacratissimæ memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere non formidant. Tertio prohibetur, ne in contumeliam creatoris prosilire præsumant, & quia contumelia creatoris dissimulari nō debet, præcipit concilium huiusmodi præsumptores per Potestates locorum condigna pœna compesci, ne crucifixum pro nobis blasphemare præsumant. Not. quod Iudæi & Sarraceni a Christianis per habitum discerni

---

3 Et supr. de diuo. gaudemus per quē infra patet illos ex incestu esse excōicatos nō esse, & ideo non mandat hic illos absolui. facit qd̄ scripsi de iureiu. sicut 3. prope finem. Ioan. And.

† De intellectu huius decret. vide Nicol Eymericum in directorio inquisito. par. 2. q. 6. nu. 8. & 9.

† Vide Nicepholi. 4. c. 6. & li. 14. c. 16. hist. eccles & Clementem lib. 2. const. Apostolicarum, c. 64 vbi de intelliges odiū Iudæorum in Christianos.

† In cod. Barbaris ita saltem per effectum operi recognoscāt, se esse seruos illorum, &c.

† Vide Beat. Thom 2. 2 q. 10. art. 9.

† Dictio omnibus, deest in antiquiorib. codicib.

† Idem. s. Innocen. iij. in concil. generali Latera. ca 68. & c. 1. eodem tit. in 4. compil.

† Vide Marquar. tracta. de Iudæis. p. 1 ca. 4 & extrauagantes ei atas. supr. eod. tit ca. 2. & de intellectu Eymericum in directorio inquisito par. 2 q. 46. num. 10.

discerni debent. Item Iudæi siue Sarraceni Christianis mulieribus non sunt commiscendi. Item in die lamentationum in publicum exire non debent. Item iudex ecclesiasticus potest compellere Principes, vt compescant Iudæos a suis præsumptionibus.

[Glossa sequens circa distinctionem habitus ponit quatuor similia.

a ¶ Distinguit.] sic per habitum debent distingui nouitij à professis, supra de statu regularium capitulo penultimo, & meretrix à matrona, infra de sentent. excommunicatio. in audientia, & ff. de iniurijs. item apud. §. si quis virgines. & masculi à fœminis per crines & vestes. 30. distinct. si qua mulier. sic & liber distinguitur à seruo per pileum. C. de lati. liber. tollen. l. prima, §. sed & qui pileati. Ioannes.

b ¶ Commixtionis.] quia nec matrimoniũ inter Iudæum & Christianam esse potest, 28. q. 1. caue. Ber.

c ¶ Erroris.] ergo si ignoranter commisceatur Christianus Iudææ: dummodo nõ sit crassa siue affecta ignorantia, excusatur in eo quod Iudea, argum. 34. q. 2. in lectum, & infra de cleri. excommunica. Apostolicæ.

d ¶ Prodeant.] supra eodem, quia.

e ¶ Illudere.] sic reddunt nobis pro gratia contumeliam & contemptum, vt sup. eodem, & si Iudæos.

f ¶ Animaduersionis.] scilicet, pecuniaria pœna, vel alia temporali, prout visum fuerit iudici, supra c. proxi. Bernar.

g ¶ Blasphemare.] supra eodem capitulo primo, & inf. cap. proxim. Bernardus.

Cvm sit.] Prima pars constitutio nem innouans, olim inhibitam prohibet, omnes causas reddit. Secunda punit præponentem. Tertia præpositum. Quarta prorogat. Secunda: ibi, Si quis. Tertia, ibi, Officialis. Quarta: ibi, Hoc idem. CASVS. Statuit concilium Toletanum quod nullus Iudæus super Christianos vllum officium vel potestatem exerceat: Sed quia illud non bene seruabatur, concilium generale innouauit concilium Toletanum, prohibens ne Iudæi publicis præficiantur officiis, quia sub tali prætextu Christianos infestant plurimum, & molestant, & si eis tale fuerit officium comissum, per prouinciale conciliũ annuatim celebrandũ, monitione præmissa cõpescantur, & tali officiali cõmunio Christianorum in cõmercijs & aliis denegetur, donec restituerit quicquid ex tali officio habuit à Christianis conuertẽdum in vsus pauperum Christianorum secũdum Episcopi diœcesani prouidentiam: & officium ipsum cum pudore amittat, qđ irreuerenter assumpsit, & quod de Iudæis dicitur, extendit ad paganos. Nota quod infideles fidelibus preponi non debent, nec publicis officiis præesse. Item quod percipitur ex officio, quod habere non licet, restitui debet, quia si principale non licet, nec eius accessorium.

h ¶ Blasphemus Christi.] idest Iudæus blasphemans Christum, supra eodem cap. 1.

i ¶ Toletanum concilium.] 55. distinct. nulla, & infr. eodem ex speciali.

K ¶ Prouinciale concilium.] supra de accusatio. sicut olim.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.]

m ¶ In vsus pauperum.] Sic ergo pauperibus restituitur, quod iniuste extortum est, vt sup. de im munit. eccles. quia. si vero officiũ licitum est, tũc si vellet, posset dare pauperibus, quod iniuste extortum est. 14. q. 5. non sane. Sed contra videtur, quod restituendum sit illis, à quib. est extortum, & non pauperibus, infra de homic. sicut dignum. §. eos. & infr. de vsu. cum tu. & sup. de iureiur. eam te. & ꝟ de decis. tua 2. 18. distin. quoniam hoc ideo fit in hoc casu: quia nescitur, à quibus extortum sit, maior pœna ponitur in sequenti cap. illis, qui merces prohibitas portant ad Sarracenos. Ioannes.

Sarracenos habitus distinguit [a] diuersitas, sed in quibusdam sic quædam inoleuit confusio, vt nulla differentia discernatur; † Vnde contingit interdum, quòd per errorem Christiani iudæorum, & iudæi seu Sarraceni Christianorum mulieribus commiscentur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis [b] excessus per velamen † erroris [c] huiusmodi vlterioris † excusationis possint habere diffugium; Statuimus, vt tales vtriusque sexus in omni Christianorum prouincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur. † ¶ In diebus autem lamentationis, & Dominicæ Passionis in publicum minime prodeant, [d] eo quòd nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) & ornatius non erubescunt incedere, ac Christianis, qui sacratissimæ Passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere [e] non formidant. ¶ Illud autem districtissime inhibemus, ne in contumeliam creatoris † prosilire præsumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nostra deleuit. Præcipimus præsumptores huiusmodi per principes seculares, condignæ animaduersionis [f] adiectione compesci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare [g] præsumant.

¶ Idem in † eodem.

¶ Præponens Iudæum uel paganum publicis officijs, per concilium prouinciale corripitur, & præposito denegatur Christianorum commercium: & in vsus Christianorum pauperum restituet inde quæsita, secundum Episcopi prouidentiam.

CAP. XVI.

Cvm sit nimis absurdum, vt blasphemus [h] Christi, in Christianos, vim potestatis exerceat, quòd super hoc Toletanum † concilium [i] prouide statuit, nos propter transgressorum audaciam in hoc generali concilio innouamus. Prohibentes, ne iudæi publicis officiis præferantur, quoniam sub tali prætextu Christianis plurimum sunt infesti. ¶ Si quis autem eis officium tale commiserit, per prouinciale [k] concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari, monitione premissa districtione, qua conuenit, compescatur. ¶ Officiali verò huiusmodi, tandiu Christianorum communio in commerciis & aliis denegetur, donec in vsus pauperum [l] Christianorum, secundum prouidentiam diœcesani Episcopi conuertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officii sic suscepti, & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

† discernatur
† velamentũ
† vlterius
† Post verbũ distinguantur, in concilio, & in antiqua compi addũtur hæc verba: Cum etiã per Mosen. hoc ipsum legatur eis iniunctum.
† Redemptoris, vox est in concilio, & veteri comp.
† Idem Innocent. in concil. Lateran c. 69. & c. 2. eodem tit. in 4 compil.
† Hoc statuit Toletanum concil. 4. c. 14. in concilio editis, quod apud Gratianum in c. nulla 54. distin. tribuitur cõcil. Toleta. 4.

Ad

AD liberandam.] Duæ sunt partes : Secunda : ibi, Et talibus. Abbas.

CASVS. In concilio isto dicitur illud qđ legitur. s. eo. ita quorundam hoc adiecto, quod illis qui prædicto modo delinquunt, gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod ex tam damnato cõmercio perceperunt, & tantũdem de suo in terræ Sanctæ subsidium destinauerint, vt in eo puniantur in quo peccauerũt. Quod si soluendo nõ fuerint, sic alias delictũ istorũ taliter puniatur, ꝙ alij attentare simi lia pertimescát. Not. quod qui contra ecclesiam delinquit, in eo punitur, ut ab ea non recipiatur, donec satisfaciat. Item punitur quis in eo, in quo deliquit : itẽ pena vnius debet esse metus alterius.

a ¶ Excommunicamus & anatematizamus.] sicut supra eo dem. ita & ca. quod ei m.

b ¶ Priuatione.] hoc totum habes sup. eo. ita.

[Glo. seq. dat simile de vsura, conciliũ tamen quod hoc grauius.

c ¶ Totum quod ex commercio.] Totũ ergo lucrũ, quod ad eos peruenit ex hoc cõmercio, debẽt dare in subsidiũ terræ Sãctæ: in cuius detrimẽtum hoc fecerũt : & simile est crimini vsurarũ, in quo quicqd sorti accedit, vsura est, vnde totum debet restitui. s. de vsu. consuluit. & 14. q. 3. putaui. & c. seq. imo videtur quod maius, quia isti videntur fidem Christianã impugnare, vnde plus puniuntur, quia tantundem pro pena dare coguntur in subsidium terræ sanctæ : nemo dubitat grauius esse commissum, quod est grauius vindicatum, 24. q. 1. non afferamus & in Auth. vt fra. fi. coll. 9. in fin. vbi dicit ; in delicto enim æquali proximas eis imminere pœnas iustum putamus.

d ¶ In quo deliquerint.] sic sup. de immu. eccles. c. vlt. & de iure pat. pastoralis. & sup. de temp. ord. literas. & sup. de foro compet. nullus. sim. 12. qõ 2. de viro. & 17. q. 4. frater & coepiscopus.

e ¶ Sic alias] quia poterunt subijci verberibus loco penæ. 14 quæst. 6. si res. & 12. quæst. 2. fraternitas. & 5. q. 6. quia iuxta.

† Vide Mart. Nauar cita. eũ supra hoc ti. t. in c signi ficauit.

† ligamina

† &.

† In cõcilio Lat. nisi, totũ, quod ex sub stantia tam damnata per cegerit, &c.

¶ Idem in eodem.

¶ *Concilium generale repetit concilium Lateranen. sup. eod. ita. & addit penã satisfactionis tempore absolutionis impendendum.*

CAP. XVII.

AD † liberandam terram Sanctam, & infr. ¶ Excommunicamus [a] præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christum & populum Christianum, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina † deferunt galearum, eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel † naues, quique in piraticis Sarracenorum nauibus, curã gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuslibet alijs aliquid eis impendunt cõsilium vel auxilium in dispendiũ terræ Sanctæ, ipsosque rerum suarum priuatione [b] mulctari, & capientium seruos fore censemus. Præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus Dominicis & festiuis, huiusmodi sententiæ publice innouentur. ¶ Et talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi † totum, quod ex cõmercio [c] tã dãnato perceperint, & tãtundẽ de suo in subsidiũ terræ Sanctæ trãsmiserint, vt æquo iudicio, in quo deliquerint, [d] puniatur. Quòd si forte soluendo non fuerint, sic aliàs [e] reatus talium castigetur, quod in pena ipsorum alijs interdicatur [f] audacia similia præsumendi.

f ¶ Alijs interdicatur.] sic ergo pœna vnius est metus alterius, vt 2. q. 7. qua propter. & sup. de offic. ord. irrefragabili. & sup. de translac. cap. 1. in fi. & sup. de sta. reg. ea quæ. sup. de calum. c. 2. ff. de poen. l. capitalium. §. famosos. ff. de posi. bona fides. l. responso. in fi.

¶ Greg. ix. Astoricen. † & Lucen. episcopis.

¶ *Iudæi vel Pagani publicis officijs præficiendi non sunt, & si eis regalia iura vendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.*

CAP. XVIII.

EX † speciali quem erga illustrem regem Portugalliæ gerimus, charitatis affectu, & infra. ¶ Mandamus, quatenus regem ipsũ solicite inducatis, ne in officijs publicis iudæos Christianis præficiat, sicut in generali concilio [g] † continet. Et si forte redditus suos iudæis vendiderit, vel Paganis, Christianum tunc deputet de grauaminib inferendis clericis, & ecclesijs non suspectum, [h] per quẽ iudæi siue Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iure regalia consequantur.

EX speciali.] In prima parte ponit culpa regis, & excusatio. In secunda contra vtrunque prouidetur, ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS Rex Portugalliæ i officijs publicis, Christianis pferebat iudeos cõtra concilium generale. sup. eo. cum sit. vnde mãdat Papa duobus episcopis, quatenus regẽ ipsum moneant & inducant, ne in publicis officijs iudeos præficiat Christianis contra concilium generale, quod si forte redditus suos iudæis vendere voluerit, vel Paganis, aliquẽ Christianum deputet nõ suspectum de grauaminib⁹ clericis & ecclesijs inferendis, & per illũ iudæi & Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequãtur: Not. iudæos Christianis non esse præferẽdos. Item officiales suspecti non debent præponi clericis.

g ¶ Generali cõncilio.] sup. eo. cũ sit. & 54 dist. nulla.

h ¶ Nõ suspectum.] qui fideliter & sine fraude officiũ suum exequatur, ne p hoc fraus fiat Christianis clericis aut ecclesijs: qualis fuit Ioseph. de quo habet 22. qõ. 2. quod autẽ ait qui fuit dispensator Pharaonis : 1. Bernar.

† Epatus sūt Hispaniæ, de quib. Vasęus in Annalib⁹ Hispaniæ, cap. 20.

† Vide Ma. quardũ tra. de iudæis. p. 2. c. 6. & 7.

† In genera li concil Later. sub Inn. iij. cap. 4.

† Gen 41.

¶ Idem.

¶ *Se ipsum summat.*

NVlli.] Diuiditur: Nã tria facit; Primo ponit dictũ : Secundo mercatoribus prouidet: Tertio prouisionem determinat; Secunda ibi. Qđ si. Tertia, ibi. Si autem Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi emebant seruos Christianos, & eos in suo seruitio retinebant, quod fieri non debet, vnde statuit concilium generale, ꝙ non liceat iudæo baptizatum vel baptizari volentem emere, uel in suo seruitio retinere; Secundo dicit, ꝙ si aliquis iudæus causa mercimonij emerit aliquem nondum ad fidem conuersum. & postmodum factus fuerit Christianus, uel desideret fieri, debetur ab aliquo xij. solidi, & ille ab illius seruitio subtrahatur; Si vero intra tres menses ipsum uenalem non exposuit, si emit eundem ad seruiendum sibi, ipse

nec eum postea uendere, nec alius ipsum audeat comparare, sed nullo dato pretio ad libertatem perducatur. Not. quod si iudeus aliquis seruum emerit causa mercimonij, & factus sit Christianus, infra tres menses illum uenalem exponat; Alioquin præsumitur, quod illum emerit cā seruiendi sibi; cōtra quam presumptionem non induci tur probatio, & ita est præsumptio iuris & de iure. Itē fauor fidei priuat aliquem seruo suo.

† Qualiter ecclesia utile ... potuerit hec uatuere de rebus iudæorum, tradit ... B. Th. 2.2.q. 10.art.10.

a ¶ Seruitio.] sup. eo. capi.1. & c. iudæi 1. imo quàm cito volūtas ipsius fuerit pate facta, quod velit fieri Christianus, in libertatem modis omnibus vēdicetur. 54. di. tin. fraternitatem. nisi emptus sit causa mercimonij, ut ibi dicitur, & hic inferius. Bern.

b ¶ Causa mercimonij.] In quo casu nō ... ex toto iudeus siue Paganus, dummodo infra tres menses illum venalem exponat, ut cā. fraternitatem. Ber.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Iterum quærit & remittit.]

† De materia tituli in genere vide B. Tho 22.q. 11. & quos ... Tho ... Thomistas.

c ¶ Duodecim solidis.] Sed de qua moneta dabuntur? Respondetur de illa, quæ est in vsu in loco illo, ar. ff. de leg. 3. nummis. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. si numeras. Quid si non sit, qui soluat illos xii. solidos? De hoc di. tu ... §. c. 1.

CAP. XIX.

Nulli iudæo, baptizatū vel baptizari volentem, emere liceat, vel in suo seruitio [a] retinere. Quod † si quem nondum ad fidem conuersum causa mercimonij [b] emerit, & postmodum factus sit, vel fieri desideret Christianus, datis pro eo duodecim solidis, [c] ab illius seruitio protinus subtrahitur. ¶ Si autem infra tres menses [d] ipsum venalē non exposuerit, vel ad sibi seruiendum emerit eundē, nec ipse vendere, nec alius audeat comparare, sed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatis.

TITVLVS VII.

De hæreticis. †

¶ Stephanus Papa omnibus episcopis.

Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei, & infideli non est credendū in præiudicium alterius.

d ¶ Si autem infra tres menses.] Eo ipso quod non exposuit ipsum infra tres menses venalem, præsumitur quod non causa mercimonij emerit, sed ad seruiendum sibi, vnde nullo pretio dato perducetur ad præmium libertatis, nec admitteretur probatio in contrarium, cum hic sit præsumptio iuris, ex qua ius statuitur; vt 54. distin. fraternitatem. quod cap. intellige per illud, & illud est quasi glos. & expositio illius, si præsumptio e.t. sup. de spon. ... qui. vbi habes præsump. ionem iuris. & si alius eum compareret, talis emptio non valeret, & nihilominus erit liber nullo pretio dato, si scienter emit illum: si ignoranter, agat ad pretium siue ad interesse cōtra iudæum, qui ipsum decepit. ff. de contrahen. emp. liberi hominis. argu. Et nota quod fauor fidei priuat aliquem seruo suo, vt hic patet, item priuat aliquem filio suo. supra, de conuer. in fin. cap. vlt. item priuat aliquem vxore sua. supra, de diuor gaudemus. & 28. q. 1. si infidelis. Bernardus.

DE HAERETICIS.

¶ Visum est de his, qui non baptizati Deum blasphemant male colendo, merito videndum est de illis, qui iam baptizati incidunt in hæresim. Abbas.

De hac mater a tractatur 24. qō. 1. per totum, & q. 3. §. quia uero, usque ad fin. q. & q. 7. & 11. q. 1. & 23. q. 7. per totum, 8. dist. quo iure. 1. q. 1. in multis cap. talis.

Dubius.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod qui in fide dubitat, infidelis est, nec est credendum testimonio eorum, qui fidem veritatis ignorant. Nota, quod dubius in fide, infidelis est. Item infidelis testis esse non potest.

CAP. I.

Dubius, [e] † in fide, [f] infidelis est. Nec eis omnino credendū est, [g] qui fidem veritatis ignorant.

¶ Leo papa.

Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cū potest ab errore non reuocat.

CAP. II.

Quia † alios, cum pōt, ab errore non reuocat, [h] seipsum errare demonstrat.

¶ Aug. de fide catholica.

Hæreticus perseuerans, æternaliter damnatur: cui nec prodest baptismus, nec eleemosyna, vel martyrium, uel aliud quodcunq. bonum, quo ad hoc, vt consequatur vitam æternā.

CAP. III.

Firmissime † tene, & nullatenus dubites,

e ¶ Dubius.] de fide enim nullus debet dubitare, sed firmiter credere articulo fidei, supra de sum. Trinit. capitul. 1. in princip. aliter saluus esse non poterit, vt in ... Quicunque vult, & 24. di... quando episcopus. & 24. q. 1. aperte. nullus enim titubare debet in fide, vt ibi dicitur. Bernardus.

f ¶ In fide.] etiam in tenui ... articulo. C. de hæret. l. 2. in fi. sic ex leui offensa reuocatur libertus in seruitutem. C. de lib. & eor. lib. si manumissus & hoc quo ad articulos fidei, qui continentur in symbolo. Credo in Deū, quibus per fidem fo la adhibenda est credulitas; quia fides est de re non visa, de pœniten. di. distinct. 4. in domo. C. de summa Trinitate. l. vltim. non per signa, sed per fidem veritas est colenda, de consecrat. distinctione quarta venit sacerdos. Laurentius.

† De intellectu vide Palatium Rubium in allegat. de hære. § 5 ... Et per ista. & Melchiorē Canū. li. 12. de locis theo. c. 9. ... omnium.

† Cap. 2 con. tit. in 1. cōp. De intellectu h... de hæret quam hic citat glo. vide præter Doctores hic, Petrum Godof. in d. l. 2. C. de hæret.

g ¶ Credendum est.] ergò dubius in fide, testis esse non potest, 22. q. 4. ipsa pietas.

Qui alios.] Casus patet. Nota quod qui alium ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat, & est argum. quod qui tacet, consentire videtur.

¶ Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo.

h ¶ Non reuocat.] etiam potest. ff. ad legem Aqu. ... scientiam 83. distin. error. & argum. supra titul. proxim. & si iudæos, & 2. q. 7. negligere. Sed numquid ... pertinet ad omnes? Respondeo crimine iam commisso soli Prælati tenentur corripere, 2 23. quæstio. 4. duo ista. & capitula plane, a peccato autem committendo quilibet tenetur alium corripere occulte, infra eodem cum ex iniuncto. ubi de hoc argumen. 23. quæst. 4. ipsa pietas, 22. quæstio. 5. hoc uidetur, & 93. distinct. diaconi & supra de cog. spir. tua. & 2. quæstio. 7. qua propter, sed istæ duæ ultimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tanc.

† Cap. 3 con. tit. in 1. cōp.

2 De materia huius glossulæ vide post B. Tho. 2.2. q. 33. ar. 3. & sequent.

Firmissime.] Duæ sunt partes. Secunda, ibi, Omni homini. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit ab Augustino, utrum hæreticus, uel schismaticus saluari possit? Respondet Augustinus, firmiter teneas, & nullatenus dubites, quod omnis hære-

hæreticus & ſchiſmaticus, cum diabolo & angelis eius, æterni ignis incendio punietur: niſi ante finem vitæ, catholicæ eccleſiæ fuerit reconciliatus; quia nulli hominum de mundo, qui eccleſiæ catholicæ non tenet vnitatem, baptiſmus vel eleemoſyna quantumcunque copioſa, aut mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem. Nota ꝙ extra eccleſiam catholicam nullus ſaluatur, quantumcunq. bona opera fecerit.

[Glo. ſequens ponit ſeptem modos, quibus dicitur hæretic⁹.

a ¶ Hæreticum.] hæreticus multis modis dicitur: ille dicitur hæreticus, qui peruertit ſacramenta eccleſię, vt ſimoniacus. 1.q.1. eos qui per pecuniam. & 6.q.1.canones ſequentes, §. ſed licet. Item ille, qui ſcindit ſe ab vnitate eccleſiæ, 7.q.1. denique. Item omnis excommunicatus, 4.q.1. ꝙ autem hi. Item qui confingit nouam ſectam, vel confictam ſequitur, 24.q.3. hæreticus. Item qui aliter ſentit de articulis fidei, quàm Romana eccleſia, 24.q.1. hæc eſt fides, & c. quoniã. Vel qui male ſentiũt de ſacramentis eccleſiæ, inf. eo. ad abolendam, in princ. Tancr.

b ¶ Neque mors.] Vnde Apoſtolus: Et ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habeam, nihil mihi prodeſt, de pœnit. diſt. 3. circa fin cap. ſi quis, & de conſecr. diſt. 4. ſolet, & 1.q.1. vide quantum bonum. Bernardus.

c ¶ Ad ſalutem.] æternam, ſcilicet, valent tamen ad bona temporalia promerenda, argum. 22.q.2. ſi qualibet, in fin. & ad mitius ſupplicium ſubeundum, de pœnit. diſt. 4. ad finem § poſt etiam. Ber.

omnem hæreticum a ſchiſmaticum, cum diabolo & Angelis eius, æterni ignis incendio participandum; † niſi ante finem vitæ, catholicæ fuit incorporatus & redintegratus eccleſię (& poſt pauca.) Omni homini, qui eccleſiæ catholicæ non tenet vnitatem, neque eleemoſyna quantumlibet copioſa, neque mors b † pro nomine Chriſti ſuſcepta, proficere poterit ad ſalutem. c

Gregorius † Anaſtaſio Antiocheno.

¶ Damnato auctore, damnantur eius ſcripturæ, & libri, & opera.

CAP. IV.

FRaternitatis tuæ; & infra. ¶ Cum Celeſtinus, atque Pelagius d in Epheſina ſynodo ſint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores.

FRaternitatis.] Scripta per hæreticos non habent fidem authenticam. Communis diuiſio. Secunda, ibi, Cum Celeſtinus. Abbas.

CASVS. Celeſtinus & Pelagius condemnati fuerunt de hæreſi in ſynodo Epheſina: Antiochenus Patriarcha dubitauit, an ſcripta ipſorum recipi debeant? Reſpondet Papa, quod non, quia ex quo auctores damnati ſunt, ſcripta illorum quomodo admitti poſſunt? quaſi diceret, non poſſunt. Nota ratione auctoris aliquid damnari vel reprobari: qualis enim auctor fuerit, talia eius opera præſumuntur. Item argumen. quod deſtructo principali deſtruitur acceſſorium.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, quod dupliciter fortificat, & ſoluit.]

d ¶ Celeſtinus atque Pelagius.] iſti duo damnati erant in ſynodo Epheſina de hæreſi: dubitabat Patriarcha Antiochenus, an 2 eorum ſcripta eſſent recipienda. Et dicitur ꝙ non, quia ex quo condẽnatus eſt auctor: & ſcripta illius admitti nõ debent, vt 3.q.4. nullus, & 16. diſt. canones, quamuis aliqua vtilia ſint ibi, argum. ff. de teſt. licet. arg. tñ ꝙ ratione etiam bonæ ſententiæ recipi poſſent. 1.q.1. Dominus declarauit, 37. diſt. ſi quid veri. ſicut & notitia legis abrogatę neceſſaria eſt, diſt. 7. Moyſes, & Papa etiam argumentatur ex lege Theodoſiana abrogata, ff. de iud. nouit. Sed verum eſt, ꝙ ſcripta iſtorum non valent, etiam ſi alias bona ſint, nec ſunt recipienda, inf. eod. excommunicamus, §. credentes. arg. ad hoc 96. diſt. bene quidem. tamen ratione bonæ ſententiæ ſcripta Origenis approbati fuerunt, 16.q.7. & hoc diximus. qui damnatus fuit poſt mortem, 24.q.2. ſane profertur, & ſi approbarentur, valerent: aliàs non, arg. ſup. de ſum. Trinita. cap. 2. in fin. Item argu. ꝙ deſtructo principali, deſtruitur acceſſorium, ſicut in ca. prædicto, & hoc diximus. Ber.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Epiſcopus hæredem inſtituens hæreticum conſanguineum, vel extraneum, vel paganum, etiam poſt mortem excommunicatus nunciatur. hoc dicit, ſecundum communem & veriorem intellectum, & vt faciat ad titulum, poteſt intelligi, quod ex hoc præſumatur hæreticus.

CAP. V.

SI quis Epiſcopus e hæredes inſtituerit extraneos à conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos, aut paganos f pertulerit; † ſaltem poſt mortem g ei † anathema dicatur; atque eius nomen inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Africano, vtrum hæretici poſſint inſtitui heredes ab epiſcopo? Reſpondet conciliũ, quod ſi epiſcopus inſtituerit ib' hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel ẽt inſtituerit conſanguineos hæreticos, vel paganos, poſt mortẽ, debet excommunicari: & nomen eius inter ſacerdotes Dei nullatenus recitetur. Et idem intellige de omnibus clericis. & hoc ẽ in ſeq. capitu. Nota, quod hæreticus iure hæreditario catholico ſuccedere non debet. Item aliquis poteſt poſt mortem excommunicari.

[Gloſſa ſequens recit. per obiectionem, & ſoluit.]

e ¶ Si quis epiſcopus.] Sic ordina iſtam litteram: ſi quis epiſcopus inſtituerit hęreticos hæredes extraneos à cõſanguinitate ſua, vel etiam ſi inſtituerit conſanguineos hæreticos hæredes, aut paganos pertulerit, ſaltem poſt mortem, &c. & ſic repete illam dictionem. hæreticos. Et ita nullus debet inſtituere hæreticum, ſiue ſit conſanguineus, ſiue non: vt hic patet, & inf. c. proxi. epiſcopus ergo inſtituat eccleſiam, ex quo non habet conſanguineos catholicos, 12.q.2. epiſcopus qui filios, & c. cognouimus, & in Authen. vt cum de app. cog §. dicimus, & §. ſi quis, colla. 8. quia iſti hæretici iam non dicuntur filij vel coſanguinei, vnde dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua deprauare voluerint veritatem. ſit manus tua ſuper illos, 23. quæſtio. 8 legi. & vxor eſt expellenda, 28.q.1. vxor, in fin. Hoc intellige, niſi pęnituerint iſti conſanguinei delicti enim veniam pœnitentibus non negamus, C. eo. Manichæos. Bernardus.

f ¶ Paganos.] & ita idem iuris eſt in paganis, quod de hæreticis. Et idem eſt de omnibus, qui catholici non ſunt, infra cap. proxim. Bernardus.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.]

g ¶ Poſt mortem.] ſic 3 24.q.2. ſane profertur. & arg. C. eod. l. Manichæos. argum. contra, quia crimina morte extinguuntur, 23. diſt. quorundam, 23. quæſt. 2. cap. 1. & crimen cum pœna ſit extinctum. C. ſi reus vel accuſa. mor. fue. l. 2. hoc tamen ſpeciale eſt in crimine hæreſis, in criminis deteſtationem, vt poſt mortem poſſit accuſari,

Marginal notes:

† mancipandum.

† In multis editis, Greg. 9. legit, ſed mendoſe, id habet Greg. 1. in regiſtro li. 7 epiſt. 17. indic. 2. & c. 4. cod. tit. in 1. compil.

† De articulo huius gloſſæ vide omnino B. Tho. 3. p. q. 89 ar. 6. ad 3. arg.

2 De materia huius gl. quatenus agit de libris hæreticorum recipiendis, vel nõ vide quæ dixi plenĩſſime lib. 2 commentar. 1 Directorii inquiſi. ſchol. 1.

† Adde c. 48 in cõcilijs latinis & in ſynodo Carthaginenſi c. 84. apud Theodorum Balſamonem. & cap. cod. tit. in 1. compi.

3 De materia huius gloſſæ per Doct. hic, vide Gomez. to. 3 variar. reſ. ca. 1. numer. 5. & Ioannem Roiam ſing 134

sari, & excommunicari, & ne ecclesia oret pro eo, quia non fuit accusatus in vita. Bernardus.

IN eos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod nullus episcopus vel presbyter transferre debet bona sua in eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei fuerint: & quod de episcopis, & presbyteris dr ad alios clericos extenditur. Nota, quod vbi eadem causa iuris est, idem ius est statuendum. a ¶Etiam si consanguinei.] dic vt supra cap. proxim. b ¶Nihil conferant.] Non distinguitur in morte vel in vita, ergo nec nos distinguamus, quia nihil capere possunt ex testamento, infra eod. excommunicamus, §. credentes, causa pietatis forte posset eis dari ne perirent fame. 96. dist. pasce famem, quia adhuc possunt conuerti ad fidem: quia de nemine desperandum est, de pœnit. dist. 7. nemo. & 32. q. 2. ancillam. & arg. etiam ad hoc 42. dist. quiescamus, & 1. quæstio. 3. quoniam multos. Bern. c ¶De reliquis.] In hoc oēs partes sunt. arg. 16 q. 1. prædicator. in princ. 24. q 2. sane profertur. Ber.

CVm Christus.] CASVS. Quidam Theologi vltra quam oporteret subtiliter intelligentes dicebant, Christum non esse aliquid secundum quod homo: Cum igitur Christus perfectus Deus, & perfectus homo sit, mandat Papa Remeñ. Archiepiscopo, quatenus sub anathemate interdicat, ne aliquis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secūdum quod homo, quia sicut est verus Deus, ita est verus homo, ex natura rationali, & humana carne subsistens. Nota quod Christus est verus Deus, & verus homo.

d ¶Sub anathemate.] Quicunque ergo contrarium dixerit, est excommunicatus, quia hoc dicere hæreticum est, & hæretici omnes sunt excommunicati, infr. eodem ad abolendam. & cap. excommunicamus, & quod Christus verus sit homo ex humana carne subsistens, habes supra de summa Trinita. cap. 1. & est articulus fidei nostræ, de quo tractatur in prædicta cōstitutione, & de aliis, quos scire quilibet Christianus tenetur per fidē. arg. ad hoc de consecratio. dist. 4. ante xx. & c. baptizandos, & cap. prima, ad illos articulos de quibus tractatur in II la constitutione: firmiter credimus, omnes indistincte tenentur, tam clerici, quam laici: sed clerici magis, qui legem perscrutabiliter scire tenentur, 38. distin. omnes psallentes, 24. dist. quando Episcopus. Quilibet ergo tenetur credere secundum quod catholica tenet ecclesia, & hoc sufficit in talibus articulis, dummodo nil in contrarium sentiat, infra eodem ad abolendam. Ber.

¶Ex eodem †

¶ Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur quod ibi dictū fuit de Episcopis ad presbyteros, & alios clericos.

CAP. VI.

INter eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei [a] fuerint, Episcopi vel presbyteri nihil conferant. [b] denique hoc, quod de episcopis & presbyteris dictum est, debet de reliquis [c] clericis exaudiri.

¶Alexand. iij Remeñ. Archiepiscopo.

Christus fuit uerus Deus, & verus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus.

CAP. VII.

CVm † Christus perfectus Deus, & perfectus sit homo, Mandamus, quatenus sub anathemate [d] interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Christū non esse aliquid secūdum quod homo; quia sicut Christus verus Deus, ita verus est homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

¶Ex concilio Lateraň.

¶ Hæretici, receptatores, & fautores eorum, excommunicati sunt; & decedentes in hoc peccato, in cæmiterio ecclesiæ sepeliri non debent, nec pro eis orari.

CAP. VIII.

SIcut ait B. Leo, [e] & infra. ¶Quia in partibus Tolosanis, hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, & alii aliis nominibus vocant, inualuit damnanda peruersitas; eos, & defensores, [f] & receptatores eorum, anathemati decernimus subiacere; Et sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere, aut negotiationem cū eis exercere præsumant. Si autē in hoc peccato decesserit, neque sub priuilegiorum nostrorum quibuscunque indultorum obtentu, [g] neque sub alia quacunque occasione, oblatio [h] pro eo; aut inter Christianos accipiat sepulturam. †

¶Lucius tertius.

¶ Hæreticus male sentiēs, vel male docens de sacramentis ecclesię, excommunicatus est, & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit: si clericus est, degradetur, & curiæ seculari tradatur per quam etiam laicus punietur. Eadem etiam est pœna suspectis de hæresi, si se non correxerint; & relapsis omnino audientiæ denegatur. Seculares principes, qui iurare nolunt

SIcut.] CASVS. In cap. isto Lateraň. concilium excommunicat omnes hereticos, quibuscunque nominibus censeantur, & omnes defensores, & receptatores, eorum & præcipit sub interminatione anathematis, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere vel fouere presumat, aut cum eis negotiationem habere. Si quis autem in hoc peccato decesserit oblatio pro eo non fiat: nec inter Christianos accipiat sepulturam, non obstante aliquo priuilegio quibuscūque indulto. Nota, q fautores hereticorum eum hæreticis æqualiter puniuntur. Item priuilegiū non excusat aliquē a peccato. Item ratione delicti perditur priuilegium: quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo. e ¶Leo.] 23. quæst. 5. res omnes. f ¶Defensores.] inf. eo. excommunicamus. §. credentes. & 79. distin. si quis Papa. arg. g ¶Obtentu. sic ergo ratione delicti perditur priuilegium, infra cap. proxim. in fine, quia priuilegiū non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquē in malo. infra de senten. excommunicatio. nulli. & omni priuilegio cessante, mali puniendi sunt. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. Bernar.

h ¶ Oblatio.] quia constat eum decessisse in mortali peccato, 23. quæst. 5. placuit, & est simile infra de vsur. quia in omnibus.

AD abolendam.] CASVS. Lucius Papa in cap. isto excommunicat omnes illos, qui de sacramento corporis & sanguinis Domini nostri IESV Christi, & de alijs ecclesiasticis Sacramentis aliter sentiunt vel docent, quam

sancta

† In concilio Africano hoc nondum reperi, sed habetur in concilio Carthag. ... c. 13. & apud Theodorum Balsamonē ...

1 De hoc dubio vide glo. ... ibidem Arch. & Turrecrema. 30. dist c. 1. & in legibus septipartitis Hispaniæ, par. 1 ...

† Cap 5 eod. tit. in 1. cōpil. ... Lateran. ... & religes hoc ...

† Lateranen ... ca. 17. & c. 6. eod tit in 1. cōpil.

2 De materia huius ... Thom. ... Eymeric. ... Directo. ...

† Vide Alfons. Cast. li. 2. de iusta hæ... & quæ di... Direct. inquisit. ... par. q. 4 ...

sancta Romana Ecclesia prædicet, & obseruet: & omnes illos, quos Roma ecclesia vel singuli episcopi vel clerici, vacante ecclesia, cum concilio vicinorũ eporum hæreticos iudicauerint: Secundo statuit, vt quicunque deprehensi fuerint manifeste in hæresi, si clerici fuerint, eis prius degradatis seculari ptãti relinquantur animaduersione debita puniendi, nisi statim post deprehensionẽ erroris sponte ad catholicã vnitatẽ redierint, & ad arbitrium epi satisfecerint: Si vero laici fuerint, nisi (vt dictum est) abiurata hæresi ad arbitriũ epi satisfecerint, sæcularis iudicis arbitrio relinquãtur. Tertio dr, quod qui post abiuratã hæresim, vel postquã ad arbitrium epi se purgauerint, deprehensi fuerint in hæresim recidisse: sine vlla audiẽtia sæculari iudicio relinquantur: Quarto statuit, vt oẽs rectores cuiuslibet loci, iuxta commonitionem eporum iuramẽto proprio ꝓmittãt, quod cum ab eis fuerint requisiti, ecclã cõtra hæreticos adiuuabunt bona fide. Si vero, id obseruare noluerit, honore priuẽtur, & ad alios nullatenus assumenti: & ipsi excõicentur, & terræ illorũ interdicant & ciuitas quæ his instituris duxerit resistendũ, vel punire neglexerit resistentes, epali dignitate priuetur, & ... careat commercio ciuitatum: Quinto dicit, quod si aliqui fuerint exẽpti à iurisdõne eporum, & soli ecclesiæ Rom. subiecti, nihilominus in his, quæ contra hæreticos sunt instituti, subeant iudicium episcoporum: & eis tanquam super hoc a sede Apostolica delegatis, obsequantur, non obstantib. aliquibus priuilegijs libertatis. Nota primo quod sede vacante, sed capitulum obtinet vicem episcopi in his quæ pertinent ad iurisdictionem. Item omnes qui male sentiunt de sacramentis ecclesiæ, sunt excõicati, itẽ arg. quod clericus depositus non gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuersus errorem suum publice abiurare debet. Item irata delicta grauius puniuntur. Item lapsis in hæresim appellatio est deneganda. Item ratione delicti amittit quis priuilegiũ libertatis, sed epi tũc tanquã delegati a Papa eos puniunt, & non tanquam ordinarij.

a ¶ Prædicat & obseruat.] sim. 24. q. 3. hæresis, hoc ergo quod Romana ecclesia seruat, & mandat ab alijs obseruari, generaliter est obseruandum 11. dist. in. quis nesciat, quicunque enim male sentit de sacramentis ecclesiæ hæreticus est habendus, vt hic patet.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

b ¶ Clerici ipsi sede vacante.) habes hic arg. quòd vacante ecclesia, iurisdictio remanet penes capitulum. ar. 65. dist. c. vlt. 23. dist. in nomine Domini. 7. q. 1. Pontifices. De hac materia plene dictum est sup. de maior. & obed. c. his quæ, & c. cum olim.

de Ecclesia contra hæreticos defendenda, excõmunicantur, & terræ eorum supponuntur interdicto, ciuitates vero ipsorum resistentes, aliarum commercio, & episcopali dignitate priuantur, exempti vero subsunt ordinarijs, super his, quæ contra hæreticos instituuntur.

CAP. IX.

AD † abolendam, & infra. ¶ Vniuersos, qui de sacramento corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quam sacrosancta Rom. Ecclesia ꝓdicat & obseruat [a] & gñaliter quoscunque eadẽ Romana Ecclesia vel singuli epi per diœceses suas cum consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante [b] cum consilio (si opportuerit) vicinorum episcoporum, hæreticos iudicauerint, vinculo perpetui anathematis innodamus & infra. ¶ Præsenti † nihilominus ordinatione sancimus, † vt quicũque manifeste fuerint † in hæresi deprehensi, [c] si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumpatione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogatiua [d] nudetur, & sic omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico, sæcularis relinquatur [e] arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus, nisi continuo † post deprehensionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere, [f] & errorem suum ad arbitrium [g] episcopi regionis publice consenserit abiurare, & satisfactionem congruam exhibere.

¶ Laicus [h] autem nisi (prout dictum est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita confestim ad fidem confugerit orthodoxam, sæcularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris vltionem, & infra. ¶ Qui vero inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi, iuxta consideratio-

c ¶ Deprehensi.] facti euidentia: puta quia publice prædicat hæresim arg. ff. de ri. nuptia. palã §. vlt. vel legitima probatione, puta per testes: vel ex sua confessione. Ala.

[Glo. seq. arg. pro opi. Ala. sed tenet cõtrarium. Vg.

d ¶ Prærogatiua.) argu. quod clericus depositus non habet priuilegium clericale: & hoc cõcedit Ala. arg. 54. dist. ex antiquis, in fi. quod non est verũ, quia tenetur viuere clericaliter, quãuis sit depositus: vñ si hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali, 81. dist. dictũ. Et hoc dixit. Hug. Si vero incorrigibilis esset, tũc non solũ pderet priuilegium clericale, verũ et sæculari curiæ traderetur. §. de iudi. cum non ab homine, sed in casu isto perdit omne priuilegium nisi reuertatur, vt sequitur.

[Gl. seq. ponit casus quibus, &c.]

e ¶ Relinquatur.] Tribus enĩ casibus [1] relinquit aliquis curiæ seculari statim post depositionẽ, in crimine hæresis, vt hic, & ĩ. eo. excõicamus. Itẽ in crimine falsi, infra de cri. fal ad falsariorũ. Et in alio, cũ pp calumniã vel contumeliam, quã contulit epo suo aliquis depositus nõ tradit statim curiæ seculari: imo adhuc tenetur viuere clericaliter, & ecclesia eum tuebitur, & gaudet priuilegio clericali, vt dictum est in proxima notula. Si vero sit incorrigibilis, postea traditur, secundum quod dicitur sup. de iud. cum non ab homine. Qualiter ðet eat tradi, dicitur inf. de verbo. sig. nouimus. Qualiter puniri dẽant hæretici. dicitur. inf. eo. excommunicamus.

(Gl. seq. signat contrarium, & soluit.)

f ¶ Sponte recurrere.] Sed videtur quod etiam compelli debeat seruare fidem 45. dist. de Iudæis, postquam condemnatus est hæreticus, non compellitur: sed si vult spõte redire, debet recipi abiurato errore, 24. q. 3. dicit Apostolus, & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ... inf. eo. c. pen. Ber.

(Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Arbitrium episcopi.] arg. contra 1. q. 7. si quis episcopus. illud olim obtinuit, vt in concilio 2 tantum reciperetur, sed hodie sufficit quod hic dicit Tanc.

h ¶ Laicus.] Laici enĩ per ecclesiam cõdemnandi sunt de hære-

¶ Cap. 13. c. ... 1. cõp.

† V. de Eymericum in ... inqui- ... par 3. q. 9.

† statuimus

† In vulgatis ita; fuerit in hæresi deprehensus, &c. sed in antiquis codicib. vt est impressum.

† Qualiter hæ voces cõtinuo. confestim, & aliæ similes in hac materia accipi debeant, tradit Eymericus in Direc. Inquisi. par. 3. q. 98. & Simancas in catil. inst. tit. 47. de pœnitentib. & conuersis.

1 De materia huius gl. vide Bernar. Diaz, in pra ctic. crimi. cano. c. 106. & 130 & seq.

† Hic. §. vt plurimum desideratur in manuscriptis codicib. vsq. ad illa verba, Illos quoque.

2 Vide Simancam cathol. insti. ti 1. de abiuratione.

de hæresi : sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ seculari: sed clericus solummodo, infra de ver. si. nouimus. quia laicus semper est de foro seculari, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam · executio fit solummodo per iudicem secularem.

Qualiter tales puniri debeant, dicetur, inf. eo. excommunicamus. Ber.

(Glo. seq. obijcit, & soluit.

a ¶ Audientia.] sim. 23. distin. in noie Domini. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi, quia ecclesia non claudit gremium volentib. redire ad ipsam C. de sum. Tri. inter claras, circa fi. & delicti veniam petentib. non negamus, dicit Imp. C. eo. tit. Manichæos, de pœn. dist. 3. adhuc instat? Videtur quod debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, & c. 26. q. 6. cognouimus, sed vt conuertatur: & in carcerē perpetuum detrudatur inf. eo. ca. pen. sed audientia denegaaur quo ad bona etiam si alias vellet se defendere, tamen littera ista cōtradicit Tācr. Hodie seruandū est prout traditur infra eo. ca. penul. §. si qui Ber.

b ¶ Iuramento.] hoc idē dicitur. inf. eo. ex communicamus, §. moneant Ber.

c ¶ Honore.] qa hoc ipso contra ecclesiā esse videntur: vnde dignitate debēt priuari, 24. q. 1. qui contra Ecclesiæ pacem, & sim. 32. q. 5. præceptum. Ber.

d ¶ Ligandis.] sim. inf. e. excommunicamus. §. moneantur.

† In vulgaris codicibus ita: post abiurationem præfati erroris &c. verum tamen vox præfati nusquam apparet in antiquis exemplarib.

† Vide B. Th. 2. 2. qu. 11. ar. 4.

† Vide Repert. Inquisitorum, verbo iuramentum, & Eymericum in Directorio. 3. par. qu. 32.

nem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam cōgrua purgatione monstrauerint, simili sententiæ subiacebūt. ¶ Illos quoque qui post † abiurationem erroris; vel postquam se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint, in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio sine vlla pœnitus audientia [a] decernimus relinquendos, † & infra. ¶ Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores, & consules ciuitatum, & aliorum locorum iuxta commotionem episcoporum, præstito corporaliter iuramento [b] † promittāt, quod fideliter, & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices, adiuuabunt bona fide iuxta officium & posse suum. Si verò id obseruare noluerint, honore, [c] quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumentur nihilo minus excommunicatione ligandis, [d] & terris ipsorum interdicto Ecclesiæ supponendis. ¶ Ciuitas autem quæ his institutis duxerit resistendum, vel cōtra commodum episcopi punire neglexerit resistens, aliarum careat commercio ciuitatum, & episcopali [e] se nouerit dignitate priuādam, & infra. ¶ Si qui † vero fuerint, qui à lege diœcesanæ iurisdictionis exēpti, soli subiaceant sedis Apostolicæ potestati, sunt contra hæreticos instituta episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte tā quam a sede Apostolica delegatis, [f] (non obstantibus libertatis suæ priuilegijs) obsequantur.

¶ Innocentius quartus.

¶ Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesiæ applicentur fisco ecclesiæ, in terris imperij iudicis secularis fisco, & procedit etiam si catholicos habent filios.

CAP. X.

Vergentis † in senium seculi corruptelam, & infra. ¶ In terris vero tēporali nostræ iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum statuimus publicari, & præcipimus [g] fieri,

e ¶ Episcopali.] propter delictum suum, sim. 35. qu. 2. ita nos.

(Gl. seq. dicit hoc allegari quod ratione delecti, &c. & respondet.

f ¶ Delegatis.] auctoritate generali huius decre. sim. supra de offi. ord. irrefragabili §. cæterum, & sic ratione delicti perdant priuilegium: quia priuilegium non dat causam delinquendi. C. de priuil. scho. l. 2. quæst. 13. nec permittas nocentes aliquibus priuilegijs vti vt in Auth. de man. prin. §. quod si delinquentes col. 3. & supra. c. prox. sic & remissio peccati non dat licentiam delinquendi, 1. qu. 8. exigant. Consueuit hic allegari quod ratione delicti perditur priuilegium: quod non est verum, puta si aliqui exempti sunt, & delinquant, non perdant priuilegium propter hoc, sed puniri debent. Nec dūr proprie recidere in iurisdictionem episcoporum: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario; sed auctoritate sibi delegata, vt hic patet, & supra de offi. ord. irrefragabili, & perinde est ac, si ipse Papa cognosceret, vel specialiter alijs delegaret: per abusum enim vel per negligentiam perditur priuilegium, infra de priui. accedentibus, & c. si de terra, & 11. q. 3. priuilegiū. De hoc dicitur infra de priuileg. ex tuarum. Bern.

Vergentis.) Diuiditur. Nā primo præmittit decisum exordium: Secundo ponit statutū de publicatione: quod probat per argumētum a maiori: Tertio soluit obstaculum. Secū da. ibi. In terris, Tertia: ibi, Nec Abbas. CASVS. Statuit Dominus Papa in terris suæ temporali iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum publicetur: et in alijs idem præcipit obseruari per rectores locorum, & si ad hoc negligētes extiterit, per censuram ecclesiasticam compellantur: nec ad eos bona illa vlterius reuertantur: nisi redierint, & abnegauerint hæreticā prauitatem nisi ex sola misericordia aliquis eis voluerit misereri: vt temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina, cum enim secundum leges rei læsæ maiestatis capite punitis bona publicentur, eorum filijs vita solummodo de misericordia reseruata, multo fortius isti qui aberrantes a fide, filium Dei Iesum Christum offendunt, a capite nostro, quod est Christus debent præscindi, & bonis temporalibus spoliari: quia grauius est æternam quam temporalem lædere maiestatem, nec exhæredatio filiorum catholicorum debet impedire censuram huius seueritatis prætextu alicuius misericordiæ: cum in multis casib. filij pro partibus temporaliter puniantur: & secundum canones quādoque non solum puniuntur auctores scelerum, sed etiā progenies damnatorum. Not. quod iudex ecclesiasticus potest compellere iudicem secularem ad iustitiam faciendam. Item grauius est æternam, quam temporalem lædere maiestatem. Item in crimine hæresis, non parcitur filiis circa bona paterna, sed in totum priuantur bonis paternis.

(Glossa seuens recitat per q. an Papa possit principare.

g ¶ Præcipimus.] quod facere potest Papa ratione peccati

† De materia huius. §. videeundem Eymericum in Direct. in qu. s. part. 3. q. 26. & seq. vbi late dixi in commentarijs.

† Habetur integra li. 2. registri. Inn. iij. epist 1: & c. 1. eo. tit. in 3. cōpilatione. Et de materia & intel lectu vide Zāchinū trac. de hæret. ca. 25. & quæ copiose dixi lib. 2. cōmen. in Director. Inquisito schol. 6. & li. 3. schol. 151.

peccati su. de iud. nouit. & oēs eos dignitate priuare, ut sup. cap proxi. §. statuimus. & propter alias iniquitates, potest etiam Papa remouere eos a dignitate, 15. quæst. 6. alius. & imperium ipse transtulit de loco ad locum, ppea quia non defendebant ecclesiam, sup. de elect. uenerabilem, ut ibi notatur, & iudex secularis potest excommunicari, si negligat facere iustitiam 23. q. 5. administratores & hic expresse dr. & sup. cap. proxi. § penul. & inf. de maled. c. 2.

a ¶ Misereri.] De sola ergo misericordia restituuntur bona, uc hic dr, & ēt epa-tus, ut 23. qu. 4. ip sa pietas uers. uē si inquiunt, in fi. & q. 7. quod autem, & 1. q. 7. conuenientibus.

b ¶ Disciplina.] sup. de elec. cū in cūctis, 82. d. plurimos, in fi. & C. de emen. ppin. l. unica. & ar. 50. dist. ut cōstitueretur. Ber.

c ¶ Bona confiscentur.] quod dicit hic, habes 6. q. 1. c. quæro §. uerū, & c. si qs cū militibus, & C. ad l. Iul. ma. quisquis.

d ¶ Longe sit grauius.] 17. q. 4. sicut q ecclesiam, & 23. q. 5. si apud, & qđ in religionem diuinam cō mittitur, in omnium fertur iniuriam, & publicum crimen cō mittitur. C. eod. titu. Manichæos. unde grauius est.

[Glossa ista signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Exhæredatio.] hic expresse habes, q bona hæreticorum confiscantur, i siue habeant filios, siue non, nec catholicis filiis hæreticorum aliquid relinquendum est, ut hic dicitur. Sed contra dicit l. C. eod. tit. Manichæos. & l. cognouimus, & authen. idem de Nestorianis. ubi dicitur, quod filii catholici propter hoc hereditate paterna non priuantur, statur enim hodie huic decret. in odium criminis, sicut in crimine læsæ maiestatis, ubi filii puniuntur, quo ad bona, ut hic dicit, & d quæstio. 1. capitu. quæro § uerum. & capitu. si quis cum militibus multo fortius in isto crimine, ui hic dicitur, & hoc est expressum in constitutione Frederici, hac edictali, quæ olim erat iu quinta compilatione. eodem titu. & in alio casu etiam filii pro delicto parentum puniuntur, temporaliter usque ad quartam generationem, secundum quod habes infra de pœ. in quibusdam, & in hac opinione fuerunt Ioannes & Laurentius.

f ¶ Canonica.] 15. q. 8. cum multæ & 1. q. 4. cum ecclesia §. item peccato Israelitarum, & sup. de fil. presby. per totum.

per potestates & principes seculares, quos ad id exequendum, si forte negligentes extiterint, per censurā ecclesiasticam appellatione remota cōpelli uolumus & mandamus. Nec ad eos bona eorum ulterius reuertātur, nisi eis ad cor reuertentib. & abnegantibus hęreticorū cōsortiū, misereri [a] aliquis uoluerit, ut tpalis saltem pœna corripiat, quem spūalis non corrigit disciplina. [b] Cū. n. secundū legitimas sanctiones, reis læsæ maiestatis punitis capite, bona cōfiscentur [c] eorum, filiis suis uita solummodo ex misericordia cōseruata. quāto † magis qui aberrantes ī fide Domini Dei filium Iesum Christum offendunt, a [e] capite nostro, quod est Christus ecclesiastica dēnt districtione præcidi, & bonis temporalib. spoliari, cū longe sit grauius [d] ęternā, quam temporalem lædere maiestatem. Nec huiusmodi seueritatis censuram, orthodoxorum † exhæredatio [e] filiorum, quasi cuiusdam miserationis ptextu, dēt ullatenus impedire, cum in multis casib. ēt secūdū diuinū † iudiciū, filii pro partib. temporaliter puniantur, & iuxta canonicas [f] sanctiones, quandoq; feratur ultio, non solum in auctores † scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

¶ Idem.

¶ *Aduocati, uel notarij hæreticis, uel eorum defēsorib. fauentes, aut sub eis litigantib. patrocinantes, & pro eis instrumēta scribentes, infames sunt, & ab illo officio suspensi.*

CAP. XI.

SI aduersus nos terra cō surgeret, & infra.

¶ Quia plus timeri solet, quod specialiter [g] iniungitur, quam quod generaliter īperatur, uobis aduocatis & scriniariis [h] firmiter inhibemus, ne hæreticis credentibus, fautoribus uel defensoribus eorundem, in aliquo præstetis auxilium, [i] consilium, uel fauorem, nec eis in causis, uel in factis, uel aliquibus litigantibus sub eorum examine, uestrum patrocinium præbeatis, & pro ipsis publica instru

SI aduersus.] Primo ponit decisum exordium. secundo prohibitionem. Tertio penam. Secunda, ibi, Quia. Tertia, ibi, Quod si. Abb.

CASUS. Quamuis generaliter prohibitum sit, ut nullus consiliū, uel auxilium, uel fauorem præstet hæreticis. quia tamen solet plus timeri, qđ specialiter iniungitur, quam quod generaliter præcipitur, prohibet papa aduocatis & notarijs, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defēsoribus eorumdem, in aliquo præstent consilium, auxilium, vel fauorem, nec eis in aliquib. factis, uel causis, vel aliquibus litigantibus sub eis prębeant patrociniū, nec pro ipsis publica conficiant instrumēta, vel scripta, qđ si cōtra fecerint, ab officio suo nouerint se suspēsos, & perpetuæ infamiæ subiacere. Not. regulam. q plus timetur, qd specialiter præcipitur, quam quod generaliter imperatur. No. aduocatos & notarios esse infames, q aduocant, vel instrumenta conscribunt pro hæreticis, & nihilo minus sunt excōmunicati. Item papa potest infamiam, irrogare.

g ¶ Quod specialiter.] hoc sumptum est ex illo canone. 23. dist. quamquam. ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi spāliter notentur, uidentur neglecta. ff. de in iur. item apud Labeonem, §. ait ptor a. s. de cōfir. uti. to na. & s. de dol. ca. 2.

h ¶ Senariis.] i. tabellionibus. sic 25. q. 2. c. dicenti. §. uniuersa.

[Glo. signat contrarium, & soluit.]

i ¶ Auxilium.] cum sint excommunicati, infra eodem excommunicamus 1. §. credentes, & sup. eo. sicut. Sed uidetur saltem si conueniantur, quod non sit auxilium denegandum, aut etiam iusta sententia, supra de excep: cum inter & in pluribus c. ibidem. Hoc potest habere locum infra annum, postquam uero constiterit eos esse tales, anno elapso inter hæreticos computantur, nisi infra annum se correxerint. inf. eod. excommunicamus 1, §. credentes. & sicut hæretici puniuntur. inf. eo. c. pen. vnde non admittuntur ad aliquam defensionem, cum ipsorum bona debeant confiscari, sic. ut aliorum hæreticorum imo licite eis auferuntur sua, ut 8. distinc. quo iure 23. quæst. 5. non uos. & q. 7. ca. 1. 2. & 3. sed melius est, si auctoritate 2. iudicis hoc fiat. 23. qu. 3. sed sunt & C. de pig. l. 3.

(Glo. seq. not. probat, & signat contrarium.)

a ¶ Infa-

† In registro quanto magis qui aberrantes in fide Domini Dei filium Iesum Christum, &c.

Vide Pau. Grillan. tra. de hære. q. 4. & Iul. Cla. li. 6. sen. recep. §. hæresis, ver. & scias, quod.

† De hoc ar. latissime scribit Ant. Cas. l. b. r. c. 11 de iusta hæret. punitione, & 10. Roias in singularibus uber sing. 60.

† De materia huius gl. uide late ...

† actores

† Cap. 2. eod. ti in 3. cōpi. Et de materia & intellectu præter Doct. hic ui de Matt. de Aff. super cō stōne, incon sutilem, de hac notabili 15. uer. Hinc sumpta occa sione quero. adde Siman cam cathol. inst. titu 5. de aduoca.

2 Idē tenet Arc. in ca. si non 23. q. 5.

a ¶ Infamiæ.] & ita Papa potest infamiam irrogare quo ad forum ciuile, quia & tollere eam potest ut supra qui filii sint legiti. per uenerabilem. Ar. contra 2.q.3. §. hinc colligitur. Ber.

ADDITIO. Solu. hoc uerum est de infamia facti, non iuris.

CVm ex.] Primo ponit triplicē reprehensionem laicorum, q̄ secūdo prosequitur. Primo primam: ibi Deus: Secūdo secundam, ibi, Sicut enim. Tertio tertiam: ibi. Licet. Abbas.

CASVS. Quidam laici in urbe Meten si præcipue delinquebant in quibusdam articulis, faciebāt sibi diuinas scripturas exponi, ut s̄m eas sibi assumerēt officiū prædicandi. Item occulta conuenticula faciebant, usurpantes sibi officium prędicandi, sacerdotum simplicitatē eludunt & aspernantur eorū consortium, qui sibi in talibus non inhærēt. Primo improbat Papa occulta conuēticula. Deus enim in tm̄ odit opera tenebrarū, vt Apostolos suos p̄dicaturos Euāgeliū missurus, præceperitis dicens: Quod dico uobis in aure, p̄dicare super tecta. Secundo impugnat eorum officium prædicandi, sicut enim multa membra sunt corporis, sed non habent eūdem actum ita sunt plures ordines in ecclesia, sed non habent omnes idem officium, quia, vt dicit Apostolus, Dominus alios dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores, sed ordo Doctorum præcipuus est in ecclesia & ideo non debet quis indifferenter officium prędicationis assumere: quia vt dicit Apostolus: Non prædicabunt, nisi mittantur & Dominus ēt dixit Apostolis: Rogate dn̄m messis vt mittat operarios in messem suā: Sed si forte aliquis illorum diceret quod tales inuisibiliter mittuntur a Deo, potest ei rn̄deri, ꝙ cum illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam dicere, quod sit, missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret, sed oportet, quod illam inuisibilem missionem astruat per operationem miraculi, quod ostendit duobus exemplis scilicet Moysi, & Ioannis Baptistæ.

LICET AVTEM. Hic tertio dicit, quod nullus eludere debet simplicitatem sacerdotum, licet enim necessaria sit scientia sacerdotibus ad doctrinam, non est tamen simplicibus sacerdotibus detrahendum, etiam a scholasticis, nedum a laicis, cum in eis debeat sacerdotale officium honorari, vnde præcipit Dominus, Dijs tuis non detrahes, de sacerdotibus intelligens, qui propter excellentiam ordinis Deorum nomine nuncupantur, nec aliquis istorum defendat audaciam suam illo exemplo, quod asina reprehendit Prophetam Balaam, vel quia Dominuus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? quia aliud est cum quis occulte reprehendit fratrem suum in se peccantem ad quod quilibet tenetur secundum Euangelicam veritatem, in quo casu potest intelligi quod asina reprehendit Prophetā, & aliud est, patrem suū delinquentē manifeste reprehēdere, ꝙ nulli licet: Aliud est, cum Prælatus d̄ sua innocentia confidēs supponit se accusationibus subditorū, in quo casu pōt intelligi verbū Dn̄i, Quis ex vobis, &c. & aliud est qn̄ subditus animo reprehēdēdi surgit in Prælatū suū cū potius ei dēat obsequi. Sed si tanq̄ inutilis dēat remoueri, tunc agēdū est ordinate apud episcopum suū, ad cui⁹ officium pertinet institutio & destitutio sacerdotum. Not. ꝙ qui male agit, odit lucem. Itē laici quātumcunque idonei, prædicare nō debēt, nec ēt clerici, nisi q̄bus ex officio cōcessum est. Item nō sufficit alicui dicere, ꝙ sit missus a Deo, nisi hoc ostēdat. Item sacerdotib. nullus detrahere debet. Itē q̄libet tenetur illū in se peccantem corrigere secreto. Item q̄libet tenetur ad denunciandum. Item sicut instō sacerdotū pertinet ad episcopos, ita eorum destitutio.

menta, vel scripta facere nullatenus attētetis. Quod si contra præsumpseritis, ab officio uestro suspensos perpetuæ uos decernimus infamiæ [a] subiacere.

¶ Idem in vniuersis Christi fidelib. tā in urbe Meteñ. q̄ in eius diæcesi constitutis.

¶ Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciant nec sacerdotes reprehendant.

CAP. XII.

CVm † ex iuncto, & infra.

¶ Licet autem desiderium intelligēdi diuinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi, reprehēdum non sit, sed potius cōmendandum, in eo tamē apparent quidam laici merito arguendi, quod occulta conuenticula [b] celebrant, officiū prædicationis Christi † sibi usurpant, sacerdotum simplicitatem [c] eludūt & eorum consortium asper nantur, qui talibus non inhærent.

¶ Deus [d] enim lux uera, quæ omnem hominem uenientem in hunc mundum illuminat, intantum odit opera tenebrarum, ut Apostolos suos in mundū uniuersum prædicaturos Euāgelium omni creaturæ missurus, eis præceperit aperte dicens; Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine, [e] † & quod in aure auditis, prædicate super tecta, & infra.

¶ Sicut enim [f] multa sunt membra corporis, omnia uero non eundem actum habent, ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes [g] idem habent officium, q̄a secūdum Apostolum, alios [h] Dominus dedit Apostolos alios Prophetas, alios autem Doctores, & cætera. Cum igitur Doctorum ordo sit quasi præcipuus [i] in ecclesia, non debet sibi q̄squam indifferenter prædicationis officium vsurpare. Nā secundum Aposto

b ¶ Occulta conuenticula.] sicut conspiratores, 11.q.1. conspirationem. 79. dist. si quis Papa. Isti enim conspirāt contra Deum unde fortius sunt puniendi, quam si conspirarent contra hominem, supra eodem, vergentis ad finem.

c ¶ Simplicitatem.] & male, trigesimaoctaua distinctione, sedulo.

d ¶ Deus enim.] hic incipit improbare factum istarum.

e ¶ In lumine.] hæc est improbatio contra occulta conuenticula.

f ¶ Sicut enim.] improbat, quod assumebant officium prædicandi.

g ¶ Non omnes.] immo singula officia debent esse cōmissa 89. dist. singula.

h ¶ Alios.] sic ✝. eo. tit. c. sicut. & 16.q. 1. adiicimus, q̄a nullus audet prædicare nisi sacerdos, ut ibi dicitur, & infr. eodem excommunicamus. §. quia uero. uel nisi esset missus, ut ibi. 23.q.4 displicet. arg ibi, missus est, ut qualia. &c.

i ¶ Præcipuus.] & priuilegiatus supra de statu reg. quod Dei timorem.

Marginalia: ¶ Extat integra lib. 2. registri Inno. 3. & c. 3. eo. in 3. cōpi. — ¶ Vxor Christi, nec in registro, nec in antiquis codicib. reperitur. — Ioan. 8. — Mar. ult. — Matt. 10. — † luce — 1. Cor. 12. — 1 Adde de eorū priuilegiis in iure ciuili habet̄ in l. mediocos. & seq. C. de profe. & me. li. 10. & in l. 1. C. de profes. qui in urb. Cōst. lib. 12.

lum, Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et veritas ipsa præcepit Apostolis, Rogate [a] dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

Quod si forte [b] quis argute respondeat, quia tales inuisibiliter mittuntur à Deo, & si non visibiliter mittantur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quam visibilis, & diuina longe melior, quam humana, † protest rationabiliter responderi, quod [c] cum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tantùm asserere, quod ipse sit missus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret, sed oportet, quod astruat illam inuisibilem missionem, per operationem miraculi, [d] vel scripturæ testimonium speciale. Vnde cum Dominus vellet mittere Moysen in Aegyptum ad filios Israel, vt crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, vt conuerteret virgam [e] in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptista, speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura, dicens: Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Dño, sicut ait Esaias propheta, & inf.

¶ Licet autem [f] scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum, Labia [g] sacerdotis custodiunt [h] scientiam, & legem exquirunt, [i] ex ore eius, non est tamen simplicibus sacerdotibus, etiam a scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege [k] præcepit: Dijs non detrahes, sacerdotes intelligens? qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur; & infra.

¶ Nec quisquam [l] suæ præsumptionis audaciam, illo defendat exemplo, quod asina [m] legitur reprehendisse Prophetam, vel quod Dominus ait, Quis ex vobis arguet me de peccato? Cum aliud sit fratrem in se peccantem occulte, corripere, quod quisque tenetur [n] † efficere secundum regulam Euangelicam, in quo casu sane potest intelligi, quod Balaam fuit correptus ab asina, & aliud est patrem † suum delinquentem reprehendere manifeste, quod vtique nulli licet secundum Euangelicam veritatem; nam qui etiam dicit fratri, fatue, [o] reus erit gehennæ ignis. Rursus aliud est, quòd Prelatus sponte de sua confisus innocentia, subditorũ se accusationi supponit, [p] in quo casu præmissum [q] Domini verbum debet intelligi, & aliud est, quod subditus non tam animo reprehendendi, quam detrahendi, exurgit temerarius in Prelatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequẽdi. Quod si forte necessitas postularet, † vt sacerdos tanquam inutilis [r] & indignus, a cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinate [s] apud episcopum, ad cuius officium, tam institutio, [t] quam destitutio sacerdotũ noscitur pertinere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Excommunicati sunt omnes hæretici quibuscunque nominibus nominentur h.d. vsq; ad ¿ dãnati*

Rom. 10. Matth. 9. Luc. 10.

a ¶ Rogate.) 21. dist. in nouo: ergo, quia isti non erant missi, nec sacerdotes, prædicare non debebant.

b ¶ Quod si forte.] hic opponit quia posset ei opponi ab alio: & ita statim respondet.

c ¶ Non sufficit.] bñ dicit: quia & si martyres etiam aliqua mandant fieri, statim non sunt facienda, sed ante est, vt sciamus illos impetrare à Deo quæ postulãt. 50. dist. si quis præpostera. & 42. dist. quiescamus. Ber.

d ¶ Miraculi.] nec istud statim credendum est: quia quãdoque miracula fiunt per malos 11. q. 1. teneamus.

r Vide B. Th. 2. 2. q. 17. ar. 2.

e ¶ Virgam.) de consecra. dist. 1. reuera.

f ¶ Licet autem.) hic improbat quod deludebant simplicitatẽ sacerdotum. Bernardus.

† Post hæc verba sequitur in registro exemplum de Ioãne Baptista, quod æic omisit Raymundus, affert autem lucem huic loco.

g ¶ Labia sacerdotis.] 43. distin. sit rector. & 11. q. 1. sacerdotibus.

h ¶ Custodiunt.] id est, custodire debent.

Exod. 7.

i ¶ Exquirunt] scilicet subdita scholasticis. 38. dist. sedulo. Ber.

K ¶ In lege.] Mosaica.

l ¶ Nec quisquam) respõdet ad obiectionem quam possent facere isti hæretici.

m ¶ Asina.] vt 2. qu. 7. secuti sunt, & ca. nos si. §. item cum Balaam.

Ioan. 1. Esa. 40. Matth. 3.

n ¶ Quod quisq; tenetur.] ad correctionem quilibet tenetur, sicut hic dicit: & hoc intellige de occulta correctione siue reprehensione, arg. 23. q. 5. non plures, vt hic dicit: Sed manifeste corripere pertinet ad Prælatos, vel ad illos, qui habẽt aliquam potestatem in aliquos, 23. quæ. 4. duo ista, & ca. forte. pater. n. filium potest corripere, & prelatꝰ subditũ, & occulte & manifeste: vnde Apostolus, Argue, obsecra, increpa, vt 45. dist. c. 1. & 8. q. 1. quod autem sed filius non potest publice reprehẽdere siue corripere patrem, nec subditus Prælatum. vt hic sequitur in littera, & 21. dist. nolite, erubescit. n. lex filios castigaturos parentes in Auth. de nup. §. sed quod sancitũ est col. 4. versus fi. per vnam col. hæc est canonica correctio secundum Euangelicam veritatem, vt occulta ad omnes, manifesta ad Prelatos, vel alios aliquã potestatem habentes pertineant, vt hic distinguit. & sic potest intelligi 2. q. 1. si peccauerit, & est ad hoc 22. qu. 5. hoc videtur. Ad denunciationem vero Euangelicã, quæ exigit admonitionẽ, & probationẽ, vt 40. di. sed illud ver. neq; illud & sup. de testibus, in omni negotio. & 2. q. 1. si peccauerit, quæ fit ad penitentiam, videt quod quilibet teneat art. 2. q. 7. qua pp s̃. de cogna. spi. tua. dummodo persona sit honesta, & bonæ famæ, quia viles personæ non admittuntur ad denunciationem sup. de sponsa. cum in tua. 1 vbi de hoc.

Mala. 2. Exod. 22. Ioan. 10. Num. 22. Ioan. 8.

† De materia tex. & glossæ in verbo, quod quisque tenetur præter Doctores hic, vide B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 2. & sequentib.

o ¶ Fatue.] 55. dist. si Euangelica.

Matth. 5.

p ¶ Supponit.] vt 2. q. 7. nos incompetenter.

q ¶ Premissum Domini uerbũ.) s. quis ex vobis arguet me de peccato?

† Alias, fratrem, in plerisq; Gregorianis codicibus, & in registro, legitur patrem.

r ¶ In utilis:) Si enĩ prælatus inutilis aut negligens fuerit, remouendus est s̃. de off. custo. c. 1. 81. dist. dictum. & inf. c. prox. in fin. & 18. quest. 2. si quis abbas, & C. de offic. præfec. præto. orient. si quos.

1 Adde quod not. sup. cod. ti c. 2. de hoc dixi sup. de iud noui. Io. An.

† postulauerat.

t ¶ Ordinate.) denunciando, uel accusando, secundũ quod traditur. s̃. de accus. qualiter. de simo. licet, & est ar. iuris ordinem esse seruandum.

1 ¶ Tã instõ, q̃ destitutio.]

tutio] Ad quem pertinet institutio, & destitutio, supra de capel. mo. capit. 1. & capit. 2. & inf. de priuile. cum & plantare §. in ecclesiis, & examinatio pertinet, ad quem manus impositio spectat. supra de elect. venerabilē, & c. nihil. & c. cum nobis olim. institutio enim ad episcopum pertinet. 16. q. 6. nullus. Ber.

Excommunicatus) habet multa dicta, & potest summari secundum varietatem dictorum per partes, quæ patent per §§ Abb. Sicu.

CASVS. in prima parte huius capituli, excommunicat concilium omnes hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habētes, sed caudas ad inuicem colligatas: damnati vero de hæretica prauitate præsentibus potestatibus, aut eorum nuncijs relinquantur pœna debita puniendi, clericis prius a suis ordinib. degradatis, bonis damnatorum publicatis, si laici fuerint, confiscentur: si vero clerici ecclesijs applicentur, a quib. stipendia receperunt: Secundo dicit, quod si aliqui fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi se purgauerint, excommunicentur: & si per annum sic steterint, post tanquam hæretici condemnentur.

MONEANTVR. Tertio loco dicitur, quod Potestates locorum moneantur, & si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur, quibuscunque fungantur officijs, vt pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis expellant hæreticos ab ecclesia donatatos, & quicūque de cætero in potestatem assumptus fuerit, hoc capitulum teneatur iuramento firmare: Si vero dominus temporalis requisitus ab ecclesia, terram suam hæreticis purgare neglexerit, per metropolitanum, & comprouinciales episcopos excommunicetur, & si satisfacere contempserit infra annum: significetur hoc domino Papæ, vt ex tunc vasallos illius, ab eius fidelitate denunciet absolutos. & terram illius exponat catholicis occupandam: qui exterminatis inde hæreticis, eam possideant, & in fide conseruent: salu iure domini principalis, dummodo super hoc nullum præstet impedimentum: & idem seruetur circa illos, qui non habent dominos principales.

Quarto dicit, quod catholici, qui contra hæreticos illos crucem assumpserint, illa gaudeant indulgentia, & illo priuilegio sint muniti, quæ conceduntur accedentibus in subsidium terræ sanctæ.

CREDENTES. In §. isto excommunicat concilium receptatores, defensores, & fautores hæreticorum: statuendo, vt quàm cito quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annū ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad reliqua officia admittatur seu cōsilia, nec ad alios eligēdos ad huiusmodi, nec admittatur ad testimonium, nec testamentum facere possit, nec capere aliquid ex testamento: nullus ipsi respondeat, ipse vero omnibus respondere teneatur, & si iudex fuerit, eius sententia non teneat, nec causæ deferantur ad ipsum, & si fuerit aduocatus, eius patrociniū nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta per ipsum confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur, & in simil. lib. idem est obseruandum: Si vero clericus fuerit, deponatur, & si aliqui postquam tales ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint excōmunicentur vsque ad debitam satisfactionē.

SANE. Clerici huiusmodi viris non exhibeant ecclesiastica sacramenta, nec eos sepeliant, nec eleemosynas vel oblationes eorum recipiant: quod si fecerint, officio suo priuentur, ad quod nunquam restituantur sine speciali mandato domini Papæ: & idem faciant regulares, & eadem pœna intelligatur eisdem, & illorū priuilegia non seruentur in illa diœcesi, in qua tales excessus perpetrauerint.

QVIA VERO. Hic dicitur, quod nullus prædicationis officiū vsurpare præsumat: quia vt dicit Apostolus. Quomodo prædicabunt nisi mittātur, & qui contra hoc fecerit, excōicentur, & nisi se correxerint, alia pœna puniātur.

ADIICIMVS INSVPER. In §. isto dicitur. vt quilibet archiepiscopus, vel episcopus per se, vel per archidiaconū suum, vel alias honestas personas visitet parochiam suam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, & ibi tres vel quatuor viros idoneos, aut si expedire viderit totam vicinam iurare compellat, vt si aliquos hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula facientes, vel si etiam discrepent à vita, & moribus aliorum, episcopo studeant nunciare, & ipse vocet ad præsentiam suam denunciatos. qui si se non purgauerint, vel si post purgationem præstitam relapsi fuerint, canonice puniantur.

SI QVI VERO. Dicitur in §. isto, quod si qui de prædictis iurare noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur. Mandat Papa, & in virtute obedientiæ districtæ præcipit, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi diligenter inuigilent, si canonicam voluerint effugere vltionem, & si quis super hoc negligens vel remissus fuerit, cum de hoc constiterit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alius instituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere prauitatem. Not. quod diuersitas nominum rei substantiam non immutat. Item sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit in crimine hæresis. Item transcursus temporis probat crimen. Item iudices seculares tenentur hæreticos de prouincijs sibi subiectis exterminare. Item si iudex secularis in exterminatione hæreticorum negligens fuerit, potest excommunicari. Item dominus Papa principem secularem deponere potest propter hæresim. Item argum. quod propter delictum vnius alius puniri non debet. Item auctoritate ecclesiæ bellum fieri potest. Item pari priuilegio, & indulgentia gaudent crucesignati contra hæreticos cum illis, qui vadunt contra Sarracenos. Item consentientes, & agentes pari pœna puniuntur. Item nota hic multas pœnas editas contra fautores, & defensores hæreticorum. Item hæreticus cuilibet respondere tenetur, & nemo sibi. Item sententia vel scriptura publice excommunicati non valet. Item in similibus simile iudicium est habendum. Item qui in maiori dignitate est, plus punitur, & sic circumstantiæ aggrauant peccatum, & vindictam. Item absolutio, & restitutio excommunicati participantis cum hæretico excommunicato, pertinet ad solum Papam. Item arg. quod vniuersitas præstare potest iuramentum calumniæ. Item deficiens in purgatione punitur. Item qui iurare non vult, pro condemnato habetur. Item per iudicia probatur crimen. Item propter negligentiam deponitur vel remouetur prælatus.

a ¶ Superius.] supra de summa Trinita. capitulo primo, & 2.

CAP. XIII.

EXcommunicamus itaque, † & anathematizamus omnem hæresim, extollentem se aduersus hanc sanctam orthodoxam & catholicam fidem, quam superius [a] exposuimus, condemnantes hæreticos vniuersos, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate † conueniunt in idipsum.

¶ *Damnati de hæresi, per secularem iudicem puniūtur, & bona laicorum hæreticorum confiscantur & clericorum bona applicantur ecclesiis, vbi beneficiati erant. h. d. vsque*

† Idem. §. In no. nij. in cō cil. generali Lateranen. c. 3 & c. 2. eo ti. in 4. compilat.

† Dictio. itaque, quæ est in conc. sed habetur in antiquis compilat.

† Alias, vanitate, quod ... agnouit: hic Host.

a ¶ Damnati.) s. de hæresi.
b ¶ Potestatibus.) sic inf. de uerb. sig. nouimus. tamen si voluerint redire, in perpetuum carcerem teneantur, infra. eo. excommunicamus.
c ¶ Relinquantur.) Qualiter hoc intelligitur dicitur su. eo. ad abolendam. B.
d ¶ De gradatis.]. inf. c. proxim. & c. pen.
e ¶ Confiscentur.] De hoc dictum est. s. eo. vergentis.
f ¶ Stipendia.] si plura stipēdia habuerit, inter ecclesias diuidantur pro rata. s. de test. relatum.
g ¶ Suscipione.] id est, præsūptione. Et nota q̃ sola suscipio siue p̄sumptio purgationem inducit: q̄d si non fiat, punitur, vt hic patet. arg. de coha. cle. & mulie. tuanos. & itellige q̃ sit probabilis præsumptio siue suspicio: aliás non indiceretur purgatiō. & sic non obstat 2. q. 1. primo & ita hic respicitur infamia.
h ¶ Suspicionis.) Hoc semper est attendendum, vt secundum qualitatem infamiæ & personę indicatur purgatio. 2. q. 5. oib. & j̄. de purgat. can. inter.
[Glo. seq. signat cōtrarium de decre. litteras. & soluit. iterū signat cōtrarium de ca. conuenientib. & soluit.
i ¶ Condemnentur] Videtur hic, q̃ aliqs sit condemnandus d̄ hæresi, licet non videatur violenta præsumptio contra ipsū Arg. contra su. d̄ præsumptio. litteras. ibi dicit, q̃ licet sit vehemēs præsumptio, nō uult Papa illum condemnare de tam graui crimine. hæc violētissima 2 est p̄sumptio, cum primo probabilis fuerit pp infamiā: & qui noluit se purgare. fuit excōmunicatus: & quia p annum stetit i excomunicatione pro cōuicto habetur. 11 q. 3. rursus &c. quicunque. secus in alijs criminibus, quia si bona alicuius cōtumacis pp crimen annotata sunt, si in f. annū non uenit, bona deuoluūtur ad fiscum: sed quoad crimen non obest, quin post anum possit probare innocentiam suam. ff. de requiren. reis. annus. Sed quid est quod dicit, quod statim est condemnandus, cum sæpius est admonendus, vt redeat. 1. q. 7. conuenientibus? R̄ndeo non contradicit, q̄a licet sit condemnandus, monēdus est, vt redeat, vt 34. quæst. 1. quæ dignior in fi. vbi dicitur, quod post admonitionē est vitandus hoc est uerū in hoc quod non sunt ei secreta nostræ fidei exponēda. 43. distinct. in mandatis, vt impugnet nos, ut ibi. Nec intelligas, quod si pro alio crimine seu contumacia stetent per annum in excommunicatione, quod habendus sit hęreticus, sed tantū excōmunicatur per suspicionem hæresis.
K ¶ Iuramento firmare.] sic s. eo. abolendam. §. statuim⁹, & nō solum hoc iurare tenet, sed hoc iurare debet, quod ipse idem catholic⁹ sit in Auth. iusiurā. quod præsta. ab his qui administra. acci. circa prin. colla. 2.
l ¶ Neglexerit.] iudex, qui negligit facere iustitiam, excōmunicatur, 23. q. 5. administratores, & facit litē suam. capi. causa. & q. 2. dñs. & 3. q. 7. qui sine. arg. & in Auth. ut diffe. in. §. pen. & vlt. col. 9. & 2. quest. 7. sicut.
m ¶ Absolutos.] inf. eodem cap. ultim. & ita Papa potest propter hæresim deponere omnes tam laicos quàm clericos a dignitatibus suis, vt supra eodem ad abolēdam. §. statuimus. & supra eo. uergentis. ubi de hoc.
n ¶ Saluo iure domini.] arg. quòd propter delictum unius alius puniri nō dēt, qm̄ pęna dēt tenere suos, auctores, d̄ pęsancimus, & iniquū est aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffi. test. si quis in suo. Ar. contra supra eo. vergentis.

ad §. qui autem. Abb. Siculus.

¶ Damnati, a † uero, præsentibus secularibus Potestatibus b aut eorum baliuis relinquantur c animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinib. degradatis, d ita q̃ bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint cōfiscentur, e si uerò clerici, applicentur ecclesiis, a quibus stipendia f receperunt †

¶ Si suspensus de hęresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur, & existens per annū in excommunicatione, ut hæreticus damnatur. h. d. usq; ad §. moneantur. Abbas Siculus.

¶ Qui † autem inuenti fuerint sola suspicione g notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, h qualitatemque personæ, propriā innocentiam congrua purgatione monstrauerit, anathematis gladio feriantur, & usq. ad satisfactionē cōdignā ab oib. euitentur, ita q̄d si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condenentur. i

¶ Potestates seculares perpetui, vel temporales, iurare tenentur, uniuersos hæreticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare, & temporalis dominus non purgans terrā suam hæreticis, excōicatur, & si perstiterit in excōicatione per annū, nunciatur Papæ, qui fideles eius a iuramento absoluet, & eius terrā fidelib. exponit. saluo iure principalis domini, nisi & ipse sit in culpa. h. d. usq. ad §. catholici. Abb. Sic.

¶ Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur seculares † Potestates quibuscunque fungantur officiis; vt sic ut reputari cupiūt & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, uniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide, pro viribus exterminare studebunt, ita quod amodo quandocunq quis fuerit in potestatem, siue † perpetuam siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. K Si uero dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit l ab hæretica fœditate, per Metropolitanum, & cæteros comprouinciales episcopos, excommunicationis uinculo innodetur Et si satisfacere contēpserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici, vt ex tunc ipse uasallos ab eius fidelitate denunciet absolutos, m & terram exponat catholicis occupandam. qui eam exterminatis hæreticis, absque ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruent, saluo iure domini n † principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege seruata circa eos, qui

a ¶ Ac-

† De materia, Eymericus in Directorio inqsitorū. 3. pa. q. 101. & q. 112. ubi dixi plene.

1 Vide quæ plenissime scripsi in cōmētariis ad Directo lib Schol. 153.

†, perceperunt in cōcilio.

† Eymericus in Directorio inquisitorum pa. 3. quę. 87 & q. 174. & Simācho inst. tit. 7. de abiuratione canonica.

† De gradib præsumptionum in crimine hęresis uide Eymericum in Directorio inquisitorum p 3. q. 55 & Simancam ca [illegible] 50 de præsūption.

† seculi.

† In cōcilio ita, siue spūalem siue t pa lem assūmptus, &c. quasi non solū principes seculares sedēt ec clesiast quos per ptātem spūalem possumus intelligere, hoc teneantur p̄stare iuramentum.

non haben: domino principales.

¶ *Cruce signati ad exterminationem hæreticorum gaudent priuilegio concesso cruce signatis i subsidiũ terræ Sanctæ.h.d.usque ad §.cedentes. Abb.*

¶ Catholici † uero, qui crucis assump o charactere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint, a illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quæ accedentibus in terræ Sanctæ subsidium conceditur.

¶ *Ibi ponitur pœna credẽtium, receptatorum, & defendentium hæreticos, primo laicorum, secundo clericorũ, usq.ad §.quia. Ab.*

¶ Credentes † præterea, receptatores, b defensores, & fautores hæreticorũ, excommunicationi decernimus subiacere; Firmiter statuentes, vt postquam quis † talium fuerit excõicatione notatus, si satisfacere contẽpserit infra annum, ex tũc ipso iure fit factus infamis, † nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur; Sit etiã intestabilis, c ut nec testandi liberã habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatẽ, nec causæ aliquæ ad eius audientiam præferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta prr ipsum nullius sint momenti, sed cum auctore † damnato damnẽtur. d Et in similibus idem præcipimus obseruari. Si uero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, in quo maior est culpa, grauior exerceatur e uindicta. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia, usq.ad satisfactionem idoneam percellantur. f

¶ Sane clerici † non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosynas, aut oblationes eorum percipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali; g Similiter quilibet regulares, h quibus etiam hoc infligatur, ut eorum priuilegia i in illa diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

¶ *Nullus debet sibi officium prædicandi assumere, nisi super hoc sibi a iure uel a sede Apostolica, uel a diœcesano episcopi licentia concedatur, alias excõmunicatur, & nisi resipuerit, alia pœna imponitur. hoc dicit usque ad §.adijcimus. Abb.*

¶ Quia † uero nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi uendicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat, Quomodo prædicabunt, nisi mittantur; k omnes, qui prohibiti, uel non missi præter auctoritatem ab Apostolica sede, uel catholico epo lo-

a ¶ Accinxerint.] Argum. q auctoritate ecclesiæ bellum fieri potest. 23.qu.8. igitur, & c. hortatu. 15.q.6. auctoritatẽ. 53.distin. Hadrianus. quod uerum est contra inimicos fidei, & contra illos, qui ecclesiam impugnant.

b ¶ Receptatores, defensores.] sine quibus hæretici manere diu non possunt, ar.ff.de offi. præsi.cõgruit. ff.de recepta l. 1. vñ merito illi sũt puniendi, imo grauius delinquũt, qui aliorum errores defendũt, & acrius puniri debent, 24.q.3. qui aliorum. & ideo simili pœna cum hæreticis puniuntur. 11. q.3.qui consentit. & ỹ.eo.c.pe.in fi.& C. de his qui latro. occul.l.1.ẽt si essent cõsanguinei. arg.27.q. 1.de filia. & ỹ.eo.qs eps. vbi de hoc.Ber.

c ¶ Sit etiam intestabilis.] Isti enim (vt hic patet) a quolibet actu legitimo repelluntur, nec donare, nec vendere, nec contrahere possunt. put hęc omnia traduntur. C.eo.manichæos.

d ¶ Cum auctorẽ dãnato damnẽtur.] Sic sup. eo.fraternitatis vbi de hoc simi.sup. de testibus licet. tũc ẽt scriptura, vel sententia publice excõicati non valet, sup.đ exce.exceptione nec rescriptũ.ỹ.de rescr. dilectus 1.& hoc est qđ sequitur: idẽ in similibus præcipimus obseruari. Tamẽ de rescripto impetrato ab excõicato secus: quia rescriptũ nõ sumit auctoritatem ab impetrante. sed a cõcedente. De quo dic vt sup.de exce.pia.in notula, sed mirum. Ber.

ADDITIO. Hodie rescriptum ab excõicato impetratũ, suppressa excommunicatione, est ipso iure nullum, nisi in certis casibns.c.2. de rescr. lib.6.

e ¶ Grauior exerceatur.] vt 50.dist. quia tua, hic habes argu. q qui in maiori dignitate est, plus punit, & ita circunstant æggrauant uindictã. arg.32.q.5.qui uiderit & 25.quæst.1.nulli fas.& 40.distin.hõ Christianus Crimen enim augetur per dignitatem ff de re mi li.omne delictum.1. 15.disti.nulli, & qui magnus sine comparatione creatus fuit, sine uenia damnatus est.de pœni.dist. 2.c. principium enim, & sup.de iureiu.cũ qp dã.ibi hoc soluitur. Ber.

f ¶ Percellantur.] qui participat excõicato scienter, & non se corrigit, excõicãdus est, inf. de sen.excõ. quod in dubijs. 11. q.3.qui excommunicauerit.

g ¶ Apostolicæ speciali.] Hic reseruat sibi Papa absolutionẽ siue restitutionem taliũ, ergo per hoc. alijs phibuisse videtur sim. sup.de præb. de multa, in fi.& c.graue.in fi & sic econuerso, ex quo sibi non reseruat, aliis indulgere uidetur ỹ.de sen. exc. nuper, & est ad hoc ar. q epi dispensare pñt, ubi Papa nõ reseruat sibi dispensationem. Quare ergo Papa sibi specialiter reseruauit talẽ restõnẽ, nisi ut aliis phiberet. Et licet eps ipsũ restituere ad officiũ suum non possit, tñ reconciliare pt ipsum ecclesiæ sup. eo.ad abolendam.§. 1.ubi de hoc.

h ¶ Quilibet regulares.] Repete, 2 non exhibeant ecclesiastica sacramenta, alioquin, &c.

i ¶ Eorũ priuilegia.] prætextu priuilegio rũ participare excõicatis nõ pñt.ỹ. đ sẽ. exc.nulli. & in hoc casu pñt ab epo loci tanquam a delegato a Papa puniri.sup c. ad abolendam, in fi. ubi de hoc.

K ¶ Nisi mittantur.] ỹ.e.c.,dx. ubi đ hoc

a ¶ Alia

[Margin notes:]

2 De hoc arti culo uide B. Th. 2. 2.q. 40.ar.1.& Alfonsum Ca. strum li.2.de iusta hær. pu ni.c 14.

De materia huius §.uide etiam multa in c. ex multa su. & noto & uo tredem & Eymericum in Directorio inquisito rum p 3. qu. 19.

† De his late Eymericus i Directorio i quisitorum p.3.50.& 52. 53. & Archidiaconus in c quicunq; de hæret. lib.6.

† quilibet

† Eædem pœnæ quæ hic traduntur cõtra hæc homines non stra, continẽtur in extrauagant. Gregorij Nam inc.excõicamus. & in l. Federici,inc. Catharos in bentur in literis Apostolicis post Directorium inquisitorum.

† In concilio ita, eius instrumenta confecta per ipsum, &c.

Alias actore.

† Vide Bernardum Diaz in practica cap. 10

2 Hæc glossa non est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

† De materia uide late cita in conc. Lateran. de refor. c. ad de cleric. ca. seq.

a ¶ Alia competenti.] prout visum fuerit superiori, su. de of. deleg. de causis.
b ¶ Totam viciniã.] Ar. q vniuersitas pôt præstare iuramẽtum calumniæ, sic. 30. q. 6. episcopus in synodo. sic sup. de accu. sicut olim.
c ¶ Vita & moribus.] Hæc omnia suspicionem inducũt 41. dist. quisquis. 86. dist infe riorum. 23. q. 8. præterea, ff ad l. Aqui. sciẽtiam ff. de his quino. infa quid ergo §. r.
d ¶ Indicare.] 2. q. 7. qua propter & argu. 22. q. 1. si quis per capillum.
e ¶ Purgauerint.] Nota deficientem in purgatione puniendum sup de simo. de hoc, &c insinuatum.
f ¶ Relapsi.] isti magis puniendi sunt: deterior namque dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit, quam qui semel cęptam dereliquit, in Authẽ. de lit. g. §. ediia, in sti. coll. 8.
g ¶ Iurare.] per iuramentum debet quis purgare conscientiam suam de hæresi, de conse dist. 2. ego Berengarius, & 1. q. 7. quoties, unde si iurare non vult, pro cõdemnato debet haberi, sicut qui de calumnia iurare non vult, actor cadit à cã, & reus pro condemnato habeť, su. de iura. calum. c. vult. & C. eo. ti cũ & iudices, §. q si actor Et est similis illi, qui neque defendit naq; exhibet, & condemnatur, ut cõtumax, ff de noxa. quoties. §. in potestate. Tenui. n. religione iuramẽta ẽt necessaria cõtemnunt. su. de simo & si qões. & C de fide istr l. vlt. B.
h ¶ Indiciis.] No. q p indicia probatur crimen. su p eo. c. pe. ibi quod si quis, &c. & 2. q 9. sciant. & 32. q. 1. dixit Dñs, & inf. de priui cũ olim, 1. & C. de rei uendi indicia. Item habes hic q pro

†quãtocius.
† plectãtur.
†De materia vide Eymericũ i Directorio in q sitorũ p. 3. qõ. 62. & 58. & Simancã catho. insti tit. 25 de epis, & Burchar li. 1 dec. 6, 83. & 87.
† In concil. & uetustioribus Greg. codicib ita, q si qs ibidem hæretic. &c.
†De relapsis & eorũ pæna vide Eymericum in Directo. p 2. q. 58 & Zãchinũ tracta. de hæ re. c. 16.

ci susceptam publice, uel priuatim, prædicationis officiũ usurpare præsumpserit, excõicationis uinculo innodẽtur, & nisi q̃† citius resipuerint, alia cõpetẽti [a] pęna plectẽtur. †

¶ *Archiepiscopi & episcopi inferiorum suorum prouincias & diœceses suspectas habentes de hæresi, saltem semel in anno per se, vel per alios idoneos uisitent, qui etiam debent, si hoc expedire uidebitur, exigere iuramẽtum ab illis de uicinia, ad reuelandos hæreticos, & occulta conuenticula celebrantes, quos reuelatos, relapsos canonice punient, & renitentes iurare ut hæretici condemnen ur, hoc dicit usque ad §. volumus. Abbas.*

¶ Adijcimus † insuper, ut quilibet Archiepiscopus uel Episcopus per se, aut per Archidiaconum suũ aut alias honestas idoneas que personas bis, aut saltẽ semel in anno propriã parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres uel plures boni testimonii uiros, uel ẽt (si expedire uidebitur) totam uiciniã [b] iurare compellat; q † si quos ibi dẽ hæreticos sciuerit, uel aliquos occulta conuenticula celebrãtes, seu a communi conuersatione fidelium uita, & moribus [c] dissidentes, eos episcopo studeat indicare. [d] Ipse autẽ episcopus ad præsentiam suam conuocet accusatos q nisi se ab obiecto reatu purgauerint, [e] uel si post purgationem exhibitã, in pristinã fuerint relapsi [f] † perfidiã, canonice puniantur. Si qui uero ex eis iuri rel gionem, obstinatione damnabili respuentes, iurare [g] forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur.

¶ *Episcopus negligens in hæresi persequenda a dignitate episcopali est remouendus, & alius idoneus est surrogãdus. hoc dicit vsque ad finem. Abbas Siculus.*

¶ Volumus † igitur & mandamus, & in uirtute obedientię districte pręcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda episcopi per dięceses suas diligẽter inuigilent, si canonicam uelint † effugere ultionem. Si quis. n. eps super expurgãdo de sua dięcesi hæreticæ prauitatis fermẽto, negligẽs fuerit, uel remissus, cũ id certis indiciis [h] apparuerit, ab epali officio deponatur, & in locũ ipsius alter subsi tuatur idoneus q uelit & possit hæreticam cõfundere prauitatem.

¶ Gregorius nonus archiepiscopo Mediolanẽ

¶ *Laici cuiuscunque professionis sint, prædicare non debẽt.*

CAP XIIII.

Sicut † in uno corpore, & j. ¶ Cum igitur non nulli laici prædicare psumant, & uer ndum nimis existat, ne uitia sub specie uirtutum [i] occulte subintrẽt; Nos attendentes, q Doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi pcipuus, Mãdamus, quatenus cum alios Dominus Apostolos [k] dederit, alios Prophetas, alios uero Doctores, interdicas laicis uniuersis cuiuscunque ordinis censeantur, (usurpare) officiũ prædicandi.

¶ Idem.

¶ *Hoc cap. usque ad §. si qui autem habetur in c. ex communicamus sup. eo. ti in principio. unde summa & declara prout ibi fuit dictum.*

CAP. XV.

Excommunicamus, & anathematiza-

ptet negligentiam remouetur pralatus ut supra c. proxi. in fi. & 1 q. 1. si qui episcopi. §. ecce cum. Bernardus.
Sicut.] CASUS. Dicitur in isto capitulo quod timendum est, ne sub specie pietatis impietas pallietur, & ideo prohibet papa, ne laici cuiuscunque sint ordinis, officium prædicandi assumant. Et hoc quod hic dicitur habetur sup. c. pxi. §. quia vero, & sup. eo. cũ ex iniũcto. Not. q sub specie pietatis nõ est committend aimpietas. Itẽ omnibus laicis officium prædicãdi est interdictum.
i ¶ Sub specie virtutum] supra eod. ca. proxi. §. quia uero. 41. dist nctione sæpe uitii. quia præter tu pietatis nõ est impietas committenda. 30. quæstione prima, nocte, & ita nullus potest prædicare, nisi mittatur: vnde Dominus ait discipulis suis. Euntes prædicate Euãgelium omni creaturæ, & iubente Domino, in toto orbe dispersi sunt. 21. dist. in nouo. vnde Esaias; Ecce ego, mitte me. octaua quæst. prima, in scripturis, & 16. quæstione prima §. hoc idem argum. ff. de tutor. & cura. ubi & le. prætor.
K ¶ Alios Dominus Apostolos] sic supra eo. cum ex iniuncto. Nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnis sã differentiæ ordo seruaret. 89. dis. ad hoc. laici ergo cuiuscunque ordinis sint uel meriti, prædicandi officium nõ debent assumere.
ij Excõicamus.] Illud

†Præter citatos in pcedẽti §. vide Cõradu Bru. li. 9. de hær. c. 1.
† volunt.
† voluerint.
†De materia uide plene p Simãcam catho. ist. ti 49. de pdicatori bus, adde q̃ dixi li. 2. cõmẽ. in Direc, schol. 8.
Eph. c. 4.

Istud c. habet quatuor dicta: Secundum ibi, Damnati, Tertium ibi, Si qui. Quartum ibi, Credentes. Abb. Sicul.

CASVS. Primo dicitur idem quod dictum est supra eod excommunicamus, 1. responso. Vltimo adiicit quod si quis de prædictis postquam fuerit deprehensus, redire voluerit ad agendam condignam pænitentiã, in perpetuo carcere detrudatur. Et credentes eorum erroribus hæreticos iudicat. Not. hic qualiter recipiũtur, de hæresi condemnati, ad perpetuum carcerẽ.

mus uniuersos hæreticos Catharos, Patarenos, pauperes de Lugdũo, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas; Speronistas, & alios quibuscunq. nominibus censeãtur, facies quidem habẽtes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de uanitate conueniũt [a] in idipsum. ¶ Damnati uero per ecclesiam, sæculari iudicio relinquãtur, animaduersione debita puniẽdi: [b] clericis prius a suis ordinibus degradatis.

¶ Si in hæresi deprehensi volunt redire ad fidem detrudẽdi sunt in perpetuum carcerem ad pænitentiam peragendam, & credentes erroribus hæreticorum, hæretici sunt. hoc dicit.

¶ Si qui autem [c] de prædictis postquam fuerint deprehensi, [d] redire uoluerint, ad agendam condignam pęnitẽtiam, in perpetuũ carcerem detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hęreticos similiter iudicamus.

a ¶ Conueniunt.] supra eod. excommunicamus quia ad eũdem finem tendunt scilicet deceptionis. [Glossa sequens quærit, soluit, solutioni obiicit, & respondet.]

b ¶ Puniẽdi.] & hoc totum habes supra eo. excõmunicamus. Sed qualiter isti hæretici puniri debent secũdum leges, postquam per ecclesiam sunt condemnati, ut hic dicit. Vltimo supplicio puniuntur per iudices sæculares, cũ distinctione 1 ut uidetur, ut docẽtes ultimo supplicio, addiscentes uero x. libris auri, vt C. eo. tit. quicunque, ad § Sed cõtra C. de malef. & mathe culpa ubi dicitũ, culpa similis est, tam prohibita discere, quam docere, non est contra, quia lex quicunque, intelligitur de illis, qui nõ dum didicerunt, sed causa addiscendi, ad hæreticos accesserunt, si autem ad actum peruenissent simili pęna punirentur, ut docentes secundum legem illam, culpa. Bern.

1 Hodie nulla est talis distinctio nã magistratus sæcularis quẽcunq hereticũ sibi a iudicib. fidei traditũ idẽ ultimo supplicio afficere. c. vt inq sitioni, de hæ re li. 6.

c ¶ Si qui autem.] ab hoc loco usque ad finem additũ est aliud totum habes sup. eo excommunicamus, & c. ad abolendam, §. 1. & 2. Ber.

d ¶ Deprehensi.] publice ita quod notorium, uel etiam condemnati. Si vero postea redire uoluerint recipiendi sunt, quia ecclesia nõ claudit gremium redeuntib. ad ipsam, C. de sum. Tri. inter claras, circa fi. & delicti veniam pænitentibus damus. C. eo. tit. Manichæos. ita tamen, ut in perpetuo carcere permaneãt, vt hic patet. Sic & simoniaci in monasterio sub perenni pæna detruduntur, 1. q. 1. reperiuntur, & sup. de simon. quoniã quia & ipsi hæretici censentur, 1. q. 1. eos qui & 9. q. 1. cap. nos sequentes, §. sed licet. Ber.

ADDITIO. Et idem iudicium est de credentib. eorum erroribus habendum, sicut de ipsis, ut hic in fin.

ABsolutos.] CASVS. Dicitur hic, quod quicunque obligati sunt lapsis manifeste in hæresim, nouerint se absolutos ab omni debito fidelitatis, & totius obsequii, & omni pacto quacunque firmitate vallato. Nota: quod ipso iure absolutus est quicunque aliquo genere obligationis tenetur astrictus hæreticis, ut interim ei nihil facere teneatur. Et sic nota quod papa potest laicum absoluere a iuramento fidelitatis.

¶ Idem.

¶ Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis tenebantur astricti.

CAP XVI.

ABsolutus [e] † se nouerint a debito fidelitatis hominii, † & totius obsequii, quicunque lapsis manifeste in hęresim, aliquo pacto, [f] quacunque firmitate uallato, tenebantur astricti.

e ¶ Absolutos.) ipso iure: ex quo manifeste lapsi sunt. sim. vigesimaquinta quæstione sexta, iuratos, & capitu. nos sanctorum, & est argumen. quod papa potest absoluere laicum a iuramento fidelitatis. argumen. prædictorum capitu. quia ad ipsum spectat interpretatio iuramenti, supra de elec. uenerabilem.

[Glossa sequens recitetur per quęstionem.

f ¶ Aliquo pacto.] Ergo si sub pæna aliquis tenetur eis aliquid soluere certa die, licet non soluat, non incidit in pęnã: & eodem modo, & per iuramentum: quod est verum quia in illa obligatione & iuramento tacite subintelligitur, si talis permanserit, cui cõmunicare liceat, 22. quæstione secunda, ne quis arbitretur. ff de solu cum quis, primo respon. supra de iureiuran. quemadmodum, & supra excommunicamus, §. credentes. Bernardus.

† vide B... 2. 2. q. 12 ... 2. et Alf... li 2. de i... hæret p... c 7 & S... cã cath... t. 46 de... nis.

† vox, ho... nii, mut... est in uo... dñij, vel... ferre in... recencie... q nos ... ...

† Hæc ve... & ordin... ab eis. ... in cio ... nuscript...

† Later... sub Ale... 2. & c. 2... in 1, con...

TITVLVS VIII.

De schismaticis (& † ordinatis ab eis.)

¶ Ex concilio Lateranẽ.†

¶ Irrita sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factæ, & a dignitate, & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant.

CAP. I.

Qvod a pdecessore nostro: & ĩ. ¶ Ordinationes ab Octauia-

DE SCHISMATICIS [& ordinatis ab eis.

¶ Quia schismatici incidunt in hæresim diuidendo se ab unitate ecclesiæ, & constituendo sibi sacerdotes & reliquos clericos vigesimaquarta quæstione prima. loquitur, ideo subiicitur rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia habetur vigesimaquarta quæstione prima, in multis capitulo, & quæstione tertia, in §. qa vero. & sep. ima quæstione prima, denique, de consecra distinctio, secunda. prima inquit, & uigesimatertia quæstione tertia, in multis capitulo, duodecima quæstione secunda, aeternationes. prima quæstione septima, qui in qualibet de consecratio. distin. quarta, hi qui apud, & capitulo sequen. & capitulo ostenditur, & in pluribus capitu. eiusdem distin.

QVod a prædecessore.] Ponit quatuor dicta, quæ patent per §§. Abbas Sic.

CASVS,

CASVS. Tempore Alexandri papæ fuit schisma in Romana ecclesia, & tūc iste Octauianus ordinatus est per schisma in papā, & post illū Guido: isti schismatici plures ordinauerūt in epōs, qui adhęserant eis, quidam etiam sponte iurauerunt de schismate tenendo, ꝑ istos schismaticos alienationes de bonis ecclesiarum factę fuerunt: isti ēt dignitates & bñficia cōtulerunt: Super his oīb. statuit Lateran. concilium ordinationes ab istis duob. factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse. Itē q dignitates Ecclesiasticas seu bñficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis, & alienationes, q̄ per dictos schismaticos seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careāt firmitate, ēt ad ecclesias libere reuertantur: & si quis contraire præsumpserit, excōicatū se nouerit, & illi, qui sponte iurauerūt de tenendo schismate, a suis ordinib. & dignitatib. nouerint se suspensos. No ꝙ ordinationes schismaticorum carent executione, & alienationes ab eis factę nullæ sunt.

no [a] & Guidone hęresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis irritas [b] esse cēsemus, Adijciētes, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis. Alienationes [c] quoq;, quæ per eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de reb. ecclesiasticis, oī careant firmitate, [d] & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere. ¶ Illos vero, qui sponte iurm̄ de tenendo schismate pręstiterint, a sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

a ¶ Octauiano.] Octauianus Ioannis maledicti, vocatus fuit Victor. & vixit annis nouē, & mensibus septē, eo mortuo successit ei Guido iste qui vicarius est Paschalis. Isti duo schismatici fuerunt, quorum facta hic damnantur. Bern.

b ¶ Irritas.] 1 vt 9. quæst. 1. ordinationes. Et intellige quantum ad executionem, nisi cum eis fuerit dispensatum inf. c. proxi. vel nisi ordinatus probaret se nesciuisse illum fuisse schismaticum qui ordinauit, vt 9. quæst. 1. si quis a simoniacis, quia tunc dispensator cum eis: quia conferunt sacramenta, dummodo in forma ecclesiæ, sed non executionem, quia eam non habent.

1 De materia huius gl. vide Magistrū, & Doc. li 4 sen. dist. 13. & B. Th. 2.2.q. 82. artic. 7.

c ¶ Alienationes] sic 12. q. 2. alienationes.

d ¶ Firmitate.] quia dum ecclesia habet pastorē hæreticum, vel schismaticum, vacare intelligitur, sup de præscr. c. 1 vnde non valent, quæ a tali Prælato fiunt in præiudicium ecclesiæ, 12. q. 2. si qua de rebus. Sed pone quod talis prælatus acquisiuit aliqna ecclesiæ, videtur similiter quod non teneat: commodo compensari debet. ff. de nego gest. si negotia: Credo tamē quod in fauorem ecclesiæ introductum est, quod si acquirit, teneat, nec cassabitur: quia quod fauore alicuius introductum est, non conuenit in eius læsionem retorqueri, C. de leg. quod fauore, & ff. de mino. si iudex. Vinc.

Innocentius tertius Bisuntin. archiepiscopo.

¶ Ordinatus a schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem.

CAP. II.

Fraternitati † tuæ: & infra. ¶ Priorē, quem a schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitime probauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, [e] & ab ea psona, quæ super hoc potestatem [f] habuerit dispensandi.

† Ca. vni. eo. tit. in 3 compi. Et de materia tex & gloss' præter Doc hic vide Bernard. Diaz in practiv cri. can. c.24 & seq. 2 Ad declarationē huius glo. vide Henr. Boich in c veniens sup. de filiis presbyt.

Fraternitati.] In prima ponitur decisa consulatio: In secunda responsio: ibi, priorem. Abbas.

CASVS. Quidam prior ordinatus fuit a schismatico quæsitum fuit a papa, quid agendum sit de ipso? Respondet dominus papa, quod potest ab officio repelli, nisi probauerit secū misericorditer dispensatum fuisse, & ab illa persona, quæ dispensandi habuit ptātem. Nota quod qui dicit secum fuisse dispensatum, dispensationem probare tenetur, & per talem q.s poterit dispensare.

[Glo. seq. reci. per q. an scienter promouens, &c. & tenet, ꝙ nō submittit de probatione dispensationis, & distinguit inter crimen publicum & occultum.

e ¶ Dispensatū.] Nota, 2. q non sufficit ad probandu dispensationē cū aliqllo factā, ꝙ talis ordinatus est, q sciebat eum indignu, & q cū eo poterat dispensare sup. de cler. coniug diuersis fallaciis. & 51. dis. q in aliquo, in fi 81. di. quicunq; in fi. vbi deponitur cōcubinarius ordinatus ab eo, qui secū poterat dispensare: Exigitur ergo vt intendat dispēsare: qđ expressa cā præsumitur, 50. dist. clerico iacente. 16. q. 1. cū pro vtilitate, 15. di. princis. poterit, ūt probari dispēsatio ꝑ testes, vel si occultū est peccatum, confiteri epō in secreto, & petat dispensationē, & obtineat literas sup hoc. Si vero publicum fuerit crimen, & publice dispensatum est, postea accusari non poterit. sup. de fil. presb. ex tua. & sup. de accus. de his. Si vero dispēsetur in occulto, adhuc pot est accusari quia ēt post pænitentiam potest quis accusari, 33. q 2. admonere. Vinc.

[Glo. seq. reci. per q quis dispenset cum tali, & c. ponit opi. tenet contrarium.]

f ¶ Potestatē] alias nisi hēret ptātem, nihil esset actū, sup. de cōsuet ad nostrā, & C. si a nō cōpe. iud. l. vlt. & hoc forte ideo dicit, qa ipse quidē schismaticus conuersus ad vnitatē ecclesiæ, & receptus in ordine suo, cū ordinato a se dispensare nō posset, sicut nec eps simoniacus cū ordinato a se dispensare non pōt, 1. q. 5. pœnitētiā. ibi, non epo. q. d si pecunia esset data epo ipse nō posset dispensare cū eo, qui dedit, & quia hic papa nō retinet sibi dispensationē, aliis permittere v. r. si. n. ipse tm̄ dispensare posset, sibi hoc reseruasset, vt sup. ti. proxi. excōicamus. §. sane. sed potius credo, ꝙ soles papa possit dispēsare cū eo, qui sciēter ordinē a schismatico recepit. ar. sup. de ele. qa diligentia, sicut papa solus dispēsat cū eo, q in apostasia ordinē recepit, inf. ti. proxi. c. vlt. & hoc satis innuitur ex eo qđ dicit, ab ea psona, quæ ptātem, &c Io. tamen dicit, ꝙ eps dispēsat cū schismatico. argu. 50. dist. vt constitueretur. Bern.

TITVLVS IX.

De apostatis, † & reiterantibus baptisma.

¶ Alexander tertius.

¶ Clericus, qui dimisso habitu & tonsura immiscet se enormitatibus, perdit priuilegium canonis. Si quis suadente. Vnde eum deprehendentes non incidunt in canonem, scilicet excommunicationem.

† Vide B.Th. 2 2.q.12, ar. 1. Eymericū in Direct n quisi. par 2. q.49 vbi dixi, & Host. in sum. ti. de apostatis, & Conc. Trid. sess. 24. de re for. c. 11.

ꝑDE APOSTATIS ET REITERANTIbus baptisma.

¶ Quia hæretici & schismatici incidūt in apostasiā, iō congruo

cōgruo ordine subijcit ista rubrica. Et qm̄ reiterātes baptismū vñr apostatare dum recedūt a priori baptismate, iō subdit de reiterantib. baptismū. Et aduerte, quia secunda decretalis facit tm̄ ad secundā partē rubricæ, aliç vero faciunt ad primam partem. Abb. Sicu.

Papa, ꝙ ad superiores ordines nō pōt, si publicū est factū eius, ꝓmoueri, nisi ad religionē trāsire voluerit, vt fauore religionis dispēsetur cū ipso. si vero occultum est, poterit ꝓmoueri, & de cōmisso pniam agat. Not. arg. ꝙ ætati minori parcendū est. Itē baptisma iterari non dēt. Item fauore religionis dispēsatur cum aliquo.

† Cap. 2. eo. tit in 1. compi & post cōcil. Later. p. 26. c. 16. vide Bern. Diaz in prac. cri. can. c. 194.

† Vox clericali, deest in vetustiorib. exemplarib.

De hac materia tractatur 6. q. 1. ī multis c. & 11. q. 3 Iulianus. & c seq. 50 dist. c. vlt. 6. q. 1. legi 20. q. 3. c. 1. & 2 & 3. q 3. c. 1. 2. & 3. de cōs. di. 4. nō licet fieri, vsq. ad c. presbyt. 2. q 7. alieni. 26. q. vlt. nō obseruetis.

PRæterea.] Non sum maturpet lo. An & forte pp breuitatē & varietatem lectionū: sed dñs Ant. sic inmat: Clericus sine habitu & tōsura dephēsus ī crīe, nō gaudet priuilegio clericali. Sed certe hæc sūma tio est nimis gñ alis, & cōtra multos canones, & maxime cōtra c. si iudex laicus. de sen. exc. li 6. & cōtra d. c. contingit, & c in audient. inf. de sent. exc. vñ aliter sūmo, & primo ſm vnū intellectū sic Per cēsurā ecclesiast. nō liberātur clerici a manibus laicorum, si sine habitu & tōsura sunt dephensi, si prius se habeāt p oīa ut laici. h. d. Vel sic, ſm aliū intellectū, vt in rubro: & non recipit congruam diuisionē Abb.

CAP. I.

PRæterea † clerici, qui relicto ordine † clericali † & habitu suo, in apostasia [a] tanquam laici conuersantur: si in criminibus comprehēsi teneantur, p censuram ecclesiasticam non præcipimus liberari. [b]

¶ Idem Abbati S. Genouesæ.

¶ *Si crimē acolythi, qui rebaptizanti præbuti ministeriū, & occultū premoueri potest. si publicū non, nisi cum eo religionē intrante dispensetur.*

CAP. II.

EX † litterarum tuarū tenore perpēdimus, ꝙ quidam ęgritudine lōga confectus, insano sortilegarum mulierum credens cōsilio, vt sanaretur per iterationē, fecit iniuriā [d] baptismatis sacro. & infra. ¶ Quia erga tua nos duxit prudentia cōsulendos, qualiter puniri dēat acolythus, [e] quē minor ætas, [f] & intentio [g] fraternæ salutis excusare vr̄: † Discretioni tuę pñtib. litteris rñdemus, ꝙ ad superiores ordines promoueri (si publicū est qd ꝓponitur) nō [h] valebit, nisi ad religionē transire uoluerit, vt fauore religionis [i] ipsius, circa eum valet dispēsari. Si vero occultum est promoueri poterit, & excessum suum dignis pęnitentiæ fructib. expiare.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Infamatus de apostasia, compellitur se purgare.*

CAP. III.

TVæ † fraternitati, & infra. ¶ Sup scd'o articulo iqsitioni tuę duxi

c ¶ Insano.] & vere insano. de consec. di. 4. qui bis, 51. dist. qui in aliquo, 24. q. 1. c. miramur. §. his auctoritatibus.

[Gl. seq. q̄rit, & sol.]

d ¶ Iniuriā.] qđ fieri non dēt, 1. q. 1. quod quidā, de consec. di. 4. ostēditur. & 34. q. 1. miramur, § his auctoritatib. Sed quid est facere iniuriā sacro? Dixit Vinc. animæ 2 infigitur quæ dā imago siue pictura, vel character: vnde si alia imago superponeret, illa prima pictura obscuraret, & ita videret obfuscari primūsa Fm,

e ¶ Acolythus] sup ple, q ministeriū suū pstitit rei nefandæ.

ADDIT O. Et sic erat in antiqua compilatione, q̄ si videris, facilius intelliges hoc c.

[Gl. seq. arguit, de clarat, & remittit.]

f ¶ Minor ætas.] Ar. ꝙ ætati minori 3 subuenitur, de conse. di. 4. eos. & c. qui bis & 15. q. 1. c. illud, §. itaque, in fi. & ff de min. auxiliū, §. in del ctis. ibi, nisi quatenus miseratio, &c. ff eo. si ex causa § nunc uidendum, sed illud verū est, quod minor ætas non excusat in totum, sed miseratione ætatis mitius punitur ff eo. auxilium, §. in delictis, & inf. de del c pua pueris. vbi de hoc.

† videtur.

2 Plures vt riores causas cur baptismus nō debeat iterari tract B. Th 3. p q 66. ar. 9. quā omnino vi deas.

† Ca. 3. eo ti. in 1 concil. Later. p 26. c. 1.

Et quam sit graue scelus rebaptizare docet B. Clemens lib 6. c. 15. consti. Apostolicatum.

† Ca vni. eo ti. in 3. cōp Et uide Hol in sum. ti. de apostatis. § qualiter puniantur.

3 De materia huius gl. u de late Tiraquel. tractat. de pęn temperādis aut remittēdis, cā 7. & quæ dixi in 2. comment in Direct. in quis. schol 12.

CASVS. Dr̄ in c. isto, ꝙ clerici, q habitū clericalē & tōsurā dimittūt, & in apostasia tanq̄ laici conuersant, si in criminib. dephensi teneātur, p̄cipit papa p cēsurā ecclesiasticā illos nō liberari. No. ꝙ ecclesia nō defendit clericos in criminib comprehensos, & detentos.

[Glo seq. distinguit tripliciter apostasiam].

a ¶ Apostasiā.] Est aūt triplex apostasia, 1 s. pfidię, qñ qs recedit a fide, 2. q. 7. nō pt Inobedietię, qñ qs transgreditur p̄ceptū, sup. de ma & obe si qs venerit, & c. illud irregularitatis, cū qs recedit ab ordine suo, siue sūptæ religionis. vt hic, & 50 d. c. vlt. & dr̄ apostata. i. retro stans q. vlt c pōt, 3. q 4. si quis vero, & B. Vinc.

[Glo. seq. signat contrarium & tripliciter soluit]

b ¶ Liberari.] Arg. cōtra inf. de sen. excō. si vero aliqs. illud intelligitur, qñ clericus licet tonsurā nō portat, alias clericaliter se hēt, isti vero tanq̄ laici per oia se habebāt Vel sic, non denegatur hoc, quin capiētes tales sint excōicati, sed ecclesia nō p̄cipit illos liberari, sic sup. ne cle vel mon c. 2. Si vero tertio essent admoniti, & se nō correxerint, nullo priuilegio postea gauderēt. inf de sent. excom. in audientia. & conting t & si de talib vis intelligere, quod hic dicit, planum est.

EX litterarum.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā ęgritudine lōga cōfectus, de cōsilio quarūdā mulierū, vt citius sanari posset, se fecit itera baptizari: qdā acolytus frater illius infirmi, ministeriū pstitit soiēter psby baptizāti, q̄situ fuit, qualiter puniri dēat acolyth? iste. q minoris erat ętatis, & vt fr̄ eius saluari posset, hoc fecit: vñ excusādus videbat: Rñdet

3 Da materia huius gl. u de citatos in princ. tit. adde Siman cā ca h. insti. tit 7. & Sūmistas uerbo apostasia & Alfon Cast. lib 1. c. 7. de auida hæret. punit.

g ¶ Intentio.] vnde facile abstergitur hæc culpa, propter fraternam pietatem, 22. q. 2. si quęlibet.

h ¶ Nō valebit.] Nā delicti manifestatio dispēsationē ꝓhibet, pp scādalū qđ nō est i occulto: imo post actā pęnitentiā & in susceptis remanere, & ad alios ꝓmoueri pt præter reos homicidii. sup. de temp ord. c. vlt.

[Glo. seq. no. signat contrarium, soluit distinguendo, & op n. ponit.]

i ¶ Religionis.] Ex hoc vr̄, ꝙ ingressus religionis non tollit irregularitatē, ex quo sine dispensatione ꝓmoueri non pt. Arg ǵ. sup de fil. presby c 1. & 56. dis c. 1. & in auth de mon prin. colla. 1. vbi dicitur, ꝙ ingressus religionis oēm tollit irregularitatē, tollit ēt ingratitudinē, 19. q vlt. nōs licet. Solu. irregularitas illa quæ consurgit ex proprio delicto, non tollitur per ingressum religionis, sed fauore religionis cū eo dispēsatur, vt hic, & ǰ. de eo, qui fur ord. re c. 1. cū vero non surgit ex del cto proprio, vt ǰ. de pur cano. accedens, tūc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita quod sine dispēsatione pōt ad ordines promoueri. vt in contrariis, sed non ad dignitatem sine dispensatione, infra de pęn. in quibusdā, sup de filijs presbyt. c 1. Quidam dicunt quod in neutro ca u tollitur, sed defertur tantum ad facilitatem dispensandi Bern.

TVæ.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo

do, responsio: ibi. Super secundo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici infamati erant de apostasia, qui abiecerant habitum clericalem, quæsitum fuit vtrum deberent taliter tolerari, vel compelli vt habitum reassumant? Rñdet papa, quod clerici qui taliter sunt infamati, tolerãdi non sunt in habitu sæculari, sed per censuram ecclesiasticam coercendi, vt habitum reassumant, donec se purgauerint deficiente probatione. Nota, clericos compellẽdos, vt habitum clericalem dimissum reassumant. Item infamatus ad purgationem cogi debet.

a ¶ Habitum clericacalem.] Qui habitum clericalem abiicit, nisi trina monitione præmissa etiã ipsum reassumat, perdit priuilegium clericale, int de sent excom. in audientia, & ca. contingit 2.

[Glossa seq quærit obiiciẽdo, & soluit.

b ¶ Tolerandi.] Sed quare non sunt tolerandi in habitu sæculari, cum liceat illis qui sunt in minorib. ordinibus, vxorem recipere, & cum ea morari. § de cle. coniu. c. 1. 32. dis. si qui vero. & c. electores, & c. seriatim apostata enim excõicatus non est. Vt cesset omnis obiectio intellige ꝙ hic dicitur, de eo qui infamatus est in ordine sacro vel aliqua professione, cui non licet vltra ad seculum redire, vnde tollerandi nõ sunt in habitu, sed per censuram ecclesiasticam compellendi, nisi se purgauerint, accusatore deficiente redire ad ordinem vel religionem arg. sup. de reg. c. pen & 20. q. 3. eos qui semel, Immo incarcerari possunt, inf eo c. 1. de damnabiliter euagentur. De alijs in inferioribus ordinibus constitutis intelligi non posset, quia possunt renunciare in totum ordini clericali sup de vi & ho. cler. c. vlt. & sup. de cle coniug. Ioannes, & c. pen. & vlt. Bern.

† Idem f. In no. iii. in cõcil. generali Later. c 70.

† volũtarie.

Eccles. c 3. Exod. c. 22.

mus respondendũ: Quòd clerici, qui sunt de apostasię crimine infamati, qui videlicet abiecerũt habitum clericalem [d] nõ sunt in sæculari habitu tolerãdi: [b] sed per districtionẽ ecclesiasticam coercẽdi, donec deficiente probatione, ad infamiã abolendam purgationem canonicam curauerint exhibere.

¶ Idem † In concilio generali;

¶ *Baptizati alterius sectæ vel fidei ritus dimittere compelluntur.*

CAP. IIII.

QVidam (sicut accepimus) qui ad sacri vnda baptismatis voluntarij † accesserũt, veterem hominem omnino non exuunt, vt nouo [c] pfectius induantur, cum prioris ritus reliquias retinentes, Christianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo, qui terra duabus [d] viis ingreditur, & indui veste non debeat, lino lanaq; [e] contexta. Statuimus, vt p Prę-

QVidam] iudæi baptizati ritus iudaicos compelluntur dimittere. Primo ponit iudæorum baptizatorum excessum, contra quem secundo prouidens, duas auctoritates præmittit, & duas rationes submittit. Secunda; ibi, Cum autem Abb Siculus.

CASVS. Quidam iudæi seu infideles voluntari. baptizati fuerunt veruntamen reliquies prioris ritus nõ reiiciunt, vnde Christianæ religionis decorẽ confundunt, quæsitum fuit in concilio, quid de talib. sit agendum? Cum maledictus sit homo, qui duabus viis terram ingreditur, & indui non debeat veste de lana, & lino contexta, statuit concilium, ut per Prælatos ecclesiarum tales obseruantiæ veteris ritus compescantur, vt sicut libero arb. trio ad baptismum accesserunt, ita necessitas coactionis eos in eius obseruatione conseruet; cũ minus malũ existat viã Dñi non agnoscere, ꝙ post agnitã retroire. Nota, ꝙ ꝗ baptismũ recipiũt sponte, cõpellẽdi sunt vt fidẽ obseruẽt. itẽ duabus viis homo ire non dẽt. Item plus peccat Christianus aberrans a fide, quam ille qui fidem non agnouit.

latos ecclesiarum talis obseruãtia veteris ritus omnimodo compescatur, vt quos christianæ religioni libere voluntatis [f] arbitriũ obtulit salutiferę coactionis necessitas, in eius obseruatione conseruet: cum minus malum existat viam Domini non agnoscere, quam post agnitam retroire. [g]

¶ Honorius iii. Archiepiscopo Turoñ.

¶ *Apostatæ incarcerati & affigi possunt, vt habitum reassumant.*

CAP. V.

ANobis † expetiit tua fraternitas edoceri, quid de apostatis sit agendum cũ in custodia detinẽtur, qui minis [h] vel blanditiis [i] nullatenus possunt induci, ut abiectum habitum reassumant. Ad quod tibi breuiter respondemus, quod tales (si volueris) poteris † sub graui custodia carcerare: ita quod solummodo vita sibi misera reseruetur. [k] donec a sua præsũptionis nequitia

c ¶ vt nouo.] Istud, vt nõ tenetur consecutiue sed ironice hic dicitur, quia non induũt nouũ hominẽ, ex quo reliquias prioris hominis retinent.

d ¶ Duabus viis.] Nisi cũque rõne officii. 3. q 7 § tria, in fin. & sup de præsump. litteras, & ff. de rei vendicat. inter officiũ. sed illud ignorauit, quod præstaret patrociniũ in re sua.

e ¶ Lanaque] 16 q. 7. in noua & sup. de electio. & electi pot. cũ causam, & nemo dẽt claudicare in duas partes, 49 dis. c. vlt. & nemo põt duob dñis seruire, 26. dist. acutius & § de cle. coniugat. diuersis fallaciis nemo ãt filius Dei, & diaboli simul esse potest, de peniten. dist. 1. cap resuscitatus § itẽ vt Christus ait. Nec duobus dominis seruire, vt ibi.

f ¶ Voluntatis] sicut in libero arbitrio homo obediens serpẽti periit, sic se gratia Dei vocante proprię mentis conuersione saluetur, sed nõ si conditio nali condõne coacti fidẽ suscipiũt, cã seruare cogunt 45. di. de iudæis, & c 1. & 2. & 23 q 5. ad fidẽ, & h c

2. Pet. 2.

† Vide Host. in sum ti. de apost. § qualiter puniantur. & Bern. Diaz in pract c. cri. can. c. 104.

† potes.

g ¶ Retroire] quia ꝗ posuerint manum ad aratũ, & respexerint retro, ñ ẽ aptus regno Dei. § de voto magnæ. fic 12. q. 1. scim⁹ i ff. de pę. d. 4 si refugiẽtes versus fi. B.

ANobis.] Cõis diuisio. Secunda, ibi, Ad ꝙ Abb. Sicu.

CASVS. Quidã clerici apostatæ in custodia detinentur, nec induci possunt minis vel terrorib. vt habitũ reassumãt, ꝗritur qd de his sit agendũ? Rñdet Papa, ꝙ tales sub graui possunt custodia detineri, & carcerari, ita ꝙ solummodo misera sibi vita reseruetur donec a malitia sua resipiscant. Nota clericos apostatas posse in carcere detinenti, donec a sua nequitia resipiscant.

h ¶ Minis.] comminando diuinum iudicium, 2. q. 1. si peccauerit, 14. q. vlt. si res, 27. q. 1. c. vlt. & sup. de tempore ord. c. vlt.

i ¶ Blanditijs] Blanditiis enim & non asperitatib. ad fidem est aliquis inuitandus, 46 dist. qui syncera. imo & pręmiis quandoque 23 q 4. cẽt homo tamen si isti apostatæ per huiusmodi non proficiunt, fiat quod hic dicitur, quod intelligo de his qui sunt in sacris ordinibus, aut in aliqua professione, vt sup eo tuæ.

K ¶ Reseruetur] sicut reseruatur vita de mĩa filiis eorum, qui crimen læs. maie. cõmittunt, 6. q. 1. qro §. verũ uer,

vet.ff.C.ad l.Iul.ma. si quis cum militibus vt vitā sibi pęnam existiment, 74 dist. quorundam, sic clericus pōt vxorem suam ligare. 33.q.2 placuit, ut sic pęna decem te humiliter debeat obedire, su. de elec. cum in cūctis, & 27.q.1. si homo esset.

de quodam suscepit: ille uero improperabat eidem, quod eius filius non fuisset, vnde ipsa diabolico furore accensa, filium interfecit, unde ipsa lachrymabiliter ad papam accedens petijt sibi impendi consilium salutare: Mandat papa episcopo loci, ut laboret eam inducere, ut ad aliquod monasteriū transeat: in quo pænitentiam agat de commisso: Si autem ad hoc induci non poterit, det ei licentiam, ut in Domino nubat, quia tutius videtur ut nubat uni, quam inhoneste multos admittat.

a ¶ Resipiscant.] Tūc cū vnia poterit recipi, q a ecclesia nō claudit gremium redeuntibus, C de sum. Tri. inter claras, in fin. Et est arg. c. 1. q. 7. si quis omnem.

† Lundu.

Consultationi.] CASVS. Quidam monachus sacrum ordinē in apostasia recepit: tandem pœnitentiam agens, abbati suo reconciliatus fuit: quæritur, vtrum ministrare possit in ordine sic susceptο: Respondet papa, q̄d quantumcunque reconciliatus fuerit, si pœnitentiam egerit, absque dispensatione sedis Apostolicæ in ordine sic suscepto ministrare non pōt. Nota, q̄d solus papa dispensare potest cū eo, qui in apostasia ordines suscepit, vt in ordinib. sic susceptis ministret.

† Vide p̄ a liis hic Henricū Burch' & Host. p̄cedēti. citatū.

b ¶ Dispensatione Romani Pontificis.] Hic ergo papa reseruat sibi dispensationem sic supra, de hæret, excommunicamus, §. sane. sic su. de filiis presbyte cap. penult. & vltimo. Item si iterata vnctione fuerit maculatus, 1. q ult. c. saluberrimū, Item si item qui rebaptizati sunt, de conse. dist. 4. qui his, & ca. eos, quos. Item & qui in subuersionem fidei, ordinationem recipiunt ab hæreticis 1. quæstio 7. cō uenientibus, in fi. in quibus solus papa potest dispēsare: tamen si ad aliam religionem transisset, & ordinem ibi suscepisset sine dispensatione posset in suscepto ordine ministrare, supra de tempor. ordina. ex parte, quia ordinem non suscepissent in apostasia. Bern.

† Ca 1 e. tit. in 1 cōp. & postcōci. La. sub Alex iij. p 50 c. 12 Et preter Doct. hic vide late p Host. insū ma hos e. ti.

resipiscant.[a]

¶ Idem in archiepō. Luceñ. †

¶ Monachus in apostasia ordinatus non potest sine dispensatione Papæ in suscepto ordine ministrare.

CAP. VI.

Consultationi † tuæ breuiter respōdemus quod monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiēs quantumlibet suo fuerit recōciliatus abbati, & receperit pœnitētiam, absque dispensatione[b] Romani Pōtificis ministrare non poterit in ordine sic suscepto.

TITVLVS X.

De his, qui filios occiderunt.

¶ Alex. iii. Tornaceñ epō.

¶ Mulier occidens sponte filium debet perpetuo in monasterio penitere, si tamen timetur de incontinentia, datur uel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.

CAP. I.

Veniens † ad nos M. mulier lachrymabili nobis confessione monstrauit, quod cum de quodam filium genuisset, & illi sibi sępe turbido vultu improperasset, quod filius eius nō esset[a], ipsa iracūdiæ[c] calore ducta, eundem filium interfecit,[d] & infra.

¶ Mandamus, quatenus eam labores inducere, ut ad aliquod monasterium trāseat, in quo peccata sua perpetua pęnitētia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licētiā in Domino nubendi tribuas, quia tutius nobis videt, vt in Domino nubat vni soli, quam inhoneste multos[e] admittat.

¶ Lucius iii. Patisień. episcopo.

¶ Mulier occidens filium, propter hoc a uiro separari non debet sed alia pęnitentia sibi imponitur.

CAP. II.

Intelleximus, † quod M. mulier filiam paruā furore accensa diabolico iugulauit, propter quod dominus terræ, maritū eius & ipsam compulit abiura

Nota, quod dominus papa votum reuocat, & commutat etiam, si de iure naturali debeatur.

c ¶ Iracundiæ calore.] vndecima quæstione tertia, ita sæpe & c. cum apud. Bernardus.

d ¶ Interfecit.] Sic infra cap. proximo. De pęna istius habes C. eodem titulo l. vnica. 1 secundum canones non ita puniuntur: quia Deus nō vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & c 26 quæstio 6 agnouimus, & 26. quæstio. vlt. his à quibus. De hac pęnæ secundum canones infra eod. cap. vltimo.

1 Præter Do. hic vide Legistas in d l. vni C. de his q parē, vel li. occi. & 1 § alia deinde. Instit. de pub. iu.

e ¶ Multos.] sim. trigesimaprima quæst. prima, quomodo virginibus, & sim. supra qui cleri. uel vouen. veniens, si autem nō esset præsumptio de ipsius incontinentia, non daretur sibi licentia contrahendi propter detrimen suum 23. quæstione secunda, in adolescentia.

† Ca 2 e. ti. 1 cōp. & post cocil. Lot. p 50. c. 25.

DE HIS QVI FILIOS OCCIDERVNT. ¶ Supra in quatuor proximis titulis vsum est de his qui peccant principaliter in Deum, cōsequenter restat videre de his, qui peccāt in hominem & in Deum ēt, ut de committentibus homicidium, sed quia inter homicidiorum genera homicidium filiorum, est grauius, ideo primo de his præmittitur. Abb. Sic.

Veniens.] Loquitur ista decretalis in foro animæ & duæ sunt partes, consultatio, & responsio. Secunda, ibi Mādamus. Abbas. CASVS, Quędam mulier filium

Intelleximus. Non diuiditur. Et loquitur in foro animæ, ut dixi in præcedenti capitu. Abbas Sicula.

CASVS Quædam mulier diabolo instigante filiam suam occidit, propter quod dominus terræ maritum ipsius ipsam compulit abiurare: Significatum fuit hoc domino papæ, unde mandat episcopo diœcesis, quatenus super hoc ita prouideat, quod de commisso excessu pænitentiam agat, & saluti suæ, & filiorum consulatur, & non obstante iuramento prædicto, eam viro suo restituat, ita quod filios suos possit libere gubernare. Nota quod iuramentum illicitum non est seruandum. Item nullum maleficium separat matrimonium legitime contractum, quo minus alter alteri adhærere teneatur, nisi esset crimen idololatriæ.

a Id est hæresis, aut cuius libet alterius īfidelitatis, nō tñ dissol ui matrimo nium tūc cōtractū. cōcil. Tri sess. 24 de sacramē. matri. cano. 5.

a ¶ Abiu-

a ¶ Abiurare.] Et male: quia quos Deus coniunxit, homo non separet. 33. q. 2. c. 2. & ob hanc causam eã maritus dimittere non posset, 32. q. 2. quicquid. & q. 7. omnes censationes.

b ¶ Iuramẽto.] Tale iuramẽtum illicitũ fuit sup. de iureiur. tua nos. tamen in hoc non multum peccauit, quia cõpulsus hoc fecit, sed potius debuit quælibet mala pati, quam malã consentire 32. q. 5. ita ne, vnde iurare nõ debuit, quia sine piculos asuris æternæ seruare non potuit iuramẽtum: mitius tamẽ agetur cũ ea, ꝓpter filios quos debet nutrire.

DE infantibus.] CASVS. Infantes aliqñ reperiũtur mortui cum patre & matre ĩ lecto, nec apparet, vtrum a patre vel a matre oppressus sit, vel propria morte defunctus; quæritur quid sit in hoc casu agendum patri vel matri? Respondet papa, ꝙ parentes nõ debẽt esse inde securi, nec sine pœna, verumtamen discretio pietatis debet adhiberi, vbi non fuit voluntas, sed euentus mortis causa, Si vero eos interfecerint, scire debent se grauiter deliquisse, quidam dicunt quod pœnitentiam trium annorum agere debent. quorum vnum peragãt in pane & aqua. Nota quod in pœnitentia imponẽda voluntas & euentus, & aliæ circunstantiæ cõsiderandæ sunt.

[Col. sequẽs obiicit & soluit determinans demum, quod si sponte vel casu, ex graui vel leui culpa, vel ex nulla.

† Ca. vni. e. tit. in 2. cõp.

re. [a] Quia vero illam alios habere filios intimasti; Mandamus, quatenus ita super hoc prouideas, quod sui sceleris pœnam luat, & saluti eius ac filiorum per tuam prouidentiam consulatur, & non obstante iuramento, [b] quod a viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidem viro restituas: ita quod filios suos libere possit, & pacifice gubernare.

¶ Idem.

¶ Se summat, ponit pœnitentiam parentum, circa quas pueri reperiuntur oppressi.

CAP. III.

DE † infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre & matre; & non apparet, vtrũ a patre vel a matre oppressus sit ipse, vel suffocatus, vel propria morte defunctus; non debent inde securi esse parentes, nec etiam sine pœna; [c] sed tamen cõsideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas, sed euentus [d] mortis causa fuerit. Si autem eos † non latet, ipsos interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem pœnitentiam trium annorum indicant esse debere, quorum unũ peragant in pane & aqua.

TITVLVS XI.

De infantibus † & languidis expositis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Infans expositus a patre vel alio eo consentiente vel ratum habẽte, hoc ipso a patria potestate liberatur, Idẽ in seruo & liberto, q. ob prædictam causam liberantur a dominica potestate. Et idẽ iuris est in prædictis languidis cuiuscunque ætatis sic expositis, vel si eis alimenta denegãtur. hi tamen qui prædictis alimenta præstiterint, nullum ius in eis acquirunt.

CAP. I.

SI † a patre, siue ab alio sciẽte [c] ipso aut ratum habẽte [f] relegatur...

aliquantulum maior, q̃ pro alio homicidio: quia magis peccare vr̃ proprium filium occidẽdo, Arg. inf. de homi. cum iuramento, & de pœn. dist. 1. c. aut facta & secundũ leges fortiori pœna puniuntur C. e. tit. l. vnica. & ff. ad leg. Pomp. de partic. l. 1. Si non casu, sed culpa graui præcedẽte, tũc pnĩa 7. vel 5. annorum est eis imponenda ar. 50. dist. n. si qua fœmina. si qu s sponte. & inf. de pœ. & remi quæsitum. Si vero leuis culpa præcessit, posset imponi pœnitentia trium annorũ, vt hic dicitur. si aũt nulla præcessit culpa vel negligentia, de iure in nullo sunt puniẽdi. Ar. inf. de homic. ex litteris 1. sed ad cautelam (vt dictũ est) dẽt ĩponi pp ambiguũ duplicitatis, cõsideratis omnibus circunstantiis, de pœ. dist. 5. consideret & inf. de pœnit. & rem is qui. Fan.

d ¶ Euentus.] 50. dist. studeat.

DE INFANTIBVS & languidis expositis.

Quia exponentes infantes, & lãguidos eos quasi occidunt, ideo post rubr. pced. subiicit istam. Abb.

De hac materia tractatur 87. dis. c. vlt. & inf. in rub. de homic. ver. quid iuris de infantibus.

SI a patre.] CASVS. Si a pre, aut ab alio (patre sciente, aut ratu habente) infans expositus fuerit cõtra officiũ pietatis, hoc ipso filius a potest. patria est liberatus, & in hoc casu libertus efficitur ingenuus & seruus in libertate eripitur. Et hoc idem intellige de languidis prædictis expositis, cuiuscunque ætatis fuerint, vel si alimẽta alicui de pdictis psonis, s. filiis, libertis, & seruis languidis negari contigerit, verum tamẽ qui hos suscipiũt, pp hoc in eorum personis ius aliquod vendicare non possunt. Nota, ꝙ ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur.

† Vox, eodeest in qsbuldã exẽplariuus.

† In codice Barbatiæ ita De infantib. laguidis uel expositis.

† De materia & intellectu præter Doct. hic uide Turrecrema in cap si expositus. 87. di Syluestrũ in sum. uerbo, expositus & Iul. Clar. in practi. crimin. q. 83.

c ¶ Nec etiam sine pœna.] Sed si non cõstat eos interfectos a patre vel matre, sed euentus fuit causa mortis, non debet eis pœnitentia imponi, quia non peccauerunt, licet hoc non constet, tamẽ ad cautelam tutius est, quod inde pœnitentiam agant, quia forsitan minorem diligentiam illis adhibuerunt. argu. 23. q. 5. excommunicatorum. & 34. q. 2. in lectũ mariti. quia bonarũ mentium est, ibi culpam timere, vbi culpa nõ est. supra de obseru. ieiu. consiliũ. §. 1. & inf. 5. dist. ad eius vero. & inf. de pœn. & remis. quæsitum. Et arg. sup. de spon. iuuenis. & hoc secundum discretionem pietatis, vt hic dicit, ad arbitrium imponẽtis. vt in cap. quæsitum. de pœn. & remis. Si vero sponte hoc fecerunt, tunc grauissima pñia debet eis imponi,

c ¶ Sciente.] ipso sim 54. dist. si seruus sciente & in de his, quæ fiat præl. si consen cap. c. 2. & ita est hic ar. ꝙ qui tacet, consentire uidetur, vt 65. dist. si forte. & 27. dist. diaconus. vbi de hoc.

f ¶ Ratũ habente.] Ratihabitio, in maleficiis retrotrahitur, & mandato cõparatur. ff. de ui. & ui ar. l. 1. § sed & si cũ quis. & in. de rest. spol. cũ ad sedẽ. in fi.

& generaliter dicit lex, quòd omnis ratihabitio retro trahitur. C ad Maced. l. filiusfamilias. Ber.

a ¶ Pietatis officio.] & reuera relegato, quia debuerunt viscera eius cōmoueri super filio suo. su. de præsump afferte. & paternus affectus oēm vincit affectū. C de cura fur. l. vlt.

[Gl. seq. distinguit, & reci. potest signan do contrarium de c. si. 87 dist.]

† In codice Barb. ita, Nā etia in hoc casu, &c.

b ¶ Liberatus] de istis expositis hēs 87. di. c. vlt. & intelligas illud ꝯm istud. No. ergo super hoc, aut exponitur infans sciente patre, vel dño seu patrono, aut ignorante: Si sciente & non cōtradicēte, vel ratū habēte expositus sit, filii sic expositi sui iuri existant, liberti ingenuitatē, serui in libertate eripiant, & multo magis si ipsemet ipsum exposuit: q̄a nec dicere suū postea poterit, q̄ percūtem contēpsit C eo. ti. l. 2 & 3. tenor qua rū hic cōprehēditur: si. n. ipsum alere non poterat eū ī xenonē mittere debuit, vel quē poterat mō eum adiuuare. C. de lati. lib. tol l. vnica §. sed scimus. & vr̄ φ tanq̄ homicidę dān: nē: vt 87. dist. c. vlt. & ff de lib. ag no. necare: vñ expositi, sanguinolēti dñr C e in rub. Si vero ignorāte vel inuito, nō p̄iudicat ei. q̄n possit illū repetere, sed restituat expensas, nisi a fure vēdicet. C. e. l. 1. & hic in prin. vbi dicit, sciēte eo, aut ratū habēte: ergo si ignorāte, vel cōtradicēte, nō nocet patri vel dño. c. illud, si expositus intelligit Hug. q̄n infans expositus est ab alio, quā a patre vel dño. vt tunc possit repeti post cōtestationē publice factā ı̄. decē dies, & hoc c. nō contradicit. Bern.

† Vide cōc. Tri. sess 14. de ref. ca. 7.

† Exo. c. 11. & c. 1. eo ti. in 1. compi.

gato pietatis [a] officio) infans exposit[9] extitit; hoc ipso a p̄tāte fuit patria liberatus. [b] Nam † & hoc casu in ingenuitatē liber tus, & seruus in libertatē eripitur, quod & de prędictis cuiuscunque ætatis languidis, [d] si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impie denegari contigerit, est dicendum. Sane qui hos suspiciunt, non possunt propter hoc in eorum personis ius aliquod vendicare.

TITVLVS XII.

De homicidio [a] volūtario, vel casuali.

¶ In Exodo. †

¶ *Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ sæculari, vt moriatur.*

[Glo. seq inducit simile de monacho.

c ¶ Languidis.] Idem iuris est circa p̄dictas psonas cuiuscunq. ætatis sint, si languidæ fuerint, siue alimēta eis impie negentur. ut tā filii sui iuris efficiātur, q̄ serui & liberti in libertatē & ingenuitatē eripiantur: q̄a habent hos pro derelictis. ff pro dereli. l. vl. & C. de lati. lib. tol l. vnica, §. sed scimus nec ad eorū bona vlterius asp. rabunt, ut §. sed scimus Sic abbas dēt recolligere monachum suum. ne damnabiliter eurgetur, ne pereat su de relig & trāse. ad reli c. vlt. q̄d si nō fecerit, & ille in sæculo remanēs aliqua acq rat, & sic moriatur, monasteriū quod neglexerit illū, ab ipsius bonis maneat segregatū. arg prædicti. § & est hic arg ad hoc φ crederem si monasterium ipsum expulit, vel etiam si redire uoluit salua ordinis disciplina, & non fuit admissus, quia sic impie alimenta negauit. Bern.

d ¶ Vendicare.] imo liberi erunt, & sibi acquirunt, ut C. eo. t. l. vlt.

¶ De homicidio voluntario vel casuali. a

¶ Viso de homicidio in specie, merito subijcit rubricam generalem de homicidio, & quia homicidium quoddam est necessarium, quoddam voluntarium, vt inf. eo, sicut dignum, ideo subiic. t de vtroque. Abb.

De hac materia tractatur 50. dist. § quod vero. vsq. ad §. sed exemplo 23. q. 5. & q. vlt. si quis, & de peni. dist 1. periculose. vsq. ad c. si propterea & c. si quis cū telo & c seq. & præced. 15. q. 1. & 32. quod non est. & duob. c. seq. & 33. q. 2. laicorum.

CAP. I.

SI † quis per industriam [e] occiderit proximū suū, & per insidias, [f] ab altari meo euelles eum, vt moriatur.

¶ Ex pœnitentiali Romano. †

¶ *Posti pœnitentiam occidenter latronem, cum se poterat aliter liberare; si verò aliter liberare se non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, nisi ad cautelam.*

CAP. II.

INterfecisti† furem aut latronem, [g] vbi cōprehendi poterat absque occisione: quia ad imaginē [k] Dei creatus est, per quadragintra dies nō intres ecclesiam, & lanea veste [i] indutus, ab escis [k] & potibus, qui interdicti sunt, & a thoro, [l]

SI qs.] Nō pot cōgrue sūmari p̄p breuitatē, & lecturarū varietatē, sed ꝯm intellectū gl. h. d. Homicida ex proposito, non gaudet īmunitatib. ecclesiasticis h. d. sed iste intellectus nō p̄cedit de iure: vt in c. si de imu ec ut dicit Pano. imo potius debebat in illo titulo collocari. Iō ad aliū intellectū sūmari p̄t: Homicida ex proposito, dēt deponi ab altaris ministerio. Ab.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliquis per industriam vel insidius hominem interfecerit, euellatur ab altari, & interficiatur. No. φ publicus latro ab ecclesia extrahi potest immunitate non cassata.

e ¶ Per industriam.] secus si casu arg. 15. q. 1 si qs nō iuratus. q. ı̄. in plurib. capit.

[Glo. seq huic casui addit duos similes casus.

† De multiplici intellectu p̄ter An to. Lat. & alios hic. vide Guidon. papa decis. 121. inci. in camera.

† Ca 4 e tit. in 1. compi. Burch li. 11. & cap 60. & lib. 19 c. 5. suo par. 13. c 46 Grat. a nus sue palea 13. q. 2. c. vlt.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 64. art. 2. & seq. Domini [illegible] 5 de iust. & iu q. 1. per [illegible]

f ¶ Per insidias.] Sim. 24 dist. §. de his iste qui per aggressionis insidias occidit, ab ecclesia immunitatem non habet, de tali loquitur hic, nec publicus latro. sup. de immu eccl. inter alia. & C. quando li. vni. sine iudi se vin l. 1. & 2. & 17 q. 4. sicut antiquitus. Item qui ea spe in ecclesia vel cęmiteriis delinquunt, ut ibi liberentur, non defenduntur ibidem, supra de immuni eccle. c. vlt. & ita iste euelletur ab altari, si confugerit illuc Bern

INterfecisti.] Duæ sunt partes. Secunda, ibi, Si autem. Abbas.

CASVS Dicitur hic, φ si aliquis interfecit furē vel latronē, quē capere poterat, absque occasione. quadraginta dies in pane & aqua pęniteat, & alia facere debet, quæ in littera sequūtur. Si vero sine odio liberando se, & sua, hmōi hoiem interfecit (ꝯm indulgentiā dicit, q̄a ad imaginē Dei factus erat) si aliquis ieiunare voluerit, bonum erit, & eleemosynam faciat, si autē presbyter hæc eadem fecerit, nō deponatur, tamen quamdiu viuit, pęnitentiam agat No φ quamdiu aliquis se defendere, vel sibi consulere aliter potest, neminem (etiam se defendendo) occidere debet.

g ¶ Latronem] non intelligas de publico nocturno de populatore agrorū, quia licitum est occidere illū C. quādo li uni sine iu. l & 2 sed nō clericis. 1 Ber.

h ¶ Ad imaginem] 33 q. 1. hæc imago uñ facies hominis q̄ facta est ad imaginē cęlestis pulchritud nis, minime [illegible] C de pæn [illegible] Ber.

i ¶ Lanea veste] de [illegible] 50 [illegible] in capite [illegible]

K ¶ Ab escis.] 4 dist denique.

l ¶ A thoro] quantū in ipso est, vt nō exigat, sed reddat

1 Vide B. Tho 2. 2. q. 64 & par 4. Soto li. 5. de iust. & iu q. 2. artic 4.

dat exactus. 33. q. 4. c. vlt. & q 5. si dicat, sit ꝟ. de sen. ex com. inquisitioni. Ber.

a ¶ Gladio] hoc prohibetur omni pęnitenti. 34. q. 2. admonere, & de pœn. dist. 5. falsas, ibi dr̃. ab omnib. illicitis est abstinendum, non ꝙ militare sed malum 23. q. 1 militare: sed propter pronitatem peccandi prohibentur pęnitentes.

b ¶ Ceruisia.] de Anglia fuit, vbi fit ceruisia.

c ¶ Temperare.] id est, nō ultra tertiam vicem, ut in illa palea 44 distin quando presbyteri.

d ¶ Bonum est tibi.] saltem ad cautelam: quia bonarum mentium. &c ꝟ. de obser. ie. u consilium. § 2. & 5 d. ad eius.

[Gl. seq. reci. per q.

e ¶ Non deponat.] quia non dr̃ directe homicidiū fecisse, tñ irregularis 1 [vt credo] factus est, quia potius debuit dimittere sua, q̃ ipsum interficere. ꝟ. eo. suscepimus, sed dispen. ē cū eo ut beneficiū habeat, ex misericordia fine ordinis executione. ar. 28 d. presbyterum. Vel intellige, ut dr̃. ꝟ. eod. sicut in glo. quæ incipit, no. in fi. quando non potuit euitare.

gladio,[a] & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem, & quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminū, vel oleribus, pomis, & paruis pisciculis cum mediocri ceruisia [b] utere temperate.[c]

¶ Si autem sine odij meditatione, te tuaque liberando, huiusmodi diaboli membra interfecisti (secundū indulgentiam dico propter imaginem Dei) si aliquid ieiunare volueris, bonum [d] est tibi, & eleemosynam fac largiter. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur;[e] tamen quamdiu viuit, † pęnitentiā agat.

¶ Augustinus super Exodo. †

¶ Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.

CAP. III.

SI profodiens [f] † inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidiū imputandum. Si autem oriatur sol super eum, reus erit.

¶ Intelligitur [g] ergo nō pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus † occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidiū pertinere. Hoc est .n. ꝙ ait: si oriatur sol super eum, & cętera, quia poterat discernere quod ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideo nō debet occidi. Hoc etiam in antiquis legib. sęcularibus [h] (quibus illa antiquior [i]) inuenitur, impune. s. occidi nocturnū furē, quoquo modo, diurnū aūt, si se telo [k] defenderit, iam. n. plus est [l] q̃ fur.

¶ Hieronymus.

¶ Sub generali pollicitatione seu promissione etiam irrata non venit illicitum.

CAP. IIII.

CVm iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcunque postulasset ab eo, si ob iusiurandum [m] fecisse [n] se dicat, si patris matrisue interitum postulasset, facturus [o] esset, an non?[p] quod ergo in suis facerent in suis, nō dēt in aliis attētare. Itē qualē diligentiā adhibet qs i suis reb. talē adhibere dēt i alienis.

f ¶ Si perfodiens.] primo ponuntur verba Exodi: Secundo verba Augustini exponētis. Secūdo, ibi, Intelligitur. Abb.

CASVS. In Exodo legitur. Si perfodiēs domū inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non imputabitur illi homicidium: Si autem oriatur super eum sol reus erit Augustinus exponens verba ista, dicit, ꝙ si nocturnus fur occidit, non reputatur homicidium. Si autem diurnus, ad homicidiū pertinet, quia poterat discernere ꝙ ad furādū venisset non ad occidendum, vnde non debuit occidi, hoc ēt in sæcularib. legib. inuenitur. s. nocturnum furem impune occidi (quib. ista est antiquior) diurnū non, q si defendat se telo, iā plus est q̃ fur No. ꝙ magis cā facti q̃ ipsum factum consideri debet. Item nocturnus fur. impune interfici potest, diurnus autem non.

f ¶ Si perfodiens] de nocte I. per id quod sequitur. B.

g ¶ Intelligitur.] Hucusque sunt verba Exodi: postea sunt verba Augustini exponentis prædictam auctoritatem.

h ¶ Legibus sæcularib] ff ad l. Aquil. itaque. §. lex & ff ad l. Cor. de sica furem. Sed pone ꝙ vult me interficere: nunq̃d possum eū pueníre? Dicūt qdam ꝙ sic, ar. C. ad leg Cor. de sica. l. 2 & 3. & 4 de iui & iu vt uim & l prædicta, itaq; in prin. Sed pone ꝙ percussit me, & recessit: nunquid possum eum insequi vt percutiā? Hug dicit ꝙ non: quia sic in iniuriam vellet vlcisci, & non repellere eum: qđ non licet, 45 d. seditionarios, quia incontinenti & sine interuallo l cet vim vi repellere, ꝟ de sent, excom. si vero 1 & inf. eo. significasti. 2 vbi de hoc.

i ¶ Antiquior.] qm̃ a lege diuina omnis scientia sumpsit exordium, 38. dist. c legimus, § hinc etiam, & ita primo fuit lex diuina, q̃ sæcularis.

K ¶ Telo.] armorū nomine fustes & lapides intelligitur, ff. de furt si pignore, §. furem, & terrum, & omne quod arcu. & manum tuitur. Insti. de publi iud § item lex Corn Vin

l ¶ Plus est.] & ita vr̃. ꝙ liceat se vendicare C qñ liceat vni cuique se vin l. 1. & 1. distin. ius naturale. Ber

CVm.] iurm gñale non extenditur, ut quis teneatur ad homicidium, hoc dicit Abbas.

CASVS. Herodes cū iuro promisit puellæ saltandi dare qcq q peteret, ēt si dimidiū regni sui postulasset: puella illa cōsilio matris petiit caput Ioānis Baptistæ, & accepit, dicit Hieronymus: Si pp iusiurandū hoc fecisse se dicat, nunquid si patris, vel matris postulasset interitum, facturus esse: hoc vel non i quasi dicat, nō fecisset: ergo qđ non fecisset in suis, contēnere debuit in Propheta. Not ꝙ iurm̃ extenditur ad illicita Itē quod quis non

m ¶ Si ob iusiurandum.] uerba sunt Hieronymi exponentis prædicta verba.

n ¶ Fecisse] homicidium scilicet.

(Glo. seq reci. per q an in suis facere debuisset.

o ¶ Facturus esset.] Certe nō debuit facere, qa in gñali sermone siue promissione multa excipiuntur. ff de sec ui si cui qa oia illicita intelligūtur excepta. De hoc habes plura, arg ꝟ. de iureiur queadmodū & ea ēt nō ueniunt q̃ specialirer nō dedisset. ff de pig l. oblōne. vñ Herodes nō fuit obligatus suo iuro vt daret caput Ioānis mulieri saltāti, p illa verba gñalia, quodcunq; postulasset, &c quia si specialiter petijsset, non dedisset, & ideo tale iuramentum ipsum non excusauit. 2

(Gl. seq. reci. p q an excusset sic de facto in suis, &c.)

p ¶ An nō] quasi dicat, nō: imo & fecisset i suis, nō tō debuisset facere i alijs: Nā in ppriis sęuitia iculpāda, in alienis concedā ē; ff. sol. mat. si pilāre, §. si marit⁹, ū enim

1 De hoc arti uide oīno Couarruuiā super Cle. si furiosus de homicidio, in 3. relectionis parte, §. vni. adde Syluestrū in sū. verbo homicidium 8. q. 16.

† vide Bart. Diaz. in pra. cri. can. c 88.

† Viuat.

† Exo. c. 22. Augu. q. ōnū in Exod. q. 84 ut refert suo par. x c. 53. refert s. eo tit in 1. comp.

† De hoc ar. vide plenè per Iul. Clarum. lib 5. sen. §. homicidium. ver. vltima ē defensio. Ant. Gomez. to. 3. varia. re solu. ca. 3. de homi. & Couarruuiā in Cle. si furiosus. homi. in 3. pa. electionis. §. unico.

† B. Hieronimus super Matth. c. 15. refert Burchar. lib. 12. dec. c. 16. Iuo par. 12. c. 73. & c 6 eo. ti. in 1. comp. Et de materia plurima huc spectantia tradit Iaso. in l. ita stipulatus. la grande, si de ver. obli. ubi Alexan.

2 Considerationi digna sunt de hacre B. Hieronymi verba præcitato loco, dicentis ita: Ego non excuso Herodē, ꝙ inuitus, & nolens, pp iurm̃ homicidium fecerit, qui ad hoc forte iurauit, ut futuræ occisioni machinas pararet. hæc ille, sequuntur mox, reliqua huius capiti uerba.

enim ad minorem diligentiam tenetur in rebus alienis, quam in suis, C.man.in re.mandata-Institu. quib. mo.re con obli.§. at qui.ff commo. si vt certo & bona fides abesse præsumitur, si reb. tuis existentib. saluis, res depositas amisisti.sup. deposi.bona fides.

a ¶ Debuit.] 1.dist.humanũ genus, 50.dist. ponderet.2.q.1 primo semper. Ber.

S[i aliquis] CASVS Si aliquis cã libidinis explendæ, vel odio, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandum, non possit generare vel concipere, vel φ soboles non nascatur, vt homicida teneatur. No. quod aliquis occasionaliter est homicida.

†Guarnaciẽ sed Burchardus li.17.decr.ca.57 tribuit concil. Vuorma. c.30.hr ca.13. e.tit.in 1.cõpil.

‡ Vide Syluestrum in summa verbo homicidiũ.2.q.19. & Antoniũ Gomezium to.3.var.ref. c.3.nu.32.& 33.

† tenetur.

‡ Exonen.

[Glo seq.distinguit pœnam legalem, spiritualem, & irregularitatis: distinguit ẽt an conceptum sit animatum, necne.

b ¶ Vt homicida.] quantum ad pœnam legalẽ ff.de pen. si qs aliquid,§ quis abortionis,& ff.ad l.Cor. de sica.si mulierem, & quantum ad pœnam spiritualem, sed non est irregularis, ac si hominẽ interfecisset. Illa enim irregularitas non contrahitur nisi actu homo interficiatur iam aiatus, inf.e.sicut,& 32.q 2.quod vero.quia non vr homicidium fecisse, vt ibi dr,& §.seq. Vnde si quis percusserit mulierem,& abortum fecerit, si informatum erat conceptum, punitur pecunia, vt ea.cã & quæstio. Moyses. vnde talis dr homicida occasionaliter, 86 d pasce fame. & 87. d.si expositus, & C.de infan.exposi.l.vlt.& ff de lib. agno.necare & 55.d si quis absciderit. Bern.

repudiaturus fuit, contemnere debuit a in Propheta.

¶ Ex concilio Guarmacieñ.†

¶ *Homicida est, qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.*

CAP. V.

SI † aliquis cã explédæ libidinis, vel odij meditationis, homini, aut mulieri aliqd fecerit, vel ad potandum dederit, vt non possit gñare, aut concipere, uel nasci soboles, ut homicida b teneatur.†

¶Alex iij. Exonien ‡ epo

¶*In pœnitentia imponenda, iudex debet attendere circunstantias. ex quibus augetur vel minuitur delictum, hoc dicit vsque ad §. illi autem.*

CAP. VI.

SIcut†dignũ;& ‡ ¶ Sane cum uir discretus existas, plenius nosti, c φ in excessibus singulorũ, nõ solum quantitas d & qualitas e delicti, sed ætas, f scientia, g sexus, h atque conditio i delinquentis sunt attẽdẽda; & nõ solũ sm locum & tps quo delictum committitur, unicuique pœnitentia debet indici, cum idem excessus magis sit in uno quã in alio puniendus. k

¶*Socians homicidam animo*

S[icut.] Præmitte pro intellectu huius capitis, φ Papa mandauit epo Exonieñ. quatenus absolueret omnes occisores B. Thomæ,& alios, qui fuerant eius morte culpabiles. Eps vero commissarius reperit varios varijs culpis ad strictos: vñ dubitauit de pñia ingiungenda tpe absolutionis,& ad hoc consuluit Papã qui sibi rñdit, ut hr in littera, & aliter non summar. Io.And.propter prolixitatem litteræ. Abbas Siculus. CASVS. Rex Angliæ ad suggestionem quorundam fecit occidi archiepm Cantuariẽ quorum quidam uenerunt ad confessionem ad epm Exonieñ. Eps Exonieñ. quæsiuit a Papa qualiter cũ illis esset agendũ? Rñdet ei Papa, cum ipse sit vir prouidus & discretus, plene nouit quod in excessibus singulorum quædam sunt consideranda, videlicet quantitas, & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus & conditio delinquentis,& locus & tempus quo delictum committitur: istis cõsideratis pnĩa debet imponi: rñdet ad quemlibet articulũ de quo quæsiut: Secundo dicit, φ illi qui venerunt animo occidendi, feriendi, aut capiendi illũ sanctum virum, tamen manus non iniecerunt in illum, de captione illa mors subsecuta fuisset, pari pœnitentia, vel fere pari sunt puniendi cum occisoribus. Tertio dicit, φ illi qui non uenerunt ut ferirent, sed vt ferrent opẽ percussoribus, si ab aliis impedientur paulo minori pœnitentia debent puniri: quia scriptum est: quia constat eos immunes non esse a reatu homicidii, qui uenerunt, ut occisoribus opem ferrent. Quarto dicit, φ illi qui se asserunt animum regiũ inflamasse ad odium, vnde homicidium secutum fuit, dure & aspere sunt puniendi, sed non ita seuere, nisi forte ipsum regem ad homicidium prouocassent, cum alias id non fecisset: Quinto dicit, φ illi non fuerunt immunes a culpa, nec debent esse immunes a pœna, qui licet ignari essent homicidii, in custodiendis tñ rebus suis ministeriũ præbuerunt: Sexto dicit, φ illi q occupauerunt bona illius sancti viri post mortem ipsius, si nihil aliud fecerunt, a pœna mortis sunt immunes, sed illa quæ occupauerunt, restituere tenentur illis, quorum fuerunt, si habent vnde reddere possint: & licet qdam dicant se illa pauperibus erogasse: non sufficit eis, si potuerunt illa eis, quorum fuerunt, restituere.

† Ca.7.eod. tit.in 1.compi.& post cõcil. Late.sub Alex.III. pa. 53.c.1. Et de materia, & intellectu huius illustris decre. præter Doc. hic vide Iuliũ Clarum in §.homicidiũ & Antoniũ Gomeziũ to.3. varia. resol. c.3.& Couaruuiam in Cle. si furiosus.de hom. par.2. relectionis,§.2.

ILLIS PRAETEREA. Dicitur hic, φ illis, qui participauerunt illis excommunicatis, pœnitentia dẽt indici si scienter participauerunt eisdem, considerata mora temporis, & vtrum affectione, vel timore participauerũt. CLERICOS AVTEM. In isto vltimo §.dr, φ clerici qui armati tanto facinori interfuerunt, vel cõsilium dederunt, vt sanctus vir caperetur, perpetuo ab altaris ministerio sunt deponendi,& in ecclesiis nullo tpe lectiones legant vel rñsoria, in choro separatim cẽtent, & in claustro monachoru, vel canonicorũ regularium (si fieri potest) sunt recludendi, ita qd vsq; ad septẽnium vel quinquenniũ debeant ab introitu ecclesiarũ coerceri. Nota in principio capituli, qd in pñiis imponendis consideranda sunt quantitas & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus, atq; conditio delinquentis, locus, & tps, quo delictũ committit. Itẽ dignitas personæ, aggrauat uindictã Itẽ uoluntas punit, licet non processerit ad factũ. Item consentientes, & agentes, & opẽ dãtes pari pœna puniuntur. Item de persuasu tenetur quis Item in debito facultas debitoris considerari debet. Item argu. de reb alienis & male acquisitis eleemosynas fieri nõ posse item nõ remittitur debitũ sed augetur, si alii soluat, qd alii ex debito debetur. Item mora tpis aggrauat peccatum. Item timore attenuat culpam. Item ignorantia excusat participantem cum excõicatis. Itẽ consilio committit homicidium.

c ¶ Plenius nosti.] simile ti.dist.c.vlt.

d ¶ Quantitas.] an sit enorme uel mediocre adulterium uel incestus.

e ¶ Qualitas.] an sit occultum, an manifestum.

f ¶ Aetas.] 15 q.1.illud relatum peræque Ber.

g ¶ Scientia.] an sit discretus, uel non sanæ mentis, 3. q 9.indicas uel minus discretus.

h ¶ Sexus.] 32.q.6.indignantur.

i ¶ Conditio.] 22.q 5. qui compulsus & de pę d 1.c. aut facta Hæc q̃ hic tanguntur & alia expresse habẽtur de pę d 6 consideret.& ĩ.de pæn & remissis is q.

K ¶ Puniendus.] 32.q 5.videritis.de hæreti excõicamus, §.credentes.in fi.& sup. de iureiuran.cum quidam. ubi de hoc.

a ¶ Animo

mo occidendi, licet non apponat manum, si tamen ex sua causa mors secuta est, tenetur fere pari pœna cum homicida, h. d. usque ad §. illi ēt Abb. Sic.

¶Illi † aūt, qui animo occidendi,[a] feriendi, aut capiendi illum sanctum & reuerendum virum quondam Cantuarien. archiepiscopum, circa manuū iniectionē se fatenturuenisse:[b] si de illa captione mors[c] eius secuta fuisset, pari pœnitentia, † uel fere pari existerent puniendi.

¶*Qui sociat homicidam tantum animo prohibendi ne impediatur, tenetur paulo minori pœna h. d. usque ad §. si uero.*

¶Illi ēt, qui non ui ferirent, sed vt percussoribus opē ferrent, si forte per aliorum violentiam impedirentur paulo minori debent pœna mulctari: quia cum scriptum† sit: Qui potuit[d] hominem liberare a morte, & non liberauit, eū occidit, constat ab homicidii reatu immunes non esse, qui occisoribus opem[e] contra alios præstare venerunt; nec caret scrupulo[f] societatis occultæ,[g] qui manifesto facinori † desinit obuiare.

¶*Incitans alium ad homicidium mitius punitur, quam homicida: secus autem si incitauit ad certū homicidium, nā eo secuto, tenetur ut homicida. h. d. usque ad §. hi quoque.*

¶Qui uero se asserunt animum regis inflammasse[h] ad odium, unde homicidiū fuit secutum, dure & aspere, sed non ita seuere sunt puniēdi, nisi forte regem ipsum ad illud homicidiū suis suggestionibus prouocassent.[i]

¶*Custodientes sarcinas occidentium scientes eos esse sicarios, nō sunt immunes a pœna homicidij h d usq; ad §. eos insuper, Abb.*

10 ¶Hi quoque non sunt † a culpa liberi, nec a pœna debent esse immunes, qui licet fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos sicario[k] esse sciebāt, in sarcinis custodiēdis ministerium[l] præbuerunt.

¶*Occupans bona occisi, nō per hoc tenetur de homi-* 20 *cidio, & non sufficit occupanti quod eroget illa pauperib. cum poterit restituere eis, quorum constat fuisse, h. d. usque ad §. illis præterea. Abbas.*

¶Eos insuper, qui dicūtur illius sancti viri, & suorū 30 post mortē eius spolia occupasse: si nihil aliud in tāto facinore commiserunt, a pœna mortis eius arbitramur esse immunes,[m] sed quæ occuparunt, eis, quorum fuerunt, tenētur in integrum restituere,[n] 40 si habent[o] in facultatib. vnde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pnīa iniungenda: quia licet quædam ex his, quæ occupauerunt, fateantur se pauperib. erogasse, non 50 tamen aliena,[p] cum ipsa potuissent eis, quorū fuerint, † restituere, debuerūt pauperibus erogare.

¶*Participātes interfectorib in excommunicatione, diuersimode puniūtur, iuxta modum partic-* 60 *ipationis h. d. usque ad §. clericos. Abbas.*

¶Illis præterea, qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt considerata temporis mora,[q] quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquisito, si eis timore[r] vel

a ¶ Animo occidendi] ex corde. n. procedunt homicidia & adulteria 23. q. 8. occidit. 15 q. 6. c. 1. ad finem

b ¶ Venisse] 50. dist. studeat.

c ¶ Mors] Not. q̄ uoluntas punitur, licet non processerit ad effectū, & ita p̄p propositum puniuntur, consentiunt. n. cooperādo, 17. q. 4 omnes ideoque puniendi sunt eadem pœna, ut ibi dicitur.

d Q[ui] potuit] unde tenetur si non prohibuit 83. di. § i & ca. 2. alias culpa caret, & si prohibere non potuit, ff. de reg. iur. culpa caret.

e ¶ Opem] 23. q. vl. si quattuor.

f Scrupulo] sup. de testi. c. constitutus. 1

g Occultæ] 82. dist facientis.

h ¶ Inflammasse] de persuasu tenetur q. s. ff ad l. Aquil. item si obstetrix. §. 1 86. di. tanta, ff. de ser. cor. l. 1. §. ult.

i Prouocassent] forte alias non facturum: unde æquè tenētur: quia dolo ad hoc induxernnt regē, qui alias forte non fecisset, ut ff. de dolo & eleganter.

K ¶ Sicarios] sicarii dn̄r a sica, q̄ signant ferrū siue cultrum. inst. de pub. iud § si carii, & p̄nt dici, sicarii q̄ armis uitæ alicuius insidiantur. de pæ. d 1. c si quis cum telo, vn̄ tenētur leg. Cor. de sicariis, C. ad le. Cor. de sica. l. 2. B

l ¶ Ministeriū] unde quodammodo consentire uidebantur.

m ¶ Immunes] quia pæna suos tm̄ dēt tenere auctores. C. de pæ. sancimus, & sup. de his quę fin. a maior. par. c. qua fiuit.

n ¶ Restituere] quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatū, si restitui potest, ut hic dicit, & 14 q 6 si res 12. q. 2 in legib. de pæn. di 5. fallas.

[Glo. seq. alle. con-

traria, & soluit.]

o ¶ Si habent] alias inanis est actio. ff de dolo. nam is & sup. de resti. spolia, olim vobis, 2. sic infra de vsu. cum tu. & ff. de fur. itaque fullo. Argu contra, 12. qu. 2. fraternitas, ff. q. bo. ce pos. per totum, & C. eo. tit. l. 1. Sol. hoc regulare est, quod si non habent, non tenentur postea: tamē actio non tollitur cū effectu, imo si perueniāt ad pinguiorem fortunam, reddere tenentur sup de solut. Odoardus ff. decessi. bon. is qui bonis, ar. 26. q 6. is qui. & inf. de sent. excom. quāuis, in fi. & c. de cæte ro, in fin nisi pro eo iam sustinuisset pœnas corporales, ut 14 q. 6. si res, arg 12. q. 2 fraternitas, non. n. consurget triplex tribulatio 23. qu 5. quid ergo. ff de in ius uo. l. ul. & sup. de iudi. at si clericis. in fi Lau.

p ¶ Non tamen aliena] quia non remittitur debitū, sed augetur, si alii soluat, q̄ alii ex debito est soluendum. su de iureiu. cam te. & su de deci tua 2. & 1. qu. 5. non est putanda, 90. d. oblationes. 14 q 5. c. i 2. & 3. & ca. eleemosyna, & c neque. & C de sol. inuito. 1 & hoc intellige si illos quorū fuerant, poterant inuenire, alias sufficit, imo tenentur pauperib erogare, & n. hilominus est talib pœna imponenda, ut hic dicit p̄p peccatum q̄ ipsi contraxerunt contrectando res alienas inuitis dominis.

q Temporis mora,] quia in hoc magis grauantur, quia lōgo tempore talib. participauerunt su. de simo non satis. & in c. cum in ecclesiæ.

r ¶ Timore,] hoc ideo dicit, quia si timore

† Vt sequentia apertius intelligātur obseruandū est Th. Cantuari. archiepm̄ circa annū Christi 1171. sub Al. 3 a sceleratis hoib. crudeliter occisum, quia ecclesiasticam libertatē utiliter defendebat. uide c. 4i inc. qua fronte, ti de app. in 1. cō.

† pæna.

† Fortassis respicit illud Prouer. c. 24. vbi scriptū est ita: Erue eos qui ducū tur ad mortem, & qui trahūtur ad interitum liberare neces ses.

† Hic in plerisque recentiorib. codicib. adest dictio non inquā abesse oportere & snia huius loci, & uetera indicant exemplaria.

† fuerunt.

1 Si īuito vel ignorāte creditore alteri soluo non liberor, secus si ipso mandante, & ratum habente. l. A.

† fuerunt.

more partici pauerunt, minus punientur, licet in totum non absoluantur, quia potius debant omnia mala pati, quam malo consentire, 32.q.5.ita ne. sed si essent uiolenter attracti, absolute non punirentur, ut hic patet & sup quod met.cau.sacris.

di.clerico iacente, & inf e.tua nos. Si uero dabat operam illicitæ rei, siue adhibuit diligentiam, siue non, semper imputatur, 50.di.clerico, & si quis uoluntate, & inf.eo continebatur, & c.dilectum, in fi. & arg.15. q.1.c.illud, §. vt itaque, ff. de re.iu culpa est. Si uero necessitate, sub quo cōtinetur. quod primo dixi de defensione, aut necessitas illa fuit euitabilis, aut ineuitabilis, si euitabilis imputat: ita ꝙ ad superiores ordines non pōt promoueri: sed in susceptis de mīa toleratur, 50. dist de his clericis. Si fuerit ineuitabilis, siue oī dispensatione potest ī ordine suscepto ministrare, 50. dis quia te.qđ intelligitur de ineuitabili necessitate, utputa clericus habebat gladiū in manu sua ad defensionē paganorum, paganis irruit in eum ita ꝙ clericus nullo modo potuit euitare, & iste pagan' mortuus est cum gladio, quē clericus tenebat. præter propositū ipsius clerici. ar inf e. lator in quo pōt intelligi su. eod c.2. sed ad superiores non ascendet sine dispensatione, vt dicit I sed H. dixit contra ar. inf e lator. sed lo. intelligit illā, lator đ dispēsatione.

a Affectione] ex hoc magis puniuntur q̄dam sunt tamen personæ, quæ sine pęna possunt excommunicatis participare. 11. q.3 quoniam multos, & inf. de senten. excom. inter alia.

b ¶ Ignoranter,) in hoc casu non tenentur, si ignorabant illos talia perpetrasse: quia si ignoras illum excommunicatum esse, non peccas illi participando nisi illa ignorantia crassa fuerit, & supina, su. de eo, qui renū epi. c 1. & inf de cler. excom.c pen.

[Gl. seq. distinguit homicidium uoluntarium, casuale, & necessarium, & in secūdo & in tertio subdistinguit.

c ¶ Consilium] Not. ꝙ homicidium 1 cōmittitur facto, consilio. pcepto. & defensione, 50 di si quis viduam, 23 q.ult.c.ul. & inf.e. significasti. 2. Et sic distingue circa hanc materiam e aut committitur homicidium uoluntate, aut casu, aut necessitate; Si uoluntate, quod fit trib. modis facto. præcepto, & consilio, ut c p̄dic. si quis uiduam & lingua siue adhortatione sup. eo §. qui vero, & infra de pæn. quod in dubiis, & de pæn. di. 1. periculose. In quocumque istorum casuum quis committit homicidium, non solum non debet promoueri, sed in perpetuum debet deponi, ut hic dicit, & etiam si paganum interficiat, irregularis efficitur siue Sarracennum, 50 dist. clericum, & ea dist de his clericis, & inf. eo.c.pen. & cum tali nunquam dispensatur, 50 di.miror, & si ēt sit occultum ministrare in suo ordine non pōt, cum oēs alii possint supra de temp. ord. c. ultim. iuxta illud: Non ædificab.s mihi templum, quia uir sanguinum es, 1.qu 7. si quis omnem Si uero committitur homicidium, aut dabat operam rei licitæ, aut non, si dabat operam rei licitæ & adhibuit diligentiam quam potuit & debuit, in nullo imputatur sibi, ac non fecisset, inf eo.ex litteris 2 & c.significasti 1 & c dilectus, & 50 di. si duo fratres, & c hi qui in prin & c sæpe, ad fi. & inf eo.c.ult. nisi scandalum graue esset. vel tanta laboraret infamia, ꝙ purgatio esset, indicenda, inf. eo ex literis 1. Si ergo non adhibuit diligentiam quam debuit imputatur ei pp negligentiam, quæ culpæ annumerari uidetur in hoc, ita ꝙ nec promouetur ad ordines superiores, nec utitur ordine iam suscepto, inf. eo. c. prox. & c. ad audientiā nisi cum eo per dominū papam fuerit dispensatum, 50.

affectione [a] communicauerint scienter uel ignoranter, [b] est pœnitentia indicenda.

In isto § usque ad finem ponitur pænitentia clericorum præstantium prædicta morti auxilium, consilium, uel fauorem hoc dicit Abb. Sicu.

¶Clericos† aūt, quos constat armatos interfuisse tanto facinori, & illos, q. consilium [c] dederunt, ut sanctus † vir caperetur, perpetuo non solum ab altaris ministerio deponēdos esse censemus, sed etiam quod in ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, vel respōsoria in choro separatim cantent; sed in psalmis apud Deum de commisso satagant ueniam impetrare: Insuper in districto claustro monachorum, vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi; ita quod vsque ad septennium, uel quinquennium, [d] debeant ab ecclesiarum introitu coerceri.

¶Idem.

¶Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operā rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. VII.

PResbyterū, † qui quendam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cum post paucos dies expirasset, [e] tam ab omni altaris ministerio debes [f] perpetuo remouere, quā ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interiit, uel aliam infirmitatē [g] incurrerit, de qua noscit expirasse.

¶Idem Cusentinen † archiepiscopo.

¶Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operā rei illicitæ, uel etiam licitæ secūdum alium intellectū si non adhibuit omnem diligentiā, quam debuit.

d Quinquenniū] hęc est amplectēda ꝗa benignior, i q̄ oēs cōuenerint, ff đ arb. diē

PResbyterum) A.

Præterre, § si plures sacerdotio deponitur. percutiēs causa disciplinę, si modum excedat, & mors inde sequatur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam presbyter cā disciplinæ pcussit quēdam puerum in capite, qui post paucos dies mortuus est, quęritur ꝙ sit agendū de ipso presbytero? Rñ. papa, ꝙ ab oī ministerio altaris dēt ppetuo remoueri, & ab officio sacerdotali deponi, si ex percussione illa interiit, uel aliam infirmitatē incurrit unde mortuus est No ꝙ qui fines disciplinæ excedit, in culpa est. Itē qui cām homicidii pstat, & qui homicidium cōmittit, æqualiter puniuntur Item ar. ꝙ ita puniri debet qui occasionem causæ præstat, sicut & qui causam.

[Glo seq. signet contrar um, & soluit.

e ¶ Expirasset] & ita excessit fines disciplinæ, unde in culpa fuit, ff. ad l. Aqui præceptoris lenis n castigatio magistris permissa est, ff eo. sed & si § ult. & l. seq. & 23 q.5. c.1. circa fi. & inf de sent excom. cum uoluntate & c.1. ar. contra 15. qu.1. si quis non iratus, sed ibi dicit, quantum ad gratiam innocens est, sed nō quantum ad legē promotionis, & ita non contradicit: quia iste quantum ad gratiam innocens erit, quæ uoluntatem requirit, non opus, vt ibi.

f ¶ Debes, ff ad leg Corn. de sica. l. 4. Bern.

G. seq. arg. obiicit, & soluit, demū quærit, & soluit.

g ¶ Aliam infirmitatem.] unde mortuus fuerit 50. dist.

† Pro intelligentia huius §. & gl. in uerbo, consil. u de Diaz. in cri. can.c.89.

† Dictus.

1 De materia huius gl. præter Doc. hic. uide Couarr. in cle. si furiosus, de ho. in 2. par. relectio nis, §. 2. & 4

† C.8. eo tit. in compil. & post cōe. Lā p 26.c. Et de intellectu uide Syl uest. in sum ma, uerbo. homic 2. q. 2. & Couar. in cle si furiosus, in 2. pa. relect. §. 4. uer ad eandem partē.

† Alias Cusentino, sed uī scribēdū consentino, est aūt consentia urbs apud Fanū in Italia.

dist. studeat qa occasionẽ dedit inf e. de cætero Et est ar ꝙ ita punitur qui cãm causæ præstat, sicut & qui proximam cãm pstat, inf. eo. de cætero. ar. contra ff. si quoad. paup. fec dic. l. vlt. Sed illud iocum habet, cũ alias cõtra naturã mouetur. Sed nunquid si postquam conualuit, recidiuauit, tenetur magister? ita: nam semper cã sufficit, de poen. dist. 2 si quis semel. & inf eo ad audientiã. saltẽ pp dubiũ.

Ca. 9. e. tit. in 1. compi. & post cõc. Late. sub Alex. iij. par. 26. c. 12. Et pro intellectu vide Couar. & Sylue strum in locis prædẽ tis c citis. illum nu. 8. hũc vero q. 3.

C Ontinebat.) Cõmunis diuisio. Secunda pars ibi, ideoque Abbas.

CASVS. Cum quidã diaconus & alii qdã clerici a vineis suis opere cõpleto redirẽt, causa leuãdi laboris, imitati sunt quẽdã ludum viatorũ, proijciendo baculos suos in directũ, vt alter alterius fustẽ feriret, cuius ludi conditio ta is est, vt ille q percutit baculũ alterius, quasi victor pro equo vtatur alio, sed clerici eqtandi licẽtia nõ vtẽtes, sola iactione cõtenti erant. Quidam laicus superuenit, & percussit baculum diaconi prædicti, ipse statim indiscrete dorsum ipsius diaconi insilijt, & à falce ipsius diaconi, quam ad cingulum habebat, mortale vulnus accepit, de quo infra octo dies expirauit, post hæc diaconus cũ litteris archiepiscopi sui negotiũ continentib. papam accessit, vnde mãdat papa eidẽ archiepõ, quatenus si res ita se habuit, eundem diaconum sine licentia Romani pontificis ad superiorem ordinem non ascendere, nec in officio diaconatus ministrare permittat, sed eum dispensatiue permittat in subdiaconatus officio ministrare. Nota, quod clericus cum laico ludere non debet. Item qui non adhibet diligentiam, quam debet, in culpa est.

CAP. VII.

C Ontinebatur † in litteris tuis, ꝙ cũ diaconus præsentium lator, & quidam alij clerici a vineis ecclesiæ opere consummato redirent, leuandi laboris gratia, quendã ludum [a] imitati viatorũ, baculos suos studebãt iacere in directum, & alter alterius fustẽ ferire; cuius ludi solet esse conditio, vt qui alterius baculũ percuteret, quasi victor pro equo alio vteret, sed pfati clerici equitãdi licentia nõ vtentes, solã erant iactione † contenti. Quidam aũt laicus, dũ baculum eiusdem [b] diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insilijt; & sic a falce illius diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expirauit.

¶ Ideoque mandamus, quatenus eundem diaconum † sine licentia Romani Pontificis [c] ad superiorem gradum non † ascendere, vel in diaconatus officio nullo vnquam tempore ministrare permittas; sed eum dispensatiue ministrare in subdiaconatus officio patiaris.

¶ Idem Exoñ. Episcopo.

¶ *Homicidiũ casuale non imputatur, ei qui nõ fuit in culpa.*

CAP. IX.

L Ator † pñtium P. clericus, nobis pposuit, quod cum quodam die casu, cum quodam clerico luderet, [d] contigit, quòd ille proiecit istum ad terram: [e] cuius cultellus, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia iusta causa non impedit, prædictum P. libere [f] permittas ad sacros ordines promoueri.

¶ Idem abbati Sancti Benedicti de Vebia. †

¶ *Is, ex cuius opera illicita sequitur homicidiũ, irregularis efficitur.*

tum fuisset, non adhibuit diligentiam quam debuit, quia cum sciret ludi consuetudinem, non remouit falcem a se, vnde fuit in culpa, quare promoueri ad superiores ordines non debet sine licentia Papæ, vt hic dicit, & in c. sequenti ludebat cum clerico, & licito ludo & de illo cultello non sperabatur aliquod mortale, & ille potius ingessit se proijciẽdo aliumad terram, & sic nõ fuit in culpa. sic 12. q. 4. inter cætera. in fine. sed ille qui ipsum pieceit, fuit in culpa. arg. ff. si quadr. pau. fec dica. l 1. §. cum arietes Ioan. vero intelligit seq. cap. similiter, de dispensatione, & cum eo dispensauit, sed hic reseruauit sibi dispẽsatio nem, & non negatur quod cum eo dispen setur, sed ex littera hoc non colligitur. Vel posset dici, quod quadam ineuitabili ẽt necessitate hoc cõtigit, ꝙ non impedit promouendum, vt dictum est sup eo. sicut dignum, in pen notu. sed idem videtur in c. proxi. sed ibi ludebat cum laico, ut dictum est, quod nõ licet clericis, in c. seq. eum clerico Ber.

L Ator.] Communis diuisio, Consultatio & respõsio, secũda ibi, ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, cum quadam die casu cum quodam clerico luderet, contigit, ꝙ ille clericus pieceit istum P. ad terram; cuius Petri cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum clericum proijcientem, & occubuit vulneratus, vnde illa P. accessit ad papã, hęc sibi exponens, mandat papa episcopo diœcesano quatenus si est ita, & alia iusta causa non impediat, permittat illum P. ad sacros ordines libere promoueri. Nota quod homicidium casu commissum, culpa non præcedente, non est imputandum.

† Ca. x. e. tit in 1. cõpil. & post cõc. Late. p. 26. cap 14. Vide Couar. & Syluest. citatos sup. c. 7. illum nu. 8. Syluestrum vero q. 4.

† Vebeia. Nebia.

† iactatione.

† Diaconẽ, in antiquis.

† Dictio nõ, deest in antiquis codicib. eam habent recẽtiores. sed vr̃ abesse oportere.

† Sõnem dignitatis † ne tradit Couar. prætitato loc o. & videlo,

a ¶ Ludum.] iste ludus clericis non congruebat, & ideo si ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. ff de leg. Aquil. nam ludus.

b ¶ Eiusdem diaconi.] in hoc similiter fuit clericus in culpa, quod ludum miscuit cum laico arg. 2. q. 7. laicos, 22. dist his igitur, in prin. cum ludus perniciosus non debeat esse impunitus, ff. de fur in furti actione, §. cum eo

c ¶ Romani põtificis.] in f c. prox cõtra ibi libere promouetur ad ordines superiores, hic non, sine licentia papæ. Et idem casus videtur. Quid ergo fines fecit esse diuersos? r Sol. hic dabat operam illicitæ rei ludendo cum laico, quod non licet. Vel si etiam lici-

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

d ¶ Luderet.] Licet enim quandoque ludere, sicut Isaac, 32. q 4 recurrat. Lusit etiam Ioseph cum fratribus suis 22. q. 2. quod autem. & sic ludus iste licitus fuit, & quia cum clerico, vt dixi in proxi. c.

e ¶ Proiecit istum ad terram.] & sic passus est tantum. & nihil fecit illi, vnde huic non est imputandum. De hac materia dictum est sup. eo sicut.

[Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias.

f ¶ Libere.] de iure communi, vt dicunt quidam, quod satis videtur, alii dicunt libere, per dispensationem papæ, scilicet vt dicitur supra capit proxim. Bernardus.

dieus, sed non est verum, vt ff. ad l. Cor de sic furetti.

(Glo. seq. reci. per obiect. & soluit.)

c ¶ Inter metent.] quia tutius est ante tps occurrere, quam post caus. in vulneratam remedium quærere. C. in qui cau. in integ. rest. non est necel l. vl in fin. & C. qñ liceat vnicui. fine iudi. se vin. l. 1 sed hoc non fuit licitum ei, immo potius debuit fugire 2 dum soluere retinebantur: sicut Dñs fugit in Aegyptum cũ ab Herode ad interfitiendum quæreret, 23 q. 3. §. 1. Ber.

d ¶ Sustinere iacturam] 23. q. 3. §. 1 Et dicit Apostolus; Nõ vos defendentes, sed date locum iræ ead. causa & q. 1 sed magis fraudem patimini, ead. causa, q. ead. nisi bella.

e ¶ Arbitrium tuũ.] Et ita est arg. ꝙ pęnitẽtiæ arbitrariç sũt, 26 q 7. tempora pęnitudinis Ber.

f ¶ Vtriusque ope.] alter facto, iste ope s. ligando, s. e. sicut, § 2 Et ita est arg. qđ ita punitur qui causam præstat, sicut & ipse faciens, arg s. e. presbyterum, & j e. cap. proxi.

SVscepimus.] Homicidium imputant ei, qui fuit in culpa h. d. Cõis diuisio. Scđa pars, ibi, Verum. Ab.

CASVS. Duo monachi erant in custodia cuisdam domus de mandato abbatis, & dum in custodia essẽt quidam latrones de nocte ingredientes ad eos, cęperunt illos in personis atti gere, & vestimẽtis et denudare: monachi isti resumptis virib. ligauerũt eos, & illos retinere voluerunt quousque capitulo nũciarent: dum vnus illorũ ad notitiam abbatis rẽ perferret, dimittens illos in custodia fratris & cum latrones illi se soluere niterẽtur, frater ille timẽs ne occideretur ab illis, illos occidit; iste qui rem ad notitiam abbatis deferebat, dubitauit ꝙ factum illud sibi imputaretur, ad dñm Papam cum litteri, abbatis sui accessit: vnde scribit Papa ipsi abbati dicens, ꝙ potius expediebat relinquere tunicam & pallium, & rerum sustinere iacturam, q̃ pro rebus vilibus & transitorijs conseruãdis taliter in aliquos exardescere: vnde iste abstineat a ministerio altaris, & vterque illorum ad arbitrium abbatis peccatum suum studeat expiare; quia constat eos eq studio vtriusque esse iteremptos. Not ꝙ qui licitę defensionis fines excedit, in culpa est. Item pro amissione rerum temporalium nul'us debet homicidium incurrere. Item arg. quod pœnitentiæ sunt arbitrariæ. Item arg. quod ita punitur, qui causam pręstat, sicut ipse faciens. Ber.

† Cap. 11. e. ti. in 1. compil. & post conc. Later. par. 50. c. 27.

CAP. X.

SVscepimus † literas tuas, per quas cognouimus ꝙ cũ lator pñtium in custodia cuiusdã domus cũ altero fratre maneret, ingredientes de nocte qdã latrones ad eos, turpiter ipsos in ꝑsonis affligere, & denudare vestimẽtis proprijs pręsumpserunt: in quo, isti resũptis virib. insurgẽtes, ligauerunt[a] illos, & detinere[b] usq; ad notitiam capituli uoluerunt: Cũ autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos i fratres sui custodia dimisisset, & fures se soluere niterentur, frater illos (ne ipse ab eis interimeretur[c]) occidit. ¶ Verum qm̃ expediebat† potius post tunicã relinquere palliũ, & rerum sustinere iacturam,[d] quam pro cõseruandis uilibus rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab altaris ministerio; & uterq; peccatum suum ad arbitrium[e] tuum studeat explere; Constat. n. eos cõtra mansuetudinẽ ecclesiasticam, ex utriusque[f] ope interemptos.

† Ex hoc §. colligit agte nõ licere clericis occidere latrones ꝓ reb. conseruandis, de quo ar. uide Ias. in l. utrum ff. de iusti. & iure.

¶ Idem Luceñ. episcopo.

¶ Dans causam homicidio, irregularis est.

CAP. XI.

DE † cętero noueris, quod diaconus, qui homicidio causam dedisse[g] uř, non uidetur ad sacerdotium promouẽdus.

¶ Clemens tertius.

¶ Homicidium causale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. XII.

AD † audientiam Apostolatus nostri peruenit, quod cum quidam presbyter uolens corrigere quendam de fami-

DE cœtero.] CASVS Quidam diaconus pstitit cãm homicidio: quęritur vtrum possit ad sacerdotium promoueri: Et rñdet ꝙ non. No. ꝙ qui causam damni dat, damnum dedisse videtur.

[Glossa sequens arguit, & distinguit causam remotam & propinquam.

g ¶ Causam dedisse.] Forte consilio, præcepto vel ope. 50. dist. si quis viduã, & s. eod sicut, §. 2 & §. vlt. vel suggestione. vt c sicut, §. qui vero. & sup. eo c, pxi. in fi. Et est arg. ꝙ qui causam damni dat, damnum dedisse vř, 50 dist studeat & ff. ad l. Aquil, qui occidit, §. pen & ff ad leg. Corn. de sic. nihil. & j de iniur. c. vlti. maxime cum propinquam causam dedit, secus vř in remota, arg. ff. loc. qui domum habebat, in fi. & j. eo. tit. exhibita. Idem vř in remota si animo nocendi hoc faciat, uel minori diligentia. s. eod. presbyterum, in fi. 3 C ad leg. Corn de sica. si quis necandi.

AD audientiam.] Communis diuisio: secunda pars ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter uolens corrigere quendam de familia sua corrigia, qua cingi solebat, ipsum uerberare tentauit: contigit, quod cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, in dorso aliqua ntulũ eum vulnerauit: postmodum cũ ille uulneratus cõualuisset a vulnere grauiori infirmitate percussus decessit, quæsitum fuit a Papa, quid de ipso sit agendum? Rñdet Papa, quia dubitatur vtrum occasione vulneris decesserit, & in dubiis uia sit tutior eligenda;

[Glo. seq. distinguit inter clericum & laicum, & signat contrarium.

a ¶ Ligauerunt.] in hoc excesserunt fines licitæ defensionis, cum possent aliter euadere, vnde homicidium subsecutum imputatur vtrique, quia licet clericus latronem capere possit vt res suas recuperet. arg. 14. q. 6. si res, & supra de depo. cap. 1. isti tamen ad hoc procedere non debuerunt, cum res suas saluas haberent, clericus 1 vero sua defendendo non debet armis resistere, nec aliquem propter res interficere; arg 23. q. 8. c. 1. & c. conuentus & arg. 36. distin. si quis vult. Arg. contra supra eod. c. 2 Laicus vero potest res suas & patriam armis tueri, & præuenire hostem ar C. vnde vi. l. 1 & 23. q 2. Dominicus. sed clericus cum armis pugnare non debet etiam contra Sarracenos, sup. de vo. ex multa. & 50. distin. clericum qui paganum. Ber.

(Glo. seq obiicit, & soluit.)

b ¶ Detinere.] immo videtur quod licitum erat occidere, cum essent nocturni latrones, sup. eo. si perfo-

1 Vide B. Th. 2 1. q. 64 ar. 4. & Dñicũ Sotum lib. 5. de iust. & iure q. 1. artic 4.

2 De hoc dubio præter Henr. Boich & alios hic, vide Ias. in l. vim circa finẽ §. đ iusti. & iure.

† Cap. 12. e. ti. in 1. compil. De materia t x. & gl vide citates s. eod. in ca. sicut dignũ & Sy uest in sum. uerbo, homicidiũ, 2. q 22.

† Ca. 1. e tit. in 1. cõpil. Et de materia ꝑ aliis vide hic latiss. Mariaanũ Soc adde Couaru. in Cle. si furiosus, 1 2. par. relectionis, §. 4. & in 1. par. in initio nu. 3.

3 Ibi nõ est cã remota, immo ꝓpinqua & cõse rẽsunde iccẽ iuris est arg. ff. de rei vẽ. q̃ religiosis icđm Hosti. lo. And.

gēda, p̄dictus sacerdos in sacris ordinib nō ministret, tñ iniuncta sibi pnīa cōpetenti concedi pōt eidē, ut in minorib. ordinib sit contentus Si uero ille ex alia infirmitate decessit, ut prius suū officium exequať. Not. ꝙ qui non adhibet diligentiam q̃ dēt, imputatur ei, licet det operā rei licitę. Item in dubiis via tutior eligēda est. Itē uerbū dispensationis ius cōe continet.

[Gl. seq. reci per q. & sol. secundo signat contrariū, & soluit.]

a ¶ Corrigere quendā de familia] ꝙ bene licet leuiter, ēt si sit clericus, inf. de sen. exc. voluntate; quia ius emendationis concessæ nemo transgredi dēt. C. de emen. propin. l unica, in fin sed iste indiscrete correxit, arg contra su. e. lato, iste non adhibuit diligentiā remouēdo cultellú, ille nō tenebatur ad hoc, q̄a nec per se aliquid fecit, sed sibi factum fuit.

b In dubiis] Sic su de spon. iuuenis, & inf. eo. significasti 2 & ca. pen. inf. de cler. exc. minist illud. ergo tene certum, & dimittę incertum, de pæ. d. 7. si quis positus, in fi ff de reg iu in ambiguis, & in re dubia certa non potest ferri snīa, 11. q. 3. graue, & 30. q ulti. in eo. n. facto, quod finitum est non est locus coniecturis, ff. de uerb. ob. cōtinuus, §. cum ita, in fi 1 vnde quandoque pp ambiguū duplicitatis imponitur pęnitentia sup de his qui fi. occid. c ult

c ¶ Vt minoribus] dispensatiue su eo. contingebatur Bern.

D ilectus] cōis diuisio: Secūda pars, ibi, ideoque. Ab

CASVS. Quidam capellanus A. nomine, dum infirmitate corporis grauaret, ut comedendi appetitum excitaret, equum, quem nutriuerat, ascendit: sed cum non bene pateret habenis, præter uoluntatem sedentis cępit saltib. lasciuiter, capellanus (ut eius impetum refrænaret) vim intulit fręno, & æquū calcarib. stimulauit, & fræno fracto dum curreret festinanter arbitrio proprio, quædam mulier infantem portans, ueniēs ex obliquo, obuiauit æquus in ea ruens, puerum interfecit, procul abiecto sessore: Capellanus ad papam accedens eidē p̄dicta exposuit, qui mandat diæcesano episcopo, quatenus si est ita, ipsum non impediat, quo minus suū officium exequatur, cum ipse nec uoluntate, nec actu homicidiū perpetrauit, nec dabat operā illicitæ rei, & adhibuit diligentiam, quā debuit adhibere. No. ꝙ duob. modis committitur homicidiū, actu. s. & uoluntate. Item uoluntas & propositū distinguunt maleficia. Item no. di. an quis det operam rei licitę, vel illicitę. Item si homicidiū casu cōmittať, & culpa non præcedat, non imputatur.

d ¶ Fræno] p de leui frangi non credebat, alias in culpa esset. argu inf. e. significasti. & ff. ad l. Aqui. idem iuris, §. 1 uel si pp̄ter imperitiā suā equus taliter lasciuisset. instit. ad le Aqui. §. impetu quoque.

e Voluntate] & ideo non imputatur, qm̄ voluntas & propositū distinguunt maleficiū, ff. de fur. qui iniuriæ & inf. de sent exc. cum uoluntate, ad cor. n. respicit Deus, ut 14. q. 5 si quid inuenisti, & 15. q. 6. c. 1. ad fi. Tanc.

f ¶ Nec actu] qui tñ solus nō sufficit, ut reddat hominē irregularem, nisi adsit uoluntas uel culpa. 50 d. hi qui, & inf. e. c prox nisi scandalum aliud induceret, ut ibi in promouēdo tñ secus est, quia solo actu reddiť irregularis, 2 15. q. 1. c. vlti De hac tñ materia dr̄ sup. eo. sicut.

g ¶ Nec dedit operam illicitę rei] ꝙ si esset, imputaretur, ut plene dictum est in c. sicut.

E X litteris.] Primo ponitur consultatio. Secundo papæ indignatio: ibi, Nos. Tertio decisio, ibi, Ad te. Abb. Siculus.

CASVS Quidā presbyter dum fęnum uellet de curru deponere, perticam, qua fænum ligabat, proiecit in terram, & dum fænum in terram proiiceret, quendam puerum iuxta currū quidā inuenit semiuiuū, qui modicum liuoris in fronte hēbat, & nihil aliud læsionis, dubitauit sacerdos in hoc esset ei imputandū accessit ad papam cum litteris epī sui, papa quæsiuit ab eo, utrum circa currum sollicite circunspexit prius q̃ perticā proiiceret in terram, an esset aliquis circa currū qui rn̄dit, ꝙ diligenter circūspexit, sed neminē vidit, unde papa ipsum ad epm̄ suū remisit, mandās, quatenus si est ita, ipsum libere permittat exequi officium sacerdotis, nisi contra eum graue scandalum sit abortum, uel tanta laboret infamia, ꝑinde dēat se purgare Not. ꝙ qui diligentiam adhibet, quā debet, dando

---

lia [a] sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset, contingit, ꝙ cultellus de vagina, q̃ cingulo adhærebat, elapsus, eū in dorso aliquantulum vulnerauit: Postmodum vero cū ille vulneratus aliquandiu vixisset, & conualuisset a vulnere, alia † grauiori (ut dicitur) infirmitate percussus, uiam est uniuersę carnis ingressus. Quia vero vtrum occasione vulneris decessisset, dubium habere, uestrę discretioni duximus respōdendū, ꝙ cum in dubiis [b] semitam debeamus eligere timorem, vos conuenit iniungere presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministret: iniūcta tñ pænitentia competenti, sibi poteritis cōcedere, ut minoribus [c] ordinib. sit contentus. Si uero ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) diuina officia ministrare.

¶ Innoc, iii. epō Lingon. †

Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

CAP. XIII.

Dilectus† filius A. capellanus proposuit ꝙ cum quadam corporis molestia grauaretur, vt comedendi appetitū aliquantulū excitaret, equū quem nutriebat, ascēdit, qui cum bene nō pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret, ipse (ut eius refrænaret impetū) fræno [d] vim intulit, eumq; calcarib. stimulauit, cumque fracto fræno equus proprio arbitrio relictus curreret festināter, quædam mulier ueniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit, in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerū p̄dictū oppressit. Ideoq; mādamus, quatenus si est ita, cū idē capellanus nec uolūtate, [e] nec actu, [f] homicidium p̄petrauit: nec dedit operā illicitæ [g] rei, nō impedias quo minus diuina possit officia celebrare.

¶ Idem Meten episcopo.

Summatur ut sup. c. proxi.

CAP. XIV.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, ꝙ cum H. presbyter fænum uellet de curru deponere, perticā superius alligatam proiecit in terram, & cum fæno insisteret deponendo, quidam † puerum quendam iuxta currum reperit

---

† Dictio, alia, deest in antiquorib. exēplarib & in ueteri cōpil.

2 Qui pmisit Eph. dare ex quo ibi puenit, ēt si duplo mate sit usus statim obligatus est. Ioā. An.

† Lugon. Lugdu. Cap. i. eo. ti. in 3 comp. ide Cou. in le. si furiosus, hom. in part. refectionis. §. 4 ...er. 3 ad idē conducit. & Marti. Nau. in man. confessi. c. 27. ti... de 5. spē irregularitas.

2 Hungar. latius per tractāt hic Docto. quos uide.

† Meten. Aneten.

† Ca. 2. e. ti. i 3 comp. uide cit. in ca. proxime p̄cedenti.

Vox, quidā, in plerisque codicib desideratur, est tñ in antiquorib. & uetus cōpil. docet adesse oportere.

do operam licitæ rei, si inde homicidium contingat, non imputatur. Item scandalum reddit hoīem irregularem, & indicit purgationem, licet ueritas aliter se habeat, & sic punitur quis sine culpa.

a ¶ Circumspexisset, & sic diligentiam adhibuit dando operā licitæ rei, vñ non imputatur, ut 50. di si duo. Ber.

b Graue scandalum] No. ergo ꝙ solū scandalum reddit hoīem irregularē, siue punit innocens ꝓpter scandalū. ſu. de cle. ægro. tua, & sup. de præb. cum teneamur.

[Glo. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Vel tanta] & ita aliud est infamia, quā scandalū, & plus importat graue scandalum, q̄ infamia, quia infamia tollitur, per purgationem, ut hic, sed ubi graue scandalum est, non indī purgatio, ut hic patet. Ar. contra. sup. de cohab. cle & mulie. tua. vbi ꝑ ꝙ scandalum indr̄ purgatio, non est contra, quia purgatio ad utrumque refertur Ber.

i EX litteris] Diuide ut sup. eo. di lectus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam monachus dū deponeret de cāpanili campanā quoddā lignum corruit, & quendā puerū occidit, q̄ritur q̄d iuris sit? R ñdet papa si monachus rē necessariā & utilē agebat, & in loco ꝑ quē non crederet aliquē transire, uel ibi esse, uel aliquem illud de cōsuetudine venire, qñ lignū mouebat, bñ poterit ad maiores ordines, præsertim in monasterio promoueri. Not. ꝙ homicidium casuale non imputatur alicui, si dat operem rei licitæ, & adhibet diligentiam quam debet.

Marginal notes: † Circūspexisset. † est † C. 3. eo. ti. in 3. comp. vide Syl. uerbo, homic. 2. qu. 30. & Cou. in cle. si furiosus, ī 2. p relectionis. §. uersi. Tertio eadē posterior pars. † vox, q̄d dā deest in antiqs codicib.

semiuiuū, in quo ꝑter modicū liuoris in frōte, nihil inueniri potuit læsionis. ¶ Nos aūt ab eodē quæsiuim[9] sacerdote, si priusq̄ iaceret perticā, circūspexisset[a] solicite, an esset aliqs circa currum, qui ꝙ diligenter circumspexit, † asseruit, sed ꝙ uidisset aliquem, denegauit. Ad te igitur remittentes eundem; Mādamus, quatenus si res ita se hēr, nisi cōtra eundē graue scandalum[b] sit exortū, uel tanta[c] laboret infamia, ꝙ deficiente accusatore oporteat eidē † canonicam purgationē indici, ipsum libere permittas exequi officium sacerdotis.

¶ Idem Bisuntin. archiepō.

¶ *Summatur etiam, ut supra eo. dilectus.*

CAP. XV.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, q̄dam monachus ad deponēdi de cāpanili cāpanā subseruiens: quia q̄d-dā liguū corruit ipso mouente, quēdā puerū oppſsit & occidit. ¶ Quo circa mādamus, quatenus si monachus[d] ipse rē necessariā agebat & utilē, & in loco, per quē aliquē trāsire[e] nō crederet, uel ibidem existere, vel ēt illuc de cōsuetudine uenire, qñ lignum mouisse dignoscit, satis poterat, præsertim[f] in monasterio, ad altiores ordines promoueri.

¶ Idem episcopo Paduano.

¶ *Summatur sup. eo. dilectus.*

CAP. XVI.

SIgnificasti † nobis, ꝙ cū F. clericus eqtaret, equus cui īsidebat, tā se, q̄ ipsū ꝓiecit in aq̄: vñ clericus ipsū grauiter calcarib. stimulauit: equus vero cū existeret bucca durus, ꝑter uolūtatē sessoris raptus in cursū, q̄dāt mulierē, q̄ obuiā habuit ex īꝓuiso[g] pedib. interfecit. Cūq; nos ab eodē clerico fecissemus inq̄ri, vtrū equitium prius sciuisset,[h] illud asseruit se ignorasse. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus si ita[i] est, ad cautelā[k] iniungas eidē pnīam cōpetentē:[l] qua peracta, non impedias, quo minus in susceptis minist ret ordinib. & ad maiores ualeat promoueri. ¶ Idem.

¶ *Non censetur homicida is, quo prohibente, & causam non dante, a cōsanguineis homicidium committitur.*

CAP. XVII.

PEtrus † diaconus, & monachus S. Ioannis

Marginal line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

ter calcarib stimulauit, equus vero (cū esset bucca durus) ꝑter uoluntatē sessoris raptus est in cursum, & q̄dam mulierē, q̄ obuiā habuit, interfecit, clericus ad papā accessit, & ipse fecit inquiri ab ipso, utrū equi vitiū prius sciret, & ille asseruit se ignorasse, mandat papa epō suo, quatenus si est ita, ad cautelā iniungat ei pnīam cōpetentem, qua peracta, nō impediat ipsum, quo minus in suscepto ordine ministret & ad maiores ualeat promoueri No. ꝙ q̄s tenetur probare ignorantiam suam. Item quandoque pœna inducitur ad cautelam.

g ¶ Improuiso] & sic non affuit occidendi uoluntas.

h Prius sciuisset] quia si sciret, non fuisset absq; culpa, cum sciret se non sufficere ad eius retentionem, ff. ad l. Aq uidem iuris, §. i. cum affectare quis que non dēat, in quo intelligit uel intelligere dēt infirmitatē suā aliis periculosam futurā, ut ibi dr̄. inst. eo. § impetu quoque uer. sed & si. & ſu. eo. dilectus ar. hic. n. leuissima culpa facit hominem irregularem, 1 sup. eo. continebat.

(Glo. seq. quærit, & soluit.)

[i] Si ita est.) Sed qualiter constabit de hoc? Quia forsitan solus erat ob defectū ꝓbationis per iurm̄ propriū faciet fidem, quia solū Deum habet ul torem. C. de reb. cr. l 2 & præcipue cū de conscia alicuius q̄ritur, statur iuro ipsius sup. de sent exc. si uero 2. & sup. de testa. pñtium, & su. de exce pastoralis, & su. q. matr. accu pos cū in tua, & 32 q. 2. si uerū esse, & præcipue si est bonæ famæ, ut ff de re mil. non oēs, §. a barbaris. Et super hoc poterit adiungere compurgatores 2 propter excellentiam ordinis, inf. de purg cau. ex tuarū. quia circa maiora cautius est agendum 7. q. ult. c. ult. & ff de Carb. edi. l. i. §. 2 & 42. di. quiescamus.

K ¶ Ad cautelam] inf eo significasti. propter ambiguū duplicitatis, 23. q 5. excommunicatorum. Sicut ad cautelam quandoque aliquis absoluitur, inf. de sen. excō. uenerabili. & sup de app. ad præsentiam. & sup. de testib. ueniens 2. in fi.

l ¶ Competentem] Arbitrio superioris. Et leuis debet esse, cum in culpa non fuerit.

PEtrus.) Primo facti narratio, Secundo prouisio. Secunda, ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Petrus diaconus & monachus dum olim esset

Marginal notes: † C. 4. eo. ti. in 3. cōp. vide citatos in ca. dilectus, ſu. eo. tit. † Alias ita, mulierē q̄dā obuiā habuit, q̄ ex īprouiso, & c. sed lectio, q̄ retinuimus planiorem. 1 Scdum lo. vñ dicebat Goff ꝙ si ab instructo & perito in eq tādo potuisset hoc ꝓuideri imputaretur ei inf. c. ul. I. A. † C. 1. e. ti. 4 cōp. vide Gōdissal. tr de irreg. ca de percussore, & late Cou. ar. in cle si furiosus, in 2. p relectio. §. 2. uersi. subsequ. 2 Non puto Hoit hoc necessariū, nisi laboret infamia, sup c & inf. ti lo. And.

d Si monachus) sim. inf. eo tua. nam rem necessariam agebat & utilem inf. eo. c. ult.

e Transire non crederet] Vel si credebat aliquem transire, uel ibi aliquē esse & aū casum clamauit, caue, caue, inf. e. c. ult. & 50. di. si duo, & ff ad l. Aq si putator. & inst. eo §. si putator. vbi ponit tenor uerborū, q̄ hic sunt, alias imputaretur. 50. di sæpe, in princ. quia non adhibuit diligentiā, q̄ debuit. sup. eo. ad audientiam.

f Præsertim] i. maxime; qm alibi posset sine dispensatione: quia sibi imputari non dēt: quia fortuitos casus, qui præuideri non pñt, non preuidit, inf. eo c. ult.

SIgnificasti.) Cōis diuisio, Secunda, ibi, ideoq; Abb.

CASVS. Quidā clericus cū equitaret, equus tam se q̄ ipsum proiecit in aquā, ꝑꝑ ꝙ clericus equum graui

esset in habitu sæculari, quoddam beneficium obtinet in ecclesia de Rigelo: abbas illius ecclesiæ ipsum eodem beneficio spoliauit, propter quod amici illius cōmoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & cæna facta dicebant, quod uolebant vindictam sumere de abbate, sed diaconus illis expresse inhibuit, ne abbatem occiderent, aut aliqd facerent, unde posset periculum suiordinis incurrere, ipsi nihilominus irruerūt in eū: & plagis impositis, post aliquot dies expirauit, monach⁹ iste domino papæ rem p ordinē explicauit, vñ mādat papa epō diæcesano quatenus si pmissa vera sunt; diaconus pdictus non solū in diaconatus officio poterit ministrare, sed ēt ad supiores ordines poterit pmoueri, nisi aliud canonicum impediat, præsertim si super hoc nō fuerit infamatus: cū sibi obesse no debeat quod contra prohibitionem ipsius expressam, eo causam uel occasionem non donante, fuit ab ipsius consanguineis attentatum. No. quod infamia respersus promoueri non potest. Item non est imputandum alicui quod contra prohibitionē eius expressam actū est, alioquin dolus alterius ei obesset, qui culpabilis non fuit. Item q cām vel occasionē damni dat, dānum dedisse videtur.

† Rigulo.

† aliquos

de Puna, sua nobis insinuatione mōstrauit, quod cū ipsum quondam in sæculari habitu in ecclesia[a] de Rigelo † bendficium obtinentem, abbas illius ecclesiæ eodem beneficio spoliasset, coguati & amici eius irati plurimum & cōmoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerūt, & cœna facta dicebant, quod vindictam volebant sumere de abbate: Inhibiti autem expresse ab eodem diacono, ne abbatem occiderent, aut aliquid sibi facerent, unde ordinis sui discrimen incurreret, & animæ detrimentum, nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto, qui post dies aliquot † expirauit, & infra. Quocirca mandamus, quatenus si præmissa noueris [a] veritate subnixa, sæpe dicto diacono, non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascēdere (si aliud canonicum non obstiterit) liberam cōcedas auctoritate Apostolica facultatem, præsertim[b] si super hoc non fuerit respersus infamia, cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem[c] eius expressam, eo causam uel occasionem[d] non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attentatum.

[Glo seq. quærit, & remittit.]

a ¶ Noueris veritate.] & qualiter poterit ei de hoc cōstare? Dic ut dixi. su. e. c. proxi, 1 & si infamatus esset, se expurget inf. de pur c ex tua, nisi graue scandalum esset, sup eo ex litteris, & inf. c. proxi. arg.

b ¶ Præsertim.] i dest. tantum, quia si esset infamatus, debet se purgare, vt dixi.

[Gl seq. reci. per q. quid si non prohibuisset. arg. pro & contra, & soluit.

c ¶ Cōtra prohibitionem] sic su. de sim. sicut 2. imo ēt si non prohibuisset, dum modo tamen non dedisset cōsiliū, nō tenetur, 1. q. 4. qa pſulatus, vbi est similis casus Nec de uoluntate dēt aliqs se purgare. Arg. cōtra in pced. c. qa platus, ibi, quod absq; sua uolūtate, & inf. c. px. C de fid. instr. l. vlt C. de his q ad eccl. cōfu. psenti circa prin quod uf potius consentire, quia si eo audiente, & non contradicente, & tecente talia dicebant, consentire præsumeretur, vnde imputaretur ei Vin.

d ¶ Cām vel occasionem.] nō intelligas istud ita large ne sit cōtra. 23 q 5. cū homo, & c. de occidendis, sed de cā vel occasione propinqua arg su. e. ad audiētiā, & c. de cætero. qa in ueritate pp eum fuit occisus. Bernar.

Et iui dicit quod per iuramenta putat Host. hoc p bari posse p testes. si qui fuerāt prohibition, psentes, & in de factū per illos qb. procantiotacta de tecti. ca. si. lo. 4.

ij Significasti nobis.] Istud c est multū allegabile, & ita cōiter solet summari: Quo ad legē pmotionis cēseatur irregularis & p homicida, q vulnerauit, licet non posset sciri an vulnus fuerit lethale, ex quo vulneratus ab aliis obiit Diuidit; In prima ponit cōsultatio. In secunda rñsio distinguens, ibi, Nos. Primū mēbrum prosequitur: ibi, Et quidem. Secundū: ibi, Qqod si Ab.

CASVS. Quidam maleficus intrauit ecclesiā, ut ornamēta altaris, & libros ecclesiasticos, & Eucharistiam asportaret: Leurentius psbyter eiusdem ecclesiæ canonicus regularis, accepto ligone maleficū illū percussit, sed si ad mortem fuerit ictus hnōi, penitus ignorauit: parochiani illius ecclesiæ videntes illū ornamēta ecclesiæ asportantē, accepits fustib. & gladijs interfecerunt eundē, presbyter iste de sua salute cogitās, cofessus est abbati suo prædicta, vnde abbas suo Papę supplicauit vt cum eo misericorditer agere dignaretē, dn papa in casu præmisso dicit distinguē dū, utrū constare possit, quod pfatus sacerdos nō inflixit mortalē pcussionem, de qua mortuus non fuisset, si aliorum vulnera nō fuissent subsequuta, & si ille percussor volūtatem non habuerit occidēdi, nec studio, consilio, vel mandato illius processerunt alij contra illum, & si hoc ita est, post pænitentiam ad cautelam iniunctam, in officio suo poterit ministrare, religionis fauore, & sine scandalo sacerdotale officiū potest exercere, cum regularis existat, cum de his sit ei credendum, qui non accusatur vel denunciatur, sed per seipsum consilium appetit salutare, quod si discerni non possit ex cuius ictu mortuus fuerit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos, & si homicida non sit, a sacerdotali debet officio abstinere, quia in hoc casu tutius est abstinere, quam celebrare, pro eo quod in abstinendo nullum, in celebrādo uero magnum periculum timeatur. Si uero sacerdos prius percussus ab illo malefico ut dicebatur, cum ligone illum repercussit in capite, licet vim vi repellere liceat, quia tamen id fieri debuit cum moderamine inculpatæ tutelæ, nō ad sumendam vindictam, sed ad repellendam iniuriam, non uidetur sacerdos ab homicidio excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod non solet leuem plagam inferre, etiam graue sit, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in quæ de modico ictu mortaliter quis solet ledi. Nota argum. quod voluntas imputatur in homicidio. Item consilio, mandato, studio committitur homicidium Item in pœnitentia cuilibet est credendum qa non est uerisimile, quod aliquis sit immemor suæ salutis Item pœnitentia iniungitur alicui ad cautelam. Item fauore religionis fit, quod alias non fieret. Item nihil cum scandalo est faciendum. Item in dubiis uia certior est tenenda. Item punitur quis sine culpa. Item vim vi repellere licet, sed cum moderamine inculpatę tutelæ. l cum æquali repulsione. Item uindicta non est sumenda sed iniuria propulsanda. Item rōne instrumēti, cum quo quis percutitur, & ratione partis, in qua quis percutitur, iudicatur homicidium.

¶ Idem abbati S. Trinitatis de Meldemberg. †

¶ Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab aliis fuerit extinctus, idem si non apparet an lethaliter, si etiam per-

† Mal. † Maceleō. † Malel roa.

cussus ab alijs obijt, & nō apparet ex cuius vulnere decesserit, idem est si percusserit nō lethaliter, si animum occidēdi habuit & ex aliorum vulneribus percussus expirauit, h.d notabiliter. Abbas.

CAP. XVIII.

ij Significasti †nobis, quod cū quidam maleficus ingressus ecclesiam, Eucharistiam cum altarium ornamentis & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset, L. presbyter ecclesiæ canonicus regularis, præfatum iniquitatis filiū, fossorio arrepto percussit, sed si ad mortem fuit ictus hmōi, tu & ipse penitus ignoratis, quē parochiani ecclesiæ uidentes, ornamenta ecclesiæ asportantē, arreptis gladiis & fustib. in eodē loco protinus occiderunt, & infra. ¶Nos in pmisso casu credimus distinguendum, utrū constare possit, quod præfatus sacerdos non inflixit† percussionem lethalē, de qua, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minime interiisset, & si percussor uoluntatē non habuerit a occidendi, neque ipsius studio,[b] consilio, uel mandato [c] processerint alij contra illum. ¶ Et quidem si hoc ita se hēt, (quod forsan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio ab eodē inflicta tam modica & tā leuis, in ea parte corporis in qua quis de leui percuti nō solet ad mortem, vt peritorū iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis) cum de cæteris credēdū [d] sit ipsi, qui non accusatur uel denūciatur ab aliquo, sed per seipsum cōsilium appetit salutare, post penitentiam ad cautelam iniūctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maxime religionis accedēte fauore, cum sit canonicus regularis, & sine omni scādalo possit sacerdotale officium celebrare.

¶ Quod si discerni [e] non possit, ex cuius ictu † percussus interiit, in hoc dubio [f] tamquam homicida dēt haberi sacerdos, & si forte homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere debet; cum in hoc casu cessare sit tutius, quā temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo uero magnum periculum timeatur, & j.

¶Si uero (quemadmodū perhibetur) sacerdos iste, prius ab illo percussus fa[illegible] cum li[illegible] gone in capite repercussit quamuis uim ui repellere, [g] omnes leges & omnia iura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine † inculpatę tutelæ [h] nō ad sumendam uindictam, sed ad iniuriā propulsandam, non uidetur idem sacerdos a pena homicidii penitus excusari, tum ratione instrumenti, cū quo ipse † percussit, quod cum graue sit, non solet leuem plagam inferre, tū ratione partis, ī qua [illegible] ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

¶Idem.†

¶Religiosus chirurgiam exercens si ex ea mors sequitur irregularis est, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis, sed cum

a ¶Habuerit.] arg. quod volūtas imputatur in homicidio, licet ex suo vulnere mortuus non fuerit, arg 1. q 4. quia prelatus.
b ¶ Studio.] id est, suggestione, vel adhortatione, su. e. sicut §. qui vero eadē inf. de exces. pla. ex lrīs B.
c ¶Cōsilio vel mandato.] de hoc dictum est supra eod. sicut.
d ¶Credendū sit.] ar. quod in iudicio aīæ cuilibet est credendum, qa non est verisimile quod sit immemor suæ salutis q. 7. sancimus.
[Gl. seq. alle. cōcor. ponit diuersitatē inter legem, & canonē.
e ¶ Quod si discerni.] eādē distinctionē ponit lex. ff ad l. Aquiliā Mela § sed si plus, vnde hoc sum ptū fuit. sed in hoc est diuersitas, quod si unus primo percussit, & alter postea occiderit, primus nō tenet nisi de vulnerato, secūdus [illegible] tanq de occiso, ff. e. huic scripturæ, §. r. & l. itē Mela §. Celsus, secus ſm canones hic, & 23. q vlt. c. vlt.
f ¶ In hoc dubio.] in dubiis enim iam debemus eligere tutiorē, ut hic dr, & īf de reg. iu. c. 2. & infra eo c. pe. & sup eo ad audientiam, [illegible] de hoc.
g ¶ Vim vi repellere.] īt. de sen. exc. si vero. 1 dis. ius naturale, ff. d vi & vi ar. l i §. vim vi, ff. ad l. Aqui. scientiam, § qui cū aliter.
[Gl. seq alleg. 4. concor. & litterā exponit. Scdo alle. 7. contraria. Tertio [illegible] pro prima parte [illegible] cō currant. Quarto ponit distinctionē. Ale. & Ioan.
h ¶Moderamine inculpatæ tutelæ.] C. vnde vi l. 1 & inf de sēt. excō. et fame § ult. tamē si defendēs ex proposito, non excedat modū, nō tenetur 23. q. 3 non inferēda, & ff ad l Aqui. si ex plagis §. tabernari⁹ nec dr̄ excōicatus qui excedendo modum nec ex proposito, repercussit clericum, arg. sup. de restitut spol olim 1. ī fi & inf. de sen ex cō. perpendimus arg. cōtra quod nō liceat vim vi repellere. 46. dis. sedi tionarios. 23. q. 1. c. 2. & q. 3. §. 1. & sup. e. ca suscepimus & 23. q. 4 inter querelas, & C. de episcop. & cler. si quis in hoc genus. Ad hoc dicas quod vim vi repellere licet, ut hic dicit, & in cōcor. primis, tn̄ qdam con sideranda sunt in repulsione tali vt incōtinēti fiat, & nō ex interuallo, ff de vi & vi ar. idē est. §. cū igitur qui & inf. de sent ex cōe. [illegible] si vero ltē si cā defensionis. & nō vlciscendi. ut ff. ad le gē Aq. [illegible]. §. vlt. & 23. q 1. qd culpat cum moderamine inculpatæ tutelæ, tū si quis modū excedat, & nō ex proposito, nō tenetur, vt d[illegible] ī pdictis concord. Ala. Io distinguūt, an fiat vis personæ, an reb. Si personæ, tū aut q fit vis illata, repellenda est, & si aliqs vim factam repellat, potius psumi debeat, quod defendendi, non vlciscēdi cā hoc fiat, dūmodo in ipso negotio fiat, ff ad l. Aquil. si ex plagis, §. tabernarius, & hoc si primus percussor denuo volebat peutere, alioqn si nolebat ipsū repeutere, & alter pcussit, pot[illegible] dr̄ esse vindicta, [illegible] repulsio iniuriæ, & hoc æquū uidetur Seruatur. n. mode ramē, si illud [illegible] fiat, quo omisso uiolētia repelli nō possēt. Si ergo uiolentum interficis, sic quod periculum mortis ab eo uitare nō poteris, eum sine pena [illegible] ad leg Aquil. l. 4 C. ad l. Co de sic l. 2. & 3 ar. §. eo c. 2. Si aūt uis in fert rebus, licitū est repellere illatam vim incontinenti, & inferendā. uel q̄ citius sciuerit & poterit collectis amicis, ff de acq. pos. quod meo, § vlt. & l clā possidere, §. q ad nundinas, & su. de resti. spo olim Iniuriam

† Ca. 2. e. ti. ti. i 4 comp. Et de materia & intellectu huius decretal s latis sime Couar. in cle si furiosus, de homicid. in 2. p. relectionis §. . ver sed primo hac eadē rōne, & Anto Gomez. to 3. variar. resolut. c 3. de homicidio, nu. 36 adde oīno cōc. Tri ses. 14 de reforma c. 7.

† inflixerit.

† Præter c[illegible] tos initio [illegible] cretalis, [illegible] de Iuliū [illegible] rū li 5. se[illegible] §. homic[illegible] ver. A[illegible] est defens[illegible]

† De arti[illegible] ius te[illegible] glossę [illegible] moderam[illegible] ne ĩculp[illegible] tutelæ [illegible] plene [illegible] Tho [illegible] Caie. 2. [illegible] 64. ar [illegible] Sotū [illegible] iust. & [illegible] q [illegible] ar. [illegible] doctor. [illegible] ut vim, [illegible] iust. & i[illegible]
† ipsum

† In co[illegible] Barba[illegible] idē [illegible] ceū.

iutiam vero iam illatam personæ ex interuallo repellere, non licet, quia sic esset vindicta: & ita intelliguntur contraria hic signata.

TVa nos.] Diuiditur, quia duo sunt quæsita: Secundum ibi. Ad vltimum. Et quælibet pars potest subdiuidi in consultationem & responsionē, quæ patent in littera. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam monachus, credens se quādam mulierem a gutturis tumore liberare, tumorem illum aperuit, præcipiens illi mulieri, ne vento se exponeret vllo modo, ne forte si ventus subintraret cām mortis inferret: sed mulier contempto eius mandato dum messes colligeret, vento se exposuit incaute; & sic per aperitionē gutturis sanguis multus effluxit, & sic mulier diem clausit extremum: quæsitum fuit, quid de isto monacho sit agendum? R. dēt papa, quod licet ipse monachus multum deliquerit alienum officium vsurpādo, quod non conueniebat, si tñ causa pietatis hoc fecit, & peritus erat in exercitio chyrurgiæ, & adhibuit diligentiam, quā debuit, ex eo quod per culpam mulieris contra illius consiliū hoc ei contigit, non est repellendus, quin post satisfactionem cōdignam misericorditer agi possit, vt valeat celebrare diuina, alioquin interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

† Cap. 3. eo. tit in 4. cōpil. De materia, & intellectu Mart. Naua. in Manuali confessariorum. c. 23. titu. de quinta spē irregularitatis Syluester verbo, homicidium. 2. q. 12. & Coua. in Clemen. si furiosus in 2. par. relectionis. §. 4.

ADVLTIMVM. Alia quæstio facta fuit dño papæ, & ecclesiæ: Quidam scholaris timens, ne latrones essent in domo, surrexit de lecto, & inuenit ibi furem qui scholarē vulnerauit. & recessit: mane facto, scholares quæsierunt eundem latronem, & inuentus est vulneratus, & traditur potestati coram quo asseruit, quod prædicta nullatenus perpetrasset: potestas ad scholarem illum nuncios misit, vt diceret quicquid sciret de fure illo, vel traderet intersignia: qui cultrum, quem ipsi latroni abstulit, & sotulares, quos ibi dimiserat, nunciis tradit: nil amplius de ipso facto se

† Dictio multum, deest in manuscriptis exēplaribus.

eo post satisfactionem misericorditer dispēsari potest. h. d. vsque ad §. Ad vltimum.

CAP. XIX.

TVa† nos duxit fraternitas cōsulēdo, & infra. ¶ Quæsiuisti qd sit de quodam monacho sentiēdum, qui credens se quandam mulierem a gutturis tumore curare, vt chirurgicus cum ferro tumorē illum aperuit, & cum tumor aliquantulū resedisset, ipse mulieri præcepit ne se vento exponeret vllo modo, ne forte ventus subintrās gutturis aptionē, sibi cām mortis inferret; sed mulier (eius mandato contēpto) dum messes colligeret, vēto se exposuit incaute, & sic p apertionē gutturis sāguis multus effluxit, & mulier diem vltimum sic finiuit, utrum uidelicet cum prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere?

¶ Nos igitur fraternitati tuę respondemus, quod licet ipse monachus multum † deliquerit alienum officium vsurpādo, quod sibi minime cōgruebat,[a] si tamen causa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chyrurgię, oēmq; studuit, quā debuit, diligentiam[b] adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris cōtra consilium eius accidit, adeo † reprobandus, quòd non post satisfactionem[c] condignā cum eo misericorditer agi possit, ut diuina valeat celebrare: alioquin[d] † interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

† In codice Barba. ita adeo reprobādus, q n post satisfactionē condignā cū eo misericorditer agi possit, &c.

† Alias ita, alioquin interdicta est ei, &c.

¶ Qui iudici sæculari dedit intersignia furis a quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille post modum occidatur. Abbas.

¶ Ad vltimū † fuit ex parte tua propositum, quod quidā scholaris metuens, ne latrones in hospitio essent, de strato cōsurgens, reperit ibi furem, qui nō solum ipsum scholarem prostrauit ad terram, sed pœne ad mortem vulnerauit eundem, & infra.

† De materia huius §. vide Syluest. verbo homicidiū, 1. q. 4. & 5. & Couar in cle. si furiosus, in 2. par. relectionis, §. 5.

¶ Mane itaque scholares latronem quæsiuerūt eundem; quem vulneratū inuentum, Potestati Vincentiæ † tradiderunt, corā quo constanter negauit, ꝙ pręmissa minime perpetrauit, unde prefatus Potestas ad eundem scholarem nūcios destinauit, ut exponeret si qua sciret de fure prędicto, uel traderet intersignia, † q. cultrum, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus au

† Vicentiæ.

† intersigna.

intromittens: potestas his receptis latronem ipsum apparitorib. suis tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt: latro ira & dolore cōmotus, nec cibū sumere voluit, nec potum, & sic mortuus est: quæritur vtrum scholaris ille possit ad sacros ordines promoueri? Rndet papa, quod si præfatus scholaris alias dignus est, propter prædictum euentum a sacris ordinibus non est prohibendus. No. quod nullus debet vsurpare officiū, ꝙ ad ipsum non pertinet. Item qui diligentiam adhibet in factis suis, licet aliquid sinistrum eueniat, ei non est imputandum. Item qui non est in culpa, non est ab ordinibus prohibendus.

a ¶ Congruebat.] supra, ne cler. vel mona. ca. 3. & c. sententiam sanguinis. vnde in culpa fuit alienum officium vsurpando. ff. de reg. iur. culpa est.

b ¶ Diligentiam.] qa si per imperitiam accidisset, ei imputaretur. inst. ad le. Aqui. §. imperitia quoque. sed euentus mortalitatis non imputatur medico. ff. de off. psi. illicitas, §. sicuti prætextu humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innoxiū esse non debet, vt ibi dicitur simile s. de æta. & quali. ad aures.

ADDITIO. Vnde versus.

Non est in medico semper releuetur vt æger.

c ¶ Post satisfactionem.] ex hoc patet, ꝙ fuit in culpa, & ex eo quod sequitur misericorditer alienum officium usurpando, & sic quñque imputatur alicui aliqd delictum, tñ ea q̄ sequuntur ex eo, non imputantur. 15 q. 1. inebriauerunt Loth. Culpa .n. mulieri: huic imputari non debet, quę contigit contra consilium ipsius. sim. 50. di. sæpe.

d ¶ Alioquin.] id est, si non erat peritus, & si non adhibuisset diligentiam, quam debuit: aut ex cupiditate fecit. Bernar.

[Glo. seq obiicit, alleg 4. & soluit dupliciter.]

diretur, nunciis tradidit [a] memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus inter signis, † latronem ipsum apparitorib. suis tradidit puniendum, [b] qui sibi amputauerût: Latro vero ira & dolore commotus, nec potû sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatus. Vnde per nostrû oraculum postulas edoceri: vtrum præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri?

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter rñdemus, qđ si præfatus scholaris dignis meritis adiuuatur, propter præscriptû euentum, a susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

¶ Idem Priori & fratrib. Cartusieñ.

¶ Qui dat causam abortioni homicida est si conceptû erat viuificatum animal rationale, alias secus.

CAP. XX.

Sicut † ex litterarum vestrarum tenere accepimus, cum quidam presbyter vestri ordinis, q. prius fuerat niger monachus q̃dam mulierem prægnante, cû quia contraxerat cû suetudinem inhonestam, & quæ asserebat se côcepisse ex eo † per zonâ arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, qđ occasione huiusmodi † abortiuit: propter quod idê presbyter proborum virorum vsus côsilio, seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum: & infra.

¶ Nos vero deuotioni vestræ insinuatione præsentium respondemus, quod si nondû erat viuificatus [c] conceptus, ministrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abstinere.

¶ Idem S. episcopo.

¶ Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico si iudex in laicum exercet vindictam sanguinis.

CAP. XXI.

Postulasti, † & infra. ¶ Quæsiuisti præterea, vtrum contra quoldâ côtempta excommunicationis sententia debitas ecclesiis decimas subtrahêtes, tibi regiam implorare liceat potestatem, cû ad solutionem ipsarum vix absque sâguinis effusione valeant coarctari? Ad † qđ respondemus, q si te huiusmodi querimoniâ simpliciter deponente, (rex cui ad bonorû laudem, [d] vindictam uero malorum gladius est commissus) in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatê, eorum erit duritiæ (aut † malitiæ) imputandum. [e]

a ¶ Nunciis tradidit] Sed vr, quod ille scholaris potius tacere debuisset 22. q 2 ne quis. Item nonne dictû eius est occasio mortis illius 23 q. 5. vnum solum. in fin. & ini. de excep. præla ex litteris. Item promouendus abstinere debet ab omni eo, per quod possit ad effusionem sanguinis perueniri 40. dist. clericum qui. Item ille quasi testis inductus fuit, quod non licet clerico in causa sanguinis. 11 q 1 testimonium. & supine cleri vel monachi iniam. Ad hoc dico, q non fuit inductus tanq̃ testis, quia nec ad præsentiâ iudicis accessit, quod fit in crîalib in Auth de testib. §. qm in fi. col. 7. Cum e go ille hoc præcepto, nec côsilio, nec defensione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, non debet ab omnib. impediri, quibus modis homicidiû committitur, & imputatur, vt dictum est sup eo. sicut dignum. & præterea ille seipsum occidit.

b ¶ Tradidit puniendum.] ñ per istud nô fuit conuictus de furto: non enim eo ipso est fur qui animo furandi domum intrauit. ff. de furt vulgaris. § qui furtum.

Sicut] Communis diuisio, consultatio, & responsio: Secunda ibi, Nos vero. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus Cartusieñ. ordinis quandam mulierem asserentem se concepisse ex eo, traxit per zonam quasi ludens cum ea ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod huiusmodi occasione fecit abortum: propter q dictus sacerdos de consilio quorundam, ab altaris ministerio se suspendit quæsitum fuit, quid esset de eo agendum? Respondet papa, quod si non erat viuificatus conceptus, poterit ministrare; alioquin debet ab altaris ministerio abstinere. No quod antequam côceptus sit animatus, non dicitur committi homicidium per abortum.

[Glo. seq. inducit duo similia alle. in contrariû duo iura. primum soluit secundum remittit.]

c ¶ Viuificatus.] sic 32 q 2. quod vero & c. Moyses: qđ pro vtraque parte potest induci. ar contra 2. q 5. consuluisti. & sup. eo. si aliquis. c. illud, consuluisti, intelligit quando puerperum iam erat animatum, & c. Moyses & c illud, si aliquis, sup. eodem ibi exponitur istud, & capitulo, quod vero intelligit quando nondum habet animam. Similiter distinguit lex ff. de pœnis, si quis aliquid, §, qui abortionis, tñ licet nô teneatur lege canonica, vt hic patet, nec lege Mosaica, tñ tenetur lege Cornelia de sica. ff ad leg. Corn. de sica. si mulierem. & êt legem Aquil. vt ff. ad leg. Aquil. si seruus. § si mulier. De eo q procurat. venena steri litatis, dictû est sup. eo. si aliquis, vbi etiâ de hoc.

Postulasti.] Consulatio, & responsio. Secunda: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam (quia decimas debitas ecclesiis non soluebant) excommuni cati fuerunt, ipsi excommunicatione cô tempta, decimas soluere non curabant: quæsiuit Episcopus, vtrum licitum esset illi potestatem regiâ implorare, cum ad solutionem ipsarum absque sanguinis effusione vix possint côpelli? Respôdet quod si de huiusmodi querimonia simpliciter deponat apud regem, & ipse in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatê, eorum erit duritiæ imputandum. Not. quod si clericus simpliciter conqueratur de laico coram Potestate sæculari si propter inobedientiam ipsius ipsum durius puniat, quam natura quærimoniæ requirat, clerico non imputatur. Item gladius est commissus regi ad vindictâ malorum, laude vero bonorum.

d ¶ Bonorum laude] sup. de maio. & obe. solitæ.

[Glo. sequens rec. per q. & solu. contra alle. 4 iura.

e ¶ Imputandum] Nota, quod clericus potest agere ciuiliter contra laicu cora suo iudice de crimine, adhoc vt sit in perpetuû carcerê, detrudendus vel vt puniatur pecunialiter, 22. q 5 non vos ad si & arg sup. de iu iu. ita quorundam, & si iudex sæcularis per talem quærelam durius

† Intersignis.

† Cartusiæ, Cartusieñ. ordinis in codice Barbaræ.

† Ca. 4 e ti. in 4 compi. vide Anton. Gom to. 3. var. resol. c. 3 nu 32. Alber. Trott. tit. de perfecto cleri co cap 14 & Con. in Cle. si furiosus de homic. p 2. 1 lectionis. § 3.

† Alias ab eo.

† huius.

† Præter Ananiam alios D... hic, vide ... uest. ve... 5. & C... in d. C... si furio... homic. i... par. rel... nis, q. 5.

† Alias Ad quod rñdemus Rom. c...

† Hæc verba ...

durius puniat, quia ille nõ vult aliter obedire iudici, vt hic dicit, nõ imputatur clerico 23. q. 3 Maximianus. & q. 5. non vos ad fi & c relegantes ad fi ff. de bon. lib. qui cum maior. §. 1. versic si tamen, & art. ff. de euict. si per imprudentiam, & ar. sup. e. c. tua nos, & absit, ut ea quæ pp bonum facimus, nobis imputentur, si præter voluntatem nostram cuiquã malum cõtingat. 23. q. 5 de occidẽdis alioquin Paulus in effusione sanguinis, suũ crimẽ agnosceret, ut ibi dicitur, quod nefas esset dicere, vt ibi Arg. contra 25. q. 5. c. 2. vnum solum, in fine. de pœn. dist. 1. periculose, & inf. de ex cess. præla. ex litteris.

ADDITIO. Hodie dicendum est, ut habetur in c. 2. e. tit. lib. 6. vt præmittatur protestatio. Abbas.

Exhibita.] In prima parte ponitur petitio: in secũda exhibitio: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus I. nomine, cum esset in puerili ætate constitutus, & cũ quibusdam alijs pueris luderet, & insequeretur vnum ex illis, lapidem post illum ꝓiecit non animo lædendi, sed timorẽ incutiendi, qui lapide proiecto non fuit tactus, sed cadens ad alium lapidem, caput læsit, & tamẽ propter imperitiam medici, tum propter patris incuriam qui laboribus ipsum exponit, expirauit dictus I. veniam postolauit a patre illius, vt mitigaretur dolor ipsius: propter quod episcopus illũ a sacris ordinibus repellebat, q̃uis pater defuncti laborans in extremis cõfessus fuerit epo, ꝙ nihil dictus clericus in mortẽ filii sui cõmisisset: vnde petebat clericus ille a papa ut cum læsam consciam de morte illius nõ hr̃et, cum eo misericorditer agere dignaretur, vnde mandat quatenus si constiterit ita esse, a sacris ordinib. propter hoc nullatenus repellatur. Not. ꝙ ætas excusat a delicto. Item si percussus ab alio culpa sua in maiorem infirmitatem inciderit, non tenetur percussor.

a ¶ In puerili] Vñ bñficio talis ætatis excusatus vr̃ de cote. d. 4. eos & if. de sẽt. exc. c. 1. qa illa ętas ignorat ꝙ videat, C. de fal. mo. l. 1. in fi. ff. q. & a qb. pupillus.

b ¶ Ludẽs.] ꝙ ei licebat, qa lusit & Isaac, vt dictũ est, s̃. c. later & pueris permissũ est ludere. 1. q. c. Spũs sanctus. § ecce, qñ erat tñ doli capax, ꝙ patet ex eo ꝙ dr̃, non aĩo lædendi, alias nihil esset, qa talis furioso comparatẽ; 15. q. 1. illud & ff. de acq pos. l. 1 §. 1. Doli capax dicitur q̃ est ꝓximus pubertati, vt ff. de reg. iu. pupillũ.

c ¶ Non animo.] ex hoc probatur ꝙ erat doli capax, nec tñ in culpa pp hoc esse videtur. qa nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit, sup. e. dilectus & c. significasti 1. quia voluntas in maleficijs spectatur, nõ exitus, ff. ad leg. Corn. de sica. diuus, & C e. tit. l. 1 & s̃. de sent. excommu. cũ voluntate, secundum talem legem promotionis videtur ꝙ opus potius spectetur, non exitus. 15. q. 1. sigs 1. õ. iratus.

d ¶ Timorem incutiẽdi ꝓiecit.] In hoc uidetur culpa, nã ludus noxius in culpa est ff. ad l. Aq. nã ludus, & ar. sup. de præsum. c. 1. Vnde versus.

Non lusisse pudet, sed non incidere ludum

[Glo. seq. reci. per obiec.

e ¶ Corruens.] ipse puer qui fugiebat pp timorẽ illi⁹ vñ culpã cõmisisse uidetur, ex eo ꝙ dedit occasionẽ quare damnũ dedisse vr̃, vt ff. ad l. Aq. q. occidit. § pe s̃. e. decętero & c. ꝑsbyterũ, sed excusatur pp imperitiã medicantis, & pp incuriã patris, ar sup. e. tua, & pp ætatẽ: qa cã multũ fuit remota.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem]

f ¶ Postulauit a nobis] Per hoc videbatẽ culpabilis, sed nõ est verũ, qa hoc fecit ex benignitate & humilitate, vñ eps non debuit ipsum pp hoc repellere, maxime cum pater defuncti hoc iurasset & quia ea sunt in nostris officiis gratiora, quæ cũ liceret nobis nõ ĩpẽdere, cã tñ dilectionis impendimus. 28. q. 1. iã nũc.

[Gl. seq arg. & tenet contrarium.]

g Misericorditer.] Ar. ꝙ hæc decre. cõtineat dispẽsationẽ, sed nõ credo, nã q̃cq̃d facit Eccles. totũ est misericordia & ueritas, qa ubi iustitia obseruat, misericordia adhibet. 45 di. disciplina, ꝙ patet ex rñsione. Ber.

Ioannes.] Prima pars narrat factum: Secunda diffinit; ibi, Nos igitur, Abb.

CASVS. Sacerdos iste dũ pulsaret cãpanã, vt populus fidelis ad diuina officia conueniret, cãpana cecidit, & occidit quẽdã puerũ corã ipso; vnde ipse hoc dño Papæ humiliter intimauit; Papa cõsiderãs, ꝙ dictus sacerdos dabat operã licitę rei, nõ dẽt sibi imputari si casus oẽs fortuitos non prudit, vñ mandat, quatenus si cõstiterit ita eẽ, dictus sacerdos libere suũ officiũ exequat̃. No ꝙ de casu fortuito nullus tenet̃, cũ prędideri non possit.

h ¶ Signo.] dist. ius militare. & s̃. de off. custo. c 1. & 2.

i ¶ Rei licitę] s̃. eo ex litteris. & inf. eo. c. ult. Bern.

K ¶ Fortuitos.] infr. eo cap. vlt ubi de hoc.

† Eboric. † Ebreic.

† vide Tabiẽ sẽ uerbo, irregularitas, §. 4. Syl. verbo, homicidiũ, 2. q. 20. & de intellectu Coua. in Cle. si furiosus in 2. p. relectionis, §. 4 nu. 6.

† Eo ꝓiecto in recẽtioribus contra ueterum fidem.

3 De materia hui⁹ glos̃ vide Ita quod trac. de pœnis tẽperan. aut remittẽdis ca. 7.

† vide pa lijs hic Ioan. de Anania, & citatos sup. e. ti. in c. ex litteris. il 2.

¶ Honorius iii. episcopo Eboraceñ. †

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei, qui non occidit nec fuit in culpa, etiam si ad cautelam veniam postulauerit.*

CAP. XXII.

Exhib. ta† nobis I. clerici confessio patefecit, quod cum in puerili [a] esset cõstitutus ætate, cũ quibusdã coætaneis suis ludens, [b] & insequens vnum ex illis, lapidem post eum non animo [c] lædendi, sed timorem incutiendi proiecit; [d] qui licet† ex proiecto lapide percussus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, [e] & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui laboribus & sudoribus ipsum exposuit, expirauit. Quia vero dictus clericus, ut mitigaretur dolor patris defuncti, veniã super hoc postulauit ab ipso, tu eum a sacrorũ ordinem susceptione repellis; quamquã idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & presbytero, cui suam aperuit conscientiam, confessus fuerit, & præstito firmauerit iuramento, nihil ipsum in morte filii sui (prout sibi constiterat) commisisse, Quare idem clericus postulauit [f] a nobis, ut cum de illius obitu lęsam non habeat conscientiam, dignaremur agere misericorditer [g] cum eodem.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si constiterit ita esse, ipsum propter hoc a receptione sacrorum ordinum non repellas.

¶ Idem episcopo & capitulo Veneteñ.

¶ *Homicidium casuale nõ imputatur ei qui dedit operã rei licitæ, nec fuit in culpa.*

CAP. XXIII.

Ioannes† sacerdos humili nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cum pulsaret campanas, ut signo [h] dato conueniret populus fidelium ad diuina, cadens tintinnapulum, percussit quẽdam puerũ coram eo, qui (cũ vulnus esset mortale) decessit. ¶ Nos igitur attẽdentes, ꝙ dicto sacerdoti, qui dabat operã rei licitę, [i] nihil potuit ĩputari si casus oẽs fortuitos [k]

a ¶ Permittatis.] de iure cõi. Absit.n. ꝙ ea quæ propter bonum facinus, nobis imputentur si præter voluntatem nostram alicui quicquam mali contingat. 23. q 5. de occidendis. Ber.

PEtitio.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Sarraceni inuaserunt quoddam castrum, in quo Pelagius p̄sbyter morabatur, tandem Christiani tam laici quã clerici exiuerunt contra illos: & inuicem confligẽtes hinc & inde multi occisi sunt uel fuerunt, vñ cũ sacerdos iste aliquos percussisset, timebat ne irregularitatẽ incurrisset, pp hoc exposuit hoc domino papæ, & ipse mandat eidem, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu ipsum consciẽtia sua remordet, ministerio altaris abstineat reuerenter, cum in hoc casu tutius sit abstinere q̃ temere celebrare. Nota, ꝙ clerici pugnare non dẽnt ẽt contra Sarracenos. Itẽ in dubiis uita tutior eligenda est.

b ¶ Remordet] scilicet quod aliquem interfecerit, licet enim clerici & alios possint hortari ad pugnam in iusto bello contra hostes, quale fuit istud: ut 23. q vlt igitur hortatu. omni timore. Et pridem, & q. 2. dñs, & 53 d. Hadrianus. in propria tamẽ persona pugnare non possunt, ut 23. q. vltima, quicunque, & ca. clerici. & 50. dist. clericum qnis & cap de his clericis, quia eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandũ, ut sup. de uoto. ex multa ad finẽ.

c ¶ In huiusmodi dubio] sic su. e. significasti. & c. ad audientiã. vbi de hoc. sim. inf de cleri excõ. mi. illud. Et sanctius est in hac uita Domino sub inferiori habitu famulari, quã alta indebite appetendo damnabiliter ministrare. 50. dist. in de his in fi. & sup. de temp. ordi. a dau res.

† Alias p. p̄sbytero.

† vide B. Th. super gl. huius c. citatũ, & S. Ant. 3. p ti. 28. ca. 2. §. 6. Syl. verbo, homicidiu. 3. q 6 & Cou in Clẽ. furiosus i 2. p. relectionis §. 3.

De materia huius gl. uide oĩno B. Tho. & ibi Cai. 2. q. 40. ar. 3 & q. 64. ar 4 vñ intelliges q̃tum liceat clerici in bello. adde plenissime p Tabiẽ sem verbo, irregularitas 3. §. 20.

† Alias, & ita inuicem, &c.

non prẹuidit; Discretioni uestræ mandamus, quatenus si constiterit ita esse, dictum sacerdotem, sacerdotale officiũ exequi permittatis.[a]

¶ Idem pelagio † presbytero.

¶ *Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei catholicæ si quem quam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia, in ministerio altaris abstinere debet.*

CAP. XXIIII.

PEtitio † tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicæ Crucis ac blasphemi nominis Christiani, castrum quoddam in quo morabaris grauiter inuasissent, exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quam laicis contra eos, ac † inuicem confligentibus, hinc inde occisi quamplurimi extiterũt; Vnde cum pro eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse; Mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscientia remordet,[b] ministerio altaris abstineas reuerenter: cum sit consultius in huiusmodi dubio [c] abstinere, quam temere celebrare.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Idem dicit quod c. Ioannes, supra eodem, & tantum ponit diuersitatem in facto.*

QVidam.] CASVS. Quidam p̄sbyter euocauit quendã i adiutoriũ ad ædificatione ecclesię, & dũ p̄sbyter quoddam lignũ dissolueret, ille hõ cũ ligno ruit in terrã, & mortuus fuit: dubitabatur an illi p̄sbytero esset hoc imputandum. significatũ fuit hoc dño papæ: ipse uero cõsiderans. ꝙ sacerdos dabat operã licitæ rei, & ẽt adhibuit diligentiam, q̃ debuit adhibere, circunstantib. p̄monitis ita alta voce, ꝙ intelligere potuerũt; Rñdet, ꝙ p p hãc cãm vel q a oẽs casus fortuitos nõ p̄uidit, q p̄uideri nõ possunt, nõ dẽt idẽ quo ad offic. vel beneficiũ impediri. No. ꝙ casus fortuitos nemo p̄t p̄uidere; & iõ iste p̄sbyter non tenet de homicidio.

QVidã † (vt asseris) ad ædificationẽ Ecclesiæ in adiutoriũ a presbytero euocatus, ruens cum laqueari, ꝙ idem presbyter soluere nitebatur, hac occasione, reb. est humanis exemptus, & infra. Attendentes igitur, quod sacerdos ipse dabat operã licitæ rei:[d] studuit etiam, quam debuit diligentiam adhibere, circũstantibus, nqibus periculum imminebat, ita tẽpestiue & alta voce p̄monitis,[c] ꝙ & intelligere, & fugere potuerunt. Inquisitioni tuę taliter respõdemus, quod ob hãc causam, vel quia oẽs casus fortuitos (qui prẹuideri nõ possunt[f]) forsitan nõ prẹuidit, non dẽt quo ad officium, uel beneficium impediri.

d ¶ Licitę rei.] sic sup. eo. c. ex litteris, ubi similis casus ponitur: & sup. eo Ioan.

e ¶ Præmonitis.] dicendo, caue, caue 50. dist. si duo. vnde si in curia illius mortuus est, huic qui ipsum monuit, non imputatur, 50 dis sæpe ad fi.

f ¶ Præuideri nõ possunt.] Fortuitos. n. casus nullũ hominũ cõsiliũ præuidere p̄t, ff. de admi. rd. ad ei. pti. l. 2. §. si eo tpe. quare nemini sunt imputã di. ff ñ & a quib. mali. non fi. Iulianus. Casus. n fortuiti non imputanẽ, nisi culpa q s incidat in casum, uel pacto vel mora pręcedentib casũ. su. de cõmo. c. vni. & su. de depo. bona fides, ubi de hoc quia nemo tenet diuinare, sup vt eccl. bene, ut nostrum, ff. ad l Aquil. si putatoe & ff. mã. si fideiussor §. si cũ d bitor, et Paulus spũ Dei plenus diuinare nõ potuit. 22, q 2. B. Ber.

† Pręter Doc. hic uide citatos in ca. ex litteris, li 2. sup. eo. ti.

TITVLVS XIII.

De torneamentis.

¶ Ex concilio Lateraneñ. †

¶ *Torneamenta fieri non debent, & vulnerato in eis conceditur pœnitentia, sed si moritur, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accessit animo pugnãdi, secus si accessit alia causa, ut puta, ut debita sibi exigeret, hoc dicit cum cap. seq.*

CAP. I.

FElicis † memoriæ Inn. & Eugenii prædecessorum nostrorum uestigiis inhæren-

DE TORNEAMENTIS.

¶ Viso de homicidio in gñe & in spẽ videdũ restat de quibusdã actib. per quos licet qñque, non sp tñ deuenitur ad homicidiũ, iõ subiicit hanc rubricam, & duas sequentes. Abbas.

De hac materia & de clericis in duello pugnantibus, & de sagittariis hi 2 q 5. §. sed quælibet, vsque ad fi. quæst. & sup. in rubrica de homicidio. ver quid iuris.

FElicis memoriæ.] Primo prohibet: Secundo pœnam imponit Secunda: ibi, Quod si. Abbas Siculus.

CASVS. Lateran. concilio inhærendo uestigiis

† Conc Lat. sub Ale. 3. c. 20. referẽ in Pan. li. 8. tit. ii. fine c. 14. c. i. e ti. in I comp.

† Vide conc. Trid. ses 25. de refor. c. 19 & [illegible] D. [illegible] sule B. Tho. & [illegible] Caiet 2 2 q 95. art. 8. ad 3. arg.

stigiis Innocentii Eugenii, prohibet detestabilis nũdinas illas vel ferias, quæ vulgo torneamenta vocantur, in quibus milites ad ostẽtationem virium suarum conueniunt, vnde mortes & animarum pericula sæpe proueniunt. Quod si aliquis eorum ibi mortuus fuerit, careat ecclesiastica sepultura: pœnitentia tamen ei non denegatur. No. quod aliquid prohibetur ꝓpter malum quod inde sequi potest. Item nota hic casum vbi maius conceditur, & minus denegatur. Itẽ nota arg. cum aliquo communicandum viuo, non mortuo.

a ¶ Ostentationem.] secundum leges tamẽ licet aliquid facere ad ostẽtationem virium, vt ff. de alea. solent. 1 aliàs non licet, vt l. seq. nec huiusmodi tenentur lege Aquilia. ff. ad leg. Aquil. qua actione, §. si quis.

b ¶ Temere.] Et ideo talis ludus tanquam noxius prohibetur hic, & ff. ad leg. Aquil. ꝑnã ludus.

c ¶ Proueniunt.] arg. aliquid prohiberi propter consequens, 22. q. 1. in nouo. & sup. de iureiu. & si Christus, & de consecr. distin. 3. peruenit.

d ¶ Non negetur.] nec etiam viat cum, 26. quæst. 6. si quis de corpore, 50. distinct. pœnitentes. quia per pęnitentiam viaticũ intelligitur, quod decedentib. pœnitentib. nõ negatur inf. de pœnit. & remiss. quod in te.

[Glo. seq. brocar. alleg. 7. similia. secundo & tertio soluit contraria.]

e ¶ Careat sepultura] simile inf. de rap. c. 2. & sic conceditur quod est maius, & quod minus est prohibetur, arg. 88. distin. episcopus gubernationem, ff. de ritu nupt. & oratione & 1. q. 1. si qui episcopi, & 33. q. 2. latorem, C quando impe. inter pup. & vid. l. vnde c. & 80. dist. episcopi non in castellis, arg. contra 44. dist. dist. nulli clerico, 13. q. vlt. c. vlt. & ff. de lena. qui indignus, ff. de ser. export. cui pacto, 32. q. 7. Apostolus, in fi. 24. q. 1. imitamur & iu. de deci. parte Sol generale est, quod cui licet maius, & minus, nisi ab illo minore prohibeatur ex causa, ne vilipendatur honor personæ, vt patet per primas concordantias. Hic vero alia ratio est, vt potius consultatur viuis quam defunctis, vt alij terreantur & abstineãt a talibus cum viderint illos sepeliri in campis, quia vilis sepultura illis defunctis non nocet, 2 sup. de sepult. sacr. s. 12. q. 2. animæ defunctorum. sic intelligitur inf. de rapt. c. 2. Bernardus.

AD audientiam.] CASVS. Quidam causa requirendi quædam debita, accessit ad locum torneamentorum, contigit, quod casu de equo cadens mortuus fuit, non in torneamento, sed quia ibi mortuus fuit, denegabatur ei sepultura, quæsitum fuit a papa quid iuris esset: Papa vero considerans, quod illis tantum qui ad torneamenta animo ludendi accederent, decedunt ibidem, ecclesiastica sepultura debet interdici, mandat: quatenus si constiterit, quod ad prędictum torneamentum non animo ludendi, sed percipiendi credita accessisset, licet ibi casu obierit, non debet carere ecclesiastica sepultura: maxime cum Dominicum corpus acceperit, & fuerit oleo sacro perunctus. No. quod voluntas & propositum distinguunt maleficia. Item quæ fortuito casu accidũt, imputari non debent.

f ¶ Animo id faciendi.] Ergo ad animum recurrendum est: & quia iste mortuus fuerat ad locum torneamenti, denegabatur ei sepultura, & male, quia non ludebat in torneamento, sed casu sub equo mortuus est, nec ex ea causa accesserat, sed alia, vt dicit littera: Voluntas enim & propositum distinguunt maleficium: vt ff. de furtis, qui iniuriæ & inf. de senten. excommu. cum voluntate, & ad animum recurrendum est, 22. quæst. 2. is autem, & capit. homines, in fine & ideo non debet ei denegari sepultura, vt dicit in fine.

g ¶ Fortuito casu.] quoniam præuidere non potuit, supra t. t. prox. Ioannes, & c. vl. vnde sibi non debet bet obesse, 23. quæstio. de occidendis.

h ¶ Dispensatione.] Non intelligas, quod dispensetur cum isto vt sepeliatur in cœmeterio ecclesiæ, sed de dispensatione secundum quam ecclesia disposuit vt corpora Christianorũ sepeliantur in cœmeteriis, 3 quoniam olim in campis sepeliebantur, 4 ff. de sepulc. viol. l. 3. diuus.

i ¶ Maxime.] quia idem est, etiam si hæc duo sacramenta non recepisset, dummodo pęnitentiam receperit, & iste illa tria percepit, vt patet in integra. Ber.

---

tes detestabiles illas nundinas vel ferias, q̃ vulgo torneamenta vocãtur, in quibus milites ex condicto cõuenire solẽt, & ad ostentationem [a] virium suarum, & audacię temere [b] congredi, vnde mortes hominũ & animarum pericula sępe ꝓueniũt, [c] fieri prohibemus. Quod si quis eorũ ibi mortuus fuerit, quamuis ei poscẽti pęnitentia non negetur, [d] ecclesiastica tamen careat sepultura. [e]

Alexand. iij. Anaten. epo.

¶ *Idem dicit quomodo in superiori cap.*

CAP. II.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod cum quidam ad locum deputatum torneamentis causa requirẽdi debita accessisset; & infra. ¶ Nos attendentes, quod his tantum ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamẽta animo id faciendi [f] tantum accedentes, decedũt ibidem: Fraternitati tuę mandamus, quatenus si tibi cõstiterit, quod ad prędictum torneamẽtum nõ animo ludendi, sed percipiendi credita ꝑuenisset, licet ibi fortuito casu [g] obiecerit, corpus eius dispensatione [h] † ecclesiasticę tradi facias sepulturę; maxime si Dñicũ corpus susceperit, & sacri olei vnctione perunctus. [i]

TITVLVS XIIII.

De clericis pugnantibus in duello.

¶ Alexander tertius.

¶ *Clericus iniens duellum, siue obtulerit siue susceperit, deponendus est: poterit tamẽ episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non sit inde secuta.*

CAP. I.

PErro † si clericus alicui sponte duellũ obtulerit, vel oblatum susce-

DE CLERICIS PVGNANTIbus in duello.

¶ Visum est supra de torneamentis vbi plures pugnant, nunc subijcit de duello, vbi duntaxat duo pugnant. Abb. Sicu.

PErro] Diuiditur, quia in prima ponitur excessus punitio, In secunda dispensatio, Sed quantumcunque. Abb. Sic.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa qualiter puniri deberet clericus, qui duellum alicui sponte obtulit, vel suscepit oblatum? Respondet pa-

---

1 Licet pecunia ludere, & sponsionẽ facere virtutis causa, vt hastam vel pilã iaciendo, saliendo, currendo, lucrãdo aliàs non licet, vt in l. seq. Io. And.

† Ca. vni eo. ti. in 2. comp. Adde citatos in præcedenti c. & in c. 1. sup. de corpore uitatis.

2 Hoc dictũ glo. indistincte nõ est verum. Quare vide S. Th. & Sot. 4. senten. d. 45. q. 2. ar. 3. quæstiũ. la 3.

† Aliàs, dispẽsatiuè, aliàs ira, dispensatione ecclesiæ, tradi facias, & c. & hãc lectionẽ agnoscit hic Host. quam etiam habent vetustiores aliquot codices manuscripti.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. comp. & post cõc. La. sub Ale. iij. p. 26. c. 5. & de interdicto hoc duellorũ genere tenẽ qđ nouissime sanciuit cõci. Trid. sess. 25. de ref. c. 19.

3 Rationes quere. 13. q. 2. cum grauia. l. An.

4 Nec ciuitas corrumperetur fœtore. C. de reli. l. mortuorũ. Io. And.

pa, quod siue uictor fuerit, siue victus fuerit clericus qui duellum obtulerit vel susceperit, de rigore iuris est deponendus, verumtamen quantumcunque excesserit, episcopus suus cum eo poterit dispensare, dummodo ex ipso duello homicidiũ vel mẽbrorum diminutio non fuerit subsecuta.

Nota, ꝙ non licet clerico in duello pugnare item eps cum clerico in duello pugnare. Item episcopus cũ clerico in duello pugnãte dispensare potest. Item arg. ꝙ eps cum clerico homicida, vel membri detruncatore dispensare nõ põt.

a ¶ Oblatum susceperit.] Nec offerre, nec oblatum suscipere debuit aliquo modo, quia hoc prohibitum est, 2. q. 5. monomachiam, & inf. de purg. vulg. per totum. sed potius debet omnia mala pati, quam huic malo vel alii consentire, 32. q. 5. ita ne, quia facere debemus quod fieri debet de iure, 22 q. 2. faciat homo.

b ¶ Deponendus.] quia huiusmodi, pugiles homicidæ existunt, infra cap proxi. vnde cum ad hoc accesserit, non potest quis promoueri 52. dist si quis post. nec dispensatur i cum tali, si mors vel membrorũ mutilatio fuerit subsecuta, inf cap. proxi alias potest cũ tali episcopus dispensare, vt infra sequitur Bern.

† Alias Clemẽs tertius.

† Ca. 1. e. tit. in 1. comp. Et de materia huius decre. tene qđ nouissime diffiniuit cõcil. Tri. sess. 25. de refo. cap 19.

1 Vide conc. Trid sess 14. de ref. ca. 7. ubi de dispensatione cum homicidis.

† Dictio, ictib. deest in antiquiorib Gregor. codicib & in oĩb. Vaticanis.

perit: [a] siue victor, siue victus fuerit, de rigore iuris est merito deponendus.[b] Sed quantumcunque eius ĩ hoc grauis sit & enormis excessus, euadere põt depositionis sẽtentiã, si cũ ipso suus eps duxerit misericorditer dispensandum: dũmodo ex ipso duello homicidium, uel membrorum diminutio nõ fuerit subsecuta.

¶ Clemens † tertius.

¶ Irregularis est clericus non solum si ipse interficit per se, sed etiã si pugil ab eo datus aduersariũ occidat, nec excusat consuetudo, poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

CAP. II.

HEnricus † presbyter nobis humiliter intimauit, ꝙ cum laicũ quẽdã super furto in sæculari placito cõuenisset, q a testes sui defecerũt, pugilẽ ẽm prauã terre consuetudinẽ introduxit, q reũ vsque adeo ictibus † vulnerauit, ꝙ coactus est expirare. ¶ Quia igitꝰ sup hoc nos cõsulere voluisti, ambiguitatẽ tua responsione hmõi remouemus, ꝙ tales pugiles homicidæ [a] ueri † existunt, nec prædictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in sacris ordinib. ministrare, sicut tradunt sacrorum canonum instituta. † Homicidium autem tam facto, [e] quam præcepto, siue consilio, aut defensione nõ est dubium perpetrari, poterit tamen cum eo, circa habendũ [f] beneficium misericorditer dispensari.

HEnricus.] Prima pars narrat factum, Secunda prouidet, ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam nomine H. conuenit quẽdã super furto coram sæculari iudice, & quia intentionem suam non potuit probare per testes, ẽm cõsuetudinẽ terræ, pugilem obtulit, qui aduersariũ adeo vulnerauit, ꝙ exinde mortuus fuit: sacerdos ille significauit hoc dño papæ, & diocœsanus eps consuluit dñm papam, quid de eo sit agendum Respondet papa, ꝙ tales pugiles veri homicidæ sunt, & prædictus sacerdos non debet in sacris ordinibus ministrare, quamuis non pugnauerit in duello, sed alius pro ipso, homicidium enim committitur tam facto, quam præcepto, consilio, aut defensione, tamen circa beneficium habẽdum cum dicto presbytero poterit dispensari No ꝙ consuetudo nõ excusat aliquem a delicto. Item quattuor modis committitur homicidium, facto, præcepto, cõsilio, & defensione. item no. casum, vbi eps potest dispensare in beneficio, & non in executione ordinis.

c ¶ Prauam.] & reprobatam, infra de purg. vulga. per totum. & 2. quæst. monomachiam quia Deum tentare videntur.

d ¶ Homicidæ] vere quantum ad propositum uel occasionaliter, uel uere quandoque, ut hic patet, & sententia lata per talem probationem non trãsit in rem iudicatam inf. de purg. vul. c 2. Ber.

e ¶ Facto] istis quatuor modis siue lingua siue adhortatione committitur directum homicidium. De hoc dĩ. su. de homic sicut.

f Beneficium] 50. di. studeat. 28 di. presbyterum, scilicet ne cogatur in cleri opprobrium mendicare, 93 dist diaconi ibi, mendicat infelix clericus, &c.

† Alias vere, sed in recentioribus.

TITVLVS XV.

De sagittariis.

¶ Innocentius tertius †

¶ Excommunicandus est sagittarius. & balistarius contra Christianos, h.d.

CAP. I.

ARtem † illã mortiferã & odibilẽ balistariorum & sagittariorũ aduersus Christianos [g] & catholicos exerceri de cætero sub anathemate [h] prohibemus.

DE SAGITTARIIS.

¶ Continuata est supra de torneamentis Abb

ARtem.] CASVS. Præcipit papa sub interminatione anathematis, ꝙ nullus debeat exercere aduersus Chrianos & catholicos artem illam mortiferam & odibilem ballistariorum & sagittariorum. Not ꝙ contra catholicos pugnare nõ licet, & intellige de bello iniusto, secus de iusto.

g Christianos,] secus de Sarracenis, 2 a cõtrario sensu, & intellige de bello iniusto arg sup de treuga sicut si consistere, 3 quoniam si iustum esset, licitum esset pugnare, 23 q. 3. dominus, & q ultim. ut pridem.

[Gl. seq. reci per q. an per hæc uerba, & c. ad athrmatiuam al leg duo iura. Secũdo distinguit inter sententiam iuris & hominis. Tertio soluit.)

h ¶ Sub anathemate] Videtur ꝙ sit canon latæ sententiæ, arg. 63. di Salonitanæ, & inf eo. qui fur. ord. rece. c. i sed secus est. Nam multum interest an a lege aliqd prohibeatur sub anathemate, 30. di. per totum, an ab homine, & tunc uĩ quod sit excõicatus, ut in c. Salonitanæ, arg ff ad hoc ff. de arb. Cessus, & si cũ dies, §. ult. ff de contrah. empt. l. si sciens, ut hic mitius agatur cum lege, quam cum ministro legis. Dicas [3] ꝙ si iudex dicat, præcipio sub pœna excommunicationis siue præcipio sub interminatione excommunicationis siue anathematis, siue sub excommunicatione, ut hoc facias, non est excommunicatus cõtrarium facies, sed excõicandus, & c illud Salonitanæ. & sup. de loc. c i. & inf de eo. qui fur ord. rece. c 1 & consimilia intelliguntur cum sub conditione excõicatio lata fuit sic. Excommunico quicumque furtiue ad ordines accesserit, & tunc cõtrarium faciens est excommunicatus. De hoc dixi sup. de simo. sicut 2. Ber.

† C. miror, & ea si quis uiduã, 50. d. & c q in aliquo, 31. d.

† Sagittariis & balistariis in codice Barbariæ.

† Secundus in ueteri copia idẽ sentias de aliis inđ delib & ena tenus ag 3 bello iusto & in iusto quid illud sit, trad B. Tho 2. 2 q. 40. a. i. & A Cast. li 2 ca. 14 de hæ pu ni.

† C uni. e. ti. in i. comp.

3 De hoc alt uide hic pr alius latiũ me. lo. And

DE

DE ADVLTERIIS, ET STVPRO.

¶Supra visum est de homicidio, & de quibusdam artibus, ex quibus prouenit homicidium q̃nque, sed quia ſm ordinem decalogi, idest leges antiquas continentis decem præcepta, post homicidiũ sequit̃ adulteriũ seu mœchia, ut patet ibi, non occides, non mœchaberis: iõ post homicidium sumit hic de adulterio: sed quia nomine mœchiæ omnis illicitus coitus continetur, iõ subijcit de stupro. 23. q. 4. meretrices.

De hac materia hr̃ 36. q. 1. c. 2. & §. cum ergo.

†Exodi c. 22 & ca 1. eod. tit. in 1. compil. Iuo par. 16. c. 292. & c. 293.

Vide B. Th. 2. 2. q. 154. art. 6 & Iul. Cla. li 5 s n. § stuprum, & de intellectu Ferd. Vasquium li. 1. c 7. cõtra usufrequentium & citatos in c. seq.

† Greg Sipõtino epo li. 2 registri epist 42 c. 81. in di. 12. & c. 2. eo ti. in 1. compil vide Ber. D az. in pra cri. can. c. 77. & Couarru. lib 4. decr. par. 2. c. 6. §. 8. nu. 15.

1 Obseruandum est q̃d adnotauit Ber. Papiensis, in c. 1. ã cõmodato, in 1. comp. dicens, se multa ex text. Pentateuchi adduxisse non ut obseruaret̃, sed intelligeret̃, q̃ de his esset in ueteri lege statutũ idem fortassis voluit Raymundus, ut hic obseruat glos.

TITVLVS XVI.

De adulterijs, & stupro.

¶ In Exodo. †

¶ *Stuprans virginem, tenetur eam dotare, & ducere in vxorem, si non vult cum ea contrahere, vltra dotem corporaliter castigabitur. h.d. cum cap seq.*

CAP. I.

Si seduxerit quis virginem, nõdũ despõsatã, dormierit que cũ ea, dotabit [a] eã, & habebit vxorẽ. [b] Si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniã iuxta [c] modum dotis q̃ virgines accipere consueuerunt.

SI se duxerit.] Hoc capit. & sequẽ ponunt pœnam stuprã tis virginem. Abbas Siculus.

CASVS. Legitur in Exodo, quod si quis virginem seduxerit nondum desponsatam, & dormierit cum illa, dotabit eam, & habebit in vxorem: Si vero pater puellæ eam sibi dare noluerit, dabit ei pecuniam ſm modum dotis, quam virgines recipere consueuerunt. Nota hic pœnam stupri secundum antiqua tẽpora.

a ¶ Dotabit eam.] idest, donationem propter nuptias assignabit ei. Vel ꝓprie ponamus, quia dabit pecuniã mulieri, qui retinebit sibi pro dote. quod fieri potest, ff. de don. inter vi & vxo. si quis vxori C. de do. cau. non nu. l. 2 & si cum ea non contrahit, nihilominus habebit illam pecuniam, ut sequitur in literas. Si uero ante matrimonium donet ei tenebit donatio. ff de public. & in rem act. cum sponsus, si in tempus matrimonii porrigatur donatio, non tenet. C. de donatio. inter vir. & vxo. quod sponsæ, s̃ eo. c vlt. vbi de hoc.

b ¶ Vxorem.] si pater eam dare sibi voluerit, & ipsa in eum consentit, & etiam si ipse eam accipere voluerit: alias punietur ĩ c. proxi.

c ¶ Iuxta modum.] qui æstimabitur iuxta facultates illius, & dignitatem puellæ, C. de episco. aud. l. penul. C de rei vxoriæ act. authen. sed quamuis. & ff. de iure dot. siue generalis 35. q. 5. nullum, hæc olim fuit pena in Exodo. 1 hodie alia secundum leges, vt no ĩ. c proxi.

¶Gregorius † Sipon. epõ.

¶ *Summatum est sup. c. proximo.*

CAP. II.

Peruenit ad nos, q̃ Fęlix quandam virginẽ stupro decepit: quod si verum est, quamuis esset de lege pœna plectendus, [d] nos aliquatenus legis duritiam [e]mollientes, hoc modo [dis]ponamus: Vt aut q̃ stuprauit [e] vxorem habeat, [f] aut si renuendum putauerit, corporaliter castigatus, [g] excõicatusque, [h] in monasterio, † in quo agat pœnitentiam, retrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione † licentia.

PEruenit.] CASVS. Q[ui]dã Fælix noĩe, decepit q̃dã virginẽ stupro: quæritur, quali sit pun. ẽdus? Rñdet Papa: Si uero est ſm legẽ deret puniri: tñ aliquantulu tẽperat pęnã legis, statuẽs, ut aut illã in uxorẽ accipiat: aut si voluerit, corporaliter castigatus, & cõione sacrorum priuatus, in monasterium detrudatur ad pœnitentiã peragendam: nec inde recedat sine licentia. Not. q̃ pęnæ restringendę sunt, non ampliandæ. Item mitius agit canon quam lex. Item nota hic pœnam canonicam pro stupro impositam, s. in monasterium detrusionem.

d ¶ Plectendus.] .s. vt relegetur, vel si vilis persona fuerit, verberetur. Insti. de pub. iud §. 2 si autem per vim hic fecerit, capite plectetur. Inst. eo. sin autem.

e ¶ Stuprau[i]t.] Stuprum 2 proprie cõmittitur in virgine. 36. q 1. §. 1.

f ¶ Vxorem hẽat.] si ipsa & pater voluerit, s̃ c. proxi. Ber.

g ¶ Castigatus.] ſm quod uisum fuerit iudici: a liter ſm leges, vt dictum est.

h ¶ Excoicatusque.] quo ad cõionem sacrorum, quousq; visum fuerit superiori. finaliter tñ non compelleretur eam recipere, sed quia illam decepit, ad tempus punietur.

† monasterium.

2 Vide B. Tho. 2. 2. q. 15. 4 arti. 6. vbi late de hoc.

† præcepto.

† Alias Aureliañ.

Vide c 3 eo. tit. in 1. cõp.

¶Ex concilio Arelateñ. †

¶ *Maritus retinens adulterã coniugem non peracta pęnitẽtia, particeps est delicti secus si egit pœnitentiam, non tamẽ debet eam sæpe recipere.*

CAP. III.

SI vir sciens vxorẽ suã deliquisse, [i] quæ non egerit pniam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, [k] & eius peccati particeps. Qd si mulier dimissa egerit pęnitentiam, & uoluerit ad uirum suum reuerti, debet, [l] sed non sæpe [m] recipere peccatricem.

SI vir.] Distinguit. Secundum membrũ ibi, Quid si muliter. Abbas.

CASVS. Dicitur in isto c. quod si uir scit vxorem suam deliquisse, quæ non erigit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, & steterit cum illa, reus erit peccati illius. Si vero mulier pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reuerti, qui eam propter peccatum suum dimiserat, debet eam recipere, sed non sæpe. Not. quod qui uxorem propriam adulteram detinet, seipsum adulterum reddit. Item no argum. delicta sæpius commissa grauius punienda.

i ¶ Deliquisse.] adulterando cum alio. (Glo seq. obiicit & soluit, & argu. quod crimen lenocinii contrahunt.

K ¶ Reus erit] 32. q 1 si quis uxorem quia patronus est turpitudinis: qui crimen celat uxoris, 32. quæstio prima capit 1 supra de iureiurand quemadmodum, & C de adulter l. 2. Vel crimen lenocinii committit: & nisi denunciet eam ad pœnitentiam, mortaliter peccat, 2. q. 1 si peccauerit, & s̃ de iureiuran. quemadmodum.

l ¶ Debet.] debito honestatis & non necessitatis, quia etiam post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio, vigesima tertia quæstione secunda adulterare.

m ¶ Sed non sæpe] imò vr̃ quod nõ solum semel sed septua-

¶Ex concilio Parisieñ. †

¶ *Maritus propter suspicionem potest accusare vxorem de adulterio, & in accusando præfertur cæteris.*

† Burchardus li. 16. de cr. c. vlt. etiã tribuit conc. Parisien c 3. q̃d nondum inueni referr tur. c. 5 e. tit. in 1. compo. Vide An Cimezium. & Palaciũ Rubium super l. Tauri. 80. inci. El marido.

septuagies septies, de pę.d.3.adhuc instant s.de iureiu.quemadmodũ,ad fin quare ergo dicit,sed nõ sæpe? Dico ꝙ si mulier delinquat sępius sp põt ei parcere si vult,& eam post pñiam recipere ẽm Euangelicam doctrinã,sed ecclesia non intercedet ꝓ ea,ex quo aliquoties ei pepercit, & ideo dicit hic, non sæpe, ne ecclesia videat ei dare licentiã peccãdi, & ad terrorẽ dr̃ ẽt hoc. Itẽ arg. delicta sæpius ȯmissa grauius puniri C. de epi aud.l.3. & ff. de re mil.l.3 §.si tyronibus,& ff de pęn. l aut damnũ § quisquis,25 q.3.extraordinaria.

CAP. IIII.

MAritis ẽt ⁊c. suspicione [a] vxores accusare permissum est, & ipsi plus cæteris [b] de adulterio,& accusare possunt, & defendere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Ad solam mulieris confessionem, asserentis se commisisse adulterium cum sacerdote, puniri, sed sibi infamato potest indici purgatio, quam si præstiterit, absoluatur; deficiens vero suspenditur ab officio.*

MAritis] CASVS Dicitur hic, ꝙ maritus ex sola suspicione accusare põt vxorem de adulterio, & plus cæteris de adulterio accusare & defendere põt. Nota, quod maritus præfertur alijs in accusatione adulterij contra vxorem item crimen adulterii est publicum.

a ¶ Suspicione.] violenta 1 .s.23.q.1.dixit Dñs ex temeraria .n non licet, de qua intelligitur 2.q 2.primo semper.

b ¶ Plus cæteris.] 32. q.1. apud misericordẽ, §.publico. Vel intellige qđ dicit, plus cæteris, quia maritus ĩ.xl |die potest accusare vxorem iure mariti sine metu calumniæ, postea uero non nisi iure extranei, C. de adult iure mariti, sed hoc hodie non vr̃ habere locum, s. de procur. tuæ.

CAP. V.

SIgnificasti† nobis quẽdam presbyterũ cum alterius coniuge infra ecclesiam dormiuisse, quæ se,& illũ cuidam sacerdoti hmõi delictũ confessos fuisse, publice tibi detexit,& hoc ipsũ idẽ sacerdos nomẽ adulteri celãs [c] in pñtia tua dixit. Super quo quid fieri debeat,cũ negante adultero mulier in cõfessione persistat,cõsiliũ requisisti. ¶ Ideoque mandamus, quatenus cõdignã pęnitentiam pręfatæ imponens [d] adulterę, ecclesiam per aspersionẽ aquæ benedictæ reconciliare [e] procures; Prædicto autem sacerdoti, ne benedictæ reconciliare procuret,& quia presbyter ille super hoc nõ famatus, sed infamatus erat, ei purgationẽ indicat, ẽm qđ sibi visum fuerit cũ vicinis ṗsbyteris, de quibus non sit verisimile ꝙ debeant peierare, ne populus in eo scandalũ patiatur, & ne alij ad similia protrahãtur: si aũt se purgare nõ poterit, ab officio suo suspendat eundem.

S Ignificasti.] Sacerdoti de adulterio infamato indicitur purgatio,quã si præstiterit in officio dimittitur, alias ab ipso suspenditur.sic cõmuniter summatur. Sed ista summatio non continet in se dubitationem. Secunda pars:ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter infra ecclesiam dormiuit cum quadam coniugata: tandem tam mulier, q̃ presbyter ille confessi fuerunt hmõi peccatum cuidã sacerdoti,qui postmodum publice hoc detexit ẽpo diœcesano, & hoc ipsum idẽ sacerdos in præsentia episcopi dixit, nomen adulteri celans: sed sacerdos ille hoc negabat, muliere in sua confessione perseuerante, quæsiuit episcopus, quid super illo negotio fieri debeat: mandat Papa,quatenus cõdignam pęnitentiam mulieri iniungat, & ecclesiam per aspersionem aquæ

(contra Apostolum) infirmorum corda mala fama ipsius percutiãtur, & ne vituperetur [f] ministerium nostrum, neque securiores ṗsbyteri existẽtes, in peccatum licẽtius prolabantur,cum uicinis quinque ṗsbyteris, quos se nolle peierare cognoueris, iuxta arbitrium [g] tuum purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas, alioquin [h] ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

¶ Innocentius tertius Turoñ. † archiepiscopo.

¶ *Coniux coniugem de adulterio impetere non potest, si & ipse adulterium commisisse conuincatur.*

CAP. VI.

INtelleximus, † ꝙ cũ S. laicus H. vxorem suã a maritali consortio depulisset, diœcesanus eorũ audiens eandẽ cũ quodã adultero fornicari, eã, & illum vinculo excõicationis astrinxit, quæ tandẽ adulteriu m abiurans,absolutione recepta,coram episcopo memorato, prædictũ virum sibi restitui postulauerit: at ille obijcens ei adulteriũ, & ꝙ ab ipso ñ expulsa,sed spõta-

No. ꝙ cõfessio unius super eodem crimine, alteri non nocet, q̃uis illa sint connexa, sed purgatio debet indici ꝓp infamiã inde ortam. Itẽ ad dictũ unius, licet alter hoc neget, ecclesia debet reconciliari. Item purgationes arbitrariæ sunt. Item deficiens in purgatione punitur.

c ¶ Celans.] & bene, s de off ord. si sacerdos 2 & ff. de quæstio.l 1. §. qui quæstionem. (Glo.seq.arg.& signat contrarium.)

d ¶ Præfatæ imponens.] argum. ꝙ licet aliqua duo sint connexa, quamuis constet de uno, non tamen de aliis, 2.q 5.in terrogatum, ff. ad leg. Iul. de adult. denuntiasse, §.quæritur, ff. de lib. cau. duobus, & l. liberis, §. duo, arg. contra s. de offi. deleg. præterea. & ca. prudentiam, ad fin. Ber.

e ¶ Reconciliare.] ecclesiam, & qualiter, dicitur s. de consecra. eccle. vel alta. aqua.

f ¶ Ne uituperetur.] sic 2.q.5. si mala fama.

[Gl seq. obijcit,& soluit.]

g ¶ Iuxta arbitriũ] & sic hmõi compurgationes arbitrariæ sunt, 2.q.5. oĩbus uobis. & ĩ de purg. can. ex tuarum. Sed quare cõpellitur iste ad purgationem ꝓp confessionem mulieris, contra illud, C de adult. & si crimine, cum non infametur apud bonos, nam leues sunt qui mala credunt, quę probari non possunt, 11 q 3.in cunctis Dicas, ꝙ iste infamatus erat de muliere illa, alias non indiceretur illi purgatio ꝓp dictum illius, qui etiam dicta paucorum non infamant s.de accus inquisitionis, ad fi. Laur.

h ¶ Alioquin] No deficientem in purgatione puniri s. de simo de hoc, & c. insinuarum. & ĩ de purga. canonum. P.

I Ntelleximus.] Mulier petens restõnem mariti, repellitur per exceptionẽ adulterii manifesti: nisi & ipse

Cor. 8. & 2. c. 6.

† Cap. 6. eo. tit. in 1 com pi. & post cõcil. Late par. 50. ca. 12. Et de materia plene agit Ber Diaz in pract. crimi. can. ca 79. & Pau Gril tracta de pęnis omnifariam coitus q 9. 1 Vide Ale. post Batt. in l 2. ... ff. eo. & Fan. in c. ex literis s de presum.

2 Et ĩ. de pęnis de excel. prælat. dicto c. Io. An. † Tulleñ. episcopo.

† Cap. 1. eo. tit in 3 compil. Et præter. Io Ananiam h c. Vide Couar. in ep to me ... 4 decretal. par. 2. c. 7. § 5.

ipse uir adulteratus fuerit, & probetur h.d. Diuiditur. Primo facti narratio: Secundo iudicis datio; ibi, Quocirca Abb Sicul.

CASVS Quidam .f. nomine uxorem suam nomine Elizabeth a se remouit, illa cum alio adulterium commisit, diæcesanus eps hoc audiens, eam & adulterũ excommunicauit, quæ tãdem adulterio ab iurato absolutione recepta unum suum sibi restitui postulauit, ille obiecit sibi adulteriũ & quod ab eo sponte recesserat, & ideo restõnem petere non ualebat, qđ mulier negans replicauit, ꝙ & ipse fuerat fornicatus, ad hæc probãda testes fuerunt in ducti & uir testes induxit ad reprobandos testes mulieris, per quos adulterium uiri probare uolebat, quæsitum fuit a papa quid in hoc negotio sit agendum, mandat papa diæcesano epo, quatenus ipsum reciperc compellat eandem, nisi constiterit, mulierẽ prædictam adulteram esse uel per euidentiam rei, vel præ confessionẽ mulieris, cessante ẽt probatione adulterii, quod uir dr̃ commisisse. Si aũt de fornicatione constiterit mulieris, cũ constet uirum adulteriũ commisisse, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus compellat eundem, ut eam recipiat & maritali affectu pertractet, nisi testes mulieris per quos uiri adulterium est probatum, fuerint reprobati, alioquin mulieri silentium imponatur. Not hic ꝙ cõtra exceptionem doli datur doli replicatio. Item aliquid dr̃ constare rei euidentia, uel confessione legitima. Item confessioni mulieris statur, cum agitur ad tori separationem. Item ius matrimonii in utroque, s. uiro, & muliere pari modo consistit. Item compensatio admittitur in criminibus, quia paria delicta, &c.

nea [a] recessisset, restitutionem sui proposuit minime faciendam, quod mulier inficiãs, replicauit in ipsum, quod fuerat fornicatus, [b] & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus (nisi tibi constiterit, uel per euidentiam [c] rei, uel per cõfessionem d ltime mulieris, ꝙ adulterata spõte† fuisset) adulterii etiam quod uir dicitur commisisse, probatione cessante, [c] ipsum recipere compellas eandem. Quod si prædicto mõ de mulieris fornicatione cõstiterit, nisi testes, ꝑ quos uiri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonii ius in utroque læsum † cõsistat & paria delicta mutua cõpensatione [f] tollantur, nihilominus eum cogas, ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet alioquin [g] mulieri silentiũ imponere non postponas.

¶ Idem episcopo Ambianeñ. †

¶ *Non debet separari matrimonium, quo ad torum, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati.*

CAP. VII.

Tua† fraternitas requisiuit, vtrum aliquo deneganti vxori suæ in adulterio deprehensæ debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulteriũ manifeste, cogi debeat, ut eandẽ maritai affectione ꝑtractet: (& infra. †) ¶ Super quo tibi rñdemus, ꝙ cum paria crimina compensatione mutua deleatur, vir huiusmodi fornicationis [d] obtẽtu, suę uxoris nequit consortium declinare.

a ¶ Spontanea] Licet mulier de domo uiri sui sponte recedat, si tamen uolens redire non fuerit admissa, intelligitur spoliata, ff. de acq. pos. clam possidere §. qui ad nundinas inst. de interd. §. qui netiam & ideo audienda est.

b ¶ Fornicatus] Et ad hoc testes induxit, ad quos reprobandos maritus alios induxit, ut inf. sequitur.

c ¶ Euidentiam] puta, quia publice fuit forn. cata, uel filium inde habet testem, 28. di. priusquam, & sup. de diuor. significasti & sup. de accu. euidentia, & sup. de cohab. cle & mul c. ult & inf. c. prox.

d Confessionem] factam in iure, ut su. de coha. cler. & mu. c. ult & sponte, quia si compulsa, non obesset, 31. q. 2. Lothar. & sic confessio sola sufficit ad tori separationem, ut hic, & sup de diuor. ex litteri.

e Cessante] eo n probato, dolus dolo compensabitur ut sequtur hic, & inf. c. prox. & su. de diuo, significasti.

[Glo. seq. alle. quinque concor. signat contrarium, & remittit, demum subdit sex casus, in quibus coniux coniugi non opponit adulterium.

f ¶ Mutua compensatione.] sic ff. sol mat. vltro atque vxore. ff. de compensat. ambo. ff. de do. si duo dolo malo & sup de exce cum ecclesiasticæ & 32. q. 6. nihil. ar. cõtra. ff de do. excep. apud Celsũ, §. Marcell⁹. Qualiter contrarium illud sit intelligendũ, dr̃ sup. de excep. dilecti. vir. n. vxori obijcere adulterium non potest, si ipse est in simili delicto, ut hic patet. Item si eam tradidit adulterãdã, s̃. de eo q cogn. consan vxo. suæ. discretionẽ Item si uiolenter fuerit oppressa. 1 ff. ad l. Iul. de adul vim passam. item si ignoranter cognita fuisset ab alio quem crederet virum suum fraudulenter. arg. 34. q. 2. in lectum. Item si credens virum absentem mortuũ esse alii nupserit, 34 q 2. cũ ꝑ bellicam. Item si post adulterium recõciliauerit eam sibi s̃. de iu reiu. quemadmodum, & 24. q. 4. si illic.

g ¶ Alioquin.] idest si constiterit de adulterio mulieris, & non viri.

Tua fraternitas.) Adulteria coniugũ mutua cõpensatione tolluntur. Hoc dicit. Vel sic, Non potest maritus consortium vel cohabitationem vxoris declinare ꝑꝑ adulterium, si & ipse fuit adulteratus, Secunda pars, ibi, Super quo. Abb.

CASVS. Si aliquis deprehendit uxorem suam in adulterio, propter ꝙ negauit ei debitum coniugale, postmodum cum alia commisit adulterium manifeste, quæritur, utrum uir cogi dẽat eandẽ recipere in vxorem? Rñ. Papa, ꝙ cum paria crimina mutua compensatione deleantur, uir prætextu fornicationis huius, nequit uxoris consortium declinare. No. quod dictũ superueniens rei iudicatæ affert præiudicium. Item paria delicta mutua compensatione delentur. Et sic no. ꝙ compensatio admittitur in delictis, & hoc intelligunt quidam quo ad exceptionem & replicationem aliter nunquãm.

[Gl. seq reci. ꝑ duas q. alle. sex iura reci. opi. Io. contrariã, & quattuor ipsius motiua, tenet primũ, & remittit.

h ¶ Fornicationis] in hoc fuit dubitatio, an delictum superueniens rei iudic. de iure vel facto afferat præiudicium, Videtur quod sic, vt hic patet. Et ex hac decretali ur̃, ꝙ eo ipso ꝙ alter coniugum fornicatur, reliquus possit ei debitum denegare, quod uerum est, si publice fornicetur, & si postmodũ alter publice fornicetur, alter recuperet seruitutem amissam ex delicto alterius, ut hic patet, & supra, de diuort ex litteris. & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur, ut su. c. prox. Et ita solo facto, licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium priuat iure petendi debitum, nec alter ei tenetur reddere debitum, quia ubi nulla petitio, nulla mora. ff de uerborum obligationibus, si pupillus

† Dictio, spõte deest in nouem codicib. vaticanis, & in plerisque aliis.

† Dictio, læsum, deest ĩ nouẽ exemplarib. vaticanis, & in multis aliis.

† Amblen.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. 3. cõp. Præter Couar præcedẽti c. citatum uide Dñicũ Sotum li 4. sen. dist. 36. q. unica art. 3. & 4. ex qbus intelliges etiã glo. hic.

1 Etiã si oppressio euenerit, quia mãsit in domo cum tamen uir mãdasset, ut fugeret ut notat ex Bart. Io. A. hic.

† Hæc duo uerba, & infra. desunt in omnib an tiqui oribus codicib⁹, & in ueteri cõpilatione, unde, cõstat nihil hic omisisse Raymundum.

lus & si tunc reddit debitum, sibi præiudicat, ut eam postea accusare non possit, 32.q.i.c.1.2.3. & 4.ff.de adul.si uxor,§ ult. Sed si ad mandatũ ecclesię reddat debitum non vr̃ obstare, quin possit postea eam accusare de adulterio, arg su.de rest.spol. litteras,§.pe.& licet uxori adulteræ uir debitum reddere non teneatur, expellere eã de sua domo auctoritate propria non dẽt, ẽt si sit notoriũ crimen eius.sup. de diuor. porro.arg. Sed contrariũ puto, ꝙ possit eam repellere a se, qa ex quo notorium est crimen suum, priuata est iure qđ hẽbat in uiro, sup.de diuor.significasti, & dotem suam amisit,su. de do int. vi.& ux plerũq; Hu. dixit ꝙ nunq̃ adulterium priuat aliquem iure petendi debitũ, sed tm̃ snĩa ecclesiæ, vñ pẽdente lite tenetur debitum reddere alter alteri,arg.su ut li pend laudabilẽ,& 8 q.4.nõne.15.q.ult. 33 q.2 sæculares, qa pæna non est interenda nisi per iudicem, 33. qu.2. c.fine,§.in hoc, sed hoc intelligo qñ crimen nõ est notorium, ꝙ patet p concor.Item vt dixi, ex hac decr hr̃,ꝙ pp superueniens delictũ renascatur seruitus amissa, ẽt si snĩa lata sit p p adulterium,ff.de adul l adulterium,su de iureiu tua 2.&su. de diuor.ex litteris, nam iniuria remissa renascit ex delicto,15 q.8 c i.de pę.d 3.nihil,§. ex persona in qbusdam libris est uerbum illud in seq. § hac auctoritate & snĩa a qua non est appellatũ, reuocatur,sup. de frig & malefi fraternitatis,inf.de purg. vulg ca.2. lo.dixit, 1 ꝙ snĩa non retractatur pp delictum superueniens arg ff de iti.actuque priu.nec.n quia actio semel extincta amplius non renascitur, de consec.di 4. quæris, ff de solu qui res,§ arcam, nec prętextu noui aux li retractatur sententia, su de te iud. inter monasterium vnde cum seruitus sit sublata, non fit iniuria alteri per fornicationem alterius, 32 q 7. quemadmodum, sed si sententia non sit lata, tunc renascitur. Et iura prædicta intelligẽda sunt, ꝙ iudex ex officio suo eos adinuicem restituat. Quod prius dictum est allegando, uerius credo, s. quod illa possit petere uirum non obstante sententia, quia uir illi sententię renunciauit adulterando post sentẽtiam. De hoc dictum est in c.ex litteris, de diuor. Ber.

† Conc Meldense.c.2 vt refert Burchard.li.11. dec.c.45. & Iuo. p.14.ca. 109.ac c.r.e. ti.in i.cõ. & apud Grat. sine pacã, 6. q 3.c.ul.Vide citatos su pẽr glossæ.

1 Cuius fuit hæc glo & Gof.l An.

DE RAPTORIBVS ET INCENDIARIIS, & uiolatoribus Ecclesiarum.

¶ Quia inter cætera præcepta decalogi scribitur, Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, & sic post mœchiam sequitur prohibitio furti, merito subdit de furto: Sed quia rapina partim se habet ad mœchiam, cum.s. capitur mulier, partim se hẽt ad furtum, cũ cõmittitur in aliis rebus, merito interserit hãc rubricam de raptorib & quia frequenter committuntur in hoc delicto incendia, & uiolationes ecclesiarum, ideo de his subiicit in eadem rubrica. Abbas.

De hac materia, hr̃ 14.q 5.& q.6.& 16.q.1. in multis c de pæ.di. 1.vulgaris.& 50. di. aut facta, de conse.di. 5 discipulos. De crimine raptus tractatur 36. q. 1. per totum, 26 q.2.§ sed concedatur. vsque ad finem quęstionis.

TITVLVS XVII.

De raptoribus & incendiarijs, & uiolatoribus ecclesiarum.

¶ Ex concilio Meldeñ. †

¶ Ratione rapinæ sortitur quis forum non sui iudicis, et ab eo poterit puniri, proprio iudice suffragante.

CAP. I.

De illis autẽ, qui de loco ad locum, iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt: Placuit, ut ab illius loci prælato excommunicentur,[a] nec ante ex parochia illa exeant, quam digne, quæ perpetrarunt, emendent, quorum excommunicatio proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat antequam illuc redeant, ubi rapinam fecerint, † & omnia plene emendent.

† fecerunt.

¶ Eugenius tertius.

¶ Manifestus raptor uel ecclesiæ uiolator si restituit, vel de restituẽdo cauet, in uita & in morte ad pœnitẽtiam & ad sepulturam admittitur: si uero noluit cauere cũ posset, & in morte non põt, clerici eius sepulturæ interesse non debent, & clerici interessentes uel iniũgentes pœnitentiam contra hanc dispositionem, deponuntur ab officio & beneficio.

De illis.] Raptor ab illo epõ punitur, in cuius diœcesi rapinam commisit, & iudex domicilii suffragatur. Primo ponitur excessus: Secundo pęna, ibi, Placuit. Abb. Sicul.

CASVS. Contingit aliquando, ꝙ aliqui de uno loco ad aliũ iter faciunt, & ibi rapinas & deprædationes committunt, q̃si tum fuit in concilio, a quo puniri debeãt, placuit concilio, ut a prælato illius loci in quo delinquũt, excõicentur, nec antea de parochia exeant, quam satisfaciant, & eorum excommunicatio proprio epõ intimanda est, ne illos recipiat, antequã redeant illuc, ubi rapinam commiserunt, & omnia emendent. No. ꝙ ibi crimen puniri dẽt, ubi qs delinquit Itẽ rõne delicti sortitur quis forum.

[Glo.seq pro foro delicti inducit quinque iura, ponit opi.quam & reprobat, & dat generalem doctrinã, a qua casum unum excipit, & subdit opi Hug.

a ¶ Excõicentur] quia rõne 2 de icti facti sunt de foro illius, & ibi possunt conueniri, qu.6.c. 1. & 6 q 3. placuit 2. & sup de fo.comp postulasti.& c ul ubi de hoc &C.ubi de crim agi opor auth qua in prouin. Dicebant quidam, ꝙ ubi quis crimen committit, ibi dẽt condemnari, sed ea terminabitur per suum iudicem argu ff de custo.& exhibi. de militib. sed hoc non est verum, immo iudex illius loci ubi delinquit põt clericum condemnare, snĩa tñ executioni mandabitur per epm proprium sup.de for.comp. postulasti. nisi uelit iudici illius deferre, uel ipsum remittat ad illum condemnandum, sicut ait de metropol tar o, ꝙ potest ibi excõicatum a suo epõ, nisi velit ei deferre. inf.de sen.exc. per tuas. Nec est remittendus ad alienum iudicium, sed in suum rõne criminis, ut ẽñt prima concordantia. & hæc snĩa bene probatur per hanc decr quia dẽnt redire illuc, ubi delinquerunt Et est argu.ad hoc in auth ut nulli iudi §. si uero quis comprehensorum, coll 6 qui de hoc plane dicit.& concor.cũ hac dec. Tamen si crimen fuerit, potest de illo cognoscere suus iudex Si uero graue fuerit crimen, remittit 3 ubi deliquit si de re nihil tetrorem, nisi pr nc ab hoc tñ gñalitate excipitur qui habet superiorem, & qui ubicunque crimen committat, non potest iudicari nisi a papa, si agatur ad depositionem. Quid si crimen tale est quod non inducit depositionem? Dicit Hu ꝙ potest iudicari a suo maiori, & non ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. Sed si archiepiscopus committat tale crimen in parochia alterius archiepiscopi,

2 De materia hac glo la præcedente c po stulasti & in c ult sup. de fo.comp. & in auth. qua in prouin. C ubi de crim. agi opor. Couar in practic. quæst c 11. 3 Vbi & ad locũ hẽt remissio sin delicti pter Couar paul ca tm, uide Guid. Papæ dec 202. in remissi & in pra q 38 ubi late.

scopi, vel epi suffraganei alterius archepiscopi, dixit Hu. ꝙ possit tunc iudicari ab illo archiepo, uel epo, argu. ad hoc 96 di. duo. vbi Ambr. ratione criminis commissi in sua parochia excommunicauit Imperatorē, quod alia non auderet.

nitentiam petat de aliquib. criminibus, & non de quibusdam, pnīa tamen non est ei deneganda, 1 infra de pę & remis. quod quidam, & 26. q. 6. cognouimus & de pę. di. 3. sunt plures. Quidam dicunt, ꝙ hoc statutum fuit ad terrorem, ut denegetur pœnitentia de omnib. nisi de illo satisfaciat, quia talis pęnitentia non est fructuosa. Alii dicunt ꝙ melius vr̄, ꝙ super illo crimine tantū denegabitur pęnitētia, sed super aliis imponetur, & licet non sit fructuosa quo ad uitam æternā, ualebit ad mitius suppliciū subeundum, de pæn. di. 5. §. ult.

Super eo] Quatuor sunt partes. Secūda: ibi, Si uero: Tertia: ibi. Qui autē. Quarta: ibi, quod si. Prima tractat de satisfactione in uita uel in morte: Tertia de volente satisfacere in morte, sed non ualēte: Quarta de pœna imponenda trāsgressoribus. Abb. Sic.

CASVS. Statuit Eugen. papa in hac decretali, ut quicūque rapinā fecerit uiolēter, siue in ecclesiarū violatione manifeste fuerit deprehensus, pnīa sibi denegetur, nisi prius ablata restituat, si poterit, vel saltem emendandi securitatē præstiterit: Si uero in contumacia sua usq; ad obitum durauerit, & in extremis positus pnīam postulauerit, si satisfecerit, uel emendandi securitatem pstiterit, ei pnīa & sepultura ecclesiastica cōcedatur. Tertio dicit, ꝙ qui in sanitate obstinata mēte non pænituerit, vel emendauerit, & in morte securitatē emendandi præstare nequiuerit. pnīa parum sibi prodesse vr̄. Sed si de peccato cōtritus fuerit, uiaticū non negetur, ita tñ ꝙ nullus clericorum sepulturæ suæ intersit, nec eius eleemosynam quisquam accipiat: Quarto refert se ad primum casum, ut si aliquis clericorum cōtra hæc in uita uel morte pænitentias dare, aut sepulturæ interesse, uel eorum eleemosynas accipere præsumpserit, vel particeps huius rapinæ fuerit, periculum sui ordinis patiatur, & careat ecclesiastico beneficio. No. casū in quo pœnitētia denegatur. Item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui possit. Item ad terrorem clerici non debent interesse sepulturæ uiolenti raptoris, vel violatoris ecclesiarum, nec illorum eleemosynas accipere debent. Item clerici non debent interesse sepulturæ illius, qui in mortali decedit, nec eleemosynas illius accipere.

CAP. II.

Super † eo uero: & inf. ¶ Statuimus, ut quicūque ex his, qui uiolenter surrexerint in rapinam, siue in ecclesiarum uiolatione, manifeste fuerit deprehensus: nisi prius ablata restituat, si poterit[a] vel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, pænitentiæ beneficium ei penitus denegetur.[b] Si vero vsque ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis positus remedium pęnitentiæ humiliter postulauerit, si emendationem,[c] vel emendandi securitatem præstiterit, ei pænitētia & sepultura ecclesiastica concedantur.

¶ Qui autē in sanitate obstinata mente non pænituerit, uel emēdauerit, & in morte securitatem pręstare nequiuerit, solēnitas pænitentiæ parum prodesse[d] vr̄, sicut credimus: sed † de peccato cōtrito viaticum[e] non negetur: ita tñ, ut nullus clericorum sepulturę illius intersit, nec eius eleemosinam præsumat accipere.

¶ Quod si qui presbyterorū uel clericorum cōtra hoc in uita uel in morte pænitentias dare,[f] aut sepulturæ[g] interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentauerint, seu hmōi rapinæ participes inuenti fuerint: ordinis sui damnū irrecuperabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

Ex concilio Lateranē.†

¶ *Excommunicare debēt qui capiunt uel spoliant fideles ex iusta causa nauigantes. hoc dicit primo. Excommunicati sunt spoliantes naufragium patiētes, nisi ablata restituant. hoc secundo.*

CAP. III.

Excommunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos pro negatione,

c ¶ Emendationem] 14 q. 6. si res, 17 q. 4. si quis clericus, & 23. q. vlt. si quis membrorum, & cap. pessimam, & de pæn. di. 5. falsas.

d ¶ Parum prodesse.] Hoc quantum ad pęnam temporalem, q̄ pro peccato debetur. Duplex enim pæna 2 pro quolibet peccato debetur, æterna, & temporalis, & hęc æterna sola cordis contritione remittitur, de pæ. distin. 1. in prin. & 26. q. 6. cognouimus. & tēporalis, quæ exteriori satisfactione remittitur, quæ satisfactio si in hac uita non fuerit completa, in purgatorio completur, arg. 23. q. 5. quid ergo, & ita solemnitas pænitentiæ parū prodest quo ad pænam purgatorii, ualebit tamen quod ad uitam æternam, si de peccato contritus fuerit.

e ¶ Viaticum] quod omnib. pænitentib. est dandum, inf. de pæn. & remiss. quod in te, & 26. q. 6. si quis de corpore 50. di. pœnitentes.

[Gl. seq. reci. pōt per modum obiec. & remissionis.

f ¶ Pænitentias dare] Hoc referas ad primam partem capituli de illis, qui nec in uita nec in morte satisfacere uolunt, & possunt, illis deneganda est pænitētia in fine, & alia ecclesiastica sacra, cū in mortali decedant, eo ratio, q. dixi primo], cum petunt in uita pænitentiam de aliis criminibus, & oblationes taliū non sunt accipiendæ, inf. de vsu. quia in omnibus, & 17. q. 4. mi ror. 90. di. c. 2. & 33. q. 2. laterem Ber.

g ¶ Sepulturæ.] Hoc referas ad ultimam partem capituli de illis, qui in morte pænitēt, sed satisfacere non possunt, istis ergo denegatur sepultura, i. clerici non debent interesse, si cæmeterium eis non denegatur, ad terrorem potius aliorum, ut alii cum possint satisfacere timore huiusmodi pænæ, sed eis non nocet, sic sup. de tornea. c. 1. ubi de hoc, & arg. ꝙ cui conceditur quod est maius, non conceditur quod est minus, ut dictum est. Ber.

[Glo. seq. primo obiicit textui, secundo ipsum coadiuuat. tertio dat duas solutiones: & sedm approbat.

a ¶ Si poterit] Bene dixit, si poterit, quia inanis est actio, & c. ff. de dolo, nam is. & sup. de rest. spolia. olim 2. & sup. de sol. Odoardus. sup. de homic. sicut dignum & inf. de vsu. cum tu & 14. q. 6. si res, & impossibiliū nulla est obligatio. ff. de reg. iu. impossibilium, & 23. q. 3. Nabuchodonosor.

b ¶ Denegetur,] argumē. contra: quia si aliquis pœ.

Excōicationi.] Duæ sunt partes, prout duo sunt dicta,

† Ca. 5. e. ti. in 1. compil. & post cōc. Late sub Alex. III. par. 34 c. 1. Vide Bern. Diaz in pra. cri. canō. c. 8. & 99

† In recentiorib. ita, sed de peccato contrito corde uiaticum in oīb. manu scriptis hr̄ vtest impressum absq; uoce, corde.

1 Ne hic erres uide B. Tho. 3. p. q. 86. ar. 3. Sot. 4. sen. di. 15. q. 1. ar. 3.

2 De materia huius glossæ consule theologos, lib. 4. sen. di. 15. & ibi palūs. q. 1. ar. 4.

† Ex concil. Lat. sub Alex. III. ca. 24. §. excom. quoque & c. 2. e. ti. in 1. comp. concordat processus Bullæ in cæna dñi, qui singulis annis legitur.

dicta secunda: ibi, Ille etiam. Abb.

CASVS. Statuit Lateraneñ. concilium, ꝙ illi qui spoliare præsumunt Romanos, vel alios nauigio uectos pro negotiatione, vel aliis iustis causis, excōicentur. Secundo dicit, ꝙ illi, qui spoliant Chrīanos naufragium patiētes [quib. potius auxiliū præsta re dēret] nisi ablata restituerint, excōica tioni ipso facto se nouerint subiacere. No. ꝙ qui spoliant patiētes naufragium, sunt excōicati, cū non sit afflictis addenda afflictio.

a ¶ Honestis] ut 24. q. 3. si quis Romipetas. sup. de treu. & pac. c. 2. Ber.

b Regulam fidei] illam, ꝗ diliges proximum tuū sicut teipsum, de pæ. di. 2. charitas. & 1. dist. huma num genus. & 50. d. ponderet.

c ¶ Nouerint,] & sic quia contra hoc faciunt, sunt ipso iure excōicati, & tenētur inf. annū in quadruplum. C. de fur. in eū. ff. de icē. rui. & nau. l. 1. & furtū isti committunt, ff. de aq. re. do. qua rōne, §. ulti. Nec fiscus ēt sibi aliquid uendicet in calamitate alterius. C. de naufra. l. 1. lib. xi. cōter tñ damnū na uis resarciet. ff. de incen. rui. & nau. l. ratis, Lau.

d ¶ Subiacere] post admonitionem, uel postquam fuerint in mora, cum possint restituere, & non restituunt.

uel aliis honestis [a] causis nauigio uectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. ¶ Illi etiam, qui Christianos naufragium patientes, (quibus secundum regulam fidei, [b] auxilio esse tenentur) damnata † cupiditate spoliant reb. suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint [c] subiacere. [d]

† Damnanda in conci.

¶ Alexander tertius Panormitano archiepiscopo.

¶ Ex principis delegatione possunt prælati de raptu, & alijs criminibus iudicare, pœnam tamen sanguinis infligere non possunt.

CAP. IV.

IN † archiepiscopatu tuo quandoque Sarraceni mulieres Christianas, & pueros rapiūt, & eis abuti [e] præsumūt, & quosdam ēt interdum occidere non uerentur: cum autem excessus huiusmodi rex Siciliæ tibi, & aliis episcopis commiserit puniendos: [f] Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ tales in iurisdictione tua existentes, pecuniaria poteris [g] pœna mulctare, & etiam flagellis [h] afficere: ea moderatione adhibita, ꝙ flagella in uindictam sanguinis transire minime uideantur. Si uero ita fuerit grauis excessus, ꝙ mortē, vel detruncationem membrorum debeant sustinere, uindictam reserues [i] regiæ potestati.

† Ca. 3. e. tit. in 1. cōpil. & post cōc. Late. par. 50. c. 4. De intellectu Eymericus in Directorio inq. tit. part. 2 q. 47. nu 12. & C... li. 3. ... reso. c. 20.

IN archiepiscopatu. (Cōis diuisio. Scđa: ibi, Consultationi, quę distinguit, & ꝰm membrum prosequitur, ibi, Si uero. Abb Sicul.

CASVS Rex Siciliæ commiserat archiepō Panorm. & aliis epis, excessus Sarracenorū puniendos, contigebat n aliqñ, ꝙ Sarraceni mulieres Chrīanas & pueros rapiebant, & eis abutebantur, & quosdam occidere non uerebantur, quęsiuit archieps, qualiter hmōi excessus punir. Rñ papa, ꝙ tales existentes in iurisdōne illius, pecuniaria pœna poterit punire, & ēt flagellis afficere, ita tñ ꝙ flagella in uindictā sanguinis non transeant: Si uero ita fuerit grauis & enormis excessus, ꝙ mortē uel truncationē membrorum dēant sustinere, uindictam illam regi reseruet. No ꝙ princeps prælatis ecclesiarum cās criminales delegare potest, ubi pœna sanguinis non sequitur. Et sic nota ꝙ clerici pœnam sanguinis inferre non debeant.

e ¶ Abuti] propter il ud uitiū i ira Dei uenit in filios diffidentiæ. inf. de excel. præla clerici, sic 56. di. si gēs Angelorum, quia non sic homines fecit Deus, ut ie il lo uterentur modo, 32 q. 7. flagitia.

1 Vide B. Th. 2. 2 q. 154. art. 11. 12. & ibidem plene per Caietanum.

f Cōmiserit puniendos] Delegare pōt princeps prælatis ecclesiarum cās criales, vbi cū sanguinis non sequitur, ut hic 23. qu. 8. sæpe. Iudices uero in causis, ubi ēt pœna sanguinis infertur, clerici 2 institui nō dēnt, su. ne cle. vel mona. sed nec, & c. clericus, & c. sniam.

2 Vide Bernardinum Diaz in pra. cri. c. no ca. 56.

g ¶ Pecuniaria poteris] Commutādo pœnam statutam, ꝗ est pœna capitis, ff. ad le. Cor. de sic. l. 3. §. pe. & C. de adul. cū uir. C. de rap. u. r. l. 1 & in auth. ut non lux. cōtra na. coll. 6. Qđ iudex unam pœnam in aliā mutare possit est ad hoc argu. ff. de his qui no. in fa. qd ergo, § pæn. & C. eo. tit. etsi seuerior.

h ¶ Flagellis] 14 q. 6 ca. 1. 12. q. 2. fraternitas, & 5. q. 5. illi qui, ita ꝙ flagella ad sanguinem non procedant, 23. q. ult. his a quib. & c. seq.

i ¶ Reserues] cum sis delegatus; Si uero habes iurisdōnem tpalem, demandes eam alicui, cui hoc cōpetat, ꝙ licet ꝰm canones, 23 q. 3 illud, sed non ꝰm leges, nisi qñ prefic scitur, ff. de off. proconsul. solē. & ff. de off. eius cui man. est iurisdict. l. 1. Omnia uero hodie committi pñt præter vltimum supplicum aut mēbri abscissionem, in auth de col. §. ad hoc adhibem', col. 9 Lau.

¶ Idem Claremonten † epo.

† Claremontenō ... plurimū legitur. Claro.

Incendiarius ecclesiæ in morte pœnitens & absolutus, in cœmeterio sepelietur, & heredes compelluntur ad satisfaciendum iuxta facultates defuncti h. d.

CAP. V.

IN † litteris tuis cōtinebatur, ꝙ cum H. multis fuisset criminib. irretitus qui ecclesiarum incendiū diabolo [k] instigante commiserat: tandem in ægritudine constitutus, accepta pnīa de commissis, per manum capellani sui fuit a sentētia anathematis [l] absolutus; sed moriens ecclesiasticam sepulturam habere nequiuit.

† Ca. 6. e. ti. in 1 compil. & post concil Latera. par. 34 c. 2. Vide Bernardinū Diaz in pra. cri. can. c. 98 ad de Iuliū Clarū in pra ca. sive §. fin q. 68. & q. 77.

IN litteris] Cōis diuisio. Secūda pars; ibi, Qua propter. Ab bas Sicul.

CASVS. Quidam H. nomine multis criminib. fuerat irretitus, qui ecclesiarum incendium diabolo instigante commiserat: vnde fuerat excommunicatus: tandem in ægritudine constitutus, accepta pœnitentia de commissis, per capellanum suum fuit ab excommunicatione absolutus, sed eo mortuo sepulturam ecclesiasticam habere non potuit, quæritur quid iuris sit? Mandat papa, quatenus si est ita, corpus illius in cæmeterio sepeliatur, & hęredes eius monēdi sunt & compellendi, ut illis quib ille damnum ded t contra iustitiam per incendium, uel alio modo, secūdum facultates defuncti satisfaciant, ut sic a peccato ualeāt liberari. No quod simplex sacerdos in necessitate potest absoluere a maiori excommunicatiōne, de qua alias absoluere non posset Item hęredes tenentur ex delicto defuncti etiam si ex illo delicto defuncti hæredes non tenerētur ultra facultates uel uires hæreditatis defuncti.

K ¶ Diabolo instigante] 17. questiōn. quarta, si quis suadente.

l ¶ Anathematis.] Quod bene potuit in extrema

Recte loquitur glos a, qa in articulo mortis nulla est casuum reseruatio. cōcil. Tri. sess. 14 c. 7. de casuum reseruatione.

extrema necessitate 1 19. q. 4 si quis suadente, & 26. q 6. presbyter inconsulto de consec. distin. 4. sanctum est, alias absolui non potuisset nisi a solo papa. Incendiarii .n. postquā sunt ab ecclesia publicati ab alio ab solui non possunt inf. de sen. excom. tua nos. incendiarii & effractores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, vt hic colligitur. inf. de sent. excom. conquesti. prout ibi notari consueuit. Bern.

a ¶ Sepeliri] arg contra sup eo. super eo. sed ibi denegatur sepultura ad terrorem aliorum, nec poterat satisfacere, hic poterat 2 satisfacere. Ber.

a Et volebat, vel ibi de manifesto, hic de occulto: vel ibi de obstinato, hic de non obstinato I. A.

b ¶ Hæredes.] hic hēs quod heredes tenētur pro delicto defuncti. Super hoc dicas vt di xi sup de sepul. c. vlt. quæ ponit similem causam, & idem quasi dicitur in vtraque.

† alias valeant. f hæredes, vt obseruat hic Io. A.

c ¶ Iuxta facultates suas.] defuncti s. vltra vires hæreditatis non tenentur, si fecerint inuentarium. C. de iure delib. l. scimus, §. sin autem. & [illegible].

† Alias ita M. Burgen. episcopo.

d ¶ Liberari] argum. contra 25 distin qualis. Solu. a veniali & à temporali satisfactione liberatur quis in alio sæculo. sed a pœna æterna numquam, vt ibi.

¶ Quapropter, si ita res se habet; Mandamus, vt corpus eiusdē appellatione cessante facias in cœmeterio sepeliri; [a] & hæredes [b] eius moneas & compellas, vt his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra iustitiam irrogauerat, iuxta facultates [c] suas condigne satisfaciant, vt sic a peccato ualeat † liberari.

¶ Lucius iii. Burgen. † episcopo.

¶ Raptus non dicitur, vbi uolens pro matrimonio adducitur; raptor tamē cum rapta matrimonium cōtrahere potest; & post consummationē matrimonij, alter sine consensu alterius religionem ingredi non potest. h. d. cum capitulo sequenti.

CAP. VI.

Ca 4. e tit. in 1. comp. & post cōc. Lat. sub Alex. 3. par. 50. c. 4. Vide casus in cap. seq.

† committi.

Cvm causa] Diuiditur: Nam in prima parte ponitur decisa consultatio: in secunda respōsio, ibi, Respondemus. quæ rit vtrū licet. Nā primo respōdet de rapto cum reddit ratione causæ, Secundo ibi, Præterea de ingressu & causam reddit, Tertio de vtroque concludit, ibi. Non ergo. Abbas Siculus.

CVm † causam, [e] quæ inter E. militem, & vxorem eius vertitur: & infra. ¶ Rñdemus, quod cum ibi raptus dicatur admitti, [f] † vbi nil ante de nuptijs agitur: iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsauerit, quā cognouerit; licet parentes reclamarent, [g] † a quibus eam dicitur rapuisse. Præterea cum post matrimonium carnis commixtione perfectum (teste Apostolo) vxor sui corporis potestatem non habeat, sed maritus, [h] & econuerso; si præcessisse matrimoniū, vel ex probationib. viri, vel ex mulieris confessione claruerit, postmodum † sine assensu viri non potuit ipsa monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quod post matrimonium consummatū rapta per vim in monasterio fuerit, viri poterit consortium declinare, maxime si probari nequeat, virum, vt mulier profiteretur continentiam, assensisse. [k] †

¶ Innocentius iij. episcopo Saronen. †

¶ Rapta potest matrimoniū contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.

[Glo seq. ponit casum.

e ¶ Cū causam] CASVS. 3 Quidam miles volebat contrahere cū quadam, parentes eā sibi dare nolebāt, tandem de cōsensu puellæ eam rapuit, & cū ea cōtraxit, & carnaliter eā cognouit, deinde illa monasteriū intrauit, vnde miles eā tamquam vxorē suam petebat, quia sine licentia sua monasteriū post carnalem cōpulā intrare non potuit. dicebat mulier q non tenebatur ei tamquā viro adhærere, qa eam rapuit, & raptor cum rapta non potest cōtrahere Ad hoc rñdet papa, q non fuit raptus, 4 cum ipsa. cōsenserit. Et post matrimonium cōsumma tum religionem intrare non potuit inuito viro, licet rapta fuerit, quia si hoc constiterit, debet ei restitui, quia sine ipsius cōsensu monasterium intrare non potuit B No q vbi mulier consentit, raptus non dr̄ Itē post matrimonium carnali copula consummatū, vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, & econuerso. Item confessioni alterius coniugum statur in præiudicium spiritualis matrimonii. Item arg. q solus consensus sufficit ad hoc quod alter coniugum possit religionem intrare.

Hic casus, prout est re latus in [illegible] [illegible] reperitur.

f ¶ Dicatur admitti.] secūdū leges etiam in sponsa propria raptus committitur C. de rap. virgi. l. vnica. ad med ū. sed canon præiudicat. vt hic, & 27. q. 2. §. 1. & illa. qualitercunq. aliqua sit rapta, bene potest cōtrahere cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensū, inf. c. p. & 36. q. 2 tria. sed raptus non est, vbi puella consentit, vt hic patet.

† reclamauerint.

1. Cor. 7.

g ¶ Reclamarent] Talis reclamatio nō impedit matrimonium, quia solo consensu contrahitur. 27. q. 2. sufficiat.

h ¶ Sed maritus.] sup. de cōuer. coniug. quidam intrauit T

[Glo. seq. reci. obijciendo de decre. super eo.

† In plerisq. recentiorib. ita post matrimoniū sine assensu, &c. sed in uetustiorib. codicib. legitur ut est impressum.

i ¶ Mulieris confessione.] Ergo creditur mulieris confessioni in præiudiciū matrimonii spiritualis, qđ non fit in carnali, su. de eo qui cogno. consang. vxo. suæ, super eod. Sed aliud est in matrimonio carnali, & aliud in spirituali: In matrimonio carnali non statur confessioni viri & vxoris, si cōtra matrimonium confiteantur, quia sæpe ad inuicem colluderent ut separarentur, vt dicit prædicta decre. super eo Sed in spirituali matrimonio, si aliqua de qua constat quòd fuerit primo vxor ante ingressum monasterii, postea confiteatur in iudicio, quod ante ingressum cognita fuerit a viro, debet sibi restitui, quia eo mūlto monasterium, intrare non potuit, vt hic dicit, immo si aliter confiteretur, saluari non posset, nisi ad virum rediret. Nō est enim credendum quod illa sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. Arg. ad hoc. sup. de homici. signi casti 2. unde reddenda est uiro suo. vbicunque confitentur uir, & uxor. Ad dissolutionem matrimonii carnalis non creditur illis, nisi saltem adsit fama publica. 35. q. 6. si duo. sed vbi confitentur ad dissolutionē mutuæ seruitutis propter adulterium, bene creditur eis sup. tit. proxi. c. pen. & sup. de diuor. ex litteris. Vin.

† cōsensisse.

† Latonien. † Claconiē. † forte Cracouien. sed ut plurimū legitur Latonicen.

K Assensisse. Arg. q solus cōsensus sufficit, ad hoc vt alter coniugum possit monasterium ingredi, 17. q. 2. Agathola. ubi de hoc, & c. si qs. & 33. q. 5. qui uxorē.

De

De hoc dictum est satis, sup de conuer.coniug. in ca. vxoratus.& c.seq.

Accedens CASVS. Quærebatur vtrum raptor possit contrahere cum rapta? & respōdet Papa quod sic, si prior dissensus transeat postmodum in consensum, & qđ prius displicuit, postea incipiat complacere: dūmodo alias sint legitimæ personæ ad contrahendum. Nota ꝙ raptor potest contrahere cum rapta, dum modo contentiat.

a ¶Cum raptore.] Secundum antiquos canones, & ſm leges non poterat raptor contrahere cū rapta, 36. q.2. de puellis & c.si aūt 1 & c.placuit & C.de rap.virg.l.vnica §.fin autem hodie secus, ut hic, & 5.q 2. denique, & c 3 Ber.

b ¶ Consensum.] s̃. de spon. ad id quod, & s̃. de despon. imp. de illis argu. C.quod met.cau.l.2.ff.de cōdi.ob turp cau. si ob turpem.

† Cas. vnico eo.titu. in 3. conci. Vide conci Chalcedonēse can.27. Vormaciense ca. 77.& qđ nouissime diffiniuit conci. Tri.ses 24 đ ref. in mo-nii c.6. adde B. Th.2 2.q. 154.art.7.

† Ex. de hę re cum ſm, l b 1.10 An.

† Exo. c.21. & c.1.eo.tit. in 1.comp. Videto hic p̄ ams.1o.An.

CAP. VII.

Accedens † ad Apostolicam sedem: & j. Rapta puella legitime cōtrahet cum raptore, [a] si prior dissensio transeat postmodum in consensum, & quod ante displicuit, tandem incipiat cōplacere: dūmodo ad contrahendum legitimè sint personę.

TITVLVS XVIII.

De furtis.

¶ In Exodo †

CAP. I.

Qvi furatur hominē, [c] & vendiderit, conuictus, morte moriatur.

DE FERIIS.

¶Continuata est ista rubrica supra in prox. ut dic ut ibi. Abb. Sicul.

Qvi furat.] Casus planus est. Nota hic pęnā eius qui hominem furatur, & eum uendiderit. Bar.

c ¶Qui furatur hominem]scilicet libe rum, quia si furatur seruum, hac pęna nō tenetur, ff ad l.Flaui.de plag.l.vlti. sed secundum canones hæc pœna non imponitur, sup.titu.prox.in archiepiscopatu 3.q 2.inter hæc.Tan.

¶ Ex Concilio Triburiñ.

¶*Furibus & latronib in peccato obeuntibus sacramēta ecclesiastica denegāda sunt, secus si in morte eos pœnituit.*

CAP. II.

Fvres, & latrones, si in furando, vel depredando occidūtur, visum est pro eis non esse orandū. [d] Sed si cōprehēsi, aut vulnerati, presbytero uel diacono [e] confessi fuerint, cōionem [f] eis non negamus.

¶Ex pœnitentiali Teodori.

¶*Committens furtum ex necessitate non multum urgente, peccat, sed non grauiter, unde imponenda est ei leuis pœnitentia. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. III.

Sit quis pp necessitatē famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, uestē vel pecus, pęniteat [g] heb domadas tres: & si reddiderit, nō cogāt ieiunare.

¶ Hieronymus super Parabolas. †

¶ *Non indicans furem propter lucrum quod ab eo consequitur, reus peccati est.*

CAP. IV.

Qvi cū fure partit, [h] occidit aīam suam. Non fur [i] solum, † sed ille reus tenetur, qui furti conscius, quærente possessore, [k] non indicat. [l]

Fvres.] CASVS. Dicitur, ꝙ si fures, & latrones in furando fuerint interfecti, non est orādum pro illis. Sed si comprehensi, aut vulnerati confessi fuerint, cōmunio eis negari non debet. No. in furto occisos ab ecclesia non recipiendos, nec pro eis orandum sicut pro decedentibus in mortali peccato.

d ¶Non esse orandum.] quia in mortali eos decessisse constat, 23.q 5.placuit.

e ¶Diacono.] In necessitate etiam laico 2 de cons. d.4 sanctum est, de pœn.d.1.quem pœnite & uersus. fi.& dist.6 c. 1.circa prin.

f ¶Communionem.] idest, Eucharistiam simile 50. dist.pœnitentes, & sepulturam etiam, ex quo confessi sunt, 13.q. vlt.c.vlt.

2 De materia huius gl. vide Nauarrū de pæ.d 6 c.1.nu 72. & seq. Sotum.4.di. 18.q 4.ar.4.

SI quis.] Breue est., nec recipit congruam summationem maxime propter ueritatem intellectuum. Ab.Casus patet. Nota ꝙ necessitas omnino non excusat a furto, & intelligunt quidam de modica necessitate, secus de magna.

[Gloss.seq not.quod modica, & ca.quærit. demum obiiciendo de duobus sol.]

g ¶Pœniteat.] ex eo. n.ꝙ pœnitentia imponitur, colligitur quod modica fuerit necessitas, si enim magna fuisset, non imponeretur pœnitentia.argu.contra, de consecra. d.5.discipulos, quia in necessitate oīa sunt communia, argu.42. d.c.1. & 12.q.1.c 2. 23 q.7.quod autem, & 47 dis.sicut hi.debuit.n. credere domini num permissurum, insti. de obli. quæ ex delicto nascuntur.§. placuit, modica pœnitentia imponitur, quia modicum peccauit. Sed quare non excusatur mulier a fornicatione pp necessitatem famis, ff de ri. nup palam § nō est. sicut a furto? R̄ndeo propter necessitatem res facta est communis, quam furatur sed in fornicatione non est ita, immo potius debet quælibet mala pati quā malo consentire, ut 32.q 5 ita ne. Item quare excusor ab homicidio, si ex necessitate me defendendo aliquē occido, & non a fornicatione? Respondeo, non interficio, imo potius ipse se interficit, qui me aggreditur, ar.ff.si quadr. pa. fe.d.l.1.§.cui arietes & arg, s̃.de homic.c. lator.

Qvi cū fure.] Breue est, & uario modo intelligitur. & potest summari secundum unum intellectum, ut in rubr.& potest aliter summari, ut j̃ patet ex varietate intellectuum. Abb.

† Ca 3.eod. tit.in 1.cōp.

† Prouerbiorum c 29.N c.6 eo tit in 1.comp.

† Alias tantum modo.

CASVS. Qui furtum cum fure partitur, occidit animā suam. Item non solum fur tenetur furti, sed ille etiam qui conscius furti non indicat domino ipsum quærenti. Not.quod consentientes & agentes pari pęna puniri debent. Item quilibet tenetur furem indicare, alias furti tenetur.

h ¶Partitur.] per consensum etiam accipiendo vel occultando, talis enim tenetur de furto. Inst.de obl.quę ex delic.nat §.si vero ope.

i ¶Non fur.] Hæc sunt uerba Hieronymi exponentis præcedentia uerba Salomonis.

K ¶Possessore.] idest, domino, uel quocunque cuius interest. ff.de verb. signi.interdum.

[Glo.seq alle 6 concor.signat contrarium, & sol.

l ¶Indicat.] Et ita habes hic, ꝙ quis tenetur indicare furem ff.de recepta l.1 & 2 C.de fur.ciuile est arg si. de iure fisci, ex quibusdam §.diuus.C.ad leg.Corn de fal. maiorem. C de his qui ad eccles.confu. præsenti, & §.quod si in fundo, argumen contra, ff.de præscrip. verb. non solent. ff de condictio. ob turp cau.l 4 §. vltim. vbi non peccat, qui aliquid accipit, ut indicet. secus uero secundum canones, ut hic patet, quia con-

sentire videtur: vnde dicit quod vterque reus est.

EX litteris] Diuisio. Secunda ibi, Mandamus. Ab. Sic CASVS Quidam clericus B. noie, quendã calicẽ surripuit de ecclesia ibi minus cautè dimissum, & longo tempore ipsum tenuit, sed postmodum restituit ipsum, volebat ad sacros ordines promoueri, quæritur, quid iuris sit? Rñdet papa, si sponte confessus fuerit, & exindè ecclesię, cuius erat calix, satisfecit, nec est super hoc infamatus, post peractam pęnitentiam, aut partem ipsius, dũmodo alias idoneus sit, ad sacros poterit ordines promoueri. Nota mitius agẽdum cum sponte confesso, q̃ cum conuicto. Item nõ dimittitur peccatũ, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Item infamatus de furto, non dẽt promoueri. Item licet qs satisfaciat de furto, nihilominus est illi pęnitẽtia imponenda item nota, partem pęnitentiæ paractam sufficere, ut cum criminoso dispensetur.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpi. De materia ĩter Doctor. hic, uide Iulium Clarũ lib 5. sent §. sacrilegium, & Antoniũ Gomeziũ tomo 3. uariar. resol 5. ad fur to, ver secun dus casus est. nu. 11.

¶ Alexander 3. Cremon. episcopo.

¶ *Fur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam, ad sacros ordines promoueri.*

CAP. V.

EX † litteris tuis innotuit, quod B. calicem quendam in ecclesia minus caute dimissum rapiens, præsumpsit: & inf.

¶ Mandamus, quatenus si sponte [a] confessus fuerit, & exinde ecclesiæ, cui calix fuerat, satisfecerit, [b] nec est super hoc not. vel infamia [c] manifesta respersus: post peractam [d] pœnitentiam, aut congruam partem pęnitentię [e] (dũmodo alias idoneũ ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines non dubites promouere. [f]

a ¶ Sponte.] Argu. q mitius agitur cũ sponte confesso, quã cum conuicto 50. d. presbyterum, 12 q 1. non dicatis.

b ¶ Satisfecerit.] aliter pęnitere non pt, dummodo possit satisfacere, 14. q. 6 c 1. & sup de homi. sicut, §. eos, & infra titu. prox. cum tu.

c ¶ Infamia.] facti, quæ grauat opinionem, ff. de obse. a libe præstandis, l 2. & a promotione repellit, 81. d iã tis Daniel, & 33 d laici, & sup de accus omnipotens.

d ¶ Post peractam.] quia iam incipit esse quod non fuit, 50 d. ferrum, & c. cum exaudiero.

e ¶ Pœnitentiæ.] sup de temp. ord. ex tenore.

f ¶ Promouere.] etiam de iure communi, cum peccatum sit occultum, sup de tem. ord. c. vlt & præcipue secundum illos qui dicunt, quod peccatum occultum non reddit hominem irregularem, secũdum alios, qui dicunt contrarium loqui c illud de dispensatione.

† De materia huius titu plurima canonistis ual. de necessaria tradit B Th. 2.2 q 78.

TITVLVS XIX.

De vsuris. †

DE VSVRIS.

¶ Quia usuram exercens, rapinam & quodãmodo furtum committit, 14. q 4. si quis usuram, & subiacet restitutioni, sicut furtum committens seu rapinam, ut in c cum tu, inf. eo. ideo competenti ordine submittit de vsuris. Abbas.

De hac materia tractatur, 46. d. & 14. q. 4. & q. 5. & q 6. per totum, 46 d. c. pœn & vlt. 88. dist. in Palea eiicie. s.

PLures] Si creditor percipit sortem ex fructibus pignoris, deductis expẽsis tenetur pignus restituere debitori, & unũ casum excipit, h. d. Diuiditur in tres partes: Nam primo prohibet clericis vsuram generaliter, & inde nominatim certam speciem: Secundo ibi Quod si pęnã addit. Tertio a prædicta specie vnum casum excipit, ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. [1] Quia plures clerici data pecunia possessiones recipiebant in pignus, dicentes non esse vsuram, statuit concilium Turonen. vt nullus constitutus in clero, hoc vel aliud genus usuræ exercere præsumat, q si aliquis possessiones alicuius data pecunia recepit in pignus, si sortem suam receperit deductis expensis, possessionem libere restituat debitori: si minus aliquid habet, eo recepto possessio ad dñm reuertatur: Si vero post illud statutum aliquis clericus vsurarum crimen cõmiserit, offici sui periculum patiatur, nisi fuerit beneficiũ ecclesiæ, q redimendum sibi hoc modo videatur. Nota fructus pignoris compu tandos in sortem. Item clericus vsurarius de rigore iuris ab officio ecclesiastico debet repelli. Item habes hic casum, in quo fauore ecclesiæ fructus non computantur in sortem.

[1] Si legeris veterẽ compil. apertissime intelliges facti speciẽ, quæ ex fragmento omissa a Raymũdo reddita ẽ paulo obscurior.

¶ Alexander iij. in concilio Turonen.

¶ *Vsura est lucrifacere fructus rei pignoratæ; fallit in casu hic excepto.*

CAP. I.

PLures † clericorum; & infra.

¶ Gñalis concilij [g] decreuit auctoritas, ut nullus constitutus in clero, [h] vel hoc, uel aliud genus [i] vsuræ exercere præsumat. Et si quis alicuius possessionem data pecunia sub hac specie (uel † conditione) in pignus acceperit, si sortẽ suam (deductis expensis [k]) de fructib. iam perceperit; absolute possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet; eo recepto, possessio libere ad domum reuertatur.

¶ Qd si post huiusmodi [l] constitutũ in clero quisquam extiterit, qui detestandis usurarũ lucri insi.

† Cap 1. eo. ti. in 1. cõpil. & post conci. Lateran par. 16 c 9. De intellectu C. uarru uias li. 5. var. resol. c. 1 nu. 4. & de pęna clerici vsurarii Bernardinus Diaz in prac cri. can. c. 82.

† Hæc duo verba, uel cõditione, desunt in omnib. antiqs codicib. Gregorianis.

g ¶ Generalis concilii.] scilicet Turonen. cuius est hoc capitulum.

h ¶ In clero.] maxime, quia idem est de laicis.

i ¶ Aliud genus.] Multa enim sunt genera usurarum, arg. 14. q. 3 c. 1 2. & 3

[Glo. seq. tractat de expensis deducendis, & quærit, & soluit

K ¶ Deductis expensis.] Deducendæ sunt expensæ, & quod superest, est fructus, ff. sol matri fructus ff de pet hær. si a domino, §. fructus, in fi & 12 q. 2 ubis, & C. de fruc. & lit. expen. l. 1 & ipso iure per fructus perceptos liberatur pignus, C. de instru. pign. l 1 & C. de pign. actio. l 1. & 2. fructus enim semper computantur in sortem. infra c proxi. & cap conquestus, & h c expensę istę non debent esse superfluæ, argumen. ff. de rei vend. in fundo. & illæ tantum sunt deducendæ, quæ in ipsam rem necessario factæ sunt, & pro fructibus colligendis. Cod de pigno. in summa. potest ergo rem retinere, donec deducat expensas. Sed quid si restituit rem nondum deductis expensis? petat per condictionem indebiti, ff. de impendiis, in rebus dotali. factis, l quod dicitur, § dos. vel per contrariam actionem pignoratitiam, ff de pignoratitia actione: si necessarias.

l ¶ Post huiusmodi.] maximè: quoniam idem erat ante, decima quarta quæstione quarta, si quis obligatus, & infra eodem cum tu. &c.

a ¶ Beneficium.] hoc ita potest intelligi, puta laicus aliquis iniuste detinet possessionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium assignata: licitum est clerico de manu laici taliter eam redimere, ut ecclesia vel ipse clericus fructus taliter perceptos retineat, nec est vsura cum tantum suum recipiat: qa sic forte possessio ad ecclesiam reuerteretur hoc mō: qa forte alia non poterat recuperari. Et idē est, si esset feudū ecclesiæ, quia fructus ecclesiæ non computabit in sortē, inf. eo. cōquestus, sed ecclesia interim seruitia a uasallo recipere non debet, su. de feu. ca. 1. Idem intelligo de laico, qđ hoc modo sibi licet redimere possessionem de manu iniusti detentoris, alienam tñ possessionem taliter redimere non posset, quia fructus illi non sunt sui, vñ si illos retineret, vsura esset. Idem esset de clerico, si possessionem ecclesiæ, quæ non fuit sibi pro beneficio assignata, taliter in pignus reciperet, nisi de licentia ecclesiæ hoc faceret, quasi percipiēdo eos nomine ecclesiæ. Bernar.

† Cap. 4 eo. ti. in 1. cōpi. & post cōcii Late. pa. 16. c 3. Et Cou. in pcedenti c. citatū, uide Sotū de iusti. & iure li 6. q 1. art. 2. & Syl. uer boiv sura 3.

Voniam.] CASVS. Dē hic, non solum uiris, ecclesiasticis, sed etiam laicis periculosum est vsuris intendere, & ideo mandatur, ꝙ postquam de possessionibus uel fructib. arborum, quas in pignore tenent, recepe rint sortem suam deductis expensis, restituantur possessiones suis dominis Not ꝙ vsuræ reprobantur in laicis sicut in clericis. Item fructus pignoris cōputari debent in sortem, prius inde deductis expensis.

† cōpellatis.

† Idē, s. Alexāder iii. in concilio Latera c. 25. & c. 2 eo. ti. in 1. compi. Et pro intellectu uide Archidia. in c. miror. 17. q. 4.

stat, ecclesiastici officij periculum patiatur. Nisi forte ecclesię beneficiū [a] fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

¶ Idem Cantuarien archiepisc. & eius suffraganeis.

¶ Idem in effectu dicit cum præcedenti, sed addit tacite idem esse in laicis, nam in præcedenti c. tantum fuit facta mentio de clericis.

CAP. II.

QVoniam † non solum viris ecclesiasticis, sed etiā quibuslibet alijs periculosum est, vsurarū lucris intendere, Auctoritate prǽsentium duximus iniungendum, ut eos, qui de possessionibus, vel arboribus, [b] quas tenere in pignore noscuntur, sortē (deductis expēsis) receperunt: ad eadem pignora restituenda, sine usurarū exactione, ecclesiastica districtione compellas. †

¶ Idem † in concilio Lateranē.

¶ Manifesti vsurarij ad communionem altaris, & ecclesiasticam sepulturā, & oblationem offerendam admitti non possunt & clerici contra hoc facientes puniuntur, ut hic dicitur.

CAP. III.

QVia in omnibus fere locis ita crimen vsurarum inualuit, ut multi [c] (aliis negociis præter missis) quasi licite vsuras exerceāt, & qualiter vtriusq; † testamēti pagina cōdemnentur, nequaquam attendant: Ideoque cōstituimus, ut vsurarii manifesti, † nec ad cōmunionē admittantur altaris, nec Christianā (si in hoc peccato decesserit) accipiāt [d] sepulturam, sed nec oblationes [e] eorum quisquam accipiat. Qui autem acceperit, vel Christianę tradiderit sepulturę; & quę acceperit, reddere [f] cōpellatur, & donec ad arbitriū episcopi satisfaciat, ab officii sui maneat executione suspensus.

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ Potest intelligi dupliciter, primo in mutuante, Secundo in recipiente vsuras, & secundum primum intellectum hoc dicit. Etiam pro opere pio non licet usuras recipere, quando per receptionem datur causa usuræ committendæ, hoc dicit. Vel sic, & clarius; tur, & ideo statuit Lateran concilium, vt vsurarij manifesti ad communionem non admittantur altaris, nec Christianam accipiant sepulturam, qui in hoc peccato decesserint, nec oblationes eorum quisquam accipiat, qui autem acceperit, aut Christianæ tradiderit sepulturæ, quod acceperit, restituat, & ab officio suo suspensus maneat, donec ad arbitrium epī satisfaciat. Nota qđ hæc est pęna, quę primo imponi debet, de qua fit mentio in rescriptis contra usurarios impetratis.

[Glo. seq. ostendit glo. istam etiam iure ciuili, &c.

c ¶ Multi.] propterea quia multi sunt non excusantur, 2. q. 1. multi, in fin. & etiam si omnes homines essent vsurarij, simile 32. quæstio. 7. flagitia, cum in ueteri testamento, & nouo prohibitę sunt vsuræ, infra c. ptoxi. immo etiam iure ciuili vsuræ prohibitæ sunt, vnde nullo iure peti possūnt: in Authen. de eccle. titul. in princ. collat. 9 licet non obseruetur, quia ibi dicit. Iustinianus, se quattuor synodos generales obseruare. sed Nicæna synodus est una de quattuor principalibus, quæ ita obseruari debet, sicut quattuor Euangelia, distinctio. sicut, & in Nicæna synodo prohibentur vsuræ. 47. distinctio, quoniam multi.

† De hoc a... ti. plene Couar. li. 3. va... ria. reso. c... nu 5. eū ui... deto, & Mar... qua... tra de iud... par. 1 ca ... † Vsurarii manifesti ... dicantur ... dit Iuliu... Clarus li. 5 sen. §. vsura ver. sed ... quero. Syluester verbo Vsura, 9. q 1. & variat sol. q 3.

d ¶ Accipiant sepulturam.] Idem est de quolibet, quem constat decessisse in mortali 13. quæstio. 2. pro obeuntib 23. quæstio. 5 placuit, 21. quæst. 3. Cyprianus, & su. de statu regu. monachi. cum sim.

e ¶ Oblationes.] sic 90. distinctio oblationes, & 17. quæstio. 4 miror supra de raptoribus super eod. ad finem, & nihilominus excommunicandi sunt, si non satisfaciant, infra eodem præterea, & supra de iureiur. debitores, & c. seq.

[Gl seq. quærit, & argu

f ¶ Reddere.] Sed cui debet restitui? danti? non uidetur, 17. quæstion sunt qui quæstio. secunda nulli liceat. Ala. dixit, quod episcopo loci, sed potius credo, quod illi qui dedit, & ille postea restituat ei a quo recipit. argumen. infra eodem cum tu. & supra de homi. sicut dignum, § eius.

b ¶ De possessionib. uel arboribus.] Sic s̄ c. pro & inf. c. conquestus, & su. de emp. & vend. ad nostrā, & sup. de pig. cum contra, C. de pig. act l. 1. & 2. C. de pac pig. l. 1. & ult & ff de pig. act l. si conuenerit.

QVia in omnib.] Hic tex. est multum allegabilis, & multa iura faciunt mētionē de isto cōcilio Lateran. & tria facit: primo ponit factū dānabile per cōtinuationis cām: Scđo tripliciter punit vsurarios manifestos: Tertio punit dupliciter clericos transgressores. Secunda ibi, Ideoque. Tertia ibi Qui autem. Abb. Sic.

CASVS. In multis locis tm̄ inualuit vsurarum consuetudo, ut multi aliis negotiis prætermissis, usuras exerceant tanquā licitas, non considerantes qualiter crimen istud utriusque testamenti pagina condemne-

Super

Super eo.] Diuiditur: Nam primo ponitur decisa consultatio: Secundo responsio, ibi, Respondemus, & responsionem probat per argumentum a maiori Abb.Si.
CASVS. Quidam exercebant vsuras, vt inde capti. in redimerentur: quæritur an liceat? Rñdet Papa, ꝙ cum vsurarum crimē vtroque testamento condemnetur, super hoc non est aliqua dispensatio adhibēda: quia etiam dicit scriptura; pro alterius vita mentiri non licet, multo magis prohibendus est aliquis, ne vsurarum crimen exerceat pro redimenda vita captiui. No. circa crimen vsurarum dispēsari non posse. Item prætextu pietatis nō est impietas committenda. Item non debet quis mentiri pro vita alterius saluanda. Item argu ꝙ vsura est maius peccatum, q̄ mendacium.

[Glo seq. arguit & remittit.]

a Dispensationem.] Arg. ꝙ prætextu boni malum fieri non debet, j.q 1. nō est putanda, 33.q 5. si dicat & 14. quæs 5.c.1.2.& 3. & c neque. Argu. contra 28.q 1 non oportet. Dic vt plene dictū est. sup. ne cle. vel mon. nō magno, in magna notula.

b ¶ Mentiri.] 22.q.2. ne qs arbitretur, vbi de hoc.

1 Cap 3. eo. ti. in 1 compilat & post cōcil. Later. sub Alexan. 3. p. 16. c. 1. Vide Rom. consi. 400. & præ cæteris hic Io. Ananiam.

Non licet inducere quem ad exercendum vsuras, etiā pro pio opere, & ista lectura colligitur ex decisa.

CAP. IIII.

Super† eo vero: & īfra, ¶ Rñdemus, ꝙ cū vsurarū crimen vtriusque testamenti pagina detestet̄ super hoc dispēsationē [a] aliquā posse fieri nō videmus, quia cū scriptura sacra ꝓhibeat ꝓ alterius vita mentiri:[b] multo magis prohibēdus est qs, ne etiā ꝓ redimēda vita captiui, vsurarū crīe inuoluatur.

¶ Idem Salernitano archiepō.

Vsurarij qui sunt soluēdo, coguntur per pœnas Lateran cōcilij vsuris restituere, etiā quas ante concilium receperunt & facultatibus non extantibus debent possessiones emptæ ex pecunia fœnebri vendi & debentib. recipere, satisfieri.

CAP. V.

Cvm † tu manifestos vsurarios iuxta decretū [c] nr̄m, qđ nuper in concilio promulgatū est, cōione altaris, & ecclesiastica p̄ceperis sepultura priuandos, [d] donec [e] reddant, qđ tā praue receperant: quidā eorū, ad † excusandas [f] excusationes ī peccatis, impudēter affirmāt illas dūtaxat vsuras restituēdas, quę sūt post interdictum nostrū receptæ; & infra. ¶ Super his fraternitati tuę taliter rñdemꝰ, ꝙ siue ante, siue post [g] interdictū nr̄m vsuras extorserint, cogēdi sunt per pęnam [h] quam statuimus in cōcilio, eas his, à quibus extorserunt, uel eorum hęredib. restituere: vel his non superstitibus, [i] pauperib. erogare: dummodo in facultatib. habeant. vnde † ipsis possint eas restituere: cum iuxta uerbū B. Augustini: † Non remittatur peccatum, nisi restituatur [k] ablatum. ¶ Illi autem qui non habent in facultatibus [l] vnde usuri, postea infligenda est maior, si hoc meruit propter vitas contumacius. supra, vt lite, non contest. c. quoniam, in fine.

† Ca. 5. e. tit. in 1. comp. & post concil. Lat. sub Ale. iii. p 16. cap. 5. Vide B. Th. 2 2. q. 78. 3. & Sotum li. 6. de iust. & iu. q. 1. art. 4.

Cvm tu.] Diuiditur in prima ponitur consultatio tres articulos cōtinens, quorum duo sunt decisi. Secundo ordinate ad illos respondet ibi, Super his Abbas.

CASVS. Archieps Salernitanus ſm prædictū conciliū, sup. eo, qm̄ præcepit vsurarios manifestos cōione altaris & ecclesiastica sepultura priuandos, donec restituāt vsuras: quidā ad excusandas excusationes in peccatis, dicebāt illas vsuras tm̄ restituendas q̄ post prædictū concilium sunt receptæ: Alii dicebant, ꝙ nō habebant vnde restituere possint vsuras: Alii dicebant ꝙ de pecunia vsuraria possessiones fuerant cōparatæ, quas dederāt filiis & parentib. suis: vñ pecuniam illam restituere nō poterāt: q̄siuit archieps, qđ sup his sit agendū? Rñ. papa ad primū, ꝙ siue añ siue post cōciliū pręadictum vsuræ sint extortæ, cogendi sunt per pœnam illius cōcilii ad eas restituēdas, his, à quib. extortæ fuerūt, vel eorū hæredibus vel si nō extant aliqui hæredes, pauperib dentur, dummodo habeant in facultatibus, vnde reddere possint: quia vt dicit August. Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: illi vero qui nō hñt, vñ reddere possunt, nō debent illa pęna puniri, quia paupertas eos excusat: possessiones autem de vsuris comparatæ, debent vendi & prætia inde recepta restitui his, à quibus extortæ sunt vsuræ: vt sic à peccato, & a pœna prædicta possint liberari. Nota constitutionem extendi ad præterita. item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Item paupertas excusat. Item res emptæ de vsuris, succedunt loco pecuniæ de vsuris receptæ. Item quamdiu inuenitur cui ius est res restituenda, vel eius hæredes, non debet dari pauperibus.

c ¶ Decretum.] sup eo. quia in omnibus.

d ¶ Priuandos.] Et ita canon ille, Quia in omnibus, non est latæ sententiæ, sed ferendæ Ber.

e ¶ Donec.] Ergo quam cito restituunt, sunt ipso iure restituti communioni. arg. 81. dist. si qui sunt. tamen post satisfactionem relaxandum est interdictum.

f ¶ Ad excusandas.] Hæc verba sunt, 16. q. 1 prædicator.

g ¶ Siue post.] arg. ꝙ cōstitutio retrotrahitur, & hoc iō dicit, qa crimē istud añ illā ꝓhibitū erat vtroque testō, sup c. prox. hoc diuinum pręceptū, 14. q. 4. qm̄ multi. Qñ constitutio retrotrahat̄. dictū fuit sup. de constit. c. vlt.

[Glo. seq cum seq. formant & soluunt dua quæstiones.

h ¶ Per pœnam.] statutam sup. eo. quia, & etiam per excōicationem inf. eo. pręterea. Sed quare fit mentio in omnib. cōmissionibus de pęna illius canonis, quia. & nō de excōicatione? Respōdeo, quia ab illa semper incipiendum est, tanquam a minori,

† Sumuntur hæc ex psal. 140.

† Aliàs cęteris omissis ita. vñ possint restitue re.

† August epi. sto. 54. ad Macedo --- num. refert luo par 11. c. 4. & p. 15. c. 25.

i ¶ Non superstitibus.] Sed pone ꝙ ille, cui debet restitui vsura, longe sit absens: nūquid tenetur vsurarius mittere ad eū vsuras? Tenetur quidem: sed sumptib. illius absentis arg. ff de oper lib operæ enim. Si aūt sumptus itineris rei summā excedāt, det pauperibus, ar huius c. 2. q. 6. anteriorum. Et hoc intellige si vsurarius nouit, vbi habitet: qa si ignoret, nō tenetur inquirendo vagari. ar ff. de ope lib. ꝙ nisi, in fi. & quousque fieri potest restitutio illi qui soluit numquam illa pecunia debet dari pauperibus. sup. de homic sicut dignū, §. eos. & sup de iureiu cam te.

k ¶ Restituatur.] 14. q. 6. c. 1.

[Glo iste cum seq. recitari possunt per tres q̄stiones.

l ¶ In facultatibus.] & licet amiserint vsuras, nihilominus tamen tenentur propter moram, quæ illis nocere debet: vnde omnia refundere debent, si alias facere possunt arg ff. de vi, & vi, arm. l. 1. §. rectissime, & ff. de le. 1. cū res legata. sed si nihil habent, liberantur ex toto, vt hic Si tamen ad pinguiorē fortunā peruenerint, tenentur vt prius, sup. de sol. Odoardus, & ff de ces bo. si debitoris. ar. 26. q. 6. si qs de corpore, & c. de his uero & in solidū: nec habetur ratio, ne egeat: licet aliàs dicat lax, qđ qui bonis cedit, non conuenitur postea, nisi in quantū facere pōt, ff. de ces. bonis qui Ala.

a ¶ Euidenter.] si .n. credatur habere, verberib. veritas seruatur, 5 q. 5. illi qui, 13 q. 6. c. 1. vel iuret se non hře unũ reddat, qđ potius videtur, quia non debet vlla pœna puniri ut hic dicit, quia inanis est actio, & cæt. ff. de dolo, nam is, & supra de resti. spol. olim.

b ¶ Debent vendi.] Ex hoc uř, ꝙ ad quẽcunque perueniat res empta de pecunia vsuraria, tenetur illã restituere, licet enim res emptæ ex tali pecunia peruenerint ad filios uel cõsãguineos vsurariorũ, nihilominus venduntur, vt hic dicit: qa res illa succed t loco alterius pecuniæ. ff de leg. 2. imperator, in fi. & ff. de leg 3. fideicommissa, §. si rẽ suã & sup. vt lit. pend. ecclesia. vbi de hoc. qđ verũ est, vbi ex causa lucratiua res peruenit ad ipsũ. Si vero ex alia causa, puta quia emit ignorãter, secus esset forte. Et ipsale est hoc in re empta ex pecunia fenebri, aliàs regulare est ꝙ ĩ re empta ex pecunia tua, non nomine tuo, nihil iuris habes, C de rei vend. si ea pecunia. C. de prob. ꝑ d probationẽ, & ff. de furt qui vas, in fi alium casum hẽs C. de rei ven si vt ꝓponis, tertium C. arbi tute. l. 3. & sup de pecu. cle. inquirendum. Alan.

| N ciuitate.] Cõis diuisio. Secũda pars ibi, Licet. Abb

CASVS. Quidam mercatores emũt pi p, cinamomũ, seu alias merces, q̃ tpe uẽditionis nõ ualẽt ultra v. libras, & promittũt se soluturos ĩ termino cõstituto sex libras, quæ rebat, utrũ talis cõtractus esset usurarius? R ñ. papa, licet talis cõtractus ex forma usurarius nõ possit iudicari, tñ uẽditores nihilominus peccatũ incurrũt, nisi dubiũ esset merces illas plus vel minus ualituras tpe solutionis faciendæ: & ĩõ qui sic cõtrahũt, melius facerẽt, & bñ sibi consulerẽt, si a tali cõtractu abstinerent, qa hoiũ cogitationes Deo occultari non possunt. No. aliquem excusari à peccato usuræ propter dubium.

[Glo. seq reci per modũ obiec. ac eo quod licet cõtrahentibus, & c secundo obijcit, & soluit in fine.]

c ¶ Cõparãt.] nõ decepti in iusto prætio, sed sciẽter plus emerunt ꝑ dilationẽ dissolutionis, si n decepti essent q a darẽt ultra pretiũ iustum, nõ haberẽt speciẽ usuræ; qa licet cõtrahẽtib. sese adinuicẽ decipere, ĩ ff de min. in cãæ, §. in ptio, vsq; ad dimidiũ iusti ptij. s̃ de empt. & uendi. cum dilecti, & c. pen. C de rescin. uen. l. 2. Ala.

d ¶ Non valent] imo uidetur ꝙ tantum ualeat res n. tantum ualet, quantum uendi potest, ff ad Trebel. l. 1. § si hæres, & ff ad l. Fal. quærebatur, & ff. de fur. si quis uxori, § ult. & ff de dona. causa mor. l. mortis causa, ult. & ff. ad l. Rhod. de iac. l. 2. portio. pretia rerum nõ ex affectu singulorum, sed communiter æstimantur, ff. ad l. Fal. pretia, ar. contra ff mand. cum seruo. sed hic non fuit emptio factu æstimatione communi. Ber.

[Glo. seq signat contrarium, & remittit.]

e ¶ Ex tali forma.] Sim. sup. de pi. illo vos, & ita forma tõtractus inspici dẽt, ad hoc vt vsurarius cẽseatur, qa oẽ esse est ex forma, sed non semper verũ in casu isto, vt inf. dicitur. Ber.

f ¶ Vsurarum] arg. contra sup eo. consuluit. ibi soluitur. Ber.

g ¶ Venditores] isti vẽditores propter dubiũ excusantur a peccato, alias nõ vẽditur. inf. e. c. vlt in fi. vnde ꝑꝑ dubiũ excusãtur a peccato usurarum, & expone peccatũ, ſ usurarum inf. e. c ul. & ꝭm illam intellige istã, licet .n. ex forma nõ sit contractus vsurarius, põt tñ fieri in fraudem vsurarũ, vñ æq. tenetur ar s̃. de pig illo uos, & qđcunque nomen imponas, usura est, 14 q. 3. c. 1. & 2.

h ¶ Nisi dubiũ] inf. e. c. ult. ubi de hoc in tali dubio potius esset abstinendum. qa qñq; dñt aliq̃ se dubitare, ubi non est dubitandũ, & econuerso; & tutior uia est eligẽda, inf. de cler. excom mi. illud uñ dicit saluti suæ bene consulerent, &c. quia periculum est in his. Ber.

i ¶ Occultari.] quia secretorum Deus cognitor est, 32. dist. erubescant, & 2 q 5 consuluisti quem non la ter peccati qualitas, neque peccantis affectus, 24. q. 3. Deus quando. Tanc.

† Alias illa pœna in ꝑ leſisq. antiqs.

† aliã ita, nõ solum à pœna illa.

† Ianuen.

† Ca 8. e. tit. in 1. comp. & post cõc. Later. p 16. c. 2.

De rõne huius dec. uide pleniss ꝑ Caietanũ apud B. Tho. 2. 2. q. 76 a 17. ar. & per Syln. uerb. vsura 2. q 2. & Sotũ citatũ inf. eo. in c. nauiganti.

1 Hoc lege ciuili pmittĩt, sed lege diuina non licet. ceterũ de hoc dicto uide plene per B. Th. 2. 2 q. 77. ar. 1. ad 5. arg. & Dñicũ Sotũ lib 6. de ius. & iu. q. 3. ar. 1. ad 1. arg.

ras valeãt restituere, nõ debẽt vlla† pęna mulcta ri: cũ eos nota paupertatis euidenter [a] excuset.

¶ Possessiones vero, q̃ de vsuris cõparatę sunt, debent vendi, & ipsarũ pretia his à q̃bus vsurę sũt extortę, restitui; vt sic nõ solũ† à pęna, sed etiã à peccato possint (quod per vsurariam extorsionẽ incurrerant) liberari.

¶ Idem Genuen. † archiepo.

¶ *Vendens rem plus qua. valeat, quia solutionẽ differt, peccat, nisi dubium sit, an tẽpore solutionis erit valor rei variatus. & vẽditor nõ erat vẽditurus tempore quo vendidit. h d secundum communem intellectum.*

CAP. VI.

IN ciuitate tua dicis ſę pc cõtigere, quod quidã piper, seu cinamomũ, seu alias merces comparãt, [c] quæ tunc vltra v. libras non valent, [d] & promittũt se illis, à q̃bus illas merces accipiũt, 6. libras statuto termino soluturos: Licet aũt cõtractus huiusmodi ex tali forma [e] non possit censeri nomine vsurarum, [f] nihilominus tamen venditores [g] peccatum incurrunt; nisi dubiũ [h] sit merces illas plus minus ve solutionis tempore valituras. Et ideo ciues tui saluti suę bene consulerent, si à tali contractu cessarent cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari. [i]

¶ Idem.

¶ *Vsurarius monitus nõ desistens, si clericus est, ab officio & beneficio suspenditur si laicus, excommunicatur.*

CAP. VII.

PRęterea† parochianis tuis vsuras recipere interdicas: [k] Qui si parere contempserint, si clerici sint, eos ab officio beneficioque suspendas: [l] ẽt laici, vsque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis [m] astringas.

PRæterea.] Duæ sunt partes. Secũda ibi, Si laici. Ab.

CASVS. Mãdat papa cuidẽ epo quatenus omnibus parochianis suis usuras recipere interdicat, quod si facere contempserint, si clerici fuerint, illos ab officio & beneficio suspendat, Si laici, eos excommunicet usque ad debitam satisfactionem. No qualiter puniri debent usurarii, tam clerici quam laici.

K ¶ Interdicas.] 14 q. 3. & q. 4 per totum, & 47 dist. quoniam multi.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l ¶ Suspendas.] Talis enim repellitur ab obtento, ut hic dicit, & 14. q 4 si quis oblitus, & c. quoniam multi. & repellitur ab obtinendo multo fortius, infra de exces. præla. inter dilectos, Sed nunquid episcopus potest cum tali dispensare? Dic ꝙ sic, post satisfactionẽ & pęnitentiam, quia hoc non prohibetur, & hoc probatur per hanc decr. In antiqua dicebatur. ꝙ ad pœnitentiam papæ tales mittantur, unde collige, quod episcopi cum talib. misericorditer agere possunt, De hac materia tradit sup. de iud. at si clerici.

m ¶ Excommunicationis.] Primo infl cta pœna illius constitutionis, sup. eo. quia in omnibus.

† Ca 9. eo. t[it.] in 1. comp. Et post cõc Later. p. 2[6] c 2 § præterea. Et quatenus pun[it] clericos & la[i]cos, uid[e] Bern. Di[az] in prac. cr[im.] can. c. 82. & Fely. in c. c[um] sit gñale, [de] fo. comp. & Alex in [c.] si non fort[is] ff. de cõd ĩd.

Conque-

Conquestus.] Primo ponit decisam quæstionem: Secundo prouisionem ibi. Discretioni. Tertio exceptionem ibi, nisi. Abb Siculus.

CASVS. Idem dr̃ hic, quod dictum est sup. eod. c. 1 fructus, n. pignoris ſp computandi sunt in sortẽ, nisi terra fuerit de feudo monasterii. Not. quod fructus pignoris cōputari debent in sortem.

a ¶ Sortem recepistis] deductis etiã expensis. vt ſ ca. 1. & 2. vbi de hoc.

b ¶ De feudo.] In isto 1 casu fructus nō computantur in sortẽ, interim tñ non debent seruitium recipere a vasallo: nec est vsura. sic. sup. de feud. c. 1. in quo casu p̃t ẽt intelligi ſ. eo. c. 1. sed ibi illud exponit, dic ut ibi. Habes ergo vnum casum in quo non committitur vsura vltra sortem recipiendo, vt ſ. eo. c. 1. & hoc fauore ecclesiæ. Item & in alio, ĩ. eo. salubriter, alias etiam posset attentari, q̃ vsuræ p̃nt peti et ã ſm canones. vt cũ vendo tibi p̃diũ, & trado, & pcipis fructus, nec soluis mihi preciũ ad terminum, argu. C de vsur. l. 2. quia hmõi vsuræ non quasi vsuræ, sed quasi interesse petunt, arg. 14 q 4. tm multi ibi, ad q̃stũ, & ca si quis oblitus. ibi, aliqua incrementa, & pro hoc socium qui dana vero & interesse ſm canones peti posſũt. 12. q: 2. si qs de clericis, & ſu de fo. cōpe. dilecti, & ſ. de fideiuſ. peruen t, & c. constitutis. & arg. ff. de eo qđ cer. lo. l. 2. §. vlt. & maxime in contractib. bonæ fidei, vbi vsuræ veniunt ex mora, ff. de vsu. mora. §. in bonæ, & tĩ de peri & com. rei vend. l. vlt. & C. de act. empt. & vend fructus, quia nō dicitur vsura, sed potius interesse. quia non dicitur vltra sortem. Et quod dicit, quidquid sorti accedit, vsura est: illud potest intelligi in mutuo, vel vbi aliquid excogitatur in fraudem vsurarum. Illud no. quod duo sunt contractus, qui de sui natura uolunt esse gratuiti: ut mutuum, nisi sit gratuitum, statim usura est: vnde illud. Mutuũ dantes, nihil inde sperantes, infr eod. consuluit. Item commodatum si non sit gratuitum, & pecunia recipiatur pro re commodata, desinit esse commodatum, & in locationem transire uidetur: non tamen est vsura. Item si uendo tibi fundum iusto pretio, ea lege, vt quandocunque tibi soluero pretium, quod mihi debes, fundus ad me reuertatur, C. de pac. inter emptio. & vendit. l. 2. in casu isto lucratur fructus: alias si modi cum esset pretium, præsumitur contractus in fraudem vsurarum, sup. de emp. & vendit. a nostram & præcipue si emptor consueuit exercere vsuras, ſ. de pigno. illo vos. Item vbi pecunia datur ad pompã, possum inde recipere mercedẽ, quia non est mutuum, sed potius commodatum siue locatio. ff commo sed mihi §. non potest, & l. sequ Item vbi aliquid apponitur noĩe pœnæ, dum tñ non in fraudem vsurarum, 12. quæst, 2. fraternitas. famen in omnibus prædictis casibus non dicuntur vsuræ: sed potius interesse videtur Laur.

† Cap. 10. eo. ti. in 1. cōpil. Et de intellectu huius decretalis, vide late per Couar. li. 3. variar resol. c. 1. nu. 4.

1 In hac gl. continentur multi articuli. de quibus dubitatur, an sint vsurarii nec ne, & ob id ne quis facile labatur, præter Canonistas hic citatur theologos B Th. & ibi Caiet. 2. 2 q. per to tũ S tu lib. 6 de iu. t. & iure q. 1 2. & in Nauar. Manuali cōfessariorum, cap. 17 Syluestrum, & sũmistas uer bo usura.

† Ca. 11 eo ti. in 1 cōpi. Et de materia tex. & gl. uide plenissime p Couar., li. 3. uar. resol. c. 3. & per Syluest. in sum uerbo, usura. 6.

¶ Idem abbati. & fratribus S. Laurentii.

¶ *Fructus rei pignoratæ computari debent in sortem, & excipit vnum casum.*

CAP. VII.

Conq̃stus † est nobis C. clericus, & infra. ¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus si terrã ipsam titu. pignoris detinetis, & de fruct b. eius sortem recepistis: [a] prædictam terrã clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa de feudo [b] sit monasterii vestri.

¶ Idem episcopo Placentino.

¶ *Hæres vsurarij filius, vel extraneus. vsuras extortas per defunctum restituere compellitur.*

CAP. IX.

Tva † nos duxit fraternitas cōsulẽdos, qđ de vsurariorum filiis obseruãdũ, q̃ eis in crimine vsurarũ defunctis succedũt: aut de extraneis, ad quos bona vsurariorũ asseris deuoluta? Tuę igitur q̃oni litteris præsentibus respondemus, qđ filij ad restituẽdas vsuras, ea sunt distinctione cogẽdi, [c] qua parentes sui † si viuerent, cogerentur. Idipsum etiam contra hæredes exercendum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Mutuans ea mente vt vltra sortem aliquid recipiat, tenetur in foro animæ ad illud restituendum, si ex hoc aliquid cõsecutus est: Idẽ in non dante parabolam iuramenti nisi aliquid inde recipiat: Et idem in uendente rem plus quam valeat quia differt dissolutionem.*

CAP. X.

Consuluit † nos tua deuotio, an ille in iudicio aĩarum quasi usurarius debeat indicari, qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutuã pecuniam credit, ut licet oĩ conuentione cessante, plus tñ sorte recipiat? Et utrũ eodẽ reatu criminis inuoluatur, qui (vt vulgo dicitur) non aliter para-

Tva nos] cõis diuisio. Secunda pars ibi. Tuæ igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit a papa, quid sit obseruandum de filiis vsurariorum, qui eis succedũt in crimine vsurarũ, aut etiam de extraneis hæredibus, ad quos bona illorum perueniuntur? Rñdet papa, qđ filii eadem distinctione cogendi sunt vsuras restituere, qua parentes eorum cogerentur, si viuerent, & idem est faciendum de hęredibus extraneis. Not. q̃ res transit ad successorem cum suo onere vel causa.

[Gl. seq. querit alle. ad negatiuã vnam legem, & ad affirmatiuam tres, & sol.

c ¶ Cogẽdi.] Tenetur filii ꝑ parẽtib. ꝑ hæreditaria portione, & illi ad quos bona vsurariorũ puenerunt, ut hic dr̃, & ff de re. iu. ex qua persona. Sed pone, q̃ alter hæredũ efficiatur non soluendo ante restõnem vsurarũ, nunquid alter conueniet insolidũ? nõ vr̃. ff. de fideiu. inter eos. §. cũ inter. ar. cõtra ff. commo. sed mihi §. hæres, & ff de fideiuſ. inter fideiussores, ff de fideiuſ. tut. l. si fideiuss tes. Satis potest dici, quod insolidum conueniri possunt, quia omnia bona defuncti erant illi obligata argum. supra eo. cum tu. & præcipue cum succedit in crimen: hæredis enim succedentis in uitium, par fortuna habenda est, C. de fruc. & lit. expe. l. 2. & etiam hæredis ignorantia defuncti vitium non excludit, ff de diuer. & temp. præscrip. cum hæres. Si ergo hæres succedat in bonis defuncti, siue hæres idem crimen committat, siue non. s. tenetur restituere usuras, quas defunctus extorsit, inquantum se extẽdit illius hr̃ditas, ut hic patet. & econuerso hr̃s pōt repetere vsuras extortas a p̃re, ĩ. eo. Nichael. Vin.

† Dictio, sui. deest antiquiorib. codicibus.

† Cap. 1 eo. ti. in 1 cōpil. Vid Couar. ĩ regula, peccatũ, de reg. iur. lib. 6. in 2 part. relectionis in initio versi. ex hoc. item adde citatos in c. vlt. ſ. de simo,

Consuluit.] In primo ponitur consultatio tria continens. In secu nda simul ad omnia rñdet iai, Verum. Abb Siculus.

CASVS. Tres quæstio. hic formantur, prima est talis: Aliquis mutuat pecuniã sine aliquo pacto, uel cõuentione, eo tñ aĩo, ut aliquid ultra sortem recipiat, alias nõ mutuaret, si nihil crederet, habere ultra sortem, quæritur an talis saltẽ in iudicio aĩæ vsurarius sit cẽsendus. Scđa q. est: Aliqs mutuauit pecuniã ad certũ terminũ:

termino aduenięte creditorū ñ vult dare parobolā iuramenti, donec aliquod emolumētum percipiat, non tñ aliquid petit uel exigit a debitore: q̄rit, vtrū iste eo dē crimine cū primo inuoluatur. Tertia q̄ est, aliq̄s negotiator, vendit merces suas longe maiori pretio, ut alio tp̄e pretium persoluat, q̄ si ei inconti nenti pretium persolueret, q̄ritur de isto an pœna simili dēat condemnari: ad hoc respondet papa, ꝙ ex Euāgelio Lucæ colligitur, quid in casibus sit tenēdum, in quo dr̄ Mutuū dantes, nihil inde sperātes, homines isti pro intentione lucri quā hñt, cū oīs vsura superabundantia prohibeatur in lege, iudicādi sunt male agere: & iō in aiarum iudicio efficaciter sunt inducendi, ut taliter accepta restituant. No. ꝙ q̄cq̄d recipitur ultra sortē: licet ex forma cōtractus nō sit vsurarius quo ad ecclesiā iudicādus pp̄ intētionē tñ, quo ad Deū tā q̄ vsurarius punietur nisi restituerit, & sic aliq̄s ñ est vsurarius quo ad ecclesiam, sed quo ad Deum.

† De hoc artic uide plene Sotū lib. 6 de iust. & iure. q. 4. ar. 1. & Syluestrū uerbo, vsura, 2. q. 1.

† Prolixi, in antiq̄s codicib.

Luc. 6.

† Verba sūt Ezechielis c. 18. vide B. Herony. ca. exponētem ibi, & apud Iuonē part. 13. ca. 18. & apud Gra. 14. q. 3. computant.

1 De intellectu huius gl. uide Couar. le. 1 uaria resol. ca. 2. nu. 4 adde Caiet. apud B. Tho. 2. 2 q. 70. ar. 3. ad 4. arg.

bolam iuramenti concedit,[a] donec, quamuis sine exactione, emolumētum aliquod inde ꝑcipiat: Et an † negotiator pœna con simili debeat condemnari, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendā prolixioris † temporis dilatio ꝓrogetur, q̄ si ei in cōtinenti pretiū persolvatur. ¶ Verum quia, q̄d in his casib. tenendū sit, ex[1] Euangelio Lucæ manifeste cognoscitur, in quo dr̄: Date mutuū, nihil inde sperātes:[b] huiusmodi hoīes pro intentione lucri, quam habēt (cū oīs † vsura, & superabundantia prohibeatur in lege[c]) iudicandi sunt male agere.[d] & ad ea, q̄ taliter sunt accepta, restituēda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

a ¶ Concedit.] ff. q̄d met caus. l. vlt. §. si fænerator.

b ¶ Sperantes.] supple r cā mutui, ī spe lucri principaliter posita, secūdaria tñ aliq̄d sperare nō puto, malum, ut & ipse seruiat illi, arg. 61. dist. q̄d processerit, & 59. di. si officia, nec etiā recipere ex tali spe, arg. 1. q. 2. quāpio. immo naturaliter debitor est illi obligatus ad antidora. ff. de pe. here. sed si lege, §. ꝓsuluit, & ē de test. cum in officiis. Ala.

c In lege.] 14. q. 3. c. 2. & 3. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d Male agere.] arg. cōtra ē eo. in ciuitate, illud intelligitur quantū ad iudicium ecclesiæ & potest excusari illud, pp̄ dubiū istud de iudicio animę, ut hic patet, & ita non est contra, ibi quo ad formam contractus vsurarii non dñr: sed isti pp̄ intentionem quam habuerunt, iudicandi sunt in iudicio aīarū male agere: & inducendi sunt, sed non compellendi, ut sic recepta restituant: nec tanquam vsurarii puniendi sunt, sed reuera, quo ad Deum vsurarii uidentur, quia restituere tenentur sic accepta. Et hic habes manifeste, quod intentio facit hominem vsurarium, intellige cum effectu: sic & expectatio, 14 q. 3. c. 1. & q. 4. si quis clericus. Ber.

Quam.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Mandamus. Ab. Siculus.

¶ Innocentius tertius. Prælatis in Regno Franciæ constitutis.

¶ Manifestus usurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.

CASVS. Aliqui sunt manifesti vsurarii, quorū quidā publice renūtiauerūt vsuris: cū isti vsurarii manifeste conueniebantur sup̄ vsuris, appellabant, quæritur, an appellationib. eorū sit deferendū: mādat papa prælatis, quatenus manifestos vsurarios præcipue illos, quos cōstiterit publice renūtiasse usuras, cū al q̄s eos conuenerit, nō p̄mittāt appellationis beneficio se tueri. No. ꝙ nō tenet appellatio, ut in crimine quis remaneat.

CAP. XI.

Quāt † pniciosū, & if. ¶ Madamus, quatemanifestos vsurarios (maxime quos vsuris publice renūtiasse constiterit) cū aliquis eos cōuenerit de vsuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri.

† Cap. 1. eo ti. in 3 cōpi. Et ut sciat quis dicatur vsurari' manifest', uide citatos in c. quia in oīb. sup. cod. ut.

e Se tueri.] Idē est in quolibet crimine manifesto: ē de app. cū sit Romana, alias si iniuste grauaret, non est appellatio deneganda, sic multoties condēnaret iniuste q̄ foret absoluēdus, su. de excep. cū inter. & ita intellige de his q̄ appellant existendo in crimine, & hoc cōstat, quia non exprimit iustā cām appellandi, alias non audiretur añ sñiam appellans, sup. de appel. ut debitus honor.

¶ Idem Narbon. archiepō.

¶ Per subtractionem communionis Christianorum, & per Princ. pes sęculares cogendi sunt Iudæi ad usuras restituendas.

CAP. XII.

Post † miserabilē: & if. ¶ Iudęos, ad remittendas Christianis usuras, p̄ Principes f & Potestates cōpelli præcipimus sęculares. Et donec eis remiserint ab uniuersis Christi fidelibus tam in mercimoniis, quam in aliis, per excommunicationis sententiam, eis iubemus communionem g omnimodā denegari.[h]

† Cap. 2. eo ti. in 3 cōpi. extat integra in registro Inn. iii. li. 1. epistola incipiente: post miserabile. De materia uide extra uagantē pauli iii. inci. Cupiētes iudæos. Marq. quar. trac. de iudæ. part. 1. c. 11.

Post.] Ponit duplicem prouisionem contra iudæos usurarios. Secunda ibi. Et donec. Abb.

CASVS. Quærebatur qualiter iudæi cōpellendi sunt ad vsuras restituēdas, vel remittendas, ꝑcipit papa iudæos compelli ad remittēdas usuras Christianis per principes & ptātes sæculares: & donec eis remiserint uel restituerint, ab uniuersis fidelib. in mercimoniis & aliis iubet papa p̄ excōicationē eēm cōionē denegari. Not. iudæos indirecte cōpellendos ad vsuras remittendas. Item ecclesia iudicat de his qui foris sunt.

¶ Idem Mutin. episcopo.

¶ Non obstante iuramento de non repetendis usuris, per debitorem pręstito, potest iudex ex officio suo usurarium ad restituendas vsuras compellere.

f Principes.] quorū legibus 2 in temporalibus subiiciuntur iudæi, 8. dist. in. quo iure, & C. de iud. iudæi. 1. quia, si ad nos ueniunt, proteguntur. su. de iudæ. sicut, & C. de iudæ. nullus, pari ratione alios contra eos protegamus, arg. sup. de mut. pet. per totum, maxime in his, in quibus legem suam offendunt, sup. eo. consuluit, & 14 q. 4 quoniam, & c. ult. Vin.

2 De hoc artic. vide late per Marquar. tra. de iudæ. par. 1. c. 1.

g Communionem] Sic. inf. eo. quanto.

[Gl. seq. signat cōtrariū, & dupl. soluit, & remittit.

h Denegari] Non est dubium quin pœna 3 corporali puniantur iudæi, per ecclesiam, & etiam pecuniaria, 28 quæst. 1. sæpe, in fi. 17. q. 4 constituit, ita tamen ꝙ vsq. ad uindictā sanguinis non procedatur, sup. eo. de rap. in archiepatu: Sed contra: quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. q. 1 multi, & su. de diuo. gaudem' Sol. quod dr̄ ibi, nihil ad nos, & c. illud intelligitur in quantum Deum offendūt, sed inquantū hominem offendunt,

3 Quib. pœnis possint Iudæi p̄ ecclesiā coerceri, tradit Zilchi trac. de hæret. c. 36. & ibi late Cāpegius.

fendũt, ſecus eſt. Vel põt intelligi illud de directa coertione, quã in eos nõ exercemus, ſecus de indirecta ut hic, ſu. de dec. c. de terris, cum etiam pp delictum efficiuntur de foro noſtro. ſup de Iud. nouit, & ſup. de fo. comp. cũ ſit gñale. & 6. q. 3. placuit, & ſu. de rap. c. 1. de hoc dictum eſt. ſup de iudæ. ita quorumdam. Bern.

† Ca. 3. e. tit. in 3. comp. de materia cuius decretalis præter Doc. hic, vide late p Syl ueit. uerbo, vſura. 6. adde Couar. citatũ in c. tua nos. ſup. eo. & B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 3.

TVas] vſurarius qui fecit debitorem iurare de ſoluendis, uel de non repetendis uſuris, eccleſiaſtica cenſura compellitur ab exactione deſiſtere, & exactas reſtituere. h. d. Communis diuiſio. Secunda ibi Nos Abb. Siculus.

CASVS. Quidam uſurarii faciunt iurare illos, quibus mutuant pecuniã, q uſuras non repetant ab eis, & ſuper ſolutis nullam moueant quæſtionẽ. quæſitum fuit à papa, quid ſuper hoc ſit agẽdum? Reſp. papa epiſcopo dięceſano, ut uſurarios ipſos monitione præmiſſa eccleſiaſtica cenſura compellat, ante ſolutionem uſurarum deſiſtere ab earum exactione, uel reſtituere ipſas poſtquam fuerint perſolutæ, ne de dolo tuo uideãtur commodum reportare. No hanc decretalem contra uſurarios per quam poſſunt compelli, ut relaxent debitoribus iuramentũ præſtitum pro uſuris ſoluendis, uel repetendis. Item de dolo & fraude non debet quis commodum reportare.

† Ca. 4. e. tit. in 3. comp. Et de intellectu uide Romanum ſing. 340. inc. ca. quia fruſtra, & Marſiliũ ſingu. 609. inc. aduertas ad unum.

CAP. XIII.

TVas † dudum recepimus qõnes, q qdã uſurarii, eos, qbus dant pecuniã ad uſurã, pręſtare faciunt iurm, quod uſuras ñ repetãt: & ſup his quas ſoluerint, nullã moueãt quæſtionẽ. Nos igitur rñdemus, ut uſurarios ipſos monitione præmiſſa p cẽſurã eccleſiaſticã appellatione remota cõpellas, ante uſurarũ ſolutionẽ ab earũ exactione deſiſtere:[a] uel reſtituere[b] ipſas, poſtq̃ fuerint perſolutæ: ne de dolo & fraude cõtingat eos cõmodũ reportare.

¶ Idem.

¶ Non auditur uſurarius repetens uſuras, niſi prius reſtituat extortas.

CAP. XIIII.

QVia † fruſtra legis auxilium inuocat, qui cõmittit in legem:[c]

[Glo. ſeq. poſſet reci. per duas q. & obiect. ad ſolutionem ſecunda.

a ¶ Deſiſtere.] Relaxato prius ſacramẽto, ſu. de iureiu. ex adminſtrationis, & hãc relaxationẽ poteſt petere, qui iurauit cum huic petitioni non renunciauerit. ut ſu. de renuit. n. cineru F. & ſu quod me. cauſa. ad audientiam, immo etſi iurauerit non petere abſolutionem, poteſt illud denunciare, ſup. de iureiur. quemadmodum. Et licet ob priuatum commodum denunciet, non tamen repellitur ab ea, quia proderit uſurario cum pœnituerit, arg. 8. q. 1. ſunt in eccleſia Bernardus.

b ¶ Vel reſtituere.] Sic ſup. de iureiuran. debitore, & de emp. & uend. ad noſtram.

QVia] Præmiſſa cauſa ſtatuit, ponit ipſum ſtatutũ. ibi. Statuimus Abb.

† Iet hãc regulã, q non ſit dignus legis auxilio, qui facit cõtra legẽ ui. de qd dicat Federicus de Senis conſi. 69 refert. Ab bas incri. ſ de iureiu. I.

CASVS. Quia fruſtra legis auxilium implorat, qui committit in legem. ſtatuit papa, ut ſi aliqs uſurarius litteras impetrauerit ſuper reſtituendis ſibi uſuris, uel fructibus computandis in ſortem, auctoritate illarum litterarum nullatenus audiatur, niſi prius reſtituerit uſuras, quas ab aliis noſcitur extorſiſſe. No. regulam, Fruſtra auxilium legis inuocat, qui committit in legem. Item uſurarius repetens uſuras non auditur, niſi prius receptas reſtituat, & ſic no. quod qui morbo conſimili laborat, contra alium non eſt audiendus. Item obiectu criminis ciuilis actio retardatur.

c ¶ In legẽ, 1] eandẽ, l. ff. qđ met. cã iſti quidẽ, & ſup. de appel. an ſit, & e. cõſtitutis, & C. de iu. de ib. ſcimus, § ii uero poſtq̃ Arg. cõtra, ſ. de pppel. dilectis filiis, ubi decanus qui nõ detulit appellationi, audiuit appellãs in eodẽ negotio, & idẽ uſ ſi in aliũ delinquat, ff. de ri. nup. filio patroni, §. 1. ubi patronus q cõtra unã lẽgẽ uenit, bñficiũ alterius amiſit, ff. de mino. l. auxilium, in fi. ubi minor delinquens beneficiũ reſtitutionis amittit. Vin. & Io. reliquerunt hoc diſputationi, † & utrum delinquens contra legem unam, aliarum perdat beneficiũ. Ego non credo, quod propterea perdat beneficiũ alterius, quia ſic puniretur in eo in quo non deliquit, ſufficit ergo quod amittat legis beneficium, quam cõtẽpſit, ut dñt primæ concor. & illa lex auxilium, loquitur in crimine, ubi non reſtituitur minor, nec illa, filio patroni, obſtare uidetur.

Statuimus, vt ſi quis uſurarius à uobis litteras impetrauerit, ſuper reſtituendis uſuris uel † fructibus computandis in ſortem: niſi prius ipſe reſtituerit[d] uſuras, quas ab aliis noſcitur recepiſſe, auctoritate litterarũ ipſarum nullatenus audiatur.

¶ Idẽ Altiſſidoreñ. epiſcopo.

¶ Conuictus de vſuraria prauitate per fama & alia argumenta, poteſt manifeſtari vſurarius, & tãquam manifeſtus vſurarius compeſci ſecundum diſpoſitionem Lateranen. concilij.

CAP. XV.

CVm † in diœceſi tua ſint quàm plurimi uſurarii, de quibus minime dubitatur, quin ſint uſurarii manifeſti; cõtra quos pp timorẽ poten-

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit duos caſus excipiendo, ſecundo quęrit, ponit opin. Ioan. & Tan. & ſolu. in fi. elicit argum. quod ſtatim determinat.

† Ca. 5. e. tit. in 3. comp. Et q dicanẽ uſurarii manifeſti tradũt late citati in c qa fñ oicus Arcti- num in §. ex maleficiis. inſtit. de actiõn.

d ¶ Reſtituerit.] Numquid ſufficiat cautio de reſtituendo? Rñdeo q nõ. ar. ſu. de re iud. cum aliq. b. ff. de pign. act. q ſi non ſoluerit, niſi forte magna cauſa interuenerit, ar. ff. de re iud. lege 4. § ait prætor, pu ta ſi non ſit ſoluendo: tunc ſufficit præſtare cautionẽ, quod ipſe reſtituet: & audiri debet, ut poſtea alii reſtituat, arg. ſup. de reſtit. ſpo. olim 2. & ſu. de ſoluit. Odoardus, & ff. de ceſ bo. l. ſi debitoris, vel ſi ille cui debetur conſentiat, quia ſatisfactum intelligitur, ff de pig. act. ſi rem, §. omnis, ar. ſup. de re iudi. qđ ad cõſultationẽ. Itẽ quid ſi nullus agit contra iſtũ pro vſuris? Dixit Io. & Tã. q facta denũciatione in publico ſi nullus apparet, qui petit. debet ille audiri p litteras, ſicut facit qui rem inuenit alienã, ad euadendũ pęnã furti denuntiet publice, vt cuius eſt res, ueniat, ff de fur. falſus, §. qui alienũ. Hoc non credo ſufficere: nõ. n excuſatur uſurarius ſi nullus repetat ab eo uel ſi denuntiet, immo et tenetur uſurã reſtituere ſaltẽ pauperib. ſi nullus apparet cui reſtituat, aliter nõ liberatur a peccato, ut ſu e cũ ſu. unde cũ non ſit adhuc emẽdatus, ſi in crĩe perſeuetet retinendo alienũ, non eſt audiendus, & hoc patet per litterã iſtã, quia niſi reſtituerit uel adhuc reſtituat cum effectu, ergo beneficium legis ĥre nõ debet, cum adhuc contra illã in crĩe perſeueret: vñ põt ei dici, eiice primo trabem de oculo tuo, quam feſtucam de oculo fratris tui 1. q 4. multi, & 3 q. 7. c. infames, § porro. in fi. & ita iudex non procedit per litteras ta es, niſi poſtquam conſtiterit, quod plene purgatus fuerit, & hoc intellige cũ eſt manifeſtus uſurarius, alias iudex non denegaret ei audientiam, & ſic iudex ex officio ſuo põt ex repellere exẽplo Dñ 3 q. 7 qui ſine c poſtulatus, & ſu. & de exce. exceptionẽ, & inf. c. proxi. & ſu. e. q̃ pernicioſum, ar. idẽ erit, ſi nõ ſit manifeſtus uſurarius,

rius, & reus excipiat ꝙ non debet audiri, cũ eodẽ reatu criĩs inuoluat, ꝓbatione recepta nõ auditur nisi resti tuat, vt dixi. Itẽ q̃d si aliqs contendat in iure cum ipso imperrãte, & appellet ante cãm, nũquid expedietur ante causam appellationis? ar. est hic ꝙ sic, ex eo quod dicit, nisi prius restitue rit & c. si vsurarius impetrator appellet non audire illũ interim per litteras illas. Item hẽs hic, ꝙ litteræ quæ ab initio non valent, postea conualescunt. sup. de for. comp. verum licet. & ex tenore. & hoc verũ est quando ab initio sunt nullæ ipso iure. Ber.

Cvm in.] Manifesti vsurarii, etiam nullo accusante possunt cõpelli per pęnam Lateraň. concilii. h. d. vel aliter, & sic vt in rubrica nota secundũ verũ intellectũ. c. nã primum summarium. Io. And. parum habet dubii. Secũda pars: ibi, Fraternitati Abbas.

CASVS. In diœcesis Altissiodoreñ. plures erant vsurarii manifesti, sed propter timorẽ potentum, qui defendũt eosdẽ, nullus accusator contra eos apparet, nec sunt per sñiam condẽnati: quæsitũ fuit quid de illis sit agẽdũ? Respõdet papa episcopo diœcelano. ꝙ quãuis contra eos non appareat accusator, tñ si aliis argumẽtis constiterit illos esse usurarios manifestos, pœnam Later. concilii contra illos poterit exercere, & iudex ex officio suo potest procedere contra criminosos manifestos quamuis non accusentur.

tum, [a] qui tuẽtur eosdẽ, nullus accusator apparet, nec iidem sunt per sententiam condemnati: Fraternitati tuæ taliter respõdemus, quod licet contra eos nõ appareat accusator: si tamen alij argumentis illos cõstiterit esse vsurarios manifestos, [b] in eos pœnam in Later. † concilio contra usurarios editam, libere poteris [c] exercere.

¶ Idem.

¶ Maritus recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. h. d. & est casus singularis, & alibi nõ probatur.

CAP. XVI.

Salubriter: † & infra. ¶ Sane generũ ad fructus possessionum, quæ sibi a socero sunt ꝓ nu-

merata dote pignori obligatæ, computandos in sortem, [d] non credimus cõpellendũ: Cũ frequenter dotis fructus nõ suffi ciant ad onera [e] matrimonii supportanda.

¶ Idem episcopo Bonoñ.

¶ Repetens vsuras non audi tur, nisi restituat extortas per se, vel per ali, à quocumque causam habeat.

CAP. XVII.

Michael† laicus suã nobis q̃rimoniã destinauit, quod M. & quidã aliis Bonoñ. ciues multa extorserũt ab eo, & a patre suo, cuius hæres extitit [f] noĩe vsurarum: & infra. ¶ Attẽtius prouisuri us, ne auctoritate nostra in negotio procedas: eodem nisi dictus conquerens resti-

virum fructus percepti de istis possessionib. pignori obligatis, debeant computari in sortem, & respondet p papa, quod non, cum frequenter fructus dotis non sufficiunt ad onera matrimonii supportanda. No. hic casum, in quo fructus non computantur in sortem.

d ¶ In sortem.] hic est casus, in quo fructus non computantur in sortem, alios habes notatos, sup eod. conquestus.

[Glo. se.] tractat de fructib. dotalib. qñ cedãt marito, & qñ non, secundo tractat de periculo euictionis, vel deteriorationis rei dotalis, ad quam spectat.

e ¶ Onera.] hoc ideo dicit, quia fructus dotis cedũt lucro mariti ꝓ onera matrimonii, C. de iu. do. pro honerib. ad hoc aũt vt maritus lucretur fructus rei dotalis, requirit & sustineat onera matrimonii. ff. de doli excep. l. pater. in prin. Itẽ oportet quod possessio rei dotalis tradita sit ff. sol. mat. de diuisione, fructus vero percepti ante mãmon. ũ restituuntur mulieri, nec cedunt lucro marito. ff. de vsur. videamus, §. antepen. simili fructus & fætus pecudũ dotalium lucratur maritus, ff. de iu dot. plerumque. §. si serui. Idem est in fundo cretifodino, uel argentifodino, ff. sol mat. diuortio, §. si uir in fundo, secus tamen est in fætu ancillarũ dotaliũ, q non cedit lucro ipsi marito ff de iur dot. l. plerũq. §. si serui. Itẽ secus est in lapidicinis, ubi lapis nõ renascitur, & in arborib. nõ cedẽ dis, ff sol. mat. diuortio. §. si fundũ, & duob. §§. seq. Item fallit hic illa regula, Cuius est emolumẽtũ, eius dr esse periculũ, licet n. ad illos spectet emolumentũ rei dotalis, nõ tñ rei periculum, uel euictionis uel deteriorationis, ff de iu. do. plerumq. in prin & §. 1 & C. c. ti l. 1. tñ cũ distinctione, an res datæ in dote sint æstimatæ, uel non, ut ibi distinguitur, sed hoc est verum, nisi res dotalis consistat in numero pondere, vel mensura, nam periculum talium spectat ad uirum ff de iur. dot res in dotem Io.

Mi. hael] Primo ponit patris querelã: Secundo clausulã quando stylus curiæ apponit in litteris. quæ impetrantur ad recuperandas usuras. Abb.

CASVS. Michael laicus cõquestus fuit dño papę, quod M. & quidã alii ciues Bonoñ. multa extorserunt ab ipso, & a pře suo cuius hæres extitit per vsurariã prauitatem: vnde mandat papa epo Bonoñ. vt in cã procedat, sm ꝙ de iure fuerat procedendũ: ꝓuideat tñ attẽtius, ne in negotio procedat eodẽ auctoritate illarũ litterarũ, nisi dictus Michael restituerit, vel adhuc restituat, si quas ipse aliqñ, uel pr eius extorsit. No. ꝙ frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Item qui morbo consimili laborat, contra alium nõ est audiendus. Itẽ ex qua ꝑsona quis lucrum, capit, de eius facto tenetur. Item filius tenetur ex facto patris.

f ¶ Extitit.] aliàs non teneretur, nisi esset hæres sup. eo. tua nos.

[Glo seq. obiicit per locum a diuisione, & dupliciter respondet.]

a ¶ Potentum.] vnde excommunicari possent si præstent impedimentum uolentique agere contra illos, sup. de offi deleg. c. 1. & 11. q. 3 iniustum.

b ¶ Manifestos.] Si intelligas manifestos, i. id est notorios, non est opus aliis argumentis, sup. de accus. e uidentia su. de iureiur. ad nostram, & 2 q. 1. de manifesti. Si autem loquitur de manifestis non notoriis, secundum hoc euidens probatio requiritur secundum iuris ordinem. 15. q. 3. eo. 11. in fi. Ad hoc posset dici, quod illud notorium non habet facti perseuerantiam, vnde aliqua requiruntur argumẽta. Vel quod solennis fama docet ipsos esse vsurarios, & ideo per famam & alia argumenta puniuntur, quia sola fama non sufficit ad condemnationem, arg 35 q. 6. si duo, & 2. q. 3. §. item sæpe fit, & su. de iureiu ex litteris (accusator.

c Poteris,] Ex officio tuo, ut dixi su. eo. cap proxi. licet nullus appareat.

Salubriter] Maritus fructus rei dotalis, vel oblatę ꝓ dote nõ tenetur in sortẽ cõputare h. d. Primo ponit dictũ: Scdo eius cãm assignat, ibi, Cũ frequẽter. Ab. Sic.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorem, terra dote sibi a socero constituta, sed quia socer ille pecuniam tunc tpis non dedit, cum genero sponsam daret, tradidit ei quasdam possessiones pro dote, quas dedit sibi in pignus quousque dos ei fuerit persoluta, quærit ut

a Adhuc.]

†In Latera. cõc sub Ale. 3. c. 25. refertur in c. quia in omnibus. sup. eod. tit.

† Ca. i. e. tit. in 4 cõp. Et de materia & intellectu huius decr. uide late Couarru & citatos ibi per eum, li 3. ua. resolut. c. 1. num.

† Manifestus vsurarius ex quib. cõuincat ꝓter Aretinũ hui9 capitis citatũ uide Alex. cõsi. 172. in 2 par Fulgosum consi. 138 ĩ c uisis & Abbatẽ consi 81. in c. ex themate in 2. uol.

† Ca. 2. e. tit. in 4. comp. præter Dec. hic uide citatos ĩ c quia frustra. sup. e. & Syluestrũ uerbo usur. 6. ubi plenissime adde Couarruuiam citatum super glo.

a ¶ Adhuc.] hoc expositum est su.eodem. quia frustra.

[Gl.seq.primo no ꝙ filius ex facto patris cõueniẽ secundo quærit & soluit, tertio quærit & fortificat, alle.ad negatiuam, contra allegationem inducit decr. tua, & sol arg.ad affirmatiuã, & hãc par tem tenet, licet uacillãdo, quarto iterum quærit, arg.affirmatiue, sed contrarium soluit.

† Idẽ.s Inn. iii.in cõcilio gñali Lat.c. 67.& c.3 eo ti. in 4.cõp. Et de materia uide citatos in c.post miserabilẽ, su.eo.ti & ꝑcipue Marquardum.

b ¶ Pater]hic hẽs ꝙ filius tenetur ex delicto patris, sic sup e. tua nos, & agit ex facto patris, ut hic patet, & sic repetitio vsurarũ dat̃ hr̃di & cõtra hr̃dẽ. vt hic patet cũ.n. iste agat ex ꝑsona patris, ipsum tenetur defendere, ff. de reg.iu. ex qua ꝑsona & ff.de proc seruum quoq;, § pe. alias denegat̃ ei' actio ut ibi dr̃. Sed pone ꝙ iste nõ agat ex ꝑsona patris, nunqd obest ei si excipiatur cõtra ipsum, ꝙ pr̃ vel auus receperũt usuras. Vr̃ ꝙ sic, qa usuræ repetũtur ab hærede, & a quocunque ẽt extraneo: su.eo.tua. immo hære tenetur ex delicto defuncti, & si nihil ꝑuenerit ad ipsũ scd̃m canonem, sup. de rap.in litteris, & su. de sepul.c.ult.ubi de hoc, & 16.qu 6.si ep̃m, in fi.12.q.2 ep̃s qui filios, ergo si agi potest, multo fortius excipi, & hoc concedit Io.qa hæres non cõuenitur hic ex maleficio, sed potius ex quasi contractu rõne indebiti soluti in stit de obl.quæ ex quasi contractu. §. item is cui quis per errorem, & ꝙ possit sic excipi de facto patris eo agente, satis probatur per hanc literam. Sed si non fecisset iste mentionem in litteris de patre, nunquid eo agente ex facto suo põt excipi contra ipsum, ꝙ pater fuerit vsurarius nec restituerit vsuras. Vr̃ ꝙ non, quia per tales litteras nõ potest agere de facto patris, ergo nec excipi potest contra ipsum, alias iniquũ vr̃, argu. contra, su.eo.tua. sed ille loquitur in ordinario: immo alia rõne vr̃, ꝙ possit excipi, quia in uitiũ successit patri, ut su.eo.tua, & sic culpã alienam fecit suam retinendo scienter alienum, ergo antequã aliũ impetat, debet esse ab illo crimine purgatus, ut dictum est su. eo. quia frustra. Satis ur̃ quod non possit excipi, argu. huius c.ex q̃rimonia & commissione, numquam n. clausula illa ponitur in litteris, n.si qñ de patre sit mẽtio in litteris, sicut hic factum fuit, sed ita ur̃ ꝙ possit excipi, tenetur n. restituere usuras, quas patet extorsit, cdm ei succedat in bonis, quod potius credo. Sed nunquid repelli potest ab agendo qui nomine alieno repetit usuras. Vr̃ quod sic, argum.45.disti. sicut non suo.

tuerit, vel adhuc a restituat, si quas aliquando ipse, uel pater b eius extorsit vsuras.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Etiam Iudæi compellendi sunt ad restituendas usuras extortas a Christianis & ad soluẽdas decimas, uel oblationes de eorũ possessionibus.

CAP. XXIII.

Qvãto amplius Christiana religio ab exactione compescitur usurarũ, tanto grauius super his Iudæorum perfidia insolescit, † ita quod breui tempore Christianorũ exhauriũt facultates.

† insolescit ĩ codice Barbatiæ, i.crescit.

¶ Volẽtes igitur in hac parte ꝓspicere Christianis, ne a Iudæis immaniter aggrauentur, synodali decreto statuimus, vt si de cętero quocunque p̃textu, Iudæi a Christianis graues, immoderatas ve c vsuras d extorserint Christianorũ eis participium subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint cõpetenter. vnde Christiani (si opus fuerit) per censurã ecclesiasticam appellatione postposita compellantur ab eorũ commerciis e abstinere. Principib. autẽ iniũgimus, ut ꝑp hoc nõ sint Chr̃ianis infesti, sed potius a tãto grauamine studeãt cohibere Iudęos.

¶ Hac eadem pęna Iudæos decernimus cõpellẽdos ad satisfaciẽdũ ecclesiis ꝓ decimis & oblationibus debitis, quas a Chr̃ianis đ domib.& possessionib. † aliis percipere cõsueuerant, anteq̃ ad Iudæos quocunq; titulo deuenissent: e vt sic ecclesiæ conseruentur indemnes.

† Hodie Iudæi non ꝑnt hr̃e bona immobilia per extrauagãtẽ pauli, iii. & Pii. v. Põtif. Max.q̃ citãtur in c.multorũ, sup. de Iudęis.

¶ Gregorius ix. fratri R.

¶ Vsurarius est, qui a debitore recipit aliquid ultra sortem, etiam si suscipiat in se periculũ.h.d.primo. Non est vsurarius emptor rei minus iusto pretio si tunc uerisimiliter dubitetur, an tempore solutionis plus uel minus sit res valitura.h d scd̃o. Propter dubiũ excusatur is, qui ex eo, quod differt solutionẽ percij, vendit rem plusquam valeat, si non erat eam alias venditurus. h. d. tertio

sed hoc non vr̃, quia nihil in suam utilitatem uersum nec scd̃m illud ageretur ad usuras repetendas, immo contra illum, qui habuit illam utilitatem.

Qvanto] Iudæi, qui extorquent graues usuras a Christianis, uel de possessionib decimas uel oblationes solitas percipi: per ecclesias, eis non soluunt, priuanẽ Christianorum communione h d. Vel sic vt in rubro, Duo sũt dicta: Secundum ibi, Hac eadem primum dictũ facit tria. Primo ponit cãm statuti: Secũdo statutum ibi, Volentes. Tertio ꝓuidet contra grauamen suspicatum.ibi, Principib. Abbas Siculus.

CASVS. Quanto amplius Christiani cõpescuntur ab exactione usurarũ, tãto grauius Iudæis sup his Christianos infestãt grauiores & ĩmoderatas extorquẽdo ab eis usuras. vñ statuit cõciliũ gñale, ut de cætero si Iudæi quacunq; occasione graues & immodratas a Chr̃ianis usuras extorserint, Chr̃ianorum ei participium subtrahatur, donec de ĩmoderato grauamine satisfecerit, & si opus fuerit, Chr̃iani per censuram ecclesiasticam compellantur ab eorũ commerciis abstinere. Pręcipit insuper cõcilium Principibus, vt propter hoc non sint Christianis infesti, sed Iudæos compescant a tanto grauamine. In fine dr̃ quod eadem pœna compellantur Iudei ad satisfaciendum ecclesiis, pro decimis & oblationibus, quas a Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueuerunt, antequam ad Iudæo, peruenissent, ut sic ecclesiæ conseruentur indemnes. Nota Iudæos compescendos ab exactione usurarum indirecte, & ut satisfaciant ecclesiis de domibus, & possessionibus pro decimis & oblationibus sibi debitis. Et sic nota, quod Iudæi tenentur soluere decimas tam personales, quam prædiales. Item res transit cum onere suo.

c ¶ Immoderatas ve.] Ergo moderatas vr̃ permittere, a contrario sensu, 25.disti qualis, ff.de iud.cũ prætor, quod nõ est uerum, su.eo.post miserabilem, & ita cessat hoc argum a contrario sensu, C.de episco.& clericis, conuenticulam, & graues usurę dicuntur, quę excedunt legitimum modum a lege statutum, C. de vsur.eos.

d ¶ Commerciis.] sic supra eodem, post miserabilem.

e ¶ Deuenissẽt] & ita res trãsit cũ suo onere. su. đ dec.

cum

cum non ſit, & ſu de pig ex lr̃is, & 16.q.1.ſi qs laicus. ff.de pig.act ſi conuenerit, § ſi fundus. Ber

Nauiganti.] Tria dicta hic continentur. Scd̃m ibi, Ille quoque. Tertium ibi, Ratione huius. Abb.

CASVS. Aliqs mutuauit certā pecuniæ q̃titatē alicui nauigāti ultra mare, vel eunti ad nūdinas, & pro eo q̄ creditor recipit ī ſe piculum pecuniæ recipit aliq̄d vltra ſortē. q̃rit utrū vſurarius ſit cenſendus? Et rñdet papa, q̄ ſic. Scd̃o pōit aliā qōnē. Ecce aliqs dat decē ſolidos, ut alio tpe recipiat totidē menſuras vini, olei, vel frumēti, q̄ tunc plus ualēt: q̃rit, utrū iſte ſit uſurarius cenſendus. rñdet papa ſi dubiū ſit utrū plus vel minus ſint ualituræ tpe ſolutionis, nō dēt pp hoc uſurarius reputari: & ita pp dubiū excuſatur. Tertio ponitur alia rō. Ecce aliqs uēdit pannos, granu, uinū, vel alias merces, ut amplius recipiat termino conſtituto, q̄ valeāt tpe vēdōnis, q̃rit, utrum iſte uſurarius ſit cēſendus? Rñdet papa q̄ iſte ēt rōne dubii excuſāt ab uſura, dummodo merces ſuas tpe ɔtractus nō fuerat uendi turus. No. q̄ mutuās pecuniā mercatori, vt aliquid ultra ſortē recipiat, pro uſuratio hr̃, licet periculū pecuniæ in ſe ſuſcipiat. Et ſic no quod non admittitur compenſatio in uſuris. Item nō ſolum ab ſtinendum eſt a malo, imo a ſpē mali. Item dubia in meliorem partem ſunt interpretanda. Itē rōne dubii excuſatur qs ab uſura. Item non quodcunque dubiū excuſat ab uſura, ſed qñ probabiliter dubitari poteſt.

† vide citatos in c. ꝑinei uitate, ſu e. ti. Dñicū So tū li.6. de 4. iuſ & iu. qu. art.2 ubi plene expendit intellectum huius decre. adde Angelum Clauaſium in ſumma uer. uſura. 1. nu. 38. uer. utrum mutuans pecuniā & S. Antoniū 3. par. i. ca. 6. §. 22.

CAP. XIX.

Nauiganti, † uel eūti ad nundinas, certā mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quod ſuſcipit in ſe periculum, [a] recepturus aliquid ultra ſortem, uſurarius eſt cenſendus.

¶ Ille quoque, qui dat decem ſolidos, ut alio tempore totidē ſibi grani, uini, uel olei menſuræ reddantur, quæ licet tūc plus ualeant, utrum plus uel minus ſolutionis tēpore fuerint ualituræ, ueriſimiliter dubitatur, [b] non debet ex hoc uſurarius reputari.

¶ Ratione huius dubii etiā excuſatur, qui pannos, granum, vinū, oleum vel alias merces uendit, vt amplius, quam tunc ualeant, in certo termino recipiat pro eiſdem, ſi tamen eo tēpore cōtractus non fuerat [c] uenditurus.

[Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem, & ſolutionem.]

a ¶ Periculum.] quia iſte recipiebat in ſe periculū, uidebatur quod quaſi quadam compenſatione licite aliquid ultra ſortē recipere poſſet, quia periculum pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, cū ſua facta fuiſſet, ſed nihilominus eſt uſurarius, cū excedat naturam mutui ut dictum eſt, ſu. e. conqueſtus, quia ſi nullum periculum ſequutū fuit & aliquid ultra ſortē recepit, illud fuit uſura, quia rñ fit hinc inde mutuū, nihil inde ſperare dēt, iuxta illud dare mutuum, nihil inde ſperantes, ſu e. conſuluit, 14 q. 3. per totū, & nulla compenſatio ſiue diſpēſatio admitti dēt vt vſura exigatur, ſu. eo. ſuper eo. ergo ſiue recipiat in ſe periculum ſiue non, nihil ultra ſortem recipere dēt.

[Gl. ſeq. in prin & fine arg quod propter dubiū aliquid excuſatur & permittitur, in medio arg dubia in melius interpretanda, alie. contrarium & ſol.]

b ¶ Veriſimiliter dubitatur] Ergo ſi certū eſſet, q̄ tēpore ſolutionis plus ualerent, uſurarius eſt cēſendus ſu. eo. in ciuitate, arg. inf. c. ꝓx & ita pp dubium excuſatur, quia tam emptor q̄ uenditor æqualiter cōmodū & incommodum ex dilatiōe expectat, & eſt ſi. C. de ſol l. pen. Itē arg. eſt hic, q̄ dubia in meliorem partē interpretari dēnt, ī. de regu. iur. c. qa promptiores dēmus eſſe ad abſoluendū, q̄ ad cōdemnandū, ſ. de ꝓb. ex literis, ff de actionib & obl l. Arianus. Sed contra q̄ potius in tali dubio abſtinēdum eſſet a talib. cōtractibus pp periculū, arg. inf. de cle. excō. miniſt. illud. Qñq; n. aliqui fingunt ſe dubitare, ubi dubitatio ñ eſt, tñ relinquēdi sūt ī talib. cōſciētiæ ſuę. Item arg. q̄ rōne dubii aliquid pmittitur, quod alias nō licet, 13 q. 2. nō æſtimemus, ff de uen. in ſpi. l. 1. §. 1. ff. de iu. ſi quis ex aliena, C. de vſur. ſi ea lege, & rōne huius dubii excuſatur, ut in §. ſeq.

1 De hoc ar. vide plene per B. Th. 2. 2 q. 60. ar. 4.

c ¶ Tēpore ɔtractus non fuerat uenditurus.] alias ñ excuſat̃ qa ſi tūc fuerit uēditurus pro minori, & ex certa ſciētia plus recipiat alio termino, vſura eſt. & ſic intellige, ſu. eo. in ciuitate, ut ibi ēt dixi.

TITVLVS XX.

† In quodā ueteri manuſcripto ita ſ De falſariis.

De † crimine falſi.

¶ Auguſtinus. †

† Hęc ñ ſunt Auguſtini, ſed Iſidori li. 3. de ſummo bono ca. 59. refert Burchardus. lib. 50. c. 11. dec. & hr̃ c. 2. eo. ti. in 3. cōp. vide Fel. in c. ſicut. ſu. de reiu. & Simācā catho. iuſti. tit. 64. de teſti.

¶ Teſtis falſidicus tres lædit Deum, iudicem, & partem, & falſus eſt non ſolum qui mēdacium dicit, ſed etiam qui ueritatem occultat.

CAP. I.

Falſidicus teſtis tribus pſonis eſt obnoxius, [d] primum Deo, cuius præſentiam contemnit: deinde iudici, [e] quem mentiendo fallit: poſtremo innocenti, quem falſo teſtimonio quia læ-

DE CRIMINE falſi.

¶ Quia inter cętera p̄cepta legis diuinæ ꝑtinet. Nō furtūfacies non falſum teſtimoniū dices. & ſ viſum eſt de furtis, & uſura, q̄ eſt ſpēs furti. ideo anectit de crīe falſi-

Falſidicus] Duæ ſunt partes. ſecūda ibi, Vterque. Abb.

CASVS. Teſtis qui falſum teſtimonium dicit, trib. perſonis obnoxius eſt, Deo, cuius præſentiam contemnit, iudici, quem fallit, & illi contrā quem falſum teſtimonium dicit. Item reus eſt, qui ueritatem occultat, & qui mendacium dicit, primus non vult prodeſſe, ſecundus uero nocere deſiderat. No. quod teſtis falſus trib perſonis obnoxius eſt. ſ. Deo, iudici, & ꝓximo, & in trib. dēt puniri. Item qui veritatem celat peccat, & ideo teſtis compellitur ferre teſtimonium.

d ¶ Obnoxius.] ideſt, obligatus.

[Gl. ſeq. ponit duplicem modum puniendi falſum teſtem, & quod ſententia ad eius dictum lata retractatur, nec fit eius executio, & duplicem ponit opinionem de ipſius nullitate.]

e ¶ Iudici.] qui 2 cum extraordinarie punire poteſt cauſa durante C. de teſtibus, nullum, ſed cauſa finita pōt accuſari lege Cornelia de falſis, ff. ad le. Corn. de fal. l. 1. & etiam l. Cornelia de ſic. ff ad l. Cor de ſic l. 11. reſpon. & §. 1. Punitur etiam falſus teſtis, & ſi conatus non habuit effectū: ſententia tamen per falſum teſtimonium dicta, uel inſtrumenta falſa retractari debet falſitate reperta uſque, ad 20. annos, ſu. de exc. cum uenerabilis, nec eſt mandanda executioni ſi hoc obiiciatur, inf c. prox. ubi de hoc, & nulla eſt ſecundū quoſdā, quia ex ea non datur exceptio, ff. de exceptio qui agnitis, dominus Azo dicebat quod eſt aliqua, ſed non datur exceptio cum effectu, ff de re iud. diuus

2 De materia huius gl. ꝑter Doctores hic uide Zāchinū tract. de hær. c. 14.

diuus, quousque enim constet de falsitate, habetur interim pro sententia. sup. de fide instru. accepimus, vbi de hoc.

[Gl seq. triplicis culpæ triplicem ponit pœnam.

a Lædit] Quia in trib offendit, triplex pæna ei detur. Primo qa Deũ offendit, septẽnis pnĩa sibi iniungitur pro periurio, 6 q 1. quicuque quia iudicẽ delusit infamabit, 22. q. 5. qiqs couictus, & verberib. castigabitur, 5. q. 5. illi qui. vel extraordinarie puniẽt vt dictum est in pxima notula, & qnia proximũ lædit, iuxta modum læsionis punietur, 2.3. q 9. nihilominus. licet ibi non loquatur de tali pæna.

b ¶ Reus] De hoc habes, 11. q. 3. quisquis.

Super] Primo commendat eum cui scribit de pterito. Secundo instruit eũ de futuro: ibi, mandantes. Abb.

CASVS. Quædam snia lata fuit auctoritate falsarum litterarum, ille pro quo lata fuit snĩa, impetrauit executionem faciendam per epm. Vigorien. ille citatis partib. ut sentẽtiam executioni mandaret, oppositũ fuit coram illo, ꝙ cũ snĩa illa lata esset auctoritate falsarum lĩrarum, nõ debat executioni mandari, cũ nulla esset, eps litteris illis uisis, noluit eã executioni mãdare, cum essent falsæ, consuluit papam, & papa commendat ipsum: qa noluit snĩã latã per falsas lĩras mandare executioni pcipiens ei, ut quoties aliqua scripta sub nomine papæ destinata, redarguenda uiderit falsitatis, nullam eis fidem exhibeat, nec obseruet qđ per ipsas mandat, sed eum, qui præsentauerit illas faciat detineri. No. ꝙ falsæ litteræ nõ conferunt iurisdõnem, & ideo nullo tempore conualescit, ꝙ per eas iudicatum est. Item iudex non debet sententiam mandare executioni, vbi uidet eam nullam, secus si esset iusta. Item falsarius debet detineri.

Gl seq distinguit duplicem falsitatem.

c ¶ Falsarum.] Hic dicebat Lau. quod sine temporis præfinitione semper retractanda est sententia de falso, quia ipso iure nulla est; 1 quia defectus est in iurisdictione, quia falsæ litteræ nullam attribuunt iurisdictionem, sed ubi alias ageretur de falso, retractatur vsque ad 20. ann. ut dixi sup. c. prox.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

d ¶ Executioni.] Et ita patet, quod executor subsistere debet, uel sustinere si obiiciatur, ꝙ sententia lata sit per falsas litteras, sic ff. de iudiciis cum prætor. Ar. contra de off. dele. c. pastoralis, & ibi solutur hoc, vbi plene habes quando fieri debeat executio, uel, quando non, lu: de re iud. de cętero.

e Non obserues] Et si qđ pęr errorẽ p talẽ sñiam solutum 2 est, põt reuocari. C. si ex falsis instr. l. 1. & 2. & ff. de exceptio. l. qui agnitis, Ber.

Ad audientiam] Cõis diuisio: Secunda ibi, Fraternitati.

CASVS. Quidã clerici falsauerant, sigillum regis Franciæ: eps quidã posuit eos in carcere, significauit hoc dño papæ, & q̃siuit qualiter essent puniẽdi? Rñ. papa ꝙ nec mẽbrũ eis auferri faciat, nec pænã infligi corporalẽ, p q̃ mortis periculũ incurrere possint: sed eis a suis ordinib. degradatis, in signũ maleficii aliquem characterẽ imprimi faciat, p quẽ inter alios hoĩes cognoscantur & puinciã eos abiurare cõpellat. No. ꝙ sigilla regum sunt auth. itẽ ecclesia pœnam sanguinis non infert. Item aliter puniuntur falsarii clerici litterarum dñi papę quam sigillorum regũ, sed istud est speciale in litteris domini papæ.

f ¶ Mortis] Hanc pænã ecclesia nõ imponit, 23. q. ulti. his a quib. & c. sępe, & su. ne cler uel mona. sẽtentiam sanguinis.

[Gl seq. cum seq. signat duo contraria, & soluit.

g ¶ Degradatis] sic sup. de iud. cum non ab homine. Sed contra videtur inf. eo. ad falsariorum ubi traditur sæculari potestati puniẽdus, sed illud speciale est in falsariis litterarum domini papæ, ut statim tradantur sæculari potestati.

h ¶ Characterem] ar. contra su. de rap. in archiepiscopatu & sup. ne cleri. uel mona. sententia. Sol character iste non ita profunde dẽt infligi ut sanguinẽ eliciat, sed cutis superficies deformetur in signum maleficii & hoc propter odium crĩs quia facies hominis, ad instar cęlestis pulchritudinis facta fędari non dẽt. C. de pæn. si quis in metallum sed illa pæna alias infligi non debet a iudice ecclesiastico, quia periculũ imminet in ipsa infligẽda, & huiusmodi adustio clericis est prohibita, su ne cler uel mona. sententiam.

Dura] Prima pars punit non recipiẽtes litteras de manib. papæ vel officialium. Secunda punit nõ de-

---

dit:[a] Vterq; reus[b] est, & qui ueritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse nõ vult, & iste nocere desiderat.

¶ Lucius tertius Vigorien.† episcopo.

¶ *Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.*

CAP. II.

Super† eo, ꝙ snĩam auctoritate litterarũ falsarũ[c] latam noluisti executioni[d] mandare, tuam prudentiam commendamus: Mandantes, vt quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda uideris falsitatis, nullã eis adhibeas fidem, & ꝙ per ipsa mandatum fuerit, non obserues:[e] sed eum qui præsẽtauerit, retineri facias diligenter.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Clericus falsans sigillum Principis, deponitur. Item ei character imprimitur, et in exilium mittitur.*

CAP. III.

Ad† audientiã nostrã te significante peruenit, ꝙ cum quosdã clericos, qui falsauerãt sigillum regis Francorum, carcerali custodiæ mancipaueris; & inf.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, vt eis nec membrũ auferri, nec pœnam infligi facias corporalem, per quam periculum possint mortis[f] incurrere: sed eis a suis ordinib. degradatis,[g] in signũ maleficii characterem[h] aliquã imprimi facias, quo inter alios cognoscantur, & prouinciã ipsam eos abiurare compellens, abire permittas.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Existens in curia litteras Apostolicas non recipiat, nisi de manib. papæ, uel officialium ab ipso deputatorum, personæ tamen solemnes per nuncios recipere poterunt, de manib. tamen prædictorum. Contra faciens si laicus[i] est excommunicationi subiacet si clericus, ab officio & beneficio deponitur h.d usque ad §. adiicientes.*

CAP. IV.

Dura† sępe mandata: & infr. ¶ Statuimus

---

† Vigorien.

† C. 4. ti. de re iud. in 2. compi. ꝙ ẽt hic ad 10. A.

† C. 2. eo. ti. in 2. cõp. vi de lul. Claũ n § falsum versi. sunt ẽt alii casus & in pra. crim. q 36. & Gui. Papæ decis. 455.

1 Adde ꝙ no. Cy. in l. 1 C. si ex fal. instru. idẽ in l. q̃ elã l 4. op. C. de fal.

2 Melius l. q̃ est vl ubi dr ꝙ executio rei iudicatæ suspẽditur, & solutum per talẽ sententiã repetitur. Io. An.

† Ca. i. ti de falsariis in 3. comp.

destruentes litteras falsas ibi, adiicientes. Abb. Sic.

CASVS. Quia clerici & alii recipiebant litteras in curia a quibuscunque propter quod falsitatis periculum imminebat, statuit Innoc. & sub pœna excõicationis ordinis & beneficii districtus inhibet, ne aliquis apud sedem Apostolicã litteras papæ recipiat, nisi de manib. dñi papæ uel de manib. illorũ, qui ad hoc officiũ de mãdato papæ sũt deputati. Si uero psona tantæ fuerit auctoritatis, ut ipsum deceat per nuncium litteras recipere, nũciũ ad cancellariam uel ad papam mittat idoneum, per quem litteras recipiat iuxta modum prędictum, si vero aliquis huius mandati transgressor extiterit, si laicus fuerit, excõicationi subiaceat: si clericus, officii & beneficii sui suspensione dãnetur. Statuit ẽt, ut prælati ecclesiarum gñalem ferant sñiam, quam p singulas parochias frequentius faciant innouari, quod si q̃s falsas lr̃as se hr̃e cognoscat, inf. viginti dies illas destruat, aut resignet, si pœnam illam voluerit euadere, quã sñiam nullus relaxare præsumat sine speciali mandato dñi papæ, nisi in mortis articulo, & si absolutio contra hoc p̃sumpta fuerit, nullam obtineat firmitatẽ. No quod lr̃æ Apostolicæ de manu papæ, uel illius qui ad hoc officiũ per papã deputatus est, dẽnt recipi, alias p̃sumptio est contra eas. Itẽ ut contra hoc fecerit, si laicus est, excommunicationi subiaceat, & clericus, dẽt officio & bñficio damnari. Item ar. quod lr̃æ per excõicatum impetratæ non ualent. item qui hẽt falsas lr̃as, inf. uiginti dies illas destruat, alias cum sentẽtia super hoc lata est, erit excõicatus. item excõicatio in diem lata non ligat nisi post diẽ elapsum. item falsarius lr̃arũ dñi papæ, nõ pot ab alio quã a domino papa absolui, nisi in articulo mortis. item in casu isto qui excõicat non potest absoluere, & hoc est quia papa hoc prohibuit, & si fiat, non tenet absolutio, quia & hoc præcipit.

& sub excõicationis pœna, & suspensionis ordinis & beneficii[f] districti[9] inhibemus, ne quis apud sedem Apostolicam litteras nostras nisi a nobis, uel de manib. illorũ† recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officiũ deputati. Si uero persona tantæ auctoritatis extiterit, ut ipsam deceat per nuncium [a] litteras nr̃as recipere, nunciũ ad Cancellariam nostram, vel ad nosipsos mittat idoneũ,[d] per quem litteras Apostolicas iuxta formam p̃scriptam recipiat. Si quis aũt in hac parte mandati nr̃i transgressor extiterit, si laicus fuerit, excõicationi subiaceat.[c] si clericus, officii & beneficii suspensione damnetur, & inf.

†eorum.

¶Per excõicationis pœnam Prouidet contra non resignãtes, nec destruentes litteras falsas infra uiginti dies: & absolutio papæ reseruatur, & contra factum non tenet. h.d. Abb.

Adiiciẽtes statuimus, vt generalẽ excõicationis sñiam promulgetis, quã per singulas parochias faciatis, frequentius innouari: [d] quod si quis falsas litteras se hr̃e cognoscit, inf. uiginti dies [e] litteras illas aut destruat, [f] aut resignet, [g] si pœnam excõicationis uoluerit euadere, [h] quam (nisi forsam in mortis articulo, [i]) sine spãli mandato nostro, a quoquam nolumus relaxari. [k] nec etiã si præsumpta fuerit contra absolutio, quicquam habeat firmitatis.

¶Idem archiepiscopo & canonicis Mediolan.

¶Ponit nouem modos falsandi litteras papales.

CAP. V.

LIcet † ad regimen, & infra. ¶Vt autem ua-

a ¶ per nuncium.] specialiter cum mandato ad hoc destinatum, su. de rescri. nonnulli. lo.

[Gl seq arguit, & remittit.

b ¶ Idoneum.] Arg. quod non ualẽt lr̃æ p excommunicatum [1] impetratæ, alias. n. per quancunque personã ẽt si per seruum impetrentur ualent. C. de psecl. imp. off. uniuersis, quod forte posset intelligi, cum princeps ex certa scientia ei concessit lr̃as, ff de bo pot seruus. instrũ n. suspectum est ex persona, arg sup. de rescri. ad audientiam, ff. de eden. si quis. similiter non ualet rescriptum ab hæretico impetratum. C. de sum. Trin. l. 2 lo.

1 vide panormitanũ in c. significauerunt, de exc. & Specu. tit. de actore.

c ¶Subiaceat.] Ex hoc nr̃, quod q cõtra facit, sit ipso iure excõicatus: sed non credo quod sit excõicatus ipso iure: q̃a nec seruat hoc, immo indifferẽter videmus, quod q̃libet per nuncium lr̃as impetrat. & hoc papa scit, & tolerat, nec aliquẽ repellit, nisi esset excõicatus, sed hoc intelligit cũ lr̃a de manib. dñi papæ, uel bullatoris sunt recipiẽdæ, quia alias falsæ sunt, inf. c. proxi. & ille qui litteras recipit, est excõicatus, ut hic dicit.

d ¶ Innouari] ut sup. de iud. ita quorundã, in fi ubi de hoc.

e ¶ Dies] in quib. deliberet super litteris, sic 3. q. 3 ca. induciæ. §. offeratur, & inf. de cler. excõ. ministri. illud, & ff. ex qui. cau. maio. l. ab hostibus, § ult.

f ¶ Destruat] sim. 5 q. 1. quidam, & l. si quis famosum. C. de famo lib.

g ¶ Resignet] tali qui possit prodesse & nõ obesse, ar. 22. q. 5. hoc videtur.

[Glo seq duas q̃ões format, & sol.

h ¶ Euadere] si super hoc lata est per diœcesanum, ut hic p̃cipit, tñ aliam sñiam dñi papæ siue canonis incurrit, inf. c. falsariorũ. Quid si aliq̃s simplex utitur litteris talib. ignoranter? nõ excusatur: q̃a per alios dẽt hoc inquirere. arg 37. dist. § ulti. Quid si falsitas fuit tã latens, quod non potuit uideri ẽt a perito? Rñdeo, quod si fecerit diligentiam, quã potuit, per se & per alios, non credo ipsum teneri, alioquin non excusatur, arg. su. de hom. c. Ioan. & c. ult & in alii plurib. c. & 50. di. si duo B.

†Ca. 2. e tit. i 3 cõpil. ne mater a similiter & Al[illegible] & Tu[illegible] rescr. i c. [illegible] in [illegible] 19 a de c[illegible] no Rec[illegible] i praxi b[illegible] tit. de h s [illegible] oppor[illegible] b[illegible] a po[illegible] ubi de materia huius c.

i ¶Mortis articulo] Casus iste semper excipitur, 18. q. 4. si quis suadente, inf. de sententia excom. a nobis, & sup. de offi. ord pastoralis.

K ¶ Relaxari] ar. ex quo papa sibi aliquid specialiter reseruat, aliis denegat facultatem disponendi aliquid super illo, sed ubi absolutionem non reseruat, aliis intelligitur esse concessum, inf de sent. excom. nuper.

Licet] CASVS. In decretali præsenti distinguit papa septem species falsitatis, per quas litteræ Apostolicæ cognosci debent, utrum sint falsæ, quas quilibet diligens, qui per litteras Apostolicas conuenitur, debet aduertere diligenter, quas per singulos §§ videas per teipsum. In §. Eos etiam, dicit papa quod illi non sunt immunes a crimine falsitatis, qui litteras Apostolicas recipiunt contra tenorem constitutionis proximæ prædictæ. Item quidam sunt qui accedunt ad bullam, & falsas litteras proiiciunt, ut de uera bulla cum aliis sigillentur. Sed istæ duę species falsitatis non possunt de facili comprehendi, nisi uel in modo dictaminis uel in forma scripturæ, uel in qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In aliis autem diligens indagatus consideret uel in coniunctione filorum, uel in collatione bullæ, uel motione, uel obtusione,

ne si bulla non sit æqualis. No. diligenter hanc decre. & inuenies in ea multos modos falsitatis litterarum domini Papæ, qui qualiter deprehendãtur, satis patet in littera.

[Glo. seq. vltra nouem species falsitatis, quas ponit textus, ponit 7.

a ¶ Falsitatis.] Circa huiusmodi vitium falsitatis nota, quod præter hos modos qui hic exprimuntur sunt alij casus falsitatis Ex dicto i enim vel tacito dicũtur litteræ falsæ, sup. de re scr. super literis, & in tali falso distinguitur, prout ibi dicitur & pro tali falso non punitur, nisi quia nõ habet commodum literarum Et est arg. ad idem. ff. de fal. si quis obrepserit Item charta dicitur falsa scripto, vt cum scriptum est in ea omnes canonicos fuisse præsentes, qui non fuerunt oẽs præsentes, & talis vt falsarius puniatur, vt supra, de his q̃ fi. à præla si consen. ca. quanto. & ab officio & beneficio talis suspẽditur, s̃. de testi. tã literis. Itẽ dr̃ charta falsa si appareat falsa vel mutata ĩ loco suspecto, ĩ de priuil. cũ olim, & s̃ de fi instr. ĩter dilectos, & s̃ de reli. dom. cũ venerabilis, immo & q literas iudiciũ tal mo do falsat, puniri dẽt in beneficio suo, s̃. de rescr. olim de hac rasura dr̃ ĩ. eo. §. q n ta. Item præsum tur falsum rescriptum, licet forsitan nõ sit, ita φ per ipsum non procedatur, si habet in se vitiũ latinitatis s̃ de rescr. ad audientiam Item si instr̃m suspectũ inducit, & ei nõ imponit fides, dr̃ falsũ. C de prob. iubemus. 2. Item dñr litteræ falsæ, si eps appellatur filius. Vel si Papa vni loquit in plurali, ĩ eo. c. prox. Itẽ rescriptũ dr̃ falsum si est impetratũ sine mandato, s̃. de rescrip. nonnulli. Itẽ illos nouem modos falsitatis habes hic expressos. Et quicunque tali modo vel alio quocunque litteras dñi Papæ falsauerit 3 vel vsus fuerit illis scienter, excõicatus est, vt ĩ eo. ad falsariorũ, & debet tradi curiæ sæculari conuictus degradatus, vt ibi dr̃, in aliis autem falsitatibus prędictis, licet puniri debeant, non sunt ipso iure excommunicati, nec curiæ sæculari tradendi, nisi forte episcopus diœcesanus generalem tulerit excõmunicationem sicut Bonon. fecit, qui excõmunicauit omnes illos qui falsum instrumentum fecerunt, vel fieri fecerunt, vel qui testimonium falsum tulerit, vel procurauerit fieri: vel qui ignem apposuerit.

1 In codice ... hoc ... dictum le... ta Ex di... n vel ta... o. vel ... falsę ... a autẽ ... bo vel ta... o. recte ..., vt con... ex d ca. super lr̃is, de ... hic ci... to.

[2] ex verbul...

2 Illa lex dicit φducẽtẽ ad falsarium detinẽdum. Io. And.

3 Vide citatos ĩ. in d. c. ad falsariorum.

rietatis falsitatis [a] circa nostras litteras deprehẽdere valeatis, eas uobis pręsentibus litteris duximus exprimendas.

Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla falsis litteris apponat. [b]

Secunda, ut filum de† uera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum, falsis litteris inseratur.

Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cũ uera bulla falsis litteris immutatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum.

Quarta, cum à superiori parte bullę, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum litteris falsis inserta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cũ litteris bullatis & redditis, in eis aliquid per rasurã tenuem [c] immutatur.

Sexta, cũ scriptura litterarũ, qbus fuerat apposita uera bulla, cum aqua uel uino uniuersaliter abolita, seu deleta, eadem charta cum calce & aliis iuxta cõsuetũ artificiũ dealbata, de nouo rescribit.

Septima, cum chartæ, cui erat apposita uera bulla totaliter abolitæ uel abrasæ, alia subtilissima charta eiusdẽ quãtitatis scripta cũ tenacissimo glutino coniungitur.

¶ Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui cõtra constitutionẽ nostram, scienter literas non de nostra uel bullatoris nostri manu recipiunt.

¶ Illos quoque, qui accedẽtes ad bullam, falsas litteras caute proiiciũt, ut de uera bulla cu aliis sigillentur. Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facile comprehẽdi: nisi uel in modo dictaminis, uel in forma scripturæ, [d] uel qualitate chartæ [e] falsitas cognoscatur.

¶ In cæteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, uel in adiũctione filorũ uel in collatione bullæ, uel motione, uel obtusione, præsertim si bulla nõ sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.

¶ Idem Attinaceñ. † episcopo.

¶ *Falsa sunt littera Papales in quibus episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel vni scribitur in plurali.*

ADDITIO. Modi falsitatis bullarum Apostolicarũ comprehenduntur his versibus.

Forma, stylus, filum, membrana, litura, sigillum.

Hæc sex falsata, dant scripta valere pusillum.

b ¶ Apponat.] Apponẽs, 4 fm leges aqua & igne interdicit. ff. ad leg. Corn. de fal. l. vltima.

[Gl. seq. tractat de vsura duplici, s. lr̃arũ Apostolicarũ, & aliorũ instrumentorũ & vtriusq; dicti soluit vnum contrarium.

c ¶ Tenuẽ.] q. cunque radit vel immutat rescriptũ dñi Papæ sibi assignatũ, excõicatus est, & falsarius, vt dixi in pxima notula, & ĩ hoc nullã distinctionẽ adhibeo licet sit ar ĩ s̃ de fi. instr. ex lr̃is, q.a ĩtelligo illam rasurã factam p illũ q lr̃as ipsas scribat, & nõ p illũ, qui vtebatur illis Si vero lr̃æ clausæ essent, nõ nocet rasura in quo cunque loco fuerit: quia non est præsumptio ĩ impetrãtem. 5 In aliis aũt litteris vel instr̃is põt distinguì vtrum sit rasuræ in loco suspecto vt tunc ob sit, supra, de reli. dom. eum venerabilis, vel non suspecto, vbi nulla vis est, & tũc non obest arg illius decr. supra, de fi instr ex literis. & c cum venerabilis, & hoc ĩtelligitur quando rasura est in loco suspecto, & sic nõ contradicit, ĩ eo. c vlt quæ intelligitur qñ rasura non est in loco etiam suspecto & modica est rasura, s. paucarum litterarum.

d ¶ In forma scripturæ.] Quia per comparationem litterarum probatur falsitas, C. de fi. instr l comparationes, & ex stylo dictandi fit cõparatio, vt hic dicit, in alijs autem litteris non attenditur talis comparatio.

[Gl seq. ponit quandam expertam doctrinam.

e ¶ Chartę.] & in hoc est alia cõparatio notanda, s φ rasura chartæ quantumcunq. sit subtiliter rasa, siue incisa, si aliter discerni non possit, eleuari dẽt ad Solẽ, & interponi debet inter Solem & oculos, & stat in apparebit rasura.

4 Loquitur ĩ illo q vtitur falso rescripto, vel falsa cõstõne, nullo auctore habito. Ioã. Andr.

5 Ar. ad hoc in l pparationes, C de fi. instr. & in l. si vnus, C. de test.

† Antinacẽ.
† Antibarñ.

Quàm

QVàm graui.] Primo ponit admirationem. Secundo ibi, Cum scire, in trib. quæ sunt de stylo curiæ informat, & primo reducit ad propositum. Tertio ibi, Propter quod, generaliter concludit. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus coram legato Apostolicæ sedis super quibusdã criminib. accusatus, renunciauit ep̃atui: postmodum ad Apostolicam sedem accedens, quasdam lr̃as sub noie Apostolicæ sedis ad archiep̃m suum Attinacensem reportauit, in quibus continebať ꝙ ipsum restitueret ad ecclesiã suam, altero substituto inde remoto: qđ & fecit Rex istius loci, non credens literas a sede Apostolica emanasse, præcepit literas, & ipsum impetrantem ad Sedem Apost. præsentari: dominus Papa visis literis, quæ ipsi archiepiscopo fuerant præsentare, rescribit idẽ, dicens, ꝙ in eis tam in continentia, quam in dictamine falsitatem inuenit, & in hoc fuit admiratus, ꝙ literas illas a sede Apostolica credidit emanasse cum ipse scire debeat consuetudinem Apostolicæ sedis talem esse, ut Patriarchas, Archiepiscopos, Ep̃os, fratres appellet, cęteros oẽs dilectos filios in suis literis nominando: & q̃n uni personæ scribit, numquam ei loquitur in plurali, vos vel vester appellãdo, sed in literis præsentatis huic dilectus filius vocabatur, vnde mandat quatenus literas Apostolicas taliter studeat intueri tam in filo, bulla, charta, quam stylo, ꝙ vera pro falsis, & falsas pro veris nullo modo admittat. Nota qđ Papa omnes episcopos & superiores fratres appellat, inferiores autem omnes dilectos filios, & si aliter appellentur, literæ sunt falsæ. Item uni non loquitur in plurali cuiuscunque dignitatis sit. Item falsitas præcipue deprehenditur in bulla, filo, charta, & stylo.

CAP. VI.

QVàm † graui pęnæ subiaceat: & infra. ¶Nos vero literas, quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continentia, quàm in dictamine,[a] deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas a nobis credideras emanasse: Cum scire debeas Apostolicam sedem consuetudinem in suis literis hanc tenere, vt Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, fratres:† cæteros autem Reges, Principes, vel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris literis appellemus. Et cum vni tantum personæ nostræ literæ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali,[b] vt vos, siue vester, & his similia in ipsis literis apponamus. In falsis autem literis tibi præsentatis in salutatione, dilectus† in Christo filius vocabaris, cum in literis quas aliquãdo tibi transmisimus, te videre potueris a nobis fratrem venerabilem appellatũ. Propter quod sic literas Apostolicas studeas intueri tã in bulla,[c] filo, & charta, quam in stylo, ꝙ veras pro falsis, vel falsas pro veris literis † modo aliquo non admittas.

¶ Idem.

¶ *Qui per se vel per alios literas Papæ falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus, & clerici officiis & beneficiis priuati sunt, & degradandi, & trahendi curia sæculari per quam laicus legitimè punitur. Qui vero falsis literis vtitur, si clericus est, officio & beneficio priuatur; si laicus, excommunicatus est. h.d.*

CAP. VII.

AD† falsariorũ cõfundendã malitiã, & ĩ. ¶De communi fratrum nostrorũ cõsilio duximus statuendũ, vt qui literis nostris vti voluerint, eas primo diligenter examinent:[d] quoniã si falsis literis se vsos dixerint[e] ignoranter, eorũ fera pęnatẽtia, euitare nequibit pęnas inferius adnotatas; Nos.n. omnes falsa-

a ¶Dictamine.] ĩ c pro. in fi. Ber.

[Glo. seq. recitari potest per contrarium.]

b ¶In plurali.] In his ergo põt deprehendi falsitas, & de facili, quia facile est videre qualiter appellet ep̃m, uel inferiores, & cui loquitur in plurali. ẽm antiqua tp̃a hoc non seruabatur: Greg. enim loquebatur vni in plurali, & de se quandoq; singulariter, q̃nque pluraliter, ĩ. de præscr. nihil, 24. dist. communis filius, & 99. distin. ecce. sed hoc faciebat ex magna humilitate, & tunc erat talis consuetudo, sed illa immutata est, alij episcopi appellãt suos subditos fratres, vel locios, 8 q. 1. quid autem, & 10. q. 3. cauendum, & ĩ. de excessibus præla. c. 1.

c ¶ Tam in bulla] vt s̃ c. prox.

AD falsariorum.] Primo punit falsantes literas Papę per se, vel per alium. Secundo punit vtentes literis falsis: ibi, Qui vero Abbas.

CASVS. Ad confusionem falsariorum statuit Inn. iij. de cõsilio fratrum suorum, ut qui literis Apostolicis vti voluerint, eas prius diligenter examinent, quia si falsis literis uti se dixerint ignorãter, pęnas euitare non potuerunt inferius positas, ipse .n. excõicationi supposuit omnes falsarios literarum Apostolicæ sed. q per se, vel per alios vitium falsitatis exercent, cũ oĩb. fautorib. & defensorib suis, statuẽs vt clerici, qui falsarij deprahensi fuerint, oĩb. beneficijs, & officijs ꝑpetuo sint priuati, ita ꝙ qui per se vitium falsitatis exercuerint, a suis officijs degradati, sæculari Potestati tradanť ẽm leges puniendi, & si laici fuerint, per easdem leges puniantur legitime: illi vero q sub noie Papæ talis lr̃is per alios impetratis utuntur, si clerici fuerint, officiis, & beneficiis spolientur: si laici fuerint tãdiu maneant excõicati donec satisfaciãt competẽter, ita, uidelicet ꝙ & in clericis, & in laicis malitia grauius puniať quã negligentia, & idem obseruandum est de his, qui falsas lr̃as impetrant. Not. ꝙ omnes falsarij literarum Apostolicæ sedis cum fautorib. & defensorib. suis ipso facto sunt excõicati. Item clerici degradati ꝑꝑ hoc vitium puniendi sunt ẽm leges. Et no. hic vnũ casum, in quo clericus statim post degradationem tradiť curiæ sæculari. Itẽ ubi clericus deponatur uel spoliať officio & beneficio pro aliquo delicto, laicus pro consimili potest excõicari. Item malitia grauius punienda est quam negligentia.

d ¶Examinent.] Quod si non fecerint, in dolo esse videntur. sine dolo enim falsum non committitur, C. ad l. Corn. de fal. nec exempti, & affectatores ignorantiæ, dici possunt, de clan. despon. cum inhibitio. 1 vnde talis ignorantia crassa & supina potest dici, ĩ. de cler. excom. mi. Apostolicæ.

e ¶Dixerint.] potest suppleri, quod non probauerint, quia qui ignorantiam allegat, eam probare tenetur, supra de elec. innotuit. maxime cum hoc inquirere teneantur auctoritate huius constitutionis, alias si probaret

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Et quatenus hic tractant Doctores de stylo Romanæ curiæ vide late per Fel in ca 2. sup. de rescr. adde Rom. cons. 376. incip. q est.

† Vide q̃ notata sunt in c. Raynald. sup. de testa. vers. dilectus fil. N O. vbi qualiter rappellet Cardinales, quorũ hic non meminit.

† In multis exẽplaribus ita Dilecto in Christo filio vocabaris. Hæc clausula insolita, pręsumptionẽ facit falsitatis. Alex cõs. 56. in 3. vol & Fel. in c. cũm, 2. de testibus.

† Dictio fr̃s deest antiq codicibus.

† Ca 4. eod. de falsar. in 3 cop. Cõcorda cęt. sus Bullæ in cęna Dñi S. D. N. Dñi Gre xiii. & vbi hoc decretũ roboratur, & extendit, uide Bernardi. Diaz prac. cri. can. ca. 103. adde Rebuf. in praxi. bñf. in declaratiõe ... uæ prouisionis add Math. de Afflict. decis. 404.

† Et ĩ. de pœ. et ... 6. Ic. And.

probaret se diligentiam quam potuit & debuit, adhibuisse, non esset ei imputandum, ut dixi. sup. eodem, dura, quia iusta ignorantia excusat eum; quia non vr teneri nisi postquam scit hoc, sup. eo. dura, & inf. eod. c. prox Ex quo enim inquisiuit a petitorib. non est ei imputādum, 26. di. §. ult. ff de iu. & fa. ig nor l regula, §. 1. in fina fecit. n. quod potuit, & 44. disti. Ephesii, & diuinare nō tenebatur, sic inf. de excessu prælato inter dilectos. ubi excusatur ignorantia.

a ¶ Falsarios] de quibus habuisti, su. in c. prox. ut ibi dixi. omnes enim tam principales, quam fautores sunt ipso iure excommunicati, ut hic patet.

b ¶ Deprehēsi.] & criminaliter conuicti, ibi enim ut dicit lex, indagatio fiet acerrima, ubi pœna est grauissima. C. ad legem Cor. de fal. l. maiorē. & vbi ciuiliter agitur, mitius est agendum, C eodem l. penul.

c ¶ Tradātur] Qualiter tradi i debeāt, habes inf. de uerb. sign. nouimus, in trib. n. casib. traditur aliquis statim post degradationem curiæ sæculari, ut hic, & est unus ut dixi su. de hære. ad abolendam, 11. quæstione prima, si quis sacerdotum.

d ¶ Legitimas.] Pœna enim falsi i libero homine est deportatio, & omnium bonorum publicatio, in seruo ultimum suppl cium, sic distingnit lex, ff. ad leg. Corn de fal. l prima, § ultimo, & C. eodem ti. ubi falsi, & ibi ultimo supplicio punitur crimen falsi. Et hoc uerum de his, qui falsant rescriptum principis, de quib hic intelligitur: qui uero falsant litteras aliorum, aliter puniuntur, sed leuius, sup. eodem, audientiam, & hæc pœna imponitur illis, qui per se uel per alios uitium falsitatis exercent, ut patet per istam litteram, vbi loquitur de his, qui litteris falsis ab aliis impetratis utuntur.

e ¶ Sub nomine nostro] idest, qui litteris falsis utūtur per alios impetratis sub nomine nostro: isti minus puniūtur, quam illi, qui per se hoc faciunt, vel per alios, ut patet per hanc litteram & superiorem, C. ad l. Cor. de fal. maiorem.

f ¶ In istis.] de quib. hic dicitur, qui vtuntur litteris per alios impetratis.

g ¶ In illis] Scilicet qui se hoc procurant, de quibus præmisit, uel dic, in istis, idest, laicis, in illis, idest, clericis.

h Negligentia] Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum, s. dissoluta est, crassa & supina, ff. manda. si fideiussor.

[margin:] de Iuliū in præ... § fi. 6 uersic. is aūt, cū quot se. ua. in pra ... q c 32 Ber. Diaz prac. cri. c. 123. & 33.

rio s[a] litterarum nostrarum, qui per se uel alios vitium falsitatis exercēt cū fautoribus & defensoribus suis, anathematis uinculo decernimus innodatos, statuētes, ut clerici, qui falsarii fuerint deprehensi,[b] omnibus officiis & beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint priuati: ita quod qui per se falsitatis uitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicē fuerint degradati, sæculari Potestati tradantur,[c] secundū constitutiones legitimas[d] puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate cōuicti, legitime puniantur;

¶ Qui uero sub nomine nostro[e] litteris falsis vtuntur, si clerici fuerint, officiis & beneficiis ecclesiasticis spolientur: si laici, tandiu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant cō-petenter: ita tamen, ut in istis[f] & in illis,[g] malitia grauius, quam negligentia[h] puniatur. quod & de his qui falsas litteras impetrant, statuimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ Non præsumitur quis falsare litteras de simplici iustitia, nec punitur si hoc comperto destiterit, illis vti.

CAP. VIII.

ACcedens: † & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (cum præsumi non debeat,[i] quod talibus litteris, quæ possunt facile obtineri, fraudem quis commiserit fal

ACcedens.] Primo ponit decisam conquæstionem: Secundo prouisionem ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum de simplici iustitia, in quib. litteris falsitas fuit deprehensa. Imperator hoc intelligens, amplius noluit uti eis, propter quod diœcesanus episcopus ipsum ab officio, & beneficio suspendit: Vnde accessit ad dominū papam rem sibi exponens, mandat papa episcopo, si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuit deprehensa, formam habeant de simplici iustitia, officium & beneficium illi restituat, & ipsum super hoc ulterius non molestet: quia non est præsumendum quod pro talibus litteris, quæ de facili habentur, quis committat vitium falsitatis, & ille non fuit usus illis, postquam eas falsas esse cognouit. Nota quod in his quæ de iure competūt alicui, & quæ de facili habentur, non est præsumendum falsum committi & nota, quod circa modica non præsumitur dolus committi. Itē qui abiurat malum, quam cito scit malum, non debet dici culpabilis.

(Glossa sequens nota, quod litteræ, & c. quærit & soluit. signat contrarium.

i ¶ Præsumi non debeat] No quod non præsumuntur litteræ falsæ, quæ sunt de simplici iustitia, & quę de facili possunt haberi, sicut non præsumitur quod in re modica z dolose agatur, ff. de dolo, si oleum, § ultimo, cum l. sequenti, vnde si quis suggessit falsum in litteris, quæ sunt de simplici iustitia non statim præsumendę sunt falsę, nisi probetur quod ex certa sciētia falsum suggessit: quia qui dicit quod falsum ex certa scientia suggessit, dolum allegat, sed dolus ex perspicuis indiciis probari debet, C. de dolo, dolum, si tamen alter vult probare ignorantiam, auditur. Sed qualiter eam probabit? Dico quod per iuramentum infra de sent excom. si uero, 2 & 34. q. 2. in sectum. sed pone quod falsum affirmet circa rem propriam, cuius notitiam habuit? præsumitur primo contra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei, C. de resc. uend. quisquis, quod uerum est, sed illā præsumptionem elidit hæc præsumptio: quia non præsumitur dolum commisisse circa litteras, quæ de facili habentur, ut hic dr, & sic una præsumptio elidit aliam circa idem factum, ff de in integ. restit. diuus, sup. de præsumptio, litteras, argumentum contra, sup. de electionib. cum inter. R.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Vsus

[margin:] † C. i. e ti. in 4 comp. vita de omnino processum bullæ in cæna dñi in pced. in c. citatum anteq decisione h' decretalis facile utaris.

[margin:] z vide Corse in trac de minimis, & Ias. in l. sciē dum, ff. qui satis. cogan.

a ¶ Vsus est] Sim. inf. de exces. prælа. inter. ar contra su. proxi. vbi non excusatur qui vsus est falsis litteris ignoranter. Sed illud intelligendum est de his q̃ non sunt de simplici iustitia, quæ nõ possunt hẽri de facili, unde illa præsumptio eos condemnat, hic excusat a contraria præsumptione, in litteris de simplici iustitia non est præsumptio contra impetrantẽ, unde per ignorantiã excusat, si statim desistat, cũ scit eos falsas Io.

EX conscientia.] Primo diffinito biectum dubium Secundo obiicientẽ puniri mandat: ibi, Verum Abb.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersariũ suum super quadam ecclesia, aduersarius ille in iudiciũ euocatus postulauit sibi fieri copiã rescripti, quo viso cæpit illas arguere de uitio falsitatis, obligando se sub periculo causæ suæ, ad probandũ ꝙ litteræ falsæ essent, iudex litteras illas misit ad dñm papã, ut per eum sciret ueritatem huius falsitatis. Papa litteras illas diligenter inspiciẽs nullum signum falsitatis, uel suspicionis in eis inuenit, nisi rasuras paucarũ litterarum quæ sapiẽtis animum in dubitationẽ inducere nõ debuerunt, uñ mandat papa quatenus si constiterit prædictũ R. se obligasse sub periculo cãæ suæ, & nisi lr̃as illas falsas esse probaret sibi super dicta ecclesia silẽtium imponatur: quia q li bet liberam habet potestatẽ ad renunciandũ iuri suo. No. ꝙ rasura paucarum litterarum non reddit falsum rescriptum, nisi esset in loco suspecto, prout hic intelligitur. Et sic no. ꝙ modica suspicio non uitiat rescriptum. Item modica suspicio non debet animũ sapientis immutare. Item aliquis potest se obligare sub periculo beneficii sui. Item licitum est unicuique renunciare iuri suo.

...sitatis) nec litteris vsus [a] est, postquam eas falsas esse cognouit, tum ei officium beneficiumque resti tuens, ipsum super hoc vlterius non molestes.

¶Idem.

¶Propter paucarum litterarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.

CAP. IX.

EX † consciẽtia, & inf. ¶Verũ litteras ipsas quæ redargutæ fuerãt falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signũ, uel suspicionis inuenimus, nisi paucarũ litterarum rasuras, [b] quæ nequaquam sapiẽtis [c] animum in dubitationẽ vertere debuerunt: Vñ si vobis constiterit prædictũ R. obligasse se sub periculo causę, [d] ꝙ litteras illas falsas esse probaret, cum quilibet ad renunciandũ [e] iuri suo liberam habeat facultatem, ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatis. [f]

TITVLVS XXI.

[Gl. seq. signat contrarium. & remittit.]

b ¶ Rasuras.] Non in narratione facti, quia ex hoc nulla suspicio esset, sup de fi. instr. ex litteris, nec per talẽ rasuram facta fuit ambiguitas in noĩe, su de fid. instr. inter dilectos, Contra habetur, ꝙ rasura induc t suspicionem, su de relig do. cum uenerabilis, & inf. de pri ui cum olim, 2. & sup. e. licet, §. 5. ubi de hac materia.

c ¶ Sapientis.) Modica suspicio nõ dẽt sapiẽtis animũ imutare, ut su. de simo. & si qõnes, & 1 q 1. iudices Io.

d ¶ Causę.) quod fieri potest, su de elec. cum dilecti, ubi de hoc in fi. & sub pæna ordinis & beneficii põt se aliquis obligare, 1. q. 1. quoties, & de præscr. dist. 2. ego Berengarius Ber.

e ¶ Renunciandum] Sup. de reg ad Apostolicam, & su. de fo. comp. dilecti, & ca. si diligenti, & C de pact. si quis in conscribendo, & de epi. & cler. si quis in conscribendo.

De sortilegiis. †

¶Ex pænitentiali Theo. †

¶Sortilegia pro furtis inueniendis uel diuinationibus faciendis prohibẽtur, & contrafacientibus pœna imponitur.

CAP. I.

IN tabulis, [a] uel codicibus, aut aliis, sorte [g] furta non sunt requirenda, nec diuinationes aliquas in aliquib. reb. quis obseruare præsumat: Qui autem cõtrafecerit, quadraginta dies [h] pęniteat.

¶ Alexander tertius Granden. † Patriarchæ.

¶Presbyter, qui per inspectionem astrolabij furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur, sed in ueritate hec summatio nõ est indistincte uera, quia acrius potest puniri.

CAP. II.

EX † tuarũ tenore litterarum accepimus,

f ¶ Imponatis.] Sed nunquid propterea est ecclesia illa aduersario assignanda? R ñ. non, nisi probet primo se habere ius in illa, 1 sup. de rescrip. olim in fi.

DE SORTILEGIIS.

¶Quia sortilegia continent in se falsitatẽ, merito de his subiicitur.

De hac materia gl. est optima 26. q. 2. in summa Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 26 q 1 & q 2 & q 3 & q 4 & non. & q. 6 non licet ini quas, usque in fi q.

IN tabulis.] Primo ponit prohibitionẽ. Secundo ponit pęnã trangressoribus ibi, Quia autem. Abb.

CASVS In c. isto dr̃, ꝙ furta non sunt requirenda sorte in tabulis uel codicibus, aut aliis, nec diuinationes aliquas in aliquib. reb. q s obseruare præsumat, & qui contra fecerit, xl. dies pæniteat. Not. hic pœnam illorum, qui sortem, & diuinationes exercent.

[Glo. sequ signat contrarium, & tollit]

g ¶ Sorte.] Sic electio per sortem 2 non est facienda, inf. eod. c. vlt. Arg. contra 26 q. 2. sors, & c hi qui. quia licet sors in sui natura non sit mala, tamen prohibetur, ne pp assiduitatem labantur in idolatriam, sicut est in iuramento, 22. q. 1. considera, & hoc c. hi qui loquuntur de comparatiua permissione ibi, potius permittũtur sortes, quam ad dæmonia consulenda concurrant, sic pp diuinationes futuras, sortes prohibentur, ut hic patet, & 26. q 2. illud, & q. 5 c. sortes, & c peruenit, quandoque tamen permittitur per sortem aliquid fieri, ut dicitur, in f. eo c. ult

[Gl. seq. signat contrarium.]

h ¶ Quadraginta dies.] Si laicus fuerit, communione ecclesiæ priuetur, si uero clericus, officio & beneficio potest priuari, 26. q. 5. non oportet, & duob. c. seq. Et arg contra inf c. proxi arg. contra inf eo c. ultim ubi non puniuntur.

EX tua. um.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi Verum, Abb.

CASVS, Quidam p̃sbyter V. noĩe accessit ei quodam in

† C 2 e. ti 1 4 cõpi vide Matt. de Afflic. dec. 404. & li. 3 Rub. 39 tit. de fal sat. sup con sti. Neap. ad. de Doc. in l. fi. C. de eci. di. Had. toll.

† Alias sorti legis, nõ male, & de materia huius tituli, tractatus extat Paul Grill. adde Alfons. Cest li. 1 ca. 3. de iusta hęr. punit. † Sic et Bur. li. ii decre. c. 36. & Iuo p. 11. c 72. ite Bur. li. 9. c. ti. de ar. magica, & can. e. tit 1 2 c. 1 Hæc Bertinia non placet hic Ho. sed uide Io. An. qui ambos uerũ dicere putat, uerũs tamẽ modis. † Alias Gradden.

† C. i. e. ti 1. cõ. et post conci. Lat. sub Alc. p 50. c 6. Hec pœna ... gorum ... conc. Lat. ... suo L... sess. 9. & ... Dez. i pra... cri. c. 100. 2 De materia huius gl. ... de B. Tho. 2. 2. q 95 ar. ex quo intelliges, quibus ... ut liceat.

infamis ad locum priuatū, non illa intentione, vt dæmoniū inuocaret, sed vt posset inuenire furtū ecclesię per inspectionem astrolabii Patriarcha Grāden. significauit hoc dño papæ, vñ ipse scribit eidem dicens, quod licet ex bono zelo & simpliciter p̄sbyter ille hoc se fecisse, pponat, cum non modicā maculā peccati cōtraxit: quare mādat, quatenus per annū & amplius si ei visū fuerit, eum ab altaris ministerio p̄cipiat abstinere: & ex tūc officiū suū poterit exercere. Not. quod simplicitati parcēdū est. Item pęnæ sunt arbitrariæ item nota hic pęnam illorum, qui huiusmodi inspectiones vel diuinationes exercent.

quod V. presbyter cum quodam infami, ad priuatum locum accessit; non ea intentione ut uocaret dæmonium: sed ut inspectione astrolabii furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & simplicitate [a] fecisse proponat: id tamen grauissimū fuit, & non modicā inde maculam peccati contraxit, & infra.

¶ Mandamus, quatenus talē ei pro expiatione illius delicti pęnitentiā † imponas, quod per annū & amplius, si tibi visū [b] fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere; & ex tunc liberum [c] sit ei exercere officium sacerdotis.

† Pænā, hūt uetustiores codices, & plerisq; manuscrip.

a ¶ Simplicitate] quia bono zelo hoc fecit, aliquantulum excusatur. ar. § de apostia. c 2. & quia per simplicitatem hoc fecit, dignus fuit misericordia: nā simplicitati parcēdū est, §. de re. permut. c. cū vniuersorū. ubi de hoc B. Bern.

1 Concor. tex in l. 1. ff. de dolo. & l. inter, eū Vulgat. ff. de excu. tut.

b ¶ Si tibi visum. Et ita tēpus pniæ arbitrarium est, 26 q. 7. tēpora pænitudinis, sed minorē pęniteniam anno non posset imponere, ex quo papa sibi annum præfixit, sed supra est ad arbitrium episcopi.

c ¶ Liberū.] Hoc intellige dictū ex dispēsatione: nam de iure cōi debuit remanere priuatus, & eps de iure contra illum processit, 26. q. 5. oportet, & c si quis eps, & c aliquanti, sed quia bono zelo per simplicitatē deliqt, papa mandat ipsum restitui, & eps auctoritate sua cū isto potuit si voluisset, dispensare, cum in casu isto ei hoc non sit prohibitum & dispenset ēt in maioribus, 50. dist. presbyteros, & § de iudi. at si clerici. ubi de hoc Bern.

¶ Honorius III. capitulo Lucanen. †

† Lucen.

¶ *Non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent.*

CAP. III.

Ecclesia † uestra epo destituta, uos conuenietes in unū, ut de futuri tractaretis electione Pōtificis, unum elegistis ex uobis per sortem: qui tres auctoritate uestra elegit, per quos uice omniū Lucan. puideretur ecclesiæ de pastore; quorum duo tertium, magistrum R. s. elegerunt: quod expresse licebat eisdē, secundū traditam a uobis omnibus potestatē [d] Procuratorib. igitur uestris super his, in nostra præsentia cōstitutis, nos tali examinato [e] pcessu licet notata reprehensione sit dignum, quod sors in talibus interuenit, & infra.

¶ Electionem celebratam de ipso, ad gratiam [f] confirmationis admittimus; sortis usum in electionibus

† De materia huius decretalis. vide Fely. in c. capituli § de rescrip. & B. Tho 2. 2. q. 95. ar. c. 8. & ibi Caiet. & itelliges cur sortes repellātur in electionib. spiritualibus.

Ecclesia.] In prima ponit electio: In scda electiōis prosecutio, examinatio, & rephēsio. In tertia, gratiosa confirmatio, & sortis phibitio. Secūda ibi, Procuratoribus. Tertia ibi, Electionem Abb.

CASVS Vacante Lucana ecclesia canonici cōueniētes in unum, de futuri pastoris electione tractaturi, unum elegerunt ex se per sortem, qui uice capituli tres eligeret electores, per quos uice omnium prouideretur ecclesiæ de pastore: quibus ab ipso electis, duo ex illis tertium ex se magistrū R elegerunt, quia sub hac forma eis data fuerat eligendi potestas, ut uel ex se uel aliis eligere possent, electionē istā per nuntios suos pñtauerunt dño papę, petentes eā confirmari: dñs papa examinato tali pcessu, dignū multa reprehensione inuenit, p eo quod sors in talibus interuenit, electionem celebratā de prædicto magistro ad gratiā confirmationis admisit, sortis usum in electionib perpetua condēnans prohibitione. No quod cū sub hac forma dat aliquibus eligēdi ptās, ut uel ex se, uel ex aliis eligere possint, tūc possunt eligere unū de se, alias non, vt hic colligitur. Itē ad quē pertinet confirmatio, ad ipsum ptinet examinatio processus, & personæ. Item sortes in electione prohibitæ sunt.

[Gl seq. alle. concor. ponit opi. quam reprobat per locū a diuisione, & per simile, & per de ete. Cumana. & respondet rationi contrariæ.

d ¶ Potestatē] Sitr. habes § de elec. cum in iure dñt tū qdam quod idē esset, si aliqua forma non fuisset expressa, quod posset vnū de se eligere, vt dr in c. cū in iure, quod nō credo, quia ubi simpliciter datur potestas eligēdi tribus, nulla forma adiecta, ita habēt ptātem eligendi oēs, quod unus uel duo sine tertio eligere non possunt, vnde si duo eligant tertiū, nō ualet qd faciūt, quia hanc ptātē non hñt: si ille eligat se cum aliis, non valet, quia nemo seipsum eligere pōt, §. de institu. cum ad nostrā. quia alius debet esse electus, & alii eligentes, ut ibi dr. sicut est inter baptizantē, & baptizatum, §. de baptis. debitū, & §. de iure patro per nostras, 24 q 1. didicimus, & ff de tuto. & cura. da. ab his, l prætor, & ff. de testa. tuto ex snia. ff ad Tre. ille a quo. §. tēpestiuum, quia duplici officio fungi nō potest, ut ibidem dr, sicut si tres iudices uel arbitri sint dati simpliciter, sine illa clausula, & si nō oēs, &c. duo sine tertio procedere non pñt, quia ptās iudicādi ita data est oīb. quod duo sine tertio, uel alter sine altero procedere nō pt. § de off deleg c. vno delegatorū, c. cām matrimonii De hoc dixi in c. cum in iure, sed cū dat aliquib ptās eligēdi de se, uel aliis, si uolunt aliquē eligere de se, tunc ptās eligendi manet penes illos tm, & eis solis data intelligit, sicut qñ committitur cā cu illa clausula. quod si non oēs, &c sed si simpliciter datur aliquibus potestas eligendi, tunc non possunt aliquem eligere de se, sicut est in iudicibus, ut d ctum est, & persona electa nullo modo debet computari inter eligentes, ut probatur, supra de elec Cumana, & ideo dicit hic, quod eis licebat secundum traditam, &c. Et hoc argu. non ualet. Capitulum potest eligere unum de se: sed isti quib. data est simpliciter eligendi ptās, fungūtur uice capituli, ergo pñt eligere unum de se Capitulum n. eligit iure communi, siue ordinario, sed isti non eligunt iure communi, sed potestate sibi concessa per capitulum. Ber.

e ¶ Examinato] & merito: ad quē n ptinet confirmatio, & examinatio processus & personæ, § de elec nihil est, & c. cum nobis & c. uenerabilem, & supra de transla c. ultim. & supra de hæret. capitu. cum ex iniuncto, in fine.

f ¶ Ad gratiam.] Hoc ideo dicit, quia de iure debuit cassari, sed ipsum de gratia confirmauit.

[Glo seq. no. a contrario. & illud coadiuuat, secundo obijcit, & soluit.

a ¶In electionibus.] Per hoc qđ dicit, in electionibus, vř ꝙ in aliis 1 vsum sortis non reprobet. ar. 25. d. qualis, & ff. de iud. cum prætor. ff. de testi. ex eo. & 15. q. 3. de crimine. præterea in multis casib. vsum sortis admittimus, ff. de iud. sed cum ambo. ff. fam. erci. si qui sunt. C. cõia. de leg. si duob. circa princ. Sed quare prohibeť vsus talis in electionibus? nonne Matthias forte electus fuit, 31 dis. cleros, in prin. & fors non est aliquid mali, 26 q 2 sors? Dicas ꝙ licet Matthias, & Ioannes forte electi fuissent, non tñ eorum exemplo eligēdus est aliquis per sortem, ut 26. q 2. non statim, & c. non exemplo, qa illud factum fuit diuina inspiratione, sic 14. qõ 5. dixit. Quod autem dř, sors, nõ est aliquid mali, verũ est considerata in se, sed ex causa prohibetur, vt dix. š eo. c. 1. & p̃terea hic non fuit seruata forma concilii, sup de elec. quia propter, ut vř: propter dissensiones vero & lites dirimendas sors admittitur circa iudicia, ut dicunt prædictæ l. ges, in quo casu potest intelligi cap. illud sors, sed in electionibus licet ibi sit discordia, non licet per iura prædicta. Ber.

1 Vt plene intelligas hãc gl. præter Hẽri. Boich, Io. Ananiã, & alios Docto. h c, uide omnino B Th. & Caie initio c citatos.

† De collusionib. unus uetus Gregorianus, & in cæteris manuscr. De collusione, absque u·ce, de tegenda.

† Greg. li. 10 registri iudi. 11. episc. 38. cap 77. apud Io. Dia conũ li. 4. c. 32. de vita B. Greg. referť post concil. Lat. sub Alex iij. par 48. ca 2. & c 1. eo. tit. in 1. compi.

bus [a] perpetua prohibitione damnantes.

TITVLVS XXII.

De collusione detegenda. †

¶ Gregorius † vniuersis episcopis de Corintho.

¶ *Accusatore desistente ab accusatione potest iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.*

CAP. I.

Scripta fraternitatis uestræ relegentes, agnouimus, ꝙ hi, [b] qui contra Hadrianũ episcopum aliqua dixerant, modo cum eodem in amicitiam conuenissent, & j. ¶Quia vero nuntiati facinoris qualitas [c] nos vehementer impellit, vt ea, quæ audiuimus, dissimulare; [d] nullatenus debeamus, præsertim cum accusatores, & accusatum inter se fecisse gratiam [e] indicaueritis; hoc necesse est subtilius perscrutari: ne forte nõ ex charitate, [f] sed ex præmio, eorum sit concordia comparata.

¶ Idem.

¶ *Desistente accusatore &*

DE COLLVSIONE DETEGENDA.

¶Quia in collusione inest fallitas, ideo subiicitur hæc rub. de collusione: De hac materia rub. respectu quo colludens præuaricatur, habetur 2 q 3 § fi. facit text. in c. 2. in fi. de procur. lib. 6. & in cle. constitutionem, § sane, de elec. Et collusio est inter actorem & reum latens & fraudulenta conuentio, ut uoluit gl. in c. 3. inf. eod in uer. collusione, & vide gl. 2 q 3. si quem. § notandum. Et dicitur colludens fallum committere, quia aliud agit, & aliud simulat. 2

2 Concor. gl. in l. post contractum & ibi Bar ff. de dona. habes similem tit. huic sup. Cu.

De hac materia habetur 9. q 3 cap. 1. in rub. de pęn. vers. quæ sit pęna collusionis, & š in rub de accusat.

Scripta.] Si accusator ab accusatione desistat, debet iudex inquirere an per collusionem hoc fecit. ita summatur communiter. Primo ponit factum. Secundo decidit quæstionem circa factum: ibi, Quia. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam accusauerunt Hadrianum epm̃ tamẽ accusatores cum H. in amicitiam conuenerunt, desistendo ab accusatione, significatum fuit hoc domino papæ, ꝙ per collusionem desisteret ab accusatione, unde scribit papa episcopis de Corin. super hoc dicens, ꝙ qualitas facinoris nuntiati ipsum inducit, ut talia dissimulare non deb eat, cum gratiam inter se fecisse dicantur: vnde mandat hoc diligēter inquiri, ne forte huiusmodi concordia nõ ex charitate, sed ex pręmio sit comparata. No ꝙ qualitas facti consideranda est. Item non licet recedere ab accusatione ex premio.

b ¶Quod hi.] Ar ꝙ plures accusatores possunt admitti contra unum super eodem crimine, š. de accu. licet, & 2. q. 1 in primis, & plures procuratores admittunt, š de testi. in super. h c a. admissi fuerunt plures accusatores, & in c. in primis, quod fieri non debet, imo iudex debet eligere magis idoneũ, ff. de accu. si plures.

[Glo. seq. no. modum præponderandum facto.

c ¶Qualitas.] De amicitia lætatur, & non de modo illo, quo in amicitiã conuenerunt, & ideo p̃cipit inquiri de collusione: vñ dixit Io. quidam sapiens phantasma: Deus non est remunerator nominũ, sed aduerbiorum, hoc est dicere, non remunerat Deus bonum qđ fit, sed qđ bñ fit: vñ nõ remunerat Iudæos qui crucifixerunt 3 Christum, licet mors Christi bona fuerit, quia ꝓpter hoc de pœnis inferni nos redemit, & iõ nõ remunerauit eos, qa non bene fecerũt: Deus n. cor interrogat, & non manum, 24. q 5. si quid inuenisti. nec considerat quæ fiunt, sed quo animo fiunt. 15. q 7. ca. 1 in fin.

3 Vide B. Thomã p. 3. q. 47. art. 6. & ibi Caietanum.

d ¶Dissimulare] j. c prox. c. pen. & ult. per hoc enim consentire uidetur, argu 44. di. E, helius, in fin. & 83. d. error, & š de hære. c 2.

[Gl. seq distinguit, & prosequitur dupliciter modum recedēdi a lite in tripli ci genere causarum.]

e ¶Gratiam] Arg. ꝙ non liceat recedere a li. vñ no ꝙ tria sunt gña causarũ. i. ciuilis crĩalis, & spũalis. Dupliciter. n. põt qs aliter recedere: p gr̃am, & p transactionẽ. In cã ciuili qñq; p̃t quis aliter recedere, per gr̃am: & p trãsactionẽ bne aliqua pęna uel [illegible], nisi in actione famosa, 4 in qua no licet trãsigere sine iudicis auctoritate, alias notať infamia, ff. de his q no. infa. l. furti, §. pactus. in cã vero crĩali ante inchoatã litẽ licitũ est desinere p gr̃am, ff ad Turp. mulier & l. q̃tũ post inchoatã litẽ non licet sine iudicis auctoritate, & sine consensu rei, si fuit suppositus tormento, C. de abo. l. 3. vel si ex hoc remaneret infamatus, ut ar. 5 q. 1. qa et si destiterit, incidit in Turpilia si publicũ crimẽ intendit, C ad Turp. l 1 & fideius. punit in q̃titate ꝓmissa, & accusator notať infamia, & extraordinarie ꝓ motu iudicis punit, ff eo. l. 2. ff. de custo. & exhi reo. l. 4 & fi. de pua. l 3 i fi & l. si l fi is, si uero priuatũ, 5 extraordinarie punit, ff. ad Turp. si qs repetere, in fi. ꝓ motu iudicis s̄m canonicos oẽ crimẽ quasi publicũ cẽset, vñ p trãsactionẽ seu gr̃am a lite recedere nõ licet, ar. hic, & j̃ c. ꝓxi. & c. vlt. Qđ si fecerint inter se gr̃am vel aliq̃ collusionẽ, iterũ i ngreť de crĩe, ut hic patet, & inf. c. ꝓxi & vlt iud. tñ si in crĩe illo posset dispẽsare, pstare pt auctoritatẽ, si voluerint inter se gr̃am facere, ar. 5. q. 2. si primates. & 15 d. c. 1. & c studendum in spũali bene licet a cã recedere p gr̃am, per trãsactionẽ uero nõ, ut proprie intelligas trãsactione, sup. de re. pmu. c. vlt. sup. de trãs super eo. In cã uero criali uel matrimoniali neq; p trãs neq; p gr̃am seu cõpositionẽ licet discedere. sup. de trans c. ult Ergo si aliqui gr̃am faciant inter se indebito modo, iudicis est inquirere, ut hic patet p totum. C. de gñali abo indulgentia, & l. 2. ubi aũt ex iusta cã vult discedere, iudex dẽt indulgere abolitionẽ, 2 q 3. si quem pœnituerit, & præuaricator. C. de aboli. l. 1. & 2. in causa mixta, puta cum agitur ad tori separationem, potest qũ vult discedere, ar. sup. de diuor. ex lr̃is, quia non solum septies, sed etiam septuagesies, & c. 6. sup. de iureiu. quemadmodum. A la.

f ¶ Charitate.] Si enim ex charitate hoc fecerunt accusatores

4 Super hoc vide qđ [illegible] 3. q. 7. § [illegible] 2d fi. in [illegible] fama. Ioan. And.

5 De pub[illegible] [illegible] Spec. de a[illegible] § 2 in p[illegible] Io. And.

6 De hoc [illegible] 2 q. 3. [illegible] notať in [illegible] Innoc[illegible] And.

cusatores, posset tolerari, sed ex præmio non, vt hic dicit,&inf.c. proxi.

CRimina.] Casus de se patet. No.ꝙ crimina semel audita,& indiscussa remanere nõ debent, quia crimina vndecunque clauerint, punienda sunt.

remanere non debet, ne malitia sit illis lucrosa, ff. de do.l. 1. in princ.l.ne ex dolo, nec est æquum quemquam suum dolum reuelare, ff. pro socio, verum, §. tps,& ff.de reg.iur.non fraudantur, in fi 16.q 1.leg.& ex eo ꝙ deliquerunt, non debent esse melioris conditionis, ff.de do.inter vi.& vxor. l.§.2. & ff.de fur. itaq; fullo §. sed nemo, ff. quod vi aut clam.l. seruus.

† Cap.2.eo. tit.in 1. cõp. verba aũt huius cap. sunt Ioannis Diaconi in vita B. Gregorii lib. 4. c 32. quare illud, idẽ, non põt ad Gregoriũ referri, & hinc obseruatio glossæ 1.

a ¶ Gregorius.] Gregorius iste secundus fuit, vel tertius forte & loquit de primo.

b ¶ Præteribat.] qa vndecunque eia claruerint, punienda sunt, 24.q.3 ecce, & s c.proxi.& 86.dist. si quid, & 2.q.3.c.si quem,§ notandum.

AVdiuimus.] Bñficio suo priuat q per collusionẽ illud constituit censuale. h.d. Primo refert collusionẽ; scđo illũ priuari mandat. ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Quidam clerici super beneficijs, quæ possidẽt, se pmittũt, & sustinent ab aliis molestari, & postmodum, vt qõni cedãt, & illi q ete possideant, quasi nõie transactionis soluũt illis, qui eos molestabant de ipsis beneficiis, annuã pẽsionẽ, vt post mortẽ illorũ sibi succedãt in beneficiis illis, sup quib. facta est collusio; peruenit hoc ad notitiã Dñi papę, vnde mandat diœcesano epo, quatenus si constiterit ei clericos suæ iurisdictionis p collusionẽ fraudẽ hmõi commisisse, eos beneficiis illis super quibus collusum est, nõ differat spoliare, cũ satis esset indignũ, si fraus & dolus, quę i aliorum pıudiciũ nitunt cõmittere, in eorũ incõmodũ non redundent. No.ꝙ prælatus potest ecclesiam constituere pensionariam. Item fraus quod dolus non debet alicui prodesse.

† Cap.3. eo. tit.in 1.cõp. & post cõci. Lateraũ sub Alex 3.par. 28.cap.12.

† Hic locus in vulgatis libris legit ita: & iidem clerici, qui bñficia quiete possident &c. sed ex oĩb. manuscriptis restitutum est vt est impressum.

accusato iudex ꝓsequtur.

CAP. II.

CRimina† semel audita, Gregorius [a] indiscusa, nullo modo præteribat: [b] etiam si accusatus cum accusatore in gratiã rediisset.

Alex.iii. Noruiceñ. epo.

¶ *Colludens in causa beneficiali priuari debet beneficio.*

CAP. III.

AVdiuimus† vsque adeo clericorum malitiam excreuisse, vt interdũ inter se collusione [c] facta super beneficijs, quæ possident, se sustineant ab alijs molestari: & postea, vt quæstioni cedatur, & ijsdem † clerici beneficia quiete possideãt, quasi nomine transactionis soluũt alijs de beneficijs annuam pensionem, [d] vt post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, ius sibi ualeant uendicare. Vnde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tuæ iurisdictionis, per collusionẽ hmõi fraudem legitime tibi cõstiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuo spoliare: [e] quia satis esset indignũ, si fraus & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur committere, in eorum redundarent incõmodum,& iacturam.

¶ Greg.ix. Baren.† Archiepiscopo, & fratri Ioseph. monacho Floren.

¶ *Absolutio de criminib. illatis per collusionem facta, non impedit facientẽ iterum accusandi, & inquirẽdi de illis criminib.*

CAP. IIII.

IN tantum clamor, qui ascendit cõtra Acherontinum † archiep. scopũ inualescit, ꝙ dissimulare [f] ipsum ulterius sine scandalo, [g] non valemus, nec sine periculo [h] tolerare: & infra. ¶ Licet † autem sedes Apostolica frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorundam excessuum suorum duxerit committendam: propter tergiuersationes [i] tamen ipsius (vt dicitur) eodem cum inquisitoribus, & examinatoribus

IN tantum.] iterũ cõtra illum inquiritur de crimine qui per collusionem fuit absolutus h d Diuiditur, nam primo ponit commissam inquisitionẽ, relatã collusionẽ, & ipsius exitũ: Secũdo ponit bimembrem cõmissionẽ Secunda Ibi, Discretioni Abb.

CASVS. Archieps Archerõtinus sup simonia, & aliis crib. in tm̃ fuerat diffamatus, ꝙ sine scãdalo & periculo nõ poterat amplius dissimulari, vnde papa multorũ clamorib. excitatus, horũ inquisitionem commisit, sed propter tergiuersationes ipsius & calliditates cũ ipsius inquisitorib. & examinatoribus.(vt dicebat) collusionem fecerat & testes duxerat corrupendos, ita ꝙ non solũ præd cti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verum et peiora prioribus committere non expauit: vnde mãdat quibusdã quatenus si de hmõi collusione ac corruptione cõstiterit, ex integro sup præmissis excessibus, & aliis inquirant, quæ viderint inquirenda: alioquin super nouis tantum inquirant. Nota quod non licet alicui corrumpere iudices, vel inquisitores, vel testes vnde puniri debet ex collusione, & iterum inquiri. Item crimina semel dimissa, iterum puniri non debent.

† Bararen.

† Acherontiam.

† Acherontium.

† Pro intellectus huius decretalis vi de Archidiaconum, præpositum, & Turrecremata in ca. si quem pęnituerit. 2.q.3.

c ¶ Collusione.] Collusio est inter actorem, & reum latens & fraudulenta conuentio. Colludium.n. nõ debet remanere impunitum, 2 q.3 si quem pænituerit.

d ¶ Pensionem.] Hæc pensio constitui non potest sine auctoritate epi, vnde vitam eius qui soluit nõ excedat etiam si per collusionẽ facta non fuerit, sup de transa. de cætero, & est simile sup. de pact.s, cum clerici. Ber.

[Glo seq. recitetur per quæstiones

e ¶ Spoliare.] Per talem collusionem præiudicium fit huic epo, quia sic præcluditur via sup ordinatione ecclesiæ suę, vt hic dicitur: vnde nõ tenet eo absente facta etiam si sententia lata fuisset, ff. de re iud. de vnoquoque, & ff de coll. cum non iusto, & l. vl vnde merito spoliandi sunt illis ecclesiis propter dolum, & fraudem taliter perpetratam: dolus tamen talis impunitus

f ¶ Dissimulare.] sic supra.eodem capitulo primo.

g ¶ Scandalo.] Tunc vere debet prælatus inquirere de excessib subditorũ, cũ p famã, qua scãdalũ gñat, ad ipsum peruener t sup.de accus.qualite, & 86.dis. si quid.

h ¶ Periculo.] Quantum ad exemplum: quia quod agitur a prælat s, facile trahitur a subditis in exemplum, sup.de voto, magnæ, & 11 q.3 præcipue, vel quo ad dilapidationem, si hoc laborat. B.

i ¶ Tergiuersationes.] Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere, vt 2.q.3.c. si quem, §. notandum, vnde potest exponi tergiuersationes, id est, versutias siue calliditates, de quibus induxit inquisitores vt desisterent ab inquisitione.

[Glo.seq tractat de pęna collu.dicens, quod sicut calumniosi extra ordinem, &c.]

a ¶Colludente] De colludio puniri debet poena legibus constituta, 2.q.3. si quem pænituerit, & nihilominus inquiretur iterum de criminibus illis, ut hic dicitur, & su.eo c. Omnes enim calumniosi pro qualitate commissi criminis extra ordinem puniuntur, ff ad Turpil. l. & in priuatis, ut si priuatum sit crimen, offic. iudicis culpa eius coercetur, ff. eo si quis, §. vlt. ff. de præua. l. 2 Si uero publicum, infamis efficitur, ff. eo. si is qui, §. vlti. ff. de præua. l. 2. Ad similitudinem istorum videtur qđ iste esset puniendus, licet non dicat præuaricator seu calumniator proprie, quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiam testes. sup. c. prox. si de hoc constiterit, tam ille quã examinatores, siue inquisitores & testes puniri possent officio iudicis extraordinaria pœna, tamen non dicit ꝙ puniatur, sed iterum inquiratur de his & aliis, ut in fine puniatur. Ber.

b ¶ Nouis] Bene dicit, super nouis, quia de delicto unius hominis sæpius quæri nõ debet, ff. nau cau. sta. licet. in fi. & sup. de accus. de his, & c. licet quia crimina semel dimissa, iterum in ultionem uenire non patimur, 23. q 4. si illic. & de pænitẽ. dist. 4. diuina clementia. & 3. q. 1. § prohibentur. & § ab alio delatum.

colludente [a] nec non corruptis testibus, & inquisitoribus, ac examinatorib. supradictis, non solũ prædicti excessus remanserũt hactenus incorrecti, uerũ etiam peiora priorib. committere non expauit, & infra. ¶Discretioni vestræ mandamus, quatenus si de huiusmodi collusione, ac corruptione cõstiterit, ex integro super præmissis, & aliis, alioquin super nouis [b] duntaxat inquiratis, quæ uideritis inquirẽda.

TITVLVS XXIII.

De delictis puerorum. †

¶Gregorius. †

¶Impuberes præter uitiũ carnis delinquere possunt puniuntur tamen mitius quam adulti.

CAP. I.

Pueris grãdiusculis [c] peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis 14. cum pubescere [d] cęperint. Quod merito crederemus, si nulla esset peccata, nisi quæ membris genitalibus admittũtur. Quis uero audeat affirmare furta, mendacia, & periuria non esse [e] peccata? At his plena est puerilis ætas, quamuis in eis non ita [f] ut in maioribus punienda uideantur.

¶Alexan. tertius Hermo. Episcopo.

¶Puer non debet ita seuere puniri sicut maior, nec pater ex delicto filij impuberis tenetur.

CAP. II.

Referẽte † nobis H. intelleximus, ꝙ cũ filius eius decennis, cũ alii pueris sagittaret, quidam nepos eiusdem H. sagitta percussus, interiit, quod idem filius eius cum inter alios luderet, fortuito casu dicitur peregisse, propter ꝙ Abbas Sancti Remigii a præfato H. secũdm

tales. n. & mentiri, & verum dicere. & confiteri & negare possunt vt dicit Aug. in epist. ad Renatũ epm, ut habetur in gl. Ang super c. de conse. di 4. paruuli.

ADDITIO. Legitur dialogo Gregorii de puero v. annorum, qui iurans, & detestans, & blasphemans, a diabolo raptus fuit, secundum Ho. lo. An.

d ¶ Pubescere] Ante .n pubertatem, quæ in anno 14 solet euenire, non præsumitur de quoquam, nisi ẽt malitia suppleat ętatẽ sup. de desponsa. im pub. de illis & c. ult.

e Non esse peccata.] Quasi dicere nullus cum iurĩn pupil. ualeat, de lib. cau. l. ult. ergo potest deierare. Item põt committere furtum, cum est doli capax, ff de fur. im puberem. Arg contra ff de iureiur. qui iurasse. Sed ibi nõ fuit doli capax. Tenentur ergo tales pueri ex delictis, C. si aduer. delic. l 1. & C. de pæn. impunitas. Ar. cõtra de confes. d. 4. eos, & C. de fal. mo. l. i & ff. de ędi. edi. cum autẽ, §. excipitur. Sed hoc intellige, cũ non sint doli capaces, uel quo ad minorem pœnã. Lau.

f ¶ Non ita.] Sic ergo rõne ętatis mitius agitur. ff de mino auxilium, §. etiam, & l. si ex causa iudicati. Item not ꝙ omne delictum cadit in puerum post quã est doli capax, præter delictũ carnis, ff. ad Syll. l. 1. §. impuberes, & l. excipiuntur. Ar. contra inf. c. prox. sed ibi soluitur.

DE DELICTIS PVERORVM.

¶ Supra uisum est de quibusdam delictis, utrum quia dubitatur, an in talibus puerilis ętas implicetur. merito anectitur hæc rubrica.

De hac materia hr. 15. q. 1 per totum. & 4. q. 3. c. & 22 q 6. c paruuli. cum duobus c seq

Pueris,] primo ponit dictum, quod secundo reprobat: ibi, Quod merito Abb.

CASVS Quidã nolebant pueris ẽt grãdiusculis peccatũ attribuere, nisi post 14. ann. cũ incipiunt pubescere. Dicit Grego. istud merito crederemus, si nõ essent alia peccata, nisi ꝗ mẽbris genitalib. cõmittuntur. sed furta, mẽdacia, piuria sunt peccata. & puerilis ætas plena est his, uerũ non ita punienda sunt in his, ut in maiorib puniuntur. Not. ꝙ pueri doli capaces peccare pñt multis, & puniri debent, sed non in tantum sicut maiores, & ita peierare possunt Item omne delictum cadit in puerum. p. pręter delictũ carnis. Item ratione ætatis mitius agitur.

c ¶ Grandiusculis] idest doli capacib. videlicet 7. an.

Referente] impubes percutiens alium, non debet puniri pęna pecuniaria sẽdm consuetudinem terrę, nec ob hoc quid potest exigi a parte h d. Vel sic. Pater ex delicto filii impuberis non tenetur: Primo punitur appellantis querela. Secundo iudicis datio. ibi, vnde. Abb.

CASVS. Quidam puer x. annorum, dum, cum aliis pueris sagittaret, quendam alium puerum fortuitu casu sagitta percussit, & mortuus fuit, propter quod abbas Sancti Remigii a patre ipsius pueri centum solidos requirebat sẽdm consuetudinem terræ illius, unde dictus H pater pueri appellauit ad papã, super hoc scribit papa Hermoñ. episcopo, dicens quia pueri non ita puniũtur sẽdm leges, sicut illi qui sunt maioris ætatis, mandat, quatenus si cõstiterit filiũ prædict. H infr. 14. ann. eundem excessum commisisse, prædictũ abbatẽ moneat & cõpellat, ut ab eodem H pdictos centum solidos pp aliquã consuetudinẽ non exigat, nec requirat pro tpali pœna No. ꝙ ætas excusat a tanto, sed non a toto. Item pro delicto filii minoris 14. anno. pęna pecuniaria pater puniri non debet.

† vide citatos in cap 2. inf. eo.

† In plerisq. vulgatis ita Grego. ix. inma inscriptis ut plurimũ et est impressum ĩ vetri cõpi. c i. c. ji. Aug tribuitur. verũ unde sit sũptũ, nõdum est inuentũ.

† C. 2. eo in i. cõp. [illegible] materia [illegible] ius decr. [illegible] Doc. hic de plene [illegible] And. Tira trac. de p[illegible] temper. [illegible] remitten[illegible] 7. Angelu[illegible] tra. de ma[illegible] si. uerb. [illegible] tet.

a ¶ Re-

a ¶Requirebat.] Vnde dictus H. ad sedem Apostolicam appellauit.

[Glo.seq.recit per obiect.duplicem, scilicet ad text. & ad casum, prima soluitur per expositionem litteræ, secunda dupliciter.

b ¶Inultum.] 15.q. 1.illud, sed illud intellige de eo, qui non est doli capax. vnde, expone inultū, idest, non perfecte vltum, vt sup c.proxim.ff.de min. auxiliū, §.1. & l.si ex causa, § 2. & C.de pœn. impunitas, C.si aduer.delict. l.1.& 2 & ff.de dam. infec. l damni, §. si pupillis, & 21 q.5 si quis cuiuslibet. verū tamen non punitur. Sed vnde hoc, quod non punitur propter talem excessum? Non dicit quod non punitur secundum iura, maximè cum daret operam licitæ rei, & esset x ann sed dicit, ꝙ propter illam consuetudinem pecuniā illam pro temporali pęna non exigat, si erat infra xiiij.annos cum ille puer nihil habeat, & pater pro filio non est conueniendus, C.ne fil pro pa.l.1 nec dominus pro seruo, ff. de pec. licet. 1 § ex furtiua. maximè ratione ætatis, & quia delictum extra uenit, non ex animo, licet in culpa fuerit, & ideo noxam non commisit: vnde habet in integrum restitutionem, si uoluerit, C si aduer delict.l.1. & pater eius nomine petere posset, si pecuniaria pęna esset sibi imposita, ff. de mino pater pro filio. 1 rĩto irregularis tamen fuit effectus, & pęna spirituali debet puniri, siue canonica, & ex eo ꝙ dicit, pro temporali pęna, mitius tamen agitur cum eo propter ætatem, s̃.c proxi.

† Alias. Verum quoniam, &c.

consuetudinem illius terræ, centum solidos instantius requirebatur: [a] & j. ¶ Vnde † quoniam in pueris relinqui solet inultum, [b] quod in alijs prouectioris ætatis humanæ leges dicunt seuerius corrigendū; Mandamus, quatenus si constiterit, filium prædicti H. inf. decimum quartum [c] ætatis suæ annum, eundem excessum commisisse, memoratum abbatem moneas & compellas, ut ab eodem H. prædictos centū solidos, propter † illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pęna requirat.

† Alias ita: pp vllā, &c.

† Vide concilium Tridentinum sess.24. de re fo.mat.c.12. §. vetitum insuper. & Ber. Diaz in pra cri. can. c.61.

† Alias incipit, si seruus, & ibi dicitur, quod ex furto facto per seruum contra dñm agitur inquit utium factus est locupletior. Ang.

† Est in concilio Agatēsi.c.55 & in concilio Epaunensi c.3. referunt Burchardus lib.2. dec.c.213. & Iuo par.6.c.288. vbi tribuuntur concilio Meldensi. refert iterum Iuo p.5. ca.366 & p.13. c.30. & Gratianus siue palea d 34. c.2.& c.1 e. tit. in 1. compil.

TITVLVS XXIIII.

De clerico venatore. †

¶ Ex concilio Aurelian. †

¶ Clerico prohibetur venatio, & contra facienti pœna imponitur. hoc dicit cum sequenti.

CAP. I.

Episcopum presbyterū, aut diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere nō licet. [d] Quod si quis taliū personarum in hac uoluptate [e] sæpius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus a communione; si presbyter, duobus, si diaconus, ab omni officio [f] suspendatur.

¶ Ex eodem. †

¶ Summatum est supra cap. proxim.

CAP. II.

Omnib. seruis [g] Dei, venationes & syluaticas uagationes cū canibus, & accipitres, aut falcones interdicimus.

[Glo.seq duo arg.signat contrarium, & remittit.

c ¶ Inf decimumquartum.] ex hoc uidetur, ꝙ si fuisset sup xiiij.annum, ꝙ Abb. illam pœnam posset exigere, forte quia habebat ibi temporalem iurisdictionem Et potest sumi arg.ex hoc ꝙ ab episcopo habente regalia a principe, regalibus illis appellandum sit ad dñm Papam, & non ad principem, ꝙ uerum est, nisi consuetudo aut privilegium contrarium inducat, inf de app. Romana. § debet [in 6] Vel forte Abb. hoc habuit ex consuetudine iam præscripta, ut pro homicidio pęnam pecuniariam exigat. At contra. inf. de pęnis, licet, sed illud ibi etiam soluitur.

DE CLERICO VENATORE.

¶ Supra visum est de quibusdam delictis tam clericorum quam laicorum, nuc subiungit de quibusdam delictis clericorum tantum, scilicet de clerico venatore. De hac materia habet 86 d in c.venatorib. cum 5 c.seq & 24 d c.1.in principio. Abb.

Episcopum.] In prima pon t prohibitio: In secunda pœna ibi, quod si quis: Abb. Sicu. CASVS. Dicitur in capitulo, ꝙ eps presbyter, & diaconus aues ad uenādū, aut caues hr̄e non dēnt: ꝙ si aliqs eorū in hac voluptate sæpe inuētus fuerit, eps trib. mensib. a cōione, presbyter duobus, diaconus ab oī officio suspēdat. Not. ꝙ clericis auiū, & canū venationes causa uoluptatis prohibenẽ. Et sic est ar. ꝙ hæc eadem causa necessitatis, exercere possunt. Item nota hic pœnam clericorum qui venationes exercent.

d ¶ Non licet.] s̃ ne cleri. vel mo. c.1.34. d.quorundam, 86.d. an putatis, & s̃ de cē si.cum Apostolus, & inf c.proxi.

[Glo.seq arg a cōtrario, & illud concedit, si tria cōcurrant: demū distinguit quadruplicē uenationē, & quartam, scilicet quā fit ad aues, vel bestias, subdistinguit in clamosam, & quietam.

e ¶ Voluptate.] Ergo vr̄ ꝙ causa necessitatis vel recreationis licitū sit: ꝙ posset cōcedi alijs clericis, excepto epō, cui oīno nō licet 34.d. c.1. dumodo clamosam uenationē euitent 86. di. an putatis, & non sæpius, ut hic dicit, ne in cōsuetudinē perducatur. Quædam.n.venatio dr̄ oppressiua hominū, & hęc omnino illicita est. 6. dist. c. non est peccatum, §. his itaque Et est adulatoria, quæ fit per verba, & hæc est illicita. 86.d qui venatorib.& 45 dist. sunt nonnulli. & 6. q. 1. sunt plurimi. & est arenaria, q̃ fit in arena. & mala 3 q.6.c.infamis. § tria saltuosa, & clamosa licita est laicis, de qua dicitur in c an putatis, sed clericis omnino non licet talis uenatio, sed quieta, ut dictum est, cā necessitatis uel recreationis. Epo presbytero, diacono, & subdiacono, qui cum diacono eodem gaudet priuilegio, ut s̃ de ser. non ord miramur. ex toto ꝓhibet, qa de illis fit hic tm̄ prohibitio. & [Glo.seq.obijcit, & soluit.]

f ¶ Officio.] Plus punitur hic minor, quā maior, quod est contra illud 40.d.homo Christianus, & 19 d.nulli. Solu plus punitur hic eps & presbyter, quam diaconus maior.n reputatur in epo ista pęna uel presbytero, q̃ suspensio ab oī officio in diacono, pp maius scandalum, & magis imputatur illa pęna epo uel p̄sbytero, q̃ suspensio a beneficio in diacono, uel subdiacono, ex ꝑsona n.cōsideratẽ iniuria, Instit.de iniur §.atrox. sic & pęna, ex ꝑsona iudicatur parua uel magna. Ber.

Omnibus seruis.] CASVS. In hoc c prohibetur omnibus clericis uenationes, & syluaticas uagationes cum canib. exercere, & accipitres, & falcones interdicuntur eisdem. Not. ꝙ omnes venationes cum canibus. & auibus clericis prohibentur.

g ¶ Omnibus seruis.] .i. clericis, qui specialiter dicuntur serui Dei, qui in sortem domini ad eius obsequium specialiter sunt assumpti. su p. de præben. cum secundum Apostolum, & 21.dist.cleros. & clericos.

† Scilicet cōcilio Aurelian. sed l.f in synodo. Frācica sub Zacharia refert Buchardus lib.2. c. 214 Iuo pa. 6.c.289 & p. 13 c 29.& c. 2.eo.t.tu. in 1.compi.

DE CLERICO PERCVSSORE.

¶ Continuata est in praece. tit.

De hac materia habetur 45. d. & 1. q vlt. siquis omnem, & 86. d. in §. similiter, & in c. seq. & pen. & c. non licet. Abb.

TITVLVS XXV.

De clerico percussore.

¶ Ex concilio Agathen. †

¶ Clericus saepe alium percutiens, & monitus nō desistens, deponendus est.

CAP. I.

SI quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, [a] corripiatur a crimine; & si non emendauerit, [b] deponatur.

¶ Gregorius † Tarentin. epo.

¶ Duobus mensibus a Missarum administratione suspenditur episcopus, qui crudeliter aliquem fustigare fecit.

CAP. II.

PRaeterea, qm̄ mulierē pp delictum suum cōtra ordinem sacerdotij cędi crudeliter [c] fustibus deputasti: Quam licet exinde (cum post octo [d] menses decesserit) minimè arbitramur fuisse defunctā; Tn̄ quia ad ordinē tuum noluisti habere respectū, duobus [e] te mensibus, ab administratione Missarū statuimus abstinere.

¶ Alex. iij. Lucen. episcopo.

¶ Non punitur clericus vt homicida, si fuit ipse in conflictu pra parte violentiam repellentium, licet ibi aliqui mortui sint, & ipse lapides proiecit, ex quo nullum ipse percussit.

CAP. III.

PRaesentium † lator in quodam conflictu asserit se fuisse, pro parte tn̄ illorum, qui violentiā repellebant: [f] in quo lapides ipse proiecit, [g] sed aliquē non percussit: Quem nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) a celebratione Missarū per bienniū praecipimus abstinere. [h] Mandamus itaq; , vt si alia non impedierint, decurso huiusmodi temporis spatio, ad sui † eum officii executionem admittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Clericus qui fuit in conflictu vbi aliqui fuerunt occisi sine eius facto vel consilio de iure communi promoueri potest h. d. secundum intellectū qui plus placet. Panorm.

SI quis.] CASVS. Si aliquis in sacro gradu percussor extiterit, corripiatur, & si se non emendauerit, deponatur. Not. quod clerici percussores esse non debent.

a ¶ Percussor extiterit. Tales n. percussores esse non debent. 45. d. c. 1. & cap. epm, vbi isti in sacro ordine cōstituti, percussores esse prohibentur, & quasi per totum, & 86. d. non licet, & in Auth. de san. epis. §. sed neque, col. 9. quā habes, C. de episcop. & cle. auth. sed neque.

[G. o. seq. arg. a cōtrario specialiter, & generaliter, secundo declarat textum.

b ¶ Si nō emendauerit.] ergo si se emēdauerit, non deponitur: sic 35. dist. c. 1. & est, arg. ꝙ non quodlibet mortale semel commissum sufficit ad dānationem, ar. ea. d. c. 1. vlt. & intelligo de eo qui in usu habuit percutere in ludo noxio qui nō caret culpa, ff. ad l. Aquil. non ludos, alioquin crimen percussionis semel commissum non sufficit ad depositionem, ut hic patet, ita tamen, ꝙ ex tali percussione non procedatur ad enormem laesionem, quia sic deponeretur, 55. distin si Euangelica. & inf. cap. proxim. argum.

PRaeterea.] Summatur sic: Non potest episcopus grauem uerborum poenam imponere. Et primo ponit episcopi saeuitiam: Secundo ibi, Quam licet, excusat illum a morte. Tertio illum punit ibi, Tamen quia. Abb. Siculus.

CASVS. Episcopus Tarentinus fecit caedi fustibus quādam mulierem, contra ordinem sacerdotii, quae post viii. menses decessit, sed non propter illam percussionem; peruenit hoc ad notitiam papae, unde ipse praecipit illum duobus mensibus ab administratione Missarum abstinere, quia ad ordinem suum noluit habere respectum. Not. quod episcopus non debet esse percussor, nec per se nec per alium indebito modo.

c ¶ Crudeliter.] quod facere non debuit, sed moderate, arg. sup. de rap. in archiepiscopatu. & 45 d. cum beatus, & ff. ad l. Aqui. praeceptoris, & inf. de sent. excom. cum uoluntate, & 23 q 5. c. 1. verius si. Ber.

d ¶ Post octo menses.] Ex tpis prolixitate praesumit, ꝙ non ex illa percussione defuncta sit, & econuerso ex tpis. breuitate contrariū praesumitur, 50. d. si qua foemina, si. n. occasionem mortis dedisset, in perpetuum deberet abstinere, sup. de homi. de cetero, & 50. d. studeat.

Et hic est argu. contra Bal. qui dixit in c. studeat, illum presbyterum non teneri de occiso, sed de vulnerato, si de casu interiit, & casus ex percussione processit, ff. ad legem. Aqui. qui occidit, §. vlt. Ber.

e ¶ Duobus.] sup. tit. proxi. c. 1. si. n. percuteret, vt p hoc timeri vellet, ab officio suo debet repelli, 45. d. si episcopum. Ber.

PRaesentis.] Duob. annis a Missarum celebratione suspenditur p̄sbyter, qui associat repellētes violentiam in conflictu, ubi aliqui mortui sūt & lapides proiecit, licet nullum percusserit, hoc dicit iuxta literam. Primo narrat factum. Secundo, ibi, Quem nos. Temporaliter punit: Tertio post tps admittit ibi, Mandamus Abb.

CASVS. Quidā presbyter fuit in quodā cōflictu pro parte illorū, qui violētiā repellebant, in quo cōflictu lapides proiecit, sed aliquem non percussit, aliqui occisi fuerunt illic per alios [illegible] sacerdos, an esset ei impu[illegible] accessit ad papam, ipse intellectu eius confessione praecipit illum abstinere a celebratione Missarum per biennium, ita ꝙ si aliud non impedit, ex tunc suum officium exequatur. [illegible] in dubiis [illegible] eligenda est [illegible] vnde pertinet ad cautelam, & hic est arg. quod aliquis punitur ex alterius [illegible].

f ¶ Repellebant.] [illegible] quia licitum est se defendere, [illegible] & violentiam repellere, 23 q. 3 [illegible] & c. non [illegible] non licet. 46 d. [illegible] De hoc dixi, sup. de homi. significasti.

[G. o. seq. [illegible] contrarium &, [illegible]]

g ¶ Proiecit.] Vnde dubium uideri poterat, an fuisset in culpa vel non. Contra. ar. 23. q. vlt. c. vlt. [illegible] violata, & sup. de cler. pu. in duel. c. vlt. [illegible] non percussit, ut sup. [illegible] & hoc constabat. Intellige alias si dubium esset, repelleretur, ut dicunt contraria praedicta, arg. ad hoc, ff. de testam. tu. duo sunt, & ff. de manu. testa. cum ex pluribus, 24. d. quando, & ca. nullus, & 2. q. 5. omnibus. Ber.

h ¶ Abstinere.] ad cautelam saltem, & vt clerici tales conflictus

† Addi pōt c. 3. ut refert Burchardus li. 2. decre. c. 190. & uo par. 6. c. 23. § sed in eo concilio nondū repertū est.

† Gregorius li. 2. regist. epi. 44. c. 83. [illegible] refert Burchardus lib. 1. de cre. c. 195. & Iuo par. 5. c. 310. & ca. 2. eo. tit. in 2. compilat.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post concilium Late. par. 26. c. 11.

† In codice Barbaraz. est impressum in alio vero [illegible] officii executionem admittas. Contius, & alii [illegible] executionem eum admittas.

† Vide citatos in d. c. [illegible] hac de homi. [illegible] haec plenius intelliges.

conflictus

conflictus viten. r & est arg. quòd aliquis punitur ex alterius facto vel culpa.

Continentia.] Hoc cap legitur duobus modis sicut. c. præcedens: Vno modo, quòd dispensatiue iste possit promoueri: Alio modo, quòd de iure communi, & secundum hunc intellectum, qui mihi plus placet, hoc dicit, vt in rubrica, Communis diuisio: Secunda ibi, Consultationi Abbas.

CASVS. Quidam acolytus P. nomine arma sumpsit ad resistendum prædonib. & in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem, tamē homicidia illa neque facto, neque consilio eius perpetrata fuerāt, tandē acolythus ille ad religionem transiuit, volebat promoueri ad sacros ordines, quæsitū fuit a papa an posset? Rñdet quòd cū ad frugē melioris vitæ trāsierit, poterit ad subdiaconatus ordinem promoueri, & altaris ministeriū exercere. Nota, quòd nō debēt clerici interesse talib. conflictibus. vnde iste punitus fuit, licet culpabilis non fuerit, sed ad cautelam potius.

a ¶ Resistendum.] quod licet fa. e c pro xi. vbi de hoc cū suis concordantiis.

b ¶ Neque facto.] Sic 50 dist. si quis viduā. & sup. de cle. pug. in duel. c. vlti.

[Glo. seq. reci. per q. rationis.

c ¶ Ad subdiaconatus.] & non vltra. licet ergo dispensetur cum isto in subdiaconatu, nō tamen poterit promoueri ad superiores ordines. ite. n. fuit in culpa assumendo id quod ei non licuit. 16. q. 3. porro, & 23. q. vlt. c. quicunque. nam lachrymæ & orationes sunt arma clericorum, 23. q. 8 conuenior. etiam contra hostes. sup. de voto, ex multa, vnde punitur, quia sine dispensatione non promouetur, etiam fauore religionis cum eo facilius dispensatur. sup. de apostā. c. 2.

CAP. IIII.

Continentia † litterarū; & infra. ¶ P. acolythus cum quibusdā ad resistendū [a] prædonibus arma sumpsisset, in cōflictu illo, tres fuerūt ab alijs vulnerati ad mortē: itā tamen, quòd homicidia neq. facto [b] eius, neq. cōsilio perpetrata fuerūt: & infra. ¶ Cōsultationi tuæ taliter respōdemus, quòd cū prædictum acolythū ad frugem melioris vitę trāsiuisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus [c] ordinē promoueri, & altaris ministeriū exercere.

TITVLVS XXVI.

De maledicis. †

Clemens tertius.

¶ *Maledicens Papa puniendus est, vt alij deinceps deterreantur, & ipse arceatur.*

DE MALEDICIS.

¶ Quia alia percussio fit, puta manu, alia lingua, cum maledici & detractores quodammodo percutiant, vt supra visum est de percutientibus manu. merito subdit de percutientibus lingua. Abbas.

De hac materia habetur. 45. dist. & 24. q. 3 per totum. 25. dist. § alias ea demum. in fi. & infra, in rub. de pę. versi. qualiter maledico.

Innotuit] Primo ponit culpam Secundo illam puniri mandat, Tertio ponit causam, Secunda ibi, Ipsum. Tertia ibi, Vt pœna. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus in præsentia multorum quædam verba protulit in contemptum, & depressionem officii & beneficii domini papæ, hoc significatū fuit ei, & mandat cuidam, vt illum clericum à sua temeritate compescat, ut pœna illius sit alijs in terrorem, ne de cętero contra Romanam ecclesiam in verba talia prorumpant. No quod principi suo seu prælato suo nemo maledicere debet. Item pœna vnius debet esse metus multorum.

CAP. I.

Innotuit † nobis: & infra. ¶ Quia, nobis per litteras retulisti, quòd I. clericus multis coram astantibus verba quædam in depressionem [d] officij & beneficij nostri protulit, ipsum à temeritate [e] sua compescas: Vt pęna illius, alijs terrorem [f] incutiat, ne de cętero contra Romanam ecclesiā in talia verba prorumpant.

¶ Gregorius nonus:

¶ *Hic ponitur pœna blasphemantis Deum, vel aliquem sanctum, & maxime virginem gloriosissimam.*

CAP. II.

Statuimus, † ut si quis contra Deum vel aliquem Sanctorum suorū, & maximè B. Virgi-

d ¶ In depressionem.] & male, quia principi nemo maledicere debet. 23. q. 1. paratus, & non solū principi detrahi nō dēt, immo nec fratrib. 6. qō. 1. summa. & detrahentem secreto proximo suo, hunc persequēbar. 23. q 4. minimus, & cap. qui peccat. & de pę. dis. 1. homicidiorū. ar. inf. de exces. præla. quam sit graue.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter sol. respondens ad contraria.

e ¶ A temeritate.] id est, pertinacia. 11. q. 1. si quis sacerdotū. Arg. contra quod .n. ex temeritate siue calore iracundiæ fit, veniam meret. 2. q. 3. si quem, §. notandū. & §. si quis iratus, C. de iureiur. l. 2 Et dicit Imperator; si quis putauerit nr̄a nomina lacessenda, si hoc ex leuitate, contemnendum est: si ab insania, miseratione dignum: si ab iniuria, remittēdum, C. si quis impera maledi. l. vnica, & 23 q. 4. inter querelas & C. de epis. & cle. si quis in hoc. Quare ergo mādat papa quòd cō pescat, contra iura prędicta? Sed papa nō mandat hic puniri propriā iniuriam ratione personæ, sed quatenus contingit Romanam ecclesiā, quā etiam iniuriam remittere non posset 63 dist. Salonitanæ in quo casu loquitur 23 q. 4. Guilisarius & c. si is qui. vel pōt dici, quòd aliquis bene pōt punire iniuriam sibi factā a subdito suo, maxime cum nullum habeat superiorē, vt hic, & arg 45. dist. & qui emendat. & prædicta iura loquuntur de benignitate seu de mansuetudine, quia nullus tenetur remittere iniuriam sine satisfactione, nisi velit, sed rancorem sic, de pœn dist. 5. c. vlt. & 23. q. 4 si ille. e. 90. dist si quis contristatus.

f ¶ Terrorem.] Sic enim pœna vnius debet esse metus alterius. 2. q. 7. qua propter & sup. de iudæ. ad liberandam. vbi hoc & sup. de calum cap. 2.

Statuimus. Primo ponit pęnam ecclesiastici iudicis, Secundo sæcularis, ibi, per temporalem. Abb.

CASVS. Statuitur in c. isto, qualiter puniri debeant qui publice blasphemiam dicere præsumpserint contra Deum, & aliquem Sāctorum eius, & præcipue contra B. Virginem, & per episcopum suum pœna ista est imponenda, prout inferius adnotatur. Si vero aliquis pœnam istam recipere noluerit, ecclesię sibi interdicatur ingressus. & in obitu careat ecclesiastica sepultura. Item si blasphemus diues fuerit, per temporalem potestatem mulctetur pœna quadraginta solidorum, alioquin. x. siue xx. & si ad hoc non sufficit, v. solidorum vsualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habituras, & si potestas hoc

r De hoc viro latius hic Hostiensem, Ioannē An. & alios.

† Ca. 1. ti. de clerico percussore in 2. compilatio.

† In codice Barbatiæ, & in altero manuscripto vaticanæ, ita, De clerico maledico.

† Ca. vnico. eo. tit. de clerico maledi co in 2. cōp. Et pręter hic vide Bal. & alios, in l. 1. C. si quis ipe rato. maledixe. & Bernar. Diaz. in pra. cri. cau. c. 60.

† De materia huius decretalis vid Berna Diaz in pra. cri. m. can. c. 303. Alberti tra. de agno asser. q. 27. & Couar in c. quis pactū, de pactis, in j. par relectionis, §. 7.

non fecerit, p epm compellatur, & hoc statutū ponatur inter alia statuta cōicatū. No. ꝙ contra Deum & alios Sanctos, & præcipue B. Virginem in blasphemiam nemo prorumpere debet, alias punitur prout hic dicitur. Item arg ꝙ pœnæ possunt commutari. Item arguit, ꝙ vna iurisdictio iuuatur per aliam. Item vbi iudex sæcularis, negligit facere iustitiam, per epm debet ad hoc compelli.

[Glo. seq. aggrauat blasphemiā. per tex. can. & per rationem, subdens pęnam legis & cautionis.

a ¶ Blasphemiam.] Qui blasphemiam dicit in Deū, siue in Spiritū sanctū, neque in hoc sæculo neq; in futuro remittetꝰ rei. 25. dis qualis. supple nisi pœnituerit. & longe grauius est æternā q̄ tpalē lędere maiestatē. s. de hæret. vergentis. Sed q contra tpalē maiestatē delinqt, punitur ut e. c. px. & 6. q c q̄to, § rerū. C. ad l Iul. maie. l. si qs cū mil. tib ergo multo fortius isti puniendi sunt & grauius, q a maiora delicta maioribus pœnis sunt puniend[a], & in delicto æquali decet proximas esse penas, in Authē vt fra. fil. colla. 9. versus fin. & q a hoc est grauius q̄ in c. px. punit grauius: q a grauius comissum intelligitur. 24 q. 1. nō affe ramus, in fi & fin leges vltimo supplicio punit, in Auth vt nō lux. contra nat. colla. 6. § 1. sed secundū canones olim laicus excōicabatur, clericus deponebatur, 22 q. si quis per capillum.

b ¶ Ingressurus.] quia qui peccat in Deum, peccat in eius ecclesiam, & econuerso, vnde priuatur eius 2 ingressu sic 12. q 2. de viro, & 17. q 4 frater, nec debet eis pœna remitti, qui in Deum peccant, 63. dist. salonitanæ, & 23. q. 5 si is qui.

c ¶ Facultates] sic sup. de voto, cap. 1.

d ¶ Commutetur.] Argum. de commutatione pœnæ, 28. dist. presbyter, & 22. q 4 innocens. De hoc dixi. sup. de vo c. 1. Ber.

e ¶ Potestatem] argum. quod vna iurisdictio per aliam iuuatur, 10 distinctio quoniam idem, & 96 distinctio cum ad verum, & decima septima distinctio. nec licuit, supra de offic. o ordi. quoniam in plerisque, in fine.

f ¶ Contra eum.] id est, potestatem: & ita habes hic, ꝙ si iudex sæcularis neg[ligit] facere iustitiam, potest compelli per ecclesiam, 23. q. 5 administratores. & 95 d. st. cum ad verum.

g ¶ Visualis monetæ.] idem esset si hoc non fuisset adiectum, vt de moneta, 3 quæ in vsu habetur, soluatur secundū consuetudinem loci ff. de lega. 1. si seruus, §. si numerus, & ff. de lega. l. 3 nummis, & ff. de fun. instr. cum de lanionis, § asinā, in fi Ber.

1 hoc dictū qualiter sit intelligēdū plenissime docet. B Th. 2. 2 q. 14. ar. 3. & Dñi. So. li 4. sen. di. 15. q. 1. ar. 2.

† Aliàs ita: sepiēque p̄cedētib sex ferijs vel sub sequētib. in pane, &c.

2 Adde ad hoc q d no. Bart. l. itē apud Labeonē §. ait prętor. ff de iniur. Ange. in l. quoties, §. tandē, ff. de [illegible] insti.

3 De materia huius gl. vide Doc. in l. Paulus. ff. de sol.

nem linguā in blasphemiam [a] publice relaxare præsumpserit per episcopum suū pęnæ subdatur inferius adnotatæ: videlicet, vt septē dieb⁹ Dñicis præ forib. ecclesię in manifesto dū agūtur Missarū solēnia, blasphemus existēs vltimo illorū die Dñi eo palliū & calciamēta[,] nō habeat: ligat⁹ corrigia circa collum: septēque† p̄cedent: b. sextis ferijs in pane ieiunet & aqua ecclesiā nullatenus ingressurus. [b] Quolibet quoq. p̄dictorū dierum tres si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, siue vnū: Et si nec ad hoc ei⁹ suppetāt facultates, [c] id ī pęnā aliā cōmutetꝛ; [d] qui etiā si renuerit recipere, ac peragere pęnitētiam supra dictā, ecclesię interdicatur ingressus; & in obitu ecclesiastica careat sepultura. ¶ Per tēporalē præterea Potestatē, [e] coactione (si necesse fuerit) epi diœcesani adhibita contra [f] eum; blasphemus si diues fuerit, quadraginta, solidorum, alioqn triginta, siue xx. & si ad id nō sufficiat, quīque solidorū visualis monetę [g] pęna mulctetur; nullam in hoc misericordiā habiturus: quod etiā inter alia communitatū statuta ponatur.

DE CLERICO excommunicato, &c.

TITVLVS XXVII.

De clerico excommunicato, deposito, † vel interdicto ministrante.

¶ Ex canone Apostolorum. †

§ ¶ *Clericus depositus celebrans excommunicatur.*

CAP. I.

Si quis episcopus, presbyter, vel diaconus [h] depositus iuste [i] pro certis criminibus, ausus fuerit attractare ministerium sibi dudum commissum, hic ab ecclesia [k] abscidatur.

¶ Ex concilio. Antiochen †

¶ *Degradatus vel suspensus celebrans, & monitus non desistens excommunicatur; & si nec sic desistat, per secularem potestatem ad requisitionem ecclesiæ exilio damnatur.*

CAP. II.

Si quis presbyter, aut ali⁹ cleric⁹ fuerit de-

¶ Supra visum est de varijs delictis, propter quæ interdum clerici suspenduntur & interdum deponūtur, & interdum excommunicantur: sed quia quandoque clerici depositi excommunicati vel suspensi celebrant, & ingerunt se diuinis sicut prius, & posset dubitari de pœna eis in ferenda ex hoc nouo delicto, ideo, &c.

De hac materia habetur, vndecima quæstione tertia, p acuit. & in c. penult. 50 distinctio. accedens. Abbas.

Si quis.] CASVS. Statutum est in canone Apostolorum, quod si quis episcopus, presbyter, diaconus, iuste depositus fuerit pro certis criminibus, & postea ausus fuerit attractare ministerium sibi ante depositionem con missum, ab ecclesiæ abscindatur. Nota, quod depositus diuinum ministerium vlterius attractare non debet, alias punitur, vt hic dicitur.

[Glo. [illegible] ... nem.]

h ¶ Diaconus.] idem est de omnibus alijs, infra capit. proximo; & vndecima quæstione tertia, episcopus.

i ¶ Iuste.] idem esset si iniuste, nisi prius restitutus fuisset, 13 quæstio, 3 episcopus. dummodo sententia non sit lata contra ordinem iuris: quia tunc nulla est sententia 2. q 5. ei qui. §. diffinitiua, supra [illegible] te non conte. accedens.

[Glo. seq. signat contrarium.]

k ¶ Ab ecclesia.] Argum. contra secunda quæstione quinta, qua de causa, sed ibi dispensatum fuit, 62. dist. Salonitanæ.

Si quis,] in prima ponit pœnam. In secunda aggrauat

† Dictio, deposito, deest i aliquot antiquis.

† Addi [illegible] Tit. [illegible] compil.

† Cap. [illegible] in 1. cō[mpil.]

grauat. ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Statutum fuit in concilio Antiocheno q̄ si presbyter aut alius clericus degradatus fuerit, aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse post modum per contemptum, & per superbiam aliquid de ministerio sibi ꝓhibito agere præsumpserit, si ab episcopo suo admonitus non destiterit, excõicet, & qui ei participauerint, erunt excõicati: & similiter qui participauerit clericis vel laicis vel fœminis excõicatis, excommunicati sunt. Si vero aliquis ista contempserit, & eps illũ corrigere non poterit, inuocetur auxiliũ Regis, & exilio damnetur. No q̄ cleric⁹, depositus vel suspẽsus ab epo suo ministerium diuinum agere non debet. Item qui per ecclesiam nõ corrigitur, per sæcularem potestatem ad requisitionem epi scopi corrigatur.

gradatus, [a] aut ab officio ꝓ certis criminib suspensus; & ipse per contẽptum & superbiã aliquid de ministerio sibi ĩterdicto agere præsumpserit: [b] postea ab epo suo correptus, in cępta præsumptione perdurauerit, modis omnib. excommunicetur: & quicunque cum eo communicauerit, similiter se sciat esse excommunicatum. [c]

¶ Similiter de clericis, laicis, uel fœminis excommunicatis obseruandum [d] est. Quod si aliquis ista omnia cõtempserit, & episcopus minime emendare potuerit, regis iudicio [e] ad requisitionem ecclesiæ, exilio damnetur.

¶ Alexander iij. Londoñ episcopo

¶ *Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non desistens deponitur.*

CAP. III.

Clerici † autẽ, si qui à suis, aũt etiam de mandato Ro. Pontificis ab alienis episcopis interdicti, 10 uel excõicati, ante absolutionem diuina officia celebrauerint: nisi moniti [f] sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam, pro ausu tantæ temeritatis incurrant.

¶ Idem Toletano archiepi- 20 scopo.

¶ *Excommunicati vel interdicti celebrantes deponi debent. nisi propter multitudinem mitigetur pœna.*

CAP. IIII.

Latores † præsentium 30 nobis intimarunt, q̄ tam ipsi, quam multi alij, postquã interdicti vel excommunicati fuerũt, diuina præsumpserunt officia celebrare: & infra.

¶ Fraternitati tuę man- 40 damus, quaten⁹ si quadraginta solummodo uel pauciores in his deliquisse cõstiterit: oẽs in perpetuum ab officio sacerdotali deponantur.

a ¶ Degradatus.] à suo epo adiunctis sibi aliis 6 sex epis in degradatione presbyteri, 15 q. 7. felix, & c. si autem. Sed pone degradatum celebrare. nunquid confi cit? Vr q̄ sic. quia ordinẽ non amisit. 20. q. 3. ęos qui, 1 q. 1 q̄d quidam, & de conse. dist. 4. ostenditur, 32. q. 7. licite. Arg cõtra. 50 dist. accedens, 11. q. 3. episcopus, 81. dictum, 23 q. vlt. clerici, 54. dist. c. 2. R. dixi quod talis non 2 conficit: potuit enim ecclesia ei auferre illam potestatem, quam contulit: quamuis non possit character auferri, sicut insignia militis. Lau. Ala. & T. dicunt (& melius) quod bene conficit depositus, sicut hæreticus arg. 1. q. 1. neque, & c. quod quidam. nec papa potuit auferre illam virtutem: & hoc verum credo: vnde talis excõmunicatur, vt dicitur, quia facit rem sibi prohibitam.

b ¶ Præsumpserit.] quasi in officio suo vt prius: q̄ non licet, 11. q. 3. si quis episcopus in concilio, & 28. di. presbyterum In modum .n. priuati suffragii potest dicere horas 3 suas, quod etiam potest laicus, arg. ho. inf de pęn. & remis. quod in te

c ¶ Excommunicatum.] ipso iure, 11. q. 3. cum excommunicato, & intellige de minori

d ¶ Obseruandum est:] vt talib. nullus cõicet, alias similiter sunt excommunicati minori excommunicatio ne, 11 q. 1. excommunicatos, & nisi destiterint, sunt ex communicandi. inf de sent. excom. quod in dubiis, §. 2. & inf. eo. si celebrat. in fi.

e ¶ Regis iudicio.] Vbi n ecclesia per se proficere non põt, inuocandum est auxilium sęculare, vt hic dicit, & sup de off ord c. 1. & c. q̄m in plerisq. in fin. & 17. dist. nec licuit, 11. q. 1. permis, & ita vtraque potestas per alteram iuuari debet, sup tit. proxi. c. vbi de hoc. & potest per ecclesiam compelli, vt ibi dicitur.

Clerici autem si. [CASVS. Dr̃ hic, q̄ si aliq clerici ab epis suis, aut ẽt de mandato papæ ab alienis epis interdicti vel excõicati fuerint, & ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti incõtinẽti redierint, ꝑpetuo pro ausu tantæ p̄sumptionis deponant̃ No. q̄ monitio sp dẽt p̄cedere vindictã. itẽ no. hic pęnã illorum, qui ex cõicati vel interdicti celebrãt, s. ꝑpetuam depositionem.

[Gl. seq. tria facit arg. à contrario, & contra id obijcit, & soluit Secundo q̄rit, arg. ad affirmatiuã, soluit negatiue. Tertio iterũ quærit, ponit opin Hug cui obiicit decr. episcopus, & respondet.]

f Moniti.] Ergo vr̃, q̄ si emendare se volũt nõ deponunt̃, sed hoc intellige dictudi spẽsatiue, & ita non cõtradicit j̃. c. prox. & alia c. seq. & sic patet, q̄ quicunq. celebrat excõicatus, vel ab officio suspensus, priuari dẽt de iure officio, & beneficio, & deponi ẽt. Sed nunquid eps cũ talib. dispensare, siue legatus de latere dñi papæ missus, arg q̄ legatus possit: quia vicem gerit delegãtis: & absoluit excõicatos, quorum absolutio sedi Apostolicæ reseruatur, sup de off. leg. q̄d trãslationem, & inf. de sen. excom quam nis, & c. ad eminentiã. dicas ergo, quod nec episcopus, nec etiã synodus in hoc dispensare potest 18 q. 3. si quis 50 episcopus, dãnatur, & c. seq arg. inf de eo qui fur. ord. re c. 1 & 2 q. 5. qua de causa, 4 nec etiam legatus: licet possit absoluere excõmunicatum . & sic solus Papa hic dispensat Et hoc hodie expressum est in duob decretis noc. iiij. sup. de sent. excom cum medicinalis, [lib. 6] Sed potest quæri, vtrum idem sit in deposito, vt solus Papa ipsum restituat: Hug dicit, q̄ solus papa potest & probatur. 7. q. 1 si quis presbyter tũ cum distinctione, episcopus ipsum deposuit tantum cum aliis a sacerdo tio, potest eum recipere in inferioribus ordinibus & sic 60 de aliis ordinibus arg. 15. q. 8. qui admisit, & c. si quis presbyter Si vero depositus est ab omnibus ordinibus, solus papa ipsum restituit: Sed contra arg. habes, 11. q. 3. episcopis, ibi dicitur, quod si in secunda synodo innocens inueniatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu episcoporum. Sed illud intelligitur cum iniuste depositus fuit, puta, per falsos vel falsa instrumenta, vnde dicitur ibi, si innocens inueniatur. Sed ibi iuste pro crimine depositus est, solus papa tales restituit.

Latores.] In prima ponit̃ narratio, & decisa supplicatio: In secunda ibi, Fraternitati tuæ. distinguens commissio Secundum membrum ibi. Si vero.

CASVS. Quidam presbyteri accedentes ad papam, intimauerunt ei, quòd tam ipsi quam multi alij postquam

1 Vide cõci. Trid sess 13. refor. c. 4 in ci. Cũ vero.

† Cap 3 eo. ti. in 1. cõpi. Lat. sub Alex. iii. par. 26 c. 10.

2 Hic est error, & sñia, q̄ sequitur paulo post Ber. est vero, & catholica, q̄ sequũt Theologi vno con sensu lib. 4. sen. dist. 13. & B. Th. 3. p. q. 82 art 8.

3 De hoc ar. vide citatos in c. illud j̃. eo. sup gl in verbo, Officia.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cõp. & post conc. Later. pa 50. c. 5 t. vid. Bar nar Diaz in pract. crim. can. c. 28.

4 Istud c. & c. q̄rto, vident̃ facere cõtra: q̄a ibi dispẽsat inferior: sed illud fit papæ. Ioan. And.

postquam interdicti & excõicati fuerũt, diuina officia celebrarũt: vnde mãdat Papa archiepo Toletano, quod si quadraginta solumõ, vel pauciores in hoc deliquerũt oẽs in ppetuũ ab offõ sacerdotali deponat. Si vero multitudinẽ magnã ĩ hoc peccasse cõstiterit, illos deponat, q cãm delicti dederũt: alios, q nõ tm̃ deliquerunt, ab offõ suspẽdat ad tps, & oĩb. ſm q sibi visum fuerit, pniam iniungat. No. vltra quadragĩta multitudinẽ appellari. Itẽ q excõicati vel interdicti celebrant, sunt deponẽdi. Item vbi maior est culpa, maior dẽt exerceri vindicta. Item multitudini parcendum est. Vnde versus.

Ob populum multum crimen pertrãsit inultum

Item pœnitentia est arbitraria.

nas.[a] Si vero multitudinẽ[b] magnã in hoc peccasse cognoueris, eos quos magis[c] causam delicti esse cõstiterit, perpetua depositione condemnes: & alios, qui non tantum deliquerunt, ab officio[d] ad tempus suspendas, & omnibus penitentiam, secundum discretionem[e] tibi à Deo datam, iniungas.

¶ Innocentius iij. Herbipolẽ. capitulo.

¶ *Si habens notitiam excõmunicationis per solam famam, celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. V.

ILlud † Dñs in B. Petro, & infra.[f] Venerab. Frater nr̃ quondam Hildesemeñ. eps licentia nõ solũ non obtenta, seu nec etiam postulata, ecclesia Hildesemeñ. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupauit, & infra.

¶ Vnde Magdeburgen. epo † dedimus in mandatis, (vt cum factũ ipsum non posset in partibus illis non esse notoriũ[g]) nisi dictus episcopus infra

ILlud dñs. Excommunicatus celebrans deponẽdus est, nisi cum eo misericorditer dispẽset. h. d. sed ſm hoc nihil affert istud c. de nouo. Diuidit, nã in prima ponit Hildesemeñ. epi translatiõ. In scd̃a ibi, Vnde ponit mãdatũ delegato factũ & eius executionẽ. In tertia ibi, ipse, cõparõnẽ epi & recognitionẽ & excusationem: In quarta ibi, Licet, excusatio impugnatur. In quinta ibi, Cum eo pœnæ remissionem. Ab.

CASVS. Eps Hildesemeñ nõ petita nec obtenta sñia dñi Papæ, ecclesia Hildesemeñ. relicta, Herbipoleñ. ecclesiã auctoritate ppria occupauit: ppter quod papa mandat episcopo Magdeburgeñ. vt cũ factũ illud notoriũ esset in partib. illis, nisi infra xx. dies ab administratione Herbipoleñ ecclesiæ cessaret, ipsum excõicatũ publice nũciaret, quod idẽ eps nõ distulit adimplere: ipse vero nihilominus diuina postmodũ officia celebrauit & fecit sibi ab aliis celebrari, & se ingessit celebrationi diuinorũ: ipse vero postmodũ in pñtia dñi Papæ constitutus, suũ recognoscẽs errorẽ, misericordiã & non iudiciũ postulauit, tñ in suã excusatiõnẽ pposuit, quod cũ Magdeburgeñ eps nõ esset ordinarius iudex eius, nõ crederet quod monitiõe ñ pmissa, auctoritate delegata posset pcedere contra ipsũ: cũ nec añ factum nec post lr̃as abeo monitorias recepisset, peccare nõ credebat, si diuina officia celebraret; maxime cũ sibi non cõstaret, nisi p famã de sñia contra eũ lata, dñs Papa, his auditis scribit capitulo Herbipolẽ. dicẽs, quod licet in hoc nõ videatur oĩno culpabilis extitisse, qa tñ ĩ dubiis via tutior est eligẽda, quis dubitaret de sñia contra ipsũ lata, debuit potius abstinere, q̃ sacra ecclesiastica pertractare. Illud vero quod allegabat, quod sub spe veniæ potuerat se excõicatũ a papa, sibi fecit diuina officia celebrari, & aliorũ cõioni se ingessit, ipsũ nõ excusat, sed potius contra eũ facit, cũ sub spe veniæ nullus debeat delinquere: & grauius est excõicato non vitare alios, q̃ ab aliis nõ vitari: qa excõicatus põt vitare alios, sed non potest ab aliis vitari, Papa tamen facit ei gratiam: quia non imponit ei pœnam, q̃ canon illis imponit, qui post excõicationẽ psumũt celebrare diuina, vel celebrationi se ingerũt diuinorũ. No quod eps sine licentia papæ ecclesiã dimittere non potest. Itẽ q dubitat de sñia contra eũ lata, cũ per famã hoc intelligit, potius abstineat q̃ celebret: quia illud est tutius. Item sub spe pniæ nullus peccare potest uel dẽt, quia posset contingere, quod tps non haberet etiam ad confitẽdum. Item sicut excõicatos vitare debemus, sic excõicati nõ excõicatos vitare debent, alias peccant. Itẽ post excommunicationem, nullus dẽt celebrare, vel celebrationi se ingerere diuinorum, alias debet deponi.

a ¶ Deponas.] Ecce pena illorũ, q excõicati, suspẽsi, vel interdicti diuina officia celebrant, vt dictum est, sup. c. prox.

b ¶ Multitudinẽ.] Hic ergo non parcit multitudini[1] Arg. contra 56 dist. vt constitueret, & 44. di. comessationes, 9. q. 1. ordinatiões, & s. de tẽp. or. c. 2. vbi de hoc, & 23. q. 4. non põt, & c. ipsa pietas, 1 q. 7. quoties, sed ista contraria locũ hñt vbi scandalũ timetur, & multorũ strages iacet, si seruetur rigor, alias, si non condẽnatur disciplina ecclesiæ in populis, sed vt patiẽter sustineat, tũc feriẽda est multitudo, 23. q. 3. non potest, in fi. & de pœ di 6. in fi. Item hẽs hic, quod vltra xl dñr multi, sic s. de testi. cum cã. Et ſm has decr. interpretamur illã s. de rescr. sedes, & ff. de testi. l. 1. in fi. Aliqñ ẽt duo dicũtur multi Inst. de iu. perso in fin arg. Aliquando etiã xxiii. millia pauci dñr, 45. dis. disciplina, 23. q. 4. quod autem. Multa igitur & pauca in respectu dicuntur.

c ¶ Magis.] Hi n magis peccãt, & ideo magis puniendi sunt, 86. d. s. tanta, & 24. q. qui aliorũ, & in quo maior est culpa, maior dẽt exerceri vindicta, s. de hæret. excommunicamus, §. credentes, vbi de hoc plures inuenies concordantias.

[Gl. seq. tres q. format, & illas sol. & contra vlt. sol. arguit.]

d ¶ Ab officio.] & ẽt à bñficio, qa vbi vnum ppter alterum, vtroque tm̃ vnum, 86. di. eos. Quid si eps dicat, suspendo te à beneficio, nunquid potest celebrare? Ita quidem, si suspend. t. ipsum tm̃ à beneficio. Item poterit ne beneficium acquirere ita, quia non intelligit illum à bñficio suspendisse, nisi quo ad se, nisi forte aliter feratur sñia, vel remoueatur ab officio: tunc n bñficium sequela est, & ideo remouetur ab illo, vt s. de app pastoralis, arg. pdicti. c. eos. & c. pcedẽtis, nisi forte aliter ei conseruatur, 28. di. c. studeat, & c. accedens. Quid si eps ita dicat, suspendo te ab officio vel bñficio: nunquid debeo abstinere ab vtroque? ita credo saltem propter dubiũ, ar. i. e. c. prox. C. de ver. sig. cũ eũ qdã, & de conse. dis. 2. in calice, arg. ff. de reb. dub. si is qui ducenta & cũ ita, ar. quod a neutro suspensus est, propter dubium ff. de test. tut. duo sunt, ff. de manu. test. cum ex pluribus.

e ¶ Scd̃m discretionem.] Et pnia arbitraria est, 26. c. 7. tpa penitudinis, & fit hæc dispensatio auctoritate dñi Papæ, quia per se non posset, ut dictũ est in prox. cap.

f ¶ Et infra.] De isto episcopo habes s. de transl. quãto, & capitulo licet, & s. de maior. & obediẽtia, illud.

[Gl. seq. reci. per modum obiectionis, & sol.]

g ¶ Non esse notorium.] Hoc erat tale factum, quod exhibebat se oculis omnium, unde non poterat non esse notorium, si transiuit ad ecclesiam illorum:[2] sed vtrum licite poterat vel illicite, hoc erat notoriũ, saltem quo ad alios quia potuit esse, quod habuit licẽtiam

[1] De materia huius gl. late hic præ aliis Henr. Boich. quẽ videto.

† Cap. 1. eo. ti in 3. cõp. Alia pars huius decr. est in cap. illud Dñs, s. de mai. & obedien.

† In veteri cõpil. legit archiepiscopo, habetur.

[2] Ar. l. hẽdes palã, ff de testã. & auth. qui semel, C. quo modo & quãdo iudex.

tiam transeundi a domino papa per literas suas, argu. 7. dist. dilectionis, vnde in meliorem partem debemus hoc interpretari inf. de reg. iu. c. 2. quia papa potuit de hoc obliuisci: quia papa omnium quae tenet obliuio, 23. di praeterea, & omnia in sue memoriam, potius est diuinitatis quam humanitatis. C. de uet. iu. enuc. l. 2. §. si quid. contrarium est uerum: quia ex quo papa hoc differtetur, ei incumbit probatio, quod de ipsius licentia transiret. 100. d. contra morem, 93. di. illud.

a Viginti dies] sic su. de crim fal. dura.

b Misericordiam] sic su. de transl. inter corporalia, uersus fi.

c Officia] In hoc deliquit, quia nec excõicatus nec suspensus, publice uel priuatim celebrare dẽt, nec sacrãa alii dare, 28. dist. presbyterum. sed alia officia praeter missam potest 1 occulte dicere officiando, sed quasi priuata persona, inf. de pae. & remi. quod in te. & 1. q. 3. si quis eps damnatur, & c. seq. io.

[Gl. seq. signat contrarium & rñdet.

d In hoc] .s. quia non constabat ei, nisi per famam de sua excõicatione, sed fama, per se non probatur, 4 q. 3. c. si. uer. item saepe. Arg. contra su. de con sang. & affin. sup eo. vbi ad solã famã matrimonium contrahendũ impeditur, ergo & hic per famã debuit abstinere, inf. de sent. exc. cum desideres, § i. tea non in tñ culpa eius fuit, quantum si hoc pro certo sciuisset, & ideo dicit, licet in hoc no uideatur omnino culpabilis extitisse, sed dicta paucorũ ad hoc non sufficerent, quia non faciunt famam. su. de accu. inquisitionis, nec tenebatur credere, licet diceretur ei ab aliquib. 11. q. 3. nõ solũ, & c. i. cũ ctis, & 23. q. 4. quam magnum, & ff. quod cum fal. tuto. l. 2. & 3 nisi fama super hoc puenisset ad eũ, prout sequit. Ar. cõtra ff. de ad mi tu. qdã decedens, § ex quo, & C. de rei uẽd. si fundũ, & su. de reter. cum contingat.

1 Similis gl. s. e ti in c. 2. de hoc ar. an excommunicatus teneat dicere horas canonicas, v de Host. in sũ. ti. de sen. excom. circa fi. § consueuit & illud q̃ri. & Iou. i c alma mr̃ de sent. exc. li. 6 par. 1 §. 3 ubi conclu dunt teneri.

xx. dies [a] ab Herbipolẽ. ecclesiae administratione cessaret, eum excommunicatum publice nuntiaret, quod idem Magdeburgen. studuit adimplere, & infra.

¶Ipse vero eps in nostra postmodũ praesentia constitutus, & si suũ recognosceret, & cõfiteretur excessum, & non iudiciũ, sed mr̃ am [b] postularet, hoc tamen inter alia in sua excusatione pposuit quod cum dictus Magdeburgen. non esset ordinarius iudex eius, non crediderat, quod monitione nõ praemissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sentẽtiã in eum aliquã promulgare: Vnde cum nec ante factũ monitorias, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si diuina officia [c] quantumcũque solemniter celebrauit, praesertim cum ei non nisi per famam, de sententia contra eũ prolata constaret. & infra.

¶Licet aũt in hoc nõ [d] videatur omnino culpabilis extitisse: quia tñ in dubiis [e] uia est tutior eligenda, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tñ potius se abstinere, quam sacramẽta ecclesiastica pertractare.

¶Illud aũt quod sub spe veniae [f] diuina sibi fecit (postq̃ se a nobis excõicatum nouerat) celebrari, & cõioni fidelium se ingessit, potius contra eũ facere credimus, q̃ pro eo, cum sub fiducia pniae nõ debuerit deliquisse, & ex cõicato nõ uitare, multo magis † q̃ nõ uitari [g] periculosum existat, nõ vitare: si quidem cum in eo sit excõ catus, sine delicto non põt; sed cum ex aliis pẽdeat, sine suo delicto poterit non uitari, & infra.

¶Cum eo mr̃iam facientes, paenam, † quam canõ [h] infligit his, qui post excõicationem diuina psumpserint officia celebrare, uel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei non duximus infligendã.

e ¶ In dubiis.] sic s. de spon. iuuenis, & de homi. signi ficasti 2. & c. pen. & c. ad audientiam, ubi de hoc. & br. 23. q. 1. quid culpatur, in fine.

f ¶ Veniae] Sub spe ueniae nullus debet peccare, de cõsecr. dist. 4. qñ quis. Arg. contra inf. de sen excom. si vero.

g ¶ Vitari.] In hoc quasi patitur, in alio s. in nõ uitare agit, quod est in eius potestate. & iõ in uno peccat, in altero non peccat: qñq; tñ non multum differunt agere & pati posse, 16. q. 1. si cupis.

h ¶ Canon.] 11. q. 3. si qs eps dãnatus, & c. seq. & inf. c. pxi. sut. c. latores, hic misericordiã solus papa potest facere. sup. eod. cleri.

† Vide Mar. Nauarrum in Manua. de horis canon, c. 21. uer sic. 14. in ter ambos.

† in quodã Vaticano ita: paenam, q̃ canones mina t his, &c.

¶Idem Bisuntin. Archiepo.

¶Excõmunicatus celebrans a beneficio deponitur.

CAP. VI.

FRaternitati † tue, & if. ¶Presbyteros aũt, & alios clericos, qui p suis excessib. a te, nexib. anathematis canonice innodati, praesumpserunt vel praesumunt officia celebrare diuina, rõnabiliter poteris omnib. beneficiis ecclesiasticis spoliare. [i]

FRaternitati] primo decisa consultatio Secundo respõsio ibi, praesbyteros. Abb.

CASVS. Arciepiscopus Bisuntiñ. excommunicauit quosdam psbyteros & clericos pro suis excessibus, qui nihilominus excõicati celebrarunt diuina, quaesiuit archiepiscopus a papa, vtrum possit eos a suis beneficiis spoliare: Respondet papa, quod si canonice sũt ex communicationis sẽtentia innodati, & psum pserunt celebrare diuina, poterit eos omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliare. Not. qualiter puniuntur, qui celebrãt excommunicati quia omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliantur.

i ¶ Spoliare.] immo posset eos perpetuo deponere, su. eo. latores, dispensare tamen cum eis non potest, vt dictum est su. e. clerici Aer.

† Ca. 2. e tit. i 3. comp. vi de Ber. Diaz in pra cri. cã c. 28.

¶Idem Decano & Priori Colon.

¶Collatio beneficij excõmunicato facta nõ tenet: & scienter talibus conferens, a beneficiorum collatione suspenditur.

CAP. VII.

POstulastis † per sedem Apostolicam edoceri, & infra. ¶Consultationi uestrae respondemus, quod cum excommunitatis communicari non

POstulastis.] primo ponitur decisa cõsultatio: Scdo rñsio ibi, Cõsultatiõi. Quae subdiuiditur ut patet in tex. & §. per. Ab.

CASVS. Quidam clerici erant excõicati, tẽpore suę excõicationis ecclesiastica bñficia sunt adepti, quaeritur utrum ea possint retinere? Rñ papa quod cũ excõicatis cõicari s. dẽat excõicatis clericis

† Ca. 3 e ti i 3. comp. vi de Coua. i c. alma mr̃ de sẽt. exc. li. 6. i priori parte rele. § 7. a sde lo. de ĩcla. & alios in c. post electionẽ su. de concel. pb.

ricis bñficia conferri nō pñt nec pñt, illla retinere, nisi cū eis fuerit dispēsatum, cū ipsa canonice nō fuerint consecuti & illi qui scienter talib. illa bñficia contulerunt, tamdiu debent a collatione bñficiorum suspendi, donec super hoc ueniam consequi mereantur, ut in eo puniant, in quo delinquere presumpserūt. Scdo ponitur alia qō. Clerici quā, & monachi & moniales celebrant ī locis suppositis interdicto tpe ipsi⁹ īterdicti, & adhuc celebrare diuina nō cessant, pp ꝙ ēt sunt excōicationis snia innodati, quæritur qualiter isti sunt puniendi: Rñ. papa. ꝙ clerici, q talia præsumpserunt, sunt ecclesiasticis bñficiis spoliandi, monachi, & moniales in arctiorib. monasteriis sunt ad agendam pœnitentiam detrudendi No. ꝙ excōicatis bñficia cōferri nō pñt, & si conferantur non pñt ea retinere, nisi cum eis dispensetur. Item conferentes excōicatis bñficia puniuntur in collationib. bñficiorum, vnde puniuntur in quo peccauerunt. Item in locis interdictis non est celebrandum, aliter facientes puniuntur, vt hic oñ, quia clerici bñficiis suis sunt spoliandi, monachi, & moniales in arctiorib. monasteriis sunt detrudendi.

a ¶ Non debeat.] ii. q 3. c cum excommunicato.

b ¶ Retinere.] imo si prius alia bñficia hēbāt eis sūt priuādi su. d æta. & qua ord. cū boæ.

c ¶ Dispensatum.] Non dicit a quo. ergo vr relicta potestas dispensandi epis arg. j. de sent excom. nuper Dio ut su eo. clerici. [Gl. seq. recit per q. quis dispenset, sol. & remittit.

d ¶ Canonice.] si non sunt illa canonice cōsecuti., perdere dēnt illa, sic sup. de æta, & qua cū bonæ, cum essent excōicati, indigni erant & inhabiles ad aliqua bñficia percipienda, quia tales nec eligi pñt. supr de elec. cū inter R. & su. de consue. cum dilectus, nec impetrare litteras. su. de rescrip. dilectus 1.

e ¶ Collatione.] vt puniantur in quo delinquerūt. su. de tēp. ord. litteris. imo & a perceptione propriorum bñficiorum suspendantur, quia scienter indigno beneficium contulerunt, sup. de elec. nihil est. in B.

debeat,[a] clericis excōicationis uinculo innodatis ecclesiastica beneficia cōferri non possunt, nec illi ualent ea licite retinere;[b] nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispēsatū,[c] cū ea nōn fuerint canonice[d] cōsecuti.

¶Illi uero qui scienter illa bñficia talib. contulerūt, tamdiu dēnt a beneficiorū collatione[e] suspendi, donec sup hoc ueniā consequi mereant,[f] vt puniātur in hoc, in quo delinquere præsumpserūt.

¶*Celebrãs in loco interdicto, si est clericus sæcularis, beneficijs priuatur: si monachus, in arctius monasterium detruditur. h. d.*

¶Quęsiuistis† ρterea, qualiter puniri dēant clerici, monachi, uel moniales ecclesiarum conuentualium, qui post latā interdicti sententiam in locis suppositis interdicto, præsumpserūt hactenus, & adhuc ēt mouerentur diuina officia celebrare,[g] quamuis pp hoc sint excōicationis uinculo innodati. Ad hoc breuiter respondemus, ꝙ clerici, qui talia præsumpserūt, sunt ecclesiasticis beneficiis spoliandi:[h] monachi verō uel moniales, in arctioribus[i] monasterijs ad peragēdam pęnitentiam detrudendi.

¶Idem Decano & subdiacono† Pictauien. & magistro P. canonico Petragoricen.

¶ *Valet collatio beneficij ei facta, qui prius fuit excōmunicatus, sed absolutus tempore collationis.*

CAP. VIII.

PRoposuit † corā nobis magister P. clericus episcopi Tusculan. quod G. S. Mariæ in porticu diacono Cardinali, in partib. illis Apostolicę sedis legationis fungente officio, quidam de Lemouic. ei humiliter supplicarūt, vt eorum ecclesiam quæ debito fraudabatur clericorum seruitio, ordinaret: pro se ac magistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse uero Lemouic. ciuitatē ingressus, canonicos monuit, ut illos reciperēt in socios & in fratres, maxime, cum prębendæ quinque uel quatuor, ab ultima ipsius ecclesię ordinatione vacassent, quib. nō petitas, & concessas deliberōnis inducias, nō curātib. īndere, de † præbenda Lemouicen. Cardinalis prędictus, eosdē clericos inuestiuit & infra.

¶Cū autem dictus magister, & Lemouic. pænitentiarius in nostra fuissent pnīa constituti, & acta iudicii inspici fecerimus diligenter, per † pœnitentiarii testes intelleximus, ꝙ Lemouic. eps, plurib. annis, anteꝗ idem magister inuestitus fuerit, clericos, & burgēses † castri Lemouice. & eundem P. nominatim (quē eorum dicebāt consiliarium & fautorē) vinculo excōmunicationis astrinxit. Per testes vero magi

f ¶ Mereantur.] per suum superiorem.

g ¶ Celebrare.] propter quod suspensi sunt, & irregulares, vt no su. de exces. prę la. c. vlt unde possent deponi, sup eod. latores.

h ¶ Spoliandi.] nec auditur si dicat, quod sit iniuste excommunicatus, arg sup. eo. illud, sicut etiam non auditur, cui opus nouum nunciatur, nec obtemperat. ff. de no. ope. nuncia, le 1. §. in operis.

i ¶ Arctiorib.] su. de simo de regularibus & ca quoniam simoniaca.

PRoposuit.] Primo narrat rem, & collationes utriusque partis. Secundo diffinit: ibi. Quia. Abbas. CASVS. Episcopus Tusculanus erat legatus in partibus Lemouicen. quidam de Lemouicen supplicarunt legato pro se & magistro P. ut eis eum in Lemouicen ecclesia prouideret, & eos faceret recipi in canonicos & in fratres: & præcipue cum quinque vel quatuor præbendæ ab vltima ordinatione ipsius ecclesiæ vacarent ibidem: legatus ciuitatē Lemouice. ingressus, canonicos monuit diligenter, ut illos in socios reciperent & in fratres ad prædictas præbendas vacātes: ꝙ cum post petitas inducias facere non curassent, legatus de prædictis præbendis inuestiuit eosdem: postmodum vero pęnitentiarius Lemouicen. contra prædictum magistrum P. literas impetrauit ad quosdam iudices delegatos, corā quib. petiit institutionem factam de ipso cassari, & ipsum remoueri ab Eccle. Lemouic. pro eo quod tempore suæ institutionis erat

† De materia huius §. vide q̄ sancita sūt in c. is uero, & in c. ul. de sen. exc. li. 6

1 Vide hic Pan. ut intel l. gl. dictum h. glo. ꝙ vr nouis teneorum.

† sub decano.

† C. unico eti in 4 cōpi. Vide citatos in ca proxi. præced.

† Alias de præb.

† Ex incertis exēplarib. repositū est, vt est in pressum.

erat excommunicatus per epm Lemouic plurib. annis ante suã inuestituram, super hoc testes ab vtraque parte producti fuerunt; iudices causam instructam remiserunt ad Apost sedem, partibus, in præsentia papæ constitutis, ex parte prædicti magistri quædam probata fuerunt, papa vero auditis, quæ partes proponere voluerunt, acta iudicum fecit inspici diligenter, & inuenit esse probatum per testes pęnitētiarij, ꝙ epm Lemouicen. prædictum magistrum P. & quosdam alios excommunicauerat plurib. annis ante inuestituram dicti magistri, P. ꝓbabat, quod episcopus prędictum magistrum, & alios clericos, & etiã laicos per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerat inuestitus, & ꝙ episcopus dicto magistro cõmunicauit postea ĩ ecclesia & in mensa. Sed quia pœnitentiarius non probauit dictum magistrum tpe inuestiturę suæ excõmunicatum extitisse ab eo epo suo sicut obtulerat se probaturum, cum ex parte ipsius magistri fuerit facta fides de absolutione, & communione episcopi, dominus papa quod de prædicto magistro per legatum prædictum factũ est, per diffinitiuam sententiam approbauit. No. quod qui fuit publice excommunicatus, adhuc pręsumitur excommunicatus, nisi probetur absolutus. Vnde no. quod qui absoluitur, litteras suæ absolutionis obtineat ad cautelam futurorum vt hic patet. Item dum quis est excõmunicatus, nullum beneficium ecclesiasticum obtinere potest. Item cui episcopus communicat, præsumitur non excommunicatus, tamen præsumptio talis non sufficit, nec propterea est absolutus.

stri P. probabatur, qđ & si dictus episcopus ĩ bargenses & eorũ fautores, tã clericos quam Laicos Lemouicẽn. excommunicationis sñiam protulisset, eos tamen per tres annos absoluit, antequã dictus magister fuerit inuestitus: & infra.

¶ Et qđ idem eps dicto magistro cõicauit postea in ecclesia, & in mẽsa; & inf. Quia vero sæpedictũ magistrũ inuestiturę suæ tẽpore, [a] à præfato episcopo extitisse excõicatum, dictus pœnitentiarius (sicut obtulerat) nõ probauit: cũ ex aduerso de absolutione [b] & cõmunione [c] dicti episcopi fuerit facta fides. Quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per diffinitiuam sentẽtiã duximus approbãdũ.

[Gl. seq. no. tempus inuestituræ, &c. & inducit duo similia.]

a ¶ Tempore.] Tempore ergo inuestituræ considerari debet vtrũ tunc fuerit excõmunicatus, vel non sup. eo. prox. & sup de ætat. & qual cum bonæ, sicut in impetratione rescripti tempus datæ considerandum est, an tunc fuerit excommunicatus su. de rescr. dilectus, quia si postea excommunicetur, non perditur rescriptum, sed suspenditur quãdiu absoluatur, sic intelligitur su. de off dele prudentiam, § sexta, sic & tempus electionis consideratur, an tunc sit idoneus, su. de elect. c. dudum 1 ubi habes similiter quod initiũ spectandũ est.

[Gi. seq. reci. per q an cõmunio probet absolutionẽ, sol alleg. contrarium.]

b ¶ De absolutione.] & sic probauit ille pęnitẽtiarius, ꝙ magister P. fuit excõmunicatus, & ipse P. probauit postea, ꝙ fuit absolutus ante suam institutionem, & ita intelligitur hic, quod q̃a fuit excommunicatus, præsumitur quod adhuc sit excommunicatus, nisi probauerit se absolutum, prout ipse se fecerit. 1 Et ita quicunque absolutus saltem ad cautelam, semper obtineat litteras absolutionis, & ita cum aliquis dicit aliquem excommunicatum, & ille dicit se non esse excommunicatum, vtriusque testes sunt admittendi in tali dubio, arg inf. de senten. excommun per tuas. & supra de testibus, cum tu. & sup. de offi deleg. cum contingat. sic sup. de præscr. illud, & c auditis.

1 Arg. adhoc in l. siue possidens cum cõcor. C. de proba.

c ¶ Cõione.] hæc non fuit sufficiens ratio ad probandũ absolutionẽ, inf. de sen. excom. cũ desideres, sed est præsumptio quædam, 11. q 3. quib. eõs, 93. dis. si inimicus. arg. j. de sen. exc. in pñsentia, 2 & j. de priui. cum olim.

¶ Gregorius nonus † I. & I. canonicis Pragen.

¶ *Suspensus vel excommunicatus ignoranter, celebrando, nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis, alias secus.*

CAP. IX.

Apostolicæ [d] sed, & inf. Verũ q̃a tpe suspẽsionis ignari celebrastis, diuina vos reddit ignorãtia ꝓbabili [e] † excusat...

Apostolicæ.] Qui ꝓbabiliter ignorat se suspẽsum, & celebrat, non efficitur irregularis: secus si probabiliter. h.d. Secunda pars ibi, Cæterum. Abbas.

2 De hoc e. ti si aliqũ & expeditur p cle eo. ti sum põtifex. Io. And.

CASVS. Duo canonici Pragensis ecclesiæ, pro ecclesiæ Pragẽsis ordinatione eccesserunt ad Apostolicam sedem: obiectũ fuit eis, ꝙ erant suspensi, vt sic repellerentur: ipsi volebant ꝓbare sñias illas nullas esse, & eis ignorãtib. latas fuisse, papa relaxauit illas sententias ad cautelã, ne ordinatio ecclesię differret. Sed q̃a tpe suspensionis ignari celebrarunt diuina, eos ꝓbabilis excusat ignorantia. Si vero crassa & supina aut erronea ignorantia fuerit, p̃ quod indigent dispensatione, papa dispensauit cum eis. Not. quod si suspensus ignoranter diuina celebrat, non incurrit irregularitatem nisi ignorantia crassa fuerit & supina.

† Hic titulꝰ ex plurimis manuscriptis restitutꝰ ẽ, vulgati dissentiunt alias ita Gregorius ix. I. & A canonicis pragen.

d ¶ Apostolicæ.] hæc decretalis pars est illius, sup de excep Apostolicæ.

[Gl. seq. præmittit duos effectus probabilis ignorantiæ, & remittit, secundo tractat, an absens, & ignorans excommunicari possit, & quid de his, quæ interim agit, arg alle pro & contra, soluit. demum format tres q & illas soluit, & tertiam distinguendo.]

e ¶ Probabili.] Sic ergo probabilis ignorantia tm̃ excusat, & nõ crassa & supina, vt hic patet. sic sup de cog. spi. si vir. vñ dicit Apostolus, misericordiam merui, q̃a ignorãs feci. 8 di. cõsuetudo, & inducit dispensationẽ, sup de ord. ab epi qui ren. c. 1 & 2. vbi de hoc, & 1. q. 1. si quia simoniacis. sed hic non est aliqua dispensatio necessaria, q̃a nesciebant se suspensos, vñ non peccauerunt. Itẽ hẽs hic, ꝙ absẽns ignorãs põt excõicari & suspendi, vt 2. q. 1. de manifesta, & sup. de app cum sit Romana, in fi. & quãdiu ignorat se excõicatum, non peccat celebrando, vt hic patet. Idem ergo erit si lr̃is obtinuerit pro bñficio vel alio negotio posset etiã interim eligi ab ipsis, qui hoc ignorãt, & sic in isto casu suspenditur effectus excõicationis, vt quamuis sit excõicatus, non tamẽ obest, arg. opti. de conse. dist. 4. c. 2. & Inst. de excep. § ꝓterea, & arg s de ap. dilectis filiis, vbi suspenditur interdictũ, sic sñia absolutionis suspẽditur, 2. q. 5. quanto, arg contra sup de app. pastoralis. ubi excõicatio statim trahit secũ executionẽ, & ff. si cer. pe. eius q vbi dicit, status sui ignarus. Credo ꝙ quicquid facit antequam sciat se excõicatum, non imputetur ei, tamen postquam nouerit se excõicatum, debet abstinere, aliàs nõ audietur p tales lr̃as, nisi post absolutionem. Nõ credo ꝙ electio ipso facta teneat, licet ignoret se excõicatũ vel suspensum. Itẽ quid si talis moriatur antequã sciat? Liber erit quo ad Deum, & excõicator dẽt eum absoluere post mortem. Item nunquid ille qui sciens illũ excõicatum participat illi, excõicatus erit. Credo quod

† Pro ĩtellectu text. & gl de multiplici ignorãtia cuius meminit vide B. Th 2. 2 q. 76. & quolibeto 1. art. 19. q̃ late repetit Sylue. verbo, ignorãtia. ad Couarde ĩ c. al mamẽ. priori parte relect. §. 7. & §. 10.

3 In hoc ar. teneas ꝙ ita tutum est in conci. Late. sub Leon x. ses. 11. paulo post prin. in bulla inci. primitiua, § statuimus insuper, Ad de Fel. in c. Rodulphus de rescri. & Martinũ Nauarrũ in Manuali confessariorũ, c. 27. n. d exc minor.

quod sic. Item quid si absens sit excõicatus per epistolam, qñ dicemus illum excommunicatum, utrum qñ scribit, vel qñ recipit epistolam? Põt hic distingui, vt si excõicator uoluit ꝙ statim esset excommunicat⁹ tunc statim erit excommunicatus, sed nõ obest ei donec sciat, vt dictum est. ar. 4. q. 5. c. vt dicit, ex quo lr̃as accepisse cõstiterit, & ff. mã si mãdasse, alias tũc demũ erit excõicatus cum receperit lr̃as Sic distĩguit lex in seruo manumisso p̃ lr̃as ff de acq. pos. q absenti, & le. si qs vi. §. i. & iõ nõ impu tat snĩa ignorãti, qa nulla sñia ligat efficacitet nisi postquã scit, 2. q. 6. biduum, nec aliqua constitutio. 82. di ꝓposuisti, & ff. de decre. ab or. fac l. vlti. Et sic excõicatio non semper trahit secum suam executionem, & si proferatur sub conditione, su. de app. præterea 2. & hęc uera sunt, cum probabilis est ignorantia, secus si crassa & supina arg. §. eo. illud. ibi. n. crassa uidebatũ ignorantia, cum per formam sciret se excommunicatum.

satos. Cæterũ si forte ignorãtia crassa & supina aut erronea fuit, pp ꝙ dispensationis gratia egeatis, eã vobis de benignitate Apostolica ĩdulgem⁹.[a]

¶ Idem.

¶ Excommunicatus minori celebrans, non est irregularis, sed peccat, & potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere, licet non eligi, & si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum.

CAP. X.

SI † celebrat minori excommunicatione ligatus, licet grauiter peccet [a] nullius tamen notam irregularitatis [c] incurrit: nec eligere [d] prohibetur, vel ea quæ ratione

a ¶ Indulgemus.] In quo casu nullus alius potest indulgere, ut dixi. su. eo. clerici.

Si celebrat.] Hæc decretalis quo ad materiam suam est celebrior & famosior qualibet alia, nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori quæ infertur ab homine, vt in c. si quem, de sentent. excommu. sed de minori, quæ infertur a iure, ut in c. nuper. de sen. exc. sunt iura paucissima: & aperte non prouidentia sicut hoc cap. Et potest sic diuidi: Primo tractat de validitate gestorum circa spiritualia p̃ excommunicatum excommunicatione minori. Secũdo ibi, Si tamen, tractat de his, quæ geruntur ad commodum eius passiue: Tertio tractat de gestis ab eo actione in alio sacramento: ibi: Peccat autem Vltimo quãdam limitationem submittit. ibi, Dummodo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis participauit excõicato in locutione vel orõne, & sic incidit in minorem excõmunicationẽ cõsueuit dubitari de tali, vtrum si celebret tp̃e talis excommunicationis, esset irregularis? Rñdet papa ꝙ licet grauiter peccet celebrando, non tñ est irregularis, & eligere põt, & alia quæ iurisdõnis existunt exercere: tñ si talis scienter electus fuerit, talis electio est reprobanda, pro eo, quod eligitur ad susceptionem eorum, a quorum perceptione priuatus est per sanctos patres.

¶ PECCAT AVTEM CONFERENDO. Dixit §. ꝙ talis excommunicatus peccat celebrando, vñ poterat forte aliquis dubitare, utrum sacramenta ab eo collata habeant effectum: dicit papa, ꝙ sacra illa ñ carent effectu, licet ille peccet conferendo, & redditur ratio. cum ille nõ videatur remotus a collatione sacramentorum, sed a participatione, quæ consistit in sola perceptione, & hæc uera sunt, dummodo non ingerat se pertinaciter communioni excommunicatorum in contemptum ecclesiæ contra prohibitionem sui superioris, quod si post admonitionem legitimam fecerit, debet excommunicari, & sic postea celebrando sacramenta ab eo collata uirtutis carebunt effectu, & priuatus erit & electione & iurisdictione. Not. quod ligatus minori excommunicatione, irregularitatem non incurrit & potest eligere, & alia facere, quæ sibi competunt ratione iurisdictionis, eligi tamen non potest.

b ¶ Peccet.] De hoc autem punitur ad arbitrium sui prælati, cum certa pæna hic non statuatur, argumento supra de officio delegati, de de causis. § fina. & decima sexta quæstione septima, tempora.

c ¶ Irregularitatis,] quia propterea non impediretur ab aliqua promotione eo absoluto: secus si maiori sententia sit ligatus: tunc debet deponi, nisi cum eo fuerit dispensatum, §. eo. latores. populatis, & quasi p̃ totum Hic ergo determinatur, quod olim dubitabatur scilicet vtrum talis irregularitatem contraheret,

[Gl. seq. signat cõtrarium, soluit, ex solutione infert q. rationis, cui responsioni opponit. & soluit.

d ¶ Nec eligere prohibetur.] Sed contra. supra de electio. cum inter R. & supra de consuetudine, cum dilectus, vbi dicitur quod suspensus nec eligere, nec eligi potest, supra. de concessione præbendæ, quia diuersitatem, hic vero dicitur, quod talis suspensus eligere potest, sed non eligi: sed illa, & omnia consimilia, vt supra eodem capitulo secundo intelliguntur de suspensis ab homine: illi enim eligere non possunt, & irregularitatem incurrunt diuina officia præsumendo, supra eodem latores, & supra de ætate & qualitate cũ bonæ. hic vero loquitur de excommunicatis siue suspensis a canone, propter solam participationem, quia secundum canones, qui participat cum excommunicatis, excommunicatus est, siue suspensus a sacramentis ecclesiæ quæ suspensio siue excommunicatio appellatur minor excommunicatio, vt tertia quæstione quarta, Engeltrudam. Sed eadem pæna est in suspenso ab homine & a canone, alias quam per participationem, quia vtroque casu priuatus est communione sacramentorum. & diuinis officiis supra de re iudic. cum æterni. & infra de sententia excommunicationis cum medicinalis (libro sexto) & qui suspensus celebrat, est irregularis, ut ibi dicitur. Quæ est ergo ratio, quod in uno eligere possunt, in altero non: Potest dici quod ideo, quia plus contempsit qui fecit contra legem animatum, quam qui facit contra legem mortuam: quia contemnendo iudicis præceptum, quod est factum legis auctoritate, ipsam legem offendit, & ideo plus punitur: & ideo dicitur quod mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, argument. ff. de arbitr. leg. Cellus, & vox viua magis timenda est quam vox mortua, & ei potius credi debet, in Authen. de instrumento. cau. & fid. §. si vero aliquid, collatione, & ita in casu huiusmodi capituli non est irregularis qui celebrat: suspensus autem ab homine & canone si celebrat, est irregularis in constitut. Innocentii quarti, & supra de senten, & re iudica. cum æterni, & infra de sententia excommunicatio. cum medicinalis (libro sexto.) Sed quæ est ratio, quod suspensi per participationem excommunicatorum possunt eligere, alii suspensi non possunt? Ratio est, quia suspensi per participationem non sunt suspensi vel interdicti a diuinis officiis, sed priuati sunt communione sacramentorum per canones, & etiam propter peccatum,

† De materia huius decretalis, q̃ valde frequẽs est, pter doctores hic, vide Couarruuiã ĩ c, alma nr̃ de sent. exc. li. 6. ĩ prio parte relect. § 6. & 8. Theologos li 4. sen. d. 18, & seq. & summistis verbo excõicatio.

Forte put. gl. Inno. ott. ponen 9 hæc uer. a ĩ su s pri is gl. cõicã m excõica o peccare mortaliter. ? hoc dixi, me. cau. sa is f. in ul q̃ f. A.

tum, sicut & alii in mortali 1 constituti non sunt exclusi ab electione su. de ele. illa. & ideo pñt re eligere. Nec sunt irregulares si celebrant, ut hic dř. Et eadem rõne dent posse eligi, cum non sint suspensi a diuinis, rõ redditur in lřa, vbi dř, eius dilectio irritanda, pro eo, ꝙ eligitr ad susceptionem eorum sacrorum, a quibus est priuatus a sanctis patribus, quicunque.n. eligitur ea suscipere tenetur, ꝗ quilibet fidelis inf. de pæ & remi. oĩs utriusque, & quia illis priuatus est nõ potest eligi ad ea, etiam si pniam egisset de peccato, nisi prius absoluatur ab illa suspensione, quæ inflicta est per cano. 11. q 3. excõicatus, & c. cum excõicato, ꝙ non est de aliis criminosis qui p pniam restituti sunt ad pceptionem sacrorum, a quorum perceptione priuati erant propter peccatum. Ber.

iurisdictionis [a] sibi cõpetunt, exercere: Si tñ scienter [b] talis electus fuerit, eius electio est irritãda, pro eo ꝙ ad susceptionẽ eorum eligitur, a quorum perceptione a sanctis patribus [c] est priuatus. [d]

¶ Peccat autẽ conferendo ecclesiastica sacra; sed ab eo collata, uirtutis nõ carent [e] effectu, cum nõ videatur a collatione, sed participatione sacrorum (quæ in sola consistit pceptione) remotus. Dummodo [f] non in cõtẽptũ ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, cõioni excõicatorum pertinaciter [g] se ingesserit, in quo casu est anathemate feriendus.

TITVLVS XXVIII.
De clerico † non ordinato ministrante.

¶Hormisda † Papa.

¶Clericus ministrans in pertinentib. ad ordinem, quem non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.

CAP. I.

SI† quis baptizauerit, [h] aut aliqđ diuinũ officiũ exercuerit

a iurisdictionis] Minor ergo excõicatio nõ repellit a iudicio ab agendo, sed ab illis tantum prohibet, quæ pertinent ad officium, idem dico in suspenso ab homine, nisi sit suspensus tam ab officio quam iurisdictione, quia tunc priuatus est spirituali & temporali iurisdic. sic sup. de elect. transmissam, ubi electus, & confirmatus potest facere ea, quæ sunt iurisdictionis, & non ordinis B

[Glo seq. quærit, & arguit, & soluit. secundo quærit & arguit.]

b ¶ Scienter.] Sed quid si electores eligant aliquem excõicatum minori excõicatione, quem ipsi ignorãt esse excõicatum, nunquid ualet electio? ar. est ꝙ sic, ex eo ꝙ dicit, scienter, sed non credo, quia ignorantia eorũ non facit eum habilem, su de ele. innotuit. & cã phibitionis hic signata, nihilominus remaneat. vnde supple maxime uel potius, ꝙ dicit scienter, referas ad ipsum excõicatum minori excõicatione, puta quia sciẽter participauit excõicatis Sed nunquid priuati sunt iure eligendi qui talem scienter eligunt? argu. ꝙ sic, su. de elec. cum in cunctis, & c. scriptum, in fi.

c ¶ Sanctis patrib.] 11 q. 3. excommunicatio, & c. cum excommunicato, 3.] 4 Engeltrudam.

d ¶ Priuatus] Hæc est causa prohibitionis, quia cum sit priuatus sacris, ad ea eligi non potest, 2 & est similis illi, qui non est capax, qui non potest ex testamento aliquid percipere, ar. ff. de probat. qui testamentum, & ff de iure fisci, non intelligitur, §. si quis palam, & l. ita fidei. hoc.n. esset circumuenire legem, ut ibi dř, & sic est ar. ꝙ si aliquis prohibetur una uia, non est admittendus ad id alia uia sup. de procu. tuæ, cum suis concordantiis.

e ¶ Non carent] bene dicit quia sacra a quocunque licet criminoso, recipienda sunt, & ualent 15 q. ult. ca. vlt. dum tñ toleretur 28. di consulendum, & su de coha. cler & mulierum, c. vestra. quia licet sit suspensus a perceptione sacramentorum, non tamen quo ad collationem, ut hic dicit, quia licet sit suspensus quo ad se, non tñ quo ad alios arg sup. de coha. cle. & mulier. c. si. quia excõicati ẽt conferunt ordines, sup. de ord. ab epo qui renun. epis. c. 2. licet non conferant executionem, se d isti participantes conferunt executionem & ideo dicit, virtutis nõ carẽt effectu, qcunque.n. hñt executionem, eã conferre pñt, & sic est arg. ꝙ excommunicatio non transit in tertiam personam. Ber.

[Gl. seq. ponit tres lecturas illius uerbi dummodo.

f Dũmodo nõ in contemptũ] Hæc determinatio, dũmodo, respicit ꝙ dicit, non uř amotus a collatione, & ca q.d. si ex contemptu, & contra prohibitionẽ superioris ingerit se cõioni excõicatorũ, hoc ipso intelligitur remotus a collatione sacrorum pp suam pertinaciam & contemptum, ar. su eo c. 3. & ita ex ppria culpa incipit esse suspensus, sicut qui non est excõicatus, ex cõtemptu est excõicatus, 31. q. 3. c non solum, § cum ergo, in fin. & 24 q. 3. notandum. in fi & inf de sen. excõ. prælatus, & est ar. bo. ad hoc, inf. de excess. præl. c. ult. de illo excõiato, qui uiolauit interdictum, hoc ipso suspensus fuit, & ideo alios excõicare, uel suspendere nõ potuit, ut ibi dř, vnde tanquam suspensus conferendo ecclesiastica sacra non confert effectum uirtutis sacrorum, s. executionem ordinis, quæ est effectus ordinis, licet conferat characterem, si in forma ecclesiæ conferatur, præterquam in baptismo 4 quia a quocunq; det in forma ecclesiæ, proficit ad salutem quoad omnem suum effectum, sup. de sum. Tri. c. i ad fi. quia illud est sacrũ necessitatis, ꝙ non contingit in aliis sacris, su. de cons quanto, & ita pp contemptum superioris dẽt excõicari, ut hic dř Quidam hoc intelligunt, cum superior in præcepto facto participantib. excommunicato hoc interdicit suspendo 5 eos si contra fecerint, sed de hoc nemo dubitat. Vel posset dici tũc primo remotus est a collatione, cum fuerit excommunicatus propter contemptum, & sic planum est.

g ¶ Pertinaciter] quasi ex contemptu & studio se participat, unde propter hoc est anathemate puniendus, sic, inf de sen. excom. quod in dubiis.

DE CLERICO NON ORDINATO, &c.

¶Supra uisum est de ordinatis celebrantib post officium interdictum, nunc merito subnectitur de non ordinatis ministrantibus, ordine non collato. Abb.

SI quis baptizauerit] CASVS. Statuit Hormisda papa ꝙ si aliquis nõ ordinatus ita præsumptuosus fuerit ut nulla necessitate instante, tãquam esset ordinatus baptizauerit, aut aliquid diuinũ officium exercuerit, propter suam præsumptionẽ abiiciatur ab ecclesia, & nunquam ordinetur. Not. ꝙ in necessitate quilibet baptizare potest. Item no. hic pœnam non ordinati ministrantis.

h ¶ Si quis baptizauerit] intellige ac si esset ordinatus, & diceret ex offõ, tunc punitur prout hic dř, secus si in necessitate, quia tunc licitum est cuilibet, 30. q. i. ad limina, & 93 d st diaconos, ẽt ab hæretico potest recipi baptismus tempore necessitatis, de conse di 4 a quodam. dummodo in forma ecclesiæ, 24. q. i. in quẽ forte, & su de sum. Tri. c. i. § sacramentum.

2 Vñ nec ad dignitatem nec ad simplicem clericatum eligi poterit.

3 Hoc dictũ intellige p docent theologi, li. 4 sen d 13 & Th. 3 par. q 82. ar. 9.

† In septem manuscriptis ita, De nõ ordinato ministrante.

† Honorius.

† Ca i.e. ti. i r. cõpil. vide Ber. Diaz in pra. cri. can. c. 12.

4 De hoc ar. uide plene p B. Th. 3. p. q. 66 ar. 3. 4. & 5.

5 Istud nõ liceret hodie inferiorib a papa nisi seruata forma dec. de sent. excõ. statumus. & c cum sit li 6. & c. ti. statutum, li 6. 10. Anc.

Ex

EX litteris] Communis diuisio. Secunda pars ibi. Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam diaconus I. nomine, antequam esset in presbyterum ordinatus, missarum solẽnia usurpare præsumpsit, q̃ritur, quid iuris sit de illo? Rñ. Papa, ꝙ ad officium sacerdotis non poterit ꝓmoueri, sed a diaconatu biennio vel triennio, secundum quod diæcesano visum fuerit, suspẽsus maneat, de beneficio autẽ poterit cum eo misericorditer agi, ne sustẽtatione priuatus ad sęculi negotia in cleri opprobrium reuertatur, sed cum eo securius dispensetur, & sibi condigna pęnitentia imponatur: salubrius tamen faceret, si ad uitam regularem se transferret. Nota hic pęnam illorum, qui celebrant nõ ordinati, puniuntur enim in eo in quo peccauerunt Itẽ pęnę sunt arbitrarię.

a ¶ Manum] de qua tu habes su. de sacra. non iteran. c. presbyter, ubi de hoc, & 23 d presbyter cum, quæ si omissa fuerit, non est ordo reiterãdus, sed statuto tpe etiam supplendum, ut dicitur in decret. prædicta, presbyter, sed hic nec ordinem nec manus impositionem recepit prout sequitur, ubi dicit ad sacerdotis officiũ &c.

[Gl. seq. rec. per q. an. conficeret.

b ¶ Vsurpare pręsumpsit] bene dicit, vsurpare, quia non conficit, cum uirtutem illam non hẽret, quia solus conficit qui rite fuerit ordinatus. su. de sum. Trin. c. 1. §. vna arg ad hoc, 68. di. presbyteri, & 1 q. 7. Daibertum, et su. de iure patron ꝙ autem, in fin et de consecra. distin. 1 cap. 1. secus in deposito, ut s̃. c. proxim. & ca. si quis. dictum est.

c ¶ Promoueri.] sine dispensatione; & sic punitur in eo in quo delinquit, ut sup de immn. eccl. ca. ult. cum suis concor. & ff. de fur l. qui uas §. qui furem.

d ¶ De beneficio.) sic 50. dist studeat, 28. dist. presbyterum.

e ¶ Negotia.] quia hoc redundaret in opprobrium clericorum, cũ ipse clericaliter uiuere teneat, sicut deposit. s. 81. dist. dictum, & arg 93. dist. diaconi. ibi, mẽdicat infelix, & c. ne & cogatur in cleri opprobriũ mẽdicarẽ sup. de renun ad sup plicationem, &c.

(Gl. seq quærit & soluit.]

f ¶ Misericordiam]ut ipse possit ad diaconatũ redire post tp̃s statutũ, & ad bñficiũ si digne pęnituerit. Sed nunq d eps posset dispẽsare, cũ eo, ut saltẽ ad sacerdotiũ ꝓmoueretẽ post pñiam? Non credo, quia papa hoc ei prohibere vr̃ hic. Sed dic ꝙ pôt, quia papa hoc expresse nõ prohibet.

g ¶ Salubrius.] vt sup. de si.

non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de ecclesia, nunquam ordinetur.

¶Vrbanus. iii. Legion. † episcopo.

¶*Diaconus missam celebrans, ad sacerdotiũ non promouetur, & a diaconatu suspẽditur ad tempus, sed in beneficio poterit ad tẽpus dispensari.*

CAP. II.

EX † litteris tuæ fraternitatis innotuit nobis, quod I. diaconus, cũ non imposuisses ei manũ [a] missarum celebrationẽ vsurpare præsumpsit, [b] & infra.

¶Consultationi tuę respondemus, ꝙ ad sacerdotis officium non poterit promoueri, [c] a diaconatu quoque biennio, vel triennio pro tua maneat prouisione suspẽsus. De beneficio [d] aũt misericorditer agatur cum eo, ne sustẽtatione priuatus, ad sęculi negotia [e] reuertatꝰ. Vt aũt securius ei possis hanc misericordiã [f] facere, de agenda pœnitentia diligentem † circa eũ curam nõ desinas exhibere. Salubrius [g] autẽ sibi absque dubio prouidebit, si ad regularẽ uitam se duxerit transferendum.

† Legien. Lingen.

† C. 2. eo. ti. in i. cõpil. & post concil. Lat sub Al. iii. par. 50. c. 62.

† diligẽter.

TITVLVS XXIX.

De clerico per saltum promoto.

¶Innocentius iij. Bonon. episcopo. †

¶*Qui ignoranter per saltũ de subdiacono fit presbyter, post pœnitẽtiam in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispensari.*

CAP. I.

TVę † litteræ cõtinebant, ꝙ (sicut ex relatione quorundam receperas) P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotii ordinẽ ꝓmoueri. Ipse tibi quoque secreto confessus est se pro certo nescire, [h] si res taliter se haberet: sed ex quo boni uiri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus & credebat assertioni eorum, eo, quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis [i] fuerat constitutus, & infra.

¶Mandamus quatenus

DE CLERICO per saltum promoto.

¶Quia interdum non ordinati ministrãt, interdum ꝑpostere & ꝑ saltum promouentur, meritu de his subd. e.

De hac materia plene habetur 52. dist. c. solicitudo, & ibi optime gl. Abb.

TVæ.] Communis diuisio: Secunda pars ibi mandamus, Abb. Sic

CASVS. Quidam subdiaconus P. nomine, diaconatus ordine prætermisso, se fecit in p̃sbyterum ordinari: postmodum confessus fuit in secreto episcopo suo se nescire si res taliter se haberet: sed ex quo boni uiri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum, cum tũc temporis quo inferiores ordines susceperat, constitutus esset ĩ. annos discretionis, quã fuit eps a papa quid esset de eo agendum, unde mandat ei, quatenus condignam pñiam ꝓ huiõi negligentia ei imponat, qua pacta, ipsum in diaconum ordinare procuret, quia non intelligitur iteratum, quod nescitur esse factum, & ita de misericordia ꝑmittat eum ministrare in ordine sacerdotis, No ꝙ non dẽt quis ministrare in maiori ordine, nisi habeat inferiores. Itẽ non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

h ¶ Nescire.] & hic crassa & supina fuit ignorantia.

(Gl. seq ponit differentiam matrimonii carnalis ad ordinem Secundo quærit an impubes ordinatus, & c. ar. quod non soluit contrarium uacillando

i ¶ Discretionis,] Infra annos discretionis bene recipit quis

† Elomucẽ. † Olomicẽ. † Lemouẽ. † Colonien.

† C. unice in 2 cõpĩ per Doctor hic, u. de Ber. D. a. 2 p cr. can. 20. B. T. q. add ad P q. 39. at.

† Nō conferri non debēt, q̄ canonū decreta certū ē ps cōstituūt c. gñalē, d ætate, & qua. in Clemēti. cōcilium Trid. sess. 23. de reforma. c. 11.

quis sacros ordines, licet conferri non debeant: 1 & qui ordinauerit, puniri debet, & ordinato interdicenda est executio vsq; ad ætatē legitimā, sup. de tēp. ord. vel non est cōpos sui, licet secus sit in matrimonio carnali, nisi malitia suppleat ætatem, sup. de despon. impu. de illis & c. vlt. & sic nō est semp similitudo inter carnale matrimonium & spirituale. Sed nūquid isti taliter ordinati tenentur cōtinere, cū venerint ad legitimā ætatē? Arg. quod non, q̄a continētia res est voti, & nō pcepti, 27 q. 1 integritas, non credo ꝙ possit contrahere, maxime si dicatur ꝙ ordo habeat votū continentiæ annexū. sic ergo cōpellitur cōtinere, & ita facit ordo, quod votum facere nō possit, q̄a in tali ætate non tenet votū. § d reg. ad nostra. & c. significatum, cū suis similibus. Sed æquius vī ꝙ contrahere possit, si contradicat ante xii j. annum. Sed quod prius dixi, veru est, quia statim antequam ordinaretur, debuit contradicere, & nullo modo consentire: & si simpliciter coactus ordinatus fuisset, non recepisset characterem, sup. de bap. maiores. §. vlti. versus finem.

† Quid sit ordinē furtiue suscipere, ꝑter Panormitanum & alios hic, tradit Hostiensis in sūma eo tit. & Bernardinus Diar in pract. eri. can. c. 21.

† Lincon. Liuonien.

condignam penitentiā, pro huiusmodi negligentia[a] iniūgas eidē; qua pacta (quia nō intelligitur iteratum,[b] quod factum esse nescitur) ipsū in diaconū ordinare ꝓcures: & sic de misericordia eundem ministrare[c] permittas in ordine sacerdotis.

TITVLVS XXX.

De eo qui furtiue† ordinem suscepit.

¶ Alexander iij Lincolnien. † episcopo.

¶ Qui furtiue recipiunt ordinem si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papæ, in sic suscepto ministrare, vel ad superiorē ascendere potest. sed si excommunicatio lata non erat, episcopus & abb. poterunt dispensare. h d. cum duob. sequen.

a ¶ Pro huiusmodi negligentia] quę crassa est, & supina: & ideo ipsum non excusat. sup. de ordi. ab episcopo qui renunc. episc. c. 1. & sup de cler. excom minist. c. pen. Ber.

b ¶ Iteratum] De conse. di. 1. ecclesiæ, & c. solennitates, & de conse. dist. 4. placuit.

¶ Glo. seq. quærit, ponit opin Hug. demum opinio. Vinc quam approbat, secundo quærit, & soluit.

c ¶ De misericordia ministrare.] In casu isto episcopus suo iure dispensare potest, vt satis colligitur ex hac littera. sic 52. dist. solicitudo, & supra de sacra. non iteran. pastoralis. Sed quid si nullum minorem ordinem habuit, & promoueatur ad sacerdotium, vel ad alium ordinem sacrum, nunquid recipit ordinem? Hu. dixit quod non, quia si laicus ordinetur in sacrum ordinem, nihil recipit, arg 40. dist. sicut. vbi dicitur, sicut viri & mulieris coniunctio vnum facit corpus, ita clericatus & sacerdotium vnum faciunt ordinem, sed si aliquem de minori habeat. recipit sacrum. Vinc. dicit contra, quod bene recipit quis sacrum ordinem etiam si nullum habeat de minoribus, præter episcopalem, quem nemo recipere potest nisi sit saltem sacerdos, arg infra de exces. præla. ex litteris. ibi, non igitur pontificale officium sine altaris, &c. & istud verius videtur. Sed quid si ordinatur in episcopum, prætermisso diaconatu, uel subdiaconatu? Episcopus est, dum tamen fuerit sacerdos, sed illum ordinem quem non habuit, alijs conferre non potuit arg 1. q. 1 gratia, & cap ventum, & q. 7. Daibertum. de consec. distinct. 4. quomodo.

DE EO QVI FVRTIVE ORDINEM. Suscepit.

¶ Interdum etiam reperiuntur aliqui, non solum qui per saltum vt supra, sed qui furtiue ordines recipiunt, id est, qui sine ordinatione & licentia superioris, & sine examinatione: quia ingerunt se cum multitudine ordinandorum ignorāte ordinatore. vnde merito de his subdit. Ad hanc materiam faciūt c. Salonitanæ. 63. dis. & 9. q. 2. Lugdun. Abb.

† Ca. vnico, eo. tit. in 1. cōpi. & post cōciliū Lateran. sub Alexan. iij par. 26. c.

CAP. I.

Veniens† ad nos P. nobis exposuit, se furtiue[d] diaconatus ordinem suscepisse. Vnde fraternitati tuæ respōdemus, quod si non fuit a te, uel ab aliquo archidiaconorū[e] vel Prælatorū tuorum, sub anathematis interminatione prohibitus; tu ipse in promotione ipsius, ad sacerdotale officiū, condigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) ꝓ arbitrio tuo dispēses.[f] Si vero īterminatio[g] anathematis sup hoc facta est, moneas eū, vt in† aliquo monasterio, seu canonia, habitū suscipiat regularē, cui, ex quo in habitu illo quanto tpe fuerit laudabiliter cōuersatus, poteris misericorditer ꝓuidere, alioqn nulla rōne papa permittit eū ad sacerdotiū promoueri.

Veniens.] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Vnde, ponitur responsio distinguens. & secūda subdiuiditur. Tertia ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Clericus quidam P. nomine, accessit ad papā, exponens eidem se furtiue diaconatus ordinem suscepisse, vnde mandat papa episcopo diœcesano, ꝙ si non fuit ab ipso vel ab aliquo archidiaconatorum suorum vel prælatorum sub interminatione anathematis prohibitus, condigna pęnitētia sibi imposita, promoueat ipsum ad officium sacerdotis dispēsatiue pro arbitrio suo nisi alia impediant. Si vero excōmunicatio super hoc facta fuit, ipsū moneat, vt in aliquo monasterio seu canonia, habitū suscipiat regularē: & postq̄ fuerit ibi aliquo tpe laudabiliter cōuersatus, poterit cū illo misericorditer ꝓuidere, alioqn nulla rōne papa permittit eū ad sacerdotiū promoueri. No. ꝙ archidiaconi & alij prælati pñt excōicare. itē cū eo, qui post excōicationē furtiuè ordinat, nō pōt eps dispensare, aliàs pōt, q̄a excōicatus diuinū præsumitur officiū exercere. Itē arg ꝙ ingressus religionis non tollit irregularitatē.

† In plerisq; manusc. ita, ut in aliquo monasterio. seu canonistica. in altero ita, ut in aliquo monasterio seu canonica regulari habitū suscipiat regularem.

d ¶ Furtiue] Furtiue promouetur, qui cōtra cōsciētiam sui episcopi, & sine examinatione promouetur. 64. dis. extra conscientiam, & 24. dist. quando.

e ¶ Archidiaconorum.] arg ꝙ archidiaconus potest excommunicare, & quod habet iurisdictionem, sup. de offi. ord. cum ab ecclesiarum, vbi de hoc.

¶ Glo. seq. arg. ad id adprobat, & remittit, ponit lecturam Inno.

f ¶ Dispenses] hic est optimum ar. ꝙ epi non pñt dispēsare cum illis, qui excōicati diuinu officium exercere præsumunt, & inf eo c. vlt. vbi dī idē, q eo ipso, quod dicit, tu ipse pro tuo arbitrio dispēses si excōicatio lata non fuerit, intelligitur prohibere cū lata fuerit: quia sic excōicatus recipit ordinē, ar. 25 di. qualis, quod est uerū inf de cle. ex c mi. clerici papa Inn. iiij. tñ dicit, ꝙ ille nō erat excōicatus, & tamen propter interminationem excommunicationis solus papa hic dispensat.

Glo. seq arg & reprobat.

g ¶ Si vero interminatio] Ar. ꝙ si iudex dicat, præcipio sub interminatione anathematis quod contra faciens

sit excommunicatus, sic sup de loca.c.1.quod non est verū. Ex pone ergo verba illa, & intellige, vt dixi sup. de simo sicut tuis, & intransitiue intellige ista verba, interminatio anathematis, deest, interminatio, quæ fuit anathema sub conditione facta, vt exponitur in decr. sicut, & ita nulla contrarietas, vel dubitatio est.

[Glo. seq. exponit, arguit, & remittit.]

a ¶ Poteris misericorditer.] non tuo iure, sed de auctoritate papæ ut sequitur: alioquin nulla rōne concedimus, & ī eo.ca. vlt. Itē est hic ar. ꝙ ingressus religionis nō tollit irregularitatem inf eo.c. vl. de hoc di xi. sup de apost.ca.2.

CVm H.] primo narrat factū, cui secundo respondendo distinguit ibi, Quia vero Abb.

CASVS. Quidam H. nomine accessit ad episcopum tempore ordinationis, & iuxta consuetudinē patriæ cōtulit ei quatuor minores ordines, quib. non contentus, furtiue præter conscientiā epi ordinem subdiaconatus accepit, post modū uidēs, ꝙ male fecerat, ad papam accessit, rem sibi exponēs, q. ꝙ ipse multū excessit, mādat diœcesano episcopo, ut eū in minorib. ordinib. ministrare permittat. Si vero domum religionis intrare voluerit, si alias dignus fuerit, abbas suus, si voluerit, in aliis ordinibus cū eo poterit dispēsare No. ꝙ omnes minores ordines una die possunt conferri. Item eodem die non debet qs accipere minores ordines, cū ordine sacro. Item fauore religionis fit, quod alias non fieret Item cum tali si religionem intrauerit, potest abbas dispensare.

b ¶ Minores.] Hic ergo habes expressum, ꝙ omnes minores ordines una die conferri possunt. argu. ad hoc sup. de temp. or. c. 1. ubi indiffinite loquit de hoc. c ¶ Permittas.] Hanc permissionem intellige secundum tenorem sup eo.c. prox. & inf. c. prox. si excōmunicatio lata fuit, uel non fuit, quia tunc non potest, alias suo iure poterit dispensare.

d ¶ Si voluerit.] Inf. de sent. exc. cum illorum. tamen si excommunicatus ex certa scientia ordinem recepisset, non posset, ut ibi dicitur.

INnotuit] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultatio. i. Abb.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, & duo alij cum litteris episcopi sui accesserunt ad episcopum Seguntin. ut ordines reciperent ab eodē: episcopus dum accederet ad ordinationem, excommunicauit quicunque se ad duos sacros ordines ingereret: prædicti clerici nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordines susceperunt furtiue: quæritur quid iuris sit de illis: respondet Papa, ꝙ illi de iuris rigore nō debent in susceptis ordinib. ministrare, sed si ad religionem uoluerint se trāsferre, peracta pnīa, si laudabiliter ibi fuerint cōuersati, diœcesanus illorum de licentia papæ, cū eis poterit dispensare, ut in susceptis ordinibus ministrent. No. ꝙ nullus duos sacros ordines eodem die recipe dēt. Item fauore religionis facilius cū aliquo dispensatur. Itē qui post excommunicationē latam, ne aliquis recipiat simul duos sacros ordines, eodē die hos susceperit. eps cū illo dispensare non pōt, tanquam cū eo, qui excōmunicatus diuina præsumpsit. Item arg. ꝙ ingressus religionis non tollit irregularitatem.

e ¶ Ordines.] s. sacros, qui simul eodē die, ferri nō dēnt, su. de temp ord. lras, & cap. dilectus. ad duos veros minores, uel ēt quattuor pōt aliquis promoueri, su c. pxi. sed idē esset de minoribus, si prohibitio excommunicationis facta fuisset de minoribus licet possit conferre minores, qui a si non vult aliquem promouere ad duos minores vel plures, non cōpellitur: imo de iure interstitia ēt temporum seruanda sunt 77 d. in singulis.

f ¶ Ministrare nō debent.] imò de rigore sunt deponendi. inf de sen. exco. cum illorum, quia contra sententiam excommunicationis recipiunt ordines, arg. sup. de cle. excommunic. minist. latores

[Glo seq soluit quæstionem, & arg.

g ¶ De nostra licentia.] sic sup eo. c. 1 sed ad sacerdotium per hanc licentiam poterit dispensare cum de susceptis ordinibus hoc dicat Et est arg quod ingressus religionis non tollit irregularitatem, sup eo c. & 1. q 7 si quis omnem.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM, &c.

¶ Supra visum est de uariis excessib. subditorum, sed ne Prælati subditorum superbirent, subiicit de eorum excess. b Vel aliter & melius: Supra visū est gnaliter de variis excessib. tā Prælatorū, q̄ subditorū, nūc subiicit rubricam specialem de prælatorum excessibus. Abb.]

ter [a] prouidere; alioquin nulla ratione cōcedimus eum ad sacerdotalem ordinem promoueri.

¶ Cælestinus † tertius.

¶ *Summatum est supra, c. proxi.*

CAP. II.

CVm † H. lator præsentium, sicut nobis sua quæstione monstrauit, ad tuam, ordinationis causa, præsentiam accessisset, iuxta consuetudinem patriæ sibi quattuor † minores [b] ordines contulisti, quibus non contentus, subdiaconatum ēt temerario ausu recepit. Quia vero idem clericus in hoc facto multum excessit; Mandamus, quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus celebrare permittas. [c] Si uero domū religionis intrauerit, & uita & mores eius exegerint, abbas (si uoluerit [d]) in aliis poterit ordinibus dispensare.

¶ Idem.

¶ *Summatum est supra c. 1.*

CAP. III.

INnotuit † nobis, quod G. clericus, & alii duo de diœcesi tua ad G. quōdam Seguntin. episcopū, ut ordines ab eo reciperent, accesserunt. Cūque ab eodem episcopo sub excommunicationis sententia fuisset inhibitum, ne quis se ad duos ordines [e] suscipiendos ingereret; prædicti clerici nihilominus subdiaconatus ordinem clandestine susceperunt; & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, † quod ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare non debent. [f] Veruntamen si ad religionē aliquā uoluerint se transferre, & peracta pœnitentia pro arbitrio tuo eis iniuncta, ibidem laudabiliter fuerint cōuersati, pro cessu temporis † cum eis poteris de nostra licētia [g] dispensare, ut post modū susceptorum ordinū executione lætentur.

TITVLVS XXXI.

De excessibus † Prælatorum, & subditorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Monet Prælatos abstinere a grauaminibus subditorum, & aliqua enumerat; & geminatam pœnam imponit contra facientibus.*

† alias, Clemens.

† Cap. i. eo tit in 2. compil. Vide citatos sup. in ipso titu.

† Vide cōci. Trid sess 23. de refor. ca. 11 vbi minores ordines per temporū interualla cōferēdos admonet.

† Cap. 2 eo. ti. in 2 cōpi. Vide allegata in pcedentib. capitulis hoc eo. ti. & oino cōncil. Tri. sess 23. de refor. ca. 12. 13. & 14.

1 Hodie ui de cōc Tri. citatum in tex

2 Hæc glossula in antiquis codici bus sit. hēt: Hanc pmissionē intelli ge secūdum tenorē sup c prox. si ex

cōicatio lata fuit, aliās suo iure poterit.

† vnus vetus ita, ꝙ sic ordinati, & sed illud alterius non addit erat.

† temporū

† In codice Barbatiæ: De excessibus prælatorum in subditos & subditorum in prælatos. a cœteris codicibus ita: De excessib. prælatorum.

10

20

30

40

50

60

De

De hac materia habetur. 86. di. p totum. 2. q. 1. p totū.
Peruenit.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Scituri Abb.
CASVS. Episcopi presbyteros & alios clericos, quasi filios & fratres debent cum charitate tractare: sed ipsi cōtrariū faciebant, & nisi ad voluntatem suam eis pecuniam soluerent, diuinum officium interdicebant eisdem: vnde mandat papa episcopis, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere non præsumant, nec de cætero illos grauēt indebite vel tractent inhoneste, & sine consensu capituli sui ipsos suspendere, uel eorum ecclesias interdicere non præsumant, neque duas ecclesias, quarum vna sufficiat, eos habere pmittant, nec aliquos excommunicent sine ordine iudiciario: scituri q si contrafecerint, papa eos taliter puniet, quod timore pœnæ suæ, alii a similibus abstinebūt. No. quod episcopi subditos aggrauare indebite non debēt. Item sine consilio capituli non debent suspendere clericos, uel ecclesias interdicere, nec excommunicare sine ordine iudiciario: Et sic no. q ordo iudiciarius seruari debet in sententia excommunicationis siue suspensionis. Item pœna vnius debet aliis timorem inferre.

† Cap. 1. eo. ti. in v. com. & post cōcilium Lateran. sub Alex. 3. par. 2. c. 7.

CAP. I.

Peruenit † ad audiētiā nrām: & infra. ¶ Cū autē presbyteros, quia filios, & fratres, benigna ac fraterna debeatis charitate [a] fouere, Mandamus quaten⁹ in eos tallias, & exactiones [b] indebitas exercere nullatenus psumatis: [c] nec de cætero irrationabiliter grauetis, vel ĩhoneste tractetis eosdē: aut sine iudicio capituli [d] suspendere, vel eorū ecclesias interdicto subiicere attētatis, neq; duas ecclesias, [e] quarū unā sufficere videbitis, pmittatis illos tenere: nec aliquem excōicare † sine ordine iudiciario [f] præsumatis. Scituri pro certo, qđ si hmōi rumores de vobis iterum ad aures nostras peruenerint, pro tātis excessibus vos taliter puniemus, [g] quod timore pęnę vestræ, cęteri [h] à similibus abstinebunt.

† Vid. oīno. conci. Trid. sess. 7. de reforma. ca. 2. 3. 4. & 5. & ses. 24. de refor. c. 7.
† Vide conci. Later. sub Innocentio 3. c. 47. & cō cil. Trid. ses. 25 de refor. c. 3.
† Vide l. 2. in princ. C. ad l. Iul. repe. & Inst. đ exce. § hodie autem, in fin.

a ¶ Charitate.] 16. q. prædicator. supr. de censibus cum Apostolus, 18. q. 2. hoc tantum. 93 dis. dictum.
b ¶ Tallias & exactiones.] Sic. sup. de immu. eccle. ad uestus.
c ¶ Præsumatis.] Debent enim seruare manus suas innoxias Deo, & legi, & principi, nullūq; pertingere lucrum, in Auth. de mand. prin. §. 2. coll. 3. & C. de super in d. l vnica, lib. 10. ff. de dam. infe. l. ex damni. i. respon. & in Auth de coll. §. & hoc quoque. coll. 9. nisi ex magna & graui causa 16 q 1. generaliter §. nouellarum, & supra de censibus. cum apostolus.
d ¶ Capituli. Sic supra de his q̄ fia. ma. par. c. q̄siuit. & ita eps sententiā excōicationis siue suspensionis sine capituli consensu ferre non debet. arg. 15. q 7. eps nullus. cum hæc pęna maior sit in ecclesia. 25. q. 3. corripiantur. ideo merito requirit consensum capituli.
e ¶ Neque duas ecclesias.] quarum vna non depēdeat ex altera, supra de ætа. & qua. eam te. uel nisi sint ita pauperes, q proprium nequeant sustentare rectorem ut ibidem. & 10. q 3. unio.
ADDITIO. Vel unam habeat intitulatam, aliam commendatam, 21 q. 1. plures.

f ¶ Sine ordine iudiciario.] Et ita hēs hic, q ordo iudiciarius seruari dēt in snīa excōicationis siue suspēsionis, vt 2. q. 1. Deus oīpotens, & s̄. de appell. reprehensibilis, & ita seruatur & attēdi tur ordo iste. b ultima admonitio fiat: vel si non fiat, p vnū mensem ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictū j̄ de sent. exc sacro & c. cū medicinalis] in 6. lata tñ tenet 11 q 3. si episcopus forte.
g Puniemus.] extraordinarie in Authen. de sanctiss. episco. §. omnibus autem 1
h Cæteri a similib.] Sic s̄. đ male. c 1. & s̄. de iudæ. ad liberādam & s̄. de off ord. irrefragabili, & 2 q. 7. qua propter. Ber.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepo.

¶ Non potest episcopus sine causa, ecclesiam alteri subiectum, ab illius subiectione & obsequio liberare.

CAP. II.

AD † hæc, quoniam eps plures ecclesias a consuetudine & obsequio archidiaconorum liberas constituit & immunes, p quod redditus diminuit [i] eorūdē; Mādamus, quatenus factū episcopi super hoc corrigas & emendes: & ita prouideas, quod præfatis archidiaconis consuetudines, [k] quas presbyteri in ecclesiis suorū archidiaconatuum debent, plenarie conseruentur: & illis debitam reuerētiam exhibeant, & honorem.

1 Iniuste priuās subditū cōione, per suū superiorē quantum sibi iustū uisum fuerit, communione priuabitur. Io. And.

AD hæc.] episcopi ecclesias archidiaconis subiectas, ab eis liberare non pnt. h. d. Secunda pars ibi, Mandamus. Abb.
CASVS. Qu dam eps suffragane⁹ Cātuariē. archiepi plures ecclesias constituit immunes à cōsuetudine & obsequio archidiaconorum, propter quod redditus eorum diminuit: peruenit hoc ad papam: vnde mandat archiepo pdicto, quatenus pfatū epm sup hoc corrigat & emendet: & ita prouideat, q archidiaconis sua iura seruentur illæta in eorū ecclesiis: & pbyteri illis debitam exhibeāt reuerētiam, & honorē. No. q epi iura archidiaconorū, & ēt aliorum prælatorum diminuere non possunt, nec eorū iurisdictionem eis auferre.

† Cap. 2. eo. titu in 1 cō. & post concilium Lateran. par. 24. c 4.

¶ Idem Exonien. episcopo.

¶ Habens subiectionem seu collationem beneficij, illud pro suo vsu retinere non potest, seu sibi conferre.

i ¶ Diminuit.] & male: qa non dēnt epi ius suū alicui diminuere citra eius cōsensū. C. de iu reipu. l. 1. lib. & C. de emanc l. nec auus, & s̄. de eccl. ædi ad audiētiā. 2. & C. de oī agro. deser. q cunq; in fi. li. ii. Et est arg. q eps in alterius pıudiciū non pōt dare priuilegiu art 9. q 3. conquestus, &c. p principalē, & c nunc vero Lau. Sed q d si mortuus sit archidiaconus, nūquid eps cū capitulo pōt præiudicare futuro archidiacono in aliquib. obsequiis, liberādo clericos, vel subtrahēdo iuri archidiaconatus? Vincen. dixit q sic. ar. ad hoc 12 q. 3 c vlt. quod parū facit & 16. q. pcipimus § sicut duo. & c statuimus. & de consec. dist. 1. oēs & j̄ cap sicut. arg s̄. de const. cum accessissent. vbi ex toto suppssa fuit dignitas Ag. contra j̄. ne se. vac. p totū. & s̄. de const. c pen. & c. cum accessissent. vbi de hoc. quod verius videtur.
ADDITIO. Hodie tñ hæc quæstio est de archidia. determinatis per decret. Inn 4 de reb. eccle alien. dudum.
[Gl seq ar alle contra & ibi remittit. secundo. arg. & remittit. tertio litterarum exponit.
K ¶ Consuetudines.] arg q iurisdictio archidia. potius ex consuetudine quàm ex iure vitiatur, sup de electio. dudū. 2. §. tādē. arg. s̄. de off. arch. c vlt. arg cōtra. j̄. e. cū

satis, vbi de hoc. Itẽ arg. ꝙ seruitium ex consuetudine præstitũ peti põt 1.11. di. catholica. & 28.q.2. seruitiũ.de hoc plene dr̃ sup de consue.vlt. & sup.de censibus peruenit. & intellige ꝙ hic dicit, de consuetudine præscripta.

Ad aures.] Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suum vsum retinere non possunt. h. d. Prima pars narrat factum: Secunda prouidet ibi, [Mandamus] Abb.

† Cap.3.co. tit.in 1.cõp. & post cõci. Latera. Sub Alex 3 par. 34.c.3.

† Intrusus quis & quot modis dicat tradit Felin. in cap.in nostra.§. de rescrip.& Domi.in ca pp 19. dist.

CASVS. Quidam archidiaconi Exonieñ. episcopi in ecclesias, q̃ in sui archidiaconatib. vacabãt, se auctoritate ꝑpria intrudere non verebantur, & eas suis vsib deputabant, cũ ꝑsonas deberẽt instituere i eisdem peruenit hoc ad Papã vnde mandat episcopo Exonieñ quatenus illos, qui tali modo ecclesias occupãt, vel detinent occupatas, ecclesiastica censura compellat, vt eas dimittãt, & eas ordinet de personis idoneis: præfatos vero archidiaconos pro tãta præsumptione puniat animaduersiõe cõdigna. No. ꝙ non debet aliquis sibi retinere, qđ alij necesse habet dare. Item nemo debet seipsum ingerere ad id quod debetur.

† Idẽ.s. Ale. 3.in concil. Lat.c.11. & c.12. de coha.cle.& mulier.i 1 cõp. Vide extrauag.Pii V in ci.cũ primũ. & aliã inci. Horrẽdũ illud qb.clerici huius criminis rei decernunt̃ tradi curiæ sæculari.

1 Adde ad hoc qđ no. Bald. in l.2. C. de seruit. & aqua.

a ¶ Intruder.] vt ad opus suum illas retineãt: ꝙ facere nõ pñt. sed si cã custodiæ hoc facerent, hoc liceret, 63 di. si in plebibus, & § de app bonæ.& si etiã ad eos pertineat institutio, non sibi debent retinere, sed alios instituere, vt inter dantem & recipientem sit differentia, supra de instit cap vlti nec credebat quod ipse possit omnibus sufficere sup. de off.archipresbyteri.cap. vlt.

b ¶ Ordinans]ad eorum præsentationem, nisi aliter se habeat consuetudo.

c ¶ Punire.]aliqua extraordinaria pœna.

CAP. III.

Ad † aures nr̃as peruenit, ꝙ quidã archidiaconi tui se ecclesias, quæ in suis archidiaconatib. vacant, auctoritate propria intrudere [a] † non verentur:& infra. ¶ Mandamus, quatenus eos, qui tali modo ecclesias occupãt vel occupatas detinẽt, ad eas dimittẽdas cẽsura ecclesiastica cõpellas:& easdẽ ecclesias de personis idoneis ordinans, [b] præfatos archidiaconos ꝓ tãta præsumptione, debita cures animaduersiõe punire. [c]

¶ Idem † in concil. Lateraň.

¶ Contra naturam incontinentes si sunt clerici, deponuntur, & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.

CAP. IIII.

Clerici:& inf. ¶ Quicunque illa incontinentia quæ cõtra naturã [d] est (pp quã ira Dei venit in filios diffidentiæ, [e] & quinq; [f] ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerit laborare: si clerici fuerint, deijciantur a clero, uel ad agendum pœnitentiam in monasterio detrudãtur: si laici, excõmunicationi subdantur, [g] & a cætu fidelium fiãt penitus alieni.

Clerici.] Diuiditur, quia duo sunt dicta. Secundum ibi, [Si laici] Abb Sic.

CASVS Quia clerici & laici laborãt illo vitio Sodomitarũ, pp ꝙ ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinq; ciuitates igne cõsumpsit, statuit Late cõcil. vt quicũq; in illo vitio dephensi fuerint, deiiciãtur a clero, vel ad agẽdũ pœnitẽtiã in monasteriis detrudãtur si laici fuerint excõicẽtur, & a cætu fideliũ excludãtur No. ꝙ clerici laborãtes vitio Sodomitico, a clero eiici debẽt vel in monasteriis detrudi. Item laici laborantes eodem vitio, excõmunicari debẽt, & a cõsortio fideliũ excludi.

d ¶ Naturam.] 32.q.2 flagitia, & C de adul.cum vir.

e ¶ Diffidentiæ.] idest, de quorum salute diffidendum est. Ala.

f ¶ Quinque.] s.Sodomam, & Gomorram, Seboim, Segor, & Elealc: quarũ duæ perierunt ex vicinitate, tres ex proprio delicto, de pœnit.dist. 1 sed & continuo.hic loquitur de ciuitatibus ibi numeratis.

2 De hac vide in Genesi c.19. ibi doctor.

3 Vide M[…] de Afflict[…] consti N[…] lib.3. Rub. 42.de adul. Iul. Clarus li.5. sent. Sodomia Bernard. Diaz. in pr[…] cti. crim can.c.80

g ¶ Subdantur.] capite puniri 3 debent secundum leges in Authent. vt non lux. contra nat. circa fin. coll.6.

¶ Idem.

¶ Subditus non tenetur parere superiori aliquid exigenti vel præcipienti contra tenorem sui priuilegij.

CAP. V.

Sane † si epi aliquid ab Abbatibus, præter debitã obedientiã [h] cõtra libertatem ordinis a præ decessorib. nr̃is & à nobis indultam, exigunt, liberum sit Abbatibus auctoritate Apostolica qđ petitur, denegare. [i]

Sane.] Si a priuilegiatis aliqd petitur contra tenorem priuilegij, licite denegatur. h.d Abb.

CASVS. Statuitur in c isto, q epi aliqd ab abbatibus præter debitam obedientiam contra libertatem huic ordini concessam, non exigant: Si autem amplius exegerint, liberum sit abbatib huius ordinis, auctoritate Apostolica denegare quod petit. No. ꝙ abbates debẽt epis obedientiam. Item non licet epis aliquid petere contra libertatem a dño papa alicui concessã, alioqn licite denegatur quod petitur.

† Cap 1. […] ti in 2. c[…] Abbati r[…] rui. a priu[…] gia qñ c[…] sent vide[…] conci. T[…] ses.23.de […] forma c. […] c.10. & […] 24.de ref[…] mat.

[Gl.seq. exponit de qua libertate, & de qua obedientia intelligatur littera.

h Obedientiam.] Et sic non loquitur capitulũ illud de exẽptis. Omnis enim iurisdictio tam in monasterijs, quam in alijs pertinet ad episcopum, nisi exempti sint, 9. q 4 cap.2. & 93. dist. nulla. & in episcoporum ptãte abbates esse debent 18. q 2 abbates loquitur ergo hic non de libertate exemptionis plenæ, sed de alia libertate cõcessa isti ordini, quod nihil ab eis exigatur præter debitam obedientiam, & intelligo in illa debita obedientia, quod episcopus possit illos visitare & corrigere corrigenda, & confirmationem abbatis habere, sed nullum temporale debet percipere, vt hic uidetur, licet non plene constet de libertate concessa, sed obseruabitur prout continetur in libertatis priuilegio illis concesso.

i ¶ Denegare.] Auctoritate huius canonis arg 10. q.3. quia cognouimus sic inf.cap.2 & excommunicatio cõtra hoc lata non tenet, vt ibi dicitur, & inf eo. ad quorundam.

¶ Idem Nouiceñ.episcopo.

¶ Vicarius ecclesiæ vsurpãs sibi ipsius ecclesiæ personatũ contra præstitum iuramentum, ad officij sui executionem admitti non debet.

CAP. VI.

Illud † etiam de uicarijs, qui personis fide & sacramento obligati sunt, duximus statuẽdũ: Quod si personatum sibi

† Cap.1 […] de iure […] in 2. co[…] & post c[…] liũ Later[…] sub Alex. […] par.

Illud.] Ponit pœnam vicariorum, qui ad vendicandas prælaturas se erigunt contra prælatos, hoc dicit Abb.Sic.

CASVS. Aliqui sunt constituti vicarii in ecclesiis auctoritate episcoporum, qui obligati sunt personis ecclesiarum fide & sacramento. vicarii isti se in superbiã erigentes, falso assumebant sibi nomen ꝑsonatus contra

necm

Idem & iuramentum: Statuit Alexander papa, ꝙ si super hoc in iure confessi fuerint vel conuicti, de cætero in eodem episcopatu ad executionem sui officii nullatenus admittantur. No ꝙ confessus in iure, pro conuicto habetur. Item confessio in iure & cõuictio æquiparatur. Item qui contra fidem & iuramentum uenit tanquã falsarius & periurus dẽt expelli ã toto epatu.

a [Falso. & ita etiam quasi fallarii & piuri puniri possunt, qui cõtra iuramentum veniũt, vnde tanquam indigni priuandi sunt. sup. de iur. iur. querelam, & personis vilib. & indignis beneficia sunt denegãda & subtrahenda. infra eod. inter.

b ¶ Confessi fuerint, vel cõuicti] alias puniri nõ debent, 12 q. 1. nos in quemquam, c. iudex, & sup de maior. & obe. inter quatuor, & sup. de consti. ecclesia.

c ¶ Eodẽ episcopatu] sic inf. de priuil. tuarum.

Cvm ad.] sententia excõmunicationis lata cõtra subditum denegantẽ procurationem exactam vltra numerum concilii Lateranen. non tenet, hoc dicit. Vel generalius sic, vt in rubro. Secunda pars, ibi, Ideoq; Abb. Siculus.

CASVS. Statutum fuit in Lateran. concil. quod prælati ecclesiarum cum visitant ecclesias suas certum numerum equorum, & personarum debent habere: sed quidam prælati hoc non seruant: vnde quidam prælati quarundam ecclesiarum petierunt a domino papa sibi super hoc prouideri, vnde papa auctoritate Apostolica indulget istis, vt si ecclesiarum prælati numerum euectionis & personarum in Lateran. concilio constitutum excesserint cum eorum ecclesias visitauerint, liberum sit eis auctoritate Apostolica denegare, si procurationem pro pluribus postulauerint, & si prælati propter hoc in ecclesias illorum clericorum, vel clericos, aliquam sententiam promulgauerint, papa decreuit ipsam non valere. No. quod snia lata contra priuilegium, vel indulgentiam papæ ab aliquo inferiori, non tenet: vnde videtur per hanc litteram, quod hoc omnibus sit concessum.

d ¶ Concilio.] sup. de cen si. cum apostolus.

e ¶ Auctoritate Apostoli.] speciali. idem tamen possent iure communi, vt videtur, sicut signa rebus meis impressa propria auctoritate deponam. C. vt nemo pri præ su. vel alie. impo. l. 1. & 2. & melius. ff de aq. quot. & æsti. l. 1 § Tiebatius. §. Item quæsitum, & 10. q. 3. quia cognouimus, & supra eod. sane. & quod episcopus iniuste abstulit, in quadruplum restituat, 18. dist quoniam, in fin. argu C. ad l. Iul. rep l. 1. & in Authentic. vt litigan. in exor. lit. in §. & hoc quoque, coll 9.

[Glos. seq. signat contrarium, sol. opin. ponit quam reprobat.

† Addeꝙ dupIius puniuntur cõuicti, quã cõfessi. no. in l. 2. C. quo. app. nõ reci.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cõpi. Et de materia huius c. vide oĩno citatos in cap. cũ ex officii. §. de præscr.

g Latera. cõcilio sub Alex. iii. 3. ca. 4. adde cõci. Lateran sub Inno. iii. ca. 13. & oĩno conci. Trid. sess. 24. de reform. c. 3.

falso [a] assumentes, cõtra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint, vel conuicti, [b] de cætero in eodem [c] episcopatu ad officii sui executionem nullatenus admittantur.

¶ Clemens tertius.

¶ Excommunicatio lata cõtra subditum, quia non paret contra priuilegium sibi a superiore concessum non tenet.

CAP. VII.

Cvm † ad quorundam: & infra. Ideoq; discretioni vestræ Apostolica auctoritate cõcedimus, vt si ecclesiarũ Prælati numerum euectionis & personarũ in Lateran. † concilio [d] cõstitutum, cum ecclesias visitant, excedere forte præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberum sit nobis auctoritate [e] Apostolica denegare: Et si pp hoc ĩ ecclesias uestras, vel clericos aliquam sententiam promulgauerint, ipsã decernimus non tenere. [f]

f ¶ Non tenere] Arg. contra 11. qõ. 3. c. 1. & 2. & ff. de no. oper. nun l. 1. in princ. Sol. quod hic dicitur, verum est, quia sententia talis non tenet auctoritate priuilegii istis concessi super hoc, & in hoc exempti sunt a iurisdictione episcoporum: vnde de sententia cõtra priuilegium papæ, nulla est tanquã a non suo iudice lata: & temerarium est & indignum sua auctoritate præsumere, quod alicui specialiter est cõcessum, ĩ de priui. sane & ita in quãtum isti exempti sunt, seruãda sunt sua priuilegia, infr tit. 2. cum capella. & sic intell. g. sup. eod. sane. Alias vero si priuilegium tale nõ haberent, & episcopus prædictum numerũ excederet, vel alias vltra tenorem concilii eos grauaret, licite possunt denegare de iure, 10 q. 3. quia cognouimus & auctoritate concilii Lateran. cum Apostolus. tamen si excommunicaret eosdem, tunc teneret excommunicatio, licet ipse male faceret, & ipsi possent agere contra episcopum ad interesse: quia iniuste illos excommunicauit, infra. de sent. excom. sacro. Alii 2 dñt quod hoc est ius cõe, sed hoc non credo.

¶ Celestinus III. Faustino † episcopo.

¶ Prælatus inferior citra episcopum, non potest suam ecclesiam, vel sibi subiectam alteri vnire sine episcopi consensu etiam Metropolitani auctoritate interueniente. h. d. Et est casus multum allegabilis.

CAP. VIII.

Sicut † vnire episcopatus, atque potestati subijcere alienæ, ad sũmum Põtificem pertinere [g] dignoscitur: ita episcopi est ecclesiarum suę diœcesis vnio, & subiectio earundem. Cum itaque Prior Grãden. monasteriũ suum, qđ est in tua

Sicut.] Abb. subiectus episcopo, monasterium suum alteri subiicere, vel vnire non potest, sine consensu diœcesani, etiam cum consensu Metropolitani. h d. Diuiditur Nam primo ponit quandam consuetudinem. Secundo narrat factũ, quod infirmari mãdatur ibi, Cũ itaque. Tertio sol. obstaculũ ibi, Non obstante. Abb. Sic.

CASVS. Prior Grãden. monasteriũ suũ, qđ est in diœcesi Faustini epi subiecit, siue vniuit monasterio de Accato sine assensu diœcesani epi prædicti, de cuius auctoritate id fieri debuisset, assensu tamen archiepi interueniente: eps significauit hoc domino papæ petens, vt sibi liceat reuocare, qđ eo inconsulto factũ fuit. Rñdet ei papa, ut liceat ei reuocare, qđ ille prior Granden. fecit eo inconsulto, non obstante assensu, vel cõfirmatione archiepi, q̃ interposuisse proponitur, qa archiepi in diœcesi sui suffraganei sine ipsius assensu, nihil disponere pñt cõtra canonicas sãctiones, papa id decernit irritandũ, & ꝙ eps id in irritũ reuocare possit, prĩo illud ostendit, sicut. n. ad papã pertinet vnire epatus, & alienæ ptãti subiicere, ita ad epm ptinet vnio, & subiectio ecclesiarum suæ diœcesis. No. ꝙ vnio epatuũ ad solum papã ptinet. Itẽ ordinatio ecclesiarũ, vnio & subiectio earum ad epm pertinent in sua diœcesi. Itẽ omnia monasteria, nisi sint exẽpta, spectãt ad episcopũ loci. Item archieps in diœcesi suffraganei sui nihil habet disponere, sine assensu ipsius. Item arg. quod archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciæ suæ.

¶ Gl. seq. numerat xi. specialia de reseruatis papæ, & illa prosequitur, & versus quattuor ponit.

g. ¶ Pertinere.] No. ꝙ quædã 3 sibi in tantum sedes Apostolica

† Fauẽti. habet vetus cõpilatio.

† Cap. 4. eo. ti. in 2 cõpil. Et de materia vnionis vide nouissime sãcita in concil. Trid. sess. 7. de refor. c 6. & 7. & sess. 14 de refor. c. 9. & ses 21 de refor. cap. 5. & plenius. 24. de refor. ca. 13. & c. 15.

2 Scilicet Goffr. hic & in sum ti de sent. exc. ad finẽ, & alii quos refert hic Io. And. quorũ sẽtentiam videt amplecti.

3 Valde vtilis & elegãs est hæc glo. cui habes aliã simile in c. qđ translationem, verbo, reseruata. ĩ de off. legati.

stolica reseruauit, quæ ab alijs impune præsumi non possunt. 17.d huic. Solus papa restituit depositos episcopos, 2.q.6 ideo. Et deponit eosdem, 3.q. 6. accusatus, quãuis dudũ.& sup de transl.inter corporalia. Diuidit episcopatũ in duos, 16.q. 1.præcipimus, §. sicut. Vnit duos in unum, vt hic.& 16.q.1.& tẽporis qualitas. Eximit episcopos, & abbates, 16 qõ.1.frater noster. Probat scripta aliorũ & concilia, s. de sum Tri.c.2.in fi. & 16 dist sancta Romana,& 17.d.regula. & 2 q 6.ideo. Articulos fidei soluit,25.q. 1.quotiens, qm̃ vetus. Et cum dubitatur de aliquo articulo, su. de hære. cũ Christus, Synodũ facit gñale, vt 17.d cap.12.& 13. Transfert sedẽ epalẽ de loco ad locũ, 7 q. 1.& tpis qualitas Mutat epos, 7.qõ. mutationes, sup de transl. per totum. Appellat nullus ab ipso, 9.q 3. cuncta vn ie uersus:

Restituit Papa solus, deponit & ipse:
Diuidit ac vnit. eximit atque probat.
Articulos soluit, synodumque facit generalem.
Transfert & mutat, appellat nullus ab ipso.

a ¶ In tua dioecesi.] Vñ ipso iure ad curã ipsius ptinet & potestatẽ, su de reser cum non liceat, & 18 q.2. abbates,& c.se.& c.1 sup.de reli.do de xenodochus, nisi sint exẽpta, 16.q 2 c.1.ubi priuilegiũ exẽptiõis ostẽdit.100 d.1.morẽ. b ¶ Minime requisito] ꝙ fieri nõ dẽt in alienation.b.17 q.4 in venditionib.1t q 2 abbatibus Ber.

[Gl seq.reci. per quæit an suo iure posset episcopus reuocare,& distinguit.

c ¶ Auctoritate nostra] Nam auctoritate sua facere non posset, ut uidetur, maximè si aliud monasterium sit subiectum alii: quia non posset esse iudex in causa sua, C.ne quis in causa sua ius si di. l. vnica si autem vtrumque esset de sua iurisdictione, satis credo, ꝙ sua auctoritate hoc facere posset arg. nouus ca quia ut hic dicit, sine suo consensu fieri non debuit.

d ¶ Attentare.] Arg.ex hoc, ꝙ archiepš non est iudex ordinarius totius prouinciæ, ai chieps n.omniũ epõrũ suæ diœcesis est ordinarius, sed suorum subditorum, sup de off ord pastoralis, nisi in casib.ibi notatis alias n.n si in casib illis, n.hil pt disponere in diœcesi suffraganei, ut dicunt constitutiones, de quibus hic fit mentio 1.q. 3.1 & 2.& c a chieps & duobus capitulis sequentib. & inf de officio ord Romana. [in lib.6 Bern.

Quam sit.] Clericus qui de crim ne publice gloriatur, propter quod scandalum sequutum est, ab officio, & beneficio suspenditur h.d. & per hoc commune summarii nimis restringitur sensus litteræ: quia videtur exposcere scandalũ, quod videtur contra prin. ca. Secunda pars ibi. Ideoque. Abb.Sic.

dioecesi, [a] & de tuo debet ordinari cõsensu, monasterio de Accatto (tuo assensu minime requisito [b]) subiecerit siue unierit, quod fecit te in consulto, tibi liceat auctoritate [c] nostra (sicut iustum fuerit) infirmare: Non obstante assensu uel confirmatione: quam Metropolitanus in terposuisse proponitur: cum in dioecesi sui suffraganei absque ipsius assensu nõ debeat aliquid contra constitutiones canonicas attẽtare. [d] Nos quoque id decernimus irritandum.

¶ Innocentius iii. Archipresby. S. Andreæ de Pall. †

¶ Suspendi debet clericus qui de suo crimine plublicè gloriatur.

CAP. IX.

Quam † sit graue crimen in clericis cum malefecerint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane, quod cum R. Deserien. P. filiam suam cuidã I. nomine tradiderit in uxorem, P. diaconus non erubuit [e] confiteri, † se mulierem prędictam carnaliter cognouisse: unde factum est, qd̃ uir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoq; mandamus quatenus si tibi constiterit de præmissis, appellatione cessante præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas: compellens uirum, ut uxorẽ suam recipiat, eique (sicut iustum est) officium [f] exhibeat maritale.

¶ Idem episcopo Hiponen. † abbati de Tileto visitatoribus Lombardiæ.

¶ Clericus auctoritatem vel consilium directè vel indirectè homicidio præstans, irregularis efficitur.

CAP. X.

Ex † literis uestris accepimus, quod cũ ad Albiganensem ecclesiã, una cum Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellen. accessissetis, visitationis officiũ impleturi; Albiganen. episcopus inter cætera, q̃ proposita fuerant cõtra ipsum, ore proprio est confessus, quod cum quidam in uilla quadã da-

CASVS. Quidã diaconus P. noĩe, publice confitebat̃, se carnaliter cognouisse vxorem cuiusdam sui conuicini siue parochiani, propter qđ ille vir vxorem suam remisit ad propria: Significatum fuit hoc domino Papæ: unde mandat cuidã archipresbytero, quatenus si constiterit de præmissis, præfatum clericum appellatione cessante ab officio, & beneficio suspẽdat: & virum illum compellat, ut uxorem suam recipiat, & maritali affectu pertractet eandem. Not. ꝙ cõfessio in scãdalum alterius extra ius facta, clerico præiudicat. Item nemo de improbitate sua debet commodum habere.

[Gl seq. arg alleg. contrarium, & soluit, & de duobus remitt.

e ¶ Publice cõfiteri.] arg ꝙ cõfessio extra ius facta p̃iudicat: quia non refert undecũ q̃ crimina claruerint ut puniantur, 23.q 3 ecce crimina, 2 ff. ff. de admi tu pr̃ §. vlt. alias est §. sub illa l. quidam decedens, §. vlt qualitercũque n. innotuerit tutori, qđ sit tutor, statim periculum ad ipsum pertinet, ut ibi dr̃ si.22. q 5.hoc uidetur. Sed contra s de iud. at si clerici, & nemo sine accusatore damnari debet, 33 q.4. si quis potestatem. & ff de ma. & ho. rescripto, § si quis, quod uerum est, unde iste non deponitur, sed suspenditur, & ex illa confessione non puni tur nisi occasionaliter, sed propter scandalum & infamiam ortam inter mulierem, & uirum: qui propter hoc eam expulit, suspenditur, alias non fuisset suspensus propter talem confessionem. Quando quis puniri possit sine accusatore, notatur supra ut ecclesiastica benefi sine dimin conferan ut nostrum. & de confessionibus, in alus casibus not. supra de confess. cap vlt.

f ¶ Officium] idest, debitum carnale, & alia consuet. Bern.

Ex literis] Episcopus, cuius auctoritate homicidiũ commissum est, a ministerio altaris & officio pontificali, & episcopatus administratione deponitur. h d. Vel sic: Episcopus præstans causam directè, vel indirectè homicidio cõmittendo, eo commisso priuari debet officio pontificali & sacerdotali, & ab administratione episcopatus remoueri. Prima pars narrat factum

Marginalia: † Pallis. † Pollian. † Cap 2.eo. ti in 3 cõpi. Et de materia uide Ber. Diaz i prac. cri. can. ca. 111. ad de Abbatem in c olim ex literis, sup. de rescrip. † profiteri. † Vapore & abbati de Tileco. † Ca. 3 e.ti. in 3.cõpi. p̃ter citatos paulo post ...

10 20 30 40 50 60

ctum, secta diffiniendo cōmittit, ibi, Nos autē. Ab Sic. CASVS. Quidam visitatores in Lombardia accesserunt ad ecclesiam Albiganeñ. vt in ea visitationis officium exercerent, eps Albiganeñ. inter cætera, q̄ pposita fuerunt contra ipsum, confessus fuit, q cum quidā, in villa quadā quæ ad eius iurisdictionē spectabat, infamaretur de furto, & ipse fur illud negaret, obtulit purgationē ferri cadētis; & si defecerit, suspenderet, eps q̄ suit a iudice deputato ab ipso ad maleficia puniēda quid sibi sup hoc videretur. iudex rñdit vt fieret sicut fur dixerat, tādem ferrum cadens ī ipsius pñtia est allatum quod cū fur ille accepisset, combustus est: iudex pauefactus consuluit epm, quid sibi super hoc esset agendum: & ipse rñdit quod si fur euaderet, malū esset: & sic eps & iudex villam illā exeuntes in eorum pñtia ille fur est suspēsus: tamē eps ipse dicebat in eius excusatione, se talibus verbis vsum fuisse: Auditis quātus est clamor populi? omnes dicūt, malum est, si sic euaserit impunitus, His auditis & redactis in scriptis, inquisitores ipsum epscopū litteris suis cōfessionē pdictam continentibus, remiserūt ad papam, sed ipse nihil sup his proposuit corā papa nec litteras inquisitorum ostendit, ipse tñ dicebat litteras illas papæ præsentasse; immo statim cum alter de prædictis inquisitoribus ad Apostolicam sedem accessit, qui rem per ordinem domino papæ exposuit, idem eps de curia recessit, & perquisitus non potuit inueniri, dominus papa his auditis per dictum inquisitorem, & lrās inquisitorum, quia idem eps non solum in iudicio ferri candentis verum etiam in suspendio multum excessit, cum his non tantum auctoritatem præstitit, sed etiam præsentiam suam exhibuit corporalem, ipsum reputauit indignum ministerio altaris, & quia pontificale officium sine ministerio altaris exerceri non pōt, mandat dictis inquisitorib. quatenus moneāt eūdē, vt epatui cedat, alioquin ipsum remouēāt ab ecclesia Albiganeñ. & eidē ecclesiæ faciāt de persona idonea prouideri No hic arg q sufficit absentē requiri, licet perēptoriū ad eius notitiā non peruenerit. Ite clerici vel epi iudiciū ferri candētis indicere, nec recipere talē purgationē dēnt. itē nec interesse debēt, nec auctoritatem pstare dēnt spāliter, vt pœna corporalis infligatur; quod si fecerint, hic est pœna expressa in prælatos. Item officium epale sine altaris ministeriū exerceri non pōt. Et sic est hic ar. q non potest esse eps nisi primo fuerit sacerdos. Item in locū epi depositi v el irregularis facti ex culpa sua alius substitui dēt.

a ¶ Candentis.] Hæc purgatio prohibita est s̄ ne cler. vel mon sententiam & infra de pur. vul. per totum. vnde hoc solo, quod in hoc consensit, fuit puniendus. [Gl. seq recit. per quam episcopi vel clerici principib. in criminalibus consulere possint.

b ¶ Cōsuluit.] Nō prohibetur hic, quin epi possint dare consiliū principib. in criminib 23 q vl. pessimā, in fi nā. clericus pōt dare consiliū ita in gñe dicēdo; Fures taliter puniendi sunt. ar. 5. q 6. delatori. dum tamen potius opera cōsulentis, quā suggerētis fungatur, vt ff. de qō l. 1. §. qui quæstionem. Item licite pñt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter ar 23 q 5 nō vos, & su de homic postulasti & licet aliqs rñdeat de facto furis extra iudicium, licet ille fur puniat, nō imputatur illi. supra de homi. tuas. hic. n exc. fines consilij dicendo malum esset si fur sic euadat, & præsens fuit in suspendio.

c ¶ Verbis talib.] quæ sequūtur aud tis, &c.

d ¶ A nostra discessit.] vñ pinde est ac si nō venisset s̄ de iud c 1. & 11. q. 2. certum est. aut ēt si latitaret post colūnas, ff & ex qui. cau in pos ea l Fulcinius, § illud sciendū. & su. vt lite non contest. quoniam. § 1. [Gl. seq. no. q sufficit absentem requiri, licet, &c alleg. in contrarium & soluit.

e ¶ Perquisitus] No. q sufficit absentē requiri, licet peremptorium ad eius notitiā non peruenerit, s̄ de do. & contu. cām q̄ c. vlt. & su. de cle. nō. resi. ex tuæ. C de iud. properādū. § & si quidē ff. de euic. si vero, & nisi dictū § pñte, & ff. loca. ite queritur §. exercitu Arg. contra su p. vt lite non cōtest. qm 2 ff. quæ sent. sine app rescin. l. 1. §. cū ex eo. nō n. statim contumax vr, qui vocem præconis non exaudit. ff. de in integ resti l pen. quæ incipit, diuus & C. quō & qñ iud ea q 2. & 3. q 9. caueant. sed certe ibi non tenuit sententia, qu a ibi reus non fuit citatus, hic enim citatus venit ad præceptū inquisitorū, & contumaciter recessit, & adhuc papa mandat vt moneatur Ber.

f ¶ Noscitur deliquisse] relatione iudicum, quibus creditur, 18. dist. de concilijs donec probetur contrarium, supra de resti. cum à nobis Bern.

g ¶ Corpalem.] vnde incidit in illam cōstōnem. sup. ne cler. uel mon. sententiam, & auctoritatem præstando & præsentiam, vnde merito deponi debuit, quia fuit homic. sup. de homi. significasti 2. & sup de cle pug. in duello c. 2. 50. di. si qs viduā, qa non refert an facto vel consilio seu auctoritate fiat homicidium, vt ibi dr.

h ¶ Ministerio.] Arg quod non potest quis esse episcopus, nisi primo fuerit sacerdos De hoc dixi sup. de cler. per saltum. promo. c vnico.

i ¶ Cedat.] cū pp culpam suam factus sit irregularis, alias

---

eius iurisdictionē spectāte infamaretur de furto, & idē illud inficiaretur oīno: offerens, q candentis [a] ferri iudicio se purgaret, & vt suspendio puniretur, si deficeret in eodē: dictus eps requisiuit a iudice, quid super hoc videretur eidem & cū iudex rñdisset, vt fieret sicut fur ipse dixerat: ferrū candens † in ipsius præsentia epi est allatum, qd cū accepisset fur ille, cōbustus est: vñ iudex pauefactus, quid sibi sup hoc videretur, cōsuluit [b] epm memoratum: Qui rñdit, q si fur sic euaderet, malū esset: quāquā asserit se verbis [c] talibus vsum fuisse: Auditis quātus est clamor populi? oēs dñt, malū est, si sic euaserit impunitus † & sic eps & iudex villam ipsam cū multitudine sunt egressi: in quorū præsentia pdictus fur est suspēsus, pp quod ipsum cū litteris vestris ad sedē Apostolicā destinatis: sed idē nihil super his proposuit coram nobis, nec litteras vestras vidimus, licet idem se nobis illas asserat psentasse. quinimo † cum dictus archieps ad sedem Apost. accessit, qui nobis hmōi rei seriē plenarie indicauit, idē eps à nīa discessit [d] psentia, & perquisitus, [e] nō potuit inueniri.

¶ Nos autem quia idem eps non solum in iudicio cādentis † ferri, verum ēt in furis suspendio grauiter noscitur [f] deliquisse: † cum hic non tantū auctoritatē præstiterit, verum etiā præsentiā exhibuerit corporalē, [g] ipsum indignū altaris ministerio [h] reputamus: Cū igitur Pōtificale officiū sine altaris ministerio nō valeat adimpleri: Mādam⁹, quatenus vt epatui cedat, [i] moneatis eundē: alioqn ipsū ab Albigañ. ecclesia amouētes, faciatis eidem p ele-

---

† Examinatio p ferrū candens, & feruentē aq̄ illicita est, de qua reelegans decretū extat in c cōsuluisti. 2. q. 4. vide B. Thomā 2. 2. q. 95. arti. 8. ad 3. arg.

† Eps hñs t palē iurisdictionē cōmittere pōt cārū criminaliū cognitionē aliis absq. irregularitate, dicēs eis vt iustitiæ debitū exequant c vlt ne cle. vel mon. li. 6.

† Alias ita, quinimo statim cū &c.

† Cur iudiciū ferri candētis sit illicitū, trad. t luculēter B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg.

1 De hoc ar. vide Doc. in c clerici. su. ne cle. vel. mon Fel. in cap sicut dignū, s̄ d homi. & Nicolaum Plouium tra. de irregularitate 39 regul. vbi late.

2 Vide de re iudic. cum Bertoldus in 4. glo. Io. And.

aliàs enim si esset impotens daretur ei coadiutor, 17.q. 1.quamuis sit triste. Vinc.

i Et p quẽ, dic ut; inf.d cleri. ægro. c.uno.lib.6.

INter.] Ab obtinenda dignitate repellitur vsurarius & publicus aleator.h.d.Diuiditur : Nam primo narrat decisũ factum, Secundo diffinit ibi,] Nos igitur.] quæ subdiuiditur. Nã prima diffinit de P. Secunda de B. Tertia de cantore. Secunda ibi, [Præterea] Tertia ibi, Quia vero] Abb.Siculus.

CASVS. Vacante succentoria Pictaueñ.cantor ipsius ecclesiæ, ad quem pertinet collatio succentoriæ, eam contulit P.canonico pictauen. postmodum dicta collatione non cassata, eandem succentoriam contulit B. canonico Pictau. vnde orta quæstione inter eos, causa commissa fuit super ipsa succentoria quibusdam iudicib. delegatis, coram quibus petijt vtraque pars electionem de se factam confirmari, & alterius cassari. lite contestata, & testibus hinc inde receptis, causa delata est ad dominum papam, præterea iudices quasdam litteras concesserũt partibus in quibus quædam clausula vltimo in litteris illis fuit apposita: proponebat contra d. B. quod illa non fuerat apposita de conscientia iudicum, & sic falsauerat litteras illas, & quod vsus fuerat litteris sic falsatis: super hoc deposuerunt iudices, qui litteras illas cõcesserant: dñs papa attestationib vtriusque partis inspectis, inuenit esse probatũ, dictũ P. publicu aleatorẽ esse, ac manifestũ vsurarium, qui .1. pro 12. mutauit in ludo: ipse vero in sui excusationẽ allegabat cõsuetudinẽ Gallorũ, qua clerici mutuant sic frequenter & ludunt. Sed papa illam cõsuetudinem penitus reprobauit, cum in illis sit magis punienda offensa, per quos delinquendi auctoritas vsurpatur, vnde qđ circa dictum P.de succentoria ipsa factum est propter indignitatem & vilitatem ipsius, decreuit dñs papa irritandum, cum personis vilib.& indignis portæ dignitatum patere non debeant. Præterea contra præfatum B fuit probatum, ꝙ de cõscientia iudicum vltima clausula non fuerat inserta in litteris eorundem, sicut per ipsorum depositiones cõstitit euidenter, propter quod pars altera proponebat, quod prædictus B. vsus fuerat litteris sic falsatis, & ideo tanquam falsarius debebat repelli: papa tamen considerauit, ꝙ licet constaret, ꝙ dicta clausula, in litteris illis fuisset apposita præter cõscientiã iudicum, tñ fides facta non fuit ꝙ d. B illam clausulam apposuerit, vel procurauerit, vt ab alio poneretur, vel etiam ꝙ scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, vnde papa ab huiusmodi falsitatis obiectu dictum B absoluit, præcipue, cum postquã hoc sibi obiectum fuit, eis vti noluit: Sed qa per depositiones duorum testiũ constitit, ꝙ cõcessio facta B.pdicto, pcessit concessionem factam, postmodum B.papa decreuit ipsam irritã & inanẽ. Et qa cãtor ita constãter se habuit in hoc facto vt i. donatione nõ cassata, scdam facere attẽtauit, vt puniatur in quo peccauit, dñs papa priuat ipsum ptãte conferendi hac vice succentoriã ipsam: Mandans iudicib. quatenus eandem, auctoritate Apostolica, personę idoneę assignare procurent. No.quod aleator publicus & vsurarius publicus repellitur a dignitate obtinẽda, non obstante consuetudine aliqua. Item praua consuetudo potius dicenda est corruptela, quam consuetudo. Item nemo auctoritate vel consuetudine debet vsurpare delinquendi licentiam, quia propter hoc magis punitur Item vilibus personis & indignis dignitates nõ sunt cõcedendæ Item arg. quod succentoria est dignitas. Itẽ iudices possunt ferre testimonium de his, quæ corã eis acta sunt, & per eos, Item non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse: & sic dubia probatio non nocet. Item non punitur qui falsis litteris non vtitur, postquam sibi opponitur. Item duo testes sufficiunt. Item prima electione non cassata, attentari non debet secũda: cum fiat de re non vacante, & ita nulla vt hic. Item punitur elector, qui prima sua electione non cassata, secundam attendat, Item puniri debet quis in eo in quo peccauit.

† Ca.4.e tit. in 3. comp. uide Host.in sum. tit. de excess pl.§. cle.uero ubi plene de ludo.adde Ber. Diaz in pra. cri. cano c. 64 & citatos ibi per eum.

...ctionẽ canonicã de persona idonea prouideri.

¶ Idem archiepiscopo, & Maioris monasterij, & S. Iuliani abbatibus Turoneñ.

¶ Collatio beneficij facta indigno occulte cassari debet; & conferens secundo ante cassationem primæ collationis, priuari debet ea vice potestate conferendi.

CAP. XI.

INter † dilectos filios B. & P. canonicos Pictau. super succentoria Pictau. ecclesiæ quæstione suborta, vtroque asserẽte succẽtoriam ipsam, se per Pictau. cãtorem, ad quẽ eius donatio pertinebat, canonice assecutũ.& infra. ¶ Nos igitur attestationibus vtriusq. partis inspectis, inuenimus esse probatum eundem P. publicum aleatorem [a] esse, ac vsurarium manifestum: vtpote, qui vndecim [b] denarios pro duodecĩ mutuauerat in ludo: vñ licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessum, pposuerit, qđ hoc fecerat iuxta cõsuetudinem Gallicorum clericorũ, qua fere vniuersi cleri mutuãt sic frequẽter, & ludũt: Nos tamẽ, qui ex officij nostri debito pestes huiusmodi extirpare, pponimus: atq. ludos voluptuosos [c] (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine, ad dissolutionis materiã deuenitur [d]) penitus improbamus, excusationem prædictã, quæ per prauã cõsuetudinẽ (quæ corruptela dicẽda est) palliatur, friuolã repurãtes: cũ in illis magis plectibilis sit offensa, p quos ad excusandas [e] excusationes in culpis delinquendi auctoritas [f] vsurpatur: quod circa eũdem P. de succẽtoria factũ esse dignoscitur, ppter indignitatẽ & vilitatẽ ipsius duximus irritãdũ: cũ psõnis vilib. &

a ¶ Aleatorem] quod hodie prohibetur. sup. de vi. & hon.cl clerici tamen videtur ꝙ propter hoc non debet priuari iure suo, si vellet se corrigere 35.dist. c.1.idem videtur de vsura.47.distin.c.1.sed aliud est in obtento, aliud in obtinendo, propter vsuram indistincte repellit ab obtinendo.7.dist.de petro & hic, sed in obtento beneficio pot eps facere gratiã, si se libẽter corrigat, de iure tñ pt deponi 14 q 4.si qs oblit', & c qm multi B.

b ¶ Vndecim denarios pro duodecim] hæc usura centesimam 1 excedit, quoniã illa in anno sorti adæquatur C.de usuris.cos, ff.de condi.inde.si non sortẽ. hęc usura una die posset excedere sortem.

c ¶ Voluptuosos.] conuiuij tamen causa ludere licet. ff de aleato.quod in conuiuio.

d ¶ Deuenitur] Est ergo ludus noxius cum affectu in culpa, ff.ad l Aqui.nam ludus.

e ¶ Excusandas.] hæc uerba posita sunt.16.q 1.prædicator, & sup.de consuetudine.quanto.

f ¶ Auctoritas usurpatur.] Qui peccatum suum defendit auctoritate, seu cõsuetudine, magis peccat. & iõ magis puniri dẽt.33.q.4.nemo.& hic.d pę.di.6 c 1 i fi B.

a ¶ Di-

a ¶ Dignitatis] Arg. quod succentoria est dignitatis.
b ¶ Sanctiones] C. de dig neque famosis li. 12 C. de infa. l. vnica. li. 10. sim sup. de iureiur querelam.
c ¶ Depositionib. vt su. 1. de elec. cũ dilectus. Not. ergo ꝙ iudex de eo ꝙ fit coram eo, potest in testem duci.

[Gl. seq. all. simile signat contrarium, & soluit.
d ¶ Vel procurauerit] sim. sup de rest. spol. cum ad sedem, licet enim iste obtinuerit literas, & vsus fuerit eis, non tñ præsumit, ꝙ eas falsauerit, sicut nec ibi præsumitur vi deiecisse, licet ipse possideret, & aduersarii probassent se expulsos, dolus. n non ex præsumptionibus, sed ex perspicuis indiciis probari dēt, C de dolo, dolum. vñ qui dolum allegat, dolũ ꝓbare tenetur, ff. prob. quotiens, § qui dolo. Sed contra, arg habes sup. de cri. fal. ad falsariorum, vbi dr̄, ꝙ postquã literis falsis vsus fuerit, non poterit prætendere excusationem, & hic usus est falsis lr̄is, nec tñ in hoc punitur. Sol. illud spãle est in literis dñi papæ, quæ prius diligenter examinantur. Sed ipsi ... ad literas aliorũ prælatorum exordietur, 2 imo & aliud speciale est in illis, ꝙ non in aliis: quia ibi traditur curiæ sæculari statim, sed alii non traduntur.
[Glo. sequ. quærit, ar. pro, pro soluit contrarium.
e ¶ Postmodum. vnde non ualuit. prima nõ cassata sic su. de con cess. præb. post electio. in fin. Sed quid si prima nulla fuisset ipso iure, puta, quia persona fuit indigna & secuta reiecta, nunquid valuisset scd̃a? Vr̄ ꝙ su. de elec. bonæ 1 & supra de appel. constitutis, & su. de iure pat. illud & c cum laici. Sed contrarium est uerum, quod non ualet secunda, quia ipso iure priuatų, fuit eligendi potestate, illa uice, unde secunda non valet sup. de elec. cum in cunctis, & ca. cum Vintonien. & c. scriptum. in fi. sup. de sup. neg. præla. licet & c. vlt. Sed. cap. illud & cap cum laici contradicere videntur, quia ibi ab eadem persona facta fuit prima concessio & secunda, & tamen tenuit secunda: Sed illa concessio prima facta fuit de re non uacante, quare nulla: præterea laicis uariare licet, sed non clericis? sed hic non fuit priuatus ipso iure, quia non fuit notorium primam nõtenuisse, & iõ priuat g sñiam, quia forte ignorau t ipsum talẽ fuisse, & nõ licuit ei uariare. Ber.

[Gl. seq. no. ꝙ secunda sit nulla, signat contrarium, dat solutionem incertam, secundo signat aliud contrarium, & soluit.
f ¶ Irritam] Ergo fuit hæc secunda electio irrita ipso iure, vt p hanc lr̄am, ꝙ est uerũ, quia prima non cassata scd̃a non potuit nec debuit attentari. et si prima ipso iure nulla fuisset, vt dictum est in prox. notula, quia functus erat officio suo eligendo illum P. & sic succentoria nõ uocabat. Vñ iste B. electus fuit ad dignitatem nõ uacantem: quare nulla fuit electio ar. contra ff. de ver. ob. si dari sti puler. vbi pendente prima stipulatione, q̃ eligi poteras, tenet secunda stipulatio, sed valde sunt dissimilia. Itẽ signat cõtrarium huic verbo, irritã, su. de elect. desideramus, & c. auditis, & ibi vtraque cessat. hic vero diuersus est casus ibi factæ, fuerunt elect. à diuersis partib. hic ab vna & eadem ꝑsona, quę variare nõ potuit vt dictum est.
g ¶ Puniatur in quo] de sup. de temp ord. lr̄is & sup. de iureiur. pastoralis & su d̄ ele. ex. mi postulastis.
h ¶ Hac uice] tm̃ sup. de ele. cũ in cunctis, & c. cum Vinton. vñ si istorũ electio, quib. scribitur, non hr̄et effectum, statim posset iste eligere. Ber.

indignis portæ dignitatis a patere nõ dēant, iuxta legitimas sanctiones.[b] Præterea contra pręfatũ B. fuit manifeste per † testes probatum, ꝙ de conscientia iudicum vltima clausula inserta non fuerat in litteris eorundem, sicut in ipsorum depositionib.[c] exprimitur euidenter, & infra.

¶ Vnde pars altera ꝓponebat, ꝙ cũ prædictus B. scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, debebat tanquam falsarius omnino repelli. Verum nos attendentes, ꝙ & si constaret, ꝙ dicta clausula litteris illis fuisset apposita ꝑter conscientiã iudicum prædictorum, † quia tñ fides nobis facta non fuit, quod dictus B. illam clausulam apposuerit, vel procurauerit,[d] ut ab alio poneretur, vel etiã, ꝙ scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis obiectu eundẽ duximus absoluendum, maxime cum postquam sibi hoc obiectũ fuit, prætermiserit vti eis, & infra.

¶ Cum igitur per depositiones duorum testium nobis constiterit, † ꝙ concessio P. facta præcesserit quamquam ꝑꝑ indignitatem eiusdẽ meruerit reꝓbari, concessionẽ postmodum[e] B. factam, irritam[f] decernimus, & inanem.

¶ Quia uero cãtor adeo inconstanter se habuit in hoc facto, ut prima donatione non reprobata, secundã facere attentauerit, & dignũ sit, ut in eo quis puniatur, in quo[g] visus est deliquisse, in hoc eius duximus uarietatis inconstantiam puniendã, vt concedendi succentoriam ipsam hac uice[h] nullam habeat facultatẽ, pręsentium uobis auctoritate mãdantes, cõcedimus, quatenus eandẽ auctoritate nostra suffulti ꝑsonę idoneę, assignetis.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Cognoscere de causa matrimoniali, item pœnitentias publicas & indulgentias concedere, spectat ad dignitatẽ episcopalem: Vnde inferior prælatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de iure speciali.

CAP. XII.

Accedentib. ad nos a diuersis mũdi partibus epõrũ q̃relis, intelleximus graues & grandes quorũdã abbatũ excessus

CASVS. Epi in cõcilio gñali cõquesti sunt de abbatib. ꝙ ipsi suis nõ cõtenti, manus extẽdũt ad ea, q̃ ad epos pertinere noscunt, uidelicet cognoscẽdo de causis matrimonialib. iniungendo pñias publicas, cõcedẽdo literas indulgentiarum, & similia præsumendo, ꝑ quæ auctoritas epalis uilescit interdum apud multos, uolẽs concilium eporum dignitati, & abbatum saluti in his prouidere, prohibuit, ne de cætero aliquis abbatum ad talia se extẽdat, si proprium periculum uoluerit euitare, nisi forte aliquis ipsorum spãli concessione, uel alia legitima cã super hmõi ualeat se tueri. No. ꝙ ista quæ hic prohibentur abbatib. de iure communi pertinent ad episcopos. Item abbates ista præscribere possunt.

Accedentib.] Abbates de matrimoniis cognoscere, & publicas pñias iniungere, & lr̄as indulgentiarum concedere non possunt, nisi eis cõpetat de iure spãli, h. d. Primo ponit epi scoporum querelam, cui secundo prouidet, ibi; Volentes Abb.

a ¶ Sen-

Marginal notes:

1 Vsura cẽtesima q̃ dicat tradit Alci. li. 3. dispunctionũ, ca. 1. & antiquos non solũ dixisse vsuras cẽtesimas sẽ et cẽtesimũ q̃stũ, docet Budæus in l. nihil interest. ff. de eui ctione.

† Hę duę voces, ꝑ testes, desunt ĩ antiqs exẽplarib. ab sunt etiã a veteri cõpilatione, & oĩb Vaticanis.

† Vox, ꝓdictorũ, deest ĩ antiq. orib. codicib adest iã in magis recentib. 2 Secũdũ In. & Vinc. Io. And.

† Vide l. vbi numerus, cũ concor. ff. de testi.

† Idẽ. f. inno cẽtius iii. in cõcilio gñali Lat c. 60. & c. vnico e. ti. in 4. cõpi.

a ¶ Suis finibus non contenti.] Cum quilibet suis finibus contentus esse debeat, nec terminos patrum transgredi debeat. sup de sepultu. c. 1. & 9. q. 2. c. 1. & c. seq. Ad idem æque possunt induci, 13. q. 1. c. 1 & sup. de sta tu. mon. recolentes.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.

b ¶ Epalis dignitatis.] quæ enumerant 67. d. §. quis corepisco. & c. corepisc. & sic vr̃ per hanc constitutionē, quod cognitio causarum matrimonialium ad epm de iure communi spectat, arg. 35. q. 6. multorum. ar. contra. sup. de consan. & affi. ex literis. Dicas quod alii prælati, qui cognoscunt de causis matrimonialib. siue sint abbates siue alij, faciunt ex consuetudine præscripta siue speciali concessione, secundum quod hic in fine dicit. arg. sup. de præscr. auditis. alias de iure communi ad solum episcopum hoc spectat, ut hic pater, & 50. d. in capite. & sup. de offi. ord. ca. 1. Ber.

c ¶ Publicas pnias.] Hoc ad solum episcopum pertinet, 50. d. in cap.

d ¶ Legitima.] puta consuetudo præscripta, quæ dat iurisdictionem sup. de offi. arch. c. vlt. & sup. de præscr. auditis, & de fo. compe. cum contingat, su. de off. ord. irrefragabili. 2

Dilectus.] primo ponitur querela presbyteri, cui secundo prouidet expressa causa: ibi, Quia igitur. Abbas Sic.

e ¶ Reuelare.] Ad hoc cogi non poterat, quia secundū leges nemo potest compelli ad furem indicandum. ff. de præscr. ver. solent. & ff. de cond. ob tur. cau. idem, §. si ... in argu. sup. de fur. qui cum fure, sed ibi soluitur. Sed alia ratione non debuit compelli. quia [3] qui peccatorem in pœnitentia confessum publicat, per medū compellitur peregrinari, vt dicit decr. de pœn. d. 6. sacerdos. hodie vero deponi dēt & in monast. eri u detrudi. inf. de pœ. & remis. c. is. Sed nunquid ille sacerdos fuit suspēsus: quia non faciebat alterū quod pcipiebatur? Vr̃ quod sic 11. q. 4. sūia, sed non vr̃ duplici de causa: quia ipse non sciebat furtum illud, vt homo, & de tali potest intelligi contrarium signatū sup. de fur. qui cum fure: sed ut Deus sup. de offic. ordi. si sacerdos, & in hoc maior erat ipsis rectoribus. argumen 93. dist. cap. vltim & 94. distinctio. cap. 1. quia Dei legatione fungitur: ergo ipsum interdicere vel excommunicare non poterant supra de maio. & obed. en. cum inferior. & 21. distin. inferior. Item quia ita sententia cont ne bat intolerabilem errorem, unde non tenuit, inf. de sent. excommunic. per tuas, vnde Papa non dicit quod absoluatur, sed quod illi desistant a grauamine, quod de facto inferebant: & quia iniquum erat, ut teneatur reddere quod non rapuit, & ita quantum ad utranque partem desiunctæ non ualuit interdictum, vel quia sub conditione tulerunt interdictum, & ipse sacerdos pendente conditione conquestus fuit papæ, perinde fuit ac si appellasset, unde suspensum fuit interdictum supra de appellatio. dilectis. 2. & papa mandat ipsum ulterius non molestari: sic excommunicatio sub conditione suspenditur per appellationem supra de appel. præterea 2. Ber.

qui suis finibus non contenti,[a] manus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis,[b] extendunt: de causis matrimonialib. † cognoscendo; iniungendo publicas pœnitentias;[c] concedendo † etiam indulgentiarum litteras, & similia præsumendo, vnde cōtingit interdum, quod vilescit episcopalis auctoritas apud multos. Volētes igitur in his, & episcoporū dignitati, & abbatum prouidere saluti; Præsenti decreto firmiter prohibemus ne quis abbatum ad talia se præsumat extendere, si propriū uoluerit periculū euitare; nisi forsan quisquam eorum speciali confessione, uel alia legitima[d] causa, super huiusmodi ualeat se tueri.

¶ Honor. iij. P. tituli sanctæ Pudentiæ † presbytero Cardinali vicario nostro.

¶ Ad reuelandum peccatorem siue peccatum in pœnitentia confessum, sacerdos compelli non potest.

CAP. XIII.

Dilectus filius Ioānes presbyter exposuit conquerendo, † quod rectores fraternitatis urbis ipsum ad reuelandum fures, & quod super quodā furto sibi tanquam sacerdoti fuerat reuelatum, uel ad satisfaciendū exinde damnum passo, arctare nitentes, in eum (nisi alterum præmissorum efficeret) tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur perniciosum esset prædictū presbyterum sibi taliter credita reuelare,[e] ac cogi ad id quod non rapuit,[f] exoluēdum; Discretioni tuæ mādamus, quatenus præfatos rectores corā te conuenientes, iniungas eisdē, ut a memorati presbyteri grauamine penitus conquiescant.

¶ Idem Præposito R. & I. archidiacono Suessionen.

¶ Priuati homines regulariter nequeunt constituere collegium, & habere signa collegij, nisi eis aliter concedatur.

CAP. XIV.

Dilecta † in Christo filia abbatissa Iotren.

CASVS. Quidam fecerant quoddam furtum, qui (vt dicebatur) confessi fuerant super furto Ioanni presbytero in pœnitentiali iudicio: rectores fraternitatis vrbis compellebant dictum presbyterum Ioannem ad reuelandum fures, & id quod super furto sibi fuerat reuelatum, uel ad satisfaciendum exinde damnum passo, & nisi alterum prædictorum faceret, tulerunt in ipsum sententiam interdicti: propter quod dictus sacerdos conquestus est dño Papæ: quia perniciosum esset dictū presbyterum reuelare taliter sibi credita, & cogi ad soluendum id quod non rapuit: mandat Papa Cardinali sanctæ Pudentianæ presbytero vicario suo, quatenus præfatos rectores coram se conuenientes, iniungat eisdem, ut a grauamine presbyteri memorati super hoc penitus cōquiescant. No. quod sacerdos compelli non debet, ut reuelet sibi in pœnitentia credita. Item non debet quis puniri in eo in quo non peccauit.

[Gl. seq. probat dupliciter hunc cogi non potuisse, signat contrarium, & remittit in secundo quærit, arg. soluit dupliciter legendo.

f ¶ Quod non rapuit.] Nisi illud a raptore scienter suscepisset: tunc enim compelleretur: quia tenetur illud restituere, cum succedat in uitium. supra de rest. spol. sæpe, & supra de iudic. quia V. & ff. de iureiuran. si duo, §. idem Iulianus, & ff. de condict. fur. l. 3. & l. ex causa furtiua. & Cod. de fur. l. 2. & l. inciuile est. Ber.

Dilecta.] Non possunt subditi singulares in præiudicium prælati erigere signa collegii. h. d. prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices: ibi, Discretioni Abbas.

CASVS. presbyteri, & clerici Iotren. ecclesię Melden.

† Vide cōci. Trid. sess. 24. de sacro mr̃i monii ca. no. 12.

1 De art. ad quē spectet cōcedere indulgētias ui de B. Tho. in quodlib. addi tis ad 3. par. q. 26 per totum, & Sotū li. 4. sen. dist. 21. q. 1. ar. 4.

† Pro Prudētianę, Pudentianę reposi tū est, ut s̃ in cap. 55. de electione.

† vide paulo post citatos sup. gl. & no tata in c. cis inf. de pę & remiss.

1 Hoc uerū de illa solē ni, de qua loquit canō. al legatus ī gl. Io. And.

2 Adde q̄ dicat consuetudo pręscripta, & quan ter probet, no Bar. in l. hoc iure, §. duct' aquę, ff. de aqua quotidia & ęstiua.

3 Vera rō est sacerdos nō potest nec debeat cōpelli ad reuelāda q̄ i cōfessio ne sacialiam dicit, illa ē, quā tradunt Theologi: quia sigillum secreti est de iure diuino, vide p alijs Sotū lib. 4. sen. d. 18. q. 4. art. 5. & 6.

† Vide Host. in sum. titu. de excessib. pla. §. subditi uero, & de materia sigilli cōsules p e. ti. de citatio ne §. 5. Cassa neū in consuetud ducatus Burgundię in cōclu sio. oper s, & Guidonē Papæ deci 481.

den. diœcesis cum non consueuerint habere sigillum, nec sint vnum corpus, ita quod capitulum appellaretur, nihilominus contra voluntatem abbatissæ Iotren. ecclesię (quæ est ipsorum caput & patrona) proprium sigillum habere contẽdunt, vnde abbatissa significauit hoc domino papæ, mandat papa quibusdam, quatenus si eis constiterit ita esse, dictis presbyteris, & clericis auctoritate dñi papæ præcipiat expresse, ne præsumant uel de nouo fabricare sigillum, vel uti eo, si forte nouiter fuerit fabricatũ. No. quod qui nõ sunt vnum corpus, nec faciunt vnũ collegium nõ dẽnt habere commune sigillum.

[Gl. seq. tractat quot modos quib. dr̃ corpus, ponens dĩiam inter corpus, &c.

a ¶ Nec sint vnum corpus.] Not. quod qui non sunt de vno collegio, vel ẽt de una societate, non dñtur vnum corpus, vt hic patet: quia clerici isti erant clerici Iotrensis ecclesiæ deseruientes ibidem, qui non dñtur facere collegium, sed sunt ibi beneficiati, licet oẽs subessent abbatissę, unde nõ sunt vnum collegiũ, siue vnum corpus, nec possunt constituere vnum procuratorem siue actorem pro aliqua causa, ff. quod cuiusque vniuersita, l. 1. §. 1. illi ergo soli faciunt vnum corpus, qui sunt in vno collegio, vel societate, ut l. prædicta, vnde not. quod corpus multis modis dr̃. omnes. n. fideles possunt appellari vnum corpus siue una ecclesia per fidem & charitatem, siue perfectionem gratiæ, sup. de sam. Fri. c. 2. cuius caput est Christus, 3. q. 4. Engeltrudam. ita quod alter alterius onera portet, 50. di. ponderet. Item collegium siue vniuersitas dr̃ vnum corpus, cuius prælatus dicitur caput. super de his quæ fi. a præla. sine consen. c. nouit. & tale corpus potest habere sigillum, sup. de app significauit, & 73. di. in nomine, in fi. & actorem & arcam communem vt ff. quid cuiusque vniuer. l. 1. sed cum isti clerici taliter nõ fuerint vnum corpus, sigillum commune habere non debeant, ut hic patet. Item vnum dicitur corpus quod vno clauditur spiritu, vt homo, lignũ, animal. Aliud dicitur corpus quod habet partes integrales seu cohærentes, ut domus: Aliquod habet partes distantes, ut grex, populus, collegium, ff. de vsuca. l. rerum mixtura. Si enim petisti in iudicio corpus, quod habet partes integrales, ut domum, & succubuisti, si postea petas aliquid de domo, puta cœmẽta uel lignum, puta cum fuerit dissolutum a domo, non obitat exceptio rei iudicatæ, ff. de except. rei iud. si quis cum totum, §. item si quis fundum. Si vero petas totum corpus quod habet partes distantes, puta gregem, & succubuisti, si postea petas aliquod caput de grege, quod fuit ibi obitat exceptio, si uero non erat ibi, non obstat, ff. de except. rei iud. si cum argentum, § 1. Item episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus, cuius ipse est caput, sed cum clero ciuitatis vel diœcesis non dicitur facere unum corpus, supra de test. am. requisi. ti, §. secus, & inf. de verb. sign. cum clerieis Sic abbatissa ista cum clericis ecclesiæ Iotrensis, licet ipsa sit caput, non facit vnum corpus.

[Gl. seq. obiicit, & soluit.]

b ¶ Inhibentis] Sed quare prohibetur istis habere sigillum cum quilibet possit habere sigillum? Ratio quare, iam reddita est superius, quia cum isti nõ essent vnum corpus, volebant facere sigillum commune, tanquam essent vnũ corpus siue collegium, & per hoc vr̃ fieri præiudicium abbatissæ cui suberant, quasi quod per se forte expedirent negotia quæ sub ipsa, uel auctoritate ipsius tractari debebant, quia & hoc permisso aliud attẽtarẽt in præiudicium monasterii, sed si qlibet rector ipse uel cum collegio suo vellet habere sigillum, non prohiberetur.

nobis insinuare curauit, quod cum presbyteri & clerici Iotren. ecclesiæ Meldeñ. diœcesis, nõ consueuerint proprium habere sigillum, nec sint vnum corpus, [a] ita quod capitulum appellaretur: † nihilominus contra uoluntatem ipsius (quæ ipsorum caput est, & patrona) sigillum habere contendunt, & infra.

¶ Discretioni uestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis auctoritate nostra inhibeatis [b] expresse, ne pręsumant, uel de nouo fabricare sigillum, vel uti eo, si forte nouiter † fuerit fabricatum.

¶ Idẽ † sancti Auberti Archidiacono, Abbati de Annona, & præposito Cameracen.

¶ *Qui contra iuramentũ negat Prælatum dominum suum uel coram iudice seculari de ipso conqueritur uel ipsum inuadit, deponi debet.*

CAP. XV.

GRauem † & dolorem non uacuam. & inf. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si uobis constiterit Archidiaconum [c] semel & secundo, contra fidem homagii [d] præstiti, ac debitam reuerentiam, episcopum suum esse dominum negasse... num esse denegauit: Item in foro seculari deposuit contra eum super rebus spiritualibus quæstionem: Item causam & consilium præbuit fratri ipsius archidiaconi, & complicibus suis aduersariis episcopi, & inuasoribus episcopi & sociorum eius, & ita contra fidelitatem in tribus peccauit: Episcopus Ambianen. grauem de ipso archidiacono coram papa deposuit quæstionem. vnde mandat papa quibusdam, quatenus si constiterit ipsum archidiaconum semel & secundo contra fidem & reuerentiam præstitam, episcopum prædictum dominum suum a enegasse, uel in foro seculari contra ipsum super rebus spiritualibus quæstionem deposuisse, vel causam & consilium præbuisse aduersariis episcopi contra ipsum, eundem archidiaconum tamquam putridum membrum (ne sana inficiat) ab Ambian. ecclesia perpetuo abscindant, & beneficia sua per eos, ad quos donatio pertinet, personis idoneis faciant assignari Nota, qualiter punitur clericus, qui negat prælatum suum dominum suum esse. Item qui trahit ipsum in foro sæculari pro re spirituali, vel qui facit contra fidelitatem, perdere debet feudum. Item vbi plura narrantur, quorum alterum per se sufficit ad priuationem beneficii, alterum probari sufficit. Item membrum putridum abscindi debet, ne sana membra inficiat. Item clericus qui negat episcopum dominum suum esse, uel ipsum trahit ad iudicium seculare uel dat consilium aduersariis suis contra ipsum, per sententiam perdit beneficia sua, non ipso iure, sicut fecit archidiaconus iste.

GRauẽ] Primo decile narrat factũ quod sub triplici disiunctiua puniri mandat: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS Archidiaconus Ambian. veniens contra fidem præstitam & debitam reuerentiam semel, & secundo, episcopũ proprium suum domi-

c ¶ Archidiaconum] Ambianen scilicet.

[Glo seq recitat potest signando & soluendo contrarium de regula utilia, &c.

d ¶ Homagii.] Homagium hic appellant fidelitatem & obedientiam, quam ratione archidiaconatus præstitit

Marginalia: † Appellet. † nouum. † Alias ita. Idem abbati S. Alberti archidiacono de Annona, & pposito Cameracen. † Vide Hos. superiori c. citatum, & contium qui addit hic omissa a Raymũdo. vnde planius hæc intelligitur.

10 20 30 40 50 60

ftitit episcopo, quod licet, 23. distin. quamquam, su. de iureiu. nullus. alias non licet exigere homagium, infr. de reg. iur. indignum, & su de simo. ex diligenti, & sic iste archidiaconus fidelitatem & debitam reuerentiā violauit multipliciter prout sequitur, merito ergo punitus fuit.

a ¶ Negasse.] ipso facto veniendo contra fidelitatem & debitam obedientiam, dando consilium inuasori episcopi, & fratri eiusdem archidiaconi cōtra ipsum episcopum, qui traxit ipsum ad iudicem secularem, & ibi forte publice ipsum dominum suum esse negauit, & ita semel & secundo venit contra fidem, unde puniri debuit.

b ¶ In foro seculari deposuisse.] Argu est hic manifestum, qd sola conuentio sufficiat ad hoc, ut cadat a iure suo, licet nō fuerit litem contestatus. De hoc dictum est su. de foro compe. si diligenti. sed forte hoc est quia deliquit contra dominum suum: unde fortius puniri dēt, argu. ff. de re mi li. omne delictum 1. rū. §. 1 quia omnis cōtumacia aduersus præsidem, capite punienda est. ut ibi dicitur, unde iste ab omni officio, & beneficio priuatur.

c ¶ Causam uel consilium.] Si dedit consilium contra dominum suum. cui fidelitatem suā debet seruare, venit contra fidē promissam, & iuramētum fidelitatis su. de iureiur. ego N. & c. querelam. vnde indignus est beneficio quod habet ab e. 22. q. vlt. de forma. & ideo priuari debet beneficio ar. 96. disti. si Imperator. & sup. de postu. c. vlt. Sic enim iste ingratus fuit contra episcopū suum a quo beneficium habuit, quare ipso priuari debuit, su. de don. pp eius ingratitudinem C de reuo. do. l. ult. Ber.

d ¶ Membrum putridum] Ergo abiiciendum est ab ouili, ne inficiat sanas oues. sup. de sta. mo. ex quæ. 1. respon. in fi. & 45. dist. sed illud, & 24. q. 3. re. secandæ. Ex tribus causis archidiaconus iste reddidit se indignum; Primo quia negauit episcopus dominum suum esse: Secundo quia traxit illum ad iudicium seculare: Tertio quia dedit causam siue consilium contra dominum suum, & sic uenit contra fidelitatem.

† denegasse.

† Alias ita: cū cōplicib. &c.

† Circa pso nas regulares seu religiosas & in quib teneāt epis. aliisq. pīatis obedire multa statuit cōc Trident se 1. 25. tit. de regulari ns & monialibus.

† Inquietet.

gasse,[a] † vel in foro seculari deposuisse[b] contra eum; super rebus spiritualibus quæstionē: aut tam inuasori episcopi & sociorum eius, quam fratri eius vel † complicibus suis causam uel consiliū[c] præbuisse: ipsum tamquā membrum putridum[d] ab Ambianeñ. ecclesia perpetuo abscin datis:[e] beneficia sua faciētes personis idoneis, per illos, ad quos donatio pertinet, assignare.

¶ Gregorius ix. vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ Ponit xv grauamina illata religiosis, à quibus præcepit Prælatos abstinere.

CAP. XVI.

Nimis † iniqua:[f] & infra.

¶ Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate, Christo pauperi ad placitum famulari, tāquam nihil habentes: nō desunt plerique tam ecclesiarum Prælati quam alii, qui cæca cupiditate seducti propriæ auiditati subtrahi reputātes, quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. † Volunt namque contra regulā a sede Apostolica approbatā & sui ordinis instituta, ipsis inuitis eorum confessiones audire, ac eis iniungere pænitentiam, & Eucharistiam exhibere, nec volunt, ut corpus Christi in eorum oratoriis reseruetur, & fratres ipsorum defunctos, apud ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium fratrum alibi, quam in suis ecclesiis eligat † sepulturam, funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam † vel cæmeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare diu na. Volūt quoque in domibus eorum † certum numerum fratrum, sacerdotum, & clericorum, laicorum, nec nō cereorum lampadarum, & ornamentorum, pro uoluntate sua taxare, ac residuum cereorum quando nouiter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quod † noui sacerdotes eorum alibi, quam in ecclesiis suis celebrēt primas Missas: eos nihilo minus compellentes, ut in quotidianis Missis, quas in suis locis & altaribus celebrāt, oblatiōes ad opus eorum recipiant & reseruent: quicquid etiam eis, dum celebrant Missarum solemnia, intra domorum suarum ambitum pia fideliū deuotione donatur,[g] ab ipsis extorquere oblatiōis nomine contendētes, quod eisdem tam in ornamētis[h] altaris, quam in libris Ecclesiasticis absolute con

e ¶ Abscindatis.) Et ita per sententiam pdit beneficia, non ipso iure, sic qa trahit alium in vetitum examen, perdit causam per sententiam, non ipso iure prout nota. su de fo. compe. si diligenti. in gl. sed nunquid. A.

Nimis] Duæ sunt partes: Prima narrat grauamina, in secunda ibi, Quo circa. mandat abstinere, Abb.

CASVS. In capitulo isto reprehenditur auaritia siue auiditas prælatorum, quam exercent contra viros religiosos, qui dimiserunt omnia propter Deum & enumerantur multa, ut in ipsa litera continētur: In fine mādat Dominus papa quatenus vniuersi & singuli prælati a prædictis grauaminib. desistant, subditos suos ab huiusmodi arctius compescendo Not. hic decr. contra auaritiam & cupiditatem prælatorum.

f ¶ Nimis iniqua.] In capite isto reprehenditur auaritia siue auiditas prælatorum, quam exercent contra viros religiosos, quia omnia renuntiauerunt propter Deum, in pluribus, ut in littera patet.

g ¶ Donatur.] Hoc nullo modo debent prælati ecclesiarum sibi vsurpare, quod pia deuotione fidelium confertur religiosis in vita, supra de sepultur. de his, & supra. de statu mona. capit. 1 & hoc solum debent ibi habere, quod canones permittunt. 18. qu 2. hoc tantum, quam sit luminoso.

h ¶ In ornamentis] De his enim relictis & aliis quæ ad diuinum cultum pertinent, nihil percipere debent, 1 quamuis de aliis

† eligit.

† Vide Albericū i Dictionario uerbo cā pan is, & Oldradum cons. 227.

† eorundē.

† vt.

1 Hodie sec' in prędicatorib. & Minorib. p decretalē Bonifa. super cathedrā, innouatā per concilium Vien. de sepul dudū. 10. And.

aliis reb. relictis in testamento possunt percipere suā partem. su. de testa. c. ult. & iō ab his pcipue & ab aliis grauaminib. dēnt humiliter abstinere, cum omnia dimiserint propter Deum, & elegerint in paupertate dño deseruire, inf. c. prox. in prin.

giosi decimas soluere tenentur, de deci. ex parte, & leprosi etiam licet non sint professi, de hortis decimas non soluūt su. de eccl. ędi. cū dicat Apost. de hortis ergo & de domib. decimas nulli religiosi soluere dent. d ¶ De iudæorum domibus.] Iudæi enim de domib & aliis possessionibus si quas colant, decimas soluant sup. de deci. de terris, & supra de vsu. quanto.

NImis.] Duæ sunt partes, ut in pcedēti. Secūda ibi, Quo circa. Abb.

CASVS. Quidam uiri religiosi, s. fratres. Prędicatores & Minores quorum ordinem & regulā sedes Apostolica noscitur ap. pbasse, in arctissima paupertate Christo pauperi famulari elegerunt: sed Prælati ecclesiarum & alii, in multis articulis aggrauare nitūtur eosdem, & enumerātur in litera, vñ mandat papa vniuersis Prælatis ecclesiarū quatenus vniuersi & singuli, a prędictis grauaminibus omnino desistāt, subditos suos compescāt arctius ab hmoi. No. φ fratres Prædicatores & Minores ad synodum ire no dēnt. Item iuramentum fidelitatis episcopis facere non dēnt. Item de fructib. hortorum suorum decimas soluere non tenent, exēpti. n sunt ab omnib. prænotatis grauaminibus.

a ¶ Ad synodos.] Omnes cum religiosi qui populum non habēt, ad synodum ire non tenētur. ār. inf. de pri uil. ex or. in fin. & 18. q 2 § ult 18. di. in illa palea. eps, quæ concilium Turonen. est. De hoc dictum est su. de offi. ordi. c. q. lectus.

b ¶ Fidelitatem iuramento.]] Ab aliis enim ministris siue rectorib. ecclesi arum quib. animarum cura commissa est, hoc requirit, 23. dist. quamquam, & su. de iurei. nullus ab huiusmodi fratres Prædicatores & minores sunt exēpti. Et illud. uidetur intelligi de perpetuis rectoribus, sed isti non sunt perpetui, immo quasi annuatim mutantur.

c ¶ De hortorum fructib.] De his. n. nullas

† Decogēdis synodis, & q sint uocādi, vide sanc tadem ū in concil. Tri. sess. 24 de refor. c 2. & de materia uide la cobatiū tra. de conc. li. 2 ar 2. adde c. φ super his, cum ibi not. sup. de ma. & obed.

† altissima.

† Hodie quicunque regulares ēt monachi ad publicas pcessiões uocati accedere cōpellūtur, his tm exceptis, qui ī strictiori clausura perpetuo uiuunt. ita concil. Tri. sess. 25. ti. de regularib. c. 13

fertur, vendicant perperam iuri suo. Quocirca mādamus, quatenus vniuersi & singuli à prænotatis grauiminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius cōpescendo.

¶ Idem vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ *Ponit duodecim grauamina Predicatorum, & Minorum, à quibus præcipit Prælatos abstinere.*

CAP. XVII.

ij NImis † praua, & infra.

¶ Cum quidam uiri religiosi, ut puta, fratres Prædicatores & Minores (quorum ordinem & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse) in arctissima † paupertate Christo pauperi famulentur: plerique prælati, & alii eos ad synodos [a] suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subiacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem iuramento [b] firmatam, ab eorum ministris, & custodibus exigentes: eis quoque ut tam extra ciuitatem, quàm intra cū eis processionaliter † ueniant, ex leui causa mandantes, excommunicationis sententiam fulminant, in benefactores ipsorum, & idipsum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amouere, nisi ei obediant in omnibus supradictis. Ad hoc † ne fratres ad honorabiliores † ciuitates, & villas, vbi religiose ac honeste valeant commorari, a populis deuote vocati accedere audeant, inhibentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores † eorum præsumunt excommunicationis sentētiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus [c] decimas, necnon de habitaculis fratrum (sicut de Iudæorum domibus [d]) contendunt redditus extorquere, asserendo, quod nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus prouentus aliqui soluerentur, & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros & custodes uolunt prȩficere pro suȩ arbitrio uoluntatis. Quocirca mandamus, quatenus vniuersi & singuli a prænotatis [e] grauaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem archiepiscopo Bracarenen. †

¶ *Non seruans interdictum, suspensus est ab officio & beneficio, & omni iurisdictione, hoc dicit secundum vnum intellectum.*

tribus ...

omnibus. n. supradictis prædicatores & minores fratres exēpti sunt, nec possunt cōpelli ad aliqua supradicta facienda.

e ¶ A prænotatis.] In

TAnta est] Violans interdictum, iurisdiōne & clauiū potestate se priuat. h. d. Primo ponit & aggrauat culpas epi. secundo ibi, licet aūt, recitat cessionem ipsius, & culpas aliorum fautorum, & irritos decernit actus post interdicti snīam uiolatam. Tertio ibi, q a vero, punit fautores, q beneficia receperunt, & qui interdictū uiolarunt, & qui illud seruantes oppresserūt & eos citari mādat ad curiam. Abb. Sicu.

CASVS. Dñs papa pp quosdā excessus quorundam, commissos in quosdam canonicos, & prȩlatos, & clericos, & res presbyterorum regnum Portugalliæ supposuit interdicto. P. eps Colubrien ab initio cæpit seruare interdictum, tandem mutato consilio uiolauit temere interdictum, delinquendo in dominum papam, qui tulerat ipsum, & in ecclesiam Romanam, contemnendo Petri claues, & lædendo ecclesiasticam ptātē, & alios induxit, imo cōpulit non seruare interdictum, & quos ad hoc inducere non potuit, post multas iniurias, spoliauit eos dignitatib præbendis, & beneficiis suis & eos coegit exulare, interdicendo, & excommunicando eosdem, & conferendo prædicta fautorib. suis, quę oīa idem eps in pñtia papæ & fratrū ipsius pu blice recognouit, ter. u tia. s

† Ad hæc.
† honorabiles.

† receptores

† Bracarēsis & Colubriē. seu Colibri. epatus sunt vetustissimi in portugalia, de quib. uideto Ioan. vasæū in anna lib. Hispaniæ c. 20. Et de materia tex. & gl. vide Cou in ca. alma mr. de sen excō. lib. 6. in 2. p. relect. §. 1. & 2.

tians episcopatui in manibus domini Papa, spontanea voluntate & licet ille renuntiauerit, volens tamen dñs papa ut illi q̃ sñiam interdicti uiolauerant, & receperat bñficia aliorum, qui sine cã rõnabili non debuerant spoliari, non effugiant impuniri, ne factj puer sitas trãseat præsumtorib in exemplum, decreuit irritas & inanes omnem instõnẽ, destitutionem, collationem beneficiorum & dignitatum, psum ptas p dictum epm, & excommunicationis & interdicti sententias in quoscũque prolatas ab eo hac occasione post violationem interdicti Et qa vbi magis exceditur, grauius est vindicandum, mandat Papa archiepiscopo Bracarẽ. quatenus omnes illos, quos episcopus intrusit in beneficia & dignitates aliorum, non solum a beneficiis ipsis, verum etiã ab aliis, si qua obtinent dẽat remouere, tam psumptores prædictos, quam omnes alios qui violauerunt damnabiliter interdictum ab officio & beneficio suspendendo, & illos, quos constiterit manus temerarias extendisse in psonas & res prædictorum canonicorum plator̃um, & clericorum, ad psentiam Papæ venire compellat, pro meritis recepturos, inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari Not. qđ qui violat interdictum, in duo vr̃ delinquere, s. in principem & ecclesiam, quia lædit ecclesiasticam potestatem, & contemnit claues Petri. Item post talem violationem & contemptum sententia lata ab ipso violatore, & institutio & destitutio irrita est. Item violatores interdicti ab officio & bñficio sunt suspendendi. Item qui grauius excedit, grauius est puniendus: quia vbi maior est culpa, maior debet exerceri vindicta. Item qui violentas manus mittit in clericum, ad sedem Apostolicam ire compellitur. Item vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxilium brachii sæcularis. Ber.

a ¶ In nos & ecclesiam Romanam] Vnde magis puniẽdus fuit qui deliquit in principem, & sine restitutione damnandus, 21. dis. in tantum, immo culpam & offensam, quam in Deum & Romanam ecclesiam commisit remittere non posset, 23 q. 4. si is qui. & 63 dist. Salonitanæ.

b ¶ Petri claues] de quib. hẽs 21 di in nouo. vñ hẽt potestatem ligandi & soluendi, 24. q. 1. quodcunque. Iste enim contempsit Petri claues uiolando sñiam interdicti tam p se, quam per alios, quos ad hoc compulit, & tunc suspensus fuit uiolando interdictum, ut dicitur infra. Ber.

c ¶ Compulit nõ seruare.] Propter hoc non excusantur, cũ pro nulla pœna tpali debuerãt interdicti sñiam violare, 32. qu. 5. ita ne licet culpam eorum atenuet, 1 sup. quod met cau. sacris, arg.

d ¶ In exemplũ.] Vt p hoc ẽt fiat cæteris interdictio delinquendi 2. q. 7. qua pp. j. eo. ca. 1. & s. de Iudæ. ad liberãdã, in si qa facilitas veniæ incentiuũ tribuit delinquendi, 23 q. 4 est iniusta. B.

[Gl seq. no uiolãtẽ interdictu non posse bñficia cõferre uel excõicare: ponit opin. Io. cui opponit, & p illa alle. cõtrariũ dec. si celebrat. cui rñ. Secũdo ponit secũdam cãm nullitatis ex parte recipientis collationẽ, ponẽs ẽt quorũdã lecturam, cui resistit. Tertio ponit tertiam cãm ex parte destitutorũ. Quarto psequit primũ dictũ, interserẽs an interdicto loco homines loci sint interdicti.

e ¶ Irritas & inanes.] No. q qui non seruat sñiam interdicti, bñficia vel dignitates conferre nõ põt tanq̃ suspẽsus, su. de conces. pb. qa diuersitatẽ, & hic patet manifeste. Itẽ nec talis põt aliquẽ excõicare, cũ q̃tũ ad sacra ecclesię excõicatus reputetur, quia ex eo q dicit, irritas, patet q institutiones & excõicationes sñiæ nullæ fuerũt, 24 q. 1. audiuimus. tñ Io. dicit ibi, q suspensus tm̃ ab offõ põt excõicare: sed hoc nõ vr̃, qa cũ ipse sit offõ priuatus, alium priuare nõ põt vt hic vr̃: si sñia talis tenuisset, illos absoluisset, ut in sñiis excõicationis fieri cõsueuit: sed hic sñias illas decernit irritas & inanes ar. cõtra su. de cle. excom mi. si celebrat, sed hic lõge magis excessit, q̃ ibi: & est diuersus casus ibi, loquitur de suspensione canonis p participationem, hic de suspẽsione hominis. Item collatio prædictorum nulla fuit: quia illi, quib. collatio facta fuit, non seruauerunt interdictum nec excommunicatis conferri possunt multo fortius. su. de cle. excom min postulastis §. 2 & su. de ætat. & qual cum bonæ. Quidã dñt, q hic plus fuit processum. s. q executores qui posuerunt interdictum excõicauerũt, violatores interdicti: & sic recte dicit, irritas & inanes: sed ex littera huius dec. non colligitur hoc, sic ẽt excõicati fuerunt violatores interdicti. su. de cle exc mi. postulastis, §. 2 de institutionib. & destitutionib nulla dubitatio est, quia sine culpa & absq; ordine iuris fuerũt destituti, & ita sit nulla fuit destitutio, nulla fuit instõ 3. q. 6. quippe, & su de accu ad petitionem & j de pur. can. c. pe. & ita dubitatio tm̃ remanet circa sñias excõicationis & interdicti, & de illis idem credo, ut dictũ ẽ, ex eo. n q tm̃ excessus ut patet in pri. decre suspensus fuit a iurisdictione: tenendo. n. claues ecclesię, amisit potestatem clauium, sicut qui non est ligatus, ex contemptu ligatur, 11 q. 3. capitu. si is qui: §. cum

CAP. XVIII.

Tanta est clauis Petri: & infra.

¶ Ad confusionem P. episcopi quondam Colubriẽ. non potest in memoriam non uenire, quãtum in nos[a] & ecclesiam Romanam a deliquerit, qui despexerit Petri claues,[b] & ecclesiasticam lęserit potestatem: cum nõ solum interdicti sententiam, quã seruauerat ab initio, temere violauit, verum ẽt induxit alios, immo compulit non seruare:[c] & quos inducere monitis, & flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiã nulla potuit ratiõe, post atroces iniurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis spolians coegit misere rabiliter exulare: ea suis in hac parte fautorib. nõ absq; psumptione temeraria cõferendo, quę oĩa idem epus in nostra, & † fratrum nostrorũ prę̃sentia publice recognouit.

¶ Licet autẽ memoratus episcopus ĩ manibus nostris spõtanea cesserit voluntate, nolentes tñ, vt hi, qui hmõdi sententiã interdicti nõ sunt ueriti temeritate ppria violare, ac recipe dignitates pbẽdas ac beneficia aliorũ, qui absq, culpa & sine cã rationabili eis fuerãt spoliati, seueritatem effugiant canonicæ vltionis ne facti peruersitas transeat psumptorib. in exẽplũ:[d] auctoritate Dei oĩpotentis, oẽm institutionẽ, destitutionẽ, collationẽ præbendarum, beneficiorũ ac dignitatũ psumptas per eundem epm, & excõmunicationis seu interdicti sentẽtias in quoscunque hac occasione platas ab eo, post interdicti violationẽ eiusdẽ, decernim[9] irritas & inães.[e]

¶ Quia uero vbi magis

1 Dicebat Gof. q compellẽs peccauit grauius q̃ cõpulsus 86. d. tanta, 24 q. 3. qui resistit. Io. And.

† Alias ita: & in fratrũ, &c.

Qđ sequit uit additũa pelnno vt ic obseruat o.An. ã hæc opi. l cõiter reprobatur, ut ocet Cou. n cap palia nř, de sent. xc.lib 6.in pa.releč. i.nu 8. Alias ĩ tru erit, & quis icat in tru us tradunt itati in ca. d aures, su. o.ti.

† violant.

† Hęc duo verba, aucto itate Apostolica de unt in aliquot manu ripis, & in mpressis paulo uetu tioribus.

† Vox, sñiā leest in anti juis exemplaribus.

Alias prohibitum.

§.cum ergo, & 24.q.3.notandum, in fin locus, n. 1 interdr propter homines, & ita homines sunt interdicti, & suspensi, & non locus: quia cum locus sit res inanimata, nec suspendi nec interdici potest, & ita cum dr, interdico locum talem, hoc est dicere, interdico homines illius loci, & celebrantes ibidem, & ita celebrantes in loco interdicto, interdicti sunt & suspensi & irregulares, & ita nec eligere nec eligi, nec ẽt postulare possunt, sup de postu.c.i. & su. de ele.cum inter R.& su.de consue. cum dilectus, su.de cle exco mi. Apostolicæ, & sic iste eps qui violauit interdictum quod ab initio cęperat obseruare, suspẽsus fuit & irregularis, vnde postea in alios sentẽtias excommunicationis seu interdicti, aut suspensionis ferre non potuit, & solus papa cum talibus dispensare potest sup. de re iu. di.cum aterdi.& inf. de sen exc cum medicinalis, li.6 arg cõtra, s. quod non sit irregularis, vel suspensus, su. de cler. excõ. mi.postulastis, §.vlt. & hic, vbi dicit suspẽdas omnes, &c. sed il lud ad factum refert, cum etiam iam essent suspensi violando interdictum, sed qui communicat, aut etiam celebrat excõicatus, non est suspensus proprie, nisi a pceptione sacramentorũ aut irregularis: licet alias sit puniendus, dummodo nõ in contemptum & contra prohibitiones superioris, sup. de cler.excom.mi.si celebr. cum hoc in iure non inueniatur statutum, 2 & ideo non debet extẽdi hæc pœna. Ber.

exceditur, ibi est seuerius vindicandum:[a] Mãdamus quatenus omnib.quos pdictus eps in supradicta beneficia, præbendas, & dignitates ĩtrusit, †nõ solũ a beneficiis ipsis, pbendis & dignitatib. verũ ẽt ab aliis beneficiis (si qua obtinent) & ecclesiis ,pr sus amotis,[b] tam psumptores eosdem, quam omnes alios, qui prefatũ interdictum damnabiliter violarunt,† suspendas au ctoritate † Apostolica ab officio & beneficio.

¶Illos quoque, quos in personas & res prædicto rum canonicorum, Prælatorum & clericorũ manus temerarias constiterit extẽdisse, ad nostram venire cõpellas præsentiam, pro meritis sententiam † recepturos, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.[c]

a ¶Seuerius vindicandum] quia ubi maior est culpa, maior exerceri debet uindicta, inf de hære. excom.§. credentes, vbi inuenies concordantias plures, de hoc sim.sup.de æta.& qual.cum bonæ.

b ¶ Amotis.] Hæc est pęna illorũ, qui non seruant interdictũ, su.de cler.exc.mi postulastis, §.quæsiuistis.

c ¶Brachii secularis] vt su.de off.ord c.1.& cap, quoniam in plerisque, in fi.& sup de iud.cum non ab homine, ubi enim ecclesia amplius facere non potest, implorare debet auxilium seculare, & compellere, & econuerso, sup.de male.c.2.arg.

TITVLVS XXXII.

De noui operis nunciatione.

DE NOVI OPERIS NVNTIATIONE.

¶Supra uisum est de excessibus prelatorum in genere, nunc restat uidere in specie de excessu, qui fit in ædificando. Abbas.

Ntelleximus.] Aedificium post nuntiationem noui operis demoliri debet expensis construentis, hoc dicit. In prima, consultatio: In secunda responsio: ibi, Quia ve ro. Abb.

¶Lucius iii. Paduano episcopo.

¶Etiã ecclesia ędificata post nuntiationem noui operis, destruenda est expensis construentis, h.d. cum sequenti.

CAP. I.

Ntelleximus † ex litteris tuis, ꝙ cum causa, quæ vertitur inter Priorem S. Cypriani, & clericos de Rodigio super capella, quæ in præiudicium baptismalis ecclesiæ de Costa, ab eisdẽ clericis est constructa, fraternitati tuæ delegata fuisset, & infra.

¶Quia † uero sicut leges nõ dedignantur[d] sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonũ, Principũ constõnib. adiuuantur:[e] Fraternitati tuę mandamus, quatenus diligenter considerans, ꝙ post denuntiationem noui operis, siue iure, siue iniuria aliquid cõstruatur, secundum leges debet demoliri, & secundũ canones nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda: unde negotium ipsum tam secũdum leges, quam secundum canones non differat terminare.

CASVS. Clerici de Rodigio cęperunt ædificare quandam capellam in præiudiciũ ecclesiæ baptismalis de Costa pertinentis ad Priorem sancti Cypriani de Venetiis, ex parte ecclesię baptismalis fuit denuntiatum opus clericis de Rodigio ne in præiudiciũ ipsius ecclesiæ illam capellam ædificarent. Ipsi spreta denuntiatione processerunt in opere, vnde super hoc ad petitionẽ Prioris S. Cypriani de Venetiis cõmissa fuit causa Paduano episcopo: Episcopus quia de noui operis nuntiatione in canonibus non reperitur, quæsiuit a papa, qualiter super hoc esset procedendum: quia vero sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita & sacri canones principũ constitutionib. adiuuantur, mandat papa eidem episcopo, quatenus diligenter consideret, quod si post denuntiationem noui operis siue iure, siue iniuria aliquid cõstruatur, secundum leges debet demoliri, & secundũ canones nulla ecclesia in præiudicium alterius est cõstruenda: unde negotium ipsum tam secũdum leges, quam secundum canones non differat terminare. Nota, quod leges non dedignantur canones imitari, & econuerso canones ll adiuuantur. Item post denuntiationem noui operis, nihil est faciendum, alias totum debet destrui. Item nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda. Item in causis ecclesiasticis secundum leges potest iudicari.

† C.3. ti. de ecclesiis ædificã in 2.cõpil. Et doct. hic uide Hosti.in sum.e. ti ubi plenissime, adde repetẽtes in rub. & l.i.ff. de nou.ope. nun.

† Alias ita, qa uero secuæ leges nõ dedignãtur &c.

d ¶Non dedignantur] in authen.ut cle.apud proprios episcopos, ad fin. coll. 6 & in authen.de ecc. titul.in prin.coll.8.& 2. quæst.3.cap. Euthemium, § hinc colligitur.

e ¶ Adiuuantur.] Et ita in causa ecclesiastica leges possumus allegare, ut etiam si canones deficiant, possit iudicari secundum leges, 10 dist lẽge, & ca. si in adiutorium, 23.q.2.historia, 54.dist. ex antiquis, arg. contra 33 q.2.inter hac, 32 q 4.nemo 3. Dicas quod ll. vtendum est in ecclesiasticis causis, nisi canonib.contradicant: quia tunc non, 10 dist.c.1. & hic in fin dicitur, & facit ad hoc. C.de not. Cod. compo.hæc quæ.ibi, præterquam si iuris diuisione aliqua adiuuentur, su de maleft.c.2.vbi de hoc.

2 Adde an ius canonicum vel cui le prauaileat no in auth. cassa. p Cy C. de lac ec cl.gl.no. in sti. denue in gl.1.

a ¶ Sine

a ¶ Siue iure, siue iniuria] Hoc sumptum est ff. de nou. ope nunc. l. prætor, §. ait prætor, & l. 2. & est simile in excōicatione, quę tenet semper siue iusta, siue iniusta, 11 q. 3 c. 1. tātæ est. n. denūtiationis vis, vt si aliqd fiat post denuntiationem ante remissionem vel satisdationem de opere de mo liendo, etiā si ius hēat ædificandi, in totum debet demoliri. l. præ dic. prętor, §. 1. & hic & inf. c. prox. & hæc denuntiatio facienda est in re pręsenti, & in ipso opere, & non tantum oño, sed illis qui ibi sunt, su. eo. de pupillo. § nuntiare. de hoc dr̄ inf. c. prox. & hoc ideo, quia nuntiatio ista in rē est, & non in personam, ff. de ope no. nun. vnde cuicunque fiat, tenet. ff eo. cuilibet. alibi facta quam in re, nō tenet. ff. eo. de pupillo, §. si quis forte, ꝙ potest intelligi 1 quod non tenebitur quo ad hoc, ut non teneatur demoliri opus factum, cum ius habeat ędificandi, ꝙ fieret si esset factum in re, ut hic dicit. Et not. ꝙ tot debent esse denuntiationes, & tot remissiones, quot sunt loca in quib. ædificatur, ff. eo. ti. de pupillo, §. si in plurib. Lau.

siue iniuria [a] aliquid construatur, legalib. debet cō stitutionibus moliri: & quia nulla ecclesia in præ iudicium [b] est alterius cō struenda, † negotiū ipsum secundum legum & canonum statuta non differas terminare.

† constituenda.

¶ Innoc. iij. Cātuarien. archiepiscopo.

¶ *Summatur ut supra c. proxi.*

b ¶ in præiudicium] Hæc est alia cā demoliendi ædificium. in præiudicium. n. ecclesię parochialis alia fieri non dēt, 16 q. 1. ecclesiæ, & c. quicunque, & su. de eccl. ędi. ad audientiam 1 nisi iusta cā subsit, vt ibi dicitur, & tunc id fieri debet auctoritate episcopi.

† Secundum Hos. de hoc plene in sū. e tit. § cui fiat & §. pe & vl & vide in Spe. eod. ti. l. 1. in fin.

CVm ex.] Primo mandat opus demoliri, & irritat quicquid ex illo secutum fuit: Scdo reprehendit archiepm̄, qui non curauit scandalum subditorū. ibi, Super eo. Tertio orat eum, ut pareat. ibi, Finis. Abb. Et no. ꝙ c dilecti, 2 su. de app. loquitur de eodem facto. CASVS. Archiepiscopus Cantuarien. cœpit ædificare quandam capellam de Lamech. in loco pertinente ad ecclesiam Cantuarien monachi Cantuarien. ecclesiæ denunciauerunt ei nouum opus, ipse archieps̄ spreta denūtiatione ædificauit ecclesiam, & canonicos instituit in eadem, redditus assignando eisdem, recepit ēt iuramenta fidelitatis ab ipsis unde monachi Cantuarien. ecclesiæ domino papę grauiter sunt conquesti, Mandat papa Cantuariē archiepō, quatenus quicquid ędificatum est in ecclesia de Lamech. post noui operis nunciationem suis expensis faciat penitus demoliri, eo non obstante si absens fuerit, cum in lege sit cautum, ut si ille cui opus nouum fuerit nuntiatum, ædificauerit ante remissionem., & postmodum agere cœperit ius sibi esse in ædificatum habere, debet sibi actio denegari, & in irritum reducatur quicquid de instituendis canonicis ibidem, & aliis ad ipsam ecclesiā pertinentibus ordinatum est ab ipso, uel ab eius antecessore, & canonicos ab oblatione p̄stiti iuri denuntiet absolutos auctoritate papæ, quia ex quo principale non tenet, quicquid ex eo, vel ob id secutum est, debet irritari.

¶ SVPER EO QVOQVE] In §. isto dicit papa, quod multum miratur, quod monachi Cantuarien. cum omnia dimiserint pp Deum, tot laboribus & periculis personas & res non dubitauerunt frequenter exponere, quod nullo modo fecissent nisi cognoscerent pręmissa in præiudicium Cantuarien ecclesię redundare; archiepiscopus pro uitando scandalo ipso rum ab huiusmodi iniuriis non cessauit, cum scriptura dicat, ꝙ illa quæ sine mortali peccato omitti n̄ possunt, non sunt pro scandalo vitando dimittenda; nec illa dēnt pro scandalo vitando cōmittit, quæ sine peccato mortali committi nō possunt, tum ab illis, q̄ sine mortali peccato cōmitti possunt & dimitti, pro vitando scandalo cessandum est, & eis ēt insistēdum est, vñ Apost. Si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternum, & dñs in Euangelio contra eos, qui scandali p̄stant materiā; Væ, inquit, homini illi, per quem scandalū venit & licet scādalū maiorum sit vitandum, vitādum est ēt & minorum. In fi. dicit, ꝙ contradictioni suæ taliter finem imponat, ꝙ peccata præterita per uirtutē obedientiæ ualeat expiari. No. ꝙ quicquid factum est post denū tiationem noui operis, expensis eius cui denuntiatum est, demoliri debet, nec debet quis audiri, si dicat ius sibi esse. Item destructo principali, & accessoria destructa sunt. Item ar. pro religiosis, quod semper præsumuntur iustam causam habere. Item arg. ꝙ pro vitando scandalo quandoque detrahendum est seueritati. Item pp scandalum peccatum mortale committi non dēt. Item scandalum minorum uitandum est, sicut maiorum.

CAP. II.

CVm † ex iniuncto, & infra.

† Ca. vnico. ti. de no. ope ris nun in 3 con. Consule Host l. p̄cedēti c. citatum.

¶ Fraternitati tuæ mandamus. quatenus q̄cquid ędificatū est in ecclesia de Lamech. post noui operis nuntiationē, expēsis [c] tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris, cum cautum [d] sit legitima sanctione, ut si is, cui opus nouū fuerat † nuntiatum, [e] an

† Fuerit.

[Gl. seq. obiicit & soluit, & de summatione ipsius, & duarum quæ sequuntur proxi sup. c. 1.

c ¶ Expensis.] Sed quare suis expensis debet destruere, cum non fuit ei denuntiatum nouum opus, quia absens fuit, vt hic sequitur in littera: immo sufficit quod præstet patientiam, ut monachi destruant, ar ff. de alie. iud. mu. causa fac. l 3. §. item si. & hæres in pænam non succedit, unde sufficit patientiam præstare, ff. eo. l. pen. 2 Sed dic quod denuntiatio fuit facta prædecessori. vnde tenetur iste sicut ille, cum ei successerit in uitium, su de iud. quia V. & su de rest. spo. sæpe, & hoc edictum datur hæredi & in hæredem, cum in vitium succedit, & etiam post annum, ff eo le prætor, in fi. su. de testib significauerunt, & sic suis expēsis debet demoliri, su. c. prox. & C. eod l. unica. si uero ædificatum sit domino inuito, tunc sufficit præstare patientiam: Vel si seruus sine iussu domini hoc fecit, ff. quod ui aut clam si alius, 1. resp. & l. denique §. vlt.

2 Illud verū nisi hr̄s ratū hēat ædificiū cæptum vel nisi ædificet, ff eo l. p̄tor. §. hoc interdictū, & l. si fm Hos. Io An.

d ¶ Cautū sit.] ff. e. l. 1. §. in operis, denegat huic actio, quia fecit contra denunciationem ante remissionem.

e ¶ Nuntiatum.] Denūtiatio noui operis ad ea tm̄ pertinet, q̄ solo coniūcta sunt, uel in solo fiūt, non ad alia ff eo. l. 1. § hoc aūt edictū, opus aūt nouum facit, q. ædificando uel detrahendo pristinā operis faciem immutat ff e. l. 1. §. opus nouū, non aūt si qs reficit antiquū. ff eo. l. 1. § si quis ædificium, & su. de iudæ consuluit. Illud p̄terea scias, ꝙ qui denuntiat nouum opus, primo iurare debet, quod non calumniæ cā denuntiat. ff. e. de pupillo. §. qui opus, & hoc iurm auctore p̄tore exigit anteq̄ iuret, ut ibi dicit. Et qui simplici uerbo nuntiat, hoc ipso constituit ipsum qui ædificat possessorem, secus si per iactu lapilli. ff eo l. 1. §. in operis, & l. de pupillo. §. meminisse. Et ideo melius est hoc facere per lapillū, & hæc denūtiatio locū habet siue fiat ipsi dño; siue p̄curatori, seruo uel puero, uel ipsi fabro. q. ædificat, ff eo te pupillo, §. nūtiare, dū in p̄nti re. ut ibi dr̄, et dixi su. c. px. Competit aūt denuntiatio n̄ tm̄ dño, sed ēt emphyteutæ & creditori, ff. eo. in pu ncta li, §. vir. & § si ego & l. creditori. Et si ędificaret in publico, q.l.bet ciuis admittit ad denūtiādū, ut l. p̄dicta, in pro-

prouinciali §. vlt. Item competit vsufructuario, sed nō contra dñm, ita tamen, ꝙ vsusfructus nō sit deterior, ff de remis l 1 § 2. Item seruus nuntiare nou potest, sed ei potest denuntiari, ff. eo, de pupil. §. 1 nisi nomine alterius nuntiet, ff. quod vi aut clam. l. 3. Item si antequam ædificatū esset, aliquis ageret, cū vicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prætor, ut ille p stet cautionem non prius ædificare, quā vltro agat ius sibi esse. ff eo. si prius.

† De hac remissione, q̄ & tacite, & expsse fieri pt, uid Hos. in sum. ti. de no. ope. nū. § qualiter tollatur.

1 Hanc glossulam apertius intelliges intelliges, si legas Host. citatū super tex.

a ¶ Remissionē] Remissio quandoque fit expresse, ff eo. non solum, §. sciendum, & tacite, ut ea l. §. morte. Si autem qui denūtiauit, nō vult remittere nuntiationem, cautione ēt sibi oblata, debet peragere causam, si potest, usque ad tres menses, & alter tenetur expectare non obstāte cautione oblata, & si nō cōpleuerit causam vsq. ad tres mēses iusta cā impediente, caueat postea d opere demoliēdo, & ædificet. C. eo. l de operis, quidā non habent ibi hanc rubr. sed est in tit de ędif pri. & sic intellige inf. e. c. vl & c. px. q n. statim vult docere de iure suo, nō tenet recipere cautionē vt ibi, nisi post tres menses, ubi dictū est.

b ¶ Non teneat principale] Destructa n. re, destruuntur priuilegia ar. inf. de uerb. sig. abbate, in fi. & 16. q. 7. & hæc diximus, & su de fi. inst. inter dilectos, § cū igit, C. de ll. nō dubiū, ff. de coll. illicitis. l 3. & 18 q 2. in nullo, ff. de re. iu. nihil dolo, in fi ff. de fid fideiussor obli.

c ¶ Nō fecissent.] No. à monachis, ꝙ semper præsumuntur iustam litē mouere, cū ipsi sua dimiserint ꝓpter Deum, su. ti. pro xiiii. nimis iniqua, in prin vnde nō est præsumendum quod appetāt aliena, ar. 12. q. 1 expedit, in fi. & est simile, 9. q 2 Lugdū.

d ¶ pro uitando scandalo dimittenda.] Not. quod pro aliquo scandalo euitando, non debet quis mortale peccatum committere: quia utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur, infra de reg. iur. qui scandalizauerit, & illud: Sinite illos, quia cæci sunt, 11. q. 3 inter verba, sup de his q̄ vi metusve cā, c. sacris, & 32. q. 1 ita ne & 1. q. 7 & si illa. Alias si aliqua possunt fieri, vel omitti sine mortali, detrahendū est iuri, ut hic dicit, & sic pñt intelligi illa iura. 50. d. vt cōstitueretur, & oīa consilia, prout hic sequitur in litera.

` Debeas.
` Sint.
` Vide Bea. ...n. 2 2. q. 43 ... totā qō ...n, ex quo ...ges ple ...hanc lo...m.
` pro intellectu huius ...o. vide B. ...n. 2 2 qō. ... art. 7.

missionem[a] † ædificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificatū habere, sibi debeat actio denegari, reducens prorsus in irritum, quicquid de instituendis ibi canonicis, & alijs ad ipsam ecclesiā pertinentibus a te vel prædecessore tuo cognoscitur ordinatū, eorū redditib. ad statum pristinum reuocatis: quos ab obligatione præstiti iuri, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra, per te denuntiari præcipimus absolutos: cum. n. amodo non teneat principale,[b] quicquid ex eo, uel ob id secutū est, sub præmissa districtione decernimus irritandum: & inf.

¶ Super eo quoque nō sufficimus admirari, quod cum uiri religiosi monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & periculis personas, & res non dubitauerunt frequenter exponere (quod non[c] fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere in graue Cantuarien. ecclesiæ detrimentum) tum saltem pro uitando tam graui scandalo proximorum, ab huiusmodi ēt tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ scripturæ testimonio debueras † didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt † pro uitando scandalo † dimittenda;[d] nec ea debeant pro scan-

dalo uitando cōmitti, quę sine mortali peccato committi non pñt: ab his tñ, q̄ sine mortali peccato cōmitti pñt, pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo[e] cessandū, & eis ēt ꝓ uitando scandalo insistendū: vñ Apostolus: si scādalizatur frater non comedā carnes in æternum. Et Dñs in Euangelio contra eos, qui scandali præstant materiam; Væ (inquit) homini illi, per quē scandalum uenit, &c. ¶ Et licet maiorum,[f] scandalum sit uitandum, uitandum est ēt scandalum pusillorum, iuxta testimonium ueritatis: Qui scandalizauerit (inquit) unum de pusillis istis, qui in me credūt, &c. Finis ergo his taliter a te imponatur, qđ præteritæ contradictionis rebellio, per uirtutē sequentis obedientię ualeat expiari.

¶ Honorius tertius.

¶ In optione est nuntiātis nouum opus, an infra tres menses de præiudicio suo debeat ostendere, & interim cessetur ab opere; an vero recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificari permittat. h. d. cum seq.

CAP. III.

Significātib. † canonicis S. Opportunæ, īnotuit nobis, qđ cū super eo, ꝙ N. ciuis Parisien. in quadā platea ecclesiæ suæ, eis ꝓhibentib. in suum ædificabat pıudiciū, & grauamē, deposuerūt corā officiali Parisi. archidiaconi quæstionē; eis offerentib. in-

e ¶ Pro scādalo tollēdo] pp qđ detrahēdū ē qnq seueritati, 50. d. ut cōstitueret, & ius relaxat pp scandalū siue multitudinē s. de tēp. or c 2. vbi d hoc, & pp scādalū ēt matrimoniū impedit, s. de spons. cū in tua. & s d cog. spi. sup e. su. de cle. con. cu olim.

f ¶ Licet maiorū] i. diuitū, & potētū, q sociā hēnt multitudinē 23 q 4. non pōt. B.

Significantibus] In prima narrat factū appellationis remedio relatum: In secunda dat iudicē: ibi. Ideoque. Abb.

CASVS. Quidam ciuis Parisien. N. nomine cæpit ædificare in platea S. Opportunæ Parisien. in præiudicium ipsius ecclesiæ: canonici ipsius ecclesiæ denūtiauerunt ei nouum opus, deponentes de ipso super hoc coram officiali Parisien. Archidiaconi quæstionem, & offerentes se probaturos incontinenti, plateam illam ad suam ecclesiam pertinere, & illū in suum præiudicium ædificare: unde petebant illū prohiberi ne ædificaret, non obstante, ꝙ dictus N. offerebat cautionem de opere demoliendo, si appareret ipsum N ius ædificandi non habere: officialis interloquēdo decreuit probationes canonicorum admittendas, & ab opere interim quiescendum: a qua interlocutoria idē N. ad Senō. curiam appellauit: officialis curiæ Senon. interlocutoriam illā cassauit, decernens p̄ dictū N. procedere in opere cōstruēdo, p̄stita prius cautione de ipso demoliēdo, si ius non habuerit, non admissis probationib. clericorū: præ dicti canonici ad sedē Apost. appellauerunt: Mandat papa, quatenus si est ita, quicquid factū est post hmōi appllōnē, ī statū pristinū reuocet, & post, &c. No. ꝙ quequid

quid factum est post denuntiationem noui operis, debet demoliri, non obstante cautione oblata de opere demoliendo, si ius non haberet.

a ¶ Incontinenti] Maximè, quia idem est si vsque ad tres menses, inf. c. proxi. & C. eod l. vnica, ut plene dictũ est in c. prox. sed multo fortius, 1 si hoc incontinenti probare uolebant: quia restitutio etiam differtur si incontinenti offerantur probationes, sup. de restitutio. spolia litteras, & ff. vt in possess. le. si is a quo, in prin. & ff. ad exhi. l. 3 ibidem sim. sup. de ordi cog. cum dilectus.

1 præsumitũ n. de iure illius qui non quærit diffugia ĩ de pꝛſu. nullos. Io. And.

b ¶ Interloquẽdo decreuit.] & bene, quia non obstante cautione illa oblata, tenebatur expectare vsq; ad tres menses aduersarios volentes probare de iure suo. inf. c prox & C. e l vnica, prout dictũ est in c. prox. quæ determinatur per hanc decr. & seq.

† Alias, curiam, idq; in recẽtioribus nam vetusti codices, ecclesiã, hñt.

† Alias ope.

[Gl. seq signat contrarium, & remittit.

c ¶ Ad Senon. ecclesiã prouocauit.] Hic omisso 2 episcopo, appellatũ est ad metropolitanũ, & ideo contra supra de appell dilecti. 2 vbi hęc materia plene expeditur.

2 Appellabatur n de officiali archidiaconi, qni de spãli iure cognoscebat hãc causam. Io. An.

[S cui.] CASVS. Quidam denuntiauit nouum opus alicui, qui in suum præiudiciũ ædificare uolebat, ille uolebat pꝛstare cautionem de opere destruendo, denuntians nolebat cautionem illam recipere, immo volebat probare prę iudicium suum, uel saltem vsque ad tres menses: quæsiuit iste denuntians an deberet audiri? Respondet ei papa dicens, quod ille, cui ipse nouum opus denuntiauit, tenetur ipsum expectare usque ad tres menses volentem probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ędificatum appareat. No hic & in præcedenti c. quod non prodest offerre cautionem de opere destruendo, si aduersarius cautionem recipere noluerit. Item nuntians nouum opus expectari debet ab aduersario per tres menses uolente probare præiudiciũ sui iuris, non ob tante cautione de opere demoliendo.

† denũtiasse

[Glo. sequen. obiicit & soluit, ponit opin quam reprobat.

d ¶ Non obstante.] Sed cõtra vr, quia si ille cui nouum opus denuntiatur, satisdederit de opere demoliendo, si apparuerit eum in iuste ædificasse, vel per eum non steterit, quo minus satisdederit, licite põt ædificare, ff eo. non solum. § si cum possem, & §. sciendum, & l. sc endum, & l. prætor, §. & hoc interdictum, & §. deinde, & l. stipulatio. alias incipi. de noui operis, §. 1.

continenti [a] probare præiudicium, & plateam ad suam ecclesiã pertinere; ac petentibus, ut non obstante, quod dictus N. cautionẽ de demoliendo opere offerebat, ædificiũ prohiberi. Et quia idem officialis interloquendo decreuit, [b] probationes eorum admittendas esse, ac ab opere interim quiescẽdum, idem N. ad Senon. ecclesiã † prouocauit. [c] Sed cum Senon. officialis eadẽ interlocutoria reuocata decreuerit, ad opus sub cautione de demoliendo ipso † non admissis eorũ probationibus procedendũ, prædicti canonici ad nostram audientiam appellarunt; & infra.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritũ quicquid post appellationẽ huiusmodi inueneritis attentatum, &c.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Summatum est sup c prox.*

CAP. IV.

IS, cui opus nouum nũciasse † proponis, nõ obstante [d] cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ędificatum existat, tenetur te per trium [e] mensium spatium expectare, iuris tui præiudicium probare uolentem.

TITVLVS XXXIV.

De priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum.

¶ Leo Papa. †

¶ *Episcopalis dignitas non debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis.*

EPiscopalia gubernacula, nõ nisi maiorib. [f] populis, & frequentioribus ciuitatibus præsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate uilescat. [g]

¶ Gregorius † P. subdiaco.

¶ *Non obstante priuilegio fori. potest laicus eccl. siæ malefactor per ecclesiam puniri.*

CAP. II.

SIcut in iudicijs laicorũ priuilegia turbare no-

sed hæc intelligenda sunt sm ea quæ hic, & c prox. dicuntur & C. de ædific pri. l. vlt. 3 & si statim vult probare præiudicium suum, vel vsque ad tres menses, auditur, non obstante ca utione, quæ sibi offertur, ut hic dr: alias recepta cautione ædificat, uel statim, vel post tres mẽses, & sic intelliguntur cõtraria, & ita est in optione denũtiantis an velit statim docere de iure suo, vel vsq; ad tres menses, an statim recipere cautionem de ope demoliendo, & postea procedatur in opere. Alij 4 dñt, quod in ptãte illius q ædificat, dare statim cautionẽ, uel expectare, vt incõtinenti vel vsque ad tres menses probet. Sed contrariũ verum est, ut hic patet.

3 Alias sub titu de noi ope. nun.

4 Vt Io. & Hugolinus

e ¶ Trium mensiũ.] Hoc sumptum est de illa l. C. de ædifi. pri. l. vlt. Ber.

DE PRIVILEgiis, &c.

¶ Supra visum est de excessibus pręlatorũ, sed quia quandoque delinquũt subditi excedẽdo terminos priuilegiorum suorum, & dubitari posset de intellectu priuilegiorum, ideo hic de priuilegiis, & excessibus eorum posuit.

De hac materia tractatur 25 q 2. per totũ, facit quod habetur. 3 dist priuilegia 9. q. 3. episcopo. §. sola vsq; ad fi 11. q. 3. c. priuilegium, 12. q 2. c. qui & diuinis & humanis, & reperitur in Sexto, & Clem. Abb.

† Leo. papa primus epi sto 5 5, inc cum in ordinationib c 2. refert Bu ch lib. 1. de cre. c. 3. cap 134.

† Gregorius primus li. 2. epist 5. c. 44. registr. indi. 11. & c. 2. e. tit. 1. cõpil.

EPiscopalia] Maiores ciuitates duntaxat priuilegio episcopatus sunt honorandæ Abb. Siculus.

CASVS. Episcopi non nisi maiorib populis & frequentioribus ciuitatibus præsidere debent ne honor episcopalis propterea vilescat. Not quod ne uilescat dignitas episcopi, non in minoribus uillis, sed in ciuitatibus residere debet.

f ¶ Maioribus.] 30. d episcopi ubi idem dicit, arg. cõtra 93 d. legimus ibi, si auctoritas quæritur, col 2 post med cap in Auth. de referendariis § 1. & 2. col 2. Sed hoc intellige quantum ad vulgi opinionem, quia vbicunque est, nomen episcopi habet. ut in c. legimus. & sic referas ad factum quod hic dicit.

g ¶ Vilescat.] Simile est quod sponsa non est statim tradenda, ne sponsus habeat eam minus charam. 27. q. 2 institutum. Ber.

SIcut.] CASVS. Dicit Gregorius, quod sicut ipse non vult in iudiciis turbare priuilegia laicorum, ita non vult quod ipsi laici debeant sibi præiudicium aliquod inferre: quod si fecerint, auctoritate Apostolica vult eis resistere: & ipsos laicos uiolen-

tos coërcere, non est contra legem agere, sed legi facere subsidium. Nota quod ecclesia nō vult ius alterius sibi arrogare, quia distincta debet esse iurisdictio. Item violentos coercere non est contra legem agere, sed legi subsidium facere.

[Gloss. sequens arguit & remittit.

a ¶ Præiudicantibus.] idest præiudiciū facere volētibus ecclesiæ, quia etiam si peteret auxilium eorum, non propter hoc præiudicaretur ecclesiæ, supr. de of. or. c. 1. Et sic est ar. quod ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare. 1 quia iurisdictio distincta esse dēt. sic sup. de iud. nouit. vbi de hoc. & sup. qui fil. sint legi. causam q. 2. vbi de hoc.

b ¶ Coercere.] Si aliquid de iure ecclesiæ sibi vsurpare præsumpserint. § de immun. eccle. non minus, &c. aduersus. sup. de foro compet. cum sit generale & q malos coercet, minister Domini est, 23. q. 5. qui malos. & ministeriū præbet legi, ut ea causa, & q. ca. homicidas. & hic. Ad hoc n. facta sunt iura, vt mali puniantur, vt 4. distin. factæ sunt per leges. n. nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibetur, 23. quæ. 5. ad idem Ber.

† Ferre subsidiū, in registro.
† In concilio Laterañ. sub Alex. 3. c. 6. & c. 3. 9. tit in comp.
† nunquam
1 Itē qd ius suum vult, & debet defendere. sup. de sup. negl. p̄la, licet, J. de immun. eccl. qm̄ lib. 6. Io. And.
2 Fallit in casu l. cœlicolarū. C. de Iudæ. & l. hac lege. C. de pactis cōuen.
† veritatis, in concilio.

lumus, ita eis præiudicātibus [a] nobis moderata uolumus auctoritate resistere. Violentos itaque laicos coercere, [b] nō cōtra legem est agere, sed legi facere † subsidium.

Alex. iij. in concil. Laterañ. †

¶ *Religiosi etiam exempti, ecclesias & decimas non debent à laicis recipere sine cōsensu diœcesanorum, h. d. vsque ad §. excommunicatos.*

CAP. III.

Cvm & plātare sacrā religionem, & plantatā fouere modis oībus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quā si nutrice ea, quę recta sūt, & corrigere quæ profectū virtutis † impediunt, cō missa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporū nostrorum conquæstione comperimus, quod fratres Tēpli † & Hospitalis, & alij religiosi īdulta sibi ab Apostolica sede priuilegia excedentes, [c] contra episcopalē auctoritatē multa præsumunt, quæ & scādalum faciunt, & graue pariunt periculum animarum; & infra.

¶ Ecclesias igitur & decimas [d] de manu laicorū, sine cōsensu episcoporū, tam illos, quā etiā quos cūque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunque contra tenorem istum aliquo tempore [e] receperunt.

¶ *Excommunicati & interdicti omnino nō debēt admitti ad diuina, etiā per religiosos exemptos. h. d. vsque ad §. in ecclesiis. Abb. Si.*

¶ Excommunicatos. f †

Cvm.] Io Andr. diuidit totam decretalē in tres partes: nam in prima ponit exordium, & querelam episcoporum decisam, in secunda parte prouidet: in tertia prorogat, & pœnam imponit. Secūda ibi, Ecclesias. Tertia ibi, Quod autem, Et secunda principalis subdiuiditur in quinque, quæ omnia patent ex summario & intellectu Et ista diuisio est bona. Abb. Sic.

CASVS. Fratres Templi & hospitalis excedebant in pluribus contra episcopalem auctoritatem, qui etiam scandalum faciebant, & inducebant periculum animarum: propter quæ episcopi in Laterañ. concilio de ipsis grauiter sunt cō questi. Super his primo dicit papa, cum & plantare sacram religionē, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nusquam illud melius exequimur, quàm si ea nutrice quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus: Demum descendit ad articulos, in quibus prædicti fratres excedebāt: recipiebant enim ecclesias & decimas de manibus laicorum, sine consensu episcoporum: prohibet papa prædictis fratribus & aliis quibuscunque religiosis, ne de cætero prædicta recipiant sine consensu episcoporum, dimissis illis, quas contra tenorem istum aliquo tempore receperunt. Item excommunicatos & nominatim interdictos ab episcopis recipiebant ad diuina: præcipit concilium tam his, quam aliis religiosis, prædictos euitandos iuxta sententias episcoporum. Item in ecclesijs suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, presbyteros instituendos in eis cum vacauerint episcopis repræsentent, vt de cura plebis episcopis respondeant, & ipsis fratribus de rebus temporalibus rationem exhibeant, & institutos inconsultis episcopis non audeant remouere. Item si Templarii vel Hospitalarii ad ecclesiam venerint interdictam, semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, exclusis excommunicatis & interdictis: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. Item de confratribus prædictorū statuit concilium, vt si omnino se nō reddiderint fratribus ipsis, sed in proprietatibus suis remāserint, propter hoc ab episcoporum suorum sententia & iurisdictione nullatenus eximantur, sed potestatē suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceāt cū delinquunt. Quod autem dictum est de prædictis fratribus, idem præcipit ab aliis omnibus obseruādum. Si enim cōtra hoc institutum venerint, ecclesię in quibus ista præsumpserint, subiaceāt interdicto, & quod egerint, irritū habeatur No. quod ecclesię vel decimæ de manu laici sine cōsensu episcoporum recipi non debēt, Item constitutio extēditur ad præterita Item excōmunicati & īterdicti ob tētu alicuius priuilegij ad diuina recipi nō debēt. Item institutio & destitutio presbyterorum ad episcopum pertinent, nisi ecclesię vtroque iure, idest, quo ad spiritualia & temporalia ad religiosos pertineant. Item Templarii & Hospitalarii semel in anno ecclesiis interdictis celebrare possunt. Item qui in fraternitate priuilegiatorum recipiuntur, si in propriis possessionib. remanserint, propter hoc à subiectione dięcesani episcopi non eximuntur. Item quod de Templariis & Hospitalariis hic dicitur, ad alios omnes religiosos extenditur Item per abusum siue delictum perditur priuilegium. Et sic no. quod priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

† De Tēplariis & Hospitalariis, vide Cassaneñ. in catalogo gloriæ mūdi par. 4. cōsideratione 64. & 63. & par. 9. cōsideratione 4.

c ¶ Excedentes.] Vnde illa perdere debent. 11. q. 3. priuilegium 74. dist. vbi.

d ¶ Ecclesias igitur & decimas.] Sic 16. q. 7. decimas. 4 & supra de iure patronat. quod autem. de consensu episcoporum possunt ecclesias recipere, supra de iure pat. cura 3 decimas quas habent laici in feudum, & non aliàs possunt recipere de consensu episcoporum. sup de his quæ fi. à præla. cum Apostolica, in fi. decimas tamen de laboribus suis non soluunt, sup. de dec. ex parte.

3 Et de dona. pastoralis Io. And.

[Glossa seq. recitetur per contrarium.

e ¶ Aliquo tempore.] nisi præscriptione muniti fuerint, vel postea consensum episcopi habuerint, sup. de iure pat cura.

f ¶ Excommunicatos.] quos vitare tenentur, non obstante aliquo priuilegio. infra de senten. excommunic. nulli. & de iure communi quilibet tenetur. 11. q. 3. excommunicatus, quod ius per priuilegium non tolli-

tollitur, vt in decre. prædicta, mili.

[Glo. seq reci. per quæstionem.

a ¶ Nominatim interdictos] Nominatim aliquis dicitur interdictus siue excommunicatus, quando proprio nomine expresso ꝛ interdicitur, vel alijs circunstātiis. Instit. de exhæredat. liberorum. §. nominatim. per Ber.

[Glossa sequens exponit, & arg. a contrario. Secundo quærit & soluit.

b ¶ Pleno iure] id est vtroque iure quo ad spiritualia & tēporalia. inf. eo. quoniam. sed a contrario videtur, quod si vtroque iure ptineat ad illos, quod episcopus nihil possit attentare in illos quod verum est: & ita institutio & destitutio quo ad tēporalia & spiritualia ad ipsos ptinet, 16. q. 2. c. 1. & inf. eo. quoniā, & sic ecclesiæ istę eodem gaudent priuilegio, quo & isti priuilegiati: alias vero si pleno iure ad eos nō ptineat, seruabitur qđ hic d. cit. Sed cum pleno iure istæ ecclesiæ pertinent ad istos religiosos ex priuilegio papæ: quis deponet presbyteros? Potest dici quod illi primo vocabunt episcopū diœcesanum, & per eum adiūctis sibi alijs episcopis depositio fiat sicut faciunt in alijs sacramētis, & hoc colligi secundum tenorem priuilegiorum, vt si primo debent recipere sacra ab episcopo diœcesano, secūdū quod ī priuilegio ponitur, vel etiam à quocunque, & secundum hoc vocabunt isti priuilegiati quoscunque episcopos voluerint, alias possunt priuari officio & bñficio per abbates iusta causa interueniēte, sed deponere nō possunt, cum ad officium abbatum hoc nō pertineat. Ber

c ¶ Semel in anno.], De hoc habes inf. eo. vt priuilegia. § illud.

ADDITIO Hodie an & qñ possit celebrari in ecclesia sua in loco interdicto, vide bonū textum in c. fi. de sen. excō. in vi. in fi. & ibi nota. Abbas.

d ¶ Defunctorum.] Nisi fuerint fratres eorum: quia tunc possunt illi sepeliri in ecclesia interdicta, dummodo illi fratres non sint excommunicati, vel nominatim interdicti, vt inf. eo. vt priuilegia.

e ¶ Nullatenus eximantur.] Sic inf eo. tuarum, & cap. pen. & hoc ideo, quia per confraternitatem talem non sunt conuersi illorum, nec oblati, sed aliquam remissionem consequuntur infr. eo. vt priuilegia. vnde dixit, omnino non reddiderint, & ita remanent de iurisdictione episcoporū: aliàs ꝑ tribus, vel quattuor denarijs posset quis eximi à iurisdictione sui episcopi, quod esset iniquum, inf. eo. vt priuilegia, §. hoc autem.

f ¶ Tenorem priuilegiorum.] Sic infr. eod. porro in fine. & ideo non debēt habere fructum illorum, ex quo ea non seruant, inf. e. tuarū, & cap. petistis, & c. vt priuilegia. 11. q. 3. priuilegiū. & ita per abusum siue per delictum perditur priuilegiū. quare subiacebunt propter hoc interdicto episcoporum vt in fine sequitur. fin. sup. de hær. ad abolendā. in fine vbi de hoc.

a ut no. s. de cle excō. mi ni. ꝓposuit. Io And

2 Ad idē de sen. excō. cōstitutione ī li. 6. vide qđ dixi s. de pbē. in Lateranē. ī prin. Io. And.

quoque & nominatim [a] interdictos, tam ab illis, quam ab alijs omnibus iuxta episcoporum sententiam statuimus euitandos.

¶ *Religiosi etiam exēpti in ecclesiis non pertinentibus ad eos pleno iure, non instituunt, nec destituunt inconsultis episcopis: sed rationem exigūt in temporalibus ab institutis. h. d. vsque ad § quod si.*

¶ In ecclesiis vero suis, quæ ad eos pleno iure [b] non pertinent, instituendos presbyteros episcopis repræsentēt, vt eis de plebis cura respondeant. Ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam incōsultis episcopis non audeant remouere.

¶ *Hospitalarii & Templarij semel in anno celebrent in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum, h. d. vsq; ad § de cōfratribus. Abbas.*

¶ Quòd si Templarii vel Hospitalarij ad ecclesiam venerint interdictam, nō nisi semel in anno [c] ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. [d]

¶ *Cōfratres exēptorum seu ipsorum oblatio, qui in totū non transtulerūt, iudicari possūt ab ordinarijs locorum h. d. vsque ad fin. Abb. Sicul.*

10 ¶ De confratribus † hoc constituimus, ut si non se prædictis fratrib. omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint emanendum, propter hoc ab 20 episcoporum suorū sñia nullatenus eximantur. [e] sed potestatem suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi.

¶ Quod autem de præ30 dictis fratribus dictū est, ab alijs quoque religiosis, † qui præsumptione sua episcoporum percipiunt iura, & contra canonicas, eorum sententias, & tenorem priuile40 giorum [f] nostrorum uenire præsumunt, præcipimus obseruari. Si enim contra institutū hoc uenerint, & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subiaceant interdicto, & 50 quod egerint, irritum habeatur.

¶ Idem archiepiscopis [& † episcopis] ad quos litterę istæ peruenerint.

¶ *Suis priuilegijs priuandus est, qui alienis dero60 gat.*

CAP. IIII.

Dilecti † filii fratres Hospitalis Hierusolymitani trāsmissa nobis conquestione monstrarunt, qđ uos eos de malefactoribus suis iustitiā facere nō vultis priuilegia

Dilecti] In prima ponit querelam. In secūda ibi, Pro certo prouidet Abb.

CASVS. Fratres Hospitalis Hierosolymitani cōquesti fuerunt domino papæ, quod archiepiscopi & Episcopi eis de suis malefactoribus iustitiā facere nolūt, priuilegia ipsorum non recipiētes: vnde papa scribit Prælatis prædictis, qđ ipsi pro certo sciant, quo ipse priuilegia ipsorum prælatorum decurrabit, cum ipsi obuiare nō timeant scriptis authēticis Rom. ecclesię. No. arg. cōtra iudices, qui iustitiā q̄relantib. nō exhibēt, & part ū probationes nō attendūt. Itē no. ꝙ ei iustitia non est seruāda qui alijs iustitiā denegat exhibere.

g ¶ Non vultis] Vnde possunt conueniri, qa quia iustitiā facere nolunt, 23. q. 2. Dñs. & in Aut. vt di in § pę. & ṽi.

† Præter [...] nominata[...] & [...] alios [...] uide M[...] num Soz[...] & alios i[...] 2. sup de [...] compet. [...] glossam [...] Geminian[...] in c. qsqu[...] 7. q. 4.

† Vide cō[...] lij Trid [...] 6. de ref[...] ma cap. 3 & sed 25 [...] de regula[...] bus c 14. [...] habes. qu[...] de ep. cor[...] gant religi[...] les, & [...] niant.

† Hæ d[...] voces, & [...] scopis, [...] sunt in aliquot vetu[...] stis & recen[...] codicibus.

† Cap. 4 co[...] tit. in 1. [...] & post cōcilium Lateranen. par. 4 capit.

& vlt.col.8.& 23.q.5.administratores, & sic iudex facit litem suam propter dolum suum, & etiam propter alias culpas, vt ff de iud i.filiusfamilias.

a ¶Contemnentes.] ar. contra iudices, qui probationes diligenter non attendunt, ar.30.q.5. iudicantem.

b ¶Decurrabimus.] Non.n.sunt ei sua iura seruanda, qui ius alienum uiolare non meruit, 73.dist vbi, & 25.q.2.sic decet.& de mu.pe.c.1.& 2.& ar. 95.d.esto subiectus.& quod quisque iuris in alterū statuit, uti debet eo, sup. de consti. cum omnes, & ecclesiasticus ordo confunditur, si cuilibet ius suum nō seruatur 11. q.1.peruenit. Inspiciant ergo priuilegia istorum, & secundum quod ibi continetur, ita obseruetur, inf e. porro. & ita tāquam cōtemptores & negligentes puniantur. B.

AD hæc.] Etiā priuilegiati, qui sepeliunt mortuos excommunicatos, eos extumulare tenētur. hoc dicit. Abb.

† Cap.6.eo. ti.in 1.cōpi. & post cōci. Lateran.sub Ale.iii par. 31.c.5.

CASVS. Hospitalarii defunctos in excommunicatione sepeliebant in cęmiteriis ecclesiarum: mādat papa Cantuarien. archiepiscopo, quatenus pcipiat ipsis Hospitalariis, ut corpora illorū defunctorum in excommunicatione, extra cęmiteria eiiciūt, & si non fecerint, archiepiscopus illud exequi non omittat. No quod corpora defunctorum in excommunicatione, nō sunt in cœmiteriis sepelienda.

ipsorum recipere contemnentes, [a] & infra.

¶ Pro certo sciatis, qđ non concessa uobis priuilegia decurtabimus, [b] cū ecclesiæ Romanæ scriptis authenticis obuiare minime timeatis.

¶Idem Cantnarien. archiepiscopo.

¶ Etiam priuilegiati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam, & si admiserint, debent inde eos eijcere, & si non fecerint, episcopus supplebit.

CAP. V.

AD † hæc; & infra. ¶ Mandamus, quatenus Hospitalarijs præcipias, vt si quos in excommunicatione defunctos ī cæmiterijs ecclesiarum sepelierint, [c] eos extra cęmiteria eijciant: [d] quod si facere noluerint, tu hoc de his, quos in excommunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

¶Idem Abbati, & monachis S.Andreæ Cister. ordinis.

¶ Contra priuilegium ecclesiæ præscribitur spatio triginta annorum: hodie vero quadraginta, vt infra eo. accedentibus.

CAP. VI.

SI † de terra, quam habetis in parochia canonicorum de Plautio, per triginta annos [e] eis decimas persoluistis, eas sibi de cætero integre persoluatis. Licet enim priuilegiorum Romanæ ecclesię beneficio fratrib. Cistern. ordinis † indultū fuerit, quod de laboribus suis nullas decimas persoluere debeant, de priuilegio tamen indulto tanto tempore, [f] vobis detrahere voluistis; cum liberum sit unicuique sui iuri renuntiare; [g] eoque modo non potestis uos in hac parte tueri.

¶ Idem Ambien. † episco.

¶ De priuilegijs non est iudicandum, si eorum tenore inspecto, & secundum continentiam eorum ab omnibus subditis sunt seruanda.

CAP. VII.

POrro †

[Glo. seq reci. per quæstionem.

c ¶Sepelierint.] ita communicando eis in morte, inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicamus, & mortuo. 23.q 2 & 3.& sup. de sepul sacris.

[Glo. seq excipit duos casus.

d ¶ Eiciant.] si potuerint discerni ossa eorum ab ossibus aliorū, alias non supra de sepulturis sacris, & nisi forte tales fuerint, qui petierunt absolui, & per eos non steterit, quo minus fuerint absoluti, & quia post mortem sunt absoluendi inf. de sentent. excom. a nobis 2 & factum suum illi emendare tenentur. sim. 55. d pęnitentes alioquin archiepiscopus hoc faciet in eorum opprobrium Ala.

SI de terra.] CASVS Monachi sancti Andreæ ordinis Cistercien habent priuilegium de non dandis decimis de laborib. suis, monachi illi habent terras in parochia canonicorum de Plautio, de quibus decimas persoluerūt per xxx annos dictis canonicis, nunc excitati nolunt soluere decimas dictis canonicis: vñ mandat papa monachis illis, quatenus si de terra illa, quā habent in parochia illorum canonicorum, per xxx. annos decimas persoluerunt, eisdem, eas de cætero integre sibi soluant, quia licet eis sit cōcessum, ut de laboribus suis decimas non persoluant, de priuilegio tamen indulto tanto tēpore detrahere uoluerunt: vnde non possunt per priuilegium se in hac parte tueri, cum liberum sit unicuique iuri suo renūtiare. No qꝫ qui non vtitur priuilegio sibi concesso legitimo tēpore, amittit illud. Item triginta annorum spatium beneficia priuilegij excludit. Item liberum est cuilibet iuri suo renuntiare.

† Cap.9.eo. ti.in 1.cōpil. & post coci. Late sub Alex. iii. par. 38.c.4 Vide gl.in c.vl.17 q 4.

[Glossa sequens signat cōtrarium, & remittit.

e ¶Triginta annos.] ar. contra sup de præscr. de quarta 16.q.3. ca. placuit, §. quas actiones, & est expressum. inf e accedētib. ubi tantum xl. annorum spatio perditur priuilegium, vbi de hoc.

† Dictio ordinis, deest in antiquis omnib. codicibus.
† Albien.
† Albian.

[Glo. seq. fortificat textum.

f ¶Tanto tempore.] sic patet, quod priuilegium perditur, nisi quis utatur eo. inf. e. accedentib. sic etiam leges per dessuetudinē abrogantur, ff. de legibus de quib multo fortius priuilegiū: quia res de facili ad suam naturam reuertitur, ff. de pac. si vnus, §. quod si non totū, sed propter hæc quātum ad alios non perditur.

1 Quod facilius perditur. quamuis coe, C. de Vete antiqua secundū Philip. lo. And.
† Cap.10.eo. ti.in 1.cōpil.

[Glo. seq. alle. 5. concor. signat contrarium, & remittit.

g ¶Renuntiare.] sic inf eo. accedentibus, & s̄ de regu. ad Apostolicam & c. statuimus & 7.q 1. quam periculosum, & remittentibus actiones suas, non est ulterius regressus ad eas, ff. de ædil edic l quærit, § si uenditor, ar. 5 su de fo. cōpe. si diligēti. vbi plene de hoc tractat.

POrro.] Priuilegiorum tenor inspiciendus est, & seruandus. h.d. Et potest exemplari tex per c nuper. sup. de decimis. Abb.

CASVS. Tēplarii & Hospitalarii multa prærogatiua libertatis sunt muniti: verumtñ aliā libertatē hr̄e vñrin locis illis in quib. fuerant habitatores anteq̄ ad eos puenissent, q̄ in aliis suis possessionibus & si habuerunt eandē vel aliā, hoc ex inspectione priuilegiorū suorū ualet cognosci, & s̄m, qꝫ inuenitur in priuilegio, ita est obseruādū. In fine d t papa: sic uolumus eos tenorē suorū priuilegiorū seruare, qꝫ fines eorū n̄ trasgrediāt no. qꝫ priuilegia seruāda sūt s̄m qꝫ cōtinet in eis. Et sicar. qꝫ priuilegia stricti iuris sūt. Itē ar qꝫ nulli priuilegiato credēdū ē, n. si priuilegiū suū inspiciēdū cōcedat. Itē a

forma verborum non est rece dendum. Item fines priuilegij nemo excedere debet, & sic est arg quod fines mandati diligenter sunt obseruandi.
a ¶ Quamuis.] idest, quia in antiqua erat, quoniam, & melius, simile sup. de iureiuran. quemadmodum. ibi, quãuis interdũ, &c. vel quamuis, idest cũ, sed proprie non videtur posse.
b ¶ Libertatem] supple, quã in aliis, immo habẽt eandem in his quã in aliis possessionibus: hæc enĩ deprehenditur ex eorũ priuilegio, ut inf. dicit, & ita res ad eos deuoluta cẽsetur eodem priuilegio cum aliis, ff. de vsuris, cũ quidam, §. si debitores, 1 & ff de iure fisci. fiscus.
[Glo. seq. quatuor notanda
c ¶ Ex inspectione.] & ita inspiciẽda sunt priuilegia, ad hoc, ut sciatur quid cõtineatur in eis inf e. recipimus, & sup. de fid. instrumentorum accipimus, & in Auth. de mand principũ, §. si quis aũt, colla 3. Et est ar. ꝙ iudex debet facere copiam rescripti: quia falsitas posset ibi esse, quæ ex sola lectione deprehendi non posset. Et ex eo quod dicit: ita obserues: nota non esse recedendum a forma verborũ, sup de deci. ad audictiam, & sup. de translation. inter corporalia, & ff de legatis tertio, non aliter. 2 Item ar. fines mãdati diligenter seruandos, sup. de rescri. cum dilecta. Item ar. nulli esse credẽdum qui dicit se habere priuilegium, nisi illud ostendat, sup. de offic. deleg cum in iure & ar. ad hoc 42. d. quiescamus, & 100. d contra morem, & inf. eo cum capella. B.
d ¶ Tenorem] sic sup eo. cum & plantare. in fi. & inf. ea pet stis, & ita priuilegium in sua forma tantum seruari debet, & non ultra extendi: alias priuilegium non defendetur. in aliis. Ber.

† dotati.

† Dictio suorũ, deest in recentioribus, ĩ prædis, sed eam hẽnt veteres codices.

† cõseruare.

1 Debitor priuat, quã minores q̃ semisses præstibat vsuras debitor fisci, soluit semisses. Ioã.

† Cap. r. eo. ti. in 2 cõpi. 2 Vidẽ citatos super. vlt. gl. 2. vide de verbo. sign p p ca. glo. 2. Io. And.

quamuis [a] Templarij, & Hospitalarij multa sint libertatis prærogatiua donati, † non dubitamus, quin aliam libertatem [b] habeant in locis, in quibus antequam peruenissent ad eos, fuerunt habitatores: quod totum ex inspectione [c] priuilegiorum suorum † plenius aduertere potes: & secundum quod inueneris, ita obserues. Sic enim eos volumus priuilegiorum suorum seruare † tenorem, [d] quod eorum metas transgredi minime uideantur.

¶ Idem. † Apostolicæ sedis legato.

¶ Per solutionem census, quæ fit Romanæ ecclesiæ, non probatur exemptio a iurisdictione episcoporum.

CAP. VIII.

Recepimus † litteras, quas de ecclesijs cẽsualibus direxisti. Cæterum diligentiam tuam uolumus non latere, quod sicut non omnes, qui specialiter beati Petri iuris existunt, annuatim Apostolicæ sedi census exoluunt: ita non omnes [c] censuales ab episcoporũ subiectione habentur immunes. ¶ Inspicienda [f] sunt ergo ecclesiarum priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, ut si fuerit deprehensum, quod ecclesia, quæ censum soluit, specialiter beati Petri iuris existat, & ad indicium † perceptę libertatis [g] census annuus conferatur, non immerito poterit speciali prærogatiua gaudere. Si vero ad indicium † perceptæ protectionis [h] census persoluitur, non ex hoc iuri diœcesani episcopi aliquid uidetur esse subtractum.

¶ Idem.

¶ Priuilegium uni concessum non potest ad alium extendi, propter identitatem rationis. h. d. & solet quotidie allegari.

CAP. IX.

Sane † & infra. Temerarium [i] est, & indi-

Recepimus.] Solutio census non probat quem exẽptum, nisi ex alio deprehendatur, ut quia soluitur ad indicium præceptę libertatis. h. d. primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Cæterum. Abb Siculus.

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis inuenit plures ecclesias in sua legatione censuales: dubitauit vtrum hoc ipso essent exemptæ a iurisdictione episcoporum: quæsiuit a papa quid iuris sit super hoc, & ipse respondet commendans in hoc diligentiam suam, dicens, ꝙ sicut nõ omnes illi, qui specialiter existunt de iure beati Petri Apostolicæ sedi annuatim censum exoluunt: ita non omnes censuales subtrahuntur a iurisdictione episcoporum: verum tamen inspicienda sunt priuilegia ecclesiarum, & si fuerit deprehensum in eis, ꝙ ecclesia quæ soluit censum, specialiter beati Petri iuris extitit, & ad indiciũ pceptæ libertatis annuatim cẽsus soluat, ecclesia illa libera ẽ & exẽpta. Si vero ad indiciũ perceptę protectionis cẽsus persoluitur, ppea a iurisdõne epi nõ est subtracta. Not. ꝙ per hanc decretalẽ det & põt cognosci ex inspectiõe priuilegiorũ, an sit ecclesia exẽpta vel nõ: qa si dicat in priuilegiis, ꝙ dat censum i signũ libertatis, tũc est exẽpta ecclesia. Si aũt dat in signũ protectionis ñ est exẽpta. Itẽ priuilegia ĩspiciẽda sunt, cũ de eorũ tenore dubitatur. Item exẽptio in protectione parum, vel nihil commoditatis affert.
e ¶ Omnes.] sicut Tẽplarii, & Hospitalarii, & Cistercien. censum nõ soluũt Romanę ecclię, sicut credo.
f Inspiciẽda] De hoc dictũ est sup. ca. pxi.
g ¶ perceptæ libertatis] Vbicũq; inueneris hæc uerba, ĩ priuilegiis, statim intelligas illos esse in toto exẽptos a iurisdictione epõrũ, ut hic patet
[Gl seq. dat simile, quærit, & soluit.
h ¶ Ad indiciũ perceptæ protectionis.] Licet papa recipiat aliquos sub sua protectio ne, 3 non sunt p pea subtracti a iurisdictione epõrũ, inf e. ex parte 2. & sic per confirmationem in forma communi, non præiudicatur episcopo loci, sup. de confir. vti. c. vlt. & quasi per totum, arg. sũ de maio & obedien. per tuas. Arg. contra sup de cleri peregrin. c. vlt. Quid ergo ualet talis protectio? certe parum. sicut parũ valet confiscatio in forma communi. tamen aliqua reuerentia plus debetur illis, quam aliis, arg decret. prędi tuas, & forte citius papa mouetur pro eis, cum iniuriis grauatur, ad litteras concedendas.

Sane.] priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas h d

CASVS Nullus dẽt auctoritate sua sibi p̃sumere, ꝙ alii certa rõne inspecta, a Romana ecclesia singulari priuilegio est cõcessum. No. ꝙ nullus dẽt ppria auctoritate aliquid sibi p̃sumere itẽ priuilegiũ nõ dẽt cõcedi nisi certa rõne inspecta. Itẽ speciale nõ dẽt trahi ad gñale.
[Gl. seq. alleg. 7. concor. signat cõtrarium, & soluit
i ¶ Temerariũ.] Hoc iõ dicit, qa q̃ p priuilegiũ cõcedunt, ñ dẽnt trahi ab aliis auctoritate ppria in exẽplũ vt hic,

† Alias, indicium, in aliquot antiquis.

† Alias, iudiciũ, in eisdẽ antiquis,

3 Vide Angelũ in l. 1. C. de excus. mun. li. 10. & Bar. in 1. constitutione digestorum.

† De materia Bal. in l. nõ tm̃. §. nõ oĩa. ff. de excus. tut. Ancha. col. 109 incip prima facie. A. ge. cons. 272. in ci. qñ dictũ priuilegium Dec. cons 41 & Gemi. in c. ne aliquis. de priuileg. lib. 6.

vt hic, & 16.quæst.1. hinc etiam. quia priuilegia communem legem non faciunt, 16.quæst.2. non exemplo. supra de conces. præbend.constitutus.in fin ff de cobsti.prin.l.1.C.de leg.l.leges.in fi.& 7.quæst.1.petisti, argum.10.distinct. contra morem. Argumen.contra, quia quod vni personæ conceditur, cæteris denegari non debet.5.distinct.ad eius vero, & 4.dist.ad deni que.Non sunt contra, quia loquuntur de cõmuni iure, quod.n.de iure cõi conceditur omnib. cõcessum intelligitur:secus de iure speciali, in quo casu loquuntur primæ concordantiæ.

a ¶ Certa ratione.] No quod priuilegium non est dandum nisi certa ratione inspecta. 1 vt 7.q 1 petisti. & nõ subito, sed cum magna deliberatione 23.dist.communis filius, & 16.q.1.in paro chiæ.

b ¶ Singularibus beneficijs]id est, priuilegiis, quæ singularia sunt & priuata à lege cõi 3. d priuilegia. B.

PArentibus] Duæ sunt partes, consultatio & responsio. Secunda ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Hospitalarii & Templarii, & alii etiã habẽt oratoria in domibus suis: quæsiuit episcopus Abulen. vtrũ liceat pdictis ponere ibi campanas, & publice pulsare: & rñdet papa, qđ nõ licet eis hoc agere, imo cõpellendi sunt, vt ita iure suo sint contenti, quod iustitiam non impediant aliorum. No. quod in oratoriis Templariorum & aliorum non licet habere campanam. Item arg quod exempti si excedant metas priuilegiorum suorum, siue publice delinquant, quod possunt ab episcopis coerceri. Item priuilegium sic est intelligendum & seruandum, vt non lædat vel impediat iustitiam aliorum.

c ¶ Non licet.] nec etiam Missas ibi celebrare, de conse. dist.1. vnicuique, & c.clericos, &c.si quis.

[Glo.seq.arg.& re mittit.

d Potius per te.] arg. quod exempti si excedant metas priuilegiorum, siue publice delinquerint, quod possint ab episcopis coerceri 2 arg.inf.eo. c.proxi. vbi de hoc ar.opt sup de statu regu.c.recolentes.

e Non impediant.] ar. q papa sic indulget priuilegium vt non lædat siue impediat iustitiam aliorũ, ff.ne quid in lo.publ.l.2. §.si qs a principe, & sup. de vsu pal.ex tuarum.9.b.3. si qs vero non obediat 22.q 2.primum. & ff de condi.indebi.nam hoc, & sup.de consuet.cum olim, & sup.de ecc ædi ad audientiam 2

TVarum nos.] in prima ponitur querela & consultatio: secunda respõsio, ibi, Verum, & in prima ponuntur quattuor excessus illorũ Hospitalariorum Abb.

CASVS. Fratres hospitalis sancti Ioannis cũ pro eleemosynis colligendis mittere debeant clericos, & fratres de ordine suo cruce signatos, ipsi mittunt laicos & illiteratos, qui in superbiam elati in multis excedere præsumunt: In quadam ecclesia baptismali sibi ab archiepiscopo Lugdun.concessa, quidam eorũ percussit Vicentium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione fœdando, propter quod archiepiscopus prohibuit ibi celebrari diuina, donec fuerit recõciliata.: ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrauerunt; Item quosdam præsbyteros ab episcopis suis ab officio suspensos, iidem quãuis laici sint, restituũt ad diuina officia exequenda: Item quosdam laicos, qui olim vxorib. proprijs commorant pro eo q sibi soluunt aliquid annuatim, ita eximere contendunt, vt aliis secundum legẽ terræ de sibi obiectis respondere nõ teneantur: Consultus papa respondet, cum priuilegiũ mereatur amittere, q permissa sibi abutitur potestate, mandat archiepiscopo Lugdun.quatenus si aliquos clericos aut laicos inuenerit missos à prædictis fratribus pro eleemosynis colligendis falso cruce signatos, interdicat illis, qui eos miserũt, officium prædicationis in tota prouincia sua: & missos, si laici fuerint, excõmunicationis mucrone percellat; Si clerici, ab officio & beneficio suspendat, non obstante aliquo priuilegio appellationis. Illos vero, qui post interdictum suum in ecclesia prædicta celebrauerunt diuina, eadem pęna suspensionis inuoluat, & in eadẽ diuina officia celebrari non permittat, donec fuerit reconciliata: presbyteros ab episcopis suis suspensos, & per fratres illos ad officia sua temere restituros, in eandẽ sententiam reducat. Alios vero, quos propter præmissam causam ad respondẽdum aliis ſm legem terræ asserunt non teneri, compellat aliis rñdere, nõ obstãte appellatione No. qđ priuilegium meretur amittere, q vb utitur ipso. Itẽ illi, qui mittunt ad colligendas eleemosynas a fratrib hospitalis sancti Ioannis, dẽnt esse de ipsis fratrib. cruce signatis vere & nõ falso; alioqn repelluntur cum pęna hic statuta. Item ar. qđ licet aliquis portet habitum regularẽ, nõ obligatur, dũmodo cõstet, qđ aio obligandi hod nõ facit Et sic est hic ar. qđ habitus non facit monachum. Item priuilegiũ non excusat in delictis. Item appellatio non tuetur aliquẽ in delicto. Itẽ arg. quod ordinarius possit punire exẽptos, cum publice delinquũt. Itẽ in ecclesia sanguinis effusione polluta celebrari nõ dẽt, donec recõcilietur. Item absolutio uel restõ facta ab illo qui nõ hẽt ius absoluẽdi vel restituẽdi, non valet. Itẽ priuilegio cõuersorum gaudere non debet, qui non sunt conuersi.

f ¶ Collata.] non pleno iure, ut infra patet.

---

gnum, aliquem sibi sua auctoritate præsumere, qđ Romana ecclesia alicui, certa ratione [a] inspecta, singularibus [b] voluit beneficijs indulgere.

¶ Celestinus iii. Abulen. epo.

¶ *In oratorijs priuatis campana publice teneri non possunt, etiã per religiosos. h.d. & tene menti hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in vsu.*

CAP. X.

PAretibus † litteris certificari desideras, vtrũ Tẽplarius, Hospitalarijs, & alijs oratoria in domibus suis habẽtibus, liceat cãpanas in eis ponere, publiceque pulsare: Respondemus autem cõsultationi tuæ, quod non licet [c] eis hoc agere: quin † potius [d] per te, per cẽsuram ecclesiasticam, appellatione remota, coercẽdi sunt, vt ita sint suo iure contenti quod iustitiam non impediant [e] aliorum.

¶ Inn.iij. archiepiscopo Lugd.

¶ *In tota prouincia exhortationis officio priuatur Hospitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos & si missi sunt laici excõmunicantur, si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur, & eadem suspensione puniuntur qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant: & suspensi per episcopos exemptos absolui non possunt, & fratres priuilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt, priuilegiati non sunt.*

CAP. XI.

TVarum † nos tenor edocuit litterarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos & litteratos mittũt pro eleemosynis colligendis: & infra. ¶ Cum in quadam ecclesia baptismalis, eis à pdecessore tuo collata, [f]

---

1 Facit ad hoc q not. Bart. in l.1. C. de colla. lib.10.

† Ca.2.e.tit. in 2. compi. de materia & intellectu vide Alberi cũ in Dictio nario, verbo cã panis. ver si audiui qđ magna.

† Aliàs ita: quinimo po tiꝰ p te, &c.

2 Dicit Inn. & Abbas qđ hoc ideo qa licet psonę sint exẽptæ ipsorum oratoria vel ecclesiæ nõ, vide sup.eo.c. te

† Ca 1.e.tit. in 3.comp. Et de fratribus Hospitalis sancti Ioãnis vide citatos in c.cum & prælatore. sup.eo.ti.

[Glos.seq.exponit, obiicit, & soluit.
a ¶ Ad reconciliationem.] per aquam benedictã cum vino & cinere,& per simplicem sacerdotem sup.de cõse.eccle. vel alta proposuisti. & c.aqua. Sed nonne ex priuilegio saltem semel in anno possent ibi celebrare ante reconciliationẽ: vt sup eo.cum & plantare.§.quod si.& infr. eo. vt priuilegia? Dicas, quod priuilegium nõ extenditur ad hũc casum quamdiu fuerit sic execrata: videtur inf eo.cap.ibi,donec reconciliata fuerit,&c. & quia hoc est interdictũ iuris, & nõ hoĩs: qui celebrat in tali ecclesia, nõ est suspensus nec irregularis. 1 hic tamẽ ecclesia fuit interdicta a iure,& ab hoĩe, & sic diuersa est hęc pęna arg. s̃.de cler.excom.mi. si celebrat. & c.postulastis. §. quæsiuisti Ber.
b Emancipare.] id est liberare de potestate episcoporum.2.
c Amittere. 11. q. 3. priuilegium.
[Glo.seq.no.signat cõtrarium, & solit. Iterum soluit obiect. de tribus iuribus, vlt.dicit hic solui quæstionem.

dat licentiam delinquendi.quæst.7.exigunt. de pœn. dist 3. sane. Et dicit Imperator:non permittas delinquentes aliquibus priuilegiis vti. in Authen. de man. princ.§.quod si delinquentes. coll.3. Sed contra uidetur quod non possint illos punire. 16. quæst.1. frater noster.& sup. de supplenda neglig prxla. sicut nobis,& infr.eo. cum capella si.n.tales possent puniri vt alii,inutile esset eorum priuilegium.Item proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus,qui est maior omnibus post principem, ff de offic. proconf.si in aliquam.§.2. aliàs est lex.& incipit, nec quicquam. Vinc. dixit quod ordinarius non potest interdicere eorum ecclesias,quando totam terram subiicit generali interdicto Sed cõtra hoc est sup. de consue.cum inter vos. & infr.de verbor signifi. cum in partibus. Sed verius dicas, quod licet non possit interdicere illorum ecclesias, ipsi tamen de iure communi tenentur

quidam eorũ percutiens vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiã sanguinis effusione fędasset, vsque ad reconciliationem [a] diuinam ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilomin⁹ ipsi† in ea diuina officia celebrarũt. Alios vero presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos ijdẽ cũ sint laici,ad diuina† officia resti tuunt exequenda. Quosdã præterea, qui cũ vxoribus suis in domib. proprijs cõmorantur, eo qđ eis de suis aliquid conferũt annuatim, ita emãcipare [b] cõtẽdũt, vt aliquibus secundum legẽ terrę sibi obiectis rñdere minime teneantur. ¶ Verum, quia priuilegiũ meretur 10 amittere, [c] qui permissa sibi abutit̃ potestate, fraternitati tuæ mãdamus, quaten⁹ si quos clericos, aut laicos à dictis fratribus ꝓ colligẽdis eleemosynis cruce falso signatos [d] ĩueneris, à quib. ip 20 sos missos esse cõstiterit, per totã prouinciã tuã† exhortationis [e] officium interdicas:missos, si laici fuerint, excõmunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio benefi 30 cioque [f] suspendas:nullo prorsus priuilegii [g] beneficio,vel appellationis

d ¶ Signatos.] per hoc patet,quod licet portet aliquis habitum regularem, non obligatur,dummodo constet quod non animo obligandi hoc faciat, vt isti faciebãt, quia in tali casu habitus non facit monachum, sup de reg porrectum.ar.contra,sup.eod.tit statuimus. Sed illud verum est, cum constat quod animo vouendi habitum recepit professorum. Nec obstat 27.distin. quod interrogasti.& sup.de regula vidua.20 q.1. quem progenitores, quia illa intelligebantur olim quando ob initio factum erat ambiguum. Et per hoc videtur solui quæstio de eo qui simulando se monacham, corrupit monialem,quia non est compellendus 3 ad monachatum,alias tamen puniendus est exilio, etiam si iocose schemate monachæ vsus est,in Auth. de sanct epi sco.§.vlt collat.9.Lau.
e ¶ Exhortationis] id est prædicationis.
f ¶ De officio beneficioque.] Puniũtur.n.isti tamquam falsarii sup.de crim fal.cap.2. laici.n.excommunicantur.eo.tit.ad falsariorum.
[Glo.seq.alleg. ꝙ ordinarii puniant exẽptos delinquẽtes.Secundo alleg contrariũ. Tertio ponit opi.Vinc. & Tau.cui signat contrariũ,& soluit Quarto ponit aliam opi.Quinto opi.Ioan.dist. vlt.soluit per ius nouum.
g ¶ Priuilegii beneficio.] sic ergo videtur quod ordinarius possit punire exemptos,cũ publice delinquunt: quia hic priuantur officio & beneficio nuntii istorum, & ipsis interdicitur officium exhortationis ab ordinario,& sup.de hare.ad abolendam.in fi. Sed ibi dr̃ tanquam à sede Apostolica delegatus, vnde non vr̃ ꝙ iure suo & ratione delicti sortitur quis forum.6.q.3.placuit spu.eo cum & plantare in fin & sup c.proxi. rõne delicti perditur priuilegium, vt h̃c dr̃,& 11.q.3. priuilegium Item reatus omnem honorem excludit.C.vbi sena.vel clarissimi.l.1 & qua in prouincia quis delinquerit,illic iuri subiaceat,omni priuilegio cessante. C.vbi de crimi.agi oporteat Auth.qua in prouin nec in prætextu priuilegii flagitiorum crescit auctoritas. C. de priuile. schola,l.2. lib,12, & remissio peccatorum nõ

seruare interdictum in generale, vt dicũt iura duo proxima,aliàs posset illos punire sup.c.prox. cum publice delinquunt Item pro leuib. & minimis causis non possunt episcopi se intromittere,nec excommunicare eos, vel si aliquis illorum esset infamatus, non potest compelli vt se purget. Nam papa nihil aliud eis concessit, 40 nisi quod eos filios suos fecit, 4 sed in aliis cum publice delinquunt,non abstulit eis iurisdictionem,aliàs nihil aliud esset nisi dare materiam delinquendi. Et ꝙ possint puniri quando publice delinquunt, hic patet, & sup.c.proxi & hoc idem dixit Tar. Alii dicunt,quod nullo modo potest eos punire, & papa sibi hoc reseruauit, & hoc volunt sic probare: Papa bene scit,quod Templarii & Hospitalarii, & alii exempti semper sunt in aliena parochia, & scit quod delinquunt, & dicit quod non puniantur vt per iura patet in contrarium allegata:& quia si aliqui dicuntur curiales, puniũtur vbi 50 inueniuntur nisi sint in armata militia,quia tunc conueniuntur sub magistro militum, nisi habeant priuilegium imperiale.C. vbi qs de curiali vel cohortali, alia vel.condi. conue. l.2 & illustres non puniuntur, nisi sub iudicibus à principe spãliter deputatis. C. vbi sena,vel clarissimi.l.2.circa med.Io.distinxit 5 ita, si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam: vt in cõtractu vel maleficio occidendo hominem, vel adulterando:tale delictum potest punire episcopus loci;quia si persona sit exẽpta,res tamen in q̃ delinquit,non est 60 exẽpta: & ita quasi rõne rei in qua deliquit, sortit̃ qs forũ & c.s̃ de fo cõpet.c vlt.si uero deliquit circa rem, exẽptã.puta male gerẽdo se in offõ suo, vel alienando res ecclesiæ,tunc à solo papa punit̃, qa in his exẽptus est. vbi.n.factũ eorũ ꝑiudiciũ affert non exemptis ibi bñ punit eps eos:secus si non tãgit, & hoc probatur satis ĩ.eo cũ capella.Si vero aliquid spãlius in priuilegiis suis inuenit̃,illud seruet̃, s̃ e.porro. Inn papa statuit, ꝙ exẽpti subsint ordinariis rõne delicti siue cõtract⁹, aut rõne rei, de qua ĩ ipsos cõmouet̃ & corã eis pñt conueniri;sed si delictũ cõmisũ sit in loco exẽpto siue cõtra qu⁹ initus;aut res litigiosa sit ĩ loco exẽpto;tũc nõ pñt conue-

† Alias ita: ipsi ibi ĩ ea: &c.

† Dictio:diuina.de est ĩ antiqorib.

1 De hoc articulo vide c.is q.đ sen. exc.li.6. vbi hoc diffinit.

2 Recte dicit gl. qa emãcipare, ꝓprie est à patris potestate liberare.

3 De hoc articulo ṗter. s an.& alios hic vide Archi. in c qđ interrogasti. 37. dist. vbi plene adde Spe in tit.de statu monachor.hic gl. corrupte legitur in vulgaris,restituta est ex manuscriptis codicibus.

† Suam legitur in vulgatis libris: ex antiquis tuã repositũ est.

4 Nõ est verũ:qa ꝑ hoc nõ essent exempti, sed priuilegiati ĩ.eo. si papa §. similiter. & de verbo. signi. veniẽs 1. rñ. lib 6. Io.Andr.

5 Hic & 6. q 3.ca.vl. & Gofr.hic, & Vincẽ.in secũdo appa. & Phili. Io. And.

conueniri coram ordinariis, 1 vt dr̃ in quadam constitutione Inn.iiij.eo.tit volentes [lib.6.]

a ¶ Pęna suspensionis.] s. officii & bñficii, & potest hoc referri ad factum, cum de iure sint suspensi, violando temere interdictū prout notatur s̃.de excessib. pla. c.vlt. in magna not. sed si scienter celebrarent post interdictū iuris, debent suspendi, & tunc proprie dicitur suspen di. B.

b ¶ Reducas.] i. ostendas illos ab eis non fuisse absolutos, hoc est sicut de facto fuerunt absoluti, ita de facto reducas illos in eandem sententiam.

c ¶ Nolum⁹ excusari.] sic s̃.eo.cū & plā are. §.pen. & su eo. c.pe.

Cvm olim.] Priuilegiū deperditū doc de perditione & e us tenore p testes, innouatur.h.d. Vel aliter, & sic Priuilegiū perditū de cuius veritate, & tenore, & pditione cōstat p testes, pōt innouari h. d. & est casus. nota. In prima parte ponitur processus narratio. In secūda definitio. ibi, Nos. Abb.

CASVS. Abbas monasterii Eugubiñ. olī priuilegiū Lucii præsentauit domino papæ petens illud innouari, episcopus Eugubinus contradixit, asserēs hoc in eius præiudicium redundare, pp quod priuilegiū nō extitit innouatū: tempore procedente abbas iterum constitutus corā papa procuratoribus episcopi præsentibus allegans se prædictum priuilegium Lucii papæ amisisse, petiit vt dñs papa faceret repeti testes sup amissione ipsius priuilegii & tenore: dñs papa commisit hoc Cardinali xii. Apostolorum, qui fideliter redegit inscriptis depositiones x. testium iuratorum: eis publicatis, procuratores epi petierunt indicias ad reprobandos testes abbatis: papa illas eis concessit, vt apud sedem Apostolicam probarent quæ vellent, vbi pars altera suos testes produxerat post hæc dominus. papa manifeste cognoscens, tam per depositiones testium, quam assertionem quorundam Cardinalium tenorem dicti priuilegii tandem fuisse, ꝙ cœnobium illud nullo mediante ad Romanam ecclesiam perti-

nebat, & ꝙ non liceret alicui epo contra monasterium illud, & eius capellas excommunicationes proferre, cum soli Romano Pontifici sit subiectum, & ꝙ nulla in eo diœcesani episcopi mentio habeatur, & præterea Abbas tempore Celestini ad pręsentiam eius accedēs, ipse inspectis priuilegiis ipsius Abbatis: ipsum (licet excommunicatus diceretur ab episcopo Eugubino) tamquam non ligatū admisit ad osculum pacis, quod non fecisset, nisi esset exēptis: istis omnib. consideratis, dominus papa decreuit priuilegium illud Lucii papæ, quod sine reprehensione bullæ chartæ, vel litteræ apparebat, quādo fuit ei ostēsum, illius fuisset tenoris cuius dicitur esse per depositiones testiū & Cardinalium assertionē. Not ꝙ innouatio priuilegii fieri nō debet, si contradictio sequatur; licet p illā innouationem nihil noui iuris acquiratur. Item amissio priuilegiī potest probari, & tenor ipsius. Item æquitas in iudiciis seruanda est, vt vtraque pars in eodem loco suos offerat probationes. Itē post publicatas attestationes testes pñt induci ad reprobationē testium inductorum. Item si Prælatus excommunicatū recipit ad osculum, per hoc pręsumitur, quòd non est excommunicatus. Item sententia à nō suo iudice non tenet. Item instrumētum in trib. præcipue repræhendi tur, in bulla, chatta, & littera.

d ¶ Locum.] quod postea fuit amissum, vt infra sequitur.

e ¶ Onus.] ideo enim isti apud sedem Apo. testes suos producere debent, quia pars altera suos etiam, ibi produxit, vt sic hinc inde seruetur æqualitas.

---

remedio præualente.

¶ Eos vero quos in prædicta ecclesia, lege tibi diœcesana subiecta, post īterdictum tuum diuina celebrare † cognoueris, eadē pęna suspensionis[a] inuoluens: in ea donec reconciliata fuerit, officia nō pmittas celebrari diuina: presbyteros etiā suspensos ab epis suis, & † per prædictos fratres ad officia sua temere restitutos in eandem sententiam suspensionis reducas.[b]

¶ Illos vero, quos ad respondendū aliis secūdum legem terræ, pro præmissa causa asserunt nō teneri, nolumus excusari,[c] qn eos ad respōdendū, sublato appellationis impedimento compellas.

¶ Idem Abbati & conuentui sancti Petri Egubiñ.

¶ Contenta in instrumento perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt si deponūt de tenore, & quòd erat sine vitio. h.d. Et non est alibi casus ita clarus.

CAP. XII.

Cvm † olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili Abbas priuilegiūm Lucii[d] Papę nobis præsentās postulaueris innouari, propter contradictionem Eugub. epi asserentis hoc in suū pręiudicium redundare, non fuit effectui mācipatum: & infra.

¶ Te igitur & præfati episcopi procuratoribus, in 10 nostra pręsentia constitutis, B.† Basilicę duodecim Apostolorū presbytero Cardinali dedimus in mādatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorū † testes reciperet quos duceres producendos, qui 20 fideliter redegit ī scriptis depositiones decem testium iuratorum, quorū depositionibus duplicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte ad 30 uersa repellerēt, inducias postularunt; quas sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud sedem Apostolicam probarent, quæ vellent, vbi onus[e] probationis pars altera subiisset: & infra. † 40

¶ Nos vero tam per depositiones testium, quam assertiones quorundā fratrum[f] nostrorum liquido cognoscētes, talem dicti priuilegii fuisse tenorem: quòd videlicet cænobiū 50 vestrū nullo mediante ad Romanam ecclesiā pertineret: & quod non liceret alicui episcopo, eidem monasterio, & eius ecclesiis excommunicationem indicere, vt fra- 60 tres illic Domino seruientes ab omnium potestate liberi, Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quod nulla in eis

---

[Glossa sequen. recitat per quæstionem: & solutionem.

f ¶ Fratrum.] istis non creditur tanquam testibus, cum iurati non fuerint: quia inducti non fuerunt in testes, sed quia ipsi viderunt priuilegium, credit eis papa tanquam fratrib. suis & honestis uiris: sed non probationem, sed præsumptionem inducunt, &

coadiu-

Host. remittit ad summam eo.tit. §.fi. Io. An.

† Celebrasse

† Aliàs ita: & prædictos fratres, &c. cæterū ex veterib lectio impssa reposita est & refer series ostēdit ita legi oportere.

† Ca.2.eo.ti. in 3.cōp. vide Bald in l. fi. C.de edē. Bar. tract de teste. Spe.ti. de leg §.superē. nu.17. adde doctores in l. vlt. C.de edi.diui Had.toll.

† aliàs P.

† aliàs priuilegii.

† Sub hoc §. paucula hæc cōtinent, videlicet Cæterū qm infdatū terminū, & receptū in pducēdis testib. defecerant, nos tā, &c.

coadiuuant testes inductos.

[G.se.in si arg. & remittit.

a ¶ Diœcesani.] & ideo nullum ius reseruauit ipsi episcopo in monasterio illo, ex quo uerbo plenæ exẽptionis continebãtur in priuilegio illo, ut su. patet, & argum. su. eo. recepimus.

[Glo. sequen. signat contrarium, & remittit.

b ¶ Non ligatum.] cũ non esset iudex suos su. de consue. ad nostram, & 2. q. 1. in primis, & sic ipso facto denũciauit ipsum nõ ligatum, & sic sententia a non suo iudice lata, seruari nõ debet sup. de iud. arg si clerici, argum. cõtra inf. de sent. excommun. cum desideres, §. 1. & cap. ultim. & capit. a aliquando, vbi de hoc.

[Glo. seq. no. ꝙ volens probare, & c solt cõtrarium de l fide possessione, & ponit dictã l. l. vlt. de fi. insti in princ & medio post prin. quærit de legato an possit, & soluit: quærit delegato qũo probetur perditio, & soluit. vbi argu. ad q. delegato.

c ¶ Sine reprehensione] hoc est notatu dignũ, ꝙ si aliqs vult probare amissionem instrumenti oportet ꝙ plura i probet, uidelicet tenorem instrumenti & ꝑterea ꝙ sit sine aliquo uitio. quo posset argui falsitatis vt hic patet & arg C. de fi. inst. l. vlt. Sed nũquid legatus põt ꝓbare pariũ ne amissione instrumenti suæ legationis? 2 Dico quod nõ, su. de offi. deleg cum in iure, argum. C. de mand. prin. l. vnica. quia non est aliquis ibi superior, coram quo fieret probatio, alias tamen si honestus & notus esset, potest & debet ei credi. arg 97 dist. nobilissimus. 1 Item quandoque sufficit probare tã tum amissionem instrumenti, licet alia ratio non probetur. C. de proba. si de possessione, sed hoc est in odium illius qui fuit instrumẽtum furatus. alias non sufficit probare solam amissionem, ut hic patet, & C. de testi. testium, in fin. Item si instrumentum fuit exhibitum in iudicio, & ei fides est imposita, si postea perdat, adhuc potest aduersarius instrumentum reprobare, præstito tamen iuramento, ꝙ malitiose hoc non opponat, C. de fid. instru. l. ult. Si quæras qualiter probatur perditio instrumenti: Dic ꝙ per iuramentum illius qui dicit, argum. prædic. l. pro. sic & amissio aliarũ rerũ probatur per sacrũ C. Vñ vi. si qñ, & su. quod metus cau c vlt. & 2. q. 1. i primis, & hæc eadem rõne vr, ꝙ si impetrasti litteras ad delegatos, & eas miseris, si probas amissionẽ & tenere lrarũ ꝙ fuerit sine aliqua falsitate, & sine uitio suspicionis. ꝑ legitimos testes, q discreti essent cognoscere lras de vitio falsitatis, posset dici quod postea possunt procedere, arg. huius decr. Ber.

† In plerisq; manuscrip. ita. C. papæ, ꝑ. n. i. Celestini Papę ꝑdecessoris nostri.

† Cathelemen.

† Cap 3. eo. ti. in 3. cõp.

1 Præter panor. & alios hic uide Al. cõs. 196. in c. viso testatio in 2. vol. Feli. in c sicut, su. de iureiu ran. et Doc. in authen. si quis in aliquo. Co. de eden.

2 De hoc ar. uide in terminis per Spe. in loco initio capitis citato.

mẽtio diæcesani [a] episcopi habebatur: illud etiam attendẽtes, quod cum tu fili Abbas tempore Celestini, † prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegiis, te (licet excõmunicatus ab Eugubiñ. episcopo diceres) tanquã non ligatũ [b] admisit ad osculum (ꝙ præsumitur nõ fecisse, nisi monasterium vestrũ cognouisset ad Romanã ecclesiã specialiter pertinere) Decernimus priuilegium illud Lucii Papæ, quod sine reprehẽsione [c] bullæ, chartæ uel literæ apparebat, quando fuit nobis ostẽsum, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium & assertiones fratrum nostrorum noscitur extitisse.

¶ Idẽ Cathalã. † electo & abbati trium Fontium.

¶ Innouatio priuilegiorũ nouũ ius non tribuit, sed antiquũ conseruat. h. d. quo ad titulum.

CAP. XIII.

Ex † parte Abbatissę ac sororum Iotren. ecclesiæ extitit intimatum, quod Melden. eṗs commissionis occasione cuiusdam [per litteras †] ad iudices delegatos obtentæ, (in qua nulla mentio [d] habebatur de ipsarũ priuilegiis, quæ illas & earũ ecclesias, clerum & populũ Iotren. ad Apost. sedẽ nullo mediante spectare, declarẽt, quorũ ipse nõ erat ignarus [c]) eas incepit grauiter molestare, obedientiã ab ipsis, ac a clero & populo Iotr. subiectionẽ oĩmodã requirẽdo & inf.

¶ Verum cum iudices ipsas ualde grauarent ad appellatiõis beneficium conuolarunt, & infra.

¶ Sed iudices appellationi non deferentes nec fragilitati sexus compatientes earum, in Abbatissam excommunicationis, & in clerum & in populum Iotren. interdicti sententiã protulerunt. Sane cum nuntii Iotren. ecclesiæ prædicta & alia in nostra præsentia retulissent, priuilegium nobis Apostolicum ostenderũt per quod ecclesiã Iotrẽ. constabat ad Romanam

† Hę duę uoces, per lras desunt in antiquorib. codicib. & in omnib. Vaticanis.

Ex parte.] Primo ponitur appellatiũ qõ, priuilegii productio, & de ipsius innouatione decisa petitio. Secũda ibi. Nos ãt ipsius innouatio, & præstatio. Abba.

CASVS. Eṗ. Meldẽsis ĩpetrauit quasdã lras cõtra Abbatissã & cõuẽtũ Iotren. ecclesiæ ad quosdã delegatos, in quib. nulla mentio fiebat de priuilegiis monasterii, q̃ ipsum monasteriũ & eius ecclesias, clerũ & populũ Iotrẽ. declarant ad Ro. ecclesiã nullo medio ꝑtinere, quorum priuilegiorũ eṗs non erat ignatus corã q̃b. petebat eṗs obediẽtiã ab abbatissa & monialib. & a clero & populo Iotrẽ. subiectionẽ oĩmodã reqrebat: Sꝫ cũ iudices abbatissã & moniales, ualdẽ grauarẽt, ad sedẽ Apost. appellarũt, iudices nĩhilominus ĩabbatissã excõicationis, & in clerũ & populũ Iotrẽ interdicti snĩas ꝓtulerũt, post hæc nũtii monasterii ꝑdicta & alia corã dño papa retulerũt, oñdẽtes eidẽ priuilegiũ libertatis, & petẽtes illud priuilegiũ inouari: dñs papa ꝑ applicationẽ ꝑdictã, nũtios ꝑdictos diutius detinuit, tãdẽ cũ ꝓ altera parte nullus apparet, q defensaret eũdẽ priuilegiũ ecclesiæ Iotrẽ. cõcessum innouauit, ita tñ quod per talem innouationem ecclesię illi non plus iuris accresca tur, q̃ per priuilegia suorũ antecessorũ obtinuit, sed ius antiquũ conseruetur. No ꝙ a grauamine iudicum ꝑt appellari. Item fragilitati sexus compatiendum est. Item sententia lata contra priuilegiũ papæ non tenet, ut hic patet & in præcedenti c Itẽ sententia lata post appellationem ñ ligat, vñ papa istas sẽtentias omittit tãq̃ nullas. Item dña est inter excõicationem & interdictũ, qa excõicatio in personas dẽt ꝓferri, interdictũ in cõitatẽ. Item pendente cã põt peti innouatio priuilegii. Item innouatio priuilegii nouũ ius non tribuit, sed ius conseruat antiquum.

d ¶ Nulla mentio.] vnde uidetur quod literæ non ualebant, su de rescr. cum ordinem.

e ¶ Non erat ignarus.] vñ nõ uidebautur ualere literæ, cum ex certa scientia ueritas sit suppressa, & talis, quæ expressa litteras non habuisset, su. de resc r. super litteris. Vinc.

a ¶ Spe-

ecclesiam specialiter † [a] p tinere. ¶ Nos aũt eosdem nuntios propter appellationem prædictã diutius detinentes: quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partẽ defensaret † aduersam, priuilegium Apostolicæ sedis ecclesię Iotren. cõcessum duximus in nouandum: [b] ita tamen, ut per innouationem ipsius, eidẽ ecclesiæ non plus iuris accrescat, quam per priuilegia prędecessorum nostrorũ obtinuit, cum per hoc nõ nouum ei concedere, sed antiquum [c] ius conseruare uelimus. †

¶ Idem Colubrien. † epo.

¶ Ecclesia utẽs duplici priuilegio exemptionis licet succumbat ex uno, potest nihilominus ex alio se tuare, & obtinere, nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœcesano: uigore tamen exemptionis non potest sine licentia diœcesani ecclesiam construere in loco non exempto, & si exemptus de facto in loco non exempto construit ecclesiam, cedit iuri episcopi.

CAP. XIV.

ij Cvm † olim propter quęstiones, quas ad uersus priorem & canonicos monasterii S. Crucis habebas, pro quib. ad audientiã nostram fuerat appellatum, [d] moram feceris

a ¶ Specialiter pertinere] Et ita sñiæ non tenuerunt, tũ quia post appellationẽ, tũ quia spãliter sedi Apo. subiectæ sunt, t sic su c prox de relig. do. cũ dilectus. vñ papa omittit alias sñias tanquam nullas, ut sup c. proxi.

b ¶ Innouandum] Si prædictum fuisset tali innouationi, papa nõ statim innouasset, su. e. c. prox.

c ¶ Sed antiquũ ius] Not. ergo, ꝙ per innouationem nihil iuris acquiritur, sed antiquum reseruatur, ar. di præceptis. & su de confir. vti. vel inuti. dilecta. & inf. eo. quia intentionis.

ij Cvm olim.] Habet multa dicta: Prima pars narrat factum; Secunda ponit diffinitionem, ibi, Iudices, Tertia petitionẽ monasterii contra sententiam, ibi, Tandem. Quarta ponit sẽtentiã papæ & primo interlocutoriam, ibi, Nos igitur. Secundo diffinitiuam, ibi, Distinguentes. Abb.

CASVS. Eps Colubr. nouit qõnem contra monasterium S Crucis super subiectione ipsius monasterii, & quibusdam aliis articulis, super quib. impetrauit lras contra monasterium ad iudices delegatos, coram quib. petiit episcopus subiectionem monasterii, & duo milia Marabatinorum sibi restitui, quę duo milia Colubrien. episcopus qui fuerat canonicus regularis ipsius, dederat ipsi monasterio, petijt etiam quasdam ecclesias cũ fructibus medio tẽpore perceptis. quas monasterium auctoritate propria fundauerat, præter assensum Colubrien. episcopi, & expensas factas & faciendas in lite interim inter partes super prædictis: tandem ex parte monasterii extitit appellatum, p p ꝙ eps Colubrien. ad sedem Apost. accedens moram fecit ibidem longiorẽ: Sed quia pro parte altera nullus comparuit rñsalis, fratrib ipsius monasterii mandauit certum terminũ præfigendum, in quo uenirent ad præsentiam suam uel mitterent, diffinitiuam sententiam recepturi super priuilegiis, & libertatibus, quæ a Rom ecclesia, & ab M quondam Colubrien episcopo se habere dicebant, & super aliis quæstionibus intentaris contra eos ab ecclesia Colubrien Interim autem liceret vtrique parti coram abbate de Alcobacia, & eius coniudicibus (quib. cã prius fuerat delegata) proponere, ac probare quicquid uellent, & fide partium procederet uoluntate, diffinitiuã sententiam promulgarent: Iudices auditis hinc, & inde quicquid partes proponere uoluerunt, credentes sufficienter actum esse de cã, condemnarunt monasterium in expensis, quas eps occasione ipsius negotii taxatione præmissa iurauit se fecisse, infirmando libertatem, quam d. M episcopus Colubr. contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu extorto per nuntium regis: Item condemnauerũt monasterium ad restitutionem duorum milium Marabatinorum, quæ M. quondam Colubrien. episcopus dederat monasterio, Item iudicauerunt prædictas ecclesias, quas monasterium fundauerat sine assensu episcopi cum fructibus medii temporis in ius Colubrien. ecclesiæ reuocari, cum pars S. Crucis nec præscriptione, nec alias defensione super hoc poterit se tueri. Tandẽ procurator monasterii ad sedem Apost. accedens proposuit, præfatam sñiam non tenere, & si ẽt teneret, dicebat monasterium indefensum, quia priuilegia libertatis exhibita iudicib. non fuerunt, & delictum personæ non dẽt in damnum monasterii redundare, vnde petebat ad exhibitionẽ priuilegiorum de benignitate Apostolic. sedis admitti, papa vero considerans, ꝙ priuilegia illa non solum pro libertate monasterii faciebant, sed ius Romanæ ecclesiæ tuebatur, ne in Rom. ecclesiam læsio monasterij redundaret, ad exhibenda priuilegia procuratorem admisit, consideratis priuilegijs & alijs causæ meritis, distinguendo inter libertatem pra M. Colubrie. epm monasterio cõcessam, & libertatem eidem monasterio a Rom eccle sia concessam: q a consensus capituli extortus fuit in cõcessione epi, & pagina concessionis in aliquot lineis rasuras habebat suspectas, & subscriptiones singulis manibus sub scribẽtium adnotatas, aliud scriptum, quod exhibitum fuit, nullam rasuram habebat, & eadem manu scriptum erat, libertatem episcopo concessam dominus papa iudicauit irritam & inanem, quantum ad hoc sententiam iudicum confirmando: Verum quia per priuilegia ante dicta constitit & monasterium liberum & exemptum, & quod tanto tempore fuerat in possessione libertatis, quod aliis cessantibus eam præscripsisset, libertatem illam monasterio concessam dominus papa confirmauit, episcopo super hoc silentium imponendo. Per hoc tamen non derogatur sententiæ priorum iudicum, cum ipsi de hac non cognouerint libertate. pronuntiauit etiam monasterium non teneri ad ius professionis, quod est contrarium libertati, non derogando iudicio delegatis, quibus priuilegia libertatis non fuerunt præsentata, in cęteris uero articulis sententiam pro Colubrien. ecclesia promulgatam confirmauit. Not quod causa potest monacho delegari Item qui non prosequitur appellationem, & in causa succumbit, in expensis punitur. Item probatio expensarum per iuramentum fieri debet. Item confessus seu confessio per metum extorta non ualet. Item episcopus regularis donare bona ecclesiæ non potest, nec etiam secularis. Item nullus potest ædificare ecclesias sine consensu episcopi, in cuius territorio ædificantur, unde episcopus illas potest reuocare. Item delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Item cum ecclesia læsa est in iudicio, restituitur in his, quæ omisit. Item instrumentum debet esse sine aliqua rasura suspecta. Item libertas potest præscribi contra episcopum nomine alterius allegata. Item licet sententia iudicis renocetur ex noua causa, iudex qui eam tulit, propterea non notatur. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

d ¶ Appellatum] ex parte canonicorum.

a ¶ Præ-

a Id non releuaret sñia de legatorũ papæ, vñ primũ teneas sm Host. Io. An.

† defenderet

† Vide l. ex hia, cum sua gl. & no per Cy. ĩ C. de do. inter uir. & uxo.

† Alias, Colub. uide Io. Vasæum, in annalib. Hispaniæ c 20.

† C. 4 e. ti. in 3. comp.

† De Sarra.

† De Serta.

† De Seiza.

a ¶ Præfigendum] ad instantiam episcopi.
b ¶ Diffinitiuam] Hoc ideo dicit, quia iam processum fuerat in causa ad plenum per iudices, a quib. fuit appellatum, alias hæc non haberent locum.

† Alias, ita proponendū ducerēt ad probandum.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem vel obiectionem.

c ¶ Et F. monacho.] No. quod causa delegatur 1 monacho, su. de for. compe. conquestus, quod est verum expresso nomine monachatus, quo tacito nō ualerent, quia per surreptionem essent obtentæ, quoniā monachi a strepitu causarū remoti esse debit. su. de vnd. c. vnico vn de oportet qđ in litteris fiat mentio de monachatu, su. de pscri. cum ordinem, & sup. de cōfir. vti porrecta. similiter nec procurator esse potest etiam pro utilitate monasterii sine licentia abbatis, 16. q. 1. monachi. & c. de psentiū, abbas tamen potest esse procurator. supra de censib. sopitæ. & supr de transact. contingit, hodie non committitur causa a papa, uel ab eius legatis nisi psonis in dignitate constitutis, uel canonicis in cathedralibus ecclesiis, uel aliis collegiis uenerabilibus ut in decre. Inno. iiii. in concilio Lugdun præsenti decreto 2 nec debent committi nisi in ciuitatib. uel alibi. ubi possit hēri copia peritorum, ut ibi dicitur.

1 Delegatio qb fieri debeat uide ca. statutum de rescr. li. 6. & cōc. Tri sess. 25. de reformat. c. 10.

2 ti. de rescr.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.

d ¶ Quib.] Sed cum appellatum fuerit ab istis iudicibus, quo modo debent se amplius intromittere? Dic, ꝙ hoc fuit de uolūtate partium, alias non compelleretur & poterunt canonici appellationi renuntiare. sic supr de except. significauerunt, & q̄a papa hoc mandat, & quia non fuerunt prosecuti appellationem perinde est, ac si non appellassent.

e ¶ Ac probandum.] & hoc additum erat in litteris, ut si de partium ꝓcederet uolun tate diffinitiuam sententiam promulgarēt, ut probant sequentia.

longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdē certum terminum duximus præfigendum,[a] in quo venirent uel mitterent, sup priuilegiis omnibus & libertatibus, quæ a Romanis pontificibus, vel ab M. quondam Colubr. episcopo se habere dicebāt, & super aliis quæstionib. aduersus eos, a Colubrie. ecclesia intentatis, diffinitiuam sententiam [b] recepturi: & infra.

¶Interim autem vtriq; parti liceret coram dilectis filiis tuis de Alcobacia, & de Serra abbatib. & F. monacho [c] Alcobaciæ, quib.[d] causa prius fuerit delegata, proponere ac probare, si quid aliud proponendum duceret † ac probandum:[e] & infra.

¶Iudices aūt sufficienter actum esse de cā credentes, monasterium Sanctæ Crucis in expensis, [f] quas per quadriennium occasione huiusmodi negotii iuraueras [g] te fecisse, damnarunt, infirmantes sua sententia libertatem, quam dictus M. Colubrien. episcopus contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu per portariū regis extorto.[h]

¶Præterea, quia idem M. prędecessor tuus fuerat canonicus regularis, & duo milia Marabatinorum, † quę acquisierat, in episcopum iam ꝓmotus, monasterio dederat memorato, ipsum ad restitutionē [i] eorum iudices cōdemnarunt. Insuper ecclesias oēs, quas monasteriū pręter epi Colubr. assensum, propria auctoritate fundarat, quia pars S. Crucis nec pręscriptione, nec defensione alia, probationib. cōtra se factis obstiterat, iudicarunt in ius Colub. ecclesię cū fructib. medii tpis reuocari, [k] & inf.

¶Tandē procurator monasterii proposuit † sententiam non ualere, nec tenere. [l] Quod si alias ēt snīa memorata teneret, qa tñ monasterium fuit indefensum, nec exhibita fuerant corā eis priuilegia libertatis (ne delictū personæ in damnū ecclesię [m] redūdaret) dēbat ad exhibitionem priuilegiorum suorū admitti, ꝙ sibi concedi de solita benignitate sedis Apost. postulauit.

¶Nos igitur attendentes, ꝙ eadē priuilegia nō solummodo pro libertate monasterii faciebant, sed āt † exprimebant ius nostrū, & Ecclesię Rom. iustitiam tuebantur, ne in nos monasterii læsio redūdaret, ad priuilegia exhibenda, partē eius de grā [n] duximus admittēdā, & inf.

¶Distinguentes itaque inter libertatem per p̄dictum episcopum ecclesiæ ipsi concessum, & libertatem, quam ei longe ante tempus ipsius epi Apostolica sedes indulsit: quia nobis constitit extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum

f ¶ In expensis] quia pars monasterii non fuit prosecuta appellationem, vnde debuit condemnari in expensis, sup. de appel. sæpe, & c. reprehensibilis. De hac materia dicitur supra de dolo finem, certa quantitate expressa, & taxatione præmissa.

g ¶ Iuraueras] Probatio ista expensarū per iuramētum solū fit, vt hic patet, & Co. de iud sancimus. taxatione præmissa, ut ead. l. & 3. q. 4. differatur, & su. de procur. constitutis, & sup. quod met. cau c. vlt.

h ¶ Extorto.] Consensus seu confessio [per metum 3. [extorta non ualet, 15. q. 6. c. 1. & 2. & C. de his quæ vi metus ve causa fiunt, l. 3. & su. e. tit. perlatum, & 31. quæsti. 2. Lotharius, Ber.

3 Hæc duo verba, p metū de sunt in ātiquis oīb. exemplarib.

i ¶ Restitutionem.] quia quicquid post suam cōsecrationem acquisiuit, episcopatui acquisiuit, quare donare illa non potuit, quia qui nihil habet, nihil donare potest, 12. q. 1. statutum. 54 dil. abbati, & su đ iure patr. quod autē, in fi. Ber.

† Alias, Marabatinorū marabatinus vero hic genus est antiq̄ monetę in Portugalia đ quo plenissi. Couar. li 1. varia resol. c. 11.

K ¶ Reuocari.] Not. quod ecclesia sine auctoritate episcopi ædificari non dēt, etiā si sit aliquis exēptus de consecr. distinc. 1. nemo, & 1. quæstio. 2. placuit. & in Auth. de eccle. tit. §. si quis autem coll. 9. quod si fecerit, episcopus, ecclesiam ad suum dominium reuocabit, vt hic patet, nisi abbas illam præscripsisset, ut su. dicit.

† In ātiquis codicib. legitur ꝓposuit snīā nō tenere. & absunt illā duo uerbā, ñ ualēt.

l ¶ Nec retinere.] Forte dicebat snīam latam cōtra absentem non cōtumacem, vñ nulla erat. tertia q. 9. omnis, & ff. de re iudic contra pupillum sed hoc non erat uerum, ut hic patet per finem, ubi confirmatur sentētia ꝓ parte.

m ¶ In damnum ecclesiæ.] 16 quæstio. 6. sic episcopum. & ff. quando ex fac tuto le ob dolum, uel culpam.

[Gloss seq recitat pro obiect. quod propter noua iura sine restitutione, &c.

n ¶ De gratia duximus.] Et sic beneficio restitutio nis

uis admissum fuit monasterium, ad exhibenda priuilegia, quæ omiserit, sup. de in inte. resti audiis, & alijs pluribus, capitulis, sed iure commu ni non admitteretur prætextu istorum instrumentorum, & sibi imputet, quod omisit illa, sup. de re iud. inter monasteriũ, c suborta. Tñ in causa appellationis bñ audiretẽ de iure communi ad exhibitionẽ priuilegiorũ: qa tunc possunt induci noua instrumenta, & noua exceptio opponi. s. de fi instr. cu Ioãnes. & C. sen resciñ. non po. l. 2. & C. de temp. app. per hanc, & hic nõ fuit appellatum á snīa: 1 quia si appellatũ fuisset, non fuisset admissum monasterium hac via: quãdiu. n. competit ordinarium auxiliũ, non datẽ extraordinariũ ff. de min. in caulæ 2. in prin

1 Hoc teneas licet Io. Vincen. Goff & Phil. dixerit qhic erat pe nitus aliud capitulũ, cũ prius esset actu solũ de libertate pa rata pe̅p̃r, Ioan. And.

a ¶ Rasuras.] in loco suspecto alias nõ obesset, sup. de fi. inst ex lit. sup de relig dom. cum venerabilis.

2 Singuli testes subscribere dẽnt in textó cæc. Io. And.

b ¶ Subscriptiones] ex hoc nõ deret esse suspectum: qa quot sunt subscriptiones subscribẽtium, tot diuersitates scripturarũ dẽnt esse, & dissimilitudo dẽt esse, vt patet ipso facto p subscriptiões: vix n. possent esse similes? Qđ singula subscribere dẽant, probatur C. q test fac. pos. hac consultissima. 2 Sed reprobatũ fuit hoc instrũm ex eo, ꝙ hẽbat rasuras in loco suspecto, & ꝙ falsum videbatẽ: qa scriptũ aliud fuit exhibitũ, ꝙ fuit eedem manu confectum & cõscriptum, & ideo nou fuit illi instrumento habita fides, sic sup. de excep. cum venerabilis.

† Hæc duo verba: p extorsionẽ, desunt in oĩb. Vetustis codicib. apparet ex margine irrepsisse in textũ.

† Alias ita: ex priuilegiis ãndictis pdecessores nostros, &c.

† In vetustio rib. codicib. ita: p hoc ãt in nullo, &c.

assensum, & concessionis paginam aliquot lineis habuisset rasuras,[a] & sub scriptiones [b] singulas fuisse singulis subscribentiũ manib. adnotata: scriptũ autem quod nobis exhibitũ fuerat nec rasuram prætẽdere, nec esse variis subscriptionum manibus variatum, sed a primo ad vltimum eadem manu cõscriptum, libertatem ab ipso episcopo concessam [per extorsionem †] irritam [c] decernimus & inanem: super hoc sententiã delegatorum iudicũ cõfirmantes.

¶ Quia vero euidenter agnouimus, ex † priuilegiis, antedictos prædecessores nostros ecclesię S. Crucis libertatis priuilegium indulsisse, & quod in ea possessione tandiu fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus pręscripsisset:[d] libertatem ei à prædecessorib. nostris indultam, auctoritate Apostol. confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes: super † hoc autem in nullo sententiæ delegatorum iudicum derogamus: cum ipsi de hac[e] non cognouerint libertate: [& infra.]

c ¶ Irritam & inanem] Ex hoc patet, quod licet sententia per falsa instrumenta lata, nulla sit interim tamen quandiu non constat, de hoc habetur pro ualida valet, sup. de fid. instr. accepimus, ubi hoc.

d ¶ Præscripsisset] si allegasset præscriptionem nomine Romæ ecclesiæ, sup. de eum ex officii.

e ¶ Cum ipsi de hac] Sed tantum de libertate ab episcopo concessa, quæ non valuit: & ita patet, quod licet sententia iudicis retractetur, non est præsumendũ propterea contra ipsum, quod aliquid fecerit fraudulenter, nisi in contrarium probaretur 42. q. 6. hoc etiam placuit.

f ¶ Ad ius professionis.] idest, ad ius obedientiæ vel fidelitatis, quod est contrarium libertati, sup. de simone Dei.

g ¶ In cæteris.] scilicet quo ad expensas, & in restitutione Marabatinorum, & in restitutione ecclesiarum: & sic sententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur. sic supra de test. Raynutius, & cap. Raynaldus.

¶ Cumque libertatem a prædecessorib. nostris indultam monasterio cõfirmemus, ad ius professionis [f] (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri: non derogãtes iudicibus delegatis, quibus libertatis priuilegia non fuerant præsentata, in cęteris [g] autem latã a prædictis iudicibus sententiam pro Colubrien: ecclesia confirmamus.

¶ Idem episcopo, & Magistro G Leonicẽn.

¶ Contra priuilegia ecclesiæ minori spatio quadraginta annorum non præscribitur. h. d. secundum verum intellectum.

CAP. XV.

Accedentibus † ad p̃sentiã abbatis & cõuẽtus Naugiacen. ex vna parte, & Templariorum de Tocen. ex altera procuratorib. & procurator monachorum proposuit, quod cũ decimas terrarũ de Sarcole diu quiete possederint, antequam ad Templariorum dominiũ peruenissent, & postquã Tẽplarii terras acquisiuere prædictas, decimas earũdem per xl. annos[h] & amplius ...

† Cap 5 eo. ti. in 3. cõp.

Accedentib.] Primo ponitẽ partiũ cõparitio & actoris narratio: Secũdo iudicum datio, seu causæ commissio, ibi.] Discretioni] Abb Sic. CASVS. Monachi Naugiacẽn. in pręsentia dñi Papæ petebãt decimas terrarum cuiusdam loci à Tẽplariis, quas diu quiete possiderant anteq̃ ad Templarios puenissent, & postq̃ Tẽplarii terras illas acquisierunt, decimas earu p xl. annos & amplius pacifice pceperunt, sed mõ de nouo Tẽplarii eas subtrahere moliuntẽ. Ex parte Tẽplariorum allegabatẽ priuilegium, ꝙ de laborib. suis decimas soluere non tenentẽ: Mãdat papa iudicibus quatenus si abbates & monachi probauerint, ꝙ a templariis decimas de terris p̃dictis p xl. annos cõtinue perceperint sine lite, cõpellant Tẽplarios ad p̃stationẽ ipsarum, quia cũ tanto tempore cõtra priuilegia sibi concessa decimas ipsas soluerint, eis tacite renunciasse videntur: Si vero in probatione defecerint, absoluat Templarios ab eisdem. No. qđ qui non utitur priuilegio suo per xl. annos, amittit illud. Et sic no. quod contra priuilegium præscribitur. Item tacite renuntiat quis iuri suo per contrarium actum. Item deficiente actore reus absoluitur.

[Gl seq signat tria contraria. Primum quod contra priuilegia ecclesiarum nullo tempore præscribatur. & soluit Secundum, quod perdatur vnico actu, & remittit. Tertium quod perdatur xxx. ann. & ponit duas opi. vlt. soluit.

3 Quib renũtiari nõ posset quale de fo. cp̃ si d ii gẽn, de lõn exc. cõtingit. sed hic loqẽ de particulari, & singulari priuilegio cõcesse fauore loci vel psonæ. Io. And.

h ¶ Per xl. annos.] Et sic patet, ꝙ contra priuilegium præscribitur arg contra 25. q 2. c. 1. & 2 vbi dicitur, ꝙ priuilegia ecclesiarum monasteriorum cunctis temporibus inuiolata permaneant. Sed illud loquitur in alio priuilegio, quod potius pertinet ad libertatem & immunitatem ecclesiarum de generalibus statutis, 3 quibus ecclesia regitur, & illa intemerata semper erunt. Item vr̃ ꝙ vnico actu perdatur priuilegium, C. de pac. inter empt. & vendit. l. commissoriæ, & C, de iu,

de iu. dom. impe. l. 2. De hoc plene dictum est supra de constitu. cum accessissent. Præterea ad hoc vt perdatur priuilegium, sufficiet, quòd per xxx. an. non sit vsus priuilegio, supra c. si de terra, & hic dicit de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, quod etiam vnico actu perditur hoc priuilegium, sed rñdetur de xl. & ibi de xxx quia sic de facto accidit sim. ff de pet. hær. item veniunt, §. aptãda, & hoc probare voluerũt, vñ audiẽ di erant sup. de resti. spol. c. 3. & ff. de ꝓb. circa eum, & sic vnico actu perditur priuilegium, & redit res ad ius cõmune simi. ff de pac. si vnus, §. ꝙ si non vt totum, & ff. de adi. leg. l 4 q̃ continuatur præcedenti, & 35. dist. ab exordio. Ad hãc sol. consueuit sic distingui. Priuilegiũ, aut datur ad agẽdũ aut ad excipiẽdũ, & c. Quære hãc distinctionẽ, de const. cum accessissent, sed hoc non credo, ꝙ hoc priuilegium vnico actu tollatur, ar. ad hoc C. de excu. tu. voluntarie, & C. de epi. & cl. aut. presbyteros, & credo standum huic decr. & valebit priuilegium istud, nisi ꝓbetur, ꝙ xl. annis nõ sunt vsi priuilegio, soluẽdo decimas gete. arg opt. sup. de p̃scr. cum nobis, & ita perditur priuilegium eodem tempore quo & præscribitur, contra ius commune: vnde continue dẽnt isti ꝓbare perceptionem decimarum quolibet anno, vt dicit littera, vnde isti si vellent probare interruptionem, & possent, admitterentur, vel per retentionem decimarum vel etiam per lit. contest. factam: & hoc indicant verba illa, continue perceperint sine libe & ita quod dicitur supra eod. si terra, de xxx. annis, non tenet, vt supra de præscr. ad audientiam, & c. illud.

† Dictio, ꝑpetuũ, deest in antiquis codicibus.

plius pacifice possedissent, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si Abbas & monachi sufficienter ostenderint, quòd à Templarijs decimas de terris prædictis per xl. annos continue perceperint sine lite, uos ad præstationem ipsarum Templarios compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renuntiasse [a] tacite præsumuntur. Quod si in probatione defecerint, ab ipsorum impetitione Templarios absoluatis, ipsis super hoc silentium perpetuum† imponentes.

¶ Idem episcopo Linconñ.

¶ *Exemptus ratione certæ rei vel loci, non censetur exemptus respectu alterius rei vel loci h. d. & est textus notabilis, & multum allegabilis.*

[Gl seq. alleg. concor. quærit, arg pro soluit contrarium.]

a ¶ Renuntiasse tacite] sup. eo. si de terra, vbi de hoc, sup. de his quæ fiunt a maio. par. c ex ore. sup. de offi. deleg. gratum. Sed nun quid talis renunciatio possit ei obiici ab aliis, quib. decimas non soluunt? Arg. ꝙ sic, sup. de const. cum accessissent, sup. de præb. pro illorum, sed hoc non credo, ꝙ propter hoc perdat priuilegium quo ad alios, sed de priuilegio tantum detrahitur, supra eo. si de terra.

CVm.] Ratione vnius beneficii dicitur ille subiectus, qui ratione alterius est exemptus. h. d. In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio. ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Capella ducis Burgundiæ gaudet priuilegio spẽali sibi a sede Apost. cõcesso, videlicet, ꝙ nullus archieps vel eps in personas canonicorũ ipsius capellę sñias suspensionis vel interdicti, aut ẽt excommunicationis audeat promulgare: quidam canonici ipsius capellæ habent ecclesias parochiales, quæ subsunt epo Linconeñ. occasione dicti priuilegij dicũt se exemptos in oĩb. ita vt q̃tuncunq; grauiter excedãt, nolũt correctioni & sñiæ ipsi epi subiacere: eps significauit hoc dño papæ, vñ mãdat eidẽ quatenus inquantũ exempti sunt rõne ipsius capellæ, priuilegijs Apostolicis deferat reuerenter, sed rõne aliarum ecclesiarum, quas ab ipso hñt, vel alias ad epi ꝑtinent iurisdictionẽ, officij sui debitum in eosdem libere ꝓsequatur. No ꝙ in capellis possunt esse canonici. Itẽ canonici pñt hĩe ecclesias parochiales. Itẽ aliquis est partim liber quo ad aliquẽ, & partim alij subest. Item aliquis põt hr̃e plures dños. Item eadẽ res duplici iure potest censeri.

CAP. XVI.

CVm † capella ducis Burgundiæ gaudere dicatur huiusmodi priuilegio, ꝙ nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorũ eius dem capellæ, suspẽsionis uel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: q̃dã capellæ supradictę canonici, q̃ parochiales ecclesias a te tenent, occasione priuilegij ꝓlibati, in his ẽt, quarum iurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut q̃tumcũq; grauiter interdictũ excedãt, tuæ correctioni recusãt & sentẽtię subiacerę.

¶ Quocirca mandamus, quatenus in quantũ exẽpti [b] sunt eiusdẽ ratione capellæ, Apostolicis priuilegiis deferas reuerẽter: sed inq̃tum rõne parochialiũ ecclesiarum, uel alias iurisdictionẽ tuam respicere dignoscũtur, officii tui debitũ in eosdem libere prosequaris.

¶ Idem Abbati, & fratribus Euasen.† cœnobij.

† Cap. 6 eo. ti. in 3. cõp.

[Gl. seq. dicit q. hic solui, in qua distinguit secundo obiicit, & soluit.

b ¶ Inquantum exẽpti.] ꝙ colligitur ex forma ipsius priuilegii, sup. e. porro, & c. recipimus. Ex hac decr. soluit qõ. 1 de abbate. q acquisiuit priuilegiũ, ꝙ monasteriũ suũ esset exẽptũ cũ oĩb. capellis, & pe succedẽte acquisiuit capellas, quas contendit eodem priuilegio retinere, epo loci contradicente: & est distinguendum ꝑ hanc decr. vtrum acquirat nouas capellas priorib. accessorias, an quæ habeant se principaliter ab illis oĩno segregatę. In primo casu participant eidẽ priuilegio. In secundo casu non, ar ff de li. le. vlt. §. Caio. ff. de leg. 3. vxori. t. rñ. & l. cum quis, in fi. ar. contra ff. de ver. obl. cum stipulamur. Huic decr. contra vr̃ 16. q. 1. frater nr̃. & 12. q. 2. cognouimus, quia vna & eadem res non dẽt duplici iure censeri, & sup. de deci. cũ in tua, sic. n. vr̃, ꝙ isti sint partim liberi, partim serui, quod est contra illud, ff. de sta. lib. si duob. Sed non obstat: quia quantum ad capellam istam sunt liberi ab epo, & in his q̃ spectant ad ipsam: in his in quib. subsunt epo, nõ sunt exempti, & diuerso iure censentur quo ad diuersa, nõ ad idem. sicut põt hr̃e q̃s plura domicilia, sup. de for. comp ex parte, & quo ad vnum eorum potest censeri vno iure, & quo ad aliud alio, & sic tenetur vtriq. & est si. sup de ma & obed. ꝑ tuas, & ĩ c. proxim. in fin. & sic exemptus seu priuilegiatus potest iudicari ab epo loci, sed non in his in quibus exemptus vel priuilegiatus est, nisi prout dicitur sup. eo. tnarum, in fi.

1 De simili qõne vide eirgãtẽ decisionẽ Gui. papę 480 inci. Princeps cõcessit, ad. de Cy. in l. placet, C. de sacros. eccl. & Bar. in l. dãnis, §. si. qui ædes. ff. de da. inte.

† Euasin.

EX ore.] Abbas monasterii exempti, pro membris nō exemptis ad synodum epalem accedere, & epo parere tenetur. h. d. Primo prę mitt t exordium. Secundo narrat factum, & partium allegationes: ibi, Cū igitur, Tertio diffinit: ibi, Nos. Abb.

CASVS Inter episcopum Vigorien. ex una parte, & monasteriū Euasen. ex altera, quæstio uertebatur super electione ac libertate ipsius monasterii, procurator monasterii, proposuit, qđ monasterium ipsum ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum cū capelis suis. ad hoc probādum induxit priuilegia Rō. Pontificum Constantini unum, & alterū Alexandri, & indulgentia Clementis & Celestini, quorum vsum continuum per testes ostendere nitebatur: ex parte respōdebat aduersa, quod in priuilegio Cōstantini quiddam perspicitur contineri per quod monasterium uř ad iurisdictionem epi ptinere uidelicet, quod abbas eiusdem monasterii primum locū post Vigoriē. epum semper obtineat, sed hoc locū habere non posset in generali concilio neq; in prouinciali, & sic relinquitur, quod illud intelligitur in synodo episcopali: qualiter ad eius synodum uenire tenetur. In priuilegio Alexandri qddam aliud cōtinetur per quod diœcesanus eps in eodē monasterio iurisdictionem suam vř in aliquibus retinere: quia ibi dř, Episcopi Vigorien. a fratribus eiusdem monasterii aliqd iniuste non exigant, sed his contēti sint quæ fratres eiusdem monasterii vigorien. episcopis præstare rationabiliter consueuerunt, per hoc uidetur, quod aliqua de bonis suis abbates ab epis exhibere teneantur. Dominus papa his & aliis intellectis, cum a neutra parte sit probata præscriptio, sententialiter diffiniuit. quod monasterium Euasen. liberum est in capite, & prorsus ab episcopali iurisdictione exemptum, tutela ipsius monasterii archiepiscopo Cantuarien. reseruata, in membris uero, quæ non probantur exempta, diœcesano episcopo sit subiectum, propter quod abbas ad synodum episcopi uenire tenetur, & primum locum post Vigorien. episcopum obtinere, & idem abbas pro ipsis membris non exemptis tenetur Vigorien. episcopo exhibere reuerentiam & honorem: quibus exhibitis, Vigorien. episcopus debet manere contentus. Nota quod iudex debet rectam ferre sententiam, nulli contra iustitiam parcere, ius suum vnicuique tribuere. Item aliquis pro parte sub est alicui, & pro parte liber est. Itē licet monasterium liberū si in capite, membra propterea non sunt exempta. nisi expresse de membris contineatur in priuilegio. Item argu quod aliquis potest esse uasallus plurium dominorum.

¶ Per exemptionem concessam monasterio, capellæ sibi subiectæ non censentur exemptæ.

CAP. XVI.

EX † ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quomodo ex ore Romani Pontificis rectissima [a] debet exire sententia, quæ contra iustitiam nulli parcat, [b] sed reddat vnicuiq; qđ suum [c] est. Cum igitur inter uos & Vigor. † episcopum, super monasterii vestri subiectione ac libertate, controuersia verteretur, monasterii vestri proposuit procurator, quod idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberū extitit & exemptum, ad hoc probandum priuilegia prædecessorū nostrorum inducēs, vnum Constantini, & alterū Alexandri, nec non indulgētias Clementis, & Celestini, quorum vsum continuū a longis retro temporib. per depositiones testium ostendere nitebatur, & infra.

¶ Porro in priuilegio Constantini quiddam † cōtineri perspicitur, per qđ idem cœnobium vř ad iurisdictionē episcopi ptinere, videlicet, quod abbas eiusdem primum locum post Vigorien. præsulem semper obtineat. Vnde cum locum ipsum obtinere non possit in generali concilio neque in prouinciali: quoniam absonum esset, vt abbas primus post illum, super alios episcopos resideret, relinquitur ergo, † quod locū illum in episcopali synodo intelligatur habere, quare tenetur ad synodū [d] episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere [e] ac seruare.

¶ In priuilegio vero Alexādri papæ quiddam † aliud continetur, per quod diœcesanus episcopus in eodem cœnobio iurisdictionem suam (& si non in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse videtur, cum in illo dicatur, quod Vigorienses episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniuste non exigant, sed his tantū contenti permaneant, quæ prędecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse: vnde constat, quod abbates episcopis aliqua [f] de suis exhibere tenentur. ¶ Nos igitur his & alijs diligenter auditis, cum a neutra parte sit probata præscriptio: [g] sententialiter diffinitur in priuilegio, quod per hoc ponitur aliquid. alias nihil esset, arg inf. de uer sig c. abbate, & inf eo in his & ff. de cond. & de. quib. dieb. § dominus, §. de leg. 1. si seruus. §. si seruus & §. qui quinque, & l. si sit ca §. 1. & C de fal. cau adiecta l 2. argu contra quod potius intelligitur conditionaliter ff de contrah. empt. si qui fundum, & l. si debitor. in fine 10.

a ¶ Rectissima.] dum ius faciat quo ad omnes, qui similiter iudicare tenentur. §. te recta prouidētia iud. in causis, & ideo cū multa deliberatione est promulganda, 35. q. 9. Apostolicæ, & c. sententiam, in fine.

b ¶ Nulli parcat.) Vbi scandalum non timetur, alias detrahere debet seueritati. 50. distin ut constitueretur & 44. distin. commessationes, & 23. q. 4. non potest. 1 & sup. de oper. noui. nuntiat. cum ex iniuncto.

c ¶ Quod suum est.] Sic. su. in constitutione Gregorii in princ. libri huius. & inst. de iusti. & iu. in princ. & summum bonum est in reb. iustitiam colere, 12. q. 2. cum deuotissimum.

d ¶ Ad synodum epalem] cum iusta cā extiterit, 17. dis. episcopus 2.

e ¶ Recipere ac seruare] 17. distin decernimus.

[Gl. seq. nota quod dict. o, quia, uel sicuti, & ea. alleg contrarium]

f ¶ Aliqua de suis.] argum. quod quando hæc dictio, quia, uel hæc dictio, sicuti, ponitur in priuilegio, quod per hoc ponitur aliquid. alias nihil esset, arg inf. de uer sig c. abbate, & inf eo in his & ff. de cond. & de. quib. dieb. § dominus, §. de leg. 1. si seruus. §. si seruus & §. qui quinque, & l. si sit ca §. 1. & C de fal. cau adiecta l 2. argu contra quod potius intelligitur conditionaliter ff de contrah. empt. si qui fundum, & l. si debitor. in fine 10.

g ¶ Sit probata præscriptio] in his scilicet quæ per priuilegium non erant exempta, in quas obtinet episcopus, ut inf sequitur & sic est argument. quod abbas potest præscribere ius commune in capellis contra epi-

Ca. 7. c si. i. cōp. initiū sumit. ex poc c. 1. & 19.

Vvigorniē Vvigorē. ea sunt potius uarietas.

† In antiquis codicibus ita, qđ cōtineri perspicitur.

† Dict. o, ergo, nō est in manuscriptis codicib.

† quoddam in antiquis.

1 De hoc su. de temp. ordi. c. 2.

episcopum, in his quæ potest possidere, sup. de præscr. auditis.

[Gl. seq. no. ꝙ licet caput, &c alleg. contrarium.

a ¶ Quæ non probantur] Ergo licet quis probet exemptionem capitis, non ideo probauit exemptionẽ membrorum, ar. su. c. prox. ar. contra, quia totum & pars debẽt eodem iure censeri 12. di. c. i. & 2. & 12. q. 2. cognouimus & 2. q. 7. si qs episcopus & ff. pro derelicto, an pars.

b ¶ Idem abbas tenetur.] Et sic est argu. ꝙ aliquis potest esse vasallus multorũ, sicut iste abbas subest papæ, & episcopo pro capellis, ut sup. cap. prox. ff. de ope. liberto, l. duorum.

Ex parte] Cõis diuisio: Secunda ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Clerici uel laici impetrãt litteras a domino papa, per quas recipit eos cum personis & rebus suis sub ipsius protectione, quæritur vtrum per talem protectionem exempti sint a iurisdictione eporumsuorũ? Respõ papa, ꝙ huiusmodi litteras a potestate suorum episcoporum nõ subtrahuntur Nota qđ per uerbum, protectionis, non datur exẽptio, secus cum dicitur, ad iudicium libertatis percepta.

c ¶ Declarantur.] Sic sup. eo. recipimus, & supr. de maio. & obe. per tuas.

[Gl. se obiicit & sol.

d ¶ Subtrahuntur.] Sic ergo talis protectio inutilis est, sicut confirmatio in forma cõmuni, de qua dicit supra de concess. præbend. quia diuersi tatem 1 Ad quid ergo impetrantur? quia solet plus timeri qđ specialiter pollicetur quam quod gñaliter impetratur. su. de hæreti. si aduersus, & 23 dist ca. quamquã.

Pastoralis.] Cõis diuisio. Secunda ibi, Aliquod. Abb.

CASVS. Quidam religiosi litteras obtinẽt a sede Apostolica, in quibus indulgetur eisdem, ut ecclesias suas in proprios vsus cõuertere possint, decedẽtibus personis illarũ quæritur, utrũ liceat eis auctoritate propria possessionẽ illarum ecclesiarũ intrare, uel per diœcesanum epm in illa sint potius inducẽdi? Ad hoc rñdet papa, ꝙ suo epo incõsulto, non licet eis in possessionem earum intrare, quia per hmõi indulgentiam epali iuri nihil intelligitur derogari: nisi forte in ipsa indulgentia contineatur expresse, ꝙ epo inconsulto id facere possint. No hic arg. ꝙ ubi conceditur maius, non tñ id qđ minus est. Itẽ priuilegiũ uel indulgẽtia intelligitur esse cõ[cessa] sine alterius iniuria. Item ubi duo sunt impedimenta, nõ sufficit alterum tolli. nisi & vtrũq. remoueat. Itẽ priu. cum sint odiosa, nõ dẽntexẽdi, nisi quatenus in eis cõtinet.

e ¶ Continet expressum] Argu. ꝙ priuilegiũ semp intelligitur cõcessum sine læsione alterius su. de of. ord. licet, & su. de vsu pal. ex tuarũ, & sup. de eccl. ędi. cũ dicat Apost. & c. ad audientiã 2 & C. de inof. test. si qñ, arg. sup. eo parentib.

f ¶ Inconsulto] Sic licet lex concedat libertatem seruo vindicanti necem domini, a iudice tñ danda est. C. pro qui. cau. ser. accip. præmi. l. i. l. 1.

[Gl. seq. reci. signando contrarium decr. venissent.

g ¶ In possessionem] quam numquam habuerunt, & hoc ideo quia nemo sua auctoritate rem suam accipere dẽt. C. unde vi. si quis in tantam, & 16. q. 6. placuit, & C. de acqui. pos. improba possessio ff. de acqui. pos. si ex stipulatione secus si possessionem habuisset su. de resti. spol. cũ venissent.

h ¶ Indulgentiam.] Si de duabus seruitutibus altera remittatur, alia remanet in suo statu, ff. de ser. urba. pđ. si domus tua. & sup. de usu palli. ex tuarum. ita hic. Nec huiusmodi generali concessione conceditur quod specialiter non fuissent concessurus, ff. de pecul. qui peculii ff. de pig. denique & l. obligatione, & su. de elec. ecclesia vestra, ibi, neque n. & c. C. de inoff. testa. si quãdo Bet.

Petistis] Quandiu Templarii uel Hospitalarii non seruant interdictũ pro eis in loco prolatũ, alii seruare nõ tenetur. h. d. Et secunda pars ibi, Ad quod Ab.

---

† Euasin.

† Vide de hac materia qd statuerit nouissime cõc. Tri. ses. 24. de reformat. c. 2. adde Iacobatiũ tra. de concil. li. 3. ar. 2.

† Beluen.

† Ca 8. e tit. l 3 cõpi. De materia huius decreta. l s uide late per doctores ĩ c recepimus su eo. tit.

1 Et 17 q. 4. frater. l. A.

† Alias taliter.

---

finimus, ꝙ Euasen. † cœnobium liberum est in capite, tanquam ab episcopali iurisdictione prorsus exemptum, & soli Romanæ Ecclesiæ subiectum, tutela tamen ipsius Cantuar. archiepiscopo reseruata, in membris aũt, quę non probantur [a] exẽpta, diœcesano episcopo ipsũ subiacere decernimus, propter quod abbas ad synodum † eius dẽt accedere, primumque locum post Vigoriẽ. episcopum obtinere, pro ipsis quoque membris non exemptis, idem abbas tenetur [b] Vigor. episcopo exhibere reuerẽtiam, obsequiũ, & honorem, quibus rigorien. episcopus sibi cõdecenter exhibitis, debet manere contentus.

¶ Idem Ausonen. † episcopo.

¶ Receptus sub protectione papa, per hoc non cẽsetur exemptus, h. d.

CAP. XVII.

Ex † parte tua fuit q̃situm, vtrũ clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in qb. personę suæ expresso nomine cum oĩbus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur [c] a iurisdictione episcopi diœcesani sint exempti. Nos autem tibi † respondemus, ꝙ per litteras huiusmodi, ab episcoporum potestate minime subtrahuntur. [d]

¶ Idem Elid. † episcopo.

¶ Religiosi quibus a papa concessum est, ut ecclesias ei subiectas possint in proprios vsus conuertere non auctoritate propria, sed a diœcesano loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debent, nisi in priuilegio aliud exprimatur.

CAP. XIX.

Pastoralis † officii, & ĩf. ¶ Interrogasti, vtrũ viris religiosis quib. a sede Apostolica est indultum, vt ecclesias suas in proprios vsus possint cõuertere, decedẽtib. personis earum, liceat auctoritate propria possessionem earundem intrare uel per diœcesanum epm † in ipsa sint potius inducend'. Ad quod respõdemus, ꝙ nisi forte in indulgẽtiam summi Pontificis id cõtineatur [c] expressum, suo episcopo inconsulto, [f] in possessionem [g] ipsarũ eis non est licitum introire; quia per indulgentiam [h] huiusmodi, episcopali iuri non credimus derogari.

¶ Idem episcopo & capitulo Tripol. †

¶ Si is propter cuius delictũ positum est interdictũ, illud non seruat alij nihilominus seruare tenentur secus si ille non seruat in cuius fauorem latum fuit

CAP. XX.

Petisti † per sedem Apostolicam edoceri

---

† Heli

† Ca. 9 e. ti. l 3 cõpi. Ad qđ a.. egetur hic tex. uide per Inno. & Belnũ in c. 1. su de constitu.

† Dictio episcopũ, deẽ in plerisque exemplaribus. * Alias, in ipsas, tũ ut primũ hr ut ẽ impressum.

† Tripolitã.

CASVS. Aliquando contingebat, ꝙ ciuitas Tripolitana propter Hospitalarios vel Templarios generali supponitur interdicto, isti in quorum fauore positum fuerat interdictum, non seruabant illud: quæsiuit eps Tripolitanus, vtrum ipse cũ capitulo suo illud debeat obseruare? Respõdet papa, ꝙ excessus illorũ illis non præbet licẽtiam delinquẽdi: sed si prædicti fines priuilegiorum suorũ non seruauerint, violando interdictum, ꝙ ꝑ eis fuerat promulgatum, episcopus & capitulum prædicti in pœnam præsumptionis illorum quandiu ipsi non seruauerint interdictum, de licentia domini papæ celebrent, ne uideantur de aliorum fletu ridere. No. ꝙ non debet quis illud facere, a quo impetrauit alios prohiberi, nec debet alii legem imponere, quam ipse negligit obseruare. Item eo iure, quo quis contra alium utitur, ipse debet uti eodem. Item nullus debet excedere fines priuilegii sui. item nullus debet de alterius fletu ridere.

† Interdictũ gñale quid dicat, tradit Nicolaus Plouius trac. de interdicto. & Couarruuias in ca. alma mater. de sent. exc. lib. 6 in 2. parte relection. §. 1. circa fi.

vtrum cũ pp Hospitalarios, vel Templarios ciuitas vestras generali † supponitur interdicto, eisdẽ non seruantib. vos illud teneamini obseruare? Ad quod duximus respondẽdum, ꝙ illorum excessus uobis non præbet licentiam excedendi.

¶ Sed si præfati Hospitalarii, uel Templarij priuilegiorũ suorũ fines excessẽrint, violãdo temere interdictũ, ꝙ pro eis fuerat ꝓmulgatum, ne videantur de aliorum fletu ridere, [a] vos in pęnã ꝑsumptionis eorũ, quandiu [b] ipsi uiolauerint interdictum, de nostra licentia celebretis. [c]

¶ Idem.

¶ *Priuilegium concessum monasterio, ut eius monachi excõicari non possint, intelligitur de monachis existentib. in monasterio, uel in ecclesiis sibi subiectis utroque iure. h. d. Et est casus quotidianus.*

CAP. XXI.

QVoniam † per confessionem constat partis aduersæ, quod Nepesinus † eps ius epale percipit in ecclesia Sancti Blasij † de Flagen. credimus, quod non obstãte illo capitulo priuilegii, ꝙ monasterio est indultum, ut nullus episcopus ecclesi. utroque iure [d] illi subiectas interdicto supponere, uel monachum seu clericum eiusdem monasterii synodare [e] uel excõmunicare ꝑsumat, præfatus episcopus possit interdicere dictã ecclesiã, & excõicare monachũ, seu clericũ uestrũ ad eius regimẽ deputatũ, cũ alterutrũ de iure fuerit faciendũ, quoniam illud capitulũ intelligendũ esse uidetur de monachis aut clericis in ipso monasterio ꝑmanentib. [f] uel ad ecclesias destinatis utroq; [g] iure sibi subiectas.

¶ Idem London. † archiepiscopo Apostolicę sedis legato.

¶ *Episcopus remittens alicui ecclesiæ decimas episcopales indefinite, remisisse uidetur non solum præteritas, sed & futuras. Et est casus notabilis.*

CAP. XXII.

QVia † circa: & infra. Quęsiuisti, utrũ mo

† Alias Basilii de Flagẽ alias, Flagian.

† Ca. 4. e tit. in 4 compil.

† Alias Nephesinus, sed ex manuscriptis repositum est, Nepesinus.

† Londin.

† Ca. 5. e. tit. in 4. compil.

a ¶ Ridere.] Sim inf. de sen. exc. si vere. simil. dicit imperator: Iudices iubemus esse solicitos, ne turpi colludio quęratur ex miseris pretium gaudiorum, C. eod. lib. 12. in fin libri.

b ¶ Quandiu] Sic 6. q. 2. si tantum, & ca. placuit.

c ¶ Celebretis] Non enim debent aliis legem imponere, quã ipsi negligunt obseruare. sup. de præben. pro illorũ, nec tenetur alius seruare priuilegium, quod ille non seruat, cui concessum est inf. de sent. exc. in audientia, & qui priuilegium alterius non seruat, eius priuilegium non est seruandum, sup. de app. sit deferendum. sup. de elec. bonæ, & quod ab illis exigere debet, multo fortius a seipso, ff de nego. gest. si pupilli §. vlt. & ff de admini. tut. quotiens, §. item temporali, ff. si ser. vendi. l. altius. & supra de nat. ex l. be ven. c. vnico.

ADDITIO. Versus. Me non impugnat, qui me defendere debet.

QVoniam per confessionem.] CASVS, Episcopus Nepesinus petebat ius episcopale in ecclesia beati Blasii de Flageno, pertinente ad quoddam monasterium in diœcesi dicti episcopi constitutum: ex parte aduersa allegabatur quoddam capitulum, quod continetur in priuilegio monasterio concesso, videlicet, ut nullus episcopus ecclesias utroque iure iura illi subiectas interdicto imponere, uel monachum seu clericum eiusdem monasterii synodare uel excõmunicare præsumat, sed procurator monasterii fuit confessus in iure, ꝙ eps Nepesinus ius episcopale percipit in ecclesia prædicta: dubitabatur, vtrum capitulum prædicti priuilegii obstaret, quo minus eps ius epale possit exercere in dictam ecclesiam, uel capellanum ipsius? Respondet papa: cum per cõfessionem ꝓcuratoris monasterii cõstet ꝙ episcopus percipit ius episcopale in ecclesia prædicta, idẽ episcopus non obstante capitulo istius priuilegii, potest dictam ecclesiam interdicere, & excõmunicare monachum seu clericum monasterii ad regimen ipsius ecclesiæ deputatum, cum alterutrum de iure fuerit faciendum; quia illud capitulũ intelligitur de monachis vel clericis in ipso monasterio permanentibus, uel in destinatis ad ecclesias utroq; iure sibi subiectas. Not. quod confessio procuratoris in iure facta, domino præiudicat. Itẽ priuilegium non tuetur aliquem in delicto. Item ecclesia tunc subiecta est abbati utroque iure, quando episcopus nullum ius episcopale exercet in illa. Item licet persona sit exempta, tamen ratione rei, quam possidet, non exemptæ est subiecta. Bertold.

d ¶ Vtroque iure.] scilicet in spiritualibus, & tẽporalibus, supra eod cum & plãtare § in ecclesiis, & 15. quæst 2. c. primo. illud intelligitur cum traditur ecclesia pleno iure, uide qualiter interpretatur hoc uerbum, utroque iure, cum tamen utroque iure posset ecclesia aliqua monasterio esse subiecta, licet episcopus aliqua temporalia recipiat, infra de censi. cum uenerabilis.

e ¶ Synodare] id est, ad synodum uocare. [1]

f ¶ Permanentibus] similis interpretatio est decimasexta, quæstion. prima, generaliter, & simil. inf. de uerborum signific. abbate. in fine, & ita licet persona sit exempta, tamen ratione rei quam possidet, non exemptæ, est subiecta, supra eodem cum capella. & cap. ex ore. in fi & supra, & de maiori. & obed. per tuas.

g ¶ Vtroq iure.] idest in spiritualib. & temporalibus, ut supra patet Ber.

1 Vel aliter põt intelligi sic. synodare, idest, nomine synodatici aliqd exigere. 10. q 3 cap. dilectum & sup. de off. ord. cõquerent ẽ

QVia.] communis diuisio. Secunda pars ibi, super quo. Abb.

CASVS. Archiepiscopus London. concessit monachis omnium sanctorum priuilegium super decimis episcopalib. retinendis, sic forte dicendo: Remittimus monasterio omnium sanctorum decimas possessionū ipsius monasterii, pertinentes ad archiepiscopatum, archiepiscopus Londonen. successor concedētis priuilegium, quæsiuit, vtrum monachi prædicti priuilegium illud extēdere valeāt ad possessiones acquisitas tēpore priuilegii, & postmodum acquirēdas? Respondet papa, q si remissio decimarum illarum facta fuit secūdum canones, prædecessor illius indefinite remittēdo dcimas epales monasterio, cum nihil exceperit, & potuerit excepisse, intellexisse vr non solū de decimis possessionū illius tēporis, sed ēt futuri: quia in beneficiis plenissima debet interpretatio adhiberi, & vna & eadem res nō debet diuerso iure cēseri. No. q concessio simpliciter & indefinite facta respicit ēt tpa futura, & generaliter intelligitur: Et sic ē hic ar. q indefinita æquipollet vniuersali. Itē qui nihil excepit, & potuit, totū ius signum intelligitur alienasse. Item in beneficiis plenissima debet fieri interpretatio. Item vna res non debet diuerso iure censeri. Item arg. quod priuilegium extenditur ad futurum.

†De indefinita locutione seu ppositiōe, an & qñ æquipolleat uniuersali pter doctores hic uide plene per Couaruuiā li. 1. varia. resolu. cap 13:

†Idem s. Innocent. 3. in concilio generali Lateran cap. 5. & c. 6. eo tit. in 4. compil.

nachi Omniū sanctorū, priuilegium prædecessoris tui sup episcopalib.[a] decimis retinendis indultum, extēdere valeant ad possessiones acquisitas, & postmodum acquirēdas. ¶ Sup quo tale damus responsum, quod si decimarum illarum remissio facta extitit secundū canonicas[b] sanctiones, prædecessor tuus indefinite[c] † decimas episcopales monasterio remittēdo (cū nihil exceperit,[d] & poterit excepisse: ac ī beneficijs[e] plenissima sit interpretatio adhibēda: nec debeat una eademque substantia diuerso iure cēseri) intellexisse vr non solū de decimis possessionum illius temporis, sed futuri.[f]

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Ponit in cōcilium ordinem quattuor patriarchalium sedium, usque ibi; Seruata vbi ponit tria priuilegia ipsarū. Primum quia dāt pallium. Secundum ibi; Dominicæ, quia ante se crucem deferri faciunt, præterquam in casibus hic exceptis. Tertium ibi, in omnibus. quia ad ipsos appellatur, & in hoc protestatur ibi; saluis.*

CAP. XXIII.

Antiqua † Patriarchalium sediū priuilegia renouantes,[g] sancta vniuersali synodo approbāte sācimus, vt post Roma. Ecclesiam (quæ disponente domino, super oēs alias, ordinariæ potestatis obtinet principatum; utpote mater uniuersorū Christi fidelium; & magistra) Constātino-

a ¶ Episcopalis.] de quibus loquuntur canones. 12 q. 2. vobis, & c concesso.

b ¶ Secundum canonicas sanctiones.] puta de consensu capituli, 12. quęst. 2. vobis, sine exceptione, & sup. de his quæ fiunt a præla sine consensu c. cum nos nec in enorme detrimentum facta fuerit. quia per hoc posset reuocari sup. de dona. Apostolicæ.

c ¶ Indefinite.] Arg. quod indefinita æquipollet vniuersali. 19 dist. si Romanorum.

d ¶ Nihil exceperit.] sic sup. de iure patro. ex litteris.

e ¶ Beneficiis.] Simi. sup. de don. pastoralis. & cap. cum dilectus in fin. & inf. de uerb. sign. olim, ff. de consti. prin. l. vltima.

[Glo. 1 q. ar. in brocar. alte. 4 iura. in contrarium alleg. 6. & soluit.

f ¶ Sed futuri.] Ar. quod in priuilegiis verbum generale indefinite prolatum ad futurum extenditur. 12. quæst. 2. cognouimus, & sup. de deci. ex parte, & C. quæ res pig. oblig. poss. l. vlt. ff. de serui. vrb. præd. si seruus. 1 Arg. contra. sup. de con. quanto. & sup. de decimis cum in tua & sup. eo. cum capella ff. de contrah. empt. in l. & Rutilia Polla. ff. de damn infect. damni. § si. s. qui. Sed ideo contra dantem fit interpretatio, ne exco gitata fraude suæ obuiet libertati, 16 q. 2. c. 1 C. de do. si quis argentum. §. lut. secus ubi certa uerba ponūtur, in eo casu non extenditur ad alia, sed ita seruandum est priuilegium, quatenus tenor priuilegii se extendit sup. eo. porro. & c. recepimus, sed vbi verbum generale ponitur, ad omnia appellatiua extenditur; sic supra de deci. ex multiplici. Si autem æque potest retorqueri ad ius cōe sicut ad priuilegium, potius vr interpretatio facienda secundum ius, quam secundum priuilegium, sup. de consue. cū dilectus, & vt nemini sit onerosa. arg. sup. de test. cum tu. vt non sit captiosa, ff. de reg. iur. quotiens. & contra illum potius interpretatio debet fieri, qui potuit legem apertius dicere, ff. de pac. veterib. & ff. de contrah. emp Labeo. & vt fiat secundum communē modū loquendi. sup. de spons. ex litteris, nam consuetudo interpretatur vocem. inf. de ver. sig. abbate. & semper in tutiorem partem fit interpretatio. su. de spon. iuuenis infra. de reg. iur. c. 2. si enim neutra esset tutior, in beniigniorem q di. c. vl. ff. de reb. dub. cum in testamento. Io.

†1 Si cautum ... luminis, officiat, & an de futuris intelligitur. I. An.

Antiqua.] Huius cap diuisio clare patet in summario Abb.

CASVS. Concilium generale reuocat priuilegia quattuor patriarchaliū sedium, statuendo, vt post Roman. ecclesiam, quæ inter alias obtinet principatū, Constantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum: seruata cuilibet propria dignitate. ita quod postquam Prælati illarum a Romano pontifice pallium acceperint, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, & ipsi postmodum pallium suis suffraganeis largiantur, recipientes pro se obedientiam canonicam, & pro Romana ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Secundo dicit, quod ante se faciant crucem ubique deferri, nisi in urbe Romana, & vbicunque summus pontifex præsens fuerit, aut etiam legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis. Vltimo dicit, quod in omnibus prouinciis eorum iurisdictioni subiectis, ad eos cum necesse fuerit appelletur: saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis; quibus est ab omnibus deferendum. Not. quod dominus papa est iudex ordinarius singulorum. Item pallium est signum plenitudinis potestatis pastoralis officii. Item suffraganei tenentur præstare iuramentum obedientiæ & reuerentiæ patriarchæ. Item minor iudex non potest exercere iurisdictionem suam præsente maiore. Item ad Patriarcham potest appellari omissis mediis, & hoc intellige de his, qui sunt eius iurisdictioni subiecti. Item omissis omnibus mediis potest appellari ad papam.

†De patriarcharum prærogatiua dignitate & numero uide plene p Barth. Cassaneū in catal. gloriæ mūdi par. 4 cōside 9. ad de N. cola. Boetium in tra. de auctorit. magni cōsilii n. 30 & seq. ver. secundum, locum.

g ¶ Renouantes.] vigesimasecunda distinct. renouantes.

[Glo. sequen recitetur per contrarium de decre. cognoscentes, & c. soluit, quod illud regulare casualiter fallit, & ponit & exponit uersus. per quos sex casus comprehendit.

a ¶ Alexan-

a ¶ Alexandrina secũdum:].s. post Constantinopolitanam, & Constantinopolitana primum: s. post Romanam. olim vero Alexandrina fuit prima post Romanam: vt 22. dist. renouantes, & hic priuata fuit iure suo sine culpa, quod esse non debet regulariter. s. de const. cognoscentes, & s. de eo qui cogno. cõsang. vxo. suæ. discretione. &c. vlt. & 16. q. vlt. in uentum & 56. dis. satis peruersum. hoc tamen non fit sine causa, vt hic non conte. quoniã. §. 2. quod fit pluribus modis. Vnde versus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo,
Personas spoliãt, & loca iure suo.

Vnde propter paupertatem vniuntur 1 duæ ecclesiæ, vt vnus sit sacerdos vtriusque, 10 q. 3. vnico. cum vtraque cõsueuit suum habere proprium, propter odium, vt 70. dis. neminem 16. q. 7. decernimus. Propter vitium, vt sup. de cle. ægro. tua. Propter fauorem, vt hic, & 22. dist. renouantes. Et ꝓpter vim seu fauorem consecrationis, 14. q. 5. cõperimus. Quandoque etiam fauore religionis. s. de eccles. ædific. ad audiẽtiam, Propter scelus ẽt puniuntur illi, qui nõ peccauerũt. 25. q. 2. ita nos ꝑꝑ ordinẽ priuatur dñs ser uo suo. 54. dis. ex antiquis. & cap. frequens. Qñque propter defectu sacramenti. 34. dis. si cuius & cap. lector.

politana primum, Alexã drina [a] secundũ, Antiochena tertiũ, Hierosolymitana quartũ locum obtineat. Seruata cuilibet ꝓpria dignitate: ita quod postquam antistites earũ a Romano Põtifice receperint pallium (quod est plenitudinis † officij põtificalis insigne) præstito sibi fidelitatis & obedientiæ [b] iuramẽto, licenter & ipsi suis suffraganeis palliũ largiãtur: recipientes pro se professionem [c] canonicã, & ꝓ Rom. Ecclesia sponsionẽ obedientiæ ab eisdẽ. ¶ Dominicæ † vero Crucis uexillũ ante se faciãt vbiq; deferri nisi in vrbe [d] Romana: & vbicunq; summus Pontifex præsens extiterit: aut eius legatus vtes insignijs Apostolicæ dignitatis. ¶ In oĩbus autem prouinciis eorundẽ iurisdictioni subiectis, ad eos, cum necesse fuerit, prouocetur: Saluis appellationibus ad sedẽ Apostolicam interpositis: quibus est ab omnibus [e] humiliter deferendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ Priuilegium religiosis concessum, vt possint sepelire cõfratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus qui licet maneant in seculo, obtulerunt se tamen ordini mutato habitu seculari; vel de illis, qui bona sua eis dederunt vsufructu retento. hoc primo. Priuilegium religiosis concessum quo eis euenientibus ad locũ interdictum semel in anno aperiantur ecclesia, vt celebrentur in eis diuina, intelligitur, quod vna tantum sola ecclesia aperiatur in loco. hoc secundo.

CAP. XXIIII.

Vt priuilegia, quę q̃busdã religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcussa, quędam ĩ eisdẽ duximus

dam regularibus concessit quædam priuilegia, sed quia ipsi fines priuilegiorum suorum excedebant, ea minus bene intelligentes, papa ea in concilio generali declarat qualiter sint intelligenda, ne illa per istam trahantur ad abusum: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Secundo ponit verba priuilegiorum. Concessum est ab ecclesia Romana quibusdam regularibus s. Templarijs, & Hospitalariis, vt his, qui fraternitatem eorũ assumpserint, non negetur ecclesiastica sepultura, nisi sint excommunicati, vel nominatim interdicti: Si forte ecclesiæ ad quas pertinẽt, fuerint interdictæ, ipsos quoque confratres quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas nõ permiserint sepeliri, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos, nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti: Declarat hic papa de quibus confratribus sit intelligendum, s. de illis, qui adhuc morantur in seculo, & eorum ordini sunt oblati mutato habitu seculari, vel de his, qui sua bona eis dederant inter viuos, retento sibi quãdiu vixerint vsufructu: isti quidem sepeliantur apud ecclesias ipsorum regularium, vel apud ecclesias aliorum non interdictas, si ibi elegerint sepeliri: Si enim de quibuslibet confratribus ipsorum fraternitatem assumẽtibus intelligeretur, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis, nimium vilesceret ecclesiastica disciplina: tamen & ipsi certam obtinent remissionem ab Apostolica sede concessam. Vltimo ponit alium articulum, in quo excedebant fines priuilegiorum suorum: Continetur enim in priuilegio ipsorum, vt si quis fratrum ipsorum pro colligendis eleemosynis ad aliquam ciuitatem, castellũ vel vicum aduenerint, si forte locus ille a diuinis fuerit interdictus, in eorum aduentu semel in anno aperiantur ecclesiæ, vt exclusis excommunicatis & interdictis, diuina officia celebrentur: Verba illa, aperiãtur ecclesiæ semel in anno: sic debent intelligi, vt vna tantum ecclesia eiusdem loci semel in anno aperiatur: quia licet dictum sit pluraliter: aperiantur ecclesię, non tamen de qualibet ecclesia eiusdem loci intelligẽdum est: ne si hoc modo intelligeretur, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti: qui uero cõtra istas delarationes quicquam sibi vsurpare præsumpserint, graui subiaceãt vltioni. No quod priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item aliquis habet habitum monachalem, non tamen est monachus. Item vilescere non debet ecclesiastica disciplina. Item pluralis locutio exponitur de vno.

b ¶ Fidelitatis & obedientiæ.] Sic ergo Patriarchæ, & illi qui nullo medio subsunt dño papæ, iurant ei fidelitatem & obedientiam: vt hic dicitur, & s. de iureiur. ergo N. sic & suffraganei suo metropolitano obedietiã & reuerentiam præstare debent, secundum, quod isti præstant papæ. sup. de ma. & obe. c. dilecti.

c ¶ Professionem.] id est obediẽtiam & reuerẽtiam. s. de simo. ne Dei ecclesia, ad quam non tenentur exempti episcopo diœcesano, cum illud sit contrariũ libertati. sup. eo. cum olim. 2. in fi. Ber.

[Gl. seq arguit & signat contrarium.

d ¶ Nisi in vrbe.] Argu. ꝙ minor non potest exercere iurisdictionem præsente maiore. 21. distin. denique. & 95. dist. presbyter. ff de offi. procons. l. vl. 2. & sup. de offic. lega. volentes. Arg. contra 95. dist ecce. & 11. q. 1. peruenit, C. de dona. in hac sacratissima.

e ¶ Ab omnibus.] hoc est priuilegium Apostolicæ sedis, vt omissis omnibus possit appellari ad ipsã, vt hic innuitur, & 2 q. 6. ad Romanam. Sic etiam intelligitur quod dicit imperator, quod habet similia priuilegia cũ Romana ecclesia. 2. in Auth. de eccl. tit. in princ. coll 9. & 65. dist mos antiquus.

Vt priuilegia.] Diuiditur vt in rubro Secũda pars: ibi, [Illud.] Ab. CASVS Romana ecclesia quibus-

† Vide c. cũ sis. s. de auc. & vsu pal.

1 De hoc arti. vide cõci. Tri. citatũ in c. sicut vnire s. d excessib. præla. & late ibidẽ per doc.

† Vide clemen. vlt tit. de priuileg.

2 Proconsul portã Romę ingressus deponit imperiũ. Io. And.

† Idẽ. s. Inn. 3. in eo cõci. Lat. c. 57. & c. 7. eo. tit. in 4. comp.

a ¶Intellecta.] Qui malitiose priuilegium principis interpretatur, infamis efficitur, C. de legi. & const. l. 2.
b ¶Non negetur.] Ex hoc loco patet, quod tempore interdicti denegatur ecclesiastica sepultura, ex quo per priuilegium istis conceditur, sup. eo. cum & plantare, §. quod si. 1 Be.

interdicta, nunquid praescribitur contra illos: videtur quod sic. s. e. accedentib. ubi isti Templarii produnt istud priuilegium, quia non sunt usi isto spatio xl. ann. ar. ff. de nudi. l. 1. Sed contra 3. credo in casu isto, quia non nocet eis. Sed nunquid de auctoritate episcopi posset aliquis celebrare in ecclesia interdicta ab episcopo: Videtur quod sic, eadem ratione. De hoc dixi sup., de appellat ad haec.

1 Idem ar. ex decre. de pe ni. & remis q. 1 in te. tibi de hoc, in 3 gl. in concil. Viē de sepulturis, eos q. Ioan. And.

c ¶Mutato habitu seculari.] Ita quod habitus illos distinguat ab habitu seculari, licet ex toto non habeat habitum monachalem ar. 33. q. 5. quod Deo pari. & talis largo modo ecclesiastica persona censetur. 28. q. 1. vt lex. & 12 q. 1 duo.
[Gl. sequens querit, arguit, & soluit.
d ¶Pro duob.] Quid si medietatem bonorum darent, nunquid dicendi sunt fratres? non, nisi maiorem partem. ar. ff. de contrah. emp. in modicis, quod non credo, etiam si daret totum, dum tamen non se reddant: quia res, & non persona, sunt accessoriae. Ber.
[Gl. se. recit per quod an relaxetur interdictum, &c. & ponit duas op. Secundo querit, arg. pro, soluit contrarium, Tertio quaerit, ar. pro & remittit.
e ¶Semel in anno.] Sic patet, quod in ecclesia interdicta celebratur, & canonice, quia tunc de speciali priuilegio relaxatum est interdictum non sublatum: unde idem interdictum manet, non nouum creatur argu. ff de pœn. sed si manet te. & 24 q. i. Achatius & 12. dist. praeceptis. Sed videtur potius ut dicit Vincen. quod interdictum non relaxetur, 2 sed in ecclesia interdicta celebretur de licentia papae s. e. petistis, in fi. nec tunc committit contra interdictum. Sic aliquis potest praedicare & loqui excommunicatis de his quae pertinent ad correctionem eorum, nec incidit in excommunicationem, inf. de sen exc. 1. responso. & c. cum voluntat. in prin. & semel tantum in anno hoc eis licet, & non pluries, vt hic patet. Sed si centum annos steti sset quod non venissent ad ecclesiam istam, quod saepe fuit

† Oblati, qui dicantur, tradit copiose Couarruuias in c. alma mater. de sent. exc li. 5 in 2. par. relectio. §. 2. circa finem.
2 De hoc articulo praeter tradita hic per doct. vide no. in ca. ad haec quoniam, sup. de app.

declaranda, ne minus sane intellecta [a] pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

¶Sane quibusdam regularibus, Apostol. sedes indulsit, vt his, qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsan ecclesiae ad quas pertinent a diuinis offic. fuerint interdictae, ipsosq. mori contingerit, sepultura ecclesiastica non negetur, [b] nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti: Suos quoque confratres, quos ecclesiarum Praelati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati, uel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratrib. intelligimus, qui uel adhuc manentes in seculo eorum ordini sunt oblati † mutato [c] habitu seculari uel eis, qui bona sua dederant inter uiuos, retento sibi (quandiu in hoc seculo uixerint) usufructu, qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium uel aliorum non interdictas ecclesias, in quib. elegerint sepulturam, ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentib. fuerit intellectum, pro duob. [d] aut trib. denariis annuatim, sibi collatis, dissoluatur pariter & uilescat ecclesiastica disciplina, certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Aposto. sibi se de concessam. ¶Illud etiam quod huiusmodi regularib. est indultum, ut si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates siue collectas, in quamlibet ciuitatem, castellum uel uicum aduenerint, si forte locus ille a diuinis offic. sit interdictus, in eorum iucundo aduentu semel in anno [e] aperiant ecclesiae, ut exclusis excommunicatis, diuina ibi officia celebrent: Sic intelligi uolumus, quod in eadem ciuitate, aut castro, aut uilla, una tamen eccl. eiusdem ordinis fratrib. semel (ut dictum est) aperiatur in anno. Quia licet pluraliter [f] dictum sit, quod in eorum iucundo aduentu eccl. aperiantur, non tamen ad ecclesias eiusdem loci diuisim, sed praedictorum locorum coniunctim sano referendum est intellectu: ne si hoc modo singulas eiusdem loci uisitarent ecclesias, nimium vilipendi contingeret sollam interdicti. Qui uero contra declarationes praedictas quicquam sibi usurpare praesumpserint, graui subiaceant ultioni.

¶Idem in eodem.

¶Tempore generalis interdicti, episcopi non prohibiti, qui non fuerunt culpabiles interdicti, clam celebrare possunt, & hodie istud non est priuilegium episcoporum, sed commune, ut in c. 1. de sent. exc. in 6. & ibi plene habetur, an & quando, & qualiter possit celebrari tempore interdicti.

CAP. XXV.

Quod † nonnullis est religiosis indultum, fauorem pontificalis officii ad episcopos extendentes, concedimus, ut cum commune [g] terrae interdictum

[Gl. se. no. quod non semper plura, & c. signat contrarium, & remittit.
f Pluraliter.] No. quod pluralis locutio non semper infert suas singularitates 4. sic 1. d. oes leges, sic s. de app. significauit. su. de pbe. cum a dudum, sic 2. q. 1. in primis. ibi, alii accusatores, ff. de conditi. & demonstrationibus, falsa §. si quis legauerit, & ff. de statu homi. l. sum ma Arg. contra sup. de rescri. olim. De hoc plura argumenta inuenies. supra de rescrip. c. secundo.

Quod nonnullis] Diuiditur, quia primo ponit priuilegium. Secundo ponit exceptionem ibi, [Nisi.] Tertio denunciationem ibi [verum.] & hoc cap. nihil hodie habet.

CASVS. Quibusdam regularibus concessum est, vt cum commune terrae fuerit interdictum, diuina possint officia celebrare ianuis clausis, & voce suppressa, & non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis, in fauorem pontificalis officij concilium extendit hoc ad episcopos, nisi eis expresse fuerit inhibitum: verumtamen hoc illis conceditur, qui causam aliquam non praestiterint interdicto nec aliquam fraudem ingesserint cum tale compendium ad iniquum dispendium trahi non debeat Not quod occasio iuris ad iniquum dispendium trahi non debet.
g ¶Commune terrae interdictum] Interpretationem huius uerbi habes infra de verbo signifi. cum in partibus.
[Glo. seq. in princ. & fin. dupliciter expo. illud, quandoque, in medio quaerit. & sol.

3 Hinc notat Pauor. non currere praescriptionem, contra priuilegium, de quo vide Oldradum consil. 172.

4 Quando pluralitas resoluatur in singularitates, vide Iasonem in l. quis, in fine, C. de pub. & alios sub & in l. Gallus, 3. si is, ff. de liber. & posth.

† Inno. 3. in concil. Later. ca. 58 & c. 3 de sen. in 4. cop.
† De materia huius ca. 6 de ca. alma mater. de sen. exc lib adde Nauarrum in Manuali. c. 27 ti. de interdicto, & Syluest. in summa, verbo, interdictum 5.

Quan-

a ¶ Quandoque.] Per hoc videtur quod sæpius possint quam semel in anno, vt sit priuilegium episcoporum maius quam priuilegium præcedentis ca. sed diuersa sunt priuilegia episcoporum & illorum, hoc enim intelligitur de ecclesijs sibi subiectis, sed præcedentes in ecclesia una tantum semel in anno celebrare possunt, & expone, quandoque idest, quãdocunque. Vel dic, quod cum illud priuilegium generale sit in parochia alterius episcopi, poterit episcopus celebrare sicut in sua, si alius episcopus hoc permiserit. Sed nunquid canonici possunt interesse cum episcopo? nõ: ita q ce lebrent principaliter cum ipso more solito, licet intersint ut audiant sicut alii extranei, qui non sunt interdicti: cum ipsi canonici non habeãt priuilegium, ne per hoc vilescat rigor, su. c. prox. vel potest exponi, quãdoque. i. nõ semper, quia ex tali celebratione oriretur scandalum, non debe rent semper celebrare, sed aliquando: ita quod non esset scandalum.

[Glo. seq. reci per q. & ponit opi. quam reprobat.

† Hæc duo verba, doli vel, desunt in antiquorib. codicib. Gregorianis, et in oĩbus Vatic. sũtũ in cõc. et in recentiorib. exemplaribus.

fuerit, excõmunicatis & interdictis exclusis, possint qñq; [a] ianuis clausis suppressa voce, & nõ pulsatis cãpanis, diuina celebrare officia: Nisi & hoc ipsis expresse fuerit interdictũ. ¶ Verũ hoc illis cõcedimus, q cãm [b] aliq̃ nõ pstiterint interdicto, nec quicq̃ [doli † vel] fraudis ingesserint, tale cõpendium ad iniquum [c] dispẽdium pertrahentes.

¶ Honorius iij. archiepis. & episcopis, in quorum diœc. monasteria & Prioratus Cluniacẽ. monasterio subiecta consistunt.

¶ *Priuilegia non sunt uiolanda etiam indirecte. h. d. generaliter*

CAP. XXVI.

QVanto amplius, & j. ¶ Sane dilecti filij abbas & cõuentus Cluniacen. grauem nobis queri-

moniam obtulerunt, q q dã uestrum & vestrorũ officiales, cum eos & sui ordinis monachos non possint excommunicationis, & interdicti proferre sententias, eo q sup hoc Apostolicæ sedis priuilegijs sunt moniti, in eos, qui molũt in molendinis, uel coquũt in furnis eorum, quicq̃d vendendo seu emendo, aut alias eis communicãt sententias proferunt memoratas, & sic Apostolicorũ priuilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba [d] † seruantes, dicti ordinis monachos quodãmodo [e] excõicant, dum eis alios cõmunicare non sinũt. Ex quo illud etiam euenit inconueniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum: [f] & qui eis communicãt in prædictis, maiorem ex-

quodammodo excommunicant, dum eis alios cõmunicare nõ sinunt, & sic q̃tũ ad hoc Iudæorum iudicio iudicant: & q cõicant illis, maiorẽ excõicationẽ incurrunt, q̃ qui excõicatis participant: pp q monachi Cluniacen. de pdictis Prælatis grauiter dño papæ sunt cõquesti. vnde mandat vniuersis & singulis pdictorũ, quatenus sñias in fraudẽ priuilegiorũ Apostolicæ sedis de cætero non ferant: quia si sup hoc ad ipsũ querela peruenerit, promulgatores taliũ sñiarũ seueritate debita castigabit. No. q nõ tm̃ uerba sed vim & ptãtem priuilegiorũ legis & canonis, seruare debemus. Item fraus legi vel canoni fieri nõ dẽt: qa nihilominus incidit in legem.

[Gl. seq. alle. multa iura, q mẽs ppõderet verbis, exponit litterã & ar. cõtra ciuitates, &c. & fi. ipsius, & gl. vlt reci. per quęst.

d Sola verba.] Et male certe: qa cõsideranda est mens potius, q̃ verba, nam verba deseruiũt intentioni, & non econuerso, j de ver. sig. intelligentia, & 1. q. 1. Marcion. & ff. de leg. & senatus. scire leges, & potior est mẽs, quã verbum docentis, ff. de supel. leg. l. [Labeo. in fi. & ar. ff. de fun. instr l. cũ de lanionis, § asinã, in fi. Et in testamento consideratur potius mens testantis quã uerba ff. de leg. l. pe Et in cõtractib. potius inspicitur volũtas quã verba C. q̃ res pig. ob. non pos. l. pen. & non tm̃ uerba edicti seruãda sunt, immo sñia potius, ff. de l. & senat. contra legem. Hic non seruabant uim & ptãtem verborum, ut vr̃, quia indirecte uidebantur excõicari, ex quo subtrahebatur cõio aliorũ, sic iudæi excõicantur, su. de vsur. post miserabilẽ, & c. quãto, & su. de iudæ. Iudæi, & c. ad hæc, & c. si Iudæos, in fi. & sic indirecte faciebant contra priuilegia papæ: unde pcipitur, q decætero hoc non faciãt: ubi aũt res dubia esset, potius seruanda sunt uerba edicti. ff de exerc. l. 1. §. si is qui. Et est decr. iste contra ciuitates, quæ quandoque consimilia faciunt contra ecclesiasticas personas, & sic uiolant ecclesiasticam libertatẽ, et tales sententiæ non ualebant, nec timendæ erant, sed quod ad factum tantum refertur, quia contra priuilegia papæ, supra de exces. prælat. cum ad quorundam.

† pro intellectu huiu' tex. uide tradita per Barto. et alios recentiores in le. non dubium C. de legibus declarãt qd sit facere cõtra legẽ, et facere in fraudẽ legis, et comittere in legem.

† De ordine Cluniacens. et eius origine et antiquitate, uide Cassaneũ in catalogo gloriæ mudi p. 4. consideratione 31. et 55. adde Ol. consil. 204. et Bellamet. consi. 32.

b ¶ Causam.] per hoc dñt quidam, quod illi qui non deliquerunt, nec aliquã causam dederunt, ut poneretur interdictum, licet forte in loco interdicto interesse non debeant diuinis cum illis, qui priuilegium habent, tamen extra terram illã bene possunt audire diuina, & percipere sacramenta. Credo q non debeant admitti ad aliqua officia vel sacramenta, vt ipsi per hoc citius inducantur ad satisfaciendum, & ut sententia magis timeatur: quia qui suspensus uel interdictus est in vna ecclesia, in omnib. est interdictus vel suspensus, hoc expresse dicitur in tex. & in gl 4. q. 5. quisquis, & ar. bonũ ad hoc inf. de pęni. & remis. q in te. vbi de hoc no. in fin. Bern.

c ¶ Iniquum.] Nota occasionem iuris ad iniquum dispendium trahi nõ debere, C. de vsuca. pro empt. cum qui. sic de translat. inter corporalia. a contrario sensu. & 45. dist. licet 2.

QVanto.] Priuilegiati, quod excommunicari nõ possunt ab ordinarijs, non debent excommunicari etiam indirecte. h d. specialiter. In prima ponitur quæstio: In secunda prouisio: ibi, [Nolentes.] Abb.

CASVS. Abbas & conuentus ordinis Cluniacen. sunt exempti: unde cum epi & archiepiscopi in quorũ diœcesi commorantur, eos excommunicare vel interdicere non possint, in eos, qui molunt in molendinis eorum, vel coquunt panem in furnis ipsorum, & qui uẽdendo vel emendo, aut alias eis communicant, excõmunicationis, & interdicti sententias proferũt, & sic non vim & potestatem priuilegiorum Apostolicæ sedis, sed sola uerba seruantes, monachos dicti ordinis

e ¶ [Quodammodo.] quasi diceret non uere excommunicabant illos, sed subtrahebant alios, ab eorum communione, et ideo excommunicati videbantur, qa excommunicatio 1 est a fraterna societate separatio, 3 q. 4 Engeltrudam. et sic quodammodo excommunicabant eos. Bernard.

f ¶ [Iudicio Iudæorum.] In hoc uidetur iudicari iudæorum iudicio, quia cum ecclesia excommunicare iudæos 2 non possit, quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2 quæst. 1. multi, quandoque

excommunicantur Christiani communicantes eis, vt supra dictum est, ita isti cum non possent istos excommunicare propter priuilegium, excommunicabant cõmunicantes eis.

a ¶Maiorem excommunicationem.] Qui enim participat excõmunicatis, excommunicatus est minori excommunicatione, 11. q. 3 cũ excommunicato, & supra de excep. a nobis. Sed isti qui participant istis monachis in prædictis, erãt excommunicati excommunicatione maiori & ita maiorem excõmunicationem incurrebãt, quã alias participando excommunicatis.

[Glo. seq. fortificat tex. & ponit & exponit iv. modos fraudãdi legem.

b ¶In fraudem.] Et sic patet, quod si non possunt illos excõmunicare, nihil facer debent, per quod ad idẽ redeant, quia si denegatur eis una uia, denegata intelligitur & alia, supra de purgatione. Si ergo isti in fraudem priuilegiorum non sunt excõmunicãdi, sicut nec in fraudem canonis aliquid faciendũ est, sup de cõces. præb. cõstitutus, nec in fraudẽ legis, ff. ad Mace. l. 4 §. is aũt. Vnde not. quod quatuor modis fit fraus legi, siue canoni: De persona ad personam, ut si uxor uelit donare uiro, uel econuerso, cum non possit, supra de do. int. Vi. & vx. c. vlt. & supponit aliam personam cui donat, nõ ualet donatio, ff. de do. inter vi. & vx hæc ratio, § non tantum, 46. dist sicut non suo. De re ad rem: prohibitum est ne filiofam. pecunia mutuetur, si tamẽ aliquid in fraudem factũ fuerit, puta, dedisti frumentum, vel aliud consimile, qđ venderet, ut pecuniam haberet, fraus fit legi. ff ad S. C. Maced sed Iulianus, § mutui, alias : nc. p. t, Item si filius, & l. 4. §. 1. & in usura 14. q. 4 plerique, & 1 q. 1. sunt nonnulli. De contractu ad contractum, ut puta vxor non potest donare uiro, ut dictum est, vult ei uẽdere, ut sic hoc modo possit donare, non ualet, ff de do. iur. vi. & vx. si spõsus. §. circa, sic 19. qõ. 3 si sacerdotes. Item de contractu ad contractum, alio tamen modo quam supra, vt cum mulier pro alio fideiubere non possit, principalem se facit debitricem: hoc nõ ualet: quia facit in fraudem legis, ff. ad S C. Velle quamuis, § si cum essent. Et sic patet, quod q facit in fraudem legis, contra ipsam legem uidetur facere, ff de le. contra legem, & l. seq unde tales sententia in veritate non tenebant, ut hic patet, quia papa non mandauit eos absolui. B.

1 Quot modis fiat fraus legi, pter gl. & Doc. hic, vide Bald in l non dubiũ C. de l. & late p Ancha. in repe c ca nonũ statuta sup. de cõst.

communicationẽ [a] incurrant, qua etiam excommunicatis communicando fuerint incursuri.

¶Nolentes igitur hęc crebris ad nos clamorib. iam perlata vlterius sub dissimulatione trãsire, vobis vniuersis & singulis mandamus, quatenus huiusmodi sentẽtia in fraudẽ [b] priuilegiorum nostrorum de cætero non feratis, qa si sup hoc ad nos denuo clamor ascenderit, nõ poterimus conniuentibus oculis pertransire, quin promulgatores taliũ sententiarum seueritate debita castigemus.

¶Idem V. quondã Anglorum Reginę illustri.

¶Qui in habitu & tonsura, & cæteris, ut laici conuersantur, deprehensi in maleficiis se pro clericis non defendũt.

Ita communiter summatur.

CAP. XXVII.

Ex †parte tua fuit propositum, quod nõnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuæ iurisdictioni subiecta degẽtes, cum deprehendũtur in aliquibus foris factis, [c] † ut iurisdictionem tuam eludãt, & debitam pro delictis ultionem euadant, assumunt, seu etiam resumunt tonsuram abiectam, seu habitum clericalem, licet ante pso laicis ab omnib. haberentur. ¶Ne igit tonsura, uel habitu sic resumpto, malitia foueat, si tuã iurisdictionẽ exerceas in huiusmodi delinquentes, q sine tonsura & habitu in delicto [d] fuerint deprehẽsi, ęquanimiter duximus tolerãdum, cũ maximus

ⱻX parte.] Istud habet uarios intellectus, & potest sic summari. Sola assumptio vel reassumptio tonsuræ post delictum commissum, non facit delinquentem haberi pro clerico. uel sic: Si post clericarum assumptum immiscuit se clericus enormitatibus, & diu in illis perseuerauerit dimissis habitu & tonsura, & in delicto deprehenditur, non poterit se defendere pro clerico, quo minus puniatur per secularem iudicem, & iste intellectus est aliquantulum periculosus, sed potest procedere secundum vnam opinionem, de qua in cap. perpendimus, de sent. excõ. Diuiditur. In prima enim parte ponitur quæstio. In secunda prouisio. Secunda ibi, Ne igitur. Abbas.

CASVS. Indistrictu reginæ Anglorũ erãt qdam litterati, quos nec habitus nec tõsura clericos ostendit, sed cũ ipsi dephẽduntur in aliquibus maleficiis, ut iurisdictionem reginæ deludant, & pęnam debitam pro delictis euadant, resumunt tonsuram abiectã, & habitum clericalem, q antea pro laicis ab oĩbus habebãtur: Regina significauit hoc dño papæ. Rñ. ei papa, quod si suam iurisdictionẽ in huiusmodi delinquentes exercuerit, qui sine tonsura, & habitu in delictis fuerint dephensi, æquanimiter sustinebit: cum malitiis hominum nõ sit indulgendum, nec rõ iura nec habitu sicre sumpto, ipsorũ malitia foueri dbeat. No. q qu tõsura & habitu dimissis i delictis deprenduntur, amittunt priuilegium clericale, & pñi puniri sine pęna excommunicationis. Item malitiis hominum non est indulgendum: sed potius obuiãdũ.

c ¶Foris factis.] id est maleficiis: simile uerbum habes supra de præscrip ad audientiam.

Glo. seq. signat contraria, quia delictum uel secularis habitus non tollit priuilegium, soluit.

d ¶In delicto fuerint deprehensi.] Sed vr contra, q licet clerici in delict fuerint deprehensi, non tñ capi uel detineri pñt sine licentia prælatorum suorum, nec puniri præter pœnã excõicationis, inf. de sent. excom. vt famæ Item cõtra vr infra de sent. exc. si uero, & c. in audientia ubi clericus hẽt priuilegiũ, & si sæculariter uiuat, su. de ui. & ho. cle. c. vlt Dicas, q non contradñt illa, qa loquunt in eo casu, cũ certũ erat illos esse clericos, vnde sẽper retinẽt priuilegium, nisi post trinam admonitionem fuerint incorrigibiles, vt dicit illa decre. in audiẽtia, hic aũt loquitur de his, qui p oĩa tanq laici in oĩb. & ab oĩb. habebantur, vt hic dr, & malitiose assumebant tonsurã, vel si aliqñ fuerant clerici, nõ constabat, & sic ipso facto priuilegio renuntiauerũt clericali, sic su. de cle. coniug. c pen. vnde hic nulla poterat fieri admonitio: ideoq. de fraude vel de malitia sua cõmodũ reportare non dñt, nec incurrũt excõicationem, qui tales puniunt, vt hic patet, quia in delictis deprehendebantur, vñ hoc ipso amittebant priuilegium, inf de sent excõ. cum non ab homine, & ca per pendimus. 2 Contraria intelliguntur qñ contempto habitu incedunt vt laici, nec deprehẽdunt in delictis.

a ¶Malitiis.]

† De materia huius c. u. de late per Couarr. in practicis quæstionib. c. 32. † De voce, forisfactis, eiusque significatione pter glo. hic vide notata in cap. ad audientiam, de præscrip. † Reliq partes huius decretal. su. de magist & ne clerici vel monachi, ca. super specula.

2 Secundum illam decretalẽ põt hæc intelligi tm Philip. 10.

a ¶ Malitiis] Sic ff. de rei uend. in fundo, ff. de rescriptis. plerunque, & c. sedes, & sup. qui matri accus. poss. significante. B.

SVper specula.] Prima ponit prohibitionis rationem: Secundo prohibitionem: Tertio pœnam contrafacientibus. Secunda ibi. Firmiter. Tertia ibi, Et qui. Abb.

CASVS. Quamuis ecclesia sæcularium legum non respuat famulatũ, quæ imitantur vestigia æquitatis: tamen quia in Francia, & in multis prouincijs, laici nõ vtuntur legib. Romanorũ imperatorum, & raro ecclesiasticæ occurrũt causę, quæ nõ possint per canones expediri, vt plenius sacræ paginæ insistatur, firmiter prohibet dominus papa, ne Parisiis, vel in ciuitatibus seu aliis locis vicinis, aliquis docere vel audire ius ciuile præsumat: & q contra fecerit, à causarum patrociniis interim excludatur, & per epm loci excõicetur. Nota ꝙ ecclesia approbat leges, & eis vtitur. Item magis est insistendum sacræ paginæ, quam aliis scientiis. Itẽ arg. q ratione vicinitatis sẽtit qs cõmodũ vel incõmodũ.

† Reliquæ partes huius decretalis s. ne magist. & ne clericiuel monachi. c. sup specula.

† Quatenus glo. & Doct. hic q̃rũt an oSs subsint Imperatori, uide late p Cass. neũ in catalogo gloriæ mundi par 5 cõsid 28 & Coua. ĩ regula pec catũ par. 2. § 5.

b ¶ Non respuat famulatũ.] sup de op. no. nun. c. 1. & 10. dist. lege Imperatoru, & c. si in adiutorium.

c ¶ Nõ vtuntur] cum tamen ab omnibus debeant obseruari C. de ll. leges. & l. leges sacratissimæ. & licet àb omnibus de facto non seruentur, quia non subsunt Imperatori: de iure tamen debent subesse, & præcipue isti, quibus prohibentur, 11. q volumus & dominus totus mundi est, ff. ad leg. Rhod. de precario, & 7. q. 1. in apibus.

† Quæ loca dicantur uicina præter notata hic, uide gl. cum ibi notatis in c. felicis, de pœnis li. 6. adde Ale. cõsi. 22. li. 4.

† Baion.

[Glo. seq. notat quòd ratione vicinitatis, &c. signat contrarium.

d ¶ Locis vicinis] & ita ratione vicinitatis sentit quis commodum vel incommodum, de pœn. dist. 1 sed & continuo. & 44. dist. § 1. & ff de contrah. emp. quod sæpe. §. vlt & 17 q. 4 si quis contumax arg contra, quia lupanaria non infamant castitatem, 32. q 5. tolerabilius. Bern.

QVia intentionis.] CASVS. Dominus papa innouauerat priuilegium cuiusdam monasterij constituti in diœcesi Baiocen. episcopus Baiocen. dubitauit, vtrum per talem innouationem iuri episcopali sit derogatum, quæsiuit a domino papa, an ei præiudicaret: Respondet ei papa, ꝙ innouatio ius nouum non confert, nec tollit vetus: vnde vult eum esse in eo statu, quo erat tpe innouationis impetratæ, sed per hoc nõ intendit papa iuri aliàs competenti eidem monasterio præiudicium generari. Nota, quod innouatio priuileg j nihil noui iuris tribuit, nec ius vetus tollit. Item papa non intendit per litteras suas alicui præiudicium generare.

¶ Idem.

¶ Parisiis & in locis vicinis ius ciuile legi non debet.

CAP. XXVIII.

SVper† specula: & ĩfra. ¶ Sane licet sancta Ecclesia legum secularium respuat famulatũ,[b] quæ ęquitatis & iustitiæ vestigia imitantur: quia tamẽ in Francia, & nonnullis prouinciis, laici Romanorum imperatorum legibus non vtuntur:[c] † & occurrunt raro ecclesiasticę causæ tales, quæ nõ possint statutis canonicis expediri: vt plenius sacrę paginæ insistatur, & inf. ¶ Firmiter interdicimus, ne Parisijs, vel in ciuitatibus seu aliis locis vicinis[d] † quisquam docere vel audire ius ciuile præsumat: Et qui contra fecerit, nõ solum à causarum patrocinijs interĩ excludatur, verũ etiam per episcopũ loci excõicationis vinculo innodetur.

¶ Idem episcopo Baiocen. †

¶ Innouatio priuilegii ius nouum non inducit, sed vetus conseruat.

CAP. XXIX.

QVia intentionis nostrę & infra. ¶ Cum innouatio, † nec ius nouum[e] conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo statu esse volumus in quo tẽpore impetratæ innouationis dinosceris extitisse. Cæterum nullum per hoc intendimus iuri alias eidem monasterio competenti, præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati vt vbique possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia Prælatorum.

CAP. XXX.

IN his, † quę ad cultum[f] diuinũ facere dinoscũtur, nõ maligna, sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vñ mirari cõpellitur, ꝙ cum fratribus Prędicatoribꝰ, & Minoribꝰ duximus indulgẽdũ, vt vbicunq, fuerint.

[Glossa sequen ponit duo similia, & causam quæ per confirmationem accrescit.

e ¶ Nouum] Sic patet quòd innouatio priuilegii nihil noui confert sic supra de confer. vti. vel inui. cum dilecta, & supra eo ex parte abbatissę. 12. distin. præceptis. si. 24. quæstio. 1. Achatius sic per protectionem non diminuitur ius episcopi, supra eod. ex parte tua. sic & confirmatio in forma communi obtenta, supra de conces. præben. quia diuersitatem. Quandoque tamen per confirmationem, aliquid iuris accresci, quia trãsactio, quæ erat personalis, per confirmationẽ fit realis & perpetua: vt supra de transact. veniens & c. r.

† Doct. in c. fi. s. de fide nst. & in c. Albericus, & in c. significauit. de testib.

IN his.] Primo ponit exordium, & facti narrationem: Secundo prouidet, & rationem reddit: ibi, Cum autem.

CASVS. Fratres Prædicatores & Minores impetrauerunt indulgentiam à domino papa, vt vbicunque fuerint cum altari viatico valeant celebrare sine præiudicio iuris parochialis: quidam Prælati nimis stricte illam indulgẽtiam interpretantes dicebant quod per illam indulgentiam prædicti fratres præter assensum Prælatorum hoc facere non possunt, vnde non permittunt eos celebrare secundum illam indulgentiam: Cum autem sine indulgentia fratres prædicti possint de Prælatorum licentia celebrare, nihil eis conferret: Mandat dominus papa cuidam episcopo, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dummodo abstineant ab iniurus aliorum, datam licentiam prædictis fratribus debeat publicare: ita quod dicti fratres ex indulgentia ipsa aliquam uideantur gratiam consecuti Not quod ea quæ cultum diuinum respiciunt, benigne sunt interpretanda. Item beneficium principis late est interpretandum. Item induagentia, siue priuilegium, sine alterius iniuria concedi debent. Item indulgentia, siue priuilegium sic debet intelligi, vt aliquid conferat, alias delusorium esset.

† Gl. & Do. in c oñi. de priuil. lib 6. & Syluest in sũ. uerbo. altare, q 6.

f ¶ Ad cultum diuinum.] De his, quæ ad cultum diuinum relinquuntur in testamento, ipsius fauore non detrahitur quarta, 1 supra de testam. c. vlt.

1 Epalis uel parochialis, ut ibi. Ioan. And.

a ¶ Sine præiudicio.] & ita in præiudicium alterius non damt priuilegium graue: sic supra de vsu pal. ex tuarum, sup. de ecc. ædi fi. ad audientiam. 2. ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis à principe. & ff. de admi tut. impuberi. 1 & C. de eman. lib. nec auus, & C. de præcib. impe. off. quoties, & inf. c prox.

b ¶ Nimis stricte.] qđ esse non debet, quia principis priuilegiũ latissime interpretandum est, inf. de verb. sign. olim. & ff. de const. prin. l vlt. & 2. q. 3. c. si quem, §. notandum, in fi. nec nimis large interpretari debet, sup. eod. vt priuilegia. ibi, aperiantur ecclesiæ. & illud verbum non ita large accipitur, vt ibi dicitur.

c ¶ Publicare.] vt nullus possit per ignorantiam excusare, sup. de postu. c. 1 & 16 dist. ꝙ dicitis, & 12 q. 3. qui & humanis, ff. de insti. sed & si, § pro scribere.

d ¶ Ex indulgentia.] Indulgẽtia .n. semper debet aliquid conferre, vt hic patet. & C. de thesau. l. 1. li. 10. & ff ad municip. l. 1. & ff. de leg. 1. si. quando & ff. de vsu. & habit. diuus. & potius laborandum est, vt res valeat, quam vt pereat. sup. de fi. instru inter dilectos. & inf. de ver. sign abbate. ff. de reb. dub. quotiens, 2. & ff de act. & obliga. quotiens, & ff. de reg. iur. in contrahenda. alias delusoria esset indulgẽtia Principis. Ber.

1 Priuilegiũ quo miles restari põt quõ vult respicit bona nõ tutelas filiorũ, qa illę fiunt iure pꝛię ptãtis, nõ pmio militari, & priuilegium litũ ad alienã iniuriam porrigi non oportet. Io. And.

sine parochialis iuris pręiudicio,[a] cũ altari valeãt viatico celebrare: quadã nimis stricte[b] interpretãdo indulgẽtiam nostram, nitũtur asserere, quod p eam prędicti fratres præter Prælatorũ asséſum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare iuxta indulgẽtiã Apostolicã nõ permittunt. ¶ Cũ autem nihil eis cõferret memorata ĩdulgẽtia, sine qua id prælatis annuẽtibus liceret eisdẽ: Fraternitati tuę mãdamus, quatenus ĩterpretatione huiusmodi reprobata, dũ tamen ab alijs, quæ iure parochiali proueniũt, prorsus abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi, auctoritate nostra nõ differas publicare:[c] ita ꝙ dict. fratres aliquã ex ĩdulgentia[d] nostra videatur in hoc gratiam cõsecuti.

¶ Gregorius IX. maioris ecclesiæ & Christianitatis Decano, & archidia. Lincon.

¶ *Priuilegium de decimis nouarium non soluendis, non comprehendit decimas tempore priuilegij impetrati possessas ab alijs; nisi de possessione vlterius in priuilegio fiat mentio.*

CAP. XXXI.

Dudum inter Prioré, & conuentũ de Bute † ex parte vna, & Priorissã & moniales de Cãpesse ex alia, super decimis lite mota; & infra. ¶ De cõsilio fratrum nostrorum decernimus, iuri prædictorũ prioris & cõuentus super decimis noualium,† in quarum erãt possessione tẽpore illo[c] quo indulgentiæ † Apostolicæ impetratę fuerũt a parte altera de decimis noualium non soluẽdis, non debere per eas non facientes[f] de hoc aliquã mẽtionem, præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ *Confratres priuilegiatorum nisi se ad eos in totum transtulerint, ad episcopalia iura tenentur.*

CAP. XXXII.

Quidã †(sicut asseris) in priuilegiatorum fraternitate recepti, nolunt tibi de iuribus epali bus rñdere: Verũ quãdiu hmõdi fratres moram[g]

Dvdum.] In prima ponitur facti narratio: In secunda decisio ibi, De consilio. Abbas.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Butele ex parte una, & priorissam & moniales de Campesse ex parte alia, coram iudicibus quæstio super decimis noualium uertebatur: Lite pendente coram iudicib. moniales impetrauerunt indulgentiam super decimis noualium non soluendis, nullam de lite mota in indulgentia mentionem facientem, per quam indulgentiam uolebant repellere priorem & conuentum a lite: dubitabant iudices, quid iuris esset: papa de consilio fratrum suorum decreuit iuri prædictorum fratrum per indulgentiam illam non facientem mentionem de lite mota, nullum præiudicium generari super decimis noualium non soluendis, quas possidebãt tempore indulgentiæ à parte altera impetratæ. Not. ꝙ litteræ siue indulgentia super re litigiosa impetratæ de lite mota non facientes mentionem, non ualent, nec impediunt processum iudicis: quia tacita ueritate sunt obtentæ. Et sic nota, quod papa cõcedendo alicui indulgentiam seu priuilegium, non intendit alium lædere.

[Glo. seq. reddit rationem litteræ, & arg à contrario.

e ¶ In quarum erãt possessione tempore illo.] Si enim possidebant decimas illas iure suo tanquam sibi debitas, priuilegium super his obtentum, siue indulgentia non valet, quæ absorbet ius alterius, C. de pre Imp. off. quotiẽs. 2 quia contra ius est, C. eo. tit. rescripta. 25. q. 2. rescripta. ac si lite pendente fuissent impetrata: quare non valẽt, sic s̃ de testi. cãm quæ. in Auth. ne ĩ medio litis fiãt sacræ formæ, aut sacræ iussio. §. si vero, coll. 8. & s̃. vt lite pend. c. vlt. sic priuilegiũ obtentũ tacita compositione nõ valet, su. de decim. ex multiplici sed super illis de quib. nondum fuerãt in possessione, valebãt, à contrario, sẽsu vt sic aliquẽ fructum habeãt ex talib. indulgentiis: alias inutiles essent: vt su c. pximo.

f Non facientes] Vnde per surreptionem obtentæ fuerũt, & talẽ videlicet, quæ si expressa fuisset, eas non habuissent, & maxime si læderet Prior & cõuentus, su. de rescr. super litteris, inf. de verb sign. si quid per nouale, & ita indulgẽtia nõ ualet tacita ueritate, sicut nec rescriptum, vt in c. sup litteris. sic & priuilegiũ non ualet, nisi faciat mentionem alterius priuilegii sup. de præscript uenięns. Et sic patet, ꝙ papa cõcedẽdo indulgentiam seu priuilegium nõ intendit alium lædere: ut s̃ c. proxi. ubi de hoc inuenies cõcordãtias.

2 Vide in c̃ causam, statim alleg. & per gl. ul. Io. And.

† Aliàs đ Buten.

† Nouale ager est nunc primũ praecisus. c innouatę. inf. de uerb. sign. & ibi late Doctor.

† Hinc nota ꝙ qui pleno iure nõ sunt oblati, non gaudent priuilegio illorũ, in quorũ societate sũt recepti.

Qvidam.] Cõis diuisio: Scđa pars: ibi. uerum Abb.

CASVS. Quidam priuilegiati, ut templarii & Hospitalarii: quosdã receperunt in fraternitatẽ ipsorũ, ꝑꝑ ꝙ nolunt diœcesano epo de iurib. epalib respõdere: dicit papa, ꝙ quãdiu fratres isti morã faciunt in domib. suis diœcesanos eos cõpellat ad iura sibi integraliter persoluẽda. No. ꝙ nõ sufficit receptio priuilegiatorum ad eui tãda iura epalia, nisi recepti ad priuilegiatos trãseant.

[Glo. seq. inducit tria similia, ad primum & ultimum inducit contrarium.

g ¶ Morã.] Et ita non sufficit sola receptio, nisi sequatur translatio plena, sic 21. q. 2. si qs iã translatus Sicut nõ dr̃ qs esse de numero militũ, priusquã sit inter eos numeratus, ff de test. ex eo tpe. Et sola rõ possessionis non est idonea ad munera iniũgẽda, ff ad munic libe. §. sola. sic & miles pmeatu accepto si remaneat ĩ domo sua nõ hẽt priuilegiũ, ff. ex qb. cau. mai. l miles. At cõtra, ff. de bon poss. ex test. mil. l. unica, ĩ fi ubi dr̃, ꝙ priuilegiũ militis hẽt, qui nondum peruenit ad milites.

Per cl-

a ¶ Persoluenda.] Sic s. eo. cum & plantare, § pen. sic s. eo. ex parte, & s. eo. de ma. & obed. per tuas.

Consultantem.] Primo ponit dictum. Secundo rationem Secunda ibi, cum alias. Abbas.

CASVS. Aliqua terra de nouo redacta est ad culturā per aliquos religiosos, de noualib. decimas non soluentes, de qua non extat memoria, quod culta fuissent: dubitatur an perpetuo illa dici debeat noualis, quo ad decimas nō soluēdas? Rñ. Papæ, quod perpetuo terra illa deat censeri noualis, quo ad immunitatē de decimis non soluendis, alias cōtingere posse aliquā indulgentiam de noualib. plus eis dispēdij, quam vtilitatis afferre. No. quod semel est nouale, semper erit nouale quo ad immunitatē de decimis nō soluēdis. Et sic nota hic argu. quod principium considerandum est. Ite ar. quod ex quo res semel est priuilegiata, semper est priuilegiata, quia priuilegia perpetua sunt.

b ¶ Non extat memoria.] j de ver. sig. quod per nouale.

Gl. seq. aperit dubitationem, & elicit duo argumenta.

c ¶ Perpetuo dēt.] Sic ergo patet quod ex quo fuit semel nouale, semper erit nouale quantum ad hoc, quod decimæ non soluātur de tali terra. Hæc videbatur forte dubitatio, si post longa tpa, quę sufficerent ad præsumptionem canonicam, debet talis terra dici nouale, vt postea censeretur iure cōi cum aliis, vt decimæ postea soluerētur, quod hic determinatur. Et est arg quod principium considerādum est, sup. de censi. sciẽtes, s. de cle. dudum. in quibus de hoc. Item arg. quod ex quo res est semel priuilegiata, semper erit priuilegiata. Priuilegia enim perpetua sunt. 25. q. 2. cap. 1. & 2. nisi perdantur: quia illi, quibus concessa sunt, eis non vtuntur, 1. sup. eo. accedentibus & c. si de terra.

d ¶ Indulgentiam. Isti enim habebant priuilegium de non dandis decimis noualium vnde dubitabant, vtrum lapsu temporis redirent illa noualia ad ius commune cum aliis terris: quod si esset, contingere posset, quod plus dispendii consequerentur ex illo nouali quam vtilitatis: puta per magnas expensas, quas facerent in reducendo terram illam inutilem ad culturam.

† Alias, noualis, vt hic agnoscit Hostien.

1 Vel ab vtūtur, s. eo. tuarū idē in aliis casib. no. de deci. suggestum, in 1. gl. io. And.

in domibus suis fecerint, eos compellere poteris ad dicta iura tibi integre persoluenda.[a]

Idem Arelaten. capitulo.

¶ Quo ad priuilegium retentionis decimæ semel nouale semper est nouale.

C A P. XXXIII.

Consultationi vestræ breuiter rñdemus, quod terra, de qua nō extat[b] memoria, quod aliquando culta fuisset, redacta per religiosos viros nouiter ad culturā, perpetuo[c] dēt quo ad immunitatē de nō soluēdis decimis noualium † iure censeri. Cum alias nonnunquā contingeret indulgentiam[d] de noualibus plus eis dispendij, quam vtilitatis afferre.

TITVLVS XXXIIII.

De purgagatione canonica.

DE PVRGATIONE CANONICA.

¶ Supra uisum est de uariis delictis tam prælatorum, quam subditorum, uerum quia infamati ex delictis, qui conuinci non possunt, debent compelli ad se purgandum, ideo subiicitur ista rubbrica.

De hac materia tractatur 3. q. 5. per totum, & 15. q. 5. De secunda parte tractatur 2. q. 5. consuluisti. § hoc autem, usque ad fi. quæstionis.

Nobilis.] Duæ sunt partes: Secunda ibi. si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Statuit concilium Tributieñ. quod nobilis hō, vel ēt ingenuus accusatus fuerit in synodo, & crimen negauerit, deficiente accusatore, cum 12. hominib. ingenuis se expurget, si de hoc fuit infamatus. Secūdo dicit, quod si ante fuit depræhēsus, aut in furto, aut in periurio, aut falso testimonio, vlterius ad iusiurandū non admittatur, sed ei sicut qui ingennus non est, purgatio indicatur. No. quod dephensus in furto, periurio, aut falso testimonio ad iurandū vlterius nō admittitur. Et sic est arg. quod psumitur contra aliquē ex antecedenti vita. Item arg. quod propter crimen perditur nomen dignitatis.

¶ Ex concilio Agathẽ. †

¶ Infamatus fide dignus per iuramētum se purgat: alias secus, & censetur non idoneus enormiter peccans.

C A P. I.

Nobilis † homo, vel ingenuus,[e] si in synodo accusat[9] crimen negauerit, si[f] fidelē eum esse sciuerit,[g] cum duodecim[h] igenuis se expurget.[i] Si autē antea deprehēsus fuerit ī furto,[k] aut periurio[l] aut falso testimonio, non admittatur ad iusiurandum: sed ei (sicut qui ingenuus[m] non est) purgatio indicatur.

¶ Ex concilio Agatheñ.

¶ Infamatus tertio monitus se non corrigens, vsque ad purgationem ab officio debet suspendi.

e ¶ Ingenuus.] Ingenuus est, qui statim vt nascitur liber est. Insti. de inge. in princ. & dr hic ingenuus, qui aliàs non est nobilis, vt differat sic ab eo quod dicit, nobilis.

f ¶ Fidelem.] id est fide dignum, qui de facili non deieraret.

g ¶ Sciuerit.] Ipsa synodus, vel aliàs extra synodum iudex.

h ¶ Duodecim.] Hoc intellige, si visum fuerit iudici quod tot habeat, quia numerus compurgatorum arbitrarius est. argum. supra eod ex tuarum, & 2. q. 5. omnibus.

i ¶ Expurget.] intellige de eo, qui infamatus est.

K ¶ In furto.] Qui enim condemnatus est uel pactus de furto, infamis est ff. de his qui no. infam furti. § pactus, & l. 1. quare ulterius ad iuramentum non admittitur.

l ¶ Periurio] periurus non admittitur amplius ad iurandum, ut sexta quæstio. prima, quicunque: & 22. quæst. quinta, paruuli, quia præsumitur contra ipsum ex antecedenti uita, artic. 2. quæstio. 1. in primis, ad fin. ff de accu. si cui, & ff. de re mili. non omnes §. a Barbaris. Idem est de eo qui falsum tulit testimonium qui periurus est & in tribus peccat. supra de crim. fal. cap. 1.

m ¶ Ingenuus non est.] Argument. quod propter crimen perditur nomen dignitatis, sicut per monachatum amittit 2 quis nobilitatem, vigesimaseptima quæstio. secunda, scripsit. unde priuilegio ingenui gaudere non debet, qui ingenui mores abiicit, infra de senten excommun. in audientia, & supra de uir. & honesta. cleri. capitul. ultim. & supra de cler. coniug. capitul. penultim. & supra de aposta. capitulo primo. & supra ne cler. uel monach. capitulo secundo, expurgauit, ergo se quasi seruus uel libertinus ad arbitrium iudicis, & aliter quam ingenuus.

† Referunt Burchar. lib. 16 dec. c 19. & Gratia. siue palea 2. q. 4. c 15. & hr c. 1. tit de purgation e vulgari, in j compil.

† In cōc iliis impressis ex. suo ne additur hoc decretum concil. Agathẽsi.

2 Hūc articulum late disputat And. Tiraq. tract. de nobilitate. c. 26 adde Ro. Ling. 37. incip Vtrū nobilis p ingressum.

SI quis.] Suspectus qui tertio monitus se non corrigit, cum possit, ab officio suspenditur Abb.

CASVS. Statuit concilium Agathen. vt si presbyter fuerit infamatus negligens famam suam, episcopus populum iuramento seu banno Christianitatis astringat, vt eius infamiam patefaciat. qua patefacta si accusator defuerit, episcopus illũ seorsum admoneat: & si nõ correxerit, adhibeat duos vel tres: & si se non emendauerit, eps eum publice admoneat: & si sic no curauerit se corrigere, ab officio suspẽdatur vsque ad debitam satisfactionem, ne populus in eo scandalũ patiat. No. ordinem per istã decretalem, qualiter Prælatus procedere debeat contra subditum infamatum, antequam eum ab officio suspendat.

† Obserua hic ordinem fraternę correctionis, de quo plene B Th 2 2 q. 33. ar. 3 45. & seq.

a ¶ Negligens.] Qui negligit famam, crudelis est, 12 q nolo, & 11. q 3. non sunt.

b ¶ Iuramẽto] 35. q. 6 episcopus in synodo, & sup. de test. cog. pratera.

c ¶ Christianitatis.] i. sub pœna fidei suæ.

d ¶ Admoneatur.] 2. q 1. si peccauerit.

e ¶ Emẽdauerit.] negligent am s. reddens se operibus bonorum actuũ, vt sic suspicionẽ prauam depellat. Lau.

† Cap 70. in concil:is impressis, non c. 2. vt aiunt Burch li 8 decr. c. 50.

f ¶ Suspẽdat.] Hic est ordo qualiter procedatur ꝯ infamatum: non enim incipiendum est à suspensione, sed ordo capituli est inspiciendus, argu 2. q. 1. nomẽ, & 74 di honoratus, & 23. q. 4. forte, hic ordo seruandus est, vt plene dicitur. ℈. eo inter. Ber.

CAP. II.

SI quis presbyter negligens [a] vitæ suæ, prauis exemplis mala de se suspicari permiserit: & popolus ab episcopo iuramẽto [b] seu banno Christianitatis [c] astrictus infamiã eius patefecerit, certique accusatores criminis eius defuerint: admoneatur [d] † primo seorsum ab episcopo: deinde sub duobus vel tribus testibus, & si non emendauerit, [e] episcopus eum publica increpatione admoneat. Si vero nec sic se correxerit, ab officio suspendatur [f] vsque ad cõdignam satisfactionem, ne populus fidelium in eo scandalum patiatur.

¶ Ex concilio Melden. †

¶ *Etiam regulares purgant se de delicto secundum regulam canonicam.*

CAP. III.

MOniales si libidinibus inseruire accusentur & manifeste detegi non valuerint, [g] erga regulam, [h] suæ opinionis malam famam canonice purgare cogantur.

† Concilio Meldensi, c. 68. nõ ca 5. put referũt Burchar lib. 9. decr. c. 32.

MOniales potest sic sumari secundum intellectum gl. Purgatio indicenda est regularibus, secundum tenorem regulæ, d d Nam regulares iudicantur non solum secundum regulam, sed etiam secũdum canones, vt in c fin. de sta. reg. Abb.

CASVS. Si moniales accusentur libidinibus inseruire, vel etiam denuntientur, cessante accusatore secundũ regulam suam se expurgent. No. quod monialis suspecta de incestu, tenetur se purgare.

g ¶ Valuerint.] per testes vel per aspectum corporis, 27. q. 1. nec aliqua.

h ¶ Erga regulam.] id est secundum tenorem regulæ. Ber.

SI quis de gradu] CASVS. Si aliquis clericus conuictus in iudicio; vel confessus se consensisse raptoribus alienarum sponsarum, vel mediatorem esse, à proprio gradu repellatur Et si de hoc verisimiliter infamatus fuerit, canonice se expurget. No. quod confessus in iure pro conuicto hẽ. Item consentiens & faciẽs pœna puniuntur. Quod verum est de consensu cooperationis. Item pœna raptoris alienæ sponsæ est depositio. Item verisimilis suspicio inducit purgationem.

i ¶ Consensorẽ.] Qui. n. cõsentit, qñq; vt faciẽs punit, ℈ de sen excõ. quãtæ, & 17. q 4 oẽs ecclesię, & 86. di faciẽtes, & q crĩa quæ corrigere potest, non corrigit, ipse committit, 23. q. 8. q. præterea.

K ¶ Prodiderit.] in iudicio timore ꝓbonis, aliàs si occulte confitetur sacerdoti, nõ repelleretur, dummodo esset occultum, supr. de simo. ex tuæ.

[Gl. seq tractat de triplici suspicione.

l ¶ Verisimilibus.] Suspicio temeraria sẽper repellit, 2. q. 1 primo. & 6. q 1. oues. Verisimilis iĩducit purgationẽ, ẽt hic Violentia sufficit ad sententiam, 32. q. 1. dixit dominus.

2 De multiplici suspicione vide Io Millũ in prac. cri. tra. ð pũmptione, a ad A c. trac. de ꝑsũptionib.

ADDITIO. Vnde versus.

Tu suspẽderis si cã probabilis extet.
Si violẽta, tenet; sed nõ temeraria tãget.

¶ Ex eodem. †

¶ *Si delictum est probabile, non inducitur purgatio; aliàs secus. h d. quo ad titulum.*

CAP. IIII.

SI quis de gradu ecclesiastico raptorib. alienarum sponsarum se consensorem uel interuentorem [i] manifeste prodiderit, [k] à proprio gradu repellatur; Et si uerisimilib. [l] exinde suspicionib. fuerit propulsatus, canonice se expurget.

¶ Inno. Papa † Aquilegien. Patriarchæ & Mantuan. episcopo.

† Alias Innoc. Papa iii.

¶ *Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de veritate: compurgatores uero de credulitate.*

CAP. V.

QVotiens † Tridentinus episcopus de simonia impetitus sit; vos latere nõ credimus.

QVotiens.] Diuiditur. Nã primo narrat factum: secũdo purgationem indicit, ibi, Communi: Tertio ponit purgationis formam ibi, Porro, Abbas.

CASVS. Eps Tridentinus accusatus fuit quod per simoniam ecclesiam Beati Petri dederat P. presbytero: sed accusatores hoc secundum formam canonicam probare non potuerunt: quæsiuit patriarcha Aquilegien. quid esset agendum? Respondet Papa, vt tertia manu sui ordinis, & quarta abbatum & religiosorum sacerdotum, de illa simonia se expurget: & si de hoc est infamatus, tenor purgationis talis debet esse: Iurabit episcopus super sancta Dei Euangelia, quod pro ecclesia sancti Petri danda presbytero P. nec per se, nec per aliam submissam personam, nec aliquis pro eo sciente, pretium recepit: Compurgatores iurabunt, quod credunt eum verum iurasse. Not. quod cessante accusatore, si accusatus remanet infamatus, debet se purgare. Item per homines sui ordinis debet quis se purgare. Item arbitrarius est numerus compurgatorum. Item compurgatores illius opinionis esse debent, quod non sit verisimile eos velle peierare. Item nota hic formam purgationis faciendam: Purgandus iurabit se non fecisse quod obiicitur ei, nec per se, nec per alium: Cõpurgatores vero iurabunt se credere illum dicere verum. Item no. ꝙ non licet mihi per alium, quod per me non licet.

† Ca 4. eo. ti. in comp re fert Gratianus hue palea 2. q 4. c. quotiens.

Glo.

[Gl. seq. feci, signando contra, de l. si plures, & dupliciter soluit.

a ¶ Accusatores] Et sic vr ꝙ plures possunt simul accusare eodem crimine, su. de collu. c. 1. & 2 q. 1. in primis, sed hoc ita contingit de facto, sed iudex debet eligere magis idoneum, ff. de acc. si plures. Vel intellige, accusatores i. delatores, uel denūtiatores, su. de acc. cū oporteat & hoc satis vr, quia si fuissent accusatores, si non probauerit, puniri dēnt pœna talionis 2 ad q̃ se inscribere debuerunt, sup de sim. licet Hely aliter nō admittitur accusator ut ibi, tū denūtians si non probat, puniri debet extraordinaria pœna ad arbitriū iudicis, su. de calum, c. 2. Ber.

b ¶ Sui ordinis] s. episcoporum, & ita est art. ꝙ epalis dignitas sit ordo 21. di. cleros. 89 di. ad hoc.

c ¶ Religiosorū] No. ꝙ compurgatores debent esse bonæ opinionis, ita ꝙ non sit verisimile eos uelle peierare, & ab ecclesia tolerantur, inf. eo. cum P. & ca constitutus & qui eius conuersationē agnoscant inf. eo. c. inter.

d ¶ Submissam] Non .n. licet mihi per alium, ꝙ per me non licet 1. q. 7. sancimus, ff. de admi. rer. ad ei perti l. 2. in prin. & ff. ad senatusc. Maced. si lium habeo. & q per alium facit, per seipsum facere vr. inf. de sent. exc. mulieres, & ff de admi. tut ita tamen, §. gessisse.

e ¶ Credunt eum uerum] Sic inf. eo. c. ul. in fi & sup. de testib. quotiens, alias .n subirent anceps periuriū, si precise iurarent de alieno facto, ff de in lit. iur. uideamus, ff rer. amor. l. Marcellus, § qui rerum. Qualiter iurare debeant qui purgantur, dicitur inf. eod. c. ultimo in fi.

1 Sed nunquid ecōtra vnus plures accusare possit, no. 81 d. Maximianus & plenius, 2 q. 1 prohibent & in Spe. de acc. in prin. I. A.

2 An hodie locū hēat pœna talionis, qō est, d qua plene Petrus Duennas regula 27 in c. accusans aliquē, & Couar. li. 2 uaria. resol. c. 9.

m⁹: sed accusatores [a] scriptum afferentes, testes secundum formam canonicam producere nequiuerunt, s. ꝙ ecclesiam sancti Petri presbytero P. dederit pro quatuor modiis frumenti: & infra.

¶ Communi fratrū nostrorum consilio iudicamus vt tertia manu sui ordinis, [b] & quarta abbatū & religiosorum [c] sacerdotum, de supradicta simonia debeat se purgare.

¶ Porro purgationis tenor erit huiusmodi: Episcopus iurabit primum super sancta Dei Euangelia, ꝙ pro ecclesia sancti Petri presbytero P. danda, nec ipse per se, nec per submissam [d] personā, nec aliquis pro eo, se sciente pretium recepit: deinde cōpurgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quod ipsi credunt [e] eum uerum iurasse.

¶ Alexander tertius.

¶ Episcopus parochianū suum infamatum compellit ad se purgandum, nisi ab eo legitime appellauerit.

Item a tali compulsione appellatur, iusta de causa.

[Glo seq addit casum, quærit, soluit, solutioni allegat contrarium.

f ¶ Deficientibus] Vel etiam nullis apparentibus, ex quo enim infamatus est apud bonos & graues, & nullus appareat accusator, compellendus est ad purgationem, 2 q. 5. si mala, & inf. e. inter Sed nunquid eps potest de quolibet 3 crimine contra parochianum suum taliter procedere; Nō credo, & hoc intelligo ī criminib. quæ specialiter pertinent ad ecclesiam, puta de hæresi, sic su. de hær. excōicamus, §. adiicimus, vel de adulterio, si cō sanguineus teneat cō sanguineā, & uxorem alterius, uel nisi habeat iurisdictionem tpalem, alias non vr ꝙ de quolibet crimine hoc possit, ar. cōtra sup. de iud. nouit.

g Appellauerit] Dum tñ iustam habeat cām appellandi, puta, qa excedit modum eps in purgatione, uel alias eum grauat, sup. de off. or. irrefragabili, & ca. licet, alias nō admittitur appellatio & præcipue in huiusmodi crimine uel infamia, sup. de appell. cum sit Rom. in fi. & c. ut debitus.

CAP. VI.

NOs † inter alios: & infra.

¶ Quia nos tua fraternitas consulere voluit, vtrum eps parochianum suum ad purgationē cogere possit: Consultationi tuę taliter respondemus, ꝙ si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore & testib. deficientibus, [f] ad purgationem est per ipsum episcopum compellendus: nisi forte super ipso ad superiorem iudicē duxerit appellandū. Sane si appellauerit, [g] eius parebit iudicio, ad cuius examē causam uoluerit per appellationem transferre.

¶ Idem Caietan. † electo.

¶ Compurgatores debēt esse honesti, & notum habere eum quem purgāt, nec debent a iudice, uel ab alio impediri, & deficiens in purgatione punitur ut conuictus.

CAP. VII.

CVm † P. Manconella presbyter, & infra.

CVm P.] Secunda pars ibi, ut autē. Tertia ibi, Deficientem. Quarta ibi, Præcauens. Et est pars c. cum P. sup. de accusa. Abb.

CASVS. Presbyter P. Manconella infamatus erat de simonia, pro qua fuit sibi indicta purgatio, quærebatur, quales testes dēat habere ad ipsum compurgandum? Respondet Papa, quod compurgatores illi debent esse talis honestatis & opinionis, quod non sit uerisimile eos odio uel amore aut obtentu pecuniæ velle deierare, & necesse est, vt vitam & conuersationem eius agnoscāt, quem purgare dēnt. In fine dicit, ꝙ qui deficit in purgatione, ab officio & bñficio est priuandus. Dicit ēt, ꝙ qui recipit purgationem, nullam maliuolētiam vel indignationem compurgatorib ostēdere dēt, nec impediat eos nec ab aliis impediri permittat. Not. ꝙ compurgatores dēnt esse bonæ famæ & opinionis, & uitā & conuersationem compurgandi agnoscere dēnt. Itē qui deficit in purgatione, punitur tāquam præsumptiue conuictus. Item pœna deficientis in purgatione, est depositio ab officio & beneficio. Item iudex nullā maleuolentiam uel indignationem ostendere debet. Item compurgatores non sunt impediendi.

† C. 4 tit. de of. & pot. pl. & iud. ord. ī 1. cōp. & c. 7. eo. ti de purga. cano. in 1. comp.

† Alias Caie. sed forsan verius si legāt Gaiacen. ut post concil. Lat. sub Ale. 3 p. 50. c. 14. est aūt hodie pa... urbs huius noīs in Cāpania.

† C. 12. ti de acc. in 1. cōp. pars hui⁹ su. de acc. cū P. & ad fin. illius cōtinuatur hæc pars.

NOs] Communis diuisio: Secunda pars ibi: Consultationi. Abb.

CASVS. Aliquis parochianus episcopi infamatus est de aliquo crimine ecclesiastico: quæritur utrum episcopus deficientibus accusatoribus & testibus possit illum compellere ad purgationem præstandum? Respondet Papa, quod si de aliquo crimine publica laborat infamia, deficientibus prædictis personis episcopus potest ipsum compellere ad purgationem, nisi ad superiorē duxerit appellandum, & si appellauerit eius parebit iudicio ad quem appellauit. No. quod eps parochianū suum infamatū pōt cōpellere ad purgationem.

a ¶ Opi-

¶Purgatores illius honestatis & opinionis [a] esse uolumus, q uerisimile sit eos nolle amore, uel odio, seu obtentu pecuniæ deierare. Vt aũt idonei appareãt, necesse est, vt eius, quem purgare debent, uitam & conuersationem agnoscant.

¶Deficientẽ uero in purgatione, oĩ officio, & bñficio ecclesiastico priuare [b] procures: Præcauẽs, q si qui purgando in sua voluerint purgatione assistere, nullam eis maleuolentiam; [c] vel indignationem ostendas: nec eos impedias, vel ab aliis, q̃tum in te est, impediri permittas.

¶Lucius tertius.

¶Absolutio facta secundum purgationem vulgarem non tenet, & ea non obstante potest iudici de nouo purgatio, & admittitur accusatio.

CAP. VIII.

EX † tuarum intellexi-mus continentia litterarum, q cum H. presbyterum (quia infamabatur de homicidio) a sacerdotali officio suspẽdisses, [d] predecessoris tui litteras tulit in medium, quib. apparuit eũ iudicio aquę frigidę suam innocentiam purgauisse, [e] & epm suis eum litteris absoluisse.

¶Quia vero peregrina [f] iudicia sunt inhibita, † purgationẽ, quam præstitit, sufficere non putãtes; [g] Mandamus, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, vt cum septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoueris) per purgationem canonicam innocentiam suam ostendat, sibi iniungas, quam cũ præstiterit, suspensionem sine difficultate relaxes, & eũ testimonii boni uirum † annuntians, [h] ab infamia homicidi, nullius cõtradictione vel appellatione obstante absoluas. [i]

¶Idem Vinton. epo.

¶Sufficit quod compurgator sit toleratus ab ecclesia bona fama, nec de crimine suspectus condemnatus.

CAP. IX.

COnstitutus † in pręsentia nostra P. diaconus & infra.

¶Pręterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quod purgationem oblatam recipere noluisti, nisi prius cõ-

---

a ¶Opinionis] sic sup. eo. quotiens, & inf. eo. constitutus, & qui vitam eis præteritam & modernam agnoscant, inf. eo. inter.

b ¶Priuare] Qui deficit in probatione, pro conuicto habetur, & punitur 1 tamquam probatum sit crimen. sic sup. de simo. de hoc & cap insinuatum, & inf. eo. inter.

1 Considerato mõ agendi. de acc. accedens sm Goff. I. A.

c ¶Maleuolentiã] ar. 95. dist. esto subiectus. 86. di. quando, & ff. de off. præsi. obseruandum.

EX tuarum] Cõis diuisio. Secunda pars ibi, Quia uero. Abb.

CASVS. Quidam presbyter H. nomine infamabatur de homicidio, p p q eps suus officio sacerdotali eum suspẽdit, ipse quasdã litteras exhibuit antecessoris ipsius epi, in quib. continebatur, q iudicio aquæ frigidæ suam innocẽtiam purgauisset, & eps ipsum absoluisset, quæsitum fuit a papa utrum talis purgatio sufficiat: quia uero peregrina iudicia sunt inhibita; dicit papa quod prædicta purgatio insufficiẽs fuit: vnde mandat papa epo, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, cum septima manu aut quinta sui ordinis debeat se purgare, qua præstita suspensionem sine difficultate relaxet, & eũ boni testimonii annuntians, ab infamia homicidii, absoluat. No. q sententia, quæ nulla est, non absoluit aliquem nec condemnat, & iterum sententiandum est. Item huiusmodi purgatio. s. aquę frigidæ uel feruẽtis, inhibita est, & iõ pro non præstita debet haberi.

† C. 5. e. ti. in 1. cõp. & post conc. Later. sub Ale. 3. p. 50. c. 50. vide Ber. Diaz pra. cri. can. c. 140.

d ¶Suspendisset] Propter enormitatem delicti suspenditur statim quis ab officio & beneficio, inf. e. inter. ubi de hoc dicitur.

e ¶Purgauisse] Hæc purgatio est inhibita, siue ferri candentis uel duelli: 2 quia tales Deum tentare uidentur, infre titu. proxi. per totum, & 1. q. 5. Mennam, & clerici tales purgationes benedicere non debent, sup. ne cleri. uel mona. sentetiam, & ideo hic pro non præstita habetur.

2 Vel panis & casei. I. A.

f ¶Peregrina] idest, extranea & reprobata. aliter accipitur iudicium peregrinum pro iudicio non sui iudicis, 3. q. 6. peregrina, & c. seq.

[Glo. seq no. unum ad quod inducit simile, & argu. duo.

g ¶Non putantes] Idem esset si coram iudice non suo se purgasset, inf. eo. c. pe. in fin. Vnde nota reprobatam purgationem non facere fidem, si. ff. de pig. act. elegãter, §. qui reprobos, & C. ne de sta. de fun. si pater tuus. & qui iurat aliter quam debeat, ex integro est iurandum, ff. de iureiur. non erit, §. diuus. Et est hic arg q si aliquis vocetur ad extraordinarium iudicem, per hoc quod fit ibi, nõ interrũpitur pscriptio, vt l. pdicta, si pater. Item argu. q snia, q̃ nulla est, nõ liberat aliquẽ.

h ¶Annuntiãs] sim. 2. q. 5. habet hoc, & de consec. dist. 2. ego Berengarius, ad fi.

[Gl. seq. quærit, & duas opiniones ponit, cõtra ultimam alleg. cõtrarium, & sol.

† Vide B. T. 2. 2. q. 95. ar. 8. ad 3. arg. & Iuonẽ p. 10. c. 15.

i ¶Absoluas] quantũ in te est, qa infamiã facti oĩno remouere, solius Dei est, arg. ff. de obse. a lib & li. pst. l. 2. Sed nunquid post compurgationẽ põt accusari. 3 Dñt quidã q si accusatore præsente se purgauit, nõ accusabit eum postea sicut in absolutione seu abolitione, nisi in casu, ff. de præuari. l. 3 & ff. de acc. si cui. secus si non accusatus purgetur, nisi publice dictum esset q quicũque vellet ipsum accusare exiret ĩfra certum terminũ, 2. qu. 1. mul. Lau. dixit, q post talem purgationẽ de eodẽ criẽ accusari nõ põt: quia iusiurãdum maiorẽ auctoritatem hẽt, q̃ res iudicata, ff. de iureiu. l 2. Idẽ n. p iusiurandũ consequimur q p sniam, ff. de iureiu sed & si, § si cũ de hrditate, qm ptor iusiurandũ tuet, ff. e. l. 3 §. i. & publica actio. s. popularis, cõsumit p iusiurandũ, nisi p collusionẽ sit actũ. ff. e. eum qui §. in popularib. solũ. n. Deũ hẽt ultorẽ C. de iureiu. l. 2. & pænã a Deo expectat. C. de arb auth. decernit. Ar. contra. ff. de iurei. si duo patroni. in fi. sed ibi constabat de periurio.

† Dictio, uerũ, deest in uetustiorib. codicib.

† C. 6. eo. ti. in 1. compi. et post conc. Lart. pa. 8. c. 21.

COnstitutus] In prima ponitur facti narratio, & reprehensio. In secunda prouisio ibi, Sane. Abb.

CASVS. Quidã diaconus P. noĩe infamatus erat de aliquo criẽ, eps indixit e purgationẽ, obtulit purgatores eo ipso cæpit eos ita diligenter examinare, ac si esset ordinationẽ facturus, nolens eos recipere, vñ pdictus diaconus accessit ad dñm papã sibi exponens pdicta, scribit papa epo dicens, q multũ miratur q purgationem oblatã recipere noluit, nisi prius cõmendasset: i. probasset noĩa singulorũ; utinam sic discuteret ordinãdos. Satis n. sufficit ĩ hmõi purgationib. si purgatores sint bonæ famę in suis ordinib. ministrãtes, & ab eccła tolerati, nec sint in iudicio de criecõdẽnati, uñ sunt admittendi,

tendi. No. ꝙ sufficit si compurgatores sint bonæ famæ & non condemnati de crimine, nec sunt examinandi ita districte sicut alii testes.

a ¶ Commendasses.] i. probasses & examinasses personas & famam ipsorum, ar. 1. q. 1. multi.

[Gl. seq. alle. 6. con cor. unum contrariũ, & unum simile.

b ¶ Inquirere.] Nimia examinatio vel indagatio qnq. uitanda est, ff. de noua. do li mali in fine. ff mãda. si fideiussor, §. si cum debitor, ff. qui. mo. p. g. uel hyp. sol. sicut in re corporali. §. si debitori. 34. dis. fraternitatis. & su. de dolo, ca. 1. & 45 dist. sunt namque. arg. cõtra. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fine. Item similis inquisitio reprobatur. su. de iud. cum deputati.

c ¶ Ordinãdos] Ergo ordinãdi ita subtiliter sunt examinãdi, & inquirẽdũ est de natione in qua nati sunt. s. an sint de illa diœcesi su. de cl. peregr. c. ul. Et de natiõe, s. an legitime nati su. de fil. psby. c. 1. an sint bonæ famæ, quia in nullo dẽt eorũ opinio uacillare 33. di. laici. Et an sint criminosi, 24 dis. c. eo.

mendasses[a] nomina singulorum, qui dictum P. purgare uolebãt, & de nationibus & cæteris circunstãtiis prius inquireres[b] diligenter, tamq̃ esses ordinatiões facturus, vtinã sic discuteres ordinãdos[c]

¶ Sane in purgationib. faciẽdis, quum satis sit illis, qui pro purgando exhibent iuramentum, secũdum propriam conscientiam & opinionem iurare, quod purgandus a crimine sit immunis,[d] vel ꝙ bonum exhibuit iuramẽtum,[e] si purgatores † ab ecclesia tolerentur,[f] & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine condemnati,[g] procul dubio sunt absque ullius indagine admittendi.

† Quot cõdõnes requirantur in compurgatorib. vide Repertoriũ inquisitorũ uerbo, purgatio §. non a quod in compurgatorib.

d ¶ Immunis] i. ꝙ illa crimina de quibus infamatus fuit, non commisit, sicut credunt, sic debet suppleri, alias hæc forma reprobari uidetur. inf. eo. c. ult.

e ¶ Iuramentum.] sicut credunt alias temere iurarẽt.

f ¶ Tolerẽtur.] Et ꝙ bonæ famæ, ut hic dicit, inf. c. p xi. & su. e. c. cum P. Sed crimen ei obiici non põt postq̃ ab ecclesia toleratur, ut a purgatione repellatur, secus est in illis testib. qui ad testimonium inducuntur, su. de testi. testimonium, cum suis concordantiis.

[Gl. seq. quærit & soluit.

g ¶ Condẽnati] Ex quo, n. cõdẽnati sunt de crimine & factum est crimen notoriũ, nõ tolerant, su. de coha. cle. & mu. c. vl. vnde tanq̃ criminosi a iuramento repellendi sunt, ut su. de test. testimoniũ. Quid si in modũ exceptionis crimen fuerit proba tũ a cõpurgatorib nunquid possunt repelli, eo prætextu, si ex eo infamati erant, siue eorum opinio grauata est. Repellantur, ut in decret. prædicta, testimonium, in fi. qa debent esse bonæ opinionis, ut hic dicitur.

INter] Diuiditur in quatuor partes, ut patet in summario. Secunda pars ibi, Attendentes: Tertia ibi, Purgatione. Quarta ibi, Quod si Abbt

CASVS. Decanus Senoñ. erat grauiter infamatus de hr̃si, ex eo ꝙ cũ hæreticis nimiã familiaritatẽ hẽbat in quadã uilla, ppter ꝙ archieps Senoñ suspendit ipsũ ab offõ & bñficio, & q̃uis contra ipsũ nullus apparuerit accusator, tñ ex officio suo fama publica deferente uoluit de hoc inqrere ueritatẽ, testes sup hoc cõtra ipsũ Decanũ recipit, post modũ, Decanũ ipsũ cũ attestatiõib. misit ad dñm papã. Ipse vero ĩtellecto negotio & visis attest. scribit archiepo dicẽs. Quãuis cõstõ ecclesiastica doceat tales ab offõ tm̃ vsq. ad purgationẽ cãonicã suspẽdẽdos, q a tñ ipsũ a bñficio pp enormitatẽ criminis suspẽdit, non vult improbare, nec ẽt illud improbat, ꝙ testes ex offõ suo contra ipsum Decanũ recepit, licet nullus cõparuerit accusator: papa uero cõsiderãs vulgatã infamiã, & graue scãdalũ, & uehemẽtẽ suspicionẽ exdictis testiũ cõtra ipsũ obortã. cũ pp eorũ ꝗlibet ei esset purgatio indicenda, purgatiõe xiii. manus sui ordinis indixit eidẽ, remittẽdo ipsũ ad archiepm, ut ibi purget, ubi noscitur infamatus. Mãdãs archiepo, quatenus adiunctis sibi duob. epis purgationẽ ei indictã recipiat & q ad ipsũ purgãdũ accesserint, sint catholici, & vita pbati, q cõuersationẽ eius & uitã agnouerint pteritam & pñtẽ, qua recepta bñficiũ sibi restituat, ab offõ tñ maneat suspẽsus ppter familiaritatẽ, q̃ habuit cũ hr̃ticis, donec scãdalũ sopiatur, hr̃ticorũ familiaritate publice abiurata, & iniũgat eidẽ, ut inpdicta uilla & aliis circũpositis, profiteatur & pdicet fidẽ catholicã, & detestet hr̃ticã prauitatem, & taliter deinceps uitã suã bonis iformet operib. ut infamia conuertatur in bonam famam, & oẽ scandalum tollatur, ꝙ si forte in purgatione defecerit ab officio & bñficio depositus ad agendam pñiam in arctum monasterium detrudatur. No. ꝙ cũ aliquis est infamatus, non debet statim suspendi ab officio, & bñficio, sed officio tm̃. vbi multum sit infamatus Itẽ ex officio suo iudex pcedere potest contra infamatum, ad inquirendum super quo est infamatus Item numerus compurgatorum est arbitrarius. Item ubi quis est infamatus, ibi debet purgare se. Item qui alium cõpurgat, debet esse bonæ famæ, & agnoscere debet uitam & cõuersationem compurgandi pteritam & psentem. Item qui deficit in purgatione hæresis, depositus ab officio & beneficio detrudi debet in monasterium ad pñiam peragendam.

¶ Inno. iii. Senoñ. archiepiscopo.

¶ Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest, nedum ab officio, sed etiam beneficio, donec se purgauerit, hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorum. hoc secundo. Ex causa interdum post purgationem præstitam suspenditur quis ad tempus, hoc tertio. Et deficiens in purgatione, punitur ut conuictus, hoc quarto.

CAP. X.

INter † sollicitudines nostras illa debet esse præcipua, ut capiamus vulpeculas, & infra.

¶ Licet ergo ecclesiastica cõstitutio[h] tales † ab of

† Vix poteris hunc textũ intelligere, nisi videas integsã, in li. 2. registri Inno. iii.

† Cap. 1. eo. ti. i 3. comp.

h ¶ Ecclesiastica cõstõ.] q̃ dicit, ꝙ infamati deficiente accusatore ad monitione pmissa, si se ñ corrigãt, ab offõ suspendãtur, 2. q. psbyter si. su. eo Vñ no. qs sit modus pcedendi in purgatione idicenda. Si quis clericus apud iudicem sit ĩfamatus, pfigat eps terminũ accusare volentib. & si aliquis cõparuerit, audiatur 2. qu 5. cib. & 15. q. 5. c. 1. & si cõuincatur, canõice puniat, ut ibi. Si nõ appareat accusator moneat ipsũ, fm ꝙ dr̃ su. e ca. 1. & si se ñ corrigit, tũc suspendatur, ut ibi dr̃. & 23. q. 4. forte & 74 di honoratus & intelligitur ꝙ dr̃ hic, tales ab offõ tm̃, & c. & sic ĩtelligit. Io illud c. 2 q. psbyter tñ si mala fama illius crebrescit, pt eps inquirere ex offõ suo contra illũ, i su. de acc qua. iter & qñ. ubi plene dr̃ de inqsitione, & 86. dis quid vero, & ita cũ a cõtumacia incipit, taliter pcedere dẽt platus, & su. e. c 2. qñq. tñ ppter enormitatẽ delicti, & scãdalũ & infamiã magnã inde ortã, statim pt eps ipsũ suspẽdere ab offõ & bñficio, ut hic factũ fuit, 2. q. 5. sup cã, & sic pt ẽt intelligi, c. illud, psbyter si. & hoc innuit b ñ lra illi⁹, & Hu. sic

i Etiã si uellet se purgare, ut not. 2. q 4 hẽt hoc pprium, in 3. gl. Io. An.

sic intelligit illud, cũ uero incipit eps de crimine p.cedere contra aliquem, seruabit illud quod dr supr. de iudi. cum non ab homine.

[Gl. seq. arg. conuictum in modum exceptionis, &c.

a ¶ Obortam.] Arg. ꝙ ille cui probatur crimen in modum exceptionis, debeat se purgare, si inde remaneat infamatus. vnde nõ poterat promoueri ante purgationem, sũ. de test. testimonium ar. licet .n. exceptio nõ infamat, su. de or. cog. cũ dilectus, in fi. tñ sugillat opinionem in famati, ff de doli exce. apud Celsũ §. ad uersus i & opinio ordinandi in nullo vacilare dẽt 33. dist. laici, ar. su de exce. d nique. Io.

b ¶ Molliẽtes] iudex .n. dẽt hre misericordiã, & rigorẽ, 45. dis. disciplina, & c. sunt namque, & c. vera 2

[Gl. seq. ponit uersus de numero compurgatorum.

c ¶ Quartæ decimæ manus.] hic excedit numerus compurgatorũ ppter immanitatẽ criminis. Arbitrarius .n. est talis numerus. r. q. 5 psbyter si. & diminuit qñq. i epo. ĩ. e. cũ in iuuẽtute, ad fi. & habito respũ ad criminis enormitatẽ indicẽda est purgatio, qñque cũ plurib. qñque cũ paucioribꝰ fm ꝙ visum fuerit imponenti. Ordinario purgario cõsueuit notari quibusdã uersibus.

Pontificem parium manus expurget duodena.
Quinta sacerdotẽ le uitã tertia, pæna.
Maior maiori, minor est adhabẽda minori.
Quem plebs accusat purgabitur in manifesto.
Quem chorus ante chorũ sua sit purgatio presto. Lau.

d ¶ Noscitur.] 2 q. i. si peccauerit, & q. 5. Mẽnã, 23. dist. illud & sup. eod ele. postquam, 15 q 5. de crimine, & C. ubi de cri. agi. opor. Aut. qua in prouincia.

e ¶ Moderno.] quia debent esse uicini & noti inf. c. p xi. & su. eo. ex tuarum constitutus, & c. cum P.

f ¶ Familiaritas] ex qua orta fuit infamia contra eum. si 34 di. quorundã & su. de acc. nulli. & inf. eo cum in iuuentute. Et est arg. quod psumitur contra aliquem vel de aliqua societate. 3

[Gl seq. ponit quatuor similia.

g ¶ Abiurer.] Qui .n. est infamatus de hoc crĩe, purgare se dẽt iuxta considerationem epi. su. de hær. excommunicatus, §. qui aũt merito iste dẽtabiurare familiaritatem, ex qua fuit infamatus. In qbusdã n. casib. tenet quis iurare se similia nõ factũrũ, sicut quilibet absoluendus, 11. q. 3. cũ aliquis, & ĩ. d sẽ. exc. ex tenore. Itẽ incendiarius 23. q. ult. pessimã & hrtic. ꝓut hic dr, & 2. q. 7 quotiẽs, & de cons. di. 2. ego Berẽgarius, & in quolibet nefãdo crĩe 12. q. 2. de uiro. Io.

[Gl. seq. obiicit & soluit.

h ¶ In arctũ monasteriũ.] ĩmo vr ꝙ depositus tradi dẽt curiæ sęculari. su. de hære. ad abolendam. §. r. i. rñ. & c. excõmunicamus, § dãnati Quare ergo iste ñ tradit curiæ degradatus, ac deficiens, 4 in purgatione pro condemnato habeatur? Rñdeo: præsumptio. n. ista licet sufficiẽs sit ad priuationem officii, & bñficii, & ẽt depositionẽ, non dẽt ppea tradi curiæ sęculari. quia directe cõdẽnatus nõ est, sed psumptiue: Et cõtraria loquunt cũ aliquis cõdẽnatus est uere, nõ psumptiue, hic. n. non fuit probatum quod sit hæreticus verus, sed ꝙ habeat familiaritatem cum eis: vñ ppter hmõdi psumptiones nõ debuit taliter dãnari, arg. su. de psump. literas. Et dãnati uere d hæresi, si redire volunt, in perpetuũ carcerem detrudũt, su. de hę. c. pe. § pe. quib. iste comparat, quo ad pænam quodam modo.

ficio tãtum usque ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quia tamen eum etiam a beneficio propter immanitatem criminis suspẽdisti, nolumus improbare. Nec illud etiam improbamus, quod licet cõtra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamẽ (fama publica deferente) voluisti pleniꝰ inqrere veritatẽ.

¶ Attendentes autem vulgatã infamiam, graue scandalum, & uehementẽ suspicionem ex testiũ dictis obortam, [a] quę cõtra Decanũ facere videbantur, cum ppeorum quodlibet ei esset purgatio indicenda, & seruantes iustitiã, & mollientes [b] rigorem, purgationem ei quartę decimæ manus [c] sui ordinis duximus indicendã. Ipsum igitur ad te remittẽtes, ut ibi purgetur, ubi noscitur [d] infamatus: Mãdamus quatenus accitis † tecum Niuernen. & Parisiẽ. episcopis, indictam ei purgationẽ accipias, ita tamen, ut qui ad eius purgationem processerint comprobandam, sint fide catholici, & uita probati, qui conuersationem, & uitam ipsius, non tam moderno [e] tempore nouerit, quam trãsacto. Purgatione vero recepta, beneficiũ ei restituere nõ postponas.

¶ In pænam autẽ familiaritatis [f] illius, quã cũ hæreticis scienter habuisse dignoscitur eũ ab officio uolumus manere suspensum, donec scandalũ sopiatur, ita tñ, ut publice familiaritatẽ hereticorũ abiuret. [g] Præcipias insuper ei districte, ut in pdicta, & aliis uillis circũpositis ꝓfiteatur, & prædicet fidẽ catholicam, ac confundat & detestet hęreticã prauitatem, si deinceps uitã suã bonis adornans operibus, vt infamia conuertatur in bonã † famã, & omne scandalũ, & suspicio de catholicorũ mentibus deleatur. Qđ si forsan in purgatione defecerit, eũ ecclesiasticę disciplinæ mucrone percellas, & ab officio & bñficio depositũ, ad agẽdã pænitẽtiã in arctũ monasteriũ [h] dettudere nõ omittas.

¶ Idem abbati sancti Dionysii, & presbytero sancti Martini.

¶ Breue est, nec potest aliter summari.

CAP. XI.

CVm † dilectus, & inf. ¶ Illud aũt vos attẽdere volumus & mandamus, ut tales ad purgationẽ admittunt personæ, q̃ vicinæ [i] sint & honestæ. [k]

CVm dilectus.] Casus patet. nota, quod personæ compurgatorum debent esse uicinæ & honestæ.

i ¶ Vicinę.] Ex hoc psumitur, ꝙ eius uitam & conuersationem agnoscant, su de psum. quosdam & c. quanto, non .n idoneus est qui factum ignorat, su. de iura. calum. in pertractandis.

K ¶ Honestæ] Et sufficit quod ab ecclesia tolerẽtur, nec sint de crimine condemnati, sup. eo. constitutus.

i Contra parentes uel patronos non competit exceptio doli, vel alia, q̃ apud bonos viros opinionem illorũ suggillet. Io. Andr.

2 Facit ad hoc tex. l. in terpretatione, & in leg. non dubium ff. de pæn.

† Alias a scitis.
† accersitis, sed in registro & antiquis ut ẽ impressum.

3 Concordat textus in l. idonei, ff. de testibus & l. etiam, C. eo.

† Dictio, bonã, deest in registro, & in plerisque exemplaribꝰ

4 De materia huius glo. ut de Bernardinũ Diaz in prac. cri. canon. c. 141.

† Ca. 2. eo. ti. in 3. comp.

Cum

¶Idem.

¶Si infamia ortum non habet ex probabilib. coniecturis, non est de necessitate indicenda purgatio: potest tamen indici ad instantiam purgandi.

CAP. XII.

CVm † in iuuentute sua, & infra.

¶Quia uero pater filiũ, quem diligit, corripit: [a] nos quinque ecclesien. episcopo per litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus, vt ab illius [b] familiaritate cessando taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non posit haberi: sed inimicus homo rescriptum litterarũ surripiẽs, apud regem, & regni magnates ipsum nequiter publicauit, ut sic deberet amplius infamari. Vnde nos tantam æmulorũ nequitiam, attendentes, licet pulsati fuerimus multotiens contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus commoueri, scientes, quod dictum vnius facile sequitur [c] multitudo: vbi [d] uero idem episcopus ad Strigo. metropolim extitit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione aduersabantur, idem vt promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti; unde quidã procurator ipsius de consilio amicorũ suorũ, qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam, cæpit cum instãtia postulare, [e] quatenus eidem epo purgationem canonicã faceremus indici, ut suã innocẽtiam demõstraret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prouidã reputantes, procuratorẽ ipsum ab ea sæpe † voluimus reuocare, & infra.

Cæterum, quia procurator instabat, cõpulsi fuimus, nõ iuris necessitate, sed importunitate [f] petentis, vt per uos ei purgationem canonicam cum duob. abbatib. mandaremus indici, q̃uis fuerimus protestati, q̃ ex alia cã talis petitio minus prouide tunc fiebat: quia Strigon. ecclesiæ suffraganei, uix eo tpe purgarent eundẽ, qui in facto postulationis contradicebant eidem, & suffraganei Coloce. ecclesiæ ipsum minime tunc purgarent, [g] quia inter

CVm in iuuentute] Non semper pp infamiam est indicenda purgatio, potest tamen qñq; indici etiã vbi nõ est indicenda, ad instantiam purgandi, h. d. Vel aliter & melius, & sic ut in rubro. Et est casus notabilis secundum istum intellectum. Diuiditur: prima pars narrat factum, & petitionẽ procuratoris: Secunda petitionem improbat. Tertia petitionẽ cum quadã ptestõne admittit. Secunda ibi, Vñ, Tertia ibi, Cæterum Abb.

CASVS. Eps quinque ecclesien. dicebat hr̃e immoderatam familiaritatem cum quadam nepte sua, pp q̃ rex Hũgariæ sæpe scripserat dño papæ ut illum de Hungarica ecclesia remoueret, vñ papa scripsit cuidam epo, ut super hoc caute inqreret a coepis Hũgariæ, & ipsi postmodum rescripserũt dño papę, q̃ bonũ uirum & honestę conuersationis eum esse credebant, personam ipsius multipliciter commendantes: sed quia pater filiũ, quẽ diligit, corripit, ad maiorẽ cautelam dñs papa mãdauit eidem epo, ut ab illius familiaritate taliter cessaret, q̃ sinistra suspicio de ipso hr̃i nõ posset: Sed quidã malus hõ rescriptũ illarũ literarum surripuit, & apud regẽ & alios magnates ipsũ nequiter publicauit, ut magis infamaret: Sed papa licet pulsatus fuerit multotiens contra ipsum, nõ aduersus eum noluit commoueri, sciẽs q̃ facile dictũ unius sequitur multitudo, postea uero cũ dictus eps ad Strigon. metropolim extitit postulatus, quidã qui aduersabantur eidẽ, ut promotionem impediret ipsius, cæperũt ipsum iterum infamare, vñ ipse de quorundam amicorum suorum consilio quendam procuratorem ad curiam destinauit, postulans a dño papa, quatenus purgationem canonicam faceret ei indici, ad suam innocentiam ostendẽdam. Papa postulationem illam reputans minus prouidam, ab ea ipsum sępe reuocare uoluit. Sed quia procurator instabat, papa mandauit purgationẽ eidem indici, cũ duob. abbatib. quamuis protestatus fuerit, q̃ ex alia cã talis petitio improuide tunc fiebat, quia suffraganei Strigonien. ecclesiæ uix eo tpe purgarent eundem, qui in facto postulationis contradicebant eidem, & suffraganei Colocen. ecclesiæ ipsum tunc non purgarent, cum inter ipsum & Coloc. archiepm de Strigon. metropoli qõ verteretur: vnde cum non sint alii Pontifices in Hungaria, merito uidebatur, q̃ per epos regni sui super illo articulo se purgare non posset. No. q̃ pater diligit filium, quem corripit. Item non debet quis hẽre immoderatam familiaritatẽ cũ aliqua ẽt consanguinea, unde suspicio possit hr̃i. Item facile dictũ siue leue sequit̃ multitudo, quia pronior est natura humana ad malum, quã ad bonum. Item per importunitatem ẽt non concedẽda cõcedũt. Itẽ qui alium cõpurgant, dẽnt esse uicini illius, & eiusdem diœcesis siue prouinciæ, vt eũ cognoscant. Itẽ ex cã admittuntur ad purgationẽ alicuius inferioris ordinis, cũ alias de iure eiusdem ordinis esse debeant.

a ¶Corripit] 5 q. 5. nõ osculatur, 23. q. 5. non putes.

b ¶Ab illius] .s. neptis suæ, cũ qua dicebatur dormiuisse, su. de præsum. cum in iuuentute, quæ est pars istius & hæc cõtinuat̃ ad finem illius Ber.

c ¶Facile sequitur,] quia pronior est ad malum, q̃ ad bonum oĩs ætas ab adolescẽtia, 12. q. i. omnis, & humana natura facile prolabitur ad delictum, in auth de monach. §. sancimus, circa fin. collat. 1.

d ¶Vbi] i. postquã. r

[Gl. seq. obiicit & tripliciter respõdet.

e ¶Postulare] Sed qualiter potuit hoc postulare, cũ ei hoc nõ fuerit iniunctum, & procurator nõ possit deferre iur̃m nisi spãliter sit ei hoc mandatum ff de iureiur. iusiurandum, § ult. Dñs non tenebatur ratum hr̃e factum procuratoris, sed in quod papa hic innuit ex eo q̃ dicit, nõ iuris necessitate: Vel potest dici, q̃ non excedit mãdatum, si facit quod est uicinum mandato, sup. de elect. in causis, ff. iud. solui, tamen, §. in hac stipulat. in fine. Vel dicas q̃ procurator ad hoc, mandatum habebat, prout satis colligitur ex ipsa littera.

f ¶Importunitate.] Simile de pæ. di. 1. importuna C. de pet. bono. subla l. 1. l. io.

g ¶Tũc purgarent] præsumitur ergo q̃ suffraganei partem metropolitani foueant, quo ad ea quæ spectant ad honorem ipsius, vnde possunt recusari in factis ipsius, sup. ut lite non contest. accedens.

[Gl. seq. notat casum quo sine sociis, &c.

C. 3. e. ti. in cõpil. pars tas h' dec. su. in c. cũ iuuentude pars v. optime cadmonet osta.

† Alias semper sed in antiquis ut est impressum.

r Cõcor. de ele. ubi periculum. §. pę. li. 6. & su. de sacra unc. c. uno, uer. vnde. lo. An.

a ¶ Non sint] Notabile est ꝙ aliquis per seipsum possit purgari sine aliquib. sui ordinis, si omnes alii sint inimici eius, qui sunt sui ordinis, arg. 2. q. 5. si legitimi, & tunc cum aliis inferioris ordinis potest se purgare, & etiam cum laicis si clerici deficerent ex eadē causa. arg. 2. q. 5. oīb. & etiā cum fæminis arg. 18. q. 2 in decima. Io.

DE testibus] CASVS. Quæritur hic. quid cōpurgatores debeant iurare? Et respondet hoc solum credebant s. ꝙ credāt eum veritatē dicere, qui purgatur. Not. ꝙ compurgatores iurare debent de credulitate, & ita iur. m compurgatorum, & iur. m calum. videntur similia. Item non debet quis compelli subire anceps iuramentum.

b ¶ Credunt] Sic inf. eo c. ul. in fi. & su. e. quotiens, & su. de testib. quotiēs, alias anceps subiret periurium, ad ꝙ nemo compellitur, ff. de in lit iur. uideamus, & ff. re. amot. Marcellus. §. qui rerum, ꝙ esset si de facto alterius præcisè iurarent, ut ibi, & sic iuratur de credulitate in iuro calumniæ, C. de iur. cal. l. 2. §. quod obseruari in fi. sic & alibi, ubi fertur testimonium de auditu. ff. de prob. si arbiter.

ACcedens.] Primo ponitur conquestio: Secūdo prouisio. ibi, Quocirca. Ab. Sic. CASVS. Quidam diaconus T nomine, dū vellet in presbyterū promoueri, quidam æmuli sui dixerunt illum esse filium sacerdotis, propter ꝙ diœcesanus ipsum noluit promouere, nec ꝑmisit illum ab alio promoueri: vnde ille diaconus ad dominū papam accedens prędicta eadem exposuit, mandat papa episcopo, quatenus si de hoc eit publice infamatus, & de ipsa infamia cōstare non poterit, purgationem ab ipso recipiat, & ipsum promoueat ad officium sacerdotis, quia & si non sit nota delicti, tamen est nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum. Nota, ꝙ infamatus quod non sit legitimus, non debet ad sacros ordines promoueri, nisi prius se purgauerit. Item non legitime nati de iure communi non debent ad sacros ordines promoueri; quia & si irregularitas illa non sit nota delicti, est tamen nota defectus.

c ¶ Voluisti] Sic su. de testi. super eo. & su. de spon. præterea, ff. de ritu nup. adoptiuus, §. seruiles, in fi.

] Gl. seq. obiicit, & soluit.

eū & Colocen. archiepm, de Strigon. metropoli cōtentio uertebatur: vnde cum non sint [a] alii Pōtifices in Hungaria, merito videbatur, ꝙ per epos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

Idem Tyronen. † archiepō.

† Tiren. † Trien. † Tyten. 3. C. 4. e. ti. i comp.

¶ *Compurgator iurat de credulitate.*

CAP. XIII.

DE testib. & infra. ¶ Illi uero qui ad purgandam alicuius infamiā inducuntur, id solū tenētur iuramento firmare, ꝙ ueritatem credunt [b] eum dicere, qui purgatur.

¶ Idem Florent. epo.

¶ *Infamatus super defectu natalium, non debet promoueri, nisi prius se purget.*

CAP. XIV.

ACcedens † ad pręsentiam nostram T. diaconus humili nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cum a suis æmulis diceretur, ꝙ esset filius sacerdotis, tu eum nec promoue re uoluisti, [c] nec ꝑmisisti ab alio promoueri. Quocirca mādamus, quatenus si publice fuerit nota respersus, & de ipsa tibi legitime constare non poterit, purgatione [d] ab ipso recepta, ipsum nō differas † ꝑ hoc ad sacerdotis officium promouere: quia & si non sit nota delicti, [e] est tamē nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum.

† C. 5. eo. ii. in 3. comp.

¶ Idem Abbati Eugen. & scholastico Nutin.

¶ *Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendente causa super criminibus coram papa delegato ab ordinario super eis recepta nō tenet.*

CAP. XV.

CVm † dilectis filiis H. presbytero, & G. procuratori O. clerici, T. capellanum nostrū cōcessimus auditorem, idem procurator proposuit, ꝙ cum dictus presbyter suꝑ incestus crimine fuisset publice infamatus, Cōstātien. eps ordinarius iudex ei purgationem indixit, qui cum se purgare nequiuisset, ab ipso fuit suis

† Ca. 6 e. ti. in 3. compi.

d ¶ Purgatione] Et qūo purgabit ꝙ ipse non sit filius sacerdotis, quia negatiua probari non potest directe, & præterea tale est factum, ꝙ probari non potest. ff. de condit & demonst. l. Lucius Respondeo, hoc indirecte probabit, s. ꝙ fuerit filius talis laici, & uxoris eiusdē, quam pro legitimate nebat. & hoc notū & publicum erat, & sic probabit se nō fuisse filium sacerdotis. Itē eo ipso ꝙ probat se filium tuū esse, argu. ff. de in ius uoc. qa mater. Et sic purgatur aliquis non solum à crimine, sed ēt ab irregularitate; ut patet hic, & laici ēt se purgant, su. eo nos inter, & ēt fæminæ, sup. eo. moniales. bene potest ēt iurari super conditione personæ, ff. de iureiu l. 3. §. 1.

e ¶ Delicti] quia non est culpa eius q gignitur, sed qui generat, 56. di nasci de adulterio.

CVm dilectis filiis. In prima parte ponitur auditoris datio. In secunda actoris petitio: In tertia rei rñsio: In quarta diffinitio. Secūda ibi, Cūque idē. Tertia ibi dictus uero. Quarta ibi, his igitur. Abb Sic.

CASVS. Inter H. presbyterū ex una parte, & O clericū ex altera super quibusdā ecclesiis qō uertebaē, pro qua dictus H presbyter, & G. procurator O. clerici ad sedē Apost. accesserūt, ꝓcurator ipsius O. proposuit, ꝙ cū dictus presbyter esset publice infamatus super crimine incestus, eps Constantien ordinarius eius, ei purgationem indixit, qui cum se purgare nō pnsset, [illegible] sec clesiis suis fuit ꝑ sententiam destitutus: sed ipse nihilominus eas per uiolentiam detinebat, postmodum cum idem presbyter uxorem cuiusdam consanguinei sui publice detineret, quidam clerici contra ipsum super hoc ad quosdam iudices litteras impetrarunt, continentes ut si dictus presbyter super crimine adulterii, & incestus se purgare non posset, ipsum pœna debita castigarent, & cum constitisset, quod idem presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab episcopo fuerat condemnatus, ipsum tanquam contumacem prædicti ecclesiis priuauerunt, maxime cum de crimine adulterii & incestus tanquam de notorio constitisset eisdem, mandantes abbati San Galli (ad quem beneficiorum collatio pertinebat) ut beneficia illa conferret, qui cōtulit illa O. clerico supra dicto: vnde

depetebat super illis dicto presbytero imponi silentium, & ipsi Oltradi possessionem illorum beneficiorum: Ex aduerso dictus presbyter respõdit, quod processus iudicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non contestata processerint contra ipsum, deiiciens &t ꝙ purgationem indictã sibi ab electo Constã tinen. curauerit exhibere: sed ei respondebatur, quod talis purgatio non valebat, cum iudicio pendente coram delegatis ordinarius nõ debebat indicere purgationem infamato: & ita tanꝗ corã nõ suo iudice facta dr: his & aliis diligenter auditis & intellectis, licet lr̃æ delegatorum iudicũ dño papæ ostensæ non fuerint, uel transcriptum ipsarũ, tamen ex tenore relationis ipsorum iudicum, quam procurator prædictus exhibuit domino papæ, constitit euidenter, ꝙ iudices illi processerũt iuris ordine ꝑtermisso: vnde papa processum illorum & concessionem ecclesiarum a prædicto abbate factam retractauit, præcipue quia relatio iudicũ continebat repugnãtia & aduersa: dicebatur enim, ꝙ crimen eiusdẽ ꝑsbyteri adeo notoriũ erat, ꝙ nullus locus inficiationi erat, & tñ ꝓmittitur ibidem ꝙ eidem presbytero terminũ peremptorium assignarunt, in quo se purgaret, si posset. Si. n. crimen erat notoriũ, non erat illi purgatio indicenda, sed in eum sententia profe rẽda: Si uero nullus apparuerit accusator, & super prædictis criminib. apud bonos & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicatur ei dem, nõ obstante, ꝙ coram prædicto electo dicitur se purgasse, quia pendente iudicio coram delegatis, non debuit ordinarius purgationem indicere infamato. Not. quod lite non contest. non tenet processus. Item si non ualet destitutio nec instõ facta in locum destitutorum. Itẽ si nõ ualet principale, nec accessorium. itẽ scripturæ, ɔtraria ɔtinẽti non adhibet fides & ita ɔtraria allegãs ñ ẽ audiẽdus. Itẽ cũ crimen notoriũ est, ñ est indicenda purgatio, sed ɔdẽnationis ferẽda snia, & in notoriis necessaria est snia.

†Alias, de Hennco. Alias, de Ponte. ledin uetustiorib. ut est impr̃sum.

tẽtialiter destitutus,[a] quas ipse nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cumq; idem presbyter cu iusdã consanguinei sui vxorem publice detineret, ad petitioné plebani de Heniso,† & quorundam aliorum clericorum Constantiẽ. diœcesis iudicib. dicimur litteras destinasse, ut si dictus presbyter super crimine adulterii, & incestus coram ipsis se purgare non posset, ipsum pœnam†[b] debita castigarent, qui cum constitisset eisdem, ꝙ idem presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab episcopo memorato fuerat condemnatus, ipsum utpote cõtumacem[c] prædictis ecclesiis per sententiam priuauerunt, maxime cum de incestu & adulterii crimine, tanquam de notorio liqueret eisdem: Abbati S. Galli (ad quem illarum ecclesiarum donatio pertinebat) potestatem liberam concedentes, ecclesias illas personis aliis conferendi, qui eas postea supradicto O. clerico assignauit, & infra.

¶Dictus uero presbyter inter cætera respõdit, quod processus iudicum prædictorum debeat merito retractari, cum lite non contestata procedere præsumpserint contra eum, adiiciens, quod purgationem indictam ab electo Constantien. curauerit exhibere, & infra.

¶His igitur & aliis plenius intellectis, licet litteræ illæ: quę ad prædictos[s] iudices impetratæ dicuntur, uel ipsarum transcriptum ostensum non fuerit coram nobis, quia tamen ex tenore relationis ipsorum, † quam dictus procurator exhibuit, ac si literæ ipsæ ostensæ fuissent, nobis constitit euidenter, iudices ipsos prætermisso iuris[d] ordine processisse: tam processum eorum quã concessionem ecclesiarum a prædicto Abbate de mandato ipsorum factam, auctoritate Aposto. retractamus. præsertim cũ religionis ipsius series, repugnãtia[e] contineat, & aduersa. Dicitur enim quod crimen prsbyteri usque adeo publicum † fuerit & notorium, quod nullus inficiationi locus. penitus existebat, utpote cuius uniuersæ viciniæ populus testis erat, & tamen ibidem præmittitur, quod eidem presbytero terminum peremptorium præfixerunt, in quo (si posset) super infamia prædictorum criminũ canonice se purgaret, cum nimirum si crimen notorium[f] existebat, non erat illi indicenda[g] purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda, & infra.

¶ Si uero nullus apparuerit legitimus accusator, & ipsum inueneritis apud bonos & graues

Itẽ si aliqs ẽ ĩfamatus apud bonos, & graues, đficiẽte accusatore dẽt se purgare. Itẽ purgatio corã nõ suo iudice ꝑstita, nõ tenet, vñ iterũ se purgare dẽt. Et ita causa ɔmissa alicui delegato exẽpta est ab ordinario, ita ꝙ de illa vlterius ea pendẽte coram delegato intromittere se non potest.

[Gl. se. reci. ꝑ qõnes an bñfecerit eps, & c.

a ¶ Destitutus.]Qui deficit in purgatione deponitur, ut s̃. e. cũ iter. & ca. cũ P. & s̃. de simo. de hoc insinuatũ, & 30. di. c. ult. sed in casu isto ñ debuit priuari, sed suspendi ab offõ, nisi tu uelles ɇꝗparare crimẽ incestus cri simonię & hr̃sis, s̃. e. inter. in prin. Tñ papa ñ ĩprobat factũ epi Cõstãtien. ꝗa de hoc nõ agebat, sed credo ꝙ bñ fecit eps, ꝗa ꝑsumptiue ɔuict⁹ est, & talis ꝑsumptio transit in uiolentiã.

b ¶ Pena.]ut priuaretur officiis suis, ut dictũ ẽ in pria notula.

c ¶ Cõtumacia] & male, ut patet ꝑ ɔsequẽtiã: ꝗa ñ seruauerunt ordinẽ iuris, đbebãt n. inꝗrere ad petitionẽ eorũ, ꝗ impetrauerũ ĩ iꝗsitionẽ uocato ꝑsbytero, ut hr̃et facultatẽ se defendẽdi, s̃. de accusa. qualiter & qñ. §. dẽt. ñ obstãte facto Cõstant. epi, cũ de illo nihil eis ɔmissũ fuisset. Et sic ordo iuris ĩ inꝗsitione seruari dẽt, ꝓcipue circa clericos seculares. B.

d ¶ Iuris ordine.] si iuris ordo, ꝗ ẽ đ substãtia iudiciorũ, ñ seruet, nihil agit, 2. q. 6. c. ei ꝗ diffinitiua, talius ordo ꝗ ñ ẽ đ substãtia iudiciorũ, licet nõ seruet, snia tenet, nisi ꝑ appłonẽ releuetur, C. đ app. l. 12. Io. Et hic hẽs ꝙ cassato pñcipali cassat accessoriũ, vt s̃. đ no. ope. nũ. est ex iniũcto. & s̃. đ accu. ad petitionẽ.

e ¶ Repugnãtia.]vñ ñ sũt audiẽdi, s̃. de app. sollicitudinẽ, 23 q. 7. ꝙ aũt. Et imputãdũ est illis, qui aliter retulerũt, cum possent relationẽ suã diligentius aduertisse, s̃. de fid. inst. imputari & C. eo. tit. scripturæ & iõ processus illorũ & ꝗcquid occasione illius processus factum est, irritat. s. cõcessio eccłarum. simi. s̃. de fide instr. inter.

e ¶ Notoriũ]Qualiter quid dicatur notoriũ: habes, s̃. de cohab. cler. & mulierum, c. ult.

f ¶ Non erat illi indicenda.] quia nec probatione opus erat, 2. qõ. 1. de manifesta. sup. de accu. euidentia.

†Cõcor. l. 2. & ibi Bart. C. de ędi. & ꝓc. ꝑdic. fis. gloss. ord. & idẽ in l. plata C. de ien. & int. omn. iu. l.

2 De hoc 2. q 2. in sum. Io. Ane.

†Prę sumpserunt in. uulgatis, sed in antiꝗorib. manuscriptis, ꝑsũpserint.

†Alias, ipsarum.

3 De materia notorij, ꝗd sit, & quar in delictis notoriis sit procedendũ, vide plene per Cy Sal. & alios in l. ea quidẽ, C. de acc. & ꝑ Iul. Clarum in pract. cri. §. fi. q. 9.

† publicatũ.

tia, citatio tamen facienda est, 24. q. 4. de illicita, & 2. qō. 1. Deus omnipotens, & sententia proferenda, ut hic dicitur. & sup. de app cum sit Romana, c de manifesta. Nec requiritur purgatio, vt hic, quia illa non habet locum nisi cum factum dubium est deficientibus accusatoribus & testibus, ut supra patet in multis ca. nec probatio, ut 2. q. 1. Deus omnipotens, & cap. scelus, de manifesta. Et sic patet, quod in notori, s quantum ad sententiam tantū aliquæ sunt partes iudicis: Quandoque tamen recipiuntur probationes ex abundanti, sup. de elec. bonæ, 1. 24. q. 1. pudenda, in fi. & ff. de manu. causam. in prin. nihil. n. tā indubitatū est, q̄d non recipiat quandā sollicitam dubitationem 4 in Authen. de tabell. in medi. collat 4.

4 Licea vere cētiudex, ne dubiū ꝓ notorio recipiat, de app. ꝯsuluit 1. ſm Ho. Io. And.

5 Nec iuuat quo minus alia sit pstā da ēt si nulla pstita fuisset ſm Inn. & Host. Io. And.

[Glo. seq. notat, si gnat contrarium, ponit opin. & sol.

a ¶ Apud bonos, & graues.] No. quod dicit, apud bonos & graues fuerit infamatus, per hoc videtur ꝙ non refert vndecūque orta fuerit infamia, ex quo apud tales iam laborat, sufficit ad purgationem indicendam, 24. q. 3. ecce, & sup. eo. accedens. Arg. cōtra. sup. de accus. qualiter & quando & 11 q. 3. in cunctis, 2. q. 5. omnibus. Per hæc iura secundo inducta dicūt quidam, quod si infamia orta sit a vilibus & ęmulis, non compellitur, ad purgationem Alii dicunt (quod uidetur verius) quod ex quo aliquis infamatus est apud bonos & graues, compelli debet ad purgationē, ne apud illos incredibilis remaneat ꝑ iura primo inducta & 2. qō. 5. oīb. &c. qualiter & qñ. non ꝯtradicit.

† Vide Bart. in l. j. § accusationis, ff. ad Senatusc. Turpilli. vbi citat hūc tex. in pulchro casu.

ues [a] super prædictis criminibus, uel ipsorum altero infamatum: purgationem ei canonicam indicatis: non obstante, quod coram prædicto electo dicitur se purgasse: cum iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius [b] purgationem indicere infamato.

¶ Idem.

¶ Non sufficit prælato de criminibus infamato, iurare cū se purgat, quod sit immunis ab illis criminibus, sed iurare debet quod post suam promotionem illa crimina non commisit.

CAP. XVI.

Accepimus † literas, quibus nobis intimare curastis, [c] quod Apostolico mandato super indicēda purgatione archiepiscopo Bisuntin. recepto, ipsū citastis. ut decuit, qui ad diem præfixum comparuit coram uobis, † iuramentum purgationis offerens sub hac forma: uidelicet, quòd immu- 10 nis erat ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat: & infra.

¶ Ipse vero ad præsentiā nostram accedens, humiliter supplicauit, vt saltem 20 super purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem: quia non deberet asserere, quòd à natiuitate [d] sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eo non credatur exactum fuisse huiusmodi iuramētum, potius 30 forte præsumimus, [e] quod alia de causa volebat sub præscripta forma iurare: videlicet, quod immunis erat ab illis criminib. de quibus fuerat infamiatus, tanquam dimissis per pœnitentiam iam esset immunis ab il- 40 lis: sed hoc iurare non paruæ temeritatis existeret: cum B. Iob dicat: Etiam si simplex fuero, nec ipsum

papa mandauit quibusdam, ut super prædictis se purgaret coram ipsis: recepto mādato ipsum citarunt ad pñtiam suam, ipse ad diem comparens, purgatio nem obtulit sub hac forma, videlicet, quod erat immunis ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat, sed iudices talem purgationem admittere noluerunt, significantes hoc dño papæ, ipse uero ad Aposto. sedem accedēs, proposuit, quod ipsi uolebāt, ut assereret. ꝙ nunquam a natiuitate sua passus fuerit lapsum carnis: vñ petebat quatenus saltem super purgatione incontinentiæ mitigaret rigorem: sed Papa non credidit, ꝙ sub illa forma exactum fuisset iuramentum ab ipso, sed potius, præsumit, ꝙ alia de causa sub illa forma se purgare volebat: videlicet. ꝙ immunis erat ab illis criminib. tanq̄ dimissis ꝑ pniam iam esset immunis ab illis: Sed hoc iurare temerarium erat cum ēt B. Iob. dicat: Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat aīa mea: vñ Papa ꝑscriptā formā ſm quam iurare volebat, reprobat, vt pote ī discretā, & ineptā, mādās pdictis iudicib. ut si voluerit & potuerit se purgare, ſm hanc forma se purget, s. ꝙ illa cria grauiora. s. simoniā, vēditionē iustitiæ, & incōtinētiā, de q̄b. extitit infamatus, iuret se nō ꝯmisisse, postq̄ fuit in archiepm assumptus & ꝯpurgatores iurēt ꝙ credunt illū verum iurasse, quo facto illū dimittāt in pace: alioqn 50 ipsum ab eccl'a Bisuntina dēant remouere. No. formā, ſm q̄ infamatus de crīnib. dēt se purgare. Item licet qs pñtiā de commissis receperit, adhuc nescit vtrū peccata sint ei dimissa: & in hoc est argm̄, ꝙ licet quis hēat remissionem vnius anni: aut ēt totius tpis pniæ sibi impositæ, nihilominus ieiunare tenetur. Item non licet vendere iustitiam.

† Corā nobis legit in pleri sq; codibus series indicat legē dū corā nobis.

b ¶ Non debuerit ordinarius] cum causa illa delegatis iudicib. commissa fuisset: & sic episcopus nullam habebat iurisdictionem quantum ad causam ea pendente, uerum purgatio tanquam a suo iudice indicta non ualet, sup. de consuet. ad audientiam, cum suis ꝯcor. & sup de off leg. licet. & ita purgatio minus iusta non facit fidem, 5 sup. eo. ex tuarum, nec etiā delegatus ipsam tenetur audire, quia eo omisso accessit ad ordinarium, ff. de arb. sed & si. §. vlt. & l. seq. immo vr̄, quod talis causam perdere debet. C. de asser. tollē. l. 1, §. vlt. & arg. sup. de præscrip. ex tenore.

Accepimus. Quattuor sunt partes. In prima iudicū consultatio super forma purgationis, quam purgandus offerebat. In secunda ibi. ipse uero, ipsius purgandi supplicatio. In tertia ibi, porro ipsius formæ reprobatio. In quarta ibi, ideoque. causæ commissio cū expressione debitæ formæ. Abb.

CASVS. Archieps Bisuntinus infamatus erat de simonia, de incontinentia, & quod iustitiam uendebat:

c ¶ Curastis.] De isto Bisuntiñ. habuisti, vt credo, s̄. de accus. licet, & ibi commisit papa inquisitionem contra ipsum, & eidem iudicib. scribit hic. Ber.

d ¶ A natiuitate.] Immo sufficeret, ꝙ post baptismum 60 illud vitiū nō cōmiserit, ēt si taliter se purgare dēret, 25. dist. c. vlt. sed hodie rigorib. canonis non seruatur, quia defectus nostri corporis districtionis illius nō patit manere cēsurā, 34. di. fraitas. Et sine vitio carnis pauci inueniunt 50. di. q̄a sanctitas tua, qa difficile e ſi ꝯtinere, 33. q. q. sitit, quare dicit Papa, ꝙ non creditur ab eo taliter iurm exactum, quia nec debuit, vt patet, j.

[Gl. seq. arguit.]

e ¶ Præsumimus.] Ar. ꝙ ea q̄ dubia sunt quo aīo fiant ī tutiorē partē faciēda est interptatio, 1 j. de reg iu. c. 2. ff. eo. ti. ſgin dubijs, & l. ea q̄. Verbū illud, ꝙ erat immunis

1 De hoc vide B. Th. & ibi plene Caiet. 2. 2. 1. 69. art. 4

manis,dubiū erat,vt patet iō Papa interptatᵉ illud ī se curioré partē,quia sic iurare fatuū esset,vt sequitur.

[Gl.seq.signat contrarium,& soluit.

a ¶ Ignorat anima mea.]Et ideo semp debet timere: quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi etiam culpa nō est.s. de obseruat.ieiu. cōsilium,§.2.& 5.dist. ad eius vero.quia si dixerimus ꝙ peccatum nō habemus, veritas in nobis non est,de pen. dist.2.si enim inquit vbi sunt verba Iob.ꝯtinentia hanc sententiam.Et sæpe dimisso peccato alicuius punitur ille post peccatū dimissum,de peni di. l.si peccatum, & du biam purgationē volebat subire, quasi anceps periuriū. quod fieri non debet, ff.de in li.iur.videamus.& ideo papa talē reprobat purgationem tam quam ineptam & dolosam.Contra. sup.c. constitutus.huic stan dū est, & expone ibi à crimine immunis, id est nō commisit illa crimina, de qbus ī famatus erat episcopus,vt credunt: & ita debet intelligi illa littera,vt ibi notatur.& sic potest præstare.

† Ignorat, hēntoīa Gregoriana exēplaria sed ī vulgata editione legiē, ignorat.

† Extitit,legitur.in vulgaris, sed in antiquis ꝯstāter habetur, existit.

b ¶ Grauiora, id est, simoniā.]cuius comparatione cætera crimina pro nihilo reputantur,1.q.vlt c.vl.Et ita simonia inter grauiora peccata reputatur,& homicidio quādoque comparatur, sup.de accus.inquisitionis.

† De materia huius ti. & qualiter sit illicita vulgaris purgatio, vide B. Thomā 2.2. q.95.arti.8. ad 3.arg.

c ¶ Venditionem iustitiæ.] Iustitia.n. vendi non debet,14.q.5.non sane,& 11.q.3.non licet,& sup.de vita & hon.clericum ab omni specie.& in tantum reprobata est,ꝙ venalis etiam snīa nulla est,2.q.6. ca. ei qui §.venales.ita ꝙ non est appellare necesse. C. quando prouo.non est neces.venales,& nō solū iustitia,immo iurisdictio non debet vendi,sup.ne præla. vi.suas ca pi.1.& 2.

d ¶ De quibus infamatus existit.]super his tantum & super alijs debet se purgare, nec inquisitio nec exce ptio testium super aliis fieri debet:quod si fiat, nō valet,sup.de accus.inquisitionis,§.1. & 1. & c. qualiter & quando,2. Ber.

e ¶ Minime commisisse.]hæc est ergo debita forma purgandi sine aliquo scrupulo duplicitatis, quia & si egisset sic de illo crimine pęnitentiam,adhuc infamia remaneret de facto,quæ per pęnitentiam non tollitur 2.quæst.2.c.Euthemium.§ hinc colligitur, ff.de obse. a li.& li.præstan.l.2.vnde purgatio dicta non sufficiebat directe.ergo debuit se purgare secundum hanc formam,sic sup.eo.quotiens.

f ¶ Postquam]ergo de præterito se non purgabit: q̄a cum tpe suæ promotionis nō fuit infamatus: quoniā aliàs non debuit promoueri, 81.dist.tantis,& sup.de accus.Omnipotens.& tali modo purgabitur,quia approbauerunt mores ipsius:vnde ipsum postea reprobare non possunt, 8.q.2.dilectissimi,& 32. q. 5. horrendus, & sup.de iureiu.quemadmodum.ff.de adult.l.si vxor, in fine.

g ¶ Credunt.simile s. eo.quotiens.

ignorat [a] † anima mea: & infra.

¶ Ideoque præscriptam purgationis formam,secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare, reprobamus:vtpote indiscretam,temerariam, & ineptā, iniungentes eidem,vt si voluerit,& potuerit, secundū sanum intellectum, quem ei duximus exprimendum, videlicet,quod illa crimina grauiora,[b] idest simoniā venditionem [c] iustitiæ, atque incontinentiam,de quibus infamatus existit,[d] † iuret se minime [e] commisisse, postquam [f] ad archiepiscopalem promotus est dignitatem,& compurgatores sic iurent,quod credunt [g] eum verū iurasse: quo facto vos illum dimittatis in pace: alioquin,&c.

TITVLVS XXXV.

De purgatione † vulgari.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Duella,& alię purgationes vulgares prohibitę sunt quia per eas multoties cōdemnatur absoludus, et Deus tētari videtur.h. d. totus titulus.*

CAP. I.

CVra † susceptι regiminis:& infra. ¶ Cū tua fraternitas duxerit sedem Apostolicam consulendam,vtrum super ecclesiarum possessionibus duella debeant sustineri: Tuæ duximus solicitudini respōdendum, quod in eo casu, vel alijs,etiam hoc non debes aliquatenus [h] tolerare.

¶ Innocentius tertius Priori Sancti Sergii Spoletañ.

¶ *Summatum est supra c. prox.*

CAP. II.

SIgnificantibus † V. laico & fratribus eius ad

DE PVRGATIONE Vulgari.

¶Quia duplex est purgatio,quædam canonica,quia canon inuenit eam,de qua supra dictum est: quædam vero est vulgaris: q̄a vulgus introduxit eā ideo sequitur videre de ea Abb.

† Ca.vnico, eo tit in 2. cōpilation.

CVra]Duę sunt partes huius c. ꝯsultatio, & responsio.secūda ibi,Tuę Abb.

CASVS. Quærebatur vtrum super possessionibus ecclesiarum possint fieri duella ? Respondet papa, quod nec super illis nec super aliis debēt fieri Nota,quod duella secundum canones sunt prohibita.

[Glossa sequens reciretur per obiectionem,cui respōde, & respōsioni dat duo similia.

h ¶ Aliquatenus tolerare,] In nullo enim casu talis purgatio debet tolerari. Nec obstat,quod possit obijci de Goliath. qui pugnauit cum Dauid.3.quæst.5. monomachiam.quia illud fuit factum instinctu Spiritus sancti:sicut Petrus excusatur,qui geminum fecit homicidium,23.quæst.vlt. occidit. Et Patriarchæ excusantur ab adulterio,supra de diuort.gaudemus.Hæc purgatio ab ecclesia reprobatur,cum Deum potius tētare videātur,infra eodem capitu.vlt.& fabricante diabolo facta est vulgaris purgatio,2. quæst.5. mennam,& capitulo consuluisti.vnde qui in culpa nō est,punitur. infra capitulo,prox.nam quandiu habet homo quid faciat,nō debet Deum tentare.23.q.2.quæritur cur Patriarchæ & athletæ secundum leges non habent locum, C. de glad.l.vnica,lib.12.

† Ca.vnico, eo.ti.in 3.cōpil.adde omnino ꝙ de pugnantib.ī duello sancīuit nouissime Concil. Trid.sessio. 25.de refor. cap.19.

SIgnificantibus.]In prima ponitur quæstio:in secunda prouisio:ibi,Vnde,Abq.

CASVS. Quidam accusauit V. laicum & fratres super quodam furto:cum quo coacti sunt subire duellum:in quo peccatis aliis prædientibus ceciderunt propter quod fuerunt per consules Spoletanæ ciuitatis bonis propriis spoliati,sed postmodum furtum illud apud alios est inuentum,& reuelatum quod fuerant innocentes:isti fratres significauerunt hoc domino papæ petentes sibi super hoc prouideri: vnde mandat consulibus illis,vt ablata restituant vniuersa. No. quod sententia quæ nulla est,lata contra canones non

liberat aliquem, nec condemnat, nec transit in rem iudicatam, nec necesse est appellare ab ipsa.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

a ¶ Restituant.] Sed qualiter hoc esse potest, quod retractetur sententia, à qua non fuit appellatum, cum iam transiuerit in rē iudicatam, licet veritas aliter se habeat, & iam ex ipsa sententia ius factum est quantum ad litigantes sup. de re iudi. cum inter vos, & per ea quæ postea emergunt, sentētia non retractat, supra de re iud. inter monasterium, & c. fi. talis error detectus sentētiā nō retractat. ff. fam. erc. cum putarem. 1 C. de cond. in de. l. 1. ad hoc dicas, ꝙ propter probabilē errorem bene retractatur sentētia, supra de frig. fraternitatis. 23. q. 1. c. 2. ff. quando ac. de pecu. est an. l. 2. aliàs est. §. prima legis & incipit quæsitum. & plerunque veritate comperta retractatur sententia, ff. de cond. sine cau. si fullo. & etiam propter delictum aduersarii. sup. de diuor. ex litteris, & ff. de iureiur. admonen l. C. de transac. si ex falsis. Sic ergo modo apparet, quod sententia falso lata nullius fuit auctoritatis & reprobatæ probationis de vtroque iure, ergo debuit meri to retractari. Io.

1 Hęc aliter cōciliat hic Io. And. ex Vincētio, eū videto.

† In aliquot recentioribus legitur fauēte, sed facientē, habent oēs antiq. codices, & emendatiores impressi.

† Vide Iuo. parte 10. ca. 15. & B. Thomā citatū super titulo ī hāc decretalem.

Dilecti.] In prima parte ponit querelam: In secunda dat iudicem ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Liunienī. de nouo ad fidem cōuersi grauem querimoniam ad sedem Apost. transmiserunt, ꝙ fratres Templi & alii, qui super eos temporalem habent potestatem, si aliquādo de aliquo crimine infamantur, compellunt eos subire iudicium ferri candentis: & si aliqua ex inde sequitur adustio, pœnam legalem infligunt: Cum igitur iudicium istud sit interdictum, in quo Deus tentari videtur: mandat papa cuidam iudici, quatenus dictos fratres, & alios per censuram ecclesiasticam compellat, vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant. Nota, quod iudicium ferri candentis prohibitum est.

† Dictio, alio deest fere ī omnib. manuscriptis.

nostram noueris audientiam peruenisse, quod eum quidam eos super furti crimine accusaret: cum eo coacti sunt inire duellum: in quo aliis peccatis suis præpedientibus ceciderunt: propter quod per consules Spoletanos bonis fuerunt propriis spoliati: nunc vero furtum apud alios est inuentum, & quod ipsi fuerint innocentes, est (faciente † Domino) reuelatum: Vnde consulibus ipsis dedimus in mandatis, vt ablata restituant [a] vniuersa.

¶ Honorius tertius.

¶ *Summatum est supra cap. primo.*

CAP. II.

Dilecti † filii nouiter [b] in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarunt, quod Fratres Templariorum & alij, qui temporalem in eis potestatem exercent, si quando de aliquo alio † crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt: quibus si qua exinde sequatur adustio, ciuilem pœnam infligunt.

¶ Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum, [c] vtpote in quo Deus tentari [d] videtur: Mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas.

TITVLVS XXXVI.

De iniurijs, & damno dato.

¶ In Exodo.†

¶ *Propter eius breuitatem non summatur.*

CAP. I.

Si rixati fuerint homines, & percusserit alter proximum suum lapide, vel pugno, & ille mortuus nō fuerit, si iacuerit in lecto: qui percusserit, operas eius, & impensas [e] in medicos restituat.

¶ In eodem.

¶ *Breue est, et ideo nō summatur.*

b ¶ Nouiter.] propter quod cum eis mitius esset agēdum, ǯ. de pęn. & remis. Deus qui. & supra, de diuor. Deus qui. quousque fuerint in firma radice plantati, 35. quæst. v. quod scripsi.

c ¶ Interdictum.] vt 2. q. 4. Mennam, & c. consuluisti, sup. tit. proxi. ex tuarum, & sup. ne cle. vel mona. sententiam, & C. de gladia. l. vnica. lib. 15.

d ¶ Tentari.] Quod fieri non debet, iuxta illud: Non tentabis dominum Deum tuum, & capitu. 22. quæstio. 2. quæritur cur Patriarcha. & 23. quæstio. vlti. si nulla. L. B.

DE INIVRIIS, & damno dato.

¶ Supra de variis excessibus dictum est, tam Prælatorum, quā subditorum: Verum quia ex eis frequenter iniuriæ & damna inferuntur, merito de his subiicit. Abb.

De hac materia tractatur. 23. q. 2. & 15. q. 1. illud.

Si rixati.] CASVS. Ista quinque c. primo posita, sunt veteris legis, in primo dicitur, quod si homines rixati sunt adinuicem, & alter alterum percusserit, nec mortuus fuerit, sed iacuerit in lecto, percussor soluat illi operas deperditas, & impensas in medicos No. hic pœnam percutientis hominem secundum veterem legem, quia percussor præstabit operas amissas, & impensas factas in curatione.

e ¶ Operas eius & impēsas.] Operas autem amissas, & impēsas in curatione pstabit vt hic dr, & ff. si quadru. pau. fec. dic. l. ex hac. & ff. de his qui deie. vel effu. l. vlt. & ff. ad l. Aquil. qua actione, in princ. Deformitatis autē ratio non habebitur, quia liberum corpus non recipit æstimationem, vt in primis duabus legibus, & ff. ad leg. Rho. de iac. l. 2. §. corporum. & ff. de his qui deiec. vel effu. l. §. sed cum liber homo. Tamen si liber homo perit, 50. aureorum fit cōdemnatio; vt d. §. sed cū liber homo. Illud fit pro pœna, nō pro ęstimatione.

† Exodi ca. 21. & c. titu. de dāno dato. l. 1. cōp. refert Iuo parte 16. c. 348.

† Aliàs ita: sed iacuerit.

† Exodi ca. 21 & c. 3. tit. de dāno dato, in 1. cōp. refert Iuo par. 16. cap. 349.

Si

SI quis.] CASVS. Si aliquis effoderit cisternam, & non cooperuit eam, & bos alterius vel asinus in eam ceciderit, dominus cisternæ debet pretium animalis, & illud quod mortuū est, illius erit. No. quod qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

a ¶ Reddet pretium.] si hoc fecit ī publico si vero in priuato loco, vbi cōsueuerunt, fieri, nō tenetur. ff. ad leg. Aquil. q. foueas quia qui occasionem dāni dedit, tenetur, ff. ad l. Corn. de sic. nihil interest. & ff ad legem Aquiliam, q oc cidit, §. pen. inf. eod. cap. vlt.

CAP. II.

SI quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritq; bos vel asinus ī eam: dominus cisternæ reddet [a] pretium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

¶ Idem. †

¶ *Breue est, & ideo non summatur.*

SI bos.] CASVS. Si alicuius bos ab hæri & nudiustertius cornupeta est, & dominus illū nō custodierit, si alium bouē occiderit, reddet bouē pro boue, & mortuū bouem recipiet. No quod quis tenetur ex negligentia.

b ¶ Non custodiuit] supple, & alterius bouem occiderit: vnde tenetur, qa culpa siue negligētia ipsius, damnum datum est, qui debuit diligētiā adhibere: vt in. c. vlt.

c ¶ Reddet bouem.] hoc intellige cū bos ille, qui damnum dedit, aggressus est aliū, & occidit, sed econuerso nō tenetur, ff si quad. pau. fe. di. l 1. §. cum arietes, ff ad leg. Aquil. l. itaq;. seu cū dubium est, qs bos primo aggressus ē ff. ad leg. Aquil. scientiam, §. cum stramenta. Et si alias animal tuum mihi damnum dedit, tu teneris. inf. eo. c. vlt. ver. qđ si & inf. eo c. proxim.

† Idē, in eodem Exodo c. 21. refert c. 1. ti. de dāno dato, 1. cōpil. & apud Iuo par. 16. c. 150.

CAP. III.

SI bos alienus cornupeta esset ab heri & nudius tertius, & non custodiuit [b] eum dominus suus, reddet bouem [c] pro boue, & cadauer integrum accipiet.

¶ Idem. †

† Idest, in eodē Exodo c. 22 & c. 5 ti. de dāno dato. in 1. cōpi. refert Iuo parte 16. c. 353.

CAP. IIII.

SI læserit quispiam agrum, vel uineam, & miserit iumentum suum, ut depascat aliena: pro damno æstimationem [d] restituet.

¶ Idem. †

¶ *Breue est, & non summatur.*

SI læserit.] CASVS. Si iumentum alicuius læserit agrum vel vineam alterius, restituet æstimationē dāni. No. qđ quis tenetur de pastu pecoris sui: quia tenet soluere estimationē damni.

d ¶ Aestimationem restituet.] nisi dando animal uelis liberare teipsum, inf. eo. cap. ult. ultra enim æstimationem non tenetur conuentus de pastu pecoris, & actione in factum conuenitur, ff. de præscript. uerbo qui seruandarum, §. si glaus, & expellere debet animal, quod damnum dedit, & tanquam suum non includere illud: cum dominus illius teneatur ad damnum ff. ad leg. Aquil. Quintus Mutius. §. Pomponius. 1 Bernardus,

† Idest, in eodē Exodo c. 22. & c. 6 ti. de dāno dato, in 1. cōpi. refert Iuo parte. 16. c. 354.

1 Alias est text. & incipit quamuis

SI egressus.] CASVS. Si aliquis apposuerit ignem in agro suo, & damnū dederit in segetes vicini sui, damnum restituet. Nota, qui occasionem damni dat, &c.

e ¶ Reddet damnum.] Si fuerit in culpa 2 dum apposuit istū ignem, nec adhibuit diligētiam quam debuit, ff. ad l. Aquil. qui occidit, §. in hac, & inf eo. cap. vlt. alias si nihil de contingentib. omisisset, non tenetur. inf. eo. c. vlt.

cōtrariū seruatur apud nos & đ hoc in Spe. de actio. §. 1. ver. sed pone, inuenio. & dic vt ibi Io. An.

2 Vt si posuit in stipula sua ignē tpe ventoso. Io. An.

CAP. V.

SI egressus ignis comprehenderit aceruos frugum, siue stantes segetes in agris, reddet [e] damnum, qui ignem succēcerit.

¶ Ex Pœnitentiali Romano. †

¶ *Breue est, et quasi idem cum præcedenti.*

SIgnis.] CASVS. Si aliquis voluntarie incenderit domū alicuius, totum damnum restituet, & tres annos pęniteat. No. quod in dānis illatis attenditur voluntas.

f ¶ Voluntarie.] secus si contra voluntatē, dum tamen nihil de contingentib. omiserint. inf. e. c. vlt. in fi.

g ¶ Restituat.] In quadruplum infra annum, post annum in simplum, ff. de incē. l. 1. Sed si negligentia, in simplum: sed si dolo fecerit, secundum leges concremabitur, ff. e. qui ædes.

† Similis sententia reperit apud Burch. li. 19. decr. c. 5. tit. de sacrile. §. concremasti domu. & ca. 7. tit. de dāno dato, in 1. cōpilat.

CAP. VI.

SI quis domum, vel aream cuiusquam incenderet uoluntarie: [f] sublata, & incensa omnia restituat, [g] & tres annos pœniteat.

¶ Honorius tertius episcopo Bononien.

¶ *Secularis potestas, qui clericum banniuit, condēnari debet per iudicem ecclesiasticum secundū æstimationem iniurię in expensis et damnis. Et hodie adde pœnam in Clemen. prima, de pęnis.*

OLim.] Diuiditur, quia primo recitat processum delegati, quem secundo reuocat, & causam diffinit ibi, Quare. Abb. CASVS. Florentini olim posuerūt in bāno episcopum Fesulanū, damna & iniurias ei alias plurimas irrogantes. Super his commisit papa causam episcopo Mutinen. vt eos compelleret ad satisfaciēdum super prædictis epō prædicto: Episcopus vocatis partibus cæpit in causa procedere, & recepit testes lite nō cōtestata: deinde causa delata est ad dn̄m papā: ipse examinato processu, qa lis cōtestata nō fuit, processum illum reuocauit: quia & commune Florentiæ banniuerat epm Fesulanum contra Deum & ecclesiasticam libertatem, pp iniuriā banni. & pp expensas & alia damna propter hoc sub secuta, condemnauit cōe Florētin. in mille libris usualis monetæ pmissa taxatione, & pstito iuro ab epo Fesulano. No φ non tenet processus lite nō cōtestata. Itē nō tenet bannū datum in ecclesiasticam personam, cōtra ecclesiasticam libertatem. Item condemnatio expensarum semper facienda est taxatione præmissa, & iuramento secuto,

† De materia huius decretalis, vide plenissime φ sancitu ē in Cle. 1. de pęnis. adde c̄ grauis sup de rest. spol.

CAP. VII.

OLim † scribentib. nobis episcopo Muti. vt potestatē, Cōsiliarios, & populū ciuitatis Florētin. ad satisfaciedū de dānis & iniuriis irrogatis epō, & ecclesiis Fesu. cēsura ecclesiastica coarcta-

a ¶ Reuocato.] lite vero non contestata, non valet processus: ut hic patet & sup. vt lit. non conte. accedens, & sup. de elec. dudum, & 2. sup. de purg. cano. cum dilectus.

b ¶ Banniuerat.] Tale bannum nullum fuit: quia nullam habet iurisdictionem in ipsū: Laico† enim nō licet de clerico legem dare 96. di. bñ quidem & 16. q. 7. non placuit. Immo tanquam sacrilegus fuerat puniēdus eadem causa & q. si quis principū, & qa in eo offendit ecclesiasticam libertatem, & propter hanc iniuriā punitur ad expensas, quas propter hoc fecit & damna quæ pertulit tali occasione, ut patet.

c ¶ Taxatione.] debet iudex primo taxare de expensis & dānis in iudicio petitis, 3. q. 3. offeratur, ver. qđ fieri. & postea debet iurare; & tali iurō stabitur, tanquam legitimæ probationi. C. vnde vi. si quā do. & 2. q. 1. in primis. supra, de his quæ vi metusue cau. fiunt. capitulo. vlt. ubi de hoc. Ber.

d ¶ Vsualis monetę] Et si de hac nō fuisset dictum, de illa tamen intelligeret, ff. de lega. 1. si seruus pluriu, §. vlt & ff. de ɔtrahe emp. imperatores, & si plures essent vsuales monetę, videt de minori intelligendum, ff. de leg. 3. nūmis. & sup. de censi. ex parte.

† De hoc articulo uide plene p Frāciscū de Victoria in relectione prima de potestate ecclesiastica, par. vi.

† Vide glos. in c. si canonici uerbo dānis & iniuriis de of. ord. li. 6.

† Dictio, ꝓdest in vetustioribus codicib.

ret: idem testes lit. nō cōtesta. recepit. Quare nos eius processu penitus reuocato, [a] cōe Florentin. quia banniuerat[b] episcopū Fesulanen. cōtra Deū, & ecclesiasticā libertatē, propter iniuriam banni, expēsas & damna tali occasione secuta, taxatione[c] iuramēto pręmissa, in mille libris vsualis[d] monetæ, prædicto episcopo sententialiter duximus condemnandum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iurat statutum, super non repetendis damnis, hoc non obstante, expensas repetere poterit. h. d. Vel sic. Statutum super damnis non repetendis, ad expensas non extenditur.*

CAP. VIII.

IN †nostra & fratrū nostrorū præsentia proposuistis, qđ olim ciues Brixien. pro † restaurationib. damnorū illatorū adinuicem, qui propter multas ciuiles discordias incurrerāt, plurimum aggrauati: statutū editum, de non petendo vel recipiēdo in posterum restaurationes huiusmodi a communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramento, & infra.

¶ Cum igitur aliud sit dānorum[e] restauratio, quā satisfactio expēsarum, & ideo in iuramēto exhibito super damnorū articulo intelligi non debeat, quod factum expēsarum fuerat cōprehensum; Mādamus, quatenus iuramēto non obstāte prædicto, auctoritate nostra prouideas, ꝙ dictū commune pro bono concordiæ[f], ad expensarum satisfactionē aliquid† contribuat, iuxta tuæ discretionis arbitrium, a te sicut expedierit moderandum.

¶ Idem.

¶ *Habet plura dicta, & se summat.*

CAP. IX.

SI cul-

[Glo. seq. distinguit damnum & expensas, & damnum subdistinguit circa rem, & extra rem, concludēs expensas hic non includi, quia de his non agebatur.

e ¶ Damnorum.] No ergo, qđ drīa est inter dannū, & expensas, vt hic patet, & sup. c. proxi. ar. inde iurm suᵱ vno factū nō extēditur ad aliud cum sint diuersa, puta, si ꝑꝑ discordiā domus aliqua destructa fuerat possessio, aliqua sterilis remansit, vel qa negotiari nō potuit, huiusmodi damna remissa sunt, & iuro firmata. Quoddā. n. dānū sine interesse dr̄ circa rē, puta, subtraxisti istra, q. b. possessio ecclesiæ firmatur, vel alterius, teneris ad illud dānū ꝙ contingit ꝑꝑ absētiā instrorū 12. q. 2. si qs de clericis. & ff. de actio. emp. & vē. Iulianus. ī prin. Qddā e extra rē: puta, debui tibi frumētū, et qa ñ dedi suo tpe, familia tua fame perit, illud dānū nō cōsequeris sed pciū frumēti vel vini, ff. e si sterilis, §. cū per vēditorē. Expēsę dicūtur quas quis facit circa sūptus litis, & circa aduocatos, C. de iud. sācimus. De istis expēsis fit mentio sup. ut lit. nō cōte qm §. in alijs, & s̄ de dolo finē. Et ɔsimiles expēsæ fuerūt hic, quas faciebāt eūdo & redeūdo. Vel expendendo pecuniā suā faciēdo maiores expensas, q̃ consueuerunt: ad istas expensas iurm nō extendit: tñ si intellexisset de huiusmodi expēsis & de his intēderūt iurare, & hoc cōstaret, sup his fieret interpretatio, sicut credo. Sed hic simpliciter dictū est de dānis, quare ad ea tantū restringitur iuramentum Et sic est aliud damnum, & aliud expensæ, sicut dicitur aliud mulcta, & aliud fraus, & aliud dolus, ff. de verbo. signific aliud fraus.

f ¶ Contribuat] pro bono concordiæ: ut hic dicit, sic fit contributio quando iactus mercium factus est, ff. ad l. Aho de iac. l. 1 & 2. §. cum in eadem, & l. amissę. Sic ergo in casu isto, æquum est fieri contributionem propter bonum pacis & concordiæ, ne forte hac occasione concordia non seruetur.

† Dictio aliquid, deest in antiquioribus exemplaribus.

IN nostra.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur decisa consultatio: in secunda responsio ibi, Cum igitur. Abb Sicul.

CASVS. Brixienses multas discordias olim habuerūt inter se, quarū occasione multa dāna sustinuerūt illata adinuicem, propter ꝙ cōiter statutum fecerūt de nō petēdo uel recipiendo ulterius restaurationes damnorū a cōi: & statutum hmōi firmauerūt etiam iurō, sed præter dāna occasione huius discordiæ multas fecerunt expensas, quas petebant sibi reficia cōi: dubitatum fuit, an obstaret eis iurm super damnis nō repetēdis, propter ꝙ eps Brixien propoluit hoc in præsentia papæ Cū ergo aliud sit damnorum restauratio, & aliud satisfactio expensarū, iurm præstitū super articulo dānoram, non dēt intelligi factū expensarū: vnde mandat papa, quatenus iuro prædicto non obstāte, eps prouideat auctoritate papæ, ꝙ dictū cōe pro bono pacis & cōcordiæ contribuat expēsarum satisfactionē, ad arbitriū ipsius, sicut uiderit expedire. No. ꝙ iurm non extenditur ad aliud, q̃ iuratum sit. Item aliud est damnum, & aliud expensæ, & ideo iuramentum pręstitum super uno, non extenditur ad aliud Item propter bonum pacis multa fiūt, quæ alias fieri nō dēnt.

SI culpa.] CASVS. Aliquis culpa sua damnū dedit alicui, aut iniuriā irrogauit, seu alijs irrogātib. iniuriam opem tulit, aut hæc imperitia uel negligentia euenerunt, dicitur, quod super his satis facere tenetur nec ignorantia ipsum excusat, quia scire debuit ex facto suo iniuriam posse contingere, vel iacturam

¶ Quod si an malia. Ecce si animalia tua dānū dederūt, nihilominus satisfacere te oportet, nisi tu velis liberare te ipsū dādo aīalia tua dānū passo; sed si aīalia tua fera fuerūt, & q̃ cōsueuerūt nocere, ñ sufficit ad liberatio

berationem eã dando, quia non curasti, quam debueras diligentiam adhibere. In fine dicitur, quòd licet ille qui occasionem dedit, damnum dedisse videatur, tamen secus est in illo dicendum, qui diligentiam, quam debuerat, adhibuit, ne damnum contingeret.

tiens manus infertur: verbis, quotiens conuitium dicitur. ff. de iniur. l. 1. & sup. de re iud. cum te & iniuria per dissimulationem aboletur. ff eod. non solum, §. r. Et illud scias, quod conuentus de damno dato, si negauerit & probatum fuerit, condemnatur in duplum ff. ad leg. Aqui. l. 2. & C eo. tit. contra negãtem.

No. q quis tenetur si culpa sua damnum dedit. Item tenetur qui iniuriam irrogauit, vel aliis opem tulit, & ignorantia in talibus non excusat. Item sufficit dare animal pro damno dato ab ipso, sed in feris animalib. hoc nõ sufficit. Item qui occasionẽ damni dat. damnum dedisse uidetur, cum diligentiam non adhibuit quam debuit. Item non est ei imputandum qui de contingentib. nihil omisit.

pa [a] tua datum est damnum, vel iniuria irrogato, seu alijs irrogantibus opem forte tulisti, [b] aut hæc imperitia [c] tua siue negligentia euenerũt iure super his satisfacere te oportet; nec ignorantia [d] te excusat, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse cõtingere, vel iacturam.

¶ Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionẽ teneris: nisi ei dando passis damnum, velis liberare te ipsum quod tamen ad liberationem nõ proficit, si fera animalia, [e] vel quę consueuerunt nocere, fuissent, & quam debueras non curasti [f] diligentiam adhibere.

¶ Sane licet qui occasionem [g] damni dat, dãnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicendum, qui vt non accideret, de cõtingẽtib. nil omisit. [h]

TITVLVS XXXVII.

De pœnis.

¶ Ex concilio Toletano. †

CAP. I.

RA, quæ frequẽti p̃uaricatiõe iterant̃, frequẽti sen-

e ¶ Animalia tua.] sic ergo si quadrupes tua siue animal damnum dedit, ad æstimationem teneris: quia non custodiuisti animalia tua: tamẽ si velis dare animal pro damno, liberare te potes, vt hic dicit. & ff. si quadru. pau. fe. di. l. 1. circa prin. & Insti. eo. tit. in prin vnde sumpta fuerũt hæc verba Et hoc habet locũ in his animalibus, quæ contra naturam mouentur, vtpote si bos cornupetere solitus fuit, vel equus calcitrosus, vt dr̃ in prædictis legib. In feris autem animalibus quæ naturali sua feritate damnum dederunt, hoc non habet locum, quia illud aĩal non dando liberaberis, quia nõ adhibuisti diligentiã quã debuisti, vt hic dr̃, saltẽ directa actione vel vtili potius. Si vero aufugit & nocuit, nõ potest dñs quõdã cõueniri bestiæ sũt, vt vrsus, & cerui, q̃a desinit dominus esse, ff. vt eo l. 1. §. in bestiis & inst. eod. tit. in prin. ui. 4 quæ sint animalia siue volatilia fera, dicitur inst. de rer. diui § feræ. & in alijs § sequentibus. Cum. n. liber homo damnum dat, locum habet actio legis Aqui. dum vero quadrupes siue animal, locum habet actio de pauperie: cum vero seruus, tunc locum habet actio noxalis, & tunc licitum est seruum dare pro damno dato Instit de nox. circa princ.

f ¶ Non curasti.] quia huiusmodi animalia non debent teneri in publico, vbi publicum iter est. Institu si quadru. pau. fe dic. § hic quoque. aliàs §. cæterum si vero teneantur in publico, & damnum dederint, tenetur dominus in duplum, & nihilominus actio de pauperie locum habet: quia cum plures actiones concurrunt pęnales in eadem re, vna non tollit aliam Inst. eò §. fin.

g ¶ Occasionem.] ff ad l. Aqu qui occidit §. in hac & sup. de homic. de cætero vbi de hoc, sup de test. sicut. in gl. quæ incipit, at quod qui.

h ¶ Nil omisit.] No. quod non est imputandum ei, qui de contingentibus nihil omisit, ff ad l. Aqui qui occidit. §. in hac & l. qui foueas & l. si putator & 50. dist. si duo & sup. de hom c vlt. & antepen. Ber.

a ¶ Si culpa.] Nota, quod ad hoc vt teneatur qui damnun dedit, seu iniuriam irrogauit, necesse est culpam interuenire, alioquin non tenetur. vnde infantes & furiosi non tenentur si damnũ dederint, quia iudicium animi non habent, ff ad l. Aqui. sed & si. § iniuriã & §. igitur. & 15. q 1. illud. impubes tamen doli capax tenetur, vt hic, & c. illud 1 & § igitur & ille non tenetur, de culpa, qui ad sui defensionem, & incontinenti, & eodem modo damnum dedit, ff eod scientiam. §. qui cum aliter. & leuissima culpa quis tenetur in casu isto, ff. eodem l. 2. & ille excusatur a culpa, qui alterius impulsu vel violentia uentorum damnum dedit, ff. eo. quemadmodum Labeo.

b ¶ Tulisti.] No. quod non solum qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, sed qui opem tulit tenetur, puta si unus tenuit, & alius interemit, ille qui tenuit quasi causam mortis dedit, ideoque actione in factum tenetur ff. eo. item Mela, §. si alius, & §. item cũ eodem. & ff de iniur. non solum. in princ. & §. si mandato. ac & ope. & consilio furtum committitur. inst. de ob. quæ ex delicto. nas. §: ope. & homicidium ope. & consilio committitur sup. de homi. sicut dignum §. illi. qui & §. vlt. & §. hi qui simile. ff. de adul. is cuius, §. vlt.

c ¶ Imperitia.] quæ annumeratur culpæ; Instit de leg. Aqui. §. imperitia. & ff. de reg. iur. imperitia. & ff. loca. si quis fundum. 2. §. Celsus. Item intellige de negligentia prout hic dicit, ergo siue culpa siue imperitia uel negligentia damnum dederis, uel si iniuriam irrogaueris uel dantibus opem dedisti, teneris, si negligentia tua aliquid minus benefecisti, & ob hoc damnum datum sit, teneris, ff ad leg. Aqui. si seruus. 2. § si ex plaustro, & l qui occidit § in hac. & negligentia imputatur, inf. de pœ. & remissio. quæsitum. vbi de hoc.

d ¶ Ignorantia.] hic non excusat ignorantia a culpa si potuit scire ex facto suo contingere iacturam vel iniuriam: puta, mihi licet percutere 2 percutientem me, si cum vellem eum percutere. alium percussi, imputatur mihi. ff ad leg. Aquil. scientiam. § penul. & ff. eo. si cum seruo, debuit ergo adhibuisse diligentiam in facto suo, vt dicit in si & hic non imputaretur. Et illud scias, quod iniuria fit aut re, aut verbis. Re, quo-

DE POENIS.

¶ Supra visum est de variis excessibus propter quos pœnæ debentur, merito subiicitur inde rubrica de pœnis.

De hac materia tractatur, 23. q. 4. & q. 5. per totum. 23 dist. quanquam, 12. q. 2. in antiquis vsque ad §. verum id. 16. q. 1. & 6. quasi per totum. 81. dist. in multis capitulis.

RA quæ.] Pone exemplum in capi pia. de except. lib 6. vbi excõmunicationis exceptio potest contra actorem pluries opponi, & ibi dicitur, quod quotiens deficit in probando

1 Et in clemen. de homic. si furiosus. Io. An.

2 Alias, si qs domũ, vide ne p̃lati vic. tuas. c. vlt. super gl. 2. Io. And.

† Ex quo Toletano cõcilio hoc sũptũ sit nondũ inuẽtum est, referunt Buchardus li. 19. decre. ca. 148. & Iuo. part. 15. c. 160 & c. 1. eo. ti ĩ 1. cõpil.

3 Hoc intelligas sano modo, videlicet & licet p̃cutere percutientẽ legitime se defendẽdo. vide doctores in l. vt vim ff de iust. & iure.

4 De ceruo deposito q aufugit, quẽ post tp̃s, depositari⁹ cæpit: tenent Pileus q 55. & Bar. in domi 55 quòd si noĩe deponentis id fecerit: restituere tenetur: secus si proprio: per id q̃d hic d. gl. Io. Andr.

totiens debent puniri in expensis. Abb.

CASVS. Quærebatur vtrum vna satisfactio plura peccata comprehenderet: Consultus Papa respondet, quod quotiẽs quis peccat, totiens puniri debet. No. quod frequenter frequens delictum puniri debet.

[Glos. seq. alleg. duas concor & duo similia & arguit.

a ¶ Condemnentur.] sic 6. q. 1. imitare. 1. & de pę. dist. 1. mensurã. Et ita quotiens quis deliquit, totiens puniri debet. sicut in cõtractib. consueuit dici, vt pœna soluta cõtractus maneat in sua firmitate. ff. de transactio. qui fidem. Sed etiã arbitrio quis stare non cogitur pœna soluta, nisi id expresse dicatur. ff. de arbitr. si duo. in fin. Et sic est argum. quotiens clericus in delicto repertus fuerit, totiens exigatur ab eo pœna. ar. 23 dist quamquam. in fin. & ff. de verb. obli. f. sic stipulatus.

†Est in concilio Triburiẽ. sub Arnulpho Imperatore ca. 4. sed aliis verbis referũt Burchardus lib. 6. de cr. c. 11. Iuo part 10 cap. 140. & Gratia siue Palea. 17. q. 4. oẽs presbyteri.

tentia condemnentur.[a]

¶ Ex concilio Triburien.

¶ Interficiens presbyterum, puniendus est, pœna pars ecclesiæ cui præfuit alia pars pro eius anima distribuitur.

CAP. II.

Presbyteri interfecti compositio,[b] episcopo ad cuius parochiam pertinet, soluatur, ita vt medietatem vtilitatibus [c] ecclesiæ, cui [d] præfuit, tribuat: & alterã in eius eleemosynam iuste dispertiat: Quia null⁹ eius hæres proximior videtur, quam qui ipsum Domino sociauit.[e]

Presbyteri.] Dicit quid faciendum sit de pœna quam soluit interfector presbiteri: hoc dicit. primo ponitur vnum dictũ: Secundo ratio: ibi, Quia. Abb.

CASVS. Si aliquis interfecerit presbyterũ & cõpositio inde fiat, accepta pecunia soluatur illi episcopo, ad cuius parochiam pertinet, ita ꝙ medietatem tribuat in vtilitatem illius ecclesiæ cui præfuit, & alteram pro anima defuncti pauperibus erogeт: quia nullus hęres eius proximior est quam ille qui ipsum domino sociauit. No quod pęnam pecuniariã, quam recipit episcopus ab aliquo, sibi met appropriare non debet, sed in vtilitatem ecclesię distribuere. Item ecclesia est hæres clericorum, vnde in rebus eorum succedere debet.

b ¶ Compositio.] hæc compositio per legem Lombardam est sexcentorum solidorum. 17. q. 4. qui subdiaconorum.

[Glos sequens arguit.

c ¶ Vtilitatibus ecclesiæ.] hoc ideo, quia & sic ecclesię iniuria facta fuit, & in suum ministrum, iuxta illud: Qui vos tangit, me tangit. 2. quæst. 7 accusatio. Et est argum quod pœnas pecuniarias, quas recipit episcopus, non lucratur ipse, 1 sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti debent, vel diuidet illas, ar. dist. ius militare. & 16. q. 5 cap. 1.

d ¶ Cui] scilicet ecclesiæ.

e ¶ Sociauit. [baptizando & ordinando illum.

Alex. 3. Cantuarien. archiepõ.

¶ Non debent prælati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere, nec etiã correctionis causa ex cupiditate pœnã pecuniariã imponere.

CAP. III.

Licet † iuxta Apost. & infra. ¶ Accepim⁹, ꝙ

† Cap. 3. tit. ĩ 1. cõpil. & post cõciliũ Lateranen. sub Alex. 3. par. 2. c 3.

† Vide ꝙ notat Specul. titu de sent. pla. §. 2. ad finem & ti. de contu §. fin. versic. se pone, iudex.

1 Et ideo nõ vr̃ ꝙ possit alias ĩmittere d̃ hoc no. & dixi d̃ of. leg nisi in 1. gl. 10. Andr.

Licet.] Archidiaconi, & alii Prælati, qui in criminibus dispensare nequeunt, pœnam pecuniariam imponere non possunt, vbi a iure alia statuitur. Primo ponitur archidiaconorum actus reprehensibilis: Secundo mandat illos inhiberi, & compesci: ibi, Mandamus. Abbas. Siculus.

CASVS. Archidiaconi Conuentren episcopatus pro corrigendis excessibus a clericis, & laicis pœnam pecuniariam exigebant: Item pro annua exactione quandoque rectores ecclesiarum suspendunt, & ecclesias interdicunt, à vicariis denarios exigunt, vt eos in ecclesijs celebrare permittant: hæc & alia committebãt cõtra canonum instituta. Mandat Papa Cãturien. archiepiscopo, quatenus hæc prædictis archidiaconis districtius interdicat: Si autem contrauenire præsumpserint, eos ecclesiastica cen. compellat. No ꝙ excessus clericorum sunt puniendi pœna spirituali secundum canones, & non pecuniaria.

archidiaconi Cõuentrẽ. episcopatus pro corrigẽdis excessibus, & criminibus puniendis, à clericis & laicis[f] pęnã[g] pecuniariã exigunt, & pro annua exactione pecuniæ † personas quãdoque suspendũt, ecclesias interdicũt, a vicariis[h] denarios, vt eos in ecclesijs cantare permittat, exigere nõ formidãt, & alia agunt, q̃ canonũ obuiãt ĩstitutis, & de radice cupiditatis, & auaritię ꝓdire uidenť: & if. ¶ Mandamus, quatenus archidiaconis prædicti episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contrauenire pręsumpserint, eos appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas.

†Dictio pecuniæ deest in antiquioribus exemplaribus.

[Glossa. seq quærit, & dupliciter soluit.

f ¶ Laicis.] Sed quare a laicis, quia forte sunt de sua iurisdictione temporali, vel de consuetudine hoc habent.

[Gl. seq. notat pœnas pecuniarias &c. signat cõtrarium, soluit distinguendo, ponit opi. Hug. quã determinat.

¶ Idem in concilio Turonen.

¶ Victus condemnatur victori præsenti in expensis, etiam in causis pecuniarijs, & vnũ casum excẽpit.

g ¶ Pœnam pecuniariã.] Ex hac decretali vr̃, ꝙ pro criminibus pœna pecuniaria exigi non debet, cum papa hic eam ꝓhibeat, arg. 16. q 6. cognouimus. & ca. de lapsis. cap. episcopo. c illud 1. q. 1. nullus episcopus. & supra. de simo nemo. & 83. dist. si quis episcopus, arg. contra. 23. q. 5. ñ uos. Vnde no. quod cum ius statuit pœnam pecuniariam infligendam, quicunque cognoscit de illo crimine, illam potest infligere, ff de iudic. l. 2. §. vlti. sup. de rap. in archiepiscopatu. & 12 q. 2. cum deuotissimam. 18. dist. qm̃ 1. Si vero ius solam pœnam spiritualem vel corporalem super crimine statuit, iudex nec debet nec potest illam in aliam commutare, sed ille tantum qui de illo crimine, potest dispensare. Et cum de pœna criminis nihil de iure cautum est, an pecuniariam vel aliã infligat, iudicis arbitrio committitur. sup de off. deleg de causis Cum iudex super crimine dispensare potest, bene potest infligere pœnam pecuniariam, vel aliã. Sed archidiaconi isti super his criminib. dispensare non poterant: vnde non debebant pœnam pecuniariam infligere. sed imponere spiritualem secundum quod qualitas criminis exigebat, ar. tu de iud. ar. si clerici. Hug. dicit, ꝙ illa pęna est infligenda, quæ magis timeatur, arg. 23. q. 4 ea vindicta, & q 5. prodest, & su. vt l t non cont. qm̃, in fi. Sed hoc intellige hr̃e locũ cum iudex talis est, qui possit dispensare, & commutare pęnas, sed isti archidiaconi hoc non possunt Ala.

h ¶ A vicarijs.] Hoc erat simoniacum, cum ordo sit sacramentum, cui adhæret executio. si ergo vnum vendunt, & reliquum 1. q. 3 si quis obiecerit. & c saluator.

Calum-

Calumniam] Primo legem recitat, quam secundo approbat ibi, Quoniam. Abb.

CASUS. Qui calumniose litigant, condemnādi sunt in expensis, & de calumnia puniuntur, secūdum q leges præcipiunt, & quia istud sacris consonat institutis, p̄cipit papa ut decætero in pecuniariis causis victus victori in expensis condemnetur, nisi feratur snīa pro absente. Not. q q calumniose litē agit, in expēsis alteri parti condemnari debet.

e ¶ Alio] Ita vt præter expensas de calumnia puniatur, C de calum. l. 2. & inst. de pæ. te. lit. §. aduersus, qa infamis efficitur, vt ibi dr̄, de quib. legibus hic facit mentionem.

[Gl. seq. ponit opi. suam, & contrarium, & remittit.

b ¶ Victori] victus victori in expensis condemnari dēt, si per calumniam, & malam fidem appareat eum mouisse litem, ut hic expresse dicit litera. in prin. & in auth. de iu. § oportet, col. 6. & ff. de iudic. eum quem temere. Alii dicunt, q eo ipso q suc cūbit, præsumitur calumniari: vnde condemnari debet in expensis. De hac materia plene dictum est, su. de dol. & contu. si nem.

c ¶ Nisi snīa p absente.] Sicut cauetur, C. de iud. properādum, §. & si quidē, ibi dicitur, q victus præsens sumptus suos de cōdemnatione deducat.

Quod in dubiis.] CASUS. Sacerdotes, q gubernāt naues ad pugnam, & qui p sonaliter conflictum exercēt, & alios incitant ad pugnandum, oēs sunt deponendi. No quod non solum ille est homicida, qui interficit, sed etiam ille, qui incitat ad interficiendum.

d ¶ Incitant.] in bello iniusto, arg. su. de hom. sicut dignum, §. qui uero, & ff ad l. Aquil. item Mela. §. item cum eod. 2. secus si esset iustum, quia tunc licitum est hortari, 23. q. ult. hortatur & c igitur & c. et pridem & interesse bellis ea causa. q. 3. Maximianus.

Tuæ.] Abbas & clericus in magnis criminib. deprehensi, post depositionem detrudi debent in monasterium ad agendum pænitētiam. Et diuiditur. Primo ponitur consultatio, secundo responsio ibi, Respōdemus. Abb.

CASUS. Clerici aliquando deprehenduntur in latrociniis & aliis magnis sceleribus, quærit qualiter sint puniendi? Respon. papa q a suis sunt ordinib. degradandi, & in arctis monasteriis detrudendi ad agendum pænitentiam. No. q clerici deprehensi in latrociniis, & magnis criminib. degradari debent, & in arctis monasteriis detrudi.

[Gl. seq. ponit duas lect. & secundam declarat.

e ¶ Deprehensi] & cōuicti, sola n deprehensio non sufficit, sup. de iud. cum non ab homine. Vel intellige, deprehensi, ita q factum sit notoriū per euidētiam facti: tales enim statim cōdemnari possunt, C. de defen ciu. l. detentores Et argu. sup. de coha. cle. & mul. ca. ul. & 2. q. 1. de manifesta, & talis deprehensio auctoritate sui p̄lati 3 fieri dēt, ne ultra se extendat uiolentia, quam exegerit defensio clericorum, inf de sentē. excommun. ut fame, alias capientes essent excommunicati, vt ibi.

f ¶ Monasteriis] sim. 16. quæst. 9 de lapsis, & 50 distin. si ille, & si incorrigibiles fuerint, per secularem iudicem postea dep̄hendantur, sup de iudic. cum non ab homine.

Constitutus.] Primo ponit diffinitionē. Secundo cām interserit: ibi, Et cū. Abbas.

CASUS Episcopus Lauitanus concessit monasterio Cryptæ ferratæ omnes ecclesias in eius diœcesi sitas, pertinentes ad monasterium illud, & quicquid iuris habebat in illis in emphyteusim sub ānua pensione reddēda, ita q sola pensione contentus esset, sub certa pęna apposita in instrumēto inde confecto, postmodū orta fuit super his contentio inter eos, per confessionē vtriusque partis constitit, quod pars monasterii subtraxit episcopo pensionem, & episcopus exegit a monasterio pensionem, sic utraque pars commisit in pænā, vnde dominus papa utramque partem a pæna illa reddit absolutam. no. quod confessio in iure facta præiudicat. Item pæna cum pæna compensatur.

g ¶ Ex confessione.] confessio enim in iure facta præiudicat, su. de transactio præterea 2. & sup. de confess. cum super & c. ult. ubi de hoc, & C. eod. l. unica. & ff. eo. l. 2.

[Gl. seq. opponit dupliciter, & soluit.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilium Lat sub Alex. 3. par. 3. c. 2.

† Alias ita: in expensis litis alias ita: ī expēsis omnib sed ī manuscriptis ut est impressum, uno excepto.

3 vide glo. ibi. & c. si qs cuiuslibet. 21. q. 5. & Hostiē in sūma ti. de [illegible] §. qd ptinet & in c. p humani. de homicid. lib 6.

† Cap vnico e. tit. ī 3. cōp. Et an clerico pugnare liceat, explicat B. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 2. adde ibidē Caietanum.

† Ludeñ. archiepiscopo.

2 vide su. tit. 1. c. in fi. sup gl. 2. Io. An.

† Ca. 3 ti. dē vita & hon. cle. in 3. cōp. vide Ber. D az in practi. crim. cā c. 84.

3 Quod ītēllige ut dixi de iud. cū n ab homine, snpcr 1. glo. Io. An.

† pars c. constitutus. su dē relig. dom. vbi inuenies varietates dē voce Lauitani.

CAP. IV.

Calumniam † & audaciam temere litigantium condemnando in expensis, & alio [a] multiplici remedio sanctio imperialis compescit.

¶ Quoniā igitur sacris institutis cōsonare dignoscitur: Præcipimus, ut decætero in causis pecuniariis uictus victori [b] in † expensis condemnetur: nisi sententia [c] pro absente feratur.

¶ Inn. 3. Midrosiensi archiepiscopo.

¶ Clericus causam seu operam præbens bello, deponendus est.

CAP. V.

Quod † in dubiis, & īf. ¶ Quia uero tā sacerdotes, q gubernant naues ad pugnam, q̄, qui personaliter exercent conflictum, & hi, q alios incitant [d] ad pugnandum, omnes enormiter peccāt, de rigore canonico eos credimus deponendos.

¶ Idem Londoñ. † epō.

¶ Clericus pro magno scelere ab eo cōmisso deponi dēt, & in monasterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

CAP. VI.

Tuæ † discretionis prudentiam, & infra. ¶ Ad illud qd a nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrociniis, vel aliis magnis scelerib. deprehensi [e] puniri debeant: Respondemus, q a suis ordinib. degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis, [f] ad pœnitentiam peragendam.

¶ Idem Abbāti & fratribus Cryptæ ferraræ.

¶ Si uterq; contrahentiū uenit contra cōtractum, uterque potest exigere pœnam adinuicē promissam ex conuentione.

CAP. VII.

Constitutus † in p̄sentia nostra, & infra. Licet autem instrumento episcopi Lauitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractū non seruans, solueret obseruāti, cum tñ utraq; pars uenisse contra illum, ex confessione [g] propria conuincatur, cum & pars uestra subtraxerit epō pensionē & episcopus procurationem exegerit ab eadem ecclesia, sicut œconomus p̄posuit memoratus, vtra-

a ¶ vtram-

a ¶ Vtramque] Sed vř ꝙ eps non inciderit in pænam: nam cum altera pars ei subtraxit pensionem, licite potuit petere procurationem: quia fidem non seruanti, fides non est seruanda su de iurei. peruenit 2 nam, licitũ est redire ad priorem actionẽ, cum ex parte altera non paretur pacto, arg. su. de pac. cum pridẽ. De hoc dictum fuit su. de elec cũ inter R. Epis. vř, ꝙ illi potius ꝑiudicet, q ultimo ĩcidit in pœnã, nã si uterq. est in mora, semꝑ vltima mora nocet, ff. de peri. & cõmo. rei uẽ. Illud. Rñd. hic ꝑꝑ par delictum neuter incidit in pænam, ff. de reg. iu. cum par. & in delictis mutua fit cõpensatio. sup. de adul. c pe & ult 32. q. 6 nihil & ff. sol. mat. uiro. Io. cõpensatio mutua fit, ff. de cõpen. si ambo. & ff. de dolo. si duo. Hæc decre. decisa fuit in fi. huius decre. su de rel. do. constitutus, & ꝑ illam poteris intelligere istam. B.

b ¶ Absolutã ꝑferẽda est. n. opinio æstimationis pecuniario cõmodo ff. de sol. cũ ex plurib. & ff. de usur. in pecudum § ult.

Super his] CASVS. Quidã clericus corã papa in testimonio uacillauit, & uariauit ĩ dicto suo, papa fecit illũ c. & detineri; q̃rit vtrũ ꝑꝑ hoc in curreꝛit infamiam? Resp. ꝙ non No. quod uacillans uel uarians in testimonio, nõ est ipso iure infamis.

c ¶ Variauerat.] & ideo non fuerat ei credendum 4 q. 3. cap. si testes, §. qui falso, & su. ut eccle. benefi. ut nostrum. B.

d ¶ Non incurrit.] q̃a genus pænæ r ꝑ se nõ infamat, nisi ĩnia ꝑcedat, C. qui ex cau infam. irro. l. 1. & l. nullam. licet Gratianus aliter senserit, 3. q. 7. c. infamis, §. tria, in fi. Vinc.

Svam.] Diuiditur In 1. q In 3. prouisio ibi, Quia igitur. Abb.

CASVS. Clerici sancti Fortunati condemnati fuerunt episcopo Spoletano in 40. lib. per quoddam arbitriũ sub certa pœna, nisi eas persoluerint in termino constituto episcopus impetrauit quasdam literas contra eos tacita uer itate, per quas fecit eos sibi condemnari in 30. lib. nomine pænæ, quia non soluerant totam summam in termino constituto, un de dicti clerici domino papæ quærimoniam transmiserunt: Mandat papa epõ Spoletano, quatenus, 7. lib. solutione contentus existat, & super pæna 30. lib. clericos illos de cætero non molestes, cum non deceat ipsum inhonestis quæstib. cum aliena iactura ditari. No. ꝙ pæna non debet exigi nisi pro parte non soluta in termino constitutũ, licet de rigore iuris sit commissa in totum, & secundum quosdam in totum exigi possit, in qua sententia fuit iudex, qui clericos istos condemnauit. Item cum alterius iactura nemo debet ditari, & præcipue clerici.

† Cap. 8. tit. de accus. in 3. compi.

† Alias, nobis.

1 An carcer sit pæna, dic ut inf eo. q̃. uis, li. 5. dixerunt hic Inno. Hon. & Ab. ꝙ est custodia, non pæna, ff de pæn. aut facta, §. solẽt. Io. And.

que [a] partem ab ea reddimus absolutam. [b]

¶ Idẽ priori S. Fridiani, & magistro B. cano. Pisano.

¶ Si testis propter nacillationẽ incarceratur, infamiam non incurrit.

CAP. VIII.

Super † his, de quibus nos consulere voluistis, & infra.

¶ Clericus aũt, qui pro eo ꝙ variauerat [c] & vacillauerat coram uobis, † de mandato nostro † captus est & detentus, infamiam non incurrit. [d]

¶ Idem Spoletano epo.

Obligatus ad certã q̃titatẽ, certa die sub pœna soluendam, si partẽ intra terminũ soluit, ad pœnã integram non tenetur.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit distinguendo.]

e ¶ Persolutis] eo ipso ꝙ sortẽ recipit, pænæ renũtiasse vř, ff. de eo qđ cer. lo l. ul. in fi. & ff. de le. commis. post diẽ, & ita vř ꝙ eam ulterius petere non possit per hoc ꝙ hic dř, nisi aliter conuenerit inter eos cum sortẽ recepit. ſ ꝙ sors & pæna peti possint ar ff. đ [illegible] q fidẽ C. de trã [illegible] cũ ꝑ ponas, ff si q̃s [illegible] l. 2. [illegible] Et sic vř ex hac decr. ꝙ nõ cõmittatẽ pæna in totũ cum effectu, licet sors in totũ soluta nõ sit: vñ hẽs contraria plura, ff. de uer. ob stipulationũ. §. si sortẽ. Sup hoc consueuit d. stingui. Aut n. illud quod promittitẽ sub pæna, cõsistit in dãdo, & in totũ committitẽ pæna licet a parte sit satisfactum, ff fam erc hær. §. in illa, in fi. & ff. de uer ob. stipulatio. §. si sortem, & l. in executione. § item si ita. & ff de pig. act. l. si necess Si uero consistit in faciendo, & illud quod promissum est sub pæna, sit indiuiduũ, tunc idẽ est ꝙ in primo casu, quia in totũ cõmittitur pæna, ff. fam. erci. hær. § ante ea stipulatio. & ff de uerborum obligationibus ead. §. Cato. in pr. n. ibi, ab oib. factũ, & c. & l in executio. §. 2. Sed in primo casu cum consistit in dãdo, dixit Azo, ꝙ opposita exceptione repelleretur a pæna pro rata solutæ partis, ar. ff si quis cau. si seruus. §. 1. & ff de uer. obl l. 2. §. ult. ad fi & ar. ff. deposi. si duo hẽdes, & ff. de uerb. obl. in executione, §. insolidũ. & hãc æquitatẽ seruat hic Innocẽtius, Nec est seruandus ille rigor, ut in totũ pæna exigatur, quia non debet quis cum aliena iactura ditari, ut hic dř, & 22. q. 2 primũ. & ff. de cond indeb. nã hoc, quia interest illius pænam recipere prosoluta sorte, & iõ, quia placuit æquitatẽ ꝑferri stricto iuri C. de iud. placuit. vñ lræ sup hoc impetratæ nõ ualuerũt, ꝙ patet ex eo, ꝙ dicit veritate tacita Alii doctores legũ seruant illum rigorẽ. Si uero factũ sit diuiduũ 2 pro parte tñ committ [illegible], ff rem ra hab. si procurator § si quis a ꝓcuratore & ar. ff. de uer obl. eadẽ. §. Cato. ibi, at si de eo cautum, & c. Sed contrarium vř in l. pđ. ff si quis cau. si seruus, ubi cõmittitur pæna in totum, licet detur exceptio ꝓ alia parte, & factũ vř diuiduum: Sed dici consueuit ꝙ illud est spãle in iudicio. quia & ibi mora purgatur. ff si quis cau. & si post tres, sed in pęna li stipulatione non purgatẽ C. de contrahẽ. & commit. stip. magnã, quis tẽpus ibi interpellat su. de Io. ca. ult.

f ¶ Modestiæ obliuiscii] ꝑferenda est, n. existimationis opinio pecuniario commodo. ff. de sol. cum ex plurib. ausis ff. de usur. in pecudum, §. ult.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

g ¶ Pæna.] vř ergo ex hoc ꝙ ecclesiastica persona non possit exigere pænam, nec ab ea exigi, ar. 2 q 2. frarernitatis, ar. contra. su. eo constitutus. De hac materia dictum est su. de arb. dilecti filii.

CAP. IX.

Svam † ad nos rectores clericorũ sancti fortunati querimoniã transmiserunt, ꝙ cũ tibi essent in quadraginta libris ꝑ qđdam arbitrium condẽnati, essetq; pæna triginta librarum apposita, nisi eas soluerent in termino constituto; tãdẽ triginta trib. libris in termino persolutis [e] occasione septẽ residuarum, per quasdam nostras † literas ueritate tacita impetratas, obtinuisti eos in ꝑfatis triginta libris tibi per delegatum iudicem condemnari.

¶ Quia igitẽ te nõ decet in tñ pontificalis modestiæ [f] obliuisci, uti inhonestis quęstib. anhelãdo, desideres cũ aliena iactura ditari: Mãdamus, quatenus septã librarũ solutione cõtentus, sup pęna [g] triginta librarũ, memo

† Ca 2 ti. [illegible] clerici vel monachi in 3. comp.

† Dictio nostras, deest in plerisque antiquis codicio.

Ad

AD aures] Diuiditur hæc decre. Nam primo pœnalē sn̄iam recitat: Scd̄o aggrauat ibi.] Quia igitur] Ab. Sic CASVS. quidam ciues Vincentini ep̄m suum interfecerūt, pp ꝙ fuerūt feudis & bn̄ficiis, q̄ a Vincētina ecclesia detinebāt, p sententiam spoliati: q̄siuit ep̄s Vincētinus, utrū i psis vel eorū h̄ dib. illa bn̄ficia sint restituēda? Rn̄det papa, ꝙ nec ipsis, nec eorum h̄rdib. sunt illa bn̄ficia restituenda, seu de nouo alia conferenda: cum maiori sint etiā animaduersione plectēdi. No. ꝙ omnia bn̄ficia dēt quis amittere q̄ obtinet ab ecclesia qui Prælatum ipsius interfecit, nec alia sibi uel eius h̄rdib. cōferenda sunt nouo. Item pœna non solum tenet auctorem, sed extendit ad hæredes. a ¶Restituātur.] Immo vr̄, ꝙ maiori pœna puniēdi sūt, ut nō solū ea nō restituatur sed oīa alia bona sua ecclesiæ. cui iniuria facta est, tradant ppe tuo, 17. q. 4. si qs d̄ inceps, & anathematizētur, ut ibi dr̄, licet ipso iure sint excōicati c. cā, & q. ea si quis suadente 1 tē alia pœna imponit, ī eod. c. pxi. & si iterū aliqui suum episcopum interficiant, priuantur ep̄o, i. 25 q 2. ita nos.

Dilectus.] Qui iudici iniuriantur, p superioris arbitriū puniri debent, h. d. Abb.
CASVS. Dr̄ hic, ꝙ si aliquis temere prorupit cōtra iudicis assertionem, ſm arbitriū supioris debet puniri cum de ipsius litigatoris improbitate cōstiterit, ne uilescat iudicialis auctoritas. No ꝙ litigator, qui temere contradicit iudici coram quo litigat, arbitrio superioris puniri debet, quia non est vilipendenda iudicialis auctoritas. [Glo. seq. arg signat cōtrarium, & soluit. b ¶Assertionem.] Arg. quod uerbo iudicis est credendū, nisi contrarium probetur, ut hic dr̄, arg. su. de prob. post cessionem Arg. contra su de restib. cū a nobis. & sup. de testib. cum a nobis, & su. de prob. quoniā contra falsum cui stādū est. Sed ꝙ dicit hic, ꝙ puniri dēt litigator uerum est cum temere 1 contradicit iudicis assertioni, puta, cum iudex hoc ꝙ dicit oñdit per acta, uel cū litigator nihil ostendit contra excōicationis sententiā tūc puniatur in sumptibus, inf de sen. excom. sacro, ar gu su. e. calumniam. Vel alias ſm arbitrium superioris vt hic dicit, & su. de offi. deleg. de causis.

† Ca. 1. e. tit. in 4 cōpilat.

† Hæc duo verba: bonæ memoriæ de sunt in omnib. Vati.

† Ca. 1. ti. de probat in 4. compila.

1 Adde q̄ sit obligatio di uidua & q̄ indiuidua in l. stip. non diuidū tur ff. de uer. obli.

ratos rectores de cætero non molestes.

¶Idem.

¶Occidentes Prælatum, priuantur beneficijs & feudis quæ habent ab ecclesia, cui præerat Prælatus ille, nec eis vel hæredibus restituentur, nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente capiente, vel banniente episcopum, aucta sunt similes pœnæ, de quibus in cle. si quis suadente eo. tit.

CAP. X.

AD † aures nostri Apostolatus peruenit ꝙ cum quidam parochiani tui ausu † diabolico [bonæ † memoriæ] I. Vincentium episcopum prædecessorem tuū nequiter peremissent, feuda & beneficia, quæ illi a Vincentina ecclesia obtinebant, ipsis per sn̄iam fuerant cū multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori sunt aīaduersione plectendi, Nos tā tibi, quā successorib. tuis, auctoritate Apostolica phibemus, ne ipsis, aut hæredib. eorum bn̄ficia prædicta restituātur: [1] seu de nouo eis alia quælibet conferantur.

¶Idem.

¶Porrumpens contra iudicem arbitrio superioris punitur.

CAP. XI.

DIlectus † filius electus sancti P. ad mō tes: & inf. ¶ Ne iudicialis euanescat auctoritas, cū de litigatoris improbitate constiterit, aduersus assertionem [b] iudicis temere prorumpentis: iuxta superioris arbitrium digna poterit animaduersione puniri.

¶Idem † in concilio generali.

¶Patroni, aduocati, vel vicedomini vendicantes sibi in ecclesiis plusquam iura permittant. per censuram ecclesiasticam compescuntur, & si occidunt Prælatum vel clericum ecclesiæ per se, vel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorum posteri, usque ad quartam generationem non admittūtur ad clericum, nec in religionibus præficiuntur.

CAP. XII.

IN quibusdam prouinciis ecclesiarum patroni, & aduocati seu uice domini se in tātam insolentiam erexerunt, ꝙ nō solum, cum uacantib. debet ecclesiis de pastorib. idoneis puideri, difficultates ingerūt & malitias verum etiam de possessionib. aliisque bonis ecclesiasticis pro sua uolūtate ordinare præsumunt: & (quod horrendū est dicere) in necem prælatorū prorūpere nō formidāt.

¶Cum igitur quod ad defensionis [c] subsidiū est inuētum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: Prohibemus

IN quibusdā.] Diuidit. Nā primo recitat triplex patronorū delictū: Scd̄o ibi [Cū igit], puidet cōtra primū & cōtra ſm. vtrū que phibēdo: Tertio ibi [Sacri.] cōtra tertium, illud primum puniendo in factoribus: secūdo aggrauā do pœnā in posteros ibi [Et ne minus.] Abb. Sic. CASVS. Patroni ecclesiarum aduocati. seu vice dn̄i i tāta p̄ sūptiōe se extollūt, ꝙ cū uacantib. ecclesiis de personis idoneis puideri dēt, ñ solū difficultates ingerūt & malitias verū ēt de possessiōib. & aliis bōis ecclesiarū p sua uolūtate disponere uolūt, & ꝙ d̄terius ē, i necē prælatorū p̄sumunt erūpere prohibet gn̄ale cōcilīū expsse, ꝙ de cætero nec patroni, vicē dn̄i uel aduocati supp̄dictis plus vsurpēt q̄ repiat i iure pmissū: & si ꝯfecerit p seueritate canonicā cōpescāt, ne ꝙ ad defensionē est iuētū, ad depssionis dispēdiū valeatretorq̄ri. Statuit i sup cōci. quatenus si pr̄oni aduocati, feudatarii seu uice dn̄i, aut alii bn̄ficiati, clericū vel rectore alicuī ecclæ p se uel p alios occid̄re vel mutilar̄ p̄sūserit, amittāt q. cq. d iuris i eccl̄a hn̄t vel ab ipsa tenēt & vsq; i 4 gn̄atiōnē posteritas taliū in clericorū collegiū nullatē. ad mittat, neq. i domib. regularib. prælatione aliq̄ assequāt nisi cū eis fuerit m̄ricorditer dispēsatū. no. ꝙ puisū ē ad defensionē, ñ dēt ad grauamē extēdi. Itē no. pœna illorū q̄ ꝯ eccl̄ā deliquūt s. ꝙ amittere dēt q. cq. d ab eccl̄a tenēt. Itē pœna extēd. i ad h̄rdes Itē monachatꝰ oēm nō abstergit. c ¶Defension.s) patroni. n. eccl̄am defendere debent 2 16. q. ult. filiis, hāc defensionē nō dēnt extendere ad grauamē ut hic dicit. sic ī. de app. c. 3. & c. cū spāli §. por.

† Idē in casu inf e. felicis. li. 6. Io. And.

‡ Idē s. Inn 3. in ꝯc. gn̄ali Lat. c. 45. & c. 2. eo. ti. in 4 comp.

3 Miscēdo iudicis contumeliam, ut dicendo ꝙ mentitur vel ꝙ melius esset hr̄e asinū in iudicem, cum ipse nil intelligat vel his similia, & quis hoc puniat. dictum est in tex. Io. An.

porro, & su. de iureiu. quanto, & 22. q. 4. inter cœtera.
[Gl. seq. reci. per q. & solutionem, & dat simile.
a ¶ Iurâ permissum.] Permissum patronis est p̄ntate rectorē, & h̄re ius ꝓfessionis, & si ad inopie vergeat, ei ab ecclesia succurrit, su. de iurepa. nobis, & 16. q. 7. q. cunq;, sic ep̄s nō dēt plus petere a subditis q̄ sit p̄missum a iure, 18 q. 2. hoc tantum, & 10. q. 3. q. a cognouimus, & s̄. de censi. cū Apostolus alias resti tueret duplū, s̄. de im mun. eccle. q. a plerique, & su. de cēsi. ꝓcurationes, in fine.
b ¶ Præsumpserint.] nisi forte in casu quē habes j̄. de sent. exc. si vero. cum moderamine inculpatæ tutelæ, alias non.
[Gl. seq. reci. per q. sol. & dat duo simili.
c ¶ prorsus amittāt.] Et deuoluant ad ecclesiā cui facta est in iuria. 17. q. 4. si q̄s deinceps, &c. q̄sq̄s, ut dictu est su. eo. ad aures & 17. q. 1. si q̄s rapuerit Sic ergo ecclesia n̄ hēbit patronū, 1 sic & vasallus amittit feudū (vt hic patet) si nō seruat fidelitatē dn̄o 22 q. vlt. de forma, & in li. de feudis, quemad feudū amit & 96. di si Imp. si, su de postu. ca. vl. sic & donatio reuocatur p̄ p̄ talē ingratitudinē, & p̄ p̄ alias ēt, su. de donat. cap. vlt. vbi de hoc, C. de reuoc dona. l. ult.
d ¶ Ad hæredes.] & descēdentes p̄ lineā directā vsq; ad quartam ḡnationem, ut hic dr̄: quia vsque ad quartam ḡnationem extenditur consanguinitas, su. de cōsā. non dēt. Et est sp̄ale hic, ꝙ filius puniat̄ pro delicto patris, sicut in crimine læsæ maiestatis, 6. q. 1. quęro, §. vorū, ver. si q̄s cum militibus, & in hæresi, su de hære. uergentis, alias bona damnatorum deuoluntur ad hæredes, C. de bon dam. auth. bona.
[Gl seq. signat contrarium, & remittit.
e ¶ Prælationis.] sed contra vr̄, cum ingressus religionis tollat irregularitatem, su. de fil. presbit. cap. 1. & in Auth. de moni in prin. coll. i. Dic ut sup. de aposta. 2 c° 2. Ber.
[Gl seq. reci. per q ponit opi. & solutionem.
f ¶ Dispensatum.] Cum non determinetur a quo possit dispensari Dic Ioan. 3 ꝙ episcopis potest dispensare, ex qua papa specialiter non retinuit sibi dispensationē, arg. inf. de sen, excom. nuper. Honestum esset quod nullus ep̄s sine licentia papæ dispensaret cum tali. ut alii saltem timerent, cum viderent illos vsq; ad vltimam generationem puniri.

1 Ad idē de iure pa c. vnico, lib. 6.

2 Vide B. T. 22. q. 199. ar. 3. ad 3. arg. 3. Idē Vinc. Goffre. & Phi. pro his facit, q. a isti laborant uitio C. de na. li. l. lege. uide in Spe. de legi. §. nunc de eporum. versi. 53. Ioā. And.

expresse, ne patroni, vel aduocati seu vice dn̄i, super p̄missis decętero plus vsurpent, q̄ reperiatur in iure permissum:[a] & si cōtra præsumpserint,[b] p̄ seueritatem canonicā districtissime compescantur. ¶Sacri nihilominus concilii approbatione statuimus, quatenus si patroni, vel aduocati, aut feudatarii seu vice dn̄i, aut alii beneficiati alicuius ecclesię, rectorē vel clericum aliū ipsius ecclesiæ, per se, uel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando p̄sumpserint, patroni iuspatronat⁹, aduocati aduocatiā, feudatarij feudū, vice domini vice dominatum, & beneficiati beneficiū prorsus[c] amittant. ¶Et ne minus uindictę, quam excessus memoria ꝓrogetur, nō solum de præmissis nihil p̄ueniat ad hęredes,[d] sed ēt vsque ad quartam generationem posteritates taliū in clericorū collegium nullatenus admittantur: neq; in domib. regularib. alicuius p̄latio nis[e] assequātur honorē, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.[f]

¶Hono. iij. Pręposito archidiacono, & H. canonico Suessioñ.

GRauem.] Primo ponitur querela: Secundo prouisio ibi, [Licet igitur.] Abb.

¶ *Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent, & si longo tempore in ea perstiterit, & monitus non paruerit ecclesiæ, ab eius debito absoluuntur.*

CAP. XIII.

GRauē† capituli Lud. recepimus q̄stionē, quod cū Comes Regiltrē. †pro multis iniuriis, quas irrogarat eidem,† per iudices a sede Apo. delegatos excōicationis vinculo fuerit innodatus: idem p̄ duos annos & amplius in excōmunicatione persistēs, iuri parere pertinaciter renuit, claues[g] ecclesiæ contemnendo.[h] ¶Licet igitur huiusmodi pertinacia nō careat scrupulo hęreticę[i] † prauitatis, volētes tamen nobilitati[k] parcere comitis supradicti: Discretione uestrę mandamus, quatenus si comes prædictus post commotionē vestrā non paruerit plene iuri, vos ecclesias,[l] in quib. aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluentes, fideles ipsius (quamdiu in excommunicatione perstiterit) ab †eius fidelitatis iuramento denūtietis penitus absolutos.

CASVS, Comes Registren. multas iniurias & grauamina irrogauit capit. Lund. ꝓpter quod per iudices delegatos ab Apost. sedē fuit excōicatus, & p̄ duos annos & amplius in excōmunicatione persistens, noluit parere iuri, claues ecclesiæ contemnādo: vn̄ capitulum Lund. iterū significauit hoc domino papa, quamuis huiusmodi pertinacia nō careat scrupulo hęreticæ prauitatis, mandat papę quibusdam, quatenus si Comes ille cōmonitus iuri parere noluerit, absoluant ecclesias, in quibus ius habet, ab eius obligatione, & fideles ipsi⁹ ab obligatione ipsius, qui diu in excōicatione perstiterit, denuntiet absolutos. No. ꝙ excōmunicatus, qui cōtēnit claues ecclesiæ, iterū puniendus est, ꝓut hic dr̄, quia crescēte cōtumacia, crescere dēt pęna. Item ar. ꝙ nobilitati parcēdum est circa pęnas imponendas.
g ¶ Claues] datas Petro, 22. di. ca. 1. & 12. dis. in nouo, &. ꝙ Petro datæ sunt ecclesiæ claues, 24. q. 1. ꝙ cunq;, & cuilibet ei⁹ successori, arg. su. de transla. quanto. Ber.
h ¶ Contemnendo.] & si alias ligatus non fuisset, ex cōtēptu ligaret, 11. q. 3. non solū, §. cum ergo sn̄ia, in fi. & 24 q. 3. notādū, non dēt contēni cum sit medicinalis, 2. q. 1. multi.
i ¶ Hæreticæ prauitatis.] hoc iō dicit: quia p̄ p̄ suspicionem hr̄sis excōicatur, si per annum steterit in excōicatione, postea tāq̄ hr̄ticus hr̄ su. de hęre. excōicamus, §. 1. tn̄ si ꝓ cōtumacia excōicet̄, siue p̄ annum. siue p̄ plures in excommunicatione steterit, non habet̄ vt hæreticus, sed alias contra eum proceditur, ut hic d[illegible]t.
K Nobilitati.] No. ꝙ parcit nobilitati circa pęnas, ut aliter puniat̄ nobilis ꝙ ignobilis, 24 q. 1 q cōtra p̄[illegible], & 50. d. cōtumaces, & i bn̄ficijs ēt magis ꝓuidēdū [illegible] nobilitati, 86. dis. nō satis, ver. it ē si cōsiderada est. Ar. cōtra ꝙ eq; puniat̄, su. de statu reg ea quæ vbi de hoc.
l ¶ Ecclesias, in q̄b. aliquod ius.] Forte ius patronatus vel

† Laudunē.
† Registerē.
† Alias, eidē sed ī antiquoribus eisdem legitur.
† Vide cōcil. Tri. sess. 25. de reforma. c. 3. circa finem.
† In oīb. codicib Var. et plerisq. alijs ita: ab eiusdē fidelitate denuntietis penitus absolutos.

vel quicquid aliud possit ab ecclesia percipere, vt si ecclesia aliquo debito tenet eidem, vt interim ecclesia ei rñdere non teneat, vt s. de hæret. excõicamus, §. credentes, & c. vlt. & 15. q. 7. nos sanctorum, & ipso iure absoluti sunt tales: & hic pcipit, q denuntient solummodo absoluti, vt i fi. dicit. Et est arg. q crescẽte ɔtumacia crescere dẽt pœna, s. vt lite nõ ɔt. qm, in fi. & ff. de pœ. l. relega i.

DE POENITENTIJS & remissionibus.

†Aliàs Calixt[9] vt ĩ oib. Vati. sed reperiunt hæc apud Greg. li. 12. epi. 32. registri ad Felicem Siciliæ epm.

¶Supra uisum est de pœnis, q̃ imponunt in foro iudiciali. Nũc ɔpetẽti ordine subnectit de his, q̃ iponunt i foro pnali: verũ q a hmõi pœnæ seu pniæ qñq; relaxant p idulgẽtias seu remissiões, iõ hic obijcit de remissionibus.

†Hr in synodo Maguntina sub Rabano archiepo c. 24. referũt Burch. li. 6. c. 7. Iuo par. 10. c. 136. & Grat. siue palea 17 q. 4. c. q. p̃sbyterũ.

De hac materia tractat 50. di. c. hi q altario, § sed exẽplo, vsq; ad fi. di. & 36. q. 6. & q. 7. c. si aliqs, §. ecce q p totũ, & plenius ĩ tractatu de pnia, q ad istar spiritus septiformis, p septem dist. expeditur.

Anifesta peccata.] CASVS. de se patet. No. q q publice peccat, publice puniendus est. a ¶ Occulta. Immo q publice peccãt, publice corripiant, 2. q. 1. si peccauerit, & de ɔse. di. 2. ego Berẽgarius, in fi. & hoc siue sint grauia, siue sint leuia, vt vitet scandalum, 1 solemnis 2 tñ pnia clerico imponi non debet, nec etiam publica, nisi deposito, argum. 50. dist. alienum, & c. confirmandum, j. eod. quæsitum, vbi de hoc, & 26. q. 6. c. vltim. Lau.

1 Ad hoc de purg c. si qs p̃sbyter, in fi. 10.

2 Cuius forma hr 90. di. in capite.

TITVLVS XXXVIII.

De pœnitentijs & remissionibus.

¶ Alexander † Papa.

¶ Pro manifesto peccato pœnitentia publica imponi debet.

CAP. I.

Manifesta peccata [a] nõ sũt occulta † correctione purganda.

¶ Ex concilio † Maguntiñ.

¶ Ponit pœnitentiam occidentis presbyterum.

CAP. II.

Qui presbyterum occiderit xij. annorum [b] pœnit. ei secundum canones [c] imponatur: & infra.

¶ Conuictus vsque ad vltimum tempus vitę suę militię cingulo [d] careat, & absq; spe [e] coniugij maneat.

¶ Alexander tertius Mediolañ. archiepiscopo [& suffraganeis.]

¶ Consideratis circunstantijs, arbitraria pœnitentia indicenda est ei, qui modũ excessit se defendendo.

CAP. III.

Significauit † nobis vir nobilis P. quod F. dicto Imperatori cum olim rediret ab vrbe [f] castrum Vernicæ † negauit: & infra.

¶ Vnde contigit, q quattuor castris destructis plusquam duo milia domorum destructa fuerunt, & multi homines interfecti, & alia mala ibi commissa, quę longum esset per singula enarrare.

¶ Quoniam igitur præfatus P. Deo exinde reconciliari desiderat: Mandamus, quatenus ipsi pœnitentiam (secũdum quod visum fuerit [g]) misericorditer [h] imponatis: † attendentes, † quod pro libertate [i] sua, & eccle

Qui presbyterum.] CASVS. Statutum fuit in cõcil. Maguntiñ. vt si aliqs p̃sbyterum occiderit, xij. an. pœniteat: & si conuictus inde fuerit, vsq; ad tps vitæ suæ militiæ cingulo careat, & inde non contrahat. No. q interficiens p̃sbyterum xij. ann. pœnitere dẽt. Item si miles pbyterum occiderit, cingulo militiæ perpetuo careat, & postea non contrahat.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

b ¶ Xij. annorum.] Ar. j. 33. q. 2. hoc ipsum, & c. admonere. Sol. ordinariũ est, q pro mortali crĩe septemnis pnia iniungat: vt ibi: sed pp enormitatẽ maior, vt hic Ala. & sacerdoti imponit qñq; pœnitentia xij. an. 30. q. 1. non debet.

c ¶ Canones.] penitentiales.

d ¶ Cingulo.] Deponitur iste a dignitate sua, vt clericus, ne arma vlterius ferat, de pę. dist. falsas, & 33. q. 2. admonere.

[Gl. seq ponit sex casus in quib. crimen impedit matrimonium, sed non dirimit.

e ¶ Absq; spe coniugij.] Quædam crĩa impediunt matrimonium ɔtrahendum, vt incestus, s. de eo q cog. cõsang. vxo. suæ, c. 1. & 2. & c. transmissæ, in fi. 32. q. 7 si qs viduam. Item raptor spõsæ alterius 27. q. 3. statutum. Item si qs vxorem suam interficiat, 33. q. 2. admone. Item si quis baptizauerit filium suum, vt separet sic ab vxore, 30. q. 1. de eo. Itẽq monialem sciẽter in mrĩmonio accepit, 27 q. 1. hi ergo q, & in casu pñti. Hæc impediũt, sed nõ dirimũt. Alia sunt q̃ impediũt, & dirimũt, de q b. habuisti s. de eo qui dux. in mat. q̃ pol. cum haberet, & in alijs plurib. c. ibidem.

ADDITIO. Vñ vers.
Incestus, raptus spõsatę mors mulieris:
Susceptus propriæ sobolis, mors p̃sbyteralis:
Vel si pœniteat solemniter, aut monialem.
Accipiat: prohibẽt hæc cõiugium sociandum.

†Hæ due voces: & suffraganeis, desunt in oib. Vatic. & plerisq; alijs.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp.

† Veruicæ.
† Verru.

Significauit.] Primo ponit petitio: Secundo ɔuisio ibi. [Quoniam.] Abbas. CASVS. Quidam nobilis P. noĩe, cũ Federic[9] dictus Imperator rediret ab vrbe Romana, tpe quo habuit guerrã cũ Alexãdro, denegauit ei quoddã castrum: vñ cõtingit, quod quatuor castra destructa fuerunt, & multi hoĩes interfecti, & alia multa mala commissa: dictus P. significauit hoc dño Papæ, petens super hoc animæ suæ prouideri: vñ mandat archiepo Mediolan quatenus secũdum quod sibi visum fuerit, pniã imponat eidem: considerans quod pro libertate sua & ecclesię deuotione hoc fecit: vnde talem discretionem adhibeat, vt tam ipse q̃ alij timore pœnitentiæ à seruitio ecclesiæ non retardentur, nec salutis periculum debeant formidare. Not. q pœnitentiæ sunt arbitrariæ. Item misericorditer agendum est cum peccatore. Item licitum est pro libertate sua pugnare. Item mitius agitur cum his, qui pro seruitio ecclesiæ peccatum incurrunt.

† imponas.
† attendens.

f ¶ Vrbe.] i. Roma. Appellatione. n. vrbis Roma intelligitur, ff. de ver. sig. vrbis, & l. qui in continẽtib. sicut cum dr̃ Apostolus, Paulum intelligimus antonomatice. Ber.

g ¶ Visum fuerit.] Et sic pœnitentię arbitrariæ sunt, 26. q. 7. tempora, de pœ. dist. 1. mensuram, & j. eo. quæsitum.

h ¶ Misericorditer.] Arg. pro misericordia impendenda, 50. dist. ponderet, 45. dist. licet, 26. q. 7. alligant. Lau.

i ¶ Pro libertate.] Hæc est iusta cã purgandi, si modus seruetur, 23. q. vlt. omni timore, & c. hortatu.

a ¶ Deuo-

a ¶ Deuotione.] Quamuis bona intentione fecerit, modum tñ excessit, quod patet ex eo, quia pnia imponitur, arg. 23. q. 4. qui peccat, & s. de rest. spol. cũ olim, 1. in fi.

b ¶ Retardent.] Arg. mitius agendum cum aliquib. ne à seruitio ecclesiæ retrahant, arg. 12. q. 1. certa, C. de pœ. honor.

Qvod aũt.] In prima ponit ꝯsultatio. In secunda rñsio. ibi, Hoc volumus. Abbas.

CASVS. Quæsitũ fuit à dño Papa, vtrum remissiones, q̃ fiũt in dedicationib. ecclesiarũ aut ꝯferentib. ad ædificationẽ põtium, ꝓsint alijs q̃ his, qui subsunt illis, q has remissiones faciũt: Rñ. Papa, quod cũ à nõ suo iudice ligari null⁹ valeat vel absolui, hmõi remissiones illis solũ modo prosunt, q b. ꝓprij iudices hoc concesserunt. No. quod snia à non suo iudice lata non tenet. Item arg. quod clericus sine licẽtia sui epi in alium iudicem ẽt ecclesiasticum consentire non potest. Item remissiones vel indulgentiæ illis tantum prosunt, qui remittẽti vel indulgenti subsunt.

† debes.

siæ deuotione [a] hoc fecit Quare in his debetis † talem discretionem habere, vt alij & ipse idem pro austeritate penitentiæ à seruitio Ecclesię nullatenus retardentur, [b] nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarien.

¶ Indulgentię, quæ cõcedũtur per Prælatos non subditis, non prosunt, nisi proprii iudices hoc concedãt.

CAP. IIII.

Qvod † autem consuluisti, vtrũ remissiones, quæ fiunt in dedicationibus [c] ecclesiarum, aut conferentib. ad ædificationem pontium, aliis prosint, quã his, qui remittẽtib. subsunt: Hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quod cum à non suo iudice [d] ligari nullus valeat, vel absolui: remissiones prędictas prodesse illis tantummodo arbitramur quib. vt prosint [e] proprij iudices [f] specialiter indulserunt. [g]

† Cap. 3. eo. ti. in 1. ꝯp. & post ꝯci. Late. sub Ale. 3. par. 35. Vi de Spe. ti. de pæ. & remissio.

c ¶ In dedicationibus.] Hodie indulgentia, quæ in cõsecrationib. ecclesiæ fit, non dẽt excedere annum, siue fiat ab vno, siue à plurib. epis in anniuersario consecrationis: & in alijs casibus vltra xl. dies huiusmodi indulgentiæ hodie non excedunt, j. eo. cum ex eo. §. vlt.

d ¶ A non suo iudice.] j. eo. omnis, §. j. s. de iud. at si clerici, & s. de consue. ad nostram, & C. si à non competen. iud. l. 1. potest exponi, idest, à non suo iudice factas.

[Gl. seq. quærit quid valeant remissiones, ponit quatuor opi & sol. demum quærit & soluit.

e ¶ Vt prosint.] Quid valeant tales 1 remissiones, vetus est querela, adhuc tñ satis dubia. Quidam dñt quod valent tantum quo ad Deum, non quo ad ecclesiam: quo ad Deum, qñ si quis sine mortali decedat, non tñ acta condigna pnia de peccatis, pęnam purgatorij minus sentiet pro modo 2 remissionis sibi factæ in vita istæ ecclesia tñ viuenti ob hoc debitam satisfactionem non relaxat. Alij dñt, quòd valent quo ad ecclesiam, sed tunc tm̃ cum peccatum ꝑ contritionem vel ꝑ satisfactionem sufficiẽter punitum est: tunc. n. quod ex superabundanti ecclesia imposuit & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam omnino ꝑ tales remissiones remittitur. Alij etiam dixerunt, quod omnino prout dantur, proficiunt & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam: sed qui eas faciunt, se onerant, tenentur enim eleemosynis suis & orationibus eas supplere: alioquin grauiter in purgatorio punientur. Alij dicunt, quod valent tm̃ ad remissionẽ illius pniæ. quæ negligenter est omissa. Sed ex hoc c. verius colligitur, quod qui iniungit pænitentiam sicut sibi videtur, imponit & concedit, vt eam per has remissiones vel in totum, vel in partem redimat: quod si fecerit, vt hic dicitur, valent remissiones ad relationem iniunctæ pniæ: alioquin non. Hoc tñ verum est, quod licet non valeant ad relaxationem iniunctæ pniæ quo ad ecclesiam, valent tamen ad minorem pœnam peccati quo ad Deum, sicut alia bona. Sic ergo si iudex iniungit alicui septemnem pniam, & non concedit, vt possit redimere: licet ipse vel alius pro eo gnalẽ faciat remissionẽ ad põtẽ vel alium locũ, q põti ꝯfert de suo, q̃titatẽ pniæ sibi iniũctæ quo ad ecclã nõ diminuit. Ala. Et hoc quod dr̃ in hac lr̃a. intellige verũ cũ peccatũ ꝑ ꝯtritionẽ oĩno dimissum est. Nã ꝓ oĩ peccato duplex pęna debet, t palis & æterna, de pœ. dis. 1. si peccatũ Dauid, & c. sicut primi, sed ꝑ ꝯtritionẽ pœna æterna dimittit, de pœ. dist. 1. verbũ Dei. T palis vero, ꝑ satisfactionẽ, vt in pdicto c. si peccatũ. Et ꝓ ista pęna qua literẽ ꝑ satisfaciat ecclæ, dummodo nõ decipiat eccla, sufficit & absolutus est quẽ absoluit, & ligat⁹ quẽ ligat, 24. q. 1. qd cũq;. Sed imposita septẽni pnia, datis vij denarij s, hẽt vij. an. remissionis valituros sibi ꝑcepto imponẽtis sibi pniam Nũ q d vltra ieiunare tenet? Rñdet, si in veritate satisfecerit ecclæ, non tenet ex necessitate ieiunare, sed ex honestate: & si ꝯtemnat peccat mortaliter 3 ꝓ contẽptu. Dẽt. n. 1 ꝑ dolere de peccato, de pœ di. 3. ꝑductior, q a nescit an dimissa sint ei peccata, ar. s. de purg. can c. vl. ibi & si simplex fuero, & c. cũ q s ꝯcor. & si ꝯmode põt adæquari pęna cum ꝑcedenti culpa, saltem dẽt. arg de pœ. di. 1. vide benignum. Vñ Apo. Sicut exhibuistis mẽbra vestra, &c 47 dis. oẽs huius seculi, & punire in se quod deliquit, de pœ. di. 1. si peccatum, & de pœn. dist. 3. pæn est. T.

1 De materia huius gl. ꝑter Doc. hic vide Theologos lib. 4. sen. dist. 20. & 21. & Sũmistas ĩ verbo: Indulgẽtia, & Fel. ĩ ser. de indulgentia.

2 Idest, si habuit annũ ĩdulgẽtiæ, tãto min⁹ erat in purgato. q̃ min⁹ fuisset, si ꝑ annũ in vita pæni tuisset, fm Inn, Io, An.

† a. i. e. ti. in 2 cõp. De mat. Ale. de Ales par. 4. mẽb. 9. & B. Th. 3. p. qõ. 85. arg. 3. & & qõ. 90 ar. 4. quos tiro.

2 Talis n. ac tãtusp̃t esse ꝯtẽptus, vt hoc dictũ, gl. sit verũ.

[Gl. seq. dupl'r exponit quod de iudicib. dicit text.]

f ¶ Iudices.] 1. epi: q a alij inferiores Prælati hmõi remissiones facere nõ pñt, s. de exces. pla. accedẽtib. Vel dic iudices, i. proprij sacerdotes cũ iniungũt pnias suis parochianis, pñt eis ꝯcedere, quod tales remisiones sibi ꝓsint, si de bonis suis contulerint pdictis locis, & hoc fauore pniæ: vt sic diuersis modis possit liberari à peccatis.

g ¶ Indulserunt.] Arg. quod clericus sine licentia epi sui aliũ iudicẽ ẽt ecclasticũ eligere nõ põt, j. e. oĩs vtriusq;, §. 1. & s. do. comp. significasti, vbi est hoc expressum.

¶ Idem Beluacen. epo.

¶ Non est vere pænitens, qui peccandi animum nõ deponit, tamen recipitur eius confessio.

CAP. V.

Qvòd † quidam ad cõfessionem de cri-

Qvòd quidam.] Non est respuẽda ꝯfessio nõ valẽtis abstinere à peccato, sed dẽt recipi, & sibi exhiberi prouidum consilium. h. d. Primo ponit consultatio. Secundo responsio. Secunda ibi, [Consultationi.] Ab. Siculus.

CASVS. Aliqui qñq; veniunt ad confessionẽ de crimi. suis, & petunt sibi pniam imponi: tñ nolunt de oib. cõteri, dñt se continere non posse: quærit quid de his sit agendum? Rñ. Papa, quod eorum ꝯfessio audiẽda est, & eis est de cri. alijs consilium impendendum: q a licet hmõi pnia nõ sit vera quo ad vitam æternam, admitti tñ dẽt eorum confessio: & pnia est illis impenenda. No. quod confessio non vere pænitentis dẽt recipi ab ecclesia.

a ¶ Non

a ¶ Non sit vera huiusmodi pœnitẽtia.] Talis pœnitẽtia nõ est vera.i.fructuosa, 1 quo ad vitam æternam, tamen valet ei, quia sentiet fructum eius cum de alio crimine pœnitẽtiam egerit, de poe dist. 3. §. pen. & vlt. & ideo talis confessio admitti debet, prout hic dicis. Sed pone ꝙ nõ pœniteat de alijs, valebit ei pœnitẽtia? vtiq;. Nam omnia bona, quæ quisque facit in vita, illa prosunt ei ad vitam æternam ꝓmerẽdam, vel saltem ad minus supplicium subeũdum, de pœn. dist. 3 pen, & incipit, si quis autem. Item ad bonum temporale obtinẽdũ, de pœ. dist. 3. cauẽdum, & 2. q. 2. si quilibet culpa. aut ad hoc vt Deus citius illustret cor eius ad veram pœnitentiam. de pœnitẽ. dist. 5. falsas. T.

ADDITIO. Vnde versus: Quæ cum morta li bona fiunt ꝗ̃ãt bona terræ.

Cor faciunt humiles, minuunt tormẽta gehennæ.

[Gloss. seq. inducit sex iura in ꝯtrarium, & soluit.

b ¶ Admittẽda est] Ar. contra 24. q. 2. legatur, 90. dist. si quis cõtristatus, & certe si adhuc facit, nõ pœnitet, de pœn. dist. 3. pœnitentes & Deus nũquam aliquem sanauit, quem nõ omnino liberaret, dist. casunt plures. 2 Item arg. contra 27. q. 1 ꝗ̃ Christo. & c. deuotã. Sol. prima cõtraria, s. legatur, pœnitentes sunt plures, intelliguntur de vera & fructuosa pœnitentia, in c contristatus. compellit quis recipere satisfactionem, illa duo c. deuotam quæ Christo, intelliguntur non de pœnitentia, sed de fructu pœnitentiæ, idest Eucharistia.

1 Neq; fallat ex doct. huius gl. vidẽdus ẽ Conar. i c alma mr̃. de sẽ. ex cõ. li. 6. i prima par. relectiõis, §. 4 n. 11. adde Be. Th. i qõ additis ad 3. par. q. 14 ar. 4.

† Ca. 3. ti. de ferijs, i 2. ꝯp. alia par. s̃. de ferijs c. licet.

2 Et s̃. de bapt. maiores. versi. ad hoc. & ibi satisfactionẽ, vt remittat iniuriã. Io. And.

† Exposcit.

...minib. veniunt, & quamuis confiteri velint, se tamen asserunt abstinere non posse: Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ eorum cõfessionem recipere debes, & eis de criminib. consiliũ exhibere: quia licet non sit vera huiusmodi pęnitẽtia,[a] admittenda est[b] tamen eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda.

¶ Idẽ Triburieñ. archiepõ.

¶ *Qui ex pęnitentia debet certa die in pane & aqua ieiunare, potest deficiente pane alijs cibarijs vti.*

CAP. VI.

Licet † tam veteris, quam noui testamenti pagina: & inf. Si autem illi, qui aliquos dies in pane & aqua ex iniuncta sibi pœnitentia tenentur peragere, panem, quo vescantur non habent, leguminib.[c] aut piscib. aut alijs cibarijs reficiantur, si necessitas id exposcat: † Discretione tamẽ adhibita, quod his non ad delicias,[d] sed ad sustentationem vtantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sacerdoti Græco procuranti vel studiose negligẽti oppressionem filiorum, non imponitur pęnitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pęnitentiam: sed si delictum est publicum, debet publice agere pęnitentiam.*

CAP. VII.

Quæsitum est, vtrum sacerdotib. Græcis, qui bus legitimo matrimonio[e] licet vti, pœnitentia publica sit imponenda, si eam sibi postulent pro filijs oppressis iniungi? Huic igitur cõsultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ipsis procurantib. vel studiose negligentibus,[f] filij in lectis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debẽt perpetuo abstinere: & eis grauior quàm laicis, non tamen publica (nisi in publicum[g] id ...

Licet.] Primo ponit dictum; Secundo rius determinationem ibi, Discretione. Abb.

CASVS. Dr̃ hic, ꝙ si quis ieiunare dẽt ĩ pane & aqua, & non habet panem, leguminib. & piscib. vel alijs reficiatur, si necessitas id exposcat: adhibita tñ discretione, vt non ad delicias, sed tñ ad sustentationem vtaẽ. Not argu. ꝙ necessitas licitum facit quod aliàs non licet.

c ¶ Leguminib.] Arg. ꝙ si alicui est iniunctum, vt pane ieiunet & aqua, non dẽt aliud sumere, quia iam non staret in finib. pœnitentiæ, & hoc est verum nisi necessitas 3 eum arctaret, arg 82. dist. ꝑsbyter. Necessitas. n. semper intelligitur excepta, quæ legem non habet, de conse. r. dist. 1 sicut, & j. de reg. iur. ꝙ non est, & s̃ de consuet. quanto.

d ¶ Non ad delicias.] prohibetur. n. sæpe non cib. sed abusus. vt 41. dist. c. 1. 3. & 3. & est arg adhoc, 3. dist. de nique.

3 Inopiæ vt hic, vel ĩfirmitatis, de obser. ieiũ. ꝯsiliũ, §. fin. Io. An.

Quæsitum.] Sacerdotes Græci procurantes vel studiose negligentes oppressionem filiorum suorum, deponuntur, & si est publicum, publice puniuntur. h. d. Primo ponitur quæstio: Secundo respõsio ibi, Huic. Abb Sic.

CASVS. Præsbyteri Græci, qui vtuntur matrimonio in minorib. ordinib. contracto, qñq; contingit, ꝙ opprimunt filios suos in lecto: quærit, vtrum publica pœnitẽtia sit eis imponenda pro filijs oppressis, si eã sibi petant iniũgi? Respon. Papa, ꝙ si ipsis procurantib. vel studiose negligentib. filij oppressi reperiuntur, ab officio altaris debent perpetuo abstinere, & grauior pęnitẽtia quàm laicis est eis imponẽda: nõ tñ publica, nisi in publicum id veniat: sed si ex incuria ipsorum mortui sunt in cunis, & illud est occultũ, pęnitentia eis imponatur pro arbitrio sacerdotis, & ad terrorem aliorum ad tps abstineant ab officio Missæ. No. ꝙ ꝓcurare mortem, & studiose negligere, pari ficãtur. Item clerico maior pœnitentia ꝗ̃ laico debet imponi: quia quanto gradus altior, tãto casus grauior siue lapsus. Itẽ clericis est pœnitentia publica imponenda, nisi crimen illud pro quo imponitur, publicum esset. Item qui occulte peccat, occulte puniri debet. Itẽ pœnitentiæ sunt arbitrariæ.

† Ca. 2. e. ti. i 2. compil.

e ¶ Matrimonio.] contracto in laicali habitu, vel dum erant in minoribus ordinibus, s̃. de cler. coniug. cum olim.

f ¶ Negligentibus.] Negligentia. n. imputaẽ, s̃. de iniu. & dam, c. vlt. quia dissoluta negligentia prope. dolum est, ff. mand. si fideiussori, 1. rñ. 50. dist. sæpe, & dissoluta negligentia habeẽ pro conscientia, ff. de ædil. e dic. cum sex. 4 qualis ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt bñ agant, 1. q. 4. §. vlt. sic 37 dist. in c. ulti. Ber.

[Gl. seq. reci. per q. & signat contrarium.

g ¶ Nisi in publicum.] Tunc enim sacerdos publicã potest facere pœnitentiam, 28. dist. presbyter, vbi de hoc, & 30. dist. si quis ꝑsbyter, sed non solemnem, de qua habes 5 . dist. in capite, de qua etiam intelliguñt illa c 50. dist. confirmandum, illud alienum quam clerici facere non debent, sed depositus solemniter publice pœnitere potest, de pœn. dist. 6. sacerdos & 30. q. 1. si quis sacerdos. Item arg. contra id quod dixi de publica pœnitẽtia. 82. dist. presbyter si. vbi dicitur, presbyter publice pœnitere non debet, sed exponitur, publice, idest solemniter. Si autem occultum est peccatum, nec publicam sacerdos facere debet pœnitentiam, vt hic

4 Tẽpus redhibitorię ꝓfixũ ñcurrit ẽptori ignorãti latẽs vitiũ fugitiui secus si dissoluta esset emptori ignoranti. Io. An.

hic patet.& sic potest intelligi illud,82. dist. presbyter si,vt nõ pœniteat publice cum peccatum est occultum. Sed in casu isto posset agere pœnitentiam ẽt solẽlemnem,cum sine spe restõnis de tali crimine priuatus sit,s̄.de temp.ord. c.vlt.ergo multo fortius publicam, ex quo crimen uenit ita in publicũ Ber.

a ¶ Pœnitẽtia debet imponi.] De hoc dictum est s̄. de his q̃ fil.occid.de infantibus.

b ¶ Incuria.] quod prima facie p̄sumendum est,arg. s̄.de præsump.afferre. Vnde ẽt dicit lex,q̃ repentini casus iniquitas per iacturam paternæ pietatis emendanda est, C.de inoff.test.si mater.

c ¶ Arbitrio.] 26.q.7.tpa penitudinis,& j̄ c.proxi.

Deus qui.] CASVS. Liuonië. de nouo cõuersi erãt ad fidẽ, nihilominus tñ aliquando committebant excessus: quæsiuit eps Liuonieñ. & quidam fratres qui eum eo erãt qualiter esset eis pęnitentia imponẽda: Respondet Papa, q̃ pœnitentia non tam s̄m quantitatem excessus, quam secundum pœnitẽtis cõtritionem est moderanda, pensata qualitate personæ,super fornicatione adulterio, homicidio, & alijs criminibus: cõsideratis ẽt circunstantijs oĩb. & præcipue nouitate Liuonieñ. ecclæ,pœnitentia delinquentibus est imponenda, prout saluti eorũ viderint expedire, sequentes Apostoli vestigia dicẽtis: Lac de di vobis potũ, ñ escã eos paulatim instruẽdo in fide, confessionis formam, orationẽ Dominicam, & symbolum illos sollicite edocentes: interim tñ sacrm corporis,& sanguinis Domini consuetis festiuitatib.& in mortis articulo tribuant eisdem. No. hanc decretalem pro illis,qui iniungunt pœnitentias quid attendere dẽant,s.quantitatem excessus pęnitentis contritionem,qualitatem p̄sonæ. Item nouitas fidei in hoc dẽt attendi. Item à leuiorib. debet quis incipere,qñ nouus est quis non solum in fide,sed etiã in doctrina.

d ¶ Arbitrium.] s̄.c.proxi.de poen.dist.1. mensuran.

e ¶ Circunstantijs] j̄.eod.omnis arg. q̃ circunstantiæ aggrauant peccatum, s̄. de homic. sicut dignum, 2.responso.40.distin.homo Christianus ,de pœniten. dist.5.c.1.23.q.8.occidit.

f ¶ Nouitate.] propter nouitatem detrahẽdum est iuri, vt 35.q.3.quod scripsi,& s̄.de diuor. Deus qui.

g ¶ Prout saluti.] quia hoc solum bene agitur,vt vita hominum corrigatur,23.q.5.prodest.

† Ar.ad hoc ĩ l.aut facta §.fi.ff.depę. & l.eũ q.ff. de iniur.

† Ca.82.eo. ti.i 2.comp. pars huius s̄. de vi. & hõ.cler.& d̃ diuo. c.De⁹ q̃ Vide Tur recrẽ ĩ c.mẽsurã, de pœnit.dist.1.& Sylue. verbo, ꝯfessor. 4.

† Vox, piurio,deestin antiquis codicibus.

1.Cor.3.

veniat) pęnitentia debet [a] imponi. ¶Verum si ex incuria [b] ipsorum mortui inueniantur in cunis, & illud fuerit occultum,eis pœnitentia pro arbitrio [c] pœnitentiarij imponatur: & in terrorem aliorum † ad tempus abstineant à celebratione Missarum.

¶Innocent. 4. Liuoneñ. episcopo,& eis qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet secundum quantitatem excessus pęnitentis & contritionem, et alias circunstantias, h.d. quo ad titulum.*

CAP. VIII.

Deus† qui ecclesiam suã & inf. ¶ Cęterum cũ pęnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quam pœnitentis contritionem,per discreti sacerdotis arbitrium [d] sit moderanda, pensata qualitate personæ,super fornicatione,adulterio,homicidio,periurio, † & alijs criminib.consideratis circunstantijs [e] omnibus,& præsertim nouitate [f] Liuonieñ.ecclesiæ, competentem pęnitentiam delinquentib.imponatis,prout [g] saluti eorum videritis expedire. ¶Apostolia utem vestigijs inhęrentes: dicentis: Lac vobis potum dedi,non escã:paulatim [h] eos instruatis in fide:confessionis formam, [i] orationem [k] Dominicam, † & symbolũ [l] illos sollicite edocẽtes. Interim tamẽ corporis & sanguinis Domini sacramentum renatis fonte baptismatis, cõsuetis [m] festiuitatib. & in mortis [n] articulo tribuatis.

¶Idem S.Lauren.in Lucina presbytero Card.Aposto.sed .Legato.

¶*Auditur mulieris cõfessio,quę sibi partum alienũ supposuit, vel propriumex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.*

CAP. IX.

Officij:† & inf.¶Significasti quandam mulierem in pęnitentia tibi fuisse confessam , q̃ timens ne viri possessio deuoluere tur ad alios , quarundam , herbarum suc um potauit, & sic venter eius intumuit, & inde grauidam se ostendens,sibi partũ supposuit [o] alienum; timensq; maritum non vult facinus ipsi † detegere: qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam.

¶Quoniã igitur postulas edoceri , vtrũ ei hac fraude durante sit pnĩa iniungenda: Respondemus, quod sicut mulieri , q̃ ignorante marito prolem de adulterio suscepit,quamuis illa viro non audeat confiteri,non est pœnitentia deneganda, ita,nec isti mulieri est pœnitentia deneganda , & p̄cipue si per alios,intelligas,alienos,ad quos timeat possessionem viri deuolui: Sed competens sibi satisfactio est iniungenda. No q̃ pœnitentiã indicere licet alicui, licet adhuc in peccato moretur. Itẽ in iudicio animæ creditur cuilibet.

[Gl.seq.circa partus suppositionem notat duo,s. tẽpus,& cui competat accusatio.

o ¶ Supposuit.] Criminis suppositi partus accusatio nullo tempore clauditur, etiam post mortẽ, ff.ad leg.Cor. de fal.qui falsam , licet alia crimina claudantur. C.eod.quærelam,& C. si reus vel ac.mor. fu. l.2. & 23.

h ¶ Paulatim.] 12. dist,nouit, quia paulatim lupus comedit agnum, 13. q. 1.§.is. vltra vnam colũnam.

i ¶ Confessionis formam.] id est, Confiteor Deo.2

k ¶ Orationem Domini:cam] s. Pater noster.

l ¶ Symbolum.] s. Credo in Deum.

m ¶ Consuetis.] j̄. eo. omnis vtriusq; , & de consec. dist. se. culares.

n ¶Mortis.] j̄. eod quod in te.& 50.dis. ex pœnitentibus, & s̄.de spon.non est.

Officij.] Primo ponitur consulta tio: Secundo respon sio ibi.Quoniã. Acb. CASVS. Mulier q̃ dam cum p̄lem non haberet, nec speraret habere, timẽs ne viri possessio deuolueret ad alios, succum quarundum herbarũ potauit,& sic venter eius intumuit.& grauidam se ostendens, partũ supposuit alienũ:illa timens maritum,q partum suum credidit, non audet ei f...inus reuelare, sed aĩe suæ deliderãs prouidere , confessa fuit hoc Cardinali sancti Laurentij præsbytero in iudicio pœnitentiæ:Cardinalis significauit hoc Domino Papæ,petẽs ab eo, vtrum fraude ista durãte sit ei pœnitentia iniungẽda: Respondet Papa,q̃ sicut mulieri , q̃ ignorante marito de adulterio prolem suscepit. quamuis illa viro

†Vide ... Magunti... sub Car... Magno ... 42.& sy... di Rhem... itẽ sub C... lo Magno 2.& B.A... li.1. de sy... bolo,c.1... fer.Iuo... c. 89. ... Bal.i. sub ... de sum.T...

1Aptius ... p̄ athic H... vt p̄ ꝯfe... nis form... telligam... modũ: ... pęnitẽs ... uare dẽt ... sitẽdo, vi... eudẽ H... sũ.ti.de ... & remi... qualiter ... cerdos.

†Ca. 2.e... 13.c. p.pa... huius s.... testa.& j̄... sent.ex c... officij.de... tel.ectu. ... mñia Ad... li.4.sẽ.tr... de restit.C... uar. in ... peccati, ... par. 1. re... ctioni... & ... S... ue. ver... bo, adul... rium,q. 1

† Illi.

¶ Vide legē septipartitā, par. 7. tit. 7. l. 3. Vbi d̄ ac cusatione, & pœna sup ponētis par tum.

& 23 dist. quorundam. Et not. q̄ hæc accusatio non da tur cuilibet de populo, sed propinquis, 1 aut his, qui bus ea res pertinet, ff. ad leg. Cor. lege Cornelia. Vin.

[Glo. seq obiicit. & sol.

a ¶ Deneganda.] Hoc mirum est, q̄ durante supposi tione, per quam frau dantur consanguinei debita successione, hęc mulier pęnitere potest, cōtra illud 14. q. 6. si res. & de pęn. dist. 1. pęnitētes, sed ipsa non potest dete ger̄ suppositionē, q̄a ei nō crederetur ob- stāte præsumptione, quæ habetur ex mr̄i monio, q̄ fili⁹ natus sit ex nuptijs, ff. de h s, q sui vel alieni iu ris sunt l. filiū, 2 & ēt periculosū esset mu- lieri illud detegere. Lan.

2 Sequit̄, eū diffinimus, q̄ ex viro & vxore nascitur. lo. And.

b ¶ Pœnitentia.] Hoc tamen scias, q̄ quan diu est ī mortali, nec deponit animū pec- candi, non valet ei ta lis pęnitentia 14. q. 6. si re. tamen ad pæni- tentiam admitti de- bet, sed est ei dicen- dum, quod nō est ei fructuosa, quo ad ui tam æternam, sup. q̄ quidam, de pæniten. dist. 3. §. pe & vlt. & de pę di. 5. falsas. Io.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. ꝯpil. vide concil. liū Carthaginense. 4. c. 99 refert suo par. 8. c. 324.

c ¶ Alienos.] ad quos ab intestato deuolue ret hæreditas: si. n. ali q tales sint ad quos ab intestato deuolue retur, exhæredari nō dent Sed pone, q̄ ta- les non sunt, adhuc tamen peccat impe- diendo liberam testamenti factionem, C. si quis aliū testa. prohi l. 1. & 2. & ideo dicit, maxime. Vin.

cut mulieri, quæ ignoran te marito de adulterio ꝓ lem suscepit, quamuis id uiro suo timeat confiteri, non est pænitentia dene- ganda: [a] ita nec illi de pœ nitentia [b] denegari, maxi me si ꝑ alienos, [c] ad quos timeat possessionē viri de uolui, sed competēs satis factio per discretum sacer dotem ei debet iniungi.

¶ Idem Valēt. & Burgen. episcopis, & abbati de N. Cistercien. ordinis.

¶ Abbatissa moniales benedi cere, confessiones audire & publice prædicare non potest.

CAP. X.

NOuat quædā nostris sunt auribus intima ta, quod abbatissæ monia les ꝓprias benedicūt: ip sarum quoq; cōfessiones in criminib. audiūt: & le gētes Euangeliū, [d] præsu munt publice prædicare. [e] Cum igitur id absonum sit, pariter & absurdū: Mā damus, quatenus, ne id de cætero fiat, curetis firmi ter inhibere: Quia licet beatissima virgo Maria di gnior, & excellētior fue rit Apostolis uniuersis, nō tamen illi, sed istis Do minus claues regni cęlo tum commisit.

NOua.] Primo ponit excessus, quos secundo prohi- bet ibi. Cū igitur. Tertio causam reddit ibi, Quia licet Abb. Sicu.

CASVS. In quibusdam partib. abbatissæ moniales proprias benedicebant, & ipsarum confessiones audie bant, & Euāgelium legere ac prædicare præsumebant: ista noua & inaudita peruenerūt ad notitiā dñi papæ: vnde super hoc scribit epīs in quorū diœcesib. hæc fie bant, mandās eisdē, quatenus cū hoc sit absonū & ab surdū, ne decætero id fiat, firmiter inhibere procurēt, quia licet beatissima vigo Maria dignior, & excellen tior fuerit ap̄lis vniuersis, n̄ tñ illi, sed istis d̄ñs claues regni cœlorum commisit. Not. q̄ abbatissa moniales benedicere non pōt, nec confessiones audire, nec præ- dicare publice, nec Euangelium legere. Item beata vir go dignior est, & excellentior oīb. Apostolis Item of- ficium clauium non cadit in sexum fæmininum.

d ¶ Euangelium.] In matutinis forte poterant legere Euangelium: vnde etiam diaconissæ appellantur 27. q. 1. diaconissam.

[Gl. seq. numerat. 8. quæ non licent fæminis, submit tens regulam generalem In fi quærit, & remittit.

e ¶ Prædicare.] Mulier enim nec prædicare, nec do- cere potest, quia hoc officium extraneum est a mulie- ribus 3 nec sacra vasa contingere, 23. dist. sacratas, & c. mulier, & 33 q. 5 mulierem, imo nec laici prædicare vel docere dēnt ē de hær. cū ex iniuncto, nec pōt vela re moniales, 20. q. 2. statuimus, nec absoluere eas j. ti. prox de monialib. nec iudicare 33 q. 5. mulierem, nisi forte aliqua nobilis hoc habeat ex con- suetudine. supra de arb. dilecti filii, nec arbitrium, in se susci pere, ut ibidem, & C. de arb. l. vlt. Nec pro curatrix esse p̄t in iu dicio, C de proc. qd̄ de absente, & l. alie- nā, nisi forte ꝓ patre morboso aut ætate īpedito ageret, ff. ¶ ꝓ cur. fęminas. Nec ad- uocare p̄t in iudicio. 3. q 7. infamis, § tria. & generaliter viri of ficium mulierib. est interdictū, ff. de reg. iur. l. 2. Sed nunquid abbatissa potest insti tuere vel sus ē Jere? De hoc dictū est sup. de mai. & obe dilec.

3 Adde quæ eis interdi- cta sint no. in le. 1. & 2. ff. ad Velle. & gl. in l. fæminæ ff. de reg iur.

¶ Idem.

¶ Tempore generalis interdi cti conceditur pænitentia, & uiaticum morientibus, hoc primo. Clerici, q̄ seruauerīt interdictum possunt cum silē tio in cæmeterio sepeliri, hoc secundo. In conuentualib. ec- clesiis clerici bini uel trini possunt horas submissa uoce dicere, hoc tertio. Cruce signa tis & peregrinis tempore in- terdicti pænitentia concedi po test, hoc quarto.

CAP. XI.

QVod † in te: & infra. ¶ In illo verbo ꝑ q̄ pęnitētia moriētib. nō ne gęmus, viaticū ēt, q̄ vere pęnitētib. exhibet̄, intelli gi volumus, ut nec ipsum sit decedentibus? Respondet papa, quod in verbo illo, per quod pænitentia morientibus non negatur, scili- cet cum dicitur, præter pænitentias morientium, viati cum etiam, idest, Eucharistia intelligitur, quod dece- dentibus concedit: Secundo dicitur, quod tempore generalis interdicti omnibus tam vnctio, quam ec- clesiastica sepultura denegatur: Tamen papa ex gratia concedit, ut clerici decedentes, qui tamen interdictū seruauerunt, in cæmeterio ecclesiæ sepeliantur sine campanarum pulsatione: cessantibus omnibus solem nitatibus. Tertio dicitur, q̄ t̄pe interdicti clerici in conuentualibus ecclesiis bini, uel simul tres possunt dicere horas canonicas, ianuis clausis, excommunica- tis & interdictis exclusis, vt potius videantur legere quam cantare, ita quod exterius audiri non possint, quia & quibusdam regularibus simile priuilegium a sede Apostolica est concessum. In fine dicit, quod recipientibus signum crucis pænitentia, si eam postu- lauerint, non est deneganda, quod aliis peregrinis po test de gratia concedi. Not. quod pænitentibus uiati- cum denegari non debet. Item nomine pænitentiæ via ticum intelligitur Item clerici interdicti t̄pe possunt sepeliri in cæmeterio. Item interdicti tempore potius debent legere horas canonicas, quam cantare. Item cruce signati & peregrini tempore interdicti, possunt accipere pænitentiam.

QVod in te] Qua tuor sunt partes, prout quatuor sūt di cta: Secunda ibi, Li- cet Tertia ibi, Et in cōuentualibus. Quar ta ibi, Recipiētibus. Abb.

CASVS. Contingit aliquando, quod ter- ra supponit̄ interdi- cto, & prohibētur di uina officia celebra- ri, p̄ter baptisma pa- ruulorum, & pęnitē tias morientiū, quæ- situ fuit a papa, utrū tūc uiaticum, id est, corpus Domini dādū

† Cap. 3 eo. tit. in 4. ꝯpi. Et de mate- ria huius de creta listene id q̄ statutū est in c. vlt. de sent. exc. lib. 6.

a ¶Denegetur.] tempore interdicti, inf. tit. proxi. premittimus.

b ¶Concedimus.] Ista enim duo sacramenta siue tria semper excipiũtur in quolibet interdicto, s. baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium, in quo intelligitur viaticum pro ut hic patet: Et dicitur viaticum, quasi a via, quia sunt in via recedẽdi de hac vita. Nec tamen est istud sacrm necessitatis, tamen concedendum est decedentibus etiam tempore interdicti, ut patet hic.

[Gl. seq. arg. quod si ex gratia, &c.

c ¶Ex gratia] si ex gratia cõceditur clericis, qui seruauerũt interdictum, ergo uidetur, quod ius non sit cõmune, ergo non competit nisi impetretur, cum nemo sit exemptus ab illa generalitate interdicti, nisi, qui per priuilegium exemptus est, vel potest dici, quod per istud ius clerici canonicis regularib. æquiparentur, sim. sup de priu quod nõ nullis. Io. And.

d ¶Audiri] patet ergo, quod cũ excommunicato non licet stare extra ecclesiã, cum etiã interdicto prohibeatur audire exterius. Io.

[Gl. seq reddit rationem specialitatis, quã etiam ampliat. Secundo quærit, & sol. ponit opi. contrariam, quã reprobat.

e ¶Pœnitentia] hoc est speciale in istis personis, vt sine necessitate, vel periculo mortis admittantur ad pœnitentiam. Sed hoc facit necessitas, quia hoc eis non conceditur, nisi cum proficiscuntur, & ita quasi in uia dicuntur, sicut illi quib. datur uiaticum. Item potest dici, si aliqui proficiscuntur ad iustum bellum, quia ibi est i iusta cã timoris. Item idem esset si aliqui essent excõicari, ut in iusto bello, quia possunt absolui a quocunq; alio quam ab excõicatore, arg. inf. titu. proxi. decætero, de consec dist. 4. sanctum est baptisma, & 33. q. 2. c. in adolescentia. Sed quid si in ciuitate interdicta aliqui uellent satisfacere, nunquid in eis relaxandum est interdictum? Non: quia aliqui sine culpa sua interdicuntur, sup. de spon. non est uobis, & quia sic rigor ecclesiæ dissolueretur, ar. sup. de priuil. vt priuilegia Io. T. dixit, ꝙ si aliqui uellẽt iurare stare mandato ecclesiæ, ꝙ essent admittendi. Sed finis iste videtur contradicere, quia hic specialiter hoc concedit recipientib signum crucis & peregrinis, ergo aliis intelligitur prohibere, sicut quod de uno negatur, de alio conceditur, 25. distin. qualis, quod uerius puto, licet inuenias contrarium dictum.

r Vide B. Tho. 3 par. q. 56. ar. ult.

† In oĩb. Vaticanis, & plerisq; aliis ita: ualeant legere potiusquã cantare.

† Ad reuerentiam.

a Videto hic latius

decedẽtibus denegetur.[a] ¶Licet aũt ꝑ generale interdictũ denegetur oĩb. tã unctio, q̃ ecclesiastica sepultura, cõcedimus[b] tñ ex gratia,[c] ut clerici decedẽtes, qui tñ seruauerint interdictum, in cæmeterio ecclesiæ, sine campanarũ pulsatione, cessãtib. solẽnitatib. oĩb. cum silẽtio tumulentur. Et in conuentualib. ecclesiis bini & bini, uel simul tres, horas canonicas ualeãt † legere, non cantare, ianuis clausis, interdictis & excõmunicatis exclusis, & uoce ita demissa, ꝙ exterius audiri nõ[d] possit, cũ & regularib. f. n priuilegiũ sedis Apost. sit indultũ, ut cum generale interdictũ terræ fuerit, liceat eis ianuis clausis, excõicatis & interdictis exclusis, non pulsatis cãpanis, supressa uoce celebrare diuina. ¶Recipientib. aũt signũ crucis nõ negamus, quo minus eis ob† reuerẽtiam crucifixi pænitẽtia[e] cum postulauerint, iniungatur; quod & aliis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

10 ¶Idem† in concilio generali.

¶ *Famosum est, & multum allegabile, & hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri ꝓprio sacerdoti, uel de eius licẽtia alteri, & Eucharistia sacramentum ad minus in Pasca recipere. Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendum perpetuam pęnitentiam detrudendus.*

CAP. XII.

Omnis† vtriusq; sexus fidelis, postq̃ ad annos discretionis[f] puenerit, oĩa[g] sua solus peccata saltẽ semel in anno fideliter cõfiteatur proprio[h] sacerdoti, & iniũctã sibi pænitentiã ꝓpriis uirib. studeat adimplere, suscipiens reuerẽter ad minus[i] ĩ Pascha Eucharistiæ sacramẽtum, nisi forte de proprii sacerdotis cõsilio, ob aliquã rõnabilẽ causam ad tẽpus ab hmõi† pceptione duxerit abstinendum:

20 30 40 50 60

Omnis.] Tria sunt dicta principalia: Secundum ibi, Si quis. Tertium ibi, Sacerdos. Abb.

CASVS. Statuit cõciliũ gñale, quod qlibet fidelis vtriusq; sexus postquã discretionem habuerit, saltem semel in anno sua solus confiteatur peccata proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha sacrm Eucharistiæ suscipiat reuerenter, nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinẽdum: Alioquin ab ingressu ecclesiæ arceat, & moriens careat ecclesiastica sepultura: Scdo dr, ꝙ si aliquis alieno confiteri voluerit sacerdoti, licentiam prius obtineat a proprio sacerdote, cũ aliter ipse illum ligare nõ possi, uel soluere. Sacerdos ãt sit discretus, ut diligenter inquirat circunstantias peccatoris & peccati quib. prudenter intelligat, quale cõsilium sibi debeat adhibere, præcauẽs diligenter, ne verbo vel signo ꝓdat aliquatenus peccatorem, & si cõsilio prudentiori indiguerit, illud requirat sine alicuius expressione psonæ, qui. n. peccatum in pænitentia sibi detectum manifestare præsumpserit, ab omni officio sacerdotali deponatur, & in arctũ monasteriũ ad agendum pniam detrudatur. No. ꝙ qlibet fideli s semel in anno pniam accipere debet & cõronẽ. Itẽ fallit hic regula illa: Cui cõicamus uiuo & mortuo cõicarẽ debemus. Itẽ ab alieno sacerdote nemo põt absolui uel ligari sine obtenta licẽtia proprii sacerdotis. Itẽ sacerdos tenetur inquirere circunstantias peccati, & peccatoris. Itẽ signis loquimur, item aliquid licet in genere, quod nõ licet in specie, item sacerdos qui peccatum in pęnitẽtia sibi detectum reuelauerit, debet deponi, & in monasterium detrudi ad pniam peragendum.

per Io. An. & doctor recentiore

† Idẽ. s. In 3. in concil. generali Lateran. c. 21. & c. 2. e. ti. in 4. compil.

† Vide cõcilium Trid. sess. 14. c. 6. confessione & can. 8. sanctissimi pænitẽtiæ sacramento.

† Alias ab eius &

[Glo. seq. exponit, & signat contrarium.

f ¶ Discretionis.] idest, cum est doli capax: quia tunc potest peccare, sup. de delict pue. pueris, C. si aduer. de lic. l. 1. & C. si minor se. ma. dix. l. 3. ar. de conse. dist. 4: eos, & C. de fal. mo. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per duas quæstiones.

g ¶ Omnia sua peccata.] alias non esset fructuosa pęnitentia: ut dictum est su. e. quod quidam ubi de hoc. Non tamen uenialia, quia illa tolluntur per orationẽ Dominicã, uel per aqua m benedictã de pęn. di. 3. de quotidianis dist. 6. qui vult. tñ si recolit, cõfiteaẽ illa.

h ¶ Proprio sacerdotii] nisi ille sit ĩperitus: tũc d ipsius Inia (ut hic dicit) qrat discretũ, de pęn. di. 6 placuit. B.

i ¶ Ad minus i Pascha.] de cõc. di. 2. & si ñ frequẽtius.

Sepultura

a ¶ Sepultura.] hoc est contra regulam illam, cui communicamus viuo, communicare debemus & mortuo. Fallit etiam in alio casu. 23 q. 5. placuit. & sup. de sta. mona. monachi & sup. de tornea. c. 1. & sup. de vsuris, quia in omnibus, & supra, de rap. super eo.

alioqn & viuẽs ab ĩgressu Ecclesię arceat, & moriẽs Christiana careat sepultura.[a] Vñ hoc salutare statutũ frequenter in ecclesijs publicetur, ne quisquã † ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. ¶ Si quis aũt alieno sacerdoti[b] voluerit iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat[c] à ꝓprio sacerdote: cũ aliter ipse illũ nõ possit absoluere † vel ligare.[d] ¶ Sacerdos autem sit discretus † & cautus, vt more periti medici superfundat vinũ & oleũ[e] vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circũstãtias,[f] & peccati, quibus † prudẽter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remediũ adhibere, diuersis experimentis[g] vtẽdo ad saluãdũ † ægrotũ. ¶ Caueat aũt omnino, ne uerbo, aut signo, aut alio quouis mõ aliquatenus ꝓdat † peccatorẽ: sed si prudẽtiori cõsilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ, caute requirat, qm̃ q peccatum in pnĩali iudicio sibi detectũ præsumpserit reuelare, nõ solũ à sacerdotali officio deponẽdum[h] decernimus, verum etiã ad agendam perpetuam pænitentiam in arctum monasterium detrudendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionem, nec quicquam persuadere pro salute corporis tendens in animarum periculum.

CAP. XIII.

CVm infirmitas corporalis nõnũquam ex peccato proueniat, dicẽte Dño lãguido, quem sanauerat, Vade, & amplius noli peccare, ne d̃terius aliqd tibi cõtĩgat: Præsenti decreto statuimus & districte ꝑcipim⁹ medicis corporũ, ut cũ eos ad ĩfirmos uocari cõtigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, ut medicos aduocẽt animarũ, ut postquã fuerit infirmo de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinę remediũ salubrius procedatur, cũ causa cessãte,[i] cesset effect⁹. Hoc qdẽ inter alia huic causam dedit edicto, q

[Gloss. sequens exponit. quærit, & soluit.

b ¶ Alieno sacerdoti.] executionem habenti, hoc dico propter illos sacerdotes siue seculares siue regulares, qui non habent ordinis executionem sacerdotalis, vt sunt illi qui non sunt à populo electi, vel qui ab episcopo populo nõ præficiuntur, 16. q. 1. cap. adiicimus, §. ecce in hoc. & cap. generaliter, §. ecce sufficienter. Sed ecce, si prædicatores & fratres Minores vel alij rel giosi non habentes populum habent priuilegium, vt alienos parochianos possint recipere ad pœnitentiam, nunquid sufficit priuilegium, vt parochianum alterius possint recipere ad pœnitentiam sine licẽtia proprii sacerdotis? Dicas quod non sufficit priuilegium sine licentia proprii sacerdotis: priuilegium enim æquiparat eos illis, qui à populo sunt electi, vel illis, qui ab episcopis populo præficiuntur, & dat eis solam executionem, & ita necessaria est adhuc licentia proprii sacerdotis, vt hic dicitur. Si enim de duabus seruitutibus, vna tollitur, remanet altera: quod bene probatur, supra de vsu pal. ex tuarum. supra de priuileg. pastoralis. ff de seruit. vrban præd. si domus tua, & ideo dicit, alieno, & non alii. Nec papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio sacerdoti, vt cap. prædi. ex tuarum, cum suis similibus, & inf. ti. proxi cum desideres. in fi. & hoc idem dixit Hug. 16. q. 1. & in prædicti. §§. Ber.

[Glo. sequens quærit. ar. & soluit.

c ¶ Obtineat.] Quid si ille malitiose recusat? Arg. quod potest ire ad alium, sup. de reg. licet. Vel uadet ad eius superiorem si potest, vt illum compellat: vel ille dabit licentiam, ar. sup. de iure patro. nullus. Ar. C. de temp. app l. vlt. §. vlt. arg. inf. eo. c. vlt. ad fi. Ber.

[Gl. seq arg. & remittit.

d ¶ Vel ligare.] sup eo. quod autem. 9 q. 2. c. 1. & 2. & sup. de parochi. nullus. Et est arg. q clericus sine licentia sui episcopi non potest in non suum iudicem consentire. sup eo quod autem, & sup de fo. comp. si diligenti, &c significasti. vbi de hoc, & inf. eo. c. vlt. Ber.

e ¶ Vinum & oleum.] i. misericordiam & disciplinam, 45. dis. disciplina. 1 & c. omnis qui. & c. sũt namque, & c. vera iustitia.

f ¶ Circunstantias,] Sic sup. eo. Deus qui. & sup de homic. sicut in prin de pœ. dist. 5. consideret. Ber.

g ¶ Diuersis experimentis.] Non tñ sicut imperitus medicus, 29. dis necesse Sed diligẽter experiatur vires ipsius, qualẽ pęnitentiã possit portare, ar 26. q. vlt. alligãt sic vt potius reddat rõnẽ de misericordia, quã de crudelitate, vt ibi. 26. dis. non satis vltra medium & 11. q 3. nemo peritorum Ber.

h ¶ Deponendum.] Olim etiam alia pęna imponebatur, de pęn. dist 6 sacerdos. hodie hæc imponitur.

CVm infirmitas.] Diuiditur: Nam primo ponit vnã constitutionis cãm: Secũdo constitutionẽ: Tertio aliam cãm: Quarto pœnam transgressionis prohibitionis. Secũda ibi, præsenti. Tertia ibi, Hoc qdẽ. Quarta ibi, Si quis, Quinta ibi, Cęterum. Abb. Sicu.

CASVS. Dicitur hic q infirmitas corporis aliquando accidit ex peccato: ideo prohibetur in hoc capitulo, ne medici infirmos in suam curam recipiãt, nisi prius infirmi per medicum animæ se curauerint emendare: quia remota causa remouet effectus, Secũdo dicitur, quod hoc dedit causã huic constitutioni, quia quando infirmatur aliquis, & dicitur ei à medico, vt de salute animæ disponat, cadit in desperationem, & facilius mortis periculum incurrit. Tertio dicitur, q si medicus fecerit contra istam constitutionem, postquã per Prælatos locorum fuerit publicata, excommunicetur vsque ad satisfactionem condignam: Quarto dicitur, q cum anima sit multo pretiosior corpore, nullus medicus suadeat ægroto qd in periculum animæ conuertatur. No q infirmitas corporis aliqñ prouenit ex peccato. Item cessante causa cessat effectus Item transgressores constitutionum domini papæ excommunicari debent. Item anima multo pretiosior est corpore.

i ¶ Causa cessante,] supra de iureiuran. & si Christus.

† In vetustio. quibusdã libris ita. ne quisquã ex ignorãtię cęcitate.

† Alias, soluere.

† Qualis debeat esse cõfessor, tradit Magister sẽ. li 4 dist. 19. § qualem.

† Aliás ita: ex qbus in cõcilio ita: per quas.

† Aliàs, sanandum.

† Vide B. Thomã in qõnib. addit. ad 3 p. q 11. art. 1. & Theologos li. 4. sẽt.

1 Vt ibi dr̃, per viuũ mũdãtur putrida per oleũ sanãda souẽtur secundũ Goffr. lo. A.

† Idem. s. Innoc. 3. in cõcilio gñali Lateranẽ. c. 22. & c 4 e. ti. in 4. cõp.

stus.ad fi. & supra de renunc. post translationem vbi de hoc.
a ¶ Arceatur.] per sententiam, non ipso iure: quod male, vel nullo modo seruatur.
b ¶ Multo pretiosior.] 12. q. 1. præcipimus, 24. q. 3. si habes. C. de sacrosan. eccl. l. sancimus, in fi. & ideo potius, & prius est consulendum animæ quam corpori: quia vbi maius est periculum, cautius est prouidendum, 42. dist. quiescamus. & 7. q. 7. cap. vltim. vt ff. ad Carbo. l. 1 § 2. Ber.

CVm ex eo.] Quatuor sunt partes principales: Secunda: ibi, Formam Tertia: ibi, Qui autem Quarta, ibi, Ad hæc. Abb. Sic.

CASVS. In hoc capitulo dicitur, quòd, quæstores eleemosynarum per prouincias admitti non debent nisi litteris Apostolicis, vel loci episcopi muniantur: nec aliud prædicare debent, quàm in forma contineatur litterarum: forma vero litterarum in hoc capitulo inferius continetur expresse Secundo dicitur, quod quæstores eleemosynarum in tabernis vel aliis inhonestis locis hospitari nec debent, nec magnos sumptus facere, nec falsum religionis habitum simulare. Tertio dicit, quod cùm basilica dedicatur, siue ab vno siue à pluribus episcopis, vltra annum non extendatur indulgentia, nec in anniuersario dedicationis tempore 40. dies excedat remissio ea maxime ratione, quia Romanus Pontifex consueuit hoc moderamen in talibus obseruare. Nota, quod creditur litteris episcopi. item iurisdictio nõ extenditur ultra illud, quod in litteris continetur. Item quæstores eleemosynarum in inhonestis locis morari

† Idem. s. Innoc. 3 in eodem concil. generali Lateran. c. 62. & c 5. eo. ti in 4. comp.

† Quod latet sub hoc ins. habes in c. 2 sup. de reliquiis, & venerat sanc. ian quatenus at tinet ad hos q̃stores, eorum nomẽ & vsum. penitus sustulit cõc. Trid. s. de ref. form. c. 2. in fi. & se s. 21. de reforma. c. 9.

quidã in ægritudinis lecto iacẽtes, cum eis a medicis suadetur, vt de animarum salute disponant, in desperationis articulũ incidunt, unde facilius mortis periculum incurrunt. ¶ Si quis autem medicorum huius nostrę cõstitutionis, postquam per prælatos locorum fuerit publicata, trãsgressor extiterit, tãdiu ab ingressu ecclesię arceatur,[a] donec pro transgressione hmõi satisfecerit competẽter. ¶ Cæterum cũ anima sit multo pretiosior[b] corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute, aliqd ægro suadeat, qđ in periculum animæ conuertatur.

¶ Idem † in eodem.

¶ Eleemosynarum quæstores sine Apostolicis vel diœcesanorum litteris admitti nõ debent. nec tunc proponant vltra id. quod in ipsis litteris contin'tur hoc primo. Et debent esse modesti & à locis, & expensis incongruis abstinere hoc secundo In dedicatione basilicæ vltra annum, & in anniuersario dedicationis & in litteris indulgẽtiarum concessis ob alio quã à Papa, vltra quadraginta dies remissio excedere non debet. h. d. vsque ad finem.

CAP. XIIII.

CVm ex eo: & infra: † ¶ Eleemosynarum quoque quæstores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas vel diœcesani epi litteras[c] veras exhibeant) prohibemus; & tunc præter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere[d] permittatur. ¶ Formã vero, quã cõiter talibus, Apost. sedes indulget, duximus exprimẽdã, ut secundũ eam diœcesani episcopi suas litteras moderẽtur: Ea si quidem talis est: Quoniam (ut ait Apost.) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, siue bonum fuerit, siue malum: oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus præuenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Dño cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cælis: firmã † speciẽ, fiduciamque rectam tenentes: quoniã qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus, & metet uitam æternam: Cum igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale, proprię non suppetant facultates, uniuersitatem nostram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem uobis iniungimus peccatorũ; quatenus de bonis uobis à Deo collatis, pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: ut per subuẽtionem uerã ipsorum inopiæ consulatur: & † nos per hæc bona & alia, quę Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia peruenire. ¶ Qui autem ad quærendas eleemosynas destinãtur, modesti sint, & discreti, nec in tabernis † aut in aliis locis incongruis hospitẽtur, nec inutiles faciãt aut sũptuosas expẽsas, cauentes oĩno, nec falsę religionis habitũ gestent † Ad hæc, quia per indiscretãs & superfluas indulgentias, quas quidã ecclesiarũ Prælati facere nõ uerẽtur: & claues ecclesiæ[f] contemnuntur: & pœnitentialis satisfactio eneruatur: Decernimus, ut cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia uel annũ, siue ab uno solo, siue a pluribus[g] episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedi-

cationis

non debent. Item indulgentia non debet annum excedere. Itẽ papa obtinet plenitudinem potestatis. Itẽ minores prælati exẽplum accipere debẽt a maioribus.
c ¶ Littera.] Sic ergo credetur litteris episcopi si vere sint. s. de prob. post cessionem. & 11. q 3 curæ.
d ¶ Proponere.] quia in talibus diligens inquisitio facienda est, 42 dist. quiescamus.
e ¶ In tabernis,] Si enim ibi publice deliquerint, possunt à diœcesano puniri, licet sint exempti, supra de priuil. tuarum.
f ¶ Claues ecclesiæ cõtemnuntur] quod esse non debet, s. supra tit. proxi. c. vlt. de priuil. vt priuilegia. Glo. sequen. quærit an negatiue, soluit affirmatiue, solutioni signat contrarium.
g ¶ A pluribus] quid si glibet indulgeat an nũ: nũquid valet huiusmodi indulgentia ꝯtra statutũ istud? & q non.

Roma 14 Com.

† In co Barbatia & in con ita fi mi fiduciam tenentes

† Alias & vos p & alia &c.

† Vide tes i c. ... eo. tit.
† Quia ... at suo inf. not patet.

non, supra de exces. prælat. cum ad quorundam, & c. sane, & c. prox. Credo quod tenet, licet ibi faciant contra mandatum istud, quia non adiicit hic, ꝙ si secus fecerint, decernimus non valere, prout dr̃ in illa decr. cum ad quorundam, arg. ad hoc s̃. de pben. inter cætera, ubi. n. huiusmodi clausula non apponitur in mandato, licet fiat contra mandatū, tñ tenet ꝙ factū est. s̃. de prebē. dilectus, 2. Arg contra inf. e. c. prox in fi.

ADDITIO Hodie p c. fi. e. tit. li. 6. disponitur. ꝙ indulgētia cōcessa a p̄lato vltra numerū hic taxatū, est ipso iure nulla, & vide ibi glossam, q̄ disputat nunquid excedendo hunc numerū corruat indulgentia in totum, an vero teneat vsq; ad facultatē cōcessā? & intelligit ꝙ vsq; ad concessum numerum inclusiue tenet. arg. in regula vtile per inutile li. 6. & l. sancimus, C de do.

Nostro.] Diuidit: primo ponit cōsultatio: Scdo rñsio, secunda ibi. [Nos igitur] Abb. Sicu.

CASVS. Quæsiuit quidam p̄latus, vtrū p suā prouinciā posset cōcedere remissionis l̄ras gñales? Rñdet papa ꝙ hoc liberè pt facere, ita tñ ꝙ statutū gñalis cōcil. nō excedat, ꝙ ex s̃ c. px. No. ꝙ epi pñt concedere litteras remissionis uel indulgentiæ in sui s prouincijs.

[Gl. seq reci p obie. de decie pastoralis.

a ¶ Per tuam prouinciā.] No. ꝙ archieps p totā ꝓuinciā suam pōt facere remissiones, prout hic colligit, & eps in sua diæcesi, licet archieps non sit iudex ordinarius oium de prouincia sua, su. de of ord. pastoralis, & iurisdōnē contētiosam non hēt in sua ꝓuincia, nisi in certis casibus, vt dr̃ in decr pastoralis, sed uoluntariam sicut proconsul cū urbē egressus fuerit, iurisdōnē hēt nō cōtentiosam, sed volūtariā, ff. de offi. proconsul. l. 2. Et legatus pt in sua ꝓuincia facere remissiones, qa & statuta perpetua facere pt, su de off. leg. c vlt. Et est hoc epōrū & archiepōrū, f facere remissiones, nisi ex spāli concessione vel alia ltīma cā cōpetat aliis inferiorib p̄latis, su de excel. prælat. accedētib Et priuilegia pñt concedere epi & archiepi, su. de his quæ fi. a præla. sine cōsensu capituli, quanto, & arg. su. de iure pat. nullus.

b ¶ Concilii.] sup eo c prox.

Ne pro dilatione.] CASVS. Cū nulli possint ligari, vel absolui nisi a suo proprio prælato, & periculosum sit epis, & aliis superiorib. & minorib. prælatis exemptis suos p p hoc prælatos adire, uel licētiā petere ab eispē, ne ꝓ dilatione pniæ periculum immineat animarum, permittit papa prædictis omnibus, vt etiā præter sui superioris licentiam prouidum, & discretū sibi eligant confessorem. No ꝙ p p periculum aīarum multa licent, quæ alias non licerent, item epi, & alii prælati inferiores exempti possunt sibi eligere confessorem sine licentia superioris, itē discretus debet eligi confessor.

[Glo. seq dat duo similia de absolutione & baptismo, & subdit genus vlt. no.

c ¶ Periculum immineat] Sic p p periculū moræ cat absolutio statim, q̄ alias nō daretur, j. ti. ꝓx nuper. ī fi. & c sacro & s̃. de off. ord. ad reprimendam, & p p periculū animæ statim infans baptizatur 5 dist bapti zari, & de conse dis. 4. ne qđ absit, & dilatio p p periculum tollitur, ne interim aliquod contingat periculum, de consec. di. 4. Iudæi. Et est arg. ꝙ vbicunq; pericula timetur, dilatio sine mora uitanda est. 28. idst de Syracusanæ. itē arg ꝙ sacerdos statim dēt currere ad īfirmum, qñ vocatur, quia vitam ad mitiqs quis morienti pęnitentiam denegauit, 26. q 6 si presbyter, & c. seq. & reus erit animarum, ut ibi dicitur.

d ¶ Permittimus.] Sic ergo uidetur, ꝙ epi vel alii inferiores p̄lati exēpti añ istā permissionem non poterant se subiicere alicui confessori sine licentia sui superioris, supra eod. cap omnis vtriusque, quia nullus clericus sine licentia sui episcopi potest eligere iudicium non sui iudicis, personæ uel rerum, supra de foro compet. si diligenti, & cap. significasti, & 3 q. 6 non liceat, ergo multo minus iudicium animæ, quod maius est.

[Gl seq. recitetur per quæstionem.

e ¶ Prouidum.] qui sciat ligare ac soluere, de pęn. distinct. 6. qui vult. & supra eodem, omnis, §. sacerdos, & qui diligenter inuestiget qualitatem criminis, & personæ, de pęn. distinct. 5. consideret.

---

cationis tempore quadraginta dies de iniūctis pęnitentiis indulta remissio non excedat, & infra.

¶Hunc quoque dierum numerum indulgentiarū litteris pręcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casib. aliquotiens conceduntur: cū Romanus Pōtifex, qui plenitudinē obtinet potestatis, hoc † in talib. moderamen consueuerit obseruare.

¶Honorius tertius.

¶Archiepiscopus intra prouinciam suam potest concedere indulgentias secundum formam concilii generalis, h. d. & loquitur, de ca. præce. in fin.

CAP. XV.

Nostro † postulasti certificari respōso, vtrū per tuam prouinciā [a] possis concedere remissionis litteras generales. Nos igitur tuę fraternitati breuiter respōdemus quod per prouinciam tuā libere potes huiusmodi concedere litteras: ita tamen, ꝙ statutum generalis concilii [b] non excedas.

¶Gregorius nonus.

¶Episcopus & alii, de quibus in littera, possunt sine licentia superiorum sibi eligere prouidum confessorem.

CAP. XVI.

Ne † pro dilatione pęnitētiæ periculū [c] immineat animarū: Permittimus [d] episcopis, & aliis superioribus, necnō minoribus Prelatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam, prouidū [e] & discretum sibi possint eligere confessorem.

TITVLVS XXXIX.

De † sententia excommunicationis.

¶Alexander iij. Senon. Archiepiscopo.

Impubes, qui clericum percussit, ab episcopo absolui potest, & qui ioco uel causa disciplinæ percutit cle-

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis.

.] Supra uisum est de pęnis, quæ imponuntur tam in foro contentioso quam pęnali: Veruntamen quia excommunicatio, est pęna delicti, cum fertur a iure, cum uero ab homines, est pęna

---

† Alias ita, & in talib.

† Vide Spe. titu de pęn. & remis. ubi plene de hac materia, adde B. Th in qōnib. additis ad 3. par. q. 26.

† Vide late Paludanū li. 4 sent. & Syluest. uerbo, confessor. 1. qō. 8. adde Turrecre. in c. quē pęnitet. de pęn. dist. 1.

† In duobus manuscriptis ita: De sētentia excōicationis, & absolutiōis.

pœna contumaciæ, merito post rubricas præcedentes subiicitur ista Abb.

De hac materia tractatur, 33. quæstio. 1. & quæstio. 2. & quæstio. 3. & 6. quæstio. 1. & 11. quæst. 3. per totum.

SVper] Tres sunt partes: secunda ibi, nec clerici: Tertia ibi, [Cæterum.] Abb. Sicu. CASVS. Quæsitum fuit a papa si clerici inf. minores annos constituti se adinuicem percusserint, vtrum sint ad Apost. sedem mittendi pro absolutione? Respondet papa, quod si inf dictam ætatem clerici se ad inuicem percusserint, siue unus alterum, non sunt ad sedem Apost. mittendi, quia ætas excusat. Itē nec clerici si sint plenæ ætatis, & adinuicem se percusserit, non ex odio, vel inuidia, sed ex leuitate iocosa, sunt excommunicati. Item nec magister, si clericum causa disciplinæ percusserit, vel correctionis, quia non potest in ipsis iniectio manuum violenta notari. Secus uero si ex odio dicti clerici se se pcusserint, tunc n. ad Apost. sedē ire debent absoluendi. no. quod clerici impuberes si se adinuicem percusserint, possunt a suis episcopis absolui item est arg ætatem excusare non a toto, sed a tāto Item qui ludendo clericū percutit, uel magister, qui causa correctionis discipulum verberat, non est excommunicatus

† Ca. 2 e ti. in 1 compil. post cōci. Late. sub Alex. 3. p. 14. ca. 7.

† In recētioribus intra, legit, sensu penitus contrario decisioni pōtificię, ex antiquis tñ, intra, legi tutum est.

† Adde quod dicat iniect o manuū, uiolēta, p Bar. i l. licitario. §. q illicitę, de publi.

ricum, etiam si sit maior, excomunicatus non est, qui vero ex odio, sic; et per Papam absoluitur.

SVper † eo uero, quod consilium postulasti, & infra.

¶ Respondemus, quod si clerici infra † puberes annos se adinuicem aut unus alterum percusserint,[a] non sunt ad Apostolicam sedem mittendi quia eos ætas excusat.[b] Nec clerici,[c] si sunt plenę ætatis, & non od o, vel in uidia, uel indignatione, sed leuitate iocosa se adinuicem percutere cōtingat, neq; magister, si scholarem clericū intuitu disciplinæ,[d] vel correctionis percusserit, quia non potest in ipsis iniectio manuum uiolenta † notari:[e] Cæterū si ex odio iidem scholares, uel seculares clerici sese percusserint, pro sua absolutione debent ad Apostolicam sedem uenire.

¶ Idem.

¶ Monachos se adinuicem percutientes absoluit abbas, idem in canonicis regularibus, & abbatis discretione deficiente, recurritur ad episcopum.

a ¶ Percusserint] irato animo: alias non inciderent in canonem, prout sequentia verba declarant, & 17 q. 4. si quis suadente

[Glo seq exponit, arg. alle. tria iura, & duo alle. in contrarium.

b ¶ Excusat.] non ab excommunicatione, sed quo ad hoc quod non sunt mittendi ad curiam pro absolutione vt i. f eo. quamuis ... vlt Et ita est arg quod ætas excusat. de consec dist 4. eos. C de [illegible] & 33. q 2. in adolescentia. Arg. contra quia maiorum mores infirmitas animi non excusat C si aduer. delict. l. 2 & ff. de mino. auxil um §. in delictis, Ber

c ¶ Nec clerici] supple, sunt excommunicati, quoniā sola temeritas in hoc casu reprehenditur sine violentia, prout sequitur, & patet ex illo canone, 17 q. 4. si quis suadente.

d ¶ Disciplinæ] Vel ratione prælationis. Idem est et de patre, q filiū in minoribus ordinibus potest corripere sine pœna ista: vel de propinquo, j. eo. ex tenore, & c. cum uoluntate, vbi de hoc, arg. de Pœn. dist. 1. §. aut facta, & 14 q. 5. circuncelliones. Ber.

e ¶ Violenta notari.] Hæc est ratio, quare non incidūt in canonem.

1 Hoc intelligas si sunt doli capaces alias ab excōicatione, excusarent, sm Hosti. Ioā. And.

CAP. II.

MOnachi † vero & canonici regulares, quocūq; mō[f] se in claustro percusserint, non sunt ad Apost. sedē mittendi, sed secundū prouidentiā sui abbatis[g] disciplinę subdātur: & si discretio abbatis nō sufficit † ad eorū correctionē, est prouidētia dięcesani episcopi adhibēda.

¶ Idem.

¶ Ostiarius qui clericū percussit nō grauiter, ab episcopo absolui potest hoc primo: Officialis deliberate iniiciens manū in clericum, per Papam absoluitur hoc secūdo. Qui repellendo uim ui clericum percutit, excōmmunicatus non est, hoc tertio. Qui percutit clericum turpiter inuentum cum propinqua, excommunicatus non est. secus cum remota, & dicitur propinqua, ut in litera.

CAP. III.

SI vero al cuius ptātis ostiarius, sub ptextu sui offic. mal gnat' clericū læserit, non potest sine mandato Rom Pon absolui, quia laico non datur tanta potestas, nisi forte turbam arcendo casu fortuito clericum lædat: Tertio dicitur, quod si clericus uel laicus uim ui repellendo, clericum percutiat, non est excommunicandus, nec est excommunicatus, quia vim vi (secundum quod iura permittunt) repellere licet: vltimo dicitur, quod si alis quis in clericum turpiter inuentum cum matre, filia, sorore, uel uxore manus iniecerit uiolentas, non est excommunicatus: si autem inueniat eum in stupro, uel adulterio cum alia, quæ ipsum taliter non attingat, & in eum uiolentas manus iniecerit, est excommunicatus. Nota quod qui prætextu officii sui clericum percutit, ab episcopo potest absolui. Item quod casu fortuito fit, nemini est imputandum. Item vim vi repellendo clericum percutiens, non est excommunicatus. Item percutiens clericum turpiter coeuntem cum vxore, matre, sorore uel filia, non est excommunicatus: in ulterioribus autem personis secus est.

MOnachi. CASVS. Monachi, & regulares canonici si se adinuicē pcusserint, non sunt ad Apost. sedem mittendi, sed p abbatem suū sunt absoluēdi, & si abbas ñ sufficit, episcopus dięcesanus est adhibēd'. Not. quod regulares sese adinuicem pcutiētes per abbatem suū pos sunt absolui.

f ¶ Quocunque modo.] dum tñ nō enormiter: aut in epm, aut in abbatē, aut in clericum secularē manus iniiciāt uiolētas j. eo. cum illorum

g ¶ Sui abbatis.] Si vero monachū alterius claustri pcusserit, per abbatem utriusq; monasterij dēt absolui, īf e. cū illorū, & īf e. canonica, sed si monialis monialē, vel p uersam, vel conuersū aut clericum percusserit, per epm absoluatur, inf eo de monialibus

SI vero.] Quatuor sūt partes Secunda ibi Officialis Tertia ibi, Nec ille: Quarta ibi Cæterum Abb. CASVS. Primo dr quod si ostiarius alicuius potestatis ptextu officii sui malignatus vel malitiose clericū læserit, ab epo suo pt absolui, nisi grauiter eū vulnerauerit: Secūdo dr, quod si officialis cleri ū vulnerauerit, non potest sine mandato Rom Pon absolui

† Ca. 3 e. tit. in 1. cōpil. post cōci. Late par. 14. c. 8.

† sufficiat.

2 Quod dic vt īf eo. religioso, lib. 6. Io. And.

a ¶ Absolui,]ergo est excommunicatus :quare intelligendum est de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit. & hoc no.ꝙ dicit, malignatus: alioquin non esset excommunicatus,cum canon dolosos & violentos tantum teneat: vt sup.eo.c.1.& 17.q 4.si quis suadente.

b ¶ Grauiter vulnerauerit.] Casus iste sẽ per exciptur.infr. eo. cum illorum.

c ¶ Officialis.] idest iudex vel apparitor alicuius Potestatis vel principis.

d ¶ Laico.] supple, ẽt qui de mandato sui prælati hoc faceret, nihilominus incidit in canonem, inf.eod. vniuersitatis, nisi clerici deliquerint : nec aliter possint ad iudicium trahi,tunc enim de mandato Prælatorum capi possunt : vt traditur infra eod. vt famæ.

e ¶ Fortuito.] Tunc enim non, imputatur qa casus fortuiti præuideri non possunt s. de homic. Ioannes,& c. vlti. & s de commo. cap.vnico, & ff.de admi re.ad ciui per. l.2. §. si eo tempore, & ff.de cust.& exhibitio reo non est, & l.milites , in fin. quia nulla temeritas vel violentia ĩ eo notari potest, sed excusatur rõne officii :alias non excusaretur: quia debuit præuidere,an ex facto suo posset iniuria irrogari. argum s.de in iur.c. vlt.

f ¶ Vim vi.] Tunc enim excommunicatus non est,cum licitum sit se defendere,inf eo. ex tenore.seruato moderamine inculpatæ tutelæ,sup.de homic.significasti.2.

† An aũt aliquam oĩno habeãt laici in clericos ptãtẽ, tradit Franc. victoria in priori relectione đ potestate eccleũæ,q.vlt.

¹Si tpe noĩationis idoneus fortuito facultatibus laps⁹ dãnũ rei pub. dederit, ꝓcurator rei publice non tenetur, qa est casus fortuito &c Ioan. Andr.

serit, ab episcopo suo potest absolui:[a]nisi forte eũ dẽ clericũ grauiter[b]vulnerauerit.Officialis[c] vero ꝓ in iectione manuũ ĩ clericum non potest sine mandato Rom.Pontificis absolutionis beneficium promereri:quia nulli laico[d] super clericum tãta † datẽ auctoritas: nisi forte turbã arcendo,irruentẽ non ex deliberatione, sed fortuito[e] casu clericũ lędat.¶ Si vero clericum vim sibi inferẽtem vi qs repellat,vel lædat:nõ debet propter hoc ad sedẽ Apost.trasmitti: si in continẽti vim[f] vi reppellat; cũ vim vi repellere[g] omnes leges[h] omniaq; iura permittãt.¶Nec ille compellendus est ad sedẽ Apost.venire, qui in clericum cũ vxore,[i] matre,[k] sorore,uel filia ꝓpria turpiter[l] inuentũ,manus iniecerit uiolentas.Cęterũ si ĩ stupro uel adulterio , quod committit cum ea, quæ ipsũ ita ꝓxima cõsãguinitatis linea non contingit,[m]ceperit,aut in eũ uiolẽtas manus iniecerit, non erit a sententia illius excommunicationis immunis.

¶Idem.

Qui percutit clericum ignorans probabiliter cum clericũ,excommunicatus non est, ignorantiam tamen probare debet per iuramentum,& si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.

CAP. IIII.

ij SI † uero aliquis in clericum nutrientem comã, manus iniecerit uiolẽtas, propter hoc non debet † Apostolico pręsentari cõspectui:nec etiam excõmunicatione notari, † dũmodo ipsum esse clericum ignorauetit : [n] Vel si hoc dubium fuerit,propria[o] manu dũtaxat pręstiterit iuramentum,quod eum esse clericum ignorasse. Ab illo

m ¶ Non contingit.]quia tunc nihil interest eius, imò culpa est se immiscere rei ad se pertinenti . ff.de reg. iur. culpa Ber.

ij SI vero.] Tres sunt partes: Secunda ibi, Vel si.Tertia,ibi.Ab illo.Abb.

CASVS. Si aliquis manus violentas iniecerit in clericũ nutriẽtẽ comã, ignorans,ꝙ clericus fuerit , non erit excõicatus: vel si hoc dubium fuerit,& propria manu iurauerit,ꝙ eũ clericũ ignorauerit. Si aũt nõ iurauerit sicut ab excõicato conuenit abstinere:qa cõstat eũ violentas manus in clericũ iniecisse.No. ꝙ ignorãtia excusat ab excõicatione . Itẽ per iurm̃ purgatur cõsciẽtia alicuius. Et sic ignorãtia ꝑ iurm̃ probatur . Itẽ q̃ ignorantiã allegat, eam ꝓbare debet. Itẽ iuro alicuius statur in præiudicium alterius, sed hoc facit pręsumptio habitus laicalis .

[Gl.seq.exponit litteram , de leg duo iura:quærit & soluit,secundo quærit & soluit, tertio quærit,ponit opi. Alan.quam dicit tutiorẽ, & cõtrariã Tan. quam approbat.

n Iguorauerit] ita ꝙ ignorantia probabilis fuerit, aliàs non excusaretur, su.de cle.exc. min. Apostoli. & su. de eo qui renũt episc. c.1.& 2. Quid 4 si tonsuram vidit, & eũ clericum non credidit ; Rñ.incidit in sñiam, dum tamen ille clericus sit.Quid si in ueritate nõ erat clericus,licet tonsuram deferat & illũ percussisti credens illum clericum? Propter cõsciẽtiam teneris, nisi postea certus efficiaris.arg.11.quæst.3 quoniã multos. secundum vnum casum.Quid si credidit percutere Titium laicum, & in persona errans percussit Martinum clericum? Ala.dixit, quòd in sententiam incidit,quia iniuriari voluit,ff.de iniur.eum qui. §.si iniuria.supra de iniur. cap.vltimo.Tan. dixit quòd non incidit in canonem,quod probat per hanc litteram,quia dicit hic, si percutiat clericum quem credebat laicum , non est excommunicatus , vt hic dicit : Sola enim temeritas & violentia in hoc consideratur. arg.sup eo. c.1. & inf. eo.veniens,& ff.de iniu.illud, §.vlt.& l seq. iniuriam tamen fecit, vt dicit Ala.& per eadem iura potius credo opin Ala. tutiorem .

o Propria manu.] Soli sacramento creditur , quando de conscientia alicuius dubitatur vel quæritur, ut hic patet,& 33.quæst.2.in lectum,31.quæst.2.si verum,ff.de remis.non omnes, § à barbaris, 16 quæst. tertia , dictio & 35 quæstion 3. extraordinaria, & supra de exceptio. pastoralis. argumen. supra , quod met. cau. capitulo vltimo , cum suis concord. positis .bi .

[Gl.seq.signat contrarium, & soluit.

ma gl. Io. A. 3 Et hoc tenet In. d. ẽs in collateralib. vel affinib non extẽdendum . Ioan. And.

†Ca.5.eo.ti. in 1.comp.& post cõc.Lat. par. 14. c.1. Et de intellectu vide citatos super gl.

† Aliàs ita : nõ debet se Apostolico ꝑsentare cõspectui .

† Nodari, in recentiorib. libris .

4 De articulis huius gl. præter Doc. hic, vide Fe. cõs 13. Sylu. verbo, excõicatio. 6. uer. sciendum est quarto . & Couar.ĩ c.al ma mater, de sent.excom. lib. 6 par.1. §.10. nu.15.

g Reppellere.]ff.de iust.& iu.vt vim. & ff ad l.Aquil. scientiam.§ qui cum aliter,& sup.de homic.significasti.vbi de hoc.

h Omnes leges.] De hac materia loquentes,& ita vniuersalis restringitur. sic 1 distin.omnes leges. sic & indefinita,sup de priuil.vt priuilegsa .

i ¶ Cum vxore.] idem est in sponsa de præsenti: quia & lex permittit illã accusare iure mariti. 2 ff.de adult. si vxor §.1.

[Gl.seq.quærit arg.pro,soluit contrarium .

K Matre.] Nunquid noĩe matris intelligimus omnes ascendentes secundum legem? vr̃ ꝙ sic,ff de verb.sign. appellatione, & nomine filii omnes etiam descendentes,vt lex dicit,ff.eo liberorum. per ll. istas vr̃ ꝙ sic in casu isto 3 non credo hoc extendendum ad ascendentes,vel descendentes,cum minor fiat iniuria, vnde non est extendenda licentia,sup.de dec c.tuæ B.

l Turpiter.]Huic.n. parcit canon,quia tam iustum dolorem compescere non posset,C.ad l.Iul de adul.Gracchus, & lex permittit illum occidere sic inuentum , ff. de adul. quod ait lex.§.quod ait , aliàs ex interuallo non liceret .

² Quid si in veritate non sit vxor, putatur tamen vxor , & loco vxoris hr̃. Idem credo: vt ibi dĩ s̃m Vincent. & Gof.facit qđ nõ đ do.int. vir & vx.ple nũq,,ĩ 1 vlti

a ¶Noluerit.] Hoc ipso ꝙ iurare non vult, præsumptio est contra eum in tm, ꝙ tanq̃ excõicatus vitabit. sim. su de hæret. excõicamus. §. qui vero. cum cõstet, ꝙ violentas manus in illum iniecit, sic. n. pro conuicto dr̃ q se non purgat, sup de sim. de hoc, & sup. de purg. can. c. cum P. & c. inter, in fi. Itẽ hic habes, quod licet clericus non seruet habitum suũ, adhuc ret net priuilegiũ suum vnde cõtra inf. eod. in audientia. hoc intellige ante trinam adminitionem, illud cum suis cõsimilibus post: quia tunc perdit priuilegium.

NOn dubium est.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ quicunque violentas manus in clericos, aut cuiuslibet religionis conuersos inijciunt, sñiam excõmunicationis incurrunt, & à solo papa possunt absolui, nisi ĩ articulo mortis. Not. ꝙ percutiẽs clericum vel alicuius religionis conuersum, à solo papa põt absolui. Item propter periculũ mortis multa fiũt, quæ alias non fierent. [Glo. seq. reci per q. an conuersi seculariũ, &c. arg. quòd non, à cõtrario huius litterę. tenet contrarium dicens quòd quidam tenent primum.

b ¶Religionis conuersos.] inf. e. ex tenore. ex eo quòd dicit religionis, vr̃ ꝙ conuersi secularium ecclesiarium nõ habeant hoc priuilegium, arg 27. q. 1. vt lex continentiæ. Sed dicẽdum est, ꝙ ex quo tradiderunt se & sua diuino obsequio, siue in seculari ecclesia siue in regulari, iam censentur ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in forum ecclesię: vnde habent immunitatem ecclesiasticam, 17. q. 4. quisquis. Et dicit decretal. ꝙ tantũ duo sunt genera Christianorũ: Vnum quod dedicatum est diuino obsequio, vt clerici & conuersi. Aliud genus, vt laici, 12. q. 1. duo sunt: Quidã tñ uolunt dicere contra: sed benignius est dicere ꝙ sic, ut eorũ gaudeãt priuilegio, quorum uitã, & religionem assumunt: ut sup de sta mo. recolentes.

c ¶Ex constitutione concilii] 17. q 4. si quis suadente. in qua constitutione nulla fit mentio de cõuersis, sed per hoc & inf. eo ex tenore, extenditur ad conuersos; sic quod dicitur de monachis; extenditur ad regulares, sup de postu. ex parte. & ita per consequens ad omnes conuersos, ut dictum est. Bern.

d ¶In articulo mortis,] & in aliis casibus, qui habentur inf. eo quamuis. vbi de hoc.

MVlieres.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, De his uero, Tertium ibi, illi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic in primo respõso, ꝙ si mulieres & serui, qui sui iuris non sunt, manus in clericum violentas iniecerint, ab episcopo diœcesano possunt absolui. Secundo dicit: aliqui delicati, & magnæ potentiæ violentas manus, in clericos iniecerunt: sed dicunt, ꝙ laborem veniendi ad Apostol. sedem sustinere non possunt: quæritur, quid iuris sit? respondet papa, quod status personæ & veritas negotii prius est intimanda Romano Pontifici, & secundum eius conditionem erit procedendum. Tertio dicit: Aliqui non iniiciunt violẽtas manus in clericum, sed alii de ipsorum mandato hoc faciunt: quæritur, an isti, qui hoc mandant, sint excommunicati? Respon. papa, quod sunt excommunicati, & sunt ad Aposto. sedem mittendi: cum ille vere delinquat, cuius mandato delictum cõmittitur. Not. quòd mulieres & serui ab episcopo diœcesano pro iniectione manuũ in clericum possunt absolui: & sic not. ꝙ parcitur seruis & conditioni. Item status personæ & veritas facti vel negotii attendenda est: Item qui mandat, tenetur vt faciens hoc edicto. Itẽ idẽ est mandare quod facere.

[Gl. seq recitatur per quæstionem.

e ¶Sui iuris. Vt sunt serui, sed hoc intellige secundum distin. illius decr. inf. eo. relatũ. Nec intelligas hoc hoc verum de filiisfamilias, qui dum sunt in patria potestate, nõ dicũtur sui iuris, quia tales debẽt ad curiam mitti: nisi sint infra pubertatem. inf eod. quamuis. &c. vlt. Bern.

---

autem (si præstare noluerit[a] iuramentũ) quia violentas manus cõstat eum in clericũ iniecisse, sicut ab excõmunicato, donec de mandato summi Pontificis absoluatur, conuenit abstinere.

¶ Idem.

¶ Percutiens clericum vel religiosum excommunicatus est, nec ab alio, quàm à Papa absoluitur, præterquam in mortis articulo.

CAP. V.

NOn † dubium est, ꝙ hi, qui violẽtas manus in clericos vel canonicos, aut cuius libet religionis conuersos[b] inijciunt, ex constitutione[c] cõcilij sentẽtiam excommunicationis incurrunt: nec nisi in articulo mortis[d] sine Rom. Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

¶ Idem.

¶ Mulieres, quæ inciderunt in canonem, si quis suadente, absoluuntur ab episcopo. Idem in personis quæ non sunt sui iuris, vel sunt delicatæ, de quibus dubitabatur, quòd non possent commode accedere ad curiam. & h. d. vsque ad §. illi.

CAP. VI.

MVlieres † vel aliæ ꝑsonæ, quę sui iuris[e] non sunt, ab ep̃o diœcesano absolui possunt, si manus in clericũ iniecerĩt violẽtas. De his vero, qui magnæ sunt potẽtię, & ita delicati, ꝙ laborẽ[f] ueniendi ad sedẽ Apostolica nequeunt sustinere: Respõdemus, ꝙ status ꝑsonę prius, & veritas negotij est intimãda Romano Pontifici, & secũdum cõsilium eius tales erunt de commisso scelere corripiendi.

¶ Mandans clericum percuti, excommunicatus est, sicut percutiens. h. d.

¶ Illi vero, qui nõ per seipsos, sed eorũ auctoritate vel mandato. alii violẽter iniiciũt manus in clericos, ad sedẽ Apostolica sunt mittendi: cum is cõmittat vere, cuius auctoritate[g] uel mandato delictum cõmitti probatur.

---

f ¶ Laborem veniendi.] Hoc referas ad arbitrium episcopi. arg ff. de verbor. obligat. continuus, §. cum ita. Et si videbitur episcopo quòd laborem eundi nequeat sustinere, propter pericula moræ, illum absoluere potest, recepta sufficienti cautione, quod parebit consilio siue responso papæ. argum. optimum. s. tit. prox. c. vlt. & ĩ eo. de cætero, & c. sacro. Si vero periculum non timetur, consulatur papa antequam absoluatur: & hoc videtur dicere littera ista.

[Gl. sequen. obiicit, sol quærit, & sol. iterum quærit, & sol. vlt quærit, ponit opin. contra quam alleg. vnam l. & q & soluit.

g ¶ Auctoritate vel mandato.] Sic ĩ. de resti. spo. cum ad sedẽ, ad fin. & ille dicitur facere, qui per alium facit, ff de ad ni. tut. ita tamen. § gessisse, & 16 q. 6 consuetudo, in fin. & inf. eod vt famæ § vlt & C. de accus. non io, & ff ad l. Aquil. liber homo, in prin ff de iurisd. om. iud. si quis id. §. vlt. & qui cãm præbuit vel opem, tenetur.

---

† Ca 6 eo ti. in 1. compil. Ian. qui dicãtur cõuersi, tradunt citati in c. vt priuilegia. sup. de priuil. & Pano.

† Cap 7 eo. tit in 1. cõp. & post cõcil. Late. par 14. ca. 12. Et de int. e. cta vi de Dec. cons. 609. volum. 2.

tenetur, ff.de ui.bo.rap.l.§.ſi cum ſeruum, & ſu. de homic.ſicut dignum, §.2 ſu.de iniur c.ult.Sed uř ꝙ ille, qui mandato alterius hoc facit, non teneať, maxime ſi hẽat in illũ ptãtẽ, ue. ei ſubiectus ſit, arg. ff. de reg. iu. non uř, & l. p̃dicta, ff.ad l.Aqui.liber ho, 2. Sed contrarium uerũ eſt, q̃a p̃ceptũ iniuſtum fuit cui nõ debuit obedire, ſed Deo potius q̃ homini, inf.eo.relatu & 11.q. 3.Iulianus, & c.nõ ſp, & 23.q.1 q̃d culpatur, in fi.& ff.de vi & vi ar le.1.§. quoties, & inf.eo. uniuerſitatis, quia nec illa ptãs dato eſt laico ſuper clericum, ſu.eo ſi uero, §.1.Sed pone ꝙ mandauit, ſed añ manuũ iniectionẽ pœnituit, id erit.Rñdeo nihilominus in canonẽ incidit, niſi reuocauerit mãdatũ, ita q̃đ reuocatio ad ipſum ꝑuenerit, arg ff mand. ff ſi mandaſſem & ff. ad Mace.ſi tñ, & l.ñ filius, & ff. quod iuſſu l.1.tñ.1. & ſupr.de ꝓc. mandato, & c ex inſinuatione, & s̃. de reſcr.ex parte. 3. Sed pone, ꝙ mandato, añ iniectionẽ manuum moriať, tunc nõ erit excommunicatus: 1 q̃a mãdatum morte extinguiť, ff de man. inter cãs, §.1.& ſu. đ off. dele.et licet, & eccleſia ligat ſub terra arg. inf eo.a nobis, & 24 legatur ar.a ꝫcio, Itẽ pone ꝙ non mandat, ſed ratũ hẽt ex poſtfacto, nunquid incidit in canonẽ. Quidã dñr ſit, q̃m ratihabitio locũ hẽt in maleficiis ff.de ui.et ui ar.l.quotiens, ff.de his q̃ no.inf q̃d ergo, arg.C de inceſt.nup.l.3.& ſup.de reſt.ſpo cũ ad ſedẽ in fi.Ar.ꝫ ff.mã.ſi uero, §.ſi poſt ñ credo quod in caſu iſto incidat in ſententiam, licet ex poſtfacto ratum habeat, cum hoc fecerit cauſa ſui. & eius noĩe, ſecus ſi potuit prohibere & non pohibuit. De hoc dicetur inf.eo.quantæ præſumptionis.Ber.

† Cap.9 eo. tit. in 1.cõp. et poſt cõci. Lat.par. 14. c.3.

† Ca.10.eo. tit. in 1.cõp. & poſt cõci. Late par.14. 1 Idẽ Inn. & Hoſ.ſed Tã. & Goſ.cõtra hic, cũ intelligat in hac volũtate deceſſiſſe, ar.đ bapt maiores, ſi nõ pœnituit, l arg. excõicatus eſt cũ cõſtet deceſſiſſe, in mortali, ſm Goſ. Io.An.

¶Idem.

¶*Excõicatus per iniectionẽ manuum in clericum, licet occultus, abſoluitur per ſolũ Papam.*

CAP. VII.

PORro † ſi aliquis [a] violentas manus in fratres ſuos iniiciunt, & ducti pœnitentia non conuicti, ſed priuatim a te ueniã poſtulant, eos monere dẽs & inducere, ut his quos læſerunt, cõgrue ſatisfaciant, [b] & Apoſtolico ſe cõſpectui repreſentẽt, cum a te uel alio ſine ſpeciali mandato Rom Pontificis abſolui nõ poſſint.

¶Idem.

¶*Etiam priuilegiati tenentur uitare excommunicatũ & per iniectionem manuum in clericum excommunicati ſunt.*

CAP. VIII.

NVlli † ſe poſſunt priuilegio Apoſt.ſedis tueri, quominus excõmunicatus uitare [c] debeant, & pro uiolenta manuum iniectione in clericos ſicut excõmunicati, uitari.

POrro ſi aliqui] CASVS. Si aliqui violentas manus iniiciunt in fratres ſuos, & pnia ducti, non conuicti, ſed priuatim poſtulant ueniam, qui forte occulta fuit offenſa, monendi ſunt, ut ſatisfaciant, & pro abſolutione Apoſtolico conſpectui ſe pñtent, ſiue quo abſolui non pñt. No ꝙ non debet quis abſolui pro iniectione uiolenta in clericum, niſi prius ſatisfecerit læſo Et eſt hic arg. quod non ualet pœnitentia ſine ſatisfactione.

[Gl.ſeq.reci per obiec.quam tripliciter ſoluit.

a ¶ Porro ſi aliquis] qui non ſunt fratres illorũ quos læſerunt, q̃m ſi fratres eſſent, & ſe adinuicem percuſſiſſent abbas eos abſoluere poteſt, ſup. eo. monachi, & inf.eo.cum illorum. Vel poteſt intelligi de aliis, quam de monachis, quod uerius uidetur, & loquitur epõ. Alia littera habet ſuos, 2 & planior eſt litera, & ſic eſt in antiqua.Ber.

2 Eãdẽ ẽt lectionẽ agnouit hic Hoſ. q̃ uocat planiorẽ et meliorẽ literã.

b ¶ Satisfaciant] arg ꝙ non ualet pœnitentia ſine ſatiſfactione, ſu.de uſur.cum tu.& 14.q.6 ſi res, & 24.q.2. legatur.de pœn diſt.1.neminem.Laur.

NVlli] CASVS. Aliqui ſunt priuilegiati, quęrituran per priuilegium ſuum excuſentur, quominus excõicatos uitare teneantur, R ñ Papa, ꝙ prætextu priuilegii non excuſantur, quominus excõicatos uitare debeant, & ſi clericos læſerint, ſicut excõicati debent uitari. No. ꝙ priuilegiũ nõ extenditur ad iniquum compẽdium, nec tuetur aliquẽ in delicto.

c ¶ Vitare.] ſu.de priuil.cum & plantare, &c. ut priuilegia, adhũc ẽt caſum priuilegium nõ extẽdiť Sed nunq̃d papa cõicãdo excõicato incidit in canonẽ? Dic ꝙ nõ, licet alias male faciat, De hoc dř. ỹ eo. ſi q̃ñ q̃m Princeps legibus ſolutus eſt, ff.de legi. Princeps, & C.eo.digna vox, ipſe.n.ſolus interpretatur leges, inf.eo.inter alia, ubi de hoc.Ber.

¶Idem epiſcopis & aliis prælatis per Galliam conſtitutis.

¶*Percutiens monachum, uel conuerſum religioſum, debet denuntiari excommunicatus, & uitari, donec fuerit per papam abſolutus.*

CAP. IX.

PArochianos † veſtros ſi qui † in monachos, [d] vel conuerſos [e] p̃fati ordinis violẽtas manus iniecerit ſublato appellationis remedio, ſcđm tenorẽ generalis decreti, [f] excõmunicatos publice nũtietis, ipſoſque faciatis ſicut excõmunicatus arctius euitari, donec læſis cõgrue ſatisfaciãt, [g] & cũ literis

PArochianos.] CASVS. Dř hic, quod qui violentas manus mittũt in monachos vel conuerſos, tanq̃ excommunicati sũt denũtiandi & euitãdi, donec læſis congrue ſatisfecerint, et ſe Ap. ſedis cõſpectui pñtauerint ꝓ abſolutione. No ꝙ conuerſi eodẽ priuilegio gaudent cum monachis, quorum ſunt conuerſi. Item ſatiſfacere debet quis læſo, antequam abſoluatur. Item abſoluendi a papa litteras ſuper ſatiſfactione præmiſſa ſecum portare debent.

†Ca.14.e tĩ. in 1. cõp.et poſt cõc.La. par.14.c.11.

†Alias ita q̃ violẽtas., & c.ſed in antiq̃orib ut eſt impreſſum.

d ¶ In monachos.] Sed nunquid monachus poterit agere actione iniuriarum. Dic quod non, ſed actio competit monaſterio, & aget ſyndicus monaſterii, ſicut actio iniuriarum competit domino, ſi iniuria fit, ſeruo, etiam aget dominus & non ſeruus, Inſtitut. de iniur.§.ſeruis autem. Quid ſi remittit monachus iniuriam. Nihil agit quin poſſit agere monaſterium, ſic licet filiusfam.remittat iniuriam factam ſibi, pater nihilominus agere poteſt pro iniuria filio irrogata, ff.de pact perſonam.immo & ſi iniuria fieret filio uolenti, pater agere poſſet, ff. de iniur.leg 1.§.uſque, monaſterium uero iniuriam factam monacho poteſt remittere, ſecus in eccleſia ſeculari, quia non poſſet remittere iniuriam factam clerico, 17 quæſt.4. quiſquis vincen.

e ¶ Conuerſos.] Sic inf.eo.c prox. & ſu.eo. non dubiũ. vbi de hoc.

f ¶ Decreti.] 17.q.ſi quis ſuadente.

[Gl ſeq.quærit all. pro & contra, et ſol.iterum quærit, ponit duas opi.

g ¶ Satisfaciant] Sed cui dabitur ſatiſfactio? Per litteram iſtam vř ꝙ ipſi monacho uel conuerſo læſo, ut dicit hęc litera. ſed contra vř 12.q.1. non dicatis, et ff. pro ſoc.l.ſi inter fratres, §.ulti De iniuria facta ſeruo dic, ut inſt.de iniu.§, q̃đ ſi uſufructus, et §.ſeq. in monacho uero uel conuerſo, qui proprium non habet ſatiſfacto dabitur monaſterio, et quod dicit hic læſis,

ſi da-

si datur læso, satis datur monasterio, quia quicquid monacho datur, monasterio acquiritur. su de sta mo. cum ad monasterium. Clerico aũt seculari dẽt dari q̃ læsus est. Si clericus inde decedat, dic ut su. de pæo. p̃sbyteri, & ex iniuria plures oriuntur actiones, ff. de iniu. l. i. § vl. 1 Sed corã quo æstimabit hæc iniuria? R̃n q̃dã, ꝙ coram iudice pcusso ris, instit de iniur. §. sed postea & sic inter dũ in foro seculari. Vin dixit, ꝙ rõne accessionis ẽstimabitur coram iudice ecclesiast. co, sicut dr̃ ĩ do te. arg. su. de cõ. u. scr. proposuit, in fi. & su. de do. post diuor. res. c. i. 2. & 3. Sed hoc ĩtellige cum querela excõicationis defert ad ecclesiasticũ iudicem, tunc. n æstimabitur iniuria corã ipso: quia aliter non absoluitur, ut hic dr̃. Si vero clericus simpliciter vult cõqueri de iniuria sibi irrogata, satis vr̃ ꝙ dẽat sequi forum rei. Papa tamẽ quotidie dat lr̃as clericis contra laicos nomine ẽt suo, & de hoc 17. q. 3. c ult. Ber.

1 Quid ãt sit iniandũ de clerico bñficiato ĩ diuersis ecclesiis, cui fiat iniuria, latius ꝓsequitur hic Hos. lo. A. & recẽtiores.

† C. i5 eo ti. in i. cõpi. De materia h' decretalis & preced. p̃ter Doc. hic, uide Sylu. uerbo absolut. 3

E X tenore.] Primo ponitur forma p̃cepti: Secundo correctio delicti. Secunda ibi, mandamus.

CASVS. Quidã canonicus B. nõie uiolentas manus misit in quendam subdiaconum, quia forte pro absolutione ad sedẽ Apos. ire nõ poterat, Genuen. archieps̃ significauit hoc dño Papæ, tñ mandat eidem, quatenus recepto iurõ ab ipso B. quod suo debeat stare mãdato, auctoritate Papæ ipsum absoluat, & sibi in virtute iuri, præcipiat, ne de cætero in clericum monachum vel alicuius religionis conuersum manus violentas iniiciat: nisi se defendendo, aut de mandato suorum prælatorũ hoc fecerit, vel nisi super eum habeat prælationis officium aut magisterium, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur. No. quod excõicatus ꝓ violẽta iniectione iurare dẽt stare mandato ecclesiæ. Item hic est forma ecclesiæ expressa, f'm q̃ excõicati p̃ p̃ manus violentas in clericum vel conuersum debent absolui. Item no. quatuor casus, in quib. percutiens clericum non est excommunicatus, s. defendendo se, aut si de mandato Prælati hoc faciat, vel super eum habeat prælationem, vel mag[iste]rium.

[Glossa sequens recit. per q. ad quid, &c. & an sit idem &c.]

a ¶ Debeat.] qui sic iurat, non est astrictus nisi ad iustum mandatum, arg. de elec. cãm quæ & sup de iureiur. veniens, & c. Quintauallis, & ff pro soc si societatem, & ff. de oper. lib. si libertus. & idem est sic iurare, ac si iuraret stare mandatis ecclesiæ, & illa est recta forma, vt sup. de appel adhoc, & per hoc iuramentum hoc tantum præcipere potest, prout hic sequitur in litera, & quod satisfaciat læso, sup. c prox. & inf. eo. c. nõ scitur.

b ¶ Ne decætero] inf. eo grauem.

c ¶ Defendendo] sup. eo. si uero. 1. Ber.

d ¶ Mandato suorum] dum tamen mandatum sit iustum, uel saltem si dubitet, 23. q. i. quid culpatur, in fin. si aũt sit iniustum, nõ est obediendum, 11. q. 3. nõ n & c. Iul. & c. si dñs. Exemplum de mandato habes. inf. e. vniuersitatis, &c. ut fame, §. 1 alias non excusatur, & inf e. mulieres, & inf. e. vniuersitatis. Ber.

e ¶ Prælationis.] Idẽ est si hẽat officium in ecclesia, ratione cuius corrigere potest inferiores clericos, uel monasteriũ, ut hic, & inf. eodem cum uoluntate, ubi de hoc, & supra, eo. c. i.

¶ Gl. seq. rationem reddit, quare socius excipitur.

f ¶ Socius] hoc dictũ e[s]t propter assiduam conuersationem, un de p̃sumitur ꝙ facilius manus iniiciant in seipsos, quandoq; veniunt ad uerba, & sic ad factum & ratione præsumptionis non præcipitur de socio, sic propter præsumptionem iuramentum quandoque non indicitur clericis, sup. de cohab. cle. & mul. ca. clericos & sup. de præsump. litteras.

vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem Genuen. archiepõ.

¶ Ponitur forma præcepti q̃d sub uirtute iuramenti fieri debet illi, qui pro uiolenta manuum iniectione in clericum excõicatus absoluitur.

CAP. X.

EX † tenore litterarũ tuarũ nobis innotuit ꝙ B. canonicus in quendã subdiaconum manus iniecit uiolentas, & infra.

¶ Mandamus itaq;, quatenus recepto a b eo iurõ, ꝙ tuo debeat [a] mandato parere, ipsum uice nostra, a snĩa, qua tenet, absoluas, sibiq; in uirtute iuramẽti præcipias, ne decætero, [b] in clericum monachum, vel alicuius religionis cõuersum, manus iniiciat violentas; nisi se defendẽdo, [c] aut de mãdato [d] suorum fecerit prælatorum, uel nisi super eũ prælationis [e] ministerium aut magisterium habeat, aut cũ ipso in eadem ecclesia socius [f] esse noscatur.

¶ Idem Cenomanen. epõ.

¶ Excommunicatum pro percussione clerici, absoluit episcopus si sine periculo papam adire nequit, debet tamen sibi mandare, ꝙ adeat papam impedimento cessante.

CAP. XI.

DEcętero † noueris, ꝙ si quis pro uiolenta manuũ iniectione in clericum, est uinculo excõicationis astrictus, si hñs capitales † inimicitias, vel alias iustas [g] excusationes, quib. ab itinere rationabiliter excuset, ita ꝙ sine periculo Apostolico se nequeat conspectui præsentare, licet diæcesano [h] epõ, recepto iurõ [i] secũdum morẽ ecclesię, sibi absolutionis gratiã impertiri. Sed est illi sub iuramenti debito iniungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat, mandatum

† C. i6. eo. ti. in i. cõpi. & post cõc. Late. p. i4. c. i3.

† Inimicitiæ capitales q̃ dicant, et ṽn oriantur, tradit plene Hiero. Gigas tra de cri. læsæ maie. li. 2 ti. qũo & per quos cri læsæ maie. probetur, q. 2.

DE cætero.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, Sed est. Abbas.

CASVS. Dr̃ in hac decre. quod si quis manus violentas mittit in clericum, est excõicatus: & si hẽat inimicitias capitales propter quas ad Apost. sedem sine periculo ire non possit, vel propter alias iustas causas, diœcesanus suus ipsum absoluat iuramento recepto secũdum formam ecclesiæ, & ipsi præcipiat sub debito iuramenti, ut quam cito poterit, Romanum Pontificem adeat mandatum Apostolicum recepturus.

g ¶ Iustas excusationes.] No. quod in omni edicto intelligitur rationabilis excusatio, vt hic patet: quantumcunque præcisè scribatur, exceptiones legitimæ excipiuntur, vt s̃. de off. deleg. ex parte 2. & s̃ de rescr. si gñ. In quib. casib. quis ab itinere excusetur, habes inf. eo. quamuis, & in litera, & in gl. Ber.

Gl. seq. quærit, & sol.

h ¶ Licet diœcesano.] nunquid & presbytero? Respon. in summa necessitate licet, ar. 17 q. 4. si quis suadẽte, & s̃. eo non dubium, l as non, nisi hoc faceret de mandato episcopi, 26. q. 6. c. vlt. quia episcopus hanc absolutionem bene potest committere, sup. de offi. ord. cap. vlt. Ber.

i ¶ Recepto iuramento.] vt dictum est, s̃. eo cap prox. sim inf. eo. quamuis, in fin.

a ¶ Susce-

a ¶ Suscepturus.] Non dicit absoluendus, quia tam erat absolutus, quia oblatio semel extincta non reuiuiscit, de conse.di 4.quæris, & 23.q 4 si illic, de pæni. dist.§.diuina clemẽtia, ff.de sol.qui res, §.aream, C.de remis. pign.cum ex cã. Quidam dicũt ꝙ recidũt in excõicationẽ, arg.16.q. 6.qui recedunt & ca. de his uero,& C. de his uero, & C.de his qui bo.ced.pos.l.pe. & su de sol. c.pen.ꝙ non place libertas.n. quãuis indebite obtẽta nõ retractat. C.si aduer.li.le.1 & 2.qđ si nõ fecerit, tãquam periurus habebit, & posset cõpelli ut iuramentum seruet, argumẽ su.de iud. nouit. Ber

Apostolicũ suscepturus [a]

¶ Vrbano iij. Senoñ. archiepiscopo.

¶ Cum Papa absolutionem excommunicati delegat, mãdat recipi cautionem deparendo mandatis ecclesiæ.

CAP. XII.

AD hæc[b] cũ inter parochianos tuos & ꝗ. ¶ Romana ecclesia absolutionem sententię delegatorum iudicũ nequaquã cõsueuit [c] delegare: nisi in litteris commissionis contineatur expresse de sufficienti [d] cautione ꝑstanda ab his q absolui debent, ꝙ iudicio ecclesiæ debeant obedire.

¶ Clemens tertius.

¶ Excommunicatus, per canonẽ si quis suadente, sit diues vel pauper per Papam absoluendus est vel eius legatum, fallit in muliere, sene infirmo, uel mutilato, qui per episcopum absolui pssunt.

CAP. XIII.

EA † noscitur, & infr. ¶ consultationi tuę taliter duximus respondendũ, ꝙ mulier,[e] senes, & ualetudinarii,[f] seu mẽbrorum destitutionibus impediti, licet ad Apost. sedẽ non ueniant, ab ẽpis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto iuxta facultates[g] his, q.b. per eos constiterit iniurias irrogatas. Alios aũt siue pauperes,[h] siue diuites, sedi Apos. vel legato eius,[i] vt beneficium absolutionis obtineant, necesse est præsentari.

¶ Si uero infirmitatis tẽpore, timore mortis beneficiũ fuerit absolutionis indultum, iuramento † præstito iniungatur ei idem, ut postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanam ecclesiam, uel eius legatum accedant, mandatum Apostolicũ † super talibus recepturi.

¶ Idem.

¶ Ante denuntiationem vitandus est excommunicatus pro violentia manuum iniectione in clericos, nisi sit occultus, hoc primo. Interficiens clericum, qui contẽpto clericali habitu se enormitatibus immiscuit, excõmunicatus non est, hoc secũdo.

10 20 30 40 50

† Ca.2.ti.de rescrip.in 1. cõpi.& post conci. Late. sub Ale.iii. par.50.

† In multis manuscrip. ita, nisi i litteris cõm ssionis ex ꝑ sso, de su fficienti, &c.

† Ca.i. e.li.i 2.cõp. tñ facilius hæc i telliges.

AD hæc.] CASVS. Iudex delegatus ex causa rationabili excommunicauit aliquem. ille excommunicatus litteras impetrauit ad alium de legatum: iste secundus delegatus mandat ordinario, ut illum habeat absolutum quẽ prius denuntiauerat excommunicatũ ad mãdatum prioris delegati: dubitat ordinario, quid facere debeat, tñ dicit papa, ꝙ si in litteris sedis continet, ut recepta sufficienti cautione ipsu excõicatum absoluat, ordinarius ipsum dẽt habere absolutum quia Romana ecclesia absolutionẽ sentẽtiæ aliorum iudicum delegatorum non cõsueuit alij demandare, nisi in lr̃is commissionis sit expressum de sufficiẽti cautione pręstãda ab his, qui dẽnt absolui qđ mãdato ecclesiæ debeat obedire Casus iste colligitur per antiquã decretalem. No ꝙ rescriptum impetratum præter Romanæ ecclesiæ consuetudinarium stylum, non ualet. Item excommunicati pro iniectione uiolenta, cautionem præstare debent mandato ecclesiæ obedire antequam absoluantur.

b ¶ Ad hæc.] hæc decretalis olim erat de rescrip.

[Glo.seq.arguit.

c Nequaquam consueuit aliis] immo primo loco remittitur absolutio suo excõmunicatori sup de resc. ab excommunicato, & hoc cum sñia lata est contra formã cõcilii, ut ibi dr̃ ꝙ habes inf eod.sacro Et est ar. ꝙ semper rescriptũ debet esse obtentũ ꝑm stylũ Ro. Curiæ, alias suspectum hr̃ su de cri fal quã grauii.in fi Item est arg. ex eo ꝙ fieri consueuit, 38 dist. de Syracusanæ, & su.de cle. coniug. diuersis & ff ad S. C.Maced.l.3.& l.sed Iulianus § quod dicitur.

[Gl seq distinguit inter excommunicatum ꝓ iniectione, & contumacia uel crimine manifesto.

d ¶ Sufficienti.] Cum quis est excõicatus pro iniectione manuũ in clericos, sola cautio iuratoria sufficit, su.eo.ex tenore & inf.eo.cũ desideres. Cum uero pro contumacia uel crimine manifesto, sufficiens dẽt cautio præstari.inf. ti.prox.ex parte, ubi de hoc, sic ẽt cum data ẽ possessio cã rei seruãdæ, su.de sequestri.ad hoc.in ff.

EA noscitur.] primo exceptionem ponit. Secũdo regulã ibi. Alios. Tertio quãdã determinationem ibi, Si vero. Abb.

CASVS. In princi.huius decre.dicit, ꝙ ẽps quatuor personas absoluere potest ab excõicatione ꝑ violentam manuum iniectionem in ecclesiasticã ꝑsonam, satisfactione præstita, iuxta facultates ipsarum: Alii uero oẽs siue pauperes siue diuites, ad Apostolicã sedẽ uel eius legatum ꝓ absolutione sua se præsentent: Si uero tempore infirmitatis timore mortis a suo ꝑlato fuerit absolutus, ꝓ iuramentum percipiatur eidem, vt sanitate recepta, ad Romanam ecclesiam vel eius legatum accedat, mãdatu Apostolicum recepturus. Not. ꝙ mulieres, senes, ualetudinarii, & mẽbrorum destitutionibus impediti, ab ẽpis pñt absolui, Item facultates in satisfactione semper considerandæ sunt. Item delictum semel punitum, iterum puniri nõ debet.

e ¶ Mulieres.] sup eo. mulieres, & inf.eo.q uis, ubi multæ tales personæ excipiuntur.

f Valetudinarii.] Isti ꝑ infirmitatẽ absoluuntur, ita tñ ꝙ si conualuerit, sedem Apostolicam uisitabũt, mãdatum Apostolicũ recepturi, su.de eo. cætero, & inf.eo. ꝙ de his, & c.quãuis, in fi. & hic in fine.

g ¶ Iuxta facultates] Hoc semper intelligendum est secundum q satisfacere potest, quod si non potest, in pęnam aliam potest commutari, argu.su de maledic Vel expectet quamdiu facere possit cautione recepta, sup. de sol.c.pen.ubi de hoc. nam inanis est actio, quam excludit inopia debitoris, su.de rest. spol.olim, 2.ff.de dolo, nam si Ber.

[Gl.seq.signat contrarium, & soluit.

h ¶ Pauperes.] nt.e ꝙ de his, & c q̃uis cõtra. Sol. ibi loquit de his, q sũt a paupertate laborant, ꝙ ad curiã ire ñ possunt, hic de his qui possunt ire, licet pauperes sint.

i ¶ Legato eius.] inf eo. ad reuerentiam, &c. quamuis, quod ex officio legationis. licet su.de off.leg quod trãslationem. Alii uero legati, qui de latere papæ non mittuntur seruent quod dicitur su. de off le.c.pe.

k ¶ Recepturi.] su eo.de cætero, ubi de hoc.

1 Cũ cõstat de iniectiõe manuũ non sufficit cautio iuratoria nisi ex forma mandati hoc contingat, & sic loquuntur ista iura immo requiritur, qđ primo satisfaciet. inf.c. proxi. scđm Host. cõcor. B de app. ꝑ uenit, in vlt. gl su.de iud. postulasti & facit su e. parochianos Io.An.

† Alias ita ꝑ iur̃m sic iniungatur eisdem ut &c. alias ita iuramentum iniungatur eisdem ut &c.

† Dictio, Apostolicum, deest in uetustiorib. codicib.

60

Cum

Cum.] Duo sunt dilecta. Secūdū ibi. In articulo. Ab. CASUS. Aliquis est excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum, sed nondum est denuntiatus: quæritur, vtrum ab alijs sit vitandus? Respondet Papa, licet nondum sit denuntiatus, debet illū euitare, nisi forte id tibi soli cōstet: ī quo casu ipsum priuatim tantummodo dēseuitare. vt rubore cōfusus, pro latenti excessu satisfaciat, q̄ diu ab ecclesia tolerāt. Scđo quærit̄ Aliqui occidunt clericos, qui cōtempto habitu clericali tyrannidi & enormitatib. se immiscēt: q̄ritur, an occisores pdictorum clericorū sint excōicāti: Rn̄det Papa, q̄ in odium clericalis excessus, & terrorē & correctionē similiū excommunicationis sniam nō incurrunt, tn̄ pnia aliquantulū asperior ē illis imponēda, q̄ si in laicos talia cōmisissent. Not. q̄ excommunicatus dēt euitari antequā denuntiet̄ in publico. Itē clerici, q̄ habitum contemnunt, & enormitatib. se immiscent, amittunt priuilegium suum post trinam admonitionē: & taliū occisores nō incidūt in canonem. Item ex psona auget̄ crimen: qui quanto gradus altior, tanto lapsus grauior.

[Gl. seq trib rationib. adiuuat tex & ponit ɔtrariā opinionē.

a ¶ Denuntiatus non sit.] Et sic q̄ cito scio aliquem excōicatū, statim dēo ipsum vitare, quamuis nō sit denūtiatus: nisi solus hoc sciā. vt hic dicit & 6. q. 2. si tn̄, & c. placuit, ar. 2 q 7 pleriq; qui.n. scit cert orari nō debuit, ff. de act. emp. & vē. l. 1. in fi. & 93 dist. si inimicus, q̄ a excōmunicatio executionem secum trahit. ꝟ. de app. pastoralis, & de nuntiatio non fit nisi propter ignorantes. Deus enim ligat & no hō 11 q. 3 nemo cōtemnat. Io. Fauen. cōtra dixit, & male, q̄ ante denūtiationē 1 nō est uitādus.

b ¶ Contempto clericali] Propter hoc solum non pdam priuilegium ꝟ eo. si uero aliquis, nisi post trinā admonitionem, inf. eo. in audientia & c. contingit 2. & sup. de aposta. c. 1.

[Gl. seq alle duas ɔcor. & duo iura ī ɔtrariū & soluit.

c ¶ Minime coercentur.] Sic ꝟ. eo. perpendimus, & sup. de aposta. c. 1. ar. contra. inf. eo. in audientia, & c. ptingit 2. ubi expectatur admonitio. hoc intelligit̄ de his, qui non sunt cōtēti arma portare, sed sæuis enormitatib. se immiscent, ut hic patet. & ꝟ. de aposta. cap. 1. & ꝟ. eo. perpendimus, contraria intelliguntur de his, qui taliter non encedunt, licet portent arma: vnde illi vsque ad trinam admonitionem gaudēt priuilegio suo, vt dicitur: simi. sup. de vita & hon. cle. c. vlt.

d ¶ Asperior.] No. q̄ ex psona auget̄ crimē. 40. di. homo. ff. de re milit. oē delictū, §. 1. de pę. di. 1. §. aut facta, & ꝟ. ti. proxi. quæstionē. B.

CAP. XIV.

Cum† non ab homine et infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus: q̄ a cōione illius, q̄ pro sacrilega manuū iniectione in clericū, in edictum excōicationis † incidit, licet denunciatus [a] non sit, debes abstinere: nisi forte id tibi soli pateret: in quo casu ipsum priuatim tantūmodo euitabis, quādiu ab ecclesia toleratur: vt saltem verecūdiæ rubore suffusus, p latēti excessu satisfacere cōpellat̄. ¶ In articulo vero secundæ q̄stionis respōdemus, q̄ occisores clericorū aut presbyterorū, q̄ contēpto [b] clericali habitu tyrannidi & enormitati se inuerecunde immiscēt: in odiū clericalis excessus, et terrorē atq; correctionē similiū, canone latæ sniæ minime [c] coercentur: iniungatur tamen eis pnia cōpetens, aliquātulum asperior [d] quam si in laicos talia cōmisissēt.

¶ Idem.

¶ Ante absolutionem communicandum non est excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. h. d. infamato de excommunicatione communicandum non est, nisi se purget vel ad cautelam absoluatur, h. d. secūdo.

CAP. XV.

Cum† desideres: & inf. ¶ Fuit aūt primę quæstionis tenor huiusmodi: vtrum alicui excōicato, qui mandato ecclesiæ stare iurauit & ante absolutioné episcopus ei cōmunioné [c] reddit, sit communicandū ab alijs: & an episcopus id facere debeat. ¶ Cui quæstioni taliter rn̄demus q̄ cū cautio iuratoria, quā hodie qui ex cōmunicati sunt pręstāt, potius ad cautelā [f] ex consuetudine ecclesię, quā rigore canonū sit inducta: neq; momenti tam validi reputetur, q̄ nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille, qui excōmunicatur, debeat communioni aliorū restitui, præsertim cū ex eo iuramento absolutionem consecutus non sit, & constet eū excommunicatum fuisse, & verum sit absolutū nō esse: nec episcopus, nec alij debent communicare

Cum desideres.] Quattuor sunt dicta, fm ibi, Cui quōni. Tertium ibi, Secundę quæstioni. Quartum ibi, Tertio loco. Ab. CASUS. Primo talis qō hic ponit̄: Aliqs erat excōicatus, iurauit stare mandatis ecclesię: eps añ absolōnē reddit ei cōionē, q̄rit̄, vtrum sit ei ab aliis cōicādum: & an eps ei cōicare debuerit? Rn̄det papa, q̄ iuratoria cautio, quam pstant excōicati potius ad cautelā ex cōsuetudine ecclesię introducta est q̄ ex rigore canonū: nec pp iurm dēt qs dici absolut⁹, nisi absolutio sit secuta, nec dēt ad cōionē restitui aliorū cū ɔstet ipsū excōicatū fuisse, & verū sit eū absolutū ñ eē, nec eps nec alii dēnt excōicar̄, nisi fm formā ecclesię post iurm fuerit absolutus. q̄a q̄ excōicato cōicat̄, est excōicatus. Scđa qō talis ē: publica fama est aliquē esse ex cōicatū p p violētam manuū iniectionē in clericū, q̄rit̄, an pp famā iliā dēat euitari; Rn̄d papa q̄ nec eps nec alij dēnt ei cōicare, nisi ð hoc ad arbitriū epi se purgauerit vel saltē ad cautelam fuerit absolutus. Tertia qō ē: Aliqs verberauit clericū epo mediāte clericus cū suo verberatore ɔposuit, & ille sibi recōciliatus fuit, q̄rit̄, an sit ei cōicandū ab aliis? Rn̄det Papa q̄ licet ille clericus satisfecerit, ecclesię tn̄ q̄ offēdit, pp hoc nō satisfecit: & nisi fm formā ecclesiæ fuerit absolutus, nō est ei ab alijs cōicādū. No. primo q̄ iurm no est de subā absolōnis vn̄ si ɔmittat̄ in absolōne, nihilominus, absolutus est. q̄ sic absoluit. Itē fama in hoc casu pbat. Itē pp famā [illegible] purgatio. Item excōicatus duos offendit, psonam q̄ læsit, & ecclesiā, & vtriq; satisfacere dēt, alias non dēt absolui. Item forma ecclesiæ in absolutione est necessaria.

e ¶ Cōione reddidit.] & male, q̄ a cū ipse dēat alios phibere, ipse hoc facere nō dēt, ff. si serui. vē. l. altius ꝟ. de nat. ex l. b. uen. c. unico, vbi de hoc in Auth. ut dif. iud. § hæc aut oia, in fi. col. 9 & 19 q. 1. in canonibus.

f ¶ Ad cautelam] Vbi post absolutionē timore iurī similia

† Ca. 2. e. ti. ī 2. cōpi. pars huius decretalis 1 c. cū non ab homine sup. de iu. & vide Felinū in c. Rodulphus, ꝟ. de rescr. Couarruuiā ī c. alma mr̄. de sē. exc. li. 6. par. 1. § 2. & Nauarrū in Manuali cō fessariorū, c. 27. n. de exe. minore, & c.

† Ca 4. e. ti. ī 2 ɔcōp. Et p intellectu textus & glossę an & qn̄ liceat cōicare cū excōicato uide B. Th. ī q̄stionib. [illegible] ad 3 par. q. 23. art. 2. & seq. & ad e la tinime per Suuuedrum uerb excōicatio, 5. & 6.

1 De hoc ar. quid nū. sit tenēd. uide ex [illegible] ē Martin. V. ī ɔcilio Costātien. de qua doctores supra citati ad de ɔciliū Late sub Leone x. ses. 11. bulla ici. primitiua illa. §. statuimus insuper.

† De consuetudine.

10 20 30 40 50 60

similia pertimescat, 23. q. vlt pessimam, & sic iurm nō est de substantia absolutionis, vt inf. dicā. Item arg. ꝙ aliquid faciendum est ad cautelam futurorum, 23. dis. in noīe dñi, & sup. de ele. licet, & 63. di. cum Hadria. & exempla præsentia nos præcauere faciunt in futurū, 83. di. plurimos, ad fi. & ff. loca. si qs domum §. 1.

a ¶ Præstitū.] Secūdū ꝙ dictum est sup. eo. ex tenore, sed forma ecclesiæ obseruari generaliter, debet, nec omittit nisi ex cā. if eo sup. sed si iurm omittat, nihilominus tenet absolutio.

[Gl. seq. ponit 5. casus quib. participans excōicato non incurrit minorem.

† Vide Dñicū in c. pro humanis. §. ult. de ho.

b ¶ Excōmunicationis pęnam cōtrahit.] nisi in casibus qui continentur in his Versibus.

Hęc anathema q̄dem soluunt ne possit obesse.
Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vtile pp vtilitatē meam: ꝙ ne ille commodū hēat possum cōicare excōicato, if. eo. si vere. Itē pp vtilitatē excōicati possum ei cōicare in his quæ ptinent ad eius salutem. inf. eo. rñso. & c. cum voluntate, in pri n. & 11. q. 3. antecessor. & c. cum ex cōicato, lex: pp eandem legem quę est viro & vxori, vxor pōt cōicare viro, 21. q. 3. qm̄ multos & inf. e. inter alia. Humile, si cut est i filiis, seruis, ancillis, mercenariis, & in proximis concor. Res ignorata: ut hic ex eo ꝙ dicit, scienter, & in c. quoniam, & sup. de hom. c sicut § illi præterea, ita quod ignorantia non sit crassa, sup. de cler. excom. nu. 1. Apostolicæ & 12. q. 2. qui & humanis. Necesse, vt in c. quoniam multos, arg. inf. eo inter. T.

eidem, nisi fuerit secūdū formā ecclesię, post iuramentum præstitū[a] absolutus, quia qui cum excōmunicato scienter cōmunicauerit, excommunicationis pœnam contrahit[b] cum eodem.

¶ Secundæ quęstioni hunc finē duximus imponēdū, ꝙ si publica† fama[c] est, aliquē verberasse clericum, nec episcopus, nec alius cōicare sibi dēt, nisi ad arbitrium episcopi de hoc se purgauerit, vel ad cautelam[d] absolutionis beneficium consequatur.

¶ Tertio loco tua discretio requisiuit, si clericus verberatus epo mediate, cū suo verberatore cōposuerit, & ille recōciliatus sibi fuerit, an p hoc is debeat ad aliorum cōionē admitti? Super quo respōdemus, ꝙ ille, q violētas manus iniecit ei, quem lęsit, satisfecisse taliter uideatur, ecclesiæ tñ quam offendit,[e] ex hoc non satisfecisse digno scitur, & nisi forma ecclesię[f] quę p absolutio ne taliū introducta est, obseruet, nō est cōmunicandum eidē.

¶ Idem.

¶ Sacerdos eÿciens regularē de ecclesia officia diuina turbantē, excōmunicatus nō est.

CAP. XVI.

Veniēs ad sedē Apostolicā I. lator præsentiū, sua nobis assertione mōstrauit, ꝙ cū matutina officia celebraret, q̄dā monialis ecclesiā īgrediens, cum alio clerico ludēdo, impedimētū pręstabat, quo minus Deo diuinū posset obseq̄ū exhibere, vñ memorat[2] sacerdos cōmotus, vt liberius posset circa diuinorum celebrationē[g] vacare, manib. in eā appositis, ut extra ecclesiā poneret, cū nollet exire, in†trahēdo ipsam, coegit eandē extra † ecclesiā residere, sed tu illum propter hoc tanquā excommunicatū euitasti, & facis ab aliis euitari.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus si res ita se hēt, eū de cætero non euites, cū ex hoc[h] ipsum excōicatū nullatenus uideamus.

respon. in fi & sup. eo. ex tenore, & c. decreto. Sed quid si iuramēto cōmisso fuerit absolutus, ar est hic ꝙ non teneat absolutio, & hoc quidam concedunt, sed hoc non credo, quia iuramentum nō est de substantia absolutionis, seu recipitur potius ad cautelam, ne de cætero tal.a p̄sumāt, vt inf e. c. in pri n. & alii qui absoluuntur sine iuro, ꝙ non fieret si esset de substātia, inf. eo sup. e. & inf. eo à nobis, in fi. & sic tenet absolutio, licet nō dēat sine iuro absolui: qa libertas vbi cunq; obtēta fuerit, nō reuocat, C. si aduer. li. l 1 & 3. & sicli cet cōpo uerit, necessaria est absolutio, secus est in cautione facta pp nouum opus nūciatum, vbi nō est opus vt post cautionē remittat, ff de remis. l. 1. §. 1. ibi, plane & ꝙ dicit, nisi forma & c. intelligendū est principaliter de absolone cum iuro, q̄ tñ q̄tū ad veritatē eadē est cum illa, q̄ fit sine iuro: sed forma ecclesiæ gñaliter dēt obseruari, nec dēt omitti nisi ex cā inf. eo. sup eo: sed si iurm omittatur, nihilominus tenet absolutio.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cōp.

Veniens.] In prima ponitur quęstio: In secunda prouisio ibi. Ideoque Ab.

† Aliàs extrahēdo, aliàs, vi trahendo.
† Alias ita, intra ecclesiā residere.

CASVS. Quedā monialis dū sacerdos matutinū officiū celebraret, intrauit ecclesiā, & cępit ludere cū alio clerico. pstādo impedimētū diuino officio. pp q̄d sacerdos aliquantulum cōmotus, vt diuinū officium liberius celebraret, manus in eam apposuit, ut ipsam extra ecclesiam poneret, sed cum nollet exire, cōpullit ipsam extra ecclesiam residere, pp ꝙ eps sacerdotē illum tanq̄ excōicatū uitabat, & faciebat ab aliis euitari, vñ ipse pap am accedens, factum sibi exposuit, mandat papa epo, quatenus si res ita se hēt, ipsum nō euitet, cum non sit excōicatus. No. ꝙ clerici turbātes diuinum officium corrigi, & eiici de ecclesia præter excommunicationem.

c ¶ Si publica fama.] No. ꝙ si fama est aliquem esse ex cōicatum, vitādus est, sim. sup. de cle. exc. mi. illud. Et ita fama facit probationē, & fama impedit mrimoniū contrahendum, sup de consan. & affi c. super eo.

d ¶ Ad cautelam.] inf eo. venerabili, & sup. de app. ad præsentes, & de conse dist. 4 si nulla, arg. vt sic fama tollatur.

e ¶ Quam offendit] Quam ille dimittere non potuit, 23. q 4. si is qui. & 73 dist. Salonitanæ est ar. ꝙ hæc iniuria nō solū fit iniuriato, sed toti ordini clericali. inf. eo. cōtingit, sup. de fo. cōp. si diligēti, vñ iste nō potuit pacisci sup iniuria, quatenus ecclesiam cōtingebat, nisi forma ecclesiæ fuerit obseruata, ut hic dicit.

[Gl seq. quærit arg negatiue & sol. contrarium.

f ¶ Nisi forma ecclesiæ] ut scilicet iuramēto præstito ꝙ stabit mandato ecclesię, absoluatur, vt sup. eo. c. 21.

g ¶ Celebrationem.] Ex hoc præsumitur ꝙ bono zelo, & non animo iniuriandi manus in eam apposuit, sola enim temeritas & violentia notatur sup eo. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente. Et ita patet, ꝙ sacerdos turbantem 2 officium diuinum, sine pœna excommunicationis potest expellere de ecclesia, & quilibet alius ratione officii, quod obtinet in ecclesia, & etiam senatores de ipsa ecclesia inf eo cum voluntate, §. 2. ubi notatur in quib. casib excommunicatus non est, qui manus mittit in clericum.

2 Hoc verū ēt si magisteriū nō hēa sup illos, v optime post Host. docet hic Io. And & alii recentiores.

h ¶ Ex hoc ipsum] i ex hac tali & leui castigatione nō incidit in canonem, & maxime q̄ in propria persona uoluit

voluit exercere, arg. inf. eo. vniuersitatia, §. locati, item quaritur, §. Iulianus, ff. ad leg. Aquil. sed & si quemcunque, §. vlt. A:a.

PEruenit.] CASVS. Aliqui leuem & modicam iniuriam inferunt clericis (vt dicunt) propter quam sunt excommunicati Do. papa committit arbitrio episcopi, vt videat, an leuis sit iniuria, vel nō: & si iniuria leuis fuerit eos absoluat, alias ad Papam remittat eosdē. Quidā volunt dicere, ꝙ hæc decretalis continet grām & nō est ius, q hic pr̄. No. ꝙ epi pn̄t absoluere de leui iniuria clericis irrogata.

a ¶ Arbitrio.] Alanus dixit, ꝙ hęc decr. cōtinet ipsālē indulgētiā. Ali dicūt, ꝙ ius cōe cōtinet, ad q̄d ergo posita esset, 19. di. si. Romanorū, vt efficeret potius q̄ ꝓdesset, & in errorē duceret: ꝙ contineat ius cōe, est ar. s. in cōsti. Gregorii in prin. libri. & sic ꝓ hoc licitum est epis tales absoluere ꝓ modica iniuria & leui irrogata; & hmōi leuis iniuria pōt leuiter emendari, sup. de acc. cū dilecti 1 quæ ēt nō infamat, sup. de re iud. cū te. vñ satis pn̄t epi beneficio huius decreti absoluere tales ex generali concessione. Vel dicas vt Ala. ꝙ est securius.

† Cap 6. eo. ti. in 2. cōp. pars, c. puenit, 2. sup. de testibus cog. Vide Cardi. cons. 42. inci. Reuerēdissime pr̄, & S. Antoniū par. 3. ti. 42. c. 1 §. 3. & Host. in summa hoc c. e. ti § sed & dicunt q̄dam.

¶ Idem.

¶ Excommunicati pro leui manuum iniectione in clericum possunt per episcopum absolui. h. d. secundum communem lecturam, & est textus singularis.

CAP. XVII.

PEruenit † ad nos: & inf. ¶ De his absoluendis, qui clericis non enormem, sed modicam & leuem iniuriam irrogarūt, tuæ fraternitas arbitrio[a] duximus committēdum.

¶ Idem.

¶ Clericus, qui scienter & sponte participat excommunicato in diuinis officiis excommunicatus est excommunicatione maiori, & tantum absoluendus per papam, h. d. secundum Panormitanū.

CAP. XVIII.

SIgnificauit † uobis: & inf. ¶ Verum clericos, qui scienter & spōte participauerunt excommunicatis a nobis, & ipsos in officijs receperunt, ea-

Significauit.] Communicans in diuinis excōicatis ꝑ papā quia diuina celebrat excommunicatus est excōicatione maiori, & per solum papā absoluendus h d secundum verum intellectum. Abb.

† Cap. 8. eo. ti. in 2. cōp.

CASVS. Aliqui erāt excōicati a Papa propter suos excessus: quidam clerici scienter & sponte participauerunt illis excommunicatis, & ipsos in officiis receperunt: quæritur a quo isti clerici sint absoluendi? Respondet papa ꝙ isti clerici eadem sententia sunt ligati cum illis excommunicatis, & ab ipso papa sunt absoluendi, vel isti erant excommunicati cum omnibus suis participantib. vel participauerunt clerici isti illis in crimine. No. quod communicantes excommunicatis a papa, ab eo tantum sunt absoluendi.

[Gl. seq. ponit tres lec. & reci. post obiiciendo de decreta. nuper, inf. eo.

b ¶ Eadem.] Scilicet quo ad priuationem sacramentorum, & sic intelligitur, 11 q. 3. excommunicatos, & c. seq. vel forte hi fuerunt excommunicati cum omnibus participantibus eis, 11 q. 3. excellentissimus, inf. eo. ꝙ in dubiis, in fi. & ita expone, eadem sententia scilicet maiori, vel isti part, c. pauerunt excommunicatis in eodem crimine criminosis, & ita eadem sententia cum illis ligantur, vnde remitti debent ad suum excommunicatorem absoluendi, inf. eo. nuper. & c. si concubinæ. Et hoc verius credo. Ber.

dem[b] excommunicationis sn̄ia cum ipsis non dubitamus inuolui: quos ēt pro beneficio absolutionis habendo, ad nos volumus cum litterarum tuarū insinuatione remitti.

TVa nos.] Primo ponitur decisa consultatio: Secundo responsio. ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit a dn̄o Papa, vtrū illi tantum ab ipso sint absoluendi, qui manus violentas in clericos iniecerunt, Rn̄det papa, quod n̄ solum qui uiolentas manus mittūt in clericos, sed ēt incēdiarii pro incēdio sunt excomunicati, post quam sunt ꝑ sn̄iam, ecclesiæ publicati, a sede Apostolica sunt absoluēdi, & hoc statutum fuit propter enorme delictum, q bus præcipiendū est pstito iuramento, ut de cætero talia non committant, & iuxta facultates suas satisfaciant, sicut præcipitur excommunicatis pro iniectione manuum uiolēta, vt 24. q. ul pessimā. no. ꝙ non solū verberantes clericos a dn̄o papa sunt absoluendi, sed ēt incēdiarii post quam sunt ꝑ sn̄iam ecclesiæ deuoti.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus pro iniectione manuum in clericū, vel incendiarius post publicationem a solo Papa absoluitur.

CAP. XIX.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos: & infra.

¶ Fraternitati tuę taliter respondemus, ꝙ † nō solum qui in clericos temerarias[c] manus iniiciūt, sed etiam incendiarii,[d] † ex quo sunt per ecclesiæ sententiam publicati,[e] pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedē sunt mittendi.

¶ Idem.

Legati de latere absoluere possunt excōicatos pro iniectione manuum in clericos.

c ¶ Temerarias.] Largius est hoc intelligēdum, q si violētas dixisset, q da. n. manus dicuntur temerariæ, sed non violētæ, inf. eo. contingit

d ¶ Incēdiarij.] Incēdiarij. n. excōicandi sunt, 23. q. vlt pessimam, & s̄m leges igni traduntur ff. de incen rui. nauf. qui ædes, vel capite puniuntur, ff de pœn. l. capitalium, §. nonnunquam, cum distinctione illius § nonnunquam. Ber.

† Aliàs §. incendiarii.

† Al as ita, ꝙ non solū, hi qui &c.

† De pœna clerici incēdiarii vide p Bernardinū Diaz ī prac. cri ca c. 90. iure ciuili qua iter punitur incēdiarii, vide l data opera. & ibi gl. & Salicetū C. qui acc. nō pos. ad- de Bar. in l. 1. & ff. de offi. præfec. vigil.

[Gl. seq signat contrarium, & soluit, sol. opponit, oppositioni respon

e ¶ Publicati.] Ergo vr̄ hic, ꝙ ipso facto sint excōicati, aliàs non vr̄ ꝙ hr̄et locum publicatio, & sic est ar. ꝯ 23. q. vt. possimam. vbi præcipiunt excōicari: vñ q dam restringunt hoc ad incēdiarios ecclesiarum & religiosorum locorū. inf. e conquesti, & 11. q. 3. canonica, & 17 c. 4 omnes ecclesiæ, vñ post publicationem a Papa tm̄ sunt absoluendi, & hoc in odium eorum statutum fuit, hic ad terrorem aliorum. Sic q̄nq; priuat aliquis ecclesiastica sepultura ad terrorem aliorū sup. de torce. c. 1. & sup. de rap. super eo. sed quia hic nō distingui tur, de omnib. intelligas. Tn̄ non credo ꝙ incendiarii gn̄aliter ipso iure sunt excōicati, nisi de incendiariis ecclesiarum: cum de aliis non inueniā Et ꝑ hanc decr. non probat ꝙ ipso iure sint excōicati: sed illis primo excommunicatis ab epo subsecuta publicatione, ac denuntiatione, Papa per hanc decreta. reseruat sibi eorum

eorum absolutionem, ad terrorem, vt dixit, aliàs epi possent absoluere omnes incendiarios, j. eod. nuper.

A [D eminentiam.] Primo ponitur dubitatio: Secundo dubitationis decisio: Secūda ibi, [Super quo. Abb. Sic.

CASVS. Quidam dubitabat, vtrum illi sint ꝓ absolutis habendi, q à Cardinalib. de latere Papæ missis absoluūtur ab excōicatione, quā incurrunt pro uiolentia manuū iniectione in clericos, vel in alias religiosas personas, cum ipsi Cardinales nullū super hoc mādatum expressum ostendant: quæsiuit à Papa qd iuris sit: & ipse rñdet qd illos dēt hre absolutos, quos constiterit a talib. bñficiū absolutionis adeptos. Not. quod legati q mittunt à latere Papæ, licet non habeant mandatum speciale, absoluere tñ possunt excommunicatos.

CAP. XX.

A D † eminētiā sedis Apostolicæ: & infra. ¶ Sicut ex parte tua nostris est aurib. intimatū tibi extat dubiū, vtrū absolutionis beneficiū assequantur q pro iniectione manuū i clericos, vel alias religiosas personas excōicationem incurrerūt, & à legatis Cardinalibus qui a latere[a] Romani Pontificis destinantur pro t pe,[b] absoluūtur: cū ijdem legati mandatū super hoc non ostendāt expressum: Super quo id à te volumus obseruari, vt eos † habeas absque omni hæsitationis scrupulo, ab solutos, quos constiterit a talibus beneficium absolutionis edeptos.

¶ Idem.

¶ Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis.

CAP. XXI.

A Nobis † fuit ex parte tua quęsitū, vtrū si quis ita ꝓnuntiauerit: Quisquis[c] furtū fecerit, excōicatus sit: hæc generalis clausula ad ipsius excommunicatoris subditos referatur, an generaliter extēdatur ad oēs, qui nō sunt de iurisdictione illius? Ad quod dicimus quod hac sententia nō nisi subditi[d] obligātur: nisi forte plus[e] contulerit maior & largior auctoritas delegantis.

¶ Idem.

¶ Qui cum effractione spoliant ecclesias excommunicati sunt, & per Papam tantum post denuntiationem absoluuntur.

CAP. XXII.

C Onqsti † sunt nobis Regi. canonici, ꝙ I.

a ¶ A latere.] Qui dicantur missi à latere dñi Papæ, hēs s. de of. leg. c. pen. & vlt. & in cōsti. Inn. 4. eo. tit. officii nostri.

b ¶ Pro tempore.] id est, postq egressus est vrbē, quousque reuersus est, licet iurisdictionē non habeat, nisi in ea prouincia, quæ sibi decreta est, ff. de offi. proconsul. l. 1. & vl. & hoc ex officio legationis licet eis, quamuis de hoc non habeant spāle mandatum: vt hic dicit, & s. de off. leg. translationem, & j. eo. quamuis, & s eo. ea noscitur, de aliis qui non sunt missi de latere Papæ, an possint tales absoluere, habes sup. de offi. leg. c. pen. & vlt.

A Nobis.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio ibi, Ad quod. Abb Sic.

CASVS. Quidam eps protulit sñiam excōicationis sub hac forma: Qui furtū fecerit, sit excōicatus: qritur, vtrū hæc gñalis sñia referatur ad subditos excōicatoris tm, an extēdat ad oēs, q nō sūt de iurisdōne illius? Ad hoc rñdet Papa, ꝙ hac sñia nō ligātur nisi subditi ipsius excommunicatoris: nisi forte plus contulerit maior auctoritas delegantis. No. ꝙ sñia iudicis non ligat vel absoluit illos qui non sunt de sua iurisdōne. Itē sñia quæ certas personas comprehendit, auctoritate maioris extenditur & prorogatur ad alios, qui non sunt de iurisdictione proferentis. Item sententia quæ nulla est, potest rata haberi, & erit aliqua.

c ¶ Quisquis furtum.] Hac forma verborū omnes nominatim intelliguntur excommunicati, qui furtum committunt, tanquam expressis propriis nominibus. ff. de libe & posthu. nominatim & Insti. de exhære. lib. §. masculos.

[Gl. seq obiicit & soluit, contra solutionem obiicit, & respondet, demum quærit, arguit pro & contra, & soluit.

d ¶ Non nisi subditi.] Sed contra videtur, quia ratione delicti, efficitur quis de iurisdōne illius, q tulit sententiam, 6. q. 2. placuit, & 3. q 6. ibi. enim causa, C. vbi de cri. agi. opor. Auth. quia in prouincia, & s. de priuil. ex tuarum. vbi de hoc, ergo vniuersi ligantur, cū quantum ad hoc sint eius subditi. Rñdeo si gñaliter intellexit, quisquis furtum fecerit vbicunq;, clausula ista nō refertur nisi ad subditos, vt dicit hic: qm extra parochiā suam nullā hēt iurisdictionē: vnde illa sñia non extenditur vltra terminos suæ iurisdictionis, 1 ff. de iuris. om. iu. l. vlt. & sup. de offi. leg nouit. Comprehēdit ergo tm subditos suos ēt delinquentes in eius parochia, cum ex hoc ipsi subditi sint: nam ratione delictis fortitur qs forū s. de for. compe. c. vlt. & in prædi. concor nā & præses prouinciæ aduersus extraneos homines hēt imperium, cū malū cōmiserint, ff. de off præsi. l. 3. nec distinguit vñ sint, vt ibi. Sed vr ꝙ ꝑ talem sñiam 2 nō sint ligati alii de alia prouincia: cum ipsi ignorent alem sententiam, licet ibi delinquant, & efficiatur de foro illius, vt per hoc illos possit pūnire: sñia. n. non ligat ignorantes, & præcipue illos qb. publicata non est, 82, di. ꝓposuisti, 16, dist qd dicitis. Dicas ꝙ bñ sunt excōicati, qa incidūt in factū damnatū, & quicunque facit factum iam per sñiam excōicationis damnatum, iudicatur excommunicatus quasi a canone, arg. 24. q. 1. c. 2. & 3. & propter delictum ibi cōmissum intelliguntur esse de parochia sua, & sic excommunicati sunt, nec excusantur eo, ꝙ dicunt se ignorasse sententiam, quia ipsi cum rem illicitum & prohibitam faciant, statim sunt in culpa, 3 & potuerunt querere de hoc. Quid si moriatur vel trāsferatur ad aliam ecclesiam, qui tulit illam sententiam, nunquid tenet post morrem vel recessum, vt qui contra faciant, sint excommunicati? Videtur quod sic, quia scripta episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum: ita vt qui contra facit, puniatur, 3 q. 4 nullus. & s de maio. & obed c. 2. & s. de off. leg. c. vlt. argum. contra: dicit lex, quod interdictum durat vltra iurisdictonem interdicentis, ff. de poen. l. vltim. dici potest, quod interdictum siue sententia excommunicationis simpliciter lata, non durat vltra tempus proferētis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat. Sed cum diffiniendo statutum siue decretum aliquod facit, ligat etiam post recessum: quia statuta talia perpetua sunt, sup. de off leg. c. vlt. ff. de off. præfe. vrb. l. 1. §. vlt. C. de postula. l. 1. nisi expressim per successorem reuocetur Ber.

e ¶ Nisi forte plus] Argum. quod sententia quæ nulla est, potest ratihaberi, & erit aliqua, 2. quæst. 1. in primis. Ber.

C Onquesti.] Primo ponitur querela: Secundo indicum datio: Secunda ibi, Quoniam igitur. Abbas.

CASVS.

Ca. 9 eo. ti. 1 1. compi. præter doctores hic vi Panormi. & aliosin quamuis. sf. eo. tit.

Alias, oēs, hic obseruat Hos. sed Vaticanis est impressum.

† Ca. 104. e. tit. 1 2. com.

1 Intellige hāc decreta lē ꝼm illā c. 2. d const. li. 6. & d intellectu vide Couarruuiā i c. alma mr. de sent exc. lib. 6. par. 1. art 10.

2 Neq; extēdit ad subditos extr. diecesim suam furtū cōmittētes, ꝓut declarauit Bonifaciꝰ octauus in c. 2. d cōstit. lib. 6. & recte hic admonet glos.

† Ca 11. e. ti. in 1. compil.

3 Non sequitur ꝼm Hos. si obligati sunt ad culpā & ad pęnam inducit qui matri. accusa. pos. ca. fin. C. de adul. l. si ea. dicit ergo arbitrādū hoc ex nouitate aduētus vel ex mora q̄ traxit in loco & in dubio relinquēdus iuramēto suo. s eo. si vero, 2. Io. Andr.

CASVS. Canonici Regiñ. conquesti sunt Domino papæ, φ I de Malafrena, & quidam alii sequaces illius, quasdam ecclesias Regiñ epatus fregerunt, spoliantes easdem: mandat papa quibusdam, quatenus si est ita, prædictos sacrilegos excommunicatos denuntient, & faciat arctius euitari, donec passis iniuriã congrue satisfaciant. & cum litteris ueritatem continẽtibus ad Apostolicam sedẽ accedãt. no. qđ effractores ecclesiarum ipso facto sunt excommunicati, & post denuntiationem excommunicationis eorum a solo papa sunt absoluẽdi, ut hic uidetur.

[Gl. sequ. argu & distinguit, ponit opin. Hug. quam determinat.

a ¶ Excommunicatos nunties] Ergo uidetur ex hoc quod ipso iure sunt excõicati hmõi sacrilegi, qđ uerũ est de hmõi violatoribus & effractorib. ecclesiarum siue incendiariis, 17. q. 2. canonica, & 17. qu. 4 oẽs ecclesiæ, de quibus intelliguntur illa duo capitula. Alii vero non sunt excommunicati ipso iure, sed excommunicantur ut dictũ e. ¹ su. eodẽ. tua Hug. tamen dixit, quod illa c. non sunt latæ sẽntentiæ. sed hęc decre. contrarium ostendit, & ita etiam seruatur. sed Hug intellexit c. illa non de effractoribus ecclesiarũ, ¹ sed de his qui aliunde aliqua rapiunt præter effractionem.

b ¶ Repræsentẽt.] Ex quo enim incẽdiarii vel effractores ecclesiarum publice denẽtiati sunt, non possunt absolui nisi a papa: sed ante bene si satisfacere uolunt, quia conditor canonis ante denuntiationem eorum non retinuit sibi eorum absolutionem ĩ. f. eo. nuper. & hoc ad terrorem omniũ statutum fuit propter enormitatẽ excessus, su. eo. tua. Ber.

† Hæc duo verba, ꝑ eis, desũt ĩ uetustiorib. & emendatioribus exẽplarib. & in omnib. Vatica.

¹ Ad đ qs sit effractor, in l 3. §. effracturæ. & ibi no ff de off. pfc. vi.

† Ca. 12. e. ti. in 2. compi. ti. de intellectu pter doctores h c ui de Albertinũ in repetitio nec qm̃, de hrt. li 6. q. 14. circa finẽ & de materia syluestrum uerbo excommunicatio 6.

de Malafrena, & eius sequaces, quasdã ecclesias Regiñ. episcopatus violẽter cõfregerũt, easq; spoliare minime dubitarunt.

¶ Quoniam igitur grauia sunt, nec clausis dẽnt oculis præteriri: Mandamus, quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excommunicatos [a] nuntietis, & faciatis sicut excõmunicatos arctius euitari, donec passis iniuriam congrue satisfaciant, & dãna (pro † eis) data resarciant, & cum litteris uestris rei ueritatem continentibus Apostolico se conspectui representẽt [b].

¶ Idem.

¶ Percutiens, vel etiam interficiens clericum se dimisso clericali habitu sauis enormitatibus immiscentem non tenetur ire pro absolutione ad sedem Apostoli. Ita generaliter summari potest.

CAP. XXIII.

PErpendimus † ex litteris tuis, quod quidam sacerdos, ꝑ eo, quod se filiũ regis falso nominare præsumpsit, & armis acceptis seditionẽ fecit, & guerram, à B. comite iussus est fustigari, q postea eius mãdato traditus patibulo expirauit, & infr.

¶ Fraternitati tuæ duximus respondendum, φ si memoratus sacerdos tali modo excessit, & nõ propulsando, [c] sed inferẽdo iniuriam fuit occisus non uidetur nobis quod inferiores eius propter hoc ad obtinendam absolutionem, [d] Apost. sedem adire cogãtur. [e] Tu uero qui merita personarum bene nosti, pęnitentiã eis competentem [f] iniũgas.

¶ Idem.

¶ Iudex ecclesiasticus faciẽs percuti clericum per laicum etiam causa disciplina, excommunicatus est, & ipse & verberans pro absolutione tenentur ire ad Papam.

CAP. XXIII.

VNiuersitatis † vestrę cõsultationem accepimus, qua nos requisistis, utrũ laicus incidat in excõmunicationis edictum, qui ad iussionem †

P Erpendimus.] primo ponitur consultatio: secundo responsio ibi Fraternitati tuæ. Abb.

CASVS Quidam sacerdos qui nominabat se filium regis acceptis armis seditionem fecit & guerram, propter quod Comes quidam iussit illum fustigari, qui postea de mãdato eiusdem fuit suspensus, quæsitum fuit, utrum occisores illius sint excommunicati: Respondet papa qđ si sacerdos tali modo excessit, & non propulsando iniuriam fuit occisus, sed aliis inferẽdo, interfectores illius non sunt excommunicati; pænitentiam tamen iudex iniungat eis competentem, secundum merita personarũ no. qđ uim ui repellere licet. Item clericus immiscendo se enormitatibus amittit priuilegium canonis, si quis suadente.

c ¶ Non propulsando.] Nam uim ui repellere licet, su. eo si uero, § 2. & su. de homi. significasti, ubi de hoc.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

d ¶ Absolutionem] sic su. eod. cum non ab homine, & su. de apost. c. I. inf. eo. in audientia. contra. sed illud solutum est su. eo. cum non ab homine.

[Gl. seq. obiicit, & soluit.

e ¶ Cogantur.] Sed contra uidetur: clericus non potest renuntiare priuilegio suo, eo contingit i su. de fo. comp. si diligenti? Dic quod manendo clericus non potest renuntiare, ut in contrariis, sed apostatando ab habitu suo post trinam admonitionem vel immiscendo se enormitatibus priuilegium amittit, ut hic patet, & su. eod. cum nõ ab homine & inf. eo. in audientia, & ca. vlt. & su. de cler. coniug. capitulo, penulti. arg.

[Glo. seq. exponit, & quærendo obiicit, & soluit.

f ¶ Competentem.] Paulo maiorem quã si in laicos talia commisissent. sup eo c. cũ non ab homine, in fi. Sed quare imponitur ei pœnitentia, quia q auctoritate iudicis malos iterfecit, minister Dei est, 23. q. 5. miles, & c q. malos. Satis põt dici ad cautelam imponitur pœnitentia, si comes ille habeat potestatẽ hoc faciendi: alias secus est, ut hic, & in ca cũ non ab homine, in fine. Ber.

† Ca. 13. e. ti. in 2. com. Et u. de h. ꝑ alis Hostiẽ, Bon.

† Ergo in ... Dñs ... ꝑ ... quod no. baldus in ... C. ... deui pub.

VNiuersitatis.] Abbas qui facit per alium monachum uerberari, ipse & uerberans sunt excommunicati, & non absoluuntur nisi a papa. In prima parte ponitur consultatio: In secunda responsio, ibi, Nobis. Abb. Sic.

CASVS. Quidam laicus existens in seruitio, cuiusdam abbatis, de mandato ipsius in clericum, monachum, uel cõuersum manus iniecit temerarias, maxime ubi causa nõ subest propter quam debebat uerberari, quæritur, vtrum laicus ille incidat in excommunicationem? Respondet papa, quod nisi abbas in propria persona hoc faciat causa regularis disciplinæ, vel si necessitas immineat, per clericum, uel per monachos hoc faciat, tam ille qui tales verberari facit, quam qui verberat, excommunicatus est, etiam si causa subesset propter quam debeat uerberari. Nota quod disciplina regularis per laicum imponi non debet, sed per abbatem, vel per monachum, vel clericum.

¶ Ma-

a ¶Maxime ubi causa non subest.] Ideo dicit, maxime, qu a idem est etiam si causa subesset, vt inf. sequitur, sed hoc executor nõ considerat, qui exequi debet siue sententia sit iusta siue in iusta, sup. de of. deleg. pastoralis, §. quia vero.

[Gl. seq. alleg. vnã concor. & duo iura in contrariũ, & soluit.

b ¶Persona] sic. q. 5. illi qui argu. contra. 86. dist. non liceat, & C. de epis. & cler. Aut. sed neque. Sol. aliud est in episcopo & ipeciale, q. suis manib. nullũ percutere dẽt, cui sanctitas ignoscẽdi gloriam dereliqt, C. de epis. & cleri. sigs in hoc. sed abbas hoc facere potest: vt hic, & 45. di. cum beatus.

c ¶Fieri iubeat.] moderate, ita q nõ excedat debitã correctionem, alias potest appellari ab ipso, s. de off. or. irrefragabilis, & puniri etiã debet, s. de ap. de priore, & incideret in canonẽ, quia leuis & moderata castigatio permissa est, j. eo. cum volũtate, § 2. vbi de hoc.

[Gl. seq. signat cõtrarium.

d ¶Etiam si causa subesset.] Licet iusta causa subsit, qa aliter q̃ debeat facit, non excusatur inf. eo. sacro. & sic neque in facto neque in modo faciẽdi debet eẽ peccatũ, sic sup. de restit. spo. pisanis arg. contra q potius causa facti: q̃ ipsum factũ considerari debet 23. q. ult. occidit, & s. de ac. cũ dilect. ff. de fur. verũ, nec refert vnde cumque crimina claruerint, vt corrigantur, 23. q. 4. ecce.

[Glo. seq. textum fortificat, secundo signat contrarium, & soluit.

abbatis, in cuius seruitio commoratur, in clericum monachum, aut conuersum, temerarias manus præsumit iniicere; maxime ubi causa non subest,[a] propter q̃ debeat verberari.

¶Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat abbas in propria persona,[b] vel (si necessitas vrget) per clericum, vel monachum fieri iubeat:[c] etiam qui tales uerberari præcipit, q̃ illi, qui uerberant (etiam si causa subesset[d]) excommunicationis sententiam donec ad Apostolicam sedem ueniant, nequaquam euadunt.[e]

¶ Idem.

¶ Clericus ut laicus incedens tertio monitus non resipiscens, perdit priuilegium clericale.

CAP. XXV.

IN † audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, vtrum clerici, qui arma militaria relicto habitu clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit iniuria corporalis illata, uel se a captione redemerint: illa clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione facta in clericum, excommunicatus quis ipso iure notatur? Ad hæc tibi breuiter respondemus, quod cum frustra[c] ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex[f] secularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifeste cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum[g] agere, si in veste meretricali[h] fuerit deprehensa, huiusmodi clerici si a prælatis suis tertio[i] commoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus propter iniectionem manuũ in clericum, impeditus ire ad curiã põt ab inferiore absolui, sed impedimento cessante, tenetur curiã visitare, suscepturus mandatum Apostolicum.

clericali? Respondet papa, quod huiusmodi clerici si a prælatis suis tertio commoniti noluerint arma militaria deponere: de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent, cum frustra legis imploret auxilium, qui committit in legem: & lex huic responso præstat optimũ ar. qua cauetur, q si matrona cuius pudicitia attentatur, in veste meretricali fuerit deprehensa iniuriarũ agere non potest. No q clerici q arma sumut dummodo se enormibus non immisceat, retinet priuilegium clericale vsque ad tertiam admonitionẽ. Item qui legẽ vel canonẽ offendit, illius auxiliũ amittit, & sic punitur in eo, in quo peccauit, item leges in subsidium canonum inducuntur.

f ¶Frustra ecclesiæ] su. de imm. eccl. c. vlt. & su. ne cle. vel mo. c. 2. & 17. q. 4. frater. su. de vsu qa frustra, & ff. de min. auxiliũ in fi. & ff. quod met. cau. isti quidem.

[Gl. seq. alleg. con cor. & simi. secundo quærit, arg pro, & cõtra, & sol.

g ¶Iniuriam.] No. n. iniuriat m̃rimonio, qui ipsum ignorauit C. de adult. si ea. Sed nec militiæ aut etiã clericali qui iniuriã ignorat, ff. de loc. si ignorans, su eo. si uero aliquis. Quid si p̃cussit laicum credens & volens percutere clericum: nuquid incidit in canonem? ar. q sic, s. de biga. nup. & c vlt. ff. ad l. Aqui. scientiã, §. 2 arg contra ff. ad l. Cor. de sic. l. 1. §. diuus, vbi iudicat sm q fit, & non secundũ quod faciẽs intẽdit, ff. de iniur. si cũ seruo, & l. præce. in fi. sed in ueritate non est excommunicatus, licet de iniuria teneatur.

h ¶Meretricali.] & sic perdit priuilegium, ff. de ritu nup. senatoris filia.

Gloss. seq. allegat duas concor. & tria iura in contrarium, & remittit. Iterum signat contrarium, & soluit.

i. ¶Tertio] s. sup. de uita. & hon. cler. c. vlt. & inf. eod. contingit, ar. contra, de aposta. c. 1. & sup. eo. perpendimus, & sup. eo. cum non ab homine, sed ibi soluitur. Item arg. contra, s. ne cle. vel mon. c. 1. Sol. ibi non loquitur de tali captione, sed de illis qui deprehenduntur in administratione, nec ibi fit mentio de manu iniurioso, et ecclesia non defendit illos, qui in fra de deprehendunt quo minus teneant, et sic non tãgit hoc,

e ¶Nequaquam euadunt] Etiam si monachus cõsentiret, inf eo contingit. arg. contra. inf ut fame. vbi clerici per laicos capiuntur. Non est contra, quia in alio casu diuerso loquitur ibi de clerico, qui aliter capi, & corrigi, non potest, de mandato prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur.

IN audientia.] Clericus quia prælato tertio monitus arma militaria non deponit, perdit omne priuilegium clericale, h. d. primo ponitur consultatio, secundo responsio ibi, Ad hæc Abb.

CASVS. Clerici aliquando relicto habitu clericali assumunt arma militaria quæritur, vtrum illi qui iniuriam corporalem talib. clericis inferunt, sint excommunicati, & an illi clerici adhuc priuilegia gaudeant

† Cap. 14 e. ti. in 2. cõpi. Vide Syluestrũ superius ca. citatũ.

Idem si nõ dũ appareat incorrigibilis, inf. eod. si clericos lib. 6. et ibi de hoc in 5. g̃ o. Io. An.

QVod.] Enumerat quædam impedimenta, propter quæ excõmunicati propter iniectionem manuũ in clericos absoluuntur ab episcopo, ita tamen vt cessante impedimento uisitent papam, h. d. primo ponit regulam secundo casus exceptos tertio quandam determinationẽ submittit. Secunda ibi nisi. Tertia ibi, Cęterum. Abbas.

CASVS. Quicunq; violentas manus miserit in ecclesiasticã personam, est excõicatus, nec põt absolui nisi a papa, vel eius legato, exceptis quibusdam casibus. q in ipsa littera continentur. Not. ꝙ in mortis articulo constituti, pauperes, senes, & debiles uel alio iusto ĩpedimẽto impediti, si in canonẽ latæ sentẽtiæ ĩciderint, possũt ab epo loci absolui.

[Gl. seq. obiicit, & remittit.

a ¶ Paupertate.] sic ꝭ. eo. quamuis, ꝯtra su. eod. ca noscitur, sed ibi soluitur

b ¶ Visitare.] sic ꝭ. e. de cætero, & c. ea noscitur, & inf. e. quamuis, in fi.

CVm.] Excõicatus ex pluribus causis, si in absolutione oẽs non expressit, nõ habetur pro absoluto, h. d prima pars narrat casum: Secunda dat iudicem. ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Inter G. & F archidiaconos Cabilon ecclesiæ, quæstio uertebatur occasio ne cuiusdã excõmunicationis, ꝓpter ꝙ procuratores eorũ ad sedem Apost. accessẽrũt procurator G. archidiaconi allegauit, quod F. archidiaconus in succentorem manus iniecit temere violentas, trahendo ipsum per claustrum: propter quod archiepiscopus ob uiolentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis ecclesiæ, fecit eum excommunicatum publice nuntiari: sed cum ipse in absolutione sua quam obtinuerat a sede Apostolica, alteram de prædictis causis non expresserit, non debet haberi absolutus, sed tanquam excommunicatus pro altera euitari: unde mandat papa iudicibus, quatenus si eis constiterit dictum F. archidiaconum propter duplicem causam excommunicatum fuisse, alteram tantum expressisse in litteris, quas super absolutione sua impetrauit, ipsum tanquam excommunicatum compellant satisfacere ecclesiæ suę pro altera. Nota quod violans immunitatem ecclesiæ excommunicatus est. Item absolutio tacita ueritate uel causa de causa obtenta, non ualet. Item qui pro pluribus causis est excommunicatus, omnes illas causas in absolutione sua exprimere dẽt, alias non est absolutus,

CAP. XXVI.

QVod† de his, & infra. ¶ Fraternitati tuę duximus respondendum, ꝙ is, qui asserit se in canonem latæ sentẽtiæ incidisse, non aliter quam per sedem Apostolicã, vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: Nisi forte sit in mortis articulo, † vel paupertate, [a] aut infirmitate, vel senectute tãta grauet, † ꝙ ad Ecclesiã Ro. laborẽ subire nõ valeat ueniẽdi: vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

¶ Cæterũ, ab his in forma sacramẽti exigi cõsueuit, vt resumptis virib. & opportunitate cõcessa, Roman. ecclesi. in propria persona debeant uisitare. [b]

¶ Innocẽtius tertius archiepiscopo, Decano, & Præcentori Lugdun.

¶ Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem expressa una causa seu una excommunicatione, non habetur pro absoluto quo ad aliam.

CAP. XXVII.

CVm †pro causa, q̃ inter G. & F. Cabilonẽ. eccle. archidiaconos vertebatur, eis cõcesseri ius auditorẽ, procurator G allegauit, ꝙ cũ F. archidiaconus in succentorẽ in cõi dormitorio manus iniecisset temere uiolẽtas, & eũ traxisset verberãdo per claustrũ: tu frater archiepiscope eũ, ob uiolentam manuũ iniectionẽ, & uiolationẽ immunitatis ecclesiæ, fecisti excõicatũ publice nuntiari, & infra.

¶ Discretioni uestræ mandamus, quatenus si uobis cõstiterit dictum F. archidiaconum ob duplicẽ causam excommunicatũ fuisse, & expressisse tm̃ alterã in litteris, quas super absolutione sua ĩmpetrauit, ipsum tanquam excommunicatũ [d] satisfacere ecclesiæ suæ pro altera, monitione pręmissa, cogatis.

¶ Idem Abbati Sancti Andreæ.

¶ Excõmunicato decedenti in excõmunicatione, quam-

c ¶ Ob duplicem causam.] scilicet quia manus violentas iniecit in fratrem, & quia immunitatem ecclesiæ violauit. Et sic colligitur hic arg. quod sacrilegi qui immunitatem ecclesiæ uiolant, sunt excommunicati: & ita idem esset si laicum uerberasset in claustro. arg. 17. q. 4. omnes D. c ꝙ incidit in minorem excommunicationẽ, quia priuatus est cõmunione ecclesię, ex eo, qđ immunitatem ecclesiæ violauit, 17. q. 4 si quis domum. & si non satisfecerit post tertiam admonitionem, maiori excõmunicatione notabitur, ut ibi dicitur, & ita nõ sunt omnes sacrilegi excõmunicati ipso iure maiori excommunicatione: & quia iste non satisfaciebat, fuit excõmunicatus a suo prælato, & ita ob duplicẽ cãm nodatus fuit maiori sententia, ut inf. dicit, & illud ca. omnes, restringit ad suũ casum, ad violatores ecclesiarũ, ut dixi ꝭ. eo. tua, & c. cõquesti, vel forte lata erat sententia, ut quicunque violaret immunitatẽ ecclesiæ, esset excommunicatus.

[Gl. seq. recitetur per quæst. an plurib. de causis excõmunicatus, si in absolutione tacet alteram, adhuc sit excõmunicatus, arg. pro & cõtra, ponit quatuor opiniones, & solu.t.

d ¶ Tanquam excommunicatum.] Item tanquam, expressiuũ est veritatis, ut dictũ est. Ex hoc patet ꝙ si aliquis plurib. de causis fuit excõmunicatus, & unam expressit in absolutione, & altam tacuit, adhuc remanet excommunicatus, arg. sup. de off. ord. ex parte, ibi etiam tãgitur de hoc, quia per subreptionem absolutio est obtenta, inf eo officii. Quot enim sunt excommunicationes, tot debent esse absolutiones, sicut quot sunt accusationes, tot & absolutiones, 2. q. 3. §. notandum, uer. si plura & de pę di. 5. c. 1. vbi dicitur, quod de omnibus erit indulgentia petenda. Sicut & in denuntiatione noui operis, quot sunt denuntiationes, tot erũt remissiones, ff de no. ope. nunc. de pupillo, § si ex pluribus. Sic & in libertate si p obreptionem obtenta fuerit, non ualet, licet sit fauorabilis, ff de fideicom. lib. cum uero, §. subuentum. Econtra uidetur, quod non sit excommunicatus, quia libertas semel data competit, siue ex iusta, siue ex iniusta causa data sit, non reuocatur. Inst. quib. ex cau. manu. non licet, §. semel. & sup. de cõsang quia circa. ar. sup. de conuer. coniu. ex parte, ff de man uin. iusta. §. 1. & l. si pater, § 1 item si quis per dolum est liberatus, tenet liberatio, sed agitur de dolo, ff. de dolo. l. seruus, & l. seq.

† Cap. 15 e. ti. in 2. cõpi.

† Alias. peric ulo, ut ĩ codice Barbatiæ.

† Adde quis dicatur senex, ut possit excusari, no. in l. si paterfam. § in arrogationi bus. ff de adopti. & in l 2. in gl. 1. C. de his q imple. stipẽ. lib. 10.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõpi. Et de intellectu uide citatos sup glossis.

& l seq. item pignus liberatur non obstante dolo ff. de pig te. si rem, §. omnis. Sol. si dicatur, quod semel excõmunicatus amplius excommunicatione durante excommunicari non possit, tunc tenet absolutio, licet alias causas non expresserit, si expresserit illam causam, ꝓ qua primo fuit excommunicatus: sed hoc non est verum. 1 Si autẽ dicatur, quod excommunicatus posset iterum excommunicari, quod verũ est, refert, an expressa sit causa absolutionis, an non sit: si non est expressa, sed indeterminate absoluitur, tunc ab omnibus est absolutus: sed si vna causa tantum fuit expressa, tunc absolutio non extenditur ad ea, quæ non fuerunt expressa. ar. ff de accep. plurib. C. de procu. maritus. Vel distinguitur, an ꝑ ignorantiam omiserit an scienter arg. sup. de rescr. sup litteris. ita dixit Ioan. Sed ego in hoc casu non admitto illam distinctionem. Alii dicunt illum absolutum indistincte, sed cogitur redire ad curiam, & satisfacere iniuriato. Tan. 2 dixit quod si aliquis est excommunicatus propter plures causas, sed vnica tantum sententia: quamuis aliquas causas taceat dum absoluitur, absolutus est: sed debet compelli satisfacere pro alia iniuriam passo & secundum hoc istud, tanquam, est similitudinarium. Si vero pluribus & diuersis: excommunicationibus sit ligatus ex causis diuersis: si aliquas supprimit, non est absolutus, sed remanet excommunicatus pro aliis, & secundum hoc istud, tanquam, est expressiuum veritatis. Ego credo, quod qualitercunque sit aliquis excommunicatus, siue vna sententia siue pluribus sententiis, ex pluribus & diuersis causis, qui vere vult absolui, omnẽ causam pro qua vel pro quibus fuit excommunicatus, debet exprimere in absolutione sua: quia pro vnaquaque sola fuit excommunicatus, & vna sententia sufficit ad plures excommunicationes, dummodo exprimãtur omnes causæ prioris excommunicationis, aliàs nõ tenet absolutio per surreptionem obtenta, ut bene colligitur J. eo offici licet quidam dicant, quod Inn. non respondit ad hoc in cap officii. & præmissas solutiones non multum approbo.

1 Quod dic vt not s. de Iudæis quo rũdam, & 3. q. 4. Engeltrudam. Ioa. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Vide Coua. in cap. alma mr̃, de sent excõ lib 6. part. 1 §. 11. nu. 8.

2 Et Vin. idẽ Inn. hoc addito, ꝙ primũ mẽbrum locum hẽat, qñ iudex ex altera sola ñ intendebat excõicare: & cũ suppressa nõ est talis, ꝑꝑ quam ex pressam fuisset denegata absolutio. Secundũ mẽbrũ intellexit vt statim adda Io. An.

tumtunque contritus decesserit, non est cõmunicãdum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quo ad Deum absolutus; sed si constaret ecclesia de contritione precedenti, absoluetur etiã post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluendus; & hæredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

CAP. XXVIII.

A Nobis † est sæpe quæsitum, vtrum si aliquis excõmunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus: & vtrum pro tali recipienda sit eleemosina, & à fidelibus [a] sit orandum: & infra.

¶ Nos igitur consultationi tuæ breue respondemus, quod iudicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, [b] semper innititur: iudicium [c] autem ecclesiæ nonnunquam opinionem [d] sequitur, quam & fallere sæpe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum,

A Nobis] Excommunicatus in quo apparuerunt euidentia signa contritionis, absoluitur post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluendus, & ad satisfaciendum pro eo compelluntur hæredes. Duæ sunt partes principales: In prima ponitur bimembris quæstio. In secunda solutio, ibi, Nos igitur. Secũda subdiuiditur in vii. partes: Primo distinguitur duplex vinculum peccatoris: Secunda ex distinctione solutionem quæstionis infert ibi, Vnde quantumcunque Tertio ꝓuisionem annectit ? ibi, Potest. Quarto soluit duo obstantia ibi, Nec obstat Quinto subnectit quandam determinationum: ibi vt autem. Sexto tractat de forma absolutionis: ibi, Absolutionis Septimo de satisfactione & compulsione hæredis. ibi. Hæredis. Abb Sic.

CASVS. Aliquis erat excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum: iste iurauit stare mandatis ecclesiæ, & quantum in eo fuit volebat absolui, nec per eũ stetit, quo minus absolueret, sed morte præuentus absolui non potuit: quæritur, vtrum iste vel alius, in quibus manifesta pniæ signa appãruerunt, dẽat haberi ab ecclesia absolutus, & vtrum pro talibus eleemosyna sit recipiẽda & a fidelibus sit orandum? Resp Papa, ꝙ iudicium Dei veritati. q̃ nec fallit nec fallitur semper innititur, iudicium autem ecclesiæ aliquando sequitur opinionem, quæ sæpe fallit & fallitur: vnde contingit aliquando, vt qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiã sit absolutus, & qui liber est apud Deum, apud ecclesiam sit ligatus: vnde quantumcũque se qs iuro attrinxerit ecclesiæ mandato parere, quantũcunque pniæ signa præcesserint, si morte præuẽtus absolutus non extitit: quãuis apud Deũ absolutus credatur, tamen apud ecclesiã nõ est habendus absolutus: tamen potest & debet ei beneficio ecclesiæ subueniri, vt beneficium absolutionis impẽdatur defuncto, ex quo de ipsius viuentis pnĩa per euidentia signa constiterit non obstã e ꝙ dr̃, ecclesia habet ptãtem ligandi & soluendi homines super terram, tanquam no possit absoluere & ligare sub terra sepultos: nec illud obstat cui non communicamus viuo: nec mortuo cõmunicare debemus, cum in certis casibus legatur ecclesiã ligasse mortuos & soluisse: vnde statuit papa, vt illi mortuo absolutio à sede Apost. requiratur, qui dum viuebat ab eadem fuerat absoluendus, absolutionem vero aliorum ex causa præmissa illis papa indulget, à quibus dum viuerent, fuerant absoluendi, absolutionis forma fiat cum psalmo pœnitentiali & oratione Dominica, & aliis consuetis: & hæredes defuncti compellãtur ad satisfaciendum pro ipso; & si monitione præmissa uoluerint, per districtionem ecclesiasticam compellantur. No. quod iudicium Dei non fallitur sed iudicium ecclesiæ sæpe fallitur Item apud Deum aliquis absolutus est, & apud ecclesiam ligatus, & econuerso. tẽ per signa constat de pœnitentia alicuius. Item ecclesia ligat & soluit sub terra, sed in certis casibus. Item post mortem absoluitur excommunicatus. Item hæredes tenentur & compelluntur satisfacere pro defuncto.

a ¶ A fidelibus sit orandum. Et est dicendum quod non: nisi prius fuerit absolutus, infra eodem, sacris.

b ¶ Nec fallitur.] 24 q. 3. Deus qui. 3 de conse. dist. 2. panem.

3 Et 1. q 2. Spiritus sanctus. Io. An.

c ¶ iudicium autem ecclesiæ.] Iudicium enim ecclesia diuinum debet imitari iudicium inquantum potest. 11. q 3. tunc uera est.

d ¶ Opinionem sequitur.] Et ideo sæpe fallit, sup. de re iud lator, & cap. consanguinei, & supr. de frigid. fraternitatis, & 24. quæst. 3. si qui non recto. & cum de errore constiterit, reuocatur quod factum est, vt tribus primis concordantiis, & 35. quæstio. 9. cap. loci. § his ita.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

a ¶ Relaxatur.] Hic surgit ratio, quare quis potest absolui ab excommunicatione post mortem, & non baptizari post mortem: quia sententia ecclesiæ ligat corpus, & etiam animam: & licet sit iniusta, aufert sepulturam: baptismus vero character est animæ: vnde post mortem non est quod valeat baptizari argum. 32. q. 7. licite. Vin.

b ¶ Lazari.] 11. q. 3. tunc vera est.

[Glossa sequens quærit, & arguit.

c ¶ Non potuerit.] Si talis in extremis positus habuisset copiam sacerdotis, ab eo potuisset absolui? supr. eo. non dubium, &c. quod de his. & infra. eo. l. quamuis, sed ex quo iam mortuus est, non potest absolui nisi per Papam vel eius legatum, vel a quo debuit viuus absolui. Nunquid à laico potest absolui in articulo mortis, argu. quod sic, de pœn. distinct. 1. quem pœnitet, de consec. distinc. 4 sanctum est. vbi laicus absoluit per extremam necessitatem, quem episcopus absoluere debuit, 50. distinct. in capite. Laur.

d ¶ Super terram.] 34 quæst. 1. quodcumque Ber.

e ¶ Non contemptus religionis.] Hæc uerba habes supra de cõsecr. distin. 4 baptismi vicem.

f ¶ Mortuos.] puta in hæresi, 24. quæ. 1. 2. sanè profertur. Nota quod si agatur contra personam vel de persona tantum, post mortem quæri non debet, quia crimina morte extinguuntur. 32. dist. nct. quorundam. C. si reus vel ac. mor fue. l. 1. & 2. nisi in hæresi, vt cap. sane, & hic. vbi vero agitur propter bona, vel contra psonam, & bona, post mortem agi potest, C. si pend. appel. mors interuen. l. quamuis. & sic post mortem agitur de matrimonio propter bona. sup. qui fil. sint legit. causam quæ.

g ¶ Rigorem.] 45. distinct. disciplina, & c. sunt namque, & supr. de purg. cano. inter.

apud ecclesiã sit solutus, & q. liber est apud Deũ ecclesiastica sit sñia innodatus. Vinculũ ergo, quo peccator ligat^g est apud Deũ, in culpæ remissione dissoluitur: illud aũt, quo ligatus est apud ecclesiã, cum sñia remittitur, relaxatur: ^a Quod in suscitatione Lazari ^b sermo Euangelicus manifestat: quem prius Dominus suscitauit, & Apostolis præcepit postmodum soluere suscitatum.

¶ Vnde quantũcunque se qui iuro præstito, qđ ecclesiæ mandato pareret, humilitate curauerit, quãtũcumq; † pniæ signa præcesserint, si tamen morte præuẽtus absolutionis nõ potuerit ^c beneficiũ obtinere, quãuis absolutus apud Deũ fuisse credatur, nondum tñ habendus est apud ecclesiã absolutus. Potest tñ & dẽ ei ecclesiæ beneficio subueniri, vt si de ipsius viuẽtis pnia per euidẽtia signa constiterit, defuncto, etiã absolutionis beneficiũ impẽdatur.

¶ Nec obstat, qđ ecclesiæ legitur attributa potestas ligãdi atq; soluẽdi hoĩes super terrã, ^d tanquam non possit absoluere & ligare sub terra sepultos: & quod legitur; nõ cõicetur mortuo, cui nõ est cõicatũ n & viuo: cum & si communicatum non fuerit, cõmunicandũ tamen illi fuisset, quem nõ contemptus religionis, ^e sed necessitatis articulus impediuit, & in certis casibus à canonibus denotatis, ligasse legatur ecclesia mortuos, ^f & soluisse.

¶ Vt autem in uno pariter & eodem negotio, & seruemus rigorẽ, ^g & mãsuetudinem ostendamus: statuimus, ut illius mortui absolutio a sede Apost. requiratur, qui cum uiderer aõ ea fuerat absoluendus: aliorum autem absolutionẽ ex præmissa causa cæteris ^h indulgemus, àquibus dum uiuerent, fuerant absoluendi.

¶ Absolutionis autem forma ^i seruetur, ut fiat cum pœnitenetali psalmo, & tã oratione dominica quam alia consueta.

¶ Hæredes ^k quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso si monitione præmissa noluerint, per districtionem ecclesiasticam cõpellantur.

¶ Idẽ Vuratislauiẽ. † episcopo.

¶ *Detinens clericum custodia uel vinculis sine læsione, excommunicatus est. hoc dicit primo. Communicans excommunicato scienter in crimine, excommunicatus est; & nisi difficultas impediat absolui debet ab excommunicatore cum iuramento. Communicans vero extra crimen reconciliari potest per simplicem sacerdotem sine iuramento: hoc dicit vsque ad finem.*

CAP XXIX.

NVper † à nobis tua discretio requisiuit,

h ¶ Cæteris indulgemus.] idest indultum esse ostendimus: quia cum eos absoluere possent viuos iure communi, ita etiam absoluere possunt post mortem ex causa præmissa, idest si de ipsorum pœnitentia per euidentia signa constiterit.

[Glo seq. arg. & remittit dupliciter quærit & sol.

i ¶ Forma seruetur] sed forma non potest seruari ex toto: quia hic non potest amodo iurare & tamẽ absoluitur, & sic est ar. qđ sacramentum non est de substantia absolutionis, vt dixi sup. eo. cum desideres, in fin. Sed nunquid hæredes compellendi sunt ad iurandum antequam absoluatur? Satis credo quod possent compelli: sed si nollent, propterea non differetur absolutio, sed postea indistincte compelluntur satisfacere iniuriam passo, vel alias facere quod ille viuus debuit & valuit: sed nunquid exhumabitur corpus si sepultum fuit in cœmeterio ecclesiæ? Nõ credo, quod debeat exhumari: si alibi sepultum fuerit, tunc debet exhumari, & absolui quo ad ecclesiam, cũ iam sit quo ad Deum absolutus. & argum. 11. quæ. 3. tunc uero. & postea in cœmeterio se peliri.

K ¶ Hæredes quoque] Hic habes expresse, quod hæredes tenentur ex delicto defuncti, licet ad eos nihil peruenerit. supra de rap. in litteris. & supra. de sepul. cap. vlt. vbi de hoc quia cum iste pœnituerit, & contritus fuerit, quãtum in se fuit, satisfecit, & per eum non stetit, vnde hæredes ad quos bona peruenerunt ipsis, compellendi sunt satisfacere pro ipso: & sic intellige illud cap. su. de se pu. c. vlt. sup. de rap. in litteris.

NVper.] In prima parte ponitur cõsultatio, in secũda rñsio. ibi Nos. Et vtraq; potest subdiuidi, vt patet in textu. Abb.

CASVS. Duæ qões pponũt hic. prima talis est,

† Aliàs ita: quãtacũque pœnitẽtiæ signa præcesserint.

Vide Bu... li. 9. decretorum c. 8. & Eymericũ Directorio Inquisitorũ par. 3. nu. 1...

† Vutrislamẽ.

† Vuratislamen.

† Vurratislamen.

† Veitratislmen.

† Ca. 3. e. ti in 3. comp pars 3. de ... gam. c. nu de limitati ne huius ... vide Abb ... c. ing fitio ... J e. ti de ... ielectu v... citatos i c... cõcnb. ... cod.

est., Laici aliquando detinent clericos in custodia publica uel priuata, vel ẽt detrudũt illos in vincula sine corporis læsione, quæritur an isti laici sint excnmmunicati. Scđa q. est talis: Aliq scienter cõicant excõmunicatis nominatim: quæritur, vtrũ isti participãtes possint absolui ab excõicatione a simplici sacerdote, vel ab epõ, vel archiepõ; Ad primã q. rñdet. papa, qđ ñ credit laicos illos pẽnã excõicationis euadere, quãuis nulla corporalis læsio fuerit subsecuta, citra q̃ uiolẽtia sæpius circa clericos ñ ppetratur. In scđa q. distĩguit, vtrũ illeq nominatim excõicatis sciẽter cõicat in criẽ cõicet criminoso, eis consiliũ impẽdendo auxilium vel fauorẽ, aut alias in oratione vel osculo, aut orãdo aut comedendo: In primo casu cum talis cõicet crimini, & participet criõso, & sic rõne criminis in eũ videaĩ delinquere q damnauit, ab excõicatore vel eius superiore dẽt absolui: cũ faciẽtes & cõsentiẽtes par pęna cõstringat. in secũdo uero casu

sationem prosiliret, excipere poterit contra illum, nec habebit locum replicatio communionis. su. de excep. a nobis.
d ¶ Communicent crimini.] Pone casum per illã dec. su. e. significauit, vel per illam, inf. eo si concubinæ.

qđ de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine læsione tñ) in custodia detinent publica vel priuata, vel ẽt detrudunt in vincula? Et vtrum, qui nominatim excommunicatis sciẽter communicant, absolui ab excõmunicatione possint per confessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archiepis. sit ab eis absolutio expetenda? ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respondemus, quod in primo consultationis articulo. non credimus laicos pęnam excommunicationis euadere, quamuis per † eorũ factum corporalis læsio [a] non fuerit subsecuta, citra quam violẽtia sæpius circa clericos nequiter p petratur. ¶ In † secunda vero quæstione credimus distinguendum, an is, † q nominatim excommunicato communicat, sciẽter in crimine communicet criminoso, ei consilium [b] impendendo, auxiliũ, vel fauorem, aut alias in oratione, uel osculo, aut orã do secum, aut etiam comedendo. [c] ¶ In primo quidem articulo, cum talis communicet [d] crimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis uideatur in eum delinquere, qui damnauit, ab eo, uel eius superiore, merito delicti, tunc erit absolutio [e] requirenda, cum facien

[Glo. seq. prin. recip. per q. an communicans in crimine damnato ligetur sñia canonis vel hominis. Secundo q̃rit, opin. ponit, & soluit.
e ¶ Tunc erit absolutio.] Colligiĩ hic, ꝙ si ego excõico parochianũ meũ pp crimen, & parochianus alterius ei cõicat fauorẽ impartiẽdo in delicto suo: in me vr̃ delinquere, & ea de sñia ligatur, & non sñia canonis, q̃ sic a suo epõ vel ẽt pprio sacerdote absolueret, vt inf. legitur, & sic iste pp delictũ ligat sñia mea, & a medet absolui, & cũ iuro, vt inf. dt, & est si su. e. a nobis. 1. vbi large appellatur subditus rõne del cti. Sed q̃ri potest, cũ excõicationis sñia extẽdatur ad alienũ parochianum quare non extẽdatur similiter indulgẽtia

a suo epõ vel simplici sacerdote p̃t absolui: quamuis enim tunc sit ligatus sñia canonis & non iudicis, tñ quia conditor canonis eius absolutionẽ sibi non retinuit, alus indulsisse vr̃, ille vero qui participat crimini & criminoso, cũ iuro dẽt absolui: qui uero iuxta ꝭm modum partic pat sine iuro p̃t absolui. In fine đt. qđ si difficile sit ex aliqua iusta cã, qđ ad ipsũ excõicatorem absoluendus possit accedere, concedit papa vt p̃stita cautione ꝭm formam ecclesię qđ si suo excõicatori parebit, a suo absoluatur epõ uel proprio sacerdote. No. primum casum, q đ aliqs est excõicatus, licet nullã læsionẽ clericis intulerint detrudẽdo ipsos in vincula, ut sæpe faciunt iudices sæculares. Item sñia excõicationis per solam participationem criminis trãsit ad illum, in quẽ lata non fuit. Itẽ consentiens dr̃ q consilium, auxilium & fauorẽ præstat alicui in crimine, & eadem sñia cum illo ligatur, qa facientes & consentiẽtes par pœna constringit. Item vbi cõditor canonis absolutionẽ sibi specialiter ñ retinuit, aliis intelligitur indulsisse. Item no. hic formam absolutionis maioris excõicationis & minoris item vltimo no. qđ excõicatus ex iusta causa p̃t absolui ab alio quam a suo excõmunicatore, sed hoc est propter periculum animæ.
a ¶ Corporalis læsio.] Hci sola violentia attẽditur, si. inf. eo. contingit, nec refert an aliquis in compedib. an parietib. teneaĩ, ff ex quib. cau. ma. succurritur, in fi.
b ¶ Consilium impendendo.] qđ aliter non erat factu rus arg. ff de his qui no. infa l. 1. in fi. & sup. de hom. si cut, §. qui vero, non refert enim an de bono malum, vel de malo i deteriorem fecerit, ff. de ser. cor. l. 1. § q igitur, alias non tenetur quis de consilio, nisi ille aliter non fuisset facturus, ff. mand. si remunerãdi, § si tibi, in fi uel nisi sit fraudulẽtũ, ff de reg iu, cõsilij. Lau.
c ¶ Comedendo.] Tunc in istis casib non communicat illis in crimine, sed extra: vnde pp hoc non est ligatus eadem sententia cũ illo, quare si cõtra ipsum in accu

vel remissio, vt su. de pę. & remis. qđ aũt? Vin dixit ꝙ vtrobiq; aĩæ õsulitur, & ideo in indulgentiis illud obtinet, ut diutius affligatur quis pro peccatis: & similiter in excõicatione, vt diutius affligatur, nec excõicatio est mortalis, sed medicinalis, 2. q 1. multi & 23. q. 3. corripiantur. Vel dic aliam rationem: indulgentia non transit ad alienum parochianum, quia eps in eum nullam habet iurisdictionem, unde sua indulgentia vel remissio non potest illum absoluere quia ipsum non ligauit, quia qui non potest ligare, non põt absoluere, & econuerso, 21. dist, 11. inferior, & 9, q. 2 c. 1. & s. de pœ & rem. omnis vtriusque, sed in sñia excõicationis secus est, qa ille pp delictum siue ratione delicti efficitur de foro excõicatoris, sup. de fo. comp. c. vlt. vñ pp hoc potest illum ligare, & absoluere, & ille incidit pp delictũ in suam sñiam, & sic ligatus est ab eo, vnde ab eo dẽt absolui & ꝙ prouisum fuit ad pęnã, trahi nõ dẽt ad gratiã, sup. de transl. inter corporalia. Sed ẽt mirũ vr̃, qualiter sñia excõicationis liget illos, de quib. non fuit dictũ uel cogitatum, & res iudic. solũ illis nocet, contra quos iudicatur, sup de fid. instr. inter dilectos, & c. pe. & ff. de exce. rei iud. l. cũ q̃riĩ, & l rei iud. nec ex post facto potest augeri obligatio, ff. de damn. infe. dãni, §. is qui 2 & ex quo post sententiã aliqd accidit, noua interpellatione opus est ff de iud. non põt. Itẽ inconueniẽs est, ꝙ aliquis excõicetur, qui non est admonitus nec citatus, inf. e. sacro. Item ꝭm hoc talis sñia non differt a canone latæ sñiæ, cum tamen hæc sẽtentia non sit generalis, sed tantum vnam personam comprehendit. Io. dixit 3 ꝙ hæc dist. quæ fit hic in littera, habet locum in eo casu, cum sub hac forma fit excõicatio: excõico te cum omnibus communicãtibus tibi, & tunc distinguatur ibi qualiter ei cõicet, vt j eo. c. prox. ad fin. & sic non obstant præmissa, sed hoc non credo, immo credo illum esse excõicatũ eadẽ sñia, ex eo quod in crimine inuoluiĩ. qa incidit in factũ quasi damna-

Margin notes:

† Dictio, per de est in antiquorib. exẽplaribus.

† vide B. Th. in qõnib. additis ad 3. q. q, 23 ar. 2.
† Alias ita, an is, q nominati ex cõicato sciẽter cõicat in crimine cõiter criminoso.

Nota casum.

2 Vide đ priuil. qa circa sup ult. glo. lo. And.

1 Quid sibi velit hoc loco glo. vide lo And. hic adde ẽt & recentiores.

3 Et etiam Goff. hic.

dãnatum, & sententia transit ad eum per talem participationem, inf. eo. si concubinæ. & est fi. de immun. ecc. aduersus, vbi succedit in vitium, & hic accedit ad crimen. ergo eadem lepra qua ille punitur, & iste etiã accedens teneri debet, ar. 1. q. 1. cito turpem, sicut per participationẽ solam in locutione contrahitur excommunicatio minor, ita p communionẽ i crimine i cõtrahitur maior excommunicatio: quia tunc plus delinquit, vnde non est necesse ut noua contra tales sententia procedat q alieno facinori suam cõlonẽ commiscent, 24 q 1 c. 1. 2. & 3.

a ¶ Facientem & cõsentientem] Hęc est probatio, q eadẽ sententia inuoluatur; sic inf. eo. quãtæ, § 7. q 3. omnes: & 3 de off. deleg. c 1.

b ¶ Non retinuit.] similiter prætor magistratib. quædam committit, s cautionẽ, & in possessionẽ ex primo decreto mittere ex cã dãn ĩfecti ff. de dam. infe. dies cautioni, sed missionẽ ex secũdo decreto sibi reseruauit, ff. de iurisd. om iud. inhibere, [2] Et est hic ar. epos posse dispẽsare, vbi spãliter dispẽsatio nõ est inhibita ar. s. de spõ. cum apud, & 16. q. 1. sunt nonnulli, & cõcessum vr quod non est prohibitum, ff ex qui cau. ma l. necnõ, § quod eis Lau.

c ¶ Iusta causa.] Sic inf. eo. sacro, & fin. su. tit. prox. c. vlt.

d ¶ Excommunicatoris mãdato.] sic, su e. de cętero & inf e. q̃uis.

e ¶ Sacerdote] Sic ergo simplex sacerdos potest absoluere, 26. q. c vlt. sic & ligare, 2. q. 2. nemo. Ber.

Qvod.] Tria sunt dicta. Secundũ ibi, Nullus aũt. Tertium ibi, illi autem.

CASVS. Aliqs erat excõicat⁹, iurauitstare mandatis ecclesiæ, quæritur, an sit ei cõicãdum antequã fuerit absolutus? Respondet papa q non est ei cõicandum, donec per ecclesiam fuerit absolutus? alioquin post iurm non esset absolutio necessaria. Scđo q̃ritur, vtrum aliquis scienter tenetur cõicare noĩatim excõicatis? Resp papa, q nullus tenetur participare ex cõicatis, nisi quædã personæ quæ per illud c qm multos, specialiter excusãtur, c. illud est, 11. q. 3. quoniam multos. Tertio quæritur, quę pęna imponi debet illis qui participãt nominatim excõicatis Resp. papa, q ill, qui nominatim excõicatis scienter siue præsũptuose partic pãt, præter person s in dicto canone annotatas, sunt excõicationis vinculo innodandi, nisi cõmoniti ab earũ participatione destiterint. Secus aũt de illis, qui sciẽter cõicãt ei, qui cũ participib. suis ẽ excõicatus: tũc n. ipsi sniam excõicationis ĩcurrũt. No. q nullus tenet cõicare excõicato, qui iurauit stare mãdato ecclesiæ, nisi prius p ecclesiã fuerit absolutus. Item qui sciẽter participat excõicatis, nisi cõmonit⁹ destiterit est excõicandus. Item cũ excõicato cũ participib suis cõicãs, ipso iure ẽ excõicatus.

[1] Adde quis dicatur cum alio cõicare no ĩ l item apud Labeonẽ, §. frequẽter ff. de iniur.

[2] Arg cõtra r. de vuto, ex multa ubi cõe nõ exeq tur aliquis, nisi ei spãliter delegeĩ, sm Laur. lo. And.

tem [a] & consentientẽ par pęna constringat. ¶ In secũdo vero casu a suo episcopo, vel a proprio sacerdote poterit absolutionis beneficiũ obtinere, q̃uis .n. & tunc non iudicis, sed iuris snia excommunicato cõmunicans sit ligatus quia tñ conditor canonis eius absolutionẽ sibi specialiter non retinuit, [b] eo ipso cõcessisse vr facultatem aliis relaxandi.

¶ Is autem, qui iuxta primum modum excommunicato communicat, cum iuramento debet absolui: qui vero iuxta secundum modum, recõciliari poterit sine iuratoria cautione. Verum si difficile sit, ex aliqua iusta [c] causa q ad ipsum excõmunicatorem absoluẽdus accedat, concedimus indulgẽdo, vt præstita iuxta formam ecclesiæ, cautione, quod excommunicationis mãdato [d] parebit, a suo absoluatur episcopo, uel proprio sacerdote. [e]

¶ Idem Strigon. archiepiscopo.

¶ Iuramentum excommunicati de stãdo mandatis ecclesiæ, nõ habet vim absolutionis hoc dicit primo Excomunicato nullus communicare tenetur præter personas exceptas, alias communicans excommunicato incurrit minorem, & est excommunicandus maiori nisi ille sit excommunicatus cum participibus suis, quia tunc esset excommunicatus maiori.

CAP. XXX.

Qvod † in dubiis, & j. ¶ Respõdemus, quod excõmunicato, licet quod stet mandato ecclesiæ iuramento firmauerit, communicari non debet, donec [f] per ecclesiam fuerit absolutus alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter, nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quędam personæ, quę per illud Gregorii † Papæ capitulum, Quoniam multos, [g] specialiter excusantur.

¶ Illud autem, qui nominatim excommunicatis pręsumptuose participãt, præter personas a dicto canone annotatas: nisi ab eorum participatione [h] commoniti [i] forte destiterint, excommunicationis vinculo sunt innodandi, [k] secus autem si scienter ei communicant, qui cum participibus [l] suis est uinculo excommunicationis sententialiter innodatus, tunc enim, & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt. [m]

[Glo. seq. alle. duas concor. & obiicit.

f ¶ Donec p ecc̃iã] si s. eo. cũ desideres. & c. a nobis nec ẽt p platũ suũ dẽt ei cõicari, ut ibi, qa q aliis p hibet, ipse facere nõ dẽt, vt ibi notaĩ. Itẽ p mittiĩ alicui tangere sacra, cui nõ pmittiĩ ingredi ad ipsa: & sic contra illud q dr̃. 5. di. ad ei⁹ vero & ptra. id 95. di. illud, vbi dĩ Quibus reliqua sacra negant, quo vnum genus sacri conceditur? quasi diceret. non.

g ¶ Quoniam multos hoc hẽs, 11. q. 3. qm multos, & j ca. pxi.

h Participatione] qa hic non distĩguit an in crĩe an in aliis cõicent eis, videbaĩ quibusdã q si in crĩe cõicẽt, incidant solũ modo in minorẽ excõicationẽ, q non est verum, vt patet su. e. c. prox cũ iuratoria cautione, ut ibi dicitur.

i ¶ Commoniti.] Iudex non dẽt excõicare participãtes cũ excõicatis ab ipso, nisi canonica monitiõe p missa: alias excõicatio ñ tenet, vt ĩ decr. noua, j e. statuimus ita habetis tertium, casum in quo excõicat i o non tenet citra aliquam appellationem [3]

K ¶ Innodandi.] Qui enim præsumptiose participat excõicato, excõicandus est maiori excõicatione, vt hic dicit, & 11 q 2. qui communicauerit, & est hic notab le, quia & ipse clavis ecclesiæ contemnit, quare puniri debet ar sup de pœ c. vlt. & sup de exce. præla c. vi. vbi de hoc in notula magna

l ¶ Participibus.] scilicet in crimine.

m ¶ Incurrunt.] Eandem, s. quã & principales, 11. q 3. excel.cu-

† C. ... ti. in 3 ppila pars sup. de pę. c q ĩ dubiis præter Doc. hic vide B. Th. in qo nib. additis ad 3. par. q. 23. ar. 1.

† Hoc tribuit Gregorio septimo Panormi. li. 5 tit de licita & illicita excõicatione, ca. 2. fine 125. & Gratia. 11. q 3. c. quoniã multos.

[3] Idem in suspensione & interdicto eo. tit. ... tum. l. b. 6. lo. And.

excellentissimus. & hi nominatim dnt excommunicati de .b. & post nominatim. & ff. si cer. per certum. sic etiam excommunicantur Christiani, ne participent Iudæ s etiam extra crimen, sup. de vsu. post miserabilem & c. quanto. Tamen hoc intellexit Ioa. vbi participat in crimine: i quo casu intellexit sup. ca. prox. alias non essent excõicati, sed post admonitionẽ excõicarẽtur, vt hic dr. Sed qd si alteri' parochianus participat tali post talem sniam, nunquid erit excõicatus maiori excõicatione? Dic vt sup cap. prox. Si participat in crie. sic: aliter no est excõicatus, nisi minori, vt hic patet.

† Cap 4. eo. ti. in 3. cõpi. & de materia huius decretalis & superioris, vide plene per Host. in sũma, de sẽ. exc. sit pœna.

Inter alia.] Primo ponit dubiũ, & vnde fuit ortum: Secundo solutionem ibi, Vt igitur. Abb.

CASVS Archiep. Strigoñ. in decretali pdicta quæsiuit, vtrũ aliqui tenẽtur participare excõicatis: & papa rñdet, qp nullus tenẽt participare excõicatis nisi quædã personæ, q̃ per illud Gregorii papæ capitulũ, qm multos. specialiter excusãtur. Ex hac rñsione orta fuit occasio disputãdi: quidã dicebãt, qp excõicato cõicare tenẽtur personæ in pdicto capitulo notatæ. p sertim qua prius. l. ante excõicati nẽ ex debito eis cõicare tenebantur. Alii dicebant qp prædictæ personæ licet possint excõicatis cõicare si velint, non tñ ad hoc tenentur ex necessitate. quæsiuit archieps qualiter decr. illa sit intelligenda: Vt igitur vnde ius prodiit, iterpretatio quoque pcedat: papa sic rñdet, qp quædam personæ in c. pdicto annotatę, tenebãtur ad obsequia illis, in quos lata est excõicatio, añ plationẽ ipsius excõicationis, & post excõicationẽ ad contrariũ nõ tenẽtur, beneficio canonis id agente, vnde non sunt à priori obligatione solutæ, & ita per præsens tenẽtur illis ad cõionem, sine qua obsequiũ exhibere non pñt. Sed hoc nõ pertinet ad oẽs personas in dicto capitulo notatas, cũ mercatores peregrini, & viatores, à cõione taliũ debeant abstinere, nisi articulus necessitatis immineat, sm qp in fine capituli colligitur manifeste: sed ad illas solũmodo, q̃ ipsis excõicatis sunt astrictæ: sed non debent eis cõicare seu participare in criminib. pro quib. ipsi sunt excõicati, qp si facerent, eadẽ snia tenerentur. No. qp ad illum pertinet iuris interpretatio, ad quem pertinet constitutio iuris. Item quidam beneficio canonis tenentur participare excõmunicatis. Item necessitas excusat ab excommunicatione.

¶ Idem Doctoribus decretorum Bonoñ.

¶ Excommunicato communicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alij vero non tenentur de necessitate; licet interdum possint necessitate vrgente.

CAP. XXXI.

INter † alia, q̃ Strigoñ. archieps proponi fecit, nos recolimus rñdisse, qp nullus nominatim excõicato scienter cõicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Greg. Papæ capitulum, Qm multos: [a] specialiter excusantur. Verũ ex hac rñsione orta est occasio [b] disputandi, aliis cõcedẽtibus qp excõicato cõicare tenẽtur psonæ in prædicto capitulo nominatæ, pręsertim [c] quę prius ad cõionem eorũ ex debito tenebantur, alijs asserentibus, eos cõicare licite posse, si velint, non tamen ad hoc ex necessitate teneri. ¶ Vt igitur vnde ius prodiit, interpretatio [d] quoque procedat, ambiguitatem hmõi taliter duximus ab soluẽdam, qp cum quædam personæ in præmisso capitulo denotatæ, illis, i quos lata fuerat excõicatiõis snia, ante prolationẽ ipsius obsequio tenerẽtur familiariter adhęrere, neque postmodũ ad contrariũ teneantur (cũ adhuc debitũ duret [e]) beneficio canonis [f] id agẽte, [g] a priore nõ sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenẽtur obsequiũ, & ita per consequens ad cõionẽ tenẽtur, sine qua illud nequeũt exhibere. ¶ Illud autem nõ ad oẽs personas capituli credimus referendũ, vt videlicet obnoxietati huiusmodi sint subiectę, cũ viatores peregrini, & mercatores à cõione taliũ psonarum (nisi articulus necessitatis [h] immineat) debeãt abstinere, vt in fine colligit manifeste, sed ad illas duntaxat, quę talib. arctiori tenẽtur [i] obnoxietate cõstrictæ, quibus tñ in his, pro quibus sũt excõicatione notatæ, vt in criminibus, [k] cõicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

¶ Idem.

¶ Si excõmunicatus pro manuum iniectione, scienter recipit ordines, si est clericus secularis, deponendus est; si regularis, ab executione ordinis est suspẽsus. Quia ignorans ius vel factum sic excõmunicatus recipit ordines: si est clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa; si regularis, dispensat abbas.

a ¶ Quoniã multos.] 11. q. 3. qm multos. 1 & s. c. prox.

b Occasio disputãdi.] Sic s. de vo. ex multa.

c Præsertim] Si istud præsertim, ponitur p tantum, verum dicut prout sequitur, de qui busdã psonis: si pro, maxime, nõ dicũt verũ: vt sequẽtia dicunt, qa nec viatores dent talib. cõicare, nisi necessitate instante.

d Interpretatio.] Ad quẽ ptinet iuris cõstitutio, ad ipsũ pertinet iterpretatio. C. de leg. l. vl. 11. q. 1. c. clericũ. § ex his omnibus.

e ¶ Duret.] ex sui natura.

f ¶ Canonis.] 13. q. 3. quoniam multos.

g ¶ Agente] per declarationem: in quibusdam enim casibus illius ca. est declaratio, vt in filiis, seruis, ancillis, & vxore: in quibusdam est constitutio iuris, vt in rusticis & mercenariis, & qd in hoc ius nouum constituatur per illud ca. circa personas mercenariorum, rusticorum, satis videtur, quia per priora iura eos vitare tenebãtur. 15. q. 6 nos sanctorum iuratos 11. q. 3. excommunicatos quoscunque.

[Glos seq. quærit, & soluit.

h Necessitatis.] Nunquid magnæ, an cuiuslibet tantum, nam aliqua sustinenda est incommoditas, vt ecclesiastica iustitia seruetur 19 dist. in memoriam. & sup. de off deleg dilectus Si tantum magnæ, cuius arbitriũ spectabitur? Videtur qp superioris. argum sup. de vo. qd super his & c ex multa. Sol in trãseuntib. res ista dilationẽ nõ capit, [2] quisque suo relinquatur iudicio. de consuetud ne 11. q. 3. q præcessor. In peregrinis aũt qui vltra mare aliquãdiu, & Romæ per quadragesimam commorat. solẽt superioris iudiciũ requirere, qa nemo sibi regulariter iudex esse pt. ff. de iu si alter & arg. s. de ele venerabilẽ.

i ¶ Tenentur.] vt sunt domestici, filii, serui, mercenarij & vxor.

K ¶ In criminibus.] In talibus nulli consentiendum nec obediendum est. 11. q. 3. qui restit. Iulianus. & 22. q. 5. ita ne alias si cõicarent in illis criminib. eadẽ sententia

1 Dicit Host. hoc verum si specialiter prohibẽtur, vt i dictis c. sed idem ẽt hodie. s de pę. c. fin. p qp dicit hoc nõ esse ius nouũ immo ipsi rustici & serulẽtes in ca. quoniam multos specialiter eximuntur pon derare d buisset Host. & Goffr nõ dicunt hoc ius nouum cõstitui p istud c. sed p illud. Io. And.

2 Ne dũ superioris ... ... viator fame periit ... Io. And.

tentia tenerētur.sub eo,nuper 2.& inf.e.si concubinę.

Cvm.] In prima parte ponitur qō: In secūda respon- sio: ibi. Circa quos. Et ibi ponitur dist. bimembris: Et primum membrum prosequitur ibi, Primo. Secundum, ibi, Qui si claustrales: Et ibi 1. tract. de taliū absolutione, vsque, ibi, Si aūt, & ibi quæstionē principalē soluit Ab.

CASVS. Absolutio illorum, qui violentas manus mittūt in clericos, sedi Apo. reseruatur, exceptis qbusdam casi quidam tali excōicatione ligati snīam ecclesiasticam negligentes ordines suscipiunt: quæritur, quid de his fieri debeat: In hac quęst. distinguit papa, prædicti, qui si recipiunt ordines, vel se sciunt excōicatos, vel non recolunt factū, pro quo in snīam inciderunt, vel factum sciūt, sed iuris ignari nesciunt exinde se teneri. In primo casu si fuerint seculares, sunt in perpetuum deponendi. In aliis duobus casibus nec epi nec archiepiscopi sine speciali mandato papæ dispēsare possunt, cum ab excōicatione eos absoluere non possint, quia maiora illis sunt prohibita, quibus vetita sunt minora: poterunt tamē ista summo pontifici intimari, vt circa eos secundum ꝙ mandauerit, procedatur. Si vero prædicti qui sciuntse excōicatione ligatos, fuerint claustrales, & ordines susceperint, circa ipsorū absolutionem, statuit Alexander papa, ꝙ monachi, & canonici quocunque modo se in claustro percusserint, per suum abbatem absoluantur. Statuit etiam, quod de seculo fugientes, qui habitum monasticum acceperunt, & inter cætera confitentur se excōmunicatos esse pro violenta manuum iniectione in clericos ante ingressum, sine licentia Romani pontificis abbas absoluere nō potest. Innoc. tamen concedit abbatibus istorum in fauorem religionis, vt eos absoluere possint, nisi excessus enormis fuerit, vt si in episcopum uel abbatē manus iniecta fuerit. Si vero aliquis claustralis in religiosam personā alterius claustri, manus iniecerit violentas, per abbatem vtriusque debet absolui: Si vero huiusmodi regulares sic excommunicati ad ordines accesserint, secundum primam distinctionem, qui scienter ordinem susceperint, papa statuit illos ab executione ordinis manere suspensos. Circa alios qui non habent memoriam facti, vel iuris peritiam, abbates ipsorum monasteriorum vtilitate pensata poterunt dispensare, nisi graue fuerit factum, aut ille qui fecit adultus fuerit & discretus, vt contra ignorantiam vel obliuionem præsumatur. In fine præcipit papa abbatibus vt formam istam diligenter obseruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Nō. ꝙ secularis excōicatus ordinem scienter suscipiens, deponitur. Item qui non potest absoluere excōicatum, cum eo dispensare non potest. Itē quib. prohibita sunt minora, sunt multo fortius, & maiora. Item ex persona augetur crimen, & per consequens pœna. Item regularis excōicatus scienter ordinem recipiens, suspēsus est ab executione ordinis. Itē mitius agitur cū ignorāte ius positiuū secus in iure naturali. Itē in eodem genere delicti dispēsant abbates cū monachis, ī quo nō pt dispēsare eps cū suis clericis. Itē ar. ꝙ nō semꝑ credendum est cōfitēti peccatū in pnīa. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

bas, si ignorantia est probabilis, & factum non est graue.

CAP. XXXII.

Cvm † illorum [a] absolutio, qui pro violenta manuū iniectione in clericos, labē excōicationis incurrunt (quibusdā casib. à prædecessore [b] nr̄o exceptis) sed duntaxat Apostolicę reseruetur, [c] nōnulli ecclesiasticam snīam negligentes, in excōicatione positi, ecclesiasticos ordines accipere nō formidant; quid aūt de his fieri debeat, Apostolicum sæpius oraculū imploratur. Circa quos credimus distinguendum, ꝙ tales vel sciunt [d] excōicationis se vinculo irretitos uel non recolunt factum, pro quo in latæ snīæ canonem inciderunt, vel factū quidē scientes, iuris ignari nesciunt [e] exinde se teneri. ¶ Primos † si fuerint seculares clerici, † a susceptis ordinibus, [f] censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tam archiepiscopi, quam episcopi, absq; mandato sedis Apost. speciali, dispensandi facultatē se nō uerint nō habere: quibus etiam est absolutio taliū interdicta: [g] cum † maiora intelligātur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. [h] Poterunt tn̄ huiusmodi Romani pontificis auribus intimari, vt ab eo secundum rigorem [i] vel æquitatem respōsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum.

¶ Qui si claustrales [k] huiusmodi fuerint, licet ab Alexandro [l] Papa fuerit constitutum, quòd monachi & canonici regulares quocunq. modo se in claustro percusserint, nō sunt ad Apost. sedem mittendi, sed scd'm prouidentiā sui abbatis, disciplinę subdātur, & si abbatis discretio ad eorū correctionē nō sufficit, ꝓuidentia est diæcesani epi adhiben-

a ¶ Cum illorū.] Hic patet expresse, ꝙ edictū illius canonis, si quis suadente, prohibitoriū est; quia omnes debent ad sedem Apostolicā mitti, nisi quorum absolutio inferiorib. Prælatis in certis casib. reseruat.

b ¶ A pdecessore nostro] sup. e de cętero, mulieres, ea noscitur quod de his, & sup. e. quamuis Bern.

c ¶ Reseruetur.] per canonem illum 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ Vel sciunt] quia aliud est quod studio delinquitur: aliud qđ ignorantia 11. q. 3 excellentissimus.

e ¶ Nesciunt.] pone exemplum vbi quis non crederet se teneri. sup. eo. nuper. 1 responso. & ca. mulieres.

f ¶ Ordinibus.] Similiter & de beneficiis. sup. de cler. excom. mi. postulatis &c. latores. sic excommunicati recipiunt ordines, & excommunicatus cōfert ordines sup. de eo qui renun epis c 2.

g ¶ Interdictæ] 7. quæst 4. si quis suadente Sed nunquid poterunt dispensare post impetratam absolutionem. Videtur quod non, per id quod sequitur, sed si non esset interdicta dispensatio, possent, arg. supra eo. nuper. Et est argumen. quod dispensare possunt vbi non est prohibitum, ff. ex qui. cau. ma. nec non §. quod eis.

h ¶ Minora.] Minora vocat absolutionem, maiora dispensationem, & ita cui probetur minus, & maius prohibitum intelligitur 74. distinct gesta. 95. distinct. illud & ff de sena. qui indignus, & econuerso cui conceditur maius, & minus. supra. de deci. ex parte 3. Bern. 1

i ¶ Rigorem.] Aequitas rigorem mitigat: vnde æquitas intelligitur iuris relaxatio, & æquitas rigori præfertur. C. de iud placuit. 34. dist. fraternitatis, si. sup. de transactio c. vlt.

K ¶ Claustrales.] Hoc respicit quod supra. dixit seculares.

l ¶ Alexandro.] sup. eo. monachi,

† Ca. 5. eo ti. in 3. comp.

† In recētiorib. ita: primo, sed ī antiqs, primos. 1 Secundum modū quo vtimur nos iuristę poti, debuisset dicere, permissorum, licet magis ꝓprie loquat, & ad de ꝙ dixi de hoc de spon. cū apud Io. And.

† Dictio, clerici. de est in vetustis codicibus.

† Alias ita, & cū maiora, alias ita, & maiora, absque voce, cum.

1 Concor in intelligentiū, §. adeo. C. de pac. l. legatā & l. ad remouendum de proc.

10 20 30 40 50 60

a ¶ Alibi dicatur.] Nõ hés hodie istam, sed in antiqua compilatione consuluit, tit eo.
b ¶ Commisisse.] ante ingressum, supple.
[Gl. seq. obiicit.
c ¶ In religionis fauorem] immo uī quud de iure cõi: non est. n. illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totū uitę tps obediētiæ impendit sui cõditoris, 1 de pæ. dist. 1. §. his aucto ritatib. post illud ca. mēsarum, si ¶ de uo. scripturæ 33 qu 2 admonere. Lau.
d ¶ Talib. absolutionis.] hoc intellige de illis qui inciderūt in canonē añ ingressum quia de his qui incidunt post ingressum, concessū erat p Alex. ¶ e. monachi vñ quo ad alios dicit indulgemus. Ber.
e ¶ Mutilationē mēbri.] Hoc intellige simpr de omnib. monachis, q hoc cõmiserint siue añ ingressū siue post, ¶ e. canonica, nec est distinguendū inter mēbrū & mēbrū su. de cle. ægro c. 2. & ¶ de cor. 6. tit ex posuisti. ats excessus difficilis uel enormis relinquitur arbitrio iudicis: cum excessus notorius est, tunc abbas ipsum absoluere non põt p p scandalū vt hic dicit.
[Gl. seq. quærit, & soluit.
f ¶ Effusionē sanguinis] Quid si modicū valde læsit cū sanguinis effusione, quia de facili sanguis effunditur qñque: nunquid idem erit ac si enormeret læderet. Satis crederem committē. dum arbitrio iudicis, puta episcopi, & abbatis, licet litera ista simpliciter loquatur, verbum. n. effusionis, abundantiam significat. 1 q. 1. reuertimini, & 41 d ist. sæpe, at sed ibi nomē effusionis significat uitium B.
[Gl seq ponit tres modos, q b. aggrauatur offensus.
g ¶ In epm.] Ex persona augetur crimen, de pæ. di. 1 §. aut facta inst. de iniu. § atrox, & ff de re mi. oē delictū §. q manus, & ff de iniur Item apud § ꝙ ait prætor sicut ex atrocitate facti, 27. q. 4 qui subdiaconum. & ex persona eius qui fecit, crescit iniuria ff. eo. sed si. §. quędam, & 40. dist. homo Christianus.
[Gl seq. all 2. concor. quęrit, soluit, & prorogat.
h ¶ Abbatem] proprium, Multa. n. permittūtur nobis in homine nr̃æ religionis, quæ non permittuntur in alus 16. q. 1. & 2. q 7 si hæreticus, Quid si abbatē non habet, sed priorem aut prælatū alio nomine designatū. Rñdeo, beneficiū illud ad oēs monachus & regulares canonicos extend t, ut su. e. monachi, & ad Hospitalarios Hierosolymitanos, q per suū priorem absoluūt, ¶ e. canonica. idē crederē de Tēplariis, dūmõ cõsimilē. Priorē hēant, ut hñt Hospitalarii ad oēs claustrales hoc beneficium extenditur, cum eadem cā subsit in omnibus. Ber.
i ¶ Passus est.] q a ille vr̃ iniuriam passus, arg Instit. de iniur §. 2. sicut iniuria facta filio patrē cõtingit, & agere põt. tñ si pr̃ remittit iniuriā, filius agere ñ põt: nisi pr̃ uilis psona fuerit, & filius honesta. 2 ff. de iniu. sed & si §. filio fam. sic & si abbas remittit iniuriā factā monacho, monachus agere non põt aliquo casu uī tñ ꝙ ẜm forū rei hoc dēt fieri, 3. q. 6. c. 1. & 6. q. 3. placuit. sed nõ est ita in casu isto, & sufficit qđ ita hic cauetur 6. q 3. scriptum est & ff. qui & a qui l prospexit.
(Gl. seq. obiicit, & sol.
k ¶ Promereri.] Sed nonne dat hic euagādi materia: Quare in hoc casu nõ absoluit eū abbas sicut absoluit illum qui añ monachatum deliquit? Sed rō est, quia añ ingressum erant eiusdē condõnis, & p ingressum facile tollitur obligatio. 16. q. 3. nõ liceat & q. 2. duæ sunt. Io. Sed ratio uera redditur in lr̃a s p p scandalū, scādalū. n. est ꝙ monachus iniiciat manum in maiorem, q a vix bonus monachus facit bonum clericū. 16 q. 1. c legi.
l ¶ In contemptum] Quod semp p præsumitur, nec admitti dēt probatio in contrariū sic 54 dist. fraternitatem, su. de iud. c. vlti & cum istis nõ dispēsabit Abb.
m ¶ Iuris peritia m.] No ꝙ mitius agitur cum ignorāte ius positiuū, secus in iure naturali, ubi nec rusticitati etiam parcitur. C. de in ius uoc. l. 2. sicut nec parcitur mulieri contra matrimonium suum, est enim de iure naturali, ut supra de diuor. gaudemus Vin.
n ¶ Dispensare.] potest ergo Abbas dispensare cū monacho circa ordines, 3 ut hic, & sup. de eo qui furti. ordi. re. c. 2.
o ¶ Et discretus.] Et ita non sufficit quod sit adultus, nisi sit discretus, quia contra discretum de facili præsumitur. C. qui & aduer. quos le. 1. ff. de probat. cum de indebito. Et indiscretus iniuriam facere non potest, pati uero potest 15. quæstio 1 illud & ff. de iniur. l. illud, & ff ad l. Cor. de sica. infans. sed de talibus non intelligitur hoc, quia tales non indigent dispensatione.
[Gl. seq. arg. & signat contrarium.
p ¶ Præsumatur.] Arg ꝙ non semper credendum est con-

---

da, & alibi [a] dicatur, ꝙ de seculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cætera post modum confitentur, se ta le cõmisisse [b] delictum, per † qđ ipso actu excõicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Romani Pontificis abbas non potest nec debet eos absoluere, quamuis pręsumptionem delinquentium debita possit animaduersione punire: Nos tamen in religionis [c] fauorem, & ut euagandi materia subtrahat, maiorem eis gratiā exhibere uolentes: eorum prælatis, ꝙ etiam talibus [d] absolutionis beneficium impertiri ualeant, indulgemus: nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis: vtpote si ad mutilationem membri, [e] vel effusionem sanguinis [f] est processum, aut in epm, [g] aut abbatem [h] uiolēta manus iniecta, cum excessus tales & similes nequeant sine scandalo præteriri.

¶ Si uero claustralis aliquis in religiosam personā alterius claustri manus iniecerit uiolētas, p abbatē proprium, & eius, qui passus [i] est iniuriā, absoluatur. Qđ si clericum pcusserit secularē, non nisi p Apos. sedē (vt scādalum euitetur) absolutionis gratiam poterit promereri. [k]

¶ Si āt hos ad ordines promoueri cõtingat, iuxta pręmissam distinctionē qui scienter in contēptū [l] ecclesiasticæ disciplinę se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officii decernimus manere suspensos. Circa reliquos uero facti memoriā vel iuris peritiā [m] non habentes, monasteriorū utilitate pensata, post iniunctā regularē pniam & peractam, abbates ipsorū poterunt dispensare: [n] nisi graue fuerit & notabile factum, aut is, qui fecit, adultus fuerit & discret⁹, [o] vt uiolēter contra obliuionē uel ignorantiā p̃sumat. [p] Præcipimus āt abbatib. ut formā istā diligēter obseruent, ne priuilegiū mereat amittere, q sibi pmissa abutitur ptāte.

---

r Fauorē, q a casus iste est de reseruatis & quia Alexander tribuerat, & q a latius loqtur s. de p̃latis, ñ de abbatib. tñ secdm Host. Io An.

† De naso in estate. s Ho. item ut dicebat Abb. ēt sine sanguinis effusione posset eē pcussio enormis, & facit ꝙ no. de consec eccle. uel alta ca. uno li 6 in 3 gl. Io. An.

2 De hoc in Sp de iniu. ver. sed nunquid nocet. Io. And.

3 Q† intelligit inno. de irregularitate tm̃ ante monachatū ꝯtractu, q c q l dicat veiuē, vt dt Hos ꝙ hic loquitur de ꝯtractu etiā post ingressum. nā pximo dicit incidenter & præter principale ppositum.

confitenti peccatum in pnia Arg. contra. sup. de hom. significaiti 12. quia non est uerisimile q̃ sit immemor sua salutis, r. q. vlt. sancimus.

1ᵃ de cõse. di. 2. trib. gra dio. & in vin. alias ic. it, tanta. I. A.

DE monialib.] Moniales excommunicatas pro iniectione manuum absoluit eps. h. d. uel aliter. & sic vt in rubro. Primo ponitur consultatio Secundo, responsio. ibi, Super hoc. Abb.

CASVS. Dr̃ hic, q̃ si moniales se adinuicẽ pcusserint, uel conuersos suos, vel conuersas, aut ẽt clericos ab epo loci pñt absolui. No. q̃ moniales p̃ violenta manuũ iniectione in ecclesiasticam personam excõicatæ, ab episcopo loci debent absolui.

†Ca. 6 eo. ti. in 3 comp.

[Gl seq recitetur p̃ duas qõnes, s. quę sit rõ, quare abbatissa nõ absoluit, & quid de exemptis, finis quærit, & soluit.

a ¶ Per episcopũ] Impedit. n. sexus muliebris, ne abbatissa possit absoluere moniales, sicut hic patet, nec confessionẽ earũ audire, nec eas benedicere, uel Euangelium legere, quia sexui fœmineo claues ecclesiæ commissæ nõ fuerunt sup. tit. prox. nova, & ar. su. de ma. & obed. dilecta, ubi de hoc. Sed eps illas absoluit auctoritate papæ sibi per hanc decr. indulta, tanquã delegatus 2 ad hoc, & sic absoluat oẽs iam exẽptas quam non exemptas, & est sim. su. de hære. ad abolendã, in fi su. de offi ord. irrefragabili, §. cæterum, & eo iure quo absoluit alias mulieres, su. eod. mulieres. Sed quid si monasteria essent in diuersis epatib. & vna monacha percutiat monachum vel monacham, vel conuersum uel clericum alterius episcopatus: Conueniat uterque episcopus, uel alter deleget alteri uicem suam, sup. c. prox. Ber.

a ¶ Posuit glos. ... antiq ... glossam, nõ aduertens q̃ littera erat ablata p̃ q̃ ponebat, nam in antiqua cõpilat. dicebat ita, Rñdemus, vt auctoritate nostra, p̃ epm, &c. q̃ cũ sint dicẽdũ q̃ hoc facit episcop. sui iure vt recte admonet hic Io. And.

¶ Idem Pistorensi epo.

¶ Monialis percutiens monialem seu conuersum, uel clericum secularem, incidit in excommunicationem, & ab episcopo loci absolui potest.

C A P. XXXIII.

DE † monialib. tua a nobis fraternitas requisiuit, per quem eis sit beneficium absolutionis impendendum, si uel in seinuicem, vel cõuersos, uel cõuersas suas, aut clericos etiam manus iniecerint temere uiolentas. Super hoc igitur tuæ cõsultationi taliter rñdemus, ut per episcopum,[a] in cuius diœcesi monasteria fuerint, absoluantur.

¶ Idem uniuersis Cruce signatis.

¶ Contractus ẽt, qui sine communione explicari nõ potest, non dissoluitur seu impeditur per excõicationem super uenientem in eum, qui tenetur aliquid præstare non excommunicato.

SI vero] Si locanti operam personalem soluisti pretium, vel eius partem, & postea fuit excõicatus, vel ẽt prius, sed ignorabas, si ad satisfaciendum nõ potest induci, in opera sic locata sibi poteris cõicare. h. d. Et primo ponit percussionem, quam secundo probat trib. rationibus. Prima: ibi, Cum enim. Secunda: ibi, Est autem. Tertia ibi, præterea Abb.

CASVS. Quidam Cruce signati conuenerant cum Venetis, ut ipsi Veneti ducerent eos nauigio suo vsque in terram Sarracenorum pro certa mercede, maiore parte nauli recepta. Veneti fuerunt excommunicati, isti Cruce signati dubitabant, utrum deberent transire in nauibus illorum, cum illi essent excommunicati, quæsitũ fuit a papa quid facere deberent, cum illi Veneti nollent eis restituere mercedem receptam? Respondet papa, q̃ crucesignatis, q̃ si ueneti noluerint absolui, nec satisfacere sibi de mercede, permittit illis, ut cum ipsis transeant usque in terram Sarracenorum, secundum q̃ cum ipsis conuenerunt, uel etiam conuenerint communicantes illis cum dolore cordis, & sub spe ueniæ, quia cum maiorẽ partem mercedis receperint, nec eam uelint restituere, nec possint ad hoc compelli, ne lucrum de sua malitia reportarent, & isti damnum, & ab excõicatis possit peti, & recipi quod debetur & in iure cauetur, q̃ si quis transiuerit per terram hæreticorum, aut excõicatorum, necessaria emere poterit ab eisdem: præterea si paterfamilias domus excommunicatus sit, eius familia excusatur a participatione ipsius, & si dux Venetorum tanquam dñs nauiũ sit excommunicatus, ipsius excõicatio istos non cõtinget tanquam familiam ipsius dñi, dum in nauibus eius fuerint, & excusabiles erũt apud Deum, si in illis communicauerint ipsis, in quib. eorum communionem non poterunt euitare. No. q̃ ab excõicatis potest exigi, & recipi quod debent. Itẽ tempore necessitatis possunt necessaria emi, etiam ab excõmunicatis, & hereticis. Item familia potest participare domino sine pæna excommunicationis.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.

C A P. XXXIV.

SI † uero: & infra. ¶ Quod si Veneti forte nec satisfacere noluerint, nec absolui, uobis permittimus, ut cũ ipsis vsque in terram Sarracenorum, uel prouinciam (iuxta quod inter uos cõuenit & ipsos, uel honeste conuenerit) nauigio transeatis, quanto minus poteritis, cum dolore tamen & amaritudine cordis, & sub spe ueniæ[b] cõicãtes eisdem. Cum enim iam a uobis maiorẽ nauli † receperint quantitatẽ, nec ad eam possint restituendam induci, aut etiã coarctari: si aliter fieret, uideremini uos damnum ex pænitentia, ipsi uero præmium ex contumacia reportare;[c] † cum ad hoc debitum exoluendum ipsi uobis maneãt obligati, & ab excõicatis exigi[d] possit & recipi, q̃ dẽtur. ¶ Est aũt cautũ in iure, q̃ si quisquam per terrã hæreticorum, aut quorumlibet excõmunicatorum

† Ca. 7 e. ti. in 3. cõp. uix poteris hãc decretalem intelligere, nisi integrã uideas.

† Naulũ est, p̃tium q̃ soluitur nautis pro uectura.

† Ar. ad hoc i l. sãcimus. C. de pæ i l. si q̃s § legis C. de inoffi. test.

b ¶ Sub spe ueniæ] ar. contra, quia spe ueniæ nemo peccare dẽt, su. de cle. excom. mi. illud, & de conse. d. 4. qñ quis sed tñ hic non credo eos ex hoc peccare, cum papa hoc permittat, & ne ipsi ex suo dolo commodum habeant; sed hoc ideo dicit, quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi ẽt culpa non est, su. de obser. ieiu. consilium, §. 2. s. di. ad eius, arg. bonum ad hoc. su. de pur. c. 2. Ber.

c Reportare] Quod non esse debet, 16. q. 1. legi. & supra de rescr. ex tenore. nec ipsi debent ridere ex fletib. aliorum, supra de priui. petistis, quia nemo de improbitate sua consequitur actionem, ff. de fur. itaque fullo, §. 1. ver. sed nemo, nec stulti dẽnt esse meliores cõditionis, quam periti, ff. quod ui aut clam Seruius. & quia delinquunt, non debet esse eorum conditio melior, ff. de do. inter uir. & uxo. l. 3. §. 1.

d ¶ Exigi] su. de excep. cum inter. & su. de hær. excommunicamus, §. credentes, conuenire tñ alios aut recõuenire non possunt, sed excipere tenentur in prox. concor. appellare, & prosequi appellationem, su. de excep. c. ult.

a ¶ Neces-

a ¶ Neceſſaria emere.] Hic habes duos caſus, in quib. excommunicatis licite participatur, alii notantur, ſu. eo. cum deſideres.

[Gl ſeq. arg. & illud determinat, & contra id ſignat contrarium.

corrigi, poſſunt incarcerari. Item laici de mādato prælatorum poſſunt capere clericos, & ad iudicium trahere illos cum moderamine inculpatæ tutelę. Item is in facere intelligitur cuius auctoritate fit.

d ¶ Carcerem.] idest, ipſum clauſtrum, quod eis eſt carcer.

1 Non ſolū in domo ſed ēt in camera: dūmōnō ſimul cū illo iaceā uel comedā ſm Innocen. & Hoſt. ſu. eo. nup. nec ſm eps dīcōmunio vbi i domo aliqua ē excōicatus pro ſuis factis, & ego pro meis. Ioan. An.

h ¶ In excommunicatorū] arg est hic qđ ſi ſocius meus incidit in excōicationē, non ſtatim teneor ipſum deferere, nec ipſe tenetur ſtatim diuidere ſocietatē, hoc intellige ſi ſine magno damno hoc fieri non poſſit ar. 11. q. 3. āñceſſor. 23. q. 4 ca 1. 41. diſt. quiſqui s, 12. diſt. illa, & 8. diſt. qui contra mores Ar. cōtra ſup. de maior. & obed. illud, & 34 qu. 1. omnes qui.

c ¶ Non potueris euitare] ſupple commode, quia illa dicimur poſſe, quod ſine incōmodo poſſumus ff. đ uerb. ſig nepos in fi. eondi. inſt. filius qui in fi 22. q. 1. faciat homo. Ber.

† potueritis.

VT famæ] ponit duo dicta quæ patent, ſecūdum ibi, Laici. Abb.

CASVS. Clerici aliquando grauiter excedunt, nec pñt ad agendam pænitentiā in monaſteriis deputari, ſed opportunitate captat inde aufugiūt, & priorib. ſceleribus ſe immiſcent, unde quærit Londonen. eps, utra poſſint ab epō uel ab aliis p̄latis arctę cuſtodiæ mancipari? Rñdet papa, ꝙ cum Prælati exceſſus teneantur corrigere clericorum, & publicæ vtilitatis interſit, nec crimina remaneant impunita, & illi clerici fiant deteriores, debent illos ſub arcta cuſtodia detinere, poſtquam fuerint de crimine condemnati. Secundo quæſitum fuit, utrum laici incidēt in excommunicationem, ſi clericos in magnis ſceleribus comprehendant, cum eos ad iudices trahere non poſſint, niſi manus in eos iniecerint violentas? Reſpondet papa, quod laici citra excommunicationem poſſunt capere clericos, & ad iudicium trahere, ſi oporteat etiam uiolenter, dum tamen id de mandato ſuorum faciant prælatorum, cum hoc non ipſi, ſed illi quorum auctoritate hoc faciunt, facere uideantur, & non amplius laicorum uiolentia ſe extendat, quam exigat defenſio clericorum. Nota, quod prælati exceſſus ſubditorum corrigere debent. Item ad publicam utilitatem pertinet ne crimina remaneant impunita. Item clerici de criminibus condemnati qui nolunt

† Ca 8 e. ti i 3 cōpi. Vide Bernardinū Diaz i prac. cri cano. ca. 119. & c. 31.

trāſierit, neceſſaria [a] emere ac recipere poterit ab eiſdem. Præterea ſi pater familias domus excōmunicationis ſentētia fuerit innodatus, a participatione illius familia excuſat.

¶Licet ergo dux Venetorū dominus nauium tā quā paterfamilias domus in excōmunicatione perſiſtat, uos tamen tāquam ipſius familiā, dū in nauibus eius fueritis, ipſius excōmunicatio non continget & excuſabiles eritis apud Deū, ſi in excōmunicatorū [b] nauibus exiſtentes, cū dolore cordis, ſub ſpe pęnitentię communicaueritis ipſis, in qbus eorum communionem non potueritis † euitare. [c]

¶Idem Londoñ. epiſcopo.

¶Prælatus poteſt, & debet clericum ſuoiectum in corrigibilē incarcerare, & laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licentia capere poſſunt clericos, & ad iudicium ducere.

CAP. XXXV.

VT † famæ tuæ: & infra.

¶Sane conſuluiſti nos, vtrum clerici grauiter excedentes, quia tute non poſſunt monaſteriis ad agendam pænitentiam deputari, quoniam cum nō pæniteant de commiſſis opportunitate fugiēdi captata, carcerem [d] fugerēt clauſtri, & priorib. ſe ſcelerib. ſceleſtius immiſcerēt: a te uel aliis Prælatis ſuis arctæ poſſint cuſtodiæ mancipari. [e] & infra.

¶Reſpōdemus, ꝙ cum Prælati exceſſus corrigere [f] debeant ſubditorum, & publicę utilitatis interſit, ne crimina remaneant impunita, [g] & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non ſolum poſſunt, ſed debēt etiam clericos, poſtquam fuerint de crimine canonice cōdemnati, ſub arcta cuſtodia detinere, qui cum ſint incorrigibiles, [h] nec in monaſteriis ualeant cuſtodiri, ad ſimilia vel peiora facile laberentur. ¶ Laici uero citra excōmunicationis ſentētiam capere clericos, & ad iudiciū trahere [i] poſſunt, † ſi oporteat etiam violēter, [k] dum tamen id de mandato [l] faciant Prælatorum, quorum illi ſunt iuriſdōni ſubiecti, & quorum eſt corrigere criminum, & ſoluit.

e ¶ Mancipari] ſine pœna excommunicationis.

f ¶ Corrigere.] ſup. de offic. ordin. cap. 1. & ſupra de accuſ. qualiter, & quādo 1. ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur, ſu. de off or din. irrefragabili, ubi de hoc, & ſu. de ſtat. mon. ea quæ, & c. cū ad monaſterium, ad fi.

g ¶ Impunita.] Ad publicam utilitatem reſpicit, ut crimina puniantur, ut ff. ad legem Aquil. ita vulneratus, primo rñ in fine, & ff. de ſolut. Stichum. § tametſi, & ff. de iudic. ſi longius. §. primo, 2 & ff de fideiuſ. ſi a reo, §. illud quod, & C. de pœn. ſi operis, ne ad maleficia quiſquam pro filia, ut l. ſi operis, & 23. qu. 4. eſt iniuſta, ff. de pœn le. capitalium, §. famoſos.

2 Agit filius lōge abſens ſine patris aſſenſu: nedū expectatē p̄ remaneat maleficiū īpunitū. Ioa. Andr.

h ¶ Incorrigibiles.] Hic deponi poſſunt, & tradi curiæ ſeculari, ſupra de iudic. cum non ab homine. 17. diſtin. nec licuit, ſed nō ad ſanguinis effuſionem, & ſic intelligitur ſupra de iudi. at ſi clerici.

† Quid đ capiēte clericū ſuū debitore ſuſpectū de fuga, no. Bar. i ſeruitute. ff. de furtis.

i ¶ Trahere poſſunt] Sic C. de his qui ad eccle. confu le. 3 ubi ſeruus abſque ſacrilegio ab eccleſia extrahitur.

[Gloſſ ſeq. argum. contra, ſignat contra

K ¶ Violenter.] Argum. contra ſupr. eod uniuerſitatis. Hoc intelligendum eſt de incorrigibili, illud de eo qui corrigitur & uerberatur a laico de mandato abbatis, quod non licet, ut ibi dicitur, & ita non ſe tangunt.

[Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit.

l ¶ De mandato.] At nonne ſufficit generale mandatum quod continetur. 23. q c. principes ſeculi. Solu. ſpeciale mandatum hic expectandum eſt: Quandiu enim non eſt notum ipſos eſſe incorrigibiles, & traditos curiæ ſeculari, 3 non licet ſine mandato Prælatorum, quia adhuc ſub regula clericali tenentur etiam depoſiti. 81 diſt. dictum. vel niſi ſe immiſceant enormitatib. ſu. eo. cum non ab homine, & c. perpendimus.

3 Etſic eſt intelligēdū ꝙ no. Io in p̄ l le. ca. principes ſec Hoſ. q ēt hic dicit, qđ caſu i ibi notati potius ſunt caſus qb. inuocat eccl̄a brachiū ſeculare. q̄ quib. iudex ſecularis poteſtatē hēat in clericū Io. An.

a ¶ Quo-

a ¶ Quorum auctoritate.] Qui enim per alium facit per se ipsum facere intelligitur. sup eo. mulieres, ff. de admi tut. ita tamen, § gessisse B.

b ¶ Non amplius.] quia cum moderamine inculpatæ tutelæ: aliàs si excederunt modum, tenerentur, arg. su. de resti. spo. olim. in fi. vbi de hoc. Sim. ff. ad l. Aqui. si ex plagis, § tabernarins. & ita patet, quòd clericus depositus adhuc gaudet priuilegio clericali.

Contingit.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos autē. Abb. Sic.

CASVS. Consuetudo est in archiepiscopatu Bracharen. quod si quis laicus aliquem offendat, corpus suū supponit sponte 30. seu pluribus aut paucioribus, fustium percussionib clerici eandem consuetudinem obseruabant, si clericus alium clericum offendebat, aut etiam laicum, in satisfactione iniuriæ: quæsiuit Bracharen. archiepiscopus, vtrum huiusmodi percussores clericorum incidant in excōmunicationem? Respōdet papa, quod huiusmodi manus iniectio, etsi non uiolēta, iniuriosa tamē vr̄, cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati quàm in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: & ideo mandat Papa, ut illud de cętero prohibeat attentari: unde sequitur, quod tales sunt excommunicati: Si quis clericus post huiusmodi prohibitionem sponte se subiecerit ex cōmunicatur, ita tamen quod clericus satisfaciat iniuriam passo, sine iniuria ordinis clericalis. Not. quod in iniectione manuum non solum uiolentia attenditur, sed etiam temeritas & iniuria Item iuri publico nemo potest renunciare, quale est istud quod clericus sponte se subiiciat percussionibus cum id respiciat iniuriam totius ordinis clericalis. Item volenti & scienti ac patienti fit iniuria, si in eo lædatur ius alterius.

† Epo legit̄ in recentiorib. in antiqs reᵭius est archiepō vide Vasæū in annatib. Hispaniæ, c. 20.

† Ga. 10. e ti. 3. cōp. Et de materia tex. & gl uide p̄ alios hic Hērricū Boich. adde Syluе. verb excommunicatio. 6. circa fi.

nosos: cum hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate[a] id faciunt, facere uideantur: dum tamen non amplius[b] eorum uiolentia se extendat, quam defensio uel rebellio exigit clericorum.

¶ Idem Bracharen. archiepiscopo. †

¶ Excommunicatus est, qui in clericum etiam volentem manus iniecerit violentas, etiam si hoc, faciat in satisfactionem præcedentis iniuriæ. h. d. & est casus notabilis.

CAP. XXXVI.

Contingit † interdū, quod clerici si quem offendāt, & satisfacere uelint offenso, secūdum morem patriæ, quē inter se laici obseruant; corpora sua spōte supponunt trigīta seu pluribus aut paucioribus pcussionibus fustiū: & inf. ¶ Nos aūt fraternitati tuę sup hoc rn̄demus, qd̄ hmōi manus iniectio, & si nō violēta, tamen iniuriosa[c] vr̄: cum ille canon non tā in fauorē clerici ordinati,[d] quā in fauorē[e] ordinis clericalis fuerit pmulgatus: ideo & volumus & mādamus, vt id de cœtero prohibeas[f] attentari. Si quis autem clericus post prohibitionem hmōi, sponte se subiecerit, excōmunicetur: Prouiso, vt clericus iniuriā passo sine iniuria clericali satisfaciat competenter, quatęnus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[Gl. seq. alleg. duas concor. obiicit, & soluit. Secundo quærit, & all. pro, & contra. Tertio quærit, & soluit.

c ¶ Iniuriosa.] Quandoque fit iniuria sine violentia, & tunc incidit in canonem su. eodem, nuper, 1. respon. & c. vniuersitatis. Sed quare hic dicitur iniuriosa, cum nolenti non fiat iniuria, 33. q. 4 noluit, & ff de iniur. l. 1. §. vsque adeo. C de transac. cum donationis, ff. de reg. iur. nemo videtur? sed dic, quod iniuria illa dicitur fieri ecclesiæ, quia ea quæ in nos delinquuntur, possumus remittere, sed non quantum ad ecclesiam, 23. q. 4. si is qui, & s̄. eodem, cum desideres, & sic filius potest remittere iniuriam quantum ad se, sed non quantum ad patrem, ff de iniu. l. .. § vsque adeo, & quantum tangit commodum nostrum, & non quantum tangit commodum aliorum ff. de pact. iurisg. §. si pec. scar, 63 dist Salonitanæ. Sed nonquid potest episcopus solus remittere iniuriam factam ecclesiæ sine capitulo? Videtur quod sic, quia actio iniuriarum non est in bonis nostris ante litem contest. ff. de iniu. iniuriarum, ergo solus episcopus potest eam remittere, ar. su. de his quæ fi a præla. si. cons. cap. cum Apostolica. cum enim episcopus sit pater, 59. dist. esto subiectus, & pater possit remittere iniuriam factam filio, ff. de iniu l. sed si unius, §. filiofamil. ergo solus hoc facere potest. Sed nō videtur, cum episcopus sit procurator, & non dominus, 12. q. 1. cap. vltim. & su. de dona. fraternitatem, quia conditionem ecclesiæ facere deteriorem non potest, vt ibi dicitur. Sed quare excusatur qui uoco percutit clericum licet inuitum, supra eo. cap. 1. & non iste, qui percutit volentem? Ratio est, quia iste temerarius manus iniicit, su. eodē, vniuersitatis, sed ille non, & causa ulciscēdi iniuriam suam hoc facere videtur. Item quia huius manus sæuit, licet non iniuriando, art. 14. q. 9. si res, sed nō illius qui ioco. Ioan.

[Gl. seq primo tractat de psalmista, de bigamo, de coniugato, & de deposito: Secundo quærit de excommunicato. ar. negatiue, ponit opin.

d ¶ Ordinati.] in quouis ordine, 21. dist. cleros, dummodo non contrahat secundas nuptias, 83. dist quisquis, et si sit clericus coniugatus arg s̄. de vi. & hon. cle. clericus, & hoc intellige si vult deferre coronā, & gaudere priuilegio clericali, aliàs si nō vult habere priuilegium clericale, pōt deponere, su de cle. coniu. Ioannes, vbi de hoc. 2 Item clericus depositus habet hoc priuilegium, quandiu vult viuere sub regula clericali, 81. dist dictum & c prox. ff. de decu. l. fi. Itē nisi immiscuerit se enormitatibus, su. eo. cum non ab homine, & c. perpendimus vel vsque ad trinā admonitionem cōtempto habitu clericali, su. eodem, in audientia, & inf. eodem, contingit. Item quid de excōmunicato deposito si verberetur, an incidit in canonem? Videtur quod non: quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2 q. 1. multi, quia iam est membrum diaboli, & extra ecclesiam eiectus, 11 q 3. omnis. Christianus, & c. seq. 3. & quia non posset alium excommunicare, 24. q. 1. audiuimus, eadem ratione non erit excommunicatus, qui clericum excommunicatum etiam depositum verberat: quod quidam concedunt Vin. distinxit, an excommunicatio precedat depositionem, & tunc adhuc retinet priuilegium clericale: si uero sequitur, & incorrigibilis fuerit eo tradito curiæ seculari, amittit priuilegium. sup. de iud. cum non ab homine. qui autem alium clericum excommunicatum uerberat, uidetur secundū hoc excommunicatus multo fortius, quam qui uerberat excommunicatum clericum ante depositionem, secundum quod distinguit Vinc.

e ¶ Fauorem ordinis.] cui renunciare non potest, sup. de fo compet. si diligenti, & c. significasti Ber.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

f ¶ Prohibeat attentari.] Non videtur respōderi ad quōnem

† Idē no. 32. q. 4. si is q hoc tenet hic Inn & Host. hic, & su. e. cum desideres, in fin. Io. An.

2 Quod dic ut s̄. de cle. cōiu. c. uno li. 6. Io. An.

3 De hoc s̄. d off ordi c q sedem, & de psc. c veniēs vide omnino Inn in c. si vero, 5. e. & Io. An. hic.

nem quæ fuit, an huiusmodi percussores incidant in canonem Sed dic, ꝙ bene sunt excõicati: quia iniuriosas & temerarias manus iniiciunt, & satis innuitur, dum dicit: tam in fauorem clerici, q̃ ordinis, &c. ex eo quod dicit, prouisio ut clericus sine iniuria clericali & c. clericus qui ad hoc consentit, excõicentur, ut inf. sequitur.

R Elatum] Cõis diuisio. Secũda ibi, Quocirca. Abb. Sicul. CASVS. Serui ꝑꝑ iniectionem manuum in clericos in excõicationem incidunt: dñi sui allegant ꝙ nolunt carere seruis suis; & ita non curant venire ad sedem Apost. absoluendi, eludentes canonicam disciplinam significatum est hoc D. Papæ, vnde mandat archiepõ Lugdunen. quatenus compellat eos uenire ad Apost. sedem absoluendos, cum potius Deo quã homini sit deferendũ, nisi serui illi hoc faciant in fraudem, vt se subtrahant obsequio dominorum, aut ipsi domini ꝑꝑ eorũ absentiam grauiter læderentur sine culpa dominorum & tunc in utroq; casu ab ipso archiepõ ex indulgentia papæ poterunt absolui, & in recompensationẽ laboris alia eis satisfactio iniungatur: dummodo non sit enormis excessus, ut ꝑꝑ scandalum tollendum ad seruum seruorum Dei uenire debeãt absoluendi. No. ꝙ plus est Deo, quam homini deferendum. Item serui a sede Aposto. pro iniectione manuum in clericos sunt absoluendi, nisi in duob casib. hic positis, s. si faciãt hoc in fraudẽ, ut subtrahant dñis seruitium debitum, vel si domini graue damnum incurrerent de eorum absentia]. Item pro una satisfactione alia iniungitur.

a ¶ Plus Deo quam hominis] 11. q 3. qu sqs metu, & c. Iul. & sup. de uoto, ex multa uer. in tanta, & c. 22. q. 5. c. 2. & 3. aggrauatur. n ex culpa ex persona iniuriari, sup. eo. cum illorum, ubi de hoc.

b Sine culpa] Tunc. n. pñt absolui per epm, ut hic dicit, & su eo. mulieres, & inf. eo. q̃uis, quę intelligi dẽat ꝭm hanc dist. vnde sine culpa priuari non dẽnt, sup. de eo. qui cogn. consang. uxo. suæ, discretionem, & c ul. & sup. ut lite non cont. qm̃ frequenter, §. 2. & su. de cõst. cognoscentes, alias si essent dñi in culpa, tam ipsi, qu serui sunt excõicati: puta si mandassent: quia qui per alium facit, per seipsum facere vr̃ su. eo. mulierem, & c. ut famæ.

c In utrolibet casu,] cum serui hoc faciũt fraudulenter, uel cum dñs nullam culpam commisit, ergo vr̃ idẽ dicẽdum in uiro, si in fraudem uxori suæ faciat, & in liberto qui operas præstare tenetur, arg. 29 q. 2. prælatum. Sed hoc non credo, cũ nõ inueniam; quia hoc dictũ, ut oẽs ad curiam mittantur, qui expresse non excipiuntur, prohibitoriũ est, ar. sup. eo. cum illorum, in prin.

d Recõpensationem] sic su. de uot. ꝙ super his, & c. magnæ, ad fi.

e Enormis] sup. eo. cũ illorum, ub. de hoc.

S Acris.] CASVS. Aliqui sunt excõicati cum oĩb fautorib. & participib. suis: aliqs sponte cõicauit talib. tandem ad cor rediẽs, de mandato eccl. illos excõicatos, quos fouerat, expugnauit, quęritur, an iste dẽat hr̃i absolutus? Respon. papa, ꝙ non est habendus absolutus, nisi gratiam absolutionis perceperit, & si occũbat in huiusmodi bello, non sunt oblationes recipiendę pro illo, nec orationes domino porrigendæ, nisi cum de ipsius uiuẽtis pænitentia per euidentia signa constiterit, & fuerit absolutus ꝭm tenorem constõnis Inno. Not ꝙ licet quis excõicatus iuret stare mandatis ecclesię, uel expugnet excommunicatos, non habetur pro absoluto, nisi beneficiũ absolutionis fuerit subsecutum.

f ¶ Voluntarius.] Secus si absolute fuit attractus, supr. de his quæ ui metusve causa sacris, & 10. dist. presbyteros, & sup de bapt. maiores, ad fi. uer. ille uero qui nunquam.

g Porrigendæ] 14. q. 2. c. 2. & 3.

h Constitutionis] su eo. a nobis, cum fuerit absolutus, tunc orabit ecclesia pro eo, & recipiet oblationẽ pro eo, sicut pro aliis defunctis.

¶ Idem Lugdun. archiepõ.

¶ Seruus excõicatus pro iniectione manuum in clericum tenetur pro absolutione ire ad sedem Apostolicam, sed si ex hoc dominus,[a] qui non fuit in culpa, graue damnũ patiatur, uel seruus hoc faciat in eius fraudem, absolui potest ab episcopo, si læsio non fuit enormis.

CAP. XXXVII.

R Elatum † est nobis, ꝙ cum aliqui serui ꝑꝑ iniectionem manuum in clericum uiolentam, in canonem incidunt sententię promulgatæ, allegantio. dñis eorundem, ꝙ carere mancipiis suis nolũt venire ad sedem Aposto. absoluendi non curant: per occasionem huiusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam.

¶ Quo circa mãdamus, quatenus eos uenire cõpellas ad sedem Aposto. absoluẽdos, cum plus sit Deo, quam homini[a] deferendũ: nisi fecerint hoc in fraudẽ, ut subtrahãt se obsequio dñorum: aut ipsi dñi ꝑꝑ hoc sine culpa[b] sua graue damnũ incurrant: tũc. n. † in utrolibet casu[c] poteris eos ex indulgentia nostræ prouisionis absoluere, cũ nimis sint ab Apost. sede remoti: sed in recõpensationẽ[d] laboris, quẽ in itinere sustinerent, alia eis satisfactio iniungatur: dũmodo non sit tam grauis & enormis[e] excessus, ut ꝑꝑ euitandum scandalum, & tollendum exemplum huiusmodi serui ad seruũ seruorum Dei uenire debeant absoluendi.

¶ Idem Strigon † archiepõ.

¶ Excõicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

CAP. XXXVIII.

S Acris † est canonib. institutum, & infra.

¶ Licet is, qui voluntarius[f] excõ catis illis cõmunicauerat, qui cũ oĩb. fautorib. & participibus suis excõicationis sententia sunt astricti, ad corrediens de mandato ecclesiæ excõicatos, quos prius fouebat, expugnauerit: † non tñ priusquam absolutionis gratiã perceperit, habendus est absolutus nec si occumbat in hmõi bello, sunt (absolutiones † uel) oblationes recipiẽdę pro eo, uel orationes dño porrigendæ,[g] nisi cũ de ipsius uiuentis pœnitentia per euidẽtia signa constiterit: & iuxta cuiusdam constitutionis[h] nostræ tenorem, & defuncto etiã absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idem Assuntin. † epõ.

¶ Semel excommunicatus debet uitari semper ut excommunicatus; nisi legitime probet se fuisse absolutum.

C. 11. e. tit. 1. comp.

† Dictio .n. ... est in ue... tioribus. co... tious.

a Adde l. ita tũ, §. ... de adm. & peri. cum vulgar. b.

† In vaticanis uno aut altero excepto ita: idẽ Nidrosiẽ. Archiepo.

† Ca. 12. e. ti in 3. compi. pars con. de sepul. ca. sacris, & de his quæ ui metusue ca. fiunt, c.

† Expugnaret.

† Hæc duo uerba absolutiones uel, desũt in oĩb. vaticanis, & plerisq; aliis.

† Alias ita Assisinati episcopo.

Sicut.] Excommunicato, qui dicit se absolutum, non creditur nisi probet. h. d. In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio: ibi, Fraternitatis. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui excommunicantur aliquando ab epo suo: Illi accedunt ad curiam dñi papæ, redeuntes dicunt se absolutos, & non ostēdūt literas suæ absolutionis, quæsiuit eps Assuntiñ. utrum dēat illos habere pro absolutis? R ñ. papa, ꝙ nisi super absolutione sua litteras Apostolicas, uel illius cui uices suas in hac parte committit, reportauerint, aut alio modo legitime constiterit de absolutione ipsorum, ipsos ꝓ excōicatis sicut prius faciat euitari. No ꝙ non est credēdum alicui, qui dicit se absolutum, nisi de hoc fidem faciat.

† Ca. 11. e. ti. in 3 cp. Vide gl. & Doc in c. proposuit ꝭ. de cle. excom minis. Anch cs. 64. & Fel in ca. scribā, su. de præsum.

CAP. XXXIX.

Sicut nobis: & infra. ¶ Fraternitati tuæ respōdemus, ꝙ nisi excommunicati a te, super absolutiōe sua literas nostras, [a] vel illius, cui uices nostras in hac parte commisimus, reportauerint, aut alio [b] modo legitime de illorum absolutione tibi constiterit, tu ipsos pro excōmunicatis ut prius habeas, & facias euitari.

¶ Idem Senoñ. archiepo.

¶ Si excommunicatus ab episcopo ad metropolitanum appellat, ab eo absolui potest: metropolitanus tamen uolens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absoluendum, & tenetur etiam remittere, quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus, & ante absolutionem non auditur nolens probare se iniuste excommunicatū, secus si probare vult sententiam esse nullam.

[Gl. seq. obiicit, & soluit.

a ¶ Literas nostras.] Sed uī ꝙ eis credendum sit, quia de nemine præsumendum est, qđ sit immemor suæ salutis, 1. q. ulti. sancimus, & ar. cōtra de conse dist 4. cum itaque. & c si nulla extant, sed non est uerum, 1 su de ost. ord. ex parte, & su. q. 5. cap unico, & C. de mand. prin. l. vnica.

1 In foro ꝯtētioso & ꝑnie locū hñt in foro pnīali, ꝭ. de homic. c. significasti 2. uer de cæteris ſm Hostien. lo. An.

[Gl. se reci per q. an unius testis indicia, uel honestas personæ sufficiat, & tenet quod non, allegat contrarium, & soluit.

b ¶ Alio modo.] Non tñ uno teste, quia fieret actori ꝑiudicium, nec ēt sufficiunt talia indicia, quæ sufficiunt, su de cle. peregr. c. inter, & ca tuæ, nec sufficit hic honestas personæ, ut ei credi debeat, arg. 50. dist. si quis præpostera, & dist. 8. si solus. Arg contra 97. distin nobilissimus. Sed illud cum nulli fit præiudiciū, Ioan.

Per tuas.] Diuiditur: Nam in prima parte ponitur falsa opinio: In secunda allegatio pro archiepiscopo: In tertia allegatur contra ipsum: In quarta soluit distinguendo. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi: In Sardicensi. Quarta ibi, Nos igitur Abbas Siculut.

CASVS Eps Altissiodoreñ excōmunicauerat archipsbyterum suū: archipresbyter ad Senoñ. archieþm accedens obtulit cautionem standi iuri, petēs absolui: archieps uolens epo deferre, ipsum monuit ut eū absolueret, & quia eum absoluere noluit, archieps eum absoluit, quem eps non habebat absolutū, dicens, ꝙ eius absolutio ad archiepiscopū non pertinebat, unde archiepiscopus quæsiuit a papa quid in similibus sit tenendum super hoc? Resp. papa, ꝙ quidam dicebant, ꝙ cum quæstio non defertur ad archiepiscopū, per appellationem, de illa quæstione se intromittere non potest, & excommunicatus vocem non habet appellandi, vtpote ab ecclesia separatus: & siue appellauerit siue non, metropolitanus eum non debet nec potest absoluere. Præmissa opinione reiecta, primo ostendit papa per quandam decretalem Alexandri, ꝙ archiepiscopus eum absoluere possit, dicit. n. Alexander, ꝙ si ante appellationem episcopus aliquē excommunicauerit, metropolitanus ante litis ingressum iuramento recepto, ꝙ stabit mandatis ecclesiæ, dēt ipsum absoluere, nisi episcopo duxerit deferendum, & ipsum ad eum remittere absoluēdum, & subsequitur ibidem, ꝙ nec excōicati sunt audiendi, nisi prius fuerint absoluti, nec sunt ad illos, a quib. appellauerant, remittendi. Secundo in cōtrarium pro epo allegat papa ꝯciliū Sardicen. in quo dr̄, ꝙ ille qui ab epo est excōicatus, uicinos epos interpellet, & cā eius audiat, & eps qui iuste uel iniuste excōicauit, patienter accipiat, ut negotium discutiat, quousque ipsius sñia approbet vel emēdetur, & ante finem cāæ nullus eum cōioni restituat: papa uero his præmissis dicit distinguēdū, utrū qs proponat se post appellationem legitimam excōicatū fuisse, uel in tolerabilem errorē in sñia fuisse expressum, & in qb. casib. ad probationē eorum dēt admitti, ēt si absolutionem non petat. sed in aliis debet euitari, quamuis tales Apostolica sedes absoluere cōsueuit ad cautelam, sed in aliis non dēr audiri, nisi fuerit absolutus, ne suam contēnere uideatur, & ꝑ hoc amplius ligatur, & in casib illis intelligitur conciliū Sardicen. ꝙ si absolutionis beneficium postulauerit, metropolitanus debet illum absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum. & si suffraganeus ipsum non absoluerit. metropolitanus cautione recepta, ꝙ suo debeat parere mandato, ipsum absoluat, & cām audiat, & sic archieps recte processit: Sed si forte episcopus subditū suum ꝑꝑ manifestū excessum excommunicassent, metropolitanus non dēt ipsum absoluere, nisi episcopus requisitus malitiose ipsum absoluere noluissent. Not. hic duos casus, in quib. non tenet excommunicatio, cum de his constiterit, & iō ꝑꝑ dubium interim auditur ad probationē eorum. s ꝙ appellauerit ante excōmunicationem, uel error intolerabilis in sententia sit expressus, alias non est quis audiendus ante absolutionem. Item in dubio absoluitur quis ad cautelā Itē ligatur, quis ex contemptu, licet non excommunicatus. Item negligentia suffraganei per metropolitanum suppleri debet.

† Ca. 34. eo. tit. in 3. cōp preter habet Boich. & alios hic uide c. is cui. §. si de sent. exc. li. 6. adde Cua. inc. alma mr̄ de sent. exc. li. 6 pag 1. §. 2.

CAP. XL.

Per tuas litteras: & infra. ¶ Videtur aliquib. [c] quod cū ad Metropolitanum per appellationē qō nō defertur, excōmunicatus autem uocē non habeat appellādi, [d] vt pote ab ecclesia separatus, siue appellauerit, siue nō Metropolitanus ei non dēt absolutionis bñficiū exhibere. Verum ex uerbis cuiusdam epistolæ, [e] qua scholastici ab Alexādro Papa emanasse proponunt, habetur, quod

c ¶ Videtur aliquibus.] & male. quia & si non appellatur ad metropolitanum, tamen potest excommunicatum absoluere, si episcopus ipsum absoluere nolit, supra de offic. ordi. ad reprimendam. Bernardus.

d ¶ Appellandi] ut per hoc ab excommunicationis sententia releuetur, ut sup de appel pastoralis, nec in terdictum, ut su. eo. ti ad hæc quoniā, 2 sed ut causam transferant ad superiorem, bene tenet appellatio, 3. q. 9. reuera.

2 Nec suspensio ab offō, vel interesse eccl. in ca is cui, in §. lib. 6. Io. And.

e ¶ Cuiusdam epistolæ.] quam habuisti olim in antiqua compilatione, supra de offic. ord. quæsitum, cuius sen-

sententia & etiam verba pro maiori parte ponuntur hic, & incipiunt hic, quod si ante, &c.

a ¶ Sunt audiendi.] Si agant, sup. de hæret. excommunicamus, § credentes, sup. de excep. cum inter, conueniri tamen potest, sup. eo. si vere, & §. præd. credentes.

[Gl. seq. ponit tres casus, quibus remittitur appellans.

b ¶ Remittendi.] Remittitur qñq. aliquis ad eũ à quo appellauit, si maliti ose appellauit, sup. de app. cum in ecclesiis, & c. vt debitus, vel si nõ fuerit prosecutus appellationem in termino constituto: vt eo. tit. personas. Vel si appellans hoc petierit, sup. de app. interposita, § alle, alias obtinet quod hic dr̃, & C. de app. eos. & 1. q. 6. §. vlt.

[Glo. seq. ponit ius antiquum & modernum, & distinguit.

c ¶ In Sardiceñ. autem concilio.] 11. q. 3. si eps forte, quod inducitur hic contra decr. Alexandri. Vnde no. ꝙ secũdum antiquos canones quilibet excommunicatus audiebatur, qui ante absolutionem volebat ꝓbare se iniuste excõicatum, 11. q. 3. si eps forte. cuius tenor hic ponitur. Hodie vero non auditur nisi in duobus casibus, 1 si dicat sententiam latam post appellationem fuisse, vel si dicat intolerabilem errorem in ea fuisse expressam: 2 vt hic dicitur. Sic ergo distinguas, si aliquis conqueritur superiori de iniusta excommunicatione, aut appellauit ad eum, aut non: Si appellauit, primo præstabit cautionem, quod stabit mandatis ecclesiæ, tunc est in optione ipsius superioris, an velit eum absoluere: an remittere eum absoluendum ei à quo appellauit, vt hic sequitur in decret alleg. Si vero non appellauit, sed per simplicem querelam adiuit ipsum, debet eum remittere ad inferiorem, vt ipsum absoluat: & si inferior ipsum absoluere nolit, archiepiscopus ipsum absoluat, suprà de offic. ordin. ad reprimendam, si tamen periculum esset in mora propter huiusmodi remissionem, ipsum statim absoluat, infrà eodem, sacro ar. ad hoc suprà tit. proxi. c. vlt. Et si viderit sententiam excommunicationis ab episcopo latam esse iniustam euidenter, poterit archiepiscopus declarare subditum irrationabiliter fuisse ligatum, licet non sit appellatum ad ipsum sup. de appel. solicitudinem. similiter & econuerso, si viderit eam iustam, tenetur remittere ipsum absoluendum ad inferiorem, vt hic in fi. Io.

d ¶ Nullus ante.] Ergo nec archiepiscopus, arg sup. eo. cum desideres, & c. quod in dubiis, in princ.

e ¶ Distinguendum.] Ad soluendam contrarietatẽ concilii & decre. Alex.

[Gl. seq. reci per q quis sit error intolerabilis, alleg. contrarium. ponit opin. Vinc. subdit quid si erratur in facto: quia causa propter quam excommunicatur, non est vera.

f ¶ Intolerabilem errorem.] Error intolerabilis potest dici quodlibet peccatum, vt si excommunicaret ideo, quia non furatur: vel quia non ducit ei aliquam meretricem, vel quia non est inobediens suo Prælato, vel si præcipiat aliquod impossibile vel turpe, vel dictum est, talis sententia nulla est, nec aliquam obligationem inducit de facto vel de iure sim. supra de pact. c. vlt. arg. contra supra de cond. app. cap. vlt. in fi. Vin. hæc intelligit tantum de errore iuris: vnde in prędictis exemplis tenet excõmunicatio, 3 vt si dicat sic, excommunico illum, quia non adulteratur, quia non interficit illum, tenet excommunciatio. Item intolerabilis potest dici error, si expresse pronunciatur contra ius scriptum, vt si dicat; pronũcio excommunicationem valere, quia est lata post appellationem legitimam: & à tali sententia non est necesse appellare, 2. q. 6. c. ei q, §. diffinitiua, ff quæ senten. sine appel. rescin l. 1. §. 1 & idem est dicẽdum, vbicumque ponitur iudiciũ retro nullum fuisse, nisi velit quis ad cautelam appellare, C. de procur. licet. & supra de procur. in præsentia, in fi. & sup de cri. fal. super eo, & supra de re iud. c. 1. secus est si errorem non exprimit in sententia, & tamen pronuntiaret contra ius: tenet quidem tunc sententia, nisi fuerit appellatione suspensa, supra de re ind. cum inter vos, & ff. eod cum prolatis, sed si error est in facto, vt si hoc modo dicatur, excommunico te, quia expoliasti talem: licet manifeste sit falsum, tenet sententia: quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, nec continet errorem, & sententia siue iusta, siue iniusta timenda est, 11 quæst. 3. cap. 1. & 2 argum. contra ꝓ talis error facit eam nullam, sicut error calculi, ff quæ sent sine appel. rescr l. 1. §. & talis error facit exhæredationem nullam. ff de liber. & posthum l si posthumus, §. vlt. & l. sequen. sicut nec valet decretum de datione tutoris, vbi error facti est expressus, ff. de tut. & curat. l. tutor, & l. Seiæ: sic & obligatio per errorem facti non tenet, ff. si quis caus sed & si, §. vlti no. ff. de fi ieiussor. si quis postquam. Ioan. Quid ergo dices? Credo quòd in sententia excommunicationis lata per errorem facti (vt dictum est) tutius sit dicere quod teneat, & quòd absoluatur quo ad ecclesiam, uel saltem ad cautelam, quia quo ad Deum non est ligatus, nisi contemneret eam: vt inf sequitur, & 24 q. notandum, in fi. sup. de testi. veniens.

g ¶ In quibus casibus.] duobus, scilicet præmissis, cum dicitur, sententiam latam post appellationem legitimam; & cum dicitur, continere intolerabilem errorem, & in casibus istis intelligitur capitul. concilii Sardiceñ cuius tenor hic ponitur: sic suprà, de offic. deleg. cum contingat. in casibus istis primo admittitur probatio, vt appareat an absolui debeat, an denuntiari non ligatus, vt ibi in cap. cum contingat.

h ¶ In aliis.] Sic intellige quod dicit, in alis, scilicet, quia

---

si ante appellationem, in aliqué excõicationis sñia fuerit ꝓmulgata, Metropolitanus ante litis igresſum ab eo iuraméto recepto secũdum ecclesiæ cõsuetudinem, debet ipsum absoluere, nisi uoluerit epo diœcesano deferre, ipsumque ad eum remittere absoluendũ: vbi etiã cõsequenter infertur, qđ nec excõicati sunt audiẽdi,[a] priusquã fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellauerant, remittẽdi[b] ¶ In Sardic. † autem concilio[c] reperitur: vt is, qui ab epo est abiectus, finitimos episcopos interpellet, & causa eius audiatur, & diligentius pertractet: eps autẽ, qui iuste vel iniuste abiecit eundẽ, patiẽter accipiat, ut discutiatur negotiũ, quatenus uel ꝓbet eius à pluribus sñia, vel etiã emendetur: prius tamen quã oĩa diligenter examinata fuerint, nullus añ[d] causę cognitionẽ cõionieũ sociare prę sumat, qui fuerat cõione priuatus. ¶ Nos igitur credimus distinguendũ,[e] utrum quis proponat se post appellationẽ legitime interpositam, excõicatione fuisse notatum, uel in forma excõicationis intolerabilẽ[f] errorẽ fuisse patẽter expressum: in quibus[g] casibus ad probationẽ eorũ, etiam si absolutionẽ non petat, debet admitti: sed donec de ipsis cõstiterit, in alijs[h] euitari debet: †

In cõcilio Sardiceñ. id habẽt, c. 17. cuius verba sic referunt usque ad §. Nos igitur.

Et ĩ aliis, q. 3. c pñti b 6. Io.

Adde ꝙ ad defensionẽ necessariam admittitur: no. Bald. in l. de pupillo, §. si suo, ff de no. opis nũ. sigit Bar. i l. solũ, §. fi. ff de iniur.

3 Et iõ secũ. Vinc. qa talia mortalia nõ sũt expsse ꝯtra naturam excõicationis, q̃ nõ dẽt ferri nisi ꝓ contumacia: & dixit ꝙ glo. s̃. Io. Theutonici fuerat, & colorata extendẽs fimbrias suas, Io.

† Aliàs deest verbũ, dẽt.

quia non auditur in alijs negotiis vel factis iudicialib. vt actor tanquam excõicatus, sed extra iudicium nõ debet vitari, vt inf. eo. tit solet, nisi in hoc vt probet errorem vel sñiam latã post appellationẽ legitimã, & in hoc cõcordat concilium Sardicẽ. & interpretatur papa cõcilium vsq. ibi, ꝙ si ab solutionis bñficium humiliter postulauerit, &c. abinde vsq; ibi, ꝙ si forsan interpretatur decr. Alex. Et sic distinct. Innoc. concordat concilium Sardicen. & decretalem Alexandri, quæ videbatur contraria, sed nõ est: quia in diuersis casibus loquũtur, vt patet p interpretationem Innoc.

† Alias, talẽ.

quamquam Apost. sedes ẽt tales † consueuerit absoluere ad cautelam.[a] Verum in alijs,[b] nisi gratiam absolutionis imploret, nõ debet audiri: ne sñiam ecclesiasticam contẽnere[c] videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quòd si[d] absolutionis beneficium humiliter postulauerit, Metropolitanus eum debet absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendũ: cui tamen si suffraganeus absolutionis beneficium iuxta formam ecclesiæ voluerit exhibere, ipse nihilominus illum absoluat, cautione recepta, ꝙ suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & ꝙ canonicum fuerit (iustitia mediante) decernat. Quòd si forsan episcopus subditũ suum pp manifestum excommunicasset excessum, Metropolitanus nõ debet ipsum absoluere: nisi suffraganeus requisitus maliciose sibi absolutionis beneficium denegaret.

a ¶ Ad cautelã.] Sic; inf. eo. venerabilis, & sup. eo. cũ desideres, § secundę, & s. de ap pel. ad prũtiam, & s. de testib. veniens, nõ obstante cõtradictione excõicatoris vel aduersarii, vt in prędicta decre. solet, nisi diceretur excõmunicatus pro manifesta offensa, in quo casu debet habere terminum octo dierum ad probandum manifestam offensam, vt in decretali prædicta, solet. Bern.

a Pro ĩtelligẽtia huius gl. præter Pan. hic, vidẽ Doc. ĩ c. solet, de sẽt. exc. li. 6.

b ¶ Verum in aliis.] Dixit Ioã in aliis dubiis, s. hñdus est p excõicato. sup. eo. cu desideres, § secũdę Et tu dic, in aliis. s. excõicationib. cum qs dicit, se excõicatũ iniuste, vel quocunq; modo apparet ipsum esse excõicatũ maiori excõicatione: quia tunc nõ dẽt audiri vt actor, nisi gratiã, &c. vt sup. vbi dicit, nec excõicati sunt audiẽdi, &c. exceptis, duob pdictis casib & h d littera sequens: nec sñiam contemnere, &c. quia hoc ipso ligaretur ex contemptu: secus in eo qui petitur in seruum, qui pendente causa auditur contra alios, sed contra illum dicit sed omnium illius, non ff. de lib cau. ordinata. Ber.

c ¶ Contemnere videatur.] Not cãm quare hic tenet sñia, licet iniusta. 24 q 3 notandum, in fi. & 6 q. 3. c audi. §. cum ergo alia ẽt recitat sup de app. pastoralis, vbi de hac materia in notula, quæ incipit, hæc ratio, & sup. de cle. excom. mini si cele brat, in fi.

d ¶ Quod si absolutionis] Hic a interpretat decr. Alexãdri, q intelligit in eo casu cum excõicatio pcessit, ap pellationem, quã dicit, iniustã conciliũ, in eo casu qñ excõicatio pcessit, vel qñ intolerabilis error expressus est in sñia, & sic planum est. Quæ fuit ergo dubitatio illius diuersitatis? Altissic dorcñ. eps excõicauit archipresbyterũ suũ. archipresbyter coram archiepo Senon. obtulit cautionem stãdi iuri, humiliter petẽs absolui, archieps deferens epo sæpe monuit ipsum, vt eum absolueret, ꝙ cum facere nollet, archieps ipsum absoluit quem eps nõ hẽbat pro absoluto, dicẽs ꝙ eius absolutio non pertinebat ad archiepm, pro quo videbatur facere decre. Alex. pro epo concilium Sardicẽ. vnde archiepiscopus quæsiuit a papa quid iuris esset, & ipse respondet ut patet ex littera & hic resume casum.

a Et hanc gl. a ptius ĩtelligas, lege decretalẽ Alex. & cõcilũ ipsũ Sardicense vñ & tex. & glos. apertio a fient vide etiã antiquã compilationẽ huius citatam.

Si aliquando.] Primo ponit dictum: Secundo cãm redditibi, [Cum per ignorantiam.] Abb.

¶ Idem.

Si Papa suis litteris excommunicatum salutat non propter hoc eum absoluit.

GASVS. Contingit aliquando quod papa excommunicat aliquos: postmodum eisdem litteras suas mittit cũ salutationis alloquio: quæritur an propter hoc sint absoluendi? Respondet papa, quod propter hoc non credatur excommunicationis sententiam relaxasse, cum per ignorantiã, vel negligentiam aut occupationem nimiam, vel per subreptionem huiusmodi litteræ impetrentur. Not ꝙ ex certa scientia debet absolutio impetrari nõ per subreptionem.

CAP. XLI.

Si aliquando forte contigerit, quod eis, qui auctoritate Apostolica sunt excõicationi subiecti, nostrę litteræ cum salutationis[e] alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem[f] nimiam,

[Glo. seq. ponit duplicẽ cãm quare non salutamus excommunicatos: secũdo quærit, arg. pro, & cõtra: ponit opin & sol. tertio quærit, & soluit.

e ¶ Salutationis] Excõicati. n. salutãdi nõ sunt, 11. q 3 excõicatos, 24. 1. oĩs q ne p salutationem videat eis aliquis consentire, ar. 63. dis. cum Hadrianus, vt facilius resipiscant, cũ viderint se contemni, s. de excep pia. [li. 6] qa grauis pęna est inter homines esse, & eorum carere suffragio. C. de apo. hi qui sed quis eos non debeamus salutare, possumus tamen eis loqui de his, quę pertinent ad eorum salutem: & licet alia verba incidenter proponantur, non nocet, inf. eod. respon & c. cum voluntate, 1 ıñ. & 11. q. 3. cum excommunicato. Sed pone, quod papa ex certa scientia salutet excommunicatum, nunquid habebitur pro absoluto? ar. est ꝙ nõ, quia certa forma traditur, præterquam excommunicatus non videtur absolutus, sup. eo. cum desideres, ad fi. & c quod in dubiis, in princ & c. sacris arg ad hoc, C de liber cau. iubemus, & C. de prob. non epistolis, ar. contra sup de priuil. cum olim essemus, & papa non subiacet legibus, Cod. de ll. digna vox. & ff. eo tit. princeps. Ergo videtur quod eo ipso sit absolutus, quod papa scienter tali communicat, & papa dat auctoritatem canonibus, & ab eo vigorem sumunt, & non econuerso, supra de elect. significasti. Dicunt quidam, quod propter hoc hic non est absolutus, nisi dicat, absoluo te: sed de plenitudine potestatis satis videtur, quod sit absolutus, dum tamen papa voluerit ipsum propter hoc absolutum esse, ut hic constat, & est hic argum. quod sic, ex eo quod dicit, per ignorãtiam, ergo a contrario, aliud si per scientiam, alias non esset maior potestas ipsius, quam aliorum iudicum, quantum ad hoc Sed nunquid incideret in canonem, si per talem participationem nolit ipsum esse absolutum, vt dictum est? Non, quia legibus est solutus.

† Ca 2. ti. de rescrip. in 6. & d ar. huius decre. vide ꝙ sãcitũ est in Cle. si summus de sen. exc.

f ¶ Occupationem.] vnde non valent, sic supra de capel. mon ex parte, & supra de rescrip cap tul. secundo, & capitulo si quando argumen. idem esset, & si per importunitatem petentis, quia dicit Imperator, Sæpe enim per importunitatem petentis non concedenda concedimus, C. de peti. bon. subl. l. 1. libro 10. Bern.

Per

a ¶ Per subreptionem.] s. hoc tacito quod esset excommunicationis vinculo innodatus, quo dicto litteras nō dedisset, sup. de rescript. super litteris. vbi de hoc satis dictum est.

Officii.] Excommunicatus a pluribus Prælatis non est cōmunioni restituendus, si ab vno tantum absoluitur h. d. Et secunda pars ibi. Super hoc. Abb.

CASVS. Aliquis habet plures prælatos ius in ipsū habentes, excōicatur ab illis pp plures excessus: tandem de vno excessu satisfacere vult vni prælatorum: quæritur vtrum ipsum debeat absoluere pro excessu, de quo satisfacere vult eidem, & cui de alio non satisfecerit alii, vtrum absolutus valeat nuntiari? Respondet papa, q̄ supprimenti veritatē absolutio subrepta non prodest: & cum prælatus intellexerit veritatem, absolutionem exhibere non debet; non vr̄ respondere ad quæstionem, sed pōt dici responsum esse dum dicit; absolutio subrepta nō prodest, quia absolui debet, sed ei nō prodest quo ad effectū, nisi ab alio fuerit absolutus. No. quod absolutio p subreptionem obtenta nō valet.

[Gl. seq. excommunicatū iterum, &c. Secundo quærit, & tripliciter sol.

b ¶ Excōicationis vinculo.] Sic patet, q̄ excōicatus iterum potest excōicari, 3. q. 4. Engeltrudam, vbi tractatur de hac materia. & supra de Iudæ. ita quorundam, & ff. de rit. nup. palam. §. vlt. Et sunt duo effectus excommunicationis, expellendi extra ecclesiam, & eiectum confirmandi, quantum ad primum excommunicari non potest, quantum ad secundum bene, quia triplex funiculus difficile rumpitur, supra de treug. & pac. cap. 1. sed qualiter talis absoluetur? Potest dici, quod vna absolutione omnes excommunicationes tollantur, sicut vna acceptilatione plures obligationes tolluntur, C. de transact. transactionem, & ff. de accep. pluribus vel vnus committat alteri vices suas, & illud competentius fiet: vel quilibet absoluat a sua excommunicatione: & vltima confirmabit præcedentes, ff. de serui rustic. prædi. per fundum, sed qui primo absoluit, non denuntiabit ipsum absolutum, nec est ei communicandum donec absolutus fuerit ab alio: quia qui est excommunicatus, in vna ecclesia, excommunicatus est quo ad omnes, vt 4. quæst. 5. quisquis.

c ¶ Subrepta non prodest.] De hoc etiam dictum est supra eod. cum pro causa, & dic quod non prodest quantum ad saluationem, sup. tit. proxi. quod quidam. valebit tamen quantum ad mitius supplicium subeundum, vt de pœn. dist. 3. ad fi. & c. si quis autem, & §. seq. in fin. dist. Bern.

† Cap. 15. e. ti. in 3 cōpi. pars huius in c. officii, & de pœn. & remiss.

† Alias ita: puniēs hæc ... & cum de alio non satisfecerit ... absolutus, &c.

vel etiam per subreptione[a] contingat huiusmodi litteras impetrari.

¶ Idem C. Sancti Laurentii in Lucina presbytero Cardinali Apost. Sedis Legato.

¶ *Excōicatus a plurib. prælatis ob plures causas, non est cōmunioni restituendus, licet de vna causa velit satisfacere, & si impetratur absolutio tacitis alijs causis, non valet absolutio.*

CAP. XLII.

Officij: & † inf. ¶ Postremo quæsiuisti, vtrum is, qui pp̄ter plures excessus a plurib. Prælatis ius in ipsum habentibus, excōicationis[b] est vinculo innodat⁹, & vni Prælatorum de uno tantū satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluēdus, de quo satisfacere vult eidem: & † cū de alio nō satisfecerit: alii absolut⁹ valeat nuntiari: & infra. ¶ Super hoc arti respōdemus, q̄ supprimēti veritatē absolutio subrepta[c] nō prodest: & veritatē intelligēs, absolutionē huiusmodi exhibere[d] non dēt.

¶ Idem Ferrariē. episcopo.

¶ *Excommunicatis & interdictis prædicari potest licite verbum Dei. hoc primo, & tpe generalis interdicti cōcedi pōt baptismus & chrismatio inte, & pœnitentia morientium. h. d. secundo.*

CAP. XLIII.

Respōso † nr̄o postulas edoceri, an cum Ferrar. ciues excommunicationis & interdicti snījs sint ligati, liceat tibi viros & mulieres semel ī hebdomada, vel in mense, apud aliquā ecclesiā cōuocare, q̄bus prędices verbū Dei, & eosdē ad correctionē inducas. Super quo respōdemus, q̄ sine scrupulo cōscientię hoc facere poteris, cū videris[e] expedire: dūmodo contra formā interdicti nullum eis diuinum officium celebret. ¶ Præterea quæsiuisti, cū Ferrar. ciuitas sit īterdicto[f] supposita, & iō sint ibidē (præter baptisma[g] paruulorū, & pnīas morientiū) vniuersa sacramenta ecclesiastica interdicta, an liceat ibi baptizatos pueros in frōtibus

d ¶ Exhibere non debet.] Argum. sup. titulo proxi. quod quidam, & de pœn. dist. 3. ad fi. cap. si quis autem, & §. sequen. Dici potest, non debet exhibere, cum effectu, vtrum denuntiet absolutum, vt dictum est, donec ab alio fuerit absolutus: vel non debet. nisi caueat quod absoluatur ab alio, delata denuntiatione: & interim ei non communicetur, nisi tunc demum cum ab alio fuerit absolutus, sed ipsum simpliciter non debet absoluere, vt hic dicitur.

Responso.] Sunt duæ partes principales. Secunda ibi, Præterea. Et quælibet subdiuiditur in consultationem, & responsionem. & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Littera ista plana est Licitum est prælato prædicare interdictis vel excommunicatis, de his quę pertinent ad ipsorum correctionem, dummodo cōtra formam interdicti nullum eis diuinum officium celebretur, Secundo quęsiuit episcopus Ferra. vtrum tempore interdicti, cum diuina officia sint tunc interdicta præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, licet pueros baptizatos consignare in fronte? Respon. papa, quod sicut possunt baptizari, sic possunt in frontibus ab episcopo sacro chrismate deliniri. Not. quod excommunicatis, & interdictis potest prædicari de his, quæ pertinent ad eorum correctionem. Item in generali interdicto semper excipiuntur baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium.

e ¶ Cum videris expedire.] 11. q. 3. antecessor, infra e. cum voluntate.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

f ¶ Interdicto supposita.] Sic ergo ciuitas subiicitur interdicto: & sic puniuntur quandoque qui non peccauerunt, sic supra de spon. non est vobis, & supra de offic. deleg. sane, secundo. Argumen contra vigesimaquarta, quæstio. tertia, si habes, sed id de excommunicatione dicitur, non de interdicto 1.

g ¶ Præter baptisma.] Hæc duo sacramenta semper excipiun-

† Cap. 16. eo. ti in 3. cōpi. Vid Io. Cal. trac. de īterdicto, membro 6. qō. 4. & Couarru. in cap. alma mr̄, de sent. excom. li. 6. par. 2. §. 2. & 3.

1 Et dic vt in summa ipsius qō. & 1. q 4. in summa, io.

excipiantur de interdicto, vt sup. de sponsal. non est vobis, & viaticum etiam decedentib. conceditur, quod per pœnitētiam intelligitur, s. tit. prox. quod in te. sed vnctio denegatur, vt ibi.

a ¶ Ad confirmationem.] sine qua non est plene [1] Christianus qui eam contemnit, de consec. dist. 5. omnes, &c. de his, in fin.

[1] Vide Turrecremat. in c. omnes, de consec. di. 5.

Inquisitioni.] Diuiditur. Nā primo casum de quo quaeritur, distinguit, & primum membrum prosequitur ibi, In primo. Circa secundum, distinguit ibi, In secū do. Tertiū membrum prosequitur ibi, Verum. Abb.

CASVS. Duo sunt coniuges vir & vxor, alter dicit ꝙ impedimētum est inter eos, ita ꝙ non possunt sibi carnaliter cōmisceri sine peccato: quaeritur quid iuris sit? Dominus papa dicit esse distinguēdum, vtrum alter coniugum sciat impedimentum, coniugii pro certo, pp ꝙ non pōt carnale commercium sine mortali peccato exercere, quamuis illud probare non possit, aut non sciat pro certo, sed credit: In primo casu debet potius excōmunicationem sustinere, quàm per carnalē copulam vel commercium mortaliter peccare: In secundo casu distinguitur, vtrū habeat conscientiam huiusmodi ex credulitate temeraria & leui, an probabili & discreta. Si ex leui & temeraria credulitata hmōi conscientiam habeat, eam oino dimittat ad consilium sui pastoris, & debitū reddat, & exigat: Si conscientiam habeat huius impedimēti ex cā probabili & discreta, debitum reddat, sed non exigat contra huiusmodi conscientiā, nec cōtra legem coniugij vel contra iudicium conscientiae cō mittat offensam. No. quod quis dēt potius excōicationem sustinere, quam mortaliter peccare. Itē nullus contra conscientiam facere debet: & potius debet sequi cō scientiam, quam sententiam ecclesiae, cum quis certus est in hoc casu.

† Ca. 17. eo. ti. in 2. cōpi. De materia vide late p Doct. Theologos lib. 4. senten. di. 5.

† Adde ꝙ testis deponēs per hoc verbum, credo, aut simile in significato ñ probat, vide Bar. in l. ad monendi, ff. de iureiu.

b ¶ Humiliter sustinere.] sic s. de rest. spol. litteras, versu. fi. sed potius dēt oīa mala pati, quam contra conscientiam peccatum operari mortale, 38. q. 5. ita ne. & supra, de his quae vi metuve causa fiunt. sacris.

[Glo seq. quaeritur. & soluit.

c ¶ Leui & temeraria.] Quam dicit legem? puta si audiuit impedimentum à leuibus, & forte a paucis, quibus credere non tenetur, talem credulitatem, vel cō similem debet remouere: quam non euadet nisi deponat errorem, sup. de nuo. per tuas, 3. & 11. quaest. 3. cui est illata.

d ¶ Explosa.] idest expulsa.

cōsignare: Super quo respōdemus, ꝙ sicut baptizari possūt pueri, sic & baptizati ad cōfirmationem [a] in frontibus à te possunt sacro chrismate deliniri.

¶ Idem.

¶ Si coniunx scit pro certo impedimentum matrimonij, non debet reddere debitum, sed potius excommunicationem pati: si autem hoc credat ex causa probabili et discreta, potest reddere debitum, non autem exigere. sed si ex leui & temeraria causa, deposita conscientia potest reddere & exigere.

CAP. XLIIII.

Inquisitioni † tuae rñdētes, credimus distinguendū, vtrum alter coniugū pro certo sciat impedimentū coniugij, pp qđ sine mortali peccato nō valeat carnale cōmercīū exercere, quamuis illud apud ecclesiā pbare nō possit: an nō sciat pro certo, sed credat.† In primo casu dēt potius excōicationis sniam humiliter sustinere, [b] q̄ per carnale cōmercium pctm̄ operari mortale. In secundo distinguimus, vtrū habeat cōsciētiā hmōi ex credulitate leui [c] & temeraria, an verò ex pbabili & discreta: & quidē ad sui pastoris cōsiliū (cōsciētia leuis & temerariae credulitatis explosa) [d] licite potest non solū reddere, [e] sed exigere debitū cōiugale. ¶ Verū cū cōsciētia pulsat aīum ex credulitate probabili [f] & discreta, quāuis nō euidēti & manifesta, debitū quidē reddere pōt, sed postulare non dēt: ne in alterutro vel contra legē cōiugii, vel cōtra iudiciū cōsciētiae committat offensam.

¶ Idem.

¶ Per dimissionem habitus & tonsurae, non perdit clericus ante trinam monitionē priuilegium clericale.

CAP. XLV.

Contingit† interdū: & infr. ¶ Sane sicut accepimus insinuāte comite Flandren. in diœcesi tua quidā existūt, q nec in modo tonsurae, nec in qualitate negotiorū de clerico † quicquam ostēdunt, ad pœnae subterfugium se clericos exhibētes: cum. n. † super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahuntur, circumcisis crinibus vt pos

e ¶ Reddere, sed exigere.] Arg. 23. q. 1. qd culpatur, in fi. & sup. de spon. inuenis.

[Glo. seq. quaerit, & soluit.

f ¶ Probabili, & discreta.] Sed quam dicis probabilem? puta quia vidit virum cum consanguinea sua in locis suspectis, & hora suspēda, solum cū sola añ mr̄ moniū: [2] huiusmodi praesumptiones probabilem inducunt credulitatē, uel quia publice dicitur ab hominibus ad hoc facit sup. de praesumpt. tertio. & c. litteris & idem intellige de viro, si vidit cōsanguineum suum cum vxore sua ante matrimonium.

[2] In hunc h. cū vide quis scribat Ioā. Andr. qui & Host. & glosā declarat.

Contingit.] Clericus qui nec in tonsura, nec in vestimentis, nec in negotiorum qualitate de clericatu quicquam ostendit, & tertio monitus se non emendat, perdit priuilegiū clericale h. d. In prima ponitur comitis querela: in secunda prouisio ibi, Verum. Abbas.

CASVS. Comes Flandren. significauit domino papae, quod in diœcesi episcopi sui erant quidam, qui nec in tonsura, nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorum aliquid de clerico ostendebant, sed vt pœnam possent aliquando euitare, se pro clericis exhibebant, cum super excessibus conueniebantur, circuncisis crinibus allegantes fori priuilegium, qui facto antea negauerant clericatum: Super hoc, scribit Dominus papa diœcesano episcopo dicens, quod priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, & frustra implorat legis auxilium, qui committit in legem: vnde mandat eidem, vt si praedicti clerici tertio ab episcopo commoniti seipsos contem pserint emendare, non habeant priuilegium clericale. Nota. quod ipso facto negat quis clericatum. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Item clericus vsque ad trinam admonitionem retinet priuilegium.

† Vide clem. 1. & 2. de vita & hone. cleric. & Bernardinū Diaz ī prac. cri. cano. ca. 69. & 70.

† Alias, clericatum.

† Dictio. n. nō est in prisque antiquis codicibus.

a ¶ Factis.]

a ¶ Factis.] ipso enim facto renuntiat quis suo priuilegio. su de vi. & honest. clerici. c. vlt. ipso. n. facto quis negat Deum 11. q. 3 æstimant, & ipso facto mentimur. 22. q. 5 cauete. & ipso facto quis appellat. su. de app. dl lecti 2. vbi de hoc habēs plures concordantias. Ber.

titur ad denuntiandum, ipsum, cum eum debuerit, euitare: vnde non potest reprobare mores, quos prius probauit.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. Secundo elicit argumentum, quod reprobat.

b ¶ Priuilegium.] 11. q. 3 priuilegium sup. de priuileg. tuarum.

c ¶ Frustra legis.] Supra de vsur. quia frustra, & sup. eo. in audiētia, & ī. de immuni. eccl. c. vl cum suis concordantiis.

[Gl. seq. alle. ad trinā monitionem tres cō cor. & ad causā duas all. 2. iura in cōtrariū & soluit iterum aliā 2. soluit.

d ¶ Tertio.] Hæc est vltimo admonitio. infra e. sacro & 17. q. 4. de præsbyterorum & 16. q. 7. oēs decimę & ita isti non perdunt priuilegium suū vsq; ad tertiam admonitionem sup. eo. in audientia. & sup de ui. & ho cleri. c vlt. Ar. contra su. eo cum nō ab hoīe & c perpēdimus, ibi soluitur. Illa enim intelliguntur de his: qui grauiter excedunt: ut ex ipsa littera patet hic: & illa decret in audiētia. loquitur de his, qui in modicis excedūt: vnde habet hic locū admonitio: sed nō in contrariis. Itē ar. cōtra su. de cler. coniu. c. pen. & c. Ioānes. ibi, statim perdunt priuilegium: sed ibi loquitur de coniugatis, qui non possunt nec debent priuilegio clericali gaudere, vt ibi dicitur & præterea de aiio priuilegio dicitur ibi, quam hic, vt dicitur in c. Ioānes.

[Glo seq. notat, arguit, & dat simile.

e ¶ Coercenda.] No quod non solum in fauorem clericorum, sed ēt in odium laicorum hoc fuit institutū, cū laici oppido sint clericis infesti. 2 q. 7. laicos unde est ar. quod clericus huic priuilegio renunciare nō potest. su. eo. contingit. sicut nec illi, de fo. compe si diligenti. ubi de hoc. simile ff de iniur. l. 1. §. vsq; adeo & l si quis seruum. 1 ea enim quæ tantum nos contingunt, & non alios, possumus reuūtiare: sup. de arb. cum tempore, idem est vbi pactum in odium criminis statutum est arg. C. si manc. ita fue. aliena. ne prostitua. l. 1. secus si non in detestationem criminis arg. C. si manci. ita fue. alie ut manumit. l. 1. 2 hæc decr. olim non fuit in compilatione Inno.

sint circūuenire vindictā se pro clericis repræsentāt: clericalis fori priuilegiū labis allegātes, q factis[a] paulo ante negauerāt clericatū: & inf. ¶ Verū quia priuilegium[b] meretur amittere, qui pmissa sibi abutit ptāte, ac frustra[c] legis auxilium inuocat, qui cōmittit in legē: Volumus & mādamus, vt tales si tertio[d] a te cōmoniti seipsos contēpserint emēdare, illius efficiātur immunitatis extorres, † q pro clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda[e] dignoscitur instituta.

¶ Idem.

¶ Ab excommunicati denūtiatione repellitur, qui non præmonuit, & ei cōicauit.

CAP. XLVI.

IN † præsentia dilecti filii: & inf. ¶ Nec canonici suo Decano excōicatione possunt obiicere: Cum super hoc nec cōmonitus, nec ipetitus fuerit: neque ipsi pp hoc eū duxerint euitādum,[f] sed episcopus in mensa,[g] & canonici communicauerint ei etiam in diuinis.[h]

¶ Idem.

¶ Excommunicatus est dolose permittens clericū percuti, ex quo poterat prohibere, & non prohibuit.

CAP. XLVII.

QVantæ † præsūptionis & temeritatis † exi stat in rectores ecclesiæ manus iniicere violentas: & infra.

¶ Ne autē solos uiolentię huiusmodi auctores aliquoru prēsūptio existimet puniendos, facien

f ¶ Euitandum.] Supra de excep. à nobis, ptra Sol. excipi pt cōtra excōicatum accusantē vel agentē: quia nullum crimē obstat, volenti excipere, sup. de excep. cum inter & c. dilecti filij. sed secus est vbi denuntiatur excōicatio alicuius, vbi repellitur denuntians vel agens ratione excōionis: vt hic. 3 qui enim aliū denuntiat, debuit illum præmonuisse. aliter repellitur ī de accus. cum dilectus. 2. eps. n. excipere non pōt ptra clericū ipsum accusantē, cui prius cōicauit, & hoc in odiū eius. su. de acc. nulli cum debeat habere secum honestos viros. 2. q 3. cum pastoris & sic per patiētiam perdit quis beneficiū exceptionis sic ff de adul. si vxor. ī fi. ff. de aqua pluuia arce. Labeo. ff. de publi. in rem act. si ego. §. 1. 32. q. 5. horrēdus. & su. de æta. & qual. accepimus. Item pōt hic sumi arg. q si passus sum excommunicatum litem contestari, q amodo non possum excidere contra ipsum. Sed hoc nō est verū, quia exceptio excōicationis in qualibet parte litis pōt opponit, ēt si omissa fuerit à reo malitiose, sed ipse tunc in expensis punitur, & iudex ex offō suo, & si reus nihil dicat repellere dēt excommunicatū, ut ī de excep. exceptionem. & ex Nauag Inn. 4. c. pia consideratione. in fi. Sed hodie per illam decr. pia. si in parte aliqua litis excōmunicationis exceptio obiiciatur, & probetur, non condēnatur in expensis, sed ea quæ acta sunt, ualent, & in sequentib. non auditur, donec fuerit absolutus. De hoc no in c. prædicto, exceptionē in gl. quæ incipit, etiam si excōicatio ff. de postu. quos prohibet, ff. de pet. hær. l. ult. in fi. & su de ele. nihil est. Io.

g ¶ In mensa.] simile sup. de clerici. excom. mini propo suit. infi.

h ¶ In dininis.] quod facere non debuerunt. sup. eo. significauit.

IN præsentia.] Ponit dictum, rationem subdens: ibi, Cum super. Abb. CASVS. Quidam obijciebant contra Decanum suum in modum denuntiationis excommunicationem: ipse in exercitādo proponebat cōtra ipsos quod non erant audiendi: cum super hoc ipsum non præmouerint, nec ab eis fuerit impetitus, & eidem Decano communicauerint tam episcopus quā ipsi in mensa & in diuinis: nec ipsum euitauerint: quæritur an sint audiendi contra ipsum Decanum? Et respondet Papa, q non propter prædicta No. q qui non præmonuit, non admittitur ad denunitandum, Item qui participauit excommunicato, non admit-

QVantæ.] Legitur duob. modis in glo. & tertio mō extra gl. Et secundum primum modum. h d. Excoicatus est quilibet permittens clericum percuti, si prohibere pōt, secundū alium intellectum. h. d Excōicatus est pmittens clericū percuti, si rōne officii poterat phibere, & non prohibuit, secundum tertiam, & ueram lecturā hoc dicit, ut in rubro Diuiditur, quia prēmittit culpam, quam secundo aggrauat, ib i, Ne autem. Tertio aggrauationem declarat, ibi, Eos, Abb.

CASVS. Quidam dicebant, quod illi solūmodo erant excōicati, qui manus uiolentas mittebant in rectores ecclesiarū siue clericos? Dicit papa, q magnæ præsumptionis existit in rectores ecclesiarum manus iniicere

† Alias extortes, sed legē dū, ex oīb. codicib antiqs. id est, exules, uel alieni.

† Ca. 2. e tit. in 4. comp. Vide qđ no tat Ioannes Calderinus tra. de eccle s[illegible] cōiter. membro. 6. q 4.

1 Vide ī. eo. paroch a... in i gl. & l. si qs de iniu. seruū. mihi in ... a cū h ... arbitrio filius uel seruus meus, li ... uolens.

2 Donās ser... vt poss... 5. an. ...uisset liber esset, pos... mutare uoluntatem. Io. And.

3 Quasi dicat gl. exceptio cōionis admittitur, replicatio repellit, & sit rō, secundū Vin. q prima datur reo, secūda actori, ut ibi, sed rei fauorabiliores.

† Ca 3. e. tit. in 4. comp. Et de intellectu Nauar rus in Manuali cōfessariorū. 20. & seq.

† Hæc duo uerba, & temeritatis desunt in antiquorib. codicib. Gregorianis & in oīb. Vaticanis.

violentas: & q auctoritas catholica non solum punit auctores hmói sceleris, sed oẽs facientes, & conscientes pari pœna condemnat, interpretans eos fauere delinquentibus, qui manifesto facinori desinunt obuiare No. quod qui clericum verberat, & qui verberari facit, vel consentit cooperando, vel qui auctoritatem. habet ex officio, & non prohibet, si potest, est vere excommunicatus. Et sic no. q facientes & consentientes par.pę na constringit.

tes, & cōsētiēte[a] pari pę na plectendos, catholica condēnat auctoritas: Eos deliquētio.fauere īterpr̄tamur,[b] q cū possit, manifesto facinori d'sinūt obuiare.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Prælatus excommunicare non debet subditum nisi competenti monitione præmissa & ex causa manifesta & rationabili, & contra facienti imponitur pœna hic expressa. Itẽ punitur subdi us qui falso conqueritur se excommunicatum iniuste; & subiicit quid iuris si prælatus dicens se errasse vult si excommunicatum absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.*

C A P. XLVIII.

Sacro† approbante cōcilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sñiam nisi cōpetēti[c] admonitione p̄missa, & psonis presentibus idoneis, p quas (si ne

a ¶ Consentientes.] Hoc intellige per cooperationem. prestādo auctoritatē, quia tunc eadem pœna puniuntur facientes. & cōsentientes, 1 & sic intelliguntur verba ista, vbi inuenies ea, & su. de off. deleg. c. 1. vbi. de hoc, & 2. q. 1. notū. & 16 q 2. 4 omnes, sic inf. eo. mulieres, & c nuper.

[Glo seq. alleg concor obiicit, ponit duplicem opi. & responsionem Io. & aliorum, contra secundum, allegat canonem & respon.

b ¶ interpretans] sic 83. dist. §. 1 ver. non est grandis. & c. seq. & 86. dist. pasce. ff. de lib. agno. necare & ita vr̄ peccare omnis qui non defendit alium si pōt, 23 q 3. non inferendo, & c. ult. & si non possit aliter defendere, saltem defendat clamore ff. ad Silla l 1. § hoc aũt. Sed non vr̄ q teneatur defendere, quia licitum est recipere pecuniam 2 pro defensione alicu us. ff quod me cau. l. metum § sed licet nec repetitur si data fuerit, vbi dicitur. ff. de dona. si pater §. 1 ergo vnus alterum defendere non tenetur: quia si ad hoc teneretur, pecunia repeti posset, ff de cond. ob tur. cau. l vlt. Dicit Io. quod quilibet tenetur defendere aliū per capitula, prædicta vt 90. dist. præcipimus, & 3 q 1 nulli. & c seq. nec obstat quod dr̄, q pōt dari pecunia pro defensione, nam & officiali datur pecunia, qui tñ gratis tenet impendere offm̄ suum 14 q. 5 non sane & ad defensionem clericorum, quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur, quia hoc pertinet ad publicum ius 1 dist. ius publicum. vnde [illegible] publicam vtilitatem amplianda sunt verba edicti, quia fauore religionis multa cōtra 3 rōnē instituuntur. ff de relig. & sump. fun. sunt perso. Hoc dicit Io. Sed hæc ita gñaliter [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] ad [illegible] prælatos sine iudices, vel alios qui h[illegible] aliquā prātem in alios. hoc pertinet, & ad hoc [illegible] rōne potius. 4 non [illegible] 23 q 4. forte [illegible] vnde si ego qui non habeo aliquam potestatem, [illegible] q aliquis [illegible] verberare clericum [illegible] [illegible] [illegible] consilio vel auxilio, non credo q [illegible] excōicatus, si non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 5 [illegible] alterius nisi participando vel in locutione, uel in oratione, aut in crimine. sup. eo. nuper. vel nisi mandatum vel auctoritatem præstiterit. sup. eo. mulieres. sed hic nullo tali modo participat. capitula quæ inducit Io. pro se, de Prælatis loquuntur.

Sacro.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, Verum. Tertium ibi, Si vero. Ab. CASVS. Quidā Prælati ecclesiarū nimis erāt faciles ad excōicādū: volēs cōcilium generale contra ipsos adhibere medelā: statuit, ne quis in aliquem excōicationis sñiam promulgare p̄sumat, nisi cōpetenti monitione p̄missa, & præsentib perso nis p quas possit probari monitio, si necc̄e fuerit: & si cōtra præsumptum fuerit, ēt si iusta fuerit excō cationis sñia, ingressu ecclesiæ per mensem vnum [illegible] interdictum. alia etiam pœna mulctan [illegible] [illegible] [illegible] Secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne aliquem excommunicet absque manifesta & rationabili causa: quod si fecerit, & humiliter requisitus non curauerit reuocare processum absque grauamine, grauatus deponat apud superiorem de iniusta excōmunicatione querelam: & superior si absque periculo moræ pōt ad excōicatorem, illum absoluendum remittat. inf. terminum competentem: Alioquin superior ipsum absoluat cautione recepta: quo absoluto de iniusta excōicatione cognoscat: quæ si iniusta esse constiterit excōicator condemnetur ad interesse: alias ēt puniendus arbitrio superioris, si culpæ qualitas postulauerit: quia non est leuis culpa, tantam penam infligere iniuste, nisi forsitan ex causa probabili errauerit: Sed si contra excōicatorem nihil probatum fuerit à conquerente, & ipse simili mō ad interesse condemnetur uel aliàs secundum superioris arbitrium nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset. & super eo pro quo fuit excōicatus, cautione recepta satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sñiam vsque ad satis factionē [illegible]. Tertio dicit, q si iudex suum cognoscens errorem, paratus sit talē reuocare sententiam, & ille pro quo lata fuerit appellet ne absque ad satisfactione reuocet illā appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito valeat dubitari, & tunc sufficienti cautione recepta, q coram illo, iuri parebit ad quem extitit appellatum, uel coram dele gato ab ipso, ipsum absoluat, & sic pęnā euitabit prædictam, caueat tamē omnino, ne malitiose alterius præiudicium mentiatur errorem, si pęnam canonicam voluerit euitare. No primo pœnam illorum qui excōicant admonitione non præmissa quod valde cauendū est, quia puniuntur etiā si excōmunicatio sit ex cā. Itē nullus debet excōicare sine manifesta & rōnabili cā, alioquin condēnatur ad interesse excommunicatio. Item probabilis error excusat à pœna interesse. Item cū iniuste quis excōicatur, sine grauamine debet absolui. Itē mora periculosa ēst in excommunicatione. Item propter appellationē non debet quis remanere excommunicatus, sed iudex ea non obstante illum absoluat, & causam ad superiorem transmittat, si appellatio ualet. Item nullus debet fingere errorem in præiudicium alterius alias punietur.

c ¶ Competēti] trina videlicet. su eo contingit 2. cum sui concor ibi positis, & 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Quæ dicatur competens admonitio, dic ut in habetur in c. cōstitutionē, & c. statuimus, e. ti. li. 6.

† In recētioribus ita: fauere interpretamur Id in vetustiorib. & in manuscriptis Vaticanę ita fauere interpretans.

† idē s. Inn. 3 in concil. gñali Later. c. 44. & c. 5. eo. tit. in 4. compila.

1 Concor. l. iubemus, §. œconomus. cum uul C. de sacrosan. eccl.

2 Si. qd̄ no. s̄ de. [illegible] pe [illegible] & c. [illegible] & s̄. de homi. sicut dignū secudū Hol.

3 Sano mō hoc ītellige i. contra ius cōe, vel ɔtra leges ciuiles.

4 Id est, rōne officii uel administrationis aliàs est ratione pietatis, sed minus bene.

5 Vt 13. d. [illegible] nerui. 24. q. 3. tam sacerdos, se cum Vin. & abb. Io. And.

† Quām c[illegible] te ferēda excōicati[illegible] nis sñia [illegible] uit nouit[illegible] me concil[illegible] [illegible] d refer. [illegible] & circa [illegible] decreti [illegible] 14 [illegible] relata a [illegible] no ī c. cū Romana de appella

cesse fuerit) possit ꝓbari [a] monitio, ꝓmulgare p̄sumat: ꝙ si cōtra p̄sumpserit, ēt si iusta [b] fuerit excōicationis snīa, ingressum ecclesię per mēsem [c] vnum sibi nouerit interdictū, [d] alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire.

¶Caueat ēt [e] diligēter, ne ad excōicationem cuiusquam absque manifesta, & rationabili [f] causa ꝓcedat: ad quā si taliter [g] forte processerit, & requisitus humiliter ꝓcessum hmōi nō curauerit absq; [h] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorem deponat de iniusta excōicatione querelam, [i] qui si absque periculo [k] moræ pōt, ad excōicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra cōpetentē terminum absoluendū: alioquin ipse per se, vel per alium prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, man⁹ ei absolutionis impēdat. ¶ Cūque aduersus excōicatorē d' iniusta excōicatione cōstiterit, [l] excōicator condēnet ad

a ¶ Possit probari.] [alias.n.soli non crederetur in præiudicium alterius, sup. de prob. qm̄ cōtra falsam. Et sic est arg ꝙ ordo iuris obseruandus est in snīa excōicationis, 2.q.nemo, & 24.q.3.de illicita. & sup. de exces. prælat.c.1. sicut in aliis causis: tamen si non seruetur, tenet snīa, sed ille punitur, qui eam tulit, prout sequitur: qa snīa pastoris siue iusta siue iniusta, tenet, 11.q.3.c.1.& c.2. nisi in duobus casibus. s̄.eo.ꝑ tuas itē in tertio casu non tenet snīa, si admonitio nō præcedat, vt in cōcilio Lugdun.eo.tit. ca.statuimus. Ber.

[Glo.sequens tractat quo tripliciter excōicatio est iniusta, & qn̄ dicatur continere intolerabilem errorem, ponens opin. Hug. & Vin.& contrariā Tan. & Io. vltimo obiicit, & soluit.

b ¶ Iusta fuerit.] ex cā.f. No ꝙ snīa excōicationis tribus modis dr̄ iniusta, ex causa, ex aīo, & ex ordine: hæc enim est snīa iniusta ex ordine, & iusta ex cā, quia cā subest, quare fuit excōicatus, & nihilominus punitur, qa ordinē non seruauit, & tn̄ tenet snīa. De his tribus modis habes plene 11.q.3.c eps §. si ergo. & c.non debet. §.cum ergo. Sic ēt stipulatio dicitur iniusta ex cā, ff. de do.except.l. 2.§. si quis sine. 1 Item nouatio. ff. de noua, l.1. Sed qd si iudex ita dicat: excōico te quia Paulus currit, quia eleemosynam fecisti, Deum coluisti, vel aliud bonum fecisti? Hug. dicit quod talis sententia ex quacuuq; causa tenet: sed videtur continere intolerabilem errorem, dum dicit, excommunico te quia Deum colis: cum enim sententia iniusta est ex causa, apud Deum non est ligatus, nisi contemnatur. 11.quæst. 3.§ cum ergo. Et sic videtur consentire Hug. vt dixi, sup.eo. per tuas, Gandulfus dixit contra, & Io vt sup.eod. per tuas, quod magis placet. Sed illud videtur mirum, quod iniusta excōmunicatio ex ordine priuat aliquem ingressu ecclesiæ: quia post latam snīam iniuste excommunicatus, statim priuatus est ingressu ecclesiæ, nec aliter excommunicatus est, nisi post latam sententiam, qualiter ergo priuatus potest alium priuare ingressu ecclesię, & insimul incipiunt esse priuari excommunicans & excommunicatus, & sic eadem snīa priuat excommunicātem, & excommunicatum, & ita quis potest seipsum priuare ingressu ecclesiæ: quod absurdum videtur Ioan. Tu vero dicas, quod licet Io nihil dixerit, quod per eandē sententiam non priuantur excommunicans, & excommunicatus ingressu ecclesiæ, subditus tamen priuatur per sententiam sui prelati: ipse prælatus priuatur ingressu ecclesiæ auctoritate huius canonis, eo quod facit contra istum canonem, & ita vnus punitur a iure, & alter a iudice, & sic non est verum quod eadem sententia pariat contrarios effectus. Bern.

1 Sine cā, stipulatus etiā sine dolo: si postea ex illa stipulatione agit, dolo facit: & exceptione doli repellitur Ioā. And.

Excōicans iniuste multipliciter punitur.

Glo seq. ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.

c ¶ Pe. mensem.] hæc pœna ipso iure inflicta est, & mense elapso restitutus est, 81. dist. si qui sunt. carebit insuper hominum communione in quantum visum fuer. suo superiori. 24. qō.3 de illicita. Multipliciter enim pœnam patitur qui iniuste excōicat alium: Primo quidem, quia priuatus est vno mense ingressu ecclesię, qa punitur in cōione aliorū superiorjs arbitrio, Item tenetur excōicato ad interesse, vt hic inf.dr̄: tenetur etiam actione iniuriarum. 11.q.3.illud, & c. temerarium. Item tenetur pœna sacrilegij, 24.q.3.nō in perpetuum. Io. Hodie vero qui excōicat, in scriptis excōicationem proferat, & cām excōicationis expresse conscribat: & q contrafecerit, per mensē vnum ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officiis se nouerit suspensum, & si suspensus diuina prēsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur: super quo ꝑ papā tm̄ poterit dispensari, & hæc oīa ꝓbātur per decre. Inn.4.eo.ti. cū medicinalis (li.6.) & ita pęna augmentata est. Ber.

[Glos seq. quærit. argum. pro, & contra, ponit opi. & soluit.

d ¶ Interdictum.] Sed pone ꝙ iniuste excōicat' statim ab ipso excōicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ, petat absolui? Vr̄ quod ipsū non possit absoluere: qa cū ipse careat ingressu ecclesiæ, ergo aliū non pōt reconciliare ecclesiæ. Sed vr̄ ꝙ sic, quia dicit inferius, ad excōicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt ꝙ a superiore tpe suspensionis excōicatus non debet absolui. 2 quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non p̄t. ar. de consec. dist. 4. sanctum est, & sequens littera, caueat, &c. intelligitur, qn̄ admonitio præcessit, ꝙ excōicatio iniusta fuit: principum ca. qn̄ admonitio non præcessit, uel dic, ꝙ licet per mensem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem, suam retinet, quia non est propterea priuatus iurisdictione, nec est excōicatus: vnde ipsum absoluere potest, su.de rescri prab excommunicato, & de cleric exc. mini. si celebrat, & j̄.eo. duobus.

2 Ad hoc de temp. ord. eos qui. l.6. Io. And.

e ¶ Caueat etiam.] Dixit ꝙ nullus excōicet sine admōnitione præmissa: Et forte uideretur, ꝙ admonitione præmissa posset etiam excommunicare sine iusta cā: sed hoc non est verum, et ideo dicit' caueat &c. ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

f ¶ Rationabili causa. [coram ipso probata, 2.q.1. nemo.

g ¶ Taliter forte processerit.] id est sine manifesta, & rationabili causa.

[Glossa sequens exponit litteram, & alleg. contrarium.

h ¶ Absq; grauamine.] quia nullus expensas debet propter hoc facere, nec iurare, si constat ꝙ est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum snīa fuerit iniusta, su.de off. ord. ad reprim. ar. contra inf. eo. uenerabili.

i ¶ Querelam] de hoc dictum est, sup. eo. per tuas.

K ¶ Periculo moræ.] Mora enim quandoque ad se trahit periculum, 5 distin. baptizari, & propter periculū moræ quis subiicitur iudici non suo, sup. tit. prox. ca. vlt ubi de hoc.

l ¶ Constiterit.] excommunicatore præsente, quia cārum merita partium assertione panduntur, C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. & sup. de resti. in integ. cum ex litteris, ad si aut ēt eo, absente per contumaciam, & lite non cont. sup. de app. interposita. §. vlt si tamen pure ageretur ad reuocandam sententiam, non vt iudex puniretur, tunc non esset necesse ipsum reuocari: 3. vt 2.q.5. hoc placuit. Io.

3 Sed illū ꝑ que lata fuit quod dic vt inf eo. venerabilib. §.2. & 3. li.4. Io. And.

[Glo. seq. exponit, quærit, ponit opi. & soluit.

1 Vide specul. titu de fru. & interesse, & Dy. in ca. mora. reg. iur. li. 6.

a ¶ Ad interesse. 1.] id est, ad damna quæ sustinuit siue circa sumptus litis, siue in alijs, & illa declarabit suo iur°. 2. q. 1. in primis, C. vnde vi. si qñ. taxatione iudicis præmissa, s̃. de his quæ vi metusue cau. fiunt, c. ult. & s̃. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabit illud interesse, ꝙ eo electo cassata fuit electio pp illã excõicationem, & ꝙ beneficia adeptus esset? Dicit Io. ꝙ sic: & quia illud interesse est circa rẽ 12. q. 2. si qs de clericis, & 2 q. 5. sup cã, & ff de ac. emp. & ven Iulianus ĩ prin. secus si interesse est extra rem, ff. eo. si sterilis. §. cum per vẽditorem. Sed nõ credo ꝙ tale interesse dẽat æstimari, nec venire in conditionem, qa ecclesia propter hoc puniri non debet: si propriũ haberet forte puniretur.

†In Contia no libro & aliis recentioribus ita idẽ sup iusta excõicationis molestia, ꝑ pęnã ad interesse vel alias ſm &c. sed in cõcilio & in vaticanis cõstanter legit ita: idem & super iniusta.

b ¶ Tantam infligere pęnam.] quia nulla est maior in ecclesia, 24. q. 3. corripiãtur, & q 1 nõ afferamus. in fi. qa illa separat a corpore Christi, qđ est ecclesia inf. eo. c. pen. & 3. q. 4 Engeltrudam.

interesse[a] excõicato: alias nihilominus, si culpę qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cũ nõ leuis sit culpa, tãtã infligere pęnã[b] insonti: nisi forsitã errauerit ex cã[c] ꝓbabili, maxime si laudabilis[d] opinionis existat.

¶ Verum si contra excommunicationis sñiam nihil rõnabile fuerit a conquerente probatũ, idẽ †& super iniusta excõicationis molestia per pęnam ad interesse, uel alias secundũ superioris arbitrium condẽnetur, nisi forsan & ipsum probabilis[e] error excuset, & super eo, ꝓ quo fuerit iusta excõica tione ligatus per cautionẽ receptã satisfacere[f] compel-

10 latur, vel in pristinã reducatur sñiam, vsq; ad satisfactionẽ cõdignam inuiolabiliter obseruandam.

¶ Si vero iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talem reuocare sententiam, & is, pro quo late fuerat, ne absq; satisfactione reuocet illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte[g] nisi talis sit error, de quo merito debeat dubitari:[h] & tunc sufficienti cautione recepta, quod corã eo ad quem appellatum extiterit uel delegato ab ipso, iuri parebit, excõicatum absoluat:[i] sicque pœnæ præscriptę minime subiacebit: Cauens omnino, ne voluntate peruersa in al-

c ¶ Ex causa probabili.] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum, credens eum contumacem, cum nõ esset, vel credebat causam excommunicationis sufficientes probatam, errans in probationibus dubiis, ar. sup. de re iud. cum Bertholdus.

d ¶ Si laudabilis.] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, ut præsumatur ꝙ hoc non fecisset nisi errauerit: alias cõtra diligentem quique præsumitur ꝙ non errauerit, ff. de ꝓba. cum de indebito, C. qui & aduer. quos. le. 1. sed illud, maxime, tenetur comparatiue: unde idem esset, & si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset, sed tunc magis præsumitur pro errore.

[Gl seq. quærit, & soluit.

e ¶ Probabilis error.] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem? quia sorte credidit non sufficienter probatum illud pro quo excommunicabatur quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac sententia, non posset ita errare reus, sed tantum in cã excõicationis. Et est hic ar. bonum, ꝙ si aliquis habet probabilem causam litigandi, non punitur in sumptibus litis 2. ff. de leg. 2. qui solidum, §. etiam. De hoc traditur, su. de dolo c. finem.

2 Hoc verũ facta fide de errore & sic facit contra opi. Ber. secũdũ Hosti. Io. And.

[Glo. seq. notat excommunicatorem post absolutionem cognoscere de iusta uel iniusta excõicatione, ad id obiicit, & soluit, demum quærit obiiciendo, alleg. pro, & soluit.

f ¶ Satisfacere compellatur.] sic patet, quod si excõicatus petat absolutionem a suo excommunicatore, & iurauit stare mandatis suis eo absoluto, ꝙ primo inquirere debet an excõicatio ista fuerit, anteq̃ aliquid ei præcipiat, su. de resti. spol. litteras, in fi. su. de ord. ad reprimendam, si fuerit excõicatio iniusta, nihil pręcipiat ei per iuramentum, qa in nullo tenetur satisfacere, cũ nõ deliquerit, sed si fuerit iusta, tũc primo recipiet mandatum, ut hic. Contra hoc vr̃ quod legitur sup. de rescri. ab excõicato quia (ut ibi dr̃) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iuste uel iniuste excõicauerit præmissa admonitione, ibi qñ non pręmisit admonitionẽ, & sic ꝯtra f. r. m. concilii tulit sñiam: & sic non cõtradicit cum de facto suo certus esse debeat. Idem est faciendum cũ aliquis corã superiore deponit de iniusta excõmunicatione querelam, ſm quod hic fit, s̃. de offi. ord. ad reprimendã, sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta, vel iniusta coram arbitris ab excõicatore, & excõmunicato electis, vel apud synodum potius, 11 q. 1. si clericus, vel coram superiore per querelam, vt ibi dicit, sup. de off. or. ad reprimẽdam. Sed nõne eo ipso ꝙ excommunicatus petijt absolui, & iurat, intelligitur acquiescere sñiæ, vt eã postea impugnare nõ possit? Videtur quod postea nihil dicere possit contra ipsam, supra de offi. delega. gratum, & supra de his quæ fi. a maio. par. cap ex ore & supra de appel. sollicitudinem, & ff. de inoff testa. l. vlt. Item si non appellat a sententia excommunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquieuisse sententiæ: quod videtur supra de re iud. quod ad consultationem: & C. eod. tit. ad solutionem. Dicas quod non: non enim ex eo quod petit absolui, acquieuit sententia, quod sit iusta: similiter nec ex eo, ꝙ non appellat infra decem dies, acquiescit sententia. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excommunicationis non sit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit pronuntiatum. ff. ad Turp. l. 1. in fin. sed effectus excommunicationis non potest suspendi per appellationem, sup. de app. pastoralis, vnde nec prodest, nec est necessaria appellatio, quia per cursum decem dierum non transit in rem iudicatam, nam absolui potest etiam post decem dies: vnde per lapsum temporis non sumit aliquam firmitatem: & ideo de iniusta excommunicatione quandocunque potest quis conqueri, cum voluerit.

g ¶ Non deferat in hac parte.] quia cessante causa cessat effectus, sic sup. de appel. cum cessante, & ita iudex potest suam interlocutoriam reuocare, vt ibi dicitur, & ff. de re iu. quod iussit, vel errorem suum corrigere. sup. de accus. qualiter & quando 1. & palliare perperã actum, sup. de vsu pal. c. nisi.

60 h ¶ Dubitari.] Ergo admittitur hodie appellatio, non solum si causa sit probabilis: sed etiam si est dubia. De hoc dicitur sup. de appe. vt debitus, in dubiis. n. potius deferendum est appellationi, quia illud certius est ideoque tenendum, sup. de spons. iuuenis: cum suis concor. sic seruanda est sententia excommunicationis, de qua dubitatur merito, sup. de cle. excom. mini illud.

i ¶ Absoluat.] Appellatio enim non tenet quãtum ad hoc quin possit absolui excõicatus ꝑ periculũ moræ, sed quantũ ad hoc quod transfertur iudicium ab ipso, cautione recepta, ꝙ iuri parebit coram illo ad quẽ appellauit,

1 Video to in hūc locum, quæ pleni⁹ hic scribit I. An. post In-noc,

pellauit, vt hic dr̃, 1. & sup. de app. qua fronte. Ioan.
a ¶ Mentiatur.] iudices. n. sæpe. falsa scribunt, 2. q. 6. c. biduum. in fin. & C. de arbi. l. ne in arbitris, ff. de cust. quòd exhi. re. diuus 2. & sup. de proba. quoniã contra, quæ tamen ipsorum malitias refrenat.

eo modo, omnes enim qui consilium vel auxilium in his præstiterint, sunt excommunicati, vt hic patet, & isti statutarii priuandi sunt feudo, quod habent ab ecclesia. infra eo. grauem.
g ¶ Vel seruatæ.] resume, vt inf. duo menses, &c.

Nouerit.] Duas habet partes principales: Secunda ibi, Nec non Abb.

CASVS. Honorius In isto capitulo excõicat omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque noĩe censeantur: & fautores, & defensores eorum, & receptatores, & illos qui de cætero seruari fecerint statuta edita contra ecclesiasticã libertatem: nisi ea deleri fecerint inf. duos menses de liberis suis post publicationem huius snĩæ. Item excõicat statutarios, & scriptores statutorum, ipsorum. nec non Ptãtes, consules, rectores, consiliarios locorum, vbi de cætero hmõi statuta, & consuetudines editæ fuerint vel seruatę: & illos qui secũdũ ea præsumpserint iudicare, vel scribere iudicata. No. ꝙ oẽs hęretici ipso iure sunt excõicati. Item fautores, & defensores hæreticorum, hæreticis æquiparantur. Itẽ ar. quòd illa scripta sunt reprobata, quorũ damnantur auctores.

b ¶ Excõmunicamus.] Oẽs hæretici, & fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, ipso iure excõicati sunt, vt hic patet. & sup de hær. excõicamus 1 in prin. & §. credentes. & c. pen.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

† Vide Zanchinũ tract. de hæret. ca. 17. & 18. & Alfonsũ Castrum li. 2. c. 28. de iusta hæret. punitione.

teritus præiudicium mentiatur [a] errorem si districtionis canonicæ vult effugere vltionem.

¶ Honorius tertius episcopo Bonoñ.

¶ *Excommunicat hæreticos, & quoscunque violatores ecclesiasticę libertatis.*

CAP. XLIX.

Nouerit † fraternitas tua: & infra: ¶ Excõicamus [b] omnes hęreticos vtriusq; sexus, quocunq; nomine censeantur: & fautores, & receptatores, & defensores eorum: Nec non & qui de cętero seruari fecerint statuta edita, & cõsuetudines introductas cõtra ecclesię [c] libertatem: nisi ea de capitularib. [d] suis inf. [e] duos menses post huiusmodi publicationem snĩæ fecerint amoueri ¶ Itẽ excõicamus statutarios, & scriptores [f] statutorũ ipsorũ: nec nõ Ptãtes, consules, rectores, & cõsiliarios locorũ, vbi de cætero hmõi statuta, & consuetudines editę fuerit uel seruatę. [g] nec nõ & illos, qui ẽm [h] ea p̃sumpserint iudicare, vel in publicam formã scribere iudicata.

10 ¶ Idem magistro & fratrib. hospitalis Hierosolymitani.

¶ *Fratres hospitalis Hierosolymitani excõmunicati pro iniectione manuum in clericum seu confratrum, absolui possunt per eorum priorem: nisi excessus fuerit difficilis* 20 *& enormis.*

CAP. L.

Canonica † cõstitutio ne [i] cauetur, ꝙ monachi, & canonici regulares quocũque mõ se pcus serint, nõ sunt ad Apost. sedem mittẽdi, sed secun- 30 dũ discretionẽ & ꝓuidẽtiũ sui Abbatis disciplinę subdãtur: ꝙ si abbatis discretio ad eorũ correctionẽ nõ sufficiat, ꝓuidẽtia est diœcesani epĩ adhibenda: nisi excessus difficilis fuerit & enormis, [k] pp 40 quẽ merito ad Eccl. Ro. sit recursus habendus. ¶ Nos ergo ad vos statutũ huiusmodi duximus [l] extendendũ auctoritate prædicta statuentes ut in tali casu (nisi maioris [m] sit ꝓuidẽtia requirenda) 50 per Priorem uestrũ, qui (sicut audiuimus) p̃sby-

h ¶ Qui secũdum ea.] ar. ꝙ ille scripta sunt reprobata, quorũ damnatur auctores. sup. de heret. fraternitatis. vbi de hoc, & c. excõicatus §. credentes.

Canonica.] Statutum de regularibus excõicatis pro iniectione manuum, absoluẽdis per suos Prælatos, ad Hospitalarios extenditur: vt ipsorum Prior eos absoluat. h. d. Diuiditur, nam primo ponit canonem antiquũ: Secũdo illũ prorogat ibi, Nos, Abb. Sic.

CASVS. Statuit Alexãder papa, quòd monachi & canonici regulares quocunq. modo se percusserint, p abbatem suum absoluantur, cuius statutũ ponit sup eod. c. 2. & c. cum illorum. constitutionem illam extendit papa Honorius ad Hospitalarios Hierosolymitanos, vt per priorem suum, qui sacerdos debet esse, in eodem casu fratribus eiusdem ordinis absolutionis beneficium impendatur, nisi forsitã maioris esset prouidentia requirenda. No. ꝙ monachi & canonici regulares, & Hospitalarii Hierosolymitani si se percusserint, ab abbat b. vel priorib. suis possunt absolui.

i ¶ Constitutione.] quam habes, supra eod. cap. 2. & cap. cum illorum.

† Vide Hẽr. cum Boich. in c. à nobis 2. & in c. cũ illorum. su. o. tit.

2 Adde oĩno constitutionem Diocletiani ĩperatoris, quæ incipit, cassa & irrita. C. de sacros. eccles.

c ¶ Ecclesiæ libertatem] sic inf. eo. grauẽ 2 qui. n. contra ecclesiæ libertatem venire nituntur, sunt ipso iure excommunicati: vt hic dicitur. sed qui iura ecclesiæ auferre conantur, vel onera ei imponere. nisi admoniti destiterint, ipso iure sunt excommunicati. sup. de immun. eccl non minus & c. aduersus. ar. contra inf. eo. grauen. vbi dicit tales excommunicandos, nisi statuta deleri fecerint. ibi soluitur,

d ¶ Capitularibus.] idest, libris in quibus statuta sua conscribunt simile verbum habes. 11. q. 1. c. omnes. §. hæc si quis antiquata.

e ¶ Infra duos menses.] Sic sup. ne cleri. vel mona. non magno. & c. super specula a tempore enim publicationis currunt isti duo menses, postea vero constitutio omnes ligat in Authen. vt factæ not. constitu. circa princ colla. 5.

f ¶ Scriptores.] sic sup. ne cle. vel mon. snĩam. vbi prohibetur clericis snĩam sanguinis proferre, & scribere

illorum.

K Enormis,] sup. eo. cum illorum.

[Glo. sequens ad hanc extensionem alle. quattuor similis.

l Duximus extendendum.] Quod enim concessum fuit monachis, & canonicis regularibus, extenditur ad 60 Hospitalarios fauore religionis, sic quod dictum erat de monachis, extenditur ad regulares. sup. de postu. ex parte sic quod concessum fuit religiosis, extenditur ad episcopos, sup. de priuilegiis, quod non nullis. & quod dictum fuit de episcopis intelligendum est de electis & confirmatis, supra de transla. inter. & quod dictum est de vxore, intelligendum est de sponsa, ff. de iure. do. si sponsa 3 & ff. de sponsalibus, oratio. & ff. de fun. do. l. Iulia.

m ¶ Nisi matris,] propter enormitatem excessus, vel propter maiorem personam cui manus intulissent. su eo. cum illorum, & c. monachi. Ber.

3 Priuilegiũ qd hẽt vxor in dote, hẽt ẽt spõsaque dotẽ dedit, sed nõ nupsit: uel erat minor 12. Io And.

a ¶ Presbyter.] Nisi esset presbyter, non concederetur ita de facili: vel saltem clericus: quia laicis hoc officium licet religiosis non committeretur. 96. distin. bene quidem. sic nec officium prædicandi sup. de hære. cũ ex iniuncto & Petro claues ecclesiæ commissæ sunt q fuit sacerdos, & nõ laico 24. q. 1. quodcunque. & 21. dist. in nouo & 96. dist. bene quidem 1.

ter[a] esse debet, fratrib. vestris [b] absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idem ti. sanctæ Praxedis presbytero Car. Apost. se. leg.

¶ *Excommunicatus vel suspẽsus absolui nõ debet, nisi prius iuramento præstito; si tamen sine scandalo iuramentum haberi non potest, poterit fieri absolutio per manualem promissionem.*

CAP. LI.

Super † eo q monachi Græci & eremitæ propter inobedientiam, sententia suspẽsionis & excõicationis ligati, nolũt ad mãdatũ ecclesiæ, nisi per manualem promissionem, redire: Hoc tibi duximus respondendum, q si nullatenus possunt induci ad pręstandũ iuxta formã[c] ecclesiæ iuram, [d] ipsos hac vice cũ promissione [e] poteris recipere manuali: cũ interdũ cõsideratis locorũ & tẽporũ qualitatib9, seueritati sit aliqd detrahẽdum. [f]

¶ Idem Bituricen. & Carnoten. Decanis, & subdiacono Arelaten. †

1 Et hic ad. q qd ibi no. in gl. art. q cã. i fi. q gl. quidã nõ habẽt. Io. An.

b ¶ Fratrib. vestris.] Ergo non alijs: quod est verum. & idem intellige de abbate, q non posset alterius abbatis monachũ vel alium absoluere ex eo q dicit, vestris, est aliis prohibitum, intelligitur. simile 2. q. 1. vnus ex vobis. 45. distin. disciplina. ibi, peccauerit populus tuus, &c. priuilegium hoc locale est, ita q ipsi extẽdere ad alios non possunt.

† Vid Panormitanum in c. cum desideres. s. eo. tit. & ibi Henricum Boich. distin. 5.

Super eo. Communis diuisio: Secunda ibi, Hoc tibi. Abbas.

CASVS. Monachi Græci & eremitæ propter inobedientiam suspenduntur & excommunicantur, tamen ad mandatum ecclesiæ redire nolunt, nisi per manualem promissionem: Consultus papa, an essent recipiendi sine iuramento: respondet quod si non possunt induci ad prẽstãdum iuramentum secundum formam ecclesię, recipiantur hac vice eum manuali promissione: cum interdum seueritati cõsideratis locorum, & temporum qualitatibus sit aliquid detrahẽdum. No. quòd iuramentũ non est de substantia absolutionis de rigore, sed potius ad cautelam præstatur. Item detrahendum est iuri quandoque ex tempore, ex loco, & alijs causis.

† Aurelien.

c ¶ Formam.] quam habes suprà eo. ex tenore, quæ obseruanda est in absolutione cuiuslibet qui incidit in canonem, supra eod. cum desideres, 1. respon. in fine.

d ¶ Iuramentum.] tamen ad cautelam potius introductum fuit: ibi dicitur, vt de cætero non committat talia, simile 23. q. vlt. pessimam, & inf. eo grauem, & sup. eo ex tenore.

[Gloss. sequen. argumen. pro opin. sua, &c. & remittit.

e ¶ Cum promissione.] Hic euidenter reprobatur opinio illorum, qui dicunt, quod si iuramentum non interueniat in tali absolutione, non est absolutus: iuramentum enim non est de substantia 2 absolutionis. ut hic patet. De hoc dictum est sup. eo cum desideres, in fi.

2 Licet .n. sit de forma nõ inde cõsequitur q sit

f ¶ Detrahendum.] ratione loci & tẽporis detrahendũ est seueritati, vt hic dicit, 50. dist. vt constitueretur, 44. dist. comessationes, 9. quæstion. 1. ordinationes, 33. quæst. 4. non potest, & sup. de trans. c. vlt. vbi habes de hoc satis.

de substantia & facilius tollũtur formę uel circũstantiæ rerũ q ipsæ rerũ substantiæ. ad hoc quod dicimus de pacto vel cõsuetudine, q tollit primũ, & nõ secũdũ, ut patet de consuet. c. 2. li. 6. & sup de cõmo. c. vno & depo. c. 2. Io. And.

Venerabili.] CASVS. Archiepiscopus Turonen. tulit sententiam suspensionis in episcopũ Cenomanen. propter q suspensionem eps, & procurator archiepi accesserunt ad pœnitentiam D. Papæ: ipse vero auditis allegationibus partium, sententiam ipsam relaxauit ad cautelam, præstito iuramento ab ipso episcopo præsente procuratore archiepiscopi, q parebit mandato archiepiscopi, si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo fuit suspensus. No. quòd iuramentum præstari debet, cum quis absoluitur a suspensione, sicut fit in excommunicatione.

¶ *Cum de viribus sententiæ dubitatur, potest quis absolui ad cautelam iuramento præstito.*

CAP. LII.

Venerabili fratre nostro Cenoman. epõ, & procuratore Turon. archiepi, in nostra præsentia cõstitutis, pro quadam suspensionis snia in præfatum epm ab eodẽ archiepo promulgata: Nos sniam ipsam relaxauimus ad cautelam, [g] ipso epo in præsentia dicti procuratoris præstante corporaliter iuro, q parebit mandatis, quæ idẽ archiepiscopus sibi pp hoc fecerit, si cõstiterit [h] ipsum in eo pro quo fuit lata prædicta sententia, culpabilem extitisse.

¶ Idem episcopo Seneñ.

¶ *Excõicantur officiales locorum, & in quibus sunt statuta contra ecclesiasticã libertatem, nisi ea deleri fecerint: & statutarij ecclesia sunt priuati.*

CAP. LIII.

Graue † venerabilis fratris nostri Pisani

[Glos. seq. causam reddit, obiicit, & soluit.

g ¶ Ad cautelam.] quia lata erat post appellationem, vt dicebatur: sic supra eod. per tua. & supra de appel. de præsentium, & supra de testi. veniens, in fi. & tamen licet ad cautelam absoluatur, iuramẽtum præstat, vt hic patet: sed ex quo ad cautelam absoluitur, non deberet iurare. hoc fit propter dubium: quia non constabat de ipsa suspensione, an rite lata fuerit, & ideo præstatur iuramentum, vt si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo sententia lata fuit, stabit mandato archiepiscopi. & est notabile, quod pro suspensione iuratur, sicut pro absolutione excommunicationis. Ber.

[Gloss seq. quærit, & tripliciter soluit.

h ¶ Constiterit.] Coram quo constare debet? Forte coram Papa, si voluerit, vel coram eius delegato. vel si arbitros eligere voluerint. ipse enim archiepiscopus non debet cognoscere, vt videtur argumen. supra eod. per tuas, & vndecima quæstione prima. cap. si clericus. De hoc dicitur supra eo. sacro. & est argumen. ex hac decret. quod semper iuramentum exigendum est in absolutione, vbi non constat excommunicationem vel suspensionem iniustam, sed mandatum differtur in euentum cognitionis, vt dictum est supra eod. sacro. Vel dic quod isti quibus scribitur, cognoscent de hac suspensione.

Grauem.] Prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS.

CASVS. Quidam Pisani fecerunt duo statuta contra ecclesiasticam libertatem & in derogationem Apost. sedis: primum videlicet, quod si quis clericus uel laicus contra quemcunque laicum pisani districtus ad iudicem ecclesiasticum litteras Apostolicas impetraret, in mille sol. condemnaretur, nisi renuntiauerit literis, & neq; redditus possessionũ suarum reddantur eisdẽ, nec agri colantur ipsorum, sed banno sub iaceãt potestatis. Item statuerunt, ut clerici suis sumptibus quoddam castrum Pisanorum facerent custodiri, ꝙ si non fecerint: Potestas cõtra eos procedere teneatur, sup his conquestus fuit archieps Pisanus D Papæ: vnde mandat epo Senen quatenus in cõsiliarios & officiales ciuitatis pisanorum excõicationis sententiam proferat, nisi statuta ipsa de capitularib. suis fecerint amoueri, & caueri, ꝙ de cætero similia non attentẽt. sed cum ijdem statutarii multa de bonis ecclesiasticis dicãtur habere in feudũ, denuntiet illos huiusmodi feudis fore priuatos. Not. ꝙ laici contra ecclesiam nihil statuere possunt, uel contra ecclesiasticã libertatẽ, & qui contra faciunt, sunt excommunicati.

a ¶ Libertatis] sic sup. eo. nouerit.

b ¶ Excolantur] Similem pœnam hẽs su. de priu. quanto, sic excommunicantur Iudæi, sup. de usu. post miserabilem, & c. quanto. Ber.

c ¶ Sumptib.] Volentes ecclesiam subiicere seruituti, & publicis functionib. a quib sunt omnino immunes, su. de imm. ecc. non minus, & 16. q. 1. c. generaliter, §. nouarum, C. de sacros. eccl. placet.

d. ¶ Similia decætero] sup. eo. ex tenore. 24. q. vlt. pessimam & 12. q. 2. de uiro. 11. q. 3. cum aliquis, sicut & de hæretico, i. q. 7. quotiens, & de conse. dist. 2. ego Berengarius.

[Gl. seq. signat contrarium & quadruplicitar soluit.

e ¶ Promulgare procures] arg. contra sup. eo. nouerit, ut excommunicati uidentur ipso iure consiliarii, sicut ipsi statutarii, rectores & consules: sed illud intelligi potest nisi inf. duos menses ea deleri fecerint, & hoc intelligitur per illud, ut nisi ea deleri fecerint, excõicentur & sic uñr excommunicati ipso iure, nisi ea deleri fecerint inf. terminum dictum, & postea per sñiam. sed statutarii & scriptores ipso iure sunt excommunicati, ut su p. eo. nouerit Vel dic ꝙ hic loquitur de aliis consiliariis & officialibus, qui postea successerunt, & non de illis quorum consilio uel auctoritate statuta illa edita fuerunt, & nisi isti ea deleri fecerint excommunicentur, ut h c dicit, & si ea fecerint, obseruari nisi intra duos menses ea deleri fecerint, ipso iure sunt excommunicati, supra eodem nouerit, sic supra de immu. eccl. aduersus, antiqua decr. concordat illi decr. nouerit, ideo vr male decisa. Vt non contradicat, sic expone, promulgare procures, i. promulgatam esse ostendas, vel denunties, vel iterum excommunicantur a iudice: alias non videtur cessare contrarium. Ber.

archiepiscopi recepimus quæstionem, ꝙ quidam ciues Pisani deputati a potestate ac populo ad statuta ciuitatis edenda; in derogationem Apost. sedis, & subuersionẽ ecclesiasticæ libertatis [a] edere præsumpserunt: ꝙ si quis clericus, uel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus, ad iudicem ecclesiasticũ litteras Apostolicas impetrauerit, in mille solidis nisi renuntiauerit litteris, cõdemnetur: nec redditus possessionum suarum reddantur eidẽ, uel agri excolantur [b] illius, sed banno potius subiaceant † potestatis: & inf.

¶ Statuerunt illi præterea, ut clerici suis sumptib is [c] castrum Ripæ fractæ faciant custodiri: ꝙ si renuerint, cõtra eos potestas procedere teneatur: & infra.

¶ Ideoque fraternitati tuæ mãdamus, quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularib. suis deleri fecerint, & idonee sicut exigit res caueri, quòd similia [d] de cętero nõ dẽant attentare, excõicationis sententiam promulgare [e] procurer. Cæterum † cum ijdem statutarij multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsos fore nihilominus priuatos [f] feudis huiusmodi nuntiare procures.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Alloquens excommunicatum intendentib. ad salutẽ animæ, etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est.*

CAP. LIV.

CVm † uolũtate ac ꝓposito [g] maleficia distinguantur, excõicationis sñiam non incurrit,

f Priuatos] Ex hoc vr, ꝙ ipso iure sunt excõicati ipsi statutarii, ex eo quod dicit, priuatos denunties, per decre. su eo. nouerit, & quia contra fidelitatem ueniunt amittere dẽnt feudũ, 22 q. ult. de forma, & ecclesia potest illos priuare, cum in hoc sint de foro illius, sic dñs priuat uasallum, qñ facit feloniã dño desuo feudo, in const. Frde de feu. hac edictali ꝑterea, quia dñs inter uasallos de feudo cognoscit, su. de fo. cõp. uerum, & c. trãsmissa. sim sup. de hær. c. ult. arg. 15. q. 6. c. pe. & vl. sic & clericus q̃ cõtra ecclesiã suã aduocat, perdere dẽt beneficiũ, sup. de postul. c ult.

CVm] tres sunt partes, Scđa ibi, prædicatores. Tertia ibi, Si qui uero. Abb.

CASVS. In primo rñso dr, ꝙ si aliquis participat excõicatis in his quæ ad salutẽ, vel correctionẽ eorũ pertinent, in locutione: licet alia uerba eis incidẽter interponat, ut apud eos magis ꝓficiat, non est excommunicatus. Secundo dr, ꝙ prædicatores dũ prædicant excommunicatis et aliis detentoribus alienarum rerum, et audiunt confessiones eorum, licite possunt recipere ab eis eleemosynas, cum ipsi gerant causam eorum ad quos res ipsæ pertinere noscuntur, præcipuè si alias in loco illo non possint sustentationem habere. Tertio dicitur, ꝙ clericus ratione officii quod in ecclesia obtinet, & alii clerici seniores zelo deuotionis possunt ꝑcutere pueros uel adolescentes constitutos in minoribus ordinib. turbantes diuinum officium, nec incurrunt excommunicationem. Item prælati & magistri subditos et scholares suos causa correctionis leuiter possunt percutere sine pœna excommunicationis, et idem dicendum est de his qui aliquos de familia sua uel propinquos suos inferiorum graduum simili modo corrigunt, ut eos cohibeant a uitiis, bonisque morib. informent. In omnib. præmissis casibus excommunicationis sententiam non incurrunt, cum huiusmodi participatio et correctio bono animo, & non diabolo suggerente fiat. No. ꝙ uoluntas et propositum alicuius inspicienda est ad hoc ut de facto suo iudicetur. Item necessitas facit licitum ꝙ alias est illicitum. Item ratione officii licet quod alias non liceret. Item no. hic plures casus, in quib licet corrigere & percutere clericum sine pęna excommunicationis.

g ¶ Voluntate ac proposito maleficia] Hæc uerba sumpta sunt ex illa lege, ff. de furt. qui iniuriæ, in princ ad cor.

† subiaceat.

† In codice Barbariæ ita Cæterũ cum iidẽ statutarii & ptãs multa, &c.

† vide B. T. in qõnib additis ad 2. p. q 23 ar. 1. & citatos in c. a nobis, su. de excep.

cor. n. & spontaneas uoluntates respicit Deus, & non 1 ad actus, 15 q. 6. c. 1. & 14. q. 5. si quid sola. n. temeritas hic attenditur, sup. eo. c. i & 17. q. 4 si quis suadente, & quia animus punitur, non opus, 50. di. contra animum, & duob c seq.

1 Melius di cerēt oblatio, tunc demū cū sunt manifesti est .n. dña īter hæc duo, ut dixi in text. lo. And.

a Ad salutem,] sup. e. r. resp. & 11. q 3. cum excōicato ubi permittitur participareī his quæ ad salutem pertinent, ut hic dicit, & quęcumque uerba ad hoc ꝑficere, possunt, excommunicato dici possunt, alias non.

b Vel alios] .i usurarios, quorum eleemosyna, recipi non dēt, sup eo. de usur. quia in omnibus.

c Quasi gerūt causam eorum] quasi negotiorū gestores, & iō possunt eorū eleemosynas recipere ut hic dr̄: quia ipsi quorum res aguntur, ab illis suas recipere pn̄t, & sic isti prędicatores licite ea recipiunt pro eleemosynis, & licet res non hēat effectū, sufficit ꝙ ab initio negotium sit utiliter cæptum, ff. de neg. gest. sed an ultro, §. is aūt qui, et negotiorum gestor præterea potest agere ad sūptus quos fecerit, ut ibi dr̄, sic est ar. P ille qui gerit uicem alterius, honorandus est, sicut ille cuius uicem gerit 93. di. c. ult. & 94. di. c. 1. & sup. de offic. deleg. cum olim 1.

d Præsertim,] potest exponi pro maxime, 2 quia alias tempore necessitatis ab excommunicatis possunt recipi necessaria, & emi. 11 q. 2. quoniam multis, alias uero prædicatores non debent recipere eleemosynas ab excōicatis, uel usurariis, uel consimilib. 90. di. oblationes, & cap. eorum, & 15 q 4 miror.

† Hæc duo uerba, uel curā, desunt in antiquioribus codicibus et in oīb. Vaticanis.

† Adde in cōtrario an debeat eis dari no. Albe. de Rosate, et Bar. in l i C. de men. uali. lib. 11.

† Sano mō hoc accipias qa utrūque respicit De' mag's tam ē eos, ut in c. 1. 16 q. 6.

2 Inn exponit pro tm̄, ꝙ est totius scd̄m Hosti. alle. inar. su. e. inter alia, in fi. I. A.

3 Cōcor. tex. in l. 2. §. sed est ęq ssimū, cu gl. in uer. cōcedi. ff. de postu.

qui excōmunicato, in his quæ ad absolutionē, uel alias ad salutem [a] animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia uerba incidenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

¶ *Prædicatores præsertim, qui aliàs sustentari non possunt, ab excommunicatis, & detinentibus bona aliena eleemosynam recipere possunt.*

¶ Prædicatores quoq;, qui penes excōicatos, uel [b] alios alienarum rerum detentores, in prædicationib. & confessionibus quasi gerūt causam[c] (uel † curam) eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, eleemosynas licite possunt ab illis recipere, † præsertim [d] si alias non ualeant in illo loco sustētationem habere.

¶ *Ponit quosdam casus, in quib. percutiens clericum excommunicatus non est.*

e Ratione officii,] No. quod ratione officii licet quod alias non liceret, 3 & hoc ideo, quia ex quo commissum est ei officium, & talia sine quibus commode expediri non potest; sicut iudex potest compescere omnes impedientes iurisdictionem suam, sup. de offic. de leg. c 1 & c. pręterea, & c. prudentiam, & c. suspicionis, & de testi. ca. tam litteris, immo & si non habeat officium.

f Alii]. s. seniores de ecclesia possunt inferiores in minorib. ordinib. constitutos coercere, ēt turbantes diuinum officium, ut hic dicitur.

[Gl. seq. arg. a contrario & causam reddit.

g In minoribus ordinibus.] Ergo non possunt sic compescere constitutos in sacris ordinibus, licet turbent officium: quia ex eo quod permittit specialiter de istis de aliis prohibet, sicut quod de uno negatur, de alio conceditur, 25. distin quamuis, & supra de pręsumpt. nonne, & quia honorabilia membra exceptis grauioribus culpis uerberibus subiici non debent, 45 dist. cum

beatus puniantur ergo alias admonitionibus, & si se non correxerint, possunt suspendi, su. de cele. mis. dolentes arg.

h Turbantes] sup. eo. ueniens, & sup. de appel. dilectis filiis, arg.

¶ Si qui uero ratione [e] officii, quod in ecclesia obtinent, aut ēt alii [f] clerici seniores zelo deuotionis, pueros uel adolescentes in minorib. [g] ordinibus constitutos turbantes [h] diuinum officiū, & hi qui obtentu prælationis [i] uel magisterii, [k] subditos & scholares correctionis causa leuiter forte percusserint, excommunicationis sentētiam non incurrunt. Quod de his dicendum est, qui aliquos de familia [l] sua, uel propinquos inferiorū [m] graduum simili modo ut cohibeantur a suis insolentiis, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos.

¶ Idem Astoriced. episcopo.

¶ *Communicans excōicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem maiorem.*

l Prælationis] Sic ergo prelati possunt corrigere subditos, & pcutere leuiter sine metu excōicationis, causa correctionis, & nō ex odio, su. e ex tenore, leuiter. n. hoc facere dēnt quia leuiter castigatus reuerētiam exhibet castigāti, 44. di. cum beatus.

K Magisterii] Sic sup. eo. c. i. modica. n. & leuis castigatio pmissa est Doct ff. ad l. Aqui. l. 5. in fi. & l seq. & humilis dēt esse doctrina magistri su. de ma. & ob. humilis. vbi plures concor. inuenies ad hæc nimia sæuitia culpæ annumeratur, ff. ad l. Aquil. præceptoris.

[Gl seq prosequitur ꝙ dr̄ de correctione familiæ, notās in textu sex casus, & quatuor addit.

l De familia] No. ꝙ qs familiam suā corrigere dēt, cū ei competat iure patriæ ptātis, 23. q. 4. duo ista, & 45. di. cum beatus, §. Salomō, & c. disciplina & q domesticorū curā non hēt, fidē negauit, 47 d. c sicut, §. necesse, ad fi. uers. hinc ēt Paul. & C. de pa. po. si filius, & non solū pater, sed ēt propinqui domesticos suos corrigere debent, C. de emen. propin. l unica, & hic idē dicis, omnes prędictæ personæ clericos inferiorum graduum corrigere poterunt sine pęna excōicationis, ut hic patet de magistris & prælatis, et non distinguitur in gradu. Hic hēs sex casus in quib. licet corrigere & percutere clericum sine excōicatione, qui hn̄t officiū in ecclesia, seniores, et prælatus. magister dn̄s domus, et consanguinei, sunt et alii casus ubi quis non incidit in canonem, si iocosa leuitate clericum percutit, sup. e. c. i. Item si inueniat eum cum matre, filia, uxore, uel sorore. Item si uim ui repellat incontinenti, su. eo. si uero alicuius, 1 §. 2. et 3. Item si clericus post trinam admonitionem non se corrigat perdit hoc beneficium, sup eo. contingit, 2. et c. in audientia.

[Gl seq. no. a contrario aliud in sacris. secundo quærit et soluit.

m Inferiorum graduum] Secus si sint in superiorib puta subdiaconatu, uel aliis superiorib. quia per sacros ordines liberati sunt a patria potestate, unde nullum ius hn̄t in eis, sacer. n. ordo liberat a patria ptāte, quia liberat a seruili, ꝙ plus est, 54. dist in. ex antiquis, et c. frequens, et c si seruus sciēte, et subdiaconus eodē gaudet priuilegio cum diacono su. de ser non or. miramur. Et ita habes hic ꝙ clericus q̄diu est in minorib. ordinib. est

est in patria potestate, nisi expresse emancipetur, & ita nota dignitatem sacrorum ordinum. 1 Quid si personæ superius in lra notatæ excedant modum, nunquid incidunt in canonem? Rñ nisi irato aio hæc faciant, & ex proposito, non credo qd incidant in canonem, qui solummodo dolum ꝓ sequit qd colligitur ex uerbis canonis 17. q. 4. si quis suadente. ibi manus violentas iniecerit, & su e c. 1. violentia non committit sine dolo: sed hmôi manus prædictarum psonarũ non sunt dolosæ, sed charitatiuæ, licet fortuito casu excedant modũ disciplinæ, quod probatur ex prin. huius c.

† Contra clericos concubinarios, uide sācita in côc. Tri. ses. 25. de refor. ca. 14. & de intellectu huius, c. uid Couar. in c alma mr̃. de sē excõ. lib. 6 par. 1. § 3. 1 De hoc uide in c. inde corum, su. de ætate & qual. & an pr̃ pcu tiens filium in sacris constitutum cã correctionis sit excõicatus, uide hic Io. Andr. & alios.

CAP. LV.

SI † concubinæ publicę clericorum ecclesiastică censuræ districtione notentur, eosdem concubinarios non est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiã communicant in eodem crimine [a] criminosis.

¶ Idem.

Si cõcubinæ.] CASVS. Publicæ concubinæ clericorũ, qa noluerunt ab eis recedere, excõicatę fuerũt: clerici istis cõcubinarii post latam sniam carnaliter ad eas habuerunt accessum: quæritur utrum illi sint eadem snia ligati. Rñdet papa ꝙ eadem snia inuoluuntur, in quia participant in eodẽ crimine crĩosis. Not. ꝙ participans in crimine, eadem snia notatur cum nominatim excommunicato.

a ¶ in eodẽ crimine] Secus si alias participarent in locutione, vel alias quam in crimine, quia tunc non essent excommunicati maiori, sed minori. si su. eo. nuper. ubi satis de hac materia, & ea quæ ibi dicta sunt, hic posses repetere, & sic sentẽtia per participationem criminis extenditur ad personas contra quas lata non fuit, simile su. de immu. & aduersus in fi. & su. eo. nouerit Ber.

¶ Excommunicatus minori, potest ab excommunicatione aliquem absoluere.

CAP. LVI.

DVobus † collata potestas, ut a minori excommunicatione, si in ipsam inciderint, † inuicẽ se absoluant, utroque ligato uinculo excommunicationis huiusmodi nõ expirat. [b]

¶ Idem.

Dvobus.] CASVS. Duob. fuit collata ptãs, ut ab excommunicatione minori, si eam incurrant se uicissim absoluãtur, uterque incidit in hmôi sententiã: qritur utrum ista potestas eis collata expiret? Rñdet papa, ꝙ propterea nõ expirat quominus unus alium absoluat, tñ contra dicunt quidã, ꝙ aliũ absoluere nõ pôt, nisi ab alio non suspenso primo fuerit absolutus

[Gl. seq. obiicit, & dupliciter soluit.

b ¶ Non expirat.] Si potestas ista absoluendi non expirat, ergo unus potest absoluere alium. Sed contra vr̃. ꝙ cum unus sit priuatus a sacramentis, alium restituere non potest. de conse. distin. 4 sanctum quod. n. non habet, dare non potest, 1. q. 1. c. 1. & q. 7. Daibertum, & argum. su. de cle. excommuni. m. l. c. ult. Quid ergo dicit ꝙ talis potestas non expirat. Respondeo 3 bene dicit. ꝙ in ueritate potestas collata non expirat pp hoc cum effectu, sed dormit, i. potestas illa, cum vterque sit excommunicatus, non potest habere effectum. quia alter alterum nõ potest absoluere, nisi primo alter eorum ab alio quam a socio fuerit absolutus, tunc demũ hẽt effectum si. su. de offi. deleg prudẽtiã, §. sexta & su. de côc. præb. & ec. nõ ua. ꝙ bñ pt alter alterum absoluere, licet sit ligatus minori excõicatione, & ita nullo modo expirat potestas. sed durat cum effectu, arg. de cre. prædi. si celebrat, quia minor excõicatio priuat solummodo a perceptione sacramentorum, sed non a collatione, ut ibi dr̃, argu. ad hoc, su. eo. sacro. & su. de rescript. ab excommunicato.

2 Adde de hac. qu. Car. Fl. in cl. 1. de relig do. ue. pdictis in 7. q.

3 Primã istã rñsione reprehendebat Host. dicens ꝙ scdm eã nihil eēt spãle in minori ꝗ tñ vult põderare rex tenebat ergo secundã, postea dicēs se audiuisse ꝙ B. illã tenebat in additiõi, dicit se addões eius non uidisse. Io. A.

¶ *Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdictis, concurrentibus his quæ exprimuntur in textu.*

CAP. LVII.

PErmittimus † ecclesiarum ministris semel in hebdomada tẽpore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, excõmunicatis [c] & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod decedentib. [d] in pænitentia non negatur.

Idem.

† Vide q̃ postea diffiniuit Bonifacius octauus in c. ulti. de sen. ex. lib. 6. §. adicimus.

PErmittimus.] Hodie hoc ca. seruit de nihilo, quia hodie permittit singulis clericis celebrare ianuis clausis, excommunicatis uel interdictis exclusis, ut habetur in c. fi. §. adiicimus. & § seq. eod. tit. lib 6. Abb.

CASVS. Permittit papa rectoribus ecclesiarum, ꝙ tempore interdicti semel in septimana causa conficiẽdi corpus Domini ad opus infirmorum (quod decedentibus in pęnitentia tempore interdicti non negatur) possunt Missarum solẽnia celebrare, exclusis excommunicatis, & interdictis No. ꝙ tempore interdicti conceditur corpus Christi decedentibus in pænitentia.

[Gl. seq duplicem cãm ponit, quare tpe interdicti celebrare pmittit qñq fauore celebrãtiũ, qñque aliorum, vel sed quando reci. per contrarium.

c ¶ Excommunicatis & interdictis] & hoc idem facere dent religiosi & alii qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti, sup. de priui. quod nonnullis, & inf. tit. prox. cũ in partib. illud priuilegium per hoc c. extenditur ad omnes alios Prælatos ecclesiarum, qui prius illud non habebant, ꝙ semel tantum in hebdomada celebrẽt causa conficiendi corpus Christi & hic non attẽditur fauor personarum, sed sanctitas ipsius corporis, & principaliter necessitas decedentium Presbyter. n semper debet habere Eucharistiam paratam, sed quando consecratur pro populo nihil in crastino seruandum est de conse. dist 2 trib. Item aliis conceditur fauore religionis siue personarum, ut patet in c. quod nonnullis, supra de priui.

d ¶ Quod decedentib.] sic, su tit. proxi. qđ in te Ber.

¶ *Satisfaciens clerico, quem uerberauit, non potest propter hoc ab episcopo absolui, nisi in certi, casibus hic expressis.*

CAP. LVIII.

QVamuis incidẽs in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias fa-

QVamuis.] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi, Nisi Abb

CASVS. Si aliquis incidens in excommunicationem pp violentam manuum iniectionem satisfecerit iniuriam passo, non tamen potest aliter quam per sedem Apostolicam uel eius legatum beneficium absolutionis obtinere, nisi in quibusdam casibus qui in ipsa littera continentur Sed quibusdam de prædictis, qui uidelicet temporali laborãt impedimẽto. exceptis pueris, pcipiendum est sub debito iuri, ut impedimento cessante ad Apostolicam sedem accedat mandatum Apostolicum suscepturi. Not. ꝙ licet quis satisfecerit iniuriam passo, non tñ est absolutus Item no hic plures casus, in quib. excõicati pp violentam manuum iniectionem, Romanum põtificem adire non debent

Item

Item cessante causa, cessare debet effectus.
a ¶ Satisfaciat.] licet quis satisfecerit iniuriam passo, nondum tñ haberi dēt absolutus, nec est ei communicandum, nisi primo absoluatur, sup. eo. cum desideres, 1. respon. & ult omnis enim res per quascunque cās nascitur per easdem dissoluit, ĩf. de reg. iu. c. 1. sic .n. excōicatio qñq; solo uerbo ĩhĩt, & solo uerbo tollitur sed in hoc casu ipso facto inducitur, sed solo uerbo tollitur, & sic satisfactio v° iur̃m non sunt de substãtia absolutionis. De hoc dictum est sup. eo. cũ desideres, in fi.
b ¶ Mortis.] sup eod. non dubium, & 17. q. 4. si quis suadente, & su eo. quod de h. s.
c ¶ Inimicitia.] su. e. de cætero. de infirmitate, inopia, senili ętate habes, sup. eo. quod de his.
[Gl seq. signat contrariũ, & ibi remittit.
d ¶ Inopia.] sic su. de testi. si quis testiũ, cōtra, ĩ. eo. ea noscitur. sol. ibi.
e ¶ Puerili] pueri infra pubertatem non mittuntur ad curiam quia ætas eos excusat abstinere, su. eo. ca. 1. & inf. proxi. & inf. e. c. ult.
f Fragilitate sexus.] su. eo mulieres, & c. demonialibus.
g ¶ Corporis impotẽtia.] quia s. fit mutilatus in pede, q̃ ire nō possit, uel confractus.

cultates eis satis faciat,[a] q̃bus iniurias irrogauit, non tñ aliter, quã per sedem Apostolicã vel eius legatum absolutiōis potest beneficiũ obtinere: Ni si imminente mortis[b] articulo, ĩfirmitate, inimicitia[c], aut inopia[d] puerili[e] vel seruili ætate, fragilitate sexus[f] seu alia corporis impotentia[g] siue quolibet impedimento canonico[h] retrahatur quo minus Romanum Pontificem possit adire. vel nisi iuris beneficio[i] a labore huiusmodi excusetur. Cęterũ quibusdã[k] prędictorũ, uidelicet qui tẽporali impedimẽto laborãt, exceptis pueris, sub debito iur̃i (qđ secũdum ecclesiæ formam præstare tenẽtur) cõsueuit iniungi, ut impedimẽto cessãte, ad Apostolicã sedẽ accedãt, mãdatũ ipsi[9] humiliter suscepturi.

h ¶ Impedimento canonico.] sup. eo. quod de his Ber.
i ¶ Iuris beneficio.] Vt serui. su. eo. mulieres, & hoc intellige secundum distinctionem c. su. eo relatum.
K ¶ Quibusdam prædictorum.] scilicet qui timore mortis, infirmitate, inimicitia, senili ætate confracti, uel impotẽtia perpetua, inopia, omnes isti possibilitate recepta sedem Apostolicam uisitabunt pro mandato recipiendo, ut inf. sequitur, & su eo. de cætero, &c. de hrr:

SI quem.] Non diuiditur.
CASVS. Si aliquis sub hac forma uerborum dixerit, excommunico illum, uel similia uerba protulerit, dicendum est eum non solum minori excommunicatione (quæ a perceptione sacramentorum separat) ligatum esse, uerum etiam maiori, quæ a fideliũ excludit communione. No. quid est dicere, excōmunico, & anathematizo.
l ¶ Similis] puta nisi hoc feceris, noueris te excommunicatum, su. de ap. c præterea 2. & su. de test. cogen. c. 2 & su. de rap c. 2.
m ¶ A iudice suo.] sententia iudicis sui siue iusta siue iniusta tenet 11. q 3 ca. 1. & 2. sed a non suo iudice lata est nulla arg. su de priui. cum olim essemus, & sup. de consuetu ad audientiam, & su. de iud. at si clerici, & su de offi. ord c. pen.
[Gl. seq tractat de maiori & minori excōicatione.
n ¶ Non tantum minori] sic ergo pater, cum dico, excommunico illum, de maiori intelligitur, minor 1. enim excommunicatio, remouet a communione sacramentorum, ut hic dicitur, maior excommunicatio a corpore Christi, quod est ecclesia, s. communione fidelium. 3. q. 4. Engeltrudam Est ergo maior excommunicatio a qualibet licita cõmunione & legitimo actu separatio vnde Adam excōmunicatus fuit ex esu ligni 11. q. 4. c. ad mensam, §. euidenter. Excommunicatio quæ dr̃ anathema, infligitur tam ab homine q̃ a iure, & pro contumacia & pro crimine infra. tit. proxim. ex parte. & 17. q. 4. si quis suadẽte & 24. q. 1. ca. 1. 2. & 3. & in titulo isto per uiolentã manus iniectionem. Minor autem excommunicatio infligit̃ qñdo que pænitenti & impœnitenti, Pœnitẽti quãdoq; a seipso, quã doque a sacerdote. de pæ. dist. 1. facilius. Sed melius facit si auctoritate sacerdotis hoc faciat, de pæ. dist. 1. in actione. Impænitenti quãdoque a Deo imponit̃ excōicatio minor, cum p̃p mortale peccatum Deus tradit aliquem satanæ, discedit a mẽte eius, 11. q. 3. audi denique. Quã doque ipsemet se suspẽdit a sacramentis, cum nō vult pęnitere & putat sibi sufficere, & male hoc fit. de pę. dist. 2. sunt qui arbitrãtur, sed si reputat se indignum, & abstinet, bñ facit, de cōse. dist. 2. qui scelerate. Qñq. imponitur a sacerdote loco pęnæ, q̃a nō vult penitere, 17. q. 4. miror. qñque p̃ sententiã canonis, 11. q. 3. cũ excōicato, & 81. disti. si qui sunt. Cũ inflicta est excōicatio a se uel a Deo, agat pęnitẽtiã, & seq̃tur recōciliatio: Si uero a sacerdote inflicta fuerit, p̃ eũ recōcilietur Cũ uero a canone infligitur minor excōicatio, p̃ simplicẽ sacerdotẽ p̃t absolui, & sine iur̃o vel aliquo mandato, nisi participet in crimine. su. e. nuper, & c. si concubinæ Qui maiore excōicatione est notatus, si ab hoie, semp̃ ab eodẽ uel eius supiore dẽt absolui. su. e. p̃ tuas, nisi cẽdiarii post publicationẽ, su. e tua. Si a canone ẽ notatus, a suo epo p̃t absolui, nisi cōditor canonũ sibi absolutionẽ retinuerit su. eo. nuper sicut in his q̃ uiolẽtas manus mittunt in clericum, 17. q. 4. si quis suadẽte, & su e. c. px.

¶ Idem.
¶ *Excommunicatiō simpliciter lata intelligitur de maiori. h. d. & est texsus notabilis, & quotidie allegatur.*

CAP. LIX.

SI quem sub hac forma verborum, illum excōmunico, vel simi li[l], a iudice suo[m]† excommunicari contingat, dicẽdum est, eum non tantum [n]minori, quæ a perceptione sacramentorum, sed etiã maiori excommunicatione (quæ a communione fidelium separat) esse ligatum.

¶ Idem.
¶ *Beneficium indultum ratione minoris ætatis postquam cœpit habere locum non extinguitur: licet minor peruenerit ad maiorem ætatem.*

CAP. LX.

PVeris[o] qui in canonẽ inciderunt sententię

PVeris.] Pueri excōicati pro iniectione manuum, ab epo absolui pñt: ẽt si añ absolutionẽ effecti sunt puberes. h. d. Et duæ sũt partes: secũda, ibi, Cũ p̃p. Ab. CASVS. Aliq pueri inf. xiiii. annos cõstituti uiolẽtas manus miserũt in clericũ, facti sũt maiores añ absolutionẽ, q̃rit a quo dẽant absolui. Rñdet papa, q̃ siue añ siue post pubertatẽ potuiẽt se absolui, dia celanus eps illos absoluere p̃t, cũ p̃p defectũ ętatis, ĩ qua cõmissus fuit excessus, rigor cedere fit mãsuetudine tẽperãdus, no q̃ rōne ętatis rigor iuris aliqñ & sic q̃ ętatis parcit.
o ¶ Pueris.] intellige doli capacib. supr. de delic pue.

puc-

1 Prętet canonicas hic vide Theologos lib. 4. send. i. 22. & Gouarruuil ĩ c. alma mr de sent. exc. li. 6. ar. 1. in initio.

† Dictio suo deest in plerisque recentiorib. ea ex antiquis codicib. & omnib. naticanis est restituta, q̃ etiã agnouit glo[illegible] sa hic, & Hostien.

pueri, alias iniuriam facere non possunt, pati vero sic 15.q.1 illud.

a ¶ Aetatis]sic ergo parcitur ætati, licet non in totũ, sed quo ad minorem pœnam, ut in delictis, ff. de min. auxilium, §. in delictis. ɩ In delictis .n. non parcitur ni si quo ad minorẽ pęnam, ut ibi.

ɩ Vide de deli. pue. c. i. super ul. gl. io. And.

[Gl. seq. ponit quatuor casus, quib. temperatur rigor.

b ¶ Rigor] Iuris rigor temperatur qñque ratione ætatis, ut hic. & 86. di. tanta, & conse. dist. 3. eo q. 35. sñiam, qñque rõne locorum & tpum sup. eo. & super eo. & qñq; rõne personæ, & cãæ, & loci, & tpis su de trãsa. c. ult. & 23. q. 8. occidit, & 29 di. sciendũ, qñque rõne multitudinis & scandali, 50. di. vt constitueretur, cũ suis concordantis.

DE VERBORVM significatione.

¶Supra uisum est de diuersis constitõnib circa iudices iudicia, clericos mr̃imonia, & crimina veruntñ quia in eis & aliis dispositionibus dubitari põt de significato verborum: ideo in fine operis annectit hanc Rubricam. Abbas.

ɩ Dan. ca. 5. & c. 2. eo ti. in i. comp.

Innouate. Exponit hic Hier. uerbum nouale, quod scribitur Oseę. 10 c. Abb.

CASVS. In Oseæ propheta uerba ista, Innouate nouale, reperiuntur: Hieronymus exponit hic quid sit nouale, & melius exponitur, inf. eo quid per nouale.

c ¶ Innouate.] uerba sunt Osee, prophetæ.

d ¶Nouale.] Verba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetæ.

e ¶ Præcisus.] dr̃ in lege terra .s. p̃cisa, q̃ anno cessat, ff. de uer. sig. sylua. §. 2. Dr̃ nouale terra de nouo ad cultură redacta, cuius non extat memoria qđ culta fuisset, inf. e. quid per nouale & quid semel fuit nouale semper erit nouale quo ad decimarum retentionem, uel solutionem, su de priui. c ult.

NAm & rex.] In prima parte ponũtur uerba Danielis: In secunda uerba Hieronymi exponentis illa: Secunda ibi, Idest proauus, & uide historiam de conse. dist. 1. in c. uestimenta, alias incipit, uasa. Abb.

CASVS. In daniele Nabuchodonosor appellatur pater cuiusdam, qui pater tamen non fuit, exponit hic Hieronymus quare dicatur pater. hic n pater appellatur ꝓauus more scripturæ, quæ auos & omnes superiores patres appellat.

f ¶ Nam & rex.] uerba sunt Danielis.

g ¶Proauus.] verba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetæ.

promulgatæ, siue ante siue post pubertatẽ postulent se absolui, potest diocesanus eps absolutionis beneficium impertiri: Cũ propter defectũ ætatis;[a] in qua fuit commissus excessus, rigor[b] sit mansuetudine temperandus.

TITVLVS XL.

De uerborum significatione.

¶Hieron super Oseæ.

Nouale est terra nouiter ad culturam redacta.

CAP. I.

INnouate[c] nouale. ¶Nouale[d] est ager nunc primum præcisus.[e]

¶Idem super Danielem. †

¶Appellatione patris, ueniunt in lata significatione omnes ascendentes.

NAm[f] & rex Nabuchodonosor pater tuus.

¶Idest, proauus,[g] more scripturæ, quæ auos & deinceps patres[h] appellat.

¶Idem in parabolis. †

¶Non dicitur natus, qui statim decessit.

CAP. III.

NAm[i] & ego unigenitus fui coram matre mea.

¶Quare unigenitum[k] se nominat, quem fratrẽ uterinũ[l] præcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nũquam[m] esset, de uita decesit.

¶Idem super Matth †

¶Dictio, antequam, nõ semper implicat.

CAP. IV.

QVod dicitur, antequã[n] conuenirent; non sequitur, ut postea conuenirent. sed scriptura quod factum non sit, ostendit.

¶Idem in eodem.†

¶Primogenitus dicitur qui primo nascitur etiam si nullus sequatur eum.

h ¶ Patres] omnes ascendentes parentis nomine continentur, ff. de uer. sig. appellatione, & appellatione filii oẽs descendentes, ff. eo. liberorum, & ff. de gradi. cog. l. iuriscon. §. parentes. Vsque ad tritauum patres dñtur, ultra vero maiores appellantur, liberi vsque ad trinepotem, ulterius inferiores uocãtur, ut ibi dicitur: vnde Christus dici potest filius Dauid. Ala.

NAm & ego] In prima parte ponuntur uerba Salomonis: In secũda uerba Hier. exponentis illa ibi, Quare. Abb.

† Prou. c. 4. & c. 2. tit. in 1. comp.

CASVS Salomon protulit hæc uerba: Nam & ego unigenitus fui coram matre mea, & tamen alium habuit fratrem, qui pręcessit ipsum: Exponit hic Hieronymus quare vocat se unigenitum, scilicet quia ille mox natus sine nomine quasi non fuisset nisi decessit, & ita dicitur non fuisse: ideo primogenitum se uocauit. Not. non uidetur factum quod non durat factum.

† Matt. c. 1. & c. 3. e. ti. in 1. comp.

i ¶Nam & ego] verba sunt Salomonis.

K Vnigenitum] verba Salomonis.

l Fratrem uterinum] Fratres uterini dicuntur, qui ex eodem utero nati sunt: viuente enim Vria concepit Bersabee ex Dauid, & peperit filiũ qui mortuus est: postea concepit ex eodem Salomonem, unde ipse dicit, nam, & ego unigenitus, &c.

† Matth. c. 1. & c. 4 eo ti. in 2. comp.

m ¶ Quasi numquam esset.]& ita non ur̃ fuisse qui ñ durauit, ar. su. de reg ad nostram, distĩ 63. q̃to. ff de in rẽ ver. si pro parte. §. in rẽ aũt uersum, sic nõ dr̃ esse q minus idoneus est, su. de transl inter. & ff ꝙ cuiusque vniue. l. 1. ed si & C. de epi. audien. de creatorib. & 19. di propter totius, & 23. q. paratus.

QVod dr̃.] CASVS. In euangelio Matthæi sunt hæc verba, anteq̃ cõuenirẽt, & ex hoc uerbo uolebant arguere quasi a cõtrario, ꝙ postea conuenissent Maria & Ioseph, dicit Hieronymus, non tñ sequitur ꝙ postea conuenissent, sed scriptura ostendit ꝙ nunquam conuenerunt. not. quod licet fortissimum sit genus argumentandi a contrario sensu, fallit tñ hic, non. n. sequitur, anteq̃ conuenirent, ergo postea conuenerunt, scriptura. n. non innuit quod conuenerint.

n ¶ Anteq̃ cõuenirent]verba sunt Euangelii matthæi qua Hieronymus hic exponit, si 27. q. 2. priusq̃, nec ualet hic arg contrario sensu, & est quidã modus loquẽdi, sicut ibi, sede a dextris meis donec ponam, &c. nõ tñ sequitur ꝙ postea posuerit, R & illud, Coruus ñ fuit reuersus ad arcẽ donec aquæ siccarentur, sic. s̃ c. proxi. immo ostenditur ꝙ non conuenerunt, contrarium innuitur eius quod uerba sonare uideantur, ut hic dicit in fine, &c.

Ioseph [primo ponuntur uerba Euangelii: Secundo uerba Hieronymi exponentis illa ibi, Ex hoc loco. Abbas.

CASVS. In eodem Matthæo dr̄: Ioseph non cognouit Mariam, donec peperit filium suum primogenitum: ex hac auctoritate quidam pessime suspicabātur Mariam alios filios habuisse, dicit Hieronymus, mos est diuinarum scripturarum, ut primogenitus uocetur, q̄ primo natus est, nō ille quē fratres sequunē. No. in loquēdo ꝙ usus intelligendi uerba attēdi dēt. item primogenitus appellat, q̄ primo natus est, quamuis nullus sequatur.

a ¶ Donec.] simile. su. eo. c pios.

b ¶ Mos.] idem dicit lex, proximus ē, quē nemo añcedit, ergo & primogenitus est añ quē nemo nascit quicquid sequatur. ff. e. tit prox. & l. proximi.

ADDITIO. Primus. n. non solū is intelligitur, q̄ añ aliquem est, sed etiā is, ante quē nemo sit, ut ff. de vulg. & nup. sub. l. ex duob. in prin.

† Alias, eam

† Ad de d̄ hac dictione, donec. ꝙ no. in l. 1. ff de sen. Bart. in l am biguitate. C.

† Libr. 4. de o trini. referr, c. 5. eo. tit. in 2. compilat.

CAP. V.

Ioseph non cognouit Mariam, †donec[a] †peperit filium suum primogenitum.[b] Ex hoc loco quidam, peruersissime suspicantur, & alios filios Mariam habuisse, cum mos diuinarum scripturarum sit, ut primogenitum non uocent, quem fratres sequuntur, sed eū, qui primo natus fuit.

¶Hilarius.†

¶Verba sunt intelligenda non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.

CAP. VI.

Intelligentia[c] dictorum[d] ex causis[e] est assumenda dicendi: quia non sermoni res,[f] sed rei est[g] sermo subiectus.

¶August. † super Matthæum.

¶Non uitiatur factū uario modo narratum, ubi idem in substantia concluditur.

Intelligentia.] CASVS. Cum aliqs audit aliqua uerba, cōsiderare debet causam dicēdi, & ñ i psam significationē uerborū tm̄, q̄a uerba deseruiūt intētioni, & non intētio uerbis: verba. n. inuenta sunt, ut p̄ ea intentionem suam quis exprimat: No. ꝙ cā dictorum considerari debet.

† Fortassis hec d̄t Augustinus in libris de cōsēsu Euangelistarum, uide ibi li. 2. c. 12. 21. & 28.

1 Sequit̄ sup̄ mus est quē nemo seq̄t, sic facit. l. p̄ximi. Io. A.

c ¶Intelligentia.] sic ff. de regu. iu. in ambiguis, & 22. q 5. humanæ.

d ¶Dictorum.] i uerborum quæ prolata sunt.

e ¶Ex causis.] non statim dēmus intelligere, ut uerba prima facie sonare vñt: maxime ubi ambigua sunt, sed dēmus recurrere ad intentionem loquentis, ut hic dicit, arg. bo su de p̄b. c. vlt & ca cum cām, & ff. eo. ti. nepos Proculo & ff de regu. iu. semper in stipulationib. ad causam dicti recurrendum est, su. de accu. cum dilecti, sicut ad causam facti, 23. q. ult. occidit, ff. de furt. uerum.

f ¶Res.] i. intellectus ff. de supel. leg. l Labeo, 31 q. 1. quomodo uirginib ubi d̄r sex maritos habuisse, quæ (dño testāte) quinque tantum habuit, ibi. n. Hieronymus respexit intentionem, & non uerba Samaritanæ. Lau.

g ¶Rei est sermo subiectus] i intentioni seu intellectui sermo seruire debet, quia non in foliis, sed in radice rationis & in sensu consistit Euangelium, 1. q 1. Marcion. & inf. eo. c. 2. & c. in his. uerba enim instituta sunt ut per ea quis in alterius notitiā cogitationes suas proferat, 22. q. 2. is autem, quia sicut animas præfertur corpori, ita sententia uerbis 38 disti. sedulo. & 22 q. 5. ar. humanæ, & ff de leg. scire. Item ar. est ꝙ uerba ad extraneum sensum sunt trahenda ubi res aliter salua esse non potest, arg. C. de ver. sig. cum quidam, & C. de lega. cum quæstio.

Nihil.] Diuersitas uerborum non uitiat, si idem in substantia concluditur. h. d. Abb. Sic.

CASVS. Euangelistæ diuerso modo narrauerunt passionem Dñi: dicit Augustinus, ꝙ nihil nocet narrandi diuersitas vbi eadē dicuntur, q̄a quilibet euangelistatum narrauit eo ordine quo Deus uoluit. No. p̄ testib. q̄ diuerso modo ferunt testimoniū, quia non nocet dum tñ eadem dicant, secus si contraria dicerent.

CAP. VII.

Nihil obstat narrandi diuersitas,[h] ubi eadem dicuntur, maxime cum quisque Euāgelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus uoluit.

¶Gregorius. †

¶Sensum, non uerba considerare debemus.

CAP. VIII.

Propterea[i] si prolixā epistolam meam ad interpretandum[k] accipere te fortasse contigerit; rogo non uerbum ex verbo, sed sēsum[l] ex sensu transferri: quia plerūque dū proprietas[m] verborum attēditur, sensus ueritatis amittitur.

¶Isidorus.

¶Dicit, quis proprie sit præpositus.

[Gl seq. argu. alleg. contrarium, & soluit.

h ¶Diuersitas,] q̄m noīa & uerba transposita idem significant, ut dicit Aristoteles in Periliermeniis, & est ar. ad hoc C. de testa. q̄m indignum. & hic, vbi eadem d̄nt prout sequitur in litera. & hoc certum sic & est ar. bonum pro testib. diuerso modo narrantib. argu su. de testi. e. cū tu & 8. q. inscripturis, de cōse di. 2. quotidie, & de pæ. dist. 1. periculose. Arg ꝯ 35. qu. 6. de parentela 2. sed illud intelligitur de contrarietate sententiæ. T.

† Lib. 1. epistola, 28 registri, & c. eo titu in 1. compilat.

† Lib. 10 etymologiar. & c. 8 eo t. in 8. comp.

Propterea.] CASVS. Gregorius scribebat cuidam suo amico aliquādo, qui forte male interpretabatur dicta sua: Grego. scribit ei dicens: Si epistolam meam prolixam ad interpretandum te recipere contigerit, rogo non uerbum ex uerbo transferri, sed sensum ex sensu, quia aliquando dum proprietas uerborum attenditur, ueritas amittitur. No. quod non debemus considerare uerba, sed intentionem.

i ¶Propterea.] Alias, præterea.

K ¶Ad interpretandum.] i ad exponendum.

l ¶Sensum.] su. eo. intelligentia.

m ¶Proprietas.] Non enim semper ad proprietatem uerborum recurrendum est, sed uidendum est quid testator senserit, in qua præsumptione sunt qui morantur in eo loco, ff. de fun. instructo, & instr. leg. cum de lanionis §. asinam, quia potior est mens dicētis quam vox ff. de supel. leg le. Labeo. nec plus uerbum quam uoluntas inspici debet C. quæ res pig. ob pos l. ult 25. quæst. 5. humanæ aures, 1 quæst. 1 Marcion. Item argu. quod uerba a sua significatione cadunt, cum res aliter salua esse non potest de qua agitur. Instit. de inuti. stipu. §. quotiens & 2 quæst 2 omnes. C. an seruus pro facto suo, l. ult. ff si quis cau si eum, § qui iniurarum, 55. distinctio. qui partem, & 60. distinctio Domino sancto, a proprietate uerborum non est recedendum, nisi quando constat uoluntatem loquentis aliter uoluisse, ff. de leg 3 non aliter, & improprietates non sunt trahendæ ad consequentiam, sed sunt excusandæ, Ala.

QVamuis.] CASVS. Hoc nomen, præpositus, generale nomen est ad omnes qui præsunt. vsus tamen obtinuit eos præpositos vocari, qui quandam curam prioratus gerunt super alios. Not. quod vsus loquendi considerari debet.

quia frequenter casualiter occurrunt, præter uoluntatem hominis.

f ¶ Dum discutitur, iudicium] & sic videtur processu temporis mutare nomen, & exemplificat de iudicio de tertia parte fori.

CAP. IX.

QVamuis omnes qui præsunt, præpositi rite [a] vocentur, vsus tamen obtinuit eos uocari præpositos, qui quãdam prioratus [b] curam super alios gerunt.

¶Idem † in libro Etymologiarum.

¶Non recipit congruam summationem.

CAP. X.

FOrus est exercendarum litiũ locus a fando dictus, siue a Foroneo rege, qui primus [c] Græcis legem dedit. Constat [d] autem forus causa, lege, & iudicio. Causa [e] a casu quo uenit, dr̃: est. n. materia & origo negotii, nec dum discussionis examine patefacta, quæ dũ proponitur, causa est: dũ discutitur, [f] iudicium: dũ finitur, iustitia. [g] Vocatur autem iudicium [h] quasi iurisdictio, & iustitia [i] quasi iuris [k] status. Iudicium autem prius inquisitio uocabatur: vnde & auctores iudiciorũ, præpositos, quæstores, uel quęsitores uocamus.

¶Negotium [l] multa significat, modo actum alicuius rei, cuius contrarium est otium; modo actionem [m] causæ, quod est iurgium litis: † & dictum est negotium, i. sine otio. Negotium autẽ in causis, negotiatio in commerciis dicitur, vbi aliquid datur, ut maiora lucrentur.

¶Iurgium [n] dr̃ quasi iuris garrium, eo quod hi qui causam dicunt, iure [o] disceptant. Lis aũt [p] a contẽtione limitis prius nomen sumpsit, de qua [q] Vergilius, Limes erat positus, litẽ ut discerneret agris. Causa, aut argumẽto [r] aut probatione constat. Argumentum nunq̃, testibus, nunquam tabulis dat probationem, sed sola inuestigatione inuenit ueritatẽ: vnde † dictũ est argumentum, quasi argute inuẽtum. Probatio autem testibus, & fide tabularum [s] constat. In omni quoq; negotio [t]

a ¶Rite]. i secundum originariam uerbi significationem.

b ¶Prioratus coram] Sic ponitur, i. q. 3. Saluator, & est dignitas per se sic dicta.

FOrus] CASVS. Primo ostendit Isidorus quid sit forus, & vnde dicatur. Secũdo ostendit ex quib. constet, constat. n. ex causa, lege, & iudicio, ostendit ẽt quare dicatur causa, dr̃ n. causa, a casu quo venit, quæ dũ proponitur, causa est, dum discutitur, iudiciũ, dum finitur, dr̃ iustitia, ostẽdit ẽt vnde dicatur iudicium & iustitia. Tertio dicit, q̃d sit negotium, ex eo ꝙ sup. dixit, materia & origo negotii, &c. oñdit ẽt quid sit iurgiũ, & vnde dicatur lis, dicit insuper; Cã aut argumento, aut probationib. constat & ostẽdit qualiter: Postquã ostẽdit quid sit negotium dicit Isidorus, ꝙ in omni negotio quatuor personæ sunt requirendę, iudex, accusator, reus & tres testes, ostendendo vnde dicatur iudex, & vnde dicatur accusator, & reus, & testis. Vltimo dicit, ꝙ in teste tria sunt requirenda, conditio, natura, & vita. Cõditio, vtrum sit seruus uel liber, natura, si sit uir vel mulier: vita, si innocens sit & integer actu, ostendit ẽt causam quare ista tria considerentur in teste. No. argu ꝙ possumus inducere pro nobis libros gentilium. Item testes & instrumenta æquiparantur. Item in omni negotio quatuor personæ requiruntur, iudex, accusator, reus, & testis. Item tria considerantur in teste, natura uita, & conditio. Item no. contra mulieres, quod uarium & mutabile semper producunt.

c ¶Primus] 7 di. Moyses Ber.

d ¶Constat] ex tribus, ut hic dicit: non tanquã ex suis partibus competentibus, sed ornantib. potius, & improprie dicitur locus constare ex his, sicut dicuntur uestes partes hominis adornatiuę. vnde illud.

Cultu gemmisque teguntur.

Gemma, pars quoque minima est ipsa puella sui. Lau.

e ¶ Causa a casu.] Et ita est causa antequam respondat pars altera, est ergo causa res in dicendo posita cum interpositione certarum personarum, scilicet actoris & rei iudicis & testis, Et ideo dicitur a casu,

g ¶Dum finitur iustitia] Hic exemplificat secundam partẽ fori & ita ex istis trib. partib. cõstat forus, ut dictum est, & idẽ esse videtur ista tria in substantia, sed aliã denominationẽ assumunt diuerso tempore.

h ¶ Iudicium] iudiciũ est legitimus actus duarũ personarũ actoris & rei super eadẽ quæstione sub eodem iudice contracta Lau.

i ¶ Iustitia] est constãs & perpetua uoluntas ius suum vnicuiq; tribuens. inst. de iusti. & iur. in princ. & sup. in princ. libri, in constitu. Greg.

K ¶ Iuris status.] Lex enim dr̃ status iuris, & uere, quia per sñiã ius non constituitur, sed status iuris declaratur, ff. si ser. uen. sicut, §. sed si quæritur.

l Negotium] Quia su. mentionẽ fecit de negotio ibi, origo negotii, & c. ostendit quid sit negotium, quasi negans otium.

m Actionem causæ.] In hac significatione sumitur su. ubi dicit, origo negotii.

n ¶ Iurgium] Hic exponit ꝙ dixit, sup. ꝙ est iurgium litis.

o ¶Iure disceptant.] Arg ꝙ iurgia nõ pertinent ad presbyteros, quia non tenentur esse iurisperiti, 38. di quæ ipsis, nec aduocare possunt, nisi in certis casib. sup. de postu. c. ult. secus de archidiacono, 25. di. c. i. R.

p Lis autem] Quia fecit mentionem litis su. ubi dixit, iurgium litis, exponit modo quid sit lis. lis. n. ciuilem cãm ostendit tm̃, & non criminalem, ff. eo. ti. litis.

q De qua Verg.] ar. habes hic ꝙ possumus inducere pro nobis libros gentilium siue paganorum, 17 di. si quid ueri, & i. q. 1. Dominus declarauit. ibi: Si ergo, &c.

r Argumento] arg uocat naturalem probationem, quæ fit per localem argumentationẽ, & ita arg. ꝙ in iudicio ualet naturalis probatio, arg contra. 1. di. consuetudo, & sup. de ele. bonæ 1. ibi, negantis factum per rerũ naturam, &c a contrario, & non p̃ testes uel instr̃a, ut lr̃a sequens dicit: vnde dic tabulis, i. instrumentis.

s Testib. & fide tabularum] Hic æquiparantur testes & instrumenta, quia darem uim habent in litib. exercendis, C. de fi. instr. in exercendis.

t Negotio] non notorio, ꝙ exercetur in forma iudicii.

] Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.

Idẽ. f. Isid. 18. etymo g. c. rñ. & to. c tit. in compil.

† vide l. cũ cler. C. de epis. & cler.

verg lib. 12.

† Alias ita: vñ dictũ est argm̃, argutum inuentum.

a ¶ Tres

a ¶Tres testes.] Arg. contra 4.q.3.c.si testes §.ubi numerus, & 2.q 4.c.1.& ṡ.de testi licet vniuersis, vbi dicitur: in ore duorum vel trium testium, &c. potest dici, tres testes propter triplicem modum probandi, scilicet per testes, instrumenta, & argumenta: de quibus pmisit 1. vel potius dicas confessionem, qa quodlibet istorũ trium legitimã fecit probationem, siue p testes, instrumẽta, & confessionem, ṡ de re...t. spo. cum ad se dem. in fi.

b ¶Non est ergo iudex.] Sic 23.q.2.c.1. & supple hic, bonus, qa qñque malus est iudex 3 q.7.ca. iudicet, & vl. qa & p merritis subditorũ dispo nit à Deo vita rectorũ. 2.q.7.ca.1 & 6.q.1 ex merito & 8.q.1. audacter. Ber.

c ¶Reus à re.] & nõ a reatu, 15.q.3.c.vl 3.q.11.non est. Ber.

d ¶Parte ablata.] Est hic figura quæ dr̃ Ad hęresis, cum principium dictionis aufertur: secundum qđ patet hic. Est & figura alia, quæ dicitur Prosopopeia. i. confirmatio 2 nouæ personæ de conse. dist. 4. quæris à me. versi. fi. Itẽ Antonomasia, cũ p excellẽtiam aliquid alicui attribuitur, ꝙ commune est pluriũ vt cum dico Apostolus, intelligitur Paulus, 32.q 7.c. Apostolus, & ca. cum dico, vrbe, intelligitur Roma ṡ de pœn. & remis. c. significauit. Synecdoche, cum pars ponitur pro to to te 32.q.3.meretrices, 14.q.5 pęnale. Antiptosis, cum ponitur casus pro casu. 75. dist. ordinationes. 18.q.5. quidam. Liptote cum plus dicitur, & minus significat, 32 q.7 quid in oĩb. Pleonasmos, cum superabundat dictio: ut iste uidet oculo monachũ regularem 20.q 3 præsens Tmesis, cum eadem dictio interdicitur. ff de triino. l. quod si de speciali. ff. de rei vẽ. si post acceptum. Syncopa, cum quid aufertur de medio dictionis, 7.q.1. audacter pro audaciter. Ironia, cũ quid per de risionem, id est, per contrarium dicitur, O quanta integritas, 11.q.3 ad mensam, in fi. Ephexegesis, id est, expositio præcedentis sermonis, 47. di. quoniam. Item Anthropopathos, cum aliquid attribuitur Deo quod conuenit homini 24.q.1 odi & proieci, & su. de re eccle. al. vel. non si quis presbyterum. Ala.

e ¶Si liber.] quia seruus testis esse nõ potest, 4.q.3.ca. si testes, §. vbi, §. item serui sed liberi. ut ibi dicitur. versi. item liberi, & C. de testi Auth si dicatur.

f ¶Dominantis.] 4.q.3.c.si testes §. item idonei, & 11.q 3. quatuor.

[Gl seq signat contrarium, & soluit.

g ¶Non fęmina.] Hoc intellige in criminali: in quo casu mulier testis esse non potest ꝫm canones, 33.q.5. mulierem, sed in ciuilib & matrimonialib. bñ ferunt testimonium, su de testi. tam litteris, & c. sup eo. arg. contra, ꝙ pñt in criminali 15.q.3. ex eo sed aliud ꝫm leges, tñ in crimine excepto admittitur mulier ẽt malæ famæ ad accusationem, ṡ de simo. tanta, & in inquisitione admittitur ad testimonium siue denuntiationẽ, sup. de test. tam litteris, & c. quoniam. Item i testamẽtis mulier nõ admittitur, inst. de testa §. testes, Bar.

h ¶Varium.] C. de in offi. testa. filia, & arg. C. de insti. substitu. reprehendenda.

ADDITIO. Vñ uer. Quid leuius fumo? flamẽ, quid flamine? ventus. Quid vẽto? mulier- quid muliere? nihil.

i ¶Integer.] quia dẽt esse testis bonæ famæ & sine omni suspicione, 2 q.7. testes, infamis repellitur, su. de testi cogen. præterea.

k ¶Fide carebit.] i. nõ credet iuro suo ar 1. q.7 non potest. Ber.

l ¶Iustitia cũ scelerato.] cũ sit virtus, 32. q 1. cum renunciare, & est sumũ bonũ in uita coler iustitiã 12. q 2. cũ deuotissimã.

1 De hoc 4. q 4. c. 1. vel ꝙ dicit tres supple vel duo vt in cõtrariis secundum Host. Io. And.

† vide epistolã 2. Fabiani papæ, & Iuonẽ pa. 6.c.322.

† Alias ita; Reus autẽ à re quæ petit nuncupat.

2 Alias cõformatio sed vr̃ legendum, confictio.

3 vide l. testium, & ibi glossam C. de testibus.

† In oĩb variantis ita: nã varium, & mutabile p fęmina producit, aliq; dictione testimoniũ.

hæ personæ † quæruntur iudex, accusator, reus, & tres testes.[a] Iudex dictus quasi ius dicens populo, siue quod iure disceptet. Iure autem disceptare, est iuste iudicare, Non est ergo iudex,[b] si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est, quasi causator, qa ad cãm vocat eũ, quẽ appellat. Reus[c] † à re, q̃ petitur, nuncupatur: quia q̃uis conscius sceleris non sit, reus tamen dicitur, q̃diu in iudicium pro re aliqua petitur.

¶ Testes antiquitus superstites dicebantur, eo ꝙ super causę statu proferebãtur: nunc parte[d] ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura, & vita. † Conditione, si liber,[e] non seruus, nam sæpe seruus metu dominantis[f] testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir, non fœmina:[g] nã † varium[h] & mutabile testimoniũ semper fœmina producit. Vita, si innocens & integer[i] actu; nam si vita bona defuerit, fide carebat:[k] non. n. põt iustitia[l] an scelerato homine habere commercium.

¶ Idem.

¶ Dicit quid sit pactum, & unde dicatur.

CAP. XI.

PActum[m] dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura[n] legib.[o] ac moribus comprobata, dictum pactum,[p] quasi ex pace factum.

¶ Idem † in eodem.

¶ Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

CAP. XII.

IVs dictum[q] est a iure possidendo: hoc enim iure[r] possidetur, quod iuste:[s] hoc iuste, quod bene

PActum.] CASVS. Pactum dr̃, quæ fit ĩter parte, scriptura conueniens legib. & morib. approbata & dicitur pactũ quasi pro pace factum.

m ¶Pactum.] iusciuile aliter diffinit in l. 1. ff. de pac. Abb.

n ¶Scriptura.] & ẽt sine scriptura pactũ fit, sed hoc ideo dicit quia sæpe interuenit scriptura, & ad probationem pacti interponitur.

o ¶Legib.] Aliter nõ ualeret nisi ꝫm leges fieret, ff. par. iuri gentium §. præter ait & C. eo. tit. pacta Ber.

p ¶pactum.] Dicitur pactum duorum vel plurium cõsensus in idem, ff. de pac. l. 1. §. 1.

IVs dictum.] CASVS. Ostendit hic Isidorus vnde dicatur ius: s. a iure possidendo, hoc. n. iure possidetur, quod iuste. & hoc iuste, quod bene, male autem possidet qui suis male vtitur, vel vsurpat aliena.

q ¶Ius dictum.] Diffinitur hic ius non prout est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem, qñ dr̃ habeo ius in tali re: tunc n dr̃ a iure possidendo, & ita intellige istũ tex Sed capiendo ius gñaliter, dr̃ a iustitia, & est ars boni & æqui ut l. 1. ff. de iusti. & iur. vi de gl. super rubrica de reg iur. lib 6. & istud generale nomen habet multas species sub se, naturale, ciuile, & gentium. 1. dist. ius, & § seq Abb.

r ¶Hoc n. iure.] Hęc verba habes 24.q.4. qd dicã ĩ fi.

s ¶Quod iuste.] Nõ. tñ. ecõuerso ꝫm leges: quia iure possidet qui mala fide præscripsit, nõ tñ iuste, ṡ. de pscrip. vigilanti, secus secundum canones: quia qui malam fidem habet, non præscribit, eo. quoniam omne,

† Li et mo- leg c. 15 & c. 13. e tit. in 1. compil.

a ¶ Alienam.

a ¶ Alienum.] id est, aliis debitum.
b ¶ Male autem.] ut auari 1.47. dist sicut hi. & 14. q. 4. quid dicam. 1

ADDITIO. Vnde uersus.
Qui sunt qui rebus nunquam potiuntur? auari.
Qui sunt q minui sua non patiuntur? auari.

c ¶ Praesumit.] id est, inuadit, Bar.

Causa] primo decisse narrat factum: Secundo diffinit ibi, Caeterum Abb.

CASVS. Quaerebatur de decimis, primitiis, & oblationib. in quorum bonis dicerentur esse, & quid appellentur oblationes; Respondet papa quod decimae, & primitiae, & oblationes connumerantur in solis bonis ecclesiarum: oblationes vero dicuntur, quaecunque de propriis & licitis reb. offeruntur ecclesiae a fidelibus: & quicunque per secularem eas obtinet potestatem, proculdubio contra Deum facit: & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus iudicatur. No. quod oblationes de propriis & licitis reb. fieri dent. Item qui bona ecclesiarum rapiunt & inuadunt, sacrilegi iudicantur.

d ¶ primitiae.] Quid sint primitiae, dicitur sup. de deci. c. 1.

[Gl. seq. quaerit, & tres opiniones ponit.

e ¶ Solis ecclesiarum.] Sed quid appellatur hic ecclesiae? dominus Albericus dixit, quod bona ipsa sunt loci conclusi muro ad instar uacantis haereditatis, quae uicem personae obtinet, ff. de acq. rer do. haereditas. Alii dicunt quod sunt vniuersitatis illius loci. ar. 12. q. 2. nulli. Hug dixit quod res istae sunt Dei, & cum oia eius sint, ista tamen specialius, arg 1. q. 3. saluator. 16. q. 1. in canonibus. 23. q. 8. conuenior. 16. q. 7. oes decimae. sup. de deci. tua 2. ubi dr, quod Deus in signum uniuersalis dominii decimas sibi retinuit, quarum rerum usus dominus clericis concessit. R.

f ¶ Licitis.] & et de illicitis a pot fieri eleemosyna, dummodo transferat ur dominium, & non competat repetitio. 14. q. 5. no lane, & c qui habetis, & §. seq. Et de hoc plene tractatur sup. de deci. ex transmissa. Ber.

g ¶ Potestatem.] 12. q. 2. nulli & c. quicunque. 16. q. 7. decima omnes. B.

h ¶ Sacrilegus.] Qui bona ecclesiarum rapiunt & inuadunt, sacrilegi iudicantur, & ab ecclesia sunt puniendi. 12. q. 2. nulli liceat, sup de foro compet coquestus, & non solum sacrilegis, sed etiam furi comparatur, 23. q. 4 quid ergo. Ber.

Quaesiuit,] Duo sunt dicta: Secundum ibi Festum, Abb.

CASVS. Quaesitum fuit a papa, utrum sacerdos vno tantum clerico praesente infirmum vngere possit, secundo fuit quaesitum, quando festum beati Mathiae Apostoli in anno bissextili debeat obseruari, cum quidam inter vigilliam, & festum velint interponere diem? Respondet papa, sacerdos uno clerico praesente, & etiam solus si necesse fuerit potest urgere infirmum: De festo beati Mathiae Apostoli dicit papa. quod vigilia secundum consuetudinem ecclesiasticam praecedat ipsum festum, ita uidelicet, quod nec pro bissexto nec alio modo inter vigiliam & solennitatem alia dies interueniat, in qua utique vigilia ieiunium celebretur, nisi venerit die Dominico: & ipsum festum siue fiat in die bissexti siue in sequenti, qa duo dies pro uno reputantur, nullus error est, sed consuetudo ecclesiae seruetur. No. quod solus sacerdos infirmum vngere potest. Ite die Dnica non est ieiunandum. Item consuetudo ecclesiae seruari debet.

[Glo seq. signat contrarium, & soluit.

i ¶ Etiam solus] Ar. ctra in Apostolo ubi dicitur: Infirmat qs in vobis? inducat presbyteros ecclesiae, qui orent super eum. sup. de sac. vnc ca. vnico. & sic uidetur quod debeant esse plures: qa pluralis locutio duorum numero ad minus contenta est. 4. q. 3. c si testes, uer. ubi numerus, hoc intellige in necessitate, quae legem non habet. de conse. dis. 1. sicut, & sup de consue quanto.

k ¶ Dominica.] Quoniam in Dominica propter reuerentiam non est ieiunium celebrandum 3. dist. c. vlt sed in sabbato praecedenti ieiunandum est, sup. de obser. ieiu. c. 1.

l ¶ Die.] scilicet bissextili.

[Gl. seq. signat contrarium, instruit negatiue in cognitionem bissexti. quaerit arg negatiue, ponit contrariam opin. Lau. quam approbat.

m ¶ Qui duo quasi pro uno reputantur] Et ideo quia pro uno reputant, no computant in tpe restitutionis, licet de momento ad momentum fiat computatio, ff de minori, denique. §. minorem. & ff. de verb. sig. cum bissextus, & pp hoc facit ad ti. 2. Et arg. ctra, hoc ff de sta li. l 4 §. Stichus. No. quod annus solaris het 365. dies & sex horas sic quatuor anni lent vltra statum numerum dierum 24. horas q coadunatae faciunt vnum diem quae superabundat in quarto anno, & est bissextus qa bis sedet, & fiat in una littera calendarii & hi duo dies pro vno computant, & in terlerit quinto die exeunte Februario, hoc est sexto calendas Martii 3. & sequenti die cent 4. vigiliae beati Mathiae celebrari vn vei. Bissextum sexta Martis tenue re Calendas, postea celebratur festa Mathiae. Sed pone aliquem suspensum per annum. & est tunc annus bissextilis, nunquid in ultima die posset celebrare? Vi quod non. qa hi duo dies quasi pro uno reputant. arg. his,

1 Vel prodigi: & de utrisque no T. de colue. ca. pe. lo. And.

quod autem male possidetur, alienum[a] est, male[b] autem possidet, qui uel suis male vtitur, uel aliena praesumit.[c]

¶ Paschalis canonicis sancti Martini.

¶ *Quicquid fidelis offert ecclesiae, oblationis nomine continetur, & a secularib. possideri non debet.*

CAP. XIII.

† Cap. 13. e. ti. in 1. copi. vide citatos in c. trasmissa sup. de decimis.

Causa † Carpensis plebis: & infra.

¶ Caeterum primitiae,[d] decimae, & oblationes, in solis[e] ecclesiarum bonis principue numerantur. Oblationes uero dicimus quaecunque de propriis & licitis[f] reb. ecclesiae a fidelib. offeruntur. Quicunque igitur eas per Potestatem[g] secularem obtinet, proculdubio contra Deum & sanctorum patrum nititur sanctiones: quinimo & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus[h] iudicatur.

¶ Alexander tertius.

¶ *Solus sacerdos potest sacramentum extremae unctionis infirmo conferre, hoc dicit.*

CAP. XIIII.

† Cap. 9 eo. ti in 1. copi. & post concilium Later. sub Alc. iii. par. 50. c. 21. Vide cocil. Trid. ses 14. de sacro extremae unctionis c. 3.

Quaesiuit † fraternitas tua: & infra.

¶ Nos itaque tibi taliter duximus respondendum, quod sacerdos uno praesente clerico, & etiam solus[i] potest infirmum vngere.

¶ *In anno bissextili seruari debet loci consuetudo circa diem sancti Mathiae festandum dum tamen uigilia continuetur festo, hoc dicit.*

¶ Festum uero beati Mathiae iuxta consuetudinem ecclesiasticam uigilia eatenus praecedat, ut nec pro bissexto, quolibet alio modo inter se & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique uigilia (nisi uenerit in Dominica[k]) ieiunium celebretur, ipsum autem festum siue fiat in praecedenti die,[l] siue in sequenti (qui duo quasi[m] pro uno reputantur) si nullus er-

2 De hoc vide citatos in c ex trasmissa sup. de decimis.

hic & ff e cum bissextus, & ff de mino. denique. §. minorem Lau. dixit contra arg l. dicentis ꝙ si libertis tibi relicta est, si anno seruieris, dies illa non computatur in anno, sed tantum ccclxv. dies, ff. de sta. libe. cum hęres, §. Stichus, & satis videtur, quia cum sit pœna, non dēt ampliari, sed potius restringi, de pœ. di. 1. pœnæ. Tan.

a Consuetudo.] su. de obser ieiu. cōsiliū. 79 di vtinam, 11. dis. catholica. Ber.

IN his.] Duæ sunt partes: Secunda ibi Attendentes. Abb. Siculus.

CASVS. Inter magistrū, & conuersos sancti Simpliciani contra archiepō Mediolan super eodē hospitali quæstio uertebatur, archiepus tulit sententiā sub hac forma uerborum, statuo & pcipio ꝙ ita fiat quia non fuit vsus his verbis, talem partem cōdēno, uel absoluo, dicebatur ꝙ talis sententia non tenebat, quæ stio super hoc delata est ad dominū papā, vnde ipse considerās ꝙ hoc uerbū, statuo, rem perfectam significat. item secundum Greg quod præcipit. imperatur, & qđ imperatē necesse est fieri, & aliquādo si non fiat pœnam habet, & nō debet quis considerare uerba, sed uoluntatē, & procuratorib. vtriusq; partis præsentibus interpretatur, & diffinit, & sentētia prædicta ppetuā obtineat firmitatē. No. ꝙ intētio loquentis cōsiderāda est, & nō uerba. Itē non refert per quæ uerba fiat condemnatio uel absolutio, dum tamen de intentione iudicis constet per illa uerba.

† Ca. unico, eo tit in 2. compil.

ror, sed consuetudo [a] ecclesiæ teneatur.

¶ Celestinus tertius.

¶ Per uerbum statuo, & præcipio, diffinitiua sententia ferri potest.

CAP. XV.

IN † his, quæ ambiguitatem continent, & inf. ¶ Innotuit Apostolatui nostro ꝙ cum inter magistrum M. & Conuersos hospitalis sancti Simpliciani super eodem hospitali in præsentia Mediolan. archiepis. quęstio verteretur, ipse archiepiscopus post cognitionē causæ in prolatione snīæ his verbis non fuit usus: talem partem [b] condemno, uel talem absoluo, sed pnuntiauit ita statuo & pcipio, & infra. ¶ Attendentes igitur, ꝙ hoc uerbū statuo rē perfectam [c] significat, & cum effectu non uerbotenus accipit. Itē secundum Gregorium ꝙ præcipitur [d] imperatur, & ꝙ imperatur, necesse est fieri, & aliquando, si nō fiat pœnam habet. Cō siderantes nihilominus, ꝙ non debeat aliquis cōsiderare uerba, sed uoluntatē, cū non intentio uerbis, sed uerba intētioni [e] debeant deseruire: Interpretamur [f] procuratoribus utriusq; partis psentib. & diffinimus, ꝙ pfati archiepiscopi uerba tali forma prolata, perpetuo ualituræ sententię obtineant firmitatem.

¶ Innocentius tertius patriarchæ Granden.

Beneficium principis latissime interpretari debet.

CAP. XVI.

OLim † tibi scripsisse recolimus, ut si canonici Paduani, magistro G. canonico Paduano, præbendam, quæ tantum residentib. de communi confertur, sicut uni ex aljs de communibus prouentibus, & manualia [h] beneficia non conferrent, tu eos ad id appellatione cessante cōpellere procurares. Quia uero quidam mandatum

[Gio seq reci. per obiec. & notat & remittit.

b Partem condemno.] Huiusmodi verbis non fuit vsus, vel æq pollentibus quia illud sufficeret, ff. de arbi. quid tamen, §. 1 sup. de app ad audientiam. Aliā unde videbatur non ualere sententia, quia non continebat absolutionem uel cōdemnationem 2 q 6 c. ci q. §. diffinitiua, C de sen. & interlo om. iud præses, ite nota, qđ pars si præsens est, condemnanda est. Quis debeat cōdemnari, dominus an procurator? De hoc plene dictum est sup. de elec querelam Ber.

c Rem perfectam.] Sic ff quod quisque iur. l. 1. §. vl. de pæn di. 1 c hæc autem uerba, ff de vsur. videamus, § infamia 1. C. de sen pas. l. vlt & 2. q 3. si quem, §. notandum in fi.

d Quod præcipitur.] 14. q. 5. quod præcipitur, Ber.

e Verba intentioni.] Sic sup. eo. intelligentia, &c. propterea. ubi de hoc, & 1. q. 1. Marcion Ber.

f Interpretamur] quæ interpretatio generalis est, & ius facti, & ab omnibus obseruanda est sup. tit. proxi. inter alia. & C. de leg. l 1. 2. & interpretari debuit potius, vt res ualeret quam periret, ex quo in dubium reuocabatur, ff. de re du. quotiens 2. ff. de verb. obli. quotiens, & inf. eo. abbate Ber.

3 verbū, cōdemno, plenam habet significationem & quo ad fructus. Io. And.

OLim tibi.] Verba priuilegiorum sunt interpretanda latissime, hoc dicit. Et primo ponit mandatum: Secundo ipsius interpretationem, & eius cām, ibi Quia vero. Abb.

CASVS. Dominus papa mādauit capitulo paduano, quatenus magistro G. Canonico paduano pbendā, quæ tantum residēti bus de communi cōfertur, sicut uni ex alijs residētibus, & bnficia manualia cōferrēt, ꝙ si canonici hoc non facerent, patriarcha Granden. super hoc executor eos ad id appellatione cessā te compelleret: canonici mandatum Apostolicū malitiose aliterquam debeant interpretantes, dicebāt qđ non tenebantur ad hoc, cum ipse nō resideret, ex eo qđ dicitur, sicut vni ex residentibus, sed ipse non residebat, unde non tenebantur, unde patriarcha petiit a Domino papa qualiter mādatū suū esset intelligendum? Respondet papa, quod cum beneficia principis latissime sint interpretanda, iniunxit capitulo paduano præbendam, quæ tantum residentibus in uictu & uestitu confert, de cōi dicto magistro G. plene conferēdam sicut vni ex aliis residentibus, malitiosa interpretatione relecta. Nota, quod beneficium principis largissime est interpretandum

† Cap. 6. tit. de recer. in 2. compil.

[Gio seq reti per q. quare concessum fecerat, &c. & respondet tripliciter.

g Canonico Paduano.] absenti. alias non esset opus interpretatione, nec haberent causam subtrahendi beneficium suum, uel male interpretandi mandatum papæ, forte erat in seruitio episcopi, & sic ierant intelligebatur ecclesiæ, unde debebat beneficium suum percipere integre præter victualia, sup. de cleri non resid de cetero & capitulo ad audientiam 3. Vel forte in seruitio domini papæ in curia stabat, qui plusquā præsentes seruire intelligitur, ideo uoluit papa quod omnia haberet sicut præsentes supra de cleri. non resid cum dilectus Vel non refert ubi esset, quia papa sic uoluit, ergo sic seruandum est, licet durum. 19 dis. in memoriam. Ber.

3 Adde Bal idem tenere in l sed reprobare § penult. cx. tut.

h Manualia.] forte quæ dantur singulis diebus illis tantum, qui intersunt diuinis, sicut fit in pluribus locis. Bern.

a Aliter

a ¶ Aliter quàm debeat.] No. ꝙ qui rescriptum principitiose vel astute interpretatur, infamis est. C. de leg. l. 2. solus princeps ipsum debet interpretari sup. tit prox. inter alia, vbi de hoc. & ff de præto stip. in prætoriis. tamen legatus quandoque ipsum interpretatur. supra de post c. r. versus si. & consuetudo legem interpretatur sup. de cõsue. cum directus. Ioan.

[Glo. seq alleg 5. con cor. & 6. cõtrari, quęrit & soluit. Io.

b ¶ Largissime.] ff da const prin. l. vlt & 2. q. 3. c. si quem, § prauaricator i fi. & 16 q r. frater noster, & iu de vsu. pal. c. 1. si sup. de don cum dilectus. ar gu. cõtra. C. de inoff. testa si quando C. de preci. impe offe quotiẽs. ff ne quid in lo. publ l. 2. § merito & 33. q 3. quod et pli. § de cosã ꝙ dilecto. & su. de preben. c. vlt. Sed nũquid in rescriptis faciẽda est larga interpretatio, cũ ſm intellectũ illius qui cõcessit, sint intelligenda larg ꝙ sic. ff de verbo obligatio. iter stipulãtem. Dicas, ꝙ nõ, quia lites potius restringẽdæ sunt quam ampliandæ sup de rescrip nõnulli. & c. vl. ar. immo nec illud ꝙ indulget beneficium est ita interpretandũ, vt multum lædat aliũ i sup de præben. relatum & 85. dist. archidiaconum Florentinum. Io.

Cum in partibus] Commun & diuisio, Secunda pars: ibi, Con autem. Abb.

† Vide Ioan bẽ Vasæũ in annalio Hispan. 2. c. 20.

Ca i. eo. ti. in 3. cõp.

Concor. l. Sec auus C. de emã. lib. l 2. § legis principe ff quid i lo. Pub.

nostrum interpretari aliter [a]. quã deceat moliuntur, (cum beneficia principum sint interpretãda largissime [b] nostrum aperiẽdum duximus intellectum, uidelicet quod præbendam, quæ tãtum residẽtibus i uictu & uestitu de cõmuni confertur, ipsi magistro G. plene sicut uni ex aliis residentibus, iniun ximus cõferendam.

¶ Idem Colubrieñ. & aliis episcopis in regno Portugalliæ constitutis.

¶ *Generale dicitur interdictum quod fertur nedum in prouinciam, sed in uillam, & in castrum.*

CAP. XVII.

Cum† in partibus uestris sępe contingat diuersa loca interdicto supponi, qñ generale uel particulare dici dẽat interdictũ, apud uos accepimus in dubium reuocari: cũ illi, qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerũt, uidelicet, ut cũ generale interdictũ terrę fuerit, liceat eis ianuis c clausis, nõ pulsatis cãpanis exclusis excõicatis & interdictis, suppressa voce, diuina officia celebrare: interdicto particulari se asserant nõ arctari, dicentes interdictũ generale dũtaxat, cũ regnũ, vel saltẽ puincia tota subijcitur interdicto: & infra, ¶ Cũ autẽ in priuilegiis [d] de regno vel prouincia nil expresse [e] dicatur nomine [f] terræ, non solum regnum vel prouinciam intelligi volumus, verũ etiam villam & castrum, † vt in his [g] locũ habeat, quod de generali dicitur interdicto.

¶ Idem Altissiodoreñ. epo.

¶ *Priuilegium contra consuetudinem iuri communi obuiantem large, est interpretandum: hoc dicit secundum intellectũ abbatis antiqui. Et est casus not. secundum hunc intellectum.*

CAP. XVIII.

Cum † tibi de benignitate sedis Apostolicæ sit indultũ, qđ ordinatio [h] rerum clericorum

f ¶ Nomine terræ.] Vide qualiter verbum simpliciter positum intelligitur generaliter de quacunque terra parua vel magna si 19. dist. si Romanorum. & s. de priui. quia circa & sic generale dr interdictum ex quo tota subiicitur interdicto, siue sit ciuitas, prouincia vel villa, quia generale dicitur quantum ad locum illum, cum nullus excipiatur 2 Ber.

[Glo seq arguit, sinat contrarium, & soluit.

g ¶ In his locum habeat.] No hic appellationem nominis ampliari per interpretationem si 28. q. 1. idololatria & est ar. odiũ ampliari, & fauorem restringi. ff de hi. qui no infa. l. 2. § exercitũ. 3. Arg. contra ff. de libe & posthu. cũ quidam, sed in veritate nulla est ampliatio: vt dixi in prox no.

Cum tibi] Verbũ, Clericorũ etiam canonicos comprehẽdit. hoc dicit Communis diuisio: secũda ibi Consultationi.

h Pone sic casum ſm intellectũ abbbtis antiqui: In quibusdam partibus Franciæ erat consuetudo, ꝙ propinqui succederent clericis intestatis, etiam in bonis acquisitis intuitu ecclesię: cõtra hanc consuetudinem papa cõcessit priuilegium, cuidam epo, ꝙ ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentium esset in sua dispositione: dubitabat an appellatione clericorum veniren canonic. ?Rñdetur ꝙ si, vt in littera. Versic secũdum B Altissiodoren.

2 Erit ãt particulare cũ interdicitẽr eorũ ecclesiæ vel oratoria secun. dum Lau & Vin. I. And.

† Cõco. tex. ĩ c. ex pseti. de sent. excom. li. 6. & ibi. no.

† Cap. 7. eo. ti. in 3. cõp. pars hu us. § de testa. c. cum tibi.

CASVS. In reg no Portugaliæ diuersa loca supponuntur aliquando interdicto: quidam habentes priuilegia vt liceat ei celebrare diuina ianuis clausis excommunicatis & interdictis, cum generale interdictum terræ fuerit, asseteaant se non teneri particulari interdicto, dicẽtes interdictum generale solũmodo, cum regnum vel prouincia tota subiicitur interdicto: eps Colubrlẽ consuluit papam qñ generale vel particulare dici dẽat interdictum. respõdec papa, Cum in priuilegiis illorũ de regno uel puincia nil dicatur per hoc uerbum, terræ, non solum regnum vel prouincia intelligitur, sed etiam villa vel castrum, ut in his locum habeat quod de generali dicitur interdicto No quod uomine terrę continetur regnum, prouincia, castrum & uilla.

c ¶ Ianuis clausis.] si sup. ti. prox. permittimus, & su. de priuileg quod nonnullis.

d ¶ In priuilegiis.] quibus permittitur, vt possint celebrare diuina suppressa voce, ianuis, clausis, &c.

e ¶ Nil expresse dicatur.] ergo nec aliquis debet interdictum ad regnum uel prouinciam restringere. quia si papa de hoc cogitasset, illud in priuilegiis expressis. set su. de dec. ad audientiã. & sup. de transla. inter. Ber.

eps obtinuit indulgentiam a domino papa, vt ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato in episcopi dispositione consisteret: orta est contentio inter episcopum & canonicos super verbo illo, rerũ clericorũ: dicebãt canonici ꝙ appellatione clericorũ: nõ itelligebantur canonici Consultus papa super hoc, respõdet quod appellatione clericorum & canonici & alii omnes comprehenduntur No quod appellatione clericorum canonici comprehenduntur.

[Glossa sequens ponit duas lectur. & primam approbat.

h ¶ Ordinatio rerum] Non intelligas de rebus clericorum patrimonialibus, uel quas intuitu personæ acquisierint: in illis enim proximiores succedunt clericis intestatis, si non habent consanguineos, ecclesia succedit eis. 12. quæst. vlt. in quo casu potest intelligi quod hic dicitur de rebus ecclesiarum, de quibus aliqua in vita sua in ægritudine poterant elargiri. supra de testa. ad hæc. & capitu. relatum. & secundum quod ipsi poterant concessum fuit huic episcopo per hanc indulgentiam, aliàs iniqua fuisset hæc indulgentia, quæ in totum tolleret ius alterius. C. de preci impe. off.

pe. offe. quotiens. argum. supra. de offi.ord.licet.cum suis concor. Vel potest intelligi vbi clericus bona propria in pias causa erogari præcepit, non designando personam per quam hoc fieret: vel si designat personam, negligens erat: in his casibus pertinet hoc ad episcopum diœcesanum C. de pę. & cle. nulli. & in Auth de eccl.tit.§. si quis autem pro redēptione col. 9. & t. de test tua & c. Ioannes, prior expositio melior est 1 cū littera dicat. ab intestato decedentium: quia non dicitur decedere intestatus qui alii commisit dispositionem rerum suarum.su de testa. cum tibi.

rum ab intestato decedētium, in tua dispositione permaneat: Nos consule re uoluisti, an appellatio[a] uocabuli clericorū tā ad canonicos, quā ad nō canonicos extēdatur: & īf. ¶Cōsultationi tuę taliter respondemus, ꝙ appellatione clericorum non solum alios, sed etiam canonicos comprehendit.

x Quia illud de iure cōi cōpetit epo vt ꝓbatū est nisi forte dicas ꝓm ꝙ ibi de cōsuetudine hoc spectabat ad aliū puta archidiaconū. vel quia cōcedebat dispositio vt ex illis solueret debita ecclesiæ suæ inf. c pe lo. † Ca 3. e ti. in 3. comp. † præstent.

[Glo. seq dat simile & signat contrarium.
a ¶ Appellatio uocabuli clericorum.] Largissime sumit hoc vocabulum, clericorū, pro omnibus clericis subditis ipsi episcopo vt comprehendat canonicos & oēs alios: quia ex quo simpliciter & indefinite concessa fuit ei ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato, de omnibus intelligendum fuit. si.ē ti. proxi. vbi habes concordantias de hoc: sic appellatione beneficiorū tā maiora aquā minora beneficia intelliguntur. inf.e.c.pen. strictius tamen sumitur inf. C. proxi pro clero tantum cathedralis ecclesiæ. indulgentia enim largeest interpretanda sup.eo.cum olim. Arg. contra sup. de transla c.vlt.

¶ Idem Præposito & capitulo Placentino.

Iurans obedire prælato & ecclesiæ, non clero diœcesano, sed capitulo ecclesiæ cathedralis obedire tenetur.

CAP. XIX.

Cum† clerici Placētini iuramentum præstat †sub hac forma verborū: Ego talis ab hac hora in antea fidelis[b] ero & obediēs Placētinæ ecclesiæ, & dño meo epō Placentino: Nos consulere uoluistis, utrum intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tātum ecclesię cathedralis? Nos igitur taliter rñdemus, ꝙ per ecclesiæ Placenti. uocabulum[c] in forma iuraméti præscripti nō debeat intelligi totius diœcesis cler⁹: & si capitulū[d] intelligatur ecclesiæ cathedralis, is tamē, qui prę stat huiusmodi iuramentum, epō tamquā capiti, principaliter[e] obligatur.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucañ.

¶ Appellatione ecclesiasticæ censuræ comprehenditur excommunicatio, suspensio, & interdictum.

CAP. XX.

Quærenti,† quid per cēsuram ecclesiasticam debeat intelligi, cū huiusmodi clausulam in nostris litteris apponimus: Respōdemus, quòd per eam[f] non solum interdicti, sed suspēsionis, & excommunicationis

Cum clerici.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos igitur Abbas.

CASVS. Clerici Placentini iuramentū præstant episcopo Placentino sub hac forma verborū: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens placentinæ ecclesiæ, & dño meo epō placentino: capitulū placentinum consuluit dñm papam, vtrum per vocabulum illud, ecclesiæ placentinæ, intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tantū ecclesiæ placentinæ? Respondet papa, ꝙ per vocabuiū illud non debet intelligi totius diœcesis clerus: licet capitulum intelligatur ecclesiæ cathedralis: ille tamen qui præstat huiusmodi iuramentum, episcopo tanquam capiti principaliter obligatur. No. ꝙ cū dico, ecclesia cathedralis, noīe ecclesiæ intelligitur episcopus & capitulum, & non alii clerici: quia episcopus est in ecclesia, & ecclesia in episcopo.

b ¶ Fidelis ero.] De hac forma, & quæ in ea continentur, habes sup de iureiu ego N. & 22 q.ul. de forma & si 23 dist quamquam.

[Glo seq. ponit sex modos quibus dicitur ecclesia.

c ¶ Ecclesiæ placentinæ vocabulum.] Stricte sumitur hic hoc nomen, ecclesiæ placentinæ tantum pro epo principaliter & canonicis ecclesiæ cathedralis, & non pro clero diœc.e.& merito, quia aliud est dicere, clerus ciuitatis, & aliud clerus diœc.sup.de reic. Rodulphus.

Hoc nomen ecclesia[1] varias habet significationes. quandoque designat tantum episcopum. 7.q 1. scire. quandoque viros ecclesiasticos. 63.di.in si quādoque ponitur per maiori parte.c 66.dist Apostolica quandoque restringitur ad canonicos matricis ecclesiæ. 63. dist.§ vl.& 10 q.1.antiquos & 12.q.1.vidētes, & hic.quādoque designat quālibet ecclesiā prouinciæ sup. de vsu pal.cum super. sic appellatione clericorum omnes intelliguntur su. cap prox. quandoque designat congregationem fidelium, de cōse. dist.1. ecclesia.& sic sumitur 3. q.4. Eugeltrudā, ꝙ probatur.sup.tit.proxi c penult. Ber.

[Gl.seq reddit rationem.

d ¶ Et si capitulum.] & merito: quia nō est tanta cōmunio inter episcopum & alias ecclesias, quanta inter epm & ecclesiā cathedralem. sup.de test.re sisti, vltra mediū, cū qua ipse efficitur vnū corpus, & ipsi membra. sup.de his quę fi. à pla si. con. c nouit.

e ¶ Principaliter.] Ergo secūdario tenetur ecclesiæ: quod videt per hoc quod hic dicitur: qa si tenetur episcopo, tenēt ecclesiæ 7.q.1. scire. erg vide tur quod hēat plures dños ꝙ non est verū: qa nō cēsent diuersi.

1 De variis significationibus huius nominis, ecclesia, ... Turrecremata in summa de ecclesia li.1. ...

† Cap 4. ... tit. in 3. c...

Quærenti.] Cōmunis diuisio: Secū- ibi, Respondemus Abb.

CASVS. In litteris Apostolicis frequenter apponitur clausula, per censuram ecclesiasticam: quæritur, quid per eam clausul debeat intelligi? Respondet papa, quod per eam intelligitur interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia, vt iudex eam imponat quam magis viderit expedire, rerum & personarum circunstantiis indagatis. No. quod nomine censuræ ecclesiasticæ, interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia intelligitur. Item iudex in pœnis inferendis circumstantias rerum & personarum considerare debet Itē pœnæ sunt arbitrariæ.

[Glossa sequens argum. contrarium, dissolute tamen.

f ¶ Eam.] scilicet censuram, quod est nomen generale ad ea quæ sequuntur: sicut & verbum, correctionis, depositionem etiam continet. argum. 50. distinctio contumaces ff de offic præsid legatus. & l. ex omnibus supra de statu. monac ea quæ. § quod si abbas. argum. contra, nam & uerbum coercendi maiorem animaduersionem continet. ff. de offic. proconsi meminisse. in si argumen tamen contrarium videtur, quia si iudex ita pronunciat, uim fecisti, nec distinguit, de priuata intelligitur. ff de pœ. si presses. & cum quid incertum mandatur, & si alius prælationibus causa mandati exsoluta sit quam quæ inhęret mandato, dum tamen expediat, erit actio mandati

dati, ff. man. si quis pro eo. Vin sic cum dico, illum excommunico, vtranque sententiam, scilicet minorem & maiorem intelligere debes, sup. tit. prox. c. pen.
a ¶Personarum] hoc ideo dicit, quia in pœnis imponendis dignitati deferendum est & personæ, sup. de offi deleg. sane & c. pastoralis. arg. cõtra 50. dist. contumaces.
b ¶ Magis] quia & plectẽdo, & ignoscẽdo hoc solum bene agit, vt vita hominũ corrigatur, 23 q. 5. A deest. sic sup. vt lit. non contest. quoniam in fi. & ut crescente cõtumacia crescat & pœna, ff. de pœ. relegati, Ber.

†In oĩb. antiqs codicibus ita: ut iudex discretus, &c. & hęc lectio veriorvidetur.
†Idẽ, Cæsaraugustanẽ. hic tpe Ioã. papa xxij. electus est ĩ archiepisco·

Qvid.] Primo ponit quæstio: Secũdo responsio ibi, Licet. In qua primo ponit duas opi. Scdo soluit ibi Nos. Tertio moderatur ibi, Sed nec de quolibet. Abbas Sic.

†Ca. 5. e. tit. in 3. cõpil.

CASVS. Religiosi quidã habent indulgẽtiam, vt de noualib. suis decimas non soluant: quęsitũ fuit a papa, quid intelligi dẽt per uocabulũ nouale: quidã dixerunt ꝙ nouale est terra q̃ anno cessat: Alii dixerunt, ꝙ nouale fit ex sylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, & utraque interpretatio ex legibus ciuilib. habetur. papa tamẽ dicit, ꝙ illa fuit intentio antecessorum, cũ indulgẽtiam de noualib. concesserunt, ꝙ nouale sit terra de nouo ad cultũ redacta, de qua nõ extat memoria ꝙ culta fuisset veruntamen nõ credit papa de quolibet tali nouali indulgentiam fuisse concessam, nisi de illo solũmodo, de quo religiosus locus decimam percipere potest sine graui detrimento parochialis ecclesiæ, cum sæpe de tali loco inculto parochialis ecclesia magnos percipit decimarum ratione prouentus. Nota ꝙ nouale dr̃ dupliciter secundum leges, scilicet terra præcisa, quæ anno cessat. Item sylua quę arborib. extirpatis ad cultũ redigitur. item scdm canones dr̃ nouale ager de nouo ad cultũ redactus, de quo ñ extat memoria, quod aliqñ fuerit cultus. Item indulgentia sine priuilegiũ non datur ecclesiæ prouentus ratione decimarum.

†In plerisq. antiqs codicib. ita: Nos tñ iq̃sitioni tuæ taliter rñdemus: alias ita: Nos autem, &c.

sententia valet intelligi: nisi †iudex discretus, rerum & personam[a] circunstantiis indagatis, ferat, quam magis [b] viderit expedire.

¶Idem Cæsaraug †episco.

¶In priuilegiis de decimis noualiam non soluendis, illud appellatur nouale, de cuius cultura nõ est memoria, & ꝙ prius modicũ, uel nullum fructum offerebat.

CAP. XXI.

Qvid† p nouale uocabulũ intelligi debeat tua fraternitas reqsiuit. Licet autem quidã dixerint, [c] ꝙ nouale sit terra pręcisa, quæ anno cessat: aliis asserentib. [d] ꝙ ex sylua, quę arborib. extirpatis ad cultum redigitur, fieri nouale dicatur, quarũ utraq. interpretatio ex ciuilib. legib. [e] colligit. ¶Nos †igitur inquisitioni tuæ respondemus, ꝙ eã credimus prædecessorũ nostrorum intentionem fuisse, cũ piis locis indulgentiam de noualib. [f] concesserunt, ut nouale intellexerint agrũ de nouo [g] ad cultum redactum de quo nõ extat memoria, ꝙ aliquando cultus fuisset. ¶Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiam [h] fore cõcessam, nisi de illo dũtaxat, cuius decimam religiosus põt cõuentus absq; graui detrimento parochialis eccles. detinere, cũ talis sit sępe locus incultus, de quo parochialis ecclesia magnos [i] percipit decimarum rõne prouentus.

¶Idem abbati F. & P. monachis Alcobaciæ.

¶ Si ecclesia subiecta episcopo vnitur alteri, uel gubernanda committitur, saluo iure matricis ecclesiæ, per matricem ecclesiam intelligitur] cathedralis, & non Romana.

CAP. XXII.

Venerabili† fratre nostro Golubriẽ. episc. didicimus conquererent,

e ¶Dixerint.] per legem illam. ff. de uerb. signifi. sylua cedua § pen.
d ¶Aliis asserentibus.] per l. illam, ff. de termino amoto l. ult §. antepe.
e ¶Legibus.] prædictis.
f De noualibus.] s̃ de deci. ex parte.
g ¶De nouo] Sic sup c. 1 & etiam mancipia dicuntur nouitia, quæ anno nondũ seruierunt, ff de pub. & vec. l. ult. §. quotiens, & vinum dicitur nouum, quod non habet annũ, ff de triti. vi. & oleo le. verus, & Greg. nouas appellat nuptias, quæ inf. coronam anni cõtrariũ tur, 35. q. 9. ca. 1. Sed 1 videtur ꝙ nouele dici debeat terra intra annum culta. Sed hoc non est verum, imo terra ex quo de nouo redacta est ad culturam, de qua nõ exta memoria, ꝙ culta fuerit, semper erit nouale quantum ad ius decimarũ, ex quo semel fuit noua le sup. de priuil. c. vlt. & argu. sup. de deci. ex parte 3.
h ¶Indulgentiam.] de qua tu habes. sup. de deci. ex parte 1. & c. ex parte 2.
[Glo. seq. arg a contrario, signat contrarium, ponit opin.
i ¶Magnos.] Ergo a contrario sensu uidetur, qd si nullos uel modicos ꝯsueuit habere. nihil habebit ecclesia parochialis de illo nouali, etiã post tempora quantacunque, quod est verum, sup. de priu c. vlt. Ar. contra 35. q. 3. quod scripsi 2 sicut dicitur de fundo dotali, qui etiã soluto matrimonio adhuc dotalis dicitur, ff de fun. do. ẽt dirupto. arg. contra. 35. q. 5. quod scripsi. Tamẽ potest dici, ut dixit Io. & T. quod si ecclesia parochialis etiam tractu tẽporis incipit lędi grauiter, desit esse nouale arg. sup. de don Apostolicæ, & arg. huius decre. licet hic uideãt respicere principium noualis: si enim priuilegium incipiat esse iniquum, perditur priuilegiũ, s̃. de deci. suggestum, argu. 63. dist. c. quia sancta § uerum, & ff. de vul. & pup. substi. ex facto. & ab eo, quod diu æquum uisum est, recedit propter euidentem utilitatem, ff de consti. princ. in l. pen. ergo eadem ratione propter enorme damnum receditur ab eo quod diu obtentum est, alias semper erit nouali, sup de priui. c. ult. Ber.

† Argauili
2 Vide nota ta in c. & si Christus. s̃. de iureiu. in glosa. pe.

Venerabili.] per matricem ecclesiam cathedralis ecclesia intelligitur, non Romana. hoc dicit In prima parte ponitur episcopi querela, In secunda dat iudices ibi, ideoque Abb.

CASVS. Fratres sanctæ Crucis monasterium de Argariis receperũt sub protectione sua, quod consueuerat Colubrien. episcopo iura episcopalia exhibere, tãdem quidam prior illius monasterii, qui fuerat canonicus Colubrien. impetrauit super hec quoddam priuilegium tacita ueritate, saluo iuris matricis: ecclesiæ occasione huius uerbi, saluo iure matricis ecclesiæ, dictus prior nolebat Colubrien. epo de iurib. ẽpalib. rñdere, nec obedientiã exhibere, dicẽs, ꝙ per matricẽ ecclesiã intelligit Romanã ecclesiam, & nõ cathedralẽ vnde conquestus fuit dño papæ, mandat papa quibus

ꝙ cum fratres Sāctę Crucis monasteriū de Argaris † sub protectione sua nuper receperint, ꝙ suis p̄decessorib. episcopalia iura consueuerat ab antiquis tēporibus exhibere, nūc quodā de canonicis suis sine suo cōsensu ibi facto Priore, occasione cuiusdā priuilegi, a C. Papa ueritate tacita īpetrati, eidē episcopo obedientiā denegat exhibere, inde sumpta occasione ꝙ p matricē [a] ecclesiā non cathedralē intelligit, [b] sed Romanā: & ī. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si aliud [c] nobis nō occurrerit, pp ꝙ dictus Prior nō debeat diœcesano episcopo respondere: vos eum ad eam præstandam eidē sicut prædecessores sui p̄decessorib. episcopi præstiterunt, per censuram ecclesiasticam compellatis, non obstante priuilegio in pręiudicium Colubrien. ecclesię per subreptionem obtento: Nos.n. per matritem ecclesiam cathedralem intelligi uolumus, [d] non Romanam.

¶ Idem abbati sanctę Genouefæ Decano & cancella. Parisien.

¶ *Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia vel offensa dubia, absoluitur cautione præstita de stando iuri. Si vero fuit excommunicatus, vel interdictus pro manifesta offensa, tunc prius debet satis facere, antequam absoluatur Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, uel probationem legitimam, uel rei euidentiam, hoc dicit cum cap. seq.*

CAP. XXIIII.

Ex † parte in Christo dilectæ filię Comitissæ Blesen. & infra.

¶ Proposuerunt nūtii Comitissæ, ꝙ cū ipsius [e] præpositus [f] quendā latronē ceperit iustitia fuerit in de facta, latro fuit p capitulū Carnoten. post factā iustitiam requisitus, quia eum in terra sua captum fuisse dicebant, & infra.

¶ Verum cum super hoc de parendo iuri Comitissa cautionem offerret, canonici Carnoten. nihilo minus terrā eius fecerūt interdicto supponi quod relaxare noluerunt, nisi prius solueretur emenda dicebatur.n. in Carnotē. ecclesiæ priuilegiis † contineri, ꝙ nemini liceat excommunicatis, uel nominatim interdictis, uel nominatim interdictis, pro canonicis Carnotē. absq; congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere, & infra.

¶ Ad intelligēdam autem clausulam [g] priuilegii memorati credimus distinguēdū, utrū in aliquē interdicti uel excōmunicationis sentētia sit prolata pro cōtumacia [h] tm̄, quia

dam, quod si aliquid non occurrerit, propter ꝙ dictus prior non debeat diœcesano episcopo respondere, cōpellant dictam priorem ad præstandum obedientiam dicto episcopo, & de aliis respondere sicut prædecessores ipsius, prædecessoribus ipsius episcopi responderunt: non obstāte priuilegio ī præiudiciū Colubrien. ecclesiæ p subreptionem obtēto, quia p illud vocabulū, matricem ecclesiam, cathedralis intelligitē, non Romana. No ꝙ monasteria tenētur episcopo iura episcopalia exhibere, nisi fuerint exempta. Item priuilegiū in præiudiciū alicuius tacita ueritate obtentum, nō valet. Itē per matricē ecclesiā cathedralis ecclesia intelligitur.

a ¶ Per matricem.] Forte in priuilegio illo cōtinebatur, saluo iure matricis ecclesiæ intelligitē q̄libet ecc̄lia cathedralis, 1 63 di ex his, & 12. q. 1. vidētes & hic ī fi ti.

b ¶ intelligit.] Non attendens ꝙ q nimis astute interpretatur principis bñficium, notatur īfamia. C de leg. & se. con l. 2. La.

c ¶ Si aliud.] puta priuilegiū exēptionis, quoniam nulla p̄scriptio in hoc casu valeret sup de præscrip. cum non liceat. san.

d ¶ Volumus] Et nos idē uelle debemus, ex quo illud p̄cepit obseruari. 11. dist. qs nesciat & eius interp̄tatio ius facit quo ad omnes, C. de leg. & se. con. in fi Lau.

Ex parte.] In prima parte q̄relam comitissę ponit: in secūda ibi, Ad intelligendam Abb Sicu.

CASVS. Officialis vel p̄positus comitissæ Blesen. cæpit quēdā latronē & iustitia fuit inde facta, post factā iustitiam latro ille fuit per periculū Carnoten requisitus: quia dicebat eum in terra ipsius captum fuisse: officialis comitissæ dicebat eū captū fuisse in terra comitissæ: & super hoc cautionem obtulerit de parendo iuri: sed capitulū nihilominus terram comitissæ supponi interdicto fecerūt, quod relaxare noluerunt, nisi prius eis solueretur emenda occasione priuilegii sui, in quo continetur, ꝙ nemini liceat excommunicatis vel nominatim interdictis p ecclesia Carnotenen. absque congrua satisfactione beneficium absolutionis indulgere: Sed quia comitissa absolutionē obtinere nequiuit, appellauit ad Metropolitanum: quia postea dubitauit super clausula priuilegii: vnde q̄siuit a papa interpretationē illius clausulæ priuilegii Carnoten. Dominus papa coram quo prædicta & alia p̄posita fuerunt, sup hoc dicit distinguendum esse ad intelligendū clausulam illam, vtrū in aliquem sentētia lata sit pro contumacia tantum, qa citatus noluit stare iuri vel ēt pro offensa: qa iussus noluit maleficium emēdare. In primo casu sufficit ꝙ sentētia relaxetur si prius sufficiēs standi iuri cautio præbeaē, in secūdo uero casu si offensa est manifesta, non debet sententia relaxari, nisi prius præstetur emenda. Si vero dubia est offensa, & cautio cōpetēs de iuri parēdo pręstetur dēt snīa relaxari. No. ꝙ interdictus p̄t agere, vel procuratorem cōstituere. Item interpretatio priuilegii si dubitetur de illo dēt fieri ab eo, q dedit priuilegiū: qa eius est interpretari cuius ē ꝯdere. Itē hoc priuilegiū reducit ad ius cōe s̄m ꝙ dictā ī dulgētiam intelligit papa: & ideo ad cautelā tm̄ valet illa īdulgentia, qa solet plus timeri, &c. Itē excōicatur quis aut pro cōtumacia, aut p offensa, siue pro crimine.

e ¶ Cum ipsius.] s. cōmitissæ.

f ¶ Præpositus.] Laicus officialis.

g ¶ Clausula] p̄missā s. nemini liceat excōicatis vel noīatim interdictis p canonicis Carnotē absq; ꝯgrua satisfactione absolutionis bñficiū īdulgere, q̄ hēs, ī c. proxi. [Gl. se successiue sol. duas obiec. & vnā q.

h ¶ Pro contumacia.] Nō vř ꝙ hæc distinctio locū hēat, vtrū qs excōicetē pro contumacia an p cōtumacia: qa nemo excōicaē. 2 nisi p mortali p̄cō, & qui aliter non p̄t corrigi. 11 q. 3. nemo in fi. 45. dis. sed illud. & 24. q 3 tā sacerdos, & 11 q 3 certū. immo bene hēt locum hæc dist. quicunque. n. vocatus legitime

1 Et quælibet baptismalis dertā fac. p̄terea 2 de præfe. ex transmissa: & e. c. edi. ad audientiā, & cle. de sent. exc. ca. Io. And.

† Cap. 7. eo. ti. in 3 ꝯpil.

† forte, priuilegio.

2 Quam cauere hi ferēda excōicationis snīa. tradit nouū siue concilium Trid. sessio 25. de reformat. c. 3.

legitime ad iudicium non venit pro quacunque re cõtumax reputatur, unde propter talem cõtumaciam excommunicari potest, si res talis sit, quod actor non possit in possessionem mitti, sup. vt li. non conte. tuæ. & tunc sufficit præstare cautionem standi iuri, quia pro sola contumacia excommunicatus fuit, scilicet quia non venit, & non pro re aliqua: quia nondum constabat in quo teneretur actori. Si pro offensa, tunc excommunicatur, puta commisit maleficiũ, & illud fuit notoriũ vel per sentẽtiam, uel per facti euidẽtiam, vel per confessionem. inf. c. proxi. & sup. de coha. cle. & mulie. ca. ult. & cõdemnatus de ipso maleficio cũ non satisfaceret, fuit excõicatus, hic talis non debet absolui nisi primo satisfaciat, cũ constet de maleficio suo, & tamen hic interuenit contumacia antequam excommunicaretur: quia non soluit in termino statuto, sed hic directe excommunicatur, quia non satisfecit, sed in alio casu non, nisi quia non uenit. Idem esset si maleficium notorium esset, si publice proponatur, quicunque fecit tale maleficium satisfaciat læso usque ad talem diem: aliàs sit excommunicatus: post terminum non absoluetur, si ueniat ad iudicem, & petat absolui, nisi satisfaciat, 23. q. vlt. pessimam & ita bona est distinctio. Præterea superfluum uidebitur priuilegium illud. quia de iure communi illud competit cuilibet, quod nullus absoluatur priusquam satisfaciat: ut c. pessimam, & sup. de offi deleg ex litteris 17. q 4. de presbyterorum, & 11. q excellentissimus, in fin. & sup. tit. prox parochianos. Potest dici, quod solet plus timeri & c 23. dist quamquam, & sup. de hæ re. si aduersus. multa enim conceduntur quæ sunt de iure communi, 24. q. 2 c sane, in fi. & 33. q. 2. admonere ibi, uiaticum tibi concedimus & tamen omnib. pœnitentibus in fine datur sup. de pœ. & remis quod in te. & sup. ti. proxi. permittimus. 1 Quid si aliquis ita pauper sit, quod non potest satisfacere? præstet cautionem quod satisfaciet cum peruenerit ad pinguiorẽ fortunam. s. de sol. Odoardus. Quid si cautionem præstare non potest? tunc iuret, ar. C. de epi. & cle auth generaliter præstet quam potest sub de do. post diuor. testi. c. pen. licet uideretur quod tales casus non excuset arg sup. de rap. super eo & C. de fur. subtracto nam quandoq; aliquis nõ absoluitur propter delictum suum, sed differtur absolutio. 11. q 3 qui iubente 18 dist. si quis adesse, & 26. q. 7. sacerdos. sup de offi ord. significauit, & 11 q. 3. si quis episcopus damnatus Nulli tamen est finaliter pœnitentia deneg. nda 26. q. 6. si presbyter, & c. seq. quia ecclesia nulli claudit gremium suum. C. de sum. Trin. l. ult. prope fin. Bern.

[Glo. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.

a ¶ Citatus] Trinis edictis uel uno peremptorio pro omnibus, 24. q. 3. de illicita. ff de re iud. contumacia un de uidetur quod non ueniens ad primam citationẽ, non sit contumax. arg. C. de iud sancimus. & sup de procur. querelam ubi de hoc & 5. q. 3. si ægrotis. Ber.

b ¶ Iussus] Et hæc contumacia est ff. de rei uen qui restituere & non excommunicatur quis nisi pro contumacia, sed hoc intellige ut dixi in magna glo.

c ¶ Sufficiens.] sic sup. de sequestra. ad hoc sufficiens cautio est: si pignora, vel fideiussores dentur. ff. man. si mandato Titij §. vlt. De hoc dictum est sup. vt li. contestata quoniam. §. in aliis.

d ¶ Manifesta.] Ex hoc verbo orta fuit contentio, quæ determinatur prout dicitur, inf. c. proxi.

1 Et ĩ. c. dilecto. põt dici quod licet priuilegiũ in illo pũcto de quo hic q̃ritur, non contineret gratiã: ptinebat tñ in alio, quo cõcedebat capitulo excõmunicare uel interdicere pro priis offensis. ĩ ad idẽ de rescri. ex parte decani. Io. Andr.

quia, s. citatus [a] stare noluit iuri: uel ẽt pro offensa, quia uidelicet iussus noluit maleficiũ emẽdare. In primo casu credimus [b] cõgrue satis fieri, ut sñia relaxetur si prius sufficiens [c] stãdi iuri cautio tribuatur. In secũdo uero si offensa est manifesta, [d] non credimus satisfieri cõgrue, ut relaxetur sñia, nisi prius sufficiens præstetur emẽda. Si uero dubia [e] est offense, sufficere credimus ad relaxandã eandẽ, si parẽdi mandato ecclesiæ † cõpetẽs satisfactio pbeat.

¶ Idem Comitissæ Blescen.

¶ *Summatum est supra c. proxi. vel dic: Manifestum dicitur, quod per confessionem, vel probationem legitimam, vel euidentiam rei constat.*

CAP. XXXIIII.

CVm tolim pro canonicis Carnoteñ. q̃dam capitulum contra te fuerit allegatum, [f] quod dicebant † in ecclesię suæ priuilegiis contineri, vt C. eodem. leg. vnica. si tantum præcipitur satisfaciat non hoc faciat sententiando: quia non omnis nox iudicis auctoritatem rei iudicatæ continet, C. de sent. & interlo. omn. iud. ex stipulatione, & 3. q. 6 nec quippe. & adhuc potest reus legare errorem suum ff de confess. l. 2. unde non est res manifesta: & ita potest intelligi quod hic dicit Io. uel sic, ad quærimoniam alicuius de aliqua offensa eam exprimendo iudici, ipse iudex præcepit reo vt satisfaceret illi usque ad certum terminum, aut compareret coram eo responsurus: alias excommunicabat illum, nisi alterum istorum faceret: & ille non venit, & sic fuit excommunicatus: si ipse petat absolui, sufficit quod ipse præstet cautionem standi iuri: quia offensa nunc dubia est, & si fama sit quod id fecerit, uel quod iudex à pluribus hoc intellexerit.

[Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit.

e ¶ Si vero dubia.] Quomodo ergo iussit iudex maleficiũ emẽdare, si nõ fuit manifestũ? Item si sententiando iussit, & facta fuit notorium per sententiam. su. de coha. cle. & mulie. c. vlt. ergo nõ potest esse dubia offensa. Sol. q̃ñq iubetur a iudice sñia do. 11. q. 3 qui iubẽte. ff. de re iud. q̃d iussit, & hoc fieri nõ debet nisi cum res est manifesta, 11. q 3 graue, q̃ñ quæ iubet iudex non sentẽtiando, vt si statim cũ comparuerint coram eo partes, reus cõfitetur: quia cõfessus pro iudicato habetur, ff. de confess. l. 1.

† Dictio ecclesiæ, deest in uestiorib. codicib. & ĩ oĩb. Vaticanis.

2 Idẽ notat ĩ. de elec. dudũ in gl. sed pone, & de hoc i Auth. de exhib. & introd. reis. § sancimus. versic. suscepto ĩ gl 1 & in Specu. de sen. prola. §. 2. ver ẽ quoque & d̃ forma ei°. §. ut ãt. circa prĩcipium.

† Cap. 8. eo. ti in 3. cõp. huius decr. ĩtellectus pẽdet ex supe riori capite.

CVm olim.] Communis diuisio: Secunda ibi, Quia uero. Et dubium emanauit ex responsione Papæ sup. c proxi. Abb. Sic.

CASVS. In prædicta decre. dicitur, Si offensa est manifesta, non debet quis absolui nisi prius præstet emendam: super uerbo illo, manifesta, orta est contentio: dicebant canonici, quod illa offensa dicitur manifesta, quæ sibi & non aliis manifesta uidetur: Ex parte Comitissæ dicebatur, quod ad eorum arbitrium non est standum: quia semper dicerent offensam manifestam: Super hoc scribit papa Comitissæ dicens, dum ansam soluimus, nodum dicimur ligauisse: propterea quod dicebant canonici Carnoteñ. offensam illam manifestam esse, non quæ iudici, nec quæ alii, sed quæ sibi tantum manifesta videtur, sed papa dicit illam offensam manifestam, quæ uel per confessionem, uel per probationem legitimam nota fuerit, aut euidentia facti, quæ nulla possit tergiuersatione celari. Nota, quod non dicitur plene responsum, cum responsio est obscura, & ad plura possit referri. Item non est standum confessioni alicuius in iure pro se factæ. Item manifestum ponitur in prædicto capitulo pro notorio. Item manifestum dicitur tripliciter, scilicet confessione, probatione, facti euidentia.

f ¶ Allegatum.] sup c prox. quod continetur hic inf. ibi, nemini. & c, usque ibi, quia uero Ber.

videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficiū indulgere: & inf.

¶ Quia vero dū ansam [a] soluimus, nodū dicimur [b] ligauisse, propter hoc, qđ eisdem canonicis (velut asseris) proponentibus [c] illam offensam esse manifestam, non quæ iudici, [d] nec quæ alii, sed quæ sibi tantūmodo manifesta videtur: offensā illā nos rescribimus intelligere [e] manifestam, † quæ vel per cōfessionē, [f] vel probationē legitime nota fuerit, aut euidentia rei, q̄ nulla possit tergiuersatione celari. ¶ Idē epō & Cātori Atrebateñ.

¶ Verba priuilegiorum debent intelligi, vt aliquid afferant, et non remaneat ambiguitas, & ideo verbum, secundum, & iuxta, videntur apposita causatiue, non conditionaliter hoc dicit Panormit.

CAP. XXV.

Abbate † S. Siluani Alciateñ. viā vniuersę carnis ĩgresso, cū eiusdē loci monachi elegissent quēdā de ipsius ecclesiæ gremio ĩ abbatē & cōfirmationē [c] electiōis a Morinēsi epō nequiuissēt aliquaten⁹ obtinere, eā à se de Apostolica petierunt. ¶ Cæterū procurator monasterij S. Bertini proposuit ex aduerso, q̄ cū secū

† Videl. l. Iulia. ff. de ca. su. no in l. q mutuā. §. ñ i deo ff. man da. gl in l. amissione, § pe. ff. de ca. dimi.

† Cap. tot. tit. in 3. cōp.

1 vide §. eo. in hic, super r vl. gl. & c. venera. l. in gl. vlt Io. And.

a ¶ Dum ansam.] Dicitur quandoque ansa auricula scyphi, vel vrcei, vel calicis, quæ manu tenetur, ff. de rei vend in rem, §. 2. hic dicitur ansa nodus cursilis & facilis ad soluendam, ita factus, q̄ si recte trahatur caput filii, omnimodo est solutus nodus: si male trahitur ligatus remanet, ita contingit papæ in solutione quæstionis p̄cedētis decretalis de offesa manifesta, quā modo hinc soluit inferius aperte.

b ¶ Dicimur] A peruersa intelligētibus: vt à canonicis Carnotex.

c ¶ Proponentibus.] & male.

[Glo. seq. iustificat textum, & obiicit K soluit.

d ¶ Non quæ iudici.] Et hoc fatuū erat dicere, q̄ sibi credendū esset in præiudicium alterius: immo iudex secūdum motum animi sui & secundum sensum iudicare tenetur, sup. de consue ad nostram, & sup. de re nū. in præsentia, & §. de test. ĩ nostro, & 3. q 7. iudicet. & secundum q̄ sibi videtur. ff de arbi quale dum tamen secundū leges & canones, in Auth. de iud. §. quia vero, col. 6 in Auth. de deren. ciui. §. iusiurandum col. 1. Sed videtur q̄ illud dicatur manifestum, q̄ iudici videtur sicut illud dicitur probabile quod ei videtur, supra de app. vt debimus. Respondeo, licet ad opinionem iudicis referatur, quid dicatur probabile, vt per hoc possit & debeat appellationi deferri, sup de app cum speciali & sup tit prox. sacro, ad fi. secus est in manifesto, illud enim proprie dicitur manifestum quod non eget probatione, 11. q. 3. eorū, sed hic sumitur manifestum pro notorio prout in si dicitur, & 2. q 1. de manifesta.

e ¶ Intelligere.] Ergo nos quoque sic intelligere oportet, sup. eo. venerabili sic sup de hære. cum Christus. quia interpretatio principis ius facit sup tit. proxi. inter alia C. de leg. l. 1. & vlt. 1 Ber.

f ¶ Confessionem.] & per sententiam. sic sup de cohab. cleri & mulie c. vlt.

Abbate S. Siluani.] Verba priuilegiorum largam habent significationem; vnde verbum, secundum, & iuxta, in eis positum causatiue tenetur, non conditionaliter. Ita communiter summatur: sed hæc summatio videtur nimis generalis, & non est vera indistincte iudicio Panor. quia priuilegium in quantum præiudicat alteri, seu iuri communi, non debet large, sed stricte intelligi: ut dixit ipse Panor. in cap. olim, sup. eod. prima pars narrat factum: Secunda diffinit: ibi. His igitur. prima subdiuiditur, nā in prima poniẽ petitio pro parte electi In secunda ibi, Cæterū petitio & respōsio cōtra electō, In tertia ibi, Ad hoc, respōsio pro electo. In quarta ibi, Contra quod, responsio contra electū. Abb. CASVS Vacante monasterio S Siluani, monachi elegerunt quendam de gremio suo in abbatem, & confirmationem electionis sua petierunt à Morinen. episcopo confirmari, sed monachis S. Bertini se opponentibus, ex aduerso episcopus electionem illam noluit confirmare: propter quod partes ad papam habuerunt recursum coram quo procurator S. Siluani electionem præfatam canonice factam petiit confirmari: Sed procurator S. Bertini proposuit ex aduerso, quòd tā de consuetudine approbata, quam de speciali priuilegio Romanorum Pontificum, electio monasterii Sancti Siluani debet de monasterio S. Bertini celebrari, vnde huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, cōtra consuetudinem & priuilegia sedis Apostolicæ attētata: & monachi Alciateñ debebant de iure compelli, vt đ monasterio S. Bertini personam idoneam sibi eligerēt in abbatem: lite contestata & testibus receptis, Papa depositionibus testium diligenter inspectis inuenit esse probatū, q̄ à xl. annis & infra monachi Alciateñ. elegerūt sibi abbatē de monasterio S. Bertini, & cū quadam vice Guarinum monachum Alciateñ. eligissent, electio effectum habere non potuit, donec apud monasterium S. Bertini professione facta post aliquātulum tpis, qñ placuit abbatĩ & monachis S Bertini in abbatē S. Siluani extitit electus. Itē in priuilegiis Romanorum Pontificū apparebat Alciateñ. abbatē de monasterio S. Bertini eligendū In priuilegio Paschalis papæ continetur: subrogationē abbatis penes monasteriū S Siluani apud Alciaten. iuxta præteriti tpis morem in uestra semper cōcedimus dispositione consistere: & in priuilegio Calixti papæ hmōi capitulum inuenitur, Porro iuxta Paschalis papę decretū, abbatis subrogationē penes Alciaten. nō aliuñ q̄ de monasterio vestro fieri Apostolica auctoritatē pcedimus Ad illa rñdebat à parte aduersa, q̄ et si verū esset, q̄ infra p̄dictū tp̄s de monasterio. S. Bertini sp̄ fuit Abbas Alciaten. assumptus, ex hoc tñ dici non poterāt, q̄ aliqua cōsuetudo quasi p̄dicto iudicio fuisse: obtenta, cū id q̄ dictū est de dicto Guarino, pro bono pacis factū fuerit Præterea in priuilegio Paschalis dr̃, iuxta præteriti tpis morem: sed de more præteriti tpis non fit fides, vñ per illud priuilegium monasterio Alciaten. nullū præiudiciam generatur Sed contra hoc rñdebet, q̄ hæc determinatio, iuxta p̄teriti tēporis morē & cālis & conditional s p̄t intelligi, & referri tā ad illud verbū cōcedimus, q̄ ad infinitiuū, i. consistere. Si e determinet verbū illud cōsistere. q̄ est impersonale, conditionalis intelligitur, & est sensus: Cōcedimus subrogationem abbatis S. Siluani in vestra dispositione plistere, iuxta præteriti tp̄s morem, i si mos præteriti tp̄is talis fuit. Si vero determinet verbum in persona le, causaliter dēt intelligi & est sensus Cōcedimus iuxta p̄teriti tpis morē. i qa mos p̄teriti tpis sic obtinuit. & iste est verior itellectus, qa cū priuilegiū sit lex priuata, & lex nō dēat ēe obscura, sed certa, nec esset priuata, nisi aliqd indulgeret: pfecto sic itelligēda sūt verba vt res de qua agiẽ poti⁹ valeat q̄ peat qa alias priuilegiū inutile ēe. Præterea Calixtus papa determinatione illā dubiā remouit, dicēs q̄ electio monasterij S Siluani nō fiat aliunde, q̄ de monasterio S. Bertini. His & aliis

aliis diligenter auditis dominus Papa adiudicauit monasterio sancti Bertini huiusmodi dignitatem, vt quotiens vacauerit monasterium sancti Siluani, electio eiusdem fiat de monasterio sancti Bertini, ita; videlicet, vt tamdiu monasterium ipsum hac debeat prærogatiua honoris gaudete, donec ibi viguerit obseruantia regularis, & personæ idoneæ inueniãtur in illo, q̃ possint in abbatem assumi. No. ꝙ confirmatio abbatis spectat ad epm. Itẽ priuilegium dicitur lex priuata. Item lex nõ debet esse obscura, sed manifesta. Itẽ priuilegium semper debet intelligi, vt aliquid indulgeat: alias delusoriũ esset. Item res de qua agitur, potius dẽt intelligi, vt valeat quã pereat. Item aliqui tenẽtur eligere de aliena ecclesia & hoc ius præscribi põt; sed verũ videtur si titulum habent quem prælcribunt. Item priuilegiũ amittitur per delict.

a ¶ Cõsuetudinẽ] Ex hoc videtur ꝙ sit bñ recipiẽdus; talis libellus; ꝓ totius eligendi rõne cõsuetudinis, et si causa alia siue titulus non allegetur, sic su. de ca. pos. cũ ecclesia. & sup. de elec. Cumana ff. cõmu ꝓ venditor. §. si cõstet, & s. de consue. cum dilectus. quæ similis est huic, 16. q. 2. seruitiũ, ff. de aqua plu. arc. l. j. §. vl. & 9. q. 3. conquestus. 63. di. q̃a Sed cõtra, q̃a ex solo cursu temporis nõ tollitur obligatio: ergo nec inducitur, ff de act. & obl. obligationũ, §. placet. & su. de pſc. si diligenti. Sol. circa ius eligendi ; sufficit probare consuetudinem præscriptam. De hoc dictum est; su. de cau. pos. cum ecclesia. Dic vt ibi. lo.

b ¶ De monasterio.] Sed cum seruitutem sibi debere dicat, quomodo petit, ut aliquid sibi fiat, cum seruitus potius sit, ne aliquid fiat, quam ut aliquid fiat, l. ff. de serui. quotiens, § 1. Sol. iure communi necesse habet eligere, sed iure seruitutis debitæ petit ne aliunde eligat, quam de suo etiam monasterio: ut in fi. patet, & ita ne aliquid fiat, petitur. Vel uerius dicas, quòd bene petitur iure seruitutis, ut aliquid fiat. ff. si ser. uend. & si forte. §. 2.

c ¶ Alciaten monachum.] Hoc modo bene probatur seruitutis possessio, si qua prohibitio facta est, ne ille esset abbas, & admissa fuit, quia per hoc quod prohibebãt, credebãt vti iure suo, quòd exigitur in seruitutib. licet enim vtaris, nisi credas te iure tuo vti, ut paratus sis prohibere impedientem, non acquires seruitutem tempore, ff. de itin. actuque pri ua. l. vlt. arg. ff quemad. ser. amit. l. vlt. Quid enim si vicinus tuus propter paupertatẽ, vel forte, q̃a non; curauit, per 10. annos habuit ędificiũ suum depressum non extollens illud, nunquid propterea dẽt tibi seruitutem altius nõ tollẽdi? Certe nõ, nisi crederes te ius habere, quod præsumitur, si aliquando pro hibuisti interrumpere ꝓscriptionẽ: interpellare enim deberes seruitutẽ, si vsucapere vis, ff quemadmodũ serui. amit si q̃s alia. § si cũ ius habere. vĩ.

† Alias ita: debebant iure compelli. † vñ petere posſũ ut parietẽ reqũiri ces usque ad eũ modum, quo possim immittere tignum, dixit Host. illud speciale in seruitute oneris ferendi: ut ibi no. uel ẽm eũ hæc pete batur hicnõ iure seruitutis, sed siue tudinis, & priuilegii, q̃a nec serui tutes acq̃rũtur tempore, ff. de ser. ui. l. seruitutes 3. i prin. lo. And.

† Aliquantulum.

dum approbatam consuetudinem [a] & priuilegia Romanorum pontificum abbates Alciateñ. debeãt de monasterio S. Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, vtpote contra consuetudinẽ diuturnam, & contra priuilegia sedis Apostolicę attẽtata: & Alciateñ. monachi debeant† de iure cõpelli, vt de monasterio sãcti Bertini personam idoneam sibi eligerẽt in abbatem: & inf.

¶ Nos igitur depositionibus testiũ diligẽter inspectis, inuenimus esse probatũ, quod a quadraginta annis, & ĩfra, monachi Alciateñ. abbatem sibi de S. Bertini monasterio elegerunt: & infra.

¶ Et cum quadam uice Guarinum Alciaten. [c] monachum elegissent, eius electio robur habere nõ potuit, donec apud monasterium S. Bertini professione facta post aliquantum† tẽporis, qñ scilicet eiusdẽ loci abbati & cõuentui placuit, in Alciateñ. extitit abbatem assumptus. ex priuilegiis quoque Romanorum Põtificum argui poterat Alciatenen. abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam priuilegio Paschali Papę huiusmodi capitulũ apparet insertũ: Subrogationẽ abbatis penes monasterium S. Siluani apud Alciateñ. monachos, iuxta præteriti tẽporis morẽ, in vestra semper cõcedimus dispositione persiste re. In priuilegio etiã Calixti huiusmodi capitulũ inuenitur: Porro [d] iuxta [e] Paschalis Papæ decretũ abbatis subrogationẽ penes Alciateñ. non aliunde, quam de vestro monasterio fieri Apostolica auctoritate decernimus.

¶ Ad hoc autem pars aduersa respondet, quod si etiam probaretur, qđ infra prædicti tẽporis spatium [f] de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciateñ. assũptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua quasi contradicto [g] † iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatur: & infra.

¶ Præterea cum paschalis papa subrogationẽ abbatis sancti Siluani monasterio sancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendã, nec† de more præteriti temporis fiat fides [h]

d ¶ Porro] Hic incipiunt verba priuilegii Calixti papę vsq; ibi ad hoc.

e ¶ Iuxta Paschalis.] Hic allegatur priuilegiũ, & pterea pręscriptio: vt patet, sed præscriptio & priuilegiũ ꝯtraria sunt: q̃a q̃ allegat priuilegiũ, iuri ꝓscriptionis renũtiare vr̃, s̃. de pręsc. tueniẽs. q̃a q̃ meũ est, ex alia cã meũ fieri nõ pt. su. de fi. inst. inter dilec. Dic vt d xi su. de pſc. auditis. ĩ gl. q̃ ĩcipit, si ergo abbas, & c. ibi similiter allegabat ꝓscriptio, & priuilegiũ, vel melius hic allegabat cõsuetudo, & ñ ꝓscriptio, & ꝯsuetudo dẽt esse pscripta s̃. de cõsuet. cũ dilectus, & ita cõsuetudo probat vsũ priuilegiorũ.

f ¶ Spatiũ] s. xl. anno.

g ¶ Contradicto iudicio] Ad hoc. n. vt cõsuetudo valeat oportet vt sit obtẽta in dicto iudicio, i. si ex aduerso neg. ẽ cõsuetudo, ff de legi cũ de cõsuetudine. & alia de q̃ bus hr̃ s̃ de consue c. vlt. Contradictũ iudiciũ dr̃, puta cũ ego dicerẽ hãc esse cõsuetudinẽ, aduersarius dicebat non esse cõsuetudinẽ, & iudicatũ fuit ꝙ erat consuetudo, sicut .n. in seruitute uel libertate præscribẽda requiritur ꝓtestatio, ff. quemadmodũ serui. amit. si quis alia §. 2 sic vr̃ quod requiratur in consuetudine præscribenda lo.

[Gl. seq all. 8. iura, & ĩ ꝯtrariũ alia 5. inquꝫ ponit tres opi & tertiã approbat: cõtra q̃ all 2. iura, & respõdet.

h ¶ Fiat fides] Ex hoc videtur, quod si priuilegio aliquo fiat mentio consuetudinis vel priuilegii, ꝙ necesse sit illud priuilegiũ exhiberi 100 di. cõtra morẽ 70. di. ieiuniũ. 9. dist. at ueterũ. 12. q. 2. sancimus in Auth.

† In plerisq. ant q̃s codicib. ita; contradictorio iudicio, &c.

† Alias ita nec de more, uel consuetudine, &c.

p eius priuilegiū & simi-lia, nullū super hoc Alcia teñ. monasterio poterat præiudicium generari.

¶ Contra qđ fuit ex adso rñsum, φ hæc determi natio, ſm præteriti tp̄is morem, & causalis,[a] & cōditionalis potest intelligi, & tam ad p̄sonale,[b] q̄ ad impersonale[c] uerbū referri. Si.n. impersonale uerbum determinet, con ditionalis † intelligitur, & est sensus. Cōcedimus subrogationē abbatis S. Siluani apud Alciateñ. monasterium in uestra sp dispositione consistere, secundū præteriti tem po ris morem: idest si mos preteriti tp̄is talis fuerit. † Si uero uerbū determinet personale, causaliter pōt intelligi, ut sit sēsus, Cōcedimus ſm præteriti tp̄s morē, i. quia mos p̄-teriti tp̄is sic obtinuit subrogationē, & cætera. Hic aūt sēsus[d] rectior es se vr̄: quia cū priuilegiū sit lex priuata,[e] † & lex non debeat esse obscura vel captiosa,[f] sed certa & manifesta: nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba, vt res de qua agitur, valere possit potius[g] quàm perire, maxime 10 cum supradictus C. Papa qui eidem Paschalis uicino[h] successit, uerbis æquioribus usus, determinationem illam prorsus amouerit, ut ambiguitas tolleretur, & quod dicebatur in concessione Pa- 20 schali, ut uidelicet subrogatio abbatis sancti Siluani apud Alciateñ. in dispositione abbatis & fratrum sancti Bertini semper existeret, ipse mutauerit, decernens subroga 30 tionem ipsius abbatis nō aliunde, quam de monasterio sancti Bertini faciendam.

¶ His igitur diligenter auditis, monasterio S. Bertini adiudicauimus hmōi dignitatem, ut quotiens 40 in Alciateñ. monasterio abbatis electio imminet facienda, Alciaten. monachi[i] de cænobio S. Bertini personam idoneam[k] sibi eligant in abbatem: ita uidelicet, ut tādiu mo 50 nasterium ipsum hac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidē[l] uigeris obseruātia regularis, ut idoneæ personę inueniātur in illo, qui † possint in abbatem assumi. 60

vt spon lar. § & hoc insuper. coll. 9. 9. Arg contra. quia non uidetur, φ requiratur in publico instrumento 19. dist. si Romanorum, & in Authen. vt fratrum filii. § 1. colla. 9 & C. de dona si ea quæ. ff. de dona. ex hac scriptura. ff. de admi. tuto chirographis. Ad hoc distinguūt quidam inter publica instrumenta & priuata. vt in publico instrumento non sit necesse probare uel exhibere illud de quo fit mentio licet in priuato sic. Sed alii dicunt, quod si in priuilegio insertus totus tenor alterius, non est necesse illud exhibere. Sed certe illud non sufficit, quia adhuc posset esse falsitas in bulla & in aliis. s̄ de priuileg cum olim. in fi. Alii probabil us 1 dicunt, φ si auctoritate iudicis priuilegium vel aliquod rescriptum est renouatum, vel in alio priuilegio insertum, non est necesse illud exhibere, secus si per tabellionem tantum, quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet postea perdantur instrumenta: vt C. de testa. publicati. Item quia iudex diligentius 2 singula facit quam tabellio, quia non est credendum quod iudex sine causæ cognitione aliquid faciat, sicut veri simile non est, quod auferat alicui legitimas exceptiones sup de offi. de leg. ex parte. Sed prædictis omnibus obuiat sup. de re iudic. cum inter. in fin. & sup de fi. instru. inter dilectos. Sed dicas, φ si constat φ instrumentum publicatum sit, coram iudice, non est necesse illud exhibere, nisi aduersarius velit docere de falsitate illius, quia tunc debet exhiberi, licet primo imposita sit eis fides, nisi iurauerit se illud perdidisse. C de fid instrum. l. vlt Io

1 Et hoc placet Inno. & Ho. Io. And.
2 Hinc est φ tāta est iudicis auctoritas, φ facit valere, φ alias non valeret, ff qđ cū fa tuto l. 1. § pe. in fi. ff. qđ metus cau l. fin. ff. de mino. ait prætor. § 1. Io And.
† cōditionaliter. naturaliter.
† sunt
† Adde φ no. Bar. in l. finita. § ex hoc edicto. ff de damn. inf.

a ¶ Causalis & conditionalis.] Vt hæc dictio, secundū, accipiatur pro quia vel pro si. Ber.
b ¶ Ad personale.] scilicet hoc verbum, concedimus.
c ¶ impersonale,] s hoc verbum consistere.
d ¶ Sensus.] s quod referatur ad personale.
e ¶ Lex priuata] dist. 3 priuilegia
f ¶ Captiosa. dist. 4. erit autem. vnde statutū fuit, vt p consequētiam litterarum scriberetur lex. C. de vet. iu. enu l. 1. in fi ff. ad mu. l. 1. in fin. Ber.
Glo. seq. alleg. 10. concor. & tria contra 31.

g Valere possit potius] Simile. ff. de vsu. & habid iuris, in princ ff. de reb. du. quotiens ff. de ser. si cui. & l se. sup. de priuil. ĩ his. 16. q. 4. c. 1. & 12 q. 2. si quos & q. 5. quia sup de conuer. coniuga. quidam, arg sup de fid in stru. inter dilectos. Arg contra. sup. de offic. deleg. cum sup & ff. de iure codicil. l. 1. & ff. de hære. insti. quoties Ber.
h ¶ E vicino.] idest proxi. Ber.
i ¶ Alciaten. monachi] vide qualiter papa pronuntiat & secū dum priuilegium, & secundum ius commune: secundum ius cōmune adiudicat electionem ipsi capitulo S. Siluani Alciateñ. secundum priuilegium vt eligant de monasterio sancti Bertini: & sic habent electionem, sed nō liberam, quia non eligunt vndecunque volunt, sed reducitur priuilegiū ad ius cōmune s̄ de consue. cum dilectus. Ioan.
K Personam idoneā. Et hoc non esset dictum, tamen subintelligebatur sup. de ele. causam quæ, ff de serui. si cui & pater concedēs vxori vt filiam communem cuicunque uoluerit copulet non tamen intelligit ut eam copulet tutori. ff de rit. nup quam quam Ber.
[Glo seq arg ad duo. ad primū all. duas cōcor. ad ſm ste quærit, arg. pro, & soluit.
l Donec ibidem] Arg. φ si priuilegiū det alicui monasterio, destruetur & priuilegiū. 21. 16 q. 7. & hæ scriptimus, 25. q. 2 § vlt ĩ fin ité arg. φ cessante causa cessat priuilegium, s̄ de dec. suggestum, & 16 q. 1. gnaliter C. de tes. mi l vlt. & Inst. de auctori tuto §. ult. & Inst de pupil subst. § qua ratione. 63 dist 6 quia sancta. § uerum, & 61. di. statuimus § his omnib s̄. de vi. & ho. cle. c. ult. & s̄ de no ope nō cum ex iniūcto Sed pone, φ nullus reperiatur idoneus in monasterio S. Bertini dum uacat monasterium Alciateñ uel φ ibi non obseruetur obseruantia regularis: si eligat de alio monasterio, nunquid fit eis præiudicium, quo minus teneantur eligere in alia electione de monasterio S. Bertini, si persona est idonea, uel obseruantia est reformata: φ prudicetur eis, est arg s̄. de cōst. cum uenissent & s̄ de relig. constitutus. qa unico actu pdit priuilegiū, ut ibi dr̄: & hæc lra et multū tacere vr̄ ad hoc. Sed nō credo, φ fiat pp hoc præiudicium, cum postea aliquis erit idoneus. arg. s̄. de ele. quia diligentia. & ff. de seruitu. rusti. præd. & Attili-

Attilicinus, & hæc littera non contradicit, quia non priuantur nisi cum persona non inueniretur idonea, vel ordo regularis nõ vrget, sed cessante cã illa, priuilegiũ locum hẽt ar. C. de cur. fur l pen. & sup. ti. proxi. duob. ẽm unum intellectum, & melius, su. de off. deleg. prudentiam, §. 6. Sed pone ꝙ ille electus vixit 40. ann. nũquid præscriptum est contra priuilegium? Vi ꝙ sic sup de priu. accedentib. sup. de cã pos. cum ecclesia, a cõtrario, 1 nec adhuc credo ꝙ perdant priuilegium, quia non põt uti illo tempore priuilegio, vnde nõ obest ar. l p̄dictæ & Attilicinus, qa priuilegiũ non perdit nisi p abusum. Vel si vis dicere, ꝙ currit p̄scriptio, restituuntur ex clausula gñali, ff. ex quib cau. maior. l. 1. ꝙ innu t'in l. & Attilicinus, secus vr̃ ibi non uiguit obseruãtia regularis, qa culpa illorum contigit, & cuipiam imputetur, contra vr̃ ꝙ delictũ ipsorum non dẽt tollere priui monasterii, 10. q. 1. epm. B.

1 Et inf. de præ ẽ. cũ de beneficio. li br. 6. 10. An.

† C. 1. eo ti. in 4. compi. Et de intellectu primæ partis plene Alber tract. de agnos. ass ser catho. & hære. q. 29.

Super] Tria sũt dicta. Scd̃m ibi, Pręterea Tertiũ: Cum ãt a legato Abb. Sicu.

† Dictio, eorũ, deest in antiquis codicib. & in omnib. vatican in quorũ plerisque legitur ita, seu defendunt errorẽ suum.

¶ Idẽ comiti Tholosan.

¶ Dicit qui dicuntur hæretici manifesti. secundo qua sint pedagia guidagia & salinaria interdicta; tertio dicitur quomodo intelligitur praceptum factum laico, quod de se conquerentib. ecclesiastico foro respondeat. h. d.

CAP. XXVI.

Super† quibusdam mandatorum articuli: & infra.

¶ Tua deuotio postulauit a nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Sup quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publice prędicant,[a] aut profitẽtur: seu defendunt[b] eorum† errorem, uel qui coram prælatis suis cõuicti sũt, vel confessi, uel ab eis sententialiter condemnati[c] super heretica prauitate: quorum bona propria cõfiscãtur,[d] & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur.[e] ¶ Pręterea cum pedagia,[f] guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apostolica duximus declarandum, illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent imperatorum,[g] vel regum, uel Later. † concilii[h] largitione concessa, uel ex antiqua consuetudine a tẽpore, cuius non extat memoria,[i] introducta, & inf. ¶ Cum aũt a legato receperis in mãdatis ut de te conquerentibus secundum suum, uel alterius legati, seu iudicis

CASVS. Quidã legatus Apostolicæ sedis exercens legationis officium in partibus Tholosanis, videlicet, ut manifestos hæreticos expugnaret, & quod pedagia non exigeret, & de conquerentibus, vel ad arbitrium ipsius alterius legati seu iudicis ordinarii uel delegati, iustitiam exhiberet: Comes Tholosanus petiit a papa, qui dicerentur hæretici manifesti, & quæ dicantur pedagia, guidagia, & salinaria interdicta, & qualiter tertium capitulum sit intelligẽdum. Ad primum respondet papa, quod illi dicuntur hæretici manifesti, qui contra fidem catholicam publice prædicant aut profitentur, seu defendant errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt de hæresi, uel confessi, vel ab eis per sententiam condemnati de hæretica prauitate quorum bona propria confiscantur, & ipsi secundum leges puniuntur. Ad secundum mandatum respondet, quod illa pedagia, guidagia, & salinaria dicuntur interdicta, quæ non apparent imperatorum, uel Lateranen. concilii auctoritate concessa, uel quæ non apparent introducta ex antiqua consuetudine a tempore, cuius non extat memoria. Tertium mandatum, scilicet ut de se conquerentibus secundum arbitrium, ipsius legati, uel alterius, uel ordinarii, vel delegati iustitiam exhiberet, sic est intelligendum ut videlicet in omni causa, quæ ratione personarum, uel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet, & super omnibus capitulis, quæ pro pace seruanda statuta sunt per ipsum legatum, uel auctoritate Apostolica statuenda, item uiduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus, in his omnibus teneat in iudicio ecclesiastico respondere. Nota hic quis dicatur hæreticus manifestus. Item bona hæreticorum confiscanda sunt. Item solus rex, uel imperator potest inducere pedagia. Item consuetudo cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit. Item uerbum generale restringitur. Item ratione personæ uel rei sortitur quis forum. Item causæ uiduarũ & miserabilium personarum ad ecclesiasticum forum spectant.

a ¶ Publice prædicant.] Et isti euidentia rei notorii hæretici sunt, cum eorum factum non possit aliqua tergiuersatione celari: istis enim modis qui hic enumerantur, manifestum quod probari debet, redditur notorium supra eodem cum olim. supra de coha. cler. & mulier. c. ult.

b ¶ Defendunt.] Et isti defensores hęreticorum sunt excommunicati, supra de hæret. excommunicamus, §. credentes, & tales damnabiliores sunt quam ipsi hæretici. 24. quæst. tertia, qui aliorum. Et est ad hoc arg C de his qui latron. occu. l 1. & 2.

† Later. concilii sub Ale. 3 22.

c Condemnati] sup. de hæreticis, ad abolendam.

d Confiscantur,] supra de hæreticis, excommunicamus 1. respon. 2.

2 De confiscatione borũ hr̃tico rum uide c. cũ ẽm leges de hr̃t. li 6. & Zãchinũ tract. de hære. ca 25. & ibi notata.

e ¶ Puniuntur] per iudices seculares, etiam si clerici fuerint, prius a suis ordinibus degradati, præsente iudice seculari, qui ipsos recipit in suum forum supra de hær. ad abolendam, §. 1. & ca. excommunicamus, 1 resp de quorum notatur pœna, sup de hær. c pen.

f ¶ Pedagia] pedagia dicuntur, quæ dantur a transeuntibus in locis constitutis a principe, ut hic sequitur. Guidagia dicuntur, quæ dantur pro ducatu per terram alicuius, ut securus vadat. Salinaria dicuntur, quæ dantur pro sale, omnia ista dicuntur portitoria, C. de uec. & commis. l. 3. nec danda sunt illa, nisi cum negotiationis causa aliquid portatur, secus si ad propriam utilitatem, uel ad utilitatem fisci aliquid feratur. C. eo. ti. uniuersi. lo

g ¶ Imperatorum.] Solus igitur princeps hoc potest cõstituere, sed non ciuitas, C. no. uec. insti. non possess. l. 2. & 3.

h Lateranen. Concilii] sup. de censi. innouamus, quæ est Lateran. concilii.

i Non extat memoria] Not. diligenter, quod illa consuetudo, cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit, ff. de aqua quotid. & æstiu hoc iure §. ductus, ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. ultimo. tertia, q 6. hoc quippe, nona q. 3. conquestus. & 65. dist mos antiquus, & C de testam testamenta, & per hoc uidetur quod cum talis consuetudo ius inducat, non sit necesse titulum allegare, licet hoc requiratur quandoque in consuetudine 20. annorum. De hac materia dictum est sup de consue. c. ult. item arg. quod per mãdatum generale non prohibentur nisi illicita, 33. q. 2. quos Deus, 11. q 3. quod prædecessor, ff. de iure patro. adigere, in fi. lo,

a De-

a ¶ Delegati arbitrium.] propter hoc uerbum facit ad titulum quod hic declaratur.
b ¶ Intelligendum.] Vide qualiter interpretatur gñale mandatum restringendo illud, sic su. de iureiur. ad nostram. 2.

¶ Hæc glo. & d. sequẽtes i. apte sunt i. xta fidẽ. e. terũ exẽpla rium: nã in vulgatis libris alio ordine referũtur eadẽ tñ manet sñia & ẽt uerba.

c ¶ Personarum vel rerum.] quia comes conuenitur hic, licet habeat superiorẽ in tẽpalib. s. regem Franciæ, tenetur rñdere in iudicio ecclesiastico ex mandato legati in cã, quę ptinet ad forum ecclesiæ: si ue rõne personarum quæ sunt de iurisdictione ecclesiæ, siue rõne rerũ: s. spiritualium ecclesiasticarũ, & etiam ciuilium, quæ sunt in iurisdictione iudicis ecclesiastici. Itẽ uiduis, & pupillis, & orphanis & miserabilibus psonis, & pro pace seruãda.
c ¶ Personarum] de iurisdõne ecclesiæ, quia actor forũ rei seq tur su. de fo. cõp. cum sit gñale, & 11. q. 1. experientiæ & c. seq. & Comes est hic reus, & subest in hoc ecclesiæ.
d ¶ Rerum.] cũ res, de qua quæritur, est in sua, i. in ecclesiæ iurisdictione, quas ratione rei sortitur quis forum, supra de foro competenti, sane & capitulo ultimo.
e ¶ Pro pace.] quia hoc pertinet ad ecclesiam. sup. de iudiciis, nouit.
f ¶ Viduis.] Ex hoc uidetur, quod causa uiduarum ad ecclesiam spectet, argumen. contra supra de donatio, inter uir. & uxorem, nuper & supra de foro compe. ex tenore, & hic. Dic ut ibi.

† Ca. 2. e. ti. in 4. compi. Degradatio qualiter fit facienda, ui de concil ũ Triden. sess. 13 de reformat. ca 4 & doctores, & pertim Albertinum in c. 1. de heret. li 6. & ca. degradatio. de pæn. lib. 6.

ordinarii uel delegati arbitrium,[a] iustitiam exhiberes, hoc taliter intelligendum[b] esse censemus ut in omni cã, quæ rõne personarum[c] uel rerũ,[d] ad ecclesiasticum forum ptinet, ac super uniuersis capitulis, quę pro pace[e] seruanda, sunt per dictum legatũ statuta, uel auctoritate Aposto. statuenda: item uiduis,[f] pupillis, orphanis, & personis miserabilib. tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

¶ Idem episcopo Parisieñ.

¶ Clericus traditur curiæ seculari, quia degradatur seculari potestate præsente, cui denuntiatur, vt in suũ forum illum recipiat. h. d. vsque ad §. pro illo.

CAP. XXVII.

NOuimus† expedire vt verbũ illud, qđ in antiquis[g] canonib. & in nřo decreto[h] contra falsarios edito continet, uidelicet, ut clericus p ecclesiasticũ iudicẽ degradatus seculari tradat[i] curiæ puniendus, apertius exponamus. Cum. n. quadã antecessorũ nostrorũ sup hoc consulti diuersa 10 rñderint, & quorundã sit opinio a plurib.[k] approbata, ut clericus, q. p p hoc,[l] uel aliud flagitiũ[m] graue, nõ solũ dãnabile, sed dãnosus fuerit degradatur, tanq̃ exutus priuilegio clericali seculari foro 20 per cõsequẽtiã applicet, cũ ab eccłastico foro fuerit piectus, eius est degradatio celebranda seculari potestate præsente, ad pronunciandũ eidẽ cum fuerit celebrata, ut i suũ 30 forũ recipiat degradatũ, & sic intelligitur tradi curiæ seculari, pro quo tñ debet ecclesia efficaciter intercedere,[n] ut citra mortis periculum, circa cũ sententia moderetur.
40 *¶ Iste §. non facit ad titulũ, sed ponit gratiã, & m quosdã*
¶ Pro illo vero falsario. scelerato, quẽ ad mãdatũ nostrũ capi fecisti, hoc tibi duximus consulendũ, 50 vt in perpetuũ carcerem ad agendam pænitentiã ipsum includas,[o] pane doloris,[p] & aqua an-

NOmine expedire.] Diuiditur: Nam primo præmittit quæstionem iuris, quam soluit ibi, Cum. n. Secundo, ad causam facti respondet: ibi, Pro illo. Abbas Siculus.
CASVS. Episcopus parisien. de mandato papæ fecit capi quendam falsarium litterarum Apostolicæ sedis, consulens papam quid de ipso falsario sit agendum: antequam papa ad quæstionem respondeat, vult exponere uerbum illud quod in antiquis canonibus, & in decretali sua contra falsarios edita continetur, uidelicet, ut clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur curiæ puniendus, quidam antecessores Innocentii super expositione illius uerbi consulti, diuersa dixerunt, & quorundam eorum opinio a pluribus fuit approbata, qui dixerunt, clericus qui propter hoc flagitium uel aliud fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicatur, cum ab ecclesiastico foro sit proiectus: sed Innocentius apertius exponit uerbum illud hoc modo, degradatio illius celebrãda est seculari potestate præsente: & est nunciandum eidem, ut cum degradatio fuerit celebrata, in suum forum recipiat degradatum, & sic intelligit tradi seculari, & ecclesia p illo intercedere dẽt, ut citra mortis periculũ sententia moderetur. Vltimo rñdet ad q̃stionem, ut falsarium illum, quẽ episcopus de mandato suo capi fecit, in perpetuum carcerem ad agẽdam pœnitentiam includat, pane doloris & aqua angustiæ sustentãdum: ut commissa fleat, & flenda ulterius non committat. Not. hic qũo intelligi debeat uerbum illud, clericus degradatus, & c. Item ecclesia sanguinem defendit. Itẽ pęnitentia est flere commissa, & flenda ulterius non committere.
g ¶ Antiquis canonibus.] 11. q. 2. si quis sacerdotum, & 3. qu. clericus.
h Decreto.] supr. de cri. fal. ad falsariorũ. Ber.
[Gl. seq. recit. per quæstiones, & ponit opi.
i Tradatur.] hoc intellige de illo qui penitus est incorrigibilis, nec obstat sup. de iud. at si clerici. in fi. & de illis qui deprehendũtur in maiori crimine, puta hæresi & crimine falsi su. de hære. excommunicamus, primo respon. & cap. penul. & supra de crim. fal. ad falsariorum, & in cau. undecima quæst. prima, si quis sacerdotũ. Quidem tamen casum ultimum intelligunt, si fuerit incorrigibilis, & benignus est talis intellectus, ut supra 60 de iud cum non ab homine, alias non debet quis statim post depositionem tradi curiæ seculari puniendus.
L A plurib.] licet sit a plurib. approbata, tñ stabimus ei quod papa hic dicit, ut expresse tradatur, & nõ per consequentiam.
l Hoc.] s. uitium falsitatis. Ber.
m Aliud flagitium.] puta hæresim.
n Intercedere.] 18 quæstion quarta, rerum, Cod. de his qui ad eccle. confu. l. l præsenti, argum intercedere dico precibus, non per excommunicationem Ber.
o Includas.] Magis redigi cum eo agitur supra: de crimin. fal. ad falsatorium, sed hic sic papę placuit.
p Doctoris.] 24. q. 4. Guilisarius.

a Non

a ¶ Non committat.] Hæc est uera pnīa.de pæ.di.3.in prin.& expone,non committat.i.propositum & uolū tatem hēat similia de cætero non committere, quæli bet.In qui accipit potentiam,illius propositi,& uolū tatis esse debet,alias non esset pænitentia.

1 Hæc sentē tia gl.uera ē & catholica concil. Tri. ses.14. ca.4. de contritio ne adde B. Th.3.par.q. 85.ar.3.& q. 90,atti.4.

Dilecto filio.] In pria parte reci tat tenorem indulgē tiæ:In secunda decla rat illam:ibi, Aucto ritate. Abb.Sic.

b ¶ Dilecto.] Archi- eps Tyroneñ contro uersiam hēbat cum Venetis,procuratore eorum sup ecclesia sancti Marci ď Tyro 2 cā commissa fuit tpe Innocentii adpe titionē archiepi: Ve neti, citati legitime non uenerunt: unde archieps passus fuit in possessionē illius eccłæ cā rei seruan- dæ,archiepo deinde absente excā necessa ria iste Iacobus pro- curator Venetorum uolebat recuperare possessionē, & stare iur.,sed qa archieps abiens erat iusta de cā , non potuit eum rehabere,unde papa indulsit illi pcuratori,ut lapsus anni nō obesset quo minus postea recuperare posset possessionē , archieps postea hoc audiens, dubitabat, an per talē indulgen tia posset ille recuperare possessionē ecclesiæ qñcū- que ēt post annum, cū simplr ipsa indulgentia dicere tur:ꝙ de cætero ei lapsus anni non obitaret, quo mi nus possessionē recuperaret, unde ipse significauit pa pæ,ꝙ a tēpore indulgentiæ cōcessæ tm̄ tempus efflu xerit, ꝙ faciebat ei ad ueram possessionem, secundū concilium gñale.s annus, unde timebat archiepisco pus,ꝙ indulgentia præcluderet ei uiam ad uerā pos sessionē & si forte tēpus ipsum ante prædictam con- cessionem non effluxerat, quare quæsiuit a papa in- terpretationem illius indulgentiæ,& papæ rñdet,ꝙ non fuit intentio sua ius auferre, quod ei cōpetebat ex possessione quã habuit ante absentiam uel ēt post re uersionem,& sibi im putet pars aduersa,si neg ligens fuit,siue ante,siue post reditum archiepiscopi, quia cessante impedimento absentiæ ipsius archiepiscopi conueniendi ipsum habuit facultatem Ber.not.quod non intendit dñs papa per indulgentiam alii præiu dicare.Item negligentia procuratoris nocet dño. itē currit tempus ei qui agere potest. Item contra illum qui absens est ex causa necessaria,non proceditur.I- tem cessante causa cessat effectus.

2 Secundum Hos.erat qō de eccł a san cti Marci de Veneriis in per archie- piscopum ex una parte & plebanum ex altera,cui Veneti assi- stebāt, ut in dec.accedēs ut lite nō cō cor.lo.An.

gustiæ sustentandum , ut cōmissa defleat, & flenda ulterius non cōmittat. [a]

¶ Honorius iii. archiepisco- po Tyroñ.

¶ *Si papa indulget reo , qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest , quod ei lapsus anni non noceat , intelligitur hæc indulgentia secundum ius commune.*

CAP. XXVI.

Dilecto [b] filio Iacobo Barba,& infra.

¶ Quia te ꝓ cā necessa ria [c] tūc absente, possessio tibi tradita cā custodiæ ; re stitui parti aduersę nō potuit,eidē indulsimus, [d] ut sibi lapsus tpis nō obsi steret , quominus posses- sionem ipsam recuperare valeret.Qm̄ vero tm̄ tpis ante cōcessionē ipsius in- dulgentię dr̄ effluxisse,ꝙ tibi sufficere posset ad ve ræ possessionis effectū, se cundum statuta cōcilii † generalis: [e] & infra.

¶ Auctoritate pręsentiñ declaramus, [f] ꝙ nostrę in tentionis [g] nō fuit per ip sam indulgentiā ius peri- mere, quod tibi cōpetit† ex possessione præterita, uel post reditū tuū cōpe tierit ex futura: [h] Sibi.n. imputare poterit pars ad uersa,si negligēs [i] fuerit

probabili,& necessaria, vel probabili tm̄, uel necessa- ria tantum, notatur 2.q 6 c.biduum.§.si.aduersus ab- sentem,3. sed hic non habet locum , quia non agitur de restitutione tali.

Glos.seq.obiicit,& absoluit.

d ¶ Indulsimus] Sed nonne de iure com- muni poterat ipse ꝓ curator interrumpe- re annalē præscriptio nem offerendo cau tionem in præsentia papæ, licet archieps esset absens ? Certe sic.sup.de offi. or.pa storalis, sup.de eo q mit. in pos. causa rei ser.cum sicut, & 16. q.3.c.placuit,§ pōt. uer.is cuius,q.d ergo indulsit sibi papa:pa rum uel nihil , nisi quia solet plus time ri,& c. 23.dist.quan quam & sup.de hęre ticis,si aduersus,qñ- que enim ius com- mune conceditur,š. de iureiurand. & si Christus, in fin. sed archiepiscopus time bat , ne absorberet ius ipsius , ut quan- docunque uellet, re- cuperare posset pos- sessionem.

3 Et ff. de in inte. restit. vl. Azo ī sū ma.ex quib. cau. ma ī ff. Cui. ī spe 2. parte de res. in int. §. 2. uer.dixim⁹, & seq. Ioan. And.

† Hoc est, cō cilii gñalis sub Inn. iii. c.40.

† Competebat.

e ¶ Concilii generalis.] supra de do. & contum.con- tingit .

f ¶ Declaramus] talis declaratio ius facit. C.de leg.l. vlt Bern.

Glos seq notat duo.

g ¶ Intentionis .] No.ꝙ recurrendum est ad intentio- nem cōcedentis priuilegium, siue beneficium,sup. de præb.c.ult.& c cum cām. Item hēs hic, ꝙ papa non intendit iuri alterius per suam indulgentiā derogare sup.de filiis pal.ex tuarum & sup.de of ord. licet,9.q.3. conquestus,& 11.q. 1.peruenit,85 . dis. archidiaconū Florentinū & sup. de consue cū olim & hoc iō, quia nemini consulendū est cū alterius iniuria,22.q.2 pri- mum.ff de cond.ind nā hoc natura,& 14 q 5.denique, & C.de eman li.nec auus,& rescriptum,qđ in totum absorbetius alterius, non tenet C de præci.imp.,offe. quotiens, unde ista indulgentia intelligenda est ne al terum lædat, & reducitur ad ius commune , ut supra eo abbate.& sup.de consuet cum dilectus.

h ¶ Ex futura.] Et ita tempus absentiæ ex necessaria cā subducitur de medio,& continuatur tp̄s pñtiæ an- te absentiam,& post reuersionem cōtinuatur tp̄s præ sentiæ,siue ēt sit primum, medium, ultimum ve C.de test.mil.ꝙ tempore militiæ,ff ex qui.cau ma. nec nō §.si quis sæpius,& l.sed & si per prætorem.§. si f.riæ, & §.quotiens v g archieps fuit pñs post missionem in possessionem per 6. menses, postea fuit absens per alios sex vel quatuor: post reuersionē hēbit sex men- ses,in qu b pcurator Venetorum adhuc poterit recu- perare possessionem : & tp̄s illud medium subducitur de anno : & si postea p illos sex menses negligēs fue- rit Venetorū procurator, sibi imputabit, quia ulterius nō audietur super possessione. si medio tpe non pote rat:sic tp̄s vacantis ecclesiæ subducitur de pręscr.ptio ne,& continuantur tēpora extrema, & tēpus schisma tis,sup.de præscrip de quarta,c.auditis,c. cum nobis.

i ¶ Negligens.] Sic ergo negligentia procuratoris no- cet dño.Qñ imputetur factum procuratoris,& quādo non,

[Gl.seq tractat de multiplici absentia]

c ¶ Necessaria.] puta cā reipublicę, forte in seruitio Romanæ Ecclesiæ,su.de dila c.ult. unde sibi imputa ri non potuit nec debuit. Idem ēt contingit , si quis est absens ex cā probabili,quia nō fit restitutio spo- liato,& supra de offi deleg.cōsultationibus, si uero fuisset absens contumaciter,uel ex uoluntaria causa tunc facta denūtiatione ad ecclesiam suā mitteretur iste procurator Venetorum in possessionē causa rei seruādę, sicut archiepiscopus primo fuit missus pro pter contumaciam procuratoris quousque ueniat ar chiepiscopus,& uterque iurabit de suis expensis , & fiet hinc inde compēsatio expensarum,& satisfactio ei qui plus expendit . Quando quis restituatur ex cā

non, ar̄ sup. ut li non cont. ad hoc, sibi ergo imputet, quia non egit cum tp̄s habuit, ff. C. de prob. ex perso na C. de diuid. tut. l. ul ff de his quæ in frau. cre. cum pupillus, & C de his qui a non do ina l. ult. in fin. & su ut li. non cont. q̄m. i rñ & sup. de rescr. si aūt, & c. plerumque, & cū po tui, noluit, supr. de of. deleg. cum super. B. r.

a ¶ Impedimēto cessante.] Cessante causa cessat effectus, de hoc plene ar̄, sup. de renū. post translationem. su de iureiu. & si Christus ad fi

CVm iter uos] primo ponit q̄ō pri ma, & eius decisio p Inn. Secūdo ponitur secūda qō. & eius decisio p eundem inn. Tertio ponitur tertia qō, & decisio per Honorium Secunda. ibi, Verum. Tertia. ibi, Ac capellani. Ab.

CASVS. Inter. Priorē & clericos sanctorum Ioānis, & pauli Tudertineñ. ex una parte, & abbatē S. Petri Spoletañ diœcesis ex altera, sup tertia parte oblationum capellæ S. Hilarii pertinentis ad dictum abbatē qō uertebatur. receptis ꝓbationib. in qōne illa probatū fuit ex parte Prioris, & clericorum S Ioannis & Pauli, ꝙ p 40. annos & amplius tertiā parteōblationum p̄dictę capellę ipsi receperant, & ꝙ Prior commiserat clericis institutis p abbatem de Monte, & nūciis illius eandē tertiam eo ligendam, pp ꝙ In. papa adiudicauit ipsam tertiam ecclesiæ sanctorum Ioannis, & Pauli, statuens vt priori liceat p eosdē clericos tert ā illā colligere sicut fuerat consuetum, postmodū uero sacerdos prędictæ capellę asserebat oblationū noīe non cōtineri ea, quæ ipsi capellę in festiuitate oīum sanctorū mittuntur, vel portantur ad illam, & quędam alia de quib oīb. tertiā illam prior denegat exhibere, de aliis noīe tertiæ persoluendæ pro rata partis contingentis priorā retinere uolebat ad expensas necessarias faciē das ipsi capellæ reficiēdæ; Idē Inn. de oīb. supradictis integre p̄solui uoluit & mādauit tertiā portionē: Adhuc tertio dicebāt capellani dictæ capellæ, ꝙ decimę

in sua iustitia prosequendam, cū absentiæ tuę impedimēto cessante, [a] conueniendi te habuit facul tatem.

¶ Idem priori, & clericis sanctorum Ioannis & Pauli Tudertiñ.

¶ Oblationis nemine intelligitur quicquid offertur ecclesia, quocunque modo in missa uel extra, & in ecclesia, uel extra.

C A P. XXIX.

CVm inter uos dudū ex parte una, & abbatem S. P. de monte Spoletan. diœcesis ex altera, super tertia parte oblationum capellæ S. Hilarii quæstio uerteretur: & a vobis probatum fuerit, p 40. annos, [b] & amplius [c] tertiam partem oblationum eiusdem capellæ uestram ecclesiam recepisse a clericis institutis, per abbatem de Monte, tuisque fili prior eandem tertiam commisisse aliquando colligendam, bonę memorię I. Papa prædecessor noster ij iam tertiā ecclesiæ vestræ adiudicans, statuit vt tibi prior liceret p eosdem clericos (sicut fuerat consuetum) partem colligere memoratam. Verum quia postmodū sacerdos prædictæ capellæ asserēs oblationum nomine minime contineri ea, quæ ipsi capellæ in festiuitate omnium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum: necnō, quę in cimiliniponuntur, ꝙ de altari suscipit, & facit per ecclesiam deportari, & quæ ante crucem, & in missa Trinitatis, & ea, quę pro desponsatis dantur; † & lāpades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquib. offeruntur, vel quæ dantur nuncio, qui ad recipienda talia per præfatæ capellę parochiā destinatur, de his omnib. uobis tertiam partem denegans exhibere, de † aliis nomine tertiæ partis persoluendis pro rata uestrā ecclesiam contingentis, retinere nitebatur ad expensas capellę ipsius necessarias[d] faciēdas, dictus prædecessor de omnib. supra dictis absque subtractione aliqua integre persoluit uoluit & mandauit tertiam portionem. At † capellani prædictę capellę dicentes primitias, & decimas, vel ea, quæ offeruntur promissis mortuorum sacerdotibus, & quæ p septimis, & tricesimis, & anniuersariis, panes, † & alia quę infra hebdomadam offerūtur, & mortuorum iudicia, oblationū [e] noīe minime cōtineri: de his oīb. tertiam partē soluere vobis nolunt: & inf. mi iç. uel ea, quæ offeruntur sacerdotibus pro Missis mortuorum, & quædam alia quæ sequutur, non continebantur noīe oblationum: vnde de illis nolunt dicto Priori tertiam partem persoluere, super his cāde lata fuit ad Honorium papam: ipse uero auditis & intellectis prædictis oīb. statuit, ut p clericum Prioris in eadē capella institutū de omnib. p̄dictis & aliis oblationib. quocūque titulo ad capellam illā peruenerint, sine aliqua diminutione integre tertia portio. Prioris & clericis p̄dictis persoluatur no. ꝙ nomē oblationū gñale est ad omnia, quæ quocunque titulo ad ecclesiam perueniunt.

b ¶ Per 40. annos.] Vñ legitime p̄scripserunt illam tertiam oblationem, q̄a qua dragenalis p̄scriptio oēm tollit actionē, 16. q. 3. placuit. §. quas actiōes sub illo §. potest, & su. de præscri. de quarta, & c. ad aures.

c ¶ Amplius.] Hæc adiectio ad modicā quātitatem refertur. ff de uer sig hęc adiectio, & licet ad modicā referatur, tñ si ponatur in libello dēt exprimi illud amplius su. de dila. c. litteræ.

d ¶ Necessarias] Sed nōne iuste mouebat iste sacerdos, si uolebat retinere expēsas necessarias pro fabrica capellę q̄a quarta decimarum ad ecclesiæ fabricam d putat. vt io. q 3. unio, & nullus casus interuenire pōt, q hoc genus expensarū impediat. ff. sa. er. fundus q dotis ff. de pet. hære. a domino, uel a patre. §. vlt. Quare ergo contrariū iudicauit papa. Dicunt quidam, ꝙ illa fuit ratio, q̄a in decimis non deducuntur expensæ, su. de dec. cum homines, & ca. tua nobis, & capitulo pastoralis. Illa est ratio potior, quia tertia integraliter prescripta est, unde integraliter debet solui, & onus fabricæ incumbit capellano, de aliis partibus, sim. supra de presc de quarta Ber.

e ¶ Oblationum nomine] Ob hoc ponitur in titulo, quod uerbum recipit interpretationem, ut infra sequitur.

† Canit pro dātur, hr in antiqs codicib. ut sit sensus: & ea missa, quæ pro desponsatis canitur.

† In antiqs ita, de aliis noīe tertiæ ꝓsoluendis pro rata partis, uestrā ecclesiam, & c.

† Alias, acc.

† pannos.

a ¶ In-

a ¶ Institutum] pro recipiendis omnib. supradictis, b ¶ Titulo.] idest quocunque modo offeratur ecclesiæ a fidelibus de propriis & licitis rebus, su. eadem causa

c ¶ Sine diminutione.] quia cum hoc sit ecclesiasti cum beneficiū, sine diminutione conferri debet. sup ut eccl. benefi ut nostrum & 1. q. 3. si quis præbendus, & quia sniarum fuit de tertia, nulla facta deductione, uñ integraliter debet solui.

EX parte uestra.] In prima parte ponitur querela, q̃ secundo diffinit ibi. Nos igitur Abb.

CASVS. Inter ep̄m Aretinum, & F & P. Bertrandi, qui forte p̄roni siue monachi erant monasterii, ꝓ quo litigabāt ex una parte, & canonicos Areti. ex altera super quodam molendino de Caliano, & q̄busdā aliis articulis q̄ō vertebatur, dum monasteriū uellet reædificare molendinum prædictum, canonici per iactum lapilli denunciauerunt ei nouum opus, super his q̄ō delata est ad Inn. Ipse auditis cā meritis, diffinitiuam tulit sententiam, in qua cōtinebatur, ne canonica impediant. quo minus monasterium ipsum præfatū molēdinum de Caliano reędificare ualeat in eum, statum, in quo erat t p̄e moræ litis, canonici Aretini sn̄iam ipsam reuocare uolebant, dicens capitulum illud referendum esse ad t p̄s, quo lapillus in denuntiatione noui operis iactus fuit: Ep̄s & E. & P. dicebant illud esse intelligendum de t p̄e, quo inter patres litis contestatio facta fuit, petierunt isti qualiter capitulum illud esset intelligendum, Dominus papa considerata sententia illud interpretatur illud quod in præfato capitulo dicitur t p̄e mora litis, referendum esse ad t p̄s, quo litis contestatio facta fuit Not. quod tempus moræ litis referendum est ad tempus litis contestatæ, & est argum. hic quod tunc demum cæptum dicitur iudicium, cum lis est contestata.

d ¶ Reciduæ quæstionis.] quod fieri non debet, quia semel in abolitionem remissa punitio recitari non debet, 33. q. 4. si illic, & de pæn dist. c. diuina.

[Gl. seq. tractat de duplici denuntiatione. Secunda pars reci. per obiect] decre. 1. & 1. &c.

e ¶ Lapillus] Duobus modis fit denunciatio operis uno modo solo uerbo, cum dico, Denuncio tibi nouum opus, per talem denunciationem ędificans fit possessor, ff de nou. ope nun. l. 1. § in operis. Vel per iactum lapilli, ut hic, & in hoc casu denuncians possessor constituitur, i & retinet possessionem. ff eod. l. de pupillo, § meminisse, de hac materia dicitur supra de nou oper. nunc. ca 1. & 3. Et intellige quod denūciatio not. operis fuit remissa, uel etiam tempus, infr, quod canonici debebant agere, lapsum fuit, & sic monachi ædificauerunt, tandem canonici cæperunt agere contra monasteriū l. te conte. inter patres, distructū fuit forte canonicis latenter quicquid ædificatū fuerat post factum lapilli. Vel alio modo monachi reædificare uolebāt canonici dicebāt ꝙ nō debebant, & ideo dicit papa sententia, ꝙ monachi reędificent in eum statum, & c. alias non haberent locum sequentia: quia totum debet demoliri quicquid factum est post iactum lapilli, su de nou op. nunc. c. 1. & 2. Ber.

f ¶ Litis contestatio.] argum. ꝙ tunc demum cæptum dicitur iudicium, cum his est contestata, supra de offi dele. relatum. & in Auth. de litigio. § omnem, uersi. uero apud iudicem collat. 8. 2. nec ante litis contestationem iudicis officium imploratur. supra de appel. significante, & etiam cōtestatio ipsa dicitur litis exordiū, supra de offic. deleg. super quęstionum. §. 1. & post litis conte. iudex recusari non potest, supra de re iud. inter, & 3 q. 3. c. induciæ, §. offeratur. Sed quo ad perpetuādam iurisdictionem sufficit sola citatio, su de off deleg. gratū & c. licet, & supra de offi leg capi ultim. & sic posset intelligi, ff de iurisdi. omn. iud. & quia. sed Legistæ intelligunt illud uerbum generale per litem contest. argume. contra de restit. spolia. Pisanis. Sed aliud est dicere, tempore moræ discordiæ, ut ibi, & aliud, tempore moræ litis, ut hic dicitur.

† Alias ita: Idē ep̄o F. P. B.

† Vide Feli. ī c. sup. quæstionū, su. d̄ offi dele. & in c. su. de re scr.

¶ Volumus igitur & mandamus, ut per uestrū clericum a uobis in eadē ecclesia institutum,[a] de omnib. supradictis, & aliis oblationib. quocunque titulo[b] ad ecclesiam peruenerint, sine diminutione[c] aliqua integre tertia uobis portio persoluatur.

¶ Idem episcopo † F. & p. Bertrandi.

¶ Lis dicitur mota, cum fuerit contestata.

CAP. XXX.

ij EX † parte uestra fuit propositum, ꝙ prępositus & canonici Aret. sententiam, quam I. Papa prædecessor nr̄ super molendino de Calian. ac aliis articulis promulgauit, in reciduæ q̄ōnis[d] scrupulū reducere molientes, asserunt capitulū illud eiusdē sn̄iæ quo dr̄, ne canonica ipsa impediat, quo minus monasterium vestrum molendinum pręfatum de Calian. reædificare ualeat in eo statu, in quo fuisse dignoscitur t p̄e motæ litis, esse referendum ad t p̄is, quo lapillus[e] in denunciatione noui operis iactus fuit: vobis econtrario asserentib. illud esse intelligendum de tempore, quo lis super hoc inter uos & præfatam canonicā extitit contestata. Nos igitur considerata eadem sn̄ia, quod in præfato capitulo dr̄ de t p̄e motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio[f] facta fuit.

¶ Idē prælatis uniuersitatis Francigen. Constant.

¶ Constitutio legati de soluenda tertia mortuariorum episcopo, intelligi debet de his mortuariis, in quib. de iure communi debetur.

CAP. XXXI.

iij EX parte uestra fuit ꝓpositū, ꝙ patriarcha vr̄ occasione cōst̄ōnis

iii EX parte.] Communis diuisio: Secunda pars, ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Episcopus Albinen. Apostolicæ sedis legatus in partib. Romaniæ fecit quandam constitutionem super legatis defunctorum, ut Patriarcha Constantinopolitanus tertiam haberet portionem de his, quæ a legantur a decedentibus, & postmodum, quidam alius Cardinalis Aposto. sedis legatus ibidem constitutionem illam innouauit: Patriarcha occasione illius constitutionis, a Prælatis uniuersitatis Francigenarum, & ab aliis ecclesiis suis, de quibusdam, quę sibi a decedentib. legantur tertiam exigit portionem, de quibus (vt dicebant) tertia illa deduci non debebat. Super his delata est quęstio ad dominum papam, Ipse uero intellecta intentione ipsorum Cardinalium, super ipsa constitutione rescribi prælatis prædictis: Cum ergo dominus papa ex interpretatione Cardinalium acceperit, quod ipsi non intellexerunt, ut de his q̃ pro ornamentis ecclesiasticis, uel ad fabricā ecclesiæ aut ad luminaria ecclesiæ, & de his quæ pro anniuersario, septimo, tricesimo, ac uicesimo faciendis, uel de his quæ specialiter legant ur rectoribus ecclesiis

2 Cōcor. l 1. C. de pluspeti. & l aper tissimi. C. d̄ iud. & C. ubi de cri. agi opor. l. i.

i Non de nouo, si prius non erat, Io an. And.

clericorum nisi forte rōne ecclesiæ id fiat, a quocunq; legantur, aliqua dēret solui portio ecclesiæ cathedrali: ipse eorum interpretationem ratam hēt & firmā & s̄m interpretationem eorum, cōstōnem præfatam præcipit obseruari, prohibendo expresse, ne fraudulenter aliquid fiat in p̄iudiciū ecclesiæ cathedralis. No. ꝙ legatus pōt facere cōstōnē in sua prouincia. Itē legatus pōt interpretari suam constōnem: q̄a eius est interpretari cuius est cōdere.

[Gl. seq no. legatū inter subditos statuere, alle. tria iura: sed non inter non subditos, alle. alia tria iura licet inter illos iuris exerceat uoluntariā all. quinq; iura.

a ¶ Legatus] Ex hoc patet, ꝙ legatus pōt facere constōnem in sua prouincia, sic su. de loc c. 1. & sup de consan & affi ꝙ dilect. o, & su. de offi. le. c. ul. & su de priu. in nostra, & ēt durat eo recedente, vt ibi dr̄, generalē constōnem facere non pōt, quia nō hēt potestatē in hoīes non suæ prouinciæ, ff. de off procōs. l. 1 ff. de iurisd. om iud l. ul. & ff de off. le nouit. volūtariam tñ q̄nq; exercet in homines non suæ prouinciæ, ff de adop. emancip. 1 ff. de off procon. l. 2. vñ absoluit excōicatos in quocunque prouincia. su de off. leg. ꝙ translatio. & sup. tit prox. ad eminentiā, & c. ea noscitur, & c. ꝙ de his, & ca. quamuis constō vr̄ talis fuisse, ꝙ de his quæ legant̄ ecclesiis in testamētis defunctorū, tertia pars cathedrali ecclesiæ solueretur, sed hoc erat iure cōi statutū, ut tertia uel quarta detur secundū diuersas consuetudines locorū su. de test. req sisti, & ī. de sep. certificari.

1 Apud consulem ēt in prouincia, q̄ sortitus non est, & manumitti. & in adoptionē dari posse placet I A.

† Tullen. † Tolenen. † Tulonen.

cuiusdam, q̄ Albinē. † eps tunc legatus [a] in partib. Romaniæ, super legatis edidit defunctorum, & dilectus filius I. tituli S. Praxedis presbyter Cardinalis, dum ibidē legationis fungeretur officio, innouauit de quibusdam, quæ uobis & ecclesiis uestris legantur a decedentibus, tertiam a uobis exigit portionem. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione [c] accepimus) non intellexerint, ꝙ de his, q̄ in ornamētis [e] ecclesiastícis, uel ad fabricā ecclesiæ reparatione indigentis, aut ad ecclesiæ luminaria necnon de his, quę ꝓ anniuersario, septimo, tricesimo ac uicesimo faciendis, vel de his, quæ ꝑsonis [d] spūaliter nisi forsan id fiat ecclesię rōne, aquo cunque legantur aliqua dēret solui portio ecclesiæ cathedrali: Nos interpretationem eorum ratā habentes, scd̄m ipsam cōstitutionem pręfatā præcipimus obseruari: firmiter inhibentes, ne in p̄dictis aliquid fraudulenter [e] in præiudiciū cathedralis ecclesię procuretur.

¶ Idem episcopo Tolone.

¶ In priuilegio de percipiendis fructib. beneficiorum, appellatio beneficiorum ēt maiora beneficia comprehēdit, quando priuilegium est concessum episcopo pro honesta, & fauorabili causa. h. d. cū suppletione Panormitani.

CAP. XXXII.

Tua † nobis fraternitas intimauit, ꝙ cū tibi pro releuatione oneris debitorū duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, q̄ interim in dięcesi tua uacare contingerint, tibi liceat biennio retinere, quidam Apostolicę gratiæ priuilegiū sinistra interpretatione [f] restringere [g] molientes, asserunt præbēdas, & maiora beneficia nequaquā beneficiorum [h] nomine contineri, & infra.

¶ Nos igitur auctoritate pręsentiū declaramus, quod in hoc casu præbendæ, ac alia beneficia, generali beneficiorum nomine continentur.

¶ Gregorius 9. Decano & Sacristæ Engo. †

¶ Verbum moderationis, diminutionem continet, non augmentum.

[Glo seq. per tres rationes, & unum simile, probat legatum suam constitutionem interpretari posse.

b ¶ Interpretatione.] sic ergo legatur interpretatur suam constōnem illic. n. pōt interpretari, qui ius constituit, C. de ll. l. ult. & sup. tit. prox. inter alia. imo & legatum interpretatur rescriptum papæ, su de postu. cap. 1. Sic & in prætoriis stipulationib. si sermo ambiguus est, prætoris interpretatio & mens requirenda est, ff de preto stip. in prætoris, sic ēt & testis pōt declarare: siue corrigere dictū suū, cū dubitatur de dicto eius su. de testi. cog. præterea, & ar. ff queād. rest. ape. sed & si quis, in fi. 2 sup recurrēdum est ad intentionem cō-

2 vide de fideiuss. per e nit, superg l. Io. An.

stituentis, ut hic patet sic. su. c. dilecto, & su. de præb. ca. ult. cum suis concor. & sup. rest. spol audita, & sup. de arb. exposita, & 35. q. 3. quod scripsi.

e ¶ In ornamentis] hoc idem quod hic dicitur, habes sup. de rest. c. ult. ubi de hoc.

d Personis] Hoc intellige s̄m distinctionem, quā fecit decr. su. de test. requisisti.

e ¶ Fraudulenter] q̄a tunc fraus non noceret ecclesiæ cathedrali. si sup de test. officiis, & c. requisisti §. si uero illud, in fi. 3 Ber.

Tua nobis] Cōis diuisio. Secūda ibi. Nos igitur. Abb.

CASVS. Eps Tolon. grauatus erat onere debitorum, impetrauit a dño papa, ut fructus beneficiorū, quæ in diœcesi sua vacare contingeret, ꝑ debita releuāda per biennium retineret, quidā indulgentiam illam malitiose restringere moliētes, asserunt præbendas & bñficia maiora, beneficiorum noie minime contineri, eps significauit hoc dño papæ, & ipse rñdet ꝙ in hoc casu generali nomine beneficiorum præbendę ac alia beneficia continētur. No. ꝙ beneficiū principis nō est restringēdū. Itē ꝑ g̃nale nomē oīa q̄ sub ipso cōtinet̄ intelligi dēnt. Et sic no. ꝙ uerbū indefinite positū g̃naliter recipiēdum est.

f Sinistra interpretatione] Tales n. infamia notant̄, C de ll. l 2. nam ius ciuile caluniari non oportet ff. ad exhi. l pe. Ber.

g ¶ Restringere] immo potius beneficium principis latissime interptādū est, sup. eo. cum olim, & in. de don. cum dilecti, in fi ff. de const. prin. l ult & su. de priui. in his.

h ¶ Beneficiorum] Sic nomine clericorum oēs clerici maiores & minores intelliguntur, su eo. cum tibi, & ita uerbum indefinite positum generaliter accipiēdum est simil. supra de priuil quia circa. 19 distinc si Romanorum ff de ser. urban. præd si seruitus, & ff. de offi. tut. l. 3. in fi. & supra de offi. deleg. super quæstio cum, §. si uero duo, arg contra 1. q. 1. sunt nōnull. unde ibi dicitur. Beatus qui excutit manus ab omni munere, non dixit, a munere & c. si enim tātum de minorib. beneficiis intellexisset, de illis expresse dixisset, supra de decim. ad audientiam, & supra de transl. inter corporalia, & C. de ead. tol. una, §. si uero nemo.

2 Et probabitur per coniecturas de renun. ca. 2. li 6. Io An. Vide Arch. inc. traret nostet, 16. q. 1.

Tran-

TRansmissæ.] Communis diuisio; Secunda pars, ibi. Quo ca. Abb. Siculus

CASVS. Eps & capitulum Xantoneñ. significauerũt dño Papæ, quod quadragenarius numerus in eorũ ecclesia constitutus non poterat obseruari, quia facultates ecclesiæ non sufficiebãt: vnde petebat, quatenus numerum canonicorum ſm facultates ecclesiæ dñs Papa moderari dñet: mandat Papa quibusdam, vt canonicorum & præbendarũ numerum ſm facultates ecclesiæ moderentur: statuens eundem numerũ firmiter obseruari: Ipsi vero inuenerunt facultates illius ecclesiæ à tpe statuti numeri adeo excreuisse, ꝙ sine diminutione præbendarum maior ibidem numerus poterat ordinari: vnde petebant à dño Papa, an per verbum, moderationis, quod in litteris Papæ positum erat, eundem numerum augmentare debeãt, vel minuere: mãdat Papa quatenus si antiquæ præbendæ non sunt diminutæ, cum moderatio ibi locum non hẽat, numerum præbendarum & canonicorum dimittant in eo statu, in quo ipsum inuenerunt: augmentum redditũum conuertentes in vtilitatem ecclesiæ, donec Papa sup hoc aliter duxerit disponendum. No. ꝙ secundum facultates ecclesiæ canonici sunt in ecclesiis instituendi, & si plures ibi instituti sunt, diminui debet numerus. Item forma mandati ser uanda est. Item non est recedendum à significatione vocabuli. Item augmentum redditũum non debet diuidi inter canonicos, sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti. Item videtur hic, quod canonici etiam cum episcopo sine licentia Papæ numerum canonicorum non debent diminuere.

[Glos sequen. alleg. signat quatuor concor & duæ similia.

a ¶ Iuxta facultates.] Hoc enim generale est, & ordinarium, vt secundum facultates ecclesiarum in eis clerici instituantur, & non plures, vt sup de inst c. 1. & c. auctoritate, & ĩ de vi & hon cler. quoniam vt ait, vbi de hoc ĩ de concess. præb. ex parte Hostiensis, in fi & alimenta secundum sum facultates danda sunt, ff de transac. hi §. in persona & procuratio, ĩ de censib. sopitæ, & c. penul.

b ¶ Moderantes.] Hoc verbum induxit dubitationẽ quæstionis. Ex hoc patet, quod vltra facultates institui non debent: immo si instituti sunt, reducendus est numerus ad debitum modum, in Authen. vt deter. sit nu. cle. § sancimus, coll. 1.

[Gl. seq aperit dubium, arg & remittit.

c ¶ Excreuisse.] Hæc etiam mouit quæstionem, quia vbi excreuerit facultates, numerus augeri debet: vnde in quolibet priuilegio ponitur hæc clausula, vel sub intelligitur, Nisi in tantum excreuerint ecclesiæ facultates, quod possint pluribus sufficere competenter, ĩ de constit. cum M. & vbi messis multa est, & operarii pauci, alii mittendi sunt, 31. dist. in nouo. vnde dubitabant isti moderatores, vtrum sicut poterant diminuere numerum canonicorum, si facultates ecclesiæ fuissent diminutæ, ita possent augere numerum, cum facultates inuenissent augmẽtatas à tpe numeri statuti. Ex hac decr colligitur, quod eps cum capitulo statutum numerum canonicorum & præbendarum & dignitatum non possunt diminuere sine auctoritate Papæ, etiam ex iusta cã, quam isti allegabant, licet esse falsa, prout postea est cõpertum, ad hoc facit sup de cõsti ex parte, & c. cum accessissent, vbi de hoc notatur. Dic vt ibi.

[Glo seq aperit dubium, inducens tria similia, & arg. duo, & ad secũdum alle. duo contraria, vbi remittit.

d ¶ Moderationis verbum] Ex hoc facit ad titulum: moderari enim est diminuere id quod inducit grauamen, i. & reducere ad æquitatem, sic iudex ex causa etiam moderari potest tps appellationis, i. abbreuiare, sup. de app cum sit Romana, & c obla tæ, sic & iniquum mandatum moderandum est, sup de iudic. eiuran. Quintauallis. sic in societate, ff pro soc. si societatem, ff. de oper. lib. se libertus. Item patet hic, quod forma mandati diligenter est seruanda, supra de rescript. cum dilecta, cum suis concord. Item est argum. quod non est recedendum à significatione vocabuli, nisi constet scribentem aliud sensisse, ff de legat. tertio, non aliter, & supra de decim ad audientiam. & supra de transla. inter argum supr. de spon ex litteris. Argum contra sup eod intelligentia, & cap præterea. vbi de hoc.

[Gl seq. no. & illud determinat.

e ¶ In vtilitatem.] Not. augmentum conuertendum in vtilitatem ecclesiæ, hoc posset intelligi quando præter diligentiam canonicorum hoc contingat; secus videretur si diligentia ipsorum hoc sit procuratum, alias diligentia ipsorum esset ipsis damnosa, quod esse non debet, argumen. C. de assu lege tertia, sic enim subtraherentur à procuranda ecclesiæ vtilitate. De hoc not. supra de constitut cum M. & ad hoc quod dicit, donec alter, &c. videtur quod non distinguatur vndecunque augmentum contingat. Bern.

CAP. XXXIII.

TRãsmissę † nobis litteræ continebãt, ꝙ significantibus epo & capitulo Xantoneñ. ꝙ quadragenarius canonicorũ numerus institutus ĩ eorũ ecclesia non poterat obseruari, pro eo, q̃ nõ sufficiebant ecclesiæ facultates, vobis dedimus in mandatis, vt canonicorũ & præbendarũ numerũ iuxta facultates [a] ecclesiæ moderantes, [b] statueretis eũdem firmiter obseruari: Vos vero inuenistis prædictæ † ecclesiæ facultates, à tẽpore statuti numeri adeo excreuisse, [c] ꝙ absque mutilatione præbendarum maior haberi posset numerus in eadem: quare quæsistis, an per moderationis [d] verbum litteris nostris appositum, eũdẽ numerũ augmentare vel minuere deberetis.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sunt minutæ † præbẽdę, cũ moderatio locum nõ hẽat, ipsarũ & canonicorum numerũ dimittatis in eodẽ statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse: in vtilitatem [e] eiusdem ecclesiæ conuertentes augmentorum suorũ redditũum, donec duximus aliter disponedum.

TITVLVS XLI.

De regulis iuris.

¶ Ioan. Chrysostomus. †

¶ *Non potest breuius summari.*

DE REGVLIS IVRIS.

¶ Supra vidimus multa iura specialia: Verum quia ex iuribus specialibus omnes casus occurrentes decidi non possunt, congruum fuit in fine operis subiicere aliquas regulas generales, ideo sequitur ista rubrica. vel dic vt in gloss. rubricæ eodem tit. libro 6. Abbas.

Omnis

† Vide gl & Doc. in c cupiẽtes, ĩ de ele. li 6 & Card. in cle 2. de magis.

† Alias ita: prædictas facultates ecclesiæ, &c.

† Diminutæ.

† Homilia 12 ĩ Matth. ĩ opere imperfecto. referũt suo pag. 3 dẽ c 2;3. & Grat. sue palea 27. q. 2 ca. oĩs res. ĩ Et moderã da ẽ multa q̃ tolerari ñ põt à pdẽna to, C. d mõ. mul. l fin. ff. de off præ. il licitas, §. fi. Itẽ moderate expensæ sunt restituẽdæ, supr. de dolo, finem & resistẽdũ e l cum mo deramĩe, C. vñ vi l. 1 ſm Gof. Io. An.

OMnis res.] Pone casum in c 2 s. de spons. Abbas

CASVS. Omnis res, i. oīs obligatio temporalis per quascunq; cā, contrahitur. p easdē dissoluitur: hmōi enim obligationes tpa es siue contractus cōsensu cōtrahunt, & dissensu dissoluuntur: Secus in spūalib. obligationibus q̄ consensu contrahuntur, sed dissensu non amittuntur, vt sacramēta ecclesiastica No. q̄ oīs obligatio tpalis consensu cōtrahitur, & dissensu dissoluitur.

[Gl. seq ponit exēplu, & quatuor casus exceptos dat simile, contra quod alle. cōtrarium, & soluit.

a ¶ Oīs res]potest exponi, i. oīs obligatio siue contractus: q̄ n. consensu cōtrahitur contraria voluntate dissoluit, C. qn̄ li. ab emp. dis. l. 1. & ff de reg. iur. nihil tā naturale, & C. de ac. & obl. sicut initio. fallit hęc regula sup de baptis. maiores. Item in matrimonio, q̄ solo consensu contrahitur, 22 q. 2. sufficit, sed solo dissensu non soluitur, 32. q 7. licite Item idem in ordine & baptismo: quia sacramenta semel habita nunquam amittunt, 11. q 1 q̄ quidam, & arg. 15. q 7. episcopus. Item fallit, quia alio modo tollit obligatio, quæ consensu nata est. s. per acceptilationem, sed non natura sui, sed ptāte conuentionis, ff. de resc. ven. cū emptor. Item tollitur solutione eius quod debetur. Insti. quib. mod. tol. obl. in princ. Item sicut acquiritur possessio corpore & animo. ff. de acq. pos. possideri, eodem modo amittitur, ff. eo quemadmodum. Sed contra, ff. eo. possideri § in amittenda. Sol animo amittitur ciuilis possessio, corporalis non: vt illa l. quemadmodum.

ESTote] Primo ponuntur verba Euangelii: Secundo verba Bedæ exponentis: Secunda ibi, Hoc loco.

CASVS. Estote misericordes, & nolite iudicere, & non iudicabimini. Exponit hic Beda particulam istā huius auctoritatis: nolite, iudicare, &c hoc loco i hac parte auctoritatis, s. nolite, &c. dicit Beda, nihil aliud nobis præcipitur, nisi ut ea, quæ dubia sunt quo aīo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod autē scriptum, est Ex fructib. eorum cognoscentis eos: de manifestis dr. qa illa non pñt bono aīo fieri, ut stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietates, & similis, de q. b. cum certum sit illa esse mala, nobis permissum est iudicare, & ideo ad bonum reduci non possunt. No. dubia in meliorem partem interpretari, quia potius debemus præsumere bonum.

b ¶ Hoc loco.] s qui sequitur in ipsa auctoritate: s. Nolite iudicare, & non iudicabimini, &c,

[Gl seq ponit duas lecturas.

c ¶ in meliorem partem] Vt res potius ualeat quam pereat, su. ti. px. abbate, & su. de fid instru. inter dilectos, & ff de reb. dub. quotiens, 2. & benigniorem interpterationem sequi debemus in re dubia, ff. de his quæ in tali dele. proxime. Vel expone in meliorem, i. in securiorem, pro eo quod in altero nullum, in altero magnum periculum timeatur. sup. de hom. ad audientiam, & c. significasti, 2 sup. de cle excom. min. illud & sup. de spon iuuenis Sic. n. in dubiis absoluitur reus, cu a illud est benignius. sup. de fid. instr. inter dilectos, in fin. & sup de proba. ex litteris. nisi in casib. qui ibi ponuntur.

d ¶ De manifestis.] quia. secretorū Deus iudex ē cognitor, 22. dist. erubescant, & 32, q. 5. Christiana, 2. q. 5. consuluisti.

e ¶ Vt stuprum 91. di Apostolus. hæc. n. in sua natura mala sunt, sup. de iureiur. & sic Christus, in fi. ver. quædam, & sup. de delic. puer. c. 1.

CAP. I.

OMnis res,[a] per quascunq;[1] cās nascitur, per easdē dissoluitur.

¶ Beda † in homiliis.

¶ *Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.*

CAP. II.

ESTote misericordes: &c. ¶ Hoc loco[b] nihil aliud nobis pcipi existimo, † nisi vt ea facta, q̄ dubium est, quo animo fiant, in meliorem[c] partē interpretemur. Quod. n. scriptū est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis[d] dictū est, quæ non possunt bono animo fieri: vt stuprum:[e] blasphemia, furta, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittitur iudicare.

¶ Idem. †

¶ *Propter scandalum euitandum veritas non est omittenda.*

CAP. III.

QVi scandalizauerit:[f] &c. ¶ Vtilius scandalum nasci permittitur, q̄ veritas[g] relinquatur.

¶ Idem. †

¶ *Dubia in meliorem partem interpretari debent.*

CAP. IIII.

QVod non est licitum in lege ne-

QVi scandalizauerit.] Primo ponunt verba Euāgelii: Secundo, verba Bedę exponentis illa ibi, Vtilius Abb.

CASVS Non quod in os intrat, coinquinat hominem, sed q̄ ex ore procedit; audito hoc verbo scādalizati sunt Iudæi: cum hoc dictum fuisset dño, rñdi: Sinite illos, cæci sunt, & duces cęcorum: & ideo dicit Beda: Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: non enim propter scandalum debet homo peccare mortaliter. No. quod veritas, i. ius commune, quod indispensabile est pro nullo scandalo est relaxādum.

f ¶ Qui scandalizauerit]Collige casum 11. q. 3. in tres uerba, & 32 q. 2 primum, in prin. & 30 q. 5. ita ne, & sup. de his quæ vi metusve cau. fi. sacris.

[Gl. seq tract de triplici veritate.

g ¶ Veritas.]quæ triplex 2 est, s. bonæ vitæ: hæc nunquam omittenda est propter scandalum, & ad quem libet pertinet. Alia iustitiæ, hæc ad iudicem pertinet. Alia disciplinæ: hęc pertinet ad Prælatū, in his duabus quandoque aliqua omittuntur propter scandalum, 50 dist. ut constitueretur. Et intellige quod hic dicitur, de his quæ indispensabilia sunt, & tale ius commune, quod indispensabile est, veritas appellatur, de hoc dictum fuit sup de tempo. ordi. sane, & quod dicitur ibi, ueritas iust. tiæ, intellige secundum quod hic dicitur. Ius commune quandoque indispensabile est, 1. q. ult & si illa, & de tali hic loqaitur, tale ius pro nullo scandalo relaxandum est. sed quando ius commune dispensabile est propter scandalum receditur à iure communi, 50. dist. ut constitueretur, & 1. q. vlt dispensationes, & c. exigunt.

ADDITIO. Not. q̄ ista triplex ueritas habetur in his uersibus.

Est uerum vitæ, doctrinæ, iustitiæq̄,
Primū semper habe: duo propter scādala linq;.

QVod non.] Primo ponit dictum: Secundo exempla, ibi, Nam Abb.

CASVS Dicit Beda super Marcum, Quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit, quia necessitas non subiacet legi quod probat auctoritate ueteris legis, secundum quam præceptum est sabbatum custodiri, & tamen Machabæi sine culpa pugnabāt in sabbato, propter necessitatem, & si quis ægrotus ieiunium fregerit, reus voti non habetur, no. quod necessitas legem seruare non poterit.

a ¶ Necessi-

---

† Beda ī Lu. l. b 3. ca. 24. Et uide plene p B. Th. 2. 2 q. 60 ar, 4.

Luc. 6. æ. timo.

1 Hoc verū ī sacris impri mērib caractērem.

Matt. 7.

† Idē. l. Beda apud Marcū c. 9. Vide B. Th. 2. 2. q. 43. ar. 7. & 8. Mat. c. 9.

† Alias ita: idē sup Marcū, adde c. 6. verba Bedæ paulo aliter habēt, sed ea dē est suiæ.

1 Vide S. Th. 2. 2 q 43. ar. 7 ad 4. argu.

a ¶ Necessitas] Hoc ideo dicit, quia necessitas legi non subiacet, su. de obser. ieiu. c 2 in fi. & su de consue. quanto, & de consecr. dist. sicut, & dist: 3. puenit, vnde tēpore necessitatis omnis sunt coia, 12. q 1 dilectissimis, & ff ad leg. Rho. de iac. l. 2. §. cū in eadē naui, in fi quod intelligitur in hoc casu Et sic est arg. necessitatē excusare, de consec. dis. 5. discipulos, arg. 21. dis. quisquis, & c. deliciæ, & 8. dis. cum omnibus. & supra de fur. si quis per necessitatē famis. Dauid comedit panes ꝓpositionis, 15. q. 1 c. 10. §. his ita, et propter hoc pater potest vendere filium. C. de pa. qui fi dist. l. 2.

b Sabbatum] præceptum fuit ueteris legis sabbatum custodiri. vñ si qui colunt sabbatū, exteriorem ritum legis reuocāt de consec. disti 2. per uenit.

c ¶ In sabbato.] Hoc est propter necessitatem. 23. q. ul. si nulla

d ¶ Aegrotus etiam si in quadragesima carnes comedat, non dr frangere uotum, su de obser. ie iu. c. 2. in fi. Ber.

Dictio sua est ut plurimū in antiquis codicib.

Hæc scribit ...e. li. 2. epi. ... c. 93. di. ...egistri ad ... epm Ra... ...anatem.

cessitas[a] facit licitum. Nā & sabbatū[b] custodiri ꝑceptū est: Machabæi tñ sine culpa sua † in sabbato[c] pugnabant. sic & hodie si qs ieiuniū fregerit ægrotus[d] reus uoti nō habetur.

¶ Gregorius septimus.

¶ Illicite factum, obligationem non inducit.

CAP. V.

QVod latenter,[e] aut p vim,[f] vel alias illicite, introductū est, nulla dēt stabilitate subsistere.

¶ Idem Varien. † epo.

¶ Tormenta indiciis non præcedentib. inferenda nō sunt.

CAP. VI.

CVm in contēplatione: & inf. ¶ In ipso causę initio non est a qōnibus[g] inchoandum.

¶ Stephanus papa. †

Sacrilegus est offendens rē, uel personā ecclesiasticam.

CAP. VII.

QVę multotiens:[h] & inf. ¶ Quidquid in sacratis[i] Deo reb. & epis[k] iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt, & a quoquā violari non debent.

¶ Augustinus.

¶ Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur.

CAP. VIII.

QVi † ex timore[l] facit præceptum, aliter quam debeat facit, & ideo iam[m] non facit.

¶ Idē † in li. de pęnitētia.

¶ Committens unum peccatum reus est omnium, quo ad vitam æternam.

CAP. IX.

DEfleat peccator, quia offendens in uno,[n] factus est omnium reus.

...teph. pa... I. epis. 2. ...us initiū ...plurimū ...ademus, ...at in 1. to... concil.

QVod latenter.] CASVS. Illa quæ fiunt latenter, siue clam, aut per uim, uel alias illicite introducta sunt, firmitatem habere non dēnt, quia contra ius & ęquitatem fiunt. No. ꝙ ea quæ fiūt cōtra ius & æquitatem, firmitatem habere non dēnt.

e ¶ Quod latenter.] potest poni casus per l. 1. quod ui aut clam circa prin. & in seruitio præstito prælato p uim e subdito: hoc enim in futurum non parit pręiudicium 11. q. 3. quia cognouimus.

f ¶ Per uim.] quæ per uim siue per metum fiunt qui cadere posset in constantem uirum, cum de hoc constiterit, reuocantur, su. de his quę ui metuſue cā fiūt, ad audientiam. De hoc plene dicitur in c. Abbas, eo. tit. & ff. quod metus cau. l. 1. & l. metum, §. sed quod præter.

CVm in contemplatione] CASVS. Iudices a principio causæ non debent incipere a tormentis, nisi primo aliquæ præsumptiones præcedant. not. quod a tormentis iudices incipere non debent.

[Gl. seq. signat contrarium, & ibi remittit.

g ¶ Quæstionib] ff. de q. l. 1 & ff eod. tit. milites, 1 ꝙ si fiat, appellari potest, 2 q 6 non solēt, uel ante sniā hoc intellige nulla præsumptione præcedente. Ar cō tra. 5 q 5 illi qui. ubi de hoc.

QVæ multotiens.] CASVS. Quicquid committitur seu delinquitur in sacratis Deo reb. & episcopis vel ecclesiis, iniuste & inique agitur, & pro sacrilegio reputatur, quia sacramento ab aliquo uiolari non debent No quod qui res ecclesię inuadit, sacrilegium committit.

h ¶ Quæ multotiens] su de pænis, c 1 & 6 q. 1. imitare, & 1. q. 1. reperiuntur. Argu. su de Iudæ. ita quorundam.

i ¶ In sacratis.] Siue sit homo, 2 siue ager, qui illa aufert & inuadit, sacrilegum committit, 12. q 2. nulli liceat, & tanquam sacrilegus iudicari debet, ut eadem causa & q eadem prædia, & per ecclesiam debet iudicari su. de nouo comp. conquestus.

K ¶ Episcopis] illi ius publicum offendant, quod consistit in sacris, & sacerdotibus, 1. distin ius publicum.

...stiā in pu... ...cis crimi... ...iudex ñ ...ipit a tor... ...tis, sedēt ...iudicia procedē- ...id faciet ...ersonarū ...ditio pa... ...l. lo. An.

...clesiasti- ..., ut clerices uel seculares, ut seruus ecclesiæ 12. q. 3. ecclesiarū, C. de episc. & cler. l 1. loā. An.

QVi timore. CASVS. Dicit Augustinus. Qui ex timore facit illud qđ sibi pręcipitur. aliter facit, quam debeat, quia liberi animo illud facere deret, & ideo iam non dicitur facere, et ideo ex tali obediētia non meretur. Not arg ꝙ non dicitur factū, quod legitime non fit itē ar. ꝙ qui inuitus seruit, & rem perdit, & meritum. Item ergu. a contrario, ꝙ qui inuitus offendit, non est ei imputandum.

l Qui ex timore.] s. seruilis, quoniam filialis timor bonus ē & potest introducere charitatē, de pæn. di. 1. sicut serua intro ducit filium, vñ qui timore pænæ seruit, non amore iustitiæ, non ducitur spiritus Dei, vnde dicitur, Timor non est in charitate s. seruilis, 23. qu. 6. iam uero, § ex his. ADDITIO. Quia perfecta charitas foras mittit timorem, vt in eo. §. dicitur.

† Ca. 10 eo. tit. in 1 cop. De materia tex. & gl. ui de B. Tho 2. 2. q. 19.

† Ang. in li. de uera & falsa pęnitē. c. 14. Episto la Iacob c 2.

† Grego. li. 2. registri, epis. 52 c. 19. indi. 11. refert Anselmus li. 6. c. 157. decr.

m ¶ Iam non facit] Arg ꝙ non dicitur factum, quod legitime non fit, 23. q. 1. pudenda, & 22. q. 2. faciat homo. arg. su de iure patr. quod autem, & sup de reg ad nostram. itē habes hic arg ꝙ qui inuitus seruit, rem & meritum perdit & ideo indignus pręmio fit, 23. q. 6. c. iam uero, § ex his, uersus prin. & talis obediētia vel nulla uel minima est, 8 q. 1. sciendum, ergo per cōtrarium qui inuitus offendit, non est ei imputādum, arg. ff de bon. liber qui cum maior, § si libertus, & ff. fam ercis qui erat hæres, idem est & si clericus inuitus ferat testimonium contra ecclesiam suam, ꝙ ei non sit imputandum, secus si sponte aduocet contra ipsa su de postul. c ult.

DEfleat CASVS. Peccator cum peccat, merito flere debet, quia offendens in uno factus est omnium reus, quia propter illud damnabitur. Not. ꝙ pro uno solo actuali peccato damnabitur quis quāuis multa bona opera fecerit.

[Gl. seq quadrupliciter legit capitulum, & dat vnum simile.

n ¶ In uno] scilicet præcepto legis, unde scriptum est. Qui totam legem seruauerit, offendat autem in uno, omnium factus est reus, de pęnit dist. 5. fratres, vel in uno, s. mortali peccato. factus est omnium reus quo ad uitam æternam, quia propter illud solū damnabitur: quia omnis uirtus detrimentum patitur ab uno uitio, de pœnit. distin. 5 dolendum, dum enim in uno peccato perseuerat, omnia bona perdit, ut ibi. Vel in uno, idest, in una uirtute cum uirtus eiicitur, tunc uitium nascitur 32 q. 1 cum renuntiantur, uel in vno idest in charitate, sine qua nemo saluatur. unde Apostolus: Et si tradidero corpus meū ita ut ardeat, cha-

charitatem autem nõ habeam, nihil mihi prodest, de pœn. dist. 3. si quis ast si. distinctionis, sic etiam in teste, qui aliquid adiicit de suo, totum testin omnũ partis mendacio decolorat, 3 q. 6. puta, simile de consue. dist 3. non licet, & c. non oportet, & 9. dist. si ad scripturas sacras.

¶Gregorius in registro.

¶ Ignorantia non excusat Prælatum in peccatis subditorum, h. d. quo ad mysticum & moralem intellectum.

CAP. X.

Quamuis causæ, & sf. ¶Non põt esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit & pastor nescit[a]

Quamuis.] ignorantia pastoris non excusat eum, si lupus oues rapit. h. d. quo ad litterã. Ab. CASVS. Pastor siue Prælatus debet habere curam de ouibus suis: & ideo si lupus comedit oues, & ipse nesciat, nullã habebit apud Deũ excusationem propter negligentiam suam. Nota, quod ignorantia non excusat.

a ¶ Pastor nescit.] Quia pastor seu Prælatus inquirere & corrigere debet subditorum excessus, alias sanguis eorum de prælatorum manibus requireretur, su. de offi. ordi. irrefragabili. 1. respon. cum suis concor. ibi positis, & sic non habebit excusationem, pastor enim qui tacet, consentire uidetur, 43. disti. si rector. ibi; pastorem enim, &c. 83 dis. error, quare non potest vti pro defensione sua uerbo Apostoli: Mundæ sunt manus meæ a sanguine, & c. 43. disti. Ephesiis unde & tales deponi debent propter negligentiã 71. dist. dictum, & 1. q. 1. c. si qui episcopi. § ecce. cum honoris. Item pastor tenetur de custodia, ff. loc. qui mercedem 23. q. 4. tres personas, & si dicatur quod dolo eius perijt, & ipse neget. ipsi incumbit probatio, cum ipse ratione officii sui debeat custodiã habere, 1 supra de offi. archid. ea quæ. & si dicit amissam ouem, probet ille dolum abfuisse: sicut argentarius probare debet se amisisse rationes casu, ruina, vel incendio, ff de eden. si quis ex argentariis, §. ult. Idem in custode carceris. ff. de custo & exh. ben. re. l. ult Et idem in deposito su de deposi. bona fides, cum suis concordantiis.

1 Alias gñale est, ꝙ qui dolum allegat, &c. ff. depro. quotiẽs, ℞m vi. lo. An.

IN signum.] CASVS. Dr hic, ꝙ pro spiritualibus obtinendis, nullus compelli dẽl homagium siue fidelitatẽ facere, cũ hoc indignum sit, & a consuetudine Romanę Ecclẽsiæ alienum: & ideo ab aliis ecclesiis est prohibẽdum. No ꝙ nulla pactio illicita in spiritualibus debet interuenire Item no regulas huius tit uli notabiliter notandas.

¶Lucius tertius.

¶ Pro spiritualibus homagium non præstatur.

INdignũ est, & a Romanę Ecclesię consuetudine alienum,[b] vt pro spiritualibus facere quis homagium[c] compellatur.

FINIS.

b ¶ Alienum.] Ergo & a cõsuetudine aliarũ ecclesiarum debet esse alienũ, quia quod Romana ecclesia probat uel reprobat, & aliæ ecclesiæ hoc idem facere debent, cum ab ipsa suam habeãt institutionem & auctoritatem, 11. dist. consequens, & c. nolite.

ADDITIO. Exceptis priuilegiis suis quod dic ut no. de tem. ord. ca. 1. & de re iudi. in causis. secundum Host. Io. And.

c ¶ Homagium.] Idest, sacramentum fidelitatis, quod pro aliquo spirituali facere quis non debet: cum illud sit simoniacum, supra de simon. ex diligenti. alioquin clericus tenetur facere Prælato suo obedientiam: Et in casibus debet iuramentum facere de obedientia, siue etiam de fidelitate post receptam administrationem, supra de iureiur. nullus, 23 distin. quamquam, & supra de maiori & obedien. dilecti filii, & supra de iureiur. ego N. & supra de priuileg. antiqua. Alias enim nullum iuramentum. nulla pactio uel obligatio illicita in spiritualibus debet interuenire: & si interueniret, nullam obligationem de iure uel de facto inducit, supra de pactis. pactiones. Ber.

†Ca. 13. e. in 1 cõp. vidẽdũ oĩ c. 2. ti. de cessib. p̃l rũ, ĩ a. cõ vbi extat tegra cla sula.

FINIS.

REGISTRVM.

a b c d.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iij KKK Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiij KKKK Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr.

Omnes sunt Quaterniones, præter d, qui est Duernio, & Rrrr Quinternio.

† Arbores consanguinitatis, & Affinitatis Duernio.